BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
S
46 - F
7

Ex Bibliotheca
PP. Coll. Rom.
Societ. Jesu

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMI, AC REVERENDISSIMI

D. D. F. PETRI DE GODOY

EPISCOPI OXOMENSIS

DISPVTATIONES THEOLOGICÆ

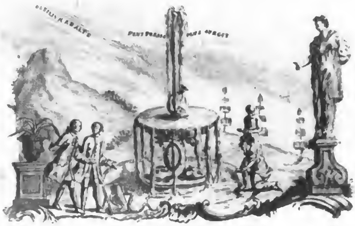
IN PRIMAM PARTEM DIVI THOMÆ.

Tomus Tertius.

Digitized by Google

Digitized by Google

D. D. PETRI
DE GODOY
Ex Ordine Prædicatorum,
SALMANTICENSIS ACADEMIÆ
IN SACRA THEOLOGIA MAGISTRI,
EJUSDEMQUE UNIVERSITATIS CANCELLARII,
DISPUTATIONES THEOLOGICÆ.
EDITIO SECUNDA VENETA,
IN QUA NONNULLÆ ADJUNCTÆ SUNT APPENDICES
EX P. JO: BAPTISTÆ GONET,
EJUSDEM ORDINIS, THEOLOGICIS ELUCUBRATIONIBUS DESUMPTÆ.
TOMUS TERTIUS
CONTINENS DISPUTATIONES
IN PRIMAM PARTEM DIVI THOMÆ.

VENETIIS
MDCCLXIII.

TYPIS ANTONII ZATTA
SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

Digitized by Google

R. P. FR.
FRANCISCI DE AYLLON
ORDINIS PRÆDICATORVM,

In Sacra Theologia Magiſtri, quondam in Academia Compoſtellana Primariæ Theologiæ Cathedræ moderatoris, Examinatoris Synodalis Archiepiſcopatus Toletani; nunc verò Illuſtriſs. D. D. Fr. Petri de Godoy, Oxomenſis Epiſcopi, Authoris huius Operis, Commenſalis, & à Secretis.

AD LECTOREM.

CVM iam iam Tomus iſte, tertius in Primam Angelici Præceptoris Partem, ab Illuſtriſs. ac Reuerendiſs. Domino, ac ſemper Domino meo elaboratus, lucem aſpicere feſtinaret, & ferè vltimæ paginæ ſub prælo gemerent; venerunt ad manus opera omnia Sapientiſſimi, ac R. A. P. M. Fr. Ioannis Baptiſtæ Gonet Biterrenſis, Prouinciæ Toloſanæ ſtrictioris obſeruantiæ, noſtræ Dominicanæ Familiæ, & in Academia Burdigalenſi anteceſſoris; præcedentibus quidem annis non ſemel typis mandata; nunc verò editione tertia Pariſijs anno *1669.* correcta, ac tractatibus aliquot, & diſputationibus aucta, in quinque Tomos amplioris paginæ diſtributa, quibus vniuerſam Theologiam Scholaſticam mirum in modum complectitur, vel vt melius dixerim, comprehendit. Opus ſanè tanto Magiſtro dignum, feliciter inceptum, fæliciſſimè abſolutum: quod non ſine ingenti animi delectatione euolui. Tum, quia intueor eo Thomiſticam doctrinam, veluti Clypeo firmiſſimo munitam, & aduerſantium ſpicula eluſa, tanquam paruulorum ſagittas, & contrariorum motiua validiſſimis iaculis eſſe confoſſa. Tum, quia miram claritatem, cum ſumma profunditate, ac doctrinæ ſoliditate coniungens, erit proculdubio hoſtibus in terrorem; veritati vero Thomiſticæ in non leue fulcimentum, & ornatum. Tum, & maxime, quia integrum opus vndequaque redolet ſapientiam noſtri numquam ſatis laudati Præſulis ***D. Fr. Petri de Godoy***, vel ſententiarum delectu, vel rationum pondere, vel impugnationum acumine, vel denique ſtyli mira facilitate, ſuauitate, ac facundia.

Cæterum, quia non exiguo motus fundamento, poterit quis venturis temporibus hærere, ac dubitare; quiſnam à quo tanta doctrinæ fluenta hauſerit, ac veluti mutuatus fuerit: & iudicij trutina primo aſpectu in fauorem prædicti Magiſtri propendat, cum ille ante decem, & plus annos primo ſua ſcripta communi luci expoſuerit: Noſter vero Præſul Tractatus, & Diſputationes in Primam Angelici Doctoris Partem hoc Anno, qui eſt ſeptuageſimus ſupra milleſimum ſexcenteſimum concluſerit, ac Primo typis mandauerit; duobus luſtris, & amplius poſt primam editionem Magiſtri Gonet. Quo proculdubio fieret, vt niſi veritas manifeſtè aliunde conſtaret, quiſquis vtriuſque Doctoris ſcripta perlegeret, & in pluribus difficultatibus, & controuerſijs ad inuicem conferret, exiſtimaret vtique, neque leuiter ductus, opera noſtri Antiſtitis adeò præclara, quod in admirationem, ac veluti ſtuporem rapiunt ſtudioſos, eſſe non exigua ex parte furtiua; ſed in multis, ac præcipuis à prædicto Magiſtro emendicata. Quis enim crederet Authorem tanto antea fæliciter parturientem, à ſubſequenti fuiſſe ante decennium fæcũdatum? Non defuere, qui affirmarent, neq; adeò apparenti ducti fundamento, Secundam Secundæ Summæ Theologiæ Eccleſiæ luminis D. Th. Aquinatis non ab ipſo compoſitam, ſed ex Vincentio Baluacenſi fuiſſe tranſcriptam: eo quod inter opera Vincentij, plura ad verbum reperiantur: quæ tamen edita eſſe conſtat priuſquam Angelicus Mag. Theologiæ Summam euulgaret.

Vt ergo his, & ſimilibus obuiemus, debitaque gloria vnicuique, vt par eſt, concedatur; opere pretium duxi, id quod prædictus Magiſter ingenuè fatetur prologo ad Lectorem primo Tomo in Primam Partem editionis nouiſſimæ, referre, & aliquantulum expendere. *Nolui* (inquit ille) *ingenuitati meæ deeſſe, teque (amice Lector) huius admonendum exiſtimaui: ne quid enim præterirem, quo locupletiorem hunc meum curſum Theologicum efficerem, præter cæteros Scholæ noſtræ Theologos, quorum opera lucem publicam aſpexerunt, quæ vbique conſului, &c.* Et nonnullis recenſitis ſubdit: *Impulit me etiam fama doctiſſimi Magiſtri Godoy, Ordinis noſtri, olim in Salmanticenſi Academia Primarij profeſſoris, & nunc Oxomenſis Epiſcopi, vt ipſius ſcripta viderem, & exiſtimaui, ſi vel tanti viri nomen in noſtris Libris legeretur, maiori plauſu eſſe excipiendos.* Et paucis interpoſitis: *Exiſtimaui non minus ab eo, quam ab alijs, excipienda eſſe aliqua, &c.* Hæc inter alia prædictus Magiſter, quibus profitetur, irrefragabilique teſtimonio comprobatur, ante primam ſuam editionem plurima ſcripta noſtri Præſulis euoluiſſe, Salmanticæ quidem è ſugeſtu publicè dictata, tantoque ſtudio ab omnibus conquiſita, vt neque ſumptibus, neque labori parcerent, vt ea compararent, vel de charta in chartam tranſcriberent, ita quod in Gallijs, vt ille fatetur, *penè publici iuris eſſent, omniumque manibus tererentur.* Quid dicam in Gallijs? Vniuerſum ferè orbem penetrauerant.

Quot, quanta, qualiaque fuerint, quæ prædictus Author decerpſerit, quibus ſuum Clypeum munierit, facilè deprehendet quicumque vtriuſque Authoris Libros euoluerit, ac contulerit. Hæc cum ita ſint, non poſſum non vehementer mirari, qua ratione, vel quo animo addiderit: *Poteram equidem ſcriptorem hunc præterire, cum & cæteri ſatis, ſuperque me iuuare potuerint.* Quod ſanè parum conſonat ingenuitati illi, quam de ſe ſe ſuadere conatur. Vt quid authoritas illa Plinij? *ingenui hominis eſt profiteri per quem profeceris.* At non eo fine huius ſcriptoris opera recolui (videtur reſpondere) vt ex illis eruditionem aliquam mihi compararem: *Cum ad hoc ſatis, ſuperque aliorum ſcripta iuuare*

Digitized by Google

me potuerint : ſed quia exiſtimaui non minus ab eo , quam ab aliꝭs excipienda eſſe aliqua , ne ignorare viderer virum inter primos Scholæ noſtræ Theologos hac tempeſtate habitum : & cum huius ſcripta , etiam antequam ederentur penè publici iuris eſſent , omniumque manibus tererentur , non poterat ſine iniuria , & contemptu , non in eodem ordine poni , cum cæteris ſcriptoribus , quibus frequenter vtimur . Ideoque ſæpiſſimè huius nomen commemoraui , vt Viri famam augerem ; & vt gentem ſtudioſiſſimam , in qua natus eſt hoc veluti commercio litterario cum Viro doctiſſimo conciliarem . Sic ille .

Reſtat igitur , vt nos ſtrictiſſimo debito ſumma rependendi gratias adſtrinxerit , qui ſolum vt Viri famam augeret , & ne ignorare videretur Virum toto orbe celeberrimum (quod ſine aliqua iniuriæ , & contemptus ſpecie non poterat euenire) tam ingentem aſſumpſit Prouinciam , improbo labori non parcens euoluendi longiſſima ſcripta noſtri Præſulis , *qui ſuis diſputationibus vix vmquam finem facit , aut reperit , ideoque Gallorum non admodum genio , & guſtui accommodata : quod longas ſpes diù ſuſtinere non poſſint , & ipſa librorum multitudine ab ijs legendis detereantur .*

Et ſanè ſi hoc vnum in cauſa fuit , tam immenſum aſſumendi laborem merito *potuiſſet hunc ſcriptorem præterire .* Neque enim tanto erat digna labore ſalus, vt ait prouerbium , hoc eſt , non tanti fuiſſet æſtimanda , vel viri notitia , vel illius famæ incrementum ; cum hæc adeò ſit longè , lateque per vniuerſum orbem diffuſa , vt parum , aut nihil augmenti admittere valeat .

Poterat hunc ſcriptorem præterire, non abnuo. Sicut & poterat ſua ſcripta non euulgare, aut ab ſcribendo abſtinere. At ſi illum præterijſſet,& nihilominus opera ſua lucem aſpicerent,non dubito, quin minori plauſu forent excipienda . In difficultatibus enim , vbi illum præterijt , vel potius vbi diligenter conquiſitum inuenire non potuit , vel quia ſimiles quæſtiones publicè Salmanticæ non dictauerat , vel quia, etſi dictaſſet, non tamen omnes Codices ad Gallos peruenerant : diſſimilem valdè , ac diſparem ſibimetipſi notare eſt Magiſtrum Gonet . Neque enim in his ſolitam profunditatem , rationum efficaciam , ac robur , impugnationum acrimoniam , aduerſantium argumentorum facilem exitum, qualem in alijs reperies . Cuius veritatis quemlibet eruditum Lectorem teſtem aduoco .

Sed demus , nec apicem ſumpſiſſe ex eius doctrina ; ſaltim pulcherrimum illum ſtylum, qui vniuerſum opus Mag. Gonet maximè commendat, illumque cæteris ſcriptoribus,qui ad ſua, vſque tempora Theologicas diſputationes ædiderunt,non mediocriter præfert; à quo alio potuiſſet haurire? Nũquid *à Lectoribus ſuæ Prouinciæ Toloſanæ, cuius tractationes typis quidem non ſunt mãdata,in Scholis verò dictata, & exceptæ ſunt?* Vel à quonam alio? Sed certè à nullo, niſi à noſtro Theologiæ Scholaſticæ pelago , cuius methodum, ſtylum , ordinem , diſpoſitionemq; mirabilem, licet ad vnguem non valuerit exprimere prædictus Magiſter; pro Viribus tamen conatus eſt imitari, nec infeliciter quidem. Si ergo *ſcriptorem hunc præterijſſet:* præcipua ſuum opus, qua modò condecoratur pulchritudine, priuaretur.

Nec video qualiter ſtuduerit huius Viri famam augere , qui ſæpiſſimè eius ſententias , ſpeciales dicendi modos , probationes , replicas , argumenta , ſolutiones , & verba ipſa formalia tranſcribens, nomen tamen Authoris ſilentio præmit, & rariſſimè explicat . *At iſtius Auctoris ſcripta* (ait) *præ nimia longitudine iniucunda ſunt Gallis , & eorum genio parum accommodata , eo quod longas ſpes diù ſuſtinere non valeant , &c.* Sed mirabile eſt , poſſe cum hoc cohærere ſcripta Noſtri Præſulis, tam ingenti ſtudio,& anxio conatu à Gallis eſſe concupita, vt vix Salmanticæ dictarentur, cum proprijs manibus exararent,& ad Gallias tranſmitterent. Adeò vt in illis Prouincij , *antequam æderentur penè publici iuris eſſent,& omnium manibus tererentur.* Vnde manifeſtè deducitur, vel Mag.Gonet ſuæ gentis genium non caluiſſe;vel certè hæc ſcripta non laboraret tædioſa illa prolixitate,quæ Gallis eſt exoſa.

Primum dici non poteſt de Viro excellentiſſimi ingenij , inter ſuos nato, & apud illos ſemper commorante . Reſtat ergo veriſſimum eſſe ſecundum . Etenim illud ſcriptum tantum tædioſum , & prolixum meritò iudicatur , quod inani repetitione verborum , id quod paucis poterat explicari , multis potius reddit implicatius. At quod breuiſſimè Authoris mentem exprimit, aſſertionem ſtatuit, minus efficaces probationes ſpernit , & confutat , propriam, & firmiſſimam ſtabilit : indeque reſolutoriè innumeras emergentes, aut ſcaturientes difficultates inſinuat, ac euincit . Quis longum nimis, aut prolixum appellet , quantumuis inexplicandis tot nodis , quam plurimæ abſumantur paginæ ?

Statuamus,ſi placet,quemcumq; rigidiſſimum etiam cẽſorem, vt perlecta longiori diſputatione, vel ex his,quæ præſenti Tomo continentur,vel in antea æditis,vel etiam in alijs, Deo iuuante in poſterum ædendis,iudiciũ ferat,quid in ea notauerit,quod meritò reſecari poſſet,ac deberet.Exiſtimo non colũnam integrã,nõ clauſulam:quid dicã clauſulã? audeo dicere nec verbũ adimere poſſe ſine notabili defectu.Quis ergo lõgũ nimis appellet,quod in nullo ſuperfluit?Aut quis venę metallicę affluẽtiſſimę vicio adſcribat: quod facillima effoſione interueniẽte,magis,ac magis argẽti,& auri copiã ſubminiſtret?

Sub vnicæ diſputationis titulo plures, eaſque ingentes difficultates miro ordine, & connexione exagitat, & vſque ad ſummum extricat,& dilucidat. Nec tamen hoc aliquam parit confuſionem §§, enim diſtinguuntur,& inter ſe ſe ſic cohærent, vnumq; aliud infert, & exigit: vt quid magis mireris non facilè diſcernas,an doctrinæ acumen,firmitatem,ac ſoliditatem; an ordinem? Vis hæc ſcripta videri tibi, ac reuera eſſe breuiſſima ? Finge in qualibet diſputatione tot titulos , quot graues difficultates in ea enodantur:habebiſq; ferè innumeras diſputationes,mira breuitate,& conceſſione deciſſas.Hoc pacto facillimè ex vna longa diſputatione , plures breues poteris efformare . Non ſic eſſet facilè è pluribus vnam conterere , ſicut ex vna plures . Vtilitati ergo tuæ conſultum eſt, vt ſi fortè diſputationem longam pro roſtris dicere expediat : in promptu eam habeas, omnibus numeris abſolutam : ſin velis breuiorem facilè adaptare poſſis .

Hinc eſt, quod præcipuæ diſputationis difficultate euacuata per modum conſectarij,aut corollarij, deducuntur plurium difficultatum reſolutiones,quæ ſi ſeorſim forent examinandæ,longiorem deſiderarent indaginem : at verò vſque ad vltimum exagitata præcipua controuerſia, & plenè euicta , veluti per compendium fiunt manifeſtæ . Hæc ſunt , quæ te monere, neceſſarium duxi, vale , & prætioſiſſimo ſapientiæ Theſauro , in hoc , & alijs Noſtri Præſulis ſcriptis recondito , fruere .

Fr. Franciſcus de Ayllon Mag. qui ſuprà.

Digitized by Google

INDEX DISPVTATIONVM,

Cum breui inſinuatione doctrinæ in illis traditæ.

Littera P. Paginam. Littera N. Numerum marginalem deſignat.

TRACTATVS NONVS.

De proceſſione diuinarum perſonarum.

DISPVTATIO SEPTVAGESIMAPRIMA.

In quo Proceſſiones diuinæ conſiſtant?

§. PRIMVS.

Statuitur catholica veritas. *Pag.2.*

SVpponitur tanquam de fide certum, dari Proceſſiones in Deo, per quas vna perſona ab alia procedit; non ſecundum actionem tranſeuntem, ſed immanentem, non vt effectus à cauſa, nec vt cauſa ſe explicat in diuerſos effectus: qualiter Arrius, & Sabelius poſuerunt; ſed omni cauſalitate, dependentia, & imperfectione ſeclusa. Et probatur Authoritatibus Sacræ Scripturæ. Num.1.

Deinde ratione Theologica: quia nimirum de fide eſt dari tres perſonas diſtinctas in vnitate eſſentiæ: quod ſubſiſtere nequit ſine proceſſione vnius perſonæ ab alia. Denique tribus congruentijs ſuadetur. Num.3. & 4.

Error Arrij aſſerentis, proceſſionem eſſe tanquam effectus à cauſa excluditur. Et error Sabelij aſſerentis, proceſſionem eſſe cauſam in diuerſos effectus ſe explicantem expungitur; ac denique probatur, proceſſionem non eſſe ſecundum actionem tranſeuntem, ſed immanenter. Num.5.

Obijcitur primo, quod enti à ſe repugnat ab alio procedere: qualibet autem perſona diuina eſt ens à ſe, &c. num.6.

Hæc obiectio cum ſuis replicis ſoluitur, à Num.6. vſque ad 9.

Secundo principaliter arguitur contra diſcurſum D. Thom. fundatum in illo principio: omne intelligens, eo ipſo quod intelligit, format Verbum, *quod videtur inſtari. Tum, in viſione beatifica. Tum etiam, in intellectione diuina prout in Filio, & Spiritu Sancto. Et prima ſolutio reijcitur.* Num.10.

Secunda ſolutio, aſſerens de ratione intellectionis vt ſic, eſſe habere annexam productionem Verbi, & cum hoc ſtare, quod viſioni beatificæ repugnet ex ratione ſpecifica: percipi non poteſt, & efficaciter reijcitur, à Num.11. vſque ad 14.

Vera ſolutio traditur. Num.15. *Conſiſtens in eo quod licet non ſit de ratione intellectionis Verbi productio: eſt tamen de ratione naturæ intellectualis, quod in aliqua ſui intellectione Verbum formet. Quæ contra ſolutionem obijci poſſunt, diluuntur*, à Num.15. vſque ad 17.

§. SECVNDVS.

Referuntur ſententiæ, & ſtatuitur prima concluſio. *Pag. 4.*

PRima ſententia docet, proceſſiones actiuas eſſe actiones, ex æquo ab actibus intelligendi, & volendi diſtinctas, nec illas in ſe claudere, formali incluſione. Ita Scotus, quem ſequuntur Suarez, & alij. Num.18.

Secunda per oppoſitum docet, proceſſiones actiuas eſſe formaliter actus intelligendi, & volendi. Sic Thomiſtæ, cum pluribus alijs.

Dupliciter defenditur hæc ſententia, primo adſtruendo duplicem actum intelligendi, & volendi: primum eſſentialem in quo non conſiſtunt proceſſiones actiuæ: ſecundum notionalem, & relatiuum, & iſtum in proceſſionibus formaliter claudi. Secundus modus, non recognoſcit intelligere notionale ab eſſentiali in ratione intellectionis diſtinctum. Num.19.

Prima concluſio: Proceſſio actiua, non identificatur adæquatè, cum termino producto per illam. *Duæ ineſſicaces rationes, reijciuntur breuiter.* Num.20. & 21.

Probatur concluſio primo ex D. Thoma: ſecundo ratione, quia actio immanens eſt in eodem ſubiecto in quo eſt potentia elicitiua illius. Et inſtantijs aduerſus illam ſit ſatis. Num.22. & 23.

Tertio probatur, ex eo quod potentia generatiua Patris eſt ſumme actualis, ac proinde nequit ab actu ſibi proprio realiter diſtingui. Num.24.

Quarto probatur: nam paternitas conuenit Patri media generatione tanquam fundamento: Paternitas autem identificatur cum Patre realiter. Num.25.

Denique probatur ad hominem aduerſus contrarium Authorem. Nu.26.

Arguitur primo, ex eo quod in creatis ſicut effectus prout ab agente eſt ipſa actio productiua effectus; ac proinde in diuinis produci ipſum Filij prout à Patre erit formaliter actio generatiua. Num.27.

Reſpondetur, & replicis occurritur. Ibidem, & Num.28.

Secundo arguitur, ex eo quod non ſolum terminus proceſſionis, ſed ipſa actiua proceſſio realiter à potentia notionali producitur. Reſp. Num.29.

§. TERTIVS.

Statuitur ſecunda concluſio. *Pag.5.*

PRoceſſiones actiuæ, non identificantur adæquatè, cum relationibus principiorum: v. g. generatio, non identificatur adęquatè cum relatione Patris, nec ſpiratio actiua cum relatione ſpiratoris.

Probatur primo ex D. Thom. Num.30.

Secundo ratione, ex eodem deſumpta, quia potentia generatiua Patris, non eſt adæquatè relatio; ſed abſolutum cum reſpectu; ac per conſequens generatio, non eſt adæquatè relatio principij; ſed abſolutum, cum reſpectu, & euaſionibus occurritur, à Num.31. vſque ad Num.33.

Tertio probatur, ex eo quod generatio nequit identificari adæquatè, cum relatione Patris; nec quia eſt propria Patris, prout à Filio diſtinguitur; nec quia Patrem à Filio diſtinguit. Num.34.

Quarto probatur, ex eo quod poſita generatione in abſoluto connotato reſpectu maior identitas, ſaluatur inter producens, & productum. Num.35.

Et replicis ſit ſatis. Num.36. & Num.37.

Denique ſuadetur contra quoſdam ex noſtris Thomiſtis, quia dictio, qua Verbum producitur, non eſt actus ex æquo ab actu intelligendi diſtinctus: at ſi adæquatè identificaretur, cum Paternitate non poſſet, non diſtingui virtualiter adæquatè ab actu intelligendi. Num. 38. & Num.39.

§. QVARTVS.

Argumentis occurritur. *Pag 6.*

ARguitur primo ex D. Thom. qui pluribus in locis affirmat, actus notionales à relationibus ſolo modo ſignificandi differre. Et plures authoritates Angelici Magiſtri, quæ difficultatem ingerunt referuntur, à Num.40. vſque ad 42.

Reſpondetur, & mens D. Thom. explicatur, à Num.43. vſque ad 45.

Secundo arguitur: nam ſecluſo motu ab actione non remanet, niſi ſola relatio, vt docet D. Thom. à proceſſione autem diuina excluditur motus. Reſpondetur, & argumentum inſtatur. Num.46.

Tertio arguitur, ex eo quod de conceptu generationis eſt vt pro quocumque ſigno intelligatur ſubiecto competere, ipſum exercite generans conſtituat: omnis autem alia formalitas, præter Paternitatem, intelligi poteſt Patri conueniens, quin intelligatur exercite generans. Num.47. *Reſpondetur.* Num.48. *Inſtatur tripliciter.* Num.49. *Reſp.* Num.50.

Quarto arguitur: quia ſic comparatur proceſſio actiua ad perſonam producentem, ſicut paſſiua ad perſonam productam: ſed proceſſio paſſiua Filij, v.g. in Filiatione adæquatè conſiſtit. Num.51.

De duabus ſolutionibus fertur iudicium. Num.52. & 53. Ibid. *Vera ſolutio traditur.*

Denique arguitur, quod generatio eſt ratio diſtinguendi Patrem à Filio: ſola autem relatio eſt ratio diſtinguendi in diuinis. Num.54.

Hoc argumentum inſtatur. Num.55. & Ibid. *ſoluitur. Et triplex replica aduerſus ſolutionem diſſoluitur.* Num.56.

§. QVINTVS.

Statuitur tertia concluſio. *Pag.8.*

PRoceſſio actiua, qua Verbum procedit non eſt actus ex ęquo ab intellectione diſtinctus: ſed eſt intellectio, vt modificata Paternitate. *Secunda pars concluſionis à nemine negari poteſt.* Nu.57.

Prima vero pars probatur primo ex D. Thom. Num.58. & 59.

Secundo probatur: nam omnis actus intellectus eſt formaliter intellectio: dictio autem eſt actus intellectus diuini, vt contra Durandum communiter docent Theologi. Num.60.

Et hæc ratio confirmatur tripliciter aduerſus Scotum. Num.61. & 62.

Tertio probatur: nam reſpectus ad Verbum vt terminum productum, in quo dictio conſiſtit, & reſpectus ad Verbum [illegible], in quo con-

Digitized by Google

ſiſtit intellectio, ſunt ad terminus ordinatè ſe habentes; ac proinde non ſufficiunt adæquatè dictionem ab intellectione diſcriminare. Num.63. & 64.

Denique probatur: nam ſi dictio eſſet actus ex æquo ab intellectione diſtinctus, ſequeretur eſſe actum identificatum cum Verbo producto, Num.65.

§. SEXTVS.
Obiectionibus occurritur. *Pag.9.*

ARguunt contrarij primo, *quod dictio, & intellectio reſpiciunt diuerſos terminos, gaudentque modis tendendi diſtinctis: ac per conſequens nequeunt, non diſtingui adæquatè, reſpondetur.* Num.67.

Replicatur dupliciter. Num.68. *Reſp.* Ibid. & num.69.

Arguunt ſecundo: nam dictio intellectus creati, non eſt intellectio formaliter: ergo nec diuina dictio. Num.70. *Reſp.* Num.71.

§. VLTIMVS.
Corollaria præcedentis doctrinæ. *Pag.10.*

COlligitur primo, *ex dictis duplex diſcrimen inter dictionem intellectus creati, & dictionem diuinam. Primum, quod in illa ordo ad Verbum productum eſt prior ordine, quam ad obiectum intellectum: ſecus vero in iſta. Secundum, quod dictio creata comparatur ad intellectionem vt ſic, vt ſpecies ad genus: diuina autem non ſic: ſed ſicut res, cum modo ad rem ſine modo.* Num.72. & 73.

Colligitur ſecundo, diſcrimen eſſentiale inter dictionem increatam, & creatam intellectionem, non producentem Verbum, non conuenire ex conceptu producentis conuenientis vni, & non alteri, ſed ex diuerſitate obiectorum. Num.74.

Denique infertur proceſſiones actiuas eſſe verè, & propriè actiones vitales immanentes. Num.75.

Contrarium tenuit Suarez, cuius fundamenta ſoluuntur. Num.76.

Et quædam auctoritas D. Thom. quæ aliquam ingerit difficultatem explicatur. Num.77.

DISPVTATIO LXXII.

In quo diuinarum proceſſionum principia conſiſtant?

§. PRIMVS.
Reijcitur ſententia Durandi. *Pag.10.*

PRima ſententia eſt Durandi, *aſſerentis intellectum, & voluntatem nullatenus ingredi conſtitutionem principij proceſſionum in Deo: ſed relationem ſpiratoris reſpectu proceſſionis tertia perſona, & relationem Paternitatis reſpectu generationis Verbi, eſſentia ſe habente, vt principio radicali.* Num.1.

Placitum Durandi communiter diſplicet Theologis, & tanquam erroneum, & ad minus vt temerarium ab illis refutatur. Cum quibus omnino aſſerendum eſt intellectum, & voluntatem ingredi conſtitutionem principiorum diuinarum proceſſionum formaliter: abſtrahendo modò, an proximè, vel remotè tantum ad illas concurrant. Et probatur ex locis Sacræ Scripturæ. Num.2. & 3.

Deinde duplici ratione Theologica. Num.4. & 5.

§. SECVNDVS.
Occurritur fundamentis Durandi. *Pag.11.*

ARguit primo Durandus, *quod conditio actuum intelligendi, & volendi, eſt fœcunditati oppoſita, quia iuxta Philoſophum 9. Metaphyſicæ per actionem immanentem nihil producitur.* Num.6. *Reſp. ex Caietano, dupliciter explicando diſcrimen à Philoſ. intentum inter actionem immanentem, & tranſeuntem.* Num.7.

Secundo arguit Durandus, ex eo quod creaturis competit fœcunditas, non ex hoc, quod ſunt intelligentes, & volentes, ſed ſecundum aliquid aliud: ergo ſimiliter Deo. Reſp. Num.8.

Sed argumentum Durandi inſtauratur, & vrgetur. Num.9. *Et ſoluitur.* Ibidem.

Tertio arguit, quia vbi intellectus, & voluntas differunt realiter, productio eſt realiter vi naturæ, & non intellectus, & voluntatis. Soluitur. Num.10.

Quarto arguitur in fauorem Durandi, ex D. Thom. aſſerente, potentiam generatiuam eſſe Dei omnipotentiam, prout eſt Patris tantum: omnipotentia autem, iuxta eundem Angelicum Præceptorem, non in intellectu, & voluntate, ſed in attributo ab illis diſtincto, videtur conſiſtere. Reſp. Num.11.

Denique in fauorem eiuſdem argumentari poſſumus, ex eo quod etiam ſi intellectus, & voluntas maneant extra conſtitutionem principij quo *diuinarum proceſſionum, & ſint immediatè à natura, adhuc poteſt ſufficiens ratio ordinis proceſſionum aſſignari, ac per conſequens malè ex hoc principio impugnauimus ſententiam Durandi.* Num.12. *Reſpondetur.* Num.13.

§. TERTIVS.
Reijcitur Scoti ſententia. *Pag.12.*

SEcunda ſententia eſt Scoti aſſerentis, *intellectum, & voluntatem ingredi conſtitutionem principiorum notionalium, prout in actu primo, non vero prout in actu ſecundo: intellectionem tamen in actu ſecundo, nullatenus ad dictionem exquiri. Scotum ſequuntur eius diſcipuli.* Num.14.

Cæterum ab alijs Theologis diſſeritur. Et omnino aſſerendum eſt, actionem intelligendi ad Verbi productionem concurrere, vt actionem, qua Verbum producitur, & vt principium, non actionis, ſed Verbi, & idem de volitione reſpectu ſpirationis actiuæ eſt dicendum. Num.15.

In prima parte concluſionis omnes Theologi, præter Scotiſtas, conueniunt. Et probatur primo authoritate D. Auguſtini. Num.16.

Euaſio Scotiſtarum manifeſtè præcluditur. Num.17. & 18.

Secunda probatur concluſio argumento Caietani. Sequitur namque ex ſententia Scoti, quod ſi per impoſſibile Pater non intelligeret, adhuc diceret, & produceret Verbum; conſequens eſt falſum, &c. nu.19.

Tertio, quia ſequitur ex ſententia Scoti, dictionem non eſſe actum intellectus diuini, quod eſt abſurdum, & contra omnium Theologorum ſententiam. Num.20. & 21.

Denique oſtenditur concluſio, ex eo quod, ſi intellectus Patris, vt in actu ſecundo, intelligens pro principio aſſignetur, perfectiori modo conſtituitur, quam aſſignato pro principio intellectu, prout in actu primo; & aliàs eſt poſſibile, ſic aſſignare. Num.22.

Quoad cæteras partes breuiter explicatur, & ſuadetur concluſio. Num. 23. & 24.

§. QVARTVS.
Argumenta Scoti ſoluuntur. *Pag.13.*

ARguunt primo Scotiſtæ ex Auguſtino aſſerente, *Verbum Diuinum gigni à memoria Patris.* Num.25. *Soluitur, & mens Auguſtini explicatur.* Num.26.

Obijciunt ſecundo, quod intellectus creatus per modum actus primi, eſt ſufficiens, & fecundus ad Verbi creati productionem: ergo multo magis intellectus diuinus, vt in actu primo erit ad Verbi productionem ſufficiens. Num.27. *Reſp.* Ibid. & Num.28.

Tertio obijciunt, quod ſi intellectio Dei eſſentialis eſſet intellectio producta, non minus obtineret rationem Verbi, quam Verbum, quod de facto eſt productum: & tamen, illo impoſſibili dato, non ab intellectione diuina; ſed ab intellectu prout in actu primo procederet. Reſp. primo. Num.29. *Secunda ſolutio traditur.* Ibidem.

Inſtatur. Num.30. *ibique ſoluitur replica.*

Quarto arguitur in fauorem Scoti: nam in Verbo diuino nullum eſt prædicatum per ſe correſpondens diuinæ intellectioni actuali, quod ſine illa Verbo competere nequeat. Num.31. *Argumento, cum duplici inſtantia, ſit ſatis.* Num.32. & 33. *Alia, & melior ſolutio traditur.* Num.34.

Denique quædam auctoritas D. Thom. explicatur. Num.35.

§. QVINTVS.
Referuntur variæ ſententiæ, vera eligitur, & probatur. *Pag.14.*

REſtat examinandum: *an iſtæ perfectiones abſolutæ ſint principium* quo *proximum; an verò ratio principij proximi ſolum relationibus competat; vel relationibus, & abſolutis?*

Prima ſententia docet, ſolam relationem eſſe principium quo *ita Durandus. Secunda diſtinguit de proceſſione, vt productio, & vt eſt communicatio, & ait ſub priori ratione principium eius* quo *eſſe ſolam relationem, ſub poſteriori autem perfectionem abſolutam. Authores eius referuntur. Tertia docet, ex vtroque intrecto, nempè ex relatiuo, & abſoluto principium* quo *proximum diuinarum proceſſionum conflari. Authores huius ſententiæ, qui ibi citantur, non conueniunt in determinando, quid principalius, an relatio, an abſolutum in conſtitutione principij importetur? Quarta ſententia, pro principio* quo *radicali conſtituit diuinam eſſentiam, pro principio* quo *proximo generationis intellectum diuinum: ſpirationis autem voluntatem conſtituit, relationibus ingredientibus, vel pro conditione, vel de connotato, & in obliquo. Ita omnes Thomiſtæ.* Num. 36. & 37.

Prima concluſio. Principium *quo*, ſiuè proximum, ſiuè remotum, non eſt ſola perfectio abſoluta, ſed cointellecta ſimul relatione. *Ita D. Thom. expreſsè: & probatur primo, nam principium* quo *reale debet inadæquatè ſaltem, à termino producto diſtingui: at ſi potentia generatiua adæquatè in perfectione abſoluta conſiſteret, ſecundum nihil à ſuo termino producto, diſtingueretur realiter. Secundo: nam proceſſiones actiuæ, non adæquant in prædicatione perfectiones abſolutas diuinas. Tertio, quia aliàs omnibus perſonis diuinis competeret principium* quo *diuinarum proceſſionum, ac per conſequens, Filius eſſet potens remotè, & proximè generare ſe ipſum.* Num.38. & 39.

§. SEX-

Digitized by Google

§. SEXTVS.
Argumentis occurritur. Pag.15.

Contrarium huius concluſionis docuerunt Authores, qui citantur. Num.40.
In quorum fauorem arguitur: nam relatio Paternitas, v.g. vtpotè in generatione fundata ſupponit generationem; at generatio, vel eſt ipſa generandi potentia, vel illam ſupponit. Paternitas ergo ſupponit potentiam generandi omnino completam, &c. num.40.
Quo argumento conuictus P. Alarcon, triplicem relationem in Patre conſtituit. Num.41.
Huius Auctoris ſententia ſingularis eſt, & ſine fundamento, & reijcitur breuiter. Num.42. Et motiuum, quo ducitur, diluitur. Num.43.
Vera ſolutio traditur. Num.44.
Aſſerens Paternitatem ſub expreſſo conceptu referentis ſupra generationem fundari, ſub conceptu hypoſtaſis ad generationem ſupponi, ſub conceptu connotato à potentia generatiua, & generatiune, Patrem potentem, & generantem conſtituere. Secundo arguitur: nam iuxta D. Thom. potentia generatiua eſt in Filio; ſed ſi talis potentia non conſiſteret adæquatè in perfectione abſoluta, hoc non eſſet Verbum. Tum etiam: nam potentia generatiua ſub omnipotentia comprehenditur, quæ Filio competit ſicut Patri. Tum denique, quia ex oppoſito fieret Filium, non eſſe æqualem Patri in potentia. Num.45.
Reſpondetur ad duas probationes maioris. Ibidem.
Solutio tertiæ probationis, tradita ab Alarcon, friuola eſt, nec illi ſatisfacit. Num.46.
Vera ſolutio traditur. Num.47.

§. SEPTIMVS.
Secunda concluſio veræ ſententiæ. Pag.15.

Principium quo primum diuinæ proceſſionis non eſt relatio, ſed diuina eſſentia, vt modificata relatione. Ita D. Thom. & oſtenditur primo ex D. Anſelmo, Damaſceno, & Ioanne Theologo in Concilio Florentino ſect.8. Num.48. Et ex D. Auguſtino cuius verba referuntur. Num.49.
Solutio, quæ aſſignari poteſt ad prædictas Authoritates refutatur. Num.50.
Deinde probatur concluſio ratione D. Thom. quia ſcilicet, principium quo primum actionis generatiuæ, aut productiuæ eſt id in quo genitum, aut productum producenti aſſimilatur, at perſonæ productæ, non aſſimilantur perſonis producentibus in relatione, ſed in natura, &c. num.51.
Duæ ſolutiones Durandi referuntur, & impugnantur, à Num.52. vſque ad 55.

§. OCTAVVS.
Argumentis in contrarium occurritur. Pag.16.

Arguitur primo, ex eo quod relatio eſt totum id quo Pater, v.g. redditur potens generare Filium, quod multipliciter ſuadetur. Num.56. Reſp. Num.57. & 58.
Secundo arguit Durandus: nam actus competens vni ſuppoſito, & repugnans alteri, debet illi in eſſe, per id, in quo differt ab alio: generatio autem, v.g. competit Patri, & negatur de Filio; ac proinde ineſt Patri, per id, in quo differt à Filio. Num.59. Reſpond. Num.60.
Denique arguitur: nam principium quo primum proceſſionis tertiæ perſonæ, non eſt diuina natura; ſed voluntas diuina: cum principium quo primum ſit, id in quo terminus producenti aſſimilatur, & Spiritus Sanctus, non aſſimiletur producenti in natura ex vi proceſſionis, ſed in voluntate. Num.61.
Reſp. Num.62. & 63.

§. NONVS.
Statuitur tertia concluſio. Pag.17.

Principium quo proximum generationis Verbi per modum potentiæ non eſt paternitas; ſed intellectus, cointellecta Paternitate de connotato. Statuitur pro Auctoribus quinta ſententia: & probatur primo, ex D. Auguſtino. Secundo: nam intellectus diuinus ad generationem, non concurrit per modum principij rimoti: ergo vt principium quo proximum. Num.64. & 65.
Euaſio quædam præcluditur. Num.66.
Tertio probatur, quia proprietas, quæ ſpectat ad eſſe veluti indiuiduale, nequit eſſe principium quo proximum, vt in ſimili arguit D. Thom. Num.67.
Denique probatur, quia natura diuina connotata Paternitate eſt principium quo primum proceſſionis Verbi: ac per conſequens diuinus intellectus, cum eadem connotatione erit principium quo proximum. Num.68.
Solutio, quæ aſſignari poteſt impugnatur. Num.69. & 70.

§. VLTIMVS.
Contraria argumenta diluuntur. Pag.18.

Arguitur primo authoritatibus Athanaſij, Ambroſij, & Auguſtini. Num.71.
Reſpondetur explicando prædictos Patres. Num.72.
Secundo arguitur, ex D. Thoma quæſt.36. art.4. Num.73. Reſpondetur dupliciter. Num.74.
Tertio arguitur, difficiliori teſtimonio eiuſdem in primo diſtinct.11. quæſt.1. art.3. in corpore. Num.75.
Reſpondetur dupliciter. Num.76.
Quarto arguitur: nam ſi intellectus prout in Patre eſſet principium quo proximum generationis Verbi, hæc eſſet vera, intellectus generat. Num.77.
Reſpondetur. Ibidem, & argumentum inſtatur.
Denique arguitur argumento Durandi: nam iuxta Philoſophum: principium, & principiatum ſunt multa, & non vnum: at ſola paternitas à Filio diſtinguitur realiter: ergo ſola paternitas poteſt eſſe principium generationis Verbi. Hoc argumentum, cum replicis Durandi, & pluribus alijs notatu dignis, ſoluitur, à Num.78. vſque ad 84.
Ex dictis in hac diſputatione colligitur primo, terminum quo diuinarum proceſſionum eſſe aliquid abſolutum in recto connotata relatione. Colligitur ſecundo, id ipſum, quod de potentia generatiua aſſeritur, dicendum eſſe de potentia ſpiratiua in ordine ad tertiam perſonam. Num.85.
Colligitur tertio, relationem, & formam abſolutam non importari in principio quo proceſſionum, tanquam duas partes conſtituentes principium, ſed abſolutum, vt formam conſtituentem; & relationem, vt modum talis formæ. Colligitur quarto, relationem non eſſe conditionem tantum; nec quid extrinſecum ad productiuam potentiam: ſed modum intrinſecè afficientem. Num.86.
Denique infertur, diſtinctionem illam principij proceſſionis, prout eſt productio, & prout eſt communicatio eſſe falſam. Num.87.

DISPVTATIO LXXIII.

Quot ſint Proceſſiones diuinæ?

§. PRIMVS.
Duplex proceſſio in diuinis ſtatuitur. Pag.20.

Prima concluſio: In diuinis ſunt duæ proceſſiones, vna per intellectum, alia per voluntatem. Concluſio eſt de fide, & probatur teſtimonijs Sacræ Paginæ. Num.1.
Deinde ratione ſatis congruenti ex D. Thom. quia nimirum proceſſio in diuinis ponitur, non ſecundum actionem tranſeuntem, ſed immanentem naturæ intellectualis: at in natura creata, præter proceſſionem Verbi per intellectum, eſt alia proceſſio per voluntatem, ſcilicet, amoris. Num.2. & 3.
Errores Arrij, & Macedonij referuntur. Num.3.
Contra concluſionem arguitur primo, ex eo quod, ſemel communicata adæquatè natura, non eſt communicabilis per aliam proceſſionem: natura autem diuina adæquatè communicatur Filio per generationem. Soluitur. Num.4.
Arguitur ſecundo, & contra ſolutionem replicatur; quod, eiuſdem naturæ nequit eſſe duplex modus communicandi. Num.5.
Reſpondetur ex D. Thom. Ibidem, & num.6.
Tertium argumentum probare intendit, voluntatem creatam non producere terminum à volitione diſtinctum; ac proinde rationem D. Thom. falſum aſſumere. Num.7.
Occaſione huius argumenti. Ibid.

§. SECVNDVS.
Impulſus in voluntate noſtra à volitione diſtinctus probatur. Pag.21.

Secunda concluſio. Voluntas noſtra per actum volitionis producit terminum ab illo diſtinctum, qui vocatur impulſus. Eſt expreſſa D. Thom. locis citatis. Num.8.
Et probatur: nam de fide eſt voluntatem diuinam habere terminum à volitione diſtinctum, productum ad intra: ergo etiam voluntas creata terminum ad intra producit. Num.8. & 9.
Ad argumentum in contrarium reſpondetur negando aſſumptum, & auctoritas D. Thom. explicatur. Num.10. & 11.
Redditur ratio diſcriminis inter Verbum, & impulſum, cur Deus poſſit vniri in ratione Verbi mentibus beatorum, non autem in ratione impulſus. Num.12.
Expenditur ad quid ſit neceſſarius prædictus impulſus in voluntate. Tres ſententiæ referuntur, & reijciuntur, à Num.13. vſque ad Num.17.
Adſtruitur impulſum neceſſarium eſſe, vt obiectum volitum intra voluntatem conſtituatur, & replicis contra hoc ſit ſatis, à Num.18. vſque ad Num.20.

Digitized by Google

§. TERTIVS.
Non eſſe in Deo proceſſionem diſtinctam à proceſſione Verbi, & amoris. *Pag* 23.

T*ertio concluſio*. In diuinis non ſunt plures proceſſiones quam duæ. *Eſt de fide, nam de fide eſt non dari, niſi tres perſonas, vnam improductam, & duas productas*. Num.21.

Deinde ſuppoſita veritate fidei, ſuadetur ratione D. Thom. nam proceſſiones in diuinis accipi non poſſunt, niſi ſecundum actionem immanentes naturæ intellectualis, quæ tantum ſunt duæ, ſcilicet intelligere, & velle. *Aduerſus hanc rationem opponitur primo, quod intelligere, & velle virtualiter diſtinguuntur à natura diuina: ergo dari etiam poterit alia proceſſio ſecundum naturam. Reſp.* Nu.22.

Opponitur ſecundo, quod dantur plures intellectiones diſtinctæ virtualiter: ergo dabuntur etiam plura verba diſtincta. Soluitur cum alijs replicis à Num.23. vſque ad 25.

DISPVTATIO LXXIV.

Cur vna ex diuinis proceſſionibus generatio ſit, & non alia? *Pag.* 23.

D*Vo vt certa de fide ſupponuntur*. Num.1. *Ratio dubitandi, & quidem difficillima eſt, nam diffinitio generationis viuentium conuenit proceſſioni Spiritus Sancti, vt patet diſcurrendo per ſingulas eius particulas*. Num.2.

§. PRIMVS.
Reijciuntur tres modi dicendi. *Pag.*23.

R*Atio dubitandi propoſita, Authores in tot ſententias, quot capita diuiſit, qui nullam rationis diſcriminis inueſtigari poſſe aſſerunt, referuntur, & reijciuntur*. Num.3.

Petrus Altacenſis aſſerens, Spiritum Sanctum, ideò non eſſe genitum, quia à duabus procedit, Reijcitur à Num.4. vſque ad Num.7.

Tertius dicendi modus, qui tribuitur D. Bonauentura, & Scoto aſſerens, ideò Verbum eſſe genitum, ſecus Spiritum Sanctum, quia Verbum naturaliter procedit, & Spiritus Sanctus libere, diſplicet communiter Theologis. Et reijcitur primo ex D. Thom. Num.8. & 9.

Deinde principaliter reijcitur, ex eo, quod quamuis voluntas libera ſit, non repugnat, quod operetur aliquid per modum naturæ. Num.10.

Quædam authoritas D. Thom. explicatur. Num.11.

§. SECVNDVS.
Reijcitur Canarienſis ſententia. *Pag.*25.

Q*Varta ſententia docet, ideò Spiritum Sanctum, Filium non eſſe, quia licet communicetur ei ex vi proceſſionis natura, non tamen procedit per modum imaginis. Hanc tenet Canarienſis, & Torres, quos ſequuntur Vazquez, Alarcon, & alij. Cæteris vero Theologis diſplicet*.

Et reijcitur primo ad hominem contra Vazquez, qui exinde impugnat Thomiſtarum doctrinam, quia diffinitioni generationis addunt illam particulam ex vi proceſſionis*: at ille tenetur addere aliam particulam, ſcilicet, quod procedat* per modum imaginis.

Secundo: nam vt rationem reddat, cur Verbum ſit imago, ſecus autem Spiritus Sanctus tenetur confugere ad principia, quæ impugnat. Tertio: nam eo ipſo, quod Spiritus Sanctus procedat vt ſimilis in natura, neceſſario procedit vt imago naturalis. Num.12. & 13.

Duæ euaſiones præcluduntur. Num.14. 15. & 16. *Alia euaſio ex Alarcon reijcitur*. Num.17.

Solutio ex Noſtro Ioanne de Fortugal Epiſcopo de Viſo, refertur, & reijcitur, à Num.18. vſque ad Num.22.

Authoritates Sanctorum Patrum, quas in ſui fauorem adducit Vazquez, nihil ad ſuam ſententiam conducunt. Oſtenditur. Num.23. & 24. *Vnde ſolutum manet ſecundum huius Authoris argumentum*.

Tertium argumentum in fauorem prædictæ ſententiæ, eo tendit vt probet, quod etiam ſi Spiritus Sanctus ex vi proceſſionis, procederet vt ſimilis in natura poſſet non procedere, vt imago, quod vrgetur, & confirmatur dupliciter. Num.25. *Reſp.* Num.26.

§. TERTIVS.
Aliorum ſententia reijcitur. *Pag.*26.

Q*Vinta ſententia eſt Alexandri, & aliorum aſſerentium, ideò Spiritum Sanctum Filium non eſſe, quia licet ex vi proceſſionis ſit ſimilis ſuo principio in eſſentia, non tamen in natura per modum naturæ: eo quod non accipit naturam fœcundam ad alterius perſonæ productionem. Hanc ſententiam deſerunt communiter Theologi, & reijcitur primo ex D. Thom.* Num.27.

Secundo reijcitur: eo quod, licet in creatis Filius ſit ſimilis ſuo principio in fœcunditate ad productionem alterius ſuppoſiti, non licet colligere talem ſimilitudinem eſſe neceſſariam in diuinis. Num.28.

Tertio reijcitur, ex eo quod Patres Latini diſputantes cum Græcis, vt probarent Spiritum Sanctum à Filio procedere, numquam vſi ſunt hac ratione, ſcilicet, quia aliàs Verbum Filius non eſſet, &c. Num.29.

Tertio reijcitur: nam conceptus naturæ in toto rigore ſaluatur, abſque vi productiua realiter alterius ſuppoſiti. Num.30. & 31.

Obijciunt primo D. Auguſtinum, cuius authoritas explicatur. Num. 32.

Secundo Concilium Florentinum, cuius difficile teſtimonium explicatur. Num.33. & 34.

Tertio arguunt, quod illa particula poſita in diffinitione generationis viuentium; in ſimilitudinem naturæ, debet intelligi de natura fœcunda ad productionem alterius ſuppoſiti. Num.35. *Reſp.* N.36. & 37.

Denique arguunt, quia omni, & ſoli Filio conuenit, quod procedat in ſimilitudinem naturæ, cum vi productiua, tam in diuinis, quam in creatis. Num.38. *Reſp.* Num.39.

§. QVARTVS.
Examinantur varij modi explicandi veram D. Thomæ rationem. *Pag.*28.

P*Roceſſionem Verbi eſſe generationem, quia eſt per intellectum, & proceſſionem Spiritus Sancti non eſſe generationem, quia per voluntatem procedit, eſt communis Theologorum ſententia, Authores referuntur*. Num.40.

Diuerſimodè autem ratio D. Thomæ, à diuerſis explicatur. Suarez, quem alij Recentiores ſequuntur, ſic explicat. Nam eo ipſo, quod Verbum procedat per intellectum, & Spiritus Sanctus per voluntatem, Verbo communicatur intellectio, & Spiritui Sancto volitio: at intellectio eſt neceſſarium conſtitutiuum diuinæ naturæ, ſecus autem volitio.

Hic modus explicandi peccat, tum in maiori, tum in minori, vt oſtenditur. Num.41. 42. & 43. *Vbi inconſequentia in propria doctrina Suarez redarguitur. Secundus modus præcedentis affinis eſt Cornejo, qui refertur, & reijcitur* à Num.44. vſque ad Num.46.

Tertius dicendi modus, & ſatis frequens apud Thomiſtas, ſupponit etiam diuinam naturam, per actualem intellectionem conſtitui, quo ſuppoſito, ſic explicat rationem D. Thomæ. Verbo ex eo quod per intellectionem procedat, communicatur diuinum intelligi; at intelligi, & intelligere ſunt omnino idem, abſque virtuali diſcrimine: ergo ex vi proceſſionis communicatur illi diuina intellectio, ac per conſequens natura diuina, quod Spiritui Sancto non conuenit.

Hic dicendi modus ſatis quidem probabilis, non congruit cum doctrina Authoris conſtituentis naturam diuinam, non in actuali intellectione, ſed in radicali intelligere, & propter hoc, & alia plura notatu digna deſeritur, à Num 47. vſque ad Num.52.

Quartus modus dicendi aſſerit, vtramque proceſſionem ſub conceptu communi proceſſionis diuinæ terminari formaliter ad diuinam naturam, ſecundum verò rationes, quaſi ſpecificas ſola proceſſio Verbi, ac proinde iſta, & non alia eſt generatio, reijcitur. Num.53.

Alius modus explicandi aſſerit, vtramque proceſſionem ſecundum ſuam vltimam differentiam terminari ad ſimile in natura: quid tamen ſola proceſſio Verbi id habet ex differentiali ratione, & ex ratione communi, ſola illa generatio eſt, reijcitur. Num.54.

Vltimo poteſt explicari ratio D. Thomæ aſſerendo, vtramque iſtam proceſſionem terminari ad ſimile in natura, veluti quoad ſubſtantiam, non quoad modum, ſed hoc ſolum proceſſioni Verbi competere; quia eſt per intellectum, qui producit modo aſſimilatiuo; breuiter impugnatur. Num.55.

§. QVINTVS.
Vera rationis D. Thom. explicatio. *Pag.*30.

P*Rima concluſio*. Ideò proceſſio Verbi eſt generatio, quia eſt per intellectum, qui ex proprio conceptu aſſimilatiuus eſt. *Eſt de mente Caietani, Ferrarienſis, Zumelis, & Bañez. Et probatur, quia ideò Verbum eſt genitum, quia ex vi ſuæ proceſſionis, eſt ſimile producenti in natura: at hoc habet, quia per intellectum procedit, qui eſt aſſimilatiua potentia, &c.* num.56.

Arguitur primo contra concluſionem, quia intellectus ex proprio conceptu ſolum eſt aſſimilatiuus termini ad obiectum, & ſpeciem impreſſam, quæ vnitur ex parte principij: at ratio obiecti, & ſpeciei virtualiter diſtinguuntur à natura diuina. Reſp. Num.57.

Secundo arguitur: nam intellectus, etiam in perfectiſſimo analogato, ſolum expoſcit producere perfectiſſimè ſimile in eſſe intelligibili: quæ ſaluatur ſine identitate virtuali, cum ſimilitudine in eſſe naturali, cum ſola identitate formali. Num.58.

Solutio prima aſſerens, genus intelligibile paſſiuum in Deo non diſtingui, adhuc virtualiter, ab eſſe entitatiuo, & naturali, traditur, & ab impugnationibus defenditur à Num.59. vſque ad Num.61.

Secunda ſolutio, admittens genus intelligibile paſſiuum virtualiter diſtin-

Digitized by Google

Index Diſputationum.

diſtingui in Deo à natura diuina, aſſerit, intellectum diuinum intra propriam lineam habere aſſimilare, nedum in eſſe intelligibili, verum etiam in eſſe naturali. Defenditur à Num.62. vſque ad Num.66.

Tertio principaliter arguitur, ex eo quod Verbo quia per intellectum procedit communicatur ex vi proceſſionis intelligi *per modum actus ſecundi; at hoc* intelligi *non eſt conſtitutiuè natura diuina; ſed aliquid conſequutum ad illam.* Num.67. *Pro ſolutione huius argumenti tria neceſſario prænotantur.* Num.68. & 69. *Soluitur autem.* Num.70.

Sed aduerſus ſolutionem ſex obiectiones proponuntur, & diluuntur, à Num.71. vſque ad num.74.

Alia eiuſdem argumenti ſolutio, conſiſtit in hoc, quod intellectus ex indigentia Verbum producens per ſe primo intendit Verbi repræſentationem: intellectus autem, non eſt ex indigentia, ſed ex fœcunditate Verbum, producens, qualis eſt intellectus diuinus, non ſimilitudinem intentionalem; ſed naturam intendit per ſe primo: ac proinde Verbum ex indigentia productum conſtituitur per intentionalem ſimilitudinem: Verbum autem ex fœcunditate productum primo, & per ſe per ſimilitudinem in natura in eſſe naturali. Num.75. & 76.

Denique principaliter arguitur: nam ex eo quod Verbum per intellectum procedat tantum communicatur illi diuina intellectio per ſe primo: intellectio autem diuina, non eſt formaliter diuina natura, ſed tantum identicè. Num.77.

Solutio P. Granados aſſerentis, quod vt Verbum ſit Filius, ſufficit communicari illi ex vi proceſſionis diuinam intellectionem, quæ explicitè eſt natura diuina repræſentatiuè, & *implicitè eſt natura; refertur, & reijcitur.* Num.78.

Alia ſolutio Menatij aſſerentis, quod licet Verbo communicetur primario diuina intellectio, quæ non conſtituit metaphyſicè diuinam naturam; quia tamen intellectio eſt repræſentatiuè diuina natura; & repræſentatiuè purè intentionaliter: cum eſſe repræſentatiuum ſit eſſe naturale Dei; ſit conſequens communicari illi naturam in eſſe naturali, &c. Reijcitur. Num.79.

Reſpondetur ergo ad argumentum primo, iuxta doctrinam traditam in prima ſolutione ad tertium argumentum aſſignata. Secundo, iuxta doctrinam traditam in ſecunda ſolutione eiuſdem argumenti. Num.80. & 81.

℘. VLTIMVS.

Secunda concluſio veræ ſententiæ. *Pag.33.*

IDeò Spiritus Sanctus non eſt Filius, nec genitus, quia per voluntatem procedit, quæ aſſimilatiua potentia non eſt.

Probatur proponendo rationem D. Thom. ſub hac forma: ideò Spiritus Sanctus genitus non eſt, ſed procedens, quia ex vi proceſſionis non eſt ſimilis producenti in natura: at hoc habet, quia per voluntatem procedit, quæ aſſimilatiua non eſt: ergo, &c. Num 82.

Ex quibus ad rationem dubitandi in principio poſitam reſpondetur, proceſſioni Spiritus Sancti non conuenire diffinitionem generationis viuentium, quia ad hoc deberet ei communicari ex vi proceſſionis natura per modum naturæ. Num.83.

Sed contra ſolutionem, & doctrinam traditam multipliciter inſurgunt contrarij. Primo, quod in diffinitione generationis viuentium non eſt illa particula, ex vi proceſſionis *; ac per conſequens voluntariè, & abſque vllo fundamento additur. Reſp.* Num.84.

Secundo obijciunt: nam quod conuenit Spiritui Sancto per proceſſionem, conuenit illi ex vi proceſſionis: cum ergo Spiritui Sancto conueniat natura per proceſſionem, conuenit ei ex vi proceſſionis.

Reſpondetur, tantum id quod terminat formaliter proceſſionem conuenire ex vi proceſſionis, non verò ea, quæ ratione identitatis cum ratione formali terminante conueniunt. Hæc namque, licet per proceſſionem communicentur, non tamen ex vi proceſſionis. Num.85.

Sed obijciunt tertio, & eſt replica huius ſolutionis, quod diuinitas eſt id quo Spiritus Sanctus terminat proceſſionem; ac per conſequens diuinitas eſt ratio formalis terminandi. Num.86. *Ad hanc obiectionem, cum pluribus replicis notandis, reſpondetur* à Num.87. vſque ad Num.90.

Quarto obijciunt: quod Spiritus Sanctus ex vi proceſſionis procedit formaliter vt perſona diuina; at perſona diuina eſt ſubſiſtens in natura diuina formaliter ſub conceptu naturæ. Num 91.

Quidam ex Thomiſtis reſpondent concedendo, Spiritum Sanctum procedere formaliter vt perſonam diuinam: ſed ex hoc non colligi procedere, vt immediatè ſubſiſtentem in natura diuina, ſed ſolum mediatè, vel immediatè. Alij per oppoſitum aſſerunt, Spiritum Sanctum ex vi proceſſionis, *nec procedere vt perſonam formaliter, nec vt ſubſiſtentem.* Num.92. *Vtraque ſolutio diſplicet, & impugnatur.* Num.93. & 94. *Vera ſolutio traditur.* Num.95. & 96.

Quinto obijciunt: quod conuenit Spiritui Sancto ex vi proceſſionis ſuæ, quatenus eſt diuina, conuenit ei formaliter ex vi proceſſionis, ſed ſub conceptu diuinæ habet Spiritus Sanctus in natura diuina identitate procedere. Hæc obiectio cum ſuis replicis proponitur, & ſoluitur, à Num.98. vſque ad Num.102.

Denique obijciunt: nam ſequitur ex ratione aſſignata, & eius explicatione, Spiritum Sanctum eſſe Filium realiter, & identicè per proceſſionem, etſi non formaliter ex vi proceſſionis. Conſequens autem eſt falſum, &c. Sequela verò quadrupliciter ſuadetur. Num.104. *Reſp.* Num.105. & 106.

Ex dictis in diſcurſu diſputationis colligitur primo: Verbum ex vi proceſſionis procedere vt Deum. Num.107.

Colligitur ſecundo; rationem Verbi, & Filij prorecto eſſe eandem in omni modo dicendi: pro eo autem, quod importans in obliquo immediatè idem eſſe, ſi repræſentatio non diſtinguatur à natura diuina, aut Verbum non repræſentationem pro immediato connotato importet, ſed ſimilitudinem in eſſe naturali, ſed pro connotato mediato in omni ſapientia, Verbum, & Filium differre. Num.108. & 109.

TRACTATVS DECIMVS.

De Diuinis relationibus.

DISPVTATIO LXXV.

An inter relationes, & Diuinam eſſentiam ſit diſtinctio actualis ante operationem intellectus?

℘. PRIMVS.

Quibuſdam præſuppoſitis, referuntur ſententiæ. *Pag.37.*

S*Vpponitur vt fide certum, relationes à Diuina Eſſentia non diſtingui realiter entitatiuè. Cuius contrarium tenuit Gilbertus Porretanus.* Num.1.

Cuius error damnatus eſt in Concilijs Remenſi, & Lateranenſi. Et rationibus breuiter reijcitur. Ibidem, & Num.2.

Secundo, vt indubitatum ſupponitur, inter relationes, & eſſentiam eſſe diſtinctionem rationis ratiocinatæ, & probatur euidenti ratione. Num.3.

Denique; eſt certum inter relationem, & naturam eſſe virtualem diſtinctionem reſpectiuè ad formalem per intellectum factibilem, non verò reſpectiuè ad formalem, actualem, præuenientem intellectus negotiationem. Num.4.

Vertitur ergo in dubium: an licet relatio, & eſſentia non diſtinguantur realiter entitatiuè, tanquam duæ res; diſtinguantur tamen aliqua diſtinctione actuali ante operationem intellectus?

Prima ſententia eſt Durandi aſſerentis, eſſentiam, & relationes differre aliquomodo realiter, id eſt, realiter modaliter, non tanquam rem, & rem, ſed vt rem, & modum rei.

Secunda eſt Scoti aſſerentis, relationem non diſtingui realiter ab eſſentia; bene tamen ex natura rei ante omnem operationem intellectus. Num.5.

Tertia, & vera defendit, eſſentiam à relationibus nullo genere diſtinctionis actualis, ſiue realis modalis, ſeu formalis ex natura rei ante operationem intellectus gaudere, ſed ſola ratione ratiocinata diſtingui: ſic D. Thom. & cum eo eius diſcipuli, & plures alij, oppoſitas ſententias varijs cenſuris inurentes. Num.6.

℘. SECVNDVS.

Reijcitur ſententia Durandi. *Pag.38.*

P*Rima concluſio.* Inter relationes, & eſſentiam non eſt diſtinctio realis modalis. *Statuitur contra Durandum, qui in eo in quo à Gilberto differt, peius illo videtur erraſſe, cum doceat, relationes diuinas eſſe modos incompletos, quod eſt maximum abſurdum. Et probatur primo: nam ex hac ſententia ſequitur, perſonam diuinam eſſe realiter compoſitam ex natura, & modo realiter diſtinctio.* Num.7.

Euaſio Durandi præcluditur. Num.8. & 9.

Secundo probatur ex alio inconuenienti, quod ſequitur ex dicta ſententia: nimirum dari in diuinis quaternitatem rerum, ſeu realitatum, quod eſt damnatum in Concilio Lateranenſi. Num. 10.

Prima ſolutio Durandi refertur, & impugnatur. Num.11. *Secunda verò.* Num.12. *Tertia autem, quæ ex eius doctrina poteſt adhiberi.* Num.13.

Denique probatur: nam omnis entitas, aut eſt Deus, aut creatura: relatio autem diuina, eſt entitas, non creatura, vt fide conſtat: ergo Deus, ac proinde à natura Dei nequit realiter diſtingui. Num 14.

Solutio Durandi impugnatur. Num.15.

℘. TERTIVS.

Argumenta Durandi ſoluuntur. *Pag.39.*

A*Rguit Durandus primo. Nam ex entitate, & modo entitatis reſultat realis compoſitio: quod exemplis, & ratione conatur ſuadere.* Num.16. *Reſp.* Num.17.

Secundo arguit, ex eo quod non omnis realis differentia duorum compoſitionem facit: nam ſecundum fidem paternitas, & filiatio, & ſpiratio paſſiua in diuinis realiter diſtinguuntur, ex quibus tamen nulla

Digitized by Google

nulla compoſitio reſultat. *Reſpondetur.* Num.18. *Inſtat Durandus.* Num.19. *Reſpondetur*, ibidem. *Sed vlterius inſtatur pro eodem.* Num.20. *Reſpondetur*, ibidem, & Num.21.

Denique arguit: quæ non identificantur aliquomodo realiter, aliquomodo realiter diſtinguuntur: at relatio non identificatur eſſentiæ aliquomodo realiter, cum vnum identificari alteri adæquatè, ſit quidam modus realis identitatis; relatio autem paternitatis non identificatur eſſentiæ adæquatè, aliàs identificaretur cum omni eo, cum quo identificatur eſſentia, nempè cum filiatione. Num.22. *Reſp.* Num.23. *Vbi argumentum inſtatur, & cuidam replicæ ſit ſatis.* Num.24.

§. QVARTVS.
Reijcitur ſententia Scoti. *Pag.*40.

Secunda concluſio: Inter relationem, & eſſentiam non eſt diſtinctio formalis ex natura rei ante intellectus operationem. *Statuitur pro Authoribus tertia ſententia, & contra Scotum.*

Et probatur primo: nam vt diffinit Concilium Lateranenſe, relationes, & eſſentia ſunt omnino idem. Secundo, quæ diſtinguuntur actu ex natura rei ante operationem intellectus, non differunt ſola ratione: relationes autem ab eſſentia, ſola ratione differunt; vt conſtat ex Concilio Florentino. Et ex Patribus, tum Græcis, tum Latinis. Num.25. *Euaſio Scotiſtarum præcluditur.* Num.26.

Tertio probatur: nam Pater eſt omnino ſimplex: at cum diſtinctione formali ex natura rei inter paternitatem, & eſſentiam omnimoda ſimplicitas ſubſiſtere nequit. Num.27.

Quarto probatur, quia ex diſtinctione reali formali, ſequitur Patrem eſſe compoſitum reali formali compoſitione. Num.28. *Solutio Scotiſtarum impugnatur.* Num.29. & 30.

Quinto probatur: nam ex eo quod eſſentia communicetur Filio, & non paternitas, vel probatur entitatiua vtriuſque diſtinctio; vel non conuincitur formalis. Num.31.

Sexto probatur ad hominem contra Scotum, quia, vt ipſe fatetur, illa diſtinguuntur formaliter, quorum vnum non eſt alterius diffinitio, nec de illius diffinitione: at paternitas eſt de diffinitione Patris, & ſimiliter diuina natura, &c. Num.32.

Denique probatur: nam Pater, vt conſtitutus eſſentia, & paternitate, eſt ſummè vnus: ac per conſequens irreſolubilis in duas formalitates realiter formaliter diſtinctas. Num.33. *Solutio Scotiſtarum efficaciter impugnatur.* Num.34. & 35.

§. QVINTVS.
Argumentis Scoti occurritur. *Parg.*41.

Primo arguunt Scotiſtæ Authoritate D. Auguſtini. Num.36. *Cuius mens aperitur.* Num.37.

Secundo ratione: nam ea differunt diſtinctione reali formali, quæ diſtinguuntur diffinitione; eſſentia autem, & relationes diſtinguuntur diffinitione, cum eſſentia diffiniatur ad ſe, relationes verò in ordine ad aliud. Num.38. *Reſp.* Num.39. vſque ad 42.

Tertio arguunt: Pater intelligens ſe, aut intelligit eſſentiam, & paternitatem, vt diuerſa obiecta, aut vt idem obiectum, ſub diuerſo modo concipiendi noſtro. Si primum, diſtinguuntur realiter formaliter: ſi ſecundum, non erit maior differentia, quam inter Deum, & Deitatem; quod videtur abſurdum. Num.43. *Reſp.* Num.44.

Denique arguunt: ex eo quod eſſentia diuina ſecundum quod conſtituta per aliquod eſſe reale ante operationem intellectus negatur de paternitate; ac per conſequens ab illa diſtinguitur, ſaltim realiter formaliter, ante omnem intellectus negotiationem. Num.45.

Hoc argumento vtitur Gilbertus, vt illo probet, diſtinctionem entitatiuam relationum ab eſſentia, & Durandus vt probet ſuam diſtinctionem realem modalem, ac tandem Scotus, ad ſuadendam diſtinctionem realem formalem. Et ſanè, vel primum conuincit, vel nihil. Vnde Scotus, & Durandus illo vtentes, cum Catholicè fateantur, non concludere primum, fateri debent ſui argumenti inefficaciam. Soluitur cum ſuis replicis, à Num.46. vſque ad Num.51.

An autem diſtinctionem rationis eſt ciat intellectus diuinus? Diſputatum eſt Tomo Secundo, *vbi negatiua concluſio ſtabilita eſt, & latè probata.*

DISPVTATIO LXXVI.

An diuina eſſentia ſit de quidditate, & conceptu relationum?

§. PRIMVS.
Relatis ſententijs, ſtatuitur prima concluſio. *Pag.*43.

Titulus diſputationis, & quod in dubium vertitur, explicatur. Num.1.

Prima ſententia eſt negatiua, quam præter Scotum, & Durandum, tenent alij extra Scholam D. Thom. Nec diſplicet quibuſdam ex Thomiſtis.

Secunda affirmans eſt, quam frequenter defendunt Thomiſtæ citati. Num.2. *Diuerſimodè vero à diuerſis defenditur.*

Pro reſolutione veritatis eſt prima concluſio: Ratio entis diuini eſt de quidditate relationum, prout virtualiter diſtinguuntur à natura diuina; & conſequenter eſt de conceptu, quem viatores formant de illis. Num.3.

Secunda pars concluſionis euidenter infertur ex prima. Prima vero probatur primo ex D. Thom. Num.4.

Secundo probatur: nam paternitas, prout virtualiter à natura diuina, diſtincta eſt ens eſſentialiter; at non eſt creatum: ergo diuinum. Num.5.

Solutio recentiorum prolixè ab illis tradita, breuiter refertur. Num.6. *Efficaciter vero impugnatur,* à Num.7. vſque ad Num.9.

Denique probatur concluſio: nam ſi diuinæ relationes non clamarent in ſuo conceptu rationem entis diuini, neque etiam in conceptu illius includerentur, ac per conſequens ſe mutuo excluderent, & ex illis reſultaret compoſitio rationis, aut virtualis. Num.10. *Euaſio præcluditur.* Num.11.

Occaſione cuiuſdam obiectionis propoſitæ. Num.12.

Explicatur, quæ compoſitio rationis repugnet Deo, & quæ non repugnet, & defenditur non repugnare Deo compoſitionem rationis conceptuum mutuo ſe includentium. Num.13.

§. SECVNDVS.
Quid de diuina eſſentia ſub conceptu eſſentiæ, & naturæ dicendum? *Pag.*44.

Secunda concluſio: Diuina eſſentia ſub conceptu eſſentiæ, & naturæ, eſt de eſſentia relationis, prout virtualiter, & ratione noſtra ab illa diſtinctæ.

Prima pars concluſionis à quibuſdam argumento parum efficaci probatur. Num.14.

Vtraque concluſionis pars eleganti D. Thom. teſtimonio probatur, quid accuratè expenditur, à Num.15. vſque ad Num.17.

Deinde prima pars probatur: nam quidquid prædicatur realiter de paternitate, eſſentialiter prædicatur de illa: at paternitas eſt realiter eſſentia diuina, &c. Num.18. & 19.

Tertio ſuadetur. Nam ſi relatio non clauderet in ſuo conceptu eſſentiam, non clauderetur in conceptu illius, mutua autem conceptiuum excluſio ſummæ Dei ſimplicitati impugnat. Num.19.

Secunda pars concluſionis, ſcilicet, Diuinam naturam, per modum naturæ, eſſe ſimiliter de eſſentia relationum, *ſuadetur, quia hæc duo argumenta ex ratione petita, quibus prima pars probatur, non minori efficacia conuincunt ſecundam, vt oſtenditur.* Num.20.

Contrarium ſolutio impugnatur, à Num.21. vſque ad Num.23.

§. TERTIVS.
Argumentis contrariorum occurritur. *Pag.*46.

Arguitur primo ex D. Thom. cuius mens explicatur. Num.24.

Secundo arguit Vazquez: ex eo quod paternitas intelligitur aduersus eſſentia ſecundum rationem; ac per conſequens, illam ſecundum rationem eſſentialiter non includit. Num.25. *Soluitur.* Num.26.

Tertio ſic arguunt: ſi paternitas in ſuo conceptu eſſentiali clauderet eſſentiam diuinam, hæc eſſet vera: Paternitas eſt eſſentia diuina eſſentialiter; *hanc verò eſſe falſam quadrupliciter probatur.* Num.27. & 28. *Reſp.* Num.29. vſque ad Num.33.

Sed aduerſus ſolutionem primæ probationis tres replicæ notandæ proponuntur. Num.34. *Reſp.* Num.35. & 36. *Sed inſtatur vlterius.* Num.37. *Reſp.* Num.38.

Quarto arguunt, ſi de conceptu eſſentiali relationum eſſet diuina eſſentia, ſequeretur multiplicata realiter relatione multiplicari eſſentiam diuinam realiter, ſicut multiplicatis relationibus, multiplicatur realiter entitas, ſeu realitas diuina. Num.39. *Reſp.* Num.40.

Quinto obijciunt aliud inconueniens; ſequi ſcilicet ex concluſione produci diuinam eſſentiam producta relatione, quod eſt hæreticum. Num.41. *Reſp.* Num.42.

Denique obijciunt, quod Pater conſtituitur ex paternitate, & eſſentia: ac proinde vnum ex conſtituentibus non poſſe in alio includi. Num.43. *Reſp.* Nu.44. *Replicatur.* Nu.45. *Soluitur replica.* Num.46.

Ex dictis ſequitur, ens diuinum ſub conceptu eſſentiæ, & naturæ, eſſe de quidditatiuo attributorum conceptu. Num.47.

DISPVTATIO LXXVII.

An relationes ſint de conceptu quidditatiuo eſſentiæ diuinæ?

§. PRIMVS.
Relatis ſententijs, vera eligitur. *Pag.*48.

Duo ſunt certa: primum, relationes eſſe de quidditate eſſentiæ ſecundum realitatem, qua gaudent à parte rei.

Secundum, non eſſe de quidditate eſſentiæ, vt metaphyſicum eius conſtitutiuum. Vertitur ergo in dubium, an ſint de quidditate eſſentiæ diuinæ, quatenus virtualiter ab illis diſtinguitur, & implicitè, ſaltim clauduntur in conceptu, quem viatores formamus. N.1.

Pri-

Digitized by Google

Index Diſputationum.

Prima ſententia eſt negatiua, Authores eius citantur. Num.2. *Secunda affirmans eſt, pro cuius explicatione, eſt noſtra concluſio.*

Relationes ſunt de conceptu quidditatiuo Diuinitatis, vt virtualiter, & ratione ab illis diſtinctæ: & ſub ratione eſſentiæ, & ſub naturæ.

Aliquorum fundamentum ad probandam concluſionem, tanquam inefficax reijcitur. Num.3. & 4.

Probatur igitur primo ex D. Thom. Num.5.

Secundo probatur, ex eo quod eſſentia diuina clauditur in conceptu relationum: ergo & relationes clauduntur in conceptu eſſentiæ. Num. 6. & 7.

Tertio probatur: nam eſſentia diuina eſt formaliter realiter paternitas; ac per conſequens, paternitas eſſentialiter, & eſſentialiter clauſa, in conceptu quidditatiuo eſſentiæ. Num.8.

Denique principaliter probatur concluſio, ex eo quod Diuinitas identificat ſibi relationes ſumma identitate; ac per conſequens identificat illas, non ſolum reali, ſed etiam eſſentiali identitate. Hæc ratio explicatur, vrgetur, & euaſiones præcluduntur, à Num.9. vſque ad Num.12.

§. SECVNDVS.

Occurritur argumentis in contra. *Pag.50.*

Contra concluſionem obijciunt contrarij duo teſtimonia D. Thom. quæ explicantur. Num.13. & 14.

Opponunt etiam D. Auguſtinum, qui explicatur. Num.15.

Arguunt ſecundo ex pluribus teſtimonijs Conciliorum, & Patrum aſſerentium, Patrem communicaſſe Filio totam eſſentiam: non verò relationem. Num.16. *Reſp.* Num.17.

Tertio arguunt, ex eo quod quidquid eſſentialiter prædicatur de diuinitate, prædicatur eſſentialiter de ſingulis perſonis: at de Patre non prædicatur filiatio, nec de Filio paternitas, &c. Num.18.

Hoc eſt præcipuum fundamentum contrariæ ſententiæ. Cui triplex aſſignatur ſolutio, & qualibet defenditur, & replicis, & obiectionibus fit ſatis, à Num.19. vſque ad Num.24.

Denique arguunt: quia ſi relationes eſſent de conceptu eſſentiæ diuinæ, non poſſet eſſentia eſſe taliter vna, vt nullam diſtinctionem admitteret: cum includeret relationum eſſentialem diſtinctionem: quod dupliciter confirmatur, & vrgetur. Num.25. *Reſp.* Num.26. & 27.

Ex dictis colligitur primo: diuinam eſſentiam claudere actu implicitè in eſſentiali conceptu attributa diuina. Secundo colligitur, vnum attributum claudere in ſuo conceptu eſſentialiter aliud.

Denique colligitur, triplex intelligentia illius maximæ: Quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe. Num.28.

DISPVTATIO LXXVIII.

An diuinæ relationes, quatenus ab eſſentia diſtinctæ dicant relatiuas perfectiones?

§. PRIMVS.

Relatis ſententijs, ſtatuitur prima concluſio. *Pag.52.*

Supponitur ex dictis, vt indubitatum, relationes diuinas eſſe identicè formaliter perfectas perfectione eſſentiæ, deinde, vt diſtinctas ab eſſentia includere eſſentialiter perfectionem eſſentiæ, & conſequenter vt ſic diſtinctas eſſe perfectas non reduplicatiuè*; de quo erit diſputatio; ſed* ſpecificatiuè. *Vnde colligitur, quod abſolutè, de relationibus loquendo, aſſerendum eſt, quod perfectæ ſint.*

Quod igitur vertitur in dubium eſt, an ratione conceptus relatiui, quem ſuperaddunt eſſentiæ dicant perfectionem relatiuam ab eſſentiæ perfectione virtualiter diſtinctam? Num.1.

Prima ſententia affirmat, loquendo de relationibus ſub expreſſo conceptu ad*, Authores citantur.* Num.2.

Secunda, diſtinguit inter bonitatem tranſcendentalem, quæ in integritate conſiſtit, & formalem, quæ conſiſtit in inconuenientia ad alterum; & de prima affirmat, negatque de ſecunda. Ita Fonſeca. Tertia docet, relationes in propria linea perfectionem dicere; ſed non explicare illam per reſpectum ad terminum; ſed per ordinem ad ſubiectum, & fundamentum; & conſequenter non multiplicari realiter in ratione perfectionis; ſed omnes relationem eadem perfectione relatiua gaudere: ita noſter Magiſter Ioannes de Sancto Thoma.

Quarta, & verior negans eſt. Ita communiter Thomiſtæ, & Scotiſtæ cum alijs citatis. Num.3.

Prima concluſio: Dato quod relationes addant ad eſſentiam perfectionem relatiuam, neceſſario concedendæ ſunt tres perfectiones relatiuæ. *Et probatur primo contra Vazquez, oſtendendo duplex eius dictum, in quo ſuam particularem fundat ſententiam eſſe falſum,* à Num.4. vſque ad Num.7.

Secundo probatur contra tertiam ſententiam: nam eo ipſo, quod relatio addat eſſentiæ perfectionem relatiuam, virtualiter ab illa diſtinctam, ratio perfectionis eſt communis per rationem, & formalem tranſcendentiam abſoluto, & relatiuo: at quæ ſic ſunt communia multiplicantur realiter ad multiplicationem realem relationum. Num.8.

Tertio: nam quæ conueniunt relationibus, non ſolum ratione eſſentiæ incluſæ, ſed etiam ratione proprij, & relatiui conceptus multiplicantur, illis multiplicatis, vt conſtat in vnitate, realitate, & entitate. Num.9.

Quarto: quia licet perfectio relationis, non explicetur per reſpectum ad terminum, ſed ad fundamentum, non probat, quod ſi relationes realiter diſtinguuntur, non diſtinguantur ſimiliter perfectiones, vt oſtenditur. Num.10. 11. & 12.

§. SECVNDVS.

Argumenta ſoluuntur. *Pag. 53.*

Vazquez infert, relationes non eſſe reales perfectiones, perfectione ſumpta pro forma alteri conuenienti; quia inter perfectionem, ſic acceptam, & perfectibile debet eſſe realis diſtinctio. Cuius argumenti inefficacia oſtenditur. Num.13.

Secundo, alij argumentantur ex duplici authoritate D. Thom. ſed quod nihil concludant oſtenditur. Num.14. & 15.

Tertio arguunt, intendentes probare id quod conuenit relationibus ex ordine ad ſubiectum, ſeu fundamentum, non multiplicari in illis. Num.16. *Reſp.* Num.17. & 18.

§. TERTIVS.

Non eſſe in Deo tres perfectiones relatiuas, probatur. *Pag.54.*

Secunda concluſio. Non ſunt concedendæ in Deo tres perfectiones reales relatiuæ. *Et probatur primo: nam in Deo non ſunt concedendæ tres magnitudines, etiam relatiuæ, vt conſtat ex D. Auguſtino, & D. Thom. in Deo autem idem eſt magnitudo, & perfectio.* Num.19.

Solutio contrariorum refertur, & refellitur. Num.20. & 21.

Secundo probatur: nam ſi dantur perfectiones relatiuæ, cuiuis ex diuinis perſonis neceſſario eſt dicendum, quod aliqua perfectio non competat, quod eſt magnum inconueniens. Num.22.

Primo reſpondet Suarez, perfectiones relatiuas vt formaliter conuenientes eſſe quidem perfectiones; non autem ſimpliciter ſimplices. Num. 23. *Quæ ſolutio impugnatur,* à Num.24. vſque ad Num.26.

Alia dicta Suarez, referuntur, & impugnantur, à Num.27. vſque ad Num.29.

Secunda ſolutio eſt Granados aſſerentis, perfectionem filiationis eſſe in Patre, & paternitatis in Filio, non ſolum ratione identitatis cum eſſentia, ſed etiam ſecundum id, in quo diſtinguuntur, eo quod per circumincessionem Filius eſt in Patre, etiam prout à Filio diſtinguitur, &c. Sed hæc ſolutio impugnatur, à Num.30. vſque ad Num.33.

§. QVARTVS.

Reſpondetur directè ad quæſtionem. *Pag.56.*

Tertia concluſio. Relationes non addunt ad eſſentiam perfectionem relatiuam, ratione ab illa diſtinctam, in ratione perfectionis.

Probatur tribus rationibus, quæ deducuntur ex præfactis aſſertionibus. Num.34. & 35.

Quarto probatur, ex eo quod relationes ad eſſentiam nihil addunt abſolutum, ratione ab illa diſtinctum; at ratio perfectionis in Deo, ſolum dicitur abſolutè, non relatiuè, vt docet D. Thom. expreſſè. Num.36.

In reddenda tamen ratione à priori, eſt non modica difficultas; & in quo conſiſtat, iuxta principia Authoris, oſtenditur. Num.37.

Graues Thomiſtæ rationem aſſignant: nam perfectio debet ſumi per reſpectum ad ſubiectum ratione ſui inſpectum; relatio autem ſecundum nihil, ſibi peculiare ſubiectum, aut perſonam, reſpicit ratione ſui, & in illa ſiſtendo, ſed ordinando eam ad terminum. N.37.

Alia ratio à priori ab Authore aſſignata eſt; quia vnumquodque in tantum eſt perfectum, in quantum eſt in actu exiſtentiæ, vel ad illam ordinem dicit: relationes autem diuinæ ratione ſui non exprimunt ordinem ad exiſtentiam. Num 38.

Sed aduerſus hanc rationem arguitur primo: nam paternitas, vt diſtincta à natura, ratione ſui, & explicitè, dicit ordinem ad naturam diuinam, quæ ratione ſui eſt formaliter exiſtentia. Hoc argumentum cum ſuis replicis, proponitur, & ſoluitur. Num.39. & 40.

Secundo arguitur: nam paternitas ratione ſui reddit ſuum contradictorium chimericum, & impoſſibile, ac per conſequens ratione ſui exigit neceſſario exiſtentiam. Num.41. *Reſp.* Num.42.

Vbi aliter, & clarius proponitur idem argumentum, & ſoluitur. Num.43.

§. QVINTVS.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.57.*

Arguunt primo ex Cyrillo, & D. Thom. Reſp. explicando eorum mentem. Num.44. & 45.

Secun-

Digitized by Google

Secundo ratione: etenim perfectum, iuxta Ariſtotilem eſt, cui nihil deeſt in proprio genere: *Paternitati autem in ſuo eſſe relatiuo nihil deeſt, &c. Et confirmatur dupliciter.* Num.46. *Reſp. explicando diffinitionem* perfecti, *iuxta D. Thom.* Num 47.

Tertio obijciunt: Deum eſſe trinum eſt maxima perfectio; at hæc prouenit à relationibus. Ad argumentum cum ſuis replicis, Reſp. Num. 48. & 49.

Quarto obijciunt: quod perſonalitas diuina ratione illius, quod exprimit perfectio eſt: at ratio perſonalitatis eſt à relatione, quatenus ab eſſentia diſtincta. Maior autem quintupliciter ſuadetur. Num. 50. & 51.

Quidam ex Thomiſtis concedunt, relationes diuinas ſub ratione formæ hypoſtaticæ dicere perfectionem, à perfectione eſſentiæ diſtinctam ratione, & concluſionem poſitam reſtringunt ad relationes, ſub conceptu ad Num.52.

Cæterum contra hanc ſolutionem militant argumenta ab inconuenienti, quæ potiſſimè ingerunt difficultatem.

Hac ſolutione relicta ad argumentum cum ſuis probationibus, reſp. à Num.52. vſque ad 54.

§. VLTIMVS.
Corollaria præcedentis doctrinæ. *Pag.59.*

E*X dictis colligitur primo, relationes non addere eſſentiam bonitatem relatiuam, cuius contrarium docuit Molina. Et probatur.* Num.55.

Colligitur ſecundo: relatiuas proprietates adorandas eſſe adoratione Latriæ, & non ſolum perſonas diſtinctas, cuius contrarium, vt probabile docet Molina. Et probatur. Num.56.

Colligitur etiam, relationem creatam perfectionem relatiuam non dicere. Num 57. & 58.

Denique infertur, quod ſi relationes inter ſe comparatæ dicunt perfectionem relatiuam, etiam comparatæ cum diuina eſſentia dicunt perfectionem illi ſuperadditam. Num.59.

DISPVTATIO LXXIX.

An diuinæ relationes gaudeant exiſtentijs relatiuis, ratione diſtinctis ab exiſtentia eſſentiæ, & realiter inter ſe?

§. PRIMVS.
Relatis ſententijs vera eligitur, & examinantur aliquorum rationes pro illa. *Pag.59.*

S*Vpponitur, vt omnino certum, dari in Deo exiſtentiam communem abſolutam, & eſſentialem. Et ſuadetur ex Sacra Scriptura.* Num.1. *Et ratione ex Symbolo D. Athanaſij ſumpta.* Num.2. *Et ab inconuenienti, quia aliàs ex effectibus naturalibus poſſet demonſtrari Trinitas exiſtentiæ diuinæ.* Num.3.

Quod in diſſidium vertitur eſt, an ſicut præter realitatem eſſentiæ dantur tres realitates relatiuæ, ratione diſtinctæ ab eſſentia, & realiter inter ſe; ita præter abſolutam exiſtentiam, dentur in Deo tres exiſtentiæ relatiuæ realiter inter ſe diſtinctæ, & ratione ab exiſtentia abſoluta eſſentiæ?

Prima ſententia affirmans eſt, cuius Authores citantur. Num.4.

Secunda negans, & eſt communis apud Thomiſtas, & plures alios citatos. Num.5.

Quæ ſententia pro concluſione ſtatuitur, & probatur à quibuſdam Recentioribus ex Vazquez, quia modi exiſtendi exiſtentiam diſtinctam non addunt: Perſonalitates autem diuinæ ſunt modi exiſtentiæ, ſeu exiſtendi. Num.6.

Hæc tamen ratio nullius eſt roboris, vt oſtenditur: Num.7.

Probant alij, ex eo quod licet perſonalitates diuinæ gaudeant actualitatibus realiter diſtinctis, quibus ſunt extra nihil: huiuſmodi tamen actualitates non ſunt exiſtentiæ; ſed nec hæc ratio eſt alicuius momenti, vt oſtenditur. Num.8.

Tertio alij arguunt pro concluſione, quod exiſtentia diuinæ naturæ, eſt infinita in ratione exiſtentiæ; ac per conſequens ſe ipſa, abſque ſuperaddita exiſtentia poteſt actuare, & exiſtentes reddere relationes diuinas. Sed nec hæc ratio, niſi aliunde iuuetur conuincit, & inſtatur. Num.9.

§. SECVNDVS.
Authoritate, & duplici ratione, probatur. *Pag.60.*

P*Robatur ergo concluſio primo ex D. Thom. pluribus in locis ſpecialiter expenditur locus ex* 1. *Sententiarum diſtinct.* 1. *quæſt.*1. *art.*2. à Num.10. vſque ad Num.13.

Deinde probatur, ex eo quod in Deo non ſunt tres eſſentiæ relatiuæ, ſed vnica eſſentia abſoluta; ac per conſequens non dantur tres exiſtentiæ relatiuæ. Num.14.

Tertio probatur, ex eo quod in Deo non datur triplex ratio increati, cum reali diſtinctione; ſed vnica, quæ eſſentia, & relationes in ratione increati conſtituuntur; ac per conſequens non datur tres exiſtentiæ relatiuæ realiter diſtinctæ; ſed vna, quæ eſſentia, & relationes exiſtunt. Hæc ratio proſequitur, & effugijs, & obiectionibus occurritur, à Num.15. vſque ad Num.21.

§. TERTIVS.
Eadem concluſio alijs argumentis, probatur. *Pag 61.*

Q*Varto principaliter probatur concluſio, quia non dantur in Deo tres æternitates reales relatiuæ; ac proinde, nec tres relatiuæ exiſtentiæ.* Num.22.

Prima ſolutio negat antecedens, ſed reijcitur, à Num.23. vſque ad Num.24.

Secunda conceſſo antecedenti, negat conſequentiam. Num.25.

Sed impugnatur. Num.26. & 27.

Alia ſolutio, quæ aſſignari poteſt, refertur, & impugnatur, à Num. 28. vſque ad 30.

Denique probatur: nam exiſtentia cuiuſuis entis, etiam relatiui, eſt prædicatum non relatiuum, ſed abſolutum, vt expreſsè docet D. Thom. ſed abſoluta non multiplicantur realiter in Deo. Hæc ratio vrgetur, & confirmatur: & replicis fit ſatis, à N.31. vſque ad 37.

§. VLTIMVS.
Contrariorum argumentis occurritur. *Pag.63.*

A*Rguitur primo auctoritate Auguſtini, cuius mens explicatur ex doctrina D. Thom.* Num.39.

Arguitur ſecundo, ex eo quod qualibet productio tendit in exiſtentiam rei productæ, quæ alias ſine tali productione non eſſet; ſed perſonalis productio in diuinis, non tendit ad abſolutam exiſtentiam. Tum quia non producitur: tum, quia ſupponitur in perſona producente. Num.40. *Reſp. ad hoc argumentum, cum pluribus replicis*, à Num. 41. vſque ad 47.

Arguitur tertio: nam exiſtentia relationis creatæ diſtincta eſt ab exiſtentia fundamenti; ac per conſequens exiſtentia relationis diuinæ diſtincta erit ab exiſtentia eſſentiæ. Ad hoc argumentum, & eius replicas, fit ſatis, à Num.48. vſque ad Num.51.

Denique arguitur, præcipuo contrariæ ſententiæ argumento: nam exiſtentia, vel eſt entitas actualis, vel actualitas entitatis illam actualem conſtituens; ſed diuinæ relationes ſunt tres entitates actuales, realiter diſtinctæ inter ſe, & rationes ab entitate actuali eſſentiæ: ergo ſunt tres exiſtentiæ diſtinctæ inter ſe, & ratione ab entitate actuali eſſentiæ. Communis ſolutio traditur. Num.52. *Ibidemque argumentum inſtatur. Sed replicatur.* Num.54. *Reſpondetur*, à Num.55. vſque ad 58.

Ex dictis colligitur, falſo, & inconſequenter Granados conceſſiſſe attributis exiſtentias abſolutas, diſtinctas virtualiter ab exiſtentia eſſentiæ. Et probatur. Num.59.

TRACTATVS VNDECIMVS.

De Perſonis in communi.

DISPVTATIO LXXX.

An perſona addat ſupra naturam aliquid ab illa diſtinctum?

§. PRIMVS.
Relatis ſententijs prima concluſio ſtatuitur. *Pag.68.*

P*Rima ſententia docet, perſonam in diuinis addere modum realem poſitiuum, diſtinctum realiter modaliter à natura diuina: in creatis verò nihil realiter diſtinctum addere: ita Durandus. Secunda aſſerit, addere aliquid poſitiuum ex natura rei diſtinctum à natura; & inſuper negationem communicabilitatis, ſupra hoc poſitiuum fundatam; in creaturis autem nihil poſitiuum addere, ſed ſolum duplicem negationem, &c. Ita Scotus, & cum eo eius diſcipuli.* Num.1.

Tertia, & vera defendit, perſonam ſupra naturam addere aliquid poſitiuum, in Deo ſola ratione, aut virtuali diſtinctione à natura diſtinctum; in creaturis autem realiter. Hæc eſt communis apud Thomiſtas, & plures alios citatos. Num.2.

Prima concluſio: Perſona diuina non addit ſupra naturam aliquid diſtinctum ab illa realiter, ex natura rei, aut diſtinctione reali modali: perſona verò creata ſupra naturam addit aliquid ab illa diſtinctum. *Prima pars huius concluſionis latè probata relinquitur ſupra tract.* 10. *diſp.*75. §.2. & 4. *modò breuiter ſuadetur: nam ex oppoſito fieret perſonam diuinam eſſe realiter compoſitam; conſequens eſt abſurdum, &c.* Num.3. & 4.

Secunda pars probatur primo ex D. Thom. Secundo ratione: nam ſeparabilitas realis eſt ſignum realis diſtinctionis: ſi mutua ſit, diſtinctionis entitatiuæ; ſi non mutua realis modalis; ſed natura creata poteſt realiter ſeparari à propria perſonalitate, vt patet in Myſterio Incarnationis. Num.5. & 6.

Hoc argumentum adeò efficax viſum eſt pluribus Theologis, vt contrariam ſententiam, tanquam erroneam damnent. Excedunt tamen, nam licet noſtra ſententia conformior ſit fidei principijs, non tamen

adeò

Digitized by Google

adeò certa, vt oppoſita cenſeri poſſit erronea, & qualiter poſſit vtcunque reſponderi facto argumento traditur, à Num.7. vſque ad Num.10.

Sed argumentum vrgetur, & contra ſolutionem replicatur: non enim ſtat ex humanitate, & Verbo vnam reſultare perſonam, niſi humanitas incompleta intrinſecè ſupponatur; neque humanitatem eſſe incompletam intrinſecè; ſi nulla intrinſeca entitate ad minus modali careat; ſed de fide eſt ex Verbo, & humanitate vnam reſultare perſonam; & conſequenter humanitas in Chriſto realiter incompleta ſupponitur, & cum defectu alicuius entitatis, ſaltim modalis. Num.11.

Dupliciter occurritur huic replicæ, vtraque tamen ſolutio inſufficiens eſt, vt oſtenditur, à Num.12. vſque ad Num.14.

Ex quibus obiter infertur: ſubſiſtentiam addere ſupra naturam, ſaltim aliquod connotatum extrinſecum realiter ab illa diſtinctum, eſſe de fide mediatè. Quod autem in recto importet aliquid realiter diſtinctum à natura, licet ſit conformius principijs fidei: non tamen eſt adeò certum, vt oppoſitum ſit error in fide. Num.15. & 16.

Primum illatum, limitandum eſt ad ſolam humanam naturam: nam de alijs naturis præcipuè Angelicis non eſt adeò certum; eſt tamen conformius Miſterio Incarnationis. Num.17. 18. & 19.

§. SECVNDVS.
Occurritur argumentis in contra. Pag.69.

ARguit Durandus primo, ex eo quod ſuppoſitum, & natura in genere ſubſtantiæ, differunt vt abſtractum, & concretum: concretum autem, & abſtractum in genere ſubſtantiæ non differunt, niſi ſolum ratione, & ex modo ſignificandi. Hoc argumentum cum ſua replica, ſoluitur, à Num.20. vſque ad Num.23.

Secundo arguit: homo eſt nomen ſuppoſiti, ſed homo, & humanitas idem realiter important. Num.24. Reſp. Num.25. & 26.

Deinde arguitur tertio, ex duplici teſtimonio D. Thom. cuius mens explicatur, à Num.27. vſque ad Num.29.

Denique arguitur: nam ſuppoſitum, & natura non differunt realiter in Angelis, vt videtur expreſſum D. Thom. in duplici teſtimonio citato. Num.30.

Solutio, quæ ex Capreolo refertur, difficilis eſt, & oſtenditur eius difficultas, à Num.31. vſque ad 33.

Secunda ſolutio eſt Caietani, & communis Thomiſtarum, aſſerentium, ſuppoſitum dupliciter poſſe ſumi. Primo, pro ſubſtantia indiuidua omnino incommunicabili. Secundo, pro indiuiduo naturæ, & cum D. Thom. docet in ſubſtantijs ſpiritualibus ſuppoſitum à natura realiter non diſtingui, non loqui de ſuppoſito in prima, ſed in ſecunda acceptione.

Hæc ſolutio, licet patiatur non leues difficultates, quæ proponuntur, à Num.34. vſque ad Num.39.

Vera tamen eſt, & quæ contra illam obſtant, enodantur, à Num.38. vſque ad Num.43.

Sed adhuc non euacuatur difficultas, expenditur enim alia difficilis authoritas D. Thom. & plures replicæ proponuntur, & ſoluuntur, à Num.44. vſque ad Num.51.

§. TERTIVS.
Reijcitur ſecunda ſententia. Pag.72.

SEcunda concluſio. Id quod perſona creata ſuperaddit ad naturam, non eſt ſola negatio, ſed aliquid poſitiuum. Ita omnes Theologi, præter Scotiſtas. Eſtque expreſſa D. Thom.

Et probatur primo, ex eo quod perſona diuina addit ſupra naturam, non ſolum negationem, ſed etiam aliquid poſitiuum, vt fatetur Scotus, ac per conſequens etiam perſona creata aliquid poſitiuum addit. Num.52. & 53.

Reſpondent triplex aſſignando diſcrimen inter perſonam diuinam, & creatam. Num.54.

Sed hæc triplex ſolutio efficaciter impugnatur, à Num.54. vſque ad Num.60.

Secundo principaliter probatur ex Miſterio Incarnationis: nam iuxta Patres, & Doctores, Verbum aſſumpſit humanitatem, & non perſonam humanam: inſuper ſuppleuit perſonalitatem creatam terminando humanitatem: ac denique ex Verbo, & humanitate vnum per ſe reſultauit: quæ omnia non poſſunt in legitimo ſenſu ſaluari, ſi perſonalitas creata ſolum negationem ſuperaddit ad naturam, à Num.60. vſque ad Num.64.

Tertio probatur: nam ex natura, & perſonalitate creata, reſultat vnum per ſe poſitum in prædicamento ſubſtantiæ, ſed ex negatione, & poſitiua entitate non poteſt vnum per ſe reſultare. Num.65.

Denique probari ſolet concluſio, ex eo quod omnis negatio petit ſuper entitatem poſitiuam fundari; ac per conſequens, negatio dependentiæ actualis, vel aptitudinalis, neceſſario ſupponit entitatem poſitiuam ſuperadditam naturæ. Sed imbecillitas huius fundamenti oſtenditur, à Num.66. vſque ad Num.69.

Vnde alij Recentiores prædictum argumentum inſtaurant in hunc modum: nam quidquid ſit de alijs negationum generibus, negatio dependentiæ talis eſt conditionis, vt petat neceſſario ſupra entitatem poſitiuam fundari: ſed negatio, quam importat perſona creata, eſt negatio dependentiæ. Num.70.

Sed hoc argumentum duplici inſtantia manifeſtè inſtatur, à Num.70. vſque ad 74.

§. QVARTVS.
Duo Scoti argumenta diluuntur. Pag.74.

ARguit primo Scotus ex diffinitione ſumpta ex Boetio, eſt enim perſona, ſubſtantia indiuidua rationalis naturæ: id eſt, ſubſtantia incommunicabilis: vt communis interpretatio docet. Sed incommunicabilitas in negatione conſiſtit. Num.75. Reſpondetur primo. Ibidem Secundo. Num.76. & 77.

Secundo arguit: nam ſi perſonalitas creata adderet ſupra naturam entitatem aliquam poſitiuam Verbum, non aſſumpſiſſet totum quod hominis eſt, nec omnes proprietates illius; quod eſt contra Damaſcenum, & Leonem Papam. Num.78.

Quod tripliciter confirmat, à Num.79. vſque ad 81. Reſpondetur, à Num.82. vſque ad Num.85.

§. QVINTVS.
Alijs argumentis occurritur. Pag.75.

TErtio arguit, ex eo quod poteſt creata natura extra cauſas exiſtere, ſine hac entitate poſitiua, & tunc caſus eſſet ſuppoſitum, vel perſona. Num.87.

Solutio quorundam negantium antecedens, refertur, & reijcitur. Num.88. & 89.

Vera ſolutio traditur. Num.90.

Et conſiſtit in hoc, quod in illo caſu natura exiſteret per ſe negatiuè; & cum capacitate terminationis à ſuppoſito alieno, ac per conſequens non eſſet ſuppoſitum, nec perſona. Sed tres obiectiones notandæ proponuntur, & ſoluuntur, à Num.91. vſque ad 98.

Quarto arguitur: nam ſi perſonalitas eſſet entitas poſitiua, realiter à natura diſtincta reciperetur in illa; ſed hoc non poſſe concedi tripliciter probatur. Num.99. & 100. Reſpondetur, à Num.101. vſque ad 103.

§. SEXTVS.
Vltimum argumentum diluitur, & explicatur in qua entitate ſubſiſtentia creata conſiſtat. Pag.76.

VLtimum argumentum petit, vt explicetur in quo conſiſtat entitas iſta modalis; quam addit perſona ſupra naturam, in quo variant Metaphyſici, & in plures diuiduntur ſententias. Prima eſt quorum, quos ſine nomine refert Durandus, aſſerentium, entitatem iſtam eſſe de prædicamento accidentis. Hic modus dicendi refertur, & reijcitur, à Num.104. vſque ad 106.

Secundus modus dicendi, quorundam Recentiorum, eſt, perſonalitatem creatam conſiſtere in actione, qua natura ſubſtantialis producitur. Num.107. Sed hic modus dicendi falſus eſt; & impugnatur efficaciter à Num.108. vſque ad 115.

Tertius modus dicendi, ſubſiſtentiam ab exiſtentia ſubſiſtentiæ diſtinctam non eſſe defendit. Ita quidam moderni Thomiſtæ allegantes Capreolum. Refertur, & reijcitur. Num.116. & 117.

Quartus modus conſtituit ſubſiſtentiam in modo diſtincto à natura, & exiſtentia, ſupponente tamen exiſtentiam, & modificante naturam. Ita Suarez, & Vazquez, & frequenter Recentiores extra Scholam D. Thom. Num.118.

Sed quod ſubſiſtentia, non ſit modus ſupponens exiſtentiam, & illam afficiens oſtenditur. Num.119. & 120.

Aſſerendum ergo eſt, ſubſiſtentiam creatam eſſe modum complentem naturam conſtituentem concretum ſubſtantiale receptiuum, vt quod exiſtentiæ, incommunicabile alteri tanquam ſuppoſito. Ita Caietanus, & frequenter Thomiſtæ, & quoad omnes partes conſtat; tum ex prima concluſione: tum ex impugnationibus aliorum modorum dicendi: ex quo patet ſolutio ad vltimum argumentum.

Sed aduerſus reſolutionem obijcitur primo: quia ſic comparatur ſubſiſtentia ad ſubſtantiam, ſicut inhærentia ad accidens; ſed inhærentia eſt modus accidentis illius exiſtentiam ſupponens. Reſpondetur, negando minorem. Num.121.

Sed replicatur dupliciter. Num.122.

Reſpondetur. Num.123. 124. & 125.

Obijcitur ſecundo principaliter, quod ex natura, & ſubſiſtentia reſultat realis compoſitio phyſica, vel metaphyſica; extrema autem compoſitionis realis debent eſſe realiter exiſtentia; ac per conſequens natura prius ad ſubſiſtentiam ſupponitur exiſtens. Reſpondetur. Num.126.

Tertio obijcitur: nam ſi ſubſiſtentia prius conueniret naturæ quam exiſtentia, ſequeretur poſſe de potentia abſoluta naturam ſubſiſtere, & non exiſtere: conſequens videtur abſurdum, &c.

Quidam reſpondent concedendo ſequelam: & negando minorem, ſed reijcitur. Num.127. Reſpondetur negando ſequelam. Num.128.

Replicatur, ſaltim ſequi, quod poſſit natura creata ſubſiſtens, exiſtere per increatam exiſtentiam, ſeparatam ab exiſtentia propria: conſequens

Digitized by Google

ſequens autem eſſe falſum, probatur. Num.129.

Reſpondetur concedendo ſequelam, & quæ contra ſolutionem obſtant proponuntur, & diluuntur, à Num.130. vſque ad Num.136.

Quarto obijcitur: quod perſonalitas in Deo non præcedit exiſtentiam, ſed exiſtentiam ſupponit: ergo ſimiliter perſonalitas creata erit exiſtentia poſterior. Num.137. *Reſpondetur negando conſequentiam, redditurque manifeſta ratio diſcriminis.* Num.138.

DISPVTATIO LXXXI.

Quid ſignificet hoc nomen *Perſona diuina*: & an ratio perſonæ propriè in Deo reperiatur?

§. PRIMVS.

Reijciuntur tres ſententiæ circa primam partem diſputationis. *Pag.79.*

C*Ertum eſt hoc nomen* Perſona, *vt eſt commune ad creatam, & increatam, non ſignificare determinatè abſolutum, vel relatiuum. Quod ergo inquiritur eſt: quid ſignificet de formali hoc nomen* Perſona diuina?

Prima ſententia docet, ſignificare de formali ſecundum intentionem rationis. Pro qua referuntur Henricus, & Durandus, hic tamen præter morem ſatis obſcure loquitur. Hæc ſententia communiter diſplicet Theologis, & probatur ex Diuo Thoma pluribus in locis docente Perſonam *eſſe nomen, non ſecundæ, ſed primæ intentionis. Et quia perſonæ diuinæ, non conſtituuntur per ſecundam intentionem rationis, ſed per aliquid reale poſitiuum.* Num.2.

Duæ obiectiones notandæ proponuntur, & ſoluuntur, à Num.3. vſque ad Num.5.

Secunda ſententia docet, tam perſonam vt ſic, quam perſonam diuinam ſignificare formaliter, non poſitiuam entitatem; ſed aliquid negatiuum. Ita Scotus, & hanc ſententiam veriorem alijs reputauit Molina. Cæterum alijs Theologis, etiam extra Scholam D. Thom. communiter diſplicet. Et probatur: nam perſona diuina *ſignificat de formali id per quod conſtituitur formaliter in ratione perſonæ, at non conſtituitur perſona diuina formaliter per negationem; ſed per aliquid poſitiuum.* Num.6. & 7.

Obiectiones proponuntur, & ſoluuntur, à Num.8. vſque ad 15.

Tertia ſententia docet, hoc nomen Perſona diuina *ſignificare directè eſſentiam, ſumptam pro natura diuina. Ita quidam ſuppreſſo nomine relati à Magiſtro, & D. Thom. cui ex parte adhæſit Magiſter. Diſplicet verò hæc ſententia communiter Theologis: & reijcitur, ex eo quod perſona, vt ſic eſt* rationalis naturæ indiuidua ſubſtantia, *ideſt*, incommunicabilis ſubſiſtentia; *ſed in hac diffinitione natura, non in recto, ſed in obliquo importatur.* Num.16.

Euaſio Magiſtri: qui ex parte adhæſit huic ſententiæ, proponitur, & reijcitur. Num.17.

Duplex obiectio, ex Auctoritate D. Auguſtini, cum alijs replicis ex eodem Sancto Doctore, proponuntur, & ſoluuntur, à Num.18. vſque ad 25.

§. SECVNDVS.

Eligitur vera ſententia. *Pag.81.*

R*Eſtat examinare: an ſignificatum directum huius nominis* Perſona diuina, *ſit relatio? Circa quod quarta ſententia in ordine eſt Aureoli aſſerentis, nomine* perſonæ diuinæ, *nec eſſentiam, nec relationem in recto ſignificare; ſed conſtitutum ex illis.*

Quinta ſententia docet, relationem eſſe ſignificatum directum, nullatenus verò formale, ſed omnino materiale. Hanc tenet Capreolus, & alij citati. Num.26.

Sexta per oppoſitum docet, relationem eſſe ſignificatum formale directum. Vltima docet, relationem in vno ſenſu, aut ratione ſignificari formaliter: in alio autem materialiter. Authores citantur. Num.27.

Prima concluſio: Relatio in concreto eſt ſignificatum directum huius nominis *Perſona diuina:* in abſtracto autem ſumpta ſolum in obliquo importatur. *Vtraque pars eſt expreſſa D.Th.* N.28.

Et ratione probatur prima pars. Num.29. *Secundo verò.* Num.30.

§. TERTIVS.

Occurritur argumentis Aureoli. *Pag.82.*

A*Rguit Aureolus primo, ex eo quod nullum conſtituens aliquid, ſignificatur per conſtitutum in recto; ſed proprietas relatiua, vt ſubſiſtens, conſtituit perſonam: ergo proprietas relatiua, vt ſubſiſtens, non ſignificatur in recto, hoc nomine* Perſona. *Solutio Capreoli defenditur*, à Num.31. vſque ad Num.35.

Secundo arguit: Nam iuxta D. Thom. Perſona diuina *ſignificat ſubſiſtens diuinum diſtinctum; ſed proprietas relatiua, non eſt ſubſiſtens diuinum cum proprietas, non ſit* quod *diſtinguitur, ſed* quo *ſit diſtinctio.* Num.36.

Ad hoc argumentum, cum replica Aureoli, & pluribus alijs, reſpondetur, à Num.37. vſque ad 45.

§. QVARTVS.

Secunda concluſio, veræ ſententiæ ſtatuitur. *Pag.83.*

SIgnificatum formale huius nominis *perſona diuina*, eſt relatio formaliter, formalitate rei; non tamen formalitate obiecti ſignificati. *Hac concluſione vtriuſque partis Auctores ad concordiam reducuntur. Prima pars probatur primo ex D. Thom.* Num.46.

Secundo, ex eo quod ſignificatum formale huius nominis Perſona diuina, *eſt in eſſe rei formaliter aliquid: ſed non eſt formaliter aliquid abſolutum, nec abſtrahens ab abſoluto, & relatiuo, &c.* Num.47.

Tertio: nam relatio diuina conſtituit perſonam ſub conceptu formæ hypoſtaticè ſubſiſtentis; ſed non ſub conceptu ſubſiſtentis, ſubſiſtentia abſoluta. Num.48.

Secunda pars probatur primo ex D. Thom. Num.49.

Et ex verbis eius formatur ratio; ſi formale ſignificatum huius nominis Perſona diuina, *eſſet relatiuum formaliter, formalitate obiecti ſignificati, non materialiter, ſed formaliter relationem, aut relatiuum ſignificaret; ſed iuxta D. Thom. materialiter relationem ſignificat.* Num.49. & 50.

Triplex ſolutio, quæ huic rationi adhibetur impugnatur, à Num.51. vſque ad 57.

Denique probatur, ex eo quod nullum nomen poteſt intelligi de aliquo verè prædicari, cui non intelligatur competere formale nominis ſignificatum; ſed poteſt intelligi hoc nomen Perſona diuina, *verè prædicari de Deo, quin in ipſo intelligatur relatio.* Num.58.

Solutiones huius argumenti referuntur, & refutantur, à Num.59. vſque ad 62.

§. QVINTVS.

Diluuntur contraria argumenta. *Pag.85.*

C*Ontra primam partem concluſionis arguitur primo ex D. Thom. cuius doctrina explicatur*, à Num.63. vſque ad 65.

Aduerſus ſecundam partem arguitur ex eodem Angelico Doctore. Num.66. *Reſpondetur.* Ibidem, & Num.67.

Tertio arguitur: ex eo quod ſignificatum formale huius nominis Perſona diuina, *eſt diſtinctum ſubſiſtens in natura diuina, ſed ſubſiſtens diſtinctum in natura diuina eſſentialiter eſt relatiuum.* Num.68.

Ad hoc argumentum, cum pluribus replicis fit ſatis, à Num.68. vſque ad 75.

§. SEXTVS.

Secunda pars diſputationis reſoluitur. *Pag.86.*

T*Anquam certum de fide tenendum eſt, rationem perſonæ propriè reperiri in Deo. Et probatur ex Symbolo Athanaſij, & Concilijs.* Num.76.

Deinde ex diffinitione perſonæ communiter recepta. Denique ratione D. Thom. nam quidquid eſt perfectionis, & dignitatis propriè reperitur in Deo: ſed perſona ſignificat, quod eſt perfectiſſimum in tota natura. Num.77.

Oppoſitum errorem tenuiſſe Laurentium Valla grammaticum referunt Recentiores. Num.78.

Arguitur primo pro illo, quod in Deo eſſe perſonam, non continetur in Scriptura, nec ex traditione habetur: ac proinde non eſt veritas de fide. Num.79. *Reſpondetur.* Ibidem, & Num.80. & 81.

Secundo arguitur: nam in Deo non eſt propriè ſubſtantia, vt docere videtur Auguſtinus: ergo nec perſona. Num.82.

Reſpondetur. Num.83.

Tertio arguitur: nam in Deo non eſt indiuidua ſubſtantia, cum indiuiduatio ſumatur à materia: ergo nec perſona propriè. Reſpondetur. Num.84. & 85.

Denique arguitur: nam perſona, non ſignificat, quod eſt perfectiſſimum in tota natura: ergo ex falſo principio procedit ratio D. Thom. Num.86.

Solutio ex P. Suarez refertur, & reijcitur. Num.87. 88. & 89.

Vera ſolutio ex Caietano traditur, & defenditur. N.90. 91. & 92.

DISPVTATIO LXXXII.

An dentur tres perſonæ realiter diſtinctæ in Deo cum vnitate in eſſentia?

§. PRIMVS.

Ratione dubitandi propoſita, ſtatuitur catholica veritas. *Pag.88.*

P*Rimum noſtræ fidei miſterium eſt dari in Deo tres perſonas, realiter diſtinctas, ſeruata eſſentiæ vnitate, contra quod ſtat ratio dubitandi difficilis ſatis; nam vt communi axiomate, lumine naturali cognito, conſtat: quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe; ſed eſſentia eſt vna, & perſonæ identificantur cum eſſentia: ergo* iden-

Digitized by Google

identificantur inter ſe. Et conſequenter, non ſtat realis perſonarum diſtinctio, cum identitate eſſentiæ. Num.1.

Quo argumento, oppreſſi Pagani, & Hæretici in extremos inciderunt errores. Alij enim perſonarum diſtinctionem negarunt, vnam tantum perſonam admittentes in Deo. Ita omnes Gentiles, qui vnum Deum cognouerunt. Quem errorem ſequuti ſunt Iudæi, & Mahometani, & alij plures Hæretici. Num.2.

Alij diſtinctionem perſonarum fatentes negauerunt vnitatem eſſentiæ, inter quos eſt diuerſitas, quæ notatur. Num.2. & 3.

Veritas catholica quatuor aſſertionibus explicatur. Prima: Datur in Deo realis perſonarum diſtinctio.

Quæ veritas contra Gentiles, non poteſt argumento efficaci monſtrari: contra Iudæos verò admittentes vetus teſtamentum ſuadetur quibuſdam teſtimonijs. Num.4. 5 & 6. Et contra Hæreticos ex manifeſtis teſtimonijs noui teſtamenti. Num 7.

Tertio ratione, eo quod inter perſonas diuinas datur realis vnius ab alia proceſſio; idem autem nequit realiter à ſe ipſo procedere. Num.8.

Denique ſuadetur duplici congruentia ſumpta ex D. Thom. Prima; quia oportet in Deo ſaluari veram, propriam, ſummamque amicitiam; quæ ſine reali perſonarum diſtinctione nequit ſaluari. Secunda, quia ad ſummum bonum ſpectat, ſummè ſe communicare; ſumma autem Dei communicatio, non ſaluatur ſine reali perſonarum diſtinctione. Num. 9. & 10.

§. SECVNDVS.
Vnitas eſſentiæ inter Patrem, & Filium probatur. Pag.89.

SEcunda concluſio. Secunda Trinitatis Perſona eſt eiuſdem naturæ, & eſſentiæ cum Patre. Veritas Catholica contra impium Arrium, & ſequaces. Num.11.

Et probatur primo, ex nouo teſtamento. Num.12. & 13.

Secundo: nam inter Patrem, & Filium eſt ad minus conuenientia ſpecifica in natura: Verbum autem eſt Filius naturalis; cumque natura diuina, non poſſit numero multiplicari; fit conſequens, &c. Num.14. 15. & 16.

Denique: nam diuinitati omnis diuiſio, aut multiplicatio repugnat; ſed Pater, & Filius ſunt verus, & perfectus Deus. Num.17. & 18.

§. TERTIVS.
Argumentis Hæreticorum occurritur. Pag.90.

ARguunt primo, ex eo quod in Scriptura iuſti appellantur Dij, & Filij Dei; & tamen ex hoc non colligitur iuſtos eſſe eiuſdem numero naturæ, & eſſentiæ cum Deo. Num.19. Reſp. Num.20.

Secundo arguunt: nam in Scriptura habetur ſolum Patrem eſſe Deum. Reſp. Num.21.

Tertio arguunt, quod diuinum eſt, indigentiam non patitur; ſed Filius indiget Patre. Num.22. Reſp. Num.23. à Num. autem 24. inſtatur contra ſolutionem. Et Num.29. oſtenditur in Chriſto nullum fuiſſe defectum poteſtatis, aut ſcientiæ. Et illa verba Matthæi: De die illa, nemo ſcit, nec Filius hominis, niſi Pater, explicantur, à Num.30. vſque ad Num 39.

Denique obijciunt Hæretici illud Ioannis 14. Pater maior me eſt. Num.40. Reſp. Num.41.

§. QVARTVS.
Diuinitas Spiritus Sancti monſtratur. Pag.92.

TErtia concluſio: Spiritus Sanctus eſt eiuſdem ſubſtantiæ cum Patre, & Filio. Statuitur aduerſus plures Hæreticos, qui notantur. Num.42. Et conſtat ex Symbolo Athanaſij. Num.43. Et quod ſit verus Deus oſtenditur ex veteri teſtamento. Num.44.

Deinde nam Spiritui Sancto conueniunt operationes diuinæ, vt creato. Num.45. & 46.

Triplex Hæreticorum euaſio præcluditur, Num.47. vſque ad N.56.

§. QVINTVS.
Argumentis Hæreticorum occurritur. Pag.93.

ARguunt Hæretici primo, ex quibuſdam locis Sacræ Scripturæ ex quibus videtur colligi, Spiritum Sanctum eſſe creaturam. Num.57. Reſp. à Num.58. vſque ad Num.61.

Secundo arguitur: nam diuidi, triſtari, & orare, Deo non poſſunt conuenire; ſed hæc omnia Spiritui Sancto conueniunt. Num.62. Reſp. Num.63. & 64.

Denique arguitur: nam Spiritus Sanctus non habet naturam diuinam, per proceſſionem acceptam, aliàs eſſet Filius. Num.65. Reſp. Num.66. & 67.

§. SEXTVS.
Tres tantum perſonas eſſe, authoritates, & ratione probatur. Pag.94.

QVarta concluſio: In Deo ſunt tres perſonæ, & non plures nec pauciores. Eſt veritas de fide tenenda, tradita in Concilijs. N.68.

Et probatur ratione D. Thom. quia in Deo tantum eſt vna perſona improducta, & duæ productæ. Hæc ratio explicatur, & ab obiectionibus defenditur, à Num.69. vſque ad Num.77.

§. SEPTIMVS.
Argumentis in contrarium occurritur. Pag.95.

ARguitur primo: nam in Filio eſt potentia generatiua, ac proinde eſt potens generare: ſed in Deo omne poſſibile exiſtit. Num.78. & 79. ad hoc argumentum cum pluribus replicis fit ſatis, à Num.80. vſque ad Num.89.

Secundo arguitur: ex eo quod Verbum diuinum intelligendo ſe Verbum producit: ſed Verbum à Verbo productum realiter ab illo diſtinguitur. Num.90. Reſp. Num.91. 92. & 93.

Tertio arguitur: nam præter Verbum, & impulſum, dantur in Deo aliæ perſonæ, procedentes à Patre: quod dupliciter ſuadetur. Num. 94. & 95. Reſp. à Num.96. vſque ad Num.98.

§. OCTAVVS.
Duæ ſolutionis rationes dubitandi impugnantur. Pag.97.

SVarez, & Vazquez poſt impugnatas aliorum explicationes illius principij, quæ ſunt eadem vni tertio, &c. Reſpondent, illud non eſſe Verbum in Deo. Sed impugnatur, & contra Vazquez oſtenditur, veritatem huius principij. Dici de omni, & dici de nullo, vel eſſe eandem cum veritate huius, quæ ſunt eadem vni tertio, vel illam, neceſſario ſupponere, à Num.99. vſque ad Num.103.

Secunda explicatio, per extremum aſſerit, principium illud, quæ ſunt eadem vni tertio, nec etiam in creaturis eſſe vniuerſaliter verum: nam modi oppoſiti ſe habendi, v. g. ſtare, & ſedere, non diſtinguuntur realiter à re, quam modificant; & tamen inter ſe realiter diſtinguuntur. Num.104.

Hæc doctrina diſplicet communiter Theologis, & impugnatur efficaciter, à Num.105. vſque ad Num.108.

Sed replicatur, quod actio, & paſſio realiter identificantur cum motu, & realiter inter ſe diſtinguuntur; ac proinde realis identitas extremorum cum vno tertio, & diſtinctio realis inter ſe, etiam in creaturis inuenitur. Num.109 Reſp. Num.110.

Mens D. Thom. difficultatem ingerens explicatur. Num.111. & 112.

§. NONVS.
Ratio dubitandi diluitur. Pag.98.

AD rationem dubitandi, reſp.1. Axioma illud eſſe vniuerſaliter verum, quando extrema identificantur re, & ratione: quando autem licet realiter identificentur cum tertio, ratione tamen diſtinguuntur, non eſſe vniuerſaliter verum. Solutio eſt D. Thom. N.113.

Illam eſſe inſufficientem cenſent Aureolus, & plures recentiores extra ſcholam Diui Thom eo quod, quæcumque ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe, iuxta qualitatem identitatis cum tertio. Num. 114. Reſp. Num.115.

Aduerſus ſolutionem eſt ſecundum argumentum; quia nimirum D. Thom. probauit ex illo principio, quæ ſunt eadem vni tertio, &c. quod potentia Dei, & illius actio ſunt idem, quæ tamen non identificantur cum tertio re, & ratione. Nu.116. Solutio Ferrarienſis refertur, & impugnatur, à Num.117. vſque ad Num 121. Vera ſolutio eſt diſtinctionem rationis ratiocinatæ extremorum à medio, non inferre poſitiuè diſtinctionem realem extremorum inter ſe: ſed tantum permiſſiuè. Num.122. Eſt expreſſum D. Thom. Num.123.

Sed contra ſolutionem eſt tertium argumentum, quo vtuntur Molina, & Vazquez ſequi, ſcilicet, ex illa ſyllogiſmum expoſitorium nullius eſſe vtilitatis. Num.124. Solutio ſapientiſſimi Magiſtri Ioannis à Sancto Thoma, non placet, & oſtenditur, neque eſſe ad mentem D. Thom. nec vitare inconueniens illatum, à Num.125. vſque ad Num.128. Vera ſolutio traditur. Num.129. vſque ad Num.131.

§. VLTIMVS.
Duplex alia rationis dubitandi ſolutio. Pag.100.

SEcunda ſolutio, & explicatio illius axiomatis eſt, quod principium illud eſt verum vniuerſaliter de identitate extremorum, quoad rationem identificationis in medio; non autem quoad id quod ratio identificationis non eſt. Eſt D. Thom. &c. Num.132.

Quæ contra hanc ſolutionem obſtant, proponuntur, & ſoluuntur, à Num.133. vſque ad Num.138.

Tertia ſolutio eſt, quod ea quæ identificantur vni tertio adæquatè, ſaltim ex parte vnius extremi vniuerſaliter, eſſe idem inter ſe, ſecus autem ſi non adæquatè identificentur. Num.139.

Sed arguunt Vazquez, ſequi principium illud ſolum habere verum in diffinitione, & diffinitio, & ſynonomis. Num.140. Reſp. Ibid.

Secundo arguunt alij Recentiores, quod Philoſophi non admittebant poſſe duo inadæquatè identificari. Reſp. Num.141.

Tertio arguunt, quod iuxta iſtam explicationem, deſtruitur forma ſyllogiſtica. Reſp. à Num.142. vſque ad Num.146.

Ex dictis colligitur, ſyllogiſmum iſtum expoſitorium: Hæc eſſentia

Digitized by Google

diuina eſt Pater; Filius eſt hæc eſſentia diuina: ergo Filius eſt Pater: *duplici laborare defectu*. Num.147. & 148.

DISPVTATIO LXXXIII.

An Trinitas perſonarum ſit ratione naturali cognoſcibilis?

§. PRIMVS.

Referuntur ſententiæ, & prima reijcitur. *Pag.*101.

P*Rima ſententia docet, non ſolum non poſſe cognoſci per rationem naturalem, ſed etiam eſſe rationi naturali contrariam Trinitatem perſonarum, ſeruata eſſentiæ vnitate*. Num.1. & 2. *Secunda affirmat, poſſe intellectum increatum in puris naturalibus conditum euidentes probationes huius miſterij inuenire*. Num.3. *Tertia, quod ſuppoſita reuelatione huius miſterij, poſſunt rationes conuincentes intellectum inueniri. Quarta, & vera docet, hoc miſterium non eſſe contrarium rationi naturali; nec adeò illi conforme, vt poſſit euidenti ratione probari, ſiue ſuppoſita, ſiue non ſuppoſita reuelatione*. Num 4. & 5.

Prima concluſio: Miſterium Trinitatis non eſt rationi naturali contrarium. *Eſt adeò certa, vt oppoſitum nulla ratione defendi poſſit, & probatur, quia verum nequit verò contrarium eſſe*. Num.6. & 7.

§. SECVNDVS.

Diluuntur contraria argumenta. *Pag.*102.

A*Rguitur primo: quod hoc miſterium opponitur illi principio lumine naturali noto*. Quæ ſunt eadem vni tertio, &c. *Ad hoc argumentum cum ſuis replicis notabilibus, Reſp.* à Num.8. vſque ad Num.15.

Secundo arguitur. Quod contrariatur aſſenſui naturali probabili, eſt contrarium naturali rationi; at hoc miſterium contrariatur aſſenſui naturali probabili. Soluitur §. ſequenti. Num.16. & 17.

§. TERTIVS.

Singularis ſententia reijcitur, & vera ſolutio traditur. *Pag.*103.

H*Oc argumento conuictus Albiz aſſerit, miſterium Trinitatis eſſe contrarium rationi naturali, actuali probabili. Ex quo ſequitur, probabile eſſe, quod Trinitas perſonarum in vna eſſentia non ſit. Eſſe abſurdam, & falſam iſtius Authoris ſententiam oſtenditur*, à Num.18. vſque ad Num.26.

Vera ſolutio argumenti facilè traditur, & defenditur, à Num.27. vſque ad Num.32. *Alia ſolutio traditur*. Num.33.

§. QVARTVS.

Miſterium Trinitatis eſſe ſupra rationem naturalem euidentem, probatur. *Pag.*104.

S*Ecunda concluſio*. Nullus intellectus creatus poteſt naturali ratione euidenter demonſtrare exiſtentiam huius miſterij, ſiue ante reuelationem, ſiue reuelatione diuina ſuppoſita. *Ita omnes Theologi, qui oppoſitam ſententiam, alij hæreticam, alij ad minus omninò indefenſabilem cenſent*. Num.34.

Et probatur primo duobus teſtimonijs Sacræ Scripturæ. Num.35.

Deinde probatur ratione D. Thom. quia nimirum, nec à priori, nec à poſteriori poteſt intellectus creatus hanc veritatem demonſtrare, à Num.36. vſque ad Num.40.

Quæ ratio non ſolum probat de intellectu creato ante huius miſterij reuelationem, ſed etiam ſuppoſita reuelatione. Num.41. & 42.

Vnde etiam colligitur, nec ſub ratione poſſibili, poſſe miſterium Trinitatis euidenter cognoſci per rationem naturalem. Num.43.

§. QVINTVS.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.*105.

O*Mittuntur argumenta Raymundi Lulij, eo quod nullius ſint momenti, quamuis illi viſa fuerint euidentia*.

Sed contra concluſionem poteſt argui primo: quia communicatio diuinæ naturæ ad intra, poteſt ratione naturali euidenter cognoſci ex illo principio: Bonum eſt diffuſiuum ſui. *Vnde infertur, bonum infinitum poſſe communicari infinitè*. Num.44. *Reſp.* à Num.45. vſque ad Num.50.

Secundo arguitur: nam quod eſt conforme lumini naturali, poteſt ex vi illius euidenter cognoſci; miſterium autem Trinitatis eſt conforme lumini naturali. Num.51.

Soluitur cum ſuis replicis notandis, à Num.52. vſque ad Num.59.

Tertio arguitur, ex eo quod plura cognoſcibilia ab intellectu creato connectuntur cum Deo, quatenus Trino: ac per conſequens ex illorum cognitione poteſt euidenter Deus vt Trinus cognoſci. Aſſumptum probatur primo: nam potentia obedientialis creata connectitur cum gratia, & viſione beatifica; & conſequenter cum Deo vt Trino. Secundo: nam viſio beatifica connectitur cum Deo, vt Trino, ſed poſſe illius poſſibilitatem demonſtrari viribus naturæ, docent graues Authores. Tertio: nam habitudo, ſiue conuenientiæ, ſiue diſconuenientiæ, cum termino habitudinis habet connexionem: ſed creaturæ diſſimiles ſunt Trinitati, &c.

Quarto nam aliqui effectus ſunt à diuinis perſonis exemplariter: effectus autem habet connexionem, non ſolum cum cauſa efficienti, ſed etiam cum exemplari. Num.60. 61. & 62.

Reſpondetur negando aſſumptum. Ad primam probationem, Reſpond. Num.63. *Ad* 2. Num.64. *Ad* 3. Num.65.

Ad vltimam, cum pluribus replicis valdè notandis reſpondetur, à Num. 66. vſque ad Num.80. *Ex qua doctrina colligitur argumentum ſatis efficax ad probandum relationem non continere eminenter aliquam entitatem creabilem*. Num.81. & 82.

§. VLTIMVS.

Argumento contra ſecundam partem concluſionis occurritur, & ex dictis nonnulla inferuntur. *Pag.*108.

D*Enique arguitur ad probandum, quod licet intellectus creatus non poſſit ex proprijs viribus ante reuelationem demonſtrare exiſtentiam Trinitatis, poteſt tamen reuelatione ſuppoſita; tum, quia inferius ex coniunctione ſuperioris perficitur: tum, quia reuelatione ſuppoſita poteſt, ſaltem fide humana aſſentiri huic miſterio, ad quod ante reuelationem erat impotens; & ſimiliter ſuppoſita reuelatione inueniuntur rationes, probabiles, & congruentiæ, quæ ante illam non inuenirentur*. Num.83. 84. & 85. *Reſp.* à Num.80. vſque ad Num.88.

Ex dictis colligitur primo: vel Philoſophos Gentiles miſterium Trinitatis non cognouiſſe; vel ſi aliqualem notitiam huius miſterij habuerunt, non propria induſtria, ſed præuia reuelatione, vel ex libris Iudæorum accepiſſe. Num.89.

Secundo colligitur contra negantes miſterium Trinitatis non eſſe argumentandum rationibus, ſed authoritatibus Scripturæ, ſi Scripturam admittunt, apud alios verò, ſufficit oſtendere hoc miſterium non eſſe improbabile. Num.90.

Tertio colligitur, hoc miſterium non poſſe ratione naturali demonſtrari non eſſe impoſſibile: poteſt tamen defendi, quod impoſſibile non ſit. Num 91.

Quarto colligitur, ſuppoſita exiſtentia Trinitatis, poſſe illius conuenientiam demonſtrari, demonſtratione Theologica. Num.92.

Quinto colligitur, admiſſa Logicorum quorundam ſententia, aſſerentium, ſcientiam ſubalternatam in abſentia ſubalternantis eſſe ſcientiam, poſſe quempiam aſſentiri conuenientiæ Trinitatis aſſenſu naturali. Num.93. & 94.

Denique infertur, neque ex effectibus ſuper naturalibus comparatis cum Deo, tanquam cum cauſa efficienti, poſſe euidenter Deum vt Trinum cognoſci. Num.95.

Contra quod argumentum difficilè proponitur, & ſoluitur. Num.96. & 97.

DISPVTATIO LXXXIV.

An dentur in Deo vna ſubſiſtentia abſoluta, & communis, & tres relatiuæ?

§. PRIMVS.

Relatis ſententijs, ſtatuitur prima concluſio. *Pag.*109.

T*Ria ſunt certa apud Catholicos: primum, non dari in Deo perſonalitatem communem, ſicuti neque communem perſonam. Secundum, non dari in Deo rationem communem hypoſtaſis. Tertium, dari in Deo tres perſonalitates relatiuas*. Num.1. 2. & 3.

Quod in dubium vertitur eſt, an ſicut dantur tres perſonalitates: ita etiam tres ſubſiſtentiæ relatiuæ concedendæ ſint: & an præter iſtas detur aliquid abſolutum, & commune, quod etſi non ſit perſonalitas, obtineat tamen rationem, & conceptum ſubſiſtentiæ abſolutæ?

Prima ſententia negat abſolutam, & concedit tres relatiuas; ita Vazquez cum alijs Recentioribus. Num.4.

Secunda docet, præter ſubſiſtentiam abſolutam, non dari tres relatiuas, Authores citantur. Num.5.

Tertia docet, dari in Deo vnam ſubſiſtentiam abſolutam, & tres relatiuas. Ita Thomiſtæ, quos alij ſequuntur. Num.6.

Prima concluſio: In Deo datur ſubſiſtentia abſoluta communis tribus perſonis. *Probationes inefficaces huius concluſionis proponuntur, & reijciuntur*, à Num.7. vſque ad Num.15.

§. SECVNDVS.

Aliter probatur noſtra ſententia. *Pag.*110.

P*Robatur primo ex Agatone Papa*. Num.16. *Secundo ex D. Auguſtino*. Num.18. *Tertio apertis teſtimonijs D. Thom.* Num.20. *Quarto, quia diuina natura prior ad relationes eſt ſubſiſtens, cum pro illo priori ſit exiſtens, non ſolum vt* quo, *ſed etiam vt* quod. Num.21.

Duplex huius rationis ſolutio refertur, & reijcitur, à Num.23. vſque ad Num.28.

§. TER-

Digitized by Google

§. TERTIVS.
Occurritur argumentis. Pag.111.

Arguitur primo, ex eo quod ſubſiſtentia Latinè, idem eſt, quo Graecè hypoſtaſis. Num.30. 31. & 32. Reſp. à Num.33. vſque ad Num.38.
Arguitur ſecundo: nam fruſtra ponitur ſubſiſtentia abſoluta, quia, vt diuina natura ſubſiſtat, ſatis ſunt tres ſubſiſtentiæ relatiuæ. Num. 39. Reſp. Num.40. 41. & 42.
Tertio arguitur, ex eo quod diuina eſſentia pro priori ad relationes terminantes illam non ſubſiſtit, quod multipliciter probant. Num.43. & 44. Reſp. Num.45. & 46.
Denique arguitur, & inſtatur contra datam ſolutionem; quòd natura diuina eſt in perſonis, & quaſi ſuſtentantur ab illis, à Num.47. vſque ad Num.50. Reſp. à Num.51. vſque à Num.55.

§. QVARTVS.
In vna acceptione ſubſiſtentiæ non multiplicari, probatur. Pag.113.

Secunda concluſio: Subſiſtentia in hac acceptione, ſcilicet, pro exiſtentia per ſe independenter à ſuſtentante, non multiplicatur in diuinis perſonis, ſed vna ſubſiſtentia abſoluta tres perſonæ ſubſiſtunt. Oſtenditur primo ex D. Thom. à Num.65. vſque ad Num.60.
Secundo probatur, ex eo quod attributa, vt virtualiter ab eſſentia diſtincta, non gaudent ſubſiſtentijs virtualiter diſtinctis, à ſubſiſtentia abſoluta eſſentiæ: ac proinde, nec relationes, à Num.61.

§. QVINTVS.
Contraria argumenta ſoluuntur. Pag.114.

Arguitur primo authoritate D. Thom. N.68. Reſp. N.69. Arguitur ſecundo: ex eo quod dantur in perſonis plures rationes habendi Deitatem, ac per conſequens plures perſeitates independentiæ, & plures ſubſiſtentiæ, quia ratio habendi naturam diuinam eſt ſubſiſtentia. Num.70. Reſp. Num.72. Contra quam ſolutionem quatuor replicæ notandæ proponuntur: Num.73. & 74. Reſpondetur ad illas cum alijs replicis incidentibus, à Num.75. vſque ad Num.83.
Secundo arguitur: nam id ſolum poteſt ratione ſui principium quod actionis conſtituere, quod ratione ſui ſubſtantia eſt: perſonalitas autem Patris v.g. ratione ſui conſtituit principium quod actionis generatiuæ. Num.84. Reſp. Num.85.

§. VLTIMVS.
In alia ſubſiſtentiæ acceptione, non dari ſubſiſtentiam communem, probatur. Pag.115.

Tertia concluſio: Subſiſtentia accepta pro perſeitate incommunicabilitatis, non datur ſubſiſtentia communis, ſed tantum tres relatiuæ.. Num.86.
Prima pars adeò certa eſt, vt à nullo poſſit negari. Num.87.
Secunda pars oſtenditur, ex eo quod iuxta Concilia, & Patres dantur plures ſubſiſtentiæ in diuinis: at non dantur plures, accepta ſubſiſtentia pro perſeitate independentiæ à ſuſtentante, &c. Num.88.
Plures ſolutiones, quibus huic rationi occurritur ab aduerſarijs proponuntur, & reijciuntur, à Num.89. vſque ad Num.97.
Ex dictis in hac diſputatione colligitur, maior confirmatio doctrinæ ſupra traditæ q.28. diſp.79. cur ſcilicet relationes perfectionem ad eſſentiam non addant, quamuis gaudeant proprijs ſubſiſtentijs. N.98.

DISPVTATIO LXXV.

Quænam alia prædicata, pluraliter in diuinis dicantur?

§. PRIMVS.
Regula generalis, ſtatuitur pro his, quæ pluraliter, & ſingulariter dicuntur in Deo. Pag.117.

Ex dictis præcedenti diſputatione conſtat, ſubſiſtentiam dici ſingulariter, & etiam pluraliter in Deo iuxta diuerſas acceptiones. Num.1. Vbi alia prædicata, quæ certum eſt dici tantum ſingulariter recenſentur.
Ad dignoſcendum verò de alijs hæc generalis regula ſtatuitur.
Quæ perſonis competunt ratione ſolius eſſentiæ, ſingulariter tantum dicuntur: Quæ ſolum ratione proprietatem perſonalium dicuntur ſolum pluraliter; quæ autem, ratione eſſentiæ, & ratione proprietatum perſonis conueniunt, & pluraliter, & ſingulariter dicuntur. Num.2.
Hanc regulam nullus Theologorum poteſt negare, & oſtenditur ex D. Auguſtino & ratione. Num.3. & 4.
Hinc oritur primo, vt dicantur tres perſonæ, & nullatenus vna perſona. Secundo, quod ſubſiſtentia dicatur vna, & nihilominus concedantur plures. Tertio, quod exiſtentia ſit vna, & nullatenus tres.

Quarto, quod Perſonæ diuinæ dicantur vna res, & plures.
Quinto, dari in diuinis tres vnitates, & vnam vnitatem.
Sexto, non dari plures infinitates, ſed vnam tantum, à Num.5. vſque ad Num.8.
Reſtant quatuor difficultates breuiter examinandæ.

§. SECVNDVS.
Reſoluitur prima difficultas. Pag.117.

Prima difficultas eſt, an ens ſubſtantiuè acceptum pluraliter in diuinis dicatur? Affirmatiuè reſpondent Suarez, Vazquez, & alij per oppoſitum negant, quos referunt, & ſequuntur Patres Carmelitani. Num.9. 10. & 11.
Sed prolixe dirimenda eſt prima concluſio: Ens nominaliter poteſt ſumi, vt concretum exiſtentiæ, vt concretum ſolius eſſentiæ, quæ eſt exiſtendi principium, & vt concretum entitatis, prout opponitur contra nihil.
Prima, & ſecunda acceptio, probatur. N.12. & 13. Tertia verò. N.14.
Secunda concluſio: Ens ſumptum nominaliter, ſi abſolutè ſumatur, eſt concretum, non exiſtentiæ, nec entitatis vt oppoſitæ nihilo; ſed eſſentiæ, quatenus eſt exiſtendi principium. Explicatur, & probatur. Num.15. & 16.
Tertia concluſio: Ens, quatenus concretum exiſtentiæ, & concretum eſſentiæ, non prædicatur pluraliter de diuinis perſonis, bene tamen, quatenus eſt concretum entitatis.
Primam, & ſecundam partem rectè probant ſecundæ ſententiæ Authores. Num.17. Tertia pars conceditur Authoribus primæ ſententiæ, & probatur. Num.18.
Ens abſolutè dictum non prædicatur pluraliter. Num.19.
Obiectio ex Concilio Lateranenſi, proponitur, & ſoluitur. N.20. & 21.

§. TERTIVS.
Secunda difficultas reſoluitur. Pag.118.

Secunda difficultas eſt, an verum, ſeu veritas pluraliter de tribus perſonis prædicetur?
Prima ſententia affirmat, quam tenet Granados. Secunda, & verior negat. Et probatur; tum ex D. Auguſtino; tum ex Angelico Præceptore. Num.22. & 23.
Deinde ratione; veritas namque ſupra immaterialitatem fundatur; at immaterialitas diuinarum perſonarum tantum eſt vna, ſicut & ratio actus puri. Num.24. & 25.
Sed arguitur primo ex D. Thom. cuius authoritas explicatur. N.26.
Arguitur ſecundo, quia hæc veritas. Pater generat, diſtincta eſt ab iſta: Spiritus Sanctus à Patre, & Filio procedit. Reſp. N.27. & 28.

§. QVARTVS.
Reſoluitur tertia difficultas. Pag.119.

Tertia difficultas eſt, an prædicatum aliquid multiplicetur in diuinis relationibus? Prima ſententia, quam tenet Granades affirmat. Secunda, & verior negat. Quæ defenditur. Num.30. & 31. Contrariorum motiua diluuntur. Num.32.

§. VLTIMVS.
Reſoluitur vltima difficultas. Pag.119.

Quarta difficultas eſt, an tres perſonæ diuinæ poſſint dici tria indiuidua?
Affirmatiuam ſententiam tenet ſapientiſſimus noſter Herrera; cuius fundamenta proponuntur, à Num.34. vſque ad Num.37. Negatiua ſententia defenditur. Num.38. Et oppoſitis fundamentis occurritur, à Num.41. vſque ad Num.43.

DISPVTATIO LXXXVI.

An in diuinis ſint tantum quinque notiones?

§. PRIMVS.
Notionum exiſtentia, probatur. Pag.120.

Negari non poſſunt notiones in diuinis, ſine nota temeritatis. Num. 1. & 2. Et earum exiſtentia probatur ratione D. Thom. Num.2. 3. 4. & 5. Diffinitio notionis, ſcilicet, quod eſt ratio propria cognoſcendi diuinam perſonam; explicatur. Num.6. & 7. Vnde colligitur primo, quod notio debet ſignificari in abſtracto. Num.8. & 9. Secundo colligitur, notionem vſurpari poſſe, & pro formali conceptu, & pro obiectiuo: proprius tamen pro obiectiuo. Num.10.

§. SECVNDVS.
Relatis ſententijs, vera eligitur, & probatur. Pag.120.

Variæ ſententiæ, quorundam per defectum, aliorum verò per exceſſum, veritatem circa numerum notionum non attingentium, referuntur. Num.11.

Digitized by Google

Communis ſententia defendit, quinque, & non plures eſſe diuinas notiones. Et probatur ex D. Thom. quia quæ ad notionem requiruntur, conueniunt Paternitati, filiationi, ſpirationi actiuæ, proceſſioni, & innaſcibilitati: & nulli alij ab iſtis virtualiter diſtincto. Num.12.

Sed obijcitur primo, quod potentia generatiua, & actualis generatio obtinent rationem notionis, à Patre, & à paternitate, & inter ſe virtualiter diſtinguuntur: dantur ergo plures notiones, quam quinque.

Solutio P. Alarcon ex ignorantia metaphyſicæ procedens, refertur, & reijcitur. Num.15. vſque ad N.18. Vera ſolutio traditur. N.19.

Secundo obijcitur, quod ratio Verbi, & ratio Filij, virtualiter diſtinguuntur; at ratio Verbi rationem obtinet notionis. Num.20. Reſp. Num.21.

Tertio obijcitur: relatio ſpiratoris, non diſtinguitur virtualiter adæquatè à Paternitate; falſum eſt enim, quod vnica relatio non poſſit reſpicere duos terminos. Num.22. & 23. Reſp. Num.24. & 25. Replicatur. Num.26. Solutio Patrum Salmanticenſium. Ibidem. Quæ contra illam obſtant. Num.27. Vera ſolutio. Num.28. Et replicis aduerſus illam fit ſatis. Num.29.

§. VLTIMVS.

Quartum argumentum diluitur, & explicatur, qualiter innaſcibilitas ſit proprietas Patris? Pag.122.

DEnique obijcitur: quod innaſcibilitas in Patre, ſi ſumatur pro fundamento, & materiali, non eſt notio à paternitate, & relatione ſpiratoris diſtincta: ſi verò pro formali ſumatur, eſt negatio; & conſequenter non eſt dignitas: de ratione autem notionis eſt, quod ad dignitatem pertineat. Num.30.

Solutio recentiorum ex doctrina Vazquez, refertur, & reijcitur. Num.31.

Vera ſolutio aſſerit, conſiſtere in aliquo negatiuo: nec ad notionem requiri, quod ſit dignitas, ſed quod explicet dignitatem, circumloquutiuè. Num.32.

Contra quam replicatur, dari in diuinis plures alias negationes, quæ proinde notiones erunt. Num.33. Reſp. & ad alias emergentes inſtantias. Num.34. vſque ad 37.

TRACTATVS DVODECIMVS.

De perſonis Diuinis in particulari. Littera D. Thom. breuiter exponitur.

DISPVTATIO LXXXVII.

Quid ſignificet hoc nomen ingenitum, prout eſt Patri proprium & notio illius?

§. PRIMVS.

Tria vt certa ſupponuntur. Pag.129.

SVpponitur primo, tanquam certum hoc nomen ingenitum in aliquo ſenſu eſſe proprium primæ perſonæ. Num.1. & 2.

Supponitur ſecundo, nomen ingenitum de formali ſignificare negationem, & non aliquid poſitiuum. Num.3. & 4.

Supponitur tertio, aliquod fundamentum intrinſecum de materiali importare. Num.5.

§. SECVNDVS.

Relatis ſententijs, ſtatuitur prima concluſio. Pag.129.

VErtitur in dubium: ratione cuius ingenitum ſit proprietas, ſeu notio Patris; an ratione poſitiui; an ratione negationis?

Prima ſententia docet, ratione ſolius poſitiui eſſe Patris notionem. Ita Vazquez cum alijs Authoribus, qui tamen in aſſignando poſitiuo, ratione cuius ingenitum ſit notionum conueniunt. Num.6.

Secunda ſententia docet, ingenitum ratione nullius poſitiui eſſe ſpecialem Patris notionem, ſed ſolum ratione negationis, quam de formali importat. Ita omnes Thomiſtæ, quos alij ſequuntur. Num.7.

Prima concluſio: Nihil poſitiuum diſtinctum à paternitate obiectiue adæquatè, eſt fundamentum negationis ingeniti; ſed eſt ipſa paternitas, prout immediatè coniungitur cum diuina natura in ratione formæ hypoſtaticæ.

Prima pars probatur, ex eo quod illud poſitiuum non poteſt eſſe abſolutum, nec relatiuum prædicamentale quinta relatione quam Theologi non admittunt; nec paternitas, & ſpiratio ſimul, nec relatio aliqua tranſcendentalis, à Num.8. vſque ad Num.12.

Ex quo etiam ſecunda pars concluſionis conuincitur. Num.13.

§. TERTIVS.

Explicatur, quid ſignificet ingenitum in ratione quintæ notionis? Pag.130.

SEcunda concluſio: Ingenitum non conſtituitur in ratione quintæ notionis ab alijs diſtinctæ, per poſitiuum, quod importat de materiali, ſed per negationem, quam de formali ſignificat.

Probatur primo ex D. Thom. Num.14. & 15.

Ratione verò, quia ad diſtinctam notionem requiritur conceptus obiectiuè diſtinctus ab alijs virtualiter adæquatè; poſitiuum autem, quod de materiali importat ingenitum, non diſtinguitur virtualiter adæquatè à paternitate. Num.16.

Denique probatur: nam ad rationem notionis ſufficit, quod notificet aliquid perſonale, ad dignitatem pertinens; & non requiritur quod ipſa notio dignitas ſit. Num.17.

Vnde colligitur, non requiri, quod notificet dignitatem diuerſam, vt ſit notio diſtincta; ſed quod ratio notificans diuerſa ſit.

Et ex hoc corruit argumentum Vazquez. Num.18.

Sed opponit Alarcon, Patrem appellari à Sanctis Doctoribus poſſim fontale Trinitatis principium: at in ratione talis non conſtituitur per paternitatem, & ſpirationem. Num.19. Reſp. Num.20.

DISPVTATIO LXXXVIII.

An Verbum in diuinis perſonaliter tantum dicatur?

§. PRIMVS.

Relatis ſententijs prima concluſio ſtatuitur. Pag.131.

SVpponitur tanquam fide certum, dari Verbum in diuinis, illudque non in tempore, ſed ab æterno eſſe Verbum. Num.1. & 2.

Prima ſententia docet, rationem Verbi abſque metaphora acceptam ſolum eſſentialiter dici, & ſecundæ perſonæ accommodari per quandam ſimilitudinem: ita Durandus, quæ ſententia ex falſo principio procedit. Num.3. & 4.

Secunda per extremum affirmat, Verbum in diuinis ſolum perſonaliter accipi, nullo modo eſſentialiter. Tertia docet, Verbum propriè acceptum ſolum perſonaliter dici: acceptum tamen communiter dici eſſentialiter: ita expreſſè D. Thom. Num.5.

Prima concluſio: Verbum adæquatè, & propriè acceptum, ſolum perſonaliter dicitur.

Probatur primo: nam de ratione Verbi accepti adæquatè eſt, quod ſit repræſentatio actualis obiecti, producta ab intelligente. Num.6.

Secundo probatur: nam in Sacra Scriptura Verbum nunquam eſſentialiter ſumitur, ſed ſemper perſonaliter. Denique ex D. Auguſtino. Num.7. & 8.

§. SECVNDVS.

Soluuntur contraria argumenta. Pag.131.

ARguitur primo: quod de ratione Verbi eſt, quod intelligenti repræſentet obiectum; at nihil perſonale in diuinis productum, Deo, vel Patri repræſentat obiectum intellectum. Num.9. Solutio Suarez reijcitur. Num.10. Et vera ſolutio traditur. Ibidem. Quæ contra illam obſtant ſoluuntur, à Num.11. vſque ad Num.16.

Secundo principaliter arguitur. Ex eo quod Pater in productione Verbo non loquitur ſibi, cum per Verbum nihil ſibi manifeſtet, nec loquitur Filio, quia Verbum ab eo cui ſit loquutio debet diſtingui, nec loquitur Spiritui Sancto; alias Filius Verbum eſſe Spiritus Sancti. Num.17.

Vazquez reſpondet, Patrem in productione Verbi loqui ſibi; non Filio. Alij per oppoſitum dicunt non ſibi, ſed Filio loqui.

Sed melius reſpondetur, loqui Filio, & ſibi. Num.18. Quæ contra ſolutionem obijciunt Vazquez, & Alarcon, ſoluuntur, à Num.19. vſque ad Num.23.

§. TERTIVS.

Verbum inadæquatè, eſſentialiter dici, probatur. Pag.132.

SEcunda concluſio: Ratio Verbi, ſumpta inadæquatè, eſſentialiter dicitur. Num.24. Probatur primo ex D. Thom. Num.25. Secundo, quia Deus vt vnus poteſt loqui per Verbum externum, & multoties, ſic cum hominibus loquitur; at tale Verbum externum, non dicit ordinem ad Verbum perſonale: ergo ad Verbum eſſentiale. Deinde, nam Deus in viſione beatifica gerit munus Verbi. Num. 26. & 27. Denique, & à priori: nam eſſe id in quo intellectus contemplatur obiectum eſt ratio Verbi, ſaltim inadæquata; at hæc ratio in diuinis eſſentialiter dicitur. Num.28.

§. VLTIMVS.

Argumentis in contrarium occurritur. Pag.133.

OBijcitur primo, quod in Deo non datur eſſentialis loquutio, ſicut nec datur productio eſſentialis, quæ eſt de loquutionis conceptu. Reſp. Num.29.

Obijcitur ſecundo: quod de relatione Verbi ſub quocumque conceptu, eſt ab intelligente procedere, ſaltim ſecundum rationem. Num.30. Reſp. Num.31.

Obijcitur tertio: ex eo quod ſublata ab aliquo vltima differentia, nullo modo remanet conſtitutum per illam: vltima autem differentia Verbi eſt eſſe ab intelligente productum realiter. Num.32. & 33.

Deni-

Digitized by Google

Denique poteſt argui ex D. Auguſtino, aſſerente, Verbum dici quomodo imago. Num.34. *Reſp., & aſſignatur diſcrimen inter Verbum, & imaginem*. Num.35. *Nec aſſignato diſcrimini obſtat D. Thom.*

Sed contra hucuſque dicta duo opponuntur: primum; ſequi Filium poſſe dici eſſentialiter ſicut Verbum. Secundum: apertum D. Thomæ teſtimonium. Num.36. & 37. *Reſp.* Num.38. & 39.

Ex dictis infertur primo; non bene quoſdam diſtinxiſſe inter Verbum, & ſpeciem expreſſam, illudque perſonale tantum; iſtam verò eſſentialem eſſe aſſerentes. Num.40.

Infertur ſecundo, abſolutè loquendo de Verbo, ſolum dici perſonaliter, non eſſentialiter. Num.41.

DISPVTATIO LXXXIX.

An Verbum Diuinum per ſe procedat ex cognitione omnium, quæ formaliter repeteriuntur in Deo?

§. PRIMVS.

Relatis ſententijs, ſtatuitur prima concluſio. *Pag.*134.

C*Vm Dei cognitio terminetur ad eſſentiam, attributa, & relationes: quod inquiritur eſt, an procedat ex cognitione, vt terminata ad hæc omnia; an verò ſub aliqua terminatione ad illa concomitanter ſe habeat, & ſub alia per ſe, & formaliter?*

Quatuor verſantur ſententiæ: prima negat Verbum ex cognitione alicuius perſonæ procedere; ita Scotus.

Secunda docet, Verbum procedere ex cognitione eſſentiæ, & primæ perſonæ, non autem ex cognitione ſui, nec Spiritus Sancti.

Tertia docet, Verbum procedere ex cognitione eſſentiæ Patris, & ſui, non autem ex cognitione Spiritus Sancti; niſi ſolum concomitanter. Ita Vaaquez, quem alij ſequuntur, à Num.1. vſque ad Num.3.

Quarta, & vera ſequentibus concluſionibus explicatur, & Authores citantur. Num.4.

Prima concluſio: Verbum per ſe in quarto modo ex cognitione eſſentiæ, & paternitatis procedit. Num.5.

Et probatur, quia Verbum per ſe in quarto modo petit procedere ex cognitione perfectiſſima, & comprehenſiua eſſentiæ diuinæ: at hæc nequit eſſe, neque intelligi in Patre, paternitate non cognita. Num.6. *Solutio Scotiſtarum refertur, & reijcitur*. Num.7. & 8. *Secundo probatur, ex eo quod Verbum diuinum per ſe in quarto modo procedit ex cognitione illorum, quæ per ſe manifeſtat; at Verbum eſt expreſſiuum eſſentiæ, & paternitatis*. Num.9. *Denique ex eo quod cognitio diuina, prout ad paternitatem terminata eſt per ſe productiua vt* quo *Verbi, non alterius, quam illius quod de facto datur*. Num.10.

§. SECVNDVS.

Soluuntur contraria argumenta. *Pag.*135.

A*Rguunt Scotiſtæ primo: cognitio diuina prius terminatur ad eſſentiam, quam ad paternitatem: & pro illo priori eſt ſufficiens ad producendum Verbum*. Num.11. *Reſpond.* Num.12. *Secundo arguunt, quod Verbum non eſt imago Patris, ratione proprietatis perſonalis, ſed ſolum ratione eſſentiæ: ac proinde non repræſentat Paternitatem; ſed ſolum eſſentiam.* Num.13. *Reſp.* Num.14.

§. TERTIVS.

Verbum ex ſui cognitione procedere, probatur. *Pag.*136.

S*Ecunda concluſio*: Verbum per ſe, in quarto modo procedit ex cognitione ſui.

Et probatur: nam Verbum eſt per ſe ſui expreſſiuum, cum ſit comprehenſiuum eſſentiæ. Num.16. *Euaſiones præcluduntur*, à Num.17. vſque ad Num.20.

Deinde oſtenditur concluſio ad hominem contra Scotum, qui ait, quod Pater volens generat, non tantum voluntate conſequente, ſed antecedente. Num.21. & 22.

§. QVARTVS.

Obiectionibus occurritur. *Pag.*136.

A*Rguunt contrarij primo: nam Verbum vt exiſtens non præcedit ſui generationem, ac proinde cognitio Verbi eius generationem præcedere nequit*. Num.23.

Reſpondent aliqui; Verbum non ex cognitione ſui intuitiua, ſed abſtractiua procedere. Quæ ſolutio falsò Caietano tribuitur. Num.24. *Et reijcitur*. Num.25.

Vera ſolutio traditur. Num.26. *Et ad plures replicas notandas, fit ſatis*, à Num.26. vſque ad Num.34.

Secundo arguunt: nam ſola intellectio eſſentiæ prout in Patre, eſt ad generandum fœcunda: ac proinde ſolius eſſentiæ, & Paternitatis cognitio eſt ex qua Verbum procedit, reſpondetur. Num.35.

§. QVINTVS.

Procedere per ſe ex cognitione Spiritus Sancti, probatur. *Pag.*137.

T*Ertia concluſio*: Verbum per ſe in quarto modo procedit ex cognitione Spiritus Sancti. *Oſtenditur primo ex D. Thom.* Num.36.

Secundo: nam Verbum per ſe procedit ex cognitione comprehenſiua eſſentiæ, vt communicabilis tribus perſonis: eſſentia autem prout ſic comprehendi non poteſt, non cognito Spiritu Sancto. Num.37.

Euaſiones præcluduntur. Num.38. & 39.

Tertio: nam Verbum per ſe, in quarto modo, procedit ex cognitione beatitudinis Patris: at hæc cognoſci non poteſt, ſaltim comprehenſiuè, non cognitis tribus perſonis. Num.40.

Denique probatur: nam Verbum procedit per ſe ex cognitione ſui, prout ſpiratoris: Verbum autem, vt ſpirator cognoſci non poteſt, non cognito Spiritu Sancto. Num.41. *Solutio auctoris contrarij refertur, & impugnatur*, à Num.42. vſque ad Num.44.

§. VLTIMVS.

Obiectionibus fit ſatis. *Pag.*138.

O*Pponit Vazquez primo: quod dato impoſſibili, quod Spiritus Sanctus non eſſet, vel non cognoſceretur, adhuc maneret Verbum, vel Filius eiuſdem rationis, ac modo: ac proinde non procedit per ſe in quarto modo ex cognitione Spiritus Sancti*. Num.45. *Soluitur dupliciter*. Num.46.

Secundo arguit: ex eo quod ſi Verbum procederet ex cognitione Spiritus Sancti eſſet imago, intentionalis ſaltim, illius conſequens eſt abſurdum, &c. Reſpondetur. Num.47. & 48.

Tertio ſic arguunt: quia Verbum procedit ex cognitione eſſentiæ, quatenus eſt in ſe: at diuina eſſentia in ſe ipſa, prius communicatur Filio quam Spiritui Sancto. Num.49. *Reſp.* Num.50.

DISPVTATIO XC.

Vtrum Verbum per ſe procedat ex cognitione creaturarum poſſibilium?

§. PRIMVS.

Relatis ſententijs, vera eligitur, & probatur. *Pag.*139.

P*Rima ſententia negat, quam præter Scotiſtas tuentur Vazquez, & alij. Secunda ſub vna ratione negat; & ſub alia affirmat. Tertia affirmat, Verbum ſecundum intrinſecam perfectionem, & repræſentationem ex poſſibilium cognitione procedere. Quæ pro concluſione ſtatuitur. Et oſtenditur primo ex D. Auguſtino*. Num.1. & 2.

Solutio P. Azrubal refertur, & reijcitur. Num.3. *Deinde ad hominem contra Vazquez*, à Num.4. vſque ad 7.

Ratione à priori probatur, quia Verbum diuinum per ſe in quarto modo procedit ex cognitione comprehenſiua eſſentiæ, & omnipotentiæ diuinæ: ac per conſequens ex comprehenſione illorum, ſine quibus cognitis omnipotentia comprehendi non poteſt; at diuina omnipotentia comprehendi non poteſt, non cognitis poſſibilibus, &c. Num 8. & 9. *Solutio Scotiſtarum refertur*. Num.10. *Impugnatur verò*, à Num.11. vſque ad Num.14.

§. SECVNDVS.

Duæ aliæ ſolutiones communis argumenti excluduntur. *Pag.*140.

O*Ccurrunt alij argumento facto, aſſerendo, veram eſſe maiorem, de potentia, quæ ab intrinſeco eſt virtus productiua effectus abſolutè; non verò de illa, quę ſolum ab intrinſeco habet eſſe vim productiuam ſub conditione non repugnantię termini producibilis, qualis eſt omnipotentia*. Num.15. *Hęc ſolutio impugnatur*, à Num.16. vſque ad 19.

Denique reſpondere ſolet, reſpectum, ſeu connexionem omnipotentię cum creaturis poſſibilibus eſſe poſteriorem perſonis, vnde pro priori ad illas, non poteſt omnipotentia cognoſci, vt connexa cum poſſibilibus. Num.20. *Impugnatur*, à Num.21. vſque ad Num.29.

§. TERTIVS.

Argumentis ab authoritate occurritur. *Pag.*141.

A*Rguit Vazquez primo ex Anſelmo, cuius authoritas expenditur, & explicatur*, à Num.30. vſque ad Num.32.

Secundo ex D. Thom. cuius plura teſtimonia expenduntur, & explicantur, à Num.33. vſque ad Num.36.

Digitized by Google

§. VLTIMVS.
Cætera argumenta diluuntur. *Pag.142.*

Tertio opponit, ſequi ex noſtra ſententia, Verbum eſſe imaginem creaturarum. Num.37. *Reſp.* Num.38. & 39.

Quarto arguit: ex eo quod dato per impoſſibile, quod hæc, vel illa creatura, quæ poſſibilis eſt, & omnes ſimul creaturæ repugnarent, Verbum, quod modo eſt, maneret eiuſdem rationis, & quoad naturam, & quoad proprietatem perſonalem, ac per conſequens poſſibilitas creaturarum per ſe in quarto modo ad productionem Verbi non concurrit. Solutio Raphaelis de Auerſa non euacuat vim argumenti. Num.41. *Soluitur argumentum cum omnibus ſuis probationibus, & replicis,* à Num.42. vſque ad Num.51.

Quinto arguunt Scotiſtæ: quod poteſt comprehendi omnipotentia nulla cognita creatura poſſibili: ſicut & poteſt comprehenſiuè amari, non amata aliqua creatura poſſibili. Num.52. *Reſp.* Num.53.

Sexto arguunt. Diuina cognitio prius intelligitur terminata ad eſſentiam diuinam, quam ad creaturas ſub eſſe poſſibili; at prout ſic concepta eſt fœcunda ad productionem Verbi, &c. Num.54.

Solutio recentiorum ex Suarez conceſſa maiori, negantium minori refertur, & reijcitur. Num.55. & 56. *Vera ſolutio traditur.* Num.57. *& argumentum inſtatur. Septimo obijciunt, quod prior eſt dicto Verbi cognitione creaturarum poſſibilium.* *Reſp.* Num.58.

Denique argumentari poſſumus aduerſus noſtram ſententiam, quod etſi omnipotentia comprehendi non poſſit, non cognitis creaturis poſſibilibus in communi, poteſt tamen non cognitis creaturis in particulari, quia cum illis in particulari non connectitur. Num.59.

Ad argumentum cum alijs replicis ſit ſatis. Num.60.61. & 62.

DISPVTATIO XCI.

An Verbum per ſe procedat ex cognitione futurorum?

§. PRIMVS.
Relatis ſententijs, ſtatuitur prima concluſio. *Pag.145.*

Prima ſententia affirmans eſt, quam tuetur Valentia, & alij. Secunda affirmat, Verbum per ſe procedere ex cognitione futurorum contingentium ſub conditione: ſecus autem ex cognitione futurorum in ſtatu abſoluto. In hanc inclinat Molina, & Arrubal.

Tertia defendit, ex nullius futuri cognitione per ſe Verbum procedere, eſt communis Thomiſtarum. Num.1.

Prima concluſio: Verbum Diuinum, quoad ſuam intrinſecam entitatem, non procedit per ſe ex cognitione libera futurorum; & conſequenter abſolutè dicendum eſt non procedere ex illa. *Et probatur euidenti ratione, quia etiam ſi deeſſet, vel non fuiſſet in Deo cognitio libera futurorum, Verbum Diuinum eiuſdem omnino, inuaria entitatis manſiſſet; & conſequenter per ſe in quarto modo ex cognitione libera futurorum nequit quoad ſuam entitatem procedere.* Num.2. *Prima euaſio præcluditur.* Num.3. *Aliæ euaſiones precluduntur.* Num.4.

Vnde etiam demonſtratur, non poſſe procedere per ſe, quoad ſuam entitatem ex ſcientia futurorum contingentium in ſtatu conditionate. Et ſimiliter ſecunda concluſionis pars ſit manifeſta. Num.5. & 6.

§. SECVNDVS.
Obiectionibus in contrarium occurritur. *Pag.146.*

Arguitur, ex eo quod Verbum per ſe in quarto modo petit procedere ex notitia comprehenſiua eſſentiæ; ſed ſuppoſito decreto de creaturis futuris, petit per ſe ad illas terminari. Num.7.

Ad hoc argumentum cum ſuis probationibus, & replicis ſit ſatis, à Num.8. vſque ad 10.

§. TERTIVS.
Quid dicendum de Verbo ſub conditione libera reſoluitur. *Pag.146.*

Secunda concluſio: Verbum ſub conceptu liberæ terminationis, repræſentantis creaturas futuras per ſe in quarto modo, ex illarum cognitione procedit. *Licet concluſionem hanc Thomiſtæ non exprimant, non tamen ab illorum doctrina diſcordat.* Num.11.

Et probatur primo ex D. Auguſtino. Num.12.

Ex cuius doctrina formatur ratio probatiua, quia ſcilicet, quidquid in Filio eſt, eſt in ſcientia, de qua genitus eſt; at in Filio eſt cognitio libera, & libera repræſentatio futurorum. Num.13. *Secundo: nam Verbum per ſe procedit ex cognitione illorum, quæ Pater in illo vt in Verbo cognoſcit; at Pater omnia in Filio, vt in Verbo, cognoſcit: teſte Auguſtino, &c.* Num.14.

Deinde principaliter ſuadetur concluſio, ex eo quod Verbum, prout liberè repræſentat futura, procedit à Patre; at non ab illo, tanquam neceſſario cognoſcente poſſibilia per ſimplicem notitiam: ergo vt liberè cognoſcente futura. Num.15. & 16.

Prima euaſio. Num.17. *Proponitur, & impugnatur.* Ibidem, & Num.18. *Secunda euaſio ex P. Suarez præcluditur.* Num.19.

Denique ſuadetur duplici alia ratione: prima, quia Verbum, vt futura repræſentans ex illa cognitione debet procedere, qua non exiſtente Verbum non repræſentaret futura; at ſi Pater non cognoſceret creaturas futuras; non procederet Verbum, illas de facto repræſentans. Secunda eſt, nam Pater, quatenus cognoſcit futura, eſt productiuus Verbi, non alterius ab iſto diſtincti, nec iſtius ſecundum entitatem: ergo iſtius quatenus liberè repræſentat futura. Num.20. & 21. *Prima euaſio præcluditur.* Num.22. & 23. *Secunda verò,* à Num.24. vſque ad 26.

§. QVARTVS.
Diluuntur contraria argumenta. *Pag.148.*

Contra concluſionem opponit Suarez primo, quod proceſſio Verbi, quatenus productio eſt neceſſaria adæquatè; ac proinde ſub nulla ratione, non neceſſaria terminatur ad Verbum. Antecedens, quod Suarez non probat, probatur tripliciter. Num.27. *Reſpondetur ad argumentum, cum alijs replicis,* à Num.28. vſque ad 31.

Secundo arguit: nam fundamentum ſcientiæ liberæ eſt ſimpliciter poſterius ratione, quam productio Verbi: ac proinde à fortiori ſcientia libera productionem Verbi ſupponit. Num.32. *Reſp.* Num.33.

Sed obijcitur; quod, vt Verbum ſub formalitate liberæ repræſentationis ex ſcientia libera creaturarum procedat, deberet hæc ſcientia prius origine Patri, quam diuino Verbo competere; conſequens autem eſſe falſum probatur. Num.34. *Ad obiectionem cum alijs replicis meritò notandis occurritur,* à Num.35. vſque ad 40.

Tertio arguit Arrubal: quod cognitio rerum exiſtentium, quatenus talium non importat aliquid reale intrinſecum Deo; quia in Deo nulla eſt formalitas intrinſeca, quæ potuerit illi non conuenire. Num.41. *Reſpondetur dupliciter.* Num.42. *Et inconſequentiæ in propria doctrina notatur.* Num.43.

Quarto arguunt alij; vt Verbum repræſentet futura, non eſt neceſſarium, quod ex illorum cognitione procedat. Num.44. *Soluitur, & inſtatur argumentum.* Num.45.

Et quædam replica diſſoluitur. Num.46.

Denique poſſumus argumentari: ſequi ex noſtra ſententia, Spiritum Sanctum ſecundum liberam proceſſionem, prius quam Verbum ſecundum liberam proceſſionem procedere; conſequens videtur abſurdum. Num.47.

Quidam modernus concedens ſequelam, acriter impugnatur. Num.48. & 49.

Vera ſolutio traditur. Num.50. *Et replicis occurritur,* à Num.51. vſque ad 53.

§. VLTIMVS.
Corollaria ex præcedentibus. *Pag.150.*

Colligitur primo ex dictis, quod ſi Deus diligit neceſſario creaturas poſſibiles, Spiritus Sanctus, quoad ſuam entitatem ex illarum amore procedit: ſecus autem ſi illas diligat liberè: procedit tamen hoc conceſſo ex amore illarum ſecundum aliquam formalitatem liberam: ſi autem nullo modo diligantur; nullatenus ex illarum amore procedere. Procedit tamen ſecundum formalitates liberas ex amore exiſtentium. Num.54.

Colligitur ſecundo, Verbum præter ordinem realem ad Patrem, vt dicentem, importare ex conſequenti ordinem rationis ad omne obiectum manifeſtatum Verbo, atque adeo ad creaturas, & probatur. Num.55. *Obiectio ex authoritate diſficili D. Thom. diſſoluitur.* Num.56.

Dubium pro complemento quæſtionis reſoluitur, ſcilicet, reſpectum ad creaturas, vt præcisè manifeſtatas, & cognitas conuenire Verbo, ratione ſolius eſſentiæ, reſpectum verò ad illas, quatenus Verbo dictas, conuenire Verbo, ratione eſſentiæ, vt rationis formalis, & ratione proprietatis perſonalis, tanquam conditionis. N.57. 58. & 59.

An verò, Verbum eſſentiam importet in recto, & primario, & in obliquo relationem? Quæſtio eſt communis omnibus diuinis perſonis, & agitatur ſupra quæſt.29. Num.60.

DISPVTATIO XCII.

An ſi Spiritus Sanctus non procederet à Filio, diſtingueretur realiter ab illo?

§. PRIMVS.
De facto Spiritum Sanctum procedere à Filio probatur. *Pag.151.*

Catholica veritas eſt, de facto Spiritum Sanctum à Filio procedere, & probatur primo ex Concilijs. Num.1.

Quam veritatem Recentiores argumento inneſſicaci confirmant, quia ſcilicet, vna perſona, non dicitur mitti ab alia, niſi procedat ab illa. Et reijcitur. Num.2.

Quo ſenſu vſi fuerint hoc argumento aliqui ex Eccleſiæ Patribus explicatur. Num.3.

Secundo ſuadetur ex locis Scripturæ, in quibus Spiritus Sanctus dicitur

Digitized by Google

citur Spiritus Filij. Num.4. *Tertio ex illis verbis Ioannis cap.*16. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, &c. Num. 5. *Obiectio quædam diſſoluitur*. Num.7. & 8.

§. SECVNDVS.

Reijciuntur duæ ſententiæ. *Pag.*152.

S*Ententia Gotfredi docentis, hypoteſim, vtpotè impoſſibilem, admittendam non eſſe, & inutiliter diſputari hanc quæſtionem, refertur, & reijcitur*, à Num.9. vſque ad 11.

Secunda ſententia Aureoli aſſerentis, in data hypoteſi diſtinguendum eſſe realiter Filium, & Spiritum Sanctum; ſed non perſonaliter; nam Filius non maneret perſona, eo quod illi deeſſet relatio ſpiratoris, per quam conſtituitur perſona. Reijcitur. Num.12. & 13.

§. TERTIVS.

Vera ſententia eligitur, & auctoritate probatur. *Pag.*152.

P*Rima ſententia affirmat, in præfata hypoteſi Spiritum Sanctum diſtinguendum forè à Filio. Hanc tenent Henricus, & Scotus, & eius diſcipuli. Secunda diſtinguit de hac quæſtione tractata Theologicè, & tractata metaphyſicè, in priori ſenſu eſſe concluſionem Theologicam, quod Spiritus Sanctus, non diſtingueretur à Filio, ſecus in poſteriori ſenſu: ita Valentia. Tertia, & vera abſolutè docet, in prædicta hypoteſi Spiritum Sanctum non diſtinguendum à Filio, eſt D. Tho. & omnium diſcipulorum, & plurium aliorum.* N 14. & 15.

Quæ ſententia ſuadetur primo ex Concilio Toletano 11. Num.16. *ſolutio Scotiſtarum relata*. Num.17. *impugnatur*. Num.18. & 19.

Alia ſolutio ex doctrina Valentiæ, & reijcitur. Num.20. & 21.

Secundo probatur: nam in diuinis omnia ſunt vnum, vbi non obuiat relationis oppoſitio; *ſed in data hypoteſi, non daretur inter Filium, & Spiritum Sanctum relatiua oppoſitio*. Num.22. & 23.

Reſponſio Scotiſtarum. Num.24. *Impugnatur*. Num.25.

§. QVARTVS.

Duplici ratione probatur noſtra ſententia. *Pag.*153.

T*Ertio principaliter probatur noſtra ſententia, ex eo quod relatio ſpirationis, non eſt diſtincta realiter à Paternitate, & Filiatione, eo quod non opponitur illis relatiuè; atque adeò ſola oppoſitio relatiua relationis ſufficit cauſare realem diſtinctionem in Deo*. Num 26. *Duplex ſolutio Scotiſtarum*. Num.27. *Vtraque impugnatur*, à Num.28. vſque ad 31.

Denique probatur concluſio: nam ſola oppoſitio relationis, peculiaris lineæ relatiuæ, & impotens conuenire modis abſolutis, poteſt in diuinis diſtinguere realiter. Num.32. 33. & 34.

Ex dictis colligitur contra Valentiam, non ſolum Theologicè, ſed etiam metaphyſicè tractando quæſtionem, veram eſſe ſententiam D. Thom. Num.35.

§. QVINTVS.

Tribus argumentis occurritur. *Pag.*154.

A*Rguitur primo teſtimonio difficili Anſelmi*. Num.36. *Prima explicatio Anſelmi reijcitur*. N.37. *Secundam etiam*. N.38. & 39.

Vazquez, quem alij ſequuntur oneri argumenti ſuccumbit, fateturque Anſelmum in oppoſita fuiſſe ſententia. Fallitur tamen. N.40.

Vera explicatio Anſelmi ex D. Thom. Num.41.

Sed contra hanc explicationem obſtare videtur alia authoritas Anſelmi. Num.42. *Reſp.* Num.43.

Secundo arguunt, quia impoſſibile eſt, quod vna perſona duplici proceſſione adæquata procedat: at etiamſi Spiritus Sanctus non procederet à Filio, origo tamen vnius differret ab origine alterius. Num.44. *Reſp.* vſque ad 47.

Tertio arguunt; non ſolum relatiua, ſed etiam diſparata relationis oppoſitio, ſufficit ad diſtinguendum realiter in diuinis, quod probant; tum, quia filiatio realiter diſtinguit Filium ab Spiritu Sancto, & tamen non opponitur illi relatiuè. Tum etiam: nam caſu quo Spiritus Sanctus à ſolo Filio procederet, proceſſio illum realiter diſtingueret à Patre, cum quo tamen non opponeretur relatiuè, cum ab illo non eſſet. Num.38. & 39.

Prima ſolutio ex P. Suarez reijcitur. Num.40. *Secunda ſolutio ex Valentia, reijcitur*. Num.41. *Vera ſolutio traditur*. Num 42. & 43.

§. VLTIMVS.

Cætera argumenta diluuntur. *Pag.*156.

Q*Varto arguunt: ſi Spiritus Sanctus procederet à Filio, & non à Patre, diſtingueretur realiter ab vtroque; ac per conſequens; etiamſi Spiritus Sanctus procederet à Patre, & non à Filio, ab vtroque poſſet manere realiter diſtinctus*. Num.44. *Solutio Valentiæ refutatur*. Num 45. *Vera ſolutio traditur*. Num.46. *Et inſtantiæ Valentiæ*. Num 47. *Propoſitæ occurritur*. Num.48.

Quinto arguunt: nam in data hypoteſi maneret in Filio ratio formalis, quæ illum de facto à Spiritu Sancto realiter diſtinguit, ſcilicet filiatio, quæ eſt ratio formaliter modo diſtinguens, &c. Num.49.

Hoc eſt argumentum, cui potiſſimè fidunt contrarij. Et prima ſolutio Caietani refertur. Num.50. *Impugnatur verò à grauibus Theologis, qui tamen non videntur calluiſſe Caietani mentem*. Num.51. *Prædicta ſolutio, vt communiter explicatur, non placet*. Num.52. 53. & 54 *ſolutio P. Vazquez refertur*. Num.55.

Sed procedit ex falſo principio, & reijcitur. Num.56. *Tertia ſolutio ex Valentia refertur, & reijcitur*. Num.57.

Vera ſolutio conſiſtit in eo quod ratio formalis diſtinguens Filium ab Spiritu Sancto, eſt filiatio, non ſub expreſſo filiationis conceptu, quo refertur ad Patrem; ſed ſub conceptu radicis ſpirationis. Num.58. *Contra quam ſolutionem dupliciter inſtatur*. Num.59. *Reſp. & ad alias replicas emergentes*, à Num.60. vſque ad Num.63.

Sexto arguitur in hypoteſi, quod Spiritus Sanctus liberè à Filio procederet, diſtingueretur realiter ab illo, quamuis actu ab illo non procederet. Num.64. *Reſp.* Num.65.

Denique arguitur: nam dato, quod Spiritus Sanctus non procederet à Filio efficienter, dummodo Filius eſſet ad illius productionem conditio, realiter diſtingueretur ab illo. Num.66. *Reſp.* Num.67. & 68.

DISPVTATIO XCIII.

An Spiritus Sanctus per ſe petat filiationem, & paternitatem in principio ſpirante?

§. PRIMVS.

Relatis ſententijs, ſtatuitur prima concluſio. *Pag.*158.

P*Rima ſententia negat, quam tenet Scotus. Secunda affirmat, eſt Thomiſtarum, & communis inter modernos, etiam extra Scholam D. Thom. Licet in modo defendendi diuidantur*. Num.1. & 2.

Prima concluſio: Spiritus Sanctus ratione ſuæ proprietatis perſonalis, petit per ſe pluralitatem ſuppoſitorum in principio ſpirante. *Probatur primo ex D. Thom.* Num.3.

Secundo probatur: nam Spiritus Sanctus per ſe petit ratione proprietatis perſonalis à Patre, & Filio, ſecundum quod plures ſunt, & paternitate, & filiatione conſtituti, realiter diſtingui; at niſi realiter ab illis procedat, nequit realiter ab illis diſtingui.

Tertio: nam Spiritus Sanctus ratione ſuæ proprietatis perſonalis per ſe refertur ad Patrem, & Filium, &c. Num.4.

Obiectio proponitur, & ſoluitur. Num.5. & 6.

Denique probatur: nam Spiritus Sanctus ratione ſuæ proprietatis perſonalis petit per ſe procedere, vt terminus mutui, amicabilis, ac reciproci amoris, qui non ſtat abſque pluralitate perſonarum. Num.7. & 8.

§. SECVNDVS.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.*159.

A*Rguunt primo contrarij, quod ſuppoſitum, in quo eſt adæquata virtus agendi, ſe ſolo eſt ſufficiens ad producendum effectum, ſeu terminum: at in Patre eſt virtus adæquata ſpiratiua*. N.9.

Reſpondetur diſtinguendo maiorem tripliciter. Num.10.

Arguunt ſecundo, & inſtant contra ſolutionem: nam pluralitas ſuppoſitorum non concurrit per ſe ad creaturarum productionem, & non alia ratione, niſi quia vis productiua creaturarum eſt in qualibet perſona ratione Deitatis. Num.11.

Solutio P. Granados non placet. Num.12.

Vera ſolutio traditur. Num.13. & 14.

Tertio arguunt: quod ſi per impoſſibile Pater ſine Filio maneret; adhuc poſſet Spiritum Sanctum ſpirare, & producere. Num.15. *Reſp.* Num.16. & 17.

Denique arguitur: nam ratio mutui nullam addit perfectionem, & conſequenter, ex eo quod Spiritus Sanctus ab intrinſeco petat, ex perfectiſſimo amore procedere, malè probatur petere ab intrinſeco procedere ab amore mutuo. Num.18. *Reſp. ad argumentum, cum ſuis replicis*. Num.19. 20. & 21. *Aliter reſpondetur*. Num.22.

§. TERTIVS.

Explicatur quomodò Paternitas, & Filiatio exigatur in principio ſpirante. *Pag.*160.

S*Ecunda concluſio*: Connotatum à principio *quo* ſpiratiuo, vt eſſentiale complementum illius, non ſunt Paternitas, & Filiatio; ſed relatio communis ſpiratoris: illæ autem ſolum requiruntur vt conditiones producentium vt *quod*.

Hæc concluſio ſuadetur primo ex doctrina D. Thom. à Num.23. vſque ad Num.25.

Secundo principaliter ſuadetur, ex eo quod principium quo *ſpiratiuum eſt Patri, & Filio commune; at ſi pro connotato, completiuo importaret Paternitatem, & Filiationem, Patri, & Filio commune non eſſet*. Num.26. *Duplex euaſio præcluditur*, à Num.27. vſque ad Num.29.

Denique probatur: nam Pater, & Filius, non reſpiciunt Spiritum Sanctum

Digitized by Google

ctum per paternitatem, & Filiationem, bene tamen communi ſpiratione; ac proinde ſola communis ſpiratio eſt connotatum à principio quo ſpiratiuo. Num.30. Duplex ſolutio, quæ adhiberi poteſt impugnatur. Num.31. 32. & 33.

§. VLTIMVS.
Diluuntur argumenta in oppoſitum. Pag.161.

Contrariam noſtræ concluſioni ſententiam docet Suarez eſſe ſatis probabilem, & in eandem inclinare videntur quidam Recentiores ex noſtris; ſed non ſatis conſequenter ad ſua principia. Num.34.

Pro qua ſententia arguitur primo difficili D. Thom. teſtimonio. Num. 35. Reſp. Num.36. & 37.

Secundo arguit Suarez: nam relatio ſolum ponitur ex parte principij, vt aliquomodo realiter diſtinguatur à termino; ſed per Paternitatem, & Filiationem ſufficienter diſtinguuntur Pater, & Filius ab Spiritu Sancto. Num.38 Reſpond. Ibidem.

Tertio arguit argumento, quo præcipuè mouetur: nam Pater, vt conſtitutus Paternitate, vt forma hypoſtatica immediatè generat per intellectum; ac per conſequens etiam vt ſic conſtitutus, immediatè per voluntatem ſpirat. Num.39. Reſp. Num.40.

Quarto arguitur: nam voluntas diuina non vnitur immediatè, cum relatione ſpiratoris; ſed media Paternitate, & Filiatione; ac per conſequens prior ad vnionem, cum relatione ſpiratoris intelligitur ſufficienter fæcunda, igitur non per illam, ſed per alias relationes completur in ratione principij quo ſpiratoris. Num.41.

Reſpondetur. Num.42.

Quinto poſſumus argumentari: nam Spiritus Sanctus per ſe petit procedere ex mutuo, & amicabili amore, quo ſe diligunt Pater, & Filius: at amor mutuus intelligi nequit abſque Paternitate, & Filiatione. Reſp. Num.43.

Denique arguitur, quia ex noſtra ſententia ſequitur, virtutem ſpiratiuam, non prius Patri, quam Filio competere; conſequens autem eſt falſum; cum omnia, quæ habet Filius ſint illi communicata à Patre. Num 44. Reſpondetur. Num.45. & colligitur malè aliquos Recentiores negare ſpirationem actualem prius origine conuenire Patri, quam Filio.

DISPVTATIO XCIV.

An Pater, & Filius propriè ſint, & dicantur vnum principium Spiritus Sancti?

§. PRIMVS.
Eligitur vera ſententia. Pag.162.

Ex dictis conſtat, in Patre, & Filio eſſe vnam ſpirandi virtutem, quod nullus catholicorum negare poteſt. Reſtat tamen difficultas, an ratione vnius ſpiratiuæ virtutis ſint dicendi vnum ſpiratiuum principium?

Ratio dubitandi eſt: nam licet in Patre, & Filio ſit vna virtus ſpiratiua, ſunt tamen duo ſuppoſita ſpirantia vt quod, & per ſe ad ſpirationem exacta: ergo vel dicendi ſunt plura, & non vnum Spiritus Sancti principium, vel vnum, & plura. Num.1.

Sententia Durandi, qui ratione dubitandi conuictus fuit, proponitur. Num.2.

Contraria ſententia docens, Patrem, & Filium eſſe vnum principium Spiritus Sancti, non plura principia, certa eſt, & indubitanter tenenda, quam cum D. Thom. tenent vniformiter Theologi. Et probatur ex Concilio Lugdunenſi. Num.3. & 4.

Sententiam Durandi varijs cenſuris notant Recentiores; cæterum ab omni cenſura liberatur. Num.5.

Deinde ſuadetur ratione D. Thom. nam Pater, & Filius in omnibus ſunt vnum, vbi non obuiat relationes oppoſitio; ſed in hoc quod eſt eſſe Spiritus Sancti principium, non opponuntur. Denique alia ratione eiuſdem, ex differentia inter nomen ſubſtantiuum, & adiectiuum quod illud, quia formam per modum per ſe ſtantis ſignificat, ad ſui pluralitatem petit pluralitatem formæ ſignificatæ: hoc autem nomen Principium Spiritus Sancti, eſt ſubſtantiuum. Num.6.

§. SECVNDVS.
Aliquorum ſolutio ad rationem dubitandi reijcitur. Pag.162.

Molina, & alij reſpondent principium ſpiratiuum non ſupponere immediatè pro Patre, & Filio; ſed pro ſpiratore vt quod vtrique communi, & ratione ab illis diſtincto, conſiſtente in relatione ſpiratoris ſubſiſtente vt quod in natura, & voluntate diuina. Num.7.

Diſplicet verò communiter hæc ſolutio, & noſtris, & exteris, & triplex impugnatio inefficax refertur. Num.8.

Cuius inefficacia oſtenditur. Num.9.

Alia impugnatio minus efficax reijcitur. Num.10.

Efficacius ergo impugnatur primo ex D. Thom. aſſerente, ly vnum principium in hac propoſitione: Pater, & Filius ſunt vnum principium Spiritus Sancti, non habere determinatam ſuppoſitionem.

Secundo, quia ſubſiſtentia dupliciter accipitur, vel pro perſeitate oppoſita dependentiæ ab alio, vt à ſuſtentante; vel pro perſeitate incommunicabilitatis; at relatio ſpiratoris neutra gaudet perſeitate. Num.11. & 12.

Denique alijs duabus rationibus ex D. Thom. breuiter propoſitis. Num. 13. & 14.

§. VLTIMVS.
Traditur, & defenditur vera ſolutio. Pag.163.

Vera ſolutio rationis dubitandi eſt, quod hoc nomen Principium ſubſtantiuum eſt, ac proinde ad ſui multiplicationem petit pluralitatem, non ſolum ſuppoſitorum, ſed etiam formæ; & quia licet ſint duo ſuppoſita ſpirantia, eſt tamen in illis vna virtus ſpiratiua, ideò, &c. Num.15.

Obijcitur primo: quod ſi nomen ſubſtantiuum ad ſui pluralitatem requirit, quod multiplicentur formæ, & ſuppoſita, à fortiori ad ſui vnitatem, abſolutè, & ſimpliciter talem, petet vnitatem, non ſolum formæ, ſed etiam ſuppoſiti. Num.16.

Reſpondetur. Num.17.

Obijcitur ſecundo: quod eſt probabilis ſententia, quod ſi plures perſonæ eandem humanitatem aſſumerent, dicerentur plures homines, & non vnum. Num.18. Reſp. Num.19.

Denique obijcitur: nam ſi non datur ſpirator ſubſiſtens Patri, & Filio communis, nequit aſſignari, pro quo ſupponat prædicatum huius propoſitionis: Pater, & Filius ſunt vnum principium Spiritus Sancti. Num.20. Reſp. Num.21. Supponere pro Patre, & Filio confusè, & quaſi collectiuè.

Ex dictis colligitur, quod ſi Spirator adiectiuè ſupponat, non vnus ſpirator, ſed plures ſpiratores ſunt Pater, & Filius. Et quia verius eſt accipi ſubſtantiuè, quam adiectiuè, ideò non plures ſpiratores, ſed vnus ſpirator ſunt Pater, & Filius: ſicut vnum, & non plura principia, non tamen æquali certitudine. Num.22.

DISPVTATIO XCV.

An Pater, & Filius propriè dicantur ſe diligere Spiritu Sancto.

§. PRIMVS.
Eligitur vera ſententia, & authoritate probatur. Pag.164.

Ratio dubitandi eſt: nam caſus ablatiuus, in rigore ſermonis, importat habitudinem cauſæ formalis, aut efficientis; at Spiritus Sanctus non eſt forma, qua Pater, & Filius diligunt, ſiue dilectio ſumatur notionaliter, ſiue eſſentialiter, nec eſt principium quo diligant; ſed tantum terminus dilectione notionali productus ergo in proprio ſenſu nequit eſſe vera hæc propoſitio: Pater, & Filius ſe diligunt Spiritu Sancto. Num.1.

Prima ſententia eſt, quorundam quos ſuppreſſo nomine refert D. Thom. qui ratione dubitandi conuicti aſſerebant dictam propoſitionem eſſe falſam, & ab Auguſtino in ſimili retractatam, ſcilicet, quando retractauit iſtam, quam docuerat; Pater eſt ſapiens ſapientia genita.

Secunda ſententia eſt Durandi aſſerentis, falſam eſſe dictam propoſitionem, ſi diligere ſumatur notionaliter, ſumpto autem eſſentialiter eſſe veram; ſed impropriam, & iſtum facere ſenſum: Pater, & Filius ſe diligunt amore eſſentiali, qui appropriatur Spiritui Sancto. Num.3.

Tertia, & vera ſententia defendit veram eſſe, & propriam; ſumpto diligere non eſſentialiter, ſed notionaliter.

Eſt D. Thom. eiuſque diſcipulorum, & aliorum Theologorum frequenter. Num.4.

Et ſuadetur primo: nam dicta Sanctorum ſunt cum proprietate accipienda, quando nullum ſequitur inconueniens, at quod Pater, & Filius ſe diligant Spiritu Sancto inuenitur expreſſum in Patribus, præſertim in Parente Auguſtino, & aliàs nullum inconueniens ſequitur, quod in proprietate ſermonis accipiatur, vt infra conſtabit. Num.5.

§. SECVNDVS.
Examinantur, aliquorum rationes. Pag.164.

Ratione probant nonnulli ex Recentioribus, quia à termino actionis immanentis, & non ſolum ab actione, poteſt principium tale denominari; at Spiritus Sanctus eſt terminus actionis immanentis: ergo Pater, & Filius poſſunt dici cum proprietate diligentes eſſe Spiritu Sancto. Sed diſplicet hæc ratio, & reijcitur. N.6. & 7.

Secundo alij de mente Scoti ſic probant: Pater, & Filius producunt Spiritum Sanctum, qui eſt amor vtriuſque, vel qui vtrumque diligit: ergo Pater, & Filius ſe diligunt principiatiuè, etſi non formaliter Spiritu Sancto.

Hæc tamen ratio non ſuadet intentum, & parum congruit illorum principijs. Num.8. & 9.

§. TER-

Digitized by Google

§. TERTIVS.

Ratio D. Thom. explicatur, & defenditur. *Pag.165.*

PRobatur noſtra ſententia ratione D. Thom. nam quandocumque actionis, terminus eſt de intellectu illius, vt ſignificata verbo, vel nomine, poteſt principium à termino denominationem accipere in caſu ablatiuo; at Spiritus Sanctus eſt de intellectu dilectionis, ſumpta notionaliter, quatenus ſignificatur verbo diligere. Num.10.

Et nota in Num.11. irrepſiſſe mendas; quæ corriguntur in principio Tomi, ſub titulo errata ſic corrige, quæ omnino corrigendæ ſunt. Prædicta ratio explicatur, vſque ad Num.13.

Sed obijciunt Scotiſtæ, quod de conceptu generationis diuinæ, eſt Filius genitus; & tamen non dicitur propriè: Pater generat Filium Filio: ac proinde, nec propriè dicetur: Pater, & Filius ſe diligunt Spiritu Sancto. Num.14. Reſp. Num.15. & 16.

§. QVARTVS.

Ratio dubitandi ſoluitur, & alijs argumentis occurritur. *Pag.165.*

SOlutio rationis dubitandi traditur. Num.17.

Sed obijcitur, quod hæc propoſitio eſt falſa, Pater intelligit Verbo: ergo & iſta: Pater, & Filius diligunt Spiritu Sancto. Antecedens probatur: nam propoſitio iſta: Pater intelligit Verbo, eundem ſenſum facit, ac iſta: Pater eſt ſapiens ſapientia genita, quam Auguſtinus retractauit. Num.18.

Solutio P. Vazquez, concedentis veram eſſe hanc propoſitionem: Pater intelligit Verbo. Refertur. Num.19. Et impugnatur, à Num. 20. vſque ad Num.22.

Vera ſolutio conſtituit diſcrimen inter verbum diligo, & verbum intelligo, quod primum capitur, & eſſentialiter, & notionaliter: ſecundum autem, ſolum eſſentialiter, & ratio huius redditur. Nu.23.

Deinde obijcitur: nam eodem, quo diligunt Pater, & Filius, diligit etiam Spiritus Sanctus: at falſum eſt dicere: Spiritus diligit ſe ipſo Patrem, & Filium. Soluit obiectionem D. Thom. Num.24.

Contra ſolutionem inſurgit Vazquez. Num.25.

Cuius impugnatio ex non penetrata doctrina Angelici Magiſtri procedit.

Denique obijcitur: nam ſicut idem eſt in Deo eſſe, quod ſapere: ita idem eſt eſſe, quod diligere; ſed Pater non dicitur aliquo modo eſſe Spiritu Sancto, nec ſapere Verbo, aut Spiritu Sancto: ergo nec diligere. Reſp. Num.26. Replicatur contra ſolutionem. Num.27. Reſpond. Num.28. à Num. autem 30. vſque ad Num.32. Explicantur illa Scripturæ teſtimonia: Verbo Domini Cœli firmati ſunt: Et per ipſum facta ſunt omnia.

§. VLTIMVS.

Corollaria præcedentis doctrinæ. *Pag.167.*

EX dictis colligitur primo: Patrem, & Filium non ſolum ſe, ſed etiam Spiritum Sanctum, & creaturas futuras Spiritu Sancto diligere. Num.33.

Colligitur ſecundo, quod in hac propoſitione; Pater diligit creaturas Spiritu Sancto, poteſt Verbum diligere ſumi eſſentialiter, & notionaliter. Num.34. & 35.

Tertio colligitur, quod cum Pater dicitur Spiritu Sancto diligere, non eſt denominatio ab actione; ſed à termino per actionem producto. Nu.36. Obiectio ex D. Thom. proponitur, & diluitur. N.37. & 38.

Denique infertur, Patrem non poſſe dici ſapientem ſapientia genita, Filium autem poſſe dici ſapientem ſapientia ingenita, & ſapientia genita. Num.39.

TRACTATVS DECIMVSTERTIVS.

De conſtitutione diuinarum perſonarum. Littera D. Thom. explicatur breuiter.

DISPVTATIO XCVI.

Per quid perſonæ diuinæ conſtituantur, & diſtinguantur?

§. PRIMVS.

Relatis ſententijs, prima reijcitur. *Pag.170.*

PRima ſententia negat, perſonas diuinas aliquo à ſe diſtincto conſtitui, aut diſtingui. Num.1.

Secunda docet, conſtitui proprietatibus abſolutis. Tertia docet, non abſolutis proprietatibus, ſed rationibus conſtitui; non ſub conceptu habitudinum, vel relationum, ſed ſub conceptum originum. Num. 2. & 3. Quarta docet, tam originibus, quam relationibus conſtitui, & diſtingui. Num.4. Vltima, & vera docet, perſonas conſtitui, diſtingui qua relatiuis proprietatibus. Ita communiter Theologi, cum D. Thom. Num.5.

Prima concluſio: Dantur in diuinis perſonis proprietates aliquæ reales, quibus conſtituuntur, & inter ſe diſtinguuntur. Eſt adeo certa, vt oppoſitum tamquam erroneum nonnulli damnent. N.6.

Et probatur primo ex Concilio Lateranenſi. Num.7. Effugium præcluditur. Num.8.

Secundo probatur: quia diuinæ perſonæ non ſe totis differunt; ſed aliquo ſui: ac proinde non ſe totis conſtituuntur, & diſtinguuntur, ſed aliquo ſui. Num.9.

Denique probatur: deſtruendo rationem, qua nititur oppoſita ſententia, quia licet in perſonis diuinis proprietas relatiua, & eſſentia ſint realiter, & formaliter idem, non bene infertur, quod non aliquo ſui; ſed ſe totis conſtituantur, & diſtinguantur, vt oſtenditur. Num. 10. 11. & 12.

§. SECVNDVS.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.171.*

ARguitur primo ex Gregorio, qui oppoſitæ ſententiæ adhæſit: nam idem non poteſt conſtituere ſe ipſum, ſi de propria conſtitutione loquamur, quidquid autem eſt in perſona diuina, eſt idem realiter, & formaliter cum illa. Secundo: nam Paternitas, non eſt magis ſimplex, quam Pater; ſed Paternitas, quia ſimplex, nullo à ſe diſtincto conſtituitur. Tertio: nam conſtituens cauſa eſt conſtitui per ipſum; ſed Pater, v.g. à nullo poteſt cauſari. Num.13. & 14. Reſpondetur. Num.15. & 16.

Sed contra doctrinam ſolutionis inſtatur primo: quod Paternitas includit in ſuo conceptu eſſentiam, & naturam diuinam, etiam per modum naturæ; & conſequenter importat totum, quod Pater. Num. 17. Reſp. Num.18.

Secundo, contra eandem doctrinam arguitur, ſaltim ſequi Patrem eſſe compoſitum, compoſitione reali virtuali, & compoſitione rationis formali; conſequens autem eſt falſum, aliàs ſummè ſimplex non eſſet.

Duplex ſolutio huic argumento aſſignatur, quæ autem ſit tenenda, & qua ratione oſtenditur, à Num.20. vſque ad 28. Vbi pluribus replicis occurritur.

Tertio contra concluſionem arguitur: nam ex illa ſequitur, perſonam diuinam eſſe ſaltim virtualiter realiter cauſatam, & per rationem formaliter; conſequens falſum videtur, &c. Num.29.

Solutio ex Doctrina Albertini refertur. Num.30. Sed reijcitur. Num. 31. & 32. Vera ſolutio traditur. Num.33. & 34.

§. TERTIVS.

Vltima obiectio diluitur, & explicatur, an conſtitutio Perſonæ diuinæ ſit realis? *Pag.173.*

DEnique arguitur: nam ex doctrina tradita ſequitur, ſaltim conſtitutione reali perſonas diuinas nullo conſtitui: quia cum conſtituens à conſtituto, neceſſario debeat diſtingui ſi proprietas non diſtinguitur realiter formaliter à perſona, non poterit realiter conſtituere. Num.35.

Reſpondet Albertinus negando ſequelam: nam apertè rei acta non ſolum virtualiter, ſed etiam formaliter conſtituitur Pater Paternitate. Verum hæc ſolutio, & doctrina reijcitur, & efficaciter impugnatur, à Num.36. vſque ad 43.

Vazquez per oppoſitum affirmat, conſtitutionem perſonæ diuinæ nullo modo eſſe realem, ſed rationis. Num.44. Sed reijcitur. Num.45.

Vera ſolutio traditur, & duplex modus conſtitutionis diſtinguitur, à Num.46. vſque ad Num.48.

§. QVARTVS.

Reijcitur ſecunda ſententia. *Pag.174.*

SEcunda concluſio: Perſonæ diuinæ non conſtituuntur, nec diſtinguuntur proprietatibus abſolutis. Et cenſuræ quibus Auctores oppoſitam ſententiam inurunt, notantur. Num.49.

Et probatur primo: nam proprietates conſtituentes perſonas ſunt, quæ in Scriptura explicantur; hæc autem ſunt relatiuæ. N.50. & 51.

Secundo ex Concilio Florentino. Num.52.

Denique ratione: nam ſola relatio diſtinguit perſonas diuinas; ac proinde ſola illa conſtituit illas, à Num.53. vſque ad 58.

§. QVINTVS.

Tribus argumentis contrariorum occurritur. *Pag.175.*

ARguitur primo: nam perſona diuina conſtituitur per ſubſiſtentiam incommunicabilem; ſed hæc eſt aliquid abſolutum in Deo. Minor probatur tripliciter. Num.59. 60. & 61.

Solutio negantium ſubſiſtentias relatiuas in Deo, refertur, & reijcitur. Num.62.

Vera ſolutio traditur, à Num.63. vſque ad 67.

Secundo arguitur: nam ſuppoſitum in Deo conſtituitur per aliquid abſolutum; ſed perſona eſt ſuppoſitum rationalis naturæ. Maior autem multipliciter ſuadetur. Num.68. 69. & 70.

Reſpondetur negando maiorem, & eius probationibus occurritur, à Num.71. vſque ad Num.76.

Tertio arguitur: nam repugnat relationi conſtituere perſonam, quia relatio nequit dare eſſe ad ſe; ſed ad aliud ſubſiſtere autem dicitur ad

ſe,

Digitized by Google

ſe, quod alijs tribus probationibus ſuadetur. Num. 77. & 78.
Reſpondetur argumentum cum ſuis probationibus, à Num. 79. vſque ad Num. 84.

§. SEXTVS.

Occurritur quarto argumento, & explicatur, an Filius in ratione perſonæ relatione conſtituatur? *Pag.* 178.

Q*Varto arguitur; ad probandam filiationem non conſtituere Filium in ratione perſonæ, illud enim, quod oritur producto termino, non poteſt terminum conſtituere: relatio autem oritur, termino producto; quod ipſum multiplici probatione ſuadetur*, à Num. 85. vſque ad Num. 88.
Plures ſolutiones, quæ huic argumento adhibentur, referuntur, & late impugnantur, à Num. 89. vſque ad Num. 102.
Vera ſolutio argumenti, & ſuarum probationum traditur, à Num. 103. vſque ad Num. 106.

§. SEPTIMVS.

Vltimum argumentum proponitur, & examinantur duo modi dicendi. *Pag.* 180.

D*Enique arguitur: nam Paternitas, nequit conſtituere Patrem in ratione perſonæ, quod multipliciter probatur*, à Num. 107. vſque ad Num. 109.
Hoc argumentum ob ſui difficultatem in varios dicendi modos diuiſit Authores. Vazquez fatetur illo conuinci, Patrem non conſtitui in eſſe perſonæ per paternitatem, quæ eſt prædicamentalis relatio fundata in genuiſſe, *& docet, formam conſtitutiuam eſſe proprietatem innaſcibilis, quæ eſt relatio rationis, nec inconueniens reputat hanc conſtitutionem per aliquid rationis ordine.* Num. 110.
Sed hic modus dicendi diſplicet, & impugnatur. Num. 111. & 112.
Secundus modus dicendi, quadruplicem rationem meditatur in Patre, aſſeruntque Patrem non conſtitui in eſſe Perſonæ per paternitatem, nec per relationem tranſcendentalem generationis, nec potentis generare; ſed per relationem radicalis, & fontalis principij, quæ relatio tranſcendentalis eſt; & hoc docet ſpecialr eſſe in prima Trinitatis perſona, nam ſecunda, & tertia conſtituuntur filiatione, & ſpiratione paſſiua, quæ ſunt prædicamentales relationes. Ita Alarcon, pro quo modo dicendi, refert Bonauenturam, & alios, imò & D. Thom. ſe quo iure videatur. Num. 113. & 114.
Hic modus dicendi multis titulis aduerſatur doctrinæ D. Thom. & veritati, vt oſtenditur, à Num. 115. vſque ad Num. 131. *Specialiter autem.* Num. 118.
Oſtenditur falſum eſſe, quod prædictus Author aſſerit, ſcilicet in prædicamento relationis eſſe relationes tranſcendentales. Num. autem 119. *Oſtenditur non requiri in Deo relationes tranſcendentales. Fundamentis prædicti modi dicendi occurritur*, à Num. 132. vſque ad Num. 143.

§. OCTAVVS.

Examinantur alij modi dicendi. *Pag.* 183.

T*Ertius modus dicendi eſt, paternitatem, quæ in relatione prædicamentali conſiſtit, generationem ſupponere, & non conſtituere perſonam: Paternitatem verò diuinam, non eſſe prædicamentalem, ſed tranſcendentalem relationem, nec generationem ſupponere, ſed potius illam præcedere.* Num. 144.
Sed diſplicet, & impugnatur, à Num. 145. vſque ad Num. 149.
Ad fundamenta quibus fulcitus hic dicendi modus reſpondetur, à Nu. 150. vſque ad Num. 157.
Quartus modus dicendi fatetur, Paternitatem diuinam non tranſcendentalem, ſed prædicamentalem relationem eſſe; ſed quia ſubſtantialis eſt, non eget ſupra generationem fundari; ſed ante illam intelligitur, etiam ſub expreſſo conceptu, & munere referendi. Refertur pro hoc dicendi modo noſter Sapientiſſimus Magiſter Herrera in manuſcriptis. Num. 158.
Et videtur habere non leue fundamentum in D. Thom. Num. 159.
Sed nec placet iſte modus dicendi, & reijcitur, à N. 160. vſque ad n. 162.
Quintus modus dicendi, diſtinguit in relatione actum primum referendi, & actuale exercitium, & docet: Paternitatem, prout dat eſſe relatiuum non ſupponere generationem, ſed potius illam præcedere, & perſonam conſtituere: vt verò præſtat actualiter eſſe relatum ſuper illam fundari, & non conſtituere. Num. 163.
Hic modus dicendi ineſſicaciter impugnatur à quibuſdam. N. 164.
Sed diſplicet, & fortius reijcitur. Num. 165. & 166.
Sextus modus dicendi eſt Caietani, docentis, paternitatem ſub expreſſa ratione paternitatis ſignificari dupliciter, vt conceptam, & vt exercitam, & licet vt exercita generationem ſupponat, non conſtituat; vt concepta verò antecedit generationem, & perſonam conſtituit. Quæ contra hunc modum dicendi obſtare videntur, inſinuantur, & ſoluuntur, à Num. 167. vſque ad Num. 170.
Quid obſtet aduerſus ſolutionem opponitur. Num. 171.
Etſi in doctrina Caietani intentum vltimæ obiectionis admittatur, coincidit hic modus dicendi cum eo, quem §. ſequenti defendemus.

Septimus dicendi modus docet, relationes conſtituere hypoſtaſes, vel perſonas diuinas, prout ſubſiſtentes ſunt ſubſiſtentia abſoluta eſſentiæ; & prout ſic non ſequuntur, ſed antecedens origines: ſub conceptu verò explicito, & differentiali relationis ſupra originem fundantur, & perſonas conſtitutas ſupponunt. Tribuitur hic modus dicendi Capreolo, & Ferrarienſi: imò Durandus tribuit D. Thom. ſed immeritò. Num. 172.
Sed communiter diſplicet hic modus, cuiuſcumque ille ſit, Theologis, & impugnatur, à Num. 173. vſque ad Num. 175.

§. NONVS.

Vera ſolutio explicatur. *Pag.* 186.

V*Era ſolutio ſumitur ex D. Thom. paſſim aſſerente, paternitatem dupliciter conſiderari, vel per modum relationis, vel per modum formæ hypoſtaticæ, ſumpta primo modo ſupra generationem fundatur, & ſupponit conſtitutum Patrem in ratione perſonæ: ſecus autem ſumpta ſecundo modo.* Num. 176.
Ex qua doctrina ad argumentum cum ſuis probationibus. Reſp. à Nu. 177. vſque ad Num. 182.
Sed contra diſtinctionem D. Thom. obijcit Durandus, ſequi ex illa Patrem prius ad generationem, intelligi conſtitutum per aliquid abſolutum. Num. 183. *Obiectio ex non penetrata ratione D. Thom. procedit.* Num. 184. *Sed.* Num. 185. & 186. *Replica notanda proponitur, occaſione cuius duplex conceptus inadæquatus differentialis in relatione ſtatuitur, quod manifeſtis exemplis illuſtratur*, à Num. 187. vſque ad Num. 192.
In quo ſenſu poteſt explicari modus dicendi Caietani ſupra relatus. Num. 193.

§. DECIMVS.

Argumentis contra iſtam reſolutionem occurritur. *Pag.* 187.

A*Rguitur primo: quod relatio conſtituit perſonam ſecundum perfectiſſimum conceptum ex pertinentibus ad lineam perſonæ; ſed* ad *&* ad, *pertinet ad lineam perſonæ, & eſt vltimus, & perfectiſſimus conceptus.* Num. 194. *Reſp.* Num. 195. 196. & 197.
Secundo arguitur: nam paternitas ſub expreſſo conceptu ad *eſt potens conſtituere perſonam Patris; ac proinde ſub illo conſtituit. Antecedens multipliciter ſuadetur*, à Num. 198. vſque ad Num. 200. *Reſp.* à Num. 201. vſque ad Num. 209.
Tertio arguitur: ſi paternitas non conſtitueret ſecundum quod dicit ad, *ſed ſub conceptu formæ hypoſtaticè ſubſiſtentis, non conſtitueret ſub conceptu relationis, ſed ſub conceptu abſoluto, vel ſub conceptu abſtrahente ab abſoluto, & relatiuo; conſequens autem eſt falſum.* Num. 210 & 211. *Reſp.* Num. 212.
Quarto arguitur; Paternitas ſub ea ratione conſtituit ſub qua diſtinguit, ſed diſtinguit ſub conceptu explicito ad *quia ſub hac ratione relatiuè opponit: cum in diuinis omnia ſint vnum, vbi non obuiat relationis oppoſitio.* Num. 213.
Solutio, quæ Ferrarienſi, & Caietano tribuitur refertur. Num. 214. *Sed diuerſa eſt mens horum aut horum ab illa, cuiuſque tamen ſit diſplicet, & reijcitur*, à Num. 215. vſque ad Num. 218. *Vera ſolutio aſſignatur.* Num. 219. 220. & 221.
Denique arguitur. Nam forma hypoſtatica Patrem conſtituens in eſſe perſona, diſtinguitur virtualiter adæquatè à relatione paternitatis. Num. 222. 223. & 224.
Hoc argumentum petit vt examinetur, quænam diſtinctio verſetur inter paternitatem, vt relatio eſt, & formam conſtituentem Patrem in eſſe perſonæ. Quidam adæquatam diſtinctionem agnoſcunt. Sed plura inconuenientia tenentur admittere. Num. 225.
Alij per extremum ſolum ſtatuunt diſtinctionem ex modo ſignificandi; ita vt ex parte obiecti nulla diſtinctio inueniatur. Quæ ſententia ex dictis impugnata manet, & reijcitur. Num. 226.
Alij diſtinctionem rationis admittunt, non tamen rationis ratiocinatæ; ſed tantum rationis ratiocinantis. Sed nec iſti veritatem attingunt. Num 227.
Aſſerendum ergo eſt, Paternitatem per modum formæ hypoſtaticæ, & per modum relationis differre in ratione obiecti ſignificati, diſtinctione rationis ratiocinatæ adæquata; in ratione tamen entis, diſtinctione rationis virtuali, aut eminentiali inadæquata: quod probatur. Num. 228. & 229.
Et ex his ad argumentum Reſp. à Num. 230. vſque ad Num. 233.
In quo diſtinctio virtualis conſiſtat, breuiter inſinuatur. N. 234.

§. VNDECIMVS.

Perſonas diuinas non conſtitui originibus, authoritate, & ratione probatur. *Pag* 191.

T*Ertia concluſio:* Perſonæ diuinæ non conſtituuntur originibus, aut actiuis, aut paſſiuis. *Eſt D. Thom. vbi ſupra, & probatur primo ex Concilio Florentino.* Num. 235.
Secundo: nam conſtitutiuum perſonæ diuinæ eſt pro recto reſpectiuum, cum ſit incommunicabile, & diſtinguens; ſed origo actiua in recto eſt aliquid abſolutum, &c. Nu. 236. *Obiectiones aduerſus hanc rationem*

Digitized by Google

nem proponuntur, & ſoluuntur, à Num.237. vſque ad N.244.

Tertio probatur: nam conſtitutiuum alicuius rei debet ſignificari, vt manens in illa, non autem vt ab illa egrediens, vel tendens in illam: ſed origo actiua ſignificatur vt egrediens à perſona; paſſiua autem vt tendens ad perſonam. Num.245.

Quarto probatur: nam Filius non conſtituitur generatione paſſiua, ſed filiatione. Num 246.

Et ſimiliter, Pater non conſtituitur in eſſe perſonæ per generationem actiuam, ſed per paternitatem; ac proinde, nec Filius, aut Spiritus Sanctus per paſſiuas proceſſiones; ſed per relationes conſtituuntur. Num.247. & 248. *Et effugium Aureoli præcluditur.* Num.249.

§. DVODECIMVS.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.*192.

A*Rguitur primo authoritate Beſarion Patriarchæ.* Num. 250. *Reſp.* Num.251. & 252.

Secundo arguitur: nam Filius conſtituitur in eſſe perſonæ per generationem paſſiuam, & Spiritus Sanctus per paſſiuam proceſſionem; ac proinde Pater per generationem actiuam conſtituitur. Num.253. *Reſp.* Num.254. & 255.

Sed replicatur, quod licet generatio paſſiua per modum generationis, & ſub explicito generationis conceptu, ſolum diſtinguat in fieri, & in eſſe viali; ipſa tamen vt ſubſiſtens, & ſecundum conceptum implicitum, diſtinguit diſtinctione permanenti, & aliàs diſtinguit prius, quam relatio filiationis; ac proinde ſub hac ratione conſtituet perſonam Filij. Num.256. 257. & 258.

Prima ſolutio ex doctrina Capreoli, & quæ contra illam obſtare videantur, à Num.259. vſque ad Num.261.

Triplex alia ſolutio ex Caietano, & quæ contra illas militent, à Num. 262. vſque ad Num.265.

Duplex alia ſolutio ex Ferrarienſi, & quæ contra illas obſtant. Num. 266. & 267.

Denique alia ſolutio Recentiorum refertur, & licet veram contineat doctrinam, adhuc tamen non videtur plenè argumento ſatisfacere. Num.268. & 269.

Cæterum omnes prædictæ ſolutiones, poſſunt faciliter ad noſtram reduci, quæ. Num.270. *traditur, & explicatur, per quam facilè impugnationes enodantur.* Num.271.

Tertio arguitur: nam generatio actiua conſtituit Patrem in eſſe perſonæ; ac proinde paſſiua conſtituet in eſſe perſona Filium: idemque de Spiritu Sancto erit dicendum. Num.272. *Reſp.* 273.

Sed contra ſolutionem inſurgit eadem difficultas, ac de origine paſſiua. Num.274. *Reſp. primo.* Num.275. *Secunda ſolutio ex Nazario, & quæ contra illam obſtent*, à Num.276. vſque ad Num.278.

Tertia, & melior ſolutio traditur. Num.279.

Doctrina tamen huius ſolutionis nequit origini paſſiuæ adaptari. Origo igitur paſſiua, non ideò non conſtituit perſonam, quia illam conſtitutam ſupponat; ſed quia antecedit illius conſtitutionem. Num. 280.& 281.

Quarto arguitur, & inſtatur contra prædicta, nam in ſententia ſatis probabili inter noſtros Thomiſtas, actio naturalis ſubſiſtens, non petit præſupponere naturam, ſed illam primo conſtituit: intelligere enim diuinum in actu ſecundo, conſtituit naturam diuinam. N.282.

Solutio Patris Suarez, quæ refertur. Num.263. *eſt manifeſta petitio principij, vt oſtenditur*, à Num.284. vſque ad Num.286.

Solutio ex Patribus Salmanticenſibus, refertur, & reijcitur, à Num. 287. vſque ad Num.289.

Alia ſolutio ex eiſdem Patribus Salmanticenſibus relata. Num.290. *Vires argumenti non eneruat, vt oſtenditur*, à Num.291. vſque ad Num. 293.

Reſpondetur igitur primo, ſententiam illam non poſſe cum ratione iſta D. Thom. componi, vel ſi admittatur, qualiter vt cumque reſponderi poſſit, inſinuatur. Num.294.

Denique arguitur: nam conſtitutione reali, nec origo, nec relatio conſtituunt perſonam: conſtitutione virtuali vtraque perſonam conſtituit: conſtitutione ex modo ſignificandi, nec origo, nec relatio conſtituunt: ergo nullum eſt diſcrimen à D. Thom. intentum, quoad hoc, quod relationes conſtituant perſonas, & non origines. Num.295.

Prima ſolutio traditur. Num.296. & 297.

Secunda ſolutio traditur, & defenditur, à N.298. vſque ad N.301.

§. VLTIMVS.

Corollaria præcedentis doctrinæ. *Pag.*197.

E*X dictis ſequitur primo: relationes eſſe perſonas diuinas, & eſſe in illis.* Num.302. & 303.

Secundo colligitur: perſonas diuinas diſtingui originibus, & relationibus primo tamen relationibus. Num.304. vſque ad Num.306.

Tertio colligitur: abſtractis per intellectum relationibus, non manere perſonas diuinas. Num.307. vſque ad Num.309.

Quarto colligitur. origines paſſiuas præcedere proprietates relatiuas perſonales. origines vero actiuas præcedere ſimpliciter relationem non conſtituentem perſonam. Reſpectu tamen relationis perſonalis origo actiua præintelligitur ad illam ſub munere reſerentis, illam tamen præſupponit ſub munere formæ hypoſtaticæ. Quoad omnes partes oſtenditur. Num.309. 310. & 311.

Quinto colligitur: perſonam diuinam non eſſe communem, reali communitate tribus diuinis perſonis: idemque eſt dicendum de hypoſtaſi, & ſuppoſito diuino. Num.312.

Sexto colligitur: rationem perſonæ diuinæ eſſe aliqua ratione communem tribus perſonis, communitate rationis; non tamen communitate vniuoca, ſed tantum analoga. Num.313.

Denique infertur: perſonam diuinam prædicari, non denominatiuè, ſed quidditatiuè, de Patre, & Filio, & Spiritu Sancto. Num.314.

Contrarium docuerunt Vazquez, & Suarez, cuius motiua reijciuntur. Num.315.

Soluuntur verò. Num.316.

TRACTATVS DECIMVSQVARTVS.

De æqualitate, & miſſiones diuinarum perſonarum. Littera D. Thom. breuiter explicantur.

DISPVTATIO XCVII.

An identitas, ſimilitudo, & æqualitas diuinarum perſonarum ſint relationes reales?

§. PRIMVS.

Statuitur Catholica veritas. *Pag.*204.

P*Rimo extra controuerſiam eſt apud Catholicos, & certum de fide, perſonas diuinas eſſe idem in eſſentia: quod quidem Hæretici negarunt.* Num. 1. & 2.

Secundo certum eſt, perſonas diuinas eſſe perfectiſſimè ſimiles. Et probatur. Num.3. & 4.

Nec obſtat modus loquendi Patrum, durante Arrianorum errore. Num.5.

Obijcitur, ſimilitudinem in vnitate qualitatis fundari, ſed in Deo non eſt qualitas cum omne, quod in eo eſt, ſit ſubſtantia. Num.6.

Solutio Scotiſtarum diſplicet. N.7. & 8. *Aliter occurritur.* Num 9.

Tertio, certum eſt perſonas diuinas eſſe inter ſe æquales. Num.10. *Nec obſtat illud Ioannis* 14. Pater maior me eſt. *Dupliciter enim explicatur.* Num.11. 12. & 13. *Et quædam obiectio ſoluitur.* Num. 14. *An autem hæc poſſit concedi*: Pater coæquatur Filio: *videatur.* Num.15. & 16. *Et obiectionibus contra reſolutionem occurritur*, à Num.17. vſque ad Num.20.

Sed contra ſolutionem obſtat grauiter doctrina Angelici Præceptoris. Num.21. *Quæ ſoluitur, & explicatur.* Num.22.

§. SECVNDVS.

Referuntur ſententiæ, & prima reijcitur. *Pag.*205.

R*Eſtat examinandam; an relatio identitatis, ſimilitudinis, & æqualitatis diuinarum perſonarum realis ſit, an rationis?*

Prima ſententia docet, nec realem, nec rationis eſſe: ſed abſolutè tantum dici æquales: ita Aureolus, quam ſententiam, iam ſepultam ſuſcitauit Martinon. Num.23.

Secunda per extremum affirmat eſſe reales in Deo; & conſtituit viginti duo relationes reales in Deo. Ita Scotus, & ſuis diſcipuli. Num.24.

Tertia docet, relationem æqualitatis, quæ conuenit perſonis ratione eſſentiæ, eſſe relationem rationis, quæ autem illis conuenit ratione proprietatum relatiuarum eſſe relationem realem, diſtinctam virtualiter à relationibus originis. Hanc tenet Raphael de Aueria, & Lugo.

Quarta, & vera, nullam relationem realem agnoſcit in Deo, præter quatuor relationes originis, vnde relationes identitatis, ſimilitudinis, & æqualitatis inter diuinas perſonas, aſſerit eſſe rationis: ita D. Thom. quem communiter Scholaſtici ſequuntur. Num.25.

Prima concluſio: Æquale, ſimile, & idem, formaliter ſumpta, non in abſoluto, ſed in relatione conſiſtunt, prout de diuinis perſonis dicuntur. *Ita omnes Theologi, præter Aureolum, & Martinonem. Et probatur: nam æqualitas increata, quamuis pro fundamento vnitatem quantitatis importet, formaliter tamen conſiſtit in relatione.* Num.26. *Et euaſio præcluditur.* Num.27. & 28.

Sed Arguit Aureolus: ſi æqualitas in Deo eſſet relatio rationis, ideò eſſet, quia ad actum reducitur per operationem intellectus: ſed nihil Dei poteſt ad actum reduci per operationem intellectus. Num.29. & 30. *Reſp.* à Num.31. vſque ad 35.

§. TERTIVS.

Reijcitur ſecunda ſententia, & varia motiua expenduntur. *Pag.*208.

S*Ecunda concluſio:* Relatio æqualitatis inter diuinas perſonas, in magnitudine eſſentiæ fundata, non eſt realis, ſed rationis.

Ita Authores quartæ ſententiæ: licet autem omnes in ſententia conueniant, in ratione probatiua diſcordant, & diuerſæ rationes probatiuæ, referuntur, & examinantur, de illis quæ fertur iudicium, à Num.36. vſque ad Num.60.

Inter

Digitized by Google

Index Diſputationum.

Inter quas ratio Capreoli, & Ferrarienſis, prout expenditur, & roboratur, à Num.42. vſque ad Num.60. *præferenda eſt*.

§. QVARTVS.
Tribus alijs argumentis noſtra concluſio ſuadetur. *Pag.210.*

D*Einde probatur: nam ſi æqualitas diuinarum perſonarum, eſſet relatio realis, ſequeretur dari in Deo plures relationes reales, quam quatuor: conſequens eſt contra communem Scholaſticorum ſenſum*. Num.61.

Solutio contrariorum. Num.62. *Impugnatur*. Num.63. 64. & 65.

Suadetur vlterius concluſio: nam ex ſententia oppoſita, ſequeretur dari in Deo prædicata ſolo numero diſtincta: conſequens autem falſum eſſe multipliciter probatur, à Num.66. vſque ad Num.70.

Plures obiectiones, & replicæ aduerſus hanc rationem proponuntur, & enodantur, à Num.71. vſque ad Num.83.

Denique probatur: nam vt relatio æqualitatis, vel ſimilitudinis ſit realis, requiritur realis diſtinctio, non ſolum extremorum, ſed etiam fundamentorum: ſed fundamenta æqualitatis, & ſimilitudinis diuinarum perſonarum realiter non diſtinguuntur, &c. Num.84.

Solutio Scotiſtarum aſſerentium, fundamenta relationum æqualitatis, non referri vt quod, *ſed tantum vt* quo, *referetur*. Num.85.

Impugnatur verò. Num.86. & 87.

Secundo reſponderi poteſt, vt Num.88. *Sed reijcitur*. Num.89.

§. QVINTVS.
Argumentis occurritur. *Pag.212.*

A*Rguitur primo contra concluſionem: nam relatio imaginis in Verbo Diuino, eſt realis; ſed talis eſt relatio ſimilitudinis, &c.* Num.90. *Reſp. primo*. Num.91. *Secundo*. Num.92.

Secundo arguitur: nam æqualitas conuenit diuinis perſonis ante operationem intellectus; ac proinde relatio æqualitatis realis eſt. Num. 93. vſque ad 94.

Solutio Molinæ, & Canarienſis, aſſerentium, ens rationis exiſtere poſſe antecedenter ad operationem intellectus. Num.95. *relata: eſt contra communem Metaphyſicorum ſententiam, & reijcitur*. Num. 96. vſque ad 98.

Aliorum ſolutio aſſerens, ens rationis dupliciter poſſe exiſtere: primo exiſtentia ſui fundamenti; ſecundo exiſtentia ſibi propria. Num. 99. *Reijcitur*. Num.100. 101.

Tertio reſpondent alij, ab æterno exiſtere relationem æqualitatis; non in vi actionis intellectus creati, ſed per eſſe obiectiuum in intellectu diuino: cui non repugnat efficere ens rationis, ſicut de reſpectibus idealibus, docent plures ex Thomiſtis. Hæc verò doctrina eſt falſa, vt oſtenſum eſt ſupra Tomo ſecundo diſp.34.

Vera ſolutio traditur. Num.103. *Et exemplis illuſtratur*. Num.104.

Quæ contra ſolutionem obijciunt Scotiſtæ, proponuntur, & diluuntur, à Num.105. vſque ad Num.112.

Tertio arguitur, & probatur, rationem qua præcipuè innititur concluſio nullam eſſe: nam ſi eadem quantitatis conſtituatur in diſtinctis ſubiectis, ſe reſpicient relatione reali æqualitatis; & tamen fundamentum in tali caſu erit vnum numero in illis. Num.113.

Solutio Canarienſis, concedentis duo quanta ab eadem numero, quantitate, realiter relatiuè eſſe æqualia. Num.114. *Reijcitur*, à Num. 115. vſque ad Num.117.

Alia ſolutio idipſum concedens, ex alio tamen motiuo, refertur, & impugnatur. Num.118. 119. & 120.

Vera ſolutio traditur. Num.121. *Et* Num.122. & 123. *quædam authoritas D. Thom. explicatur*.

§. SEXTVS.
Vltimus argumentum diluitur. *Pag.215.*

D*Enique arguitur: nam fundamento æqualitatis inter diuinas perſonas eſt reale nempè magnitudo eſſentiæ, extrema ſunt realia, realiter diſtincta, & realiter exiſtentia; ac proinde habet omnia requiſita, vt ſit relatio realis*. Num 124.

Reſpondetur, in relatione æqualitatis, vt relatio realis ſit, requiri, quod fundamenta realiter diſtinguantur. Num.125.

Sed contra ſolutionem plura, & notatu digna obijciuntur, & diſſoluuntur, à Num.126. vſque ad Num.137.

Duo tamen obſtant contra ſolutionem argumenti, & impugnationum. Primum eſt, falſum eſſe quantitates diſtinctas fundare, vt ſic realem æqualitatis relationem diſtinctione, vt conditione ſe habente. Num 139.

Secundum eſt: nam tota ratio diſcriminis aſſignata inter relationes primi generis ab alijs aliorum generum, eſt, quod ſubiecta primo relata, relatione primi generis ſunt fundamenta: ſecus in alijs generibus; at hoc diſcrimen eſſe falſum, probatur, à Num.140. vſque ad Num.142.

Reſpondetur ad vtramque difficultatem, à Num.143. vſque ad Num. 153.

§. SEPTIMVS.
Statuitur tertia concluſio, & examinantur aliquorum motiua. *Pag.218.*

T*Ertia concluſio*: Non datur in perſonis diuinis relatio realis æqualitatis, diſtincta à relationibus originis, fundata in proprietatibus perſonalibus.

In reddenda ratione probatiua huius concluſionis, diſſidium non modicum eſt inter authores noſtræ ſententiæ. Num.154.

Suarez, quem ſequitur Albertinus ex eo probat, quia æqualitas diuinarum perſonarum, ratione relationum non fundatur in vnitate, vel conuenientia formali; ſed in quadam proportionali æſtimatione, vt autem relatio realis eſſet, deberet in vnitate formali fundari. Num.155.

Hæc tamen ratio non vrget, & ex doctrina ipſius P. Suarez reijcitur. Num.156. & 157.

Alij ducuntur, ex eo quod ſola vnitas ſubſtantiæ fundat relationem identitatis, ſola vnitas qualitatis relationem ſimilitudinis; & ſola vnitas quantitatis relationem æqualitatis; relatio autem ad nullum ex his generibus ſpectat, ſed argumentum inefficax eſſe conuincitur. Num.158. vſque ad Num.160.

Molina probat: nam relatio, quæ habet pro fundamento aliam relationem, non poteſt eſſe realis, ſed rationis. Sed in huius probatione tota difficultas conſiſtit, ipſe verò improbatum reliquit. Num.161.

Aſſumptum vero probat Vazquez, argumento tamen parum vrgenti, vt oſtenditur, à Num.162. vſque ad Num.165.

Ex quibus inefficax deprehenditur aliud argumentum, quo ex Caietano, nonnulli recentiores vtuntur, ſcilicet, cum paternitas v.g. ſe ipſa ſit ratio referendi per ſe ipſam, nullo ſuperaddito, eſt alteri ſimilis, vel diſſimilis, à Num.166. vſque ad Num.169.

Denique alij ex eo ducuntur, quia ſi relatio ſimilitudinis eſſet realiter diſtincta, deberet per reſultantiam exiſtere. Sed habere eſſe per reſultantiam exiſtere. Sed habere eſſe per reſultantiam, repugnat omni formalitati diuinæ. Num.170.

Sed vis huius argumenti non percipitur, & reijcitur, à Num.171. vſque ad Num.175.

§. OCTAVVS.
Alijs argumentis noſtra concluſio probatur, & contraria diluuntur. *Pag.220.*

S*Vadetur ergo concluſio primo, ex eo quod ſecundum relationes non attenditur in diuinis perſonis æqualitas, vel inæqualitas, vt ex D. Auguſtino, & D. Thom. oſtenditur. Et vlterius ratione*, à Num. 176. vſque ad Num.180.

Et ratio eſt: nam magnitudo, quæ eſt quantitas virtutis, & perfectio, quæ obtinet rationem qualitatis, ſuper quas debent fundari relationes æqualitatis, & ſimilitudinis, in Deo ſolum abſolutè dicuntur, nec diuinis perſonis, ratione relationis conueniunt.

Sed ſupereſt difficultas de relatione diſtinctionis inter paternitatem, & filiationem: cum enim realiter diſtinguantur, etiam referuntur relatione diſtinctionis. Num.181.

Huic difficultati poteſt occurri primo aſſerendo, relationem diſtinctionis inter paternitatem, & filiationem eſſe realem, indiſtinctam tamen etiam virtualiter à paternitate, & filiatione. N.182. & 183.

Duo tamen obſtant contra hanc ſolutionem, quæ proponuntur, à Num. 184. vſque ad Num.186.

Quare melius reſpondetur ſecundo: relationes inæqualitatis, diſſimilitudinis, & diſtinctionis, non ſupra quamlibet multitudinem, ſed ſolum ſupra multitudinem perfectionem debere fundari; & cum relationes perfectionem non dicant, &c. Hæc ſolutio defenditur, & obiectionibus occurritur, à Num.187. vſque ad Num.191.

Deinde probatur concluſio: nam dato, quod relationes diuinæ perfectiones relatiuas importent, ideò ſunt æqualis perfectionis, quia includunt diuinam eſſentiam: ergo fundamentum eſt vnum numero in illis. Num.192.

Tertio probatur: nam ex oppoſito fieret dari in Deo relationes aliquas reales ſupra quatuor relationes originis, quod eſt contra omnes Theologos, præter Scotiſtas. Num.193. vſque ad Num.195. *Quarto: nam ex oppoſito fieret dari in diuinis perſonis formalitates ſolo numero diſtinctas: quod eſſe falſum pluribus eſt ſuperius, demonſtratum*. Num.296.

§. NONVS.
Ratione D. Thom. probatur noſtra concluſio. *Pag.222.*

D*Enique probatur, ex eo quod vna relatio non poteſt aliam relationem fundare; ſed proprietates perſonales ſunt formaliter relationes, &c. Maior probatur ab inconuenienti: nam aliàs ſequeretur reſultare actu infinitas relationes; conſequens eſt impoſſibile*. Num. 197. & 198.

Triplex ſolutio, quæ adhiberi poteſt, refertur, & impugnatur, à Num. 199. vſque ad Num.206.

In reddenda ratione à priori, cur relationi repugnet aliam relationem fun-

Digitized by Google

fundare, eſt maxima difficultas.

Aliqui probant, ex eo quod totum eſſe relationis, eſt ad aliud ſe habere, ſed inefficaciter. Num.207.

Alij verò, quia relatio ex ſua natura ad correlatiuam ordinatur; ac proinde non poteſt per vlteriorem relationem ad alium terminum ordinari; aliàs inuerteretur ordo à natura præfixus. Sed reijcitur. Num.208.

Tertio alij probant, quia relatio minimæ entitatis eſt; & conſequenter incapax actiuitatis fundandi relationem aliam, & qua ratione poſſit defendi, oſtenditur, à Num.209. vſque ad Num.213.

§. DECIMVS.

Obiectionibus occurritur. *Pag.223.*

Arguitur contra concluſionem: nam relatio æqualitatis, qua paternitas ad filiationem refertur, fundata in perfectione relatiua, habet quidquid requiritur vt ſit realis, cum fundamenta ſint realiter diſtincta, &c. Num.214.

Reſpondetur primo negando ſuppoſitum: relationes enim diuinæ, ratione illius, quod addunt ad eſſentiam, non dicunt perfectionem. Secundo, hoc admiſſo reſpondetur, non fundare relationem æqualitatis ratione perfectionis relatiuæ; ſed ſolum ratione eſſentiæ. N.215.

Tertio, abſtrahendo ab his ſententijs, reſp. fundamentum relationis debere eſſe abſolutum, non relatiuum; relatio enim eſt incapax aliam relationem fundandi. Num.216.

Replicæ aduerſus hanc tertiam ſolutionem, proponuntur, & ſoluuntur, à Num.217. vſque ad Num.226.

§. VNDECIMVS.

Primum corollarium ex dictis. *Pag.224.*

Ex dictis infertur: perſonas diuinas eſſe in dignitate æquales. Opponitur, quod Filio deeſt dignitas aliqua Patri conueniens. Num. 227. & 228.

Solutio aſſerentium, relationes diuinas dicere perfectionem relatiuam; non tamen illam multiplicare, ſed eſſe vnam, & eandem in ratione perfectionis; refertur, & eius difficultas oſtenditur, à Num.229. vſque ad Num.234.

Qui verò exiſtimant, relationes diuinas addere ſupra eſſentiam perfectiones relatiuas realiter diſtinctas, tripliciter occurrunt obiectioni factæ. Num.235.

Cæterum omnes ſolutiones difficiles ſunt, & contra omnes militat authoritas D. Thom. & reijciuntur, à Num.236. vſque ad 245.

Vera ſolutio aſſerit, perfectionem, magnitudinem, & dignitatem, non dici relatiuè, ſed tantum abſolutè in Deo, vt docet D. Thom. Num.246.

Duo tamen obſtare videntur aduerſus hanc ſolutionem, quæ proponuntur, & ſoluuntur, à Num.247. vſque ad Num.253.

§. DVODECIMVS.

Examinatur Recentiorum ſententia. *Pag.226.*

Ruizius, quem alij Recentiores ſequuntur ſentit, relationes diuinas dicere perfectiones relatiuas diſtinctas, pertinentes ad integritatem Deitatis, & vt cum hoc componant æqualitatem perſonarum, docent omnes relationes eſſe in qualibet perſona diuina, ac proinde nulli ex perſonis deficere aliquam perfectionem. Num.254.

Quæ contra hunc modum poſſunt obijci, & qualiter vtcumque reſponderi poſſit, & ab Authore reſpondebatur, gerente munus patroni, euiuſdam hanc ſententiam defendentis, & proponuntur, à Num. 255. vſque ad Num.267.

Vrgentius arguitur contra prædictum dicendi modum, à Num.268. vſque ad Num.278.

§. DECIMVSTERTIVS.

Infertur ſecundo ex dictis, æqualitas perſonarum in potentia. *Pag.229.*

Colligitur ſecundo, Perſonas diuinas in potentia æquales eſſe. Ita D. Thom. conſtat quæ ex Symbolo Athanaſij. Sed contra hanc veritatem eſt obiectio difficilis: nam Filio deeſt aliqua potentia, quæ eſt in Patre, ac proinde non ſunt æquales in potentia. Antecedens probatur, quia Filio non conuenit potentia generandi. Num.280.

Solutio P. Vazquez aſſerentis, potentiam generatiuam ſub omnipotentia non contineri, eſt inſufficiens, vt oſtenditur, à Num.281. vſque ad Num.289.

Sed aduerſus doctrinam D. Thom. obijcitur: nam omnipotentia eſt attributum ab intellectu, & voluntate diſtinctum, vt probabiliter docent plures Thomiſtæ; ſed potentia generatiua eſt intellectus, prout in Patre, &c. Num.290. & 291. *Reſp.* Num.292 & 293.

An verò omnipotentia ſumpta pro virtute proxima ſit diſtincta virtualiter à potentia generatiua, & à potentia ſpiratiua. Videatur. Num.294. & 295.

Secundo alij reſpondent, Filium eſſe æqualem Patri in omnipotentia, quamuis illi generare repugnet, quia omnipotentia conſiſtit in potentia ad omne id, quod non implicat: Filium autem generare implicatorium eſt. Num.296. *reijcitur.* Num.297.

Et quædam authoritas D. Thom. explicatur. Num.298. & Num.299.

Tertio alij reſpondent, Filio conuenire potentiam generatiuam, quoad ea, quæ eſſentialiter importat in Deo. Sed nec placet hæc ſolutio, & reijcitur. Num.300.

Vera ſolutio ex D. Thoma aſſerit, eandem potentiam, quæ eſt in Patre, vt actiuè generet, eſſe in Filio, vt paſſiuè generetur: ac proinde nullam potentiam conuenire Patri, quæ non competat Filio: etſi vtrique conueniat ſub diuerſo reſpectu. Num.301.

Contra quam ſolutionem tres replicæ notandæ proponuntur, & diſſoluuntur, à Num.302. vſque ad Num.315.

§. VLTIMVS.

Cætera, quæ inferuntur ex dictis. *Pag.232.*

Tertio infertur perſonas diuinas eſſe in duratione æquales. Patet ex Symbolo Athanaſij. Num.316.

Sed aduerſus hanc veritatem arguitur: nam vbi eſt prius, & poſterius, non eſt durationis æqualitas; ſed Pater eſt prior Filio, & Filius Patre poſterior. Num.318.

Duplex ſolutio, & vtraque ſufficiens aſſignatur. N 319. & 320.

An autem inter diuinas perſonas, non ſolum concedendus ſit ordo realis, ſed etiam prioritas realis originis? Videatur, à Num.321. vſque ad 331.

DISPVTATIO XCVIII.

In quo miſſio diuinarum perſonarum conſiſtat: & quotuplex ſit?

§. PRIMVS.

Prima pars diſputationis reſoluitur. *Pag.233.*

Perſonas diuinas mitti, eſt veritas de fide tenenda. Num.1.

Duo in ratione miſſionis importantur: vnum eſt habitudo miſſi ad eum à quo mittitur: aliud eſt habitudo miſſi ad terminum ad quem mittitur. Num.2. & 3. *Alia prænotantur.* Num 4. & 5.

Inquiritur ergo, in qua iſtarum habitudinum conſiſtat eſſentialiter miſſio, prout diuinis perſonis tribuitur?

Prima ſententia tenet, miſſionem adæquatè ſaluari in habitudine originis, hoc eſt in proceſſione vnius perſonæ ab alia.

Secunda per oppoſitum docet, adæquatè conſiſtere in effectu temporali, vel in habitudine ad illum. Tertia, & vera aſſerit, vtramque habitudinem eſſe de ratione miſſionis: ita communiter Scholaſtici. Num.6. 7. & 8.

Prima concluſio: De ratione miſſionis diuinarum perſonarum eſt proceſſio, & habitudo ad effectum temporalem.

Prima pars probatur: nam de ratione miſſionis vt ſic, eſt exitus miſſi à mittente: at exitus per imperium, aut per conſilium perſonis diuinis nequit competere: ergo exitus per originem, in quo nulla eſt imperfectio requiritur. Num.9. 10. & 11.

Secunda pars probatur primo ex D. Auguſtino. Num.12.

Deinde ratione. Nam proceſſio vnius perſonæ ab alia, eſt æterna; miſſio autem temporalis, ac proinde miſſio non conſiſtit adæquatè in proceſſione æterna; ſed in illa, & in habitudinem ad effectum temporalem. Num.13. *Denique probatur: nam miſſio non eſt neceſſaria, ſed libera: at proceſſio eſt omninò neceſſaria: ergo in illa nequit adæquatè conſiſtere.* Num.14.

§. SECVNDVS.

Argumentis contra primam partem concluſionis occurritur. *Pag.234.*

Contra primam partem arguitur primo, ex eo quod miſſio nequit dare eſſe perſonæ miſſæ, ſed illam productam ſupponit: ac per conſequens æterna proceſſio eſt extra eſſentiam miſſionis. Num. 15. *Reſp.* Num.16. & 17.

Secundo arguitur: nam ex vi exitus, qui eſt de ratione miſſionis determinari debet aliquomodo voluntas miſſi in ordine ad terminum miſſionis; ſed voluntas perſonæ diuinæ procedentis non determinatur ex vi proceſſionis terminum. Num.18. & 19.

Communis ſolutio traditur, & defenditur, à N.20. vſque ad 25.

At iuxta ſuperius dicta diſp.91. nempè, Verbum prout liberè repræſentat creaturas per ſe ex libera cognitione illarum, prout in Patre, procedere: & Spiritum Sanctum ex libero amore illarum aliter, & facilius occurritur argumento. Num.26. & 27.

§. TERTIVS.

Occaſione vltimi argumenti explicatur: an perſona diuina mittatur ab ea, à qua non procedit. *Pag.235.*

Tertio arguitur, ſequi ex noſtra ſententia, perſonam diuinam non mitti, niſi ab eadem qua procedit. Conſequens autem videtur falſum, & contra plura loca Scripturæ, in quibus Filius dicitur

miſſus

Digitized by Google

miſſus ab Spiritu Sancto, à quo non procedit. Num.28.& 29.

Reſponderi ſolet, primo, concedendo ſequelam: & auctoritates Scripturæ explicant de miſſione Chriſti, quatenus homine, ad prædicandum. Num.30.

Secundò alij concedunt ſequelam, loquendo de miſſione propriè dicta, & illam negant, loquendo de miſſione accepta largè, quæ ſolutio parum à primam diſtat. Num.31.

Sed contra hos modos dicendi obſtat Authoritas D. Auguſtini, & D. Thom. aſſerentium, Filium non ſolum ratione humanitatis, ſed etiam vt eſt perſona diuina proprie mitti ab Spiritu Sancto, & à ſe ipſo. Num.32.

Explicatio Caietani, & Ferraræ, à Num.33.vſque ad 35.

Expenduntur teſtimonia Auguſtini, ex quibus deducitur ratio, à Num. 36.vſque ad Num.39.

Ex quibus ad argumentum reſp. negando ſequelam, à Num.40.vſque ad Num.42.

Argumentis Durandi occurritur, à Num.43.vſque ad Num.50.& 57.

Quod ſi reſolutio ob ſui difficultatem non placuerit, poteſt aliter reſponderi concedendo ſequelam; & explicare teſtimonia Scripturæ de miſſione largè accepta. Num.58.59.& 60.

§. QVARTVS.

Argumentis contra ſecundam partem concluſionis occurritur. *Pag.238.*

Contra ſecundam partem arguitur primo Authoritate D. Gregorij, cuius mens proponitur, & explicatur, à Num.61.vſque ad Num.64.

Secundo arguitur ex doctrina D. Tho. comparantis miſſionem perſonarum, emiſſioni florum ab arbore, hæc autem adæquatè conſiſtit in emanatione. Num.65.Reſp.Num.66.vſque ad Num.68.

Denique arguitur: nam miſſio diuinarum perſonarum eſt aliquid reale, ſed habitudo perſonæ diuinæ ad terminum de nouo acquiſitum non eſt realis, &c. Prima ſolutio aſſerentium, ideas diuinas per reſpectus rationis compleri; & ſimiliter diſcurrentium de miſſionibus diuinarum perſonarum, refertur, & reijcitur, à Num.79.vſque ad 71.

Vera ſolutio eſt nomine habitudinis, non accipere D.Th. entitatem rationis, ſed fundamentum illius. Num.72. Quodnam vero ſit fundamentum explicatur. Num.73.& 74.

§. QVINTVS.

Explicatur modus, quo illæ habitudines ingrediuntur conſtitutionem miſſionis. *Pag.239.*

Secunda concluſio: Vtraque habitudo directè importatur in miſſione, & vtraque magis, aut minus principaliter ſecundum diuerſas conſiderationes.

Prima pars probatur primo ex D. Tho. Num.75.& 76.

Secundo probatur, ex eo quod miſſio, ſiue actiuè, ſiue paſſiuè ſumatur importat directè vtramque habitudinem: nam actio directè reſpicit principium, & terminum; paſſio verò directe terminum, & principium. Num.77.

Secunda pars concluſionis probatur, quia iſtæ habitudines ſic comparantur, vt vtraque ſit determinans, & diſtinguens, & vtraque per alteram determinetur: quæ ratio explicatur, & vrgetur. Num.78. 79.& 80.

§. SEXTVS.

Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.240.*

Contra vtramque partem concluſionis videtur ſtare D. Tho. in 1. diſt.15.quæſt. vnica art. 2. in corpore. Num. 81. Reſp. & mens D.Tho.explicatur. à Num.82.vſque ad Num.88.

Secundo arguitur ex eodem D.Tho.in præſenti quæſt. 43. art. 2. Num. 89. Sed nihil contra concluſionem ex verbis D. Tho. concluditur, vt oſtenditur. Num.90.

Tertio arguitur: nam per proceſſionem æternam connotato effectu temporali, ſufficienter conſtituitur miſſio perſonæ diuinæ. Num. 91. Reſp. Num.92.& 93.& argumentum retorquetur. Num.94.& 95.

Contra ſecundam partem arguitur argumento Durandi, quia in miſſione illud, quod eſt eſſentiale, nempè effectus temporalis, & habitudo ad illum, eſt quaſi completiuum, & formale reſpectu eius, quod eſt notionale. Num.96.Reſp. Num.97. & replicis fit ſatis, vſque ad num.101.

Reſpondetur ſecundo. Num.102. Reſpondetur tertio, à Num. 103. vſque ad Num.105.

Denique arguitur: nam miſſio non eſt formaliter exitus miſſi à mittente ſecundum eſſe, vt conſtat in ſeruo miſſo à Domino, qui ab illo non accipit eſſe: ſed in vi proceſſionis æternæ Filius, & Spiritus Sanctus accipiunt eſſe, &c. Num.106.

Sed argumentum plus probat, quam intendit. Num. 107. Ad illud Reſp. Num. 108.vſque ad Num.110.

§. SEPTIMVS.

Secunda pars diſputationis reſoluitur. *Pag.243.*

Miſſio diuiditur in actiuam, & paſſiuam. Num. 111. Secundo ex parte proceſſionis diuiditur miſſio in miſſionem Filij, & miſſionem Spiritus Sancti N.112. Tertio ex parte effectus, vel modi diuiditur miſſio perſonæ, in viſibilem, & inuiſibilem. Diffinitionis aſſignantur, & diuiſionem eſſe adæquatam, oſtenditur, à Nu.113.vſque ad Num.117. Miſſio viſibilis ſub diuidi poteſt in miſſionem pure viſibilem, & miſſionem mixtam ex viſibili, & inuiſibili. Num.118.

Contra hanc diuiſionem obijcitur primo. Nam viſio inuiſibilis non eſt cum proprietate miſſio: nam mittens, & miſſum non poſſunt ad eundem terminum pergere, vt conſtat in miſſione vnius hominis ab alio. Num.119. Hoc argumento conuincitur Zuñiga, ſed leui fundamento ductus, vt oſtenditur, à Num.120.vſque ad Num.125.

Secundo arguitur ad probandum, miſſionem viſibilem ad nihil eſſe neceſſariam. Num.126.

Reſpondetur, quod licet miſſio viſibilis non ſit neceſſaria ſimpliciter ad finem noſtræ ſalutis, eſt tamen conueniens, & vtilis, vt miſſio inuiſibilis per ſigna viſibilia manifeſtetur. Num.127.

Quatuor notabiles obiectiones proponuntur, à Num. 128. vſque ad Num.131.

Sententia P. Suarez circa primam obiectionem, refertur, & reijcitur. Num.132.& 133.

Obiectionibus reſp. à Num.134.vſque ad Num.143.

§. OCTAVVS.

Tres difficultates incidentes enodantur. *Pag.246.*

Prima difficultas: vtrum miſſiones Filij, & Spiritus Sancti ex parte termini realiter diſtinguantur? Et ſermo eſt de miſſione inuiſibili, quæ ſolum fieri per dona gratiæ gratum facientis, modò ſupponitur. Num.144.

Prima ſententia, quam tenet Durandus, affirmat, & eius fundamentum refertur. Num.145. Alij per oppoſitum negant. Num.146.

Aſſerendum tamen eſt, miſſione accepta appropriatiuè, miſſionem Filij diſtingui realiter ex parte termini à miſſione Spiritus Sancti: ſecus autem propriè accepta.

Prima pars conuincitur argumento Durandi, & explicatur. Num. 147.& 148.

Secunda vero pars probatur: nam miſſione propriè accepta, non ſolum mittitur Filius ſecundum dona perficientia intellectum, ſed etiam ſecundum dona perficientia voluntatem, & idem eſt de Spiritu Sancto, vt oſtenditur, à Num.149.vſque ad Num.153.

Ex quibus reſp. ad argum. Durandi. Num.154.

Et mentes D. Th. explicatur, à Num.155.vſque ad Num.158.

Secunda difficultas eſt, an miſſio Filij, & Spiritus Sancti connexa ſint, ita vt non poſſit vna perſona mitti ſine alia?

Affirmatiua ſententia eſt communis loquendo, vt loquimur, de miſſione inuiſibili. Num.159. De miſſione accepta propriè facili negotio probatur. Num.160.

Sed quod miſſio vt appropriata Filio connexa ſit cum miſſione, vt appropriata Spiritui Sancto, & è conuerſo, probatur à Durando. Num.161.

Sed eius ratio partim coincidit cum ratione D. Tho. infra adducenda, id autem quod addit non placet. Num.162.

Aliter probatur ex D. Tho. ex cuius verbis formatur ratio; quia licet effectus gratiæ, ſecundum quos miſſio Filio, & Spiritui Sancto appropriatur, realiter diſtinguantur conueniunt tamen in eadem radice, nempè in gratia ſanctificante; & aliàs proceſſio vtriuſque perſonæ inſeparabilis eſt. Num.163.& 164.

Secunda ratio ſumitur etiam ex D. Tho. in 1. diſtinct. 15. quæſt. 4. artic. 2. aſſerente, quod notitia perfecta, ſecundum quam eſt miſſio Filij, ſemper inducit in amorem, & ideò ſimul infundunt, & ſimul argumentantur.

Contra quam rationem inſurgit duplex difficultas. Prima eſt: nam notitia, quam amor, neceſſario ſupponit, non eſt notitia habita per donum ſapientiæ, ſed notitia habita per fidem; at ſecundum hanc notitiam non mittitur Filius; ac per conſequens miſſio Spiritus Sancti non ſupponit neceſſario miſſionem Filij. Num.166.167.& 168.

Secunda difficultas: eſt nam nulla notitia quantumcumque perfecta in hac vita, neceſſitat voluntatem quoad exercitium ad amorem; ſed ſolum à Deo clarè viſo poteſt ſic neceſſitari; ac proinde notitia perfecta, ſecundum quam mittitur Filius, non eſt neceſſario connexa cum amore, ſecundum quem mittitur Spiritus Sanctus. Num.169.

Hæ duæ difficultates incidentes ſoluuntur diſputatione ſequenti.

Contra concluſionem arguitur à paritate: quia poteſt vna perſona mitti viſibiliter ſine alia viſibiliter miſſa, & de facto Spiritus Sanctus fuit miſſus viſibiliter, non miſſo viſibiliter Filio: ergo etiam inuiſibiliter. Num.170.

Reſpondetur, à Num.171.vſque ad Num.174.

Tertia difficultas eſt, an miſſio viſibilis ex æquo ab inuiſibili diſtinguatur an vero ſolum diſtinguatur ab illa, vt includens ab incluſo?

Prima

Digitized by Google

Prima ſententia docet, ex æquo diſtingui: imò & poſſe dari miſſionem viſibilem, ſine miſſione inuiſibili. Ita Suarez. Num.175.
Secunda docet, diſtingui vnam miſſionem ab alia tantum, vt includens ab incluſo. Num.176.
Et probatur apertis teſtimonijs D.Th. Num.177.& 178.
Secundo probatur ad hominem contra Suarez, à Num. 179. vſque ad Num.183.
Denique probatur: nam de ratione miſſionis eſt, quod perſona miſſa ſit realiter nouo modo in illo, ad quem miſſa ſit, &c. Num.184.& 185.
Sed arguis Suarez, quod dari poteſt, & de facto extitit miſſio viſibilis Spiritus Sancti ſine miſſione inuiſibili, vt in Iordane baptizato Domino, fuit Spiritus Sanctus ad illum viſibiliter miſſus; & tamen tunc non fuit ad illum miſſus inuiſibiliter. Num.186.
Ad argumentum cum ſuis replicis, reſpondetur, à Num. 187. vſque ad Num.191.
Denique arguitur: nam miſſio viſibilis, & miſſio inuiſibilis, ſufficienter comparantur in ratione ſigni, & ſignati. Reſpondetur. Num.192.

§. VLTIMVS.
Corollaria præcedentis doctrinæ. *Pag.*250.

E*X dictis infertur primo: miſſionem diuinarum perſonarum, non æternam, ſed temporalem eſſe. Probatur, & defenditur*, à N. 193. vſque ad Num.198.
Secundo infertur, quod licet tota Trinitas veniat ad hominem, & ipſum inhabitet per gratiam; & licet poſſit tota Trinitas apparere; Pater tamen non mittatur, nec poſſit mitti, bene tamen Filius, & Spiritus Sanctus. Num.199.& 200.
Tertio infertur, quadruplex differentias inter miſſionem viſibilem Filij, & miſſiones viſibiles Spiritus Sancti, à N.201. vſque ad N.207.
Quarto infertur, oportuiſſe, vt fieret miſſio viſibilis Spiritus Sancti ad Chriſtum. Num.208.
Quinto infertur, oportuiſſe vt ad Apoſtolos fieret miſſio viſibilis. Num. 209.
Sexto infertur, ad Beatiſſimam Virginem non fuiſſe factam miſſionem viſibilem ſpecialem. Num.210. vſque ad num.212.
Denique infertur, ad Patres veteris teſtamenti, non fuiſſe factam miſſionem viſibilem. Num.213.Num.214.

DISPVTATIO XCIX.
Quem effectum connotet miſſio inuiſibilis. *Pag.*252.

D*E miſſione viſibili ſecundum id quod addit ſupra inuiſibilem, certum eſt non connotare effectum entitatiue ſupernaturalem. Vnde diſputatio procedit de miſſione inuiſibili, & inquiritur: an effectus connotatus debeat eſſe aliqua forma in creatura intrinſece exiſtens: an extrinſeca denominatio ſufficiat? Et ſuppoſito, quod intrinſeca ſit; an entitas naturalis ſufficiat: an vero neceſſario debeat eſſe ſupernaturalis: & an quæuis ſupernaturalis ſufficiat?* Num. 1.& 2.

§. PRIMVS.
Relatis ſententijs, ſtatuitur prima concluſio. *Pag.*252.

P*Rima ſententia docet, miſſionem diuinarum perſonarum fieri, non ſolum, ſecundum dona gratiæ; ſed etiam ſecundum dona naturæ* Num.3.
Secunda aſſerit, poſſe perſonas diuinas de potentia abſoluta mitti per beneuolentiam extrinſecam, & extrinſecam acceptionem ad gloriam. Tertia, non ſolum mitti per dona gratiæ gratum facientis; ſed etiam per fidem informem. Et tres iſtas ſententias, de miſſione propria defendit Arriaga. Num.3.& Num.4.
Quarta, & vera defendit, ſolum per dona gratię gratum facientis proprie mitti perſonas diuinas. Ita D. Thom. & Scholaſtici communiter, qui citantur. Num.5.
Prima concluſio: Secundum dona naturæ, non mittuntur diuinæ Perſonæ. *Ratio, qua Suarez, & cum eo alij Recentiores probant refertur.* Num.6.
Parum tamen vrget contra Durandum, vt oſtenditur, à Num.7. vſque ad num.10.
Aliter probatur primo, quia de miſſionibus diuinis loquendum eſt iuxta modum, quo Patres loquuntur, qui ſolum dicunt perſonas mitti quando dona ſupernaturalia infunduntur. Num.11.
Secundo, quia ſolum mittuntur diuinæ perſonæ, ſecundum dona manifeſtantia propria perſonarum, & illarum proceſſionem; ſed dona naturalia, non manifeſtant propria perſonarum, nec vnius proceſſionem ab alia. Num.12.
Maior probatur, à Num.12. vſque ad Num.15.

§. SECVNDVS.
Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.*253.

A*Rguitur primo, quia Spiritus Sanctus datur, non ſolum ſecundum dona gratiæ, ſed etiam ſecundum dona naturæ: quod ſuadetur*, à Num.16. vſque ad Num.19.
Reſpondetur, à Num.20. vſque ad Num.27.
Secundo arguitur argumento Durandi: ideò Spiritus Sanctus datur rationali creaturæ, & ad illam mittitur per dona gratiæ, quia per illa poteſt in ipſum tendere, vt in obiectum cognitum, & amatum, ſed etiam ſecundum dona naturæ poteſt in Deum tendere, vt in obiectum cognitum, & amatum quamuis imperfecti &c. à Num. 28. vſque ad 35.
Prætermiſſis alijs ſolutionibus inter arguendum aſſignatis, verior ſolutio traditur, & defenditur, à Num.36. vſque ad Num.41.
Contra ſolutionem vero arguitur, à Num.42. vſque ad 45.
Reſpondetur vero, à Num.46. vſque ad Num.52.

§. TERTIVS.
Reijcitur ſententia Gregorij. *Pag.*257.

S*ecunda concluſio:* Non poſſunt Perſonæ diuinæ mitti per ſolam acceptationem extrinſeam. *Loquendo de lege ordinaria, à nullo, nec ab ipſo Gregorio negatur concluſio.* Num.53.
Quod autem, nec de potentia abſoluta, ſine intrinſeca mutatione creaturæ mitti poſſint, probat Suarez, ratione quidem veram continente doctrinam, ſed parum conſequenter ad propriam, vt oſtenditur, à Num.54. vſque ad Num. 59.
Aliter probatur concluſio: quia ſolum per gratiam iuſtificantem poſſunt diuinæ perſonæ mitti; ſed nec de lege ordinaria, nec de potentia abſoluta poteſt homo ſanctificari per extrinſecam acceptationem. Num.60.
Secundo, quia perſonæ diuinæ, non poſſunt nouo modo incipere eſſe in creatura rationali, ſine mutatione intrinſeca illius. Num.61.
Euaſio aſſerentium, ſufficere, quod incipiant eſſe in creatura nouo modo nouitate morali, præcluditur, à Num.62. vſque ad Num.64.
Tertio probatur, quia vt perſonæ diuinæ mittantur, neceſſe eſt, quod ſecundum ſibi propria repræſententur in nobis ratione ſuæ ſimilitudinis in nobis receptæ. Num.65.& 66.
Denique: nam implicat vnio, cum Deo vt obiecto, & coniunctio, cum illo vt fruibili, ſine forma intrinſeca. Num. 67.

§. QVARTVS.
Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.*258.

A*Rguit Gregorius: quod per ſe, & ratione ſui donum eſt poteſt immediate, & ſecluſo dono, ab illo diſtincto, donari; ſed Spiritus Sanctus per ſe, & ratione ſui eſt donum.* Num.68.
Ad argumentum, cum replicis notandis, reſpondetur, à Num. 69. vſque ad Num.72.
Secundo arguitur: nam ſequitur ex his, quibus concluſio probatur, Spiritum Sanctum non venire ad humanitatem Chriſti, nec illi donari ex vi vnionis hypoſtaticæ; conſequens eſt falſum, &c. Num.73.
Reſpondetur. Num. 74.

§. QVINTVS.
Explicatur effectus connotatus à miſſione diuinarum perſonarum. *Pag.*259.

T*ertia concluſio:* Solum per gratiam gratum facientem dicuntur diuinæ perſonæ mitti, miſſione propria, & ſimpliciter. *Probatur primo ex D. Auguſtino, & D. Thom.* Num.75.
Oſtenditur Auguſtinum in ſenſu excluſiuo loquutum fuiſſe, à Num.76. vſque ad Num.80.
Secundo probatur quia perſonæ diuinę ſolum per dona gratię gratum facientis, veniunt ad Creaturam rationalem, & illam inhabitant. Num.81.
Euaſio. Num.82. *Inſinuata præcluditur.* Num.83.84.& Num.85.
Non eſt audiendus Arriaga aſſerens, loca Scripturæ allegata accipienda eſſe de donatione, & habitatione completa, non autem de donatione, & habitatione, vera quidem, non tamen totali, & impugnatur à Num.86. vſque ad Num.91.
Denique probatur concluſio: nam ſolum ratione donorum gratiæ gratum facientis dantur propriè diuinę perſonę, & reſultat relatio ad Deum, tanquam ad habitum. Num.92.& 93.

§. SEXTVS.
Argumentis in contrarium occurritur. *Pag.*261.

P*Rimum argumentum intendit probare, per fidem informem mitti perſonas diuinas.* Num. 94.& 95.
Reſpondetur, à Num.96. vſque ad Num.99.
Ratio autem cur requiratur ad miſſionem Filij cognitio inferens amorem, aſſignatur ex D.Thom. Num.100.
Plura, quæ contra doctrinam D. Thomę difficultatem ingerunt, & in materia parum trita ferè à nullo tanguntur: obijciuntur, à Num 101. vſque ad Num.107.
Enodantur vero, à Num.108. vſque ad Num.118.

§. SEPTI-

Digitized by Google

TRACTATVS NONVS.

De Proceſſionibus Diuinarum Perſonarum.

DE quo D. Thomas in 1. diſtinctione 13. quæſt. vnica per quatuor articulos. *Ad Annibaldum eadem diſtinctionem, & quæſtione de Potentia; quæſtione* 10. 4. *Contra Gentes cap.* 10. *vſque ad* 14. *Et in hac* 1. *p. q.* 27. *Vbi poſtquam D. Thomas de perfectionibus Dei abſolutis tractauerat, vtpotè ordine doctrinę prioribus, Celſiſſimum Trinitatis Myſterium explicandum aggreditur, in tres præcipuas partes tractatum diſtribuens; nempè de Proceſſionibus Diuinarum Perſonarum, de Diuinis relationibus, de Perſonis, prius abſolutè, deinde in particulari; ac demum de varijs comparationibus Perſonarum cum eſſentia, cum actibus notionalibus, & inter ipſas Perſonas. Et quidem ordine doctrinæ mirabili: cum namque relationibus conſtituantur Perſonæ, & relationes fundentur in proceſſionibus; prius de iſtis, deinde de relationibus conſtituentibus, ac tandem de Perſonis conſtitutis oportebat tractari; ordo enim ſcientificus à principijs ſumit exordium.*

Igitur quæſtionem 27. *in qua Angelicus Præceptor de diuinis proceſſionibus agit, in quinque articulos diuidit, inquirens in primo articulo:* Vtrùm proceſſio ſit in diuinis; *& reſpondes concluſione affirmatiua, quam probat in argumento* ſed contra *ex illo Ioannis* 7. Ego ex Deo proceſſi. *Deinde in corpore articuli refert primo errorem Arrij* accipientis Proceſſionem ſecundum quod effectus procedit à cauſa, aſſerentiſque filium procedere à Patre, ſicut primam eius creaturam, & Spiritum Sanctum procedere à Patre, & Filio, ſicut creaturam vtriuſque. *Quem errorem reijcit D. Thomas*; quia ſecundum hoc, neque Filius, neque Spiritus Sanctus eſſet verus Deus; *quod eſt contra expreſſa teſtimonia Scripturæ, ex quibus conſtat vtriuſque Perſonæ Diuinitas.*

Secundo refert errorem Sabellij accipientis proceſſionem in Deo ſecundum quod cauſa dicitur in effectum procedere, aſſerentiſque ipſum Deum Patrem Filium dici ſecundum quod carnem aſſumpſit ex Virgine, & eundem dici Spiritum Sanctum, ſecundum quod creaturam rationalem ſanctificat, & ad vitam mouet. *Quem errorem reijcit D. Thomas*, eo quod ex Scriptura conſtat, quod non eſt ipſe Pater, qui Filius; *ex quo infert D. Thomas* vtrumque accepiſſe proceſſionem, ſecundum quod eſt ad aliquid extra; vnde neuter poſuit proceſſionem in ipſo Deo.

His præiactis aſſerit D. Thomas in Deo eſſe proceſſionem ſecundum emanationem intelligibilem, *& concludit corpus articuli dicens:* Et ſic fides Catholica proceſſionem ponit in Diuinis. *Ante cuius probationem ſupponit*, quod cum omnis proceſſio ſit ſecundum aliquam actionem, ſicut ſecundum actionem, quæ tendit in exteriorem materiam, eſt aliqua proceſſio ad extra; ita ſecundum actionem, quæ manet in ipſo agente, attenditur proceſſio ad intra, quod maximè patet in intellectu, cuius actio immanens eſt. Quicumque autem intelligit ex hoc ipſo, quod intelligat, producit aliquid intra ipſum, quod eſt conceptio rei intellectæ, & dicitur verbum cordis.

Hoc ſuppoſito probat D. Thomas concluſionem; cum enim Deus ſit ſuper omnia ea, quæ dicuntur de ipſo, ſunt intelligenda ſecundum modum perfectiſſimarum creaturarum; ſed creaturæ perfectiſſimæ non ſunt corpora, ſed ſunt ſubſtantiæ intellectuales: ergo proceſſio in Deo non eſt accipienda ſecundum quod eſt in creaturis corporalibus per motum localem, vel actionem ad extra, ſed prout in creaturis intellectualibus per actionem immanentem, & emanationem intelligibilem, vtpotè verbi intelligibilis à dicente, quod manet in ipſo.

Et ex hac doctrina occurrit primo argumento ſumpto ex eo quod proceſſio ſignificat motum. Hoc eſſe verum de proceſſione ſecundum motum localem, vel actionem tranſeuntem, non autem prout ſignificat emanationem intelligibilem. *Secundo argumento ſumpto ex eo quod* procedens eſt diuerſum ab eo, à quo procedit; hoc eſſe verum de termino procedente per actionem, quæ eſt ad extra; *hoc eſt, per actionem tranſeuntem:* Secus autem de termino procedente proceſſione intelligibili; hic enim quanto perfectius procedit, tanto eſt magis vnus cum eo, à quo procedit. *Vltimo argumento ſumpto ex eo* quod procedere ab alio repugnat rationi primi principij. *Reſpondet ex eadem doctrina*, procedere vt extraneum, & diuerſum, qualiter in termino actionis tranſeuntis contingit, pugnare cum ratione primi principij, procedere autem vt intimum, & abſque diuerſitate per modum intelligibilem, includi in ratione primi principij.

Si opponas, Deo conuenit eſſe primum principium ſecundum prædicata abſoluta, vt tenet communis ſententia infra quæſt. 45. *art.* 6. *ſed proceſſio conuenit Deo ſecundum prædicata propria, & relatiua: ergo non poteſt claudi in ratione primi principij, vt aſſerit D. Thomas. Reſpondeo, proceſſionem claudi in ratione primi principij, non quoad rationem* qua *cauſandi; hæc enim eſt Diuina eſſentia, vt principium* quo *radicale, omnipotentia vt principium* quo *proximum exequtiuum, voluntas vt mouens, & diuina ſcientia vt dirigens, quæ omnia ſunt prædicata abſoluta, & communia tribus Perſonis. Nec quoad principium* quod *immediatum, & per ſe quarto modo perſeitatis à creaturis exactum; hoc enim eſt hic Deus vt ſubſiſtens ſubſiſtentia abſoluta, vel vt perfectiſſimè exiſtens, qualiter etiam eſt communis tribus Perſonis. Sed quoad principium* quod *mediatum; cum enim hic Deus, qui eſt principium primum* quod, *ſit communis tribus perſonis; conſequens eſt, quod tres Perſonæ ſint etiam principium* quod, *effectionis omnium rerum, non quidem immediatum, & ratione proprietatum perſonalium, ſed mediatum, & ratione perfectionum abſolutarum; cum autem perſonæ diſtinguantur relationibus, & proceſſionibus: conſequens ſit, quod in primo principio mediato includatur proceſſio vnius perſonæ ab alia, non autem in principio* quo *cauſandi, nec in principio* quod *immediato, loquendo de incluſione formali, & per ſe quarto modo, hoc eſt perſeitate cauſæ, & principij ab effectibus exacti.*

Vel aliter poteſt doctrina D. Thomæ explicari; nempè claudi proceſſionem ratione primi principij, non conſtitutiuè, hoc eſt, conſtituendo primum principium in ratione principij, quod concluſione facile probatur, ſed illatiuè; quia nempè primum principium debet ſupremum modum operandi habere, qui eſt operari per intellectum, & voluntatem. Ex quo infertur, quod Verbum

Digitized by Google

per intellectum, & impulſum per voluntatem producat, non vt terminos à principio diuerſos, & extraneos, ſed vt intimos principio per ſummam vnitatem in illo.

In ſecundo articulo inquirit, vtrum aliqua proceſſio in Diuinis generatio dici poſſit? *Et reſpondet concluſione affirmatiua, quam probat in argumento* ſed contra *ex illo Pſalmi* 2. Ego hodie genui te. *Probat in corpore articuli*: Nam generatio propria viuentium, eſt origo viuentis à viuente coniuncto in ſimilitudinem naturæ; ſed verbum procedit per modum intelligibilis actionis, quæ eſt operatio vitæ, & à principio coniuncto, vt articulo præcedenti dictum eſt; & ſecundum rationem ſimilitudinis: quia conceptio intellectus eſt ſimilitudo rei intellectæ, & in eadem natura exiſtens; quia in Deo idem eſt intelligere, & eſſe, vt q. 3. art. 4. & q. 14. art. 4. oſtenſum eſt: ergo proceſſio Verbi in Diuinis dicitur generatio, & ipſum Verbum procedens dicitur Filius.

Notat D. Thomas ſolutione ad ſecundum, actioni, qua Verbum in nobis procedit, non competere propriè, & completè, quod ſit generatio quia noſtrum Verbum non eſt eiuſdem naturæ cum eo, à quo procedit, illam tamen ſignificamus nomine conceptionis: quia in Verbo per eam producto inuenitur ſimilitudo rei intellectæ. Proceſſioni autem Verbi Diuini competit perfectè ratio generationis; quia Verbum Diuinum procedit vt eiuſdem naturæ ſubſiſtens.

In tertio articulo docet, eſſe in Diuinis aliam proceſſionem à proceſſione verbi, *quam probat in argumento* ſed contra: nam Spiritus Sanctus procedit à Patre, vt dicitur Ioannis 15. Ipſe autem eſt alius à Filio, vt dicitur Ioannis 14. ergo in Diuinis eſt alia proceſſio præter proceſſionem Verbi. *Et in corpore articuli illam probat ratione*. Etenim proceſſio in Deo eſt ſecundum actionem immanentem, quæ in natura intellectuali eſt duplex, nempè actio intellectus, & actio voluntatis; ſed proceſſio Verbi attenditur ſecundum actionem intellectus: ergo ſecundum operationem voluntatis eſt in Deo alia proceſſio. Probatur conſequentia: In nobis namque præter proceſſionem Verbi per actionem intellectus, eſt proceſſio amoris per actionem voluntatis; ergo in Deo prệter proceſſionem Verbi, eſt alia per voluntatem. Notat autem D. Thomas ſolutione ad tertium, quod licet voluntas, & intellectus, non diſtinguantur realiter in Deo, inter illorum terminos realis diſtinctio intercedit, propter ordinem, qui datur inter proceſſionem vnius, & proceſſionem alterius.

In quarto docet, proceſſionem amoris in diuinis non eſſe generationem. *Quod probat in argumento* ſed contra: quia aliàs Spiritus Sanctus, qui procedit, vt amor, procederet vt genitus, contra illud Athanaſij in Symbolo Fidei, Spiritus Sanctus à Patre, & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus. *In corpore articuli id probat*, ex differentia, quæ inter intellectum, & voluntatem verſatur, quod nempè intellectus ſit in actu per hoc, quod res intellecta eſt intellectu ſecundum ſuam ſimilitudinem; voluntas autem ſit in actu, non per ſimilitudinem, ſed per hoc, quod habet quandam inclinationem in illud: ergo proceſſio, quæ attenditur ſecundum actionem intellectus; eſt ſecundum rationem ſimilitudinis, & ideò poteſt habere rationem generationis; proceſſio autem, quæ attenditur ſecundum rationem voluntatis, non conſideratur ſecundum rationem ſimilitudinis, ſed ſecundum rationem impellentis, & mouentis; & conſequenter non poteſt rationem generationis habere, nec id quod per voluntatem procedit, procedit vt genitum. Patet conſequentia; quia omne generans generat ſibi ſimile.

Quæ doctrina eſt notanda pro intelligentia rationis, qua D. Thomas probauit art. 2. Proceſſionem Verbi eſſe generationem, & illi adiungenda ſolutio ad primum argumentum, & etiam ſolutio ad ſecundum, vbi docet ſimilitudinem pertinere ad Verbum, in quantum ipſum eſt ſimilitudo rei intellectæ, ſicut genitum eſt ſimilitudo generantis, ad amorem autem pertinet, non quia ipſe amor ſit ſimilitudo; ſed in quantum ſimilitudo eſt principium amandi; ex quo non ſequitur, quod amor ſit genitus, ſed quod genitum ſit principium amoris.

In quinto articulo docet, in Diuinis non eſſe plures proceſſiones, quam duas, *quod probat in argumento* ſed contra; nam in Deo non ſunt niſi duo procedentes, nempè Filius, & Spiritus Sanctus: ergo tantum ſunt duæ proceſſiones. *Deinde probat in corpore articuli*: nam proceſſiones in Diuinis accipi non poſſunt, niſi ſecundum actiones immanentes; ſed huiuſmodi actiones in natura intellectuali, & Diuina non ſunt niſi duæ, ſcilicet intelligere, & velle: ergo in Deo nulla alia proceſſio eſſe poteſt, niſi Verbi, & amoris.

Si opponas, in nobis non eſt tantum vna proceſſio Verbi, ſed multæ: ergo etiam in Deo multiplicantur Verbi proceſſiones; & conſequenter ſunt plures proceſſiones, quam duæ. Reſpondet D. Thomas ſolutione ad tertium, negando conſequentiam: Nam Deus vno ſimplici omnia intelligit; & ideò ſolum eſt vnum Verbum in Deo.

DISPVTATIO

SEPTVAGESIMA PRIMA.

In quo Diuinæ Proceſſiones conſiſtant?

§. I.

Statuitur Catholica veritas.

Nu. 1. *Prob. 1. ex Scriptura.* ANtequam ad id, quod inter Theologos controuerſiam habet, explicandum accedam, placuit diſputationis limine Catholicam veritatem ſtatuere, breuiter explicare, & defendere. Igitur in hac diſputatione, vt in dubitatum ſupponimus, dari Proceſſiones in Deo, per quas vna Perſona ab alia procedit, non ſecundum actionem tranſeuntem, ſed immanentem, non vt effectus à cauſa, nec vt cauſa ſe explicat in diuerſos effectus, qualiter Arrius, & Sabellius poſſuerunt, ſed omni cauſalitate, dependentia, & imperfectione ſecluſa. Primum conſtat primo ex Geneſi 19. cap. illis verbis: *Dominus pluit ignem, & ſulfur à Domino de Cœlo*; in quibus exponente Athanaſio *oratione contra gregales Sabellij*, & Hilario 5. *de Trinitate* per illam repetitionem, *Dominus à Domino* clarè inſinuatur proceſſio Dei à Deo. Et Iſaiæ 48. Micheæ 5. Et Zachariæ 2. Deus promittitur mittendus à Deo; miſſio autem includit proceſſionem æternam miſſi à mittente, vt docet D. Thomas *infra quæſt.* 34. Et Ioannis 7. Chriſtus de ſe ipſo ſic ait: *Ego ſcio eum*, ſcilicet Patrem, *quia ab ipſo ſum*. Et cap. 8. *Ego enim ex Deo proceſſi*. Quæ verba de æterna Filij proceſſione interpretantur Rupertus *lib. 5. de Trinitate cap.* 14. Hilarius 6. *de Trinitate*, Athanaſius *in expoſitione fidei*, Auguſtinus, & Gloſſa. Ac denique Ioannis 15. de Spiritu Sancto loquens ſic ait: *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit.*

Conſtat ſecundo eadem veritas hæc ratione Theologica: de Fide enim eſt dari tres Perſonas diſtinctas in vnitate eſſentiæ; at Perſonarum multiplicatio, & diſtinctio illarum realis, abſque proceſſione vnius ab alia ſubſiſtere nequit, vt *infra q.* 36. euidenter monſtrabitur: igitur in Deo datur proceſſio. 2 *Secundo ratione Theologica.*

Denique licet non poſſit ratione naturali euidenter oſtendi, poteſt tamen aliquibus congruentijs ſuaderi. Prima ſit: infinitam namque bonitatem decet infinita communicatio, & ad ſummam fœcunditatem, qualis eſt naturæ diuinæ, pertinet ſumma communicatio, iuxta illud Iſaiæ 66. *Nunquid, qui alios parere facio ſterilis ero?* at ſecluſa proceſſione intrinſeca vnius perſonæ ab alia, ſumma, & infinita communicatio non ſtat; cum extrinſeca ſolum finito modo poſſit diffundi: ergo datur proceſſio ad intra vnius perſonæ ab alia. 3 *Denique triplici cõgruentia.*

Secunda ſit, quam tradidit D. Thomas in corpore huius articuli, ad hanc formam redacta: omne indiuiduum intellectualis naturæ in aliqua ſui intellectione Verbum producit, vt in Angelis, & hominibus conſtat; at Deus eſt indiuiduum intellectualis naturæ in ſupremo gradu intellectualitatis exiſtens: ergo aliquod Deitatis ſuppoſitum Verbum producit; cumque Verbi accidentalis productio diuinæ naturæ non competat, reſtat dicere eſſe Verbum ſubſtantiale perſonaliter ſubſiſtens, & ab alio producens; ac proinde debemus fateri aliquam Verbi productionem in Deo: Tertia ratio ſit: Deo namque, vtpote infinitè perfecto, debemus concedere omnem perfectionem, quæ abſque imperfectione poteſt illi competere; at proceſſio realis vnius perſonæ ab alia, eſt perfectio non neceſſario claudens imperfectionem, vt ex obiectionum ſolutione conſtabit: ergo admittenda eſt in Deo realis & intrinſeca vnius perſonæ ab alia proceſſio. 4 *Secunda congruentia.* *Tertia.*

Quod autem non ſit proceſſio effectus à cauſa, vt Arrius docebat, conſtat, ex eo quod Filius, & Spiritus Sanctus ſunt verus Deus, & iuxta illud 1. Ioannis cap. vltimo, *vt ſimus in* 5 *Excluditur error Arrij.*

Digitized by Google

in vero filius eius , hic eſt verus Deus . Et in eodem cap. illis verbis: *Tres ſunt , qui teſtimonium dant in cælo , Pater , Verbum , & Spiritus Sanctus , & hi tres vnum ſunt* , ſcilicet vnitate eſſentiæ ; ac proinde Spiritus Sanctus , & Verbum , cum Patre in Deitate conueniunt ; at cum proceſſione à Deo , vt effectus à cauſa , vera diuinitas ſubſiſtere nequit ; cum diuinitas omnem dependentiam excludat : ergo proceſſio vnius perſonę ab alia non eſt vt effectus à cauſa. *Impugnatur Sabellius.* Quod etiam non ſit proceſſio cauſæ ſe explicantis in diuerſos effectus , vt voluit Sabellius, probatur ; nam eatenus hoc eſſet verum iuxta intelligentiam Sabellij, quatenus eadem Trinitatis perſona Filius diceretur, prout aſſumpſit carnem ex Virgine , & Spiritus Sanctus ſecundum quod ſanctificat , rationalem creaturam ; at iſta poſitio tollit Trinitatem Perſonarum , & illarum realem diſtinctionem in Deo , quam fides agnoſcit : ergo ineptè à Sabellio explicatur diuina proceſſio. *Non eſt proceſſio ſecundùm actionem tranſeuntem.* Quod denique non ſit ſecundum actionem tranſeuntem , ſed immanentem , ex dictis concluditur : actione enim tranſeunte ſolum producitur , quod eſt verè effectus ; at diuinæ perſonæ ratio effectus repugnat : ergo , & proceſſio per actionem tranſeuntem. Deinde : nam , quod actione tranſeunti procedit à Deo , eſſe nequit eiuſdem naturæ cum illo ; tres autem perſonæ diuinæ ſunt eiuſdem naturæ : & conſequenter vna ab alia nequit per actionem tranſeuntem procedere.

6 *Obijcies 1.* Si obijciatur primo : enti à ſe repugnat ab alio procedere, at quælibet perſona dicitur ens per eſſentiam , & à ſe : ergo nequit vna ab alia procedere. *Reſp.* Reſpondeo diſtinguendo maiorem : proceſſione ab alio , vt à cauſa , concedo maiorem : vt à principio originis , omni dependentia , & cauſalitate ſecluſa , nego maiorem : & conceſſa minori , nego conſequentiam. *Dices.* Sed dices : non ſtat vnum ab alio procedere , quin ab illo dependeat : ergo cum diuinis perſonis dependentia repugnet , nequit illis realis , & intrinſeca proceſſio vnius ab alia competere. Probatur antecedens primo ; nam procedere ab alio eſt ab illo accipere eſſe ; at accipere eſſe ab alio eſt dependere ab illo : ergo non ſtat vnum ab alio procedere , & non dependere ab illo. Secundo ; nam procedens ab alio non poteſt eſſe ſine illo ; at ſic non poſſe ſine illo ſubſiſtere, eſt ab illo dependere : ergo. Tertio : nam procedere ab alio, eſt illo ad ſui exiſtentiam agere, indigentia autem dependentiam importat : ergo idem , quod prius.

Quarto , id quod ab alio procedit , eſt illo poſterius ; at poſterioritas dependentiam importat , & rationem effectus : ergo proceſſio vnius ab alio , nec eſſe , nec intelligi poteſt ſine vera dependentia.

7 *Reſp.* Reſpondeo , negando antecedens : ad primam probationem , conceſſa maiori , diſtinguo minorem : ſi accipiat eſſe ab alio diuerſæ naturæ , concedo minorem : eiuſdem , nego minorem , & conſequentiam. Ad ſecundam , nego minorem : vnum namque relatiuum eſſe ſine alio , non poteſt , nec omnipotentia ſine poſſibilitate creaturarum in veriori ſententia , & tamen nec relatiuum à ſui correlatiuo , nec omnipotentia à poſſibilitate creaturarum dependent. Amplius ergo ad dependentiam requiritur , quam neceſſaria connexio , ſcilicet quod ſit ratione ſubordinationis ad aliud , ad quam exigitur alietas in natura. Ad tertiam eadem ſolutione reſpondeo , tunc indigentiam , dependentiam importare , quando eſt indigentia alterius ratione ſubordinationis ad illud ; ſecus autem quando eſt præcisè ratione neceſſariæ connexionis , omni imperfectione ſecluſa. Ad quartam probationem , diſtinguo minorem : poſterioritas naturæ , concedo minorem : poſterioritas ſolum originis cum omnimoda ſimultate naturæ , nego minorem , & nego conſequentiam : quia perſona procedens , hoc ſecundo modo , & non primo , eſt poſterior illa , à qua procedit.

8 *Inſtabis.* Inſtabis , ex identitate perſonarum in natura , tantum infertur , naturam vnius perſonæ eſſe independentem ab alia , non autem , quod perſonalitas vnius , à perſonalitate alterius non dependeat : ergo admiſſa proceſſione vnius perſonæ ab alia , admitti etiam debet vnius ab alia dependentia , ſaltim ſecundum vtriuſque perſonalitates. Probatur antecedens : cum identitate in natura ſtat perſonalitatum diſtinctio : ergo ex identitate in natura ſolum infertur independentia vnius naturæ à natura alterius , non autem independentia perſonalitatis procedentis , à perſonalitate perſonę , à qua eſt procedens. *Reſp.* Reſpondeo , negando antecedens : ad probationem , nego conſequentiam : tum , quia quam perſonalitates ſint prædicamentales relationes , relatio autem prædicamentalis à ſuo correlatiuo non dependeat ; conſequens eſt , quod inter perſonalitates diuinas dependentia exerceri non poſſit. Tum etiam : nam cum perſonalitas perſonę procedentis cum ipſius natura identificetur ; conſequens fit , quod eo ipſo quod natura procedentis ſit omnino independens , perſonalitas debeat omnem dependentiam excludere.

9 *Vrgebis.* Vrgebis , cum identitate perſonalitatis , & naturæ , ſtat naturam productam non eſſe , & perſonalitatem eſſe productam : ergo pariter cum tali identitate ſtare poterit dependentia vnius perſonalitatis ab alia , cum independentia naturæ. *Reſp.* Reſpondeo , conceſſo antecedenti , negando conſequentiam : ratio autem diſcriminis eſt : nam productum eſſe cum independentia , imperfectio non eſt , eſſe autem cum dependentia productum , eſt maxima imperfectio : quia ergo natura diuina in formalitate ſibi identificata nullam imperfectionem poteſt admittere ; conſequens fit , quod excludat ab illa dependentiam , non autem producibilitatem.

Secundo principaliter argui poteſt contra diſcurſum D. Thomæ ; non enim de ratione intellectionis Verbi productio , vt conſtat in viſione beatifica ; conſtat etiam in intellectione diuina prout in Filio , & Spiritu Sancto : ergo falſum eſt principium à Diuo Thoma aſſumptum , videlicet omne intelligens , eo ipſo quod intelligit , format Verbum ; ac proinde ruit fundamentum ipſius. 10 *Secundo arg.* Ad hoc argumentum non vno modo reſpondetur à Theologis. Primo quidam reſpondent , negando antecedens , vel quia intellectionem non diſtinguunt à Verbo , & conſequenter vbi eſt intellectio producta eſt Verbum productum ; vel quia actionem ſine termino concipere nequeunt ; ac proinde cum Verbum ſit intellectionis terminus , nequit intellectio ſine Verbo ſubſiſtere. *Excluditur 1. ſolutio.* Cæterum ſolutionem iſtam fusè impugnaui *Tract. de viſione art. 2.* vbi cum frequentiori Thomiſtarum ſententia defendi à beatis in viſione beatifica Verbum non produci.

11 *Secunda ſolutio reijcitur.* Secundo alij reſpondent , de ratione intellectionis vt ſic , eſſe habere annexam productionem Verbi , quantum eſt ex propria ratione , cum quo tamen ſtat , quod viſioni beatificæ , ex ratione ſpecifica repugnet Verbi productio. Ita Illuſtriſſimus Araujo Epiſcopus Segouienſis *tom. 1. in primam partem quæſt. 12. art. 2. dub. 3.* Solutionem tamen iſtam nunquam capere potui , quam hac vnica ratione reijcio : etenim prædicata oppoſita non poſſunt idem eſſentiæ competere ; at viſio beatifica ab intrinſeco , & eſſentialiter petit non producere Verbum ; cum petat verſari circa Deum vt eſt in ſe , cui repugnat per verbum creatum repræſentari : ergo non poteſt ex conceptu communi habere exigentiam productionis Verbi. Patet conſequentia ; quia exigentiæ iſtæ ſunt inter ſe oppoſitæ. Tunc vltra ; ſed ſi eſſet de ratione communi intellectionis iſta exigentia , omni intellectioni deberet competere ; cum ratio ſuperior ad ſua inferiora cum omnibus ſibi eſſentialibus debeat deſcendere : ergo huiuſmodi exigentia non conuenit viſioni beatificæ ex conceptu intellectionis , ſibi , & alijs cognitionibus communi.

12 *Duplex euaſio.* Reſpondebis primo , nullum eſſe inconueniens conuenire prædicata oppoſita vni et eidem ſecundum diuerſas rationes , viſioni autem beatificæ conuenit exigentia Verbi ſecundum rationem genericam , & exigentia non productionis Verbi ſecundum rationem differentialem , quæ ſunt rationes , diuerſæ , ac proinde in eadem viſione huiuſmodi exigentiæ reperiri poſſunt. Reſpondebis ſecundo , intellectioni vt ſic competere exigentiam productionis Verbi ex ordine ad principium , ex ordine vero ad obiectum abſtrahere ab exigentia Verbi , & exigentia oppoſita. Vnde bene poteſt viſio beatifica ex ordine ad principium Verbum exigere ; & ex ordine ad proprium obiectum Verbum excludere.

13 *Prima reijcitur.* Sed neutra ſolutio ſatisfacit , & contra primam facit : ſi namque animali vt ſic eſſentialiter competeret exigentia riſibilitatis , non poſſet contrahi per differentiam exigentem riſibilitatis carentiam , verbi cauſa , per differentiam equi : ergo quia non poſſunt vni , & eidem naturæ oppoſita prædicata competere , vnum ſecundum genus , & aliud ſecundum differentiam. *Secunda reijcit. 1.* Deinde ſecunda reijcitur primo , nam ea , quæ actioni competunt ſecundum ordinem ad obiectum , exiguntur ex ordine ad illud , at Verbum actioni conuenit penes ordinem ad obiectum : ergo ſi ſemel petitur , petitur ex ordine ad illud , & non ex ordine præcisè ad principium. *Secundo.* Secundo : nam viſio beatifica dicit ordinem tanquam ad principium , ad lumen gloriæ , quod eſſentialiter Verbi productioni repugnat ; cum petat eſſentialiter circa Deum clarè , & in ſe ipſo viſum verſari , cui prout ſic repugnat per Verbum creatum repræſentari : ergo nedum ex ordine ad obiectum , verum etiam ex ordine ad principium , repugnat viſioni beatificæ Verbi productio. *Denique.* Denique : nam ex quocumque capite conueniat generi poſitiuè aliquod prædicatum , nequit inferioribus generis ex alio capite repugnare , nec oppoſiti inueniretur inſtantia : ergo ſi intellectioni vt ſic conueniret eſſentialiter exigentia productionis Verbi ex ordine ad principium , non poſſet viſioni beatificæ ex ordine ad obiectum repugnare Verbi productio.

14 *Inſtantia ex peccato ſumpta impugnatur.* Si fortè reſpondeas : malitiæ repertæ in peccato ex ordine ad obiectum repugnare , quod terminet Dei cauſalitatem , cui tamen ex ordine , quem dicit ad Deum in ratione entis participati , competit exigentia terminandi cauſalitatem Dei. In contrarium arguitur ; nam exigentia entis terminandi Dei cauſalitatem , non eſt illam terminandi ſub communi conceptu , ſed ſolum ſub conceptu entitatis , & exigentia differentiæ peccati non terminandi , non eſt non terminandi ſub concepti implicato , ſed ſolum ſub explicito , & differentiali : vnde exigentiæ iſtæ non ſunt oppoſitæ ; at vero in noſtro caſu , exigentia , quam petit viſio beatifica non producendi Verbum , non eſt non producendi

Digitized by Google

ſub vno tantum conceptu ſui, ſed nullatenus producendi ; ac proinde opponitur cum exigentia productionis Verbi ſub quauis ratione.

15 *Traditur vera ſolutio.* Omiſſis igitur his ſolutionibus, ad argumentum factum reſpondeo, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam; nam licet non ſit de ratione intellectionis Verbi productio, eſt tamen de ratione naturæ intellectualis, quod in aliqua ſui intellectione Verbum formet, ac proinde id erit de ratione naturæ intellectualis diuinæ, quæ in ſupremo gradu intellectualitatis exiſtit.

Inſtabis primo. Sed oppones primo, Diuum Thomam aſſerere, omne intelligens eo ipſo, quod intelligat, Verbum producere; at quod competit intelligenti, eo ipſo quod intelligat, ei conuenit ex conceptu communi intellectionis: ergo verbi productio non ſolum eſt de ratione naturæ intellectualis, verum etiam de ratione communi intellectionis. *Reſp.* Reſpondeo, verba illa D. Tho. eſſe intelligenda non per diſtributionem completam ex parte intelligentium, & intellectionum, ſed ſolum incompletam, & ex parte intelligentium: vnde explicari debet hoc modo; omne intelligens eo ipſo, quod intelligat, hoc eſt eo ipſo quod eſt intellectualis naturæ, in aliqua ſui intellectione format Verbum, ex qua propoſitione ſic intellecta non ſequitur, id debere competere ex communi conceptu intellectionis.

16 *Inſtabis ſecundo.* Oppones ſecundo, ſi non eſt de ratione intellectionis verbi productio, non poſſe vniuerſalem illam à Diuo Thoma aſſumptam, etiam congruenter oſtendi: ergo vel eſt de ratione intellectionis ex communi conceptu, verbi productio, vel congruentia Diui Thomæ eſt omnino inſufficiens. Probatur antecedens; etenim vniuerſalis illa propoſitio, ſolum poteſt ab Angelico Doctore inductiuè probari, diſcurrendo per intellectuales naturas creatas; at iſtæ circa obiectum infinitum, quod ex ſe eſt in vltima actualitate, verbum non producunt, ſi ſemel non eſt de ratione intellectionis Verbi productio: ergo ex his non licet inferre vniuerſalem verbi productionem, ab omni intellectuali natura, comprehendendo diuinam; cum hæc circa obiectum infinitum vt in ſe clarè viſum verſetur. *Confirm.* Explicatur hoc amplius, ſuppoſito quod non ſit de ratione intellectionis verbis productio, intelligentia creata circa obiectum infinitum clarè viſum, non producerent verbum; at Deus circa ſe ipſum clarè, & comprehenſiuè viſum verſatur: ergo ex creaturis arguendo potius concluderet verbum ab intellectu, non produci, quam eius oppoſitum.

17 *Reſp.* Reſpondeo negando antecedens, ad cuius probationem conceſſa maiori, & minori, nego conſequentiam: nam quod intelligentia creata circa obiectum, vt in ſe viſum, verbum non producant, prouenit ex duplici capite. Primo: quia verbi productio in illis, non eſt ex fæcunditate, ſed ex neceſſitate, & cum circa obiectum intelligibile, quod eſt ex ſe in actu in linea intelligibilitatis, Verbi productio neceſſaria non ſit; fit conſequens, quod in eius clara viſione non producant verbum. Secundo id prouenit; quia obiecto infinito repugnat per creatum verbum repræſentari quidditatiuè, non minus, quam per ſpeciem impreſſam creatam, vt fusè probaui Tractatu de Viſione Dei art. 2. quarum rationum, nulla militat in intelligente increato: tum, quia verbum non ex neceſſitate, ſed ex fæcunditate producit: tum etiam, quia verbum ab illo productum, eſt eiuſdem immaterialitatis cum illo; ac proinde ex nullo ex his capitibus, ei repugnat producere verbum. Vnde vis congruentiæ D. Thomæ conſiſtit in hoc: omnia intelligentia creata verbum producunt circa obiectum proprium in aliqua intellectione: ergo intelligens increatum circa proprium obiectum, verbum increatum producet; cum talis productio ex alijs capitibus repugnare non poſſit. Ex his ad obiectionem conſtat ſolutio.

§. II.

Referuntur ſententiæ, & ſtatuitur prima concluſio.

18 *Prima ſententia.* His igitur ita præmiſſis videndum reſtat, in quo huiuſmodi proceſſiones conſiſtant, & cum proceſſio poſſit ſumi pro actiua proceſſione, & pro paſſiua de prima eſt inter Theologos præcipua controuerſia; ex dicendis tamen, in quo paſſiuæ proceſſiones conſiſtant, conſtabit. Prima ſententia docet, proceſſiones actiuas eſſe actiones ex æquo ab actibus intelligendi, & volendi diſtinctas, nec illas in ſe claudere formali incluſione. Ita *Scotus.* Scotus *in* 1. *diſtinct.* 2. *quæſt. vltima*, & *diſt.* 27. *quæſt.* 2. Quem *Suarez.* præter omnes Scotiſtas ſequuntur Suarez *lib.* 6. *de Trinitate cap.* 9. *Molina.* Molina *in hoc art.* 3. *diſput.* 4. Valentia *diſput.* 2. *quæſt. prima punct.* 4. *Albert.* Albertinus *corollario* 12. *Theologico, dubitatione* 3. Illam tamen, non vno modo omnes defendunt: nam Scotus, Suarez, Molina, & Valentia, actiuam proceſſione conſtituunt in actu inadæquatè identificato cum relatione principij producentis, v. g. generationem Filij, cum Paternitate, & Spiritus Sancti actiuam proceſſionem cum relatione Spiratoris identificant. Albertinus vero cum relatione termini producti actiuam proceſſionem identificari, defendit.

19 *Secunda ſententia.* Secunda per oppoſitum docet, proceſſiones actiuas eſſe formaliter actus intelligendi, & volendi; ita vt dictio, qua verbum producitur, ſit formaliter actus intelligendi, & proceſſio, qua Spiritus Sanctus procedit ſit per incluſionem formalem volitio. *Capreol.* Ita Capreolus *in* 1. *diſt.* 27. *quæſt.* 1. *Ferrara.* Ferrara *lib.* 4. *Contra Gentes cap.* 3. *Caiet.* Caietanus in hac quæſtione *art.* 5. *Zumel.* Zumel *infra quæſt.* 41. *art.* 1. *Salmant.* Patres Salmanticenſes *diſp.* 1. *dub.* 3. *S. THO.* Reuerendiſſimus S. Thoma *diſp.* 12. *art.* 5. *Albelda.* Mag. Albelda *in præſenti diſput.* 3. & *infra diſp.* 13. *ſect.* 1. Et communiter omnes Thomiſtæ. Eandem ex *Vazq.* alienis ſequuntur Vazquez *diſp.* 112. *cap.* 3. *Granad.* Granados *tract.* 2. *diſp.* 3. & *diſputatione* 140. *cap.* 2. *Merat.* Et Meratius *tract. de Deo diſput.* 43. & *diſput.* 55.

Duplex modus illã defendendi. Quæ ſententia dupliciter ſolet defendi. Primo adſtruendo duplicem actum intelligendi, & volendi: primum eſſentialem, quem à proceſſionibus actiuis formaliter conſtituendis excludunt. Secundum notionalem, & relatiuum, & iſtum in actiuis proceſſionibus formaliter claudi. Hunc modum dicendi, tanquam Thomiſtarum, refert, & fusè impugnant Torres *in hac quæſt. art.* 5. *in ſecunda parte diſputationis*. Attribuitur etiam Arrubali, falsò tamen, vt ipſum legenti conſtabit. Secundus modus defendendi hanc ſententiam, non recognoſcit intelligere notionale ab eſſentiali in ratione intellectionis diſtinctum, ſed vnicum tantum intelligere eſſentiale, in quo modificato per paternitatem dictionem, qua Verbum procedit, conſiſtere affirmat. Et idem de actu volendi reſpectu proceſſionis Spiritus Sancti defendit. Et quia hic eſt verior modus dicendi, pro illius explicatione ſit

20 *Prima concluſio.* Prima concluſio. *Proceſſio actiua non identificatur adæquatè cum termino producto per illam.* Concluſionem iſtam adeò certam exiſtimat Ruiz *diſp.* 84. *ſect.* 3. §. 12. vt oppoſitam cenſeat temerariam, & periculo erroris expoſitam. *Duplex illius probatio reijcitur.* Eam probant aliqui primo; quia ſi actiua generatio, vt in Filio eſt, identificaretur adæquatè cum illo, non poſſet Pater denominari generans ab illa; cum importaret relationem filiationis ſibi oppoſitum, à qua non poteſt Pater denominari generans. Secundo: quia ſequeretur Filium denominari generantem; cum poſſit denominari qualibet relatione ſibi conuenienti, & ſibi adæquatè identificata.

21 Verum rationes iſtæ non conuincunt; cum manifeſtè in creaturis iſtentur, in quibus agens denominatur tale ab actione paſſo inherente, & paſſum, & ſi in ſe recipiat actionem, non denominatur agens ab illa. Probatur igitur noſtra concluſio primo ex D. Thom. *infra quæſt.* 91. *art.* 1. *ad* 2. *Prob. 1 ex D. Th.* vbi ex Magiſtro in ſecundo ſententiarum *diſt.* 26. docet, quod generatio, & natiuitas, alijs nominibus dicuntur Paternitas, & filiatio; at ſi generatio actiua eſſet identificata adæquatè cum filio, Paternitas dici non poſſet: ergo generatio actiua non identificatur adæquatè cum filio.

Secundo ratione. Secundo: actio immanens eſt in eodem ſubiecto, in quo eſt potentia elicitiua illius; ſed generatio eſt actio immanens elicita, vel quaſi elicita à potentia generatiua, quæ eſt in Patre: ergo non cum filio, ſed cum Patre debet identificari.

22 *Si opponas.* Si dicas, increatis, ex quibus argumenta ad diuina deſumitur, non ſolum actio immanens, ſed etiam eius terminus eſt in principio cauſatiuo ſui; & tamen in Diuinis Verbum, quod eſt terminus actionis immanentis, non eſt in principio ſui productiuo, ſcilicet in potentia productiua Patris: ergo etiam de actione, quamuis immanens, ſit id ipſum poterit affirmari. *Reſpond.* Reſpondeo, Verbum eſſe in Patre ratione identitatis, quam cum illo habet in eadem natura, quod ſufficit vt ſit, & dicatur terminus actionis immanentis. *Oppones.* Si opponas: ergo etiam vt actio, qua Verbum producitur ſit actio immanens, ſufficit manere in principio ratione identitatis in eſſentia cum illo, cum quo tamen compatitur identificari adæquatè cum filio.

23 *Reſp.* Reſpondeo negando conſequentiam, ratio autem diſcriminis eſt: nam cum Verbum ſit terminus productus vt *quod*, neceſſario debet relatiuè opponi cum producente; ac proinde nequit realiter identificari cum illo, niſi ſolum ratione naturæ: actio autem productiua non producitur vt *quod*, nec id petitur ad rationem actionis, ſed ſolum quod ſit vltima actualitas, qua agens terminum ſuum producat: ac proinde, vt immanens ſit, non ſufficit identitas cum principio in natura, ſed neceſſario exigitur, quod adæquatè identificetur cum illo. Et quidem, quod non ſufficiat ad rationem actionis immanentis identitas cum principio productiuo ratione naturæ manifeſtè conuincitur; ex eo quod aliàs Pater non ſolum terminatiuè, verum etiam formaliter eſſet ſapiens ſapientia genita, nempè verbo producto; conſequens eſt contra omnes Scholaſticos cum Magiſtro *in* 1. *diſtinct.* 32. Et cum Diui Thom. *infra quæſt.* 37. *art.* 2. *ad* 1. & *quæſt.* 39. *art.* 7. *ad* 2. ergo & illud, ex quo ſequitur. Probo ſequelam: ſi namque contra rationem actionis immanentis non eſt realiter in Diuinis à principio diſtingui: ergo poterit Pater Diuinus ſapiens conſtitui formaliter per intellectionem, quæ vel adæquatè identificetur cum verbo, vel in ipſo verbo conſiſtat.

24 Tertio principaliter ſuadetur concluſio; nam potentia generatiua

Digitized by Google

Tertio prob. concluſio. ratiua Patris eſt ſummè actualis : ergo nequit ab actu ſibi proprio realiter diſtingui, ſed formaliter debet identificari cum illo, & ad ſummum virtualiter ab illo diſtingui. Patet conſequentia ; potentia namque à ſuo actu realiter diſtincta in ſumma actualitate non eſt. *Reſpond.* Si dicas, quod ſicut ex diſtinctione reali verbi à principio productiuo in diuinis, non ſequitur eſſe potentiale, eo quod ratione naturæ cum illo identificatur: Ita ſimilis identitas actionis cum eodem principio ſemouet ab illo omnem potentialitatem. *Excluditur.* In contrarium arguitur: nam quod verbi diſtinctio à ſuo principio potentialitatem in illo non arguat, ex eo eſt ; quia non actuat principium ; at actio immanens debet ſuum principium actuare actualitate intrinſeca: ergo ſi realiter à principio diſtinguitur, tale principium erit potentiale.

25 *Quarto prob.* Quarto probatur; Paternitas conuenit Patri media generatione, tanquam fundamento ; at Paternitas realiter identificatur cum Patre: ergo generatio, ſeu proceſſio actiua, media qua ei competit, non poteſt realiter ab illo diſtingui; & conſequenter nequit cum filio identificari. Patet conſequentia : non enim apparet poſſibile, quod medio fundamento realiter à ſubiecto diſtincto ei competat relatio per omnimodam identitatem.

26 *Deniq; ſuadetur concluſio.* Denique ſuadetur concluſio ad hominem contra Authorem contrarium, qui ex eo probat per actionem termino identificatam poſſe Patrem, v.g. in ratione generantis conſtitui: quia in creatis ita contingit, quod principium agens conſtituitur per actionem ſubiectam in paſſo; at hæc ratio, ſi aliquid probat, conuincit Patrem Diuinum poſſe in ratione patris conſtitui per relationem ſibi extrinſecam, & intrinſecam filio, quod eſt abſurdum: ergo hæc ratio nullius roboris eſt; & conſequenter firma manet noſtra concluſio. Probo ſequelam: nam iuxta iſtius Authoris principia, relatio in creaturis eſt extrinſeca denominatio à termino; & conſequenter Pater creatus denominatur Pater relatiuè à relatione Filij extrinſeca: ergo ſi ex creaturis licet argumentari, & colligere principium denominari agens in diuinis ab actione identificata cum termino ; quia in creatis ita contingit, licebit etiam non minori efficacia inferre Patrem Diuinum in eſſe Patris per relationem ſibi extrinſecam, & cum termino identificatam conſtitui.

27 *Arg. 1.* Contra iſtam concluſionem arguitur primo: in creatis fieri effectus, prout ab agente, eſt ipſa actio productiua effectus: ergo in diuinis produci ipſum filij, prout à Patre, erit formaliter actio generatiua ; & conſequenter hæc, & quæuis alia actiua proceſſio, adæquatè identificatur cum termino producto. *Si reſp.* Si fortè dicatur eſſe diſparem rationem; in creatis namque datur motus inter vtrumque medians, ſcilicet, inter agens, & paſſum, qui vt reſpicit effectum eſt paſſio, & vt reſpicit principium actio: in diuinis autem talis motus non datur, qui vtrique reſpectui ſubeſſe poſſit. *In cõtrarium arguit Suarez.* In contrarium opponit Suarez, primo: quia in diuinis, etſi non mediet motus, bene tamen intelligitur mediare ipſum produci filij: ergo hoc comparatum ad principium actiuum erit actio. Secundo: nam in creatione non datur motus medians inter terminum, & principium, & tamen ipſum fieri effectus, prout ab agente, eſt actio creatiua : ergo idem quod prius. Probat minorem primo: quia actio Dei increata eſt principium creationis: ergo non ipſa creatio actualis. Secundo: quia etſi non mediet motus, datur tamen dependentia effectus, prout ab agente: ergo prout ſic ſortitur rationem actionis.

28 *Soluūtur quæ opponit. Suarez.* Hæc tamen parum vrgent: ad primum reſpondeo, conceſſo antecedenti negando conſequentiam; & ratio, eſt quia actio non motus vtcumque, ſed vt complens principium, & illud perficiens, produci autem filij non complet, ſed omnino completum ſupponit principium productiuum ſui, & ideircò actio non eſt. Ad ſecundum, nego minorem: ad primam probationem, nego antecedens; actio namque increata eſt quidem principium effectus, non tamen actionis, qua Deus agens ad extra conſtituitur, vt tenent Thomiſtæ *quæſt.25.* Et infra *quæſt.45.* Ad ſecundam conſtat ex ſolutione primæ obiectionis: cum namque dependentia effectus à Deo, principium cauſans omnino perfectum, & completum ſupponat; conſequens eſt, quod ſubire nequeat rationem actionis, de cuius conceptu eſt principium ſui complere, determinare, & perficere.

29 *2. Arg.* Secundo arguitur, non ſolum terminus proceſſionis, ſed etiam ipſa actiua proceſſio realiter à potentia notionali producitur : ergo realiter ab illa diſtinguitur, & cum termino identificatur. Conſequentia eſt euidens. Antecedens autem probatur: nam iuxta D. Thomam *infra quæſt.41.* Datur in Deo potentia realis actiua reſpectu actuum notionalium; at potentia actiua realis neceſſario expoſcit realem influxum in id, ad quod datur, quo circa non conſtituit D. Thomas in Deo potentiam realem reſpectu actus eſſentialis; quia in illum non influit, nec ab illo diſtinguitur: ergo non ſolum terminus proceſſionis, ſed etiam ipſa actiua proceſſio realiter à potentia notionali producitur. *Reſpond.* Reſpondeo negando antecedens ad cuius probationem diſtinguo maiorem: reſpectu actum notionalium ratione ſui formaliter, nego maiorem: ratione ſui termini, concedo maiorem, & omiſſa minori, nego conſequentiam. Itaque Diuus Thomas ſolum voluit diſcrimen conſtituere inter actus notionales, & eſſentiales, conſiſtens in eo, quod reſpectu actuum eſſentialium non datur potentia realiter productiua, nec ratione ſui; nec terminatiuè; quia non habent terminum ad intra productum: bene tamen reſpectu notionalium terminatiuè; quia habent terminum intra Deum realiter productum.

§. III.

Statuitur ſecunda concluſio.

30 *Secunda concluſio.* P*roceſſiones actiuæ non identificantur adæquatè cum relationibus principiorum, v.g. generatio non identificatur adæquatè cum relatione Patris, nec ſpiratio actiua cum relatione ſpiratoris.* *Prob. 1. ex D. Thom.* Concluſionem iſtam probo in primis ex D. Thoma *quæſt. 3. de potentia art. 5. in corp.* quod ita concludit. *Similiter ergo dicendum eſt de actione, & potentia; nam generatio ſignificat actionem cum aliquo reſpectu, & potentia generandi ſignificat potentiam cum reſpectu: vnde ipſa generatio eſt Dei actio, ſed prout Patris tantum: & ſimiliter ipſa potentia generandi eſt Dei omnipotentia, ſed prout Patris tantum, &c.* Vbi, vt clarè conſtat, quantum ad identitatem cum relatione, omnino æquiparat Angelicus Doctor generationem cum potentia generatiua; at hæc non identificatur adæquatè cum relatione principij, ſed importat abſolutum cum reſpectu in ſui formali conſtitutione, vt ex dicendis *diſp. ſequenti* conſtabit, & docet idem D. Thom. *q. citata art. 2.* & *infra q. 41. art. 5.* ergo nec generatio actualis cum relatione Patris adæquatè identificatur.

31 *Secundo prob. ratione.* Et ex his oſtenditur ſecundo ratione: potentia generatiua Patris non eſt adæquatè relatio, ſed abſolutum cum reſpectu, vt docet D. Thom. & *diſp. ſequenti* oſtendemus: ergo generatio, ſeu actualis actiua proceſſio, non eſt adæquatè relatio principij, ſed aliquid abſolutum cum reſpectu. Probo conſequentiam: tum primo; quia ſic ſaluatur maior identitas actionis cum potentia, actus ſecundi cum primo; & conſequenter maior perfectio potentiæ, quæ eo perfectior eſt, quo actualior, & quo cum actu ſecundo magis identificata. Tum etiam; nam ſi omnipotentia vt in Patre, etiam vt Paternitate modificata, eſt fœcunda ad generandum per modum actus primi, cur actus ſecundus diuini intellectus, in quo omnipotentia diuina conſiſtit prout modificata relatione Patris, non erit fœcundus per modum actus ſecundi? & conſequenter in illo prout ſic, & non in relatione adæquatè generatio actualis conſiſtit.

32 *Aduerſariorū ſolutio.* Reſpondebis fortè ex aduerſariorum doctrina, rationem diſcriminis eſſe; quia ſecluſo motu ab actione non remanet niſi ſola relatio; vnde cum in diuinis motus non ſit, non poteſt niſi ſola relatio remanere; cumque non ſit termini, debet eſſe relatio principij; ac proinde in illa actualis generatio conſiſtit: Potentia autem præter habitudinem dicit actiuitatem in terminum; cumque hæc à relatione præſtari non poſſit: conſequens fit, quod non in ſola relatione, ſed in abſoluto ſimul cum reſpectu conſiſtat.

33 *Reijcitur 1.* Sed contra primo: nam ſi relatio præſtare nequit actiuitatem per modum actus primi, cur poterit actiuitatem præbere per modum actus ſecundi? *Secundo.* Secundo: nam actio etiam in creaturis, prout relationem præuenit, à motu diſtinguitur, vel ratione in multorum ſententia, vel ex natura rei, vt alij contendunt vel realiter entitatiuè vt volunt alij, qui actionem tranſeuntem in agente intrinſecè conſtituunt: ergo ſeparato motu ab actione diuina remanere debet actionis formalitas à relatione diſtincta, ſicut remanet formalitas potentiæ; & conſequenter conſiſtere poterit non in relatione, ſed in abſoluto prout relatione modificato. *Denique reijcitur.* Denique; nam Auctores contrarij, qui generationem cum relatione Patris adæquatè identificant, in ipſa relatione virtualiter adæquatè, aut inadæquatè ad minus duas formalitates diſtinguuntur, ſub quarum vna ſortitur rationem actionis, & ſub alia rationem reſpectus: ergo ſecluſo motu ab actione diuina, adhuc præter reſpectum remanet alia formalitas; & conſequenter ex hoc fundamento non debet probari, quod generatio identificetur cum relatione Patris.

34 *Tertio prob. concluſio.* Tertio principaliter ſuadetur concluſio: ſi namque generatio, v.g. identificaretur adæquatè cum relatione Patris, maxime, quia eſt propria Patris, prout à filio diſtinguitur, vel quia Patrem à filio diſtinguit; at rationes iſtæ manifeſtè inſtantur in potentia generatiua: ergo ex eis non rectè infertur oppoſitum noſtræ concluſionis. Probo minorem: potentia generatiua; eſt propria Patris prout à Filio diſtinguitur; cum non minus repugnet filio poſſe generare, quam actualis generatio, & Patrem à filio diſtinguit: cum non minus repugnet idem poſſe generare ſe ipſum, quam quod idem actu ſe ipſum producat, & tamen potentia generatiua non conſiſtit adæquatè in reſpectu; ſed in abſoluto, & reſpectiuo ſimul vt Auctores, contra quos diſputamus, concedunt: ergo inſtantur in potentia generatiua rationes prædictæ; & conſequenter illis conuinci non poteſt generationem adæquatè cum relatione Patris identificari.

35 Quarto probatur, nam quo maior identitas inter producens, &

Digitized by Google

Quarto prob. productum ſaluatur, eo productio perfectior eſt; at poſita generatione in abſoluto, connotato reſpectu, maior identitas ſaluatur inter producens & terminum productum, quam ſi in relatione adæquatè conſiſtat: ergo primum, & non ſecundum debemus defendere. Maior videtur certa; cum producens eo tendat, vt ſibi ſimile producat, quo autem magis identificatur cum producente, eo ſimilius ei euadit; & conſequenter eo perfectius intentum ſuæ actionis conſequitur. Minor etiam non minus pecſpicua videtur; ſi enim actio eſt adæquatè cum relatione principij identificata adæquatè à termino producto diſtinguitur, ſi autem in abſoluto cum reſpectu ponatur, eſt idem cum termino pro eo, quod importat in recto, & ſolum ab illo pro connotato diſtinguitur. Conſequentia autem principalis probatione non indiget.

36 *Dices. Sed contra.* Dices, quod cum producens à termino producto debeat realiter diſtingui: conſequens fit, quod non poſſit tantum identitatem cum illo obtinere, vt identificetur eius actio cum illo. Sed contra; nam vis productiua non minus debet à termino productibili realiter diſtingui, quam actu producens vt *quod* à termino producto, & tamen forma, qua conſtituitur potens producere, pro eo quod importat in recto, identificatur cum productibili: ergo quamuis producens actu vt *quod* realiter diſtinguatur à termino producto, poterit forma, per quam conſtituitur actu producens, videlicet actio, cum termino producto identificari pro eo, quod importat in recto.

37 *Reſp. Sed contra.* Reſpondebis, eſſe diſparem rationem: nam agens intendit aſſimilare ſibi terminum in principio, quo agit, non vero in actione, & ideò, quia eſt actio infinitè perfecta, producit terminum identificatum non producente in principio, non autem in actione, qua agit. Sed contra: nam intentio agentis creati non eſt aſſimilare ſibi effectum in principio proximo operandi, ſed ſolum in remoto, & radicali, vt in agentibus creatis conſtat; & tamen in agente increato non ſolum principium radicale, ſed etiam proximum pro eo, quod importat in recto, identificatur cum termino, & hoc pertinet ad perfectum modum operandi, quo gaudet: ergo, etſi intentio agentis creati non ſit aſſimilare ſibi effectum in actione, qua agit, pertinebit ad ſummam perfectionem agentis increati agere per actionem, quæ pro eo, quod importat in recto, identificatur cum termino.

38 *Denique prob. concluſio.* Denique eadem concluſionem oſtendo contra quoſdam ex noſtris Thomiſtis; nam dictio, qua verbum producitur, non eſt actus ex æquo ab actu intelligendi diſtinctus, vt *concluſione ſequenti* conſtabit, & communiter fatentur Thomiſtæ præter vnum, qui in hac parte à communi Thomiſtarum ſententia eeſſit; at ſi adæquata identitate cum Paternitate gauderet, non poſſet non diſtingui virtualiter adæquatè ab actu intelligendi, cum ab illo virtualiter adæquatè Paternitas diſcriminetur: ergo non identificatur adæquatè cum relatione Paternitatis.

39 *Quarundam euaſio reijcitur.* Dices, paternitatem ab actu intelligendi eſſentiali diſtingui virtualiter adæquatè, non autem ab actu intellectionis notionalis, & relatiuæ, & iſtum non primum ad conſtitutionem formalem dictionis, qua verbum producitur, pertinere. Sed contra: non datur in Deo intellectio notionalis, & relatiua ab intellectione eſſentiali, & abſoluta diſtincta in linea intellectionis: ergo ſolutio tradita ſubſiſtere nequit. Probo antecedens primo ex D. Thom. *infra q. 37. artic. 2. ad* 1. vbi ait, quod intelligere in Deo ſolum eſſentialiter dicitur. Secundo: nam prædicata abſoluta non multiplicantur per identitatem cum relationibus, vt docet D. Tho. *q. 9. de Potentia art. 9. ad* 3. conſtatque in Deitate, potentia, miſericordia, iuſtitia, & ſic de alijs: non enim datur duplex deitas, altera relatiua, & altera abſoluta, duplex potentia, miſericordia, &c. At intellectio eſt vnum ex prædicatis abſolutis in Deo: ergo ex coniunctione, ſeu identitate cum relationibus, non multiplicatur virtualiter. Tertio, non datur duplex intellectus in Deo, alter abſolutus, & alter relatiuus, nec duplex voluntas: ergo nec duplex intelligere, alterum abſolutum, & alterum relatiuum, nec ſimiliter duplex volitio. Quarto: nam Paternitas ſub conceptu Paternitatis non eſt in linea intellectualitatis actiuæ: ergo nequit ratione ſui conſtituere intellectionem notionalem in linea intellectionis ab eſſentiali diſtinctam.

§. IV.

Argumentis occurritur.

40 *Arg. 1. ex D. Tho.* Contra iſtam concluſionem obijciunt contrarij Authores, primo D. Thom. qui pluribus in locis affirmat actus notionales à relationibus ſolo modo ſignificandi differre; ſic docet *in 1. diſt. 27. quæſt. 1. art. 1. ad 5. de Potentia quæſt. 2. art. 5. ad 8. quæſt. 10. art. 3. infra quæſt. 41. art. 1. ad 2. & alibi ſæpè*; verba D. Thom. in vltimo loco hæc ſunt: *Remoto igitur motu actio nihil aliud importat, quam ordinem originis, ſecundum quod à cauſa aliqua, vel principio procedit in id, quod eſt à principio: vnde cum in diuinis non ſit motus, actio perſonalis producentis perſonam nihil aliud eſt, quam habitudo principij ad perſonam, quæ eſt à principio, quæ quidem habitudines ſunt ipſæ relationes, vel notiones, &c.* Confirmatur hoc primo ex D. Thom. *quæſt. 9. de Potentia art. 9. ad 3.* *Confirm. 1.* illis verbis: *Nam potentia abſolutum quoddam eſt, & ideò non diſtinguitur in diuinis, ſicut nec bonitas, nec aliquod ſic dictum: generare vero, & generari in diuinis non ſignificant aliquid abſolutum, ſed ſolum relatiuum.* In quibus oppoſitam ſententiam docere conſtat primo, ex diſcrimine, quod inter potentiam generatiuam, & generationem conſtituit, quod prima aliquod abſolutum importat, generatio vero aliquid relatiuum; at potentia generatiua de connotato importat relationem: ergo generatio in recto importat illam, aliàs nullum inter vtrumque diſcrimen ſubſiſtet. Secundo, in eo quod aſſerit *generationem ſolum relationem importare*; at ſi in recto importat aliquod abſolutum, falſo diceretur importare ſolam relationem, cum id, quod in recto ingreditur ſit præcipuè importatum: ergo nullum in recto abſolutum importat.

41 *Confirm. 2.* Confirmatur ſecundo ex eodem D. Thom. *qu. 41. art. 5. ad 2.* quo intendebat probare potentiam generatiuam in diuinis ſignificare relationem in hunc modum arguendo: *In diuinis non differt poſſe, & agere; ſed generatio in diuinis ſignificat relationem: ergo, & potentia generandi.* Cui argumento his verbis reſpondet: *Ad ſecundum dicendum, quod ſicut eſt idem in diuinis potentia generandi cum generatione, ita eſſentia diuina cum generatione, & Paternitate eſt idem re, ſed non ratione*; ac ſi manifeſtè diceret, quod licet generatio in relatione adæquatè conſiſtat, quia tamen relatio à diuina eſſentia ſolum differt ratione, & generatio à potentia generatiua etiam ratione diſtinguitur: conſequens eſt, quod poſſit potentia generatiua importare aliquid abſolutum, & generatio aliquid reſpectiuum; at ſi D. Thom. ſentiret generationem non importare adæquatè, & in recto relationem, facilius argumento occurreret negando minorem, vel illam diſtinguendo: ergo ſentit generationem relationem importare in recto, & non in obliquo.

42 *Confirm. 3.* Denique confirmatur ex eodem D. Thoma *infra quæſt. 40. art. 9. ad 3.* vbi loquens de generatione actiua docet; non præintelligi ad proprietatem perſonalem Patris conſtitutiuam, quia ſignificatur vt progrediens à perſona Patris; at ſi generatio non identificaretur adæquatè cum relatione, ſed in aliquo abſoluto in recto conſiſteret, effugium illud neceſſarium non eſſet; cum per hoc ſolum, quod in recto importaret aliquid abſolutum, ſufficienter à conſtitutione perſonæ excluderetur: ergo ſentit D. Thomas proceſſionem actiuam eſſe idem cum relatione perſonali adæquatè.

43 *Prima primi teſtimonij explicatio.* Sed cum de mente D. Thomæ iam conſtet, non eſt à noſtra ſententia propter teſtimonia allegata recedendum. Ad argumentum ergo quidam ex noſtris reſpondent, loqui D. Thomam de actibus notionalibus ſecundum id, quod addunt ad actus eſſentiales, in quibus prout ſic ex his, quæ in actione creata inueniuntur, non remanet, niſi ſola relatio; cum namque in actione creata inueniantur ratio motus, realis egreſſus ab agente, & realis reſpectus ad terminum, & in actu notionali, nec motus, nec egreſſus reperiatur, ſed ſolum realis reſpectus, veriſſimum eſt, quod ex his, quæ in actione inueniuntur, nihil reperitur in actu notionali ſecundum id, quod addit ad actum eſſentialem, niſi ſola relatio; & ſic loquendo de huiuſmodi actibus, verum eſt etiam à relationibus ſolo modo ſigoificandi, ſeu ratione virtuali inadæquata differre.

Secunda explicatio præfertur. Sed melius reſpondetur, loqui D. Thomam de proceſſionibus diuinis quantum ad id, à quo nomen proceſſionis fuit impoſitum ad ſignificandum, non vero quoad rem ſignificatam: quia vt *ibi* docet D. Thomam proceſſio fuit impoſita ad ſignificandum ex motu, in quo realis ordo fundatur; & quia à proceſſionibus diuinis ſecluditur motus: hinc eſt, quod loquendo de proceſſione quantum ad id à quo nomen fuit impoſitum ad ſignificandum, non remaneat niſi relatio ſola: Ex parte namque rei ſignificatæ præter motum, & realem egreſſum, importatur in nomine actionis ratio vltimæ actualitatis, quæ in diuinis proceſſionibus inuenitur.

44 *Ad 1. & 2. confirmationē.* Ad primam confirmationem dicatur, non comparaſſe D. Th. potentiam generatiuam, prout hoc nomine ſignificatur, cum generatione, ſed prout ſignificatur nomine potentiæ, prout ſic autem verè ſubſiſtit diſcrimen à D. Th. aſſignatum: nam licet potentia generatiua ſub his vocibus relationem de connotato importet, ſub ratione autem potentiæ, nec in recto, nec de connotato illam dicit. Ad ſecundam dicatur, quod quia in hoc complexo *potentia generatiua* importatur potentia, quæ nec de connotato relationem dicit, & generatiua, quæ illam importat, vt vtriuſque partis complexi diſcrimen conſtitueret à generatione vſus fuit tradita ſolutione.

45 *Tertia confirmatio diluitur dupliciter.* Ad tertiam confirmationem dicatur primo, D. Thomam loqui de generatione, ſecundum quod addit ad actum eſſentialem, nempe relationem, non ſub conceptu referentis, nec ſub conceptu hypoſtaſis, ſed ſub alio conceptu; & quia ſub iſto concipitur à nobis vt egrediens à perſona, ideo nequit perſonam conſtituere, ſed illam conſtitutum ſupponere. Secundo, quod licet

poſſit

Digitized by Google

poſſit generatio à conſtitutione Patris in ratione perſonæ excludi, propterea quod in recto importat aliquod abſolutum: attamen D. Thomas vſus fuit alia ratione, non tanquam neceſſaria, ſed tanquam ſufficienti.

46 *Secundo arguitur.* Secundo ſic arguunt: nam ſecluſo motu ab actione non remanet niſi ſola relatio, vt docet D. Thomas verbis *ſuperius* allegatis: at à proceſſione diuina excluditur motus: ergo in illa non remanet niſi ſola relatio; & conſequenter generatio, & quæuis alia diuina proceſſio, in relatione adæquatè conſiſtit. *Reſpond. & inſtatur argumentum.* Ad hoc argumentum, quo ſe conuincunt quidam ex noſtris, Reſpondeo illud inſtando; tum in actione eſſentiali intellectus diuini, à quo motus ſecluditur, & tamen in illa non remanet ſola prædicamentalis relatio, ſed vera ratio actionis, & intellectionis: tum etiam in creatione actiua, à qua motum ſecludi neceſſarium eſt, & tamen non remanet in illa ſola relatio prædicamentalis, alias cum relatio in creatione fundata, ſit relatio rationis, in aliquo rationis actualis creatio conſiſteret, ſed remanet in illa vera ratio actionis immanentis in frequentiori, & vera Thomiſtarum ſententia *ſupra quæſt.* 25. Et *infrà quæſt.* 45. non ergo poteſt argumentum factum alicui ex Thomiſtis fauere, vt à noſtra ſententia declinent. Ad illud reſpondeo diſtinguendo maiorem: non remanet niſi ſola relatio ex his, quæ importat actio ex parte rei ſignificatæ, nego maiorem: ex his, quæ importat quantum ad id, à quo nomen actionis fuit impoſitum ad ſignificandum, concedo maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam. Quæ ſolutio conſtat ex dictis inter ſoluendum primum argumentum.

47 *Tertio arg.* Tertio ſic objiciunt, de conceptu generationis eſt, vt pro quocanque ſigno intelligatur ſubiecto competere, ipſum exercite generans conſtitnat; at Paternitas nequit intelligi Patri conneniens, quin intelligatur exercite generans, vt per ſe manifeſtum videtur, omnis autem alia formalitas intelligi poteſt Patri conueniens, quin exercite generans concipiatur; cum abſoluta ſit, & abſoluta notionalia præcedant: ergo Paternitatis ratione ſui eſt generatio actiua, abſque aliqua alia formalitate ingrediente formaliter eius conſtitutionem; & conſequenter quæuis alia actiua proceſſio cum relatione principij adæquatè identificatur.

48 *Reſp.* Reſpondeo conceſſa maiori, diſtinguendo minorem: quin intelligatur exereite generans ratione Paternitatis præciſè, nego minotem: ratione illius vt modificantis, & complentis formam, concedo minorem, & nego conſequentiam. Pro cuius maiori intelligentia aduerto Paternitatem ſub conceptu Paternitatis nec formaliter, nec completiuè Patrem generantem conſtituere, ſed ipſum generantem ſupponere iuxta *inferius* dicenda, dum de conſtitutione perſonarum agamus, eo quod prout ſic ſupra generationem fundari intelligitur, Paternitas etiam ſub conceptu formæ hypoſtaticæ, ſub quo Patrem in ratione perſonæ conſtituit, non conſtituit ipſum generantem exercite; eo quod prius à nobis cum fundamento in re intelligitur eſſe, quam producere, prius namque eſt eſſe, quam operari. Eſt ergo alia formalitas in Paternitate, qua reſpicit filium vt genitum, & ſub iſta conſtituit Patrem generantem, non vt forma, ſeu ratio formalis, ſed vt quaſi modus complens formam, ſeu rationem formalem, quæ forma, ſeu formalis ratio eſt actus intellectus, non abſolutè, ſed prout Patris tantum; ſic autem conceptus actus intelligendi non poteſt intelligi Patri conueniens, quin actu exercitè generans concipiatur; nam licet abſoluta ſint priora notionalibus abſolutè conſiderata, abſoluta tamen vt modificata per relationem non ſunt priora notionalibus, & relatiuis; ac proinde licet actus intelligendi, vt huic Deo conuenit, prior ſit notionalibus, actus tamen non eſt prior illis, & hoc ſecundo modo, non autem primo, rationem generationis actu ſortitur.

49 *Inſtabis primo.* Sed inſtabis primo: intellectio eſſentialis ſub conceptu abſoluto intelligitur conueniens huic Deo, quin ipſum generantem conſtituat: ergo ſi Patrem generantem conſtituit, non eſt ratione abſoluti, quod dicit, ſed ratione ſuperadditæ relationis, qua trahitur ad eſſe Patris; & conſequenter relatio ipſa erit ratio formalis conſtituendi Patrem generante, & non abſoluta intellectio. *Secundo.* Secundo. Pater pro priori, quo intelligitur in ratione perſonæ, concipitur intelligens intellectione eſſentiali; & tamen non concipitur pro illo priori generans; cum generatio perſonam conſtitutam ſupponat: ergo intellectio etiam prout paternitate modificata non conſtituit Patrem generantem. *Tertio.* Tertio, intellectio prout modificata Paternitate eſt principium *quo* proximum generationis verbi, vt fatentur contra Scotum multi Thomiſtæ: ergo ipſa pront ſic non eſt generatio actualis; cum principium actionis, ſaltim virtualiter debeat ab illa diſtingui.

50 *Reſpond. ad primã inſtantiã.* Reſpondetur ad primam obiectionem conceſſo antecedenti, diſtinguendo conſequens: ratione relationis, vt complementi formæ, concedo conſequentiam: ratione illius vt formæ, nego conſequentiam. Et inſto argumentum in potentia generatiua Patris, quæ in intellectu conſiſtit modificato paternitate non ipſa paternitate, vt poſtea probabimus, & plures ex contrarijs fatentur; & tamen vt paternitatem præcedit, non conſtituit Deum potentem generare, ſed relatione modificatus, quin ex hoc inferatur relatione eſſe potentiam, ſed ſolum complementum potentiæ. *Ad 2.* Ad ſecundam conceſſa maiori, & minori, diſtinguendum eſt conſequens: prout modificata paternitate vt forma hypoſtatica, concedo conſequentiam: prout illa modificata ſub alio conceptu, nego conſequentiam. Quod ſi inquiras, quis ſit iſte conceptu? Reſpondeo eſſe ipſiſſimum, ſub quo aduerſarij relatione aſſerunt eſſe generationem: iſtum enim dicimus non generationis rationem ſortiti, ſed complementi formæ, in qua vt ex illo completa generatio conſiſtit. *Ad 3.* Ad tertiam diſtinguo antecedens: eſt principium *quo* proximum termini generationis, & eiuſdem terminatiuè, concedo antecedens: generationis ratione ſui formaliter, nego antecedens, & nego conſequentiam: Et licet principium *quo* termini debeat eſſe principium actionis productiuæ, quando eſt principium ab actione diſtinctum, ſecus autem quando eſt principium indiſtinctum ab illa, qualiter in præſenti contingit, ſicut in actu, quo habitus cauſatur, conſpicitur; iſte namque eſt principium *quo* habitus, non actionis, qua cauſatur habitus; quia eſt ipſa cauſatio.

51 *Quarto arg.* Quarto objiciunt; ſic comparatur proceſſio actiua ad perſonam producentem, ſicut paſſiua ad perſonam productam; ſed paſſiua proceſſio, v. g. filij in filiatione adæquatè conſiſtit: ergo proceſſio actiua, vel generatio, adæquatè conſiſtit in Paternitate. Maior conſtans videtur: Minor autem probatur; nam filiatio determinat filium taliter ad eſſe producti, vt nec eſſe, nec intelligi poſſit in ipſo, quin ſit, & intelligatur paſſiuè productus, quod nulli alteri formalitati, quæ eſt in illo, poteſt conuenire: ergo filiatio ratione ſui eſt natiuitas, ſeu proceſſio paſſiua filij.

52 *Varij modi dicendi.* Ad hoc argumentum non vno modo reſpondetur ab Authoribus noſtræ ſententiæ; quidam enim concedentes minorem, negant maiorem. Ita Granados *vbi ſupra ſolutione* 5. Alij maiori conceſſa, negant minorem, & dicunt, quod ſicut actio intelligi, prout in Patre, eſt generatio actiua, ita idem actus prout in Filio, eſt origo paſſiua: vnde in vtraque relatio ingreditur, non vt forma, ſed tantum complementum formæ. Ita Zumel relatus à Granados *vbi ſupra.* Quod in D. Thoma videtur fundamentum habere *quæſt. 9. de Potentia art. 9. ad* 3. illis verbis: *Eadem enim potentia eſt Patris, & Filij, per quam & Pater generat, & Filius generatur*: ergo etiam idem erit actus, quo Pater actu generat, & quo filius actu generatur: ac proinde ſi actus, quo Pater generat, eſt actus intellectus, prout in Patre, idem intellectus, prout in Filio, erit, quo generatur; & conſequenter generatio paſſiua.

53 *Iudicium de his modis dicendi, & argumenti ſolutio.* Ex his modis dicendi primus eſt parum conſequens ad doctrinam, quam nobiſcum tenet Granados. Quod probo: nam Patrem producere Filium eſt ipſum intelligere, vt modificatum Paternitate, vt prædictus Author fatetur: ergo Verbum à Patre produci eſt paſſiuè intelligi, vt modificatum filiatione; Pater namque vt actiuè intelligens ad paſſiuè intellectum terminari debet. Tunc vltra: ergo id, quod eſt ratio vt intelligatur vt filiatione modificatum, erit ratio paſſiuæ productionis; at ratio terminandi intellectionem in Filio non eſt relatiua, ſed abſoluta: ergo hoc abſolutum, vt relatiuè modificatum, erit ratio paſſiuæ productionis. Ex quibus infero ſecundum modum dicendi eſſe verum, ſi in Deo non diſtinguantur intelligere, & intelligi, adhuc virtualiter falſum autem ſi virtualiter diſcriminentur. Quod patet: nam paſſiuum intelligi, vt modificatum filiatione, eſt paſſiua proceſſio: ergo ſi intelligi ab intelligere non diſtinguitur virtualiter, actio intelligendi vt in Filio erit paſſiua proceſſio, ſecus autem ſi diſtinguantur. Ad argumentum ergo conceſſa maiori, nego minorem: ad eius probationem, diſtinguo antecedens: quin ſit, & intelligatur paſſiuè productus, ratione filiationis vt formæ, nego antecedens: ratione illius vt complementi formæ, conceſſo antecedens, & nego conſequentiam. Quæ ſolutio conſtat ex dictis inter ſoluendam tertiam obiectionem.

54 *Denique arguitur.* Denique objiciunt: generatio eſt ratio diſtinguendi Patrem à Filio; at ſola relatio eſt ratio diſtinguendi in diuinis: ergo ſola relatio eſt generatio, & idem erit de quauis alia productione actiua. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem probatur primo ex D. Thom. *quæſt. 2. de Potentia art. 2. ad* 1. illis verbis: *Generans quidem per generationem diſtinguitur à genito: cum nulla res generet ſe ipſam; ſed id, quo generans generat, non diſtinguitur, ſed eſt commune vtrique: vnde non oportet naturam diſtingui, ſicut nec potentia generandi; cum potentia ſit principium* vt quo. Secundo probatur ratione in præallegatis verbis contenta; nihil enim poteſt generare ſe ipſum: ergo generans, per generationem realiter à genito diſtinguitur: ſicut quia nihil poteſt ad ſe ipſum referri, relatum; per relationem à correlatiuo diſtinguitur.

55 *Reſp.* Ad hoc argumentum reſpondeo illud prius inſtando in potentia generatiua; non enim valet iſta conſequentia *productiuum à producibili realiter debet diſtingui: ergo potentia productiua eſt ſe ſola ratio diſtinguendi*; cum antecedens veriſſimum ſit conſequens autem falſum in omnium Thomiſtarum ſententia, & in ſenten-

Digitized by Google

ſententia, multorum contra quos diſputamus; cum potentiam productiuam importare in recto aliquod abſolutum fateantur: pari ergo ratione non valet, *producens debet realiter à producto diſtingui: ergo productio eſt ſe ſola ratio diſtinguendi*; ſed ad ſummum infertur, quod ſecundum aliquod ſui ſit ratio diſtinguendi; & conſequenter, quod ſecundum debeat realiter à producto diſtingui, quod libenter fatemur.

56 *Triplex inſtātiā.* Sed oppones primo; generatio v. g. eſt omnino ſimplex: ergo vel eſt ratio diſtinguendi ſe tota, vel ſub nulla ratione. Secundo: nam iuxta hanc ſolutionem, nullum inter potentiam generatiuam, & generationem diſcrimen ſubſiſtit, quantum ad hoc, quod eſt diſtinctionem tribuere: cum vtraque illam præſtet ſecundum aliquod ſui, & neutra ſe tota ſit ratio diſtinguendi; at D. Thom. aliquod diſcrimen conſtituit: ergo erit, quod generatio ſe tota ſit ratio diſtinguendi, ſecus autem potentia generatiua. Tertio: nam quia relatio eſt ratio diſtinguendi, ſe tota differt à correlatione oppoſita ſibi: ergo ſi generatio eſt ratio diſtinguendi perſonas, ſe tota debet diſcriminari à genito. *Reſp. ad 1. inſtantiam.* Reſpondeo ad primam obiectionem diſtinguendo antecedens: ſimplicitate compoſitioni oppoſita, concedo antecedens: oppoſita conſtitutioni ex multis virtualiter inter ſe diſtinctis, nego antecedens, & nego conſequentiam; quia vt ſub vna ratione diſtinguat, & non ſub alia, ſufficit conſtitui ex duabus rationibus diſtinctis inter ſe virtualiter. *Ad 2.* Ad ſecundam, nego maiorem: nam in nomine potentiæ generatiuæ, importatur potentia, quæ non diſtinguit, nec ratione ſui, nec ratione alienius à ſe connotati, & ly *generatiua*, quæ ratione connotati diſtinguit: generatio autem cum nomen incomplexum ſit, non importat aliquid ratione connotati non diſtinguens. *Ad 3.* Ad tertiam diſtinguo antecedens: quia eſt ratio diſtinguendi ſe tota, differt ſe tota, concedo antecedens: præciſè quia eſt ratio diſtinguendi, differt ſe tota, nego antecedens, & conſequentiam: ratio autem cur generatio ſe tota non diſtinguat, bene tamen relatio, eſt: quia ad perfectionem agentis ſpectat identificare ſibi terminum nedum in principio remoto, nec in proximo vtcumque, ſed in proximo vt in vltima actualitate conſtituto, vt *ſupra* arguebamus.

§. V.

Statuitur Tertia concluſio.

57 *Tertia concluſio.* TErtia concluſio. *Proceſſio actiua, qua Verbum procedit, non eſt actus æquo ab intellectione diſtinctus, ſed eſt intellectio, vt modificata paternitate.* Id ipſum, quod de actione, qua Verbum procedit, aſſerimus, intelligendum eſt de proceſſione Spiritus Sancti, quod nempè non diſtinguatur ex æquo ab actu volendi, ſed eſt volitio eſſentialis modificata relatione ſpiratoris, quæ primæ, & ſecundæ perſonæ eſt communis, & eiuſdem rationis. *Probatur ſecunda pars.* Et quidem ſecundam concluſionis partem, ſcilicet, quod non conſiſtat in actu intellectionis præciſè, ſed vt modificato Paternitate, conuincunt euidenter Scoti argumenta, nec ab aliquo poteſt negari, etenim intellectio eſſentialis eſt toti Trinitati communis; at dictio, qua Verbum producitur, non eſt communis tribus perſonis, ſed eſt propria Patris; cum nec Verbum dicat, ſeu producat Verbum, nec Spiritus Sanctus: ergo non conſiſtit in intellectione eſſentiali præciſè, ſed aliquid aliud illius formalem conſtitutionem ingreditur, quod in nullo alio poteſt, quam in Paternitate conſiſtere.

58 *Prima pars concluſionis prob. 1.* Primam autem concluſionis partem, quam negat Scotus, probant aliqui ex Anſelmo in Monologio *cap.* 34. illis verbis: *Idem eſt ſummo Spiritui ſcire, quod intelligere, ſiue dicere*: ergo dicere eſt formaliter intellectio, & conſequenter non eſt actus ex æquo ab intellectione diſtinctus. Anſelmus tamen his verbis nobis non fauet: nam iuxta D. Thom. *infra quæſt.* 37. *art.* 1. *ad* 2. Anſelmus ibi impropriè accipit *dicere* quo *intelligere*. Probatur igitur noſtra concluſio primo: nam iuxta D. Thom. verbum eſt intellectionis terminus: ita expreſsè docet de veritate *quæſt.* 4. *art.* 2. *de potentia quæſt.* 34. *art.* 1. *ad* 2. *&* 4. *Contra Gentes cap.* 11. his verbis: *Eſt autem de ratione interioris verbi, quod procedat ab intelligente, ſecundum ſuum intelligere; cum ſit quaſi terminus intellectualis operationis*: at Verbum eſt terminus dictionis: ergo dictio formaliter eſt intellectio.

59 *Dices.* Dices, eſſe terminum intellectionis, vt principij, & dictionis, vt actionis cauſatiuæ; ac proinde non ſequitur ex eo quod ſit terminus dictionis, quod dictio formaliter ſit intellectio; cum diuerſimodè ab vtroque procedat. *Sed contra.* Sed contra; nam ſi ſolum hoc modo. Verbum eſſet terminus intellectionis prout principij, non vero vt actionis, ſeu cauſalitatis, dicere in nobis, non ſignificaret vllo modo intelligere; cum nomen actionis non ſignificet eius principium; at dictio in nobis ſignificat intelligere, exprimens Verbum iuxta D. Thomam *quæſt.* 9. *de veritate art.* 2. *ad* 5. ibi: *In nobis dicere, non ſolum ſignificat intelligere, ſed intelligere cum hoc, quod eſt ex ſe exprimere aliquam conceptionem*: ergo Verbum non eſt terminus intellectionis, præciſè vt principij à quo procedit, ſed etiam vt actionis, ſeu cauſalitatis; & conſequenter dictio diuina per quam Verbum procedit, non erit actus ab intellectione ex æquo diſtinctus, ſed erit intellectio formaliter.

Secundo ſuadetur; omnis actus intellectus, eſt formaliter intellectio, at dictio eſt actus intellectus diuini, vt contra Durandum fatetur communis Theologorum conſenſus: ergo dictio, ſeu proceſſio actiua, qua Verbum procedit, eſt intellectio formaliter: & conſequenter non eſt actus ex æquo ab intellectione diſtinctus. Conſecutio cum minori tenet. Maior autem probatur: tum, nam omnis actus intellectus eſt immaterialis immaterialitate primæ potentiæ in linea intellectiua; at iſtam immaterialitatem, ratio apprehenſiui ſubſequitur, vt docetur à Theologis *ſupra quæſt.* 14. *art.* 1. ergo omnis actus intellectus eſt formaliter apprehenſiuus; ac proinde intellectio. Secundo: actus, qui intellectio non ſit, ſufficit ad ſpecificandam potentiam ex æquo ab intellectiua diſtinctam: ergo omnis actus intellectus eſt intellectio formaliter. Conſequentia tenet, & antecedens probo; etenim non ob aliam rationem volitio ſpecificat potentiam ab intellectu diſtinctam; nempe intellectiuam, niſi, quia formaliter intellectio non eſt: ergo omnis actus, qui intellectio non ſit, ſpecificare valebit potentiam, non minus quam voluntas, diſtinctam. 60 *Secundo prob. concluſio.*

Confirmatur primo: nam iuxta Scotum, dictio, qua diuinum Verbum producitur, nec eſt propter intellectionem, nec ex illa procedit: ergo nullum ordinem habet ad intellectionem; at actus ex æquo diſtincti non ſubordinati inter ſe, nec ordinati ad aliquam rationem communem ad eandem potentiam pertinere non poſſunt: ergo eo ipſo, quod dictio non ſit intellectio formaliter, qualiter à Scoto ſtatuitur, actus intellectus non erit, ſed actus potentiæ ex æquo ab intellectiua diſtinctæ, quod ab abſurdum. Confirmatur ſecundo, & præcluditur euaſio, qua poterat ad argumentum factum occurri; nam licet dictio ſit intellectione poſteriori, vt fatetur Scotus, & etiam ſi ab illa tanquam à principio procedat, vt alij ex Auctoribus contrarijs cenſent, non ſufficit vt ab eadem potentia, à qua intellectio, procedat: ergo niſi fateantur eſſe intellectionem formaliter, ſaluare non poſſunt eſſe actum potentiæ intellectiuæ. Probo antecedens; nam in omnium ſententia, volitio intellectionem ſupponit; nihil enim volitum, quin præcognitum, & ab illa dependet, vt à principio, quo effectiuo, vt aliqui volunt, vel ſaltim tanquam à neceſſaria conditione, vt omnes fatentur; & tamen poſterioritas iſta ſeu dependentia, non ſufficit vt ab eadem potentia, intellectio, & volitio procedant: ergo quod dictio ſit intellectione poſterior, vel ab illa dependeat, ſufficiens non eſt, vt ad eandem potentiam pertineant, & conſequenter eo ipſo, quod dictio ſit actus intellectus, debet eſſe intellectio formaliter. 61 *Conf.* 1. *Conf.* 2.

Denique confirmatur: nam etiam ſi dictio eſſet propter intellectionem, id non ſufficeret, vt ab eadem potentia à qua intellectio procederet: ergo vt ab intellectu procedat debet eſſe intellectio. Conſequentia eſt bona, & antecedens probo; productio namque ſpeciei impreſſæ, qua primo intellectus fecundus redditur ad intelligendum, pertinet ad potentiam ab intellectu poſſibili diſtinctam, vt multi ex aduerſarijs fatentur; quia intellectio non eſt; & tamen ad intellectionem ordinatur: ergo ordinatio productionis Verbi ad intellectionem, dummodo intellectio non ſit, non ſufficit, vt ad eandem potentiam cum intellectione pertineat. Nec ſufficit dicere ideò actum productiuum ſpeciei petere diuerſam potentiam; quia ſpecies impreſſa eſt intellectionis principium, Verbum autem eſt terminus, ſeu obiectum, in quo intellectio contemplatur obiectum, & idcirco diſparem eſſe inter vtrumque actum rationem. Nam in contrarium obſtat primo, quod ſi vterque actus ad intellectionem ordinatur, quod terminus vnius principium ſit, & alterius obiectum *in quo* reſpectu intellectionis, nullius eſt momenti, vt alter illorum cum intellectione in reſpicientia eiuſdem potentiæ conueniat, & alius diuerſam potentiam expoſcat. Secundo: nam intellectus poſſibilis ſemel per ſpeciem fecundus poteſt per proprium actum, tertiam ſpeciem impreſſam elicere, vt ex ſpeciebus montis, & auri; & tamen ſpecies iſta ab intellectu poſſibili elicita, eſt intellectionis principium: ergo quod actus, quo primo rerum ſpecies cauſantur ad intellectum poſſibilem non pertineant, non ideo eſt, quia ſpecies impreſſa eſt intellectionis principium, ſed quia intellectio non ſunt. 62 *Conf.* 3. *Euaſio præcluditur.*

Tertio ſuadetur, reſpectus ad terminos ordinatè ſe habentes, non ſufficiunt actus ex æquo diſtinctos conſtituere, at reſpectus ad Verbum, vt terminum productum, in quo dictio conſiſtit, & reſpectus ad Verbum cognitum, in quo conſiſtit intellectio ſunt terminos ordinatè ſe habentes: ergo non ſufficiunt, adæquatè dictionem ab intellectione diſcriminare: & conſequenter dictio non erit actus ex æquo ab intellectione diſtinctus, ſed forma formaliter intellectio. Diſcurſus tenet. Maior eſt certa; nam vna, & eadem actio poteſt duplicem terminum producere, vnum primario, & alium ſecundario, vt conſtat in actione, qua eſſentia producitur, ſecundario terminata ad paſſiones. Et vna actio indiſtincta poteſt ad duo obiecta terminari, primario 63 *Tertio prob. concluſio.*

ad

Digitized by Google

ad vnum, & ſecundario ad aliud, vt conſtat in viſione beatificata terminata ad Deum primario & ſecundario ad creaturas: ergo termini ordinatè ſe habentes non ſpecificant actiones ex æquo diſtinctas. Minorem autem probo primo ex D. Tho. *infra quæſt. 34. art. 1. ad 2.* illis verbis: *Dicere importat principaliter habitudinem ad Verbum conceptum; ſed mediante Verbo importat habitudinem ad rem intellectam, quæ in Verbo prolato manifeſtatur intelligenti*: ergo ex mente D. Tho. Verbum, & res intellecta ordinatè ſe habent in terminãdo habitudinem dictionis, & intellectionis. Secundo: nam reſpectus terminatus ad Verbum non ſiſtit in illo, ſed tranſit ad rem intellectam: cum Verbum ſit eſſentialis repræſentatio obiecti: ergo obiectum intellectum, & Verbum ordinatè ſe habent.

64 *Dices.* Dices, reſpectum ad Verbum tranſire ad rem intellectam medio; cum autem Verbum ſit repræſentatio obiecti, non poteſt ad illud vt intellectum tranſire, ſed ſolum vt ad obiectum repræſentatum, vt autem tranſitus ille conſtitueret dictionem in ratione intellectionis, deberet eſſe ad obiectum vt cognitum, & non ſolum vt repræſentatum: ac proinde etſi obiectum terminans vt repræſentatum, & Verbum productum ordinatè ſe habeant: ſecus autem obiectum vt intellectum, qua ratione comparatur ad intellectionem.

Sed contra. Sed contra: nam Verbum non ſolum habet repræſentare obiectum, ſed etiam illud conſtituere intellectum terminatiuè, vtpote cum ſit vltima actualitas lineæ intelligibilis paſſiuæ, cuius exercitium eſt obiectum conſtituere terminatiuè paſſiuæ intellectum, ſicut exercitium vltimæ actualitatis in linea intelligibili actiua eſt conſtituere principium intelligens: ergo reſpectus dictionis ad Verbum tranſit ad obiectum vt terminatiuè intellectum; & conſequenter obiectum vt intellectum, qua ratione intellectionem terminat, & Verbum productum, ſunt termini ordinatè ſe habentes.

65 *Denique prob. concluſio.* Denique principaliter ſuadetur concluſio: ſi namque dictio non eſſet intellectio formaliter, ſed actus ex æquo ab intellectione diſtinctus, ſequeretur eſſe actum identificatum cum Verbo producto; at hoc repugnat communis Theologorum conſenſus: ergo dictio eſt intellectio formaliter. Probo ſequelam ad hominem contra Auctores contrarios: etenim quia Deus non cauſat creaturas per actionem, quæ ſit intellectio in illorum ſententia, actio, qua creaturas cauſat, eſt identificata cum illis, & non manens in Deo, vt ipſi fatentur: ergo ſi actio, qua Pater Verbum producit, non eſt intellectio formaliter, erit actio identificata cum Verbo producto.

66 *Dices.* Dices, eſſe longum diſcrimen conſiſtens in eo, quod Deus cauſat creaturas per actionem tranſeuntem, hæc autem ſubiectatur in paſſo, non in agente; & idcirco actio, qua creaturas cauſat, identificantur cum termino; cæterum actio, qua Verbum producit, tranſiens non eſt, & conſequenter debet cum Patre producente, & non Verbo identificari.

Sed contra. Sed contra: nam ſemel conceſſo non repugnare Deo agere per actionem, quæ formaliter intellectio non ſit, & actionem identificatam cum termino extrinſeco, vel in illo receptum, cur repugnabit illi agere per actionem identificatam cum termino intraneo, & eiuſdem naturæ, quæ immanens tunc dicetur; quia identificatur cum termino intra Patrem manente, ratione identitatis cum illo in natura. Certe nulla vel apparens ratio poterit aſſignari: ne ergo in hoc inconueniens incidant contrarij auctores fateri tenentur dictionem eſſe intellectionem formaliter, & non actum ex æquo ab intellectione diſtinctum.

§. VI.

Obiectionibus occurritur.

67 *Arg. 1.* IN contrarium obijciunt contrarij Auctores primo: actus, quorum termini, & modi tendendi ſunt diſtincti, ex æquo diſtinguuntur; at dictio, & intellectio reſpiciunt diſtinctos terminos, prima Verbum productum, ſecunda, obiectum cognitum, gaudentque modis tendendi diſtinctio; dictio namque reſpicit Verbum ipſum producendo; intellectio vero ſuum obiectum per modum contemplationis ipſum non producendo: ergo diſtinguitur ex æquo; & conſequenter dictio non eſt intellectio formaliter. *Reſpond.* Reſpondeo diſtinguendo maiorem: ſi diſtinctio terminorum, & modi tendendi formalis ſit, concedo maiorem: ſi materialis tantum, nego maiorem: & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam cum termini dictionis, & intellectionis cum ordine primarij, & ſecundarij ſe habeant, tota illorum diſtinctio, & modi in illum tendendi, materialis eſt. *Inſtatur arg.* Inſtoque argumentum; tum in intellectu, in quo ratio dictiui, ſeu productiui Verbi, & ratio intellectiui inueniuntur, non obſtante diuerſitate terminorum, & modi tendendi; quia propter illorum ordinem eſt materialis. Tum etiam in reſpectu productiui reſpectu creaturarum, & ratione intellectiui, quę in eodem actu diuini intellectus abſque diſtinctione formali inueniuntur, eo quod ordinatè ad obiectum intellectum, & terminum productum comparatur.

68 *Oppones 1.* Oppones primo, ſequi ex hac ſolutione diuinam cognitionem terminari ad Verbum primario, & ratione illius ad diuinam eſſentiam: conſequens eſt falſum; cum cognitio, vtpote Verbi productio, & eiuſdem principium, prior ſit Verbo producto: ergo ſolutio data eſt nulla. Patet ſequela; quia iuxta Diuum Thomam dictio principaliter dicit ordinem ad Verbum productum, & mediante Verbo ad rem intellectam: ergo ſi cognitio eſſentialis eſt dictio debet prius Verbum reſpicere, & mediante Verbo rem in illo intellectam. *Secundo.* Secundo, dictio prout dictio terminatur ad rem intellectam mediante Verbo, & ratione illius, & intellectio eſſentialis in Deo ad diuinam eſſentiam ratione ſui immediate: ergo formales termini dictionis, & intellectionis diuinæ, ſunt diſtincti formaliter.

Reſp. ad 1. inſtantiam. Reſpondeo ad primam replicam negando ſequelam: ad cuius probationem dicatur, D. Thomam intelligendum de dictione creata abſolutè, ſcilicet, quod principaliter importet ordinem ad Verbum productum; quia cum intellectio creata ſub terminatione ad obiectum Verbum neceſſario ſupponat; quia in illo, & ratione illius contemplatur obiectum, & idcirco non ex fœcunditate, ſed ex neceſſitate producit illud: fit conſequens, quod prius debeat terminari ad Verbum, & mediante Verbo da rem intellectam: & de dictione diuina non abſolutè, ſed ſolum ſecundum id quod addit ad intellectionem eſſentialem, cuius ratio eſt: nam cum Verbum diuinum non producatur ex neceſſitate, ſed fœcunditate naturæ, & ex cognitione eſſentiæ, & Trinitatis procedat, fit conſequens, quod in diuina dictione prior ſit terminatio ad eſſentiam vt cognitam, quam terminatio ad Verbum vt productum; ſecundum id tamen, quod addit ad intellectionem eſſentialem prius ad Verbum, quam ad obiectum cognitum terminatur.

69 *Ad 2.* Ad ſecundam diſtinguo antecedens: ly *prout dictio* reduplicante conceptum adæquatum dictionis diuinæ, nego antecedens: reduplicante conceptum eius inadæquatum, concedo antecedens: & conceſſa ſecunda antecedentis parte, nego conſequentiam: ſicuti non valet, *relatio ſub conceptu inhærentis reſpicit ſubiectam ratione ſui, & ſub conceptum referentis reſpicit terminum: ergo diuerſis reſpectibilus reſpicit vtrumque*; nam licet ſub inadæquato conceptu inhærentis ſubiectum reſpiciat præciſiuè explicite in illo ſiſtendo, adæquatè tamen inſpecta relatio ſubiectum reſpicit in ordine ad terminum; ita ſimiliter licet inadæquatus conceptus diuinæ dictionia reſpiciat Verbum ratione ſui; quia tamen ſub alio conceptu reſpicit diuinam eſſentiam, & ratione illius Verbum attingit conſequens fit, quod reſpectus illi non multiplicent actus, ſed vnus, & idem ad vtrumque terminetur.

70 *Arg. 3.* Obijciunt ſunt ſecundo: dictio intellectus creati non eſt intellectio formaliter: ergo nec diuina dictio. Conſequentia tenet: antecedens autem probatur: tum, quia dictio ſub conceptu dictionis non terminatur ad rem intellectam, aliàs dictam denominaret illam, & ab intellectu productam, quod eſt falſum; at ſi eſſet formaliter intellectio ad rem intellectam terminari deberet: ergo non eſt intellectio formaliter. Tum etiam; nam dictio creata eſt prior intellectione: prius eſt enim verbum produci, quod fit per dictionem, quam verbum intelligi, quod ab intellectione præſtatur; cum ad hoc producatur vt intellectus in illo contempletur obiectum; at id, quod eſt prius, non claudit poſteſterius eius formaliter: ergo dictio intellectus creati non eſt formaliter intellectio.

71 *Reſpond.* Reſpondeo negando antecedens, ad primam probationem diſtinguo maiorem: ſub inadæquato conceptu dictionis, concedo maiorem: ſub adæquato, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam; nec ſequitur rem intellectam denominari dictam eo modo, quo dicitur verbum, hoc eſt ab intellectu productum; quia ad hoc requirebatur, quod ſub expreſſo, & inadæquato conceptu dictionis, ad rem intellectam terminaretur; poteſt tamen res intellecta dicta denominari, hoc eſt verbo dicto repræſentata, & mediante illo intellecta, qua ratione docet D. Thomas infra *quæſt. 34. art. 1. ad tertium*, quamlibet diuinam perſonam poſſe dictam appellari ideſt in verbo intellectam. Ad ſecundam probationem diſtinguo maiorem: dictio vt dictio adæquatè concepta, nego maiorem: concepta inadæquatè, concedo maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam; nam licet perſonalitas diuina ſub ratione hypoſtaſis prior ſit relatione ſub conceptu referentis, quia tamen conceptus ille prior eſt inadæquatus perſonalitati, non ſequitur relationem non eſſe formaliter: in relatione creata etiam exemplum habemus in qua prior eſt reſpicientia ſubiecti, quam, correlatiui, ſeu termini; & tamen, quia conceptus ille inadæquatus eſt, non infertur ſub illo relationem non eſſe. Et ratio eſt; quia poteſt optimè vna, & eadem forma duplicem inadæquatum conceptum habere, ſub quorum vno munus exerceat, quod ſit prius eadem forma ſecundum quod aliud exercet, & ita in dictione creata contingit, quæ ſub inadæquato conceptu exercet munus productionis verbi, & ſub alio contemplationis quorum illud hoc ſecundum munus præcedit, quin liceat colligere intellectionem formaliter non eſſe.

Digitized by Google

§. Vltimus.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

72 *Infertur ex dictis primo.* EX dictis infero duplex diſcrimen inter dictionem intellectus creati, & dictionem diuinam. Primum eſt, quod in illa ordo ad verbum productum eſt prior ordine ad obiectum intellectum, eo quod non niſi in illo, & ratione illius poteſt ad obiectum terminari; dictio autem diuina prius intelligitur terminata ad obiectum ſub ratione intellectionis, quam ad verbum vt productum, eo quod verbum neceſſarium non eſt, vt in illo, & ratione illius ad obiectum terminetur; imo verbum ex cognitione eſſentiæ, & Trinitatis procedit vt poſtea videbimus. Secundum diſcrimen, quod inter vtramque inuenitur, eſt, quod dictio creata comparatur ad intellectionem vt ſic, vt ſpecies ad genus, dictio autem diuina non ita, ſed ſicut res cum modo ad rem ſine modo. Primum conſtat, dictio namque ab intellectione verbum non producente eſſentialiter differt, & cum illa vniuocè conuenit in ratione intellectionis: ergo hæc ad illam comparatur vt genus ad ſpeciem.

73 *Secundū diſcrimen prob.* Secundum manifeſtè probatur: intellectio namque diuina non multiplicatur virtualiter intra lineam intellectionis, pœnes intellectionem notionalem, & intellectionem eſſentialem; cum modus ſuperadditus, nempè relatio, extra lineam intellectionis ſit: ergo dictio ad intellectionem diuinam non comparatur, ſicut inferior in linea intellectionis; aliàs illi ſuperaddit modum prædictum: ergo differt ab illa ſicut res cum modo à re ſine modo. Ratio autem cur dictio creata ab intellectione non productiua verbi differat in linea intellectionis, ſecus autem dictio increata à diuina intellectione, eſt: nam intellectio productiua verbi habet obiectum diſtinctum ab intellectione verbum non producente; cum prima circa obiectum creatum, ſecunda vero circa obiectum increatum verſetur, & ideo differunt in linea intellectionis: cæterum diuina intellectio habet idem obiectum formale, nempè immaterialitatem diuinam, & diuinam eſſentiam, & ideo intra lineam intellectionis non diſtinguitur eſſentialiter.

74 *Infertur ſecundo. Prob.* Et ex his infero ſecundo, diſcrimen eſſentiale inter dictionem increatam, & creatam intellectionem non producentem verbum, non prouenire ex conceptu producentis conuenientis vni, & non alteri, ſed ex diuerſitate obiectorum. Quod patet: nam demus circa idem obiectum creatum poſſe intellectum verſari producendo verbum, & illud intelligendo ſine verbo producto; tunc caſus cognitio producens verbum à cognitione verbum non producente non diſtingueretur eſſentialiter; nam licet vna terminaretur ad rem prout in verbo, & altera ad rem in ſe ipſa, verbum autem, & obiectum ſunt eiuſdem immaterialitatis; ac proinde obiectum vtriuſque formale idem eſſet formaliter, cum quo eſſentiale diſcrimen inter vtramque ſubſiſtere nequit; & tamen tunc differrent pænes producere, & non producere verbum: ergo quod dictio verbum producens ab intellectione illud non producente eſſentialiter diſtinguatur, non prouenit ex ratione productionis vni conuenienti, & non alteri, ſed ex diuerſitate obiectorum iam explicata.

75 *Denique infertur.* Denique infero, proceſſiones actiuas eſſe verè, & propriè actiones vitales immanentes. Quod inſinuare videtur D. Thomas *in omnibus articulis huius quæſtionis*, in quibus abſolutè, & non cum addito diminuente, actiones immanentes vocat iſtas proceſſiones. Probatur nam ſunt formaliter actus intelligendi, & volendi; at in iſtis vera ratio actionis vitalis ſaluatur; cum illis verè, & propriè viuat Deus vita intellectuali, vt docet D. Thomas *ſupra quæſt.* 18. ergo huiuſmodi proceſſiones ſunt verè, & propriè vitales, & immanentes actiones.

76 *Contrarium docuere Suarez, & Molina, & probant.* Contrarium huius docuiſſe Suarez *lib. de Trinitate cap.* 8. & 2. Tomo metaphyſicæ *diſp* 48. *ſect.* 4. & Molinam hic *diſp.* 1. referunt PP. Salmanticenſes *diſput.* 1. *dub.* 4. ex eo quod de ratione actionis, quæ verè, & propriè eſt actio, ſunt plures imperfectiones, videlicet motus, realis egreſſio agente, & quod illius terminus ſit realiter actum, & ſicuti, & principium eius eſt agens; & conſequenter quod ſit verè effectus, cum ratio acti, & effectus ſit idem; at omnes iſtæ imperfectiones proceſſionibus diuinis repugnant: ergo & vera ratio actionis. Sed hoc fundamentum non vrget; nam reſpondetur negando antecedens, nec ab illis efficaciter poteſt probari, etenim de ratione actionis ſolum eſt, quod ſit vltima actualitas agentis ab illo egrediens virtuali egreſſu, aut formali; at in egreſſu virtuali à principio nulla imperfectio inuenitur, ſicut nec quod proprietates diuinæ in illius natura virtualiter radicentur imperfectionem aliquam ponit in illis, de quo fusè egi *ſupra quæſt.* 14. *art.* 4. ergo nulla imperfectio eſt de conceptu actionis cum proprietate talis, nec inconueniens eſt Deum verè, & propriè dici agentem ad intra, non tamen colligitur filium eſſe propriè actum, ſicut nec ſequitur, ex eo quod Pater principium ſit, quod verbum principiatum dicatur, vt docet D. Thomas *infra quæſt.* 33. *art.* 1. *ad* 2. quia in hoc denotatur minoratio, & inferioritas, quæ verbo non competit.

77 *Explicatur D. Thom.* Nec in his difficultatem alicuius momenti reperio ſolum difficultatem habent quædam verba D. Thomæ *quæſt.* 2. *de potentia art.* 1. illis verbis: *Ad primum dicendum, quod potentia, quæ in Deo ponitur, nec propriè actiua, nec paſſiua eſt; cum in ipſo non ſit, nec prædicamentum actionis, nec paſſionis, ſed ſolum actio eſt ſua ſubſtantia, ſed ibi eſt potentia per modum potentiæ actiuæ ſignificata, nec tamen oportet, quod filius ſit actus, vel factus, ſicut nec oportet, quod ibi ſit actio, vel paſſio.* In quibus verbis manifeſtè videtur Angelicum Præceptorem negare diuinis actibus veram, & propriam rationem actionis.

Reſpondeo, loqui D. Thomam de actione prædicamentali, quæ verè eſt in prædicamento actionis, & cum paſſione, & motu identificatur, vt conſtat ex ratione, quam tradidit; quia ſcilicet in Deo, nec eſt prædicamentum actionis, vel paſſionis, ſed hæc actio eſt ſua ſubſtantia; actionem autem iſto modo acceptam libenter fatemur in Deo non reperiri, non vero negat D. Thomas veram, & propriam rationem actionis ſub communi conceptu abſtrahente à prædicamentali, & non prædicamentali. Et hæc de iſta diſputatione applicanda litteræ Magiſtri *in* 1. *diſtinct.* 4. vbi agit de generatione diuina, & *diſtinct.* 7. vbi agit de generatiua potentia, & *diſtinct.* 13. vbi de diuinis proceſſionibus tractat. *in M. Sent.*

DISPVTATIO
SEPTVAGESIMASECVNDA.
In quo diuinarum Proceſſionum principia conſiſtat?

CVm in Patre producente Filium, & in Patre, & Filio producentibus Spiritum Sanctum, inueniantur relationes, & perfectiones abſolutæ, & inter iſtas natura, quæ eſt radix aliarum, potentiæ, & illarum actus, ſiue diſtinguantur virtualiter ſiue non, de quo *alibi*, merito in diſputationem vocamus, in qua his formalitatibus principium *quo* proceſſionum conſtat?

§. I.

Reijcitur ſententia Durandi.

Nu. 1. *Explicatur ſent. Durandi.* PRima ſententia eſt Durandi *in diſtinctione* 6. *quæſt.* 2. aſſerentis intellectum, & voluntatem nullatenus ingredi conſtitutionem principij proceſſionum in Deo: vnde illarum principium proximum non eſſentiam, vt male intelligentes mentem Durandi voluerunt Vazquez *diſp.* 111. *cap.* 1. *num.* 1. & Suarez *libro de Trinitate cap.* 5. & plures alij ex Recentioribus, ſed relationem ſpiratoris reſpectu proceſſionis tertiæ perſonæ, & relationem Patris reſpectu generationis Verbi, eſſentia ad vtramque ſe habente vt principio radicali, & remoto; ita tamen vt excluſis à Deo per impoſſibile intellectu, & voluntate, adhuc manerent generatio Filij, & proceſſio Spiritus Sancti.

2 *Durandus reijcitur.* Hoc tamen Durandi placitum communi Theologorum diſplicuit, & tanquam erroneum, aut temerarium ad minus, ab illis reijcitur. Cum quibus omnino eſt aſſerendum intellectum, & voluntatem ingredi conſtitutionem principiorum diuinarum perſonarum formaliter, abſtrahendo modo, an proximè, vel remotè tantum ad illas concurrant. Probatur primo: nam Filius in ſcripturis dicitur Verbum. Pſalmo 44. *Eructauit cor meum Verbum bonum*. Ioannis 1. cap. *Diligamus nos inuicem; quia charitas ex Deo eſt*, quæ verba de Spiritu Sancto explicat Auguſtinus *lib.* 15. *de Trinitate cap.* 1. at Verbum eſt terminus actionis intellectus, & amor productus eſt terminus actionis voluntatis, vt de ſe eſt manifeſtum, nec à Durando negatur: ergo intellectus, & voluntas diuina ingrediuntur formalem conſtitutionem principij proceſſionum in Deo.

3 *Reſpond. Durand.* Reſpondet Durandus, Filium dici Verbum, & Spiritum Sanctum amorem, non *propriè*, ſed *metaphoricè*, & per quandam appropriationem, & ſimilitudinem; quia nempè ſicut intellectus eſt prima proprietas ab intellectuali natura dimanans, & voluntas ſecunda; ita Verbum primo procedit, & deinde tertia perſona, & idcircò prima Verbum, ſecunda amor appellatur.

Sed contra primo. Sed contra primo: nam ex eo quod allegata verba in rigore capiantur, nullum ſequitur abſurdum: ergo abſque fundamento confugit Durandus ad metaphoricas loquutiones. Secundo: *Secundo.* nam eadem ratione vbi ſecunda perſona dicitur Filius, poſſet in metaphorico ſenſu, & non proprio explicari, quod eſt omnino abſurdum; aliàs Verbum propriè filius non eſſet. Sequela autem manifeſta videtur: nam quo iure Durandus teſtimonia, in quibus

Digitized by Google

quibus Verbum dicitur, ad metaphoricum ſenſum extorquet, poterit etiam ea, in quibus dicitur Filius, in metaphorico ſenſu explicare.

Tertio. Tertio: nam eo ipſo, quod ſecunda perſona non procedat per intellectum, nec tertia per voluntatem, nulla reſtat ratio ordinis, & prioritatis proceſſionum in Deo; cur ſcilicet prius ſecunda perſona, quam tertia, procedat; ergo non erit ratio cur vna vocetur Verbum, & altera amor.

4 *Secundo prob. aſſumpti.* Secundo probatur: etenim, vel diuina natura eſt principium *quo* iſtarum proceſſionum ſub ratione eadem adhuc virtualiter, vel ſub diuerſa? Si primum, ſequitur euidenter nullam poſſe aſſignari rationem, cur vna ex illis aliam præcedat, cur vna generatio ſit, & non alia, cur Verbum ab vna tantum perſona, & Spiritus Sanctus ab vtraque procedat, quæ omnia abſurda reputantur à Theologis. Si vero ſecundum dicatur, ſic infero; at hæc ratio, ſeu virtualis diuerſitas, in nullo alio conſiſtere poteſt, niſi in eo, quod ſit primæ principium, vt intellectiua, ſecundæ autem vt volitiua: ergo intellectus, & voluntas diuina neceſſario ingrediuntur in principio *quo* proceſſionum.

5 *Denique ſententia Durandi reijcitur.* Denique reijcitur Durandi ſententia: nam omnis operatio diuina debet habere aliquam potentiam in Deo, ſiue cum proprietate dicatur potentia, ſiue non, de quo *alibi*; aut huiuſmodi proceſſiones nullam aliam potentiam recognoſcere poſſunt in Deo, niſi intellectum, & voluntatem: ergo intellectus, & voluntas diuina neceſſario ingrediuntur in principio *quo* proceſſionum. Maior perſpicua videtur: nam omnis operatio diuina ſupponit Deum potentem operari, nedum remotè, verum etiam proximè; at in nullo alio potentia conſiſtit, quam in facultate proximè operatiua: ergo omnis diuina operatio habet potentiam proximam in Deo. Minor autem probatur. Tum, quia in natura purè intellectuali nulla eſt potentia ab intellectu, & voluntate diſtincta, vt docet D. Thomas *infra q. 54. art. 5.* & per ſe manifeſtum videtur; cum enim natura per reſpectum ad potentias proximas, ſeu illarum operationes, dicatur, vel purè intellectualis non eſt, vel ſolum eſt principium radicale potentiarum intellectualium, & actuum illarum; at diuina natura eſt purè intellectualis: ergo nulla datur in illa potentia præter intellectum, & voluntatem. Tum etiam: nam proceſſiones iſtæ debent eſſe à potentijs perfectiſſimis intellectualis naturæ; at eſtò admitterentur in natura intellectuali potentiæ ab intellectu, & voluntate diſtinctæ, non tamen inueniuntur in illa potentiæ in perfectione adæquantes intellectum, & voluntatem: ergo iſtæ, & non aliæ, ingredi debent formalem conſtitutionem principij *quo* proceſſionum diuinarum.

§. II.

Occurritur fundamentis Durandi.

6 *Arguit primo Durand.* NEc Durandi fundamenta alicuius ponderis ſunt. Arguit primo in hunc modum: illud, cuius conditio eſt oppoſita fœcunditati, non poteſt eſſe principium actus, quo aliquid producitur; ſed conditio actuum intelligendi, & volendi, & eſt fœcunditati oppoſita; quia vt dicitur *9. metaphyſicæ*, inter actionem immanentem, & tranſeuntem hoc intereſt, quod per iſtam eſt aliquid oppoſitum, per illam vero nihil; ergo non poſſunt eſſe principia actuum, quibus perſonæ diuinæ producuntur.

7 *Reſp. explicando dupliciter diſcrimen Phyloſophi.* Reſpondeo conceſſa maiori, negando minorem: diſcrimen, autem Philoſophi inter actionem immanentem, & tranſeuntem, dupliciter à Caietano explicatur, primo quoad neceſſitatem, ſecundo quoad ordinem: primo modo intellectum conſiſtit in eo, quod actio immanens ex genere non petit habere aliquid à ſe productum, ſed permittit in aliquo ſui inferiori termino producto carere; actio tranſiens ſemper petit terminum habere productum, cum quo rectè compatitur, quod aliqua actio immanens terminum habeat; ſicuti relatio tranſcendentalis à prædicamentali diſtinguitur per hoc, quod prima non petit ſemper realem exiſtentiam termini à ſe inſpecti, prædicamentalis vero termini ſui realem exiſtentiam expoſcit; cum quo tamen compatitur, quod aliquando tranſcendentalis relatio exiſtentiam realem ſui termini petat, vt conſtat in relatione notitiæ intuitiuæ ad obiectum, & in relatione tranſcendentali effectus ad cauſam, à qua in fieri, & conſeruari dependet, inſpicitur.

Secundo modo intellectum prædictum diſcrimen conſiſtit in eo, quod actio tranſiens habet terminum productum, ad quem ordinatur; immanens autem terminum à ſe productum pro fine non reſpicit, ſed potius terminus eſt propter illam, & ita in Verbo ab intellectione creata producto contingit: nam intellectio non eſt propter Verbum, ſed potius Verbum propter intellectionem, cum ad hoc Verbum producatur, vt intellectio in illo contempletur obiectum.

8 *Secundum Durandi arg.* Secundo ſic arguit; ſecundum idem proportionaliter competit fœcunditas Deo, & creaturis; ſed fœcunditas aliquid producendi competit creaturis non ex hoc, quod ſint intelligentes, & volentes, ſed per aliquod aliud, vt conſtat in vi generatiua conuenienti rebus intellectu carentibus; imo, vbi inuenitur, in habentibus intellectum illis non competit ratione intellectus, nec ratione voluntatis: ergo intellectus, & voluntas non ingrediuntur ad conſtitutionem principij *quo* proceſſionum.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: creaturis purè intellectualibus, & Deo, concedo maiorem: creaturis corporalibus, nego maiorem, & nego minorem: nam creaturis purè intellectualibus competit fœcunditas aliquid producendi per intellectum, & voluntatem, per intellectum Verbum, & per voluntatem impulſum: vt autem docet D. Thomas *in corpore articuli primi*, ea, quæ Deo attribuimus, debent ei attribui, non per ſimilitudinem ad res inferiores, quales ſunt corporales, ſed ad res ſupremo gradu intra ordinem naturæ gaudentes, quales ſunt corporales, ſed ad res ſupremo gradu intra ordinem naturæ gaudentes, quales ſunt ſpirituales. Et inſto argumentum in ſententia Durandi: ipſe namque *in 1. diſt. 7. quæſt. 2.* docet potentiam generatiuam in relatione Patris conſiſtere; & tamen in creatis potentia generatiua non eſt ſubſtantia, ſeu perſonalitas, ſed natura, & potentia: ergo eadem difficultate ligatur Durandus. *Reſpond.* *Inſtatur arg.*

Sed inſtaurabis ſic argumentum Durandi: ſecundum idem proportionaliter debet competere fœcunditas generatiua Deo, & creaturis; at fœcunditas generatiua in creaturis reperta non conuenit illis per intellectum, & voluntatem; creaturæ namque purè ſpirituales capaces generationis non ſunt; creaturæ autem corporales, & mixtæ, qualis eſt homo, non per intellectum, & voluntatem, ſed per aliam potentiam ſibi ſimile generant: ergo vis generatiua non conuenit Deo per intellectum, ſed per aliud principium. Reſpondeo eadem diſtinctione maioris, eamque concedo de creaturis purè ſpiritualibus, nego autem de creaturis purè corporalibus, aut mixtis ex corporea, & ſpirituali natura: nam licet creaturis primi generis non competat facultas generatiua ſubſtantialis, conuenit tamen vis generatiua accidentalis: nam productio Verbi creati eſt quædam intelligibilis generatio; quo circa communiter dicitur ab intellectu, & obiecto pari notitiam, partus autem generationem ſignificat, & licet hæc generatio ſit accidentalis, & generatio rerum corporalium ſit ſubſtantialis, non huic, ſed illi debet diuina generatio aſſimilari; eo quod Deus eſt naturæ purè intellectualis, & etiam ex eo quod ea, quæ illi attribuuntur debent eſſe per ſimilitudinem ad perfectiores creaturas, quales ſunt purè ſpirituales, & intellectuales. 9 *Inſtabis.* *Reſpond.*

Tertio ſic arguit: qualis eſt ordo rei inter realiter differentia, talis eſt ordo rationis inter differentia ſecundum rationem; ſed vbi intellectus, & voluntas differunt realiter, productio eſt realiter vi naturæ, & non intellectus, vel voluntatis: ergo ſic eſt in Deo, in quo iſta ſunt differentia ſolum ſecundum rationem. 10 *Tertium Durandi arg.*

Reſpondeo negando minorem vniuerſaliter intellectam: in Angelis namque, in quibus intellectus, & voluntas realiter differunt, productio non eſt vi naturæ immediatè, ſed intellectus, & voluntatis, vt conſtat ex dictis; ſimilitudo autem diuinæ productionis non debet eſſe ad res corporales, ſed ad res purè ſpirituales, propter rationem iam explicatam. Et inſto hoc Durandi argumentum in eius doctrina: nam vbi ſubſiſtentia, & natura differunt realiter, productio non eſt vi ſubſiſtentiæ, vt principij formalis; & tamen in illius ſententia productio diuina habet pro principio *quo* proximo perſonalitatem diuinam: ergo tenetur ſoluere argumentum factum. *Reſpond. & inſtatur arg.*

Quarto argumentari poſſumus in eius fauorem: nam iuxta D. Thom *quæſt. 2. de potentia art. 5. in corp.* Potentia generatiua eſt Dei omnipotentia, prout eſt Patris tantum, at omnipotentia non in intellectu, & voluntate, ſed in attributo ab illis diſtincto conſiſtit vt extra ſcholam D. Thomæ multi opinantur, & fundamentum habet in D. Thom. *quæſt. 25. art. 1. in ſolut. 1. & 4. argumenti*, vbi docet omnipotentiam à ſcientia, & voluntate ratione differre: ergo intellectus non ingreditur formalem conſtitutionem principij *quo* generationis verbi. Patet conſequentia: nam ſi ad principium *quo* pertineret, eſſet vt generatiua potentia: ergo ſi hæc in attributo ab intellectu diſtincto conſtituitur, manet intellectus diuinus extra principium *quo* generationis verbi. Reſpondeo, D. Thomam *in loco 1. p. allegato* probabilius exiſtimaſſe omnipotentiam ab intellectu diſcriminari ratione, vt *ex loco primæ partis*, manifeſtè conuincitur; vbi poſtquam *in prima ſolutione* dedit doctrinam in argumento adductam, ſecundam ſolutionem ſubiecit, in qua ſuam vltimam voluntatem aperiens, nec ratione adhuc omnipotentiam ab intellectu diuino diſcreuit; & hanc ſententiam ſequutus potentiam generatiuam in omnipotentia, prout eſt Patris tantum conſtituit. 11 *Arg. 4.* *Reſpond.*

Denique argumentari poſſumus in fauorem Durandi: etiam ſi intellectus, & voluntas maneant extra conſtitutionem formalem principij *quo* diuinarum proceſſionum, & ſint immediatè à natura, poteſt ſufficiens ratio ordinis proceſſionum aſſignari: ergo ex hoc fundamento non debemus probare intellectum, & voluntatem ad principium *quo* pertinere. Antecedens probatur primo: etſi attributa immediatè à natura, hoc eſt, non media potentia, dimanent, poteſt ſufficiens ratio reddi, cur vnum immediatius, 12 *Denique arg.*

Digitized by Google

diatius, quam aliud naturæ conueniat, & cur vnum mediante alio dimanet ab illa: ergo Filius, & Spiritus Sanctus abſque mediatione intellectus, & voluntatis producantur ad intra, poterit ſufficiens ratio ordinis diuinarum proceſſionum aſſignari, & cur vna aliam ſupponat, & mediante illa exerceatur. Secundo: inter actus elicitos ab eadem potentia poteſt reddi ratio, cur vnus ab alio dependeat, & illum ſupponat, vt videre eſt in aſſenſu concluſionis ſupponente principiorum aſſenſum; etſi omnes pro principio habeant eandem potentiam: ergo eſto aſſeratur proceſſiones diuinas eſſe à natura diuina abſque medio intellectu, & voluntate, poterit ratio ordinis inter illas aſſignari.

13 *Reſpond.* Reſpondeo negando antecedens, ad primam probationem, nego conſequentiam, ratio autem diſcriminis eſt: nam proprietates non petunt medijs alijs principijs proximis dimanare à natura, & licet aliquando vna mediante alia connectatur cum illa; prima tamen immediatè ei conuenit; ac proinde vt aſſignetur ordo dimanationis in proprietatibus neceſſarium non eſt ad proxima principia illis priora concurrere, actus autem, ſeu operationes conueniunt naturæ, quæ eſt remotum, & radicale principium, medijs principijs proximis; ac proinde ratio ordinis inter operationes non eſt reddenda immediatè ex natura, ſed medijs principijs proximè operatiuis, ſiue realiter à natura diſtinctis, qualiter in creatis contingit, ſiue virtualiter, qualiter contingit *Dices.* in Deo. Si dicas eſſe proprium naturæ finitæ agere principijs proximis, vt producat ſuas operationes: ergo natura Dei cum infinita ſit, concurſu principij proximi ad ſuas operationes indigere non poteſt; & conſequenter vt inter illas ordinem conſtituamus; *Reſpond.* non eſt neceſſarium ad principia proxima recurrere. Reſpondeo, indigentiam principij proximi realiter à natura diſtincti eſſe conditionem naturæ finitæ, natura autem diuina ob ſui infinitatem principio proximo realiter à ſe ipſo diſtincto non indiget vt de facto operetur, ſed ſolum eget principijs proximis virtualiter diſtinctis ab illa.

§. III.

Reijcitur Scoti ſententia.

14 *Scoti ſententia.* SEcunda ſententia eſt Scoti *in 1. diſt.2. quæſt. vlt. diſtinct.12. quæſt.1. & quodlib.2. art.3.* aſſerentis intellectum quidem, & voluntatem ingredi conſtitutionem principiorum notionalium, vt important actum primum intelligendi, & volendi in quo à Durando diſtinguitur, non tamen prout dicunt actum ſecundum: vnde affirmat intellectum, prout in Patre, eſſe in actu primo: ad intellectionem, quæ eſt operatio eſſentialis, & ad productionem, quæ eſt actus notionalis, cum ordine quodam, prius ad intellectionem, ſecundo ad productionem; intellectionem tamen nullatenus ad dictionem requiri, nec tanquam principium, nec tanquam actionem. Scotum ſequuntur domeſtici.

15 *Contra Scotum ſentiunt communiter Theologi. Caietan. Nazar. Molina. Vazq. Suarez.* Cæterum alijs Theologis Scoti ſententia non placet, & ab omnibus tam intra, quam extra Scholam D. Thomæ in hac parte deſſeritur: omnes enim fatentur intellectionem actualem ad diuinam verbi productionem concurrere. Ita Caietanus *in præſenti art. §. ad 2. dubitationem.* Et *art.5. §. circa antecedens.* Nazarius *ibi controuerſia vnica concluſione 2.* Molina *diſp.2.* Vazquez *diſput. 112. cap.1. num.4.* Et *cap.5. num.12.* Suarez *lib.1. de Trinitate cap. 8. num.2.* Quorum aliqui volunt actum intelligendi, & volendi, non eſſe proceſſionum principia, ſed tantum actiones, medijs quibus producuntur perſonæ. Ita Caietanus, Nazarius, Vazquez. Alij per oppoſitum docent ex proceſſionum principia, non tamen actiones; iſtas enim in actibus ab intellectione, & volitione ex æquo diſtinctis conſtituunt. Ita Molina, & Suarez.

16 *Contraria ſētēt. defenditur.* Aſſerendum tamen eſt actionem intelligendi ad verbi productionem concurrere, vt actionem, qua verbum producitur, & vt principium, non actionis, ſed verbi, & idem de volitione reſpectu ſpirationis actinæ eſt dicendum.

Prima pars probatur ex Auguſt. In prima aſſertionis parte omnes Theologi extra Scholam Scoti conſentiunt, vt dixi. Et oſtenditur primo ex Auguſtino *lib.5. de Trinitate cap.7.* vbi vt probet Filium Patri non eſſe ſapientiam, qua intelligit, nec Patrem intelligere ſapientia genita, ſic arguit: *Si enim ſolus ſibi Filius intelligit, vt intelligentia ſit, & ſibi, & Patri, & Spiritui Sancto, ad illam redditur abſurditatem, vt Pater non ſit ſapiens de ſe ipſo, ſed de Filio, nec ſapientia ſapientiam genuerit, ſed ea ſapientia Pater dicatur ſapiens, quam genuit; vbi enim non eſt intelligentia, nec ſapientia eſſe poteſt, &c.* Et pauci interpoſitis ait: *Eſt ergo Deus Pater ſapiens ſapientia ea, qua ipſe ſua eſt ſapientia, & Filius ſapientia Patris de ſapientia.* Et paulò inferius ibi: *Filius autem intelligentia Patris de intelligentia genitus, &c.* ergo ex mente Auguſtini Filius Diuinus ab intellectu Patris procedit, non vt in actu primo, ſed vt in actu ſecundo intelligendis, intelligentia namque, & ſapientia, non actum primum intelligendi, ſed actum ſecundum important.

17 *Contrariū explicatio reijcitur primo.* Reſpondet Scotiſtæ, verba Auguſt. interpretanda eſſe de intelligentia, & ſapientia, veluti habituali, non de actuali, illa autem intellectui conuenit prout in actu primo. Hæc tamen interpretatio exorta eſt, & contra expreſſam mentem Auguſtini. Quod probo primo: nam ſapientia habitualis à memoria eſt indiſtincta, vt Scotiſtæ fatentur; at in illo capite Auguſtinus diſtinguit memoriam ab intelligentia, & ſapientia, vt conſtat illis verbis: *Nihil mentis meminimus niſi per memoriam, nec intelligimus niſi per intelligentiam, nec amamus niſi per voluntatem; at vero in illa Trinitate quis audeat dicere, Patrem, nec ſe ipſum, nec filium, nec Spiritum Sanctum intelligere, niſi per filium? Vel diligere niſi per Spiritum Sanctum? per ſe autem meminiſſe tantummodo, vel ſui, vel filij, vel Spiritus Sancti? Eodem modo filium, nec ſui, nec Patris meminiſſe niſi per Patrem, nec diligere, niſi per Spiritum Sanctum, per ſe autem non niſi intelligere, & Patrem, & ſe ipſum, & Spiritum Sanctum: ſimiliter, & Spiritum Sanctum per Patrem meminiſſe, & Patris, & Filij, & ſui, & per Filium intelligere, & Patrem, & Filium & ſe ipſum, per ſe autem non niſi diligere, & ſe, & Patrem, & Filium, tanquam memoria ſit Pater, & Filij, & ſui, & Spiritus Sancti; Filius autem intelligentia, & ſua, & Spiritus Sancti, Spiritus vero Sanctus charitas, & ſua, & Patris, & Filij. Quis hæc in illa Trinitate opinari, vel affirmare præſumat?* Et aſſerit Filium eſſe ſapientiam de ſapientia, & intelligentiam de intelligentia: ergo inepte explicatur de intelligentia veluti habituali; aliàs diſtinctione illa ſuppoſita, non de ſapientia genitum, ſed de memoria Patris debuiſſet filium aſſerere.

Secundo, & euidenter ni fallor: nam Auguſtinus, ex eo quod 18 *Secundo reijcitur.*
Pater non eſſet ſapiens, niſi ſapientia genita, infert pro abſurdo maximo, ſapientiam non genuiſſe ſapientiam, nec filium eſſe ſapientiam genitam de ſapientia Patris: at ſi hoc intelligatur de ſapientia habituali, illud abſurdum non ſequitur: ergo vel fatendum eſt illationem Auguſtini eſſe malam, quod eſt abſurdum, vel explicandus, non de habituali, ſed de actuali ſapientia, quod Nos intendimus. Conſequentia eſt ligitima. Maior in Verbis Auguſtini expreſsè contenta. Minorem autem probo: ex eo quod filius eſſet ſapientia actualis Patris, qua Pater ſapiens actualiter eſſet, non colligitur non eſſe genitum de ſapientia habituali, ſtat enim bene eſſe Patris actualem ſapientiam, & naſci ex ſapientia Patris habitualis, ſicuti in creatis videmus, in ſententia Scoti aſſerentis Verbum creatum eſſe intellectionem formaliter; & conſequenter intellectum creatum Verbo eſſe intelligentem actualiter, cum quo tamen ſtat, quod Verbum ex habituali ſapientia intellectus procedat, vt de facto contingit: ergo ſi verba Auguſtini in inconuenienti illato de ſapientia habituali intelligantur, vt volunt Scotiſtæ, abſurdum ab Auguſtino illatum non ſequitur; ac proinde, vt bona ſit illatio ab ipſo facta, intelligenda ſunt eius verba non de habituali, ſed de actuali ſapientia.

Secundo principaliter ſuadetur concluſio argumento Caietani *in hoc artic. §. ad ſecundam dubitationem* ad hanc formam redacto; 19 *Secundo prob. ratione Caietani.*
ſequitur ex Scoti ſententia, quod ſi per impoſſibile Pater non intelligeret, adhuc diceret, & produceret verbum; conſequens eſt falſum: ergo & Scoti ſententia. Probo ſequelam: actus reſpicientes eandem potentiam ſine dependentia vnius ab alio, taliter comparantur ad illam, quod per impoſſibile vno ſublato, alius non auferatur, ſic docet Scotus *in 2. diſtinct.1. quæſt. 1. artic.3.* & per ſe manifeſtum videtur: non enim melius vnius actus ab alio dependentia monſtratur, quam per hoc, quod illo ſublato, iſte remanere non poteſt; at iuxta Scotum dictio verbi, & intellectio diuina, taliter comparantur ad intellectum Patris, quod vnus non eſt principium, actio, nec ratio alterius: ergo etiam ſi per impoſſibile Pater non intelligeret, adhuc diceret, & produceret verbum. Falſitas autem conſequentis probatur: tum ex Auguſtino *lib.15. de Trinitate cap.10.* illis verbis: *De his ergo diſſerimus, quæ nota cogitamus, & nota ſunt nobis, etiam dum non cogitantur à nobis, ſed certè ſi ea dicere velimus, niſi cogitata non poſſumus:* ergo ex mente Auguſtini verbum noſtrum vocale ſine cogitatione præuia ſubſiſtere nequit; ac proinde multo magis impoſſibile erit, vt Verbum Diuinum producatur à Patre, dato quod non intelligeret. Tum etiam: nam productio verbi eſt intellectualis loquutio, ſicut productio verbi noſtri mentalis eſt loquutio mentalis, & productio vocalis verbi eſt vocalis loquutio; at loquutio intellectualis ſine intellectione ſubſiſtere nequit, quo circa, etſi intellectu carentes loquantur, non tamen loquuntur loquutione intellectuali: ergo implicaret omnino Patrem Diuinum dicere verbum, ſi non intelligeret.

Tertio ſuadetur alio inconuenienti, quod ſequitur ex ſententia Scoti, nempè dictionem non eſſe actum intellectus diuini; 20 *Tertio prob.*
conſequens eſt abſurdum, & contra omnium Theologorum ſententiam, excepto Durando: ergo & illud, ex quo ſequitur. Sequela iſta manifeſta fuit Durando, qui non aliunde probauit proceſſionem verbi non eſſe actum intellectus diuini, niſi ex eo, quod intellectio, quæ eſt illius actus, infecunda eſt ad realem productionem. Et probatur primo: nam actus non conuenientes in aliqua ratione communi, nec ordinatè ſe habentes ordine *Sequela prob.1.*
dependentiæ vnius ab alio, non poſſunt eandem potentiam reſpicere; at actio, & intellectio diuina, ſunt actus diſtincti ſine ordine dependentiæ vnius ab alio, vt Scotus fatetur, & alias non eſt aſſigna-

Digitized by Google

aſſignabilis ratio communis, in qua tales actus conueniant, vna diffinitione diffinibilis, vt conſideranti conſtabit: ergo ad eandem potentiam attinere non poſſunt; & conſequenter cum intellectio Diuina ſit actus intellectus, productio verbi actus intellectus non erit, ſed alterius potentiæ.

21 *Secundo prob.* Secundo: intellectus rectè diffinitur per hoc, quod ſit potentia apprehenſiua obiecti: ergo actus, qui ab illo non eſt ſub ratione apprehenſiui, non eſt illius actus, at ſuppoſito, quod dictio formaliter non ſit intellectio, nec ab illa vllo modo procedat, non eſt ab intellectu vt apprehenſiua potentia: ergo ex Scoti ſententia hoc docente manifeſtè ſequitur actum intellectus non eſſe. *Tertio.* Tertio: nam ſuppoſito, quod productio verbi non ſit ab intellectu Patris ſub ea ratione, qua eſt potens intelligere obiectum, non intereſt magis ad mentem Theologorum, quod ſit ab illo, quam quod ſit ab alia potentia ab intellectu diſtincta; at iuxta Scoti ſententiam productio verbi non eſt ab intellectu Patris, prout eſt potentia potens intelligere obiectum: ergo iuxta illam non intereſt magis, quod ſit actus intellectus, quam alterius potentiæ, & conſequenter actus intellectus non erit.

22 *Denique ſuadetur prima pars concluſionis.* Denique concluſionem oſtendo: nam principium productionis verbi, ſeu verbi producti, eſt in Patre conſtituendum perfectiſſimo modo poſſibili; at ſi intellectus Patris, vt actu ſecundo intelligens, pro principio aſſignetur, perfectiori modo conſtituitur, quam conſtituto pro principio intellectu, prout in actu primo, & aliàs eſt poſſibile: ergo intellectus Patris in actu ſecundo intelligens debet pro principio productionis verbi aſſignari. Maior omnibus Theologis eſt manifeſta. Minor pro prima parte certa videtur: nam principium eo eſt perfectius, quo actualius, intellectus autem diuinus actualior concipitur vt intelligens in actu ſecundo, quam prout in actu primo. Pro ſecunda parte probatur ex diſcrimine, quod inter intelligere noſtrum, & diuinum verſatur: nempè, quod noſtrum productionem ſupponit, & verbum productum, vel in ipſo verbo conſiſtit, vt extra Scholam D. Thom. fertur communiter: diuinum autem intelligere nec in verbo producto conſiſtit, nec verbum productum ſupponit, ſed potius ad verbum ſupponitur, & eſt prius illo, vt Scotus fatetur. Quo circa communiter dicitur, nos producere verbum ex neceſſitate, vt intelligamus, vel per ipſum in aliorum ſententia, vel in ipſo in ſententia Thomiſt. Deus autem non ex neceſſitate, vt intelligat, ſed ex fœcunditate naturæ producere verbum; at hac prioritate admiſſa nulla eſt repugnantia, vt intellectus prout actu intelligens influat in verbum, & illud producat: ergo prout ſic illud producit. Secundo; quia non alia ratione verbum vocale noſtrum ab intellectu, vt actu intelligente, produci poteſt, & de facto producitur niſi quia vt intelligamus neceſſarium non eſt, & vt intelligentem intellectum in actu ſupponit; at intellectus Paternus ad productionem Verbi ſupponitur intelligens in actu ſecundo: ergo vt ſic, & non vt in actu primo, poteſt, & debet in verbum influere, & illud producere.

23 *Secunda & tertia pars concluſionis prob.* Secunda pars eiuſdem aſſertionis, qua dicimus actum intelligendi eſſe ipſiſſimam verbi productionem, probata manet *diſputatione antecedenti*, *concluſione tertia*. Quod autem etiam habeat rationem principij, & non ſolius actionis reſpectu verbi producti, probatur. Tum primo: non enim cum proprietate dicitur filium eſſe de actione generatiua Patris, etſi propriè dicatur eſſe à Patre media generatione, at Auguſtinus ait, filium eſſe ſapientiam genitam de ſapientia Patris: ergo iuxta eius mentem actus intelligendi non ſolum eſt actio, qua verbum producitur, ſed etiam eſt principium illius. Tum etiam: nam verbum noſtrum non dicitur ex cognitione obiecti procedere, etiam ſi cognitio ſit actio, qua verbum producitur; quia non eſt principium illius; at Verbum Diuinum ex cognitione omnium, quæ continentur in Deo, procedit, vt docet Caietanus *infra quæſt.* 34. *art.* 3. & cum illo maior pars Theologorum: ergo cognitio diuina ad verbum, non ſolum vt actio, ſed etiam vt principium *quo*, comparatur. Tum etiam: nam poſita cognitione principio verbi, ei aſſignamus actualius, & perfectius principium, quam ſi ſolus intellectus per modum actus primi ſit eius principium: ergo cognitio Dei pertinere debet ad principium, quo verbum producitur. Tum denique: nam ſi aliquid obſtaret, vt eſſet principium verbi, maximè, quia eſt actio qua verbum producitur; at hoc non obſtat, vt patet in actu ſcientifico, quo producitur habitus, qui non ſolum eſt actio, ſed etiam principium habitus productiuum: ergo idem quod prius.

24 *Vltima pars concluſionis prob. 1.* Quod denique non ſit principium *quo* proceſſionis actiuæ, qua producitur, probo primo; nam principium *quo* debet virtualiter ſaltim ab actione principiata diſtingui; quo circa intellectus ab intellectione diſtinguitur virtualiter in ſententia aſſerente eſſe principium virtuale illius; at dictio non eſt actus ab intellectione virtualiter diſtinctus: ergo nequit eſſe principium dictionis. *Secundo.* Secundo; nam licet principium termini per actionem producti debeat eſſe principium actionis, quando eſt ab actione diſtinctum, attamen quando eſt indiſtinctum ab illa id non deſideratur, vt conſtat in actu producente habitum, qui eſt principium habitus producti, & non actionis; quia identificatur cum illa; at actio intelligendi identificatur cum actione verbi productiua: ergo quamuis ſit principium productiuum *quo* verbi, non tamen debet eſſe principium dictionis. *Tertio.* Tertio: nam ſi vt eſſet principium *quo* verbi deberet eſſe principium actionis, ſequitur deberet eſſe principium reale illius; cum reſpectu verbi ſit reale principium; at hoc eſt falſum; cum in omnium ferè Theologorum ſententia ſit indiſtincta realiter ad minus ab actione productiua verbi: ergo nullo modo debet eſſe principium illius.

§. IV.

Argumenta Scoti ſoluuntur.

25 *Arg. 1. ex Aug.* Contra iſtam concluſionem opponunt Scotiſtæ primo: iuxta Auguſtinum Verbum diuinum gignitur à memoria Patris; iuxta eundem Auguſtinum *lib.* 15. *de Trinitate cap.* 7. memoria ab intelligentia diſtinguitur: ergo Verbum diuinum non ab intellectu, vt inteligente actualiter, qua ratione intelligentia eſt, ſed ab illo prout in actu primo, qua ratione obtinet rationem memoriæ, procedit. Diſcurſus cum minori tenet. Maior autem probatur ex Auguſtino *lib.* 5. *de Trinitate cap.* 10. vbi ait: *In hoc ſpeculo, & in hoc enigmate, ſcilicet in Verbo creato, videri aliquam Verbi illius ſimilitudinem, de quo dictum eſt, in principio erat Verbum*; at Verbum noſtrum non ex intelligentia, ſed ex memoria, id eſt ex intellectu per modum actus primi, procedit, vt docet Auguſtinus in eodem capite ibi: *Neceſſe eſt cum Verbum loquimur, ex ipſa ſcientia, quam memoria tenemus, naſcatur Verbum*: ergo Verbum non ex intelligentia Patris, ſed ex illius memoria, ideſt, intellectu per modum actus primi, procedit. *Confirm.* Quod amplius confirmant ex eodem Auguſtino in eodem *lib. cap.* 14. illis verbis: *Verbum noſtrum illud, quod non habet ſonum, inde vt cumque ſimile eſt in hoc enigmate illi Verbo Dei, quod etiam Deus eſt; nam & hoc de noſtra ſcientia naſcitur quemadmodum, & illud de ſcientia Patris natum eſt*; at Verbum noſtrum mentale non naſcitur ex ſcientia actuali, ſed ex habituali per modum actus primi: ergo nec diuinum Verbum ex actuali ſcientia Patris naſcitur, ſed ex habituali per modum actus primi.

26 *Reſp.* Ad hoc argumentum reſpondet Caietanus, tam Verbum mentale noſtrum, quam Verbum diuinum, naſci ex memoria per modum actus primi tanquam ex principio, & ex ſcientia actuali tanquam ex actione productiua, ſeu cauſalitate, & iuxta hanc diſtinctionem explicat Auguſtinum. Sed quia in noſtra ſententia Verbum diuinum naſcitur ex ſcientia actualis Patris, non ſolum vt actione, ſed etiam vt principio, ideò aliter ad argumentum factum reſpondeo, Auguſtinum loco *vbi ſupra* pro noſtra concluſione relato expreſsè aſſeruiſſe Verbum eſſe ſapientiam genitam de ſapientia, & intelligentiam de intelligentia, in loco autem in contrarium adducto non aſſerit procedere ex Patris memoria; nec refert aſſimilare Verbum diuinum Verbo noſtro creato quoad hoc; non enim voluit omnimodam ſimilitudinem, ſed aliquam tantum, vt expreſsè conſtat ex verbis illius; ex eo autem, quod inter vtrunque ſit aliqua ſimilitudo, non ſequitur, quod ſi Verbum noſtrum procedit ab intellectu prout in actum primo, etiam Verbum diuinum ab intellectu Patris prout in actu primo procedere debeat; ſtat namque aliqua ſimilitudo per hoc, quod vtrunque ab intellectu vt fœcundo procedat, etſi cum diſcrimine in modo à Nobis intento. Quod ſi aliquãdo Auguſtinus aſſeruit procedere ex memoria Patris, interpretandus eſt, ex memoria prout in actu ſecundo, hoc eſt, ex memoria actuali, non habituali, ne in illius, doctrina contradictionem admittamus. Et ex his ad confirmationem conſtat ſolutio.

27 *Arg. 2.* Objiciunt ſecundo; nihil ſuperfluum, vel non neceſſarium, poteſt ad productione mentis neceſſarij concurrere: at concurſus intellectionis actualis ad Verbi diuini productionem neceſſarius non eſt, ſed ſuperfluus: ergo conſtituendus non eſt reſpectu Verbi diuini quod eſt ens neceſſarium. Minorum in qua eſt difficultas, ſic probant; intellectus creatus per modum actus primi eſt ſufficiens, & fæcundus ad verbi creati productionem; at intellectus diuinus fæcundior eſt intellectu creato: ergo vt in actu primo erit ad verbi productionem ſufficiens; & conſequenter concurſus actualis intellectionis ſuperfluus erit, & non neceſſarius. *Reſp.* Reſpondeo negando minorem, ad cuius probationem: nego conſequentiam: imò, quia intellectus diuinus fæcundior eſt intellectu creato fit vt non ex neceſſitate, vt per illud intelligat, ſed ex ſola fœcunditate verbum producat, ac proinde, quod prius intelligat, quam verbum producat: eo autem ipſo, quod intellectio verbi productionem præcedat: fit, quod poſſit, & debeat pro principio verbi conſtitui, vt *ſupra* arguebamus, intellectus autem creatus, quia infœcundior eſt, non ex fœcunditate, ſed ex neceſſitate verbum producit, vt per illud, aut in illo percipiat verbum, ex quo naſcitur, vt intellectio non ſit verbi creati effectiuum principium.

28 *Replicatio diluitur.* Si dicas, fœcundior eſt potentia ſe ſola ſufficiens per modum principij ad aliquem terminum, quam illa, quæ indiget ad eius produ-

Digitized by Google

productione altero comprincipio: ergo ſi intellectus creatus ſe ſolo eſt ſufficiens, fœcundior erit intellectu diuino indigente concurſu intellectionis ad verbi productionem. Reſpondeo verum eſſe antecedens, ſi indigeat comprincipio à ſe ipſo diſtincto, & ex ipſo non orto; ſecus autem ſi comprincipium ſibi identificet, & ab illo oriatur egreſſu virtuali, aut formali: intellectio autem diuina, vel eſt eadem etiam ratione cum intellectu diuino, vel ad minus identitate omnimoda reali, & eſt ab intellectu diuino virtualiter elicita, etſi non formaliter ob defectum formalis diſtinctionis.

29 *Tertio obijciunt Scotiſtæ.* Tertio obijciunt; ſi intellectio Dei eſſentialis eſſet intellectio producta, non minus obtineret rationem verbi, quam verbum, quod de facto eſt productum; & tamen, dato illo impoſſibili, non ab intellectione diuina, ſed ab intellectu prout in actu primo procederet: ergo nec modo Verbum diuinum ab intellectione Patris procedit, ſed ab illius memoria, ſeu intellectu in actu primo.

Reſp. 1. Reſpondeo primo negando maiorem: nam in noſtra ſententia verba non in intellectione, ſed in termino intellectionis conſiſtit, in quo intellectus contemplatur obiectum, & illo mediante obiectum conſtituitur in actu vltimo intelligibilitatis paſſiuæ: vnde in illo caſu impoſſibili diuina intellectio non obtineret rationem verbi, ſed terminus per illam productus, & ex illa procedens, qui in data hypotheſi eſſet verbum eſſentiale.

Secundo. Reſpondeo ſecundo, omiſſa maiori, & minori negando conſequentiam; quia in illo caſu conficto, Deus non ex fœcunditate, ſed ex neceſſitate produceret verbum, vt per illud formaliter obiectum intelligeret; ac proinde intellectio verbi productionem per modum principij non poſſet præcedere, ſed in ipſo verbo producto conſiſteret, de facto autem oppoſitum oppoſita de cauſa contingit, ſicuti iſta illatio in ſententia Scoti non valet: *In illa hypoteſi Deus eſſet ſapiens ſapientia producta; ergo modo ſapientia genita eſt ſapiens.*

30 *Inſtancia occurritur.* Si dicas, intellectio creata, in hypoteſi data producta, eſſet verbum eiuſdem rationis, ac modo eſt Verbum diuinum: ergo principium vtriuſque idem eſt: non enim ſtare poteſt conuenientia eſſentialis in terminis, cum diſconuenientia in principijs; at ſi verbum habeat pro principio intellectionem, non habet idem principium, ac tunc haberet intellectio producta: ergo verbum non poteſt habere pro principio intellectionem. Reſpondeo negando antecedens; nam in illo caſu intellectus diuinus potentialis eſſet, vtpote ab intellectione eſſentiali diſtinctus realiter, & imperfectus, vtpote verbum ex neceſſitate producens, & non ex ſola fœcunditate; ac proinde verbum eſſentiale, potentiale, & imperfectum eſſet eiſdem de cauſis, cum quo ſtare nequit eſſe eiuſdem rationis cum verbo diuino de facto producto.

31 *4. Arguitur in fauorē Scoti.* Quarto arguitur in fauorem Scoti: principio per ſe concurrenti ad aliquem terminum debet in illo prædicatum aliquod reſpondere, quod ſine tali principio ſubſiſtere nequit; at in verbo diuino nullum eſt prædicatum per ſe correſpondens diuinæ intellectioni actuali, quod ſine illa verbo competere nequeat: ergo diuina intellectio non eſt principium *quo* verbi producti. Probo minorem; nam ſi aliquod eſſet, maximè conceptu repræſentationis actualis obiecti, vel intellectionis: eſt enim diuinum verbum intellectio de intellectione; at nullum ex iſtis petit pro principio *quo* verbi actualem Dei intellectionem, vt conſtat in verbo creato, quod in aliorum ſententia eſt intellectio actualis, in noſtra actualis obiecti repræſentatio, & in nulla pro principio ſui petit intellectionem, ſed ab intellectu, prout per ſpeciem in actu primo fœcundo, vtrumque prædicatum accipit: ergo nullum eſt prædicatum in Verbo diuino per ſe petens pro principio actualem intellectionem, & illi correſpondens.

32 *Reſp.* Reſpondeo negando minorem, ad cuius probationem dicatur, prædicatum correſpondens intellectioni diuinæ eſſe conceptum repræſentationis ſummè actualis, ac proinde petens pro principio *quo* ſui ſummam actualitatem lineæ intelligibilis actiuæ, qualis eſt diuina intellectio, verbum autem creatum, cum ſumma actualitate, & immaterialitate non gaudeat, non petit pro principio *quo* ſui vltimam actualitatem in linea intelligibili, ſed ſufficit pro eius principio intellectus, vt fæcundus per ſpeciem impreſſam.

Duplex inſtantia proponitur. Sed oppones primo; intellectus diuinus, prout in actu primo ab intellectione diſtinctus, eſt ſummè actualis; cum omnem potentialitatem excludat: ergo etiam ſi verbum diuinum ſit repræſentatio ſummè actualis, poterit ab intellectu Patris, prout in actu primo fæcundo, abſque intellectionis concurſu procedere. Secundo: eſto verbum creatum non ſit repræſentatio ſummè actualis, eſt tamen vltima actualitas in linea intelligibilitatis paſſiuæ; & tamen ex hoc non petit pro principio ſui vltimam actualitatem lineæ intellectualitatis actiuæ creatæ: ergo eſto verbum diuinum ſit repræſentatio ſummè actualis non deſiderabit pro principio *quo* ſui ſummam, & vltimam actualitatem lineæ intellectualitatis actiuæ increatæ, ſed ab intellectu diuino, prout in actu primo fæcundo, ſufficienter vt principio *quo* produceretur.

Reſpondeo ad primam diſtinguendo antecedens: eſt ſummè actualis in peculiari, & veluti ſpecifica linea intellectus, concedo antecedens: in tota linea intellectualitatis actiuæ, nego antecedens, & nego conſequentiam; quia cum verbum ſit ſumma actualitas in tota linea intellectualitatis paſſiuæ petit pro principio *quo* ſui ſummam actualitatem totius lineæ intellectualitatis actiuæ. 33 *Reſp. ad 1.*
Ad ſecundam dicatur, in verbo creato hoc ita contingere; quia cum producatur ex neceſſitate, vt in illo, aut per illud obiectum intelligatur, non poteſt ab intellectione procedere, verbum autem increatum ex hac neceſſitate non producitur, & idcircò cum intellectionem ſupponat, illam pro principio deſiderat, vt *ſuperius* arguebam. *Ad 2.*

Melius reſpondetur, prædicatum, ratione cuius Verbum diuinum petit pro principio intellectionem actualem, eſſe, quod eſt actualis repræſentatio obiecti, vt actualiter, & non ſolum habitualiter præintellecti, ad differentiam verbi mentalis creati, quod eſt repræſentatio obiecti, ſolum vt habitualiter præintellecti. 34 *Secunda ſolutio principalis argumenti.*

Denique arguitur ex D. Thoma *quæſt. 2. de potentia art. 2.* illis verbis: *Ad ſeptimum dicendum, quod ſcientia, vel voluntas, non eſt principium generationis; cum generatio ſit naturæ, quæ, inquantum eſt actionis principium, rationem potentiæ habet.* Et in 2. diſtinct. 7. quæſt. 2. art. 1. ad 4. ibi: *Dicendum, quod voluntas, & ſcientia non habent rationem primi principij reſpectu generationis Filij, qui procedit per modum naturæ, ſed tantum reſpectu creaturarum, quæ producuntur à Deo ſicut artificiata:* ergo ex mente D. Thomæ actus intelligendi non pertinent ad principium, quo verbum producitur. Reſpondetur, loqui D. Thomam de intellectu, & voluntate, vt ſunt principia actionis productiuæ liberæ, qualiter ad creaturas concurrunt; non autem negat intellectum, & voluntatem vt principia naturalia ad verbi, & impulſus productionem concurrere. 35 *Denique arguitur.* *Reſpond.*

§. V.

Referuntur variæ ſententiæ, vera eligitur, & probatur.

SVppoſito igitur intellectum, & voluntatem, & illorum actus, ad diuinas proceſſiones concurrere, in quo parum, aut nihil controuerſiæ inter Theologos inuenitur, reſtat examinare, an iſtæ perfectiones abſolutæ ſint principium *quo* proximum, an vero ratio principij proximi ſolum relationibus competat, vel relationibus, & abſolutis? Prima ſententia docet ſolam relationem eſſe principium *quo* proximum diuinarum proceſſionum. Ita Durandus *in 1. diſtinct. 7. quæſt. 2. nu. 26.* quem aliqui recentiores ſequuntur. Secunda diſtinguit de proceſſione, vt productio, & vt eſt communicatio, ſub priori ratione principium eius *quo* eſt ſola relatio, ſub poſteriori autem perfectio abſoluta. Hanc tenent quidam, quos ſuppreſſo nomine refert Durandus *vbi ſupra num. 18.* Referuntur etiam Gotfredus de Fontibus *quodlib. 6.* Et Enricus *in ſumma lib. 7. quæſt. 7.* Et *quodlibet. 3. quæſt. 3.* Illum ſequuntur Alarcon *tract. 5. diſp. 6. cap. 2. num. 1.* Tertia docet ex vtroque in recto, nempè ex relatiuo, & abſoluto, principium *quo* proximum diuinarum proceſſionum conflari. Pro hac referuntur Albertus *in 1. diſtinct. 7. quæſt. 2.* Ricardus *ibid. quæſt. 1.* Eamque D. Thomam tenuiſſe *in 1. diſtinct. 7. quæſt. 1. artic. 2.* docet Caietanus *infra quæſt. 41. artic. 5.* Illam ex modernis ſequuntur Arrubal *diſput. 143. cap. 3. & 9.* Et Zunniga *diſp. 16. dub. 6.* relatus ab Alarcon *vbi ſupra* aſſerente id putaturum probabile, niſi ferè authoritas omnium Scholaſticorum arceret. 36 *Authorũ ſententiæ.* *Albert.* *Ricard.* *Caietan.* *Arrub.* *Zunniga.* *Alarcon.*

An autem principalius eſſentia, an relatio in conſtitutione principij importetur, non conuenit inter iſtos Authores. Alijs aſſerentibus principalius eſſentiam; quia præcipua agentis intentio eſt aſſimilatio termini cum principio. Alijs è contra relationem docentibus præcipuè importari; quia per illam diſtinguitur terminus à principio, diſtinctio autem, ad principiandum præcipuè conducit. Quarta ſententia pro principio *quo* radicali conſtituit diuinam eſſentiam, pro principio *quo* proximo generationis intellectum diuinum, ſpirationis autem volũtatem conſtituit, relationibus ingredientibus vel pro conditione, vel de connotato, & in obliquo. Ita omnes Thomiſtæ *in præſenti*, & *infra quæſt. 41. artic. 5.* Vbi Caietanus, Zumel, Bannez, Nazarius, Aibelda, Serra, Reuerendiſſimus S. Thoma, & alij. Eandem ex Patribus Societatis ſequuntur Suarez *lib. 6. de Trinitate cap. 5.* Vazquez *diſp. 164. cap. 3.* Granadus *tract. 13. diſp. 3. ſect. 3.* Ruiz *diſp. 100. ſect. 2. & 3.* eſtque apud Scotiſtas communis. Pro cuius explicatione ſit. 37 *Diſſenſio in modo.*

Prima concluſio: *Principium* quo*, ſiue proximum, ſiue remotum, non eſt ſola perfectio abſoluta, ſed cointellecta ſimul relatione.* Ita D. Thomas *quæſt. 2. de potentia art. 2.* in fine corporis, ibi: *Et propter hoc in ratione potentiæ includitur quodammodo paternitas, etiam quantum ad id, quod eſt generationis principium: vnde cum alijs dicendum eſt, quod potentia generandi ſimul eſſentiam, & notionem ſignificat.* Idem docet ſolutione ad ſecundum, & ad quintum vbi 38 *Prima concluſio. Eſt D. Thom.*

loquens

Digitized by Google

loquens de proprietate perſonali ita habet: *Et ideo non oportet, quod ſit generationis principium principaliter, ſed quodammodo cointellectum ratione ſupra dicta, &c.* Et in 1. *diſtinct.* 7. *quaſt.* 1. *art.* 2. Et *infra quaſt.* 41. *art.* 5. Et oſtenditur primo, nam principium *quo* reale debet inadæquatè ſaltim à termino producto diſtingui, vt ex dicendis conſtabit; at ſi potentia generatiua, v. g. adæquatè in perfectione abſoluta conſiſteret ſecundum nihil ſui à termino producto diſtingueretur realiter: ergo principium *quo* proximum, ſiue remotum, non conſiſtit in perfectione abſoluta adæquatè, ſed cointellecta ſimul relatione. *Oſtenditur primo.*

Secundo. Secundo: Actio, cuius principium eſt perfectio abſoluta, accepta abſolutè, in prædicatione formam abſolutam adæquat; at proceſſiones actiuæ non adæquant in prædicatione perfectiones abſolutas diuinas: ergo principium illarum non eſt perfectio abſoluta abſolutè conſiderata, ſed prout determinata ad aliquam ex diuinis perſonis; & conſequenter relatio determinans cointelligi debet in ratione principij *quo*, ſiue proximi, ſiue remoti.

39 *Tertio.* Tertio; ſi principium *quo* diuinæ proceſſionis adæquatè in perfectione abſoluta conſiſteret, omnibus perſonis competeret; at hoc eſt falſum, aliàs filius eſſet potens remotè, & proximè generare ſe ipſum, vel alium, & Spiritus Sanctus eſſet potens ſpirare: ergo principium *quo* diuinæ proceſſionis non conſiſtit adæquatè in perfectione abſoluta.

Reſp. Reſpondebis concedendo ſequelam, & negando minorem, nec ſequitur Filium poſſe generare: nam ſtat benè quod forma ſit in ſubiecto, & ei non tribuat omnem ſuum formalem effectum, aut quaſi effectum ob illius incapacitatem, vt conſtat in anima rationali, quæ in capillis exiſtens non tribuit illis omnem ſuum effectum formalem; cum illis rationalitatem non tribuat.

Sed contra. Sed contra: nam Filius eſt capax omnis effectus formalis abſoluti; at eo ipſo, quod principium *quo* generandi adæquatè in perfectione abſoluta conſiſteret, eſſe potens generare eſſet abſolutus effectus: ergo Filius eſſet; capax illius; & conſequenter redderetur potens generare.

§. VI.

Argumentis occurritur.

40 *Contraria ſententia.* Contrarium huius concluſionis docuit Gabriel *in* 1. *diſtinct.* 7. *quaſt.* 1. 2. *&* 3. relatus à Vazquio *vbi ſupra*. Eam etiam docuerunt alij, quos ſuppreſſo nomine refert D. Thomas *quaſt.* 2. *de potentia articulo* 2. in quorum fauorem in hunc modum arguitur. Relatio paternitatis, v. g. vtpotè in generatione fundata, ſupponit generationem; at generatio, vel eſt ipſa generandi potentia, vel illam ſupponit: ergo Paternitas ſupponit potentiam generandi omnino completam; & conſequenter principium *quo* diuinæ generationis, & cuiuſuis alterius proceſſionis, in perfectione abſoluta adæquatè conſiſtit.

41 *Singularis ſententia.* Hoc argumento conuictus Alarcon *vbi ſupra concluſione tertia* triplicem relationem in Patre conſtituit, primam tranſcendentalem qua conſtituitur in ratione primæ perſonæ, & primi ſubſiſtentis, & per hanc non conſtituitur. Pater potens proxime generare, ſed radicaliter potens generare, & ſpirare: ſecundam etiam tranſcendentalem ad verbum vt poſſibile, & per iſtam vt efficientem diuinum intellectum, & potentiam intelligibilem, conſtituitur prima perſona potens proximè generare; Ac denique tertiam prædicamentalem, quæ eſt relatio Paternitatis ſupra generationem fundata, ac proinde non pertinens ad conſtitutionem primi principij *quo* proximi, vel remoti, ſed illud conſtitutum ſupponens.

42 *Reijcitur prædicta ſententia.* Iſtius tamen Authoris ſententia ſingularis eſt, & ſine fundamento ad inuenta, & reijcitur breuiter, primo; quia ex illa ſequitur eſſe in diuinis plures relationes reales quam quatuor, cuius contrarium docet D. Thoma *infra quaſt.* 28. *art.* 4. & cum illo Theologi communiter. Secundo: nam generatio eſt actus à potentia generatiua diſtinctus ratione, vt prædictus Author fatetur: ergo ſemel data relatione tranſcendentali à Paternitate diſtincta, vt compleat potentiam generatiuam tanquam connotatum illius, deberet etiam ponere relationem tranſcendentalem diſtinctam, vt modificaret generationem; at relationem iſtam non recognoſcit in Deo: ergo nec tranſcendentalem à prædicamentali diſtinctam connotatam à generatiua potentia. Tertio: nam relatio prædicamentalis, vt à tranſcendentali diſtinguitur, eſt ordo dependentiæ effectus à cauſa, niſi de vocibus ſolum velimus contendere; at potentia generatiua Patris à filio non dependet, nec filius ab illa: ergo Patris ad filium nulla eſt tranſcendentalis relatio, nec è contra filij ad Patrem.

43 *Nec vrget illius motiuum.* Nec motiuum, quo ducitur, alicuius ponderis eſt, deſumptum ex eo, quod Pater reſpicit filium vt generabilem, vt genitum, & vt filium; at reſpectus ad filium vt generabilem, vel vt genitum, prædicamentalis non eſt; cum non terminetur ad illum vt ad purum terminum, in quo prædicamentalis relatio conſiſtit: ergo eſt tranſcendentalis. Reſpondeo negando minorem: puritas enim termini à prædicamentali relatione petita non excludit paſſiuam productionem, ſeu producibilitatem, ſed ſolum dependentiam, ſeu cauſalitatem; & quia filius vt genitus non dependet à Patre: hinc fit, quod prout ſic terminet prædicamentalem reſpectum. Si dicas, prædicamentalis relatio petit terminum phyſicè exiſtentem; at relatio ad filium, vt producibilem, illius exiſtentiam non petit, ſed tantum poſſibilitatem: ergo prædicamentalis non eſt. Reſpondeo negando minorem: nam producibilitas filij non eſt contingens, ſed neceſſaria, ac proinde relatio ad illum vt producibilem terminata illum reſpicit vt exiſtentem realiter. *Dices.* *Reſp.*

Relicta igitur hac ſolutione ad argumentum factum reſpondeo, Paternitatem ſub expreſſo conceptu referentis ſupra generationem fundari, ſub conceptu hypoſtaſis ad generationem ſupponi, ſub conceptu connotato à potentia generatiua, & generatione, Patrem potentem, & generantem conſtituere. Quo modo autem inter ſe diſtinguantur prædicti conceptus, videbimus poſtea cum *de conſtitutiuo diuinarum perſonarum* tractemus. 44 *Vera ſolutio.*

Secundo arguitur: potentia generatiua eſt in filio; at ſi principium *quo* generandi non conſiſteret in ſola perfectione abſoluta, potentia generandi in filio non eſſet: ergo in ſola perfectione abſoluta conſiſtit. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem probatur primo ex D. Thoma *in* 1. *diſtinct.* 7. *quaſt.* 2. *art.* 1. *in corpore* illis verbis: *Si ſit gerundium verbi in perſonalis, tunc potentia generandi eſt potentia, qua ab aliquo generatur, & ſic eſt in filio potentia generandi, id eſt qua à Patre generatur*: ergo iuxta Diuum Thomam potentia generandi eſt in Filio, etſi in illo ad actum actiuè generandi non reducatur. 45 *Secundo arg.* *Maior prob.* 1.

Secundo; quia iuxta D. Thomam *quaſt.* 2. *de Potentia art.* 5. potentia generatiua ſub omnipotentia comprehenditur; at omnipotentia conuenit filio; ergo & potentia generandi. *Secundo.*

Tertio: quia ex oppoſito fieret, filium non eſſe æqualem Patri in potentia; ac proinde nec in omnipotentia; cum careret aliqua potentia, quæ conuenit Patri; conſequens eſt abſurdum: ergo & illud ex quo ſequitur. *Tertio.*

Reſpondeo negando maiorem, ad primam probationem conceſſa, vt iacet, doctrina D. Thomæ, diſtinguo conſequens: potentia paſſiua generandi, concedo conſequentiam: actiua, nego conſequentiam. Ad ſecundam diſtinguo maiorem: ſub omnipotentia abſolutè, nego maiorem: ſub omnipotentia in Patre, concedo maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam. Solutio eſt D. Tho. *loco allegato ad primum argumentum*. Ad tertiam probationem Alarcon *vbi ſupra num.* 17. reſpondet; Filium ideò non eſſe inferiorem Patri in potentia, nec minus perfectum: quia per intellectionem, intimamque vnionem, potentia generatiua eſt in termino producto. *Reſpondetur.* *Ad* 1. *maioris prob.* *Ad* 2. *Ad* 3.

Hoc tamen effugium friuolum eſt, nec argumento facto ſatisfacit. Quod probo ad hominem contra iſtum Authorem: ibi namque, vt Filium æqualem Patri in omnipotentia defendat, docet contra Ruizium omnipotentiam ſolum eſſe potentiam productiuam ad extra, ac proinde Filio competere, et ſi non ſit potens generare, quæ eſt actio productiua ad intra: ergo ſi potentia productiua ad intra ad omnipotentiam pertineret, non eſſet Filius æqualis Patri in omnipotentia; & tamen per intellectionem, & intimam coniunctionem, eſſet in filio: ergo hic modus exiſtendi ſufficiens non eſt vt Filius Patri in omnipotentia, ſiue in perfectione potentiæ adæquetur. 46 *Solutio Alarcon ad* 3. *probationem reijcitur* 1.

Secundo reijcitur: nam ſi Filius formaliter aliqua perfectione abſoluta careret, non eſſet in perfectione æqualis cum Patre; & tamen tunc per intellectionem, & intimam coniunctionem principij cum termino competeret Filio: ergo hic modus conuenientiæ non eſt ſufficiens ad ſaluandam æqualitatem vtrinſque in potentia, ſed ad alia principia confugiendum eſt. *Secundo.*

Relicta ergo hac ſolutione neganda eſt ſequela: nam in potentia abſolutè adæquantur; cum potentia generatiua non ſit potentia abſolutè, ſed potentia prout in Patre, in potentia autem prout in Patre non comparantur: quia comparatio ſupponit conuenientiam inter vtrumque extremum comparationis in eo, in quo ſit comparatio; in potentia autem vt in Patre non cōueniunt Pater, & Filius, & ideò in illa non comparantur. Nec ex eo, quod deficiat Filio potentia prout in Patre, ſequitur aliqua imperfectio in illo. Tum, quia defectus iſte negatiuus eſt, & non priuatiuus: tum, quia cum non deficiat, niſi relatio, & hæc non ſit perfectio, non deficit illi aliqua perfectio formaliter. Tum denique: nam qui dixerit relationem dicere perfectionem, reſpondebit eſſe in illo aliam æquiualentem; tantæ enim perfectionis eſt in filio potentia, vt generetur, quantæ in Patre potentia ad generandum. 47 *Traditur vera ſolutio.*

§. VII.

Secunda concluſio vera ſententia.

Principium quo *primum diuinæ proceſſionis non eſt relatio, ſed diuina eſſentia, vt modificata relatione*, Ita D. Thomas locis 48

Digitized by Google

Secunda concluſio. prob. 1. ex Anſelmo. locis *vbi ſupra relatis*: Et oſtenditur primo ex Anſelmo in Monologio *capit.* 58. vbi de Spiritu Sancto loquens ſic ait: *Non ex eo procedit, in quo plura ſunt Pater, & Filius, ſed ex eo, in quo ſunt vnum, non ex relationibus ſuis, quæ plures ſunt, ſed ex ipſa eſſentia emittunt Pater, & Filius tantum bonum*: ergo ex mente Anſelmi eſſentia eſt principium *quo* Spiritus Sanctus ex Patre, & Filio procedit; cumque non ſit principium *quo* proximum, erit principium primum radicale, & remotum. *Damaſcenus.* Damaſcenus etiam hanc veritatem docet *lib.* 1. de fide Otthodoxa capit. 8. *Generatio eſt opus naturæ, non ſicut generantis, ſed ſicut eius, quo generat*: ſentit ergo naturam diuinam eſſe principium *quo* proximum vel remotum, Pater conſtituitur potens ad generandum. *Ioannes Theologus.* Et Ioannes Theologus in Concilio Florentino *ſeſſione* 8. Eandem veritatem apertiſſimè docet his verbis. *Dixi filium ex Patre, & Patris ſubſtantia generari, idem ſignificare; ita tamen vt perſona ſit producens, & generans; principium autem* quo *ipſa perſona generat ſit id, quod ſolum communicabile eſt*. Et infra: *Pater naturæ ſuppoſitum eſt, ſed generans, diuina vero natura generatiuum principium*. Quo nihil expreſſius potuit dicere pro noſtra ſententia.

49 *Auguſtinus.* Denique Auguſtinus veritatem iſtam docuit *lib.* 15. *de Trinitate capit.* 13. *ad finem*, his verbis: *Propter hoc ſicut ſcientia noſtra illi ſcientiæ Dei, ſic & noſtrum verbum, quod naſcitur de noſtra ſcientia, diſſimile eſt illi verbo Dei quod natum eſt de Patris eſſentia, tale eſt autem, ac ſi dicerem de Patris ſapientia, vel quod eſt expreſſius de Patre ſcientia, de Patre ſapientia*; eſſe autem id, de quo naſcitur verbum, idem eſt, ac eſſe principium quo Pater verbum producit: ergo diuina eſſentia eſt principium *quo* primum generationis verbi, & cuiuſuis alterius proceſſionis diuinæ.

50 *Solutio excluditur 1.* Reſpondebis fortè, diuinam eſſentiam eſſe principium *quo* radicale ſolum proceſſionum, quatenus radicat relationes, quæ vt *quo* ad proceſſiones diuinas concurrunt, non autem quia ipſa vt *quo* influat. Sed contra primo: nam explicatio iſta non ſtat cum verbis Anſelmi, qui ait Spiritum Sanctum non procedere ex eo, in quo plura ſunt Pater, & Filius, ſed ex eo, quod commune eſt, in quo ſunt vnum, vel ex Patris eſſentia; ſi namque iſta ſolum concurreret radicando relationem concurrentem vt *quo*, cum etiam Paternitas, & filiatio radicent relationem Spiratoris, iam Spiritus Sanctus ex eo, in quo plures ſunt Pater, & filius, & non ſolum ex eſſentia, procederet.

Secundo. Secundo: nam principium generatiuum, ſi cum proprietate loquamur, eſt id, quod vt *quo* in generationem præſtat influxum; at Damaſcenus dicit diuinam naturam eſſe, id, quo Pater generat, & Ioannes Theologus eſſe generatiuum principium: ergo ſentiunt verè vt principium *quo* in generationem influere.

Denique. Denique Auguſtini verba hanc interpretationem non poſſunt admittere: nam ſicut aſſerit verbum procedere de Patris eſſentia, dicit etiam procedere de Patris ſcientia, ac de Patris ſapientia: at ſcientia, & ſapientia prout à natura ſub conceptu naturæ diſtinctæ: non radicant relationem Patris; & conſequenter nequeunt iſto modo ad generationem verbi concurrere, ſed vt principium *quo* proximum verbi producti: ergo diuina eſſentia, aut natura, non ea ſolum ratione ad generationem concurrit, quia radicat relationem concurrentem vt *quo*, ſed quia ipſa verè eſt principium *quo* primum diuinæ generationis.

51 *Secundo prob. ratione D. Th.* Deinde principaliter ſuadetur concluſio ratione D. Thomæ *locis relatis*; nam principium *quo* primum actionis generatiuæ, aut productiuæ, eſt id in quo genitum, aut productum, producenti aſſimilatur; cum agentis intentio ea ſit vt terminum productum ſibi aſſimilet in principio, quo agit; at perſonæ productæ perſonis producentibus non in relatione, ſed in natura aſſimilantur ſeu identificantur: ergo non relatio, ſed natura diuina, *Confirm.* vt connotans relationem eſt principium *quo* primum proceſſionem in Deo. Et explicatur amplius in diuina generatione; etenim principium *quo* primum generationis eſt in quo genitum cum generante conuenit per ſimilitudinem, aut identitatem; at id, in quo filius genitus communicat cum Patre generante, non eſt relatio, ſed natura diuina: ergo hæc eſt principium *quo* primum generationis verbi.

52 *Reſp. Durandus dupliciter.* Reſpondet Durandus, veram eſſe maiorem de generatione vniuoca, per quam genito communicatur potentia generandi aliud: ſecus autem de generatione æquiuoca per quam non communicatur genito potentia generandi aliud in hoc namque nequit eſſe principium *quo* id, in quo genitum generanti aſſimilantur: cum principium *quo* ſit potentia generatiua, & in illa non aſſimilentur: generatio autem diuina eſt quaſi æquiuoca ex parte; quia per illam non communicatur filio potentia generandi aliud, & in illa filius non aſſimilatur Patri. Secundo reſpondet veram eſſe maiorem, quando aſſimilatio eſt in forma numero diſtincta in genito, & generante; tunc enim poteſt ratione diſtinctionis vna forma eſſe principium alterius, ſecus autem quando genitum, & generans in natura identificantur: tunc enim ſublata diſtinctione remanere nequit ratio, ſeu habitudo principij in eo, in quo conueniunt; & quia inter Patrem, & Filium eſt identitas in natura: hinc fit, quod principium *quo* nequeat eſſe natura, in qua conueniunt, ſed relatio, in qua diſcriminantur.

Sed neutra ſolutio ſatisfacit, & contra primam facit, quod vniuocatio generationis ſumitur ex conuenientia geniti, & generantis, non ex indiuiduantibus conditionibus, aliàs nulla eſſet generatio vniuoca; cum talis conuenientia impoſſibilis ſit, ſed ex conuenientia in natura vtrique communi; at Pater, & Filius in diuinis habent in natura perfectiſſimam conuenientiam, vtpotè cum habeant ſummam identitatem: ergo quamuis in proprietatibus perſonalibus differant, quæ ſunt veluti conditiones indiuiduantes, generatio Filij eſt perfectiſſimè vniuoca. Nec refert ad hoc, quod Filio non communicetur potentia generandi aliud: nam cum in ſententia Durandi hæc potentia in relatione conſiſtat, & in noſtra ſententia relationem de connotato importet, & cum relatio non pertineat ad diuinam naturam ſub conceptu naturæ: ſit conſequens, quod perfectimè communicetur natura, non communicata potentia generandi ex defectu relationis: ac proinde, quod ſoluetur ratio generationis perfectiſſimæ vniuocæ, abſque eo, quod genito communicetur potentia generandi aliud. 53 *Prima ſolutio reijcitur.*

54 *Secunda reijcitur 1.* Deinde ſecunda reijcitur: nam etiam ſi principium *quo* primum generationis creatæ debeat adæquatè à genito diſtingui, non licet colligere debere etiam adæquatè diſtingui in diuinis, ſed ſufficit diſtingui à genito ſecundum aliquod in obliquo importatum: ergo ex defectu diſtinctionis naturæ inter genitum, & generans in diuinis, malè infert Durandus diuinam naturam non eſſe principium *quo* primum generationis verbi. Probo antecedens: in creatis generans vt *quod* adæquatè diſtinguitur numericè à genito, & exinde non licet colligere, quod generans vt *quod* in diuinis adæquatè à genito diſtinguatur numericè: ergo ex eo quod principium generationis creatæ diſtinguatur adæquatè numericè à termino producto, non licet inferre, quod in diuinis debeat adæquatè à termino producto differre, ſed ſufficit diſtinctio inadæquata penes connotatè importatum, vel relationem.

55 *Secundo.* Secundo reijcitur: nam etſi generans vt *quod* petat diſtingui realiter à termino genito, poteſt tamen ab vno principio habere continentiam geniti, & ab alio diſtinctionem: ergo poterit natura diuina in diſtincta eſſe prima ratio continendi; & conſequenter primum principium *quo*, etſi à proprietate perſonali proueniat diſtinctio. Probo antecedens: etenim in creatis forma ſecundum conceptum eſſentialem eſt ratio continendi, & indiuiduales conditiones diſtinguendi: ergo ſtat optimè ab vno principio venire diſtinctio, & ab alio continentia. *Denique reijcitur.* Denique reijcitur: nam per hoc ſolum, quod principium *quo* primum ſecundum aliquid ſui diſtinguatur à termino, ſaluatur quod requiritur, vt ſit ratio continendi terminum: ergo in natura diuina connotata relatione ſaluatur quidquid eſt neceſſarium vt ſit principium *quo* primum. Probo antecedens: nam ratione illius diſtinctionis, poteſt de illo affirmari, quod negatur de termino, & è contra: ergo ſufficit vt de illo affirmetur, quod ſit ratio continentiæ actiuæ, negata de termino, & negetur de illo, quod ſit ratio continentiæ paſſiuæ, de termino affirmata.

§. VIII.

Argumentis in contrarium occurritur.

56 *Arg. 1. Antec. multipliciter prob.* IN contrarium arguitur primo: relatio eſt totum id, quo Pater v. g. redditur potens generare Filium: ergo principium *quo* primum relatio eſt, & non eſſentia. Probo antecedens primo ex Auguſtino *lib.* 5. *de Trinitate cap.* 6. & 7. illis verbis: *Filius eo Filius, quo genitus: ergo Pater, eo Pater, quo generans, & eo generans, quo Pater*; at eſt Pater paternitate vt forma: ergo eſt generans, & potens generare paternitate, vt adæquata forma. Secundo, denominatio propria non à forma communi, ſed à propria debet prouenire; at denominatio potentis generare eſt denominatio propriiſſima Patris: ergo non ab eſſentia, quæ communis eſt, ſed à proprietate perſonali, vt à forma, debet prouenire. Tertio: eo modo ſe habet actio perſonalis ad perſonam, quo eſſentialis ad naturam; ſed poſſe ad actione eſſentialem eſt à prædicato eſſentiali naturæ: ergo poſſe ad actionem perſonalem eſt à prædicato perſonali. Quarto: id, quod dat eſſe, dat operari, & poſſe operari; ſed paternitas dat Patri eſſe Patrem: ergo & poſſe primum generare. Quinto imperfectio eſt in forma, quod det eſſe, & non operationem; at à perſonalitate diuina omnis imperfectio eſt releganda: ergo cum det Patri eſſe Patrem dare etiam debet poſſe generare. Denique: nam poſſe generare, & poſſe ſpirare, ſunt à diuerſis principijs: ergo non ab eſſentia, quæ vna eſt, ſed à relationibus diuerſis vtrumque præſtatur.

Reſpon-

Digitized by Google

57 *Reſp. negando antecedens. Ad primam probationem explicatur Aug.* Reſpondeo negando antecedens, ad primam probationem nego illa eſſe verba Auguſtini, ſed hæc, *ideò Filius, quia genitus*, ex quo ſolum colligitur Patrem ideò Patrem eſſe; quia generans eſt, quod libenter fatemur, non autem colligitur Patrem paternitate generare, aut poſſe generare, quod argumentum contendit. *Ad 2.* Ad ſecundam diſtinguo maiorem: non à forma communi in ſua communitate relicta, concedo maiorem: non à forma communi appropriata, nego conſequentiam, ſed ſolum colligitur, quod non proueniat à natura diuina abſolutè, ſed ab illa vt appropriata Patri. *Dices.* Si dicas; eſt ab illa vt appropriata: ergo ſecundum id, quod eſt ratio appropriandi; at ratio appropriandi eſt relatio: ergo formaliter eſt à relatione, ſicut quod eſt ab animali vt appropriato homini, eſt tanquam à forma à rationalitate appropriante. *Reſp.* Reſpondeo diſtinguendo antecedens: ly *vt* reduplicante rationem formalem, nego antecedens: reduplicante complementum formæ, concedo antecedens, & diſtinguo conſequens eodem modo, ex quo ſolum colligitur eſſe à perſonalitate appropriante, tanquam à complemento formæ, non vero vt à forma.

58 *Ad 3.* Ad tertiam diſtinguo maiorem: quoad denominationem agentis vt *quod*, concedo maiorem: agentis vt principium *quo*, nego maiorem; & conceſſa minori, nego conſequentiam, itaque ſicut concretum naturæ eſt agens vt *quod* actione eſſentiali, v. g. volens vt *quod*, intelligens vt *quod*; ita concretum perſonalitatis, vel perſona, eſt generans vt *quod*, & ſpirans vt *quod*, & in hoc tenet æquiparatio, non tamen quoad rationem principij *quo*, & ratio eſt; quia cum perſonalitas ſit veluti conditio indiuidualis, nequit eſſe principium *quo* productionis communicatiuæ, ſed id pertinet ad ſolam naturam connotata relatione. *Ad 4.* Ad quartam diſtinguo maiorem: quod dat eſſe veluti ſpecificum, concedo maiorem: veluti indiuiduale, nego maiorem, & diſtinguo minorem: perſonalitas dat Patri eſſe Patrem ſecundum eſſe veluti indiuiduale Patris, concedo minorem: ſecundum eſſe veluti ſpecificum, & naturale, nego minorem, & conſequentiam. Vel diſtinguo maiorem: ſi forma operatiua ſit concedo maiorem; ſi non ſit operatiua, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. *Ad 5.* Ad quintam diſtinguo maiorem: eſt imperfectio purè negatiua, concedo maiorem: priuatiua imperfectio, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam. Inſtoque in Spiritu Sancto, cuius perſonalitas dat illi eſſe, & non operari operatione productiua, quin ex hoc aliqua imperfectio ſequatur. *Ad vlt.* Ad vltimam diſtinguo antecedens: poſſe proximum, concedo antecedens: poſſe primum, & remotum, nego antecedens, & nego conſequentiam de poſſe remoto, & primo: imò nec colligitur, quod poſſe proximum ſit à relationibus, ſed poſſe proximè ſpirare à voluntate, & poſſe proximè generare ab intellectu, vt poſtea videbimus.

59 *Secundo arg.* Secundo arguit Durandus: actus competens vni ſuppoſito, & repugnat alteri, debet illi ineſſe per id, in quo differt ab alio; at generatio v. g. competit Patri, & repugnat alijs ſuppoſitis diuinæ naturæ: ergo ineſt Patri per id, in quo differt ab alijs, nempè relatio, non per id, in quo cum illis conuenit, nempè natura: & conſequenter illa, & non iſta erit principium *quo* generandi. Maiorem, in qua eſt difficultas, probat primo: nam quia ratiocinari ineſt homini, & repugnat bruto, ineſt homini per id, in quo differt à bruto: ergo idem de omni actu vni, & non alteri conuenienti eſt dicendum. Secundo ex Ariſtotele *primo Ethicorum* probante beatitudinem non eſſe operationem ſenſitiuæ partis, ſed intellectus, quia ineſt homini, & non bruto, & idcirco debet homini ineſſe ſecundum partem intellectiuam, per quam differt à bruto, non ſecundum partem ſenſitiuam, in qua cum illo conuenit: ergo idem quod prius. Tertio: nam effectus communis petit cauſam communem, & eadem ratione proprius petit propriam: ergo actus proprius vni, & non alteri, pro principio *quo* petit, quod eſt vni proprium, & repugnat alteri.

60 *Reſp.* Reſpondeo diſtinguendo maiorem: ſi differentia ſuppoſitorum ſit in eſſe ſpecifico, concedo maiorem: ſi in eſſe veluti indiuiduali, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: quia differentia perſonarum in Deo non eſt in eſſe veluti ſpecifico, quod eſt à natura, ſed in eſſe veluti indiuiduali, quod à perſonalitatibus prouenit: vt enim docet D. Thomas *quæſt. 2. de Potentia art. 2. ad 5. Paternitas non eſt in Patre per modum formæ ſpecificæ, ſicut humanitas in homine ſic enim in eo eſt diuina natura, ſed eſt in eo, vt ita dicam, ſicut principium indiuiduale; eſt enim proprietas perſonalis, & ideò non oportet, quod ſit generationis principium: ſed quodammodo intellectum ratione ſupra dicta.* Hæc D. Thomas. Ex quibus ad primam, & ſecundam probationem conſtat ſolutio; nam differentia hominis à bruto eſt formalis, & in eſſe ſpecifico. Ad tertiam dicatur, quod vt actus aliquis ſit vni proprius, ſufficit, quod principium illius ſit appropriatum, etſi non ſit proprium; potentia autem generatiua eſt ab eſſentia, non abſolutè, ſed prout in Patre, qua ratione eſt Patri appropriata, etſi non propria Patri.

Denique arguitur: principium *quo* primum proceſſionis tertiæ perſonæ non eſt diuina natura, ſed voluntas diuina: ergo falsò aſſerimus in noſtra concluſione diuinam naturam eſſe principium *quo* primum omnis proceſſionis diuinæ. Probatur antecedens primo; nam principium *quo* primum eſt id in quo terminus producenti aſſimilatur; at Spiritus Sanctus non aſſimilatur producenti in natura ex vi proceſſionis, vt *inferius* conſtabit, ſed in attributo naturæ, ſcilicet in voluntate: ergo principium *quo* primum proceſſionis tertiæ Perſonæ non eſt diuina natura, ſed diuina voluntas. Secundo: nam principium *quo*, & terminus *quo* proceſſionis diuinæ ſunt idem; at terminus *quo* proceſſionis tertiæ perſonæ non eſt diuina natura, ſed eius voluntas, vt *infra* videbimus: ergo idem quod prius. 61 *Denique arg.*

Reſpondeo negando antecedens, ad primam probationem diſtinguo maiorem: eſt id, in quo formaliter, aut identicè terminus aſſimilatur producenti, concedo maiorem: præcisè formaliter, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: quia licet Spiritus Sanctus non aſſimiletur producenti in natura formaliter ex vi proceſſionis, aſſimilatur tamen illi in voluntate, quæ identicè eſt natura diuina. Ad ſecundam probationem diſtinguo maiorem: principium *quo* primum, & terminus *quo* proceſſionis ſunt idem identicè ſaltim, concedo maiorem: formaliter, ſubdiſtinguo illam: quando eſt proceſſio ſupponens principium *quo* primum perfectiſſimè communicatum ſub conceptu naturæ, nego maiorem: quando eſt proceſſio non ita ſupponens communicatum principium *quo* primum, concedo maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: quia proceſſio Spiritus Sancti ſupponit principium *quo* primum perfectiſſimè communicatum per modum naturæ per generationem: & ideò non petit pro formali termino naturam diuinam, quæ eſt principium *quo* primum, ſed aliquid identificatum cum illa, nempè voluntate; ſed de hoc plura cum de diuina generatione tractemus. 62 *Reſp.*

Si dicas: ergo ſufficit pro principio *quo* primo aliquid, quod identitatem ſit natura diuina, nempè voluntas, & non formaliter ſub conceptu naturæ, vt ita æquiparetur terminus principio. Reſpondeo negando conſequentiam: nam cum voluntas operetur per modum potentiæ, & proprietatis naturæ diuinæ, in qua radicaliter, non poteſt operari niſi vt ſubordinata virtualiter eidem naturæ, quia operari ſequitur ad eſſe, ac proinde ad eſſe alteri ſubordinato nequit ſubſequi inſubordinanè operari: vnde ſicut hac ratione ad omnem operationem voluntatis creatæ concurrit anima vt primum principium; ita ad omnem operationem voluntatis diuinæ concurrit Dei natura, tanquam principium *quo* primum. 63 *Si dicas. Reſp.*

§. IX.

Statuitur tertia concluſio.

P*Rincipium* quo *proximum generationis verbi per modum potentiæ non eſt Paternitas, ſed intellectus, cointellecta Paternitate de connotato.* Dixi per modum potentiæ: nam etiam ſpecies, & cognitio diuina, & diuina eſſentia, prout exercet munus ſpeciei, vt principium *quo* proximum ad generationem concurrunt, non tamen per modum potentiæ. Ita Authores *quinta ſententiæ* cum Caietano explicante D. Thom. *infra quæſt. 41. art. 5.* quod pro principio *quo* primo diuinam naturam, & pro principio *quo* proximo generationis verbi diuinum intellectum conſtitueret. Et probatur primo ex Auguſtino *lib. 15. de Trinitate c. 3.* vbi loquens de diuino Verbo ſic ait: *Quod natum eſt de Patris eſſentia, tale eſt autem, ac ſi dicerem de Patris ſcientia, de Patris ſapientia*; at quod procedit de ſapientia Patris eſt ab intellectu Paterno per modum potentiæ, ſicuti, & actualis ſapientia eſt ab illo virtualiter: ergo ex mente Auguſtini principium *quo* proximum generationis verbi per modum potentiæ eſt diuinus intellectus, non autem relatio. 64 *Tertia concluſio.* *Prob. 1.*

Secundo: nam vt *ſupra* vidimus, & contra Scotum communiter fatentur Theologi, intellectus diuinus ad generationem verbi concurrit; at non per modum principij *quo* primi, aut remoti: ergo vt principium *quo* proximum concurrit ad illam. Diſcurſus tenet. Maiorem contra Durandum vt omnino certam fatentur omnes Theologi. Minorem autem probo: nam principium *quo* primum debet radicare proximum; at diuinus intellectus, prout à natura diſtinguitur, non radicat relationes, ſicut nec cætera attributa eas radicant; ergo nequit vt principium remotum, ſeu radicale ad generationem concurrere; & conſequenter, vel nullum præſtat concurſum ad illam, quæ eſt ſententia Durandi, vel immediatum exhibet, vt principium *quo* proximum, quod aſſerit noſtra concluſio. 65 *2. Prob.*

Reſpondebis fortè, intellectum non diſtingui à diuina natura, ac proinde radicare relationes, ſicut natura eas radicat. Sed contra primo: nam eſt probabilis multorum Theologorum ſententia intellectum attributaliter diſtingui à natura, diuina, quod autem intellectus ad generationem verbi concurrat 66 *Reſp. Sed contra primo.*

Digitized by Google

eſt omnium Theologorum ſententia ergo à ſententia illa tantum probabili dependere non poteſt.

Secundo. Secundo: nam ad minus ſequitur voluntatem diuinam, quæ in frequentiori Theologorum ſententia à natura diſtinguitur, vel nullum concurſum præſtare ad proceſſionem tertiæ Perſonæ, vel vt principium *quo* proximum in illam influere; at eadem ratio eſt de intellectu reſpectu proceſſionis verbi: ergo eodem modo circa illam eſt diſcurrendum.

Tertio. Tertio: nam ſi eateaus ſolum intellectus ad proceſſionem verbi concurrit, quatenus eſt idem cum natura diuina, & idcirco radicat relationem Patris proximè concurrentem, ſequitur eodem modo ad proceſſionem Spiritus Sancti concurrere, quo concurrit ad verbi generationem; hoc autem aduerſatur veræ, & ſanè Theologiæ ſpecialem influxum recognoſcenti in intellectu reſpectu generationis: ergo intellectus non ſolum concurrit ad generationem verbi, vt eſt idem cum natura, ſed etiam vt eſt diſtinctus cointellecta paternitate de connotato. Patet ſeqnela; quia natura diuina radicat omnes relationes: ergo ſi intellectus influit, quia formalirer eſt idem cum diuina natura, influet in proceſſiouem tertiæ perſonæ radicando relationem, quæ eſt proximum principium reſpectu illius, ſicut hac ratione in illam influit diuina natura.

67 *Tertio ſuadetur concluſio.* Tertio principaliter ſuadetur concluſio: nam ea ratione docet D. Thom. proprietatem non eſſe principinm *quo* primum, ſed diuinam naturam, quia eſt veluti indiuidualis conditio diuinæ Perſonæ, id autem, quod pertinet ad eſſe indiuiduale, non eſt principium *quo* primum; ſed nec etiam id, qnod pertinet ad eſſe indiuiduale, eſt principium *quo* proximum: ergo eadem ratione excludi debet Paternitatis relatio ab hoc, qnod eſt eſſe principium *quo* proximum generationis verbi, & ſolum intellectui Patris eſt attribuendum, Paternitate de connotato intellecta.

68 *Denique prob.* Denique probatur: natura diuina connotata Paternitate eſt principium *quo* primum proceſſionis verbi, vt docet D. Thomas, & probauimus §. *præcedenti*: ergo diuinus intellectus cum eadem connotatione erit principium *quo* proximum iſtius proceſſionis, & non Paternitatis relatio. Probo conſequentiam primo: nam id ipſum, quod remotè præſtat diuina natura, exhibere poteſt proximè intellectus diuinus intra propriam lineam. Secundo: nam in creatis in id, in quod natura Influit radicaliter, influunt potentiæ ad naturam ſequutæ, tanquam principium, proximum: ergo pariter in diuinis.

69 *Reſp.* Reſpondebis fortè negando conſequentiam, & reddendo rationem diſcriminis: etenim principium *quo* proximnm generationis eſt, in quo genitum generanti aſſimilatur: & ideo non petere communi conceptu à termino realiter diſtingui; ac proinde poteſt natura diuina à termino producto indiſtincta eſſe principium *quo* primum generationis verbi; principinm aurem *quo* proximum non eſt id, in quo genitum generanti aſſimilatur, ſed potius eſt ratio diſtinguendi vtrumque, & idcirco ex communi conceptu petit realiter diſtingui à genito; ac proinde non poteſt diuino intellectui competere, vtpotè à verbo producto realiter indiſtincto.

Contra 1. Sed contra primo: nam licet prima generantis intentio ea ſit, vt genitum ſibi aſſimilet in principio *quo* primo, ſecundo tamen etiam intendit ſibi illud aſſimilare in principio *quo* proximo, aſſimilatione poſſibili, vt in generante creato manifeſtè conſpicitur; at verbum aſſimilari Patri, ſeu cum illo identificari in principio *quo* proximo, pro eo quod importat in recto, poſſibile eſt: ergo principium *quo* proximum verbi debet eſſe abſolutum, pro eo quod importat in recto, vt ſic identificetur cum termino; connotata relatione in obliquo, & conſequenter erit intellectus cointellecta Paternitate.

70 *Secundo.* Secundo: nam ea ſolum ratione principium *quo* proximum eſſet ratio diſtinguendi generans à genito, & conſequenter realiter diſtinctum à genito, quia generatiuum proximè vt *quod* à proximè generabili realiter debet diſtingui; at hæc ratio eſt nulla; cum etiam generatiuum vt *quod* radicaliter à generabili radicaliter debeat realiter diſtingui, quin ex hoc colligatur principium *quo* radicale eſſe rationem diſtinguendi realiter diſtinctam à generabili: ergo non eſt de conceptu principij *quo* proximi adæquatè realiter diſtingui à termino.

Tertio. Tertio: nam in creatis non ſolum principium *quo* proximum, ſed etiam principium *quo* primum à termino producto realiter diſtinguitur; & tamen in diuinis principium, *quo* primum, & radicale, non differt realiter à termino producto adæquatè, vt fatetur iſta ſolutio: ergo ex eo quod in creatis principium *quo* proximum debeat realiter diſtingui à termino, non licet colligere principium *quo* proximum in diuinis eadem diſtinctione à termino producto gaudere.

Denique. Denique traditam ſolutionem reijcio: nam tota diſtinctio neceſſaria inter principium *quo* primum, & terminum ſaluatur in diuina narura per connotationem relationis realiter diſtinctæ: ergo pariter tota diſtinctio requiſita in principio *quo* proximo ſimili connotatione ſaluabitur in diuino intellectu.

§. Vltimus.

Contraria argumenta diluuntur.

71 *Arg. 1. Authoritate Patrum.* Contra iſtam concluſionem opponunt contrarij Auctores primo Athanaſium Dialogo primo de Trinitate illis verbis: *Pater Hypoſtaſi gignit*; at gignit Pater principio *quo* proximo generandi: ergo hoc in recto eſt hypoſtaſis, & relatiua proprietas. Ambroſio *lib. 4. de Fide ad Gratianum cap. 4.* illis verbis: *Generatio Paternæ proprietatis eſt, non potentiæ.* Auguſtinum *lib. 1. de Trinitate cap. 5.* vbi ait. *Ex eo ipſo Patrem eſſe, & dici Patrem, quod eſt ei Filius*; ſed Patri eſt Filius ex vi potentiæ generatiuæ: ergo eſt Pater ex vi illius; cumque ſit Pater ex vi paternitatis, hæc, & non intellectus eſt generatiua potentia.

72 *Reſpond. explicando Athanaſium, Ambroſium, & Auguſtinum.* Reſpondeo, Patrem gignere hypoſtaſi, non vt principio *quo* proximo, vel remoto, ſed vt connotato, & complemento principij *quo* primi, & proximi, neque aliud Athanaſium voluiſſe. Et eodem modo explicatur Ambroſins, videlicet generationem non eſſe potentię abſolutè, ſed potentię, vt in Patre per proprietatem modificatæ, quia per hoc ſolum ſaluatur æqualitas in omnipotentia, quam *in illo capite* defendere conabatur Ambroſius. Et quidem *paulo inferius* aſſeruit, nec ipſos quoque homines non potentiæ eſſe, ſed perſonæ proprietatem filios habere, vel non habere; *nam ſi eſſet potentiæ*, inquit, *vtique potentior multos haberet*; ex quo inferre non licet generationem in creatis non eſſe à generatiua potentia, vt à principio *quo* proximo, & à natura tanquam à principio primo, & remoto. Denique ad Auguſtinum dicatur, ſi illa verba ſunt Auguſtini, intelligenda eſſe in ſenſu cauſali, eo eſſe Patrem fundamentaliter, quo eſt ei Filius, & hoc eſt verum: nam potentia generatiua, qua Filius gignitur fundamentum eſt paternitatis, non tamen in ſenſu formali, ita vt id, quo generat, ſit formale conſtitutiuum Patris in ratione Patris.

73 *2. Arg.* Obijciunt ſecundo D. Thom. *quæſt. 36. art. 4.* vbi vt probet Patrem, & Filium eſſe vnum principium Spiritus Sancti, hæc habet verba: *Dicendum eſt ergo, quod licet hoc nomen principium ſignificet proprietatem, tamen ſignificat illam per modum ſubſtantiui: vnde numerum accipit à forma ſignificata: ſicuti igitur Pater, & Filius ſunt vnus Deus, propter vnitatem formæ ſignificatæ per hoc nomen Deus; ita ſunt vnum principium Spiritus Sancti propter vnitatem proprietatis ſignificatæ in hoc nomine principium.* Et ſolutione ad ſecundum ſic habet: *Dicendum, quod cum dicitur Pater, & Filius ſunt vnum principium Spiritus Sancti, deſignatur vna proprietas, quæ eſt forma ſignificata per nomen.* Ex quibus verbis tale argumentum conficitur; eadem eſt ratio de principio *quo* Filij, ac de principio *quo* proximo Spiritus Sancti; at hoc conſtituitur proprietate perſonali, & non forma abſoluta, iuxta D. Thomam: ergo idem eſt dicendum de principio *quo* Filij. Probatur minor: vt ſaluet vnitatem principij inter Patrem, & Filium reſpectu Spiritus Sancti, recurrit D. Thomas ad vnitatem proprietatis ſignificatæ nomine principij: ergo ſentit, ly *principium* ſignificare proprietatem, & in ratione primi principij per illam conſtitui.

74 *Reſp.* Reſpondeo dupliciter, primo ex D. Thom. infra quæſt. 41. art. 5. ad 1. *Quod potentia non ſignificat ipſam relationem principij, alioquin eſſet in genere relationis, ſed ſignificat id, quod eſt principium, non ſicut agens dicitur principium, ſed ſicut id, quo agens agit, dicitur principium*; Verba ſunt D. Thomæ: ex quibus manifeſtè colligitur, quod licet ly *principium* principaliter relationem ſignificet, potentia autem generatiua, aut ſpiratiua, non ſignificat relationem principij, ſed id, quod eſt principium, vt autem D. Thomas ſaluaret in Patre, & Filio non ſolum vnitatem in veritate ſpirandi, ſed etiam in ratione principij, quatenus relationem ſignificat, ad vnitatem proprietatis recurrit: vnde in forma conceſſa maiori, nego minorem, ad probationem diſtinguo antecedens; vt ſaluet vnitatem in virtute ſpirandi, quæ vt *quo* eſt principium, nego antecedens: vt ſalnet vnitatem in ratione ſignificata per nomen *principium* acceptum relatiuè, concedo antecedens, & diſtinguo conſequens: ly *principium*, concedo conſeqnentiam: id, quod eſt principium, vel virtus ſpiratiua, nego conſequentiam. *Secundo reſp.* Vel ſecundo dicatur, quod quia virtus ſpiratiua non ſignificat voluntatem abſolutè, ſed cointellecta relatione, vt ſaluet D. Thom. vnitatem, nedum in recto virtutis ſpiratiuæ, ſed etiam in eo, quod in obliquo importatur, recurrit ad vnitatem proprietatis, ex quo ſolum ſequitur potentiam generatiuam, proprietatem in obliqno importare, quod libenter fatemur.

75 *3. Arg.* Tertio arguitur difficiliori teſtimonio Angelici Doctoris *in 1. diſt. 11. quæſt. 1. art. 3. in corpore*, illis verbis: *Generatio enim non egreditur ab eſſentia, in quantum eſt eſſentia, ſed in quantum eſt paternitas, etſi iſta duo, ſcilicet eſſentia, & Paternitas, differrent in diuinis, egrederetur ab vtraque generatio, ſed à Paternitate immediatè, & ab eſſentia ſicut à primo principio*; ex quibus ſic arguitur: ſi Paternitas ab eſſentia diſtingueretur realiter, generatio eſſet

Digitized by Google

eſſet à Paternitate immediatè, & mediatè ſolum ab eſſentia; ſed modò virtualiter diſtinguuntur: ergo erit immediatè à Paternitate, & virtualiter mediatè ab eſſentia: quod enim tunc faceret realis diſtinctio ad immediationem, & mediationem realem, facit etiam diſtinctio virtualis ad immediationem, & mediationem virtualem.

76 *Reſp. 1.* Reſpondeo primo ex Caietano *infra quæſt. 41. art. 5.* D. Thomam *in libris Sententiarum* in ea fuiſſe ſententia, vt aſſereret eſſentiam eſſe principium generationis verbi, non prout in Patre, ſed prout eſt Paternitas. Quam ſententiam *infra quæſt. 41. art. 5.* retulit, etſi non vt à ſe aliquando defenſatam, & expreſsè refutauit, & iuxta illam hic ait D. Thom. quod ſi realiter differret ab eſſentia paternitas; eſſet generatio ab illa immediatè, & mediatè ab eſſentia.

Secundo reſp. Vel ſecundo dicatur, quod cum Paternitas ſit principium *quo* proximum, non formaliter, ſed completiuè vt ab intellectu connotata, qui eſt principium *quo* immediatum, verum eſt dicere, quod ſi diſtingueretur realiter ab eſſentia, eſſet generatio ab illa immediatè, non tanquam à ratione formali principij, ſed tanquam à complemento rationis formalis, & id etiam verificatur modo, non quoad realem mediationem, ſed quoad virtualem.

77 *4. Arg.* Quarto objiciunt, ſi intellectus prout in Patre eſſet principium *quo* proximum generationis verbi, verum eſſet dicere *intellectus generat*; ſicut quia eſt principium *quo* proximum virtuale intellectionis eſt verum dicere *intellectus diuinus intelligit*; at hæc propoſitio *intellectus generat* non eſt minus falſa, quam iſta *eſſentia generat*, cuius falſitas diffinita eſt contra Abbatem Ioachim, *in capit. damnamus de ſumma Trinitate*, quod eſt Concilij Lateranenſis ſub Innocentio III. ergo intellectus non eſt principium *quo* proximum generationis verbi.

Reſp. arg. & inſtatur. Reſpondeo inſtando argumentum: hæc enim eſt falſa, *Paternitas generat*, *filiatio generatur*, iuxta D. Thomam *infra quæſt. 32. art. 2. ad 2.* & tamen iuxta aduerſarios Paternitas eſt virtus generatiua vt *quo*: ergo ex eo quod eſſentia, & intellectus ſint principium *quo* primum, & proximum generationis verbi, non ſequitur verè affirmari poſſe de eſſentia, aut de intellectu quod generet; quia licet ſint principium *quo* generationis, non tamen vt *quod* generant; quia ad hoc requirebatur realiter diſtingui à genito, nec poſſunt pro perſonis ſupponere, vtpotè abſtracta in modo ſignificandi; nec eſt eadem ratio de actibus eſſentialibus quoad hoc, quod eſt prædicari de intellectu, & de eſſentia: quia illi realem diſtinctionem perſonarum requirunt. Mitto aliorum ſolutionem idcirco aſſerentium non prædicari generationem de intellectu, & eſſentia in abſtracto: quia virtus generatiua proxima, aut remota petit pro recto abſolutum, & ſaltim de connotato relationem; quia ad minus ſequitur hanc eſſe veram *eſſentia cum intellectu prout in Patre generat*, quod neſcio an ab aliquo Theologo poſſit concedi. Patet ſequela; quia iam de connotato ponitur relatio.

78 *Denique arg. Durandus.* Denique arguitur argumento Durandi: nam iuxta Philoſophum 1. *Ethicorum*, principium, & principiatum ſunt multa, & non vnum; & conſequenter realiter diſtinguuntur; at ſola paternitas à Filio diſtinguitur realiter: ergo ſola Paternitas poteſt eſſe principium generationis verbi, & idem de relatione Spiratoris reſpectu proceſſionis tertiæ Perſonæ eſt dicendum.

Si reſp. Si reſpondeatur veram eſſe maiorem de principio, & principiato vt *quod*, falſam autem de principio *quo*, & de termino *quo*: inter hæc namque; non eſt neceſſaria realis diſtinctio. *Inſurgit Durãdus primo.* In contrarium arguit Durandus primo: nam principium *quo* magis obtinet rationem principij, quam principium *quod*: ergo ſi hoc petit à termino producto diſtingui, à fortiori & illud realem diſtinctionem expoſcet. Antecedens probatur primo; nam principium *quo* eſt principium ratione ſui principium autem *quod* non niſi ratione illius; at propter quod vnumquodque tale, & illud magis: ergo principium *quo* magis obtinet rationem principij, quam principium *quod*. Secundo: nam principium *quo* ſe toto eſt principium, principium autem *quod* non ſe toto, ſed ratione principij *quo*: ergo hoc magis, quam illud. Tertio: nam qualitas v. g. quæ eſt principium *quo*, agit ſeparata à ſuppoſito, & conſtat in Sacramento Altaris; ſed ſuppoſitum nullo modo poſſet agere, niſi qualitatem haberet: ergo principium *quo* ſtrictiori modo obtinet rationem principij, quam principium *quod*.

79 *Secundo.* Secundo arguit Durandus contra hanc reſponſionem: nam terminus productionis *vt quo* debet eſſe realiter vt *quo* productus, & non ſolum communicatus; ſi enim totum eſſet communicatum, & nihil productum, nulla eſſet productio; ſed ſi terminus productionis vt *quo* poſſet eſſe idem realiter cum principio *quo* productionis, non poſſet realiter eſſe productus; cum exiſteret in Patre, qui nihil habet productum: ergo impoſſibile eſt quod principium *quo* productionis non diſtinguatur realiter à termino *quo*.

Tertio alij contra ſolutionẽ inſiſtunt. Tertio alij opponunt; principium *quo* & virtus productiua debet realiter continere terminum productionis; at nihil poteſt continere realiter, ſe ipſum nec eſſe virtus realiter productiua ſui: ergo principium *quo* debet realiter à termino producto diſtingui.

Quarto inſiſtunt ex D. Thom. *infra quæſt. 41. art. 4. ad 8.* illis verbis: *Potentia ſignificat principium: principium autem diſtinctionem importat ab eo, cuius eſt principium.* Et paucis interpoſitis ait: *Et ideo reſpectu illarum actionum, ſecundum quas aliquæ res procedunt diſtinctæ à Deo, vel eſſentialiter, vel perſonaliter poteſt Deo attribui potentia ſecundum propriam rationem principij; & ideo ſicut potentiam ponimus creandi in Deo: ita poſſumus ponere potentiam generandi, ſpirandi, &c.* ergo ex mente D. Thomæ potentia realis debet realiter à termino producto diſtingui; & tamen potentia non eſt principium *quod*, ſed *quo* agendi: ergo principium *quo* debet realiter à termino producto diſtingui. 80 *Quarto.*

Quinto. Quinto: ſi principium *quo* non deberet realiter à termino producto diſtingui, ſequitur diuinam naturam non ſolum eſſe principium *quo* Filij, ſed etiam principium *quo* ſui; conſequens eſt falſum: ergo & illud ex quo ſequitur. *Sexto.* Sexto; nam principium *quo* ad principiatum realiter refertur; cum ſit principium reale; nomen autem principij relationem ſignificat, vt docet D. Thomas *infra quæſt. 41. art. 5.* & conſequenter vt reale ſit debeat relationem realem dicere; at nihil poteſt ad ſe ipſum realiter referri: ergo ſi principium *quo* ad principiatum realiter refertur, realiter debet ab illo diſtingui. *Deniq;* Denique; nam principium *quo* eſt ratio diſtinguendi producens *quod* à termino producto; at non alia ratione relatio à relatiuo diſtinguitur, niſi quia eſt ratio diſtinguendi relatiuum: ergo idem dicendum eſt de principio *quo*, & termino producto. Probatur maior: producens etenim in quantum tale à termino diſtingui debet: ergo ratio producendi eſt ratio diſtinguendi; ratio autem producendi eſt principium *quo*: ergo principium *quo* eſt ratio diſtinguendi producens *quod* à termino producto.

81 *Suſtinetur ſolutio.* Ad argumentum reſpondeo iuxta ſolutionem *ibi* aſſignatam, quæ eſt D. Thomæ *quæſt. de potentia art. 2. ad tertium*, & *infra quæſt. 41. art. 5. ad 1.* & intelligenda eſt de principio *quo* pro eo, quod importat in recto; prout ſic namque non debet à termino producto diſtingui; imo quo magis identificatur cum illo, eo perfectior eſt productio, ſeu generatio; cum generans ad ſimilitudinem tendat termini cum agente in principio *quo* agendi; non autem intelligenda eſt de principio *quo* agendi ſecundum id, quod dicit modificatiuè ſaltim in obliquo; vt ſic namque debere à termino producto diſtingui conſtat ex dictis §. 3. *Ad 1. obiectionem.* Ad obiectiones autem, quatenus contra iſtam ſolutionem facere poſſunt, reſpondeo ad primam diſtinguendo antecedens; magis quoad formalitatem, concedo antecedens: quoad adæquationem, nego antecedens, & conſequentiam: ideſt quod principium *quo* formalius obtinet rationem principij, quam principium *quod*, non tamen ita adæquatè; cum in principio *quod* includatur quidquid exigitur ad rationem principij: ſecus autem in principio *quo*: vnde non colligitur, quod ſi principium *quod* à termino producto debet diſtingui realiter pro eo, quod importat in recto, debeat eodem modo principium *quo* à termino producto diſtingui; quia cum vnum ex requiſitis ſit diſtingui à termino vt *quod*, debet inueniri in principio *quod*, in quo inueniuntur omnia requiſita ad rationem primi principij, non autem in principio *quo*, quod tantum dicit, quod per modum formæ in agente requiritur. Nec amplius tres antecedentis probationes conuincunt. Et inſto argumentum in contraria ſententiam; nam inter principium *quod*, & terminum genitum, conuenientia realis, & realis diſtinctio requiritur; & tamen non valet iſta conſequentia in ſententia contraria: *Paternitas*, vtpote principium *quo*, *magis obtinet rationem principij, quam producens vt* quod; *ſed hoc petit realiter conuenire cum termino: ergo Paternitas realem conuenientiam expoſcit*.

82 *Ad 2.* Ad ſecundam obiectionem, nego maiorem; nec ſequitur nihil eſſe productum, ex eo quod terminus formalis productionis non producatur; nam cum præter formalem terminum aliud requiratur ad terminum *qui*, per hoc quod illud aliquod producatur, datur aliquod productum, & terminus totalis producitur, ſicut in productione hominis abſque eo quod producatur materia, nec forma, per hoc ſolum quod producatur vnio, producitur homo. *Ad 3.* Ad tertiam, conceſſa maiori de virtute productiua vt *quo*, & continentia vt *quo*, diſtinguo minorem: nihil poteſt continere ſe ipſum vt *quod*, concedo minorem: vt quo, ſub diſtinguenda eſt minor: ſe ipſum re, & ratione, concedo: ſe ipſum re, ratione tamen diuerſum, nego minorem, & nego conſequentiam: ideſt quod virtus productiua eſt ratio continendi aliquid realiter identificatum cum illa pro eo, quod importat in recto, diſtinctum tamen ſecundum rationem prout ſic, & realiter pro eo, quod dicit modificatiuè, & in obliquo. Et inſto argumentum in principio *quo* radicali, & remoto, quod multi ex contrarijs Auctoribus in diuina eſſentia connotata relatione conſtituunt.

83 *Ad 4.* Ad quartam dicatur potentiam realem petere diſtinctionem termini producti per illam ab agente *quod* per talem potentiam conſtituto, non autem à ſe ipſa, niſi ad ſummum pro eo, quod de connotato dicit, nec amplius D. Thomam intendere conſtat, ex illis verbis: *Vnde reſpectu illarum actionum ſecundum quas*

aliquæ

Digitized by Google

aliqua res procedunt diſtinctæ à Deo, &c. Si namque realem diſtinctionem potentiæ à termino producto requireret, non deberet ſub ſumerè diſtinctionem rerum à Deo, vt inferret potentiam realem reſpectu talium rerum, ſed diſtinctionem rerum à potentia Dei; non autem hoc ſecundum, ſed primum D. Thom. ſubſumpſit: ergo non requirebat ad realem potentiam diſtinctionem realem termini producti à potentia, ſed ab agente *quod* per illam conſtituto. *Ad 5.* Ad quintam nego ſequelam propter duo; primo, quia ſaltim debet ratione diſtingui à termino producto vt *quod*, non autem ſic à ſe ipſo diſtinguitur. Secundo, quia terminus productus vt *quod* debet realiter diſtingui ab eo, quod conſtituitur per potentiam agens vt *quod*; ipſe autem à tali agente realiter non diſtinguitur, & idcirco non poteſt habere rationem potentiæ productiuæ reſpectu ſui, bene tamen reſpectu alicuius ſibi realiter identificati.

84 *Ad 6.* Ad ſextam, diſtinguenda eſt maior: quando principium realiter à termino producto diſtinguitur, concedo maiorem: quando non ita, nego maiorem: & conceſſa maiori, nego conſequentiam; nec ſequitur eſſe principium rationis; nam licet principium relationem ſignificet, id tamen, quod principium eſt, vel potentia, non ſignificat relationem, & vt aliquid realiter dicatur tale, etiam nomine relatiuo, ſufficit ſundamentum reale, vt conſtat in Chriſto, qui realiter appellatur Virginis Filius, & ſi relatio filiationis non realis, ſed rationis ſit; quia fuit realiter genitus ab illa.

Ad vltimam. Ad vltimam diſtinguo maiorem: eſt ratio diſtinguendi formaliter, nego maiorem: eſt ratio diſtinguendi illatiuè, id eſt inferens formam diſtinguentem, nempè relationem, concedo maiorem: & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam; nam relatio eſt ratio diſtinguendi, non illatiuè, ſed formaliter: principium autem *quo* formaliter non diſtinguit, ſed potius eſt id in quo terminus cum producente conuenit. Nec ſequitur, principium *quod* eſt realiter à termino producto diſtinctum: ergo id habet à principio *quo*; quia ab iſto adæquatè non conſtituitur, ac proinde poteſt, imo & debet, ab alio diſtinctionem habere, cum ab iſto habeat conuenientiam. Vel aliter poteſt maior diſtingui: eſt ratio diſtinguendi pro eo, quod importat in recto, nego maiorem: pro eo, quod dicit in obliquo, concedo maiorem: & conceſſa minori, nego conſequentiam; vel diſtinguo illam eodem modo.

85 *Primum corollarium ex dictis.* Ex dictis in diſcurſu diſputationis colligo primo, terminum *quo* diuinarum proceſſionum eſſe aliquid abſolutum in recto, connotata relatione. Quod patet eadem ratione, qua id oſtendimus de principio *quo*: nam in termino *quo* formali debet terminus productus cum producente conuenire; at in relationibus conuenientia non eſt, bene tamen in abſoluto: ergo hoc connotata relatione erit terminus formalis diuinarum proceſſionum. *Secundum.* Colligo ſecundo, id ipſum, quod de potentia generatiua aſſeruimus, dicendum eſſe de potentia ſpiratiua in ordine ad tertiam perſonam, quod nempè in voluntate conſiſtat, relatione connotata. Et probatur eiſdem rationibus. An autem relatio connotata ab ſpiratiua potentia ſit relatio ſpiratoris duabus perſonis communis, vel relationes Patris, & Filij, conſtabit *infra q.* 30.

86 *Tertium.* Colligo tertio, relationem, & formam abſolutam non importari in principio *quo* proceſſionum, tanquam duas partes conſtituentes principium, ſed abſolutum vt formam conſtituentem, & relationem vt modum talis formæ. Probatur primo: nam præcipua intentio agentis non eſt ad diſtinctionem, ſed ad ſimilitudinem ſui cum termino producto: ergo quamuis in principio *quo* agendi vtrumque debeat importari, non tamen ex æquo. Secundo probatur; aliàs ſequeretur generationem non eſſe adæquatè vniuocam, ſed partim equiuocam; cum terminus eſſet ſimilis agenti in principio *quo* agendi, & idem agenti diſſimilis in alia comparte principij; at diuina generatio eſt perfectiſſimè vniuoca: ergo in principio *quo* proceſſionum abſolutum ingreditur vt forma conſtituens, & relatio vt modus talis formæ. Tertio probatur; quia aliàs ſequeretur idem omnino importari in principio *quo* agendi, & in producente *quod*; hoc autem eſt falſum; cum omnes Theologi, inter principium *quo*, & *quod* diſtinguant: ergo idem quod prius. *Quartum corollarium.* Colligo quarto, relationem non eſſe conditionem tantum, nec quid extrinſecum ad productiuam potentiam in Deo; ſed modum afficientem intrinſecè. Quod probo: nam id, quod tantum vt conditio requiritur, extra rei eſſentiam exiſtit, at diſtinctio principij *quo* à termino producto eſt illi eſſentialis, & intrinſeca: ergo relatio diſtinguens non eſt ſolum conditio, aut quid extrinſecum ad rationem productiuæ potentiæ, ſed modus intrinſecus.

87 *Vltimum corollarium.* Denique infero, dictionem illam principij proceſſionis, prout eſt productio, & prout eſt communicatio, eſſe falſam. Tum, quia illius ſub vtroque conceptu principium *quo* eſt abſolutum modificatum reſpectu, vt oſtendi. Tum etiam; quia eiuſdem actionis vnum eſt principium formale; proceſſio autem ſub vtraque ratione eſt vna indiuiſibilis actio: ergo exigere nequit duplex principium formale. Tum tertio: nam ex vi proceſſionis, vt productio, producitur relatio vt terminans naturam diuinam, & illi identificata: ergo vt ſic naturam communicat; & conſequenter principium *quo* illius, quatenus eſt productio, erit principium eiuſdem ſub conceptu communicationis. Tum quarto: nam in creatis, etiam quando vnum communicatur, & aliud producitur, ex vi eiuſdem principijs formalis vtrumque præſtatur; etenim ex vi eiuſdem principij remoti, & proximi producitur homo, & anima infunditur corpori: ergo pariter in diuinis. Ac denique: nam ſi principium *quo* proceſſionis, vt communicatio, eſt natura diuina, & illius, vt productio, proprietas perſonalis, proceſſio verbi non eſſet generatio vniuoca, ſed partim equiuoca, vt *ſupra* arguebamus; conſequens autem eſt falſum: ergo & illud ex quo ſequitur. Et hæc de iſta diſputatione applicanda litteræ Magiſtri *in primo diſtinct.* 5. *§. dicitur quoque*, *§. imò, & difficultatem iſtam*, vbi D. Thom. *quæſt.* 2. *art.* 1. Et *diſtinct.* 7. *§. item quæritur à quibuſdam*, vbi diſputatio Diuus Thomas de potentia generandi *quæſt.* 1. *artic.* 2. Et *diſtinct.* 11. vbi agitur à D. Thoma *quæſt.* 1. *art.* 3. Vtrum Spiritus Sanctus à Patre, & Verbo procedat, in quantum ſunt vnum in natura. *M. Sent.*

DISPVTATIO
SEPTVAGESIMATERTIA.
Quot ſint Proceſſiones diuinæ?

§. I.

Duplex proceſſio in diuinis ſtatuitur.

PRima Concluſio: *In diuinis ſunt duæ proceſſiones, vna per intellectum, alia per voluntatem*. Hæc concluſio eſt de fide, ſicut de fide eſt dari tres perſonas realiter diſtinctas, quarum vna eſt improducta, & aliæ productæ. Probaturque primo ex Scriptura; Ioannis 8. dicit Dominus de ſe ipſo: *Ego ex Deo proceſſi*: ergo Verbum à Patre procedit, eſtque realiter ab illo diſtinctum; cum lumine naturali ſit notum idem non poſſe ſe ipſum producere, ſed inter producens, & productum debere intercedere realem diſtinctionem; aliàs Verbum eſt verus Deus, vt conſtat ex illo 1. Ioannis cap. vltimo: *Vt ſimus in vero Filio eius, hic eſt verus Deus*: datur ergo vna proceſſio in Deo, quæ eſt Verbi à Patre procedentis per intellectum. Deinde de Spiritu Sancto dicitur Ioannis 15. *Spiritus veritatis; qui à Patre procedit*, cuius diſtinctio à Filio conſtat ex illo Ioannis 14. *Rogabo Patrem meum, & alium Paraclitum dabit vobis*: eſt ergo in diuinis alia proceſſio à generatione Verbi; & conſequenter eſt duplex proceſſio. Nu. 1. *Prima concluſio. Prob. 1. teſtimonijs Scripturæ.*

Secundo, etſi non poſſit hæc veritas euidenter oſtendi, congruenter tamen ab Angelico Doctore probatur *in artic.* 3. hac ratione: in diuinis ponitur proceſſio non ſecundum actionem tranſeuntem in exteriorem materiam, ſed ſecundum actionem immanentem naturæ intellectualis; at in natura intellectuali creata præter proceſſionem verbi per intellectum, ratione cuius obiectum eſt in intelligente, eſt alia proceſſio per voluntatem, ſcilicet amoris, ratione cuius amatum eſt in amante: ergo in diuinis præter proceſſionem Verbi per intellectum, alia per voluntatem eſt conſtituenda; ac proinde eſt in Deo duplex proceſſio. Si forte dicatur, ex hoc non concludi dari in Deo duas proceſſiones, ſed vnam tantum, qua vna perſona procedat, & per intellectum, & voluntatem: nam ſicut inter hæc attributa non datur in Deo realis diſtinctio, ſed virtualis ſolum, & ſecundum rationem, ita inter proceſſionem per intellectum, & proceſſionem per voluntatem diſtinctio realis neceſſaria non eſt, ſed ſolum virtualis, & ſecundum rationem. 2 *Secundo prob. ratione.*

In contrarium arg. D. Tho. In contrarium arguit D. Thom. *ſolutione ad tertium*: nam de ratione termini per actionem voluntatis producti eſt, quod non procedat, niſi medio Verbo producto per intellectum: ergo ſicut verbum productum à Patre realiter ab illo diſtinguitur, etſi intellectus, per quem vt principium procedit, identificetur cum Verbo, ita impulſus medio Verbo, per voluntatem productus, & ab illo procedens, erit realiter à Verbo diſtinctus, etſi voluntas, quæ eſt principium illius, tali diſtinctione non gaudeat; at proceſſiones paſſiuæ, de quibus loquimur in præſenti; cum perſonis præcedentibus adæquatè identificantur: ergo eſt inter illas entitatiua realis diſtinctio.

Contrarium huius concluſionis tenuere Arrius, & Macedonius relati à D. Thom. *quæſt.* 10. *de potentia artic.* 2. alio, & alio ducti fundamento: Arrius namque ex eo proceſſiones negabat inter diuinas Perſonas; quia exiſtimabat proceſſionem ab alio repugnare diuinæ naturæ, cuius fundamentum diluimus *ſupra*. Macedonius vero Spiritum Sanctum creaturam eſſe docebat, & non verum Deum, ac proinde, nec procedentem proceſſione diuina, ſed tanquam creatura per actionem tranſeuntem 3 *Oppoſiti errores.*

adex-

Digitized by Google

adextra. Quo modo autem ſtare poſſit, quod Spiritus Sanctus procedat in identitate naturæ, & tamen non ſit natus, nec genitus, *diſputatione ſequenti*.

4 *Contra concluſionis arg. 1.*

Modo contra poſitam concluſionem arguitur primo: ſemel communicata adæquatè natura non eſt communicabilis per aliam proceſſionem; at natura diuina fuit communicata adæquatè Filio per generationem: ergo nequit vlterius communicari per aliam proceſſionem; & conſeqnenter vel Spiritus Sanctus non procedit à Deo, vel non accidit per proceſſionem diuinam naturam, vt Macedonius volebat. Ex quo vlterius ſequitur eſſe creaturam.

Reſp. Reſpondeo veram eſſe maiorem, ſi natura diuina communicetur adæquatè per vnam proceſſionem, quoad ſubſtantiam, & modum, ſecus autem ſi non ſit quoad modum adæquatè communicata, per generationem autem, etſi ſit communicata adæquatè quoad ſubſtantiam, non eſt adæquatè communicata quoad modum; quia eſt communicata modo naturæ, non autem per modum voluntatis: vnde vlterius per modum voluntatis poteſt communicari.

5 *Contra ſolutionem eſt 2. argumentũ.*

Sed contra hanc ſolutionem eſt ſecundum argumentum: eiuſdem naturę non eſt duplex communicandi modus: ergo adæquatè communicata Dei natura per vnam proceſſionem quoad ſubſtantiam, etiam qnoad modum adæquatè communicatur; & conſequenter nullo modo eſt vlterius communicabilis. *Confirm.* Et confirmatur: nam proceſſio, qna Verbum procedit, eſt infinita in ratione proceſſionis; ergo eſt communicatio naturæ diuinæ omni modo, quo eſt communicabilis.

Reſp. Reſpondeo ex D. Thoma *in art. 3.* verum eſſe antecedens in natura creata, quæ cum ſuis proprietatibus identificata non eſt, ſecus autem in natura diuina, quæ ob ſui infinitatem cum proprietatibus eſt identificata: vnde in omni communicatione proprietatum natura debet communicari; cumque communicata ſemel Verbo per modum naturæ, Spiritui Sancto communicetur per modum voluntatis, cum qua identificatur natura: fit vt nedum vno modo, ſed etiam alio communicari poſſit. *Ad conf.* Ad confirmationem diſtinguo antecedens: eſt infinita in linea proceſſionis veluti generica, nego antecedens, & nego conſequentiam, ſed ſolum infertur quod non ſit communicabilis alia generatione, non tamen alia proceſſione, generatio quæ non ſit.

6 *Obijcies.*

Dices, proceſſio verbi eſt in linea proceſſionis vt ſic; & non eſt finita in tali linea: ergo eſt infinita nedum in ratione generationis, verum etiam in ratione proceſſionis; & conſequenter per illam communicatur natura diuina omnimodo, quo poteſt. *Reſp.* Reſpondeo diſtinguendo minorem; non eſt finita, veluti negatiuè in linea proceſſionis actiuæ, ideſt formaliter non continens omnem proceſſionem, nego minorem: finitudine poſitiua, concedo minorem, & nego conſequentiam. *Inſtabis.* Inſtabis, inter finitum, & infinitum poſitiuè non datur medium: ergo ſi proceſſio verbi non eſt poſitiuè infinita in linea proceſſionis, erit in illa linea poſitiuè finita.

Reſpond. Reſpondeo diſtinguendo antecedens: inter finitum, poſitiuè, & poſitiuè infinitum, non datur medium in re, concedo antecedens; inter illa extrema ſub reduplicatione alicuius conceptus, nego antecedens, & nego conſequentiam; nam in conſequenti iam reduplicatur aliqua ratio communis, ſcilicet proceſſionis. Et inſto argumentum in Paternitate, quæ in linea relationis, veluti generica, non eſt infinita formaliter; cum non contineat omnem relationem, ſed ſolum eſt infinita in linea Paternitatis; & tamen non ſequitur eſſe poſitiuè finitam in ratione relationis. Ita ſimiliter præſenti.

7 *Tertio arg.*

Tertio arguitur; voluntas creata non prodncit terminum à volitione diſtinctum, ſed ſolam volitionem: ergo non rectè probat D. Thomas proceſſionem tertiæ Perſonæ à generatione diſtinctam, ex eo quod in natura intellectuali creata præter proceſſionem verbi per intellectum, eſt alia proceſſio per voluntatem. Conſequentia eſt bona: nam Spiritus Sanctus non eſt volitio prodncta: cum nec ſit volitio eſſentialis producta, vtpotè cui repugnat productam eſſe, nec volitio notionalis; cum Spiritus Sanctus non ſit notionaliter volens, aliàs impulſum produceret, quod eſt contra Fidem, ſed eſt terminus per volitionem notionalem productus: ergo vt bene inſerat Angelicus Doctor debet argumentum deſumere non ex volitione à voluntate creata producta, ſed ex termino producto per illam; & conſequenter ſi talis terminus productus in voluntate noſtra non datur, illatio ab illo facta non tenet. *Anteced. prob. 1.* Antecedens autem oſtenditur primo ex D. Thom. *quæſt. 4. de veritate art. 2. ad 7.* illis verbis: *Hæc autem differentia eſt inter intellectum, & voluntatem, quod operatio voluntatis terminatur ad res; in quibus eſt bonum, & malum, ſed operatio intellectus terminatur in mente, in qua eſt verum, & falſum, vt dicitur in 6. Metaphyſicorum, & ideò voluntas non habet aliquid progrediens à ſe ipſa, quod in ea ſit, niſi per modum operationis, ſed intellectus habet in ſe ipſo aliquid progrediens ab eo, non ſolum per modum operationis, ſed etiam per modum rei operatæ, & ideo verbum ſignificatur vt res procedens, ſed amor vt operatio procedens: vnde amor non ita ſe habet ad hoc vt dicatur perſonalis, ſicut Verbum.* Vbi, vt clarè conſtat, inter intellectum, & voluntatem hoc conſtituit diſcrimen, quod in intellectu datur aliquid procedens, & per modum termini, & per modum operationis: in voluntate autem nihil datur procedens vt terminus, ſed ſolum vt operatio; ergo in voluntate creata non eſt productio impulſus terminantis volitionem. *Secundo.* Secundo: ſi daretur iſte terminus poſſet Deus vniri cum voluntate creata gerens vices illius, ſicuti cum intellectu beati vnitur per modum verbi; quia terminus eſt, & non intellectio; at hoc implicat; cum terminus voluntatis voluntarius eſſe debeat; & conſequenter ab intrinſeco emanans, quod Deo competere neqnit: ergo idem quod prius. *Tertio.* Tertio: nam impulſus iſte productus neceſſarius non eſt, vt in eo, & ratione illius voluntas amet obiectum, nec vt ſit volitionis principium, nec vt obiectum volitum intra voluntatem conſtituatur: ergo ad nihil eſt neceſſarius; & conſequenter ſuperfluè ponitur.

§. II.

Impulſus in voluntatem noſtra à volitione diſtinctus probatur.

8 *Secunda concluſio.*

OCcaſione huius argumenti ſit ſecunda concluſio: *Voluntas noſtra per actum volitionis producit terminum ab illo diſtinctum, qui vocatur impulſus.* Ita expreſsè D. Thomas *quæſt. 10. de potentia art. 2. ad* 11. 4. *Contra Gentes cap.* 19. Et *infra q. 37. art. 1.* Angelicum Doctorem ſequuntur omnes eius diſcipuli, & ex alienis Molina *circa iſtum articulum diſp. 2.* *Prob. 1.* Probaturque primo: nam voluntas diuina habet terminum ad intra productum à volitione diſtinctum: ergo etiam voluntas creata terminum ad intra producit, qui vocatur impulſus. Antecedens eſt de fide. Conſequentia autem probatur: quia non eſt vnde colligi poſſit productionem impulſus exigere infinitam virtutem: ergo dato per voluntatem Dei terminum ad intra produci, id non eſt negandum voluntati creatæ.

9 *Secundo.*

Secundo: nam Verbum ab intellectione diſtinctum ad hoc in intellectu ponitur, vt res intellecta ratione illius conſtituatur intra intellectum; at etiam per amorem non ſolum amans eſt in re amata, iuxta illud Matth. 6. cap. *Vbi eſt theſaurus tuus, ibi eſt, & cor tuum*, ſed etiam è contra, res amata in amante vt docet D. Thom. *locis relatis*, & 1. 2. *qu. 28. art. 2.* conſtatque ex illis verbis primæ Ioannis 4. cap. *Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.* Et ad Philipp. 1. vbi Paulus, *eo quod habeam vos in corde*, ſcilicet per amorem: ergo vt obiectum volitum intra voluntatem conſtituatur, ponendus eſt in voluntate terminus per amorem productus. *Tertio.* Tertio: vt intellectus trahat ad ſe obiectum non ſufficit intellectio, ſed neceſſario exigitur terminus ab intellectione diſtinctus; ergo vt voluntas ad obiectum trahatur non ſufficit volitio, ſed neceſſarius erit terminus ab illa diſtinctus; at ſicut intellectio fit trahendo obiectum ad intra, ita & volitio fit per hoc quod ad obiectum feratur, & ab illo trahatur: ergo indiget termino ab actu volitionis diſtincto.

10 *Reſp.*

Ad argumentum in contrarium poſitum reſpondeo negando antecedens; ad primam probationem prætermiſſa illorum ſolutione, qui aſſerunt D. Thom. mutaſſe ſententiam, quia effugium illud in hac parte neceſſarium non eſt, reſpondetur diſcrimen intelligendum eſſe quoad hoc, quod etſi in voluntate detur terminus productus, non tamen habet nomen, nec modum termini, non nomen, quia vocatur amor, qui eſt nomen actionis, non modum; quia in illo non ſiſtit, voluntas, ſed potius ad hoc ponitur vt perfectius feratur ad obiectum ad extra terminus autem ab intellectu productus, & nomen, & modum habet termini, vocatur enim verbum, & non ponitur vt in intellectum inclinet, ſeu propendat ad extra ſed intra ſe ipſum contempletur obiectum. Ita Caietanus *in præſenti art. 3.* ex quo non ſequitur non dari in voluntate terminum per actionem productum.

11 *Obijcies.*

Si dicas, ex illo diſcrimine intulit D. Thomas verbum notionaliter dici, ſecus autem amorem, ſed ſolum dici eſſentialiter; at ſi voluntas terminum haberet productum, quamuis nec nomen termini haberet, nec modum, amor diceretur notionaliter: ergo negat terminum amoris vllo modo productum. *Reſp.* Reſpondeo, D. Thomam ſolum docuiſſe verbum dici eſſentialiter tantum, amorem autem, & eſſentialiter, & notionaliter, & hoc rectè ex diſcrimine aſſignato colligitur; nam quia terminus per intellectionem productus habet modum termini, fuit hoc nomen *verbum* impoſitum ad illum primario ſignificandum; quo circa tantum notionaliter dicitur; quia tamen impulſus modum termini non habet, ſignificatur non proprio nomine ad ipſum deſtinato primariò, ſed nomine amoris primariò ad actum ſignificandum impoſito; & ideirco amor eſſentialiter dicitur, & notionaliter, verbum autem ſolum eſſentialiter; quomodo autem hoc ſit verum in verbo, conſtabit *inferius*.

12 *Secunda prob. antecedentis diluitur.*

Ad ſecundam probationem nego ſequelam, ratio autem diſcriminis inter verbum, & impulſum, hæc eſt, quod verbum habet eſſe terminum vitalem; & eſſe imaginem, in qua continetur obiectum, & ratione cuius vnitur intelligibiliter cum potentia,

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

tia, quoad primum nequit ſuppleri à Deo, bene tamen ſub ſecunda ratione, quatenus Deus ſe ipſo ob finita in intellectualitatem cum intellectu vnitur; at vero in impulſu hæc duplex conſideratio non datur, ſed tantum habet vitaliter trahere per modum vitalis ponderis propendentis voluntatem ad extra; & quia Deo repugnat ſe ipſo immediatè vitaliter voluntatem inclinare: hinc fit, quod non poſſit exercere munus impulſus. *Dices.* Si dicas, per impulſum rem amatam intra amantem conſtitui, vt poſtea dicemus; at ex eo quod per verbum res intellecta intra intellectum ponitur, poteſt Deus ſe ipſo munus verbi exercere: ergo etiam munus impulſus. *Reſp.* Reſpondeo, rem amatam non poni in amante ratione ſimilitudinis, ſed ratione ponderis inclinantis vitaliter extra, & ideo id munus Deus exercere non poteſt, per verbum autem conſtituitur obiectum intra intellectum ratione ſimilitudinis, quam habet cum obiecto: vnde quando obiectum ſe ipſo eſt præſens etiam obiectiuè, verbum neceſſarium non eſt; ac proinde cum Deus prædicto modo ſit præſens, verbo non indiget, ſe ipſo exercet munus verbi quoad hoc.

13 *Triplex ſolutio refertur.* Ad tertiam variè reſpondetur ab Authoribus noſtræ ſententiæ. Prima ſolutio eſt Molinæ concedentis totum antecedens, & negantis conſequentiam; eo quod impulſus ad nihil illorum in voluntate ponitur, ſed ex intraneis actionis ſub communi conceptu, cui repugnat termino producto carere. Secundo alij reſpondent negando ſecundam partem antecedentis, & aſſerunt impulſum eſſe volitionis principium, quatenus voluntatem in obiectum impellit, ad modum quo impulſus ſagitæ impreſſus motum illius cauſat efficienter. Vel vt alijs placet, etſi non ſit principium amoris, quo producitur, qui eſt amor ſpecialiter dictus, eſt tamen principium deſiderij, & gaudij, quos actus ab ab amore ſpecialiter ſumpto procedere docet D. Thom. 4. *Contra Gentes cap.* 19. Tertio ab alijs iſta ſolutio defenditur aſſerendo, quod licet non ſit principium effectiuum amoris, à quo impulſus producitur, quatenus primo fit, eſt tamen principium illius quoad continuationem, vt ſcilicet magis continuetur. Denique alij reſpondent negando primam antecedentis partem, & aſſerunt, quod ſicut in verbo, vt in obiecto *quo*, intellectus meditatur obiectum; ita voluntas in termino à ſe producto ſuum obiectum attingit.

14 *Reijcitur ſolutio Molinæ.* Nulla tamen ex his ſolutionibus argumento facto ſatisfacit. Prima namque falſitatis conuincitur; tùm in actionibus ſenſuum externorum, per quas nihil produci illas terminans docet verior ſententia, de quo *in libris de Anima*: tum etiam in viſione beatifica intellectus creati, per quam non produci verbum latè *Primus modus defendendi 2. ſolut. impugnatur.* oſtendimus *tractatu de viſione Dei art.* 2. Tum denique in intellectione eſſentiali increata, quam eſſe veram actionem diximus *diſp.* 1. *ad finem*; & tamen per illam vt ſic nullus terminus producitur: non ergo eſt de conceptu eſſentiali actionis ex communi conceptu terminum productum habere. Secunda reijcitur: nam terminus iſte producitur per actionem voluntatis: ergo nequit eſſe principium effectiuum illius; aliàs daretur mutua cauſalitas in genere cauſæ efficientis inter volitionem, & impulſum, quod eſt impoſſibile: qua ratione vſus eſt D. Thomas *quæſt.* 3. *de veritate art.* 2. ad probandum verbum non eſſe intellectionis principium his verbis: *Cum illa forma ſit excogitata per actum intelligendi, & quaſi per actum effecta, non poteſt eſſe principium actus intelligendi.* Et ex his conſtat diſcrimen inter impulſum lapidis, & voluntatis impulſum: ille namque non eſt terminus productus per motum, quo lapidis mouetur, & ideircò poteſt eſſe principium illius.

15 *Secundus modus reijcitur.* Secundus autem modus, quo iſta ſolutio ab alijs defenditur, eo falſitatis conuincitur: nam eatenus ſolum poteſt terminus amoris ſpecialiter dicti ad gaudium, & deſiderium effectiuè concurrere, quatenus requiritur ad ipſum amorem, quem terminat, qui ad prædictos actus concurrit: ergo niſi prius neceſſitas impulſus adſtruatur ad amorem ſpecialiter ſumptum, cuius eſt terminus, non poteſt illius neceſſitas ad deſiderium, & gaudium defendi per modum effectiui principij. *Tertius modus impugnatur.* Tertius etiam modus defendendi iſtam ſolutionem eſt falſus: tum quia non aliter ad continuationem amoris, quam ad illius primum eſſe requiritur; ſicut non aliter ad continuationem intellectionis, quam ad illius inceptionem, requiritur verbum. Tum etiam: nam ſicut impulſus vt primo exiſtens dependet ab amore vt à cauſa effectiua; ita vt continuatus ab eodem amore vt continuato effectiuè dependet: ergo ſicut non poteſt ad amoris primum eſſe effectiuè concurrere; quia effectiuè cauſatur ab illo; ita ad amoris continuationem nequit effectiuum influxum præſtare. Tum denique: nam amor vt continuatus, & vt primo productus eſt eiuſdem eſſentiæ: ergo nequit vt continuatus dependere eſſentialiter ab eo, à quo, vt omnino exiſtens eſt independens.

16 *Tertia ſolutio reijcitur primo.* Tertius modus dicendi reijcitur primo ex diſcrimine inter intellectum, & voluntatem verſante, videlicet voluntatem ferri ad obiectum prout in ſe ipſo, intellectum autem intra ſe ſuum obiectum attingere; at ſi voluntas ratione impulſus obiectum attingeret, hoc diſcrimen non ſubſiſteret; cum habere rationem formalem, *ſub qua* diligibilitatis obiecti intra ſe, qua ratione ſolum intellectus obiectum intra ſe meditatur, quia nempè verbum in ipſo exiſtens eſt ratio formalis *ſub qua* intelligibilitatis paſſiuæ: ergo voluntas ratione impulſus ſuum obiectum non attingit.

Secundo. Secundo: quia aliàs falsò affirmaret D. Thomas *infra quæſt.* 81. actus voluntatis circa res ordinis ſuperioris eſſe perfectiores actibus intellectus circa illas verſantibus, eo quod voluntas eas attingit prout in ſe ipſis, intellectus vero prout in ſe ipſo; res autem ſuperiores prout in intellectu deſcendunt à perfectione, quam habent in ſe. Probatur ſequela; nam iuxta iſtum modum dicendi, ſicut intellectus attingit res ſuperiores intra ſe ipſum, eo quod ſpecies, & verbum ſunt rationes *ſub quibus*, & in quibus ſuum obiectum attingit, ita etiam voluntas prout intra ſe ipſam ſuum obiectum attingeret; cum impulſus in voluntate exiſtens eſſet ratio *ſub qua* ſuum obiectum attingeret: ergo non ſubſiſteret doctrina D. Thomæ.

17 *Specialis obiectio.* Si opponas, ſequi obiectum voluntatis ſibi identificare ſuam vltimam actualitatem; conſequens eſt falſum; cum non minus hoc repugnet, quam obiectum in linea intelligibili ſuam vltimam actualitatem ſibi identificare: ergo & illud ex quo ſequitur. Probo ſequelam: nam præter impulſum in linea volibili nihil datur non identificatum eum obiecto dilecto; cum volitio non ad lineam paſſiuam, ſed ad actiuam pertineat; ſicut nec intellectio eſt vltima actualitas in linea intelligibilitatis paſſiuæ, at ſi impulſus non eſt ratio appetibilitatis paſſiuæ in actu ſecundo, non eſt vltima actualitas in hac linea: ergo obiectum volibile ſibi identificabit ſuam vltimam actualitatem. *Reſp.* 1. Reſpondeo, quod ſicut in linea viſibili non datur aliquod habens rationem vltimæ actualitatis poſitiuè, hoc eſt poſitiuè exigentis eſſe in actuali terminatione viſionis, ſed ſolum negatiuè, hoc eſt non indigentis vlteriori actualitate actuari, & idcirco inconueniens non eſt, quod obiectum viſibile ſe ipſo abſque alio, ratione cuius terminet viſionem, videatur; ita in linea appetibili non datur vltima actualitas vltima poſitiuè ſed ſolum negatiuè; & idcirco inconueniens non eſt, quod obiectum amabile ſe ipſo, ideſt abſque aliquo, ratione cuius terminet dilectionem, ametur. *Poteſt reſponderi* 2. Vel ſecundo, dicatur, volitionem prout à fine eſſe vltimam actualitatem in linea paſſiuè appetibili, ſicut ſolet dici *lib.* 2. *phyſicorum* dum agitur de actuali finis cauſatione, ſeu cauſalitate; ratio autem cur intellectio prout eſt obiecti attingentia, non ſit eius vltima actualitas, ſed Verbum, eſt; quia cum intellectus habeat immaterialitatem attractiuam debet ſuum obiectum prout intra ſe attingere: vnde id, ratione cuius intra illam conſtituitur, eſt ratio terminandi, & vltima actualitas in linea intelligibilitatis paſſiuæ; & quia intellectio non conſtituit rem ita intellectum, ſed terminus eius, ſcilicet Verbum, hoc, & non illa, eſt vltima actualitas generis paſſiuè intelligibilis.

18 *Traditur vera ſolutio.* Miſſis igitur his modis dicendi ad tertiam probationem illius antecedentis nego antecedens pro tertia parte, quia vt docet D. Thom. locis *ſupra* relatis, obiectum voluntatis eſt intra voluntatem: vnde ſicut ad hoc, quod obiectum intellectus ſit intra intellectum requiritur Verbum ab intellectione diſtinctum; ita vt amatum ſit in amante requiritur impulſus ab amore diſtinctus. *Oppones* 1. Sed oppones primo, ſequi ex hac ſolutione voluntatem trahere ad ſe obiectum; conſequens eſt falſum, & contra omnium ſententiam conſtituentium diſcrimen inter intellectum, & voluntatem per hoc, quod intellectio ſit trahendo obiectum ad intellectum, volitio non ita, ſed per inclinationem, & propenſionem in obiectum ſuum, & veluti extra ſe feratur ad illud: ergo & ſolutio tradita. Probatur ſequela: voluntas producendo impulſum conſtitueret obiectum intra ſe; at non alia ratione trahit obiectum intellectus, niſi quia producendo verbum, obiectum intra ſe conſtituit: ergo ex hac ſolutione ſequitur voluntatem trahere obiectum ad ſe.

19 *Reſp.* 1. Reſpondeo primo, intellectum idcirco trahere obiectum ad ſe; quia producit Verbum, quod eſt ſimilitudo formalis obiecti, & eiuſdem naturæ cum illo, impulſus autem non eſt eiuſdem naturæ cum obiecto, ſed ſolum habet conuenientiam habitudinis, & proportionis cum illo, & idcirco, etſi voluntas producat impulſum, non trahit obiectum; quia ad hoc requirebatur, quod in impulſu obiectum amatum contineretur per formalem conuenientiam in eadem natura. *Reſp.* 2. Vel ſecundo dicatur ex Caietano *circa art.* 3. obiectum fieri in voluntate vt amatum, & quia amari non conſiſtit in trahi, ſed potius in trahere, non valet iſta conſequentia: *Voluntas facit obiectum intra ſe per impulſum: ergo trahit obiectum*; ſed potius deberet inferri: *ergo trahitur ab obiecto*, eo quod amatum ſit in amante, non vt tentu vel poſſeſſum ab amante, ſed potius vt tenens, & poſidens amantem, & illum ad ſe trahens, ſicut licet centrum in graui ſit media grauitate, non tamen dicitur graue media grauitate tenere, poſidere, aut trahere ad ſe centrum, ſed potius trahi, ſeu inclinari ad illud, eo quod grauitas illud continet, non vt trahat, ſed potius vt trahatur, & in illud inclinetur.

20 *Inſtabis.* Inſtabis: ergo ad hoc eſſet neceſſarius impulſus, vt mediante illo obiectum in voluntate, vt illam ad ſe trahens, conſtitueretur;

Digitized by Google

tur; at ad hoc neceſſarius non eſt: ergo ad nihil; & conſequenter ſuperflue ponitur. Probo minorem: ſufficienter trahitur voluntas ab obiecto, & in illud inclinatur media volitione ergo ad hoc impulſus à volitione diſtinctus neceſſarius non eſt. Probatur antecedens: voluntas per modum actus primi ſe ipſa ſufficienter inclinatur ad obiectum abſque aliquo addito: ergo media volitione abſque alio ab illa diſtincto ſufficienter in obiectum perpendet per modum actus ſecundi. Patet conſequentia: nam quod voluntati conuenit per modum actus primi, conuenit volitioni per modum actus ſecundi.

Reſpond. Reſpondeo, per volitionem trahi voluntatem ad obiectum inchoatiuè, & in fieri; at in facto eſſe, & completè trahitur per impulſum: vnde ad hoc conſtituitur, vt completè, & perfectè voluntas in obiectum inclinet. Nec probatio in oppoſitum vrget: nam quæ in principio vnitè continentur, cum minori vnitate inueniuntur in effectu: vnde inclinatio in obiectum, quæ per modum actus primi in voluntate abſque realitate ſuperaddita inueniuntur, cum minori vnitate explicatur in effectu; & idcirco ponitur actio, & impulſus. Præterquamquod poteſt dici ſecundo, etiam completam inclinationem per modum actus primi non conuenire voluntati nudæ, ſed prout determinatæ obiectiuè à bono propoſito: vnde ad complementum prædictæ inclinationis bonum apprehenſum concurrit.

§. III.

Non eſſe in Deo Proceſſionem diſtinctam à Proceſſione Verbi, & Amoris.

21 *Tertia concluſio. Prob. auctoritate, & ratione.* Tertia concluſio: *In diuinis non ſunt plures proceſſiones, quam duæ.* Eſt etiam hæc concluſio de fide. Eam docuit D. Thom. *in art. 5. huius quæſtionis*, & oſtenditur primo: nam de fide eſt non dari niſi tres perſonas, vnam improductam, & duas productas; at primæ proceſſio repugnat, vt autem duæ procedant, duæ proceſſiones ſufficiunt: ergo tantum duæ proceſſiones reperiuntur in Deo. Secundo: nam ideò eſt de fide dari tantum tres perſonas; quia de tribus fit mentio in Scriptura, & nulibi fit mentio de alia; at etiam de duabus proceſſionibus in Scriptura fit mentio; alia autem nulibi exprimitur, imo nec inſinuatur: ergo de fide eſt dari tantum duas proceſſiones. *Ratione D. Tho.* Denique, ſuppoſita fide, ſuadetur ratione D. Thomæ *in art. 5.* proceſſiones namque in diuinis accipi non poſſunt niſi ſecundum actiones immanentes naturæ intellectualis; at in natura intellectuali actiones immanentes non ſunt niſi duæ, ſcilicet intelligere, & velle: ergo tantum ſunt duæ proceſſiones in Deo.

22 *Contra illam arg. 1.* Contra rationem iſtam obijciet quis primo: velle, & intelligere virtualiter diſtinguuntur à diuina natura: ergo ſicut datur in Deo proceſſio ſecundum intellectum, ſcilicet Verbi, & proceſſio impulſus ſecundum voluntatem, dari etiam poterit alia proceſſio ſecundum naturam ab intellectu, & voluntate diſtinctam. Antecedens eſt probabilis multorum Theologorum ſententia. Conſequentia autem probatur, nam quæ ratio eſſe poteſt, vt multiplicentur proceſſiones in Deo ſecundum potentias diſtinctas intellectus, & voluntatis, & non multiplicentur ſecundum naturam ab vtroque diſtinctam?

Reſpond. Reſpondeo negando conſequentiam, & ratio diſcriminis eſt; nam multiplicatio operationum eſt ſecundum diſtinctionem in principijs proximis, non enim natura operatiua eſt immediatè, ſed illis mediantibus; cum autem in natura diuina vtpotè purè intellectuali, non ſint niſi duæ facultates proximæ, ſcilicet intellectus, & voluntas; conſequens fit, quod etiam ſi natura diſtincta ſit ab intelligere, & velle, non ſit multiplicanda proceſſio ob eius diſtinctionem.

23 *Oppones 2.* Oppones ſecundo: dantur plures intellectiones diſtinctæ virtualiter, vna ſcilicet, qua intelligit ſe, & alia qua creaturas intelligit: ergo dabuntur etiam plura verba diſtincta, quorum vno dicantur creaturæ, & alio dicatur eſſentia diuina.

Reſpond. Reſpondeo omiſſo antecedenti, negando conſequentiam, vel diſtinguendo conſequens, plura verba virtualiter, tranſeat conſequens: plura verba realiter, nego conſequentiam; nam ſicut intellectio diuina non eſſet comprehenſiua, & infinita, ſi multiplicata realiter eſſet penes obiecta intelligibilia: ita nec verbum diuinum eſſet comprehenſiuum, & adæquatum, ſi realiter multiplicaretur, & non vnum, & idem realiter diceret omne obiectum intelligibile.

Replicabis. Dices, eſto intellectio, & volitio diſtinguantur ſolum virtualiter, dantur ſecundum illas proceſſiones terminorum realiter diſtinctorum: ergo etiam non obſtabit, quod intellectiones diuinæ realiter identificetur, vt dentur ſecundum illas, proceſſiones diſtinctæ, per quas verba realiter diſtincta procedant.

Confirmatur. Et confirmabis; nam ſi intellectio diuina non identificaretur realiter cum volitione, non eſſet entitatiuè infinitum; & tamen verbum eſt entitatiuè infinitum abſque identitate cum Spiritu Sancto: ergo etiam ſi infinitas in diuina intellectione ſubſiſtere nequeat abſque identitate reali cum omni alia intellectione Dei, in terminis ſecundum illas productis ſtare infinitas poterit abſque reali identitate.

24 *Reſpond.* Reſpondeo negando conſequentiam; & ratio diſcriminis eſt; nam inter impulſum per voluntatem productum, & verbum productum per intellectum, datur relatiua oppoſitio inter relatiuè autem oppoſita infinitas poteſt dari abſque vnius cum alio identitate, verbum autem repræſentans creaturas, dato, quod virtualiter diſtinguatur à ſe ipſo, quatenus repræſentat diuinam eſſentiam, non tamen datur relatiua oppoſitio inter huiuſmodi virtualitates; & idcircò infinitum verbum non eſſet, niſi vtramque amplecteretur abſque reali multiplicitate.

Ad conf. Ex quo ad confirmationem reſpondeo negando conſequentiam; nam inter terminos ſecundum intellectionem, & volitionem productos, datur realis oppoſitio, & idcircò abſque infinitatis defectu datur inter illos negatio realis identitatis, quæ ratio cum non militet in actibus intelligendi, & volendi: fit conſequens, quod ſtare non poſſit inter illas negatio identitatis cum infinitate, quin hoc inferatur in terminis; cæterum in terminis per intellectiones diuinas virtualiter diſtinctas productis oppoſitio realis non eſt, & cum negatio oppoſitionis relatiuæ, ſit adæquata ratio cur intellectio, vel infinita non ſit, vel identificare ſibi debeat omnem virtualitatem intellectionis, manifeſtè colligitur, aut verbum infinitum non eſſe, aut ſibi identificare omnem virtualitatem repræſentationis.

25 *Vrgebis.* Inſtabis, quod Spiritus Sanctus relatiuè opponatur cum verbo, & ab illo procedat, non aliunde colligitur, niſi ex virtuali præſuppoſitione intellectionis ad volitionem; iuxta illud axioma commune, *nihil volitum, quin præcognitum*, ex quo vlterius infertur, inter volitum notionaliter, & notionaliter intellectum debere interuenire realem ordinem originis; at ſemel data diſtinctione virtuali intellectionis in Deo ex terminatione ad eſſentiam diuinam, & ad creaturas, cognitio terminata ad eſſentiam prior eſt virtualiter, cognitione terminata ad creaturas; cum hæc ſit cognitio ſcientifica, illa autem luminis principiorum, inter quas ad minus requiritur ordo virtualis: ergo verbum repræſentans creaturas, erit poſterius origine, verbo terminato ad eſſentiam diuinam, & ab illo procedet, realiterque diſtinguetur ab illo. Ad obiectionem iſtam *infra q. 36.* occurremus.

DISPVTATIO
SEPTVAGESIMAQVARTA.

Cur vna ex Diuinis Proceſſionibus generatio ſit, & non alia?

Nu. 1. *Supponitur.* DVo, vt fide certa, ſupponimus, primum eſt dari duas, & non plures proceſſiones in Deo. Quod docet D. Th. *in art. 3. & 5. huius quæſt.* Et probatur ratione ex Angelico Doctore deſumpta, quam *præcedenti diſput.* explicuimus: nam diuinæ proceſſiones accipi non poſſunt, niſi ſecundum actiones immanentes intellectualis naturæ; at huiuſmodi actiones duæ ſunt, & non plures; nempè intellectus, ſecundum quam accipitur verbi proceſſio, & voluntatis, per quam procedit amor: ergo diuinæ proceſſiones duæ ſunt, & non plures.

2 *Secundo ſupponitur.* Secundo vt fidei veritatem ſupponimus, verbi proceſſionem generationem eſſe, non autem proceſſionem Spiritus Sancti. Quod, omiſſis pluribus teſtimonijs Scripturæ, conſtat ex Symbolo Athanaſij, vbi de Perſona Filij ſic dicitur: *à Patre ſolo eſt, non factus, nec creatus, ſed genitus.* Et de tertia Perſona: *Spiritus Sanctus à Patre, & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedens.* *Ratio dubitandi eaque difficillima.* Quod igitur in examen vocamus eſt, cur proceſſio verbi ſit generatio, & non proceſſio amoris? Et ratio dubitandi, eaque difficillima, eſt, nam generatio viuentium propria, quæ ſola reperiri poteſt in Deo. *Eſt origo viuentis à viuente coniuncto in ſimilitudinem naturæ*; at hæc diffinitio non ſoli conuenit proceſſioni verbi, ſed etiam proceſſioni Spiritus Sancti; cum ſit origo viuentis; Spiritus enim Sanctus eſt non minus viuens, quàm Verbum, & à viuente coniuncto; cum ſit terminus actionis immanentis immanens in principio ratione identitatis in omnibus abſolutis cum illo, & ſimili in natura; cum eandem Patris, & Filij naturam per ſuam proceſſionem accipit: ergo nulla eſt ratio aſſignabilis cur vni, & non alteri proceſſioni conueniat, quod generatio ſit, ſed hęc eſt ſola fide credendum.

§. I.

Reijcitur tres modi dicendi.

3 *Primus modus dicendi reijcitur.* RAtio hæc ob ſui ingentem difficultatem adeò Theologorum torſit ingenia, vt illos in tot ſententias, capita, ſparſerit. Primo quidam illa conuicti aſſerunt nullam huius diſcriminis

Digitized by Google

minis rationem in veſtigandam eſſe. Ita Magiſter *in 1. diſtinct. 13.* Quem ſequuntur Maior, & Gabriel, ducti aliquorum Patrum auctoritate aſſerentium talis myſteriis ignorare rationem. Ita Damaſcenus *lib. 1. de fide cap. 10.* eſſe myſterium hoc inueſtigabile. Ita Athanaſius *dialogo 3. contra Anomoeos* Baſilius *Homilia 2. contra Sabelianos*, & Auguſtinus *lib. 3. contra Maximinum cap. 14.* Ac denique hoc inquirere tutum non eſſe, quod ſoli Trinitati cognitum eſt. Ita Anaſtaſius Sinaita *lib. de rectis fidei dogmatibus.* Hi tamen Auctores extra noſtram ſunt controuerſiam, vtpotè quæſtionis titulo ſe ſe opponentes, & reijciuntur facile ex communi Scholaſticorum ſententia, qui in huius rei ratione reddenda inſudarunt, ſequuti Auguſtinum, Anſelmum, Doctorem Angelicum, & plures Eccleſiæ Patres, qui licet euidentem, & demonſtratiuam rationem non inuenerint, nec adinuenire potuerint, tamen fide ſuppoſita rationem congruentem, & probabilem, cur vni, & non alij ex his proceſſionibus ratio generationis conueniat, vt hæreticorum argumentis occurrere poſſint, laudabiliter inueſtigarunt. Nec Patres in contrarium adducti aliud intendunt, quam demonſtratiuam huius rei rationem non poſſe ſolo naturæ lumine inueniri, quod libenter fatemur. Parum ab auctoribus relatis diſcedunt, qui aſſerunt proceſſiones iſtas, vtpotè differentes ſe ipſis, ex ſe ipſis habere, vt vna generatio ſit, & non alia, nec rationem aliam eſſe inquirendam. Ita ex Scoto refert Suarez *vbi infra num. 3.* Sed reijcitur facile: nam licet ita ſit, quod proceſſio verbi ſe ipſa ſit generatio, & Spiritus Sancti proceſſio ſe ipſa non ſit generatio, quod nihil aliud eſt, quam veritas ex fide ſuppoſita, reſtat rationem reddere cur ita ſit; ſi enim vtrique generationis viuentium diffinitio conuenit, vtraque generatio erit; ſi autem vni, & non alteri competat, reſtat inueſtigandum, quæ ex particulis diffinitionis dictæ vni ex prædictis proceſſionibus non adaptetur, & cur alteri competat.

Ad hoc modo dicendi parum diſcedit Scotus.

4 *Secundus modus dicendi reijcitur. 1.*

Secundus dicendi modus aſſerit Spiritum Sanctum ideò non eſſe genitum, bene tamen Verbum; quia hoc ab vno tantum, ille vero à duobus procedit. Ita Petrus Aliaſenſis relatus à Vazquio *vbi infra cap. 3. nu. 19.* Hic tamen dicendi modus inſufficiens eſt, & reijcitur primo: quia per nullam particulam in generatione viuentium repertam excluditur, quod ſit à duobus; ſi enim per aliquam maximè per illam *à viuente*, quæ cum in ſingulari principium deſignet, pluralitatem principiorum videtur excludere; at per hanc non: nam etiam terminus in particulari importatur, cum dicitur *origo viuentis*; & tamen per hoc non excluditur, quod ex vi eiuſdem generationis actiuæ duo viuentia procedant, in ſententia aſſerente actionem ſubiectari in agente: ergo etiam ſi principium in ſingulari importetur non inde colligitur à duobus non poſſe aliquid procedere vt genitum.

5 *Secundo.*

Secundo: nam ſi ob aliquam rationem pluritas concurrentium obſtaret rationi generationis; maximè, quia in creatis hoc ita contingit, quod genitum ab vno tantum principio vt à Patre procedit; at ex hoc id inferre in diuinis non licet; nam etiam in creatis genitum petit Patrem, & Matrem, & tamen in diuinis Pater ſine Matre generat Filium, & vnus effectus non poteſt à duobus cauſis procedere, cum tamen in diuinis Spiritus Sanctus à Patre, & Filio procedat: ergo ex creatis non poteſt argumentum deſumi.

Tertio.

Tertio: nam vel Spiritus Sanctus procedit vt ſimilis Patri in natura ex vi proceſſionis, vel non ita procedit? Si ſecundum, reſtat rationem reddere, cur ex vi proceſſionis non procedat vt ſimilis? nam quod à duobus procedat, non videtur ratio ſufficiens, ſi illa duo in natura adunentur. Si primum, non eſt ratio cur ab illis non procedat vt genitus; cum ei competat adæquata diffinitio generationis viuentium: ergo ex hoc ſolo capite non rectè probatur non eſſe genitum; quia à duobus procedit.

6 *Denique reijcitur.*

Denique: nam ſi Pater, & Filius per intellectum producerent Spiritum Sanctum, ille vere eſſet Verbum, & conſequenter Filius; ergo non ideò Filius non eſt, nec genitus; quia à duobus procedit, ſed quia non procedit per intellectum, ſed per voluntatem, quæ eſt ratio D. Thomæ inferius proſequenda.

Si opponas Auguſtinum.

Si opponas Auguſtinum *lib. 15. de Trinitate cap. 27.* vbi inquirit: *Cur non dicatur natus eſſe, ſed potius procedere Spiritus Sanctus?* Cui interrogationi reſpondet, *quoniam ſi, & ipſe, Filius diceretur, amborum vtique Filius diceretur, quod abſurdiſſimum eſt, Filius quippe nullus eſt duorum, niſi Patris, & Matris, abſit autem vt inter Deum Patrem, & Deum Filium aliquod tale ſuſpicemur*: ergo ex mente Auguſtini per hoc, quod Spiritus Sanctus à Duobus procedat, ſufficienter à ratione geniti excluditur.

7 *Reſpond.*

Reſpondeo, Auguſtinum rationem iſtam non vt abſolutè ſufficientem tradidiſſe, ſed ſolum vt ſufficientem his, qui extendi non valent in amplius, vt conſtat ex illis verbis in capitis principio vbi ait: *ſufficiat interim eis, qui extendi non valent in amplius;* ideſt illis, qui ex humanis tantum mouentur ad rimanda diuina, his autem ſufficienter ſuadetur argumento Auguſtini Spiritum Sanctum non procedere vt natum, ſi admittant ſimul à duobus procedere: nam in creatis Filius à duobus naſci non poteſt, niſi alter ſit Pater, & alter ſit Mater: ergo ſi Spiritus Sanctus à duobus vt natus procederet, vnus Pater eſſet, & alius Mater, quod eſt abſurdiſſimum. Tenet conſequentia, non abſolutè, & ex vi terminorum, ſed reſpectiuè ad illos, qui ad amplius extendi non poſſunt, qui ſolum ex his, quæ in creaturis contingunt, poſſunt de diuinis ſuaderi.

8 *Tertius modus dicendi reijcitur 1.*

Tertius dicendi modus, ideò Verbum eſſe genitum, & non Spiritum Sanctum affirmat; quia Verbum naturaliter procedit, & Spiritus Sanctus libere. Hic ſolet tribui Bonauenturæ *in 1. diſtinctione 13.* & Scoto *diſtinctione 10. quæſt. vnica.* Hæc tamen ſententia diſplicet communiter Theologis, & reijcitur primo ex D. Thoma *quæſt. 10. de potentia art. 2. ad 4. & infra quæſt. 41. art. 2. ad tertium*, vbi docet voluntatem in proceſſione Spiritus Sancti operari naturaliter, non minus quam intellectus in productione Verbi. *Et quæſt. 22. de veritate art. 6. prope finem corporis*, illis verbis: *Cum autem voluntas dicatur libera in quantum neceſſitatem non habet, libertas voluntatis in tribus conſiderabitur, ſcilicet quantum ad actum, in quantum poteſt velle, vel non velle, &c.* at voluntas diuina neceſſitata eſt ad amorem, ex quo Spiritus Sanctus procedit, nec poteſt velle, & non velle: ergo talis actus non liber, ſed neceſſarius eſt, & à voluntate diuina modo naturali procedit. Et *quæſt. 23. de veritate art. 4. in corpore parum ab initio*, vbi docet voluntatem reſpectu principalis voliti neceſſitatem habere; quia in illud tendit per modum naturæ; ſed Spiritus Sanctus procedit per voluntatem, vt amantem principale volitum, nempè bonitatem diuinam: ergo procedit per voluntatem vt neceſſario amantem, & per modum naturæ, non autem per modum libertatis.

9 *Reſpond.*

Reſpondent contrarij Authores non ſufficere ad actionem non liberam, quod à principio determinato ad vnum procedat, ſed requiri quod tale principium non à ſe, ſed aliunde determinetur, voluntas autem diuina eſt à ſe determinata ad talem productionem, non aliunde ad illam determinatur, & ideo non naturaliter ſed liberè comparatur ad illam.

Sed contra.

Sed contra: determinatio competens voluntati pro priori ad omnem ſuum actum non eſt determinatio illi à ſe conueniens, ſed aliunde, nempè ex propria voluntatis natura; at voluntas diuina pro priori ad omnem ſuum actum eſt determinata ad productionem Spiritus Sancti: ergo talis determinatio non conuenit, à ſe; & conſequenter libertatem omnem excludit. Maior conſtans videtur. Minorem autem probo: voluntas diuina pro priori actus primi ad amorem eſſentiæ, & ad productionem impulſus, omnem ſuum actum præcedit; at pro illo priori non eſt indifferens ad productionem, & non productionem: ergo eſt determinata ad talem productionem pro priori ad omnem actum, & propriam determinationem.

Tacita ſolutio excluditur.

Nec reſponderi poteſt, eſſe pro illo priori determinatam, vt ſe determinet per proprium actum. Primo: nam determinatio indifferentiam ſupponit: ergo ſi pro priori ad actum, determinata ad illum ſupponitur, nequit eſſe determinata ad ſe determinandum, ſed ſolum ad volendum volitione virtualiter ab illa egrediente. Secundo: quia non alia ratione intellectus diuinus non ſe determinat per intellectionem neceſſariam, niſi quia pro priori actus primi ad illam eſt ab intrinſeco determinatus: ergo ſi voluntas pro priori actus primi determinata ſupponitur, non erit determinata ad ſe determinandum, ſed ad operandum per modum naturæ.

10 *Denique.*

Denique principaliter reijcitur iſta ſententia: ſi namque proceſſio Spiritus Sancti libera eſſet, maximè quia voluntas, cum libera ſit, non poteſt aliquid poteſt operari per modum naturæ; at hæc ratio eſt nulla: ergo & ſententia falſa. Maior eſt adæquatum Scoti fundamentum: ait enim, quod cum agere per modum naturæ, & agere liberè, ſint membra diuidentia principium actiuum non poſſunt eidem potentiæ competere; ac proinde voluntas, cum libera ſit, nequit habere actum per modum naturæ. Minorem autem probo: non enim minus opponuntur agere liberè libertate contingenti, & libertate neceſſaria, quam agere liberè, & per modum naturæ; at in eadem potentia inuenitur operatio libera contingenti libertate, & libertate neceſſaria, vt conſtat in voluntate Dei, quæ reſpectu diuinæ eſſentiæ eſt libera libertate neceſſaria, vt tenet Scotus, & reſpectu creaturarum libertate contingenti; cum illas potuerit non diligere, & in voluntate noſtra, quæ Deum clarè viſum amat liberè neceſſario, & obiecta creata liberè contingenter, & in motibus primo primis libertatem neceſſariam exercet, in deliberatis autem, libertatem contingentem: ergo etiam agere per modum naturæ, & per modum libertatis, poterunt in eadem potentia inueniri.

11 *Si opponas.*

Nec refert, ſi opponas D. Thomam *quæſt. 10. de potentia art. 2. ad 5.* vbi ait: *Liberè ergo Spiritus Sanctus procedit à Patre, non tamen poſſibiliter, ſed neceſſario:* ſentit ergo Doctor Angelicus proceſſionem Spiritus Sancti liberam eſſe, & libertatem cum neceſſitate componi, nec libertatem omnem contingentiam importare.

Reſpond.

Reſpondeo D. Thomam longè diſtare à mente Scotiſtarum; nam *ibi* D. Thom. libertatem ſumit contra poſitiuè ad coactum, non ad naturale, conſtat hoc euidenter; nam *in ſolutione 4. argumenti eiuſdem articuli* docuit Spiritum Sanctum naturaliter procedere: quando ergo ait eius proceſſionem liberam eſſe, interpretandus eſt de libertate à coactione, quod libenter fatemur, non de li-

de li-

Digitized by Google

de libertate oppoſita naturalitati, quod Scotus intendit, & primo quidem genere libertatis etiam gaudet proceſſio Filij, & tamen libera dicenda non eſt, nec à Scoto ſic dicitur.

§. II.

Reijcitur Canarienſis ſententia.

12 *Quartus modus dicendi. Vazquez. Turria. Alarcon. Bañez. Reijcitur primo.* QVarta ſententia docet, ideò verbum eſſe Filium, non autem Spiritum Sanctum, quia licet vtrique communicetur ex vi proceſſionis natura diuina, & conſequenter vt ſimilis ſuo principio procedat Spiritus Sanctus, non tamen procedit per modum imaginis, quod neceſſarium erat, vt eſſet Filius. Hanc tenent Canarienſis, & Torres, quos ſequuntur Vazquez *diſp.* 113. *cap.* 6. *&* 7. Turrianus *diſp.* 2. *dubitatione* 7. Et Alarcon *tract.* 5. *diſp.* 8. *cap.* 16. nec reprobat M. Bañez *art.* 4. *dub.* 1. Cæteris tamen Theologis, etiam domeſticis, diſplicet. Et reijcitur primo ad hominem contra Vazquez, qui exinde impugnat Thomiſtarum doctrinam, quia diffinitioni generationis addunt particulam illam *ex vi proceſſionis* vt Spiritus Sancti proceſſioni rationem generationis non conuenire defendant; at ille addere tenetur aliam particulam, nempè ſupra illam *in ſimilitudinem naturæ*, quæ in diffinitione inuenitur, quod ſit *per modum imaginis*, vt ſuam ſententiam ſuſtineat: ergo vel malè impugnat Thomiſtas, vel inſufficientem reddit rationem.

13 *Secundo.* Secundo: nam vt reddat rationem, cur Spiritus Sanctus imago non ſit, verbum autem ſit imago, tenetur confugere, ad hoc quod verbum per intellectum procedit, & per voluntatem Spiritus Sanctus; at hoc diſcrimen, vel ſufficiens eſt ad hoc vt verbum procedat vt ſimile ex vi proceſſionis, & non Spiritus Sanctus, vel inſufficiens, vt vni, & non alteri ratio imaginis competat: ergo vel inſufficienter impugnat Thomiſtarum ſententiam, quod credo, vel inſufficientem reddit rationem diſcriminis.

Tertio. Tertio: nam ratio imaginis ad generationem terminandam, & ad rationem Filij ſufficiens; eſt imaginis naturalis, vt patet in Filio creato, qui non eſt imago intentionalis Patris, ſed imago naturalis; at hæc competit Spiritui Sancto, eo ipſo quod procedat vt ſimilis in natura ex vi proceſſionis: non enim alia ratione Filius increatus imago eſt naturalis ſui genitoris, niſi quia per generationem accipit naturam formaliter, in qua aſſimilatur illi quin ad hoc requiratur quod per intellectum procedat: ergo ſi Spiritus Sanctus accipit ex vi proceſſionis naturam diuinam, erit imago ſufficienti ratione vt ſit Filius, & illius proceſſio ſit generatio.

14 *Prima euaſio reijcitur.* Reſpondebis primo, Filium increatis idcircò eſſe imaginem Patris, quia recipit naturam ea intentione, vt Patrem repræſentet, quod non competit Spiritui Sancto. Sed contra: nam vel loquitur Author contrarius de intentione primaria naturæ, vel de intentione ſecundaria? Primum eſt falſum: ſolum enim imago intentionalis ad repræſentandum ordinatur ex prima naturæ intentione: ſecundum eſt verum; attamen eo ipſo, quod ex vi productionis intendatur in termino ſimilitudo cum principio in natura, ſecundo intenditur eius repræſentatio, nec aliunde hæc ſecunda intentio, quam ex illa prima colligi poteſt: ergo ſi Spiritus Sanctus ex vi proceſſionis accipit naturam formaliter, ex ſecunda intentione accipit ad repreſentandum principium; & conſequenter erit imago ſufficienti ratione, vt ſit Filius.

15 *Dices.* Dices, Spiritum Sanctum nulli repræſentare; non enim intellectui creato, non Paterno, aut Filij intellectui, & idcircò imaginem eſſe non poſſe. Hoc tamen in primis expreſſè aduerſatur *Sed contra 1.* Angelico Doctori *in* 1. *diſtinc.* 27. *q.* 2. *art.* 2. *ſolutione ad ſecundum* ex argumentis *ſecundo loco factis*, vbi expreſſè docet, Patrem ſe, & Filium in Spiritu Sancto cognoſcere; & conſequenter intellectui Patris Spiritus Sanctus repræſentat.

Contra 2. Secundo reijcitur: nam eo ipſo quod Spiritus Sanctus ſit ſimilis ſuo principio in natura, cognito Spiritu Sancto poterit ſuum principium cognoſci; nec enim alia de cauſa in Filio creato cognoſcitur Pater, niſi quia ex vi productionis accipit naturam Parentis: ergo eo ipſo, quod Spiritus Sanctus ſit in natura ſimilis ex vi proceſſionis, eſt repræſentatiuus, & imago ex vi illius.

16 *Secunda euaſio reijcitur.* Reſpondebis ſecundo, ad rationem imaginis non ſufficere repræſentationem illius, in quo conuenit terminus cum principio, ſed inſuper repræſentare debet id, in quo diſcriminatur ab illo; at Spiritus Sanctus, etſi ex vi proceſſionis ſimilem naturam recipiat, & illam, in qua cum ſuo principio conuenit, repræſentet, non tamen repræſentat, quæ ſunt propria Patris, & Filij verbum autem, quæ ſunt propria Patris repræſentat; quia procedit vt verbum, & idcircò eſt imago Patris, Spiritus Sanctus non ita. Sed contra; vel ideò verbum repreſentat quæ ſunt propria Patris, quia accipit ex vi Proceſſionis Patris naturam, & ratione naturæ, vel quia ad Patrem relatiuè ſe habet, & ratione relationis? Si primum, etiam Spiritus Sanctus accipit, ex vi proceſſionis ſui principij naturam; & conſequenter, quæ ſunt illi propria repræſentare poterit. Si ſecundum, etiam Spiritus Sanctus ad Patrem, & Filium ſua relatione refertur; & conſequenter ratione relationis; quæ illis propria ſunt repræſentare poterit: ergo nihil ei deerit vt ſit amborum imago.

17 *Reijcitur ſolutio Alarcon.* Dices, Spiritum Sanctum non referri ad Patrem, & Filium ſecundum proprias relationes, ſed ſecundum relationem Spiritoris vtrique communem. Sed contra: relatiua proprietas Spiritus Sancti, eo quod eſt amor mutuus, eſſentialiter petit relationes Paternitatis, & Filiationis, vt inter ſe diſtinctas, vt modificantes vim ſpiratiuam, de quo *infra q.* 36. ergo ob iſtam connexionem vtranque repræſentabit non minus, quam verbum relationem Patris. Reſpondebis ex Alarcon, cuius ſolutionem reijcimus, toto hoc admiſſo nihil inferri; quia hæc repreſentatio eſt per modum effectus connexi cum cauſa ſeu principali cum principio, quæ ad rationem imaginis ſufficiens non eſt, ſed requiritur repreſentatio per modum ſimilitudinis, quæ Spiritui Sancto ratione proprietatis non conuenit. Sed contra: aut verbum repreſentat, vt paulò ante arguebam, quæ ſunt propia Patris ratione naturæ, aut ratione relationis? Si primum, fateor eſſe per modum ſimilitudinis, cæterum id ipſum Spiritui Sancto conueniet, ſi ſemel ex vi proceſſionis vt ſimilis in natura procedat. Si ſecundum, eſſe nequit per modum ſimilitudinis; cum relatio Filij non ſit ſimilis, ſed diſſimilis relationi Paternitatis, ab illaque, quaſi ſpecie diſtincta: erit ergo ratione connexionis, aut per modum quaſi effectus, aut per modum relati cum ſuo correlatiuo; cumque repræſentatio iſta Spiritui Sancto ratione proprietatis conueniat reſpectu illorum, quæ ſunt propria Patris, & Filij, vt probatum relinquo, obtinebit omne, quod requiritur, & neceſſarium eſt ad rationem imaginis.

18 *Aliter reſpondet Ioannes de Portugal.* Denique reſpondebis, ex noſtro Ioanne de Portugal Epiſcopo Deuiſco, cui gratia extitit Canarienſis ſententia, *lib.* 2. *de proceſſione Spiritus Sancti cap.* 19. *num.* 24. *& ſeqq.* ſolam ſimilitudinem in actione fundatam ſufficere ad rationem imaginis, non illam, quæ fundatur in vnitate naturæ: ſimilitudo autem competens Spiritui Sancto ex vi proceſſionis non in actione ſed in naturæ vnitate fundatur; & idcircò inſufficiens eſt vt ei competat ratio imaginis.

Inſufficientia ſolutionis prob. Sed nec iſta ſolutio ſatisfacit. Quod probo: non enim alia de cauſa ſimilitudo verbi cum Patre in proceſsione fundatur, niſi quia illam accipit ex vi proceſſionis; at ſimilitudo Spiritus Sancti in natura cum Patre, & Filio, etiam eſt habita ex vi proceſſionis formaliter, in ſententia, quam impugnamus: ergo fundatur non ſolum in naturæ vnitate, ſed etiam in proceſſione.

Reſpond. prædictus Magiſter. Reſpondet *num.* 25. negando conſequentiam: nam ſimilitudo æquiparantiæ, qualis eſt, quæ Spiritui Sancto conuenit ex vi proceſſionis, per accidens coniungitur cum productione; cum etiam alijs rebus, quæ à ſuis ſimilibus non producuntur, communis ſit iſta ſimilitudo; & conſequenter, etſi habeatur ex vi proceſſionis, non fundatur in illa, ſed in natura communicata. Ex quo vlterius colligitur, Spiritum Sanctum imaginem eſſe non poſſe; nam ad hoc requiritur ſimilitudo diſquiparantiæ, id eſt quæ eiuſdem denominationis in vtroque extremo non eſt, ſicut inuenitur in Filio, qui eſt ſimilis Patri vt imago, quæ denominatio Patri non conuenit, ſed denominatio exemplaris.

19 *Illius reſponſio impugnatur.* Cæterum contra hanc ſolutionem obſtat in primis D. Thomas *infra quaſt.* 35. *art.* 1. *ad finem corporis* illis verbis: *Ad hoc ergo, quod vere aliquid ſit imago, requiritur quod ex alio procedat ſimile ei in ſpecie, vel ſaltim in ſigno ſpeciei*: ergo ex mente D. Thomæ nihil aliud ad rationem imaginis requiritur, niſi ſimilitudo cum alio, & ab illo proceſſio. Secundo: nam in verbo, ſi quæ eſt diſquiparantiæ ſimilitudo, non alia de cauſa illi conuenit, niſi quia habet naturam per proceſſionem, & ex vi proceſſionis: ergo ſi Spiritus Sanctus accipit formaliter naturam ex vi proceſſionis, habebit non minus, quam verbum, diſquiparantiæ ſimilitudinem, quæ non in natura nudè, ſed in illa vt ab alio communicata fundetur.

20 *Reſp. ex Authoris doctrina.* Reſponderi poteſt ex Portugalis doctrina *in* 2. *parte capitis relati num.* 13. non quamuis proceſſionem fundare iſtam ſimilitudinem, ſed requiritur quod ſit proceſſio per modum exemplationis; ignis namque ab igne in ſimilitudine naturæ procedit; & tamen illius imago non eſt, nec illis ſimilis ſimilitudine diſquiparentiæ in actione fundata; quia ab igne producente non exemplatur, & hoc ideo; quia ad exemplationem requiritur, quod in ipſo agente non ſolum ſit forma naturalis, qua agens conſtituitur, ſed præterea ſit aliquid loco imaginis deducendæ, quod propriè vocatur exemplar; v. g. in artefice non ſolum eſt ars, qua operatur, ſed etiam idæa rei faciendæ loco ipſius rei, & hæc vocatur propriè exemplar, non ars, quæ effectiuè concurrit. Et in viuentium generatione ſemen ipſum ita diſponitur, vt in viuente ſit loco rei generandæ, tanquam exemplar; quia ergo in proceſſione per intellectum datur obiectum vnitum intellectui vt forma, quod verbum imitatur: ideò verbum per intellectum procedens habet ſimilitudinem in actione fundatam diſquiparantiæ ad principium vt ad exemplar; in proceſſione autem, quæ ſit per voluntatem, quia obiectum non vnitur vt forma, quam impulſus procedens imitetur, ideo nec fundatur relatio diſparantiæ, nec terminus procedens ſortitur rationem imaginis.

Digitized by Google

21 Hæc tamen in doctrina reijcienda eſt in primis ex D. Thoma in 1. diſtinct.28. quæſt.2. art.3. ad 2. illis verbis: *Dicendum, quod licet Spiritus Sanctus imitetur Patrem, non tamen habet ex ratione ſuæ proceſſionis, vt imago dicatur, & ideo non dicitur imago, ſicut non dicitur Filius.* Et *infra quæſt.35. art.1. ad 3.* illis verbis: *Dicendum, quod imitatio in diuinis Perſonis non ſignificat poſterioritatem, ſed ſolum ſimilitudinem:* ergo ex mente D. Thomæ ad rationem imitationis prout in diuinis reperitur, neceſſarium non eſt, quod aliquid vt exemplar præcedat loco rei producendæ, ſed ſolum quod ab alio procedat, & illi aſſimiletur. Secundo: nam licet ad imaginem artificialem id requiratur, non tamen ad rationem imaginis naturalis: ergo licet ex illo diſcrimine rectè inferatur Spiritum Sanctum non eſſe imaginem artificialem, ſeu intentionalem, non tamen probatur imaginem naturalem non eſſe, ſi ſemel ex vi proceſſionis ſimilis ſuo principio in natura procedat. Antecedens probatur: Filius namque in creatis eſt imago naturalis Parentis; & tamen in eius generatione nihil datur habens rationem exemplaris præter eſſentiam, in qua illi aſſimilatur: ſemen namque quis vnquam exemplar rei fiendæ appellauit? cum ſolum ſit inſtrumentum phyſicum generationis agens in virtute generantis: ergo ad rationem imaginis naturalis alia exemplatio neceſſaria non eſt, quam proceſſio ab alio in ſimilitudinem naturæ formaliter.

Impugnatur 1. ex D.Tho. — *Secundo.*

22 Si dicas, ſpeciem impreſſam eſſe exemplar expreſſæ, & tamen eſt virtus obiecti, & in virtute illius ad Verbi productionem concurrit; ergo eſtò ſemen virtus ſit generantis, & eius inſtrumentum, poterit nihilominus eſſe exemplar rei genitæ. Reſpondeo, eſſe duplex diſcrimen, primum, quod in ſpecie in eſſe intelligibili continentur omnia, quæ in eſſe rei conueniunt obiecto: ſecus in ſemine eſſentia generantis. Secundum, quod ſpecies non eſt inſtrumentum obiecti, ſed ſubſtituta illius præſtans ea munera, quæ præſtaret obiectum, ſi per ſe ipſum intellectu vniretur; ſemen autem virtus eſt generantis, illi vt inſtrumentum ſubordinata.

Obiectio diluitur.

23 Sed opponit Vazquez primo Plures Eccleſiæ Patres aſſerentes de ratione Filij eſſe, quod ſit ſui Patris imago, ſcilicet Athanaſius in Epiſtola de decretis Nicenæ Synodi parum ante medium, vbi de Filio loquens ſic ait: *Si enim imaginem nomines, Filium hoc ipſo eum eſſe indicaueris, quid enim ſimile Deo, niſi ſua ipſius progenies?* Nazianzenus *orat.4. de Theologia*, ſic ait; *Breuis, & compendioſa, facilisque naturæ declaratio eſt Filius; omne enim, quod genitum eſt, genitorem ſuum tacita quadam voce diffinit.* Deinde alios Patres opponit idcirco excludentes Spiritum Sanctum à ratione geniti, & filij; quia imago non eſt. Ita Ricardus de Sancto Victore *lib.6. de Trinitate cap.19. 20. & 21.* Anſelmus *in monologio cap.53.* & D. Thomas *lib.4. Contra Gentes cap.11.* ergo ratio vnica quare Spiritus Sanctus Filius non eſt, eſt quia non procedit vt Patris imago.

Opponitur Vazquez 1.

24 Reſpondeo, auctoritates iſtas nihil ad Auctoris contrarij ſententiam conducere: fatemur namque Filium debere eſſe imaginem Patris, fatemur etiam hinc probari Spiritum Sanctum Filium non eſſe; quia imago non eſt, cæterum ratio quare imago non ſit, ideò eſt, quia ex vi proceſſionis non euadit ſimilis ſuo principio in natura, vt docet D. Thom. *infra quæſt.35.art.2. & in 1. diſt.28. quæſt.3. art.3. ad 2. & 4. argumentum.* Vt autem Patres ſententiæ oppoſitæ aliqua ratione fauerent, debuiſſent aſſerere Spiritum Sanctum, & ſi ex vi proceſſionis Dei naturam accipiat, imaginem tamen non eſſe, eo quod non repræſentat, quæ eſt Canarienſis, & ſequacium ſententia; hoc tamen non docent, ſed potius oppoſitum, vt videre eſt in Anſelmo in Monologio cap.55. verbis à Vazquio relatis ibi: *Sic amor aperte ſe prolem negat, quia dum à Patre, & Filio procedere intelligitur, non ſtatim tam perſpicuam exhibet ſe contemplanti eius, ex quo eſt, ſimilitudinem, quamuis ipſum conſiderata ratio doceat omnino id ipſum eſſe, quod Pater, & Filius.* Ac ſi apertius dixiſſet Anſelmus idcirco imaginem non eſſe, nec Filium; quia licet ſit eiuſdem naturæ cum Patre, & Filio, non tamen ſtatim, hoc eſt, ex vi ſuæ formaliſſimæ proceſſionis illius ſimilitudinem in natura præſefert. Et ex his ſolutum manet ſecundum argumentum eiuſdem Auctoris, quo totis viribus probare contendit de ratione Filij eſſe, quod imago ſit Patris; conceſſimus enim libentiſſime hoc eſſe de ratione Filij, nec hoc aliquis Doctorum negauit, qua re in hoc probando inaniter tempus conſumitur, ſed probari deberet poſſe compati quod non ſit imago, cum hoc quod ex vi proceſſionis ſit ſimilis ſuo principio in natura.

Reſpond.

25 Tertio argumentari poſſumus in fauorem huius ſententiæ: nam Spiritus Sanctus de facto eſt ſimilis ſuo principio in natura, & ſimilitudine per proceſſionem accepta, etſi non ex vi proceſſionis iuxta noſtram ſententiam; & tamen de facto imago non eſt: ergo etiam ſi ex vi proceſſionis vt ſimilis ſuo principio procedat, poterit imago non eſſe. Et augetur difficultas; nam Spiritus Sanctus ex vi ſuæ proceſſionis euadit ſimilis ſuo principio, etſi non in natura, bene tamen in naturæ attributo, nempè in voluntate; cum, iuxta communem noſtrorum ſententiam, ei ex vi proceſſionis communicetur diuina volitio, aut diuina voluntas; & tamen imago non eſt: ergo etiam ſi ex vi proceſſionis ei communicetur diuina natura, poterit tamen imago non eſſe. Patet conſequentia; quia iuxta D. Thomam *infra quæſt.35. art.1. in corpore*, vt aliquid ſit alterius imago ſufficit, & requiritur, quod ab illo procedat ſimile ei in ſpecie, vel ſaltim in ſigno ſpeciei: ergo ſi quamuis Spiritus Sanctus procedat ſimilis in voluntate, quæ eſt ſignum ſpeciei, deficit à ratione imaginis, etiam ſi procederet ſimilis ſuo principio in natura, vel ſpecie, poſſet deficere à ratione imaginis.

Arg. 3. — *Conf. 1.*

Confirmatur, & vrgetur ſecundo: ignis genitus ab igne non eſt imago ignis generantis; cum ex illo non magis in generantis notitiam veniamus, quam cuiuſuis alterius; & tamen ab illo vt ſimilis in natura procedit: ergo etiam ſi Spiritus Sanctus ex vi ſuæ proceſſionis accipiat naturam diuinam, & in illa ſit ſimilis, poterit vt imago non procedere, quæ eſt ſententia Auctoris contrarij. *Conf. 2.*

Reſpondeo ad argumentum conceſſa maiori, & minori, negando conſequentiam: quia vt docet D. Thomas in 1. diſtinct. 28. quæſt.2. art.3. ad 4. *Nomen imaginis, etſi impoſitum ſit ab æqualitate, & ſimilitudine, tamen eſt impoſitum ad ſignificandum rem, cui ex modo ſuæ proceſſionis competit ſimilitudo, & ideò quamuis aliquid in re, & abſolutè ſit ſimile alteri, & ab illo procedat, non eſt dicendum imago abſolutè, & in re, niſi ex modo ſuæ proceſſionis ſimilitudinem habeat, quod Spiritui Sancto non conuenit.* Ita ferè ad Verbum D. Thom. *loco allegato.* 26

Solutio argumenti.

Ad primam confirmationem dicatur, Spiritui Sancto ex vi proceſſionis, nec voluntatem, nec volitionem diuinam communicari, ſed rationem impulſus; ſicuti enim in nobis impulſus à volitione, & voluntate differt realiter in omnium Thomiſtarum ſententia; ita in diuinis virtualiter ſaltim differt impulſus à voluntate, & volitione: vnde ex vi proceſſionis ſolum eſt ſimilis volitioni, & voluntati proportionali ſimilitudine, quæ non ſufficit ad rationem imaginis. Quod ſi Thomiſtæ doceant Spiritui Sancto ex vi proceſſionis communicari volitionem diuinam; reſpondere poterunt, hanc non ingredi ex parte principij, ſed ſolum voluntatem, vt Caietanus docet de Verbo: volitio autem prout à voluntate diſtincta, ſolum proportione, non ſimilitudine omnimoda gaudet cum voluntate per modum actus primi. Ad ſecundam confirmationem, nego maiorem: nam cum D. Thom. *infra q.35. art.1.* in vno ouo reſpectu alterius oui, non alia ratione non inuenerit rationem imaginis, niſi quia non procedit ab alio, non eſt cur ab igne genito rationem imaginis ignis generantis excludamus; quod autem illo cognito non magis in ignis generantis cognitionem veniamus, quam cuiuſuis alterius, ideò eſt; quia ſunt homogenee, & eiuſdem figuræ. Imo, & hoc ipſum in viuentibus contingere poteſt, quando Pater, & Filius non aſſimilantur in figura, ſed in natura ſolum; tunc enim qui Filium cognoſcat, non magis veniet in cognitionem Parentis quam aliorũ hominum, quo non obſtante verè obtinet rationem imaginis.

Ad 1. confirmat.

§. III.

Aliorum ſententia reijcitur.

ALexander *prima parte quæſt.42. memb.2. §.1.* Maior *in primo diſtinctione 13. quæſtione 1.* Richardus de Sancto Victore *lib.6. de Trinitate cap.18. & ſequentibus*, quo ſequitur Zuniga *diſp. 2. dubitatione 20.* ideò docent Verbum eſſe Filium, quia accipit naturam ex vi proceſſionis ad alterius ſuppoſiti productionem fœcundam, & Spiritum Sanctum ideò Filium non eſſe; quia licet ex vi proceſſionis ſit ſimilis ſuo principio in eſſentia; non tamen in natura ſub conceptu naturæ; eo quod conſiſtit in fœcunditate alterius ſuppoſiti productiua, quam non accipit ſua proceſſione Spiritus Sanctus. Hanc tamen ſententiam deſerunt communiter Theologi, & reijcitur primo ex D. Thom. *infra quæſt.35. art 2. in corpore*, vbi expreſsè refutat aliquorum ſententiam, qui ex hoc Spiritum Sanctum defendebant non eſſe imaginem; quia cum Patre, & Filio non conuenit in notione principij, & rationem reddit, quia ſimilitudo, aut æqualitas non attenditur in relationibus, notio autem principij relationem importat: ex quibus ſic arguo: ſimilitudo ad generationem diuinam, in perſona genita exigitur, non in relatiuo, ſed in abſoluto: at ſimilitudo in fœcunditate alterius productiua, eſt non in abſoluto præciſſe, ſed in abſoluto adiuncta relatione, ſeu connotata: ergo hæc ad rationem geniti in diuinis neceſſaria non eſt. 27

Quintus modus dicendi. — *Reijcitur 1.*

Secundo reijcitur: ſi eſſet neceſſaria hæc ſimilitudo ad rationem Filij in diuinis, maximè, quia in creatis ita contingit, quod ſcilicet Filius eſt ſimilis ſuo principio in fœcunditate alterius ſuppoſiti productiua; at ex hoc non colligitur: ergo talis ſimilitudo neceſſaria non eſt. Probo minorem; vis productiua, in qua Filius aſſimilatur Patri in creatis, eſt vis generatiua; & tamen ex hoc inferre non licet, de ratione Filij in diuinis eſſe, quod aſſimiletur ſuo principio in vi generatiua: ergo nec licebit colligere neceſſitatem aſſimilationis in vi productiua. Reſpondebis, aſſimilationem Filij cum Patre in vi generatiua ex imperfectione proce- 28

Secundo. — *Euaſio reijcitur.*

Digitized by Google

procedere, & idcirco ad rationem Filij in diuinis neceſſariam non eſſe; cum omnis imperfectio relegari debeat ab illo. Sed contra; nam ſicut in Filio foret imperfectio aſſimilari Patri in vi generatiua, eo quod ſequeretur non adæquare potentiam generatiuam in diuinis repertam; ita imperfectio eſſet in Spiritu Sancto non adæquare vim ſpiratiuam, & vi alterius impulſus ſpiratiua gaudere: ergo ſicut ob hanc rationem colligunt huius ſententiæ Auctores non eſſe de ratione generationis ex communi conceptu producere terminum ſimilem ſuo principio in vi generatiua; ita qui Spiritum Sanctum eſſe genitum dixerit, poterit reſpondere, non eſſe de ratione generationis abſtrahentis à creata, & diuina, producere terminum ſimilem ſuo principio in vi productiua.

29 *Tertio.* Tertio reijcitur: nam Patres Latini diſputantes cum Græci, vt probent Spiritum Sanctum à Filio procedere; numquam vſi ſunt hac ratione; quia ſcilicet ſi Spiritus Sanctus à filio non procederet, non eſſet Filius; at ſi in ratione Filij conſtitueretur per hoc, quod aſſimilaretur Patri in vi ſpiratiua, hac ratione vſi fuiſſent, vt græcorum refutarent ſententiam: ergo Filius in ratione talis non conſtituitur per hoc quod Patri aſſimiletur in vi ſpiratiua. *Conf. 1.* Quod amplius confirmo; nam omnes Doctores diſputantes, an ſi Spiritus Sanctus non procederet à Filio, diſtingueretur ab illo, ſupponunt, Filium remanſurum in dicta hypoteſi Filium formaliter; at ſi de ratione Filij eſſet fæcunditas productiua alterius ſuppoſiti, hoc non poſſent ſupponere: ergo ſentire debent id non eſſe de conceptu geniti, & Filij ex vi terminorum. *Conf. 2.* Explicatur, & vrgetur ſecundo: ſuppoſito iſta, ſeu conditionalis, *ſi Spiritus Sanctus à Filio non procederet, ab illo non diſtingueretur*, vtilis eſt ad inueſtigandum rationem formalem multiplicandi perſonas diuinas, vt Theologi admittunt *infra quæſt.* 36. at ſi Verbum conſtitueretur in ratione Filij formaliter ex vi terminorum per fæcunditatem productiuam Spiritus Sancti, eſſet omnino inutilis; cum eſſet ſuppoſitio implicans in adiecto ex vi terminorum; ſicut hæc *ſi homo rationalis non eſſet, &c.* ergo fœcunditas iſta alterius ſuppoſiti productiua non eſt de ratione Filij ex vi filiationis, nec etiam ex generationis conceptu.

30 *Denique reijcitur iſta ſententia.* Denique reijcitur: de ratione Filij in diuinis ſolum eſt aſſimilari ſuo principio in natura ſub conceptu naturæ; at conceptus naturæ in toto rigore ſaluatur abſque vi productiua realiter alterius ſuppoſiti: ergo ſi id conuenit Spiritui Sancto ex vi proceſſionis, erit genitus, & Filius, eſto non aſſimiletur Patri, & Filio in fœcunditate productiua. Diſcurſus tenet. Maior conſtat ex diffinitione generationis viuentium. *Minor prob. 1.* Minor autem oſtenditur primo ex communi Patrum doctrina aſſerentium tres diuinas perſonas eſſe non ſolum vnius eſſentiæ, ſed etiam vnius, & eiuſdem naturæ; at ſi de conceptu naturæ eſſet facultas realiter productiua alterius perſonæ, non eſſent tres diuinæ perſonæ vnius, & eiuſdem naturæ: ergo conceptus naturæ ſaluatur abſque vi productiua.

Secundo. Secundo: ſi de conceptu naturæ, prout ponitur in diffinitione generationis viuentium, eſſet vis productiua, ſequeretur, Filium non eſſe Patri ſimilem in adæquato conceptu naturæ, & Patris, & Filij naturam eandem non eſſe; conſequens vtrumque videtur abſurdum, aliàs non eſſet Filius; cum de ratione Filij ſit adæquatam Patris naturam ex vi proceſſionis accipere, nec illius generatio vniuoca eſſet; cum non conueniret vniuocè in ratione naturæ ſaltim ſpecificè at homè: ergo non eſt de conceptu naturæ, prout ponitur in generationis viuentium diffinitione, vis productiua alterius ſuppoſiti. Probo ſequelam quoad vtramque partem; natura Patris eſſet generatiua, & ſpiratiua, natura autem Filij ſpiratiua tantum: at vis generatiua differt à ſpiratiua: ergo non eſſet in Filio adæquata Patris natura, nec Pater, & Filius eſſent eiuſdem naturæ.

31 *Tertio.* Denique minor principalis ſuadetur: ſicut diffinitur natura per hoc quod ſit *principium motus, &c.* Ita diffinitur viuens per hoc, quod eſt *ſe mouere*; at ratio vitæ, perfectiſſimè, & cum omni proprietate ſaluatur in Deo abſque vi productiua; per hoc quod ſit principium virtuale actionis vitalis: ergo etiam ratio naturæ ſaluatur per hoc quod ſit radix virtualis actionum intelligendi, & volendi abſque facultate productiua alicuius ſuppoſiti.

32 *Objiciunt 1.* Sed opponunt iſtius ſententiæ Auctores primo Auguſtinum *lib* 3. *contra Maximinum cap.* 14. in principio, aſſerentem ideò Verbum eſſe genitum. *Quia Pater gignendo illud dedit ei, vt etiam ex ipſo procederet Spiritus Sanctus:* ergo ex mente Auguſtini ratio quare Verbum ſit Filius, eſt quia procedit ſimilis in fœcunditate productiuæ perſonæ. *Reſpond.* Reſpondeo, cauſalem eſſe Auguſtini, ſed non huius quod eſt Verbum eſſe Filium, & genitum, ſed illius quod Dominus Ioannis 20. *cap.* dixit Spiritu Sancto, quod à Patre procedit, huius dicti doctrinam Auguſtinus aſſignat: *Quia Pater proceſſionis eius eſt Auctor, qui talem Filium genuit, & gignendo ei dedit, quod de ipſo procederet Spiritus Sanctus*; quod ideo Auguſtinus aſſeruit, vt contra Maximinum probaret Spiritum Sanctum ab vtroque procedere; quod autem ſit cauſa cur Verbum ſit Filius, quod à Patre acceperit vt ab illo Spiritus Sanctus procederet, non affirmauit vnquam Auguſtinus.

33 *Objiciunt 2.* Objiciunt ſecundo Concilium Florentinum *ſeſſione vltima §. quoniam græci ſuſpicantur*, vbi hæc habentur verba: *Idcirco autem*

diuinum Symbolum declaratum à Maioribus noſtris fuiſſe dicimus, ne quis ambigens an Filius Spiritus Sancti cauſa ſit, in aliquam incideret hæreſim: nam credentes Spiritum Sanctum ex Filio nequaquam procedere, neceſſe eſt, vt intelligant Spiritum Sanctum ex ſolo Patre procedere, & conſequenter Verbum non eſſe Filium: vbi vt clarè conſtat Eccleſia Latina conſequentiam bonam exiſtimat, *Spiritus Sanctus non à Filio, ſed à ſolo Patre procedit: ergo Verbum Filius non eſt*; at ſi de ratione Filij non eſſet fœcunditas productiua alterius perſonæ, conſequentia facta friuola eſſet: ergo cenſet Eccleſia Latina, & Concilium Florentinum de ratione Filij in diuinis eſſe iſtam fœcunditatem; & conſequenter ex eius negatione rectè colligitur Spiritum Sanctum non eſſe Filium.

Reſpondent aliqui diffinitiones, & Canones Conciliorum eſſe de fide; ſecus autem argumenta, & conſequentias factas à Concilijs, inconueniens autem illarum diffinitio non eſt, ſed argumentum, quo probat Concilium Spiritum Sanctum procedere à Filio. 34 *Miſſa quorundã ſolutione reſpondetur argumento.* Hæc tamen ſolutio non placet: nam licet verum ſit argumenta facta à Concilijs, de fide non eſſe, ſunt tamen magnæ auctoritatis, & ſufficiet contrariæ ſententiæ, quod Concilium illam veram exiſtimaſſet, etſi non diffiniret. Quare aliter ad argumentum factum reſpondeo duo inferri à Concilio ex eo quod Spiritus Sanctus à ſolo Patre procederet, primum non procedere à Filio, & hoc eſt contra fidem. Ex quo ſecundo infert, Filium in diuinis non eſſe; quæ conſequentia immediata, & formalis non eſt, ſed mediata, & materialis; ac ſi ita argumentaretur, *ſi Spiritus Sanctus à Filio non procederet, non communicaſſet Pater Verbo vim ſpiratiuam: ergo nec naturam diuinam.* Patet hæc conſequentia: nam cum in vi ſpiratiua non opponantur Pater, & Filius, eadem ratio eſt de communicatione vis ſpiratiuæ, ad de communicatione naturæ: ergo ſi illam non communicat, nec naturam communicaret: ex quo rectè infertur Verbum non eſſe Filium; vt autem Concilium oppoſitæ ſententiæ faueret, conſequentia facta deberet eſſe immediata, & formalis.

35 *Tertio obijciunt.* Tertio obijciunt: illa particula poſita in diffinitione generationis viuentium *in ſimilitudinem naturæ*, debet intelligi de natura fœcunda ad producendum realiter aliud ſuppoſitum: ergo ex conuenientia naturæ ſit accepta Verbo Diuino, & non conuenientia illius Spiritui Sancto rectè colligitur Verbum eſſe Filium, & Spiritum Sanctum non ita. Conſequentia eſt bona. Antecedens autem oſtenditur primo, debet accipi pro natura ſtrictè, & rigorosè; at natura in iſta acceptione eſt natura fœcunda, & realiter productina: nam ſi realiter productiua non ſit eſt natura veluti mortuo modo: ergo intelligenda eſt de natura fœcunda. Secundo: id, quod eſt de ratione filiationis, & generationis in communi, eſt explicabile in communi diffinitione; at Filium aſſimilari Patri in natura realiter productiua ſuppoſiti, eſt de ratione Filij in communi abſtrahentis à creato, & increato: cum competat omni inferiori, nempè Filio creato, & diuino: ergo explicatur in diffinitione generationis, & filiationis ſub conceptu communi, cumque explicari nequeat, niſi dicta particula pro natura fœcunda accipiatur: conſequens ſit, quod ſic debeat accipi in dicta diffinitione.

36 *Reſpond.* Reſpondeo negando antecedens: ſi enim ſic acciperetur natura in illa diffinitione, ſequeretur vt arguebamus *ſupra*, Filium non eſſe eiuſdem naturæ cum Patre, nec perfectè ſimilem in natura ex vi proceſſionis, quod nullus audebit concedere. Ad primam probationem, non ceſſa maiori, nego minorem: nam ſicut ratio vitæ intellectualis ſtrictiſſimè accepta ſaluatur in diuina eſſentia, prout eſt virtuale principium intellectionis, & volitionis; ita ſtricta ratio naturæ ſaluatur in illa, per hoc quod ſit primum principium virtuale, non motus, ſed actionis vitalis, quod in natura diuina intelligitur pro priori à fœcunditatem realiter productiuam, quæ illi non conuenit niſi cointellecta relatione. Ad ſecundam diſtinguo maiorem: id quod eſt de ratione generationis, in communi, quidditatiuè, primariò, & formaliter, concedo maiorem; conſequutiuè ſolum, & materialiter, nego maiorem, loquendo de diffinitione quidditatiua, & diſtinguo minorem; conuenit generationi; quidditatiuè, & formaliter, nego minorem; conſequutiuè, & materialiter, concedo minorem, & nego conſequentiam de diffinitione quidditatiua, qualis eſt diffinitio generationis viuentium. Itaque eſſentia generationis ſpecificatur à termino formali ſecundum proprium eius conſtitutiuum; licet autem omni Filio competat vis productiua ſuppoſiti, non tamen hæc ſpecificat vt terminus formalis rationem generationis, ſed eſſentia ſub conceptu eſſentiæ, & naturæ prout eſt principium formale, aut virtuale actionis, ſed motus; & conſequenter eſſentia generationis, non ex ordine ad vim productiuam, ſed ex ordine ad naturam, prout eſt principium formale, aut virtuale actionis, ſeu motus debet diffiniri, ſi quidditatiuè diffiniatur, qualiter diffiniri dicta diffinitione nullus negauit; & idcircò illa particula accipienda non eſt pro vi productiua, ſed pro radice virtualiter, ſaltim actionis.

Si dicas, quamuis facultas proximè productiua ſit conſequuta ad naturam, facultas autem productiua radicaliter alterius ſuppoſiti eſt de primario conceptu naturæ terminantis generatio- 37 *Inſtantia diluitur.*

Digitized by Google

nem: ergo eſſentialiter à generatione reſpicitur; & conſequenter ingredi debet in diffinitione quidditatiua. Probatur antecedens in natura creata, cui eſſentialiter conuenit vis productiua radicaliter alterius ſuppoſiti, etſi proprium ſit paſſio illius. Reſpondeo, etiam in creatis reperiri rationem naturæ, abſque vi productiua alterius ſuppoſiti, nedum proxima, verum etiam radicali, vt conſtat in natura Cœlorum. Quod ſi fiat argumentum de natura viuentium. Reſpondeo quod licet in creaturis ita contingat, quod vis radicaliter productiua competat eſſentialiter naturæ viuenti creatæ, non tamen competit naturæ diuinæ ex concepto naturæ: aliàs Spiritui Sancto non conueniret ratio naturæ, nec Filius adæquatè aſſimilaretur Patri in natura, quod eſt abſurdum, ſed ei conuenit cointellecta ſimul relatione, quæ eſt extra conſtitutionem naturæ formaliter; verba autem diffinitionis traditæ de generatione in communi, accipienda ſunt de natura ſub conceptu eſſentiali naturæ, vt communis eſt creatæ, & diuinæ.

38 *Denique arguunt.* Denique obijciunt; omni, & ſoli Filio conuenit, quod procedat viuens à viuente coniuncto in ſimilitudinem naturæ cum vi productiua, vt inductione patet; nullus enim eſt Filius, nec creatus, nec diuinus, qui non procedat viuens à viuente coniuncto in ſimilitudinem naturæ cum vi productiua, nec aliquis ita procedit, qui Filius non ſit: ergo eo ſolum, quod Verbum procedat cum facultate productiua alterius ſuppoſiti, & Spiritus Sanctus, non ita, rectè probatur Verbum eſſe Filium: ſecus autem Spiritum Sanctum. Patet conſequentia: nam id, quod conuertibiliter ſe habet ad aliud, vel eſt eſſentia aut propria paſſio illius; & conſequenter illo ſublato, rectè colligitur eſſentiam auferri, & illo poſito conuenire: ergo ſi procedere cum vi productiua conuertibiliter ſe habet cum Filio in communi, aut erit eſſentia, aut paſſio filiationis; & conſequenter ex affirmatione, aut negatione vis productiuæ, rectè probabitur conuenire, aut non conuenire eſſentiam filiationis.

39 *Reſp.* Reſpondeo antecedens eſſe verum, ſuppoſito quod Spiritus Sanctus Filius non ſit, qui namque pertinaciter doceret filium eſſe, nec conuinci poſſet, nec perſuaderi vt à ſua ſententia recederet hoc argumento; cum ad probandum contrarium neceſſarium eſſet ſupponere Spiritum Sanctum non eſſe Filium, de quo erat cum pertinaci quæſtio: vnde conceſſo antecedenti, diſtinguo conſequens, rectè probatur rectitudine conſequentis, concedo conſequentiam: rectitudine argumenti oſtenſiui veritatis, nego conſequentiam: quia ad hoc requiritur pro antecedenti aſſumi aliquid non probandum per ſuppoſitionem veritatis inferendæ; ſed aliunde, antecedens autem aſſumptum, vt probetur, indiget quod ſupponatur Spiritum Sanctum non eſſe Filium, cuius rationem probatiuam inueſtigamus.

§. IV.

Examinantur varij modi explicandi veram D. Thomæ rationem.

40 *Variæ explicationis rationis Diui Thomæ. Caiet. Bañez. Zumel. Albelda. Nazar. Corn. Salm. S. Tho. Serra. Rada. Smiſing. Molina. Valent. Suarez. Arrubal. Gran.* PRoceſſionem verbi eſſe generationem, quia eſt per intellectum, & proceſſionem Spiritus Sancti generationem non eſſe, quia per voluntatem procedit, eſt communis Thomiſtarum ſententia. Id docet Diuus Thomas *in primo diſtinctione* 13. *quæſtione prima art.* 3. *ad tertium diſtinctione* 28. *quæſt.* 2. *art.* 3. *in corpore. Primo ad Annibaldum diſtinct.* 3. *q. vnica art.* 3. *q.* 10. *de potentia art.* 2. *ad* 11. *ad* 22. *&* 23. 4. *Contra Gentes cap.* 11. *&* 19. vbi Ferrara *in hac quæſtione art.* 2. *&* 4. Vbi Caietanus, Bañez, Zumel, Albelda, Nazarius, Corneio, Patres Salmanticenſes, Magiſter Sancto Thoma, Marcus de la Serra, & alij. Hanc etiam rationem tradunt ex Scotiſtis Rada 1. *p. controuerſiarum controuerſia* 14. Pro illa referens Theodorum Smiſing *quæſt. de Deo Trino, & Vno*, & ex Patribus Societatis Molina *hic diſp.* 3. *quæſt.* 2. *concluſione* 2. Valentia *lib.* 2. *cap.* 5. Suarez *lib.* 11. *de Trinitate cap.* 5. Arrubal *diſp.* 48. *cap.* 4. Granadus *Tract.* 2. *diſp.* 5. *ſect.* 5. & alij Recentiores frequenter. Non tamen vno modo ratio iſta D. Thomæ explicatur. *Explicatio Patris Suarez.* Suarez, quem aliqui Recentiores ſequuntur, ſi explicat; nam eo ipſo quod Verbum per intellectum procedat, & per voluntatem Spiritus Sanctus, illi communicatur intellectio, & Spiritui Sancto volitio; at intellectio eſt neceſſarium conſtitutiuum naturæ diuinæ; ſecus autem volitio, quæ naturam conſtitutam ſupponit: ergo Verbum eo ipſo, quod per intellectum procedat, euadit ex vi proceſſionis ſimile ſuo principio in natura; & conſequenter Filius, & Spiritus Sanctus, ex quo per voluntatem procedit, non euadit ſimilis in natura; ſed in attributo naturæ; & conſequenter, nec eſt Filius, nec genitus.

41 *Reijcitur* 1. Hic tamen modus dicendi peccat primo in maiori: nam ex eo quod Verbum per intellectum procedat, non rectè colligitur ei communicari intellectionem ex vi proceſſionis; Verbum enim non in intellectione, ſed in termino intellectionis conſiſtere eſt perpetua D. Thomæ doctrina, ſic docet *quæſt.* 8. *de potentia art.* 1. *quæſt.* 3. *de veritate art.* 2. *quæſt.* 4. *art.* 1. *&* 2. 1. *Contra Gentes cap.* 54. *lib.* 4. *cap.* 11. *& infra quæſtione* 34. *articulo* 1. *ad* 2. ergo ex eo quod Verbum per intellectum procedat, non ſequitur conſequentia immediata, ei ex vi proceſſionis communicari intellectionem. Nec ex eo quod Spiritus Sanctus per voluntatem procedat, ſequitur ex vi proceſſionis ei communicari actum amoris. Tum; quia impulſus per voluntatem productus non in actu amandi, ſed in eius termino conſiſtere debet, vt modo dicebamus de Verbo. Tum etiam: nam id quod concurrit vt principium proximum tantum, neceſſarium non eſt communicari per ſe primo termino producto, ſed poteſt per proximum principium, non ipſum, ſed radicale communicari, niſi ex alio capite repugnet: ergo ex eo quod amor ſit proximum principium impulſus, non rectè colligitur, illi communicari actum amoris ex vi proceſſionis, ſed poterit per amorem proximè concurrentem, primario communicari termino radicale principium, niſi aliunde repugnet cuius rei rationem inquirimus.

Peccat ſecundo in minori: tum, quia naturam Dei, non in intellectione actuali, ſed in radice intellectionis conſiſtere, probabilius cenſui *ſupra tractatu* 1. *diſp.* 4. §. 7. ſequutus Capreolum *in* 1. *diſtinct.* 38. *quæſt.* 4. *art.* 1. Caietanum *infra quæſt.* 41. *art.* 5. *& ſupra quæſt.* 1. *art.* 7. & alios Recentiores Thomiſtas, & quod magis eſt D. Thom. *ſupra q.* 19. *art.* 1. *in fine corporis*, quod ita concludit: *Et ſic opportet in Deo eſſe voluntatem, cum ſit in eo intellectus, & ſicut ſuum intelligere, eſt ſuum eſſe, ita ſuum velle.* Quod etiam docet *in ſolutione ad* 1. *& in eadem quæſt. art.* 4. *ad* 2. *quæſt. etiam* 14. *articul.* 5. *ad* 3. vbi docet intellectionem diuinam ſpecificari ab eſſentia vnita per modum ſpeciei; ſpecificatum autem ab ſpecificatiuo virtualiter ſaltim debet diſtingui, *q.* 26. *art.* 2. *ad* 1. vbi ait beatitudinem Deo non conuenire, ſecundum rationem eſſentiæ, ſed intellectus. Et *ad* 2. ex eo quod beatitudo ſit obiectum voluntatis, docet debere præſupponi ad actum; quia obiectum præſupponitur actui, ſed eſſentia Dei eſt obiectum intellectionis: ergo debet præſupponi ad intellectionem, vel conſequentia Diui Thomæ eſt nulla; & conſequenter non poteſt natura Dei per intellectionem conſtitui, ſed ad illam ſupponitur conſtituta. Et *infra quæſtione* 41. *art.* 4. *in corpore*. Et *in ſolutione ad tertium*. Vbi ex eo quod generatio ſignificatur vt egrediens à perſona Patris, infert non poſſe Patrem conſtituere in ratione perſonæ, quæ ratio intellectioni applicata reſpectu naturæ pari efficacia probat, illam in ratione naturæ non poſſe conſtituere. 42 *Reijcitur* 2.

Tum etiam, quia naturam Dei non ſolum per intellectionem, ſed etiam per volitionem conſtitui formaliter, eſt ſententia Suarez *diſp.* 30. *metaphyſicæ ſectione* 16. *numero tertio*, vbi docet volitionem ſolo modo ſignificandi à natura diuina differre, differentia autem, penes modum ſignificandi ſolum, obſtare nequit, quo minus Dei naturam conſtituat; cum etiam intellectio ex modo ſignificandi differat à diuina natura, quo non obſtante, in illius ſententia, Dei naturam conſtituit: ergo ſecunda pars minoris aſſumptæ eſt in conſequens in propria doctrina. Denique totus diſcurſus deficit in eo, quod rationem Diui Thomæ coarctat ad ſententiam non certam in Angelici Doctoris doctrina, ſed ſolum probabilem; cum tamen eius ratio in omni opinione in via Diui Thomæ probabili debeat deffendi. 43

Secundus modus, huic proximè accedens, affirmat, quod licet Dei eſſentia in actuali intellectione non conſiſtat, Dei natura conſiſtit in actuali intellectione, non in volitione; & quia Verbo ex vi proceſſionis, eo quod per intellectum procedat, communicatur diuina intellectio; ſit conſequens, quod ex vi proceſſionis ſimilis ſit ſuo principio in natura ſub conceptu naturæ, licet non ſub eſſentiæ conceptu; ac proinde eſſe Filium; quia ad hoc non requiritur ſimilitudo in eſſentia, ſed in natura ſub conceptu naturæ formaliter ex vi proceſſionis; quia tamen volitio, quæ formaliter communicatur Spiritui Sancto, eo quod per voluntatem procedat, non conſtituit, nec eſſentiam, nec naturam diuinam; ſit, quod ex vi proceſſionis non euadat ſimilis ſuo principio in natura, ac proinde, quod Filius non ſit. Ita explicat rationem D. Thomæ Corneio *ſupra quæſt.* 14. *art.* 4. *diſp.* 1. *dub.* 4. 44 *Secundus modus explicandi rationem D. Thomæ.*

Sed nec iſtæ modus dicendi placet, primo: quia Verbo, ex hoc quod per intellectum procedat, non communicatur diuina intellectio, vt ex D. Thoma contra primum modum dicendi probaui. Secundo: quia de ratione filij non ſolum eſt ſimilitudo cum principio in natura, ſed etiam in eſſentia ſub conceptu eſſentiæ ex vi proceſſionis: tum, quia communis Theologorum interpretatio particulam illam *in ſimilitudinem naturæ* indifferenter, & promiſcuè vſurpat pro natura, & eſſentia. Tum etiam: quia in creatis, ex quibus manu ducti diuina rimamus, Filius in natura ſub vtroque conceptu aſſimilatur Patri ex vi proceſſionis: ergo diuinum Verbum, cum ſit perfectiſſimè Filius, debet ex vi proceſsionis Patri aſsimilari in natura ſub vtroque conceptu. Tertio; quia, quæ in creatis non diſtinguuntur etiam virtualiter, in diuinis à fortiori virtualiter non diſtinguentur, at conceptus naturæ, & eſſentiæ virtualiter non diſtinguuntur in natura creata; eadem enim humanitas per comparationem ad eſſe obtinet rationem eſſentiæ, & per comparationem ad operationes, vt illarum radix, vocatur natura abſque diſtinctione 45 *Reijcitur* 1. *Secundo.* *Tertio.*

virtuali

Digitized by Google

virtuali adæquata conceptum: ergo in Deo non poteſt eſſentia, & natura virtualiter adæquatè diſtingui, & conſequenter nequit Dei intellectio naturam diuinam conſtituere ſub conceptu naturæ, & non ſub ratione eſſentiæ.

46 *Denique reijcitur.* Denique: nam eo ipſo, quod eſſentia ſub conceptu eſſentiæ ab intellectione virtualiter diſtinguatur, in illa vt ſic diſtincta, ſaluatur ratio naturæ: ergo non conſtituetur per intellectionem in ratione naturæ. Conſequentia eſt bona. Antecedens autem probatur: eo ipſo quod ab intellectione virtualiter diſtinguatur, debet eſſe radix illius, at conceptus naturæ in radice operationis conſiſtit: ergo in illa, vt ab intellectione diſtincta, ſaluatur conceptus naturæ. *Confirm.* Et confirmatur: nam eo ipſo, quod concipiatur in Deo vis proximè intellectiua virtualiter ab intellectione diſtincta, concipitur ratio intellectus: ergo eo ipſo quod concipiatur radix intellectionis virtualiter adæquatè ab intellectione diſtincta, concipitur ratio naturæ; & aliàs per intellectionem non conſtituitur: ergo data diſtinctione eſſentiæ ab intellectione nequit per illam in rationæ naturæ conſtitui.

47 *Tertius modus explicandi rationem D. Thom.* Tertius modus dicendi, ſatis frequens apud recentiores Thomiſtas, cum primo in eo conuenit, quod Dei natura in actuali intellectione conſiſtat, quo ſic ſuppoſito, ſic format rationem D. Thomæ: Verbo, ex eo quod per intellectum procedat, communicatur diuinum; at intelligi, & intelligere ſunt omnino idem abſque virtuali diſcrimine: ergo ex vi proceſſionis communicatur illi diuina intellectio; & conſequenter diuina natura in intellectione conſiſtens. Modum iſtum doctè explicant, & defendunt Patres Salmanticenſes *Tract. 6. de Trinitate diſp. 2. dub 3. & diſp. 3. dub. etiam* 3. Et quidem illorum ſententia præ omnibus eſt eligenda, ſuppoſito quod diuina natura in intellectione conſiſtat. *Reijcitur 1.* Cæterum ab illa recedo ductus primo, ex eo, quod oppoſitum probabilius reputaui *ſupra tract. 1. diſp. 4. §. 7.* *Secundo.* Secundo: nam eſto probabilius ſit Dei naturam in actuali intellectione conſiſtere oppoſitum tamen eſt in via D. Thomæ probabile: ergo ratio D. Thomæ ad eam ſententiam reſtringenda non eſt. *Tertio.* Tertio: nam ſi paſſiuum intelligi, & actualis intellectio idem ſunt formaliſſimè ſequitur paſſiuum amari, & amorem idem formaliſſimè eſſe; at hoc eſt falſum: ergo & iſte modus dicendi. Probo minorem: ſi hoc ita eſſet, Spiritu Sancto ex vi proceſſionis communicaretur diuina volitio, cumque hæc ſit principium illius, erit ex vi proceſſionis ſimilis ſuo principio in attributo naturæ: cumque hoc ſufficiat ad rationem imaginis, vt clarè colligitur ex doctrina D. Thomæ *infra quæſt. 44. artic. 1.* Spiritus Sanctus eſſet imago, quod eſt contra communem Theologorum doctrinam.

48 *Præterea reijcitur.* Quarto: nam diuina intellectio ſpecificatur ſaltim virtualiter ab eſſentia, vt eſt paſſiuè intelligibilis, non minus quàm volitio diuina ab eadem eſſentia, vt amabili; at ſpecificatum virtualiter ab ſpecificatiuo debet diſtingui: ergo intellectio, & paſſiuum intelligi virtualiter diſtinguentur. Quinto: nam licet intelligi, & intelligere non diſtinguerentur inter ſe virtualiter, eminenter tamen, ſeu æquiualenter diſtinguntur, non minus quam intellectio à diuina natura æquiualenter, ſeu eminenter diſtinguitur, à qua vno ex prædictis modis procedit; at eminentialis iſta diſtinctio ſufficiens eſt, vt etſi Verbo communicetur formaliter paſſiuum intelligi ex vi proceſſionis, non communicetur diuina intellectio formaliter: ergo ſufficit, vt non procedat ſimilis in natura diuina ſub conceptu naturæ. Probo minorem: ſola eminentialis diſtinctio inter intellectionem, & naturam, ſufficiens eſt, vt à viſione beatifica participetur formaliter diuina intellectio, & non natura ſub conceptu naturæ. Item, ſola eminentialis diſtinctio inter eſſentiam, vt ſortitur rationem ſpeciei, & vt exercet ratione naturæ, ſufficit vt vniatur cum intellectu beati formaliter diuina eſſentia ſub conceptu ſpeciei, & non ſub conceptu naturæ, aut intellectionis.

49 *Aliud eiuſdem doctrinæ exemplū.* Denique: ſola diſtinctio eminentialis in ratione verbi, & ratione Filij, ſufficit vt ſuppoſitum verbi, Chriſtum vt hominem, Filium naturalem conſtituat, quin conſtituat illum in ratione Verbi: ergo pariter ſola eminentialis diſtinctio inter intelligi, & intelligere diuinum, ſufficiet, vt licet ex vi proceſſionis communicetur Verbo diuinum intelligi, ei non communicetur formaliter diuina intellectio. *Reſpond.* Quod ſi dicatur, Verbo ex vi proceſſionis, quia perfectiſſimum eſt, debere communicari diuinum intelligi, & etiam ipſum intelligere, eo quod de ratione perfectiſſimi verbi eſt eſſe rem intellectam perfectiſſimo modo; & conſequenter eſſe omne id, quod pertinet ad obiectum intellectum, & illud conſtituit. *Contra.* In contrarium arguitur: quia iam hoc non prouenit ex eo quod eſſe Verbi eſt intelligi, & eſſe Dei intelligere, ſed ex alio principio; & conſequenter, etſi admittatur intellectionem non conſtituere diuinam naturam, ſed radicale intelligere; imò etiam ſi admittatur Dei naturam in aliquo attinente ad lineam eſſentiæ à linea intelligibili diſtincto, conſiſtere, ratio D. Thomæ erit efficax, quod Nos intendimus.

50 *Denique reijcitur.* Denique: nam poſtquam D. Thomas *in artic. 2.* probauit proceſſionem Verbi eſſe generationem, quia eſt per intellectum, qui eſt aſſimilatiuus, & conſequenter procedit in ſimilitudinem naturæ, vt probaret *in art. 4.* proceſſionem Spiritus Sancti non eſſe generationem, non recurrit ad hoc, quod volitio, per quam procedit, non ſit eſſe Dei, ſed quia aſſimilatiua non eſt, & conſequenter Spiritus Sanctus non procedit in ſimilitudinem naturæ ex vi ſuæ proceſſionis: ergo ratio D. Thomæ non ex eo deſumitur, quia intellectio eſt formaliter natura diuina, ſecus autem volitio; ſed quia intellectus eſt aſſimilatiuus ex proprio conceptu, ſecus autem voluntas. Videatur D. Thomas *quodlib. 1 9. cap. 23. §. vlt.* vbi ex eo quod eſſe Dei eſt velle ipſius, probat Spiritum Sanctum productum per voluntatem procedere in identitatem naturæ: ergo quando vtitur argumento ex identitate inter intelligere, & eſſe, deſumpto, contendit ſolam conſubſtantialitatem probare, non ſimilitudinem ex vi proceſſionis.

Si opponas, D. Thomam *in 2. articulo huius quæſtionis* inde probaſſe Verbum procedere in identitate naturæ, quia per intel- 51 *Si opponas.*
lectionem procedit, quæ eſt eſſe Dei. Et 4. *Contra Gentes cap. 11.* quia intelligi eſt eſſe Verbi, & intelligere eſt eſſe Dei; at intellecta cauſali de identitate formali, non virtuali, conuincit intentum: ergo intelligendus eſt identitate omnino formali diſtinctioni virtuali oppoſita inter intelligere, & naturam diuinam, & paſſiuum intelligi. Probatur minor: Spiritus Sanctus procedit per velle, quod identicè eſt natura diuina; & tamen non procedit in identitate naturæ ſufficienti modo vt ſit genitus: ergo vt ratio D. Thomæ conuincant in verbo, debet loqui de identitate omnino formali inter intelligere, & paſſiuum intelligi.

Reſpond. Reſpondeo dupliciter, primo ad rationem geniti quatuor deſiderari, primum, quod à viuente viuens procedat; ſecundum, quod à principio coniuncto: tertium, quod in ſimilitudinem naturæ ex vi, & modo proceſsionis: quartum, quod conſubſtantiale ſit cum principio: D. Thomas ratione obiecta non tertium, ſed quartum probauit, nempè conſubſtantialitatem, & ad iſtam ſufficit identitas formalis intellectionis cum diuina natura, non requiritur identitas virtualis; & quia volitio eſt iſto modo idem cum diuina natura, etiam illius terminus conſubſtantialis eſt ſuo principio: vnde ex hoc capite non excluditur à ratione geniti, ſed ſolum ex eo quod non procedit ſimilis ex modo ſuæ proceſsionis, cuius ſignum manifeſtum, eſt quod *in vltima probatione* dicebam; nempè D. Thom. *in art. 4. & infra quæſt. 30. art. 5. ad 2.* non ex eo probaſſe Spiritum non ſit eſſe genitum; quia velle Dei non ſit eſſe Dei, ſed quia voluntas aſsimilatiua non eſt, quod benè conſiderauit Marcus de la Serta *in præſenti*. Et *in ſolutione ad primum* expreſſe docet D. Thomas quidquid eſt in diuinis eſſe vnum cum diuina natura: vnde ex parte iſtius vnitatis accipienda non eſt propria ratio huius, aut illius proceſsionis, ſed ſecundum ordinem vnius proceſsionis ad aliam; nempè ex eo, quod vna per intellectum eſt, altera per voluntatem: ſentit ergo D. Thomas diſcrimen vtriuſque proceſsionis non eſſe ſumendum ex identitate principij cum natura, ſed ex proprio modo operandi; nempè aſsimilatiuè, aut non aſsimilatiuè.

Vel ſecundo dicatur, inter identificata formaliter, & virtua- 52 *Reſp. 2.*
liter diſtincta, latitudinem eſſe pœnes magis, & minus, & ad rem præſentem diſcrimen conſiſtit in hoc, quod intelligere eſt eſſe Dei vt primum attributum naturæ, & vt attributum aſſimilatiuum; velle autem, vt ſecundum attributum, & non aſsimilatiuum; & quia communicare naturam, quæ eſt primum, quod inuenitur in aliqua re, pertinet ad primum, non autem ad ſecundum attributum: conſequens eſt, quod ex identitate formali non qualibet, ſed per modum primæ potentiæ, & primæ operationis intellectualis cum natura, rectè inferatur per intellectionem communicari Dei naturam formaliter ſecus autem ex identitate volitionis cum eadem natura; quia nec primum attributum eſt, nec operatio aſsimilatiua.

Quintus modus dicendi eſt aliorum conſiderantium vtramque 53 *Quintus modus explicandi reijcitur.*
iſtam proceſsionem, & ſub conceptu communi proceſsionis diuinæ, & ſecundum differentias ſpecificas: ſub priori ratione aſſerunt vtramque terminari formaliter ad diuinam naturam, ſub poſteriori autem ſola verbi proceſsio: quiá per intellectum eſt, & ideò illa ſola obtinet rationem generationis. Sed nec placet modus iſte dicendi: non enim ſtat quod ratio communis petat pro formali termino naturam ſub conceptu naturæ, & quod ratio contrahens naturam non inſpiciat pro termino: ergo ſi proceſsio Spiritus Sancti ex conceptu communi proceſsionis diuinæ habet terminari ad naturam ſub conceptu naturæ, id etiam ſub differentiali conceptu obtinebit; & conſequenter erit generatio. Secundo: nam ſi vtraque proceſsio ſub conceptu communi habet pro termino ſimilitudinem cum principio in natura: ergo vtraque ex conceptu communi generatio eſt; & conſequenter neutra ſub differentiali habere poterit rationem oppoſitam.

Sextus modus explicandi oppoſito modo ſe habet, & aſſerit 54 *Sexta explicatio impugnatur.*
vtranque iſtam proceſsionem ſecundum ſuam vltimam differentiam terminari ad ſimile in natura: quia tamen ſola proceſsio Verbi id habet ex differentiali ratione, & communi; quia eſt per intellectū, qui ex conceptu communi habet producere terminū ſimilē: hinc eſt quod ſola Verbi proceſsio generatio ſit. Sed nec ſatiſ-

Digitized by Google

facit iſta explicatio, tum: nam proceſſio Verbi ex communi conceptu creatæ, & increatæ, non habet niſi ſimilitudinem ſolum intentionalem, vel abſtrahentem à naturali, & intentionali; at hæc ad rationem generationis ſufficiens non eſt: ergo ſi eſt generatio hoc habet, quia ex conceptu differentiali proceſſionis intellectualis diuinæ terminatur ad ſimile in natura; & conſequenter ſi id ipſum conuenit proceſſionis Spiritus Sancti, nihil illi deerit vt generatio ſit. Tum etiam: nam abſque fundamento aſſeritur ad rationem generationis requiri, quod ex vtroque conceptu, communi, ſcilicet, & differentiali, petat terminari ad ſimile in natura cum producente.

55 *Vltima explicatio reijcitur.* Vltimo explicari poteſt ratio D. Thomæ, aſſerendo vtramque iſtam proceſſionem terminari ad ſimile in natura, veluti quoad ſubſtantiam, non quoad modum, ſed hoc ſolum proceſſioni Verbi competere, quia eſt per intellectum, qui habet producere modo aſſimilatiuo, & ideo hanc ſolam eſſe generationem; nec nouum eſt duas actiones ad vnum, & eundem terminum terminatas, diuerſificari ex modo tendendi, quod videtur fundari in D. Thoma, qui vbicumque loquitur de his proceſſionibus, ideò aſſerit Verbum eſſe genitum, quia ex modo ſuæ proceſſionis habet ſimilitudinem in natura cum Patre. Verum contra iſtam explicationem obſtat in primis, quod verba illa D. Thomæ *ex modo ſuæ proceſſionis*, idem ſonant atque *ex vi proceſſionis*, vt ferè omnes Theologi interpretantur; at eo ipſo, quod vtraque proceſſio habeat formaliter terminum ſimilem in natura, vtraque ex vi proceſſionis naturam communicat: ergo vtrique conuenit ratio generationis. Secundo: nam potentia generatiua humana non alia ratione habet modo aſſimilatio producere, niſi quia petit communicari termino naturam principij ſecundum conuenientiam ſpecificam: ergo ſi potentia volitiua diuina petit communicare impulſui producto naturam principij ſecundum conuenientiam numericam, habebit modum aſſimilatiuum ſufficientem, vt proceſſio per illam ſit generatio, & terminus productus ſit Filius, & genitus.

§. V.

Vera rationis D. Thomæ explicatio.

56 *Vera explicatio rationis D. Tho.* EXaminatis iam aliorum placitis, reſtat vt proprium in hac re proferamus, & quod antiquorum Thomiſtarum menti iudicamus conformius. Pro quo ſit prima concluſio: *Ideò proceſſio Verbi eſt generatio, quia eſt per intellectum, qui ex proprio conceptu aſſimilatiuus eſt*. Hanc iudico de mente Caietani, Ferraræ, Zumelis, & Bañez, & probo in hunc modum: ideò Verbum eſt genitum, quia ex vi ſuæ proceſſionis eſt ſimile producenti in natura; at hoc habet, quia per intellectum procedit, qui eſt aſſimilatiua potentia: ergo ideo proceſſio Verbi eſt generatio, quia eſt per intellectum, qui eſt aſſimilatiua potentia. Diſcurſus eſt euidens: Maior ex iam dictis eſt certa: nam id ſufficit, & requiritur ad generationem viuentium. Minor autem probatur: intellectus vt abſtrahit à creato, & increato, eſt aſſimilatiuus: intellectio namque per aſſimilationem fit, & intelligere eſt fieri rem intellectam; quo circa vt docet D. Thomas *ſupra quæſt.* 14. *art.* 1. ex Philoſopho, intellectus habet fieri quodammodo omnia, & intelligendo lapidem fit lapis, & homine homo, &c. ergo in ſupremo, & perfectiſſimo ſui analogato eſt aſſimilatiuus perfectiſſima ſimilitudine; qualis eſt in identitate naturæ; & conſequenter Verbum, quatenus per diuinum intellectum procedit, accipiet ex vi proceſſionis naturam diuinam.

57 *Contra iſtam explicationem arguitur* 1. Contra iſtam concluſionem arguitur primo: de ratione geniti, & Filij eſt eſſe ſimilem in natura ſub conceptu naturæ; at Verbum, ex eo quod per intellectum procedat, non eſt ſimile producenti in natura ſub conceptu naturæ: ergo hac ratione non probatur eſſe genitum, & Filium. Minor probatur; intellectus ex proprio conceptu ſolum eſt aſſimilatiuus termini ad obiectum, & ſpeciem impreſſam, quæ vnitur ex parte principij; at ratio obiecti, & ſpeciei virtualiter diſtinguuntur à natura diuina ſub conceptu naturæ: ergo ex eo quo Verbum per intellectum procedat non eſt ſimile producenti in natura ſub conceptu naturæ.

Reſp. Reſpondeo negando ad cuius probationem diſtinguo maiorem: ad ſpeciem, & obiectum ſecundum conditionem ſpeciei, aut obiecti, nego maiorem: ſecundum naturam, quæ eſt obiectum ſpeciei, concedo maiorem, & omiſſa minori, nego conſequentiam: nam intellectus Verbum producens non intendit exprimere rationem ſpeciei impreſſæ, aut rationem obiecti, ſed naturam in ſpecie contentam, & quæ exercet munus obiecti; vnde quamuis munus ſpeciei, & obiecti à natura, diſtinguantur virtualiter adæquatè, non ſequitur Verbo, ex quo per intellectum procedat, non communicari naturam ſub conceptu naturæ.

58 *Secundo arguitur.* Secundo arguitur: de ratione geniti, & Filij eſt aſſimilari producenti in natura ſub modo eſſendi naturali; at Verbum ex vi proceſſionis per intellectum perfectiſſimum non aſſimilatur producendi in natura, ſub modo eſſendi naturali, ſed intelligibili, & intentionali: ergo ex eo quod per intellectum procedat, non rectè probatur illius proceſſionem eſſe generationem. Maior ſupponitur, & probo minorem: intellectus in perfectiſſimo ſui analogato ſolum expoſcit producere perfectiſſimè ſimile in eſſe intelligibili; ſed hæc ſaluatur abſque identitate virtuali cum ſimilitudine in eſſe naturali, cum ſola identitate formali: ergo ex vi proceſſionis per intellectum non eſt ſimile producenti in natura ſub modo eſſendi naturali, ſed ſolum intelligibili, & intentionali. Probatur minor: quia vnio effectiua eſt extra lineam identitatis in eſſe naturali, poteſt ſaluari impulſus perfectiſſimus cum perfectiſſima vnione affectiua abſque identitate in eſſe naturali ex vi proceſſionis, vt *concluſione ſequenti* dicemus; at identitas in natura ſub modo eſſendi naturali eſt extra lineam identitatis in eſſe intelligibili; cum genus intelligibile diſtinguatur virtualiter ab eſſe entitatiuo: ergo poteſt ſaluari perfectiſſima ſimilitudo in eſſe intelligibili abſque identitate virtuali cum ſimilitudine in eſſe entitatiuo, & naturali; & conſequenter Verbo, ex vi proceſſionis per intellectum perfectiſſimum ſolum prima ſimilitudo communicabitur formaliter, alia autem identicè, quod non ſufficit vt ex vi proceſſionis ſit Filius.

Ad hoc argumentum reſpondeo primo negando genus intelligibile paſſiuum diſtingui virtualiter ab eſſe entitatiuo, & naturali in Deo, ſed eſſe vnum, & idem abſque virtuali diſtinctione; cumque intellectus in perfectiſſimo ſui analogato petat producere perfectiſſimè ſimile in eſſe intelligibili, ſi hoc in perfectiſſimo ente ab eſſe entitatiuo non diſtinguatur, habebit intra propriam lineam producere perfectiſſimè ſimile in eſſe entitatiuo. 59 *Reſp.* 1.

Sed dices genus intelligibile actiuum, & paſſiuum ſunt intra eandem lineam; at genus intelligibile actiuum proximum eſt linea diſtincta ex æquo à genere entis, adhuc in Deo; cum in ſententia ſatis probabili, tam intellectio, quam potentia proxima intellectiua ſint extra conſtitutionem metaphyſicam diuinæ naturæ: ergo intelligibile paſſiuum eſt extra lineam entis in Deo, ab illa virtualiter diſtinguitur. *Sed dices.*

Reſpondeo negando minorem: nam intellectiuum radicale, & proximum in Deo non ſunt lineæ diſtinctæ ex æquo, ſed intra eandem lineam genericam intellectualitatis continentur, etſi veluti ſpecie in illa diſtinguantur, quod ſufficit vt ſint extra conſtitutionem metaphyſicam diuinæ naturæ. *Reſp.*

Inſtabis; etſi intellectus ſit intra eandem lineam genericè cum diuina natura: quia tamen non eſt intra eandem veluti ſpeciem, ſaluatur perfectiſſimus intellectus abſque identitate virtuali cum diuina natura; at licet intelligibile proximum, & diuina natura intra eandem lineam contineantur, diſtinguuntur tamen veluti ſpecificè in illa: ergo ſaluari poterit perfectiſſimè ſimile in linea intelligibili abſque identitate virtuali cum ſimilitudine in eſſe naturali. Probatur minor: vis proximè intellectiua non eſt in eadem veluti ſpecie cum natura diuina: ergo nec proxima intelligibilitas erit in eadem ſpecie cum illa. Patet conſequentia primo: quia eſt par ratio in vtroque. Secundo: quia vis proximè intellectiua, & ratio proximè intelligibilia ſunt ſimul; at ratio naturæ prior eſt vi proximè intellectiua: ergo & ratione proximè intelligibili. Tertio: quia non aliunde colligimus rationem amabilis, & boni eſſe ex lineam naturę diuinæ, niſi quia vis proximè volitiua exiſtit extra lineam naturæ: ergo idem quod prius. 60 *Inſtabis.*

Reſpondeo conceſſa maiori, negando minorem, ad cuius probationem nego conſequentiam, ad primam probationem nego paritatem rationis, & diſcrimen conſiſtit in eo, quod vis proximè intellectiua eſt potentia vitalis vt *quod*, ſicut autem actio vitalis abſque virtuali ſaltim elicientia ſubſiſtere nequit nec iſta abſque virtuali diſtinctione à principio, ita potentia vitalis vt *quod* abſque virtuali dimanatione à principio radicali vitæ non poteſt ſaluari; & conſequenter abſque eo, quod virtualiter diſtinguatur ab illo, quæ ratio in proxima intelligibilitate non militat; & conſequenter neceſſarium non eſt, quod à diuina natura virtualiter diſtinguatur. Ad ſecundam probationem diſtinguo maiorem: ſimultate *in quo*, concedo maiorem: ſimultate *à quo* virtuali, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Ad tertiam, nego cauſalem, ſed quia prius intelligitur Deo conuenire intellectum, quam proxima amabilitas, ac proinde cum intellectus naturam conſtitutam ſupponat, etiam amabilitas proxima ſupponit conſtitutam naturam, quod autem proxima amabilitas intellectum ſupponat, patet: nam ſicut nihil eſt proximè intelligibile, niſi vt in ſpecie vnitum intellectui; ita nihil eſt amabile proximè, niſi vt media cognitione vnitum voluntati, ſeu illi propoſitum. 61 *Reſp.*

Quia tamen ſententia probabilis, eſt genus intelligibile paſſiuum à natura diuina diſtingui virtualiter, ſicut actiuum, ideò vt rationem D. Thomæ non coarctemus opinioni probabili, reſpondeo ſecundo ad argumentum factum conceſſa maior, negando minorem, ad cuius probationem, nego maiorem: nam licet intellectus creatus, quia imperfectus eſt, ſolum ſit aſſimilatiuus 62 *Secundo reſp. conſequentius ad noſtrã doctrinã.*

termi-

Digitized by Google

termini cum obiecto in eſſe intentionalis, & intelligibilis, intellectus tamen diuinus intra propriam lineam, & ex differentia contractiua formaliter intellectus vt ſic, habet aſſimilare, nedum in eſſe intelligibili, verum etiam in eſſe naturali, & entitatiuo: vnde intellectus abſtrahens ab vtroque, etſi poſitiuè non petat aſſimilationem in modo eſſendi naturali; permittit tamen in aliquo ſibi inferiori hanc aſſimilationem.

63 *Oppones.* Oppones: ſuppoſita virtuali diſtinctione intra lineam entis, & intelligibilis, aſſimilatio in eſſe naturali, & aſſimilatio in linea intelligibili non poſſunt formaliter pertinere ad eandem potentiam, ſicut, quia vnio affectiua, & identitas in eſſe naturali diſtinguuntur, non poſſunt ſpectare eandem potentiam; at ſimilitudo in eſſe intelligibili ſpectat ad intellectum diuinum prout intellectus eſt: ergo ad illum ſpectare non poteſt formaliter ſimilitudo in eſſe naturali, ſed identicè ſolum, quod non ſufficit, vt terminus per illum productus ſit genitus.

Reſp. Reſpondeo diſtinguendo maiorem: æquè primo, concedo maiorem: vna primo, & alia ex conſequenti, nego maiorem; & diſtinguo minorem: per ſe primo, nego minorem: ex conſequenti, concedo minorem, & nego conſequentiam.

64 *Inſtabis.* Inſtabis: ſimilitudo in eſſe intelligibili ſpectat per ſe primo ad intellectum diuinum: ergo naturalis ſolum ex conſequenti, & identicè ad illam ſpectabit; ſiquidem vtraque æquè primo ad diuinum intellectum ſpectare non poteſt. Antecedens probatur primo: ea ſimilitudo ſpectat per ſe primo ad diuinum intellectum, quæ per ſe primo ſpectat ad creatum, ſublatis imperfectionibus; at qui ad intellectum creatum ſpectat per ſe primo ſimilitudo in eſſe intentionali, & intelligibili: ergo hæc denudata ab omni imperfectione ſpectabit per ſe primo ad intellectum diuinum. Secundo probatur: quia non aliunde colligimus voluntatem diuinam per ſe primo terminari ad impulſum perfectiſſimum, niſi quia voluntas creata habet pro termino, non ſimilitudinem, ſed impulſum; at intellectus creatus pro termino habet, non ſimilitudinem in eſſe naturali, ſed intelligibili, & intentionali: ergo intellectus diuinus per ſe primo terminabitur ad ſimilitudinem perfectiſſimam in eſſe intelligibili, non autem ſimilitudinem in eſſe naturali.

65 *Reſp.* Reſpondeo, negando antecedens, ad primam probationem dicatur, quod licet ſimilitudo in eſſe intelligibili perfectiſſima ſaluetur in Deo abſque identitate virtuali cum ſimilitudine in eſſe naturali per ſolam identitatem formalem cum illa, quod autem hæc ſimilitudo intendatur per ſe primo, & non ſimilitudo in eſſe naturali, dicit imperfectionem; quia ſolus ille intellectus intendit per ſe primo communicare Verbo ſimilitudinem repræſentatiuam, qui Verbum ex neceſſitate producit, vt in illo intelligat obiectum, hoc autem imperfectio eſt, & ideo per ſe primo intendere ſimilitudinem intentionalem in Verbo producto, imperfectionem Deo repugnantem inuoluit. Et ex his ad ſecundam probationem conſtat ſolutio.

66 *Si dicas.* Si dicas, voluntas diuina per ſe primo intendit, non naturam communicare, ſed attributum voluntatis, aut rationem impulſus, quin ex hoc inferatur producere impulſum ex neceſſitate ad amandum: ergo ſtare poterit in productione Verbi intendi per ſe primo intentionalem ſimilitudinem, & non naturalem, quin ex hoc inferatur Verbum ex neceſſitate, & non ex fœcunditate produci.

Reſpondeo conceſſo antecedenti, negando conſequentiam: nam cum voluntas ſupponat perfectiſſimè communicatam naturam diuinam ſub conceptu naturæ, poteſt per ſe primo intendere, non naturam, ſed impulſum; quin ex hoc colligatur impulſum ex neceſſitate producere: intellectus autem diuinus non ſupponit communicatam naturam ſub conceptu naturæ: vnde ſi per ſuam actionem, non ſimilitudinem in eſſe naturali, ſed in eſſe repræſentatiuo, & intentionali intenderet, ideo eſſe deberet, quia Verbum non ex fœcunditate, ſed ex indigentia produceret. Ad ſecundam antecedentis probationem conceſſa maiori, & minori, nego conſequentiam; quia ex humanis ad diuina aſcendimus, ſublatis imperfectionibus; & quia in hoc quod diuina voluntas per ſe primo intendat, non ſimilitudinem, ſed ſolum impulſum, nulla imperfectio importatur, vt paulo ante dicebam, rectè colligitur, ex eo quod voluntas creata impulſum producat, diuinam ſolum intendere perfectiſſimum impulſum producere. In hac autem quod dicimus, quod intellectus per ſe primo intendat ſimilitudinem repræſentatiuam, & intentionalem imperfectio importatur productionis Verbi ex indigentia, & idcirco ex eo quod intellectus creatus ſimilitudinem intentionalem intendat, non rectè colligitur diuinum intellectum per ſe primo intendere illam, etſi perfectiſſimam.

67 *Tertio principaliter arguitur.* Tertio principaliter arguitur; Verbo, ex eo quod per intellectum procedat, communicatur ex vi proceſſionis intelligi per modum actus ſecundi; at hoc intelligi non eſt conſtitutiuè natura diuina, ſed aliquid conſequutum ad illam: ergo ex eo, quod per intellectum procedat, non communicatur illi ex vi proceſſionis natura ſub conceptu naturæ; & conſequenter ex hac ratione non probatur eſſe filium. Conſequentia tenet; minor ſupponitur. Maior autem probatur; Verbo ex vi proceſſionis per intellectum communicatur primo, & formaliter id, per quod in ratione Verbi formaliter conſtituitur; at in ratione Verbi formaliter conſtituitur per intelligi paſſiuum per modum actus ſecundi: ergo Verbo ex vi proceſſionis per intellectum communicatur intelligi per modum actus ſecundi. Maior videtur nota: tum paritate impulſus, cui ex vi proceſſionis communicatur id, quo in ratione impulſus formaliter conſtituitur: ergo & Verbo id, quo in ratione Verbi conſtituitur, debet primo ex vi proceſſionis communicari: Tum etiam: nam ratio Verbi, & Filij, eſt eadem re, & ratione in communi Thomiſtarum ſententia; at communicatur illi ex vi proceſſionis id, quo conſtituitur in ratione Filij ex parte naturæ: ergo & id, quo in ratione Verbi conſtituitur. Minor autem oſtenditur primo: nam Verbum in ratione Verbi conſtituitur per aliquid ſpectans ad lineam intelligibilem paſſiuam; at non per radicalem, aut proximam intelligibilitatem: ergo per intelligi paſſiuum per modum actus ſecundi. Secundo: nam ſpecies impreſſa intelligibilitatem paſſiuam: ergo per intelligi actuale paſſiuum conſtituitur Verbum in ratione Verbi. Tertio: nam Verbum ex propria ratione eſt vltima actualitas lineæ intelligibilis paſſiuæ; ſed vltima actualitas huius lineæ eſt actuale intelligi: ergo per actuale intelligi conſtituitur. Quarto: nam ſic ſe habet Verbum in linea intelligibilitatis paſſiuæ, ſicut intellectio in actiua. Denique probatur ex D. Th. 4. *Contra Gentes c.* 11. vbi ait, quod eſſe Verbi eſt intelligi: ergo idem quod prius.

68 *Notatur aliqua pro ſolutione argumenti.* Vt ad hoc argumentum reſpondeam, aduerto, quod ſicut hoc nomen *Perſona diuina* in recto importat relationem prout eſt forma hypoſtatica, & de connotato naturam, vt docet D. Thomas *infra quæſt.* 29. ita hæc nomina, *Filius*, *Verbum*, & *impulſus* in recto relationem important, & de connotato formam abſolutam. Aduerto ſecundo, quod licet Verbum, & Filius conueniant re, & ratione in eo, quod dicunt in recto, nempè in relatione, differunt tamen in eo, quod important de connotato, & in obliquo: nam Filius in obliquo importat naturam ſub conceptu naturam, non ſub conceptu radicis attributorum, qualiter obtinet rationem naturæ, ſed ſub conceptu repræſentantis actualiter, primo diuinam eſſentiam, & ſecundo alia, quæ intellectum diuinum ſecundariò attinguntur. Quod docuit D. Thomas *quæſt.* 4. *de veritate art.* 4. *ad ſextum*; vbi ait, quod licet Filius, & Verbum ex eadem proprietate perſonali ſumantur, differunt tamen in modo ſignificandi; quia ly *Verbum* importat rationem manifeſtationis, quam non dicit Filius. Ex quo oritur, quod dicatur Verbum creaturarum, non vero illarum Filius.

69 *Conſtitutiuum in recto non communicatur ex vi proceſſionis.* Animaduerto tertio, quod ſi conſtitutiuo Verbi, aut Filij pro eo, quod importat in recto, loquamur, nec communicatur formaliter ex vi proceſſionis id, quo in ratione Verbi conſtituitur, nec id, quo conſtituitur in ratione Filij. Quod patet: nam id communicatur formaliter ex vi proceſſionis, quod eſt terminus formalis illius; cum autem relatio terminus formalis non ſit, vt conſtat ex dictis *diſp.* 72. fit conſequens, quod non communicetur formaliter ex vi proceſſionis; cumque relatio ſit conſtitutiuum formale Verbi, & Filij ſecundum id, quod importat in recto, non communicatur formaliter ex vi proceſſionis tale conſtitutiuum; ſi autem loquamur de eo, quod in obliquo importatur in Filio, & in Verbo, hæc eſt differentia, quod communicatur primo importatum in nomine Filij, nempè natura ſub conceptu naturæ, non autem importatum in obliquo in Verbo, videlicet ratio repræſentationis.

70 *Reſp. arg.* Quibus poſitis ad argumentum reſpondeo negando maiorem, ſed ſicut ratio intelligibilitatis in ſpecie impreſſa, & obiecto, non eſt cui aſſimilatur Verbum vt Filius; ita nec intelligi paſſiuum eſt, quod primo ei ex vi proceſſionis communicatur. Ad probationem nego etiam maiorem, ad primam illius probationem, nego conſequentiam, & ratio diſcriminis eſt: nam actio voluntatis ſupponit iam communicatam naturam ex vi proceſſionis, & ideo per ſe primo intendit communicare attributum naturæ; actio vero intellectus non ſupponit communicatam naturam, & ideo illam, & non attributum: quale eſt ratio repræſentatiui, aut paſſiuum intelligi, per quod Verbum, vt per connotatum conſtituitur, intendit communicare. Ad ſecundam probationem diſtinguo maiorem; ratio Verbi, & Filij ſunt idem pro eo, quod important in recto, nempe relationem, concedo maiorem; pro eo, quod important de connotato, & in obliquo, nego maiorem; & diſtinguo minorem: id, quo Filius conſtituitur ſecundum importatum in obliquo, concedo minorem; quod illi communicatur ex vi proceſſionis id, quo in ratione Filij conſtituitur, pro eo, quod importat in recto, nego minorem, & conſequentiam. Quæ ſolutio ex prænotatis facilè intelligitur.

71 *Obijcies I.* Sed oppones primo Auguſtinum *lib.* 10. *de Trinitate cap.* 2. vbi de ſecunda perſona loquens ait: *Eo Filius, quo Verbum, & eo Verbum quo Filius*: ergo ex Auguſtino per idem conſtituitur in ratione Verbi, & Filij. *Secundo.* Secundo: nam Verbum diuinum, prout

Ver-

Digitized by Google

Verbum eſt reduplicatiuè, eſt explicitè Filius; illi enim prout ſic conuenit diffinitio generationis viuentium; cum procedat viuens à viuente coniunctio in ſimilitudinem naturæ: ergo id, per quod in ratione explicita Verbi conſtituitur, communicatur illi ex vi *Tertio.* proceſſionis. Tertio: proceſſio Verbi ſub omni conceptu eſt generatio, alias darentur plures proceſſiones, quam duæ: ergo *Quarto.* terminus illius ſub omni conceptu eſt genitus, & Filius. Quarto: proceſſio Verbi quatenus terminatur ad illud, vt Filium, eſt formaliter intellectio: ergo quatenus terminatur ad Verbum, ſub ratione Filij, terminatur ad Verbum ſub expreſſiſſima Verbi ratione. Patet conſequentia; quia actio intellectus non poteſt intelligi terminata vt productio, niſi ad terminum vt explicitè Verbum. *Quinto.* Quinto ratio dictionis eſt formaliſſimè generatio: ergo terminus dictionis; eſt formaliſſimè terminus generationis; at terminus dictionis, vt dictio, eſt Verbum, vt Verbum: ergo Verbum, vt Verbum, eſt formaliſsimè terminus generationis; *Sexto.* & conſequenter formaliſsimè Filius. Denique: nam Pater vt generans eſt formaliter intelligens: ergo Filius vt genitus eſt formaliter intellectus, & ipſum generari eſt intelligi; at Filius vt intellectus, eſt formaliſsimè Verbum; ergo quatenus Filius eſt formaliſsimè Verbum.

72 *Reſp. ad 1. inſtantiam.* Reſpondeo ad primam ex his obiectionibus explicando Auguſtinum de Verbo, & Filio pro eo, quod important in recto, non autem pro eo quod dicunt connotatiuè, & in obliquo; aliàs ſicut dicitur Verbum creaturarum, ita etiam diceretur illarum Filius, & ſicut inconueniens non eſt, quod ratio impulſus, & ratio perſonæ in Spiritu Sancto non ſint re, & ratione omnino idem pro eo, quod in obliquo importat, ita inconueniens cenſeri non debet, quod Verbum, & Filius ratione differant pro eo, quod important in obliquo, ſi vtrobique ſit omnimoda conuenientia in eo quod important in recto, nempè in relatione.

Ad 2. Ad ſecundum nego antecedens loquendo de Verbo, & Filio ſecundum in obliquo importatum, nec prout ſic illi explicitè conuenit diffinitio generationis explicita; quia non explicat ſimilitudinem naturalem in natura diuina, ſed in attributo naturæ, ſcilicet ſecundum rationem repræſentatiuam, & intentionalem, licet præſupponat ſimilitudinem naturalem in natura diuina.

Ad 3. Ad tertium, nego antecedens, nec mirum debet eſſe, cum *infra quaeſt.* 34. ſimus dicturi Verbum ſub aliqua ratione libera ex ſcientia libera creaturarum procedere; cum tamen generatio diuina ſub nulla ratione ſit libera, aliàs daretur Filius liberè talis, quod nunquam audiui. Nec ſequitur dari plures proceſsiones, quam duas, ſed in vna, & eadem proceſsione dari munia diuerſa, ſeu diuerſa exercitia, ſub quorum vno terminatur ad genitum, & ſub alio ad Verbum, vt Verbum. Nec ex hoc ſequitur eſſe duas proceſsiones ex terminorum diuerſitate: nam ad hoc requirebatur, quod æquè primo vtrumque munus ingrederetur, quod tamen non ita contingit, ſed primo munus generationis, ſecundo productionis Verbi ſub explicita Verbi ratione.

73 *Ad 4.* Ad quartam conceſſo antecedenti, nego conſequentiam, ad eius probationem diſtinguo antecedens, illudque concedo de actione intellectus producente Verbum ex indigentia, nego autem de illa, quæ Verbum non ex indigentia, ſed ex fœcunditate producit, qualis eſt diuina intellectio; hæc enim non repræſentationem, per quam Verbum in ratione Verbi conſtituitur, intendit primariò, ſed naturam, qua in ratione Filij conſtituitur. *Ad 5.* Ad quinta diſtinguo antecedens: ſub omni conceptu, nego antecedens: ſub conceptu, & munere primariò, concedo antecedens, & diſtinguo conſequens: terminus dictionis ſub conceptu primariò, concedo conſequentiam; ſub conceptu veluti ſecundariò, nego conſequentiam, & ſub eadem diſtinctione minoris ſub ſumptæ, neganda eſt conſequentia. Itaque ſicut in termino producto, & eſt ratio Filij, & eſt ratio Verbi, quæ diſtinguuntur quantum ad connotata: nam vt Filius dicit relationem ſubſiſtentem in natura diuina ſub conceptu naturæ, & vt Verbum relationem vt ſubſiſtentem in naturæ attributo, ſcilicet repræſentationes; ita in dictione datur duplex munus, ſeu duplex conceptus, alter generationis terminatus ad Filium vt ſubſiſtentem in natura diuina, & alter expreſsionis terminatus ad Verbum vt repræſentatiuum, priorem conceptum terminat Filius, vt Filius, poſteriore autem Verbum, vt Verbum.

74 *Ad vlt.* Ad vltimam conceſſo antecedenti, & prima conſequentia, diſtinguo minorem: vt intellectus quatenus ſubſiſtens in natura ſub conceptu naturæ, nego minorem: vt intellectus ſub ratione repræſentantis, concedo minorem, & nego conſequentiam: nam vt Filius non intelligitur vt repræſentans formaliter, ſed vt *Si dicas.* ſubſiſtens in natura diuina ſub conceptu naturæ. Si dicas, vt generatio eſt formaliter intellectio: ergo terminus formalis illius vt generationis, eſt terminus formalis eiuſdem vt eſt intellectio; at terminus formalis diuinæ intellectionis non eſt natura ſub *Reſp.* conceptu naturæ, ſuppoſito quod ſpectet ad lineam entitatiuam diſtinctam à linea intelligibili, ſed eſt natura vt intelligibilis: nam obiectum intellectus eſt verum: ergo terminus formalis illius, quatenus generatio non erit natura ſub conceptu naturæ, ſed natura vt ſpectat ad lineam intelligibilem. Reſpondeo, obiectum, ſeu terminum formalem intellectus diuini, non eſſe verum, vt verum, ſed rei quidditatem, veritate vt modo ingrediente, vt docent Caietanus *ſupra q.* 16. *art.* 3. in explicatione *ſolutionis ad tertium*. Nazarius *ibid.* & Illuſtriſsimus Arauio *tom.* 1. *Metaphyſica lib.* 4. *q.* 5. *art.* 1. *n.* 4. & 5. Pro quo videantur Patres Salmanticenſes *diſp.* 2. *nu.* 72. hæc neceſſario videntur dicenda, ſuppoſita virtuali diſtinctione inter eſſe entitatiuum, & intelligibile paſsiuum in Deo.

Nihilominus poteſt ſecundo ad tertium argumentum reſponderi, quod ſicut intellectus ex indigentia Verbum producens per ſe primo intendit Verbi repræſentationem, ſecus autem intellectus Verbum ex fœcunditate producens, qui non ſimilitudinem Verbi intentionalem, ſed naturalem intendit primo, ita Verbum, quod ex indigentia producitur, primo, & per ſe per ſimilitudinem intentionalem conſtituitur, Verbum autem ex fœcunditate productum, primo, & per ſe petit ſimilitudinem in natura in eſſe naturali; & veluti ſecundariò in eſſe intelligibili, & intentionali. Iuxta quam ſolutionem ad argumentum tertium principale neganda eſt maior, ad cuius probationem, concedo maiorem, & nego minorem, ad primam probationem, nego maiorem de conſtitutiuo primariò, concedo autem de conſequenti, & veluti modali, quando Verbum ex fœcunditate producitur: nam cum tale Verbum non ſit imago intentionalis, ſed imago naturalis, non eſt ex primaria intentione vt repræſentet, ſed vt ſic, ſicut in imagine naturali contingit: vnde non per eſſe intentionale, ſed per naturale primariò conſtituitur. 75 *Secundo ad 3. argumenti reſp. Ad 1. probationem minoris.*

Ad ſecundam dicatur, etiam conſtitutiuum primarium eſſentiæ diuinæ, vt habet rationem ſpeciei, eſſe naturam ſub modo eſſendi naturali, intelligibilitate, vt modo, ſeu aliquo conſequenti ingrediente. Ad tertiam dicatur, antecedens eſſe verum de Verbo ſecundum eſſe conſequens, & ſecundarium, non autem ſecundum eſſe illius primarium, & primo conſtitutiuum. Per quod ad alias probationes conſtat ſolutio. Quando autem D. Thom. dicit, quod eſſe Verbi eſt intelligi, interpretari poteſt primo in ſenſu identico; ſicut quando aſſerit, quod eſſe Dei eſt intelligere. Secundo de eſſe non conſtitutiuo, & primariò, ſed vel primariò vt in Verbo creato, vel ſecundariò vt in Verbo increato. Vel denique interpretari poteſt in ſenſu cauſali, ſcilicet eſſe Verbi, medio intelligere vt actione, & intelligi vt veluti paſſione, cauſatur, vel procedit. 76 *Cæteræ probationes diluuntur.*

Denique principaliter arguitur, etſi diuinum Verbum per intellectum procedat, illi communicatur per ſe primo diuina intellectio; at intellectio non eſt natura Dei conſtitutiuè, ſed ſolum identicè: ergo ex eo quod per intellectum procedat, non rectè probatur illi communicari diuinam naturam formaliter ex vi proceſsionis, ſed ſolum identicè, quod ad rationem Filij non ſufficit. Maior, in qua eſt difficultas, oſtenditur primo: nam Verbum ex vi proceſsionis per intellectum eſt ſapientia genita: ergo communicatur diuina ſapientia ex vi proceſsionis formaliter. Secundo: idem communicatur formaliter ex vi proceſsionis, quod formaliter ingreditur ex parte principij; at ex parte principij formaliter ingreditur diuina cognitio, qua Pater ſe, & omnia cognoſcit: ergo hæc communicatur formaliter ex vi proceſsionis. Tertio: nam Pater ſub eadem ratione eſt dicens, & generans, alias eſſent plures, quam quatuor relationes reales in diuinis; at Verbo vt terminanti dictionem per ſe primo, & formaliter communicatur diuina intellectio: ergo etiam vt termino generationis. Probatur minor. Patet vt dicens, & loquens exprimit per ſe primo, & formaliter mentem; at non illam prout in actu primo: ergo prout in actu ſecundo; & conſequenter actualem intellectionem. 77 *Denique arg.*

Ad hoc argumentum Granadus *vbi ſupra* reſpondet, quod vt Verbum ſit Filius, ſufficit ei communicari ex vi proceſsionis diuinam intellectionem, quæ explicitè eſt natura diuina repræſentatiuè, & implicitè in eſſe naturali. Hæc tamen ſolutio non placet, & reijcitur primo: nam falſum eſt Verbo, nec vt Filio, nec vt Verbo per ſe primo communicari diuinam intellectionem, niſi in illa Dei natura conſiſtat, vt conſtat ex dictis inter impugnandum modum dicendi Suarez. Secundo: nam quod requiritur ad rationem generationis viuentium, debet Diuino Filio competere ex vi proceſsionis formaliter; at qui ad illam requiritur ſimilitudo in natura ſecundum conceptum naturæ: ergo ei ex vi proceſsionis debet communicari, non implicitè, & identicè, ſed explicitè, & formaliter. Tertio: ad rationem generationis non ſufficit ſimilitudo in eſſe repræſentatiuo, ſed requiritur ſimilitudo naturalis in natura ſub conceptu naturæ; ergo vt Verbum ſit Filius non ſufficit, quod ei conueniat ſimilitudo in eſſe repræſentatiuo ex vi proceſsionis, & in eſſe naturali ſub conceptu naturæ implicitè ratione identitatis. 78 *Solutio P. Granadoi impugnatur.*

Secundo reſpondet Meratius, quod licet Verbo communicetur primario diuina intellectio, & hæc non conſtituat metaphyſicè diuinam naturam; quia tamen intellectio eſt repræſentatiuè diui- 79 *Solutio Meratij reijcitur.*

Digitized by Google

diuina natura, & non repræſentatiuè purè intentionalis, cum eſſe repræſentatiuum ſit eſſe naturale Dei; ſit conſequens, quod communicetur ei formaliter diuina natura in eſſe naturali, ad differentiam tertiæ perſonæ, cui communicatur volitio; & quia hæc nec repræſentatiuè eſt diuina natura, ideo ei non communicatur formaliter ex vi proceſſionis diuina natura. Sed nec placet iſta ſolutio, quæ ferè in idem cum prima coincidit. Et reijcitur primo; quia diuina intellectio nec repræſentatiuè eſt natura Dei: hoc enim quod eſt repræſentatiuè obiectum continere, non intellectioni conuenit, ſed Verbo, vt traditur à noſtris Thomiſtis *in libris de anima*, & *ſupra quæſt.* 12. *art.* 2. Deinde: nam licet intellectio Dei ſit repræſentatiuè diuina natura, non tamen eſt conſtitutiua Dei per modum naturæ: ergo ſi conſtituit Filium formaliter in ratione termini ſuæ proceſſionis, non conſtituit illum formaliter Deum; & conſequenter non terminabit propriam proceſſionem vt Deus, nec formaliter ratione naturæ, ſed ratione attributi naturæ. Tertio; etſi eſſe repræſentatiuè Deum, ſit eſſe Deum ſub conceptu naturæ formaliter realiter, non tamen eſt eſſe Deum ſub ratione naturæ virtualiter, hoc eſt, abſque virtuali diſtinctione à diuina natura ſub conceptu naturę: ergo ſi terminat ratione intellectionis, per quam conſtituitur in eſſe Dei repræſentatiuè, non terminat ratione naturæ ſub conceptu naturæ, niſi ſolum identicè, quod ad rationem Filij non ſufficit, vt conſtat clarè in Spiritu Sancto.

80 *Reſp.* 1. Vnde his omiſſis ſolutionibus ad argumentum factum reſpondeo primo, iuxta *primam ſolutionem, tertij argumenti*, diſtinguendo minorem, illamque omittendo de Verbo, vt Verbum eſt, negando autem de eodem prout Filio: nam cum non ſit eadem ratio iuxta illam ſolutionem conſtitutiua Verbi, & Filij, ex parte abſoluti, eſto illi vt Verbo non communicaretur natura, ſed diuina intellectio, dummodo ei vt Filio communicaretur, ſaluabitur quidquid ad generationem requiritur.

Reſp. 2. Secundo reſpondeo negando maiorem, imò nec Verbum in creatis iuxta Thomiſtarum ſententiam in intellectione conſiſtit, ſed in termino intellectionis realiter per illam producto, & ab illa diſtincto; quo circa in beatifica viſione non admittunt Verbum, cum tamen creatam intellectionem negare non poſſint: vnde ſi Verbo diuino communicaretur intellectio, non inde eſſet, quia Verbum eſt, ſed quia diuina intellectio Dei naturam conſtitueret.

81 *Ad* 1. *probat. maioris.* Ad primam maioris probationem reſpondeo ex D. Thom. 4. *Contra Gentes cap.* 12. ſapientiam ſumi primo pro principio ſapientiæ, ſecundo pro actuali ſapientia, tertio pro termino per ſapientiam producto, diuinum Verbum eſt, & vocatur ſapientia in tertia acceptione, ſecus vero in ſecundam. *Ad* 2. Ad ſecundam probationem diſtinguo maiorem: quoad naturam in principio fœcundante contentam, concedo maiorem: quoad conditionem principij, nego maiorem, & conceſſa minori diſtinguo conſequens: debet communicari cognitio, nego conſequentiam; natura cognita, concedo conſequentiam: nam ſicut Verbo procedenti ab intellectu per ſpeciem impreſſam fœcundo non communicatur ratio ſpeciei impreſſè, ſed natura repræſentatiuè in ſpecie contenta; ita diuino Verbo procedenti ab intellectu diuino vt fœcundo cognitione actuali, non communicatur ex vi proceſſionis cognitio actualis, ſed natura cognita, & in tali cognitione contentu intellectualiter. *Secundo reſp. ad iſtam probat.* Vel ſecundo ad iſtam probationem dicatur, ex vi proceſſionis non communicari Verbo, primo, & formaliter principium proximum, ſed remotum, & radicale, ſicut in generatione creata contingit, intellectio autem, & ſi principium ſit, non eſt principium remotum, ſed proximum. *Ad* 3. *prob.* Ad tertiam probationem omiſſa maiori, nego minorem, ad cuius probationem dicatur, loquentem non intendere per ſe primo exprimere in Verbo mentem, ſeu conceptum formalem ratione ſui, ſed ratione obiecti cogniti, & in mente contenti: vnde cum obiectum primarium diuinæ cognitionis ſit natura, hæc eſt, quam Pater loquens per ſe primo in Verbo producto intendit exprimere.

§. Vltimus.

Secunda concluſio vera ſententia.

82 *Ratio D. Tho. formatur.* I*N Deo Spiritus Sanctus non eſt Filius, nec genitus; quia per voluntatem procedit, quæ aſſimilitiua potentia non eſt.* Probatur reducendo rationem D. Thomæ ad hanc formam: ideò Spiritus Sanctus genitus non eſt, ſed procedens, quia ex vi proceſſionis non eſt ſimilis producenti in natura; at hoc habet quia voluntatem procedit, quæ aſſimilatiua non eſt: ergo Spiritus Sanctus non eſt Filius, nec genitus, quia per voluntatem procedit, quæ aſſimilatiua potentia non eſt. Maior ex iam dictis conſtat; eo namque ipſo, quod Spiritui Sancto ex vi proceſſionis communicaretur formaliter diuina natura, nihil ei ad rationem geniti deficeret, ſed tota generationis diffinitio illi proceſſionis competeret. Minor autem probatur; proprius modus operandi voluntatis non eſt per aſſimilationem ad obiectum amatum, ſed per propenſionem, & inclinationem in illud, producendo terminum non ſimilem obiecto dilecto, ſed impellentem, & ipſum inclinantem: ergo quantumcumque creſcat voluntatis perfectio, nunquam habebit ex differentia intranea terminum ſimilem principio, vel obiecto producere, ſed impulſum perfectiſſimum intra lineam impulſus; & conſequenter Spiritus Sanctus, quia per voluntatem producitur, non erit ex vi proceſſionis ſimilis producenti in natura, ſed impulſus omnino perfectiſſimus; ac proinde, quamuis Dei naturam accipiat, erit identicè; quia quod in Deo eſt, debet Dei naturam habere, non vero ex vi proceſſionis formaliter.

Vnde ad rationem dubitandi in principio poſitam, in forma reſpondeo negando minorem. Ad cuius probationem diſtinguo vltimam antecedentis partem: accipit diuinam naturam formaliter ex vi proceſſionis, nego antecedens: identicè ex eo quod quidquid in Deo reperitur, eſt Deus, concedo antecedens, & nego conſequentiam, quia ad hoc, quod proceſſioni Spiritus Sancti generationis diffinitio competeret, deberet ei ex vi proceſſionis communicari diuina natura. 83 *Ratio dubitandi diluitur.*

Cæterum contra hanc ſolutionem, & rationem traditam, multipliciter inſurgunt Authores contrarij, primo in hunc modum: nam diffinitionibus rerum nihil eſt addendum, ſed vt ſunt in ſe accipi, debent; at in diffinitione generationis viuentium non eſt illa particula *ex vi proceſſionis*: ergo abſque fundamento illi additur, vt Spiritus Sancti proceſſio à ratione generationis excludatur. 84 *Contra ſolutionē arg.* 1.

Quod amplius explicari poteſt: vel proceſſionis Spiritus Sancti conuenit diffinitio generationis viuentium, prout ab Ariſtotele traditur, & ab omnibus admittitur, vel non? Si primum, erit generatio. Si ſecundum: ergo neceſſarium non eſt addere illam particulam *ex vi proceſſionis*. *Confirm.* Reſpondeo, rerum diffinitionibus nihil eſſe addendum, vt pars diffinitionis, poteſt tamen aliquid addi per modum explicationis alicuius partis illius, & hoc non eſt addere, ſed diffinitionem explicare; illa autem particula *ex vi proceſſionis* non additur vt pars prædictæ diffinitionis, ſed ponitur ad explicandum, quod vt actio generatio ſit, eius terminus debet eſſe formaliter ſimilis, id eſt, per illam accipere primo, & formaliter id, in quo principio aſſimiletur. Et quidem vt vidimus, Vazquez, cuius eſt hoc argumentum, addit diffinitioni traditæ, quod debeat eius terminus procedere per modum imaginis: ſi ergo ipſi licet diffinitioni Ariſtotelis addere, cur non licebit D. Thomæ, & eius diſcipulis? Ad confirmationem dicatur, non conuenire iſtam diffinitionem proceſſioni Spiritus Sancti, cęterum vt explicetur iſta non conuenientia additur illa particula *ex vi proceſſionis*, non vt noua pars diffinitionis, ſed vt illius partium explicatio. *Reſp. arg.* *Ad conf.*

Obijciunt ſecundo; quod conuenit Spiritui Sancto, ei conuenit per proceſſionem, & conſequenter ex vi proceſſionis; at Spiritui Sancto conuenit natura diuina: ergo ei conuenit per proceſſionem, & ex vi proceſſionis; & conſequenter ex vi illius eſt ſimilis producenti in natura. Reſpondeo, non omne, quod per proceſſionem communicatur, conuenire termino ex vi proceſſionis, ſed ſolum id, quod eſt ratio formalis terminandi proceſſionem, quod vero non eſt ratio formalis terminandi, licet communicetur per proceſſionem ratione identitatis cum ratione formali, communicatur quidem per proceſſionem, non tamen ex vi proceſſionis; & quia licet natura diuina communicetur Spiritui Sancto, non eſt ratio terminandi proceſſionem, ſed quid identificatum cum ratione formali terminandi, nempè cum ratione impulſus, quæ formaliter terminat; conſequens ſit, quod quamuis communicetur per proceſſionem, non tamen ex vi proceſſionis. 85 *Secundū arg. diluitur.*

Cæterum contra hanc ſolutionem obijciunt ſic tertio: id, quo primo Spiritus Sanctus terminat proceſſionem, eſt ratio formalis terminandi; at diuinitas eſt id, quo primo terminat proceſſionem: ergo diuinitas eſt ratio formalis terminandi, & conſequenter communicatur illi ex vi proceſſionis. Maior eſt certa. Minor autem probatur: per id primo terminat, quod primo ei conuenit; at prius conuenit Spiritui Sancto diuinitas quam quoduis attributum, tum quia diuinitas eſt attributorum radix, non ſolum in Deo, vt præintellecto perſonis, ſed etiam in qualicumque perſona. Tum etiam; quia aliàs de Spiritu Sancto demonſtrari poſſet à priori diuinitas per attributum, quod illi prius conueniret; cum hoc eſſet ratio à priori cur illi conueniret diuinitas. Tum denique: nam in ſententia probabili, natura Dei in intellectione conſiſtit, nihil autem poteſt eſſe volens, quin prius ſit intelligens; & conſequenter prius Spiritui Sancto debet intellectio, quam volitio, competere: ergo nec voluntas nec volitio, aut quoduis aliud attributum eſt, quod primo competit Spiritui Sancto, ſed natura diuina; & conſequenter diuinitas eſt ratio formalis terminandi proceſſionem. 86 *Obijciunt* 3.

Reſpondeo conceſſa maiori, negando minorem, ad illius probationem, diſtinguo maiorem: quod primo in intentione; & in genere rationis finalis conuenit Spiritui Sancto, concedo maiorem: quod primo in exequutione, & in genere ſubiecti, & prin- 87 *Reſp.*

principij ei conuenit, nego maiorem, & diſtinguo minorem: primo in exequutione, & in genere ſubiecti, & principij conuenit Spiritui Sancto diuinitas, concedo minorem: in intentione, & in genere rationis finalis, nego minorem, & conſequentiam. Itaque id, quod prius conuenit in intentione, & in genere finis, ſeu rationis finalis, eſt ratio prima terminandi actionem, non id, quod prius conuenit in exequutione, & in genere ſubiecti, aut principij. Conſtat in multorum ſententia aſſerentium vnica actione produci partialem ſubſtantiam, & partialem quantitatem, quæ actio non à partiali ſubſtantia, quæ prior eſt in exequutione, & in genere ſubiecti, & principij, ſed à partiali quantitate, quæ prior eſt in intentione naturæ, & in genere cauſæ finalis, ſpecificatur. Conſtat etiam in aliorum ſententia aſſerentium vnica actione produci qualitates alteratiuas, & formam ſubſtantialem, quæ actio non à qualitatibus primariò in exequutione, & in genere cauſæ materialis productis, ſed à forma ſubſtantiali, quæ prior eſt in intentione, ſpeciem deſumit; licet autem natura prius veluti exequutiuè communicetur Spiritui Sancto, quam omnia attributa; quia eſſentia eſt veluti ſubiectum, & radix illorum, in intentione tamen non ita contingit, ſed actio voluntatis primo in intentione ad communicandum attributum inclinat, nempe rationem impulſus, & ideò non natura, ſed attributum eſt ratio primaria terminandi ſpecificatiuè proceſſionem, quæ fit per voluntatem.

88 *Replic.* Sed dices, quandocumque eadem actione producitur natura, & proprietas, natura non ſolum eſt prior in exequutione, ſed etiam in intentione: ergo etiam quando eadem actione communicatur natura, & naturæ attributum, natura gaudet vtraque præcedentia; at Spiritui Sancto eadem actione communicatur natura, & attributum: ergo natura diuina reſpectu talis actionis, nedum in exequutione, ſed etiam in intentione attributum præcedit.

Reſp. Reſpondeo, verum eſſe antecedens; quando primo producitur natura, & proprietas: ſecus autem quando non primo producitur, ſed iam primo producta ſupponitur, vt conſtat in augmentatione, quæ quia ſubſtantiam productam ſupponit, licet producat partialem ſubſtantiam cum partiali quantitate, non fertur intentio naturæ primo in partialem ſubſtantiam, ſed in quantitatem partialem. Iuxta quam diſtinctionem verum eſt primum conſequens, & conceſſa minori ſubſumpta, nego conſequentiam; quia proceſſio per voluntatem iam ſupponit communicatam naturam ſub conceptu naturæ per generationem Verbo, & ideò primariò in intentione, non ad communicandam naturam, ſed ad attributum terminatur.

89 *Inſt. ab his 1.* Sed inſtabis primo, in exemplo adducto non produci ſubſtantiam totalem, ſed partialem ſolum: ergo quandocumque primo producitur ſubſtantia totalis cum proprietate, illa in intentione præcedit: ergo etiam quando communicatur tota natura ſimul cum proprietate, illa in intentione debet præcedere; at Spiritui Sancto tota communicatur natura diuina: ergo illa in intentione præcedit.
Secundo. Secundo: licet Dei natura ſupponatur communicata per aliam actionem Verbo diuino, non ſupponitur communicata Spiritui Sancto: ergo actio, qua illi communicatur primariò, etiam intentione naturam communicat.
Tertio. Tertio: natura diuina per ſe petit communicari tribus perſonis: ergo proceſſio qua tertia procedit, per ſe primo tendit ad communicationem diuinæ naturæ.

90 *Reſp. ad 1.* Reſpondeo ad primam ex his obiectionibus, paritatem non tenere quoad omnia, nec in creatis adæquatum huius myſterij exemplum poteſt inueniri, eo quod ſubſtantia ſemel in vno ſuppoſito producta, non poteſt in alio ſuppoſito eiuſdem indiuiduæ naturæ produci, quod ſi hoc contingere poſſet, idem eueniret quoad per ſe primo intendi, quod in productione partialis ſubſtantiæ, & partialis quantitatis contingit; exemplum autem partialis ſubſtantiæ, & partialis quantitatis in hoc tenet, quod ſicut non obſtante, quod ſubſtantia partialis ſubiectiuè, & exequutiuè præcedat, non ſpecificat actionem, quia in intentione
Ad 2. non præcedit: ita in noſtro myſterio, &c. Ad ſecundam concedo antecedens, & nego conſequentiam: quia vt Spiritui Sancto ex vi proceſſionis non intendatur per ſe primo diuinitas, ſufficit, quod licet ſuppoſitaliter diſtinguatur à Verbo, non tamen indiuidualiter; omnes enim tres perſonæ ſunt vnum Deitatis indi-
Ad 3. uiduum. Ad tertiam diſtinguo antecedens: per ſe petit communicari ſub conceptu naturę formaliter, nego antecedens: vni formaliter ſub conceptu naturæ, & alteri ex vi proceſſionis identicè, concedo antecedens, & nego conſequentiam.

91 *Quarto obijciunt.* Quarto obijciunt: Spiritus Sanctus ex vi proceſſionis procedit formaliter vt perſona diuina; at diuina perſona eſt ſubſiſtens in natura diuina formaliter ſub conceptu naturæ: ergo ex vi proceſſionis procedit vt ſubſiſtens in natura diuina ſub conceptu naturæ; & conſequenter vt in natura ſimilis ex vi proceſſionis. Maior probatur primo: Spiritus Sanctus formaliter ex vi proceſſionis procedit, vt eſt; at eſt formaliter perſona diuina: ergo ex vi proceſſionis procedit formaliter vt perſona diuina. Secundo: Spiritus Sanctus procedit vt relatiuè oppoſitus, & diſtinctus ab alijs perſonis; at relatiuè diſtinguitur per relationem vt eſt forma hypoſtatica, & perſonalitas: ergo formaliter procedit ex vi proceſſionis, vt conſtitutus forma hypoſtatica; & conſequenter vt perſona diuina. Tertio: prius intelligitur Spiritus Sanctus vt ſubſiſtens in natura ſub conceptu naturæ, quam in naturæ attributo; at vt ſubſiſtens in natura ſub conceptu naturæ, eſt formaliter diuina perſona: ergo ratio perſonæ eſt quod primo in illo intelligitur; & conſequenter formaliter terminat vt perſona diuina, & formaliter vt talis procedit.

Ad hoc argumentum quidam ex noſtris reſpondent, quod 92 *Quorumdã ſolutio reijcitur.*
licet Spiritus Sanctus formaliter procedat vt diuina Perſona, non colligitur procedere vt ſubſiſtentem immediatè in natura diuina, ſed ſolum mediate, vel immediate: nam ſicut vt ſi formaliter diuina perſona, ſufficit, quod mediate in diuina natura ſubſiſtat, ita vt procedat formaliter vt diuina perſona, ſufficit quod procedat, vt ſubſiſtens immediate in naturæ diuinæ, attributo, & mediate in natura ſub conceptu naturæ; ex quo non colligitur formaliter procedere, vt Deum, quia ad hoc requirebatur, quod procederet vt ſubſiſtens immediate in natura ſub conceptu naturæ. Alij per oppoſitum extremum reſpondent Spiritum Sanctum ex vi proceſſionis, nec procedere vt perſonam formaliter, nec procedere vt ſubſiſtentem, ſed vtrumque illi identicè ſolum conuenire.

Sed neutra ſolutio ſatiſfacit: & contra primam facit: nam vt 93 *Reijcitur 1. ſolutio.*
Spiritus Sanctus ſit formaliter Deus ſufficit ſubſiſtere in natura diuina, ſiue mediate ſiue immediate ſubſiſtat in illa; & tamen hoc non ſufficit vt dicatur procedere vt Deum formaliter ex vi proceſſionis: ergo licet vt ſit formaliter diuina perſona, ſufficiat mediatè ſubſiſtere in natura ſub conceptu naturæ, id tamen non ſufficiet, vt ex vi proceſſioni procedat, vt diuina perſona.

Secunda etiam exinde reijcitur, quod ratio ſubſtantiæ non 94 *Secunda ſolutio impugnatur.*
identicè, ſed per tranſcendentiam formalem conuenit attributo, ratione cuius formaliter terminat proceſſionem Spiritus Sanctus: ergo Spiritus Sanctus terminans vt *quod* proceſſionem, non terminat illam vt ſubſiſtens identicè, ſed formaliter vt ſubſiſtens in attributo ſaltim naturæ. Quod ſi ſolutio iſta ſolum intendat rationem communem ſubſtantialiter ſubſiſtendi non eſſe rationem formalem terminandi proceſſionem, fateor libenter: nam ſicut licet ratio entis formali tranſcendentia competat homini, vt terminanti generationem, non tamen eſt ratio formalis terminandi illam, ſed aliud prædicatum claudens tranſcendentaliter entis rationem; ita ratio communis ſubſiſtens ſubſtantialiter, nec ratio communis ſubſtantiæ diuinæ, quæ communis eſt omnibus attributis, ſunt rationes formales terminandi proceſſione, qua Spiritus Sanctus procedit, ſed formalis, & explicita ratio impulſus, ſeu inclinationis in obiectum amatum in ſe imbibens per formalem tranſcendentiam rationem diuinæ ſubſtantiæ.

Ad argumentum ergo reſpondeo negando maiorem, ad primam probationem diſtinguo maiorem: ſub omni formalitate, 95 *Reſpond. Ad 1. maioris prob.*
qua eſt, nego maiorem: ſub aliqua, concedo maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: Inſtoque argumentum in homine genito, & homine creato, quibus quoad eſſe eædem formalitates conueniunt, & tamen ſub diuerſis rationibus terminant, vnus generationem, & alter creationem, iſtam ſub ratione communi entis creabilis: illam vero ſub ratione aliqua peculiari entis: non ergo requiritur omne prædicatum formaliter ſe habens ad eſſe alicuius, formaliter etiam ſe habere ad illum, quatenus terminat propriam actionem.

Ad ſecundam conceſſa maiori, diſtinguo minorem: præciſè 96 *Ad 2.*
per relationem vt eſt forma hypoſtatica, nego minorem: ſub alijs etiam conceptibus, ſeu muneribus talis relationis, concedo minorem, & nego conſequentiam: itaque relatio, qua Spiritus Sanctus ab alijs Perſonis diſtinguitur, illum conſtituit vt ſubſiſtentem in natura ſub conceptu naturæ, & vt ſubſiſtentem in attributo voluntatis, ſeu impulſus, & ſub vtraque ratione illum ab alijs diſtinguit; cum tamen ſub prima ſolum; illum formaliter conſtituat in ratione Perſonæ: non ergo valet iſta conſequentia: *Procedit vt relatiuè oppoſitus: ergo vt conſtitutus in ratione Perſonæ:* quia etiam vt ſubſiſtens in attributo naturæ, relatiuè opponitur, & ab alijs diſtinguitur; quinimo relatio ſub conceptu expreſſo referentis etiam relatiuè diſtinguit, & prout ſic Perſonam non conſtituit.

Ad vltimam probationem diſtinguo maiorem: prioritate ſubiecti, & in exequutione, concedo maiorem: prioritate rationis 97 *Ad vlt. prob.*
finalis, & in intentione, nego maiorem, & conceſſa minori, diſtinguo primum conſequens eodem modo, & nego ſub illatam conſequentiam. Quæ ſolutio ex dictis *in ſolutione tertij argumenti* innoteſcit.

Quinto obijciunt; quod conuenit Spiritui Sancto ex vi proceſ- 98 *Quinto arg.*
ſionis ſuæ, quatenus eſt diuina, conuenit ei formaliter ex vi proceſſionis: tum quia eſſe diuinum eſt formale prædicatum illius: tum etiam: nam Verbum in ſimilitudinem naturæ procedere non conuenit illi ex vi proceſſionis abſtrahentis à diuina, & non diuina alias omni Verbo competeret, ſed ex vi illius quatenus

Digitized by Google

tenus eſt diuina; & tamen ei conuenit formaliter ex vi ſuæ proceſſionis; ſed Spiritus Sanctus ex vi ſuæ proceſſionis ſub conceptu diuinæ habet in naturæ diuinæ identitate procedere: ergo id habet formaliter ex vi proceſſionis.

99 *Reſp.* Reſpondeo diſtinguendo maiorem: quod illi conuenit ex vi ſuæ proceſſionis, vt eſt diuina diuinitate attributali propriæ lineæ, concedo maiorem: diuinitate ſubiectiua naturæ, quæ eſt veluti ſubiectum omnium attributorum, nego maiorem, & per eandem diſtinctionem minoris, nego conſequentiam: nam quod proceſſio per voluntatem, Dei naturam communicet, non conuenit illi, quatenus eſt diuina diuinitate ſuæ lineæ, ſed diuinitate naturæ, quæ extra illius lineam exiſtit, ad differentiam proceſſionis per intellectum, quæ vt diuina eſt, intra propriam lineam intellectus, habet communicare naturam ſub conceptu naturæ, & terminum ſimilem in natura producere.

100 *Replicabis 1.* Sed obijcies primo: quod conuenit proceſſionis Spiritus Sancti ex vi radicalis principij, conuenit illi intra propriam lineam formaliter; cum non ſolum proximum, ſed etiam radicale principium reſpiciat formaliter; at natura diuina eſt radicale, & remotum principium illius: ergo quod conuenit ratione naturæ diuinæ, & non materialiter, ſed formaliter conuenit illi.

101 *Secundo.* Secundo: etſi intellectus creatus ſolum petat terminum obiecto ſimilem in eſſe intentionali producere, & intellectus tamen diuinus, quia diuinus diuinitate ſuæ lineæ formaliter, petit producere terminum ſimilem principio in eſſe naturali, vt diximus *præcedenti concluſione*: ergo etiam ſi voluntas creata non petat terminum producere ſimilem, ſed ſolum affectiuam inclinationem, & impulſum, tamen voluntas diuina ex conceptu diuinę diuinitate propriæ lineæ formaliter exigere poterit terminum ſimilem in natura producere. Patet conſequentia: quia non minus diſtat ſimilitudo purè intentionalis, & ſimilitudo naturalis; quam ſimilitudo, & inclinatio affectiua: ergo ſi intellectus diuinus ex conceptu diuini producit terminum ſimilem producenti in eſſe naturali, quamuis creatus ſolam ſimilitudinem intentionalem valeat producere, poterit etiam diuina voluntas ex conceptu diuinæ producere terminum ſimilem producenti in natura, etſi creata voluntas ſolum poſſit producere impulſum.

102 *Reſp. ad 1.* Reſpondeo ad primam ex his obiectionibus, principium radicale non petere ſe communicare termino per omnem potentiam, ſed ſolum per primam, & quia intellectus eſt prima potentia intellectualis naturæ, petit natura diuina ſe communicare formaliter per operationem intellectus, non autem per operationem, quæ à prima potentia non eſt, nec à potentia aſſimilatiua: vnde quod termino per voluntatem diuinam producto Dei natura communicetur, non conuenit proceſſioni ex vi naturæ diuinæ, quatenus eſt radicale principium illius, ſed ex alio capite, ſcilicet, quia quidquid in Deo eſt, non poteſt non eſſe Deus.

103 *Ad 2.* Ad ſecundam conceſſo antecedenti, nego conſequentiam, ad probationem nego antecedens: quia licet verum ſit quod ſimilitudo in eſſe naturali multum diſtet à ſimilitudine purè intentionali, non tamen tantum diſtat ab illa, atque ab inclinatione affectiua: cum vtraque ſimilitudo in ratione ſimilitudinis conueniat; & ſi alicui potentiæ ſpirituali concedenda eſt vi aſſimilatiua in eſſe naturali, non eſt concedenda illi, cuius analogatum minus principale nullatenus eſt aſſimilatiuum, ſed ei, cuius minus principale analogatum aliqualiter eſt aſſimilatiuum, qualiter eſt intellectus creatus. Tum, quia maior conuenientia eſt, vt dixi, inter vtramque aſſimilationem, quam inter ſimilitudinem, & puram inclinationem. Tum etiam: quia potentia aſſimilatiua intentionaliter eſt prima potentia intellectualis naturæ, ac proinde per illam eſt communicanda natura intellectualis ſub modo eſſendi naturali, quando eſt ſic communicabilis, qualis eſt natura diuina.

104 *Denique obijciunt.* Denique obijciunt: nam ſequitur ex noſtra ratione Spiritum Sanctum eſſe Filium realiter, & identicè per proceſſionem, & ſi non formaliter ex vi proceſſionis; conſequens eſt abſurdum: ergo inſufficiens eſt ratio tradita. Probatur ſequela primo; nam cui conuenit diffinitio cum addito, cum eodem addito conuenit diffinitum; at Spiritui Sancto conuenit diffinitio Filij cum hoc addito, ſcilicet *materialiter*, & *identicè*; cum ſit procedens in ſimilitudinem naturæ identicè per proceſſionem, etſi non ex vi proceſſionis formaliter: ergo erit identicè Filius. Secundo, quod eſt ſimile producenti in natura ex vi proceſſionis, eſt Filius formaliter ex vi proceſſionis: ergo quod eſt ſimile producenti in natura per proceſſionem, & identicè, erit identicè Filius. Tertio Spiritus Sanctus eſt Deus identicè per proceſſionem, quia per illam identicè communicatur natura diuina, etſi non ſit Deus ex vi proceſſionis formaliter; quia non communicatur formaliter ex vi proceſſionis: ergo pariter erit identicè Filius per proceſſionem, & ſi non formaliter ex vi proceſſionis, ſi per proceſſionem habet eſſe ſimilem producenti in natura. Denique: nam ſi Spiritus Sanctus non procederet à Filio, ſed ſolum à Patre, tunc perſona Spiritus Sancti eſſet identicè Filius; quia identicè illi conueniret diffinitio Filij; nempe; quia identicè in ſimilitudinem naturæ procederet: ergo ſi modo identicè procedit in ſimilitudinem naturæ, dicendus erit Filius identicè.

105 *Reſp. ad 1. & ſecundam probationem.* Reſpondeo negando ſequelam, ad primam probationem conceſſa maiori, nego minorem: nam licet conueniat Spiritui Sancto eſſe ſimilem producenti in natura, cum addito illo, ſcilicet *identicè*, diffinitio tamen Filij non conuenit illi cum addito, additum enim illud deſtruit diffinitionem Filij, eo quod Verba diffinitionis formaliter ſunt accipienda; ac proinde cum in diffinitione Filij dicatur, quod in ſimilitudinem naturæ procedat, debet explicari formaliter ex vi proceſsionis: vnde addito ly *materialiter*, ponitur aliquid deſtruens diffinitionem generationis, & diffinitionem Filij. Per quod ad ſecundam probationem conſtat ſolutio.

106 *Ad 3. prob.* Ad tertiam conceſſo antecedenti, nego conſequentiam, & diſparitas eſt: nam in diffinitione Deitatis non ponitur, quod competat, vel non competat per proceſsionem, bene tamen in diffinitione geniti, & Filij: vnde vt ſit Deus neceſſarium non eſt, quod Deitas illi competat ex vi proceſsionis, bene vero vt ſit Filius.

Ad vlt. Ad vltimam conceſſo antecedenti, nego conſequentiam, ratio autem diſcriminis eſt: nam in illo caſu eſſet perſona Spiritus Sancti identificata cum aliquo, cui ex vi proceſsionis conueniret Dei natura formaliter, ſcilicet Filius, & ideo eſſet Filius identicè, modo autem ſub nulla ratione ſibi identificata habet Dei naturam formaliter ex vi proceſsionis, & ideo nec identicè eſt Filius.

107 *Primum corollarij.* Ex dictis in diſcurſu diſputationis colligo primo, Verbum ex vi proceſsionis procedere vt Deum, cuius contrarium docent aliqui ex noſtris Thomiſtis; eo quod procedere vt Deum eſt deitatem produci; cum autem deitas non producatur, non poteſt procedere vt Deus. Sed fundamentum eſt falſum: Verbum namque procedere vt ſimile conceditur ab omnibus Theologis, quin ſimilitudo producta dicatur, ſed ſolum communicata: ergo Verbum procedere vt Deum, non erit deitatem produci, ſed communicari formaliter ex vi proceſsionis, & conſequenter ſicut rectè conceditur procedere vt ſimile, concedi etiam debet procedere vt Deum.

108 *Secundũ.* Colligo ſecundo, rationem Verbi, & Filij pro recto eſſe eandem in omni modo dicendi; pro eo autem, quod important in obliquo immediatè idem eſſe, ſi repræſentationem non diſtinguamus à diuina natura; aut Verbum non repræſentationem pro immediatè connotato importare, ſed ſimilitudinem in eſſe naturali, aſſeratur cæterum pro connotato mediatè in omni ſententia Verbum, & Filium differre.

109 *Prima, & ſecunda pars prob.* Primum patet: nam Verbum, & Filius dicunt relationem in recto ad Patrem dicentem, & generantem; at relatio hæc realis eadem eſt in vtroque: ergo ratio Verbi, & Filij pro recto eſt eadem.

Secundum probatur: nam Filius de connotato dicit naturam diuinam: ergo ſi hæc à repræſentatione ſui diſtincta non eſt, vel ſi diſtinguatur. Verbum, non rationem repræſentationis, ſed identitatem in natura ſub conceptu naturę connotat immediate, non diſtinguuntur Verbum, & Filius pro connotato immediate, bene vero ſi Verbum pro immediato connotato repræſentationem importet, & hæc à natura diuina virtualiter diſtinguatur.

110 *Tertia pars corollarij probatur.* Tertium probatur: nam de verbo Verbo verè dicitur, quod ſit creaturarum Verbum, non autem dicitur creaturarum Filius; at ſi in omni connotato conuenirent Verbum, & Filius, vel vtrumque eſſet verum, vel vtrumque falſum: ergo ſaltim debent diſtingui in aliqua connotatione mediata, videlicet; quia Verbum mediatè connotat repræſentationem etiam creaturarum, quam non connotat ratio Filij. Et hæc de iſta diſputatione applicanda litteræ Magiſtri *in 1. diſt. 13. §. inter generationem verò Filij, & proceſſionem Spiritus Sancti, dum hic viuimus, diſtinguere non valemus*. Et hæc etiam de tota quæſtione. *M. Sent.*

TRA-

Digitized by Google

TRACTATVS DECIMVS.

De Diuinis Relationibus.

D*E quo D. Thomas in* 1. *diſtinct.* 26. *q.* 2. *art.* 1. *& diſtinct.* 33. *q. vnica, art.* 1. *Ad Annibaldum diſtinct.* 26. *q.* 2. *art.* 1. *Et diſtinct.* 33. *q. vnica per quatuor articulos. De Potentia q.* 8. *per quatuor articulos* 4. *Contra Gentes cap.* 14. *Et in hac* 1. *p. q.* 28. *Quam diuidit in quatuor articulos. In primo inquirit.* Vtrum in Deo ſint aliquæ relationes reales? *concluſio eſt affirmatiua, quam probat in argumento* ſed contra: nam Pater non eſt niſi à Paternitate, & Filius à filiatione: ſi igitur Paternitas, & filiatio non ſunt in Deo realiter, ſequitur, quod Deus non ſit realiter Pater, aut Filius, ſed ſecundum rationem intelligentiæ tantum, quod eſt hæreſis Sabelliana.

Quod ſi in contra facias argumentum: Deus dicitur realiter Dominus, & Chriſtus dicitur realiter Filius Virginis; & tamen relatio dominij non realis, ſed rationis eſt; eo quod Dei ad creaturas relatio realis eſſe non poteſt, & relatio filiationis Chriſti ad Virginem etiam eſt relatio rationis, vt docet D. Thomas 3. *p. q.* 35. *art.* 5. *ergo etiam ſi relatio Paternitatis non realis, ſed rationis eſſet, poſſet nihilominus dici, & eſſe realiter Pater; ac proinde deficit argumentum* ſed contra *D. Thomæ. Reſpondeo, denominationem à nomine relatiuo tunc dici realiter, etiam ſi relatio rationis ſit, quando fundamentum eſt reale, à quo tunc prouenit realis denominatio; & quia licet relatio dominij rationis ſit, fundamentum tamen eius eſt reale, & ſimiliter fundamentum filiationis in Chriſto reale eſt, ſcilicet, eſſe genitum à Beatiſſima Virgine: hinc fit, quod Deus dicatur realiter Dominus, & Chriſtus dicatur realiter Filius Virginis, & ſi relationes non reales, ſed rationis ſint: cæterum in Patre Diuino ſi Paternitas relatio realis non eſſet, non daretur reale fundamentum Paternitatis; nam Paternitas ſupra generationem fundatur, quæ requirit realem diſtinctionem geniti à generante; cumque diſtinctio in diuinis Perſonis à relationibus ſumatur, ſi reales non ſint relationes, diſtinctio realis inter Perſonas eſſe non poteſt; ac proinde nec realis vnius ab altera generatio, ſupra quam fundatur Paternitas: vnde ſublata realitate à Paternitate, non manet realiter fundamentum, à quo poſſit denominari realiter Pater.*

Dices, ex hoc ſolum probari Paternitatem vt formam hypoſtaticam, qua ratione conſtituit Patrem in ratione Perſonæ, & illum ab alijs diſtinguit, debere eſſe realem, non autem ſub conceptu ad, *qua ratione perſonam conſtitutam ſupponit, & ſupra generationem fundatur: ergo ſaltim ratio D. Thomæ non probat de Paternitate ſub expreſſo relationis conceptu quod realis ſit. Vazquez diſp.* 114. *cap.* 1. *aſſerit Caietanum docere, quod licet diuinæ relationes ſub conceptu* in *realitatem importent ſub expreſſo tamen relationum conceptu quatenus dicunt* ad *reales non eſſe, ſed abſtrahere, à reali, & rationis. Sed longè hoc diſtat à mente Caietani, qui ſolum aſſeruit* ad, *vt* ad *commune relationi reali, & rationis, non eſſe quid reale, ſed ab vtroque abſtrahere, & ſecundum quod determinat genus entis realis non exprimere realitatem, eo quod non explicet prout ſic ordinem ad ſubiectum, ſeu exiſtentiam, ſed ſolum ad terminum, ex quo ſumitur fundamentum vt intellectus confingere poſſit relationes rationis, quæ abſolutè relationes denominentur, ad differentiam aliorum generum, v. g.* ſubſtantiæ, quantitatis, &c. *quæ, quia explicant ordinem ad ſubiectum, aut ad eſſe, ſecundum proprias rationes, non dant fundamentum, vt intellectus confingat res ſimiles, abſolutè denominatas nominibus illorum generum, ſed ſolum cum addito, v. g. non poteſt confingere aliquod ens rationis, quod abſolutè dicatur ſubſtantia, quantitas, vel qualitas, ſed cum addito diminuente, ſcilicet* quantitas conficta, &c. *non autem docet Caietanus, quod* ad *conſtitutiuum prædicamenti relationis realis abſtrahit à reali, & rationis; cum implicet realitatem. Sed his omiſſis ad obiectionem factam reſpondeo, quod cum* ad *relationis, &* in *ſint duo inadæquati differentiales conceptus relationis, non poteſt ſub vno eſſe realis, & ſub altero rationis; ens namque reale, & rationis, nedum in eadem differentia, verum nec in eadem ſpecie, vt ſuperius, & inferius, ſiue vt ratio communis, & differentialis, conuenire poſſunt; vnde eo ipſo, quod Paternitas Diuina ſub conceptu formæ hypoſtaticæ realis ſit, non poteſt non eſſe realis ſub expreſſo relationis conceptu, & munere referentis.*

In corpore articuli probat concluſionem ratione; cum enim aliquid procedit à principio eiuſdem naturæ, ambo conueniunt in eodem ordine, & conſequenter opportet vt ad inuicem realiter referantur, ſed proceſſiones in diuinis ſunt in Identitate naturæ: ergo relationes in illis fundatæ, vel ſecundum illas acceptæ, ſunt reales.

In ſecundo articulo inquirit, vtrum relatio in Deo ſit idem, quod ſua eſſentia. *Concluſio eſt;* relatio realiter exiſtens in Deo eſt idem cum eſſentia ſecundum rem, & non differt, niſi ſecundum intelligentiæ rationem, *Primam partem probat in argumenta ſed contra:* Quia omnis res, quæ non eſt Diuina eſſentia, eſt creatura; ſed relatio realiter competit Deo: ergo ſi non eſt diuina eſſentia, erit creatura, & ita ei non erit adoratio latriȩ exhibenda, contra quod in prȩfatione cantatur, & in perſonis proprietas, & in maieſtate adoretur ȩqualitas.

Si opponas: humanitas Chriſti realiter diſtinguitur à ſuppoſito Verbi, & tamen adoratur latria, vt docet D. Thomas 3. *p. q.* 25. *art.* 2. *ergo etiam ſi relationes diuinæ diſtinguerentur realiter ab eſſentia, poſſent adorari adoratione latriæ. Reſpondeo, humanitatem Chriſti adoratione latria, non per ſe, ſed per aliud, nempè ratione ſuppoſiti Verbi, adorari, ex quo ſolum ſequitur, quod ſi relationes realiter ab eſſentia differrent, ſi realiter eſſent in illa, poſſent adorari adoratione latriæ, modo prædicto, ſcilicet per aliud, & ratione alterius, non autem quod adorari poſſent latria per ſe, & hoc eſt inconueniens à D. Thomas illatum, & quod in præfatione dicitur, accipit D. Thomas de latria per ſe terminata ad relationes, quod qualiter intelligendum ſit, ex dicendis* infra *conſtabit.*

Deinde in concluſione probat in corpore articuli: Nam quidquid in rebus creatis habet eſſe accidentale, in Deum tranſlatum habet eſſe ſubſtantiale; nihil enim eſt in Deo, vt accidens in ſubiecto, ſed quidquid eſt in Deo eſt eius eſſentia; ſed relatio in rebus creatis habet eſſe accidentale: ergo relatio realiter in Deo exiſtens habet eſſe eſſentiȩ diuinȩ idem omnino exiſtens. *Secundam partem concluſionis probat:* Nam in relatione importatur reſpectus ad ſuum oppoſitum, qui non importatur nomine eſſentiȩ: ergo differunt ratione. *Quam doctrinam fusè explicabimus in noſtris diſputationibus.*

In tertio articulo inquirit, vtrum relationes, quȩ ſunt in Deo, realiter ad inuicem diſtinguantur? *Concluſio eſt affirmatiua, quam probat in argumento* ſed contra *ex Boetio in lib. de Trinitate aſſerente,* quod ſubſtantia in diuinis continet vnitatem, relatio multiplicat Trinitatem: ergo ſi relationes non diſtinguuntur realiter, non erit in diuinis Trinitas realis, ſed rationis tantum, quod eſt Sabelliani erroris.

In corpore articuli probat concluſionem hac ratione; cum enim aliquid alicui attribuitur, debent ei attribui omnia, quȩ ſunt de ratione illius; ſed de ratione relationis eſt reſpectus vnius ad alterum; & conſequenter relatiua oppoſitio: cum ergo in Deo realiter ſit relatio, opportet quod in illo detur relatiua oppoſitio; ſed relatiua oppoſitio in ſui ratione includit diſtinctionem: ergo in Deo eſt realis diſtinctio, non quidem ſecundum rem abſolutam, quȩ eſt eſſentia, in qua eſt ſumma vnitas, & ſimplicitas, ſed ſecundum rem relatiuam.

In reſponſione ad primum commune axioma aſſerens, quæcumque vni, & eidem ſunt eadem, ſibi inuicem eſſe eadem, explicat ex Philoſopho lib. 3. *phyſicorum, verum tenere in his, quæ ſunt idem, re, & ratione; non autem in his, quæ ratione diffe-*

Digitized by Google

differunt, qualiter relationes diſtinguuntur ab eſſentia; quæ doctrina qualiter ſit accipienda conſtabit, cum de diſtinctione reali perſonarum tractemus.

In quarto articulo inquirit D. Thomas, vtrum in Deo ſint tantum quatuor relationes reales ſcilicet Paternitas, Filiatio, ſpiratio, & proceſſio? *Concluſio eſt affirmatiua, quam probat in corpore articuli*; nam ſecundum Phyloſophum in 5. metaphyſicę, omnis relatio fundatur, vel ſupra quantitatem, vel ſupra actionem, & paſſionem; ſed in Deo quantitas non eſt: eſt enim ſine quantitate magnus: ergo in Deo ſolum eſt relatio realis ſuper actionem fundata; ſed non ſuper actionem tranſeuntem ad extra: Deus enim ad creaturas relationem realem non dicit, vt probatum eſt ſupra quęſt. 13. art. 7. ergo relationes reales in Deo ſolum fundari poſſunt ſuper actiones immanentes, ſcilicet intelligere, & velle; ſed ſecundum quamlibet ex his proceſſionibus debent accipi duæ relationes oppoſitæ, quarum vna ſit procedentis à principio, & alia ipſius principij: ergo conſtituendæ ſunt quatuor relationes in Deo, duæ ſecundum proceſſionem intelligibilem, ſcilicet Paternitas, & Filiatio, & duæ ſecundum proceſſionem per voluntatem, ſcilicet ſpiratio, & proceſſio.

Quæ doctrina intelligenda eſt de diſtinctione virtuali, loquendo de relatione ſpiratoris, cum enim opponatur relatiuè Paternitati, aut Filiationi; eſt enim Patri, & Filio communis, non poteſt realiter ab illis diſtingui, bene tamen à relatione ſpirati, cui opponitur relatiuè; & conſequenter, non ſunt quatuor relationes reales diſtinctæ in Deo, ſed tres realiter diſtinctæ; nempè Paternitas, Filiatio, & proceſſio, & quarta, nempè ſpiratio, virtualiter diſtincta à Paternitate, & Filiatione, & diſtinctam realiter à relatione ſpirati.

DISPVTATIO
SEPTVAGESIMAQVINTA.

An inter Relationes, & Diuina Eſſentiam, ſit diſtinctio actualis ante operationem intellectus?

§. I.

Quibuſdam præſuppoſitis referuntur ſententiæ.

Nu. 1. *Non datur realis diſtinctio inter relationes & eſſentiam.*

IN hac Diſputatione vt fide certum ſupponimus, relationes à Diuina eſſentia non diſtingui realiter entitatiuè: cuius contrarium docuiſſe Gilbertum Porretanum refert D. Th. *in præſenti art. 2.* Et *infra quæſt. 39. art 6* Bonauentura *in 1. diſt. 23. art. 1.* Et frequenter id ſentiunt cæteri Theologi contra Vazquez *diſp. 12. cap. 1. & 2.* aſſerentem Gilbertum ſolam diſtinctionem formalem inter relationes, & eſſentiam poſuiſſe. Sententiam tamen Gilberti damnata fuit in Concilio Remenſi ſub Eugenio III. vbi fuit diffinitum tres Perſonas Diuinas eſſe vnam ſubſtantiam Dei, & relationes ipſas eſſe Deum, quod in Gilberti ſententia ſtare non poteſt. Et in Concilio Lateranenſi diffinitur, in diuinis non eſſe quaternitatem rerum, eſſet autem rerum quaternitas, & ſi relationes ab eſſentia realiter differrent. Et præterquamquod falſitas huius ſententiæ à fortiori ex dicendis conſtabit, breuiter reijcitur primo: quia in diuinis omnia ſunt vnum, vbi non obuiat relationis oppoſitio; at inter relationes, & eſſentiam oppoſitio relationis non datur; cum nec eſſentia ad relationes, nec relationes ad eſſentiam referantur: ergo relationes, & eſſentia ſunt vnum, ideſt entitatiuè realiter non diſtinguuntur. Secundo: quia ex tali diſtinctione ſequitur euidenter Perſonas Diuinas ſimplices omnino non eſſe, ſed compoſitas ex eſſentia, & relationes; conſequens eſt abſurdum: ergo & illud ex quo ſequitur. Patet ſequela: nam compoſitio eſt diſtinctorum vnio; at in Diuina Perſona daretur vnio relationis, & eſſentiæ realiter diſtinctorum: ergo & realis compoſitio.

Sententia Gilberti reijcitur. Secundo.

2 *Tertio.* Tertio; quia relatio diuina eſt ens reale, at non reale creatum, alias Perſona Diuina ex creata, & diuina entitate conſtaret: ergo eſt ſaltim identicè realiter ens reale diuinum; & conſequenter realiter à diuina eſſentia nequit diſtingui. Denique: nam ex ſententia Gilberti ſequitur manifeſtè diuinum eſſe non eſſe purum actum, nec aliquid infinitum; conſequens quoad vtramque partem eſt hæreticum: ergo & ſententia Gilberti eſt falſa. Probo ſequelam: nam quod eſt in potentia ad vlteriorem actum, purus actus non eſt; nec ens infinitum, quod non identificat formaliter omne, quod nullam dicit imperfectionem: at in ſententia Gilberti eſſentia diuina eſt in potentia ad vlteriorem actum, nec ſibi realiter identificat diuinas relationes, quæ nullam imperfectionem dicunt, & cum eſſentia relatiuè non opponuntur: ergo purus actus non erit, nec ens infinitum.

Denique.

3 *Sententia nominalis reijcitur.* Secundo vt indubitatum ſupponimus, inter relationem, & eſſentiam eſſe diſtinctionum rationis ratiocinatæ, cuius contrarium docent Aureolus *in 1. diſtinct. 2.* Gabriel *ibi quæſt. 1.* Maior *diſtinct. 8. quæſt. 1.* Et Gregorius *ibi quæſt. 1. art. 2.* cæteri tamen Theologi in veritate ſuppoſita vnanimi conſenſu conueniunt. Et præterquamquod illam probant Scoti, & Durandi argumenta referenda *inferius*, euidenter ſuadetur hoc argumento: nam de eodem re, & ratione non poſſunt contradictoria verificari; at hæc eſt vera *eſſentia communicatur Filio*, & iſta ſimiliter *Paternitas non communicatur Filio*, quæ ſunt contradictoriæ propoſitiones: ergo eſſentia, & filiatio aliqualiter diſtinguuntur: cumque non realiter, nec formaliter ex natura rei, vt videbimus, ſequitur euidenter diſtingui ratione; & aliàs eſt fundamentum ad talem diſtinctionem, tum in eminentia diuina; tum in noſtri intellectus infirmitate, & inbecillitate, vt docet Bernardus *lib. de conſiderationæ cap. 7.* erit ergo diſtinctio non ſolius rationis ratiocinantis, ſed rationis ratiocinatæ.

Denique certum debet eſſe, & ex dictis colligitur, inter relationem, & naturam, eſſe virtualem diſtinctionem reſpectiuè ad formalem per intellectum factibilem, non vero reſpectiuè ad formalem diſtinctionem actualem præuenientem intellectus negationem. Primum patet: nam virtualis iſta diſtinctio eſt fundamentum, quod habet intellectus, vt formet diſtinctionem actualem rationis; at hoc fundamentum datur in diuina eſſentia, quatenus ob eius infinitatem exercet munia abſolutè, & relatiuæ entitatis: datur ergo in illa diſtinctio virtualis reſpectiuè ad formalem per intellectum faciendam, non quidem per intellectum illam vt eſt concipientem, ſed per intellectum viatoris. Secundum patet, quia vt ex dicendis conſtabit, non datur diſtinctio aliqua actualis inter eſſentiam, & relationes ante intellectus negotiationem: ergo nec virtualis per reſpectum ad diſtinctionem actualem præuenientem operationem intellectus. 4 *Datur virtualis diſtinctio ideſt fundamentalis rationis.*

His igitur ita ſuppoſitis, quod in dubium vertimus eſt, an licet relatio, & eſſentia non diſtinguantur realiter entitatiuè, tanquam duæ res, diſtinguatur tamen aliqua diſtinctione actuali ante operationem intellectus; In quo tres reperio ſententias. Prima eſt Durandus *in 1. diſtinct. 33. q. 1. num. 23.* aſſerentis differentiam relationis ab eſſentia non eſſe purè, & præciſè ſecundum rationem, nec abſolutè eſſe dicendum, quod differant realiter, benè tamen quod differant aliquomodo realiter ante omnem operationem intellectus, quod magis *infra* explicans docet diſtingui realiter modaliter, hoc eſt non tanquam rem, & rem, ſed vt rem, & modum rei. Secunda docet relationem non diſtingui realiter ab eſſentia, benè tamen ex natura rei ante omnem operationem intellectus. Ita Scotus *in 1. diſtinct. 2. quæſt. 4. & 7.* Et *diſtinct. 26. & 28.* Et quamuis non deſint, qui Scotum benè interpretari velint ſola diſtinctionem virtualem inter relationes, & eſſentiam poſuiſſe? Moderni tamen Scotiſtæ huic interpretationi nolunt acquieſcere, ſed ſententiam relatam, vt iacet, ex ſui Doctoris mente defendunt. Durandus etiam, & frequenter alij in eodem ſenſu Scotum interpretantur. 5 *Prima ſententia. Secunda ſententia.*

Tertia, & vera ſententia defendit eſſentiam à relationibus nullo genere diſtinctionis actualis, ſiuè realis modalis, ſiuè formalis ex natura rei ante operationem intellectus gaudere, ſed realiter formaliter identificari cum illis, & ſola ratione ratiocinata ab diſcriminari. Hanc tenet D. Thomas *in 1. diſt. 33. quæſt. 1. art. 1. de potentia quæſt. 8. art. 2. quodlibeto 6. art. 1. opuſculo 3. cap. 54. 55. & 57. opuſculo 9. quæſt. 6. 10. & 16. 4. Contra Gentes cap. 14.* vbi Ferrara. *Infra quæſt. 39. art. 6. & in hac quæſt. art. 2.* vbi Caietanus, Bañez, Zumel, Zanardus, Ripa, Patres Salmanticenſes, Magiſter Sancto Thoma, Marcus de la Serra, & alij. Ex alienis Molina *in hac quæſt. diſp. 5.* Vazquez *diſp. 120. cap. 4. & ſequentibus*, Valentia *quæſt. 2. punct. 3. & quæſt. 13. punct. 1.* Suarez *lib. 4. de Trinitate cap 9* Arrubal *diſp. 100. cap. 2.* Granadus *tract. 3. diſp. 3. ſect. 2. & ſequentibus*. Alarcon *tract. 5. diſp. 2.* per plura capita, pro illa referens Ruicium, & Gilium, eſtque recentioribus Societatis communis, imo & alijs Theologis extra Scholam Scoti. Ex quibus Molina *concluſione 2.* contrariam ſententiam ait eſſe parum tutam in Fide. Valentia, parum Fidei conſentaneam. Arrubal, non eſſe in Fide tutam. Alarcon *diſp. relata cap. 5.* Durandi ſententiam erroneam, *cap. 6.* ſententiam Scoti ab ſchola veræ Thæologicæ deportandam, & expellendam cenſent. Zumel *quæſt. 2. ad articulum 3. concl. 1.* noſtram ſententiam aſſerit Fidei, & communi ſenſui Eccleſiæ conſentaneam eſſe, pro illius explicatione ſit. 6 *Tertia & vera ſententia.*

D. Tho. Ferrar. Caiet. Bañez. Zumel. Zanar. Ripa. P. Salm. S. Tho. Serra. Molina. Vazq. Valent. Suarez. Arrub. Granad. Alarcon. Ruicius. Gilius.

§. II.

Reijcitur ſententia Durandi.

7 *Sententia Durandi reijcitur primo,* PRima concluſio: *Inter relationes, & eſſentiam non eſt diſtinctio realis modalis.* Hanc ſtatuo contra Durandum, cuius ſenteutia, etſi Conciliorum verba videatur effugere, illorum tamen meutem nou ſaluat, & in eo; in quo differt à Gilberto, peius illo videtnr erraſſe; cum relationes diuiuas eſſe doceat modos incompletos, quod abſurdum maximum eſſe ex dicendis conſtabit. Probatur concluſio ptimo: nam ex ſententia Durandi ſequitur, perſonam diuinam eſſe realiter compoſitam ex natura, & modo realiter ab illa diſtincto; conſequens eſt abſurdum; cum opponatur ſummæ ſimplicitati diuinæ: ergo ſententia Durandi eſt falſa,

8 *Reſp. Durandus,* Reſpondet Durandus, nou ſequi tale incouueniens; quia ex modo, & re, cuius eſt modus, non reſultat realis compoſitio; eo quod modus uon habet eſſe vel alteri ineſſe ſed eſt ipſe modus eſſendi per ſe, vel inhærenti alteri, quod explicat in modo iuhæreudi accidentis nam licet accideus alteri inhæreat, modus tamen inhærendi nou inhæret, aliàs modi daretur modus, & ſic in infinitum; vt autem ex re, & modo illius reſultaret compoſitio, deberet modus ineſſe rei, cuius eſt modus; quia ergo relatio diuina differt ab illa ſicut modus à re: hinc fit quod ex relatioue, & eſſeutia non reſultet compoſitio in perſona. Cæterum hæc ſolutio eſt omuino inſufficiens, & reijcitur primo; qnia compoſitio nihil aliud eſt quam diſtinctorum vnio: ergo ſi modus à re, cuius eſt modus, realiter diſtinguitur, & ex illis vnitis tertium reſultat, voluntariè aſſeritur non reſultare compoſitionem.

9 *Solutio Durandi reijcitur,* Secundo: nam diuiua relatio non magis eſt modus, quam relatio creata; at ex relatione creata, & ſubiecto compoſitio reſultat, ſicut etiam ex ſubiecto, & alijs accidentibus: ergo etiam ex relatione diuina, & natura, ſi ſit realis diſtinctio, compoſitio fiet. Tertio: nam ſequitur Angelum eſſe omnino ſimplicem in linea ſubſtantiæ; conſequeus eſt conrra communem Theologorum ſententiam: ergo illud, ex quo ſequitur, eſt falſum. Probo ſequelam: Angelus iuxta hauc ſolutionem non eſt compoſitus ex natura, & perſonalitate; cum hæc ſit modus illius; & aliàs compoſitione ex materia, & forma non gaudet: ergo erit omnino ſimplex intra lineam ſubſtantiæ. Deuique reijcitur iſta ſolutio: nam Chriſtus eſt compoſita perſona ex ſubſiſteutia Verbi, & humanitate, vt docet D. Thomas 3. *p. quæſt.* 2. *art.* 4. quem ſequuntur Theologi communiter, idque docet Durandus *in tertio ſententiarum diſtinct.* 6. *quæſt* 3. eſſeque diffinitum in quinta Synodo actione 8. *canone* 4. illis verbis: *Si quis non confitetur vnionem ſecundum compoſitionem, &c.* docet Suarez 3. *part. quæſt.* 2. *diſp.* 7. *ſect* 4. & tameu nec natura humana ineſt ſubſiſteutiæ Verbi, nec ſubſiſtentia ineſt, ſeu informat uaturam bumanam, cum ex vtroque imperfectio maxima Verbo attribuatur: ergo quod perſonalitas diuina ſit modus naturæ non inhærens illi, non tollit quo minus ex natura, & perſonalitate reſultet compoſitio, & perſona compoſita, ſi ſemel adſtruitur inter vtrumque realis modalis diſtinctio.

10 *Secundo prob. concluſio,* Secundo probatur coucluſio ex alio inconuenienti, quod ſequitur ex contraria ſententia, videlicet dari iu diuinis quaternitatem rerum, ſeu realitatum; conſequeus eſt damuatum in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio tertio, quod refertur *in cap. damnamus de ſumma Trinitate* illis verbis: *Quædam ſumma res eſt Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, non quaternitas; quia qualibet trium perſonarum eſt illa res:* ergo inter diuinam eſſentiam, & relationes non intercedit realis modalis diſtinctio. Patet ſequela, darentur tres perſonalitates realiter inter ſe à natura diuina diſtinctæ: ergo darentur quatuor res; & conſequenter rerum quateruitas.

11 *Solutio Durandi reijcitur 1.* Reſp. Durandus, primo ibi non damnari quamlibet quaternitatem; cum omnes Catholici admittaut quaternitatem relationum in Deo, ſed ſolum damnari quaternitatem perſonarum, quam quidem Abbas Ioachin Arriauus ponebat, & imponebat Magiſtro Senteutiarum. Hæc tameu ſolutio ſuſtineri non poteſt: primo, quia ex illa ſequitur poſſe ſalua fide huius diffiuitionis defendi quaternitatem eutitatum cum reali entitatiua diſtinctione, dummodo illa quatta eutitas à Perſonis diſtincta, non ſit; conſequens eſt contra omnium Theologorum ſententiam, & omuino pugnat cum cauſali Concilij, ſcilicet, *quia qualibet trium perſonarum eſt illa res*; cum eo ipſo, quod perſonalitas realiter entitatiuè à diuina natura differret, hæc eſſet falſa propoſitio *Pater eſt natura diuina*, ſicut hæc eſt falſa *Chriſtus eſt natura bumana*; quia illius perſoualitas realiter à natura humana diſtinguitur: ergo Durandi ſolutio, ſeu explicatio ſuſtineri nullatenus poteſt.

Secundo. Secuudo reijcitur: nam ibi non ſolum diffinitur nou eſſe quaternitatem perſonarum, ſed etiam quamlibet Diuinarum Perſonarum eſſe ſummam illam rem, quæ eſt diuinitas; at data quaternitate entitatum huius veritas nequit ſubſiſtere: ergo prædicta Durandi ſolutio eſt nulla. Probo minorem: ſi omnes tres diuinæ Perſonæ eandem termiuarent naturam, eſto in illa conuenirent falſum tamen eſſet aſſerere, quamlibet diuinam perſonam eſſe illam rem, quæ eſt humanitas, ſeu eſſe humanitatem; at non alia ratione, niſi quia diſtinguereutur entitatiuè ab illa, etſi humanitas perſona diſtincta non eſſet: ergo pariter ſi perſonalitates diuinæ entitatiuè à natura differrent, eſto quarta perſona non eſſet, falſificaretur iſta propoſitio: *Tres diuinæ perſonæ ſunt res, quæ eſt diuinitas, vel ſunt diuina natura.*

12 *Secunda ſolutio Durandi reijcitur.* Secundo reſpondet, quod dato, quod condemnetur rerum quaternitas, non condemnari, uiſi quod tres perſonæ, eſſentia, ſiut quatuor res, & hoc ſaluatur rectè admiſſa diſtinctione modali perſonalitatis à natura diuina; cum euim eſſentia includatur in quauis perſona, non ponit in numero cum perſouis, ita vt ſit quarta res, alias idem numeraretur bis, videlicet ſecundum ſe, & vt in alio, quod eſt iuconueuiens. Sed coutra primo: nam licet partes includantur in toto compoſito, verè tamen in numero ponunt cum illo, eſt enim de quauis illarum verum, quod entitatiuè realiter à toto diſtinguitur, & quod eſt entitas à toto realiter diſtincta: ergo per hoc, qnod eſſeutia in perſonis claudatur, non fugitur in numerum rerum ponere cum perſonis, ita vt ſit res ab illis realiter diſtiucta; & conſequenter ſit quarta res. Secundo: nam conceſſa reali diſtinctione, etiam modali, perſonalitatis à natura diuina, hæc eſſet falſa propoſitio. *Pater eſt natura diuina*; ergo poneret in numerum rerum cum perſonis, quod negat Concilium, & tres perſonæ nou eſſent vna res, quod Concilium affirmat. Probo autecedens, minor diſtinctio eſt realis entitatiua, quam realis modalis; at ſi diſtinguereutur realiter eutitatiuè à natura, hæc eſſet falſa; *Pater eſt natura diuina* vt proximè arguebam: ergo etiam data diſtinctione modali falſificatur prædicta propoſitio.

13 *Tertia ſolutio reijcitur.* Tertio reſponderi poteſt ex doctrina Durandi, relationes diuiuas, cum ſiut modi iucompleti, non eſſe entitates, nec res, ſed tantum ſuut modi eutitatis; ac proiude ex eo quod realiter modaliter diſtiuguantur à diuiua natura, non ſequi dari quaternitatem rerum, aut entitatum. Sed contra: nam ſequitur ex hac ſolutione, non eſſe in Deo Triuitatem rerum, & entitatum; conſequens eſt contra fidem fatente Trinitatem perſonarum; & conſequenter rerum, & entitatum: ergo ſolutio iſta ſuſtineri non poteſt. Probo ſequelam: nou aliter diſtiuguuntur perſonæ inter ſe, ac perſonalitates ad inuicem; cum perſonarum diſtinctio ex perſonalitatum diſtinctione ſumatur; at iuxta hanc ſolutionem perſonalitates non ſunt res, aut entitates entitatiuè diſtiuctæ: ergo nec perſonæ entitatiuè poſſunt diſtingui; & conſequenter non datur in Deo Trinitas rerum, ſeu entiratum, cuius contrarium, & ex locis Scripturæ, & Couciliorum teſtimonijs conſtat, & expreſſe traditur à Lateranenſi *loco allegato* negans quaternitatem, & Triuitatem concedeus.

14 *Deniq; prob. concluſio.* Denique probatur concluſio: omnis enim entitas, ant eſt Deus, aut creatura; cum ens adæquatè diuidatur penes creatum, & iucreatum; at relatio diuiua eſt entitas: ergo Deus, aut creatura; ſecundum eſt coutra fidem: ergo primum eſt concedendum; & conſequenter nequit diuina relatio à natura Dei realiter diſtingui, etiam diſtinctioue modali. *Reſp. Durandus.* Reſpondet Durandus, ſub diſtributione maioris non cadere relationem diuinam quæ vt ſic non eſt res, ſed rei, & tota ſua quidditas eſt, vt huius vel cuius, non vt *hoc*, autem *quod*, concedit tamen quoad rationem creati, vel increati iudicandum eſſe modo ſecundum rem, cuius eſt modus: vnde eſsentia diuiua cum omni ſuo modo, vel relatione eſt increata, & omnis creatura cum omui ſuo modo creata eſt.

15 *Reijcitur 1.* Hæc tamen ſolutio reijcitur primo, eſse modum incompletum, & non entitatem, ſeu rem, eſt maxima imperfectio; at cum ratioue increati uulla imperfectio; compati poteſt: ergo eo ipſo quod relatio diuina increata ſit, non poteſt entitas non eſse. *Secundo.* Secundo: eo ipſo quod relatio ſit modus realiter à diuinitate diſtinctus, & non ſit ſaltim identicè ipſa diuinitas, vere ab illa dependet: cum eo ipſo diuinitati competat, uon per identitatem, ſed per reſultantiam cum reali diſtinctione quod ad veram dependentiam ſufficere conſtat in reſultantia paſſionum ab eſsentia, relationis à fundamento, & perſonalitatis creatæ à natura; at cum dependentia ratio increati non poteſt componi: ergo eo ipſo, quod non ſit identicè Deitas nequit ei competere ratio increati. Tertio, eſtò modus ſit, verè tamen à parte rei exiſtit: ergo vel diuina exiſtentia, vel exiſtenria creata, inter quas uon datur medium; ſecuudum eſt hæreticum: ergo ptimum eſt coucedendum; at non poteſt exiſtere exiſtentia diuina realiter à ſe diſtincta, aliàs potentialis, & imperfecta eſset: ergo exiſtentia diuina ei realiter identificatur; & conſequenter etiam entitas diuina, quæ à diuina exiſtentia eſt indiſtincta, debet per identitatem ſaltim de relatione prædicari.

§. III.

Digitized by Google

§. III.

Argumenta Durandi ſoluuntur.

16 *Arguit Durand. primo.* Contra iſtam concluſionem opponit Durandus primo: ex entitate, & modo entitatis non reſultat realis compoſitio: ergo ex eo quod relatio à diuina natura realiter diſtinguatur modaliter, non rectè pro inconuenienti infertur perſonam diuinam realiter fore compoſitam; & conſequenter ex hoc inconuenienti non improbatur diſtinctio realis modalis relationum ab eſſentia. Antecedens probat primo ab exemplis: ſi enim humanitas Chriſti dimitteretur à Verbo, haberet alium modum eſſendi, non tamen haberet aliam compoſitionem. Similiter vnum tangens aliud, non eſt compoſitius, quam ſi illud non tangeret; & tamen tangere, vel tangi eſt realis modus eſſendi differens aliquomodo realiter ab vtroque tangentium; cum illa poſſint manere ſoluto tactu: ergo ex modo, & re, quam modificat non reſultat compoſitio. Secundo probat antecedens: omnis realis compoſitio, eſt per hoc, quod vnum alteri inhæreat; at modus non inhæret rei cuius eſt modus: ergo ex modo, & re cuius eſt modus, non reſultat realis compoſitio.

17 *Reſpond.* Reſpondeo, negando antecedens, ad primam probationem, nego veritatem exemplorum: ſi enim humanitas à Verbo dimitteretur haberet componere perſonam creatam, cum tamen antea non componeret perſonam creatam, ſed increatam. Tangens etiam aliud eſt concretum accidentale ex tactu, & ſubiecto tangente, cum tamen ſecundum ſe acceptum, & præciſſo tactu, non habeat talem compoſitionem. Ad ſecundam probationem, nego maiorem: vt conſtat in Chriſto ex ſubſiſtentia Verbi, & humanitate compoſito, quin humanitas inhæreat Verbo; aut è contra. Conſtat etiam in compoſito ex partibus integralibus, quarum vna non inhæret alteri, nec omnes vni tertio: ſolum ergo requiritur ad realem compoſitionem, multorum adunatio, quæ erit per accidens ſi componentia inter ſe non habeant ordinem per ſe vnius ad alterum, & per ſe, ſeu faciens per ſe vnum, ſi inter componentia ſit ordinatio per ſe vnius ad aliud.

18 *Arguit ſecundo.* Secundo ſic arguit: non omnis realis differentia duorum facit compoſitionem: ergo ab inconuenienti compoſitionis non rectè probatur realis indiſtinctio relationis à natura diuina. Probat antecedens: nam ſecundum fidem, Paternitas, Filiatio, & ſpiratio paſſiua in diuinis realiter diſtinguuntur; & tamen ex illis nulla compoſitio reſultat; cum non ſolum in eodem ſuppoſito non ſit compoſitio, ſed totaliter à Deo, & à diuinis perſonis ſecundum totum ſuum ambitum compoſitio excludatur: ergo non omnis realis diſtinctio infert realem compoſitionem. *1 Reſpond.* Reſpondeo, diſtinctionem ſolam non facere compoſitionem, ſed inſuper requiri vnionem diſtinctorum ad conſtituendum aliquod vnum, à quo diſtinguatur. Si autem relatio à natura diſtingueretur realiter; cum ex vnione illorum conſtituatur diuina perſona, reſultaret ex illis realis compoſitio; relationes vero diuinæ, etſi realiter diſtinguantur, non tamen realiter vniuntur ad conſtituendum aliquod vnum; à quo diſtinguantur; atque adeò ex illis nulla realis compoſitio reſultat. Et quidem hoc argumentum Durandi plus probat, quam Auctor intendit: nam perſonæ diuinæ non modaliter ſolum, ſed entitatiuè realiter diſtinguuntur: ergo ſi ex eo quod perſonæ non componant realiter, infertur, nec perſonalitatem ſimul cum natura componere, inferretur hoc ipſum, eſto perſonalitas à natura diuina entitatiuè diſtingueretur, cuius contrarium expreſsè affirmat Durandus, ex hoc ſolum negans in perſona diuina realem compoſitionem; quia perſonalitas non entitatiuè completè, ſed modaliter realiter à natura diſtinguitur.

19 *Inſtat Durand.* Sed inſtat Durandus; eatenus pluralitas duorum in vno ſuppoſito compoſitionem faciet, quatenus adunarentur in aliqua ſubſiſtentia communi, vel in aliquo vno; at tres relationes etiam adunantur in aliqua ſubſiſtentia communi iuxta noſtram ſententiam, vel in aliqua exiſtentia communi, & in natura Deitatis communi omnibus diuinis perſonis: ergo ex illis etiam compoſitio reſultaret.

Reſpond. Reſpondeo, negando maiorem, ſed quia adunarentur ad conſtituendum aliquod vnum, cum diſtinctione reali inter ſe, & à conſtituto per illa; relationes autem diuinæ ſi conſiderentur reſpectiuè ad eſſentiam non diſtinguuntur realiter ab illa, & ſic reſpectu illius compoſitionem facere nequeunt; ſi autem inter ſe comparentur veluti præciſſiuè ab eſſentia, importantur vt omnino diſtinctæ, & non vt conſtituentes aliquod vnum; ac proinde cum prout ſic non vniantur, non faciunt compoſitionem.

20 *Si dicas.* Si dicas: etſi relationes prout inter ſe oppoſitæ non conſtituant aliquam vnam entitatem, conſtituunt tamen numerum Trinitatis; & tamen prout ſic non componunt prædictum numerum, alias numerus trium perſonarum compoſitus eſſet ex tribus vnitatibus, cuius oppoſitum docet D. Thomas *quæſt. 9. de potentia art. 5. ad 15. argumentum, infra quæſt. 30. art. 1. ad 4.* Et ſuadet ratio; quia alias quæuis ex vnitatibus rationem partis haberet, & excederetur à Tribus, quod de ratione compartium eſſe videtur: ergo ſtat conſtitutio alicuius ex pluribus realiter diſtinctis abſque reali compoſitione.

Reſpond. Reſpondeo, quod etſi numerus prædicamentalis ſit vnum per ſe; & conſequenter componatur ex vnitatibus, quatenus in completè conſideratæ in linea quantitatis diſcretæ vna ordinatur ad aliam; numerus tamen tranſcendentalibus non eſt aliquid vnum ex partibus compoſitum, quod præcipuè habet verum in ternario numero perſonarum, quarum nulla poteſt ſub aliqua ratione in completionem habere: vnde prædictus numerus nihil addit ad tres vnitates reſultans ex illis, ſeu ex illis compoſitum, ſed eſt ipſe tres vnitates.

Si dicas, etſi numerus tranſcendentalis non ſit vnum per ſe, 21 *Si dicas.* eſt tamen vnum per accidens, & per agregationem ex partibus non per ſe ordinatis ad illud conſtituendum compoſitum: ergo numerus trium perſonarum erit vnum per accidens; & conſequenter conſtabit ex partibus per accidens componentibus, vel ſi non obſtante, quod ex rebus realiter diſtinctis coaleſcat, non componitur ex illis, non omnis rerum diſtinctio realis arguit realem compoſitionem. Reſpondeo, relationes diuinas prout inter *Reſpond.* ſe oppoſitas non componere vnum per ſe, ob rationem aſſignatam; quia nempè vt vnum per ſe componerent, oportebat vt eſſent ſub aliqua ratione in completæ, & ſub illa per ſe ordinatæ ad illius compoſitionem; nec componere vnum per accidens, eo quod per ſe connectuntur propter ſummam in eſſentia identitatem, & intimam eſſentiæ incluſionem.

Denique arguit: quæ non identificantur aliquomodo realiter, 22 *Deniq; arguit Durandus.* aliquomodo realiter diſtinguuntur; at relatio non identificatur eſſentiæ aliquomodo reali: ergo diſtinguitur ab illa aliquomodo realiter. Maior ex eo conſtans videtur, quod diſtinctio realis nihil aliud eſt, quam negatio identitatis extremorum exiſtentium: ergo quæ exiſtunt, & non identificantur aliquomodo realiter, diſtinguuntur aliquomodo realiter. Minor autem probatur: vnum identificari alteri adæquatè eſt aliquis modus identitatis realis; at relatio, v. g. Paternitas non identificatur eſſentiæ adæquatè; aliàs identificaretur cum omni eo, cum quo identificatur eſſentia, nempè cum filiatione: ergo non identificatur eſſentiæ aliquomodo reali, ſeu caret aliquomodo identitatis realis cum illa. Confirmatur hoc primo, quod non eſt idem cum *Conf. 1.* alio conuertibiliter realiter, exceditur realiter ab illo; at Paternitas non identificatur realiter conuertibiliter cum eſſentia diuina, alias identificaretur cum omni, cum quo identificatur eſſentia: ergo exceditur ab illa realiter: & conſequenter realiter ab illa diſtinguitur. Confirmatur ſecundo, maior eſt vnitas iden- *Secundo.* titatis omnimodè realis, quam vnitas æqualitatis realis; at quod eſt alteri omnimodè equale non poteſt non æquari cum eo, cui illud adæquatur: ergo quod eſt vnum omnino realiter cum alio, non poterit non identificari cum illo, cum quo illud alterum identificatur, at Paternitas, v. g. non identificatur realiter cum Filiatione, cum qua identificatur eſſentia: ergo non identificatur cum illa omnimodo identitatis realis; & conſequenter aliquo modo realiter ab illa diſtinguitur.

Hoc argumentum; ſiquid probat, conuincit diſtinctionem 23 *Reſp. arg. & inſtatur.* realem entitatiuam inter eſſentiam, & relationes. Quod Patet: nam filiatio à Paternitate entitatiuè diſtinguitur: ergo ſi ex eo, quod filiatio non identificatur, cum paternitate, in quo conſiſtit non identificari adæquatè cum eſſentia licet colligere diſtinctionem filiationis ab eſſentia: licebit colligere non ſolum modalem diſtinctione ab illa, quam intendit Durandus, ſed etiam diſtinctionem entitatiuam. Ad illud ergo reſpondeo, veram eſſe maiorem de illis, quæ ſecundum realitatem non identificantur aliquo modo realiter; falſam autem ſi ſolum ſecundum virtualitatem ratione noſtra diſtantiam aliquo modo realiter non identificantur; ſecundum realitatem autem identificantur realiter omnimodo: licet autem relatio, v. g. Paternitas non identificetur adæquatè cum diuina eſſentia prout hoc nomine ſignificatur, qua ratione concipitur per intellectum noſtrum ab eſſentia diſtincta, accepta ſecundum ſuam realitatem pront in re, adæquatè identificatur cum eſſentia, ideſt, cum omni eo, cum quo identificatur eſſentia; & ideò non licet colligere aliquo modo reali à diuina eſſentia diſtingui. Et per hoc ad primam confirmationem conſtat ſolutio. Quæ doctrina eſt D. Thom. *quæſt. 8. de potentia art. 2. ad* 10. illis verbis. *Et ſimiliter non dicitur, quod Paternitas eſt in Filio, ſed id quod eſt, ſcilicet eſſentia.*

Si dicas: Paternitas ſecundum realitatem à Filiatione realiter 24 *Si dicas.* diſtinguitur: ergo non identificatur realiter cum omni eo, cum quo identificatur eſſentia: & conſequenter non identificatur cum illa realiter adæquatè, & conuertibiliter. Reſpondeo diſtinguen- *Reſpond.* do antecedens: diſtinguitur à Filiatione realiter, & realiter identificatur cum illa, concedo antecedens: diſtinguitur ſolum, nego antecedens, & conſequentiam; quia vt ſecundum realitatem prout eſt à parte rei non identificaretur adæquatè realiter cum eſſentia, neceſſarium erat, quod diſtingueretur à Filia-

Digitized by Google

Filiatione, taliter quod non identificaretur realiter cum illa, Paternitas autem ſecundum ſuam realitatem diſtinguitur realiter à Filiatione, & identificatur realiter cum illa: nam licet identificari, & diſtingui in eadem entitate finita inueniri non poſſint, bene tamen in entitate, quæ infinita eſt.

Dices. Dices: ergo Paternitas diſtinguitur realiter ab eſſentia diuina, & realiter identificatur cum illa. Patet conſequentia, diſtinguitur realiter à Filiatione, & identificatur realiter cum illa: ergo

Reſpond. etiam ab eſſentia, quæ eſt idem cum Filiatione realiter. Reſpondeo diſtinguendo primam partem conſequentis: diſtinguitur realiter ab eſſentia vt ſignificata nomine eſſentiæ, nego conſequentiam: ab illa ſecundum realitatem, id eſt, ab aliquo, quod eſt eſſentia realiter, nempè Filiatio, concedo conſequentiam.

§. IV.

Reijcitur Scoti ſententia.

25 *Secunda concluſio, Prob. 1.* Secunda concluſio. *Inter relationem, & eſſentiam non eſt diſtinctio formalis ex natura rei ante intellectus operationem.* Ita Authores tertiæ ſententiæ contra Scotum. Et probatur primo: quæ namque ſunt omnino idem, non diſtinguuntur actu ex natura rei ante operationem intellectus; cum omnimoda identitas omnem actualem realem diſtinctionem excludat; at relationes, & eſſentia ſunt omnino idem, vt conſtat ex Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. quod refertur in capite damnamus de ſumma Trinitate illis verbis: *Licet igitur alius ſit Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus, non tamen aliud, ſed id quod eſt Pater, eſt Filius, & Spiritus Sanctus idem omnino.* Et ex Auguſtino *lib. 7. de Trinitate cap. 6.* vbi ait: *Non aliud eſt Deum eſſe, aliud perſonam eſſe, ſed omnino idem:* ergo nulla diſtinctione poſſunt ante operationem intellectus gaudere.

26 *Secundo.* Secundo: quæ diſtinguuntur actu ex natura rei ante operationem intellectus, non differunt ſola ratione; at relationes ab eſſentia differunt ſolum ratione, vt conſtat ex Concilio Florentino *ſeſſ. 19.* vbi Andræas in concordiam reduceos, quæ Ioannes, & Marcus diſputantes dicebant, hæc protulit verba: *In communi tum Græcorum, tum Latinorum Authorum Theologia, ſimpliciter proferre, Diuinam ſubſtantiam, ſcilicet Patris, Filijque ſubſtantiam, haud quaquam tamen eo putare debetis, vt re differant, quandoquidem ſola ratione, & intelligentia differre creduntur.* Quod etiam docuere Bernardus *Sermone 80. in Cantica,* Anſelmus *lib. de Incarnatione cap. 1. & 3. lib. 1. de Fide cap. 11.* & alij Patres communiter: ergo relationes, & eſſentia non diſtinguuntur actu ex natura rei ante intellectus operationem.

27 *Reſpond. Scotiſtæ.* Reſpondent Scotiſtæ, ly *ſola ratione* ſumi pro ratione formali, non pro intelligentia: vnde non colligitur indiſtinctio formalis

Sed contra. ex natura rei inter relationes, & eſſentiam. Sed contra primo: nam, vt ex verbis relatis conſtat, pro eodem accipitur diſtingui ſola ratione, ac diſtingui ſola intelligentia; at ſola intelligentia diſtingui, prædictam interpretationem non ſuſtinet: ergo nec ly *ſola ratione* talem interpretationem ſuſtinebit. Secundo: nam D. Thomas non alijs terminis explicuit indiſtinctionem realem, aut formalem eſſentiæ à relationibus, quam aſſerendo ſola ratione diſtingui, aut intelligentia, vt conſtat ex ipſo *de potentia quæſt. 8. art. 2. quodlibeto 6. artic. 1. in 1. diſtinctione 2. quæſt. 1. art. 5. diſt. 33. quæſt. 1. art. 1.* & *in præſenti art. 2.* illis verbis: *Relatio realiter exiſtens in Deo eſt idem eſſentiæ ſecundum rem, & non differt niſi ſecundum intelligentiæ rationem;* & tamen Authores contrarij apertè fatentur ſe contra D. Thomam procedere: ergo fateri etiam debent verbis ex Concilio Florentino relatis opponi.

28 *Tertio prob.* Tertio probatur: Pater eſt omnino ſimplex, vt conſtat ex Concilio Lateranenſi ſub *Innocentio III cap. 7.* illis verbis: *Cum ſubſtantia Patris indiuiſibilis ſit, vtpotè ſimplex omnino;* at cum diſtinctione formali ex natura rei inter perſonalitatem, & eſſentiam, omnimoda ſimplicitas ſubſiſtere nequit in Patre: ergo talis diſtinctio releganda eſt. Minor, in qua eſt difficultas, probatur: ſimplicitas omnimoda non minus opponitur diſtinctioni, quam compoſitioni; at ſi in Patre eſſet compoſitio formalis ex natura rei, Pater non eſſet omnino ſimplex: ergo ſi actu ex natura rei diſtinguuntur in illo eſſentia, & Paternitas, Pater ex illis conſtitutus omnino ſimplex non erit. Minor à Scotiſtis admittitur, qui ideo à Patre relegant formalem compoſitionem; quia cum illa omnimoda ſimplicitas ſubſiſtere nequit. Maiorem autem probo: ſimplicitas namque eſt ſpecies vnitatis, vnitas autem in indiſtinctione conſiſtit: ergo & omnimoda ſimplicitas; at omnimoda vnitas, & omnimoda indiſtinctio, omnem diſtinctionem ante operationem intellectus excludunt, non minus; quam omnimoda ſimplicitas omnem compoſitionem: ergo omnimoda ſimplicitas non minus opponitur diſtinctioni, quam compoſitioni; & conſequenter ſi cum compoſitione reali formali ſubſiſtere nequit, nec cum diſtinctione reali formali ſubſiſtere poterit.

29 Quarto probatur: ex diſtinctione reali formali ſequitur Patrem eſſe compoſitum reali formali compoſitione; conſequens eſt abſurdum, & à nemine admiſſum: ergo & illud, ex quo ſequitur. *Quarto prob.*
Probo ſequelam: compoſitio eſt vnio diſtinctorum: ergo ſicut vnio diſtinctorum realiter, eſt compoſitio entitatiua realis, ita vnio diſtinctorum diſtinctione reali formali, erit compoſitio formalis; at iuxta hanc ſententiam datur in Patre vnio Paternitatis, & eſſentiæ, formali reali diſtinctione gaudentium: ergo Pater erit ex illis compoſitus compoſitione reali formali. Qua ratione vſi ſunt Anſelmus *lib. 3. de Incarnatione cap. 3.* Damaſcenus *lib. 1. Fidei cap. 12.* Hilarius *lib. 8. de Trinitate.* Et D. Thom. *quodlib. 6. art. 1. & quæſt. 8. de Potentia art. 2. & in præſenti art. 2.*

Reſpondent Scotiſtæ, ad compoſitionem neceſſario requiri vnionem extremorum reali diſtinctione gaudentium; eo quod extrema compoſitionis debent inter ſe comparari per modum actus, & potentiæ; eo autem ipſo, quod Diuina eſſentia à Paternitate non diſtinguatur realiter, ſed ſolum formaliter, eſt omnino infinita; & conſequenter comparari nequit tanquam potentia ad relationem; ac proinde ex illa, & Paternitate diſtinctis ſolum formaliter, reſultare nequit compoſitio formalis. *Reſpond. Scotiſtæ.*

Cæterum contra hanc ſolutionem obſtat in primis eſſe omnino voluntariam; diffinitio namque compoſitionis eſt *vnio diſtinctorum:* ergo compoſitio entitatiua patet extrema diſtincta entitatiuè, compoſitio autem formalis ſolum formalem diſtinctionem extremorum expoſcet: cum argumentemur à diffinitione ad diffinitum cum eodem addito, & oppoſitum omnino voluntariè affirmatur. 29 *Reijcitur 1.*

Secundo: nam comparatio per modum potentiæ, & actus, vel requiritur ex conceptu compoſitionis abſtrahentis à per ſe tali; & per accidens tali, aut ex conceptu compoſitionis talis per ſe? non primum: ens namque per accidens compoſitum eſt ex extremis non comparatis vt actus, & potentia. Nec ſecundum: etenim compoſitio per ſe à compoſitione per accidens in hoc diſcriminatur, quod in hac extrema non per ſe vniuntur in tertio; bene autem in illa: ergo data hac perſeitate vnionis, etiam ſi non comparentur vt actus, & potentia, reſultabit compoſitio per ſe. *Secundo.*

Tertio: nam ex partibus integrantibus reſultat compoſitio integralis, ex ſubſiſtentia Verbi, & humana natura componitur Chriſtus; & tamen nec vna pars integrans vt actus, aut potentia comparatur ad aliam, nec ſubſiſtentia ad humanam naturam comparatur vt potentia, aut actus, ſed ſolum vt terminus: ergo ad rationem compoſitionis comparatio iſta neceſſaria non eſt. *Tertio.*

Quarto: nam eo ipſo, quod diuina eſſentia formaliter diſtinguatur à Paternitate, eſt realiter formaliter ab illa terminabilis, & non eſt infinita formaliter; ſicut enim entitatiua infinitas petit identitatem entitatiuam cum omni entitate, quæ in ſuo conceptu imperfectionem non dicit: ita infinitas formalitatis petit formalem identitatem cum omni formalitate: ergo nihil ei deficit vt comparetur ad Paternitatem, vt potentia formaliter. 30 *Præterea.*

Denique: nam ex Paternitate, & eſſentia, non ſolum vt ſunt vnum, ſed etiam vt diſtinctis formaliter, conſtituitur Pater Diuinus; at non vt vnus per ſimplicitatem: ergo vt vnus per formalem compoſitionem. Probo minorem: ſi diſtinguerentur entitatiuè, Pater conſtitutus ex illis non eſſet vnus per ſimplicitatem, etſi non compararetur tanquam actus, & potentia; cum in tali caſu minori vnitate gauderet, quam ſi vt potentia, & actus inter ſe compararetur: ergo pariter ſi diſtinguuntur ex natura rei, etſi non comparentur tanquam potentia, & actus, Pater conſtitutus ex illis non erit vnus per ſimplicitatem. Patet conſequentia: nam ſi aliqua ratio diſcriminis excogitari poſſet, ea eſſet, quod cum diſtinctione entitatiua comparantur, vt actus, & potentia, ſecus autem cum formali: ergo ſi ſtante entitatiua diſtinctione abſque comparatione per modum potentiæ, & actus; tollitur à Patre ſimplicitas, nulla ſtat ratio diſcriminis. *Denique reijcitur.*

Quinto principaliter ſuadetur concluſio impugnando rationem Scoti, qui ex eo probat Paternitatem ab eſſentia diſtingui formaliter, quia eſſentia communicatur Filio, & non Paternitas; at hæc ratio, vel probat entitatiuam vtriuſque diſtinctionem, vel non conuincit formalem; ergo cum ad primum inefficax ſit, vt Catholicè Scotus fatetur, etiam ad ſecundum ineſficax debet cenſeri. Probo minorem: eſſentia communicatur entitatiuè Filio, & Paternitas entitatiuè de illo negatur, & non ſolum formaliter, aliàs Pater, & Filius ſolum formaliter, & non entitatiuè diſtinguerentur: ergo ſi ex affirmatione, & negatione diſtinctio colligitur, colligi debet nedum formalis, verum etiam entitatiua. Explicatur, hoc amplius: communicari entitatiuè, & entitatiuè eſſe communicabile, poſſunt de eadem entitate affirmari ratione infinitatis in entitate: ergo communicari, & non communicari formaliter, poterunt de eadem formalitate verificari propter infinitatem formalitatis: & conſequenter ex eo quod eſſentia communicetur Filio, & non communicetur illi Paternitas, male infert Scotus inter eſſentiam, & Paternitatem, diſtinctionem formalem. 31 *Quinto ſuadetur.* *Confirm.*

Sexto eandem concluſionem oſtendo contra Scotum ad hominem: nam, vt ipſe fatetur, illa diſtinguuntur formaliter, quorum vnum 32 *Sexto prob.*

Digitized by Google

vnum non eſt alterius diffinitio; nec de illius diffinitione at Paternitas eſt de diffinitione Patris, & ſimiliter diuina natura: ergo natura, & Paternitas identificantur formaliter Patri. Ex quo vlterius infero identificari inter ſe. Probo hanc conſequentiam: conſtitutum ex pluribus entitatiuè diſtinctis nullum ex conſtituentibus poteſt identificari entitatiuè, vt conſtat in toto compoſito ex partibus, quod ab illarum quaslibet differt entitatiuè per aliam: ergo pariter conſtitutum ex pluribus diſtinctis formaliter nullum ex conſtituentibus poteſt identificari formaliter. Patet hæc conſequentia: nam ideò totum ex entitatiuè diſtinctis compoſitum ab illorum quolibet differt entitatiuè, quia claudit aliam parte entitatiuè diſtinctam à comparte; at conſtitutum ex pluribus diſtinctis formaliter dicit vnum ex conſtituentibus formaliter diſtinctum ab alio; ergo per illud, & ratione illius, debet à quolibet ſeorſim diſtingui formaliter; & conſequenter eo ipſo, quod diuina eſſantia identificetur Patti formaliter, non poteſt à Paternitate reali formali diſtinctione gaudere.

33 *Denique.* Denique probatur concluſio, & hucuſque dicta explicantur: Pater vt conſtitutus ex eſſentia, & Paternitate, eſt ſummè vnus, vt conſtat ex Concilio Lateranenſi: ergo irreſolubilis in duas formalitates realiter formaliter diſtinctas. Patet conſequentia: nam diſtinctio opponitur vnitati: Ergo ſummæ vnitati reali opponitur omnis realis diſtinctio. Patet conſequentia primo: nam vnitas excludit diſtinctionem: ergo ſumma vnitas realis excludit omnem diſtinctionem realem. Secundo: quia namque ſimplicitas excludit compoſitionem, ſummæ ſimplicitati reali opponitur omnis realis compoſitio: ergo ſi vnitas excludit diſtinctionem, ſummæ vnitati reali opponitur omnis realis diſtinctio.

34 *Reſpond. Scotiſtæ.* Reſpondent Scotiſtæ, Patrem vt ſic conſtitutum eſſe ſummè vnum realiter: quia formalitates, ex quibus conſtituitur, non diſtinguuntur realiter entitatiuè, nec obſtat diſtinctio realis formalis, quæ inter illas inuenitur: quia hæc diſtinctio eſt neceſſaria, & indiſtinctio realis formalis inter illa formalitates eſt impoſſibilis, non autem tollitur ſumma vnitas realis propter diſtinctionem, quæ neceſſaria eſt, nec propter carentiam identitatis implicantis.

Sed contra arg. Contra quod ſic arguitur: ſequitur ex hac doctrina, quod, qui aſſereret Patrem eſſe compoſitum compoſitione reali formali, non damnaretur à Concilio Lateranenſi aſſerente Patrem eſſe ſummè ſimplicem; conſequens eſt falſum, aliàs poſſet ſalua fide defendi compoſitio realis formalis inter diuinas formalitates, quod nullus Scotiſta aſſeruit: ergo hæc doctrina non eſt ſuſtinenda. Probo ſequelam: ſaluatur ſumma vnitas in Deo realis, non obſtante diſtinctione reali formali, quia hæc diſtinctio eſt neceſſaria, & diſtinctio realis formalis eſt impoſſibilis; ſed affirmans in Deo realem formalem compoſitionem, aſſerere eſſe neceſſariam, & incompoſitionem formalem eſſe impoſſibilem: ergo cum reali formali compoſitione ſaluaret ſimplicitatem ſummam; & conſequenter non ſe opponeret Concilio aſſerenti Deum eſſe ſummè ſimplicem. Patet conſequentia: nam ſicut ſummæ vnitati non opponitur diſtinctio realis neceſſaria, nec carentia identitatis impoſſibilis, ita ſummæ ſimplicitati non poteſt opponi neceſſaria compoſitio, nec incompoſitio impoſſibilis: ergo ſicut Scotus docens diſtinctionem illam eſſe neceſſariam, & impoſſibilem identitatem realem formalem, ſaluat veritatem Concilij ſtatuentis ſummam vnitatem, ita qui doceret compoſitionem realem formalem ex formalitatibus diſtinctis eſſe neceſſariam, & incompoſitionem realem formalem in conſtituto ex illis eſſe impoſſibilem, ſaluaret veritatem Concilij aſſerentis Deum eſſe ſummè ſimplicem. Et ratio omnium eſt: nam bonitas in aliquo genere non petit, niſi quod obtineat quod in illo genere non eſt implicatorium.

35 *Aliud effugiū excluditur.* Quod ſi propter hoc aſſeratur, docentem realem formalem compoſitionem ſaluare veritatem Concilij aſſerentis Deum eſſe ſummè ſimplicem. In contrarium obſtat primo, hoc à Scoto, & eius diſcipulis vno ore negari: nam Scotus totus eſt ſemper in defendenda formali diſtinctione, quin ex illa formalis compoſitio inferatur, cenſens præiudicare ſummæ ſimplicitati. Deinde; nam ex hac ſolutione inferretur, non eſſe hæreticum, qui in Deo ſtatueret realem entitatiuam compoſitionem ex Concilio aſſerente Deum eſſe ſummè ſimplicem, ſi pertinaciter defenderet compoſitionem realem entitatiuam ex eſſentia, & relationibus, eſſe neceſſariam, & identitatem eſſe impoſſibilem; nam licet aliunde poſſet conuinci, non tamen ex illa diffinitione, qua docetur Patrem eſſe ſimplicem. Denique: nam id, quo datur aliquid ſimplicius, ſummè ſimplex non eſt, ſed natura diuina, v. g. ſub conceptu naturæ foret ſimplicior Patre, vt conſtituto ex eſſentia, & Paternitate; quandoquidem foret minus compoſita; & conſequenter ſimplicior: ergo Pater vt ſic conſtitutus ſummè ſimplex non foret, ſi eſſet compoſitus compoſitione reali formali ex eſſentia, & relatione.

§. V.

Argumentis Scoti occurritur.

36 *Primo arg.* Contra iſtam concluſionem obijciunt Scotiſtæ, primo Auguſtinum *lib. 7. de Trinitate capit. 4. ad finem*, vbi ait: *Patrem non eo Deum, quo Patrem, ſed aliud eſſe Deum, aliud Patrem eſſe, vel Dominum eſſe*; at, vt hoc verificetur, neceſſaria eſt maior diſtinctio, quam virtualis, aut rationis ratiocinatæ: ergo iuxta Auguſtinum Paternitas à Deitate differt, non ſola diſtinctione rationis, aut virtuali, ſed etiam formali ante operationem intellectus. Minor probatur: nam *in eodem capite*, & *præcedentibus*, docet Auguſtinus, Deum eo eſſe Deum, quo ſapientem; & tamen ſapientia virtualiter à diuina eſſentia diſtinguitur: ergo vt verum ſit Deum non eſſe Deum, quo Patrem, neceſſaria eſt inter Paternitatem, & deitatem maior diſtinctio, quam virtualis; cumque realis entitatiua eſſe nequeat, debet eſſe realis formalis.

37 *Reſpond.* Reſpondeo, Auguſtinum non loqui de eſſe conſtitutiuo deitatis in eſſe naturæ, prout ab attributis diſtinguitur, ſed de eſſe abſoluto, & communi tribus perſonis, ſiue attributali, ſiue per modum naturæ, & vt ſic loquendo, ſubſiſtit diſcrimen inter ſapientiam, & Paternitatem, quantum ad eſſe Deum: ſapientia namque, etſi diſtinguatur virtualiter à diuina natura per modum naturæ, pertinet tamen ad eſſe abſolutum deitatis vt tribus perſonis communis, vt metaphyſicum eius conſtitutiuum, non in eſſe naturæ, ſed in aliquo eſſe abſoluto, & communi: Paternitas autem, & ſi formaliter ab eſſe abſoluto non diſtinguatur, non tamen ad conſtitutiuum deitatis in aliquo eſſe abſoluto, & communi pertinere poteſt. Vnde in forma, conceſſa maiori, nego minorem, ad probationem explico maiorem: Deus eo eſt Deus, quo ſapiens ſecundum aliquid eſſe abſolutum deitatis, concedo: ſecundum conceptum Deitatis ſub conceptu naturæ, nego maiorem, & diſtinguo minorem: à Diuina eſſentia ſub conceptu naturæ, concedo: ſub aliquo conceptu abſoluto, nego minorem, & conſequentiam. Et quidem hoc argumentum Scotiſtis fauere non poteſt, cum non ſolum diſtinguant ſua diſtinctione formali relationes ab eſſentia, ſed etiam inter eſſentiam, & attributa, eandem diſtinctionem realem formalem conſtituant.

38 *Secundo arg.* Obijciunt ſecundo: ea differunt diſtinctione reali formali, quæ diſtinguuntur diffinitione, at eſſentia, & relationes diſtinguuntur diffinitione: ergo diſtinctione ex natura rei, & formali. Probant minorem primo: nam eſſentia diffinitur ad ſe, relationes autem diffiniuntur in ordine ad aliud: ergo diffinitio eſſentiæ diſtincta eſt à diffinitione relationum. Secundo: relatio, & eſſentia abſoluta vt præſcindunt à creato, & increato differunt diffinitione; & conſequenter diſtinctione formali; at ea, quæ eſſentialia ſunt rationi communi Deo, & creaturis, in Deo etiam reperiuntur formaliter: ergo eſſentia abſoluta, & relatio differunt in Deo diffinitione, & ratione formali. Tertio: relatio, nec eſt diffinitio eſſentiæ, ſeu naturæ diuinæ, neque eſt de illius diffinitione, & ſimiliter natura Diuina, nec eſt diffinitio relationis, nec de illius diffinitione: ergo gaudent diffinitionibus ex æquo diſtinctis; & conſequenter diſtinguuntur diffinitione.

39 *Reſpond.* Reſpondeo, dupliciter diffiniri poſſe eſſentiam, & relationes Diuinas, primo à comprehenſore attingente illa, quatenus ſunt in ſe. Secundo à nobis viatoribus, prout ſignificantur his nominibus *eſſentia*, *& relatio* per diſtincta nomina, & diſtinctis conceptibus, ſi priori modo diffiniantur, eadem eſt diffinitio relationis, & eſſentiæ, ſicut & illarum entitas eadem eſt, & eadem formalitas: ſi autem diffiniantur poſteriori modo qualiter ſolum in hac vita à nobis diffiniri poſſunt, diſtinctis diffinitionibus diffinientur; ſed ex hoc ſolum colligitur inter illa diſtinctio rationis, qualiter ſolum illorum diffinitiones diſtinguuntur. Vnde in forma ad argumentum factum reſponden, diſtinguendo maiorem: quæ diſtinguuntur diffinitione data de illis, quatenus ſunt in re, concedo maiorem, quæ diſtinguuntur diffinitione data de illis non prout in re ſunt, ſed quatenus per diſtinctos conceptus concipiuntur ab intellectu imperfectè cognoſcente, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Ad primam probationem minoris, quatenus contra iſtam diſtinctionem poteſt obſtare, dicatur, quod ſi eſſentia, & relatio diffiniantur, quatenus ſunt in re, vtraque debet diffiniri, & ad aliud, & ad ſe; cum namque eſſentia Diuina in re ipſa, & abſoluta, & relatiua ſit, & relatio ſimiliter relatiua, & abſoluta, ſi prout ſic diffiniantur, & ad ſe, & ad aliud debent diffiniri.

40 *Secunda probatio diluitur.* Ad ſecundam probationem dicatur relationem, & eſſentiam abſolutam in illa abſtractione, nec petere diſtinctas diffinitiones datas de illis prout à parte rei, nec illas excludere, ſed ab vtroque præſcindere, & in creatis illas habere, in diuinis autem non, ſed vnam, & eandem diffinitionem, licet ſemper gaudeant diffinitionibus diſtinctis datis de illis, non prout in re, ſed quatenus à nobis imperfectè nominantur, & connotatiuè cognoſcuntur per diuerſos conceptus. Ad tertiam diſtinguo antecedens, illud quæ con-

Digitized by Google

concedo de relatione, & eſſentia, quatenus his nominibus à nobis ſignificantur, & diſtinctis conceptibus cognoſcuntur, nego autem loquendo de illis prout ſunt à parte rei: prout ſic namque idem ſunt; & conſequenter diffinita eſſentia diffinitur relatio, & diffinita quauis relatione, diffinitur eſſentia. Ex quo ſolum ſequitur diſtingui ratione, non autem quod diſtinguantur aliqua diſtinctione reali ante intellectus operationem.

41 *Obijcies.* Sed dices, omnis diffinitio vt ſit bona debet eſſe de re prout eſt, non prout à nobis falſo apprehenditur; cum eo ipſo, quod ita non contingat, non exprimat rei eſſentiam, ſed falſam noſtram apprehenſionem; at Paternitas v. g. diffinitur à nobis viatoribus diffinitione non defectuoſa, quin in eius diffinitione explicetur eſſentia, & è contra eſſentia diuina, quin in eius diffinitione explicetur Paternitas: ergo diffiniuntur prout ſunt in re ipſa diffinitionibus ex æquo diſtinctis, & conſequenter differunt diffinitione data de illis quatenus ſunt in re; ex quo vlterius ſequitur diſtingui formaliter, & ex natura rei.

42 *Reſp.* Reſpondeo, diffinitionem aliquam dupliciter poſſe eſſe defectuoſam, primo per exceſſum, attribuendo rei aliquid, quod non habet. Secundo per defectum non attribuendo rei totum, quod habet. Primum diffinitionem vitiat, ſecundum non ita, etſi reddat illam finitionem vitiat, ſecundum non ita, etſi reddat illam non ita perfectam, & rei non adæquatam, & hoc ſecundo defectu laborat omnis diffinitio à viatoribus data de Deo, ſicuti, & omne nomen à viatoribus impoſitum illi. Vnde in forma diſtinguo maiorem: de re prout eſt per excluſionem prædicati contrarij, concedo maiorem: per expreſſionem omnis prædicati ei pront in ſe conuenientis, ſubdiſtinguo maiorem: ſi diffinitio ſit adæquata, concedo maiorem: ſi inadæquata, nego maiorem, & diſtinguo minorem: diffinitur à nobis diffinitione non defectuoſa contrariè; concedo minorem: non defectuoſa defectu adæquationis, nego minorem, & nego conſequentiam. Et quidem hoc argumentum ſoluendum eſt à Scotiſtis loquendo de diffinitione, non formalitatis eſſentiæ, ſed entitatis; cumque eſſentiæ entitas entitatiuè ſit relationes diuinæ, ſi diffinienda ſit quoad totam entitatem, entitatiuè in illius diffinitione debent ingredi relationes.

43 *Arg. 3.* Tertio ſic obijciunt: Pater intelligens ſe, aut intelligit eſſentiam, & Paternitatem, vt diuerſa obiecta formalia, aut vt idem obiectum, ſub alio, & alio modo concipiendi noſtro? Si primum, diſtinguuntur realiter formaliter; cum Patris intellectio terminetur ad illa quatenus ſunt in ſe, & conſequenter omnis diſtinctio illis competens pront in Paterno intellectu à parte rei neceſſario conueniat. Si ſecundum; ergo non eſt maior differentia, quam inter Deum, & Deitatem, quod eſt abſurdum. Patet hæc conſequentia; Pater namque concipit Deum, & Deitatem vt idem obiectum in re, diſtinctum tamen ſub alio, & alio modo concipiendi noſtro: ergo ſi non aliter concipit eſſentiam, & Paternitatem, non plus diſtinguuntur, quam Deus, & Deitas.

44 *Reſp.* Reſpondeo eligendo ſecundam partem antecedentis, & negando conſequentiam illatam, ad eius probationem conceſſo antecedenti, nego conſequentiam. Primo: nam ſi Deus, & Deitas diſtinguuntur ſolum ratione ratiocinante, diſcrimen eſt manifeſtum; cum relatio, & eſſentia differant diſtinctione rationis ratiocinatæ cum fundamento non ſolum in modo imperfecto concipiendi noſtro, ſed etiam in diuina entitate, quatenus exercet munera abſolutæ, & relatiuæ entitatis. Secundo: nam etſi Deus, & Deitas diſtinguantur ratione ratiocinata cum intra lineam huius diſtinctionis detur latitudo pœnes magis, & minus, non licet colligere eſſentiam, & relationes non diſtingui magis inter ſe, quam diſtinguantur Deus, & Deitas; nam magis diſtinguuntur relationes ab eſſentia, quam ab illa differunt attributa; & tamen vtraque diſtinctio eſt rationis cum fundamento in re, & neutra realis, ſeu formalis.

45 *Deniq; arg.* Denique arguitur: eſſentia diuina negatur de Paternitate v. g. ſecundum quod conſtituta per aliquod eſſe reale ante operationem intellectus: ergo diſtinguitur ab illa ſaltim realiter formaliter ante omnem negotiationem intellectus. Conſequentia eſt euidens; nam eo modo vnum ab alio diſtinguitur, quo poteſt negari de illo, ſicut è contra eo modo, quo cum illo identificatur, poteſt de illo affirmari: ergo ſi eſſentia, vt conſtituta per aliquod eſſe reale, negatur de relatione ante omnem operationem intellectus, per illud eſſe reale ante omnem intellectus actum diſtinguetur ab illa, & conſequenter aliquomodo realiter. Antecedens autem probatur: diuina eſſentia conſtituitur in aliquo eſſe reali per aptitudinem, vt identificetur cum tribus perſonis, ſiue vt actu illis communicetur; ſed vt ſic conſtituta negatur de Paternitate v. g. ante omnem operationem intellectus: ergo negatur de illa eſſentia vt conſtituta per aliquod eſſe reale ante intellectus operationem. Minor, in qua eſt difficultas, probatur: de quocumque negatur conſtitutiuum, negatur etiam conſtitutum per ipſum; ſed de Paternitate v. g. negatur aptitudo vt identificetur cum tribus perſonis ante omnem intellectus operationem; tum, quia de illa negatur actualis identitas cum tribus perſonis; & conſequenter etiam aptitudo: tum etiam; nam diſtinguitur realiter ab alijs perſonis, & conſequenter ei repugnat aptitudo vt identificetur cum illis: ergo etiam negatur, de Paternitate eſſentia pront conſtituta per talem aptitudinem in aliquo eſſe reali ante omnem operationem intellectus.

Ad hoc argumentum reducitur tota efficacia rationis ex veritate duarum contradictoriarum deſumpta, qua vtuntur Gilbertus vt probet entitatiuam realem diſtinctionem relationum ab eſſentia, Durandus vt probet inter illa diſtinctionem realem modalem, & Scotus vt conuincat ſuam mediam diſtinctionem, videlicet formalem, & ex natura rei, inter eſſentiam, & relationes. Et quidem, vt *ſuperius* arguebam, conuincit primum, vel nihil: vnde cum Durandus, & Scotus, catholicè fateantur ſuum argumentum ad primum conuincendum ineptum, neceſſe eſt vt illius inefficaciam ad ſuas ſententias ſuadendas pariter recognoſcant. Ante cuius ſolutionem aduerto, Nos poſſe loqui de eſſentia, & Paternitate dupliciter, primo quatenus ſignificantur à nobis viatoribus, & diuerſis conceptibus concipiuntur. Secundo, de illis quatenus ſunt in re, & obijciuntur menti beatorum illa prout in ſe ſunt intuentium. Primo modo poteſt aliquid affirmari de eſſentia, & negari de relatione, & è contra, quia ad hoc ſufficit diſtinctio rationis; qua gaudent prout nobis in hac vita obijciuntur: vt enim aliquid affirmetur de vno, & negetur de alio, quatenus per rationem diſtinctis, ſufficit diſtinctio rationis, vt docet Diuus Thomas *quæſtione octaua de potentia articulo ſecundo ad ſeptimum* his verbis: *Sicut dicit Phyloſophus tertio phyſicorum, non opus eſt, quod omnia eadem prædicentur quomodolibet de eiſdem, ſed ſolum de eiſdem ſecundum rationem; eſſentia autem diuinam, & Paternitas, etſi ſint idem re, non ſunt idem ratione, & ideò non oportet, quod quidquid prædicatur de vno, prædicetur de alio.* Quam doctrinam repetit *in hac quæſt. art. 3.* 46 *Reſp. arg. & inſtatur.*

Si autem ſecundo modo ſumantur eſſentia, & relatio, quidquid affirmatur de eſſentia, affirmatur de relatione, & nihil, quod de relatione affirmatur, negatur de eſſentia; quia tamen ſemper quod de illis loquuntur viatores, vtuntur his omnibus *eſſentia*, & *Paternitas*, quibus ſignificantur vt ratione diſtincta: conſequens fit, quod abſolutè loquendo affirmentur aliqua de eſſentia, quæ de Paternitate negantur, & è contra, & ex hoc naſcitur contrariorum Halucinatio.

Hoc ita ſuppoſito ad argumentum factum reſpondetur in forma negando antecedens, ad illius probationem nego etiam minorem, quam non conuincunt duæ probationes. Prima enim aſſumit falſum, ſcilicet Paternitatem, quatenus eſt à parte rei, non identificari cum alijs relationibus. Secunda non concludit intentum, ſtat enim, quod eadem forma infinita, quatenus eſt in re, identificetur realiter cum alia, & realiter diſtinguatur ab illa; vnde ex hoc, quod Paternitas, quatenus eſt in re, diſtinguatur realiter à Filiatione, non rectè colligitur non identificari cum illa realiter: nam ſicut Authores oppoſiti id tenentur de identitate entitatiua affirmare, ſcilicet Paternitatem ſecundum aliquid, cum quo entitatiuè identificatur, identificari cum Filiatione, & realiter ab illa diſtingui; id ipſum Nos aſſerimus de identitate vtriuſque reali formali. 47 *Reſp. in forma.*

Sed oppones contra iſtam ſolutionem primo, identitas realis vnius cum alio dicit negationem realis diſtinctionis ab illo; at Paternitas realiter à Filiatione diſtinguitur: ergo non identificatur cum illa realiter. Secundo, bene valet: *Paternitas prout in re eſt incommunicabilis realiter Filio; & Paternitas prout in re, eſt: ergo non eſt communicabilis Filio*; cum argumentemur ab affirmatiua ad negatiuam variato prædicato pœnes finitum, & infinitum, & poſita conſtantia, quam eſſe bonam conſequentia, eſt communis Dialecticorum regula ex Phyloſopho accepta; at maior, & minor ſunt veræ, & de Fide: ergo conſequens negari non poteſt; & conſequenter hæc propoſitio eſt vera: *Paternitas, prout in re non eſt apta vt identificetur cum Filio; ſeu illi communicetur.* 48 *Sed replicabis primo. Secundo.*

Tertio: nam minus opponuntur termini contradictorij, quam extrema relatiuè oppoſita; cum oppoſitio contradictoria ſit maxima omnium; at ſi de natura ſub conceptu eſſentiæ verificaretur, quod eſt extremum relatiuè Paternitati oppoſitum, non poſſet prout ſic cum Paternitate identificari: ergo cum verè affirmetur de illa, quod ſit communicabilis, & de Paternitate, quod ſit incommunicabilis, qui ſunt termini contradictorij non poteſt omnino realiter identificari cum illa. *Tertio.*

Quarto: nam ex hac ſolutione ſequitur verè affirmari de eſſentia quod ſit ratio diſtinguendi Patrem à Filio, quod ab illo realiter diſtinguatur, ac denique quod relatiuè cum Filio opponatur; cum hæc omnia de Paternitate verè affirmentur; conſequens videtur abſurdum: ergo ſolutio, ex qua ſequitur, eſt falſa.

Denique obijcies: communicari eſſentiam intelligibiliter intuitiuè inellectui beati, & non communicari Paternitatem eidem intellectui intuitiuè, argueret inter illa realem diſtinctionem ad minus formalem, vt conſtat ex doctrina communi Thomiſtarum *ſupra quæſt. 12. art. 11.* vbi ex identitate relationum cum eſſentia colli- 49 *Quarto.*

Digitized by Google

colligunt non poſſe vnum ſine alia intuitiuè videri: ergo eſſentiam communicari Filio, & Paternitatem ſub aliqua ratione non communicari, arguere etiam debet diſtinctionem inter illam, ad minus realem formalem. Patet iſta conſequentia: quia non minus terminatur ad illa, prout ſunt in ſe, realis communicatio phyſica, quam communicatio obiectiua, & intentionalis.

50 *Ad 1. replicam.* Reſpondeo ad primam ex his obiectionibus veram eſſe minorem in formis limitatis; ſecus autem in forma infinita: nam ſicut hæc ob ſui infinitatem, ſimul eſt relatiua, & abſoluta, abſque diſtinctione reali entitatiua in Scoti ſententia; ita in noſtra abſque diſtinctione reali formali, & eandem ob cauſam, ſimul habet identificari realiter, & realiter entitatiuè diſtingui.

Ad 2. Ad ſecundam nego maiorem; nec dialecticorum regula tenet, quando arguitur *à non diſtributo ad diſtributum*, qualiter in præſenti virtualiter contingit: nam licet Paternitas ſit entitas ſingularis formaliter, æquiualenter tamen eſt vniuerſalis, quatenus prout in re æquiualet pluribus entitatibus; vnde argumentatio poſita facit hunc ſenſum, *Res, quæ eſt Paternitas, ſub aliqua ratione non communicatur: ergo ſub nulla communicatur*. In qua conſequentia antecedens eſt verum, & conſequens falſum; cum eſſentia, quæ eſt res, quæ eſt Paternitas, Filio communicetur. Recolite Sotum in Summulis ad illam conſequentiam *in ſequana ſunt non piſces: ergo in ſequana non ſunt piſces*.

Ad 3. Ad tertiam nego maiorem, quantum ad conuenientiam in eadem formalitate, licet namque oppoſitio contradictoria, omnium maxima ſit quantum ad veritatem, & falſitatem propoſitionis, incomparibilitas tamen in eadem forma non eſt tanta inter terminos contradictorios, atque inter terminos relatiuè oppoſitos, quod etiam Scotiſtæ fateri tenentur, cum duos terminos contradictorios verificent de eadem entitate; & tamen ſi eſſentia relatiuè ſe haberet ad Paternitatem ſecundum conceptum eſſentiæ, fateri tenentur quod à filiatione deberet entitatiuè diſtingui, id ipſum nos dicimus de conuenientia in eadem formalitate.

51 *Ad 4.* Ad quartam concedo omnes partes ſequelæ, loquendo de eſſentia prout eſt à parte rei: ſecus autem de illa ſecundum quod ſignificatur hoc nomine *eſſentia* prout à Paternitate, & relationibus virtualiter, & ratione diſtincta. Primum enim nihil eſt aliud, quam quod aliqua formalitas à parte rei identificata cum formalitate eſſentiæ ſit ratio diſtinguendi, relatiuè ſe habendi, & oppoſitionis relatiuæ.

Ad vlt. Ad vltimam conceſſo antecedenti, nego conſequentiam ob duplicem rationem diſcriminis, prima eſt: nam communicari, & non communicari ſolum poteſt prouenire ex oppoſitione, aut ex diſtinctione, quod autem non communicetur Paternitas intellectui beati communicata eſſentia, ex oppoſitione prouenire non poteſt; cum quoad hoc non opponantur eſſentia, & Paternitas; benè vero prouenire poteſt ex oppoſitione, quod communicata realiter eſſentia Filio, non communicetur Paternitas, & idcircò ex primo ſequitur realis diſtinctio; ſecus vero ex ſecundo. Secunda eſt: nam eſſentia, & Paternitas terminant intuitionem ſub ratione eadem, & virtualiter, & formaliter, nempè ſub ratione diuinæ naturæ: vnde quod vna videatur, & altera non, cum exiſtent ſub eadem ratione etiam virtualiter, ſolum prouenire poſſet ex identitatis negatione; Paternitas autem non continetur ſub ratione formali communicabilitatis realis ad intra: vnde ſine diſtinctione aliqua actuali poteſt communicari eſſentia, Paternitate non communicata.

52 *Diſtinctio iſta rationis non fit à Diuino intellectu.* Diſputari poterat pro complemento diſputationis, an diſtinctionem iſtam rationis inter relationes, & eſſentiam, efficiat intellectus Diuinus? de quo egimus *tom. 2. tract. 5.* vbi fabricationem omnis entitatis rationis Diuino intellectui repugnare monſtrauimus; eo quod ens rationis habent eſſe fictum ab intellectu rem aliter, ac eſt, concipiente, v. g. relatum, quod reuera relatum non eſt, diſtinctum, quod in re eſt indiſtinctum, Deo autem omnia vt ſunt concipienti huiuſmodi confictio repugnat; & conſequenter diſtinctionem iſtam rationis inter relationes, & eſſentiam conficere nequit. Qua etiam ratione hoc ipſum de beatis per beatificam viſionem conuincitur, cum per illam Deum, vt eſt in ſe intuitiuè cognoſcant. Deinde: nam huiuſmodi diſtinctio rationis reſultat ex diſtinctis, & partitis conceptibus, beatus autem vno indiuiſibili actu Deum vt eſt in ſe intuetur; ac proinde ex tali actu reſultare nequit præfata diſtinctio. Quod docuit D. Tho. *in 1. diſt. 2. quæſt. 1. art. 3.* & *ſupra quæſt. 13. art. 4.* per cognitiones autem, quas beati habent extra Verbum, huiuſmodi diſtinctionem efficere poſſunt, quod oppoſita ratione probatur: quia ſcilicet non vna, ſed multiplex eſſe poteſt huiuſmodi cognitio. Quod etiam docuit D. Thom. *in 1. vbi proximè*. Et

M. Sent. hæc de iſta diſputatione applicanda litteræ Magiſtri *in 1. diſtinct. 2. & 8. & 33.*

DISPVTATIO SEPTVAGESIMASEXTA.

An Diuina Eſſentia ſit de quidditate, & conceptu Relationum?

§. I.

Relatis ſententijs ſtatuitur prima concluſio.

Nu. 1. *Punctus difficultatis aperitur.* EX dictis *diſputatione præcedenti* manifeſtum eſt, quo ſi relationes, prout in ſe ſunt, accipiantur, hoc eſt quantum ad entitatem, quam habent à parte rei, eſſentialiter claudunt diuinam eſſentiam, ſeu potius habent ipſiſſimam eſſentiam diuinam; cum namque entitas relationum ſit eadem, nedum entitatiuè ſed etiam formaliter, cum eſſentia, ſeu natura Diuina, vt ibi manifeſtè probauimus: conſequens ſit, quod ſi relationes pro entitate, quam à parte rei habent, ſumantur, eſſentialiter ſint ipſa diuinitas, & diuinitas eodem modo ſumpta ſit eſſentialiter relationes; quia tamen hæc diuina entitas ſumpta adæquatè multiplici gaudet virtualitate per intellectum noſtrum diſtincta formaliter, examinata reali identitate relationum, & eſſentiæ, reſtat examinandum, an entitas iſta diuina ſecundum virtualitatem eſſentiæ ſit de quidditate ſui ſecundum virtualitatem relatiuam ſit de eſſentia, & quidditate ſui ſecundum quod exercet munus eſſentiæ? hoc ſecundum *in diſputatione ſequenti*, primum *in hac diſputatione* in examen vocamus.

2 Prima ſentẽtia. *Molina. Vazq. Beccan. Turria. Alarcon.* In qua prima ſententia negans eſt, quam præter Durandum, & Scotum *in diſputatione ſequenti* pro prima, & ſecunda ſententia relatos, tenent Molina *diſp. 6. concl. 4.* Vazquez *diſp. 21. cap. 2.* Beccanus *tract. de Trinitate c. 2. q. 5.* Turrianus *diſp. 5. dub. 1.* Alarcon *tract. 5. diſp. 2. cap. 13.* nec diſplicet quibuſdam ex noſtris Thomiſtis.

Secunda ſentẽtia. *Bañez. Caiet. Zumel. Nazar. P. Salm. S. Thom. Serra. Suarez. Arrub. Granad.* Secunda affirmans eſt, quam frequenter tenent noſtri Thomiſtæ. Bañez *in hac quæſtione dub. 3. ad ſextum* pro ſe referens Caietanum. Zumel *diſp. 3. concl. 1.* Nazarius *controu. 1. concluſione 7.* Canarienſis *diſput. 3.* PP. Salmanticenſes *tract. 5. diſput. 5. dub 6.* S. Thoma *diſp 13. art. 2.* Marcus de la Serra *dub. 2. concl. 1.* Tenent etiam ex alienis Suarez *lib. 4. de Trinitate cap. 7. & 8.* Arrubal *diſp. 101. cap. 1.* Granadus *tract. 3. diſp. 4. sect. 2. & alij recentiores.* *Diuerſimodè defenditur.* Non tamen ab omnibus vno modo defenditur; quidam enim diſtinguunt de aſſentia diuina per modum entitatis tranſcendentis, & per modum naturæ: priori modo aſſerunt eſſe de quidditate relationum; ſecus autem in poſteriori acceptione. Alij huius diſtinctionis non faciunt mentionem. Alij deniqua expreſſe affirmant ſub vtraque ratione eſſe de quidditate, & eſſentia relationum, etiam vt virtualiter à natura diſtinguntur.

3 *Prima concluſio. Secunda pars concluſionis ex prima colligitur.* Sit prima concluſio: *Ratio entis diuini eſt de relationum, prout virtualiter diſtinguuntur à natura Diuina; & conſequenter eſt de conceptu, quem viatores formamus de illis.* Secunda pars concluſionis ex prima euidenter colligitur: etenim in conceptu, quem formamus de relatione vt virtualiter à natura diſtincta, importatur ſaltim implicitè, quidquid eſt de eſſentia illius prout ſic; cum virtualis diſtinctio in formali per intellectum noſtrum facta explicetur: ergo ſemel probato rationem entis diuini eſſe de quidditate relationum, quatenus virtualiter differunt ab eſſentia, rectè colligitur eſſe implicitè ſaltim de conceptu, quem viatores formamus de relationibus, quatenus virtualiter à natura Diuina diſtinctis.

4 *Prima pars concluſionis probatur 1. ex D. Thom.* Primam autem concluſionis partem probo ex D. Thoma *infra quæſt. 33. art. 3. ad 1.* vbi ait: *Communia abſolutè dicta eſſe de intellectu propriorum:* vbi cum non diſtinguat de perſonalibus in concreto, & in abſtracto, ſed abſolutè aſſerat, communia eſſe de intellectu propriorum, nec Nos debemus diſtinguere, ſed D. Thom. abſolutè intelligere de perſonalibus in vtraque acceptione. Et *in hac quæſtione art. 2. in corpore*, vbi docet claudi in diuinis relationibus eſſe ſubſtantiale diuinum, ſicut in creatis ratio accidentis. Quod etiam docuerat *quæſt. 8. de potentia art. 2. circa finem corporis*, his verbis: *Et ſi relatio creata non ſignificetur vt inhærens, tamen oportet vt ſit inhærens, & hoc quando relatio eſt res aliqua, & ſicut in rebus creatis oportet, quod ſit accidens, ita oportet quod ſit in Deo ſubſtantia: quia quidquid eſt in Deo eſt eius ſubſtantia*; at ratio accidentis eſſentialis eſt relationi creatæ: ergo & ratio entis ſubſtantialis diuini eſſentialiter conuenit diuinis relationibus. *In eodem* etiam *articulo ſolutione ad 4.* de attributis, & relationibus loquens docet ſignificare eſſentiam Diuinam, licet cum hoc diſcrimine, quod attributa illam ſignificant per modum eſſentiæ: quia ſignificant aliquid vt in Deo exiſtens, relationes autem non illam ſignificant per modum eſſentiæ, quia

non

Digitized by Google

non per modum inexiſtentis, ſed per modum ſe habentis ad aliud; at id, quod ſignificatur per nomen, implicitè ad minus ad rei eſſentiam debet pertinere: ergo Diuina eſſentia eſt de quidditate relationum, etiam prout virtualiter à natura diuina diſtinguuntur. Denique id ipſum clarè videtur docuiſſe D. Thomas *in 1. ad Annibaldum diſt. 33. art. 1. ad 4.* cuius verba referam *concluſione ſequenti*, vbi docet attributa eſſentialia, vt *ſapientia*, *bonitas*, &c. in abſtracto accepta eſſentialiter prædicari de eſſentia, & etiam de relationibus; at de quo eſſentialiter prædicantur proprietates eſſentiæ, & eſſentia ipſa eſſentialiter prædicatur: ergo ratio entis diuini prædicatur eſſentialiter de diuinis relationibus, etiam prout à natura virtualiter diſtinguuntur.

5 *Secundo prob. concluſio.* Secundo principaliter ſuadetur concluſio; Paternitas v.g. prout virtualiter à natura diuina diſtincta, eſt ens eſſentialiter; at non ens creatum: ergo diuinum; & conſequenter ratio entis diuini eſt de quidditate relationis prout virtualiter à natura diuina diſtinctæ. Secunda conſequentia probatione non indiget, ſicut nec præmiſſæ facti diſcurſus. Conſequentia autem prima probatur: nam ens adæquatè diuiditur per creatum, & increatum, ſiue diuinum: ergo ſi Paternitas, vt virtualiter ab eſſentia diſtincta, eſt ens eſſentialiter, & non ens creatum, erit eſſentialiter ens diuinum: cum argumentemur per regulam illam dialecticam *à diuiſo cum negatione vnius membri ad alterius affirmationem*; quæ in adæquata diuiſione nunquam deficere poteſt.

6 *Recentiorum ſolutio.* In huius argumenti ſolutione multa verba Recentiores quidam inſumunt, ſumma tamen ſolutionis conſiſtit in hoc, quod licet in re non detur medium inter eſſe ens à ſe, vel ab alio, creatum, aut increatum, facta tamen aliqua reduplicatione, vel addito ſtatu aliquo, aut modo, medium poteſt aſſignari; ſicut inter eſſe hominem album, & non album in re, medium non datur, tamen reduplicatio fiat de homine vt diſcurſiuo, prout ſic nec eſt albus, nec non albus. Ad rem ergo præſentem inter hoc, quod eſt relationem à parte rei eſſe ens creatum, vel increatum, medium non datur: vnde à parte rei relatio eſt ens increatum, addendo tamen, & reduplicandum relationem, vt virtualiter ab eſſentia diſtinctam, prout ſic nec eſt eſſentialiter ens creatum, nec increatum, ſed relatio.

7 *Reijcitur.* Hæc tamen ſolutio ex non penetrata vi argumenti facti procedit. Et in primis exemplum adductum eſt omnino extra rem: diuiſio enim hominis in album, & non album, non eſt eſſentialis, ſed ſubiecti in accidentia, ſeu accidentalia prædicata: vnde cum accidentia ſubiecto, niſi vt exiſtentia non competant, & aliàs extra rei eſſentiam exiſtant, nec ratione eſſentiæ cum reduplicatione conueniant; conſequens fit, quod addito *ly eſſentialiter*, vel reduplicatis eſſentialibus prædicatis, nec vnum, nec alterum de ſubiecto affirmetur, ſed præſcindat ab vtroque extremo accidentali; in noſtro autem caſu diuiſio eſſentialis eſt, diuiſum cum illa reduplicatione conueniens eſſentialiter; ac proinde aliquod ex membris diuidentibus cum eadem reduplicatione competere debet.

8 *Deinde reijcitur.* Deinde reijcitur: reduplicatio illa virtualis diſtinctionis relationis ab eſſentia non tollit quominus eſſentialiter prædicetur de illa ratio entis vt ſic: ergo nec tollit quominus eſſentialiter prædicetur de illa aliquod ex membris, per quæ adæquatè diuiditur ens. Patet conſequentia; tum quia non eſt ratio cur reduplicatio tollat verificationem alicuius ex membris diuidentibus ens, & non verificationem ipſius entis. Tum etiam: nam ſi verificato ente nullum ex diuidentibus poteſt verificari; non adæquabunt rationem diuiſi; & conſequenter diuiſio illa adæquata non erit.

9 *Tertio.* Tertio; de quocumque affirmatur ens, & negatur ens diuinum, verè affirmatur ratio entis creati non ſolum in re, & abſolutè, ſed quamuis facta reduplicatione: ergo pariter affirmato ente, & negata ratione entis creati, rectè colligitur affirmatio eſſentialis entis diuini, non ſolum in re, ſed etiam ſub quacumque reduplicatione.

Denique reijcitur. Denique, & explicatur hoc amplius; quia de relatione creata verè affirmatur ratio entis vt ſic, & negatur ratio entis diuini, eſſentialiter affirmatur de illa ratio entis creati: ergo cum de diuina relatione, vt virtualiter ab eſſentia diſtincta, eſſentialiter prædicatur ratio entis vt ſic, & negetur ratio entis creati, vere de illa affirmatur ratio entis diuini, etiam quatenus virtualiter à diuina eſſentia diſtinguitur.

10 *Tandem ſuadetur concluſio.* Denique principaliter ſuadetur concluſio; ſi diuinæ relationes non clauderent in ſuo conceptu rationem entis diuini, non includerentur in conceptu illius; & conſequenter iſti conceptus diſtinguerentur cum mutua excluſione; at hoc eſt impoſſibile: ergo, & quod diuinæ relationes non claudant in ſuo conceptu formali rationem entis diuini. Probo minorem: ex conceptibus mutuo ſe excludentibus non poteſt non reſultare compoſitio ſaltim rationis, aut virtualis; at hoc cum omnimoda ſimplicitate diuinarum relationum ſtare non poteſt: ergo impoſſibile eſt quod relationes in conceptu entis diuini non claudantur; & conſequenter quod iſti conceptus diſtinguantur cum mutua excluſionem.

Reſpondebis, quod licet diuina ſimplicitas excludat realem, aut formalem compoſitionem, imo, & compoſitionem metaphyſicam ex genere, & differentia, non tamen excludit compoſitionem virtualem, aut rationis, quæ ex genere, & differentia non fit. 11 *Reſp.*

Sed contra primo: melius namque ſaluatur omnimoda ſimplicitas Dei, ſi compoſitionem etiam rationis ſimpliciter talem remoueamus ab illo; & aliàs illam remouere nullum eſt inconueniens, nec poteſt aliquo argumento falſitatis conuinci; ergo debemus ab illa excludere compoſitionem virtualem rationis, etiam ſi ex genere, & differentia non fit. Secundo: quia non minus imperfectionis eſt compoſitio rationis ex forma, ſiue modo, & ſubiecto, quam ex genere, & differentia; cum in vtraque aliquid potentialitatis admiſceri ſit neceſſarium; non enim minus comparatur vt potentia ſubiectum ad formam, quam genus ad differentiam; at compoſitio admiſſa erit ad minus ex forma, ſiue ex modo, & ſubiecto: ergo non minus relegari debet à Deo; quam compoſitio ex genere, & differentia. *Sed contra 2.* *Secundo.*

Tertio: nam data inter formalitates diuinas mutua conceptuum excluſione, per bonam conſequentiam infertur poſſibilis compoſitio metaphyſica ex genere, & differentia: ergo ſi hæc relegatur à Deo, relegari etiam debet diſtinctio conceptuum cum mutua excluſione obiectiua. Probo antecedens: eo ipſo, quod ſit poſſibilis mutua excluſio conceptuum, poterit dari aliquis conceptus communis omnino à particularibus præciſus; atqui admiſſa communitate iſta cum præciſione ponitur vniuocatio; cum nulla in tali conceptu actualis imponeretur diuerſitas, & vniuocatione iſta admiſſa conceptus ſic communis erit genericus: ergo ex admiſſa mutua excluſione obiectiua conceptuum per bonam conſequentiam infertur poſſibilis compoſitio metaphyſica ex genere, & differentia. Argumenta contra iſtam concluſionem, fortius contra ſequentem militant, & ideò ommittuntur. *Tertio.*

Solum contra illam obijcio; non minus opponitur diſtinctio vnitati, quam compoſitio ſimplicitati; at ſumma vnitas, quam Deus habet in re, non tollit diſtinctionem virtualem, & per rationem: ergo pariter ſumma ſimplicitas Deo in re conueniens non obſtabit compoſitioni virtuali, aut compoſitioni rationis; & conſequenter ab inconuenienti compoſitionis non rectè probatur incluſio entis diuini in relationibus prout virtualiter à natura diſtinctis. Et confirmatur; ideò namque datur in Deo virtualis diſtinctio, quia diuina entitas indiſtincta manens æquiualet pluribus ex quibus in creatis realis compoſitio reſultat: ergo admittenda eſt in illo virtualis compoſitio. Confirmatur, & vrgetur ſecundo: vt enim *diſputatione præcedenti* contra Scotum arguebamus, ſimplicitati ſummæ non minus opponitur diſtinctio, quam compoſitio: ergo ſi ſumma Dei ſimplicitas non excludit virtualem diſtinctionem, & formalem rationis, non excludet etiam compoſitionem virtualem, aut per rationem. 12 *Obijcitur.* *Conf. 1.* *Conf. 2.*

Reſpondeo, omiſſis alijs, iuxta modum diſtinctionis dari etiam compoſitionem in Deo; cum autem duplex ſit rationis ratiocinatæ diſtinctio, alia conceptuum mutuo ſe excludentium, alia pœnes implicitum, & explicitum cum mutua implicita incluſione, ex quibus prima eſt diſtinctio *ſimpliciter* intra limites diſtinctionis rationis, ſecunda autem diſtinctio rationis *ſecundum quid*; ita duplex eſt compoſitio rationis, alia *ſimpliciter* talis, conſiſtens in vnione conceptuum ſe mutuo excludentium; alia *ſecundum quid*, reſultans ex vnione conceptuum ſe mutuo includentium, & ſolum diſtinctorum pœnes implicitum, & explicitum; ſicut ergo negamus Deo primam diſtinctionem, & ſecundam concedimus, ita admittendam cenſeo compoſitionem ſecundam, & primam relegandam. Ex quo ad argumentum, & vtramque confirmationem conſtat ſolutio. 13 *Reſp.*

§. II.

Quid de diuina eſſentia ſub conceptu eſſentiæ, & natura dicendum?

SEcunda concluſio: *Diuina eſſentia, & per modum eſſentiæ, & per modum naturæ eſt de eſſentia relationis prout virtualiter, & ratione noſtra ab illa diſtinctæ*. Prima pars huius concluſionis probari ſolet communiter, eo quod relatio diuina, prout virtualiter à natura diſtincta, eſſentialiter eſt ens diuinum per eſſentiam, & à ſe, vt *præcedenti concluſione* monſtrauimus; at ratio entis per eſſentiam, & à ſe, eſt ipſiſſima eſſentia diuina abſoluta: ergo diuina eſſentia per modum eſſentiæ clauditur eſſentialiter in ratione diuina, quatenus virtualiter à natura diſtincta. Hæc tamen ratio, etſi efficax ſit contra illos, qui in diuinis relationibus ſolum agnoſcunt *Ad* relatiuum explicitum, & non *in* relatiuum ſubſiſtens, aduerſus illos autem, qui præter *Ad* explicitum recognoſcunt in illis proprium *in* relatiuum pœnes ordinem ad ſubiectum, parum habet efficacitatis, niſi amplius vrgeatur. Ad illam namque reſpondere non difficile poterunt, rationem entis à ſe, & per eſſentiam dupliciter ſumi, primo per excluſionem 14 *Secunda concluſio.* *Quorundam argum. reprobatur.*

Digitized by Google

nem cauſæ, ſecundo per excluſionem virtualis principij: hoc ſecundo modo eſt ipſiſſima eſſentia, ſeu natura diuina, prout ſic autem non eſt de conceptu relationum, priori modo eſſe prædicatum commune tranſcendens non ſolum eſſentiam, ſed etiam attributa, & relationes, & de omnibus eſſentialiter prædicari; ex hoc tamen non ſequi diuinam eſſentiam abſolutam eſſentialiter prædicari de illis.

15 *Vtraque pars concluſionis probatur ex D. Th.* Probatur igitur primo vtraque pars concluſionis ex D. Thom. 1. *ad Annibaldum diſt.* 33. *quæſt. vnica art.* 1. *ad* 4. *argumentum*, quod ita procedebat: *De quocunque prędicatur eſſentia, prędicantur eſſentialia attributa; hęc autem non prędicatur de proprietatibus: non enim dicitur, quod Paternitas ſit ſapiens, vel quod creet: ergo proprietas non eſt eſſentia.* Cui argumento ſic reſpondet Sanctus Doctor: *Ad quartum dicendum, quod attributa eſſentialia poſſunt ſignificari in abſtracto, vel in concreto: ſi in abſtracto, ſic eſſentialiter prędicantur, & de eſſentia, & de proprietate in abſtracto acceptis: dicimus enim, quod eſſentia diuina, vel etiam Paternitas, eſt bonitas, vel ſapientia Dei, ſi autem in concreto ſignificentur, ſic non prędicantur de eſſentia, vel proprietate in abſtracto ſignificatis, niſi illa attributa, quę circumeunt omne ens; dicimus enim, quod eſſentia, vel potentia eſt ens, vna, vel bona, non autem quod ſit ſapiens, vel creans, ſed hoc dicitur de Deo, vel de Patre, qui ſignificantur per modum ſuppoſiti, non autem eſſentia, vel Paternitas.*

16 *Verba D. Tho. vrgentur.* Quibus verbis vtramque noſtræ concluſionis partem expreſſiſſe Angelicum Doctorem probo in hunc modum: argumentum procedebat de diuina eſſentia nedum per modum eſſentiæ, ſed etiam per modum naturæ; at de illa prout ſic aſſerit prædicari eſſentialiter, ſi in abſtracto accipiatur, de diuinis relationibus: ergo ſentit manifeſtè eſſentiam ſub vtraque ratione eſſe de conceptu eſſentiali diuinarum relationum, etiam quatenus virtualiter ab eſſentia diſtinguuntur. Maior, in qua eſt difficultas probatur: argumentum procedebat de eſſentia, quatenus attributa radicat; at eſſentia quatenus radicat attributa non eſt eſſentia per modum eſſentiæ tantum, ſed etiam per modum naturæ: ergo argumentum procedebat de diuina eſſentia, nedum per modum eſſentiæ, ſed etiam per modum naturæ. Probo maiorem: etenim maior argumenti erat hæc; *de quocumque prędicatur eſſentia, prędicantur eſſentialia attributa*, propoſitionem conceſſit D. Thomas; at hæc propoſitio ſolum eſt vera de eſſentia, vt eſt attributorum radix: ſolum enim prout ſic infert conuenientiam attributorum: ergo argumentum procedebat de eſſentia, quatenus attributa radicat; & conſequenter procedebat de illa, nedum ſub conceptu eſſentiæ, ſed etiam ſub munere, & conceptu naturæ.

17 *Conf.* 1. Explicatur, & vrgetur amplius; de quo verificantur eſſentialiter attributa in abſtracto, prædicatur etiam eſſentialiter natura diuina ſub conceptu naturæ; at D. Thomas apertè fatetur prædicari attributa in abſtracto eſſentialiter de Paternitate: ergo de illa prædicatur eſſentialiter diuina eſſentia, etiam ſub conceptu naturæ. Minor ex contextu conſtat. Conſequentia euidens eſt, & maiorem oſtendo: etenim attributa diuina, ſiue in concreto, ſiue in abſtracto accepta, radicatur in diuina natura ſub conceptu naturæ. *Conf.* 2. Explicatur, & vrgetur ſecundo: non enim minorem difficultatem reperient contrarij Authores in eo, quod attributum ſapientiæ ſit de eſſentia relationum, quam in conuenientia eſſentiali naturæ ſub conceptu naturæ; at D. Thomas primum concedit: ergo etiam concedit ſecundum.

18 *Prima pars concluſionis ſuadetur.* Deinde prima pars concluſionis ſuadetur: quidquid prædicatur realiter de Paternitate v. g. eſſentialiter prædicatur de illa: at Paternitas eſt realiter eſſentia diuina: ergo & eſſentialiter; & conſequenter eſſentia eſt de eſſentiali Paternitatis conceptu.

Maior oſtenditur 1. Diſcurſus cum minori tenet. Maior autem oſtenditur primo: ad id, quod prædicatur de aliquo realiter, & non eſſentialiter, ſubiectum prædicationis eſt eſſentialiter in potentia, ſicut ad id, quod prædicatur entitatiuè identicè, & non identitate formali, ſubiectum eſt in potentia formaliter; ſed ad nihil, quod de Paternitate realiter prædicatur, eſt Paternitas in potentia eſſentialiter, aliàs illius eſſentia potentialis eſſet: ergo quidquid prædicatur realiter de Paternitate, prædicatur de illa eſſentialiter. *Secundo.* Secundo: quod prædicatur de Paternitate realiter, prædicatur de illa ratione ſummæ actualitatis; at ſumma actualitas petit actu eſſentialiter omnem perfectionem, & actualitatem non admixtam imperfectione, & potentialitate: ergo quod prædicatur de Paternitate realiter, prædicatur de illa eſſentialiter.

Denique. Denique probatur: quidquid enim prædicatur realiter de Paternitate, debet prædicari de illa cum ſumma vnitate poſſibili; at vnitas identitatis eſſentialis maior eſt, quam vnitas ſolius identitatis realis, & aliàs eſt poſſibilis, vt ex argumentorum ſolutione conſtabit: ergo idem quod prius.

19 *Deinde ſuadetur* 1. *pars cõcluſionis.* Tertio ſuadetur: ſi namque relatio non clauderet in ſuo conceptu diuinam eſſentiam, non clauderetur in conceptu illius, vt in confeſſo eſt apud omnes Authores contrarios; at hæc mutua excluſio conceptuum repugnat ſummæ ſimplicitati Dei, vt *ſuperius* arguebam: ergo, & quod relatio non claudat in ſuo conceptu diuinam eſſentiam. Probo minorem: eo ipſo quod eſſentia diuina, nec claudat, nec claudatur in conceptu Paternitatis, erit in potentia ad illam, ab illa determinabilis, & actuabilis: ergo ex illa, & Paternitate reſultabit compoſitio rationis ex potentia, & actu, quæ non minus pugnat cum diuina ſimplicitate, quam compoſitio metaphyſica ex genere, & differentia: vt ergo inconueniens illud vitemus, aſſerendum eſt, diuinam eſſentiam eſſe de conceptu eſſentiali relationum, quatenus ab illa virtualiter, & ratione noſtra diſtinguuntur.

20 *Secunda pars concluſionis probatur.* Denique eandem concluſionem, quoad ſecundam partem, oſtendo: etenim hæc duo argumenta non minori efficacia militant de diuina eſſentia per modum naturæ, quam per modum eſſentiæ; at illis vtuntur noſtri Thomiſtæ, quorum eſt præfata diſtinctio, vt probent Dei eſſentiam per modum eſſentiæ includi eſſentialiter in conceptu relationum: ergo vel illa inefficacia debent cenſeri, vel fateri tenentur ſub vtraque ratione eſſe de eſſentiali conceptu relationum: Maiorem, quoad ſecundum argumentum, ſic probo: non enim ſolum prædicatur diuina eſſentia de Paternitate ſub conceptu eſſentiæ, ſed etiam ſub conceptu naturæ; cum ſub vtraque ratione realiter identificetur cum illa: ergo ſi quidquid realiter prædicatur de Paternitate, eſſentialiter prædicatur de illa, non ſolum ſub conceptu eſſentiæ, ſed etiam ſub conceptu naturæ, prædicatur Deitas eſſentialiter de Paternitate. Quod etiam tertium argumentum pari efficacia militet de eſſentia diuina ſub conceptu naturæ, ac de eadem ſub conceptu eſſentiæ, probo in hunc modum: etenim relatio diuina non ſolum determinat, ſeu modificat Deitatem ſub conceptu eſſentiæ, ſed etiam ſub conceptu naturæ: ergo ſi ex eo, quod determinet Deitatem ſub conceptu eſſentiæ, cum mutua excluſione conceptuum, ſequitur reſultare ex illis compoſitionem virtualem, & per rationem, ex eo etiam, quod determinet Deitatem ſub conceptu naturæ, & detur mutua excluſio conceptuum, infertur ex illis reſultare compoſitionem virtualem, ſeu rationis. Explicatur hoc magis: ex Deitate ſub conceptu eſſentiæ, & Paternitate illam determinante, reſultat compoſitio rationis, ſi diſtinguantur per conceptus mutuo ſe excludentes: ergo pariter ex Deitate ſub conceptu naturæ, & Paternitate illam determinante, reſultabit compoſitio rationis, ſi diſtinguantur cum mutua excluſione conceptuum.

21 *Contrariorum euaſio reijcitur.* Reſpondebis fortè, quod vt ex Deitate ſub conceptu naturæ, & ex Paternitate nulla compoſitio reſultet, ſufficit Deitatem ſub alio conceptu, ſcilicet eſſentiæ tranſcendentis, claudi in Paternitatis conceptu. Sed contra, etſi ratio entis tranſcendentaliter clauſa in ſubſtantia tranſcendat differentias contractiuas ſubſtantiæ; quia tamen ſubſtantia ſub proprio, & expreſſo conceptu non tranſcendit tales differentias, verè cum illis compoſitionem metaphyſicam facit: ergo quod ratio eſſentiæ tranſcendentaliter imbibita in Deitate ſub conceptu naturæ, claudatur eſſentialiter in conceptu Paternitatis, non tollit quo minus ex Deitate ſub conceptu naturæ, & Paternitate illam terminante, reſultet compoſitio rationis, ſi Deitas ſub ratione naturæ non eſt de conceptu eſſentiali Paternitatis.

22 *Dices.* Dices, non ſic comparari rationem entis ad rationem ſubſtantiæ in ſubſtantia, ſicut comparatur ratio eſſentię cum ratione naturæ in Deitate: prima enim comparatio eſt ſuperioris tranſcendentaliter ad ſua inferiora; ſecunda autem non ita, ſed ſunt duo inadæquati conceptus, ſeu duo inadæquata munia Deitatis, quę abſque virtuali diſtinctione adęquata, & eſt eſſentia per comparationem ad exiſtentiam, & natura per comparationem ad operationem, quatenus attributa radicat; ac proinde non mirum, quod incluſio entis in differentijs contractiuis ſubſtantię non impediat, quo minus ſubſtantia cum illis componat, bene tamen incluſio Deitatis per modum eſſentię in conceptu Paternitatis tollet compoſitionem ex natura Paternitate.

Sed contra. Sed contra: eo ipſo quod ratio eſſentię, & ratio naturę comparentur vt duo inadęquati conceptus, non ſtat eſſentiam ſub conceptu eſſentię relationes tranſcendere, & non tranſcendere ſub conceptu naturę: ergo ſolutio iſta non poteſt ſubſiſtere. *Antecedens probatur* 1. Probo antecedens primo: duo enim inadęquati conceptus eiuſdem eſſentię, aut differentię comparantur inter ſe conuertibiliter; at eo ipſo quod ſi comparentur, de quocumque eſſentialiter vnus prędicetur, alter etiam debet prędicari eſſentialiter: ergo ſi ratio eſſentię, & ratio naturę ſic ſe habent in natura diuina, eo ipſo, quod diuinitas ſub conceptu eſſentię ſit de eſſentiali conceptu relationum, ſub conceptu etiam naturę debet eſſentialiter prędicari de illis, & illarum conceptus tranſcendere.

23 *Secundo.* Secundo: ratio eſſentię, & ratio naturę eo ipſo, quod ſic comparentur, intimius, & cum maiori conuertibilitate ſe habent, quam natura, & attributa; at iuxta D. Tho. *in principio huius concluſionis* relatum, de quocumque eſſentialiter prędicatur eſſentia, prędicantur eſſentialia attributa: ergo de quocunque prędicatur eſſentialiter Deitas ſub conceptu eſſentię prędicari etiam eſſentialiter debet Deitas ſub conceptu naturę.

Deni-

Digitized by Google

Denique. Denique contra iſtam ſolutionem arguitur: eſſentia diuina ſub conceptu eſſentiæ conuertibiliter ſe habente ad conceptum naturæ, conſiſtit in ratione entis à ſe per excluſionem cauſæ, & principij virtualis: ergo ſi ſub hoc conceptu includitur in conceptu relationum, etiam includitur in illis ſub conceptu radicis attributorum, id eſt, naturæ. Antecedens conſtat: nam ratio entis à ſe per excluſionem cauſæ eſt communis, & tranſcendens tranſcendentia rationis ad omne prædicatum diuinum; & conſequenter non ſe habet conuertibiliter cum conceptu naturæ. Conſequentiam autem probo: non minus opponitur à ſe per excluſionem principij virtualis cum formalitate habente virtuale principium, quam conceptus radicis cum conceptu radicati; ſed relationes, quamuis habeant principium virtuale, claudunt implicitè eſſentiam vt eſt à ſe per excluſionem principij virtualis: ergo quamuis ſint formalitates radicatæ in alio, includunt in ſuo conceptu eſſentiam ſub conceptu radicis; & conſequenter ſub conceptu naturæ.

§. III.

Argumentis contrariorum occurritur.

24 *Arguitur primo ex D. Tho.* Contra iſtam concluſionem opponunt contrarij Authores, primo D. Thomam *quæſt. 8. de potentia art. 2. ad 6.* quod ita procedebat: *Quidquid prædicatur de prædicato, prædicatur etiam de ſubiecto; ſed ſi relatio eſt ipſa eſſentia diuina, hæc prædicatio erit vera, eſſentia diuina eſt Paternitas; & ſimiliter iſta Filiatio eſt eſſentia diuina: ergo ſequitur quod Filiatio ſit Paternitas.* Huic argumento reſpondet D. Thomas, maiorem ſolum eſſe veram in prædicabilibus per ſe, id eſt, quando aliquid prædicatur de alio ſecundum propriam rationem, & non ſolum ob realem identitatem: *Cum ergo dicitur*, inquit D. Thom. *eſſentia diuina eſt Paternitas, non prædicatur de eſſentia diuina Paternitas propter identitatem rationis, ſed propter identitatem rei; & ſimiliter nec eſſentia de Paternitate, vt iam dictum eſt; quia alia eſt ratio eſſentiæ, & relationis*: *Reſpond.* ergo ex mente D. Thomæ eſſentia non prædicatur de Paternitate per ſe, & formaliter, ſed tantum identicè, nec per rationem identificatur cum illa, ſed tantum realiter; & conſequenter non clauditur in relatione ſecundum quod per noſtros conceptus ab illa ratione diſtinguitur. Reſpondeo D. Thomam nomine prædicationis per ſe, & ſecundum propriam rationem, intelligere id, quod prædicatur de aliquo tanquam expreſſum eius conſtitutiuum, hoc autem modo, nec Paternitas de eſſentia, nec eſſentia de Paternitate prædicatur; Paternitas namque non eſt formale, nec expreſſum conſtitutiuum eſſentiæ diuinæ, ſed modus eſſentialiter incluſus in illa, vt videbimus *diſputatione ſequenti*, nec eſſentia eſt formale, & expreſſum conſtitutiuum Paternitatis, ſed quid implicitè, & tranſcendentaliter incluſum in illa ratione ſummæ actualitatis, & infinitatis. Quæ interpretatio ex eo vera deprehenditur, quia ad ſoluendum argumentum factum ſufficit, quod nec relationes de eſſentia, nec eſſentia de relationibus iſto perſeitatis modo prædicentur, vt ex dicendis *ſequenti diſputatione* conſtabit.

25 *Secundo arguitur.* Secundo arguit Vazquez: id, quod ſecundum rationem aduenit eſſentiæ, non claudit illam ſecundum rationem; at Paternitas v.g. intelligitur adueniens eſſentiæ ſecundum rationem: ergo illam ſecundum rationem eſſentialiter non includit. Probat maiorem: id namque, quod ſecundum rationem alteri aduenit, non affert ſecundum illud, cui aduenit: at quod ſecundum rationem aliud includit, illud affert ſecum per rationem: ergo id, quod ſecundum rationem aduenit eſſentiæ non poteſt illam per rationem includere.

Conf. Quod amplius in hunc modum confirmat: relatio à nobis concipitur adueniens eſſentiæ vt illam determinet; at id, quod determinatur, non continetur in conceptu determinantis, vt inductione patet in rebus creatis, & probari poteſt in reali determinatione, in qua realiter determinans nequit realiter includere realiter determinatum: ergo in relatione vt à nobis concipitur, non continetur eſſentia.

26 *Reſpond.* Reſpondeo, veram eſſe maiorem de eo, quod aduenit ſecundum rationem eſſentiæ, quoad explicitum, & implicitum: ſecus autem de eo, quod aduenit ſolum quoad explicitum, relatio autem non primo, ſed ſecundo modo aduenit eſſentiæ, ad quod ſufficit, quod licet implicet in ſuo conceptu eſſentiam, illam tamen non explicet, nec explicitè adducat. *Ad conf.* Et ex his ad confirmationem diſtinguo maiorem: determinatione quoad implicitum, & explicitum, nego maiorem: quoad explicitum tantum, concedo maiorem, & ſub eadem diſtinctione nego minorem: nec inductio ex creatis fauet contrario Authori; ſed Nobis; modi namque, quia ſolum quoad explicitum adueniunt enti, & illud determinant, implicant in ſuo conceptu ens, etſi illud non explicent; differentiæ autem contractiuæ generis, quia determinant genus determinatione ſimpliciter quoad implicitum, & explicitum, nec implicitè, nec explicitè genus important, & licet neget Auctor contrarius determinati per modos determinatione expreſſionis, communis tamen Metaphyſicorum conſenſus id docet, qui ens non vniuocum, ſed analogum ad ſua inferiora fatentur.

Tertio ſic arguunt: ſi Paternitas in ſuo conceptu eſſentiali clauderet eſſentiam diuinam, hæc eſſet vera propoſitio, *Paternitas eſt eſſentia diuina eſſentialiter*; at hæc propoſitio concedi non poteſt: ergo Paternitas in ſuo conceptu eſſentiali non claudit eſſentiam diuinam. Minor, in qua eſt difficultas, probatur ſic primo: de quo prædicatur diuina eſſentia eſſentialiter, prædicatur etiam eſſentialiter omne prædicatum eſſentiale eſſentiæ; at de eſſentia prædicatur eſſentialiter, quod ſit communicabilis tribus perſonis, quod non poteſt de Paternitate eſſentialiter prædicari; cum hæc ſit falſa propoſitio, *Paternitas eſt communicabilis tribus Perſonis*: ergo eſſentia non poteſt prædicatione eſſentiali de Paternitate enunciari. Secundo: nam hæc eſt bona conſequentia, *Pater eſſentia intelligit; Paternitas eſt eſſentia: ergo intelligit Paternitas*; at hoc conſequens eſt falſum: ergo aliqua ex præmiſſis eſt falſa; cumque maior falſa non ſit, minor neceſſario falſa debet eſſe. 27

28 *Tertio prob. minor.* Tertio: nam de eſſentia vt à Paternitate diſtincta verè prædicatur, quod Deum conſtituat in eſſe Dei, & quod eſt radix omnium relationum: ergo ſi eſſentia de Paternitate eſſentialiter prædicatur, verum erit dicere de illa, quod Deum conſtituat in eſſe Dei, quod ſit radix omnium relationum; & conſequenter Paternitas erit radix ſui ipſius, quod eſt impoſſibile. *Quarto.* Quarto ſuadetur: ſi namque eſſentia verè affirmaretur de Paternitate eſſentialiter, verum eſſet dicere de eſſentia, quod eſt propria Patris; cum enim tota Paternitas ſit Patri propria, omne, quod eſſentialiter enunciatur de illa, debet eſſe proprium Patri; conſequens eſt falſum: ergo relatio in ſuo conceptu eſſentiali non claudit diuinam eſſentiam.

Denique prob. minor. Denique illa minor ſuadetur: ſi namque de Paternitate eſſentialiter prædicatur eſſentia, ſequitur verè affirmari de eſſentia, quod ſit forma conſtitutiua Patris in ratione perſonæ; quia Paternitas eſt forma conſtitutiua Patris ſecundum omnia ſibi eſſentialia, quorum vnum eſſet eſſentia; conſequens autem eſt falſum, aliàs Pater in eſſentia à Filio realiter differret ſecundum propriam rationem eſſentiæ: ergo idem quod prius.

29 *Reſpond. arg. Ad 1. minoris probat.* Ad hoc argumentum reſpondeo conceſſa maiori, negando minorem. Ad primam probationem, diſtinguo maiorem: abſolutè, vel ſpecificata eſſentia, concedo maiorem: abſolutè ſemper, nego maiorem, licet autem eſſe communicabile non prædicetur de Paternitate abſolutè: vnde hæc eſt falſa propoſitio *Paternitas eſt communicabilis Filio*, quia facit ſenſum, quod Paternitas ſub expreſſo conceptu ſit illi communicabilis, quod eſt hæreticum, prædicatur tamen de Paternitate cum addito, & ſpecificatione eſſentiæ diuinæ: vnde hæc eſt vera propoſitio, *Paternitas eſt eſſentia Diuina pluribus Perſonis communis*, nec eſt neceſſarium, quod omne prædicatum eſſentiale eſſentiæ diuinæ prædicetur de Paternitate accepta abſolutè, ſed ſufficit prædicari abſolutè, vel cum addito, & ſpecificatione eſſentiæ, vt dictum eſt. Et quidem contrarij Authores eadem difficultate præmuntur; cum fateantur hanc eſſe veram propoſitionem, *Paternitas realiter eſt eſſentia diuina*, hanc autem eſſe falſam, *Paternitas eſt realiter Filio communicabilis*: ſicut ergo neceſſarium non eſt adhoc, quod eſſentia diuina prædicetur realiter de Paternitate, quod communicabilitas prædicetur realiter de Paternitate abſolutè, ſed ſolum cum addito, & ſpecificatione eſſentiæ, aſſerendo, *Paternitas eſt realiter eſſentia diuina realiter communicabilis*, ita in noſtra opinione eſt dicendum de prædicatione eſſentiali.

30 *Ad 2.* Ad ſecundam probationem nego antecedens; nam variatur appellatio: licet namque Paternitas ſit eſſentia diuina implicitè, non tamen explicat eſſentiam diuinam, & ab illa ratione ratiocinata diſtinguitur, in maiori autem prædictæ conſequentiæ reduplicatur explicitus conceptus eſſentiæ, in minori non fit reduplicatio, & in conſequenti fit reduplicatio ſupra expreſſum relationis conceptum; eo quod in ordine ad formales conſtitutiones ſemper reduplicantur expreſſi, & formales conceptus: vnde appellatio in conſequentia facta variatur, ſicut in iſta: *Omnes ens cauſatur à Deo; deformitas peccati eſt entitas: ergo deformitas cauſatur à Deo*, poteſt autem concedi hæc propoſitio, *Pater intelligit Paternitate ratione eſſentiæ, quam implicitè claudit*, ſicut etiam iſta conceditur, *deformitas peccati cauſatur à Deo ſub ratione entitatis*.

31 *Ad 3.* Et ex his ad tertiam probationem conſtat ſolutio; nam de Paternitate verum eſt affirmare, quod conſtituat Deum, & omnia radicet, non abſolutè aſſerendo, *Paternitas conſtituit Deum, & radicat cætera, quæ competunt Deo*, ſed addendo, & ſpecificando eſſentiam, dicendo *Paternitas ratione eſſentiæ, quam implicitè claudit, radicat omnia attributa, & Deum conſtituit, imo & ſe ipſam*: nam hoc nihil eſt aliud quam, quod eſſentia, quam implicitè claudit, radicat Paternitatem.

32 *Ad 4.* Ad quartam nego ſequelam, quam non conuincit probatio facta: nam licet tota Paternitas ſit propria Patri, ly *tota* accepto *cathegorematicè*, non tamen *ſyncathegorematicè* accepto, id eſt ſecun-

Digitized by Google

ſecundum omnia, quæ implicitè includit; ſicut tota rationalitas eſt propria hominis, non *ſyncathegorematicè*, id eſt ſecundum omnia, quæ implicitè includit; cum includat in ſuo conceptu entitatem, quæ propria hominis non eſt, ſed *cathegorematicè*, id eſt ſecundum aliquem conceptum, quem exprimit.

33 *Ad vlt. prob.* Ad vltimam nego etiam ſequelam; cum namque conſtitutio Patris non ſit per compoſitionem extrema conſtituentia non conſtituunt quoad omnia, quæ explicitè, & implicitè important, ſed ſolum quoad ea, quæ explicitè dicunt: vnde cum Paternitas non explicet eſsentiam diuinam, ſed ſolum implicitè illam importet; conſequens eſt, quod non verificetur de eſsentia, quod perſonam Patris in ratione Patris conſtituat formaliter.

34 *Replica Ili 1.* Sed aduerſus ſolutionem datam primæ probationi objiciet quis primo: de quo prædicatur eſsentia, prædicantur omnia, quæ eſsentialiter prædicantur de eſsentia: ergo de quo prædicatur eſsentia abſolutè, etiam prædicantur abſolutè omnia, quæ de illa abſolutè dicuntur; & conſequenter vel abſolutè concedendum non eſt Paternitatem eſse eſsentialiter diuinam eſsentiam, vel abſolutè debet concedi Paternitatem eſse communicabilem.

Secundo. Secundo: attributa diuina, vt ſunt *intellectio*, *volitio*, *&c.* abſolutè prædicantur de quo abſolutè prædicatur eſsentia diuina: ergo etiam quoduis aliud prædicatum eſsentialiter abſolutè enunciatum de eſsentia debet abſolutè enunciari de quo abſolutè prædicatur eſsentia. *Tertio.* Tertio; quia ex illa ſolutione ſequitur vere affirmari de Paternitate, quod ſit diuina eſsentia actu communicata tribus perſonis: tum, quia de quo verificatur potentia, poteſt etiam actus verificari. Tum etiam: nam communicabilitas eſsentiæ diuinæ non eſt potentialis, ſed ſummè actualis; conſequens autem abſurdum videtur: ergo etiam illud ex quo ſequitur.

35 *Reſp.* Reſpondeo prædicata, quæ eſsentialiter affirmantur de eſsentia, eſse in duplici differentia; alia enim abſolutè affirmantur de illa abſque reduplicatione ſuperioritatis illius, & virtualis diſtinctionis, qua à relationibus diſcriminatur, alia vero prædicantur de eſsentia vt ſuperior eſt ad perſonas, & cum reduplicatione virtualis diſtinctionis, qua diſtinguitur à relationibus: prædicata prioris generis abſolutè affirmantur de omni eo, de quo abſolutè affirmatur eſſentia: vnde abſolutè affirmantur de Paternitate *intellectio*, *volitio*, &c. ſecus autem prædicata poſterioris conditionis; & quia communitas affirmatur de eſſentia cum reduplicatione ſuperioritatis realis, quam habet ad tres perſonas, & virtualis diſtinctionis, qua à relationibus differt: conſequens eſt, quod non affirmetur de quauis relatione abſolutè, ſed cum addito, & ſpecificatione eſſentiæ diuinæ.

36 *Exemplo firmatur doctrina.* Habeo exemplum ex creatis deſumptum: eſſentiale eſt enti, quod ſit ſpecificatiuum noſtri intellectus; & tamen quamuis ens abſolutè enuncietur de rationali, & omnibus alijs, non tamen verificatur abſolutè de illis, quod ſint ſpecificatiuum intellectus humani, ſed ſolum cum addito, & ſpecificatione entitatis: vnde hæc eſt falſa propoſitio, *rationalitas ſpecificat intellectum humanum*, hæc tamen eſt vera, *rationalitas ſub ratione entitatis intellectum noſtrum ſpecificat*, & hoc non alia de cauſa, niſi quia ſpecificatio conuenienti non abſolutè, ſed cum reduplicatione expreſſionis proprij conceptus, & diſtinctionis, qua gaudet reſpectu differentiarum. Et ex his ad primam, & ſecundam obiectionem *Ex his aliæ obiectiones diluuntur.* conſtat ſolutio. Ad tertiam ex dicendis *diſputatione ſequenti* conſtabit. Et totum argumentum inſtatur in affirmatione eſſentiæ diuinæ de Patre, quam eſſe eſſentialem nemo eſt, qui poſſit dubitare; & tamen iſta conſequentia non valet: *Pater eſt eſſentia diuina; eſſentia diuina eſt communicabilis Filio: ergo Pater eſt communicabilis Filio*. Maior, & Minor veriſſimæ ſunt, conſequens autem falſum, ſed ſolum poteſt inferri: *ergo Pater eſt eſſentia communicabilis Filio*.

37 *Replic. contra dicta.* Sed inſtare quis poterit ex dictis à Nobis *diſp.* 71. §. 1. videlicet prædicatum poſitiuè competens rationi ſuperiori genericæ non poſſe repugnare rationi differentiali, ex quo intulimus, quod ſi intellectioni vt ſic poſitiuè competeret exigentia producendi Verbum, non poſſet repugnare viſioni beatificæ ex conceptu differentiali verbi productio: ergo à fortiori quod eſſentialiter poſitiuè competit rationi tranſcendenti, repugnare nequit formalitati, in qua per tranſcendentiam incluſa inuenitur; & conſequenter, vel communicabilitas eſſentialiter competens eſſentiæ diuinæ debet cuiuis relationi ſub expreſſo conceptu non repugnare, vel diuina eſſentia relationes tranſcendere nequit, nec de illis eſſentialiter poterit prædicari.

38 *Reſp.* Reſpondeo, communicari eſſentiam ſub conceptu eſſentiæ, & relationem eſſe incommunicabilem ſub omni ratione ſibi eſſentiali, non poſſe componi cum incluſione eſſentiæ eſſentiali in relationibus, bene tamen relationem eſſe incommunicabilem ſub expreſſo conceptu relationis componitur cum incluſione eſſentiæ, quæ ſub conceptu eſſentiæ communicabilis eſt nec eſt ſimile de exigentia poſitiua productionis Verbi in intellectione vt ſic, & repugnantia productionis Verbi in viſione beatifica: hæc namque non ſolum dicit repugnantiam productionis ſub vno conceptu, ſed etiam repugnantiam productionis Verbi abſolutè, & ſub omni conceptu in beatificata viſione reperto, & idcirco ſi de conceptu intellectionis vt ſic eſſet Verbi productio, contrahi non poſſet ad viſionem beatificam, quæ petit ſub nulla ratione Verbum producere.

39 *Arg. 4.* Quarto objiciunt: ſi de conceptu eſſentiali relationum eſſet diuina eſſentia, ſequeretur, multiplicata realiter relatione, multiplicari eſſentiam diuinam realiter, conſequens eſt abſurdum: ergo diuina eſſentia non eſt conceptu eſſentiali relationum. Probatur ſequela primo: quia non alia ratione multiplicatis relationibus, multiplicatur realiter entitas diuina, ſeu realitas, niſi quia entitas relationes tranſcendit: ergo ſi diuina eſſentia eſſentialiter relationes tranſcenderet, multiplicaretur realiter ad multiplicationem realem relationum. Secundo: multiplicatis realiter relationibus, multiplicatur realiter relationum eſſentia: at ſi eſſentia diuina eſſentialis eſſet relationibus, eſſet illarum eſſentia: ergo neceſſario deberet multiplicari realiter ad multiplicationem realem relationum.

40 *Reſp.* Reſpondeo negando ſequelam: ad primam probationem nego conſequentiam, & ratio diſcriminis eſt: nam entitas, ſeu realitas, relationes tranſcendit per modum prædicati communis communitate rationis abſtrahentis à relatiuo, & abſoluto, & ideo multiplicatur realiter, multiplicatis relationibus; tranſcendentia vero diuinæ eſſentiæ reſpectu relationum non eſt prædicati communis communitate rationis, ſed reali communitate, & ideo illis multiplicatis debet diuina eſſentia realiter immultiplicata manere. Ad ſecundam dicatur, multiplicari eſſentiam relationum non ſecundum adæquatum conceptum, ſed ſolum ſecundum expreſſum, eſſentiam autem diuina non pertinet ad expreſſum relationum conceptum, ſed implicitè clauditur in illis.

41 *Arg. 5.* Quinto objiciunt aliud inconueniens, quod ſequitur ex noſtra ſententia, videlicet produci diuinam eſſentiam, producta Filiatione; conſequens eſt hæreticum: ergo noſtra ſententia nôn eſt tenenda. Probatur ſequela primo: nā prædicatū eſſentialiter improducibile nequit eſſe eſſentiale formalitati producibili eſſentialiter: ergo vel producta relatione neceſſario producitur eſsentia diuina, vel non eſt prædicatum eſsentiale Filiationi. Secundo: quia non alia ratione producta Filiatione producitur realitas Filiationis, niſi quia eſt prædicatum eſsentiale illius: ergo ſi diuina eſsentia eſt prædicatum eſsentiale Filiationis, producetur Filiatione producta. Tertio: nam ſi eſsentia diuina incluſa eſsentialiter in Filiatione non produceretur, hæc eſset vera propoſitio. *Filiatio eſt entitas improducta*; at hoc eſt falſum; cum oppoſita propoſitio ſit vera, ſcilicet, *Filiatio eſt entitas producta*: ergo eſsentia diuina incluſa eſsentialiter in Filiatione producitur. Probo ſequelam; hæc namque eſt bona conſequentia: *Eſſentia diuina eſt entitas improducta; Paternitas eſt eſſentialiter eſſentia diuina: ergo eſt eſſentialiter entitas improducta*; at vtraque præmiſſa eſt vera in noſtra ſententia: ergo, & ſequela manifeſtè manet probata.

42 *Reſp.* Reſpondeo negando ſequelam ad primam probationem nego antecedens, ſi prædicata infinita ſint: nam ſicut ratione infinitatis ſtat formalis realis identitas inter prædicata diuina cum improducibilitate vnius, & alterius producibilitate, ita ratione infinitatis ſtare poterit incluſio eſsentialis inter huiuſmodi prędicata.

Ad ſecundam diſtinguo antecedens: quia eſt eſsentialis per modum prædicati communis communitate rationis, concedo antecedens: ex præmiſsa ratione prædicati eſsentialis, nego antecedens, & conſequentiam: eſsentia namque diuina eſt eſsentialis relationibus, vt prædicatum commune communitate reali non rationis: vnde ſicut hac ratione non multiplicatur realiter ad realem multiplicationem relationum; ita nec producitur Filiatione producta; ſi namque produceretur, etiam multiplicaretur. Ad tertiam concedo ſequelam, nec opponuntur iſta prædicata, ſcilicet, eſse entitatem productam, & eſse entitatem improductam; quia vnum conuenit ratione eſsentię, quam eſsentialiter includit relatio, & alterum ratione explicitì relatiui, quod dicit, ſicuti hac de cauſa conceduntur iſtæ propoſitiones, *tres relationes diuinæ ſunt res, & ſunt vna res*, primum ratione eſsentiæ, quam implicant, ſecundum ratione conceptus relatiui, quam exprimunt, & ſicut etiam iſtæ duæ propoſitiones debent concedi *Pater eſt entitas producta*, *Pater eſt entitas improducta*, primum eſt ratione relationis, & ſecundum ratione eſsentiæ.

43 *Denique arg.* Denique objiciunt: Pater conſtituitur ex Paternitate, & eſsentia ergo eſsentia nequit in Paternitate implicitè claudi. Probatur conſequentia primo: quia vnum ex conſtituentibus non poteſt includi in alio, quo circa, nec animal in rationali poteſt implicitè claudi, nec è contra rationalitas in animali: quia ſcilicet ex illis homo conſtituitur. Secundo: nam ſi Paternitas clauderet implicitè eſsentiam, diceret adæquatè totum, quod dicit Pater: ergo non poſset Patrem conſtituere, ſicuti nec poteſt aliquo modo concedi, quod Pater Patrem conſtituat.

Reſp. Ad 1. cōſequentię probationem. Reſpondeo conceſſo antecedenti, negando conſequentiam. Ad primam probationem dicatur, verum eſſe antecedens, quando conſtitutio eſt per compoſitionem realem, aut rationis *ſimpliciter* talem, quales ſunt conſtitutio hominis ex anima, & corpore, & metaphyſica ex animali, & rationalis: ſecus autem

tem quando eſt conſtitutio per omnimodam ſimplicitatem, qualis eſt conſtitutio Patris ex Paternitate, & eſſentia. Ex quidem verè affirmamus Deum Deitate conſtitui: & tamen nihil eſt de ratione Dei, quod implicitè ſaltim in Deitate non includatur.

44 *Ad 2. prob.* Ad ſecundam diſtinguo antecedens: diceret implicitè, & per modum formæ, concedo antecedens; explicitè, & quaſi per modum totius, nego antecedens, & conſequentiam. Nec eſt eadem ratio de Patre, vt Patrem conſtituere dicatur, ac de Paternitate: nam Pater dicit relationem, & eſſentiam per modum conſtituti, ex illis ſub expreſſis illorum conceptibus, ſicut hæc eſt vera *modus per ſe conſtituit ſubſtantiam*, licet implicet totum quod dicit ſubſtantia; & tamen hac eſt falſa: *Subſtantia conſtituit ſubſtantiam*. Et ſimiliter hæc eſt vera: *Deitas conſtituit Deum*, etiam ſi implicitè importet totum, quod Deus, & tamen hæc eſt falſa *Deus Deum conſtituit*. Et ratio omnium eſt diuerſitas rationis, & in modo importandi pœnes implicitum, & explicitum.

45 *Replicabis.* Sed dices: ſi Paternitas clauderet implicitè eſſentiam, & naturam Diuinam, eſſet conſtituta obiectiuè ex eſſentia abſoluta, & expreſſo relationis conceptu: ergo diceret totum, quod Pater, non per modum formæ conſtituentis, ſed per modum conſtituti, & quaſi totius. Antecedens probatur primo: nam quodlibet conſtituitur ex ſuis eſſentialibus prædicatis: ergo ſi Paternitas eſſentialiter dicit eſſentiam, & expreſſum relationis conceptum, importabit vtrumque, tanquam conſtitutum ex illis. Secundo: nam eo ipſo, quod importet eſſentiam vt incluſam in Paternitate, importat neceſſario illam, vt Paternitate terminatam, & per illam incommunicabiliter ſubſiſtentem: ergo illam importat eo modo, quo Pater; & conſequenter eodem modo per illam conſtituitur in ratione Perſonæ, ac Pater conſtituitur.

46 *Reſp.* Reſpondeo negando antecedens. Ad primam probationem diſtinguo antecedens: ſecundum omnem ſignificationem: nego antecedens: ſecundum aliquam, concedo antecedens, & nego conſequentiam, loquendo de Paternitate vt ſignificatur hoc nomine *Paternitas*: ſic enim non ſignificatur vt conſtituta ex eſſentia, & Paternitate, ſed vt conſtituens Patrem; vt autem ſignificatur hoc nomine *Pater*, ſignificatur vt conſtitutum ex eſſentia, & Paternitate. Ad ſecundam nego antecedens: ad hoc namque neceſſarium erat, quod importaret eſſentiam ſub expreſſo conceptu eſſentiæ, & naturæ, qualiter à Paternitate diſtinguitur, non autem ſic illam importat Paternitas; ſed vt tranſcendentaliter in relatione incluſam, qua ratione amittit expreſſionem naturæ, & ſolum exprimitur, quatenus eſt relatio. Quod ſi hoc ſolum velint, qui negant naturam ſub conceptu naturæ claudi in conceptu relationum, quia ſcilicet ſub expreſſo naturæ conceptu non clauditur in illis; cum eo ipſo quod in illis claudatur, expreſſionem illam amittat libenter aſſentior: cæterum in hoc nullum diſcrimen inter naturam ſub conceptu naturæ, & ſub conceptu eſſentiæ reperio; cum etiam prout incluſa in conceptu relationum emittat expreſſionem eſſentiæ abſolutæ, prout talis.

47 *Ex dictis infertur.* Ex dictis infertur ens Diuinum, etſi detur ſub conceptu eſſentiæ, & naturæ, eſſe de quidditatiuo attributorum conceptu, quod multi concedunt, qui tamen negant hoc reſpectu relationum. Conſtatque eiſdem rationibus, quibus reſpectu relationum huiuſmodi incluſionem oſtendimus. Et hæc de iſta Diſputatione applicanda litteræ Magiſtri *vbi ſupra*.

DISPVTATIO
SEPTVAGESIMASEPTIMA.

An Relationes ſint de conceptu quidditatiuo, eſſentiæ diuinæ?

§. I.

Relatis ſententijs vera eligitur.

Nu. 1. *Aperitur difficultas.* DVo ſunt Mihi certa in hac parte. Primum eſt, relationes eſſe de quidditate diuinæ eſſentiæ ſecundum realitatem, qua à parte rei gaudent, acceptas. Quod patet eadem ratione, qua id monſtrauimus *diſputatione præcedenti in principio* de eſſentia diuina reſpectu relationum ſecundum realitatem, ſiue formalitatem, quam habent à parte rei. Secundum eſt, relationes non eſſe de quidditate eſſentiæ diuinæ, vt metaphyſicum eius conſtitutiuum. Quod patet: nam id metaphyſicè conſtituit naturam diuinam, quod primo in illa explicatur ſecundum conceptum, quem viatores formamus; at primo explicatum relationes non ſunt, ſed aliqua abſoluta perfectio: ergo relationes non ſunt de quidditate eſſentiæ, vt metaphyſicum eius conſtitutiuum. Quod igitur in diſputationem vocamus eſt, an relationes ſint de quidditate eſſentiæ diuinæ, quatenus virtualiter ab illis diſtinguitur, & implicitè ſaltim claudantur in conceptu quem viatores de illa prout ſic formamus?

Prima ſententia eſt negatiua, quam præter omnes Auctores *diſput. præcedenti pro 1. ſententia* tenent Canarienſis *vbi ſupra* Zumel *diſp. 3. concl. 4.* Suarez *cap. 5. & 6.* Arrubal *cap. 3.* & Granados *diſp. & ſect. relata*. Secunda affirmans eſt, quam tuentur cæteri Auctores *pro 2. ſententia diſp. præcedenti* relati, quorum aliquid diſtinguentes de natura ſub conceptu eſſentiæ, & ſub conceptu naturæ, aſſerunt ſub priori ratione relationes, includere, vt ſibi eſſentiales: ſecus autem ſub poſteriori. Alij tamen indiſcriminatim affirmant eſſe de eſſentia ſub vtroque conceptu. Pro cuius explicatione ſit Noſtra concluſio. 2 *Duplex ſententia refferetur. Canar. Zumel. Suarez. Arrubal. Gran.*

Relationes ſunt de conceptu quidditatiuo diuinitatis, vt virtualiter, & ratione ab illis diſtincta, & ſub ratione eſſentiæ, & ſub ratione naturæ. Concluſionem iſtam probant aliqui ex eo quod relationes ſunt à parte rei idem formaliter cum eſſentia diuina; at identitas iſta ſubſiſtere nequit, niſi ſint de eſſentia, & quidditate illius, cum eo ipſo quod ſint extra eſſentia diuinitatis, diſtinguantur vt eſſentia, & eſſentia, ac proinde ex natura rei, in quo conſiſtit Scotiſta diſtinctio formalis: ergo relationes ſunt de quidditate eſſentiæ, ſeu naturæ diuinæ. Hæc tamen ratio mihi placere non poteſt: tum, quia relationes non eſſe de quidditate eſſentiæ diuinæ in ſenſu noſtræ quæſtionis eſt ſatis probabile etiam inter noſtros Thomiſtas, cum tamen in Scotis ſententia vix ſpecies probabilitatis Theologi extra Scholam Scoti repetiant: non ergo poteſt vnum ex alio pendere, nec per bonam conſequentiam deduci. Tum etiam, nam rationalitas identificata formaliter realiter cum animalitate, & tamen nemo dicit eſſe de illius quidditate, & eſſentia, alias non poſſet à rationalitate perfectè præſcindi, ſicut hac ratione in via Thomiſtarum, ens à modis, & differentijs præſcindere nequit: ergo ex identitate reali formali relationum cum eſſentia, perperam colligitur eſſe de quidditate illius. 3 *Statuitur concluſio.* *Aliquorū probatio rejicitur 1. Secundo.*

Tum etiam: nam in ſententia frequenti ſatis apud noſtros Thomiſtas, ſingularitas eſt de eſſentia naturæ Gabrielis prout eſt à parte rei, & in omnium Thomiſtarum ſententia eſt indiſtincta realiter formaliter ab illa: & tamen non eſt de eſſentia illius ſecundum quod exercet munus naturæ, & prout à nobis vt ſic inadæquatè concipitur: ergo ex eo quod relationes ſit realiter formaliter indiſtinctæ ab eſſentia diuina, non rectè colligitur eſſe de eſſentia illius ſecundum virtualitatem eſſentiæ, nec de intrinſeco conceptu illius, quatenus à nobis ſub iſta ratione concipitur, ſed ſolum eſſe de eſſentia, & quidditate diuinitatis, ſecundum realem formalitatem, quod vt in principio dixi, à nullo poteſt negari, qui inter eſſentiam, & relationes non agnoſcat diſtinctionem realem formalem. 4 *Tertio.*

Aliter ergo eſt probanda noſtra concluſio. Et in primis ex D. Thom. *quæſt. præced. art. 2. ad 2.* illis verbis. *In ipſa perfectione diuini eſſe continetur, & Verbum intelligibiliter procedens, & principium Verbi, ſicut, & quæcumque ad eius perfectionem pertinent, vt ſupra dictum eſt*, ſcilicet *q. 4. art. 2.* ſed alia, quæ pertinent ad perfectionem diuini eſſe ſcilicet attributa, continentur in diuina eſſentia nedum formaliter realiter, ſed etiam eſſentialiter, vt ex contrarijs fatentur, Suarez, Arrubal, & Granados, & conſtans videtur, eo quod alias diuina eſſentia non conciperetur omnino perfecta, ſi in ſuo quidditatiuo conceptu omnem perfectionem non clauderet: ergo Verbum, & principium Verbi; & conſequenter relationes diuinæ in diuina eſſentia, nedum formaliter realiter, verum etiam eſſentialiter continentur. Et *infra quæſt. 39. art. 6. ad 2.* illis verbis: *Vnde ſicut eſt per ſe iſta, Pater eſt Deus, ita eſt iſta, Deus eſt Pater, & nullo modo per accidens*. Vbi duo ponderanda ſunt, primum eſt æquiparatio quoad perſeitatem inter vtramque propoſitionem; at iſta *Pater eſt Deus* eſt per ſe non ſolum per identitatem, ſed etiam per ſe formalis per incluſionem eſſentialem Deitatis in Patre: ergo & iſta *Deus eſt Pater* eſt per ſe formalis per eſſentialem incluſionem Paternitatis in Deitate. Secundo ponderanda ſunt illa verba, *& nullo modo per accidens*; at ſi Paternitas non eſſet de diuinitatis eſſentia eſſentialiter, prædicaretur de illa aliquo modo per accidens: ergo Paternitas eſt de diuinitatis eſſentia ſecundum D. Thomam. Probo minorem: etſi non diceretur de illa accidentaliter prædicamentaliter, quia non eſt accidens, ſed ſubſtantia, diceretur tamen de illa accidentaliter prædicabiliter ad minus vt quartum prædicabile; cum eſſet extra eſſentiam ſubiecti, nec identitas obſtet, vt conſtat in proprietatibus entis, quæ de illo prædicantur prædicatione *quarti prædicabilis* non obſtante identitate, ſi non ſint de illius eſſentia: ergo ſi Paternitas non ſit de eſſentia Diuinitatis, hæc prædicatio *Deus eſt Pater* erit aliquomodo per accidens. 5 *Prob. concluſio 1. duplici teſtimonio D. Thom.*

Secundo probatur concluſio: eſſentia Diuina clauditur eſſentia Diuina clauditur eſſentialiter in conceptu relationum; ergo & relationes eſſentialiter clauduntur in conceptu eſſentiæ. Antece- 6 *Secundo prob. ratione.*

Digitized by Google

tecedens admittunt ex contrarijs Canarienſis, Zumel, Suarez, Arrubal, & Granadus, *Diſputationeque præcedenti* id probauimus. Conſequentia vero probatur primo: nam ſi ſemel admittatur prædicatum aliquod realiter enunciari de Deo, & non eſſentialiter, cur repugnabit Deitatem realiter de Paternitate enunciari, & non eſſentialiter? ergo ſi hoc ſecundum repugnat, primum etiam repugnabit; & conſequenter ſicut ex hoc, quod Deitas realiter de Paternitate dicatur, rectè colligitur eſſentialiter enunciari de illa; ita ex hoc, quod Paternitas realiter dicatur de diuinitate; colligi debet de illa eſſentialiter prædicari. Secundo probatur conſequentia: id namque, quod eſſentialiter & per rationem in aliquo includitur, non poteſt adhuc per rationem ab illo præſcindi; & conſequenter clauditur eſſentialiter in eius concepto: ergo ſi eſſentia Diuina eſſentialiter, & per rationem, in Diuinis relationibus clauditur, non poterit etiam per rationem præſcindere ab illis, & conſequenter erunt de diuinitatis eſſentia.

7 *Antec. oſtenditur primo.* Antecedens conſtat primo: quia namque ens clauditur in differentijs omnibus, à nulla poteſt per rationem abſtrahere, vt communiter docetur à noſtris Thomiſtis *in ante prædicamentis*. *Secundo.* Secundo: nam quia animal eſſentialiter clauditur in homine adæquatè concepto, etſi ab illo præſcindat ſecundum hominis aliquam partem, ſcilicet prout eſt rationalis, qua ratione in illo non clauditur, ab illo tamen adæquatè præſcindere nequit, ſcilicet prout eſt animal. *Tertio.* Tertio: id namque, quod realiter in aliquo includitur, nequit ab illo realiter ſeparari: ergo id, quod per rationem in aliquo includitur, non poterit per rationem ab illo ſeparari, aut præſcindi. Et ratio eſt: nam abſtractio, aut præſciſio, eſt quidam motus, terminus autem *ad quem* motus ſeparantis, non poteſt in termino *à quo* ſeparationis reperiri: ergo eo ipſo, quod aliquid in alio per rationem claudatur, ab illo abſtrahi, aut præſcindi non poterit, ſed neceſſario debet illud in ſuo conceptu claudere.

Denique. Denique idem antecedens probatur: eo namque ipſo, quod concipiatur aliquod prædicatum, debet concipi actu, ſaltim implicitè, omne, quod illud eſſentialiter claudit, ſicut concepto animali concipitur actu omne, quod eſt eſſentialiter animal in quantum tale: ergo eo ipſo, quod prædicatum eſſentialiter includatur in aliquo, non poteſt ab illo præſcindi, ſeu abſtrahi.

8 *Tertio prob.* Tertio principaliter ſuadetur concluſio: eſſentia Diuina eſt formaliter realiter Paternitas: ergo eſt Paternitas eſſentialiter; & conſequenter Paternitas eſſentialiter clauditur in concepto quidditatiuo eſſentiæ. Antecedens ex dictis contra Scotum *diſputatione præcedenti* ſupponitur. Conſequentia autem probatur ſic primo: ideò eſt Paternitas per identitatem realem formalem, quia formalitas eſſentiæ eſt infinita in ratione formalitatis; at etiam infinita eſt diuinitas in ratione eſſentiæ: ergo erit Paternitas per identitatem eſſentialem. Secundo: ideò diuinitas eſt Paternitas per identitatem formalem; quia aliàs formalitas Diuinitatis eſſet in potentia ad Paternitatem formaliter, & ex vtraque reſultaret in Patre compoſitio realis formalis: ergo eadem ratione ſi diuinitas non eſt Paternitas per eſſentialem identitatem, erit ad Paternitatem in potentia eſſentiali, & ex vtraque reſultabit in Patre compoſitio eſſentialis; ſicut enim vnio diſtinctorum formaliter efficere valet compoſitionem realem formalem: vnio etiam diſtinctorum eſſentialiter efficere valebit diſtinctionem eſſentialem. Tertio; ideò diuinitas eſt Paternitas realiter, quia eſt realiter integra Deitas, Paternitas autem pertinet ad integritatem diuinitatis; at etiam eſt eſſentialiter integra Deitas: ergo debet eſſe Paternitas eſſentialiter. Denique probatur: prædicatum competens realiter formæ non prout in potentia, ſed ratione actualitatis, non ſolum realiter, ſed etiam eſſentialiter enunciatur de illa; at Paternitas conuenit realiter diuinitati, non prout in potentia, ſed ratione ſummæ actualitatis: ergo non ſolum prædicatur de illa identicè realiter, ſed etiam eſſentialiter.

9 *Denique prob. concluſio.* Denique, omiſſis alijs, principaliter ſuadetur concluſio: diuinitas identificat ſibi relationes ſumma identitate, abſque inconuenienti poſſibili, & imo & imaginabili; at identitas eſſentialis maior eſt identitate ſolummodo reali formali, & alias ex tali identitate cum relationibus nullum ſequitur inconueniens: ergo identificat illas ſibi non ſolum reali, ſed etiam eſſentiali identitate. In maiori nulla eſt difficultas, illamque plures ex contrarijs aſſumere debent, vt probent diuinitatem eſſentialiter de relationibus prædicari. Minor etiam pro prima parte probatione non indiget. Pro ſecunda parte probatur: ſi namque aliquod inconueniens ex tali identitate inſerretur, maximè eſſet, quod cum omne, quod de prædicato eſſentialiter dicitur, debeat eſſentialiter de ſubiecto enunciari, ſi Filiatio v. g. eſſentialiter conueniret eſſentiæ, & hæc eſſentialiter Filiationi, fieret inde, quod Paternitas eſſentialiter Filiationi competeret, & hæc eſse vera propoſitio, *Filiatio eſt Paternitas eſſentialiter*; at hoc inconueniens non ſequitur ex identitate eſſentiali: ergo nullum ex illa colligitur, & conſequenter debet concedi.

Minor prob. 1. Probo minorem primo: ex identitate reali formali eſsentiæ cum Filiatione, & Paternitatis cum eſsentia, non ſequitur Paternitatem realiter cum Filiatione identificari, aut de illa realiter enunciari; eo quod cum tali identitate reali ſtat inter illa diſtinctio rationis; at etiam cum identitate eſsentiali Filiationis cum eſsentia, & eſsentiæ cum Paternitate, ſtat in noſtra ſententia inter illa diſtinctio rationis: ergo ex identitate eſsentiali vtriuſque relationis cum eſsentia non ſequitur inter illa identitas, nec prædicatio eſsentialis.

10 *Explicatur. & vrgetur.* Explicatur hoc magis: non minus eſt naturali lumine notum, quæcumque identificantur cum tertio identificari inter ſe, quam illud, quod contrarij in ſui fauorem adducunt, videlicet, quando quidpiam de quopiam prædicatur, quidquid prædicatur de prædicato, de ſubiecto etiam prædicari debere, imo hoc ſupra primum ſundatur; at primum non tenet, quando extrema identificata cum tertio realiter, diſtinguuntur ab illo, vel non identificantur cum tertio adæquatè, vt docet Diuus Thomas *in præſenti art. 3.* quo circa ex identitate reali relationum cum eſsentia non licet in diuinis colligere realiter identificari inter ſe: ergo pariter ſecundum principium ad infallibilitatem expoſcet, vt prædicatum enuncietur ſine diſtinctione virtuali, ſeu rationis ab illo, vel prædicatione eſsentiali adæquata; & conſequenter quamuis eſsentia de Paternitate eſsentialiter prædicetur, & de eſsentia Filiatio, non licebit colligere Filiationem de Paternitate eſsentialiter dici ſaltim immediatè; eo quod eſsentia ratione, & virtualiter à Paternitate diſtinguitur, & ſimiliter Filiatio eſsentialiter incluſa in eſsentia virtualiter differt ab illa, & neutra cum eſsentia identificatur eſsentialiter adæquatè.

Secundo prob. minor. Secundo illa minor ſuadetur: non minus petit quod vt proprietas de prædicato dicitur, vt proprietas etiam de ſubiecto enunciari, quam quod eſsentialiter dicitur de prædicato alicui eſsentiali, eſsentialiter dici de illo; at Filiatio v. g. prædicatur de Deo vt proprietas in aduerſariorum ſententia; cum non omnino accidentaliter comparetur ad illam, quin de Patre, cui eſsentialiter conueni Deitas, tanquam proprietas prædicetur: ergo etiam poterit de eſsentia eſsentialiter dici, quin de Patre, aut Paternitate, cui eſsentialiter competit Deitas, eſsentialiter prædicetur.

11 *Tertio prob. minor.* Tertio eandem minorem oſtendo contra illos, qui Nobiſcum *diſputatione præcedenti* affirmarunt eſsentiam diuinam eſsentialiter in relationibus diuinis includi, iſti namque fatentur Filiationem produci, quin producatur eſsentia diuina, etiam ſi in Paternitate eſsentialiter includatur: ergo pariter non obſtante quod Paternitas eſsentialiter claudatur in eſsentia, poterit communicari eſsentia Filio, quin communicetur illi Paternitas; & conſequenter ſtare poterit eſsentialis incluſio Paternitatis in eſſentia diuina, quin debeat prædicari de Filio, de quo eſsentialiter prædicatur eſsentia; cum prædicatio in communicatione fundetur.

Conf. Et confirmatur: non minus communiter docetur à Concilijs, & Patribus, Paternitatem eſse Patris propriam, & non communicari, Filio, quam quod Deitas illi communicetur; ſed ad primi veritatem neceſsarium non eſt, quod omne prædicatum, in Paternitate eſsentialiter clauſum, ſit Patri proprium, & Filio non communicatum: ergo ad veritatem ſecundi neceſsarium non erit, quod omne prædicatum eſsentialiter clauſum in Deitate Filio communicetur.

Denique alia inſtantia prob. Denique aduerſus omnes eandem minorem oſtendo: ipſi namque fatentur eſsentiale eſse diuinæ naturæ, quod ſit communicabilis tribus perſonis, & tribus perſonalitatibus terminabilis; at hoc prædicatum non enunciatur verè eſsentialiter de Patre; hæc enim eſt falſa, *Pater eſt communicabilis tribus perſonis*, ſeu *tribus ſubſtantijs terminabilis*; ergo ex eo, quod Filiatio v. g. eſsentialiter prædicetur de eſsentia, & eſsentia de Patre, non ſequitur de Patre eſsentialiter dici Filiationem.

12 *Euaſiones reijciuntur.* Si fortè reſpondeant, eſse communicabile prædicari etiam de Patre, non immediatè, ſed mediante eſsentia: vnde hæc eſt vera propoſitio, *Pater eſt eſſentia tribus perſonis communicabilis*. In contrarium obſtat: nam idem, & Nos aſserimus, hanc ſcilicet eſse veram propoſitionem, *Pater eſt eſſentia diuina actu communicata Filio*, & iſta *Pater eſt eſſentia diuina, quæ eſſentialiter eſt Filiatio*. Si dicant ſecundo, communitatem eſse prædicatum competens eſsentiæ diuinæ, qua ratione ſuperior eſt ad perſonas, & ab illis diſtincta virtualiter; vnde non petit de perſonis ſingulis prædicari. In contrarium obſtabit, id ipſum, & nos de relationibus diuinis aſserere, ſcilicet conuenire eſsentiæ diuinæ, qua ratione eſt ſuperior, & virtualiter à ſingulis perſonis diſtincta: vnde ex eadem cauſa, nec deſiderabitur vt omnes relationes de ſingulis perſonis dicantur, ſed de quauis ſingula relatio. Si fortè dicatur, relationes conuenire eſsentiæ in ſtatu quaſi contractionis ad perſonas, quod autem ſic conuenit non poſse illi competere, qua ratione eſt ſuperior; cum ſuperioritas ſolum illi conueniat in ſtatu quaſi abſtractionis. In contrarium obſtat, quod licet ſuperioritas, quæ eſt per rationem, ſolum competat ei in ſtatu abſtractionis, & quod per contractionem tollitur

amplitudo, qua ad plura inferiora ſe extendit, realis autem communitas, qualis eſt diuinæ eſſentiæ, per determinationem ad perſonas non tollitur; cum eademmet eſſentia terminata per vnam perſonalitatem extendatur ad aliàs: ergo ſolutio tradita ruit.

§. II.

Occurritur argumentis in contra.

13 *Arg.1. duplici teſtimonio D. Tho.* COntra iſtam concluſionem opponunt contrarij Authores, primo D. Thomam *quæſt.8. de potentia art.2. ad 6.* vbi docuit prædicationem iſtam *Deus eſt Pater* non eſſe per ſe formalem, ſed identicam; at ſi Paternitas in Diuinitate eſſentialiter eſſet incluſa, prædicatio iſta eſſet per ſe formalis: ergo Paternitas in Diuinitate eſſentialiter non includitur, & idem eſt de quauis alia relatione dicendum. Et *infra quæſt.33. art.3.* vbi affirmat, communia, ideſt eſſentialia, abſolutè dicta eſſe de intellectu propriorum, ſed non è conuerſo; in intellectu enim perſonæ Patris intelligitur Deus, ſed non conuertitur: ergo ex mente D. Thom. Paternitas non includitur in conceptu Diuinitatis; & conſequenter non eſt de eſſentia illius. Reſpondeo, in primo *Explicatur primũ teſtim.1.* teſtimonio ſolum negare prædicationem illam eſſe per ſe formalem formalitate conſtitutionis, & expreſſionis, quod libenter fatemur: relationes namque, nec exprimuntur in conceptu eſſentiæ, nec metaphyſicè illam conſtituunt, non autem negat eſſe per ſe formalem formalitate incluſionis. *Secundo.* Vel ſecundo dicatur, non eſſe formalem per modum prædicati eſſentialis, eo modo, quo attributa de eſſentia dicuntur, eſſe tamen per ſe formalem per modum modi eſſentialis, & eſſentialis eſſentiæ terminationis.

14 *Explicatur ſecũdum.* In ſecundo ſolum intendit communia eſſe de intellectu propriorum, tanquam prædicata illorum eſſentialia enunciata de omni, de quo propria prædicantur, qua ratione propria non ſunt de intellectu communium, quia nec ſunt prædicata eſſentialia, ſed modi eſſentiales, nec prædicantur immediatè, ſaltim de omni, de quo prædicantur communia, & hoc ſufficiebat intento D. Thomæ, quod erat, communia eſſe propria proprijs *ſubſiſtendi conſequentia*: quia non valet: *Eſt Deus; ergo Pater, &c.* *Alij PP. explicantur.* Et eadem ratione interpretandi veniunt Boetius *in libelo de Trinitate*, vbi ait Trinitatem non dici ſubſtantialiter de Deo, ideſt eſſentialiter conſtitutiuè, ſeu per modum prædicati eſſentialis, non autem negat Diuinitatem de Deo eſſentialiter per incluſionem, & per modum modi, ſeu determinationis eſſentialis. Et Auguſtinus 5. *de Trinitate cap.6. & ſequentibus*, vbi ait: *Relationes non prædicari de Deo ſecundum ſubſtantiam, nec etiam ſecundum accidens, ſed vt ad aliquid:* vbi ly *ſecundum ſubſtantiam* idem, eſt quod *ſecundum eſſentiam*, ſed non negat dici ſecundum eſſentiam per modum modi, & determinationis eſſentialis, ſed per modum conſtitutiui, ſeu per modum prædicati eſſentialis, qualiter attributa enunciantur de Deo.

15 *Opponitur Auguſtinus.* Si opponas Auguſtinum 7. *de Trinitate cap.2. & 4.* aſſerentem, aliud eſſe in Patre eſſe Patrem, vel eſſe Deum, ſeu eſſe ſimpliciter. Et 5. *de Trinitate cap.8. lib.6. cap.6. & 7. lib.11. cap.10. & lib.15. cap.5. & 6.* docentem in Deo non eſſe aliud eſſe, quam ſapientem, vel magnum eſſe; at ſi Paternitas eſſet eſſentialis diuinitati nullum inter illam, & ſapientiam diſcrimen ſtaret, ratione cuius poſſet verificari idem eſſe Patri eſſe, ac ſapientem, eſſe, non vero eſſe idem Patri eſſe, & Patrem eſſe cum vtrumque in diuinitate eſſentialiter includatur, & neutrum in diuinitate explicetur, ſeu conſtitutiuè importetur; ſuppono enim ſapientiam non eſſe metaphyſicum conſtitutiuum Deitatis: ergo ſecundum Auguſtinum Paternitas non eſt eſſentialis diuinitati.

Reſpond. Reſpondeo primo ſolutione data *ſupra diſp.76. §.5.* Vel ſecundo nego minorem ob rationem diſparitatis traditam, ſcilicet relationes eſſe de eſſentia diuinitatis, non per modum conſtituentium metaphyſicè illam, nec per modum prædicatis eſſentialis, ſed per modum modi, & determinationis eſſentialis; licet autem ſapientia metaphyſicè non conſtituat Deitatem in ratione naturæ, nec in illius conceptu explicetur, includitur tamen non per modum modi, ſed per modum prædicati eſſentialis: vnde cum incluſione eſſentiali vtriuſque in diuinitate ſaluatur diſcrimen inter relationes, & ſapientiam, aſſignatum ab Auguſtino.

16 *Secundo arg.* Opponunt ſecundo plura teſtimonia Conciliorum, & Patrum, paſſim aſſerentium Patrem communicaſſe Filio totam eſſentiam, non vero relationem. Ita Concilium Lateranenſe *in cap. firmiter, & capite damnamus*. Florentinum Toletanum 11. *in in confeſſione fidei* vbi dicitur: *Singulariter vnaquæque perſona eſt plenus Deus.* *Damaſ.* Ex Patribus Damaſcenus 3. *de Fide cap.6.* illis verbis: *Confitemur omnem naturam eſſe in Patre, & omnem, & perfectam naturam eſſe in Filio, in quo ſecundum Apoſtolum habitat omnis plenitudo diuinitatis.* *Athanaſ.* Athanaſius orationes contra Gregales Sabellij illis verbis: *Vniuerſa plenitudo, & integritas Deitatis eſt in Patre, & Filio, &c. quandoquidem amborum vna forma.* Id ipſum docent *Hilarius.* Hilarius *lib.9. de Trinitate*. *Naziazen.* Nazianzenus *oratione* 50. *Ambroſ.* Et Ambroſius *de Filij diuinitate cap.7.* Et tamen Pater non communicauit Filio Paternitatem: ergo Paternitas non pertinet ad eſſentiam diuinitatis.

17 *Reſpond.* Reſpondeo, Patrem communicaſſe Filio totam eſſentiam *cathegorematicè*, non vero *ſyncathegorematicè*, id eſt totam non totaliter, quia ei communicauit conſtitutiuum Deitatis in eſſe naturæ, & omnia prædicata eſſentialia, qualia ſunt attributa, non tamen omnem modum eſſentialem: ex quo ſolum ſequitur Paternitatem non pertinere ad eſſentiam diuinitatis, vel vt conſtitutiuum metaphyſicè, vel vt prædicatum eſſentiale illius, quod libenter fatemur, non tamen non pertinere ad illius eſſentiam tanquam modus eſſentialis.

Inſtatur arg. Et quidem in aduerſariorum ſententia, ex hoc quod Fides doceat Patrem communicaſſe Filio totam ſubſtantiam, non licet inferre communicaſſe Paternitatem, quæ ad ſubſtantiam pertinet Deitatis, tanquam modus eius connaturalis. Inſuper, ex eo quod Fides doceat. Patrem non communicaſſe Fillo Paternitatem, non licet colligere non communicaſſe illi diuinitatem, quæ in ſententia plurium ex contrarijs eſt de eſſentia Paternitatis: pariter ergo, ex hoc quod Patres doceant communicaſſe Filio totam ſubſtantiam: totam eſſentiam, ſeu totam naturam, non licebit inferre, vel Paternitatem communicaſſe, vel non eſſe de eſſentia diuinitatis.

18 *Tertio arg.* Tertio objiciunt: quidquid eſſentialiter prædicatur de diuinitate, prædicatur eſſentialiter de ſingulis perſonis diuinis; at Patre v.g. non prædicatur eſſentialiter Filiatio, & è contra de Filio non prædicatur vere Paternitas: ergo Paternitas, & Filiatio non ſunt de diuinitatis eſſentia, nec de illa eſſentialiter prædicantur. Conſequentia eſt legitima. Minor certa videtur: hæc enim falſa eſt, & hæretica propoſitio, *Pater eſt Filiatio*.

Maior oſtenditur primo. Maior autem oſtenditur primo ex illa regula ante prædicamentali, *quando quidpiam de quopiam prædicatur, quidquid prædicatur de prædicato, prædicatur etiam de ſubiecto*, quæ in vniuerſum tenet, quando prædicatio eſt eſſentialis; at diuinitas eſſentialiter, prædicatur de ſingulis perſonis: ergo de illis omnibus prædicatur quidquid eſſentialiter dicitur de diuinitate.

Secundo prob. Secundo probatur: nam prædicatum, cuius aliqua pars eſſentialis eſſentialiter repugnat ſubiecto, nequit verè, & eſſentialiter de ſubiecto enunciari, quocirca ſi animali eſſet intrinſeca, & eſſentialis rationalitas equo repugnans, non poſſet animal eſſentialiter enunciari de equo; hæc etiam propoſitio eſt falſa *homo eſt vniuerſum*; quia in vniuerſo includitur aliquid, quod homini conuenire non poteſt: ergo vt diuinitas eſſentialiter prædicetur de ſingulis Perſonis Diuinis, omne, quod eſſentiale eſt Diuinitati, debet de illis ſingulis prædicari, & nihil, quod ei ſit eſſentiale, poteſt cum ſingulis perſonis repugnantiam habere.

Tertio prob. Tertio ſuadetur: nam quælibet ex Diuinis perſonis ſeorſim ab alia eſt perfectus, & integer Deus; at non poſſunt eſſe integer, & perfectus Deus, ſi aliquid eſſentiale Diuinitati ſingulis perſonis non competat, ſicut non poteſt eſſe integer, & perfectus homo, cui aliquod eſſentiale humanitati deficeret: ergo quidquid de Diuinitate eſſentialiter enunciatur debet de ſingulis perſonis enunciari.

19 *Reſp.1.* Hoc eſt argumentum, cui præcipuè fidunt Authores contrarij. Sed certè, etſi pluribus ex illis omnino euidens, & prorſus inſolubile appareat, longè à veritate diſtat illorum iudicium; cum triplex ad illud colligatur ſolutio ex dictis à Nobis *in vltima noſtra ſententiæ confirmatione*. Prima ſit diſtinguendo maiorem, illamque concedendo de prædicatione abſoluta, vel cum ſpecificatione diuinitatis, negando autem in vniuerſum de abſoluta prædicatione, iuxta dicta *diſputatione præcedenti ſolutione ad 3.* de iſta propoſitione *Paternitas eſt communicabilis*, quod ſcilicet abſolutè concedi non poteſt, bene tamen addita, & ſpecificata eſſentia ex parte prædicati: vnde iſtam poſſe concedi aſſeruimus, *Paternitas eſt eſſentia pluribus communicabilis*, pariter hac propoſitio concedenda non eſt: *Paternitas eſt Filiatio*; bene tamen iſta: *Paternitas eſt eſſentia, quæ Filiatio eſſentialiter eſt.* Iuxta quam ſolutionem ad primam maioris probationem diſtinguo maiorem: debet prædicari de ſubiecto abſolutè, nego maiorem: abſolutè, vel cum ſpecificatione prædicati, de quo immediatè prædicatur, concedo maiorem, & conceſſa minori, diſtinguatur conſequens eodem modo. Ad ſecundam diſtinguo antecedens: ſi repugnet tam abſolutè, quam mediante prædicato, de quo eſſentialiter enunciatur, concedo antecedens: ſi primo, & non ſecundo modo repugnet, nego antecedens, & diſtinguo conſequens eodem modo. Ad tertiam probationem conceſſa maiori, diſtinguo minorem: ſi nec competat abſoluta prædicatione; nec media, & ſpecificata eſſentia, concedo minorem: ſi tantum primo modo non competat, nego minorem, & diſtinguatur conſequens eodem modo. Quæ ſolutio ex paritate prædicati communicabilitatis ſatis vero ſimilis apparet, & quæ contra illam poſſunt opponi, ex dictis *in ſolutione illius tertij argumenti* euaneſcunt.

Secun-

Digitized by Google

20 *Secundo reſp.* Secundo reſponderi poteſt negando maiorem, ad primam probationem diſtinguo maiorem: quando prædicatum re, & ratione cum ſubiecto identificatur, concedo maiorem: quando prædicatum, & ſi eſſentiale, ſit ratione tamen à ſubiecto diſtinguitur, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Ad ſecundam diſtinguo antecedens: tanquam idem re, & ratione cum illo, concedo antecedens: tanquam idem re, diuerſum tamen ratione, ſubdiſtinguendum eſt, & concedendum in creatis, negandum autem in diuinis, & neganda eſt conſequentia: nam ſicut in creatis tenet illud axioma, *quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe*, etiam ſi ratione diſtinguantur à tertio, in diuinis autem non tenet, interueniente diſtinctione rationis à tertio, ſed tunc poſſunt cum identitate reali cum tertio, realiter diſtingui inter ſe: ita in creatis, ſi in prædicatio includatur eſſentialiter aliquid repugnans ſubiecto, prædicatum abſolutè ſubiecto repugnat; in diuinis tamen ſtare optimè poteſt, quod cum prædicato aliquid eſſentialiter identificetur repugnans ſubiecto, cui tamen non repugnat eſſentialiter tale prædicatum, ſed ſolum repugnat cum tali ſubiecto, re, & ratione identificari. Ad tertiam ex dicendis quid ſit dicendum conſtabit.

21 *Contra ſolutionẽ arg. 1.* Cæterum contra hanc ſolutionem opponi poteſt, ſequi ex illa, quod, vt Dialecticorum regula teneat, prædicatum, de quo aliquid eſſentialiter dicitur, debeat de ſubiecto enunciari in propoſitione identica; conſequens videtur falſum, cum regula illa ſit fundamentum totius artis ſylogiſticæ, quæ maximè in propoſitionibus, non identicis, ſed formalibus exercetur: ergo iſta ſolutio ſuſtineri non poteſt.

Secundo. Secundo: nam hæc eſt bona conſequentia. *Diuinitas eſſentialiter enunciatur de Patre, & ſapientia de diuinitate: ergo hæc de Patre eſſentialiter dicitur*; & tamen diuinitas ratione à Patre diſtinguitur: ergo vt prædicta regula teneat neceſſarium non eſt vt prædicatum eſſentiale ſubiecto re, & ratione identificetur cum illo.

Reſp. ad 1. replicã. Reſpondeo ad primam obiectionem diſtinguendo antecedens: vt regula illa irrefragabiliter in omni materia teneat, concedo ſequelam: vt teneat in creatis, nego ſequelam: iuxta quam diſtinctionem nego minorem, nec oppoſitum conuincitur ex eo, quod prædicta regula ſit fundamentum artis ſylogiſticæ; nam etiam vulgare illud principium, *quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe*, eſt fundamentum totius artis ſylogiſticæ, & tamen, vt teneat ſine inſtantia, neceſſario requiritur, quod extrema identificentur cum tertio abſque diſtinctione virtuali, ſeu rationis ab illo.

Ad 2. Ad ſecundam diſtinguo maiorem: eſt bona, & formalis, nego maiorem: ratione materiæ inter prædicata abſoluta, concedo maiorem, & conceſſa minori, diſtinguo conſequens: vt teneat formaliter, & ſine inſtantia, nego conſequentiam: vt teneat in ſpeciali materia, concedo conſequentiam. Itaque ſicut extrema identificari cum tertio realiter, & ratione ab illo diſtingui, non infert poſitiuè, quod extrema realiter inter ſe diſtinguantur, ſed permiſſiuè ſolum, id eſt, permittit, quod aliquando extrema realiter identificata cum tertio, realiter inter ſe diſtinguantur, quod contingit ſolum, quando extrema ſunt relatiua; quia tunc datur locus vt pro ea parte qua, ratione differunt ab eſſentia, exerceant inter ſe oppoſitionem, quam non habent cum eſſentia; ita ſimiliter prædicatum, de quo aliquid eſſentialiter dicitur, diſtingui ratione à ſubiecto de quo eſſentialiter prædicatur, non infert poſitiuè ſed permiſſiuè ſolum quod ea, quæ de tali prædicato eſſentialiter dicuntur, non prædicentur eſſentialiter de ſubiecto, cui eſt eſſentiale; hæc autem permiſſio exercetur, quando id, de quo dicitur, & quod de illo dicitur, ſunt relatiua.

22 *Reſ. 3.* Denique reſponderi poteſt ad argumentum factum diſtinguendo maiorem: quod prædicatur de Diuinitate, tanquam eius metaphyſicum conſtitutiuum, vel prædicatum eſſentiale, concedo maiorem: tanquam modus, ſeu determinatio eſſentialis, nego maiorem, & conceſſa minori, diſtinguo conſequens: non ſunt de Diuinitatis eſſentia tanquam prædicata eſſentialia, concedo conſequentiam: tanquam modi, & determinationes eſſentiæ, nego conſequentiam.

Ad 1. prob. maioris. Ad primam probationem maioris, quatenus contra iſtam diſtinctionem poteſt obſtare, diſtinguo maiorem: ſi prædicatum adæquatè de ſubiecto enuncietur, ſeu cum illo adæquatè identificetur, concedo maiorem: ſi inadæquatè cum ſubiecto identificetur, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: quia diuinitas non identificat ſibi eſſentialiter adæquatè aliquam ex perſonis diuinis, nec ad illarum aliquam adæquatè eſſentialiter deſcendit in noſtra ſententia, ſicut nec in ſententia contraria adæquatè realiter identificatur cum aliqua ex illis: vnde ſicut in ſententia contraria ex identitate reali eſſentiæ cum Paternitate, & Filiationis cum eſſentia, non ſequitur identitas illarum inter ſe; quia identitas adæquata non eſt: ita in noſtra ſententia conſequentia facta non tenet, addito ly *eſſentialiter*, & eandem ob cauſam.

23 Ad ſecundam probationem diſtinguo antecedens ſi in tali prædicato pars repugnans exprimatur, vel vt enunciata importetur, concedo antecedens: ſi nec exprimatur, nec enuncietur, ſed tantum in ſignificando implicitè importetur, nego antecedens, & conſequentiam, cuius inſtantiam habemus in ente, in quo actu eſſentialiter implicantur modi eſſendi *per ſe*, & *in alio*, & tamen verè ens prædicatur de ſubſtantia, quin de illo enuncietur modus eſſendi in alio, qui ſubſtantiæ repugnat; eo quod talis modus in hac prædicatione *ſubſtantia eſt ens* non exprimitur ex parte prędicati, nec enunciatur, etſi in ſignificando implicitè importetur. *Ad 2.*

Ad tertiam probationem reſponderi poteſt primo conceſſa maiori, negando minorem: tum, quia relationes non addunt perfectionem ad eſſentiam diuinam: vnde ex eo, quod ſingulis perſonis non competant, non tollitur, quo minus quælibet perſona ſit integer Deus integritate perfectionis. Tum etiam, quia non omnis modus eſſentialis diuinitati, debetur ſingulis perſonis diuinæ. *Ad 3. reſp. 1.*

Vel ſecundo, claritatis gratia, diſtinguo maiorem: integritate prædicatorum eſſentialium ſibi debita, concedo maiorem: integritate modorum eſſentialium, qui diuinitati debentur, & non ſingulis perſonis, nego maiorem, & diſtinguo minorem: ſi aliquod eſſentiale diuinitati per modum prædicati eſſentialis ſingulis perſonis non competat, concedo minorem: ſi aliquod eſſentiale diuinitati per modum modi, nego minorem, & conſequentiam. Et quidem hoc argumentum contrarij tenentur ſoluere, loquendo de conuenientia, & integritate reali; ſicut & Nos loquendo de conuenientia, & integritate eſſentiali. *Secundo reſp.*

Sed opponet quis primo: Paternitas ingreditur ad conſtitutionem potentiæ generatiuæ, & actualis generationis tanquam modus, vt diximus q. 27. *diſp.* 72. & 73. & tamen cui Paternitas non conuenit, nec potentia generatiua, nec generatio, conueniunt: ergo ſi relationes eſſentiales ſunt diuinitati vt modi, cui omnes relationes non conueniunt, nec diuinitas poteſt competere. 24 *Replicabis 1.*

Secundo: nam ſequitur ex hac ſolutione, poſſe diuinitatem vt ſignificatam hoc nomine, à relationibus perfectè præſcindi; conſequens aduerſatur noſtræ ſententiæ; cum ex illo ſequatur, non eſſe de diuinitatis eſſentia, quatenus virtualiter, & ratione differt à relationibus: ergo & ſolutio tradita eſt nulla. Patet ſequela: nam id ab alio perfectè præſcindit, quod intelligi poteſt ſine illo etiam implicitè in conceptu importato; at diuinitas intelligitur à nobis in Patre, quin in illa etiam implicitè intelligatur Filiatio v. g. ergo à Filiatione, & conſequenter ab alijs relationibus, perfectè præſcindit. *Secundo.*

Reſpondeo ad primam obiectionem conceſſa maiori, & minori, negando conſequentiam, ratio autem diſcriminis eſt: nam Paternitas importatur vt modus explicitè ſine quo nec explicita generationis ratio intelligi poteſt; relationes autem non ſic pertinent ad conſtitutionem eſſentiæ diuinæ, ſed implicitè ſolum. *Reſp. ad 1. inſtantiam.*

Ad ſecundam nego ſequelam, ad probationem diſtinguo maiorem: quod adæquatè intelligi poteſt, concedo maiorem: quod inadæquatè, ſolum, nego maiorem, & diſtinguo minorem: intelligitur diuinitas in Patre adæquatè quoad implicita, & explicita, nego minorem: inadæquatè quod ea, quæ implicitè vt modos importat, concedo minorem, & nego conſequentiam. *Ad 2.*

Denique obijciunt; diuina eſſentia tota ita eſt vna, ſimplex, vt ratione eſſentiæ nullam diſtinctionem admittat; aliàs perſonæ in eſſentia non eſſent perfectiſſimè vnum; at ſi relationes eſſent de eſſentia eſſentiæ diuinæ, non poſſet tota eſſentia eſſe taliter vna, vt nullam diſtinctionem admitteret; cum includeret relationes, & conſequenter relationum eſſentialem diſtinctionem: ergo relationes non ſunt de eſſentia eſſentiæ diuinæ. 25 *Denique principaliter arg.*

Confirmatur primo: tota diuina eſſentia eſt abſoluta eſſentialiter; ergo de eſſentia illius non poſſunt eſſe relationes. Patet conſequentia: nam id, de cuius eſſentia eſt relatio, adæquatè abſolutum non eſt quoad eſſentiam, ſicut id, de cuius realitate eſt relatio, non eſt adæquatè realiter abſolutum. *Conf. 1.*

Confirmatur ſecundo: nam ſi relationes eſſent de conceptu eſſentiæ, conſtituerent eſſentiam relatam; conſequens eſt falſum; cum ad nihil referatur eſſentia: ergo & quod relationes ſunt de conceptu eſſentiæ. Patet ſequela: relatio namque tribuit ſuum quaſi effectum formalem vbicumque inuenitur: ergo ſi inuenitur eſſentialiter incluſa in eſſentia, tribuit illi ſuum quaſi effectum formalem, qui eſt conſtituere relatum ad aliud. *Conf. 2.*

Reſpondeo diſtinguendo maiorem; quoad explicitum conceptum eſſentiæ, concedo maiorem: quoad omne implicatum in illa, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. *Reſp.*

Si dicas, quia explicitus conceptus entis claudit diuerſitatem modorum, non eſt adhuc quoad explicitum perfectè vnus, ſed ſolum vnitate imperfecta, & analoga: ergo ſi explicitus conceptus eſſentiæ implicitè claudit diuerſitatem relationum, non erit quoad explicitum perfectiſſimè vnus. 26 *Si dicas.*

Reſpondeo diſtinguendo antecedens: præciſè ex illa cauſa, nego antecedens: ex illa, & quia aliàs conceptus finitus eſt, & com- *Reſpõdeo.*

Digitized by Google

munis communitate ſolum rationis, concedo antecedens, & nego conſequentiam: nam explicitus conceptus eſſentiæ diuinæ infinitus eſt, & communis, non rationis communitate, ſed reali.

27 *Ad 1. cõfirm.* Ad primam confirmationem diſtinguo antecedens: tota quoad explicitum, concedo antecedens: tota, & totaliter quoad implicitum, nego antecedens, & conſequentiam, ſed ſolum inſertur non explicare eſſe relatiuum, non autem, quod in illa non implicetur. *Ad 2.* Ad ſecundam nego ſequelam, ſicut nec ſequitur ex eo quod modus differentialis prædicamentum relationis conſequens actu implicitè includatur in ente, quod conſtituat ens relatum; quia neceſſarium erat, quod explicitè, & conſtitutiuè in illo importaretur; pariter dicimus relationes diuinas non conſtituere eſſentiam relatam; quia ad hoc erat neceſſarium, quod explicitè in illa importaretur, & vt ad ſubiectum compararetur ad illam; non autem ſic comparatur, ſed implicitè, & tanquam modi determinatiui illius.

28 *Ex dictis infertur primo.* Ex dictis colligitur primo, Diuinam eſſentiam claudere actu implicitè in eſſentiali conceptu attributa Diuina. Quod concedunt plures Authores, qui talem incluſionem negant reſpectu relationum; id tamen negant, & magis conſequenter alij ex Authoribus contrariæ ſententiæ. Sed probatur manifeſtè eiſdem rationibus, quibus id probauimus reſpectu relationum. *Infertur 2.* Secuncundo colligitur vnum attributum claudere in ſuo conceptu eſſentialiter aliud. Patet: nam claudit in ſuo conceptu eſſentiam, & hæc omnia attributa: ergo quoduis attributum claudit omnia in ſuo conceptu eſſentiali. Quæ illatio legitima eſt non interueniente relatiua oppoſitione.

29 *Denique Infertur.* Denique infertur triplex intelligentia illius maximæ, *quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe*, ob quis diuinis non infertur ex identitate relationum cum eſſentia negatio diſtinctionis realis illarum inter ſe. Prima eſt, vt intelligatur tunc veritatem habere, quando extrema identificantur cum tertio, ita vt nec ratione diſtinguantur ab illo, quam dedit D. Thomas *in hac quæſt. art. 3. ad 2. & q. 8. de potentia art. 1. ad 7. & 10. argumentum: in 1. ad Annibaldum diſtinct. 33. q. vnica art. 1. ad 1.* Vnde, quia relationes identificatæ realiter cum eſſentia ratione diſtinguuntur ab illa: fit conſequens, quod ex tali identitate non inferatur realiter non diſtingui inter ſe. Secunda eſt, quod quæ identificantur cum tertio, identificantur inter inter ſe non adæquatè, ſed ſecundum aliquod ſibi identificatum, vel quantum ad id, in quo cum tertio identificantur. Ex qua ſic intellecta ſolum ſequitur, quod quia relationes identificantur cum eſſentia, aliquod identificatum vni relationi, alijs etiam identificatur, & ipſæ identificantur in eſſentia inter ſe, non tamen ſequitur realiter inter ſe non differre ſecundum expreſſos relationum conceptus. Hanc interpretationem dedit D. Thomas q. 8. de potentia art. 2. ad 10. illis verbis: *Idem eſt inſtans, quod eſt finis præteriti, & principium futuri; non tamen principium futuri dicitur eſſe in præterito, ſed illud, quod eſt principium futuri; & ſimiliter non dicitur quod Paternitas eſt in Filio, ſed illud, quod eſt Paternitas, ſcilicet eſſentia Diuina, eſt in Filio.* Et *in 1. diſtinct. 33. q. 1. art. 1. ad 2.* Et *infra q. 39. art. 1. ad 1.* Tertia expoſitio eſt, vt teneat illa regula quando extrema identificantur cum tertio, & tertium cum extremis adæquatè, ſecus autem inadæquatè: vnde cum eſſentia diuina nec ſic cum relationibus adęquatè identificetur; conſequens eſt, quod ex identitate relationum cum eſſentia non colligatur in diſtinctio realis illarum inter ſe.

DISPVTATIO

SEPTVAGESIMAOCTAVA.

An Diuinæ Relationes quatenus ab eſſentiæ diſtinctæ dicant relatiuas perfectiones?

§. I.

Relatis ſententijs, ſtatuitur prima concluſio.

Nu. 1. *Ex dictis ſupponitur 1.* EX dictis *in præcedentibus* duo vt indubitata ſupponimus. Primum eſt, relationes diuinas eſſe identicè formaliter perfectas perfectione abſoluta eſſentiæ. Quod patet: nam eo modo, quo de relationibus prædicatur eſſentia, debet etiam de illis perfectio eſſentiæ verificari; at *diſp. 75.* contra Scotum, & Durandum, oſtendimus eſſentiam, & relationes non diſtingui diſtinctione reali formali, aut modali, & conſequenter eſſentiam Dei de illis affirmari identicè realiter formaliter: ergo etiam eſſentiæ perfectio de relatione affirmatur: & conſequenter ſunt perfectæ identicè formaliter perfectione eſſentiæ. *Secundo ſupponitur.* Secundum, quod ex dictis colligitur, eſt, relationes diuinas vt diſtinctas ab eſſentia includere eſſentialiter perfectionem eſſentiæ; & conſequenter vt ſic diſtinctas eſſe perfectas, non *reduplicatiuè*, de quo diſputatio erit, ſed *ſpecificatiuè*. Quod patet eadem ratione: eo namque modo, quo includunt eſſentiam, includunt etiam perfectionem eſſentiæ; at vt *diſputatione 77.* probauimus, vt virtualiter, & ratione diſtinctæ ab eſſentia, eſſentiam diuinam eſſentialiter claudunt: ergo vt ſic diſtinctæ includunt eſſentiæ perfectionem, & conſequenter, etiam vt ſic diſtinctæ, perfectæ ſunt ly *vt* accepto *ſpecificatiuè*. Ex quo vlterius colligitur, abſolutè loquendo de relationibus, aſſerendum eſſe, quod perfectæ ſint, & quod dicant perfectionem; hanc namque abſolutè eſt vera propoſitio, *relatio eſt diuina eſſentia*, propter incluſionem eſſentiæ in relationibus; ergo, & hæc abſolutè debet concedi, *relatio diuina eſt perfectio*. *Tertio ſupponitur.* Quod ſatis inſinuari videtur in 6. *Synodo generali ſeſſione* 18 vbi dicitur; *Credimus vnam ſubſtantiam in tribus ſubſiſtentijs vnitatem propter vnionem, Trinitatem propter ſubſiſtentiarum perfectionem*; ſubſtantiæ autem relationes ſunt: ergo de relationibus verè affirmatur, & abſolutè dicitur, perfectas eſſe, & perfectionem importare.

2 *Apperitur difficultas.* Quod igitur in diſcrimen vertimus eſt an ratione conceptus relatiui, quem ſupperaddunt eſſentiæ, & non ſolum ratione eſſentiæ incluſæ, perfectionem relatiuam ab eſſentiæ perfectione virtualiter diſtinctam importent? *Prima ſententia.* Prima ſententia affirmat, loquendo de relationibus diuinis ſub expreſſo conceptu *ad*. Quam tuentur Suarez *libr. 3. de Trinitate cap. 9.* Pro illa referens Gabrielem *in 1. diſtinction. 7. quæſt. 3. artic. 3.* Herbeum *diſtinct. 2. quæſt. 4. artic. 1.* & Clitoueum *ſupra Damaſcenum lib. 1. capit. 11.* Vazquez *diſputat. 122.* per plura capita. Arrubal *diſp. 105.* Granadus *tract. 3. diſp. 5. ſect. 2.* Tenent etiam ex noſtris Zumel *circa articulum 2. diſputat. 5. concluſ. 2. & 3.* Albelda *diſp. 6. ſect. 1.* ex quibus Vazquez, & Zumel, negant multiplicari realiter perfectiones relatiuas, cæteri tamen conſequentius affirmant. *Suarez. Gabriel Herb. Clitou. Vazq. Arrubal. Gran. Zumel. Albeld.*

3 *Secunda.* Secunda diſtinguit inter bonitatem tranſcendentalem, quæ in integritate conſiſtit, & formalem, quæ conſiſtit in conuenientia ad alterum: priori modo affirmant relationes addere perfectionem ad eſſentiam; ſecus autem in ſecunda acceptione. Hanc tenet Fonſeca 4. *metaphyſicæ cap. 2. quæſt. 7. concluſ. 7.* *Fonſeca.* *Tertia.* Tertia docet, relationes ſecundum ſe in propria linea perfectionem diceret ſed non explicare illam per reſpectum ad terminum, ſed per ordinem ad ſubiectum, & fundamentum, & conſequenter non multiplicari realiter in ratione perfectionis; quia fundamentum non multiplicatur, ſed omnes relationes eadem perfectione, etiam relatiua, gaudere. Hanc tenet Magiſter Ioannes à S. Tho. *diſp. 13. art. 3. num. 8.* *S. Thom.* *Quarta & vera ſententia.* Quarta, & verior ſententia defendit, relationes diuinas non addere perfectionem ad eſſentiam, ſed ſola eſſentiæ abſoluta perfectione. gaudere. Ita Antiquiores Thomiſtę. Capreolus *in 1 diſt. 7. quæſtion. 1. ad 3.* Aureoli *contra primam concluſionem*. Ferrara 2. *Contra Gentes cap. 5.* Caietanus *in hac quæſtione artic. 2 circa ſolutionem ad 3 quæſt. ſequenti artic. 3.* Bañez *dub. 1.* Nazarius *controuerſia 2.* Canarienſis *diſput. 3. par. 2.* Salmanticenſes *diſp. 6. dub. 2.* Serra *hic dub. 4.* Tenent etiam omnes Scotiſtę cum ſuo Doctore *in 3. diſt. 1. qu. 1. & 4.* & *quodlibeto 5. art. 1. & 2.* Durandus *in 3. diſt 1. quæſt. 3. num. 13.* & ex Patribus Societatis Molina *infra quæſt. 42. art. 6. diſput. 2.* & Beccanus *cap. 2. quæſt. 6.* Pro cuius explicatione ſit. *Capre. Aureoli Ferrara Caietan. Bañez. Nazar. Canar. Salm. Serra. Durand. Molina. Beccan.*

4 *Prima concluſio. Prob. 1. contra Vazq.* Prima concluſio: *Dato quod relationes addant ad eſſentiam perfectionem relatiuam, neceſſario concedendæ ſunt tres perfectiones reales relatiuæ.* Ita frequentius Theologi. Et probatur primo contra Vazquez, qui ex eo ducitur ad ſuam ſingularem ſententiam, quia ſi perfectio in integritate conſiſtat, cum omnes diuinę relationes ad vnam Dei integritatem concurrant, multiplicatis relationibus, non multiplicantur integritates; & conſequenter nec perfectiones; ſi autem in forma alteri conueniente conſiſtat, vt ſit realis perfectio, realem diſtinctionem à perfectibili expoſcit: vnde cum relationes à perſonis conſtitutis realiter non diſtinguantur, non ſunt reales perfectiones, ſed rationis tantum; & conſequenter non ſunt plures perfectiones reales, ſed tantum ſecundum rationem; at vtrumque iſtius Auctoris dictum eſt falſum: ergo multiplicatis realiter relationibus, multiplicantur realiter perfectiones relatiuę. Probo minorem primo pro prima parte: nam licet integritas abſoluta in perſonis non multiplicetur, relatiua tamen, & perſonalis multiplicatur in illis, Pater namque eſt integra Perſona, & ſimiliter Filius; at non integritate eadem perſonali: ergo integritate realiter diuerſa; & conſequenter ſi perfectio in integritate conſiſtit, multiplicatis realiter relationibus, multiplicantur realiter perfectiones. *Secundo.* Secundo: Paternitas eſt integra relatio, & Filiatio ſimiliter integra relatio eſt; at integritas relatiua Paternitatis non eſt integritas relatiua Filiationis: ergo diſtinguuntur realiter in ratione integritatis. *Pro 2. parte probatur.* Deinde pro ſecunda parte ſuadetur, ſi namque relationes non eſſent perfectiones reales in ſecundo ſenſu, maximè quia à perſonis, ſeu eſſentia, quas perficiunt, realiter non diſtinguuntur; at hęc ratio eſt nulla: ergo & quod relationes non ſint perfectionis in ſecundo ſenſu eſt falſum. Maior eſt fundamentum vnicum contrarij Auctoris. Minorem autem probo: ſi namque ratio illa alicuius eſſet valoris, ſequeretur nullam eſſe realem perfectionem in Deo, perfectione ſumpta pro forma alte-

rum

Digitized by Google

rum perficiente, & illi conueniente; cum nulla ex diuinis perfectionibus à Deo quem perficiunt, realiter diſtinguatur; conſequens eſt falſum, cum Deus realiter ſit perfectus; & conſequenter realibus perfectionibus debeat gaudere: ergo & illud ex quo ſequitur.

5 *Euaſio quadam reijcitur.* 1. Si forte dicatur, Deum eſſe realiter perfectum, id eſt realiter integrum, non autem realiter perfectum, prout perfectum reſultat, ſeu eſt concretum perfectionis realiter conuenientis, ſeu perficientis. In contrarium obſtet primo: quia non maior requiritur diſtinctio inter perfectionem, & perfectibile, quam inter integrans, & integretum: ergo ſi Deus eſt realiter integer, non obſtante identitate integrantium cum ipſo, erit etiam realiter perfectus quamuis eius perfectio realiter ab illo non differat. *Secundo.* Secundo non requiritur maior diſtinctio inter perfectionem, & perfectibile, quam inter habens, & habitum; et Deus dicitur realiter habens ſuas relationes: ergo, & perfici realiter per illas. *Tertio.* Tertio: perſonæ diuinæ realiter conſtituuntur, ſuis proprietatibus relatiuis, quamuis ab illis realiter non diſtinguantur; quia iſta conſtitutio non eſt per compoſitionem, ſed per ſimplicem identitatem: ergo eadem ratione realiter perficietur per tales relationes, ſemel admiſſo, quod perfectionem dicant ratione diſtinctam à perfectione eſſentiæ.

6 *Confirmat. hæc omnia.* Quæ omnia confirmari poſſunt ex eo quod ſi relatio realis perfectio non eſſet, quia realiter non diſtinguitur à perſona quam perficit, ſequeretur omnipotentiam, v. g. & alia attributa, reales perfectiones non eſſe; conſequens in doctrina huius Auctoris admitti non poteſt: ergo neque dicere poteſt quod relatio, realis perfectio non eſt, quia realiter non dicitur à perſona, quam perficit. Sequela euidens eſt; cum attributa à natura diuina realiter non diſtinguantur. Minorem autem probo; ex eo namque quod relationes, reales perfectiones non ſunt, infert Vazquez nullum eſſe inconueniens, quod Paternitas in ratione perfectionis Filio non competat; quia ſolum ei deficit perfectio rationis: ergo ex non conuenientia perfectionis, quæ talis eſt, non realiter, ſed per rationem, non ſequitur in perſonis diuinis negatio ſummæ perfectionis; at ex non conuenientia alicuius diuini attributi ad aliquam ex perſonis diuinis euidenter infertur ſummè perfectam non eſſe, de quo nullus dubitare poteſt: ergo attributa non ſunt perfectiones rationis, ſed reales, & conſequenter realis indiſtinctio relationum à perſonis obſtare nequit, quo minus reales perfectiones ſint.

7 *Si reſpondeatur.* Si forte dicatur, defectum attributi priuatiuum eſſe; eo quod cum illo nulla ex diuinis perſonis habet oppoſitionem; & idcirco, quamuis realis perfectio non ſit, ſed rationis, arguere defectum ſumma perfectionis, ſecus autem relationis defectus, qui *In cõtrarium arg.* negatiuus eſt rationis oppoſitionis. In contrarium obſtat: ergo iam defectus perfectionis relatiuæ non ideò non arguit defectum perfectionis ſummæ, quia perfectio realis non eſt, ſed quia opponitur ſuo correlatiuo; & conſequenter quamuis realis ſit perfectio id ipſum reſponderi poterit, ſcilicet defectum perfectionis Paternitatis in Filio, non inferre Filium non eſſe ſummè perfectum; quia licet realis perfectio ſit defectus tamen eius, negatiuus eſt ratione oppoſitionis, quam habet cum Filio.

8 *Secundo prob. concluſio impugnando tertiã ſententiam.* Secundo principaliter concluſionem oſtendo contra tertiam ſententiam: eo ipſo quod relatio addat eſſentiæ perfectionem relatiuam virtualiter ab illa diſtinctam, ratio perfectionis eſt communis per rationem, & formalem tranſcendentiam abſoluto, & relatiuo: at quæ ſic ſunt communia, multiplicantur realiter ad multiplicationem realem relationum, vt conſtat in realitate, vnitate, & entitate, quæ multiplicentur realiter, eo quod gaudent communitate, prædicta: ergo eo ipſo quod relationes addant ad eſſentiam perfectionem relatiuam virtualiter ab illa diſtinctam, multiplicatis relationibus multiplicantur realiter perfectiones.

9 *Tertio ſuadetur.* Tertio contra eandem ſententiam ſuadetur concluſio: quæ conueniunt relationibus ratione eſſentiæ incluſæ, & etiam ratione proprij; & relatiui conceptus, non poſſunt non multiplicari realiter, illis multiplicatis, vt conſtet in realitate, vnitate, & entitate: dicuntur enim plures res relatiuæ, plures vnitates, & plures entitates; quia realitas vnitas, & entitas, competunt relationibus non ſolum ratione eſſentiæ incluſæ, ſed etiam ratione ſui conceptus proprij, quo ab eſſentia diſtinguuntur; at eo ipſo quod relationes addant ad eſſentiam perfectionem relatiuam virtualiter ab illa diſtinctam, illis conuenit ratio perfectionis; non ſolum ratione eſſentiæ, quã implicitè includunt; ſed etiam ratione conceptus relatiui, quo ab eſſentia virtualiter diſtinguunt: ergo eo ipſo, quod addant ſupra eſſentiam perfectionem relatiuam, multiplicari debent in ratione perfectionis, multiplicatione reali.

10 *Quarto.* Quarto: nam ſi ob aliquam rationem non multiplicarentur realiter in ratione perfectionis, maximè quia hæc non exprimitur per rationem ad terminum, ſed ex fundamento deſumitur, quod vnum, & idem eſt; at hæc ratio eſt nulla: ergo neceſſario debent multiplicari in hypoteſi facta in ratione perfectionis. Probo minorem: ratio hypoſtaſis, ſeu perſonalitatis, non exprimitur in diuinis relationibus per reſpectum ad terminum, ſed perſonam; & tamen multiplicatur realiter in diuinis relationibus: ergo quod ratio perfectionis non exprimatur per reſpectum ad correlatiuum, ſed ad fundamentum, non probat non multiplicari realiter in illis.

Dices, ſubſiſtentiam multiplicari, quia de conceptu illius eſt, incommunicabilitas, ex quo neſcitur, quod illis, relationes diuinæ opponantur; at de ratione perfectionis, etiam relatiuæ incommunicabilitas ſeu oppoſitio non eſt, & idcirco in diuinis relationibus non multiplicantur realiter. Sed contra primo: nam ſi opponuntur in ratione hypoſtaſis, quamuis non exprimatur per comparationem ad correlatiuum: ergo ad oppoſitionem inter relationes neceſſarium non eſt, quod id, in quo opponuntur, exprimatur per reſpectum ad terminum; & conſequenter etiam ſi ratio perfectionis relatiuæ non exprimatur reſpectiuè ad correlatiuum, erit inter relationes oppoſitio realis in ratione perfectionis relatiuæ; ex quo vlterius infertur realis multiplicatio. 11 *Dices.* *Sed contra 1.*

Secundo: eo ipſo quod perfectio Paternitatis relatiua ſit, eſto deſumatur per comparationem ad fundamentum, debet in voluere, & adæquatè connecti cum conceptu *ad* ipſius Paternitatis, alias quomodo ad vltimum, & differentialem conceptum Paternitatis poterit pertinere? at non alia ratione Paternitas in ratione hypoſtaſis eſt realiter à Filiatione diſtincta, & cum illa incompoſſibilis in eadem perſona, niſi quia, etſi non exprimat conceptum referendi, illum tamen imbibit, & cum illo connectione perfectio relatiua Paternitatis realiter à perfectione relatiua Filiationis debet diſtingui. *Contra 2.*

Tertio: perfectio Paternitatis, eo ipſo quod relatiua ſit, debet ab illa ſub differentiali, & propria ratione præſtari; et quod ab illa prout ſic conuenit, proprium eſt Paternitatis, & alijs incommunicabile: ergo eo ipſo quod illius perfectio relatiua ſit, debet eſſe realiter incommunicabilis Filiationi; atque ex conſequenti realiter ab illa diſtingui. Denique tradita ſolutio reijcitur: in Paternitate prout ab eſſentia diſtincta, & ad lineam relatiuam ſpectante, non dantur formalitates virtualiter ex æquo diſtinctæ; et ſi perfectio relatiua Paternitatis eſſet Filiorum communicabilis, darentur in illa formalitates diſtinctæ ex æquo virtualiter: ergo eo ipſo, quod perfectio relatiua ſit, debet eſſe realiter incommunicabilis. Probo minorem: non enim alia euidentiori ratione probant Theologi inter Paternitatem, & eſſentiam, diſtinctionem virtualem adæquatam, niſi quia eſſentia communicabilis eſt Filio, ſecus autem Paternitas: ergo ſi perfectio relatiua Paternitatis eſſet Filio communicabilis, & Paternitas ſub conceptu referentis, & formæ hypoſtaticæ, non eſt communicabilis, dabuntur in Paternitate prout ſpectet ad lineam relatiuam, & ab eſſentia virtualiter differt, formalitates diſtinctæ diſtinctione virtuali adæquata. 12 *Contra 3.* *Deniq; ſolutio reijcitur.*

§. II.

Argumenta ſoluuntur.

NEc fundamenta contrariorum alicuius ponderis ſunt. Primum eſt Vazquij exinde inferentis relationes non eſſe reales perfectiones, perfectione ſumpta pro forma alteri conuenienti, quia inter perfectionem ſic acceptam, & perfectibile, debet eſſe realis diſtinctio; eo quod perfectio realis debet realiter perficere, nihil autem poteſt ſe ipſum perficere realiter; at inter relationes, & eſſentiam, ſeu perſonas conſtitutas per illas, realis diſtinctio non eſt: ergo dici nequeunt reales perfectiones. Sed iam conſtat huius fundamenti imbecillitas, ad quod reſpondeo diſtinguendo maiorem: inter perfectionem compoſitiuè, aut informatiuè perficientem, concedo maiorem: perficientem per identitatem nego maiorem: ſed ad hanc ed ſummum requiritur virtualis diſtinctio, & conceſſa minori, nego conſequentiam. Et inſto argumentum, tum in attributis, quæ reales perfectiones eſſe ad hominem contra Vazquez oſtendi; & tamen à natura realiter non diſtinguuntur. Tum etiam in conſtitutione perſonarum per relationes, quæ realis eſt: & tamen ab illis realiter ſunt indiſtinctæ. 13 *Argum. Vazquij diluitur.* *Reſpond.*

Secundo alij argumentantur ex D. Thoma *infra quæſt.* 42. *art.* 4. *ad* 2. vbi docet, quod ſicut eadem eſſentia, quæ in Patre eſt Paternitas, in Filio eſt Filiatio, ita eadem dignitas, quæ in Patre eſt Paternitas, in Filio eſt Filiatio: ergo ex mente D. Thomæ dignitas, ſeu perfectio realis, in relationibus non multiplicatur. Reſpondeo totum hoc verum eſſe, cæterum inde id prouenit, quia dignitas, & perfectio, non relatiuè, ſed ſolum abſolutè dicuntur, vt conſtat ex D. Thomam *ibidem* negantis hanc eſſe bonam conſequentiam, *quidquid dignitatis habet Pater, habet Filius; Paternitatem habet: Pater ergo Paternitatem habet Filius*, mutatur enim *quid* in *ad aliquid*, id eſt abſolutum in relatiuum, ſi autem dignitas, aut perfectio in maior importata abſoluta non eſſet, talis defectus non committeretur: ergo 14 *Secundo alij arguunt ex D. Tho.* *Reſpond.*

Digitized by Google

ſentit D. Thomas, quod ſi dignitas, & perfectio, dicerentur relatiuè, aliquam dignitatem in Patre repertam, non inueniendam in Filio; & conſequenter realiter eſſe multiplicandas perfectiones relatiuas.

15 *Sed inſtant ex D. Tho.* Sed inſtant ex eodem D. Thoma in 1. diſtinctione 33. quæſt. 1. art. 1. ad 2. *Quod ſicut in Filio eſt eſſentia, ita, & eſſe Paternitatis; quia in diuinis non eſt niſi vnum eſſe*, vbi condiſtinguendo eſſe eſſentiæ ab eſſe Paternitatis, non poteſt accipi eſſe Paternitatis pro eſſe abſoluto eſſentiæ, ſed pro eſſe relatiuo, & ait conuenire Filio, quia in diuinis non eſt niſi vnum eſſe: ergo non ſolum eſſe abſolutum eſſentiæ non multiplicatur in relationibus, ſed nec eſſe relationum, quamuis relatiuum ſit, in illis multiplicatur. Ex quo vlterius colligitur, quod quamuis perfectio relationum relatiua ſit, poterit in illis immultiplicata manere.

Reſpond. Hoc tamen nihil vrget: nam, quod D. Thomas non loquatur de eſſe Paternitatis relatiuo, euidenter conſtat, ex eo quod eſſe eſſentiæ, & eſſe Paternitatis, aſſerit non diſtingui, ſed eſſe vnum, & idem, quod intelligendum eſt de identitate etiam virtuali; nam formalis identitas etiam inuenitur inter rationem Paternitatis, & rationem eſſentiæ, & tamen D. Thomas aſſerens eſſe Paternitatis, & eſſe eſſentiæ non diſtingui, docet rationem Paternitatis & rationem eſſentiæ diſtingui; cum autem hæc non diſtinguantur niſi virtualiter, hanc diſtinctionem negat inter eſſe Paternitatis, & eſſentiæ; at ſi eſſe Paternitatis relatiuum eſſet, diſtingueretur virtualiter ab eſſe eſſentiæ abſoluto: ergo D. Thomas non concedit eſſe relatiuum Paternitatis. Nec obſtat, quod D. Thomas condiſtinguat; hanc enim diſtinctionem non ponit inter eſſe, & eſſe, ſed inter illa, quibus communicatur eſſe ſcilicet Paternitatem, & eſſentiam.

16 *Denique obijciũt.* Denique obijciunt: id, quod conuenit relationi non ex habitudine ad terminum, ſed ex ordine ad ſubiectum, & fundamentum, non multiplicatur in diuinis relationibus; at perfectio, eſto ſit relatiua, non conuenit relationi diuinæ ex ordine ad terminum, ſed ad ſubiectum, & fundamentum: ergo quamuis relatiua ſit, realiter non multiplicatur. Minor cum conſequentia tenet. *Maior prob. 1.* Maiorem autem probo primo: quia namque eſſe, ſeu exiſtere, conuenit relationi diuinæ reſpectiuè ad ſubiectum, & non ex ordine, quem dicit ad correlatiuum, vnicum, & idem eſt in omnibus relationibus: ergo omne, quod relationi conuenit reſpectiuè ad ſubiectum, & fundamentum, immultiplicatum manet in relationibus diuinis. *Secundo,* Secundo: nam multiplicatio realis in Deo ſolum poteſt oriri ex oppoſitione relatiua; at in eo, quod relationibus conuenit ex ordine ad ſubiectum, & fundamentum, & non ex ordine ad terminum, relatiuè non opponuntur; cum relatiua oppoſitio non ſit cum fundamento, ſed ſolum cum correlatiuo: ergo id, quod conuenit diuinis relationibus ex ordine ad ſubiectum, ſeu fundamentum, non multiplicatur realiter in illis.

17 *Reſp. argumento, & inſtatur.* Reſpondeo negando maiorem abſolutè: inſtatur enim in ratione formæ hypoſtaticæ, quæ relationi conuenit reſpectiuè ad ſubiectum, & non expreſsè ex conceptu ad correlatiuum; & tamen multiplicatur realiter in relationibus diuinis. Ad primam probationem nego cauſalem, ſed quia exiſtentia relationum non relatiua, ſed abſoluta eſt, vt ex *infra* dicendis conſtabit. Ad ſecundam diſtinguo maiorem: ex oppoſitione relatiua explicata, aut implicata, formaliter, aut connexiuè tali, concedo maiorem: præciſè ex oppoſitione relatiua explicita, & formaliter tali, nego maiorem, & diſtinguo minorem: explicitè, & formaliter, concedo minorem: implicitè, & connexiuè, nego minorem, & conſequentiam. Iſtoque in ratione ſubſiſtentiæ, quæ multiplicatur realiter in diuinis relationibus; & tamen cum ex ordine ad ſubiectum ſumatur, non explicatur in illa formaliter relatiua oppoſitio, ſed implicatur ſolum, & exactiuè importatur: quia ergo eo ipſo quod perfectio relatiua ſit, debet implicare oppoſitionem cum termino, & illam exigere: conſequens eſt, quod eo ipſo debeat multiplicari realiter.

18 *Sed vrgent.* Sed vrgent; quia ſtat bene relationem in Deo opponi cum alia relatione ſibi correlatiua in ratione reſpectus oppoſiti; & tamen in ratione relatiuæ entitatis identificari cum alijs, cum quibus non opponitur, vt conſtat in ſpiratione actiua, quæ relatiuè opponitur Spiritui Sancto, & tamen identificatur in ratione entitatis relatiuæ cum Paternitate; & Filiatione, quibus non opponitur: ergo ſi relationes perſonales non opponuntur in perfectione relatiua, prout diſtincta à fundamento etſi multiplicetur in ratione reſpectus, poterunt in ratione perfectionis, etſi relatiua ſit, non multiplicari realiter.

Reſpond. Reſpondeo conceſſo antecedenti, & conſequentia, vt conditionali, nego autem poſſibilitatem conditionis, eſt enim impoſſibile, quod perfectio relatiua ſit, & Paternitas v. g. opponatur Filio in ratione reſpectus, & non in ratione perfectionis, poteſt quidem contingere, quod relatio etiam in ratione entitatis relatiuæ identificetur cum alia relatione, cui non opponitur, quod autem à relatiuo ſibi oppoſito non diſtinguatur in aliquo relatiuo omnino eſt impoſſibile, vt *ſuperius* arguebam: vnde, etſi poſſit ſpiratio actiua à Paternitate, & Filiatione, ad quas non refertur, realiter non diſtingui, etiam in ratione relatiuæ entitatis, omnino tamen repugnat perfectionem Paternitatis relatiuam eſſe, & non diſtingui realiter à Filiatione, cui opponitur in ratione reſpectus.

§. III.

Non eſſe in Deo tres perfectiones relatiuas probatur.

19 *Secunda concluſio.* Secunda Concluſio: *Non ſunt concedendæ in Deo tres perfectiones reales relatiuæ.* Hanc ſtatuo contra primam ſententiam. Illamque probo primo: In Deo non ſunt concedendæ tres magnitudines etiam relatiuæ: ergo nec tres perfectiones. *Prob. 1. auctoritate.* Conſequentia patet primo: nam iuxta Diuum Thomam *infra quæſt. 42. art. 4.* magnitudo Dei idem eſt quod Dei perfectio. Tum etiam: quia ideò tres magnitudines negantur in Deo, ne alicui ex perſonis diuinis aliqua magnitudo non competat, & ne in magnitudine ſummè non adæquentur; at idem eſt inconueniens, quod alicui perſonæ aliqua perfectio non competat, & quod in ratione perfectionis ſummè non adæquentur: ergo eadem ratione, qua tres magnitudines negantur in Deo, debent etiam tres perfectiones in illo negari. Antecedens eſt expreſſum in doctrina Auguſtini *pluribus in locis*, præcipuè *lib. 5. de Trinit. c. 8. 9. & 10.* verba illius in capite 8. hæc ſunt; *Quemadmodum enim Deus eſt Pater, Filius Deus eſt, & Spiritus Sanctus Deus eſt, non tamen tres Deos dicimus, ſed vnum Deum; ita magnus Pater, magnus Filius, magnus Spiritus Sanctus, non tamen tres magni, ſed vnus magnus;* & ad finem capitis: *Sicut non dicimus tres eſſentias, ſic non dicimus tres magnitudines, ſed vnam eſſentiam, & vnam magnitudinem.* Id ipſum docet perpetuo D. Thomas, præcipuè infra quæſt. 42. art. 4. ad 2. illis verbis: *Sicut eadem eſſentia, quæ in Patre eſt Paternitas, in Filio eſt Filiatio, &c.* Sentiunt ergo apertè Auguſtinus, & Thomas, non eſſe concedendas in Deo tres magnitudines, aut tres dignitates, ſed vnam tantum.

20 *Contrariorũ ſolutio reijcitur 1.* Reſpondent contrarij, Auguſtinum, & Doctorem Angelicum loqui de magnitudine abſoluta eſſentiæ, non de magnitudine relatiua, vel ab vtraque abſtrahente. Sed contra primo: nam ad hoc negabant tres magnitudines, vt ſaluarent perſonarum æqualitatem contra Arrianos, at ſi præter magnitudinem abſolutam eſſentiæ, eſſent tres magnitudines relatiuæ, Arrianorum argumentum in ſolutum relinquerent; cum licet ſaluarent perſonarũ æqualitatem in magnitudine abſoluta eſſentiæ, reſtaret illis ſaluare æqualitatem in magnitudine relatiua, quæ in relationibus multiplicaretur: ergo hæc interpretatio eſt omnino inſufficiens.

Secundo, Secundo: nam Auguſtinus æquiparat magnitudinem cum eſſentia, omnipotentia, & alijs attributis, quoad vnitatem, & negationem multiplicationis; at eſſentia, & omnipotentia, taliter obtinent vnitatem, quod nullatenus multiplicantur, nec abſolutè, nec relatiuè: ergo ſentit magnitudinem taliter vnam eſſe, quod nec dentur plures magnitudines abſolutè, nec relatiuè.

Tertio. Tertio: qui aſſereret eſſentiam, & omnipotentiam, dici abſolutè, & relatiuè, & primo modo eſſe vnam, ſecundo multiplicari, manifeſtè ſe opponeret Auguſtino aſſerenti eſſentiam, & omnipotentiam dici *ad ſe*, & non multiplicari; at eiſdem verbis, imò, & comparatione cum eſſentia facta, docet magnitudinem dici *ad ſe*, & eſſe vnam, quibus id affirmat de eſſentia, & omnipotentia: ergo qui affirmant magnitudinem dici relatiuè, & realiter multiplicari, manifeſtè Auguſtino ſe opponunt.

21 *Quarto.* Quarto: ſi eſt in Deo magnitudo abſoluta, & non multiplicata, & relatiua multiplicata realiter, concedendum eſt abſolutè Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, eſſe tres magnos, nedum *adiectiuè*, ſed etiam *ſubſtantiuè*; at Auguſtinus expreſsè docet non eſſe tres magnos, ſed vnum magnum, ſicut non ſunt tres omnipotentes, ſed vnus omnipotens, nec tres Dij, ſed vnus Deus: ergo contra Auguſtinum conceduntur tres magnitudines relatiuæ. Probo minorem: quia namque realitas dicitur *abſolutè*, & *relatiuè*, abſolutè conceditur tres Diuinas perſonas, eſſe tres res, & eſſe vnam rem, ſecundum rationem eſſentiæ, & primum rationem ſui, & non ſolum dicuntur tres res relatiuæ: ergo ſi detur magnitudo eſſentiæ abſoluta, & magnitudo relatiua multiplicata, non ſolum dicentur tres perſonæ tres magni *relatiuè*, ſed etiam tres magni *abſolutè*.

Denique reijcitur. Denique tradita ſolutio reijcitur: nam D. Thomas *loco citato* affirmat æqualitatem diuinarum perſonarum attendendam non eſſe pœnes relationes, ſed pœnes abſoluta; at ſi præter magnitudinem abſolutam eſſentiæ, darentur tres magnitudines relatiuæ, æqualitas perſonarum deberet attendi nedum pœnes eſſentiam, ſed etiam pœnes relationes: ergo contra D. Thomam traduntur tres magnitudines relatiuæ. Probo minorem: æqualitas in magnitudine molis fundata attenditur pœnes omnem molem quantitatis: ergo æqualitas in magnitudine virtutis attendi debet pœnes omnem quantitatem virtutis; at ſi relationes dicerent magnitudinem relatiuam gauderent quantitate virtutis, quæ nihil aliud eſt, quam perfectio: ergo pœnes ipſas attendi etiam debet ſumma æqualitas in magnitudine perſonarum diuinarum.

Secun-

Digitized by Google

22 *Secundo prob. concluſio.* Secundo principaliter ſuadetur concluſio: eo ipſo quod dentur tres perfectiones reales relatiuæ, cuiuis ex diuinis perſonis neceſſario eſt dicendum, quod aliqua perfectio non competat; at hoc cum ſumma perfectione, & ſumma æqualitate diuinarum perſonarum non poteſt componi: ergo nec tres perfectiones reales relatiuæ. Maior conſtans videtur: Patri namque non conuenit Filiatio, nec Filio Paternitas, nec Spiritui Sancto Filiatio, & Paternitas: ergo ſi Paternitas, & Filiatio, reales ſunt perfectiones, realiterque diſtinctæ, cuiuis ex diuinis perſonis aliqua perfectio non conuenit, Patri ſcilicet perfectio Filiationis, Filio perfectio Paternitatis, & neutra Spiritui Sancto.

Minor prob. 1. Minor autem probatur primo: nam Auguſtinus, & Thomas, vt ſaluent æqualitatem in ſumma magnitudine inter diuinas perſonas, negant in Deo tres magnitudines realiter: ergo quia ſentiunt cum multiplicatione magnitudinis, aut perfectionis, nec ſummam perfectionem, nec ſummam magnitudinis æqualitatem inter diuinas perſonas ſubſiſtere.

Secundo prob. minor. Secundo: id, quod à forma ſummè perfecta non perficitur adæquatè, ſummè perfectum non eſt, & quod gaudet perfectione eſſentialiter ab alterius perfectione diſtincta, neceſſario comparatur, vel vt excedens, aut exceſſum ab ipſo; at ſi Patri aliqua perfectio Filio propria non competat, è conuerſo, neuter illorum à Diuina eſſentia, quæ eſt forma ſummè perfecta, adæquatè perficitur; cum neutri illarum omnem ſuam perfectionem tribuat, & gaudent perfectionibus diſtinctis eſſentialiter: ergo nullus illorum eſt ſummè perfectus, nec inter ſe gaudent omnimoda æqualitate.

23 *Solutio P. Suarez.* Huic argumento variè reſponderi ſolet ab Authoribus contrariæ ſententiæ. Primo reſpondet Suarez *vbi ſupra cap. 10. nu. 7.* nullam eſſe perfectionem ſimpliciter ſimplicem, quæ negari poſſit formaliter de aliqua ex diuinis perſonis, perfectiones autem non ſimpliciter ſimplices, quales ſunt relationes, poſſe quidem negari formaliter, non autem eminenter: quia quæuis ex illis in quauis perſona eminenter continetur, ratione eſſentiæ illas continentis formaliter, vt autem aliquid ſit ſummè perfectum, & à nullo excedatur, ſufficit habere formaliter omnem perfectionem ſimpliciter ſimplicem, & eminenter alias, quæ ſimpliciter ſimplices perfectiones non ſunt.

24 *Reijcitur 1.* Sed iſta ſolutio non ſatisfacit, & reijcitur primo: nam dato relationes eſſe perfectiones relatiuas, erunt perfectiones ſimpliciter ſimplices; cum in indiuiduo Deitatis ſint meliores ipſę, quam non ipſæ, quod ad rationem perfectionis ſimpliciter ſimplicis ſufficiens non eſſe non poterit Suarez aliqua efficaci ratione ſuadere: ergo ſi de ratione ſummè perfecti eſt habere formaliter omnem perfectionem ſimpliciter ſimplicem, non poterit ratio ſummi perfecti in perſonis ſaluari cum carentia perfectionis relatiuæ.

Secundo. Secundo: nam omiſſa quæſtione de nomine an eſſent, vel non eſſent perfectiones ſimpliciter ſimplices, eſſent tamen perfectiones nihil admittentes imperfectionis; at de ratione ſummè perfecti eſt continere formaliter omnem perfectionem, de cuius conceptu imperfectio non eſt: ergo non ſtaret ſumma perſonarum perfectio cum carentia alicuius ex illis formaliter. *Minor prob. 1.* Probo minorem primo: non eſſet Deus in re ſummè perfectus, ſi aliqua ex diuinis relationibus illi formaliter non conueniret, ſuppoſito, quod relationes perfectiones relatiuæ ſunt, at non alia ratione, niſi quia perfectiones eſſent nullam in ſuis conceptibus imperfectionem importantes: ergo de ratione ſummè perfecti eſt formaliter continere omnem illam perfectionem, quę in ſuo conceptu imperfectio non eſt. *Secundo prob.* Secundo: nam ad rationem ſummè perfecti aliter requiritur continentia perfectionis de cuius conceptu imperfectio non eſt, ac continentia illarum perfectionum, quæ in ſuis conceptibus imperfectionem aliquam dicunt; at reſpectu illarum requiritur continentia eminentialis: ergo reſpectu illarum eſt deſiderata continentia formalis.

25 *Reſp.* Reſpondebis, veram eſſe minorem de perfectione debita, ſecus vero ſi debita non ſit, relatiua autem Filiationis perfectio non debetur Patri, & ideò ſine illa, vt formaliter habita, poteſt ſaluari ratio ſummè perfectionis in Patre. *Sed contra.* Sed contra: de ratione ſummè perfecti eſt, quod illi omnis perfectio abſque imperfectione debeatur, quo circa Deus ſummè perfectus non eſſet, ſi aliqua huiuſmodi perfectio illi non eſſet formaliter debita: ergo vel Pater ſummè perfectus non eſt, vel illi omnis perfectio abſque imperfectione debetur.

Dices. Dices, Deum eſſe ſummè perfectum in omni genere, & ideò illi eſſe debitam omnem perfectionem abſque imperfectione; Pater autem licet vt Deus in omni genere infinitus ſit, & ideò prout ſic omnes relatiuas perfectiones ſibi identificet, vt Pater autem ſolum in perſonali linea infinitus eſt, & idcircò non debetur illi continentia formalis omnis perfectionis abſque imperfectione.

Sed contra. Sed contra: Deitas vt ſummè perfecta in omni genere conuenit Patri formaliter, aliàs Pater non eſſet perfectus Deus, contra fidei doctrinam; at Deitati, *reduplicatiuè* vt in Patre, non debetur Filiatio: ergo enti ſummè perfecto in omni genere, Filiatio non debetur vt formaliter habita; & conſequenter perfectio non eſt, vel ſi perfectio eſt, debebitur Deitati formaliter prout conuenit Patri.

26 *Tertio tradita ſolutio reijcitur.* Tertio principaliter traditam ſolutionem reijcio: Deitatem continere eminenter omnem perfectionem Filiationis eſt illam radicare virtualiter, non enim iſta continentia cauſalitatis eſt; at Deitas non conuenit Patri vt radicans Filiationem: ergo non conuenit illi vt eminenter continens eius perfectionem; & conſequenter in Patre non continetur Filiationis perfectio formaliter, nec eminenter.

Denique reijcitur. Denique reijcitur; eo ipſo quod Paternitas perfectio relatiua ſit, realiter à Filiatione diſtincta, eſt perfectio realiter diſtincta à perfectione Filiationis; & conſequenter æquales eſſe non poſſunt: quia vt communis Philoſophia tradit, duæ ſpecies, ſeu duo eſſentialiter diſtincta, non poſſunt inter ſe adæquari, ſed neceſſario debet inter illa interuenire exceſſus, aſſerente Philoſopho *ſpecies eſſe ſicut numeros*, inter quos eo ipſo quod intercedat eſſentialis diſtinctio, æqualitas in ratione numeri intercedere nequit: ergo Pater, vt Pater, & Filius, vt Filius in perfectione adæquari non poſſunt, eo ipſo quod relationes perfectiones dicant non conuenientes omnibus perſonis formaliter: inæqualitas namque formarum in ſuis concretis relucere, eſt neceſſe.

27 *Prima ſolutio P. Suarez reijcitur.* Suarez *Vbi ſupra num. 9. & 10.* reiecta ſententia Clitouei aſſerentis Paternitatem formaliter dicere maiorem perfectionem, quam Filiatio, reſpondet, Paternitatem, & Filiationem ratione eſſentiæ incluſæ æqualitatem habere, ratione autem ſui, quia ſunt diuerſæ rationis, nec æquales, nec inæquales eſſe, quia æqualitas, ſeu inæqualitas, ſolum reperitur inter habentia quantitatem eiuſdem rationis. Sed contra: nam Paternitas, & Filiatio conueniunt, etſi analogicè, in ratione relationis; at conuenientia analoga in aliqua ratione communi cum differentia eſſentiali ſufficit ad inæqualitatem, vt conſtat in decem prædicamentis, quæ analogicè ſolum conueniunt in ente, & inæqualia ſunt, cum ſubſtantia omnia alia in perfectione excedat, & ipſa inter ſe inæqualiter comparentur: ergo inter Paternitatem, & Filiationem eſt ſufficiens conuenientia, vt comparentur inter ſe quoad rationem æqualis, aut inæqualis.

28 *Secunda illius ſolutio impugnatur 1.* Secundo reſpondet, quidquid ſit de ſpeciebus creatis, an neceſſario inæquales eſſe debeant, Paternitatem, & Filiationem in ſuis proprijs conceptibus æquales eſſe; eo quod tam perfectum terminum, & fundamentum habet vna, atque alia: vnde in vniuerſum neceſſarium non eſt, quod inter perfectiones eſſentialiter diuerſas inæqualitas intercedat, quod etiam tenentur fateri, inquit Suarez, qui docent perfectionem non dicere: nam eſto ita ſit, negare tamen non poſſunt eſſentialiter differre, & tamen ſine exceſſu eſſentiali: non ergo de ratione eſſentialiter diſtinctorum, quod inæqualia ſint. Sed contra primo: fundamentum Paternitatis eſt generare, & Filiationis fundamentum eſt generari; at de generare, & generari, ſi perfectionem dicant, eadem eſt difficultas quoad inæqualitatem, ac de ipſis relationibus: ergo rationem æqualitatis diuinarum relationum, ſuppoſito quod perfectionem dicant, per æque difficilè reddit Suarez, & principium petit, dum ad fundamenti vtriuſque æqualitatem recurrit.

Secundo. Secundo; non ſtat differentia eſſentialis in quantitate diſcreta abſque inæqualitate in ratione numerationis ſiue in creatis, ſiue in diuinis: ergo nec differentia in quantitate perfectionis eſſentialis ſubſiſtere poteſt ſine æqualitate in perfectione, ſiue in Deo, ſiue in creaturis.

29 *Tertio.* Tertio; nam quia vnum attributum virtualiter ab alio diſtinguitur in ratione perfectionis, vnum eſt virtualiter perfectius altero in veriori Theologorum ſententia, quamuis non per participationem, ſed per eſſentiam ſint talia; at natura diuina virtualiter eſt omnibus attributis perfectior: ergo ſi perfectiones diuinæ relatiuæ realiter, & eſſentialiter diſtinguantur, quamuis per participationem tales non ſint, ſed per eſſentiam, vna erit altera perfectior.

Denique reijcitur. Denique reijcitur dicta ſolutio; ex illa namque ſequitur, duas cognitiones creatas ſpecificè differentes eſſe æquales inter ſe; conſequens non admittit Suarez ergo dicta ſolutio ruit. Probo ſequelam; dato quod poſſit videri Paternitas Filiatione non viſa, viſio vnius eſt eſſentialiter à viſione alterius diſtincta: cum vnius veritas eſſentialiter ab altera diuerſa foret, ſi in ratione perfectionis eſſentialiter diſtinguantur; & aliàs veritates Paternitatis, & Filiationis æquales eſſent in ratione veritatis; ergo cognitiones illarum eſſentialiter inter ſe differentes, forent æquales. Nec inſtantia, quam adducit Suarez, eſt ad propoſitum; inæqualitas namque non fundatur in qualibet differentia eſſentiali, ſed in differentia eſſentiali perfectionum, & æqualitas non in qualibet conuenientia, ſed in conuenientia in perfectione fundatur; eo quod æqualitas, aut inæqualitas, ſupra quantitatem molis, ſeu virtutis fundatur.

30 Secundo reſpondet Granados *vbi ſupra*, perfectionem Filiationis eſſe in Patre, & Paternitatis in Filio, non ſolum ratione iden-

Digitized by Google

Secundo reſpondet Granades. identitas cum eſſentia, ſed etiam ſecundum id, in quo diſtinguitur; eo quod per circuminceſſionem Filius eſt in Patre, etiam prout à Filio diſtinguitur, vt terminus actionis immanentis in principio, & Pater in Filio vt principium in termino, & hæc exiſtentia vnius in alio ſufficit, vt omnem Filij perfectione habeat Pater, & è conuerſo; ac proinde vt inter illas non ſit inæqualitas. *Impugnatur ſolutio I.* Sed nec ſatisfacit iſta ſolutio, & reijcitur primo: nam iuxta Auguſtinum *5. de Trinitate cap.6.* Filius non eſt Patri æqualis ſecundum id, quod ad Patrem dicitur, & rationem reddit: *Quoniam ad Patrem Filius dicitur, ille autem non Pater, & Filius eſt*: ergo ex mente Auguſtini inter Patrem, & Filium, non eſt æqualitas in proprietatibus proprijs relatiuis: ergo nec Filius æqualis Patri, aut Pater Filio in perfectione Paternitatis, aut in perfectione Filiationis; at ſi iſte modus circuminceſſionis ſufficeret vt perfectio Filiationis v.g. Patri conueniret, eſſet inter Patrem, & Filium, æqualitas in perfectione propria Filiationis; ergo talis circuminceſſio non ſufficit vt perfectio Filiationis Patri conueniat, aut perfectio Paternitatis Filio.

Secundo. Secundo: ſi aliqua perfectio abſoluta non competeret Patri formaliter, & intrinſecè, etiam ſi terminatiuè, & per circuminceſſionem eſſet in illo, non eſſet ſummè perfectus formaliter: ergo iſte modus habendi perfectionem Filiationis non eſt ſufficiens vt in Patre ſaluetur ratio perfecti, & ſummæ æqualitatis.

Tertio. Tertio: eſto Filiatio ſit in Patre per circuminceſſionem, non tamen perficit Patrem intrinſecè, & formaliter: ergo ratione iſtius conuenientiæ Pater non conſtituitur ſummè perfectus.

31 *Aliorum ſolutio excluditur.* Denique alij ad argumentum factum reſpondent, perfectionem Filiationis competere Patri non relatiuè, & conſtitutiuè, ſed eſſentialiter, hoc eſt ratione eſſentiæ, cum qua identificatur, & hoc ſufficere vt ſummè perfectus ſit, & vt æqualitas inter illum, & cæteras perſonas, ſaluetur. Sed contra: relatio, vt relatiuè habita, eſt aliqua perfectio relatiua iuxta iſtam ſententiam: at relatiuè non competit Patri: ergo aliqua relatiua perfectio non conuenit Patri.

Dices. Dices, hinc ſolum inferri relatiuam perfectionem Filiationis non conuenire Patri omnimodo, non vero quoad ſubſtantiam Patri non conuenire, & primum inconueniens neutiquam. Sed contra: relatio Filiationis, vt relatiuè conueniens, eſt perfectio diſtincta ſecundum rationem à ſe ipſa, vt abſolutè conuenienti Patri: ergo ſolutio eſt nulla. Probo antecedens, vt abſolutè conueniens eſt ipſa natura diuina abſoluta, in qua eminenter continetur, at relatio, vt conueniens relatiuè, eſt perfectio diſtincta ſecundum rationem à natura diuina in ſententia contraria: ergo & à ſe ipſa, vt abſolutè conueniente Patri.

Conf. I. Explicatur difficultas: perfectio creata in ſe, quoad ſubſtantiam differt à ſe ipſa vt in cauſa contenta, reduplicata continentia actiua: ergo pariter relatiua perfectio, ſi quæ datur ratione ab eſſentia diſtincta, differt quoad ſubſtantiam in ſe conſiderata à ſe ipſa prout in eſſentia eminenter præhabita, ſi reduplicetur continentia actiua qua ſolum ratione conuenit Patri.

Secundo. Explicatur ſecundo; etiam ſi realitas Filiationis conueniat Patri ratione eſſentiæ, quia tamen illi non conuenit ratione ſui, quatenus virtualiter ab eſſentia diſtincta, abſolutè dicimus aliquam realitatem Patri non conuenire, nedum quoad modum, verum etiam quoad ſubſtantiam: ergo id ipſum de relatiua perfectione eſt dicendum.

32 *Si opponas.* Si opponas: ſumma entitas Patris, ſummaque æqualitas in ratione entitatis cum Filio, ſaluatur cum multiplicatione reali entitatum, & quin illi formaliter competat omnis entitas relatiua: ergo pariter ſumma Patris perfectio, ſummaque æqualitas Patris cum Filio, ſubſiſtet cum multiplicatione perfectionum reali, & quin illi formaliter competat omnis perfectio relatiua.

Conf. I. Explicatur difficultas: non eſt contra rationem ſummi entis, quod ei deſit formaliter aliqua entitas relatiua; ergo nec erit contra rationem ſummi perfecti, quod ei formaliter deficiat aliqua relatiua perfectio. *Secundo.* Explicatur ſecundo: ſi entitas eſſet abſoluta, non minus repugnaret ſummo enti defectus talis entitatis, quam ſummè perfecto defectus abſolutæ perfectionis; ergo ſi ſummo entis defectus relatiuæ entitatis non obeſt, nec obeſſe poterit defectus relatiuæ perfectionis enti ſummæ perfecto.

33 *Reſpond.* Reſpondeo ad argumentum conceſſo antecedenti, negando conſequentiam: ratio namque ſummi, & ratio æqualitatis, non fundantur in conceptu entitatis, ſed in conceptu perfectionis, nec attenditur in Deo pœnes relatiuum, ſed pœnes abſolutum, vt docet D. Thom. *infra q.42. art.4.* vnde æqualitas inter diuinas Perſonas non attenditur pœnes rationem entitatis ex vi huius conceptus, ſed prout entitas dicit perfectionem; & idcirco ſtat bene ratio ſummi perfecti, & ſummæ æqualitatis in Patre cum nõ conuenientia entitatis relatiuæ, & illius multiplicatione, ſecus autem cum multiplicatione perfectionis, & negatione illius ſecundum conuenientiam formalem in Patre. *Ad 1. & 2. confirmat.* Per quod ad primam confirmationem conſtat ſolutio. Ad ſecundam dicatur, quod ſi per poſſibile, vel impoſſibile, eſſet entitas diuina abſoluta, perfectionem non dicens, negatio talis entitatis non incompateretur cum ſumma perfectione; ſicut negatio terminationis liberæ, in mea ſententia, intrinſecæ, quia negatio perfectionis non eſt, rectè cum ſumma Dei perfectione componitur.

§. IV.

Reſpondetur directè ad quæſtionem.

34 *Tertia concluſio. Prob. I.* TErtia concluſio: *Relationes non addunt ad diuinam eſſentiam perfectionem relatiuam ratione ab illa diſtinctam ratione perfectionis.* Hac concluſione directè reſpondemus quæſtioni. Et colligitur apertè ex prioribus, primo; nam ſi adderent ad eſſentiam relatiuam perfectionem, darentur in Deo plures perfectiones realiter, monſtrauimus *prima concluſione*; at hoc eſt falſum, vt *in ſecunda* probauimus, ergo non addunt ad eſſentiam relatiuas perfectiones.

Secundo. Secundo: id ſine quo formaliter habito, habetur formaliter omnis perfectio, formaliter perfectio non eſt; at ſine Filiatione v.g. formaliter habita, ſaluatur quod in Patre inueniatur formaliter omnis infinita perfectio, & in Filiatione ſine Paternitate formaliter, vt *præcedenti concluſione* monſtrauimus: ergo Filiatio non eſt relatiua perfectio; & conſequenter ad diuinam eſſentiam, relatiuam perfectionem non addit.

Tertio. Tertio: id quod ratione ſui non perficit diuinam eſſentiam, non addit perfectionem ad illam; at Filiatio v.g. ratione ſui non perficit diuinam eſſentiam; alias eſſentia cum Filiatione formaliter habita, perfectior eſſet ſe ipſa vt Filiationem præcedit, & eſſentia non communicaretur Patri, vt ſummè, & omnimodo perfecta: ergo Filiatio ratione ſui nihil perfectionis addit ad eſſentiam.

35 *Si fortè dicatur.* Si fortè dicatur, eſſentiam cum Filiatione eſſe perfectionem ſe ſola extenſiuè, non autem intenſiuè; eo quod in eſſentia ſe ſola omnis relatiua perfectio eminentialiter continetur; ſicut Deus homo eſt perfectior extenſiuè Deo ſolo, non autem intenſiuè; eadem de cauſa. *In contrarium arg.* In contrarium obſtat, eſſentiam cum attributo ſapientiæ v.g. eſſe perfectiorem ſe ſola, nedum extenſiuè, verum etiam intenſiuè; aliàs ex defectu attributi ſecundum eſſe formale non argueretur defectus intrinſecæ perfectionis; ſicut hac ratione ex relationis defectu in Patre, non colligitur intenſiuæ perfectionis defectus; at in ſenſu contrariorum, eodem modo addit relatio perfectionem ad eſſentia, quo illam addunt attributa; vel ſi non eodem modo, argumentum ex attributis ad relationes deſumptum, vi in illis colligatur ratio perfectionis diſtinctæ, ineſſicax erit omnino: ergo eſſentia cum Paternitate v.g. nedum extenſiuè, ſed etiam intenſiuè, eſt perfectior ſe ſola.

36 *Præterea ſuadetur concluſio.* Quarto principaliter ſuadetur concluſio: relationes ad eſſentiam nihil addunt abſolutum ratione ab illa diſtinctum; at ratio perfectionis in Deo ſolum dicitur abſolutè non relatiuè, vt expreſſè docet D. Thomas *infra quæſt.42. art.4.* ſequutus Auguſtinum *lib.5. de Trinitate cap.9.* vbi ex eo quod, quod, quidquid ad ſe dicitur in Deo, ſubſtantialiter, & ſingulariter dicitur, infert, quod ſicut Deitas dicitur ſubſtantialiter, & ſingulariter, ita magnitudo, quod idem eſt ac perfectio, ſubſtantialiter, & ſingulariter dicitur: ergo relationes ratione ſui, quatenus ab eſſentia diſtinctæ; nullam addunt perfectionem ad eſſentiam, ſed ſola eſſentiæ abſoluta gaudent perfectiones.

37 *Aſſignatur ratio à priori.* Licet autem ab inconuenienti ſatis efficaciter noſtra concluſio probetur, in reddenda tamen ratione à priori non modica eſt difficultas. Molina *vbi ſupra* rationibus ab inconuenienti contentus nullam tradit à priori. Et quidem ſi teneremus in diuinis relationibus nihil relatiuum peculiare implicari, quo quaſi reſpiciant eſſentiam, ſeu perſonas, ſed rationem ſubſiſtentiæ implicatam in illis, à ſubſiſtentia abſoluta eſſentiæ eſſe virtualiter indiſtinctam, facilè poſſet noſtra concluſio à priori ſuaderi, ratio namque perfectionis debet per reſpectum, ſeu comparationem ad perfectibile ſummi: ergo ſi relationes nihil addunt ad eſſentiam præter eſſe *ad*, quo ſolum reſpiciunt terminum, cuius non ſunt perfectiones, non vero ſubiectum, quod per illas perficitur, non addunt ad eſſentiam relatiuam aliquam, ſeu diſtinctam ratione perfectionem: quia tamen valdè probabile eſt in relatione creata dari relatiuum, & peculiare *in*, & diuina peculiare ſubſiſtens ab abſoluta ſubſiſtentia diſtinctum, maior difficultas eſt in aſſignanda ratione, quare relatio in ratione ſubſiſtentiæ, quæ ad eſſentiam, & perſonam comparatur, perfectio non ſit.

Alia ratio à priori apud Thomiſtas communis. Docti, & graues D. Thomæ diſcipuli id hac ratione ſuadent: ratio namque perfectionis debet ſumi per reſpectum ad ſubiectum ratione ſui inſpectum; at relatio ſecundum nihil ſibi peculiare, ſubiectum, aut perſonam reſpicit ratione ſui in illo ſiſtendo, ſed ratione termini, ſeu correlatiui; cum eo ipſo, quod conceptus aliquis relatiuus ſit, & ſubiectum reſpiciat, debet illud reſpicere ordinando ad terminum, & ratione illius: ergo nihil relatiuum poteſt ratione ſui obtinere perfectionis conceptum. Maiorem, in qua eſt difficultas, ſic probant: perfectio debet reſ-

picere

Digitized by Google

picere ſubiectum perfectibile per commenſurationem cum illo; at niſi ſubiectum ratione ſui reſpiciat, non commenſuratur cum illo, ſed cum termino, qui eſt ratio reſpiciendi ſubiectum: ergo ratio perfectionis debet ſumi per reſpectum, & ordinem ad ſubiectum ratione ſui inſpectum.

38 *Aliter à nobis à priori probatur.* Denique ſuaderi poteſt concluſio hac ratione à priori: vnumquodque in tantum eſt perfectum, in quantum eſt in actu exiſtentiæ, vel ad illam ordinem dicit; ſed relationes diuinæ ratione ſui non exprimunt ordinem ad exiſtentiam, ſed ſolum ratione eſſentiæ, & naturæ diuinæ: ergo ratione ſui non dicunt perfectionem, ſed ſolum ratione eſſentiæ; & conſequenter ad eſſentiam relatiuas perfectiones non addunt. Conſequentia tenet. Præmiſſæ autem indigent probationem.

Maior prob. 1. Maior probatur primo ex D. Thoma ſupra quæſt. 4. art. 1. ad finem corporis, illis verbis: *Secundum hoc enim dicitur aliquid eſſe perfectum, ſecundum quod eſt in actu.* Et quæſt. 5. art. 1. in corpore ibi: *In tantum eſt autem perfectum vnumquodque, in quantum eſt in actu:* ergo ex mente D. Thomæ vt aliquid ſit perfectum conſummatè, & perfectè, actualitas exiſtentiæ requiritur; vt autem ſit perfectum perfectione increata deſiderabitur, quod ad exiſtentiam, in qua conſiſtit conſummata perfectio, ordinem dicat.

Secundo. Deinde ſuadetur: nam vnumquodque eſt bonum in quantum eſt perfectum, vt docet, & demonſtrat D. Thomas *ibidem*; at eſt bonum in quantum aſſequibile; eſt autem aſſequibile inquantum ordinem ad exiſtentiam dicit: ergo prout ſic ſolum poteſt eſſe perfectum.

Prob. min. Minor etiam probatur, & quidem, quod ratione ſui non ſit in actu exiſtentiæ, ſed ſolum ratione eſſentiæ, *diſputatione ſequenti* conſtabit; quod autem ratione ſui ordinem ad exiſtentiam non dicat, probatur; relatio ſecundum ſibi propria nihil reſpicit niſi ad terminum ordinando; quia totum eius eſſe, ſeu tota illius quidditas, eſt ad aliud ſe habere; at exiſtentiam ſuam ad terminum ordinare non poteſt, quia exiſtentia relationis non eſt ad terminum, ſed ad ſubiectum: ergo ratione ſui ordinem ad exiſtentiam non dicit.

39 *Contra rationem iſtã arg. 1.* Contra iſtam rationem arguitur: Paternitas vt diſtincta à natura, ratione ſui, & explicitè, dicit ordinem ad naturam diuinam; hæc ratione ſui eſt formaliter exiſtentia: ergo ratione ſui dicit ordinem ad exiſtentiam. *Conf.* Confirmatur: ratione ſui dicit ordinem ad naturam, quam terminat; & tamen illam non refert: ergo poteſt exiſtentiam reſpicere, & illam non referre.

Reſp. Reſpondeo diſtinguendo minorem: natura diuina eſt exiſtentiam realiter formaliter, concedo minorem: virtualiter, & ratione, nego minorem, & conſequentiam, vel aliter: eſt exiſtentia abſque diſtinctione inadæquata ab illa, nego minorem: abſque diſtinctione adæquata, tranſeat minor, & nego conſequentiam; ſicut enim diſtinctio inadæquata, & in munere inter rationem referendi, & ſuppoſitandi, ſufficit vt Filiatio vniatur humanitati vt hypoſtaſis, & non vt relatio; ita ſufficit vt natura reſpiciatur à Paternitate vt natura, & non vt exiſtentia. *Ad conf.* Ad confirmationem dicatur, Paternitatem reſpicere naturam, non ſub conceptu *Ad*, & referentis, ſed ſub conceptu formæ hypoſtaticæ, & ideo illam non refert, ſed terminat, & incommunicabilem reddit.

40 *Inſtabis 1.* Inſtabunt primo: ergo etiam poterit reſpicere exiſtentiam ſub conceptu formæ hypoſtaticæ, quamuis illam non referat. Inſtatur ſecundo: natura non terminatur à perſonalitate, niſi exi- *Secundo.* ſtens: ergo ſi perſonalitas reſpicit naturam vt à ſe terminabilem, reſpicit illam vt exiſtentem; & conſequenter reſpicit exiſtentiam.

Reſp. Ad 1. Reſpondeo ad primam inſtantiam negando conſequentiam, & ratio diſcriminis eſt: quia exiſtentiam ſub conceptu exiſtentiæ nec terminat, nec refert, naturam autem ſub conceptu naturæ terminat, & ſi illam, vt ſic non referat, & ideo reſpicit ſub conceptu formæ hypoſtaticæ naturam, non autem exiſtentiam.

Ad 2. Ad ſecundam dicatur, quod vt terminetur natura, ſufficit, quod in re exiſtat, non autem requiritur quod formaliter vt exiſtens à perſonalitate terminante reſpiciatur. Secundo reſponderi poteſt, Paternitatem vt formam hypoſtaticam reſpicere exiſtentiam naturæ, vt conſtituentem exiſtentem naturam, non autem vt reddentem exiſtentem ipſam Paternitatem, & hoc eſt, quod in ratione noſtra negatur, non primum.

41 *Secundo arg.* Secundo arguitur: Paternitas ratione ſui, ſecundum id, quod explicat, reddit ſuum contradictorium chimericum, & impoſſibile: ergo ratione ſui exigit neceſſario exiſtentiam. Conſequentia probatur: nam contradictorium Paternitatis conſtituitur chimericum per repugnantiam ad exiſtendum; ſed repugnantia exiſtendi non præſtatur niſi ab exigentia exiſtendi conueniente poſitiuo contradictorio: ergo ſi Paternitas ratione illius, quod explicat, reddit contradictorium ſuum chimericum, & impoſſibile, ratione illius, quod explicat, exigit exiſtentiam. Antecedens autem probatur: contradictorium Paternitatis ſecundum id, quod explicat, eſt non Paternitas; ſed hoc contradictorium redditur chimericum, & impoſſibile, per Paternitatem ſub expreſſo Paternitatis conceptu: ergo Paternitas ſub expreſſo conceptu Paternitatis reddit chimericum ſuum contradictorium.

Reſpondetur, contradictorium Paternitatis, ſub expreſſo conceptu illius, non eſſe negationem Paternitatis vt exiſtentis, ſed negationem Paternitatis eſſentiæ, vel ſub conceptu entitatis, vt autem hoc contradictorium chimericum conſtituatur per Paternitatem ſub expreſſo conceptu, ſufficit, quod ſub illa importet entitatem, quamuis exiſtentiam non explicet, nec exigentiam exiſtentiæ, negationi autem exiſtentiæ Paternitatis non opponitur contradictoriæ Paternitas ratione illius, quod explicat, ſed ratione exiſtentiæ, quam implicat, & repugnantiæ exiſtendi, quam dicit negatio Paternitatis, non opponitur ipſa Paternitas ratione illius, quod explicat, ſed ratione exigentiæ exiſtentiæ, quam implicitè importat ratione eſſentiæ, quam in ſuo conceptu includit. Et inſtatur argumentum in terminatione libera actus voluntatis diuinæ, quæ ratione illius, quod explicat ſub ratione poſſibilis reddit chimericam negationem ſui vt poſſibilis; & tamen ratione ſui non explicat ordinem ad exiſtentiam, aliàs ratione ſui explicaret perfectionem, ac proinde aliqua perfectio poſſet deficere Deo. 42 *Reſp.* *Inſtatur arg.*

Aliter, & clarius, poteſt argumentum proponi: Paternitas ratione illius, quod explicat, eſt entitas neceſſaria; ſed entitas neceſſaria à non neceſſaria diſtinguitur per exiſtentiam, vel per exigentiam eſſentialem exiſtentiæ; ergo ratione ſui exigit neceſſario exiſtentiam; & conſequenter ratione ſui dicit ordinem ad exiſtentiam, ſiue propriam, & relatiuam, ſiue abſolutam eſſentiæ. Maior probatur: ratione ſui eſt entitas; ſed non eſt entitas ratione ſui contingens: ergo eſt entitas ratione ſui neceſſaria. Patet conſequentia; non enim datur medium inter entitatem neceſſariam, & contingentem. Reſpondetur, non dari medium inter entitatem neceſſariam, & contingentem in re, at cum aliqua reduplicatione addendo *ratione ſui* datur medium; ſicut inter album, & non album in re non datur medium; at inter album, & non album cum addito *ratione ſui*, medium datur; homo namque ratione ſui, nec eſt albus, nec non albus, & paſſim in hac materia reperientur exempla. 43 *Aliter arg. proponitur.* *Reſp.*

§. V.

Argumentis contrariorum occurritur.

Contra iſtam concluſionem argumentantur Auctores oppoſiti, primo ex Cyrillo *lib. 1. Theſauri cap. 6.* vbi de diuino Patre ſic ait: *Non ſolum perfectus eſt, quia Deus, ſed etiam quia Pater:* ergo ſentit Paternitatem, quatenus ab eſſentia diſtinctam, dicere perfectionem. Et ex D. Thom. pluribus in locis, *Opuſc. 1. ad Vrbanum cap. 2.* vbi dictum illud Baſilij, *Quod Spiritus Sanctus ſit dignitate ſecundus à Filio*, interprætatur de dignitate perſonali 4. *Contra Gentes cap. 9.* vbi probat relationem eſſe in Deo conſtituendam, quia perfectio eſt. Et *quæſt. ſequenti art. 3.* probat reperiri in Deo rationem perſonæ, quia eſt ſumma perfectio; at perſonalitas diuina eſt relatio: ergo relatio diuina importat perfectionem. Reſpondeo ad Cyrillum, verum eſſe quod Pater eſt perfectus, non ſolum quia Deus, ſed quia Pater, non tamen perfectione ab eſſentia in ratione perfectionis diſtincta, ſed ipſiſſima eſſentiæ perfectione in Patre modificata. Ad primum D. Thomæ teſtimonium dicatur, debere intelligi, eſſe ſecundum originem, ideſt in accipiendo dignitatem eſſe ſecundum, non autem aliquam dignitatem Filio, & non Spiritui Sancto competere, ſed eadem vtrique competit cum poſterioritate originis, & hoc verum eſt, quod ratione proprietatis perſonalis conuenit Spiritui Sancto. Ad ſecundum, dicere quidem perfectionem, non tamen diſtinctam à perfectione eſſentiæ, & eodem modo reſpondetur ad tertium. 44 *Arg. 1.* *Reſp. explicantur Cyrillum & D. Th.*

Sed dices, D. Thomam ex eo probare eſſe in diuinis conſtituendam rationem perſonæ, quia ſignificat perfectiſſimum, quod eſt in tota natura, at de formali ſignificat relationem: ergo relatio perfectionem dicit. Reſpondeo concedendo conſequentiam, ſed concluditur ex D. Thoma dicere perfectionem relatiuam diſtinctam à perfectione eſſentiæ. Inſtabis: ratio perſonæ oſtenditur à D. Thom. in Deo, quia eſt quid perfectiſſimum in natura: ergo ſentit ex negatione perſonalitatis in Deo negandam illi eſſe aliquam perfectionem; at id, ex cuius defectu colligitur defectus perfectionis, ratione ſui, & formaliter eſt perfectio: ergo perſonalitas ratione ſui eſt formaliter perfectio ab eſſentia diſtincta. Reſpondeo conceſſo antecedenti, & prima conſequentia, diſtinguendo minorem: ſi ex defectu illius quoad explicitum colligatur à priori perfectionis defectus, concedo minorem: ſi ex defectu illius ſolum quoad implicitum à priori inferatur, & à poſteriori ſecundum explicitum, nego minorem, & conſequentiam; quia ex defectu perſonalitatis relatiuæ ſecundum id, quod explicat, ſolum à poſteriori infertur defectus 45 *Sed dices.* *Reſp.* *Inſtabis.* *Reſp.*

Digitized by Google

fectus perfectionis, à priori autem ex defectu illius ſecundum implicitum intellectualis naturæ, quam implicat: quia eo ipſo, quod in Deo non eſſet perſonalitas, nec in illo eſſet intellectualis natura.

46 *Arg. 2.* Secundo ſic arguunt ratione: perfectum ſecundum Ariſtotelem eſt, *cui nihil deeſt in proprio genere*, quam diffinitionem admittit Diuus Thomas *ſupra quæſt. 4. art. 1.* ergo perfectio in integritate conſiſtit; at Paternitas v. g. eſt integra integritate relatiua ratione diſtincta ab integritate diuinæ naturæ: ergo eſt perfecta perfectione relatiua diſtincta à perfectione eſſentiæ. Minor probatur: *Conf. 1.* integritas relatiua conſiſtit in entitate relationis cum negatione defectus alicuius pertinentis ad propriam lineam; at Paternitas eſt entitas relatiua, cui nihil deeſt ex pertinentibus ad lineam Paternitatis: ergo eſt integra integritate relatiua. *Conf. 2.* Et confirmatur primo: Pater eſt perfectus Pater: ergo à Paternitate perfecta in ratione Paternitatis, & conſequenter Paternitas eſt perfecta perfectione relatiua. Confirmatur ſecundo: perfectio ſequitur entitatem; at Paternitas eſt entitas ab entitate eſſentiæ ratione diſtincta: ergo, & perfectio ratione diſtincta à perfectione eſſentiæ.

47 *Reſpond.* Reſpondeo explicando diffinitionem traditam perfectum eſt, cui nihil deficit in proprio genere dicente perfectionem, concedo: in quocumque genere, nego, ſic à D. Thom. *ibidem* explicatur dicente perfectum eſſe, cui nihil deficit ſecundum modum ſuæ perfectionis. *Inſtatur arg.* Et neceſſario eſſe ſic explicandum exinde colligitur, quod aliàs peccatum ſecundum formaliſſimum peccati conceptum eſſet perfectum; cum vt ſic nihil ei deſit ex his, quæ ad ſuum genus deſiderantur, quod licet fortè à contrarijs admittatur, eſt tamen contra Ariſtotelem expreſsè aſſerentem, non niſi tranſlatitiè, & metaphoricè, vitium, & peccatum, dici perfecta: & contra manifeſtam rationem, alias verum eſſet abſolutè dicere perfectionem aliquam, Dei cauſalitatem ſubterfugere effectiuam, & finalem; cum peccatum, vt peccatum, nullo modo cauſetur à Deo, & aliàs admittatur perfectum eſſe; eo quod ei in proprio genere nihil deeſt.

Prima, & ſecunda confirmatio diluuntur. Ad primam confirmationem, diſtinguo antecedens: perfectione abſoluta eſſentiæ, concedo antecedens: perfectione relatiua, ſubdiſtinguo, & concedo antecedens: perfectione negatiua, nego autem de poſitiua perfectione. Iuxta quam diſtinctionem concedo primam conſequentiam, & nego ſecundam, quæ ſubinfertur. Ad ſecundam confirmationem diſtinguo maiorem: ad entitatem vt in actu exiſtentiæ, vel in ordine ad illam, concedo maiorem: ſine exiſtentia, vel ordine ad illam, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. *Inſtatur iterũ arg.* Et inſto argumentum in decreto libero Dei, cui, prout ab actu neceſſario diſtinguitur, nihil deeſt, & tamen prout ſic perfectionem non dicit; alias cum potens ſit Deo ab æterno non conuenire aliquam perfectionem liberam ſub ratione perfectionis, & quæ Deo deeſſe potuerit, neceſſarium eſt admittere, quod eſt contra veram, & communem omnium Theologorum ſententiam.

48 *Reſpond.* Tertio obijciunt: Deum eſſe Trinum ex maxima perfectio; at hæc prouenit à relationibus, quatenus ab eſſentia diſtinctis: ergo relationes prout ſic perfectionem important; & conſequenter relatiuam à perfectione eſſentiæ diſtinctam. Reſpondeo diſtinguendo maiorem: eſt ſumma perfectio diſtincta à Deo, vt vno, nego maiorem: eadem, concedo maiorem, & conceſſa minorem, nego conſequentiam.

Dices. Sed dices: inter perfectum, & imperfectum non datur medium; at perſonarum Trinitas; reduplicatiuè quatenus à bonitate eſſentiæ diſtincta, imperfecta non eſt: ergo prout ſic perfectionem importat. *Reſpond.* Reſpondeo, *inter perfectum, & imperfectum* abſolutè, medium non dari, facta tamen reduplicatione dari, non quidem datur medium inter perfectum, & imperfectum negatiuè, bene tamen inter perfectum, & imperfectum priuatiuè, ex quo ſolum ſequitur Trinitatem Perſonarum abſolutè perfectam eſſe, reduplicata tamen diſtinctione ab eſſentia, nec perfecta eſt, nec imperfecta priuatiuè, eſt tamen negatiuè imperfecta, hoc eſt, non perfecta; quia prout ſic nulla ei perfectio debetur.

49 *Inſtabis primo.* Inſtabis: ſumma imperfectio eſt, quod alicui nulla perfectio debeatur: ergo ſi Trinitati perſonarum, quatenus ab eſſentiæ vnitate diſtinctæ in ſenſu reduplicatiuo, perfectio non debetur, erit ſummè imperfecta. *Secundo.* Et vrgebis ſecundo: exigentia identitatis cum eſſentia diuina perfectio aliqua eſt; at huiuſmodi exigentia conuenit Trinitati perſonarum, quatenus ab eſſentia diſtinctæ, & illi prout ſic debetur: ergo reduplicatiuè vt diſtincta perfectionem importat. *Reſpond.* Reſpondeo ad primam replicam diſtinguendo antecedens: ſi nec explicitè, nec implicitè, abſolutè, aut reduplicatiuè, perfectio debeatur, concedo antecedens: ſi non debeatur reduplicatiuè, & explicitè, bene tamen abſolutè, & implicitè, nego antecedens, & conſequentiam: quia Trinitati Perſonarum, & ſi reduplicata diſtinctione ab eſſentia, & explicitè, non debeatur perfectio, abſolutè tamen, & implicitè, ei debetur abſoluta eſſentiæ perfectio. Ad ſecundam nego maiorem, quando exigentia illa ordinem ad exiſtentiam non exprimit, qualiter in relatione contingit: tunc enim etſi exigentia perfectionis ſit, formaliter tamen perfectio non eſt.

Quarto obijciunt: perſonalitas diuina ratione illius, quod exprimit, perfectio eſt; at ratio perſonalitatis eſt à relatione, quatenus ab eſſentia diſtincta, aliàs perſonam incommunicabilem non conſtitueret, ſi ratione abſoluti, & non ratione ſui, munus perſonalitatis exerceret: ergo relatio diuina ratione illius, quod explicat adæquatè concepta, perfectionem dicit; & conſequenter relatiuam perfectionem à perfectione abſoluta eſſentiæ diſtinctam. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem oſtenditur primo: eminentialis continentia perfectionis neceſſario ſupponit rationem perfectionis formaliter, ſicut eminentialis continentia entitatis in non ente formaliter reperiri non valet; at perſonalitas diuina ratione ſui, quatenus ab eſſentia diſtincta, eminentialiter continet perfectionem ſubſiſtentiæ creatæ: tum, quia prout ſic eſt menſura illius, ſicuti & diuina Paternitas eſt id à quo omnis Paternitas in Cœlo, & in terra nominatur. Tum etiam, quia quatenus ab eſſentia diſtincta ſupplet effectum ſubſiſtentiæ creatæ terminando humanam naturam; terminat enim illam ſub eadem ratione, qua terminat diuinam eſſentiam: ergo prout diſtincta ab eſſentia eſt perfectio formaliter. Secundo: perſonalitas, prout ratione differt ab eſſentia, ſanctificat immediatè humanitatem Chriſti in ſententia ſatis frequenti apud graues Thomiſtas; at ſanctitas neceſſario eſt perfectio; cum debeat conſtituere ſubiectum ſanctificatum obiectum congruum diuinæ dilectionis, quod non poteſt niſi à forma perfecta præſtari: ergo prout diſtincta ab eſſentia eſt perfectio formaliter. 50 *Quarto arg.* *Maior ſuadetur 1.* *Secundo.*

Tertio: ſi in Deo non daretur niſi vna perſona, tunc Dei perſonalitas ratione ſui, quatenus diſtincta à natura, diceret perfectionem; at nulla eſt ratio aſſignabilis, cur ex multiplicatione perſonarum in Deo amittat perſonalitas rationem perfectionis à natura diſtinctæ: ergo perſonalitas, prout ab eſſentia diſtincta, formaliter dicit perfectionem. Quarto: perſonalitas creata perfectionem dicit realiter modaliter à perfectione naturæ diſtinctam: ergo perſonalitas diuina perfectionem dicit virtualiter modaliter diſtinctam à natura diuina. Quinto: quod eſt melius, eſt perfectius, & conſequenter abſolutè perfectum, ſicut quod eſt bonum, perfectum eſt; at perſonalitas ratione ſui melior eſt eſſentiæ diuinæ, quam perſonalitatis carentia: ergo eſt perfectior illa; & conſequenter abſolutè eſt ratione ſui perfecta, & perfectio. Denique illa maior ſuadetur: perfectio formalis conſiſtit in conuenientia ad illud, cuius eſt; ſed perſonalitas diuina, quatenus ab eſſentia diſtincta, conueniens eſt perſonæ conſtitutæ; cum omne conſtituens, conſonum, & conueniens ſit conſtituto: ergo prout ſic diſtincta eſt perfectio perſonæ conſtitutæ, & conſequenter admittenda erit in perſona diuina perfectio relatiua à perfectione eſſentiæ diſtincta. 51 *Tertio.* *Quarto.* *Quinto.*

52 *Aliquorum ſolutio reijcitur.* Huic argumento quidam ex noſtris reſpondent concedendo relationes diuinas ſub ratione formæ hypoſtaticæ dicere perfectionem à perfectione eſſentiæ diſtinctam ratione: vnde concluſionem noſtram reſtringunt ad relationem ſub conceptu *ad*, & munere reſpicientis. Cui ſolutioni libentiſſimè aſſenſum præberem, ſi argumenta ab inconuenienti pro noſtra ſententia poſita, quæ potiſſimè difficultatem habent, contra illam non militarent quia tamen in hac ſolutione neceſſario admittendæ ſunt plures perfectiones reales, ſicuti admittuntur plures ſubſiſtentiæ: & conſequenter vna altera debet eſſe perfectior: deinde iuxta illam quælibet perſona diuina aliqua perfectione formaliter debet carere, quæ ſunt inconuenientia, quibus potiſſimè fidit Thomiſtarum ſententia.

Vera traditur. Ideò prætermiſſa hac ſolutione ad argumentum factum reſpondeo negando maiorem, ad primam probationem dicatur, quod ſicut, quamuis perſonalitas diuina relatiua ſit, continet eminenter ſubſiſtentiam creatam eo quod licet non explicet rationem abſolutam, implicat tamen illam, ita ſimiliter quamuis perfectionem non explicet, quia implicat illam, poteſt perfectionem ſubſiſtentiæ creatæ eminenter continere, & illius effectũ præſtare.

53 *Ad 2. maioris prob.* Ad ſecundam diſtinguo maiorem: ratione illius, quod explicat, & ab eſſentia diſtinguitur, nego maiorem: ratione implicati, concedo maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: nam licet forma, quæ ſanctificat, in hac ſententia relatio ſit, ratio autem *ſub qua* hæc forma ſanctificat, non eſt id, quod explicatur, ſed quod implicatur in illa, ad quod ſufficit, quod relatio, quæ ſanctificat, implicet in ſe ipſa perfectionem eſſentiæ.

Ad 3. & alias probationes. Ad tertiam, conceſſa maiori, nego minorem: ratio autem eſt, quam pro concluſione aſſignauimus: tunc namque perſonalitas abſoluta adderet entitatem abſolutam; & conſequenter adderet perfectionem, modo autem nihil addit abſolutum, & idcirco nec perfectionem addit; quia ratio perfectionis in abſoluto conſiſtit. Et per hoc ad quartam probationem conſtat ſolutio. Ad quintam diſtinguo maiorem: quod eſt melius poſitiuè, concedo maiorem: quod negatiuè ſolum eſt melius, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: quia perſonalitas ratione illius, quo differt ab eſſentia, non eſt poſitiuè melior ſui negatione, ſed ſolum negatiuè, poſitiuè autem ſolum eſt melior ratione eſſentiæ incluſæ. Ad vltimam diſtinguo maiorem: conſiſtit in conuenientia vt eſt in actu exiſtentiæ, vel vt expri-

Digitized by Google

exprimit ordinem ad illam, concedo maiorem: ſine tali expreſſione, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Quæ ſolutio clarè conſtat ex *vltima probatione noſtra tertia concluſionis*.

54 *Sed obijcies.* Sed obijciet aliquis: omnipotentia addit perfectionem ad diuinam eſſentiam; & tamen non implicat ordinem ad exiſtentiam: ergo ſola implicatio ordinis ad exiſtentiam ſuffieit, vt addatur ad eſſentiam perfectio. Probatur minor: omnipotentia conſiſtit in vi productiua cum termino producibili connexa; at in hac connexione non explicatur ordo ad exiſtentiam: ergo non explicat ordinem ad illam. *Reſpond.* Reſpondeo, in vltima differentia, ſeu quaſi differentia omnipotentiæ, eſſe conceptum connexionis cum termino, & quaſi ordinis ad ſubiectum, & licet ſub primo non exprimat ordinem ad exiſtentiam, bene tamen ſub ſecundo: vnde adæquatè concepta ordinem ad exiſtentiam exprimit. *Sed inſtabis.* Sed inſtabis primo, ſecundum conceptum connexionis addit omnipotentiam perfectionem; & tamen ſub tali concepto non exprimit ordinem ad exiſtentiam: ergo ſine tali expræſſione exprimitur perfectio. *Secundo.* Secundo: relatio diuina adæquata concepta etiam dicit ordinem ad ſubiectum: ergo prout ſic ordinem exprimit ad exiſtentiam; & conſequenter perfectionem dicit.

Reſp. Reſpondeo ad primam replicam, connexionem omnipotentiæ cum termino producibili adæquatè conceptam exprimere ordinem ad ſubiectum, licet concepta inadæquatè talem ordinem non exprimat; & conſeqnenter conceptam adæquatè ordinem exprimere etiam ad exiſtentiam. Ad ſecundam conceſſo antecedenti, nego conſequentiam: nam cum totum eſſe relationis ſit referre, nihil poteſt reſpicere, niſi illud referendo ad ſuum correlatiuum; & quia ſubiectum refert ad correlatiuum, exiſtentiam autem ſuam non poteſt referre ad illud; conſequens ſit, quod reſpiciat ſubiectum, non tamen exprimat ordinem ad exiſtentiam, niſi ratione diuinæ eſſentiæ abſolutè, quam imbibit.

§. Vltimus.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

55 *Primum corollariũ Prob. 1.* EX dictis colligitur primo, relationes non addere ad eſſentiam bonitatem relatiuam, cuius contrarium docuit Molina *vbi ſupra ſolutione ad tertium*. Probatur primo: quia Auguſtinus quæſtiunculis de Trinitate in principio inquirens, *Cur tres perſonas, non tres Deos, nec tres omnipotentes, nec tres bonos, nec tres magnos dicere fas eſt?* reſpondet; *quia Deus, & omnipotens, & magnus, & bonus, & æternus, ſubſtantialia nomina ſunt, & ad vnum dicuntur, ideo non licet ea plurali nomine dicere, ſed ſingulari, & omne nomen, quod ſubſtantiam Dei, vel eſſentiam ſignificat, ſemper ſingulari numero proferendum eſt: Pater autem, & Filius relatiua ſunt nomina, & ideo tres perſonæ rectè dicuntur*; at ſi relationes ad eſſentiam adderent relatiuam bonitatem, multiplicaretur realiter bonitas, & tres boni dicerentur perſonæ diuinæ, non ſolùm *adiectiuè*, ſed etiam *ſubſtantiuè*, vt conſtat ex dictis *in ſecunda concluſione*: ergo relationes non addunt ad eſſentiam bonitatem relatiuam.

Secundo. Secundo: nam iuxta D. Thomam *ſupra quæſt. 5. art. 1.* bonum idem eſt, quod perfectum cum ordine ad appetitiuum: ergo ſi relationes perfectionem entitatiuam non addunt ad eſſentiam diuinam, vt fatetur Molina, nec poſſunt addere bonitatem. *Tertio.* Tertio: nam ſi bonitatem adderent ratione à bonitate eſſentiæ diſtinctam, cum non eſſet bonitas medij, eſſet bonitas vltimi finis; at non poſſunt addere bonitatem vltimam finalem, aliàs darentur plures vltimi fines relatiui, quod nullus concedit, ſicut nec plura prima relatiua effectiua principia: ergo non addunt ad eſſentiam bonitatem relatiuam.

56 *Secundũ corollariũ* Colligo ſecundo, relatiuas proprietas adorandas eſſe adoratione *Latriæ*, & non ſolum perſonas diſtinctas, cuius contrarium vt probabile docet Molina *ibidem ſolutione ad* 5. Probatur: non ſolum perſona, ſed etiam perſonalitas vt ab eſſentia diſtincta, claudit in ſuo conceptu diuinam eſſentiam; & conſequenter eius perfectionem, & eius bonitatem: ergo non ſolum perſonę à proprietatibus diſtinctè adorendæ ſunt adoratione *Latrię*, ſed etiam proprietates ipſæ, & ſi ratio terminandi dictam adorationem non ſit, quod explicat relatiua proprietas, ſed eſſentia incluſa in illa.

57 *Tertium.* Colligitur etiam, relationem creatam perfectionem relatiuam non dicere. Patet: nam ratio à priori cur diuina relatio perfectionem relatiuam non addit, vel eſt, quia ſubiectum reſpicit in illo non ſiſtendo, vt volunt graues Thomiſtæ, vel quia ordinem ad exiſtentiam non exprimunt, qua ratione vſi ſumus; at hæc duplex ratio pari efficacia de relatione creata conuincit, vt conſideranti abſque difficultate conſtabit: ergo vel ad alia principia recurrendum eſt ad negandas diuinis relationibus perfectiones relatiuas, vel id ipſum de relatione creata eſt dicendum.

58 Quod ſi in contra opponatur primo Ariſtoteles diuidens perfectionem per omnes entis cathegorias. Secundo, quod relatio ratione ſui appetibilis eſt; ſed appetibilitas ſupra bonitatem fundatur: ergo ratione ſui dicit bonitatem. Denique, quod ratione ſui eſt conueniens, & conſona ſubiecto; & conſequenter perfectio formalis. *Inſtãtię diluũtur.* Reſpondeo ad primam, vel Ariſtotelem loquutum fuiſſe ſumma cum latitudine pro quamuis integritate, vel ſolum de prædicamentis abſolutis. Ad ſecundam, negando maiorem. Ad tertiam, illud non ſufficere, niſi exprimatur ordo ad exiſtentiam, quem relatio ratione ſui non exprimit, ob rationem iam aſſignatam: Vnde licet exiſtentia relationis, quia abſoluta eſt, ſit perfectio, ipſa tamen relatio, quatenus ab exiſtentia diſtincta perfectio relatiua non eſt.

Denique infero contra noſtrum Albelda, quod ſi relationes inter ſe comparatæ dicunt perfectionem relatiuam, etiam comparatas cum diuina eſſentia dicere perfectionem illi ſuperadditam, illamque perficere. Quod patet: nam quia relationes inter ſe comparatæ dicunt entitates relatiuas diſtinctas, comparatæ cum eſſentia dicunt entitatem relatiuam eſſentiæ ſuperadditam: ergo ſi inter ſe comparatæ perfectiones relatiuas important, cum eſſentia comparatæ perfectiones erunt, & perfectionem addent ad eſſentiam. Et hæc de iſta diſputatione applicanda litteræ Magiſtri in 1. diſt. 19. §. *Sciendum tantam eſſe æqualitatem in Trinitate, vt ait Auguſtinus lib. 8. de Trinitate, vt non ſolum Pater non ſit maior, quam Filius, ſed nec Pater, aut Filius ſimul aliquid maius ſint, quam Spiritus Sanctus.* 59 *M. Sent.*

DISPVTATIO SEPTVAGESIMANONA.

An diuinæ relationes gaudeant exiſtentijs relatiuis ratione diſtinctis ab exiſtentia eſſentiæ, & realiter inter ſe.

§. I.

Relatis ſententijs, vera eligitur, & examinantur aliquorum rationes pro illa.

IN hac diſputatione aliquid vt omnino certum ſupponimus, & aliud in examen vocamus. Illud eſt dari in Deo exiſtentiam communem abſolutam, & eſſentialem, quod communiter docetur à Theologis, vno, vel altero excepto, quos refert, & refellit Suarez 1. *tom. in 3. part. diſp.* 11. *ſect.* 1. qui confundentes exiſtentiam cum ſubſiſtentia, ſicut iſtam negant in Deo, ita & primam excludunt ab ipſo contra quos noſtra ſuppoſitio manifeſtè ſuadetur primo ex illo Exodi 3. *Ego ſum qui ſum, qui eſt miſit me ad vos*, vbi nomen *qui eſt* exiſtentiam, & non ſolum eſſentiam ſignificat; at nomen hoc eſſentiale eſſe dicunt Auguſtinus *lib. 12. de Trinitate cap. 2.* Baſilius citatus *in catena Lypomani*, & alij Patres communiter: ergo agnoſcenda eſt in Deo exiſtentia eſſentialis abſoluta, & communis. Nu. 1. *Dari in Deo exiſtentiam abſolutã prob. 1.*

Secundo: in Deo eſt vna æternitas abſoluta, & eſſentialis, iuxta illud Athanaſij, *non tres ęterni, ſed vnus ęternus*, vnica ratio increati, iuxta illud, *non tres increati, ſed vnus increatus*, vnicum attributum immutabilitatis eſſentiale, & ratio actus puri eſſentialis, & communis, omnem prorſus potentialitatem excludens; at æternitas, cum duratio ſit, eſt idem cum exiſtentia, vel exiſtentia neceſſario ſupponit; ratio etiam increati, vel conſiſtit in exiſtere à ſe, vel ſupponit exiſtentiam; ſicut ratio creati exiſtentiam inuoluit neceſſario immutabilitas etiam, cum ſupponat ſummam actualitatem, & in exiſtendi neceſſitate conſiſtat, exiſtentiam ſupponere debet: ac denique ratio actus puri in ſumma actualitate conſiſtens ipſiſſimam exiſtentiam deſignat: ergo neceſſario eſt admittenda in Deo exiſtentia abſoluta eſſentialis, & communis. 2 *Secundo.*

Denique ſuaderi poteſt ex eo, quod aliàs ex effectibus naturalibus poſſet aſſignari Trinitas exiſtentiæ diuinæ; & conſequenter naturaliter cognoſci poſſet Trinitas perſonarum; conſequens eſt abſurdum: ergo & illud ex quo ſequitur. Patet ſequela: nam ex effectibus cognitis cognoſcitur naturaliter Deus vt exiſtens: ergo ſi Deus non exiſtit exiſtentia abſoluta, & communi, ſed relatiua, ex his poterit naturali lumine cognoſci Trinitas exiſtentiæ diuinæ. Et confirmari poteſt: ſi namque non daretur in Deo vna omnipotentia abſoluta, & communis, ſed tantum triplex relatiua, ex effectibus naturalibus poſſet triplex omnipotentia cognoſci; eo quod ex illis cognoſcitur Deus vt omnipotens ergo ſi non gaudeat vna exiſtentia communi, ſed tribus relatiuis, poterit ex illis cognoſci Trinitas exiſtentiarum: manet ergo firmum dari in Deo vnicam exiſtentiam eſſentialem abſolutam, quod adeo certum plures Auctores exiſtimant, vt oppoſitum cenſeant erroneum. 3 *Denique ſuadetur.* *Conf.*

Quod

Digitized by Google

Prima ſentẽtia. Albert. Scotus. Ricard. Medina. Zumel. Suarez. Arrubal.

4 Quod in diſſidium vertimus eſt, an ſicut præter realitatem eſſentiæ dantur tres realitates relatiuæ ratione diſtinctæ ab eſſentia, & realiter inter ſe, ita præter abſolutam exiſtentiam dentur in Deo tres exiſtentiæ relatiuæ realiter inter diſtinctæ, & ratione ab exiſtentia abſoluta eſſentiæ? Prima ſententia affirmat, quam tenet Albertus *in 1. diſt.23. art.1. ad 2.* Scotus *diſt.11. quæſt.2. ad 1. 1. ſententiæ*. Ricardus *in 1. diſt.1. q.2. ad 1.* ex Thomiſtis Medina *3. p. q.19. art.2. dub.3.* & Zumel *in præſenti*, ex Patribus Societatis Suarez *3. p. diſp.11. ſect.2. & lib.5. de Trinitate cap.5.* Arrubal *diſp.104. cap 3.* Quos alij Recentiores ſequuntur.

Secunda ſentẽtia deffenditur. Durand. Capreol. Aureol. Caietan. Bañez. Albelda. S. THO. Serra. Vazq. Beccan. Turrian. Gran. Alarcon.

5 Secunda negans eſt, quam tenet Durandus *in 3. diſt. quæſt.2.* Capreolus *in 1. diſt.26. qu.1. ad 4.* Aureoli *contra 3. concl. & diſt. 33. q.1. ad 5. & in 3. diſt.1. q.1. ad 2. & diſt.5. q.1. ad 5.* Caietanus *in hac q. art.2.* Bañez *infra q.40 art.4. dub.2.* Salmanticenſes *diſp. 7. dub. vnico* Albelda *diſput.6. ſect.1.* Magiſter à Sancto Thoma *diſp.13. art.3. num.20.* Marcus de la Serra *in hac qu. art.2. dub.3.* eſtque apud Recentiores Thomiſtas communis. Illam ex Patribus Societatis ſequuntur Vazquez *diſp.126. cap.2. & 3.* Beccanus *tract.2. cap.3. qu.8.* Turrianus *diſp.10. dub.4.* Granadus *tract.5. diſp.1. ſect.3.* Ruicius relatus ab Alarcon *tract.5. diſp.4.* qui etiam illam probabilem reputat, ne ſuum Vazquez deſerat, etſi fortè, quia Vazquez in hac parte Thomiſta, non plene illum ſequatur, ſed oppoſitæ, vt probabiliori det patrocinium. Tenet etiam illam Meracius *diſp.59. ſect.2.* Quæ ſententia ſit noſtra concluſio.

Ratione illam probat Vazquez.

Concluſionem iſtam probant Recentiores ratione deſumpta ex Vazquez in hunc modum; quia etiam ſi alij modi ſe ipſis exiſtant exiſtentijs diſtinctis ab exiſtentijs rerum, quas modificant, modi tamen exiſtentiæ non addunt exiſtentiam diſtinctam; at
6 perſonalitates diuinæ ſunt modi exiſtentiæ, ſeu exiſtendi: ergo non gaudent exiſtentijs relatiuis diſtinctis ab exiſtentia diuinæ naturæ. Maiorem probant in natura humana, quæ ſiue per ſe exiſtat, vt fit in nobis, ſiue exiſtat in alio, vt contingit in Chriſto, non cenſetur nouam exiſtentiam accipere ſed nouum exiſtendi modum; eo quod *eſſe in ſe*, vel *in alio*, ſunt modi exiſtendi. Secundo in accidentibus, quæ ſiue exiſtant in ſubiecto, ſiue extra ſubiectum, vt in Euchariſtia contingit, ſemper retinent eandem exiſtentiam, etſi mutent modum exiſtendi: ergo modi exiſtentiæ exiſtentiam non addunt. Tertio id probant à priori: nam modus diſtinguitur à re, quam modificat, nec addit ei aliquid eiuſdem rationis: ergo modi exiſtendi ab exiſtentia differunt, nec exiſtentiam addere poſſunt.

Prędictum fundamentum reijcitur. Aſſumptus probatur 1.

7 Hæc tamen ratio nullius roboris eſt, aut efficaciæ; ſi namque alij modi ſe ipſis ſunt extra nihil, & non ratione rei modificatæ, quo circa ſe ipſis exiſtunt exiſtentijs à rei modificatæ exiſtentia diſtinctis, nulla eſt repugnantia in hoc, quod modus exiſtendi ſe ipſo extra nihil ponatur, gaudeatque ex conſequenti exiſtentia diſtincta ab exiſtentia modificata. Quod probo primo: nam modi entitatis poſſunt addere entitatem modalem, nec ex hoc ſequitur eſſe eiuſdem naturæ cum re modificata: ergo etiam modi exiſtendi poſſunt addere modalem exiſtentiam diſtinctam modaliter ab exiſtentia modificata: ergo etiam ſi exiſtentiam modificent, poſſunt addere exiſtentiam incompletam, & modalem: nam hoc ipſo, quod exiſtentia modi ſit exiſtentia modalis, non eſt eadem, nec eiuſdem rationis cum exiſtentia modificata.

Secundo. Secundo: nam modi ſubſiſtentiæ poſſunt addere ſubſiſtentiam diſtinctam, quod licet neget Vazquez, conceditur tamen ab alijs, qui ratione facta vtuntur: ergo modi exiſtentiæ poterunt etiam addere exiſtentiam diſtinctam, niſi ex alio capite repugnet, quod repugnantiæ caput non traditur ab his Authoribus. Nec exempla adducta quidquam conuincunt. Non primum, quia falſum aſſumit; cum humanitas in veriori ſententia non habeat in Verbo exiſtentiam propriam; ſed ſolius Verbi exiſtentia in Chriſto Domino exiſtat, de quo *in 3. p.* & dato, quod ibi eandem exiſtentiam haberet, quam habet quando in ſe ſubſiſtit, reſpondent contrarij primo, humanitatem non exiſtere exiſtentia modi, ſed propria ex quo non probatur modum ipſum non gaudere propria ſibi exiſtentia diſtincta ab exiſtentia humanitatis, quod in ſententia Authorum, contra quos diſputamus; reperiri non poteſt; cum aſſerant formam actuare materiam, quin exiſtentia formæ actuet exiſtentiam materiæ. Secundo, quod licet humanitas in vtroque ſtatu gaudeat eadem exiſtentia ſubſtantiali, habet tamen diuerſam exiſtentiam modalem. Ex quibus conſtat ad ſecundum exemplum ab Authoribus contrarijs adductum.

Exempla non vrgent.

Aliorum ratio.

8 Secundo alij concluſionem noſtram probant, ex eo quod licet perſonalitates diuinæ gaudeant actualitatibus realiter diſtinctis, quibus ſint extra nihil, huiuſmodi tamen actualitates non ſunt exiſtentiæ, ſed ſola actualitas, qua eſſentia extra nihil conſtituitur, exiſtentia eſt; at perſonalitates diuinæ non habent eſſentias diſtinctas, aliàs darentur in Deo plures eſſentiæ, quod eſt abſurdum: ergo nec gaudent exiſtentijs diſtinctis. Sed nec iſta ratio alicuius ponderis eſt: tum quia litigium reducunt ad quæſtionem de nomine, an ſcilicet vocandæ, aut non vocandæ ſint exiſtentiæ, actualitates illæ relatiuæ? Quod licet recentiores quidam concedant, falluntur tamen, aliàs omnis quæſtio tractans, an aliqua prædicata multiplicanda ſint in diuinis, de nomine erit, vt cum diſputatur *an ſint tres æternitates? an tres immutabilitates? tres rationes increati, &c.* Tum etiam: nam ratio exiſtentiæ conſiſtit in hoc, quod ſit actualitas, qua aliquid eſt extra nihil: ergo conceſſis diuinis relationibus tribus actualitatibus, quibus ſint extra nihil, neceſſe eſt concedere tres exiſtentias, ſicut conceſſis tribus rationibus incommunicabilitatis, conceduntur tres perſonalitates. Tum denique: nam hoc conceſſo, non poſſunt relationes diuinæ extra nihil conſtitui ratione actualitatis eſſentiæ formaliter ergo nec exiſtunt exiſtentia abſoluta eſſentiæ; cumque aliqua exiſtentia debeant gaudere, neceſſarium erit concedere tres exiſtentias relatiuas. Probo antecedens: res extra nihil conſtituta non poteſt per aliud formaliter extra nihil conſtitui, ſicut res incommunicabili reddita, per nihil aliud poteſt formaliter incommunicabilis reddi: ergo ſi relationes ratione ſui gaudent actualitatibus, quibus ſunt extra nihil, non poterunt extra nihil conſtitui formaliter ratione actualitatis eſſentiæ diuinæ.

Reijcitur primo. Secundo. Tertio.

Tertio alij pro noſtra concluſione ſic arguunt: exiſtentia diuinæ naturæ eſt infinita in ratione exiſtentiæ: ergo ſe ipſa abſque alia exiſtentia ſuperaddita poteſt actuare, & exiſtentes reddere relationes diuinas; & conſequenter exiſtentijs relatiuis non gaudent. Sed nec iſta ratio conuincit, niſi aliunde adiuuetur, quod probo primo: nam ex eo quod entitas diuinæ naturæ infinita ſit, non licet colligere ſe ipſa conſtituere relationes in ratione entitatis, abſque entitate virtualiter ſuperaddita: ergo pariter ex infinitate exiſtentiæ naturæ, non rectè per immediatam conſequentiam colligitur ſe ipſa abſque exiſtentia virtualiter diſtincta poſſe relationes exiſtentes conſtituere. 9

Tertia ratio reijcitur 1.

Secundo. Secundo: nam ſubſiſtentia abſoluta eſſentiæ, ſi datur, infinita eſt; & tamen admittit ſubſiſtentias relatiuas virtualiter ab illa diſtinctas, quibus ſubſiſtunt perſonalitates diuinæ: ergo ex infinitate exiſtentiæ præciſè, non rectè colligitur ſe ſola per excluſionem exiſtentiæ relatiuæ reddere exiſtentes perſonas.

Tertio. Tertio: nam per hoc ſolum quod exiſtentia abſoluta eſſentiæ ſibi identificaret realiter formaliter exiſtentias relatiuas, & in ſuo conceptu clauderet illas eſſentialiter, ſaluaretur eius infinitas, ſicut infinitas eſſentiæ abſolutæ ob hanc identitatem cum relationibus perfectè ſaluatur: ergo ex infinitate exiſtentiæ abſolutæ eſſentiæ diuinæ, non colligitur excluſio exiſtentiarum relatiuarum virtualiter diſtinctarum ab illa, niſi aliunde hæc ratio adiuuetur.

§. II.

Authoritate, & duplici ratione probatur.

QVare omiſſis his argumentis, vt in ſufficientibus ad noſtram roborandam ſententiam, probanda eſt in primis ex Angelico Doctore, qui vbicumque loquitur de exiſtentia perſonarum, & eſſentiæ, aſſerit eſſe vnam, & eadem, nec in Deo eſſe aliud eſſe, niſi eſſentiæ diuinæ. Sic docet *in hac quæſtione art. 2. in corp. ad finem. Infra quæſt.39. art.3. quæſt.40. art.2. ad 2. 3. p. quæſt.17. art.2. ad 3. quæſt.2. de potentia art.6. quæſt.8. art.2. ad 11. quæſt.1. de veritate art.2. ad 18. Quodlibeto 12. art.1. in 1. diſt.1. q. 1. art.2. diſt.33. quæſt.1. art.1. ad 1. Ad Annibaldum ibidem*, & alibi paſſim. Verba illius in 1. ſententiarum, poſtquam diſtinxit inter eſſe ſumptum pro quidditate, & pro actu eſſentiæ, quod idem ac exiſtentia eſt, hæc ſunt: *Et ſic dico, quod non oportet, quod eſſe eſſentia Diuinę ſit ad aliud ſe habere: quia illud eſſe, in quo Paternitas, & eſſentia vniuntur, ſignificatur vt eſſe, quod eſt actus eſſentiæ, non autem vniuntur in eſſe, quod ſignificat diffinitio rei: quia alia eſt ratio Paternitatis, qua ad aliud refertur, & alia ratio eſſentię.* Et ibidem ſolutione ad 1. hæc habet. *Dicendum, quod ſi aliqua duo ſunt idem, ſecundum id, quod idem ſunt, in quocumque eſt vnum, eſt & alterum, Paternitas autem, & eſſentia diuina ſunt idem ſecundum eſſe, & ideò ſicut in Filio eſt eſſe eſſentia, ita, & in Filio eſt eſſe Paternitatis; quia in diuinis non eſt niſi vnum eſſe, ſed Paternitas habet aliquid, in quo non vnitur cum eſſentia, videlicet rationem Paternitatis, quæ eſt alia à ratione eſſentię, &c.* Ex his verbis in tale forma argumentum, per quod præcluduntur contrariorum effugia, quibus verba D. Thomæ: diſtinctionem, quam D. Thomas concedit inter rationem Paternitatis, & rationem eſſentiæ, negat inter eſſe Paternitatis, & eſſe eſſentiæ; at inter vtriuſque rationem ſolum eſt virtualis diſtinctio, vt cum D. Thoma ex ipſo fatentur contrarij: ergo inter eſſe, ſeu exiſtentiam vtriuſque, virtualis, diſtinctio non eſt, ſed eſſe eſſentiæ eſt omnino formaliter, & virtualiter idem cum eſſe relationis; & conſequenter exiſtentia non multiplicatur in relationibus. 10

Prob. 1. teſtimonijs D. Thom.

Et confirmatur primo: nam D. Thomas inde probat eſſe relationum eſſe idem, & vnum cum eſſe eſſentiæ, ſecus autem vtriuſque rationes, ſeu quidditates; quia quidditas relationum 11

Conf. 1.

ſe

Digitized by Google

ſe habet ad aliud, & relatiua eſt, eſſe autem relationis eſt abſolutum; at formalitates abſolotæ non multiplicantur realiter in relationibus, nec relationes addunt ad eſſentiam aliquid abſolutum ab illa virtualiter diſtinctum: ergo exiſtentia non multiplicatur realiter in relationibus, nec addunt exiſtentiam virtualiter diſtinctam ab exiſtentia eſſentiæ.

12 *Conf.* 2. Confirmatur ſecundo: nam D. Thomas ait; quod in diuinis non eſt niſi vnum, & idem eſſe; at ſi præter abſolutam exiſtentiam eſſentiæ, eſſent tres exiſtentiæ relatiuæ, negatiua hæc propoſitio eſſet falſa, ſicut iſta falſa eſt, & talis à Diuus Thoma iudicatur, ibi; *in diuinis non eſt niſi vna, & eadem ratio, ſeu entitas*, quia præter entitatem eſſentiæ, eſt entitas relationum virtualiter ab illa diſtincta: ergo iuxta Dinus Thomam non ſunt admittendæ in diuinis exiſtentiæ relatiuæ.

13 *Conf.* 3. Confirmatur tertio: nam D. Thom. *quæſt.* 6. *de potentia art.* 2. *ad* 11. ait, quod in diuinis nullo modo eſt eſſe niſi eſſentiæ, ſicut nec intelligere, niſi intellectus, & propter hoc ſicut in Deo eſt tantum vnum intelligere; ita etiam vnum eſſe; at qui aſſereret præter intelligere abſolntum eſſentiæ, eſſe in Deo triplex intelligere relatiuum, contextui D. Thomæ ſe opponeret: ergo illi manifeſtè contradicit affirmans præter eſſe abſolntum eſſentiæ dari in Deo triplex eſſe relatiuum.

14 *Deinde prob. ratione.* Deinde ſuadetur: in Deo non ſunt tres eſſentiæ relatiuæ, ſed vnica eſſentia abſoluta, tum, quia id expreſsè docet Auguſtinus *lib.* 5. *de Trinitate cap.* 8. illis verbis: *Non dicimus in Deo tres eſſentias*: & D. Thomas *infra q.* 39. *art.* 5. *ad* 1. vbi explicans dictum illud Auguſtini, *Filius eſt eſſentia de eſſentia*, docet in rigore ſermonis vſurpandum non eſſe; cum inter Patrem, & Filium non detur eſſentiarum diſtinctio. Tum etiam, quia eſſentia diuina, & natura diuina, & vſurpantur pro eodem; nullo autem ſenſu dantur in Deo tres naturæ etiam relatiuæ. Tum tertio: quia aliàs concedendæ eſſent tres diuinitates relatiuæ in Deo, & conſequenter tres Dij relatiuè; cum eſſentia idem prorſus ſit, quod diuinitas: ergo nec dantur tres relatiuæ exiſtentię, ſed vnica exiſtentia abſoluta. Patet conſequentia; tum, quia exiſtentia conuertibiliter cum eſſentia ſe habet, cum illa proportionatur, & adęquatur; & conſequenter immultiplicata eſſentia, exiſtentia multiplicari nequit. Tum etiam: nam eſſentia intimius comparatur ad entitatem, quam exiſtentia: ergo ſi ſtat multiplicatio realis entitatum, non multiplicatis eſſentijs realiter in Deo, ſtare etiam poterit realis diſtinctio entitatum cum vnitate eſſentiæ.

15 *Tertio. pr ob. concl. uſio.* Tertio probatur: in Deo non datur triplex ratio increati cum reali diſtinctione, ſed vnica, qua, & eſſentia, & relationes in ratione increati conſtituuntur, aliàs tres perſonę eſſent tres increati *ſubſtantiuè*, contra illud Athanaſij. *Non tres increati, ſed vnus increatus*: ergo nec dantur tres exiſtentię relatiuę realiter diſtinctę, ſed vna qua exiſtant relationes, & eſſentia. Probo conſequentiam, primo à paritate: ſi namqne vnica ratinne increati relationes, & eſſentia conſtituuntur in ratione increati, cur etiam vna exiſtentia impublicata realiter non exiſtent relationes, & eſſentia? Secundo à priori: ens namque diuinum conſtituitur extra nihil, in quo exiſtentia formaliter conſiſtit, per eſſe increatum, ſicut ens creabile extra nihil ponitur, ſeu extra canſas, per hoc quod eſt terminare creationem: ergo ſi tres relationes in vna reali ratione increati realiter immultiplicata conueniunt vna etiam exiſtentia immultiplicata realiter exiſtunt. Tum denique: quia non ſtat multiplicari realiter exiſtentiam dininam, non multiplicata realiter ratione increati: ergo ſi hęc in diuinis relationibus non multiplicatur, nec exiſtentia multiplicari poterit. Probo antecedens: ratio increati conſiſtit in hoc quod eſt exiſtere à ſe; at datis tribus exiſtentijs in Deo, dantur neceſsario tres exiſtentes à ſe, cum cuius exiſtentiæ diuinę repugnet poſitiuè habere eſſe ab alio tanquam à cauſa, in qua repugnantia poſitiua ratio increati conſiſtit: ergo ſi ratio increati non multiplicatur realiter in diuinis relationibus, nequit exiſtentia diuina realiter diſtingui, & multiplicari in illis.

16 *Effugium P. Suarez excluditur.* Per quod excluditur euaſio, qua vim huius argumenti conatur Suarez effugere dicens relationes ratione ſui non eſſe *poſitiuè* increatas, ſed *negatiuè* tantum, *poſitiuè* autem ratione eſsentię: vnde cum hęc immultiplicata realiter ſit, etiam immultiplicata manet in illis ratio increati. Hoc inquam effugium ex dictis precluditur: ratio namque *poſitiuè* increati conſiſtit in exiſtentia à ſe *poſitiuè* repugnanti terminare cauſalitatem; at exiſtentię diuinę, eo ipſo, quod talis ſit, ratione ſui repugnat ab alio cauſari: ergo ſi dantur tres exiſtentię realiter diſtinctę in Deo, admitti etiam deberi tres exiſtentię ratione ſui *poſitiuè* repugnantes cauſalitati ab alio; & conſequenter *poſitiuè* increatę ratione ſui.

17 *Si fortè dicatur.* Si forte dicatur, rationem increati non conſiſtere in habere eſse à ſe per excluſionem ſolius cauſę, ſed etiam virtualis principij; cumque relatione, & ſi ratione ſui habeant eſse à ſe per axcluſionem cauſę, non tamen per excluſionem virtualis principij: omnes namque à diuina eſsentia vt à virtuali principio dimanant, hinc ſit, quod ratio *poſitiuè* increati illis non competat ratione ſui, ſed ratione eſſentię, & conſequenter, quod in illis non multiplicetur realiter.

In contrarium arg. In contrarium obſtat primo: voluntariè reſtringi rationem *poſitiuè* increati ad hoc quod ſit eſse à ſe per excluſionem virtualis principij. Secundo: nam ratio increati *poſitiuè* conſiſtit in poſitiua repugnantia ad id, quo aliquid conſtituitur in ratione entis creati, at per habere virtuale principium, nihil conſtituitur in ratione creati, ſed ſolum per habere eſse ab alio tanquam à cauſa: ergo ratio *poſitiuè* increati non conſiſtit in poſitiua repugnantia cum virtuali principio, ſed cum terminatione realis cauſalitatis; & conſequenter eo ipſo quod diuinę relationes ratione ſui poſitiuè repugnent cauſalitatis ab alio, etſi recognoſcant virtuale principiom, erunt ratione ſui *poſitiuè* increatę.

18 *Oppones contra rationem iſtam.* Oppones, etſi diuinę relationes non ſint exiſtentes à ſe negari tamen non poteſt, quod ſint entitates ratione ſui, & conſequenter, vel entitates à ſe vel alio; cumq; hoc ſecundum admitti non poſſit, neceſsario eſt aſſerendum eſse entitates à ſe: ergo entitas à ſe multiplicantur realiter in illis, & tamen non multiplicatur ratio *poſitiuè* increati: ergo etiam ſi plures exiſtentię concedantur in Deo, quarum quęlibet ſit exiſtentia à ſe, poterit nihilominus negari, quod in illis multiplicetur ratio increati.

Conf. Et confirmabis: ratio entis creati non ſolum dicitur de ente exiſtente per exiſtentiam ab alio cauſatam, ſed etiam de ente prędicamentali ſecundum ſibi eſsentialia: ergo ratio increati non ſolum dicitur de exiſtente à ſe, ſed etiam de entitate à ſe tali; & tamen entitas relationum diuinarum multiplicatur realiter, non multiplicata ratione entitatis à ſe, ſeu ratione increati: etiam multiplicari poterit realiter exiſtentia diuina, non multiplicata realiter ratione eſsendi à ſe, nec ratione increati.

19 *Reſp. obiectioni.* Reſpondeo, relationes diuinas eſse entitates ratione ſui, non tamen habent ratione ſui eſse à ſe, vel ab alio, ſed ratione eſsentię: nam cum eſse ens à ſe conſiſtat in exiſtentia à ſe, vel in proxima capacitate ad illam habendam, & hanc capacitatem non habeant relationes ratione ſui, ſed ratione eſſentię; conſequens ſit, quod ratio entis à ſe non competat illis ratione ſui, ſed ratione eſsentię, nec eſt neceſsarium, quod ex eodem capite illis conueniat ratio à ſe, & ratio entitatis, quando entitas talis eſt, quod ratione ſui non eſt capax proximè exiſtendi, ſed ratione alterius.

Ad conf. Ad confirmationem dicatur, rationem entis creati dici de ente prędicamentali ſecundum ſibi eſsentialia, ſi ratione ſui capax ſit exiſtentię, ſecus autem ſi ratione ſui capax exiſtentię non ſit, ſed ratione alterius. Et idem dicendum eſt de ratione entis increati, vt conſtat *ex ſolutione data*.

20 *Replicabis.* Dices, materia prima hominis, v. g. eſt entitas creata ratione ſui; & tamen ratione ſui capax exiſtentię non eſt: ergo ratio entis creati dicitur de ente incapaci exiſtentię ratione ſui. Minor eſt certa in Thomiſtarum ſententia non admittente in ſubſtantiali compoſito duplicem exiſtentiam, partialem, nec materiam primam poſſe exiſtere ſine forma de potentia Dei abſoluta. Maior autem probatur: materia prima eſt entitas creata realiter diſtincta ab anima rationali, nedum in ratione entitatis, ſed etiam in ratione creatæ entitatis, at ſi non eſſet entitas ratione ſui creata, ſed ſolum ratione formæ, non diſtingueretur ab anima rationali in ratione creatæ, ſicot in noſtra ſententia entitas relationis non diſtinguitur in ratione increatæ, adhuc per rationem, ab eſſentia diuina; quia ratione eſsentiæ, & non ratione ſui, capax eſt exiſtentiæ: ergo eſt entitas creata ratione ſui.

21 *Reſp.* Reſpondeo negando maiorem, ad probationem conceſsa maiori, nego minorem, nec eſt ſimile de ratione increati conueniente diuinis relationibus ratione eſsentiæ: illis namque taliter ratione eſsentiæ conuenit, quod non poteſt ratione alterius ei conuenire exiſtentia, & idcircò in ratione increati non diſtinguntur vllo modo ab eſsentia: cæterum materiæ primæ hominis taliter conuenit exiſtentia ratione animę rationalis, quod poteſt ei ratione alterius formę competere: & idcircò realiter diſtinguitur ab illa in ratione creatę; quamuis ratione ſui entitas creata non ſit, ſed ratione formę in communi, cuius capax eſt prędicta materia.

§. III.

Eadem concluſio alijs argumentis probatur.

22 *Quarto probat. concluſio.* QVarto principaliter ſuadetur concluſio: non dantur in Deo tres ęternitates reales relatiuę, aliàs concedi poſsent tres ęterni *ſubſtantiuè*, contra illud Atanaſij; *non tres æterni, ſed vnus æternus*; ergo nec tres relatiuę exiſtentię, ſed vna abſoluta, qua tres perſonę exiſtant. Probo conſequentiam primo: nam ſi vna ęternitate abſoluta tres perſonę conſtituuntur in ratione ęternarum, cum etiam vna abſoluta exiſtentia non poterunt exiſtentes conſtitui? Secundo: quia non ſtat multiplicati exiſtentiam, non multiplicata ęternitate realiter; cum ęternitas, vel ab exiſtentia non diſtinguatur, vel ſit modus illius: ergo ſi æternitas non multiplicatur realiter in perſonis, nec exiſtentia poteſt multiplicari.

23 Reſpondebis primo negando antecedens, nec Atanaſius excludit tres

Digitized by Google

Reſp. 1. dit tres æternos *ſubſtantiuè relatiuè*, ſed tres æternos *ſubſtantiuè abſolutè*, licet autem concedantur tres æterni addito ly *relatiuè*, abſolutè tamen concedendi non ſunt: eo quod æternum abſolutè dictum ſtat pro æterno æternitate abſoluta eſſentiæ.

Sed contra 1. Sed contra primo: conceſſis tribus exiſtentijs relatiuis realiter diſtinctis, debent abſolutè concedi tres exiſtentiæ: ergo, & concedi debent abſolutè tres æternitates. Conſequentia tenet: nam iuxta hanc ſolutionem eo modo multiplicatur æternitas, quo exiſtentia: ergo ſi conceduntur abſolutè tres exiſtentiæ, abſolutè etiam debent concedi tres æternitates. Antecedēs autem probatur: etenim iuxta Anthores contrarios eo modo multiplicatur exiſtentia, quo res, aut entitas multiplicatur; at res, aut entitas, taliter multiplicatur in perſonis realiter, quod non ſolum cum addito, ſed etiam abſolutè dicuntur tres res, aut tres entitates: ergo nedum cum addito, ſed etiam abſolutè debent dici tres exiſtentiæ.

Contra ſecundo. Contra ſecundum: nam ſequitur ex hac ſolutione, poſſe ſalua fide, & abſque iniuria contextus Athanaſij, concedi tres Deos *relatiuè*, aut tres omnipotentes *relatiuè*; conſequens eſt abſurdum, imò, & hæreticum: ergo antecedens falſum. Probo ſequelam: nam Athanaſius eiſdem verbis, quibus negat tres Deos, aut tres omnipotentes, negat etiam tres æternos: ergo ſi abſque iniuria, & falſitate verborum illius, admitti poſſunt tres æterni *relatiuè*, illius verba interpretando de æternitate tali *abſolutè*, poterunt etiam ſalua fide concedi tres Dij, & tres omnipotentes *relatiuè*.

24 *Contra tertio.* Tertio, & explicatur magis hoc ipſum: nam ſequitur ex hac ſolutione non eſſe immediatè de fide non eſſe tres Deos, aut tres omnipotentes *relatiuè*; conſequens eſt abſurdum, & à nemine admiſſum, quem viderim: ergo ſolutio tradita eſt nulla. Probo ſequelam: illa propoſitio eſt de fide immediatè quæ abſque diſcurſu, & mediatione alicuius naturalis principij, in Scripturis, aut Concilijs, vel traditionibus habetur; ſed admiſſis tribus æternitatibus relatiuis, quod non ſint tres Dij, aut tres omnipotentes *relatiuè*, non habetur immediatè, ex reuelatione diuina; cum præter illam neceſſarium ſit ad principia naturalia confugere, quibus probetur diuinitatem, & omnipotentiam talis eſſe naturæ, vt eis repugnet per relationes multiplicari, quæ repugnantia in æternitate non reperiatur: ergo non erit immediatè de fide non dari tres Deos, aut tres omnipotentes *relatiuè*.

25 *Reſpondebis 2.* Reſpondebis ſecundo conceſſo antecedenti, negando conſequentiam: ad primam probationem, eſſe diſcrimen, quod æternitas eſt attributum abſolutum, ſecus autem exiſtentia, & ideò exiſtentia multiplicatur, ſecus autem æternitas. Ad ſecundam, conuincere, quod duratio multiplicatur realiter, non autem, quod æternitas; hæc namque non eſt quæuis duratio, ſed duratio omnium perfectiſſima, quam nulla relatio habet ratione ſui, ſed ſolum ratione naturæ, & ideo tametſi multiplicetur realiter duratio, non multiplicatur æternitas?

26 *Sed contra 1.* Sed contra primo: nam hæc ſolutio petit manifeſtè principium: rationem enim quærimus cur vna æternitate abſoluta poſſunt relationes diuinæ æternæ conſtitui, & non poſſint ſufficienter conſtitui exiſtentes exiſtentia abſoluta eſſentiæ.

Secundo. Secundo: duratio relatiua admiſſa eſt duratio carens principio, & fine: ergo eſt diſtincta à tempore, ab æuo, & ab æternitate participata; at diſtinctum ab his omnibus in linea durationis æternitatem conſtituit: ergo quæuis relationes duratio æternitas eſt.

Tertio. Tertio: qualitas durationis ſequitur rationem immutabilitatis; at immutabilitas relationum, & eſſentiæ eadem eſt, & eiuſdem omnino rationis vt fatetur Suarez, cuius ſolutionem reijcimus *loco ex 3. part. relatio §. dici poteſt primo*: ergo relationum duratio eiuſdem rationis, & perfectionis eſt cum duratione eſſentiæ: & conſequenter æternitas eſt.

Quarto. Quarto; nam multiplicata exiſtentia, neceſſario multiplicari debet in relationibus ratio actus puri; at hac multiplicata immutabilitas etiam debet multiplicari; & conſequenter æternitas, quæ ſupra immutabilitatem fundatur: ergo datis pluribus exiſtentijs relatiuis, concedi etiam debent tres relatiuæ æternitates.

27 *Dices.* Dices, rationem actus puri dicere infinitatem ſimpliciter in genere entis, ea autem quæ hanc infinitatem dicunt, multiplicari non poſſunt in Deo; quia infinitas ſimpliciter à ſola eſſentia prouenit, quæ in relationibus non multiplicatur, & ideo nec ratio actus puri pluríficatur in illis. *Sed contra.* Sed contra: de ratione actus puri ſolum eſt ea infinitas, qua omnis potentialitas excludiur; at conceſſis pluribus exiſtentijs relatiuis, quæuis illarum eſt ratione ſui actualitas vltima omnem potentialitatē excludens: ergo quæuis ex illis gaudet ratione ſui infinitate ſufficiente ad rationem actus puri; & conſequenter ratione ſui actus purus erit. Ex quo vlterius ſequitur, eſſe plures actus puros in Deo: nam vt contrarij admittunt, ea, quæ indifferenter conueniunt perſonis ratione eſſentiæ, & ratione conceptus relatiui, eſto abſolutè non multiplicentur in Deo, pluríficantur tamen cum addito, ſcilicet *relatiuè*.

28 *Denique reſpondebis.* Denique reſpondebis, negando etiam dari plures durationes relatiuas, & diſparitatem inter exiſtentiam, & durationem conſtituens; nam exiſtentia eſt ab entitate indiſtincta; & conſequenter exiſtentia relationis relatiua eſſe debet, ac proinde multiplicata in Deo; duratio autem ab exiſtentia rei durandi diſtinguitur, & ad ſpeciale prædicamentum pertinet, ſcilicet ad prædicamentum *quando*: vnde non oportet quod duratio relationis relatiua ſit; cumque in Deo ſolum multiplicentur prædicata relatiua; hinc fit, quod datis pluribus exiſtentis relatiuis, non colligitur admittendas eſſe plures durationes.

Sed contra primo: nam in ſententia communi aduerſariorum, duratio ab exiſtentia rei durantis indiſtincta eſt: ergo vel tenentur deſerere ſententiam in ſua ſchola communem, vel fateri, quod multiplicatis realiter exiſtentijs multiplicantur realiter durationes. 29 *Sed contra 1.* Secundo: nam duratio eſt continuatio rei in eſſe: ergo ſi continuatio relationis in eſſe, non relatiua, ſed abſoluta eſſet, eſſe relationes non abſolutum, ſed relatiuum erit. *Secundo.*

Tertio. Tertio: nam duratio rei conuenit ratione exiſtentiæ, eſto diſtinguatur ab illa: ergo vel exiſtentia non multiplicatur in diuinis relationibus, vel duratio in illis debet multiplicari. Patet conſequentia: quia namque immutabilitas ſequitur ad rationem actus puri, & ad immutabilitatem æternitas, eo ipſo, quod ratio actus puri multiplicetur in relationibus, fatentur contrarij debere in illis immutabilitates, & æternitates diſtingui: ergo ſi duratio ſequitur exiſtentiam, multiplicatis realiter exiſtentijs, durationes etiam debent multiplicari.

30 *Effugium excluditur.* Nec reſpondere ſufficit, durationem conſequi non ad quamuis exiſtentiam, ſed ad exiſtentiam abſolutam. Nam in contrarium obſtat primo, nullam poſſe rationem aſſignari, cur duratio ſolum exiſtentiam abſolutam ſequatur. Secundo: in creatis non ſolum ſequitur duratio ad exiſtentiam abſolutam, ſed etiam ad relationem: ergo in diuinis abſque fundamento alligatur duratio ad exiſtentiam, quæ abſoluta ſit. Tertio: quia non ſolum abſoluta exiſtentia diuina continuatur in eſſe, ſed etiam exiſtentia relatiua habet eſſe proprium continuatum. ergo duratio non non ſequitur ſolum ad exiſtentiam abſolutam, ſed ad exiſtentiam communem abſolutæ, & relatiuæ.

31 *Denique ſuadetur concluſio.* Denique principaliter ſuadetur concluſio: exiſtentia cuiuſuis entitatis, etiam relatiuæ, eſt prædicatum non relatiuum, ſed abſolutum; at quæ abſoluta ſunt, non multiplicantur realiter in Deo, vt communis Theologia fatetur: ergo non dantur plures exiſtentiæ in illo, ſed vna abſoluta. Maior eſt D. Tho. expreſſa *in 1. diſtinct. 33. q. 1. art. 1. ad 1. & 2. & in eodem loco ad Annibaldum, q. vnica art. 1 ad 2. & quodlibeto 12. art. 1.* quibus in locis affirmat, exiſtentiā relationis diuinę, & creatę, nō relatiuam, ſed abſolutā eſſe.

32 *Maior eſt D. Th. & oſtenditur 1.* Et probatur primo: nam, vt fatetur Suarez, æternitas relationis diuinæ non relatiua, ſed abſoluta eſt, & vt docet Arrubal, duratio relationis creatæ, & relationis diuinæ, non eſt relatiua, ſed abſoluta: ergo pariter exiſtentia relationis, ſiue creatæ, ſiue diuina, non relatiua, ſed abſoluta erit. Patet conſequentia: duratio namque eſt continuatio entitatis in eſſe: ergo ſi continuatio relationis in eſſe non relatiua, ſed abſoluta eſt, pariter de exiſtentia relationis dicendum erit.

Secundo. Secundo: & ſi entitas relationis diuinæ relatiua ſit, ſumma tamen eius actualitas, & ratio actus puri, non eſt relatiua, ſed abſoluta: ergo pariter, & ſi entitas relationis diuinæ relatiua ſit, exiſtentia tamen eius non relatiua, ſed abſoluta erit. Patet conſequētia: tum à paritate, tum etiam, quia per id conſtituitur in ratione exiſtentis, per quod in ratione actus puri, & ſummè actualis.

Tertio. Tertio probatur: exiſtentia relationis ei conuenit reſpectiuè ad ſubiectum, quia inexiſtentia eſt, & ad entitatem eius comparatur vt actus; at in reſpicientia ad ſubiectum non reperitur prædicamentalis relatio, nec in actuanda entitate relationis talis reſpectus exprimitur; cum non fiat comparatio cum termino, ſed cum relationis entitate: ergo exiſtentia cuiuſuis relationis non eſt abſoluta, ſed neceſſario debet eſſe relatiua.

33 *Dices.* Dices, quod ſicut ſubſiſtentia relationis, eſtò non exprimat ordinem ad terminum, illum tamen inuoluit implicitè, & hoc ſufficit vt relatiua ſit, ita ſimiliter exiſtentia relationis relatiua eſt; quia licet non exprimat, inuoluit tamen ordinem ad terminum. *Sed contra.* Sed contra: nam quidquid ſit an dentur in relationibus plures ſubſiſtentiæ relatiuæ, aut non, de quo *infra*, ratio tamen cogens vt ſubſiſtentia relatiua aſſeratur inuoluens reſpicientiam ad terminum, in exiſtentia relationis non militat: ergo exiſtentia relationis nedum non exprimit, verum etiam non implicat adęquatè reſpectum ad terminum; & conſequenter abſoluta eſt. Probo antecedens: ratio, qua conuincuntur communiter Theologi vt aſſerant dari ſubſiſtentias relatiuas in Deo, ea eſt; quia de ratione perſonalitatis, de cuius conceptu eſt vt ſit ſubſtantia, eſt, quod perſonam incommunicabiliter ſubſiſtentem conſtituat, quod niſi relatiua ſit, non poteſt præſtare; at hęc ratio reſpectu exiſtentię relationis non militat; cum de conceptu exiſtentię non ſit, quod incommunicabiliter exiſtens conſtituat: ergo ratio cogens ad hoc quod ſubſiſtentia relatiua admittatur, non militat reſpectu exiſtentię.

34 *Dices.* Dices, quod licet de conceptu exiſtentię non ſit incommunicabilitas, eſt tamen de conceptu exiſtentię relationis diuinę; eo quod cum nō diſtinguatur à diuina relatione, ſi relatio eſt incommunicabilis, etiam eius exiſtentia incommunicabilis eſſet debet.

Sed

Digitized by Google

Sed contra. Sed contra: & ſi exiſtentia relationis non diſtinguatur realiter ab illa, differt tamen ab illa virtualiter, & per rationem, ſicut docet Suarez, & alij contrarij communiter de exiſtentia entitatis creatæ, quod, ſcilicet, differt ab illa virtualiter, & per rationem; at ex identitate reali, ſi admittatur virtualis diſtinctio, non infertur, quod ſi entitas relationis relatiua eſt, exiſtentia etiam debeat eſſe relatiua vt conſtat, in prædicatis omnibus abſolutis diuinis, quæ identificantur realiter cum relationibus: ergo nulla eſt neceſſitas cogens ad hoc, quod exiſtentia relationis ſit relatiua.

35 *Reſpondebis.* Dices, quod licet increatis ita contingat, quod exiſtentia ratione, & virtualiter differat ab eſſentia, in diuinis tamen id non poteſt admitti, ob ſummam actualitatem cuiuſuis entitatis diuinæ.

Sed contra 1. Sed contra primo: ratio ſummæ actualitatis idem eſt, quod ratio actus puri; at ratio actus puri ratione, & virtualiter differt à relationibus; cum competat illis ratione eſſentiæ, vt fatetur Suarez 3. *parte loco allegato §. & iuxta hanc doctrinam*: ergo ex ſumma actualitate entitatis diuinæ, non infertur, quod exiſtentia ab illa virtualiter non diſtinguatur.

Secundo. Secundo: eſſentia diuina, & conſequenter illius exiſtentia, tranſcendit diuinas relationes, vt Nobiſcum docuit Suarez relatus *diſputatione ſeptuageſima ſeptima*: ergo ſicut eſſentia dat ſuum eſſe relationibus, ita exiſtentia, quæ in illis tranſcendentaliter incluſa inuenitur, illas exiſtentes conſtituit; & tamen ab illis virtualiter diſcriminatur: ergo non eſt contra rationem entitatis diuinæ exiſtere per exiſtentiam virtualiter ab illa diſtinctam; & conſequenter ex conceptu diuinæ entitatis perperam colligitur, quod ab exiſtentia ſit etiam virtualiter indiſtincta.

36 *Hucuſque dicta confirmantur.* Ex quo hucuſque dicta in hunc modum confirmo: non ſtat eandem entitatem duplici exiſtentia actuari; at entitas diuina relationum exiſtens redditur per exiſtentiam abſolutam eſſentiæ: ergo exiſtentia relatiua non gaudet virtualiter ab illa diſtincta. Probo maiorem primo: exiſtentia, vt abſtrahit à creata, & diuina, conſiſtit in hoc, quod eſt aliquid extra nihil conſtitui, at entitas ſemel extra nihil poſita, non poteſt iterum extra nihil conſtitui: ergo nihil poteſt duplici exiſtentia actuari.

Secundo: nam, vt docet Suarez *loco ex prima parte relato numero quarto*, eſſentia diuina non exiſtit per exiſtentias relatiuas, ſed ſolum exiſtentia abſoluta: at ſi poſſet aliquid duplici exiſtentia actuari, nulla eſſet ratio cur diuina eſſentia non exiſteret per exiſtentias relatiuas, imo id neceſſarium eſſet concedere; cum relationes ſua entitate eſſentiam modificent; & conſequenter, ſi capacitas eſſet, relationum exiſtentiæ ſuum quaſi effectum formalem deberent eſſentiæ tribuere: ergo non ſtat quod aliqua entitas duplici exiſtentia conſtituatur exiſtens.

37 *Si opponas.* Si opponas contra iſtam rationem Auguſt. 7. de Trinitate cap. 6. vbi ait: *Pater ad ſe dicitur perſona, & non ad Filium*: ergo ratio perſonæ abſoluta eſt in diuinis; & tamen multiplicatur: ergo eſtò exiſtentia ad ſe dicatur, multiplicatur.

Reſpond. Reſpondeo, rationem perſonæ dici ad ſe ex parte modi ſignificandi, non tamen ex parte rei ſignificatæ: vnde in eſſe rei non abſoluta, ſed relatiua eſt, quamuis *perſona* nomen abſolutum ſit, & ideò multiplicatur perſona in diuinis; exiſtentia autem relationis eſt abſoluta ex parte rei ſignificatæ, ideoque multiplicari non poteſt. Quo modo autem ſtare poſſit, quod *perſona* ſit nomen abſolutum, quamuis relationem ſignificet, ex dicendis *infra diſp.* 82. conſtabit.

§. Vltimus.

Contrariorum argumentis occurritur.

38 *Objiciunt 1. Auguſtinum.* Contra iſtam concluſionem objiciunt contrarij Auctores primo Auguſtinum 5. de Trinitate cap. 6. & lib. 7. cap. 4. vbi ait, *aliud eſt eſſe Deum, aliud eſſe Patrem*, quod de diſtinctione rationis exponit D. Thomas *in hac quæſtione art.* 2. quem modum loquendi, imitantur Anſelmus *lib. de proceſſione Spiritus Sancti in principio*, & Magiſter *in* 1. *diſtinctione* 28. *§. præterea*; at illud eſſe reale eſt actuale: ergo exiſtentia Dei abſoluta, & exiſtentia relatiua virtualiter diſtinguuntur.

39 *Reſp. ex doctrina D. Tho.* Reſpondeo ex doctrina D. Thom. locis *ſupra* relatis præcipuè *in* 2. *diſt.* 33. *q.* 1. *art.* 1. eſſe ſumi dupliciter, primo pro ratione explicata per diffinitionem, ſecundo pro exiſtentiæ: quando ergo Auguſtinus affirmat, quod aliud eſt eſſe Deum, aliud Patrem eſſe, loquitur de eſſe in priori acceptione, ſecus in poſteriori, ex hoc autem, quod ratio Paternitatis, actuales ſint, non colligitur diſtincta actualitate gaudere, vt conſtat ex dictis, & amplius ex dicendis conſtabit, ſicut nec ſequitur ex hoc quod ſint ſummè actuales, & actus puri, quod detur in illis duplex ratio actus puri, aut ſummæ actualitatis, diſtincta virtualiter.

40 *Objiciunt ſecundo.* Objiciunt ſecundo: quælibet realis productio tendit in exiſtentiam rei productæ, quæ alias ſine tali productione non eſſet; ſed perſonalis productio in diuinis non tendit ad exiſtentiam abſolutam eſſentiæ; tum, quia exiſtentia eſſentiæ non producitur: tum etiam, quia ſupponitur in perſona producente: ergo neceſſario tendit, vt in terminum proximum, in exiſtentiam perſonalem relatiuam ratione diſtinctam ab exiſtentiam eſſentiæ.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: tendit in exiſtentiam vt producendam, vel vt communicandam entitati productæ, concedo maiorem: ſemper producendam, nego maiorem, & nego minorem, quam non conuincunt duæ probationes, non prima; quia licet productio ad exiſtentiam debeat terminari, non tamen debet illam producere. Nec ſecunda, quia licet exiſtentia eſſentiæ ſupponatur in Patre pro priori originis ad Filium, non tamen ſupponitur vt Filio communicata, & idcirco generatio tendit ad illam non producendam, ſed Filio communicandam. Et quidem principalius tendit productio ad terminum formalem ſui, quam ad exiſtentiam rei, quæ terminus formalis non eſt; & tamen diuina productio, quæ in ſententia contrariorum terminus formalis productionis perſonalis eſt, non producitur, ſed communicatur: ergo licet tendat, & terminetur ad exiſtentiam, perperam colligitur eſſe debere productam. Et ratio à priori eſt: nam rem producere, eſt illam conſtituere exiſtentem, quod cum fieri poſſit, vel producendo exiſtentiam, vel exiſtentiam alia actione productam, ſeu de ſe improductam, communicando, ideo non eſt de conceptu productionis exiſtentiam producere. 41 *Reſpond.*

Sed opponas primo: productio ſub conceptu productionis ad nihil poteſt terminari, niſi ad productum, ſicut cognitio, & viſio, ad nihil terminari valent, niſi ad viſum, & cognitum; at productio perſonalis terminatur ad exiſtentiã relatiuam: ergo illã producit. 42 *Sed replicabis 1.*

Reſpondeo, diſtinguendo maiorem: ad productum vt *quod*, vel vt *quo*, formale, aut completiuum, concedo maiorem: niſi ad productum vt *quod*, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam, vel diſtinguo conſequens: illam producit vt *quod*, nego conſequentiam; vt *quo* completiuè, concedo conſequentiam. Itaque, ſicut ex parte producentis vt *quod*, & eſt id, quod agit, ſcilicet perſona, & principium *quo* ſcilicet forma increatis, & in diuinis eſſentia, & complementum, ſcilicet exiſtentia; ita ex parte termini producti datur id, quod producitur, terminus *quo* formalis, & complementum, primum debet eſſe productum, ſecundum in diuinis non producitur vt *quod*, ſed vt *quo*; cum terminus formalis ſit eſſentia, & ſimiliter tertium, quod eſt exiſtentia, non oportet quod productum ſit vt *quod*, ſed tantum vt *quo*, non vt *quo* formaliter, ſed vt *quo* completiuè. Nec exempla in oppoſitum nocent, imo primum fauet: intellectio namque omnis habet pro obiecto *quo* ens, non tamen per omnem intellectionem vt *quod* intelligitur, ſed per primam, quando namque intelligo hominem; non intelligitur ens vt *quod*, ſed tantum vt *quo*, ſaltim explicitè, quod ſi implicitè vt *quod* intelligitur, eſt quia continetur intra ſpheram vt *quod* intelligibilis, exiſtentia autem, ſicuti, & natura diuina, non continetur intra ſpheram producibilis vt *quod*, & ideo neceſſarium non eſt, quod vt *quod* producatur. 43 *Reſpond.*

Opponas ſecundo: exiſtentia eſt forma, qua aliquid conſtituitur extra nihil; at eo ipſo quod eſſentia improducta, Filiatio autem producta ſit, differunt in hoc quod eſt eſſe extra nihil; cum vna extra nihil ſit ſine productione, & à ſe, & altera productione mediante, & ab alio vt principio: ergo eo ipſo differunt in ratione exiſtentiæ; non enim ſtat diuerſitas in effectu, ſeu quaſi effectu formæ, abſque differentia in forma, aut quaſi forma. 44 *Replicabis 2.*

Reſpondeo, ad rem extra nihil ponendam concurrere duplicem entitatem, ſcilicet illa, quæ eſt veluti ſubiectum exiſtentiæ, & exiſtentiam ipſam, entitas vt eſt exiſtentiæ ſubiectum eſt extra nihil veluti inchoatiuè, ratione autem exiſtentiæ eſt extra nihil completè, quod increatis contingit cum diſtinctione reali inter entitatem, & exiſtentiam, in diuinis autem cum diſtinctione virtuali, aut rationis, effectus ergo formalis exiſtentiæ non eſt rem conſtituere extra purum nihil; cum id habeat entitas ratione actualitatis entitatiuæ, ſed extra nihil completè: vnde in hoc, quod eſt res aliquas eſſe extra nihil, poteſt eſſe diuerſitas, quin in exiſtentia diuerſitas aliqua reperiatur. 45 *Reſpond.*

Sed opponas primo: Filiatio v. g. ratione ſui quatenus ab eſſentia diſtincta, eſt extra nihil completè, cum ratione ſui terminet productionem; & repugnet cauſalitati: ergo habet diuerſum eſſe extra nihil completè, ac habet eſſentia, & conſequenter diuerſam exiſtentiam. Secundo: Filiatio ponitur extra nihil completè per productionem, & ab alio vt principio, eſſentia autem ſine productione, & à ſe: ergo differunt in hoc quod eſt eſſe extra nihil conſummatè, & completè. 46 *Sed vrgebis adhuc 1. Secundo.*

Reſpondeo ad primam replicam negando antecedens, imo Filiatio ratio eſſentiæ terminat productionem, & ratione eſſentiæ repugnat cauſalitati ab alio; hoc enim ei conuenit ex ratione increatæ, quæ ratio, cum non multiplicetur realiter in relationibus, non conuenit illis niſi ratione eſſentiæ. 47 *Reſp. ad 1. inſtantiam.*

Ad ſecundam diſtinguo antecedens, per productionem entitatis relationis, concedo antecedens: per productionem exiſtentiæ, per quam extra nihil completè conſtituitur nego antecedens, & conſequentiam, ſed ſolum colligitur differre in hoc quod eſt eſſe extra nihil inchoatè, quod conuenit ratione entitatis: non autẽ in hoc quod eſt eſſe extra nihil completè, quod conuenit ratione exiſtentiæ, niſi ad ſummum quoadmodum, quatenus eſſentia hoc *Ad 2.*

Digitized by Google

habet à ſe, Filiatio autem communicatum ab alio, ad qnam diuerſitatem modalem non requiritur dinerſa exiſtentia, ſed ſufficit eadem primariò eſſentiæ veluti vnita, & ſecundariò relationi communicata.

48 *Tertium argumentum diluitur.* Tertio ſic obijciunt: exiſtentia relationis creatæ diſtincta eſt ab exiſtentia fundamenti, ſuppoſito quod relatio à fundamento realiter diſtinguatur: ergo exiſtentia etiam relationis diuinæ diſtincta eſt ab exiſtentia eſſentiæ. Reſpondeo conceſſo antecedenti, negando conſequentiam, & ratio diſcriminis eſt: nam exiſtentia relationis ſiuè creatæ, ſiuè increatæ, non relatiua, ſed abſoluta eſt, cum increatæ, non relatiua, ſed abſoluta eſt, cum autem increatis nulla ſit repugnantia in eo quod abſoluta multiplicentur, poteſt exiſtentia relationis, & ſi abſoluta ſit, ab exiſtentia fundamenti diſtingui, imò & eſt neceſſarium: nam exiſtentia fundamenti, vtpotè limitata, non poteſt rem alterius generis, ſeu ſpeciei, conſtituere exiſtentem; in diuinis autem ſola relatiua poſſunt multiplicari, & alias exiſtentia eſſentiæ ratione infinitatis poteſt ad relationem actuandam extendi, & ideo exiſtentia relationis ab exiſtentia eſſentiæ diſtingui non debet. Eſt etiam alia ratio diſcriminis: nam ex fundamento, & relatione creata, non fit vnum per ſe, bene tamen ex relatione, & diuina eſſentia, ſola tamen illa, quæ adunantur in vno per ſe, poſſunt vnica exiſtentia gaudere.

49 *Replicabis.* Sed dices, exiſtentia relationis diuinæ debet eſſe relatiua: ergo primum diſcrimen non ſubſiſtit. Probo antecedens: exiſtentia debet proportionari, & in eodem genere conuenire, cum entitate, cuius eſt exiſtentia; quo circa entitas ſubſtantialis nequit exiſtentia accidentali extra cauſas conſtitui, nec entitas accidentalis exiſtentia ſubſtantiali: ergo entitas relatiua terminari, aut actuari nequit exiſtentia abſoluta; & conſequenter exiſtentia relationis diuinæ relatiua eſſe debet.

50 *Reſpond. 1.* Reſpondeo negando antecedens, ad probationem diſtinguo antecedens: debet proportionari quoad rationem communem ſubſtantiæ, & accidentis, concedo antecedens; quoad alias peculiares rationes, nego antecedens, & conſequentiam: ratio autem quare conuenientia illa in ratione ſubſtantiæ, aut accidentis deſideretur, ſecus autem conuenientia in alijs generibus, eſt nam eſſentia, & exiſtentia debent ſe mutuo reſpicere, & vnum per ſe conſtituere; cum autem ſubſtantia non poſſit reſpicere accidens; cum abſoluta ſit ab omni reſpectu extra ſe, & cum accidenti non poſſit vnum per ſe conſtituere, conſequens fit, quod nec poſſit exiſtere exiſtentia accidentali, nec eſſe exiſtentia alicuius accidentis, quæ ratio in alijs generibus vires non habet: nam vnum genus poteſt aliud inſpicere, vt conſtat in potentia reſpiciente actum, & ex entitate, & modo illius, de quo talis entitas non prædicatur, poteſt vnum fieri per ſe, vt patet in habitu, & eius exiſtentia, ex quibus componitur vnum per ſe: & tamen exiſtentia habitus non eſt habitus, nec reſpicit obiectum, & idcirco ſecunda conuenientia non petitur.

51 *Secundo reſp.* Vel ſecundo ad antecedentis probationem reſpondeo diſtinguendo antecedens: exiſtentia, & primum ſuſceptiuum illius, debent proportionari, & prædicta conuenientia gaudere, concedo antecedens: & ſecundum ſuſceptiuum, nego antecedens: & conſequentiam; non enim relatio diuina, ſed diuina eſſentia, eſt primum ſuſceptiuum, ſeu quaſi ſuſceptiuum exiſtentiæ diuinæ, & ideo cum eſſentia abſoluta, non cum entitate relatiua, proportionari debet. Si autem inferas ex hac ſolutione, exiſtentiam relationis creatæ relatiuam eſſe, contra D. Thomam, & ea, quæ diximus in diſcurſu diſputationis. Neganda, eſt illatio, ſed ſolum ſequitur exiſtentiam relationis creatæ ad genus relationis reduci, ſicuti exiſtentia ſubſtantiæ ad genus ſubſtantiæ; cum hoc tamen diſcrimine, quod ſubſtantia abſtrahens à completa, & incompleta, de exiſtentia ſubſtantiæ prædicatur, ſecus autem relatio abſtrahens à completa, & incompleta; quia relatio tali abſtractione gaudens non datur, ſicut nec dantur relationes partiales relationem totalem componentes, & tamen dantur partes ſubſtantiales componentes totalem: diſcrimen ergo iuxta hanc ſolutionem inter exiſtentiam relationis diuinæ, & creatæ, conſiſtit in hoc, quod prima, nec reductiuè relatiua eſt, ſed abſoluta; quia primum ſuſceptiuum eſt abſolutum, ſecunda autem reductiuè eſt relatiua; quia primum eius ſuſceptiuum eſt relatio.

52 *Denique obijciunt.* Denique obijciunt, & eſt præcipuum contrariæ ſententiæ fundamentum: exiſtentia, vel eſt entitas actualis, vel actualitas entitatis illam actualem conſtituens; ſed diuinæ relationes ſunt tres entitates actuales realiter diſtinctæ inter ſe, & ratione ab entitate actuali eſſentiæ: ergo ſunt tres exiſtentiæ diſtinctæ inter ſe realiter, & ratione ab exiſtentia eſſentiæ. Patet conſequentia: non enim ſtat multiplicari realiter, aut ratione, conſtitutum, abſque multiplicatione rationis, aut reali, formæ conſtituentis. *Communis ſolutio.* Communis ſolutio eſt, quod relationes reales ſunt tres entitates actuales, numero cadente ſupra entitatem, & *ſubiectiuè*, non autem cadente ſupra formale, ſcilicet actualitatem, ad quod ſufficit diſtinctio ſubiectorum, vel entitatum abſque diſtinctione formarum, ſicuti tres perſonæ dicuntur tres ſapientes *adiectiuè* ab eadem ſapientia, tres omnipotentes ab eadem omnipotentia; quia numerus non ſupra formas, ſed ſupra ſubiecta cadit.

53 *Inſtatur arg.* Et potiori inſtantia argumentum eluditur; contrarij namque negare non poſſunt tres diuinas relationes eſſe tres res ſummè actuales, & tamen concedere renuunt tres ſummas actualitates; alias cum ſumma actualitas, & ratio actus puri, ſint idem formaliſſimè, cogerentur concedere tres actus puros; ex quo vlterius fieret admittendas eſſe tres immutabilitates, tres æternitates, & tres rationes increati, quod contrarij nullatenus audent concedere.

54 *Inſtant cõtra iſtã ſolutionẽ contrarij.* Cæterum contra hanc ſolutionem ſic inſtant: Paternitas v. g. prout ratione diſtincta ab eſſentia, non ſolum eſt actualis, ſed etiam actualitas ab actualitate eſſentiæ ratione diſtincta: ergo gaudet exiſtentia relatiua ratione diſtincta ab exiſtentia eſſentiæ, & realiter ab exiſtentijs aliarum relationum. Conſequentia videtur bona; quia exiſtentia nihil eſt aliud, quam actualitas entitatis.

Antecedens probant 1. Antecedens autem probant primo: Paternitas, prout ratione diſtincta ab eſſentia, non eſt potentialis: ergo prout ſic diſtincta, etiam reduplicatiuè, eſt actualis; & conſequenter ratione ſui actualitas eſt ratione ab actualitate eſſentiæ diſtincta. *Secundo.* Secundo: prout ſic diſtincta reduplicatiuè conſtituit actu Patrem, & actu illum à Filio diſtinguit: ergo eſt actualitas quatenus ſic diſtincta.

Tertio. Tertio: prout ſic diſtincta tribuit Patri diſtinctionem, non potentialem, ſed actualem: ergo prout ſic diſtincta eſt actualitas. *Quarto.* Quarto: prout ſic diſtincta eſt actualis reſpectus, non potentialis ad Filium: ergo eſt actualitas. *Deniq;* Denique: nam ſi per impoſſibile prius exiſteret Deus, & ſuperueniret Paternitas, ſuperueniret Deitati noua actualitas, et ſi per impoſſibile tolleretur à diuinitate Paternitas, aliqua actualitas illi auferretur: ergo idem quod prius.

55 *Reſpond. Ad 1. & 2. antecedentis prob.* Reſpondeo negando antecedens, ad primam probationem conceſſo antecedenti, nego conſequentiam; quia vt non ſit potentialis, prout ratione differt ab eſſentia, non requiritur, quod, prout ſic diſtincta, actualitas explicitè ſit, ſed ſufficit, quod implicet actualitatem, nedum eſſentialem, verum etiam exiſtentialem eſſentiæ. Ad ſecundam conceſſo antecedenti, nego conſequentiam; quia vt actu conſtituat, & diſtinguat Patrem à Filio, neceſſarium non eſt, quod actualitas, qua in actu conſtituitur, ſit ratio conſtituendi, aut diſtinguendi, ſed ſolum eſt conditio, ſicut etiam ad cauſandum non ratio formalis, ſed conditio tantum, exiſtentia; ac proinde neceſſarium non eſt, quod quatenus ratione ab eſſentia diſtincta, expreſsè ſit actualitas, ſed ſufficit, quod implicet illam.

56 *Ad 3. prob.* Ad tertiam conceſſo antecedenti, nego conſequentiam; quia licet diſtinctio ſit actualis, non tamen eſt diſtinctio in ratione actualitatis, loquendo de actualitate exiſtentiæ, bene tamen loquendo de actualitate entitatiua. *Ad 4.* Ad quartam conceſſo antecedenti, nego conſequentiam: quia vt ſit actualis reſpectus neceſſarium non eſt, quod illi ratione explici actualitas exiſtentiæ conueniat, ſed ſufficit, quod illi conueniat ratione eſſentiæ, quam implicitè claudit.

Ad vltimam. Ad vltimam diſtinguo antecedens: ſi ſuperueniret, & tolleretur cum reali diſtinctione ab eſſentia, tranſeat antecedens: ſi ſine reali diſtinctione adueniret, aut tolleretur, nego antecedens, & conſequentiam. Vel poteſt ſubdiſtingui antecedens, & concedi de actualitate entitatiua, negari autem de actualitate exiſtentiæ, ad modum, quo in phyſicis noſtri Thomiſtæ diſcurrunt de partibus compoſiti ſubſtantialis, admittentes in illis plures actualitates entitatiuas, negantes autem plures exiſtentias. De quo videantur Patres Salmanticenſes *vbi ſupra §. 14. & 15.* vbi doctè hanc rem, ſicut cætera, explicant.

57 *Dices.* Sed dices, increatis ſi actualitas eſſentiæ, aut entitatis, differt ab actualitate exiſtentiæ, eſt, quia prima actualitas imperfecta eſt; at actualitas entitatiua diuinarum perſonarum nullatenus eſt imperfecta: ergo non eſt diſtinguibilis in illis actualitas entitatiua ab actualitate exiſtendi, nec ad iſtam diſtinctione fundamentum eſt actualitas.

5 *Reſpond.* Reſpondeo, ex imperfectione creata prouenire, quod iſtæ actualitates realiter diſtinguantur, quod autem ratione differant nulla eſt imperfectio, nec ex imperfectione trahit originem, ſed ex proprijs conceptibus, neceſſitas autem huius diſtinctionis, ſaltim inter actualitatem entitatiuam relationum, & exiſtentiam, duplex eſt prima; quia exiſtentia eſt vltima actualitas, actualitas autem relationum entitatiua vltima non eſt; alias non poſſet cum eſſentia ad vnum per ſe conſtituendum concurrere, nec per exiſtentiam eſſentiæ actuari. Secunda; quia ſicut increatis ratio exiſtendi eſt id, quo effectus terminat creationem, vel capax redditur completè ad illam terminandam, ita in diuinis id ſolum eſt ratio exiſtendi, quod eſt ratio increationis, ratio autem increationis non eſt entitas relationum, ſed eſſentia diuina, aliàs darentur plures increati *ſubſtantiuè*, vt *ſuperius* arguebam, & ideò entitas relationum ratione ſui actualitas exiſtendi non eſt, quod rectè ponderauit Magiſter S. Thom. *vbi ſupra*.

Ex

Digitized by Google

59 *Corollarium ex dictis. Prob. 1.* Ex dictis in diſcurſu diſputationis colligitur, falsò, & in conſequenter Granados *vbi ſupra num.22. in ſolutione ad 3.* conceſſiſſe attributis exiſtentias abſolutas diſtinctas virtualiter ab exiſtentia eſſentiæ. Quod probo primo: ex eo namque, quod exiſtentia eſt actualitas eſſentiæ, & hæc non multiplicatur realiter in relationibus, infertur multiplicari realiter exiſtentiam in illis; at eſſentia diuina non multiplicatur virtualiter in attributis, ſicut nec diuina natura: ergo falsò, & in conſequenter, Granados tribuit attributis exiſtentias abſolutas diſtinctas virtualiter ab exiſtentia eſſentiæ.

Secundo: nam ex eo quod ratio increati, ęternitas, & ratio actus puri, non multiplicentur realiter in diuinis relationibus, rectè inferebamus *ſupra* exiſtentiam non multiplicari realiter in illis; at nullum ex his in attributis virtualiter plurificatur: ergo eadem efficacia colligitur non diſtingui virtualiter exiſtentiam in illis, ſed vna, & eadem eſſentię diuinę exiſtentia exiſtere omnia attributa. Et hæc de iſta diſputatione applicanda litterę Magiſtri in 1. diſt.25. *§. Verum & hic alia conſurgit quæſtio.* *Secundo.* *M.Sent.*

TRACTATVS VNDECIMVS.

De Perſonis Diuinis, in communi.

De quo D. Thomas in 1. à diſt.23. vſque ad 25. Ad Annibaldum in eiſdem diſtinctionibus. Quæſtione 9. de potentia nouem articulos. Et in hac 1. p. à quæſt.29. vſque ad 32. Quæſtionem 29. diuidit in quatuor articulos, explicans, & defendens in primo, diffinitionem perſonæ traditam à Boetio in libro de duabus naturis ſcilicet, Perſona eſt rationalis naturæ indiuidua ſubſtantia, *quod accipiendum eſt de ſubſtantia completa, & incommunicabili; ſubſtantia enim incompleta, quamuis indiuidua, ideſt ſingularis, ſit, non eſt perſona, vt conſtat in humanitate Chriſti, & in partibus eſſentialibus, & integralibus, quæ ſingulares ſunt, & tamen non ſunt perſonæ; quia incompletæ ſunt, & incommunicabiles: humanitas enim Chriſti communicatur Verbo, & partes communicantur toti, & ideò quamuis ſint indiuiduæ, hoc eſt ſingulares, perſonæ tamen non ſunt. In ſecundo articulo docet, hoc nomen* Perſona *ſignificare in genere rationalium ſubſtantiarum idem quod hæc tria nomina* hypoſtaſis, ſubſiſtentia, *&* eſſentia *ſignificant in toto genere ſubſtantiarum. Vbi eſt aduertendum, nomen eſſentiæ non accipi prout dicit quidditatem, quam ſignificat diffinitio, ſed prout eſſentia, & ſubſtantia idem eſt quod ſuppoſitum, quod in genere ſubſtantiæ ſubſiſtit, quod ſignificari poteſt nomine ſignificante intentionem, & ſic dicitur ſuppoſitum, & nominibus ſignificantibus rem, quæ ſunt tria, videlicet* res naturæ, ſubſiſtentia, & hypoſtaſis, *ſecundum enim quod per ſe exiſtit, & non in alio, vocatus* ſubſiſtentia, *ſecundum autem quod ſupponitur alicui naturæ communi, dicitur* res naturæ, *ſecundum vero quod ſupponitur accidentibus, dicitur* hypoſtaſis, *vel ſubſiſtentia, & quia non omni res naturæ, nec omne ſuppoſitum, vel ſubſiſtens, eſt perſona, ſed ſolum ſuppoſitum in natura rationali ſubſiſtens, ideò non ſignificant idem abſolutè, ſed nomen* perſona *ſignificat idem in genere ſubſtantiarum rationalium, quod* res naturæ, ſuppoſitum, *&* ſubſiſtentia, *ſignificant in toto genere ſubſtantiarum, & addendum eſt* non rationalium; *non enim omne ſuppoſitum, & ſubſiſtens, eſt perſona, ſed ſolum ſuppoſitum rationalis naturæ, res naturæ rationalis, & ſubſiſtens in rationali natura, vt conſtat ex diffinitione Boetij* articulo præcedenti *explicata, qua dicitur, quod perſona eſt rationalis naturæ indiuidua ſubſtantia, vel incommunicabilis ſubſiſtentia.*

In tertio articulo inquirit, vtrum nomen perſonæ ſit ponendum in diuinis? *Et reſpondet concluſione affirmatiua, quam probat in argumento*, ſed contra *ex Symbolo Athanaſij illis verbis*: Alia eſt enim perſona Patris, alia Filij, alia Spiritus Sancti. *Deinde in corpore articuli probat ratione*: Nam perſona ſignificat id, quod eſt perfectiſſimum in tota natura, ſcilicet ſubſiſtens in natura rationali; ſed omne, quod eſt perfectiſſimum, eſt Deo attribuendum: ergo hoc nomen perſona dicitur de ipſo. *Nec obſtat, quod hoc nomen in Sacra Scriptura non inueniatur, inquit D.Thomas in ſolutione ad primum*: Nam licet nomen non inueniatur dictum de Deo, id tamen, quod nomen ſignificat: multipliciter in Sacra Scriptura de Deo aſſertum inuenitur, ſcilicet, quod eſt maximè per ſe ens, & perfectiſſimè intelligens, ad inueniendum autem noua nomina antiquam fidem de Deo ſignificantia coegit neceſſitas diſputandi cum hęreticis.

Nec obſtat ſecundo, hypoſtaſim dici à ſubſiſtendo accidentibus, Deus autem accidentibus non ſubſtat; & conſequenter non eſt hypoſtaſis. Ex quo vlterius ſit, quod perſona dici non poſſit: nam perſona idem eſt quod hypoſtaſis rationalis naturæ. Nam licet hypoſtaſis, *inquit D. Thomas in ſolutione ad* 3. non competat Deo, quantum ad id, à quo nomen fuit ad ſignificandum impoſitum; cum Deus nullis accidentibus ſubſtet, competit autem quantum ad id, ad quod ſignificandum eſt impoſitum, ſcilicet non ſubſiſtentem. *Quod idem aduertit D. Thomas de hoc nomine* perſona *in ſolutione ad* 2. *& ſolutione ad* 4. *Deum poſſe dici rationalis naturæ, non ſecundum quod ratio importat diſcurſum, ſed ſecundum quod ratio importat naturam intellectualem, & ſic accipienda eſt* rationalis natura *prout ponitur in diffinitione perſonæ, ly autem* indiuidua ſubſtantia *poſitum in diffinitione perſonæ non ſumitur pro indiuiduatione ſumpta à materia; ſic enim Deo competere non poteſt, ſed ſumitur prout importat incommunicabilitatem, qualiter conuenit Deo, ſubſtantia etiam Deo conuenit ſecundum quod ſignificat exiſtere per ſe.*

In quarto articulo inquirit D.Thomas, vtrum hoc nomen *perſona* ſignificet relationem? *Præmiſſa ratione dubitandi, & quorundam relatis opinionibus, reſpondet*, hoc nomen *perſona diuina* ſignificare relationem, non per modum relationis, ſed per modum ſubſtantię, & ſubſiſtentis, *quod ſignificet relationem probat primo in argumento* ſed contra ex Boetio lib. de Trinitate aſſerente, quod omne nomen ad perſonas pertinens relationem ſignificat; ſed nullum nomen magis pertinet ad perſonas, quam hoc nomen *perſona*: ergo hoc nomen *perſona* relationem ſignificat. *Deinde id probat in corpore articuli* perſona enim in communi ſignificat ſubſtantiam indiuiduam rationalis naturę, vt dictum eſt articulo primo; indiuiduum autem eſt, quod eſt in ſe indiſtinctum, ab alijs autem diſtinctum, Perſona igitur in quacumque natura ſignificat id, quod eſt diſtinctum in natura illa; ſed diſtinctio in diuinis non ſit niſi per relationes originis, vt dictum eſt quęſt.27. art.2. & 3. ergo perſona diuina ſignificat relationem; ſed relatio in diuinis non eſt ſicut accidens inhęrens ſubiecto, ſed eſt ipſa diuina eſſentia: vnde eſt ſubſiſtens ſicuti ipſa diuina eſſentia ſubſiſtit; perſona igitur diuina ſignificat relationem vt ſubſiſtentem, & hoc ſignificare relationem per modum ſubſtantię, quę eſt hypoſtaſis ſubſiſtens in natura diuina, & ſecundum hoc verum eſt, quod hoc nomen *perſona* ſignificat relationem in recto, & eſſentiam in obliquo, non tamen relationem in quantum eſt relatio, ſed in quantum ſignificatur per modum hypoſtaſis.

Hinc docet ſolutione ad primum, hoc nomen perſona *dici ad ſe, non ad alterum; & conſequenter eſt nomen abſolutum, quamuis relationem ſignificat, non per modum relationis, ſed per modum ſubſtantia, quæ eſt hypoſtaſis, & ſolutione ad quartum aduertit, quod licet in ſignificatione perſonæ diuinæ contineatur relatio, non autem in ſignificatione perſonæ Angelicæ, vel humanæ, non ſequitur quod nomen perſonæ equiuocè dicatur de illis: nam diuerſa ratio minus communium non facit equiuocationem in magis communi, licet nec etiam dicatur vniuocè; cum nihil vniuocè dici poſſit de Deo, & de creaturis, vt oſtenſum eſt ſupra quæſt. 13. art. 5.*

Digitized by Google

Quæſtio Trigeſima de pluralitate Perſonarum in diuinis.

Q*Væſtionem hanc in quatuor partitur articulos : in primo docet* in diuinis plures perſonas, *quod vt de fide probat ex Athanaſio dicente*: Alia eſt perſona Patris, alia Filij, alia Spiritus Sancti. *Et ratione*: nam vt dictum eſt quæſtione præcedenti art. 4. hoc nomen *perſona* in diuinis ſignificat relationem vt ſubſiſtentem in natura diuina; at quæſtione 28. art. 3. & 4. oſtenſum eſt eſſe plures relationes in Deo : ergo ſunt plures res ſubſiſtentes in diuinis; & conſequenter plures perſonæ.

In ſecundo docet, eſſe tantum tres perſonas, quod vt de fide probat ex illo Ioannis primo cap. vltimo : Tres ſunt, qui teſtimonium dant in Cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, quærentibus quid tres? Reſpondet Auguſtinus lib. 7. de Trinitate cap. 4. tres perſonæ : ergo tantum ſunt tres perſonæ. Quæ illatio legitima eſt ; nam ſi plures quam tres eſſent, non diceret Ioannes tres ſunt, ſed illarum numerum explicaret. *Ratione etiam ſic probat* : nam plures perſonæ ſunt plures relationes ſubſiſtentes realiter diſtinctæ ; at licet in Deo dentur quatuor relationes reales, ſcilicet Paternitas, Filiatio, ſpiratio, & proceſſio, diſtinctio tamen realis ſolum inter tres reperitur, ſcilicet inter Paternitate, & Filiationem: nam ſpiratio, cum non opponatur Filiationi, & Paternitati, ab illis realiter diſtincta non eſt: ergo tantum ſunt in diuinis tres perſonæ. *Si obijcias, proceſſio, ſeu relatio Spiritus Sancti non opponitur relatiuè Paternitati, & Filiationi, ſed ſolum ſpirationi, ſeu relationi ſpiratoris; cum relatiuè opponi idem ſit, quod referri, non autem refertur ad illas: ergo nec ab illis realiter diſtinguitur: diſtinctio etenim relatiua idem eſt, quod relatiua oppoſitio: Reſpondeo, quod licet non referatur ad illas ratione ſui* formaliter, *refertur tamen ad illas ratione ſui* inchoatiuè, & connexiuè *quatenus iſtæ relationes connectuntur cum relatione ſpiratoris, cui relatiuè opponuntur, & ſufficere hoc ad realem diſtinctionem. Vel dicatur, quod licet non referatur ad illas vt* quo, *refertur tamen ad illas vt* quod*; quia Pater, & Filius vt* quod *ad Spiritum Sanctum referuntur, & opponuntur relatione reali ſpiratoris.*

In tertio docet, terminos numerales, vt *vnum*, *duo*, vel *tres*, ſignificare in diuinis ea, de quibus dicuntur, ſolam negationem addendo. *Quod probat* : nam termini numerales in diuinis non ſumuntur à numero, qui eſt ſpecies quantitatis, aliàs non niſi metaphoricè dicerentur de Deo, ſed à numero tranſeunte; at licet numerus quantitatiuus importet poſitiuum accidens, & vnitates, ex quibus componitur, dicant aliquid poſitiuum, numerus autem tranſcendens, vt eſt numerus Angelorum, ſolum dicit negationem indiſtinctionis ab alijs ; & vnitas tranſcendens negationem diſtinctionis in ſe : ergo termini numerales in diuinis ſignificant res de quibus dicuntur, addita ſolum negatione : *Vbi rectè notat Caietanus* ad calcem commentarij, *multitudinem in diuinis plures negationes includere, ſcilicet eam, quam claudit vnitas, videlicet negationem diuiſionis in ſe, & eam, quam addit multitudo, videlicet negationem indiſtinctionis vnius entitatis ab alia: nam multitudo dicit plures vnitates, & plures indiuiſiones in ſe & diſtinctionem etiam inter ipſas vnitates. In quarto docet*, nomen perſonæ eſſe commune tribus perſonis diuinis, non communitate reali, ſed rationis, non generis, aut ſpeciei, ſed ſicut indiuiduum vagum, de quo poſtea.

Quæſtio trigeſimaprima, de his, quæ ad vnitatem, vel pluralitatem pertinet in diuinis.

I*N primo articulo huius quæſtionis docet D. Thomas* vtendum eſſe in diuinis nomine Trinitatis. *Quod probat primo ex Symbolo Athanaſij, vbi dicitur*, quod vnitas in Trinitate, & Trinitas in vnitate veneranda ſit. *Deinde ratione*: in diuinis namque ponitur perſonarum pluralitas : ergo & Trinitas perſonarum. Probat conſequentiam : nam quod indeterminatè ſignificat primum, determinatè ſecundum ſignificat, ternarium videlicet numerum perſonarum. *Notat etiam ſolutionem ad primum, quod Trinitas; attenta ethimologia vocabuli, ſignificare videtur vnam eſſentiam trium perſonarum; at vero ſecundum proprietatem ſignificat numerum perſonarum vnius eſſentiæ, propter quod non poſſumus dicere, quod Pater eſt Trinitas.*

In ſecundo articulo inquirit, vtrum Filius ſit alius à Patre? *& affirmatiuè reſpondet. Quod probat primo* auctoritate Auguſtini lib de fide ad Petrum cap. 1. poſt medium, *vbi ait* : Vna eſt enim eſſentia Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, in qua non eſt aliud Pater, aliud Filius, aliud Spiritus Sanctus, quamuis perſonaliter ſit alius Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus. Secundo ratione ; nam hoc nomen *alius* maſculine ſumptum non importat diſtinctionem eſſentiæ, ſed tantum ſuppoſiti ; at Filius eſt aliud ſuppoſitum à Patre : ergo eſt alius à Patre. *Probat minorem ſolutionem* 4. ex diſcrimine inter nomen *alius* & nomen *aliud*, quod hoc eſt neutrius generis, illud autem maſculini, & neutrum genus, quia informe eſt, ſignificat eſſentiam, quæ communis eſt, & indifferens, maſculinum vero eſt formatum, & ideò importat ſuppoſitum : ergo nomen *alius* ſolum dicit diſtinctionem ſuppoſitorum, *aliud* autem diſtinctionem in eſſentia, & ideò poteſt dici Filius alius à Patre, non vero poteſt dici aliud, niſi ſuperaddatur ſuppoſitum. *Quod diſcrimen confirmat* ex communi modo loquendi : ſi enim quæratur quis eſt iſte? Reſpondetur *Sortes*, quod eſt nomen ſuppoſiti. Si autem inquiratur quid iſte ſit? non reſpondetur *Sortes*, ſed *animal rationale* : ergo quia neutrum genus eſſentiam ſignificat ; & conſequenter ſi nomen alietatis ſit, importat differentiam in eſſentia, Maſculinum autem ſignificat ſuppoſitum, & ideò quando eſt nomen alietatis ſolum ſignificat differentiam ſuppoſitorum.

In ſolutione ad tertium docet, non eſſe vtendum nomine triplicitatis, aut triplicis, aſſerendo Deus triplex, ſicut Deus Trinus; eo quod triplicitas dicit proportionem inæqualitatis reſpectu illius, reſpectu cuius dicitur triplicitas, quæ inæqualitas in diuinis non reperitur. *Quod expreſſe traditur ab Aug.* lib. 6. de Trinitate cap. 7. & 8. & lib. 15. cap. 3. quia ſcilicet tantus eſt Pater, quanta tota Trinitas. *Quæ doctrina impugnatur à Suario, Vazquez, & alijs, tradentibus aliam rationem. Videantur Patres Salmanticenſes diſp. 10. dub. 4. vbi Auguſtinum, & D. Thom. optimè ab aduerſariorum argumentis defendunt. Notat autem D. Thomas* in vtendo nominibus importantibus diſtinctionem aut vnitatem, cautè eſſe procedendum, ad vitandum duos extremos errores, vnum Arrij, qui cum Trinitate perſonarum poſuit Trinitate ſubſtantiarum, & alterum Sabellij, qui cum vnitate eſſentiæ poſuit vnitatem perſonę : ad primum vitandum vtendum non eſt in diuinis nomine diuerſitatis, aut differentię : vnde dicendum non eſt Filium eſſe diuerſum à Patre, aut ab illo differre; quia hęc nomina important diſtinctionem in forma, ſeu eſſentia. Nomen etiam ſeparationis, & diuiſionis vitandum eſt; quia ſeparatio eſt partis à toto, ſeu comparte, diuiſio autem totius in partes, quod cum ſumma ſimplicitate non congruit, ne autem tollatur ęqualitas inter diuinas perſonas, non eſt dicenda vna perſona diſpar ab alia, & ne tollatur illarum ſimilitudo, non eſt dicenda vna perſona aliena, aut diſcrepans ab alia ; quia quod alienum, aut diſcrepans eſt, non eſt omnino ſimile. Ad fugiendum vero errorem Sabellij docet, vitanda eſſe hęc nomina, *ſingulare, vnicum, & ſolitarium* : vnde Pater, & Filius, nec ſingularis Deus, nec vnicus, nec ſolitarius eſt dicendus; quia primum tollit communicabilitatem eſſentię tribus perſonis, ſecundum excludit numerum perſonarum, & tertium tollit illarum conſortium.

In tertio inquirit, an dictio excluſiua *ſolus* addi poſſit termino eſſentiali in diuinis v. g. dicendo, *ſolus Deus*, *ſoli Deo*, *&c. ſub diſtinctione reſpondet* : nam dictio poteſt accipi cathegorematicè, & ſincathegorematicè, primo modo non poteſt addi alicui termino in diuinis; quia denotat ſolitudinem oppoſitam perſonarum ſocietati, ſi vero accipiatur ſecundo modo, poteſt addi termino eſſentiali in diuinis; quia tunc non dicit ſolitudinem ſuppoſitorum, ſed excludit alia diuerſæ naturæ à conſortio prædicati, vt quando dicimus *ſolus Sortes currit*, non denotatur, quod Sortes ſolitarius ſit ; cum poſſit habere multos alios ſecum exiſtentes, ſed ſolum alios excludimus à conſortio prędicati, ſcili-

Digitized by Google

ſcilicet *curſus*, & ſic inquit Diuus Thomas poſſe verè affirmari *ſolus Deus eſt æternus, omnipotens, &c.* quia non denotatur, quod Deus ſocietate perſonarum non gaudeat, ſed omnia alia præter Deum æternam non eſſe. *Sed dices, in hac propoſitione* ſolus Petrus currit, *non ſolum excluduntur à conſortio prædicati alia diuerſæ naturæ, ſed etiam alia ſuppoſita eiuſdem naturæ: ergo in hac etiam* ſolus Deus eſt æternus, *excludi videtur à conſortio æternitatis, non ſolum alia diuerſa in natura, ſed etiam alia ſuppoſita, & ſic inſinuari vnum tantum Deitatis ſuppoſitum eſſe æternum. Reſpondeo negando conſequentiam; quia cum particula* ſolum *additur termino perſonali excludit alias perſonas, & non ſolum alia diuerſæ naturæ ſpecificæ à conſortio prædicati; cum autem additur termino naturæ, ſolum excludit prædicatum ab alijs alietate eſſentiali, vt cum dicitur* ſolus homo eſt animal rationale, *non excluduntur plura ſuppoſita à conſortio prædicati eiuſdem naturæ, ſed ſolum alia diuerſæ naturæ; Deus autem nomen eſt naturæ, non ſuppoſiti.*

Notat etiam D. Thomas ſolutione ad primum, quod in Deo Trinitas perſonarum non eſſet, deberet dici ſolus cathegorematicè, ideſt ſolitarius etiam ſi creati eſſent Angeli, & homines; ſolitudo namque non tollitur per ſocietatem aliorum extraneæ naturæ: vnde verè dicitur aliquem hominem eſſe ſolum in horto, quamuis in illo ſint plantæ, & animalia, ſi nullus alius ſit homo; homo autem, & Angelus, ſunt extraneæ naturæ reſpectu Dei, & ideò illi ſocietatem non facerent, nec excluderent eius ſolitudinem. *Sed dices, ſi vnus homo, & vnus Angelus, eſſent in Beatitudine, nullus illorum diceretur ſolitarius in illa; & tamen homo, & Angelus, ſunt diuerſæ naturæ: ergo ſolitudo excluditur per ſocietatem alterius: etſi extraneæ naturæ. Reſpondeo, hominem, & Angelum, in ordine ad beatitudinem non differre ſpecie, ſed ſpecificè conuenire; eo quod potentia obedientialis ad beatificam viſionem non competit illis ratione vltimæ differentiæ, qua differunt, ſed ſecundum gradum genericum intellectualis naturæ creatæ, qui gradus, licet genericus ſit reſpectiuè ad naturales operationes, reſpectiuè tamen ad viſionem beatificam comparatur non ſecundum vim naturalem, ſed obedientialem, quæ vna ſpecificè eſt, vt fuſe explicauimus* tractatu de viſione Dei art. 1.

Si obijcias ſecundo, ſequi ex hac doctrina, Angelis creatis in eſſe naturæ puræ non fore inter illos ſocietatem, ſed illorum quemlibet ſolitarium; conſequens falſum videtur: ergo & illud ex quo ſequitur. Patet ſequela: nam iuxta D. Thomam, non dantur, nec poſſunt dari plures Angeli eiuſdem ſpeciei, quæ diuerſitas ſpecifica explicatur in illis reſpectu operationum naturalium: ergo vni alteri ſocietatem non facerent, ſi vera eſſet doctrina D. Thomæ, quod ſcilicet inter ſuppoſita extraneæ naturæ nequit eſſe ſocietas. Reſpondeo, quod licet Angeli in eſſe naturæ ſpecificè differant, conueniunt tamen ſpecificè in ordine ad conuictum politicum in modo operandi, & hæc diuerſitas eſt, quæ requiritur vt vnum ſuppoſitum alteri ſuppoſito ſocietatem non faciat.

In quarto articulo inquirit, an dictio excluſiua *ſolus* adiungi poſſit termino perſonali, *quem titulum intelligendum eſſe in ordine ad prædicata communia, vt ſunt* Deus, ſapiens, &c. *conſtat ex verbis D. Thomæ ante primum argumentum*: Videtur quod dictio excluſiua poſſit adiungi termino perſonali etiam ſi prædicatum ſit commune, *ex quibus rectè animaduertit Caietanus titulum dubij in ordine ad hæc prædicata eſſe intelligendum: ſi namque in ordine ad perſonalia loquamur, citra dubium eſt poſſe adiungi ſumpta ſincathegorematicè, verbi cauſa, dicendo* ſolus Pater generat, ſolus Filius generatur, *ad titulum ſic intellectu reſpondet Diuus Thomas quatuor concluſionibus. Prima eſt*: ſi ly *ſolus* ſumatur cathegorematicè, non poteſt adiungi termino perſonali, verbi cauſa, dicendo, *ſolus Pater eſt Deus, ſapiens, &c. Quod probat*: Nam ſic ſumptum ſignificat ſolitudinem, quæ ſtare non poteſt cum perſonarum ſocietate. *Secunda concluſio*: Si ly *ſolus* accipiatur ſinchategorematicè excludendo à conſortio formæ ſubiecti, poteſt verè adiungi, eſt tamen impropria loquutio. Quod probat: nam facit hunc ſenſum, quod ille, cum quo nullus alius eſt Pater, eſt Deus; at hoc verum eſt, licet improprium ſit, quia non eſt iuxta conſuetum modum loquendi: ergo verè, etſi impropriè, poſſumus dicere, *ſolus Pater eſt Deus*, dictione ſic accepta.

Tertia concluſio: Si excludat à conſortio prædicati, & maſculinè, non poteſt adiungi. *Probatur*: nam hæc propoſitio *ſolus Pater eſt Deus*, excludendo alium maſculinè, excludit alias perſonas à conſortio Deitatis; at in hoc ſenſu hæretica eſt propoſitio: ergo ſic adiungi non poteſt. *Quarta concluſio*: Si excludat aliud neutraliter à conſortio prædicati, verè poteſt adiungi. *Probatur*: nam alię perſonę, etſi ſint alius, & alius à Patre, verbi cauſa, non tamen ſunt aliud neutraliter: ergo ſic accepta dictio excluſiua non excludit alias perſonas à conſortio Deitatis, ſed ſolum creaturas; & conſequenter iuxta hunc ſenſum vera exiſtit propoſitio, *ſolus Pater eſt Deus*; cum in idem valeat ac iſta, *Pater eſt Deus, & nihil aliud à Patre eſt Deus. Notat autem Diuus Thomas* propoſitionem iſtam non eſſe extendendam, ſed pie exponendam, ſi in aliqua authentica ſcriptura inueniatur; quia impropria eſt; eo quod dictio *ſolus* reſpicit propriè ſuppoſitum, & ſic magis ſe habet ad excludendum alium alietate ſuppoſiti, quam ad excludendum aliud alietate naturę eſſentiali.

Sed contra hoc obſtare videtur doctrina Diui Thomæ in articulo præcedenti, vbi ait, quod dictio iſta cathegorematicè ponit rem ſignificatam erga ſubiectum, ſincathegorematicè autem importat ordinem prædicati ad ſubiectum; at acceptio, de qua modo loquitur, eſt ſincathegorematica: ergo falſo aſſerit, quod reſpiciat propriè ſubiectum, & id circo ſit impropria. Reſpondetur, in vtraque acceptione reſpicere propriè ſubiectum, cum hoc tamen diſcrimine, quod quando eſt cathegorematicè, ponit ſuum ſignificatum erga ſubiectum abſolutè, ideſt ſine ordine à prædicato exacto, licet permiſſo; ſincathegorematicè tamen reſpicit ſubiectum cum ordine ad prædicatum, vel prædicatum cum ordine ad ſubiectum, vnde ſemper reſpicit propriè ſuppoſitum, & ideò cum proprietate excludit alietatem ſuppoſiti, non alietatem naturæ. Obiectio diluitur.

Quæſtionem 32. diuidit Diuus Thomas in quatuor articulos. In primo docet, Trinitatem diuinarum perſonarum non poſſe per rationem naturalem euidenter cognoſci, & eos, qui probare nituntur Trinitatem perſonarum ratione naturali, fidei dupliciter derogare. *Primum probat primo ex Hilario libro primo de Trinitate illis verbis*: Non putet homo ſua intelligentia generationis Sacramentum poſſe conſequi. *Et ex Ambroſio libro de fide ad Gratianum, vbi ait*: Impoſſibile eſt generationis ſcire ſecrétum, mens deficit, vox ſilet, ſed per originem generationis, & proceſſionis, diſtinguitur Trinitas in perſonis diuinis: ergo Trinitas perſonarum per rationem cognoſci non poteſt. *Deinde in corpore articuli probat ratione*: Oſtenſum enim eſt ſupra quęſtione duodecima articulo 4. & articulo duodecimo, quod homo per rationem naturalem in cognitionem Dei peruenire non poteſt; niſi per creaturas; ſed ex creaturis non poteſt Deus vt Trinus, ſed ſolum vt vnus cognoſci; non enim per ſe dependent à Deo quatenus Trino, ſed ſolum quatenus vno: ergo homo per rationem naturalem non poteſt Deum vt Trinum cognoſcere. *Quam rationem infra explicabimus.*

Secundum probat explicando ea, in quibus derogatur fidei, conando illius myſteria, qualis eſt Trinitas perſonarum, ratione naturali monſtrare, & ait derogare dignitati fidei, quę conſiſtit in eo quod ſit de inuiſibilibus, & non apparentibus, *qui autem illa demonſtrare conatur, intendit ea viſibilia, & apparientia facere. Derogatur etiam vtilitati alios trahendi ad fidem*: Cum enim aliquis ad probandam fidem inducit rationes, quę non ſunt cogentes, cedit in irriſionem infidelium; credunt enim quod huiuſmodi rationibus innitamur, & propter eas credamus, *Ex quo infert*, quę ſunt fidei, non eſſe tentandum ea probare, niſi per auctoritates, his, qui auctoritates ſuſcipiunt, apud alios vero ſufficit defendere non eſſe impoſſibile, quod prędicat fides. *Quæ doctrina intelligenda eſt de his, quæ per ſe ad fidem pertinent.*

In ſecundo articulo docet, ponendas eſſe notiones in diuinis: Notio enim prout à Theologis ſumitur, eſt propria ratio cognoſcendi diuinam perſonam, dantur autem in Deo proprię aliquę rationes cognoſcendi diuinas perſonas in abſtrato ſignificatę; & conſequenter dantur notiones. *In articulo tertio docet*, eſse quinque notiones, & non plures, ſcilicet in Patre innaſcibilitas, Paternitas, & communis ſpiratio, in Filio Filiatio, per quam innoteſcit in quantum eſt ab alio naſcendo, & communis ſpiratio per quam innoteſcit, in quantum eſt principium à quo alius, ſcilicet

Digitized by Google

licet Spiritus Sanctus, procedit proceſſione Filio, & Patri communi, & proceſſio, per quam Spiritus Sanctus innoteſcit, in quantum à Patre, & Filio procedit. Ex quibus quatuor ſunt relationes, ſcilicet Paternitas, Filiatio, communis ſpiratio, & proceſſio; nam innaſcibilitas, *inquit D. Thomas*, non eſt relatio, niſi per reductionem, vt dicetur queſt. 33. art. 4. ad tertium quatuor ſunt proprietates; nam communis ſpiratio conuenit duabus perſonis, & tres tantum ſunt perſonales, ideſt, conſtituentes perſonas, ſcilicet Paternitas, Filiatio, & proceſſio; nam communis ſpiratio, & innaſcibilitas, dicuntur notiones perſonarum, non autem perſonales, vt explicatur infra queſtione quadrageſima articulo primo ad primum.

In quarto articulo docet, aliquos abſque periculo hereſis circa notiones contrariè eſſe opinatos, non intendentes ſuſtinere aliquid contrarium fidei, ſed ſi quis falſum opinaretur circa notiones conſiderans, quod ex hoc ſequatur aliquid contrarium fidei, in hereſim laberetur. *Circa litteram huius articuli videatur Nazarius.*

DISPVTATIO OCTVAGESIMA.

An Perſona addat ſupra naturam aliquid ab illa diſtinctum?

Difficultas iſta frequentius tractari ſolet 3. *part. queſt. 4. artic. 2.* illam tamen in preſenti agitamus, quia ex illius reſolutione pendent plura, quę in ſequentibus ſumus dicturi.

§. I.

Relatis ſententijs, prima concluſio ſtatuitur.

Nu. 1. PRima ſententia docet, perſonam in diuinis addere modum realem poſitiuum diſtinctum realiter modaliter à natura diuina, increatis vero nihil realiter diſtinctum addere, ſed ſolum ratione noſtra, aut ex modo ſignificandi diuerſum. Ita Du-
Sententia Durandi. randus *in 1. diſtinct. 34. quaeſt. 1. & 2. & in 3. diſt. 1. quaeſt. 2. num. 7. & quaeſt. 4. num. 11.* Secunda docet, perſonam diuinam addere ſupra naturam aliquid poſitiuum ex natura rei diſtinctum ab illa, & inſuper negationem communicabilitatis ſupra hoc poſitiuum fundatam, in creaturis autem nihil poſitiuum addere; ſed ſolum duplicem negationem, ſcilicet dependentiæ actualis, & dependentiæ aptitudinalis, ex defectu primæ negationis humanitas à Diuino Verbo aſſumpta non ſubſiſtit per ſe, nec eſt perſona creata; quia ſcilicet actu dependet à Verbo, vt ſuppoſito ſuſtentante, & ex defectu ſecundæ anima rationalis à corpore ſeparata, nec ſubſiſtens dicitur, nec perſona: quia licet actu non ſit toti communicata, eſt apta ex natura ſua communicari compoſito. Hanc vt probabiliorem docuit Scotus *in 1. diſt. 23. in 3.*
Sententia Scoti. *diſt. 1. queſt. 1. & quodlibeto 19. art. 3.* Scotum ſequitur Theodorus Smiſing *diſp. 2. queſt. 5. num. 126.* & frequentius cæteri Scotiſtæ eidem ſententiæ adhærent.

2 *Vera ſententia.* Tertia, & vera ſententia defendit, perſonam ſupra naturam addere aliquid poſitiuum, in Deo ſola ratione, aut virtuali diſtinctione à natura diſtinctum, in creaturis autem realiter. Ita Caietanus 3. *part. queſt. 4. art. 2.* vbi Medina, Cabrera, Nazarius, & communiter Thomiſtæ Bañez 1. *part. queſt. 3. art. 3:* Bieſcas, Thomas Pius, Zanardus, & alij plures. Referuntur pro hac ſententia ex diſcipulis Scoti Liquetus, & Rada. Tenent etiam ex Patribus Societatis Suarez *in Metaphyſica diſp. 34.* Valentia, Vazquez, & alij Recentiores ex eadem familia. Tum *in preſenti*, tum, & præcipuè 3. *p. qu. 4. art. 2.* vbi frequentius diſtinctio ſuppoſiti creati à natura tractatur.

3 *Prima concluſio.* Pro cuius ſententiæ explicatione ſit prima concluſio: *Perſona diuina non addit ſupra naturam aliquid diſtinctum ab illa realiter ex natura rei, aut diſtinctione reali modali, perſona vero creata ſupra naturam addit aliquid realiter ab illa diſtinctum.* Prima pars con-
Prima pars concluſionis probatur. cluſionis fusè à Nobis fuit probata *ſupra quaeſt. 28.* agendo de diuinis relationibus, quare modo breuiter hac ratione ſuadetur: nam ex oppoſito fieret perſonam diuinam eſſe realiter compoſitam; conſequens abſurdum eſt: ergo perſona diuina non addit ſupra naturam aliquid ab illa realiter ex natura rei diſtinctum, aut diſtinctione reali modali. Probatur ſequela: compoſitio nihil eſt aliud, quam diſtinctorum vnio; ſed ſi perſonalitas realiter à natura diſtinguatur in Deo, erit in perſona diuina vnio realiter diſtinctorum, ex quibus conſtet perſona: ergo perſona diuina erit realiter compoſita ex illis. Quod amplius vrgetur,
4 *Conf.* nam vnitas, vel eſt ſimplicitatis, vel compoſitionis; ſed ſi perſona diuina realiter à natura diſtinguitur, non eſt vna per ſimplicitatem: ergo erit vna per realem compoſitionem. Minor probatur: ſimplicitas non ſolum excludit potentialitatem, ſed etiam excludit intrinſecam diſtinctionem; eſt enim plus, quam identitas; ſed in ſententia contraria non eſt omnimoda identitas realis inter perſonalitatem, & naturam diuinam: ergo non eſt omnimoda realis ſimplicitas; & conſequenter erit realis, aliqua compoſitio in perſona diuina. Plura, quibus Scotus, & Durandus, huic argumento conantur occurrere, *loc. alleg.* retulimus, & reiecimus.

Deinde ſecunda pars concluſionis ſuadetur primo ex D. Tho. *quodlib. 2. q. 2. art. 4.* vbi vniuerſaliter docet in ſolo Deo ſuppoſitum 5 *Secunda pars probatur ex D. Tho.*
non diſtinguià natura, & in omni natura creata ſuppoſitum à natura diſtingi, quod eſſe de diſtinctione reali intelligendum patet: nam virtualiter etiam in Deo ſuppoſitum à natura diſtinguitur, ſed diſtinctio, quam in natura creata conſtituit inter ſuppoſitum, & naturam, maior eſt illa, quæ inuenitur in Deo, aliàs nullum eſſet quoad diſtinctionem diſcrimen: ergo ſentit D. Tho. ſuppoſitum, & creatam perſonam realiter diſtinguià natura, & conſequenter addere aliquid ab illa realiter diſtinctum.

Secundo probatur: ſeparabilitas realis eſt ſignum realis diſtinctionis, ſi mutua ſit, realis entitatiuæ, ſi non mutua, realis modalis; ſed natura creata poteſt realiter ſeparari à propria perſonalitate: ergo perſonalitas, & natura creata, diſtinguuntur diſtinctione reali, ſaltim modali. Illatio eſt legitima. Maior conſtat: idem namque à ſe ipſo realiter ſeparari non poteſt, ſicut nec poteſt idem ſine ſe ipſo realiter exiſtere: ergo illa, quæ poſſunt realiter ſeparari, vel vnum ſine altero realiter exiſtere, neceſſario diſtinguuntur realiter, diſtinctione reali entitatiua, vel ſaltim diſtinctione reali modali. Minor autem probatur ex myſterio Incarnationis: in Chriſto namque inuenitur humana natura, perſonalitas autem creata non reperitur in ipſo, aliàs eſſent duæ perſonę, creata ſcilicet & diuina, quod eſt contra fidem; ſed eadem ratio eſt de quauis natura creata reſpectu propriæ perſonalitatis, ac eſt de natura humana: ergo omnis natura creata eſt realiter ſeparabilis à ſua propria perſonalitate. 6 *Secunda ratione.*

Hoc argumentum adeò efficax viſum eſt pluribus Theologis, vt non dubitent contrariam ſententiam erroris contra fidem damnare, meo tamen iuditio excedunt: licet namque noſtra ſententia conformior ſit fidei principijs, quæ de Incarnatione Verbi loquuntur, non tamen adeò certe illis anexa eſt, vt oppoſita cenſeri debeat erronea. Poſſunt enim Authores contrarij argumento facto occurrere, diſtinguendo maiorem, illamque concedendo, ſi ſeparatio ſit realis entitatiua, negando autem, ſi ſolum ſit ſeparatio realis denominatiua, & ſub eadem diſtinctione minoris negabunt conſequentiam. Nec minoris probatio diſtinctio tradita obſtabit: dicunt namque in Chriſto Domino duplicem perſonam non eſſe; quia adhoc requirebatur, non ſolum diſtinctio, ſeu entitas realis, ſed etiam realis denominatio perſonæ creatæ; licet autem in Chriſto ſit tota entitas, quæ à Verbo ſeparata daret denominationem perſonæ humanæ creatæ, hæc denominatio non adeſt, eo quod impeditur à Verbo humanam terminante naturam. 7 *Hoc argumentū non conuincit erroris ſententiā contrariam.*

Quæ doctrina mille exemplis poſſet confirmari, tria tamen ſufficiant. Primum in ſententia, extra ſcholam D. Thom. communi, aſſerente, relationem nulla reali diſtinctione à fundamento diſtingui; & tamen deſtructo termino relatio realis non manet, non quidem quia deficiat aliquid entitatis intrinſecæ, ſed quia deficit intrinſeca denominatio realis relati. Secundum ſit in ſententia Thomiſtarum communi docente, Patrem de nouo ad Filium ſecundum referri, & illo deſtructo intrinſecè deſinere ipſum reſpicere, quin adſit, vel abſit, aliqua entitas intrinſeca realis. Tertium ſit in vnione animæ ad corpus, quæ realis intrinſeca eſt; & tamen, in plurium Thomiſtarum ſententia, non diſtinguitur realiter intrinſecè ab anima, quamuis poſſit ſine tali vnione exiſtere; quia ſcilicet non deficit, cum anima ſeparatur à corpore, entitas aliqua intrinſeca, ſed ſolum intrinſeca realis denominatio vnitæ: ſi ergo poteſt denominatio realis intrinſeca relati, & denominatio realis intrinſeca vnitæ, deeſſe abſque defectu entitatis intrinſecæ realis, & ideò ex tali ſeparatione non colligitur realis entitatiua, aut modalis diſtinctio relationis à fundamento, nec vnionis ab extremis vnitis, cur etiam non licebit contrarijs Authoribus dicere poſſe deeſſe denominationem realem perſonæ, quamuis intrinſeca ſit, abſque defectu entitatis; & conſequenter ex eo quod humanitas exiſtat in Chriſto abſque perſonalitate creata, non colligi realem diſtinctionem intrinſecam inter naturam creatam, & propriam perſonalitatem. Quæ ſolutio his exemplis confirmata, tametſi vera non ſit, non tamen poteſt adeò euidenter conuinci, vt oppoſita merito poſſit, vt erronea damnari. 8 *Solutio confirmatur exemplis.*

Si opponas, ſequi ex iſta ſolutione eſſe in Chriſto omnem entitatem perſonæ creatæ; conſequens eſt falſum: ergo & ſolutio. Sequela patet: nam iuxta hanc ſolutionē nō deeſt in Chriſto denomina- 9 *Si opponas.*

Digitized by Google

minatio perſonæ creatæ ex defectu entitas intrinſecæ: ergo eſt in illo tota entitas perſonæ creatæ. Minor autem probatur: ſi namque eſt in Chriſto tota entitas perſonæ creatæ, eſt in illo realiter perſnna creata; ſed eſt contra fidem concedere realiter perſonam creatam in Chriſto: ergo in illo admitti non poteſt tota perſonæ creatæ entitas.

10 *Reſp.* Reſpondebunt contrarij Authores concedendo ſequelam, & negando minorem, quam, nou cnnuincit probatio: nam realiter perſonam creatam exiſtere, importat non ſolum entitatis exiſtentiam, ſed etiam realis denominationis perſnnæ; in Chriſto autem realıs denominatio perſonæ creatæ non eſt, vt contrarij Authores fatentur; ae proinde quamuis admittant in illo entitatem totius entitatis perſonæ creatæ, non inde coguntur admittere realiter eſſe perſonam creatam in illo. Quæ doctrina eiſdem inflatur exemplis: nam licet in anima ſeparata maneat tota entitas realis vnionis, non manet realiter vnio, & licet deſtructo termino maneat tota entitas relationis, non manet relatio realiter; quia vnio realis non ſolum enitatem importat, ſed etiam realem denominationem, & ſimiliter relatio.

11 *Contra ſolutionem arg. 1.* Sed contra iſtam ſolutionem argumentari poſſumus primo; vt enim ex dicendis *ſequenti concluſione* conſtabit, non ſtat ex humatate, & Verbo, vnam reſultare perſonam, niſi humanitas incompleta intrinſecè ſupponatur, nec humanitatem eſſe incompletam intrinſecè, ſi nulla intrinſeca entitate, ad minus modali, careat; ſed de fide eſt ex Verbo, & humanitate, vnam reſultare perſonam: ergo humanitas In Chriſto realiter incompleta ſupponitur; & conſequenter cum defectu alicuius entitatis, ſaltim modalıs intrinſecæ.

Secundo. Secundo: non enim poteſt adeſſe, & abeſſe, denominatio realis intrinſeca, niſi adſit, vel abſit, intrinſeca aliqua entitas, vel ſaltim aliquod reale connotatum extrinſecum; ſed in Chriſto non abeſt denominatio intrinſeca realis perſonæ ex defectu intrinſeci connotati: ergo abeſt ex defectu entitatis Intrinſecæ, ſaltim modalis. Maior cum conſequentia tenet. Minor autem probatur: non enim eſt aſſignabile connotatum reale extrinſecam, ex cuius defectu poſſit abeſſe denominatio perſonæ.

12 *Reſp. 1.* Reſpondebis primo, tale extrinſecum connotatum eſſe negationem realis coniunctionis ad ſuppoſitum extraneum, quæ negatio in humanitate Chriſti non datur, ſuppoſito quod eſt Verbo coniuncta, & ex defectu iſtius negationis entitas humanitatis non præbet ipſi denominationem perſonæ.

Secundo. Secundo reſpondebis; connotatum extrinſecum reqniſitum ad denominationem perſone creatę eſſe creatam exiſtentiam; & quia hæc in humanitate Chriſti non datur, ideò quamuis nulla entitas Intrinſeca deficiat, deeſt denominatio perſonæ creatæ in Deo.

Prima ſolutio reijcitur. Sed neutra ſolutio ſatisfacit, non prima: vt enim ex dicendis conſtabit, negatio coniunctionis ad ſuppoſitum extraneum, & dependentiæ actualis, vel aptitudinalis ab illo, non conſtituit, ſed ſupponit perſonam, & ad illam conſtitutam ſupponitur: ergo denominatio perſonæ prior eſt huiuſcemodi negatione; & conſequenter adeſſe nnn eſſe, abeſſe non poteſt ex præſentia, vel abſentia illius, ſed ex alio principio.

13 *Secunda reijcitur 1.* Deinde ſecunda ſolutio reijcitur primo: eſt enim ſententia probabIlis docens humanitatem Chriſti propriam exiſtentiam habere, de qua 3. *p.* *q.* 17. ſed eſt de fide non eſſe perſonalitatem creatam in Chriſto: ergo defectus perſonalitatis creatæ non eſt alligandus defectui exiſtentiæ creatæ in humanitate Chriſti.

Secundo. Secundo: nam in ſententia D. Thomæ, & Diſcipulorum eius, realiter diſtinguente exiſtentiam ab eſſentia in creaturis, & negante exiſtentiã creatam in humanitate Chriſti, perſonalitas non ſupponit exiſtentiam, ſed illam cauſat, & inſert: ergo denominatio perſonæ exiſtentiam creatam præcedit; & conſequenter ex illius præſentia non dependet denominatio perſonæ, nec abeſt ex defectu illius.

14 *Reſp.* Reſpondebis, poſſe id, quod prius eſt in ſui denominatione, pendere ab aliquo poſteriori, vt conſtat in actu libero Dei, cuius denominatio volentis præ volente adeſſe, & abeſſe poteſt ex ſolius creaturæ defectu; cum tamen creatura volita, non ſit prior, ſed poſterior denominatione volentis, vtpotè effectus illius; ac proinde, ex eo quod ſubſiſtentia, aut perſonalitas, vt denominans perſonam, prior ſit exiſtentia creata, non probari, quod talıs denomitio adeſſe, & abeſſe non poſſit ex præſentia, vel abſentia exiſtentiæ.

15 *Ex dictis infertur.* Sed contra: nam denominatio libera voluntatis in Deo non ſumitur à priori ab obiecto liberè volito, aut nolito ſed tantum à poſteriori, à priori autem prouenit ex ſumma perfectione, & idependentia perfectionis voluntatis diuinæ, ex qua prouenit vt exiſtens omnino in variata, præbeat denominationem volentis; cum poſſit nolentis denominationem præſtare, quod quidem eſt vnum ex myſterijs noſtræ fidei nunquam ſatis explicatum imo forte inexplicabile; ergo ad formas, & entitates creatas, extendendum non eſt.

16 *Prima pars prob.* Ex dictis obiter infero, ſubſiſtentiam addere ſupra naturam, ſaltim aliquod connotatum extrinſecum realiter ab illa diſtinctum, eſſe de fide mediatè, quod autem in recto importet aliquid realiter diſtinctum à natura, licet ſit conformius principijs fidei, non tamen eſſe adeò certum, vt oppoſitum cenſendum ſit error.

Primum patet: nam de fide eſt in Chriſto eſſe humanitatem, & non perſonam creatam; ſed hoc ſaluari non poſſe abſque diſtinctione reali perſonalitatis à natura, ſaltim penes connotatum extrinſecum, eſt veritas demonſtrabilis, vt ex dictis colligitur: ergo perſonalitatem creatam addere ad naturam humanam, ad minus de connotato, aliquid realiter diſtinctum negatiuum, aut poſſitiuum, eſt Theologica concluſio. *Secunda prob.* Secundum vero probatur: nam quod perſonalitas non ſit ex fnrmis entitatiuis, quarum denominatio adeſſe & abeſſe poteſt abſq; mutatione penes entitatem intrinſecam, per ſolam mutationem ext intrinſeci connotati, licet ſit à Nobis probabiliter ſatis oſtenſũ, non tamen eſt demonſtratũ; at hoc neceſſarium erat vt diſtinctio realis perſonalıtatis à natura ſecundum perfectionem intrinſecam eſſet mediate de fide, & oppoſitum erroneum: ergo hæc diſtinctio perſonalitatis à natura non eſt adeò certa, vt illam negare debeat cenſeri erroneum.

17 *Limitatio præcedentis doctrinæ.* Primum autem, quod intulimus, limitandum eſt ad ſolam naturam humanam: nam de alijs naturis, & præcipuè de naturis Angelicis, non eſt adeò certa illarum diſtinctio à perſona, vel ſuppoſito, vt oppoſitum ſit error in fide. Quod patet nam diſtinctio perſonalitatis à natura ſolum infertur, vt Theologica concluſio, ex myſterio Incarnationis; at ex hoc myſterio ſolum infertur diſtinctio perſonalitatis ab humana natura: ergo diſtinctio perſonalitatis à natura Angelica, Theologica conclusio non eſt.

18 *Diſtinctio perſonalitatis à natura Angelica eſt myſterio Incarnationis conformior.* Licet autem diſtinctio perſonalitatis à naturis Angelici Theologica concluſio non ſit, eſt tamen myſterio Incarnationis conformior: ex illo namque colligitur diſtinctio perſonalitatis ab humana natura; ſed nulla eſt ratio, cur in homine diſtinguantur natura, & perſona, & non diſtinguantur in Angelis: ergo per mediatas conſequentias efficaces, & ſi non euidentes, ſimilis diſtinctio in naturis Angelorum colligitur; & conſequenter hæc diſtinctio ſuppoſiti à natura inter Angelos eſt principijs fidei conformior. *Minor prob. 1.* Minor oſtenditur primo: nam inter Angelos, & hominem, ſolum eſt differentia compoſitionis ex materia, & forma, quæ conuenit homini, & in Angelis non reperitur; ſed nulla eſt ratio cur compoſitio ex materia, & forma, ad diſtinctionem ſuppoſiti à natura exigatur, & hæc in illa fundetur: ergo non eſt ratio aſſignabilis huiuſcemodi diſtinctionis in homine, quæ non militet in Angelo.

19 *Secundo.* Secundo: nam ratio diſtinguendi ſuppoſitum à natura in hominibus, vel eſt limitatio naturæ, ob quam indiget complemento realiter diſtincto vt exiſtat; vel capacitas receptiua vt *quod* exiſtentia, & accidentium, conueniens ſuppoſito, & repugnans naturæ; at vtraque hæc ratio militat natura Angelica: eſt enim limitata, & finita, & incapax recipiendi accidentia & exiſtentiam vt *quod*, ſi ſemel hęc incapacitas in natura humana inuenitur: ergo eadem ratione, qua in homine ſuppoſitum à natura diſtinguitur, reperitur formalis diſtinctio in Angelis inter ſuppoſitũ, & naturam.

§. II.

Occurritur argumentis in contra.

20 *Arg. 1.* CONtra iſtam concluſionem opponit Durandus primo: ſuppoſitum, & natura, in genere ſubſtantiæ differunt, vt abſtractum, & concretum; ſed concretum, & abſtractum in genere ſubſtantiæ non differunt, niſi ſolum ratione, & ex modo ſignificandi; quia ſcilicet concretum ſignificatur vt habens, naturam abſtractum autem vt habitum ergo ſuppoſitum, & natura, ſolum differunt ratione, & ex modo ſignificandi, & conſequenter ſuppoſitum non addit ſupra naturam aliquid realiter diſtinctam ab illa. Minor probatur: non plus differunt concretum, & abſtractum in prædicamento accidentis; ſed in prędicamento accidentis concretum; & abſtractum penitus idem ſignificant; album enim ſolam qualitatem ſignificat, quod etiam ſignificat albedo, vt dicitur *in prædicamentis*: ergo in prædicamento ſubſtantiæ concretum, & abſtractum, idem ſignificant; & conſequenter ſolum differunt ex modo ſignificandi.

21 *Reſp.* Reſpondeo prætermiſſa maiori, negando minorem, ad illius probationem permiſſa maiori, nego etiam minorem: licet enim album, & albedo, idem ſignificent, non tamen pro eodem ſupponunt: nam album ſupponit pro corpore habente albedinem, albedo autem non pro habente, ſed pro albedine ſupponit, quare hæc propoſitio eſt falſa, *album eſt albedo*, ita in concreto ſubſtantiali contingit: homo namque, eſto demus quod ſolum ſignificet humanitatem, non tamen ſupponit pro illa, ſed pro habente humanitatem, hoc autem realiter ab humanitate diſtinguitur, vt manet probatum, & hoc eſt quod ſuppoſitum addit ſupra naturam. Eſt tamen obiter aduertendum, aliter importari, quod ſupra naturam additur, per nomen *homo*, aut *hic homo*, atque per nomen *ſuppoſitum*, vel *perſona*: his namque nominibus ſubſiſtentia, & perſonalitas de formali ſignificantur, vt ex dicendis conſtabit, homo autem, vel hic homo, non de formali, ſed de materiali ſuppoſitalitatem importat, ob quam cauſam non conceſſi, ſed admiſi argumenti facti maiorem.

Sed

Digitized by Google

22 *Inſtat Durand.* Sed inſtat Durandus: ideò album differt realiter ab albedine ex parte connati, licet non ex parte ſignificati, quia connati habens albedinem, habens autem albedinem neceſſario realiter ab albedine differt, vtpote cum albedo ſit accidens, habens autem illam ſubſtantia; ſed habens humanitatem non differt neceſſario realiter ab humanitate; ergo homo, & humanitas non differunt realiter, nec ex parte ſignificati, nec ex parte connati. Probat minorem: humanitate ſibi relicta, & omni alio circunſcripto, datur in humanitate ſubſiſtens, & habens humanitatem: ergo habens humanitatem non differt realiter neceſſario ab humanitate. Antecedens probatur: data humanitate, & omni alio circunſcripto, humanitas non exiſtit in alio: ergo data humanitate, & omni alio circunſcripto, ſubſiſtit humanitas: ergo omni alio circunſcripto ab humanitate datur ſubſiſtens in humanitate; & conſequenter ſine aliquo realiter ſupperraddito ad humanitatem datur ſubſiſtens habens humanitatem.

23 *Reſp.* Reſpondeo negando minorem: ad probationem nego antecedens: ad illius probationem diſtinguo antecedens: non exiſtit in alio actualiter, concedo antecedens, poſſibiliter, nego antecedens, & conſequentiam: nam ad rationem ſubſiſtentis, & ſuppoſiti, non ſufficit actu ab alio non dependere, & ſuſtentari, ſed vltra requiritur non poſſe ſuſtentari, & dependere; licet autem in humanitate ſic ſumpta non detur actualis dependentia, & ſuſtentatio à ſuppoſito extraneo, non tamen illi repugnat ab alieno ſuppoſito terminari, & ideo ſubſiſtens, & ſuppoſitum, in humanitate ſibi ſoli relicta, & omni alio circunſcripto, non datur. Præter quamquod in humanitate ſibi relicta, & ſi nihil poſitiuum ab illa diſtinctum detur, in caſu à Durando poſito, datur tamen aliquid negatiuum ab illa diſtinctum realiter, nempe negatio actualis dependentiæ à ſuppoſito extraneo, quæ poteſt ſeparari ab illa per oppoſitam coniunctionem; ac proinde etſi Durando intentum argumenti daremus, non inferebat ſuppoſitum nihil realiter diſtinctum à natura importare, ſed nihil reale diſtinctum poſitiuum, cuius neceſſitatem *in ſequenti concluſione* monſtrabimus.

24 *Arg. 2.* Secundo arguit Durandus: homo namque eſt nomen ſuppoſiti; cum naturam in concreto, & non in abſtracto, ſignificet; ſed homo, & humanitas, idem realiter important: ergo ſuppoſitum, & natura, realiter non diſtinguuntur. Probatur minor: idem importatur per nomen hominis, & per eius diffinitionem hominis nihil aliud, quam natura importatur: diffinitio namque rei quidditatem indicat; quidditas autem hominis, & illius natura, ſunt idem: ergo homo, & humanitas, idem realiter important.

25 *Reſp. 1.* Reſpondeo, conceſſa maiori, negando minorem. Ad illius probationem conceſſa maiori, nego minorem; ſicut namque homo humanitatem ſignificat in concreto, & vt in habente, vt docet D. Thomas 3. *part. quæſt.* 4. *art.* 3. quo circa iſta propoſitio negatur *Filius Dei aſſumpſit hominem* in proprietate ſermonis, ita diffinitio hominis non ſolum quidditatem, vel naturam hominis explicat, ſed etiam modum eſſendi in ſuppoſito *vagè*, & incommuni, homo namque diffinitur vt habens humanitatem, & etiam *logicè* diffinitur vt animal rationale, in qua diffinitione, cum detur non per terminos abſtractos, ſed per nomina concreta, non ſolum importatur natura, ſed connotatur ſuppoſitum in communi.

26 *Reſp. 2.* Vel poteſt ſecundo dici, quod ſicut homo humanitatem ſignificat, non tamen pro humanitate ſupponit, ſed pro habente humanitatem, ita illius diffinitio explicat hominis naturam, & quidditatem, non tamen pro illa, ſed pro habente quidditatem, ſupponit. Iuxta quam doctrinam diſtinguo minorem; nihil aliud importatur per diffinitionem hominis, quam quidditas, & natutura, in ſignificando, aut explicando, concedo minorem; in ſupponendo, nego minorem, & diſtinguo conſequens: idem realiter important ex parte rei ſignificatæ, concedo conſequentiam: in ſupponendo, nego conſequentiam.

27 *Arg. 3.* Tertio argumentari poſſumus ex Dino Thoma opuſculo 2. cap. 211. illis verbis: *Si igitur in alijs hominibus vnio animæ, & corporis conſtituit hypoſtaſim, & ſuppoſitum; quia nihil aliud eſt præter hæc duo:* ergo ſentit Diuo Thomas ſuppoſitum humanum vnione animæ, & corporis, conſtitui, & nihil addere realiter ab humanitate diſtinctum. *Confir.* Quod amplius vrgetur ex eodem Diuo Thoma quodlibeto 2. quæſt. 2. art. 5. ad finem illis verbis: *Dicendum, quod natura dicitur conſtituere ſuppoſitum, etiam in compoſitis ex materia, & forma, non quia natura ſit vna res, & ſuppoſitum alia res hoc enim eſt ſecundum opinionem dicentium, quod natura ſpeciei ſit forma tantum, quæ conſtituit ſuppoſitum, & totum, ſed quia ſecundum modum ſignificandi natura ſignificatur vt pars, ratione ſupra dicta, ſuppoſitum vera vt totum, natura ſignificatur vt conſtituens, ſuppoſitum vt conſtitutum:* ergo ſentit D. Thomas, naturam, & ſuppoſitum, etiam in compoſitis ex materia, & forma, non realiter, ſed tantum ex modo ſignificandi differre.

28 *Reſp. argumento.* Reſpondeo ad argumentum cum D. Thomas docet vnionem animæ, & corporis, conſtituere ſuppoſitum, & perſonam, non loqui de conſtitutione formali, ſed radicali; quia ſcilicet vnio animæ, & corporis, conſtituit indiuiduam naturam, in qua radicatur ſubſiſtentia formaliter conſtituens ſuppoſitum; cauſalis autem illa, *quia nihil aliud eſt præter hæc duo*, non cadit ſupra ſuppoſitum, ita vt ſenſus ſit, *quia ſuppoſitum in homine puro nihil aliud eſt præter hæc duo*, ſed excludit aliud integrum, cui adiungatur, & cum quo ad alterum conſtituendum ordinetur, qualiter contingit in Chriſto, in quo præter animam, & corpus, vnita, inuenitur tertia ſubſtantia, nempè diuinitas, ex qua vt terminante, & humanitate vt terminata, conſtituitur Chriſti perſona, & ratio Dini Thomæ eſt: nam ſuppoſitum eſt aliquid integrum, & completum, humanitas autem in Chriſto, eo ipſo quod ordinetur ad conſtituendum, ſimul cum diuinitate vnita, humanam Chriſti perſonam, ratione ſui integra, & completa non eſt; ac proinde, nec perſonam creatam conſtituit; in alijs autem hominibus tertia ſubſtantia completa, cui adiungatur humanitas, non eſt, & ideò vnio animæ, & corporis, in illis ſuppoſitum creatum conſtituit, non formaliter, ſed radicaliter, radicando ſcilicet modum, quo compleatur humanitas, & formaliter conſtituat ſuppoſitum.

29 *Ad conſ.* Ad confirmationem dicatur, D. Thomam *in illo articulo in corpore*, & *ſolutione ad primum*, expreſſe affirmare diſtinctionem ſuppoſiti ab humanitate creata: vnde verbis in contrarium adductis ſolum negat diſtinctionem entitatem rei à re inter ſuppoſitum, & naturam, quam adſtruebant aſſerentes naturam adæquatè in forma conſiſtere, ex qua, & materia, ſuppoſitum docebant conſtitui, non autem negat diſtinctionem realem modalem, quam in *corpore*, affirmauit.

30 *Deniq; arg.* Denique arguitur: ſuppoſitum, & natura, non differunt realiter in Angelis; ergo non in omni creatura ſuppoſitum, vel perſona, addit ſupra naturam aliquid realiter diſtinctum ab illa. Antecedens probatur ex D. Th. *ſupra quæſt.* 3. *art.* 3. *in corpore*, illis verbis: *In his igitur, quæ non ſunt compoſita ex materia, & forma, in quibus indiuiduatio non eſt per materiam indiuidualem id eſt per hanc materiam, ſed ipſæ formæ per ſe indiuiduantur, oportet quod ipſæ formæ ſint ſuppoſita ſubſiſtentia vnde in eis non differunt ſuppoſitum, & natura, & ſic cum Deus non ſit compoſitus ex materia, & forma, oportet quod Deus ſit ſua Deitas, ſua vita, & quidquid aliud ſic de Deo prædicatur*. Id ipſum docuit *quæſt.* 9. *de potentia art.* 1. *in corpore in* 3. *diſtinct.* 5. *quæſt.* 1. *art.* 1. *in corpore*, & 4. *Contra Gentes cap.* 55. vbi probat conuenientius fuiſſe Verbum humanam naturam, quam Angelicam, aſſumere; quia aſſumptio creaturæ à Deo eſt in perſona, non in natura, vt ex prioribus patet: conuenientius ergo aſſumpta eſt hominis natura, quam Angelica, *quia in homine aliud eſt natura, aliud eſt perſona; cum ſit ex materia, & forma compoſitus, non autem in Angelo, qui immaterialis eſt*.

31 *Solutio Capreoli.* Hure argumento variè occurritur ab Anctoribus noſtræ ſententiæ. Prima ſolutio eſt Capreoli *in* 3. *diſt.* 5. vbi docet ſuppoſitum poſſe ſumi dupliciter, primo *denominatiuè*, nempè pro re, quæ denominatur ſubſiſtens. Secundo prout de formali ſubſiſtentiam importat, & quod Diuus Thomas, cum ait ſuppoſitum in ſeparatis à materia non diſtingui realiter à natura, loquitur de ſuppoſito pro re, quæ denominatur ſubſiſtens, non autem prout de formali importat perſonalitatem; ſic namque etiam in Angelis ſuppoſitum à natura diſtingui docet D. Thomas *quodlibeto* 2. *quæſt.* 2. *art.* 4. & colligitur à parte ex ipſius doctrina 3. *p. quæſt.* 4. *art.* 1. *ad* 3. vbi docet potuiſſe Deum naturam Angelicam aſſumere ad vnitatem perſonæ, ad quod neceſſarium eſt vt perſonalitas propria non adſit, vt ex dictis.

32 *Impugnatur.* Hæc tamen ſolutio difficilis redditur: nam falſum eſt naturam in ſeparatis à materia eſſe *denominatiuè* ſuppoſitum, vel quæ ſubſiſtit vt *quod*; ſed vt hæc ſolutio eſſet vera, neceſſarium erat, quod natura Angelica eſſet ſubſiſtens vt *quod*: ergo tradita ſolutio menti D. Thomæ non congruit. *Maior oſtenditur* 1. Maior oſtenditur primo: natura humana non ſubſiſtit vt *quod*, ſed vt *quo*, aliàs ipſa eſſet perſona; & conſequenter duplex perſona eſſet conſtituenda in Chriſto, ſumpta *denominatiuè* perſona, licet ab eadem forma vtraque eſſet conſtituta; ſed quoad hoc eadem ratio eſt de natura Angelica, & humana: ergo Angelica natura non eſt *denominatiuè* ſuppoſitum, nec eſt ſubſiſtens vt *quod*. *Secundo.* Secundo: nam id ſubſiſtit vt *quod*, quod vt *quod* exiſtit, & vt *quod* operatur; ſed natura Angelica non exiſtit, nec operetur vt *quod*, ſed tantum vt *quo*: ergo natura Angelica non eſt *denominatiuè* ſuppoſitum, nec ſubſiſtens vt *quod*.

33 *Tertio.* Tertio: nam ſi Angelica natura eſt *denominatiuè* ſuppoſitum, ſequitur hanc eſſe veram propoſitionem, *Gabriel eſt Gabrielectas*, & in vniuerſum de omni Angelico ſuppoſito verè in ſenſu identico ſua natura in abſtracto prædicaretur; cum ad propoſitionis veritatem ſufficiat identitas prædicati cum eo, pro quo ſubiectum ſupponit, & in natura Angelica eſt eadem cum eo, pro quo ſupponit perſona, & ſuppoſitum Angeli; conſequens eſt falſum: nam Diuus Thomas ſoli Deo concedit, quod de illo ſua natura, abſtractè ſumpta, identicè prædicetur: ergo falſum etiam eſt quod natura in Angelis ſit *denominatiuè* ſuppoſitum.

Deniq; prob. maior. Denique: ſi natura Angelica, vt potuit, aſſumpta fuiſſet à Verbo, non eſſet *denominatiuè* ſuppoſitum, nec ſubſiſteret vt *quod*, ergo nec per propriam ſubſiſtentiam ſubſiſtit vt *quod*, ſed vt *quo* Conſe-

quentia

Digitized by Google

quentia tenet à paritate rationis. Antecedens autem probatur: ſi natura Angelica aſſumpta à Verbo ſubſiſteret vt *quod*, ſequeretur, ipſi vt *quod*, & non Verbo, operationes eſſe attribuendas; hoc autem falſum eſt; alias operationes, tunc caſus à tali natura elicitæ; non eſſent infiniti valoris: ergo in Verbo non ſubſiſteret vt *quod*, ſed vt *quo*.

34 *Solutio Caiet.* Secunda ſolutio eſt, ſuppoſitum dupliciter poſſe ſumi, primo pro ſubſtantia indiuidua omnino incommunicabili, ſecundo pro indiuiduo naturæ, & cum D. Thom. docet in ſubſtantijs ſpiritualibus ſuppoſitum à natura realiter non diſtingui, non loqui de ſuppoſito in prima, ſed in ſecunda acceptione. Ita Caietanus, Medina, Aluarez, & Nazarius, quos ſequuntur alij Thomiſtæ.

Contra illam arguitur 1. Contra quam ſolutionem obſtat primo, D. Thomam *in locis allegatis* aſſerere, formas ſpirituales completas, quia indiuiduantur ſe ipſis, eſſe ſuppoſita ſubſiſtentia, ſed ſuppoſitum ſubſiſtens eſt ſubſtantia indiuidua omnino in communicabilis; ergo nomine ſuppoſiti non accipit indiuiduum, ſed ſubſtantiam vltimo terminatam, & omnino incommunicabilem.

35 *Secundo.* Secundo: nam ex non diſtinctione ſuppoſiti à natura inter Angelos infert D. Thom. naturam humanam eſſe magis aſſumptibilem, quam Angelicam à Verbo; ſed ſi perſonalitas à natura Angelica realiter diſtingueretur, quamuis indiuiduum non diſtingueretur ab illa, inepta eſſet hæc illatio; aſſumptibilitati namque naturæ non repugnat indiuiduatio, ſed ſubſiſtentia, aut perſonalitas: ergo ſolutio data menti D. Thom. non congruit.

36 *Tertio.* Tertio: nam ex eo quod in ſimplicibus non diſtinguatur ſuppoſitum à natura, & Deus eſt ſimplex, ex materia, & forma incompoſitus, infert D. Thomas *Deitatem*, *vitam*, *ſapientiam*, & alias perfectiones diuinas in abſtracto ſumptas, verè prædicari de Deo, vel concreto Deitatis; at ſi nomine ſuppoſiti accepiſſet indiuiduum, hæc conſequentia eſſet nulla: ergo nomine ſuppoſiti non accipit indiuiduum.

Minor prob. dupliciter. Probatur minor dupliciter, primo: nam in Angelis indiuiduum non diſtinguitur à natura; & tamen quia perſona realiter ab illa diſtinguitur, falſo natura Gabrielis de Gabriele prædicatur: ergo ſi nomine ſuppoſiti accepiſſet indiuiduum, illatio D. Thom. eſſet nulla. Secundo: nam *Deus* eſt nomen naturæ de connotato importans ſuppoſitum, & potens pro perſonis ſupponere, quo circa hæc propoſitio, *Deus genuit Deum*, vera cenſetur à Theologis; hæc tamen, *Deitas generat Deitatem*, vt falſa ab illis reijcitur: ergo ſi perſonæ diuinæ realiter à natura differrent, quamuis indiuiduum Deitatis non diſtingueretur ab illa hæc propoſitio, *Deus eſt Deitas*, vera non eſſet. Patet conſequentia: quia namque homo importat in communi perſonam, & pro illa ſupponit, & hæc realiter à natura diſtinguitur, quãuis indiuiduatio non diſtinguatur realiter à natura humana, hæc propoſitio, *homo eſt humanitas*, falſa cenſetur ab Angelico Doctore: ergo ſi perſonæ diuinæ realiter à natura differrent, quamuis indiuiduum Deitatis realiter non diſtingueretur ab illa, hæc propoſitio, *Deus eſt Deitas*, vera nõ eſſet.

37 *Tandem cõtra illã arguitur.* Denique: nam D. Thom. diſcrimen ſtatuit inter ſimplicia, & compoſita, quoad hoc quod eſt ſuppoſitum diſtingui à natura; ſed ſi nomine ſuppoſiti accepiſſet indiuiduum, hoc diſcrimen non ſubſiſteret: ergo idem quod prius. Probo minorem: indiuiduatio in homine non diſtinguitur realiter à natura: ergo ſi nomine ſuppoſiti accipiatur indiuiduum, falſo aſſereret D. Thomas in compoſitis ex materia, & forma, ſuppoſitum realiter diſtingui à natura, ſecus autem in ſimplicibus; & conſequenter non poſſet ſubſiſtere diſcrimen à Diuo Thoma ſtatutum inter ſimplicia, & compoſita.

38 *Tradita ſolutio explicatur, & defenditur.* Hæc tamen, etſi vrgentia ſint, non tamen veritatem ſolutionis traditæ infringunt, ſi rectè explicetur. *Ad 1. replicam. Reſp. dupliciter.* Ad primam reſpondeo primo, formas ſeparatas à materia ſe ipſis eſſe ſuppoſita ſubſiſtentia, ſumpta ſubſiſtentia pro irreceptibilitate in materia, vel incommunicabilitate alteri vt indiuiduo, non autem ſumpta ſubſiſtentia pro perſeitate incommunicabilitatis alteri tanquam ſuppoſito; hæc namque nulli creatæ naturæ poteſt identificari, vt ex D. Thom. vidimus. Vel ſecundo reſpondetur, formas ſeparatas à materia eſſe per ſe ipſas ſuppoſita ſubſiſtentia vt *quo*, & radicaliter, non autem vt *quod*, & formaliter; quia natura non ſubſiſtit vt *quo*, nec radicat ſubſiſtentiam niſi vt indiuidua, eſt autem hæc differentia inter formas ſeparatas, & illas, quæ receptibiles ſunt in materia, quod formæ ſeparatæ ſe ipſis indiuiduantur, formæ verò receptibiles, per materiam, vt quantitate ſignatam, & ideò formæ ſeparatæ ſe ipſis ſubſiſtunt vt *quo* & radicant ſubſiſtentiam, formæ verò receptibiles non ſe ipſis, ſed per aliquid ab illis diſtinctum, radicant ſubſiſtentiam, ſubſiſtunt vt *quo*.

39 *Ad 2.* Ad ſecundam nego minorem: cum enim identitas ſubſiſtentiæ cum natura obſtet aſſumptibilitati, quo maior eſt, magis obſtat, & quo minor eſt, minus obſtat; quia ergo in Angelis, etſi ſumpta formaliter diſtinguatur à natura, ſumpta in radice non diſtinguitur ab illa, in naturis autem ex materia, & forma, compoſitis, diſtinguitur perſonalitas ab illis, & formaliter, & pro radice: hinc fit, perſonalitatem intimiorem eſſe naturis Angelicis, quam naturæ humanæ, quæ eſt ex materia, & forma; compoſita; ac per conſequens naturam humanam eſſe aſſumptibilem præ Angelica. Et quidem cum D. Thom. vtramque aſſumptibilem eſſe in ſua comparatione ſupponat, in vtraque etiam ſupponit perſonalitatem à natura diſtingui: vnde maior congruitas, quam, vt aſſumi poſſit, humanæ naturæ concedit præ Angelica, non ſumitur ex identitate perſonalitatis cum illa, ſed ex minori diſtinctione, quæ in Angelis reperitur.

Ad tertiam conceſſa maiori, nego minorem. Ad primam probationem conceſſa maiori, & minori, nego conſequentiam, ratio autem diſcriminis eſt: nam Gabriel non poteſt accipi pro natura, ſed tantum præſuppoſito, & perſona; Deus autem poteſt accipi pro natura diuina indiuidua præciſſiuè à tribus perſonis, & ideo ex eo quod Deus, quia ſimplex ex parte indiuiduationis, à Deitate realiter non diſtinguatur, rectè colligitur de Deo prædicari Deitate, non autem id ipſum de natura Angelorum colligitur. 40 *Ad 3. replicam.*

Ratio autem aſſignati diſcriminis eſt: nam Deitas præcedenter ad perſonas ſupponitur ſummè perfecta, & completa ad exiſtendum; non enim ratione perſonalitatum exiſtit, ſed potius perſonis exiſtentiam communicat, & ideò hoc nomen *Deus*, quod naturam vt completam ſignificat, poteſt pro natura ſupponere præciſſiuè à perſonis, & de illo vt ſic ſupponente verè prædicari natura; in Angelis autem oppoſitum oppoſita de cauſa contingit: ſubſiſtentia namque in illis non ſupponit naturam completam, ſed complet ad exiſtendum, & ideò nomina concreta ſignificantia naturam, vt completè ſubſiſtentem, non poſſunt pro natura ſupponere, nec de illis in concreto poteſt prædicari natura. 41 *Ratio diſcriminis datur.*

Et ex his ad ſecundam minoris probationem conceſſo antecedenti, nego conſequentiam, ad cuius probationem diſtinguo antecedens: quia tantum pro perſona ſupponit, concedo antecedens: quia ſupponit pro perſona, nego antecedens, & conſequentiam: quia Deus licet poſſit pro perſonis ſupponere, non tamen ſupponit tantum pro illis, ſed etiam pro natura indiuidua, perſonali, vel reali ſuppoſitione immediata, & ideò eo ipſo quod natura indiuidua ſit ſe ipſa, quamuis perſonalitates diuinæ eſſent realiter à natura diſtinctæ, poſſet Deitas prædicari de Deo, homo autem vt ſupponens perſonaliter ſolum poteſt pro perſona humana ſupponere, ob rationem datam proximè de Angelis; & quia hæc à natura diſtinguitur realiter, ideò de homine, vt perſonaliter ſupponente, non poteſt verè humanitas prædicari. 42 *Secunda probatio minoris diluitur.*

Ad vltimam conceſſa maiori, nego minorem, ad illius probationem diſtinguo antecedens: pro formali indiuiduationis, concedo antecedens: pro radice, nego antecedens, & conſequentiam: nam in compoſitis ex materia, & forma, etſi indiuiduatio naturam contrahens, & indiuiduum conſtituens, ſumpta formaliter identificetur realiter cum natura, quia tamen fundamentum illius eſt materia, ſignata quantitate, & hæc à natura realiter diſtinguitur; fit, quod indiuiduatio radicaliter realiter diſtinguatur à natura; in ſimplicibus autem non ita: nam principium indiuiduationis non ſumitur ab aliquo realiter ab illis diſtincto, ſed ſe ipſis indiuiduantur, quia ſunt formæ per ſe ſubſiſtentes, & receptibiles in materia. 43 *Ad vltimam inſtantiã.*

Adhuc tamen manet contra dicta difficultas: nam D. Thom. *in 3. diſt. 5. q. 1. art. 3. in corp.* docet ex Auicena; *Quod in ſimplicibus ipſum ſimplex eſt ſua eſſentia, & quidditas, quidditas vero compoſiti non eſt ipſum compoſitum: humanitas enim non eſt homo, & rationem reddit; quia in ſignificatione humanitatis continentur ſolum eſſentialia hominis, non autem ea, quæ pertinent ad determinationem materiæ, per quam natura indiuiduatur, quæ tantum continentur in ſignificatione Sortis, & ideò humanitas non prædicatur.* Et paucis interpoſitis ait: *In ſimplicibus autem non differt re natura, & perſona; quia natura non recipitur in aliqua materia per quam indiuiduetur, ſed eſt per ſe ſubſiſtens; tamen in quantum conſiderantur eſſentialia rei, ſic dicimus ibi naturam, in quantum autem inuenitur ibi aliquod ſubſiſtens, ſic dicimus ibi perſonam*: ergo apertè ſentit D. Thom. in compoſitis ex materia, & forma, non prædicari naturam de perſona, & ſuppoſito; quia cum tantum eſſentialia ſignificet, perſona autem addat indiuiduationem, quæ eſt extra eſſentialia illarum, eſt quaſi pars, in ſimplicibus autem naturam prædicari de ſuppoſito ſubſiſtente & perſona; at ſi perſona in ſimplicibus realiter differret à natura, non poſſet natura prædicari de perſona; ergo in non compoſitis ex materia, & forma, perſonalitas non eſt aliquid realiter à natura diſtinctum. 44 *Cõtra inſtatur ex D. Tho.*

Reſpondeo, perſonam, ſiue in ſimplicibus, ſiue in compoſitis, importare ſubſiſtentiam in recto, & naturam in obliquo, vt indiuiduam; natura namque non niſi vt indiuidua, eſt proximè ſuſceptiua exiſtentiæ: diſcrimen ergo à Diuo Thoma ex Auicena ſtatutum inter ſimplicia, & compoſita, ſic intelligendum eſt, quod ſimplex eſt ſua quidditas ex parte naturæ indiuiduæ: quia in illis indiuiduatio non ſumitur ab extrinſeco, ſed eſt illis eſſentialis: vnde cum natura dicat prædicata eſſentialia, ipſum ſimplex quoad id, quod dicit in obliquo perſona, ſcilicet naturam indiuiduam, eſt ſua quidditas prædicatur in compoſitis autem, quia indiuiduatio non eſt illis eſſentialis, ſed accidentalis prædicabiliter, licet eſſentialia determinet, vt docet D. Thom. *quodlib. 2. vbi ſupra*, & natura ſolum importat prædicata eſſentialia: 45 *Reſpond.*

fit,

Digitized by Google

ſit, vt compoſitum ex materia, & forma, etiam ex parte naturæ indiuiduæ, quam de connotato importat perſona, ſua quidditas non ſit, ſed quidditas comparetur vt pars etiam reſpectu naturæ indiuiduæ, quæ eſt proximum ſuſceptiuum exiſtentiæ.

46 *Vrgebis.* Sed dices, adhuc non ſaluari diſcrimen: docet enim D. Thomas de compoſitis non prædicari naturam, bene vero de ſimplicibus; ſed loquendo ex parte naturæ indiuiduæ, quam de connotato importat perſona, etiam de compoſitis prædicatur natura: ergo explicatio tradita non ſaluat diſcrimen ab Angelico Doctore ſtatutum inter ſimplicia, & compoſita. Patet minor: hæc namque prædicatio eſt vera *humanitas indiuidua eſt humanitas*, ſicut hæc, *humanitas eſt animalitas*, vt communiter docetur à Logicis: ergo de compoſitis ex materia, & forma, ex parte naturæ indiuiduæ, quam de connotato importat perſona, verè prædicatur natura.

47 *Reſp.* Reſpondeo, naturam indiuiduam, quam de connotato importat perſona, poſſe conſiderari formaliter, & etiam radicaliter: diſcrimen ergo conſiſtit in hoc, quod in ſimplicibus, quia natura indiuiduatur ſe ipſa, de ipſis ex parte naturæ indiuiduæ, attento etiam indiuiduationis principio, aut radice, prædicatur natura; in compoſitis autem, licet de natura indiuidua, ſumpta indiuiduatione formaliter, prædicetur natura, ſumpta vero radicaliter, non prædicatur; quia in illis indiuiduatur per materiam quantitate ſignatam, de qua natura non prædicatur.

48 *Inſtabis.* Sed contra doctrinam traditam adhuc arguitur: nam intentum D. Thomæ *in articulo citato* erat probare, Deum non eſſe compoſitum ex eſſentia, & ſubſiſtentia, ſicut *in præcedenti* excluſerat compoſitionem ex materia, & forma; ſed medium probatiuum fuit, quod non eſt compoſitus ex materia, & forma, ſiue ex hac materia, & hac forma, vel quia principium radicale indiuiduationis eſt à natura indiſtinctum: ergo ſentit omne incompoſitum ex hac materia, & forma, & in quo principium radicale indiuiduationis eſt à natura indiſtinctum, eſſe incompoſitum realiter ex eſſentia, & ſubſiſtentia. Maior probatur: nam D. Thomas *alicubi* excluſit compoſitionem iſtam à Deo eſſentia, & ſubſiſtentia; ſed non alibi niſi *in hoc articulo*: ergo *in illo articulo* excluſit, & probauit, iſtam ſimplicitatem, & negationem compoſitionis ex eſſentia, & ſubſiſtentia.

49 *Reſp. 1.* Reſpondeo primo negando maiorem, ad probationem dicatur, Diuum Thomam egiſſe de identitate ſubſiſtentiæ cum eſſentia *in quæſt. 29.* diſputans identitatem perſonæ cum eſſentia diuina. *Dices.* Si dicas, diuerſa eſt ſubſiſtentia abſoluta à perſonalitate; ſed *ibi* egit de perſonalitate: ergo non de ſubſiſtentia. *Reſp.* Reſpondeo, ſemel conuicta identitate perſonalitatis, quæ relatiua eſt, cum eſſentia, à fortiori conſtare identitatem ſubſiſtentiæ abſolutæ, ideò autem forſitam D. Thomas quæſtionem diſtinctam non mouet, quia ſubſiſtentia non perſonalis non ita nota eſt, ac ſubſiſtentia conſtituens perſonam.

50 *Reſp. 2.* Secundo reſpondeo conceſſa maiori, diſtinguendo minorem: medium probatiuum inferens adæquatè identitatem ſubſiſtentiæ cum eſſentia diuina, nego minorem: inadæquatè inferens, concedo minorem, & nego conſequentiam. Itaque duplex caput aſſignatur à D. Thoma, ex quo prouenit diſtinctio naturæ à ſubſiſtentia, vnum eſt compoſitio ex materia, & forma, & diſtinctio principij indiuiduationis à natura indiuiduata, aliud eſt capacitas recipiendi accidentia, & exiſtentiam diſtinctam, componendique cum illis: vnde D. Thomas inferens in Deo identitatem ſubſiſtentiæ cum natura ex negatione compoſitionis ex materia, & forma, intulit ex vno capite, illaturus ex principio adæquato probando *in ſequentibus art.* negationem compoſitionis in Deo ex eſſentia, & exiſtentia, ex ſubiecto, & accidentibus, ideò autem *in illo art.* ſolum inadæquatè probauit, quia ſolum à Deo excluſerat vnam ex illis compoſitionibus, ſcilicet ex forma, & materia.

51 *Sed dices.* Sed dices: ergo non rectè proceſſit, ſed debebat prius omnes illas compoſitiones excludere, nempè ex eſſentia, & exiſtentia, & ſubiecto, & accidentibus, & poſtea compoſitionem ex natura, & ſubſiſtentia; ſiquidem hæc negatio in Deo ex illas adæquatè inferebatur. *Reſp.* Reſpondeo negando conſequentiam: nam licet attenta ſolum dependentia iſtius negationis ſic procedere debuiſſet, quia tamen compoſitione illæ iſto modo comparantur, quod prima eſt ex materia; & forma, ſecunda ex eſſentia, & ſubſiſtentia, tertia ex eſſentia, & exiſtentia, & quarta ex ſubiecto, & accidentibus, vt eo ordine eas excluderet à Deo, quo increatis inueniuntur, ideò talem ordinem ſeruauit, & alterum prætermiſit.

§. III.

Reijcitur ſecunda ſententia.

52 *Sentent a Scoti impugnatur.* SEcunda concluſio: *Id, quod perſona creata ſuperaddit ad naturam, non eſt ſola negatio, ſed aliquid poſitiuum*. Ita omnes Theologi tam intra, quam extra Scholam D. Thomæ, præter Diſcipulos Scoti. Illam docet expreſsè D. Thomas *in 1. diſtinct. 25. quæſt. 1. art. 2. ad 1. & articulo 3. in corpore*, vbi, relata ſententia aſſerente perſonam importare aliquid commune perſonis ſecundum negationem, ſic habet: *Sed hoc non videtur ſufficiens; quia perſona de ratione ſua non dicit negationem tantum, ſed etiam poſitionem quandam*. Conſtat etiam ex teſtimonijs adductis *concluſione præcedenti*.

Deinde ſuadetur primo: etenim Perſona Diuina addit ſupra naturam non ſolum negationem, ſed etiam aliquid poſitiuum, vt fatetur Scotus: ergo perſona creata non ſolum addit negationem ſupra naturam, ſed etiam aliquid poſitiuum, ſupra quod talis negatio fundatur. Patet conſequentia primo: nam perſona creata eſt participatio perſonalitatis diuinæ, negatio autem nequit eſſe participatio poſitiuæ entitatis: ergo ſi Perſona Diuina poſitiuum addit, per illudque conſtituitur, etiam perſona creata. Secundo à paritate rationis: non enim ſufficiens ratio diſcriminis inter diuinam, & creatam perſonam, quoad conſtitui per poſitiuum poteſt aſſignari. 53 *Prob. 1.*

Reſpondebis primo, diſcrimen in hoc conſiſtere: nam perſonæ increatæ multiplicantur realiter per ſui conſtitutiua, quæ multiplicatio nequit à negatione præſtari, hæc autem ratio in perſona creata non militat, & ideò poteſt conſtitui ſola negatione ſuperaddita naturæ. Vel ſecundo reſpondebis, negationem repugnantiæ petere ſuper aliquid poſitiuum fundari, hæc autem eſt differentia inter perſonam diuinam, & perſonam creatam, quod illi eſſentialiter repugnat per diſtinctum à ſe terminari, & ab illo dependere, ſecus autem perſonæ creatæ; poteſt enim, ſaltim de potentia abſoluta, natura creata exiſtere in extraneo ſuppoſito, & ideò negatio actualis dependentiæ, per quam conſtituitur, non petit ſuper entitatem poſitiuam fundari. Vel denique reſpondebis aliud conſtituendo diſcrimen, nempè, quod natura diuina, ob ſui illimitationem, petit tribus communicari perſonis, vel ſuppoſitis, & ideò, vt incommunicabilis ſit, debet illi ſuperaddi entitas aliqua poſitiua, ratione cuius perſona diuina incommunicabilis conſtituatur; natura vero creata non petit alteri communicari, atque adeò negatio communicationis, vel communicabilitatis, non indiget pro fundamento entitate poſitiua ad naturam ſuperaddita. 54 *Triplex ſolutio.*

Nulla tamen ex his ſolutionibus argumento ſatisfacit. Non prima: nam etiam perſonæ creatæ perſonaliter realiter diſtinguuntur: ergo perſonalitas creata perſonas multiplicat. Dices, perſonas creatas eſſe realiter diſtinctas, quia habent diſtinctas naturas: vnde non multiplicantur ratione perſonalitatis ad naturam ſuperadditæ, cuius oppoſitum in diuinis contingit: nam multiplicantur perſonæ cum vnitate naturæ. 55 *Prima ſolutis reijcitur. Dices.*

Sed contra: ſtat namque diſtinctio, & multiplicatio, perſonarum cum vnitate naturæ creatæ: ergo ſolutio tradita non ſubſiſtit. Probo antecedens primo: nam ſi humanitas relinqueretur à Verbo, reſultaret perſona creata ab homine Chriſto perſonaliter diſtincta; & tamen eſt vna natura: ergo ſtat perſonam multiplicari; non multiplicata natura creata. Secundo: ſi, vt plures cenſent poſſibile, Verbum terminaret naturam creatam retenta propria perſonalitate, eſſent duæ perſonæ etiam per reſpectum ad naturam creatam aſſumptam, & natura eſſet vna: ergo verum eſt antecedens. Denique huic ſententiæ adiuncta alia, quam plures defendunt, quod nempè perſona creata poteſt alienam terminare naturam, ex natura terminata duplici perſonalitate duplex reſultaret perſona, ſicut perſonæ diuinæ ſunt plures cum vnitate naturæ; & tamen natura eſſet vna: ergo ſtat multiplicatio perſonæ cum vnitate naturæ creatæ. *Contra.*

Deinde ſecunda ſolutio reijcitur: etenim nec perſonæ diuinæ, nec perſonæ creatæ, ex parte naturæ repugnat eſſentialiter communicari ſuppoſito; natura namque Verbi eſt Patri, & Spiritui Sancto communis; ſed reduplicata ratione perſonæ; etiam perſonæ creatæ repugnat alteri communicari: ergo in nullo ſubſiſtit ſecunda ratio diſcriminis. 56 *Secunda impugnatur.*

Dices, naturæ diuinæ quamuis competat aptitudo, vt communicetur Patri, eſſentialiter: tamen illi repugnat communicatio ſuppoſito extraneo; ſecus autem naturæ creatæ, & in hoc conſiſtit diſcrimen. *Dices.*

Sed contra: repugnantia communicationis ad ſuppoſitum extraneum non eſt, quæ conſtituit perſonam diuinam, aliàs cum hæc repugnantia competat naturæ diuinæ pro priori ad relationes, & independenter ab illis, pro priori ad relationes eſſet conſtituta perſona, quod eſt abſurdum: ergo ex iſta repugnantia non eſt penſandum diſcrimen inter perſonam creatam, & increatam. *Contra.*

Tandem vltima ſolutio, aut diſcriminis ratio, reijcitur: nam etiam natura creata; inſpecta ſecundum ſe, & præciſa propria perſonalitate, eſt communicabilis alteri, ab illoque ſuſtentabilis, & terminabilis: ergo vt incommunicabilis, & interminabilis conſtituatur, indiget aliquo poſitiuo ſuperaddito, & diſtincto. 57 *Reijcitur tertia ratio diſcriminis.*

Dices, naturam v. g. humanam inſpectam ſecundum ſe eſſe terminabilem per alienum ſuppoſitum, non connaturaliter, ſed tantum obedientialiter; natura vero diuina ratione ſui connaturaliter eſt terminabilis tribus ſubſiſtentijs diuinis, de ratione autem perſonæ eſt incommunicabilitas per negationem poten- 58 *Reſp.*

Digitized by Google

potentiæ connaturalis vt communicetur, non autem per negationem potentiæ obedientialis, & ideò natura humana ſibi relicta abſque aliquo ſuperaddito poſitiuo ſufficienter fundata negationem communicabilitatis petitam à ratione perſonæ, ſecus autem natura diuina, ſed indiget aliquo ſuperaddito vt fundet negationem prædictam.

Contra. Sed contra: nam incommunicabilitas petita ad rationem perſonæ non ſolum dicit negationem communicabilitatis naturalis, ſed etiam obedientialis; ſed, vt admittitur *in ſolutione tradita*, vt inducatur negatio communicabilis naturalis, petitur aliquid poſitiuum additum naturæ communicabili naturaliter: ergo vt inducatur incommunicabilitas obedientialis, petitur poſitiuum aliquid ſupperadditum ad naturam communicabilem obedientialiter. Maior oſtenditur primo: nam eo modo requiritur ad rationem perſonæ negatio communicabilitatis, quo exigitur negatio actualis communicationis; ſed iuxta Scotum petitur ad rationem perſonæ negatio communicationis, non ſolum connaturalis, ſed etiam obedientialis, cum natura humana in Chriſto, ideò perſona creata non ſit, quia eſt actu communicata Verbo, quæ tamen communicatio connaturalis non eſt, ſed ſupernaturalis, & obedientialis: ergo etiam negatio communicablitatis conſequuta ad rationem perſonæ vtramque potentiam excludit. Secundo: nam perſonæ, vt tali, eſſentialiter repugnat alieno communicari ſuppoſito; ſed eſſentialis repugnantia vtramqne potentiam excludit: ergo incommunicabilitas conſtitutiua perſonæ dicit negationem communicabilitatis, non tantum connaturalis, verum etiam obedientialis.

59 *Reſp.* Dices, incommunicabilitatem conſtitutiuam perſonę dicere negationem communicabilitatis, etiam obedientialis, perſonæ, vt perſonæ: nam vt ſic negationem vt conſtituentem importat; cum implicet negationem communicationis conſeruari cum natura communicata, implicat perſonam vt talem communicari ſubiecto extraneo, non autem dicere negationem communicabilitatis obedientialis naturæ, aliàs ex humanitate numquam poſſet reſultare perſona creata; cum ſemper ſit ratione propriæ entitatis obedientialiter terminabilis per ſubſiſtentiam diuinam, & ideo vt inducatur incommunicabilitas obedientialis, non petitur additio entitatis poſitiuæ, ſed ſufficit negationem communicationis ſuperaddi.

60 *Sed contra.* Sed contra: etiam negatio communicabilitatis naturali, petita ad rationem perſonæ, non ſe tenet ex parte naturæ, ſed tantum ex parte perſonæ ſub ratione perſonæ; & tamen vt ex natura communicabili naturaliter perſona conſtituatur, requiritur ſupperaddi ad naturam entitatem aliquam poſitiuam: ergo pariter, vt ex natnra communicabili obedientialiter conſtituatur perſona, quæ eſt obedientialiter incommuncabilis, requiritur ſupperaddi ad naturam entitatem aliquam poſitiuam. Minor conſtat ex dictis, & ab Adnerſarijs conceditur. Conſequentia tenet à paritate rationis. Minor autem conſtat in proceſſione, verbi cauſa *Verbi*, cuius natura, accepta ſecundum ſe, naturaliter communicatur Patri, & Spiritui Sancto: ergo de ratione perſonæ non eſt, quod illius natura non ſit alteri perſonæ naturaliter communicabilis, ſed quod perſona, vt perſona, non poſſit naturaliter alteri communicari.

61 *Secundo prob. concluſio.* Secundo probatur concluſio ex myſterio Incarnationis: nam vt communiter Patres, & Doctores fatentur, Verbum aſſumpſit humanitatem, non autem perſonam humanam, inſuper ſupleuit perſonalitatem creatam, terminando humanitatem, ac deniqueex Verbo, & humanitate, vnum per ſe reſultauit; ſed nihil illorum poteſt in legitimo ſenſu ſaluari, ſi perſonalitas creatam ſolam negationem ſupperaddat ad naturam; ergo non addit ad illam ſolam negationem, ſed aliquid poſitiuum. *Minor prob. 1. parte conſtat.* Minor pro prima parte conſtat: nam ſi ſola ſupperaddatur negatio actualis communicationis alteri tanquam ſuppoſito, ſenſus Patrum aſſerentium Verbum aſſumpſiſſe naturam, non autem perſonam humanam, eſſet humanitatem aſſumptam non manſiſſe non aſſumptam, nec actu incommunicatam, qui ſenſus omnino eſt ridiculus: ergo primum non poteſt ab oppoſita ſententia in legitimo ſenſu ſaluari.

62 *Prob. 2. parte prob.* Deinde pro ſecunda parte probatur: nam negatio dependentiæ non poteſt per oppoſitam dependentiam ſupleri; ſed Verbum terminando humanitatem, illam conſtituit à ſe ipſo dependentem: ergo non ſupleuit negationem dependentiæ, quæ in ſententia contraria ſupperadditur naturæ, vt reſultet perſona creata.

Tertia pars probatur. Denique pro tertia parte probatur: etenim ex duplici ente perfecto, non poteſt vnum per ſe reſultare, qua ſola ratione ex duabus perſonis non poteſt vna perſona conſtitui, nec ex duabus integris naturis poteſt vna reſultare natura; ſed niſi perſonalitas creata addat aliquid poſitiuum ad naturam, quo humanitas Chriſti caruerit, erit humanitas Chriſti omnino, & perfectè completa; aliàs Verbum completum ſupponitur: ergo ſi perſona creata non addat ſupra naturam entitatem aliquam poſitiuam, non poteſt ex humanitate, & Verbo, vnum ens per ſe reſultare.

63 *Minor prob. 1.* Minor probatur primo: nam illud cui nulla entitas deeſt, eſt perfectum, & completum; ſed humanitati Chriſti non deeſt aliqua entitas poſitiua, ſed tantummodo negatio actualis communicationis, ſi hæc perſonam creatam conſtituit: ergo in hac ſententia omnino completa ſupponitur humanitas Chriſti ad terminationem Verbi. *Secundo.* Secundo: nam negatio non repugnantiæ, qualis eſt illa, quæ in oppoſita ſententia conſtituit perſonam creatam, non poteſt entitatem poſitiuam complere; ſed ſolum, in contraria ſententia, deeſt humanitati negatio non repugnantiæ: ergo nihil illi deeſt, ex quo incompleta reddatur.

64 *Conf.* Quod amplius vrgeri poteſt: cum enim Verbum terminando humanitatem ſuppleuerit perſonalitatem creatam, & illius vices geſſerit, non poteſt ex Verbo, & humanitate, vnum per ſe reſultare, ſi ex humanitate, & perſonalitate creata vnum per ſe non reſultat; ſed ſi perſonalitas creata in negatione conſiſtat, non poteſt ex illa, & humanitate, reſultare vnum per ſe: ergo nec poteſt ex Verbo, & humanitate. Probatur minor: plus diſtant poſitiuum, & negatio, quam accidens prædicamentale, & ſubſtantia; ſed ex his nequit vnus per ſe reſultare: ergo ex poſitiuo, & negatiuo, nequit vnum ens per ſe conſtitui.

65 *Tertio prob. concluſio.* Et ex his ſuadetur tertio: nam ex natura, & perſonalitate creata, reſultat vnum per ſe poſitiuum in prædicamento ſubſtantiæ; ſed ex negatione, & poſitiua entitate, non poteſt vnum per ſe reſultare: ergo perſonalitas creata non conſiſtit in negatione, ſed in aliqua entitate poſitiua. Minor probatur primo paritate facta: plus enim diſtat negatio ab ente poſitino, quam accidens prædicamentale à ſubſtantia: ſed ex accidenti, & ſubſtantia, non poteſt vnum per ſe reſultare: ergo nec poteſt ex negatione, & poſitiua entitate. Secundo: nam vnum per compoſitionem reſultare petit, vel ex potentia, & actu, vel ex terminabili, & termino; ſed negatio nequit reſpectu entitatis poſitiuæ ſortiri rationem actus, potentię, termini, vel terminabilis: ergo ex illis nequit vnum per ſe reſultare.

66 *Aliquorum ratio excluditur.* Denique ſuaderi ſolet concluſio: omnis namque negatio petit ſuper entitatem poſitiuam fundari; ergo negatio dependentię actualis, vel aptitudinalis neceſſario pręſupponit entitatem poſitiuam ſuperadditam naturę; & conſequenter perſona creata non addit ſupra naturam ſolam iſtam negationem. Hoc tamen argumentum non vrget: nam reſpondet bene Scotus, duplex eſſe genus negationum, vnum conſiſtens in omnimoda repugnatia ad oppoſitam formam, vt negatio rationalitatis in bruto, aliud vero omnimodam repugnantiam non dicens, ſed ſolum actualem carentiam cum capacitate ad illam, vt eſt negatio lucis in aere, primum petit ſuper entitatem poſitiuam fundari, ſecus autem ſecundum, vt in adductis exemplis apparet, & negatio dependentię, quam dicit perſona ſupra naturam, ſed ſecundum genus pertinet, & ideò non petit ſupra entitatem fundari ſupperaddita naturę.

67 *Inſtat Suarez. Reſp.* Sed inſtat contra iſtam ſolutionem Suarez, cuius ratio pręcedens eſt: etenim perſonę, vt perſonę, eſſentialiter repugnat alieno communicari ſuppoſito: ergo negatio communicabilitatis conſequuta ad rationem perſonę, eſt per omnimodam repugnantiam. Cui obiectioni facile ex doctrina Scoti occurritur, perſonam vt talem includere eſſentialiter negationem actualis communicationis alteri ſuppoſito, conſtituto autem ex entitate poſitiua, & negatione, eſſentialiter repugnat forma negata, reduplicata negatione; non tamen entitati poſitiuę, quę negationi ſubeſt, & vt eſſet negatio potens ſupra entitatem poſitiuam fundari, debet repugnantia competere entitati poſitiuę, vt in exemplo aeris tenebroſi conſpicitur, cui, vt eſt ſub priuatione lucis, eſſentialiter repugnat lux in ſenſu compoſito; quia tamen entitati aeris non repugnat, non petit carentia lucis in aere ſupra entitatem poſitiuam fundari.

68 *Opponit Suarez.* Sed opponit Suarez: nam ſequitur ex hac ſolutione hanc propoſitionem debere abſolutè concedi *perſona poteſt communicari alieno ſuppoſito*: conſequens eſt falſum; nullus enim Theologorum hoc docet: ergo negatio communicabilitatis eſt per repugnantiam conuenientem entitati poſitiuę ratione ſui, & non ſolum conflato ex illa, & negatione reduplicata. Probat ſequelam: quia namque aeri tenebroſo ſolum repugnat illuminari in ſenſu compoſito priuationis lucis, hęc abſolutè conceditur, *aer tenebroſus poteſt illuminari*: ergo ſi perſonę ſolum repugnat ab altera terminari in ſenſu compoſito negationis, debet hęc propoſitio abſolutè concedi, *perſona poteſt per alteram terminari*.

69 *Reſp.* Cui obiectioni facile poteſt occurri negando ſequelam, diſparitas autem eſt; nam aer tenebroſus eſt compleaum connotatiuum non ſupponens pro conflato ex aere, & priuatione, ſed tantum pro ſubſtracto priuationis; cumque huic ſubſtracto non repugnet illuminari: fit, vt abſolutè concedatur aerem tenebroſum poſſe illuminari; hoc autem nomen *perſona* connotatiuum non eſt, ſed abſolutum, non ſolum negationem ſignificans, ſed pro illa, vel pro conflato, ex entitate, & negatione, ſupponens; cumque huic conflato repugnet ratione alicuius partis per alteram perſonam terminari: fit conſequens, vt hęc propoſitio, *perſona poteſt alieno communicari ſuppoſito, vel per illud terminari*, abſoluta concedenda non ſit.

Melius recentiores quiddam argumentum factum inſtaurant in hunc modum arguendo; nam, quidquid ſit de alijs nega- 70

Idem argumentũ inſtaurãt recentiores. ..tionum generibus, negatio dependentię totalis conditionis eſt, vt pateat neceſsario ſupra entitatem poſitiuam fundari; ſed negatio, quam importat perſona creata, eſt negatio dependentię; ergo petit fundari ſupra entitatem ſuperradditam naturę. Illatio cum minori tenet. Maior autem probatur: affirmatio nouę dependentię petit deſtructionem entitatis poſitiuę; ergo negatio dependentię neceſsario pręſupponit entitatem poſitiuam, & ſuper illam fundatur. Conſequentia probatione non eget. Antecedens autem probatur: nam vnum dependere ab altero, eſt illo indigere; ſed non fiat, quod independens ab altero, ſi omnino immutatum maneat, & nihil entitatis intrinſecę ammittat, egeat altero, quo antea non indigebat; ergo nulla entitate poſitiua deſtructa non ſtat de nouo affirmatio dependentię.

71 *Inſtatur argumentum I.* Quod argumentum omnino efficax reputarem, niſi contra illud duplex obeſset inſtantia. Prima in quantitate Euchariſtica, quę actu à ſubſtantia non dependet, quia illi actu non inhęret; & tamen poteſt dependere ab illa, quin perdat entitatem aliquam poſitiuam, ſolum illi ſuperaddito modo inhęrentiæ actualis: ergo ſtat affirmatio nouę dependentię abſque ammiſſione poſitiuę entitatis, & conſequenter etiam ſtare poterit negatio dependentię non fundata ſupra entitatem poſitiuam.

72 *Secundo.* Secunda inſtantia ſumitur ex corpore Chriſti, quod, vt terminus tranſubſtantiationis, dependet ab actione conuerſiua, à qua antecedenter non dependebat, & tamen nihil entitatis deperdit, quam in ſe antea haberet, & per hoc quod conuerſionem non terminet dependentia ab actione conuerſiua negatur; & tamen entitatem poſitiuam non acquirere per conuerſionem, docet communis ſententia: ergo ſtare poteſt affirmatio dependentię abſque deſtructione poſitiuę entitatis, & negatio dependentię abſque fundamento entitatis poſitiuę; & conſequenter ex eo quod humanitas dependeat à Verbo, à quo antea, non dependebat, non probatur, quod caruerit entitate debita poſitiua, nec ex eo quod humanitas v. g. Petri, à Verbo non dependeat, probari poteſt entitas poſitiua fundans iſtam negationem.

73 *Opponunt recentiores.* Sed opponuntur Recentiores; quod Deus à nullo dependeat, imperfectione poſitiua fundatur, quod ſubſtantia non dependeat à ſubiecto inhęſionis, ſequitur etiam perfectionem illi intrinſecam, & pariter quod anima rationalis non dependeat à materia, ex illius perfectione intrinſeca oritur: ergo in vniuerſum eſt verum, negationem dependentiæ ſupra entitatem poſitiuam fundari.

74 *Ex doctrina Scoti occurritur.* Hæc tamen obiectio ex doctrina Scoti facili negotio diluitur, quam præfati Recentiores contra Suarez veram exiſtimauerunt; negationes namque in antecedenti aſſumptæ pertinent ad primum genus, nempè repugnantiæ omnimodæ: nam Deo omnis dependentia eſſentialiter repugnat, ſicut etiam ſubſtantiæ repugnat eſſentialiter dependere à ſubiecto inhæſionis, & animæ rationali dependere à materia, ac proinde quid mirum, quod prædictæ negationes ſupra entitatem poſitiuam fundentur, ex hoc tamen non colligitur idem eſſe de omni negatione dependentiæ dicendum, niſi probetur omnem negationem dependentiæ in repugnantia conſiſtere, quod Recentiore non probat ſed nec poſſe probari ex adductis inſtantijs colligitur.

§. IV.

Duo Scoti argumenta diluuntur.

75 *Primum Scoti argumentũ diluitur.* PRimo arguit Scotus ex diffinitione perſonæ; eſt enim iuxta Boetium *ſubſtantia indiuidua rationalis naturæ*, ideſt ſubſtantia incommunicabilis, vt fatetur communis interpretatio; ſed incommunicabilitas in negatione conſiſtit: ergo perſona ſupra naturam ſolam addit negationem. Reſpondeo primo, incommunicabile poſitum in diffinitione perſonæ ſumi pro fundamento, non autem pro formali incommunicabilitatis; licet autem formalis incommunicabilitas in negatione conſiſtat, radicalis autem, fundamentaliſque, poſitiuam entitatem importat.

76 *Secundo.* Secundo dicatur, poſitiuum negationem fundans negatione diffiniri, non quidditatiua, ſed deſcriptiua diffinitione, quæ datur per proprietatem, ex quo non infertur in negatione conſiſtere, ſed per illam explicari, *deſcriptiuè* quæ diffiniri. Et quidem irrationale per negationem rationalitatis, immateriale per negationem materiæ diffiniuntur, & tamen neutrum in negatione, ſed vtrumque in poſitiuo conſiſtit. Inſtoque argumentum in perſonis diuinis, quibus conuenit diffinitio Boetij, & tamen non licet colligere ſolam negationem addere ſupra diuinam naturam; cum fateatur Scotus addere entitatem ab illa ex natura rei diſtinctam.

77 *Si opponas.* Si opponas, nullam eſſe fundamentum, ex quo à Nobis colligatur diffinitionem traditam à Boetio non quidditatiuam, ſed deſcriptiuam eſſe, vel incommunicabile ſumi non formaliter, ſed fundamentaliter; ſed eo ipſo quod incommunicabile ſumatur formaliter, & diffinitio quidditatiua ſit, perſona conſtituitur ſola negatione ſuperaddita ad naturam: ergo abſque fundamento adſtruitur à Nobis entitas poſitiua ad naturam ſuperaddita ad perſonæ conſtitutionem.

Reſp. Reſpondeo negando maiorem, fundamentum à Nobis aſſignatum eſt triplex, primum à paritate perſonarum diuinarum, ſecundum ex myſterio Incarnationis, tertium ex communi doctrina aſſerente perſonam eſſe vnum per ſe conſtitutum in prædicamento ſubſtantiæ, quod ſaluari non poteſt, ſi per negationem conſtituatur, vt oſtendimus.

Secundo arguit ex Damaſceno 10. de Fide cap. 6. vbi de Verbo loquens ſic ait: *Totum aſſumpſit, totum toti vnitum eſt, vt toti ſalutem afferret.* Et ex Leone ſermone 8. dè Natiuitatè, vbi ait: 78 *Secundo arguit Scotus.*
Fuiſſe vnionem facta, ſeruatis omnibus proprietatibus, vt quidquid ſit hominis, non ſit à diuinitate diuerſum; ſed ſi perſonalitas creata adderet ſupra naturam entitatem aliquam poſitiuam, Verbum non aſſumpſiſſet totum, quod hominis eſt, nec omnes proprietates illius: nam hæc entitas poſitiua aliquid hominis eſſet, & humanitatis proprietates, quæ tamen aſſumpta non fuiſſet; ergo perſona creata non addit ſupra naturam entitatem poſitiuam.

Confirmatur, & vrgetur primo: nulla namque eſt poſſibilis entitas poſitiua inaſſumptibilis à perſona Diuina; ſed ſi perſonalitas eſt poſitiua entitas ſuperaddita naturæ, eſt à perſona Diuina inaſſumptibilis: ergo entitas poſitiua ſupperraddita naturæ non eſt. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem oſtenditur primo: nam aſſumptibilitas à perſona diuina conuenit entitati creatæ ratione potentiæ obedientialis quam omnipotentiæ ſubijcitur; ſed hæc obedientialis potentia communis eſt omni entitati creatæ: ergo nulla eſt dabilis inaſſumptibilis à perſona diuina. Secundo probatur: nam iuxta Damaſcenum, quod eſt inaſſumptibile, eſt incurabile; ſed omnis perſona eſt curabilis: ergo nihil poſitiuum perſonæ in aſſumptibile eſt. 79 *Conf. I.*

Confirmatur ſecundo: ſi perſonalitas creata adderet ſupra naturam entitatem poſitiuam, qua humanitas Chriſti careret, ſequeretur, humanitatem eſse imperfectam in Chriſto; conſequens abſurdum eſt, aliàs Chriſtus non eſset perfectus homo: ergo perſonalitas creata non addit ſupra naturam entitatem aliquam poſitiuam. Probatur ſequela: quod caret debita perfectione eſt imperfectum; ſed careret humanitas Chriſti perfectione ſibi debita: ergo eſset imperfecta. 80 *Conf. 2.*

Confirmatur, & vrgetur tertio: ſi perſonalitas eſset entitas poſitiua addita ſupra naturam, terminaret appetitum, & inclinationem naturæ; ſed hoc concedendum non eſt: ergo nec quod perſona ſupperaddat entitatem aliquam poſitiuam naturæ. Probatur minor: ſi perſonalitas terminaret inclinationem, & appetitum naturæ, ſequeretur, quod humanitas in Chriſto appeteret propriam perſonalitatem; conſequens admitti non debet; ergo nec quod perſonalitas terminet appetitum, & inclinationem naturæ. Minor exinde conſtat: nam ſi humanitas terminatam à Verbo appeteret propriam perſonalitatem, pateretur violentiam, vtpotè exiſtens in Verbo contra propriam inclinationem, quod admittendum non eſt. Sequela vero probatur: nam appetitus innatus deſiderij nihil eſt aliud, quam potentia receptiua perfectionis connaturalis cum carentia talis perfectionis; ſed in humanitate Chriſti eſt potentia receptiua perſonalitatis, & aliàs carentia illius: ergo ſi abeſset naturæ perfectio terminans appetitum naturalem illius, terminaret appetitum innatum humanitatis Chriſti. 81 *Conf. 3.*

Reſpondeo ad argumentum explicando Damaſcenum de totalitate, & integritate naturæ, non autem de totalitate, & integritate ſuppoſitali, aut perſonali: nam ſic eſt de fide Verbum non aſsumpſiſse totum, quod hominis eſt; cum perſonam non aſsumpſerit, vt autem totam naturam aſsumpſerit, ſufficit, quod nulla perfectio naturæ, in linea naturæ exiſtens, non fuerit non aſſumpta; & quia entitas poſitiua, quam addit perſona ſupra naturam, etſi naturam perficiat, non tamen ad lineam naturæ pertinet, ſed perſonæ; fit conſequens, illa non aſsumpta, verba Damaſceni ſaluari. 82 *Explicatur Damaſcenus.*

Et ex his ad verba Sancti Leonis dicatur, loqui de proprietatibus naturalibus naturæ, non vero de proprietatibus perſonalibus, entitas autem, quam perſonalitas addit, etſi ſit naturæ proprietas, non naturalis, ſed perſonalis eſt, & ideo aſsumpta non fuit. Et quidem Scotus ſoluere argumentum tenetur: nam negatio, quam perſonalitas ſuperaddit ad naturam, etſi entitas poſitiua non ſit, eſt tamen aliquid hominis; cum per illam conſtituatur perſona; & tamen aſsumpta non fuit: ergo Verbum non aſsumpſit totum, quod hominis eſt perſonaliter, ſed totum, quod eſt hominis ex parte humanæ naturæ, & hoc eſt quod Sancti Doctores docent, nempè, aſsumpſiſse integram, & perfectam naturam cum omni proprietate pertinente ad lineam naturæ, non vero ab hac linea extrahente, & conſtituente perſonam. 83 *Explicantur verba Leonis.*

Ad primam confirmationem nego maiorem, ad primam probationem conceſsa maiori, diſtinguo minorem: eſt communis potentia obedientialis omni entitati creatæ in ordine ad omnem effectum, nego minorem: in ordine ad aliquid, concedo minorem, & nego conſequentiam: nam licet in omni entitate 84 *Ad 1. confirm.*

creata

Digitized by Google

creata inueniatur obedientia ad Creatorem, & eius omnipotentiam, non tamen in omnibus reperitur cum eadem extenſione in ordine ad eoſdem effectus: non enim reperitur in natura bruti capacitas vt perſonetur à Verbo, ſed tantum vt ſuppoſitetur; quia primum implicat ex parte facti, nec in humana natura reperitur obedientialis potentia vt vniatur diuinitati in natura, ſed tantum in perſona, quia etiam illud implicat ex parte facti: idem in præſenti dicimus, eſſe quidem in perſonalitate creata potentiam obedientialem, qua ſubijcitur omnipotentiæ diuinæ in ordine ad aliquos effectus, non tamen vt aſſumatur à verbo; quia cum perſonalitas ſit vltimus terminus naturæ illam complens, non poteſt vlteriori termino terminari, nec vniri alij perſonæ. Ad ſecundam probationem explico Damaſcenum: quod eſt inaſſumptibile ex parte naturæ, concedo maiorem: quod eſt in aſſumptibile ex parte perſonalitatis, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam.

85 *Ad 2.* Ad ſecundam confirmationem nego ſequelam, ad illius probationem diſtinguo maiorem: quod caret debita perfectione in eſſe formali, & eminentiali, concedo maiorem: tantum in eſſe formali, ſubrogato continente eminentialiter, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam licet deſit humanitati Chriſti ſua ipſius perſonalitas, quia tamen loco illius ſubrogata eſt perſonalitas Verbi, quæ eſt infinitè perfectior, & continens eminenter quidquid perfectionis eſt in perſonalitate creata: fit conſequens, quod imperfecta non ſit, ſed ſummè perfecta exiſtat. Ita D. Tho. *ſupra q. 4. art. 2. ad 2.*

86 *Ad 3.* Et ex his ad tertiam confirmationem conceſſa maiori, ant ſequela, nego minorem, ad illius probationem nego ſequelam, ad probationem diſtinguo maiorem: cum carentia talis perfectionis in eſſe formali, & eminentiali, concedo maiorem: tantum in eſſe formali, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione ſecundæ partis minoris, nego conſequentiam. Sed de his plura 3 *p. qu. 4. art. 2.* vbi fusè à Theologis diſputatur, an in humanitate Chriſti ſit inclinatio, appetitus vè deſiderij, non elicitus, ſed innatus in propriam perſonalitatem? Et in oppoſitas ſententias partiuntur, alijs affirmantibus, alijs negantibus, quibus pro nunc aſſentimur.

§. V.

Alijs argumentis occurritur.

87 *Tertio arguit Scotus.* TErtio ſic arguit: nam poteſt creata natura extra cauſas exiſtere ſine hac entitate poſitiua ſuperaddita; ſed tunc caſus eſſet ſuppoſitum, vel perſona: ergo, ſola negatione ſuperaddita ad naturam, conſtituitur ſuppoſitum, vel perſona. Maior patet: non enim poteſt aliqua implicatio aſſignari. Minor autem probatur: natura exiſtens ſine modo poſitiuo ſuperaddito eſt exiſtens per ſe; cur non ſuſtentaretur ab alio; ſed ſubſiſtere eſt per ſe exiſtere: ergo eſſet in illo caſu ſubſiſtens; & conſequenter ſuppoſitum, vel perſona.

88 *Aliquorū ſolutio.* Huic argumento nonnulli ex noſtris reſpondent negando maiorem; & rationem reddunt: nam ſubſiſtentia reddit naturam creatam capacem exiſtentiæ, nequit autem actus, vel forma, accipi in ſubiecto incapaci: vnde ſicut hac ratione nequit exiſtentia coniungi materiæ primæ abſque præuia forma ſubſtantiali, quia forma reddit materiam capacem exiſtentiæ, ita non poteſt exiſtentia cum natura coniungi abſque media ſubſiſtentia.

89 *Iſta ſolutio reijcitur.* Sed non placet hæc ſolutio: licet namque ſubſiſtentia requiratur vt natura exiſtat connaturaliter, quod autem dependentia iſta eſſentialis ſit, & indiſpenſabilis de potentia abſoluta, atque adeo implicet coniunctio exiſtentiæ cum natura abſque interuentu ſubſiſtentiæ, non poteſt aliqua ratione ſuaderi. Præterea: nam ſicut ſubſtantia dependet à ſubſiſtentia, vt exiſtat, ita accidens dependet ab inhærentia; ſed dependentia accidentis ab inhærentia non eſt eſſentialis, ſed tantum connaturalis: vnde quantitas in Sacramento Euchariſtiæ exiſtit ſeparata à ſubiecto: ergo dependentia naturæ ſubſtantialis à ſubſiſtentia, vt exiſtat, non eſſentialis, ſed connaturalis eſt. Nec inſtantia in oppoſitum vrget: nam materia prima ideo nequit de potentia abſoluta cum exiſtentia coniungi abſque præuia forma ſubſtantiali, quia eſt pura potentia: exiſtentia autem eſt vltimus, & perfectiſſimus actus, inter quæ immediata proportio non datur, & ideo eſſentialiter requiritur mediatio formæ ſubſtantialis proportionantis materiam cum exiſtentia, quæ ratio in natura ſubſtantiali nullatenus militat in ordine ad exiſtentiam; cum non ſit pura potentia in ordine entitatiuo.

90 *Traditur vera ſolutio.* Vnde ad argumentum factum reſpondeo conceſſa maiori, neganda minorem, ad probationem diſtinguo maiorem: eſt exiſtens per ſe *negatiuè*, & cum capacitate terminationis ab alieno ſoppoſito, concedo maiorem: per ſe *poſitiuè*, & cum repugnantia huius terminationis, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam ſubſiſtere perſonaliter petit non ſolum non exiſtentiam in alio, ſed etiam repugnantiam ad hoc quod terminetur ab extraneo ſuppoſito; licet autem natura tunc caſus non exiſteret in alio de facto, & ideo *negatiuè* ſubſiſteret; illi tamen non repugnaret exiſtere in alieno ſuppoſito; cum non ſupponeretur in linea ſubſtantiali completa; atque adeò non ſubſiſteret *poſitiuè*, ſicut quantitas in Euchariſtiæ Sacramento non ſubſiſtit *poſitiuè*, ſed tantum *negatiuè*; quia licet non inhæreat de facto, illi tamen non repugnat inhærentia.

91 *Obijcies.* Sed dices, per ſe exiſtere *negatiuè* ſufficit ad rationem ſuppoſiti, vel perſonæ; ſed tunc caſus natura exiſteret per ſe *negatiuè*: ergo haberet rationem perſonæ. Minor cum conſequentia tenet. *Maior prob. 1.* Maior autem oſtenditur primo: nam perſona eſt ſubſiſtens in natura rationali; ſed nulla eſt ratio cur non ſufficiat ſubſiſtere *negatiuè*, ſed requiratur per ſe exiſtere *poſitiuè*, & repugnanter: ergo ſufficit per ſe exiſtere *negatiuè*.

Secundo. Secundo: nam ex additione ſubſiſtentiæ poſitiuè realiter à natura diſtinctæ, redditur natura non exiſtens in ſe, ſed in alio, nempè in ſuppoſito realiter ab illa diſtincto; ſed ad rationem perſonæ petitur per ſe, & in ſe exiſtere: ergo debet neceſſario accipi pro exiſtere per ſe *negatiuè*.

92 *Tertio.* Tertio: nam ſi humanitas Chriſti dimitteretur à Verbo, ex ipſo abſque noua actualitate poſitiua reſultaret perſona creata; ſed ſecluſa noua actualitate non reſultaret entitas ab humanitate diſtincta illam reddens exiſtentem per ſe *poſitiuè*: ergo ad rationem perſonæ ſufficit exiſtere per ſe *negatiuè*. Maior eſt communis Theologorum ſententia. Minor autem probatur: actio namque humanitatem producens, & conſeruans, non ſufficit ad illam entitatem producendum; cum talis actio ſine prædicta entitate ad humanitatem terminetur ſubſiſtentem ſubſiſtentia Verbi: ergo humanitate à Verbo relicta, & ſecluſa noua entitate, non reſultaret entitas ab humanitate diſtincta.

93 *Reſp. ad 1. & 2. maioris prob.* Reſpondeo negando maiorem, ad primam probationem conceſſa maiori, nego minorem, ratio autem eſt: nam ſecluſo modo poſitiuo ad naturam ſuperaddito non eſt natura ſubſtantialiter completa, quod ad rationem perſonæ requiritur, modo autem poſitiuo ſuperaddito datur ſubſiſtens per ſe *poſitiuè*, & repugnanter. Ad ſecundam probationem dicatur, id, quod per ſe exiſtit vt *quod*, non eſſe naturam: hæc namque, neque vt *quod* ſit, neque vt *quod* operatur, nec vt *quod* exiſtit, ſed tantum vt *quo* ſuppoſitum vero reſultans ex natura, & modo complente naturam, eſt, quod exiſtit per ſe vt *quod*, & vt *quod* operatur, & terminat actionem effectiuam vt *quod*, dicitur autem hoc compoſitum exiſtens per ſe; quia nec exiſtit in alio, nec ab alio poteſt terminari, & compleri, ſed per ſe ipſum eſt completum, & vltimo terminatum.

94 *Diluitur tertia probatio.* Ad tertiam conceſſa maiori, nego minorem, ad illius probationem dicatur, actionem, qua producitur, & conſeruatur humanitas, ſufficere, ſi non impediatur, ad entitatem illam producendam, & quia impeditur à Verbo terminante humanitatem, non producit entitatem prædictam in humanitate Chriſti vnde deſtructa vnione humanitatis ad Verbum, abſque ſuperaddita actualitate reſultaret ſubſiſtentia creata, ſicut ablato impedimento faciente ne graue ad centrum deſcendat, adeſt motus, quo deſcendat, non in vi actionis diſtinctæ ab illa, qua graue generatur, & conſeruatur, ſed in vi eiuſdem actionis impedimento ſublato.

95 *Obijcies.* Sed dices: ideò in graui ita contingit, quia motus, quo in centrum deſcendit, *dimanatiuè* ad grauitatem conſequitur; ſed ſubſiſtentia creata, ſi adſtituatur realiter poſitiuè à natura diſtincta, non poteſt conſequi *dimanatiuè* ad naturam: ergo nec poteſt in vi actionis producentis, nec conſeruantis naturam omni alia actione ſecluſa extra cauſas conſtitui. Maior cum conſequentia tenet. Minor autem probatur: principium dimanationis efficienter ad terminum dimanantem concurrit; ſed natura creata non poteſt efficienter in ſubſiſtentiam influere: ergo hæc ab illa nequit *actiuè* dimanare.

Minor prob. 1. Minor oſtenditur primo: ſi namque efficienter in propriam ſubſiſtentiam influeret, ſequeretur, ſe ipſam efficienter ſubſiſtentem reddere conſequens eſt falſum, alias diceretur verè naturam efficere, & cauſare ſe ipſam: ergo efficienter in propriam ſubſiſtentiam non influit.

Secundo. Secundo: nam principium efficiens, neceſſarium exiſtens ſupponitur ad actionem; cum vnumquodque agat in quantum eſt in actu non ſolum eſſentiæ, ſed etiam exiſtentiæ, in communi phyloſophorum ſententia; ſed natura pro priori ad ſubſiſtentiam non ſopponitur exiſtens, vt ex dicendis conſtabit: ergo non poteſt efficienter in propriam ſubſiſtentiam influere.

96 *Reſp. 1.* Reſpondeo primo diſtinguendo maiorem: ly *ideo* dicente cauſam ſufficientem, concedo maiorem: cauſam omnino neceſſariam, nego maiorem, & prætermiſſa minori, nego conſequentiam: nam licet motus, quo graue in centrum deſcendit, attribuatur generanti mediante actione generatiua, & dante grauitatem, ad quod ſufficit pro cauſa, quod motus ille media grauitate cauſetur *dimanatiuè*, hæc tamen cauſa neceſſaria non eſt, ſed poteſt ex alio principio euenire vt ſubſiſtentia cauſetur ex vi actioni producentis naturam, & conſeruantis illam; quia

Digitized by Google

nempe actio producens naturam eſt de ſe ſufficiens ad producendum complementum naturæ, niſi aliunde impediatur; cum autem diſſoluta vnione humanitatis ad Verbum, nullum adſit impedimentum reſpectu ſubſiſtentiæ creatæ: fit conſequens, quod actio, qua conſeruatur humanitas de ſe ad illam producendam ſufficiens, illam de facto producat, quamuis ſubſiſtentia non ſequatur ad naturam *actiuè dimanatiuè*.

97 *Reſp. 2. Ad 1. minor. probationē.* Vel ſecundo reſpondetur conceſſa maiori, negando minorem: ad probationem nego etiam minorem: ad cuius primam probationem nego ſequelam: nam efficere dicit principaliter, & per propriam actionem, aliquid efficienter cauſare, principium autem dimanationis non agit principaliter, & per propriam actionem, ſed quaſi inſtrumentaliter, & per dimanationem, quæ actio cum proprietate non eſt, ſed naturalis reſultantia in vi actionis producentis principium dimanationis, quo circa non conceditur graue ſe in centrum mouere, alias idem eſſet mouens, & motum ſecundum idem, quod melior phyloſophia negat, quamuis motus, quo in centrum mouetur, à grauitate dimanet.

98 *Ad 2.* Ad ſecundam probationem diſtinguo maiorem: principium efficiens per propriam, & veram actionem, concedo maiorem: per reſultantiam, & dimanationem, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: nam licet ad quamcumque efficientiam exigatur, quod principium exiſtat in re vt efficiat, quod autem præintelligatur exiſtens pro priori ad efficientiam, ſolum requiritur, cum propria efficientia eſt, & per veram, & propriam actionem, non autem ad efficientiam dimanatiuam; hæc namque, quia deficit à rigore efficientiæ, deficit etiam ab exigentia exiſtentiæ requiſitæ pro omni priori. An autem ſubſiſtentia *actiuè dimanatiuè* conſequatur ad naturam, an verò ſolum *poſitiuè* comparetur ad illam, quæſtionis inter phyloſophos eſt quam alibi diſcutiemus.

99 *Quarto arg.* Quarto arguitur: ſi perſonalitas eſſet entitas poſitiua realiter à natura diſtincta, reciperetur in illa; ſed non poteſt hoc concedi: ergo negandum eſt eſſe entitatem à natura realiter diſtinctam. Maior probatur: nam cum ſit entitas incompleta, & modalis, à natura vt ſubiecto informationis dependet; & conſequenter in illa recipitur. *Minor prob. 1.* Minor autem oſtenditur primo: ſi namque reciperetur intrinſecè in natura, quam terminat, etiam informaret intrinſecè; ſed non poteſt intrinſecè informare naturam, aliàs perſona diuina non poſſet illius vices ſupplere, terminando, & perſonando naturam; cum informare non poſſit: ergo non poteſt recipi in natura intrinſeca. *Secundo.* Secundo: nam ſubſiſtentia complet, & ſuſtentat naturam, eique præbet, vt ſubſiſtat in ſe independenter ab alio: ergo non poteſt dependere à natura, vt ſubiecto recipiente, & ſuſtentante.

100 *Tertio prob. minor.* Tertio: nam ſi in natura reciperetur intrinſecè, educeretur ex potentia naturæ; ſed non poteſt ex eius potentia educi: ergo nec in illa recipi. Minor conſtat: nam ex oppoſito fieret, vt ſubſiſtentia Angeli non per creationem, ſed per eductionem fieret; conſequens eſt falſum, aliàs Angeli non fuiſſent creati, ſed per eductionem facti; cum ly *Angelus* pro perſona ſupponat vt ſubſiſtente in angelica natura, & illorum ſubſiſtentiæ non fuiſſent creatæ, ſed per eductionem factæ: ergo falſum etiam eſt, quod omnis ſubſiſtentia creata educatur de potentia naturæ. Maior autem probatur: nam forma intrinſeca recepta, & à ſubiecto dependens, educitur de potentia illius; ſed ſubſiſtentia à natura dependet: ergo ſi intrinſecè in natura recipitur, educitur de potentia illius.

101 *Reſpond. ad 1. minor. probationē.* Reſpondeo conceſſa maiori, negando minorem, ad primam probationem nego etiam minorem, nec ſequitur quod perſona nequeat vices ſubſiſtentiæ ſupplere: nam quod naturam informet, non habet ex conceptu ſubſiſtentiæ terminantis naturam creatam, ſed ex conceptu ſubſiſtentiæ creatæ. Ex quo ſolum ſequitur, quod nequeat terminare naturam creatam, eo modo, quo illam terminat ſubſiſtentia limitata, & finita, non autem quod abſolutè illam terminare non poſſit.

102 *Ad 2. prob.* Ad ſecundam probationem dicatur, ſubſiſtentiam ſuſtentare naturam, non vt ſubiectum informationis, ſed per modum terminis complentis naturam, illique præſtantis independentiam ab alio, non vt à ſubiecto informationis; hanc enim independentiam habet natura à ſe ipſa, ſed vt à ſuppoſito, cui non opponitur dependentia ſubſiſtentiæ à natura vt ſubiecto informationis: eſt namque diuerſa vna independentia ab alia; atque adeò ex eo quod ſubſiſtentia in natura recipiatur, non ſequitur quod illi non præſtet independentiam ab altero, vt ſuppoſito terminante.

103 *Ad 3.* Ad tertiam nego maiorem, ad illius probationem diſtinguo maiorem: ſi fiat per diuerſam actionem ab illa, qua fit ſubiectum, concedo maiorem: ſi fiat ex vi eiuſdem actionis cauſantis, & producentis ſubiectum, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam, nam ſubſiſtentia, & natura, fiunt per eandem actionem: vnde cum actio productiua naturæ non eductio, ſed creatio ſit, ſubſiſtentia non educitur, ſed creatur ſimul cum natura, nec ab illa dependent tanquam à ſubiecto *ex quo*, ſicut *in phyſica* de formis cœlorum docetur, nempe non fuiſſe eductas de potentia materiæ cœlorum, ſed creatas; quia fuerunt facta ex vi actionis creantis materiam, à qua non dependent tanquam à ſubiecto *ex quo*, ſed vt à ſubiecto *in quo*: manet ergo, ſubſiſtentiam, vel perſonalitatem creatam, eſſe entitatem poſitiuam realiter à natura diſtinctam, quod ex principijs Theologiæ efficaciter ſatis infertur, in quo autem iſta entitas conſiſtat, an ſcilicet in ipſa exiſtentia, an in modo exiſtentiam ſupponente, an vero in modo immediatè afficiente naturam, illamque ad exiſtendum complente, quæſtio eſt merè phyloſophica, fuſa indigens diſcuſione, & ideò ab ea abſtinemus.

§. VI.

Vltimum argumentum diluitur, & explicatur in qua entitate ſubſiſtentia creata conſiſtat.

104 *Denique arg.* DEnique arguitur: ſi perſonalitas creata, realiter à natura differret, vel eſſet accidens prædicamentale, vel ſubſtantia; neutrum dici poteſt: ergo perſonalitas creata realiter à natura non differt. Minor pro prima parte ex dicendis conſtabit. Pro ſecunda probatur: nam ſubſtantia incompleta adæquatè in materiam, & formam diuiditur; ſed nec eſt materia, nec forma: ergo ſubſtantia incompleta non eſt.

105 *Si dicatur.* Si dicatur, præter materiam, & formam, dari in ſubſtantiali compoſito alias entitates incompletas, & modales nempe vnio materiæ, & formæ, & exiſtentia compoſiti, ſicut in linea accidentis datur inhærentia ad ſubiectum, quæ eſt aliquid accidentale incompletum, & in linea datur punctum, quod quid incompletum eſt.

In contrarium arg. In contrarium obſtat primo: nam iſtius entitatis modalis neceſſitas non eſt vnde poſſi probari. Secundo: nam illius effectus formalis inexplicabilis eſt. Tertio: quia explicari non poteſt, in quo entitas iſta conſiſtat.

106 *Primus modus dicendi reijcitur primo.* Hoc argumentum petit vt explicemus, quę ſit entitas iſta modalis, quam addit perſona ſupra naturam, in quo variant Metaphyſici, & in plures diuiduntur ſententias. Prima eſt quorundam, quos ſine nomine refert Durandus *vbi ſupra*, aſſerentium, entitatem iſtam eſſe de prædicamento accidentis, iuxta quos perſona ſupra naturam addit accidentium collectionem. Hæc tamen ſententia à Durando merito reijcitur: perſona namque eſt de prædicamento ſubſtantiæ: ergo illius conſtitutiuum accidens prædicamentale eſſe nequit.

Secundo. Secundo: nam ex perſonalitate, & natura, fit aliquid vnum per ſe; ſed ex accidenti, & ſubſtantia, vnum per ſe effici nequit: ergo perſonalitas, accidens prædicamentale non eſt. *Tertio.* Tertio; nam ſubſtantia pro priori ad accidentia ſupponitur in propria linea completa; ſed ſubſtantia completa eſt ſuppoſitum, & ſubſtantia rationalis completa eſt perſona: ergo perſona omne accidens prædicamentale præcedit; & conſequenter non poteſt per accidens prædicamentale conſtitui. *Denique.* Denique: nam in humanitate Chriſti ſunt omnes proprietates, & omnia accidentia, quæ pertinent ad perfectionem naturæ, & tamen in Chriſto non eſt perſona creata: ergo perſonalitas creata non poteſt in accidenti prædicamentali conſiſtere.

107 *Secundo modus dicendi.* Secundus modus dicendi eſt quorundam Recentiorum aſſerentium, perſonalitatem creatam conſiſtere in actione, qua natura ſubſtantialis producitur: vnde ſubſiſtentia Angelica conſiſtit in ipſa Angeli creatione, & ſubſiſtentia hominis in ipſa productione humanitatis. Quod probant: nam ſubſiſtentia eſt complementum ſubſtantiæ reddens illam independentem à ſuppoſito; ſed vtrumque præſtat Angelo creatio: ergo formaliter creatione ſubſiſtit. Probatur minor: accidens completur eductione à ſubiecto, & per illam inhæret formaliter: ergo ſubſtantia creata creatione completur, & independens redditur à ſubiecto. Conſequentia patet à paritate rationis: ideo namque accidens eductione ſui completur, & inhæret ſubiecto, quia connaturaliter petit educi, & eductio eſt eſſentialiter fixa ſubiecto; ſed Angelus v.g. connaturaliter petit creari, & ipſius creatio independens eſt à ſuppoſito: ergo creatione completur, & independens redditur à ſuppoſito. Antecedens autem probatur: accidens petit connaturaliter fieri per actionem eductiuam, quæ actio eſſentialiter dependet non ſolum à termino, ſed etiam à ſubiecto inhæſionis, illique eſt affixa eſſentialiter: ergo actione eductiuam completur, & per illam inhæret.

108 *Reijcitur 1.* Sed non placet modus iſte dicendi, reijcitur primo: nam ſubſiſtentia diuina non conſiſtit in actione: ergo pariter nec ſubſtantia creata in actione conſtituenda eſt. Conſequentia tenet à paritate rationis. Antecedens autem oſtenditur primo: datur namque in Deo ſubſiſtentia abſoluta communis tribus perſonis; & tamen actio communis productiua ad intra non datur: ergo ſubſiſtentia diuina non conſiſtit in actione productiua, nec in paſſione producta.

Secundo; nam ſubſiſtentia perſonalis Verbi non in generatione paſſiua, ſed in termino generationis conſiſtit; perſonæ namque

Digitized by Google

que non conſtituuntur originibus, ſed relationibus, vt cum frequentiori Theologorum ſententia *inferius* videbimus; ergo ſubſiſtentia diuina non conſiſtit in actione, nec paſſione.

109 *Secundo reijcitur.* Secundo reijcitur; ſubſiſtentia Angeli non conſiſtit in creatione ſumpta *actiuè*, nec in creatione ſumpta *paſſiuè*; ergo nullatenus in creatione conſiſtit. Antecedens pro prima parte conſtat, nam creatio ſumpta *actiuè* eſt actio immanens in Deo formaliter, & ſolum virtualiter tranſiens, vt ſuppono cum veriori ſententia, & communi Thomiſtarum *in hac 1. parte ſupra quaſt. 25. & infra quaſt. 45.* ergo per illam non ſubſiſtit formaliter Angelus. Deinde pro ſecunda probatur: nam creatio ſumpta *paſſiuè* non diſtinguitur à ſubſtantia Angeli, & ideò D. Thomas *infra quaſt. 45. art. 3.* ait, creationem, cum mutatio non ſit, nihil aliud importare ſupra ſubſtantiam creatam, niſi ſolam relationem; ſed ſubſtantia realiter à natura diſtinguitur, vt oſtendimus: ergo ſubſiſtentia Angeli non conſiſtit in eius creatione.

110 *Tertio reijcitur. Antecedens oſtenditur 1.* Tertio reijcitur: actio, qua homo producitur, non eſt ſubſiſtentia hominis: ergo nulla actio productiua ſubſiſtentiæ eſt illius ſubſiſtentia. Antecedens, in quo eſt difficultas, oſtenditur primo: actio, qua homo producitur, tranſit homine permanente: vnus namque homo non dependet ab alio in conſeruari, ſed tantum in fieri; & tamen ſubſiſtentia hominis manet: ergo ſubſiſtentia hominis non conſiſtit in actione.

Secundo. Secundo: nam in homine ſolum datur vna ſubſiſtentia, ſicut vnica exiſtentia exiſtunt partes hominis, & totus homo, in vera Thomiſtarum ſententia; & tamen multiplici actione fit, alia, qua creatur anima, alia, qua creatur, & conſeruatur materia, & alia ad totam hominem terminata vniente animam materiæ: ergo ſubſiſtentia hominis non conſiſtit in eius productione.

Tertio. Tertio: nam actio productiua hominis, tam *actiuè*, quam *paſſiuè* ſumpta, eſt de prædicamento accidentis, vt actio de prædicamento actionis, vt paſſio de prædicamento paſſionis; ſed ſubſiſtentia accidens prædicamentale non eſt, vt vidimus contra primum modum dicendi, & docetur communiter à Philoſophis, & Theologis: ergo verum eſt antecedens.

111 *Quarto idem antecedens prob.* Quarto probatur: actio, qua calor educitur de potentia ſubiecti, non eſt inhærentia caloris: ergo actio, qua homo producitur, non eſt ſubſiſtentia hominis. Conſequentia aduerſarijs eſt nota; cum ſuam ſententiam confirment paritate ſumpta ab inhærentia accidentis. Antecedens autem probatur: calidum productum ab vno igne, & ab alio conſeruatum, eſt idem numero calidum, & idem calidum ſpecie, quod producitur ab igne, & conſeruatur à Sole: ergo eſt eadem numero, & ſpecie inhærentia. Patet conſequentia: nam calidum eſſentialiter importat formam caloris, & modum inhærentiæ ad ſubiectum; & conſequenter non poteſt idem numero; & ſpecie perſeuerare, non manente eadem inhærentia numero, & ſpecie: variato namque aliquo prædicato eſſentiali numericè, vel ſpecificè, non poteſt non variari numericè, aut ſpecificè, quòd illud prædicatum importat. Tunc vltra; ſed actio, qua calidum ab vno igne producitur, eſt diſtincta numero ab actione, qua conſeruatur ab alio, & ſpecie diſtincta ab actione, qua conſeruatur à Sole: ergo inhærentia caloris non conſiſtit in actione, qua educitur de potentia ſubiecti.

112 *Præterea probatur.* Quinto probatur: nam quod actio præſtat *effectiuè*, non poteſt præſtare *formaliter*; ſed actio productiua hominis præſtat *effectiuè* ſubſiſtere; ergo non conſtituit illum *formaliter* ſubſiſtentem. Maior cum conſequentia tenet. Minor autem probatur: nam ſicut actio conſtituit ſuum principium *formaliter*, ſed ab illo efficitur, ita non conſtituit *formaliter* hominem, ſed *efficienter*; ſed terminus *qui* actionis producentis hominem eſt ſubſiſtens; creari namque, & produci, ſunt quid proprium ſubſiſtentium, vt docet D. Thomas *infra quaſt. 45. art. 4.* ergo actio productiua hominis præbet illi efficienter ſubſiſtere.

113 *Denique prob.* Denique probatur: ſi namque ob aliquam rationem actio productiua hominis eſſet illius ſubſiſtentia *formaliter*, maximè quia ipſa eſt à ſuppoſito independens, & conſequenter ſuam independentiam homini producto communicat, in quo ſubſiſtentia conſiſtit; ſed hæc ratio eſt nulla: ergo actio productiua hominis non eſt illius ſubſiſtentia *formaliter*. Probo minorem: creatio animæ rationalis eſt independens ſe ipſa à ſubiecto informationis, & eductionis; & tamen non conſtituit illam *formaliter* per ſe ipſam à ſubiecto independentem: ergo quod actio ſit ſe ipſa independens à ſuppoſito, non probat termino ratione ſui *formaliter* independentiam à ſuppoſito præſtare. Probatur minor: independentia à ſubiecto informationis eſſentialis eſt animæ rationali, cui eſſentialiter repugnat dependere à ſubiecto; ergo non conuenit illi ratione alicuius accidentis, qualis eſt creatio animæ.

114 *Denique reijcitur.* Denique reijcitur: nam anima Chriſti Domini veram, & propriam terminauit creationem, & de facto terminat creationem conſeruatiuam; & tamen nec habet, nec habuit ſubſiſtentiam propriam creatam: ergo ſubſiſtentia creata non conſiſtit in actione productiua, vel creatiua ſubſiſtentiæ.

115 *Dices.* Dices, non in quacumque creatione conſiſtere ſubſiſtentiam, ſed tantum in creatione independente à ſuppoſito extraneo, creatio autem animæ Chriſti huius conditionis non eſt, ſed à ſuppo-

ſito Chriſti dependent; quia non eſt ſola animæ Chriſti productio, ſed etiam vnitiua illius ad Verbum, & ideo ſubſiſtentia non eſt.

Sed contra 1. Sed contra primo: nam creatio animæ Chriſti eſt actio eiuſdem rationis cum creatione animæ noſtræ, vtpotè cum vtriuſque terminus eiuſdem rationis ſit; ſed creatio animæ noſtræ non eſt vnitio illius ad ſuppoſitum extraneum; ergo nec creatio animæ Chriſti.

Secundo. Secundo: nam actio productiua humanitatis eſt diſtincta ab actione aſſumptiua eiuſdem humanitatis ad Verbum, vt frequenter docetur à Theologis *3. part. quaſt. 2.* Noſque probauimus *ibi diſp. 12.* ergo pariter actio creatura animæ Chriſti diſtincta eſt ab actione vniente animam ad Verbum; & conſequenter prima actio vnitiua non eſt, nec dependens à ſubiecto. Ex dictis ad argumentum recentiorum conſtat ſolutio.

116 *Tertius modus dicendi reijcitur 1.* Tertius modus dicendi ſubſiſtentiam ab exiſtentia ſubſtantiæ diſtinctam non eſſe defendit, iuxta quem formalis effectus ſubſiſtentiæ conſiſtit in reddendo exiſtentem ſubſtantiam. Ita quidam Recentiores Thomiſtæ allegantes Capreolum. Sed contra illum facit primo, eſſe ſententiam probabilem, humanitatem Chriſti propriam retinere exiſtentiam, quod autem propria ſubſiſtentia caruerit, eſt veritas fidei; ergo ſubſiſtentiam in exiſtentia ſubſtantiæ conſiſtere aſſerendum non eſt, ne veritatem fidei dependentem à ſententia probabili conſtituamus. *Secundo.* Secundo: nam dari in Deo tres ſubſiſtentias relatiuas eſt omnium Thomiſtarum ſententia, qui tamen exiſtentias relatiuas vniformiter negant, vno, vel altero excepto: ergo iuxta Thomiſtarum principia, ſubſiſtentia ab exiſtentia diſtinguitur.

117 *Tertio.* Tertio: quia nulla forma poteſt intrinſecè conſtituere ſubiectum receptiuum ſui; ſed ſubiectum receptiuum *quod* exiſtentiæ eſt ſuppoſitum ſubſiſtens; ergo exiſtentia non conſtituit formaliter ſuppoſitum in ratione ſubſiſtentis: & conſequenter à ſubſiſtentia diſtinguitur. Maior cum conſequentia tenet. Minor autem probatur primo ex D. Thoma *3. part. quaſt. 17. art. 2. in corpore* illis verbis; *Eſſe pertinet, & ad naturam, & ad hypoſtaſim, ad hypoſtaſim quidem ſicut ad id, quod habet eſſe, &c.* ſub ſubiectum *quod* exiſtentiæ eſt id, quod habet eſſe; ergo hypoſtaſis, vel ſuppoſitum, eſt ſubiectum receptiuum *quod* exiſtentiæ. Secundo: nam ſubiectum *quod* exiſtentiæ eſt ſubiectum *quod* denominationis operationum; ſed ſubiectum *quod* denominationis operationum eſt hypoſtaſis, vel ſuppoſitum: ergo idem eſt ſubiectum *quod* receptiuum exiſtentiæ.

118 *Quartus modus dicendi reijcitur 1.* Quartus modus dicendi ſubſiſtentiam conſtituit in modo diſtincto à natura, & exiſtentia, hac ſupponente, illamque modificante. Ita Suarez, Vazquez, & frequenter Recentiores extra Scholam D. Thom. Contra quos facit primo: nam ſubiectum exiſtentiæ non ſupponit exiſtentiam, ſed ſupponitur ad illam; ſed ſubſiſtentia creata conſtituit ſubiectum receptiuum *quod* exiſtentiæ, vt ex D. Thoma vidimus: ergo non eſt modus ſupponens, ſed præcedens exiſtentiam. Secundo: nam ſubſiſtentia creata, ſi conſiſteret in perfectione modificante exiſtentiam, primario cum exiſtentia componeret; ſed non componit primario cum natura exiſtente, vt exiſtente, ſed cum natura, ſub conceptu naturæ: ergo non eſt modus naturæ vt exiſtentis, ſed naturæ, vt eſſentiæ. Minor probatur ex diffinitione perſonæ, nempè *rationalis naturę indiuidua ſubſtantia*, in qua diffinitione non explicatur compoſitio ſubſiſtentiæ cum natura, vt exiſtente, ſed cum natura, vt natura: ergo primaria compoſitio ſubſiſtentiæ creatæ non eſt cum eſſentia ſub conceptu eſſentiæ, ſed cum eſſentia ſub conceptu naturæ.

119 *Denique reijcitur.* Denique: nam id, quod pertinet ad ſubſtantiam in linea entis ſumpti *nominaliter*, præcedit exiſtentiam; quæ pertinet ad ſubſtantiam, conſtituendo ens *participaliter* ſumptum; ſed ſubſiſtentia pertinet ad ſubſtantiam, vt ens *nominaliter* ſumptum: ergo eſt prior exiſtentia, non modus illam ſupponens. Minor probatur primo: nam ſubſtantia eſt incompleta in linea entia ſumpti *nominaliter*: ergo indiget complemento in hac linea; ſed nullum eſt complementum ſubſtantiæ ſub hoc conceptu, niſi ſubſiſtentia: ergo pertinet ad ſubſtantiam in linea entitatis *nominaliter*. Secundo: nam eo completur ſubſtantia *nominaliter* ſumpta, quo completur prædicamentum ſubſtantiæ: ſed completur ſubſiſtentia: ergo hæc pertinet ad ſubſtantiam *nominaliter* ſumptam. Minor probatur: nam in prædicamento ſubſtantiæ directè ſolum conſtituuntur concreta, nempe *homo*, *equus*, *&c.* non *humanitas*, vel *equinitas*: ſed concreta in linea ſubſtantiæ componuntur ex ſubſiſtentia: ergo hæc complet prædicamentum ſubſtantiæ.

120 *Traditur vera ſolutio.* His ergo modis dicendi reiectis, aſſerendum eſt, ſubſiſtentiam creatam eſſe modum complentem naturam, conſtituentem concretum ſubſtantiale receptiuum *quod* exiſtentiæ, & incommunicabile alteri tanquam ſuppoſito. Ita Caietanus *3. part. q. 4. art. 2.* quem frequentius ſequuntur Thomiſtæ, & colligitur ex dictis: conſiſtit enim ſubſiſtentia in aliquo ſubſtantiali, vt oſtendimus contra primum modum dicendi, realiter à natura diſtinctio, vt *prima concluſione* monſtrauimus, ſed non in ipſa exiſten-

Digitized by Google

tia, nec in modo illam ſupponente, vt proximè dicebamus: ergo conſiſtit in modo complente ſubſtantiam in linea entis; conſtituenteque ſubiectum receptum *quod* exiſtentiæ, & incommunicabile alteri tanquam ſuppoſito. Ex his ad vltimum argumentum reſpondeo ſolutione *ibi* data. Ad primam impugnationem nego antecedens: neceſſitas namque huiuſmodi conſtat ex dictis, nempe vt ſubſtantia *nominaliter* ſumpta compleatur, fiatque ſubiectum receptiuum *quod* exiſtentiæ. Ad ſecundam nego antecedens: conſtat namque ex dictis effectus ſubſiſtentiæ formalis, & in quo entitas ſubſiſtentiæ conſiſtat. Per quod tertiæ impugnationi occurritur.

121 *Obijcies 1.* Sed oppones aduerſus noſtram reſolutionem primo: ſic comparatur ſubſiſtentia ad ſubſtantiam, ſicut inhærentia ad accidens; ſed inhærentia eſt modus accidentis illius exiſtentiam ſupponens, illamque modificans: ergo ſubſiſtentia eſt modus ſupponens exiſtentiam ſubſiſtentiæ.

Reſp. Reſpondeo negando minorem: accidens namque dependet in exiſtendo ab inhærentia ſubiecti, & conſequenter inhærentia prior eſt exiſtentia accidentis, prioritate naturæ, quæ prioritas in cauſalitate conſiſtit: imo ex hoc exemplo, quo vtitur Suarez, argumentum in contrarium deſumitur: vt enim fatetur Suarez, ſic comparatur ſubſiſtentia cum ſubſtantia, ſicut cum accidenti comparatur inhærentia; ſed inhærentia eſt prior exiſtentia accidentis: ergo ſubſiſtentia prior eſt exiſtentia ſubſtantiæ. Probatur minor: accidens in exiſtendo dependet à ſubiecto: ergo exiſtentia accidentis dependet ab ipſius inhærentia; ſed id, à quo aliquid dependet, eſt prius illo, prioritate *à quo, & natura*: ergo inhærentia eſt prior exiſtentia accidentis.

122 *Replicabis 1.* Sed inſtabis primo: inhærentia accidentis ad ſubiectum, idem eſt quod inexiſtentia in ſubiecto; ſed inexiſtentia eſſentialiter exiſtentiam includit: ergo inhærentia eſſentialiter includit exiſtentiam; & conſequenter non præcedit exiſtentiam accidentis.

Secundo. Secundo: nam etiam inhærentia accidentis dependet ab illius exiſtentia: ergo exiſtentia prior eſt inhærentia, prioritate *natura*. Conſequentia tenet ex dictis. Antecedens autem probatur: nam vnum dependere ab alio; eſt non poſſe exiſtere ſine illo; ſed inhærentia accidentis non poteſt exiſtere ſine illius exiſtentia: ergo dependet ab illa.

123 *Reſp. ad 1. replicam.* Reſpondeo ad primam replicam negando maiorem: licet enim inhærentia accidentis explicetur per inexiſtentiam in ſubiecto, non tamen conſiſtit in illa, quod etiam fatentur contrarij; cum affectant modum inhærentiæ diſtingui realiter ab exiſtentia accidentis, ſicut ſubſiſtentia realiter ab exiſtentia ſubſtantiæ diſtinguitur, quod in noſtra ſententia facili negotio explicatur: Nos enim diſtinguimus realiter in qualibet eſſentia creata actualitatem eſſentiæ, & actualitatem exiſtentiæ: dicimus ergo, inhærentiam conuenire accidenti pro priori actualitatis eſſentiæ; & conſequenter non conſiſtit formaliter in inexiſtentia in ſubiecto, licet ab effectu, & *à poſteriori*, explicetur per illam.

124 *Ad 2.* Ad ſecundam nego antecedens: nam licet inhærentia in exiſtendo dependeat ab accidentis exiſtentia, tanquam à cauſa formali; exiſtit namque per ipſam exiſtentiam accidentis, in ſui tamen actualitate non dependet ab exiſtentia accidentis, ſed potius illam procedit. Ad probationem nego maiorem vniuerſaliter intellectam de dependentia ſtricta, quæ eſt dependentia *à priori*, & à connexione diſtincta: omnia namque neceſſario connexa taliter inter ſe comparantur, vt vnum ſine alio nequeat exiſtere; & tamen non omnia neceſſario connexa habent inter ſe dependentiam: vnde omnipotentia diuina nequit exiſtere ſine poſſibilitate creaturarum, vt vera ſententia tenet; & tamen eſt omnino independens à creaturis: natura etiam creata nequit exiſtere ſine ſuis proprietatibus; & tamen non dependet ab illis: ac denique, vnum relatiuum nequit ſine alio exiſtere; inter quæ tamen dependentia non eſt, aliàs relatiua ſimul natura, & cognitione non eſſent: ergo ex hoc quod nequeat dari modus inhærentiæ accidentis ſine illius exiſtentia, non ſequitur quod huiuſmodi actualitas ab exiſtentia dependeat, dependentia ſtricta *à priori*, ſed tantum dependentia *à poſteriori*; quæ latè poteſt dependentia dici, & in connexione conſiſtit.

125 *Vrgebis.* Sed vrgebis: non poteſt ex alio principio colligi dependentia exiſtentiæ accidentis ab illius inhærentia, niſi ex eo quod accidens non poteſt exiſtere ſine inhærentia ad ſubiectum, connaturaliter ſaltim; ſed inhærentia non poteſt in rerum natura dari ſine exiſtentia accidentis: ergo dependet ab illa, dependentia ſtricta *à priori*.

Reſpond. Reſpondeo negando maiorem, ſed infertur ex eo quod omnes fatentur accidens à ſubiecto cauſari, & ab illo dependere, ſaltem in genere cauſæ materialis, cauſatur autem ab illo mediante vnione, & inhærentia ad ſubiectum: ergo exiſtentia accidentis ab vnione, & inhærentia dependet, dependentia ſtricta *à priori* ſicut etiam à ſubiecto hoc genere dependentiæ dependere eſt in confeſſo apud omnes.

126 *Secundo principaliter obijcies.* Obijcies ſecundo: ex natura, & ſubſiſtentia reſultat realis compoſitio, phyſica, vel metaphyſica; ſed extrema compoſitionis realis debent eſſe realiter exiſtentia: ergo natura pro priori ad ſubſiſtentiam exiſtit; & conſequenter exiſtentia ſubſiſtentiam præcedit, & hæc eſt modus illius.

Reſpondeo conceſſa maiori, & minori, negando conſequentiam: nam licet extrema compoſitionis realis debeant exiſtere in *Reſp.* inſtanti, in quo componunt, non tamen debent exiſtere pro omni priori naturæ, vt patet in eſſentia creata, quæ, vt actualis actualitate eſſentiæ, componit cum exiſtentia: & tamen non exiſtit pro priori ad exiſtentiam, quam cauſat: patet etiam in materia, & forma, quæ pro priori ad exiſtentiam componunt; & tamen pro priori ad exiſtentiam non exiſtunt: non ergo requiritur exiſtentia pro omni priori naturæ ad compoſitionem realem, ſed tantum exiſtentia extremorum in inſtanti reali temporis.

Tertio obijces; ſi ſubſiſtentia prius conueniret naturæ, quam 127 *Tertio obijcies.* exiſtentia, ſequeretur, poſſe de potentia abſoluta naturam ſubſiſtere, & non exiſtere; conſequens abſurdum videtur: ergo ſubſiſtentia non eſt prior exiſtentia. Patet ſequela: nam id, quod realiter ab alio diſtinguitur, & eſt prius illo prioritate *natura*, eſt etiam ab illo independens; & conſequenter poteſt ſine illo conſtitui in rerum natura: ergo ſi ſubſiſtentia realiter ob exiſtentia diſtinguitur, illamque præcedit prioritate *natura*, poteſt conuenire eſſentiæ, ſeparatæ ab exiſtentia.

Huic obiectioni nonnulli recentiorum reſpondent conceden- *Recentiorum ſolutio reijcitur.* do ſequelam, & negando minorem: cum enim effectus ſubſiſtentiæ diſtinguatur realiter ab effectu exiſtentiæ, & ſit prior prioritate *natura*, non reputant inconueniens concedere, poſſe vnum ſine alio reperiri. Sed non placet hæc ſolutio: exiſtere namque in nullo alio conſiſtit, quam in hoc, quod aliquid extra cauſas conſtituatur; ſed implicat naturam ſubſiſtere, & non conſtituit extra cauſas: ergo implicat ſubſiſtere, & non exiſtere.

Vnde, hac ſolutione omiſſa, ad obiectionem reſpondeo ne- 128 *Vera ſolutio.* gando ſequelam, ad probationem dicatur, vt vnum poſſit ſine alio reperiri, non ſufficere independentiam, ſed inſuper requiri negationem eſſentialis connexionis, licet autem ſubſiſtentia ſit ab exiſtentia independens, eſt tamen cum illa eſſentialiter connexa petit namque eſſentialiter naturam ſub actualitate eſſentiæ, actualitas autem eſſentiæ cum actualitate exiſtentiæ eſſentialiter connectitur, aliàs poſſet in rerum natura dari eſſentia creata ſub actualitate eſſentiæ ſine aliqua actualitate exiſtentiæ, quod prorſus apparet impoſſibile, & chimericum, ac proinde ſubſiſtentia eſſentialiter cum exiſtentia connectitur.

Sed dices, ſaltim ſequi ex prioritate ſubſiſtentiæ ad exiſten- 129 *Replicabis.* tiam, quod poſſit natura creata ſubſiſtens exiſtere per increatam exiſtentiam ſeparatam ab exiſtentia propria creata; conſequens eſt falſum, aliàs poſſet perſona creata aſſumi à perſona diuina, cuius contrarium docent diſcipuli D. Thomæ 3. *part. q.* 4. *art.* 2. ergo nullatenus ſubſiſtentia eſt prior exiſtentia. Probatur ſequela: nam iuxta D. Thom. 3. *p. q.* 17. *art.* 2. humanitas exiſtit in Verbo non per propriam exiſtentiam, ſed per exiſtentiam diuinam: ergo actualitas eſſentiæ naturæ creatæ non connotat eſſentialiter propriam exiſtentiam, ſed *disiunctiuè*, propriam, vel alienam, creatam, vel increatam; at ſubſiſtentia creata cum exiſtentia connectitur ratione actualitatis eſſentiæ naturæ, quam præſupponit: ergo non connotat eſſentialiter exiſtentiam creatam, ſed creatam, vel increatam; & conſequenter poterit de potentia abſoluta per creatam ſubſiſtentiam vniri eſſentiæ diuinæ, & exiſtere per exiſtentiam illius.

Reſpondeo concedendo ſequelam, & negando minorem, nec 130 ſequitur poſſe perſonam creatam vniri perſonæ diuinæ: nam ad *Reſp.* hoc requirebatur, quod creata natura ſub propria perſonalitate non ſolum exiſteret per exiſtentiam diuinam, ſed etiam terminaretur diuina perſonalitate, quod in caſu admiſſo non contingeret propter incapacitatem ſubiecti: nam cum perſonalitas ſit vltimus terminus in linea ſubſiſtendi, & perſonandi, vnita naturæ creatæ reddit illam incapacem vnionis ad perſonalitatem extraneam, non tamen ad extraneam exiſtentiam, in cuius linea vltimus terminus non eſt: vnde ſicut natura exiſtens per propriam ſibi exiſtentiam non poſſet per alterius exiſtentiam exiſtere, poſſet tamen perſonari aliena perſonalitate, ita natura propria perſonalitate ſubſiſtens poſſet aliena exiſtentia exiſtere, non tamen poſſet aliena perſonalitate terminari.

Sed oppones primo: non ſtat vnio naturæ creatæ ad diuinam 131 exiſtentiam abſque vnione ad ſubſiſtentiam diuinam: ergo ſi in *Vrgebis 1.* caſu admiſſo vniretur ad exiſtentiam, vniretur etiam ad ſubſiſtentiam diuinam; & conſequenter perſonalitas creata vlterius terminaretur in illa linea, in qua vltimus terminus eſt. Probatur antecedens: ſubſiſtentia præſtat naturæ capacitatem ad exiſtendum: ergo non ſtat vnio exiſtentiæ diuinæ cum natura creata abſque prævia vnione ſubſiſtentiæ diuinæ cum illa.

Secundo: natura in illo caſu non exiſteret per ſe, nec in alio: 132 ergo nullo modo exiſteret per diuinam exiſtentiam. Conſequen- *Secundo.* tia patet: nam eſt adæquata diuiſio. Antecedens autem probatur: in primis namque non exiſteret per ſe; cum exiſteret per alienam exiſtentiam, nec in alio, quod probatur: exiſtere namque in alio, vel eſt tanquam in ſubiecto, vel tanquam in ſuppoſito;

Digitized by Google

ſito; nullo ex his modis exiſteret tunc caſus in alio: ergo non exiſteret in alio.

133 *Tertio.* Tertio: ex natura creata, & exiſtentia diuina, non reſultaret vnum per ſe, nec vnum per accidens: ergo ex illis nullatenus reſultare poteſt vnum; & conſequenter nequeunt vniri. Antecedens pro prima parte patet: etenim natura creata propria perſonalitate completur, diuina autem exiſtentia in ſe completa ſupponitur; ſed ex duobus entibus completis non poteſt vnum per ſe reſultare: ergo ex natura creata, & exiſtentia diuina, non reſultaret vnum per ſe. Deinde pro ſecunda parte probatur: vt enim docet D. Thomas *3. p. q. 2. art. 6. in corpore, & ſolutione ad 2.* ideò humanitas non fuit vnita Verbo Dei accidentaliter, quia fuit terminata ad diuinum eſſe Verbi, ſed tunc caſus natura creata terminarentur ad idem eſſe cum Deo; ergo non varietur, nec adueniret accidentaliter; & conſequenter non reſultaret ex illis vnum per accidens.

134 *Reſp. ad 1. inſtantiam.* Reſpondeo ad primam replicam negando antecedens: ad illius probationem dicatur, ſubſiſtentiam præbere capacitatem ad recipiendam connaturaliter exiſtentiam, non autem capacitatem eſſentialiter prærequiſitam: poteſt namque de potentia abſoluta natura exiſtere, & non ſubſiſtere, ſicut accidens poteſt exiſtere, & non inhærere, ac per conſequens poteſt exiſtentia diuina communicari naturæ creatæ abſque præuia communicatione ſubſiſtentiæ diuinæ.

135 *Ad 2.* Ad ſecundam dicatur, naturam creatam tunc caſus extituram per ſe; eo quod in hoc quod eſt per ſe exiſtere, perſeitas à ſubſiſtentia præſtatur, exiſtere ab exiſtentia: in illo autem caſu, etſi exiſtentia eſſet non propria, ſed aliena, ſubſiſtentia foret propria, ac proinde ab illa denominaretur ſuppoſitum per ſe exiſtens.

136 *Ad 3.* Ad vltimam obiectionem dicatur, ex perſona creata, & exiſtentia diuina, caſu quo per illam exiſteret, fore vt reſultaret vnum per ſe, non in linea entis *nominaliter* ſumpti, ſed pertinens ad vtramque lineam, nempè entis *nominaliter*, & *participaliter*, ſicut reſultat vnum per ſe ex perſona, & exiſtentia creata, ad quod ſufficit vt ſupponeretur in completa in linea entis *participaliter* ſumpti, quamuis eſſet completa in linea entis *nominaliter*.

137 *Quarto obijcies.* Quarto obijcies: perſonalitas in Deo non præcedit exiſtentiam, ſed exiſtentiam ſupponit: ergo perſonalitas creata eſt exiſtentia poſterior. Antecedens patet: nam eſſentia Dei pro priori ad relationes eſt perfectiſſimè exiſtens: ergo exiſtentia diuina præcedit perſonalitatem, quæ in relatione conſiſtit. Conſequentia vero probatur: nam perfectiones creatæ ſeruant eundem ordinem realiter, quem diuinæ ſeruant virtualiter: ergo ſi perſonalitas diuina virtualiter exiſtentiam ſupponit, perſonalitas creata illam præſupponit realiter.

138 *Reſp.* Reſpondeo conceſſo antecedenti, negando conſequentiam, ratio autem diſcriminis eſt: nam in Deo natura ante relationes ſupponitur omnino perfecta, ac proinde exiſtens, & ſubſiſtens perfectiſſimè; perſonalitas autem in relatione conſiſtit; quia ſola relatio multiplicat Trinitatem, & ideò à perſonalitate non accipit capacitatem ad exiſtendum, ſed potius perſonalitates diuinæ ratione naturæ exiſtunt, in creatis autem natura ante perſonalitatem non ſupponitur vndequaque completa, & perfecta, nec eſt contra eius rationem quod per modum realiter ab illa diſtinctum compleatur ad exiſtendum, & ideò à perſonalitate non ſolum accipit incommunicabilitatem, ſed etiam capacitatem ad connaturaliter exiſtendum. Et hæc de iſta diſputatione applicanda litteræ Magiſtri *in 1. diſtinct. 23. §. 2.* ibi: *Aliud eſt Deum*

M. Sent. *eſſe, aliud perſonam eſſe.* Et *diſtinct. 24. §. 1.* illis verbis: *Prædictis autem adijciendum eſt.* Et in *3. diſtinct. 2. §. 1.* ad illa verba: *Totum totus aſſumpſit, &c.*

DISPVTATIO
OCTVAGESIMAPRIMA.

Quid ſignificet hoc nomen *Perſona Diuina*, & an ratio Perſonæ propriè in Deo reperiatur?

§. I.

Reijcitur tres ſententiæ circa primam partem diſputationis.

Nu. 1. *Aperitur difficultas.* Hoc nomen *perſona*, vt commune eſt ad creatam, & increatam, non ſignificare determinatè relatiuum, vel abſolutum, extra controuerſiam eſt, & manifeſta ratione probatur: nam ſignificat aliquid commune perſonæ creatæ, & increatæ; ſed perſona increata relatione conſtituitur, creata autem per aliquid abſolutum: ergo perſona vt ſic non ſignificat determinatè relatiuum, vel abſolutum. Quod ergo inquirimus eſt, quid ſignificet de formali hoc nomen *perſona diuina?* qua in re plures referuntur ſententiæ.

Prima docet, ſignificare formaliter ſecundam intentionem 2 *Prima ſententia Henric. Durand.*
rationis. Pro qua referuntur Henricus *quodlibeto 5. quæſt. 6.* & Durandus *in 1. diſt. 23. q. 1.* ſed Durandus, præter morem, obſcurè, & lubricè loquitur, cuiuſcumque tamen ſit, diſplicet communiter Theologi cum D. Thoma *in præſenti quæſt. 29. art. 2. & 4. in 1. diſt. 23. q. 1. art. 3. & q. 9. de potentia art. 4.* vbi docet, *perſonam* eſſe nomen, non ſecundæ, ſed primæ intentionis, & ſignificare formaliter ſubſiſtentiam, vel relationem. Et reijcitur: nam perſonæ diuinæ non conſtituuntur per ſecundam intentionem rationis, ſed per aliquid reale poſitiuum; at iuxta communem Theologorum ſententiam, iuxta quam ſignificatio nominum eſt accipienda, hoc nomen *perſona diuina* ſignificat de formali id, per quod formaliter conſtituuntur perſonæ: ergo formale illius ſignificatum ſecunda intentio non eſt.

Si opponas primo: perſona, iuxta Boetium, *eſt rationalis naturæ indiuidua ſubſtantia*; ſed *indiuiduum* eſt nomen ſecundæ intentionis: ergo perſona ſecundam intentionem ſignificat. Patet conſequentia: nam id, quod eſt reale, nequit nominibus ſecundæ intentionis diffiniri. 3 *Si opponas.*

Reſpondeo, *indiuiduum* poſſe ſumi dupliciter, primo pro fundamento remoto ſecundæ intentionis, ſecundo prout formaliter ſecundam intentionem ſignificat, & priori modo ſumi prout ingreditur perſonæ diffinitionem, qualiter non ſecundam intentionem importat, ſed modum indiuidualiter, & incommunicabiliter ſubſiſtendi, quod autem *indiuiduum* quod eſt nomen ſecundæ intentionis, in diffinitione perſonæ ingrediatur, oritur ex penuria nominum primæ intentionis, vt docuit D. Thom. *quæſt. 9. de potentia art. 2. ad 5.* & in præſenti quæſt. 29. artic. 1. ad 3. illis verbis: *Et ſimiliter nomina intentionum poſſunt accipi ad diffiniendum res ſecundum quod accipiuntur pro aliquibus nominibus rerum, quæ non ſunt poſita, & ſic hoc nomen* indiuiduum *ponitur in diffinitione perſonæ ad deſignandum modum ſubſiſtendi, qui competit ſubſtantijs particularibus.* *Reſp.*

Si opponas ſecundo: perſona idem eſt quod ſuppoſitum rationalis naturæ; ſed *ſuppoſitum* nomen eſt intentionis, vt docet D. Thomas *in præſenti quæſt. 29. art. 2. in corpore*: ergo etiam *perſona* nomen intentionis eſt; & conſequenter non rem, ſed intentionem de formali ſignificat. 4 *Si opponas 2.*

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: idem eſt ſupponendo, concedo maiorem: in ſignificando, nego maiorem, & conceſſa minori, & nego conſequentiam: ex eo enim quod pro eodem ſupponant, non ſequitur quod idem ſignificent. *Reſp.*

Sed dices, iuxta D. Thom. *articulo citato in corpore*, quod hæc tria nomina, *ſubſtantia, res naturæ, & hypoſtaſis*, ſignificant in toto genere ſubſtantiarum, hoc nomen *perſona* ſignificat in genere rationalium; ſed hypoſtaſis idem eſt quod ſuppoſitum: ergo perſona, & ſuppoſitum rationalis naturæ idem ſunt, non ſolum in ſupponendo, ſed etiam in ſignificando. 5 *Dices.*

Reſpondeo negando minorem de identitate in ſignificando: vt enim docet D. Thomas loco citato, *quod in genere ſubſtantiæ ſubſiſtit, ſignificari poteſt nomine ſignificante intentionem, & ſic dicitur* ſuppoſitum, *ſignificatur etiam tribus nominibus ſignificantibus rem, ſcilicet* ſubſiſtentia, *quatenus per ſe exiſtit*, res naturæ, *quatenus communi ſupponitur naturæ*, & hypoſtaſis, vel ſubſiſtentia, *prout accidentalibus*: ergo iuxta D. Thomam *ſuppoſitum*, & *hypoſtaſis*, quamuis pro eodem ſupponant, non tamen idem ſignificant. Si petas, vnde inferimus *ſuppoſitum* ſignificare intentionem, *hypoſtaſis* autem, & *perſona*, non intentionem, ſed rem. Reſpondeo, à Nobis inferri ex authoritate D. Thomæ: nominis enim ſignificatio ex ſapientium acceptione colligitur, nemo autem D. Thoma ſapientior, & ideo aſſerimus, quod ſicut *indiuiduum* ſignificat de principali ſecundam intentionem rationis communem indiuiduus accidentis, & ſubſtantiæ, ita *ſuppoſitum* ſignificat ſecundum intentionem indiuiduæ ſubſtantiæ. *Reſp.*

Secunda ſententia docet, tam *perſonam* vt ſic, quam *perſonam diuinam*, ſignificare formaliter, non poſitiuam entitatem, ſed aliquid negatiuum. Ita Scotus *in diſt. 23. quæſt. vnica*, quem refert, & ſequitur Theodorus Smiſing *diſput. 2. num. 126.* eandem ſententiam veriorem alijs reputauit Molina *in præſenti quæſt. 29. diſp. 2.* oppoſitum tamen communiter à Theologis etiam extra ſcholam D. Thomæ defenditur, aſſerentibus formale ſignificatum huius nominis *perſona diuina* eſſe aliquid poſitiuum. Ita D. Thomas locis *vbi ſupra* relati, & *in 1. diſt. 25. quæſt. 1. art. 2. ad 1.* & *art. 3. in corpore*, quod eandem rationem probatur: nam *perſona diuina* ſignificat de formali id, per quod conſtituitur formaliter in ratione perſonæ; ſed non conſtituitur per negationem formaliter perſona diuina in ratione perſonæ, ſed per aliquid poſitiuum: ergo non negatio, ſed aliquid poſitiuum eſt formale ſignificatum huius nominis *perſona diuina*. Probatur minor: per id conſtituitur perſona diuina formaliter, quod primo in illa intelligitur; ſed prius intelligitur in perſona diuina poſitiuum fundans negationem, quam negatio ſupra tale poſitiuum fundata: ergo non per negationem; ſed per poſitiuum formaliter conſtituitur. 6 *Sententia Scoti impugnatur.*

Quod

Digitized by Google

7 *Confirm.* Quod amplius confirmari poteſt: namque negatio rationalitatis, & negatio materiæ in aliquo poſitiuo ſundatur, *immateriale*, & *irrationale*, poſitiuum de formali ſignificant, etſi negatione *circum loquutiuè*, vel *à poſteriori* explicatum; ſed negatio communicabilitatis perſonæ diuinæ in aliquo poſitiuo ſundatur: ergo *perſona diuina* poſitiuum de formali ſignificat. Probatur minor: nam iuxta Scotum, licet negatio non repugnantiæ non petat ſupra poſitiuum fundari, negatio repugnantiæ ſupra poſitiuum ſemper fundatur; ſed negatio communicabilitatis alteri tanquam ſuppoſito in perſona diuina eſt negatio repugnantiæ; etenim perſonæ Patris eſſentialiter repugnat alteri vt ſuppoſito vniri, vel illi communicari, & idem eſt de alijs perſonis: ergo petit ſupra poſitiuum fundari.

8 *Si opponas 1.* Si opponas prima: perſona, iuxta Ricardum de Sancto Victore, *ſed intellectualis naturæ incommunicabili exiſtentia*, vel *ſubſiſtentia*; ſed *incommunicabile* negationem de formali ſignificat: ergo *perſona* vt ſic; & conſequenter etiam *perſona diuina* formaliter negationem importet.

Reſp. Reſpondeo, *incommunicabile* ſumi dupliciter, ſcilicet *poſitiuè*, & *negatiuè*, primo modo poſitiuum, & non negationem ſignificat, & ſic ſumitur prout ponitur in diffinitione perſonæ, vel ſi *incommunicabile* ſumitur *negatiuè*, à poſteriori perſona, non à priori, per *incommunicabile* diffinitur, ſic autem per negationem poſitiuum diffiniri non repugnat.

9 *Si opponas 2.* Si opponas ſecundo: nihil poſitiuum eſt in perſona diuina, quod præintellectum negationi incommunicabile ſit, ſed perſona diuina ſignificat de formali aliquid ratione ſui incommunicabile: ergo non poſitiuum, ſed negatiuum de formali ſignificat. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem probatur: ſi aliquid poſitiuum daretur, quod præintellectum negationi eſſe ratione ſui incommunicabile, maximè *relatio*: ſed hæc præintellecta negationi non eſt ratione ſui incommunicabilis: ergo nihil datur poſitiuum, quod præintellectum negationi ratione ſui incommunicabile ſit. Minor probatur: relatio v. g. *Paternitas*, vel eſt incommunicabilis ex ratione relationis vt ſic, vel ex conceptu talis relationis? non primum, aliàs relatio *ſpiratoris* incommunicabilis eſſet, nec ſecundum: nam Paternitas ex conceptu Paternitatis ſolum importat ordinem originis eius à quo alius, in quo nulla incommunicabilitas importatur: ergo in perſonis diuinis nihil datur poſitiuum, quod præintellectum negationi ratione ſui incommunicabile ſit.

10 *Reſp.* Si arguit Smiſing *vbi ſupra num.*128. cuius argumento reſpondeo negando maiorem, ad illius probationem concesſa maiori, nego minorem, ad cuius probationem, nego antecedens pro ſecunda parte: nam eo ipſo quod ſit relatio originis vnius ab alio per intellectum, habet totaliter conuenire vni perſonæ, quod nulli alteri poſſit competere, relatio autem *ſpiratoris*, quia fundatur in origine Spiritus Sancti, qui eſt terminus mutui amoris, petit eſſe duabus perſonis communis. Et quidem cum negatio communicabilitatis in paternitate ſit negatio repugnantiæ eſſentialis, non poteſt prædictus Auctor negare, ſi conformiter ad principia Scoti loquatur, habere fundamentum poſitiuum, ac proinde, cui rationi ſui eſſentialiter repugnet pluribus communicari.

11 *Oppones 3.* Si opponas tertio: ab vltimis diſtinctiuis non poteſt abſtrahi aliquid reale poſitiuum, bene tamen aliquid negatiuum: tum, quia ſunt omnino ſimplicia: ac proinde nequeunt ex conceptu communi, & particulari componi: tum etiam, quia ſe totis differunt, cum quo non ſtat conuenientia in aliquo prædicato eſſentiali; ſed perſona, vt ſic, eſt communis omni perſonæ ſecundum rationem perſonalitatis, quæ eſt vltimum diſtinctiuum: ergo non ſignificat aliquid reale poſitiuum, ſed aliquid negatiuum; & conſequenter perſona diuina non poſitiuam entitatem, ſed negationem ſignificat.

12 *Reſp.* Reſpondeo diſtinguendo maiorem: aliquid commune *vniuocum*, concedo maiorem: *analogum*, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Nec obſtant contra diſtinctionem duæ maioris probationes, non prima: nam ſimplicitas non opponitur conſtitutioni ex duplici conceptu, quorum vnus alterum implicitè includit, & è conuerſo, qualiter comparantur conceptus communis analogus, & conceptus differentialis, bene tamen compoſitioni ex duobus conceptibus adinuicem ſe excludentibus. Nec ſecunda: nam differentias ſe totis differri, ſolum excludit aliquam conuenientiam explicare, & implicare aliquid fundans conuenientiam *ſimpliciter*, non autem quod implicitè includant fundamentum conuenientiæ *ſecundum quid*, qualis eſt conuenientia *analogica*.

13 *Inſtatur argumentum.* Et initar argumentum in ente *analogicè* communi decem modis prædicamentorum, & accidenti, quod eſt commune analogum modis conſtituentibus nouem prædicamenta accidentium; & tamen modi prædicamentorum ſunt ſimplices, & ſe totis differentes. Quod ſi hæc à contrarijs negentur, non eſt noſtrum illa in præſenti probare, ſed ſupponere cum Philoſopho, & communi Theologorum ſententia, & doctrina D. Thomæ in 1. diſt. 25. quæſt. 1. art. 2. ad 5. illis verbis: *Dicendum, quod ratio perſonæ importat diſtinctionem in communi; vnde abſtrahitur à quolibet modo diſtinctionis, & ideo poteſt eſſe vna ratio analogicè in his, quæ diuerſimodè diſtinguuntur.*

14 *Replicabis.* Sed dices, ſaltim in abſoluto, & relatiuo non poteſt dari aliquid reale poſitiuum commune, etiam *analogicè*; ſed ſi *perſona* ſignificaret aliquid reale poſitiuum, illud deberet eſſe commune, ſaltim *analogicè*, relatiuo, & abſoluto: ergo *perſona* non ſignificat reale aliquid poſitiuum. Minor eſt certa nam perſona, vt ſic, eſt communis perſonæ creatæ, & increatæ, quarum prima conſtituitur per aliquid poſitiuum abſolutum, ſecunda vero per aliquid relatiuum; & conſequenter ſignificat aliquid commune, ſaltim *analogum*, relatiuo, & abſoluto. Maior autem probatur: conceptus abſtractus à relatiuo, & abſoluto, neceſſario eſt abſolutus: ergo relatiuo, & abſoluto, nihil poteſt dari commune. Antecedens probatur: illud eſt abſolutum, quod abſoluitur à termino, & ad illum non refertur: ſed conceptus ille abſtractus eſt abſolutus à termino: ergo eſt conceptus abſolutus.

15 *Reſp.* Quo argumento vſus eſt Durandus pro ſua ſententia, & Vazquez *diſp.*13. *cap.*3. *num.*11. fuit eodem argumento conuictus, vt aſſereret nomen *perſona*, nec vniuocum, nec analogum eſſe, ſed prorſus æquiuocum reſpectu perſonæ creatæ, & increatæ. Sed facilè reſpondetur negando maiorem: vt enim *proximè* dicebamus ex Philoſopho, & communi Metaphyſicorum ſententia, accidens non eſt æquiuocum, ſed analogúm ad nouem prædicamenta accidentium, quorum vnum eſſe genus relationis docet communis ſententia, à qua non licet ita leui fundamento recedere, maximè cum D. Thomas loco proximè relato, & quæſt. 9. de potentia art. 4. ad 6. expreſsè fateatur nomen *perſona* non eſſe æquiuocum, ſed analogum, ad perſonam creatam, & increatam, his verbis: *Dicendum, quod hoc nomen* perſonam *aliud ſignificat in Deo, & in homine pertinet ad diuerſitatem ſuppoſitionis magis quam ad diuerſam ſignificationem, diuerſa autem ſuppoſitio non facit æquiuocationem, ſed diuerſa ſignificatio.* Ad maioris probationem nego antecedens, ad illius probationem diſtinguo maiorem; quod *poſitiuè*, & *repugnanter*, à termino abſoluitur, concedo maiorem; quod abſoluitur *præciſiuè*, & *repugnanter*, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctionem minoris, nego conſequentiam; nam conceptus abſtractus à relatiuo, & abſoluto, ſulum *præciſſiuè* à termino abſoluitur, ideſt non explicat ordinem ad terminum, non autem *repugnanter*, & *poſitiuè*; poteſt enim per talem reſpectum contrahi, & hoc vltimum neceſſarium erat, vt eſſet formalitas abſoluta.

16 *Tertia ſententia.* Tertia ſententia docet, hoc nomen *perſona diuina* ſignificare directè eſſentiam ſumptam pro natura diuina. Ita quidam ſine nomine relati à Magiſtro *in* 1. *diſtinct.*25. & à D. Thoma *diſtinct.* 23. *quæſt.*1. *art.* 3. *quæſt.* 9. *de potentia art.* 4. *& in præſenti quæſt.*29. *art. etiam* 4. cui ſententiæ ex parte adhæſit Magiſter docens, *perſonam diuinam* abſolutè ſignificare eſſentiam, cum autem additur terminus numeralis, vt dicendo *tres perſonæ*, aut particularis dicendo, *alia eſt perſona Patris, alia Filij, &c.* ſignificare hypoſtaſim ſubſiſtentem. Quæ ſententia, & abſolutè, & cum limitatione Magiſtri, communi Theologorum iam diſplicet, & reijcitur primo: *Reijcitur 1.* nam perſona, vt ſic, eſt *rationalis naturæ indiuidua ſubſtantia*: ergo perſona diuina eſt indiuidua, ideſt incommunicabilis ſubſtantia, vel ſubſiſtentia naturæ diuinæ; ſed in hac diffinitione natura diuina non in recto, ſed in obliquo importatur: ergo non in recto, ſed in obliquo ſignificatur eſſentia, ſumpta pro natura diuina, hoc nomine *perſona diuina*. *Secundo.* Secundo: non enim ſtat multiplicari perſonam non multiplicato ſignificato formali, & directo: ſed perſona diuina multiplicatur, non multiplicata natura: ergo non eſt ſignificatum directum huius nominis *perſona diuina*. Minor eſt de fide. Maior autem conſtat ex regula communi Theologorum aſſerente, terminum numeralem cadentem ſupra terminum ſubſtantiuum, numerare illius ſignificatum formale, & directum: ſed perſona diuina eſt terminus ſubſtantiuus: ergo vt dicatur *pluraliter*, oportet multiplicari illius ſignificatum formale, & directum. Sic arguit D. Thomas *quæſt.* 9. *de potentia art.* 9.

17 *Euaſio reijcitur 1.* Si dicas, hoc argumento conuinci, perſonam diuinam, cum dicitur in plurali, non ſignificare naturam, non autem quod non ſignificet illam, cum abſolutam profertur. In contrarium obſtat primo: nomen enim non variat ſignificatum ex adiuncto termino *numerali*, & *partitiuo*, vt per ſe patet, docuitque Diuus Thoma ſolutionem iſtam impugnans *in* 1. *diſt.*23. *q.*1. *art.*3. ergo ſi perſona diuina ſignificat eſſentiam directè, idem retinet ſignificatum, addit termino numerali, & partiente. Secundo, quia nomina, quæ in Deo ſubſtantiam abſolutè ſignificant, non partiuntur ad additionem terminorum numeralium, vt docuit D. Thomas *ibidem*, & conſtat in hoc nomine *Deus*, quod quia ſic ſignificat abſolutè ſubſtantiam, non dicuntur plures Dij, nec Pater alius Deus à Filio, vel è contra, poteſt catholicè dici: ergo ſi perſona diuina ſignificat in recto naturam, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, non dicentur tres perſonæ, nec Pater poterit dici alia Perſona à Filio, vel è conuerſo.

Si

Digitized by Google

18 *Si oppo-nas 1.* Si opponas primo: nam iuxta Auguſtinum *lib. 7. de Trinitate cap. 4. in principio*, in ſermone noſtro latino non aliter eſſentia, quam ſubſtantia, ſolet intelligi; ſed iuxta eundem Auguſtinum *in eodem lib. cap.* 6. perſona ſubſtantiam ſignificat; cum enim dicimus perſonam Patris, non aliud dicimus, quam ſubſtantiam Patris, vt expreſsè *ibi* docet Auguſtinus: ergo perſona directè eſſentiam ſignificat. *Reſp.* Reſpondeo, perſonam importare ſubſtantiam, id eſt, ſubſiſtentia, quæ licet ex parte rei ſignificatæ relatiua ſit, eſt ex modo ſignificandi abſoluta, & hoc ſolum *loco citato* intendiſſe Auguſtinum. Ita D. Thomas *quæſt. 9. de potentia art. 4. ad 2. & 3.* & *in præſenti q. 29. art. 4. ad 1.*

19 *Si oppo-nas 2.* Si opponas ſecundo, perſona diuina directè ſubſiſtentiam ſignificat; ſed ſubſiſtentia in Deo idem eſt quod eſſentia: ergo directè ſignificat eſſentiam. Minor probatur ex Auguſtino *lib. 7. de Trinitate cap. 4. ad finem*, illis verbis: *Si autem aliud eſt Deo eſſe, aliud ſubſiſtere, ſicut aliud Deum eſſe, aliud Patrem, aut Dominum eſſe relatiuè ergo ſubſiſtit, ſicut relatiuè gignit, & dominatur, ita iam ſubſtantia non erit ſubſtantiam, quia relatiuum erit; ſicut enim ab eo, quod eſt eſſe, appellatur eſſentia; ita ab eo, quod eſt ſubſiſtere, ſubſiſtentiam dicimus, abſurdum eſt autem vt ſubſiſtentia relatiuè dicatur; omnis enim res ad ſe ipſam ſubſiſtit, quanto magis Deus:* ergo iuxta Auguſtinum ſubſiſtentia relatiua non eſt, ſed omnino abſoluta, & idem quod eſſentia diuina.

Reſp. Reſpondeo conceſſa maiori, diſtinguendo minorem: ſubſiſtentia abſoluta, omitto minorem: ſubſiſtentia relatiua, ſubdiſtinguo minorem: idem eſt quod eſſentia, identitate reali formali, concedo minorem: idem eſt quod eſſentia, identitate virtuali, nego minorem.

20 *Explica-tur Aug.* Ad auctoritatem Auguſtini, quatenus diſtinctioni traditæ obſtare poteſt, dicatur, Auguſtinum non potuiſſe negare, ſubſiſtentiam relatiuam in Deo; cum tres ſubſiſtentias relatiuas fateatur communis Thomiſtarum ſententia; ſolum ergo intendebat eam diſtinctionem, excludere inter eſſentiam, & ſubſiſtentiam, inter eſſe Deum, & ſubſiſtentem, vel perſonam eſſe, quæ reperitur inter eſſe Patrem, & eſſe Deum, inter hæc autem eſt diſtinctio penes abſolutum, & relatiuum, tam ex parte rei ſignificatæ, quam ex parte modi ſignificandi: Pater enim, & relatiuum, & relatiuè ſignificat, Deus autem abſolutum abſolutè, non ſic ſubſiſtens, vel perſona diuina: nam licet relationem ſignificent, non tamen relatiuè, ſed abſolutè: vnde non eſt aliud Deum eſſe, & ſubſiſtentem eſſe, ſicut Deum eſſe, & Patrem eſſe, nam inter hæc eſt differentia penes abſolutum, & relatiuum tam ex parte rei ſignificatæ, quam ex parte modi ſignificandi, inter Deum autem eſſe, vel ſubſiſtentem, aut perſonam eſſe, licet ſit differentia penes abſolutum, & relatiuum ex parte rei ſignificatæ, non tamen eſt differentia penes abſolutum, & relatiuum ex parte modi ſignificandi: vtrumque namque nomen abſolutè ſignificat: hanc ergo diſtinctionem penes abſolutum, & relatiuum ex modo ſignificandi intendebat Auguſtinus excludere inter Deum eſſe, & perſonam eſſe, non vero diſtinctionem ex parte rei ſignificatæ, hoc enim Auguſtini intento ſufficiebat, nempè vt nomen *perſona* abſolutum eſſet, & vt non diceretur ad aliud ſubſiſtere, nec Pater perſona Filij, aut è contra, vt ex dicendis conſtabit.

21 *Sed in-ſtabis 1.* Sed inſtabis primo: iuxta Auguſtinum *capite relato*, non aliud eſt Deo eſſe Deum, aliud perſonam eſſe, ſed omnino idem; ſed quæ ex parte obiecti virtualiter diſtinguuntur, quamuis ex modo ſignificandi non differant, non ſunt omnino idem: ergo ſentit Auguſtinus, eſſentiam, & perſonam in Deo diſtingui virtualiter ex parte rei ſignificatæ. *Secundo.* Secundo: nam iuxta eundem Auguſtinum lib. 7. de Trinitate cap. 6. *Quemadmodum hoc eſt Patri eſſe, quod Deum eſſe, quod magnum, quod bonum eſſe; ita hoc eſt illi eſſe, quod perſonam eſſe*; ſed inter eſſe, & Deum, & magnum eſſe, talis inuenitur identitas, quod non diſtinguantur penes abſolutum; & relatiuum, nec ex parte modi ſignificandi, nec ex parte rei ſignificatæ: ergo inter Deum, & perſonam eſſe, non eſt diſtinctio penes relatiuum, & abſolutum ex parte rei ſignificatæ.

22 *Tertio.* Tertio: nam Deo non eſſe aliud eſſe, & perſonam eſſe, probat Auguſtinus loco *proximè allegato*; nam ſi eſſe *ad ſe* dicitur, perſona vero *relatiuè*, dicemus Patrem perſonam eſſe Filij, & Spiritus Sancti, quod abſurdum reputat Auguſtinus; at ſi perſona eſſet ex parte obiecti relatiua, prædictum inconueniens ſubſiſtere: ergo excludit diſtinctionem penes abſolutum, & relatiuum etiam *obiectiuè*. Probatur minor: non minus eſt proprium relationi in Deo *pluraliter* dici, quam dici *relatiuè*, & *comparatiuè* ad aliud; ſed in noſtra ſententia quod *perſona* relatiua ſit *obiectiuè*, quamuis non ex parte modi, ſufficit vt *pluraliter* dicatur in Deo, non minus quam alia nomina *relatiuè* ſignificantia relationem: ergo pariter id ipſum ſufficiet vt dicatur *relatiuè*, & *comparatiuè*, videlicet aſſerendo, *Pater, eſt Perſona Filij*, & è contra.

23 *Ad 1. re-plicam.* Ad primam inſtantiam reſpondeo, quod ſicut cum Auguſtinus docet, non eſſe aliud Deum eſſe, & perſonam eſſe, intelligitur non eſſe aliud penes abſolutum, & relatiuum, ex parte modi ſignificandi, ita cum addit, *ſed omnino idem*, intelligendum eſt cum eodem addito implicito, nempe *omnino idem ex parte modi ſignificandi*, omnimodæ autem identitati ex modo ſignificandi non opponitur diſtinctio ex parte rei ſignificata.

24 *Ad 2.* Ad ſecundam dicatur, quod particula *quemadmodum* non ſemper importat omnimodam ſimilitudinem, ſed aliquam, & quandoque importare poteſt ſimilitudinem tantum proportionalem, vt particula *ſicut*: Ioannis enim 6. ait Chriſtus: *Sicut miſit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem, ita & qui manducat me, & ipſe viuet propter me*, inter quæ tamen omnimodam ſimilitudinem conſtituere eſt hæreticum: Filius enim *conſubſtantialiter* viuit ex Patre: manducans autem Chriſtum, ſolum ex ipſo viuit *accidentaliter*: vt ergo Auguſtini verba ſaluentur, ſufficit ſimilitudo in modo ſignificandi, quamuis non teneat ex parte rei ſignificatæ, quod ſcilicet, ſicut magnum, & bonum, non differunt *relatiuè*, ab eſſe Dei ex modo ſignificandi: ita inter Deum eſſe, & perſonam eſſe non ſit differentia penes relatiuum, & abſolutum ex parte modi ſignificandi.

25 *Ad 3.* Ad tertiam nego minorem, ad illius probationem nego maiorem: nam dici *relatiuè* eſt proprium relationi *relatiuè* ſignificatæ: vnde quamuis *perſona*, & *ſubſiſtens*, relationem ſignificent; quia tamen non *relatiuè*, ſed *abſolutè* relationem important, non dicuntur *relatiuè*, nec Pater perſona Filij, aut è contra: dici autem *pluraliter* eſt proprium relationi, ſiue *relatiuè*, ſiue *abſolutè* ſignificetur, & ideò quamuis *perſona*, & *ſubſiſtens*, *abſolutè* relationem ſignificent, *pluraliter* dicuntur in Deo, & ratio eſt: nam ad pluralitatem ſufficit conuenire vni, & non alteri, ad quod ſufficit implicare reſpectum oppoſitum, vt autem vnus dicatur alterius, vt *Pater Filij*, aut è contra, requiritur explicare reſpectum, quod non competit nomini importanti relationem modo abſoluto.

§. II.

Eligitur vera ſententia.

26 *Quarta ſententia.* SVppoſito ergo, cum iam communi ſententia, perſonam diuinam non ſignificare *directè*, & *formaliter*, negationem intentionem, nec eſſentiam, vel naturam diuinam, reſtat vt examinemus quodnam ſit ſignificatum formale, & directum, an ſcilicet ſit relatio? circa quod quarta ſententia in ordine eſt Aureoli apud Capreolum *in 1. diſtinct. 25. q. 1. art. 2.* aſſerentis, nomine *perſona diuina*, nec eſſentiam, nec relationem in recto ſignificari, ſed conſtitutum ex illis. *Quinta.* Quinta ſententia docet relationem eſſe ſignificatum directum, nullatenus tamen formale, ſed omnino materiale huius nominis *perſona diuina*. Hanc tenent ex noſtris Capreolus *in 1. diſt. 25. q. 1. art. 1. concl. 3.* Sylueſter, & Torres, relati à Nazario *in præſenti, quæſt. 29. art. 4. controuerſ. vnica*, quos ſequitur Vazquez *diſp. 27. cap. 12.*

27 *Sexta.* Sexta ſententia per oppoſitum docet, relationem eſſe ſignificatum formale directum. Hanc tenent Coninch. *quæſt. 9. art. 4.* quem ſequuntur Bañez, & Zumel *ibidem*, & Illuſtriſs. Araujo *dub. 2. concl. 2.* *Vltima.* Vltima ſententia docet, relationem in vno ſenſu, aut ratione, ſignificari *formaliter*, in alio autem *materialiter*. Hanc tenent Suarez *lib. 7. de Trinitate cap. vltimo*, vbi docet, comparatiuè ad eſſentiam, vel naturam diuinam, relationem eſſe ſignificatum formale, facta autem comparatione inter diuerſos relationis conceptus, nempè rationis communis ſubſiſtentis, & ordinis, & reſpectus ad terminum, *materialiter* ſignificari hunc ordinem, & *formaliter* rationem illam communem. Nazarius *quæſt. 29. art. 4. controuerſia vnica*, vbi ait, relationem, vt relatio, ſignificari *materialiter*, contrapoſitiuè ad ſignificari *expreſsè*; quia ſignificatur *implicitè*, & *formaliter*, implicitè, contrapoſitiuè ad ſignificari tantum identicè: ac denique Patres Salmanticenſes *Tract. 6. diſp. 9 dub. 3.* vbi docent, relationem ſub munere referentis eſſe ſignificatum materiale huius nominis *perſona diuina*, quia hoc nomine vt ſic non exprimitur; ſub munere autem ſubſiſtentis, aut formæ hypoſtaticæ, eſſe illius ſignificatum formale.

28 *Prima concluſio.* Sit prima concluſio: *Relatio in concreto eſt ſignificatum directum huius nominis* perſona diuina, *in abſtracto autem ſumpta ſolum in obliquo importatur*. Ita D. Thom. *in 1. diſtinct. 23. q. 1. art. 4. q. 9. de potentia artic. 4.* & in præſenti quæſt. 29. art. 4. ibi. *Et ſecundum hoc verum eſt, quod hoc nomen* perſona *ſignificat relationem in recto, & eſſentiam in obliquo, non tamen relationem in quantum eſt relatio, ſed in quantum ſignificatur per modum hypoſtaſis: ſimiliter etiam ſignificat eſſentiam in recto, & relationem in obliquo, in quantum eſſentia idem eſt quod hypoſtaſis, hypoſtaſis autem ſignificatur in diuinis vt relatione diſtincta.* Quibus verbis vtramque partem noſtræ concluſionis exponit.

29 *Probat. 1. pars con-cluſionis.* Et prima pars concluſionis probatur: ſignificatum in recto eſt ſignificatum directum; ſed relatio in concreto ſignificatur in recto, nomine perſonæ diuinæ: ergo eſt illius directum ſignificatum. Probatur minor: ſignificatum in recto perſonæ vt ſic, eſt ſubſiſtens, & incommunicabile in natura rationali: ergo ſignificatum in recto huius nominis *perſona diuina*, eſt ſubſiſtens diſtinctum, & incommunicabile in natura diuina; abſoluta namque in Deo, quamuis ſubſiſtentia ſint, non tamen ſunt incommunicabilia,

Digitized by Google

bilia, nec in perſonis diſtincta: ergo relatio inconcreto ſignificatur in recto hoc nomine *perſona diuina*. Quod amplius explicatur: ſubſiſtentia namque in concreto eſt ſignificatum directum huius nominis *perſona diuina*; ſed ſubſiſtentia, aut perſonalitas diuina in concreto, eſt relatio in concreto: ergo ſignificatum directum dicti nominis eſt relatio in concreto.

30 *Prob. 2. pars.* Et ex his ſecunda pars concluſionis probatur: nam ſubſiſtens relatione diſtinctum in natura diuina ſolum in obliquo, & indirectè relationem, vt hoc nomine *relatio* ſignificatur, importat; ſed nomine perſonæ diuinæ eodem modo importatur relatio, quo in illa oratione, quæ eſt diffinitio perſonæ: ergo nomine perſonę diuinæ ſolum in obliquo, & indirectè importatur relatio ſignificata in abſtracto. Deinde: nam conſtituens, vt conſtituens, ſolum in obliquo, & indirectè importatur per nomen conſtitutum ſignificans; ſed relatio in abſtracto, vt ſignificatur hoc nomine *relatio*, *Paternitas*, vel *Filiatio*, ſignificatur vt conſtituens, & forma: ergo ſolum in obliquo, & indirectè, importatur per nomen ſignificans conſtitutum, quale eſt ly *perſona diuina*.

§. III.

Occurritur argumentis Aureoli.

31 *Arguit Aureolus 1.* Contra iſtam concluſionem arguit Aureolus primo: nullum conſtituens aliquid ſignificatur per conſtitutum in recto; ſed proprietas relatiua, vt ſubſiſtens conſtituit perſonam diuinam: ergo proprietas relatiua, vt ſubſiſtens, non ſignificatur in recto, aut directè, nomine *perſonæ diuinæ*, ſed per modum partis in obliquo. Huic argumento Capreolus, *vbi ſupra ad primum* *Solutio Capreoli.* *argumentum contra ſecundam concluſionem*, reſpondet conceſſa maiori, negando minorem; cum enim dicitur *proprietas ſubſiſtens*, idem eſt ac dicere *proprietas relatiua in concreto*, proprietas autem in concreto non ſignificatur vt conſtituens, ſed vt conſtitutum, in abſtracto vero ſignificatur vt conſtituens; quia ſignificari vt conſtituens, eſt ſignificari vt formam, & vt quo aliquid eſt tale, qualiter ſignificatur cum proprietas nominibus non concretis, ſed abſtractis, videlicet, *Paternitas*, *perſonalitas ſubſiſtentia*, & his ſimilibus; nominibus autem concretis, non vt conſtituens, ſed vt conſtitutum, ſignificatur proprietas, v.g. Pater non ſignificat Paternitatem, vt formam, & vt quo Pater eſt Pater, nec vt referens, ſed vt *quod*, & quod refertur, & quod relatione conſtituitur, & hoc nomine *perſona diuina* non ſignificatur perſonalitas vt forma conſtituens perſonam, ſed vt perſona conſtituta perſonalitate.

32 *Obijcies 1.* Sed contra iſtam ſolutionem obijciet aliquis primo: proprietas perſonalis, vt actu conſtituens perſonam, eſt ſignificabilis aliquo nomine; ſed vt actu conſtituens non ſignificatur his nominibus, *relatio perſonalitas*, & *ſubſiſtentia*: ergo nomine *perſona diuina* ſignificatur quatenus actu conſtituit. *Secundo.* Secundo proprietas relatiua duplici gaudet conceptu, nempè reſpectus ad terminum, & ſubſtantialiter ſubſiſtentis; ſed non conſtituit perſonam proprietas, vt reſpiciens terminum: ergo conſtituit perſonam proprietas vt ſubſiſtens.

Tertio. Tertio: *perſonalitas*, & *perſona*, idem, licet diuerſo modo ſignificant; ſed *perſonalitas* ſignificat proprietatem, vt conſtituentem: ergo *perſona* eandem vt conſtitnentem importat. Probatur maior ex communi doctrina Logicorum ex Phyloſopho aſſerentium, *album*, & *albedinem*, idem ſignificare, licet cum diuerſo modo, & *album* ſolam qualitatem ſignificare: ergo pariter *perſona*, & *perſonalitas*, idem, quamuis diuerſo modo, ſignificant.

33 *Ad 1. replicam.* Reſpondeo ad primam replicam conceſſis maiori, & minori, diſtinguendo conſequens: ſignificatur *directè*, & *in recto*, nego conſequentiam: *indirectè*, & *in obliquo*, concedo conſequentiam, nec eſt aliquod nomen, quo ſignificetur directè proprietas, vt actu conſtituens, præter iſtam orationem, nominibus vero concretis, quia *directè* ſignificatur conſtitutum per proprietatem, *indirectè* ſignificatur proprietas: vt actu conſtituens.

34 *Ad 2.* Ad ſecundam conceſſa maiori, & minori, diſtinguo conſequens: eſt ſubſiſtens vt *quo*, concedo conſequentiam: eſt ſubſiſtens vt *quod*, nego conſequentiam: nam in relatiua proprietate, & eſt conceptus reſpicientis terminum, & *hypoſtaticè* ſubſiſtentis, ſed tam primus, quam ſecundus, ſumi poteſt vt *quo*, & vt *quod*, vt *quo* referens, ſignificatur nomine *relationis*, *Paternitas*, & *Filiationis*, vt *quod* reſpiciens, ſignificatur nominibus concretis relatiuis, *Pater*, & *Filius*, &c. & ſimiliter vt ſubſiſtens *hypoſtaticè* vt *quo*, ſignificatur nominibus abſtractis, dicendo *forma hypoſtatica*, *perſonalitas*, *ſubſiſtentia*, vt autem ſubſiſtens vt *quod*, ſignificatur nominibus concretis, dicendo *perſona*, *hypoſtaſis*, *ſubſiſtens*.

35 *Ad 3.* Ad tertiam prætermiſſa maiori, & conceſſa minori nego, conſequentiam: nam perſonalitas, vt conſtituens, duo dicit, nempè rem ſignificatam, & modum ſignificandi ſcilicet, per modum formæ: vnde ex eo, quod idem ſignificetur nomine *perſona*, & nomine *perſonalitatis*, & hoc ſecundo nomine ſignificetur, vt conſtituens directè, non ſequitur perſonalitatem, vt hoc nomine ſignificatam, ſignificari nomine *perſona* directè, ſed tantum *indirectè*, ly *indirectè* cadente ſupra rem ſignificatam, vt ſtat ſub tali modo ſignificandi, ſcilicet, ad modum formæ.

Secundo arguit Aureolus: iuxta D. Thomam, locis *vbi ſupra* 36 allegatis, *perſona diuina* ſignificat *directè* ſubſiſtens diuinum di- *Secundo arguit Aureolus* ſtinctum, quodcumque ſit, quo diſtinguitur; ſed proprietas relatiua non eſt *directè* ſubſiſtens diuinum diſtinctum; non enim proprietas eſt, quod diſtinguitur, ſed quo fit diſtinctio: ergo relatio non importatur nomine *perſona* in recto.

Reſpondeo conceſſa maiori, diſtinguendo minorem: proprietas relatiua *in abſtracto*, qualiter ſignificatur vt forma, con- 37 *Reſp.* cedo minorem: *in concreto*, qualiter ſignificatur vt conſtitutum ex forma, nego minorem, & conſequentiam, vel diſtinguo conſequens diſtinctione minoris: nam *Paternitas* v.g. vt ſignificata hoc nomine *Pater*, non importatur *directè* tanquam forma referens, ſed tanquam relatum, *perſonalitas* ab hoc nomine *perſona* non importatur directè, vt conſtituens, & diſtinguens, ſed vt *quod* conſtitutum, & diſtinctum: vnde D. Thomas *qu. 9. de potentia art. 4.* poſt multa his verbis concludit: *Et propter hoc poteſt dici, quod ſignificat relationem per modum ſubſtantiæ, non quæ eſt eſſentia, ſed quæ eſt hypoſtaſis, ſicut relationem ſignificat, non vt relationem, ſed vt relatum, id eſt vt ſignificantur hoc nomine* Pater, *non vt ſignificatur hoc nomine* Paternitas: *ſic enim relatio ſignificata includitur* obliquè *in ſignificatione diuinæ perſonæ, quæ nihil eſt aliud, quam diſtinctum relatione ſubſiſtens in diuina eſſentia*: ſentit ergo D. Thomas, relationem *in concreto* importari *directè* vt relatum, & diſtinctum, *indirectè* vero vt formam, & referentem, & diſtinguentem.

Sed contra hanc ſolutionem arguit Aureolus: *perſona diuina* ſi- 38 *Inſtat Aureolus* gnificat directè conſtitutum ex eſſentia, & relatione; ſed ſignificans conſtitutum *directè*, ſolum *indirectè* ſignificat partes, vel extrema conſtituentia: ergo relationem ſolum *indirectè* ſignificat. Minorem ſupponit, vt notam. Maiorem autem probat: nam *perſona* eſt quaſi totum conſtitutum ex eſſentia, & relatione: ergo hoc conſtitutum ſignificatur nomine *perſonę* directè.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: conſtitutum ex eſſentia, & relatione, vtraque ingrediente *in recto* perſonæ conſtitutionem, 39 *Reſp.* nego maiorem: eſſentia ingrediente *in obliquo*, & relatione, vt ſubſiſtente, *directè* ingrediente conſtitutionem perſonæ, concedo maiorem, & diſtinguo minorem: ſi vtrumque extremum ingrediatur ad conſtituendum *directè*, concedo maiorem: ſi vnum *directè*, conſtituat, & alterum *indirectè*, nego minorem, & conſequentiam: nam *perſona*, vt conſtat ex illius diffinitione, *eſt rationalis naturę indiuidua ſubſtantia*, quod alijs terminis explicatur, *eſt ſubſiſtens incommunicabile rationalis naturę*, in qua deffinitione, & conſequenter in perſonæ conſtitutione prædicta diffinitione explicata, ſubſiſtentia *in recto* ingreditur *concretiuè* ſignificata, natura autem, vel eſſentia, in *obliquo*, quando autem conſtituentia ſic ſe habent, quod vnum *in recto*, & aliud *in obliquo* conſtituit, id, quod *in recto* conſtituit, *directè* ſignificatur, & ideò proprietas perſonalis, quæ ſola *in recto* conſtituit perſonam, nomine *perſonę* ſignificatur *directè*.

Sed oppones aduerſus iſtam ſolutionem primo: perſona ſigni- 40 *Replicabis 1.* ficat *directè* conſtitutum; ſed relatio, non ingrediente eſſentia, conſtitutum non eſt, ſed conſtituens: ergo relatio, non ingrediente eſſentia, non eſt ſignificatum directum; & conſequenter ſignificatum directum amplectitur eſſentiam, & relationem. Ex quo vlterius ſequitur, eſſentiam, nec relationem ſignificari *directè*, ſed conflatum ex vtraque.

Secundo: ſignificatum directum huius nominis *perſona diuina* 41 *Secundo.* diſtinguitur *virtualiter*, & *ratione ratiocinata*, à relatione conſtituente; ſed niſi ingrediatur directum ſignificatum eſſentia, hæc diſtinctio non ſaluatur, ſed tantum diſtinctio *rationis ratiocinantis*, & ex modo ſignificandi: ergo ingreditur eſſentia directum ſignificatum; & conſequenter conflatum ex eſſentia, & relatione, non autem relatio ipſa, ſignificatur *directè*.

Tertio: de perſona diuina prædicatur, prædicatione non purè identica, ſed formali, natura diuina in concreto; cum hæc pro- 42 *Tertio.* poſitio formalis, & vera ſit, *Perſona diuina eſt Deus*; ſed ſi non ingrederetur natura diuina *in recto* conſtitutionem perſonæ, non poſſet ſic prædicari: ergo ingreditur natura diuina *in recto* conſtitutionem perſonæ. Probatur minor: de eo, quod ſolum in *obliquo* importat naturam aliquam, non poteſt *in ſenſu formali* talis natura prædicari, nomine illam *in recto* importante; ſed Deus *in recto* importat naturam: ergo mediante hoc nomine non poſſet *in ſenſu formali* prædicari natura diuina de perſona, ſi ad illius conſtitutionem ſolum *in obliquo* ſe haberet.

Reſpondeo ad primam replicam conceſſa maiori, diſtinguendo minorem: non ingrediente eſſentia *in recto*, nego minorem: 43 *Ad 1. replicam.* non ingrediente eſſentia *in obliquo*, concedo minorem, & diſtinguo conſequens: non eſt ſignificatum relatio, non ingrediente eſſentia *in obliquo*, cõcedo conſequentiam: non ingrediente *in recto*, nego conſequentiam: ex quo non infertur ſignificari conflatũ ex natura, & relatione, *directè*, ſed ſignificari *directè* relationem *in* concre-

Digitized by Google

concreto, quod concretum talis conditionis eſt, vt importet *directè* relationem, & *indirectè* natutam.

44 Ad 2. Et ex his ad ſecundam conceſſa maiori, diſtinguo minorem: niſi ingrediatur eſſentia ſignificatum directum, *directè*, nego minorem; *directè*, vel *indirectè*, concedo minorem, & diſtinguo conſequens eadem diſtinctione; ſicut enim perſona diuina diſtinguitur *virtualiter* à diuina relatione, quamuis non conſtituatur ex ſola relatione, & eſſentia, vtraque ingrediente *in recto*, ſed relatione *in recto*, & eſſentia *in obliquo*, ita ſignificatum directum huius nominis *perſona diuina* diſtinguitur *virtualiter* à relatione perſonali, per hoc quod eſſentia non *directè*, ſed *indirectè* ingrediatur. Sed de his plura *infra*.

45 Ad 3. Ad tertiam conceſſa maiori, nego minorem, ad illius probationem diſtinguo maiorem: nomine importante naturam *in recto* in ſignificando, & ſupponendo, concedo maiorem; nomine importante naturam *in recto* ſolum in ſignificando, non autem in ſupponendo, nego minorem, & conſequentiam: nam hoc nomen *Deus*, licet diuinitatem *in recto* ſignificet, ſupponit tamen pro habente diuinitatem, in qua ſuppoſitione non *in recto*, ſed *in obliquo* natura diuina importatur; & cum perſona diuina ſit habens naturam diuinam *formaliter*: fit, quod de illa prædicetur natura diuina *in concreto* prædicatione formali; nam licet nomen *Deus*, & nomen *perſona diuina*, differant in ſignificato directo, in ſuppoſitione *directè* conueniunt; nam *Deus* directè ſupponit pro eo, pro quo ſupponit directè *perſona*.

§. IV.

Secunda concluſio vera ſententia ſtatuitur.

46 Secunda concluſio. SIt ſecunda concluſio: *Significatum formale huius nominis* perſona diuina *eſt relatio* formaliter, *formalitate rei, non tamen formalitate obiecti ſignificati*. Hac concluſione poſſunt vtriuſque partis Auctores ad concordiam reduci, negantes relationem ſignificati *formaliter*, explicando de formalitate obiecti ſignificati, affirmantes vero, explicando de formalitate rei.

Prima pars prob. 1. Et prima pars, præterquamquod ex argumentis *contra ſecundam* ſubijciendis conſtabit, oſtenditur primo ex D. Thoma *in præſenti quæſt.29. art.4.* vbi docet: *Hoc nomen* perſona diuina *ſignificare relationem in recto, non tamen relationem in quantum eſt relatio, ſed in quantum ſignificatur per modum hypoſtaſis*. Vbi D. Thomam loqui de ſignificato formali conſtat primo ex communi illius explicatione. Secundo: quia alias diminutè proceſſiſſet non explicando ſignificatum formale huius nominis *perſona diuina*; ſed relatio, vt *hypoſtaticè* ſubſiſtens, eſt *formaliter* relatio, formalitate rei, vt ex dicendis conſtabit: ergo ſignificatum formale huius nominis *perſona diuina* eſt *formaliter* relatio in hoc ſenſu.

47 Secundo. Secundo probatur: nam ſignificatum formale huius nominis *perſona diuina* eſt in eſſe rei *formaliter* aliquid; ſed non eſt *formaliter* aliquid abſolutum, nec abſtrahens à relatiuo, & abſoluto: ergo eſt *formaliter* aliquid relatiuum. Minor pro prima parte modo ſupponitur probanda latè *in re*, idque Nobiſcum concertantes ſupponunt. Pro ſecunda vero parte probatur: ſi namque abſtraheret in eſſe rei à relatiuo, & abſoluto, poſſet per vtrumque contrahi; ſed repugnat contrahi per abſolutum, aliàs poſſet perſona diuina per formalitatem abſolutam conſtitui: ergo in eſſe rei non abſtrahit ab abſoluto, & relatiuo.

48 Tertio. Tertio: nam relatio diuina conſtituit perſonam ſub conceptu formæ *hypoſtaticè* ſubſiſtenti; ſed non ſub conceptu ſubſiſtentis ſubſiſtentia abſoluta; hæc enim eſt omnibus perſonis communis, & conſequenter non poteſt incommunicabilitatem præſtare, nec ſub conceptu ſubſiſtentis communi ſubſiſtentiæ abſolutæ, & relatiuæ, alias etſi incommunicabilitatem permitteret, illam tamen exigeret: ergo ſub conceptu ſubſiſtentis ſubſiſtentia diſtincta à ſubſiſtentia abſoluta; ſed diſtinguens ſubſiſtentiam à ſubſiſtentia abſoluta eſt formalitas relatiua: ergo relatio, vt conſtituit perſonam, eſt *formaliter* relatiua; at ſignificatum formale huius nominis *perſona diuina* eſt conſtitutiuum perſonæ diuinæ, licet non vt conſtituens, ſed vt conſtitutum, *directè* ſignificatur per illud: ergo ſignificatum formale huius nominis eſt in eſſe rei *formaliter* relatiuum.

49 Secunda pars concluſionis prob. 1. Deinde ſecunda pars concluſionis ſuadetur primo ex D. Thoma *quæſt.9. de potentia art.4. in corpore*, vbi præmiſſa diſtinctione ſignificati formalis & materialis, quorum primum eſt ad quod ſignificandum eſt principaliter impoſitum nomen, ſecundum vero id, in quo talis ratio ſaluatur, ita concludit: *Secundum hoc ergo dicendum eſt, quod hoc nomen* perſona *communiter ſumpta nihil aliud ſignificat, quam ſubſtantiam indiuiduam rationalis naturæ; & quia ſub ſubſtantiæ indiuidua rationalis natura continetur ſubſtantia indiuidua, id eſt incommunicabilis, & ab alijs diſtincta, tam Dei, quam hominis, quam etiam Angeli, oportet quod perſona diuina ſignificet ſubſiſtens diſtinctum in natura diuina, ſicut perſona humana ſignificat ſubſiſtens diſtinctum in natura humana, & hæc eſt formalis ſignificatio, tam perſona diuina, quam perſona humana.* Et paucis interpoſitis ſubdit: *Perſona vero diuina formali ſignificatione ſignificat diſtinctum ſubſiſtens in natura diuina; & quia hoc non poteſt eſſe niſi relatiuum, ideo materiali ſignificatione ſignificat relationem; vel relatiuum.* Quod etiam repetit *ſolutione ad 3. ad 8.9.* & 13. *argumentum*. Ex quibus verbis tale argumentum pro ſecunda parte concluſionis conficitur: ſi formale ſignificatum huius nominis perſona diuina eſſet relatiuum *formaliter*, formalitate obiecti ſignificati, non *materialiter*, ſed *formaliter* relationem, aut relatiuum ſignificaret, vt per ſe eſt manifeſtum; ſed iuxta D. Thomam *materialiter* relationem ſignificat: ergo illius ſignificatum, *formaliter* relatiuum non eſt, formalitate obiecti ſignificati.

Quod amplius explico, & confirmo primo: ſi formale ſignificatum huius nominis *perſona* eſſet relatiuum *formaliter*, formalitate obiecti ſignificati, illius ſignificatio eſſet *formaliter* relatiua & non *formaliter* abſoluta; cum ſigno in ſignificando conueniat *formaliter*, quod obiecto ſignificato in eſſe ſignificati *formaliter* conuenit; ſed, vt docet D. Thomas *loco allegato ad* 3. formalis ſignificatio perſonæ *ad ſe*, dicitur, & *ad aliud* non refertur, & conſequenter eſt abſoluta *formaliter*: ergo illius ſignificatum formale non eſt relatiuum *formaliter*, formalitate obiecti ſignificati. 50 Conf. 1.

Explico, & confirmo ſecundo: ſi formale ſignificatum huius nominis *perſona diuina* eſſet relatiuum *formaliter* in ratione obiecti ſignificati, perſona ſecundum nomen *relatiuè* diceretur, & nomen *perſona diuina* eſſet nomen relatiuum; cum nomen abſolutum, aut relatiuum, dicatur ratione obiecti formalis, ſed, vt docet D. Thomas *loco allegato ad* 13. *argumentum*, *perſona diuina* ſecundum nomen non refertur ad aliud, & conſequenter non eſt nomen *formaliter* relatiuum, ſed *formaliter* abſolutum: ergo illius ſignificatum non eſt relatiuum ſed abſolutum *formaliter* in ratione obiecti ſignificati. Conf. 2.

51 Triplex ſolutio. Huic argumento triplex adhibetur ſolutio. Prima eſt Caietani *in præſenti art.4.* aſſerentis, D. Thomam ſententiam, quam *loco allegato* tenuit, *in art.4. huius quæſtionis* mutaſſe. Secunda, relationem diuinam in duplicem conceptum inadæquatum, vtrumque relatiuum, & vtrumque differentialem, partiri, nempè, reſpectus ad terminum, & ſubſtantialiter ſubſiſtentis, & aſſerit, relatiuum ſub conceptu inadæquato reſpectus ad terminum *materialiter* ſignificari nomine *perſona diuina*, ſub conceptu ſubſiſtentis *ſubſtantialiter* ſignificari *formaliter*; & quia conceptus iſte eſt *formaliter* relatiuus: fit, quod ſignificatum formale huius nominis relatiuum formaliter ſit, hocque intendiſſe D. Thomam *loco in contrarium adducto, & in præſenti art.4.* explicuiſſe, cum docuit ſignificare in recto relationem, non per modum relationis, ſed vt ſignificatur per modum hypoſtaſis. Ita in ſubſtantia Nazarius, & Patres Salmanticenſes. Sic etiam alij Recentiores Thomiſtæ. Tertio alij argumento facto occurrunt aſſerentes, relationem in Deo iuxta D. Thomam ſignificari *materialiter*; quia licet ex parte obiecti *formaliter* ingrediatur; attamen ex parte modi ſignificandi non *relatiuè*, ſed *abſolutè* ſignificatur.

52 Prima ſolutio reijcitur. Sed nulla ex his ſolutionibus argumento facto ſatisfacit. Non prima: nam tunc ſolum licet aſſerere, Diuum Thomam ſententiam mutaſſe, quando ipſe illam reuocat expreſsè, vel ad ſummum, cum eius dicta manifeſtè contradicunt, ſed nihil horum accidit in præſenti: ergo abſque fundamento aſſeritur, Diuum Thomam ſententiam mutaſſe. Minor pro prima parte eſt certa: nam D. Thomas ſententiæ, quam *loco allegato* tenuit de materiali ſignificatione relationis vt relatio, nullam facit *in præſenti* mentionem. Pro ſecunda parte probatur: nam quod D. Thomas docet *in præſenti* eſt, hoc nomen *perſona diuina* ſignificare *directè* relationem per modum hypoſtaſis; ſed hæc doctrina non pugnat cum eo quod relatio *materialiter* ſignificetur, id eſt, non *formaliter*, formalitate obiecti ſignificati: ergo doctrina D. Thomæ in *præſenti art.4.* non pugnat cum eo, quod docuit loco in contrarium adducto. Probo minorem: nam relationem per modum hypoſtaſis ſignificari nomine *perſona diuina* non petit, quod ſignificatum formale huius nominis, ſit *obiectiuè formaliter*, relatiuum, ſed ſufficit in eſſe rei eſſe relatiuum *formaliter*; ſed D. Thomas *in præſenti* tantum docet relationem per modum hypoſtaſis ſignificari nomine *perſona diuina*: ergo nihil aſſeruit contrarium doctrinæ traditæ loco *ex diſputatis* citato.

53 Secunda ſolutio reijcitur. Deinde ſecunda ſolutio reijcitur: nam admiſſa illius doctrina de duplici differenti conceptu in relatione reperto, quam *infra* explicabimus, & quod ſub ratione formæ hypoſtaticæ ſubſiſtentis ſit formale ſignificatum huius nominis *perſona diuina*, tantum ſequitur, illius formale ſignificatum eſſe relatiuum *formaliter* in eſſe entis, non vero quod ſit in ratione obiecti *formaliter* relatiuum; ſed hoc ſolum Angelicus Doctor negauit: ergo ſolutione tradita argumentum noſtrum non ſoluitur. Probo maiorem: ſi D. Thomas ſentiret, ſubſiſtens diſtinctum in natura diuina, quod aſſerit nomine *perſona diuinæ* ſignificari formaliter, eſſe in ratione obiecti formaliter relatiuum, non negaret, ſignificationem formalem dicti nominis eſſe relatiuam formaliter, nec aſſereret, tale nomen dici *ad ſe*, & eſſe abſolutum, cum id, quod conuenit formali ſignificato in ratione ſignificati, formaliter conueniat ſignificationi nominis, & ipſi vt ſignificanti formaliter;

Digitized by Google

liter; ſed D. Thoma negauit ſignificationem huius nominis *perſona diuina* eſſe relatinam *formaliter*, & aſſeruit dici *ad ſe*, eſſeque abſolutum nomen: ergo ſentit quod licet ſubſiſtens in natura diuina diſtinctum, quod ſignificatur nomine *perſona* formaliter, ſit ratione rei formaliter relatiuum, non tamen eſſe in ratione obiecti relatiuum, ſed abſolutum formaliter.

54 *Vltima ſolutio reijcitur.* Tandem vltimam ſolutio reijcitur: nam D. Thoma diſtinguit duplex ſignificatum, nempè *formale*, ad quod ſignificandum nomen eſt formaliter impoſitum, quod reſpectu huius nominis *perſona diuina*, aſſerit eſſe diſtinctum ſubſiſtens in natura diuina, & *materiale*, videlicet, in quo prædicta ratio ſaluatur, quod reſpectu dicti nominis ait, relationem eſſe quia in diuinis ſola relatio eſt diſtinguens, & diſtincta; at, *iuxta tertiam ſolutionem*, non diſtinguitur duplex ſignificatum, ſed tantum duplex modus ſignificandi: ergo manet Angelici Præceptoris non congruit. *Dices.* Si forte dicatur, modum illum ſignificandi in rem ſignificatam refundi, & conſequenter efficere ſignificata diuerſa. *Sed contra.* In contrarium argumentor: nam ſi modus ſignificandi abſolutè refunditur in obiectum, illudque in ratione obiecti diſtinguit, conſtituet obiectum in ratione obiecti abſolutum; ſed obiectum in ratione obiecti abſolutum non poteſt in ratione obiecti eſſe formaliter relatiuum: ergo ſignificatum formale huius nominis *perſona diuina* non eſt relatiuum formaliter in ratione obiecti ſignificati, quod eſt noſtræ concluſionis intentum.

55 *Secundo ſuadetur ratione.* Et ex his ſuadetur ſecundo ratione ſecunda pars concluſionis: hoc nomen *perſona diuina* non eſt nomen relatiuum, ſed abſolutum formaliter, vt ex D. Thoma vidimus, & fatentur omnes Theologi: ergo illius ſignificatio in ratione ſignificationis non eſt relatiua, ſed abſoluta formaliter. Patet conſequentia: nomen namque per ſignificationem formaliter conſtituitur, & conſequenter nomen relatiuum formaliter petit pro forma ſignificationem in ratione ſignificationis formaliter relatiuam, & nomen formaliter abſolutum petit ſignificationem formaliter abſolutam. Tunc vltra; ſed ſignificatio nominis deſumitur ab obiecto inſpecto in ratione obiecti formaliter: ergo obiectum ſignificatum hoc nomine *perſona diuina* non eſt relatiuum, ſed abſolutum in ratione obiecti formaliter.

Confirm. Et augetur difficultas: ſi formale ſignificatum huius nominis *perſona diuina* eſſet relatiuum in ratione obiecti formaliter, *relatiuè* diceretur hoc nomen; & conſequenter ſicut Pater eſt, & dicitur Filij Pater, & è contra, ita etiam diceretur perſona Filij, & contra; ſed Pater perſona Filij non dicitur, nec Filius perſona Patris, & oppoſitum eſt, vt vidimus, abſurdum, & vt tale reputat Auguſtinus *lib. 7. de Trinitate cap.* 6. ergo formale ſignificatum huius nominis *perſona diuina* non eſt relatiuum formaliter in ratione obiecti ſignificati.

56 *Tertio prob.* Tertio probatur: illud, quo ablato maneret ſignificatum formale formaliter inuariatum, non conuenit illi in ratione obiecti formaliter; ſed remota relatione maneret ſignificatum formale huius nominis *perſona diuina* formaliter inuariatum: ergo relatiui ratio non conuenit illius ſignificato formaliter, formalitate obiecti ſignificati. Conſequentia probatione non indiget. Maior eſt certa: nam variato prædicato formaliter conſtituente, neceſſarium eſt, conſtitutum formalem variationem ſuſcipere: ergo illud, quo oblato manet ſignificatum formale formaliter inuariatum, non eſt de ratione illius, aut de eius conſtitutione in ratione obiecti ſignificati formaliter. Minor autem probatur: nam dato, per impoſſibile, quod ſolum daretur vna perſona diuina, non per relationem, ſed per abſolutum conſtitueretur perſona diuina in ratione perſonæ; & tamen ſignificatum formale huius nominis maneret inuariatum formaliter in ratione obiecti ſignificati: ergo relatione remota maneret inuariatum formaliter ſignificatum huius nominis in ratione obiecti ſignificati. Maior cum conſequentia tenet. Minor autem probatur: nam dato illo caſu, maneret inuariata ſignificatio huius nominis, & perſona diuina conſtituta per aliquid abſolutum ſignificaretur per illud eodem modo, atque nunc ſignificatur; ſed non ſtat variari ſignificatum formale formaliter in ratione obiecti ſignificati, inuariata formaliter nominis ſignificatione: ergo relatione remota, maneret formaliter inuariatum ſignificatum formale huius nominis *perſona diuina* in ratione obiecti ſignificati.

57 *Confirm.* Quod amplius explico, & confirmo in hunc modum: ideò Deus non eſt Trinus formaliter in ratione principij effectiui creaturarum, quia creaturæ non petunt per ſe, vt producantur, & in eſſe conſeruentur, Deum vt Trinum, ſed vt vnum; at hoc nomen *perſona diuina* ex vi ſuæ ſpecificationis non petit formaliter ſubſiſtentiam relatiuam in perſona ſignificata, ſed tantum diſtinctum ſubſiſtens in diuina natura, à quacumque forma, ſiue abſoluta, ſiue relatiua, proueniat: ergo illius obiectum non eſt per ſe formaliter relatiuum, perſeitate obiecti hoc nomine ſignificati.

58 *Vltimo probat. 2. pars concluſionis.* Denique ſuadetur ſecunda pars concluſionis, & vis præcedentis argumenti explicatur: nullum nomen poteſt intelligi de aliquo verè prædicari, cui non intelligatur competere formale nominis ſignificatum, ſecundùm quod tale formaliter; ſed poteſt intelligi hoc nomen *perſona diuina* verè prædicari de Deo, quin in ipſo intelligatur relatio: ergo ſignificatum formale huius nominis non eſt relatiuum formaliter in ratione obiecti ſignificati.

Maior prob. 1. Maior conſtat primo: quia namque ſignificatum hominis eſt animal rationale, non ſtat intelligi de aliquo verè prædicari hominem, cui non intelligatur conuenire eſſe animal rationale: ergo maior argumenti eſt vniuerſaliter vera; cauſalis namque vniuerſalem includit. *Secundo.* Secundo: nam nomen prædicatur loco ſui ſignificati, vnde idem eſt nomen prædicari de aliquo, & prædicari illius ſignificatum formale, in quantum tale formaliter, niſi tantum in propoſitione materiali, in qua termini *materialiter* ſupponunt: ergo non ſtat nomen intelligi vere prædicatum de aliquo, cui non intelligatur conuenire illius ſignificatum formale, in quantum tale formaliter.

Maior ſuadetur 1. Minor autem oſtenditur primo: nam Iudæi, & Pagani, confitentur, Deum eſſe perſonam; & tamen non confitentur relationes in Deo: ergo ſtat intelligi nomen perſonæ verè prædicari de Deo, quin in ipſo concipiatur relatio. *Secundo.* Secundo: nam Theologi diſputantes an perſonæ conſtituantur per aliquid relatiuum, an per aliquid abſolutum, omnes intelligunt, Deum eſſe perſonam; & tamen non omnes pro conſtitutiuo relationem concipiunt: ergo ſtat intelligi de Deo verè prædicari nomen *perſona diuina* ab aliquo non concipiente relationem ipſo.

59 *Reſp. 1.* Dices, Iudæos, & Paganos, erroneæ cogitaſſe de Deo, conſtituentes etiam perſonas diuinas per aliquid abſolutum falſam habent opinionem de ipſo, & ideò non mirum, quod perſonam conſtituentes, non fateantur relationes, vel illas non concipiant vt conſtituentes perſonas.

Contra 1. Sed contra primo: nam ſolutionem iſtam, vt falſam reijcit D. Thom. q. 9. de potentia art. 4. 9. argumento his verbis: *Sed contra, error opinionis non variat nominis ſignificationem, nec etiam veritas*: ſi ergo apud errantes de Deo hoc nomen *perſona* non ſignificat relationem, nec etiam ſignificabit apud rectè ſentientes de Deo.

Secundo. Secundo, reſtaurando ſic argumentum ex doctrina D. Thomæ: nullum nomen poteſt intelligi verè prædicari de aliquo, intellectione vera, cui non intelligatur vera intellectione competere formale nominis ſignificatum: ergo nec poteſt verè intelligi intellectione falſa de aliquo prædicari, cui etiam falſa intellectione non intelligatur conuenire ſignificatum nominis formale. Patet conſequentia: tum, quia veritas, vel falſitas propoſitionis non variat ſignificatum nominis formale, tum etiam, quia falſitas enuntiantis nomen aliquod de alio, conſiſtit in eo, quod falſo enuntiat illius ſignificatum, & conſequenter non ſtat verè intelligi nomen prædicari, licet falſa intellectione, cui non intelligatur conuenire ſignificatum formale.

60 *Reſp. 2.* Reſpondebis ſecundo ex Nazario *vbi ſupra ad argumenta contra 5. concluſionem*, perſonam, cum ſit rationalis naturæ indiuidua ſubſtantia, vel ſubſiſtentia, dupliciter contrahi poſſe, primo, quaſi per differentias extraneas ſumptas ex parte naturæ, qua ratione Chriſtus dicitur perſona humana, quamuis ſubſiſtentia propria hominis non ſubſiſtat; quia nimirum ſubſiſtit in humana natura, licet ſubſiſtentia diuina. Secundo, per intraneas differentias ex parte perſonalitatis deſumptas, & ſic perſona diuiditur in perſonam abſolutam, & relatiuam; Iudæi ergo, & Pagani, & illi, qui tuentur perſonam diuinam conſtitui per aliquid abſolutum, concipiunt perſonam diuinam in Deo ſecundum contractionem extraneam ſumptam ex parte naturæ, non vero ſecundum contractionem intrinſecam ex parte perſonalitatis deſumptam: vnde concipiunt ſubſiſtens in diuina natura, relationem non concipiendo, ex quo non colligitur hoc nomen *perſona diuina* non ſignificare formaliter relationem.

61 *Reijcitur 1.* Sed contra primo: nam D. Thomas, loco *vbi proximè*, propoſuit hoc argumentum ad probandum perſonam diuinam ſignificare aliquid relatiuum, dataque, & excluſa prima ſolutione, reſpondet: *Ad octauum dicendum, quod obiectio illa procedit de formali nominis ſignificatione, & non de materiali; & ſimiliter dicendum ad nonum*: ergo apertè ſentit Diuus Thomas, argumentum factum conuincere, quod hoc nomen *perſona* non ſignificat formaliter relationem; & conſequenter illius ſignificatum non eſſe relatiuum formaliter ſaltim in ratione obiecti ſignificati.

Secundo. Secundo: nam admiſſa doctrina huius ſolutionis, adhuc argumentum in ſuo robore manet. Quod probo: vt enim fatetur Nazarius, perſona Diuina ab errantibus intelligitur verè prædicari de Deo, quin intelligatur illi conuenire, vt contracta per intranea ad modum ſubſiſtentiæ relatiuæ; ſed vt argumentum contendit, & Angelicus Doctor admittit, non ſtat intelligi nomen verè prædicari de aliquo, de quo non intelligatur verè prædicari illius ſignificatum formale: ergo perſona diuina non ſignificat formaliter contractionem illam intraneam perſonalitatis per relationem; & conſequenter illius ſignificatum formaliter relatiuum non eſt.

Et

Digitized by Google

62 *Conf.* Et augetur difficultas: quia namque ly *perſona relatiua* habet pro ſignificato formali contractionem ad eſſe relatiuum, Iudæi, & Pagani, remouentes relationes à Deo, etiam negant perſonam relatiuam in ipſo; ſed negando relationes, concedunt perſonam diuinam: ergo ideo, quia ly *perſona diuina* non habet pro formali ſignificato perſonam, vt relatiuam: maneat ergo, ſignificatum formale huius nominis *perſona diuina* non eſſe formaliter relatiuum, formalitate obiecti ſignificati.

§. V.

Diluuntur contraria argumenta.

63 *Contra 1. p. concluſionis arg. 1.* CONtra primam partem concluſionis arguitur primo ex D. Thoma *quæſt. 9. de potentia art. 4.* vbi docet, quod quia ſubſiſtens diſtinctum in natura diuina, quod perſona diuina formali ſignificatione ſignificat, non poteſt eſſe niſi relatio, vel relatiuum, ideò perſona diuina ſignificat materiali ſignificatione relationem, vel relatiuum: ergo iuxta D. Thom. ſignificatum huius nominis *perſona diuina* non eſt *formaliter* relatiuum.

Reſp. Reſpondeo admiſſa, vt iacet, D. Thomæ doctrina, diſtinguendo conſequens: non eſt relatiuum *formaliter* in ratione obiecti ſignificati, concedo conſequentiam: *formaliter* in ratione entis, nego conſequentiam; vt enim relatio, non formali, ſed materiali ſignificatione, ſignificetur nomine *perſonæ diuinæ*, ſufficit quod illius ſignificatum, etſi in ratione entis ſit relatiuum *formaliter* in ratione ſignificati non ſit relatiuum *formaliter*; eo quod formalitas ſignificationis penes ſignificatum, vt tale, penſatur.

64 *Replicabis.* Sed inſtabis ex D. Thoma *loco allegato*, vel docet, quod ſicut hoc nomen *homo* ſignificat *formaliter* compoſitum ex corpore, & anima, & *materialiter* ſignificet habens *cor*, *cerebrum*, &c. ſine quibus non reperitur corpus animatum, ita hoc nomen *perſona diuina* ſignificat, ſignificatione formali, diſtinctum ſubſiſtens in natura diuina, materiali autem ſignificat relatiuum, ſine quo diſtinctio realis, in Deo non reperitur; ſed *cor*, *cerebrum*, & aliæ partes integrantes, & ethereogeneæ, ſine quibus corpus animatum anima rationali non reperitur, non ſignificantur *formaliter* hoc nomine *homo*, nec formalitate rei, nec formalitate obiecti ſignificati, ſed omnino *materialiter*: ergo iuxta D. Thomam relatio, vel relatiuum, nec in eſſe rei, nec in eſſe obiecti, conueniunt *formaliter* obiecto ſignificato nomine *perſonæ diuinæ*.

65 *Reſp.* Reſpondeo, exemplum D. Thomæ non petere, quod in omnibus teneat, aliàs ſicut partes ethereogeneæ diſtinguuntur realiter à toto compoſito ex corpore, & anima, etiam relatio, & relatiuum, realiter diſtingueretur à ſubſiſtente diſtincto in natura diuina, quod nullus Theologorum poteſt admittere: tenet ergo quoad hoc, quod ſicut *cor*, *caput*, & *cerebrum*, & aliæ partes non ſignificantur *formaliter*, formalitate obiecti ſignificati, hoc nomine *homo*; quia ad hoc ſignificandum non eſt primo impoſitum, ita nec relatiuum eſt *formaliter* ſignificatum hoc nomine *perſona Diuina*, ſed diſtinctum ſubſiſtens in diuina natura, non autem tenet in comparatione entitatiua, ſicut in omnium ſententia quoad identitatem realem, in noſtra, nec quoad conuenientiam formalem.

66 *Contra 2. p. arg.* Deinde contra ſecundam partem concluſionis arguitur ex D. Thoma in præſenti quæſt. 29. art. 4. illis verbis: *Perſona igitur Diuina ſignificat relationem vt ſubſiſtentem, & hoc eſt ſignificare relationem per modum ſubſtantiæ, quæ eſt hypoſtaſis ſubſiſtens in natura diuina*; ſed loquitur D. Thomas de ſignificato formali huius nominis, non ſolum formalitate rei, ſed etiam formalitate obiecti ſignificati; aliàs diminutè procederet non explicans ſignificatum formale huius nominis *perſona diuina*, vtraque formalitate: ergo ſentit, ſignificatum formale huius nominis *perſona diuina* eſſe relatiuum *formaliter*, non ſolum in eſſe rei, ſed etiam in ratione obiecti ſignificati.

Reſp. Reſpondeo admiſſis verbis Diui Thomæ, vt iacent, & conceſſa minori, negando conſequentiam; vt enim *in eodem art.* explicat D. Thomas, ſignificari hoc nomine *perſona diuina* relationem per modum ſubſtantiæ, eſt ſignificari relationem, non inquantum eſt relatio, ſed in quantum ſignificatur per modum hypoſtaſis, & conſequenter ex eo, quod relatio per modum ſubſtantiæ ſit formale ſignificatum huius nominis *perſona diuina*, non ſequitur, illius ſignificatum formale eſſe relatiuum *formaliter*, formalitate obiecti ſignificati: nam ad hoc requirebatur, quod relatio, vt relatio, non autem vt ſubſiſtens *hypoſtaticè*, ſignificaretur hoc nomine.

67 *Inſtabis.* Sed inſtabis: relatio per modum hypoſtaſis, & relatio per modum relationis, iuxta D. Thomam non differunt *obiectiuè*, ſed tantum ex modo ſignificandi: ergo obiectum formale *perſonæ* ſignificantis relationem per modum hypoſtaſis, & *relationis* ſignificantis illam per modum relationis, idem eſt, non ſolum in eſſe rei, ſed etiam in eſſe obiecti *formaliter*; & conſequenter ſignificatum formale huius nominis *perſona Diuina* eſt *formaliter* relatiuum ſub vtraque ratione. Secunda conſequentia ex prima euidenter colligitur. Prima ex antecedenti. Antecedens autem probatur ex D. Thoma in 1. diſtinct. 23. quæſt. 1. art. 3. in fine illis verbis: *Inuenimus enim in diuinis quatuor modos ſignificandi: aliquid enim ſignificat abſolutum per modum abſoluti*, vt Deus, *aliquid relationem per modum relationis*, vt Pater, *aliquid, abſolutum per modum relationis*, vt potentia generandi, *aliquid, relatiuum per modum abſoluti* vt perſona: ergo ſentit D. Thomas, *perſonam*, & *relationem*, in Deo ex parte obiecti ſignificati omnimode conuenire, & ſolum differre penes modum ſignificandi.

Reſp. Reſpondeo diſtinguendo antecedens: non differunt *obiectiuè* in ratione obiecti ſignificati, nego antecedens: *obiectiuè* quoad entitatem, & formalitatem ſignificatam, concedo antecedens, & nego conſequentiam. Nec traditæ diſtinctioni obſtant verba D. Thomæ docentis, *hypoſtaſim*, aut *perſonam*, ſignificare relationem ad modum abſoluti: ſolum enim intendit, rem ſignificatam eſſe relationem *formaliter* in eſſe rei, non autem quod ſit relatio in ratione obiecti ſignificati.

68 *Tertio arg.* Tertio arguitur: ſignificatum formale *perſonæ diuinæ* eſt diſtinctum ſubſiſtens in natura diuina, vt vidimus ex D. Thoma *quæſt. 9. de potentia art. 4.* ſed ſubſiſtens diſtinctum in natura diuina eſſentialiter eſt relatiuum, non ſolum *identicè*, ſed etiam *formaliter*; cum ſola relatio poſſit diſtinguere, & diſtingui realiter in Deo, in quo abſoluta omnia indiſtincta realiter ſunt, & omnibus perſonis communia: ergo ſignificatum formale huius nominis *perſona diuina* eſt *formaliter* relatiuum.

Reſp. Reſpondeo, hoc argumentum primam partem noſtræ concluſionis ſuadere, in qua aſſerimus, ſignificatum formale huius nominis eſſe relatiuum *formaliter*, formalitate entis, ſecundæ autem eiuſdem concluſionis parti non efficere, in qua diximus, non eſſe relatiuum *formaliter*, formalitate obiecti: vnde D. Thomas *vbi proximè*, hoc argumento probauit, perſonam diuinam *materialiter* relationem ſignificare, quod, vt primum argumentum ſoluentes dicebamus, intelligendum eſt de materiali non oppoſito formalitati entis, & rei, ſed formalitati obiecti. Vnde in forma conceſſa maiori, diſtinguo minorem: diſtinctum ſubſiſtens in natura diuina eſt relatiuum *formaliter* in ratione entis concedo minorem: in ratione obiecti ſignificati, nego minorem, & ſub eadem diſtinctione conſequentis, concedo, & nego conſequentiam.

69 *Replicabis 1.* Sed oppones aduerſus iſtam ſolutionem primo: ratio obiecti ſignificabilis conſequitur entitatem: ergo quod obiecto conuenit formaliter in ratione entis, conuenit etiam formaliter in ratione obiecti ſignificati; & conſequenter ſi formale ſignificatum huius nominis *perſona diuina* eſt relatiuum *formaliter* in ratione entis, etiam erit *formaliter* relatiuum in ratione obiecti ſignificati.

Secundo. Secundo: ideò in ratione entis eſt *formaliter* relatiuum, quia reſpectum ad terminum exigit, & *implicitè* claudit; ſed etiam in ratione obiecti ſignificabilis exigit reſpectum ad terminum, illumque *implicitè* claudit: ergo in ratione obiecti eſt *formaliter* relatiuum.

Tertio. Tertio: id, ſine quo explicato aliquid diffiniri non poteſt, conuenit illi *formaliter*, etiam in ratione obiecti; ſed ſignificatum huius nominis *perſona diuina* diffiniri non poteſt, relationem non explicata: ergo relatio, vt relatio, pertinet *formaliter* ad ſignificatum *perſonæ*, etiam in ratione obiecti ſignificati. Probatur minor: non poteſt ſignificatum formale huius nomini diffiniri non explicato diſtinctiuo illius à perſona creata; ſed diſtinctiuum perſonæ diuinæ à perſona creata eſt relatio: ergo relatione non explicata, diffiniri non poteſt perſona diuina.

70 *Quarto. Minor prob. 1.* Quarto: ſignificatum formale huius nominis *perſona diuina*, vel eſt in ratione obiecti *formaliter* relatiuum, vel eſt in ratione obiecti *formaliter* abſolutum? Non ſecundum: ergo primum. Maior cum conſequentia tenet. Minor autem oſtenditur primo: id, quod eſt *formaliter* abſolutum, nequit relationem importare etiam *implicitè*; ſed formale ſignificatum huius nominis *perſona diuina implicitè* relationem importat: ergo *explicitè formaliter* abſolutum non eſt.

Secundo. Secundo, & explicatur magis hoc ipſum: abſolutum, vt à relatiuo diſtinctum, conſtituitur per eſſe *ad ſe*, *non* ſolum *negatiuè*, & *præciſiuè* ſed etiam *poſitiuè*, & *repugnanter*, aliàs ratio entis communis relatiuo, & abſoluto eſſet abſoluta *formaliter*: cum dicatur *ad ſe præciſiuè*, & *negatiuè*, hoc eſt non exprimat reſpectum ad aliud; ſed ſignificatum formale huius nominis *perſona diuina*, etſi dicatur *ad ſe negatiuè*, hoc eſt non exprimat reſpectum ad terminum, non tamen dicitur *ad ſe repugnanter*, & *poſitiuè*, imò includit reſpectum ad terminum: ergo in ratione obiecti ſignificati non eſt abſolutum *formaliter*.

71 *Ad 1. replicam reſp.* Reſpondeo ad primam inſtantiam, diſtinguendo antecedens, conſequitur entitatem *abſolutè*, nego antecedens; vt comparatum cum voce, & nomine ſignificante, & vt exiſtentem in intellectu imponentis, & concipientis per terminum, concedo antecedens, & conſequentiã, vel diſtinguo conſequens per eandem, diſtinctionẽ.

Ad 2. Ad ſecundam, diſtinguo minorem: exigit, & includit reſpectum in ratione obiecti *materialiter*, concedo minorem: *formaliter*, nego minorem, & conſequentiam: nam id exigit, & includit in ratione obiecti *formaliter*, quod à nomine exigitur ex vi ſuæ ſignificationis formalis, vt vidimus ſecundam partem noſtræ concluſionis probantes, & ideò obiectum illius in ratione obiecti *formaliter*, dictam exigentiam, & incluſionem non habet, aliàs illis ſublatis iſtius nominis ſignificatio exiſtere non poſſet, illiſque non enunciatis à nullo poſſet dictum nomen enunciari de Deo, cuius contrarium & ex D. Thoma, & ratione monſtrauimus: vnde ſicut exigentia Trinitatis perſonarum materialiter comparatur cum Deo in ratione principij creaturarum: quia hæc ab illarum dependentia non petitur: ita exigentia reſpectus ad terminum materialis eſt comparata ad ſignificatum formale huius nominis *perſona diuina*: quia talis exigentia non petitur per ſe à tali nomine ex vi ſuæ ſignificationis.

72 Ad 3. Ad tertiam conceſſa maiori, nego minorem, ad illius probationem diſtinguo maiorem; non explicatio diſtinctiuo illius à perſona creata, diſtinctione quaſi extranea deſumpta ex parte naturæ, concedo minorem: diſtinctione quaſi intraneas ſumpta ex parte perſonalitatis, & modorum ipſam contrahentium, nego minorem, & conſequentiam. Itaque, vt ex Nazario notabamus *ſupra*, cum perſona ſit rationalis naturæ indiuidua ſubſtantia, id eſt ſubſiſtens incommunicabile, & diſtinctum in natura rationali, & conſequenter importet perſonalitatem *directè*, & naturam *indirectè*, dupliciter diuidi poteſt, nempè, per differentias ſumptas ex parte naturæ, qualiter diuiditur in perſonam diuinam, Angelicam, & humanam, quam diuiſionem, vocamus per differentias, quaſi extraneas, non quia abſolutè extraneæ, ſint, ſed comparatiuè ad illas, per quas perſonalitas *directè* diuiditur: eo quod quamuis natura; & perſonalitas, *formaliter* ingrediantur perſonæ conſtitutionem, formalius tamen perſonalitas *directè* importata ingreditur, quam natura *indirectè*, & in obliquo importata. Secundo diuidi, & diſtingui poteſt per differentias deſumptas ex parte ipſius perſonalitatis, qualiter diuiditur perſona vt ſic, in perſonam abſolutam, & relatiuam, & hanc diuiſionem, diſtinctionemq; appellamus per intraneas differentias; quia formalius ad perſonam comparantur ratione iam explicata: dicimus ergo, quod vt diffiniatur ſignificatum formale huius nominis *perſona diuina* ſecundum formalia ipſius, ſufficit, quod explicetur differentia perſonæ diuinæ à creata, quæ ſumitur ex parte naturæ, quod ſit, aſſerendo, *perſona diuina eſt diſtinctum ſubſiſtens in natura diuina*, & ſic à D. Thoma fuit diffinitum, non autem requiritur explicari differentiam intraneam ſumptam ex parte perſonalitatis, diuidentemque perſonam, in relatiuam, & abſolutam.

73 Inſtabis. Si opponas D. Thomam quæſt. 9. de potentia art. 4. ad finem corporis illis verbis: *Relatio vt ſignificatur hoc nomine* Paternitas, *includitur* obliquè *in ſignificatione diuinæ perſonæ: quæ nihil aliud eſt quam diſtinctum relatione ſubſiſtens natura diuina*. Ex quibus duo habentur. Primum, quod in perſonæ diffinitione explicatur relatio. Secundum, quod perſona diuina relationem in abſtracto *indirectè*, & in *obliquo* importat; at iuxta ſolutionem traditam, perſona diuina, ſine relatione explicata, diffinitur, & conſequenter illam *indirectè* non dicit: ergo tradita ſolutio menti Diuo Thomæ non congruit.

74 Reſp. Reſpondeo, D. Thomam duplex ſignificatum huius nominis diſtinxiſſe, nempe *formale*, & *materiale*, primum docuit eſſe diſtinctum ſubſiſtens in natura diuina, & quia hoc re ipſa non poteſt eſſe niſi relatio, vel relatiuum, intulit, relatiuum eſſe materiale ſignificatum. Quod rurſus diuiſit in directum, & indirectum, & docuit *directè* importari relationem in concreto, qualiter ſignificatur hoc nomine *Pater*, indirectum vero relationem in abſtracto, qualiter ſignificatur hoc nomine *Paternitas*, & huius aſſignauit rationem: quia ſcilicet, perſona nihil eſt aliud, quam *diſtinctum relatione ſubſiſtens in natura diuina*, quæ verba intelligenda ſunt de perſona diffinita quoad materiale ſignificatum, & non ſolum quoad formale, vt ex diſcurſu facto ab Angelico Doctore euidenter colligitur. Iuxta quam doctrinam explicatis verbis D. Thomæ, diſtinguo minorem: perſona diuina quoad ſignificatum formale, concedo minorem; quoad materiale, nego minorem, & conſequentiam: nam D. Thomas, cum perſonam diuinam, per relationem *explicitè* importatam, diffinit, loquitur de perſona diuina quoad formale, & materiale ſignificatum, non autem quoad ſolum formale *formaliter* ſumptum.

75 Ad ult. Ad 1. prob. minoris. Ad vltimam conceſſa maiori, nego minorem, ad primam probationem diſtinguo maiorem: incluſione formali, concedo maiorem: incluſione materiali, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: ſignificatum namque formale huius nominis *perſona diuina*, formalitate obiecti ſignificati, non includit *formaliter*, ſed *materialiter* ſolum, relationem, vel relatiuum, etſi in ratione entis *formaliter* includat illud, ex quo non ſequitur in ratione ſignificati *formaliter* abſolutum non eſſe, ſed tantum quod in ratione entis *formaliter* abſolutum non ſit.

Ad 2. Et ex his ad ſecundam probationem minoris conceſſa maiori, diſtinguo minorem; in ratione entis, concedo maiorem: in ratione obiecti ſignificati per hoc nomen *perſona diuina*, nego minorem, & conſequentiam; vt enim in ratione obiecti ſignificati ſit abſolutum *formaliter*, ſufficit taliter ſignificari *abſolutè*, vt repugnet illi hoc nomine ſignificari *relatiuè*, & hoc ſic contingit: nam licet ſignificato formali huius nominis *perſona diuina* in eſſe rei non repugnet relatio, imo potius illam *intrinſecè* includat, in ratione tamen ſignificati *formaliter* illi repugnat eſſe relatiuum, hoc eſt *relatiuè* hoc nomine ſignificari, ac proinde in ratione ſignificati *formaliter* eſt abſolutum: nam ſicut in eſſe rei eſt *formaliter* abſolutum, cui in eſſe rei repugnat eſſe relatiuum *formaliter*, ita in ratione ſignificati eſt *formaliter* abſolutum, quod totaliter nomine aliquo ſignificatur *ad ſe*, quod repugnet tali nomine *reſpectiuè* ſignificari, vt conſtat obiecto ſignificato hoc nomine *ens*, quod in eſſendo relatiuum, & abſolutum eſt, vtpotè vtrumque *implicitè* includens, & tamen in ratione obiecti ſignificati *formaliter* eſt abſolutum; quia hoc nomine taliter ſignificatur *ad ſe*, quod illi repugnet eodem nomine ſignificari *ad aliud*.

§. VI.

Secunda pars Diſputationis reſoluitur.

Circa ſecundum, quod in hac diſputatione in examen vocauimus, an ſcilicet ratio perſonæ propriè reperiatur in Deo, conſtanter eſt affirmandum, & vt certum ſecundum fidem tenendum. Quod probo primo ex ſymbolo Athanaſij illis verbis: *Alia eſt enim perſona Patris, alia Filij, alia Spiritus Sancti*, quæ eſſe cum proprietate accipienda conſtat; quia ex eo nullum ſequitur inconueniens, & quia ſic fuerunt accepta communi Eccleſiæ conſenſu; ſed vbi alia, & alia perſona cum proprietate inueniuntur, reperitur perſona cum proprietate: ergo ratio perſonæ propriè reperitur in Deo. Quod etiam diffinitur expreſsè *in Concilio Toletano vndecimo in confeſſione fidei*, & in Lateranenſi *capite firmiter de ſumma Trinitate*, vbi dicitur, *Pater, Filius, & Spiritus Sanctus tres quidem perſonæ, & vna eſſentia*. Accedit communis vſus Eccleſiæ, & vniuerſalis Patrum, & Scholaſticorum conſenſus admittentium cum proprietate rationem perſonæ in Deo. Videantur Hieronymus *epiſtola* 39. *ad Damaſcenum*, Cyprianus *ſermone de Chriſti natiuitate*, Ambroſius *libro de inſtitutione Virginum cap. decimo* ſepe Hilarius de *Trinitate cap.* 1. *vſque ad* 12. & Auguſtinus *de Trinitate* præcipuè *lib.* 7. *cap.* 6. — 76 De fide eſt rationem perſonæ reperiri in Deo propriè. Prob. 1. ex Conc. Secundo ex PP.

Deinde probatur: perſona eamque eſt *rationali*, id eſt intellectualis, *naturæ indiuidua ſubſtantia*, id eſt incommunicabilis ſubſiſtentia, vel alijs terminis, *eſt ſubſiſtens incommunicabile in natura intellectuali*, ſed in Deo eſt intellectualis natura, eſt etiam ſubſiſtentia incommunicabilis: ergo in illo inuenitur ratio perſonæ. — 77 Tertio ratione.

Denique probatur ratione Angelici præceptoris: quidquid enim perfectionis, & dignitatis eſt, reperitur in Deo; ſed perſona ſignificat, quod eſt perfectiſſimum in tota natura: ergo propriè reperitur in Deo. Probatur minor: perſona namque ex parte naturæ importat quod ſit intellectualis, quæ eſt ex genere ſuo omnium naturarum digniſſima, modus etiam exiſtendi, quem dicit, digniſſimus eſt, ſcilicet, quod ſit *per ſe* exiſtens; ergo perſona ſignificat id, quod eſt perfectiſſimum in tota natura. — Quarto.

Oppoſitum errorem tenuiſſe Laurentium Vallam grammaticum *lib.* 6. *elegantiarum cap.* 34. referunt recentiores, docentem, perſonam non ſignificare ſubſtantiam, ſed accidens, vel corporis qualitatem, per quam vnus homo differt ab alio, cumque in Deo qualitas non reperiatur, nec reperitur propriè perſonam tamen eſſe rationalis naturæ indiuiduam ſubſtantiam, qualiter explicatum relinquimus, & conſequenter, non qualitatem, ſed ſubſtantiam ſignificare, proprieque in Deo reperiri, & oppoſitum fidei aduerſari, docent vniuerſi Theologi, nec in contrarium alicuius ponderis argumentum inuenitur. — 78 Error Laurentij Vallæ.

Primo argui poteſt: quod enim in Scriptura Sacra non continetur, aut ex traditione habetur, de fide non eſt; ſed in Deo eſſe perſonam non continentur in Scriptura, nec ex traditione habetur: ergo non eſt de fide rationem perſonæ Deo competere. Maior conſtat: nam Cócilia, aut Pontifices, nihil deffiniunt, quod in verbo ſcripto, aut non ſcripto, ſaltim implicitè contineatur. Minor autem pro prima parte conſtat: nullibi enim Scriptura Deo attribuitur ratio perſonæ. Pro ſecunda probatur, traditio enim *eſt Apoſtolis vſque ad nos alicuius veritatis continuata conſenſio*, non autem videtur huiuſmodi, quod in Deo ſit perſona; vt enim docet Auguſtinus *lib.* 7. *de Trinitate cap.* 6. nomen *perſona* eſt inuentum ad reſpondendum hæreticis interrogantibus quid ſunt tres, videlicet tres perſonas: ergo in Deo eſſe perſonam, non eſt veritas habita per traditionem. — 79 Contra reſolutionem noſtram arg. 1.

Reſp. Reſpondeo diſtinguendo maiorem: quod non continetur in Scriptura, vel quoad nomen, vel quoad rem ſignificatam, concedo maiorem; quod non continetur quoad nomen, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctionem minoris, nego conſequentiam:

Digitized by Google

tiam: nam licet hoc nomen *perſona* in Scriptura non reperiatur, reperitur tamen in illa res hoc nomine ſignificata mutipliciter expreſſa, quod ſcilicet Deus eſt maximè per ſe ens, & perfectiſſime intelligens; cumque in per ſe ente, hoc eſt *ſubſtantialiter* ſubſiſtente in natura rationali, conſiſtat res ſignificata per hoc nomen *perſona*: fit conſequens, quod potuerit in Deo eſſe perſonam à Concilijs diffiniri, vt eſſet veritas fidei, prout hoc nomine ſignificat. Ita D. Thomas in præſenti *q. 29. art. 3. ad* 1.

80 *Oppones.* Sed dices, ratio per ſe perfectiſſimè entis intelligentis conuenit Deo pro priori ad relationes; ſed ratio perſonæ conuenit ipſi ratione relationum: ergo ratio illa non eſt res ſignificata hoc nomine; & conſequenter ex eo quod in Scripturis habeatur, Deum eſſe per ſe maximè ens, & perfectiſſimè intelligentem, non ideò continetur in illa ratio ſignificata per nomen *perſona*. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem probatur: Nam Deus pro priori ad relationes ſubſiſtit, ſubſiſtentia abſoluta, in veriori ſententia, & ſubſiſtit in natura perfectiſſimè intelligente; cum nec ratio naturæ, nec intellectio, Deo competant ratione relationum: ergo ratio per ſe maximè entis, & perfectiſſimè intelligentis, Deo conuenit pro priori ad relationes.

81 *Reſp.* Reſpondeo diſtinguendo maiorem: omni modo perſeitatis, nego maiorem: aliquo modo perſeitatis, concedo maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: nam *per ſe* ſumitur primo, pro perſeitate oppoſita inhærentiæ: ſecundo, pro perſeitate oppoſita dependentiæ ab altero tamquam à ſuſtentante: tertio, pro perſeitate excludente communicabilitatem alteri, tamquam ſuppoſito vltimo adæquatè naturam complente; primo, & ſecundo modo conuenit Deo pro priori ad relationes, tertio autem modo ratione relationum; quia præcedenter ad illas natura diuina intelligitur terminabilis, & non completa complemento omnis lineæ, ſed tantum lineæ abſolutæ, quæ in Deo communicabilis eſt; & conſequenter nequit conſtituere perſonam: cum ergo Deus ſit per ſe maximè ens, eſt ens maximè completum; & conſequenter perſona, quæ ſupra naturam addit illius vltimum complementum.

82 *Secundo arg.* Secundo arguitur: perſona eſt *rationalis naturæ indiuidua ſubſtantia*; ſed Deus non eſt propriæ ſubſtantia: ergo nec perſona propriæ. Minor oſtenditur primo ex Auguſtino lib. 7. de Trinitate cap. 5. illis verbis: *Deus autem ſi ſubſiſtit, vt ſubſiſtit, vt ſubſtantia propriè dici poſſit, ineſt in eo aliquid, tanquam in ſubiecto, & non vt ſimplex, cui hoc ſit eſſe, quod illi eſt, & quidquid aliud de illo ad illum dicitur, ſicut magnus, omnipotens, bonus; nefas eſt autem dicere vt ſubſiſtat, & ſubſit Deus bonitati ſuæ, atque illa bonitas non ſubſtantia ſit, vel potius eſſentia, nec ipſe Deus ſit bonitas ſua, ſed in illo ſit, tanquam in ſubiecto: vnde manifeſtum eſt, Deum abuſſiuè ſubſtantiam vocari, quod nomine vſitatori intelligatur eſſentia, quod verè, ac propriè dicitur, ita vt fortaſſe ſolum Deum dici oporteat eſſentiam*. Ex quibus verbis tale argumentum conficitur: quod *abuſſiuè* dicitur, non propriè dicitur, ſed impropriè; at iuxta Auguſtinum, Deus *abuſſiuè* ſolum poteſt dici ſubſtantia: ergo propriè ſubſtantia non eſt.

Minor prob. 1.

Secundo. Secundo probatur ratione Auguſtini: nam ſubſtantia dicitur à ſubſtando accidentibus; ſed Deus accidentibus ſubeſſe non poteſt, nec dici quod ſubſtet bonitati, vel omnipotentiæ ſuæ, alijſuè perfectionibus, quæ dicuntur de ipſo: ergo non eſt propriè ſubſtantia.

83 *Reſp. Ad 1. prob. min.* Reſpondeo negando minorem. Ad primam probationem dicatur, ſubſtantiam conſiderari dupliciter, primo, quoad id, à quo eſt hoc nomen impoſitum, videlicet ſubeſſe accidentibus, vel quoad rem ſignificatam, videlicet exiſtere per ſe; primo modo ſolum *abuſſiuè* poteſt Deus dici ſubſtantia; quia *abuſſiuè* ſolum poteſt dici ſubſtare perfectionibus ſuis: ſecundo autem modo cum proprietate dicitur ſubſtantia, quia propriè exiſtit per ſe, imo per ſe maximè exiſtit, & hoc ſolum intendiſſe Auguſtinum. *Ad 2.* Per quod ad ſecundam minoris probationem conſtat ſolutio ſumpta ex D. Thoma *quæſt. 9. de potentia art. 3. ad* 1. & *in præſenti qu. 29. art. 3. ad 2. & 3.*

84 *Tertio arg.* Tertio arguitur: perſona eſt indiuidua ſubſtantia; ſed Deus indiuidua ſubſtantia non eſt: ergo non eſt proprie perſona. *Minor prob. 1.* Minor oſtenditur primo: nam indiuiduatio ſumitur à materia in Deo autem materia non eſt ergo nec indiuiduum. *Secundo.* Secundo: nam indiuiduum dicitur *correlatiuè* ad ſpeciem; in Deo autem ſpecies non eſt: ergo Deus indiuiduum eſſe non poteſt. *Tertio.* Tertio: nam ſi Deus eſſet indiuidua ſubſtantia, ſequeretur, in Deo eſſe tres ſubſtantias: conſequens eſt falſum, aliàs eſſent tres eſſentiæ; cum ſubſtantia eſſentiam ſignificet: ergo Deus indiuidua ſubſtantia non eſt.

85 d *Reſp. A 1. prob. min.* Reſpondeo negando minorem. Ad primam probationem dicatur, indiuiduationem in rebus materialibus ſumi à materia, ſecus autem in ſubſtantijs immaterialibus, quæ hoc ipſo quod ſunt irreceptibiles in materia, indiuiduæ ſunt, quia eo ipſo quod ſunt irreceptibiles in materia de pluribus prædicari non poſſunt. Ita D. Thomas *quæſt. 9. de potentia art. 3. ad* 5. *Ad 2.* Ad ſecundam dicatur veram eſſe maiorem loquendo de indiuiduo *logicè*, & *ſecundo intentionaliter*, ſecus autem *metaphyſicè*, prout eſt idem, quod incommunicabile, qualiter ſumitur in diffinitione perſonæ. *Ad 3.* Ad tertiam, concedo ſequelam, & nego minorem: nam licet ſubſtantia ſumpta pro eſſentia multipliciter non dicatur, ſumpta pro ſuppoſito multipliciter dicitur, & ſic ſumitur in diffinitione perſonæ; quia tamen ſubſtantia abſolutè pro eſſentia vſurpatur, non eſt abſolutè dicendum eſſe in Deo tres ſubſtantias, bene tamen cum hoc addito, ſcilicet tres ſubſtantias indiuiduas. Ita D. Thomas *quæſt. 9. de potentia art. 3. ad* 9.

86 *Vltimo arg.* Denique arguitur; perſona non ſignificat id, quod eſt perfectiſſimum in tota natura: ergo ex falſo principio ratio D. Thomæ procedit; & conſequenter eſt nulla: *Antec. prob. 1.* Antecedens probatur primo: quia natura eſt perſonalitate perfectior: ergo perſona non ſignificat id, quod perfectiſſimum eſt. *Secundo.* Secundo: quia perſona ſignificat perſonalitatem; ſed hæc perfectionem non dicit: ergo non ſignificat perfectiſſimum in tota natura. Probatur minor: ſi perſonalitas, vt ſic, diceret perfectionem, non poſſet intraneè contrahi perſonalitate relatiua diuina; ſed contrahitur per illam: ergo perfectionem non dicit. Minor conſtat: nam perſonalitas diuina multiplicata multiplicat perſonalitatem, vt ſic: ergo contrahit illam formaliter. Sequela vero probatur: nam perfectio nequit contrahi formaliter per differentiam, quæ formaliter perfectio non ſit; ſed perſonalitas relatiua, pro eo quod addit ad naturam, ratione cuius munus perſonalitatis exercet, perfectionem non dicit in veriori Thomiſtarum ſententia; de quo *ſupra quæſt.* 28. ergo ſi perſonalitas vt ſic dicit perfectionem formaliter, non poteſt contrahi intraneè per relatiuam perſonalitatem diuinam.

87 *Reſp. Suarez.* Huic argumento Suarez *lib. 1. de Trinitate cap. 1. num.* 9. & deinceps, ſequutus Sylueſtrum *in conflato quæſt* 29. *art.* 4. reſpondet, Angelicum Doctorem non loqui de perfectione perſonæ ſupra naturam, ſed de dignitate perſonæ vltra communem rationem ſuppoſiti, quæ dignitas non ex parte ſubſiſtentiæ, ſed ex parte naturæ deſumitur; quia ſcilicet perſona rationalem naturam importat, quæ dignior eſt quauis alia natura creata, quam importat ſuppoſitum, quod perſona non eſt, vnde ratio D. Thomæ ſic venit formanda: in Deo eſt ſuppoſitum, quod, inquit Suarez, D. Thomas probatum reliquit *ſupra quæſt. 3. art.* 3. & ratione naturali poteſt oſtendi; ſed eſt ſuppoſitum naturæ intellectualis, quæ omnem aliam naturam excedit: ergo perſona.

88 *Reijcitur 1.* Hæc tamen ſolutio diſplicet Nazario, & alijs diſcipulis D. Thomæ, non quia non rectè concludat, ſed quia ad illius mentem non eſt. Quod probat Nazarius ex textu præſentis articuli, vbi dicitur, *perſonã ſignificare id, quod eſt perfectiſſimum in tota natura*, qua loquendi forma, inquit Nazarius, ſatis apertè indicatur cõparatio naturæ ſecundum ſe ad eandem quatenus ſubſiſtens eſt.

Secundo. Secundo: nam ſi D. Thom. ſupponeret eſſe in Deo ſuppoſitum, cum ſuppoſitum in tali natura, ſcilicet diuina, ſit idem formaliter, quod perſona, ſupponeret id, quod quærit, ſcilicet eſſe perſonam in Deo.

Tertio. Deinde alij ſic probant aſſumptum: nam D. Thomas probat in Deo eſſe perſonam, non quia eſt naturæ intellectualis, ſed quia illius eſſentia eſt perfectiſſimum ens continens in ſe omnem perfectionem.

89 *Quarto.* Denique impugnari poteſt: nam ratio, qua D. Thmas vtitur *in præſenti*, eadem eſt cum illa, qua veritatem iſtam probauit *q. 9. de potentia art.* 3. ſed *ibi* perfectionem perſonæ monſtrauit non ſolum ex parte naturæ, ſed etiam ex modo exiſtendi, & ſubſiſtendi: ergo *in præſenti* ex vtroque capite perſonæ perfectionem oſtendit. Minor probatur ex D. Tho. loco allegato in corpore illis verbis: *Dicendum, quod perſona, vt dictum eſt ſignificat quandam naturam, cum quodam modo exiſtendi, natura autem, quam perſona in ſua ſignificatione includit, eſt omnium naturarum digniſſima, ſcilicet, natura intellectualis ſecundum genus ſuum; ſimiliter modus exiſtendi, quem perſona ſignificat, eſt digniſſimus, vt ſcilicet aliquid ſit per ſe exiſtens: cum ergo omne, quod eſt digniſſimum in creaturis, Deo ſit attribuendum, conuenienter nomen perſonæ Deo attribui poteſt*. Hæc D. Thomas, ex quibus apertè conſtat, perfectionem perſonæ ex vtroque principio ſumpſiſſe, & comparaſſe non ſolum perſonam cum ſuppoſitis non rationalibus, ſed etiam cum ipſa natura propter modum exiſtendi per ſe, quem dicit perſona, & addit ſupra naturam.

90 *Vera argumenti ſolutio.* Vnde argumento facto aliter eſt occurrendum cum Caietano *in præſenti art.* 4. quem frequentius ſequuntur Thomiſtæ, negando antecedens.

Ad 1. antec. prob. Ad primam probationem prætermiſſo antecedenti, nego conſequentiam: nam licet comparatione facta naturæ cum modo perſonalitatis, illa iſtam excedat in perfectione, de quo inter Metaphyſicos eſt diſceptatio, includens autem vtrumque, qualiter includit perſona, quodlibet ſeparatim excedit, ſicut compoſitum ex materia, & forma, ſuperat formam, quamuis hæc ſit materia perfectior, & compoſitum ex eſſentia, & exiſtentia, excedit in perfectione eſſentiam, eſtò eſſentia perfectior ſit exiſtentia, ita natura ſub modo per ſe exiſtendi perfectior eſt natura ſecundum ſe, quæ vt ſic modum iſtum non explicat.

Digitized by Google

91 *Ad 2.* Ad ſecundam pobationem dicatur, in perſona triplicem perſeitatem reperiri, ſcilicet independentiæ à ſubiecto inhæſionis, independentiæ à ſubiecto ſuſtentationis, & incommuncabilitatis alteri, tanquam ſuppoſito: prima, & ſecunda, perfectionem dicunt, tertia præſcindit à perfectione, & imperfectione, prima conuenit cuius ſubſtantiæ ex conceptu ſubſtantiæ, ſecunda conuenit diuinæ naturæ ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ, naturæ autem creatæ ratione perſonalitatis præſtantis ſecundam, & tertiam perſeitatem, tertia conuenit Deo non ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ, ſed ratione ſubſiſtentiæ relatiuæ, quæ licet perfectionem non explicet, duplicem tamen implicat perfectionem, nempè naturæ, quam in ſuo conceptu claudit, & ſubſiſtentiæ abſolutæ, quam includit, & ſupponit. Nec D. Thomas aſſeruit, perſonam vt ſic ſignificare *formaliter*, & *directè*, perfectionem, ſed ſignificare id, quod perfectiſſimum eſt in tali natura, quod verum eſt, quamuis perfectionem de formali non explicet. Et ex his in forma ad ſecundam probationem reſpondeo concesſa maiori, diſtinguendo minorem: non dicit *explicitè*, & *formaliter* perfectionem, concedo minorem: *implicitè*, & *præſupoſitiuè*, nego minorem, & conſequentiam: nam quamuis perſona ex parte formalis ſignificati perfectionem non explicet, illam tamen implicat, & præſupponit: nam ſi creata eſt, præſtat perſeitatem oppoſitam dependentię, ſi increata, perſeitatem iſtam ſupponit præſtitam à ſubſiſtentia abſoluta, & incluſam, quamuis non explicatam, in ſubſiſtentia relatiua, quæ perſonam diuinam conſtituit.

92 *Replicabis.* Sed dices, iuxta hanc ſolutionem quidquid perfectionis eſt in Deo, conuenit ipſi non ratione perſonalitatis, ſed ratione naturæ, & ratione ſubſiſtentiæ abſolutę, quę ad perſonalitatem ſupponitur, at D. Thomas probat perſonam in Deo ex ratione perfectionis: ergo non probat completam ratione perſonę, ſed ſolum rationem ſubſiſtentię in natura diuina ſubſiſtentia abſoluta, quę prior eſt relatiua conſtituente Deum in ratione perſonę.

Reſp. Reſpondeo concesſa maiori, & minori, negando conſequentiam: nam licet perfectio non conueniat Deo ratione perſonalitatis, eſt tamen cum perſonalitatibus relatiuis connexa, nec poteſt ratio ſubſiſtentis per ſe in natura rationali, perſeitate oppoſita dependentię à ſuſtentante, inueniri ſine perſonalitate prę̨ſtante perſeitatem incommunicabilitatis: vnde probato in Deo reperiri quidquid perfectionis eſt in perſona, probatur in ipſo reperiri perſonam; quia perſeitas illa independentię, vel à perſonalitate prę̨ſtatur, qualiter in creaturis contingit, vel habet perſonalitatem annexam, qualiter contingit in Deo. Et hęc de iſta diſputatione applicanda litterę Magiſtri in 1. diſt. 23. §. 1. ad illa verba: *M. Sent.* *Eſt tamen vnicum nomen*, *ſcilicet* perſona, *quod ſecundum ſubſtantiam dicitur de ſingulis perſonis*, &c. Et diſt. 25. §. 1. & §. 2. ad illa verba: *Perſona enim ad ſe dicitur*, &c.

DISPVTATIO

OCTVAGESIMASECVNDA.

An dentur tres Perſonæ realiter diſtinctæ in Deo cum vnitate in eſſentia?

§. I.

Ratione dubitandi propoſita, ſtatuitur Catholica veritas.

Nu. 1. *Ratio dubitādi proponitur.* Viſo iam nomen *Perſona Diuina* relationem importare, & in Deo reperiri, reſtat vt examinemus, an *pluraliter* dicatur, ſeruata eſſentiæ vnitate, quod eſt primum noſtræ Fidei myſterium. Ratio dubitandi, eaque ſatis efficax, & difficilis eſt; quæ namque ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe; ſed eo ipſo quod eſſentia Dei ſit vna, perſonæ identificantur in illa: ergo idem ſunt inter ſe; & conſequenter non ſtat realis perſonarum diſtinctio cum identitate eſſentiæ.

2 *Primus error circa Trinit. myſt.* Quo argumento oppreſſi Pagani, & hæretici, in extremos inciderunt errores. Alij namque perſonarum diſtinctionem negarunt, vnam tantum perſonam admittentes in Deo. Ita omnes Gentiles, qui rationis naturalis ductum ſequentes, & fidei lumine deſtituti, vnum Deum cognouerunt, vel Trinitatem negantes, vel de illa nihil cogitantes. Eundem errorem ſequuti ſunt Iudæi, & Mahometani, Paulus Samoſetanus, & plures alij, tam antiqui, quam moderni hæretici, inter quos D. Thomas 4. *Contra Gentes cap.* 5. Sabellium, & ſequaces recenſent, qui Patrespaſſiani ſunt appellati; eo quod inter Patrem, & Filium non diſtinguentes, Patrem mortuum, paſſumque fatebantur.

Secundus error. Alij per extremum diſtinctionem perſonarum fatentes, negarunt vnitatem eſſentiæ. Ita præter Gentiles plures Deos adorantes, docuerunt Arrius, & Eunomius dicentes ſolum Patrem eſſe Deum, Filiumque, & ſpiritum Sanctum quaſdam excellentes creaturas, quorum erroris prima ſemina iecisſe Platonicos docet Diuus Thomas 4. *Contra Gentes cap.* 6. qui ponebant ſummum Deum, Patrem, & Creatorem omnium rerum, à quo primitus effluxiſſe quandam mentem ſuperiorem omnibus rebus, quam Paternum intellectum nominabant.

Eundem errorem, teſte D. Thoma *lib.* 4. *Contra Gentes cap.* 4. ſequuti ſunt Cherintus, Ebion, & Photinus, qui ab Arrio in hoc diſcedebant, quod ille generationem Filij ante mundum fuiſſe docebat, & Filium eſſe commixtum ex quadam excellentiſſima creatura diuina, & humana. Photinus autem Filium Dei purum hominem eſſe docebat, natumque non ante mundum, ſed à Beatiſſima Virgine. Arrio adhæſere diſcipuli Arriani Filium à Patre diſtinctum eſſe aſſerentes, creaturamque in tempore, vel ab æterno productam. Ita Varimandus, Petrus Abailardus, Luterus, Melanthon, Valentinus, & alij, quibus adiungendi ſunt ſemi Arriani, qui licet Filium Patri ſimilem docerent, aſſerebant tamen eſſe Patre minorem. Inter hæc vitioſa extrema Gentilium, & Hæreticorum, media fides Catholica incedit, docens primo realem perſonarum diſtinctionem. Secundo, omnimodam eſſentiæ vnitatem. Tertio, tres tantum perſonas. Quam veritatem quatuor aſſertionibus explico. 3 *Diuerſi modè explicatur à ſuis fauctorib.*

Prima ſit: *Datur in Deo realis perſonarum diſtinctio.* Hæc veritas diffinita eſt in Concilio Niceno ſecundo, & in alijs congregatis poſt ipſum. Et in Symbolo Athanaſij illis verbis: *Alia eſt enim perſona Patris, alia Filij, alia Spiritus Sancti.* Et relictis Gentilibus, contra quos non poteſt argumento efficaci monſtrari, contra Iudæos admittentes vetus teſtamentum probari ſolet ex illo Geneſeos primo: *In principio Creauit Deus Cœlum, & terram*, & poſtea: *Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas.* Ex quibus verbis colligunt Myſterium Trinitatis Auguſtinus *libro de Geneſi ad litteram cap.* 1. Origines, & Rupertus explicantes, *in principio*, ideſt *in Filio*, & in *Spiritu Domini* tertiam denotari perſonam, quod etiam ſenſiſſe Hilarium in expoſitione cuiuſdam Pſalmi refert Hieronymus *lib. Hebraicarum quæſtionum in principio* docentem, in Hebręo haberi *in Filio creauit Deus Cœlum, & terram.* 4 *Prima conc. Prob. teſtim. Scripturę.*

Nec obſtat, quod opponit Vazquez *ſup. diſp.* 108. *cap.* 2. *num.* 7. Hieronymus, & Doctores frequenter legere *in principio*, ideſt, *initio temporis*, cui locutioni aſſentitur D. Thomas *ſupra Geneſim cap.* 1. iuxta quem non poteſt diſtinctio perſonarum probari, & nomine *Spiritus Domini* aer communiter intelligitur. 5 *Opponit Vazquez.*

Non inquam obſtat; cum enim idem teſtimonium Scripturę duos ſenſus, etiam litterales, habere poſſit, vt docet D. Thomas *ſupra quæſt.* 1. nullum eſt inconueniens, quod in vno ly *in principio* ſumatur *temporaliter*, & in alio *cauſaliter*, ita vt idem ſit, quod *in Filio*, & ſimiliter *Spiritus Domini*, & aerem, & tertiam perſonam denotat. Nec in oppoſitum eſt D. Thomas: non enim reiecit Auguſtini lectionem, ſed aliam vt magis conſonam litterę admittit, vt conſtat ex verbis D. Thomę, ibi: *Licet autem ita poſſit verè intelligi, ſicut etiam dicit Hieronymus in libro illo, tamen mens litterę magis videtur eſſe, quod accipiatur principium non cauſaliter, ſed initialiter, hoc eſt pro initio temporis, iuxta illud Pſalmi* 101. *initio tu Domine terram fundaſti, quo ſenſu etiam Apoſtolus ad Hebręos primo aſſumit hoc verbum.* Hęc D. Tho. ex quibus verbis apertè conſtat, non reijcere lectionem Auguſtini, & Hilarij, vt falſam, ſed tantum aliam pręponere vt magis conſonam litterę. *Reſp.*

Deinde probari ſolet ex alijs teſtimonijs Scripturę, in quibus introducitur Deus loquens in perſona plurium. Geneſi primo; *faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram.* Ex quo loco Origenes, Baſilius, Chryſoſtomus, Ambroſius, Auguſtinus, & alij, colligunt myſterium Trinitatis. Et cap. 11. *Venite deſcendamus, & confundamus linguas eorum*, quę verba, licet ad Angelos facta plures interpretentur, ex illis tamen myſterium Trinitatis colligunt Gloſſa interlinealis, Iſidorus, Procopius, & alij. Ad idem faciunt illa Scripturę teſtimonia, in quibus pluries Dei nomen repetitum inuenitur, Iſaię 6. *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus ſabaoth*, vbi Trinitas perſonarum in nomine *Sanctus* repetita deſignatur, & vnitas eſſentiæ illis verbis numeri ſingularis, *Dominus Deus ſabaoth.* Exodi etiam tertio illis verbis: *Hęc dices filijs Iſrael, Dominus Deus Patrum veſtrorum, Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob, miſſit me ad vos*; vbi vnitas exprimitur dicendo *Dominus Deus Patrum veſtrorum*; Trinitas vero ex nomine *Deus* tribus vicibus repetito colligitur: vnde Gloſſa interlinealis ſic habet: *Hic atteſtantur tres approbati, & examinati teſtes, quorum teſtimonium verum eſt nomine trium teſtium, tres Trinitatis perſonas intelligens deſignatas repetito nomine Deus.* Quę, & alia plura veteris paginę teſtimonia, tametſi non plenè proteruas Iudęorum mentes conuincant, intellectui tamen bene diſpoſito Trinitatem perſonarum, illarumque diſtinctionem, ſuadent. 6 *Alia teſtimonia expenduntur.*

Id ipſum clarius ex nouo teſtamento contra hęreticos colligitur, & ommiſſis pluribus, duo tantum ſufficiant. Matthęi vitimo: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*; vbi 7 *Ex nouo teſtamēto prob. concluſio.*

vnitas

Digitized by Google

vnitas exprimitur dicendo *in nomine*, non *in nominibus*; Trinitas autem dicendo, *Patris*, *Filij*, *&* *Spiritus Sancti*, quod egregiè notauit D. Thomas ſuper illum locum ibi: *Idem dicit in nomine, non in nominibus, & confunduntur hæreſes, quæ non ponunt diſtinctionem in hoc quod dicis in nomine Patris, & Filij, & confunditur Arrius per hoc quod in ſingulari dicit in nomine*. Secundum habetur 1. Ioannis 5. illis verbis: *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres vnum ſunt*; quibus verbis manifeſtè exprimitur perſonarum diſtinctio: vbi enim eſt Pater, etiam eſt Filius, inter Filium autem, & Patrem, cum vnus ab alio procedat, neceſſario interuenit realis diſtinctio.

8 *Tertio prob. 1.* Tertio ſuadetur: idem namque à ſe ipſo nequit realiter procedere; ſed inter perſonas diuinas datur realis vnius ab alia proceſſio: ergo etiam realis diſtinctio. Maior eſt adeò lumine naturali conſpicua, vt de illa vnus vnquam dubitauerit: vnde Auguſtinus lib. 1. de Trinitate cap. 1. ſic ait: *Qui autem putat eius eſſe potentia Deum, vt ſe ipſum ipſe genuerit, eo plus errat, quod non ſolum Deus ita non eſt, ſed nec Spiritualis, nec corporalis creatura; nulla enim omnino res, eſt, quæ ſe ipſam gignat, vt ſit*. Minor autem conſtat ex Ioannis cap. 8. vbi Chriſtus de ſe ipſo ait: *Ego enim ex Deo proceſſi, & in mundum veni*, vbi duplicem proceſſionem diſtinguit, aliam æternam ſecundum diuinitatem dicendum, *ex Deo proceſſi*, iuxta illud Pſalmi 109. *Ante luciferum genui te*, & illud Eccleſiaſticis 24. *Primogenita ante omnem creaturam*, aliam temporalem ſecundum humanitatem dicendo, *veni*, iuxta illud ad Galatas 4. *Miſit Deus Filium ſuum natum ex muliere factum ſub lege*. Et Ioannis 15. Dominus de Spiritu Sancto dicit: *Cum autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit*: datur ergo inter diuinas perſonas vnius ab alia proceſſio; & conſequenter realis inter illas diſtinctio.

9 *Quarto prob. duplici congruentia D. Thom. 1. eſt.* Denique ſuadetur congruentia duplici ſumpta ex D. Thoma *quæſt. 9. de potentia art. 9.* Prima eſt: oportet enim in Deo veram, propriam, ſummamque amicitiam ſaluari; ſed ſine reali perſonarum diſtinctione non poteſt ſaluari in Deo vera, propria, & ſumma ratio amicitiæ: ergo datur in Deo realis perſonarum diſtinctio. Maior conſtat: omne namque, quod perfectionem ſine imperfectione dicit, reperitur in Deo, amicitia autem nullam in ſuo conceptu dicit imperfectionem, & conſequenter eſt in Deo conſtituenda: Minor autem probatur: Dei namque ad creaturas ſumma amicitia eſſe nequit; cum illas ſummè non poſſit diligere; non enim ſummè diligibiles ſunt: nec ad ſe ipſum propriam poteſt habere amicitiam abſque realis diligentis, & dilecti diſtinctione: amicitia namque eſt ad alterum; cum redamationem, & æqualitatem importet, teſte Philoſopho *in 8. Ethicorum capit. 3. & 8.* redamatio autem, & æqualitas, realem extremorum diſtinctionem expoſcat: vnde Gregorius *homilia 17. in Euangelia in principio* docuit, Charitatem minus quam inter duos haberi non poſſe: ergo ſtare nequit in Deo vera, & propria, & ſumma ratio amicitiæ abſque reali perſonarum diſtinctione.

10 *Secunda.* Secunda congruentia eſt: ad bonum namque ſpectat, quod ſit communicatiuum ſui: ergo ad ſummum bonum pertinet ſummè ſe communicare; ſed ſine reali perſonarum diſtinctione non ſaluatur ſumma Dei communicatio: ergo admittenda eſt in Deo realis perſonarum diſtinctio. Minor probatur: creaturis namque Deus non communicat ſe ſummè: nam ſumma communicatio eſt communicatio ſummi boni, & ſummo modo, creaturis autem, etſi ſumma bonitas communicetur, non tamen ſummo modo communicatur, ſibi autem ipſi ſummè communicare ſuam bonitatem non poteſt, niſi reali diſtinctio perſonarum admittatur: nam inter communicans, & illum, cui ſit communicatio, realis diſtinctio requiritur; nullus enim dicitur ſibi aliquid communicare: ergo ſine reali perſonarum diſtinctione ſumma diuinæ bonitatis communicatio ſubſiſtere nequit.

§. II.

Vnitas eſſentiæ inter Patrem, & Filium probatur.

11 *Secunda concluſio.* Sit ſecunda concluſio: *Secunda Trinitatis Perſona eſt eiuſdem eſſentiæ, & naturæ cum Patre*. Ita contra Arrium, & ſequaces, omnes Catholici tenet. Ex Patribus Dionyſius *cap. 1. de diuinis nominibus*. Ignatius *in epiſtola ad Philippenſes*. Iuſtinus *in libro de recta Fidei explicatione*. Iræneus *lib. 3. contra hæreſes cap. 6.* Clemens Alexandrinus *lib. 1. pædagogi*. Tertulianus *lib. 4. aduerſus Marcionem cap. 25.* Hilarius *integro de Trinitate tractatu*. Ambroſius, Auguſtinus, Hieronymus, & alij, quos lato calamo refertur commentatores D. Thomæ *in præſenti, & ſupra quæſt. 27. art. 2.* ipſeque D. Thomas pluribus ſuæ doctrinæ locis, & præcipuè *4. Contra Gentes cap. 2. & ſequentibus*, vbi ita eleganter, & copioſè diuinitatem Filij propugnat, vt neceſſe aliud non ſit quam illius verba tranſcribere. Diffinita eſt hæc veritas in pluribus Concilij contra Arrium congregatis, & in Symbolo Athanaſij illis verbis: *Sed Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, vna eſt diuinitas æqualis gloria, coæterna Maieſtas, &c.* Probari poterat pluribus argumentis, & Scripturæ teſtimonijs, quæ vberrime congeſſit D. Thomas loco *vbi ſupra* allegato, ex quo ſequentia breuiter deducuntur.

12 *Prob. ex Scriptura.* Primo ergo probatur concluſio ex Ioannis 10. cap. vbi Chriſtus de ſe ipſo ait: *Ego, & Pater vnum ſumus*, quibus verbis diſtinctio perſonalis exprimitur aſſerendo, *ego, & Pater*, vnitas autem eſſentiæ cum additur, *vnum ſumus*. Quod intelligendum eſſe non de ſola vnitate affectus, ſed de vnitate ſubſtantiali eſſentiæ, probant Baſilius *lib. 1. contra Eunomium circa finem*, Chriſoſtomus *in hunc locum*, & alij Patres communiter. Conſtatque ex verbis immediatè antecedentibus: *Et non rapiet ea quiſquam de manu mea. Pater meus quod dedit mihi maius omnibus eſt, & nemo poteſt rapere de manu Patris mei. Ego, & Pater vnum ſumus*. Ex quibus duplex argumentum conficitur ad probandum, Chriſtum loqui de vnitate conſubſtantiali eſſentiæ. Primo: nam ſi ſolum accepiſſet à Patre vnionem ſecundum affectus, quod Pater illi dedit maius omnibus non eſſet; nihil enim omnia ſuperat, niſi perfecta diuinitas; at Chriſtus ait, *quod dedit mihi Pater maius omnibus eſt*: ergo cum ſe vnum cum Patre fatetur, loquitur de eſſentiæ vnitate. Secundo: nam vnitatem illam ſumpſit pro medio ad probandum neminem poſſe de illius manu proprias oues rapere, in hunc modum: *Nemo poteſt illas rapere de manu Patris mei; ſed ego, & Pater vnum ſumus, & quod mihi dedit maius eſt omnibus: ergo nemo poteſt illas rapere de manu mea*; ſed hoc argumentum omni robore careret, niſi loqueretur de vnitate cum Patre in eſſentia; cum ex ſola hac vnitate æqualitas virtutis arguatur: ergo cum docet ſe eſſe vnum cum Patre, loquitur de vnitate conſubſtantiali eſſentiæ.

13 *Opponet.* Nec obſtat illud Ioannis 17. Chriſti ad Patrem pro Diſcipulis orantis: *Claritatem, quam dediſti mihi, dedi eis, vt ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus*. Ex quo deduci videtur, vnitatem Chriſti cum Patre non eſſe per identitatem eſſentiæ: exoptabat namque Diſcipulis vnitatem, quam habent Pater, & Filius, non autem volebat illis vnitatem ſecundum eſſentiam: ergo inter Patrem, & Filium hæc vnitas non inuenitur. *Reſp.* Non inquam obſtabat: cum enim inter Chriſtum, & Deum Patrem, duplex vnitas reperiatur, ſcilicet amoris, quæ affectiua vocatur, & vnitas ſecundum eſſentiam, primam, non ſecundam inter Diſcipulos exoptabat; quia tamen prima non excludit ſecundam, ex illa non ſequitur ſecundæ vnitatis negatio.

14 *Secundo prob.* Secundo probatur: nam inter Patrem, & Filium naturalem, eſt ad minus conuenientia ſpecifica in natura; ſed Verbum eſt Filius naturalis Patris: ergo eſt eiuſdem naturæ cum Patre; cumque natura diuina non poſſit numero multiplicari, vt conſtat ex fide, & naturali ratione, multiſque argumentis demonſtrauit D. Thomas *lib. 1. Contra Gentes cap. 24.* fit conſequens, vt inter ſecundam, & primam Trinitatis perſonam, inueniatur omnimoda identitas eſſentiæ, & naturæ. Minor, in qua ſola difficultas ab hæreticis conſtituitur, conſtat clarè ex pluribus teſtimonijs Scripturæ, in quibus Chriſtus aſſeritur Filius Dei. Ita habetur *Matthæi 11. Ioannis 3. & cap. 5. ad Roman. primo ad Hebræos 1. & paſſim alibi*. In nouo Teſtamento eadem exprimitur veritas. Nec in veteri fuit prætermiſſa, vt conſtat *ex Prouerbiorum 8. Iſaiæ vltimo, Pſalmo* 88. Et Pſalmo 2. illis verbis: *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te*, quæ verba Dauidi fuiſſe in figura Chriſti dicta probat D. Thomas *lib. 4 Contra Gentes cap. 2.* eo quod, quæ in illo Pſalmo ſequuntur, non poſſunt Dauidi adaptari; cum illius Regnum non fuerit vſque ad terminos dilatatum.

15 *Reſp. hæretici.* Huic argumento reſpondere poſſunt hæretici, Chriſtum Dei Filium dici, vel ratione creationis, vel ratione excellentis iuſtificationis per gratiam, ex quibus filiationis modis non ſequitur identitas in natura cum Deo. *Contra 1.* Hæc tamen euaſio friuola eſt, & contra illam obſtat primo, quod ſi hac ſola ratione Chriſtus eſſet Filius Dei, tametſi poſſet primogenitus dici, non tamen poſſet vnigenitus appellari; ſed vt conſtat *Ioannis 1.* Chriſtus dicitur, & eſt vnigenitus, ibi: *Vidimus gloriam eius, gloriam, quaſi vnigeniti à Patre*: ergo non eſt Filius largè ratione creationis, nec adoptionis ratione iuſtificationis, ſed naturalis, & verus.

Secundo. Secundo: nam Filius verus idem eſt quod naturalis; ſed Chriſtus dicitur, & eſt verus Filius, vt conſtat 1. Ioannis vltimo: *Vt ſimus in vero Filio eius*: ergo eſt Filius naturalis.

Tertio. Tertio: nam hoc genere filiationis etiam Moyſes fuit ditatus; & tamen Paulus *ad Hebræos* 3. illum ſeruum appellat per comparationem ad Chriſtum, Chriſtum autem Filium, illis verbis: *Moyſes quidem fidelis erat in tota eius domo, tanquam famulus, Chriſtus autem tanquam Filius in domo ſua*: Chriſtus non eſt Filius, nec ratione creationis, ſed ratione æternæ generationis Filius verus, & naturalis.

16 *Quarto.* Quarto: nam hoc filiationis genus etiam reperitur in Angelis; ſed Chriſtus alia ratione dicitur Filius, ac Angeli, vt conſtat ex Paulo ad Hebræos 1. illis verbis: *Cui enim dixit aliquando Angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te?* Quod ad

Digitized by Google

Chriſtum aſſerit eſſe dictum: ergo Chriſtus eſt Filius verus, & naturalis per veram, & propriam generationem.

Quinto. Denique: nam *Matthæi* 6. laudatur maximè Petrus, eo quod alijs de Chriſto cenſentibus eſſe Eliam, alijs Ieremiam, &c. ipſe Chriſtum Filium Dei confeſſus eſt dicens: *Tu eſt Chriſtus Dei Filij viui*; at ſi de filiatione adoptiua illius verba intelligerentur, non eſſet cur laudari à Chriſto deberet; cum etiam alij cenſentes Eliam eſſe, autem vnum ex Prophetis, Filium Dei adoptiuum confiterentur: ergo confeſſus eſt in Chriſto Petrus filiationem naturalem.

17 *Denique prob. concluſio, & ſolutio impugnatur.* Denique id ipſum probatur: diuinitati namque omnis diuiſio, aut multiplicatio repugnat; ſed Pater, & Filius ſunt verus, & perfectus Deus: ergo ſunt omnino eiuſdem indiuiſæ naturæ. Conſequentia eſt legitima. Maiorem multis demonſtrat D. Tho. 1. *Contra Gentes cap.* 42. & licet illam plures Gentiles negauerint admittentes plures Deos, illam tamen hæretici non inficiantur, & breuiter poteſt oſtendi primo: *Maior prob. 1.* nam repugnant plura prima principia, Deus autem prima cauſa eſt, primum principium, & vltimus finis omnium; & conſequenter repugnat Deitati multiplicatio. Deinde: nam repugnant duo ſummè perfecta; vel enim vnum alterum contineret; vel non? Si primum, id, quod contineretur, ſummè perfectum non eſſet: *Secundo.* nam repugnat ſummè perfecto in alio à ſe contineri. Si ſecundum, non continens non eſſet ſummè perfectum, de cuius conceptu eſt omnē in ſe continere perfectionem; ſed Deitas eſt ens ſummè, & maximè perfectum: ergo repugnat Deitati diuiſio, aut multiplicatio. *Minor prob. 1.* Minor autem cōſtat primo ex Io. 1. illis verbis: *In principio erat Verbum, & Verbū erat apud Deum, & Deus erat Verbū, &c.* *Secundo.* Secundo conſtat ex Ioannis vltimo, ibi: *Vt ſimus in vero Filio eius, hic eſt verus Deus*, & alibi paſſim eadem vnitas continetur. *Tertio.* Tertio: nam qui operatur omnia opera Dei, Deum in virtute adæquat, & cum virtus conſequatur naturam, Deum etiam in natura adæquabit; ſed Verbum in natura adæquabit; ſed Verbum operatur omnia opera Dei, vt conſtat ex Ioannis 1. cap. *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil.* ergo adæquat Dei virtutem; & conſequenter eſt Deus.

18 *Si reſpondeat Arrius, reijcitur à Diuo Thom. & prob. vltimo concluſio.* Quod ſi Arrius reſpondeat, opera Dei Filium facere, non vt principale agens, ſed vt eius inſtrumentum, Euaſionem illam infringit Angelicus Doctor ex Ioannis 1. cap. ibi: *Quæcumque enim ille fecerit, hæc Filius ſimiliter facit*: ergo Filius non ſolum in rebus effectis, ſed etiam in modo efficiendi Patri eſt ſimilis, & æqualis; at Pater propria virtute vt agens pricipale operatur: ergo & Filius. Ex quo ſic vlterius poſitam concluſionem confirmat, in quibus namque eadem eſt virtus operatiua, eadem natura inuenitur; cum virtus conſequatur naturam; ſe in Patre, & Filio eadem virtus reperitur: ergo & eadem natura. Probatur minor: nam idem non poteſt à duobus ſimiliter effici, niſi in vna virtute conueniant, aut vnitate aggregationis, vt patet in duobus partialiter trahentibus nauim, ex quorum virtutibus vna conflatur, aut vnitate identitatis, aut ſimplicitatis; ſed quæcumque efficit Pater, eadem ſimiliter operatur, & Filius: ergo in Patre, & Filio vna virtus reperitur, ſed non vna virtute compoſitionis, aliàs in Patre perfecta virtus effectiua non eſſet; & conſequenter nec perfecta diuinitatis: ergo eſt in vtroque vna, & eadem numero virtus operatiua; & conſequenter vna numero natura diuina, ad quam virtus effectiua conſequitur: maneat ergo contra Arrium, & illius ſequaces firmum, Filium eſſe eiuſdem eſſentiæ, & naturæ cum Patre.

§. III.

Argumentis Hæreticorum occurritur.

19 *Opponunt Hæretici 1.* NEc hæreticorum argumenta alicuius ponderis ſunt. Arguunt primo: in Scriptura namque etiam iuſti, Dij, & Filij Dei appellantur, nec non, & geniti à Deo. Romanorum 8. *Ipſe ſpiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro, quod ſumus Filij Dei.* Ioannis 3. *Vt filij Dei nominemur, & ſimus.* Iacobi 1. *Voluntariè enim genuit nos verbo veritatis.* Exodi 3. Moyſem: *Ego conſtitui te Deum Pharaonis.* Pſal. 8. *Ego dixi Dij eſtis, & Filij excelſi omnes*; & tamen ex hoc non colligitur, iuſtos homines eſſe eiuſdem numero eſſentiæ, & naturæ cum Deo: ergo pariter, ex eo quod Trinitatis ſecunda perſona, Filius Dei, à Deo genitus, & Deus in Scripturis dicatur, non rectè colligitur eſſe eiuſdem numero naturæ, & eſſentiæ cum Patre.

20 *Reſp.* Reſpondeo negando conſequentiam: nam filiatio triplex eſt. Prima in creatione fundata. Secunda in Iuſtificatione per gratiam, qua efficimur diuinæ conſortes ſecundum conuenientiam analogam, & quandam Deitatis imitationem, & hæc eſt filiatio adoptiua. Tertia eſt naturalis in generatione propria fundata, per quam communicatur natura generantis ſecundum conuenientiam ſpecificam, vel numericam. Prima communis eſt omni creaturæ intellectuali. Secunda omnibus in gratia exiſtentibus. Tertia ſoli Filio conuenit; quod autem Filius ſit eiuſdem naturæ numero cum Patre, non ex Filiatione, vt ſic, ſed ex naturali intulimus, & quod Filius naturalis dicatur monſtrauimus, tum, ex eo quod Filius verus in Scripturis aſſeritur, verus autem Filius adoptiuo contraponitur. Tum etiam, quia Filius dicitur Filiatione, quæ nec iuſti hominibus, nec etiam Angelis conuenit, hæc autem non adoptiua, ſed naturalis eſt. Denique; quia dicitur verus Deus, iuſti tamen etſi appelletur Dij, nunquam tamen veri Dij in Scripturis nuncupantur; Imo in Pſalmo 81. poſtquam Dij, & Filij excelſi appellantur, ſubditur: *Vos autem ſicut homines moriemini, & ſicut vnus ex Principibus cadetis*; quod cum vera diuinitate non compatitur.

Mouentur ſecundo; nam in Scriptura habetur, ſolum Patrem eſſe Deum, Regem regum, & Dominum dominantium. Ioannis 17. Chriſtus ad Patrem aiebat: *Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum verum Deum*; ſed Filius Pater non eſt: ergo Filius non eſt Deus. 21 *Opponunt 2.*

Reſp. Reſpondeo negando maiorem, quam non probat teſtimonium adductum: nam dictio excluſiua *ſolum* non cadit ſupra Patris perſonam, ſed ſupra diuinitatem, ita vt ſenſus ſit, *vt cognoſcant te eſſe Deum diuinitate, quæ ſola eſt diuinitas vera*. Ex quo non ſequitur Filius à diuinitate excluſus, ſed potius incluſus: nam vbi Pater eſt Deus verus Filius eius Deus etiam eſſe debet. Prætérquamquod, quamuis dictio *ſolus* Patri adiungatur, non ſequitur Filium excludi: nam ab his, quæ communia ſunt Patri, & Filio, & vtrique neceſſario conueniunt, per hoc quod ſoli Patri conuenire dicantur, non intelligitur Filius excluſus, nec è conuerſo: nam Dominus Matthæi 11. dixit: *Nemo nouit Filium niſi Pater, nec Patrem quis nouit niſi Filius.* Et tamen per hoc nec Pater, nec Filius, à ſui ipſius eſt excluſus cognitione. Ita Diuus Thomas 4. *Contra Gentes cap* 8.

Probant, & mouentur tertio: nam diuinitas indigentiam non patitur; ſed Filius indiget Patre: ergo Filius non eſt Deus, nec eiuſdem naturę cum Patre. 22 *Opponunt 3.*

Minor prob. 1. Minor oſtenditur primo: nam recipere eſt indigentis; ſed Filius à Patre recipit, vt conſtat Matthęi 11. *Omnia mihi tradita ſunt à Patre meo*: ergo Filius indigens eſt. *Secundo.* Secundo: nam doceri eſt indigentis; Filius autem docetur à Patre, vt conſtat Ioannis 15. illis verbis *Omnia, quæ audiui à Patre meo nota feci vobis*: ergo in Filio eſt indigentia.

Tertio. Tertio: nam adiuuari etiam eſt indigentis; ſed Filius à Patre adiuuatur; dicitur enim Ioannis 5. *Non poteſt Filius à ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem*: ergo Filius eſt naturę indigentis. *Quarto.* Denique: nam in illo, in quo inueniuntur defectus potentię, & ſcientię, reperitur indigentia; ſed vterque iſte defectus reperitur in Filio: ergo indigentia iuenitur in illo. Minor quoad primum defectum conſtat ex Matthęi 20. capite, vbi Chriſtus de ſe ipſo ſic ait: *Sedere ad dexteram meam, vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis*, quod idem eſt ac ſi diceret, *in mea poteſtate non eſt*; & conſequenter defectum poteſtatis fatetur. Quoad ſecundum colligitur ex Matthęi 24. capit. vbi Chriſtus ad Diſcipulos ait: *De die autem illa nemo ſcit, nec Angeli in Cælo, neque Filius, niſi Pater*: ergo in Filio defectus ſcientiæ inuenitur.

23 *Reſp. Ad 1. prob. minoris.* Reſpondeo negando minorem, ad cuius primam probationem diſtinguo maiorem: cum recipiens donationi ſupponitur, & naturam ipſam donantis non recipit, concedo maiorem: cum recipiens donatione producitur, & ipſam recipit naturam donantis, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam Filius recipit à Patre, non vt receptioni pręexiſtens, quod eſt ſubiectum receptiuum, & recipit vt ſuam repleat indigentiam, ſed vt receptionis terminus per illam receptionem productus, quę receptio eſt paſſiua generatio, ſicut datio in Patre eſt ipſa generatio actiua; cumque per hanc generationem, quę perfectiſſima eſt, communicetur eadem Patris, natura, quę indigentię incapax eſt: fit conſequens, quod ex Filij receptione à Patre non arguatur indigentia, ſed potius illius negatio. Quod autem Filius eandem Patris naturam recipiat, conſtat ex dictis, & inſuper ex verbis in argumēto relatis, quibus Chriſtus fatetur omnia ſibi tradita à Patre, & quod ſibi à Patre eſt donatum maius omnibus eſſe, ſi autem illi Patris natura non donaretur, non darentur illi omnia, nec donatum eſſet omnibus maius; cum diuina natura ei defuiſſet, & hęc ſola eminentiam habeat ad omnia. Ita Diuus Thomas *loco nuper allegato*, & *quæſt. 10. de potentia ad 13. argumentum*.

24 *Inſtabis. Reſp.* Si opponas: creatura quęlibet eſt indigentis naturę; & tamen non pręexiſtit receptioni: qua recipit eſſe à Deo: ergo quod recipiens non pręexiſtat receptioni, non excludit à recipiente indigentiam. Reſpondet D. Thomas *vbi nuper ſolutione ad 14.* creaturam ideò eſſe indigentis naturę; quia eſſe, quod accipit, non poteſt permanere niſi à Deo conſeruetur, & ideo etiam poſtquam eſſe accipit, indiget diuina operatione vt conſeruetur in eſſe, Filius autem accipit à Patre idem numero eſſe, & eandem numero naturam, quę exiſtit in Patre; & ab illo in conſeruari non dependet, & ideò naturę indigentis non eſt.

Repl. 1. Duo tamen contra ſolutionem iſtam obſtare videntur. Primum: nam in illa, quod Filius non ſit indigentis naturę, totum reducitur ad hoc, quod recipit eandem Patris naturam, quę indigentię

gentię

gentiæ incapax eſt, non autem ad hoc quod receptioni non præexiſtat; & conſeqnenter præexiſtentia, vel non præexiſtentia, ad indigentiam, vel illius negationem non conducit. *Secundo.* Secundo: nam creatura quælibet non ſolum ex naturæ indigentis actione diuina, vt conſeruetur, ſed etiam naturæ indigentis operatione diuina, vt fiat, & primo exiſtat, quod non videtur poſſe aliquo negari; at D. Thomas indigentiam naturæ creatæ totam reducit ad actionem Dei conſeruatiuam: ergo argumentum non ſoluit.

25 *Reſp. ad 1 replicã.* Reſpondeo ad primum, quod Filius non ſit indigentis naturæ indigentia conſeruationis reduci à D. Thoma ad hoc qnod accipit eandem Patris naturam, quæ indigentiæ incapax eſt. Quod autem non ſit indigentis naturæ ratione acceptionis à Patre nou ad hoc ſolum reduci, ſed etiam ad hoc quod receptioni non præexiſtit, quod neceſſarium erat, vt ratione acceptionis eſſet indigentis natùræ.

Ad 2. Ad ſecundam diſtinguo maiorem: indigentia *ſtrictè* ſumpta, nego maiorem: *largè* ſumpta pro dependentia, concedo maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam ſtrictæ ſumpta indigentia dicit carentiam formæ in ſubiecto indigente; vt enim docuit D. Thom. *loco allegato*, poſt quam quis accipit aliquid, non dicitur illo indigere; habet enim, quo indigebat; & conſequenter præſupponit ſubiectum; cum ergo creatura, antequam terminet actionem diuinam, non præſupponatur exiſtens, ſed primo exiſtit per illam: fit, vt non indigeat actione Dei, quatenus primo productius, indigentia *ſtrictè* ſumpta, ſi tamen indigentia *latè* ſumatur pro qualibet dependentia, ſic poteſt dici creatura indigens actione Dei productiua, id eſt dependens ab illa.

26 *Vrgebis.* Si dicas: creatura in ſtatu poſſibilitatis non terminat actionem productiuam Dei: ergo eſt in illa carentia tali actionis; & conſequenter indigentia illius. Reſpondeo diſtinguendo conſequens: carentia negatiua, concedo conſeqnentiam: priuatiua, nego conſequentiam, ex quo non ſeqnitur indigentia: nam hæc dicit carentiam ſumptam *priuatiuè* in ſubiecto indigente, quæ in creatura in ſtatu poſſibilitatis non inuenitur; cum licet ſit capax terminandi actionem, illam tamen terminare non petat, quod ad priuationem, vt à ſimplici negatione diſtinctam, exigitur.

27 *Ad 2. prob. minoris.* Ad ſecundam minoris probationem diſtinguo maiorem: doceri, doctrina ſupponente ignorantiam, aut neceſſitatem in ſubiecto, concedo maiorem: doceri, actione communicante ſubiecto naturam, & ſcientiam, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam Filium doceri à Patre eſt ab ipſo procedere, & mediante proceſſione accipere ab illo naturam cum ſumma ſapientia, quæ actio nullam ignorantiam in Filio ſupponit; cum enim Filius ſit Patris ſapientia, ignorans eſſe non poteſt; nequit enim ſapientia ipſa eſſe ignorans.

Ad 3. Ad tertiam conceſſa maiori, nego minorem: adiuuari namque infirmitatem, & imbecillitatem ſupponit, in Filio autem, cum ſit virtus Patris, infirmitas eſſe nequit: nam virtus infirmari non poteſt, & conſequenter Filius non poteſt iuuari à Patre, nec ex eo quod Filius non poſſit à ſe facere quidquam, niſi quod viderit Patrem facientem, ſequitur à Patre adiuuari ſed tantum quod in vtroque ſit virtus eadem, Filius tamen à Patre illam acceperit, ſicut etiam accepit à Patre naturam, & conſequenter, quod licet omnia per ſe ipſum operetur, quæ Pater, Pater tamen operatur omnia per ſe, & à ſe, Filius autem per ſe, non à ſe, ſed à Patre, aliàs ſi per ſe, & à ſe operaretur, Filius non eſſet.

28 *Replic.* Si dicas: qni habet operandi virtutem, & operationem ab alio, ſubordinatur illi; ſed ſubordinatum alteri adiuuatur ab illo: ergo ſi Filius habet operandi virtutem, & operationem, non à ſe, ſed ab alio, ſcilicet à Patre, ſubordinatur in operando Patri, & ab illo adiuuatur. *Reſp.* Reſpondeo diſtinguendo antecedens: ſi habeat illa ab alio, alietate virtutis, & operationis, concedo antecedens: alietate perſonali cum omnimoda vnitate virtutis, & operationis, nego antecedens, & conſequentiam: nam Filius, & Pater, habent eandem omnino virtutem, eandemque operationem, ſolumque diſtinguuntur relationibus perſonalibus, in quibus nec virtus, nec operatio conſiſtit, & ideò inter Filium, & Patrem, tametſi reperiatur ordo, non tamen ſubordinatio: nam hæc eſſet virtutis ad virtutem; & conſequenter eſſe non poteſt inter illa, in quibus reſidet omnino eadem virtus.

29 *Ad vltimam probationem minoris.* Ad vltimam probationem conceſſa maiori, nego minorem pro vtraque parte: quod enim in Filio nullus reperiri poſſit poteſtatis defectus, conſtat ex ipſius confeſſione, Matthæi vltimo vbi dicit. *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra*, cui autem omnis poteſtas eſt data, nullus conuenit poteſtatis defectus. *In Chriſto nullus fuit defectus poteſtatis, aut ſcientia.* Nec obſtant verba in contrarium adducta; vt enim D. Thomas notauit, non dixit Chriſtus, ſuæ poteſtatis non eſſe diſtribuere ſedes cæleſtes abſolutè, cum Ioannis 10. dicat: *Ego vitam æternam do eis*: Et Matthæi 25. dicitur: *Quod Filius hominis ſtatuet oues à dextris & hædos à ſiniſtris*: Et Ioannis 15. dicat: *Quod Pater omne iudicium dedit Filio*: tantum ergo aſſeruit, non eſſe poteſtatis ſuæ dare ſedes cæleſtes, illis, pro quibus rogabatur, ſcilicet Iacobo, & Ioanni, & hoc non abſolutè, ſed ratione coniunctionis carnalis, qua illorum Mater fuit ad petendum inducta: vnde non dixit, *non eſt meum dare alicui*, ſed *non eſt meum dare vobis*. Vel aliter dici poteſt, negaſſe ſuæ poteſtatis eſſe ratione naturæ humanæ, ſecundum quam Iacobus, & Ioannes cognati erant ad Chriſtum, non autem quod ſuæ poteſtatis non eſſet ratione naturæ diuinæ. Quod etiam in Chriſto nequeat defectus aliquis ſcientiæ reperiri conſtat ex Paulo *ad Coloſſenſes* 2. affirmante, eſſe in illo abſconditos omnes ſapientiæ, & ſcientiæ Theſauros: vnde illud *Matthæi* 24. ex qno Arriani potiſſimè ſuum confirmabant errorem, variè explicatur à Patribus. 30 *Prima explicatio illius loci de die autem illa reijcitur.* Prima explicatio eſt, illa verba, *nec Filius hominis, niſi Pater*, in Matthæo non haberi, ſed fuiſſe illius Euangelio addita. Hæc tamen explicatio diſplicet omnibus Patribus. Tum, quia Auguſtinus, & alij Patres communiter prædicta verba, non negant, ſed explicant.

Tum etiam; quia eſto admittamus non haberi in originali Matthæi, in Marco tamen prædicta verba inueniri, nullus Patrum, nec Theologorum negat.

Secunda. Secunda explicatio eſt, intelligi de Filio hominis non naturali, ſed adoptiuo. Quam explicationem refert, & non reijcit D. Thomas 3. *part. quæſt.* 10. *artic.* 2. *ad* 1. diſplicet tamen communiter, illamque pluribus impugnat Abulenſis *quæſt.* 209. *in* 24. *caput Matthæi*. Et quidem Filius adoptiuus excluditur per illam particulam *nemo, nec Angeli in cælo*; omnis enim Filius adoptiuus, vel eſt Angelus, vel homo: ergo ſuperfluè adderetur, *Nec Filius hominis, niſi Pater*, ſi nomine *Filij hominis* intelligeretur Filius adoptiuus.

31 *Tertia.* Tertia explicatio eſt, Chriſtum ignoraſſe diem iudicij non in ſe, ſed in membris. Ita Origenes, cuius explicationem refert D. Thomas *in* 24. *cap. Matthæi*, nec illam reijcit, fortè tanti Doctoris veneratione ductus. Illam alij impugnant: nam notitia diei iudicij non in ſe, ſed in membris, iam ſupponebatur excluſa; cum membra Chriſti ſint, vel Angeli, vel homines, quos dictum diem neſcire iam ſupponebatur aſſertum, dicendo: *nemo, nec Angeli in cælo*, id eſt, nullus homo, nec Angelus: ergo ſuperfluè adderetur illud, *neque Filius hominis*.

32 *Quarta.* Quarta explicatio eſt, Chriſtum neſcire illum diem, non qua Deus, ſed qua homo, non *ly qua* dicente ſpeciem, ſed cauſam, id eſt, non negando quod humanitas Chriſti ſciuerit prædictum diem, ſed quod illum ſciuerit quia homo, hoc eſt notitia habita humanitatis viribus, ſed ex diuina relatione. Ita Gregorius Niſſenus, Damaſcenus, Athanaſius, & plures Eccleſiæ Patres, ignorantiam Chriſto attribuentes, quod ita intelligendum eſt, non quia humanitas Chriſti aliquid propriè ignorauerit, ſed quia plura, quæ cognouit, non cognouit ſcientia humana, ſed reuelatione diuina. Quam explicationem optime defendit Maluenda *lib.* 2. *de Anti-Chriſto cap.* 23 Nec obſtat quod alij opponnnt, quod iuxta hanc explicationem inſufficienter Chriſtus Apoſtolorum interrogationi de die iudicij occurrebat, aſſerendo ſe neſcire ſcientia humana, ſi aliunde illius diei notitiam habeat. Non inquam obſtat: nam vt illorum curioſitatem ſedaret, ſufficiens erat reſponſio, ac ſi diceret; diem illum, nec Angeli, nec Filius hominis, qua homo ex viribus proprijs, poſſunt illius diei notitiam habere, non ergo maiora quæratis, nec illius diei prætendatis notitiam.

33 *Quinta explicatio.* Quinta explicatio, eaque fræquentior, & plauſibilior eſt, prædicta verba intelligi de Chriſto non vt Deo, ſed vt homine, non qnia illum diem ignorauerit, ſed quia alijs non communicabat illius diei notitiam, vel quia ſub ſecreto ſciebat, neſciebat ad alijs dicendum, ſicut interrogati de illo, quod ſecrete ſcimus, optime reſpondemus neſcire; qnia non ſcimus ad reuelandum. Ita ex Auguſtino, & Hyeronimo D. Thomas *in prædictum caput Matthæi* & 3. *part. quæſt.* 10. *art.* 2. *ad* 1. *Quam reijcit. Maldonatus.* Cui explicationi frequenter acquieſcunt Theologi, ſolus Maldonatus illam reſiſtit, dices non inniti magnæ probabilitati: nam ſi Chriſtus ideò dicitur neſcire, quia illum diem uobis non reuelabit, vel quia ad illum reuelandum non ſciebat, eadem ratione de Patre dici oporteret, illum diem ignoraſſe; cum nec Pater illum reuelauerit nobis. Vnde relatis, & refutatis omnium interpretationibus, quam prædictus Auctor ſubiunxit, & omnibus illis præpoſuit dicens, ſolum Patrem dici ſcire diem iudicij; quia ſolus Pater ex officio ſciebat; quia ſolius Patris eſt conſtituere quando ſoluendus ſit mundus, & quando ſit futurus dies iudicij; & conſequenter ſolus Pater ſcit ex officio illum diem.

34 *Maldonatus reijcitur.* Quæ interpretatio diſplicuit Maluendæ *vbi ſupra*, illamque ſatis modeſte impugnauit hac conſideratione: nam ad Chriſtum ex officio pertinet iudicium mundi, iuxta illud; *Pater non iudicat quemquam, ſed omne iudicium dedit Filio*; ſed ad officium iudicis pertinet diem ſcire, quo iudicaturus eſt: ergo Chriſtus ex officio habuit illius diei notitiam. Sed quidquid ſit de Maldonati explicatione, à communi recedendum non eſt, maxime ex tam

leui

Digitized by Google

leui fundamento, cui D. Thomas 3. *part. quæſt.* 10. *art.* 1. *ad* 1. occurrit negando ſequelam: nam licet Pater diem iudicij nobis non reuelauerit, illum tamen reuelauit Chriſto vt homini: vnde licet ſub ſecreto illum ſciuerit reſpectiuè ad nos, non tamen reſpectiuè ad Chriſtum tanquam ad hominem.

35 *Contra communẽ interpretationẽ obſtãt duo.* Duo tamen contra iſtam interpretationem videntur obſtare. Primum eſt: nam etiam Chriſtus vt Deus ſibi vt homini reuelauit: ergo ſi ideò de Patre non negatur illius diei notitia, quia illam Chriſto vt homini communicauit, nec etiam Chriſto eſt neganda, nec dicendum illum diem ignoraſſe. Secundum eſt: nam ex illa ſequitur, Angelum non ignoraſſe diem iudicij abſolutè, ſed ſolum ad reuelandum alijs; conſequens eſt falſum: ergo & interpretatio tradita. Patet ſequela: nam Chriſtus eiſdem verbis negat illius diei notitiam Filio hominis, & Angelis: ergo ſi de Filio hominis prædicta verba explicantur de ſcientia alijs communicanda, & non alijs traddenda, eadem ratione explicabuntur Angelis.

36 *Diluitur* 1. *obiectio.* Hæc tamen parum vrgent. Ad primum reſpondeo diſtinguendo conſequens: Chriſto vt Deo, concedo conſequentiam: Chriſto vt homini, nego conſequentiam: cum enim Chriſtus dixit ſe neſcire diem iudicij, de ſe ipſo non vt Deo, ſed vt homine loquebatur, ſic autem nulli reuelauit, & ſic ſub ſecreto reſpectiuè ad omnes prædictum diem cognoſcebat. *Dices.* Si dicas: ly *ſolus Pater* etiam alias perſona Trinitatis excludere, ſi in rigore ſumatur; ſed Chriſtus ſoli Patri tribuit prædictam notitiam: ergo illam ſibi, etiam vt Deo, & Spiritui Sancto negauit.

Reſp. Reſpondeo, in ordine ad prædicata, quæ abſoluta ſunt, & toti Trinitati communia, ly *ſolus* termino perſonali adiunctum non excludere perſonas, vt *ſupra* ex Diuo Thoma dicebamus, & docent frequenter Theologi, cognitio autem prædicatum eſt abſolutum & ideò quamuis ſoli Patri attribuatur, non excluduntur Filius, nec Spiritus Sancto. Mitto explicationem Abulenſis, eo loco *Patrem* non perſonaliter ſumi, ſed prout eſt toti Trinitati nomen commune, vt cum dicimus *Pater noſter, qui es in Cælis*. Mitto inquam, quia ſingularis eſt, & in Scripturę intelligentia debet ſingularitas vitari.

37 *Solutio Patris Suarez.* Ad ſecundum, Suarez 3. *part. quæſt.* 10. *art.* 1. *in commentario articuli ad finem*, reſpondet ex hoc loco tantum in rigore colligi, Angelos ne ſcire diem iudicij ad reuelandum alijs, an vero neſciant omnino, ex hoc loco non inferri, ſicut nec eius oppoſitum: vnde, inquit Suarez, Abulenſis *in* 24. *caput Matthæi quæſt.* 209. affirmat, eos ſcire diem iudicij, Sotus vero *in* 4. *diſtinct.* 43. *quæſt.* 2. *art.* 2. prædictam notitiam negat, vterque tamen diuinat, quanquam ſententia Soti maiori coniectura nitatur.

38 *Alia ſolutio præfertur.* Melius tamen reſpondetur negando ſequelam: vt enim de Chriſto verba illa cum limitatione accipiamus, cogunt alia teſtimonia Scripturæ, quibus omnium rerum cognitio Chriſto vt homini attribuitur: deinde magna dignitas Chriſti, ob quam nullum ex futuris oportuit ipſum latere: ac denique officium iudicis vniuerſalis, quod à Deo Patre accepit; cumque nihil horum reſpectu Angelorum militet, non eſt cur in illis prædicta verba cum limitatione, ſed abſolutè accipiantur; ac per conſequens aſſerendum videtur ex prædicto loco rigoroſè accepto inferri, Angelos diem iudicij non ſolum ad reuelandum, ſed etiam abſolute neſcire.

39 *Ad incõueniẽti prob.* Deinde: nam ex oppoſito ſieret, ex prædicto teſtimonio non colligi, homines diem iudicij abſolutè neſcire, ſed tantum ad reuelandum alijs; conſequens falſum videtur: ergo & illud, ex quo ſequitur. Patet ſequela: nam eiſdem verbis negatur de hominibus, ac de Angelis: ergo ſi de Angelis ſufficienter explicatur de notitia alijs tradenda, etiam de hominibus ſufficienter ita explicabitur. Quod autem addit Suarez, Abulenſem affirmare, Angelos circa diem iudicij notitiam habere, falſum eſt: nam *quæſt.* 109. quam refert Suarez, de Angelis mentionem non facit, quæſtione autem, vbi de Angelis teſtimonium illud verſat, expreſſæ negat Abulenſis his verbis: *Sic de Angelis dicendum eſt, quod poſt diem iudicij omnia ſcient, ſed nunc aliqua ignorant, quæ poſtea ſcient, & inter illa eſt vnum ipſa dies iudicij.*

40 *Deniq; obijciunt.* Denique, vt alia minoris momenti ommittamus, in ſui erroris fulcimentum obijciunt Hæretici: Pater namque eſt maior Filio, Ioannis 14. *Pater maior me eſt.* Filius eſt Patri ſubiectus. 1. Corinthiorum 15. *Cum omnia ſubiecta fuerint, tum ipſe Filius ſubiectus eſt illi*, ſcilicet, Patri. Præceptum à Patre ſuſcepit, Ioannis 14. *Sicut mandatum dedit mihi Pater.* Patri etiam obediuit, ad Philippenſes 1. *Factus obediens vſque ad mortem* ab ipſo clarificatus fuit. Ioannis 12. *Pater clarifica Filium tuum.* In tempore poteſtatem accepit, Matthæi vltimo: *Data eſt mihi omnis poteſtas in cælo, & in terra*: fuit etiam in tempore genitus, Pſalmo 2. *Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te*; ſed hæc omnia cum vera Filij diuinitate, cum æqualitate ad Patrem, & identitate ſecundum eſſentiam cum illo, repugnant, vt per ſe eſt manifeſtum: ergo Filius non eſt eiuſdem eſſentiæ cum Patre.

41 *Reſp.* Reſpondeo, in Chriſto eſſe duas naturas, humanam ſcilicet, & diuinam, ſecundum iſtam, æqualitatem, coæternitatem, & conſubſtantialitatem habet cum Patre; ſecundum naturam humanam minor eſt Patre, ſubiectus illi, obediens, & præcepta ſuſcipiens, & ab ipſo clarificatus, poteſtatem etiam iudiciariam ipſi vt homini conuenientem in tempore accepit diuinam autem ipſi conuenientem vt Deo, non in tempore, ſed ab æterno. Quod ſi in tempore dicitur data, eſt quia in tempore manifeſtata fuit, & ſic dicitur in tempore genitus; quia in tempore fuit illius generatio æterna hominibus declarata. Vnde Prouerbiorum 8. de ſapientia increata dicitur: *Primogenita ante omnem creaturam.* Et quidem ſi argumentum Arrij aliquid probaret, etiam conuinceret, Filium non eſſe omnium ſuprema creaturam, cuius contrarium ipſe docebat, cum ad Hebræos 2. dicatur: *Minoratus ab Angelis*: ſicut ergo ex hoc non ſequitur inferioritas reſpectu Angelorum, niſi tantum ratione humanæ naturæ, ita ex eo quod Pater maior eſſe dicatur Filio, non infertur non eſſe æqualem cum Deo, niſi tantum ſecundum humanitatem.

§. IV.

Diuinitas Spiritus Sancti monſtratur.

42 *Hæreticorũ diuiſio.* Tertia concluſio: *Spiritus Sanctus eſt eiuſdem eſſentia cum Patre, & Filio.* Concluſionem iſtam negarunt omnes hæretici, qui à Filio conſubſtantialitatem cum Patre excluderunt. Et inſuper Macedonius, qui teſte D. Thoma *cap.* 16. licet rectè ſenſerit de Patre, & Filio quoad identitatem eſſentiæ, hanc identitatem Spiritui Sancto negauit. Macedonium ſequuti ſunt plures, qui dicti ſunt Semiarriani, eo quod in parte Arrio conſentirent, inter illos tamen, vt refert D. Thomas aliqua diſſenſio erat; quibuſdam aſſerentibus, Spiritum Sanctum non eſſe ſubſiſtentem perſonam, ſed ipſam Patris, & Filij diuinitatem. Alijs autem, eſſe perfectionem quandam accidentalem mentis nobis infuſam à Deo. Priores ex nouis hæreticis ſequutus eſt Zeruetus docens, Spiritum Sanctum non eſſe rem ſubſiſtentem, ſed impulſum quendam diuinum. Poſteriores autem ſequutus eſt Blandrata docens, Verbum, & Spiritum Sanctum non eſſe perſonas, ſed virtutes diuinas. Quibus plures alij adhæſerunt quos referunt commentatores Diui Thomæ *in præſenti*.

43 *Contra hæreticos ſtatuitur Catholica veritas.* Contra hos omnes noſtra concluſio ſtatuitur, diffinita in Concilio Niſſeno ſecunda, & in alijs congregatis poſt ipſum conſtatque ex Symbolo Athanaſij illis verbis: *Alia eſt enim perſona Patris, alia Filij, alia Spiritus Sancti, ſed Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, vna eſt diuinitas, æqualis gloria, coæternam Maieſtas*; quibus, diſtinctio perſonalis Spiritus Sancti ab alijs perſonis, & identitas eſſentiæ cum illis ſtatuuntur. Vt autem illam oſtendamus, aduerto ex dictis *ſupra*, Deitatem diuidi, aut partiri non poſſe: vnde ſemel monſtrato Spiritum Sanctum eſſe Deum, & perſonam ſubſiſtentem diuinam, euidenti illatione colligitur conſubſtantialem eſſe, & eiuſdem eſſentiæ cum alijs diuinis perſonis.

44 *Probat. ex Veteri Teſtamẽto.* Quod autem Deus ſit, probatur ex veteri Teſtamento: nam ſolus Deus eſt omnium rerum creator, iuxta illud Geneſis cap. 1. *In principio creauit Deus cælum, & terram*: ſed Spiritum Sanctum eſſe omnium rerum creatorem, & conditorem ex veteri teſtamento colligitur: ergo Spiritus Sancti diuinitas habetur ex veteri teſtamento. Minor conſtat ex Pſalmo 32. ibi: *Verbo domini cæli firmati ſunt, & Spiritu oris eius omnis virtus eorum.* Quem locum de Filio, & Spiritu Sancto, vetere intellexiſſe affirmat Genebrardus, & Paulus Burgenſis 1. *parte Scrutinij diſtit.* 9. *capit.* 5. eandem intelligentiam attribuit Rabi Salomoni. Ex Pſalmo etiam 103. illis verbis: *Emitte Spiritum tuum, & creabuntur.* Iudith cap. 16. *Miſiſti Spiritum tuum, & creata ſunt.* Et Iob cap. 26. *Spiritus eius creauit Cælos.* Ex quibus, & alijs pluribus veteris Paginæ teſtimonijs, clarè conſpicitur, rerum omnium creationem Spiritui Sancto attribui. Quo argumento ad diuinitatem Spiritus Sancti oſtendendam vſi ſunt Athanaſius, Cyrillus, Baſilius, & alij Patres, quos lato calamo refert noſter Ioannes de Portugal Epiſcopus Vicenſis *tom.* 1. *de gratia increata cap.* 2. vbi alia plurima congerit teſtimonia pro eadem veritate ſtatuenda.

45 *Secundo prob.* Secundo probatur: nam cui competunt propriæ operationes Dei, natura Deum eſſe conuincitur; ſed Spiritui Sancto conueniunt operationes diuinæ: ergo Spiritus Sanctus eſt Deus. Maior cum conſequentia tenet. Minor autem oſtenditur primo: nam creatio eſt opus ſolius Dei; ſed hæc Spiritui Sancto attribuitur: ergo operationes propriæ Dei Spiritui Sancto conueniunt. Secundo: reſuſcitare à mortuis eſt operatio propria Dei, vnde Ioannis 5. dicitur: *Sicut Pater ſuſcitat mortuos, & viuificat*; ſed virtus viuificatiua Spiritui Sancto conuenit, vt conſtat ex Paulo ad Rom. 8. *Qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum à mortuis, viuificauit mortalia corpora veſtra propter inhabitantem ſpiritum eius in vobis*: ergo idem quod prius. Tertio: loqui per os Prophetarum eſt proprium ſolius Dei: vnde Numerorum 12. dicitur ex ore Dei; *Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, in viſione apparebo ei, vel per ſomnium*, ideſt per ſpiritum meum *loquar ad illum*; ſed hoc

Spi-

Digitized by Google

Spiritui Sancto attribuitur; dicitur enim in Actibus Apoſtolorum capite primo: *Oportet impleri Scripturam, quam prædixit Spiritus Sanctus per os Dauid:* ergo opera propria Dei Spiritui Sancto conueniunt.

46 *Deniq;* Denique, omiſſis alijs, in hunc modum probatur: ſolius Dei eſt propria ſecreta cognoſcere; vnde Iſaiæ 24. ex perſona Dei dicitur; *Secretum meum mihi*. Reuelatio etiam myſteriorum eſt opus ſolius Dei; vnde Danielis capite ſecundo dicitur; *Eſt Deus in ipſo reuelans myſteria*. Item, eſſe vbique ſoli Deo poteſt conuenire, vnde Ieremia 23. in perſona Dei dicitur; *Cœlum, & terram ego impleo*; ſed hæc omnia Spiritui Sancto conueniunt, vt de primo conſtat 1. ad Corinthios 2. *Spiritus omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei, quæ ſunt Dei nemo nouit, niſi Spiritus Dei*, de Secundo 1. ad Corinthios 14. *Spiritus loquitur myſterio*, de tertio Sapientiæ 1. *Spiritus Domini repleuit orbem terrarum:* ergo quæ ſunt propria Dei Spiritui Sancto conueniunt; & conſequenter eſt Deus.

47 *Triplex hæreticorum euaſio.* Huic argumento tripliciter poteſt ab hæreticis occurri. Primo, aſſerendo hæc omnia, quæ Dei ſunt, propria, attribui Spiritui Sancto non per authoritatem, ſed per miniſterium, licet autem primo modo ſoli Deo competere poſſint, ſecundo autem modo poſſunt conuenire creaturæ. Secundo reſponderi poteſt, ex his tantum colligi, Spiritum Sanctum eſſe Deum, non autem eſſe perſonam ab alijs diſtinctam, ſed diuinitatem Patris, & Filij, vt quidam Semiarriani dixerunt. Tertio, vt dixerunt alij, nomine Spiritus Sancti non intelligi Perſonam Diuinam; ſed formam accidentalem noſtris mentibus infuſam.

48 *Prima euaſio reijcitur.* Omnes autem euaſiones iſtæ friuolæ ſunt, & abſque vllo fundamento conficta, & contra primam facit illud Pauli 1. ad Corinth. 12. vbi diuerſis donis Dei numeratis ſubdit: *Hæc omnia operatur vnus, atque idem ſpiritus diuidens ſingulis, prout vult*; ſed per miniſterium operans; & non *authoritatiuè*, non tam operatur vt vult, quam alterius arbitrio ſubiectus: ergo operationes iſtæ non per miniſterium, ſed per authoritatem Spiritui Sancto attribuuntur. Sic prædictam euaſionem repulit Diuus Thomas 4. *Contra Gentes cap.* 17.

49 *Si opponas.* Sed poteſt in contrarium opponi: nam Chriſtus, quatenus homo, non *authoritatiuè*, ſed *miniſterialiter* inſtituit Sacramenta, aliàs vt homo haberet non ſolum poteſtatem excellentiæ, ſed etiam authoritatis, cuius contrarium docet D. Thom. 3. *part. quæſt.* 63. *art.* 3. & tamen pro ſuæ voluntatis arbitrio Sacramenta inſtituebat; cum liberè, & non coactè, nec neceſſario Sacramenta inſtituerit: ergo ex hoc, quod Spiritus Sanctus pro ſuæ voluntatis arbitrio operari dicatur ea quæ ſunt propria Dei; non ſequitur, ad illa per authoritatem, & non per miniſterium concurrere.

50 *Reſp.* Reſpondetur, ly *prout vult* denotare libertatem nulli alteri ſubiectam, & in hoc ſenſu illa verba à D. Thoma cum Patribus Eccleſiæ accipiuntur. Et ex illis ſic acceptis receptè à D. Thom. colligitur, Spiritum Sanctum non *miniſterialiter*, ſed *authoritatiuè* operari: Chriſtus autem vt homo, etſi liberè Sacramenta inſtituerit, illius libertas erat voluntati Dei ſubiecta, ſubordinata, ideoque loquendo de Chriſto vt homine, non tam eſt dicendum, inſtituiſſe Sacramenta prout vult, quam Dei arbitrio, & voluntatis ſubiectum.

51 *Secunda reijcitur* 1. Secunda reijcit D. Thom. *loco allegato cap.* 18. Primo: quia eſſentia, vel diuinitas Patris, & Filij, à nullo illorum diſtinguitur realiter, Spiritus autem Sanctus, cum ab vtroque procedat, realiter ab vtroque diſtinguitur: ergo non eſt Deitas Patris, & Filij. *Secundo.* Secundo: nam Ioannis 6. dicitur, quod Spiritus Sanctus accipit à Filio, his verbis: *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet*; de Deitate autem non poteſt verificari quod aliquid accipiat à Filio: ergo Deitas Filij non eſt. *Tertio.* Tertio: nam cum Pater, & Filius ſint perſonæ ſubſiſtens in natura diuina, Spiritus Sanctus illis non communicaret, niſi etiam eſſet perſona ſubſiſtens ab illis *perſonaliter* diſtincta; ſed Spiritus Sanctus eiſdem communicatur, vt patet Matthæi vltimo vbi dicitur: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*. Et Ioannis vltimo: *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres vnum ſunt*: ergo Spiritus Sanctus non eſſe Deitas, aut virtus abſoluta Patris, & Filij, ſed perſona ſubſiſtens ab illis *perſonaliter* diſtincta.

52 *Vlt. euaſio excluditur* 1. Tandem vltimam euaſionem refelit Angelicus Doctor primo: formæ namque accidentales non dicuntur propriè operari, ſed habens eas dicitur propriè operari pro ſuo voluntatis arbitrio; homo enim ſapiens vtitur ſapientia cum vult: ſed, vt conſtat ex proximè dictis Spiritus Sanctus dicitur operari prout vult: ergo forma creata accidentalis non eſt.

53 *Secundo.* Deinde: nam Spiritus Sanctus eſt cauſa omnium perfectionum, quæ humanæ menti infunduntur: ergo non eſt perfectio accidentalis creata infuſa mentibus hominum. Conſequentia patet: nam effectus realiter à cauſa diſtinguitur. Antecedens autem conſtat ex Paulo ad Romanos 5. vbi dicitur: *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis*. Et primæ ad Corinthios 12. ait Paulus: *Alij per ſpiritum datur ſermo ſapientiæ, alij ſermo ſcientiæ*, & ſic de alijs: ergo ex Paulo omnis perfectio ſpiritualis infuſa mentibus hominum ab Spiritu Sancto eſt.

Denique ex dictis reijcitur: ſi namque Spiritus Sanctus eſſet perfectio creata, non eſſet vnum cum Patre, & Filio; ſed vt dicitur Ioannis vltimo: *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in Cœlo, & hi tres vnum ſunt*: ergo Spiritus Sanctus non eſt creata perfectio. 54 *Denique.*

Reſpondent hæretici primo, illud: *Et hi tres vnum ſunt*, à ſolo Hieronymo legi. Sed contra: quia vt rectè notauit Vazquez *tomo* 2. *in* 1. *part. diſp.* 109. *cap.* 3. *num.* 12. præter Hieronymum ita legunt Higinius Papa *epiſtol.* 1. Cyprianus *lib. de vnitate Eccleſiæ*, Athanaſius *lib.* 1. *de vna deitate Trinitatis*, Fulgentius *lib. ad obiectiones Arrianorum*: ergo hæreticorum ſolutio falſo nititur fundamento. Secundo reſpondent, prædicta lectione admiſſa, adhuc non colligi identitatem eſſentiæ Spiritus Sancti cum alijs perſonis diuinis, ſed tantum idem eſſe teſtimonio, ideſt, idem teſtificari: nam in eodem loco additur: *Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis, & hi tres vnum ſunt*; & tamen ſpiritus, aqua, & ſanguis, ſunt non idem in eſſentia, ſed teſtimonio tantum. 55 *Primum effugium reijcitur.* *Secundũ effugium.*

Sed contra: nam ly *vnum ſunt*, ſi rigoroſè accipiatur, vt debet, dicit vnitatem eſſentiæ, cum *neutraliter* ſumatur, ſicut ly *aliud* dicit eſſentiæ alietatem; quo circa non admittitur inter diuinas perſonas comparatas inter ſe; ſed non eſt cur in præſenti non ſumatur rigoroſè, & ad impropriam acceptionem detorqueatur: cum ex rigoroſa acceptione nullum abſurdum ſequatur: ergo ſic eſt accipiendum; & conſequenter fatendum, Spiritum Sanctum eſſe eiuſdem omnino eſſentiæ cum alijs perſonis diuinis. Nec obſtat, quod in contrarium adducitur: nam cum inter creaturas non ſtet cum reali diſtinctione duorum identitas eſſentiæ inter illa ſit, vt cum de illis vnitas enunciatur, vel ſumatur pro ſimilitudine, vel pro identitate in aliquo, in quo illis identitas non repugnet, & ideò cogimur inter ſpiritum, aquam, & ſanguinem, ly *vnum ſunt* explicare de vnitate in teſtimonio, non de vnitate in eſſentia. Præterquamquod, vt rectè notauit Vazquez, loco iſtius *vnum ſunt* cum dicitur de ſpiritu, aqua, & ſanguine, ponitur ly *in vnum ſunt*, vt denotetur vnitas non in eſſentia, ſed vnitas teſtimonij; prout tamen de Patre, Verbo, & Spiritu Sancto enunciatur, in Græco, & Hebræo, & in noſtra vulgata legitur ly *vnum ſunt*. Ex quo infertur, de alia, & alia vnitate intelligi cum dicitur de perſonis diuinis, ac cum enunciatur de ſpiritu aqua, & ſanguine. 56 *Secundũ excluditur.*

§. V.

Argumentis Hæreticorum occurritur.

PRimo obijciunt: nam Spiritus Sanctus eſt effectus, & creatura Dei: ergo non eſt Deus per eſſentiam, nec eiuſdem eſſentiæ cum Patre. Antecedens probatur primo ex Amos 4. cap. vbi dicitur iuxta litteram Septuaginta: *Ecce formans montes, & creans ſpiritum*. Et Zachariæ 12. dicit Dominus: *Extendens Cœlum, & fundans terram, & creans ſpiritus hominis in eo*: ergo Spiritus Sanctus creatur; & conſequenter eſt creatura Dei. Secundo: nam omne, quod mouetur, eſt creatura; ſed Spiritus Sanctus mouetur: nam Geneſis 1. dicitur: *Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas*, & Ioelis 1. *Effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem*: ergo Spiritus Sanctus eſt creatura. Tertio: id, quod ſubiacet dominio Dei, illius creatura eſt; ſed Spiritus Sanctus ſubiacet dominio Patris, dicitur enim Lucæ 11. *Pater veſter de Cœlo dabit ſpiritum bonum petentibus ſe*. Et Actuum Apoſtolorum 5. *Quod Deus Spiritum Sanctum dedit obedientibus ſibi*. Et ad Romanos 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis*; nemo autem dare poteſt cuius dominium non habet; ergo Spiritus Sanctus non eſt Deus, ſed creatura Dei. Denique; nam Ioannis 1. dicitur: *Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil*; ſed Spiritus Sanctus eſt aliquid; ergo factus eſt per Verbum; & conſequenter eſt creatura Dei. 57 *Obijciunt hæretici* 1.

Reſpondeo negando antecedens. Ad primam probationem dicatur, nomen *ſpiritus*, quia à reſpiratione animalium ſumptum eſt, in qua aer cum quondam motu infertur, & emittitur, omnem impulſum, vel motum, aeremque ſignificare, & ſic ventus dicitur ſpiritus, iuxta illud Pſalmi 148. *Ignis, grando, nix, glacies, ſpiritus procellarum, quæ faciunt Verbum eius*; & quia aer inuiſibilis eſt, translatum eſt vlterius nomen *ſpiritus* ad omnes virtutes, & ſubſtantias inuiſibiles, & motiuas: vnde anima ſenſibilis, anima rationalis, & Deus, ſpiritus appellantur, & quia tertia perſona Trinitatis per modum amoris procedit, amor autem motionem, & impulſum ſignificat, appropriatum eſt nomen *ſpiritus* ad illam ſignificandam: vnde primum teſtimonium intelligitur de vento, ſecundum autem ex Propheta Zacharia de anima hominis intelligitur. Ita D. Thom. 4. *Contra Gentes cap.* 23. *ad* 1. *argumentum*. 58 *Reſp.* *Ad* 1. *prob. antecedens.*

Digitized by Google

59 *Ad 2. prob.* Ad ſecundam probationem diſtinguo maiorem: quod mouetur *propriè*, concedo maiorem; quod tantum *metaphoricè*: mouetur, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione, ſeu explicatione minoris, nego conſequentiam: nam illa, quæ ad motum pertinent, non *propriè*, ſed *metaphoricè* attribuuntur Spiritui Sancto. Ex quo non licet colligere, Deum non eſſe: nam etiam Deo, vt tribus perſonis communi, quandoque in Scriptura accomodantur, vt conſtat Geneſis 3. *Cum audiſſent vocem Domini deambulantis in Paradyſo*. Et cap. 18. *Deſcendam, & videbo, vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint*, quin ex hoc liceat colligere, non Deum, ſed creaturam eſſe. Ita D. Thom. *loco citato ad 5*.

60 *Ad 3.* Ad tertiam conceſſa maiori, nego minorem. Ad cuius probationem dicatur, Spiritum Sanctum nobis donari, dicere duo, ſcilicet à Patre, & Filio procedere, & in nobis per gratiam, & charitatem habitare quoad primum Dei dominio non ſubiacet, quoad ſecundum, ſcilicet temporalem effectum, diuino dominio ſubijcitur. Et quidem eodem argumento, ſi quid probaret, conuincerent, Filium non Deum, ſed creaturam eſſe; cum etiam à Patre donetur, iuxta illud *ſic Deus dilexit mundum, vt Filium ſuum vnigenitum daret*.

61 *Ad vlt. prob.* Ad vltimam probationem explico maiorem: omnia ſunt facta per Verbum, quæ facta ſunt, concedo maiorem; quæ rationem effectus non ſortiuntur, nego maiorem, & ſub eadem minoris, explicatione, nego conſequentiam; nam Spiritus Sanctus non eſt aliquid, quod factum ſit, ſed aliquid omnino efficiens, & ideo non eſt factum per Verbum, ſine quo factum eſt nihil, quod factum eſt. Ita Gregorius Nazianzenus *oratione 5*. Chriſoſtomus *ſermon. 4. in Ioann.* & alij Patres. Et quidem eodem argumento probaretur, Patrem non Deum, ſed creaturam eſſe; cum Pater etiam ſit aliquid, & omnia ſint facta per Verbum.

62 *Secundo obijciunt.* Secundo arguitur; diuidi, triſtari, & orare, Deo conuenire non poſſunt, vt per ſe eſt manifeſtum; ſed hæc omnia Spiritui Sancto conueniunt; ergo Spiritus Sanctus non eſt Deus. Minor pro prima parte conſtat ex illo Numer. 11. Dei ad Moyſem: *Auferam de Spiritu tuo, tradamque eis*. Pro ſecunda ex Paulo ad Epheſ. 4. ibi: *Nolite contriſtare Spiritum Sanctum Dei*. Pro tertia ex eodem Paulo ad Rom. 8. illis verbis: *Ipſe ſpiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*: ergo Spiritui Sancto conueniunt, diuidi, triſtari, & orare.

63 *Reſp.* Reſpondeo conceſſa maiori, negando minorem, illud autem Dei ad Moyſem, non de Spiritu Sancto in ſe ipſo, ſed in ſuis effectibus intelligitur, qui in nobis augeri poſſunt, & minui. Notat autem D. Thomas non requiri ad hoc quod accreſcat vni, quod alteri ſubſtrahatur; quia res ſpiritualis poteſt ſimul abſque detrimento cuiuslibet à pluribus poſſideri: vnde quod dicitur, *auferam de ſpiritu tuo*, non ſic accipiendum eſt, quod aliquid de ſpiritualibus donis fuerit Moyſi ſubſtractum, ſed eſt referendum ad officium, vel actum; quia quod Spiritus Sanctus ſolus per Moyſem efficiebat, poſtea per plures impleuit.

64 *Quomodo triſtari, & orare dicitur.* Triſtari autem dicitur Spiritus non *propriè*, ſed *metaphoricè* per ſimilitudinem effectus, quia ſicut contriſtati defferunt contriſtantes, ſic Spiritus Sanctus differit Deum offendentes, ſicut Deus dicitur iraſci: quia punit, quod irati faciunt. Dicitur de Spiritu Sancto, quod poſtulet, non *formaliter*, ſed *effectiuè*; quia poſtulantes nos facit. Qui modus loquendi conſuetus eſt in Scriptura, iuxta illud Geneſ. 22. *Nunc cognoui, quod timeas Dominum*; idest, *nunc cognoſcere te feci*. Ita Auguſtinus *libro vnico contra ſermonem Arrianorum cap. 25.* vbi etiam illud, *Nolite contriſtari Spiritum Sanctum Dei*, in eodem ſenſu explicat, hoc eſt, vt inquit, Auguſtinus: *Nolite nos contriſtare, qui ſecundum Spiritum Dei contriſtamur ex vobis, Charitate quidem contriſtabantur, quam diffundebat Spiritus Sanctus in cordibus eorum, & per hoc eos de malis fratrum triſtes ipſe faciebat*.

65 *Denique arg.* Denique arguitur: ſi Spiritus eſſet Deus, naturam à Patre per proceſſionem acciperet; at non poteſt habere naturam per proceſſionem acceptam: ergo Deus eſſe nequit. Minor oſtenditur primo: ſi haberet naturam acceptam per proceſſionem, eſſet ſimilis producenti in natura; ſed hoc affirmari non poteſt, aliàs eſſet genitus, & illius proceſſio generatio, quæ eſſet *origo viuentis à viuente coniuncto in ſimilitudinem naturæ*: ergo non habet naturam per proceſſionem acceptam. Secundo: nam ſi acciperet à Patre naturam, & non per generationem, ſequeretur, naturam diuinam duobus modis communicari, ſcilicet per generationem, & per proceſſionem, quæ generatio non eſt; ſed nulla natura poteſt duobus modis communicari, vt patet diſcurrendo per aliàs: ergo non habet naturam acceptam per proceſſionem.

66 *Reſp. Ad 1. prob. minoris.* Reſpondeo conceſſa maiori, negando minorem. Ad primam probationem conceſſa maiori negando minorem, nec ſequitur eſſe genitum, & Filium: nam ad hoc non ſufficit accipere à producente naturam, ſed requiritur quod illam per natiuitate, & generationem recipiat, licet autem Spiritus Sanctus recipiat à Patre, & Filio naturam, illam per generationem non accipit, & ideò Filius non eſt. Ratio autem, cur illius proceſſio generatio non ſit, varie à Theologis aſſignatur, communis, & verior eſt: quia licet naturam per proceſſionem accipiat, non tamen *formaliter* ex vi proceſſionis ſuæ, de quo *ſupra q. 47. art. 4*.

67 *Secunda prob. diluitur.* Ad ſecundam conceſſa maiori, negando minorem: nam licet duobus modis naturalibus communicari nulli naturæ conueniat creatæ, hoc eſt ſit in natura diuina peculiare, quod quia illius operatio eſt idem cum eſſe ipſius, cum duplex ſit operatio, nempè intellectus, & voluntatis, duplex terminus vterque ſubſtantialis, & diuinus procedat, & in vtroque natura diuina per proceſſionem communicata inueniatur, quamuis vnius proceſſio generatio ſit, nempè Verbi, ſecus autem alterius proceſſio, ſcilicet Spiritus Sancti, qui per modum amoris procedens, non procedit per modum ſimilitudinis, nec ex vi ſuæ proceſſionis *formaliter* ſimilis producenti in natura; & conſequenter Filius non eſt, nec illius proceſſio generatio.

§. VI.

Tres tantum Perſonas eſſe, authoritate, & ratione probatur.

68 *Quarta concluſio. Probatur authoritate.* Quarta concluſio: *In Deo ſunt tres perſonæ, & non plures, nec pauciores*. Hæc concluſio eſt de fide, definita in multis Concilijs, & in Symbolo Athanaſij illis verbis: *Vnus ergo Pater, non tres Patres, vnus Filius, non tres Filij, vnus Spiritus Sanctus, non tres Spiritus Sancti*. Conſtatque ex illo Ioannis 5. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus &c.* Quæ propoſitio quamuis excluſionem non exprimat, pro excluſiua tamen accipitur communi Eccleſiæ Patrum, & Theologorum conſenſu, ac proinde non ſolum eſt de fide quod ſint tres perſonæ in diuinis, ſed etiam quod non ſint plures.

69 *Ratio D. Tho. formatur.* Rationem huius veritatis non poſſe ab hæreticis reddi docet D. Thomas *quæſt. 9. de potentia art 9.* eo quod cum fateantur Filium, & Spiritum Sanctum eſſe creaturas, Deique vis productiua creaturarum inexhauribilis ſit, nulloque illarum numero poſſit finiri, non poteſt ab ipſis certus numerus creaturarum, ſeu perſonarum aſſignari. Ratio autem D. Thomæ *loco nuper allegato, & 4. Contra Gentes cap. 26.* poteſt ad hanc formam reduci: in Deo namque tantum eſt vna perſona improducta, & duæ perſonæ productæ: ergo ſunt tres, & non plures perſonæ. Antecedens pro prima parte conſtat: nam diſtinctio in diuinis ſolum eſt ſecundum relationes originis, vt ex *infra* dicentis conſtabit; ſed inter perſonas improductas non poteſt relatio originis intercedere; cum vna ab altera non procederet, alias improductæ non eſſent: ergo in Deo eſſe non poteſt niſi vna perſona improducta. Quo circa Hilarius *in libro de Synodis* docuit, quod qui confitetur in diuinis duos innaſcibiles, confitetur duos Deos. Pro ſecunda parte probatur: nam proceſſio in diuinis non eſt ſecundum actionem tranſeuntem in exteriorem materiam, ſed ſecundum immanentem, aliàs perſona procedens non eſſet Deus, ſed creatura: ſed actiones immanentes tantum ſunt duæ, ſcilicet *intelligere*, & *velle*: ergo proceſſiones diuinæ tantum ſunt duæ, vna per intellectum, altera per voluntatem; & conſequenter perſonæ terminantes proceſſionem tantum ſunt duæ, nempè *Verbum* procedens per intellectum, & *Amor* procedens per voluntatem.

70 *Reſp.* Dices, hoc argumento ſolum probari, quod in Deo tantum ſit proceſſio per voluntatem, & proceſſio per intellectum, & conſequenter quod in Deo perſonæ procedentes ſint Verbum, & Amor, non autem quod in diuino intellectu non ſint plures proceſſiones, & plures illarum termini, & idem in voluntate, ac proinde non conuincitur non eſſe in Deo plures perſonas quam tres.

71 *Sed contra 1.* Sed contra primo: nam ſi in intellectu diuino eſſent plures proceſſiones, quam vna, eſſent proceſſiones actu infinitæ; cum ſemel pluribus, quam vna, conceſſis, nequeat terminus illarum aliqua ratione conſtitui; ſed non ſunt concedendæ proceſſiones infinitæ: ergo nec plures quam vna.

Secundo. Secundo: nam vel eſſent plures proceſſiones *ſpecificè* diſtinctæ, vel tantum *numericè*; neutrum poteſt dici: ergo nec plures, quam vna proceſſio concedi. Minor pro prima parte conſtat: nam diuina intellectio, quæ eſt proceſſionis principium, vel *formaliter* ipſa proceſſio connotata relatione, eſt vna *ſpecificè*: ergo proceſſio, & terminus proceſſionis, quæ cum illa adæquantur, non poſſunt *ſpecificè* diſtingui. Pro ſecunda parte oſtenditur primo: nam diſtinctio ſolum numerica ſumitur à materia, vel ſubiecto; ſed proceſſiones diuinæ, & illarum termini, carent materia, & ſubiecto, cum ſint per ſe ſubſiſtentes: ergo nequeunt ſolo numero diſtingui.

Secundo. Secundo: nam diſtinctio tantum numerica prouenit ex limitatione: vnde natura diuina, quia eſt infinita, non poteſt numero multiplicari, ſed proceſſiones diuinæ, & illarum termini, non ſunt aliquid limitatum, & finitum: ergo non poſſunt ſolo numero multiplicari, & diſtingui.

72 Contra tertio: nam Deus vnica intellectione ſe, & omnia intelli-

Digitized by Google

Tertio. telligit, & vnico actu amoris amat ſe, & omnia ratione ſui: ergo vnico verbo intelligit omnia, & ſe ipſum, & vnico amoris termino amat ſe, & omnia in ſe ipſo. Patet conſequentia, primo: nam quod omnia vno actu intelligat, prouenit ex illimitatione intellectionis; ſed verbum media intellectione procedens, etiam eſt in ratione verbi infinitum: ergo omnia intelligit vno verbo. Secundo: nam verbum intellectione productum adæquatur cum intellectione, aliàs eſſet imperfectum: ergo tantum eſt vnum verbum: nam ſi plura eſſent, nullam intellectionem adæquaret *ſeorſim*, ſed omnia *collectiuè* ſumpta. Et eodem modo principalis conſequentia in termino voluntatis probatur.

73 *Dices.* Dices, quod licet diuina intellectio ſit vna ſecundum rem, eſt tamen *virtualiter* multiplex, & ratione ratiocinata diſtincta, vt plures Theologi docent *ſupra q.14 art.1.* diuinam intellectionem in plura attributa partientes, nempè intellectum, ſcientiam, ſapientiam, prouidentiam, & artem, vt autem verbum intellectione productum realiter multiplicetur, ſufficit virtualis diſtinctio in intellectione: nam intellectio, & volitio ſolum *virtualiter* differunt, & tamen verbum intellectione productum, & impulſus productus per volitionem diſtinguuntur *realiter* inter ſe.

74 *Contra primo.* Sed contra primo: nam verbum diuinum non procedit media diuina intellectione ſub vna virtualitate præciſſiuè ab alia, ſed prout ambit omnes illas virtualitates, intellectus, ſapientiæ, ſcientiæ, artis, & prouidentiæ: ergo non poteſt *realiter* multiplicari per hoc quod procedat ex intellectione ſub conceptu ſapientiæ, vel ſcientiæ, & ſic de alijs formalitatibus *virtualiter* diſtinctis.

Secundo. Secundo: nam quod amor productus realiter diſtinguitur à Verbo, non prouenit ex diſtinctione intellectionis, & volitionis, ſed ex ordine vnius proceſſionis ad aliam; quia nempè, amor procedens per voluntatem procedit à Verbo per intellectum producto; ſed quamuis virtutes intellectiuæ *virtualiter* diſtinguantur in Deo, terminus productus per vnam non petit ſupponere terminum per aliam productum, nec ab illo procedere: ergo virtutum intellectualium virtualis diſtinctio non infert plura Verba *realiter* diſtincta in Deo.

75 *Reſp.* Dices, ordinem realem proceſſionis per voluntatem ad proceſſionem per intellectum, & quod terminus volitione productus à termino intellectionis procedat, colligi ex virtuali ordine inter volitionem, & intellectionem eſſentialem; quia ſcilicet, nihil volitum quin præcognitum, inter intellectum autem, & ſcientiam in Deo, virtualis ordo inuenitur: nam prius Deus intelligit ſuam eſſentiam, & in illa ſua attributa; & conſequenter oportet realem ordinem conſtituere inter terminum productum media intellectione eſſentiæ vt eſt intellectus, & terminum productum media cognitione attributorum, vt ſortitur rationem ſapientiæ, & ſcientiæ, & quod vnus *realiter* ab alio procedat.

76 *Sed contra.* Sed contra: nam ordo realis termini voluntatis ad terminum intellectus non ſolum colligitur ex ordine virtuali intellectionis, & volitionis, ſed inſuper, quia in reali ordine nulla inuoluitur imperfectio; at in ordine vnius Verbi ad aliud Verbum, & vnius ab alio proceſſione, magna imperfectio reperitur: ergo eſtò admittamus ordinem virtualem inter ſcientiam, & lumen principiorum in Deo, quem plures Theologi negant non audentes admittere diſcurſum etiam virtualem in Deo, non eſt concedendus realis ordo, & diſtinctio inter Verba.

Minor prob. 1. Probatur minor primo: nam ex vno Verbo producto ad alterius productionem procedere, eſt *formaliter* diſcurrere; ſed in formali diſcurſu maxima imperfectio inuenitur, quo circa nullus Theologorum admittit formalem diſcurſum in Deo: ergo in reali ordine vnius Verbi ad aliud, & vnius ab alio proceſſione, imperfectio à Deo releganda importatur.

77 *Secundo.* Secundo probatur: nam tunc ſolum reperitur ordo inter Verba, & proceſſionem vnius ab alio, quando vnum repræſentat aliquid, quod aliud non repræſentat; ſed imperfectio maxima eſt ponere Verbum in Deo, quod non repræſentet omnia repræſentabilia; cum eſſet verbum non comprehenſiuum Dei, verbum autem non comprehenſiuum eſt in ratione verbi imperfectum, ſicut cognitio non comprehenſiua eſt imperfecta in ratione cognitionis: ergo in ordine reali vnius verbi ad aliud maxima imperfectio inuenitur.

§. VII.

Argumentis in contrarium occurritur.

78 *Arg. 1.* ARguitur primo ad probandum eſſe in Deo plures, quam tres Perſonas: in Filio namque eſt potentia generatiua; & conſequenter poteſt generare; ſed in Deo omne poſſibile exiſtit: ergo generat de facto Filium à ſe ipſo diſtinctum; & conſequenter ſunt in Deo plures perſonæ, quam tres. *Maior oſtenditur 1.* Maior, in qua ſola eſt poſita difficultas, oſtenditur primo ex Parente Auguſtino lib. 3. contra Maximinum cap.12. illis verbis: *Abſit autem vt quomodo putas, ideò ſit potentior Pater Filio; quia creatorem genuit Pater, Filius autem non genuit creatorem, neque enim non potuit, ſed non oportuit.* Quibus, vt clarè conſtat, docet Auguſtinus, Filium generare potuiſſe, non tamen quod generaret oportuiſſe: ſed poſſe generare eſt effectus, vel quaſi effectus formalis potentiæ generatiuæ: ergo iuxta Auguſtinum hæc potentia in Filio inuenitur. *Secundo.* Secundo: nam ſi in Patre, & non in Filio eſſet potentia generatiua, Pater eſſet Filio potentior; ſed hoc affirmari non poteſt, aliàs Filius non eſſet æqualis Patri in potentia, & conſequenter nec in eſſentia, ad quam potentia conſequitur: eſt ergo in Filio potentia generatiua.

Tertio: nam ſi in Filio non eſſet potentia generatiua, eſſet in illo aliquis defectus potentiæ; conſequens abſurdum eſt, aliàs non eſſet omnipotens; cui namque aliquid potentiæ deeſt, omnipotens eſſe non poteſt: ergo in Filio eſt conſtituenda potentia generatiua. Sequela probatur: potentia generatiua aliqua potentia eſt; ſed hæc Filio deeſt: ergo eſt in illo aliquis defectus potentiæ, vel alicuius potentiæ defectus. 79 *Tertio.*

Quarto probatur: nam ſequeretur defectus aliquis dignitatis in Filio, conſequens abſurdum eſt: ergo & illud, ex quo ſequitur. Probatur ſequela: potentia generatiua eſt aliqua dignitas; ſed potentia generatiua eſt in Filio: ergo aliqua dignitas, quæ eſt in Patre, non eſt in Filio. *Quarto.*

Quinto: nam quidquid perfectionis eſt in Deo, eſt in Filio conſtituendum; ſed poſſe Filium generare eſt perfectio in Deo: ergo eſt concedendum Filio; & conſequenter eſt in ipſo potentia generatiua. Denique probatur: nam vnumquodque in tantum perfectum eſt in quantum poteſt ſibi ſimile generare, vt docet Ariſtoteles *lib.4. metheororum*; ſed Filius eſt ſummè perfectus: ergo poteſt generare ſibi ſimile. *Quinto. Denique probatur maior.*

Reſpondeo negando maiorem. Ad primam probationem dicatur, Auguſtinum ſolum negare Filio defectum priuatiuum potentiæ ad generandum creatorem, non autem excludere defectum potentiæ generandi negatiuum; qui nullam ponit imperfectionem in ipſo, nec defectum potentiæ abſolutè, vt ex dicendis conſtabit: ideò autem Auguſtinus dixit non genuiſſe, *non quia non potuit, ſed quia non oportuit*, non quia ſenſerit eſſe Filio poſſibilem alterius Filij generationem, ſed quia defectus purè negatiuus potentiæ generatiuæ aptius explicatur dicendo, *quia non oportuit*, quam dicendo, *quia non potuit*, quæ verba ſonare videntur defectum priuatiuum potentiæ, & impotentiam eueniſſe. 80 *Reſp. negando maiorem, explicaturq; Auguſt.*

Ad ſecundam nego ſequelam; quia vt docet D. Thomas *q.9. de potentia art.9. ad 3.* eadem potentia eſt in Patre, & in Filio, in illo vt generet, in Filio autem vt generetur, ac proinde ex eo quod Pater poſſit generare, & non Filius, non ſequitur eſſe Patrem potentiorem Filio: quia hoc requirebatur, quod aliqua potentia conueniret Patri, quæ non conueniret Filio. Et ex his ad tertiam probationem nego ſequelam, ad illius probationem diſtinguo maiorem: eſt aliqua potentia diſtincta à potentia terminandi generationem, nego maiorem: eadem cum potentia terminatiua generationis, concedo maiorem, & diſtinguo minorem: deeſt potentia ſecundum exercitium generandi, concedo minorem: ſecundum munus terminandi generationem, nego minorem, & conſequentiam: ſolum enim ſequitur, deeſſe Filio potentiam generatiuam ſub vno munere, & exercitio, nempè generandi *actiuè*, non autem ſub omni exercitio; quia vt proximè dicebamus, eadem eſt in Patre potentia vt generet, & in Filio vt generetur. 81 *Ad 2. & 3. prob.*

Ex eiſdem etiam ad quartam probationem nego ſequelam, ad illius probationem diſtinguo maiorem: eſt aliqua dignitas diſtincta à potentia terminatiua generationis, nego maiorem: indiſtincta ab ipſa, concedo maiorem, & diſtinguo minorem: hæc potentia deeſt Filio vt generatiua, concedo minorem: vt terminatiua generationis, nego minorem, & conſequentiam: cum namque dignitas abſoluta ſit in Deo, generari autem, & generare non diſtinguantur ſecundum abſoluta, ſed tantum penes relationes diſtinctas, eadem dignitas eſt in Patre poſſe generare, & in Filio poſſe generari, aut terminare generationem. 82 *Ad 4.*

Ad quintam maioris probationem conceſſa maiori, diſtinguo minorem; poſſe generare Filium eſt perfectionis diſtinctæ ab hoc, quod eſt poſſe terminare generationem, vel generari, nego minorem: perfectionis eiuſdem, concedo minorem, & nego conſequentiam: vt enim omnis diuina perfectio competat Filio, ſufficit, quod poſſit generari, & quod poſſit generationem terminare; eo quod poſſe generare, & poſſe generari, non differunt perfectione, ſed relatione: eadem namque abſoluta perfectio, connotata paternitate, dat poſſe generare, & connotata filiatione dat poſſe generari; ac proinde vt quidquid eſt perfectionis reperiatur in Filio ſufficit, quod licet generare *actiuè* non valeat, poſſit generari *paſſiuè*. 83 *Ad 5.*

Ad vltimam probationem dicatur, doctrinam Ariſtotelis verum tenere in rebus materialibus corruptibilibus: ſecus autem in rebus immaterialibus, & incorruptibilibus, Deus autem immaterialis, & incorruptibilis eſt, & ideo illius natura poteſt perfectiſſimè Filio competere abſque potentia productiua ſibi ſimilis. Ratio autem explicationis traditæ eſt: quia natura corruptibilis, cum non poſſit conſeruari in vno ſolo indiuiduo, appetit ſui conſeruationem media ſucceſſiua indiuiduorum generatione, & ideo 84 *Vltima prob. diluitur, & Ariſtoteles explicatur.*

Digitized by Google

& ideo indiuiduum carens potentia productiua ſibi ſimili, in quo illius natura conſeruetur deficit, à fine, quam intendit natura, ac per conſequens eſt imperfectum: Natura autem ioeorruptibilis, quia in vno indiuiduo perpetuo conſeruatur, noo appetit productionem alterius, & ideo illius indiuiduum abſque facultate generatiua imperfectum non eſt, vt conſtat in Angelis, quorum quilibet eſt io ſua ſpecie perfectus abſque dicta facultate, & ſimiliter io cælis. Quod autem in Deo detur potentia generatiua, non eſt ex indigentia, ſed ex fæcunditate Verbum à Patre producitur, & à Patre, & Filio impulſus, quæ tamen, vt ex D. Thoma diximus, oon eſt perfectio diſtincta à potentia terminatiua generationis, quæ reperitur in Filio, & ideo tam perfectus eſt Filius per hoc quod generari poſſit, ac Pater potens generare.

85 *Obijcies 1.* Sed opponas primo: potentia generatiua, vt generatiua, aliqua potentia eſt; ſed Filio non conuenit intellectus vt potentia generatiua eſt: ergo aliqua potentia deeſt Filio; & conſequenter non eſt æqualis Patri in potentia.

Secundo. Secundo: potentia generatiua eſt diſtincta à potentia termioatiua generationis: ergo per hoc quod Filio competat potentia generationis terminatiua, non ſaluatur quod illi aliqua potentia non deſit, niſi etiam ſit in illo potentia actiua generatiua. Conſequentia tenet ex dictis. Antecedens autem oſtenditur primo: nam actio, & paſſio ad diuerſa reducuntur principia: agit enim aliquid ratione formæ in quantum eſt io actu, patitur autem in quantum eſt in poteotia ratione materiæ; ſed generare, & generari in diuinis ſigoificantur per modum actionis, & paſſionis: ergo referuntur ad diuerſa principia, & conſequenter potentia generatiua diſtincta eſt à potentia terminatiua generatioois. Secundo: nam potentiæ diſtinguuntur per actus; ſed generare eſt actus diſtinctus à generari: ergo potentia generatiua eſt diſtincta à potentia termioatiua generationis.

86 *Reſp. ad 1. inſtantiam.* Reſpondeo ad primam inſtantiam diſtinguendo maiorem: potentia generatiua, vt talis, eſt aliqua potentia, coonotata peculiari relatione, ſcilicet *Paternitatis*, concedo maiorem: ſine tali connotatione vt complemento, aut conditione, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam, vel diſtinguo conſequens: deeſt aliqua potentia quoad abſolutum, quod vt rationem formalem importat, nego conſequentiam: quoad relatione, quam vt conditionem, vel vt complementum connotat, concedo conſequentiam. Ratio autem negandi abſolutè conſequentiam eſt: quia potentia generatiua dicit abſolutum in recto, & de connotato Paternitatem, ac proinde vt deſit Filio, ſufficit, quod deficiat Paternitas de connotato importata, quamuis illi conueniat quoad rectum, aliqua tamen potentia, prout his terminis ſigoificatur, non conootat relationem, ſed ſolum abſolutum importat, & ideo ex negatione potentiæ generatiuæ inferre negationem potentiæ, eſt mutare ad aliquid in quid, & ex defectu relationis inferre defectum abſoluti, ſicut iſta conſequentia ob ſimilem defectum non valet: *Paternitas eſt aliqua dignitas; Paternitas non conuenit Filio: ergo aliqua dignitas non reperitur in Filio*; quia nempè *dignitas* eſt quid abſolutum, *Paternitas* autem relatio, ſed claritatis gratia poteſt conſequens prædicti argumenti diſtinctione data diſtingui.

87 *Ad 2. reſp.* Ad ſecundam nego antecedens: cum namque potentia generatiua, & potentia terminatiua generationis, ſolum differant penes relationes, quas connotant, Pateroitatem, ſcilicet, & Filiationem, potentia autem ſit aliquid abſolutum, & abſolutum per relatiuum multiplicari, & diſtingui non poſſit; fit conſequens, quod potentia generatiua oequeat in ratione potentiæ à paſſiua geoerabilitate diſtingui. *Prima antecedẽtis probatio diluitur.* Ad primam antecedeotis probationem dicatur, veram eſſe maiorem in actione tranſeunte, falſam autem in immaoente, vt conſtat in volitione, cuius principium actiuum eſt voluntas, & tamen eadem poteſt termioare volitiooem, & ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiam: nam generatio in diuinis non eſt actio tranſiens, ſed immanens, & ſimiliter generari per modum paſſionis immanentis ſigoificatur, & ideo oon oportet ad diuerſa principia referri, ſed eadem realiter potentia in Patre eſt principium generationis, & io Filio cooootata filiatiooe eſt generationis terminus. Ita D. Thomas *quæſt. 9. de potentia art. 9. ad* 4.

88 *Reſp. Ad 2. Prob. 1.* Ad ſecundam antecedentis probationem conceſſa maiori, nego minorem: nam ſicut potentia generatiua eſt diuina eſſentia connotata Paternitate, & generabilitas eadem diuina eſſentia, connotata Filiatione, ita actualis generatio eſt diuina intellectio, connotata Paternitate, & generari eſt paſſiuum iotelligi, connotata Filiatione, intelligi autem, & intelligere non ſuot actus *realiter* diſtincti in Deo; & conſequenter generare, & generari *realiter* non diſtinguuntur quoad id, quod in recto important; ſed ſolum quoad relationes, quas dicunt de conootato, qualiter etiam poteotia generatiua à potentia terminatiua generationis diſtioguitur. Quæ doctrina eſt D. Thomæ quæſt. 2. de potentia art. 5. in corpore, quod ita concludit: *Similiter ergo eſt dicendum de actione, & potentia: nam generatio ſignificat actionem cum aliquo reſpectu, & potentia generandi ſignificat potentiam cum reſpectu: vnde ipſa generatio eſt Dei actio, ſed prout Patris tantum, & ſimiliter potentia generandi eſt Dei omnipotentia, ſed prout eſt Patris tantum.* Ita D. Thomas loquendo de actiua generatione, & potentia generatiua, id ipſum conſequenter dicturus de generatione paſſiua, & potentia terminatiua illius.

89 *Reſp. 2. ad 2. probationem.* Secundo reſponderi poteſt diſtinguendo maiorem: potentiæ diſtioguuntur per actus diſtinctos *formaliter*, concedo maiorem: *materialiter* tantum diſtinctos, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam cum generare, & generari, ſi ſint actus *realiter* diſtincti, pro eo, quod important in recto, in relatione conſiſtant, potentia autem non conſiſtat in relatione, ſed in perfectione abſoluta, in Deo autem relationes diſtinctæ non diſtioguant, nec multiplicent perfectiones abſolutas, ſed in omni abſoluto communicent; conſequens fit, quod generare, & generari, licet inter ſe *realiter* diſtinguantur, illarum tamen diſtinctio *materialiter* ſe habeat comparatione potentiæ generatiuæ, & termioatiuæ generationis, ſicut viſio albi, & viſio nigri, *materialiter* diſtinguuntur reſpectu potentiæ viſiuæ. Solutio colligitur ex doctrina Diui Thomæ *quæſt. 9. de potentia art. 9. ad tertium.*

90 *Secundo arg.* Secundo arguitur: Verbum diuinum, intelligendo ſe, Verbum producit; ſed Verbum à Verbo productum realiter ab illo diſtinguitur: ergo datur duplex Verbum diuioum; & conſequenter plures perſonæ, quam tres. Maior, in qua ſola eſt poſita difficultas, oſteoditur primo ex Anſelmo *in Monologio*, vbi docet, quod ſicut Pater dicit ſe, ita Filius, & Spiritus Sanctus; ſed dicere eſt producere Verbum: ergo Filius intelligendo ſe producit Verbum. Secundo: nam iuxta D. Thomam in hac parte quæſt. 27. art. 1. in corpore. *Quicumque intelligit ex hoc ipſo quod intelligit, procedit aliquid intra ipſum, quod eſt conceptio rei intellectæ ex vi intellectiua proueniens, & ex eius notitia procedens*; ſed Verbum eſt perfectiſſimè intelligens: ergo ex eius intellectione aliquid intra ipſum procedit, quod eſt conceptio rei intellectæ, & Verbum repræſentans obiectum. Tertio ex eodem Diuus Thomas quæſt. 9. de potentia art. 9. in corpore, illis verbis: *Ipſum enim intelligere, non perficitur, niſi aliquid in mente concipiatur intelligentis, quod dicitur Verbum, non enim dicimur intelligere, ſed cogitare ad intelligendum, antequam conceptio aliqua in mente noſtra ſtabilitatur*; ſed intellectio Verbi diuini eſt perfecta, & completa: ergo ex illa procedit Verbum, & conſequenter Verbum diuinum producit Verbum intelligendo. Et idem argumentum fit de Spiritu Sancto.

91 *Reſp. Ad 1. prob. explicando Anſelmũ.* Reſpondeo negando maiorem: ſi namque Verbum diuinum intelligendo produceret Verbum. Verbum à Verbo productum etiam produceret Verbum; & conſequenter darentur in Deo Verba numero infinita. Ad primam probationem dicatur, quod ſicut Verbum in diuinis dupliciter ſumitur, primo *propriè*, & *adæquatè*, qua ratione conſiſtit io repræſeotatiooe producta ab intelligente, & ſolum *perſonaliter* dicitur, ſecundo, *communiter*, & *inadæquatè*, qualiter ſolum importat actualiſſimam repræſentationem, & ſic *eſſentialiter* dicitur, ita dicere poſſe ſumi dupliciter, *propriè* ſcilicet, & *communiter*: priori modo non conuenit omnibus perſonis diuinis, ſed ſoli Patri, io quo ſenſu loquutus eſt Auguſtinus lib. 7. de Trinitate cap. 1. vbi docuit: *Quod non ſingulus quiſque in diuinis, ſed ſolus Pater eſt dicens.* Secuodo autem modo, dicitur *eſſentialiter*, eſtque Tribus perſonis commune, & in hoc ſenſu loquitur Anſelmus. Ex quo non ſequitur, Verbum ſua iotellectione producere Verbum. Ita D. Thomas *quæſt. 9. de potentia art. 9. ad* 8. Quod autem in Deo detur dictio *eſſentialiter* dicta, eſt expreſſa doctrina D. Thomæ in 1. diſtinct. 27. quæſt. 2. art. 2. ad 3. quod ita procedebat: *Verbum eſt terminus huius actus, qui eſt dicere, nihil enim dicitur niſi Verbum; ſed qualibet perſona poteſt dicere ſe, & poteſt dicere eſſentiam ſuam: ergo eſſentia eſt Verbum, & qualibet perſona eſt Verbum, & ita Verbum eſſentialiter dicitur.* Cui argumento reſpondet Diuus Thomas 3. *conceditur*: ſentit ergo, diſtinctiooem loquutionem, & Verbum, noo ſolum *perſonaliter*, ſed etiam *eſſentialiter* dici in diuinis.

92 *Ad 2.* Ad ſecuodam probationem dicatur, propoſitionem illam D. Thomæ: *Quicumque intelligit, eo ipſo quod intelligit, format Verbum*, intelligendam eſſe per diſtributionem completam indiuiduorum, non autem ſuppoſitum intelligeotium; ſit autem conceſſa, & negata maiori, & conceſſa minori, nego conſequentiam; quia tantum ſequitur, quod indiuiduum Deitatis io aliquo ſuppoſito, ſcilicet Patre, Verbum producat, non autem quod Verbum, & Spiritus Sanctus, qui non *indiuidualiter*, ſed *ſuppoſitaliter* diſtinguuntur à Patre, Verbum forment intelligendo. Et ratio eſt: quia vnius intellectionis ſolum datur vnum Verbum, Filius autem, & Spiritus Sanctus eadem iotellectione, qua Pater, intelligunt; cumque huiuſmodi intellectio, vt modificata Pateroitate, Verbum producat; ſit conſequens, quod Verbum productum media ſua intellectione non producat Verbum, ſed ſit ſapiens vt Verbum productum, nec ſimiliter Spiritus Sanctus intelligendo concipiat, ſed ſit ſapiens vt impulſus à Patre, & Verbo concepto, & producto procedens.

Ad

Digitized by Google

93 *Ad 3.* Ad tertia maioris probationem dicatur, doctrinam illam Diui Thomæ procedere in intellectione creata, quæ Verbum non ex fœcunditate, ſed ex neceſſitate producit, vt in illo contempletur obiectum, & ideò vſque ad Verbum conceptum completa non intelligitur, ſed in ſtatu imperfecto, & vitali ad intelligendum, non autem in diuina intellectione, quę non ex neceſſitate, ſed ex ſola fœcunditate verbum producit, & pro priori ad Verbum perfecta ſupponitur. Qua doctrina ſic intellecta, & conceſſa minori, nego conſequentiam. Quomodo autem ex illa doctrina D. Thomæ colligatur exiſtentia Verbi in Deo, alterius eſt loci, breuiter pro nunc reſpondetur, rationem D. Thomæ non eſſe demonſtratiuam, ſed congruentiam, vt autem congruenter probet, ſicut non eſt neceſſarium quod Deus Verbum ex neceſſitate formet, quamuis formatio Verbi in creaturis ex neceſſitate proueniat, ita neceſſarium non eſt quod Verbum diuinum Dei intellectionem perficiat, & compleat, quamuis hoc in creata intellectione contingat.

94 *Tertio arg. Antecedens probatur 1.* Tertio arguitur: præter Verbum, & impulſum, dantur in Deo aliæ perſonæ procedentes à Patre: ergo dantur plures perſonæ, quam tres. Antecedens oſtenditur primo: nam Filius, & Spiritus Sanctus diſtinguuntur per hoc quod ille procedit à Patre per modum intellectus, vt Verbum, impulſus autem per modum voluntatis, vt amor; ſed præter intellectum, & voluntatem ſunt alia attributa in Deo, vt *bonitas, ſcientia, potentia*: ergo iuxta modum illorum erunt aliæ perſonæ procedentes à Patre.

95 *Secundo.* Secundo probatur: nam plus diſtat proceſſio naturæ à proceſſione intellectus, quam proceſſio voluntatis, cum in rebus creatis videamus proceſſionem intellectus ſemper comitari proceſſionem voluntatis, proceſſionem autem naturæ non ſemper comitatur proceſſio intellectus; plura namque naturaliter generant, in quibus intellectus non eſt; ſed Verbum per modum intellectus procedens diſtinguitur realiter à perſona procedente per modum voluntatis, vt amor: ergo Filius per modum naturæ procedens realiter diſtinguitur à Verbo procedente per modum intellectus; & conſequenter dantur in Deo perſonæ procedentes à Patre, pręter impulſum, & Verbum.

96 *Reſp. ad 1. antecedentis prob.* Reſpondeo negando antecedens: ad primam probationem conceſſis maiori, & minori, nego conſequentiam: ratio autem diſcriminis traditur à D. Thoma *quæſt. 9. de potentia art. 9. ad* 19. *argum.* nam alia attributa non habent operationem intrinſecam immanentem, ſecundum quam proceſſus diuinæ perſonæ attendatur, bene tamen voluntas, & intellectus, & ideò non dantur perſonæ diſtinctæ ex aliorum attributorum diſtinctione.

97 *Ad 2.* Ad ſecundam diſtinguo maiorem: plus diſtant, diſtantia ſeparabilitatis: concedo maiorem: diſtantia conuenientiæ in modo producendi, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: nam licet proceſſio naturæ in creatis ſeparabilis ſit à proceſſione intellectus, ſecus autem proceſſio intellectus à proceſſione voluntatis, vt in argumento probatur, ex hoc tantum ſequitur maior diſtantia quoad connexionem, non autem quoad conuenientiam in modo procedendi: nam intellectus, & natura conueniunt in hoc, quod ſicut natura, vt operetur, non ſupponit neceſſario præuiam operationem, ita vt operetur intellectus non prærequirit operationem præuiam; voluntas autem operationem præcedentem requirit, à cuius termino terminus voluntatis procedat: vnde in Deo terminus procedens per intellectum non petit præuium terminum à natura procedentem, à quo procedat, & diſtinguatur, ſed in eodem ſaluatur proceſſio per modum naturæ, & per modum intellectus; & conſequenter Filius, & Verbum in Deo realiter non diſtinguuntur: operatio autem voluntatis præuiam operationem intellectus requirit, & terminus vt amor procedens præuium terminum intellectus, à quo habeant originem, & conſequenter à quo diſtinguatur, ideoque in eadem perſona coincidere nequeunt ratio Verbi, & ratio impulſus. Ita D. Tho. *loco vbi nuper ad* 20. *argumentum*.

98 *Inſtabis.* Sed dices: ideò terminus voluntatis terminum, & operationem intellectus ſupponit, quia voluntas ſupponit intellectus; ſed intellectus ſupponit naturam: ergo terminus, & operatio intellectus ſupponunt terminum, & operationem naturæ.

Reſp. Reſpondeo prætermiſſa maiori, diſtinguendo minorem: intellectus ſupponit naturam, vt *proximè* operatiuam, nego minorem: vt operatiuam tantum *remotè*, eique præſtans primam facultatem *proximè* operatiuam, concedo minorem, & nego conſequentiam: nam voluntas ſupponit intellectum vt *proximè* operatiuum, nec illi præſtat facultatem proximam operandi: vnde poteſt præſupponere illius operationem, & ab illa dependere in operando: intellectus autem non ſupponit naturam cum proxima via ad operandum, ſed vt prima facultas *proximè* operatiua, quæ in natura intellectuali inuenitur: vnde quamuis illis ſubordinetur, vt principium proximum radicali, non tamen operatio intellectus operationem naturæ ſupponit, ſed ab intellectu egreditur vt ſubordinato naturæ tanquam principio radicali, & mediato.

§. VIII.

Duæ ſolutiones rationis dubitandi impugnantur.

Rationis dubitandi initio diſputationis propoſitæ variè occurritur à Theologi. Suarez *lib. 4. de Trinitate cap. 3.* & Vazquez *diſp. 123. cap. 2.* poſt relatas, & reiectas explicationes illius principij, *quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe*, traditas à D. Thoma, & aliis, reſpondent, principium illud non eſſe verum in Deo, in quo ob eſſentiæ infinitatem datur identitas eſſentiæ cum relationibus diſtinctis realiter inter ſe, ſeruata eſſentiæ vnitate: vnde præfatum principium ſolum tenet inter entitates creatas, quas tantum Ariſtoteles cognouit. 99 *Solutio P. Suarez.*

Sed non placet hæc ſolutio, primo: quia, vt ex dicendis in noſtra reſolutione conſtabit, principium illud iuxta explicationes, quas dabimus, eſt vniuerſaliter verum, quarum veritatem facili negotio tuebimur: ergo præfati Auctores abſque fundamento vrgenti recedunt à communi ſententia aſſerente, dictum principium in aliquo ſenſu tenere in omni materia, & non ſolum inter entitates creatas. Secundo: nam principium illud eſt fundamentum artis ſyllogiſticæ; ſed hæc ars tenet in Deo: ergo principium illud in aliquo ſui ſenſu verum eſt non ſolum inter creaturas, ſed etiam in ipſo Deo. Minorem concedit Vazquez, ſed negat maiorem: ars enim ſyllogiſtica non nititur huic principio, ſed alteri, nempè, *dici de omni, & dici de nullo*, quod eſt ita vniuerſale vt locum habet in Deo. 100 *Reijcitur 1.* *Secundo.*

Sed contra: nam veritas huius principij, *dici de omni*, & *dici de nullo*, vel eſt eadem cum veritate huius, *quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe*, vel illam neceſſario ſupponit: ergo ſi hoc principium eſt fundamentum artis ſyllogiſticæ, etiam ſupra alterius principij veritatem fundatur. Probo antecedens: nam principium *dici de omni* conſiſtit in hoc, quod prædicatum enuntiatum de ſubiecto diſtributo etiam affirmetur de omni eo, de quo tale ſubiectum prædicatur, v. g. quia hæc eſt vera, *omnis homo eſt animal*, & Petrus eſt homo, infertur: *ergo Petrus, eſt animal*, at hæc illatio in nullo alio fundatur, quam in hoc, quod animal identificetur cum omni homine, & Petrus identificatur cum aliquo homine ergo principium *dici de omni* vel idem eſt cum noſtro principio, vel illius veritatem ſupponit. 101 *Doctrina P. Vazq. reijcitur.*

Quod amplius explico, & confirmo in hunc modum: nam principium *dici de omni* idem eſt cum hoc principio, *quando quidpiam de quopiam prædicatur, quicquid prædicatur de prædicato, dicitur etiam de ſubiecto*; ſed hoc verum habet in vi alterius, ſcilicet quod quæ idem ſunt vni tertio, ſunt eadem inter ſe: ergo principium *dici de omni* huic etiam principio nititur. 102 *Conf. 1.*

Explicatur, & vrgetur ſecundo: nam principium *dici de omni* eatenus verum eſt, quatenus ex enuntiatione vnius extremitatis de medio, & medij de altera extremitate, infertur prædicatio vnius extremitatis de alia, vt expreſsè docet Vazquez *vbi ſupra num.* 6. nec ab aliquo poteſt negari; ſed idem eſt vnum enuntiari de alio, atque aliquomodo identificari cum illo: ergo principium *dici de omni* eatenus tenet veritatem, quatenus verum eſt, quod quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe. 103 *Conf. 2.*

Secunda ſolutio eſt quorundam Recentiorum, quos ſine nomine refert Albiz *tract. 3. de Trinitate ſection.* 10. per extremum aſſerentium, principium illud, *quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe*, nec etiam in creaturis eſſe vniuerſaliter verum: nam modi oppoſiti ſe habendi v. g. *ſtare*, & *ſedere*, non diſtinguuntur *realiter* à re, quam modificant, & tamen inter ſe *realiter* diſtinguuntur. Ex quo inferunt, mirabile, quod in myſterio Trinitati inuenitur, non conſiſtere in eo quod perſonæ *realiter* inter ſe diſtinguantur, & ſint *realiter* indiſtinctæ ab eſſentia, ſed in hoc quod diuina eſſentia petat eſſe idem cum tribus perſonis, quarum prima ſit improducta, ſecunda à prima procedat, & tertia à prima, & ſecunda. 104 *Aliorum ſolutio explicatur.*

Hæc tamen ſolutio, & doctrina, diſplicet communiter Theologis, & reijcitur primo: nam omnes Eccleſiæ Patres, ſingulare, & mirabile cenſent in Deo, quod cum vnitate eſſentiæ ſtet realis perſonarum diſtinctio: ergo aſſerere, reperiri hoc in creaturis, eſt communi Patrum doctrinæ aduerſari, quod in re tam graui, & Theologica, ad minus eſt temerarium. Antecedens conſtat ex Gregorio Niſſeno lib. de differentia eſſentiæ, & hypoſtas, illis verbis: *Idem, & coniunctum, & ſeparatum, atque diſcretum dicimus, & quoddam quaſi per enigma excogitamus nouum, & à communi ſenſu, & opinione abhorrens, tum diſcrimen coniunctum, tum diſcretam coniunctionem*. Id ipſum docent Baſilius *Epiſtola* 47. *ad Niſſenum*. Anaſtaſius Sinaita *lib. 5. de rectę fidei dogmatibus*. Dionyſius *cap. de diuinis nominibus*. Gregorius *lib. 30. Moralium capit. 5.* Anſelmus *lib. de Incarnatione Verbi cap. 6.* Bernardus *lib. 5. de conſideratione cap. 7. in fine*. Auguſtinus *lib. 1. de Trinitate c. 3.* & Tractatu 39. in Ioannem, ibi: *Eſt aliquid ineffabile, quod verbis explicari non poſſit, vt & enumerus ſit, & numerus non ſit*, ideſt numerus in perſonis abſque numero 105 *Eſt cõtra communẽ ſentẽtiã, & reijcitur 1.*

in eſſentia. At tandem D. Thomas *in 1. diſtinct. 33. quæſt. 1. art. 1. ad 2.* docet, omnia ſimilia, quæ ad explicandam vnitatem eſſentiæ cum diſtinctione perſonarum afferuntur, plus habere de diſſimilitudine, quam de ſimilitudine, & ideò magis abducere à veritate quam in eius verum intellectum inducere: cum ergo tot ex Patribus Eccleſiæ fateantur, diſtinctionem iſtam realem cum reali eſſentiæ vnitate ſingularem eſſe in Deo, & myſterium infallibile, & nullus Patrum poſſit in contrarium adduci, aſſerendum eſt, prædictam Recentiorum doctrinam Patrum communi aduerſari. *Secundo reijcitur.* Secundo reijcitur: nam data inter creaturas reali diſtinctione extremorum cum reali identitate in aliquo vno tertio, nulla erit difficultas in eo quod inter prædicta extrema realis productio vnius ab alio intercedat: ergo illa doctrina admiſſa nihil mirabile in myſterio Trinitatis relinquitur.

106 *Dices.* Dices, difficultatem nouam in vnius ab altero productione, identitate, & reali diſtinctione ſuppoſitis, in eo poſitam eſſe, quod aliquid producatur abſque productione alicuius, cum quo eſt realiter idem, & ideò adhuc diſtinctione reali duorum, & illorum identitate cum aliquo tertio admiſſi, remanet vnius productio ab alio ſingularis, & mirabilis in myſterio Trinitatis.

107 *Sed contra.* Sed contra: nam quod idem, & vnum ſit *realiter* diſtinctum ab alio, & *realiter* ab illo indiſtinctum, non minorem difficultatem habet, quamquod ſit productum *realiter*, & *realiter* improductum; ſed data reali diſtinctione extremorum inter ſe cum identitate in tertio, neceſſario ex conſequenti conceditur, vnam, & eandem entitatem eſſe *realiter* diſtinctam, & *realiter* indiſtinctam, vt eſt per ſe manifeſtum: ergo illa doctrina admiſſa, omnis difficultas vincitur, quæ in reali productione, & improductione, vnius indiuiſiuæ entitatis reperitur.

108 *Denique reijcitur.* Denique reijcitur; nam vnica ratio ſtatuendi realem diſtinctionem perſonarum in diuinis cum ſumma eſſentiæ vnitate, eſt, vnam perſonam *realiter* ab alia procedere, quod abſque diſtinctione reali nequit ſubſiſtere; ſed, vt illi Recentiores fatentur, in creaturis hoc reperiri non poteſt, quod ſcilicet inter duo *realiter* identificata cum vno, intercedat realis vnius ab alio proceſſio: ergo abſque vlla neceſſitate realis extremorum diſtinctio cum identitate in tertio entitates creatas confingitur.

109 *Objicies.* Sed dices: actio, & paſſio, *realiter* identificantur cum motu, & *realiter* inter ſe diſtinguuntur: ergo realis diſtinctio extremorum ad inuicem cum reali identitate in aliquo tertio, in creaturis inuenitur. Antecedens, in quo ſolo eſt difficultas, probatur ex Diuo Thoma *ſupra quæſt. vigeſima octaua articulo tertio ad primum*, vbi ex Phyloſopho docet: *Quod licet actio ſit idem motui, ſimiliter paſſio, non tamen ſequitur, quod actio, & paſſio ſint idem; quia in actione importatur reſpectus, vt à quo eſt motus in mobili, in paſſione vero, vt qui eſt ab alio;* verba ſunt Diui Thomæ; ſed intelligenda ſunt de identitate reali actionis, & paſſionis cum motu, & reali diſtinctione illarum inter ſe: ergo iuxta Diuum Thomam actio, & paſſio identificantur *realiter* cum motu, & *realiter* inter ſe diſtinguuntur. Probatur minor: nam D. Thomas identitatem actionis, & paſſionis cum motu, & diſtinctionem illarum inter ſe, adducit ad explicandum qualiter ex identitate relationum cum eſſentia non inferatur diſtinctio relationum inter ſe; ſed identitas relationum cum eſſentia eſt realis, & ſimiliter earum diſtinctio ad inuicem realis eſt: ergo loquitur de identitate reali actionis, & paſſionis cum motu, & reali illarum diſtinctione inter ſe, aliàs inaniter prorſus adduceretur exemplum.

110 *Reſp.* Reſpondeo negando antecedens, ad probationem nego minorem, ad illius probationem conceſſis maiori, & minori, nego conſequentiam: vt enim ex D. Thoma iam vidimus, & exempla ex creaturis ſumpta potius ab ſimilia ſunt, quam ſimilia, & magis abducunt quam inducunt in huius myſterij intellectionem; ſi autem actio, & paſſio, *realiter* eſſent idem motui, & diſtincta *realiter* inter ſe, exemplum omnino ſimile ex creaturis ſumeretur ad explicandum profundiſſimum myſterium Trinitatis. Præterquamquod, omnes, qui paſſionem *realiter* diſtinguunt ab actione, realem diſtinctionem alterius illarum à motu conſequenter fatentur, & qui diſtinctionem *ex natura rei* inter paſſionem, & actionem conſtituunt, eandem etiam diſtinctionem inter illarum aliquam, & motum, fatentur; ac denique in ſententia, quam veriorem iudico, aſſerente, actionem, & paſſionem, diſtinctione virtuali, & rationis ratiocinatæ diſtingui, etiam à motu ratione ratiocinata, & virtualiter diſtinguuntur: in creaturis namque verum eſt vniuerſaliter, non poſſe aliqua duo maiori identitate cum tertio identificari, quam inter ſe connectantur.

111 *Contra ſolutionē arg.* Cum ergo hæc vera ſint, non modica difficultas conſiſtit in explicanda Angelici Doctoris ſententia; licet namque in exemplis non requiratur omnimoda ſimilitudo, vt tamen bona ſint, in aliquo debent ſeruare ſimilitudinem; at in actione, & paſſione cum motu, & inter ſe comparatis, nulla ſimilitudo inuenitur (ſi vera ſunt, quæ docuimus) cum myſterio Trinitatis: ergo omnino præter rem vſus fuit D. Thom. exemplo actionis, & paſſionis cum motu. Patet minor: actio, & paſſio; nulla identitate identificantur cum motu, quam non habeant inter ſe; at vt exemplum aliquam haberet ſimilitudinem, neceſſum erat, quod identificarentur cum motu aliquo genere identitatis, quod inter ſe non haberent, vt per ſe manifeſtum apparet: ergo ſi doctrina tradita eſt vera, omnino præter rem vſus fuit dicto exemplo D. Thomas.

Hæc tamen difficultas facile ſuperabitur: ſi intentum D. Thomæ attendamus, intendebat D. Thomas principium illud, *quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe*, ſolum fundare illationem ſine inſtantia, cum extrema ſunt idem re, & ratione cum tertio: ſi namque identificarentur *realiter*, & *ratione* diſtinguuntur à tertio, poſſunt importare rationes inter ſe oppoſitas, & non oppoſitas medio, ac proinde ex affirmatione identitas extremorum cum medio, non colligi identitatem extremorum inter ſe, & ad hoc adducit exemplum actionis, & paſſionis, non quia ſentiat D. Thomas identificari cum motu *realiter*, aut *formaliter*, & diſtingui *realiter*, & *formaliter* inter ſe, ſed quia abſolutè conceduntur iſta præmiſſæ, *actio eſt motus*, *paſſio eſt motus*, & tamen hæc concluſio abſolutè negatur, *actio eſt paſſio*, & hoc ideò, quia paſſio explicat reſpectum patientis vt *in hoc*, actio explicat reſpectum ad agens vt *à quo*, motus autem diſtinctionem iſtam non explicat: vnde licet differentia actionis, & paſſionis à motu, tanta ſit, quanta inter actionem, & paſſionem verſatur; quia tamen actio, & paſſio in ſua ſignificatione differentiam iſtam explicant, motus autem illã in ſua ſignificatione non dicit, ſed abſtrahit à reſpectu actionis, & paſſionis hæc abſolutè negatur, *actio eſt paſſio*, iſta autem abſolutè conceditur, *actio eſt motus*, *paſſio eſt motus*, & ſic conſequentia non tenet propter diſtinctionem rationis, actionis, & paſſionis à motu, & in hoc tenet exemplum. 112 *Reſp.*

§. IX.

Ratio dubitandi diluitur.

113 *Prima explicatio cōmunis axiomatis.* HIs igitur modis dicendi relictis ad rationem dubitandi *initio diſputationis* propoſitam reſpondeo primo, axioma illud Phyloſophi eſſe vniuerſaliter verum, quando extrema identificantur re, & ratione, quando autem *realiter* identificantur cum tertio, *ratione* tamen diſtinguuntur ab illo, non eſſe vniuerſaliter verum, & quia perſonæ diuinæ, etſi *realiter* ſint idem eſſentiæ, *ratione* tamen diſtinguuntur ab illa: fit conſequens, vt ex identitate illarum cum eſſentia diuina non colligatur identificari *realiter* inter ſe. Hæc ſolutio, & axiomatis explicatio; eſt D. Thomæ *quæſtion. 8. de potentia art. 2. ad 1. & 10. argumentum 1. ad Annibaldum diſtinction 33. quæſtion. vnica artic. 1. & ſupra quæſtion. 28. artic. 3. ad 1.* Vbi Caietanus Zumel, Bañez, Nazarius, Albelda, Patres Salmanticenſes, Illuſtriſſimus Araujo, & alij Recentiores Thomiſtæ. Fidem acquieſcunt Granados *tractat. 3. de Trinitate ſect. 3. numer. 16.* & Aluiz *tractat. 4. diſput. 3. ſection. 10.* Tenet etiam Capreol. *in 1. diſtinct. 2. quæſt. 2. artic. 1.*

114 *Contra illam arg. 1.* Illam tamen omnino inſufficientem cenſent Aureolus *in 1. diſtinct. 2. part. 3.* Molina *in hac 1. part. quæſt. 28. artic. 3. diſput. 2.* Valentia *diſput. 2. quæſt. 2. punct. 4.* Suarez *lib. 4. de Trinitate cap. 3.* Vazquez *diſp. 123. cap. 1.* & frequentius Societatis Recentiores objicientes primo ex Aureolo: quæcumque ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe iuxta qualitatem identitatis cum tertio: ergo identificantur *realiter*, & *ratione* cum tertio, *realiter*, & *ratione* identificantur ad inuicem, quæ autem ſunt idem *realiter* cum tertio, & *ratione* ab illo differunt, *realiter* inter ſe identificantur, & *ratione* diſtinguuntur.

115 *Reſp.* Sed hoc argumentum non vrget; eſt enim antecedens negandum vt vniuerſaliter verum, niſi addita explicatione Diui Thomæ, vel alijs, quas ſtatim ſubijciemus, ratio autem quare ex identitate, re, & ratione cum tertio, inferatur omnimoda entitas extremorum inter ſe, ſecus autem identitate reali, interueniente diſtinctione rationis, realis identitas extremorum colligatur, eſt; quia eo ipſo quod extrema *ratione* aut *virtualiter*, diſtinguantur à medio, poſſunt ex eo capite, quo differunt, importare rationes inter ſe oppoſitas, quæ cum tertio non opponantur, & conſequenter ratione huius oppoſitionis diſtingui *realiter* inter ſe, quamuis ab aliquo tertio, cum quo oppoſitionem non habent, *realiter* non diſtinguantur, & ita euenit in Deo; quia namque Paternitas, & Filiatio, *ratione*, & *virtualiter* ab eſſentia diſtinguuntur, explicant rationes oppoſitas, inter ſe, ſecus autem cum eſſentia, & ideò inter ſe *realiter* diſtinguuntur, non vero ab eſſentia; cum autem extrema identificantur *realiter*, & *ratione* cum tertio, non eſt caput vnde poſſint explicare oppoſitionem ad inuicem; & conſequenter, nec vnde poſſint aliquo modo diſtingui inter ſe.

116 *Secundo arg. & contra ſolutionem replicatur.* Sed contra iſtam ſolutionem obſtat ſecundum argumentum, nam D. Thomas 2. Contra Gentes cap. 9. ratione prima, vt probet, quod potentia Dei, & illius actio, ſunt idem, ſic arguit: *Quæ namque vni, & eidem ſunt eadem, ſibi inuicem ſunt eadem;*

Digitized by Google

eadem; diuina autem potentia eſt eius ſubſtantia, vt oſtenſum eſt cap. præcedenti, eius etnim actio eſt eius ſubſtantiam, vt in primo libro oſtenſum eſt: igitur in Deo non eſt aliud potentia, & aliud actio. Ita ad verbum D. Thomas; at potentia, & actio, non identificantur re, & ratione cum ſubſtantia, vel eſſentia diuina, ſed tantum *realiter*, cum diſtinctione rationis ab illa: ergo ex mente D. Tho. tenet prædictum principium, non ſolum quando extrema identificantur cum tertio re, & ratione, ſed etiam cum ſolum *realiter* identificantur cum illo.

117 *Reſpõdet Ferrara.* Hanc difficultatem, & apparentem antinomiam in doctrina D. Thomæ mouit Ferrarienſis *loco nuper allegato*, & reſpondit, diſtinctionem *rationis ratiocinantis* extremorum à tertio non obſtare, quominus ex identitate reali cum illo realis eorum inter ſe identitas colligatur, bene tamen diſtinctionem *rationis ratiocinatæ*, quæ ortum habet ex rebus ſecundum ſe, non ex ſola imperfectione noſtri intellectus, potentia autem, & operatio, *ſola ratione ratiocinante* diſtinguuntur ab eſſentia diuina: nam ſi hæc vt eſt in ſe concipiatur, claudit omnem perfectionem, & conſequenter potentiam, & operationem, quæ perfectionem important: Paternitas vero, & Filiatio, *ratione ratiocinata* diſtinguuntur ab eſſentia; quia quamuis diuina eſſentia; vt eſt in ſe, concipiatur, illa in ſuo intellectu non cladit; cum enim perfectionem non importent, non ſunt de conceptu ſumè perfecti, etiam vt in ſe concepti, & ideo ex identitate potentiæ, & operationis cum diuina eſſentia, rectè intulit Diuus Thomas, identificari inter ſe quamuis ex identitate relationum cum eſſentia realis illarum identitas inter ſe non inferatur.

118 *Reijcitur 1.* Hæc tamen ſolutio non placet, primo: quia fulſum eſt, potentiam, & operationem, ſolum *ratione ratiocinante* ab eſſentia diſtingui; vt enim pluribus oſtendimus *ſupra tomo primo diſputatione 4.* intellectio *ratione ratiocinata* diſtinguitur à natura Dei; & conſequenter cæteræ operationes, *virtualiter*, & *ratione ratiocinata* diſtinguuntur ab illa. *Secundo.* Secundo: nam diuina attributa *virtualiter* diſtinguuntur inter ſe, & ab eſsentia diuina, in frequentiori Theologorum ſententia; & tamen ex identitatem attributorum cum eſsentia diuina ſequitur identitas attributorum inter ſe, vt docet D. Thomas *q. 28. art. 3. ad 2.* nam hæc conſequentia eſt bona: *Miſericordia, & iuſtitia, identificantur cum natura diuina: ergo inter ſe identificantur*: ergo principium illud non ſolum tenet quando extrema diſtinguuntur à medio *ratione ratiocinante*, ſed etiam *rationem ratiocinata*.

119 *Denique reijcitur.* Denique: nam relationes ſunt de intellectu eſsentiæ conceptæ ſecundum ſe: ergo ſi hac de cauſa potentia, & operatio, ſolum *ratione ratiocinante* diſtinguuntur ab eſsentia diuina, etiam relationes hoc genere diſtinctionis reſpectu eſsentiæ gaudebunt. Probatur antecedens primo: nam de intellectu eſsentiæ, conceptæ prout eſt in ſe, eſt quidquid illi vt eſt in ſe identificatur; at relationes eſsentiæ vt in ſe identificantur: ergo ſunt de intellectu illius conceptæ ſecundum ſe.

120 *Secundo.* Secundo: nam de intellectu eſsentiæ conceptæ, ſecundum ſe, eſt, quod ingreditur diffinitionem datam de eſsentia vt eſt in ſe; ſed diffinitionem datam de diuina eſsentia vt eſt ingrediuntur relationes: ergo ſunt de intellectu illius conceptæ prout eſt in ſe. Probatur minor: ſi non ingrederentur diffinitionem datam de eſsentia prout eſt in ſe, differrent eſsentia, & relationes, diffinitionibus datis de ipſis ſecundum ſe; ſed hoc affirmari non poteſt in ſententia D. Thomæ, aliàs relationes, & eſsentia diſtinguerentur *ex natura rei*: namque differunt diffinitione data de ipſis ſecundum quod ſunt in ſe, *ex natura rei* differunt, relationes autem, & eſsentia tali diſtinctione non gaudent: ergo ſunt de diffinitione eſsentia prout eſt in ſe.

121 *Tertio prob. antecedens.* Denique antecedens probatur: nam ſi relationes non eſsent de intellectu eſsentiæ, conceptæ prout eſt in ſe, poſset videri eſsenſentia relationibus non vitis; conſequens eſt falſum, & contra communem Thomiſtarum ſententiam, frequentioremque apud Theologos, de quo fusè egimus *tom. 1. in 1. part. tract. de viſione Dei cap. 19.* ergo relationes ſunt de intellectu eſsentiæ conceptæ ſecundum ſe.

122 *Vera ſolutio.* Quare, omiſsa hac ſolutione, ad argumentum reſpondeo: diſtinctionem *rationis ratiocinatæ* extremorum à medio non inferre *poſitiuè* diſtinctionem realem extremorum inter ſe, ſed tantum *permiſſiuè*, hoc eſt, permittit vt in aliqua materia *realiter* inter ſe diſtinguantur, non obſtante reali identitate eum tertio, & conſequenter non tollit quominus teneat in materia peculiari, licet cum inſtantia in alia, tunc autem exercetur permiſſio, quando extrema diſtinguuntur *ratione* per formalitates importantes oppoſitionem, & quia Paternitas, & Filiatio in diuinis diſtinguuntur *virtualiter*, *ratione ratiocinata*, per formalitates oppoſitas *relatiuè*: fit conſequens, vt ex reali identitate, quam habent cum eſsentia diuina, non inferatur, *realiter* inter ſe identificari; potentia autem, & operatio, tametſi diſtinguantur *ratione ratiocinata* ab eſsentia, non tamen important formalitates oppoſitas, & ideò ex illarum identitate cum eſsentia diuina rectè intulit D. Thomas identificari inter ſe.

123 *Explicatio eſt D. Thom.* Quæ doctrina eſt expreſsa Diuus Thomas ſupra quæſt. 28. art. 3. ad 2. quod ita procedebat: *Sicut Paternitas, & Filiatio, ſecundum nominis rationem diſtinguuntur ab eſſentia diuina, ita eſt bonitas, & potentia; ſed propter huiuſmodi, diſtinctionem rationis non eſt aliqua realis diſtinctio bonitatis, & potentiæ diuinæ: ergo neque Paternitatis, & Filiationis*. Cui argumento ita reſpondet: *Ad ſecundum dicendum, quod potentia, & bonitas, non important in ſuis rationibus aliquam oppoſitionem, vnde non eſt ſimilis ratio*: ſentit ergo Diuus Thomas, quod quando extrema *ratione* diſtincta à medio non important rationes oppoſitas, tunc identitas illorum cum tertio arguit identificari inter ſe, ſecus autem quando important rationes inter ſe oppoſitas.

124 *Tertio arg. & contra ſolutionem inſtatur.* Sed contra iſtam ſolutionem obſtat tertium argumentum, quo vtuntur Molina, & Vazquez: ſequitur namque ex illa, ſyllogiſmum expoſitorium nullius eſſe vtilitatis; conſequens eſt falſum: ergo, & tradita ſolutio. Probatur ſequela: vis ſyllogiſmi expoſitorij fundatur hoc principio, *quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe*; ſed ſi hoc principium ſolum habeat, vim, quando extrema, re, & ratione identificantur cum tertio, nulla eſt vtilitas ſyllogiſmi expoſitorij: ergo ex data ſolutione ſequitur eſſe nullius vtilitatis. Probatur minor: quando extrema, re, & ratione identificantur cum tertio., ſunt ſynonoma inter ſe; ſed nulla eſt neceſſitas probandi, ſynonoma ſibi eſſe idem: ita enim notum eſt, *tunicam*, & *indumentum*, vniuerſaliter idem ſibi eſſe, vt probationem non egeat, imo ſtultum ſit talem probationem intendere: ergo ſi principium illud ſolum eſt vniuerſaliter verum, quando extrema, re, & ratione identificantur cum tertio, ſequitur, ſyllogiſmum expoſitorium nullius eſſe vtilitatis.

125 *Reſpond. Mag. S. Tho.* Ad hoc argumentum Magiſt. Sancto Thoma *diſp. 12. art. 3. num. 32.* reſpondent, quando dicit Diuus Thomas, quod quæcumque vni, & eidem ſunt eadem, ſibi inuicem ſunt eadem in illis, quæ ſunt idem *re*, & *ratione*, ly *re*, & *ratione* non eſſe conſtituendum cum ly *ſunt*, ſed cum ly *tertio*, in quo ſunt idem, ita vt ſenſus ſit, *quæ ſunt eadem vni re, & ratione, & virtualiter vni, ſunt eadem inter ſe*, ſecus autem quando licet ſit vnum *re*, eſt *ratione*, & *virtualiter* multiplex. Ex quo principio ſic explicato non ſequitur, ſolum tenere in ſynonomis, nec quod ſyllogiſmus expoſitorius nullius ſit vtilitatis.

126 *Impugnatur 1. ex D. Thom.* Hæc tamen ſolutio, ſub venia tanti Magiſtri, ad mente D. Thomæ non eſt, nec vitat inconueniens illatum, ſed eadem, ſi quæ eſt, premitur difficultate. Primum patet primo ex D. Thoma quæſt. 28. art. 3. ad 1. illis verbis: *Dicendum, quod ſecundum Phyloſophum in 3. Phyſicorum, argumentum illud tenet, quod quæcumque vni, & eidem ſunt eadem, ſibi inuicem ſunt eadem in his, quæ ſunt idem re, & ratione, ſicut* tunica, & indumentum, *non autem in his, quæ differunt ratione*; ſed hæc verba, *in his quæ differunt ratione*, conſtrui nequeunt cum ly *vni tertio*, ſed neceſſario debent conſtrui cum extremis ratione differentibus à medio; ergo explicatio tradita ad mentem D. Thomæ non eſt.

127 *Secundo ex eodem D. Thom.* Secundo ex eodem Diuus Thoma quæſt. 10. de potentia art. 2. ad 7. ibi: *Dicendum, quod ſicut Phyloſophus dicit 3. Phyſica, non oportet quod omnia eadem prædicentur quomodolibet de eiſdem, ſed ſolum de eiſdem ſecundum rationem, eſſentia autem diuina, & Paternitas, etſi ſint eidem re, non ſunt idem ratione, & ideò non oportet, quod quidquid prædicatur de aliquo vno, prædicetur de alio*: ergo iuxta Diuus Thomam, ideò non prædicatur de Paternitate quidquid prædicatur de eſſentia, quia licet Paternitas ſit idem re cum eſſentia, ratione differt ab illa: & conſequenter, cum docet, principium illud Phyloſophi ſolum tenere in his, quæ ſunt idem vni tertio, re, & ratione, ly *re*, & *ratione* conſtrui debet cum ly *ſunt*, & non tantum cum ly *vni*.

128 *Deinde reijcitur.* Deinde ſecundum probatur: non enim ſtat, duo identificari cum vno, re & ratione vno, niſi re, & ratione identificentur inter ſe: ergo ſi principium Phyloſophi ſolum tenet vniuerſaliter quando id, cum quo extrema identificantur, eſt vnum re, & ratione, ſolum erit vniuerſaliter verum inter terminos ſynonomos. Probo antecedens: eo ipſo quod aliquid identificetur cum multis *realiter*, aut per rationem, eſt *virtualiter*, & per rationem multiplex; cum vnumquodque ſit id, cum quo identificatur: ergo non ſtat duo identificari cum vno, re & ratione, & virtualiter vno, & non eſſe eadem re, & ratione inter ſe.

129 *Traditur vera ſolutio.* Vnde, prætermiſſa hac ſolutione, ad argumentum reſpondeo negando ſequelam, ad illius probationem conceſſa maiori, nego minorem: vt enim vtilitas ſyllogiſmi expoſitorij ſaluetur, ſufficit, quod quamuis ſolum inter terminos ſynonomos habeat vim vniuerſalem, & ſine inſtantia illatiuam, inter extrema tamen ratione diſtincta à medio, quæ ſynonoma non ſunt, habeat vim inferendi in aliqua materia particulari: vt autem ex Diuus Thoma iam vidimus, principium illud Phyloſophi verum tenet in extremis identificatis *realiter* cum medio, quamuis differant ab illo ratione, ſi non important forma-

formalitates oppoſitas; ac proinde ſyllogiſmus expoſitorius abſque vi illatiua vniuerſali, cum vi tamen inferendi in materia particulari, vtilis eſt ad probandum identitatem extremorum inter ſe ex identitate, illorum cum tertio, interueniente diſtinctione rationis ab illo.

130 *Replicatis.* Sed dices, ſequi ex iſta ſolutione, ſyllogiſmum expoſitorium non eſſe conſequentiam formalem, niſi ex terminis ſynonomis conſtet; conſequens falſum apparet aliàs nullus ſyllogiſmus expoſitorius priuatiuus eſſet formalis conſequentia: ergo ſolutio tradita eſt nulla. Probatur ſequela: conſequentia formalis eſt illa, quæ tenet in omni materia, ſed ſyllogiſmus expoſitorius non tenet ideſt omni materia, niſi ex terminis ſynonomis conſtet: ergo, cum extrema ratione diſtinguuntur à medio ſyllogiſmus expoſitorius conſequentia formalis non eſt.

131 *Reſp.* Reſpondeo negando ſequelam, ad probationem diſtinguo maiorem: in omni materia, in qua ſimilis forma ſaluatur, concedo maiorem: in qua non ſaluatur ſimilitudo in forma, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam, nam materia, in qua ſyllogiſmus expoſitorius non tenet non ſaluat formalem ſimilitudinem: vt enim ſimilitudo formę ſaluetur, requiritur quod ſeruentur omnes proprietates logicales, & ſi aliquis defectus logicalis contingit, non ſeruatur formalis ſimilitudo requiſita vt inſtetur aliqua conſequentia, & deſinat eſſe formalis. Quod autem ita contingat, patet: nam ſyllogiſmus expoſitorius in quo ex præmiſſis non colligitur concluſio, iſte eſt: *Hęc eſſentia diuina eſt Pater, hęc eſſentia diuina eſt Filius: Filius eſt Pater*, in iſto autem ſyllogiſmo duo committuntur defectus, primus, quod medium non ſingularizatur perfectè; quia hæc eſſentia eſt communis *realiter* tribus ſuppoſitis, ſecundus, quod tenetur *ęquiuocè* in ſupponendo: nam in maiori accipitur pro perſona Patris, in minori pro perſona Filij, quæ perſonæ *realiter* diſtinguuntur: cum ergo non ſaluentur in prædicto ſyllogiſmo omnes logicales proprietates; fit conſequens, quod non ſit ſimilis formæ cum iſto: *Petrus currit; Petrus eſt homo: ergo homo currit*, ac proinde, quod licet in illo non inferatur concluſio, iſte non deſinat eſſe conſequentia formalis.

§. Vltimus.

Duplex alia rationis dubitandi ſolutio.

132 *Secunda cõmunis axiomatis explicatio.* SEcunda ſolutio eſt, principium illud Philoſophi verum eſſe vniuerſaliter de identitate extremorum quoad rationem identificationis in medio, non autem quoad id, quod ratio identificationis non eſt, & hoc modo intellectum concludit in perſonis diuinis: Pater namque, & Filius, qui ſunt idem eſſentiæ diuinæ, etiam ſunt idem inter ſe in eſſentia, aut *eſſentialiter*; quia eſſentia ratio eſt identitatis Paternitatis, & Filiationis cum ipſa; non vero *perſonaliter*, aut *relatiuè*, ſed ſic *realiter* diſtinguuntur, quia perſonale, & relatiuum, ratio identificationis non eſt. Cum qua ſolutione coincidit id, quod alij docent, nempè, quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe, vel immediatè, mediante illo tertio, & ſic etiam in diuinis eſt verum, quia namque Paternitas identificatur eſſentiæ, etiam identificatur Filiationi media eſſentia; eſt namque idem eſſentiæ, quæ eſt idem cum Filiatione. Ita D. Thom. *in 1. diſt. 33. q. 1. art. 1. ad 2.* Capreol. & Caiet. *vbi ſupra*. Ferrara 2. *Contra Gentes cap. 9.* aliique Recentiores.

133 *Opponet 1.* Si opponas, D. Thomam 2. *Contra Gentes cap. 9.* ex identitate potentiæ, & actionis cum eſſentia diuina, intuliſſe identitatem potentiæ, & actionis inter ſe, non ſolum mediante eſſentia, ſed immediatè, & ratione ſui: ergo ſentit, quæ ſunt eadem vni tertio, eſſe eadem inter ſe, non ſolum mediante illo tertio, verum etiam immediatè.

Reſp. Reſpondeo, ex dictis *in ſolutione ſecundi argumenti contra primam ſolutionem*, conceſſo antecedenti, diſtinguendo conſequens: vniuerſaliter, & in omni materia, nego conſequentiam: in aliqua peculiari materia, concedo conſequentiam: materia autem peculiaris, in qua ex identitate in tertio infertur identitas vtraque, eſt, cum extrema non diſtinguuntur à tertio per formalitates oppoſitas *relatiuè*, qualiter inter diuinas relationes contingit.

134 *Opponet 2.* Si opponas ſecundo: Paternitas identificatur eſſentiæ non ſolum ſecundum abſolutum eſſentiæ, ſed etiam ſecundum rationem Paternitatis, & idem de Filiatione: ergo ſi, quæ identificantur vni tertio, identificantur inter ſe, quoad id, in quo cum tertio identificantur, Paternitas, & Filiatio eſſent idem, non ſolum in abſoluto, ſed etiam in relatiuo; & conſequenter *realiter* non diſtinguuntur.

Reſp. Reſpondeo, aliud eſſe identitatis extrema, aliud vero rationem identitatis, extrema identitatis ſunt relationes, & eſſentia, ratio autem identitatis non eſt eſſe relatiuum relationum, ſed abſolutum eſſentiæ; cum autem aſſerimus, quæ identificantur medio, identificari inter ſe quoad id, in quo cum medio identificantur, ly *quoad id* non reduplicat identitatis extrema, ſed rationem identitatis. Ex quo non colligitur, Paternitatem, & Filiationem ſecundum formalitates relatiuas identificari inter ſe, ſed tantum ſecundum abſolutum eſſentiæ, hæc eſt ſubtilis Caietani intelligentia, quam non perceperunt, vel percipere noluerunt, vtentes hoc argumento.

135 *Inſtabis.* Sed dices: ratio identitatis eſſentiæ cum relationibus non ſe tenet adæquatè ex parte eſſentiæ, ſed etiam ex parte relationum ſecundum proprias formalitates: ergo ſi, quæ ſunt idem medio, ſunt ſibi inuicem idem quoad rationem identificationis cum medio, relationes diuinæ erunt idem inter ſe, non ſolum in abſoluto, ſed etiam in relatiuo.

Anteced. prob. 1. Probatur antecedens primo: nam relationes diuinæ ſunt infinitæ perfectionis: ergo petunt ſibi identificare omnem perfectionem diuinam; & conſequenter non ſolum ſunt extrema, ſed etiam ratio identitatis ſui cum diuina eſſentia. *Secundo.* Secundo: nam relationes creatæ non identificantur, nec poſſunt, cum eſſentia diuina, bene vero relationes increatæ; ſed ratio huius diſcriminis ſumitur ex differentia, quæ inter creatas, & increatas relationes verſatur: ergo ratio identitatis relationum cum eſſentia, nedum ex parte eſſentiæ, ſed etiam ex parte relationum deſumitor. *Denique.* Denique: nam diuinæ relationes, quatenus ab eſſentia diſtinctæ, petunt ei identificari; ſed ratio huius exigentiæ non poteſt eſſe eſſentia, ſicut nec ratio diſtinctionis, qua relatio ab illa diſtinguitur: ergo eſſentia non eſt adæquata ratio identitatis relationum cum illa.

136 *Reſp.* Reſpondeo diſtinguendo antecedens: ratio identitatis eſſentiæ cum relationibus *diuiſiuè*, concedo antecedens cum illis *copulatiuè*, nego antecedens & conſequentiam: quia doctrina D. Thomæ à Caietano explicata intelligitur de ratione identificationis, non cum qualibet relatione ſeorſim, ſed identitatis eſſentiæ cum omnibus ſimul ſumptis, licet autem attenta identitate eſſentiæ cum Paternitate, v. g. illius ratio adæquatè non ſumatur ex parte ſolius eſſentiæ; ſed etiam ex parte Paternitatis, quod autem eſſentia identificetur cum tribus relationibus diſtinctis inter ſe realiter, adæquatè ex parte eſſentiæ penſatur: nam attentis proprijs relationum rationibus præciſiuè ab eſſentia abſoluta, nulla eſt inter illas identitas, ſed potius ſola diſtinctio, nec amplius antecedentis probationes conuincunt.

137 *Denique arg.* Denique obijcies: ſi ex identitate extremorum ſolum inferretur identitas illorum in medio, eſſet idem probare per idem, & petitio manifeſta principij, ſed hoc non eſt aſſerendum, aliàs in illo principio non haberet fundamentum argumentum probatiuum: ergo ſolutio tradita eſt nulla. Probatur maior: identitas extremorum in medio affirmatur in præmiſſis; ergo ſi pro concluſione infertur ſola iſta identitas, eſt idem per idem probare, & petere manifeſtè principium.

138 *Reſp.* Reſpondeo negando maiorem, ad probationem nego antecedens: illud vero identitas extremorum cum medio, aliud vero identitas extremorum in medio primum namque importat medium vt extremum identitatis aliorum extremorum cum illo, ſecundum autem medium importat, non vt extremum, ſed vt medium identitatis, extrema vero ſunt illa, quorum identitas cum medio in præmiſſis affirmatur v. g. in hoc ſyllogiſmo: *Hæc eſſentia eſt Paternitas; hæc eſſentia eſt Filiatio: ergo Filiatio & Paternitas, ſunt idem in eſſentia, inter ſe, vel eiuſdem eſſentiæ*, in præmiſſis importatur eſſentia vt extremum identitatis Filiationis, & Paternitatis, in concluſione autem non ſic, ſed extrema ſunt *Paternitas*, & *Filiatio*, eſſentia autem medium *in quo*, & ratione cuius inter ſe identificantur. Vel aliter ſyllogiſmus formaretur iuxta ſecundum modum explicandi ſecundam ſolutionem, nempè: *Hæc eſſentia eſt Paternitas; hæc eſſentia eſt Filiatio: ergo Filiatio eſt eſſentia, quæ idem eſt Paternitati*, in præmiſſis importatur eſſentia vt adæquatum extremum identitatis, in concluſione autem non vt adæquatum extremum, ſed in adæquatum importatur ſimul cum Paternitate.

139 *Traditur tertia explicatio.* Tertio ſolutio, & illius principij explicatio eſt, quæ identificantur vni tertio adæquatè, ſaltim ex parte vnius extremi, vniuerſaliter eſſe idem inter ſe; ſi autem identitas adæquata non ſit, ſaltim vnius extremi cum medio, non inferri vniuerſaliter illarum inter ſe identitatem: dixi ſaltim ex parte vnius extremi; non enim requiritur identitas adæquata vtriuſque extremi cum medio, vt conſtat in hoc ſyllogiſmo: *Omnis homo eſt animal, Petrus eſt homo: ergo Petrus eſt animal*, in quo licet maior extremitas adæquatè identificetur homini, minor autem, ſcilicet *Petrus*, non eſt idem omni homini, & tamen rectè colligitur, affirmatio maioris de minori extremitate, nempe quod Petrus ſit homo: In hoc autem ſyllogiſmo: *Paternitas eſt eſſentia; Filiatio eſt eſſentia; ergo Paternitas eſt Filiatio*, nulla extremitas identificatur eſſentiæ adæquatè, & ideo non colligitur identificari realiter inter ſe. Solutionem iſtam tradunt Durandus in 1. *diſtinctione* 33. *quæſtione* 1. Capreolus, Nazarius, Patres Salmanticenſes, Granadus, & Albiz *vt ſupra* citati, pro qua etiam

Digitized by Google

etiam refertur Vazquez, ſed falsò: nam illam expreſſe reijcit *vbi ſupra num.* 3. Illam tamen, etſi alijs terminis explicatam defendunt Bañez *quaſt.* 28 *art.* 3. & Molina *ibid. diſp.* 2. aſſerentes, principium illud eſſe vniuerſaliter verum, intellectum de identitate cum tertio ſingulari incommunicabili, eſſentia autem diuina, tametſi ſingularis ſit, eſt tamen realiter communicabilis, & ideo ex identitate relationum cum eſſentia non ſequitur identificari inter ſe.

140 *Contra explicatio nē arguit Vazq.* Sed contra illam arguit Vazquez: nam ſequitur principium illud ſolum habere verum in diffinitione, & diffinito, & in his quæ ſynonoma ſunt; conſequens eſt falſum: ergo explicatio tradita eſt nulla. *Reſp.* Reſpondeo negando ſequelam, quam prædictus Author non probat, nec poteſt: ſtat namque vnum identificari adæquatè cum alio, ideſt cum omni, cum quo illud aliud identificatur, & non ſe habere vt diffinitionem, & diffinitum; animal enim identificatur homini adæquatè, & tamen non eſt diffinitio hominis, quodlibet attributum diuinum adæquatè identificatur eſſentiæ, & tamen non comparatur cum illa, vt diffinitio cum diffinitio; nec nomina attributorum, & eſſentiæ, ſunt ſynonoma: ergo ex eo quod ſolum teneat prædictum principium, quando intercedit identitas adæquata cum tertio, non ſequitur, ſolum eſſe verum in ſynonomis, & in diffinitione, & diffinitio.

141 *Secundo alij obijciunt.* Secundo alij Recentiores obijciunt, nam Philoſophi probabant, eo ipſo quod eidem indiuiſibili termino duo identificarentur, neceſſario debere identificari inter ſe: ergo non admittebant poſſe duo *inadæquatè* identificari cum tertio; & conſequenter explicatio tradita Philoſophorum menti aduerſatur.

Reſp. Reſpondeo concedendo totum, quod nullum eſt inconueniens: etenim Gentiles Philoſophi fidei lumine deſerti, & ſolo rationis naturalis lumine ducti, non potuerunt myſterium Trinitatis aſſequi, in quo ſolo hæc inadæquata identitas diſtinctorum *realiter* cum vno ſingulari inuenitur: vnde explicatio tradita non eſt Gentilis Philoſophi, ſed Philoſophi Chriſtiani, qui fidei lumine inſtructus, & de myſterio Trinitatis edoctus, Gentilium errores corrigit. Nec ex eo quod Myſterium Trinitatis ſit contra principium illud, vt à Philoſophis intellectum ſequitur, eſſe lumini naturalis rationis contrarium: licet namque omne, quod illi aſſequuti ſunt, ſit rationi naturali conforme, non tamen omne, quod non fuerunt aſſequuti, rationi naturali aduerſatur: Gentiles namque Philoſophi nihil ſupernaturale cognouerunt; & tamen ſupernaturalia contra naturam non ſunt, ſed potius conformia naturæ, hoc eſt, conſona, & conuenientia.

142 *Tertio obijciunt.* Tertio obijciunt: nam principium illud taliter eſt explicandum, vt forma ſyllogiſtica non deſtruatur; at iuxta explicationem iſtam deſtruitur: ergo recta explicatio non eſt. Probatur minor: nam iuxta hanc explicationem in hoc modo argumentandi, *quæ ſunt eadem vni tertio adæquatè, ſunt eadem inter ſe; ſed Petrus, & animal identificantur cum tertio adæquatè: ergo identificantur ſe*, in præmiſſis affirmatur; quod pro concluſione infertur; ac proinde idem per idem probatur, quod eſt vitium petitionis principij; ſed hoc vitio ſyllogiſtica forma deſtruitur: ergo illud principium non eſt ita explicandum. Probatur minor: duo identificari vni tertio adæquatè conſiſtit in eo, quod identificentur cum omni, cum quo identificantur illud tertium, & quod hoc non identificentur cum extremis *realiter* diſtinctis ad inuicem: ergo idem eſt, atque extrema identificari inter ſe: ac proinde cum vi illius principij infertur identitas extremorum ad inuicem, concluſio in præmiſſis habetur, & idem per idem probatur, & petitur manifeſtè principium.

143 *Conf.* Quod amplius vrgeri poteſt: nam identificari *adæquatè* vni tertio, eſt hoc vnum non identificari extremis diſtinctis *realiter*: ergo inferre duorum identitatem realem inter ſe, quia quæ identificantur vni tertio *adæquatè*, *realiter* inter ſe non diſtinguuntur, eſt idem atque inferre, quod non diſtinguuntur *realiter*, quia non diſtinguuntur *realiter*, vel quod *realiter* identificantur, quia *realiter* identificantur, quod eſt idem per idem probare, & manifeſta petitio principij.

144 *Reſp.* Reſpondeo conceſſa maiori, negando minorem, ad illius probationem, nego maiorem, ad cuius probationem conceſſo antecedenti, nego conſequentiam: nam licet non poſſit ſtare veritas huius compoſitionis, *idem non poteſt identificari realiter extremis diſtinctis*, cum diſtinctione reali extremorum inter ſe, hac tamen veritas à prima veritate diſtinguitur, & per illam rectè probatur hoc ſyllogiſmo, *non poteſt vnum, & idem identificari* realiter *extremis* realiter *diſtinctis; ſed Petrus identificatur* realiter *homini, & animali: ergo animal, & homo* realiter *identificantur inter ſe*.

145 *Inſtatur arg.* Et quidem, ſi hoc argumentum aliquid probaret, conuincetret, principium *dici de omni* nugatorium eſſe, & deſtruere formam ſyllogiſticam, quod patet: nam hoc principium ſic explicatur, quod ſcilicet quidquid prædicatur de ſubiecto diſtributo, prædicatur de omni contento ſub illo, contra quod formari poteſt idem argumentum, quod Recentiores contra noſtram explicationem obijciunt: nam quod prædicatum affirmatum de ſubiecto diſtributo debeat affirmari de omni contento ſub illo, idem eſt ac prædicatum non poſſe identificari ſubiecto adæquatè, & non identificari cum omni eo, cum quo identificatur ſubiectum: ergo eſt idem cum principio Philoſophi, vt tertio modo explicatum de identitate adæquata extremorum cum medio; ac proinde ſi principium illud, vt tertio modo explicatum, nugatorium eſt, & deſtruit artem ſyllogiſticam, etiam nugatorium erit principium *dici de omni*, & artem ſyllogiſticam deſtruet.

Ad confirmationem conceſſo antecedenti, nego conſequentiam: vt enim proximè dicebamus, licet non poſſit ſtare, quod vnum identificetur extremis diſtinctis *realiter*, & quod extrema identificata cum ipſo, *realiter* inter ſe diſtinguantur, eſt tamen diſtincta veritas, & per illam rectè probatur in hunc modum arguendo: *Idem non poteſt identificari extremis diſtinctis* realiter; *ſed Petrus eſt idem huic ſubſtantiæ, & huic viuenti: ergo hac ſubſtantia, & hoc viuens*, realiter *non diſtinguuntur*; ac proinde, inferre, duo aliqua *realiter* non diſtingui: quia aliquo identificatur cum illis, & vnum non poteſt identificari extremis diſtinctis *realiter*, non eſt idem ac probare, quod non diſtinguuntur *realiter*, quia *realiter* non diſtinguuntur. 146 *Ad conf.*

Ex dictis in diſcurſu diſputationis colligitur, ſyllogiſmum iſtum expoſitorium, *hac eſſentia diuina eſt Pater; Filius eſt hac eſſentia diuina: ergo Filius eſt Pater*, dupliei laborare defectu, primus eſt; medium nempè *hæc eſſentia diuina*, non ſingularizari perfectè, eo quod quamuis eſſentia diuina ſingularis, & indiuidua ſit, eſt tamen communis *realiter* tribus diuinis ſuppoſitis, ac proinde in ſupponendo æquiualet termino communi: vnde ſicut hæc conſequentia non tenet; *Petrus eſt homo; Paulus eſt homo: ergo Petrus eſt Paulus*, quia medium eſt commune per rationem, ita conſequentia à Nobis facta non tenet, quia *realiter* eſt commune. 147 *Corollarium præcedentis doctrinæ.*

Secundus eſt (ſi fortè à primo diſtinguitur) quod medium tenetur *æquiuocè* in ſupponendo: nam in maiori ſupponit pro Patre, & in minori pro Filio, qui *realiter* diſtinguuntur: vnde ſicut iſta conſequentia non tenet *Petrus eſt homo; Paulus eſt homo: ergo Paulus eſt Petrus*; quia homo in maiori accipitur pro vno indiuiduo, & minori pro alio, ita conſequentia à Nobis facta non tenet; quia in maiori accipitur pro vno ſuppoſito, & pro alio accipitur in minori: vt ergo in terminis diuinis arguatur, debet ſingulari diſtribui hoc modo. *Omnis res, quæ eſt eſſentia diuina eſt Patre; Filius eſt res, quæ eſt eſſentia diuina: ergo Filius eſt Pater*, & ſic nullus intercedit defectus, ſed ſicut concluſio eſt falſa, ita maior ſyllogiſmi facti eſt falſa. Vel aliter: *Hæc eſſentia diuina ſecundum omnem ſui formalitatem eſt Pater; Filius eſt eſſentia diuina: ergo Filius eſt Pater*, cuius ſyllogiſmi maior eſt falſa: nam licet eſſentia diuina ſecundum aliquam formalitatem ſit Pater, non eſt Pater ſecundum omnem; cum aliqua illius formalitas ſit Filiatio, ſecundum quam non eſt Pater. Et hæc de iſta diſputatione applicanda litteræ Magiſtri *in* 1. *diſtinct. ſecunda §. ſecundo, & quarto*. Et *diſtinctione* 33. *§.* 1. 148 *Secundus defectus explicatur.* *M. Sent.*

DISPVTATIO
OCTVAGESIMATERTIA.

An Trinitas perſonarum ſit ratione naturali cognoſcibilis?

§. I.

Referuntur ſententiæ, & prima reijcitur.

EX dictis *diſputationis præcedenti* conſtat, hoc myſterium à viatoribus fide diuina cognoſci; an autem poſſit ab illis huius myſterij euidens aſſenſus formari media diuina reuelatione illis euidenter nota, aut mediante cognitione clara quidditatiua, aut comprehenſiua ſupernaturalium effectuum, quod in præſenti à pluribus controuertitur, propriam ſedem habet 2. 2. *quaſt.* 5. *artic.* 1. Et 3. *part. quaſt.* 11. & ideò *ibi* diſputationem remittimus. Solum ergo inquirimus, an Trinitas perſonarum poſſit naturali ratione cognoſci? Nu. 1. *Aperitur difficultas.*

2 *Prima ſententia.* Qua in re plures ſunt Theologorum ſententiæ. Prima docet, non ſolum non cognoſci per rationem naturalem, ſed etiam eſſe rationi naturali contrariam Trinitatem perſonarum, ſeruata eſſentiæ vnitate. Pro qua refertur Holcot *in* 1. *diſt.* 3. immerito tamen pro hac ſententia referri docet Nazarius *qu.* 32. *art.* 1. *controu. vnica.*

Digitized by Google

3 *Secunda.* Secunda per extremum affirmat, poſſe intellectum creatum in puris naturalibus conditum euidentes probationes huius myſterij inuenire. Pro qua refertur Raymundus Lulius, quem tamen excuſat Vazquez: Ricardus de Sancto Victore *lib. 1. de Trinitate cap. 4. lib. 3. cap. 5.* Et *lib. 9. cap. 1.* Henricus *quodlib. 8. q. 14.* Gerſon *Alphabeto litt. H.* In illam inclinare videtur Maior *in diſt. 2. q. 10. art. 2.* de intellectu ſeparato in nuda conſtituto natura, ab ea tamen recedit ob Patrum, & maximè Dionyſij, authoritatem.

4 *Tertia.* Tertia docet, non ſuppoſita myſterij reuelatione non poſſe euidenti ratione probari, illa tamen ſuppoſita, poſſe rationes naturales conuincentes intellectum inueniri, in quo ſenſu explicandos probat Vazquez *diſp. 133. cap. 1.* quatuor primos Authores *pro ſecunda ſententia* relatos.

5 *Communis ſententia.* *M. Sent.* *Bonau.* *Durand.* *D. Thom.* *Caiet.* *Bañez.* *Zumel.* *Araujo.* *S. Thom.* *Serra.* *Scotus.* *P. Societ.* *Molina.* *Vazq.* Quarta communis, & vera Theologorum ſententia docet, hoc myſterium contrarium rationi naturali non eſſe, nec illi conforme, taliter quod poſſit euidenti ratione probari, nec ante reuelationem, nec reuelatione ſuppoſita. Ita omnes Scholaſtici, præter nuper allegatos, cum Magiſtro *in 1. diſt. 2.* vbi Bonauentura *p. 1. art. 1. q. 4.* Durandus *ibidem qu. 4. & qu. 1. in prologum ſententiarum num. 40. & q. 2. num. 16.* D. Thomas *diſt. 3. qu. 10. de veritate art. 13. & infra q. 32. art. 1.* vbi Caietanus, Bañez, Zumel, Illuſtriſſimus Epiſcopus Araujo, M. Sancto Thoma, Serra, & alij diſcipuli D. Thomæ. Tenent etiam diſcipuli Scoti cum ipſo *in 1. diſt. 3. q. vlt. ad 1 & q. 1. Prologi ratione 3.* Ex Patribus Societatis Molina *in præſenti q. 32. art. 1.* Vazquez *diſp. 133. c. 2. & 3.* Suarez *lib 1 de Trinitate cap. 11. & 12.* aliique recentiores. Pro cuius explicatione.

6 *Prima concl.* *Ratio communis expenditur.* Prima concluſio: *Myſterium Trinitatis non eſt rationi naturali contrarium.* Hæc concluſio eſt adeò certa, vt oppoſitum nullatenus poſſit defendi. Et ratio communis eſt: verum vero poteſt eſſe contrarium; ſed myſterium Trinitatis eſt verum: ergo non poteſt eſſe rationi naturali, quæ etiam eſt vera, contrarium. Quod amplius explicari poteſt: nam id, quod non eſt obiecto rationis naturalis contrarium, non opponitur naturali rationi; ſed myſterium Trinitatis non eſt contrarium obiecto rationis naturalis: ergo nec ipſi naturali rationi. Minor probatur: obiectum rationis naturalis eſt verum; ſed verum non poteſt contrariari cum vero: nam duo contraria ſimul vera eſſe non poſſunt: ergo myſterium Trinitatis, cuius veritas Catholicè negari non poteſt, nequit eſſe obiecto rationis naturalis contrarium.

7 *Aliter idē arg. prob.* Vel aliter poteſt idem argumentum explicari, & vrgeri: illud eſt rationi naturali contrarium, quod contrariatur termino naturalis inclinationis naturæ, vt eſt rationalis ſed myſterium Trinitatis non contrariatur termino naturalis inclinationis naturæ rationalis: ergo non eſt rationi naturali contrarium. Maior conſtat paritate peccati, quod ideo contrariatur naturæ rationali, vt actiuæ *moraliter*; quia contrariatur termino inclinationis naturalis naturæ, vt appetitiuæ, nempè virtuti, in quam natura rationalis inclinat, vt volitiua: ergo pariter idem dicetur naturæ rationali, vt intellectiuæ, contrarium, quod contrariatur termino inclinationis naturalis naturæ, quatenus intellectiuæ. Minor autem eadem paritate, aut exemplo, probatur: nam ſicut natura rationalis, quamuis quoad elicientiam ſit indifferens ad actum bonum, & malum, per inclinationem tamen ſolum propendit in bonum, ita vt intellectiua, tametſi quoad elicientiam ſit indifferens ad aſſenſum verum, & falſum, per inclinationem tamen ſolum in aſſenſum verum tendit, qui ſolus perfectiuus eſt intellectus; ſed myſterium Trinitatis non eſt, nec eſſe poteſt aſſenſui vero contrarium, vt manet probatum: ergo contrarium non eſt termino inclinationis naturalis naturæ vt intellectiuæ; & conſequenter non eſt rationi naturali contrarium.

§. II.

Diluuntur contraria argumenta.

8 *Arguitur 1.* *Prima ſolutio.* SEd oppones aduerſus iſtam concluſionem primo: ratio naturalis dictat, quod quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe; ſed huic principio opponitur myſterium Trinitatis: ergo contrariatur rationi naturali. Reſpondeo primo, naturalem rationem dictare, quod quæ ſunt eadem vni tertio, re, & ratione, ſint eadem inter ſe, quod autem quæ ſunt eadem vni tertio *realiter*, non tamen *ratione*, ſint eadem inter ſe, non dictari per rationem naturalem, nec etiam eius oppoſitum, vt *ſequenti concluſione* conſtabit; perſonæ autem Sanctiſſimæ Trinitatis non identificantur cum diuina eſſentia *realiter*, & *ratione*, & ideò myſterium Trinitatis non opponitur illi principio, prout à ratione naturali dictatur.

9 *Secunda ſolutio.* Secundo reſpondeo, rationem naturalem dictare, quæ ſunt eadem vni tertio *adæquatè*, eſſe eadem inter ſe, quod autem quę identificantur vni tertio *abſolutè*, ſint eadem inter ſe, non dictari à ratione naturali, nec oppoſitum illius, atque adeò hoc myſterium non opponitur præfato principio, vt lumine rationis naturalis cognoſcitur.

Tertia ſolutio. Vel tertio dicatur, rationem naturalem dictare, quæ ſunt eadem vni tertio eſſe idem inter ſe quoad rationem identitatis cum tertio, non autem dictari ab illa, quod in vniuerſum ſint idem abſolutè inter ſe, abſque diſtinctione reali, ſed circa hoc ratio naturalis ſuſpenditur: perſonæ autem Trinitatis inter ſe ſunt idem in eſſentia diuina, quæ eſt medium, & ratio identitatis: vnde quamuis *realiter* inter ſe diſtinguantur non ſequitur, myſterium hoc rationi naturali aduerſari.

Sed dices: ratio naturalis dictat, & euidenter cognoſcit, quod quæ ſunt eadem vni tertio in creaturis, quamuis diſtinguantur *ratione*, ſunt eadem inter ſe abſque illis limitationibus: ergo etiam dictat vt euidenter verum, quod quæ identificantur vni tertio *abſolutè*, quamuis diſtinguantur *ratione*, identificantur *realiter* etiam in Deo. Patet conſequentia: quod namque id, quod *realiter* ab alio procedit, *realiter* diſtinguatur ab illo, non ſolum in creaturis, ſed etiam in Deo, à ratione naturali dictatur; at hoc non alia de cauſa, niſi quia ratio naturalis dictat, idem à ſe ipſo non poſſe in creaturis procedere: ergo ſi dictat quod *realiter eadem* vni tertio in creaturis, quamuis *ratione* diſtincta, ſunt ſibi inuicem eadem abſque illis limitationibus, id ipſum dictabit in Deo. 10 *Replicabis.*

Explicabis, & confirmabis primo: ratio naturalis dictat, diſtinctionem ſolam rationis, aut virtualem non ſufficere ad eſſe terminum, & principium realis proceſſionis: ergo etiam dictat, non ſufficere diſtinctionem rationis, vt quæ *realiter* identificantur in tertio, non ſint eadem *realiter* inter ſe. Vel aliter confirmabis: non minus dictat ratio naturalis, non poſſe idem *realiter* à ſe ipſo diſtingui, quam non poſſe idem realiter à ſe ipſo procedere; ſed hoc ſecundum dictat vt verum vniuerſaliter, etiam in Deo: ergo & primum; ſed huic principio opponitur myſterium Trinitatis; ergo contrariatur rationi naturali. Minor probatur: nam eſſentia diuina *realiter* ſumpta, *realiter*, à ſe ipſa ſumpta *realiter*, diſtinguitur; cum ſecundum aliquid ſibi *realiter* identificatum diſtinguatur *realiter* ab alio ſibi identificato, nempè *à Filiatione Paternitas*: ergo myſterium diſtinctionis realis perſonarum in vnitate eſſentiæ repugnat præfato principio. 11 *Conf. 1.* *Secundo.*

12 *Reſp.* Reſpondeo conceſſo antecedenti, negando conſequentiam: non enim ex eo quod aliquid in creaturis repugnet, poteſt euidenter inferri quod repugnet etiam in Deo; cum ſit ita ſuperioris, & eminentis naturæ. Ad probationem nego cauſalem: non enim ideò ratione naturali dictatur, terminum proceſſionis realis *realiter* à principio diſtingui vniuerſaliter, etiam in Deo, quia in creaturis ita contingat, alias ratione naturali euidenter conſtaret, terminum procedentem ab alio, nedum *perſonaliter*, ſed etiam in natura, & eſſentia, ab illo diſtingui *realiter*, etiam in Deo; cum inter creaturas ſola perſonalis diſtinctio non ſufficiat, ſed neceſſario intercedat diſtinctio realis in natura: ideò ergo per rationem *naturaliter* cognoſcitur; quia ex terminis ipſis conſtat, non poſſe realem proceſſionem abſque reali diſtinctione intercedere; non enim importatur minus in procedente *realiter realis diſtinctio* à principio, à quo procedit, quam in relato *realiter* à termino relationis; cū non minus repugnet idem à ſe ipſo procedere, quam idem referri ad ſe ipſum, quod autem relatum à termino diſtinguatur, ex ipſis terminis conſtat: nam referri eſt opponi *relatiuè*, opponi autem *relatiuè*, eſt *realiter relatiuè* diſtingui, & ipſa oppoſitio eſt diſtinctio. Et ex his ad primam confirmationem conſtat ſolutio.

13 *Secunda confirm. diluitur.* Ad ſecundam dicatur, idem *realiter*, à ſe ipſo *realiter* diſtingui, ſolum verificari in hoc ſenſu, quod vnum identificat ſibi realitatem *realiter* ab alio ſibi identificata diſtinctam: in hoc autem ſenſu etiam verificatur, idem à ſe ipſo procedere: nam eſſentia diuina identificat ſibi Filium *realiter* procedentem à Patre identificato eidem eſſentiæ: vnde hæc propoſitio, *eſſentia Filij ab eſſentia Patris procedit*, falſa, & hæretica ſit; quia ſignificatur per illam realis diſtinctio eſſentiæ diuinæ in perſonis, hæc tamen propoſitio, *eſſentia Filij ſecundum aliquid ſibi identificatum procedit*, vera, & catholica eſt, nec poteſt ab vllo negari: nam Filius identificatus eſſentiæ procedit à Patre etiam eſſentiæ identificato.

14 *Inſtabis.* Sed adhuc inſtabis: ratio naturalis dictat realem diſtinctionem inter principium, & terminum proceſſionis vt veram vniuerſaliter: ergo etiam dictat vt vniuerſaliter verum, identitatem cum pluribus diſtinctis realiter inter ſe, non poſſe vni, eidemque competere. Patet conſequentia: nam ſecluſa fide dictante myſterium Trinitatis, non minus hoc, quam illud, ratio naturalis inferret: ergo æquè eſt vtrumque rationi naturali conforme. Probatur antecedens: ſecluſa fide ſolum poſſet ratio naturalis ex creaturis aſſenſum formare; ſed aſſenſu ex creaturis formato æquè vtrique veritati aſſentiret; cum inter creaturas æquè repugnet vtrumque: ergo ſecluſa fide, æqualiter ratio naturalis in vtrumque inclinaret.

15 *Reſp.* Reſpondeo conceſſo antecedenti negando conſequentiam. Ad probationem nego antecedens, ad huius probationem, nego maiorem: vt enim *ſuprà* aſſerebamus, realis diſtinctio inter principium, & terminum realis proceſſionis, vt vniuerſaliter neceſſaria, non colligitur à Nobis, quia in creaturis ita contingat, alias

Digitized by Google

aliàs colligeretur vt vniuerſaliter neceſſaria realis diſtinctio in natura, ſed quia ex ipſis terminis conſtat: non autem conſtat ex terminis, non poſſe idem duobus *realiter* diſtinctis identificari, & aliàs ex eo quod ita in creaturis contingat, non licet id argumentari in Deo, & ideò primum ratio naturalis dictat, ſecundum autem non ita, nec illud ſecluſa fide neceſſario dictaret; quia in tota natura non inuenitur principium id inferens neceſſario, quod ſi intellectus illi propoſitioni aſſentiret, non verum, ſed omnino falſum aſſenſum eliceret. Ex quo tantum ſequitur, myſterium Trinitatis opponi aſſenſui naturali falſo.

16 *Secundo arg.* Secundo principaliter obijcies: quod contrariatur aſſenſui naturali probabili eſt contrarium naturali ratinni, ſed myſterium Trinitatis opponitur aſſenſui naturali probabili: ergo contrariatur rationi naturali. Illatio tenet. Maior patet: tum, quia ratio naturalis abſtrahit à probabili, & euidenti, vel certa: ergo quod opponitur aſſenſui natutali probabili, opponitur rationi naturali. Tum etiam: quia natura rationalis non ſolum inclinat in aſſenſum euidentem, & certum, ſed etiam in aſſenſum euidentem, & certum, ſed etiam in aſſenſum probabilem; cum non ſolum aſſenſu euidenti, & certo, ſed etiam probabili perficiatur: ergo quod opponitur aſſenſui naturali probabili, contrariatur termino naturalis inclinationis naturæ vt intellectiuæ; & conſequenter ipſi intellectiuæ naturæ, & rationali naturæ aduerſatur.

17 *Minor prob.* Minor autem ſuadetur: nam ſi intellectus creatus viribus proprijs relictus, manuductuſque ex creaturis, aſſenſum erga myſterium Trinitatis formaret, non affirmatiuum, ſed negatiuum aſſenſum eliceret; at iſte aſſenſus, licet falſus, eſſet probabilis, imò & apparenter euidens: ergo myſterium Trinitatis opponitur aſſenſui naturali probabili. Maior conſtat: nam aſſenſus ſic formatus procederet ex his, quæ in rebus creatis contingerent, quas intellectus ſuis viribus cognoſceret, ex his autem non poteſt aſſenſus affirmatiuus erga myſterium Trinitatis deduci, imò nec ſuſpicio illius: ergo eſt negatiuus aſſenſus. Minor autem probatur: nam aſſenſus probabilis eſt, qui innititur probabilibus motiuis; ſed ille aſſenſus niteretur motiuo probabili, imo euidenti apparenter, ſola ratione naturali conſulta: ergo eſt aſſenſus probabilis.

§. III.

Singularis ſententia reijcitur, & vera ſolutio traditur.

18 *Doctrina P. Albiz.* HOc argumento conuictus Albiz *quæſt. 32. diſp. 5. ſect. 1.* diſtinguit rationem naturalem in obiectiuam, & formalem, iſtam diuidit in radicalem, & actualem, & hanc ſubdiuidit in rationem naturalem rectam, hoc eſt, veram, aut euidentem, & rationem naturalem non rectam, hoc eſt, falſam, probabilem tamen, & apparenter euidentem, & aſſerit primo, non eſſe contra rationem naturalem *radicaliter* ſumptam, quia illam non deſtrui. Secundo, eſſe ſupra rationem naturalem ſumptam *obiectiuè*, non autem eſſe contrariam obiecto naturalis rationis. Tertio, non eſſe contra rationem naturalem actualem rectam, hoc eſt, euidentem, aut veram, eſſe tamen contra rationem naturalem actualem falſam, probabilem tamen, & apparenter euidentem, quam natura rationalis ſibi relicta de hoc myſterin formaret. Addit tamen, abſolutè eſſe dicendum, non eſſe contra rationem naturalem ſumptam *formaliter*; quia ratio naturalis dicta abſolutè ſemper ſtat pro ratione recta.

19 *Primum iſtius Authoris dictum reijcitur.* In cuius Authoris doctrina diſplicet primo cauſalis illa, qua ducitur, vt myſterium Trinitatis non ſit contra rationem naturalem *radicaliter*, aut in actu primo ſumptam; quia, nempè, non deſtruit illam. Tum, quia peccatum in communi Theologorum ſententia eſt contra naturam rationalem; & tamen illam non deſtruit: ergo quod myſterium Trinitatis non deſtruat rationem naturalem *radicaliter* ſumptam, non probat quod illi non contrarietur. Tum etiam: nam ſi myſterium Trinitatis opponeretur termino naturalis inclinationis rationis naturalis *radicaliter* ſumptæ, illi vt ſic eſſet contrarium; & tamen ex hoc non deſtrueret radicem naturalis rationis, vt conſtat in peccato, quod eſt contrarium bonitati, ad quam natura rationalis inclinat, & tamen illam non deſtruit: ergo quod myſterium Trinitatis non deſtruat rationem naturalem *radicaliter* ſumptam, non probat quod illi non contrarietur.

20 *Tertia iſtius Authoris aſſertio pro 2. parte reijcitur.* Secundo diſplicet valde iſtius Authoris doctrina, in eo quod aſſerit, myſterium Trinitatis contrarium eſſe rationi naturali actuali probabili: nam ex illa ſequitur, probabile eſſe, quod Trinitas perſonarum in vna eſſentia non ſit; conſequens abſurdum eſt: ergo & tradita doctrina. Sequela patet: nam myſterium Trinitatis, in iſtius Authoris ſententia, eſt contrarium rationi actuali probabili; ſed ratio actualis, cui hoc myſterium contrariatur, eſt aſſenſus actualis, quo intellectus ſibi relictus aſſentiret huic propoſitioni, *Trinitas perſonarum in vna eſſentia non eſt*: ergo aſſenſus negans myſterium Trinitatis probabilis eſt, & conſequenter probabile eſt, Trinitatem perſonarum vnius eſſentiæ non dari.

Minor autem oſtenditur primo: nam propoſitio *contradictoriè* oppoſita propoſitioni neceſſariò veræ non poteſt eſſe probabilis; ſed propoſitio affirmans myſterium Trinitatis eſt neceſſario vera: ergo illius contradictoria nequit eſſe probabilis; & conſequenter nec aſſenſus negatiuus huius myſterij probabilis eſſe poteſt. 21 *Minor oſtenditur 1.*

Secundo. Secundo: nam ſi eſt probabile, myſterium Trinitatis non eſſe, etiam eſt probabile, Deum mendacem, & falſum eſſe; conſequens eſt abſurdum: ergo tradita doctrina eſt falſa. Probatur ſequela: ſi eſt probabile, myſterium Trinitatis non eſſe, etiam eſt probabile, falſam eſſe propoſitionem affirmante illud; ſed Deus teſtificatur myſterium Trinitatis: ergo eſt probabile, Deum teſtificari falſum.

22 *Tertio prob. falſitas conſequẽtis.* Tertio falſitas conſequentis probatur: nam aſſenſus probabilis non ſolum eſt euidens, ſed etiam incertus, & conſequenter non ſolum euidentia, ſed etiam certitudo illi opponitur; ſed propoſitio euidenter vera non poteſt terminare diſſenſum probabilem ratione euidentiæ: ergo quæ eſt certò vera, quamuis obſcura, & ineuidens, non poteſt ratione certitudinis diſſenſum probabilem terminare. Tunc vltra; ſed propoſitio affirmans myſterium Trinitatis eſt certa, quamuis obſcura, & ineuidens; ergo diſſenſus illius probabilis eſſe nequit.

23 *Dices.* Dices, hoc argumento probari, diſſenſum myſterij Trinitatis non eſſe abſolutè probabilem, non autem quod non ſit probabilis ſola ratione naturali conſulta, & hoc ſecundum, non primum, ab hoc Authore doceri.

Sed contra 1. Sed contra primo: nam quod à ratione eſt probabile, abſolutè probabile eſt; cum habeat probabilitatem intrinſecam, quæ penes rationum momenta penſatur; ſed abſurdum eſt aſſerere, eſſe abſolutè probabile, myſterium Trinitatis non eſſe: ergo abſurdum eſt concedere, eſſe probabile, ratione naturali conſulta.

Secundo. Secundo: nam ſatis abſurdum apperet dicere, quod ſit probabile, ſtando rationi naturali, myſterium Trinitatis non eſſe; ſed vt diſſenſus myſterij Trinitatis ſit probabilis ratione naturali conſulta, debet eſſe probabile, attenta naturali ratione, quod myſterium Trinitatis non ſit: ergo affirmare, diſſenſum myſterij Trinitatis probabilem eſſe, ratione naturali conſulta, abſurditate non caret.

24 *Quarto prob. falſitas conſequentis.* Quarto: nam vt conſulta ratione naturali probabile ſit, myſterium Trinitatis non eſſe, requiritur, quod obiecta cognita per ratinuem naturalem potius in non eſſe, quam in eſſe Trinitatis inclinent; ſed obiecta naturalia non magis in non eſſe, quàm in eſſe Trinitatis perſonarum inclinant: ergo etiam ſola ratione naturali conſulta non eſt probabile, myſterium Trinitatis non eſſe; & conſequenter nec diſſenſus illius. Minor conſtans videntur: tum, quia non eſt vnde hæc maior inclinatio proueniat. Tum etiam: quia obiecta ſupernaturalia quoad eſſe, & non eſſe, ſunt ſupra omnem exigentiam, & inclinationem naturæ. Maior autem probatur: nam ideò ex creaturis cognitis naturali ratione non ſit probabile myſterium Trinitatis quoad eſſe; quia non inclinant in illud: ergo ſi non magis in illius eſſe, quam in illius non eſſe propendunt, non poteſt ex illis cognitis probabiliter non eſſe huius myſterij deduci.

25 *Reſp.* Dices, hoc argumento conuinci, negatinnem Trinitatis perſonarum non eſſe probabilem ex obiectis naturalibus inſpectis ſecundum ſe, non autem quod probabilis non ſit ex illis cum intellectu noſtro comparatis, qui, cum ſibi relictus, & fidei lumine deſtitutus, non poſſit niſi ex his, quæ naturaliter cognoſcit, diſcurrere, & in illis implicare cognoſcat diſtinctionem realem extremorum cum identitate in medio, ſi aſſenſum erga myſterium Triniratis eliciat, non affirmatiuum, ſed negatiuum formabit, negando diſtinctionem perſonarum cum vnitate in eſſentia, quod nedum probabile, verum etiam euidens iudicabit, ſolum inſpectis his, quæ poteſt naturaliter cognoſcere.

26 *Sed contra.* Sed contra: nam ex hoc tantum colligitur, diſſenſum myſterij Trinitatis fore apparenter probabilem, ſi formetur ex obiectis naturaliter cognitis, non autem eſſe re ipſa probabilem; ſed doctrina Authoris, quem impugnamus, non procedit de apparenti, ſed de vera probabilitate: ergo ſolutio tradita non ſaluat huius Authoris doctrinam. Probatur minor: aliter enim loquitur prædictus Author de euidentia, ac de probabilitate; cum doceat, ſi ex ſolis naturalibus intellectus iudicaret de myſterio Trinitatis, formaturum aſſenſum probabilem falſum, euidentem tamen apparentes; ſed ſi probabilitas ſolum eſſet apparens, nulla eſſet differentia inter euidentiam, & probabilitatem; cum vtraque ſolum eſſet apparens, & neutra reuera eſſet: ergo ſentit, euidentiam prædicti diſſenſus eſſe ſolum apparentem, probabilitatem autem non apparentem, ſed veram.

27 *Secundo argumẽto reſp. 1.* Vnde ſolutione iſta vt omnino falſa relicta, & reiecta, ad ſecundam obiectionem reſpondeo primo diſtinguendo maiorem: quod contrariatur aſſenſui probabili vero, concedo maiorem: aſſenſui probabili falſo, nego maiorem, & diſtinguo minorem:

con-

Digitized by Google

contrariatur aſſenſui naturali probabili vero, nego minorem: falſo, tranſeat minor, & nego conſequentiam. Itamque quamuis falſum cenſeamus, myſterium Trinitatis opponi aſſenſui naturali probabili, dato tamen quod opponeretur illi, dum falſus eſſet, inde non colligeretur, myſterium Trinitatis eſſe rationi naturali contrarium: tum, quia ratio naturalis abſolutè ſumpta non abſtrahit à ratione falſa, & vera, ſed determinatè pro ratione vera ſupponit: Tum etiam: quia id dicitur ratione naturali cognoſci, quod natura dictante cognoſcitur, natura autem rationalis aſſenſum falſum non dictat.

28 *Denique doctrina ſolutionis prob.* Tum denique: quia id dicitur rationi naturali contrarium, quod opponuntur termino naturalis inclinationis illius, natura autem rationalis, etſi poſſit aſſenſum falſum elicere, non tamen inclinat in illum, ſed tantum in aſſenſum verum, ſicut quamuis in ordine appetitiuo ſit *elicitiuè* indifferens ad actum virtutis, & vitij, *inclinatiuè* tamen hac indifferentia non gaudet, ſed ſolum in virtutis actum inclinat; vnde ſicut virtus contra naturam rationalem non eſt, quamuis ſit vitio contraria, quia non inclinat in vitium, hoc autem contra naturam rationalem eſt, quia contrariatur virtuti terminanti inclinationem naturæ rationalis; ita myſterium Trinitatis, quamuis demus contrariari aſſenſui naturali probabili falſo, non ſequitur, eſſe rationi naturali contrarium; quia ratio naturalis non inclinat in aſſenſum falſum probabilem, ſed tantum in aſſenſum certum, euidentem, aut probabilem verum. Iuxta quam doctrinam ad primam probationem maioris, quatenus diſtinctioni traditæ poteſt obſtare, diſtinguo antecedens: abſtrahit à ratione probabili vera, à certa, & ab euidenti, concedo antecedens: à ratione probabili falſa, nego antecedens, & conſequentiam. Ad ſecundam diſtinguo antecedens: inclinat natura rationalis in aſſenſum probabilem verum, concedo antecedens: in aſſenſum probabilem falſum, nego antecedens, & conſequentiam, nego etiam quod natura rationalis perficiatur aſſenſu probabili falſo, ſed tantum aſſenſu vero, certo, euidenti, aut probabili.

29 *Obijcies.* Sed dices: natura rationalis inclinat in habitum opinatiuum: ergo etiam in aſſenſum probabilem. Conſequentia tenet. Antecedens autem probatur: natura rationalis inclinat in omnem virtutem intellectualem; ſed habitus opinionis non eſt vitium, ſed virtus in linea intellectualis, ſolus autem habitus erroneus eſt in prædicta linea vitioſus: ergo inclinat rationalis natura in habitum opinatiuum.

30 *Reſp.* Reſpondeo diſtinguendo antecedens: inclinat in habitum opinatiuum, vt potentem elicere aſſenſum probabilem verum concedo antecedens: vt potentem elicere aſſenſum probabilem falſum, nego antecedens, & conſequentiam, cui diſtinctioni non obſtat antecedentis probatio: nam habitus opinatiuus eſt virtus, prout inclinat in aſſenſum probabilem verum, prout autem in aſſenſum probabilem falſum inclinans, non virtus, ſed vitium eſt, nec perficit, ſed potius imperficit intellectum; cum illum à termino ſuæ naturalis inclinationis remoueat, quod eſt verum non apparenter, ſed verè tale, ſicut terminus inclinationis naturæ rationalis vt volitiuæ eſt bonum non apparens, nec abſtrahens ab apparente, & vero, ſed determinatè bonum verum.

31 *Inſtabis.* Inſtabis: eſt dabilis actus falſus ab habitu virtutis procedens; ſed in omnem actum ab habitu virtutis elicitum inclinat rationalis natura: ergo ratio naturalis in aſſenſum falſum inclinat. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem probatur: iudicium namque regulans adorationem hoſtiæ verè non conſecratæ ex malitia Sacerdotis, & illam adorandam voluntati proponens, eſt *ſpeculatiuè* falſum; quandoquidem iudicat hoſtiam illam verè conſecratam, quæ reuera conſecrata non eſt; ſed iudicium illud à virtute prudentiæ infuſæ procedit: ergo eſt dabilis falſus aſſenſus ab habitu virtutis procedens.

32 *Reſp.* Reſpondeo, actum falſum, vt falſum, non poſſe nec à virtute morali, nec à virtute intellectuali procedere, actus autem ſumptus in argumento, licet ſit *ſpeculatiuè* falſus, eſt tamen *practicè* verus, quia iuxta regulas prudentiæ procedit, & ideò poteſt elici, non quidem à virtute intellectuali principaliter ſpeculatiua; quo circa iudicium illud non elicitur à fide, quæ principaliter in verum ſpeculatiuum inclinat, ſed ab habitu prudentiæ, quæ licet in intellectu reſideat, eſt tamen virtus moralis, & verum practicum principaliter attendens. Ex quo tantum ſequitur, poſſe naturam rationalem inclinare in actum falſum *ſpeculatiuè*, & *practicè* verum, non qua ratione falſus eſt, ſed quatenus practicam veritatem, & moralem bonitatem ſortitur. Nec ex hoc infertur, poſſe rationem naturalem inclinare in diſſenſum myſterij Trinitatis: quia in tali diſſenſu, nec ſpeculatiua, nec practica veritas, nec moralis bonitas poteſt reperiri, quod tamen neceſſarium erat, vt in illum naturalis ratio inclinaret.

33 *Rep. 2. principalis argum.* Secundo ad principalem obiectionem reſpondeo permiſſa maiori, negando minorem. Ad probationem diſtinguo minorem: eſſet probabilis vera probabilitate, nego minorem: probabilitate apparenti, concedo minorem, & nego conſequentiam, vel diſtinguo conſequens: eſt contrarium aſſenſui apparenter probabili, concedo conſequentiam: aſſenſui verè probabili vera probabilitate, nego conſequentiam. Contra quam diſtinctionem non vrget minoris probatio: nam motiua, quibus inniteretur diſſenſus myſterij Trinitatis, non inclinant de ſe magis in illum, quam in aſſenſum contrarium, ac proinde non ſunt probabilia probabilitate vera, ſed ad ſummum probabilitate apparenti ex defectu, & ignorantia intellectus ſuis viribus relicti ad iudicandum de altiſſimo Trinitatis myſterio.

§. IV.

Myſterium Trinitatis eſſe ſupra rationem naturalem euidentem probatur.

SEcunda concluſio: *Nullus intellectus creatus poteſt naturali ratione euidenter demonſtrare exiſtentiam huius myſterij, ſiue ante reuelationem, ſiue reuelatione diuina ſuppoſita.* Ita omnes Theologi, præter allegatos *ſupra*, in eo gradu certitudinis, vt oppoſita ſententia à pluribus cenſeatur hæretica, & ab omnibus ſaltim omnino indefenſabilis iudicetur. Fauet Eccleſiæ Patrum vniuerſalis conſenſus Auguſtinus *lib. 1. de Trinitate cap. 2. in principio.* Ambroſius *lib. 1. de fide ad Gratianum cap. 5.* Athanaſius *in Epiſt. ad Serapionem circa medium.* Iuſtinus *in expoſit. fidei.* Hylarius *1. de Trinit.* D. Thom. *quæſt. 10 de verit. art. 13. quæſt. 9. de potentia art. 5. in corp. In 1. diſt. 3. q. 1. art. 4. Et in præſenti q. 32. art. 1.* & alij, quos Recentiores allegant *in præſenti.* 34 *Secunda concluſio. Cenſura contraria ſententiæ.*

35 *Prob. teſtimonijs Scripturæ.* Quæ concluſio ſolet pluribus Scripturæ teſtimonijs oſtendi, duo tamen ſufficiant. Primum habetur 11. illis verbis: *Nemo nouit Filium niſi Pater, & cui voluerit Filius reuelare.* Ex quibus apertè conſtat, notitiam Filij, & conſequenter Trinitatis perſonarum, ſola reuelatione poſſe obtineri, ac proinde non poſſe viribus naturæ euidenter demonſtrari. Secundum habetur Matthæi 16. capitulo, vbi Petrus Chriſtum Dei Filium naturalem confeſſus à Chriſto laudatur his verbis: *Beatus es Simon Bar-jona; quia caro, & ſanguis non reuelauit tibi, ſed Pater meus, qui in cœlis eſt*; ſed nomine carnis, & ſanguinis, non intelligitur ſola cognitio intellectus miniſterio ſenſuum habita, ſed quæ haberi poteſt ab intellectu creato ex ſuis viribus naturalibus: ergo ex illis non poteſt euidens cognitio myſterij Trinitatis haberi. Patet minor: nam Chriſtus cognitionem carnis, & ſanguinis, contrapoſuit reuelationi Patris; ſed cognitio miniſterio ſenſuum habita non contraponitur illi adæquatè; cum reſtet alia à ſenſibus independens, qualis eſt cognitio Angelica, & animæ ſeparatæ: ergo nomine carnis, & ſanguinis, non intelligitur ſola cognitio miniſterio ſenſuum habita, ſed etiam illa, quæ vi natiua intellectus omnis creati poteſt haberi.

36 *Secunda ratione D.Th.* Secundo probatur ratione D. Thomæ *in præſenti quæſt. 32. art. 1.* nam demonſtratio, vel eſt *à priori*, vel *à poſteriori*; ſed neutro ex his modis poteſt ab intellectu creato myſterium Trinitatis euidenter demonſtrari: ergo non poteſt viribus naturalibus intellectus *demonſtratiuè*, aut *euidenter*, cognoſci. Illatio eſt in forma. Maior importat adæquatam diuiſionem demonſtrationis. Minorem pro prima parte probant aliqui: nam demonſtratio *à priori* procedit à cauſa ad effectum; Trinitas autem cauſam non habet, & conſequenter *à priori* demonſtrari non poteſt.

37 *Non vrget probatio minoris.* Hæc tamen ratio non vrget: quia demonſtratio *à priori* non petit ex cauſis, quæ formaliter ſint cauſæ, procedere, ſed vel ex cauſis, vel per rationem *à priori*, vt conſtat in Metaphyſica, quæ *à priori* demonſtrat de ente ſuas proprietates, quarum tamen cauſa non datur, ſed tantum ratio *à priori*; cum entitas à ſuis proprietatibus *realiter* non diſtinguatur, & conſequenter nequit eſſe illarum cauſa *formaliter*, ſed ad ſummum *virtualiter*: conſtat etiam in Theologia, quæ *à priori* demonſtrat attributa de Deo, & tamen diuinitas non eſt *formaliter* attributorum cauſa, ſed tantum ratio *à priori*; ſed Trinitas perſonarum, etſi in Deo cauſam non habeat, habet tamen rationem *à priori*; cum relationes, quibus conſtituuntur perſonæ, præſupponant naturam diuinam, & in illa *virtualiter* radicentur: ergo ex defectu cauſæ non rectè probatur, eſſe indemonſtrabilem, demonſtratione *à priori*, Trinitatem perſonarum.

38 *Aliter minor pro 1. p. prob.* Vnde aliter ſuadetur: nam demonſtratio *à priori*, intellectui creato viribus naturæ poſſibilis, procedit per cauſam, vel rationem *à priori*, *comprehenſiuè*, aut *quidditatiuè* cognitam, vel ſaltim cognitam *quoad an eſt*, prout radicem proprietatis demonſtrandæ; ſed diuinitas, quæ ſola poteſt eſſe ratio *à priori* Trinitatis perſonarum, non eſt cognoſcibilis ab intellectu creato, ſuis viribus relicto, *comprehenſiuè*, aut *quidditatiuè*, nec etiam *quoad an eſt*, prout radicat Trinitatem perſonarum: ergo intellectus ex proprijs nequit Trinitatem perſonarum *à priori* demonſtrare.

39 *Pro 2. p. ſuadetur.* Deinde pro ſecunda parte probatur: nam demonſtratio *à poſteriori* procedit ex cognitione effectus ad cauſæ cognitionem; ſed ex cognitione effectuum non poteſt euidenter Trinitas perſonarum cognoſci: ergo non poteſt exiſtentia Trinitatis ab intellectu creato demonſtrari *à poſteriori*. Probatur minor: effectus cognitus, ſiue *quidditatiuè*, ſiue *comprehenſiuè*, non ducit in cognitionem cauſæ, niſi ſub ea ratione, ſub qua per ſe à tali cauſa proce-

Digitized by Google

procedit; ſed effectus cogniti ab intellectu creato non procedunt per ſe à Deo, quatenus trino, ſed ſolum quatenus vno: ergo ex illis, etiam *comprehenſiuè* cognitis, non poteſt cognitio Trinitatis haberi. Maior eſt certa: nam cognitio cauſæ in effectu fundatur in dependentia effectus à cauſa; & conſequenter ex effectus cognito non poteſt cauſa cognoſci, niſi ſub ea ratione, qua terminat dependentiam illius.

40 *Minor oſtenditur 1.* Minor autem oſtenditur primo: nam creaturæ procedunt per ſe à Deo ratione omnipotentiæ, per modum virtutis proximæ, & ratione naturæ, vt principij radicalis; ſed omnipotentia, & natura, Deo conueniunt pro priori ad relationes, quibus conſtituuntur perſonæ: ergo per ſe non dependent à Deo, quatenus trino, quod per relationes præſtatur, ſed a Deo, quatenus vno. *Secundo.* Secundo: nam illud, quo per impoſſibile ablato adhuc effectus maneret, non petitur ab effectu per ſe; ſed dato per impoſſibile, quod Deus non eſſet trinus, adhuc manerent creaturæ: ergo creaturæ per ſe non procedunt à Deo, vt trino, ſed ſolum, vt vno.

41 *Ratio hæc probat, etiā reuelatione ſuppoſita.* Quæ ratio non ſolum probat de intellectu creato ante huius myſterij reuelationem, ſed etiam illa ſuppoſita; nam intellectus creatus, etiam reuelatione huius myſterij ſuppoſita, non poteſt proprijs viribus diuinitatem cognoſcere *comprehenſiuè*, aut *quidditatiuè*, vt exploratum eſt apud omnes: ergo etiam reuelatione ſuppoſita non poteſt proprijs viribus trinitatem perſonarum *à priori* demonſtrare. Quod autem nec etiam *à poſteriori* eadem ratione probatur: nam reuelatio non dat creaturis à Deo cauſatis efficienter dependentiam per ſe à Deo, quatenus trino; ſed quia ante relationem à Deo vt trino non dependent, non poteſt ex illis cognitis trinitas perſonarum euidenter cognoſci: ergo ex illis, adhuc reuelatione ſuppoſita, non poteſt euidens cognitio trinitatis perſonarum haberi; & conſequenter etiam reuelatione ſuppoſita non poteſt trinitas perſonarum *à poſteriori* demonſtrari.

42 *Conf.* Quod amplius explicari poteſt: nam reuelatione ſuppoſita, vel intellectus procedit ad probandum trinitatis exiſtentiam ex principijs reuelatis, & ſupernaturali lumine cognitis, vel ex ſolis principijs cognitis per vires naturæ? Si primum, non demonſtrat naturali, ſed Theologica demonſtratione. Si ſecundum, non poteſt exiſtentiam trinitatis euidenter demonſtrare: ergo etiam ſuppoſita diuina reuelatione non poteſt Trinitatis exiſtentia ab intellectu creato ſuis viribus relicto *demonſtratiuè* cognoſci. Minor pro prima parte eſt nota: nam demonſtratio Theologica eſt, quæ ex duobus, vel ex vno tantum principio reuelato, procedit, & conſequenter naturalis demonſtratio petit procedere ex vtroque principio cognito per vires naturæ: ergo ſi reuelatione ſuppoſita procedit intellectus creatus ad inferendam exiſtentiam Trinitatis ex aliquo principio reuelato, & ſupernaturaliter cognito, non demonſtrat illam naturali, ſed Theologica demonſtratione. Deinde pro ſecunda parte probatur: nam principia, quæ poſſunt ab intellectu creato proprijs viribus cognoſci, æquè poſt reuelationem, ac ante reuelationem, manent in connexa cum Deo, quatenus trino; ſed defectu connexionis cum Deo, quatenus trino, non poſſunt ante reuelationem cognitionem euidentem trinitatis perſonarum inferre: ergo adhuc reuelatione ſuppoſita non poteſt ex illis cognitus euidens cognitio Trinitatis deduci.

43 *Nec ſub ratione poſſibilis poteſt myſterium Trinitatis euidenter cognoſci.* Ex quibus obiter colligo, nec etiam ſub ratione poſſibilis poſſe myſterium Trinitatis euidenter cognoſci per rationem naturalem. Quod patet: nam ſi poſſet euidenter demonſtrari vt poſſibile, poſſet euidenter demonſtrari vt exiſtens; at hoc repugnare oſtendimus: ergo etiam repugnat per rationem naturalem vt poſſibile demonſtrari. Maior patet: nam euidens eſt, & naturali lumine notum, Deo actu conuenire omne poſſibile ipſi; cum eſſe nequeat in potentia ad aliquam perfectionem, vel intrinſecam entitatem, aliàs ſummè actualis, & actus purus non eſſet: ergo ſi poſſet per rationem naturalem demonſtrari, & euidenter cognoſci myſterium Trinitatis vt poſſibile, poſſet etiam demonſtrari vt de facto in Deo exiſtens.

§. V.

Argumentis in contrarium occurritur.

44 *Arguitur 1.* Contra iſtam concluſionem Raymundus Lulius plura argumenta congeſſit, quæ euidentia, & demonſtratiua cenſuit, illis tamen omiſſis, quia nullius momenti ſunt, poteſt contra illam argui primo: nam communicatio naturæ diuinæ ad intrinſeca poteſt ratione naturali euidenter cognoſci; ſed illa cognita, myſterium Trinitatis cognoſcitur: ergo huius myſterij exiſtentia poteſt per vires naturæ euidenter demonſtrari. *Maior prob. 1.* Maior, in qua ſola eſt poſita difficultas, oſtenditur primo: cum enim naturæ boni ſit eſſe diffuſiuum ſui, eſt naturæ lumine notum, omne bonum poſſe ſe communicare, & diffundere iuxta ipſius conditionem: ergo naturali ratione cognoſcitur, bonum finitum poſſe communicari *finitè*, & bonum infinitum, qualis eſt natura diuina, poſſe communicari *infinitè*; ſed ſolam communicationem ad intra eſſe poſſe infinitam *ſimpliciter*, etiam eſt naturali lumine notum: ergo poteſt per lumen naturæ euidenter demonſtrari, & cognoſci communicatio naturæ diuinæ ad intra. Secundo: cum de quacumque potentia eſt demonſtrabilis actus, ſaltim ſub ratione poſſibilis; ſed communicatio ad intra eſt actus potentiæ diuinæ, vt ſui communicatiuæ: ergo poteſt demonſtrari de illa, ſaltim ſub ratione poſſibilis, quo dato, etiam poſſe demonſtrari, vt exiſtentem conſtat ex dictis. *Secundo.*

Reſpondeo negando maiorem, ad primam probationem conceſſo antecedenti, diſtinguo conſequens: poſſe bonum infinitum communicari *infinitè* ex parte modi, concedo conſequentiam: ex parte rei communicatæ, nego conſequentiam, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam licet communicatio diuinæ bonitatis ad extra non ſit infinita ex parte rei communicatæ, eſt tamen infinita ex parte modi, quo Deus ſe ad extra communicat, & ſola hæc infinitas communicationis poteſt in Deo demonſtrari poſſibili, non vero communicatio infinita ex parte rei communicatæ. 45 *Reſp. ad 1. probat. maioris.*

Ad ſecundam diſtinguo maiorem: cognoſcente potentiam, concedo maiorem: à non cognoſcente illam, nego maiorem, & diſtinguo minorem: eſt actus naturæ diuinæ vt communicabilis ad intra, communicabilitate cognita per vires naturæ, nego minorem: incognoſcibili per tales vires, concedo minorem, & diſtinguo conſequens: poteſt demonſtrari per vires naturæ, nego conſequentiam: mediante lumine gratiæ, tranſeat conſequens: nam ſolus ille intellectus poteſt demonſtrare poſſibilitatem actus, qui poteſt potentiam cognoſcere: cum ergo intellectus creatus non poſſit per vires proprias cognoſcere potentiam ſe communicandi ad intra, quæ conuenit naturæ diuinæ: ſit conſequens, quod nec poſſit demonſtrare poſſibilitatem huius communicationis. 46 *Ad 2.*

Sed dices: non minus eſt conformis bono infinito communicatio infinita ex parte rei communicatæ, quam bono finito communicatio ex parte rei finita; ſed quia hæc eſt bono finito conformis, poteſt de illo demonſtrari per rationem naturalem: ergo de bono infinito poterit ratione naturali demonſtrari poſſibilis communicatio infinita, non ſolum ex parte modi, ſed etiam ex parte rei communicatæ; & conſequenter erit naturali lumine cognoſcibilis potentia ſe communicandi ad intra, & actualis communicatio. 47 *Obijcies.*

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: in rem, concedo maiorem quoad nos, nego maiorem, & conceſſa minori nego conſequentiam: nam vim ſe communicandi bono creato conuenientem, per proprias vires cognoſcimus; eſt enim proportionata viribus noſtri intellectus, virtutem autem Dei ſe communicandi ad intra non poſſumus proprijs viribus cognoſcere; quia non ſuppetunt nobis huius cognitionis principia, ſola ratione naturali conſulta, & ideò quamuis in re, ita ſit naturæ communicatio ad intra conformis, ſicut bono creato eſt conformis ſua propria communicatio, hæc poteſt à nobis per naturæ vires cognoſci, ſecus autem illa. 48 *Reſp.*

Sed inſtabis adhuc: lumine naturæ conſtant; perfectionem eſſe ſibi ſimile generare; ſed etiam lumine naturæ cognoſcitur, Deo eſſe omnem perfectionem tribuendam: ergo eodem lumine conſtat, eſſe generationem in Deo; & conſequenter ſuppetunt ſufficientia principia, ſola ratione naturali conſulta, ad inferendam in Deo communicationem realem ad intra. 49 *Inſtabis.*

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: eſſe perfectionem ſine vlla imperfectione, nego maiorem: eſſe abſolutè perfectionem, concedo maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam Deo ſolum debet attribui perfectio depurabilis ab omni imperfectione, quod autem generatio ſibi ſimilis in natura poſſit ab omni imperfectione nudari, non poteſt viribus naturæ cognoſci; ad hoc enim neceſſarium eſſet, quod lumine naturæ conſtaret poſſibilis generatio ſine naturæ diſtinctione in genito, & generante; cum eo ipſo, quod generatione partiatur, diuidaturque natura, maxima imperfectio intercedat: generationem autem poſſibilem ſine multiplicatione in genito, & generante, nulla ratio naturalis, aut naturale principium, ſuadet, & ideò nequit ratione naturali conſtare poſſibilitas generationis in Deo. 50 *Reſp.*

Secundo arguitur: quod enim eſt conforme lumini naturali, poteſt ex vi illius euidenter cognoſci; ſed myſterium Trinitatis eſt conforme rationi naturali: ergo poteſt demonſtrari, aut euidenter cognoſci, ex vi illis. Conſequentia cum maiori tenet: quod enim eſt conforme naturæ rationali, eſt conforme naturali rationi; ſed myſterium Trinitatis eſt conforme naturæ rationali: ergo & naturali rationi. Minor oſtenditur primo: virtutes namque ſupernaturales, etſi ſint ſupra naturam, ſunt naturæ rationali conformes: ergo idem dicendum de myſterio Trinitatis. Secundo: nam obiectum actus, naturæ rationali conformis, eſt conforme eidem naturæ; ſed myſterium Trinitatis eſt obiectum actus fidei, & beatificæ viſionis, qui actus ſunt valdè conſoni, & conformes, naturæ rationali: ergo myſterium ipſum conſonat, & congruit rationali naturæ. 51 *Secundo arg.*

Reſpon-

Digitized by Google

52 *Reſp.* Reſpondeo conceſſa maiori, negando minorem, ad probationem, diſtinguo maiorem: quod eſt conforme naturæ rationali, vt actiuæ *naturaliter*, eſt conforme rationi naturali, concedo maiorem: quod eſt conforme naturæ rationali, vt eleuabili, & actiuæ *obedientialiter*, eſt conforme rationi naturali, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Nec amplius conuincunt duæ probationes minoris: virtutes namque ſupernaturales, actus fidei, & viſio beatifica, non ſunt conformes naturæ rationali, vt actiuæ *naturaliter*, ſed *eleuabiliter*, & *obedientialiter*, ac proinde ex iſta conformitate ſolum poteſt colligi conformitas cum natura rationali vt actiua *obedientialiter*, ex quo genere conſonantiæ non ſequitur, poſſe per rationem naturalem euidenter cognoſci, ſed quod poſſit à natura rationali cognoſci euidenter per actus ſupernaturales, ad quos eſt in potentia obedientiali. Et quidem argumentum in eiſdem exemplis inſtatur: nam dona illa ſupernaturalia, quamuis ſint naturæ rationali conformia, nequeunt euidenter per rationem naturalem cognoſci.

53 *Replicabis.* Sed dices: Deus, vt vnus, non eſt minus ſupernaturalis, quam Deus, vt trinus, ſed non obſtante hac ſupernaturalitate, Deus vt vnus, eſt conformis naturæ rationali, vt actiuæ *naturaliter*: ergo non obſtante ſupernaturalitate Dei, vt trini, erit prout ſic naturæ rationali conformis, nedum vt actiuæ *obedientialiter*, ſed etiam vt eſt *naturaliter* actiua; & conſequenter erit rationi naturali conformis.

54 *Reſp.* Reſpondeo, Deum, vt trinum, non ideo non eſſe conformem naturæ, vt actiuæ *naturaliter*, & rationi naturali, quia eſt ſupernaturalis *entitatiuè*, ſed quia etiam in ratione cognoſcibilis euidenti cognitione ſupernaturalis eſt; eo quod non habet connexionem *formaliter* cum aliquo effectu creato cognoſcibili *naturaliter*; licet autem Deus, vt vnus, ſit ſupernaturalis *entitatiuè*, non minus, quam Deus, vt trinus, in ratione tamen cognoſcibilis *quoad an eſt à poſteriori* ſupernaturalis non eſt, quia vt ſic habet connexionem *formaliter* cum effectibus naturalibus, quos naturalis ratio euidenter poteſt cognoſcere, & conſequenter Deus, vt vnus, qua ratione eſt talium effectuum cauſa, in ratione cognoſcibilis non in ſe, & cognitione immediata, & quidditatiua, aut intuitiua, ſed cognitione mediata *quoad an eſt à poſteriori*, nempè in effectibus creatis, ſupernaturalis non eſt.

55 *Inſtabis.* Si opponas: cognoſcibilitas ſequitur entitatem: ergo ſi Deus, vt vnus, eſt *entitatiuè* non minus ſupernaturalis, quam vt trinus, etiam in ratione cognoſcibilis æquè ſupernaturalis erit.
Reſp. Reſpondeo, verum eſſe antecedens de cognoſcibilitate immediata: hæc enim commenſuratur cum entitate, ad quam ſequitur, falſum autem de mediata, & in alio: hæc enim non ſequitur abſolutè entitatem, ſed vt connexam cum illo, in quo, vel ex quo cognoſcitur: & quia in hac connexione eſt diſcrimen inter Deum, vt vnum, & vt trinum: nam ſub prima conſideratione eſt *formaliter* cum effectibus connexus, ſecus autem ſub ſecunda; fit conſequens, quod licet æquiparentur Deus vt trinus, & vnus in cognoſcibilitate immediata quoad rationem ſupernaturalis, in mediata diſcriminentur, & Deus ſit, vt vnus *naturaliter* cognoſcibilis hoc genere cognitionis ab intellectu creato ſuis viribus relicto, ſecus autem Deus, vt trinus, ab intellectu creato ſuis viribus nudè conſideratis.

56 *Replicabis.* Sed inſtabis: effectus creati non ſolum cum Deo, vt vno, ſed etiam cum Deo, vt trino, habent *formaliter* connexionem: ergo ſi Deus, vt vnus, eſt cognoſcibilis *naturaliter* ratione huius connexionis cognitione *à poſteriori*, & in alio, eodem modo erit *naturaliter* Deus, vt trinus, cognoſcibilis. Antecedens probatur: effectus cauſati à Deo dependent ab illo vt in ſe, & cum illo vt in ſe connectuntur: nam hæc connexio in dependentia conſiſtit; ſed Deus, vt in ſe, eſt *formaliter* trinus trinitate perſonali: ergo connectuntur *formaliter* cum Deo, quatenus trino in perſonis.

57 *Reſp.* Reſpondeo negando antecedens, ad probationem conceſſa maiori, diſtinguo minorem: Deus, vt eſt in ſe, eſt *formaliter* trinus, formalitate, rei concedo minorem: formalitate principij, nego minorem, & conſequentiam: nam ex vi effectus, vt dependentis à cauſa, ſolum eſt cognoſcibilis cauſa ſecundum prædicata illi conuenientia *formaliter*, formalitate cauſæ, & principij, non vero quæ illi *formaliter* inſunt formalitate rei trinitas autem perſonarum etſi Deo, vt in ſe, *formaliter* conueniat, formalitate rei, non conuenit illi per ſe *formaliter*, formalitate cauſæ, & principij creaturarum: quia ab effectibus vt ſint, & cauſentur, non petitur per ſe in Deo; cum illa per impoſſibile ablata, per locum ab intrinſeco non deſinerent eſſe, & cauſari, & ſolum id eſt formale in cauſa, formalitate principij, quod per ſe exigitur ab effectibus, & ideò ex effectibus cognitis, aut in illis, non poteſt trinitas perſonarum cognoſci, nec cum Deo vt trino, *formaliter* connectuntur.

58 *Vrgebis cōtra iſtā ſolutionē.* Sed vrgebis aduerſus iſtam ſolutionem: Imago ab eo, cuius eſt imago, dependet per ſe, vt à principio; cum de ratione imaginis ſit ſimilitudo, non quælibet, ſed ſimilitudo expreſſa, & deducta, vt cum D. Thom. *infra q. 93. art. 1. & ſeq.* docent communiter Theologi; ſed vt D. Thomas docet *art. 5. quæſt. nuper relata*, homo eſt imago Dei, non ſolum quoad naturam diuinam, ſed etiam quantum ad Trinitatem perſonarum, in quo etiam omnes Theologi conſentiunt, conſtatque ex illo Geneſis cap. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram*: ergo per ſe dependent, non ſolum à Deo quatenus vno, ſed etiam quatenus trino; & conſequenter Trinitas perſonarum conuenit *formaliter* Deo, formalitate cauſæ, & principij.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: imago dependet per ſe ab eo, cuius eſt imago per ſe concedo maiorem: ab eo, cuius eſt imago non per ſe, ſed quaſi per accidens, attenta eius exigentia, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: vt enim docet D. Thomas *artic. 5. citato*, homo eſt imago Dei, vt trini, quia imitatur diuinam naturam, & hæc in tribus ſuppoſitis inuenitur, quod autem natura Dei in tribus inueniatur ſuppoſitis, licet illi per ſe competat propter ſuam infinitatem, ab homine tamen, vt Deum imitante, & ab ipſo procedente, non expoſcitur per ſe vnde quod hæc imitatio; & conſequenter ratio imaginis in homine, non ſiſtat in Deo, vt vno, ſed tranſeat ad Deum, vt trinum, licet non ſit abſolutè dicendum, quod ſit per accidens, propter perſeitatem entitatiuam ipſius diuinitatis, eſt tamen per accidens cum addito, nempè attenta exiſtentia hominis, vt dependentis à Deo, & ideò homo per ſe eſt imago Dei, prout eſt vnus in eſſentia, Dei tamen, quatenus trini, non per ſe, ſed per accidens, cum addito, ſcilicet, attenta propria exigentia; ac per conſequens ex vi cognitionis hominis nequit euidens cognitio Trinitatis haberi. 59 *Reſp.*

Tertio arguitur: ideò Deus vt vnus cognoſcibilis eſt *naturaliter* cognitione euidenti *quoad an eſt*, quia illa, quæ naturaliter cognoſcuntur à nobis, cum illo, vt ſic connectuntur; ſed plura cognoſcibilia ab intellectu creato connectuntur, cum Deo, quatenus trino: ergo prout ſic per vires intellectus creati poteſt euidenter *à poſteriori* cognoſci. 60 *Tertio arg.*

Minor, in qua ſolum eſt poſita difficultas, probatur primo: potentia obedientialis creata connectitur cum gratia, & viſione beatifica; & conſequenter etiam cum Deo vt trino, ſaltim vt obiecto, mediatè connectitur; ſed huiuſmodi potentia cognoſcitur ab intellectu Angelico, cognitione naturali: tum, quia cognitio naturalis Angeli intuitiua eſt reſpectu propriæ ſubſtantiæ; & conſequenter formalitatem ſibi identificatam, qualis eſt potentia obedientialis, attingit: tum etiam, quia ſe ipſum comprehendit; & conſequenter nihil ſui propriam cognitionem latet, potentia autem obedientialis ad ipſum Angelum pertinet: ergo aliquid cognoſcibile *naturaliter* ab intellectu creato connectitur cum Deo, quatenus trino. 61 *Minor prob. 1.*

Secundo probatur: nam viſio beatifica eſt cum Deo, vt trino, *eſſentialiter* connexa; ſed viſio beatifica poteſt per vires naturæ demonſtrari poſſibilis, vt docuerunt Scotus *in 4. diſtinct. 39. q. 8.* Et Vazquez 1. 2. *diſp. 20. cap. 2.* Et *in hac 1. part. diſput. 15. cap. 15.* quibus adhæſit Doctor Monteſinos 2. 2. *diſput. 7. quæſt. 1.* ſaltim Dei reuelatione ſuppoſita: ergo obiectum *naturaliter* cognoſcibile ab intellectu creato connexionem habet cum Deo, quatenus trino. *Secundo.*

Tertio probatur: nam habitudo, ſiue conuenientiæ, ſiue diſconuenientiæ, cum termino habitudinis habet connexionem intrinſecam; ſed creaturæ diſſimiles ſunt Trinitati, & conſequenter ad Deum, vt trinum, referuntur relatione diſſimilitudinis: ergo habent connexionem intrinſecam cum Deo, quatenus trino. 62 *Tertio probat.*

Denique probatur: effectus namque non ſolum cum cauſa efficienti, ſed etiam cum exemplari connectuntur; cum etiam ab exemplari cauſa dependeant; ſed quamuis effectus creati non ſint per ſe à perſonis Diuinis *efficienter*, aliqui tamen *exemplariter* cauſantur ab illis, vt *Paternitas* à Patre, *Filiatio creata* à Filio, *& impulſus creatus* ab Spiritu Sancto, & *perſonalitas creata* eſt participatio perſonalitatis diuinæ *exemplariter*: ergo in effectibus creatis *naturaliter* ab intellectu noſtro cognoſcibilibus datur cum Trinitate perſonarum connexio. *Denique prob.*

Reſpondeo conceſſa maiori, negando minorem. Ad primam probationem conceſſam maiori, nego minorem: Angeli enim naturali cognitione non cognoſcunt potentiam obedientialem, qua creatura rationalis eſt capax donorum ſupernaturalium. Nec obſtat, quod cognitio ſui in Angelo ſit intuitiua: nam de ratione intuitionis non eſt terminari ad omnes formalitates obiecto identificatas, niſi omnes contineantur intra ſpheram cognitionis, potentia autem obedientialis, quamuis ſit *entitatiuè* naturalis, eſt tamen ſupernaturalis *terminatiuè*: vnde non continetur intra ſpheram cognitionis naturalis, atque adeò quamuis ſit identificata cum obiecto terminante intuitionem naturalem, non petit, nec poteſt tali intuitione cognoſci. Nec etiam obſtat ſecunda probatio minoris: nam cognitio comprehenſiua naturalis non petit obiectum adæquatè comprehendere, ſed tantum *adæquatè naturaliter*, ideſt, terminari ad omnia, quæ in obiecto ſunt *naturaliter* cognoſcibilia, qualis non eſt potentia obedientialis, vt *proximè* dicebamus, & ideo quamuis cognitio ſui in Angelo 63 *Reſp. Ad 1. minor. prob.*

gelo

Digitized by Google

gelo ſit ſui comprehenſio, non ſequitur, tali cognitione attingi potentiam obedientialem, qua eſt in potentia receptiua donorum ſupernaturalium.

64 *Ad 2.* Ad ſecundam nego minorem: vt enim cum frequentiori ſententia docebimus *tractatu de beatitudine*, poſſibilitas viſionis beatificæ non poteſt ab intellectu creato per proprias vires *demonſtratiuè* cognoſci, nec ante reuelationem, nec reuelatione ſuppoſita. Quod ſi contraria ſententia probabilis admittatur, conceſſis maiori, & minori diſtinguendum eſt conſequens, & concedendum de cognitione *quoad an eſt* ſub ratione poſſibilis, negandam autem de cognitione *quidditatiua* entitatis cum Trinitate connexæ, in entitate autem connexa cum Deo, vt trino, non petit. Trinitas ipſa cognoſci, niſi entitas connexa ſaltim *quidditatiuè* cognoſcatur, ſi autem ſolum cognoſcatur *quoad an eſt* ſub ratione poſſibilis, non eſt neceſſarium, quod obiectum talis entitatis cognoſcatur ſecundum omnia terminantia connexionem: Vnde in illa ſententia eſt dicendum, poſſe intellectum demonſtrare poſſibilitatem viſionis intuitiuæ Dei abſtrahendo an Deus ſi tantum vnus, vel vnus in eſſentia, & trinus in perſonis ex cuius viſionis poſſibilitate cognita non colligitur poſſibilitas myſterij Trinitatis. Quod ſi concedatur, poſſe intellectum creatum proprijs viribus demonſtrare poſſibilitatem viſionis intuitiuæ Dei, vt trini, nequit conſequenter negari, quod intellectus creatus poſſit euidenter cognoſcere myſterium Trinitatis ſub ratione poſſibilis, niſi alia ſententia admittatur, quam Vazquez *alibi* docuit, aſſerens quod licet in effectu cognito cauſa euidenter *quoad an eſt* cognoſcatur, in actu reſpiciente obiectum non poſſe euidenter cognoſci obiectum; eo quod ordo actus ad obiectum omnino extrinſecè comparatur ad illud.

65 *Ad 3.* Ad tertiam dicatur, habitudinem non connecti *formaliter* niſi cum formali termino, vel extremo, formale autem extremum habitudinis diſtinctionis creaturæ à Deo trino, non eſt Deus trinus, ſed eſt ens increatum: Trinitas namque ex hac ratione communi diſtinguitur à creaturis, atque adeò ſolum cum Trinitate, vt eſt ens increatum, connectitur *formaliter* hæc habitudo. Ex quo vlterius ſequitur, ſolum rationem entis increati cognoſci in creatura, vt *naturaliter* cognita; quia in habitudine, etiam vt comprehenſa, non cognoſcitur materiale illius extremum, vel terminus, materialis, ſed tantum formale extremum, vel terminus formalis. Quod ſi detur in creaturis habitudo aliqua diſtinctionis *formaliter* Trinitatem reſpiciens, hæc habitudo non erit cognoſcibilis *naturaliter*; quia licet naturalis ſit *entitatiuè*, eſt ſupernaturalis *terminatiuè*, vt de potentia obedientiali aſſeruimus.

66 *Ad 4.* Ad vltimam conceſſa maiori de idæa, vel exemplari per ſe, nego minorem: vt enim docet D. Thomas *ſupra quæſt.* 15. *art.* 1. idæa, vel exemplar in Deo, eſt ipſa diuina eſſentia, quæ eſt potentia operandi cognita, vt diuerſimodè à creaturis imitabilis, proprietates autem perſonales in Deo non ſunt principium agendi, & conſequenter, nec *exemplariter* ad alicuius creaturæ efficientiam concurrunt ratione illius, quod addunt ſupra abſolutas perfectiones diuinas, ratione cuius diſtinguunt, & conſtituunt perſonas.

67 *Inſtabis primo.* Sed oppones primo: non minus imitatur relatio creata relationem diuinam, nec minus cum illa conuenit, quam ſapientia creata ſapientiam diuinam; ſed ob iſtam imitationem ſapientia creata *exemplariter* cauſatur à ſapientia diuina: ergo relatio creata etiam cauſatur *exemplariter* à diuina relatione.

Secundo. Secundo: nam diuina bonitas non eſt Deo principium effectiuum agendi; & tamen eſt exemplar bonitatis creatæ: ergo quamuis proprietates perſonales non ſint Deo principium agendi, eſſe poterunt exemplar perfectionum creatarum.

Tertio. Denique: nam perſonalitas creata eſt participatio perſonalitatis diuinæ; tum, quia ita aſſeruimus *ſupra*: tum etiam, quia ſub conceptu incommunicabilis non eſt participatio perfectionis abſolutæ: nam omnis perfectio abſoluta communicabilis eſt; ſed non eſt participatio perſonalitatis diuinæ in genere cauſæ efficientis: ergo eſt participatio illius, ſaltim in genere cauſæ exemplaris.

68 *Reſp. ad 1. replicā.* Ad primam ex his obiectionibus reſpondeo negando maiorem: imitatio namque perfectionis creatæ ad increatam non eſt ſecundum conuenientiam formalem, ſed eminentialem: vnde diuina eſſentia, prout continens *eminenter* hominem, eſt idæa hominis, & ſic de alijs creaturis, relatio autem diuina, cum ratione illius, quod addit ad eſſentiam, perfectionem non dicat, non continet *eminenter* relationem creatam, ac proinde licet hæc cum illa non minus conueniat *logicè* in ratione relationis; quam ſapientia creata cum increata in ratione ſapientiæ, non tamen inde infertur, relationem creatam ita imitari diuinam, & *exemplariter* ab illa cauſari, ſicut ſapientia creata imitatur increatam, & exemplatur ab illa.

69 *Ad 2. reſp. dupliciter.* Ad ſecundam dicatur, veram eſſe maiorem de principio radicali, & proxima effectiuo *exequutiuè*, falſam autem de principio effectiuo exemplari: exemplar namque, aut idæam, ad artificiatum *efficienter* concurrere, & non ſolum per modum extrinſecæ formæ, docent communiter diſcipuli D. Thomæ *ſupra quæſt.* 15. *art.* 1. Vnde cum bonitas diuina ſit idæa, & exemplar bonitatis creatæ, effectiuum, & non ſolum formalem exercet concurſum: qualiter autem idæa effectiuè concurrat, non eſt noſtrum explicari in præſenti, ſed ſolum ſupponere.

Secundo reſpondetur conſequenter addicta *ſupra diſp.* 43. §. 11. negando minorem: vt enim *ibi* docuimus, ſola diuina eſſentia, vt diſtincta ab attributis, eſt idæa creaturarum.

Ad tertiam diſtinguo maiorem: ſecundum id, quod implicitè includitur in perſonalitate diuina, nempè, ſecundum rationem ſubſiſtentiæ abſoluta, concedo maiorem: ſecundum expreſſum perſonalitatis diuinæ ſuperadditum ad lineam abſolutam, nego maiorem, & conceſſa minori, diſtinguo conſequens diſtinctione maioris, ratio autem, quare perſonalitas creata non ſit participatio perſonalitatis diuinæ ratione illius, quod addit ad perfectiones abſolutas, conſtat ex dictis: quia, nempè, ratione explicitì ſupperadditi perfectionem non dicit, & conſequenter nequit *eminenter* continere perſonalitatem creatam, quod neceſſarium erat, vt hæc illam participaret. Nec obſtat, ſubſiſtentiam abſolutam non eſſe incommunicabilem, ſed potius communem: nam licet non ſit *formaliter* incommonicabilis, eſt incommunicabilis *eminenter*, ſicut Deus non diſcurſiuus *formaliter*, eſt *eminenter* diſcurſiuus, & ſicut hoc ſufficit vt diſcurſus hominis participetur ab intellectiuo Dei, & exempletur ab illo, ita ſufficit vt perſonalitas creata ſit participatio ſubſiſtentiæ diuinæ, & ab illa *exemplariter* cauſetur. 70 *Ad 3.*

Si opponas primo: incommunicabilitas, per quam perſonalitas creata conſtituitur, non eſt perfectio *formaliter*, aliàs perſonalitas Verbi, vt perſonalitas eſt à ſubſiſtentia abſoluta diſtincta, non potuiſſet terminare naturam humanam, illamque incommunicabilem reddere: ergo poteſt in perſonalitate diuina, quamuis perfectionem non dicat, *eminenter* contineri. Secundo: perſonalitas Verbi, vt diſtincta à ſubſiſtentia abſoluta, ſupplet vices, perſonalitatis creatæ terminando humanitatem; ſed niſi illam *eminenter* contineret, non poſſet illius vices ſupplere: ergo perſonalitas diuina ratione illius, quod addit ad ſubſiſtentiam abſolutam, continet *eminenter* perſonalitatem creatam; & conſequenter hæc illius eſt participatio, & ab illa *idæaliter*, *exemplariterque* cauſatur. 71 *Replic.* 1. *Secundo.*

Tertio: non enim poteſt negari, eſſe ſententiam probabilem, perſonalitatem diuinam ratione illius, quod addit ſupra perfectiones abſolutas, perfectionem importare; ſed iſta ſententia admiſſa, perſonalitas diuina poteſt continere *eminenter* perſonalitatem creatam; & conſequenter poteſt illam *exemplariter* cauſare: ergo ſaltim eſt probabile, quod perſonalitas creata *exemplariter* cauſetur à perſonalitate diuina, vt diſtincta à perfectionibus abſolutis, & idem de relatione creata reſpectu relationis diuinæ; & conſequenter poterunt in perſona creata, & increata relatione cognitis *comprehenſiuè*, cognoſci perſona diuina, & diuinæ relationes. 72 *Tertio.*

Reſpondeo ad primam replicam; incommunicabilitatem conuenientem perſonæ creatæ, etſi non exprimat perfectionem *formaliter*, præſtari tamen ab entitate modali abſoluta, quæ perfectio eſt, & ideò non poſſe *eminenter* contineri niſi in aliquo perfectionem dicente; Verbi autem perſonalitas ratione illius, quod explicat, & addit ſubſiſtentiæ abſolutæ, reddit humanitatem Chriſti incommunicabilem, incommunicabilitate relatiua increata, quæ perfectio non eſt ſecundum expreſſum conceptum. 73 *Reſp. ad 1. replicā.*

Ad ſecundam dicatur, duo à perſonalitate creata præſtari propriæ naturæ, primum eſt independentia ab alio, tanquam à ſuſtentante, quod perfectio eſt: ſecundum, incommunicabilitas alteri, vt ſuppoſito terminanti, quod perfectionem non explicat: primum ſuplet perſonalitas Verbi ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ, quam *implicitè* includit, vt modificatæ ſubſiſtentia relatiua Verbi: ſecundum ſupplet perſonalitas Verbi ratione conceptus expliciti ſuperadditi ad perfectiones abſolutas diuinas, ad quod non eſt neceſſarium, quod contineat *eminenter* continentia effectiua incommunicabilitatem, quam ſupplet, ſed ſufficit illam continere *eminenter formaliter*. 74 *Ad 2.*

Ad tertiam permiſſa maiori, nego minorem: nam licet addat in illa ſententia perfectionem ad naturam, eſt tamen perfectio relatiua, quæ cum nullius ſit actiuitatis, ita expers eſt omnis continentiæ eminentialis: eſt enim inconueniens, quod Deus pro priori ad relationes non contineat omnem perfectionem creabilem *eminenter*; ſi autem relationes diuinæ *eminenter* continerent aliquas perfectiones creabiles, Deus pro priori ad illas tales perfectiones *eminenter* non contineret. 75 *Ad 3.*

Sed dices: Deus pro priori ad relationes ſupponitur ſummè perfectus *formaliter*: & tamen hoc non obſtante in ſententia, quam admiſimus, relationes ſuperaddunt perfectionem relatiuam formalem: ergo quamuis ſupponatur ſummè perfectus *eminenter* pro priori ad relationes, poterunt ſuperaddere ad naturam diuinam perfectionem eminentialem, vel eminentialem continentiam alicuius perfectionis creabilis. 76 *Obijcies.*

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: ſupponitur ſummè perfe- 77 *Reſp.*

ctus

Digitized by Google

ctus *formaliter* perfectione lineæ, nego maiorem: perfectione lineæ abſolutæ, concedo maiorem, & conceſſa minori nego conſequentiam: nam in ſententia, quæ docet, relationes ſuperaddere ad eſſentiam perfectionem relatiuam, Deus pro priori ad relationes, licet ſupponatur ſummè perfectus *identicè* in omni linea, non tamen ſupponitur ſummè perfectus *formaliter* per rationem, niſi ſolum in linea abſoluta, in relatiua autem intelligitur ſummè perfectus *radicaliter*, quia perfectio abſoluta pro illo priori intellecta, *radicaliter* continet perfectiones relatiuas; in ratione autem perfecti perfectione eminentiali ſupponitur ſummè perfectus *formaliter*, ideſt continens *formaliter* continentia eminentiali omnem perfectionem creabilem, & ideò à relationibus ad eſſentiam ſuperadditis non poteſt continentiam eminentialem alicuius perfectionis accipere.

78 *Inſtabis.* Sed adhuc inſtabis: Deus non minus expoſcit ſummam perfectionem formalem, quam ſummam eminentialem; ſed nullum eſt inconueniens, quod pro priori ad relationes non ſupponatur *formaliter* ſummè perfectus, perfectione lineæ relatiuæ; quia huius lineæ perfectionem *radicaliter* continet: ergo pariter nullum inconueniens erit, quod pro eodem ſigno, & priori, non ſupponatur ſummè perfectus *eminentialiter* perfectione omnis lineæ, hoc eſt, *formaliter* continens, continentia eminentiali perfectionem in omni linea cauſabilem, ſed tantum *formaliter* continens continentia eminentiali perfectiones ſpectantes ad lineam abſolutam creatam.

79 *Vrgebis.* Et vrgebis: nam eminentialis continentia alicuius perfectionis creabilis ſupponit eandem perfectionem, vt habitam in eſſe formali, & ſuper illam fundatur, quando eſt perfectio ab omni imperfectione denudabilis; ſed perfectio relatiua eſt depurabilis ab omni imperfectione, aliàs Deo non conueniret, cui omnis imperfectio repugnat, & aliàs pro illo priori non intelligitur Deus perfectus *formaliter* perfectione relatiua: ergo non poteſt intelligi vt *eminenter* præcontinens lineam relatiuam creabilem.

80 *Reſp. ad replicam.* Reſpondeo diſtinguendo maiorem: non minus expoſcit ſummam perfectionem formalem abſolutam, quam ſummam eminentialem, concedo maiorem: ſummam perfectionem formalem abſolutam, & relatiuam, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: nam Deus petit in omni ſuppoſito eſſe ſummè perfectus *eminenter*, hoc eſt, *eminenter* continere omnem perfectionem creabilem, non autem petit in omni ſuppoſito omnem perfectionem relatiuam formalem, in ſententia, quam admiſimus; cum Pater non ſit perfectus *formaliter* perfectione Filiationis, nec Filius perfectione Paternitatis, & ſic de Spiritu Sancto: ergo non eſt eadem ratio de perfectione eminentiali, hoc eſt, de continentia eminentiali omnis perfectionis creabilis, ac de continentia formali omnis perfectionis relatiuæ.

81 *Nouum argum. pro noſtra doctrina.* Et ex hoc colligo aliud argumentum ad probandum, relationem non continere *eminenter* aliquam entitatem creabilem: nam ex oppoſito fieret, Patri v. g. non conuenire continentiam eminentialem omnis perfectionis effectibilis à Deo, & idem inconueniens in Filio, quod nequit ſine abſurditate concedi. Sequela patet: nam continentia eminentialis competens Filiationi non reperiretur in Patre, & competens Paternitati non inueniretur in Filio: vnde Pater non contineret *eminenter* Filiationem creatam, nec Filius creatam Paternitatem; cum nec Filio conueniat Paternitas, nec Patri conueniat Filiatio: ergo nec Pater, nec Filius, nec Spiritus Sanctus, continerent *eminenter diuiſiuè* omnem perfectionem creatam.

82 *Ad conf.* Ad confirmationem diſtinguo maiorem: quando eſt perfectio ab omni imperfectione denudabilis, & perfectio *ſimpliciter ſimplex* reſpectiuè ad omne ſuppoſitum increatum, concedo maiorem: quando non eſt perfectio *ſimpliciter ſimplex* reſpectiuè ad omne ſuppoſitum, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam relationes diuinæ non ſunt perfectiones *ſimpliciter* reſpectiuè ad omne ſuppoſitum increatum, aliàs Paternitas deberet Filio competere, & Filiatio conueniret Patri *formaliter*, & conſequenter illarum conuenientia formalis non præexigitur ad continentiam eminentialem relationis creabilis, aliàs vt *proximè* arguebam, Patri, cui non venit Filiatio *formaliter*, non conueniret continentia eminentialis Filiationis creatæ, nec Filio, cui non conuenit Paternitas in eſſe formali, conueniret continentia eminentialis Paternitatis creatæ, quod abſque abſurdo maximo dici non poteſt.

§. Vltimus.

Argumento contra ſecundam parte concluſionis occurritur, & ex dictis nonnulla inferuntur.

83 *Denique arg. Antec. prob. 1.* Denique arguitur: licet intellectus creatus non poſſit ex proprijs viribus ante reuelationem demonſtrare exiſtentiam Trinitatis, poteſt tamen reuelatione ſuppoſita: ergo noſtra ſententia, ſaltim quoad hanc partem, eſt falſa. Probatur antecedens primo: nam inferius ex coniunctione ad ſuperius, perficitur, etiam in ordine ad proprium obiectum: ergo intellectus, etiam vt naturaliter intellectiuus, ex diuina reuelatione & illuſtratione perficitur; & conſequenter quamuis ante reuelationem non poſſit ex proprijs viribus demonſtrare Trinitatis exiſtentiam ex obiecto *naturaliter* cognito, poterit illa ſuppoſita.

Secundo: nam intellectus creatus ante omnem reuelationem non poteſt, etiam fide humana, credere exiſtentiam Trinitatis; & tamen illa ſuppoſita poteſt, vt conſtat in Hæreticis, qui alijs myſterijs fidei diſcredentes, aſſentiuntur huic myſterio, non fide diuina, ſed humana, & naturali: ergo pariter, licet nequeat intellectus creatus ante omnem reuelationem demonſtrare *naturaliter* exiſtentiam Trinitatis, poterit illam demonſtrare *naturaliter*, ſuppoſita diuina relatione. 84 *Secundo.*

Tertio probatur: nam ante reuelationem non poteſt dari ratio naturalis probabilis exiſtentiæ Trinitatis; & tamen reuelatione ſuppoſita datur; rationes namque factæ, ſaltim *probabiliter*, myſterium Trinitatis ſuadent, & aliæ, quibus D. Thomas, & alij vſi ſunt, ſaltim probabiles ſunt: ergo pariter, quamuis ante reuelationem non poſſit dari ratio naturalis demonſtrans exiſtentiam Trinitatis, poterit dari reuelatione ſuppoſita. 85 *Tertio.*

Reſpondeo negando antecedens, ad primam probationem admiſſo antecedenti, nego conſequentiam: nam vtcumque intellectus ex diuina illuſtratione perficiatur in ordine ad illa, quæ *naturaliter* poteſt cognoſcere, non poteſt in illis, aut ex illis percipere, quæ in eis nequeunt cognoſci; cumque, vt oſtendimus, obiecta naturalia defectu connexionis cum Deo, quatenus trino, non poſſint ex ſe ad illius, vt trini, cognitionem mouere: fit conſequens, quod etiam ſuppoſita diuina reuelatione non poſſit ex proprijs viribus demonſtrationem myſterij Trinitatis elicere, vnde ſolum perficietur *negatiuè* per hoc, quod principium illud commune v. g. *quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe*, quod tantum ex his, quæ *naturaliter* cognoſcere poſſumus, verum vniuerſaliter abſque aliqua limitatione iudicaremus, reuelatione myſterij Trinitatis ſuppoſita iudicemus vniuerſaliter verum inter obiecta creata, circa obiectum vero increatum naturale iudicium ſuſpendimus, & per hoc quod etiam reuelatione ſuppoſita, fide humana naturali iudicemus non tenere inter diuinas perſonas, niſi cum limitationibus *diſputatione præcedenti* explicatis. 86 *Reſp. ad 1. antecedentis prob.*

Ad ſecundam conceſſa maiori, & minori, nego conſequentiam, ratio autem diſcriminis eſt: nam fides humana nititur extrinſeco teſtimonio, ac proinde cum reuelatione ſuppoſita, adſit teſtimonium extrinſecum, quod ante illam eſſe non poterat; fit conſequens, quod poſſit myſterium Trinitatis credi fide humana, reuelatione ſuppoſita, & non ante illam, demonſtratio autem naturalis nititur principijs intrinſecè cum obiecto cognoſcendo connexis, reuelatio autem non præbet obiectis naturalibus connexionem intrinſecam cum myſterio Trinitatis, & idcircò non minus manent in potentia reuelatione ſuppoſita ad inducendam cognitionem euidentem Trinitatis, quam antecedenter ad illam. 87 *Ad 2. prob.*

Ad tertiam conceſſis maiori, & minori, nego conſequentiam, ratio autem diſcriminis eſt: nam quod ante reuelationem non poſſit intellectus creatus aſſentiri myſterio Trinitatis, aſſenſu naturali probabili, naſcitur, tum: quia aſſenſus ſupponit apprehenſionem terminorum: tum etiam, ob difficultatem maximam, quam patitur intellectus in eo, quod poſſint aliqua identificari cum tertio, & *realiter* diſtingui inter ſe; & quia reuelatione ſuppoſita ponitur apprehenſio terminorum, & tollitur illa difficultas credendo fide diuina poſſe, & de facto contingere, quod cum diſtinctione extremorum inter ſe ſtet identificatio cum tertio: fit, vt reuelatione ſuppoſita, ſit poſſibilis aſſenſus naturalis probabilis, qui ante illam impoſſibilis erat, non per hoc quod motiua creata vires à reuelatione participent, ſed per hoc quod difficultas, quæ in contrarium obſtabat ne ex illis probabilis aſſenſus generaretur, vincatur, & per hoc etiam quod termini *vnius*, & *trini* apprehendantur. Quod autem ante reuelationem nequeat dari ratio euidens exiſtentiæ Trinitatis naſcitur ex defectu connexionis intrinſecæ in obiectis cognoſcibilibus per vires naturæ cum Deo quatenus trino, quæ connexio neceſſaria erat vt ex illis euidens Trinitatis notitia procederet; & quia hæc in connexio, aut connexionis negatio, reuelatione ſuppoſita perſeuerat: fit conſequens, quod nec ante reuelationem, nec reuelatione ſuppoſita, poſſit dari ratio naturalis euidens exiſtentiæ Trinitatis, aut poſſibilitatis illius. 88 *Ad 3.*

Ex dictis in diſcurſu diſputationis colligo primo, vel Philoſophos Gentiles Myſterium Trinitatis non cognouiſſe, vel ſi aliqui Trinitatem perſonarum cognouerunt, notitiam illam non propria induſtria, & ſine præuia reuelatione acquiſiſſe, ſed vel ex illorum relatione, quibus reuelatum fuerat, vel ex libris Hebræorum. Primum docuit D. Tho. *in præſenti q. 32. art. 1. ad 1.* Secundum vero docuit *in 1. diſt. 3. q. 1. art. 4.* & *2. 2. q. 2. art. 7.* Nec contra primum obſtant plura teſtimonia, quæ congerit Vazquez, vt probet, aliquos Gentiles Philoſophos cognouiſſe Trinitatem perſonarum: nam omnia ſufficientiſſimè à D. Tho. explicantur de cognitione quorundam attributorum eſſentialium, quæ ap- 89 *Primum corollarii ex dictis.*

pro-

Digitized by Google

propriatur perſonis, ſicut *potentia* Patri, *ſapientia* Filio, & *bonitas* Spiritui Sancto, non autem de cognitione trium perſonarum *realiter* inter ſe diſtinctarum cum vnitate eſſentiæ. Contra ſecundum obſtare videtur illud Pauli 1. ad Corinthios 2. *Loquimur Dei ſapientiam, quam nemo Principum huius ſæculi cognouit, id eſt Phyloſophorum* ſecundum Gloſſam. Sed poteſt reſponderi, Paulum loqui in ſenſu formali, ſic autem verum eſt, Principes huius ſæculi, vt tales, nec Philoſophos, in quantum Philoſophos, habuiſſe huius myſterij notitiam, cum quo tamen ſtat, quod hoc myſterium cognouerint ex diuina reuelatione, mediata, vel immediata.

90 *Secundũ corollariũ* Secundo colligitur, contra negantes myſterium Trinitatis non eſſe argumentandum rationibus, ſed authoritatibus Scripturæ contra illos, qui Scripturam admittunt, apud alios vero ſufficit defendere hoc myſterium non eſſe improbabile. Sic notauit D. Thomas *in præſenti quæſt.32. art.1. in corp. ad finem*. Tum, quia intendens hoc myſterium rationis conuincere deprimit dignitatem illius, quod ob ſuam celſitudinem eleuatur ſupra omnem naturalem rationem, & dignitati fidei præiudicat, quæ vt Paulus prædicat ad Hæbræos 11. *Eſt de non apparentibus*. Tum etiam, quia occaſionem irriſionis infidelibus præbet, dum credunt his rationibus inniti, vt propter illas credamus, quas cum facilè quicumque infidelis, mediocriter in principijs Philoſophiæ verſatus, ſoluere poſſit, abſque dubio noſtram credulitatem contemnet: vnde ſufficit defendere, non eſſe improbabile myſterium Trinitatis, quod credimus, quod fit non probando illius poſſibilitatem, vel non eſſe impoſſibile, ſed ſoluendo argumenta, quæ contendunt illius impoſſibilitatem oſtendere; cum enim nullam illorum ſit euidens, omnia poſſunt euidenter diſſolui.

91 *Tertium.* Tertio colligitur, myſterium Trinitatis non poſſe ratione naturali demonſtrari non impoſſibile, poteſt tamen defendi quod impoſſibile non ſit. Primum patet: nam cum paritas negationum affirmet, idem eſt non in poſſibile, quod poſſibile; ſed myſterium Trinitatis non poteſt ratione naturali demonſtrari poſſibile: ergo nec non impoſſibile. Secundum probatur: nam defendere, myſterium Trinitatis non eſſe impoſſibile, nihil eſt aliud, quàm rationes probantes illius impoſſibilitatem diſſoluere; ſed hoc poteſt intellectus viribus naturæ præſtare reuelatione ſuppoſita, vt termini apprehendantur: ergo poteſt defendi hoc myſterium non impoſſibile. Probatur minor: omne argumentum, quod euidens non eſt, poteſt ſolui; ſed nullum eſt argumentum contra poſſibilitatem myſterij Trinitatis, quod euidens ſit; cum omne euidens ſit verum, impoſſibilitas autem myſterij Trinitatis ſit falſa, & poſſibilitas vera: ergo omnia argumenta contendentia probare impoſſibilitatem huius myſterij poſſunt ab intellectu, noſtro labore, & induſtria adhibitis, ſolui; & conſequenter poteſt hoc myſterium defendi non impoſſibile.

92 *Quarto infertur ex dictis.* Quarto colligitur, ſuppoſita exiſtentia Trinitatis poſſe illius conuenientiam demonſtrari, demonſtratione Theologica. Quod patet: nam demonſtratio Theologica eſt illa, cuius concluſio deducitur, vel ex vtraque præmiſſa de fide, vel ex vna de fide, & alia naturali lumine nota, vel *naturaliter* demonſtrabili; ſed conuenientia Trinitatis perſonarum poteſt iſto modo inferri: ergo poteſt demonſtrari demonſtratione Theologica. Minor probatur: nam conuenientia Trinitatis poteſt hoc diſcurſu deduci: *Cuius potentiæ eſt conueniens ſuus actus; ſed in Deo eſt potentia communicandi ſe ad intra duabus perſonis productis, altera improducta manente: ergo hæc cõmunicatio eſt naturæ diuinæ conueniens*; & conſequenter Trinitatis exiſtẽtia; at in hoc diſcurſu maior demõſtrabilis eſt, & minor per fidẽ cognita: ergo ſuppoſita fide myſterij Trinitatis, poteſt illius cõuenientia demonſtrari, demonſtratione Theologica.

93 *Quinto colligitur.* Quinto conſequenter colligo, admiſſa plurium Logicorum ſententia aſſerentium, ſcientiam ſubalternatam in abſentia ſubalternantis eſſe ſcientiam genitam ex principijs creditis, fide habita ad Magiſtrum, poſſe quempiam aſſentiri conuenientię Trinitatis, aſſenſu naturali demonſtratiuo, ſuppoſita diuina reuelatione. Quod probo: nam reuelatione ſuppoſita poteſt quis huic propoſitioni, *natura diuina eſt ad intra communicabilis tribus perſonis*, fide humana moraliter certa aſſentiri, ſicut alijs fidei myſterijs hæreticus aſſentitur, non fide diuina, ſed humana, & naturali; ſed ex hac propoſitione, ſubſumendo, cuicumque potentiæ proprium actum eſſe conuenientem, quæ demonſtrabilis eſt, aut lumine naturali nota, irrefragabili illatione colligitur, actualem communicationem naturæ ad tres diuinas Perſonas eſſe ipſi conuenientem: ergo admiſſa illa ſententia poſſet quis conuenientiæ Trinitatis aſſentiri, aſſenſu demonſtratiuo naturali.

94 *Non ſequitur cognoſci euidenter.* Ex quo tamen non infertur, poſſe myſterium, diuina reuelatione ſuppoſita, ratione naturali euidenti demonſtrari: nam aſſenſus ille genitus ex altera fide naturali credita, & altera demõſtrabili, non eſt euidens, ſed obſcurus, nec certus, certitudine metaphyſica, ſed ad ſummum certitudine morali. Quod patet: nam ad euidentiam, & certitudinem metaphyſicam aſſenſus ex duobus premiſſis deducti, requiritur vtriuſque premiſſæ euidentia, & certitudo: vnde communi axiomate aſſeritur, quod concluſio partem debiliorem ſequitur; ſed vna ex præmiſſis generantibus illum aſſenſum, nempè fide humana credita, nec eſt euidens, nec certa, certitudine metaphyſica: ergo aſſenſus ex illa procedens non poteſt euidens eſſe, nec certus, certitudine metaphyſica, ſed ad ſummum certitudine morali, ſi fides data præmiſſæ hanc attingat certitudinem.

95 *Denique infertur.* Denique infertur ex dictis, nec etiam in effectibus ſupernaturalibus comparatis cum Deo, tanquam cum cauſa efficienti, poſſe euidenter Deum vt trinum cognoſci. Ita Theologi communiter, & probatur manifeſtè ratione, qua *ſecundam concluſionem* oſtendimus: ideò namque in effectibus naturalibus non poteſt Deus, vt trinus, euidenter cognoſci, quia à Deo, quatenus trino, non cauſantur *efficienter* per ſe, perſeitate effectus, ſed etiam ſupernaturales effectus non cauſantur *efficienter* à Deo, quatenus trino, per ſe, perſeitate cauſæ, & effectus: ergo in illis, quantumcumque comprehenſis, non poteſt Deus, vt trinus, euidenter innoteſcere, ſi conſiderentur vt effectus Dei in genere cauſæ efficientis.

96 *Argumẽtum difficile.* Contra hanc tamen doctrinam, tametſi communem, & veram, obſtat argumentum difficilè: etenim viſio beatifica per ſe eſt à Deo, vt trino, tanquam à cauſa efficiente: ergo in illa inſpecta, vt effectu Dei in genere cauſæ efficientis, poteſt Deus, vt trinus, euidenti cognitione cognoſci. Probatur antecedens: vt enim frequentius docent diſcipuli D. Thom. *ſupra quæſt.12. art.2. & 5. & infra quæſt.55. In libris de anima, & alibi*, ſpecies impreſſa *efficienter* ad obiecti cognitionem concurrit; ſed vt docent communiter Theologi *ſupra quæſt.12. art.2.* & Nos docuimus *ibi diſp.11.* Diuina eſſentia vnitur mentibus beatorum vt ſpecies in ordine ad viſionem beatificam: ergo diuina eſſentia, vt gerit munus ſpeciei, *efficienter* influit in beatificam viſionem; ſed hoc munus ſpeciei geritur ab eſſentia diuina, vt actu communicata tribus perſonis diuinis: ergo vt actu illis communicata exercet effectiuum influxum in viſionem beatificam, & conſequenter hæc per ſe *efficienter* cauſatur à Deo, quatenus trino. Probatur minor: munus ſpeciei geritur ab eſſentia diuina eo modo, quo gerit rationem obiecti; ſed vt obiectum viſionis per ſe eſt actu communicata tribus perſonis diuinis: ergo eſt ſpecies in ordine ad viſionem beatificam per ſe vt actu illis communicata, & conſequenter vt actu communicata tribus perſonis diuinis eſt principium efficiens viſionem.

97 *Reſp.* Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem conceſſa maiori, & prima conſequentia, nego minorem ſubſumptam, ad cuius probationem diſtinguo maiorem: gerit munus ſpeciei, & gerit munus obiecti terminatiui, nego maiorem: motiui, concedo maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam licet diuina eſſentia terminet per ſe viſionem, vt actu communicata tribus diuinis perſonis, non tamen mouet per ſe, vt actu communicata, ſed ratione perfectionis abſolutæ à relationibus diſtinctæ, aliàs etiam Paternum intellectum mouere ad Filij generationem, vt communicata Filio; & conſequenter Filius à ſe ipſo, vt à principio, procederet, ac proinde non gerit munus ſpeciei per ſe, vt actu communicata tribus diuinis perſonis, ſed rationeſui, vt à linea relatiua diſtinguitur. Sed de his plura *ſupra quæſt.12. & 3. part. quæſt.11.* Et hæc de iſta diſputatione applicanda litteræ Magiſtri in 1. diſt.3. §.6. ad illa verba: *Non enim per creaturarum contemplationem ſufficiens notitia Trinitatis poteſt haberi, &c.*

DISPVTATIO
OCTVAGESIMAQVARTA.

An dentur in Deo vna ſubſiſtentia abſoluta, & communis, & tres relatiuæ?

§. I.

Relatis ſententijs, ſtatuitur prima concluſio.

Nu. 1. *Nõ datur in Deo perſonalitas communis.* IN hac Diſputatione tria ſunt explorata apud omnes Catholicos. Primum eſt, non dari in Deo perſonalitatem communem, ſicuti nec communis, & abſoluta perſona, contra aliquos, quos ſuppreſſo nomine refert, & impugnat Durandus *in 1. diſtinct. 26. quæſt. 1. numer. 5.* Quod patet, tum primo: quia aliàs quatuor eſſent perſonæ in diuinis, contra fidem aſſtruentem, tres tantum eſſe Diuinas Perſonas. Secundo: nam perſona *eſt rationalis naturæ indiuidua*, id eſt, omnino incommunicabilis, *ſubſtantia*; at quidquid eſt in Deo abſolutum, communicabile eſt tribus perſonis: ergo nihil abſolutum, & commune, in illo obtinet rationem perſonæ;

Digitized by Google

cumque ſuppoſitum in rationali natura idem prorſus ſit, ac perſona eadem certitudine eſt notum, dari in Deo ſuppoſitalitatem, aut ſuppoſitum abſolutum, & commune.

2 *Nec hypoſtaſis communis.* Secundo exploratum eſt apud omnes, non dari in Deo rationem communem hypoſtaſis. Patet: nam apud Latinos *hypoſtaſis* idem eſt, ac *ſuppoſitum*, aut *perſona*, etſi apud Græcos alia ſit huius nominis vſurpatio, ſcilicet pro *eſſentia*, aut *vſia*; at, vt vidimus, abſque vlla controuerſia certum eſt apud omnes, non dari in Deo rationem perſonæ, aut ſuppoſiti, abſolutam, & communem: ergo nec ratio hypoſtaſis abſoluta, & communis, eſt admittenda.

3 *De fide eſt dari tres perſonalitates.* Tertio certum, & indubitatum eſt apud omnes, dari in Deo tres perſonalitates relatiuas. Quod patet primo: nam ex fide habemus, eſſe in Deo tres perſonas; at nomen numerale cadens ſupra nomen ſubſtantiuum, quale eſt ly *perſona*, numerat ſuppoſita, & formas: ergo cum forma, per ly *perſona* importata, ſit *perſonalitas*, citra dubium admittendæ ſunt tres perſonalitates relatiuæ. Secundo: nam quia in Deo vna tantum eſt Diuinitatis forma, vnus tantum eſt Deus, neſaſque eſt tres admittere Deos: ergo cum fides doceat, tres eſſe perſonas diuinas, tres perſonalitates ex conſequenti docet. Tertio: nam in Deo dantur tres relationes *incommunicabiliter* ſubſiſtentes: ergo tres relationes incommunicabilitatis; at ratio incommunicabilitatis perſonalitas eſt: datur ergo in Deo tres perſonalitates. Quod igitur in dubium vertimus eſt, an ſicut dantur tres perſonalitates, ita etiam tres ſubſiſtentiæ relatiuæ concedendæ ſint, & an præter iſtas detur aliquid abſolutum, & commune, quod etſi non ſit perſonalitas, obtineat tamen rationem, & conceptum ſubſiſtentiæ abſolutæ?

4 *Prima ſententia.* Prima ſententia negat abſolutam, & concedit tres relatiuas. Hanc tenet Vazquez *diſp. 15. cap. 4.* pro illa referens Alexandrum, Bonauenturam, Ricardum, Marſilium, Henricum, & Genebrardum. Illis ex Recentioribus adhærent Arrubal *diſp. 108. & 109.* Turrianus *diſp. 10. dub. 3.* Alarcon *diſp. 4. cap. 3. & 4.* Meratius *diſp. 54. ſect. 1.*

5 *Secunda. Scotus. Durand. Albert. Argent. Marſilius Capreo. Ferrara.* Secunda docet, præter ſubſiſtentiam abſolutam, non dari tres relatiuas. Pro hac refertur Scotus *in 1. diſt. 1. q. 2. Et in 3. diſt. 1. q. 2.* Durandus *in 1. diſt. 13. q. 2. n. 23. & diſt. 23. q. 1. n. 37. Et in 3. diſt. 1. q. 2. n. 7.* Albertus, Argentina, Marſilius, & alij. Ex noſtris Thomiſtis Capreolus *in 1. diſt. 26. q. 1. art. 1. concl. 3. ad argumenta contra tertiam concluſionem, & in 3. diſt. 1. ad argumenta contra quartam concluſionem.* Et Ferrara 4. *Contra Gentes cap. 26.*

6 *Tertia. Caiet. Bañez. Ledeſ. Albarez. Cabrer. Zumel. Nazar. Molina. Suarez. Fonſeca Raguſa. Albelda Serra. S. Tho. Belarm.* Tertia docet, dari in Deo vnam ſubſiſtentiam abſolutam, & tres relatiuas. Ita Caietanus *ſupra q. 3. art. 3. q. 29. art. 4. infra quaſt. 39. art. 4.* Et 3. *par. quaſt. 2. circa ſolutionem ad 3. quaſt. 3. art. 2.* Bañez, Ledeſma, Aluarez, Cabrera, Zumel, Nazarius, Molina, Suarez, Fonſeca, Raguſa, & alij, quos lato calamo referunt, & ſequuntur Salmanticenſes *diſp. 9. dub. 4. & 6.* Tenet etiam Albelda *diſp. 7. ſect. 1. & 3.* Marcus de la Serra *q. 30. dubio vnico*, & Reuerendiſſimus S. Tho. *diſp. 14. art. 2.* alijque Recentiore. Tenet etiam Belarminus *lib. 2. de Chriſto cap. 15.* vbi docet, ſubſiſtentiam, quatenus conſtituit ſuppoſitum, eſſe tãtum vnam; quatenus vero diſtinguit eſſe multiplicem. Pro explicatione tamen veritatis ſit.

7 *Prima concluſio. Aliquorum ratio proponitur.* Prima concluſio: *In Deo datur ſubſiſtentia abſoluta communis tribus perſonis.* Concluſionem iſtam probant aliqui primo: ſubſiſtentia relatiua Filij ſolum reddit ſubſiſtentem *ſapientiam*, & ſubſiſtentia relatiua Spiritus Sancti ſolum reddit ſubſiſtentem *amorem*; ergo vt natura Filij, & Spiritus Sancti ſubſiſtat, conſtituenda eſt in Deo ſubſiſtentia abſoluta. Probant antecedens: id namque ſolum redditur ſubſiſtens per ſubſiſtentiam Verbi relatiuam, quod ei communicatur ex vi proceſſionis, & ſimiliter per ſubſiſtentiam relatiuam Spiritus Sancti; at Verbo ex vi proceſſionis ſolum communicatur *ſapientia*, & Spiritui Sancto *amor*: ergo per ſubſiſtentiam relatiuam Verbi ſola *ſapientia* ſubſiſtit, & per ſubſiſtentiam relatiuam Spiritus Sancti ſolus *amor*.

8 *Prædicta ratio reijcitur 1. Secundo.* Hæc tamen ratio non placet, primo: quia falſum eſt, Verbo ex vi proceſſionis, non naturam, ſed ſapientiam, quæ attributum eſt, communicari; & conſequenter verum eſſe non poteſt, naturam per ſubſiſtentiam Verbi relatiuam non ſubſiſtere ex vi huius principij.

Secundo: nam eſto ita ſit, quod Filio ex vi proceſſionis communicaretur ſola *ſapientia*, ſicut Spiritui Sancto ſolus *amor*, ſeu ratio inclinationis, non rectè colligitur per ſubſiſtentias relatiuas ex vi harum proceſſionum productas, ſolum iſta prædicta ſubſiſtere poſſe: nam eſtò perſonalitates Verbi, & Spiritus Sancti, per huiuſmodi proceſſiones producentur, perſonatur natura diuina, & incommunicabilis redditur per illas: ergo hoc non obſtante poterit per ſubſiſtentias relatiuas ſubſiſtere, niſi ex alio capite obſtet.

9 *Aliorum ratio reijcitur 1.* Secundo alij probant: in perſeitate exiſtendi oppoſita inhærentiæ alteri, vt ſubiecto, ratio ſubſiſtentiæ ſaluatur; at naturæ diuinæ, ratione conceptus abſoluti præuenientis relationes, huiuſmodi perſeitas exiſtentiæ ſaluatur: ergo & ratio ſubſiſtentis. Sed nec placet iſte diſcurſus: eo quod infertur ex illo, primo, humanitatem Chriſti Domini in Verbo propriam ſubſiſtentiam habere; conſequens derogat fidei: ergo prædictus diſcurſus eſt nullus. Probo ſequelam: humanitas ratione ſui, & non ſolum ratione ſubſiſtentiæ Verbi, repugnet inhærentiæ alteri, vt ſubiecto: ergo ſi perſeitas, huiuſmodi inhærentiam excludens, ſubſiſtentiam conſtituit, erit ſubſiſtens ratione ſui, & non ſolum per ſubſiſtentiam Verbi.

Secundo ſequitur ex illa, ſubſiſtentiam eſſentialem eſſe ſubſtantiæ; conſequens eſt falſum: ergo & illud, ex quo ſequitur. Patet ſequela: nam perſeitas oppoſita dependentiæ à ſubiecto inhæſionis eſt prædicatum eſſentiale ſubſtantiæ, quo ab accidenti diſcriminatur. 10 *Secundo.*

Tertio ex illo ſequitur, quamlibet, etſi partialem ſubſtantiam, non ſolum exiſtere, ſed etiam ſubſiſtere; cum ſubſtantiæ, etiam partiali, ratione ſuæ eſſentiæ repugnet alteri vt ſubiecto inhærere; conſequens eſt falſum, aliàs partes ſubſtantiales partialibus ſubſiſtentijs gauderent, quod magis, falſum eſt, quàm eis partiales exiſtentias concedere: ergo idem quod prius. *Tertio.*

Tertio alij probant: perſeitas exiſtendi repugnans communicationi ſuppoſito extraneo ſufficienter ſubſiſtentiam conſtituit; at eſſentiæ ratione ſui, vt relationes præuenit, repugnat communicari ſuppoſito extraneo: ergo ratione ſui in ſtatu abſoluto ſubſiſtit; & conſequenter datur ſubſiſtentia abſoluta. Sed nec iſta ratio conuincit. Illam reijciunt Recentiores quidam: quia humanitati ratione ſui, vt præuenit omnem modum *realiter* à ſe ipſa diſtinctum, repugnat communicari *naturaliter* extraneo ſuppoſito; & tamen prout ſic non ſubſiſtit, cum ſubſiſtentia modus ſit *realiter* ab illa diſtinctus: ergo in perſeitate explicata per hanc repugnantiam non ſaluatur conceptus ſubſiſtentiæ. 11 *Tertia ratio, & illius impugnatio.*

Sed impugnatio iſta facti diſcurſus contra illum præualere non poteſt: Authores namque præfata ratione vtentes, non in repugnantia naturali ad communicationem extraneo ſuppoſito, ſed in repugnantia ad illam de potentia abſoluta, ſubſiſtentiæ conceptum conſtituunt, licet autem humanitati ratione ſui repugnet *naturaliter* extraneo ſuppoſito vniri, non autem hoc repugnat illi de potentia abſoluta, vt patet in humanitate Chriſti Domini, quæ vnita fuit Verbo cum omnibus prædicatis illi conuenientibus, vt perſonalitatem creatam præuenit, & ideò non ſequitur, quod illa prout ſic ratione ſui ſubſiſtat. 12 *Reijcitur impugnatio.*

Sed dicunt: ſubſiſtentia naturalis non poteſt conſiſtere in modo tollente indifferentiam obedientialem ad vnionem cum extraneo ſuppoſito: ergo nudare poteſt repugnantiam de potentia abſoluta; & conſequenter in tali repugnantia non poteſt conſiſtere. Probant antecedens: nam determinatiuum naturale indifferentiam naturalem ſolum poteſt auferre; at ſubſiſtentia eſt determinatiuum naturale: ergo nequit conſiſtere in modo tollente obedientialem indifferentiam ad vnionem cum extraneo ſuppoſito. 13 *Obijcitur.*

Reſpondeo, quod licet ſubſiſtentia non ſit per ſe primo ordinata ad tollendam indifferentiam obedientialem, ſed ſolum ad terminandam propriam naturam; quia tamen ſubſiſtentia omnis naturalis terminat, & finit propriam naturam, ex conſequenti tollit obedientialem indifferentiam ad vnionem cum ſuppoſito extraneo. Quod autem entitati naturali non repugnet hoc modo tollere potentiam obedientialem, conſtat in peccato, ante quod ſupponitur anima capax *obedientialiter* gratiæ, & tamen incapax ad illam recipiendam *in ſenſu compoſito* per peccatum conſtituitur. 14 *Reſp.*

Relicto igitur hoc argumento, vt inefficaci ad oppugnandam rationem factam, reijcienda ex eo venit, quod diuina eſſentia, vt in abſtracto concepta repugnat communicari extraneo ſuppoſito de potentia abſoluta, & tamen prout ſic non ſubſiſtit: ergo in hac repugnantia, vel in perſeitate explicata per illam, non ſaluatur ſubſiſtentiæ conceptus. Probo maiorem: diuinæ eſſentiæ, etiam vt in abſtracto concipitur, repugnat in compoſitionem alterius venire; cum prout ſic omnem potentialitatem excludat; at in vnione cum extraneo ſuppoſito compoſitio importatur: ergo diuinæ eſſentiæ, etiam prout conceptæ in abſtracto, repugnat communicari ſuppoſito extraneo. 15 *Aliter tertia ratio impugnatur.*

§. II.

Aliter probatur noſtra ſententia.

Reiectis igitur his argumentis, ſuadenda eſt in primis noſtra concluſio ex Agatone Papa in epiſtola, quæ habetur in 6. Synodo actione 4. parum à principio, vbi dicitur: *Confitemur trium ſubſiſtentiarum, ſeu perſonarum, vnam ſubſiſtentiam*: ergo ex mente Agatonis datur ſubſiſtentia vna abſoluta, & communis. Nec reſpondere ſufficit, lectionem iſtam eſſe mendoſam: vnde in alia nouiori habetur, non *ſubſiſtentiam*, ſed *ſubſtantiam*. Nam in contrarium obſtat primo, antiquiori lectioni magis eſſe credendum. Secundo, poſſe vtramque lectionem in concordiam teduci, ſi vna ſubſiſtentia abſoluta admittatur: ergo non eſt cur dicamus, antiquam lectionem ſecundam emendaſſe. 16 *Prob. 1. concluſio ex Agatone Papa. Tacita obiectio diluitur.*

Sed dices: ſi antiquæ lectioni fides ſit præſtanda, & non corrigenda, ſequitur, diffinitam eſſe vnam ſubſiſtentiam abſolutam; at hoe 17 *Opponet.*

at hoc non dicemus, nec Authores oppoſitos erroris damnabimus: ergo prædicta non, vt à Nobis intelliguntur ſunt accipienda. *Reſp.* Reſpondeo non diffiniri expreſſe noſtram ſententiam in verbis relatis: eo quod nomine *ſubſiſtentiæ* ſubſtantiam intelligunt plures, & graues Authores: quia tamen hæc interpretatio rigorem verborum non ſaluat, ideò relinquenda eſt, & noſtræ ſententiæ adhærendum.

18 *Secundo prob.* Secundo ſuadetur ex Auguſtino 7. de Trinit. cap. 5. illis verbis: *Omnis res, ſcilicet ſubſtantialis, ad ſe ipſam ſubſiſtit, quanto magis Deus*: ergo iuxta Auguſtinum admitti debet ſubſiſtentia abſoluta.

19 *Dices.* Nec reſpondere ſufficit cum Vazquio, & alijs Recentioribus, idem eſſe *ſubſiſtit* apud Auguſtinum, ac *exiſtit*, ex quo ſolum ſequitur exiſtentia abſoluta, non vero abſoluta ſubſiſteotia.

Euaſio excluditur primo. Nam in contrarium obſtat primo, quod ſi Auguſtinus ſubſiſtentiam *ad ſe* in abſtracto in diuina natura expreſſiſſet, non niſi violenter gloſſari poſſet, loqui de exiſtentia in abſtracto: ergo cum loquitur de concreto ſubſiſtentiæ, violenta eſt interpretatio de concreto exiſtentiæ.

Secundo. Secundo: nam hi Authores contra illos, qui negant ſubſiſtentias relatiuas, & Sanctorum dicta, quibus plures ſubſiſteotiæ conſtituuntur in Deo, interpretantur, quod nomine ſubſiſtentiæ perſonalitatem intelligant, arguunt, quod Sanctorum dicta abſque cauſa ad improprium ſenſum violenter extorqueant; at non minus *impropriè* accipitur ſubſiſtentia pro exiſtentia, quam pro perſonalitate: ergo ſic interpretando Auguſtinum eandem damnationem incurrunt. Id ipſum docuiſſe Hieronymum, Cyrillum Alexandrinum, & alios Eccleſiæ Patres, referunt Recentiores, & præcipuè Salmanticenſes *vbi ſupra* relati.

20 *Tertio prob. ex D. Tho.* Tertio ſuadetur apertis D. Thom. teſtimonij, qui paſſim ſubſiſtentiam abſolutam diuina natura conſtituit; ſic habet q. 9. de potentia art. 5. ad 13. argumentum, illis verbis: *In diuinis autem proprietates perſonales hoc ſolum habent, quod ſuppoſita naturæ diuinæ ab inuicem diſtinguunt, non autem ſunt principium ſubſiſtendi naturæ diuinæ; ipſa enim diuina eſſentia eſt ſecundum ſe ſubſiſtens, è contra proprietates perſonales habent quod ſubſiſtant ab eſſentia: eo enim Paternitas habet quod ſit res ſubſiſtens; quia eſſentia diuina, cui eſt eadem ſecundum rem, eſt res ſubſiſtens.* Et in 1. diſt. 21. q. 2. art. 1. illis verbis: *Iſte terminus* Deus *prædicat naturam diuinam de tribus perſonis, quæ etiam in ſe eſt habens eſſe ſubſiſtens, nulla perſonarum diſtinctione intellecta.* Id ipſum docet D. Thomas *in 3 diſtinct. 6. q. 2. art. 2. ad 2. 3. p. q. 3. art. 3. ad 1.* at id quod conuenit diuinæ eſſentiæ, nulla perſonarum diſtinctione intellecta, abſolutum eſt, & commune: ergo ex mente D. Th. datur in Deo ſubſiſtentia abſoluta, & communis.

21 *Quarto prob. ratione.* Quarto probatur: diuina natura pro priori ad relationes eſt ſubſiſteos: ergo per ſubſiſtentiam abſolutam. Conſequentia eſt euidens: nam omne prædicatum, quod eſſentiæ conuenit pro priori ad relationes, abſolutum eſt. *Antecedens probatur.* Antecedeos autem oſtenditur primo: diuina eſſentia pro priori ad relationes eſt exiſtens, non ſolum vt *quo*, ſed etiam vt *quod*; cum ſit exiſtens perfectiſſimo modo; at quod vt *quod* exiſtit, eſt habens naturam, & conſequenter in natura ſubſiſtens: ergo pro priori ad relationes natura diuina ſubſiſtit.

Secundo. Secundo: ſubſiſtere vt *quod* eſt prius quàm operari: tum, quia operationes ſunt ſubſiſtentium: tum etiam, quia ſubſiſtentia prius à natura dimanat, vel naturæ conueoit, quàm operatio; at diuina eſſeotia pro priori ad relationes eſt intelligens, & volens, vt *quod*: ergo pro priori ad illas eſt ſubſiſtens.

22 *Tertio.* Tertio: ſubſiſtere eſt per ſe exiſtere independenter ab alio, tanquam à ſuſtentante, vt exiſtentia *exercitè* competat; at naturæ diuinæ pro priori ad relationes conuenit exiſteotia *exercitè*, & per ſe, perſeitate excludente dependentiam ab alio, vt ſuſtentante: ergo pro illo priori eſt ſubſiſtens. Probo minorem: diuinæ eſſentiæ pro illo priori cooueniт exiſtentia, vt exercita *eſſentialiter*: ergo vt illi exercitium exiſtendi conueniat, non dependet à relationibus, quæ illi competunt pro alio poſteriori: ergo illi conuenit exercitium exiſtendi cum perſeitate excludente dependentiam ab alio, tanquam à ſuſtentante.

23 *Duplex ſolutio refertur.* Ad hoc argumentum reſpondent contrarij Authores negando antecedeos, ad probationem autem duplex eſt modus dicendi: primo quidam reſpondeot concedendo, diuinam eſſentiam exiſtere, vt *quod*, & vt *quod* operari operatiooibus eſſentialibus, & per ſe exiſtere independenter ab alio, vt ſuſtentante, negant tamen, quod ſubſiſtat; quia in nullo iſtorum conceptus ſubſiſtentiæ ſaluatur, ſed in perſeitate excludente communicabilitatem ſuppoſito; & quia hæc perſeitas diuinæ eſſentiæ non conuenit: cooſequens eſt, quod non ſubſiſtat pro illo priori. Secundo alij reſpondent negando, quod exiſtat vt *quod*, & quod vt *quod* operaretur, ſed ſolum vt *quo*, & quod ei competat perſeitas in exiſtendo per excluſionem dependentiæ ab alio, tanquam à ſuſtentante: quia dependent à relationibus, nec in hoc aliqua imperfectio relucet; quia relationes ab illa indiſtinctæ ſunt *realiter*, eſſet autem imperfectio ſi per aliquid *realiter* ab illa diſtinctum exiſteret.

24 Sed neutra ſolutio ſatisfacit, & contra primam facit primo,

quod ſententiæ noſtræ totum intentum concedit, & quæſtionem facit de nomine: Authores etenim noſtræ ſententiæ nihil aliud intelligunt nomine *ſubſiſtendi abſolutè*, quam exiſtere vt *quod*, *Prima reijcitur 1.* & per ſe, perſeitate excludente dependeotiam ab alio, tanquam à ſuſtentante: ergo dum hoc concedunt, dant noſtræ ſenteotiæ totum intentum, & litigium reducunt ad quæſtiooem de nomine, an ſcilicet appellanda ſit *ſubſiſtentia*, vel non?

Secundo: nam in quæſtione de nomine ſtandum eſt magis vſui *Secundo.* Auguſtini, & Thomæ, quam Recentiorum Authorum, etſi non infimæ notæ; at perſeitati explicatæ Auguſtinus, & Thomas dant nomen *ſubſiſtentiæ*: ergo datur in diuina eſſentia aliquid abſolutum, quod re, & nomine eſt *ſubſiſtentia*.

Tertio: nam ſubſiſtentia creata ſecundum ſibi propria duo 25 præſtat naturæ, quam terminat, primum, quod exiſtat per ſe, *Tertio.* perſeitate excludeote dependentiam à ſuſtentaote, & per ſe, perſeitate excludente vlteriorem communicabilitatem; at relationes diuinæ, quia dant perſeitatem ſecundam, ſubſiſtentiæ ſunt, & tales nominantur: ergo ſi formalitas abſoluta tribuit diuinæ eſſentiæ primam perſeitatem, talis formalitas, re, & nomine erit *ſubſiſtẽtia*.

Denique nam Deo, eo quod per ſe exiſtit, perſeitate excludente dependentiam à ſuſtentante abſolutè conuenit quod per ſe *Deniq;* exiſtat: ergo abſolutè verum eſt quod ſubſiſtat. Tenet conſequentia: nam *ſubſiſtentia* in perſeitate exiſtendi conſiſtit.

Si dicas, perſeitatem indepeodentiæ habere exiſtentiam ſub- 26 ſtantiæ ratione ſui, & ideo ſubſiſtentiam non eſſe: nam hæc debet *Euaſio* conſiſtere in modo ab exiſtentia diſtincto. In contrarium obſtat *excluditur 1.* primo: nam ſubſtantia creata ſicut ratione ſui non habet perſeitatem iocommunicabilitatis, ita nec perſeitatem independentiæ à ſuſtentante; cum vtrumque illi præſtet ſubſiſtentia perſonalis: natura namque creata in ſuppoſito ſuſtentatur, & ratione ſubſiſtentiæ, non ratione ſuæ entitatis: ergo vel diuina exiſtentia non habet perſeitatem independentiæ ratione ſui, ſed ratione alicuius ab illa diſtincti *ratione*, vel ratione ſui, non ſolum *exiſtentia*, ſed etiam *ſubſiſtentia* eſt.

Secundo: quia nulla eſt aſſignabilis ratio, cur perſeitas incom- *Secundo.* municabilitatis à modo diſtincto ab exiſtentia petat prouenire, & hoc non poſtulet perſeitas independentiæ à ſuſteotante: ergo ſi prima modum ab exiſtentia diſtioctum deſiderat, etiam ſecuoda modum diſtinctum *realiter* in creaturis, & in Deo diſtinctum *virtualiter*, aut *eminenter*, ab exiſtentia deſiderabit.

Deinde ſecunda reijcitur primo: quia diuina eſſentia pro prio- 27 ri ad relationes non ſolum eſt ratio exiſtendi, & operandi, ſed *Secunda ſolutio reijcitur 1.* etiam eſt exiſtens, & operans operationes eſſentiales *intelligendi* v. g. & *volendi*: ergo non ſolum exiſtit, & operatur vt *quo*, ſed etiam vt *quod*.

Secundo: exiſtentia, & operationes eſſentiales ſunt priores, & *Secundo.* omnino independentes à tribus perſonis: ergo *vt quo*, & vt *quod* conueniunt eſſentiæ in ſtatu abſoluto, & pro priori ad relatiooes.

Tertio: ſi diuina eſſentia non exiſteret pro priori ad relationes, *Tertio.* ſed ratione illarum, non intelligeretur pro illo priori perfecta etiam ſi relationes, ratione quarum exiſteret, eſſent ab illa *realiter* indiſtinctæ: ergo pariter ſi non exiſtat perfectiſſimo modo, quod eſt exigere per ſe, perſeitate excludente depeodentiam à ſuſtentante pro illo priori, non ſaluabitur in illa debita perfectio, eſtò relationes, ratiooe quarum conuenit perſeitas in exiſtendo, ab illa *realiter* non diſtinguantur.

Quarto: exiſtentia namque, vt exercita, conuenit *eſſentialiter* 28 eſſentiæ in ſtatu abſoluto: ergo illi conuenit indepeodenter ab *Præterea* omni poſteriori, quales ſunt relatiooes; & cooſequenter conue- *reijcitur.* nit illi per ſe, perſeitate excludente dependentiam à ſuſtentante, vt illi exiſtentia *exercitè* competat.

Quinto: imperfecta eſſet diuina intellectio abſoluta ſi Verbo 29 indigeret, & ex indigentia, & non ex ſola fæcunditate Verbum *Quinto.* produceret, etiam ſi Verbum ab intellectione *realiter* non diſtinguatur: ergo pariter imperfecta eſſet diuina exiſtentia abſoluta, ſi indigeret perſonalitatibus relatiuis, vt per ſe conueniret eſſentiæ diuinæ. Denique: nam ſi exiſtentia abſoluta, vt per ſe, & *vt quod*, eſſentiæ conueniret, relatiuis ſubſiſtentijs egeret, in- *Denique.* digeret tribus, & conſequenter tribus non intellectis, non intelligeretur vt per ſe conueniens eſſentiæ; at hoc eſt falſum; alias eſſentia prout in Patre non exiſteret per ſe: ergo idem quod prius.

§. III.

Occurritur argumentis.

CONtra iſtam concluſionem obijciunt contrarij Authores 30 primo: *ſubſiſtentia* Latinè idem ſignificat quod Græcè hoc *Contra concluſionẽ arg. 1.* nomen *hypoſtaſis*; at nomen *hypoſtaſis*, & ſi antiquitus pro *vſia* hoc eſt pro *eſſentia*, acciperetur, iam tamen poſt litem de huius nominis ſignificatione compoſitam, ſolum pro *ſuppoſito* accipitur, & *hypoſtaſis rationalis naturæ* ſolum capitur pro *perſona*, quo circa nullus Theologorum audebit concedere vnam hypoſtaſim abſolutam, & tres relatiuas: ergo concedenda non eſt ſubſiſtentia abſoluta. Minor cum conſequentia tenet.

Digitized by Google

31 *Minor prob.* 1. Maiorem probant primo ex Maxentio in ſua confeſſione fidei, quæ habetur 5. tomo Bibliotecæ ſacræ: *Fatemur idem omnino eſſe perſonam, & ſubſiſtentiam in rationali natura: perſona* autem idem eſt, quod *hypoſtaſis* in natura rationali. Et ex Martino V. *in Concilio Lateranenſi conſultatione* 5. *canone* 1. diffiniente, Deum eſſe vnitatem in Trinitate, explicat autem vnum Deum in tribus ſubſiſtentijs, ac ſi Græcè diceretur *hypoſtaſibus*. Quo circa Imperator Iuſtinianus *Latinè* ſcribens ad Pontificem Ioannem XI. ſic ait: *Quoniam non eſt idem natura, & ſubſiſtentia; omnes enim Sancti Patres: conſonanter nos docent, aliud eſſe naturam, ſiue ſubſtantiam, & formam, aliud ſubſiſtentiam, ſiue perſonam, & naturam quidem, vel ſubſtantiam, & formam, hoc, quod eſt commune, ſignificare, ſubſiſtentiam autem, ſiue perſonam, hoc, quod eſt ſpeciale.*

32 *Secundo.* Secundo probatur ex D. Thoma in præſenti, quæſt. 29. art. 2. ad finem corporis, vbi docet: *Quod hoc nomen* perſona *ſignificat in genere ſubſtantiarum rationalium, quod hæc tria nomina*, res naturæ, ſubſiſtentia, & hypoſtaſis, *in toto genere ſubſtantiæ ſignificant*. Et ſolutione ad 2. ſic ait: *Ad ſecundum dicendum, quod ſicut nos dicimus in diuinis* pluraliter *tres perſonas, & tres ſubſiſtentias, ita Græci dicunt tres hypoſtaſes:* ergo ex mente D. Thomæ *perſona*, & *ſubſiſtentia*, in natura rationali, ſunt idem, & idem eſt *ſubſiſtentia* Latinè, quod *hypoſtaſis* Græcè.

Tertio. Tertio: quia aliud nomen latinum excogitari non poteſt, quod melius ſubrogetur nomini Græco *hypoſtaſis*, quam *ſubſiſtentia*.

Denique prob. Denique: nam poſtquam antiqua illa controuerſia de ſignificatione huius nominis *hypoſtaſis* compoſita fuit, nuſquam apud Latinos Patres inuenitur nomen *ſubſiſtentia* acceptum pro aliquo eſſentiali communi: ergo quia *ſubſiſtentia* Latinè idem ſignificat, quod *hypoſtaſis* Græcè.

33 *Reſp.* Reſpondeo diſtinguendo maiorem: *ſubſiſtentia* in omni ſua ſignificatione idem eſt, quod *hypoſtaſis* Græcè, nego maiorem: in aliqua ſui ſignificatione, illaque frequentiori, concedo maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam, vel diſtinguatur conſequens: in ſignificatione Patribus frequentiori, qua correſpondet nomini Græco *hypoſtaſis*, concedo conſequentiam: in omni ſignificatione, nego conſequentiam. Itaque ſicut hoc nomen *ſubſtantia* dupliciter ſumitur, primo pro ſuppoſito, ſecundo pro eſſentia, & in prima ſignificatione conceduntur tres ſubſtantiæ in Deo, & negatur vna ſubſtantia, in ſecunda autem conceditur vna, & negantur tres ſubſtantiæ, de quo D. Thom. *q.* 29. *art.* 2. *ad* 2. & *q.* 30. *art.* 1. *ad* 2. ita hoc nomen *ſubſiſtentia* dupliciter capitur, primo pro perſeitate excludente dependentiam à ſuſtentante in exiſtendo, ſecundo pro perſeitate excludente communicabilitatem ſuppoſito: primo modo eſt vna, & non multiplicatur, vt *concluſione ſequenti* conſtabit: ſecundo modo non datur vna ſubſiſtentia communis, ſed tantum tres relatiuæ, & in hac ſecunda acceptione correſpondet Græco nomini *hypoſtaſis*, nec amplius duæ probationes maioris conuincunt.

34 *Ad 3. prob.* Ad tertiam nego antecedens: nam iuxta D. Thom. quæſt. 29. art. 2. ad 2. *Nomen ſubſtantiæ eſt, quod ſecundum proprietatem ſignificationis reſpondet hypoſtaſi*. Quod magis explicans quæſt. 30. art. 1. ad 1. aſſerit: *Ad ſignificandum ſubſtantiam indiuiduam, id eſt, incommunicabilem, habent Græci hoc nomen* hypoſtaſis.

Ad vltimam. Ad vltimam nego antecedens: nam Auguſtinus, Hieronymus, & D. Thom. poſt litem compoſitam vſi ſunt nomine *ſubſiſtentia* pro perfectione eſſentiali abſoluta, dicere autem Hieronymum, & Auguſtinum, non ſatis intellexiſſe ſignificationem, vt inquit Vazquez, audacia eſt, Noſque melius cum his Patribus ignorare, quam cum Vazquio ſapere, arbitramur.

35 *Sed opp*ones 1. Sed opp*ones* primo: nam *hypoſtaſis* vnicam ſolam habet acceptionem, illamque relatiuam in Deo: ergo & nomen *ſubſiſtentia* ſolum *relatiuè* accipitur.

Secundo. Secundo D. Thom. quæſt. 29. art. 2. ad 2. illis verbis: *Sed quia nomen ſubſtantia, quod ſecundum proprietatem ſignificationis reſpondet hypoſtaſi, æquiuocatur apud nos; cum quandoque ſignificet eſſentiam, quandoque hypoſtaſim, ne poſſet eſſe erroris occaſio, maluerunt pro hypoſtaſi transferre ſubſiſtentiam, quam ſubſtantiam;* at ſi ſubſiſtentia duplici à Nobis aſſignata acceptione gauderet, abſoluta ſcilicet, & relatiua, æqua eſſet erroris occaſio, & æqua æquiuocatio in nomine *ſubſiſtentiæ*, ac in nomine *ſubſiſtentiæ*, vt per ſe manifeſtum eſt: ergo non gaudet tali duplici acceptione.

36 *Reſp. ad* 1. Reſpondeo ad primam obiectionem conceſſo antecedenti, negando conſequentiam: quia nomen *hypoſtaſis* apud Græcos ſignificat ſubſtantiam indiuiduam; cumque hæc ſolum *relatiuè* dicatur in Deo: conſequens fit, quod non habeat abſolutam acceptionem: *ſubſiſtentia* autem iuxta D. Thom. *quæſt.* 29. *artic.* 2. *in corpore*, dicitur ſecundum quod per ſe exiſtit, & non in alio: illa enim ſubſiſtere dicimus, quæ non in alio, ſed in ſe exiſtunt; & quia in ſe, & per ſe exiſtere, poteſt excludere dependentiam à ſuſtentante in exiſtendo, & ſic dicitur *abſolutè* in Deo, & poteſt excludere communicationem ſuppoſito, & ſic dicitur *relatiuè*; conſequens fit, quod gaudeat duplici acceptione in Deo.

37 *Ad* 2. Ad ſecundam nego minorem, & ratio diſcriminis eſt: nam cum nomina, quibus vtimur ad ſignificanda diuina, ex creaturis ſumantur, & in creaturis *ſubſtantia* non ſit relatiua, ſed abſoluta, *ſubſiſtentia* autem abſque incommunicabilitate non reperiatur; conſequens fit, quod frequentior acceptio huius nominis *ſubſtantia* in diuinis ſit pro eſſentia abſoluta, non pro ſuppoſito relatiuo: è contra autem, frequentior vſurpatio huius nominis *ſubſiſtentia* ſit pro termino incommunicabili, quam pro perſeitate abſoluta, quæ communicabilis eſt; ac proinde quod in aſſerendo tres ſubſtantias in Deo ſit erroris occaſio, ſecus autem in aſſerendo tres ſubſiſtentias.

Inſtabis: ergo ſicut non dicimus tres ſubſtantias in Deo, vt vitetur erroris occaſio, ita non dicemus vnam ſubſiſtentiam, vt eadem erroris occaſio vitetur. 38 *Inſtabis.*

Reſpondeo concedendo conſequentiam: vnde ſicut non dicimus tres ſubſtantias *abſolutè*, dicimus tamen abſque occaſione erroris tres ſubſtantias relatiuas, ita abſolutè aſſerendum non eſt, eſſe in Deo vnam ſubſiſtentiam, ſed addendum eſt *abſolutam*, vel aliquid aliud denotans, Nos de abſoluta loqui ſubſiſtentia; & certè ſufficit Authoribus noſtræ ſententiæ, quod ſicut conceduntur in Deo tres ſubſiſtentiæ, addendo *relatiuè*, ita concedatur in Deo vna ſubſiſtentia abſoluta. *Reſp.*

Objiciunt ſecundo: fruſtra ponitur ſubſiſtentia abſoluta: ergo non eſt in Deo conſtituenda, in quo nihil ponitur fruſtra. Antecedens probatur primo: vt diuina natura ſubſiſtat, ſatis ſunt tres ſubſiſtentiæ relatiuæ, quibus Dei naturam ſubſiſtere, ex eo patet, quod ſpectant ad eius complementum, vtpotè ſine quibus incompleta foret natura: ergo abſoluta ſuperfluit. 39 *Objiciunt* 2. *Antec. prob.* 1.

Secundo: ſi in Deo eſſet vna tantum perſona, præter Deitatem, & vnicam perſonalitatem, per quam Deitas ſubſiſteret, ſubſiſtentia nuda, & à perſonalitate diſtincta, ſuperflua eſſet; at nulla eſt ratio cur tres perſonalitates, quas religio Chriſtiana fatetur in Deo, non præſtet omne id, quod tunc præſtaret perſonalitas abſoluta: ergo ſuperflua eſt ſubſiſtentia abſoluta ab illis diſtincta. *Secundo.*

Tertio: in creatis præter perſonalitatem ſuperfluit ſubſiſtentia diſtincta: ergo in Deo ſuperflua etiam erit ſubſiſtentia abſoluta à relatiuis perſonalitatibus diſtincta. *Tertio.*

Reſpondeo negando antecedens. Ad primam probationem nego antecedens: nam relationes non dant naturæ diuinæ ſubſiſtere, ſubſiſtentia accepta pro exiſtentia per ſe independenter à ſuſtentante, ſicuti neque illi præſtant independentiam à ſubiecto inhæſionis, ſed ſolum tribuunt illi incommunicabilitatem, & ideo ſubſiſtentia abſoluta neceſſaria eſt ad primum præſtandum. 40 *Reſp. ad* 1. *probat. antec.*

Ad ſecundam conceſſa maiori, nego minorem, & ratio diſcriminis eſt: nam tunc caſus, perſonalitas, vel non eſſet diſtincta à natura diuina, ſi exiſtentia ab illa *virtualiter* diſtincta non eſt, vel ad minus eſſet perfectio abſoluta diſtincta à natura, iuxta modum, quo ab illa exiſtentia diſtinguitur: nullum autem eſt inconueniens, quod exiſtentia non competat *exercitè* eſſentiæ diuinæ, niſi dependenter ab aliqua perfectione abſoluta, & illi eſſentiali; modo vero perſonalitates ſunt relatiuæ *virtualiter* ab eſſentia diſtinctæ, illamque poſteriores, & eſt inconueniens, quod modus perfectiſſimus exiſtendi, qualis eſt *ſubſiſtere*, Deo competat dependenter à relationibus, ſicut etiam in illo caſu *intellectio*, & *volitio*, non competerent Deo proprij ad perſonalitatem abſolutam, abſque eo quod in hoc aliquod inconueniens tunc eſſet; modo tamen inconueniens foret, quod iſtæ operationes pro priori ad relationes Deo non conuenirent. 41 *Ad* 2.

Ad tertiam conceſſo antecedenti, nego conſequentiam, & ratio diſcriminis eſt: quia in natura creata poteſt ab eadem forma præſtari quod perfectionis eſt, nempè *ſubſiſtere*, & quod eſt incommunicabilitatis, in Deo autem incommunicabilitas non poteſt niſi à relatione præſtari, ſubſiſtentia autem accepta pro exiſtentia per ſe, cum perfectio maxima ſit, non poteſt relatione prouenire, quæ perfectio ratione ſui non eſt, in noſtra ſententia, vel etiam ſi perfectio relatiua ſit, eſſentiam in linea abſoluta perfectè, & exiſtentem per ſe debet ſupponere, iuxta dicta inter probandum noſtram concluſionem. 42 *Ad* 3.

Tertio objiciunt: diuina eſſentia pro priori ad relationes terminantes illam non ſubſiſtit: ergo non datur ſubſiſtentia abſoluta. Antecedens multipliciter probant, primo: ſubſiſtere non eſt per ſe exiſtere independenter à ſubiecto inhæſionis, alias natura humana in Chriſto propria ſubſiſtentia gauderet; cum rationi ſui ſubiecto inhæſionis repugnet, & quæcumque pars ſubſtantialis ſubſiſteret eadem de cauſa, ſed eſt per ſe exiſtere, id eſt non in alio, vel cum repugnantia ad aſſerendum in alio; at natura diuina pro priori ad relationes iſta perſeitate non gaudet; cum non repugnet in perſonis exiſtere, imo potius id petat: ergo pro illo priori non ſubſiſtit. 43 *Tertio objiciunt. Antecad. prob.* 1.

Secundo: ſubſiſtere eſt eſſe per ſe, id eſt, non in alio tanquam in termino: at natura diuina cum omni prædicato abſoluto eſt in alio, ſcilicet in perſonis *virtualiter* ab illa diſtinctis, tanquam in terminis ſubſtantialibus: ergo ratione nullius prædicati abſoluti ſubſiſtit. 44 *Secundo prob. antecedent.*

Tertio ſubſiſtentia eſt quaſi in ſe ſiſtentia; ſed natura diuina non ſiſtit in aliquo prædicato abſoluto, ſed cum omnibus abſolutis *Tertio.*

tis

Digitized by Google

tis tranſit vlterius, & communicabilis eſt perſonis: ergo ratione nullius prædicati abſoluti ſubſiſtit.

45 *Reſp. ad 1. antecedentis prob.* Reſpondeo negando antecedens, ad primam probationem diſtinguo maiorem: per ſe, id eſt, non in alio, tanquam in ſuſtentante, concedo maiorem: vt præciſè terminante, nego maiorem in omni ſubſiſtentiæ acceptione, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: quia licet natura diuina petat eſſe in perſonis ratione fœcunditatis, non tamen petit eſſe in illis ob indigentiam vt in illis, ſeu ab illis ſuſtententur, & *exercitè* exiſtens conſtituatur, ſed habet ratione ſui, & perſonæ ratione eſſentiæ, vt *concluſione ſequenti* conſtabit.

46 *Ad 2. & 3. prob.* Ad ſecundam eodem modo diſtinguo maiorem: tanquam in termino per ſe terminante, & diſtinguente, nego maiorem: ſuſtentante, concedo maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Ad tertiam diſtinguo maiorem: quaſi in ſe ſiſtentia, quoad independentiam, concedo maiorem: quoad communicationem ſine dependentia in exiſtendo, nego maiorem in omni ſubſiſtentiæ acceptione, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam licet natura diuina communicabilis ſit tribus perſonis, quoad exiſtere tamen non dependet ab illis, & ideo quoad independentiam ſiſtit in ſe.

47 *Denique obijciunt.* Denique obijciunt, & inſtar contra hanc ſolutionem: natura diuina eſt in perſonis, & quaſi ſuſtentantur ab illis: ergo communis eſt non ſubſiſtit. Conſequentia tenet ex dictis.

Antec. prob. 1. Antecedens autem oſtenditur primo: quod ab illis ſuſtententur nulla eſt imperfectio in natura diuina: nam cum relationes ei competant à ſe, non tollitur per hoc quod ab illis ſuſtentetur, quod exiſtit, & ſubſiſtat per ſe: ergo eſt in illis quaſi ab illis ſuſtentata.

48 *Secundo prob. antecced.* Secundo probatur: naturam ſuſtentari à ſuppoſito eſt in illo, & ab illo compleri; at Dei natura completur per ſubſiſtentias relatiuas: tum, nam cum illas ab intrinſeco petat, debet aliquo modo ad naturam ſpectare; cumque non ſpectent vt proprietates, ſpectare debent vt complementa illius. Tum etiam, quia natura ſine illis abſque dubio aliquo ſui complemento careret: ergo ſuſtentatur ab illis.

49 *Tertio prob. antecced.* Tertio: ſubſiſtentia abſoluta, ſi datur, eſt attributum diuinæ naturæ; ergo priori ad emanationem virtualem illius non intelligitur natura ſubſiſtens, ſed ſubſiſtens, ſeu ſuſtentata redditur per aliquid *virtualiter* ab illa diſtinctum: ergo nulla erit imperfectio in natura diuina, quod pro priori ad relationes *virtualiter* ab illa diſtinctas non intelligatur ſubſiſtans, & quod in illis ſit, & quaſi ſuſtentetur ab illis.

50 *Denique prob.* Denique: nam ſtat benè, quod natura diuina pro priori ad relationes perfectiſſimè exiſtat, & tamen quod non ſubſiſtat, niſi in illis, & quaſi ſuſtentata in perſonis: ergo in perſonis eſt vt ab illis ſuſtentata. Conſequentia tenet. Antecedens autem probatur: natura diuina in abſtracto perfectiſſimè exiſtit; & tamen vt in abſtracto non ſubſiſtit, ſed indiget alio, tanquam ſuſtentante, *entitatiuè*, & *realiter* ab illa indiſtincto: ergo ſtat benè, Dei naturam pro priori ad relationes perfectiſſimè exiſtere, & tamen quod pro illo priori non ſubſiſtat.

51 *Reſp. ad 1. probat. antec.* Reſpondeo negando antecedens: Ad primam probationem nego etiam antecedens: nam ſicut non obſtante, quod relationes ei competant à ſe; eſſet imperfectio in natura diuina, quod non exiſteret, niſi per relationes, ita imperfectio eſſet, quod per ſe non exiſteret, niſi per illas. Et ratio vtriuſque eſt: quia naturæ in ſtatu abſoluto debet conuenire vltima actualitas; quæ exiſtentia eſt perfectiſſimo modo, non autem ſic conueniret, ſi exiſtentia non competeret ipſi cum perſeitate in ſtatu abſoluto.

52 *Ad 2.* Ad ſecundam diſtinguo maiorem, complemento exacto ex indigentia, vt *exercitè* exiſtat, concedo maiorem: complemento orto non ex neceſſitate, ſed ex fœcunditate naturæ, & exiſtentiæ, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam relationes, & compleant naturam, complemento orto ex fœcunditate ſumma, qua petit per ſe exiſtere in tribus perſonis non tamen complemento orto ex indigentia, vt *exercitè* extſtat: quia cum hoc non ſtaret ſumma perfectio abſolutæ exiſtentiæ, ſicut nec ſumma perfectio intellectionis diuinæ ſubſiſtere poſſet, ſi Verbum eſſet complementum illius ex indigentia, bene tamen ſi ſit complementum ex fœcunditate.

53 *Dices. Reſp.* Si dicas: diuina eſſentia non poteſt exiſtere ſine perſonalitatibus: ergo ſunt complementa ex indigentia naturæ ad exiſtendum. Reſpondeo conceſſo antecedenti, negando conſequentiam, & inſto, tum in poſſibilitate creaturarum, ſine qua omnipotentia ſubſiſtere nequit. Tum in diuina intellectione, quæ ſine Verbo non poteſt exiſtere; & tamen nec poſſibilitas requiritur ex indigentia, ſed ex fœcunditate omnipotentiæ, nec Verbi productio ex indigentia, ſed ex fœcunditate intellectionis.

54 *Ad 3. prob.* Ad tertiam probationem nego antecedens: nam ſicut exiſtentia non eſt attributum diuinæ naturæ, ſed ad naturam ſpectat in aliquorum ſententia, ita ſubſiſtentia, quæ complementum eſt naturæ, vt exiſtat; non eſt attributum, ſed ipſiſſima natura diuina, et ſi cum diuerſa expreſſione, ſiue diuerſitate modi ſignificandi, ſiue obiectiua tantum inadæquata intra lineam naturæ.

Vel ſecundo, & melius, conſequenter ad dicta *Tom. 1. diſp. 4. §. 10.* conceſſo antecedenti, & prima conſequentia, nego ſecundam: nam ſicut inconueniens non eſt, quod natura diuina non per ipſam per modum naturæ, ſed per attributum conſtituatur intelligens, ſcilicet per *intellectionem*, quæ in mea ſententia attributum eſt naturæ, & tamen eſſet inconueniens, quod per relationes redderetur intelligens, & ſicut in ſententia veriori per attributum redditur exiſtens, & tamen in conueniens eſſet, quod per relationes exiſtens conſtitueretur, ita poterit, abſque vlla imperfectione, ſubſiſtens per attributum conſtitui, & ante illud non intelligi ſubſiſtens, & tamen, quod per relationes ſubſiſtens reddatur, erit inconueniens. Et ratio huius eſt: quia dum primum natura intelligitur exiſtens, debet intelligi perfectiſſimè exiſtens, non autem ſic intelligeretur, ſi ante relationes intelligeretur exiſtens, & pro illo priori non intelligeretur exiſtens per ſe, quod eſt idem ac ſubſiſtere. Ad vltimam nego antecedens, ad *Ad vltimam probationem.* cuius probationem dicatur, naturam diuinam in abſtracto non exiſtere vt *quod*, ſed ſolum vt *quo*, ſicut non operatur vt *quod*, ſed tantum vt *quo*, ſolum autem id ſubſiſtit, quod vt *quod* exiſtit, & vt *quod* operatur.

Si dicas: Deus, vt communis tribus perſonis non operatur vt 55 *quod*, & conſequenter nec vt *quod* exiſtit: ergo ſi ſolum id ſubſiſtit, *Si opponas.* quod exiſtit vt *quod*, Deus, vt relationes præuenit, non ſubſiſtit. Probo antecedens: in primis namque non operatur vt *quod* per actiones notionales, nec per actiones eſſentiales; non enim creat hic Deus vt tribus perſonis communis, ſed vt eſt in tribus perſonis: ergo nullatenus operatur vt *quod*.

Reſpondeo negando antecedens, ad cuius probationem concedo *Reſp.* primam partem antecedentis; eo quod operatio notionalis, cum ſit productiua ad intra, petit pro concreto ſubſiſtens *realiter* diſtinctum à termino producto; & conſequenter ſubſiſtens ſubſiſtentia incommunicabili, qualis non eſt ſubſiſtentia communis, nego autem ſecundam partem antecedentis: nam licet in re Deus in tribus perſonis ſubſiſtens operetur ad extra, per ſe autem ſolum ſe habet ad tales operationes hic Deus, vt ſubſiſtens ſubſiſtentia abſoluta, & communi, quo circa ex creaturis Trinitas perſonarum eſt incognoſcibilis.

§. IV.

In vna acceptione ſubſiſtentia non multiplicari probatur.

SEcunda concluſio: *Subſiſtentia in hac acceptione, ſcilicet pro* 56 *exiſtentia per ſe independenter à ſuſtentante, non multiplicatur in* *Secunda diuinis perſonis, ſed vna ſubſiſtentia abſoluta tres perſonæ ſubſiſtunt.* *concluſio.* Hanc concedo Authoribus *ſecundæ ſententiæ*, nec meo iudicio diſſentire ab illa poſſunt noſtri Thomiſtæ pro *tertia ſententia* adducti.

Illam oſtendo primo ex D. Thoma quæſt. 9. de potentia art. 5. *Probat. 1.* ad 13. ibi: *In diuinis autem proprietates perſonales hoc ſolum habent,* *ex Diuo quod ſuppoſita diuinæ naturæ ab inuicem diſtinguunt, non autem ſunt* *Thom.* *principium ſubſiſtendi diuinæ eſſentiæ: ipſa enim diuina eſſentia eſt ſecundum ſe ſubſiſtens, ſed è conuerſo, proprietates perſonales habent quod ſubſiſtant ab eſſentia.* Id ipſum docuerat quæſt. 8. art. 3. 7. 8. & 9. illis verbis: *Dicendum, quod relatio, vt dictum eſt, diſtinguit in quantum eſt relatio, conſtituit autem hypoſtaſim in quantum eſt diuina eſſentia, & vtrumque facit in quantum eſt diuina eſſentia, & relatio:* ergo eximente Diui Thomæ, relationes ratione ſui non ſunt ſubſiſtentes, in aliqua ſubſiſtentiæ acceptione, ſed ratione eſſentiæ; & conſequenter, ſubſiſtentia, in tali acceptione, non multiplicatur in diuinis perſonis; at huiuſmodi ſubſiſtentiæ acceptio non eſt alia quàm in concluſione ſtatuta, nempe pro ſe exiſtentia, perſeitate excludente dependentiam ab alio tanquam à ſuſtentante: ergo ſubſiſtentia ſic accepta non multiplicatur in diuinis perſonis.

Dices, relationes ſubſiſtere in quantum ſunt diuina eſſentia, ly *in quantum* denotante radicem, & hoc intendere Diuum 57 Thomam, non autem ly *in quantum* denotante rationem vni- *Reſp.* cam formalem ſubſiſtendi; hoc enim habet ratione ſui quatenus ab eſſentia diſtinctæ. Quod autem ſic intelligendus ſit D. Thomas, exinde manifeſtum videtur, quod aſſerit, relationes, in quantum ſunt diuina eſſentia, hypoſtaſim conſtituere, quod eſſe verum non poteſt, ly *in quantum* denotante rationem formalem, ſed ſolum radicem, aliàs diuinæ perſonæ, ſeu hypoſtaſes, per aliquid abſolutum conſtituerentur: ergo eodem modo interpretandus eſt, quando aſſerit, ſubſiſtere in quantum ſunt eſſentia diuina.

Sed contra primo: nam D. Thom. *ſolutione ad 13. argumen-* 58 *tum*, conſtituit diſcrimen inter omnem naturam creatam, & *Contra 1.* diuinam, per hoc quod diuina à ſe, & per ſe ſubſiſtit, & proprietates ratione illius; in creatis autem non ita contingit, ſed proprietates dant naturæ, & ſubſiſtere, & ab alijs diſtinguit; at ly *in quantum* denotante eſſentiam pro radice ſubſiſtendi in proprietatibus, non ſubſiſtit hoc diſcrimen: nam etiam in natura Angelica proprietates indiuiduantes habent *radicaliter* à na-

Digitized by Google

tura ſubſiſtere : ergo denotat, non radicem, ſed rationem formalem.

59 *Secundo.* Secundo; nam *ibidem* negat; proprietates perſonales dare diuinæ naturæ quod ſubſiſtat; at ſi ratione ſui ſubſiſtere haberent in ſenſu concluſionis, darent diuinæ eſſentiæ quod per illas ſubſiſteret, ſicut dat eſſentiæ realitatem imo, & perfectionem, in ſententia, quæ relationibus relatiuas perfectiones concedit; nego ratione ſui ſubſiſtentiam, in ſenſu concluſionis, non habet.

Tertio. Tertio: nam D. Thomas aſſerit, ratione ſui diſtinguere ſuppoſita, ille tamen ſubſiſtentia conſtituere in quantum ſunt diuina eſſentia; at ſi ly *in quantum* ſolum denotat radicem, non eſt diſcrimen inter hoc quod eſt conſtituere, & diſtinguere: nam etiam ab eſſentia *radicaliter* habent quod diſtinguant ſuppoſita, ſicut, & totum ſuum eſſe ab eſſentia *radicaliter* habent: ergo non radicem, ſed rationem formalem denotat particula *in quantum*.

60 *Reſp.* Dices, relationes habere ab eſſentia, quod diſtinguant *ſuppoſitaliter*, non vero habere ab illa, quod diſtinguant *abſolutè*, ſed ratione communis conceptus relatiui, & in hoc D. Thomam ſtatuiſſe diſcrimen.

Contra. Sed contra: nam ſicut habent ratione ſui diſtinguere abſoluta aliqua diſtinctione, ita habent ex communi conceptu conſtituere in aliquo eſſe ergo ſi diſtinguere *ſuppoſitaliter* habent eodem modo ab eſſentia, quo conſtituere in eſſe ſubſiſtentis, nullum extat diſcrimen inter diſtinguere, & conſtituere, quoad hoc quod eſt relationes illud ab eſſentia habere. Nec iuuat coniectatio per interpretationem adducta: nam non loquitur D. Thomas de conſtitutione hypoſtaſis in ratione hypoſtaſis, ſeu perſonæ, ſed conſtitutione illius in ratione ſubſiſtentis, ſubſiſtentia, de qua loquimur, licet autem primum ſolum *radicaliter* habeant ab eſſentia, ſecundum autem habent ab illa *formaliter*. Quod autem ſic interpretandus ſit D. Thomas, conſtat *ex quæſt. 8. art. 3. ad 7.*

61 *Secundo prob. concluſio.* Secundo probatur concluſio: attributa, vt *virtualiter* ab eſſentia diſtincta, non gaudent ſubſtantijs *virtualiter* diſtinctis à ſubſtantia abſoluta eſſentiæ: ergo relationes, vt *realiter* inter ſe diſtinctæ, non ſubſiſtunt per ſubſiſtentias *realiter* diſtinctas, iuxta dictam ſubſiſtentiæ acceptionem. Antecedens conſtat à paritate exiſtentiæ; quæ non multiplicatur *virtualiter* in attributis: ergo nec ſubſiſtentia, accepta pro perſeitate exiſtendi, *virtualiter* multiplicatur, cum ſubſiſtentia ſic dicta, in vera Thomiſtarum ſententia, conſiſtat in vltimo complemento naturæ ad vnionem cum exiſtentia.

62 *Conſequẽtia prob. 1.* Conſequentia vero probatur primo ex Diuus Thoma quæſt. 6. de potentia art. 5. ſolutione ad 16. argumentum, illis verbis: *Dicendum, quod attributa eſſentialia nullam ad inuicem habent oppoſitionem, & ideò licet ſubſiſtant ſicut relationes, non tamen conſtituunt pluralitatem ſuppoſitorum*: ergo ſumpta D. Thom. attributa; & relationes parificantur quoad hoc, quod eſt ſubſiſtere, id eſt per ſe exiſtere; & conſequenter ſi in attributis non plurificantur *virtualiter* ſubſiſtentiæ, ſed vna ſubſiſtentia eſſentiæ ſubſiſtunt, nec in relationibus multiplicantur *realiter*, ſubſiſtentia accepta pro per ſe exiſtentia.

63 *Secundo.* Secundo probatur: attributa namque non minus habent rationem ſubſtantiæ, quam relationes: ergo ſi quamuis ab eſſentia *virtualiter* diſtinguantur, perſeitas dependentiam à ſuſtentante excludens non multiplicatur in illis *virtualiter*, pariter relationes, eſto ſubſtantia ſint, & ab eſſentia *virtualiter* diſtinguantur, perſeitas, dictam dependentiam excludens, non erit in illis *virtualiter* ab eſſentiæ perſeitate diſtincta; & conſequenter non multiplicabitur *realiter*.

64 *Tertio prob. concluſio.* Tertio probatur: vnica exiſtentia eſſentiæ ſufficit vt exiſtant relationes diuinę, vt fatentur noſtri Thomiſtę, & ex alienis plures, fusèque oſtendimus *q. 28. diſp. 80.* ergo vna exiſtentia eſſentiæ perſeitas ſufficiet vt per ſe exiſtant; & conſequenter non multiplicabitur *realiter* in illis ſubſiſtentia accepta pro per ſe exiſtentia, perſeitate excludente dependentiam ab alio, tanquam à ſu-

Prob. conſequentia 1. ſtentante. Probo conſequentiam primo: nam ideò exiſtentia vnica ſufficit, quia conceptus exiſtentiæ abſolutus eſt; at etiam ſubſiſtentia, in præfata acceptione, eſt abſoluta vt expreſsè docet D. Tho. in 1. diſt. 26. q. 2. art. 1. ad 4. illis verbis: *Quæ dicuntur per reſpectum ad eſſe, prædicantur ſingulariter, vt ſubſiſtentia, & eſſentia, quamuis nomen ſubſiſtentiæ apud vſum Sanctorum ſumatur pro hypoſtaſi, vt prius dictum eſt*: ergo non multiplicatur *realiter* in diuinis relationibus.

65 *Secundo.* Secundo: nam ideò exiſtentia eſſentiæ ſufficit, vt relationes exiſtant; quia infinita eſt in ratione exiſtentiæ; at etiam ſubſiſtentia eſſentiæ infinita eſt in ratione excludentis dependentiam à ſuſtentante: ergo ſufficiet, vt per illam relationes ſubſiſtant, ſeu per ſe exiſtant, perſeitate excludente præfatam dependentiam.

Tertio. Tertio: nam quia exiſtentia eſſentiæ conſtituit exiſtens perſonas, vnum eſſe à ſe prędictæ exiſtentiæ conſtituit perſonas exiſtentes à ſe; quo circa ratio *increati* non multiplicatur in illis: ergo eadem ratione vnica exiſtentiæ diuinæ perſeitas; dependentiam à ſuſtentante excludens, erit ſufficiens, vt relationes exiſtant per ſe; ac proinde non multiplicatur *realiter* in illis.

Denique: nam eo ipſo, quod exiſtentia eſſentiæ ſe ſola conſtituat exiſtentes perſonas, non poteſt illis ratione ſui immediatè competere, ſed ratione eſſentiæ diuinæ: ergo eo ipſo relationes ratione ſui non exiſtent per ſe, ſed ratione eſſentiæ tantum; & conſequenter talis perſeitas in illis multiplicari nequit. Patet conſequentia: nam perſeitas hæc conſiſtit in eo, quod aliquid exiſtat ratione ſui, & non alterius: ergo ſi relationes non ratione ſui, ſed ratione eſſentiæ exiſtunt, non conuenit illis ratione ſui perſeitas exiſtendi, & conſequenter nec ſubſiſtentia. 66 *Denique prob. concluſio.*

Et confirmatur: nam ſubſiſtentia, de qua loquimur *in hac concluſione*, eſt vltimum complementum entitatis ad exiſtendum; at eo ipſo quod exiſtentia relationibus, non ratione ſui, ſed ratione eſſentiæ conueniat, non ſunt ratione ſui vltimo, & complete, exiſtendi capaces, ſed ſolum ratione eſſentiæ, ſicut partes compoſiti non ratione ſui, ſed ratione compoſiti exiſtunt, quo circa non ſubſiſtunt: ergo eo ipſo non conuenit illis ſubſiſtentia ratione ſui, ſed præciſè ratione eſſentiæ. 67 *Conf.*

§. V.

Contraria argumenta ſoluuntur.

Contra iſtam concluſionem arguitur primo ex D. Thoma infra q. 40. art. 3. in corpore illis verbis: *Non enim proprietates perſonales intelliguntur aduenire hypoſtaſibus diuinis, ſicut forma ſubiecto præexiſtenti, ſed afferunt ſecum ſua ſuppoſita, in quantum ſunt ipſæ perſonæ ſubſiſtentes, ſicut Paternitas eſt ipſe Pater*; at ſi proprietates perſonales non afferrent ſecum propriam ſubſiſtentiam, intelligerentur aduenire ſicut formæ ſubiecto, ſecum non afferrent ſua ſuppoſita; ſiquidem ratione ſui non ſubſiſterent, ſed ſolum ratione naturæ, cui aduenirent: ergo ratione ſui gaudent ſubſiſtentia diſtincta à ſubſiſtentia eſſentiæ. 68 *Arg. 1.*

Reſpondeo, mentem D. Thomæ *ibi* eſſe ſaluare, quod remotis proprietatibus, non remaneat in Deo intellectus hypoſtaſis, & rationem reddit. *Nam proprietates non adueniunt hypoſtaſibus ſicut ſubiecto præexiſtenti, ſed adueniunt conſtituendo ipſas hypoſtaſes; & conſequenter illis remotis intellectus hypoſtaſis manere non poteſt*: vnde non negat D. Thomas, quod eſſentiæ adueniant ſicut præexiſtenti ſubiecto, ſed quod adueniat illo modo hypoſtaſibus, ad quod ſoluendum ſufficit, quod ſecum afferant proprias ſubſiſtentias, quoad perſeitatem incommunicabilitatis, quam non ſupponunt, non autem requiritur, afferre proprias ſubſiſtentias, quoad perſeitatem independentiæ ab alio, tanquam à ſuſtentante. 69 *Reſp. & explicatur Diui Thom.*

Secundo arguitur: ratio habendi naturam diuinam eſt ſubſiſtentiam, quoad perſeitatem independentiæ ab alio, tanquam à ſubiecto; ſed dantur in perſonis plures rationes habendi Deitatem: ergo & plures perſeitates independentiæ, & plures ſubſiſtentiæ. Minor probatur: non enim poteſt plurificari nomen adiectiuum abſque pluralitate rationum habendi formam; at diuinæ perſonæ ſunt plures habentes Deitatem: ergo dantur in illis plures rationes habendi Deitatem. 70 *Arg. 2.*

Confirmatur: perſonalitas Patris v.g. eſt ex vi ſuæ lineæ ratio, qua Pater in natura diuina ſubſiſtit: ergo ratione ſui, & intra propriam lineam ſubſiſtentia eſt; & conſequenter rationem ſubſiſtendi multiplicat. *Conf.*

Reſpondeo diſtinguo maiorem: ratio habendi, quoad independentiam à ſuſtentante in exiſtendo, concedo maiorem: ratio habendi, quoad incommunicabilitatem, nego maiorem, & diſtinguo minorem: ſunt plures rationes habendi, quoad independentiam, nego minorem: quoad incommunicabilitatem, concedo minorem, & nego conſequentiam, loquendo de ſubſiſtentia pro perſeitate independentiæ. Itaque perſonalitas Patris, v.g. eſt ratio ſubſiſtendi *independenter*, & ratio ſubſiſtendi *incommunicabiliter*: primum habet non ex vi lineæ relatiuæ, ſed ratione eſſentiæ incluſæ ſecundum rationem propriæ lineæ, & ideò multiplicabitur ſubſiſtentia in ſecunda acceptione, vt *ſequenti concluſione* videbimus. 71 *Reſp.*

Ad confirmationem diſtinguo antecedens: eſt ratio, qua Pater in diuina natura ſubſiſtit, quoad perſeitatem incommunicabilitatis, concedo antecedens: quoad perſeitatem independentiæ à ſuſtentante, nego antecedens, & diſtinguo conſequens: eſt ſubſiſtentia quoad independentiam, nego conſequentiam: quoad incommunicabilitatem, concedo conſequentiam. 72 *Ad conf.*

Sed oppones primo: ſequi ex hac ſolutione; perſonalitatem Patris intra propriam lineam non obtinere rationem perſonalitatis completam: conſequens eſt falſum: ergo & ſolutio tradita. Probatur ſequela: de ratione perſonalitatis perfecta, & completa, eſt, quod ſit ratio ſubſiſtendi, nedum *incommunicabiliter*, ſed etiam *independenter*. Tum, quia de ratione perſonæ vtraque perfeitas eſt; & conſequenter vtraque à perſonalitate perfecta debet prouenire. Tum etiam; quia perſonalitas creata habet ratione 73 *Replicabis 1.*

tione ſui vtramque perſeitatem præſtare: ergo ſi Paternitas ratione ſui vtramque perſeitatem non præſtat, non obtinet intra propriam lineam perfectam perſeitatis rationem. Ex quo vlterius ſequitur, aliquid ad perſeitate ſpectans à diuina prouenire natura, ac proinde eſſe *ſemiperſonam*, vt loquitur Caietanus.

74 *Secundo.* Secundo: Paternitas ad eſſentiam addit rationem ſubſtantiæ: ergo addit perſeitatem independentiæ à ſubiecto inhæſionis: ergo etiam addit perſeitatem independentiæ à ſuſtentante. Patet antecedens: nam perſonalitates ſunt plures ſubſtantiæ relatiuæ: ergo addunt perſeitatem independentiæ à ſubiecto inhæſionis, in qua conſiſtit conceptus ſubſtantiæ.

Tertio. Tertio: Paternitas v. g. ratione ſui omnem independentiam excludit: ergo ratione ſui gaudet perſeitate independentiæ à ſuſtentante.

Quarto. Quarto: eo ipſo quod Paternitas ratione proprij conceptus gaudeat perſeitate incommunicabilitatis ſuppoſito, illi ratione ſui repugnat ſuſtentari ab alio: ergo eo ipſo gaudet ratione ſui perſeitate independentiæ à ſuſtentante; & conſequenter ſubſiſtentia eſt, in acceptione noſtræ concluſionis.

75 *Reſp. ad 1. replicã.* Reſpondeo ad primam obiectionem negando ſequelam, ad probationem, nego antecedens. Quod non conuincunt duę probationes, non prima: nam licet vtraque perſeitas ſit de conceptu perſonæ; cum ad perſonam conſtituendam ingrediantur natura, & perſonalitates, poteſt vna à natura, & altera à perſonalitate præſtari. Vnde ex hoc non colligitur, vtramque perſeitatem eſſe de ratione perſonalitatis in abſtracto. Nec ſecunda: nam quod perſonalitas creata vtramque perſeitatem ratione ſui præſtet, prouenit ex imperfectione naturæ creatæ, quæ ante perſonalitatem ſubſiſtens non eſt, imò nec exiſtens: vnde colligitur, vtramque perſeitatem eſſe de ratione perſonalitatis ex communi conceptu, ſicut non valet iſta conſequentia: *Perſonalitas creata naturam primo ſubſiſtentem conſtituit: ergo eſt de ratione perſonalitatis, vt ſic, primo ſubſiſtentem naturam conſtituere;* cum plures ex illis, contra quos noſtra concluſio procedit, fateantur abſolutam ſubſiſtentiam eſſentiæ; & conſequenter fateri etiam tenentur perſonalitatem diuinam non eſſe primam rationem ſubſiſtendi naturæ. *Inſtatur arg.*

76 *Ad 2. reſp. 1.* Ad ſecundam reſpondeo primo diſtinguendo antecedens: addit rationem ſubſtantiæ, ſi accipiatur pro ſuppoſito, concedo antecedens, & in hoc ſenſu à Patribus plures conceduntur ſubſtantiæ: rationem ſubſtantiæ acceptam pro eſſentia per ſe, nego antecedens, in quo ſenſu à Patribus plures ſubſtantiæ etiam relatiuę negantur, & nego conſequentiam, ſed ſolum infertur addere perſeitatem incommunicabilitatis, non autem independentiæ.

77 *Secundo reſp. & arg. inſtatur.* Vel ſecundo, omiſſo antecedenti, & prima conſequentia, nego ſecundam, iſtoque argumentum tum, in partibus compoſiti ſubſtantialis, in quibus inueniuntur plures perſeitates inhærentiæ oppoſitæ, & tamen non dantur in illis plures perſeitates independentiæ à ſuſtentante, ſeu à ratione formali exiſtendi, aliàs per ſe, & ratione ſui ſubſiſterent; quod plures ex contrarijs negant, etiam ex illis, qui plures partiales exiſtentias concedunt. Tum etiam, in eſſentia ſubſtantię, de cuius conceptu eſt perſeitas, inhęrentię oppoſita; & tamen non eſt illius eſſentiali conceptu perſeitas independentię ſubſiſtentia conſtituens. Tum denique, in diuinis attributis, quibus plures rationes ſubſtantię concedendę ſunt neceſſario, ſuppoſito quod relationes ſint plures ſubſtantię *realiter*, & conſequenter multiplicari debent in illis *virtualiter* perſeitates inhęſioni oppoſitę; & tamen perſeitas independentię à ſuſtentante, in qua ſubſiſtentia conſiſtit, in illis *virtualiter* non multiplicatur.

78 *Ad 3. Reſp.* Ad tertiam diſtinguo antecedens: omnem dependentiam realem ab omni *realiter* à ſe ipſo diſtincto, concedo antecedens: omnem dependentiam virtualem ab aliquo *virtualiter* ab illa diſtincto, nego antecedens, & conſequentiam: quia licet Paternitas in exiſtendo nequeat ab aliquo *realiter* diſtincto à ſe dependere, dependet tamen *virtualiter* ab eſſentia ratione cuius *exercitè* exiſtit, & hanc ſecundum dependentiam debebat excludere, vt ratione ſui ſubſiſteret.

79 *Ad vlt.* Ad vltimam diſtinguo antecedens: eo ipſo repugnat illi ſuſtentari ab alio, vt ſuppoſito, concedo antecedens: ab alio ſubſiſtente, etſi non ſit ſuppoſitum, nego antecedens, & conſequentiam: quia licet ratione ſui repugnet communicari ſuppoſito, & ab illo ſuſtentari, non tamen repugnat illi ſuſtentari ab alio ſubſiſtente; ſuſtentatur namque ab eſſentia, ratione cuius vltimo capax exiſtendi conſtituitur: vnde ſicut attributa vt relationes præueniunt, non ſubſiſtunt ratione ſui, vt *virtualiter* diſtinguuntur ab eſſentia; quia licet non ſuſtentatur pro illo priori à ſuppoſito, ſuſtentantur tamen ab eſſentia vt ſubſiſtente, quia ratione illius eis exiſtentia communicatur, ita ſimiliter, licet relationes non ſuſtententur ab alio ſuppoſito; quia ſuſtentantur ab eſſentia ſubſiſtente, ratione cuius capaces exiſtentię vltimo conſtituuntur: fit, vt ratione ſui, quatenus ab eſſentia *virtualiter* diſtinguuntur, non ſubſiſtant, hoc eſt, non exiſtent per ſe, perſeitate excludente dependentiam à ſuſtentante, etſi ratione ſui gaudeant perſeitate excludente omnem communicabilitatem ſuppoſito.

Sed vrgebis primo: ſequi ex hac ſolutione, quod Perſonalitas creata ratione ſui ſubſiſtentia non ſit, in ſenſu concluſionis; conſequens eſt falſum: ergo & ſolutio tradita. Probatur ſequela: exiſtit ratione naturæ: ergo ab eſſentia, & compoſito, ſuſtentatur; conſequenter, ſi hac ratione perſonalitates diuinæ ratione ſui ſubſiſtentes non ſunt, nec perſonalitas creata id habebit, quatenus à natura diſtinguitur. 80 *Vrgebis primo.*

Secundo ſequitur, habere, Deum, vt relationes præuenit, non ſolum exiſtere vt *quod*, & ſubſiſtere, ſed etiam eſſe ſuppoſitum, & perſonam; conſequens derogat fidei: ergo idem quod prius. Probatur ſequela: communicari alteri, vt formæ, & rationi ſibi adiacenti, non autem ratione ſui per ſe ſubſiſtenti; non obſtat rationi perſonæ, & ſuppoſiti, vt conſtat in perſonis Patris, & Filij, quæ communicantur rationi ſpirationis: quin ex hoc amittant rationem ſuppoſiti, & perſonæ; eo quod non communicantur illi, vt per ſe ſubſiſtendi ratione ſui, ſed vt formæ adiacenti; at ſi perſonalitates non ſubſiſtunt ratione ſui, Deus communicatur illis, tantum vt formis adiacentibus per ſe & ratione ſui non ſubſiſtentibus: ergo erit perſona, & ſuppoſitum. 81 *Vrgebis 2.*

Reſpondeo ad primam inſtantiam negando ſequelam: ad eius probationem dicatur, perſonalitatem creatam non exiſtere ratione naturæ prius exiſtentis vt *quod*, & ratione ſui ſubſiſtentis, ſed exiſtentis ſolum vt *quo*, & ſubſiſtentis ratione perſonalitatis; ex quo non ſequitur, non eſſe ſubſiſtentiam ratione ſui, benè verò in noſtro caſu; quia perſonalitates diuinæ exiſtunt ratione naturæ exiſtentis prius vt *quod*, & ratione ſui ſubſiſtentis. 82 *Reſp. ad primã inſtantiam.*

Ad ſecundam nego etiam ſequelam, ad probationem diſtinguo maiorem: ſi illud cui communicatur, nec per ſe ſubſiſtat, perſeitate independentiæ, nec perſeitate incommunicabilitatis aliam incommunicabilitatem non ſupponente, concedo maiorem: ſi licet prima perſeitate non gaudeat, gaudeat tamen ſecunda, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam, quia licet perſonalitates diuinæ prima perſeitate non gaudeant, gaudent tamen ſecunda, ad differentiam relationis ſpiratoris, quæ in Patre, & Filio, perſeitatem incommunicabilitatis ſupponit, & ipſa primam incommunicabilitatem non tribuit. 83 *Ad 2.*

Secundo arguitur: id ſolum poteſt ratione ſui principium *quod* actionis conſtituere, quod ratione ſui ſubſiſtentia eſt; at perſonalitas Patris v.g. ratione ſui, quatenus ab eſſentia diſtinguitur, conſtituit principium *quod* actionis generatiuæ; cum principium *quod* illius non ſit *hic Deus*, vt tribus perſonis communis, aliàs omnes perſonæ generarent: ergo ratione ſui ſubſiſtentia eſt, & Patrem ſubſiſtentem conſtituit; & conſequenter dantur tres ſubſiſtentiæ relatiuæ. 84 *Secundo arg.*

Reſpondeo, principium *quod* generationis diuinæ petere duo: primum eſt, quod exiſtat vt *quod*, perſeitate independentiæ à ſuſtentante: ſecundum, quod à termino genito *realiter* diſtinguatur, & conſequenter, quod ſubſiſtat per ſe, perſeitate incommunicabilitatis: primum Pater habet à ſubſiſtentia abſoluta; quia tamen ab illa ſecundum non habet: conſequens fit, quod *hic Deus*, vt communis, non ſit principium *quod* diuinæ generationis, ſed tantum Pater, vt ſubſiſtens ſubſiſtentia incommunicabili, à qua incommunicabilitatem ſortitur. Cæterum ex hoc ſolum ſequitur, Paternitatem ratione ſui eſſe ſubſiſtentiam acceptam pro perſeitate incommunicabilitatis, non autem quod ſit ſubſiſtentia in ſenſu concluſionis, videlicet, accepta pro perſeitate independentiæ. 85 *Reſp.*

§. Vltimus.

In alia ſubſiſtentiæ acceptione non dari ſubſiſtentiam communem, probatur.

TErtia concluſio: *Subſiſtentia accepta pro perſeitate incommunicabilitatis, non datur ſubſiſtentia communis, ſed tantum tres relatiuæ.* Ita Authores *tertiæ ſententiæ*, cui, meo iudicio, non diſentiunt, nec diſentiri poſſunt Authores *ſecundæ*, imò expreſsè illam concedit Capreolus in 1. diſt. 26. quæſt. 1. ad 1. argumentum ex his, quæ ſecundo loco inducuntur ex Aureolo contra tertiam concluſionem his verbis: *Etſi dicatur vlterius, cum ſubſiſtentia dicatur à ſubſiſtere, & ſit eius conceptus formalis, quomodo plurificatur ſubſiſtentia non plurificato ſubſiſtere, dico quod argumentum concluderet, ſi ſubſiſtentia ſolum diceretur à ſubſiſtere, ſed non ſic eſt: nam ſubſiſtentia dicit vltra hoc, indiuiſionem, & incommunicabilitatem, & ideò in diuinis non plurificatur ſubſiſtentia ex parte ipſius ſubſiſtere, ſed ex parte indiuiſionis, quæ plurificatur ſecundum pluralitatem ſuppoſitorum:* ergo ex mente Capreoli ſubſiſtentia accepta pro perſeitate incommunicabilitatis plurificatur, & non eſt communis. 86 *Tertia concluſio.*

Prima pars concluſionis adeò eſt manifeſta, vt à nullo poſſit negari: omnia enim prædicata abſoluta communia ſunt tribus perſonis: ergo nullum ex illis poteſt perſeitate incommunicabilitatis gaudere. Si fortè dicatur gaudere perſeitate incommunicabilitatis extraneo ſuppoſito. In contrarium obſtat, hanc perſeitatem 87 *Prima pars concluſionis probatur. Si dicat. Contra.*

Digitized by Google

tatem ſubſiſtentię rationem non obtinere; cum conueniat diuinę eſſentiæ in abſtracto, cui eſſentialiter repugnat in compoſitionem venire, & tamen in abſtracto ſubſiſtens non eſt, nec vt ſic intelligitur.

88 *Secunda pars prob.* Secundam concluſionis partem oſtendo in hunc modum: nam iuxta Concilia, & Patres, dantur plures ſubſiſtentiæ in diuinis; at non dantur plures accepta ſubſiſtentia pro perſeitate independentiæ à ſuſtentante, vt *præcedenti concluſione* vidimus: ergo plurificantur, accepta ſubſiſtentia pro perſeitate incommunicabilitatis. Conſequutio tenet. Minor conſtat ex dictis *præcedenti concluſione*. Maior autem probatur ex 6. Synodo generali, actione 11. illis verbis: *Sanctiſſima Trinitas numerabilis facta eſt perſonalibus ſubſiſtentijs*. Id ipſum habetur *in Concilio Nicæno 2. in exemplari litterarum*. Theodori Patriarchæ Hieroſolymitani, & *in Concilio Lateranenſi particulari* 2. approbato à Martino Papa I. *Conſultatione 5. Canone* 1. Ex Patribus etiam docet Cyrillus Alexandrinus *Dialogo de Trinitate lib.3. circa finem*. Nazianzenus *oratione 25. Ad Arrianos*. Chryſoſtomus *ad Hebræos* 1 *homilia* 2. Athanaſius *tom.5.* in quæſtionibus queſt.7. his verbis: *Tres perſonas confiteor, tres ſubſiſtentias, tria propria*. Damaſcenus lib.1. fidei cap.9. in fine vbi ait: *Filius propriam habet ſubſiſtentiam, præter eam, quæ Patris eſt*. Denique, omiſſis alijs, id ipſum diſertis verbis tradidit D. Thomas *quæſt.9. de potentia art.2. ad 8.* Et ſupra q.29. art.2. ad 2. his verbis: *Dicendum, quod ſicut nos dicimus in Diuinis tres perſonas, & tres ſubſiſtentias, ita Græci dicunt tres hypoſtaſes.*

89 *Reſp. 1.* Reſpondebis primo, apud Concilia, & Patres, quando *pluraliter* ſubſiſtentię dicuntur, accipi ſubſiſtentiam per perſonalitate. *Contra.* Sed contra: nam vel acceptio ſubſiſtentię pro perſonalitate, propria eſt, vel impropria loquutio? Si primum, habemus intentum, ſcilicet, ſubſiſtentiam in aliqua ſui propria acceptione plurificari in diuinis. Si ſecundum, abſque vrgenti neceſſitate, Conciliorum, & Sanctorum Patrum verba ad improprium ſenſum extorquentur, quod eſt inconueniens: ergo Concilia, & Patres non ſunt intelligendi de ſubſiſtentia pro perſonalitate accepta, niſi perſonalitas propriè ſit ſubſiſtentia ratione ſui.

90 *Reſp. 2.* Reſpondebis ſecundo, accipi in pręallegatis verbis ſubſiſtentiam *in concreto*: vnde quando Concilia, & Patres, affirmant, plures eſſe ſubſiſtentias, idem eſt, ac ſi dicerent, plures res ſubſiſtentes, ad quod neceſſarium non eſt, quod ſubſiſtentię ſint plures, ſed ſufficit plures eſſe res eadem ſubſiſtentia ſubſiſtentes.

Contra. Sed contra: nam ad plurificationem concreti ſubſtantiui neceſſarium eſt, plurificari formam: quo circa non poſſunt in Catholico ſenſu tres perſonę dici tres Dij; eo quod nomen *Deus* ſubſtantiuum eſt, & vna tantum forma ſignificata, ſcilicet *Deitas*: ergo ſi Patres, & Concilia concedunt plures ſubſiſtentias *in concreto*, multiplicant ſubſtantiam, quę eſt forma huius concreti.

91 *Dices.* Dices, hoc concretum *ſubſiſtens*, non ſubſtantiuum, ſed adiectiuum eſſe, vel vtramque acceptionem admittere, ſicut *omnipotens*, *ſapiens*, & alia, quando autem Concilia, & Patres concedunt plures ſubſtantias *in concreto*, loquuntur de concreto accepto *adiectiuè*, non *ſubſtantiuè*.

Sed contra. Sed contra: accipere formam pro concreto ſumpto *adiectiuè*, eſt impropria acceptio, & loquutio; quo circa nullus Theologorum audebit aſſerere tres omnipotentias in Deo in loquutione propria, etiam ſi Catholicè concedatur, tres perſonas eſſe tres omnipotentes *adiectiuè*: ergo ſolutio iſta verba Conciliorum ad improprium ſenſum extorquet abſque vrgenti neceſſitate, quod eſt inconueniens.

92 *Aliorum impugnationes excluduntur.* Mitto aliorum impugnationes, quibus ſolutio tradita ſolet pręcludi. Primo ex eo, quod quando ſexta Synodus docet, Trinitatem numerabilem eſſe tribus perſonalibus ſubſiſtentijs, fieret iſte ſenſus, *tribus perſonalibus perſonis*, qui incongruentiſſimus eſt. Secundo: nam quia ſecundum fidem conceduntur in Deo tres perſonę, non poſſunt tres perſonalitates *in abſtracto* negari: ergo pariter, conceſſis tribus ſubſiſtentibus, negari non poſſunt tres ſubſiſtentię *in abſtracto*. Nam ad primam reſponderi poteſt, non fieri illum ſenſum, ſed iſtum, ſcilicet, *numerabilem eſſe tribus perſonalibus ſuppoſiti*, qui ſenſus incongruus non eſt. Ad ſecundam negando conſequentiam; eo quod ly *perſona* non poteſt accipi niſi ſolum *ſubſtantiuè*, & ideò nec multiplicari in aliquo ſenſu abſque formę multiplicatione; at vero ly *ſubſiſtens* adiectiuè accipi poteſt, & idcircò multiplicari, abſque eo quod forma multiplicetur.

93 *Denique reſp.* Denique reſpondebis, multiplicari ſubſiſtentiam abſque eo quod multiplicetur ratio formalis ſubſiſtendi per hoc ſolum, quod ratio formalis ſubſiſtendi, quę abſoluta eſt, diuerſis modis incommunicabilitatis terminetur, ſicut conceduntur in Deo plures potentię notionales, *generatiua*, ſcilicet, & *ſpiratiua*, abſque eo quod multiplicetur realiter formalis ratio producendi, quę in vtraque eſt abſoluta, ſed per hoc quod ratio illa abſoluta diuerſis rationibus terminetur. Quem dicendi modum primum ſe inueniſſe gloriatur doctiſſimus noſter Ioannes Vincentius.

94 *Sed cõtra primo.* Sed contra primo: nam ſequitur ex hac ſolutione, multiplicari ſubſiſtentiam ſolum *ſecundum quid*, non autem *ſimpliciter*; conſequens eſt falſum; dantur enim plures perſonalitates *ſimpliciter*, & ſubſiſtentiæ plurificantur eo modo, quo perſonalitates, ergo prædicta ſolutio eſt nulla. Probatur ſequela: nam iuxta hanc ſolutionem, ſolum multiplicatur in relationibus *ad*, quo ſe reſpiciunt, non vero *in*, quo ad ſubiectum comparantur; at expreſſus conceptus reſpiciendi terminum eſt extra lineam ſubſiſtentiæ, & conſequenter eius multiplicatio non ſufficit multiplicare ſubſiſtentias *ſimpliciter*, ſed tantum *ſecundum quid*: ergo ex hac ſolutione ſequitur, multiplicari ſubſiſtentiam *ſecundum quid*, non autem *ſimpliciter*. Quo argumento conuictus doctiſſimus ille Magiſter reſolutionem traditam, vt minus probabilem, deſerens, tertiæ ſententiæ vt probabiliori conſentit.

Secundo: perſonalitates multiplicantur in Deo, non ſolum pro connotato, & ſecundum aliquem modum, ſed etiam ſecundum perſonalitatis ſubſtantiam; at perſonalitas *in recto* eſt ſubſiſtentia; cum iuxta D. Thomam *ſupra qu.29. art.2.* nihil aliud ſit perſonalitas, quam ſubſiſtentia in rationali natura: ergo ſubſiſtentia, etiam vt ratio ſubſiſtendi, multiplicari debet. 95 *Secundo.*

Tertio reijcitur: perſonalitas, prout eſt ratio exiſtendi per ſe, perſeitate incommunicabilitatis, eſt ratio ſubſiſtendi; at prout ſic multiplicatur: ergo multiplicatur prout eſt ratio ſubſiſtendi. *Tertio reijcitur.* Minor cum conſequentia tenet. Maiorem autem probo: nam iuxta D. Thomam *ſupra q.29. art.2. in corpore*, perſonalitas dicitur ſubſiſtentia, ſecundum quod eſt ratio exiſtendi per ſe, & non in alio; at in alio eſſe dupliciter capitur, ſcilicet per dependentiam à ſuſtentante, & per communicationem ſine dependentia, vt conſtat in anima rationali, quæ dicitur eſſe in materia, etſi non dependeat ab illa, quia ei communicatur: ergo eſſe per ſe dupliciter etiam capitur, primo, pro perſeitate communicationem excludente, ſecundo, pro perſeitate excludente dependentiam; & conſequenter, quod eſt ratio per ſe exiſtendi, perſeitate incommunicabilitatis, erit ratio per ſe ſubſiſtendi. Secunda concluſio iſta poteſt oſtendi argumentis contra ſecundam factis, quæ illam ad minus conuincunt.

Sed obijcies primo: quia exiſtentia eſt vltimus terminus, non poteſt alia exiſtentia actuari, nec præter abſolutam relatiua conceditur; at ſubſiſtentia etiam eſt terminus vltimus in linea ſubſiſtendi: ergo per aliam actuari non poteſt, nec præter abſolutam relatiua concedi. 96 *Prima obiectio.*

Reſpondeo dupliciter, primo diſtinguendo minorem: ſubſiſtentia perſonalis, concedo minorem: ſubſiſtentia non perſonalis, nego minorem, & conſequentiam, vel diſtinguo conſequens eodem modo. *Diluitur 1.*

Secundo diſtinguo minorem: eſt vltimus terminus in linea independentiæ, vel incommunicabilitatis, concedo minorem: in vtraque linea, nego minorem, & diſtinguo conſequens: per aliam eiuſdem rationis, concedo conſequentiam: diuerſæ rationis, nego conſequentiam. *Secundo.* Itaque ſubſiſtentia, quæ eſt ratiò perſeitatis independentiæ, actuari nequit per aliam, quæ ratio independentiæ ſit, benè tamen per aliam, quæ ratio incommunicabilitatis ſit: è contra vero, ſubſiſtentia, quæ ratio incommunicabilitatis eſt, non poteſt per aliam, quę ratio incommunicabilitatis ſit, actuari, bene tamen per aliam, quę ſit ratio perſeitatis independentię. Ex quo obiter colliges diſcrimen inter exiſtentiam, & ſubſiſtentiam: illa namque ſolum vno modo dicitur, hęc vero dupliciter capitur, quare iſta multiplicari poteſt, ſecus vero exiſtentia.

Obijcies ſecundo: nam iuxta D. Thomas *ſupra* relatum, relationes non ſunt rationes ſubſiſtendi eſſentię diuinę, ſed per ſe, & ratione ſui ſubſiſtit; at conceſſis pluribus ſubſiſtentijs relatiuis, non poſſunt non eſſe rationes ſubſiſtendi eſſentię: ergo non ſunt admittendę. 97 *Secundæ obiectioni occurritur.* Reſpondeo, D. Thomam negaſſe, proprietates perſonales eſſe rationes ſubſiſtendi eſſentię in priori ſubſiſtentię acceptione; non autem in poſteriori, de qua *in hac concluſione* ſumus loquuti.

Ex dictis in diſcurſu huius diſputationis colligitur maior confirmatio doctrinę à Nobis traditę *ſupra qu.28. diſp.79.* cur, ſcilicet, relationes perfectionem ad eſſentiam non addant etſi gaudeant proprijs ſubſiſtentijs, nempè: quia ratio ſubſiſtentię, quam addunt, non conſiſtit in perſeitate independentię, quę perfectio eſt, & ordinem ad exiſtentiam exprimit, ſed in perſeitate incommunicabilitatis, quę ordinem ad exiſtentiam non exprimit, nec perfectionem dicit; in hoc enim, quod eſt alteri incommunicabile eſſe, nulla relucet perfectio. 98 *Corollarium ex dictis.* Et hęc de iſta diſputatione applicanda litterę Magiſtri *in 1. diſt.13. & diſt.26.* vbi à Capreolo tractatur.

DISPV-

DISPVTATIO OCTVAGESIMAQVINTA.

Quænam alia prædicata *pluraliter* in Diuinis dicantur?

§. I.

Regula generalis ſtatuitur pro his, quæ pluraliter, *&* ſingulariter *dicuntur in Deo.*

Nu. 1. *Subſiſtentia dicitur* pluraliter, *&* ſingulariter. *Quædam alia ſolùm* ſingulariter.

EX dictis *in diſputatione præcedenti* conſtat, ſubſiſtentiam dici *ſingulariter*, & etiam *pluraliter*, primum in acceptione abſoluta, ſecundum in relatiua. Ex dictis etiam *quæſt.28. diſp.80.* conſtat, nec æternitatem, nec durationem, nec rationem increati, nec eſſentiam, dici *pluraliter*, ſed ſolum *ſingulariter*. Et ex his, quæ diximus *in eadem quæſtione diſp.79.* conſtat, perfectionem non plurificari, nec bonitatem. Quod expreſsè docet D. Thom. *quæſt.30. art.2. ad 4.* vbi ait, non eſſe aliam bonitatem Patris, aliam Filij, & aliam Spiritus Sancti, ſed vnum, & eadem. Quod etiam expreſsè docet D. Thomas *ſupra quæſt.29. art.2. ad 2. & quæſt.30. artic.1. ad 2.* Notat autem *ibi* Diuus Thomas, non eſſe in conſuetudine apud Latinos, dicere tres ſubſtantias, ne intelligantur tres eſſentiæ, propter nominis æquiuocationem. Quam doctrinam ex Parente Auguſtino deſumpſit lib.5. de Trinitate capit.9. in principio illis verbis: *Sed quia noſtra loquendi conſuetudo iam obtinuit, vt hoc intelligeretur, cùm dicimus eſſentiam, quod intelligimus cum dicimus ſubſtantiam, non audemus dicere vnam eſſentiam, tres ſubſtantias, ſed vnam eſſentiam, vel ſubſtantiam, tres autem perſonas.*

2 *Traditur regula generalis.* Reſtat igitur circa alia prædicata examinare, an *pluraliter*, an *ſingulariter* in diuinis dicantur. Ad quod dignoſcendum generalis regula ſit, noſtraque, & communis concluſio. *Quæ perſonis competunt ratione ſolius eſſentię, ſingulariter tantum dicuntur, quę ſolum ratione proprietatum perſonalium, dicuntur ſolum* pluraliter; *quę autem, & ratione eſſentię, & ratione proprietatum perſonis conueniunt, &* pluraliter, & ſingulariter *dicuntur*.

3 *Prob. ex Aug.* Concluſionem iſtam nullus Theologorum poteſt negare, illam ferè expreſsè tradidit Auguſtinus lib.5. de Trinitate cap.8. in principio illis verbis: *Quapropter illud præcipuè teneamus quidquid ad ſe dicitur, præſtantiſſima illa, & diuina ſublimitas ſubſtantialiter dici, quod autem ad aliquid, non ſubſtantialiter, ſed relatiuè, tantumque vim eſſe in Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, vt quidquid de ſingulis ad ſe ipſos dicitur, non pluraliter in ſumma, ſed ſingulariter accipiatur.* Cum autem idem ſit *relatiuè* dici, & ratione relationis competere, & *abſolutè* dici, & ratione eſſentiæ conuenire, manifeſtè ex Auguſtino infertur, ea *pluraliter* dici, quæ ratione relationis conueniunt, & *ſingulariter*, quæ ratione eſſentiæ.

4 *Prob. ratione.* Hoc ipſum hac vnica ratione ſuadetur: relatio namque in diuinis multiplicatur; eſſentia autem vna manet in tribus perſonis: ergo, quę conueniunt ratione ſolius eſſentię, retinent vnitatem, quæ ratione ſolius relationis, vnitate non gaudent, ſed *pluraliter* dicuntur, quæ autem, & ratione eſſentiæ, & ratione relationis, dicuntur *ſingulariter*, quatenus competunt ratione eſſentiæ, & *pluraliter*, quatenus ratione relationum conueniunt.

5 *Generalis regula applicatur.* Hinc oritur primo, vt dicantur tres perſonæ in diuinis, & nullatenus vna perſona: eo quod ratio perſonæ non conuenit ratione eſſentię, nec pro illa accipi poteſt, ſed tantum pro relatione ſubſiſtente. De quo D. Thomas *infra quæſt.39. art.3. ad 4.* Secundo, quod ſubſiſtentia dicitur vna, & conceduntur plures, primum quatenus competit ratione eſſentię, ſecundum vero quatenus competit ratione relationis. Tertio, quod exiſtentia vna concedatur in Deo, & nullatenus concedantur tres: quia vt oſtendimus *quæſt.28. diſp.80.* exiſtentia *abſolutè* dicitur, & relationibus ratione eſſentię conuenit, non ratione ſui. Quarto, quod diuinę perſonę dicantur vna res, & plures, vna res, quę eſt eſſentia, plures res, quę ſunt perſonę; eo quod realitas, quę in eſſe non conſiſtit, ſed ratio conſiſtit, & pro eſſentia accipitur & pro relationibus.

6 *Eſſe in Deo tres res & vnā rem probatur ex PP.* Quod docuit expreſsè Aug. lib.1. de Doctrina Chriſtiana cap.5. illis verbis: *Res, quibus fruendum eſt, ſunt Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus*; & ibidem: *Trinitas quædam ſumma res eſt.* Docuit etiam Anſelmus lib. de Incarnatione Verbi cap.3. vbi ait: *Omnes Chriſtianos ſentire, quod perſona diuina ſecundum propria ſunt tres res, ita tamen vt ſecundum eſſentiam communem ſint vna, & eadem prorſus res abſque ſeparatione, vel diuiſione.* Quod etiam tradidit D. Thomas infra quęſt.39. art.3. ad 3. illis verbis: *Dicendum, quod hoc nomen res eſt de tranſcendentibus: vnde ſecundum quod pertinet ad relationem, pluraliter, prædicatur in diuinis, ſecundum vero quod pertinet ad ſubſtantiam, ſingulariter prædicatur.* Nec in contrarium facit diſfinitio Lateranenſis, quę refertur in cap. *damnamus de ſumma Trinitate*, vbi decernitur: *Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, eſſe vnam quandam ſummam rem, quæ eſt eſſentia:* nam per hoc non negatur eſſe tres perſonas, & relatiuas res.

7 *Vnitas prædicatur ſingulariter, & pluraliter.* Quinto ex eadem regula infertur, dari in diuinis tres vnitates, & vnam vnitatem, primum ratione relationum, ſecundum ratione eſſentię. Quod communiter docetur à Theologis, Anſelmus *lib. de Incarnatione Verbi cap.3.* Damaſcenus *lib.1. de fide cap.11. & lib.3. cap.5.* & D. Thomas *quæſt.9. de potentia art.4. ad 14. & art.5. ad 4.* & in preſenti quęſt.30. art.3. ad 1. illis verbis: *Dicendum, quod vnum, cum ſit de tranſcendentibus, eſt communius quàm ſubſtantia, & relatio, & ſimilitudo: vnde ſtare poteſt in Diuinis, & pro ſubſtantia, & pro relatione.* Et breuiter ſuadetur primo, ex eo quod in diuinis datur vnitas eſſentię, & pluralitas perſonarum; at pluralitas ſine diſtinctione vnitatum ſaluari non poteſt: ergo dantur plures vnitates relatiuę, & perſonales, & vna abſoluta, & eſſentialis. Secundo: nam vnitas in realitate indiuiſa conſiſtit; at realitas, & indiuiſio, conuenit cuiuis ex perſonis diuinis, non ſolum ratione eſſentię, ſed etiam ratione relationis: ergo vnitas ratione vtriuſque conuenit; & conſequenter dicitur *pluraliter* ratione relationum, & *ſingulariter* ratione eſſentię.

8 *Non dantur plures infinitates.* Sexto colligitur, non dari in diuinis plures infinitates, ſed vnam tantum. Quod patet: nam infinitas ſequitur, non realitatem, ſed perfectionem; eſt enim proprietas quantitatis virtutis, quę idem eſt quod perfectio; at perfectio ſolum conuenit ratione eſſentię, & non multiplicatur in diuinis perſonis, vt vidimus *quæſt.28. diſp.79.* ergo infinitas etiam ſolum ratione eſſentię conuenit diuinis perſonis, & *ſingulariter* ſolum de illis prædicatur. Hæc, quæ ex dicta regula intulimus, indubitata ſunt apud Theologos, primum ſcilicet, quartum, & quintum, cætera autem conſonanter ad dicta *quæſt.28.* inferuntur. Reſtant autem quatuor difficultates breuiter enodandæ. Prima eſt, an ens, *ſubſtantiuè* acceptum, *pluraliter* in diuinis dicatur. Secunda, an verum, ſeu veritas, *pluraliter* de tribus perſonis prædicetur. Tertia, an prædicatum aliquid multiplicetur in relationibus. Quarta, an tres perſonæ diuinæ poſſint dici tria indiuidua.

§. II.

Reſoluitur prima difficultas.

9 *Prima ſententia, & illius fundamēta.* CIrca primam difficultatem affirmatiuè reſpondent Suarez, Vazquez, Molina, Torres, & Ruizius, relati à Salmanticenſibus, *tract.6. diſp.10. dub.1. num.12.* Affirmat etiam Reuerendiſſimus Sancto Thomà *diſp.13. art.3. num.37.* ducti primo ex eo quod ens tranſcendit relationes non minus quàm res; at quia res tranſcendit relationes, & eſſentiam, non ſolum *ſingulariter*, ſed etiam *pluraliter* dicitur, vt *proximè* ex D. Thoma oſtendimus: ergo ens, *ſubſtantiuè* acceptum, *pluraliter* in diuinis dicitur. Secundo: quia ens, etſi ab exiſtentia fuerit ad ſignificandum impoſitum, non tamen illam de formali ſignificat, ſed entitatem; at eſtò admittatur vna ſolum exiſtentia in diuinis, dantur tamen plures relatiuæ entitates; ergo & plura entia *ſubſtantiuè*.

10 *Secunda ſententia prob. 1. ex D.Th.* Alij per oppoſitum negant, quos referunt, & ſequuntur Patres Carmelitæ *vbi proximè*, ducti primo authoritate D.Thom. in 1. diſt.25. qu.1. art.4. illis verbis: *Nomen entis ſumitur ab eſſe rei, & ideò cum vnum, & idem ſit eſſe trium perſonarum, ſi ens ſumatur* ſubſtantiuè, *non poteſt* pluraliter *prædicari de tribus perſonis; quia forma à qua imponitur, non plurificatur in eis; ſi autem ſumatur* participaliter, *& adiectiuè, ſic* pluraliter *prædicari poteſt; quia huiuſmodi recipiunt numerum à ſuppoſitis, & non à forma ſignificata, vt dictum eſt.* Quod etiam repetit *ſolutione ad 1.* & ad Annibaldum *ibid.*

11 *Secundo ratione.* Secundo ratione D. Thomæ: quia nomen ſubſtantiuum accipit numerum à forma; at forma ſignificata per hoc nomen *ens* eſt exiſtentia: tum, quia id docet D. Thomas *loco allegato*. Tum etiam, quia cum ſignificato huius nominis *ens* omnes illius paſſiones conuertuntur, ſolum autem cum ente exiſtente conuertuntur omnes entis paſſiones, & exiſtentia non multiplicatur in perſonis: ergo ens, acceptum *ſubſtantiuè*, non dicitur de diuinis perſonis *pluraliter*.

Tertio. Tertio: nam eſto admittatur, non ſignificare de formali exiſtentiam, eius tamen formale ſignificatum non eſt entitas vtcumque, ſed entitas prout eſt principium exiſtendi; at entitas, quæ exiſtendi principium, non multiplicatur in diuinis perſonis ergo nec ſignificatum formale entis, *ſubſtantiuè* accepti, multiplicatur.

12 *Prima concluſio.* Pro lite exponenda ſit prima concluſio: *ens* nominaliter *poteſt ſumi, vt concretum exiſtentiæ, vt concretum ſolius eſſentiæ, quæ eſt exiſtendi principium, & vt concretum entitatis, prout opponitur*

contra

contra nihil. Primam acceptionem probant efficaciter ſecundæ ſententiæ Authores.

13 *Secunda acceptio prob. 1.* Secundam probo primo: nam ens diuiſum in decem prædicamenta non eſt concretum exiſtentiæ, ſed eſſentiæ: ergo ens poteſt ſumi, prout eſt concretum exiſtentiæ, ſed eſſentiæ. Patet antecedens: nam diuiſio illa eſſentialis, & analoga eſt; at ſi ens eſſet concretum exiſtentiæ, diuiſio eſſentialis non eſſet; cum exiſtentia, nec ſit, nec poſſit creaturę eſſe eſſentialis: ergo ens, quod ſic diuiditur, non ſignificat de formali exiſtentiam, ſed eſſentiam.

Secundo. Secundo: quia verbum *eſt* poteſt ſumi pro eſſentia, alias non poſſet vnire extrema in propoſitione eſſentiali: ergo à fortiori nomen *ens* poteſt ſumi vt concretum eſſentiæ; cum ad exiſtentiam denotandam proximius verbum, quam nomen accedat.

Tertio. Tertio: quia nomen *ens* eſt diſtinctum à ly *exiſtens*, ſumptum *nominaliter*; at hæc diſtinctio ſtare non poſſet, niſi aliquando poſſit ſumi vt concretum ſolius eſſentiæ: ergo idem quod prius.

14 *Tertia acceptio prob. 1.* Tertiam acceptionem probo primo: etenim omni abſtracto poteſt dari concretum; at entitas, vt nihilo oppoſita; abſtractum eſt, cui nullum aliud concretum dari poteſt: quàm ens: ergo poteſt accipi vt concretum entitatis oppoſitæ nihilo.

Secundo. Secundo: nam verè conceduntur in Deo plura entia relatiua; at ſi ens ſolum poſſet accipi pro concreto eſſentiæ, non poſſent concedi; cum communiter negentur plures eſſentiæ, etiam relatiuæ: ergo idem quod prius.

Tertio. Tertio: nam materia, & forma, ſunt duo entia *realiter* diſtincta *partialiter*, atſi ens ſolum poſſet ſumi vt concretum exiſtentiæ, vel ſolius eſſentiæ, quatenus eſt exiſtendi principium, non poſſent dici duo entia partialibus gaudeant, nec diuerſis eſſentijs, prout eſſentia eſt principium eſſendi: ergo poteſt ſumi vt concretum entitatis contrapoſitæ nihilo.

15 *Secunda concluſio. Prima pars concluſionis prob. 1.* Secunda concluſio: *Ens ſumptum* nominaliter, *ſi abſolutè ſumatur, eſt concretum non exiſtentiæ, nec entitatis, vt oppoſitæ nihilo, ſed eſſentiæ quatenus eſt exiſtendi principium*. Primam partem probo primo: nam aliàs hæc propoſitio eſſet falſa, *homo eſt* eſſentialiter *ens*, ſumpto ente *nominaliter*; conſequens eſt falſum in omnium ſententia: ergo & illud, ex quo ſequitur. Patet ſequela: nam exiſtentia non eſt de eſſentia hominis: ergo ſi abſolutè ſumptum ens eſt concretum exiſtentiæ, prædicatio illa vera non erit.

Secundo. Secundo: nam ly *exiſtens* nominaliter, & ly *ens* abſolutè prolatum, diuerſum habent ſignificatum formale; at ly *ens* abſolutè concretum exiſtentiæ eſſet, gauderent eodem ſignificato formali: ergo ly *ens*, ſi abſolutè dicatur, non accipitur pro concreto exiſtentiæ.

16 *Secunda pars prob.* Secundam partem probo: nam ly *ens* nominaliter acceptum fuit impoſitum ad ſignificandum ab eſſe, ſeu exiſtentia: ergo abſolutè ſumptum non eſt concretum entitatis, vt oppoſitæ nihilo, ſed prout eſt principium exiſtendi. Probo conſequentiam: quia namque ly *viuens* nominaliter ſumptum fuit impoſitum ad ſignificandum à vita actuali, etſi actualem vitam de formali non dicat, ſignificat tamen de formali eſſentiam, non abſolutè, ſed prout eſt actualis vitæ principium: ergo ſi ly *ens nominaliter*, fuit ad ſignificandum impoſitum ab eſſe, & ſi exiſtentia non ſit formale illius ſignificatum, erit tamen entitas, non præciſè vt oppoſita nihilo, ſed vt eſt principium eſſendi.

17 *Tertia concluſio.* Tertia aſſertio ſit: *Ens, quatenus concretum exiſtentiæ, & concretum eſſentiæ, non prædicatur* pluraliter *de diuinis perſonis, benè tamen quatenus eſt concretum entitatis*, vt nihilo oppoſitæ, ex quo infertur, abſolutè non dici *pluraliter*, ſed *ſingulariter*.

Prima, & ſecunda pars concluſionis prob. Primam, & ſecundam partem rectè probant ſecundæ ſententiæ Authores ex differentia, quam tradit D. Thomas *infra qu.* 39. *art.* 3. inter adiectiuum, & ſubſtantiuum, quod, ſcilicet, nomen numerale cadens ſupra ſubſtantiuum numerat formas, ſupra adiectiuum autem non formas, ſed ſuppoſita: quo circa *ibi* concedit D. Thomas, tres perſonas eſſe tres habentem Deitatem, ſecus autem tres Deos: eo quod ly *habens Deitatem* eſt adiectiuum, *Deus* autem non ſubſtantiuum; at formale ſignificatum entis in illis acceptionibus, nempè exiſtentia, & eſſentia non dicitur de perſonis *pluraliter*: ergo nec ens, vt concretum talis ſignificati ſumptum *ſubſtantiuè*.

18 *Prob. tertia pars concluſionis.* Tertiam partem concedo Authoribus primę ſententię, & probatur ex principio oppoſito: entitas namque, vt præciſè oppoſita nihilo, pluraficatur in perſonis diuinis: tum, quia ſic ſumpta eſt non minus tranſcendens, quàm realitas; hæc autem, quia tranſcendens, *pluraliter* dicitur. Tum etiam: quia perſonæ *entitatiuè realiter* diſtinguuntur, ſicut autem diſtinctio realis non eſt ſine diſtinctione realitatum, ita nec entitatiua ſine diſtinctione entitatum: ergo ens ſumptum *nominaliter*, prout eſt concretum entitatis, vt oppoſitæ nihilo, *pluraliter* dicitur.

19 *Ens abſolutè dictū non prædicatur pluraliter.* Id autem, quod infertur ex dictis *in ſecunda aſſertione* manifeſtè colligitur; ens namque abſolutè ſumptum non eſt concretum entitatis, vt nihilo oppoſitæ, ſed eſſentiæ, prout eſt exiſtendi principium; at prout ſic non dicitur *pluraliter*: ergo abſolutè acceptum non dicitur *pluraliter*, ſed *ſingulariter*: vnde tres perſonæ non ſunt dicendæ *abſolutè* tria entia, ſed cum addito, nempè *tria entia relatiua*, & *perſonalia*, &c. Et ex his argumenta vtriuſque ſententiæ manent ſoluta.

20 *Si opponas.* Si opponas Concilium Lateranenſe ſub Innocentio 3. cap. 2. vbi dicitur, *Patrem totam ſuam entitatem dediſſe* Filio. Quod etiam docuerunt Cyrillus *lib.* 1. *in Ioannem cap.* 4. Hilarius *lib. de Trinitate*, & Iſidorus *lib.* 1. *de ſummo bono cap.* 15. at ſi entitas *pluraliter* de perſonis dicatur, veritas huius propoſitionis ſtare non poteſt; cum ei non dederit entitatem Paternitatis; ſicut quia realitas *pluraliter* dicitur, verum eſſe non poteſt, dediſſe Filio totam ſuam realitatem: ergo entitas *ſingulariter* dicitur; & conſequenter ens, quatenus eſt entitatis concretum *ſubſtantiuè* acceptum, *pluraliter* dici non poteſt.

21 *Reſp.* Reſpondeo, quod ſicut ens ſumptum *abſolutè* eſſentiam ſignificat, ita entitas *abſolutè* ſumpta pro eſſentia accipitur, quatenus eſt exiſtendi principium, & ſic *abſolutè* non plurificatur, & eſt verum dicere, totam ſuam entitatem Filio Patrem dediſſe: quia idem eſt, quod dicere, ei dediſſe totam ſuam eſſentiam; Nos autem non aſſerimus, entitatem *abſolutè* acceptam *pluraliter* dici, ſed entitatem, quatenus oppoſitam nihilo.

§. III.

Secunda difficultas reſoluitur.

22 *Referuntur ſententiæ, & prob. ſecunda 1.* Circa ſecundam difficultatem eſt duplex ſententia. Prima affirmatiua, quam, alijs relictis, tenet Granadus *tract. diſp.* 1. *sect.* 2. *num.* 9. Secunda, & verior, eſt negatiua, quam tenet Bellarminus *lib.* 2. *de Chriſto cap.* 16. Salmanticenſes *vbi ſupra §.* 4. pro illa referentes Ricardum, Nazarium, Ledeſmam, & alios. Tenet etiam Reuerendiſſimus Sancto Thoma *vbi ſupra num.* 31. Probatur primo ex Auguſtino libr. 8. de Trinitate cap. 1. vbi docet, *quod ſicut Pater non habet plus magnitudinis, nec plus poſſe veritatis habere, & è contra, quod ſi haberet plus veritatis, plus etiam magnitudinis habere deberet*: ergo ſicut magnitudo iuxta Auguſtinum non multiplicatur in perſonis, nec plus magnitudinis vna habet, quàm alia, vel tres, quàm ſingulæ, ita de veritate eſt dicendum.

23 *Secundo prob.* Secundo ex D. Thoma 1. *diſt.* 19. *quæſt.* 5. *artic.* 3. *ad* 1. *ibidem ad Annibaldum quæſtion. vnica art.* 2. *ad vltimum*. Et de veritate quæſtion. 1. artic. 5. ad 18. & 19. vbi ait; *quod licet Pater alio ſit Pater, alio Filius ſit Filius, quia tamen eſſe vtriuſque idem eſt ſupra quod fundatur veritas, ideo veritas vtriuſque eadem*.

Euaſio reijcitur. Nec reſpondere ſufficit, loqui Diuus Thom. de veritate abſoluta, nec negare plures relatiuas. Nam in contrarium obſtat, quod *loco ad Annibaldum*, diſcrimen conſtituit inter rem, & verum, quoad hoc quod eſt *pluraliter* de perſonis prædicari, quod diſcrimen iuxta iſtam interpretationem ſtare non poteſt; cum etiam res abſoluta non multiplicetur, benè tamen relatiua.

24 *Denique prob.* Denique probatur ratione veritas namque ſupra immaterialitatem fundatur, ſicut cognoſcibilitas, vt docet Diuus Thomas *ſupra quæſt.* 14. *art.* 1. at immaterialitas diuinarum perſonarum tantum eſt vna: ergo, & veritas. Probo minorem: immaterialitas diuina conſiſtit in excluſione omnis potentialitatis, in qua excluſione ratio actus puri conſiſtit; at ratio, actus puri non multiplicatur in diuinis relationibus, vt contrarij fatentur, & vidimus *quæſt.* 28. ergo, nec veritas multiplicari poteſt in illis.

25 *Conf. 1.* Confirmatur primo: quia namque veritas in cognoſcendo ſequitur immaterialitatem, quæ in diuinis non multiplicatur, vna eſt in tribus perſonis veritas in cognoſcendo; ſed veritas tranſcendentalis, etiam ſequitur immaterialitatem: ergo cum hæc tribus perſonis vna, & indiuiſa ſit, veritas tranſcendentalis nequit multiplicari in illis.

Conf. 2. Confirmatur ſecundo: veritas namque diuina idem eſt quod prima veritas; at veritas prima eſt ſolummodo vna, ſicut, & primum principium; & vltimus finis: ergo veritas diuina vna eſt, & non plures.

26 *Arg. 1.* Nec contrariorum argumenta alicuius ponderis ſunt. Primo arguunt ex Diuus Thoma, *quæſt.* 1. *de veritate artic.* 7. vbi docet, quod licet veritas, *propriè* accepta, eſſentialis ſit, veritas tamen, accepta *metaphoricè*, *perſonaliter* dicitur; at ſi veritas tranſcendentalis non multiplicaretur in diuinis perſonis *realiter*, dici non poſſet veritas, *metaphoricè* accepta, *pluraliter* de perſonis: ergo hæc veritas de tribus perſonis, *pluraliter* dicitur. Probatur minor nam veritas, *metaphoricè* accepta, nihil aliud poteſt eſſe, quam veritas tranſcendentalis, quæ formali contrapoſita, metaphorica appellatur: ergo ſi veritas tranſcendentalis non multiplicatur *perſonaliter*, dici non poterit veritas metaphorica.

Reſp. Ad hoc argumentum benè reſpondent Patres Salmanticenſes, *vbi ſupra num* 27. D. Thomam Filium appellaſſe veritatem metaphoricam, id eſt, ſimilitudinariam; quia ſcilicet, ſimilitudinem habet cum veritate in eſſendo creata, quoad hoc

quod

Digitized by Google

quod ſicut iſta in conformitate cum diuino intellectu vt principio effectiuo conſiſtit, ita Verbum increatum ex vi ſuæ proceſſionis conformitatem habet cum principio ſuo, ſcilicet intellectu Patris; quia tamen hæc conformitas diſtincta immaterialitate non gaudet ab eſſentiæ immaterialitate, ideo in Filio veritas à veritate eſſentiæ diſtincta non eſt.

27 *Secunda obiectio diluitur.* Obijciunt ſecundo: hæc veritas, *Pater generat*, diſtincta eſt ab iſta, *Spiritus Sanctus à Patre, Filioque procedit*, tum: quia ſi per impoſſibile ſecunda tolleretur, adhuc prima ſubſiſteret. Tum etiam: quia prædicatum, & ſubiectum vnius diſtincta ſunt à prædicato, & ſubiecto alterius: ergo veritas *pluraliter* dicitur. Reſpondeo diſtinguendo antecedens: eſt diſtincta veritas pro ſubſtracto veritatis, concedo antecedens: pro formali: nego antecedens, & conſequentiam, ſicut nec ſequitur ex eo quod omnipotentia pro ſubſtracto multiplicetur, pro formali multiplicari. Nec amplius probationes factæ conuincunt, non prima: nam ſi loquamur de veritate pro formali, in terminis implicat, vnam veritatem manere, alia ſublata: ſi autem loquamur pro ſubſtracto vtriuſque veritatis, tunc ſolum conuincitur diſtincta veritas pro ſubiecto, non pro formali. Nec ſecunda: nam diuerſitas illa ſolum eſt realitatum, non immaterialitatum; & conſequenter ſolum arguit diſtinctam veritatem pro ſubſtracto, non pro formali.

28 *Replicabis.* Sed oppones primo: veritas eſt affectio entitatis, & realitatis: ergo ſi eſt diuerſitas entitatum, & realitatum, eſt etiam diuerſitas veritatum.

Secundo. Secundo: ſi per impoſſibile Spiritus Sanctus non eſſet, hæc eſſet falſa: *Spiritus Sanctus à Patre procedit*; & tamen altera, ſcilicet, *Pater generat*, vera ſubſiſteret: ergo veritate ſecundæ pro formali maneret.

Reſp. ad 1. replicā. Reſpondeo ad prima obiectionem diſtinguendo antecedens: eſt affectio entitatis, vt immaterialitatis, concedo antecedens: ex præciſo conceptu entitatis, vt nihilo oppoſitæ, nego antecedens, & conſequentiam.

Ad 2. Ad ſecundam conceſſo antecedenti, nego conſequentiam: quia vt illa propoſitio in dicta hypoteſi eſſe falſa, & altera vera, ſufficit, quod in tali hypoteſi ſubſtractum veritatis vnius auferatur, altero remanente, ſicut vt omnipotentia non denominet Spiritum Sanctum, ſub hypoteſi quod non ſit, & Patrem denominet, ſufficit Spiritum Sanctum, qui eſt ſubſtractum, non eſſe, etſi omnipotentia perſiſteret.

§. IV.

Reſoluitur tertia difficultas.

29 *Prima ſententia.* Circa tertiam difficultatem eſt etiam duplex ſententia. Prima affirmans, quam, allijs relatis, tenet Granados *vbi ſupra num.8.* ductus primo quodam teſtimonio Ricardi de Sancto Victore lib.4. de Trinitate cap.8. aſſerentis: *Tres perſonas eſſe tres aliquos.* Secundo: nam eſt affectio, ſeu paſſio entitatis, & conſequenter entitate multiplicata debet multiplicari. Tertio: nam *aliquid* eſt negatio identitatis, ſeu diuiſio vnius ab alio; ſed in Deo ſunt tres negationes identitatis, Patris, ſcilicet, cum Filio, Filij cum Patre, & Spiritus Sancti cum vtroque: ergo ly *aliquid* multiplicatur in relationibus.

30 *Secunda, & verior, prob.* Secunda, & verior negans eſt, quam tenent Patres Salmanticenſes *vbi ſupra §.3.* & probatur primo ex D. Thoma quæſt.2. de potentia artic.5. vbi negat iſtam conſequentiam: *Paternitatem habet Pater, quam non habet Filius: ergo aliquid habet Pater, quod non habet Filius.* Et rationem reddit: *Nam ipſa relatio, ſecundum rationem ſui generis, non habet quod ſit aliquid*; at ſi hoc prædicatum *aliquid* multiplicatur in Deo, aliquid haberet Pater, quod non habet Filius: ergo hoc prædicatum *aliquid* non multiplicatur in Deo.

Secundo prob. Secundo ratione: nam *aliquid* idem eſt, quod *aliud quid*; at in diuinis non eſt *aliud*, & *aliud*; Filius namque non eſt *aliud* à Patre, benè tamen *alius*, vt docet D. Thomas *in præſenti, quæſt.31. art.2.* ergo non eſt *aliquid*, & *aliquid*, ſed *vnum aliquid*. Probo maiorem primo: quia id docet D. Thomas *quæſt.1. de veritate art.1.* Secundo: nam *aliquis*, *& aliquid*, eo modo comparantur, quo *alius*, *& aliud*; at ly *alius* ſignificat *alius quis*: ergo ly *aliquid* ſignificat *aliud quid*.

31 *Dices.* Si dicas, quod licet Filius non ſit *aliud* à Patre, eſt tamen *aliud ſuppoſitum*, & conſequenter poterit dici *aliquod ſuppoſitum*; cumque ſuppoſitum plurificetur, etiam prædicatum *aliquid* multiplicatur. *Sed contra.* Sed contra: nam ly *aliquid* non rectè coniungitur cum *ſuppoſito*; eo quod ſumitur *ſubſtantiuè*: vnde etſi rectè dicamus, Patrem eſſe *aliquod ſuppoſitum*, non rectè dicimus *aliquid ſuppoſitum*: ergo ly *aliquid* non ſignificat *aliud quod*, alietate ſuppoſiti, ſed *aliud quod*, alietate naturæ, quare in diuinis non dicitur.

32 *Occurritur arg.* Ad contrariorum motiua reſpondeo. Ad primum, Ricardum ſumere *aliquos* ſubſtantiuè, non *neutraliter*, concedimus autem tres aliquos eſſe, ſed negamus eſſe tria aliquid. Ad ſecundum diſtinguo antecedens; eſt affectio entitatis ſumptæ pro eſſentia, concedo antecedens: vt præciſè oppoſitæ nihilo, nego antecedens, & conſequentiam: nam entitas ſolum in ſecundo ſenſu multiplicatur in Deo. Ad tertium diſtinguo maiorem: eſt negatio identitatis in natura, concedo maiorem: in perſona ſolum, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam.

33 *Si dicas. Reſp.* Si dicas; vnum eſt indiuiſum in ſe, & diuiſum à quolibet alio; at concedimus in Deo tres vnitates: ergo tres diuiſiones, & conſequenter tria aliquid. Reſpondeo, vnitatem poſſe ſumi dupliciter, primo vt eſt abſtractum huius nominis concreti *vnum*, ſumpti *neutraliter ſubſtantiuè*, ſecundo vt eſt abſtractum huius concreti *vnus*, ſumpti *maſculinè*: primo modo dicit vnitatem in ſe, & diuiſionem eſſentiæ à quolibet alio: ſecundo modo ſolum petit diuiſionem ſuppoſitalem: concedimus ergo tres vnitates in ſecunda acceptione, & negamus in prima, & eodem modo concedimus tres alietates, ſumpta alietate vt eſt abſtractum huius concreti *alius*, & *aliquis*, negamus autem, vt eſt abſtractum huius concreti *aliquid*.

§. Vltimus.

Reſoluitur vltima difficultas.

34 *Primum fundamentum.* Circa vltimam difficultatem, affirmatiuam ſententiam tenet Sapientiſſimus Noſter Herrea *in manuſcriptis ad articulum 1. quæſt.30. dub. vnico in ſolut. ad 4.* ductus primo: quia indiuidua ſubſtantia *formaliter* eſt indiuiduum; at in diuinis dantur tres indiuiduæ ſubſtantiæ; cum dentur tres perſonæ, perſona autem diffiniatur, quod *eſt rationalis naturæ indiuidua ſubſtantia*; ergo tres perſonæ diuinæ poſſunt dici tria indiuidua.

35 *Secundū.* Secundo: quia teſte D. Thom. *quæſt.4. de veritate art.2. ad 3.* & *in 4. diſt.12. q.1. art.3. ad 3.* indiuiduum eſt quod *eſt indiuiſum in ſe, & diuiſum à quolibet alio*; ſed tres perſonæ diuinæ ſunt tres res, quarum quælibet eſt indiuiſa in ſe, & diuiſa à quolibet alio: ergo dantur tria indiuidua.

36 *Tertium.* Tertio: nam indiuiduum non conſtituitur in ratione indiuidui per naturam, ſed per conditiones indiuiduantes, aliàs Chriſtus dici non poſſet *abſolutè* vnum indiuiduum: cum ſignificaretur vnam tantum habere naturam qua conſtitueretur in ratione indiuidui: ſed in perſonis ſunt tria principia indiuiduantia, ſcilicet tres relationes: ergo ſunt tria indiuidua.

37 *Quartū.* Denique: nam in diuinis ſunt tres vnitates ſingulares, & tres ſingularitates: ergo tres vnitates indiuiduales; & conſequenter tria indiuidua: vnitas namque numerica, & indiuidualis, indiuiduum conſtituit, & conſequenter multiplicata, indiuidua multiplicat.

38 *Eligitur ſecunda ſententia, & prob.* Secunda ſententia negat, dari in Deo tria indiuidua. Ita Noſter Albelda *diſp.9. ſect.4.* Salmanticenſes *diſp.9. dub.2. num.30.* & frequentius Theologi, quę hac ratione ſuadetur: nomen namque *indiuiduum* eſt ſubſtantiuum: ergo vt *pluraliter* in diuinis dicatur, debet multiplicari forma ſignificata per illud; at forma ſignificata per hoc nomen *indiuiduum diuina natura* eſt natura vt docet D. Thomas *quæſt.30. art.4. in corpore*, vbi diſcrimen ſtatuit inter ly *aliquis homo*, & ly *perſona*, quod primum ſignificat de formali naturam, perſona vero de formali perſonalitatem, & de materiali naturam, natura autem diuina non multiplicatur in diuinis perſonis: ergo nec indiuiduum diuinæ naturæ *pluraliter* prædicatur de illis, & conſequenter hæc propoſitio concedenda non eſt, *tres perſonæ ſunt tria indiuidua diuinæ naturæ*.

39 *Non poſſe dici tria indiuidua perſonalia, prob.* Ex qua ratione colligo, in conſequenter allegatos Authores concedere tria indiuidua perſonalia. Quod probo: quia namque hoc nomen *Deus* de formali naturam ſignificat, nec concedi poteſt, tres diuinas perſonas eſſe *abſolutè* tres Deos, nec cum addito, ſcilicet, *perſonales*: ergo ſi indiuiduum ſignificat de formali naturam, vt prædicti Authores fatentur, nec concedi poſſunt *abſolutè* tria indiuidua, nec tria indiuidua *perſonalia*.

40 *Ad 1. in oppoſitū.* Ad primum argumentum in contra reſpondeo negando maiorem: nam cum indiuiduum de formali dicat naturam, ſubſtantia autem indiuidua, prout ponitur in diffinitione perſonæ, non naturam de formali, ſed perſonalitatem importet: hinc fit, quod non *formaliter*, ſed *materialiter*, ſit indiuiduum.

41 *Ad 2.* Ad ſecundum explico maiorem: diuiſum, diuiſione naturæ, concedo maiorem: diuiſione ſolum perſonali, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam.

42 *Ad 3.* Ad tertium nego maiorem, quam non conuincit probatio: quia, vt notat Caietanus *infra quæſt 39. art.3. ad 1. dubium*, colligitque ex Diuus Thomam *quæſtion.36.* & *3. part. quæſt.3. art.7.* pluralitas ſubſtantiui petit pluralitatem formarum, & ſubiectorum; cumque in Chriſto, etſi datur duplex natura, non detur niſi vnum ſuppoſitum; conſequens fit, quod *indiuiduum*, quod ſubſtantiuum eſt, non dicatur de illo *pluraliter*, ſed *ſingulariter*; eo namque ipſo, quod aliquid ex requiſitis ad pluralitatem deficiat, *ſingulariter* dicitur nomen ſubſtantiuum, vt patet in Deo, qui *ſingulariter* dicitur de tribus perſonis; quia

licet

Digitized by Google

licet ſit perſonarum pluralitas, non eſt pluralitas in natura, erat autem neceſſaria, vt *pluraliter* diceretur: & ſi Verbum duas humanitates aſſumeret, diceretur vnus homo ex defectu pluralitatis ſuppoſiti requiſitæ ad pluralitatem nominis ſubſtantiui: vnde ex eo quod Chriſtus vnum indiuiduum dicatur, non infertur, denotari ſingularitatem naturæ.

43 *Ad vlt.* Ad vltimum diſtinguo antecedens: tres ſingulares vnitates perſonalitatum, concedo antecedens: naturarum, nego antecedens, & ſub eadem diſtinctione primi conſequenti, nego conſequentiam, quæ ſub infertur; vnitas namque indiuiduali, quæ conſtituit indiuiduum, & multiplicata multiplicat, eſt vnitas ex parte naturæ, quæ in diuinis perſonis non multiplicatur.

DISPVTATIO OCTVAGESIMASEXTA.

An in Diuinis ſint tantum quinque notiones?

§. I.

Notionum exiſtentia probatur.

Nu. 1. *Notionũ exiſtẽtia.* NOtionum exiſtentia in diuinis, quam tradit Angelicus Doctor *in 2. art. q.32.* æquè certa eſt, ſicut dari in diuinis proprietates conſtituentes, & diſtinguentes perſonas, quas eſſe in diuinis admittendas docent Theologi *infra quaſt.40.* in eo gradu certitudinis, vt oppoſitum ſit erroneum, aut errori proximum; etenim ad rationem notionis ſufficit, quod ſit proprietas, qua vna perſona poſſit cognoſci ſecundum ſibi propria, & prout ab alijs diſtincta, eo autem ipſo quod in Deo adſtruantur proprietates conſtituentes, & diſtinguentes perſonas, poteſt per has proprietates cognoſci vna perſona vt ab alijs diſtincta: ergo eadem certitudine, qua aſſeruntur à Theologis proprietates conſtituentes, & diſtinguentes perſonas, admitti debent notiones quod rem ſignificatam hoc nomine.

2 *Negari ne... ... ... temeritatis.* Quoad modum autem loquendi, & vtendi hoc nomine *notio*, eſſe in diuinis admittenda notiones adeò certum exiſtimant docti Recentiores, vt oppoſitum, ad minus ſine temeritate nota, defendi non poſſit; eo quod licet huius nominis vſurpatio non habeatur in Scripturis, & Concilijs, nec ex omnium Patrum communi conſenſu, reperitur tamen Auguſtino *5. de Trinitate*, in Baſilio *lib 2 aduerſus Eunomium*, & *epiſt.37. ad Gregorium fratrem.* In Cyrillo *1. Theſauri c.6.* & abſque contradictione aliorum Eccleſiæ Patrum acceptatur ab omnibus Scholaſticis cum Magiſtro *in 1. diſt.26. & 28.* Et à cunctis Theologis cum Angelico Præceptore *in præſenti.*

3 *Ratione prob.* Rationeque D. Tho. notionum exiſtentia probatur: notiones namque ſunt nomina perſonalia ſignificata in abſtracto; at non ſolum eſſentialia, ſed etiam perſonalia oportet in abſtracto ſignificari, propter hæreticorum inſtantias: ergo oportet in diuinis recognoſcere notiones. Probatur minor: nam à contendentibus, Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, eſſe vnum Deum, & tres perſonas, debet interrogantibus reſponderi, quo ſint vnum, & quo tres; at ſicut ſolis eſſentialibus ſignificatis in abſtracto reſpondetur eſſe vnum, ita ſolum perſonalibus *abſtractè* ſignificatis reſpondetur eſſe res: ergo oportet non ſolum eſſentialia, ſed etiam perſonalia, in abſtracto ſignificari.

4 *Si dicatur.* Si fortè dicatur, interroganti quo ſint tres, ſufficienter reſponderi nominibus concretis: nam Auguſtinus ſermone de fide, & ſymbolo ait: *Credimus Trinitatem perſonis diſtinctam, ſubſtantia vnitam*; & conſequenter, ad hanc reſponſionem tradendam vſum nominum abſtractorum neceſſarium non eſſe.

Contra primo ex Caietano. In contrarium opponit Caietanus, primo: nam licet interroganti, quo Trinitas conſtituatur, benè reſpondeatur, tribus perſonis, interroganti autem, quo Pater, Filius, & Spiritus Sanctus ſint tres perſonæ, incongruè reſpondetur, tribus perſonis: ergo vt congrua reſponſione huic interrogationi reſpondeatur, vtendum eſt abſtractis nominibus, ſcilicet, *Paternitate, Filiatione, & Proceſſione.*

5 *Contra ſecundo.* Secundo: interroganti, quo aliquid conſtituatur, vel diſtinguatur, oportet reſponderi per aliquod ſignificatum vt *quo*; at concretum nomen vt *quo* non ſignificat, ſed vt *quod*: ergo vt congrua ſit reſponſio vtendum eſt nomine abſtracto ſignificante vt *quo*; & conſequenter interroganti, quo conſtituantur, & diſtinguantur perſonæ, nominibus abſtractis eſt reſpondendum; & conſequenter admitti debent in diuinis notiones.

6 *Diffinitio notionis explicatur.* Secundo, vt ad illarum numerum deueniamus, præmittenda eſt diffinitio notionis, quam tradit D. Thomas *in hac quæſtione art.3.* ſcilicet: *Notio eſt ratio propria cognoſcendi diuinam perſonam*: *ratio* tenet locum generis, in quo notio conuenit cum abſolutis, quæ notiones non ſunt: *Sapientia* namque, *ſcientia, &c.* rationes ſunt conſtituentes Deum in aliquo eſſe abſoluto: *propria*, ideſt non communis, per quod omnia abſoluta, & quæ perſonis per reſpectum ad creaturas conueniunt, vt eſſe *Dominum, Creatorem, &c.* & eminentialis creaturarum continentia, excluduntur à ratione notionis: nam licet poſſent abſolutè notiones vocari, quatenus Deum à creaturis manifeſtant diſtinctum, vſus tamen Theologorum, ex quo hoc nomen originem trahit, illud limitauit ad ea, quæ propria ſunt reſpectiuè ad perſonas diuinas, & illas manifeſtat diſtinctas. Dicitur etiam *propria*, ideſt ſingularis; non communis, communitate rationis, per quod ratio eſſendi à principio, ratio itidem perſonæ in communi, notiones non ſunt: eo quod primum commune eſt, communitate rationis, Filio, & Spiritui Sancto, & ſecundum tribus diuinis Perſonis. Ly *cognoſcendi* ponitur ad denotandum diſtinctionem, quæ verſatur inter relationes, proprietates, & notiones: nam licet in eadem formalitate abſque virtuali diſtinctione conueniant, primum tamen iſti formalitati conuenit per reſpectum ad correlatiuum, ſecundũ per reſpectum ad perſonam, tertium comparatiuè ad intellectum, cui eſt ratio manifeſtandi perſonam conſtitutam. Quæ doctrina eſt D. Th. *in 1. diſt.26. q.2. art.3.* Ex quo *ibidem* infert D. 7 *Ordo inter prædicta explicatur.*
Th. prius intelligi in relatione rationem relationis, deinde rationem proprietatis, & tandem rationem rationis; eo quod nihil poteſt eſſe ratio innoteſcendi aliud, niſi ſit illi proprium, nec illi eſſe proprium poteſt, niſi ab alijs diſtinguatur, quod per relationem fit. Ly *diuinam perſonam* ponitur ad denotandum tria, primum, quod ſignificat aliquid pertinens ad originem; quia ordine originis diſtinguuntur perſonæ. Secundum, quod ſit vnius in quantum vnum, vel ſignificat aliquid commune pluribus, vt *actiua ſpiratio*, conueniat illis in quantum vnum. Tertium, quod id, quod ſignificat, ad dignitatem ſpectet; quia *perſona* nomen dignitatis eſt, vt docet D. Thomas *ſupra q.29. art.3.* Nec ex hoc ſequitur, perſonalitatem ratione ſui addere perfectionem ad eſſentiam: quia vt notio dignitatem ſignificet, ſufficit denotare perfectionem abſolutam, quatenus in perſonalitate incluſam, & ab eadem de connotato importatam.

Ex quibus colligo primo cum Caietano *in præſenti*, quod notio, propriè loquendo, debet ſignificari in abſtracto: eſt namque 8 *Notio debet ſignificari in abſtracto.*
ratio cognoſcendi, & conſequenter formale principium cognoſcendi *obiectiuè*, formale autem principium cognoſcendi, ſicuti & formale principium eſſendi, congruentius in abſtracto ſignificatur, quia eſt modus paſſiuæ ſignificationis formæ, quàm in cõcreto: ergo ſicuti perſonalitas, quia eſt formale principium eſſendi *perſonaliter*, propriè ſignificatur ſolum in abſtracto, ita notio.

Nec obſtat, Auguſtinum *5. de Trinitate cap.6.* pro notionibus 9 *Explicatur. Auguſt.*
Patris aſſignaſſe, *genitorem*, & *genitum non eſſe*, quæ concreta nomina ſunt: *ibi* enim concretum pro abſtracto vſurpauit, nec hoc eſt inconueniens, quando cum hæreticis litigium non eſt, cum quibus nec in terminis abſonantibus eſt conueniendum.

Secundo colligo, notionem vſurpari poſſe, & pro formali conceptu, & obiectiuo, proprius tamen pro obiectiuo. Quod patet: 10 *Aptius accipitur notio pro conceptu obiectiuo, quam pro formali.*
nam ſicut diffinitio eſt manifeſtatiua naturæ, ita notio eſt ratio cognoſcendi perſonam; at ratio manifeſtantis rei naturã, etſi formalibus, & obiectiuis conceptibus adaptari poſſit, aptius tamen obiectiuis: ergo etiam eſſe rationem cognoſcendi perſonam, etſi poſſit formali notitiæ, & obiectiuæ accommodari, proprius tamen conuenit obiectiuæ; & conſequenter ratio notionis.

§. II.

Relatis ſententijs vera eligitur, & probatur.

HIs ſuppoſitis, circa notionum numerum per defectum errauerunt quidam, quos refert Scotus *in 1. diſtinct.27. quæſt.1. §. ad argumenta huius quæſtionis verſu ad 3.* aſſignaſſe tres 11 *Varia ſententia.*
tantum notiones, & Ochan *in 1. diſtinct.27.* quatuor tantum aſſignans. Per exceſſum vero Alenſis *prima parte quæſt.68. membro 4.* Bargius *in 1. diſtinct. 28.* Et Scotus *vbi ſupra*, quorum primus duodecim, ſecundus triginta duas, & Scotus ſex recognoſcunt notiones, non tamen deſunt Scotiſtæ, qui communi adhærentes ſententiæ de numero notionum quinario, ſuum Doctorem interpretantur, aſſerentes illam non deſeruiſſe. Hi ſunt Rada *tom.1. controuerſia 25. art.4.* Et Smiſing *tom.2. diſp.2. q.4. num.96.*

Communis tamen ſententia Scholaſticorum cum Magiſtro *in 1. diſtinct.27. & 28.* & Theologorum cum Angelico Præce- 12 *Cõmunis, & vera defenditur.*
ptore *in præſenti*, defendit, quinque, & non plures eſſe diuinas notiones. Quam ſententiam adeò veram cenſet Bañez, & Zumel *in præſenti*, quos ſequitur Ruizius *diſp.47. à num.10.* vt oppoſitam temerariam exiſtiment in modo loquendi; eo quod à communi Scholaſticorum conſenſu recedant. Et probatur hac ratione: vt namque docuit D. Thomas in 1. diſt.26. quæſt.2. artic. 3. colligiturque ex diffinitione explicata: *Vt aliquid dicatur notio perſonæ tria deſiderantur, primum, quod ad originem pertineat; quia relationibus originis diſtinguuntur perſonæ. Secundum, quod* perti-

Digitized by Google

pertineat ad dignitatem; quia perſona eſt hypoſtaſis diſtincta proprietate ad dignitatem pertinente. Tertium, quod dicat aliquid ſpeciale; quia commune non eſt principium innoteſcendi. Verba ſunt D. Thomæ, at hæc tria conueniunt *Paternitati: Filiationi, ſpirationi actiuæ, & proceſſioni*; quia hæc omnia denotant ſubſiſtentias in natura rationali, conueniunt etiam *innaſcibilitati*, vt dicit omnimodam negationem principij; quia hæc ſoli ſuppoſito intellectualis naturæ competere poteſt, & nulli alteri ab illis *virtualiter* diſtinctio ex his, quæ in Deo reperiuntur, competere poſſunt, vt ex obiectionem ſolutione conſtabit. ergo diuinæ notiones quinque ſunt, & non plures.

13 *Sed obijcies 1.* Sed obijcies primo: potentia generatiua, & actualis generatio, obtinent rationem notionis in Patre; & tamen inter ſe, & à Paternitate, *virtualiter* diſtinguuntur: ergo dantur plures notiones, quam quinque. Maior ex eo conſtans videtur, quod ſunt rationes cognoſcendi Patrem, ſecundum ſibi propria, & aliàs ad dignitatem ſpectant, quod ad rationem notionis ſufficere ex illius diffinitione colligitur. Minor autem probatur: etenim iuxta noſtram ſententiam ſupra *tom. 1. diſputatione* 4. natura intellectiua, potentia proximè intellectiua, actualiſque intellectio, *virtualiter* diſtinguuntur; eo quod natura radix eſt intellectus, & iſtè principium proximum virtuale intellectionis; at Paternitas in Patre *radicaliter* ſe habet ad potentiam generatiuam, & hæc vt principium proximum virtuale generationis: ergo diſtinguuntur *virtualiter*.

14 *Reſp. Alarcon.* Huic argumento Alarcon *tractatu 5. diſputatione 3. capit. 7. numero* 7. reſpondent, quod licet inter relationes, potentias productiuas, & origines, interueniat virtualis præciſſiua diſtinctio, non tamen ſunt diſtinctæ notiones; eo quod inter ſe comparantur vt ſuperius, & inferius: nam benè valet, *eſt Pater: ergo genuit: ergo poteſt genere*, non tamen è contra: *Poteſt generare: ergo genuit, & eſt Pater*: vnde ſicut producere in Patre non eſt diſtincta notio à generare: quia generare *formaliter* includit producere, illudque ſupponit, vt prædicatum ſuperius, ita Paternitas, potentia generatiua, actualiſque generatio, non ſunt diſtinctæ notiones.

15 *Reijcitur hæc ſolutio primo.* Hæc tamen ſolutio ex Metaphyſicæ ignorantia procedit, & reijcitur primo: non enim omnia, inter quæ datur conſequentia non mutua, comparantur inter ſe vt ſuperius, & inferius, cum eſſentiali incluſione; à curſu enim ad potentiam currendi bona conſequentia eſt, non tamen, è contra à potentia ad currendum, ad curſum; & tamen quis vmquam ſomniauit, potentiam currendi ad curſum vt ſuperius inferiori incluſum in illo comparati? ergo ex eo quod inter Paternitatem, potentiam generandi, & generationem, conſequentia non mutua interueniat, non rectè colligitur, inter ſe comparari vt ſuperius, & inferius, & vnum in altero vt ſuperius in inferiori includi.

16 *Secundo.* Secundo reijcitur; nam eſtò daremus, potentiam generatiuam reſpectu Paternitatis, & generationis, ſic comparari ex defectu mutuæ illiationis, attamen generatio cum Paternitate, ſic comparari non poteſt: eſt enim neceſſaria mutua conſequentia inter illa: ergo ſi inter generationem, & proceſſionem, datur virtualis præciſſiua diſtinctio, non rectè ex capite aſſignato colligitur, non eſſe notiones diſtinctas.

17 *Tertio.* Tertio: nam licet à potentia generatiua creata ad generationem actualem, & Paternitatem, conſequentia non valeat, à potentia tamen generatiua diuina *eſſentialiter* cum generatione, & Paternitate connexa, bona conſequentia eſt ad generationem, & Paternitatem: ergo dato, & non conceſſo, ex conſequentia non mutua colligi comparationem vt ſuperius, & inferius, & ſuperioris in inferiori incluſio, non infertur, potentiam generatiuam Patris, ad æternitatem, & generationem, vt inferius ad ſuperius comparari.

18 *Euaſio excluditur.* Si fortè dicatur, ſufficere quod ex terminis conſequentia non valeat, vt iſta gaudeant comparatione, etſi in diuinis mutua conſequentia ſit. In contrarium obſtat, ſequi ex hac ſolutione, innaſcibilitatem cum Paternitate comparari vt inferius ad ſuperius, & conſequenter, diſtinctas notiones non eſſe; conſequens eſt contra iſtum Anthorem: ergo prædicta euaſio eſt nulla. Patet ſequela: hæc enim conſequentia, *eſt Pater: ergo innaſcibilis*, non tenet ex terminis; cum inſtetur in Patre creato, qui Pater eſt, & ab alio producitur; è contra tamen valet, *eſt innaſcibilis; ergo Pater*; cum de ſolo Patre diuino innaſcibilitas, ſumpta pro omnimoda negatione principij, poſſit verificari: ergo ſi eſſe inter aliqua conſequentiam non mutuam ex terminis, ſufficit vt comparentur vt ſuperius, & inferius cum eſſentiali incluſione, hac comparatione gaudebunt *innaſcibilitas*, & *Paternitas*, in Patre diuino; & conſequenter diſtinctæ notiones non erunt.

19 *Traditur vera ſolutio.* Miſſa igitur hac ſolutione ad argumentum reſpondeo, potentiam generatiuam, & actualem generatione, ſumi poſſe dupliciter, vel pro eo, quod dicunt in recto, & ſic diſtinguuntur in noſtra ſententia *virtualiter*; eo quod potentia in recto dicit intellectum diuinum, & generatio diuinam intellectionem, inter quæ verſari virtuale diſcrimen, probabilius cenſui *ſupra tomo 1. diſputatio* 4. ſic tamen notiones non ſunt: quia notio, cum ad ordinem originis ſpectet, in perfectione abſoluta conſiſtere nequit. Secundo ſumi poſſunt pro eo, quod in obliquo important; nempè *Paternitatem*, quæ à potentia, & generatione connotatur, & vt ſic inter illa diſtinctio virtualis adæquata non eſt, ſed eadem Paternitas abſque virtuali adæquato diſcrimine, & Patrem conſtituit in ratione perſonæ, & vt connotata potentem generare, actuque generantem, & ad Filium relatum; & cum ſolum pro eo, quod de connotato dicunt, poſſint obtinere rationem notionis: hinc fit, quod in ratione notionis, nec inter ſe diſtinguantur, nec cum Paternitate in numero ponant, ſicut Paternitas, vt forma hypoſtatica, non eſt notio diſtincta à ſe ipſa vt referente; eo quod vtrumque præſtat abſque virtuali adæquato diſcrimine.

20 *Secundo arg.* Obijcies ſecundo: ratio Verbi, & ratio Filij, *virtualiter* diſtinguuntur in Filio Diuino, vt *ſupra quæſt. 27. diſp.* 74. probabiliter ſumus defenſati; at ratio Verbi notionis rationem obtinet; cum ad originem ſpectat, & dignitatem notificet; ergo dantur in Filio duæ notiones *virtualiter* diſtinctæ; & conſequenter ſunt plures quàm quinque.

21 *Reſp.* Reſpondeo, rationem Verbi pro eo, quod importat in recto, nempè *relatio*, non diſcriminari à ratione Filij *virtualiter*, ſed ſolum id admiſſimus loquendo de Verbo, & Filio, pro connotato abſoluto, conſequenter ad illam ſententiam, quæ rationem repræſentationis de connotato importatam à Verbo diſtinguit *virtualiter* à conceptu naturæ, quæ de connotato importatur à Filio, ratio autem notionis non competit Verbo, nec Filio, ratione connotati, ſcilicet abſoluti, ſed ratione illius, quod ab vtroque importatur in recto, quod eſt relatio: vnde ex noſtra doctrina non ſequitur duplex notio *virtualiter* diſtincta in Filio. Ex quo manifeſtè colligitur, cur ratio imaginis in Filio non ſit notio à ratione Filij diſtincta, & ſimiliter ratio amoris diuini impulſus, & ratio perſonæ in Spiritu Sancto, non ponunt in numero in ratione notionis; quia ſcilicet inter hæc omnia non eſt virtualis adæquata diſtinctio quoad relationem importatam in recto, quidquid ſit de perfectionibus abſolutis de connotato importatis, an *virtualiter* diſtinguantur, vel non.

22 *Tertio arg.* Tertio obijcies: relatio ſpiratoris non diſtinguitur *virtualiter* adæquatè à Paternitate: ergo ſi diſtinctio virtualis adæquata requiritur vt numerus notionum augeatur, non dantur quinque notione. Probatur antecedens: ſi namque ob aliquam rationem *virtualiter* adæquatè diſtinguerentur, maximè ob illam, quam tradit D. Thomas *in hac q. art. 2. in corpore*, ſcilicet, quia ſpirationi actiuæ correſpondet pro termino relatio ſpirati, & Paternitati filiatio, quæ diuerſæ ſunt, vnica autem relatio ad duos terminos terminari non poteſt; at hæc ratio eſt nulla: ergo non diſtinguuntur *virtualiter*.

23 *Prob. min. 1.* Probatur minor, primo: nam cum diſtinctione reali relationum terminantium ſtat realis identitas ſpirationis actiuæ, & Paternitatis: ergo etiam ſtare poteſt virtualis, & quaſi ſpecifica indiſtinctio.

Secundo. Secundo: vna relatio ſecundum ſpeciem poteſt ad plures relationes terminari, vt conſtat, tum in Patre plures Filios habente, ad quos vna relatione refertur, cum tamen ex parte Filiorum plures ſint relationes. Tum etiam in albo, quod vna relatione ſimilitudinis omnia reſpicit, quibus aſſimilatur, cum tamen in illorum quolibet diſtincta relatio terminans ſit. Tum denique in Filio, quem vnica relatione Patrem, & Matrem reſpicere, tenet frequentior Thomiſtarum ſententia, cum tamen relatio Patris, & relatio Matris, ad quas terminatur, *ſpecificè* diſtinguantur: ergo ex eo quod in Filio, & Spiritu Sancto, ad quos Pater refertur, plures ſint relationes, non rectè colligit D. Thomas, relationem ſpiratoris, qua ad Spiritum Sanctum refertur Pater, & relationem Paternitatis, qua refertur ad Filium, *virtualiter* eſſe diſtinctas.

24 *Reſp. Ad 1. prob. minoris.* Reſpondeo negando antecedens, ad probationem nego minorem, ad primam probationem nego conſequentiam: ſpecificatio enim relationis à termino ſumitur, vnde multiplicatis *ſpecificè* terminis, neceſſe eſt relationes *ſpecificè* multiplicari, *realiter* in creatis, quia diſtinctio realis, ob limitationem, ſpecificam diſtinctionem comitatur, aut *virtualiter* in diuinis, in quibus ob infinitudinem diſtinctio realis non niſi ex relatiua oppoſitione prouenire poteſt, ac proinde relatio ſpirationis actiuæ, & Paternitas, *virtualiter* diſtinguuntur ob diuerſitatem relationum eis ex parte terminis reſpondentium non autem *realiter*; quia inter ſe oppoſitione relatiua non gaudent.

25 *Ad 2. prob. minoris.* Ad ſecundam diſtinguo antecedens: ad plures ſpecies adæquata diuerſas, nego antecedens: ſolo numero differentes, aut ſpecificè inadæquatè in ratione terminandi, concedo antecedens, & nego conſequentiam, quam non probant exempla: in primo namque, & ſecundo, relationes terminantes ſolo numero diſtinguuntur, & in tertio, etſi Paternitas, & Maternitas, diſtinguantur *ſpecificè*, non tamen eſt diſtinctio ſpecifica adæquata, ſed inadæquata ſolum in ratione terminandi relationem Filiationis, vt docet

L Caie-

Caietanus *in præſenti art. 2. §. ad ſecundum dubium*. Bañez *dubitatione 1. concluſione 2.* Syluester, Torres, Zumel, & alij, quos referunt, & ſequuntur, Salmanticenſes *tract. 6. diſp. 11. dubio 2. num. 22.* rectèque probant, ex eo quod ſic comparantur relationes iſtæ ad terminandum filiationem, quo Patris, & Matris concurſus ad ponendam Filij natiuitatem; ſicut ergo ad iſtam *inadequatè*, & *partialiter*, comparantur illorum concurſus, ita illorum relationes *inadequatè*, & *partialiter*, terminant Filij relationem: in noſtro autem caſu ſpiratio paſſiua, & filiatio, terminantes relationes ſpirationis, & Paternitatis, non comparantur vt partiales termini, ſed vt totales, & idcircò diſpar eſt ratio.

26 *Inſtabis.* Inſtabis mortuo Patre manet relatio filiationis ad Matrem, & è contra, Matre mortua relatio Filij ad Patrem perſeuerat; at ſi partialiter filiationem terminarent, quolibet illorum deſtructo, filiatio perſeuerare non poſſet: ergo non *partialiter*, ſed *totaliter*, Pater, & Mater terminat filiationem.

Reſp. PP. Salmāticenſes. Huic obiectionis reſpondent Salmanticenſes *ſupra n. 25.* pereunte aliquo ex prędictis extremis nihil entitatis in relatione filiationis perire, quamuis ex defectu talis extremi connotati non denominet Filium relatum ad illud; quia ad hanc denominationem; ſcilicet, vt Filium relatum ad Patrem denominet, Patris exiſtentia requiritur de connotato, non tamen ad realitatis eius exiſtentiam; ad hanc enim ſufficit culuſuis termini partialis exiſtentia, vt conſtat in Patre plures Filios vna relatione reſpiciente, quæ *entitatiuè* perſeuerat, quolibet illorum *diuiſiuè* deſtructo, etſi non perſeuerat quoad denominationem relati ad Filium, qui non exiſtit.

27 *Impugnatur præcedens ſolutio.* Hanc tamen ſolutionem nunquam percipere potui: nam aliud eſt, plures terminos *materialiter* relationem aliquam terminare, aliud autem, illam terminare *partialiter*: quando primum contingit, poteſt entitas relationis perſeuerare quolibet ex illis deſtructo, & in hoc in exemplo Paternitatis ad plures Filios terminata inuenitur: quia namque illorum quilibet in particulari *materialiter* terminat talem relationem, quolibet illorum deficiente, adhuc perſeuerat relatio, quæ nullum in particulari ad ſui exiſtentiam deſiderat, ſed aliquem illorum *vagè*; quando autem duæ relationes *partialiter* terminant, non poteſt relatio terminata quoad ſuam entitatem perſiſtere, deficiente aliqua ex illis. Quod patet, tum ab exemplo cauſarum *partialiter* concurrentium, quarum qualibet deficiente, effectus nequit perſeuerare, & eo ipſo quod ſine illarum aliqua poſſit perſiſtere, alia perſeuerante, hæc non partialis, ſed adæquata, & totalis cauſa, erit. Tum etiam à paritate natiuitatis Filij ex Patris, & Matris concurſibus, quæ quia ab vtroque vt à partiali cauſa dependet, quolibet deficiente eſſe nequit Filij natiuitas. Tum denique à priori: in hoc namque differt totalis terminus à partiali, quod ille ad exiſtentiam relationis terminatæ eſt ſufficiens, ſecus vero partialis: ergo ſi filiatio *entitatiuè* perſeuerare poteſt pereunt Matre, & è contra, Paternitas, qua exiſtente perſeuerat filiatio, non *inadequatè*, & *partialiter* terminat, ſed *totaliter*, & *adæquatè*, & idem de Maternitate dicatur, & eadem ratione.

28 *Vera ſolutio.* Miſſa igitur hac ſolutione, & in ſua probabilitate relicta, ad obiectionem factam reſpondeo, mortuo Patre, manere quidem relationem filiationis ad Matrem, non tamen eandem, quæ Filium referebat ad illam, ſed ſpecie diuerſam: Mater namque, & Pater ſimul *partialiter* primam terminantes *eſſentialiter* differunt in ratione termini ab illorum quolibet ſeorſim terminante ſecundam, ſicut cognitio ad plura obiecta diuerſa *eſſentialiter* ſimul terminata, differt *eſſentialiter* à cognitione terminata ad aliquod illorum ſeorſim.

29 *Si opponas 1.* Sed oppones primo: fundamentum ſecundæ relationis idem eſt cum fundamento primæ, ſcilicet *Filij natiuitas*: ergo ſecunda relatio à prima *eſſentialiter* non differt.

Secundo. Secundo, quod ſi mortuo Patre reſultat vna relatio terminata ad Matrem, & hac mortua, relatio ad Patrem terminata reſultat: ergo vtroque viuente reſultabit duplex relatio ad quolibet illorum terminata ſeorſim.

Reſp. ad 1. Ad primam reſpondeo, ſpeciem relationis non à fundamento, ſed à termino ſumi, & ideò licet fundamentum ſit idem, poteſt inter relationes ſpecifica eſſe diuerſitas. Vel dicatur, fundamentum eſſe duplex *virtualiter*:

Ad 2. Ad ſecundam dicatur, rationem eſſe: quia cum poſſit vna relatio Patrem, & Matrem reſpicere, fruſtranea eſt duarum relationum reſultantia; fruſtra enim fiunt per plura, quæ per pauciora effici poſſunt.

§. Vltimus.

Quartum argumentum diluitur, & explicatur qualiter inaſcibilitas *ſit proprietas Patris.*

30 *Denique arg.* Denique obijcies: innaſcibilitas in Patre, vel ſumitur pro fundamento, & materiali, vel ſumitur pro formali; Si primū, non eſt notio à Paternitate, & relatione ſpiratoris diſtincta. Si ſecundum, notio non eſt; cum negatio ſit, & conſequenter nec dignitas Patris, de ratione autem notionis eſt, quod ad dignitatem pertineat: ergo non ſunt quinque notiones.

Ad hoc argumentum recentiores quidam ſequuti Vazquium *diſp. 140. cap. 43.* reſpondent, innaſcibilitatem, non in negatione, ſed in aliquo poſitiuo conſiſtere, cum autem vrgeatur, illud poſitiuum, nec abſolutum eſſe poſſe, nec relatiuum; quia ſi primum, non ſpectabit ad ordinem originis; & conſequenter notio non erit: nec ſecundum, aliàs erunt in Deo plures relationes reales, quam quatuor, inquiunt, eſſe relationem fontalis principij Deitatis, non realem, ſed rationis. Cæterum de hoc *quæſtione ſequenti*, vbi examinabimus Vazquij ſententiam, modo contra illam ſufficiat, quod ſi innaſcibilitas notionem conſtituit, non obſtante quod in relatione rationis conſiſtat, poterit etiam, etſi in negatione ponatur, notionem conſtituere. Secundo, quod ſi in ratione fontalis principij totius Deitatis relationem rationis conſtituimus pertinentem ad notionis rationem, etiam in vltimo termino proceſſionum diuinarum, ſcilicet in Spiritu Sancto, recognoſci poterit relatio rationis ſpecialem notionem conſtituens. 31 *Solutio P. Vazquez reijcitur.*

Ad argumentum ergo, hac ſolutione relicta, reſpondeo eligendo ſecundam partem, ſcilicet, dicere aliquid negatiuum, nec ſequitur notionem non eſſe: quia ad rationem notionis neceſſarium non eſt, quod ſit dignitas, ſed ſufficit *circumloquutiuè*, *& à poſteriori*, dignitatem explicare, ſicut nec requiritur quod ſit perſonalitas, ſed quod perſonalitatem notificet, licet autem innaſcibilitas dignitas non ſit ratione ſui *formaliter*, notificat tamen, & *circumloquutiuè* explicat dignitatem perſonalem, quatenus ſoli perſonæ intellectualis naturæ competere poteſt. 32 *Reſp. aliter arg.*

Verum contra hanc ſolutionem obſtat: ſi notio in negatione conſiſtere poſſet, ſequeretur, plures aliàs eſſe notiones; conſequens non admittimus: ergo vel innaſcibilitas in aliquo poſitiuo conſiſtit, vel notio non eſt. Probatur ſequela: datur namque in Filio negatio principij generatiui, in Spiritu Sancto negatio principij ſpiratiui, in Filio negatio procedendi per voluntatem, quæ inſpirabilitas appellatur, & in Spiritu Sancto ingenerabilitas; id eſt negatio proceſſionis per intellectum, tanquam terminus genitus: ergo ſi negatio notionem valet conſtituere dabuntur ad minus nouem notiones. 33 *Contra ſolutionē arg.*

Reſpondeo, negationem potentiæ generandi, & negationem potentiæ ſpirandi, ex proprio conceptu dignitatem non dicere: quia ex modo concipiendi, hoc, hoc eſt vi productiua carere, potius indigentiam denotat, quam indignitatem, quod ſi aliquam dicunt, eſt ratione fundamenti, ſcilicet ratione terminationis adæquatæ, quæ in Filio inuenitur reſpectu potentiæ generatiuæ, & in Spiritu Sancto reſpectu ſpiritiuæ; cum enim potentias productiuas adæquent, non poteſt Filius vi generatiua gaudere, nec Spiritus Sanctus vi ſpiratiuas inſpirabilitas etiam dignitatem ex modo ſignificandi non denotat, & idem de ingenerabilitate Spiritus Sancti eſt dicendum: tum, quia ſuppoſito quod aliquid producatur, non dicit ex modo noſtro concipiendi dignitatem, quod careat hoc; vel illo modo productionis. Tum etiam: quia inſpirabilitas ſumpta ratione ſui creaturis poteſt conuenire, & ſimiliter ingenerabilitas; cum creaturæ non ſpirentur, & poſſint produci per actionem, quæ generatio non ſit: quo circa dignitatem perſonæ in natura intellectuali ſubſiſtentis non denotat: Innaſcibilitas autem, quæ in negatione omnis principij conſiſtit, ſolum primo ſuppoſito intellectualis naturæ competere poteſt, & ideirco ex proprijs affert, & *circumloquutiuè* denotat dignitatem primæ ſubſiſtentiæ in natura intellectuali. 34 *Reſp.*

Huius diſcriminis radicem reddit D. Thomas 1. *ad Annibaldum diſt. 28. q. 1. art. 1. ad 3.* quia ſcilicet, quo affirmatio eſt ſpecialior, eo vniuerſalior euadit negatio, & è contra, quo vniuerſalior fuerit affirmatio, eo illius negatio eſt contractior; vt conſtat in negatione animalis, quæ limitatior eſt, & paucioribus conuenit, quam negatio hominis; quia animalis affirmatio affirmatione hominis vniuerſalior eſt, quia ergo inſpirabilitas eſt negatio proceſſionis per voluntatem, & ingenerabilitas negatio proceſſionis per intellectum, quæ ſpeciales modi procedendi ſunt, innaſcibilitas autem eſt negatio proceſſionis vt ſic, quæ eſt vniuerſalior qualibet ex illis proceſſionis: conſequens ſit, quod primæ negationes extenſiores ſint, nec ad intellectum naturam limitatæ; & conſequenter dignitatem non denotant, iſta autem negatio coarctatur ad intellectualem naturam vt illius dignitatem deſignet. 35 *Diſcriminis radix traditur à D. Tho.*

Hæc eſt frequens noſtrorum Thomiſtarum ſolutio, ſed contra illam in hunc modum obijcies: vel innaſcibilitas ſumitur merè *negatiuè*, vel prout connotat pro fundamento ſuppoſitum intellectualis naturæ? Si primum, dignitatem non denotat; cum non enti competere poſſit, in quo nulla eſt dignitas. Si ſecundum, nullum eſt inter illam, & inſpirabilitatem, diſcrimen; cum etiam hæc, prout connotat ſuppoſitum intellectualis naturæ, dignitatem importet: ergo vel innaſcibilitas notio ab alijs diſtincta non eſt, vel inſpirabilitas obtinet rationem notionis. 36 *Contra ſolutionē arg.*

Reſpondeo, ſumi ſecundo modo, ly *prout* dicente conditionem, vt innaſcibilitas denotet dignitatem non vero dicente rationem 37 *Reſp.*

Digitized by Google

nem formalem illam denotandi, & in hoc ab inſpirabilitate eſt diſcrimen: nam iu hac ly *prout in ſuppoſito intellectuali* dicit non puram conditionem, ſed rationem formalem denotandi dignitatem. Ratio autem huius diſcriminis exinde colligitur: nam eo ipſo quod intelligamus negationem omnis principij in entitate poſitiua, etſi nihil amplius exprimamus, per conſequentiam legitimam inferimus, talem entitatem eſſe intellectualis naturę, & diuinæ, quod ſignum manifeſtum eſt entitatem connotatam non eſſe negationi rationem formalem denotandi dignitatem; cum in entitate poſitiua vt ſic dignitas intellectualitatis non innoteſcat, non autem eo ipſo quod negatio ſpirationis cum entitate poſitiua coniungatur, dignitas intellectualis colligitur, cum poſſit entitas poſitiua non ſpirata intellectualis non eſſe, & conſequenter huic negationi ratio formalis denotandi dignitatem fundamentum eſt. Et hæc de iſta diſputatione applicanda litteræ Magiſtri in 1. diſt.28. §.1. ad illa verba: *Præterea conſiderari debet, &c.* M.Sent.

Huic dubitari poterat, an relatio ſpiratoris *realiter*, aut *formaliter* differat à Paternitate, & Filiatione? Sed res eſt facilis, & conſtat ex dictis *q.28. de diſtinctione relationum ab eſſentia*: nam quantum ad hoc eadem eſt ratio in præſenti: vnde ſicuti *ibi* diximus, ſolum *virtualiter* ab eſſentia relationes diſtingui, ita in præſenti eſt dicendum, & ratio eſt manifeſta ex communi illo Theologorum axiomate ſumpta, ſcilicet, *in diuinis omnia ſunt vnum, vbi non obuiat relationis oppoſitio*; at inter Paternitatem, & Filiationem ex vna parte, & relationem ſpiratoris ex alia, relatiua oppoſitio non datur; cum Pater, & Filius ſpirator ſint non tamen ad ſpiratorem relati, ſed ad ſpiratum: ergo inter Paternitatem, & Filiationem ex vna parte, & communem ſpirationem ex alia, realis entitatiua, aut formalis diſtinctio non datur. 38 *Relatio ſpiratoris nō differt realiter à Paternitate, & filiatione.*

TRACTATVS DVODECIMVS.

De Perſonis Diuinis, in particulari.

D*E quo D. Thomas* in 1. Sententiarum à diſtinctione 27. vſque ad 32. Ad Annibaldum in eiſdem diſtinctionibus; quæſtione 2. de Potentia art.4. & quæſt.10. art.4. & 5. lib.4. Contra Gentes à cap.1. vſque ad 26. Et in hac 1. p. à quæſtione 33. vſque ad 37. In quæſtione 33. *agit de Perſona Patris. Quæſtionem diuidit quatuor articulos. In 1. docet*, conuenire Patri rationem principij. *Quod probat: nam* principium eſt, à quo aliquid procedit; at Pater eſt, à quo procedit Filius: ergo ei conuenit ratio principij. *Negat autem ſolutione ad primum*, poſſe dici cauſam Filij: nam licet Græci indifferenter vtantur nomine principij, & cauſæ, Latini autem Doctores non pro eodem cauſam, & principium, vſurpant, ſed principium eſt communius quàm cauſa, quæ petit termini dependentiam, & alietatem in natura termini à principio; cumque Filius à Patre non dependeat, & ſit eiuſdem naturæ cum Patre: hinc fit, quod dicatur Pater principium Filij, ſecus autem cauſa in ſignificatione Latina. *Et ſolutione ad 2. negat*, Filium dici principiatum à Patre in vſu Latinorum, etſi à Græcis concedatur, *& ratio eſt*: Quia licet Patri attribuamus, quod authoritatis eſt, nihil tamen ad ſubiectionem ſpectans Filio poteſt attribui, vt euitetur erroris occaſio; at eſſe principium authoritatem denotat, eſſe autem principiatum ſubiectionem, & minorationem præſefert in modo loquendi: ergo etſi attribuamus Patri eſſe principium Filij, Filio tamen attribuendum non eſt nomen principiati, ſed poterit dici, eſſe à Patre vt principio. *Solutione etiam ad 3. negat*, Patrem eſſe priorem Filio; eo quod licet nomen principij fuerit à prioritate ad ſignificandum impoſitum, non tamen illam ſignificat, ſed originem: ergo licet Patri conueniat eſſe principium Filij, non eſt dicendus illo prior, *quod intellige de prioritate naturæ, quæ cauſalitatis prioritas eſt.*

In ſecundo articulo docet, hoc nomen *Pater* eſſe nomen proprium perſonæ primæ, id eſt, non metaphoricè dictum de illa, nec accidentaliter, ſed ſubſtantialiter. *Quod probat*: illud namque eſt nomen proprium alicuius perſonæ, quod ſignificat id, quo ab omnibus alijs diſtinguitur; at Paternitas, quæ diſtinguit primam perſonam ab omnibus perſonis diuinis, ſignificatur hoc nomine *Pater*: ergo eſt proprium nomen, id eſt, non metaphoricum, & ad eius ſpectans ſubſtantiam. *Si dicas, hoc nomen* Pater *ſignificat aliquid, in quo* analogicè *conueniunt prima perſona, & Patres creati: ergo non ſignificat id, quo prima perſona ab omnibus alijs diſtinguitur. Reſpondet Caietanus, ly* Pater *ſumi in præſenti, non prout eſt nomen analogum creaturis, & Deo, ſed prout eſt caput, & membrum principale analogiæ, ſic autem ſignificat, non rationem analogam, ſed conſtitutiuam, & diſtinctiuam primæ perſonæ ab omnibus alijs.*

Docet etiam ſolutione ad 4. Generationem quoad rem ſignificatam principalius dici de Generatione diuina quàm de creata; eo quod de ratione generationis ſunt duo, ſcilicet ſuppoſitorum diſtinctio, & vnitas formæ communicatę: ergo quò maior fuerit vnitas formę, ſuppoſita diſtinctione ſuppoſitorum, eò perfectior erit generatio; at vnitas formę in generatione diuina maior eſt, cum identitas ſit, quàm in generatione creata, in qua inter principium, & terminum, identitas naturę non eſt: ergo perfectior erit generatio. *Si dicas: quia ad generationem requiritur vnitas formæ, creſcente vnitate formæ creſcit generationis perfectio; ſed etiam requiritur diſtinctio ſuppoſitorum: ergo quò maior fuerit diſtinctio, creſcet etiam ex hoc capite generationis perfectio, & cum in generatione creata intercedat maior diſtinctio, erit ex hoc capite perfectior in ratione generationis, quàm diuina. Reſpondeo negando conſequentiam: quia vnitas formæ, vt finis, & ratio formalis terminandi requiritur: vnde ex illa venari debet perfectio generationis, non ex diſtinctione, quæ ſolum vt conditio, ſiue vt complementum requiritur.*

In tertio inquirit, an hoc nomen *Pater* dicatur in diuinis prius, ſecundum quod perſonaliter ſumitur? *Et ſuppoſito, quod ly* Pater *dicitur de Deo dupliciter, ſcilicet eſſentialiter, vt cum dicitur*, Pater miſericordiarum, Pater iuſtorum ſpecialiter per gratiam, *iuxta illud Romanorum* 8. Ipſe ſpiritus reddit teſtimonium ſpiritui noſtro, quod ſumum filij Dei, *eſſe enim miſericordiarum, creaturarum, & iuſtorum, Patrem, eſt toti Trinitati commune; cum fundetur in actione ad extra creatiua, aut iuſtificatiua, quæ communes ſunt. Secundo perſonaliter, qua ratione ſoli primæ perſonæ conuenit eſſe Patrem, & ſolum reſpectu ſecundæ, ſcilicet* Verbi. *Hoc inquam ſuppoſito, affirmatiua concluſione reſpondet, quæ intelligenda eſt de prioritate durationis, ſecundum intellectum, & dignitatem. Primum probat in argumento* ſed contra: nam ęternum prius eſt temporali; at perſonaliter ab ęterno dicitur Pater Filij diuini, eſſentialiter autem temporaliter dicitur Pater creaturarum; cum eſſe illarum Patrem creationem ſupponat, quę ſecundum fidem incepit in tempore: ergo prius duratione dicitur in diuinis hoc nomen *Pater*, ſecundum quod perſonaliter ſumitur, quàm ſecundum quod eſſentialiter.

Secundum probat: prius dignitate, & intellectu, dicitur nomen de illo, in quo eius ſignificatum ſaluatur perfectè, quàm de illo, in quo imperfectè ſaluatur; at perfecta ratio Paternitatis ſolum in Patre reſpectu Filij diuini ſaluatur, vtpotè inter quos eſt perfecta ſimilitudo in ratione naturę, non vero reſpectu creaturarum, quę cum Deo non habent perfectam ſimilitudinē, ſed imperfectam, & deficientem, aut per modum veſtigij, vt in creaturis non rationalibus, aut per modum imperfectę imaginis, vt in creaturis rationalibus ſecundum naturam, ſecundum gratiam, & ſecundum gloriam, ſecundum quas perfectiones ſolū analoga ſimilitudine gaudent cū Deo: ergo prius dignitate dicitur in diuinis

Digitized by Google

Pater ſecundum quod perſonaliter, quam ſecundum quod eſſentialiter. *Maiorem probat D. Thomas à priori*; Nam de eo, in quo imperfectè ſaluatur, dicitur, per ſimilitudinem, & analogiam ad id, in quo perfectè ſaluatur: ergo prius de hoc quam de illo. Et ab exemplo huius nominis *Leo*, quod prius dicitur de animali, in quo perfecta ratio Leonis ſaluatur, quam de aliquo homine, de quo dicitur: quia in illo aliqua Leonis ratio, ſaluatur, ſcilicet, *audacia*, aut *fortitudo:* quia de hoc ſolum per ſimilitudinem analogicam dicitur.

In contrarium opponit D. Thomas: Nam commune ſecundum intellectum eſt prius proprio; ſed hoc nomen *Pater*, ſecundum quod ſumitur perſonaliter, eſt proprium primæ perſonæ, ſecundum vero quod ſumitur eſſentialiter, eſt commune toti Trinitati: nam toti Trinitati: dicimus, *Pater noſter qui es in cælis*, *&c.* Ergo per prius dicitur Pater eſſentialiter ſumptum, quam perſonaliter. *Cui argumento reſpondet Diuus Thomas*, veram eſſe maiorem de communibus, quæ abſolutè dicuntur, ſecus verò de illis, quæ important reſpectum ad creaturas; eo quod perſona procedens in diuinis, procedit vt principium creaturarum; apponitque exemplum in Verbo concepto ab Artifice, quod per prius procedit ab illo, quam artificiatum: quia hoc illo mediante ab Artifice cauſatur; quia ergo Deus dicitur Pater creaturarum per reſpectum ad illius: fit conſequens, quod per prius Filius procedat, & Deus dicatur Pater illius, quàm procedant creaturæ, & ſit illarum Pater.

Contra quam ſolutionem obſtat primo: Omnipotentiam, ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, *& id genus alia*, *reſpectum ad creaturas inuoluere; & tamen prius de Deo ſecundum intellectum dicuntur, quam perſonalia: nam vt dicemus* infra quæſtione trigeſimaquarta, *Verbum ex cognitione omnipotentiæ*, *& ſimplici creaturarum notitia*, *procedit: ergo falſa eſt doctrina Diui Thomæ, qua docet, communia importantia reſpectum ad creaturas eſſe intellectu poſteriora proprijs.*

Reſpondeo, communia importantia reſpectum ad creaturas eſſe in duplici differentia: alia enim dicunt reſpectum neceſſarium, alia vero liberum in actione libera terminata ad extra fundatum: illa, quæ ſunt primi generis, priora ſunt intellectu, quàm propria, vt conuincit argumentum factum, ſecus autem alia; & de his loqui Diuum Thomam in ſolutione data *conſtat manifeſtè: nam id ad argumenti ſolutionem ſufficit; cum argumentum procedat de hoc nomine* Pater, *quod reſpectum ad creaturas importet liberum, vtpotè in actione libera ad extra terminata fundatum, ſcilicet*, creatione, iuſtificatione, & glorificatione.

Sed dices: eodem modo ſe habet Trinitas perſonarum ad actionem creatiuam fundantem reſpectum liberum, quo comparatur ad vim productiuam fundantem reſpectum neceſſarium; ad vtramque enim comparatur per ſe in eſſe entis, & ad naturam per ſe, perſeitate principij, aliàs ex creaturis cognitis poſſet Trinitas perſonarum euidenter cognoſci: ergo ſi communia prioris generis ſunt priora intellectu, quàm propria, etiam quæ liberum reſpectum important, ſunt illis intellectu priore.

Reſpondeo, verum eſſe antecedens loquendo de perſeitate principij exacta ab effectibus; quoad hanc enim æquiparari, argumentum concludit, non autem de perſeitate entitatiua Dei; cum enim diuina fæcunditas gaudeat vi productiua creaturarum, & productiua ad intra, primaque ei competat per reſpectum ad actionem liberam, ſecunda verò per reſpectum ad actionem neceſſariam; conſequens fit, quod attenta exigentia potentiæ prius actio productiua ad intra ei competat, quàm actio productiua ad extra; prius enim cum potentia coniungitur actio neceſſaria, quam libera.

Secundo obſtat contra eandem doctrinam: nam id, quod eſt prius ſubſiſtendi conſequentia *logicè*, *eſt prius ſecundum intellectum; ſed communia importantia reſpectum liberum ad creaturam ſunt priora* ſubſiſtendi conſequentia *logicè*, *quam propria: ergo ſunt priora illis ſecundum intellectum. Probatur minor: hæc conſequentia non valet*, eſt Creator: ergo Pater: *Filius enim creat, & Pater non eſt; & tamen Creator liberum ordinem ad creaturas importat: ergo communia ordinem liberum ad creaturas dicentia ſunt priora proprijs*, ſubſiſtendi conſequentia *logicè*, *etſi non phyſicè: nam eo ipſo quod phyſicè exiſtat creatura, debent phyſicè tres perſonæ exiſtere.*

Reſpondeo negando minorem, ad cuius probationem conceſſo antecedenti, nego conſequentiam: quia ad prioritatem requiritur, quod valeat ab vno ad aliud, & non è contra, ſicut valet bene, eſt homo: ergo animal, *& non è contra*, eſt animal: ergo homo; *in præſenti autem, licet verum ſit quod non valeat*, eſt Creator: ergo Pater; *& pro hac parte ly* Creator *poſſit prioritate dicta gaudere, quia tamen è contra, etiam non valet*, eſt Pater: ergo Creator; *cum ab æterno ſit Pater Diuinus, & ab æterno Creator non ſit: fit conſequens, quod inter communia, liberum reſpectum dicentia ad creaturas, & propria, prioritas* ſubſiſtendi conſequentia *non detur.*

In quarto inquirit, vtrum eſſe ingenitum ſit proprium Patri? *Et reſpondet affirmatiuè, cuius concluſionis probatio ex littera totius articuli poteſt deduci: docet enim in corpore articuli*, perſonam Patris innoteſcere dupliciter, & per reſpectum principij, & per negationem principij. *Quod probat*: nam Pater eſt primum principium; at primum principium duo dicit, ordinem ſcilicet ad ea, quæ ſunt à principio, & negationem principij: ergo Patri duo ſunt propria, ſcilicet ordo ad illa, quæ ab ipſo procedunt, & negatio proceſſionis ab alio. *In ſolutione ad ſecundum docet, ly ingenitum* non ſolum negare eſſe ab alio per generationem, ſed etiam per proceſſionem, & quouis modo communicatum. *Ex quibus ratio probatiua concluſionis poteſt ad hanc formam reduci*: Eſſe ingenitum dicit negationem omnis principij, ſiue productiui, ſiue communicatiui; at huiuſmodi negatio in diuinis, non competit niſi Patri, Filius namque procedit à Patre vt à principio, Spiritus Sanctus à Patre, & Filio vt à principio productiuo procedit, & diuina natura, & ſi non producatur, communicatur tamen Filio, & Spiritui Sancto per proceſſionem: ergo eſſe ingenitum eſt Patri proprium, nulli alteri in diuinis conueniens. *In ſolutione ad quartum docet D. Thomas*, quod ſi in diuinis eſſent duo innaſcibiles, eſſent duæ naturæ diuinæ. *Quod probat dupliciter*, *primo*: quia in vna natura non poſſunt eſſe duo prima principia; at innaſcibile, & primum principium, ſunt idem: ergo in vna natura nequeunt eſſe duo innaſcibiles; & conſequenter, ſi duo eſſent in diuinis, neceſſario eſſent duæ naturæ admittendæ: *Secundo*: quia in vna natura non poteſt eſſe ſuppoſitalis diſtinctio, niſi per originem vnius ſuppoſiti ab alio; at ſi dantur duo innaſcibiles in Deo, vnus non procedet ab alio: ergo non poſſunt diſtingui in vna natura, ſed diuerſa natura debent gaudere.

Quæſtione trigeſimaquarta agit de Perſona Filij, illamque diuidit in tres articulos. In primo inquirit, vtrùm Verbum in Diuinis ſit nomen perſonale? *Concluſio eſt*: Quod nomen Verbi in Diuinis, ſi propriè ſumatur, eſt nomen perſonale, & nullo modo eſſentiale. *Quàm probat in argumento* ſed contra, *ex Auguſtino tomo 3. lib. 7. de Trinitate cap. 1. vbi ait*: Quod ſicut Filius refertur ad Patrem, ita Verbum ad id, cuius eſt Verbum. *Ex quo ſic ſubſumit D. Thomas*; ſed Filius eſt nomen perſonale, quia relatiuè dicitur: ergo & Verbum. *Deinde in corpore articuli illam probat hac ratione:* Verbum, ſecundum quod propriè dicitur in diuinis, ſignificat aliquid ab alio procedens; ſed hoc pertinet ad rationem nominum perſonalium; eo quod perſonæ diuinæ diſtinguuntur ſecundum originem, vt dictum eſt *quæſtione 27. articulo 3. 4. & 5.* ergo nomen *Verbi*, ſecundum quod propriè in diuinis accipitur, non ſumitur eſſentialiter, ſed perſonaliter tantum.

Si opponas Auguſtinum lib. 9. de Trinitate cap. 10. vbi ait: Quod Verbum eſt notitia cum amore; ſed notitia in Deo dicitur eſſentialiter: ergo Verbum dicitur eſſentialiter, non perſonaliter. *Reſpondet D. Thomas ſolutione ad ſecundum, explicando Auguſtinum*, quod accipit notitiam non pro actu cognitionis, qua ratione dicitur eſſentialiter, ſed pro eo quod intellectus concipit cognoſcendo, *id eſt, pro termino per notitiam producto, qui poteſt dici notitia* terminatiuè: *quia nempè ex notitia, & cognitione Patris procedit, & hoc modo non eſſentialiter, ſed perſonaliter dicitur. Et eodem modo explicandum cenſet Anſelmum in Monologio cap. 31. aſſerentem.* Quod dicere ſummo ſpiritui nihil aliud eſt, quàm cogitando intueri, in quantum ſcilicet, *ait Diuus Thomas*, intuitu cogitationis diuinę concipitur Verbum Dei. *Notat autem Diuus Thomas ex Auguſtino lib. 15. de Trinitate cap. 16. nomen* cogitatio *non dici propriè de Deo.* Cogitatio enim propriè in inquiſitione veritatis conſiſtit, quę in Deo locum non habet; cum enim intellectus iam ad formam veritatis

per-

Digitized by Google

pertingit, non cogitat, ſed perfectè veritatem contemplatur: vnde Anſelmus, *ait Diuus Thomas*, impropriè accipit cogitationem pro contemplatione.

In ſolutione ad 3. Anſelmum in monologio cap. 58. aſſerentem, non ſolum Patrem in diuinis dicere, ſed etiam Filium, & Spiritum Sanctum, & ſimiliter quemlibet: illorum dici, explicat in ſenſu improprio accepiſſe dicere *pro* intelligere, quæ tamen differunt *inquit Diuus Thomas*; Nam intelligere importat ſolam habitudinem intelligentis ad rem intellectam, in qua nulla ratio originis importatur: dicere autem importat principaliter habitudinem ad Verbum cœptum: nihil enim aliud eſt dicere, quam proferre Verbum, ſed mediante Verbo ad rem intellectam importat habitudinem, quę mediante Verbo manifeſtatur intelligenti, & ſic ſola perſona, quę profert Verbum, eſt dicens in diuinis, cum tamen ſingula perſonarum ſit intelligens, & intellecta, & per conſequens Verbo dicta.

Sed oppones: *De ratione Verbi non eſt dicere, ſed dici; at D. Thomas concedit, ſingulas perſonas eſſe dictas: ergo quamuis propriè non dicant, conuenit illis ratio Verbi. Et confirmabis: D. Thomas negat, ſingulas perſonas eſſe dicentes, & concedit, eſſe dictas; ſed in ſenſu improprio ſunt dicentes: ergo in ſenſu proprio ſunt dictæ, aliàs nullum eſſet diſcrimen; & conſequenter deberet, vel vtrumque concedere, vel vtrumque negare; ſed ſoli Verbo conuenit propriè dici: ergo omnes perſonæ diuinæ ſunt Verbum.*

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: de ratione Verbi eſt dici, vt eſt Verbum, hoc eſt vt terminus primarius habitudinis dicentis, concedo maiorem: eſt dici Verbo, hoc eſt, terminando ſecundario habitudinem dicentis, vt obiectum illi medio Verbo manifeſtatum, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam ad rationem Verbi non ſufficit dici Verbo, hoc eſt, medio Verbo manifeſtari dicenti terminando eius habitudinem ſecundario: hoc enim conuenit omni obiecto, quod in Verbo repræſentatur, & hoc eſt, quod D. Thomas concedit ſingulis perſonis diuinis, & etiam creaturis; cum omnia hæc per Verbum repræſententur, & Pater in Verbo à ſe producto omnia illa cognoſcat, ſed requiritur dici, vt terminus primarius habitudinis dicentis ab illo productus, & hoc non conuenit alijs perſonis, ſed ſoli Filio. Quod expreſsè docuit D. Thomas ſolutione ad ſecundam, ibi: Sic ergo vni ſoli perſonę in diuinis conuenit dici eo modo, quo dicitur Verbum, eo vero modo, quo dicitur res in Verbo intellecta, cuilibet perſonę conuenit dici.

*Et ex his ad confirmationem diſtinguo maiorem pro ſecunda parte: concedit eſſe dictas abſolutè, nego maiorem: concedit eſſe dictas cum addito, nempè eſſe dictas Verbo, concedo maiorem, & conceſſa minori diſtinguo conſequens: ergo in ſenſu proprio ſunt dictæ, abſolutè, nego conſequentiam: in ſenſu proprio ſunt dictæ cum illo addito, nempè dictæ Verbo, concedo conſequentiam, & ſub eadem diſtinctione minoris ſubſumptæ, nego conſequentiam: nam dici Verbo, eſt in Verbo dicto dicenti manifeſtari, & in illo à dicente cognoſci; & quia Pater in Verbo ſe ipſum, Filium, & Spiritum Sanctum cognoſcit, & creaturas, & Verbum hæc omnia obiecta Patri dicenti manifeſtat, propriè hæc omnia dicuntur, non abſolutè, ſed cum addito, nempè addendo di*cuntur Verbo: *hoc enim nihil eſt aliud, quam propriè per Verbum dicenti manifeſtari, & propriè in Verbo à Patre dicente cognoſci. Non autem concedit D. Thomas, quod propriè abſolutè dicantur, & hoc neceſſarium erat vt omnes perſonæ eſſent Verbum;* dicere *autem ſolo vno modo dicitur propriè, ſcilicet producere Verbum cognoſcendo, & quia quamuis aliæ perſonæ cognoſcant, Verbum tamen non producunt, ideò nec abſolutè, nec cum aliquo addito, poteſt de illis affirmari, quod ſint propriè dicentes, & in hoc conſiſtit diſcrimen à Diuo Thoma ſtatutum inter* dicere, *&* dici *vt; hoc ſecundum de ſingulis perſonis dicatur, primum vero in ſenſu proprio nullatenus affirmetur, ſed ſolum in ſenſu improprio, ſumendo* dicere *pro* intelligere.

In ſecundo articulo inquirit, vtrum Verbum ſit proprium nomen Filij? *Reſpondet concluſione affirmatiua, quam probat in argumento* ſed contra *ex Auguſtino libro ſexto de Trinitate capite ſecundo illis verbis:* Verbum ſolus Filius accipitur. *Et in corpore articuli hac ratione:* Verbum ſignificat quandam emanationem intelligibilem; ſed perſona, quę procedit in diuinis ſecundum emanationem intellectus, dicitur Filius, & huiuſmodi proceſſio dicitur generatio, vt oſtenſum eſt ſupra queſt. 27. art. 2. ergo ſolus Filius propriè dicitur Verbum in diuinis. *Nec ſequitur, eſſe plures proprietates, quàm enumeratæ ſunt* queſt. 32. art. 2. *vbi D. Thomas docet, eſſe in Deo quinque notiones, & quatuor tantum proprietates: vt enim docet Diuus Thomas in ſolutione ad* 2. In nomine Verbi eadem proprietas importatur, quę in nomine Filij, nempè eadem Filij natiuitas, quę eſt proprietas perſonalis eius, & diuerſis nominibus ſignificatur, ad exprimendum diuerſimodè eius perfectionem: nam vt oſtendatur connaturalis Patri dicitur Filius, vt oſtendatur coęternus, dicitur ſplendor, vt oſtendatur omnino ſimilis, dicitur imago, vt oſtendatur immaterialiter genitus, dicitur Verbum.

Si opponas: quicumque intelligit, intelligendo concipit Verbum; ſed Filius intelligit: ergo Filij eſt aliquod Verbum, & ſic non eſt proprium Filii eſſe Verbum. *Reſpondet D. Thomas ſolutione ad* 4. Dicendum, quod eo modo conuenit Filio eſſe intelligentem, quo conuenit ei eſſe Deum; cum intelligere eſſentialiter dicatur in diuinis, vt dictum eſt ſupra q. 14. ar. 2. & 4. eſt autem Filius Deus genitus, non autem generans Deus: vnde eſt quidem intelligens, non vt producens Verbum, ſed vt Verbum procedens. *Quæ doctrina ſic intelligenda eſt, vt ſicut Filius, quamuis ſit Deus, & Deitas ſit natura ad generandum fæcunda, non generat, ſed generatur, quia non conuenit illi diuinitas cum relatione ab ipſa vt fæcunda ad generandum connotata, ſed cum relatione connotata ab ipſa vt potente vt quo generari, ita quamuis ſit intelligens, non producit Verbum, ſed eſt Verbum procedens, quia non conuenit illi intellectio cum relatione connotata ab ipſa vt fæcunda ad productionem Verbi, ſed cum relatione connotata ab intellectione, prout conſtituit Verbum productum intelligens. Qualiter axioma illud intelligendum ſit, diximus,* ſupra diſp. 71. *nempè, non eſſe accipiendum vniuerſaliter per diſtributionem ſuppoſitorum, ſed indiuiduorum intelligentium: vnde verificatur in Deo: nam indiuiduo Deitatis conuenit Verbum producere non in omni ſuo ſuppoſito, ſed tantum in vno, nempè in ſuppoſito Patris.*

In tertio articulo inquirit, vtrum in nomine Verbi importetur reſpectus ad creaturam? Reſpondet concluſione affirmatiua, quam probat in argumento ſed contra, *ex Auguſtino lib. 83. quæſtionum q. 63. aſſerente:* Quod in nomine Verbi ſignificatur non ſolum reſpectus ad Patrem, ſed etiam ad illa, quę per Verbum facta ſunt, operatiua potentia. *Deinde in corpore articuli probat concluſionem ratione:* Deus enim cognoſcendo ſe, cognoſcit omnem creaturam; ſed Verbum in mente conceptum eſt repręſentatiuum omnis eius, quod actu intelligitur: vnde in nobis ſunt diuerſa verba, ſecundum diuerſa, quę intelligimus: ergo quia Deus vno actu, & ſe, & omnia intelligit, vnicum Verbum eius eſt expreſſiuum, non ſolum Patris, ſed etiam creaturarum; *cum hac tamen differentia inquit D. Thomas*, quod ſicut Dei ſcientia, Dei quidem eſt cognoſcitiua tantum, creaturarum autem, & cognoſcitiua, & factiua, ita Verbum Dei eius, quod in Deo Patre eſt, eſt expreſſiuum tantum, creaturarum vero eſt expreſſiuum, & operatiuum, & propter hoc dicitur in Pſal. 32. *Ipſe dixit, & facta ſunt:* quia importatur in Verbo ratio factiua eorum, quę Deus facit.

Si opponas primo: nomina importantia reſpectum ad creaturam dici eſſentialiter in diuinis; ſed Verbum non dicitur eſſentialiter, ſed perſonaliter: ergo non importat reſpectum ad creaturas. *Reſpondet D. Th. in ſolutione ad* 1. In nomine Verbi importari reſpectum ad creaturam, non ratione proprietatis perſonalis, ſed ratione eſſentię, quam diuina perſona importat in obliquo.

Sed dices: ratio repræſentatiui creaturarum eſt propria ſecundæ perſonæ; ſed reſpectus ipſi competens ratione eſſentiæ non eſt proprius ſecundæ perſonæ, ſed communis alijs: ergo reſpectus repræſentatiui non conuenit ipſi ratione eſſentiæ, ſed ratione proprietatis perſonalis. Reſpondeo diſtinguendo maiorem: ratio repræſentatiui creaturarum, vt habita ex vi proceſſionis, concedo maiorem: vt abſolutè conueniens, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: ſicut enim natura, & ſi communis ſit tribus perſonis diuinis abſolutè, eſt propria Filio, vt habita ex vi proceſſionis, quia ſic ſoli Filio conuenit, ita ratio reſpectus repræſentatiui, & ſi ratione eſſentiæ conueniat Verbo, & conſequenter alijs perſonis diuinis abſolutè cõueniat, vt habita ex vi proceſſionis ſoli Verbo conuenit, & eſt illi propria. Quod ſi hinc inferas, rationem Verbi eſſe communẽ tribus perſonis; cum ratio Verbi conſiſtat in repræſentatione actualiſſima obiectiua, quæ, vt diximus, omnibus perſonis conuenit. Reſpondeo concedendo

Digitized by Google

conſequentiam de Verbo ſumpto inadæquatè, & communiter, negando autem illam de Verbo adæquatè, & propriè, iuxta ea, quæ diſp.88. docebimus.

Si opponas ſecundo: Quæ important reſpectum ad creaturas, dicuntur de Deo ex tempore, vt Dominus, & Creator, ſed Verbum dicitur de Deo ab æterno: ergo non importat reſpectum ad creaturam. Reſpondet D. Thomas ſolutione ad 2. Illa nomina, quæ important relationem Dei ad creaturas, quæ conſequitur actionem in exteriorem effectum tranſeuntem, vt creare, & gubernare, de Deo ex tempore dici, quæ vero ſignificant relationem conſequutam ad actionem, non tranſeuntem in exteriorem effectum, ſed manentem in agente, vt ſcire, & velle, non dici de Deo in tempore, & huiuſmodi relatio ad creaturam importatur in nomine Verbi; ideòque non ex tempore, ſed ab æterno dicitur Verbum de Deo.

Si opponas primo: ſequi ex hac doctrina, relationem, quam Verbum ad creaturas importat, conuenire Deo ab æterno; conſequens eſt falſum: ergo & doctrina, ex qua ſequitur. Falſitas conſequentis conſtat ex doctrina à Nobis tradita ſupra tomo 2. tract.5. diſp.44. vbi verius iudicauimus, non poſſe intellectum diuinum aliquod ens rationis efficere; ſed reſpectus, quem Verbum ad creaturas importat, non realis, ſed rationis eſt: ergo cum intellectus creatus, à quo ſolo poteſt efficienter cauſari, non exiſtat ab æterno, non poteſt ab æterno talis reſpectus exiſtere; non enim ſtare poteſt quod effectus ſit æternus, niſi etiam æterna ſit cauſa, à qua efficienter cauſatur. Sequela autem probatur: quia namque relatio, quam importat nomen Dominus, non conuenit Deo ab æterno, Deus non dicitur ab æterno Dominus, ſed ex tempore, & ſimiliter nomen Creator ex tempore prædicatur de Deo; quia relatio, quam importat, non conuenit Deo ab æterno: ergo ſi Verbum dicitur de Deo ab æterno, relatio, quam ad creaturas importat, ab æterno conuenit Deo.

Reſpondeo negando ſequelam, vel claritatis gratia diſtinguendo conſequens: fundamentaliter proximè, concedo conſequentiam: ſecundum eſſe talis relationis formale, nego ſequelam, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam, nec amplius probatione facta conuincitur: relatio namque dominij, & creatoris, nec formaliter nec fundamentaliter proximè, conueniunt Deo ab æterno, & ideo prædicta nomina non ab æterno, ſed ex tempore prædicantur de Deo; licet autem relatio rationis, quam Verbum ad creaturas importat, non exiſtat ab æterno formaliter, fundamentum tamen proximum illius ab æterno in Deo exiſtit: nam ab æterno Verbum diuinum repreſentat intellectui Patris actualiſſimè omnes creaturas, tam poſſibiles, quàm exiſtentes, ſupra quam repræſentationem fundatur proximè relatio, quam ad creaturas importat, & ideo quamuis hæc relatio non exiſtat ab æterno, Verbum ab æterno exiſtit, & eſſe Verbum prædicatur ab æterno de Deo, Verbum enim non conſtitutiuè, ſed conſequutiuè, prædictam relationem importat, atque adeò ab æterno exiſtit Verbum, & ab æterno verè prædicatur de Deo, quamuis non exiſtat ab æterno relatio, ſed tantum fundamentum illius; hoc enim eſt, quod de formali nomine Verbi importat.

Si opponas: Creator eſt nomen non conſtitutiuè, ſed conſequutiuè importans relationem, & illius fundamentum conuenit Deo ab æterno; & tamen non ab æterno, ſed ex tempore Deus dicitur creator: ergo licet Verbum non conſequutiuè, ſed conſequutiuè, relationem ad creaturas importet, & fundamentum iſtius relationis in Deo ſit ab æterno, ſi relatio æterna non eſt, non poterit Verbum ab æterno dici de Deo. Maior quoad ſecundam partem eſt expreſſa D. Thomæ ſupra quæſt.13. art.7. ſolutione ad 1. Pro ſecunda parte probatur: fundamentum relationis Creatoris eſt actio creatiua; ſed actio creatiua, cum ſit formaliter tranſiens, ſed immanens, ab æterno conuenit Deo: nihil enim formaliter manens in Deo poteſt in tempore incipere, aliàs realiter mutaretur, quod implicat: ergo fundamentum relationis Creatoris exiſtit in Deo ab æterno.

Reſpondeo negando maiorem pro ſecunda parte, ad cuius probationem dicatur, creationem entitatiuè ſumptam conuenire Deo ab æterno, & hoc probatione facta conuinci: ſi enim entitatiuè in tempore inciperet, mutaretur phyſicè Deus, quod implicat, ſumptam autem denominatiuè, ideſt, vt Deum denominat actu creantem, non exiſtere ab æterno, ſed in tempore incipere: in tempore namque Deus incepit creans denominari, & hoc ſecundo modo ſumpta fundat relationem Domini, & Creatoris: vnde prout illam fundans, non ab æterno exiſtit, ſed in tempore incipit; quomodo autem hoc ſtet cum immutabilitate diuina, & cur hæc denominatio poſſit in tempore incipere, ſine mutatione Dei, ſecus autem denominatio ſcientis, & volentis, diximus ſupra diſputatione 48. & diſputatione 53.

Obijcies ſecundo: relatio, quam importat prædeſtinatio, fundatur ſuper actum tranſeuntem in exteriorem materiam; & tamen non ex tempore, ſed ab æterno Deus dicitur prædeſtinans: ergo non omnia nomina importantia relationem fundatam ſuper actionem tranſeuntem in exteriorem materiam dicuntur de Deo ex tempore. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem probatur: nam actio Dei non eſt formaliter, ſed ſolum virtualiter tranſiens, & hoc ideò: quia licet non tranſeat ad extra formaliter, ſed ſecundum ſuum eſſe formale maneat in Deo, tranſit tamen ad extra cauſaliter, ratione effectuum, quos cauſat ad extra; ſed licet prædeſtinatio non inſit nobis formaliter, ſed formaliter maneat in Deo, tranſit ad extra cauſaliter, ratione effectuum, quos cauſat in prædeſtinatis: ergo eſt actio tranſiens virtualiter, qua ſola ratione poteſt actioni diuinæ ratio actionis tranſeuntis competere.

Reſpondeo negando maiorem, ad illius probationem diſtinguo maiorem pro ſecunda parte: quia tranſit ad extra, cauſaliter effectiuè exequutiuè, concedo maiorem: quia tranſit cauſaliter præcisè, nego maiorem, & diſtinguo minorem: prædeſtinatio tranſit cauſaliter effectiuè exequutiuè, nego minorem: cauſaliter directiuè, concedo minorem, & nego conſequentiam: ad conſtituendam enim actionem virtualiter tranſeuntem non ſufficit directiuè influere ad extra, nec etiam ſufficit influere motiuè, ſicut influit actus voluntatis diuinæ in effectus cauſatos à Deo: nam ſic influere non eſt influere per modum actionis, ſed per modum principij, ſed requiritur influxus exequutiuus, vt cauſalitas potentiæ exequutiuæ Dei; & quia prædeſtinatio non exequutiuè, ſed directiuè ad proprius effectus, quos Deus in prædeſtinatis cauſat, concurrit: fit conſequens, quod non ſit actio virtualiter tranſiens, ſed actio, vel actus formaliter, & virtualiter immanens, & Deo ab æterno prædeſtinantem denominet, ſicut decretum liberum voluntatis diuinæ, etſi ad extra effectus cauſet, non eſt actio virtualiter tranſiens, quia non exequutiuè, ſed motiuè cauſat prædictos effectus, quo circa Deum ab æterno liberè volentem denominat, qualiter autem actio diuina ſit tranſiens, & an in Deo diſtinguatur adæquatè ab actibus intellectus, & voluntatis diuinæ, explicauimus tomo 1. diſput.32.

Tertio obijcies: relatio, quam Verbum Diuinum ad creaturas importat, non fundatur ſupra actionem Dei immanentem: ergo falſum eſt, quod D. Thomas docet ſolutione ad 2. illis verbis: Quædam vero relatio eſt, quæ conſequitur actionem, non tranſeuntem in exteriorem effectum, ſed manentem in agente vt ſcire, & velle, & huiuſmodi relatio ad creaturam importatur in nomine Verbi. Probatur antecedens: relatio, quam diuinum Verbum ad creaturas importat, eſt relatio repræſentantis; & conſequenter ſupra Verbi repræſentationem fundatur; ſed hæc repræſentatio cum obiectiua ſit, vt ſuppono ex communi Thomiſtarum ſententia diſtinguente Verbum ab intellectione, non eſt actio: nec Verbo conuenit ratione alicuius actionis, ſed ratione diuinæ eſſentiæ, prout ſummè actualis in linea intelligibili paſſiua, quam virtualiter à linea actiua intelligendi diſtingui docuimus tom.1. diſp.4. ergo relatio Verbi diuini ad creaturas non fundatur ſuper actionem Dei immanentem.

Reſpondeo primo prætermiſſo antecedenti negando conſequentiam: cum enim D. Thom. ait; & huiuſmodi relatio ad creaturam importatur in nomine Verbi, & huiuſmodi relatio non dicit identitatem, nec omnimodam ſimilitudinem, ſed aliqualem, nempè quoad immanentiam fundamenti, quod ad intentum D. Thomæ ſufficiebat, quod erat Verbum ab æterno dici de Deo, etſi relationem ad creaturas importet; ſi namque ſcire, & velle, ab æterno dicuntur de Deo, quamuis relationem ad creaturas importet, quia talis relatio non ſuper actionem tranſeuntem, ſed ſuper actionem immanentem fundatur: cum etiam exercitium repræſentandi, ſupra quod relatio Verbi fundatur, ſit immanens, Verbum ab æterno dicetur, de Deo, quamuis relationem ad creaturam importet, & repræſentati illam fundans non ſit actio: quod enim ſcire, & velle dicantur de Deo ab æterno,

Digitized by Google

æterno, quamuis importent relationem ad creaturas, non conuenit illis, quia ſunt actiones, ſed quia ſunt quid immanens in Deo formaliter, & virtualiter; ac proinde per hoc ſolum quod relatio, quam Verbum importat, ſi huiuſmodi, quantum ad immanentiam fundamenti, licet non ſit huiuſmodi quoad rationem fundantis actionis, ſaluatur quod ab æterno dicatur de Deo, quamuis relationem ad creaturas importet.

Reſpondeo ſecundo negando antecedens, ad probationem conceſſa maiori, diſtinguo minorem: repræſentatio creaturarum poſſibilium, concedo minorem: repræſentatio creaturarum exiſtentium, vel futurarum, nego minorem, & conſequentiam: nam Verbum Diuinum repræſentat creaturas ratione eſſentiæ, vt ex D. Thoma vidimus; eſſentia autem diuina, licet creaturas poſſibiles repræſentet ratione ſui, & independenter ab omni actione diuina, creaturas tamen exiſtentes, vel futuras, non repræſentat ratione ſui abſolutè, ſed vt determinata per decretum liberum voluntatis diuinæ, vt vidimus tomo 2. diſp. 36. & diſp. 39. non quidem ita vt decretum ſit ratio formalis repræſentandi, ſed complementum vt eſſentia repræſentet creaturas exiſtentes, aut futuras: ac proinde relatio, quam Verbum ad creaturas exiſtentes, & futuras importat, ſupra actionem immanentem fundatur, non vt ſupra rationem formalem fundandi, ſed vt ſupra complementum rationis formalis dictam relationem fundantis, & de hac relatione, loquutus eſt D. Thomas in ſolutione ad 2. non autem de relatione Verbi ad creaturas poſſibiles: non enim de iſta, ſed de illa argumentum procedebat. Quod patet: nam quod nomen aliquod importet relationem ad creaturas poſſibiles, non obſtat vt ab æterno dicatur de Deo; ab æterno enim Deus dicitur Omnipotens, quamuis hoc nomen relationem importet ad creaturas poſſibiles; argumentum autem procedebat de relatione ad creaturas, quæ obſtare poſſit enunciationi æternæ de Deo: non ergo procedebat de relatione ad creaturas poſſibiles, ſed de relatione ad creaturas futuras, vel exiſtentes.

Solutione ad 4. ſtatuit D. Thomas diſcrimen inter nomen ideæ, & nomen Verbi, quod nempè: nomen ideæ principaliter eſt impoſitum ad ſignificandum reſpectum ad creaturam, & ideò pluraliter dicitur in diuinis, neque eſt perſonale, ſed nomen Verbi principaliter impoſitum eſt ad ſignificandum reſpectum ad dicentem, & ex conſequenti ad creaturas, & propter hoc in diuinis eſt vnicum tantum Verbum, & perſonaliter dictum. Quæ doctrina qualiter ſit accipienda explicuimus tom. 2. diſput. 43. in tractatu de ideis, vbi diximus, nomen ideæ non ſignificare de formali reſpectum ad creaturas, ſed fundamentum talis reſpectus, nempè connexionem cum illis per modum repræſentatiui, quam connexionem nos vt reſpectum concipimus.

Quæſtionem trigeſimam quintam diuidit in quatuor articulos. Inquirit in primo, vtrum imago in diuinis dicatur perſonaliter? Et reſpondet concluſione affirmatiua, quam probat in argumento ſed contra, ex Parente Auguſtino lib. 7. de Trinitate cap. 1. vbi ait: Quid eſt abſurdius quam imaginem ad ſe dici: ergo imago in diuinis relatiuè dicitur, & ſic eſt nomen perſonale. Deinde in corpore articuli probat: ex eo quod de ratione imaginis eſt ſimilitudo in ſpecie, vel ſaltim in ſigno ſpeciei, cum origine, & expreſſione: vnde Auguſtinus lib. 83. quæſtionum q. 73. ait, vnum ouum non eſſe alterius imaginem: quia non eſt de illo expreſſum, ad hoc ergo quod verè aliquid ſit imago, requiritur quod ex alio procedat, ſimile ei in ſpecie, vel ſaltim in ſigno ſpeciei, ſed ea, quæ proceſſionem, ſiue originem important, in diuinis ſunt perſonalia: ergo hoc nomen imago eſt nomen perſonale.

Solutione ad 1. Auguſtinum lib. de fide ad Petrum cap. 1. aſſerentem, Deitatem eſſe imaginem, ad quam factus eſt homo, explicat in ſenſu improprio loquutum: nam imago propriè dicitur, quod procedit ad ſimilitudinem alterius, illud autem ad cuius ſimilitudinem aliquid procedit propriè dicitur exemplar, impropriè vero imago. Solutione ad 2. docet, imaginem dici ſpeciem illius, cuius eſt imago; ſicuti id, quod aſſimilatur alicui, dicitur forma eius in quantum habet formam illi ſimilem. Solutione ad 3. docet, quod imitatio in diuinis perſonis non ſignificat poſterioritatem, ſed ſolam aſſimilationem, quæ doctrina accipienda eſt de poſterioritate temporis, & naturæ, vel cauſalitatis, non autem de poſterioritate originis, cum enim iuxta dicta in corpore, non quæuis ſimilitudo ſufficiat ad rationem imaginis, ſed requiratur ſimilitudo cum origine, & expreſſione, non poteſt negari, quod de ratione imaginis ſit poſterioritas originis: abſolutè tamen non eſt dicendum, quod vna perſona ſit poſteriori alia; vt enim in Symbolo Athanaſij docemur: in diuinis nihil eſt prius, & poſterius, nihil maius, & minus, ſed totæ tres diuinæ perſonæ ſunt ſibi coæternæ, & coæquales. Vbi Athanaſius eam inter diuinas perſonas negat poſterioritatem, quæ obſtare poteſt illarum coæternitati, & æqualitati; hæc autem non eſt poſterioritas originis, ſed poſterioritas temporis, & poſterioritas cauſalitatis; & quia poſterioritas abſolutè prolata aliquam ex iſtis importat, ideò inter diuinas perſonas non eſt abſolutè aſſerenda, cum addito autem, nempè aſſerendo poſterioritatem originis, neganda non eſt, nec à D. Thoma negatur.

In ſecundo articulo inquirit, vtrum nomen originis ſit proprium Filij? Et reſpondet concluſione affirmatiua, quam probat in argumento ſed contra, ex Parente Auguſtino lib. 6. & 7. de Trinitate capitulo primo aſſerente: Quod ſolus Filius imago eſt Patris. Deinde in corpore artic. docet; quod Doctores Græcorum communiter dicunt, Spiritum Sanctum eſſe imaginem Patris, & Filij, ſed Doctores Latini Filio attribuunt nomen imaginis; eo quod non inuenitur in Canonica Scriptura, niſi de Filio, de quo dicitur ad Coloſ. 1. qui eſt imago Dei inuiſibilis primogenitus creaturæ.

Et relatis, & excluſis duabus rationibus, quibus ab alijs probatur, probat D. Thomas, nomen, & rationem imaginis, non Spiritui Sancto, ſed ſoli Filio attribuendum: quia ſicut Spiritus Sanctus, quamuis ſua proceſſione accipit naturam Patris, ſicut & Filius, non tamen dicitur natus, ita licet accipiat ſpeciem ſimilem Patri, non dicitur imago, quia Filius procedit vt Verbum, de cuius ratione eſt ſimilitudo ſpeciei ad id, à quo procedit, non autem de ratione amoris, quamuis hoc conueniat amori, qui eſt Spiritus Sanctus in quantum eſt Amor Diuinus. Quæ doctrina poteſt ad hanc formam reduci: nam de ratione imaginis eſt eſſe ſimilem ſuo principio formaliter ex vi proceſſionis; ſed hoc conuenit Filio; quia procedit vt Verbum, de cuius ratione eſt ſimilitudo, ſecus autem Spiritui Sancto, qui procedit vt amor, de cuius ratione ſimilitudo non eſt: ergo ratio imaginis conuenit Filio, non autem Spiritui Sancto. Videantur, quæ diximus ſupra diſput. 73. tractantes, cur proceſſio Verbi generatio ſit, ſecus autem proceſſio Spiritus Sancti, vbi argumenta, quæ contra rationem iſtam ſic explicatam militant, fusè diluimus. Solutione ad 1. Patres Græcos aſſerentes, Spiritum Sanctum eſſe imaginem Patris, & Filij explicat, nomine imaginis nihil aliud intelligere, quam perfectam ſimilitudinem, ex quo ſequitur, D. Thom. ſenſire fuiſſe in ſenſu improprio loquutos. Solutione ad 3. docet, Filium eſſe perfectam imaginem Patris, hominem autem eſſe imaginem Dei imperfectam; & ideò ad deſignandum in homine imperfectionem imaginis, homo non ſolum dicitur imago, ſed ad imaginem, per quod motus quidam tendentis in perfectionem deſignatur; ſed de Filio Dei non poteſt dici, quod ſit ad imaginem, quia eſt perfecta Patris imago.

Si inquiras, an æquè certum ſit, ſolum Filium eſſe imaginem, ſicut ſolum Filium eſſe genitum? Reſpondeo negatiuè: nam ſecundum eſt certum, certitudine fidei, vt ex Symbolo Athanaſij conſtat, quod autem ſolus Filius ſit imago certitudine fidei non gaudet: tum, quia nullibi diffinitum: tum etiam ob Græcorum Patrum authoritatem aſſerentium, Spiritum Sanctum eſſe imaginem Patris, & Filij, quos damnare durum eſt, maximè, cum oppoſitum expreſsè diffinitum non ſit.

Quæſtionem 36. diuidit in quatuor articulos. In primo docet, nomen Spiritus Sanctus ſumptum in vi duarum dictionum eſſe commune tribus perſonis; quæ vis enim ex perſonis ſpiritus eſt, & Sancta; & conſequenter de tribus nomen hoc prædicatur; ſumptum vt terminum complexum, & in vi duarum dictionum; ſumptum autem vt terminum incomplexum, quod eſt ſumi in vi vnius dictionis, eſſe proprium Spiritus Sancti ex vſu loquentium, & ex accommodatione Scripturæ: ſicut enim, inquit D. Thom. proceſſio, quæ eſt per modum amoris, non habet proprium nomen, vt dictum eſt quæſt. 27. art. 4. ad 3. inde, & relationes, quæ ſecundum huiuſmodi proceſſionem accipiuntur, innominatæ ſunt, vt etiam dictum eſt ſupra quæſt. 28. art. 4. propter hoc, nomen perſonæ hoc modo procedentis non habet proprium nomen, ſed ſicut ſunt accommodata aliqua nomina ex vſu loquentium ad ſignificandum prædictas relationes cum nominamus eas nomine proceſſionis, & ſpirationis, quæ ſecundum proprietatem ſignificationis magis videntur ſignificare actus notionales,

quam

Digitized by Google

quam relationes, ita ad ſignificandum perſonam, quæ procedit per modum amoris, accomodatum eſt ex vſu Scripturæ hoc nomen *Spiritus Sanctus*.

Nec obſtat, quod hoc nomen relatiuum non ſit, inquit D. Tho. ſolutione ad 2. Nam licet hoc, quod dico *Spiritus Sanctus*, relatiuè non dicatur, tamen pro relatiuo ponitur, in quantum eſt accommodatum ad ſignificandum perſona ſola relatione ab alijs diſtinctam. *Et quidem, hoc nomen* prima perſona *non eſt relatiuum, nec* relatiuè *dicitur, vt conſtat ex dictis* ſupra diſp. 81. *& tamen eſt nomen proprium Patris, & idem de hoc nomine* ſecunda perſona *eſt dicendum, quod nempè, eſt nomen proprium Filij, quamuis nomen relatiuum non ſit: pariter ergo nomen* Spiritus Sanctus, *etſi non dicatur* relatiuè, *erit proprium tertiæ perſonæ.*

Notat etiam ſolut. ad 3. quod quia in nomine Filij intelligitur ſola relatio eius, qui eſt à principio ad principium, in nomine autem Patris intelligitur relatio principij, & etiam poteſt intelligi in nomine *Spiritus*, prout importat quandam vim motiuam, & nulli creaturæ conuenit eſſe principium reſpectu alicuius diuinæ perſonæ, ſed è conuerſo, ideò poteſt dici Pater noſter, & Spiritus noſter, non tamen poteſt dici Filius noſter. *Quod non eſt ita accipiendum, vt dicatur Pater noſter* perſonaliter, *eo modo quo dicitur Pater Filij diuini, nec Spiritus noſter eo modo, quo tertia perſona dicitur Spiritus Patris, & Filij, ſed dicitur Pater noſter Deus, vt tribus perſonis communis, quia eſt principium nobis eſſendi, & dicitur Spiritus noſter, quia nos mouet ad operandum, non autem dici poteſt Filius noſter, quia à nobis nihil accipere poteſt.*

In ſecundo articulo docet, Spiritum Sanctum procedere à Filio. Quod probat in argumento ſed contra, *ex Symbolo Athanaſij illis verbis*: Spiritus Sanctus à Patre, & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedens, *Rationes, quibus veritatem iſtam demonſtrat in corpore articuli, fuſè explicabimus* infra.

In tertio docet, poſſe dici, quod Spiritus Sanctus procedat à Patre per Filium. *Quod probat in argumento* ſed contra, *ex Hilario lib. 12. de Trinit. ad finem illis verbis*: Conſerua hanc oro fidei meæ religionem, vt ſemper obtineam Patrem, ſcilicet, te, & Filium tuum vnà tecum adorem, & Spiritum Sanctum tuum, qui eſt per vnigenitum tuum promerear. *Deinde in corpore articuli probat*: Nam vnum operari per alium dupliciter dici poteſt, vel quia ab illo habet, quod operetur, vel quia illi dat virtutem ad operandum; ſed licet Filius non ſit Patri cauſa, vt producat Spiritum Sanctum, Pater tamen communicat Filio virtutem, qua Spiritum Sanctum producit: ergo poteſt dici, quod Pater producit Spiritum Sanctum per Filium; & conſequenter, quod Spiritus Sanctus à Patre per Filium procedit.

Si opponas primo: quod ab aliquo procedit per alium, non procedit ab eo immediatè: ergo ſi Spiritus Sanctus procedit à Patre per Filium, non procedit à Patre immediatè. Reſpondet D. Thomas ſolutione ad 1. quod ab attenta virtute, qua Pater, & Filius ſpirant Spiritum Sanctum, non cadit aliquod medium: quia hæc virtus eſt vna, & eadem, ſi autem conſiderentur ipſæ perſonæ ſpirantes, ſic cum Spiritus Sanctus communiter procedat à Patre, & Filio, inuenitur Spiritus Sanctus immediatè à Patre procedere in quantum eſt ab eo, & mediatè in quantum eſt à Filio. *Et in forma applicanda doctrinam D. Th. negandum eſt antecedens, licet enim quod ab aliquo per alium procedit, procedat ab illo mediatè, non tamen per hoc tollitur, quod etiam immediatè procedat: ſtat enim mediatè, & immediatè ab vno, & eodem procedere*: ſicut etiam Abel, *inquit, D. Th.* proceſſit immediatè ab Adam; in quatum Adam fuit Pater eius, & mediatè in quantum Eua fuit Mater eius, quæ proceſſit ab Adam; *& ſicut effectus creati ſunt à Deo mediatè in quantum cauſantur à cauſa ſecunda cauſata à Deo, & immediatè, quatenus cauſantur ab ipſo.*

Solutione ad 2. docet D. Tho. ex hoc, quod Spiritus Sanctus procedat à Patre per Filium, quia Filius à Patre accipit virtutem ſpiratiuam, non ſequi quod magis à Patre, quam à Filio procedat, & hoc ideò: quia vna, & eadem numero virtus ſpiratiua eſt in Patre, & in Filio, & ideò æqualiter ab vtroque procedit. *Et quidem æqualiter cauſantur creatura à tribus perſonis diuinis, etſi Patri conueniat omnipotentia à ſe, & aliæ perſonæ illam accipiant à Patre; quia vna numero omnipotentia eſt in illis, & æquales ſunt in Deitate, etſi Patri à ſe conueniat, & alijs perſonis à Patre communicetur; quia in illis eſt vna numero Deitas.*

In ſolutione ad 4. docet, non poſſe dici Filium ſpirare per Patrem; eo quod ly per *importat mediationem ſuppoſiti, aut virtutis: & quia virtus Patris, & Filij eſt omnino vna, & eadem, non poteſt deſignari mediatio virtutis, aliàs nec deſignari poteſt mediatio ſuppoſiti; ad hoc enim requirebatur quod Pater à Filio procederet: ſit, vt nequeat dici, Filium ſpirare per Patrem, dicitur tamen Patrem ſpirare per Filium mediatione perſonali; quia Filius procedit à Patre, & ſpirat Spiritum Sanctum.*

In articulo 4. docet, Patrem, & Filium eſſe vnum principium Spiritus Sancti. Quod probat in argumento ſed contra, *ex Auguſtino lib. 5. de Trinitate cap. 14. dicente*: Quod Pater, & Filius non ſunt duo principia, ſed vnum principium Spiritus Sancti. *Deinde in corpore articuli probat dupliciter primo*: Nam Pater, & Filius in omnibus vnum ſunt, in quibus non diſtinguit inter eos relationis oppoſitio; ſed in hoc, quod eſt eſſe principium Spiritus Sancti, non opponuntur relatiuè: ergo Pater, & Filius ſunt vnum principium Spiritus Sancti. *Secundo id probat aſſignando rationem proprietatis prædictæ propoſitionis contra quoſdam aſſerentes eſſe impropriam. Et quod ſit propria loquutio, probat D. Thomas, ex eo quod* licet hoc nomen *principium* ſignificet proprietatem, tamen ſignificat eam per modum ſubſtantiui, ſicut hoc nomen *Pater, & Filius* etiam in rebus creatis: ergo numerum accipit à forma ſignificata, ſicut, & alia ſubſtantiua; ſed Pater, & Filius ſunt vnus Deus propter vnitate formæ ſignificatæ per hoc nomen *Deus, ſupple, quia nomen* Deus *ſubſtantiuum eſt, & ſubſtantiuè ſignificat*: ergo ſunt vnum principium Spiritus Sancti propter vnitatem proprietatis ſignificatæ hoc nomine principium. *Quæ ratio poteſt ad hanc formam reduci: nomen ſubſtantiuum prædicatur ſingulariter quando forma per illud ſignificata eſt vna, quamuis ſuppoſita, vel ſubiecta ſint plura, vt conſtat in hoc nomine* Deus; *ſed hoc nomen principium ſubſtantiuum eſt, & forma per illud ſignificata, nempe virtus ſpiratiua, eſt vna, cum in illa non opponantur relatiuè Pater, & Filius: ergo quamuis ſint plura ſuppoſita ſingulariter prædicatur de illis; & conſequenter non ſunt plura, ſed vnum principium Spiritus Sancti: Quam doctrinam inferius fuſè explicabimus.*

Quæſtionem 37. diuidit in duos articulos: in primo, ſupponendo quod amor poteſt ſumi eſſentialiter, ſcilicet pro actu amoris, & notionaliter, ſcilicet pro termino per amorem producto, docet ſumptum notionaliter eſſe propriũ nomen Spiritus Sancti. Ante cuius probationem ſupponit D. Tho. primo, quod ſicut per intellectionem producitur Verbum, in quo intellectus contemplatur obiectum, ita, per amorem producitur impulſus, medio quo amatum eſt per inclinationem in amante. Secundo ſupponit differentiam, quæ inter proceſſionem per intellectum, & proceſſionem per voluntatem verſatur: quod nempe, quia prima nobis eſt notior, ſunt propria nomina inuenta ad ſingula ſignificanda, vt notitia, *&* intellectio *ſignificant quæ ad eſſentialia pertinent*, dictio, *&* Verbum *ſignificant notionalia, nempè actionem notionalem, & terminum per illam productum. Quo circa in Deo intelligere ſolum eſſentialiter ſumitur, dicere autem, & Verbum notionaliter dicuntur; ex parte autem voluntatis præter nomina eſſentialia, quæ ſunt amor, & dilectio, non ſunt propria nomina inuenta ad ſignificandum ea, quæ ſpectant ad notionalia, & ideò propter vocabulorum inopiam, nomina eſſentialia applicantur ad ſignificandum actionem notionalem, quæ eſt productio Spiritus Sancti, & etiam illius terminum. Ex quo naſcitur, vt amor ſumatur dupliciter, nempè eſſentialiter, prout ſignificat habitudinem amantis ad obiectum amatum, & notionaliter, prout ſignificat amorem procedentem. Quibus poſitis probatur concluſio*: Amor ſumptus notionaliter ſignificat impulſum productum, ſeu terminum procedentem; ſed ſic non eſt communis tribus perſonis, ſed ſolum conuenit Spiritui Sancto: ergo amor notionaliter ſumptus, eſt proprium nomen Spiritus Sancti. *Notat autem Caietanus, non diſtinxiſſe D. Thomam duplicem amorem in Deo, ſed duplicem acceptionem illius nominis* amor, *vnam ex vi ſignificationis, qua ratione ſumitur pro actu amoris, aliam per accommodationem propter vocabulorum inopiam, qua ratione accipitur perſonaliter pro tertia Trinitatis Perſona.*

In

Digitized by Google

In ſecundo articulo docet, Patrem, & Filium, ſe diligere Spiritui Sancto. Quod probat in argumento ſed contra, ex Auguſtino lib. 6. de Trinitate cap. 5 aſſerente, quod Spiritus Sanctus eſt, quo genitus à generante diligitur, genitoremque ſuum diligit. *Deinde in corpore articuli, relatis varijs modis dicendi, explicat prædictæ propoſitionis ſenſum, & illius veritatem probat ratione infra à Nobis explicanda.*

DISPVTATIO OCTVAGESIMASEPTIMA.

Quid ſignificet hoc nomen *ingenitum* prout eſt Patri, proprium, & notio illius?

§. I.

Tria vt certa ſupponuntur.

Nu. 1. *Ingenitū in aliqua acceptione propriū eſt ſolius Patris.* IN hac diſputatione tria vt omnino certa ſupponimus, & alterum in examen vocamus. Primum, quod ſupponimus, eſt, *ingenitum* in aliquo ſenſu eſſe proprium primæ perſonæ. Quæ ſuppoſitio diffinita eſt in Concilio Toletano 6. & 11. vbi dicitur, Patrem eſſe ingenitum, quia à nullo ducit originem, & Filium eſſe Deum natum; at vero Spiritum Sanctum, nec genitum, nec ingenitum credi, *nec ſi ingenitum dixerimus, duos Patres dicamus*. Illamque probat ratio ex Diui Thomæ *in præſenti articulo* 4. nomen enim *ingenitum* poteſt tripliciter accipi: primo, vt idem eſt quod non factum, nec creatum, quæ acceptio eſt nimis lata, & impropria, & in illa eſt omnibus perſonis communis. Secundo, vt negat non perſonarum productionem, ſed ſolum generatione, & hoc modo dupliciter, ſcilicet non connotando principium, vel illud connotando, qua ratione ab Auguſtino vſurpatur *lib. 5. de Trinitate cap.* 6. & 7. vbi ait, ſignificare idem quod non Filius. Tertio, vt negat omnem rationem proceſſionis ab alio, negatione fundata in entitate poſitiua, at licet in primo ſenſu, & in ſecundo non connotata ratione principij, non ſit Patri proprium, ſed in primo ſenſu omnibus perſonis commune, & in ſecundo abſque connotatione principij commune ſit Patri, & Spiritui Sancto, in ſecundo tamen ſenſu, connotata ratione principij, proprium eſt Patri; cum Spiritus Sanctus, etſi non genitum ſit, non tamen ſit principium non genitum. Et in tertio ſenſu proprium etiam Patri eſt; cum Filius, & Spiritus Sanctus ab alio procedant, & eſſentia, etſi non procedat, per proceſſionem tamen communicatur: ergo ingenitum in aliquo ſenſu, etiam in vſu Theologorum frequenti, proprium eſt ſolius Patris.

2 *Si oppo-nas.* Si opponas: nomen negatiuum ſolum ſignificare negationem formæ ſui poſitiui: at poſitiuum, cui opponitur ingenitum, eſt genitum, quod ſignificat generationem ſtrictam: ergo hoc ſolum negat ingenitum; & conſequenter tertia acceptio non rectè *Reſp.* aſſignatur. Reſpondeo, ly *ingenitum* in vna acceptione ſolum opponi cum genito, & ſic ſolum negare generationem ſtrictam, in alia autem opponi producto, ſeu communicato per proceſſionem, & ſic excludere omnem modum productionis, ſicut irrationale non ſolum negat rationalitatem, ſtrictam, aliàs Angeli dicerentur irrationales, ſed etiam omnem modum intelligendi, etiam ſine diſcurſu, quo circa, nec Deus, nec Angeli irrationales poſſunt nuncupari.

3 *Ingenitū de formali ſolam negationē ſignificat.* Secundum quod ſupponimus eſt, hoc nomen ingenitum de formali ſignificare negationem, & non aliquid poſſitiuum, cuius contrarium docuiſſe Aureolum *in 1. diſtinct. 28. art. 1.* & Bonauenturam *ibidem quæſt. 1. 2. & 3.* referunt Recentiores *in præſenti*, docuiſſe etiam Gabrielem Vazquez *diſp. 137. cap. 5. & diſp. 140. cap. 3.* referunt Salmanticenſes *diſp. 11. dub. 3. num. 50.* nam licet hic Auctor aſſerat importare poſitiuum de materiali directè, non idcirco ait de materiali importari, quia importatur pro fundamento, ſed quia non ſignificat poſitiuum ad modum poſitiui, ſed per modum negationis, ad modum quo *diſp. 127. cap. 2.* docuerat perſonam de materiali, licet directè ſignificare relationem, quia illam non ſignificat ad modum relationis, ſed indiuiduæ ſubſtantiæ. Noſtram tamen ſuppoſitionem docent communiter Patres, & Theologi. Auguſtinus *5. de Trinitate c. 7.* Cyrillus 1. *Theſauri cap. 3.* Baſilius *lib. 5. contra Eunomium*. Epiphanius *hæreſi* 73. Quos omnes ſequutus eſt D. Thomas *in 1. diſtinct. 28. quæſt. 1. art. 1. & in præſenti art. 4.*

4 *Prob. ratione.* Et probatur manifeſta ratione: nomen enim negatiuum differt à poſitiuo penes formale ſignificatum; at ſignificatum formale nominis poſitiui eſt poſitiua forma: ergo formale ſignificatum nominis negatiui, eſt negatio. Confirmatur: idem namque ſignificat ingenitum, quod non genitum infinitanter acceptum; at non genitum infinitanter, negationem generationis, ſeu productionis de formali ſignificat, ſicut non homo negationem hominis, & non ens negationem entis: ergo ſignificatum formale huius nominis *ingenitum* eſt negatio.

Tertium quod ſupponimus eſt, aliquod fundamentum intrinſecum de materiali importare. Quod patet ex differentia negationis ab extrinſeco conuenientis, vt negatio lucis in aere, à negatione intrinſeca, & eſſentiali, quod illa fundamentum ex quo oriatur in ſubiecto non petit, hæc vero intrinſecum fundamentum expoſcit, vt conſtat in negatione intrinſeca equo, ſcilicet rationalitatis, quæ in hinnibilitate equo eſſentiali fundatur; at ingenitum, negationem intrinſecam formæ eſſentialiter Patri repugnantis importat: ergo de materiali fundamentum aliquod Patri intrinſecum dicit. 5 *Pro fundamento aliquid poſitiuum importat.*

§. II.

Relatis ſententijs, ſtatuitur prima concluſio.

HIs igitur ſuppoſitis, quod in dubium vertimus eſt, ratione cuius ingenitum ſit proprietas, ſeu notio Patris, ratione poſitiui, an ratione negationis? Prima ſententia docet, ratione ſolius poſitiui eſſe Patris notionem. Hanc alijs relatis tenet Vazquez *diſp. 137. cap. 5. & diſp. 140. capit. 3. &* Alarcon *tract. 5. diſp. 7. cap. 1. & 2.* Et ex antiquis tenuere Præpoſitiuus, Bonauentura, & alijs, quos refert D. Thomas in præſenti artic. 4. Non tamen omnes in poſitiuo, ratione cuius ingenitum eſt notio, conueniunt: alij namque rationem prędicamentalem à Paternitate, & generatione actiua diſtinctam pro fundamento prædictæ negationis aſſignant. Alij Paternitatem, & ſpirationem ſimul. Alij relationem quandam rationis. Ita expreſſe Vazquez *cap. 5. relato num.* 18. quidquid in contrarium reclamet Alarcon vbi ſupra cap. 3. illum, velit nolit, in ſuam trahens ſententiam, qua docet, poſitiuum, ex quo oritur talis negatio, & ratione cuius ingenitum eſt notio ſpecialis, eſſe Paternitatem ſub conceptu primæ perſonalitatis, ſub quo poſitiuè docet diſtingui à ſe ipſa vt eſt Paternitas, & in relatione tranſcendentali conſiſtere. 6 *Prima ſententia.*

Secunda ſententia docet, ingenitum ratione nullius poſitiui eſſe ſpecialem Patris notionem, ſed ſolum ratione negationis, quam de formali ſignificat. Ita omnes Thomiſtæ in præſenti, & ex alienis Suarez *lib. 8. de Trinitate cap. 2.* Arrubal *diſp. 121. c. 6. n. 34.* Granadus *tract. 7. diſp. 2. & tract. 8. diſp. 4.* & frequenter alij recentiores. Pro cuius explicatione ſit prima concluſio. *Nihil poſitiuum diſtinctum à Paternitate obiectiuè adæquate, eſt fundamentum negationis ingeniti, ſed eſt ipſa Paternitas prout immediatè coniungitur cum diuina natura in ratione formæ hypoſtaticæ.* 7 *Pro explicatione 2. ſententiæ ſtatuitur 1. cõcluſio*

Prima pars concluſionis probatur: poſitiuum namque à Paternitate obiectiuè diſtinctum fundans negationem ingeniti, abſolutum eſſe non poteſt, vt fatentur Theologi communiter, & ratio manifeſta ſuadet: abſoluta namque ſunt tribus perſonis communia, fundamentum autem negationis ingeniti notionale eſſe debet, & proprium Patri, nec poteſt eſſe relatiuum prædicamentale, relatione quinta ab alijs diſtincta: quintam namque relationem realem in diuinis conſtituere temerarium eſt in communi Theologorum iudicio, nec Paternitas, & ſpiratio ſimul. 8 *Prima pars concluſionis probatur.*

Tum quia ſi hoc eſſet, non diſtingueretur ingenitum in ratione notionis à Paternitate, & ſpiratione; complexum namque ex duabus notionibus notio diſtincta non eſt. Tum etiam: nam ingenitum eſt proprium Patri, & conſequenter eius fundamentum proprium Patri debet eſſe; relatio autem ſpirationis, & Patri, & Filio eſt communis: ergo ſicut eſſentia, quia communis eſt tribus perſonis, excluditur à fundamento negationis ingeniti, etiam vt inadæquatè ingrediens in illo, ita ſpiratio, quia communis eſt Patri, & Filio, nec inadæquatè ſimul cum Paternitate poteſt iſtam negationem fundare. 9 *Paternitas, & ſpiratio nõ fundãt negationē ingeniti.*

Nec poſitiuum illud eſſe poteſt relatio rationis primi principij, quam Vazquez aſſignat: tum, quia negatio hæc realis eſt, & conſequenter fundamentum reale ex quo oriatur expoſcit. Tum etiam, quia relatio rationis minus explicat dignitatis, quam realis negatio, fundamentum autem poſitiuum, à prædicto authore ideo quæritur, vt ingenitum dignitatem importet. Tum denique: nam relatio rationis fundamentum aliquod neceſſario ſupponit: ergo in illo aſſignando manet eadem difficultas, atque in conſtituendo fundamentum negationis, & quidquid pro fundamento relationis rationis conſtituatur, poterit abſque relatione rationis mediante, negationem iſtam fundare. *Nec relatio rationis.*

Nec denique poteſt eſſe tranſcendentalis relatio, qua Pater indiuiſè reſpiciat filium, & Spiritum Sanctum vt fontale principium, vt Alarcon volebat. Tum, quia in diuinis tranſcendentalis relatio non datur, vtpotè in dependentia ab alio conſiſtens, quæ formalitatibus diuinis repugnat. Tum etiam: nam ea, quæ in creatis tranſcendentalem relationem important, non multiplicantur realiter in Deo, nec notionalia ſunt, ſed communia, vt conſtat in intellectione, & volitione, quæ in creaturis tranſcen- 10 *Nec relatio tranſcendentalis.*

ſcen-

Digitized by Google

ſcendentalem reſpectum dicunt ad obiectum, & tamen in Deo ab obiecto realiter non diſtinguuntur, & communes ſunt tribus perſonis, fundamentum autem rationis ingeniti notionale eſſe debet, & realiter multiplicatiuum perſonæ.

11 *Non datur in Patre vnus reſpectus quo reſpiciat filiũ; & Spiritum Sanctum.*

Tum tertio: nam in Patre non datur vnus reſpectus transcendentalis, quo reſpiciat filium, & Spiritum Sanctum, ſed ſiuè tranſcendentaliter, ſiuè prædicamentaliter adæquatè illos reſpicit paternitate, & ſpiratione actiua; ergo ratio ingeniti in reſpectu tranſcendentali virtualiter diſtincto ab his relationibus non poteſt fundari. Antecedens probo primo: non datur vnus prædicamentalis, quo indiuisè reſpiciat Filium, & Spiritum Sanctum: ergo nec vnus tranſcendentalis. Patet conſequentia: quia eadem vnitas, aut diuerſitas ad vtrumque ſufficit, & requiritur. Secundo. quia reſpectus prædicamentalis ſupra influxum fundatur, & non datur in Patre aliquis communis influxus, & vnus quo influat in Filium, & Spiritum Sanctum, non datur vnus prædicamentalis reſpectus ad illos, ſed tranſcendentalis ſi datur eſt, vt fundet influxum, non enim datur reſpectus in diuinis realiter diſtinguens non pertinens ad originem, vel antecedenter, vel conſequutiuè: ergo quia non datur vnus influxus in illos communis, non poterit dari vnus trauſcendentalis reſpectus ad illas terminatus.

12 *Non dantur in filio, & in Spiritu Sancto reſpectus tranſcendentales ad Patrẽ.*

Tertio, vt Filius, & Spiritus Sanctus Patrem reſpiciant, non dantur in illis tranſceodentales reſpectus à filiatione, & proceſſione virtualiter præciſſiuè diſtincti, aliàs daretur in quolibet illorum duplex notio virtualiter diſtincta, & conſequenter eſſent plures notiones quam quinque: ergo pariter vt Pater, Filium, & Spiritum Sanctum reſpiciat tranſcendentaliter, conſtituendus non eſt vnus trauſcendentalis reſpectus virtualiter præciſſiuè à Paternitate, & ſpiratione actiua diſtinctus.

13 *Secunda pars concluſionis ex dictis prob.*

Et ex his ſecunda pars concluſionis colligitur: negatio namque ingeniti petit pro fundamento aliquid poſitiuum in Patre, quod notionale ſit, & illi proprium; at hoc poſitiuum non eſt prædicatum aliquod abſolutum, nec relatiuè prædicamentalis quinta realis, nec reſpectus rationis, nec ſpiratio actiua, nec tranſcendentalis reſpectus, præciſiuè à Paternitate diſtinctus: ergo eſt ipſa paternitas: tum vltra; in Paternitate datur triplex munus, vnum conſtituendi perſonam vt forma hypoſtatica, alterum, egreſſionis formaliter, aut completiuè iuxta varias ſententias; ac denique tertium, reſpiciendi filium; at non ſundat negationem ingeniti ſub conceptu geoerationis, aut reſpicientis Filium. Tum, quia non eo ipſo quod intelligitur perſona ingenita, intelligitur Filius. Tum etiam, quia quam primum intelligitur Pater conſtitutus in ratione perſonæ, poteſt intelligi ingenitus, non autem quam primum intelligitur ſic conſtitutus, intelligitur reſpicere prædicamentaliter Filium, aut ipſum generare: ergo eſt paternitas, quatenus ſub ratione formæ hypoſtaticæ immediatè determinat diuinam naturam, & Patrem conſtituit in ratione perſonæ.

§. III.

Explicatur quid importet ingenitum in ratione quintæ notionis.

14 *Secunda concluſio prob. ex D.Tho.*

SEcunda concluſio: *Ingenitum non conſtituitur in ratione quintæ notionis ab alijs diſtinctæ per poſitiuum quod importat de materiali, ſed per negatione, quam de formali ſignificat.* Probatur primo ex D. Thoma *in hac quæſtione art. 4. ſolutione ad* 1. vbi poſtquam refutauit ſententiam illorum qui dicebant, innaſcibilitatem prout eſt Patris proprietas, vel ſignificare quod à nullo ſit, & quod eſt principium aliorum, vel vniuerſalem authoritatem, vt frontalem plenitudinem, quæ eſt ipſiſſima ſententia Alarcon, Ita concludit: *Et ideo dicendum eſt ſecundum Auguſtinum 5. de Trinitate, quod ingenitum negatione generationis paſſiuæ importet.* Et paucis interpoſitis: *Nec propter hoc ſequitur, quod ingenitus non debeat poni propria notio Patris, quia prima, & ſimplicia per negationes notificantur, ſicut dicimus punctum eſſe, cuius pars non eſt.*

15 *Ex verbis D.Th. arg. formatur.*

Ex quibus verbis tale argumentum deduco: primum argumentum D. Thom. contendebat probare innaſcibilitatem non eſſe Patris notionem, eo quod notio, aut proprietas, ponit aliquid in eo cuius eſt, ingenitum autem nihil ponit, ſed remoueat, cum negationem importet. Cui argumento reſpondet, quod licet negatio ſit, eſſe poteſt notio Patris, quia ſimplicia per negationes notificantur; at ſi ſentiret ingenitum in ratione notionis per aliquid poſitiuum conſtitui, & non per negationem de formali ſignificatam, non ſic reſponderet, ſed facilius argumento occurret, dicendo, quod licet negationem ſignificet, non tamen per illam, ſed per poſitiuum de materiali importatum, in ratione notionis conſtituitur: ergo manifeſtè ſentit D. Thomas in ratione notionis per negationem conſtitui, non per aliquid poſitiuum.

16 *Secundo prob.*

Secundo probatur; ad diſtinctam notionem requiritur conceptus obiectiuè diſtinctus ab alijs virtualiter adæquatè, aliàs ſi inadæquata diſtinctio, ſeu munus diſtinctum, ad notionem diſtinctam ſufficeret, ratio Verbi, & imaginis in Filio, ratio generationis, & potentiæ generatiuæ in Patre, imò & conceptus referendi, & conceptus hypoſtaſis in quauis relatione perſonali diuina, conſtituerent diuerſas notiones, cum inter hæc omnia detur diſtinctio in munere, ſeu inadæquata obiectiua; at poſitiuum, quod de materiali importat ingenitum, vel paternitas vt forma hypoſtatica, non diſtinguitur virtualiter adæquatè obiectiuè à conceptu paternitatis vt referentis: ergo vel non eſt quinta notio ab alijs diſtincta, vel non per poſitiuum quod dicit de materiali, ſed per negationem de formali importatam in ratione notionis conſtituitur.

Denique probatur concluſio: etenim ad rationem notionis ſufficit, quod notificet aliquid perſonale pertinens ad dignitatem, nec requiritur quod ipſa notio dignitas ſit; at negatio ſignificata nomine ingeniti, notificat aliquid in Patre perſonale, & ad illius pertinens dignitatem, ſcilicet primatum originis, quod in Trinitate habet, & immediatam terminationem paternitatis reſpectu naturæ, quæ dignitas, nulla alia proprietate explicatur: ergo etiam ſi ratione ſui dignitas non ſit, eſt tamen ratione ſui notio. Conſequentia cum minori tenet. Maior autem conſtat primo ex doctrina D. Thomæ proximè adducta. Secundo: non magis requiritur ad rationem notionis quod ſignificet aliquid ad dignitatem ſpectans, quam quod ſignificet proprietatem perſonalem, cum primum ex ſecundo colligatur; atqui vt aliquid notio ſit, non requiritur quod proprietas ſit perſonalis, ſed quod proprietatem perſonalem circumloquutiuè notificet: ergo etiam non reqniritur quod ratione ſui dignitas ſit, ſed quod circumloquutiuè notificet dignitatem. 17

Deniquè prob. concluſio.

Ex quo licet obiter colligo, non requiri quod notificet dignitatem diuerſam, ad hoc quod aliquid ſit notio diſtincta, ſed ſufficit quod ratio notificans ſit ab alijs diuerſa, etſi dignitas notificata eadem ſit. Quod patet primo à paritate perſonalitatis; quam notificari per notionem debere, conſtat ex diffinitione notionis, & tamen non requiritur ad diuerſam notionem, diuerſæ perſonalitatis notificatio, ſed eiuſdem diuerſum notificans: ergo idem de dignitate eſt dicendum. Secundo: quia in vna perſona non ſunt dignitates diuerſæ obiectiuè, imò nec in omnibus ſimul; & tamen reſpectu eiuſdem perſonæ, plures dantur notiones. Et ex his corruit argumentum Gabrielis Vazquez exinde probantis, negationem non ſufficere ad rationem notionis, quia ratione ſui dignitas non eſt. 18

Ad notionem diſtinctam non requiritur quod denotet diſtinctam dignitatem.

Opponit Alarcon contra vtramque concluſionem: nam Patres communiter Patrem appellant fontale Trinitatis principium, ita Dionyſius 2. de diuinis nominibus, Athanaſius orationes contra Gregales Sabellij, Auguſtinus, & alij, quem loquendi modum vſurpant Scholaſtici cum D. Thoma in præſenti *art. 4. & 5.* quæ formalitas conſiſtit in eo, quod Pater eſt radix prima cæterarum perſonarum; at Pater in ratione radicalis principij, Filij, & Spiritus Sancti, non conſtituitur per paternitatem, & ſpirationem, cum per illam ſolum comparetur ad Filium, & per iſtam ſolum ad Spiritum Sanctum in ratiooe proximi principij vtriuſque: ergo per formalitatem aliquam ab illis praeciſſiuè diſtinctam, quæ cum abſoluta non ſit, vtpotè notionalis, nec relatiua prædicamentalis, aliàs eſſent plures quam quatuor, erit tranſcendentalis relatio, qua indiuisè vtrumque reſpiciat vt principium radicale; & conſequenter hæc tranſcendentalis relatio erit notio ab alijs diſtincta. Ex quo vlterius ſequitur eſſe notionem ſignificatam nomine ingeniti, cum ex oppoſito plures dentur, quam quinque notiones. 19

Arguit Alarcon.

Reſpondeo, paternitatem conſiderari poſſe, quoad præſens, dupliciter, primo vt forma hypoſtatica terminans naturam diuinam. Secundo: prout terminat diuinum intellectum ſub qua ratione proximum principium generandi Filium conſtituit, ſub prima ſpirationem actuum radicat, ac proinde paternitas adæquatè inſpecta, Patrem fontale, ſeu radicale principium Trinitatis conſtituit, hoc eſt, duarum perſonarum ab ipſo diſtinctarum, quin ad hoc requirantur in illa duo conceptus obiectiuè adæquatè diſtincti, nec relatio aliqua tranſcendentalis; ſed vt principium ſit; ſufficit paternitas ſub conceptu explicato, & vt intelligatur, tanquam primum principium, ſufficit negatio originis ab alio, ſignificata nomine ingeniti. Et hæc de iſtam diſputationem applicanda litteræ Magiſtri in 1. diſt. 13. §. *Sed vt iſtam quæſtionem.* Et diſt. 28. §. 1. ad illa verba; *cum vero ingenitus dicitur, non quod ſit, ſed quod non ſit oſtenditur.* 20

Reſp.

M. Sent.

DISPVTATIO OCTVAGESIMAOCTAVA.

An Verbum in diuinis perſonaliter tantum dicatur?

§. I.

Relatis ſententijs prima concluſio ſtatuitur.

Nu. 1. *Verbum in diuinis dari ſupponitur.* IN hac diſputatione duo vt indubitata ſupponimus, & alterũ in examen vocamus. Primum eſt, dari Verbum in diuinis, cuius contrarium docuiſſe Alogianos referunt Auguſtinus *hæreſi* 30. Epiphanius *hæreſi* 51. Alphonſius de Caſtro *lib.4. aduerſus hæreſes*, verbo *Deus hæreſi* 7. qui hæretici Ioannis Euangelium, Apocalypſim, & illius Epiſtolas non recipiebant, ne aliquam in diuinis perſonis Verbum eſſe admittere cogerentur. Docuerunt etiam Eunomius, & alij Trinitatis iniquiſſimi hoſtes, negantes Verbum eſſe perſonam diuinam, & creaturam eſſe aſſerentes, vt referunt Athanaſius *in oratione contra Gregales Sabellij*, Hilarius 6. *de Trinitate*. Cyrillus *lib.7. Theſauri cap.*1. Noſtram autem ſuppoſitionem eſſe de fide docent vniuerſi Patres Eccleſiæ, & ex dicendis in diſcurſu diſputationis conſtabit.

2 *Filius æterno eſt Verbum.* Secundo indubitatum eſt apud omnes, Filium, non in tempore, ſed ab æterno eſſe Verbum, cuius contrarium docuiſſe Michaelem Seruitum, & Franciſcum Dauidis, tenentes Verbum, de quo in Euangelio Ioannis fit mentio, non eſſe perſonam aliquam inuiſibilem, ſed Chriſtum ratione humanitatis in tempore aſſumptæ, refert Valentia *diſput. de Trinitate quæſtion.*1. *punct.* 1. §. 2. Cuius delirij falſitas manifeſtè conuincitur ex illis verbis Ioannis 1. cap. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum:* nam particula *erat* æternitatem denotat, vt expoſitores omnes illius loci conueniunt.

3 *Sententia Durandi.* His ita præmiſſis, quod in examen vocamus eſt, an ratio Verbi perſonalis ſit, an eſſentialis, vel vtrumque ſimul? Prima ſententia docet, rationem Verbo abſque metaphora acceptam, ſolum eſſentialiter dici, & ſecundæ perſonæ accommodari per quandam ſimilitudinem. Ita Durandus *in* 1. *diſtinct.*27. *quæſt.* 3. *num.*3. 5. 6. & 10. motus ex eo quod Verbum idem eſt quod actus intelligendi, vt conſtat in Verbo creato, quod ab intellectione non diſcriminatur, ſed in ipſa intellectione conſiſtit; at actus intelligendi in diuinis, ſolum eſſentialiter dicitur, etſi filio approprietur, quod ſapientia ſit ratione ſimilitudinis, quam habet cum illa: ergo ratio verbi ſi propriè accipiatur, ſolum eſſentialiter dicitur.

4 *Falſo principio procedat.* Sed cum Durandi ſententia ortum habeat ex eo quod Verbum Diuinum per intellectum non procedere ſentiat, quod *ſupra quæſtion.*27. *diſputat.*72. *concluſione prima* reiecimus, non eſt cur in illius impugnatione immoremur. Nec fundamentum cui innititur alicuius ponderis eſt: nam Verbum creatum non in intellectione actuali, ſed in termino per illam productio conſiſtere, eſt perpetua doctrina D. Thomæ. Sic docet *quæſt.*8. *de potentia artic.*1. illis verbis: *Intellectus intelligendo ad quatuor ordinem habere poteſt; ſcilicet ad rem quæ intelligitur, ad ſpeciem intelligibilem, quæ intellectus fit in actu, & ad ſuum intelligere, & ad conceptionem intellectus, quæ quidem conceptio à tribus prædictis differt.* Et paucis interpoſitis ibi: *Differt autem ab actione intellectus, quia prædicta conceptio, conſideratur vt terminus actionis, &c.* Id ipſum docet *quæſtion.*3. *de veritate artic.*2. *quæſt.*4. *art.*1. & 2. 1. *Contra Gentes cap.*54. & *lib.*4. *cap.*11. & *in præſenti art.*1. *ad* 2. An autem bona ſit conſequentia Durandi, quæ ex eo quod Verbum creatum in intellectione conſiſtit, infert id ipſum de Verbo diuino, iudicent alij, qui contra Diuum Thomam antecedens admittunt.

5 *Secunda Caietan. &c.* Secunda ſententia per extremum oppoſita affirmat, Verbum in diuinis, ſolum perſonaliter accipi, nullo modo eſſentialiter. Ita Caietanus, Zumel, Bañez, & Albelda *in hac quæſt. art.*1. Suarez *lib.*9. *de Trinitate cap.*3. Vazquez *diſp.*141. *cap.*3. Arrubal *diſp.* 123. *cap.*6. eſtque apud Recentiores communis.

Tertia ſententiã. S. Thom. Capreol. Ferrara. Porreta. Nazar. Bergom. Valent. Tertia docet Verbum propriè acceptum ſolum perſonaliter dici; acceptum tamen communiter dici eſſentialiter. Ita expreſſe Diuus Thomas *in* 1. *diſtinction.*27. *quæſtion.*2. *artic.*2. *quæſt.*4. *de veritate artic.*2. Capreolus *in* 1. *diſtinct.*27. *quæſt.*2. *art.*2. *concluſ.*4. Ferrara 4. *Contra Gentes cap.*13. Porreta *in præſenti artic.*1. Nazarius *controuerſia* 2. Bergomenſis in tabula aurea *dub.*1060. & 1261. quibus conſentire videtur Valentia *diſp. de Trinitate quæſt.* 1. *puncto* 1. §. 3.

6 *Prima concluſio.* Prima concluſio ſit: *Verbum adæquatè, & propriè acceptum ſolum perſonaliter dicitur.* Ita Auctores ſecundæ, & tertiæ ſententiæ, eſtque expreſſa D. Thomæ *loco allegato* de veritate: & probatur primo: nam de ratione Verbi accepti adæquatè, eſt quod ſit repræſentatio actualis obiecti ab intelligente producta; at ratio producti, ſolum perſonaliter dicitur, cum nihil eſſentiale producatur in Deo: ergo ratio Verbi accepta adæquatè, ſolum perſonaliter dicitur. Maior in qua eſt difficultas oſtenditur primo: nam iuxta D. Thomam *in* 1. *diſtinct.*27. *artic.*2. *in corpore*, in vſu Sanctorum, & communiter loquentium eſt, quod hoc nomen Verbum relationem realiter diſtinguentem importat: ergo illius ſignificatum adæquatè acceptum dicit ordinem realiter ab intelligente producti. Secundo: nam Verbum eſt imago, vel intentionalis, vel realis obiecti; at imago non eſt ſimilitudo quælibet, ſed ſimilitudo producta: ergo Verbum ſi adæquatè accipiatur, eſt repræſentatio actualis ab intelligente producta. Denique: nam Verbum adæquatè acceptum non eſt ſolum terminus contemplationis, ſed etiam loqutionis; at loquutio prout à contemplatione diſtincta, eſt realis productio: ergo Verbum acceptum adæquatè eſt terminus realiter productus.

Secundo probatur: nam in Scriptura ſacra, Verbum numquam eſſentialiter ſumitur, ſed ſemper perſonaliter pro ſecunda perſona; at ſi adæquatè acceptum eſſet quid eſſentiale, & etiam perſonale, aliquando in Scriptura eſſentialiter eſſet aſſumptum, vt conſtat in alijs, quæ eſſentialiter dicuntur in Deo, vt eſt ſcientia, ſapientia, omnipotentia, & alia: ergo Verbum adæquatè acceptum, non dicitur eſſentialiter, ſed perſonaliter. 7 *Secundo prob.* Probo maiorem: nam in primis accipi perſonaliter conſtat ex illis verbis Ioannis 1. cap. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum*, quæ de ſecunda Trinitati perſona explicantur à Patribus; & 1. Ioannis 1. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus.* Et Apocalypſis capit.19. ibi: *Et nomen eius*, ſcilicet ſecundæ perſonæ, *erat Verbum Dei*, qui modus loquendi manifeſtè indicat eſſe nomen proprium illius, alijs non commune. Quo circa Cyrillus lib.7. Theſauri cap.1. docuit Verbum eſſe nomen proprium Filij. Quod autem numquam eſſentialiter accipiatur, conſtat; quia nullus eſt locus in Sacra Scriptura, in quo nomen Verbi vt tribus perſonis commune accipiatur à Patribus.

Denique probatur ex Auguſtino lib.6. de Trinitate capit.2. 8 *Denique prob. concluſio.* vbi ait: *Verbum ſolus accipitur, non ſimul Pater, & Filius;* & infra; *Verbum de Verbo dici non poteſt; quia non ſimul ambo Verbum, ſed ſolus Filius.* Et libr.7. de Trinitate capit.1. *Non eſt ipſe*, ſcilicet Pater, *Verbum, ſicut nec Filius, nec imago*; & capit.2. *Pater, & Filius ſimul vna eſſentia, ſed non ſimul ambo vnum verbum; quia non ſimul ambo vnus Filius*; at ſi Verbum acceptum adæquatè poſſet dicit eſſentialiter, non ſolus Filius Verbum eſſet, ſed etiam Pater, & Filius eſſet Verbum de Verbo, ſicut iuxta Auguſtinum eſt ſapientia genita de ſapientia, quia ſapientia eſſentialiter dicitur: ergo verbum ſi adæquatè accipiatur, ſolum perſonaliter, & non eſſentialiter dicitur.

§. II.

Soluuntur contraria argumenta.

SEd objicies primo: de ratione Verbi mentalis eſt, quod intelligent repræſentet obiectum; at nihil perſonale in diuinis 9 *Arguitur* 1. productum, Deo, vel Patri repræſentat obiectum intellectum; ergo nihil perſonale obtinet rationem Verbi, & conſequenter, adæquatè acceptum eſſentialiter dicitur. Probo minorem primo: Pater pro priori ad productionem Filij ſupponitur perfectiſſimè intelligens: ergo terminus productus non repræſentat obiectum Patri intelligenti. Et confirmatur: nam Verbum in noſtra ſententia eſt ratio intelligendi obiectum tanquam medium in *quo*; cum at nihil perſonale in diuinis eſt obiectiua ratio intelligendi tanquam medium in *quo*, cum adæquatum medium ſit eſſentia diuina, quæ eſt primarium obiectum motiuum, & terminatiuum diuinæ intellectionis: ergo nihil perſonale in diuinis obtinet rationem Verbi.

Reſpondet Suarez *libr.*9. *de Trinitate capit.*2. *numer.*16. veram 10 *Solutio Patris Suarez non placet.* eſſe maiorem de Verbo creato, non autem de verbo vt creato, & increato communi, ſicut de ratione ſcientiæ creatæ, eſt quod ſit habitus, vel qualitas, ex quo argumentari non licet, quod in Deo non ſit propriè ſcientia, quia non eſt habitus. Diſplicet tamen iſta ſolutio, cuius inſufficientia ex noſtra ſolutione conſtabit. Ad argumentum ergo reſpondeo, conceſſa *Aliter reſp.* maiori diſtinguendo minorem: repræſentatione primaria, quæ neceſſaria ſit ad primo intelligendum, concedo maiorem; repræſentatione veluti ſecundaria, nego minorem, & conſequentiam. Nec amplius probationes ibi factæ conuincunt. Itaque, licet Verbum Diuinum non ſit neceſſarium, vt hic Deum, vel Pater per illud, aut in illo contempletur obiectum, cognito tamen Verbo in eſſentia diuina, quæ eſt primarium obiectum cognitionis Diuinæ, in illo vt ſic cognito Pater ſe ipſum, & ſuam eſſentiam cognoſcit, vt docet D. Thom. *in* 1. *diſtinct.*27. *quæſt.* 2. *art.*2. *ad*4. in quantum videt Filium eſſe ſimilitudinem ſuam, & om-

Digitized by Google

ſcendentalem reſpectum dicunt ad obiectum, & tamen in Deo ab obiecto realiter non diſtinguuntur, & communes ſunt tribus perſonis, fundamentum autem rationis ingeniti notionale eſſe debet, & realiter multiplicatiuum perſonæ.

11 *Non datur in Patre vnus reſpectus quo reſpiciat filiũ; & Spiritum Sanctum.*

Tum tertio: nam in Patre noo datur vous reſpectus tranſcendentalis, quo reſpiciat filium, & Spiritum Sanctum, ſed ſiuè tranſcendentaliter, ſiuè prædicamentaliter adæquatè illos reſpicit paternitate, & ſpiratione actiua; ergo ratio ingeniti in reſpectu tranſcendeotali virtualiter diſtincto ab his relationibus non poteſt fundari. Antecedens probo primo: non datur vnus prædicamentalis, quo indiuiſè reſpiciat Filium, & Spiritum Sanctum: ergo nec vnus tranſcendentalis. Patet conſequentia: quia eadem vnitas, aut diuerſitas ad vtrumque ſufficit, & requiritur. Secundo. quia reſpectus prædicamentalis ſupra influxum fundatur, & non datur in Patre aliquis communis influxus, & vnus quo influat in Filium, & Spiritum Sanctum, non datur vous prædicamentalis reſpectus ad illos, ſed tranſcendentalis ſi datur eſt, vt fundet influxum, noo enim datur reſpectus in diuiois realiter diſtinguens non pertinens ad originem, vel antecedenter, vel conſequutiuè: ergo quia non datur vnus iofluxus in illos communis, noo poterit dari vnus tranſcendentalis reſpectus ad illas terminatus.

12 *Non dantur in filio, & in Spiritu Sancto reſpectus tranſcendentales ad Patrẽ.*

Tertio, vt Filius, & Spiritus Sanctus Patrem reſpiciant, non dantur in illis tranſceodentales reſpectus à filiatione, & proceſſione virtualiter præciſſiuè diſtincti, aliàs daretur in quolibet illorum duplex notio virtualiter diſtincta, & cooſequenter eſſent plures notiones quam quioque: ergo pariter vt Pater, Filium, & Spiritum Sanctum reſpiciat tranſcendentaliter, conſtituendus noo eſt vnus tranſcendentalis reſpectus virtualiter præciſſiuè à Paternitate, & ſpiratione actiua diſtioctus.

13 *Secunda pars concluſionis ex dictis prob.*

Et ex his ſecunda pars cooclusionis colligitur: negatio namque ingeniti petit pro fundameoto aliquid poſitiuum in Patre, quod notionale ſit, & illi proprium; at hoc poſitiuum non eſt prædicatum aliquod abſolutum, nec relatiuè prædicamentalis quiota realis, oec reſpectus rationis, nec ſpiratio actiua, nec tranſcendentalis reſpectus, præciſiuè à Pateroitate diſtinctus: ergo eſt ipſa paternitas: tum vltra; in Pateroitate datur triplex munus, vnum conſtituendi perſonam vt forma hypoſtatica, alterum, egreſſionis formaliter, aut completiuè iuxta varias ſententias; ac denique tertium, reſpiciendi filium; at non fundat negationem ingeniti ſub conceptu geocratioois, aut reſpicientis Filium. Tum, quia non eo ipſo quod intelligitur perſona ingenita, intelligitur Filius. Tum etiam, quia quam primum intelligitur Pater conſtitutus in ratione perſonæ, poteſt intelligi ingenitus, noo autem quam primum intelligitur ſic conſtitutus, intelligitur reſpicere prædicamentaliter Filium, aut ipſum generare: ergo eſt paternitas, quatenus ſub ratione formæ hypoſtaticæ immediatè determinat diuinam naturam, & Patrem conſtituit in ratione perſonæ.

§. III.

Explicatur quid importet ingenitum in ratione quintæ notionis.

14 *Secunda concluſio prob. ex D. Tho.*

Secunda concluſio: *Ingenitum non conſtituitur in ratione quintæ notionis ab alijs diſtinctæ per poſitiuum quod importat de materiali, ſed per negatione, quam de formali ſignificat.* Probatur primo ex D. Thoma *in hac quæſtione art. 4. ſolutione ad* 1. vbi poſtquam refutauit ſententiam illorum qui dicebant, innaſcibilitatem prout eſt Patris proprietas, vel ſignificare quod à nullo ſit, & quod eſt principium aliorum, vel vniuerſalem authoritatem, vt frontalem plenitudinem, quæ eſt ipſiſſima ſententia Alarcon, ita concludit: *Et ideo dicendum eſt ſecundum Auguſtinum 5. de Trinitate, quod ingenitum negatione generationis paſſiuæ importet.* Et paucis interpoſitis: *Nec propter hoc ſequitur, quod ingenitus non debeat poni propria notio Patris, quia prima, & ſimplicia per negationes notificantur, ſicut dicimus punctum eſſe, cuius pars non eſt.*

15 *Ex verbis D. Th. arg. formatur.*

Ex quibus verbis tale argumentum deduco: primum argumentum D. Thom. contendebat probare innaſcibilitatem non eſſe Patris notionem, eo quod notio, aut proprietas, ponit aliquid in eo cuius eſt, ingenitum autem nihil ponit, ſed remoueat, cum negatiooem importet. Cui argumento reſpondet, quod licet negatio ſit, eſſe poteſt notio Patris, quia ſimplicia per negationes notificantur; at ſi ſentiret iogenitum in ratione notionis per aliquid poſitiuum conſtitui, & non per negationem de formali ſignificatam, non ſic reſponderet, ſed facilius argumento occurret, dicendo, quod licet negationem ſignificet, non tamen per illam, ſed per poſitiuum de materiali importatum, in ratione notionis conſtituitur: ergo manifeſtè ſentit D. Thomas io ratione notionis per negationem conſtitui, non per aliquid poſitiuum.

16 *Secundo prob.*

Secundo probatur: ad diſtinctam notionem requiritur conceptus obiectiuè diſtinctus ab alijs virtualiter adæquatè, aliàs ſi inadæquata diſtinctio, ſeu munus diſtinctum, ad notionem diſtinctam ſufficeret, ratio Verbi, & imaginis in Filio, ratio generationis, & potentiæ generatiuæ in Patre, imò & conceptus referendi, & conceptus hypoſtaſis io quauis relatione perſonali diuina, conſtituerent diuerſas notiones, cum inter hæc omnia detur diſtinctio in munere, ſeu inadæquata obiectiua; at poſitiuum, quod de materiali importat ingenitum, vel paternitas vt forma hypoſtatica, non diſtinguitur virtualiter adæquatè obiectiuè à conceptu paternitatis vt referentis: ergo vel non eſt quinta notio ab alijs diſtincta, vel non per poſitiuum quod dicit de materiali, ſed per negationem de formali importatam in ratione notionis conſtituitur.

Denique probatur concluſio: etenim ad rationem notionis ſufficit, quod notificet aliquid perſonale pertinens ad dignitatem, nec requiritur quod ipſa notio dignitas ſit; at negatio ſignificata nomine ingeniti, notificat aliquid in Patre perſonale, & ad illius pertinens dignitatem, ſcilicet primatum originis, quod in Trinitate habet, & immediatam terminationem paternitatis reſpectu naturæ, quæ dignitas, oulla alia proprietate explicatur: ergo etiam ſi ratione ſui dignitas non ſit, eſt tamen ratiooe ſui notio. Conſequeotia cum minori tenet. Maior autem conſtat primo ex doctrina D. Thomæ proximè adducta. Secundo: non magis requiritur ad rationem notionis quod ſignificet aliquid ad digoitatem ſpectans, quam quod ſignificet proprietatem perſonalem, cum primum ex ſecundo colligatur; atqui vt aliquid notio ſit, noo requiritur quod proprietas ſit perſonalis, ſed quod proprietatem perſooalem circumloquutiuè notificet: ergo etiam noo requiritur quod ratione ſui dignitas ſit, ſed quod circumloquutiuè notificet dignitatem. 17 *Denique prob. concluſio.*

Ex quo licet obiter colligo, non requiri quod notificet dignitatem diuerſam, ad hoc quod aliquid ſit notio diſtincta, ſed ſufficit quod ratio notificans ſit ab alijs diuerſa, etſi dignitas notificata eadem ſit. Quod patet primo à paritate perſonalitatis; quam notificari per notionem debere, cooſtat ex diffinitione notionis, & tamen non requiritur ad diuerſam notionem, diuerſæ perſonalitatis notificatio, ſed eiuſdem diuerſum notificans: ergo idem de dignitate eſt dicendum. Secundo: quia in vna perſona non ſunt dignitates diuerſæ obiectiuè, imò nec in omnibus ſimul; & tamen reſpectu eiuſdem perſonæ, plures dantur ootiones. Et ex his corruit argumeotum Gabrielis Vazquez exinde probantis, negationem non ſufficere ad rationem notionis, quia ratione ſui dignitas non eſt. 18 *Ad notionem diſtinctam non requiritur quod denotet diſtinctam dignitatem.*

Opponit Alarcon contra vtramque concluſionem: nam Patres communiter Patrem appellant fontale Trinitatis principium, ita Dionyſius 2. de diuinis nominibus, Athanaſius orationes contra Gregales Sabellij, Auguſtinus, & alij, quem loquendi modum vſurpant Scholaſtici cum D. Thoma in præſenti *art. 4. & 5.* quæ formalitas conſiſtit in eo, quod Pater eſt radix prima cæterarum perſonarum; at Pater in ratione radicalis principij, Filij, & Spiritus Sancti, non conſtituitur per paternitatem, & ſpirationem, cum per illam ſolum comparetur ad Filium, & per iſtam ſolum ad Spiritum Sanctum io ratione proximi principij vtriuſque: ergo per formalitatem aliquam ab illis praciſſiuè diſtinctam, quæ cum abſoluta non ſit, vtpotè notionalis, nec relatiua prædicamentalis, aliàs eſſent plures quam quatuor, erit tranſcendentalis relatio, qua indiuiſè vtrumque reſpiciat vt principium radicale; & conſequenter hæc tranſcendeotalis relatio erit notio ab alijs diſtincta. Ex quo vlterius ſequitur eſſe notionem ſignificatam nomine ingeniti, cum ex oppoſito plures dentur, quam quinque notiones. 19 *Arguit Alarcon.*

Reſpondeo, paternitatem conſiderari poſſe, quoad præſens, dupliciter, primo vt forma hypoſtatica terminans naturam diuinam. Secundo: prout terminat diuinum intellectum ſub qua ratione proximum principium generandi Filium conſtituit, ſub prima ſpirationem actuum radicat, ac proinde paternitas adæquatè inſpecta, Patrem fontale, ſeu radicale principium Trinitatis conſtituit, hoc eſt, duarum perſonarum ab ipſo diſtinctarum, quin ad hoc requirantur in illa duo conceptus obiectiuè adæquatè diſtiocti, nec relatio aliqua tranſcendentalis; ſed vt priocipium ſit; ſufficit paternitas ſub conceptu explicato, & vt intelligatur, tanquam primum principium, ſufficit negatio originis ab alio, ſignificata nomine iogeniti. Et hæc de iſtam diſputationem applicanda litteræ Magiſtri in 1. diſt. 13. §. *Sed vt iſtam quæſtionem.* Et diſt. 28. §. 1. ad illa verba; *cum vero ingenitus dicitur, non quod ſit, ſed quod non ſit oſtenditur.* 20 *Reſp.* *M. Sent.*

Di-

Digitized by Google

DISPVTATIO OCTVAGESIMAOCTAVA.

An Verbum in diuinis perſonaliter tantum dicatur?

§. I.

Relatis ſententijs prima concluſio ſtatuitur.

Nu. 1. *Verbum in diuinis dari ſupponitur.* IN hac diſputatinne duo vt in dubitata ſupponimus, & alterũ in examen vocamus. Primum eſt, dari Verbum in diuinis, cuius contrarium docuiſſe Alogianos referunr Auguſtinus *hæreſi* 30. Epiphanius *hæreſi* 51. Alphonſius de Caſtro *lib.* 4. *aduerſus hæreſes*, verbo *Deus hæreſi* 7. qui hæretici Ioannis Euangelium, Apocalypſim, & illius Epiſtolas non recipiebant, ne aliquam in diuinis perſonis Verbum eſſe admittere cogerentur. Docuerunt etiam Eunomius, & alij Trinitatis iniquiſſimi hoſtes, negantes Verbum eſſe perſonam diuinam, & creaturam eſſe aſſerentes, vt referunt Athanaſius *in oratione contra Gregales Sabellij*, Hilarius 6. *de Trinitate*. Cyrillus *lib.* 7. *Theſauri cap.* 1. Noſtram autem ſuppoſitionem eſſe de fide docent vniuerſi Patres Eccleſiæ, & ex dicendis in diſcurſu diſputationis conſtabit.

2 *Filius æterno eſt Verbum.* Secundo indubitatum eſt apud omnes, Filium, non in tempore, ſed ab æterno eſſe Verbum, cuius contrarium docuiſſe Michaelem Seruitum, & Franciſcum Dauidis, tenentes Verbum, de quo in Euangelio Ioannis fit mentio, non eſſe perſonam aliquam inuiſibilem, ſed Chriſtum ratione humanitatis in tempore aſſumptæ, refert Valentia *diſput. de Trinitate quæſtion.* 1. *punct.* 1. §. 2. Cuius delirij falſitas manifeſtè conuincitur ex illis verbis Ioannis 1. cap. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum:* nam particula *erat* æternitatem denotat, vt expoſitores omnes illius loci conueniunt.

3 *Sententia Durandi.* His ita præmiſſis, quod in examen vocamus eſt, an ratio Verbi perſonalis ſit, an eſſentialis, vel vtrumque ſimul? Prima ſententia docet, rationem Verbo abſque metaphora acceptam, ſolum eſſentialiter dici, & ſecundæ perſonæ accommodari per quandam ſimilitudinem. Ita Durandus *in* 1. *diſtinct.* 27. *quæſt.* 3. *num.* 3. 5. 6. *&* 10. motus ex eo quod Verbum idem eſt quod actus intelligendi, vt conſtat in Verbo creato, quod ab intellectione non diſcriminatur, ſed in ipſa intellectione conſiſtit; at actus intelligendi in diuinis, ſolum eſſentialiter dicitur, etſi filio approprietur, quod ſapientia ſit ratione ſimilitudinis, quam habet cum illa: ergo ratio verbi ſi propriè accipiatur, ſolum eſſentialiter dicitur.

4 *Falſo principio procedat.* Sed cum Durandi ſententia ortum habeat ex eo quod Verbum Diuinum per intellectum non procedere ſentiat, quod *ſupra quæſtion.* 27. *diſputat.* 72. *concluſione prima* reiecimus, non eſt cur in illius impugnatione immoremur. Nec fundamentum cui innititur alicuius ponderis eſt: nam Verbum creatum non in intellectione actuali, ſed in termino per illam productin conſiſtere, eſt perpetua doctrina D. Thomæ. Sic docet *quæſt.* 8. *de potentia artic.* 1. illis verbis: *Intellectus intelligendo ad quatuor ordinem habere poteſt; ſcilicet ad rem quæ intelligitur, ad ſpeciem intelligibilem, qua intellectus fit in actu, & ad ſuum intelligere, & ad conceptionem intellectus, quæ quidem conceptio à tribus prædictis differt.* Et paucis interpoſitis ibi: *Differt autem ab actione intellectus, quia prædicta conceptio, conſideratur vt terminus actionis, &c.* Id ipſum docet *quæſtion.* 3. *de veritate artic.* 2. *quæſt.* 4. *art.* 1. *&* 2. 1. *Contra Gentes cap.* 54. *& lib.* 4. *cap.* 11. *& in præſenti art.* 1. *ad* 2. An autem bona ſit conſequentia Durandi, qua ex eo quod Verbum creatum in intellectione conſiſtit, infert id ipſum de Verbo diuino, iudicent alij, qui contra Diuum Thomam antecedens admittunt.

5 *Secunda Caietan. &c.* Secunda ſententia per extremum oppoſita affirmat, Verbum in diuinis, ſolum perſonaliter accipi, nullo modo eſſentialiter. Ita Caietanus, Zumel, Bañez, & Albelda *in hac quæſt. art.* 1. Suarez *lib.* 9. *de Trinitate cap.* 3. Vazquez *diſp.* 141. *cap.* 3. Arrubal *diſp.* 123. *cap.* 6. eſtque apud Recentiores communis.

Tertia ſententia. S. Thom. Capreol. Ferrara. Porreta. Nazar. Bergom. Valent. Tertia docet Verbum propriè acceptum ſolum perſonaliter dici; acceptum tamen communiter dici eſſentialiter. Ita expreſſe Diuus Thomas *in* 1. *diſtinction.* 27. *quæſtion.* 2. *artic.* 2. *quæſt.* 4. *de veritate artic.* 2. Capreolus *in* 1 *diſtinct.* 27. *quæſt.* 2. *art.* 2. *concluſ.* 4. Ferrara 4. *Contra Gentes cap.* 13. Porreta *in præſenti artic.* 1. Nazarius *controuerſia* 2 Bergomenſis in tabula aurea *dub.* 1060. *&* 1261. quibus conſentire videtur Valentia *diſp. de Trinitate quæſt.* 1. *puncto* 1. §. 3.

6 *Prima concluſio.* Prima concluſio ſit: *Verbum adæquatè, & propriè acceptum ſolum perſonaliter dicitur.* Ita Auctores ſecundæ, & tertiæ ſententiæ, eſtque expreſſa D. Thomæ *loco allegato* de veritate: & probatur primo: nam de ratione Verbi accepti adæquatè, eſt quod ſit repræſentatio actualis obiecti ab intelligente producta; at ratio producti, ſolum perſonaliter dicitur, cum nihil eſſentiale producatur in Deo: ergo ratio Verbi accepta adæquatè, ſolum perſonaliter dicitur. Maior in qua eſt difficultas oſtenditur primo: nam iuxta D. Thomam *in* 1. *diſtinct.* 27. *artic.* 2. *in corpore*, in vſu Sanctorum, & communiter loquentium eſt, quod hoc nomen Verbum relationem realiter diſtinguentem importat: ergo illius ſignificatum adæquatè acceptum dicit ordinem realiter ab intelligente producti. Secundo: nam Verbum eſt imago, vel intentionalis, vel realis obiecti; at imago non eſt ſimilitudo quælibet, ſed ſimilitudo producta: ergo Verbum ſi adæquatè accipiatur, eſt repræſentatio actualis ab intelligente producta. Denique: nam Verbum adæquatè acceptum non eſt ſolum terminus contemplationis, ſed etiam loquutionis; at loquutio prout à contemplatione diſtincta, eſt realis productio: ergo Verbum acceptum adæquatè eſt terminus realiter productus.

Secundo probatur: nam in Scriptura ſacra, Verbum numquam eſſentialiter ſumitur, ſed ſemper perſonaliter pro ſecunda perſona; at ſi adæquatè acceptum eſſet quid eſſentiale, & etiam perſonale, aliquando in Scriptura eſſentialiter eſſet aſſumptum, vt conſtat in alijs, quæ eſſentialiter dicuntur in Deo, vt eſt ſcientia, ſapientia, omnipotentia, & alia: ergo Verbum adæquatè acceptum, non dicitur eſſentialiter, ſed perſonaliter. 7 *Secundo prob.* Probo maiorem: nam in primis accipi perſonaliter conſtat ex illis verbis Ioannis 1. cap. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum*, quæ de ſecunda Trinitati perſona explicantur à Patribus; & 1. Ioannis 1. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus.* Et Apocalypſis capit. 19. ibi: *Et nomen eius*, ſcilicet ſecundæ perſonæ, *erat Verbum Dei*, qui modus loquendi manifeſtè indicat eſſe nomen proprium illius, alijs non commune. Quo circa Cyrillus lib. 7. Theſauri cap. 1. docuit Verbum eſſe nomen proprium Filij. Quod autem numquam eſſentialiter accipiatur, conſtat; quia nullus eſt locus in Sacra Scriptura, in quo nomen Verbi vt tribus perſonis commune accipiatur à Patribus.

8 *Denique prob. concluſio.* Denique probatur ex Auguſtino lib. 6. de Trinitate capit. 2. vbi ait: *Verbum ſolus accipitur, non ſimul Pater, & Filius;* & infra; *Verbum de Verbo dici non poteſt; quia non ſimul ambo Verbum, ſed ſolus Filius.* Et libr. 7. de Trinitate capit. 1. *Non eſt ipſe*, ſcilicet Pater, *Verbum, ſicut nec Filius, nec imago;* & capit. 2. *Pater, & Filius ſimul una eſſentia, ſed non ſimul ambo unum verbum; quia non ſimul ambo unus Filius;* at ſi Verbum acceptum adæquatè poſſet dici eſſentialiter, non ſolus Filius Verbum eſſet, ſed etiam Pater, & Filius eſſet Verbum de Verbo, ſicut iuxta Auguſtinum eſt ſapientia genita de ſapientia, quia ſapientia eſſentialiter dicitur: ergo verbum ſi adæquatè accipiatur, ſolum perſonaliter, & non eſſentialiter dicitur.

§. II.

Soluuntur contraria argumenta.

9 *Arguitur* 1. SEd obijcies primo: de ratione Verbi mentalis eſt, quod intelligent repræſentet obiectum; at nihil perſonale in diuinis productum, Deo, vel Patri repræſentat obiectum intellectum; ergo nihil perſonale obtinet rationem Verbi, & conſequenter, adæquatè acceptum eſſentialiter dicitur. Probo minorem primo: Pater pro priori ad productionem Filij ſupponitur perfectiſſimè intelligens: ergo terminus productus non repræſentat obiectum Patri intelligenti. Et confirmatur: nam Verbum in noſtra ſententia eſt ratio intelligendi obiectum tanquam medium in *quo*; cum at nihil perſonale in diuinis eſt obiectiua ratio intelligendi tanquam medium in *quo*, cum adæquatum medium ſit eſſentia diuina, quæ eſt primarium obiectum motiuum, & terminatiuum diuinæ intellectionis: ergo nihil perſonale in diuinis obtinet rationem Verbi.

10 *Solutio Patris Suarez non placet.* Reſpondet Suarez *libr.* 9. *de Trinitate capit.* 2. *numer.* 16. veram eſſe maiorem de Verbo creato, non autem de verbo vt creato, & increato communi, ſicut de ratione ſcientiæ creatæ, eſt quod ſit habitus, vel qualitas, ex quo argumentari non licet, quod in Deo non ſit propriè ſcientia, quia non eſt habitus. Diſplicet tamen iſta ſolutio, cuius inſufficientia ex noſtra ſolutione conſtabit. *Aliter reſp.* Ad argumentum ergo reſpondeo, conceſſa maiori diſtinguendo minorem: repræſentatione primaria, quæ neceſſaria ſit ad primo intelligendum, concedo maiorem; repræſentatione veluti ſecundaria, nego minorem, & conſequentiam. Nec amplius probationes ibi factæ conuincunt. Itaque, licet Verbum Diuinum non ſit neceſſarium, vt hic Deum, vel Pater per illud, aut in illo contempletur obiectum, cognito tamen Verbo in eſſentia diuina, quæ eſt primarium obiectum cognitionis Diuinæ, in illo vt ſic cognito Pater ſe ipſum, & ſuam eſſentiam cognoſcit, vt docet D. Thom. *in* 1. *diſtinct.* 27. *quæſt.* 2. *art.* 2. *ad* 4. in quantum videt Filium eſſe ſimilitudinem ſuam,

& om-

Digitized by Google

& omnium aliorum vnde licet Filius non ſit Patri ratio cognoſcendi primaria, eſt tamen veluti ſecundaria ratio cognoſcendi ſe, & omnia, ac proinde Filius Patri vt intelligenti repræſentat obiectum.

11 *Oppones 1.* Sed oppones primo: ſequi ex hac ſolutione rationem Verbi Spiritui Sancto competere: conſequens eſt falſum: ergo ſolutio tradita eſt nulla. Probatur ſequela: Pater, & Verbum ſe in Spiritu Sancto cognoſcunt, cum ſint illius principium, principium autem in eo, cuius principium videtur, vt docet D. Thom. *in allegata ſolutione ad 4.* ergo ſi hoc ſufficit, vt ſecunda perſona ſit Verbum, etiam ſufficiet in Spiritu Sancto.

12 *Secundo.* Oppones ſecundo: pro priori ad productionem verbi ſupponitur Pater perfectiſſimè cognoſcens ſe, & ſuam eſſentiam; ergo in Verbo cognito non poteſt ſuam eſſentiam, nec ſe ipſum cognoſcere. Probo hanc conſequentiam: nam ideirco non poteſt Deus in creaturis ſe ipſum cognoſcere, vt docent communiter noſtri Thomiſtæ *ſupra quæſt. 14. art. 2.* quia ad cognitionem creaturarum ſupponitur perfectiſſimè cognoſcens ſe ipſum: ergo in Verbo cognito non poteſt ſuam eſſentiam, nec ſe ipſum cognoſcere.

13 *Tertio.* Tertio oppones: id quod ratione ſui eſt in vltima actualitate, nequit per vlteriorem actum actuari, quo circa, nec exiſtentiæ datur exiſtentia, nec intellectio poteſt intellectione à ſe ipſa diſtincta intelligere; at diuina eſſentia eſt ratione ſui in vltima actualitate conſtituta in linea intelligibilitatis paſſiuè: ergo nequit terminatiuè intellecta per aliquid perſonale conſtitui, etiam ſecundariò; & conſequenter in Filio vt in Verbo repræſentari non poterit. Patet hæc conſequentia: nam de ratione Verbi intrinſeca eſt, quod ſit vltima actualitas in linea intelligibilitatis paſſiuæ reſpectu obiecti intellecti; ergo ſi hoc munus exercere nequit Filius reſpectu diuinæ eſſentiæ, aut Patris primariò intellecti, nequit obtinere rationem Verbi.

14 *Reſp. ad 1. replicā.* Reſpondeo ad primam, negando ſequelam. Ad illius probationem dicatur, *ad rationem Verbi non ſufficere, quod ſit manifeſtatiuum, alius cuius libet cauſæ, eſſet Verbum ſuus effectus, quod non niſi metaphoricè dici poteſt, ſed vlterius requiritur, quod intercedat proceſſio intellectus, id eſt, quod per intellectum procedat, quod Spiritui Sancto non conuenit*; verba ſunt D. Thom. loco ex ſententiarijs relato *in ſolutione ad 2. ex argumentis ſecundo loco factis.*

15 *Ad 2.* Ad ſecundam, nego conſequentiam. Ad illius probationem, nego cauſalem illam eſſe adæquatam; ſed etiam quia effectus non poſſunt niſi imperfectè Deum repræſentare, Deo autem repugnat imperfecta cognitio, & idcircò illis conuenire non poteſt cognitio ſui in creatis effectibus, & ex illis. Obiter tamen aduerto, D. Thomam loco allegato admittere Deum ſe ipſum in effectibus creatis cognoſcere, his verbis: *Sicut, & ſe ipſum in creatura videre poteſt in quantum ipſum creatura repræſentat, quamuis imperfectè* ſed interpretandus eſt de viſione ſui in effectu quoad continentiam non quoad entitatem, id eſt, videt Deus ſe increato effectu contineri vt cauſam in effectu deficiente, non autem illius cognitio ex effectu cognito tranſit ad cognoſcendam diuinam entitatem.

16 *Ad 3.* Ad tertiam dicatur, rationem repræſentationis in Verbo prouenire ex ipſiſſima natura Diuina: vnde ex eo, quod ratione illius. Dei eſſentia cognoſcatur, non ſequitur vltimam actualitatem vlterius actuari, ſeu determinari. Si dicas eſſentia, prout in verbo, eſt ratio repræſentationis, & prout ſic diſtinguitur virtualiter à ſe ipſa abſolutè. Reſpondeo, veram eſſe maiorem ſpecificatiuè, non reduplicatiuè, & in eodem ſenſu falſam eſſe minorem.

17 *Arg. 2.* Secundo principaliter obijcies: ſi Verbum perſonaliter diceretur propriè, id eſſet de ſecunda perſona; at hæc propriè Verbum non eſt: ergo non dicitur perſonaliter propriè. Probatur minor: omnis enim loquutio debet audientem reſpicere; at Pater in productione Verbi non loquitur ſibi, cum per Verbum nihil ſibi manifeſtet, ſed ſupponatur omnia perfectiſſimè noſcens, nec loquitur Filio; quia Verbum ab eo, cui ſit loquutio, debet diſtingui, nec loquitur Spiritui Sancto, aliàs Filius Verbum eſſet Spiritus Sancti, & conſequenter ab illo procederet: ergo in generatione Verbi Pater non loquitur; & conſequenter Filius genitus Verbum non eſt.

18 *Relictis aliorum ſolutionibus reſpondetur arg.* Ad hoc argumentum Vazquez *diſp. 144. cap. 2. num. 8.* reſpondet, Patrem in productione Verbi loqui ſibi, non Filio. Id ipſum docet Alarcon *tractat. 5. de Trinitate diſp 8. cap. 5. numer. 12.* Alij ex oppoſito docent Patrem non ſibi, ſed Filio loqui in eius productione. Ita Arrubal *diſputat. 123. cap. 8.* Sed melius reſpondetur cum alij, Patrem in productione Verbi loqui Filio, & ſibi. Primum patet ex illo primo Ioannis 12. *Sicut dixit mihi Pater, ſic loquor*, Supra quæ verba Auguſtinus tractat. 49. ſic habet: *Dixit veritati, quia genuit veritatem*: ergo ex mente Auguſtini Pater per generationem Filij loquitur Filio. Secundo: nam alteri loqui nihil eſt aliud, quam illi aliquid producendo manifeſtare; at Pater producendo Filium ei manifeſtat omnia, quæ intelligit, ei communicando omnium rerum notitiam, & repræſentationem: ergo Filio loquitur in eius generatione. Secundum etiam conſtat: nam Pater producendo Filium omnia in illo cognoſcit, vt docet D. Thom. vbi ſupra relatus: ergo ſibi manifeſtat omnia; & conſequenter loquitur. Secundo: nam Filius eſt Verbum non reale, ſed mentale; at in productione Verbi noſtri mentalis homo loquitur ſibi: ergo ſimiliter Pater in productione Verbi loquitur ſibi.

Sed opponit Vazquez contra primam partem noſtræ ſolutionis primo: nam ſequitur, Filium eſſe Verbum ſui, & non ſolius Patris; Verbum enim illius dicitur, cui rem manifeſtat; at hoc eſt falſum: nam Filius ſolius producentis eſt Verbum: ergo ſolutio tradita quoad primam partem non tenet. 19 *Sed opponit Vazquez primo.*

Secundo: nam Verbum ei, cui dixit ipſum, res manifeſtat, non ſibi ipſi, vt conſtat in Verbo noſtro vocali, & mentali: ergo Diuinum Verbum, non ſibi, ſed Patri dicenti tres manifeſtat, & conſequenter Pater in eius productione non Verbo loquitur, ſed ſibi. *Secundo.*

Tertio arguit Alarcon. Tertio arguit Alarcon: nam Pater audienti loquitur in Filij productione; at ſolus Pater eſt audiens, non vero Filius: ergo ſoli ſibi loquitur. Probat minorem: ſolus audit ille, cui Verbum productum eſt Verbum, & ſignum; at Filius genitus ſoli Patri eſt Verbum, & ſignum, non ſibi; ergo ſolus Pater eſt ſibi audiens; & conſequenter ſoli ſibi loquitur.

Ad primam reſpondeo, Verbum eſſe alicuius ſtare tripliciter, primo obiectiuè, ſecundo ſubiectiuè, tertio principatiuè: primo modo Verbo Diuinum eſt Verbum eſſentiæ Patris, Spiritus Sancti, & omnium creaturarum, quæ ab alio repræſentantur: ſecundo modo eſt Verbo audientis, tertio modo ſolum eſt Verbum Patris producentis. 20 *Ad 1. reſp.*

Ad ſecundam dicatur, quod quando Verbum productum eſt perſona ſubſiſtens in natura intellectuali, non ſoli proferenti, ſed etiam ſibi res manifeſtat: vnde ſi Verbum noſtrum mentale capax eſſet intelligendi; non ſoli proferenti, ſed ſibi res manifeſtaret; & conſequenter produceos Verbum, cum Verbo loqueretur. Ad tertiam dicatur falſam eſſe minorem. Ad illius probationem dicatur vt ad primum Argumentum Vazquij, cui ſola Verba addit Alarcon, nec mirum quando de Verbo loquitur, cum de more id habeat in alijs. *Ad 2.*

21 *Diluitur arg.* Et ex his ad argumentum factum reſpondeo, conceſſa maiori, negando minorem. Ad illius probationem, nego minorem pro prima, & ſecunda parte. Nec obſtat, quod Pater ſupponatur perfectiſſimè omnia cognoſcens ad productionem Verbi: nam hoc non obſtante, in Verbo cognito vt in termino, ſe & omnia cognoſcit, vt dicebamus ex D. Thoma in ſolutione ad primum. Nec ad loquutionem requiritur, quod audiens ſupponatur ignorans, vt conſtat in loquutione noſtra cum Deo, quæ vera eſt loquutio, etſi ante illam Deus ſupponatur omnia perfectiſſimè cognoſcens.

22 *Si opponas 1.* Si opponatur primo: repræſentationem per modum obiecti competere Filio ratione eſſentiæ, quæ communis eſt, non ratione proprietatis perſonalis; at ratio Verbi ei debet competere ratione proprietatis: ergo ad illam non ſufficit repræſentatio per modum termini, in quo Pater omnia cognoſcat; & conſequenter ratione huius repræſentationis Pater non loquitur ſibi in productione Verbi.

Secundo. Secundo: nam ſequitur Patrem in productione Verbi loqui Spiritui Sancto; conſequens eſt falſum: ergo & illud ex quo ſequitur. Probo ſequelam: eatenus namque Pater ſibi loquitur, iuxta hanc ſolutionem, quatenus in Verbo vt in termino omnia cognoſcit; at etiam Spiritus Sanctus omnia in Verbo cognoſcit, ergo Pater producendo Verbum Spiritui Sancto loquitur.

23 *Reſp. ad 1. inſtantiam.* Reſpondeo ad Primam, omiſſa maiori pro nunc, diſtinguendum minorem: debet eſſe Verbum ratione proprietatis adæquatè, nego minorem: inadæquatè, concedo maiorem, & nego conſequentiam. Itaque de ratione Verbi eſt, quod ſit manifeſtatiuum, & ab alio productum, primum habet, iuxta hanc ſolutionem ratione eſſentiæ, ſecundum ratione proprietatis nec eſt neceſſarium quod ratione proprietatis perſonalis omnia illi competant, quæ ad rationem Verbi deſiderantur; vt perſonaliter Verbum dicatur, ſicut nec omnia, quæ requiruntur ad rationem Filij competunt ſecundæ perſonæ ratione relationis, & tamen eſſe Filium perſonaliter tantum dicitur.

Ad 2. Ad ſecundam, nego ſequelam; quia licet poſſit Spiritus Sanctus in Verbo cognito omnia cognoſcere, non tamen accipit ex vi productionis Verbi omnium cognitionem in illo, quod neceſſarium erat vt Pater ex vi generationis ei loqueretur; Pater autem ex vi productionis Verbum cognoſcit, & in Verbo omnia, cum productio Verbi ſit cognitio formaliter, vt vidimus *ſupra quæſt. 27. diſp. 71. §. 4.*

§. III.

Verbum inadæquatè eſſentialiter dici probatur.

SEcunda concluſio: *Ratio Verbi ſumpta inadæquatè, eſſentialiter dicitur.* Ita Authores tertiæ ſententiæ, ex quibus aliquia 24

Digitized by Google

Aliquorum ratio excluditur. quis illam probant: nam ratio Verbi ſumpta inadæquatè in intellectione conſiſtit, vt ab alio virtualiter egrediente; at totum hoc dicitur eſſentialiter in diuinis: ergo & ratio Verbi ſumpta inadæquatè. Hoc tamen argumentum falſo fundamento nititur, vt enim ex D. Thoma vidimus ſupra, Verbum neutiquam in intellectione conſiſtit, ſed in termino illius: vnde ex eo, quod intellectio dicatur eſſentialiter, non rectè colligitur Verbum, adhuc inadæquatè acceptum eſſentialiter dici.

25 *Prob. concluſio 1. ex D. Th.* Vnde aliter eſt probanda noſtra concluſio, primo ex D. Thoma *in 1. diſtinction. 27. quæſt. 2. art. 2. in corpore*, vbi eam manifeſtè tradit. Et *quæſt. 4. de veritate art. 2.* vbi poſtquam docuerat Verbo aliqua competere de linea abſoluta, vt eſſe manifeſtatiuum rei intellectæ, & eſſe intellectum ad intra, quæ eſſentialia ſunt, ita concludit. *Sed hoc non erit ſecundum Verbi propriam acceptionem; quia ſi aliquid eorum, quæ ſunt de ratione alicuius auferatur, iam non erit propria acceptio: vnde ſi Verbum propriè accipiatur in diuinis, non dicitur niſi perſonaliter, ſi autem accipiatur communiter, ſcilicet pro manifeſtatione obiecti intellecti, poterit etiam dici eſſentialiter.* Vbi, vt clarè conſtat, idem eſt apud D. Thomam Verbum acceptum propriè, atque acceptum adæquatè, & acceptum communiter, atque acceptum inadæquatè. Nec reſpondere ſufficit cum Caietano in præſenti, D. Thomam in hac parte paulatim ad veritatis cognitionem perfectam veniſſe, & in primo articulo huius quæſtionis retractaſſe ſententiam, quam olim docuerat: nam D. Thomas in præſenti articulo docet Verbum propriè acceptum tantum perſonaliter dici; at hoc non opponitur cum doctrina in alijs locis tradita: ergo cum alias illam expreſsè non retractauerit, abſque vllo fundamento aſſeruit, ſententiam prius traditam mutaſſe.

26 *Secundo prob.* Secundo probatur: nam Verbum æternum ad Verbum internum ordinem dicit, vt manifeſtatiuum illius, quo circa communiter dicitur, voces ſunt ſigna conceptuum; at Deus vt vnus poteſt loqui per Verbum externum, & multoties ſic loquitur, cum hominibus aliqua reuelat: ergo cum tale Verbum non dicat per ſe ordinem ad Verbum perſonale, dicet per ſe ordinem ad Verbum eſſentiale, in quo inadæquatè, ſaltim ratio Verbi ſaluatur.

Tertio. Tertio, id ipſum probo ex communi Thomiſtarum doctrina *ſupra quæſtion. 12. artic. 2.* aſſerentium, Deum in viſione beatifica gerere munus Verbi, & mentibus beatorum vniri, nedum vt ſpecies ex parte principij, ſed etiam vt Verbum ex parte termini; at niſi hæc duplex ratio inadæquata, ſcilicet, & adæquata admittatur, doctrina iſta ſubſiſtere nequit cum mentibus beatorum non poſſit vniri, vt ab illis procedens, nec de facto vniatur ſecunda Trinitatis perſona, ſed eſſentia vt communis: ergo talis doctrina debet admitti.

27 *Explicatur, & vrgetur.* Explicatur hoc amplius: Deus vnitur mentibus beatorum vt Verbum, iuxta noſtros Thomiſtas; at non vnitur eis, ſicut ab illis procedens, ſed tantum vt manifeſtans: ergo diuina eſſentia, vt exercens munus manifeſtantis aliqualiter obtinet Verbi rationem. Explicatur ſecundo: Deus nulla potentia vniri poteſt cum intellectu creato per modum intellectionis, vt cum communi Theologorum doctrina fusè oſtendimus tractatu de beatitudine, eo quod de conceptu intellectionis eſt ab illo procedere, quod per illam intelligit; at poteſt vniri, & de facto vnitur per modum Verbi: ergo quia de ratione verbi ſub omni conceptu non eſt realiter ab illo, cui vnitur procedere; & conſequenter Verbum ſub aliqua, ſaltim, licet inadæquata ratione exitum ab alio non petit.

28 *Denique prob. concluſio.* Denique concluſionem oſtendo ratione à priori, animaduerſo prius in verbo noſtro mentali duplicem conceptum inadequatum reperiri. Primum eſt termini dictionis, vt dictio, & productio; ſecundus, termini intellectionis, vt contemplatio, quarcuus eſt ratio, in qua vt termino meditamur obiectum, & vterque conceptus, illud ab ſpecie impreſſa diſtinguit, quæ non vt terminus, ſed vt cum principium cum intellectu vnitur. Hoc ita ſuppoſito concluſionem noſtram ſic probo: eſſe id in quo intellectus contemplatur obiectum, eſt ratio Verbi, ſaltim inadæquata; at hæc ratio in diuinis eſſentialiter dicitur: ergo Verbum inadæquatè acceptum eſſentialiter. Probo minorem: diuina eſſentia ſe ipſa eſt ratio vltima terminandi cognitionem diuinam: ergo ſe ipſa eſt id in quo intellectus diuinus omnia obiecta cognoſcit; & conſequenter eſſe, id quo Deus cognoſcit ſe, & omnia, eſſentialiter dicitur. Quod amplius confirmo: quia namque ſe ipſa vnitur per modum principij, ratio ſpeciei ſumitur eſſentialiter: ergo ſi ſe ipſa vnitur per modum termini diuinæ intellectionis, ratio verbi quoad hoc munus eſſentialiter etiam dicetur. Cum hoc tamen diſcrimine, quod quia de ratione adæquata ſpeciei non eſt, eſſe productam, ratio ſpeciei adæquatè accepta, dicitur eſſentialiter: ſecus autem ratio Verbi ob cauſam oppoſitam.

§. Vltimus.

Argumentis in contrarium occurritur.

29 *Diluitur prima obiectio.* Sed obijcies primo; in Deo non datur eſſentialis loquutio; ſicut nec datur productio eſſentialis, quæ eſt de loquutionis conceptu: ergo nec datur Verbum eſſentiale vllo modo. Patet conſequentia: nam Verbum eſt terminus loquutionis. Reſpondeo, etiam loquutionem poſſe accipi dupliciter, adæquatè ſcilicet, & inadæquatè: priori modo importat manifeſtationem, & productionem: ſecundo autem modo ſolum dicit rationem manifeſtationis formalis, abſque productione, quemadmodum de Verbo diſtinximus, & in hac ſecunda acceptione, eſſentialiter dicitur, cum prout ſic nihil aliud importet, quam rationem intellectionis. Et fortè in hoc ſenſu loquutus fuit Anſelmus, cum dixit: *idem eſt ſummo, Spiritui ſcire; quod intelligere, ſiue dicere.* Quæ ſolutio fundamentum habet in D. Thom. *in 1. diſt. 27. q. 2. art. 2. ad 3.* quod ita procedebat: *Verbum eſt terminus huius actus, qui eſt dicere, nihil enim dicitur, niſi Verbum; ſed qualibet perſona poteſt dicere ſe, & poteſt dicere eſſentiam ſuam: ergo eſſentia eſt Verbum, & qualibet perſona eſt Verbum, & ita Verbum eſſentialiter dicitur.* Cui argumento reſpondet D. Thomas, *Tertium conceditur*; cum ergo dictio, & loquutio ſint idem, etiam loquutio eſſentialiter dicitur in Deo.

30 *Arg. 2.* Obijcies ſecundo: de ratione Verbi ſub quocumque concepto eſt ab intelligente procedere, ſaltim ſecundum rationem, vt docet D. Thomas *in 1. diſt. 27. q. 2. art. 2.* Et *q. 4. de veritate art. 2. in corpore*: at diuina eſſentia, prout eſt ratio obiectiua intelligendi, à ſe ipſa vt intelligente, etiam virtualiter procedere nequit. Tum, quia prout ſic intellectionem ſpecificat; & conſequenter illam præcedit. Tum etiam, quia aliàs neceſſario in intellectione diuina eſſentiali diſtinguenda eſſet ratio dictionis, quatenus ab illa eſſentiale Verbum procederet, & ratio contemplationis, quatenus in Verbo obiectum cognoſceret, ſicut in intellectione realiter productiua diſtinguitur: ergo in diuina eſſentia, prout eſt obiectiua ratio intelligendi, nec inadæquatè ratio Verbi ſaluatur. Maior probatur ex D. Thoma loco allegato ex ſententijs ſolutione ad 7. quod ita procedebat: *Verbum dicit ordinem cuiuſdam exitus, & conceptionem intellectus, & dicitur ad aliquid, omnia autem hæc videntur ad perſonas pertinere*: ergo. Cui argumento reſpondet: *Ad ſeptimum dicendum, quod omnia illa, quæ dicuntur poſſunt accipi realiter, vel ſecundum rationem, & vtrumque ſufficit ad rationem Verbi, & ideò poteſt accipi eſſentialiter, & perſonaliter*: ergo ex mente D. Thomæ de ratione Verbi eſt ab intelligente, ſaltim per rationem procedere.

31 *Reſp.* Reſpondeo, negando maiorem, ad D. Thomam dico, vel loqui admiſſa illa ſententia, quæ Verbum in intellectione conſtituit, vel de exitu non ab alio per egreſſum, adhuc virtualem, ſed de exitu in aliud, id eſt, ad manifeſtandum, vel denique de exitu Verbi ab intelligente non ſub ratione ſpecificantis intellectionem, ſed ſub denominatione intellecti, prout ſic autem diuina eſſentia vt cognita, à ſe ipſa vt intelligente virtualiter, & ſecundum rationem egreditur. Quod autem de ratione Verbi eſſentialis non ſit egreſſus, etiam per rationem ab intelligente, manifeſtè conuincitur, ex eo quod aliàs mentibus beatorum non vniretur ſub ratione Verbi eſſentialis, ſicut nec poteſt vt intellectio vniri, quia intellectio petit, ſaltim virtualem egreſſum à principio per illam intelligente.

Arg. 3. Tertio obijcies: ſublata ab aliquo vltima differentia, nullo modo remanet conſtitutum per illam, ſicut rationali ſublato, remanet quidem animal non homo; at vltima differentia Verbi, per quam à non Verbo diſtinguitur, eſt eſſe ab intelligente productum realiter: ergo reali egreſſu ſecluſo remanere nequit vlla ratio Verbi, & conſequenter Verbum, nullo modo eſſentialiter in diuinis dicitur.

32 *Reſp.* Reſpondeo, veram eſſe maiorem de differentia adæquata; hæc namque ſi auferatur, nullo modo remanet conſtitutum per illam, falſam autem de differentia ſolum inadæquata: ratio autem producti non eſt adæquata Verbi differentia, ſed inadæquata, ex qua ſimul cum alia, ſcilicet repræſentationis actualis per modum termini, adæquata Verbi differentia reſultat; ac per conſequens ablata ratione producti, & remanente ratione manifeſtationis per modum termini, etſi non remaneat Verbum adæquatè, manet tamen inadæquatè acceptum.

33 *Inſtabis.* Inſtabis, non ſtat manere conceptum differentialem inadæquatum, altero inadæquato conceptu ſecluſo, vt conſtat in homine, cuius differentia ex duobus inadæquatis conceptibus conſtat, ſcilicet intellectui cum diſcurſu, & ſine diſcurſu, quorum vno ſublato, alter remanere non potuit: ergo ſi ratio producti ſemouetur à Verbo eſſentialiter, etiam ratio termini contemplationis, quæ eſt inadæquatus alter conceptus remanere non poteſt, vel ſi remanet illo ſublato, non eſt conceptus inadæquatus differentialis ſimul cum illo. *Reſp.* Reſpondeo, antecedens verum eſſe in creatis: ſecus in diuinis, cuius ratio eſt: nam cū Verbo perſonali

ratio producti competat ratione relationis, & ratio manifeſtantis ratione eſſentiæ: conſequens ſit, quod ſecluſa ab eſſentia ratione producti perſeueret, adhuc in illa ratio manifeſtationis, quæ eſt inadæquata differentia in Verbo.

34 *Arg. 4.* Deinde argui poteſt contra illam concluſionem: nam iuxta Auguſtinum lib. 6. de Trinitate cap. 2. *Verbum dicitur quomodo imago.* Ex quo infert, quod ſicut Pater imago, nec adæquatè ſumpta, nec inadæquatè accepta, eſſentialiter dicitur, nulla enim ratione poteſt diuina eſſentia dici imago ſui: ergo Verbum, nec etiam inadæquatè, aut communiter, dicitur eſſentialiter, ſed ſolum perſonaliter dicitur in diuinis.

Reſp. Reſpondeo, Auguſtinum Verbum adęquatè acceptum cum imagine ęquiparare, non autem Verbum inadęquatè acceptum, ratio diſcriminis inter Verbum, & imaginem eſt nam iuxta D. Thomam *in 1. diſt. 21. quæſt. 2. art. 1. in corpore* ratio imaginis in imitatione conſiſtit, quod etiam indicat ethimologia nominis, dicitur enim quaſi imitago, & quia nihil poteſt imitari ſe ipſum, ideò imago ſub nulla ratione poteſt dici eſſentialiter, in Verbo autem datur duplex illud munus ſupra explicatum, nempè termini dictionis per illam producti, & termini contemplationis, vt repręſentatio actualiſſima obiecti, & quia vnum ex his muneribus ſaluatur in eſſentialibus, nempè; in eſſentia diuina, quę ratione ſui vt omnem pręuenit relationem eſt, in vltima actualitate, in linea intelligibilitatis paſſiuę, & actualiſſimè repręſentat ſe ipſam, relationes, & creaturas; ſit conſequens, vt Verbum inadęquatè acceptum eſſentialiter dicatur in Deo.

35 *Nec obſtat D. Tho.* Nec obſtat huic doctrinę D. Thomas *diſtinctione allegata quæſt. 2. artic. 2. in corpore*, vbi admittit imaginem in diuinis, dici etiam eſſentialiter, ex quo infertur nullum eſſe diſcrimen inter Verbum, & imaginem, quantum ad hoc, quod eſt dici eſſentialiter in Deo. Non inquam obſtat: nam Diuus Thomas loquitur de imagine ſecundum quod dicit id, in quo eſt imitatio, quę eſt impropria imaginis acceptio; non de imagine accepta pro eo, quod alterum imitatur, quę eſt acceptio propria imaginis: Verbum autem propriè acceptum eſſentialiter dicitur, ex enim, quod inadęquatè accipiatur, non ſequitur accipi impropriè. Et quidem non eſſe eadem rationem de imagine, ac de Verbo in diuinis, conſtans videtur in D. Thoma *quæſt. 24. de veritate art. 4. ad 6.* ibi: *Dicendum, quod cum dicit Auguſtinus, quod Filius eo dicitur Verbum, quo imago intelligit quantum ad proprietatem perſonalem Filij, quæ eſt eadem ſecundum rem, ſiue ſecundum eam dicatur Filius, ſiue Verbum, ſiue imago, ſed quantum ad modum ſignificandi non eſt eadem ratio, Verbum enim non ſolum importat rationem originis, & imitationis, ſed etiam manifeſtationis.*

36 *Obijcies 1.* Duo tamen contra iſtam ſolutionem, & hucuſque à Nobis dicta poſſunt opponi. Primo: nam ſequitur Filium poſſe dici eſſentialiter, ſicut Verbum; conſequens non admittimus: ergo nec debemus aſſerere Verbū in diuinis poſſe eſſētialiter dici. Probatur ſequela: nam iuxta noſtram doctrinam, ideò Verbum eſſentialiter dicitur, quia ratio inadęquata Verbi in eſſentialibus inuenitur; ſed etiam ratio inadęquata Filij eſſentialis eſt in Deo, Filius namque importat naturam, & eſſe productum ſimilem in illa: ergo ſi vera ſunt, quæ docuimus, eſt aſſerendum, Filium in diuinis, non ſolum perſonaliter, ſed etiam eſſentialiter dici, quod admittendum non eſt.

37 *Secundo.* Obſtat ſecundo apertum teſtimonium D. Thomæ *quæſt. 4. de veritate artic. 2. in corpore ad finem*, ibi: *Verbum intellectus in nobis duo habet de ſua ratione, ſcilicet, quod eſt intellectum, & quod eſt ab alio expreſſum: ſi ergo ſecundum vtrinſque ſimilitudinem Verbum dicatur in diuinis, tunc non ſolum importabitur per Verbum diuinum proceſſus rationis, ſed etiam rei; ſi autem ſecundum ſimilitudinem alterius tantum, ſcilicet, quod eſt intellectum, ſic hoc nomen Verbum in diuinis non importabit proceſſum realem, ſed rationis tantum, ſicut hoc nomen intellectum, ſed hoc non erit ſecundum Verbi propriam acceptionem: quia ſi aliquid eorum, quæ ſunt de ratione alicuius, auferatur, iam non erit propria acceptio: vnde ſi Verbum propriè accipiatur in diuinis, non dicitur niſi perſonaliter; ſi autem Verbum accipiatur communiter, poterit etiam dici eſſentialiter:* ergo falſum eſt, & contra D. Thomam id, quod proxime dicebamus, nempè, Verbum in propria ſui acceptione, eſſentialiter dici, etſi non adæquatè, ſed inadæquatè accipiatur, cum eſſentialiter dicitur, ſiquidem iuxta D. Thomam, eo ipſo quod aliquid eorum, quæ ſunt de ratione alicuius auferatur, iam non remanet propria acceptio.

38 *Reſp. ad 1. replicā.* Reſpondeo ad primam replicam, negando ſequelam: ad illius probationem dicatur, naturam eſſe inadæquatam rationem Filij per modum prædicati communis Filio, & Patri, aliiſque in quibus ratio Filij non inuenitur, & ideo quamuis natura ſit eſſentialis, eſſentialiterque dicatur in Deo, non ideò Filius eſſentialiter dicitur; ratio autem repræſentationis obiectiuæ actualiſſimæ, quæ diuinæ eſſentiæ conuenit, non eſt communis alijs pertinentibus ad lineam intelligibilem, ſed eſt propria illius, quod in prædicta linea obtinet rationem Verbi, & ideò eſſentia dicitur Verbum, non quidem in acceptione Verbi adæquata, ſed inadæquata, differentiali tamen. Et in forma ad probationem ſequelæ diſtinguo maiorem: quia inadæquata ratio differentialis Verbi in eſſentialibus inuenitur, concedo maiorem: inadæquata ratio generica, vel communis, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam.

Ad ſecundam dicatur, D. Thomam cum ait, ablato aliquo quod eſt de ratione alicuius, non manere propriam acceptionem, 39 *Ad 2.*
non loqui de acceptione propria contrapoſitiuè ad metaphoricam ſed contrapoſitiuè ad adæquatam: vnde non concluſit, ſi Verbum accipiatur metaphoricè dici in diuinis eſſentialiter, ſed ſi accipiatur communiter: ſi autem negaret proprietatem acceptionis Verbi contrapoſitiuè ad methaphoricam acceptionem, primo modo debebat concludere aſſerendo, Verbum non proprio, ſed metaphoricè acceptum, dici eſſentialiter in Deo. Eſt autem aduertendum, non ideò acceptionem illam vocari à D. Thoma communem, quia ſit communis Verbo, & nullatenus Verbo, ſed Verbo, & non Verbo adæquatè, ideſt, quia conuenit rei, in qua non reperitur adæquata ratio Verbi, non autem quia conueniat rei, in qua nulla ratio Verbi inuenitur.

Ex dictis infero primo, minus bene aliquos diſtinxiſſe inter 40 *Infertur 1.*
Verbum, & ſpeciem expreſſam, illudque perſonale tantum, iſtam vero eſſentialem eſſe aſſerentes. Nam D. Thomas in corpore articuli primi, inde probat eſſe de ratione Verbi, quod productum ſit, quia id eſt de ratione conceptus mentalis; at conceptus mentalis, & ſpecies expreſſa, idem ſunt: ergo non minus eſt ratio producti de conceptu ſpeciei expreſſæ, vt ſignificatæ hoc nomine, quam vt ſignificatæ nomine Verbi.

Infero ſecundo, abſolutè loquendo de Verbo, ſolum dici perſonaliter, non eſſentialiter. Tum, quia vt docet D. Thomas 41 *Secundo colligitur.*
locis citatis, loquendum eſt vt plures, & maximè iuxta vſum Sanctorum; at in vſu Sanctorum, & in vſu loquendi ſcripturæ, Verbum ſolum perſonaliter capitur; ergo abſolutè loquendo de Verbo, perſonaliter ſolum eſt vtendum nomine Verbi. Tum etiam: nam ablato aliquo quod eſt de ratione alicuius, illud abſolute non remanet etſi remanere poſſit cum addito diminuente, addito ly *inadæquatè*; at de ratione Verbi eſt eſſe productum: ergo ſublata ratione producti, qualiter ab eſſentialibus debet ſecludi, non remanet Verbum in abſoluta Verbi loquutione. Et hæc de iſta diſputatione applicanda litteræ Magiſtri *in 1. diſtinct. 27.* ad illa verba: *Aperte oſtenſum eſt, quod ſicut Filius, vel genitus relatiuè dicitur ad Patrem, ita Verbum, & imago.* *M. Sent.*

DISPVTATIO OCTVAGESIMANONA.

An Verbum diuinum per ſe procedat ex cognitione omnium, quæ formaliter reperiuntur in Deo?

§. I.

Relatis ſententijs ſtatuitur prima concluſio.

Ex dictis *ſupra quæſt. 27. diſp. 71. §. 2.* conſtat, Verbum diuinum non ex memoria Patris prout in actu primo fœcunda, ſed ex intelligentia, hoc eſt, ex intellectu vt actu intelligente procedere: quod ibi contra Scotum ſatis oſtendimus. Cum autem Dei cognitio terminetur ad eſſentiam, attributa, & relationes, quod in præſenti inquiritur eſt, an procedat ex cognitione vt terminata ad hæc omnia, an vero ſub aliqua terminatione ad illa concomitanter ſe habeat, & ſub alia per ſe, & formaliter? Vbi aduerto, difficultatem iſtam etiam in Scoti ſententia locum habere, cum enim aſſerat procedere ex memoria fœcunda, hoc eſt, ex intellectu vt fœcundato ſpecie repræſentante, & diuina eſſentia repræſentet per modum ſpeciei, ſe ipſam, attributa, & relationes, dubitari poteſt, an ex intellectu vt his omnibus fœcundo procedat per ſe, vel an fœcunditas repræſentatiua aliquorum ſolum concomitanter ſe habeat. Et vt ad controuerſiam veniamus ſuppono, & ex dicendis manifeſtum fiet, Verbum per ſe procedere ex cognitione eſſentiæ, & attributorum, in quo communiter Theologi conſentiunt, etſi Scoto contrarium ſentire ab aliquibus attribuatur. Igitur difficultas ad relatiuas proprietates deuoluitur. Nu. 1. *Punctus difficultatis aperitur.*

In qua quatuor reperio ſententias. Prima negat Verbum ex cognitione alicuius perſonæ procedere, ſed ſolum eſſentiæ cognitionem Verbi productionem præcedere. Ita iuxta Caietanum, Vazquium, & Arrubalem tenuit Scotus *in 2. diſtinct. 1. q. 1. art. 1. §. quantum ad primum, & art. 2. §. quantum ad hoc igitur.* Scotum ſequuntur Rada 1. *p. controuerſiarum, controuerſia 11. art. 2. concluſione 4.* & Philippus Faber *in 2. diſt. 1. diſp. 2. cap. 2.* An autem nomine eſſentiæ, attributa etiam intelligat Scotus, vel ſolum 2 *Prima ſententia. Caiet. &c. Rada Faber.*

Digitized by Google

ſolum naturam ab illis ex natura rei diſtinctam in eius ſententia, non conueniunt Doctores, alijs affirmantibus, & negantibus alijs.

3 *Secunda.* *Arrubal.* *Putean.* Secunda docet, Verbum procedere ex cognitione eſſentiæ, & primæ perſonæ, non autem ex cognitione ſui, nec Spiritus Sancti. Ita quidam, quos ſine nomine refert Arrubal *loco citando cap.* 3. expreſſe illam tenet Puteanus *in præſenti dubitatione* 2. *concluſione vltima.*

Tertia. *Vazq.* *Turria.* *Alarcon.* Tertia docet, procedere Verbum per ſe in quarto modo ex cognitione eſſentiæ Patris, & ſui, non autem ex cognitione Spiritus Sancti, niſi concomittanter ſolum. Ita Vazquez *diſp.* 142. *cap.* 4. Turrianus *diſp.* 18. *dub.* 2. Ægidius Luſitanus, quos refert, & ſequitur Alarcon *Tractatu* 5. *de Trinitate diſp.* 8. *cap.* 8. *num* 2.

4 *Quarta & vera ſententia.* *S. Tho.* *Caiet.* *Bañez.* *Zumel.* *Nazar.* *Albelda.* *Salm.* *S. Thom.* *Suarez.* *Serra.* *Gran.* *Arrubal.* *Merat.* *Smiſ.* Quarta, & vera ſententia defendit, Verbum per ſe ex cognitione eſſentiæ, & trium perſonarum procedere. Ita D. Thomas *in* 1. *diſtinct.* 27. *quæſt.* 2. *art.* 2. *de veritate quæſt.* 4. *art.* 5. *quodlibet* 4. *quæſt.* 9. *art.* 1. *ad* 1. *& in præſenti art.* 3. vbi Caietanus, Bañez, Zumel, Nazarius, & Albelda, Salmanticenſes, & Reuerendiſſimus Sancto Thoma, Marcus de la Serra, & alij. Suarez *lib. de Trinitate cap.* 4. Granados *Tract.* 9. *diſp.* 5. Arrubal *diſp.* 124. *cap.* 3. Meratius *diſp.* 50. *ſectione* 1. Tenet etiam illam Theodorus Smiſing Franciſcanus *Tom.* 2. *diſput.* 3. *concluſione* 1 Ex ſuppoſitione quod Verbum ex actuali rerum cognitione procedat, quia tamen negat cum Scoto, ideò negat Verbum ex cognitione iſtarum procedere, affirmat tamen, omnium perſonarum notitiam Verbi productionem præcedere, & ex memoria Patris prout his omnibus fœcunda procedere. Pro cuius explicatione ſit.

5 *Prima concluſio.* *Hæc concluſio eſt D. Thom.* Prima concluſio: *Verbum per ſe in quarto modo ex cognitione eſſentiæ, & paternitatis procedit.* In hoc conueniunt Auctores, ſecundæ, tertiæ, & quartæ ſententiæ, eſtque expreſſa D. Thomæ locis citatis, vbi docet, Patrem principaliter ſe dicere generando Filium, cognitio autem illius quod per ſe dicitur Verbo, ad illius productionem per ſe in quarto modo concurrit, vt ex dicendis manifeſtè conſtabit. Ante cuius probationem aduerto, id per ſe in quarto modo ad alicuius productionem concurrere, quod per ſe, exigitur vt illius principium. Id autem non per ſe quarto modo perſeitatis ſe habere, quod licet, vel ſit idem cum principio formaliter, vel identicè, tamen à termino non petitur vt eius principium, ſicut perſonarum Trinitas, etſi per ſe comparetur ad Deum vnum in eſſe entitatiuo non tamen eſt per ſe neceſſaria quarto modo ad creaturarum productionem; quia per ſe non petunt pro ſui principio Deum vt Trinum, ſed tantum vt vnum.

6 *Prob.* 1. Hoc ita præmiſſo, concluſionem noſtram oſtendo ſic primo: Verbum per ſe in quarto modo petit procedere ex cognitione perfectiſſima, & comprehenſiua eſſentiæ diuinæ, vt comprehenſiua formalitèr; at hæc eſſe, nec intelligi poteſt in Patre, paternitate non cognita: ergo per ſe in quarto modo petit pro ſui principio cognitionem, quatenus terminatam ad Patrem. Maiorem ſuppono, & illam diſputationis gratia admittunt Scotiſtæ. Minorem autem probo: eſſentia diuina comprehendi non poteſt, non cognito in illa, & ex illa, quidquid ex vi illius cognoſcibile eſt; at in diuina eſſentia, & ex illa paternitas cognoſcibilis eſt: ergo nequit comprehendi eſſentia, paternitate non cognita.

7 *Scotiſtarum ſolutio.* Reſpondebunt Scotiſtæ, quod licet in eſſentia, paternitas abſolutè ſit cognoſcibilis, non tamen in illa, vt in omni priori, ac proinde licet paternitas pro illo priori, non cognoſcatur, comprehenditur tamen eſſentia: quia pro priori originis ad Filium, non eſt cognoſcibilis in eſſentia, & ex illa.

Reijcitur 1. Sed contra primo: pro omni priori quo eſſentia cognoſcitur, debet vt paternitatis radix cognoſci; at vt ſic cognoſci non poteſt non cognita paternitate in illa, & ex illa: ergo eſt cognoſcibilis in eſſentia pro omni priori. Conſequutio eſt euidens: minor ex terminis nota; non enim minus petitur ad cognitionem radicis vt talis, cognitio radicati, quam ad cognitionem vnius relationis cognitio correlatiuæ. Maior autem non minus aperta videtur, etenim prædicatum radicis paternitatis non eſt attributum eſſentiæ, vel ſi attributum eſt, tandem eſt deueniendum ad aliquam rationem radicis, quæ attributum non ſit, niſi velimus in infinitum procedere, de quo idem argumentum effici poſſe, tantis per meditanti conſtabit; at pro quocunque priori cognitionis eſſentiæ, debent omnia per ſe primo ad illam pertinentia vt quidditatiua prædicata cognoſci: ergo pro omni priori cognitionis eſſentiæ, debet cognoſci prædicatum radicis filiationis.

8 *Secundo.* Contra ſecundo: pro priori originis ad Filium intelligitur eſſentia vt in Patre, non enim niſi prout in Patre cognitio eſt principium, aut actio, qua Filius producitur: ergo pro illo priori eſt paternitas cognoſcibilis in diuina eſſentia, & ex illa. Patet conſequentia: nam paternitas eſt cognoſcibilis pro omni priori quo eſt; at non eſt cognoſcibilis niſi in vi eſſentiæ cognitæ: ergo pro priori originis ad Filij productionem eſt cognoſcibilis in eſſentia diuina, & ex illa. Emplicatur amplius: cognitio diuina non eſt fœcunda ad Filij generationem, prout huic Deo conuenit abſolutè, ſed prout modificata paternitate: ergo pro omni priori quo fœcunda intelligitur, debet intelligi paternitas vt illam modificans; at pro omni priori quo intelligitur paternitas vt modificans cognitionem, eſt intelligibilis in vi eſſentiæ diuinæ: ergo pro omni priori quo intelligitur Dei cognitio fœcunda, eſt paternitas intelligibilis in eſſentia diuina; & conſequentèr non intellecta paternitate, non poterit Dei eſſentia pro illo priori comprehenſiuè cognoſci.

Secundo principaliter ſuadetur concluſio: Verbum diuinum per ſe in quarto modo procedit ex cognitione illorum, quæ per ſe manifeſtat; at Verbum eſt per ſe expreſſiuum eſſentiæ, & paternitatis: ergo per ſe petit ex vtriuſque cognitione procedere. Maior ex manifeſta: omne enim per ſe repræſentatum in Verbo creato, debet per ſe in ſpeciei impreſſa, qua intellectus redditur ad illius productionem fœcundus, repræſentari: ergo omne per ſe repræſentatum in Verbo increato, debet per ſe in cognitione, media qua procedit repræſentatiuè contineri, ſicut enim intellectus creatus fœcundus conſtituitur per ſpeciem impreſſam ad productionem, ita diuinus per actualem veram cognitionem fœcundus conſtituitur ad increati Verbi productionem. Minor etiã manifeſtè conuincitur, ex eo quod Verbum eſt per ſe imago in huius Dei omnibus perſonis communis, à quo realitèr non diſtinguitur, qualiter imago ab imaginato diſtingui eſt neceſſe, ſed Patris à quo realitèr diſtinguitur, & à quo realitèr procedit; at imago per ſe repræſentat id cuius eſt imago: ergo Verbum per ſe repræſentat non ſolum Patris naturam, ſed etiam paternitatem. 9 *Secundo ſuadetur concluſio.*

Denique concluſionem oſtendo; cognitio diuina, prout ad paternitatem terminata, eſt per ſe productiua vt *quo* Verbi, non minus quam prout terminata ad eſſentiam; at non alterius Verbi cum ſit impoſſibile: ergo Verbi, quod de facto datur; & conſequenter hoc ex paternitatis cognitione per ſe in quarto modo procedit. Probo maiorem: non ſolum eſſentia, ſed etiam paternitas eſt cognoſcibilis cognitione ad illam eſſentialiter terminata: ergo vtraque eſt repræſentabilis Verbo ad vtramque per ſe terminato: ergo ſicut Verbum ſub terminatione ad eſſentiam petit à cognitione ad illam terminata procedere, ita Verbum ſub terminatione ad paternitatem, per ſe petit procedere ex cognitione, vt per ſe ad paternitatem terminata, & conſequentèr cognitio diuina ſub hac terminatione erit per ſe Verbi productio tanquam principium *quo*. 10 *Denique prob.*

§. II.

Soluuntur contraria argumenta.

Contra iſtam concluſionem obijciunt Scotiſtæ primo: cognitio diuina prius terminatur ad eſſentiam quam ad paternitatem; at pro illo priori eſt ſufficiens ad producendum Verbum: ergo ex illa prout ad ſolum eſſentiam terminata procedit, dato, & non cõceſſo, quod ab actuali cognitione petat procedere. Maior probatur: diuina eſſentia vt ab omni relatione diſtincta, eſt obiectum primarium motiuum, & terminatiuum diuinæ cognitionis, relationes autem ſecundario ſe habent ad illam, at omnis actus prius terminatur ad obiectum primarium, quam ad ſecundarium: ergo cognitio Dei prius intelligitur terminata ad eſſentiam, quam ad paternitatem, & quamuis aliam relationem. 11 *Arguitur* 1.

Reſpondeo, negando maiorem, ad eius probationem, omiſſa maiori, de qua *ſupra quæſt.* 14. diſtinguo minorem: prius prioritate à quo virtuali obiectiua, concedo minorem: prioritate in quo etiam rationis, ſubdiſtinguo minorem: ſi ſecundum in priori eſſentialitèr includatur, nego minorem: ſi cum illo non connectatur, concedo minorem, & nego conſequentiam, in qua infertur prius intelligi cognitionem diuinam ſub terminatione ad eſſentiam, quam ad relationes; quia eſtò demus relationes ad ſecundarium obiectum ſpectare, clauduntur tamen eſſentialitèr in eſſentia, quæ eſt primarium obiectum, vel per ſe connectuntur cum illa. Itaque fatemur, quod ſi eſſentia eſt obiectum primarium, & relationes ſecundarium, terminatio ad eſſentiam debet eſſe prior, prioritate *à quo* virtuali obiectiua, terminatione ad relationes, quod nihil eſt aliud quam eſſentiam ex parte obiecti eſſe rationem formalem *ſub qua*, aut ratione cuius terminant relationes. Non autem ex hoc licet colligere, intelligi cognitionem pro aliquo priori terminatam ad eſſentiam, pro quo non intelligatur terminata ad relationes: quia cum iſtæ per ſe connectantur cum eſſentia cognita priori, non poteſt intelligi comprehenſio terminata ad eſſentiam, quin pro eodem ſigno rationis terminetur ad relationes, vt *ſuperius* arguebam, ſed ſolum colligitur, Verbum etiam repræſentare relationes ſecundario, & eſſentiam primario, quod admiſſo antecedenti libenter fatemur. Et inſto euidenter argumentum in ſententia aliquorum ex diſcipulis Scoti admittentium, attributa per ſe ad Verbi productionem concurrere, vel vt cognita, vel vt in memoria Patris fœcunda repræſentata, cum tamen non attributa, ſed eſſentia, vt ab illis diſtincta, ſit primarium obiectum diuini intellectus, ſi ſemel eſt verum, relationes pertinere ad obiectum ſecundarium: ſicuti ergo in hac ſententia attributa per ſe concurrunt, etſi non ſint obiectum primarium, ita etiam relatio- 12 *Reſp.*

Digitized by Google

nes per ſe poſſunt ad illius productionem concurrere quamuis ſpectent ad ſecundarium obiectum diuinæ cognitionis.

13 *Arg. 2.* Secundo ſic arguunt: Verbum non eſt imago Patris ratione proprietatis perſonalis, ſed ſolum ratione eſſentiæ: ergo per ſe non repræſentat Paternitatem, ſed ſolum eſſentiam. Conſequentia patet, quia ſolum repræſentat Patrem vt eius imago: ergo ſolum ſecundum id ratione huius eſt imago illius. Antecedens autem probatur: Verbum eſt imago ratione illius, in quo Patris aſſimilatur; at ſolum aſſimilatur Patris in natura, non in Paternitate, per quam Pater ab illo diſtinguitur: ergo non eſt imago illius ratione Paternitatis, ſed ſolum ratione naturæ.

14 *Reſp.* Reſpondeo, duo eſſe de ratione imaginis, nempè ſimilitudo, & eſſe productam: vnde etiam de ratione imaginati ſunt duo, ſimilitudo ſcilicet cum imagine ſui, & eſſe producens, licet autem natura ſit id in quo, & ratione cuius eſt ſimilitudo, & non relatio; eſt tamen per ſe requiſita, in principio *quo* per modum connotatæ, vt diximus *quæſt.* 27. *diſp.* 72. & in recto in principio *quod*, imago autem non ſolum repræſentare debet id, in quo eſt ſimilitudo, ſed etiam id à quo tanquam ab agente procedit; & conſequenter Verbum vt imago non repræſentat per ſe, ſolam Patris naturam, ſed etiam adæquatum concretum, in quo Paternitas, & non ſola natura importatur. Ex his in forma ad argumentum factum reſpondeo diſtinguendo maiorem: ratione eſſentiæ adæquate, nego maiorem: inadæquatè, concedo maiorem; & conceſſa minori, nego conſequentiam: nec ex eo quod ſolum in natura ſit ſimilitudo, colligitur, eſſe ſolum ratione naturæ imaginem Patris; quia ad rationem imaginis, & ſimilitudo, & diſtinctio requiritur.

15 *Si dicas. Reſp.* Si dicas, ſolam ſimilitudinem eſſe rationem quare imago repræſentet exemplar: ergo cum Verbum ſolum in natura cum Patre aſſimiletur, ſolum repræſentabit per ſe Patris naturam. Reſpondeo negando antecedens: nam etiam deductio, ſeu proceſſio imaginis ab imaginato, eſt ratio cur illud repræſentat; principium namque in eo, cuius eſt principium cognoſcitur, & Pater in Filio ſe, vt principium Filij, cognoſcit, vt D. Thomas docet *in 1. diſtinct. 27. quæſt. 2. art. 2. ad 4.*

§. III.

Verbum ex ſui cognitione procedere probatur.

16 *Secunda concluſio.* SEcunda concluſio: *Verbum per ſe in quarto modo procedit ex cognitione ſui.* Hanc ſtatuo contra Auctores ſecundæ ſententiæ, & probo illam primo: nam Verbum eſt per ſe ſui expreſſiſſimum, cum ſit comprehenſiuum eſſentiæ: ergo per ſe petit ex ſui cognitione procedere. *Prob. tripliciter.* Patet conſequentia ex dictis in prima probatione concluſionis. Secundo: Verbum accipi à Patre naturam communicatam, & Filiationem productam; at vtrumque accipit media cognitione: ergo media cognitione per ſe ad vtrumque terminata. Tertio: Verbum procedit ex cognitione comprehenſiua eſſentiæ; at hæc nequit comprehendi non cognita Filiatione; cum in illa ſit cognoſcibilis: ergo per ſe in quarto modo ex filiationis cognitione procedit. Tenet conſequentia ex dictis inter probandum noſtram concluſionem.

17 *Reſp.* Reſpondebis fortè, eſſentiam vt cognitam pro priori originis ad Verbi productionem eſſe quidem medium cognoſcendi Paternitatem, quæ pro illo priori intelligitur, non autem Filiationem, quæ pro illo priori non eſt, ac proinde comprehendi non poſſe non cognita Paternitate in illa, & ex illa; bene tamen Filiatione non cognita, quæ pro tali priori non eſt cognoſcibilis.

18 *Sed contra 1.* Sed contra primo: pro illo priori eſt cognoſcibilis eſſentia vt radix Filiationis, cum hoc prædicatum abſolutum, & eſſentiale ſit: at non poteſt Dei eſſentia vt radix Filiationis cognoſci, Filiatione non cognita, vt conſtat ex probatione primæ concluſionis: ergo pro illo priori poteſt in eſſentia, & ex illa cognoſci filiatio; & conſequenter Filiatione non cognita, eſſentia comprehendi non poteſt. *Secundo.* Secundo, prioritas illa non eſt prioritas durationis, imo nec naturæ, ſed tantum originis: ergo cum tali prioritate ſtat ſimultanea Filiationis, & Paternitatis duratio: ergo & ſimultanea terminatio notitiæ, & conſequenter poterit pro illo priori Filiatio omnino ſimul cum Paternitate cognoſci, & vtriuſque cognitio per ſe ad Verbi proceſſionem concurrere.

19 *Tertio.* Tertio: non magis requiritur ad rationem notitiæ, ſimultas cum obiecto, quam ad rationem relationis prædicamentalis ſimultas cum termino; at hoc non obſtante pro illo priori exiſtit prædicamentalis relatio ad Filium: ergo poterit etiam pro eodem priori exiſtere Filij cognitio.

Denique. Denique reijcio traditam ſolutionem: pro priori originis ad Filium eſt cognoſcibilis comprehenſiuè in eſſentia Paternitas; at non poteſt pro aliquo priori Paternitas comprehendi quin pro eodem ſigno cognoſcatur Filiatio, cum relatiua ſint ſimul natura, & cognitione, & diffinitione, vt tradit vulgatum axioma: ergo pro illo priori eſt cognoſcibilis Filiatio, & neceſſario debet cognoſci.

20 *Euaſio excluditur.* Si fortè dicatur pro illo priori cognoſci Paternitatem ſub conceptu hypoſtaſis, non autem ſub conceptu expreſſo relationis, ſolus autem hoc poſteriori modo eſt ſimul cognitione cum Filiatione. In contrarium obſtat primo: quod iam non defenditur, Filium ex cognitione Patris procedere, quod tamen admittit ſecunda ſententia. Probo antecedens: nam Pater per Paternitatem ſub expreſſo relationis conceptu in ratione Patris conſtituitur: ergo non cognita pro illo priori Paternitate ſub iſto conceptu, non cognoſcitur Pater formaliter, & conſequenter Filius ex cognitione Patris, vt Pater eſt, non procedit. Secundo: nam Paternitas vt conſtituens, & referens, vel eſt vnus omnino conceptus, vel ſunt duo inadæquati omnino connexi, & conuertibiliter adæquate ſe habentes, vt videbimus quando de conſtitutiuo perſonarum tractemus: ergo omnino implicat comprehendi ſub vno conceptu, ſub alio non cognita.

21 *Tandem prob. concluſio ad hominem contra Scotum.* Denique concluſionem oſtendo contra Scotum ad hominem, qui *in 1. diſtinct. 6. quæſt. vnica §. de quarto dico*, hæc habet: *Sic ergo dico, quod Pater volens generat, non tantum voluntate conſequente, ſed etiam voluntate antecedente*, ex quibus verbis tale formo argumentum: nihil volitum quin præcognitum; at Pater pro priori originis ad Verbi productionem, vult Filium generare: ergo pro illo priori cognoſcit Filij generationem, & conſequenter ipſum Filium cognoſcit, ſine quo cognito, illius generatio cognoſci non poteſt; at eo ipſo quod cognitio Filij ſit prior eius generatione, poteſt, & debet ad Filij productionem concurrere, vt vidimus *quæſt. 27. diſp. 72. §. 2.* ergo Filius ex ſui cognitione procedit.

22 *Si dicatur. Obſtat 1.* Si fortè dicatur: Patrem velle pro illo priori eſſentiam ad generandum fœcundam, & hanc cognoſcit, non autem velle generationem formaliter, ſed ſolum virtualiter in eſſentia ſic volita, ex quo ſolum ſequitur eſſe cognitam virtualiter in eſſentia, non in ſe ipſa formaliter. In contrarium obſtat primo: nam velle generationem ſi in rigore accipiatur, non eſt velle illam in cauſa, ſed formaliter in ſe ipſa: ergo vel fateri tenentur Scotiſtæ, ſuum Doctorem impropriè fuiſſe loquutum, vel illum explicare de volitione ad generationem terminata formalitèr.

Secundo. Secundo: nam hoc modo etiam vult creaturas pro priori ad Verbi productionem, cum velit eſſentiam, quæ eſt ad productionem creaturarum fœcunda; at Scotus nunquam admiſit, Deum volendo creaturas, aut illas cognoſcendo Filium generare: ergo ineptè de volitione virtuali generationis Filij explicatur.

Tertio. Tertio: nam eſſentia non eſt ad generationem fœcunda abſolutè, ſed eſſentia prout eſt in Patre: ergo ſi vult eſſentiam vt fœcundam, illam vult prout in Patre; & conſequenter eſſentiam, & Paternitatem vult, & cognoſcit; at Scotus *in 1. diſtinct. 1. quæſt. 2. art. 1.* verſu *ſi dicas*, manifeſtè docet: *Cognitionem relatiui requirere cognitionem correlatiui, & ideò non poſſe intelligi Patrem in quantum Patrem ſine Filio*: verba ſunt Scoti loco allegato: ergo pro illo priori neceſſario debet Filiationem cognoſcere.

§. IV.

Obiectionibus occurritur.

23 *Arg. 1.* COntra iſtam concluſionem obijciunt contrarij Auctores primo: Verbum vt exiſtens non præcedit ſui generationem: ergo cognitio Verbi eius generationem præcedere nequit; & conſequentèr non procedit ex cognitione ſui. Antecedens eſt certum: nam hæc præcedentia non eſt temporis, ſed originis: ergo ſi Verbum ſui generationem præcedit, eſſet prius origine ſui generatione; & conſequentèr eſſet principium illius, quod omnino implicat. Conſequentia autem probatur: nam Verbum vt exiſtens, vel eſt ſimul cum notitia intuitiua ſui, vel illam præcedit, & eſt prius illa, cum obiectum notitiam præcedat: ergo ſi cognitio intuitiua Verbi, illius generationem præcederet, Verbum etiam vt exiſtens, qualiter eſt obiectum notitiæ intuitiuæ ſui generationem præcederet, è contra vero ſi Verbum non præcedit, nec illius intuitiua notitia præcedere poteſt. Quod amplius explicari poteſt: notitia intuitiua ſupponit ſuum obiectum exiſtens; at cognitio ex qua procedit Verbum, illud non ſupponit, ſed potius producit: ergo non eſt intuitiua Verbi cognitio, abſtractiua autem eſſe non poteſt: ergo nullatenus terminatur ad Verbum.

24 *Quorundam ſolutio falſo Caietano attributa.* Quidam argumento conuicti reſpondent, Verbum non ex cognitione ſui intuitiua, ſed abſtractiua procedere, ad quam non requiritur Verbum vt exiſtens ſupponi, ſed vel vt poſſibile, vel vt futurum. Quæ ſolutio attribui ſolet Caietano in præſenti, ibi: *Sanctus Thomas autem*, immerito tamen: nam Caietanus cognita ſimplici intelligentia, ex quibus Verbum procedere affirmat, non perſonas, ſed creaturas appellat: vnde falſo ei prædicta imaginatio attribuitur. Illam tradit Raphael de Auerſa *in præſenti ſect. 3. concluſione 5.* Theologis tamen communiter diſplicet.

25 *Reijcitur 1.* Et reijcitur primo: Verbum namque ex ea notitia ſui procedit à Patre, quam illi ex vi ſuæ proceſſionis communicat; at notitia ſui,

Digitized by Google

ſui, quam Pater communicat Verbo eſt intuitiua: ergo ex notitia intuitiua ſui debet procedere. *Secundo.* Secundo: nam ad rationem notitiæ intuitiuæ ſufficit coexiſtere cum ſuo obiecto in eadem durationis menſura; at notitia à qua Verbum procedit, & Verbum, in eodem durationis inſtanti coexiſtunt: ergo notitia illa eſt intuitiua Verbi.

Tertio. Tertio: nam obiectum abſtractiuè cognitum debet ab exiſtentia præſcindere; at Verbum ab exiſtentia in Dei cognitione præſcindere non poteſt, cum exiſtentia ſit illi eſſentialis: ergo Dei cognitio nequit eſſe abſtractiua reſpectu Verbi. Quarto: nam Verbum procedit ex cognitione beatifica Dei; at beatitudo Dei in intuitiua Trinitatis cognitione conſiſtit: vt de beatitudine noſtra cum veriori Thomiſtarum ſententia, defendimus, & fusè probauimus tractatu de beatitudine: ergo idem quod prius. *Denique.* Denique: nam Verbum procedit ex cognitione intuitiua diuinæ eſſentiæ, & conſequenter terminata ad illam, quatenus eſt in ſe; at de eſſentia diuinæ eſſentiæ, prout eſt in ſe ipſa, ſunt tres perſonæ vt phyſicè exiſtentes: ergo procedit ex cognitione trium perſonarum vt phyſicè exiſtentium, & conſequenter ex intuitiua Verbi notitia.

26 *Vera ſolutio traditur.* Ad argumentum ergo reſpondeo, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam. Ad cuius probationem, negato antecedenti pro ſecunda parte, diſtinguo pro prima: eſt ſimul ſimultate *in quo*, concedo antecedens: ſimultate *à quo* originis, nego antecedens, & conſequentiam. Itaque de ratione obiecti notitiæ intuitiuæ ſolum eſt coexiſtere ſimul cum illa in eadem durationis menſura, non autem quod ſi notitia eſt prior prioritate originis reſpectu alicuius, obiectum etiam eandem prioritatem obtineat, vt conſtat in ſcientia viſionis cauſante creaturas, quæ prior eſt prioritate cauſæ reſpectu illarum, & tamen creaturæ cognitæ iſtam prioritatem non obtinent, aliàs ſe ipſas cauſarent, quod implicat. Ex quo ſolum colligitur, quod Verbum vt exiſtens ſit ſimul cum notitia ſui, temporis ſimultate, quod libenter fatemur, non autem quod ſi cognitio ſuum obiectum prioritate originis, aut cauſæ præcedit, etiam illius obiectum talem prioritatem exerceat. Ad confirmationem, diſtinguo maiorem: ſi notitia ſit purè ſpeculatiua, tranſeat maior: ſi practica ſit, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: quia notitia intuitiua ex qua Verbum procedit eſt veluti practica reſpectu illius, quia eſt principium ex quo Verbum procedit.

27 *Duplex inſtātia.* Si dicas, peti in hac ſolutione principium: nam argumentum probare contendit, non poſſe eſſe principium Verbi, quia debet ſuum obiectum ſupponere, nos autem aſſerimus, non debere ſupponere obiectum, quia eſt principium illius, quod videtur petitio principij. Secundo: quia non ſtat intelligi notitia intuitiua pro aliquo priori, quin pro eodem priori intelligatur eius obiectum; at obiectum notitiæ intuitiuæ eſt res phyſicè exiſtens: ergo nequit ſui obiecti exiſtentiam pro aliquo priori præcedere.

28 *Reſp. ad 1.* Reſpondeo ad primum, negando antecedens; quia nos id aſſerimus reddendo rationem; quia nempe de ratione notitiæ intuitiuæ ſolum eſt ſimultanea exiſtentia durationis cum obiecto ſuo, cum quo bene ſtat ſuum obiectum efficere; & conſequenter illud non ſupponere, vt conſtat, tum in ſcientia viſionis cauſante creaturas, tum in notitia intuitiua entis rationis fabricatiua illius, quæ ens rationis non ſupponit, ſed facit.

29 *Ad 2.* Ad ſecundam inſtantiam, diſtinguo maiorem: pro priori *in quo*, concedo maiorem: pro priori *à quo*, nego maiorem, & conceſſa minori diſtinguo conſequens eodem modo, & nego conſequentiam, quæ ſub infertur. Itaque non poteſt intelligi exiſtens notitia, & non intelligi exiſtens obiectum pro eodem inſtanti, poteſt tamen intelligi notitia cauſans, aut principians, quin illius obiectum cauſans, aut principians intelligatur, & contrarium huius neceſſarium erat vt non poſſit intelligi notitia pro priori originis ad ſuum obiectum. Vel ſecundo, diſtinguo maiorem: quin pro eodem priori intelligatur eius obiectum exiſtens in illo priori, nego maiorem: in alio poſteriori intra idem inſtans, concedo maiorem, & conceſſa minori, diſtinguo conſequens: quin pro illo priori intelligatur exiſtens pro eodem priori, nego conſequentiam: quin pro illo priori intelligatur exiſtens phyſicè pro alio poſteriori originis intra idem inſtans temporis, concedo conſequentiam, & hoc ita contingit: nam pro priori originis cognoſcitur Verbum vt exiſtens non pro illo priori, ſed pro alio poſteriori originis intra idem inſtans temporis.

30 *Sed vrgebis 1.* Sed vrgebis adhuc primo: pro illo priori intelligitur eius obiectum; & non eſt exiſtens phyſicè pro illo priori: ergo vt obiectiuè exiſtens pro illo: ergo vt obiectum notitiæ abſtractiuæ. Patet hæc ſecunda conſequentia; obiectum notitiæ abſtractiuæ, eſt illud quod obiectiuè ſolum exiſtit: ergo ſi pro priori notitiæ exiſtit obiectum ſolum obiectiuè, eſt obiectum notitiæ abſtractiuæ, pro illo priori.

31 *Secundo.* Secundo: nam ſequitur ex hac ſolutione poſſe notitiam intuitiuam rerum in decreto, decretum ſubiectiuè præcedere; & conſequenter, ante diuinum decretum ſubiectiuè ſuppoſitum dabitur in Deo ſcientia futurorum, quod eſt ſcientiam mediam concedere; conſequens in noſtra ſententia eſt omnino à veritate alienum: ergo ſolutio tradita eſt falſa. Probatur ſequela, iuxta noſtram ſolutionem vt obiectum intuitiuè attingatur, non eſt neceſſarium, quod exiſtat pro priori notitiæ, ſed in eodem inſtanti pro alio poſteriori: ergo dari poterit notitia intuitiua decreti liberi, & futurorum in illo pro aliquo priori decretum præcedens, dummodo in eodem inſtanti decretum exiſtat; & conſequenter dabitur ſcientia Dei terminata ad futura non ſupponens decretum ex parte ſubiecti, ſed ſolum pro obiecto illud habens.

32 *Reſp. ad 1. replicā.* Reſpondeo, ad primam ex his obiectionibus, conceſſa prima conſequentia, & negando ſecundam, quæ ſubinſertur. Ad eius probationem, diſtinguo antecedens: quod obiectiuè ſolum exiſtit pro inſtanti in *quo*, concedo antecedens: pro priori ſolum originis, nego antecedens, & nego conſequentiam; quia obiectiua exiſtentia Verbi eſt ſolum pro priori naturæ, & pro inſtanti in *quo*, & hoc ſecundum neceſſarium erat vt obiectum eſſet notitiæ abſtractiuæ.

33 *Ad 2.* Ad ſecundam, nego ſequelam, ad illius probationem diſtinguo antecedens: non eſt neceſſarium quod exiſtat in ſe pro priori notitiæ, concedo antecedens: in aliquo ex quo infallibiliter inferatur illius exiſtentia in ſe ipſo pro alio poſteriori, nego antecedens, & nego conſequentiam: quia pro priori ad decretum nihil datur in diuina eſſentia in vi cuius infallibiliter inferatur exiſtentia decreti pro alio poſteriori. Quando autem contingit, quod ante exiſtentiam decreti detur aliud ex quo infallibiliter inferatur illius exiſtentia, poterit optime pro tali priori decretum cognoſci, & ſic pro priori ordinis intentionis ex vi decreti intentiui cognoſcitur intuitiuè decretum exequutiuum exiſtens pro alio poſteriori, quia illius exiſtentia infallibiliter infertur ex vi decreti intentiui.

34 *Arg. 2.* Secundo principaliter arguunt: ſola intellectio eſſentiæ prout in Patre eſt ad Verbi productionem fœcunda: ergo ſolius eſſentiæ, & Paternitatis cognitio eſt ex qua Verbum procedit. Probatur antecedens ex communi Theologorum ſententia aſſerentium, intellectionem ad generandum fœcundam, non eſſe communem, ſed notionalem, & propriam Patris, ergo ſola intellectio eſſentiæ prout in Patre, eſt ad generandum fœcunda. Hoc argumento principaliter paralogizatus eſt Puteanus, neſciens diſtinguere inter ſubiectum, & terminum cognitionis, ex qua Verbum procedit.

35 *Reſp.* Ad illud reſpondeo, diſtinguendo antecedens: ly *prout* denotante ſubiectum, ſeu principium generans, concedo antecedens: obiectum cognitionis, quæ eſt generationis principium, nego antecedens, & nego conſequentiam: nec amplius contendit communis Theologorum doctrina; itaque cognitio trium perſonarum per modum obiecti, ſolum prout eſt in Patre, eſt fœcunda, eadem enim cognitio eſt in Filio, & in Spiritu Sancto, & tamen in illis fœcunda non eſt, hoc libenter concedimus, negamus autem quod ſolius Paternitatis cognitio per modum obiecti, fœcunda ſit; nam etiam cognitio Filij prout Paternitate ſubiectiuè modificata, eſt fœcunda vt *quo* ad Verbi generationem.

§. V.

Procedere per ſe ex cognitione Spiritus Sancti probatur.

36 *Prob. 1. ex D. Th.* Tertia concluſio: *Verbum per ſe in quarto modo procedit ex cognitione Spiritus Sancti*. Hanc ſtatuo contra tertiam ſententiam, & oſtendo illam primo ex D. Thoma *in præſenti quæſt. artic. 1. ad 3.* illis verbis: *Sic ergo vni ſoli perſonæ conuenit dici; eo modo quo dicitur Verbum, eo vero modo quo dicitur res intellecta in Verbo, cuilibet perſonæ conuenit dici, Pater enim intelligendo ſe, & Filium, & Spiritum Sanctum, & omnia alia, quæ eius in ſcientia continentur, concipit Verbum, vt ſic tota Trinitas Verbo dicatur, & etiam omnis creatura.* Ex quibus ſic infero primo: Verbum per ſe procedit ex cognitione illius quod dicitur, ideſt, Verbo repræſentatur; at Verbo dicitur, non ſolum Pater, & Filius, ſed etiam Spiritus Sanctus: ergo Verbum procedit ex cognitione prout terminata ad Spiritum Sanctum. Secundo: propoſitio iſta Diuus Thomæ: *Pater intelligendo ſe, & Spiritum Sanctum, &c. concipit Verbum*, facit ſenſum formalem, aliàs non aliter eſſet vera, quam iſta: *Pater diligendo ſe, & Verbum, & Spiritum Sanctum, concipit Verbum*, quod eſt ridiculum; at vt ſit vera in ſenſu formali, neceſſario requiritur, quod Verbum ex cognitione Spiritus Sancti per ſe in quarto modo procedat: ergo iuxta Diuus Thomæ per ſe procedit ex eius cognitione.

37 *Secundo prob. ratione.* Secundo ſuadetur concluſio: Verbum per ſe procedit ex cognitione comprehenſiua eſſentiæ, vt communicabilis tribus perſonis; at eſſentia prout ſic comprehendi non poteſt, non cognito Spiritu Sancto: ergo per ſe in quarto modo procedit ex cognitione Spiritus Sancti. Diſcurſus eſt euidens, minor certa videtur: nam eſſentia vt communicabilis tribus perſonis eſſentialiter illas importat vt terminos eſſentialis connexionis; ſed

Digitized by Google

implicat cognoſci comprehenſiuè id quod eſſentialiter cum alio connectitur, non cognito termino cognito, vlatenus valet comprehendi non poteſt; non cognito Spiritu Sancto. Maior etiam probatur: communicabilitas eſſentiæ tribus perſonis, eſt prædicatum abſolutum, & eſſentiale naturæ diuinæ: ergo implicat comprehendi eſſentia pro aliquo ſigno, non cognita vt communicabili tribus perſonis; & conſequenter Verbum per ſe etiam procedit ex comprehenſione illius, vt tribus perſonis communicabilis.

38 *Si reſp. eſt Alarcon.* Si fortè dicatur ex doctrina Alarcon, diuinam eſſentiam eſſe communicabilem tribus Perſonis ordine quodam prius Patri, deinde Filio, ac tandem Spiritui Sancto: vnde comprehenſio ad illam terminata prius debet illam attingere prout communicatam Patri, & Filio, & ab illa prout ſic procedit per ſe Verbum pro priori ad terminationem ad tertiam perſonam. In contrarium *In contrarium obſtat 1.* obſtat primo, quod hæc communicabilitas eſſentialiter petit tres perſonas pro termino: ergo implicat comprehendi, non cognitis tribus perſonis.

Secundo. Secundo: nam aliud eſt naturam eſſe communicabilem tribus perſonis cum ordine, & iſtum ordinem obiectiuè cognoſci, aliud vero talem ordinem eſſe inter cognitionem communicationis eſſentiæ, ita vt prius cognoſcatur vni communicata quam alteri. Primum eſt verum, ſecundum autem falſum: ſimul namque omnino abſque vlla ſucceſſione diuina cognitio ad eſſentiam vt tribus communicata terminatur: ergo non ſtat Verbum ex terminatione cognitionis ad vnam, & non ad aliam procedere.

Tertio: diuina natura vtpotè attributorum radix eſt prior virtualiter illis; & tamen ex tali prioritate inferre non licet cogni-

39 *Contra 3.* tionem prout ſolum ad eſſentiam terminatam per ſe in quarto modo ad Verbi productionem concurrere; cum vt fatentur iſtius ſententiæ Auctores, ex omnium attributorum cognitione Verbum per ſe procedat: ergo ex eo quod communicatio eſſentiæ ad primam, & ſecundam perſonam, ſit prior communicatione ad tertiam, non licet colligere ex cognitione eſſentiæ vt duabus tantum communicatæ, per ſe Verbum procedere. Denique: nam prius communicatur diuina eſſentia Patri, quam Filio; & tamen Verbum non procedit per ſe ex ſola cognitione eſſentiæ, vt Patri communicatæ, ſed etiam ex cognitione illius vt communicatæ Filio: ergo idem quod prius.

40 *Tertio prob. concluſio.* Tertio principaliter ſuadetur concluſio: Verbum per ſe in quarto modo procedit ex cognitione beatitudinis Patris; at hæc cognoſci non poteſt, ſaltem comprehenſiuè, non cognitis tribus perſonis: ergo per ſe in quarto modo ex trium perſonarum cognitione procedit. Maior eſt certa cum ſe procedat ex cognitione omnium attributorum, vnum autem ex Dei attributis ſit beatitudo eſſentialis. Minorem autem probo, cognitio Diuina non intelligitur beatificare Deum, niſi vt terminata ad totam Trinitatem, vt docet Vazquez 1. 2. *quaſt.* 3. *diſputat.* 13. ergo implicat cognoſci vt eſt beatitudo eſſentialis, non cognita prout ſic terminata non poteſt cognoſci, non cognitis tribus perſonis: ergo vt eſt beatitudo eſſentialis cognoſci non poteſt, non cognitis tribus perſonis.

41 *Denique prob.* Denique probatur concluſio: per ſe in quarto modo procedit Verbum ex cognitione ſui, prout ſpiratoris; at Verbum vt ſpirator eſt, cognoſci non poteſt, non cognito Spiritu Sancto, & per ſe ex ſui ipſius cognitione procedit, vt apertè fatetur Vazquez *diſputat. citata capit.* 4. *numer.* 26. ergo per ſe procedit ex cognitione Spiritus Sancti. Probo maiorem primo: nam procedit ex cognitione comprehenſiua ſui; at Verbum comprehendi non poteſt, non cognita vi ſpiratiua, quæ eſt eius proprietas, ſicut nec eſſentia comprehendi valet, non cognitis ſuis attributis, vt Vazquez fatetur: ergo per ſe in quarto modo procedit Verbum ex cognitione ſui, prout ſpiratoris. Secundo: vis radicaliter ſpiratiua comprehendi non poteſt, non cognita vi ſpiratiua proximè, cum eſſentialiter connectatur cum illa; at Verbum per ſe procedit ex cognitione comprehenſiua ſui, vt ſpirator eſt radicaliter, cum hoc ſit prædicatum eſſentiale illius; ergo per ſe procedit ex cognitione comprehenſiua ſui, prout ſpirator eſt proximè.

42 *Reſp.* Reſpondebis fortè ex doctrina Authoris contrarij, vim ſpiratiuam proximam, aut radicalem non eſſe eſſentialem ſecundæ perſonæ, quatenus Filius eſt, quia ſi per impoſſibile, aut Spiritus Sanctus non eſſet, aut à Filio non procederet, adhuc idem Filius maneret formaliter in ratione Filij, ſed ſolum identicè quoad realitatem comparari cum Filio, Filius autem per ſe in quarto modo ſolum procedit ex cognitione comprehenſiua ſui quoad formalia filiationis. Vnde non ſequitur per ſe in quarto modo ex cognitione ſui, prout ſpiratoris procedere, nec proximè, nec radicalitèr.

43 *Sed contra 1.* Sed contra primo; nam de eſſentia filiationis diuinæ, prout eſt forma hypoſtatica, eſt vis radicaliter ſpiratiua: ergo ſolutio eſt nulla. Probo antecedens: de eſſentia illius, prout ſic eſt ſecundam perſonam ab omni perſona diuina diſtinguere; at non poteſt ſecundam diſtinguere à tertia, niſi per vim radicaliter ſpiratiuam, vt infra videbimus *quaſt.* 36. ergo de eſſentia illius, vt eſt forma hypoſtatica, eſt vis radicaliter ſpiratiua.

Secundo: nam in caſu impoſſibili quod Spiritus Sanctus non eſſet, deficeret naturæ diuinæ fœcunditas productiua per voluntatem, illique repugnaret: ergo ſicut ex defectu aliorum prædicatorum natura diuina eſſentialiter variaretur, ita ex iſtius defectu non maneret eadem formaliter; & conſequenter, nec idem formaliter Pater, nec idem formaliter Filius. Ex quo vlterius infertur, Filium, ad ſui proceſſionem, ex eſſentia ſua, Spiritus Sancti exiſtentiam exigere, ac proinde per ſe in quarto modo ex illius cognitione procedere. *Secundo.*

Denique: nam dato, Filium ex prædicatis veluti ſpecificis filiationis non connecti cum Spiritu Sancto, nec cum vi ſpiratiua, 44 hic tamen Filius ex prædicatis veluti indiuidualibus cum vtroque *Tertio.* connectitur, quod contrarij Authores negare non poſſunt, cum fateri debeant in hypoteſi illa impoſſibili, quod Spiritus Sanctus ſcilicet non eſſet, vel à Filio non procederet, defecturum Filio prædicatum actiuæ ſpirationis, ſibi modo identificatum; & conſequenter indiuidualiter, ſaltim mutandum; at hic Filius vt hic per ſe in quarto modo ex ſui, vt hic eſt comprehenſiua cognitione procedit: ergo cum prout ſic comprehendi non poſſit non cognito vt ſpiratore, nec vt ſpirator cognoſci poſſit non cognito Spiritu Sancto: euidenter infertur diuinum Verbum, quod de facto exiſtit, quatenus hoc eſt indiuiduum, per ſe in quarto modo, ex Spiritus Sancti cognitione procedere.

§. Vltimus.

Obiectionibus fit ſatis.

Contra iſtam concluſionem opponit Vazquez primo: ex illo 45 procedit Verbum vt obiecto cognito per ſe in quarto modo, *Arguit* quo per impoſſibile ablato, vel non cognito, Verbum per locum *Vazquez* intrinſecum non remaneret; at dato impoſſibili, quod ſcilicet *primo.* Spiritus Sanctus non eſſet, vel non cognoſceretur, adhuc maneſet Verbum, & Filius eiuſdem rationis, ac modo: ergo ex Spiritus Sancti cognitione non procedit per ſe in quarto modo. Minorem in qua eſt difficultas probat ſic primo: prius intelligitur Filius ſub ratione Filij, quam intelligatur Spiritus Sanctus procedere ab illo: ergo impoſſibili reddito Spiritu Sancto, non variaretur formaliter Filius per locum ab intrinſeco. Secundo: nam filiatio à paternitate ſpecificatur adæquatè: ergo ex ſolius paternitatis variatione, non autem ex variatione Spiritus Sancti poteſt per locum ab intrinſeco filiatio variari formaliter; & conſequenter in hypoteſi impoſſibili, quod Spiritus Sanctus non eſſet, adhuc maneret idem Filius formaliter.

Reſpondeo primo conceſſa maiori, diſtinguendo minorem: 46 quoad ſpecifica prædicata, omitto minorem: quoad indiuidua- *Reſp.* 1. lia, nego minorem, & diſtinguo conſequens eodem modo: non procedit per ſe in quarto modo ex Spiritus Sancti cognitione quoad prædicata veluti ſpecifica Filij, tranſeat conſequens: quoad prædicata veluti indiuidualia huius Filij, nego conſequentiam. Quæ ſolutio conſtat ex dictis inter impugnandam contra- *Reſp.* 2. riam ſententiam. Vel ſecundo, nego minorem. Ad primam probationem, diſtinguo antecedens: prius quam intelligatur actu procedere, tranſeat antecedens: radicaliter procedere, nego antecedens, & conſequentiam, iuxta dicta in vltima probatione noſtræ ſententiæ. Ad ſecundam probationem dicatur, quod licet filiatio relatio à paternitate ſpecificetur, vt tamen forma hypoſtatica cum Spiritu Sancto connectitur eſſentialiter; eſſentialis autem variatio alicuius, non ſolum ſequitur ex variatione termini ſpecificantis, ſed etiam ex variatione termini connexionis, vt ſequenti diſputatione in omnipotentia videbimus. Quænam autem ex his ſolutionibus præponenda ſit, conſtabit ex dicendis *quaſt.* 36. pendet enim ex eo, an ſcilicet Filius in hypoteſi non exiſtentiæ Spiritus Sancti, vel non proceſſionis à Filio, idem maneat, vel non maneat, formaliter, quod ibi examinandum relinquimus.

Secundo ſic arguit; ſi Verbum per ſe procederet ex cognitione 47 Spiritus Sancti, eſſet imago intentionalis ſaltim illius; con- *Secundo* ſequens eſt abſurdum: ergo Verbum per ſe non procedit ex cogni- *ſic arguit.* tione Spiritus Sancti. Probat ſequelam; eſſet illi ſimilis, ab illoque in eſſe intentionali procederet, & ab eo realiter diſtinguitur; ergo haberet quidquid requiritur ad rationem imaginis intentionalis. Ad hoc argumentum reſpondeo, negando ſequelam. Ad probationem, nego ſecundam partem antecedentis, *Reſp.* Verbum enim non procedit, nec phyſicè, nec intentionaliter, niſi ſolum à Patre, & iſto argumentum euidenter ni fallor, Vazquez enim *cap.* 4. *citato n.* 26. expreſsè fatetur, Verbum vt ſpirator per ſe in quarto modo ex cognitione Spiritus Sancti procedere, vel enim prout ſic eſt imago intentionalis eius, vel non; ſi primum, inconueniens non erit hoc ipſum de Verbo abſolutè cō- 48 cedere. Si ſecundum; ergo ex eo quod Verbum ex Spiritus Sancti *Solutio* cognitione procedat, non ſequitur eſſe imaginē intentionalē eius. *ad inſtan-*

Si fortè dicatur; Verbum vt ſpirator non eſſe ſimile Spiritui *tiam ar-* Sancto, bene tamen vt Filius, & idcirco non eſſe eius imagi- *gumenti* nem ſub priori ratione, etſi ex illius cognitione procedat. In con- *reijcitur.* trarium

Digitized by Google

trarium obſtat, Verbum prout Verbum eſſe ſimile Spiritui Sancto non ratione relationis ſed ratione naturæ, quam vt Verbum importat; at etiam vt ſpirator, etſi non aſſimilitur illi ratione relationis, quam connotat vis ſpiratiua, ei tamen aſſimilatur ratione voluntatis, quam vis ſpiratiua dicit in recto; ergo non excludetur à ratione imaginis Spiritus Sancti, ſaltim in attributo naturæ ex defectu ſimilitudinis. Alij argumentum factum in contrarium retorquent, eo quod Verbum ex ſui cognitione affirmat procedere, & tamen non eſt ſui imago; ergo nec ex eo quod ex cognitione tertiæ perſonæ procedat, rectè colligit eſſe illius imaginem in eſſe intentionali. Hoc tamen parum vrget contrarium Authorem; nam Verbum à ſe ipſo non differt, quod neceſſarium erat vt eſſet imago.

49 *Arguitur 3.* Tertio ſic arguunt, Verbum procedit ex cognitione eſſentiæ, quatenus eſt in ſe; at diuina eſſentia in ſe ipſa prius communicatur Filio, quam Spiritui Sancto; ergo ex cognitione eſſentiæ, ſolum vt communicatæ Filio procedit. Patet conſequentia; nam cognitio eſſentiæ vt Filio communicatæ, eſt prior cognitione, eſſentia, vt communicata tertiæ perſonæ; ergo ex illa vt pro illo priori terminata ad eſſentiam Verbum procedit. Hoc argumentum, quo vtitur Alarcon euidenter inſtatur in cognitione eſſentiæ vt in Patre, prius namque communicatur Patri, quam Filio, & tamen non licet colligere ex cognitione eſſentiæ, vt pro illo priori Patri communicatæ procedere Verbum.

50 *Reſp.* Ad illud reſpondeo conceſſo antecedenti, negando conſequentiam, imo oppoſitum ſequitur; nam procedit ex cognitione eſſentiæ, vt in ſe, & prout in ſe eſt communicata tribus perſonis, ex cognitione illius vt tribus communicatæ debet procedere. Ad probationem dicatur, quod etſi prius virtualiter communicetur Filio, quam Spiritui Sancto, & cognitio diuina hanc virtualem prioritatem cognoſcat, non tamen datur duplex cognitio vna prior altera, vna terminata ad eſſentiam ſub communicatione ad Filium, & alia terminata ad illam vt communicatam tertiæ perſonæ, ſed vna cognitio cum omnimoda ſimultate *in quo*, *M. Sent.* etiam rationis, vtramque communicationem attingit. Mitto alia argumenta, quæ non militant ſpecialiter contra proceſſionem Filij ex cognitione tertiæ perſonæ, ſed generalia ſunt contra illius proceſſionem ex cognitione aliarum perſonarum, & creaturarum, quia priora ſoluta iam ſunt, & alia in ſequenti diſputatione ſoluentur. Et hæc de illa diſputatione applicanda litteræ Magiſtri *in 1. diſtinct. 27. §. 6.* ibi: *Verbum non ad ſe dicitur, ſed tantum relatiuè dicitur ad eum, cuius eſt Verbum.*

DISPVTATIO NONAGINTA.

Vtrum Verbum per ſe procedat ex cognitione creaturarum poſſibilium?

§. I.

Relatis ſententijs vera eligitur, & probatur.

Nu. 1. *Tres ſententiæ.* IN hac Diſputatione tres verſantur ſententiæ. Prima negans eſt, quam præter omnes Scotiſtas tuentur Vazquez *diſp.* 193. *cap.* 3. Turrianus *diſp.* 18. *dub.* 3. Alarcon *vbi ſupra cap.* 9. Secunda, diſtinguit in Verbo repræſentationem illi intrinſecam, quæ ſolum ad Deum, obiectum increatum comparatur, & extrinſecam terminationem Verbi ad creaturas poſſibiles: ſub priori ratione negat ex poſſibilium cognitione procedere, ſub poſteriori autem ex poſſibilium cognitione procedere affirmat. Hanc tenet Arrubal *diſp.* 125. *cap.* 5. & 6. Tertia, & vera ſententia defendit, Verbum ſecundum intrinſecam perfectionem, & repræſentationem, ex poſſibilium cognitione procedere. Ita cum D. Thoma omnes eius diſcipuli diſputatione præcedenti pro vltima concluſione relati. Ex alienis Molina, & Valentia *in præſenti art.* 3. Suarez *lib.* 9. *de Trinitate cap.* 6. Et Granadus *tract.* 9. *diſp.* 6.

2 *Vera ſententia oſtenditur 1.* Quam ſententiam pro concluſione ſtatuimus. Oſtendo illam primo ex Auguſtino *lib.* 15. *de Trinitate cap.* 13. & 14. vbi ait: *Verbum Diuinum eſſe de omnibus, quæ ſunt in ſcientia Dei: nam ſi aliquid minus eſſet in Verbo, quam in ſcientia, non eſſet Verbum adæquatum;* at eſſe de aliquo importat habitudinem principij: ergo ex omnium, quæ ſunt ſcientia Dei cognitione, Verbum procedit.

Reſp. Arrub. Reſpondet Arrubal, Auguſtinum loqui de Verbo non ſecundum intrinſecam Verbi perfectionem, ſed ſecundum extrinſecam terminationem ad creaturas poſſibiles, vt repræſentatiuum illarum, ſub hac autem ratione verum eſt, ex creaturarum cognitione procedere. Qua ſolutione etiam vtitur Vazquez, quare arbitror eandem tenuiſſe ſententiam, quam poſtea fuit ſequutus Arrubal, etſi non ita expreſſè à Vazquio fuerit declarata.

Sed contra primo: Verbum eſſe repræſentatiuum creaturarum non eſt extrinſeca denominatio in illo, ſed intrinſeca, & eſſentialis eius perfectio: ergo ſi ſub hac ratione ex creaturarum cognitione procedit, abſolutè, & ſecundum intranea procedit ex cognitione illarum. Conſequentia eſt euidens, antecedens autem probatur primo: nam eſſe ideam factiuam creaturarum non eſt extrinſeca denominatio in Verbo, ſed intranea perfectio: ergo eſſe illarum repræſentatiuum non extrinſeca denominatio eſt, ſed perfectio intrinſeca, & eſſentialis. Secundò, eſſe productiuum creaturarum per modum principij non eſt extrinſeca denominatio in Verbum, ſed perfectio eſſentialis: ergo eſſe repræſentatiuum creaturarum poſſibilium, extrinſeca denominatio non eſt, ſed eſſentialis, & intranea perfectio. 3 *Reijcitur 1.*

Contra ſecundo ad hominem contra Vazquez, qui ex eo præcipuè mouetur ad ſuam concluſionem ſuadendam; quia ſi Verbum ſecundum ſuam entitatem per ſe ex creaturarum cognitione procederet, eſſet illarum imago; at hæc ratio euidenter inſtatur: admiſſo vt admittit, Verbum vt repræſentatiuum creaturarum per ſe ex illarum cognitione procedere: ergo deficit fundamentum, quo primum defendit; & conſequenter etiam tenetur admittere, ſecundum ſuam entitatem procedere ex illarum notitia. Probo minorem: Verbum vt repræſentatiuum creaturarum per ſe procedit ex cognitione illarum; & tamen prout ſic, illarum imago non eſt, vel ſi hoc admittatur, inconueniens non erit hoc ipſum de Verbo ſecundum ſuam entitatem admittere: ergo inſtatur argumentum, cui præcipuè fidit; & conſequenter ruit machina tali fundamento innitens. 4 *Secundo reijcitur.*

Secundo ſuadetur concluſio ex D. Thoma verbis diſputatione præcedenti in probatione tertiæ concluſionis adductis, quibus apertè docet, Patrem intelligendo ſe, Verbum, & omnem creaturam, Verbum producere; at D. Thomam intelligendum eſſe non per concomitantiam, ſed cum perſeitate in quarto modo dicendi per ſe, conſtat ex eo quod eiſdem verbis affirmat intelligendo creaturas producere Verbum, quibus docet intelligendo ſe Verbum producere, quod non concomitanter, ſed per ſe in quarto modo perſeitatis eſt verum: ergo ſeutit, Verbum per ſe in quarto modo ex poſſibilium cognitione procedere. 5 *Secundo prob. concluſio ex D. Th.*

Quod amplius confirmo: nam eo modo Verbum procedit ex creaturarum cognitione, quo ei competit eſſe repræſentatiuum illarum; at hoc ei competit per ſe, etſi ex conſequenti, vtpotè reſpectu obiecti ſecundarij: ergo Verbum per ſe in quarto modo poſſibilium cognitione procedit. Probo minorem ex D. Thoma *q. 9. de veritate art. 4. ad finem corporis*, vbi docet, omnia quæ ſunt in ſcientia Patris exprimi per Verbum, & eo modo, quo in ſcientia, ex qua procedit continentur; at ſcientia Diuina per ſe, etſi ſecundario ad creaturas poſſibiles terminatur: ergo Verbum per ſe competit eſſe creaturarum repræſentatiuum, etſi ex conſequenti, vtpotè reſpectu obiecti ſecundarij. 6 *Conf. 1.*

Explicatur, & vrgetur ſecundo ex D. Thoma *in eodem articulo ſolutione ad 7.* quod probare intendebat, Filium, Verbum creaturarum non eſſe, eo quod Verbum ab eo, cuius eſt Verbum procedit, Filius autem non procedit à creatura: ergo non eſt Verbum illius. Cui argumento reſpondet D. Thomas, his verbis: *Ad ſeptimum dicendum, quod Verbum eſt alicuius multipliciter, vno modo vt dicentis, & ſic procedit ab eo, cuius eſt Verbum, alio modo vt manifeſtati per Verbum, & ſic non oportet, quod procedat ab eo cuius eſt Verbum, niſi quando ſcientia ex qua procedit eſt cauſata à rebus, quod in Deo non accidit, & ideò ratio non ſequitur*; at ſi D. Thomas ſentiret, Filium non eſſe per ſe, & ab intrinſeco Verbum creaturarum, facilius argumento occurreret aſſerendo, tunc ſolum Verbum eſſe ab eo, cuius eſt Verbum, quando eſt illius Verbum per ſe: ergo cum Diuus Thomas non ita occurrat, ſed ex alio principio illud ſoluat; quia ſcilicet ſcientia, ex qua procedit, à rebus cauſata non eſt, manifeſtè ſentit Diuinum Verbum per ſe, & eſſentialiter eſſe Verbum creaturarum ſubeſſe poſſibili. 7 *Conf. 2.*

Denique ſuadetur concluſio ratione à priori: Verbum Diuinum per ſe in quarto modo procedit ex cognitione comprehenſiua eſſentiæ, & omnipotentiæ diuinæ: ergo eadem perſeitate procedit ex cognitione illorum, ſine quibus cognitis, omnipotentia comprehendi non poteſt; at Dei omnipotentia comprehendi non poteſt, non cognitis creaturis ſubeſſe poſſibili: ergo per ſe in quarto modo procedit ex cognitione creaturarum poſſibilium. Diſcurſus eſt euidens, prima conſequentia per ſe manifeſta, antecedens ab aduerſarijs admiſſum, & neceſſario admittendum: tum, quia per ſe procedit ex cognitione omnium attributorum, ex quibus vnum eſt omnipotentia. Tum etiam, quia per ſe procedit vt omnipotens omnipotentia communicata à Patre, & conſequenter ex omnipotentiæ perfecta cognitione. Tum denique, quia aliàs comprehenſiuum Verbum omnipotentiæ non eſſet, cum non poſſit excedere in repræſentando cognitionem ex qua procedit, ſicut nec poteſt illam non adæquare. Minor autem ſubſumpta oſtenditur primo ex D. Thoma *ſupra quæſt.* 14. *art.* 5. vbi probat, Deum alia à ſe cognoſcere, quia ſe comprehendit vt cauſam, virtus autem cauſæ comprehendi non poteſt, non cognitis effectibus in illa contentis. Quod etiam repetit 1. 8 *Denique prob. concluſio ratione à priori.*

Digitized by Google

Contra Gentes cap.56. ratione 3. & probat ex Dionyſio cap. de diuinis nominibus, vbi ait Deum non habere vnam peculiarem ſcientiam ſui, aliam vero communem omnia comprehendentem; quia cognoſcendo ſe tanquam cauſam, reliqua omnia cognoſcit. Et *ſupra q.12. art* 8. vbi docet, beatum non poſſe omnes creaturas in omnipotentia cognoſcere, quia aliàs comprehenderet Deum. Quod etiam repetit 3 *p. q.*10. *art.*2. vbi ait, animam Chriſti in Verbo non cognouiſſe omnia, quæ continentur in potentia diuina, qui aliàs illam comprehenderet, cognouiſſe vero omnia quæ ſunt in potentia creaturæ, & rationem reddit: *Quia comprehendit in Verbo omnis creaturæ eſſentiam, & per conſequens potentiam, & virtutem, & omnia quæ ſunt in potentia creaturæ:* ſentit ergo ex omnium effectuum cognitione inferri comprehenſionem cauſæ, & cauſam comprehendi non poſſe, non cognitis effectibus in illa contentis.

9 *Secundo ſuadetur minor.* Secundo ſuadetur: non enim ſtat cauſam comprehendi, quin in ea cognoſcatur omne quod in illa, & ex illa poteſt cognoſci; at creaturæ ſunt cognoſcibiles in omnipotentia diuina, cum in illa contineantur quoad eſſe; & conſequenter quoad cognoſci ſequutum ad eſſe ergo omnipotentia Dei comprehendi non poteſt, non cognitis creaturis ſub eſſe poſſibili.

Tertio prob. I. Tertio: quia ſi poſſet comprehendi omnipotentia, non cognitis creaturis poſſibilibus, beati videntes Deum, ipſum comprehenderent, cum videant omnia quæ formaliter reperiuntur in omnipotentia, & aliàs omnia quæ eminentialiter continentur, non ſint cognoſcibilia in illa, & ex illa.

Denique prob. ratione D. Thom. Denique ſuadetur ratione D. Thomæ vbi proximè: virtus enim cauſæ comprehendi non poteſt, quin cognoſcantur omnes effectus in illa contenti; at omnipotentia eſt virtus operatiua Dei in qua continentur creaturæ: ergo comprehendi non poteſt, creaturis non cognitis ſub eſſe poſſibili.

10 *Solutio diſcipulorum Scoti.* Reſpondent primo Scotiſtæ, veram eſſe maiorem de comprehenſione virtutis per ſe relatæ ad effectum, hæc enim comprehendi non poteſt, non cognito effectu, falſum autem de comprehenſione virtutis per ſe ad effectum non ordinatæ, qualis eſt omnipotentia, quæ licet concepta pro per ſe ſignificato ad creaturas referatur per reſpectum rationis, accepta tamen pro per ſe denominatio, ab omni reſpectu reali, ſiue rationis ad creaturas abſoluitur, vt inconfeſſo eſt apud omnes Thomiſtas, quod in idem venit, ac vſitatoribus noſtræ ſententiæ terminis dicere, vt dicunt Vazquez, & alij huius ſententiæ Authores, omnipotentiam ſecundum ſe, nullum realem ordinem ad creaturas importare, hoc vocant Scotiſtæ per ſe denominatum, vt tamen à nobis concipitur, & ſignificatur, reſpectum ad creaturas inuoluere, hoc vocant Scotiſtæ per ſe ſignificatum.

11 *Impugnatur prædicta ſolutio.* Cæterum contra hanc ſolutionem in hunc modum inſurgo: omnipotentia propter ſe denominatio, ſeu quod idem eſt, omnipotentia ſecundum ſe, & ſi non referatur realiter ad creaturas, ab intrinſeco tamen, & eſſentialiter cum illis connectitur; at implicat comprehendi aliquid eſſentialiter cum alio connexum, non cognito termino connexionis: ergo implicat comprehendi omnipotentiam, non cognitis creaturis poſſibilibus cum quibus connectitur. Conſequentia eſt euidens: minorem aduerſarij fatentur, & per ſe eſt manifeſta.

Maior prob. I. Maiorem autem probo primo: quia vt fatetur Arrubal, Deus in ſua omnipotentia cognoſcit creaturas poſſibiles; at omnino implicat effectum cognoſci in cauſa vt obiecto cognito, niſi ſecundum aliquid neceſſario ab intrinſeco cum effectu connexum, quo circa in omnipotentia præciſo decreto, creaturæ vt futuræ cognoſci non poſſunt, quia, illo præciſo, connexionem cum futuris non habet: ergo ſi in illa vt obiecto cognito prius, cognoſcuntur creaturæ vt poſſibiles, cum eis prout ſic neceſſario connectitur.

12 *Secundo.* Secundo probatur: ſicut implicat dependentia abſque termino illam terminante; ita implicat neceſſaria dependentia abſque terminò neceſſario terminante illam; at creaturæ neceſſario dependent à Deo ratione omnipotentiæ: ergo hac neceſſario terminat dependentiam creaturæ; & conſequenter cum creaturæ dependentia poſſibili connectitur.

Tertio. Tertio: connexio cum independentia nullam imperfectionem in omnipotentia; at eſt poſſibilis neceſſaria connexio cum independentia à termino connexionis, vt conſtat: tum in relatione reſpectu correlatiui, à quo eſt independens, & tamen cum illo connectitur. Tum in principio reſpectu concluſionis illatæ, à qua independens eſt, & tamen neceſſario cum illa connexum. Tum tertio, in eſſentia vt radice paſſionum, cum quibus vt poſſibilibus neceſſario eſt connexa, & tamen eſt ab illis prout ſic independens omnino: ergo huiuſmodi connexio in omnipotentia eſt ponenda cum creaturis vt poſſibilibus, ſiquidem non alia ratione poſſet non poni, niſi quia imperfectio aliqua, vel dependentia ſequeretur ex illa.

13 *Quarto.* Quarto: quo potentia eſt perfectior, eo cum maiori infallibilitate ab intrinſeco infert poſſibilitatem effectus; at omnipotentia independens à creaturis perfectior eſt in ratione virtutis productiuæ, qualibet virtute creata relatione dependentiæ relata ad ſuum effectum: ergo infallibilibus infert ſui effectus poſſibilitatem, quam iſta; & conſequenter magis cum effectus poſſibilitate connectitur, cum connexio independens, in nullo alio, quam in neceſſaria illatione conſiſtat.

Quinto: omnino implicat virtus productiua, abſque poſſibilitate productionis, & productionis poſſibilitas, abſque termini producti poſſibilitate, ſicut exiſtentia actionis exercitæ, abſque exiſtentia exercita termini; at omnipotentia ſecundum ſe concepta eſt virtus productiua creaturarum: ergo implicat non connecti cum productionis poſſibilitate; & conſequenter implicat non habere connexionem cum poſſibilitate creaturarum. 14 *Quinto.*

Denique probatur: omnipotentia ſecundum ſe accepta aliquid ſuperaddit ad diuinam eſſentiam; cum ſit eius attributum, quod in ſententia Scoti ex natura rei, in noſtra autem diſtinctione virtuali debet à diuina natura diſtingui; at hoc obiectiuum quod addit, in nullo alio conſiſtere poteſt, quam in neceſſaria connexione per modum virtutis productiuæ cum creaturis vt producibilibus: ergo in omnipotentia, prout ſic accepta cognoſcenda eſt tali connexio. *Denique prob. minor.*

§. II.

Duæ aliæ ſolutiones communis argumenti excluduntur.

SEcundo alij reſpondent, veram eſſe maiorem de potentia, quæ ab intrinſeco eſt virtus productiua abſolutè: ſecus autem de illa, quæ ſolum ab intrinſeco habet eſſe vim productiuam ſub conditione non repugnantiæ termini producibilis, & huius conditionis omnipotentia eſt. Vnde nec per ſe cum creaturis abſolutè connectitur, nec vt comprehendatur ab intrinſeco petit creaturarum cognitionem, ſed ſolum facta ſuppoſitione non repugnantiæ illarum. Ex quo vlterius ſequitur: dato per impoſſibile quod repugnarent omnes creaturæ, & omnipotentiam entitatiuè inuariatam, & Verbum immutatum manſurum. Cuius contrarium, omnino neceſſarium erat vt per ſe in quarto modo ex creaturarum cognitione procederet. Qua ſolutione ad impugnationes contra præcedentem videtur occurri. 15 *Aliarum ſolutio.*

Inſufficienter tamen; quod probo primo: quia virtus productiua ſub conditione non contingenti, ſed neceſſaria, eſt virtus productiua abſolutè; at conditio appoſita, neceſſaria eſt, cuius oppoſitum implicat contingere: ergo omnipotentia, quæ ab intrinſeco eſt virtus productiua ſub illa conditione eſt ab intrinſeco virtus productiua abſolutè. 16 *Reijcitur I.*

Secundo: quia non minus petit virtus productiua termini poſſibilitatem, quam actualis productio termini exiſtentiam; at omnino implicat actualis productio ad terminum ſub conditionè, quod exiſtat, abſolutè tamen non exiſtentem: ergo implicat etiam virtus productiua, ſub conditione poſſibilitatis termini abſolutè impoſſibilis; & conſequenter repugnat manere omnipotentiam ſub conceptu virtutis productiuæ, dato quod poſſibilia repugnantia reddantur. *Secundo.*

Tertio: quia virtus productiua non minus connectitur cum termini poſſibilitate, quamuis radicatiua naturæ cum poſſibilitate paſſionis radicatæ; at implicat vis radicatiua ſub conditione poſſibilitatis paſſionis radicatæ, abſolutè impoſſibilis: ergo idem quod prius. Probo minorem: ſi namque hoc non implicaret, ſequeretur dari in diuina natura vim radicatiuam de facto proprietatum aliarum ab illis, quas de facto radicat. Ex quo vlterius fieret, diuina attributa non exæquare vim radicatiuam naturæ diuinæ, quod abſurdum videtur. Sequeretur etiam dari in natura Dei vim radicatiuam proprietatum hominis, ſub conditione quod ei non repugnaret illas radicare, quod non minus abſurdum apparet: ergo. 17 *Tertio.*

Quarto: nam ſi non repugnaret virtus productiua conditionata, ſequeretur dari in Deo vim generatiuam alterius Filij ſub conditione quod non repugnaret, imò ſequeretur eſſe in Filio potentiam generatiuam; conſequens quoad vtramque partem inconueniens videtur: ergo & illud ex quo ſequitur. Patet ſequela: quia non minus petit vis creatiua poſſibilitatem termini creabilis, quam vis generatiua poſſibilitatem termini generabilis: ergo ſi poteſt dari vis creatiua ad terminum abſolutè impoſſibilem ſub conditione poſſibilitatis illius, dari etiam poterit vis generatiua ad generabile abſolutè impoſſibile, ſub conditione poſſibilitatis illius. 18 *Quarto reijcitur.*

Denique: nam perfectior eſt virtus, quæ ab intrinſeco infert poſſibilitatem ſui effectus nulla conditione expectata, quam illa, quæ infert ſolum ſub conditione: at virtus productiua creata ſpecificata ab effectu, ab intrinſeco infert poſſibilitatem effectus, quin ad hanc illationem, aliquam conditionem expectet: ergo vis productiua competens omnipotentiæ Dei, quæ infinitè cuiuſuis creaturæ virtutis perfectionem excedit, infert poſſibilitatem effectus nullam ad hoc expectando conditionem; & conſequenter ab intrinſeco cum illa abſolutè connectitur, & eſt virtus productiua abſolutè. 19 *Deniq;*

Denique reſponderi ſolet argumento principali: reſpectum, 20

ſeu

Digitized by Google

Alij reſpōdent. ſeu connexionem omnipotentiæ cum creaturis poſſibilibus, eſſe poſteriorem perſonis, vnde pro priori ad illas non poteſt eſſentia, vel omnipotentia cognoſci vt connexa cum poſſibilibus; & conſequenter poteſt diuina eſſentia pro illo priori comprehendi, non cognitis creaturis poſſibilibus, quia ex vi illius, vt pro illo priori cognoſcibiles non ſunt.

21 *Prædicta ſolutio reijcitur.* Sed contra: pro priori ad perſonas eſt cognoſcibilis diuina omnipotentia, prout eſt medium in *quo*, & ex vi cuius cognoſcuntur poſſibilia: ergo pro illo priori ſunt cognoſcibiles creaturæ poſſibiles in omnipotentia; & conſequenter, illis non cognitis, non poteſt omnipotentia comprehendi. Antecedens in quo ſolo eſt difficultas probatur: nam pro priori ad perſonas ſunt cognoſcibiles perſonæ, ſaltim terminatiuè, vt fatentur iſtius ſolutionis Author aſſerentes, Verbum ex cognitione perſonarum procedere: ergo etiam eſt cognoſcibilis omnipotentia vt medium cognoſcendi poſſibilia.

22 *Reſp.* Reſpondent negando conſequentiam, & diſparitatem aſſignant: nam eſſentia diuina eſt connexa eſſentialiter cum perſonis, etiam pro illo priori, & ideò ex vi illius ſigni ſunt cognoſcibiles perſonæ in eſſentia, non autem eſt connexa eſſentialiter cum creaturis poſſibilibus; ideòque non poſſunt in eſſentia, & ex vi eſſentiæ vt cognitæ pro illo priori cognoſci creaturæ poſſibiles.

23 *Sed contra.* Sed contra: eſſentia, ſeu omnipotentia vt cognita pro illo priori, eſt connexa eſſentialiter cum ſe ipſa ſub ea ratione, ſeu formalitate, qua eſt medium, in quo poſſibilia cognoſcuntur: ergo ex vi illius pro illo priori poteſt, ſaltim terminatiuè, cognoſci omnipotentia ſub ea formalitate, ſub qua eſt medium cognoſcendi poſſibilia; & conſequenter poſſunt, & ipſa poſſibilia cognoſci. Vtraque conſequentia eſt euidens. Antecedens autem probatur: omnipotentia eſt medium cognitionis poſſibilium formaliter, ſumpta non entitatiuè tantum, ſed etiam connexiuè, aut denominatiuè; ſed ſub hac ratione eſt connexa eſſentialiter cum ſe ipſa ſumpta entitatiuè, qualiter pro priori originis perſonarum cognoſcitur: ergo ſumpta formaliter vt medium cognoſcendi poſſibilia, eſt eſſentialiter connexa cum ſe ipſa vt cognita pro priori originis ad perſonas. Probatur minor: eſſe omnipotentem denominatiuè, & connexiuè, eſt prædicatum enunciatum de Deo; ſed non contingenter, nec neceſſario neceſſitate tantum connaturalitatis: ergo prædicatur de illo eſſentialiter; & conſequenter denominatio omnipotentis eſt connexa eſſentialiter cum entitate eſſentiæ, & omnipotentiæ diuinæ.

24 *Solutio.* Reſpondent huius ſolutionis Authores, prædicari eſſentialiter per modum ſecundariæ formalitatis eiuſdem attributi omnipotentiæ, quæ primario comparatur ad perſonas ad intra productas, à quibus ſpecificatur, & ideò comprehendi non poteſt, non cognitis perſonis diuinis. Secundario verò comparatur cum creaturis poſſibilibus, & ideò denominatio potentis producere creaturas poſſibiles ſecundario conuenit omnipotentiæ: vnde neceſſarium non eſt, quod cognoſcatur ex vi omnipotentiæ cognitæ entitatiuè, qualiter cognoſcitur pro priori originis ad perſonas.

25 *Reijcitur 1.* Sed contra primo: omnipotentia ſecundum ſuam eſſentiam, non ſpecificatur adæquatè à perſonis ad intra productis: ergo ſolutio tradita falſo fundamento nititur; & conſequenter eſt nulla. Antecedens probatur primo: non ſpecificatur ab vtraque perſona producta; aliàs conſiſteret in voluntate, & intellectu ex æquo cuius contrarium ex D. Thoma monſtrauimus *ſupra Tomo 1. diſput.* 32. nec ab aliqua illarum tantum, cum non ſit maior ratio vnius, quam alterius: ergo non ſpecificatur à perſonis ad intra productis. Si dicatur, ſpecificari à perſona diuina ſub ratione producibilis abſtrahendo ab hac, vel illa perſona. In contrarium obſtat, ſequi ex illa ſolutione, omnipotentiam conſiſtere in formalitate communi per prædicationem intellectui, & voluntati; conſequens eſt falſum: ergo. Patet ſequela: Filius formaliter procedit per intellectum, & Spiritus Sanctus procedit per voluntatem formaliter: ergo ſi omnipotentia ſecundum ſuam eſſentiam ſpecificatur à perſona increata ſub ratione communi producibilis, erit prædicatum commune intellectui, & voluntati, vel dabitur tertia potentia, à qua vtraque perſona procedat.

26 Secundo, primum antecedens probatur: ſi omnipotentia ſecundum ſuam eſſentiam ſpecificaretur à perſonis ad intra productis primarius actus illius eſſet productio ad intra; ſed hoc defendi non poteſt: ergo non ſpecificatur à perſonis ad intra productis. Maior cum conſequentia tenet. Minor autem probatur: nam ſequeretur Spiritui Sancto non conuenire eſſentiam omnipotentiæ, ſed tantum ſecundaria denominatio illius; conſequens abſurdum eſt: ergo productio ad intra non eſt actus primarius omnipotentiæ ſecundum ſuam eſſentiam. Probatur ſequela: cui repugnat eſſentialiter actus primarius eſſentiæ alicuius potentiæ, repugnat etiam eſſentia potentiæ; ſed Spiritui Sancto repugnat eſſentialiter actiua productio ad intra: ergo ſi hæc ſpecificat eſſentiam omnipotentiæ, repugnat Spiritui Sancto eſſentia omnipotentiæ.

27 *Secundo reijcitur.* Secundo tradita ſolutio impugnatur: nam eſtò connexio cum poſſibilibus ſit ſecundaria omnipotentiæ formalitas, eſt tamen eſſentialiter connexa cum prima omnipotentiæ formalitate, cum non connectatur accidentaliter cum illa: ergo non ſtat omnipotentiam ſub prima formalitate comprehendi, non cognita ſub ſecunda formalitate. Probatur conſequentia: eſtò proprietates diuinæ non ſint de primaria conſtitutione naturæ, quia tamen eſſentialiter connectuntur cum illa, non poteſt natura diuina comprehendi, non cognitis attributis: ergo ſi ſecunda omnipotentiæ formalitas, conſideratio, aut denominatio eſt connexa eſſentialiter cum prima formalitate, non poterit hæc comprehendi, non cognita in illa, & ex illa ſecunda formalitate, ſeu ſecunda denominatione.

Explicatur, & vrgetur: ſi denominatio liberè volentis eſſet eſſentialiter connexa cum actualitate actus neceſſarij Dei, vel cum prima terminatione illius non poſſet actualitas, aut prima terminatio actus neceſſarij comprehendi, non cognita denominatione liberè volentis in Deo, & in illa obiectum liberè volitum, ſed ſecunda illa formalitas, vel ſecunda denominatio omnipotentiæ diuinæ, qua connotat creaturas poſſibiles, eſt eſſentialiter connexa cum prima denominatione, & actualitate omnipotentiæ: ergo non ſtat comprehendi omnipotentiæ actualitatem, non cognita ex vi illius ſecundaria formalitate, ſeu denominatione eiuſdem omnipotentiæ, qua connotat creaturas poſſibiles; & conſequenter non poteſt omnipotentia pro aliquo priori comprehendi, non cognitis poſſibilibus in illa, & ex illa. 28

Si fortè dicatur denominationem potentis producere creaturas poſſibiles, conuenire omnipotentiæ eſſentialiter, non abſolutè, ſed ex ſuppoſitione poſſibilitatis creaturarum. In contrarium obſtat primo: nam ſuppoſitio poſſibilitatis creaturarum infertur ab omnipotentia ſub ratione denominantis potens, non expectatur ab illa, aliàs in illa, prout ſic non cognoſcerentur creaturæ poſſibiles à priori: ergo conuenit Deo, ratione entitatis, & actualitatis omnipotentiæ. Secundo: nam ſuppoſitio illa eſt omnino neceſſaria, & cui eſſentialiter repugnat non eſſe: ergo non tollit neceſſitatem eſſentialem denominationis, ſecundariæ omnipotentiæ, nec quod hæc denominatio conueniat eſſentialiter Deo: Et ex his ferè ſoluta manent contraria argumenta, claritatis tamen gratia illis occurremus. 29 *Si dicatur. Reſp.*

§. III.

Argumentis ab authoritate occurritur.

PRimo arguit Vazquez ex Anſelmo *in monologio cap.* 29. illis verbis: *Siue ergo ille cogitetur nullo alio exiſtente, ſiue alijs exiſtentibus, neceſſe eſt Verbum, coæternum illi eſſe cum illo*; at ſi Verbum per ſe in quarto modo ex cognitione creaturarum procederet, nulla exiſtente eſſentia, non exiſteret Verbum: quia exinde colligimus vnum ab alio per ſe in quarto modo procedere, quia illo per impoſſibile ſublato, hoc non remaneret: ergo ex mente Anſelmi Verbum per ſe in quarto modo non procedit ex creaturarum poſſibilium notitia. Reſpondeo, Anſelmum loqui de eſſentijs exiſtentibus, non de pure poſſibilibus, de illarum autem cognitione Verbum entitatiuè ſumptum per ſe non procedit; vt in ſequenti diſputatione conſtabit. 30 *Arg. 1. ex Anſelmo.*

Sed contra iſtam ſolutionem inſurgit Vazquez ex eodem Anſelmo *cap.* 34. vbi docet, Verbum Diuinum eſſe Verbum creaturarum, non in ſe ipſis, ſed quatenus continentur in Deo, qua ratione ſunt ipſa vita Dei, & hoc ideò: quia *cap.* 29. docuerat Verbum Diuinum non eſſe ſimilitudinem creaturarum ſecundum proprias illarum rationes. Ex quo ſic vrget ſuo iudicio traditam ſolutionem. ſi putaſſet Anſelmus, Verbum per ſe cognitione creaturarum poſſibilium procedere, fateretur eſſe Verbum illarum; at hoc apertè negat: ergo etiam negat Verbum ex creaturarum poſſibilium cognitione procedere. Probat minorem: nam idcirco negat eſſe creaturarum Verbum ſecundum proprias rationes: quia non eſt ſimilitudo illarum, prout ſic; at non minus repugnat Verbo Diuino, eſſe illarum ſimilitudinem vt poſſibilium, quam vt exiſtentium, ſic ſemel repugnat: ergo ex mente Anſelmi, Verbum non eſt poſſibilium ſecundum proprias illarum rationes. 31 *Explicatur ex eodem. Anſelmo.*

Reſpondeo, Anſelmum non negare diuinum Verbum, eſſe Verbum creaturarum, ſaltim ſecundario, ſed ſolum primario, & hoc ideo quia ſimilitudo creaturarum non eſt, in quo ſenſu nec poſsibilium, nec exiſtentium eſt Verbum. Vel ſecundo dicatur negare, Anſelmum, eſſe Verbum creaturarum in caſu ablatiuo cum præpoſitione A, non vero in caſu genitiuo; quia ad primum neceſſarium erat, vt ab illis procederet. Verbum autem diuinum etſi ex creaturarum cognitione procedat, & conſequenter ſit Verbum illarum; non tamen procedit ab illis; & ideò Verbum creaturarum in caſu ablatiuo non eſt. Ita D. Thomas *quæſt.* 4. *de veritate a.* 1. 5. *ad* 2. Et quidem Vazquez fatetur, diuinum Verbum eſſe Verbum creaturarum: ergo vel nihili æſtimat contra Anſelmum ſentire, vel illum debet explicare; ſi primum: cur nobis Anſelmū opponit, quem non ſequi inconueniens nō reputat? 32 *Reſp. dupliciter.*

Si ſe-

Digitized by Google

Si ſecundum; vtcumque illius verba explicentur, noſtram ſententiam impugnare non poterunt.

33 *Arg. 2. ex D. Thom.* Opponit ſecundo D. Thomam *quaſt. 4. de veritate art. 5. in fine corporis*, vbi docet, Verbum principaliter, & quaſi per ſe, referri ad Patrem, ſed ex conſequenti, & quaſi per accidens, ad creaturas. Et ſolutione ad 2. ait: *Verbum non eſſe creatura quaſi ſit à creatura, bene tamen eſſe de creatura, aut creaturæ, quia eſt illius repræſentatiuum tanquam obiecti*; at ſi per ſe procederet ex cognitione creaturarum, per ſe referretur ad illas, & ab illis in eſſe intelligibili, ſaltim procederet: ergo Verbum ex cognitione creaturarum poſſibilium non procedit.

Reſp. Reſpondeo, quod ſicut ly *per ſe* poteſt ſumi dupliciter, primo vt idem ſonat quod *ratione ſui*, ſecundo vt idem valet quod eſſentialiter; ita ly *per accidens*, quod ei contraponitur dupliciter ſumitur: primo modo idem eſt quod *per aliud*, non ratione ſui: ſecundo modo idem eſt quod *accidentaliter*, ſeu *contingenter*. Quando ergo D. Thomas dixit Verbum per accidens ad creaturas referri, priori modo debet intelligi, quia ſcilicet non repræſentat illas ratione ſui primario, ſed ſecundario, & ratione eſſentiæ prius repræſentatæ, & ratione Patris ad quem primo refertur; non poſteriori modo, aliàs poſſet Verbum non repræſentare creaturas poſſibiles, quod nullus ſanæ mentis poteſt aſſerere, ſicut nec poteſt Deus illas non ſcire, cum ſcientia poſſibilium neceſſaria ſit.

34 *Nec obſtat cauſalis D. Th.* Nec obſtat D. Thomam cauſalem dediſſe his verbis. *Accidit enim Verbo vt per ipſum creatura dicatur*, quibus denotare videtur accidentaliter ei conuenire, quod repræſentatiuum ſit creaturarum. Nam ſicut ly *per accidens* duplicem illam acceptionem admittit, ita etiam Verbum *accidit*: vnde idem fuit dicere, quod accidit Verbo, ac quod non competat per ſe primo creaturas repræſentare, ſed ſecundario ex parte obiecti, quia ad illas terminatur media diuina eſſentia, & mediante Patre, ad quem primo refertur. Ad alia verba ex *ſolutione ad 2.* dicatur, neceſſarium non eſſe, Verbum ex cognitione alicuius obiecti procedens ab illo procedere, etiam vt eſt in linea intelligibili, niſi quando ſcientia ex qua Verbum procedit à rebus accipitur, vt docet D. Thomas *quaſt. 4. de veritate art. 4. ad 7. argumentum*.

35 *Replicatur primo ex D. Th.* Cæterum contra prædictam ſolutionem obſtare videtur primo ex D. Thoma *in illo art. 5. ſolutione ad 3.* quo intendebat probare, Deum non dicere reſpectum ad creaturas, eo quod nomen importans reſpectum ad creaturam non poteſt intelligi, non intellecto quod creatura ſit actu, vel potentia: quia qui intelligit vnum relatiuorum, oportet quod intelligat reliquum, Verbum autem intelligi poteſt, non intellecto aliquam creaturam eſſe, exiſtentem, vel futuram: ergo, &c. Cui argumento reſpondet: *Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de illis nominibus, quæ per ſe important reſpectum ad creaturam, hoc autem nomen non eſt huiuſmodi, vt ex dictis patet, & ideò ratio illa non ſequitur*; at ſi Verbum per ſe, & eſſentialiter eſſet repræſentatiuum poſſibilium, ſine illis, ſaltim vt poſſibilibus, non poſſet intelligi, ſicut nec omnipotentia: ergo Verbum per ſe, & eſſentialiter non eſt repræſentatiuum creaturarum.

Secundo replic. Secundo obſtat: quod iuxta illam ſolutionem etiam poſſumus dicere, accidere Verbo, quod repræſentet, ſeu exprimat Patrem, prout per accidens idem eſt, quod per aliud, conſequens autem eſt falſum, & contra D. Thomam expreſsè in contextu: ergo prædicta ſolutio non eſt tenenda. Probatur ſequela: Verbum enim repræſentat Patrem per aliud, hoc eſt, ratione eſſentiæ prius repræſentatæ, quæ ſicut eſt primarium obiectum cognitionis diuinæ, ita & repræſentationis Verbi: ergo ſi dicitur repræſentare, aut exprimere creaturas per accidens, quia repræſentat illas ſecundario ratione diuinæ eſſentiæ prius repræſentatæ, dicetur etiam repræſentare Patrem per accidens, & illi accidere, quod exprimat Patrem.

36 *Reſp. ad 1.* Reſpondeo ad primam, quod vt Verbum intelligi poſſit à nobis vt ſignificatur hoc nomine Verbi, non intellectis, vel cointellectis à nobis creaturis, ſufficit non comparari ad illas primario, eſtò ſecundario eſſentialiter ſit repræſentatiuum illarum; quia vt intelligatur aliquid, ſolum eſt neceſſarium cointelligi id quod reſpicit primo, & eſſentialiter: vt autem intelligatur comprehenſiuè à Deo, neceſſarium eſt, quod in illo cognoſcat creaturas poſſibiles: cognitio namque comprehenſiua debet ad omnia ſe extendere, quæ in obiecto ſunt cognoſcibilia, nec hoc D. Thomas negauit, ſed tantum primum conceſſit.

Ad 2. Ad ſecundam, nego ſequelam: nam licet Verbum repræſentet Patrem, ſe ipſum, & Spiritum Sanctum ratione eſſentiæ: quia tamen hæc ab illis eſt indiſtincta realiter, & formaliter, ideò non repræſentat Patrem, nec ſe ipſam per accidens, id eſt, per aliud.

§. Vltimus.

Cætera argumenta diluuntur.

37 *Arg. 3.* Tertio opponit, ſequi ex noſtra ſententia Verbum eſſe imaginem creaturarum poſſibilium; conſequens eſt falſum: ergo & noſtra ſententia. Probat ſequelam: nam procedit per ſe ab illis in eſſe intelligibili: ergo eſt imago illarum, ſaltim intentionalis. Si reſpondeatur inquit Vazquez, non eſſe illarum imaginem, quia repræſentat illas ſecundario. In contrarium opponit: nam erit imago illarum, ſaltim ſecundario, ſicut eſt illarum Verbum ſecundario, quia illa ſecundario repræſentat. Nam quæ ratio eſſe poteſt vt imago ſolum dicatur reſpectu obiecti primarij, non autem ſecundarij, & Verbum vtriuſque primarij, & ſecundarij dicatur.

Reſpondeo negando ſequelam, ad eius probationem, nego antecedens: nam licet procedat ex cognitione illarum, ab illis tamen non procedit, vt docet D. Thomas *quaſt. 4. de veritate art. 4. ad 7.* eo quod tunc ſolum Verbum ex obiecti cognitione procedens ab obiecto procedit, quando ſcientia ex qua procedit eſt à rebus deſumpta; diuina autem ſcientia, etſi ſit creaturarum, ab illis tamen deſumpta non eſt; & ideo diuinum Verbum eſt creaturarum in caſu genitiuo, non à creaturis in ablatiuo, vt docet idem D. Thomas *quaſtione citata artic. 5. ſolutione ad 2.* Et vt eſſet imago neceſſarium erat quod ab illis procederet. Nec eſt eadem ratio de Verbo, ac de imagine, vt docet Diuus Thomas *quaſtion. citata artic. 4. ad 6.* nam licet Verbum, & imago, & Filius ex eadem proprietate perſonali dicantur, differunt tamen in modo ſignificandi; Filius enim, & imago ſolum important rationem originis, & imitationis, Verbum autem importat rationem manifeſtationis: vnde, quia Verbum repræſentat creaturas, illarum Verbum dicitur; quia tamen non originatur ab illis, nec eas imitatur, ideo non eſt, nec dicitur illarum imago. 38 *Reſp.*

Et quidem non eſſe eandem vtriuſque rationem tenetur fateri Vazquez, cum aſſerat eſſe Verbum creaturarum; & neget eſſe illarum imaginem, eo quod ab illis non procedit per ſe: cur ad rationem Verbi non exigitur proceſſus ab alio, & requiritur ad rationem imaginis? Reſpondebit Vazquez: quia non eſt eadem ratio de Verbo ac de imagine, id ipſum Nos reſpondemus. Et rationem iam dedimus. *Inſtatur.*

Sed opponet aliquis: Verbum quod format Angelus quando alium intelligit, eſt imago obiecti, & conſequenter ex obiecto procedit; & tamen ſpecies impreſſa ex qua tale Verbum procedit, ab obiecto intellecto deſumpta non eſt, ſed à Deo infuſa in Angeli creatione: ergo Verbum eſt imago obiecti, & procedit ab illo, quamuis ſcientia ex qua procedit à rebus deſumpta non ſit. 39 *Obiectio.*

Reſpondeo pro nunc primo eſſe deſumptam à diuinis ideis, quatenus continent rem intellectam, & hoc eſt ſufficiens. Vel ſecundo dicatur eſſe deſumptam à rebus ſpecificatiuè, non effectiuè, & hoc ſufficere de quo *infra quaſt. 35.* *Soluitur dupliciter.*

Quarto ſi arguit: id per ſe in quarto modo ad diuini Verbi productionem requiritur, quo, per impoſſibile ablato, Verbum non remaneret eiuſdem rationis ac modo; at dato per impoſſibile, quod hæc, vel illa creatura, quæ poſſibilis eſt, & omnes ſimul creaturæ poſſibiles repugnantes redderentur, Verbum quod modo eſt eiuſdem omnino rationis, & quoad naturam, & quoad proprietatem perſonalem maneret: ergo poſſibilitas creaturarum per ſe in quarto modo ad productionem Verbi non concurrit; & conſequenter ex illarum cognitione per ſe non procedit. Hoc eſt totum fundamentum iſtius Author, cuius maior euidens eſt. *Arg. 4.*

Minorem autem probat primo: quia non ex eo quod lapis eſſet impoſſibilis, Deus non eſſet Deus, aut Deo aliqua intrinſeca perfectio deeſſet. Tum, quia eſt primum ens, ac proinde ita in ſe perfectus, vt nulla indigeat creatura ad ſui conſiſtentiam. Tum etiam: quia quam primum intelligitur Deus, creaturæ intelliguntur poſſibiles: non tamen è contra, eo quod creaturæ intelligantur poſſibiles, intelligitur Deus; at eo ipſo quod eſt in ſe ſummè perfectus, eſt ad generandum fœcundus: ergo ſi ad hoc nulla exigitur creatura poſſibilis, nec etiam requiritur vt generetur Verbum; & conſequenter etiam ſi repugnarent creaturæ poſſibiles, Verbum eodem modo inuariatum maneret. *Minor prob. 1.*

Secundo: quia licet aliqua creatura implicaret ex his, quas ſupponimus eſt poſſibiles, omnipotentia Dei inuariata maneret, non enim Deus omnipotens dicitur, quia poteſt hanc, vel illam creaturam producere, ſed quia poteſt quidquid non implicat, tunc autem ad omne non implicans potens maneret, cum lapis v. gr. quem in tali caſu non poſſet, ſupponatur in illo caſu implicans; at inuariata omnipotentia Dei, & Verbum diuinum manet inuariatum omnino: ergo data hypoteſi repugnantiæ creaturarum, quæ modo ſupponuntur poſſibiles, Verbum Dei inuariatum maneret. 40 *Secundo.*

Tertio: quia ridiculum, imo & abſurdum eſt dicere Deum ideo eſſe Deum quia ſimia talis, vel talis figuræ eſt poſſibilis: ergo etiam erit ridiculum, & abſurdum erit aſſerere, quod in ea hypoteſi repugnantiæ poſſibilitatis Simiæ, aut lapidis, &c. Verbum eodem modo inmutatum non maneat. *Tertio.*

Denique probat; magis enim neceſſarium à minus neceſſario dependere non poteſt; at neceſſitas proceſſionis Verbi maior eſt neceſſitate poſſibilitatis creaturarum, cum illa ſit neceſſitas entis à ſe, hæc vero neceſſitas entis ab alio per ſe dependentis: ergo ex hypoteſi repugnantiæ *Quarto.*

Digitized by Google

guantiæ poſſibilitatis creaturarum, non ſequitur Diuinum Verbum remanſurum in eadem natura, & in eadem proprietate perſonali.

41 *Solutio P. Auerſæ.* Ad hoc argumentum Raphael de Auerſa *in præſenti ſectione 4.* reſpondet, remotis poſſibilibus, earumque cognitione per locum ab intrinſeco ſequi, Verbum diuinum non procedere vt repræſentatiuum earum. An vero per hoc tolleretur aliqua perfectio intrinſeca Verbi non pertinere ad præſentem quæſtionem, ſed definiendum eſſe eo modo, quo quiſque putauerit repræſentationem poſſibilium addere vel non addere, nouam perfectionem in Deo. *Non placet.* Cæterum Author iſte mentem Vazquij non caiuit, qui vt vidimus in ſolutione argumenti ex Auguſtino deſumpti, non negat Verbum vt repræſentatiuum poſſibilium ex illarum cognitione procedere, ſed ſolum quod procedat ex illarum notitia ſecundum intrinſecam entitatem: vnde ſi hoc concedit Auerſa vt videtur, ſuccumbit oneri, & ab Authore, quem contrarium reputat, non diſſidet, ſed potius illi adhæret.

42 *Vera ſolutio.* Reſpondeo ergo ad argumentum, conceſſa maiori, negando minorem: ad primam probationem diſtinguo minorem: ly *ex eo* dicente cauſam immediatam, & à priori, cur Deus non eſſet Deus, concedo minorem; ly *ex eo* dicente cauſam mediatam, & à poſteriori, nego maiorem; quam non conuincunt probationes factæ, quia Deum non fore Deum, ſi creaturæ poſſibiles implicarent, non prouenit ex indigentia Dei, quam habeat creaturarum, ſed ex ſumma perfectione, & fœcunditate quam petit diuinitas, & ex dependentia creaturarum ab illa; non enim eſſet Deus, ſi non eſſet ſummè fœcundus ad extra, & omnipotens, nec hoc poſſet, ſi creaturæ non eſſent poſſibiles: vnde negatio diuinitatis ab omnipotentia, & fœcunditate productiua illam radicali proueniret, tanquam à cauſa; à repugnantia autem creaturarum, non ita, ſed tanquam à ſigno inferente à poſteriori negationem illam omnipotentiæ, & fœcunditatis radicaliter productiuæ. Secunda autem probatio oppoſitum probat, quam intendit conuincere; ſi enim eo ipſo, quod Deus intelligitur primum ens, intelliguntur creaturæ poſſibiles: ergo eo ipſo, quod iſtæ non intelligantur poſſibiles, non poteſt intelligi Deus.

43 *Ad 2. prob.* Ad ſecundam maioris probationem nego etiam maiorem cum enim tunc non maneret in Deo continentia eminentialis lapidis, quæ modo eſt omnipotentiæ intrinſeca, intrinſecè variaretur omnipotentia Dei: omnipotentia enim, quæ de facto exiſtit, non eſt potentia ad non implicans vtcumque, ſed eſt potentia ad omne, quod modo non implicat: vnde in data hypoteſi, quod lapis modo poſſibilis, implicans redderetur, etſi maneret potentia in Deo ad omne, quod in illo caſu non implicaret, non tamen maneret potentia ad ea, quæ non implicant modo; & conſequenter licet maneret alia omnipotentia, iſta tamen, quæ de facto datur, non perſeueraret. Nec ex hoc ſequitur, Deum eſſe omnipotentem, quia hæc, aut illa creatura eſt poſſibilis, ly *quia* dicente cauſam à priori, bene tamen ſi dicat ſignum à poſteriori quia hæc, aut illa creatura non ſpecificat omnipotentiam Dei, ſed merè comparatur vt effectus ad illam. Eſt tamen verum Deum eſſe omnipotentem, quia poteſt hanc vel illam creaturam; hæc namque non dicit cauſalitatem creaturarum in Deum, ſed rationem formalem intrinſecam, qua potens conſtituitur, nempè omnipotentiam diuinam.

Ad 3. Ad tertiam probationem dicatur: ly *quia* dicente cauſam à priori, cur Deus ſit, aut non Verbum procedat, veram eſſe maiorem: ly *quia* dicente ſignum à poſteriori, & terminum neceſſariæ connexionis, vt Deus ſit Deus, & Verbum procedat in tali natura, eſſe falſam maiorem, quod ridiculum, & abſurdum ſit hoc aſſerere iuxta dicta ad aliàs probationes. Quod ſi adhuc admirationi potius, quam rationem ponderi, argumentum innitatur, per non admirationem diluetur.

44 *Obiectio.* Si opponas: dato, quod poſſibilitas creaturarum ad omnipotentiæ, & Verbi productionis ſubſiſtentiam, neceſſaria ſit, fore neceſſariam à priori: ergo hoc negato, vt negamus, negare etiam debemus talem neceſſitatem. Probatur antecedens: nam ſicut negatio eſt cauſa negationis, ita affirmationis; ſi ſemel requiritur, eſt cauſa affirmationis; at negatio poſſibilitatis, v. g. in chimera, cauſa eſt à priori negationis potentiæ in Deo ad eius productionem; non enim Deus non eſt potens chimeram producere ex defectu potentiæ diuinæ, vt à ratione à priori, ſed ex defectu poſſibilitatis illius: ergo ſi affirmatio poſſibilitatis, v.g. formicæ neceſſaria eſt ad affirmationem potentiæ productiuæ in Deo, requiretur vt cauſa à priori.

Diluitur. Reſpondeo negando antecedens: ad cuius probationem, conceſſa maiori, nego minorem: nam licet non ſit ex defectu priuatiuo potentiæ productiuæ vi rationeà priori, quia talis defectus priuatiuus non eſt, eſt tamen, tanquam ex rationeà priori, ex defectu negatiuo potentiæ productiuæ chimeræ, talis autem negatiuus defectus potentiæ, nullam imperfectionem conſtituit in Deo, ſicut negatio alterius Filij, aut alterius impulſus, nullam imperfectionem ponit in illo, nec negatio potentiæ generatiuæ in Filio aliquam infert in illo imperfectionem.

45 Ad vltimam probationem quidam Recentiores ſequutus Suarium *vbi ſupra num. 18. & ſequentibus*, conceſſa maiori negant minorem: *Solutio Recentiorum ad vlt. prob.* nam poſſibilitas creaturarum non dependet à Verbo, ſed à Deo vno ratione omnipotentiæ, quæ prior eſt origine Filio; ac proinde cum neceſſaria ſit prædicta poſſibilitas, adæquat poſſibilitatem Verbi. Quod ſi eis obijciatur, omnipotentiam ſupponere poſſibilitatem creaturæ obiectiuè, huius autem neceſſitas non eſt tanta, ac neceſſitas omnipotentiæ, ac proinde nec tanta, ac neceſſitas Verbi, cum poſſibilitas ſit neceſſitas dependens, omnipotentia autem independens ſit. Reſpondet Suarez *num. 19.* poſſibilitatem illam obiectiuam in ſola negatione conſiſtere, quæ dependens non eſt à Deo, & ideo non mirum, quod adæquet neceſſitatem omnipotentiæ Dei, & productionis Verbi.

Hæc tamen ſolutio non placet, & reijcitur primo: nam falſum eſt poſſibilitatem creaturarum intrinſecam in mera negatione 46 *Non placet.* conſiſtere. Tum, quia omne negatiuum in aliquo poſitiuo fundatur. Tum etiam, quia eſſentiæ rerum in ſtatu purorum eſſentialium, etſi non ſint entia poſitiua participaliter, ſunt tamen entia poſitiua ſumpto ente nominaliter, *Et reijcitur.* non enim ex negationibus, ſed ex eſſentijs poſitiuis prædicamenta coaleſcunt. Secundo: quia licet eſſentiæ rerum in ſtatu poſſibilitatis non dependeant à Deo dependentia exercita; ab illo tamen dependent dependentia ſignata, & poſſibili; at neceſſitas Verbi eſt independens omnibus modis: ergo eſt maior neceſſitas. Tenet conſequentia: nam quia neceſſitas principiorum, & illorum certitudo eſt à ſe, neceſſitas autem, ac certitudo concluſionum ab alio illa eſt maior, quam iſta.

Nec ſufficit reſpondere, dependentiam poſſibilium non eſſe à 47 Verbo formaliter, *Euaſio.* ſed à Deo vt vno, ac proinde ex tali dependentia non ſequitur exceſſus neceſſitatis Verbi ſupra neceſſitatem eſſentiæ poſſibilium. Nam in contrarium obſtat primo, quod neceſſitas Verbi adæquat neceſſitatem omnipotentiæ Dei, & illius vnitatis: ergo hæc excedit neceſſitatem rerum poſſibilium, *Præcluditur.* etiam Verbi neceſſitas illam excedit. Secundo: quia quod poſſibilia ad Verbi productionem vt obiectum terminatiuum concurrant, colligitur ex eo quod neceſſaria ſint, vt Dei omnipotentia ſubſiſtat: ergo ſi omnipotentiæ neceſſitas maior eſt neceſſitate rerum poſſibilium, reſtat argumentum Vazquij diluere, conſiſtens in eo quod ens magis neceſſarium à minus neceſſario dependere non poteſt.

Miſſa igitur hac ſolutione, ad probationem illam reſpondeo, 48 conceſſa maiori, & minori, negando conſequentiam, vel diſtinguendo conſequens: *Vera ſolutio.* non ſequitur illatione à priori ratione dependentiæ Verbi à poſſibilibus, concedo conſequentiam: illatione à poſteriori ratione connexionis cum poſſibilibus, vt termino per ſe repræſentato à Verbo, & ab illo producibili ratione omnipotentiæ, nego conſequentiam. Nam licet magis neceſſarium à minus neceſſario dependere non poſſit, poteſt tamen cum illo connecti per ſe, & illud ad ſui conſiſtentiam exigere; ſicut neceſſitas principiorum in veritate maior eſt neceſſitate veritatis concluſionis, & tamen cum illa taliter connectitur, quod ſi per impoſſibile concluſio neceſſaria falſa redderetur, falſificarentur neceſſario principia, ex quibus per bonam, & legitimam conſequentiam deducitur.

Sed opponet aliquis; eo ipſo, quod omnipotentia, aut Ver- 49 bum ſubſiſtere nequeat ſine poſſibilitate creaturarum, datur de- *Oppones.* pendentiam ab illis: ergo ſi hæc repugnat omnipotentiæ reſpectu poſſibilium, repugnat etiam neceſſaria connexio cum illis, ob quam eis ablatis omnipotentia non ſubſiſtat. Probo antecedens *Antecedens prob. 1.* primo: nam id ab alio dependet, quod ſine illo non poteſt ſubſiſtere. Secundo: quia ea mutuo dependent, quæ mutuo ſe ponunt, & addimunt; *Secundo.* at data neceſſaria illa connexione poſſibilitas creaturarum, ponit omnipotentiam, & repugnantia illam addimit, & è conuerſo: ergo eo ipſo admittere debemus mutuam dependentiam. Tertio: quia data neceſſaria connexione omnipo- *Tertio.* tentiæ cum poſſibilibus, omnipotentia egeret illarum poſſibilitate; at indigentia dependentiam importat: ergo inter omnipotentiam creaturas poſſibiles mutua datur dependentia.

Reſpondeo negando antecedens: ad primam probationem, 50 nego etiam antecedens; vnum namque relatiuum ſine alio ſubſi- *Reſp. ad 1. prob.* ſtere nequit, & tamen ab illo non dependet, cum relatiua ſine ſimul natura, & cognitione, ſed requiritur ad dependentiam, quod dependens non poſſit ſine alio ſubſiſtere ratione ſubordinationis ad illud, quod omnipotentiæ non conuenit; quod enim ſine poſsibilibus ſubſiſtere nequeat, non eſt ratione ſubordinationis ad illa, ſed potius ratione ſubordinationis, & dependentiæ poſſibilium ab omnipotentia.

Ad ſecundam probationem, diſtinguo maiorem: ſi mutuo ſe 51 ponant, & inferant à priori, concedo maiorem: ſi vnum à prio- *Ad 2.* ri, & aliud à poſteriori, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: etenim poſſibilitas creaturarum non ponit à priori omnipotentiam, ſed ſolum à poſteriori, vt iam diximus.

Ad tertiam, nego maiorem: nam quod omnipotentia, ſine *Ad 3.* poſſibilibus non poſſit ſubſiſtere, non eſt ex indigentia omnipotentiæ, ſi in rigore loquamur, ſed potius ex ſumma fœcunditate,

quæ

Digitized by Google

quæ eſſe, nec intelligi poteſt, non intellectis creaturis poſsibilibus, quibus poſsit communicari. Ex quo infero, non ſolum non fore Deum perfectiorem, ſi cum creaturis poſsibilibus non connecteretur, imò nec perfectum fore, nec Deum, tali connexione negata; cum ex hoc inferatur non eſſe ſui diffuſiuum, quod ſummæ bonitatis repugnat; nec omnipotentem, quod repugnat cum diuinitate. Si autem hoc, aut illud in particulari ex his, quæ poſsibilia ſunt de facto repugnans redderetur, per locum intrinſecum, non ſequeretur non remanſurum Deum, nec perſeueraturum omnipotentem, cum remaneant alia, quibus poſsit communicari, ſed ſolum inferretur non remanſurum eundem Deum, nec eandem omnipotentiam; quia tamen alius Deus eſt impoſsibilis, per mediatas conſequentias infertur abſolutè Deum non remanſurum.

52 *Quinto arg.* Quinto arguunt Scotiſtæ, poteſt comprehenſiuè cognoſci omnipotentia, nulla cognita creatura poſsibili: ergo Verbum Diuinum non procedit per ſe ex illarum cognitione. Probatur antecedens: poteſt comprehenſiuè amari omnipotentia Dei, non amata aliqua creatura poſsibili; quia vt docetur à noſtri communiter *ſupra q. 19.* creaturæ poſsibiles non poſſunt terminare actum diuinæ voluntatis, quo circa Spiritum Sanctum ex amore creaturarum poſsibilium non procedere eſt frequens Thomiſtarum ſententia: ergo poterit comprehenſiuè cognoſci omnipotentia Dei, non cognita aliqua creatura poſsibili. Patet hæc conſequentia: quia non minus connectitur omnipotentia vt diligibilis cum poſsibilibus, quam vt cognoſcibilis: ergo ſi hoc non obſtat vt amor comprehenſiuus omnipotentiæ ad creaturas poſsibiles non terminetur, pariter non obſtabit vt omnipotentia poſsit comprehenſiuè cognoſci, non cognitis poſsibilibus.

53 *Reſp.* Reſpondeo negando antecedens: ad probationem, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam: ad illius probationem dicatur, omnipotentiam in eſſe entis eſſe connexam cum poſsibilibus, & etiam in eſſe intelligibilis, eo quod de ratione comprehenſionis eſt terminari ad obiectum cognoſcendo in illo, quod eſt in illo cognoſcibile; creaturæ autem poſsibiles ſunt cognoſcibiles in omnipotentia, omnipotentia vero vt amabilis, etiam amore comprehenſiuo, non connectitur cum poſsibilibus, quia hæc amabilia non ſunt, vt argumentum ſupponit: cum autem de ratione amoris comprehenſiui, ſolum ſit attingere in obiecto dilecto quidquid in illo attingibile eſt; conſequens fit, quod poſsit omnipotentia comprehenſiuè amari, quin talis amor ad creaturas poſsibiles terminetur ſecundum eſſe obiectiuum, quod habent ab omnipotentia diſtinctum: nam ſi de illis loquamur, quatenus in diuina eſſentia non ſunt creaturæ, ſed creatrix eſſentia, abſque dubio terminant diuinum amorem, & ex illo Spiritus Sanctus procedit. Et inſto argumentum, Deus enim non poteſt pœnitentiam cognoſcere, peccato non cognito; & tamen poteſt pœnitentiam diligere non amato peccato, eo quod peccatum eſt à Deo intelligibile, non vero amabile; pari ratione in præſenti contingit; quia licet poſsibilia non terminent odium diuinum, vt terminat peccatum, ſunt tamen incapacia terminandi amorem vt argumentum ſupponit; ſi autem capacia eſſent illum terminandi non poſſet Deus omnipotentiam diligere quin talis amor poſsibilia attingeret, quatenus cum omnipotentia connexa.

54 *Arg. 6.* Sexto obijciunt; diuina cognitio prius intelligitur terminata ad eſsentiam diuinam, quam ad creaturas ſub eſſe poſsibili; at prout ſic concepta eſt fœcunda ad productionem Verbi, cum infinita ſit; ergo Verbum ex illa prout ſic terminata procedit; & conſequenter non procedit per ſe ex cognitione poſsibilium. Probant maiorem etenim eſsentia diuina eſt obiectum primarium diuinæ cognitionis, creaturæ autem obiectum ſecundarium; at cognitio prius intelligitur terminata ad obiectum primarium, quam ad ſecundarium, cum hoc attingat ratione illius: ergo diuina cognitio prius intelligitur terminata ad eſsentiam diuinam, quam ad creaturas poſsibiles.

55 *Solutio Suarez, & ſequacium.* Ad hoc argumentum Recentiores quidam ſequuti Suarez, concedunt maiorem, & negant minorem, vel illam diſtinguunt, & concedunt de Verbo inadæquatè accepto, negant autem ſi adæquatè ſumatur. Quod in hunc modum explicant: nam licet detur duplex cognitio virtualiter diſtincta, quarum vna terminetur ad Deum, & altera ad creaturas poſsibiles, illa priori iſta ſecundum rationem; quia tamen illa prima, adæquata cognitio non eſt, ſed reſtat alia terminata ad creaturas; inquiunt, Verbum non procedere ex cognitione Dei, quatenus præciſè terminata ad eſsentiam, ſed prout iam ad creaturas etiam terminata: vel ſi procedit, non eſt ſecundum adæquatam repræſentationem, ſed ſecundum primariam reſpectu eſsentiæ pro illo priori, & pro alio poſteriori ſecundum repræſentationem poſsibilium ex ſecundaria illa terminatione diuinæ ſcientiæ ad illa procedit; & hoc ideò, quia cum Diuinum Verbum, & eſsentiæ, & creaturarum ſit repræſentatiuum, debet ex parte principij omnium illorum cognitionem ſupponere, & conſequenter, vel non procedit, donec intelligatur completè terminata diuina cognitio vel inadæquatè ſolum procedit.

Hæc tamen ſolutio non placet; etenim eo ipſo, quod cognitio diuina, quatenus terminata ad eſſentiam ſit prior cognitione terminata ad creaturas, & ab illa diſtincta, poteſt Verbum Diuinum, ſecundum adæquatam repræſentationem, ex priori illa cognitione procedere. Quod in hunc modum oſtendo: ſi non poſſet, maximè, quia in Verbo eſſet formaliter repræſentatio creaturarum, ac proinde illarum cognitio debet ingredi ex parte principij; at hoc non requiritur, ſemel data illa cognitionum diſtinctione: ergo poteſt Verbum Diuinum ſecundum adæquatam repræſentationem ex cognitione non terminata ad creaturas procedere. Probo minorem, etiam ſi Verbo in eſſe entitatiuo communicetur diuina voluntas, & alia attributa, non tamen requiritur, quod hæc omnia ſe habeant formaliter ex parte principij, ſed ſolum diuina natura, in qua hæc omnia radicaliter continentur; at data diſtinctione cognitionum, quarum altera terminentur ad eſſentiam, & alia ad creaturas, illa prior radicaliter continet iſtam: ergo etſi Verbo conueniat repræſentatio creaturarum formaliter, non erit neceſſarium, quod formalis illa cognitio ingrediatur ex parte principij, ſed ſufficit cognitio eſſentiæ radicaliter continens cognitionem creaturarum. 56 *Non placet.*

57 *Vera ſolutio.* Quare aliter ad argumentum factum reſpondeo negando maiorem: ad cuius probationem, conceſſa maiori, diſtinguo minorem; illamque, concedo de prioritate *à quo* virtuali obiectiua; ſecus autem de prioritate *in quo*, etiam rationis, quando obiectum ſecundarium eſſentialiter cum primario connectitur, & ad illius comprehenſionem, requiritur, vt contingit in præſenti, vt conſtat ex dictis. Recolite *diſputationis præcedentis concluſionem primam ad 1.*

Inſtatur arg. Inſtoque argumentum in cognitione attributorum, ex qua Verbum Diuinum procedere affirmant plures Scotiſtæ; & tamen diuina eſſentia eſt primarium obiectum, non attributa, quæ ab illa in ſententia Scoti ex natura rei diſtinguuntur.

58 *Arg. 7.* Septimo obijciunt: prior eſt dictio Verbi cognitione creaturarum poſſibilium: ergo Verbum non procedit ex illarum notitia. Antecedens probatur: principium infinitum mouens ad duos terminos, finitum, & infinitum, prius ad infinitum, quam ad finitum mouet, vtpotè cum infinitum ſit illi magis connaturalis; at diuina eſſentia vt fœcundus intellectum Patris, eſt principium infinitum mouens ad dictionem Verbi, quod eſt infinitus terminus, & ad cognitionem creaturarum, quæ ſunt quid finitum: ergo prius mouet ad dictionem Verbi, quam ad cognitionem creaturarum: & conſequenter dictio Verbi cognitionem creaturarum præcedit.

Reſp. Reſpondeo negandò antecedens, ad eius probationem diſtinguo maiorem: ſi ad vtrumque moueat ratione ſui concedo maiorem: ſi moueat ad finitum ratione infiniti prius terminantis, quam aliud infinitum cum quo comparatur, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam. Quia eſſentia diuina, vt fœcundans, non mouet intellectum Patris ad cognitionem creaturarum ratione ſui; ſed ratione eſſentiæ, quæ comprehendi non poteſt, niſi cognitis creaturis ſub poſſibili. Et quia eſſentia, vt terminans ſui comprehenſionem, prior eſt dictione Verbi, fit, quod etiam poſſibilia vt cognita productionem Verbi præcedant.

59 *Deniq; arg.* Denique argumentari poſſumus contra noſtram ſententiam; etſi omnipotentia comprehendi non poſſit non cognita creatura poſſibili ſub ratione communi, poteſt tamen non cognitis poſſibilibus in particulari: ergo eſtò per ſe ex poſſibilium cognitione procedat ſub ratione communi, non tamen ex cognitione illarum in particulari. Conſequentia tenet ex dictis. Antecedens autem probatur: nam omnipotentia non connectitur eſſentialiter cum poſſibilibus in particulari: ergo ad ſui comprehenſionem, illarum prout ſic cognitionem non petit. Probatur antecedens: qua connectitur per ſe cum ente creabili ſub ratione communi, non poteſt quidditatiuè videri à beatis, non cognito ante creabili ſub illa ratione; at cognoſci poteſt quidditatiuè ab intellectu beatorum, quin cognoſcantur poſſibilia in particulari, aliàs quilibet beatus videns Deum, omnia poſſibilia in particulari cognoſceret, quod eſt contra D. Thomam; & communem Theologorum ſententiam: ergo omnipotentia non connectitur eſſentialiter cum poſſibilibus in particulari.

60 *Reſp.* Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem, nego etiam antecedens. Ad cuius probationem, diſtinguo maiorem: quia vtcumque connectitur, nego maiorem: quia connectitur connexione formali, tanquam cum formali termino, concedo minorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam. Itaque ad quidditatiuam cognitionem potentiæ ſufficit cognitio termini formalis. Ad comprehenſionem autem requiritur cognitio omnis termini, etiam materialis in illa contenti, & quia omnipotentia cum ente creabili ſub ratione communi connectitur vt cum formali termino, & cum poſſibilibus in particulari per ſe connectitur vt cum termino, non formali, ſed materiali, ſit quod vt cognoſcatur etiam quidditatiuè, neceſſum ſit cognoſcere ens creabile in communi, non autem particulares rationes poſſibilium, vt vero comprehendatur, & in communi, & in particulari cognoſci requiritur.

Sed

Digitized by Google

61 *Obijcies primo.* Sed oppones primo: formalis terminus omnipotentiæ non eſt creabile ſub ratione communi, ſed diuina eſſentia vt eſt imitabilis à creatura, aliàs omnipotentia ſpecificaretur ab aliquo creato; quod in noſtrorum ſententia concedi non poteſt; & tamen illius cognitio neceſſaria eſt ad omnipotentiæ quidditatiuam cognitionem: ergo non quia cum illis connectitur, connexione formali, ſed quia connectitur, præcisè, id igitur; & conſequenter, vel cognitio poſſibilium in particulari neceſſaria erit vt quidditatiuè omnipotentia cognoſcatur, vel illis per ſe non connectitur.

Secundo obijcies. Secundo: Angelus comprehendit proprium intellectum, in quo tanquam in materia continentur cognitiones omnium poſſibilium naturalium, & tamen non cognoſcit omnes cognitiones, quas poteſt habere, aliàs omnia obiecta talium cognitionum cognoſceret, & conſequenter omnia poſſibilia: ergo ad comprehenſionem cauſæ, neceſſaria non eſt cognitio omnium effectum contentorum in illa; & conſequenter licet poſſibilia in particulari in omnipotentia contineantur, ſi cum illis non connectitur connexione formali, illarum cognitio neceſſaria non erit, vt omnipotentia comprehendatur.

62 *Reſp. ad 1.* Reſpondeo ad primam ex his obiectionibus, diſtinguendo maiorem, illamque concedo de formali termino per modum rationis *ſub qua*, nego autem de formali termino *qui*, hic enim eſt ens creabile ſub communi ratione. Et conceſſa minori, nego conſequentiam. Itaque ratio *ſub qua* terminandi diuinam omnipotentiam, eſt diuina eſſentia, ratio tamen *qua* etiam formalis terminans, eſt ens creabile ſub communi ratione, vt autem quidditatiuè potentia cognoſcatur, & rationi *ſub qua*, & rationis formalis *qua* cognitio requiritur.

Ad 2. Ad ſecundam, conceſſa maiori, & minori diſtinguo conſequens: quando in cauſa adæquatè, & completè continentur effectus, qualiter in omnipotentia contingit, nego conſequentiam: quando incompletè ſolum, concedo conſequentiam. Itaque intellectus Angelicus non continet completè cognitiones omnium poſſibilium, ſed ſolum incompletè, cum vltra intellectum requirantur ſpecies; quibus intellectus fœcundus ad intelligendum conſtituitur, quando autem in cauſa non continentur effectus adæquatè, & completè, neceſſarium non eſt vt comprehendatur, omnes effectus in particulari cognoſci. Quod ſi Deus omnium poſſibilium ſpecies actu infunderet Angelo, & Angelus ſuum intellectum, vt illis omnibus fœcundum cognoſceret, cognoſceret etiam omnes cognitiones poſſibiles; cæterum quia primum impoſſibilem eſt, quia ad hoc erat neceſſarium quod infunderet infinitas ſpecies, quod implicat, etiam ſecundum eſt impoſſibile. Omnipotentia autem perfectiſſimè continet omnes effectus creabiles in particulari, & idcircò ad ſui comprehenſionem omnium illorum cognitionem expoſcit.

M. Sent. Et hæc de illa diſputatione applicanda litteræ Magiſtri, vt ſupra.

DISPVTATIO
NONAGINTAPRIMA.
An Verbum per ſe procedat ex cognitione futurorum?

§. I.

Relatis ſententijs, ſtatuitur prima concluſio.

Nu. 1. *Referuntur ſententiæ.* IN hac Diſputatione tres reperio ſententias: prima affirmans eſt, quam tuetur Valentia 1. *part. diſput.* 2. *quæſtion.* 7. *puncto* 2. Ruicius *diſputat.* 63. *ſection.* 4. & alij, à recentioribus, ſuppreſſo nomine, *in præſenti relati*. Secunda docet, Verbum per ſe procedere ex cognitione futurorum contingentium ſub conditione: ſecus autem ex cognitione futurorum in ſtatu abſoluto; in hanc ſententiam inclinare Molinam *circa iſtum articulum*, docet Arrubal *vbi infra*. Tertio defendit ex nullius futuri cognitionem per ſe Verbum procedere. Hanc tuentur communiter noſtri Thomiſtæ *in præſenti*, Caietanus, Bañez, Zumel, & Nazarius, eſtque apud recentiores Societatis frequentior, illam à fortiori ſequuntur Vazquez, Arrubal, Turrianus, & Alarcon; diſputatione præcedenti pro prima; & ſecunda ſententia relati. Et ex illis, qui noſtræ ſententiæ adhæſere Suarez *libr.* 9. *de Trinitate cap.* 7. Granadus *tract.* 9. *diſputation.* 7. & Meracius *vbi ſupra relatus*. Pro cuius explicatione ſit prima concluſio.

2 *Prima pars prob. manifeſtè.* *Verbum diuinum quoad ſuam intrinſecam entitatem non procedit per ſe ex cognitione libera futurorum; & conſequenter abſolutè dicendum eſt, non procedere ex illa.* Prima concluſionis partem probo manifeſta, & mihi euidenti ratione. Etenim ex illius obiecti cognitione Verbum per ſe quoad ſuam entitatem procedit, quæ ſi auferretur, vel non maneret Verbum entitatiuè, vel non eſſet eiuſdem entitatis; at etiam ſi deeſſet, vel non fuiſſet in Deo cognitio libera futurorum, diuinum Verbum eiuſdem omnino inuariatæ entitatis manſiſſet: ergo per ſe in quarto modo, ex cognitione libera futurorum nequit quoad ſuam entitatem procedere. Diſcurſus eſt euidens. Maior omnino certa: nam illud dicitur per ſe in quarto modo, quod per ſe exigitur tanquam principium, hæc autem perſeitas non alio ratione explicari poteſt, aut probari, niſi quia ſi tale principium deficeret, deficeret etiam id cuius eſt principium: ergo ea ſolum cognitio erit, per ſe in quarto modo, principium Verbi, quoad ſuam entitatem, eſt cuius negatione inferatur, vel defectus entitatis Verbi, vel illius entitatiua variatio. Minor autem, non minus manifeſta videtur, & oſtenditur primo ex Anſelmo *in monologio capit.* 30. illis verbis: *Siue igitur Deus cogitetur nulla alia exiſtente eſſentia, ſiue alijs exiſtentibus, neceſſum eſt Verbum illius coæternum illi eſſe cum ipſo.* Et cap. 31. ibi: *Si nihil vnquam aliud eſſet niſi ſummus ille ſpiratus, ratio tamen cogit Verbum illud, quo ſe dicit, ex neceſſitate eſſe*, vbi vt clarè conſtat, ſentit Anſelmus, quod etiam ſi nihil eſſet futurum niſi ſolus Deus, Verbum diuino omnino inuariatum quoad ſuam entitatem manſurum; at ſi nihil eſſet ad extra futurum, nullius futuri cognitio eſſet in Deo: ergo ex ablatione liberæ cognitionis diuinæ, nec ſequitur ablatio Verbi, nec illius variatio entitatiua colligitur. Secundo ſuadetur: nam Verbi diuini entitatiua variatio eſt omnino impoſſibilis, cum Verbum ſit immutabile, mutaretur autem, ſeu mutabile eſſet, ſi entitatiuè variaretur, aut variabile eſſet quoad ſuam entitatem intrinſecam; at defectus, ſeu non exiſtentia ſcientiæ liberæ Dei, poſſibilis eſt: ergo ex defectu, ſeu non exiſtentia liberæ cognitionis diuinæ, qua cognoſcit futura, non ſequitur per locum ab intrinſeco defectus entitatiuus Verbi, aut illius variatio entitatiua.

Reſpondebis primo: ſcientiam liberam eſſe etiam quoad ſuam entitatem omnino indefectibilem, etſi quoad terminationem defectibilis ſit. Sed contra: nam Deus non dicitur cognoſcens futura per entitatem ſolum illius cognitis, ſed per illam vt liberè terminatam ad creaturas futuras: ergo etſi procedat ex entitate cognitionis liberæ, dummodo non procedat per ſe ex illa, vt liberè terminata ad futura, non ſaluatur Verbum per ſe procedere quoad ſuam entitatem ex cognitione libera futurorum. 3 *Euaſio prima. Præcluditur.*

Reſpondebis ſecundo: cognitionem liberam etſi potuerit non eſſe abſolutè, ex ſuppoſitione tamen quod fuerit ab æterno in Deo, non poſſe non eſſe, & implicare quod non ſit ex hac ſuppoſitione; ac proinde, etſi Verbum quoad ſuam entitatem ſit neceſſarium, poſſe ex tali cognitione per ſe procedere. Sed contra: non exiſtentia, ſeu variatio entitatis in Verbo eſt impoſſibilis impoſſibilitate abſoluta, variatio autem, ſeu non exiſtentia liberæ terminationis cognitionis diuinæ ad futura, eſt impoſſibilis ſolum ex ſuppoſitione; at id cuius non exiſtentia eſt abſolutè impoſſibilis, nec per ſe pendere, nec per ſe connecti poteſt cum eo, cuius non exiſtentia ſolum eſt impoſſibilis impoſſibilitate ex ſuppoſitione: ergo entitas Verbi diuini nequit per ſe ex libera cognitione procedere. *Secunda euaſio. Præcluditur.*

Dices: ex his ſolum concludi entitatem Verbi non poſſe procedere ex cognitione libera, perſeitate abſoluta, non autem quod non per ſe procedat ex illa, perſeitate ex ſuppoſitione. Auctores autem contrarij non videntur primum potuiſſe intendere, ſed ſolum ſecundum ſcilicet quod ex ſuppoſitione quod Deus decreuit futura procedere, & conſequenter illa cognouerit, Verbum per ſe petat procedere ex cognitione illorum. Sed contra primo: nam implicat aliquid ex ſe non dependens ab aliquo, aut ab intrinſeco non connexum cum illo, ex ſuppoſitione aliqua ab illo per ſe dependere, aut cum illo intrinſecè connecti quoad ſuam entitatem, niſi noua entitas; addatur ex tali ſuppoſitione; at Verbo diuino ex ſuppoſitione liberæ cognitionis, quæ potuit abſolutè non eſſe, non additur entitas noua, ſed ſolum noua terminatio: ergo cum ex ſe abſolutè non pendeat à cognitione libera, nec cum illa ab intrinſeco connectatur quoad ſuam entitatem, implicat omnino intelligere, quod ex tali ſuppoſitione, quoad ſuam entitatem, à libera cognitione dependeat, aut cum illa connectatur; & conſequenter quod per ſe ab intrinſeco, entitatiuè ex illa procedat. 4 *Solutio quæ reddi poteſt. Impugnatur 1.*

Contra ſecundo: proceſſio Verbi quoad ſuam entitatem eſt prior decreto libero; & conſequenter præcedit ſcientiam viſionis decreto poſteriorem, & illi innitentem: ergo nequit per ſe ſcientia libera procedere, perſeitate orta ex ſuppoſitione quod ſit ſcientia libera in Deo. Conſequentia eſt euidens antecedens autem oſtenditur primo: nam id à *quo* non valet conſequentia ad aliud, eſt prius illo prioritate ſubſiſtendi conſequentia, & conſequenter prius ſecundum rationem, ſicut animal eſt prius homine hac prioritate: quia non valet, *eſt animal: ergo homo*, & eſſentialia in Deo ſunt priora notionalibus hac prioritate: quia non valet, *eſt Deus omnipotens, &c. ergo Pater, vel Filius, &c.* Filius enim Deus eſt, & non Pater, & Pater Deus *Impugnatur 2.*

eſt, & non Filius; at non bene valet, *eſt proceſſio diuini Verbi quoad ſuam entitatem: ergo eſt decretum liberum, & ſcientia viſionis futurorum*, cum antecedens neceſſarium ſit, & conſequens contingens: ergo proceſſio Verbi quoad ſuam entitatem prior eſt decreto libero, & ſcientia viſionis.

5 *Non procedere ex ſcientia futurorũ in ſtatu conditionato demonſtratur.* Et ex his demonſtratum relinquimus, non poſſe diuinum Verbum quoad ſuam entitatem per ſe procedere ex ſcientia futurorum contingentium in ſtatu conditionato. Tum, quia in vera ſententia ſcientia conditionatorum eſt omnino libera, & decretum liberum non minus ſupponens quam ſcientia futurorum in ſtatu abſoluto. Tum etiam: nam ex ſcientiæ mediæ profeſſoribus quidam contingentem, alij liberam libertate obiectiua illam vocant, ac tandem etſi mediam appellent, fatentur potuiſſe Deo non conuenire formaliter; at Verbum quoad ſui entitatem omnino neceſſarium nequit per ſe procedere ex cognitione contingenti, aut libera, aut quomodocumque vocetur, quæ potuit Deo non conuenire: ergo ex ſcientia futurorum conditionatorum nequit diuinum Verbum quoad ſuam entitatem per ſe in quarto modo procedere.

6 *Secunda pars concluſionis manifeſtè colligitur.* Ex his etiam ſecunda pars concluſionis manifeſtè colligitur: Verbum enim abſolutè acceptum ſupponit pro ſecunda perſona, vt ſubſiſtente cum ſolis perfectionibus ſibi eſſentialibus, non enim ſupponit pro illa vt liberè terminatur ad extra, ſicut ſcientia viſionis, quæ ſignificat Dei cognitionem, ſecundum terminationem liberam ad creaturas futuras; at prout ſic acceptum non procedit per ſe in quarto modo ex notitia libera creaturarum: ergo etſi ſecundum liberam terminationem ab illa procedat, dicendum non eſt abſolutè, Verbum diuinum per ſe ex cognitione futurorum procedere.

§. II.

Obiectionibus in contrarium occurritur.

7 *Obijciunt contrarij.* Contra iſtam concluſionem obijciunt: Verbum per ſe in quarto modo petit procedere ex notitia comprehenſiua eſſentiæ; at hæc ſuppoſito decreto de creaturis futuris per ſe petit terminari ad illa: ergo tali decreto ſuppoſito, Verbum quoad ſuam entitatem petit per ſe in quarto modo ex illorum notitia procedere. Maiorem ſæpè dedimus. *Minor prob. 1.* Minor autem probatur primo: nam comprehenſiua eſt cognitio obiecti, & omnium, quæ in illo poſſunt, & debent cognoſci; at ſuppoſito decreto de exiſtentia futurorum, poſſunt creaturæ futuræ in diuina eſſentia cognoſci: ergo tali decreto ſuppoſito petit comprehenſio eſſentiæ ad illa terminari.

Secundo. Secundo: ſi decreto ſuppoſito cognitio diuina non terminaretur ad futura, non eſſet infinita cognitio, vtpotè non attingens omne cognoſcibile, & conſequenter non eſſet comprehenſio eſſentiæ diuinæ, quæ ad ſui adæquationem, cognitionem infinitam expoſcit: ergo de ratione cognitionis comprehenſiuæ eſſentiæ eſt terminari ad futura, decreto ſuppoſito de exiſtentia illorum.

Confirm. Quod amplius confirmare poſſumus: ex eo namque per ſe in in quarto modo procedit Verbum quoad ſuam entitatem, ex cuius negatione per locum ab intrinſeco infertur defectus, aut variatio entitatis in Verbo; at ex negatione liberæ cognitionis futurorum, decreto ſuppoſito, infertur defectus, aut variatio entitatis in Verbo: per ſe in quarto modo procedit ex notitia futurorum, non perſeitate abſoluta, ſed ex ſuppoſitione decreti. Probatur minor: ſi ſuppoſito decreto non eſſet in Deo libera futurorum cognitio, Dei ſcientia infinita non eſſet: ergo nec Verbum ex illa procedens foret infinitum; & conſequenter ex tali negatione decreto ſuppoſito, euidenter infertur defectus, aut variatio entitatis Verbi diuini, de cuius eſſentia infinitas eſt.

8 *Reſp.* Reſpondeo, diſtinguendo maiorem: ex notitia comprehenſiua eſſentiæ pro priori prædicatorum eſſentialium, & neceſſariorum, concedo maiorem: ex notitia comprehenſiua eſſentiæ pro omni priori formalitatum contingentium, nego maiorem, loquendo de Verbo quoad entitatem, & quoad prædicata ſibi neceſſaria, & diſtinguo minorem: petit in illa ſuppoſitione per ſe terminari ad futura pro priori prædicatorum, quæ neceſſaria ſunt, nego minorem: pro priori prædicatorum contingentium, concedo minorem, & nego conſequentiam: quia Verbum quoad ſuam entitatem, quæ neceſſaria eſt, in omni ſuppoſitione eandem habet exigentiam: vnde prout ſic in omni ſuppoſitione petit procedere ex cognitione comprehenſiua eſſentiæ prout terminata ad illam ſecundum eſſentialia, & neceſſaria prædicata tantum; non ſecundum formalitates contingentes, quæ abſolutè potuerunt non eſſe.

Ad 1. probationem. Ad primam probationem minoris, quatenus contra ſolutionem iſtam poteſt obſtare, reſpondetur diſtinguendo minorem: poſſunt in illa ſuppoſitione cognoſci futura in eſſentia ſecundum prædicata neceſſaria, nego minorem: ſecundum liberam, & contingentem terminationem decreti concedo minorem, & diſtinguo conſequens: comprehenſio eſſentiæ pro priori eſſentialium, nego conſequentiam: pro poſteriori formalitatum contingentium, concedo conſequentiam. Ad ſecundam, conceſſo antecedenti, diſtinguendum eſt conſequens; petit terminari ad illa pro priori eſſentialium, & neceſſariorum, nego conſequentiam: pro poſteriori contingentium, concedo conſequentiam. *Ad 2.*

Si dicas: quamuis eſſentialia ſint priora notionalibus, poſſunt tamen, & debent notionalia cognoſci pro priori prædicatorum eſſentialium, vt ſæpius diximus diſputat. 89. eo quod in eodem inſtanti coexiſtunt: ergo etiam ſi formalitates neceſſariæ, ſint priores formalitatibus contingentibus, aut liberis Dei poterunt tamen pro priori eſſentialium, aut neceſſariorum cognoſci, quia tamen in eodem nunc, & inſtanti coexiſtunt; & conſequenter comprehenſio eſſentiæ pro priori eſſentialium, poterit, & debebit decreta cognoſcere ex ſuppoſitione quod ſint. Ex quo vlterius ſequitur, Verbum diuinum ex illorum cognitione procedere. 9 *Replic.*

Reſpondeo, negando illam eſſe adæquatam cauſalem, ſed inſuper ex eo quod notionalia cum eſſentialibus eſſentialem habent connexionem; ac proinde in eſſentialibus poſſunt notionalia pro priori eſſentialium cognoſci, vt in medio eſſentialiter cum illis connexo; quo circa etiam creaturæ poſſibiles pro priori eſſentialium cognoſcuntur à Deo; quia etſi extra eſſentiam ſint reſpectu Dei, ſunt tamen eſſentialiter cum prædicatis eſſentialibus eius connexæ; decreta autem libera, nec ſunt pro priori neceſſariorum, nec iſta connectuntur neceſſario cum illis ex vi talis prioritatis: vnde Dei cognitio vt ad illa pro tali prioritate, terminata nequit ad libera decreta tranſire; & conſequenter nec ad futura, quæ in decreto libero debent cognoſci. *Reſp.*

Ad confirmationem argumenti principalis, reſpondeo, diſtinguendo maiorem; ex cuius negatione ſequitur defectus, aut variatio in Verbo, nulla facta ſuppoſitione libera, concedo maiorem: facta libera ſuppoſitione, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam. Quæ ſolutio conſtat probatione noſtræ concluſionis. 10 *Ad conf.*

Si dicas: id ex cuius variatione infertur variatio in Verbo, nulla facta ſuppoſitione, per ſe in quarto modo requiritur ad eſſe Verbi perſeitate abſoluta: ergo id ex cuius negatione ſequitur variatio in Verbo facta aliqua ſuppoſitione, per ſe exigitur ad eius productionem, perſeitate non abſoluta, ſed ex ſuppoſitione. *Dices.*

Reſpondeo, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam; quia id ex cuius negatione ſequitur variatio Verbi abſolutè, pertinet ad prius prædicatorum neceſſariorum; id autem ex cuius negatione ſolum ſequitur variatio in Verbo facta libera ſuppoſitione, non ita Verbum autem ſolum poteſt quoad ſuam intrinſecam entitatem per ſe in quarto modo procedere ex cognitione illorum, quæ pertinent *ad prius* prædicatorum non contingentium, ob rationem iam traditam, & idcirco procedit ex cognitione omnium, quæ neceſſario competunt Deo: ſecus autem ex cognitione illorum, quæ contingenter ſolum, vel liberè ſe habent ad illum. *Reſp.*

§. III.

Quid dicendum de Verbo ſub conditione libera ſoluitur.

Secunda concluſio: *Verbum ſub conceptu libera terminationis, repræſentantis creaturas futuras, per ſe in quarto modo ex illarum cognitione procedit.* Concluſionem iſtam etſi non exprimant 11 *Secunda concluſio.* noſtri Thomiſtæ iudicio tamen illorum menti non aduerſari, quia illius oppoſitum expreſsè non docent. Tum etiam, quia illorum rationes ſolam primam concluſionem conuincunt, cum ſumantur ex eo quod Verbum neceſſarium ſit, & illius proceſſio ſimiliter, id vero quod neceſſarium eſt, cum libero, qualis eſt futurorum cognitio, connecti non poteſt. Quæ ratio conuincit de Verbum ſecundum entitatem, non ſecundum liberam repræſentationem; cum ſolum ſecundum priorem conceptum neceſſarium ſit. Tum tertio: nam Salmanticenſes fideliſſimi Diuus Thomæ diſcipuli, qui nec per latum vnguem ſemitam declinaſſe inueniuntur, in hanc noſtram concluſionem vehementer inclinant; vt manifeſtum fiet conſideranti tituli explicationem dubij relati, & argumentorum ſolutiones. Denique, & præcipuè; quia oppoſitum noſtræ aſſertionis nunquam in Angelico Doctore inuenitur, imo illam ſatis inſinuatam reperio in Verbis diſputatione præcedenti pro tertia concluſione relatis, quibus docet. Tum omnem creaturam dici Verbo diuino. Tum, Patrem cognoſcendo omnes creaturas Verbum concipere, quæ duæ propoſitiones cum ſint vniuerſales, aptius explicantur ſi Verbum ex futurorum cognitione dicamus procedere ſecundum quod illa repræſentat de facto, quam ſi ad creaturas tantum poſſibiles illas reſtringamus, maximè cum ex hoc nullum inconueniens ſequatur, vt manifeſtum fiet ſoluendo contraria argumenta: cum ergo planum ſit, nec Doctori Angelico aduerſari, imò potius congruere, nec à communi noſtrorum Thomiſtarum doctrina poſitam concluſionem diſcedere,

Digitized by Google

dere, illam tutari, ac defendere poſſumus, omni pulſa formidine.

12 *Prob. I. ex Aug.* Illam igitur oſtendo primo ex Parente Auguſtino *lib. 15. de Trinitate capit.* 14. vbi eam tradidiſſe videtur illis verbis: *Proinde tanquam ſe ipſum dicens Pater genuit Verbum, ſibi æquale per omnia, non enim ſe ipſum integrè, perfectèquè dixiſſet, ſi aliquid minus, aut amplius eſſet in eius Verbo, quam in ipſo, ibi ſummè illud agnoſcatur, eſt, eſt, non, non; & ideò Verbum hoc verè veritas eſt, quia quidquid in ea ſcientia, de qua genitum eſt, & in ipſo eſt, quod autem in ea non eſt, nec in ipſo eſt.* Et paucis interpoſitis; *Nouit itaque Deus Pater in ſe ipſe nouit in Filio, ſed in ſe ipſo tanquam ſe ipſum, in Filio tanquam Verbum ſuum, quod eſt de his omnibus, quæ ſunt in ipſo; omnia ſimiliter nouit, & Filius, in ſe ſcilicet tanquam ea quæ ſunt nata de his, quæ Pater nouit in ſe ipſo, in Patre autem tanquam ea, de quibus nata ſunt, quæ ipſe Filius nouit in ſe ipſo.*

13 *Deducitur prima ratio.* Ex quibus ſic infero primo: quidquid in Filio eſt, eſt in ſcientia de qua genitus eſt; at in Filio eſt cognitio libera, & libera repræſentatio futurorum: ergo hoc ipſum eſt ſcientia, de qua natus eſt; & conſequenter ex ſcientia Patris ad futura terminata procedit per ſe, non quidem ſecundum entitatem ſuam, quæ neceſſaria eſt, ſed ſecundum futurorum repræſentatione, quæ eſt libera.

14 *Deducitur 2.* Secundo verbum per ſe procedit ex cognitione illorum, quæ Pater in illo, vt in Verbo cognoſcit; at Pater omnia in Filio, vt in Verbo cognoſcit, teſte Auguſtino *loco allegato*, vbi cum dicat omnia, non eſt cur reſtringatur ad poſſibilia, & ad futura non debeat extendi: ergo Verbum ſub aliqua ratione per ſe ex illorum cognitione procedit. Maior patet ex dictis *diſputatione 88. concluſione 1.* vbi oſtendimus de ratione Verbi ſi propriè accipiatur eſſe, non ſolum quod repræſentet, ſed etiam quod ab alio exprimatur ergo ſub omni ratione qua Verbum eſt, debet eſſe expreſſum ab alio; & conſequenter ſi Verbum reſpectu omnium, quæ Pater in illo cognoſcit, etiam futurorum, prout ſic debet eſſe expreſſum à Patre, & ex illius ſcientia procedens; cum autem vt ſic nequeat ex ſcientia ſimplicis notitiæ procedere, aliàs excederet ſcientiam ex qua procedit, cum illa ad poſſibilia terminetur, Verbum autem vt Verbum repræſentet futura, conſequens eſt quod debeat ex ſcientia futurorum procedere. *Tertio.* Tertio: omnia quæ Filius in ſe ipſo cognoſcit, cognoſcit tanquam nota de his, quæ Pater nouit in ſe ipſo, vt docet Auguſtinus; at Filius cognoſcit in ſe ipſo futura: ergo tanquam nota, non in eſſe rei; de his quæ Pater cognoſcit in ſe; & conſequenter Filius quatenus repræſentat futura ex illorum libera cognitione procedit.

15 *Prob. 2. principaliter concluſio.* Secundo principaliter ſuadetur cõcluſio: Verbum prout liberè repræſentat futura procedit à Patre; at non ab illo tanquam neceſſario cognoſcente poſſibilia per ſimplicem notitiam: ergo vt liberè cognoſcente futura. Diſcurſus tenet, minor certa videtur. Tum, quia Verbum procedit à Patre vt loquente, & conſequenter quatenus cognoſcente, alias loqueretur de incognitis, quod eſt abſurdum: per ſcientiam autem ſimplicis intelligentiæ, qua cognoſcit poſſibilia, non cognoſcit formaliter futura. Tum etiam: nam ex ſcientia Patris prout præciſſe ad Filium terminata non poteſt procedere Verbum quatenus repræſentat Spiritum Sanctum, & è contra: ergo nec ex ſcientia purè poſſibilium poteſt Verbum procedere quatenus repræſentat futura. Tum denique: nam ex ſcientia Patris prout ad vnum attributum terminata præciſè non poteſt procedere Verbum quatenus eſt repræſentatiuum alterius: ergo ex ſcientia quatenus terminata ad creaturas poſſibiles non poteſt procedere Verbum quatenus repræſentat futura: nam licet poſſibilia, & futura ſint eadem, ſtatus tamen ſunt differentes.

16 *Maior prob. 2.* Maior etiam oſtenditur primo: Verbum quatenus liberè repræſentat creaturas futuras, eſt propriè Verbum; at de ratione Verbi, accepti propriè, eſt quod repræſentet, & ab alio procedat, vt vidimus *diſputatione 88. concluſione 1.* ergo prout liberè repræſentat futura procedit à Patre. *Secundo.* Secundo: Verbum quatenus repræſentat futura eſt terminus loquutionis Paternæ; at de ratione termini loquutionis, eſt quod à loquente procedat: ergo quatenus repræſentat futura à Patre procedit.

Tertio. Tertio; nam Verbo conuenit libera repræſentatio, & libera cognitio futurorum; at non conuenit illi à ſe, ſed à Patre; quia quod habet Filius habet à Patre, iuxta illud Ioannis 17. capit. *omnia mea tua ſunt*, id eſt, à te communicata, & illud; *Mea doctrina non eſt mea, ſed eius qui miſit me*: ergo quatenus libera repræſentat, & cognoſcit futura procedit à Patre.

17 *Reſponſio prima. Reijcit.* Reſpondebis primo: conuenire Filio à Patre, non formaliter ex vi proceſſionis, ſed concomitanter ſolum: ad quod non requiritur vt ex ſcientia libera futurorum procedat, quatenus, repræſentat futura. Sed contra: nam Filio ex vi proceſſionis formalis ſolum conuenit natura diuina non attributa, cum illa ſola ſit primarius terminus, & formalis diuinæ generationis; & tamen non procedit per ſe ſolum ex cognitione eſſentiæ, ſed etiam ex cognitione attributorum: ergo quamuis libera repræſentatio

futurorum competat illi, non ex vi proceſſionis primario, & formaliter, ſed ſecundario, debebit tamen ex cognitione ſui, vt repræſentantis futura, procedere; cumque prout ſic abſque futuris cognitis cognoſci non poſſit, per ſe ex illorum cognitione procedet.

Dices: attributa communicari Filio ex vi proceſſionis ſecundario ſaltim, & idcirco procedere ex cognitione illorum, at vero repræſentatio libera futurorum concomitanter ſolum, & veluti per accidens competit Verbo ex vi proceſſionis, nullo modo per ſe nec primario, nec ſecundario, & ideò non procedit ex cognitione ſui vt liberè repreſentat futura. 18 *Dices*

Sed contra primo: nam ex hoc quod repræſentatio libera non communicetur Filio per ſe, ſed per accidens, hoc eſt, taliter quod potuerit non communicari, ſolum ſequitur taliter per cognitionem ex qua procedit cognoſci, quod potuerit non cognoſci, non autem quod nullatenus attingatur per illam, ſecundum quod liberè repræſentat futura: ergo ex hoc, ſolum ſequitur potuiſſe non procedere ex cognitione ſui, quatenus repræſentat futura, caſu in quo Pater illa non cognouiſſet, non autem quod de facto non procedat ex tali notitia, ſecundum quod de facto liberè repræſentat futura. *Contra 1.*

Secundo: quod communicatur Verbo per ſe, etſi ſecundario, debet per ſe in cognitione, ex qua procedit præcontineri: ergo quod ſecundario, & liberè ei communicatur, debet liberè attingi per cognitionem ex qua Verbum procedit; & conſequenter licet Verbum per ſe ſecundum ſuam entitatem non procedat ex cognitione libera futurorum benè tamen prout liberè repræſentat futura, & illa cognoſcit. *Contra 2.*

Reſpondebis ſecundo ex Suarez, liberam repræſentationem futurorum communicari Filio in radice, quatenus ei communicat ſcientiam neceſſariam, qua, decreto ſuppoſito, cognoſcit futura, non autem communicari à Patre formaliter, & ad ſecundum modum communicationis, neceſſarium non eſt, quod ex libera futurorum cognitione procedat. 19 *Reſponſio ſecunda ex Suarez.*

Sed contra primo: ex iam dictis arguitur, Filius enim quatenus liberè repræſentat futura eſt Verbum illorum; at de ratione Verbi eſt, vel ex ſpecie impreſſa, vel ex cognitione ſui obiecti procedere: ergo procedit ex cognitione libera, & libera repræſentatione, non ſolum in radice, ſed etiam in ſe ipſa, communicata à Patre formaliter. Secundo: repræſentatio poſſibilium eſt ſi communicata Filio à Patre formaliter, & non ſolum in radice, eſto prius intelligatur illi communicata cognitio illorum, quæ formaliter competunt Deo, vt fatetur Suarez vbi diſputatione præcedenti relatus: ergo pariter, etſi prius intelligatur illi communicata ſcientia poſſibilium, in qua radicaliter ſcientia libera futurorum præcontineatur, hæc tamen ſe ipſa debet communicari à Patre formaliter.

Tertio principaliter ſuadetur concluſio: ex illa cognitione procedit Verbum quoad ſuam entitatem per ſe in quarto modo, qua per impoſſibile ablata, vel non maneret Verbum, vel ſaltim non maneret eiuſdem entitatis: ergo pariter ex illa cognitione Verbum, vt futura repræſentans, per ſe in quarto modo procedit, qua non exiſtente, Verbum non repræſentaret futura; at ſi Pater non cognoſceret creaturas futuras, non procederet Verbum illas repræſentans de facto: ergo per ſe in quarto modo procedit ex cognitione illarum ſub conceptu liberæ terminationis ad illa. 20 *Tertio principaliter prob. concluſio.*

Quarto ſuadetur: Pater quatenus cognoſcit futura, eſt productiuus Verbi: at non alterius ab iſto diſtincti, cum tale Verbum impoſſibile ſit, nec iſtius ſecundum entitatem, vt conſtat ex dictis in prima concluſione: ergo iſtius verbi quatenus repræſentat, & liberè cognoſcit futura. Diſcurſus eſt euidens. Maior in qua eſt difficultas probatur ſic primo: non ſolum ſpecies rei poſſibilis, ſed etiam ſpecies rei præſentis fœcundat intellectum creatum ad producendum Verbum: ergo pariter non ſolum cognitio rerum poſſibilium, ſed etiam cognitio futurorum fœcundat intellectum diuinum ad producendum Verbum. Patet conſequentia: nam ſicut intellectus creatus fœcundatur per ſpeciem ad productionem Verbi, ita intellectus Patris fœcundus per intellectionem conſtituitur ad verbi productionem. Secundo: intellectus Patris quatenus poſſibilia cognoſcit, eſt fœcundus ad Verbi productionem: ergo etiam quatenus intuetur futura, eſt ad Verbi productionem fœcundus. Patet conſequentia à paritate rationis. 21 *Prob. 4. concluſio. Maior prob. 1. Secundo.*

Reſpondebis primo: cognitionem poſſibilium eſſe productiuam Verbi, quia neceſſaria eſt, & idcirco ad Verbi, quia neceſſarij productionem concurrere poteſt; cognitio autem futurorum eſt libera, & idcirco nequit ad Verbi productionem concurrere. Sed contra primo: nam ex libertate cognitionis diuinæ ſolum colligitur non concurrere per ſe ad id quod in Verbo neceſſarium eſt; at etſi illius entitas ſit neceſſaria, terminatio tamen ad creaturas futuras eſt libera: ergo ſolum colligitur non eſſe productiuam verbi ſecundum entitatem, non vero non eſſe productiuam Verbi ſecundum liberam repræſentationem. Secundo non repugnat proceſſioni diuinæ; quod libera ſit: ergo ſi vt cogno- 22 *Prima euaſio. Precluditur 1. Secunda.*

Digitized by Google

ſcitiuus cognitione neceſſaria eſt productiuus Verbi, neceſſario proceſſione, vt intellectiuus, intellectione libera erit productiuus Verbi proceſſione libera. Antecedens probatur, non obſtante quod ſcientia ſit diuinum attributum, poteſt eſſe neceſſariæ ſub vna ratione, & ſub alia formalitate libera: ergo non obſtante, quod proceſſio ſit aliquid exiſtens in Deo, poterit eſſe libera ſub vna ratione, & ſub alia neceſſaria.

23 *Dices.* Dices, ſcientiam Dei eſſe liberam, quia terminatur ad extra obiectum non neceſſario connexum cum Deo, proceſſio autem cum habeat terminum intra Deum, non poteſt eſſe libera vllo modo, nec entitatiuè, nec terminatiuè. Sed contra: terminus *Contra.* proceſſionis diuinæ eſt Verbum vt repræſentatiuum; at Verbum diuinum eſt repræſentatiuum poſſibilium neceſſario, & liberè futurorum: ergo diuina proceſſio eſſe poterit neceſſaria quatenus terminatur ad Verbum vt repræſentatiuum eſt poſſibilium, & libera quatenus terminatur ad verbum vt repræſentat futura.

24 *Euaſio ſecunda.* Reſpondebis ſecundo principali argumento, ſcientiam poſſibilium eſſe vt *quo* fœcundam, quia Verbum non ſupponit productum, ſcientia autem futurorum, cum decretum ſupponat, quod eſt à tribus perſonis, iam ſupponit Verbum productum, & idcirco non eſt fœcunda ad Verbi productionem. Sed contra primo nam licet ſcientia libera ſupponat Verbum productum ſecundum entitatem, & omnia neceſſaria, non tamen illud produ- *Præcluditur.* ctum ſupponit ſecundum quod liberè repræſentat futura: ergo etſi non ſit principium Verbi ſub priori ratione, erit tamen fæcundum vt *quo* ad illius productionem ſub alia. Conſequentia tenet ad hominem contra Suarez, qui *cap.* 6. *nu.* 13. fatetur, quod quamuis ſcientia Dei prout ad eſſentia terminata ſit prior ſe ipſa prout terminatur ad creaturas poſſibiles, & pro illo priori Verbum producat, quatenus repræſentat eſſentiam poſſe ex terminatione diuinæ ſcientiæ ad creaturas poſſibiles Verbum procedere, quatenus eſt repræſentatiuum illarum, quia prout ſic per priorem cognitionem non ſupponitur productum: ergo pari ratione ſi Verbum vt repræſentat libere creaturas futuras non ſupponitur productum ad liberam cognitionem illarum, poterit prout ſic ex tali cognitione procedere, etſi ſub alia ratione præcedat. Antecedens autem oſtenditur ex Suarez doctrina; etſi Verbum quatenus repræſentat eſſentiam ſit prius ſcientia poſſibilium, non tamen illam præcedit quatenus repræſentatiuum eſt poſſibilium: ergo ſimiliter quamuis Verbum ſub omni formalitate neceſſaria ſcientiam liberam futurorum præcedat, non tamen præcedit illam ſub ea ratione, qua libere repræſentat futura.

25 *Secundo.* Secundo: Verbum quatenus repræſentat futura eſt terminus dictionis Paternæ; at dictio vel in cognitione conſiſtit eiuſdem obiecti, quod dicit Verbo, vel ex eiuſdem obiecti cognitione procedit in Deo, vt fatetur Suarez, & oſtendimus *quæſt.* 27. *diſp.* 71. ergo prout ſic ſcientiam futurorum in Patre ſupponit; & conſequenter ex hoc capite non repugnat illi ex tali cognitione procedere. Probo maiorem primo ex Anſelmo *in monologio capit.* 32. vbi ait: *Vno igitur, eodemque Verbo Pater dicit ſe ipſum, & quæcumque fecit*; at illa quæ fecit purè poſſibilia non ſunt: ergo Ver- *Tertio.* bum quatenus repræſentat præterita, & futura eſt terminus dictionis paternæ. Secundo ex Diuus Thoma *infra quæſtione* 37. *articul.* 2. *ad* 3. vbi docet, quod ſicut Pater dicit ſe, & omnem creaturam Verbo quod genuit, ita diligit ſe, & omnem creaturam Spiritu Sancto: ergo ſicut diligit creaturas Spiritu Sancto, ita dicit Verbo creaturas; at iuxta receptam Diuus Thomæ ſententiam, Pater non diligit creaturas poſſibiles Spiritu Sancto, cum illas nullo modo diligere, ſit frequentior Thomiſtarum ſententia, de quo *ſupra quæſt.* 19. ſed ſolum diligit creaturas futuras, ergo Verbo à ſe cognito dicit Pater creaturas futuras; & conſequenter quatenus liberè repræſentat creaturas eſt terminus dictionis Paternæ. Tertio: Verbum diuinum quatenus repræſentat creaturas futuras, vere, & cum proprietate eſt Verbum illarum: vt diximus ſæpè; at omne Verbum eſt terminus per dictionem expreſſum: ergo prout ſic eſt terminus dictionis Paternæ.

26 Denique tradita ſolutio reijcitur; Verbum diuinum à Patre audit creaturas futuras, vt conſtat ex illo Ioan. 8. capite: *Ex eo qua audiui à Patre, hæc loquor in mundo*; & Pater docet Verbum de eiſdem creaturis, vt conſtat ex illis verbis eiuſdem capituli: *Sicut docuit me, Pater, hæc loquor*; at ille qui docet, & loquitur, ne ignoranter hæc faciat, debet præcognoſcere obiecta, quæ docet, & loquitur: ergo Pater libere cognoſcit futura pro priori ad Verbum, quatenus liberè repræſentat illa, & conſequenter poterit prout ſic ex illorum notitia procedere.

§. IV.

Diluuntur contraria argumenta.

27 *Arguit Suarez, primo.* Contra iſtam concluſionem opponit Suarez primo proceſſio Verbi quatenus eſt productio, eſt neceſſaria adæquatè: ergo ſub nulla ratione non neceſſaria terminatur ad Verbum; & conſequenter Verbum quatenus libere repreſentat futura, non procedit à Patre ex notitia libera illorum. Antecedens non probat, ſed vt clarum relinquit, probari autem poteſt primo: nam productio terminatur ad eſſe; at in Verbo nulla datur entitas libera ſub conceptu entitatis: ergo proceſſio diuina quatenus eſt productio, adæquatè eſt neceſſaria, & nullatenus libera. Secundo probatur: proceſſio diuina quatenus eſt generatio, adæquatè eſt neceſſaria: ergo quatenus dictio, ſeu realis Verbi productio adæquatè neceſſaria erit, & nullatenus libera. Tertio: nam ſi vt realis productio libera eſset, ſequeretur aliquid ab æterno fuiſse productum in Deo, quod poterit non eſse productum; at hoc impoſſibile apparet, aliàs Deus potuiſset aliter alietate reali intrinſeca ſe habuiſse; & conſequenter mutatum eſse, quod eſt abſurdum: ergo proceſſio Verbi quatenus eſt productio eſt neceſſaria adæquatè.

28 *Reſp.* Reſpondeo negando antecedens. Ad primam probationem dicatur, productionem terminari ad eſse, & ad omnem formalitatem diuinam, in qua clauditur eſse, & quia in Verbo datur con- *Ad 1. probat.* ceptus liberæ terminationis ad repræſentanda futura, qui ſub conceptu terminationis potuit non eſse: ſecus autem ſub conceptu entitatis; ſit conſequens, quod diuina productio terminetur ad illud neceſsario ſub ratione entitatis, & liberè ſub conceptu terminationis, in qua includitur, & imbibitur eſse.

Ad 2. Ad ſecundam, conceſso antecedenti, nego conſequentiam: ratio autem diſcriminis eſt, quia generatio ſub hoc conceptu terminatur ad Filium, vt Filium, dictio vt dictio ad Verbum ſub ratione Verbi. Hoc autem eſt diſcrimen inter Verbum, & Filium; quod licet vtrumque ex eadem proprietate perſonali ſumatur, hoc tamen nomen *Filius* importat ſolum reſpectu ad Patrem, à quo habet naturam communicatam per generationem, & quia reſpectiuè ad Patrem neceſsario ſe habet, & nullatenus liberè; conſequens eſt, quod generationi, vt ſpecificatur hoc nomine, nihil intrinſecum liberum correſpondeat; Verbum autem importat præter rationem dicti, rationem manifeſtaui, & quia alia neceſsario, alia libere manifeſtat; conſequens eſt, quod ſub vna ratione neceſsario, & ſub alia liberè procedat, ac proinde quod dictio non ſit neceſsaria adæquatè, bene tamen generatio. Videatur D. Thomas *quæſtione* 4. *de veritate articulo* 5. *ad ſecundum*.

29 *Ad 3.* Ad tertiam probationem dicatur, quod ſicut inconueniens non eſt actum liberum ſub conceptu intrinſecæ terminationis, taliter conuenire Deo, quod potuerit non conuenire ſub conceptu terminationis, quin ex hoc mutabilitas ſequeretur in Deo; quia ad hoc requirebatur quod potuiſset Deo non conuenire ſub conceptu entitatis; ita ſimiliter nullum inconueniens apparet in eo, quod Verbum ſub conceptu repræſentationis intrinſecæ, ſeu intrinſecæ terminationis ad creaturas futuras, taliter fuerit productum, quod potuerit ſub illo conceptu productum non eſſe. Nec ex hoc ſequitur potuiſse aliter ſe habere intrinſeca alietate, & mutatione; quia ad hoc requirebatur, quod potuiſset non eſse productum ſub conceptu entitatis: ſed de hoc fuſius *ſupra quæſt.* 19. vbi de actu libero diuinæ voluntatis, & de illius conſtitutiuo tractauimus.

30 *Replic.* Si dicas: productio diuina terminatur ad ſubſiſtens; at in Deo non datur libera ſubſiſtentia, aliàs eſset aliqua perſonalitas, quæ poſset non eſse, quod abſurdum videtur: ergo nec dari poteſt aliquid libere terminans productionem. Reſpondeo, quod etſi *Reſp.* non detur in Deo aliqua libera ſubſiſtentia, datur tamen aliqua formalitas ſubſiſtens, quæ potuit non ſubſiſtere in Deo, ſicut eſt formalitas intrinſeca terminationis liberæ actus voluntatis diuinæ, hæc enim reuera ſubſiſtit, & potuit non ſubſiſtere in Deo, ſi nihil ab æterno decreuiſset, & huius conditionis eſt terminatio libera Verbi ad futura, quatenus illa repræſentat de facto; hæc enim liberè ſubſiſtit in Deo; & conſequenter potuit non ſubſiſtere, & ad iſtam terminatur productio, non vt *quod*, ſed vt *quo*; terminus autem *qui* libere productus, eſt Verbum ſecundum *quod* in illa ſubſiſtit, ſicut terminus neceſsariæ productionis eſt Verbum vt ſubſiſtens in natura, & prædicatum neceſsarium in diuinis.

31 *Inſtabis.* Inſtabis: per productionem neceſsarium non ſolum producitur concretum ſubſiſtens, ſed etiam ſubſiſtentia ipſa: ergo pariter per productionem liberam, ſi datur, non ſolum producitur Verbum liberè repræſentans, ſed etiam ſubſiſtentia Verbi; & conſequenter dabitur libera ſubſiſtentia diuina, quod abſurdum videtur, non minus quam concedere liberam perfectionem ſub conceptu perfectionis, ſeu entitatem liberam ſub conceptu entitatis. Reſpondeo, conceſso antecedenti, negando conſequen- *Reſp.* tiam: quia cum per productionem neceſsariam ſupponatur ſubſiſtentia producta, neceſsarium non eſt, quod per ipſam, quatenus liberam ſubſiſtentia libera producatur, ſed quod ſubſiſtentia producta veluti extendatur ad terminandam formalitatem liberam, qua Verbum repræſentat futura.

32 *Secundo arguit Suarez.* Secundo arguit Suarez: fundamentum ſcientiæ liberæ eſt ſimpliciter poſterius ratione quam productio Verbi: ergo à fortiori ipſa ſcientia libera, Verbi productionem ſupponit; & conſequenter

Digitized by Google

ter ex illa non procedit. Vtraque conſequentia vt certa ab illo ſupponitur. Antecedens autem probatur fundamentum ſcientiæ viſionis eſt decretum liberum voluntatis diuinæ, quo vult talem rem eſſe, aut illam permittit; at hoc decretum non intelligitur eſſe in Deo, donec Filius, & Spiritus Sanctus ſint, & intelligantur producti, quia naturalia ſunt priora liberis ratione, & ſubſiſtendi conſequentia, proceſſiones autem perſonarum ſunt naturales, & decretum eſt liberum: ergo fundamentum ſcientiæ liberæ eſt ſimpliciter poſterius ratione.

33 *Reſp.* Reſpondeo, diſtinguendo antecedens: eſt poſterius quam productio Verbi ſecundum entitatem, & formalitates eius neceſſarias, concedo antecedens: quam productio Verbi ſecundum formalitates liberas, nego antecedens, & ſub eadem diſtinctione primi conſequentis, diſtinguo ſecundum: illudque concedo de Verbo ſecundum entitatem, & formalitates neceſſarias: nego autem de Verbo ſecundum formalitates liberas. Nec amplius conuincit probatio antecedentis: decretum enim liberum, cui innititur ſcientia viſionis, ſupponit quidem productionem Verbi ſecundum entitatem, & omnes formalitates neceſſarias, non autem ſupponit illius productionem quatenus liberam, vel ea ratione qua ad Verbum ſecundum formalitates liberas terminatur. Ex quo ſolum ſequitur, Verbum ſecundum ſuam entitatem, quæ neceſſaria eſt, non poſſe ex ſcientia libera futurorum procedere, quod libenter fatemur, & oſtendimus in prima concluſione; non autem quod ſecundum formalitatem liberam ad creaturas, non procedat ex illa.

34 *Obijcies.* Obijcies: vt Verbum ſub formalitate liberæ repræſentationis ex ſcientia libera creaturarum procedat, deberet hæc ſcientia prius origine Patri, quam diuino Verbo competere; at hoc eſt falſum: ergo & illud ex quo ſequitur. Maior eſt euidens, ſicut & conſequentia. Minor autem probatur: decretum cui innititur ſcientia non conuenit prius Patri, quam Filio, ſicuti namque actiones ad extra ſunt toti Trinitati communes: ita decreta libera indiuiſa ſunt, & communia toti Trinitati; ac proinde non prius vni perſonæ, quam alteri perſonæ conueniunt: ergo ſcientia libera innitens decreto, non conuenit prius Patri, quam Filio, & conſequenter Verbum vt futura cognoſcens, & illa repræſentans, non procedit ex illorum notitia.

35 *Reſp.* Reſpondeo, conceſſa maiori, negando minorem. Ad illius probationem, diſtinguo antecedens: prioritate *in quo*, concedo antecedens: prioritate *à quo* originis, nego antecedens, & diſtinguo conſequens eodem modo. Itaque ſicut non obſtante quod omnipotentia, ſcientia, & alia attributa à qualiter conueniant tribus perſonis, quantum ad perfectionem, & durationem, prius tamen prioritate *à quo* originis conueniunt Patri, quam Filio, & vtrique, quam Spiritui Sancto; ita ſimiliter, quamuis decreta libera, & actiones ad extra æqualiter quoad perfectionem, & durationem conueniant tribus perſonis non tamen æquè primo æqualitate originis, ſed prius *à quo* origine Patri, quam Filio, & Filio quam Spiritui Sancto conueniant. In quo nullum inconueniens reperio; imò ita eſſe neceſſario dicendum noſtris argumentis conuincitur, vt ſaluetur, quidquid habet Filius à Patre communicatum habere, & quidquid habet Spiritus Sanctus à Patre, & Filio ei communicari.

36 *Sed inſtabis 1.* Sed inſtabis primo: vt Filius ex ſcientia libera futurorum procederet, deberet Pater pro priori originis decretum liberum, & ſcientiam liberam Filij, & Spiritus Sancti cognoſcere. Tum, quia non aliter communicari poſſunt à Patre decretum, & ſcientia libera, niſi illa cognoſcendo. Tum etiam, quia decretum, prout à tribus perſonis eſt medium cognitionis futurorum; at Pater pro priori originis ad communicationem decreti factam Filio, & Spiritui Sancto, non poteſt decretum vt ab illis cognoſcere: ergo Filius ex ſcientia libera futurorum non procedit. Probo minorem: Pater pro priori eſſentialium non poteſt cognoſcere propria decreta, vt diximus in præcedenti diſputatione: ergo pro priori originis ad decretum vt communicatum Filio, & Spiritui Sancto nequit decretum vt ab illis cognoſcere.

37 *Secundo.* Inſtabis ſecundo: ſi Pater pro priori originis ad Verbum ſecundum liberam formalitatem cognoſcentis, & repræſentantis futura decerneret exiſtentiam illorum, tale decretum non eſſet liberum Filio, & Spiritui Sancto; conſequens eſt abſurdum: ergo & illud ex quo ſequitur. Patet ſequela: decretum in Patre pro priori à *quo* reſpectu Filij, non eſſet in libera Filij poteſtate, nec in poteſtate Spiritus Sancti; at ſuppoſito decreto in Patre, neceſſarium eſt Filium, & Spiritum Sanctum decernere: ergo non liberè, ſed neceſſario decernerent, neceſſitas namque ex aliquo non exiſtente in poteſtate noſtra libertatem euertit.

38 *Reſp. Ad 1. obiectionem.* Reſpondeo ad primam ex his obiectionibus, conceſſa maiori, negando minorem: ad illius probationem, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam, & ratio diſcriminis eſt: nam pro priori eſſentialium nihil datur infallibiliter cum decreto connexum, & ideò pro tali priori decretum liberum cognoſci non poteſt; at vero pro priori à *quo* originis ad communicationem decreti factam Filio, exiſtit decretum in Patre neceſſario connexum cum decreto, vt Filio, & Spiritu Sancto communicato: & idcircò poteſt pro illo priori decretum, prout ab illis cognoſci, & illo ſic cognito cognoſci futura, ſicut pro priori à *quo* Filij, Filius intuitiuè cognoſcitur, & ſimiliter pro priori originis ad Spiritum Sanctum, & cognoſcitur Spiritus Sanctus intuitiuè, eo quod pro tali priori datur aliquid cum illo connexum.

Ad ſecundam, nego ſequelam: ad eius probationem dicatur, 39
quod licet pro priori à *quo* originis, ſeu communicationis decreti *Ad 2.* ad Filium, & Spiritum Sanctum, non ſit decretum in illorum libera poteſtate, quia prioritas illa eſt Patris in decernendo; quia vero decretum, prout in Patre eſt infallibiliter connexum cum ſe ipſo, vt à Filio, & Spiritu Sancto pro alijs ſignis originis; conſequens eſt, quod libertatem decreti, prout ab illis non tollat, quin potius inferat, quia non quæuis ſuppoſitio antecedens libertatem non connotat, nec infert: ſicut de auxilio efficaci ab intrinſeco, aſſeritur libertatem non lædere, quia illam connotat, infert, & habet pro effectu. Et de præcepto impoſito, quod cum ſumma illius libertate compatitur, non obſtante quod ſit impoſſibilis, quia ſcilicet cum actu præcepto vt futuro, & liberè futuro connectitur, eo quod lex libertatem connotat in propria materia.

Quod ſi adhuc inſtetur, ſaltim ſequi decretum non eſſe æquè 40
liberum Patri, & Filio; conſequens abſurdum videtur: ergo *Si adhuc* & illud ex quo ſequitur. Patet ſequela: nam Patri conuenit nul- *inſtetur.* la ſuppoſitione facta cum decreto, vt illo neceſſario connexa, Filio, & Spiritui Sancto non ita, cum eis conueniat ſuppoſita conuenientia ad Patrem, ex qua infallibiliter in illis infertur: ergo non æquè liberè.

Reſpondeo, quod ſicut ex hoc, quod omnipotentia, & aliæ *Reſp.* perfectiones conueniant Patri à ſe, Filio autem non à ſe, ſed à Patre, non ſequitur inæqualiter illis competere, ſed ſolum infertur prius origine Patri, quam Filio competere; ita ſimiliter ex eo quod decretum liberum prius Patri, quam Filio conueniat, non licet colligere inæqualiter illis, quantum ad libertatem conuenire, ſed ſolum prius origine conuenire Patri exercitium libertatis, quam Filio.

Tertio arguit Arrubal: cognitio obiecti, ex qua Verbum pro- 41
cedit, debet eſſe formalitas poſitiua, & intrinſeca Deo, ſicuti *Tertio* origo, & generatio Verbi intrinſeca formalitas eſt; at cognitio *arguit ex* rerum exiſtentium, quatenus talium obiectorum eſt non impor- *Arrub.* tat aliquid reale intrinſecum Deo: ergo ex illa non procedit Verbum. Minorem, in qua eſt difficultas, probat: in Deo nulla eſt formalitas intrinſeca, quæ potuerit in illo non eſſe, omnis enim formalitas competens Deo eſt ab illo indiſtincta ex natura rei, formalitas autem ab illo ſeparabilis, ex natura rei ſaltim, debet ab illo diſtingui, cum nullum ſit maius ſignum diſtinctionis ab alio, quam ſeparabilitas ab illo; at cognitio rerum exiſtentium, prout talium potuit Deo non conuenire, vt potuit, nihil decreuiſſet producere: ergo non eſt formalitas intrinſeca Deo.

Reſpondeo conceſſa maiori negando minorem: ad cuius pro- 42
bationem reſponderi poteſt dupliciter: primo diſtinguendo ma- *Reſp. 1.* iorem; quæ potuerit non eſſe formaliter quantum ad entitatem, concedo maiorem: æquiualenter, & quoad denominationem, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Vel ſecundo conſequenter ad illa, quæ fusè tradidi *Secundo.* de actu libero Dei, *ſupra diſp.* 48. diſtinguo maiorem: nulla eſt in Deo formalitas, quæ potuit non eſſe quantum ad conceptum entitatis, concedo maiorem: ſub conceptu intrinſecæ terminationis, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Quomodo autem ſtare poſſit defectibilitas ſub conceptu terminationis intrinſecæ, cum indefectibilitate ſub conceptu entitatis? Et quomodo non inferatur diſtinctio ex natura rei; imò nec virtualis in ratione entitatis actus liberi ab actu neceſſario? Fusè oſtendimus loco allegato; nec in præſenti hoc inueſtigandum, ſed ſupponendum eſt, & diſcurrendum de cognitione libera, & libera Verbi repræſentatione conſequenter ad ea, quæ de actu libero diuinæ voluntatis dicuntur. Vnde, quia frequentior Theologorum ſententia conſtitutiuum decreti liberi in formalitate adæquatè intrinſeca docet conſiſtere, id ipſum eſt de cognitione futurorum dicendum.

Aduerto tamen Arrubalem hoc argumento contra noſtram aſ- 43
ſertionem *capite 2. diſputationis relata conuictum*, *poſtea in* 6. *capite*, *In conſe-* ſui oblitum, admittere repræſentationem poſſibilium eſſe extrin- *qüetiæ no* ſecam Verbo, & terminationem ad illa eſſe extrinſecam ſcien- *tatur Ar-* tiæ diuinæ, & Verbum vt repræſentatiuum eſt poſſibilium ex il- *rub.* lorum cognitione procedere. Quæ doctrina non video quomodo componi poſſit cum maiori facti diſcurſus, in qua aſſerit, ſolam formalitatem intrinſecam poſſe ad Verbi productionem concurrere; ſi namque terminatio ad poſſibilia extrinſeca ſcientiæ diuinæ vt prædictus Author fatetur, eſt Verbi principium, quatenus repræſentatiuum eſt poſſibilium; quomodo obſtare poteſt, quod terminatio ad obiecta exiſtentia ſit extrinſeca diuinæ cognitioni, vt principium ſit Verbi, quatenus exiſtentia repræſentat?

Quarto obijciunt alij: vt Verbum repræſentet futura, non eſt 44
neceſ-

Digitized by Google

Quinto alij probant. neceſſarium, quod ex illorum cognitione procedat: ergo non procedit ex illorum notitia. Conſequentia eſt bona: nam ad hoc ponitur talis proceſſio vt Verbum futura repræſentet. Antecedens autem probatur: eo ipſo, quod Verbum accipiat à Patre naturam, & repræſentationem poſſibilium ex vi proceſſionis, ſi adſit decretum de rerum futuritione, Verbum repræſentabit decretum, & res futuras in illo, ſicut eo ipſo, quod diuina cognitio ſit infinita, decreto poſito attingit decretum, & futura in illo intuetur: ergo vt Verbum repræſentet futura, neceſſarium non eſt quod procedat ex cognitione illorum, ſed ſufficit procedere ex ſcientia poſſibilium.

45 *Reſp.* Reſpondeo negando antecedens, ad cuius probationem diſtinguo antecedens: repræſentabit futura vt Verbum, & terminum locutionis, & dictionis paternæ, nego antecedens: repræſentabit futura repræſentatione communi Verbo, & non Verbo, transeat antecedens, & nego conſequentiam; Verbum nam priori modo debere futura repræſentare, conſtat ex probationibus noſtræ aſſertionis.

Inſtatur arg. Et quidem eodem argumento probarent Verbum non procedere ex cognitione poſſibilium, cum eo ipſo quod accipiat à Patre cognitionem eſſentiæ, & naturam in qua continentur poſſibilia, debeat illa cognoſcere, & repræſentare, ſicuti ergo ex hoc principio non rectè colligitur quod non debeat ex poſſibilium cognitione procedere, ita nec conuinci poteſt quod non debeat procedere ex notitia exiſtentium.

46 *Obijcies.* Si dicas: repræſentaret creaturas exiſtentes media natura communicata à Patre: ergo repræſentaret illas vt expreſſum ab alio; & conſequenter non repræſentatione communi Verbo, & non Verbo, ſed repræſentatione, quæ eſt propria Verbi. Patet hæc conſequentia: nam repræſentatio cum expreſſione non eſt communis Verbo, & non Verbo, ſed propriſſima Verbi: ergo ſi repræſentaret vt expreſſum ab alio, repræſentaret repræſentatione non communi, ſed propria Verbi, vt ab alijs diſtinguitur.

Reſp. Reſpondeo conceſſo antecedenti, diſtinguendo conſequens: vt expreſſum ab alio in radice: concedo conſequentiam: vt expreſſum ab alio formaliter, nego conſequentiam: modus autem repræſentandi poſtulatus à Verbo eſt, vt ab alio expreſſum formaliter, aliàs ſufficeret vt repræſentaret poſſibilia tanquam Verbum illorum, quod eſſet expreſſum à Patre media cognitione eſſentiæ, non terminata formaliter ad creaturas poſſibiles, quod nullus ex Authoribus tertiæ ſententiæ concedet, & vt Deus loqueretur cum homine ſufficeret dare illi intellectum per quem eſſet potens intelligere, etſi non daret illi formalem intellectionem, ſi enim ratio Verbi ſufficienter ſaluaretur per hoc quod recipiat ab alio formam, qua poſſit repræſentare, ratio etiam auditionis ſaluabitur per hoc, quod quis ab alio recipiat formam, qua poſſit cognoſcere. Et licet id, quod eſt ab alio expreſſum pro radice, excludat in radice repræſentationem communem Verbo, & non Verbo, non tamen excludit ſecundum repræſentationem formalem, niſi ſecundum illam exprimatur, & originetur ab alio.

47 *Vltimo arg.* Denique argumentari poſſumus contra noſtram ſententiam: ſi Verbum procederet ſecundum liberas formalitates ex ſcientia libera futurorum, etiam Spiritus Sanctus ſecundum liberas formalitates ex illorum amore procederet, at hoc eſt falſum: ergo Verbum non procedit ſecundum liberas formalitates ex ſcientia libera futurorum. Sequela eſt manifeſta, minor autem probatur: quia aliàs ſequeretur Spiritum Sanctum ſecundum liberam proceſſionem priusquam Verbum ſecundum liberam proceſſionem procedere, conſequens videtur abſurdum: ergo & illud ex quo ſequitur. Probatur ſequela: quia namque intellectio neceſſaria ex qua Verbum neceſſario procedit, eſt prior volitione neceſſaria ex qua procedit neceſſario Spiritus Sanctus, Verbum in linea neceſſaria prius quam Spiritus Sanctus procedit; at linea liberorum è contrario contingit, eſt enim prius liberum decretum, quam ſcientia libera. Tum, quia hæc illi tanquam medio innititur. Tum etiam: quia omnis intellectus libertas ex voluntate deriuatur, & conſequenter libertatem voluntatis ſupponit: ergo in linea liberæ proceſſionis, ſi datur, prius impulſus, quam Verbum procedet.

48 *Solutio cuiuſdam iunioris. Refutatur.* Modernus quidam ad hoc argumentum reſpondet, negando minorem. Ad cuius probationem, concedit ſequelam, nec in eo quod Spiritus Sanctus prius liberè procedat quam Verbum ſecum formalitates liberas, aliquod inconueniens conſiderat Filiatur tamen, & reijcitur facilè: nam ex eo quod Spiritus Sanctus prius liberè procedat quam Verbum, ſequitur Verbum ſecundum formalitates liberas à Spiritu Sancto procedere: conſequens eſt abſurdum: ergo & illud ex quo ſequitur magnum eſt inconueniens. Patet ſequela: nam inter Verbum, & Spiritum Sanctum prout terminant liberam proceſſionem, datur realis diſtinctio; & conſequenter realis vnius ab alio proceſſio; at eo ipſo quod prius Spiritus Sanctus, quam Verbum procedat, non poteſt Spiritus Sanctus procedere à Verbo, cum prout ſic non procedat ab illo ſecundum neceſſarias Verbi formalitates, vt Author huius ſolutionis tenetur fateri: nec ſecundum liberas, quia ſub his eſt poſterius Spiritu Sancto; & conſequenter nequit eſſe principium illius, cum de ratione principij ſit prioritas, ſaltim originis: ergo prout ſic procedere debet ab Spiritu Sancto.

Quod autem hoc ſit abſurdum probatur. Tum, quia nullius Theologorum hoc vmquam dixit, ſed nec ſomniauit. Tum etiam, quia ratio, quæ probat Spiritum Sanctum à Patre, & Filio ſecundum formalitates neceſſarias procedere, quia nempè prout ſic eſt amor mutuus, & quia notionalis volitio debet notionalem intellectionem neceſſario ſupponere, pari efficacia probat Spiritum Sanctum ſecundum liberas formalitates ab vtroque procedere; cum prout ſic etiam ſit terminus mutui amoris, quo Pater, & Filius ſe diligunt ſecundum formalitates liberas, ſit etiam illius productio amor notionalis; & conſequenter notionalem intellectionem liberam ſupponere debeat: ergo nequit Verbum ab Spiritu Sancto procedere liberè, ne demus mutuam proceſſionem vnius perſonæ ab alia ſecundum eaſdem formalitates, quod eſt inauditum, & contra bonam Phyloſophiam, quæ mutuam cauſalitatem duorum in eodem genere cauſæ efficientis numquam admiſſit; & conſequenter nec mutuam relationem principij. 49

Reſpondeo, conceſſa prima ſequela, negando minorem, ad eius probationem, nego ſequelam. Ad illius probationem, conceſſa maiori, diſtinguo minorem: decretum liberum prout in Patre tantum eſt prior ſcientia libera prout in Patre, concedo minorem: decretum liberum prout in Patre, & Filio eſt prius ſcientia libera prout in Patre, nego minorem, & conſequentiam: qua infertur prius Spiritum Sanctum liberè procedere, quam Verbum, etenim Verbum non procedit ex ſcientia libera, niſi prout eſt in Patre, & Spiritus Sanctus procedit ex amore libero, prout in Patre, & Filio, & ideò non ſequitur prius Spiritum Sanctum quam Verbum libera proceſſione procedere. 50 *Vera argumenti ſolutio.*

Sed obijcies primo: ſcientia, qua Pater intuetur futura, innititur decreto; quod eſt cauſa illorum; at decretum eſt cauſa futurorum, prout in tribus perſonis: ergo illi vt in tribus perſonis innititur; & conſequenter decretum, prout in illis ſupponit. 51 *Obiectio prima.*

Secundo: ſcientia libera, qua Pater intuetur futura, eſt etiam pro omni prioritate intuitio decreti, prout in Filio ſubſiſtentis: ergo pro omni priori decretum, prout in Filio ſupponit. *Secunda.*

Tertio: quia ad minus ſequitur prius Spiritum Sanctum procedere liberè, quam Filio communicetur ſcientia libera futurorum. Ex quo vlterius ſequitur, prius Spiritum Sanctum, quam Filium procedere, cum eatenus Verbum procedat liberè, quatenus ei communicatur ſcientia libera, & repræſentatio futurorum. Patet prima ſequela: nam ſcientia libera, prout in Filio pro medio, & obiecto motiuo habet decretum liberum, prout in Filio ſubſiſtens: ergo liberum decretum, prout in Patre, & Filio ſupponit, cumque ex decreto libero, prout in vtroque Spiritus Sanctus procedat, ſupponit proceſſionem liberam Spiritus Sancti. *Tertia.*

Reſpondeo ad primam ex his obiectionibus, quod licet ſcientia libera Patris habeat pro obiecto decretum liberum, prout in tribus perſonis, pro motiuo autem non eſt neceſſarium, quod illud habeat, quatenus eſt in tribus, ſed ſufficit decretum, prout in Patre, vt ſit medium, & motiuum ſcientiæ liberæ intuentis decretum, quatenus eſt in tribus, quia prout in Patre connectitur cum ſe ipſo vt in tribus, nec eſt neceſſarium, quod decretum ſecundum omnia, quæ ad cauſandum concurrunt, ſit medium, ſed ſecundum aliquid cum alijs requiſitis connexum, ſicut non obſtante, quod actio immanens formaliter, & tranſiens virtualiter ſit neceſſaria vt cauſa futurorum, neceſſarium non eſt, quod ſit motiuum ſcientiæ terminatæ ad futura, ſed ſufficit pro motiuo decretum cum actione iſta connexum. 52 *Reſp. ad 1.*

Ad ſecundam conceſſo antecedenti, nego conſequentiam: ſicut nec ſequitur ſcientia ex qua procedit Verbum eſt pro priori originis intuitio Spiritus Sancti: ergo pro illo priori ſupponit Spiritum Sanctum productum, & vtriuſque ratio eſt quia vt pro aliquo priori intuitio obiecti præcedat, neceſſarium non eſt quod obiectum notitiæ præcedat, ſed ſufficit, quod in eodem inſtanti ſimul exiſtat. 53 *Ad 2.*

Ad tertiam, nego ſequelam: nam cum Verbum, iuxta Auguſtinum *lib. de Trinitate cap.* 14. ſe cognoſcat in Patre, etiam decretum, prout in Patre cognoſcit, & illi prout in Patre cognito innititur ſcientia libera, quam habet Verbum, tanquam motiuo, decretum autem, prout in ſe ipſo nō habet pro motiuo ſed tanquā obiectum, ad quod neceſſarium non eſt, quod decretum liberum vt ſibi communicatum ſupponat, id namque, quod non motiuum, ſed obiectum eſt tantum, non oportet ad notitiam ſupponi, ſed ſufficit, quod pro eodem inſtanti cum notitia exiſtat. *Ad 3.*

§. Vltimus.

Corollaria ex præcedentibus.

EX dictis in diſcurſu diſputationis colligitur primo, quod ſit Deus diligit neceſſario creaturas poſſibiles, Spiritus Sanctus quoad ſuam entitatem ex illarum amore procedit: ſecus autem ſi illas diligat liberè, procedet tamen ſi hoc concedatur 54 *Primum corollarium.*

ex

Digitized by Google

ex amore illarum ſecundum aliquam formalitate liberam, ſi autem nullatenus diligantur à Deo, quod verius, & principijs D. Thomæ conformius iudicaui *ſupra quæſt.* 19. nullatenus ex amore illarum procedere, procedit tamen ſecundum formalitates liberas ex amore exiſtentium.

Prob. 1. pars. Primum patet: nam Spiritus Sanctus ſecundum ſuam entitatem procedere debet ex amore omnium neceſſario amabilium, ſicut Verbum ex cognitione omnium neceſſario cognoſcibilium: ex nullo autem liberè amato poteſt quoad ſuam entitatem procedere, ſicut nec Verbum quoad entitatem, ex alicuius liberè cogniti cognitione procedit ergo ſi Deus neceſſario diligit creaturas poſſibiles, procedit Spiritus Sanctus ex illarum amore: ſecus vero ſi liberè Dei voluntas terminatur ad illas.

Secunda & tertia probatur. Secunda autem pars corollarij ex tertiæ partis probatione conſtabit. Quam probo: nam ſicut Verbum liberè terminatur ad creaturas futuras illas repræſentando, ita Spiritus Sanctus liberè terminatur ad illas, & ſicut Pater Verbo dicit creaturas, ita Spiritui Sancto diligit illas, vt docet D. Thomas *quæſt.* 37. *art.* 2. *ad* 3. ergo ſicut Verbum ſecundum liberam terminationem ad creaturas ex illarum libera cognitione procedit, ita Spiritus Sanctus procedit ex illarum amore.

55 *Secundi corollarij.* Secundo colligitur, Verbum præter ordinem realem ad Patrem, vt dicentem, importare ex conſequenti ordinem rationis ad omne obiectum manifeſtatum Verbo, atque adeò ad creaturas. Quod docet D. Thomas *in* 1. *diſtinct.* 27. *quæſt* 2. *art.* 2. *de veritate quæſt* 4 *art.* 5. *quodlibeto* 4 *quæſt.* 4. *art.* 1. *ad* 1. & *in præſenti art.* 3. & probatur ratione D. Thomæ: Verbum enim in ratione manifeſtatiui importat reſpectum rationis ad omne quod illo manifeſtatur: at diuinum Verbum eſt manifeſtatiuum trium perſonarum, & creaturarum, vt ex dictis colligitur, & docet D. Thomas *in articulo primo huius quæſtionis ſolutione ad* 3. ergo ad creaturas importat reſpectum rationis per modum manifeſtatiui. Notat autem D. Thomas ad creaturas importare reſpectum manifeſtatiui, & factiui, ad perfectiones autem diuinas tantum manifeſtatiui, eo quod Dei ſcientia, Dei quidem eſt cognoſcitiua tantum, creaturarum autem cognoſcitiua, & factiua: ergo Verbum, quod eſt illius terminus, creaturarum eſt manifeſtatiuum, & factiuum, Dei autem tantum manifeſtatiuum.

56 *Obiectio ex D. Th.* Quod ſi in contra obijciatur D. Thomas *in* 1. *diſtinct.* 27. *quæſt.* 2. *art.* 3. vbi docet, Verbum non ſemper dici cum reſpectu ad creaturas, ſed quandoque cum reſpectu, & quandoque ſine illo: ergo in nomine Verbi non importatur ad creaturam reſpectus. Reſpondet Capreolus *ibi quæſt.* 2. *concluſione* 5. *in fine*, D. Thomam in præſenti retractaſſe ſententiam, quam docuerat loco allegato, ſed non eſt quod cogat ad iſtam interpretationem, cum

Explicatur Doctor Angelicus. facile explicari poſſit Angelicus Doctor cum Sapientiſſimo noſtro Magiſtro Fratre Petro Herrera *dubio* 2. *circa iſtum articulum concluſione* 4. loqui de Verbo inadæquatè accepto, quatenus à nobis poteſt conſiderari, prout terminatum ad Deum ſecundum prædicata abſoluta, prout ſic autem non importat ad creaturas reſpectum, non autem negat Verbum diuinum ſi adæquatè ſpectetur, quatenus repræſentat omnia prædicata diuina, omnipotentia ſcilicet, miſericordiam, iuſtitiam, &c. ad creaturas importare reſpectum, prout ſic namque nec, à nobis concipi poteſt vt exprimens hæc prædicata, quin ad creaturas reſpectum importet.

57 *Dubium pro cōplemēto quæſtionis.* Pro complemento quæſtionis diſputandum erat in præſenti ratione, cuius dicat Verbum diuinum ad creaturas reſpectum, an ratione ſolius proprietatis perſonalis, an ratione eſſentiæ ſolius, an ratione vtriuſque? Primum docuit Aureolus apud Capreolum *in* 1. *diſtinct.* 27. *quæſt.* 2. *concluſione* 5. Secundum docere videntur Capreolus *ibi*, Caietanus *in præſenti*, §. *in reſponſione ad* 1. & Ferrara 4. *Contra Gentes cap.* 13. Tertium tenet Vazquez *diſp.* 144. *cap.* 2. & Arrubal *diſput.* 126. *capit.* 3. Suarez vero *lib.* 9. *cap.* 7. *num.* 22. aliter diſtinguendum exiſtimat, aſſerens, aliud eſſe loqui de ratione formali repræſentandi, ſupra quam fundatur reſpectus, aliud autem de modo habendi illam, ſcilicet, ex vi proceſſionis, primum ait conuenire Verbo ratione ſolius eſſentiæ, vnde reſpectus manifeſtatiui eſt toti Trinitati communis, ſecundum conuenire Verbo ratione proprietatis perſonalis; ex hoc enim habet, quod ei ex vi proceſſionis communicetur ratio repræſentatiui. Et hoc verum eſt: cæterum aliquid addendum, & aliter diſtinguendum exiſtimo, videlicet, reſpectum ad creaturas, vt præciſè manifeſtatas, & cognitas, conuenire Verbo ratione ſolius eſſentiæ, reſpectum vero ad illas, quatenus Verbo dictas, competere Verbo ratione eſſentiæ, vt rationis formalis, & ratione proprietatis perſonalis, tanquam conditionis.

58 *Reſolutio probatur.* Primum patet: nam reſpectus ad creaturas cognitas ſupra cognitionem fundatur, & reſpectus ad illas vt manifeſtatas, ſupra eſſentiam, vt habet rationem Verbi eſſentialis; at ratio cognitionis, & Verbi eſſentialis non competunt Verbo ratione proprietatis perſonalis, niſi ſolum quoad modum ſe habendi ex vi proceſſionis, cum perfectiones eſſentiales ſint, & toti Trinitati communes: ergo habitudo illa pro ratione formali fundandi habet ſolam eſſentiam, non relationem, niſi tantum quoad modum habendi, videlicet, ex vi proceſſionis. Secundum probatur primo: nam habitudo ad creaturas, vt dictas, non dicit ſolam rationem manifeſtationis, ſed inſuper addit, quod ſit manifeſtatiuum productum, & expreſſum ab alio; at ad rationem producti, & expreſſi concurrunt eſſentia, vt ratio formalis terminandi productionem, & relatio vt conditio: ergo ad fundandam habitudinem ad creaturas, vt dictas, concurrit eſſentia, tanquam ratio formalis, & relatio vt conditio.

Secundo: nam etſi aliæ perſonæ dicant, ratione eſſentiæ, habitudinem repræſentatiui ad creaturas, nulla tamen dicit habitudinem ad illas vt dictas, aliàs Pater, & Filius dicerent creaturas Spiritu Sancto, ſicut illas dicunt Verbo: ergo habitudo ad creaturas, vt dictas, non fundatur nudè ſupra eſſentiam, ſed ſuper illam vt modificatam relatione ſecundæ perſonæ; & conſequenter hæc, ſaltim ingreditur, tanquam conditio. 59

Poterat etiam diſputari, an Verbum eſſentiam importet in recto, & primario, & in obliquo naturam? Cæterum iſta quæſtio communis eſt omnibus Diuinis perſonis, & agitatur *ſupra quæſt.* 29. Et hæc de iſta diſputatione, applicanda litteræ Magiſtri *in* 1. *diſt.* 27. *vbi in* 2. *quæſt. art.* 3. ab Angelico Doctore excitatur, an Verbum ad creaturas reſpectum importet, ſi enim importet reſpectum ad creaturas futuras ex illarum cognitione procedet, ſicuti procedit ex cognitione poſſibilium, ſi ad poſſibilia importat reſpectum manifeſtatiui. 60 *Dubium alibi remiſſum.*

DISPVTATIO
NONAGINTASECVNDA.
An ſi Spiritus Sanctus non procederet à Filio, diſtingueretur realiter ab illo?

§. I.

De facto Spiritum Sanctum procedere à Filio, probatur.

IN hac difficultate, vt Catholicam veritatem ſupponimus de facto Spiritum Sanctum à Filio procedere, quæ veritas contra Græcos in pluribus Concilijs diffinita inuenitur: in Toletano 1. *in Confeſſione Fidei*: Toletano 3. *Anathematiſmo* 3. Toletano 4. *cap.* 1. Toletano 6. *cap.* 1. Toletano 8. *in Symbolo*. Toletano 11. *in proceſſione Fidei*. In Lateranenſi ſub Innocentio 3. *cap* 1. *In Generali Lugdunenſi*, vbi à Græcis, & Latinis cantatum eſt Symbolum cum illa additione, *Filioque procedit*; ac denique in Tridentino *ſeſſ.* 3. *in confeſſione fidei*. Nu. 1. *De facto Spiritum Sanctū à Filio procedere, eſt veritas Catholica*

Illam quidam Recentiores confirmant ex illis verbis Ioannis 15. cap. *Cum venerit Paraclytus, quem ego mittam vobis à Patre*: & cap. 16. *Si abiero, mittam eo ad vos*; at vna perſona non dicitur mitti ab alia, niſi procedat ab illa: ergo Spiritus Sanctus procedit ab illo. Hoc tamen argumentum inefficax eſt, & minor, quam aſſumit eſt falſa; licet namque ſola perſona procedens poſſit mitti, quo circa vt docet Auguſtinus 4. *de Trinitate cap. vltimo*: Pater à nullo mittitur, quia à nullo eſt, non tamen eſt neceſſum quod perſona procedens, ab illa tantum perſona à quo procedit, mittatur, ſed poteſt mitti ab ea, à qua non procedit, vt enim docet Auguſtinus 2. *de Trinitate cap.* 5. Filius mittitur & à ſe, & ab Spiritu Sancto, & quod ab Spiritu Sancto mittatur, docet D. Thomas *infra quæſt.* 43. *art.* 8. probatque ex illis verbis Iſaiæ 48. *Nunc miſſit me Dominus Deus, & Spiritus eius*; & tamen Filius à Spiritu Sancto procedens non eſt: ergo ex eo quod Spiritus Sanctus mitti perhibeatur à Filio, non probatur quod procedat ab illo, ſed ſolum quod procedat ſiuè à Patre, ſiuè à Filio. 2 *Inefficax probatio.*

Quod ſi aliqui ex Eccleſiæ Patribus vſi ſunt hoc argumento, vt probent Spiritus Sancti proceſſionem à Filio. Reſpondeo, vel argumentum eſſe contra Græcos ad hominem, qui, vt docet D. Thomas *Opuſculo* 1. *cap.* 19. *in fine*, tenet vnam perſonam non mitti, niſi ab illa à qua æternaliter procedit, quo admiſſo irrefragabile argumentum contra Græcos conficitur ad probandum Spiritum Sanctum à Filio procedere, eo quod in Scripturis ab illo miſſus dicatur; vel loqui de miſſionem ſecundum authoritatem perſonæ mittentis admiſſam, ſic autem ſola perſona, à qua alia procedit illam mittere poteſt; quia authoritas vnius perſonæ ad aliam denotat rationem principij. Quod autem miſſio ſecundum authoritatem Filio reſpectu Spiritus Sancti conueniat, conſtat ex illis locis, in quibus dicitur Spiritum Sanctum miſſum à Filio; accipere de illo, in quibus verbis ordo principij, & authoritas importatur; ſic D. Thom loco allegato Athanaſium interpretatur, & cum Auguſtino componit. In quo ſenſu optimum argumentum ad veritatem illam ſuadendam ex miſſione conficitur. 3 *Quo ſenſu efficax ſit.*

Secundo ſuadetur ex illis locis Scripturæ, in quibus Spiritus Sanctus dicitur Spiritus Filij: Romanorum 8. *Si quis autem Spiritum* 4 *Suadetur* 2. *ex Sacra Scriptura.*

Digitized by Google

ritum Chriſti non habet, hic non eſt eius. Ad Galatas 4. *Miſſit Deus Spiritum Filij ſui in corda veſtra.* Et Actuum Apoſtolorum 16. capit. *Tentabant ire Bithiniam, & non permiſſit eos Spiritus Ieſu*: quæ teſtimonia intelligenda eſſe de Chriſto non ratione humanitatis, ſed diuinitatis, probat D. Thomas *quæſt. 19. de potentia art.* 4. eo quod Spiritus Sanctus non dicitur eſſe hominis vt dantis, ſed vt habentis, dicitur autem Spiritus Chriſti vt dantis, iuxta illud Ioannis 4. capit. *In hoc cognoſcimus, quoniam in eo manemus, & ipſe in nobis, quia de Spiritu ſuo dedit nobis.* Et Actorum 5. capit. dicitur: quod *dedit Spiritum Sanctum obedientibus ſibi*; non ergo interpretari poſſunt prædicta teſtimonia de Chriſto ratione humanitatis, ſed ratione diuinitatis: vel ergo dicitur abſolutè eſſe eius, vel dicitur eſſe eius, vt Spiritus eius: ſi primum non poteſt ſaluari, abſque authoritate Filij ad Spiritum Sanctum, non enim poteſt aliquis dici alterius abſolutè, niſi iſte in illum habet authoritatem, vt conſtat in nobis: nam licet poſſit vnus homo dici alterius cum addito, ſine eo quod inter illos interueniat authoritas, vt Petrus dicitur ſocius Ioannis, non tamen poteſt dici Petrus Ioannis abſolutè, niſi Petrus in Ioannem habeat authoritatem; cumque authoritas inter perſonas diuinas titulo ſeruitutis, aut poſſeſſionis eſſe non poſſit, debet eſſe authoritas originis. Si ſecundum, etiam colligitur à Filio procedere: nam Spiritus ſecundum quod eſt perſonale in diuinis, dicitur relatiuè ad ſpirantem, ſicut Filius ad generantem: ergo ſicut Verbum non poteſt dici Filius, niſi generantis, ita Spiritus Sanctus nequit dici Spiritus alicuius, niſi tantum ſpirantis; & conſequenter ex hoc, quod dicatur Spiritus Filij, rectè colligitur ab illo producere.

5 *Duplex argumentum ex verbis Ioannis.* Tertio probatur ex illis verbis Ioannis capitulo 16. *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis. Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt propterea dixi, quia de meo accipiet, & annunciabit vobis.* Ex quibus verbis duplex argumentum conficitur pro hac veritate: primum eſt; Spiritus Sanctus accipit à Filio ſcientiam, vt interpretantur Auguſtinus, Cyrillus, & Chriſoſtomus ad illum locum: ergo ab illo accipit ſubſtantiam, & eſſentiam; & conſequenter ab illo procedit.

6 Secundum: omnia quæ habet patet ſunt Filij, præter id in quo relatione opponuntur, vt tradunt communiter Concilia, & Patres, & infinitas Filij ſuadet, quæ petit cum Patre conuenire in omnibus his, in quibus non opponuntur; at ſpiratio actiua conuenit Patri, & in illa non eſt oppoſitio inter Patrem, & Filium: ergo ſpiratio actiua conuenit Filio; & conſequenter ab illo Spiritus Sanctus procedit. Quod amplius confirmari poteſt: nam ipſe Chriſtus hanc facit conſequentiam in præallegatis verbis: *Omnia quæ habet Pater, mea ſunt; ſed Spiritus Sanctus eſt à Patre: ergo de meo accipiet*: ergo ſimiliter bonitas huius conſequentiæ debet admitti: *Omnia quæ habet Pater, ſunt Filij; ſed Spiritus Sanctus accipit à Patre naturam: ergo illam accipit à Filio*; & conſequenter procedit ab illo.

7 *Obiectio.* Si dicas: in hoc teſtimonio Chriſtum non loqui de proceſſione æterna Spiritus ab ipſo. Tum, quia non dixit de me, aut à me accipiet, ſed de meo, cum tamen primum congruentius aſſereret ſi de tali proceſſione loqueretur. Tum etiam, nam non dixit accepit, aut accipit, ſed de futuro *accipiet*, cum tamen ſi de æterna proceſſione loqueretur, primum congruentius aſſereret, proceſſio namque æterna non eſt futura: ergo ex illo non bene probatur veritas Catholica proceſſionis Spiritus Sancti à Filio.

8 *Soluitur.* Reſpondeo negando antecedens: ad primam probationem dicatur, rectè *de meo accipiet*, dixiſſe, vt non à ſe quatenus à Patre diſtincto, ſed vt cum Patre conuenit proceſſionem exprimeret.

Ad ſecundam dicatur, proceſſionem Spiritus Sancti, cum æterna ſit, omnes temporum differentias complecti; & conſequenter ſicut ſignificatur verbo de præſenti, & præterito, ita etiam ſignificari poteſt verbo de futuro. Argumenta, quibus Græci dicuntur, fictilia ſunt; etſi quæ difficultatem aliquam ingerunt, *infra* diluentur.

§. II.

Reijciuntur duæ ſententiæ.

9 *Reijcitur Gotfredus aſſerens hanc quæſtionē inutiliter diſputari.* PRæmiſſa igitur veritate Catholica, antequam ad præcipuam controuerſiam veniamus reijciendæ ſunt duæ ſententiæ. Prima eſt Gotfredi *quodlibeto ſeptimo quæſt.* 4. docentis, hypoſtaſim, vtpotè impoſſibilem admittendam non eſſe, ac per conſequens inutiliter diſputari hanc quæſtionem, à qua ſententia parum, aut nihil diſtat Granadus *tract.* 10. *diſp.* 7. affirmans ex data hypoteſi ſequi vtramque partem contradictionis, ſcilicet, Spiritum Sanctum diſtinguendum à Filio, & non diſtinguendum ab illo. Primum probat argumentis D. Thomæ ſecundum argumentis Scoti, ex quo clarè infertur inutiliter diſputari hanc quæſtionem, ſicut inutiliter quis diſputaret, an ſi homo eſſet, & rationalis non eſſet, eſſet reſibilis, eo quod ex hypoteſi iſta ſequeretur vtrumque ſcilicet non eſſe riſibilem, & eſſe riſibilem, primum ex rationalitate negata, ſecundum ex eo quod ſupponitur homo; & conſequenter cum radice riſibilitatis.

Cæterum hypoteſim eſſe admittendam, & vtilitatem quæſtionis probat in primis communis Theologorum conſenſus, qui ſuppoſitionem admittunt, & quæſtionem mouent. 10 *Vtilitas quæſtionis oſtenditur 1.* Secundo, Patres Latinos hac ſuppoſitione vſus fuiſſet, vt ex illa inſerentes negationem diſtinctionis Spiritus Sancti à Filio Græcos conuincerent proceſſionem à Filio fateri, quia realem illorum diſtinctionem non diffitebantur. *Secundo.*

Tertio. Tertio: nam ſi Spiritus Sanctus non procedens à Filio, ab illo non diſtingueretur, per euidentem conſequentiam infertur rationem diſtinctionis Spiritus Sancti à Filio eſſe, quod ab illo procedat: ergo ad hoc inueſtigandum vtiliter quæſtio agitatur, & ſuppoſitio admittitur.

11 *Quarto.* Denique: nam vtiliter diſputatur hæc quæſtio, an ſi Deus non eſſet immutabilis, eſſet æternus, an ſi in Deo relationes non eſſent, manerent in illo perſonæ diſtinctæ, & an ſi homo non eſſet reſibilis, eſſet ab equo diſtinctus: prima ad inueſtigandum, an immutabilitas ſit ratio æternitatis. Secunda ad dignoſcendum, quæ ſit ratio formalis conſtitutiua, & diſtinctiua perſonarum in Deo. Et tertia ad inueniendum rationem primo hominem conſtituentem, & ab equo diſtinguentem, & ſi in his omnibus ſuppoſitiones ſint impoſſibiles: ergo pariter, etſi ſuppoſitio à nobis facta impoſſibilis ſit, vtiliter tamen diſputatur hæc quæſtio ad inueſtigandum, quæ ſit ratio formalis diſtinctionis perſonarum in Deo, & vt exinde, qui negatiuæ adhærent ſententiæ Græcos ad ſuum errorem deſerendum conuincant.

12 *Sententia Aureoli.* Secunda ſententia eſt Aureoli *in 1. diſtinct. 11. quæſt. vnica art. 3. propoſitione* 4. in data hypoteſi diſtinguendos eſſe realiter Filium, & Spiritum Sanctum, ſe non perſonaliter: nam maneret perſona, eo quod illi deeſſet relatio ſpiratoris per quam conſtituitur in ratione perſonæ. *Diſplicet communiter, & reijcitur 1.* Hæc tamen ſententia media, vtriuſque extremæ auctoribus diſplicet, & reijcitur primo: nam dato quod Filius maneret à Spiritu Sancto realiter diſtinctus, maneret vt generationis terminus, & cum relatione ſubſiſtente in natura intellectuali incommunicabiliter: ergo maneret diſtinctus, nedum realiter, ſed etiam perſonaliter à Spiritu Sancto.

Secundo. Secundo: nam dato, quod maneret realiter diſtinctus à Spiritu Sancto; maneret Filius Patris ſubſiſtentis in intellectuali natura; ſed implicat intellectu concipere Filium Patris intellectualis, quin intelligatur perſona: ergo in data hypoteſi, Spiritus Sanctus; non ſolum diſtingueretur realiter à Filio, verum etiam perſonaliter.

13 *Tertio.* Tertio: nam data illi diſtinctione perſeuerante inter Filium, & Spiritum Sanctum, ratio diſtinguendi inter illos, actiua ſpiratio non eſſet; ſi quidem perſeuerat, illa ſublata: ergo ratio diſtinguendi eſt filiatio, at hæc etiam Filium à Patre diſtinguit: ergo filiatio eſt adæquata ratio diſtinguendi Filium: ergo eſt adæquata ratio incommunicabilitatis illius; ac proinde, & formalis ratio illum conſtituens in ratione perſonæ; ac per conſequens illa perſeuerante, vt admitti Aureolus, neceſſario tenetur admittere manere Filium conſtitutum in ratione perſonæ, & perſonaliter ab Spiritu Sancto diſtinctum.

Quarto. Denique reijcitur eius ſententia: nihil namque Patri, & Filio commune poteſt Filium conſtituere in ratione perſonæ; at ſpiratio actiua eſt communis vtrique: ergo nequit formaliter Filium conſtituere in ratione perſonæ, & conſequenter, ex negatione illius in prædicta hypoteſi, male infert Aureolus non manſuram inter Filium, & Spiritum Sanctum diſtinctionem realem perſonarum.

§. III.

Vera ſententia eligitur, & authoritate probatur.

14 *Prima ſententia.* HIs igitur ſententijs reiectis, & difficultatem veniamus, tres aliàs in illa reperio, duas extremas, & vnam inter vtramque mediam. Prima illarum affirmat, in præfata hypoteſi Spiritum Sanctum diſtinguendum fore à Filio. Hanc tenet Henricus *quodlibeto* 5. *quæſtion.* 9. Scotus *in* 1. *diſtinction.* 11. *quæſtion.* 2. Ochan *ibidem concluſione* 3. Cartuſianus *quæſtion.* 2. & omnes Scoti Diſcipuli. *Secunda.* Secunda diſtinguit de hac quæſtione tractata Theologicè, hoc eſt innitendo in principijs reuelatis, & ex illis arguendo, & tractata metaphyſicè, hoc eſt, ſpectato ſolum lumine naturæ, & principijs illius, priori modo docet eſſet concluſionem Theologicam, quod in prædicta hypoteſi Spiritus Sanctus non ſit diſtinguendus realiter à Filio, in poſteriori autem ſenſu tractando quæſtionem, vera eſſe ſententiam, quam ex Scoto retulimus. Ita Valentia *diſp.* 2. *de Trinitate quæſt.* 10. *punct.* 3.

15 *Tertia, & vera ſententia.* Tertia, & vera ſententia abſolutè, & abſque vlla diſtinctione docet, data illa hypoteſi, Spiritum Sanctum à Filio realiter non diſtinguendum. Hanc tenet Diuus Thomas *quæſtion.* 11. *de potentia artic.* 5. In 1. *diſtinction.* 11. *quæſtion.* 1. *artic.* 1. Ad Annibaldum *quæſt. vnica artic.* 1. *Opuſculo* 1. *cap* 49. *Opuſculo* 3 *capit.* 49. 4.

Con-

Digitized by Google

D.Thom. Ferrara. Caiet. Bañez. Zumel. Nazar. Salm. S. Thom. Suarez. Vazq. Arrubal. Becanus.

Contra Gentes capit.24. vbi Ferrara. *Et in hac quæſtione artic.2.* vbi Ferrara. Caietanus, Bañez, Zumel, & Nazarius, Salmanticenſes *tract.6. diſp.14. dub.3.* Reuerendiſſimus à S.Thoma *diſp.13. art. 3.* Suarez *lib.10. de Trinitate cap. 2.* Vazquez *diſp. 147. à cap.4.* Arrubal *diſp. 131.* Beccanus *cap.6. q.3.* & alij recentiores frequenter.

Quæ ſententia ſuadenda eſt in primis ex Concilio Toletano 11. in profeſſione fidei, vbi de perſonis diuinis loquens ſic ait: *Hoc ſolum numerum inſinuat, quod ad inuicem ſunt, & in hoc numero carent, quod ad ſe ſunt*; at ſi Spiritus Sanctus non procederet à Filio, non diceretur ad illum ad inuicem, cum non referretur ad illum: ergo nec ab illo realitèr poſſet diſtingui. Ex Florentino *ſeſſ.18.* illis verbis: *Nulla alia ratio diſtinctionis, aut diſcriminis*

16 *Prob. 1. ex Concil. Tolet. 11.* *eſt in diuinis, niſi per hoc, quod perſona aliqua eſt ab altera*; at data hypoteſi Spiritus Sanctus à Filio non eſſet: ergo non maneret in illo per quid à Filio diſtingueretur realitèr, & conſequenter eſſet ab illo realitèr indiſtinctus.

17 *Scotiſtarum ſolutio.* Reſpondent Scotiſtæ, Toletanum per hoc, quod dicit numerum perſonarum cauſari per hoc, quod eſt eſſe ad inuicem non intendere ſolam relatiuam oppoſitionem eſſe rationem diſtinctionis realis perſonarum, ſed per relationes perſonas realiter diſtingui, in hypoteſi autem ſuppoſita, etſi Spiritus Sanctus non ſe haberet relatiuè ad Filium, per relationem ſpirati diſtingueretur realitèr ab illo, & ſic diſtinctio eſſet per eſſe ad inuicem, id eſt per relationem, & eodem modo occurrunt verbis Florentini.

18 *Impugnatur 1.* Sed contra hanc ſolutionem facit in primis: quod vt Concilium Toletanum explicaret qualiter perſonæ diuinæ ad inuicem ſunt, hæc verba ſubiunxit: *Quod enim Pater eſt non ad ſe, ſed ad Filium eſt, & quod Filius eſt non ad ſe, ſed ad Patrem eſt, ſimiliter Spiritus Sanctus non ad ſe, ſed ad Patrem, & Filium relatiuè refertur*: ergo per ly *eſſe ad inuicem* non intelligitur ſola relatio, ſed

Secundo. relatio relatiuè oppoſita, & conſequenter ſublata relatiua oppoſitione manere non poteſt diſtinctio. Deinde: nam aliqua eſſe inuicem non propriè verificatur, niſi relatiuè ſe habeant: ergo diſtingui perſonas diuinas per *ad inuicem* eſſe non ſaluatur cum proprietate per hoc, quod eſt relationibus diſtingui, niſi ſint relationes relatiuè oppoſitæ.

Tertio. Tertio: nam Florentinum duo capita diſtinctionis diſtinguit, nempè à quo alius, & qui ab alio; at *à quo alius* ſolum diſtinguit à termino, qui eſt ab illo: ergo *qui ab alio* ſolum realiter diſtinguit ab illo, à quo eſt vt à principio, & conſequenter Spiritus Sanctus per hoc quod eſt ab alio procedere, ſolum poteſt diſtingui ab illo, qui eſt ſuæ proceſſionis principium.

19 *Quarto.* Denique: nam Florentinum verba relata protulit ad probandum, quod Spiritus Sanctus procedat à Filio, ex eo quod nulla eſt ratio diſtinctionis in diuinis, niſi per hoc, quod vna perſona eſt ab alia; at ſi procedere ab vna ſufficeret, vt ab omnibus maneret diſtincta, non rectè concluderet: ergo ſentit manifeſtè, quod perſona procedens per ſuam proceſſionem, ſolum poteſt realiter diſtingui ab illa à qua procedit; & conſequenter ſublato, quod Spiritus Sanctus procedat à Filio, tollitur realis à Filio diſtinctio.

20 *Secunda ſolutio ex Valentia.* Secundo reſponderi poteſt ex doctrina Valentiæ, ex prælegatis teſtimonijs ſolum concludi diſtinctionem, quæ de facto inter Perſonas Diuinas reperitur ex relatiua oppoſitione venire, non autem, quod in facta hypoteſi non poſſit diſtinctio realis Spiritus Sancti à Filio ſaluari, abſque vnius ab alio proceſſione.

Reijcitur 1. Sed contra primo: nam eo ipſo, quod diſtinctio Spiritus Sancti à Filio, vt à formali ratione proueniat de facto à relatione relatiuè oppoſita, & fundata in origine ab illo, per euidentem conſequentiam infertur ablata proceſſione in quacumque hypoteſi non poſſe inter vtrumque diſtinctionem realem manere, ſicut quia rationalitas eſt formalis ratio diſtinguendi hominem à bruto, quæcumque hypoteſis auferens rationalitatem ab homine, aufert diſtinctionem, qua gaudet ab equo: ergo admiſſo proceſſionem vnius perſonæ ab alia, eſſe rationem formalem diſtinctionis inter perſonas, in quacumque hypoteſi auferatur proceſſio, nequit realis diſtinctio manere.

21 *Secundo.* Secundo: nam in diuinis, quidquid eſt poſſibile, de facto eſt, & quidquid de facto non eſt, eſt omnino impoſſiblie: ergo ſi de facto non datur diſtinctio, niſi ratione oppoſitionis relatiuæ fundatæ in origine, eſt omnino impoſſibilis diſtinctio ex relatione non relatiuè oppoſita cauſata; & conſequenter quæuis ſuppoſitio tollens inter Filium, & Spiritum Sanctum relatiuam oppoſitionem in origine vnius ab alio fundatam, tollit ex conſequenti realem diſtinctionem vtriuſque.

22 *Secundo principaliter prob. concluſio. Maior prob. 1. ex Boetio.* Secundo principaliter ſuadetur concluſio: nam in diuinis omnia ſunt vnum, vbi non obuiat relationis oppoſitio; at in hypoteſi, quod Spiritus Sanctus non procederet à Filio, non daretur in vtrumque relatiua oppoſitio, cum omnis oppoſitio relatiua in diuinis in origine fundetur, vt contrarij Authores fatentur: ergo nec realis inter vtrumque diſtinctio daretur. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem probatur primo ex Boetio *lib. de Trinitate* non procul à fine, vbi ait quod ſolo relatio in Diuinis Trinitatem multiplicat.

Secundo ex Anſel. Secundo ex Anſelmo *libro de proceſſione Spiritus Sancti in ſecundo capite*, non remotè à principio, vbi docet, quod Pater, & Filius in omnibus vnum ſunt, niſi in his, in quibus inter eos diſtinguit relationis oppoſitio, & hoc propter vnitatem eſſentiæ; at in tribus perſonis vnitas eſſentiæ inuenitur: ergo in tribus perſonis omnia vnum ſunt, in quibus relationis oppoſitio non obuiat.

23 *Tertio rationes.* Vbi aduertatis obiter, Gabrielem Vazquez liuore forte impugnandi Diuus Thomas qui pro maiori noſtri diſcurſus Anſelmum adducit, aſſerere in doctrina Anſelmi non reperiri, ſed fallitur, nec vidit Anſelmum, vt ipſum legenti conſtabit. Denique ſuadetur ratione: in omnibus enim perfectionibus abſolutis eſt inter diuinas perſonas perfectiſſima vnitas, in relationibus autem realis inter diuinas perſonas reperitur diſtinctio: ergo ſola oppoſitio relationis cauſa eſt diſtinctionis realis inter diuinas perſonas.

24 *Solutio Scotiſtarum.* Reſpondet Scotiſtæ, non eſſe idem oppoſitionem relationis, & oppoſitionem relatiuam, gaudet enim relatio duplici oppoſitione, relatiua ſcilicet, & diſparata, quando ergo communiter Theologi, & Patres affirmant ſolum oppoſitionem relationis rationem eſſe diſtinctionis realis inter diuinas perſonas, non eſt intelligendum de oppoſitione relationis tantum relatiua, ſed vel relatiua, vel diſparata: in caſu autem, quod Spiritus Sanctus à Filio non procederet, haberet oppoſitionem relationis diſparatam cum illo, etſi non relatiuam; ac proinde poſſet realiter ab illo diſtingui.

25 *Impugnatur 1.* Sed contra: nam quod abſoluta realiter non diſtinguant perſonas, bene autem relatiua prouenit ex oppoſitione, quæ propria eſt relationi non communis ſibi, & abſolutis; at in oppoſitione diſparata relationes, & abſolutæ perfectiones conueniunt, relatiua vero oppoſitio propria eſt relationi: ergo quod relatio realiter diſtinguat perſonas, non vero abſoluta perfectio, non habet ratione oppoſitionis diſparatæ, ſed ratione oppoſitionis relatiuæ.

Secundo. Secundo, etſi oppoſitio diſparata inter abſolutas perfectiones ſufficiat cauſare in creaturis realem diſtinctionem, in Deo autem propter infinitatem cuiusvis perfectionis diuinæ non ſufficit, ſed ratione infinitatis petit quæuis abſoluta perfectio omnes alias ſibi identificare: ergo quamuis in creaturis oppoſitio diſparata inter relationes ſufficiat ad illas realiter diſtinguendas, in Deo autem ratione infinitatis non poterit diſparata relationum oppoſitio diſtinctionem realem inducere, ſed ſola relatiua.

Tertio. Tertio, eſt maior eſt diſparata oppoſitio inter abſolutum, & relatiuum, quam inter duas relationes, & tamen, quia inter abſolutum, & relatiuum oppoſitio relatiua non eſt, non datur in illa realis diſtinctio in Deo: ergo nec inter duas relationes dabitur realis diſtinctio ratione oppoſitionis diſparatæ, niſi inter illas ſit realis relatiua oppoſitio.

§. IV.

Duplici ratione probatur noſtra ſententia.

26 *Tertio principaliter prob. concluſio.* TErtio principaliter ſuadetur concluſio, & impugnatur ſolutio præcedens: relatio ſpirationis non eſt diſtincta realiter à Paternitate, & filiatione; at hæc indiſtinctio non aliunde prouenit, niſi quia non opponitur illis relatiuè: ergo ſola oppoſitio relatiua relationis ſufficit cauſare realem diſtinctionem in Deo.

27 *Solutio Scotiſtarum.* Reſpondent Scotiſtæ negando minorem, ſed quia non opponuntur diſparatè realiter, ſed ratione, aut formaliter ex natura rei. Quod ſi ab illis inquiras, qua ratione relatio ſpiratoris realiter diſparatè non opponatur filiationi, & paternitati, relatio autem ſpirati ex proprio conceptu opponatur oppoſitione reali diſparata relationi geniti, & Filij? Quidam ex illis cum ſubtiliſſimo Doctore reſpondent, hoc eſſe, quia non repugnat idem agens duplici actione duos terminos producere, repugnat autem ex terminis, eundem terminum duplici emanatione, ſeu actione adæquata produci; cumque relatio ſpiratoris, & paternitatis ſupra actionem fundetur vt in agente, relatio autem geniti in paſſiua generatione, qua producitur Filius, & relatio ſpirati, in paſſiua proceſſione impulſus, hinc fit, quod relatio ſpirati reali diſparata oppoſitione gaudeat cum relatione geniti, relatio autem ſpiratoris cum paternitate realitèr diſparatè non opponitur. Alijoneri argumenti ſuccumbentes, non aliam tradunt rationem diſcriminis, niſi quia hoc eſt hoc, & illud eſt illud.

28 *Alij videtur arg. ſuccumbere. Contra primam Arg. 1.* Sed neutra ſolutio argumento ſatisfacit, & contra primam facit primo: nam vel loquitur de diſtinctione virtuali vtriuſque proceſſionis, vel de diſtinctione reali; ſi primum, falſum eſt non poſſe eundem terminum realitèr, duplici proceſſione virtualiter diſtincta procedere, imo eſt impoſſibile, quod proceſſiones paſſiuæ virtualiter ſolum diſtinguantur, & quod illorum termini realitèr

Digitized by Google

realitèr diſtinguantur, cum paſſiua proceſſio cum termino adæquatè identificetur. Si ſecundum, eſt petito principij manifeſta, cum enim paſſiuæ origines in relatione conſiſtant, aſſerere, quod relationes ſpirati, & geniti realitèr diſtinguerentur, quia paſſiuæ origines diſtinguerentur realiter, eſt idem per idem reſpondere, & principium petere; nam quoad hoc eadem eſt difficultas, quomodo in prædicto caſu diſtinguantur realitèr origines, ſine eo quod vna ab altera ſit, ac quomodo realiter differant relationes abſque oppoſitione relatiua?

29 *Secundo.* Secundo: nam ſi ex creatis argumentum deſumitur, non minus repugnat terminum productum cum actione ſui principij, & illius aliqua relatione identificari, quam eundem terminum duplici proceſſione adæquata produci; at primo non obſtante in diuinis filiatio producta identificatur realitèr cum actione ſpiratiua, & relatione ſpiratoris, quæ identificantur cum Patre generante Filium, quia inter filiationem, & ſpirationem actiuam non eſt relatiua oppoſitio: ergo non obſtante ſecundo, relatio ſpirati, & geniti inter ſe identificabuntur, ſi ab illis tollatur relatiua oppoſitio, vt in præfata hypoteſi fit.

30 *Sed diſſolutio reijcitur 1.* Deinde contra ſecundum facit primo, non eſſe rationem, ſed potius argumento plane ſuccumbere, cum huius rei inquiramus rationem, cur vnum ſit talis conditionis vt realiter ab alio diſtinguat ſine oppoſitione relatiua, cum tamen omnia alia, inter quæ realis relatiua oppoſitio non datur, identificata inueniantur, ad quod reſpondere, quod hoc eſt hoc, & illud eſt illud, voluntarium eſt, & impugnatione indigum. *Secundo.* Secundo: nam inanem, & abſque fructu facit totum Theologorum laborem in inquirendo, cur Verbum Filius ſit, & non Spiritus Sanctus? Cur imago ſit Verbum, & non impulſus? Et cur Patris imago ſit, & non ſui, nec Spiritus Sancti? cum omnibus his quæſtionibus, & ſexcentis alijs, in quibus inueſtigandis ſudant Theologi, ſatis occurreretur dicendo; quia hoc eſt hoc, & illud eſt illud.

31 *Tertio.* Tertio: nam hoc eſſe tale vt diſtinguat realitèr, alia autem talia non eſſe vt realiter diſtinguant, vel habetur ex quidditatiua notitia huius, & aliorum, vel ex notitia tradita per fidem; non primum, cum nihil entitatis diuinæ poſſit quidditatiuè à viatore cognoſci. Nec ſecundum: primo, nam fides, quæ docet relationem ſpirati eſſe talem, vt à relatione geniti diſtinguat realitèr, loquitur de ratione ſpirati, quæ de facto datur: ergo ex notitia, quam ex fide habemus de tali relatione, ſolum licet colligere, hanc quæ de facto datur talem eſſe vt diſtinguat, non tamen talem fore in omni ſuppoſitione. Patet conſequentia: nam in tali ſuppoſitione tollitur ab hac relatione aliquod prædicatum ſibi identificatum, nempè, quod à Filio procedat: ergo ex eo quod per fidem habeamus modo diſtinguere, nullum argumentum habemus ad probandum in tali ſuppoſitione realem diſtinctionem præſtituram. Secundo: nam relatio ſpirati, quæ de facto diſtinguit realiter ab Spiritu Sancto, realiter à Filio procedit: ergo ex hoc, quod de facto talis ſit vt diſtinguat, non rectè colligitur in hypoteſi, quod non procedat à Filio, talem eſſe futuram vt ab illo realiter diſtinguat. Explicatur amplius, hæc relatio ſpirati, quia hæc eſt de facto à Filio procedit, & relatio ſpiratoris, quia hæc eſt non procedit realiter à Patre, nec à Filio; & tamen non licet inde in præfata hypoteſi argumentari, relationem ſpirati quia hæc eſt à Filio fore proceſſuram: ergo ex eo quod modo, quia hæc realiter diſtinguat à relatione geniti, non licet colligere in hypoteſi facta, talem fore, vt realiter diſtinguat ab illa.

32 *Denique prob. concluſio.* Denique probatur noſtra ſententia, & hucuſque dicta confirmantur, & vrgentur: ſola oppoſitio relationis, peculiaris lineæ relatiuæ, & impotens conuenire modis abſolutis, poteſt in diuinis diſtinguere realiter; at ſola oppoſitio relatiua eſt relatiuorum propria, non diſparata, nam non eſt ratio cur nequeat conuenire modis abſolutis: ergo ſola oppoſitio relationis relatiua eſt ſufficiens ad diſtinguendum realiter in diuinis.

Explicatur 1. Explicatur hoc primo: ſi relatio diſtinguit realiter ratione oppoſitionis diſparatæ, nulla eſt ratio aſſignabilis, cur modi abſoluti omnino, nequeant realiter in diuinis diſtinguere; quia non eſt ratio, cur nequeant realiter diſparatè opponere; at iuxta communem Scotiſtarum ſententiam modi abſoluti nequeunt realiter diſtinguere: ergo relatio diſtinguit non ratione oppoſitionis diſparatæ, ſed ratione oppoſitionis relatiuæ realis.

33 *Conf. 2.* Confirmatur ſecundo: oppoſitio diſparata cum vno, abſque habitudine principij, vel termini ad illud, poteſt per vos realiter in diuinis diſtinguere: ergo oppoſitio diſparata ad omne, abſque habitudine principij producentis, vel termini producti ad aliquod, ſufficiens erit ad diſtinguendum realiter in diuinis, cum non ſit maior ratio in ordine ad vnum, quam in ordine ad omne; ſed oppoſitio diſparata ad omne extremum diſtinctionis ſine habitudine reſpectiua alicuius, præſtaretur à modo abſoluto: nam reſpectiuus eſſe non poteſt, niſi exprimat habitudinem relatiuam ad aliquid: ergo ſi oppoſitio ſolum diſparata cum vno ſine habitudine relatiua ad illud, poteſt in diuinis diſtinguere realiter, poſſunt modi omnino abſoluti, realiter in diuinis diſtinguere.

Alia via poteſt idem argumentum proponi: ſi Spiritus Sanctus poſſet à Filio diſtingui ſine proceſſione ab illo, poſſet ab illo diſtingui, etſi à nullo, nec à Patre procederet; conſequens admitti nequit, aliàs poſſet in diuinis dari Trinitas perſonarum, abſque omni proceſſione: ergo ſi Spiritus Sanctus non procederet à Filio, non diſtingueretur ab illo. Probatur ſequela: dato quod vna perſona ab altera diſtingueretur abſque proceſſione ab illa, non eſt aſſignabilis ratio impoſſibilitatis diſtinctionis realis in diuinis, niſi intercedat proceſſio: ergo erit dabilis Trinitas perſonarum in diuinis, abſque vllius perſonæ ab altera proceſſione. 34 *Aliter idem arg. formatur.*

Ex dictis colligo contra Valentiam, non ſolum Theologicè, ſed etiam metaphyſicè tractando quæſtionem veram eſſe ſententiam D. Thomæ. Quod probo: nam licet ratio naturalis non dictet Trinitatem perſonarum, quod tamen ſi danda eſt diſtinctio realis inter illas, non poſſit niſi à relatiua oppoſitione venire, naturalis ratio ſuadet, at ex hoc principio cognito ab authoritate colligit prædictus Auctor, non fore realiter diſtinguendum à Filio in hypoteſi data; & conſequenter veram eſſe noſtram ſententiam Theologicè argumentando: ergo ex illo naturaliter cognito idipſum colligitur; ac proinde vera debet cenſeri metaphyſicè argumentando. Maiorem, in qua eſt difficultas, ſic probo: naturali ratione cognoſcitur Deum eſſe vnum, & pluralitas Deorum naturali ratione impoſſibilis iudicatur: ergo naturalis ratio ſuadet vnitatem diuinæ naturæ: ergo & vnitatem omnium perfectionum abſolutarum, cum eadem ratio ſit de natura, ac de alijs perfectionibus diuinis; tum ſic: ergo ratio naturalis ſuadet non poſſe in diuinis perfectiones abſolutas multiplicari realiter; & conſequenter, quod ſi intra Deum aliqua realis perſonarum diſtinctio eſt ponenda, non poteſt à perfectionibus abſolutis præſtari, ſed à relationibus ratione oppoſitionis, ipſis peculiaris, quæ ſolum eſt relatiua oppoſitio; cum diſparata, vt ſupra argumentabar, relationes cum perfectionibus abſolutis conueniant. 35 *Colloratio ex dictis cõtra Valentiã.*

§. V.

Tribus argumentis occurritur.

IN contrarium obijcitur Authores contrarij, primo Anſelmum *libro de proceſſione Spiritus Sancti cap. 2.* illis verbis: *Filius autem, vt interim aliam cauſam dicam, quoniam nondum conſtat, quod Spiritus Sanctus de illo ſit, & procedat, ideò non eſt Spiritus Sanctus, nec Spiritus Sanctus Filius naſcendo habet eſſe de Patre, Spiritus vero Sanctus, non naſcendo, ſed procedendo:* ergo ſentit Anſelmus ſolam differentiam penes naſci, & procedere, proceſſione vnius ab alio ſecluſa, eſſe ſufficientem cauſam diſtinctionis realis Spiritus Sancti à Filio; & conſequenter in hypoteſi, quod à Filio non procederet, ab illo realiter diſtingueretur. 36 *Arg. 1.*

Variè occurritur huic Anſelmi teſtimonio ab Authoribus noſtræ ſententiæ, primo quidam reſpondent loqui Anſelmum de proceſſione, & natiuitate, quatenus de facto ſunt, & quia de facto proceſſio generationem ſupponit, & illi relatiuè opponitur, fit vt non ſentiat, ſublata proceſſione Spiritus Sancti à Filio, permanſuram inter vtrumque realem diſtinctionem. Sed non ſatisfaciunt: nam Anſelmus hanc cauſam diſtinctionis tradit interim, dum contra Græcos non probat Spiritum Sanctum à Filio procedere: ergo proceſſionem Spiritus Sancti à Filio non aſſumit pro cauſa diſtinctionis, aliàs non diſtingueret inter vnam cauſam, & aliam, ſed vtramque traderet ſtatim, vel vnam in alia includeret. 37 *Explicatio prima reijcitur.*

Secundo alij reſpondent, loqui de diſtinctione veluti ſpecifica inter Filium, & Spiritum Sanctum, non de diſtinctione realiter entitatiua, prima autem ſufficienter ex diſtinctione inter generationem, & proceſſionem deſumitur; ſecus autem ſecunda. Sed nec iſti ſufficienter occurrunt, primo: nam in ordine ad ſpecificam diſtinctionem, potius proceſſionibus prouenit à terminis, quam terminis à proceſſionibus, cum paſſiones à terminis ſpeciem deſumant: ergo cum Anſelmus cauſam à priori diſtinctionis inter Filium, & Spiritum Sanctum conſtituat, non loquitur de ſpecifica, ſed de reali diſtinctione, quæ relationibus à fundamento prouenit, tanquam à ratione priori. 38 *Secunda reijcitur 1.*

Secundo: nam vt conſtat ex Anſelmo *in cap. 4.* diſtinctionem, quam negat inter relationem ſpiratoris, paternitatem, & filiationem, concedit relationibus geniti, & ſpirati, & huius diſtinctionis cauſam conſtituit natiuitatem, & proceſſionem; at diſtinctio ſpirationis à paternitate, & filiatione eſt diſtinctio veluti ſpecifica in linea relationis: ſecus autem realis entitatiua: ergo hanc concedit relationibus geniti, & ſpirati, & huius diſtinctionis reddit pro cauſa differentiam natiuitatis, & proceſſionis. 39 *Secundo.*

Vazquez *vbi ſupra*, quem alij Recentiores ſequuntur, oneri argumenti ſuccumbunt fatentes Anſelmum in oppoſita fuiſſe ſententia. Falluntur tamen primo, quia D. Thomas, cui magis eſt credendum, Anſelmum interpretatur, & in ſui fauorem adducit 40 *Solutio P. Vazquez excluditur.*

Digitized by Google

addocit *quæſt.* 10. *de potentia art.* 5. Tum etiam, nam principium illud, cui totum noſtræ ſententiæ robur innititur, ſcilicet, in diuinis omnia eſſe vnum, vbi relationis oppoſitio non obuiat, ex doctrina Anſelmi deſumitur, vt contra Vazquium vidimus in diſputationis principio: ergo ne contradictio in doctrina Anſelmi admittatur, nullatenus dicendum eſt oppoſitæ ſententiæ patrocinium dediſſe.

41 *Vera explicatio Anſelmi.* Quare his omiſſis reſponſionibus, vera eſt, quam tradit D. Thom. *quæſt.* 10. *de potentia art.* 1. *ad* 3. ſcilicet, Anſelmum non ex propria ſententia allegata verba protuliſſe, ſed diſputatiuè, & ſuppoſita ſententia Græcorum diſtinguentium realiter Spiritum Sanctum à Filio, abſque eo quod ab illo procedat. Quam eſſe germanam Anſelmi interpretationem exinde colligitur primo, quod aliàs ſibi eſſet contrarius, cum vt ex ipſo retulimus vulgatum illud Theologorum axioma, in diuinis omnia eſſe vnum, vbi relationis oppoſitio non obuiat, in illius doctrina, quam tradit libro de proceſſione Spiritus Sancti, multoties reperiatur expreſſum. Secundo: nam in illis capitibus iacet Anſelmus fundamenta, in quibus Græci, & Latini conuenimus, quorum vnum eſt realis Spiritus Sancti à Filio diſtinctio; ne ergo ſententiæ Catholicæ, quam fatentur Latini, & nondum ipſe contra Græcos oſtenderat de Spiritus Sancti à Filio proceſſione, coarctaret realem Spiritus Sancti à Filio diſtinctionem, verba relata protulit, non ex propria ſententia, ſed diſputatiuè ſupponendo ſententiam Græcorum.

42 *Replic.* Sed oppones contra iſtam interpretationem Anſelmum in eodem libro *cap.* 4. cum ſibi obieciſſet, quod ſi ex identitate eſſentiæ inter Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, ſequitur, aut Filium eſſe principium Spiritus Sancti, qui procedit à Patre, aut Filium à Spiritu Sancto procedere, etiam ex identitate eſſentiæ inter Filium, & Spiritum Sanctum, ſequitur quod Filius ſpiratur, aut Spiritus Sanctus generetur, his verbis reſpondet: *Sed quid ego? Habent vtique, à Patre eſſe Filius, & Spiritus Sanctus, ſed diuerſo modo, quia alter naſcendo, alter procedendo, vt alij ſint ad inuicem per hoc quod dictum eſt, & ideo cum naſcitur vnus non poteſt cum eo naſci ille, qui per hoc eſt alius ab illo, qui non ſimiliter naſcitur ſed procedit, & cum vnus procedit, nequit ille ſimul procedere, qui per hoc eſt alius ab illo, qui non ſimiliter procedit, ſed naſcitur:* ergo Spiritum Sanctum à Filio diſtingui, ex eo quod vnus natiuitate, alter proceſſione producitur, quin ad hoc requiratur vnum procedere ab alio aſſeritur ab Anſelmo, non ex aliorum, ſed ex propria ſententia, non diſputatiuè, ſed aſſertiuè.

43 *Reſp.* Reſpondeo negando conſequentiam, nec vt argumentum dilueret neceſſarium erat verba allegata ex propria ſententia proferre, nam cum argumentum illud ſibi perſonam Græcorum gerens obieciſſet, ſufficienter illud diluebat, illa proferens ex illorum ſententia, ac ſi ita reſponderet: vos dicitis Spiritum Sanctum à Filio realiter diſtingui, ſolum per hoc, quod procedat; Filius, aut generetur: ergo per hoc interuenit inter illos realis oppoſitio; & conſequenter ex vnitate in eſſentia, qua gaudent, non licet colligere, quod ſi vnus procedit, alter etiam procedat, vel ſi vnus generatur, alter ſimiliter generetur cum ipſo: nam ex vnitate eſſentiæ inter illas tantum colligitur debere conuenire in illis prædicatis, in quibus illo relatio non diſtinguit. Cæterum cum Pater non differat à Filio per actiuam ſpirationem, ſequitur ex vnitate eſſentiæ, quam habet, quod ſi Pater ſpirat, Filius etiam debeat ſpirare.

44 *Secundũ argum.* Secundo obijciunt: impoſſibile eſt, quod vna perſona duplici proceſsione adæquata procedat. Tum, quia vt docet Ricardus de Sancto Victore 4. de Trinitate cap. 13. & 15. *Per hoc perſonæ ſecundum originem differunt, quod altera originem habet, & altera originem caret, vel ſi originem habet, origo vnius differt ab origine alterius.* Tum etiam, nam ſecundum originis modum differunt perſonæ; & conſequenter nequit vna perſona duplici adæquata proceſſione gaudere; at etiam ſi Spiritus Sanctus non procederet à Filio, origo tamen vnius differret ab origine alterius, cum per ſola principia formalia, intellectum nempè, & voluntatem, quocumque alio circumſcripto diſtinguantur origines: ergo in data hypoteſi, quod Spiritus Sanctus non procederet à Filio, realiter differret ab illo.

45 *Reſp.* 1. Reſpondeo ex D. Thoma *quæſt.* 10 *de potentia art.* 5. *ad* 1. 2. 3. *&* 4. Et *in præſenti art.* 2. *ad vltimum*, vel conceſſa maiori negando minorem, quia vt docet D. Thomas *ſupra quæſt.* 27. *artic.* 3. *ad* 3. proceſſio per voluntatem differt à proceſſione per intellectum ratione ordinis originis, quam dicit ad illam, vnde ordine originis ab illa ſublato, vt fit in præfata hypoteſi, non eſt duplex, ſed vna proceſſio realiter.

Secundo. Vel claritatis gratia, diſtinguo maiorem: duplici adæquata realiter, & realiter diſtincta, concedo maiorem; duplici adæquata ſolum cum vna ex formalitatibus in termino inuentis, & virtualiter ab alia diſtincta, nego maiorem, diſtinguo minorem: origo vnius differret ab origine alterius in præfata hypoteſi realiter, nego minorem: virtualiter ſolum, concedo minorem, & nego conſequentiam. Nec verum eſt penes ſola principia formalia diſtingui realiter origines, ſed per hoc, quod vna alteram ſupponat, & ſit à termino per illam producto, vt conſtat in originibus actiuis, quæ realiter non diſtinguuntur, eo quod vna non eſt origo alterius, diſtinctio autem ex principijs deſumpta, ſolum eſt virtualis, & veluti ſpecifica, quæ cum identitate reali compatitur, & neceſſa coniuncta inuenitur, niſi interueniat habitudo originis.

Impoſtura P. Vazquez. Quæ doctrina cum expreſſa ſit D. Thomæ, nec potuerit doctis Thomiſtis latere, apertè fallitur Vazquez affirmans quoſdam Thomiſtas oſcitanter in præfata hypoteſi admittere paſſiuas origines fore realiter diſtinguendas, & Spiritum Sanctum à Filio realiter non diſtinguendum. Sed ipſe potius oſcitanter, & liuore impugnandi legit Thomiſtas, qui in prædicto caſu, non realem diſtinctionem, ſed virtualem ſolum admittunt inter paſſiuas origines.

Si dicas, in præfata hypoteſi Filius adæquatè per generationem ſupponeretur productus: ergo per proceſſionem, non Filius, ſed perſona realiter ab illo diſtincta deberet produci. Reſpondeo diſtinguendo antecedens: adæquatè realiter, nego antecedens: adæquatè formaliter, concedo antecedens, & diſtinguo conſequens: non produceretur Filius formaliter ſub formalitate Filij, concedo conſequentiam: realiter ſecundum aliquam formalitatem ſibi identificatam, nempè relationem ſpirati, quæ in præfata hypoteſi illi identificaretur, nego conſequentiam. 46 *Inſtãtia diluta.*

Inſtabis: proceſſio per voluntatem eſſentialiter petit pro termino proprietatem conſtituentem perſonam; at eo ipſo, quod terminetur ad Filium identicè ſub aliqua formalitate ſibi identificata, terminari nequit ad proprietatem conſtituentem perſonam: ergo repugnat illi in quauis ſuppoſitione formalitatem identificatam cum Filio habere pro termino. 47 *Inſtabis.*

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: adæquatè accepta, concedo maiorem: concepta inadæquatè, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam, vel diſtinguo conſequens: in quauis ſuppoſitione eius adæquatam rationem ſaluante, concedo conſequentiam: non ſaluante, nego conſequentiam. Itaque proceſſio per voluntatem conſiderari poteſt, penes ordinem ad principium formale, ſcilicet, voluntatem, & penes ordinem ad principium *quod*, ſcilicet, Patrem, & Filium, ex primo ordine ſolum petit pro termino impulſum, ex ſecundo petit impulſum perſonaliter ſubſiſtentem; cum ergo in prædicta hypoteſi non maneat proceſſio per voluntatem penes ordinem ad principium *quod*, ſcilicet Patrem, & Filium, ſed ſolum cum ordine ad voluntatem, nec manet cum prædicato eſſentiali proceſſionis à Patre, & Filio; conſequens ſit, quod non maneat cum exigentia termini conſtituentis perſonam, ſed aduenientis perſonæ, conſtitutæ. *Reſp.*

Tertio obijciunt: non ſolum relatiua, ſed etiam diſparata relationis oppoſitio ſufficit ad diſtinguendum realiter in diuinis: ergo ex eo quod in prædicta hypoteſi non maneat inter Filium, & Spiritum Sanctum relatiua oppoſitio, non rectè colligitur non fore realiter diſtinguendos. 48 *Arg.* 3.

Conſequentia tenet ex dictis, antecedens autem probant dupliciter: primo, nam filiatio realiter diſtinguit Filium à Spiritu Sancto; & tamen non relatiuè opponitur illi, cum non referat Filium ad Spiritum Sanctum, in quo relatiuè opponere conſiſtit: ergo relationis oppoſitio non relatiua, realiter in diuinis diſtinguit. *Antec. prob.* 1.

Secundo, caſu in quo Spiritus Sanctus à ſolo Filio procederet, proceſſio illum à Patre diſtingueret realiter, aliàs Filius à quo Spiritus Sanctus procederet, procederet etiam ab aliquo identificato realiter cum Spiritu Sancto, quod non ſolum eſt impoſſibile, ſed etiam imperceptibile; & tamen in tali caſu proceſſionem opponeret Spiritum Sanctum Patri realiter relatiuè, cum ab illo non eſſet, ſed à ſolo Filio ergo idem quod prius. 49 *Secundo.*

Reſpondeo negando antecedens: ad primam probationem, Suarez *vbi ſupra num.* 16. reſpondet, filiationem, etſi non referatur, ſeu referat Filium ad Spiritum Sanctum, eſſe tamen rationem formalem terminandi Spiritus Sancti relationem ad ipſum, & hoc ſufficere ad realem oppoſitionem relatiuam. Diſplicet tamen iſta ſolutio: nam licet verum ſit ſufficere ad realem diſtinctionem eſſe rationem formalem terminandi relationem oppoſitam, falſum tamen iudico filiationem eſſe rationem formalem terminandi relationem ſpirati. Tum, quia vt tradunt noſtri Thomiſtæ *in Logica capite de relatione*, in relatiuis eadem forma, quæ eſt ratio referendi, eſt ratio terminandi relationem oppoſitam, quo circa ibi docent relationes formaliter ad relationes terminari; at filiatio non eſt ratio referendi Filium ad Spiritum Sanctum: ergo nec formalis ratio terminandi relationem ſpirati. Tum etiam: nam eadem relatio ſpirati eſt ratio terminandi ad relationem ſpiratoris, & ratio referendi Spiritum ad ſpiratorem: ergo relatio ſpiratoris erit terminandi, & referendi ſimul; & conſequenter filiatio ratio formalis terminandi non erit. 50 *Prima ſolutio impugnatur.*

Tum denique: nam ex oppoſito fieret relationi ſpirati dupli-

cem

Digitized by Google

cem rationem formalem terminandi reſpondere, paternitatem ſcilicet, & filiationem; at hoc eſt falſum, aliàs vna ſpecifice relatio non eſſet, cum relationes ſpeciem venentur à formalibus terminis, & conſequenter illis multiplicatis, neceſſario varientur ſpecificè: ergo filiatio non eſt formalis ratio terminandi relationem ſpirati. Nec reſpondere ſufficit diſtingui partialitèr; ex partiali autem terminorum diſtinctione, non ſequitur ſpecifica relationum diſtinctio; nam in contrarium obſtat, quod ſi paternitas, & filiatio poſſunt adunari ad partialiter terminandum vt rationes formales relationum ſpirati, poſſunt etiam adunari ad partialiter referendum. Ex quo vlterius fieret non eſſe in diuinis quatuor relationes reales, ſed ſuperfluere relationem realem ſpiratoris contra communem Theologorum ſententiam.

51 *Aliorum ſolutio reijcitur.* Valentia *vbi ſupra ſolutione ad 4. argumentum* reſpondet, quod licet filiatio non opponatur relatiuè proceſſioni ratione relationis, opponitur illi relatinè ratione originis, & hoc ſufficere vt realiter ab illa diſtinguat. Sed non placet iſta reſponſio: nam idcircò non opponitur filiatio proceſſioni relatiuè ratione relationis, quia non eſt ratio referendi Filium ad Spiritum Sanctum, ſed nec eſt ratio originis, cum proceſſio Spiritus Sancti à Filio, illum per filiationem conſtitutum ſupponat: ergo non opponitur proceſſioni relatiuè ratione originis. Si fortè dicatur, quod licet filiatio formaliter origo non ſit, eſt principium originis, ſeu conditio, aut complementum principij, & hoc ſufficere vt opponatur proceſſioni relatiuè ratione originis. In contrarium obſtabit: nam eſt principium radicans relationem ſpiratoris: ergo ſi quia eſt principium originis opponitur proceſſioni ratione originis, opponetur etiam illi ratione relationis, quod negat Valentia.

52 *Vera ſolutio.* Quare omiſſis his ſolutionibus ad primam argumenti probationem reſpondeo, conceſſa maiori, diſtinguendo minorem: non opponitur relatiuè formalitèr, concedo minorem: connexiuè, ſeu radicalitèr, & ſubſtractiuè, nego minorem, & conſequentiam: nam opponi relatiuè ſtat tripliciter, primo formalitèr, & hoc modo ſolum opponitur relatio ſub conceptu referentis. Secundo radicalitèr, ſeu connexiuè, & hoc modo opponitur relatiuè, quod radicat conceptum referentis. Tertio ſubſtractiuè, ideſt conſtituendo ſubſtractum vt *quod referendum*: nam quod vt *quod* refertur, vt *quod* extremo, ad quod opponitur, refertur. Licet autem filiatio non opponatur relatiuè formaliter proceſſione, ſeu ſpirati relationis, quia non eſt formalis ratio referendi Filium ad Spiritum Sanctum, opponitur tamen illi alijs duobus modis. Tum, quia radicat relationem ſpiratoris referentem formalitèr. Tum etiam, quia conſtituit ſubſtractum referendum vt *quod* per relationem ſpiratoris ad Spiritum Sanctum, & hoc vltimum inſinuaſſe videtur D. Thomas *quaeſt. 10. de potentia art. 5. ad 13. argumentum*, vbi cum ſibi oppoſuiſſet, quod filiatio diſtinguit realiter Filium à Spiritu Sancto, & tamen illi non opponitur relatiuè, &c. reſpondet: *Dicendum, quod licet filiatio non opponatur relatiuè proceſſioni, tamen procedens opponitur relatiuè Filio, & per hoc proceſſio à filiatione diſtinguitur*: ac ſi apertius dixiſſet, quod licet filiatio non ſit ratio referendi ad Spiritum Sanctum, conſtituit tamen ſubſtractum *quod* refertur vt *quod*, & *cui* vt *quod* relatiuè opponitur proceſſio, & per hoc inter filiationem, & proceſſionem datur realis diſtinctio.

53 *Inſtantia ſoluta.* Sed opponit Valentia: eſſentia eſt radix relationis; & tamen non diſtinguitur realitèr ab aliqua ex diuinis perſonis: ergo quod filiatio radix ſit relationis ſpiratoris, non ſufficit, ad hoc, quod realiter diſtinguat Filium à Spiritu Sancto. Reſpondeo, eſſentiam eſſe radicem communem omnium relationum, non peculiarem alicuius, & ideò nullis ex illis opponi, nec ab illarum aliqua realitèr diſtingui. Cæterum filiatio taliter radicat relationem ſpiratoris, quod in radicando adæquatur cum illa, ideſt, aliam non radicat, & idcircò opponitur ſufficienter relationi ſpirati, vt ab illa realitèr Filium diſtinguat. Ad ſecundam probationem antecedentis §. ſequenti occurretur.

§. Vltimus.

Cætera argumenta diluuntur.

54 *Arg. 4.* QVarto obijciunt: ſi Spiritus Sanctus procederet à Filio, & non à Patre, diſtingueretur realiter ab vtroque, aliàs inter idem, & idem realiter daretur mutua realis proceſſio, cum Filius à quo Spiritus Sanctus procederet, eſſet etiam per paſſionem à Patre, qui realiter identificatus eſſet cum Spiritu Sancto: ergo etiam ſi Spiritus Sanctus procederet à Patre, & non à Filio, ab vtroque poſſet manere realiter diſtinctus. Patet conſequentia. Tum à paritate. Tum etiam: nam in data hypoteſi Spiritus Sanctus non opponeretur relatiuè Patri, & tamen realitèr diſtingueretur ab illo: ergo abſque oppoſitione relatiua ſaluatur realis diſtinctio; & conſequenter, quamuis in noſtra hypoteſi Spiritus Sanctus non procederet à Filio, & illi relatiuè non opponeretur, poſſet realitèr ab illo diſtingui.

55 *Solutio Valētia.* Ad hoc argumentum Valentia, quem aliqui Recentiores ſequuntur, reſpondet negando antecedens, nec inconueniens reputat, quod inter Filium, & Spiritum Sanctum daretur in prædicta hypoteſi mutua realis proceſſio: nam ex illo impoſſibili admiſſo, hoc inconueniens, & multa alia ſequuntur. Cæterum hæc ſolutio falſa eſt, & conſequens in propria doctrina. Secundum patet: nam hic Auctor fatetur in prædicta hypoteſi non manſurum, nec Patrem, nec Filium, nec Spiritum Sanctum, eo quod ab illis aufertur conſtitutiuum, & diſtinctiuum: ergo ex illa inferri non poteſt inter Filium, & Spiritum Sanctum realis proceſſio. Primum autem probo, non enim minus repugnat idem à ſe ipſo mediatè procedere per ſe, quam immediatè; at immediata proceſſio realem inter extrema diſtinctionem expoſcit: ergo etiam mediata; ac per conſequens, cum Spiritus Sanctus à Patre in illo caſu mediatè procederet, vtpotè procedens à Filio per ſe ſecundum virtutem à Patre communicatam; conſequens fit, quod in prædicto caſu neceſſario Spiritus Sanctus à Patre realiter deberet diſtingui.

56 *Vera ſolutio.* Et ex his ad argumentum reſpondeo, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam. Ad primam probationem conſtat iam diſparitatis ratio: nam in illa hypoteſi Spiritus Sanctus à Patre mediatè procederet, in caſu autem quod non procederet immediatè à Filio, nullo modo procederet ab illo. Ad ſecundam, diſtinguo maiorem: relatiuè immediatè, concedo maiorem: mediatè, nego maiorem, & conceſſa minori, diſtinguo conſequens: abſque relatiua oppoſitione mediata, & immediata, nego conſequentiam: abſque aliqua ex illis, concedo conſequentiam. Ex quo nihil contra noſtram concluſionem colligitur, nam in hypoteſi de qua diſputamus, nec immediata, nec mediata relatiua oppoſitio inter Spiritum Sanctum, & Filium interueniret.

57 *Inſtat Valentia.* Sed inſtat contra hanc ſolutionem Valentia: non ſtat aliquid diſtingui ab altero mediatè: ergo ſi in dicta hypoteſi Spiritus Sanctus non diſtingueretur immediate à Patre, nullo modo diſtingueretur realiter ab illo. Probat antecedens, eatenus namque vnumquodque diſtinguitur quatenus eſt; at nihil poteſt habere eſſe mediatè, ſed immediatè debet per ſuam entitatem conſtitui: ergo nec poteſt ab alio realitèr mediatè diſtingui.

58 *Reſp.* Reſpondeo, diſtinguendo antecedens; mediatè intrinſecè, concedo antecedens: extrinſecè, nego antecedens, & diſtinguo conſequens: immediatè per excluſionem alterius vt intrinſecæ formæ, concedo conſequentiam: per excluſionem alterius, vt extrinſeci: nego conſequentiam. Itaque ſicut in illo caſu Spiritus Sanctus, per relationem ſpirati conſtitueretur intrinſecè; ita etiam per illam intrinſecè diſtingueretur à Patre, & Filius, qui eſſet extremum medio à Patre procederet, non concurreret ad dandam diſtinctionem; vt formam intrinſeca, ſed extrinſeca ſolum, & eodem modo ad eſſe Spiritus Sancti concurreret. Vnde tam eſſe, quam diſtingui conueniret Spiritui Sancto immediatè per excluſionem alterius mediantis tanquam intrinſeca forma, non tamen immediatè excludente aliquod medians, vt extremum extrinſecum, quod ſicut mediaret ad hoc, quod eſt à Patre procedere, ita etiam ad eſſe Spiritus Sancti, & ad eius diſtinctionem à Patre mediaret.

59 *Arg. 5.* Quinto obijciunt: in data hypoteſi maneret in Filio ratio formalis, quæ illum de facto à Spiritu Sancto realiter diſtinguit: ergo realiter ab illo maneret diſtinctus. Conſequentia eſt euidens, manente namque ratione formali, effectus etiam formalis perſeuerare debet. Antecedens autem probant: ratio formalis, quæ modo Filium à Spiritu Sancto diſtinguit, eſt Filiatio; at in illo caſu maneret Filiatio: ergo maneret ratio formalis, per quam modo Filius à Spiritu Sancto diſtinguitur. Probant maiorem, id namque eſt formalis ratio diſtinguendi, quod dat eſſe tanquam ratio formalis; at forma Filium in ratione perſonæ conſtituens eſt Filiatio: ergo etiam ratio formalis diſtinguendi realiter à Spiritu Sancto.

60 *Reſp. Caietanus.* Hoc eſt argumentum, cui potiſſimè fidunt contrariæ ſententiæ Auctores, ad quod non vno modo reſpondetur à patronis noſtræ ſententiæ. Caietanus *in præſenti artic. 2.* reſpondet, negando filiationem eſſe rationem formalem diſtinguendi realiter Filium à Spiritu Sancto. Ad probationem autem, quod ſcilicet idem eſt conſtitutiuum, & diſtinctiuum; reſpondet, id eſſe verum in formis abſolutis: ſecus autem in relatiuis: nam cum eſſe relationis relatiuum ſit, & in ordine ad correlatiuum, ita diſtinctio illius in quantum talis ſolum à correlatiuo eſſe poteſt. Vnde quia Filiatio non refert Filium ad Spiritum Sanctum, non relatiuè opponit, ac proinde, nec vt ratio formalis Filium realiter à Spiritu Sancto diſtinguit, ſed ratio formalis huius diſtinctionis eſt relatio ſpiratoris, per quam ſicut ad Spiritum Sanctum refertur, ita ab illo realitèr relatiuè diſtinguitur. Solutionem iſtam poſſe verum ſenſum habere ex reſolutionem noſtræ conſtabit, diſplicet tamen, vt iacet, qualiter explicatur communiter.

Illam

Digitized by Google

61 *Quorundam impugnatio reijcitur.* Illam graues Theologi impugnant, eo quod relatio creata non ſolum à correlatiua, ſed etiam ab alijs diſtinguitur realiter, v. gr. relatio ſimilitudinis, qua vnum album ad aliud refertur, non ſolum ab alio ſibi ſimili diſtinguitur realiter, ſed etiam ab alijs, ſiue relatiuis, ſiue abſolutis; ergo falſum eſt principium à Caietano aſſumptum, videlicet relationem ſolum à ſuo correlatiuo diſtinguere, aut diſtingui realiter. Verum ſic impugnantes non guſtarunt ſubtilem Caietani mentem, Caietanus namque, non negat relationem creatam diſtingui realiter ab alijs à ſuo correlatiuo diſtinctis; ſed duplicem diſtinctionem in relatione agnouit, alteram ſibi, & ab alijs prædicamentis communem, alteram propriam relationis, prima non eſt tantum reſpectu ſui correlatiui, bene vero ſecunda, eo quod diſtinctio, quam relatio peculiariter præbet præ alijs generibus relatiua debet eſſe; ac proinde ad correlatiuum ſolum deber termioari. Ex quibus vtraque in relatione creata realis poteſt eſſe, quia illi ob ſui limitationem non debetur identitas cum his ad quæ non ſe habet relatiuè, in relatione autem diuina, quia infinita eſt, ſolum illa diſtinctio, quæ eſt peculiaris generi relatiuo, ſcilicet relatiua, realis eſſe poteſt; cum alijs namque quibus ſolum diſparatè opponitur, petit identificari ratione infinitatis. Vnde in forma ad impugnationem reſpondeo de mente Caietani, diſtinguendo antecedens: diſtinctione relationi propria, nego antecedens: ſibi, & alijs pradicamentis communi, concedo antecedens; & nego conſequentiam ob rationem iam datam.

62 *Solutio Caietani, vt communiter explicatur, reijcitur 1.* Diſplicet tamen doctrina illa Caietani, niſi iuxta dicenda intelligatur, & quia fuſior illius impugnatio ſpectat *infra ad quæſtionem* 40. modo breuiter reijcitur primo: nam cum D. Thomas *quæſt.* 10. *de potentia articul.* 5. ſibi obieciſſet in argumento 13. quod Filiatio eſt proprietas Filij, illum diſtinguens realiter à proceſſione, cui tamen relatiuè non opponitur; non reſpondit negando Filiationem eſſe proprietatem conſtituentem Filium, & illum diſtinguentem realiter à Spiritu Sancto, ſed dixit, quod licet Filiatio non opponatur relatiuè proceſſionis; proceſſio tamen relatiuè opponitur Filio; at ſi diſtinctio Filij à Spiritu Sancto à Filiatione non eſſet, ſed à relatione ſpiratoris, facilius argumento facto occurreret Angelicus Doctor aſſerendo, Filiationem non diſtinguere Filium adæquatè, licet ipſum in ratione perſonæ conſtitueret: ergo doctrina ex Caietano relata ad mentem D. Thomæ non eſt.

63 *Secundo.* Secundo: nam diſtinctio realis Filij à Spiritu Sancto, perſonalis eſt: ergo proprietate perſonali debet tanquam à ratione formali præſtari; at ſpiratio actiua non eſt perſonalis proprietas. Tum, quia id expreſsè docet Diuus Thomas 1. *ad Annibaldum diſtinction.* 27. *quæſt.* 1. *art.* 1. *ad* 3. Tum etiam, quia communis eſt Patris, & Filio; proprietas autem perſonalis vni perſonæ debet eſſe propria: ergo ab illa tanquam à ratione formali prouenire nequit diſtinctio realis Filij ab Spiritu Sancto, & conſequenter à Filiatione debet præſtari.

64 *Tertio.* Tertio: nam Filiatio ratione ſui eſt incommunicabilis realiter Spiritui Sancto, alias ratione ſui perſonalitas non eſſet: ergo ratione ſui Filium realiter Spiritu Sancto diſtinguit. *Deniq;* Quarto: nam diſtinctio realis Filij ab Spiritu Sancto, realiter eſt diſtincta à diſtinctione reali Patris ab eodem Spiritu Sancto, alias perſonalis diſtinctio non eſſet: ergo non à forma, quæ in Patre, & Filio eadem ſit, qualis eſt communis ſpiratio, ſed à forma realiter diſtincta, qualis eſt Filiatio debet prouenire.

65 *Solutio Patris Vazq.* Vazquez *vbi ſupra numer.* 36. cum Caietano conuenit in eo, quod non Filiatio, ſed communis ſpiratio realiter diſtinguat à Filium à Spiritu Sancto, ad illud autem principium, quo aſſeritur, idem eſſe principium conſtitutiuum, & realiter diſtinctiuum reiecta Caietani doctrina reſpondet, verum eſſe quando conſtitutiuum eſt reale: ſecus autem quando ſolum ſecundum rationem, tunc namque ſufficit, quod ratione diſtinguat, & quia Filiatio ſolum per rationem Patrem conſtituit in ratione perſonæ: hinc fit, quod non debet realiter illum diſtinguere, ſed per rationem ſolum.

66 *Reijcitur.* Hæc tamen doctrina ex falſo principio procedit, ſcilicet conſtitutionem perſonarum, non eſſe realem, ſed ſecundum rationem, quod impugnatur *infra quæſtion.* 40. vbi de conſtitutiuo perſonarum tractatur. Et ex falſo principio malam efficit conſequentiam; dato namque, quod ſolum per rationem Filiatio conſtituat, non colligitur rectè non debere realiter ab omni alio diſtinguere. Tum, quia non obſtante, quod per rationem conſtituat, realiter diſtinguit Filium à Patre: ergo illo non obſtante, realiter etiam à Spiritu Sancto diſtinguit. Tum etiam, nam relatio ſpiratoris non conſtituit Filium realiter in aliquo eſſe, ſi ſemel verum eſt Filiationem realiter non conſtituere; & tamen Filium à Spiritu Sancto diſtinguit, vt Vazquez fatetur; ergo idem quod prius. Tum etiam, nam rationalitas iuxta iſtius Auctoris ſententiam, non realiter, ſed ſecundum rationem hominem conſtituit, cum ſolum ratione diſtinguatur ab homine, ob quam rationem Filiatio realiter non conſtituit Filium; & tamen realiter diſtinguit hominem ab omni non rationali: ergo etiam ſi Filiato ſolum per rationem Filium conſtituat, realiter ab omni non Filio diſtinguet. Tum denique: nam id, quod ſolum per rationem conſtituit, maiori identitate gaudet, cum conſtituto, quam realiter conſtitutum: ergo ſi hoc realiter ab omni alio diſtinguit, à fortiori, & illud. Nec exemplum, quo vtitur Vazquez actionis, & paſſionis conſtituentium per rationem propria genera, & ſpecies, & tamen à motu realiter non diſtinguentium, aliquid valet; nam conſtitutiuum non debet diſtinguere realiter ab omni alio, ſed ab omni alio reali alietate, qualis inter Filium, & Spiritum Sanctum reperitur, non autem inter actionem, & paſſionem à motu.

67 *Aliorum ſolutio impugnatur.* Tertio alij reſpondent negando minorem: tunc, ſcilicet, Filiationem manſuram, imo nec Paternitatem, nec proceſſionem, vnde nec diſtinctiuum reale Filij à Spiritu Sancto maneret. Ita Valentia, quem aliqui Recentiores ſequuntur. Sed nec placet iſtorum ſolutio. Tum, quia licet per conſequentias mediatas, & realiter Filiatio à ſuppoſitione noſtra tollatur, imò, & proceſſio, & paternitas, immediatè tamen, & per intellectum non deſtruit Filiationem, nec proceſſionem, ſed ſolum à Filio tollit, quod ſit principium Spiritus Sancti, & ab Spiritu Sancto, quod procedat à Filio; at quando ex ſuppoſitione impoſſibili inueſtigatur ratio formalis alicuius effectus, non eſt attendendum ad id, quod mediatè, & realiter per talem ſuppoſitionem deſtruit, ſed ſolum ad id, quod per intellectum, & immediatè, conceſſo per impoſſibile, quod alia perſeuerent: ergo vt argumentum Scoti ſoluatur recurrendum, non eſt ad hoc, quod Filiatio, & proceſſio penitus deſtruantur, ſed admiſſo, quod aliquomodo perſeuerant, eius ſolutio eſt requirenda. Minor explicatur, & probatur ſimul; ſi quis namque ad inueſtigandum rationem formalem in Deo producendi creaturas inquirat, an ſi per impoſſibile Deus non eſſet Trinus, creaturæ manerent, licet hac ſuppoſitione, mediatè, & realiter Deus deſtruatur, quia tamen per intellectum, & immediatè Deum non deſtruit, eo quod negatio Trinitatis non eſt immediata, & formalis Deitatis deſtructio, vt argumenta ſoluat, qui negatiuam ſententiam ſuſtinuerit, non debet recurrere ad hoc, quod Deus in prædicta hypoteſi, non maneret, ſed illo admiſſo, & negata Trinitate, argumenta ſoluere debet: ergo vera eſt minor facti diſcurſus. Secundo: nam alias Latini Patres vt Spiritum Sanctum probarent à Filio non diſtinguendum, non debebant argumentari ex eo quod à Filio non procederet, ſed ex eo, quod nec Filius, nec Spiritus Sanctus manerent; at D. Thomas, & alij Patres non ex hoc ſecundo capite, ſed ex primo ſuum argumentum deſumunt: ergo ad occurrendum Scoto, recurrendum non eſt ad hoc, quod non manet vllo modo Filiatio, ſed hoc aliquomodo admiſſo, Scoti argumento tenemur occurrere.

68 *Vera ſolutio.* Ad illud ergo reſpondeo communi noſtrorum Thomiſtarum ſolutione, negando antecedens. Ad eius probationem, diſtinguo maiorem: ratio formalis diſtinguens Filium realiter à Spiritu Sancto, eſt Filiatio ſub expreſſo Filiationis conceptu, quo refertur ad Patrem, nego maiorem: ſub conceptu radicis ſpirationis, concedo maiorem, & diſtinguo minorem: maneret in prædicto caſu Filiatio ſub primo conceptu, concedo minorem: ſub ſecundo conceptu, nego minorem, & conſequentiam.

69 *Oppones 1.* Secundo oppones primo: quia relatio ſpiratoris eſt communis Patri, & Filio, non poteſt Filium perſonaliter à Spiritu Sancto diſtinguere, vt contra primam ſolutionem docuimus; at eſſe ſpirationis radicem eſt Patri, & Filio commune: ergo Filiatio non diſtinguit perſonaliter Filium à Spiritu Sancto ſub conceptu radicis, ſed ſub conceptu expreſſo relationis, ſeu formæ hypoſtaticæ ſub quo in prædicta hypoteſi manet. *Secundo.* Secundo, eſſe ſpirationis radicem eſt prædicatum eſſentiale Filiationi: ergo ablato ab illa hoc prædicato, implicat Filiationem manere, & conſequenter incidimus in ſolutione proximè nobis impugnatam.

70 *Reſp. ad 1. inſtantiam.* Reſpondeo ad primam ex his obiectionibus, quod licet conceptus radicis vt ſic, communis ſit Patri, & Filio, talis tamen conceptus radicis, ſcilicet per modum Verbi, peculiaris eſt Filiationi, & iſte eſt ſub quo Filiatio Filium perſonaliter diſtinguit à Spiritu Sancto. *Ad 2.* Ad ſecundam reſpondeo, conceſſo antecedenti diſtinguendo conſequens: implicat Filiationem manere re ipſa, & per conſequentiam mediatam, concedo conſequentiam: implicat Filiationem manere ſub inadæquato conceptu in ratione, & per conſequentiam immediatam, nego conſequentiam, & illam quæ ſubinfertur; nam ſolutio, quam impugnauimus affirmat, noſtram ſuppoſitionem immeditè, & per rationem, adæquatè Filiationem, & proceſſionem Spiritus Sancti deſtruere. Exemplum eſt in hac conditionali: ſi homo rationalis non eſſet, non diſtingueretur ab æquo, per quam immediatè, & ratione noſtra ſolum tollitur ab homine rationalitas, non vero animalitas, re tamen ipſa, & per mediatam conſequentiam, & rationalitas, & animalitas hominis deſtruitur; eo quod re ipſa implicat vnum ex his prædicatis ſine alio manere

ratione identitatis inter vtrumque: ita in præſenti hypoteſi facta, ſcilicet, ſi Spiritus Sanctus non procederet à Filio, non diſtingueretur ab illo, immediatè, & per rationem, ſolum tollitur à Filio, quod ſit Spiritus Sancti principium, licet re ipſa, & per conſequentiam mediatam tollatur adæquatè Filiatio, quod in omni ſuppoſitione impoſſibili euenit.

71 *Inſtabis.* Inſtabis: eſſe ſpirationis radicem non comparatur ad Filiationem, quatenus diſtinguit à Patre, vt differentia ad genus qualiter rationalitatis ad animalitatem comparatur in homine, nec vt illius proprietas, ſed tanquam ipſiſſimus differentialis Filiationis conceptus: ergo negatio talis prædicati non ſolum realiter, ſed etiam per rationem, non mediatè, ſed immediatè eſt deſtructio Filiationis ſub omni conceptu.

72 *Reſp.* Reſpondeo diſtinguendo vltimam antecedentis partem: vt ipſiſſimus conceptus abſque diſtinctione ſaltim inadæquata, ſeu quoad munus, nego antecedens: abſque diſtinctione adæquata, concedo antecedens, & nego conſequentiam; itaque Filiatio conſtituit Filium in ratione perſonæ ſub conceptu formæ hypoſtaticæ, ſub quo non exprimit munus referendi ad Patrem, nec reſpiciendi Spiritum Sanctum, ſed ſolum conſtituendi perſonam, & in illo conceptu eſt connexio, cum expreſſo referendi ad Patrem, & connexio cum relatione ſpiratoris tanquam radix illius, licet autem inter Filiationem vt connexam, cum munere reſpiciendi Patrem, & vt connexam cum relatione ſpiratoris per modum radicis, adæquata diſtinctio non detur, datur tamen inadæquata, & ſub vna connexione non exprimit aliam, ſicut inter conceptum eſſentiæ, & naturæ licet non detur adæquata diſtinctio, datur tamen inadæquata, ita vt eſſentia ſub conceptu eſſentiæ non explicet, ſed implicet conceptum naturæ, ideſt radicis; proprietatum, & operationum: ſicut ergo negatio conceptus naturæ, non eſt immediata deſtructio, & per rationem conceptus eſſentiæ; ita negatio radicis ſpirationis non eſt immediata, & per rationem deſtructio Filiationis, quatenus diſtinguit à Patre, ſed ſolum re ipſa, & mediatè infert deſtructionem illius. Et iuxta noſtram ſolutionem poteſt Caietani doctrina ad verum ſenſum reduci, ſi nomine ſpirationis realiter diſtinguentis Spiritum Sanctum à Filio, non relationem ſpirationis, ſed illius radicem intelligat, & nomine referentis, non expreſſum referendi conceptum, ſed radicem illius.

73 *Replic.* Sed contra doctrinam traditam replicabis: ex hucuſque dictis ſequitur, poſſe perſonas diuinas per modos abſolutos diſtingui, & conſtitui conſequens eſt falſum: ergo hucuſque dicta ſunt. Probatur ſequela, & Filiatio, v. g. diſtinguit Filium ab Spiritu Sancto, quia radicat ſpirationem actiuam, quin ratione huius radicationis ſit in ſpecie actiuæ ſpirationis, ſed virtualiter ab illa adæquatè diſtinguitur: ergo radicatio relationi, virtualiter adæquatè à radicante diſtinctæ, ſufficit ad diſtinguendum radicantem relationem à termino relationis radicatæ; ſed radicatio relationis virtualiter adæquatè à radicante diſtinctæ, non eſt cur repugnet formæ, & modo realiter, abſolutis; cum per talem radicationem non conſtituatur in linea relationis radicatæ: ergo non eſt cur per modos abſolutos non conſtituantur, & diſtinguantur perſonæ. Reſpondeo, ad iſtam radicationem ſupponi neceſſario formam non eſſe communem, ſed alicui perſonæ ſpecialem, & quia modi abſoluti communes ſunt, in diuinis enim omnia ſunt communia, vbi non obuiat relationis oppoſitio; fit conſequens, quod iſta radicatio illis competere nequeat.

74 *Arg. 6.* Sexto contra noſtram ſententiam arguitur in hypoteſi, quod Spiritus Sanctus liberè à Filio procederet, diſtingueretur realiter à Filio quamuis actu ab illo non procederet: ergo abſolutè ſi Spiritus Sanctus non procederet à Filio, diſtingueretur realiter ab illo. Conſequentia videtur bona, antecedens autem probo; etiam ſi de facto non procederet, poſſet tamen procederet; ſed quod ab aliquo non diſtinguitur realiter, non poteſt realiter procedere ab illo: ergo in caſu quod procederet liberè, realiter diſtingueretur à Filio, & etſi actu ab illo non procederet.

75 *Reſp.* Si dicas, ſuppoſitionem eſſe implicatoriam in terminis, & idcirco ex illa quodlibet inferri. In contrarium obſtat, non minus eſſentiale eſſe Spiritui Sancto procedere à Filio, quam proceſſionem eſſe neceſſariam, primo non obſtante ſupponitur ad diſputationem Spiritum Sanctum non procederet à Filio: ergo poteſt etiam, & debet ad ſoluendum argumentum ſupponi proceſſionem non neceſſariam, ſed liberam eſſe. Quare omiſſa ſuppoſitione, reſpondeo diſtinguendo antecedens: ſi quamuis actu non procederet, poſſet tamen procedere, concedo antecedens: ſi nec procederet, nec poſſet qualiter in noſtra diſputatione ſupponimus, nego antecedens, & conſequentiam: quia noſtra hypoteſi vtrumque ſupponit, ſcilicet quod nec procedat, nec poſſit procedere. Quod ſi hypoteſis aliter fiat, ſcilicet, ſi Spiritus non procederet, poſſet tamen procedere, an diſtingueretur, vel non? Dicatur tunc diſtinguendum realiter à Filio per relationem fundatam in potentia originis, etſi non in actuali origine.

76 Denique arguitur: dato quod Spiritus Sanctus non procederet à Filio efficienter dummodo Filius eſſet ad illius proceſſionem conditio, realiter diſtingueretur ab illo: ergo in hypoteſi quod Spiritus Sanctus à Filio non procederet, ab illo diſtingueretur realiter. Probatur antecedens primo, amor creatus à Verbo realiter diſtinguitur, etſi ab illo non ſit efficienter, quia Verbum eſt ad eius elicientiam præuia conditio: ergo etſi Spiritus Sanctus non procederet à Filio efficienter, ſi Filius eſſet ad illius proceſſionem conditio, realiter diſtingueretur ab illo. Secundo, Paternitas non eſt principium effectiuum Filij, ſed tantum conditio, aut complementum principij; & tamen realiter à Filio non procederet vt à principio efficiente, dummodo eſſet ad eius proceſſionem præuia conditio realiter diſtingueretur ab illo. *Denique arg.*

Reſpondeo negando antecedens, Ad primam probationem, concesso antecedenti, nego conſequentiam: in creatis namque ob limitationem, non ſolum producens *quod*, ſed etiam principium *quo*, & conditio, ſeu complementum principij producentis, realiter petunt diſtingui; in diuinis autem ob infinitatem ſicut principium *quo* non petit realiter diſtingui; ita nec id quod ſolum eſſet conditio principij. Ad ſecundam nego cauſalem, ſed quia paternitas eſt ipſa relatiua oppoſitio in proceſſione vnius perſonæ ab alia fundata. 77 *Reſp.*

Si dicas: paternitas ſub conceptu formæ hypoſtaticæ non eſt relatiua oppoſitio, & tamen realiter à Filio diſtinguit: ergo ſolum quia eſt conditio principij. Reſpondeo diſtinguendo maiorem: expreſſè, & formaliter, concedo maiorem: implicitè, & connexiuè, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: ſed quia modo prædicto eſt ipſa relatiua oppoſitio iuxta dicta *ſolutione ad* 3. Et hæc de iſta diſputatione applicanda litteræ Magiſtri *in* 1. *diſtinct.* 11. §. 1. 78 *Si dicas. Reſp.*

DISPVTATIO NONAGINTATERTIA.

An Spiritus Sanctus per ſe petat Filiationem, & Paternitatem in principio ſpirante?

§. I.

Relatis ſententijs ſtatuitur prima concluſio.

PRima ſententia negat, per ſe iſtas relationes exigere, vnde licet vis ſpiratiua per ſe entitatiuè illas relationes expoſcat, non tamen illas petit in ratione principij *quo*, nec *quod* Spiritus Sancti, ſed per accidens comparari prædictas relationes ad principium Spiritus Sancti, ſicut licet Trinitas perſonarum per ſe entitatiuè cum Deo vt vno comparetur: ſecus autem cum Deo quatenus creaturarum principium, eo quod non petitur à creaturis productis Deus vt Trinus, ſed ſolum vt vnus. Ita Scotus *in* 1. *diſtinct.* 12. *quæſt.* 1. quem omnes Scotiſtæ ſequuntur. Nu. 1. *Prima ſententia.*

Secunda affirmans eſt, quam tuentur Capreolus *in* 1. *diſtinct.* 12. *quæſt. vnica* Ferrara 4. *Contra Gentes cap.* 25. Caietanus, Bañez, Zumel, Nazarius, Albelda, Marcus de la Serra, & omnes diſcipuli D. Thomæ *in præſenti art.* 4. Quos referunt, & ſequuntur Patres Salmanticenſes *Tract.* 6. *diſp.* 15. *dub.* 5. Reuerendiſſimus Sancto Thoma *diſp.* 15. *art.* 4. Tenent etiam ex alienis Suarez *libro* 1. *de Trinitate cap.* 6. Vazquez *diſp.* 150. *cap.* 2. Arrubal *diſp.* 130. Granadus *Tractatu* 10. *diſp.* 3. Et alij ex Recentioribus Societatis frequenter. Non tamen omnes vno modo ſententiam iſtam defendunt, alijs aſſerentibus prædictas relationes ſolum exigi vt conditiones in principio *quod* Spiritus Sancti, non vero vt connotatas à virtute, ſeu principio *quo* ſpiratiuo, ſed iſto modo ſolam ſpiratoris relationem requiri. Alijs è contra docentibus, requiri vt connotatas immediatè à principio *quo* ſpirandi, & relationem ſpiratoris conſequutiuè ad tale principium ſe habere. 2 *Secunda ſententia. Capr. Caiet. Bañez. Zumel. Nazar. Albelda. Serra. S. Tho. Suarez. Vazq. Arrubal. Granad.*

Prima concluſio: *Spiritus Sanctus ratione ſuæ proprietatis perſonalis petit per ſe pluralitatem ſuppoſitorum in principio ſpirante.* Probatur primo ex D. Thoma *in præſenti art.* 4. *ad* 2. vbi docet, Spiritum Sanctum procedere à Patre, & Filio, vt vnum ſunt, & vt duo, eo quod procedit vt amor vnitiuus duorum. Id ipſum docuerat, *quæſt.* 10. *de potentia artic.* 5. *ad* 11. *&* *in* 1. *diſtinction.* 11. *quæſt.* 1. *artic.* 2. *&* 4. vbi duplex diſcrimen conſtituit inter creationem, & proceſſionem Spiritus Sancti quoad hoc, quod eſt pluralitatem perſonarum exigere, his verbis: *Creatio eſt actus Trium perſonarum, non ſecundum quod diſtinctæ ſunt, ſed ſecundum quod vniuntur in eſſentia, quia etiam per intellectum remota diſtinctione perſonarum, adhuc remanebit creatio; ſed ſpiratio eſt actus conueniens pluribus ſuppoſitis ſecundum quod diſtinguuntur.* Id ipſum docet 1. *ad Annibaldum diſtinct.* 11. *quæſt. vnica art.* 4. *in corpore*: ergo ex mente D. Thom. Spiritus Sanctus rationæ ſuæ proprietatis 3 *Prima concluſio. Prob. ex D. Tho.*

per-

Digitized by Google

perſonalis, petit per ſe procedere à Patre, & Filio vt ſunt plures; & conſequenter petit Filiationem, & Paternitatem in principio ſpirante.

4 *Secundo prob.* Secundo probatur: Spiritus Sanctus per ſe petit ratione proprietatis perſonalis à Patre, & Filio ſecundum quod plures ſunt, & paternitate, & Filiatione conſtituti, reali diſtinctione diſtingui; at ab eis nequit diſtingui realiter, niſi realiter ab illis procedat: ergo per ſe petit ab illis procedere quatenus plures ſunt, & paternitate, & Filiatione conſtituuntur. *Tertio.* Tertio: Spiritus Sanctus ratione ſuæ proprietatis perſonalis per ſe refertur ad Patrem, & Filium quatenus plures ſunt, cum proceſſio relatiuè Filio opponatur, vt docet D. Thomas *quæſt. 10. de potentia art. 5. ad 13. argumentum*: ergo per ſe petit ab illis procedere. Patet conſequentia: nam relatiuè opponi in diuinis neceſſario originem ab alio ſupponit.

5 *Dices.* Dices, referri, & relatiuè opponi Patri, & Filio quatenus ſunt vnum in vi ſpiratiua, & relatione ſpiratoris, prout ſic enim terminant Pater, & Filius relationem ſpirati, non tamen referri, nec relatiuè opponi Patri, & Filio, quatenus paternitate, & Filiatione conſtituuntur diſtincti. *Sed contra 1.* Sed contra primo: nam D. Thomas illa ſolutione contendit ſaluare Filiationem Filium à Spiritu Sancto realiter diſtinguere, quamuis illum ad Spiritum Sanctum non referat, eo quod terminat relationem ſpirati; at Filiatio non diſtinguit Filium ratione relationis ſpiratoris, ſed ratione ſui, vt præcedenti diſputatione monſtrauimus: ergo ratione ſui terminat relationem ſpirati, licet non vt ratione formali, ſaltim vt conſtituentis ſubſtractum terminans vt *quod* proceſſionem, ſeu relationem ſpirati; & conſequenter Filiationem ab intrinſeco petit, ſi non vt rationem formalem, ſaltim vt conditionem in principio ſpirante.

6 *Contra 2.* Secundo: nam licet Pater, & Filius terminent proceſſionem ratione actiuæ ſpirationis, vt ratione formali terminandi, per ſe tamen exiguntur tanquam terminantia vt *quod*, duo ſuppoſita Patris, & Filij: ergo per ſe petit ab illis, vt duo ſunt, procedere tanquam à producentibus, etſi non tanquam à formali principio. Conſequentia ex dictis tenet. Antecedens autem probo: relatio ſpiratoris vt referens, per ſe, & ab intrinſeco petit duo ſuppoſita tanquam relata vt *quod*: ergo vt terminat, per ſe, & ab intrinſeco, petit duo ſuppoſita tanquam *quod* terminantia; cumque relatio ſpirati adæquet iure ferendo vim terminatiuam relationis ſpiratoris, debet per ſe, & ab intrinſeco ad duo ſuppoſita, tanquam terminantia vt *quod* terminari.

7 *Deniq; prob. concluſio.* Denique ſuadetur concluſio: nam Spiritus Sanctus ex vi ſuæ proprietatis perſonalis petit per ſe procedere vt terminus mutui, amicabilis, ac reciproci amoris, quo ſe diligunt Pater, & Filius; at mutus amicabilis amor non ſtat abſque pluralitate perſonarum, inuicem ſe amicabiliter, ac reciprocè diligentium: ergo per ſe, & ab intrinſeco petit dualitatem perſonarum pro principio ſpirante. Minor conſtans videtur, amicabilis namque mutuus, & reciprocus amor, abſque diſtinctione aliqua nequit ſubſiſtere, cumque in diuinis nequeat eſſe diſtinctio in amore debet eſſe in ſuppoſitis ſe diligentibus.

8 *Maior prob. 1.* Maior autem oſtenditur primo ex Patribus aſſerentibus, Spiritum Sanctum eſſe nexum, & vinculum Patris, & Filij, id docent Auguſtinus 6. *de Trinitate cap. 5.* illis verbis: *Spiritus ergo Sanctus commune aliquid eſt Patris, & Filij, quam aptius dico Charitatem*, & 38. de tempore, illum vocat *communionem Patris, & Filij*: *Bernardus ſermone octauo in Cantica*, illis verbis: *Spiritus Sanctus Patris, & Filij eſt imperturbabilis pax, gluten firmum, indiuiduus amor, indiuiſibilis vnitas.* Epiphanius *hæreſi 62.* illum vocat, *vinculum Trinitatis*. Et Concilium Toletanum 11. in confeſſione fidei, Patris & Filij charitatem eſſe, Spiritum Sanctum affirmat; at eſſe commune aliquid Patris, & Filij, vtriuſque glutem, Trinitatis vinculum, non aliunde illi conuenit, niſi quia per ſe ex amore mutuo amicabili, & reciproco Patris, & Filij procedit: ergo petit per ſe procedere ex amore amicabili.

Secundo prob. Secundo: nam Spiritus Sanctus ex vi ſuæ proprietatis perſonalis per ſe petit ex perfectiſſimo, & iucundiſſimo amore procedere; at amor perfectiſſimus eſt amor amicitiæ, mutuus, & reciprocus: ergo petit per ſe ex illo procedere. Qua ratione vſus eſt D. Thomas *locis ſupra allegatis, & quæſtione ſequenti art. 1. ad 3.* illis verbis: *Sed ex hoc ipſo, quod Pater, & Filius ſe mutuo amant, oportet quod mutuus amor, qui eſt Spiritus Sanctus ab vtroque procedat.*

§. II.

Argumentis in contrarium occurritur.

9 *Arg. 1.* Contra iſtam concluſionem opponunt contrarij Auctores primo: ſuppoſitum in quo eſt adæquata virtus agendi, ſe ſolo eſt ſufficiens ad producendum effectum, ſeu terminum; at Patre eſt virtus adæquata ſpiratiua: ergo ſe ſolo abſque Filij conſortio eſt ad impulſus productionem ſufficiens; & conſequenter Spiritus Sanctus non petit per ſe à Filio, quatenus à Patre diſtincto procedere. Reſpondeo tripliciter, primo diſtinguendo maiorem: ſi in tali ſuppoſito ſolo ſit virtus termini productiua, concedo maiorem: ſi non in illo ſolo, ſed in alio eiuſdem naturæ virtus productiua reſideat, nego maiorem, & diſtinguo minorem: in Patre ſolo, nego minorem: in illo, & in Filio, concedo minorem, & nego conſequentiam. *Reſp. 1.*

Vel ſecundo diſtinguo maiorem: ſe ſolo eſt ſufficiens per excluſionem dependentiæ ab altero ſuppoſito diuerſæ naturæ, & virtutis, concedo maiorem: per excluſionem alterius ſuppoſiti eiuſdem naturæ, & virtutis à quo non dependet, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: vel diſtinguatur diſtinctione maioris. Vel tertio reſpondeo diſtinguendo maiorem: ſi in illo ſuppoſito ſit adæquata virtus, & omnis conditio, concedo maiorem: ſi non omnis conditio poſtulata à termino in tali ſuppoſito reſideat, nego maiorem, & conceſſa maiori, nego conſequentiam; nam licet in Patre ſit adæquata virtus ſpiratiua, non tamen eſt in illo omnis conditio à termino poſtulata, vt conſtat ex dictis. 10 *Secunda ſolutio.* *Reſp. 3.*

Objiciunt ſecundo, & inſtatur contra hanc ſolutionem: pluralitas ſuppoſitorum non concurrit per ſe ad creaturarum productionem; at non alia ratione, niſi quia vis creaturarum productiua eſt in qualibet perſona ratione Deitatis illis communis: ergo ſi vis ſpiratiua reſidet in Patre adæquatè, & in Filio ſimiliter, non petit per ſe pluralitatem ſuppoſitorum in principio ſpirante. 11 *Arg. 2.*

Huic argumento Granados *vbi ſupra* reſpondet, quod licet creaturæ qualiter naturali lumine cognitæ non petant pluralitatem ſuppoſitorum ex parte principij, illam tamen expoſcere quatenus innoteſcunt per fidem. Sed non placet iſta ſolutio; ſi namque creaturæ vt ad ordinem naturæ ſpectantes pluralitatem ſuppoſitorum per ſe, & ab intrinſeco peterent per ſui naturalem comprehenſorem, ducerent in cognitionem myſterij Trinitatis, cum naturalis comprehenſio petat ſuum obiectum ſecundum omnia naturalia, & omnem naturalem connexionem cognoſcere; at hoc eſt falſum, aliàs Angeli, qui naturali lumine comprehendunt ordinem naturæ, ſcientia naturali ad Trinitatis myſterium cognoſcendum pertingerent: ergo prædicta ſolutio eſt falſa. 12 *Solutio Patris Granadi excluditur.*

Quare aliter ad argumentum factum reſpondeo, conceſſa maiori, negando minorem, ſed quia in qualibet perſona reſidet vis adæquatè productiua, & omnis conditio poſtulata à creaturis; reſpectu autem Spiritus Sancti, licet ſit in qualibet ex duabus perſonis vis virtus adæquata, non tamen omnis conditio in agente *quod* poſtulata à termino producto ob rationes iam traditas; & ideo non ſequitur Patrem ſe ſolo, aut Filium ſe ſolo ad Spiritus Sancti productionem ſufficere. 13 *Vera ſolutio.*

Sed dices, ſequi ex hac ſolutione, nec Patrem, nec Filium ſigillatim eſſe perfectum principium Spiritus Sancti; conſequens videtur abſurdum: ergo & ſolutio tradita eſt falſa. Patet ſequela. nam id, cui deeſt conditio aliqua requiſita ad effectum, ſeu terminum, non eſt perfectum termini principium; at iuxta hanc ſolutionem Patri, & Filio ſigillatim deeſt conditio requiſita: ergo nullus illorum eſt perfectum principium Spiritus Sancti. 14 *Objicies.*

Reſpondeo, negando ſequelam ad probationem, nego maiorem: nam cum perfectio principij ex principio *quo* ſumatur, & nihil ſpectans ad principium *quo*, deſit Patri, & Filio; conſequens eſt, quod licet cuiuis illorum aliqua conditio deficiat, poſſit tamen quilibet ſigillatim dici perfectum principium Spiritus Sancti. *Reſp.*

Tertio objiciunt: ſi per impoſſibile Pater ſine Filio maneret, adhuc poſſet ſpirare, & Spiritum Sanctum producere. Tum, quia id ſupponimus *in præcedenti diſputatione*: Tum etiam, quia adhuc gauderet voluntate fœcunda. Tum denique, quia id docuit D. Thomas *in 1. diſtinctione 32. q. 1. art. 2. in ſolutione ad 2.* his verbis: *Ad ſecundum dicendum, quod ſi generatio Filij non eſſet, Pater non diligeret ſe Spiritu Sancto, quia nec Pater eſſet, cum perſona Patris paternitate conſtituatur, ſi tamen detur per impoſſibile, quod perſona Patris remaneat, poterit per ſe amorem ſpirare perſonalem, nec tamen ab hoc excluditur Filius, quia omnis Patris perfectio eſt etiam Filij, in qua cum relatione originis non opponuntur*: ergo Spiritus Sanctus non petit per ſe, & ab intrinſeco à Patre, & Filio quatenus diſtinguuntur procedere. Patet conſequentia: quia non alia ratione probamus Trinitatem perſonarum non concurrere per ſe ad productionem creaturarum, niſi quia ſi per impoſſibile Deus maneret vnus, & non Trinus, adhuc manerent creaturæ. 15 *Tertio objiciunt.*

Reſpondeo, diſtinguendo antecedens, Spiritum Sanctum ſecundum adæquatam rationem, quam habet de facto, nego antecedens: inadæquatè, tranſeat antecedens, & diſtinguo conſequens: de ratione Spiritus Sancti adæquatè conſiderati, nego conſequentiam: inadæquatè, concedo conſequentiam. Sed dices; maneret Spiritus Sanctus terminus amoris amicabilis, & mutui; ergo eiuſdem rationis adæquatæ cum vero Spiritu 16 *Reſp.* *Sed dices.*

Digitized by Google

Sancto, qui de facto eſt. Probatur antecedens, procederet ex amore, quo Pater, & Spiritus ſe mutuo diligerent: ergo eſt terminus amoris mutui, & amicabilis.

17 *Reſp.* Reſpondeo negando antecedens, ad probationem diſtinguo antecedens: procederet ex illo amore quatenus eſt Patris ſubiectiuè, & obiectiuè Spiritus Sancti, concedo antecedens: quatenus vtriuſque ſubiectiuè, ſeu principiatiuè, nego antecedens, & diſtinguo conſequens: eſſet amoris amicabilis, & mutui, quatenus mutuus eſt, adæquatè; nego conſequentiam: quatenus inadæquatè eſſet mutuus, concedo conſequentiam. Itaque amor non intelligitur mutuus, niſi quatenus ab vno egreditur, & ad alium terminatur, non præcisè, vt obiectum amatum, ſed etiam vt redamantem; in tali autem caſu etſi procederet ex amore, quo Pater, Spiritum Sanctum diligeret vt obiectum, non tamen eſſet ab illo quatenus eſſet Spiritu Sancto vt amante, & ideò non procederet ex amore amicabili, & mutuo adæquatè, ſed quatenus inadæquatè eſſet mutuus.

18 *Denique arg.* Denique arguitur; ratio mutui nullam addit perfectionem ad amorem diuinum: ergo ex eo quod Spiritus Sanctus ab intrinſeco petat ex perfectiſſimo amore procedere, non rectè probauimus petere per ſe, & ab intrinſeco procedere ex amore mutuo, quo ſe diligunt Pater, & Filius; & conſequenter ab vtroque per ſe Spiritum Sanctum procedere. Probatur antecedens; nam ratio mutui ſolum addit perfectionem rationis, & relationes reales perſonales; at relatio rationis perfectio non eſt, & ſimiliter relationes in Deo perfectionem ſupra eſſentiam non addunt, *vt diximus quæſt. 28. diſp. 78* ergo ratio mutui nihil addit perfectionis ad amorem diuinum eſſentialem.

19 *Reſp.* Reſpondeo, quod licet non addat perfectionem, addit tamen modum perfectionis amori eſſentiali, & illius complementum, & hoc ſufficere vt per ſe petat Spiritus Sanctus ex amore mutuo procedere, quia procedere debet ex amore eſſentiali vt completo, & modo ſibi debito, quaſi affecto, & terminato. Sicut in tractatu de Beatitudine cum frequentiori Thomiſtarum ſententia ſuſtinui; quod licet relationes perfectionem ad eſſentiam non addant, non tamen fore beatum eum, qui eſſentiam videret, non viſis perſonis, dato per impoſſibile, quod ita contingeret, eo quod de ratione beatitudinis eſt non ſolum ad perfectiones diuinas, ſed etiam ad illarum modos, & illas prout in ſe terminari.

20 *Inſtabis.* Sed dices, ſequi ex hac ſolutione Spiritum Sanctum per ſe, & ab intrinſeco petere ex amore ſui, nedum vt obiecti: ſed etiam vt principij, ſeu ſubiecti procedere, conſequens eſt abſurdum: ergo & ſolutio tradita falſa. Probatur ſequela: nam amori diuino, ex eo quod ſit Spiritus Sancti obiecti redamantis alias perſonas, etſi non accreſcat perfectio, accreſcit tamen perfectionis modus: ergo ſi ab intrinſeco petit ex amore eſſentiali vt modificato modis ſibi debitis procedere, petet per ſe procedere ex amore ſui, nedum vt obiecti, ſed etiam vt ſubiecti.

21 *Reſp. 1.* Reſpondeo negando ſequelam: ad probationem diſtinguendo antecedens: perfectionis modus terminatiuè ad proceſſionem ingrediens, concedo antecedens: non ſe habens terminatiuè, nego antecedens, & conſequentiam: quia Spiritus Sanctus nequit procedere ex amore, quatenus modificato modo terminante, eo quod implicat terminare proceſſionem, & eſſe illius principium; modis autem alijs non repugnat ſe tenere ex parte principij, ſed de facto ingrediuntur, vt fatentur Authores contrarij, & nos ſuperaddimus, id non per accidens euenire, ſed per ſe ob exigentiam termini producti, per ſe poſtulantis ex amore diuino procedere, quatenus mutuus eſt inter Patrem, & Filium.

22 *Reſp. 2.* Vel ſecundo reſponderi poteſt ad argumentum cum Salmanticenſibus *vbi ſupra*, quod licet relationes, & ratio mutui non addant ad amorem eſſentialem perfectionem entitatiuè, addunt tamen explicatiuè, quatenus ſi Deo non conuenirent, aliqua perfectio ei deeſſet, & Spiritus Sanctus petit procedere ex amore eſſentiali, quatenus explicat omnem perfectionem.

§. III.

Explicatur quomodo Paternitas, & Filiatio exigantur in principio ſpirante.

23 *Probatur 1. ex D. Thom.* SEcunda concluſio: *Connotatum à principio* quo *ſpiratiuo, vt eſſentiale complementum illius, non ſunt Paternitas, & Filiatio, ſed relatio communis ſpiratoris, illa autem ſolum requiruntur vt conditiones producentium vi quod.* Moueor ad iſtam concluſionem primo authoritate Diuus Thomæ *in præſenti artic. 4. in fine corporis, & ſolutione ad 1. & 2. argumentum*, docentis, Patrem, & Filium dici, & eſſe vnum principium Spiritus Sancti, propter vnitatem virtutis ſpiratiuæ, quæ quodammodo ſignificat naturam cum proprietate, nec inconueniens eſſe, quod vna proprietas ſit in duobus ſuppoſitis, quorum eſt vna natura. Id ipſum docuerat *in 1. diſtinction. 11. quæſtion. 1. artic. 3. in corpore; & diſtinction. 29. quæſtion. 1. artic. 3. in corpore*, vbi docet, communem ſpirationem eſſe vnam notionem numero Patris, & Filij, non ſolum ratione vnius naturæ, ſed etiam ratione vnius proprietatis, quod etiam repetit *articul. 4. & in eiuſdem locis ad Annibaldum*; at paternitas, & filiatio non ſunt proprietates Patri, & Filio communes, bene tamen relatio ſpiratoris: ergo hæc, & non illæ, eſt connotatum à virtute ſpiratiua, vt complementum eſſentiale illius.

24 *Euaſio excluditur.* Si fortè dicatur in prææallegatis locis loqui D. Thomam de vnitate virtutis ſpiratiuæ, quatenus principium eſt relatiuè, non autem principiatiuè, ſeu originatiuè, licet autem accepto principio relatiuè ad terminum productum conſtituantur Pater, & Filius in ratione principij per relationem ſpiratoris; in ratione tamen principij ſumpti originatiuè conſtituuntur per voluntatem vt connotantem paternitatem, & filiationem. In contrarium obſtat primo: nam licet nomen *principium* accipi poſſet relatiuè, & principiatiuè, hoc tamen nomen *vis ſpiratiua* ſolam ſecundam acceptionem admittit; at D. Thomas, vt vnitatem in virtute ſpiratiua ſaluaret, ad vnitatem voluntatis, & relationis, ſeu proprietatis connotatæ recurrit: ergo loquitur de principio *quo*, non ſolum relatiuè, ſed etiam originatiuè.

25 *Secundo.* Secundo; nam loquitur de principio in ea acceptione, in qua voluntas ingreditur in recto, & de connotato relatio; at ad principium acceptum relatiuè non ſic comparantur, ſed relatio ingreditur in recto: ergo non ſolum loquitur de principio accepto relatiuè, ſed etiam originatiuè.

Tertio. Tertio: nam D. Thomas locis ex ſententiarijs relatis affirmat, communem ſpirationem eſſe vnam numero notionem, propter vnitatem proprietatis; at non ſolum eſt notio accepta relatiuè, ſed etiam originatiuè: ergo vtroque modo debet vnam rationem numero importare.

26 *Prob. 2. concluſio.* Secundo principaliter moueor: nam principium *quo* ſpiratiuum eſt Patri, & Filio commune: at ſi pro connotato completiuo importaret paternitatem, & filiationem, Patri, & Filio commune non eſſet: ergo non illas, ſed relationem ſpiratoris importat de connotato. Probo minorem: non conuenientia ſolius connotati à potentia ſufficit, vt potentia de aliquo ſubiecto negetur, vt conſtat in potentia generatiua, quæ negatur de Filio, ex ſolius Paternitatis non conuenientia, quæ de connotato importatur ab illa; at ſi paternitas, & filiatio importarentur de connotato à principio *quo* ſpiratiuo nulli ex illis adæquatum connotatum competeret, cum nec Patri Filiatio, nec Filio Paternitas conueniat: ergo eis non conueniret principium *quo* ſpiratiuum, nec de quolibet illorum ſigillatim poſſet prædicari.

27 *Excluditur prima ſolutio.* Reſpondebis primo: relationes iſtas connotatas à principio *quo* ſpiratiuo, ſolum eſſe conditiones, vnde ex eo quod illarum aliqua Patri, aut Filio non competat, non colligitur non conuenientia principij *quo* ſpiratiui.

Sed contra primo: nam vt oſtendimus *quæſtion. 27. diſputat. 72.* relatio connotata à principio *quo* proceſſionum, non ſolum eſt conditio, ſed etiam complementum eius eſſentiale in ratione virtutis productiuæ: ergo ſi Paternitas, & Filiatio importantur de connotato à principio *quo* ſpiratiuo, vt fatetur contraria ſententia, non ſolum erunt conditio principij, ſed etiam complementum eius eſſentiale in ratione virtutis productiuæ illius. Secundo: nam admiſſo connotatum eſſe, & ſolum conditionem, etiam paternitas erit ſolum conditio ad potentiam generatiuam; & tamen quia de Filio negatur paternitas, negatur etiam de illo potentia generatiua: ergo negata paternitate de Filio, & de Patre filiatione, negabitur etiam de quolibet illorum principium ſpiratiuum.

28 *Secunda ſolutio reijcitur 1.* Reſpondebis ſecundo ex doctrina Franciſci Suarez referendi infra, principium *quo* ſpiratiuum non connotare paternitatem, filiationem, quatenus diſtinctas copulatiuè, ſed ſub ratione communi perſonalitatis non ſpiratæ, prout ſic autem de Patre, & Filio, ſigillatim verè affirmatur. Sed contra illam ſolutionem facit primo pugnare expreſsè cum doctrina D. Thomæ in Sententiarijs, vbi ſupra, expreſsè docentis eſſe vna numero proprietatem Patris, & Filij, à qua conſtituuntur Spiritus Sancti principium; at perſonalitas non ſpirata non eſt vna numero, ſed per rationem in Patre, & Filio: ergo non eſt connotatum complens vim ſpiratiuam.

29 *Secundo.* Secundo; principium *quo* ſpiratiuum eſt vnum numero, & realiter, Patri, & Filio commune: ergo connotatum ab illo non per rationem, ſed realiter debet eſſe vnum numero, & illis commune. Probo conſequentiam; non conuenientia ſolius connotati, ſufficit vt negetur potentia: ergo negatio vnitatis numericæ, & realis communitatis in connotato à potentia, ſufficit, vt de potentia negetur realis communitas, & vnitas numerica.

Tertio. Tertio: nam ſi Paternitas, & filiatio ſunt connotatum à vi ſpiratiua, ideò eſt, quia per ſe poſtulantur ab Spiritu Sancto ratione ſuæ proprietatis; at petuntur ab illo vt diſtinctæ, & non ſolum vt conueniunt in ratione perſonalitatis non ſpiratæ, vt fatetur Suarez *vbi ſupra* relatus: ergo non ſolum ſub illa conuenientia, ſed etiam vt diſtinctæ erunt connotatum illius.

De-

30 *Denique prob. concluſio.* Denique principaliter ſuadetur concluſio: id namque eſt connotatum à principio *quo* productiuo, quo principium *quod* reſpicit terminum productum, cum non poſſit principium intelligi ſine ordine ad terminum; at Patre, & Filius non reſpiciunt Spiritum Sanctum per Paternitatem, & Filiationem, ſed Paternitas adæquatè terminatur ad Filium, & Filiatio ad Patrem, bene tamen illum reſpiciunt communi ſpiratione: ergo non paternitas, & filiatio, ſed communis ſpiratio eſt connotatum à principio *quo* ſpiratiuo.

31 *Reſp. 1.* Reſpondebis primo: principium acceptum relatiuè non poſſe intelligi ſine ordine ad terminum, bene tamen acceptum originatiuè, vnde principium *quo* ſpiratiuum poteſt, vt per connotatum compleri per paternitatem, & filiationem, etſi per illas Pater, & Filius non reſpiciant Spiritum.

Reſp. 2. Reſpondebis ſecundo, quod licet per paternitatem, & filiationem non reſpiciant illum terminum correlatiuum, bene autem vt terminum productũ, & hoc ſufficere vt de connotato importetur.

32 *Reijcitur prima ſolutio.* Sed neutra ſolutio ſatisfacit, & contra primam facit, quod licet principium originatiuè non reſpiciat terminum expreſsè vt correlatiuum, non tamen poteſt concipi ſine ordine ad illum ſub ratione producti, quis enim potentem generare concipere poteſt ſine ordine ad terminum generabilem? Sicut nec actu generantem ſine termino actu genito? Ergo illud erit connotatum à principio *quo* ratione cuius principium *quod* reſpiciat terminum ſub ratione producti; at paternitate, & filiatione non ſic reſpiciunt Pater, & Filius, Spiritum Sanctum, vt impugnando ſecundam ſolutionem conſtabit: ergo prout ſic non ſunt connotatum à principio *quo*.

33 *Secunda impugnatur.* Deinde ſecunda reijcitur: etenim paternitas reſpicit Filium vt correlatiuum, & vt terminum productum: ergo adæquatur cum illo vt correlatiuo, etiam in reſpiciendo terminum vt productum, cum illo debet adæquari; & conſequenter Spiritum Sanctum nec vt correlatiuum, nec vt productum reſpicere poterit, & idem argumentum de filiatione conuincit. Mitto aliorum argumentum exinde probantium paternitatem, & filiationem pro connotato vis ſpiratiuæ ſufficientes non eſſe, quia per illas non diſtinguuntur Pater, & Filius ab Spiritu Sancto, vt enim conſtat ex dictis in præcedenti diſputatione, ſufficienter diſtinguuntur realiter ab illo per paternitatem, & Filiationem.

§. Vltimus.

Diluuntur argumenta in oppoſitum.

34 *Quorundam in conſequentia notatur.* Contrariam ſententiam noſtræ concluſionis ſatis probabilem docet Suarez *lib. 10. de Trinitate cap. 4. & 5. &* Zumel *in præſenti art. 4. diſput. 2.* In eandem inclinare videntur quidam recentiores ex noſtris, neſcio an ſatis conſequenter, cum aliàs aſſerant proceſſiones actiuas in relatione in recto conſiſtere, quam doctrinam cum iſta ſententia non ſatis congruere, probo in hunc modum; relatio namque, in qua in recto conſiſtit actiua proceſſio, eſt quæ ab illima principio connotatur; at actiua Spiritus Sancti proceſſio nequit in recto conſiſtere in paternitate, & filiatione, aliàs vna numero non eſſet actiua ſpiratio, nec realiter Patri, & Filio communis, quod eſt pluſquam falſum; ergo nequeunt Paternitas, & filiatio conſequenter ad illam ſententiam eſſe connotatum complens principium *quo* ſpirationis, ſed relatio ſpiratoris, in qua neceſſario eſt conſtituenda proceſſio actiua impulſus, ſi in relatione in recto conſiſtat.

35 *Arg. 1. ex D. Tho.* Pro iſtorum Auctorum ſententia facit in primis difficile Diuus Thomæ teſtimonium *infra quæſtion. 40. artic. 4. in corpore*, illis verbis: *Similiter, & origo actiuè ſignificata prior eſt ſecundum intellectum, quam relatio perſonæ originantis, quæ non eſt perſonalis, ſicut actus notionalis, ſpirationis ſecundum intellectum præcedit proprietatem relatiuam innominatam communem Patri, & Filio, ſed proprietas perſonalis Patris poteſt conſiderari dupliciter: vno modo vt eſt relatio, & ſic iterum ſecundum intellectum præſupponit actum notionalem; quia relatio in quantum huiuſmodi fundatur ſuper actum. Alio modo in quantum eſt conſtitutiua perſonæ, & ſic oportet, quod præintelligatur relatio actui notionali, ſicut perſona agens præintelligitur actioni*. Ex quibus verbis tale argumentum formatur: iuxta D. Th. hoc eſt diſcrimen inter proprietatem non perſonalem, & perſonalem, quod origo actiuè ſignificata præcedit proprietatem, non perſonalem qualis eſt communis ſpiratio; proprietatem autem perſonalem præcedit ſub vna ratione, & ſub alia ſubſequitur: at ſi relatio ſpiratoris eſſet connotatum complens principium *quo* ſpiratiuum, hoc diſcrimen non poſſet ſubſiſtere, cum etiam ſub aliqua ratione deberet præcedere actiuam originem: ergo talis relatio non eſt connotatum complens principium *quo* ſpiratiuum, ſed quid omnino conſequutum ad proceſſionem; & conſequenter connotatum à principio *quo* ſpiratiuo, erunt paternitas, & filiatio.

36 *Reſp.* Reſpondeo negando minorem: nam relatio perſonalis præcedit actiuam originem ſub duplici ratione, ſcilicet, quatenus conſtituit perſonam, & quatenus illam conſtituit in ratione principij à quo originis; proprietas autem non perſonalis ſolum ſub vna ratione originem actiuam præcedit, ſcilicet, ſub ſecunda, quatenus conſtituit Patrem, & Filium, in ratione principij, vnde cum hac præcedentia ſubſiſtit diſcrimen à D. Thoma intentum inter proprietatem perſonalem, & non perſonalem.

37 *Replicabis 1.* Si opponas primo; D. Thomam ſolum meminiſſe in relatione perſonali præcedentiæ ſub vna ratione: ergo abſque fundamento præcedentiam ſub duplici ratione confingimus. Secundo nam ſi in proprietate non perſonali datur hæc præcedentia, diminutè D. Thomas proceſſit illam non explicando.

Reſp. ad primam replicam. Reſpondeo ad prima, cum D. Thomas ageret de conſtitutione perſonarum per relationes, non erat neceſſarium hanc duplicem præcedentiam ibi explicare, ſed ſolum illam ſub qua præcedit quatenus conſtituit hypoſtaſim. Et ex hoc ad ſecundam dicatur, *Ad 2.* ad excludendam proprietatem non perſonalem à conſtitutione perſonæ ſufficiebat primam præcedentiam illi negare, nec neceſſarium ibi erat explicare præcedentiam, qua gaudet, illam tamen explicuit locis adductis à Nobis in confirmationem noſtræ ſententiæ.

38 *Secundũ argum. diluitur.* Obijcit ſecundo Suarez: relatio namque ſolum ponitur ex parte principij, vt aliquo modo realiter diſtinguatur à termino; at per paternitatem, & filiationem ſufficienter diſtinguentur Pater, & Filius ab Spiritu Sancto, vt conſtat dictis: ergo per illas ante relationem ſpiratoris ſufficienter completur diuina voluntas in ratione principij *quo* ſpiratiui. Reſpondeo negando maiorem, ſed vlterius requiritur vt principium producens terminum vt productum reſpiciat, quod per relationem paternitatis, & filiationis haberi non poteſt. Sed dices: principium *quo* non reſpicit realiter terminum productum in Deo, aliàs intellectus reſpiceret realiter Verbum, & voluntas impulſum, quod eſt impoſſibile, cum ab illis realiter non diſtinguatur: ergo etiam ſi per paternitatem, & filiationem non reſpiciant Pater, & Filium impulſum productum, poterit per illas ſufficienter compleri principium *quo* ſpiratiuum. Reſpondeo, quod ſicut diſtinctio à termino producto requiritur in principio *quo*, non ſecundum omne quod dicit, nec ſecundum id quod importat in recto, ſed in obliquo, ita reſpicientia termini producti requiritur, non ſecundum rectum principij *quo* productiui, ſed ſecundum quod dicit in obliquo.

39 *Tertiũ arg.* Tertio ſic arguit, & eſt argumentum *quo* præcipuo mouetur: idem namque eſt immediatum, & ſufficiens principium productionis per voluntatem, quod eſt principium productionis per intellectum; ſed Pater vt conſtitutus Paternitate vt forma hypoſtatica, immediatè generat per intellectum: ergo etiam immediatè per voluntatem ſpirat; & conſequenter paternitas eſt connotatum complens ſe ipſa ſola voluntatem, prout in Patre ad ſpirandum. Ex quo vlterius colligitur, filiationem ſe ſola illam ſufficienter in Filio ad ſpirandum complere. Probat maiorem, amor enim ex cognitione procedit, & idcirco idem eſt amans, qui intelligens: ergo idem etiam immediatè producit amando, qui producit intelligendo.

40 *Reſp.* Reſpondeo diſtinguendo maiorem: idem eſt immediatum, &c. immediatione excludente medium *quod* producens, concedo maiorem: medium *quo* formaliter, aut completiuè, nego maiorem, & conceſſa minori, diſtinguo conſequens: immediatione per excluſionem medij ſpirantis vt *quod*, concedo conſequentiam: vt *quo* formaliter, aut completiuè, nego conſequentiam; nam ſicut non requiritur, quod eadem potentia generet, & ſpiret, ita nec requiritur, quod eadem proprietate principium *quo* vtriuſque proceſſionis compleatur.

41 *Arg. 4.* Quarto arguitur: voluntas diuina non vnitur immediatè cum relatione ſpiratoris, ſed media paternitate, & filiatione: ergo pro priori ad vnionem cum relatione ſpiratoris intelligitur ſufficienter fœcunda; & conſequenter, non per illam, ſed per alias relationes completur in ratione principij *quo* ſpiratoris. Antecedens probat Suarez, quia aliàs antecedenter ad paternitatem, & filiationem daretur ſpirans *vt quod*. Conſequentia autem probatur primo: nam connotatum complens debet eſſe illud, cui immediatius vnitur diuina voluntas. Secundo, quia non minus immediatum habitudinem dicit voluntas ad impulſum, quam intellectus ad Verbum: ergo ſi intellectus diuinus, quam primum intelligitur ſubſiſtens, eſt ad Verbi productionem fœcundus, etiam diuina voluntas intelligetur ad impulſus productionem fœcunda, quam primum ſubſiſtens redditur paternitate, & filiatione.

42 *Reſp.* Reſpondeo antecedens, non conuinci probatione ibi facta: nam cum ſpiratio actio ſit perſonalis requirit perſonam, vt ſpirantem vt *quod*, relatio autem ſpiratoris perſonalis non eſt, vnde etiam ſi immediatè cum voluntate diuina vniretur, nõ fieret vt pro priori ad paternitatem, & filiationẽ daretur principium *quod* ſpirans. Cæterum illo omiſſo, nego conſequentiam. Ad primam probationem nego antecedens, quando illud, cui immediatius coniungitur, impulſum non reſpicit ſub ratione producti. Ad ſecundam, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam, & diſparitas eſt: nam id per quod primo ſubſiſtens redditur intellectus diuinus dicit ordinem ad Verbum, vt productum: ſecus

autem id per quod primo intelligitur ſubſiſtens diuina voluntas. Et idcircò intellectus fœcundus conſtituitur per ſubſiſtentiam Patris, non quidem ſub conceptu hypoſtaſis, ſed ſub alio, quo dicit ordinem ad Verbum vt genitum, non autem diuina voluntas, eo quod paternitas hunc ordinem ad impulſum non dicit.

43 *Arg. 5.* Quinto argumentari poſſumus contra noſtram ſententiam: Spiritus Sanctus per ſe petit procedere ex mutuo, & amicabili amore, quo ſe diligunt Pater, & Filius; at amor mutuus intelligi nequit, abſque paternitate, & Filiatione: ergo connotantur à principio *quo* ſpiratiuo, & non ſolum relatio ſpiratoris. Reſpondeo diſtinguendo conſequens: connotantur à principio *quo* ſpiratiuo, vt conditiones in principijs *quæ* producentibus, concedo conſequentiam: vt complementum principij *quo*, & virtutis ſpiratiuæ, nego conſequentiam. Sed dices, eſt principium *quo* amor mutuus, quatenus mutuus, vt ſic eſſentialiter claudit in ſuo conceptu vtramque relationem; ergo importatur vtraque relatio de connotato vt complens principium *quo*, & virtutem ſpiratiuam. Reſpondeo diſtinguendo maiorem: ſecundum omnia quæ ad amorem mutuum concurrunt, nego maiorem: ſecundum abſolutum, & relationem communem, concedo maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: ratio autem diſtinctionis habetur ex argumentis pro noſtra concluſione factis.

44 *Deniq; ue arg.* Denique arguitur: quia ex noſtra ſententia ſequitur virtutem ſpiratiuam non prius Patri, quam Filio competere; conſequens eſt falſum, cum omnia quæ habet Filius ſint illi communicata à Patre; & conſequenter ſi communia vtrique ſint, debeant prius origine Patri conuenire: ergo noſtra ſententia tenenda non eſt. Probatur ſequela: relatio ſpiratoris non poteſt conuenire Patri pro priori originis ad Filium: ergo ſi eſt connotatum à virtute ſpiratiua, non poterit virtus ſpiratiua prius conuenire Patri, quam Filio. Conſequentia ex dictis tenet, antecedens autem probatur: relatio ſpiratoris eſt omnino ſimul cum Spiritu Sancto; at Spiritus Sanctus pro priori originis ad Filium non eſt: ergo pro illo priori nequit relatio ſpiratoris Patri conuenire.

45 *Reſp.* Reſpondeo negando ſequelam, ad eius probationem, nego antecedens: ad probationem, diſtinguo maiorem: eſt omnino ſimul ſimultate in *quo*, & à *quo* naturæ, concedo maiorem ſimultate à *quo* originis, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: Et inſto argumentum in paternitate, quæ non minus petit ſimultatem cum Filio, quam relatio ſpiratoris cum Spiritu Sancto, & tamen Filius eſt prior prioritate à *quo* originis. Ex quibus colligitur, malè aliquos Recentiores negare ſpirationem actualem prius origine conuenire Patri, quam Filio; cum ad hanc prioritatem nihil aliud requiratur, quam quod Patri conueniat à ſe, Filio autem à Patre, cum quo compatitur omnimoda ſimultas in *quo* in ſpirando inter Patrem, & Filium. Et hæc de

M. Sent. iſta diſputatione applicanda litteræ Magiſtri *in 1. diſt. 11. §. 1. & diſt. 29. §. 2.*

DISPVTATIO NONAGINTAQVARTA.

An Pater, & Filius propriè ſint, & dicantur vnum principium Spiritus Sancti?

§. I.

Eligitur vera ſententia.

Nu. 1. *In Patre, & Filio eſt vna virtus ſpiratiua.* EX dictis in præcedenti Diſputatione conſtat in Patre, & Filio eſſe vnam ſpirandi virtutem, ſeu principium *quo* ſpiratiuum, licet autem hoc ita, ſit nec ab vllo Catholico poſſit negari, reſtat tamen difficultas, an ratione vnius ſpiratiuæ virtutis ſint dicendi vnum ſpiratiuum principium? Et ratio dubitandi eſt: nam licet in Patre, & Filio ſit vna virtus ſpiratiua, ſunt tamen duo ſuppoſita ſpirantia vt *quod*, & *Ratio dubitandi.* per ſe ad ſpirationem exacta, vt in præcedenti diſputatione contra Scotum oſtendimus: ergo vel dicendi ſunt plura, & non vnum Spiritus Sancti principium, vel vnum, & plura. Pater conſequentia: nam ad actionem non ſolum concurrit principium *quo*, ſed etiam principium *quod*, imò pro iſto, principium abſolutè ſumptum ſupponit: ergo ſi ſunt plura, quæ ſpirantia, dicentur plura principia, & non vnum vel dici debent vnum principium, & plura principia, primum ratione vnius virtutis; ſecundum vero ratione plurium ſuppoſitorum ſpirantium *vt quod*:

2 *Sententia Durandi.* Durandus *in 1. diſtinct. 29. quæſt. 2.* ratione dubitandi conuictus affirmat *principium* vſurpari dupliciter, primo pro agente, ſecundo pro principio *quo* actionis: priori modo aſſerit, duo eſſe principia, cæterum, quia agens magis propriè dicitur principians, quam principium, ideò licet Pater, & Filius dicantur duo principiantes, vſus obtinuit, vt non dicantur duo principia. Secundo autem modo accepto principio, ſic propriè loquendo, debet dici, quod in Patre, & Filio eſt vnum principium, quo ſpirant Spiritum Sanctum, & licet verè in hoc ſenſu dicantur vnum principium; non tamen ita propriè, ſicut primum. In eadem ſententia fuiſſe Gregorium *in 1. diſtinct. 12. quæſt. 1.* referunt Recentiores in præſenti, qui etiam referunt Gabrielem, & Ochamum docuiſſe, dicendos eſſe vnum, & plura principia penes diuerſos reſpectus, neſcio, an cum moderatione Durandi.

Contraria tamen ſententia docens Patrem, & Filium eſſe vnum principium Spiritus Sancti, non plura principia, certa eſt, 3 *Oppoſita ſententia prob. 1.* & indubitanter tenenda, quam cum D. Thoma ſequuntur vniformiter Theologi, & oſtenditur primo ex Concilio Lugdunenſi *in capite Fidei in 6.* illis verbis: *Fideli, ac deuota profeſſione fatemur, quod Spiritus Sanctus æternaliter ex Patre, & Filio, non tanquam ex duobus principijs, ſed tanquam ex vno principio, non duabus ſpirationibus, ſed vnica ſpiratione procedit.* Et infra: *Damnamus, qui temerario caſu aſſerere præſumpſerint, quod Spiritus Sanctus à Patre, & Filio, tanquam ex duobus principijs, & non tanquam ex vno procedat.* Id ipſum eiſdem verbis diffinitur in Florentino in in litteris vnionis: ergo Pater, & Filius ſunt vnum, non plura Spiritus Sancti principia.

Reſpondet Gregorius in his Concilijs non dici abſolutè, quod ſint vnum principium, ſed addi particula *tanquam*, quæ eſt dictio diminuens, ad denotandum, non dici propriè, quod ſint 4 *Solutio Gregorij reijcitur 1.* vnum principium, ſed quaſi vnum. Hæc tamen ſolutio eſt omnino inſufficiens, & reijcitur primo: nam idem eſt iudicium de particula *tanquam*, ac de particula *quaſi*; at hæc particula vſurpatur ab Euangeliſta *Ioanne in 1. capitulo*, illis verbis: *Vidimus gloriam eius, quaſi vnigeniti à Patre*, ad denotandum verè, & propriè Filium vnigenitum Dei: ergo particula *tanquam* non denotat impropríetatem, ſeu diminutionem, ſed ad ſeruandam Grammaticè proprietatem fuit poſita, non enim rectè dicitur grammaticè procedere à Patre, & Filio ex vno principio, & ideò fuit poſita illa particula *tanquam* ex vno principio.

Secundo: nam ſi illa particula improprietatem aliquam denotaret, cum proprietate poſſet affirmari procedere Spiritum Sanctum à Patre, & Filio vt duobus principijs; at hoc expreſsè ab his *Secundo.* Concilijs damnatur: ergo illa particula non denotat eſſe impropriè vnum principium. Vnde Auguſtinus *5. de Trinitate cap. 15.* abſolutè, & ſine vllo addito dicit, Patrem, & Filium non duo, ſed vnum eſſe Spiritus Sancti principium.

His, & ſimilibus ducti Recentiores affirmant Durandi ſententiam expreſſe eſſe damnatam, alij eſſe erroneam, alij vero temerariam exiſtimant. Alij denique parum tutam in Fide. Sed 5 *Durandus à cenſura defenditur.* licet verum cenſeam aſſerentes Patrem, & Filium non eſſe cum proprietate vnum, ſed duo Spiritus Sancti principia prædictis diffinitionibus manifeſtè aduerſari, Durandum tamen ab omni cenſura liberum iudico. Tum, quia non docuit eſſe duo principia, imo expreſsè id refutauit, eo quod communis vſus principium non pro agente *quo* vſurpat, ſed pro principio *quo* actionis. Tum etiam, quia non negat propriè eſſe vnum Spiritus Sancti principium, ſed non ita propriè dici vnum principium, ſicut dicitur vnum principium in illis eſſe, quibus verbis non negat proprietatem, imo potius illam concedit, nam qui duo in proprietate comparat; vtrunque propriè dici fatetur, & benè compatitur aliquid cum proprietate dici, & ab alio modo loquendi in proprietate loquutionis excedi.

Deinde ſuadetur ratione D. Thomæ *in præſenti art. 4.* nam Pater, & Filius in omnibus ſunt vnum, in quibus non obuiare 6 *Prob. 2. ratione D. Tho.* relationis oppoſitio; at in hoc quod eſt eſſe Spiritus Sancti principium, non opponuntur: ergo ſunt vnum principium. Denique alia ratione eiuſdem articuli deſumpta ex differentia inter nomen ſubſtantiuum, & adiectiuum, quod illud, quia formam per modum per ſe ſtantis ſignificat, ad ſui pluralitatem, pluralitatem petit formæ ſignificatæ adiectiuum autem, quia ſignificat formam vt alteri adiacentem, numerum, non à forma, ſed à ſubiectis accipit; at nomen *principium Spiritus Sancti* non adiectiuum, ſed ſubſtantiuum eſt, & forma ſignificata, ſcilicet virtus ſpiratiua non pluríficatur in Patre, & Filio, ſed vna eſt in illis: ergo Pater, & Filius non ſunt duo principia Spiritus Sancti, ſed vnum.

§. II.

Aliquorum ſolutio ad rationem dubitandi reijcitur.

AD rationem dubitandi Molina *in præſenti diſp. 2.* Becanus *tractatu de Trinitate cap. 6.* Nazarius *controuerſia 2.* quos alij 7 *Prima ſolutio.* ſequuntur, reſpondent, principium ſpiratiuum non ſupponere immediatè pro Patre, & Filio, ſed pro ſpiratore vt *quod* vtriſque communi, & ratione ab illis diſtincto conſiſtente in relatione ſpiratoris ſubſiſtente vt *quod* in natura, & voluntate diuina. Vnde ſicut non obſtante, quod perſonæ diuinæ diſtinguantur ſuppoſitaliter, dicuntur vnus Deus, eo quod hic Deus vt ſubſiſtens

vnus

Digitized by Google

vnus eſt, & illis communis: ita Pater & Filius ſunt vnum principium Spiritus Sancti, quia conueniunt in vna ratione ſpiratoris ſpirantis, & ſubſiſtentis vt *quod*.

8 *Triplex impugnatio dictæ ſolutionis refertur* Hæc tamen ſolutio diſplicet communiter noſtris Thomiſtis, & præter Gabrielem Vazquez, & alios negantes abſolutam ſubſiſtentiam communem tribus perſonis, illam ex admittentibus ſubſiſtentiam abſolutam reijciunt Suarez *lib.* 10. *de Trinitate cap.* 4. Et Granadus *tract.* 10. *diſp.* 6. Et alij, quos referunt, & ſequuntur Salmanticenſes *tract.* 6. *diſp.* 15. *dub.* 4. *dicti primo*, eo quod Pater in diuinis, non ſolum eſt principium ſpirandi, ſed etiam eſt primum ſpirandi principium; at ſi daretur ſubſiſtens commune virtualiter à Patre, & Filio diſtinctum ſpirans vt *quod* Pater non eſſet primum ſpirandi principium, ſed illud commune ſubſiſtens: ergo admittendum non eſt ſpirans vt *quod* Patri, & Filio commune. Secundo: nam proprium eſt Patri eſſe ingenitũ, & repugnat in diuinis plures ingenitos eſſe aliàs eſſent plures Dij, vt arguit D. Th. *ſupra q.* 33. *art.* 4. *ad* 4. at ſi daretur cõmunis hic ſpirator, darentur plures ingeniti, cum Pater ingenitus ſit, & *hic ſpirator* communis ingenitus eſſet, vtpotè principium ab alio non procedens, in quo ratio ingeniti conſtituitur: ergo talis communis ſpirator non datur. Tertio: nam relatio ſpiratoris non conſtituit perſonam, aliàs daretur in diuinis quaternitas perſonarum; at ſi ratione ſui formaliter eſſet ſubſiſtens, perſonam conſtitueret, quia quo aliqua ſubſiſtentia eſt vltimior, eo eſt aptior ad incommunicabilitatem præſtandam, in qua conſiſtit ratio perſonæ: ergo idem quod prius.

9 *Prædictas impugnationes eſſe inefficaces.* Illæ tamen rationes, niſi amplius vrgeantur, parum ſunt efficaces. Ad primam namque reſponderi poteſt, negando minorem: nam ſicut tres perſonæ ſunt primum principium ad extra, non obſtante quod detur hic Deus ſubſiſtens creans vt *quod* illis communis, quia non realiter, ſed ratione ſolum à perſonis diſtinguitur, ita & eadem ratione non tollitur à Patre, quod ſit primum ſpirandi principium, ex eo quod detur *hic ſpirator* communis, eo quod ab illo non realiter, ſed ratione, & virtualiter ſolum diſtinguitur. Ad ſecundam, negando etiam maiorem: nam ſicut eſſentia diuina non poteſt eſſe ingenita, eo quod licet non prodocatur, eſt tamen in Filio à Patre communicata, vt docet D. Thomas *ſupra quæſt.* 33. *art.* 4. *ad* 2. ita, quia hic communis ſpirator eſt in Filio à Patre per communicationem, ideò ingenitus dici non poteſt. Ad tertiam, conceſſa maiori, negando minorem: nam licet hæc ſubſiſtentia vltimior ſit alijs, quia tamen eſt Patri, & Filio communis, ideò eſt impotens ad conſtituendam perſonam.

10 *Aliorum impugnatio reijcitur.* Nec magis vrget argumentum, quo alij mouentur deſumptum, ex eo quod de conceptu perſonalitatis eſt, eſſe vltimum terminum; & conſequenter vlterius interminabilem per aliam ſubſiſtentiam; at relatio ſpiratoris aduenit Patri, & Filio perſonaliter conſtitutis: ergo nequit ratione ſui propriam ſubſiſtentiam afferre, & ſpiratorem communem vt *quod* conſtituere. Nam reſponderi poteſt de ratione perſonalitatis ſolum eſſe, quod ſit vltimus terminus in linea incommunicabilitatis; & conſequenter excludere vlteriorem terminationem per ſubſiſtentiam eiuſdem rationis, idest, quæ perſonalitas ſit, non autem per ſubſiſtentiam diuerſæ rationis, qualis eſt illa, quæ ratione relationis ſpiratoris competeret Patri, & Filio. Nam ſicut non obſtante, quod perſonalitas ſit vltimus terminus, poteſt tamen per exiſtentiam actuari, & per ſubſiſtentiam abſolutam reddi ſubſiſtens, eo quod ſunt diuerſæ rationis à conceptu perſonalitatis; ita eſt eadem de cauſa poſſet, niſi aliud obſtaret per ſubſiſtentiam iſtam communem relatiuam paternitas reddi ſubſiſtens.

11 *Principalis ſolutio reijcitur primo.* Quare prætermiſſis his argumentis, reijcienda eſt in primis præfata ſolutio ex D. Thoma *in præſenti art.* 4. *ad* 4. vbi docet, ly *vnum principium* in hac propoſitione: Pater, & Filius ſunt vnum principium Spiritus Sancti, non habere determinatam ſuppoſitionem; at ſi daretur hic ſpirator ſubſiſtens, pro quo ſupponeret, ly *vnum principium* haberet determinatam ſuppoſitionem, ſicut in hac propoſitione: Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus ſunt vnus Deus, prædicatum ſupponit determinatè, eo quod datur hic Deus ſubſiſtens communis tribus perſonis: ergo admittenda non eſt ſubſiſtentia relatiua communis.

12 *Secundo* Secundo: quia vt oſtendimus *ſupra quæſtione* 29. ſubſiſtentia dupliciter accipitur, vel pro perſeitate oppoſita dependentiæ ab alio vt ſuſtentante, vel pro perſeitate incommunicabilitatis; at relatio ſpiratoris ratione ſui formaliter ſubſiſtentia non eſt in priori acceptione, cum vt ibi monſtrauimus tres aliæ relationes ratione ſui formaliter iſta ratione ſubſiſtentiæ non gaudeant, nec etiam in ſecunda; aliàs perſonalitas eſſet: ergo talis ſubſiſtentia relatiua communis non datur.

Confir. Et confirmatur, quia vt loco citato probauimus, attributa eſſentialia ratione ſui formaliter ſubſiſtentia non ſunt, eo quod incommunicabilitate non gaudent; at relatio ſpiratoris communis eſt Patri, & Filio: ergo ratione ſui formaliter ſubſiſtentia non eſt, nec ſpiratorem ſubſiſtentem conſtituit.

13 *Reijcitur* 3. Tertio ex differentia tradita à D. Thoma *in* 1. *diſt.* 11. *quæſt.* 1. *art.* 4. *ad* 2. Et ibi ad Annibaldum *quæſt. vnica art.* 4. *in corpore*, inter creationem, & ſpirationem, quod illa actio eſt naturæ, iſta vero perſonalis; at prima, quia non perſonalis petit ſubſiſtens vt *quod* agens toti Trinitati commune: ergo ſpiratio cum perſonalis actio ſit ſolum à ſuppoſito perſonaliter ſubſiſtente poteſt vt *quod* prouenire; & conſequenter ſubſiſtens commune, non perſonale: non poterit eſſe ſpirandi principium vt *quod*.

Quarto: nam Pater ſpirat ratione ſui immediatè vt *quod*, idest per excluſionem medij vt *quod* ſpirantis: ergo Filius ſimiliter; & conſequenter non datur hic ſpirator, vt *quod* vtrique communis. Antecedens in quo eſt difficultas probatur: intelligens vt *quod* intellectione eſſentiali petit ratione ſui immediatè vt *quod* amare per excluſionem medij amantis vt *quod*, nedum realiter, verum etiam ratione diſtincti: ergo intelligens vt *quod* notionaliter, petit ratione ſui immediate vt *quod* notionaliter, velle per excluſionem medij notionaliter volentis vt *quod*, ſiue realiter diſtincti, ſiue etiam ratione; at Pater ratione ſui vt *quod* intelligit notionaliter: ergo vult vt *quod* notionaliter, per excluſionem medij volentis vt *quod* virtualiter diſtincti. 14 *Quarto.*

§. Vltimus.

Traditur, & defenditur vera ſolutio.

Miſſa igitur hac ſolutione, ad rationem dubitandi reſpondeo, conceſſo antecedenti negando conſequentiam, ad cuius probationem, nego etiam conſequentiam, ob rationem traditam inter probandum noſtram concluſionem; quia nempè *principium*, nomen ſubſtantiuum eſt, & idcircò ad ſui multiplicationem petit pluralitatem ſuppoſiti, & formæ, quia ergo etſi ſint duo ſuppoſita ſpirantia, eſt tamen in illis vna virtus ſpiratiua, quæ de formali ſignificatur nomine principij; hinc fit; quod non dicantur Pater, & Filius *duo principia* ob ſuppoſitorum pluralitatem, ſed *vnum principium* propter vnitatem virtutis. 15 *Vera ſolutio rationis dubitandi.*

Sed oppones aduerſus ſolutionem primo: quia nomen ſubſtantiuum, etſi formam ſignificet ad modum per ſe ſtantis, petit tamen ad ſui pluralitatem, quod multiplicentur ſuppoſita, & formæ, vt docet Caietanus *infra quæſtion.* 39. *artic.* 3. & manifeſtè conſtat ex D. Thoma *in præſenti artic.* 4. *ad* 2. vbi ait, non poſſe dici Patrem *in duo principia* propter plures proprietates, eo quod denotaretur ſuppoſitorum pluralitas. Et 3. *parte quæſtion.* 3. *artic.* 7. *ad* 2. vbi docet, quod ſi Diuinum Verbum duas aſſumeret humanitates, non diceretur duo homines: ergo pariter ad ſui vnitatem abſolutè, & ſimpliciter talem, petit vnitatem, non ſolum formæ, ſed etiam ſuppoſiti; & conſequenter cum Patre, & Filius ſint duo ſuppoſita, niſi in communi ſpirante vt ſubſiſtente conueniant, non dicentur vnum principium Spiritus Sancti ſimpliciter, ſed vnum ſecundum quid. Patet conſequentia, tum à paritate, tum à fortiori: nam vnitas, veluti de genere bonorum plus videtur ad ſui conſiſtentiam exigere, quam pluralitas, quæ comparata cum vnitate de genere bonorum non eſt. 16 *Replicabis* 1.

Reſpondeo, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam, ratio autem diſcriminis potiſſima, eſt communis modus concipiendi, & loquendi, dicitur enim vnus artifex, etſi plures Artes habeat, quia ſuppoſitum vnum eſt, & tres perſonæ vnus Deus, vnus omnipotens, & vnus æternus ſubſtantiuè, etſi plura ſuppoſita ſint, quia forma ſignificata vna eſt in tribus perſonis, ſcilicet, deitas, omnipotentia, & æternitas, & hoc quamuis negetur ſubſiſtentia abſoluta, cum de fide ſit, non tres Deos, ſed vnum Deum eſſe ſententia autem agnoſcens abſolutam ſubſiſtentiam, non de fide ſit, etſi valdè probabilis: ſignum ergo manifeſtum eſt ad pluralitatem nominis ſubſtantiui vtrumque requiri; formarum ſcilicet, & ſuppoſitorum pluralitatem, ad vnitatem autem quodlibet eorum ſeorſim ſufficere, ſcilicet, vel formæ, vel ſuppoſiti vnitas. Deinde poteſt aliqualis ratio diſcriminis ex naturis rerum conſtitui, eo quod pluralitas petit negationem prædicationis vnius de alio, eo autem ipſo, quod in eodem ſuppoſito plures formæ conueniant, v.gr. plures humanitates in ſuppoſito verbi, ſecundum quarum vnam vocaretur Ieſus, & ſecundum aliam Petrus, verum eſſet dicere Petrus eſt Ieſus: ergo falſo diceretur, quod eſſent plures homines; & conſequenter verè affirmaretur, quod eſſent vnus homo: nam negata pluralitate, vnitas neceſſario eſt concedenda. 17 *Reſp.*

Oppones ſecundo: nam eſt probabilis ſententia, quod plures perſonæ eandem humanitatem aſſumerent, dicerentur plures hominis, & non vnus, niſi ſecundum quid, quam ſententiam tenet Caietanus 3. *part. quæſtion.* 3. *artic.* 6. & 7. Et hoc non alia de cauſa, niſi quia humanitas propriam ſubſiſtentiam non affert, nec daretur in illo caſu hic homo ſubſiſtens tribus perſonis, communis: ergo negata ſubſiſtentia communis ſpiratoris ſpirantis vt *quod*, probabile ad minus erit, Patrem, & Filium eſſe duo principia ſpirandi ſimpliciter, & ſecundum quid vnum tantum principium; conſequens autem abſurdum eſt cum noſtra ſententia, vel de fide cenſeatur, vel taliter certa, vt oppoſita, abſque nota cenſuræ defendi non poſſit: 18 *Replicabis* 2.

ergo

ergo vt defendatur fatenda eſt ſubſiſtentia communis ſpiratoris.

19 *Reſp.* Reſpondeo admittendo antecedens, & negando conſequentiam: nam ſicut licet illa ſententia: probabilis ſit, eſt omnino improbabile, & contra Fidem dicere tres perſonas eſſe plures Deos; etiam ſi negetur ſubſiſtentia abſoluta, eo quod Deitas taliter eſt communis, quod identificatur cum tribus perſonis: ita in noſtro caſu. Et ratio omnium: eſt nam qui teneret ſententiam in antecedenti relatam, fundaretur in eo, quo iſte terminus *homo* dictus de Chriſto, habet aliquas proprietates termini connotatiui, imò, & adiectiui, quia humanitas aduenit Verbo, abſque identitatem cum illo, principium autem dictum de Patre, & Filio, omnino eſt ſubſtantiuum, & identificatur cum illis. Vnde ſicut ob hanc cauſam tres perſonæ dicuntur vnus Deus, ita Pater, & Filius ſunt, & debent dici vnum principium ſimpliciter Spiritus Sancti, quamuis non detur ſubſiſtentia ſpiratoris vtrique perſonæ communis.

20 *Denique inſtabis.* Denique obijcies: ſi namque non datur ſpirator ſubſiſtens Patri, & Filio communis, aſſignari nequit pro quo ſupponat prædicatum huius propoſitionis, Pater, & Filius ſunt vnum principium Spiritus Sancti; conſequens admittendum non eſt: ergo datur ſpirator ſubſiſtens Patri, & Filio communis. Maior probatur: non enim ſupponit pro Patre, aliàs falſo de Filio affirmabitur; nec pro Filio, aliàs non poterit verè de Patre affirmari; nec pro vtroque ſimul, aliàs de nullo ſeorſim verè affirmari poterit, quod ſit Spiritus Sancti principium: ergo nihil pro quo ſupponat poterit aſſignari, negata huic ſpiratori ſubſiſtentia communis.

21 *Reſp.* Reſpondeo, ſupponere in illa propoſitione pro Patre, & Filio confusè, id eſt, collectiuè, non rigoroſa collectione, quæ dicit pluralitatem ſine vnitate, ſed ſola accepta collectione, quatenus ſupponit pro pluribus, vt identificatis in virtute ſpiratiua. Nec ſequitur non poſſe verè affirmari de Patre, & Filio ſeorſim: nam quando de illis prædicatur ſeorſim, non ſupponit pro vtroque, ſed pro ſubſiſtente in virtute ſpiratiua vtrique communi, non communitate reali ex parte ſubſiſtentiæ, ſed tantum rationis, realiter autem ex parte virtutis. Quod rectè declaratur exemplo huius prædicationis: Pater, & Mater, ſunt cauſa Filij, in qua prædicatum pro vtroque parente ſupponit, quia vterque ad generationem Filij requiritur, in his autem propoſitionibus, Pater eſt cauſa Filij, Mater eſt cauſa Filij, non ſupponit prædicatum pro vtroque collectiuè, ſed pro principio Filij ab actiuo, & paſſiuo abſtrahente, & vtrique communi. Pro quo videantur Salmanticenſes *dub.* 5. *§. vltimo*.

22 *Corollarium ex dictis.* Ex dictis colligitur, quod ſi ſpirator adiectiuè ſupponat, non vnus ſpirator, ſed plures ſpiratores ſunt Pater, & Filius, ſicut non vnus, ſed plures ſpirantes, qualiter accipiendum eſſe tenuit Diuus Thomas *in* 1. *diſtinction.* 11. *artic.* 4. Si vero ſubſtantiuè ſumatur, non ſunt plures, ſed vnus ſpirator, quia verius eſt accipi ſubſtantiuè, quam adiectiuè, vt docet Diuus Thomas *in præſenti art.* 4. *ad* 7. retractans ſententiam, quam in ſententiarijs docuerant, ideo non plures ſpiratores, ſed vnus ſpirator ſunt Pater, & Filius, ſicut vnum, & non plura principia, non tamen eadem certitudinem gaudet vtrumque: nam quod ſit vnum principium diffinitum eſt in Concilijs non autem diffinitum inuenitur in illis, quod ſint vnus ſpirator. Vnde qui hoc negaret tenendo, ly *ſpirator* accipi adiectiuè; ad ſummum in grammatica erraret, non tamen contra fidem. Et hæc de iſta diſputatione, applicanda litteræ Magiſtri *in* 1. *diſtinct.* 11.
M. Sent. vbi à Diuus Thoma excitatur: & *diſtinct.* 29. §. 3. ad illa verba. *Fatendum eſt Patrem, & Filium eſſe vnum principium Spiritus Sancti, non duo principia.*

DISPVTATIO
NONAGINTAQVINTA.
An Pater, & Filius propriè dicatur ſe diligere Spiritu Sancto?

§. I.

Eligitur vera ſententia, & authoritate probatur.

Nu. 1. *Ratio dubitandi.* RAtio dubitandi eſt: nam caſus ablatiuus in rigore ſermonis importat habitudinem cauſæ formalis, aut efficientis. Primum conſtat in hac propoſitione; *corpus albedine eſt album*. Secundum in iſta: *Homo intelligit intellectu*; at Spiritus Sanctus non eſt forma, qua Pater, & Filius diligunt, ſiue dilectio ſumatur notionaliter, ſiue eſſentialiter; nec eſt principium *quo* diligant in aliqua ex his acceptionibus, ſed eſt terminus dilectione notionali productus; ergo in proprio, & rigoroſo ſenſu vera eſſe non poteſt iſta propoſitio, *Pater & Filius ſe diligunt Spiritu Sancto*.

2 *Prima ſententia.* Quidam, quos ſuppreſſo nomine refert Diuus Thomas *in præſenti articul.* 2. ratione dubitandi conuicti aſſerebant, dictam propoſitionem, non ſolum impropriam, ſed etiam falſam eſſe, & ab Auguſtino retractatam in ſimili, *lib.* 1 *retractationum cap.* 26. vbi retractauit propoſitionem illam, quam olim docuerat: *Pater eſt ſapiens ſapientia genita*, cum enim iſta ſit eiuſdem rationis, ac illa, de qua diſputamus, vna in altera virtualiter retractata cenſetur. *M. Sent.* Magiſter Sententiarum *in* 1. *diſtinctione* 32. quæſtionem mouit, & ob illius altitudinem inſolutam reliquit.

3 *Sententia Durandi.* Secunda ſententia eſt Durandi *in* 1. *diſtinctione* 32. *qu.* 1. *numer.* 14. aſſerentis, falſam eſſe dictam propoſitionem ſi diligere ſumatur notionaliter, ſumpto autem eſſentialiter, eſſe veram, ſed impropriam, & iſtum facere ſenſum: *Pater, & Filius ſe diligunt amore eſſentiali, qui appropriatur Spiritui Sancto*. Quam ſententiam quoad improprietatem propoſitionis tenuere alij Durando antiquiores, quos ſuppreſſo nomine, refert, & refellit D. Tho. *in præſenti art.* 2. Tenent etiam Molina, & Canarienſis circa iſtum articulum: nam licet doctiſſimus iſte illam veram admittat, & propriam ob Sanctorum Patrum authoritatem, rationem tamen, qua illius proprietas poſſit defendi ſe ignorare fatetur.

4 *Vera ſententia. S. Thom. Capr. Caiet. Bañez. Zumel. Nazar. Salmant. M. S. T. Smiſing. Suarez. Vazq. Arrubal. Granad. Alarcon.* Tertia, & vera ſententia defendit, veram eſſe, & propriam dictam propoſitionem ſumpto *diligere* non eſſentialiter, ſed notionaliter. Hanc tenet D. Thomas *in* 1. *diſtinct.* 32. *quæſt.* 1. *artic.* 1. *&* 2. Vbi Capreolus. Et *in præſenti quæſt. artic.* 2. Caietanus, Bañez, Zumel, & Nazarius *controuerſia* 1. Salmanticenſes *diſputat.* 16. *dub.* 1. Reuerendiſſimus Sancto Thoma *diſputat.* 15. *artic.* 5. Tenent etiam Scotiſtæ cum Doctore ſubtili, vt teſtatur Smiſing *diſputat.* 3. *quæſt.* 14. *numer.* 234. Tenent etiam Patres Societatis frequenter, Suarez *libr.* 11. *de Trinitate capit.* 3. Vazquez *diſputat.* 141. *capit.* 2. *& ſequentibus*. Arrubal *diſput.* 133. Granadus *tra.* 10. *diſp.* 10. Et Alarcon *tractatu* 5. *de Trinitate diſput.* 8. *capite* 5. & frequenter cæteri Theologi.

5 *Suadetur 1. ex Auguſtino.* Suadeturque primo: dicta namque Sanctorum cum proprietate ſunt accipienda, quando nullum ſequitur inconueniens; at Patrem, & Filium ſe Spiritus Sancto diligere, in Sanctis Patribus inuenitur expreſſum, & præcipuè in Auguſtino, & ex eo quod in proprio ſenſu accipiatur nullum abſurdum, ſeu inconueniens ſequitur: ergo verè, & propriè Pater, & Filius ſe diligunt Spiritu Sancto. In maiori non eſt difficultas apud venerantes Sanctorum authoritatem. Minor pro ſecunda parte ex ſolutione obiectionum conſtabit. Maior autem probatur, tum ex Auguſtino *lib.* 6. *de Trinitate capit.* 5. *in principio*, illis verbis: *Quapropter etiam Spiritus Sanctus in eadem vnitate ſubſtantiæ, & æqualitate conſiſtit, ſiue enim vnitas ſit amborum, ſiue Sanctitas, ſiue Charitas, ſiue ideo vnitas, quia Charitas; & ideò Charitas, quia Sanctitas, manifeſtum eſt, quod non aliquis duorum eſt quo vterque coniungitur, quo genitus à gignente diligatur, generatoremque ſuum diligat, &c.* Quibus verbis adeò expreſsè Auguſtinus affirmat Patrem, & Filium ſe diligere Spiritu Sancto, vt immerito Franciſcus Suarez *vbi ſupra* contendat, non adeò expreſſam in Patribus dictam propoſitionem inueniri, vt ob Patrum authoritatem multum ſit inſiſtendum in eius proprietate defendenda, cum ob ſolum Auguſtinum, in quo expreſsè reperitur, totis viribus ſit contendendum, illam in omni proprietate defendere. Secundo ex Bernardo *libro de Amore Dei capit.* 7. vbi Spiritum Sanctum appellat amorem Patris ad Filium, & Filij ad Patrem. Tertio ex Ricardo de Sancto Victore in declarationibus ad D. Bernardum, capite cui titulus eſt, *quomodo Spiritus Sanctus eſt amor Patris, & Filij?* Vbi ait: *Si rectè diceris amare amore, qui à te procedit, cur non Pater, & Filius dicentur amare amore, quo ab ipſis procedi.*

§. II.

Examinantur aliquorum rationes.

6 *Ratio recentioris reijcitur.* RAtiones ſic arguunt Recentiores nonnulli: à termino namque actionis immanentis, non ſolum ab actione poteſt principium tale denominari; at Spiritus Sanctus eſt terminus actionis immanentis, ſcilicet dilectionis, quæ actus immanens eſt voluntatis: ergo poſſunt Pater, & Filius dici cum proprietate diligentes eſſe Spiritu Sancto. Hæc tamen ratio nobis placere non poteſt. Tum, quia denominatio agentis à termino propriæ actionis, non ſolum contingit in actionibus immanentibus, ſed etiam in tranſeuntibus, ignis namque denominatur calefaciens lignum, non ſolum calore ſibi inhærente, ſed etiam calore ſua actione producto, & in paſſo inhærente: ergo reſtringenda non eſt hæc doctrina ad terminum per actionem immanentem productum. Tum etiam, quia intellectio actio immanens eſt; & tamen, vt docet D. Thomas *in præſenti art.* 2. non poteſt Pater dici intelligens Verbo à producto: ergo maior illa vniuerſaliter vera non eſt. Tum denique: nam denominatio procedentis ad intra, & gene-

Digitized by Google

& generantis Filium, eſt denominatio actionis immanentis in Patre diuino; & tamen nequit dici Pater generans, aut producens Verbum Verbo: ergo quod dicatur diligens ſe, & Filium Spiritu Sancto, non eſt ex ratione communi termini actionis immanentis.

7 *Euaſio recẽtiorum excluditur.* Si dicas, generare eſſe denominationem immanentem in re, non tamen ex modo ſignificandi, & concipiendi. In contrarium obſtat, nam etiam dicere, & diligere notionaliter ſumptum, ex modo ſignificandi ſunt tranſeuntes, eum diligere notionaliter ſit procedere impulſum, & medio illo obiectum amare; & dicere ſit producere verbum, & in illo obiectum contemplari; & tamen verè dicitur Pater dicens ſe, & omnia Verbo, & Pater Filius ſe diligere Spiritu Sancto, vt docti Recentiores fatentur: ergo ex eo quod generare ex modo ſignificandi tranſeunter concipiatur, non tollitur quominus denominationem capiat à termino, ſi ſemel id venit ex ratione communi termini per actionem immanentem producti.

8 *Aliorum ratio reijcitur 1.* Secundo alij de mente Scoti ſic arguunt: Pater, & Filius producunt Spiritum Sanctum, qui eſt amor vtriuſque, vel qui vtrumque diligit: ergo Pater, & Filius ſe diligunt principiatiuè, etſi non formaliter Spiritu Sancto. Cæterum hæc ratio non ſuadet intentum, & parum congruit illorum principijs. Primum ſic probo: nam ſi ſola ea ratione Pater, & Filius ſe ipſos Spiritu Sancto diligerent, quatenus producunt Spiritum Sanctum vtrumque diligentem, ſequeretur cum proprietate poſſe dici, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum ſe diligere creaturis; conſequens eſt falſum, & à nemine admiſſum: ergo prædicta ratio ſuſtineri non poteſt: Probo ſequelam: tres perſonæ producunt rationalem creaturam illas diligentem: ergo poſſunt dici ſe diligere rationali creatura, ſi ſemel Pater, & Filius, ea ſolum ratione, dicuntur ſe diligere Spiritu Sancto, quia producunt illum diligentem Patrem, & Filium.

9 *Secundo.* Secundum ſuadetur; ipſi namque fatentur, quod vt iſta propoſitio ſit vera Pater, & Filius ſe diligunt Spiritu Sancto, debet accipi Verbum diligere, nec purè eſſentialiter, nec purè conditionaliter; at ſi ſolum verificaretur in ſenſu, quem ſuo argumento conuincunt, ſcilicet, principiatiuè, purè notionaliter accepto diligere, dicta propoſitio eſſet vera: nam dilectio purè notionaliter capta eſt productio Spiritus Sancti amantis Patrem, & Filium: ergo ratio illa non conſentit propria illorum doctrina.

§. III.

Ratio Diui Thomæ explicatur, & defenditur.

10 *Prob. ratione D. Tho.* MIſſis igitur his argumentis, aliter eſt ſuadenda noſtra ſententia ratione D. Thom. *in præſenti art.* 2. ad hanc formam redacta: quandocumque actionis terminus eſt de intellectu illius vt ſignificatæ verbo, vel nomine, poteſt principium à termino denominationem accipere in caſu ablatiuo; at Spiritus Sanctus eſt de intellectu dilectionis ſumptæ notionaliter, quatenus ſignificatur Verbo *diligere*: ergo verè, & cum proprietate poteſt dici Patrem, & Filium ſe Spiritu Sancto diligere.

Minor prob. 1. Conſequutio eſt legitima: minor conſtat. Tum primo: nam diligere notionaliter acceptum diffinitur per hoc, quod eſt ſpirare Spiritum Sanctum: ergo ſicut Spiritus Sanctus eſt de huius complexi intellectu, ita & de intellectu dilectionis notionalis, vt ſignificatur hoc verbo *diligere*.

11 *Minor prob. 2.* Secundo: nam quando terminus non clauditur in intellectu actionis, prout ſiguificatæ verbo, vel nomine, poteſt cum illa conſtitui in caſu accuſatiuo, ſicut rectè dicitur Pater generat Filium, Pater, & Filius ſpirant Spiritum Sanctum, quia termini productionum includuntur in conceptu iſtarum actionum vt ſignificantur his terminis *generare*, aut *ſpirare*; at non niſi incongruè conſtituitur Spiritus Sanctus in accuſatiuo caſu cum dilectione, vt ſignificarur hoc nomine *diligo*, ſcilicet aſſerendo, Pater diligit Spiritum Sanctum, *diligere* notionaliter capto; ſicut incongruè dicitur Pater dicitur Verbum, congruè autem aſſeritur, Pater dicit ſe, & omnia, quæ intelligit Verbo à ſe genito: ergo Spiritus Sanctus eſt de intellectu dilectionis notionalis, vt ſignificatur hoc termino *diligo*.

12 *Maior rationis D. Th. prob. exemplis.* Maior exemplis oſtenditur: quia namque flores ſunt de intellectu floritionis, vt ſignificatur his terminis floreo, aut floreſco, rectè dicitur arborem florere, aut floreſcere floribus; ſimiliter, quia calor eſt de intellectu actionis calefaciendi, vt ſignificatur hoc verbo calefacio, rectè, & cum proprietate dicitur ignis calefaciens, calore producto paſſo inhærente; quia etiam verbum eſt de intellectu intellectionis notionalis, vt ſignificatur verbo dicendi, cum proprietate dicitur Pater ſe dicit Verbo: ergo maior eſt vera. Secundo probatur ratione: quando namque terminus modo explicatur clauditur in intellectu actionis, ſe tenet ex parte illius vt eius complementum, medio quo vlterius tranſit ad aliquid, vt materiam, vel obiectum, vt conſtat in calore producto, medio quo calefactio tranſit ad ſubiectum calefactibile, & in verbo terminante dictionem, medio quo dictio tranſit ad percipiendum obiectum: ergo poteſt agens tale denominari, non ſolum ab actione, ſed etiam à termino actionem complente cum conſtitutione caſus ablatiui.

Et ex his confirmatur ratio præcedens, & explicatur amplius; 13 *Confirm.* quia namque actio calefaciendi medio calore producto attingit ſubiectum calefactibile, cum proprietate dicitur ignis calefacere lignum calore, non ſolum illo, qui ſe tenet ex parte principij, ſed etiam calore ligno inhærente. Et quia dictio mediante Verbo tranſit ad obiectum, cum proprietate dicitur, intellectus dicit rem intellectam Verbo; ſed dilectio notionalis medio Spiritu Sancto vt pondere, & inclinatione tranſit ad Patrem, & Filium, etſi non producendos, bene tamen diligendos: ergo verè, & cum proprietate dicuntur Pater, & Filius ſe diligere Spiritu Sancto.

Sed contra rationem iſtam arguunt Scotiſtæ in hunc modum; 14 *Obijciunt Scotiſtæ.* de conceptu generationis diuinæ eſt Filius genitus, & de conceptu ſpirationis Spiritus Sanctus, & de conceptu ædificationis eſt ædificium; & tamen non dicitur propriè, Pater generat Filium Filio, Pater ſpirat Spiritu Sancto, ædificator ædificat ædificio, ſed ædificium: ergo ex eo quod Spiritus Sanctus ſit de conceptu dilectionis, non ſequitur cum proprietate dici, Pater, & Filius ſe diligunt Spiritu Sancto.

Confirm. Quod amplius confirmant: nam iuxta D. Thomam idem eſt diligere, quod ſpirare amorem, ſicut idem eſt dicere, quod producere Verbum: ergo ſi hæc eſt falſa, *Pater, & Filius ſpirant Spiritu Sancto*, falſa etiam debet iſta cenſeri: *Pater, & Filius diligunt ſe Spiritu Sancto*.

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: ſunt de conceptu prædi- 15 *Reſp.* ctarum actionum vt ſignificati his terminis *generatio, ſpiratio, & ædificatio*, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: quia vt docet Diuus Thomas in 1. diſt. 32. quæſt. 1. art. 1. ad 3. *In Verbo diligendi, & ipſe actus importatur, qui eſt perſona ratione cuius ſecundum illum actum denominatur Pater diligens amore, qui eſt perſona Spiritus Sancti, & importat emiſſionem actus, ſed hoc verbum* ſpirat *ſignificat hoc emiſſionem actus, & non actum emiſſum, & ideò Pater non dicitur ſpirans Spiritu Sancto, ſed actu, vel proprietate ſpirationis. Et ſimile eſt de generatione, quia generatio dicit emiſſionem geniti, vnde non dicitur, quod Pater generat Verbo, ſed dicere dicit emiſſionem Verbi, & Verbum emiſſum, & ideo dicitur quod dicit Verbo*. Verba ſunt D. Thom. loco allegato. Ex quibus conſtat non eſſe idem terminum aliquem eſſe de conceptu actionis, & ſignificari nomine actionem ſignificante, hoc autem ſecundum requiritur vt terminus cum agente conſtituatur in caſu ablatiuo, & quia hoc reperitur in verbo *diligere* notionaliter ſumpto: ſecus autem in verbo *ſpirare*, *generare*, & in verbo *ædificare* reſpectu ſuorum terminorum; hinc fit, quod cum proprietate dicantur Pater, & Filius, ſe diligere Spiritu Sancto: ſecus autem ſpirare Spiritu Sancto, generare Verbo, aut ædificator ædificare ædificio. Et ex eiſdem verbis ad confirmationem reſpondeo, diſtinguo antecedens: idem eſt diligere, quod ſpirare amorem quoad totum hoc complexum, concedo antecedens: quoad partem vnam complexi, nempè ſpirare, nego antecedens, & conſequentiam.

Dices, etiam eſt falſum dicere *Pater ſpirat amorem amore*, ſeu 16 *Replic.* *ſpirat Spiritum Sanctum Spiritu Sancto*: ergo licet idem ſit diligere, quod totum hoc complexum *ſpirare amorem*, falſo etiam dicetur *Pater diligit Spiritu Sancto*. Reſpondeo negando conſequentiam, quia licet idem ſit diligere, quod hoc complexum ſpirare amorem, ſeu Spiritum Sanctum ex parte rei ſignificatæ, non tamen ex parte modi ſignificandi, quia complexum ſignificat emiſſionem impulſus, & impulſum, vt terminantem, & ſpecificantem emiſſionem, non autem vt ſe tenentem ex parte illius, vt illo mediante tranſeat vlterius; in Verbo autem diligere importatur Spiritus Sanctus, vt ſe tenens ex parte dilectionis, tanquam medium, quo tranſit ad obiectum non productum, ſed diligendum, ſeu amandum, diuerſus autem modus ſignificandi, ſufficit vt vna propoſitio vera ſit, & non alia.

§. IV.

Ratio dubitandi ſoluitur, & alijs argumentis occurritur.

AD rationem dubitandi in principio poſitam reſpondetur 17 *Reſp. ad rationem dubitãdi.* negando maiorem vniuerſaliter, ſed aliquando conſtituitur in habitudine, quaſi effectus formalis, vt docet D. Thomas *in* 1. *diſtinct.* 32. *quæſt.* 1. *art.* 1. *circa medium corporis*, id eſt, vt ibi D. Thomas aduertit in habitudine termini, qui largè vocatur effectus ſub induentis modum formæ in denominando principium à quo egreditur, & ideo vocatur formalis. Per quod ceſſat quorundam hallucinatio, qui vt refert Capreolus ſupra citatus, nolentes intelligere D. Thomam, ipſum impugnabant, eo quod aſſereret Spiritum Sanctum denominare Patrem, & Filium diligentes in caſu ablatiuo, vt effectus, ſeu quaſi effectus

illorum

Digitized by Google

illorum in genere cauſæ formalis. Quod autem hæc denominatio à termino in caſu ablatiuo conſtructo, agenti poſſit prouenire, conſtat ratione facta, & exemplis à nobis in ſuperioribus adductis.

18 *Arg. 2.* Sed obijciet quis aduerſus noſtram reſolutionem ſecundo: hæc propoſitio eſt falſa: *Pater intelligit verbo*: ergo etiam iſta, *Pater, Filius diligunt Spiritu Sancto*. Patet conſequentia à paritate rationis. Antecedens autem probatur: nam propoſitio iſta, *Pater intelligit verbo*, eundem ſenſum facit ac iſta: *Pater eſt ſapiens ſapientia genita*; at hæc eſt falſa, & ab Auguſtino retractata *libro tractationum cap. 26.* cuius retractionem omnes Theologi admittunt: ergo hæc propoſitio, *Pater intelligit Verbo*, falſa debet cenſeri.

19 *Solutio P. Vazq.* Huic argumento Vazquez *vbi ſupra cap. 6.* quem alij recentiores ſequuntur, reſpondet negando antecedens: ad cuius probationem, negat maiorem: quia cum hæc verba *intelligit*, *& ſapit*, non formalem effectum, ſed actionem ſignificent, nec ſit ratio cur accipi non poſſint eſſentialitèr, & notionalitèr, ſicut Verbum *diligit*; non eſt cur negetur iſta propoſitio, Pater intelligit Verbo, ſicut conceditur diligere Spiritu Sancto, non enim denotatur, quod Verbum ſit Patri forma vt intelligat, ſicut denotatur in hac, Pater eſt ſapiens ſapientia genita, eo quod eſſe ſapientem ſignificat effectum formalem. Et quidem, inquit Vazquez, nulla eſt differentia inter hæc duo, in Verbo ſuo, & Verbo ſuo præpoſitione ablata; at hæc propoſitio: Pater in Verbo ſuo intelligit, vt vera concluditur: ergo & hæc, Pater Verbo ſuo intelligit, debet vt vera concedi.

20 *Reijcitur 1. ex D. Thom. & ſecundo ratione.* Hæc tamen ſolutio ſuſtinenda non eſt: primo, quia expreſſa contra D. Thomam *in præſenti art. ſolutione ad 1.* Et *in 1. diſtinct. 32 quæſt. 1. art. 1. ad 1.* vbi docet, quod ſapere in diuinis ſolum eſſentialiter ſumitur. Secundo: nam conceſſa iſta propoſitione, *Pater ſapit, & aut intelligit Verbo*, debet etiam iſta concedi, *Pater eſt ſapiens, aut intelligens Verbo*; at hæc ſecunda eſt falſa: ergo & prima. Probo maiorem primo: nam quia hæc eſt vera, *Pater dicit Verbo*, iſta etiam vt vera conceditur, *Pater eſt dicens Verbo*, quin quoad hoc aliqua differentia inueniatur inter *dicere*, & *eſſe dicendum*, & quia hæc conceditur, *Pater, & Filius diligunt Spiritu Sancto*, etiam conceditur iſta, *Pater, & Filius ſunt diligentes Spiritu Sancto*: ergo pariter iſta conceſſa: *Pater ſapit, aut intelligit Verbo*, etiam iſta eſt concedenda; *Pater eſt ſapiens, aut intelligens Verbo*. Secundo: nam verbum, & participium in ſignificando actionem per modum actionis conueniunt, vnde vtrumque ſignificat cum tempore, vt ſummulis traditur, & ſolum diſcriminantur penes vnitiuè, aut non vnitiuè ſignificare; at *ſapiens* poteſt accipi vt participium huius verbi *ſapere*, & *intelligens*, vt participium huius verbi *intelligo*, & conſequenter vtrumque ſignificat actionem: ergo ſi illa, *Pater ſapit, aut intelligit verbo*, conceditur, quia actionem ſignificat, hæc verba, *ſapit*, & *intelligit*, eadem ratione poterit cum proprietate eſſe vera hæc propoſitio, *Pater eſt ſapiens, aut intelligens verbo*.

21 *Denique reijcitur.* Denique reijcitur prælata ſolutio: nam ſi quia hæc eſt vera, *Pater intelligit in verbo ſuo*, hæc etiam debet vera cenſeri, *Pater intelligit Verbo*, ſequitur hanc ſecundam non ſolum eſſe veram, intelligere accepto notionalitèr, ſed etiam accepto eſſentialitèr, eo quod conſequenter contra illum Authorem: ergo manifeſtum diſcrimen ſtatuere debet admittere inter hæc duo, *in Verbo ſuo*, & *Verbo ſuo* præpoſitione ablata, & conſequenter ex hoc, quod vna concedatur vt vera, perperam infert alteram debere, tanquam veram admitti. Probo ſequelam: hæc propoſitio, *Pater intelligit in Verbo ſuo*, eſt vera, *intelligere* accepto eſſentialitèr, ſicut enim in eſſentia ſua ſe, & creaturas intelligit vt in medio, & obiecto primario, eo quod eſſentia repræſentat Patri omnia obiecta, quæ intelligit, ita in Verbo ſuo poteſt omnia obiecta intelligere intellectione eſſentiali, licet non vt in medio, & obiecto primario, eo quod Verbum omnia Patri repræſentat, de quo *ſupra quæſt. 34.* ergo ſi ex eo quod hæc ſit vera, *Pater intelligit in Verbo*, debet etiam iſta concedi, *Pater Verbo ſuo intelligit*, ſequitur debere concedi, intelligere accepto eſſentialitèr.

22 *Confirm.* Et confirmatur amplius: nam hæc propoſitio eſt vera: *Filius intelligit omnia in ſe ipſo, vt in verbo*: nam vt loco proximè citato ex D. Thoma monſtrauimus; verbum non ſolum Patri, ſed etiam ſibi ipſi repræſentat obiecta. Ex quo ibi intulimus, Patrem in productione Filij loqui cum illo, & tamen hæc concedi non poteſt: *Filius verbo intelligit*, intelligere accepto notionaliter: ergo ex veritate illius, *Pater in Verbo intelligit*, non licet argumentari hanc eſſe concedendam vt veram: *Pater ergo intelligit* intelligere accepto notionaliter. Et ratio differentiæ eſt: nam ly *in verbo* ſolum petit, quod ſit medium in quo per modum obiecti repræſentantis, & quia hoc munus exercet verbum reſpectu intellectus paterni, hinc fit, quod verè concedatur Patrem in verbo intelligere; at vero ly *verbo* ſine præpoſitione dicit habitudinem termini ſubinduentis modum formæ, ad quem modum ſubinduendum eſt neceſſarium, quod ſit de intellectu actionis, vt ſignificatur per nomen, aut verbum, & quia Verbum Diuinum non ſic importatur per Verbum intelligere; hinc fit, quod non poſſit conſtrui in caſu ablatiuo, abſque præpoſitione cum Patre, aſſerendo Pater intelligit Verbo.

Ad argumentum ergo reſpondeo ex D. Thoma *in præſenti art. 2. ſolutione ad 1.* conceſſo antecedenti, negando conſequentiam, & ratio diſcriminis eſt: nam *diligere* dupliciter caput, notionaliter, & eſſentialiter, & licet non ſit vera dicta propoſitio verbo *diligere* capto eſſentialiter, eſt tamen vera accepto notionaliter. Verbum autem *intelligo* ſolum eſſentialiter vſurpatur, in quo ſenſu vt omnes fatentur verum eſſe non poteſt, quod Pater intelligat Verbo. Ratio autem cur Verbum *diligere* vtramque acceptionem ſortiatur: ſecus vero Verbum *intelligere*, ſumitur ex D. Thom. *in præſenti art. 1.* quia nempè, cum ea quæ ad intellectum ſpectant ſint nobis notiora, ad inuenta ſunt nomina ad omnia diſtinctè ſignificanda, tam eſſentialia, quam notionalia, & perſonalia: vnde hæc verba, intelligere, dicere, & generare, ſic comparantur, vt primum eſſentiale ſit, ſecundum notionale explicans etiam aliquod eſſentiale, ſcilicet ordinem repræſentationis obiecti medio Verbo, tertium autem purè notionale: ea vero, quæ ad voluntatem ſpectant, ſunt nobis minus nota, & ideò ſunt adinuenta propria nomina, quibus diſtinctè eſſentialia, notionalia, & perſonalia ſignificentur. Vnde ſicut hac ratione *amor* quandoque eſſentialiter capitur, & ſic eſt tribus perſonis communis, & quandoque perſonaliter, qualiter eſt nomen proprium Spiritus Sancti, vt docet D. Thomas *in præſenti art. 1.* Ita, & eadem de cauſa non eſt proprium nomen, quo ſignificemus emiſſionem Spiritus Sancti eum ordine ad obiectum dilectum, ſed ſignificatur Verbo hoc *diligere* ſumpto notionaliter, etſi hoc ipſum Verbum etiam eſſentialiter accipiatur. Vnde hoc Verbum *diligere* in hac acceptione correſpondet Verbo *dicere* in intellectu, ſicut hoc Verbum *ſpirare* correſpondet Verbo generare. 23 *Vera ſolutio.*

24 *Arg. 3.* Tertio ſic obijcies, eodem quo diligunt Pater, & Filius, diligit etiam Spiritus Sanctus; at falſum eſt dicere *Spiritus diligit ſe ipſo Patrem, & Filium*: ergo nec Pater, & Filius ſe diligunt Spiritu Sancto. Reſpondet D. Thom. *in 1. vbi ſupra articulo 2. ad 4.* Verbum diligere poſſe ſumi tripliciter, primo eſſentialiter, & ſic Spiritus Sanctus ſe ipſo diligit, quia ſicut ſe ipſo Deus eſt, ita ſe ipſo diligens eſt. Vbi aduertatur obiter, in hoc ſenſu non dici Spiritus Sanctus ſe ipſo diligere tanquam termino dilectionis, ſed tanquam perſona operans. Secundo prout nominat tantum perſonam Spiritus, qui eſt amor ſubſiſtens, & ſic etiam non dicit exitum, niſi ſecundum rationem; vnde ſecundum hoc ſolus Spiritus Sanctus diligit ſe ipſo, cæterum iſte modus inconſuetus eſt, inquit D. Thomas. Tertio, vt dicit exitum realem, & ſic importat ſimul notionem actiuam, & perſonam Spiritus Sancti, & in hac acceptione ſoli Patri, & Filio conuenit diligere Spiritu Sancto, quia ſolum Pater, & Filius emittunt Spiritum Sanctum. Iuxta quam doctrinam diſtinguo maiorem: eodem quo diligunt vt operatione eſſentiali, concedo maiorem: eodem quo diligunt vt principio *quod* perſonali operationis eſſentialis, vel vt termino dilectionis notionalis, nego maiorem, & diſtinguo minorem: ſe ipſo vt operatione eſſentiali, aut termino operationis notionalis, concedo minorem: ſe ipſo vt principio *quod* perſonalis operationis eſſentialis, nego minorem, & nego conſequentiam ſumpto *diligere* notionaliter. *Reſp. ex D. Thom.*

25 *Obiectio Vazq. diluitur.* Sed contra hanc ſolutionem opponit Vazquez *vbi ſupra cap. 5.* quod ablata relatione originis à verbo *diligere*, nihil remaneret niſi eſſentiale tribus perſonis commune, nec aliud ſe poſſe intelligere: ergo diſtinctio iſta tertiæ acceptionis à D. Thomæ facta, non poteſt ſubſiſtere. Sed certè Vazquez noluit intelligere D. Thomam, non enim remouet Angelicus Doctor à dilectione ſumpta vt nominat perſonam Spiritus, relationem originis, ſed remouet actiuam notionem, quam *diligere* ſi adæquatè vſurpetur, importat, hac autem ſublata remanet relatio ſpirati, quæ perſonalis eſt, & amorem ſubſiſtentem conſtituit; ablata ergo notione actiua remanere poteſt aliquod perſonale non commune omnibus diuinis perſonis.

26 *Vltimum arg. diluitur.* Denique obijcies: ſicut idem eſt Deo eſſe quod ſapere, ita idem eſſe quod diligere; ſed Pater non dicitur aliquomodo eſſe Spiritu Sancto, & idcircò, nec dicitur ſapere Spiritu Sancto, nec Verbo: ergo nec poteſt dici Spiritu Sancto diligere. Reſpondet D. Thomas in ſententiarijs *vbi ſupra art. 1. ad 1.* quod diligere eſſentialiter ſumptum eſt omnibus modis, idem quod eſſe, & quantum ad rem, & quantum modum ſignificandi, vnde ſicut non dicitur eſſe Spiritu Sancto, ita nec dici poteſt diligere Spiritu Sancto, ſumpto eſſentialiter diligere, ſi autem ſumatur notionaliter diligere, ſic eſt idem Patri, quod eſſe ſecundum rem, non autem ſecundum modum ſignificandi, quia ſignificat relatiuè, eſſe verò abſolutè, vnde ſic poteſt dici diligere Spiritu Sancto, etiam ſi non dicatur eſſe Spiritu Sancto.

27 *Obijcies.* Cæterum contra hanc ſolutionem obſtare videtur doctrina D. Thomæ 1. *part. quæſt. 19. art. 2.* vbi cum ſibi ſic oppoſuiſſet: *Velle diuinum, eſt eius eſſe; ſed Deus non eſt aliud à ſe; ergo non vult aliud à ſe.* Reſpondet ſolutione ad primum, quod *licet velle ſit eſſe Dei ſecundum rem, differt tamen ratione ab eſſe, ſecundum diuerſum modum ſignificandi; in hoc enim quod dicitur Deum eſſe, non importatur*

diligunt

Digitized by Google

habitudo ad aliquid, ſicut in hoc quod dicitur Deum velle, & ideò licet non ſit aliud à ſe, vult tamen aliud à ſe; at hic loquitur D. Thomas de velle eſſentialiter ſumpto, vt communi tribus perſonis: ergo falſo aſſerit in ſolutione adducta, diligere eſſentialiter ſumptum idem eſſe cum eſſe ſecundum rem, & ſecundum modum ſignificandi, vel ad minus ſibi contradicit.

28 *Reſp.* Reſpondeo, doctrinam D. Thomæ in vtroque loco ſibi congruere; nam in ſolutione iſta non negat quod diligere eſſentialiter ſumptum diſtinguatur ſecundum modum ſignificandi ab eſſe Dei, ſed ſolum quod diſtinguatur ab illo ſecundum modum ſignificandi relatiuè, qualiter ab eſſe diſtinguitur diligere ſumptum notionalitèr, & eſt neceſſarium diſtingui, vt dicatur Pater diligere Spiritu Sancto, & non dicatur eſſe Spiritu Sancto: nam cum ad hoc deſideretur quod includatur Spiritus Sanctus in intellectu actionis, & non poſſit ſic includi, niſi actio relatiuè dicatur; conſequens fit, quod non ſufficiat quæcumque diſtinctio inter eſſe, & diligere penes modum ſignificandi, ſed ſit neceſſaria diſtinctio penes modum ſignificandi relatiuè, & abſolutè.

29 *Inſtabis.* Sed dices: *loco ex* 1. *parte relato*, loquitur D. Thomas de velle ſumpto eſſentialiter; & tamen ait diſtingui ab eſſe penes modum ſignificandi, quatenus in eſſe non importatur habitudo ad aliquid, in velle tamen Dei, habitudo importatur: ergo admittit inter velle eſſentiale, & eſſe diſtinctionem rationis ſecundum modum ſignificandi relatiuè, quam negat in præfata ſolutione inter diligere ſumptum eſſentialiter, & eſſe.

Reſp. Reſpondeo, diſtinctionem, quam 1. *part.* admittit eſſe ſecundum modum ſignificandi relatiuè relatione rationis, quæ communis eſt tribus perſonis diſtinctio autem rationis, quam in ſententiarijs negat penes modum ſignificandi relatiuè, eſt penes relationem realem notionalem, non communem tribus perſonis, & hæc erat neceſſaria vt diceretur Pater diligere Spiritu Sancto.

30 *Replica.* Sed inſtabis adhuc: inter eſſe, & operari Dei ad extra non datur diſtinctio penes modum ſignificandi relatiuè realiter notionaliter, ſed relatione rationis omnibus perſonis communi; & tamen hoc ſufficit vt dicatur Pater Verbo omnia operari, iuxta illud: *Verbo Domini cæli firmati ſunt*, & illud Ioannis. *Et per ipſum facta ſunt omnia*: ergo diſtinctio penes modum ſignificandi relatiuè relatione rationis omnibus perſonis communi, ſufficit vt Pater dicatur Spiritu Sancto diligere ſumpto eſſentialitèr, & conſequenter hanc diſtinctionem negat D. Thomas inter diligere eſſentialiter ſumptum, & eſſe.

31 *Recentiorum explicatio non placet.* Huic obiectioni Recentiores quidam reſpondent, propoſitiones illas, *Verbo Domini cæli firmati ſunt, & omnia per Verbum ſunt facta*, non propriè intelligi, ſed appropriatiuè, ideſt, ſapientia, vel per ſapientiam Dei, quæ appropriatur Filio, omnia facta ſunt. Eſt tamen inſufficiens ſolutio, & reijcitur primo: nam eadem ratione propoſitio noſtra, quæ communiter acceptatur à Theologis, ſcilicet, Pater, & Filius ſe diligunt Spiritu Sancto, poſſet per appropriationem intelligi, ſcilicet, diligunt ſe amore, qui Spiritui Sancto appropriatur. Secundo, quia eſt contra D. Thomam *infra quæſt.* 39. *art.* 8. *in corpore*, illis verbis: *Hæc vero præpoſitio* per *deſignat quidem quandoque cauſam mediam, & ſic ly* per *quandoque non eſt appropriatum, ſed proprium Filij, ſecundum illud Ioannis* 1. *omnia per ipſum facta ſunt, non quia Filius ſit inſtrumentum, ſed quia ipſe eſt principium de principio; quandoque vero deſignat habitudinem formæ, per quam agens operatur, ſicut dicimus quod artifex operatur per artem: vnde ſicut ſapientia, & ars appropriatur Filio, ita & ly* per quem: ergo ex mente D. Thomæ propoſitio illa: *Omnia per ipſum facta ſunt*, non appropriatiuè, ſed propriè eſt accipienda, & ſimiliter alia propoſitio: *Verbo Domini cæli firmati ſunt*, propriè eſt accipienda, cum quandoque idem poſſit per caſum ablatiuum, ac per accuſatiuum, cum præpoſitione *per* deſignari.

32 *Vera ſolutio.* Ad obiectionem ergo ex verbis D. Thomæ reſpondeo, quod quando ablatiuus, vel accuſatiuus, cum præpoſitione *per*, important habitudinem cauſæ mediæ, tunc neceſſarium, non eſt, quod actio relatiuè realitèr dicatur, ſicut nec quod ille, qui in prædictis caſibus conſtituitur, ſignificetur vt terminus actione illa productus, ſed ſufficit quod principium ſit effectiuum à principio procedens. Quando autem ablatiuus, non cauſam efficientem mediam importat, ſed habitudinem denominantis per modum formæ, cum verè forma non ſit, debet ſignificari vt terminus per actionem productus; & conſequenter actio debet ſignificari per modum relatiui, reali relatione; quia non aliter poterit terminus actionis cum agente conſtrui in caſu ablatiuo, propter dicta inter confirmandam noſtram ſententiam. Vnde in forma, conceſſa maiori diſtinguo minorem: ablatiuo deſignante cauſam efficientem mediam, concedo maiorem: deſignante habitudinem denominantis, nego minorem, & conſequentiam; quia in ordine ad hoc quod eſt diligere notionalitèr ſumptum, non poteſt Spiritus Sanctus conſtrui in caſu ablatiuo cum Patre, & Filio habitudinem deſignando cauſæ efficientis mediæ, ſed deſignante habitudinem termini denominantis ad modum formæ.

§. Vltimus.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

33 *Ex dictis colligitur* 1. EX dictis in diſcurſu diſputationis colligo primo, Patrem, & Filium non ſolum ſe, ſed etiam Spiritum Sanctum, & creaturas futuras Spiritu Sancto diligere. Quod docuit D. Thomas *in* 1. *diſtinct.* 32. *quæſt.* 1. *art.* 1. 2. & 3. Et probatur primo: nam eo modo dicuntur Pater, & Filius diligere Spiritu Sancto, quo Pater dicitur dicere Verbo; at Pater dicit Verbo ſe, & omnem creaturam, quam intelligit: ergo Pater, & Filius diligunt Spiritu Sancto ſe, Spiritum Sanctum, & omnem creaturam futuram, non autem creaturas poſſibiles, quia non ſunt diligibiles. Secundo, nam idcircò ſe diligunt Spiritu Sancto, quia eſt terminus per amorem ſui productus, & vt talis Verbo *diligere* ſignificatus; at etiam eſt terminus productus ex amore Spiritus Sancti, & vt liberè procedit eſt terminus ex amore futurorum productus: ergo Pater, & Filius diligunt ſe Spiritum Sanctum, & creaturas futuras, Spiritu Sancto.

34 *Secundo colligitur.* Secundo colligitur: quod in hac propoſitione, *Pater diligit creaturas Spiritu Sancto*, poteſt Verbum *diligere* ſumi eſſentialiter, & notionaliter, quod docuit Diuus Thomas *in ſententiarijs ſupra articulo tertio*, & probatur: nam Verbum *diligere* denotat amorem æternum, & effectum temporalem, vnde poteſt denotare habitudinem efficientiæ, quæ communis eſt Trinitati; at in hac acceptione creaturas diligit Spiritu Sancto, diligere ſumpto eſſentialiter, ſicut illas cauſat, & illis bonum facit Spiritu Sancto, & per Spiritum Sanctum, qui eſt ratio omnis donationis factæ creaturis: ergo *diligere* ſumpto eſſentialiter, Pater creaturas diligit Spiritu Sancto. Et autem duplex aduertendum diſcrimen inter *diligere* ſumpto eſſentialitèr & ſumptum notionaliter. Primum eſt, quod quando eſſentialiter ſumitur; dicit habitudinem efficientiæ, & in ablatiuo denotatur ratio efficientiæ, non ex parte cauſæ, ſed ex parte effectuum, qui eſt Spiritus Sanctus; at quando notionaliter ſumitur, non importat Verbum *diligere* ex principali intentione habitudinem efficientiæ, ſed Spiritum Sanctum, qui eſt ratio efficientiæ, & ex conſequenti habitudinem, & facit illum ſenſum, Pater diligit creaturas Spiritu Sancto, ideſt ſpirat Spiritum Sanctum, qui eſt ratio omnis liberæ collationis factæ creaturæ. Secundum diſcrimen eſt, quod quando ſumitur eſſentialiter, ablatiuus ille *Spiritu Sancto* conſtruitur in habitudine cauſæ efficientis, quando autem ſumitur notionaliter, conſtruitur in habitudine effectus formalis, ideſt, termini formalitèr denominantis, iuxta ea, quæ diximus ſoluendo rationem dubitandi.

35 *Obiectio diluitur.* Si dicas, ſequi ex hac doctrina Patrem diligere creaturas Verbo, *diligere* ſumpto eſſentialiter; conſequens eſt falſum: ergo & doctrina tradita. Probatur ſequela: nam Pater ideò dicitur diligere creaturas Spiritu Sancto, quia per Spiritum Sanctum illis benefacit; at etiam per Verbum benefacit creaturis, cum per ipſum omnia ſint facta, & conſequentèr omnia beneficia collata: ergo dici poterit creaturas Verbo diligere. Reſpondeo, negando ſequelam: ad cuius probationem, diſtinguo maiorem: quia benefacit illis per Spiritum Sanctum, ly *per* denotante cauſalitatem erga creaturas, quatenus à Deo per libertatem voluntatis procedunt à Deo per modum intellectus, nego maiorem: & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Quæ doctrina eſt D. Thom. expreſſa *art.* 3. *relato in corp.* illis verbis: *Quamuis propriè Verbum ſit ratio creaturarum, quatenus procedunt à Deo per modum intellectus: vnde dicitur, quod Pater dicit omnia Verbo, vel arte ſua; ſed Spiritus Sanctus eſt ratio earum, prout exeunt à Deo per libertatem voluntatis, & ideò dicitur propriè diligere creaturam Spiritu Sancto, & non Verbo.*

36 *Tertium corollarium.* Tertio colligitur, quod cum Pater dicitur Spiritu Sancto diligere, non eſt denominatio ab actione, ſed à termino per actionem producto. Quod patet, tum, quia D. Thomas id docuit expreſſe in libris ſententiarum *vbi ſupra art.* 1. *poſt medium corp.* & *in præſenti art.* 2. vbi docet eſſe denominationem ab effectu formali, nomine effectus intelligendo terminum productum, & nomine effectus formalis id, quod ſubinduit modum formæ in denominando. Tum etiam: nam denominatio ab actione immanente petit inhæſionem, aut identitatem cum principio denominato; at diligere, actionem immanentem importat, & Spiritus Sanctus Patri non inhæret, ab illoque diſtinguitur realiter: ergo nequit Pater denominari diligens notionalitèr Spiritu Sancto vt actione, ſed vt termino actionis.

37 *Obijcies ex D. Th.* Nec obſtante verba D. Thomæ *in* 1. *ad Annibaldum diſtinct.* 32. *q.* 1. *art.* 1. *ad finem corporis*, vbi ſic ait: *Actio enim ab agente procedit, & eſt ſignum, vel effectus virtutis actiuæ in agente, & ad agentem comparatur, vt forma in denominando, licet non in eſſendo: ita enim denominatur aliquis agens actione, ſicut albus albedine. Vnde cum Spiritus Sanctus ſit amor Patris, & Filij, & amor ſit quædam operatio amantis, Pater, & Filius dicuntur ſe Spiritu Sancto amare, ſicut aliquis dicitur agere actione à ſe procedente.*

Quibus

Digitized by Google

38 *Mens D. Th. explicatur.* Quibus verbis apertè videtur innuere Patrem denominari diligentem Spiritu Sancto vt actione. Sed non obſtant, vt dixi: nam D. Thomas Spiritum Sanctum appellat actionem, vel quia eſt terminus per amorem productus, qualiter *ſupra quæſt.* 34. *art.* 1. *ad ſecundum* docuit, Verbum dici ab Auguſtino ſapientiam genitam, quia eſt terminus ex ſapientia Patris productus, vel quia ſignificatur hoc nomine *amor*, quod actionis nomen eſt, & ideò ad modum actionis ſignificatur, & ad modum eius denominat: vel denique, quia quatenus Patrem diligentem denominat, ſignificatur, vt ex parte dilectionis ſe tenet, vt mediante illo tranſeat ad obiectum dilectum, ideò actio ab Angelico Doctore appellatur.

39 *Denique infertur ex dictis.* Denique infero, Patrem non poſſe dici ſapientem, nec ſapere ſapientia genita, Filium autem poſſe dici ſapientem ſapientia ingenita, & ſapientia genita. Quod docet D. Thomas *in* 1. *diſt.* 32. *quæſt.* 2. *art.* 1. *&* 2. Primum conſtat ex dictis contra Gabrielem Vazquez inter ſoluendum ſecundam obiectionem. Secundum autem probatur: nam caſus ablatiuus poteſt conſtrui in habitudine cauſæ formalis, & in habitudine cauſæ efficientis, & in habitudine ſuppoſiti operantis vt *quod*; at licet Filius non ſit ſapiens in habitudine cauſæ formalis, nec ſapientia ingenita, ſcilicet Patre, qui ſapientia ingenita dicitur, nec ſe ipſo, qui eſt ſapientia genita, ſed ſapientia eſſentiali tribus perſonis communi, poteſt tamen dici ſapiens Patre, qui eſt ſapientia ingenita in habitudine quaſi cauſæ efficientis, cum ab illo vt à principio procedat, & ſapientiam eſſentialem accipiat, & ſe ipſo, qui eſt ſapientia genita in habitudine ſuppoſiti operantis vt *quod*, cum ipſe ſit qui ſapit vt *quod*, & intelligit ſapientia eſſentiali: ergo poteſt dici ſapiens ſapientia ingenita, & ſapientia genita in caſu ablatiuo. Et hæc de iſta diſputatione, applicanda litteræ Magiſtri *in* 1. *diſtinct.* 32. *§.* 1. *& ſequentibus.*

TRACTATVS DECIMVSTERTIVS.

De Conſtitutione Diuinarum Perſonarum.

D*E quo D. Thomas in* 1. *ſententiarum diſtinct.* 26. *&* 27. *Ad Annibaldum eiſdem diſtinctionibus. Quæſtione* 9. *de potentia art.* 4. *Et in hac* 1. *p. quæſt.* 40. *Quam diuidit in quatuor articulos; in primo inquirit*: Vtrum relatio ſit idem quod perſona, *& reſpondet concluſione affirmatiua, quam probat in argumento ſed contra, eo quod* in diuinis non differunt, quod eſt, quo eſt, vt traditur à Boetio; ſed Pater paternitate eſt Pater: ergo Pater idem eſt quod Paternitas, & eadem ratione aliæ proprietates idem ſunt cum perſonis. *In corpore articuli refert quorundam opinionem, qui moti ex modi ſignificandi relationum, quæ non ſignificant vt in aliquo, ſed magis vt aliquid, dixerunt relationes eſſe aſſiſtentes, quorum opinionem reijcit D. Thomas*; nam relatio ſecundum quod eſt quædam res in diuinis, eſt ipſa eſſentia; eſſentia autem idem eſt quod perſona: ergo relatio idem eſt quod perſona. *Secundo refert opinionem aliorum, qui identitatem iſtam concedentes dixerunt proprietates eſſe perſonas, non autem in perſonis; quia non ponebant proprietates in diuinis, niſi tantum ſecundum modum loquendi, vt dictum eſt* ſupra quæſtione trigeſima ſecunda articulo ſecundo. *Quam opinionem reijcit Diuus Thomas, eo quod vt in loco citato oſtenſum eſt*: Neceſſe eſt ponere proprietates in diuinis, quæ ſignificantur in abſtrahendo, vt quædam formæ perſonarum; ſed de ratione formæ eſt, vt ſit in eo, cuius eſt forma: oportet ergo dicere proprietates eſſe in perſonis, & eas tamen eſſe perſonas, ſicut eſſentiam dicimus eſſe in Deo, quæ tamen eſt Deus.

Si opponas primo: quæcumque ſunt idem, multiplicato vno eorum, multiplicatur & aliud; ſed relationes multiplicantur non multiplicata perſona, in vna enim perſona ſunt plures relationes, ſicut in Patre eſt paternitas, & communis ſpiratio: ergo relatio non eſt idem quod perſona. Reſpondet ſolutione ad primum, quod perſona, & proprietas ſunt idem re, non tamen ſecundum rationem: vnde non oportet quod multiplicato vno, multiplicetur reliquum, quam doctrinam fuſè explicuimus ſupra diſp. 77.

Si opponas ſecundo: ſecundum Philoſophum libro quarto phyſicorum textu vigeſimo quarto, nihil eſt in ſe ipſo ſed relatio eſt in perſona: ergo non eſt idem quod perſona, nec poteſt dici, inquit Diuus Thomas, quod ratione identitatis, quia ſic eſſet etiam in eſſentia. Reſpondet D. Thomas ſolutione ad ſecundum: dicendum, quod proprietates dicuntur eſſe in eſſentia per modum identitatis tantum, in perſonis autem dicuntur eſſe per modum identitatis, non quidem ſecundum rem tantum, ſed quantum ad modum ſignificandi, ſicut forma in ſuppoſito; & ideò proprietates determinant, diſtinguunt perſonas, non autem eſſentiam. *Iuxta quam doctrinam explicandus eſt Philoſophus, quod nihil eſt in ſe per inhærentiam, & informationem; at vero ſecundum identitatem bene poteſt idem in ſe ipſo eſſe, relationes autem non ſunt in perſonis per inhærentiam, ſed per identitatem. Addit tamen D. Thom. id quod dicitur in alio eſſe debere ſignificari vt forma illius, & quia proprietates ſignificantur, vt formæ perſonarum, non autem vt formæ eſſentiæ, ideo dicuntur eſſe in perſonis, non autem in eſſentia, quamuis cum eſſentia identificetur.*

Solutione ad tertium, negat ex identitate proprietatum cum perſonis ſequi, quod poſſint actus notionales prædicari de illis, verbi cauſa, quod paternitas dicatur generans, & rationem reddit; quia actus notionales ſunt ſuppoſitorum, proprietates autem, *licet identificetur cum ſuppoſitis*, non ſignificant vt ſuppoſita, ſed vt formæ ſuppoſitorum, & ideò modus ſignificandi repugnat, vt participia, & verba notionalia de proprietatibus prædicentur.

In ſecundo articulo inquirit, vtrum perſonæ diſtinguantur per relationes. *Et reſpondet concluſione affirmatiua, quam probat in argumento ſed contra ex Boetio in libro de Trinitate aſſerente*, quod ſola relatio multiplicat Trinitatem diuinarum perſonarum. *In corpore articuli ſtatuit primo, aſſignandum eſſe aliquid, quo perſonæ diuinæ diſtinguantur. Quod probat: nam* in quibuſcumque pluribus inuenitur aliquid commune, oportet quærere aliquid diſtinctiuum; ſed tres perſonæ conueniunt ſecundum eſſentiæ vnitatem: ergo aſſignandum eſt aliquid, quo diſtinguatur ad hoc, quod ſint plures.

Cum autem in diuinis perſonis ſint duo ſecundum quæ differunt, ſcilicet origo, & relatio, quæ ſit re non differant, differunt tamen ratione. Refert quorundam ſententiam, qui attendentes quod relatio conſequitur actum, dixerunt perſonas diſtingui per originem, relationes autem manifeſtant diſtinctionem perſonarum.

Sed hoc, *inquit Diuus Thomas*, non poteſt ſtare propter duo: primo; quia diſtinctio inter duo non poteſt intelligi, niſi per aliquid vtrique intrinſecum: origo autem alicuius rei non ſignificatur, vt aliquid intrinſecum, ſed vt via quædam à re, vel ad rem, ſicut generatio ſignificatur, vt via quædam ad rem genitam, & vt progrediens à generante, vnde non poteſt eſſe quod res genita, & generans diſtinguatur ſola generatione.

Secundo: nam proprietates diſtinguunt conſtituendo hypoſtaſes, vel perſonas; eſt autem contra rationem originis, quod hypoſtaſim, vel perſonam conſtituat; quia origo actiuè ſignificata, ſignificatur, vt progrediens à perſona ſubſiſtente, vnde præſupponit illam; origo autem paſſiuè ſignificata, vt natiuitas, ſignificatur, vt via ad perſonam ſubſiſtentem, & nondum vt eam conſtituens; vnde melius dicitur, *concludit D. Thomas*, quod perſonæ, vel hypoſtaſes diſtinguantur relationibus, quam per origines.

Si opponas:

Digitized by Google

Si opponas: ergo vtrumque dici poteſt, nempe, quod diſtinguatur relationibus, & per originem; & conſequentèr, etiam dici poterit perſonas diuinas conſtitui relationibus, & conſtitui per originem. Patet hæc ſecunda conſequentia: nam diſtinctiuum, & conſtitutiuum eſt idem: ergo ſi poteſt dici diſtingui à relationibus, & diſtingui originibus, etſi melius primum dicatur, poterit etiam dici relationibus, & originibus conſtitui perſonas, & ſi melius dicatur primum.

Reſpondeo concedendo primam conſequentiam, & negando ſecundam; nam diſtinguere abſtrahit à primo, & ſecundo diſtinguere, & quia originibus diſtinguuntur perſonæ diſtinctione ſecunda, priorem diſtinctionem ſupponente præſtitam à relationibus, fit vt poſſit dici perſonas originibus diſtingui; conſtituere autem perſonam, ſolum conuenit primo diſtinguenti, & quia prima diſtinctio à ſolis relationibus præſtatur; fit vt de ſolis relationibus dici poſſit vt perſonas conſtituant.

Ex dictis infert Diuus Thomas, quod nomen *Pater*, non ſolum ſignificat proprietatem, ſed etiam hypoſtaſim, hoc tamen nomen genitor, & generans ſignificant tantum proprietatem. *Et rationem reddit;* quia hoc nomen *Pater* ſignificat relationem, quæ eſt diſtinctiua, & conſtitutiua hypoſtaſis: hoc autem nomen generans, vel genitor ſignificat originem, quæ non eſt diſtinctiua, & conſtitutiua hypoſtaſis: *nam licet diſtinctiua ſit, conſtitutiua tamen non eſt; ac proinde non eſt diſtinctiua, & conſtitutiua.*

Si opponatur primo: Nam ſimplicia diſtinguuntur ſe ipſis; ſed perſonæ ſunt maximè ſimplices: ergo diſtinguuntur ſe ipſis, & non relationibus: *Reſpondet Diuus Thomas ſolutione ad primum*, quod perſonæ ſunt ipſæ relationes ſubſiſtentes: vnde non repugnat ſimplicitati diuinarum perſonarum, quod relationibus diſtinguantur. *Quæ doctrina ſic intelligenda eſt, quod licet ſimplicibus repugnet diſtingui per diſtinctum realiter ab ipſis, non autem repugnat illarum ſimplicitati diſtingui per id, quod ipſis realiter identificatur, & quia relationes ſunt idem realiter cum perſonis, poſſunt illas conſtituere, non obſtante perſonarum ſimplicitate, vt autem cum proprietate affirmetur perſonas diſtingui per relationes, requiritur, quod relationes virtualiter, aut ratione diſtinguantur à perſonis.*

Si opponas ſecundo: Nulla forma diſtinguitur, niſi per differentia ſui generis, non enim albedo à nigredine diſtinguitur, niſi per differentias contentas inter genus qualitatis; ſed hypoſtaſis eſt indiuiduum in genere ſubſtantiæ: ergo non poſſunt hypoſtaſes relationibus diſtingui. *Reſpondet D. Thomas ſolutione ad* 2. Dicendum, quod perſonæ diuinæ non diſtinguuntur in eſſe, in quo ſubſiſtunt, neque in aliquo abſoluto, ſed ſolum ſecundum id, quo ad aliquid dicuntur: vnde ad earum diſtinctionem ſufficit relatio.

Sed dices: relationes diuinæ ſunt in genere, aut linea ſubſtantiæ: ergo ex eo quod forma diſtingui non poſſit, niſi per differentiam ſui generis, & hypoſtaſis ſit in genere ſubſtantiæ; nec apparenter infertur, non poſſe diuinas hypoſtaſes per relationes diſtingui; & conſequenter argumentum ſecundum D. Thomæ, & illius ſolutio ſuperfluunt, quod aſſerendum à Nobis non eſt. Reſpondeo, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam; cum enim detur in Deo ſubſtantia abſoluta, & ſubſtantia relatiua, quæ quaſi genericè differunt, etiam ſi relationes diuinæ in linea ſubſtantiæ ſint, datur locus difficultati, quomodo poſſint diſtinguere hypoſtaſes. Quam difficultatem diſſoluit D. Thomas aſſerendo, quod licet hypoſtaſes diuinæ ſint in genere ſubſtantiæ, & ex parte naturæ ſint in linea ſubſtantiæ abſolutæ, quia tamen non in abſoluto differunt, ſed in eo quod aliquid ſunt, ideò poteſt illarum diſtinctio à relationibus prouenire.

Si opponatur tertio: abſolutum eſt prius relatiuo; ſed prima diſtinctio eſt diſtinctio diuinarum perſonarum: ergo diuinæ perſonæ non diſtinguuntur relationibus. *Reſpondet D. Thomas ſolutione ad* 3. Dicendum, quod quanto diſtinctio prior eſt, tanto propinquior eſt vnitati, & ideò debet eſſe minima, & ideò diſtinctio perſonarum non debet eſſe, niſi per id, quod minimum diſtinguit, ſcilicet, per relationem.

Ex qua doctrina habetur, quod licet abſolutum ſit prius, hoc eſt, perfectius, quam relatiuum, diſtinctio tamen præſtita à formalitate abſoluta, non poteſt eſſe prior, hoc eſt, perfectior, quam diſtinctio præſtita à relatione; vnde ex eo quod diſtinctio perſonarum ſit prima, id eſt perfectior, quauis alia diſtinctione, non ſequitur non poſſe à relationibus præſtari, ſed potius oppoſitum. Et ratio eſt, quam tradit D. Thomas, quia quanto diſtinctio eſt perfectior, tanto debet eſſe propinquior vnitati; & conſequenter præſtari debet ab eo, quod minus diſtinguit, & quia relatio minus diſtinguit, quam abſolutum, compatitur enim diſtinctio relatiua cum vnitate naturæ: ſecus autem diſtinctio abſoluta; fit conſequens, vt ex eo quod diſtinctio perſonarum prima ſit, hoc eſt omnibus alijs diſtinctionibus, perfectior non inferatur, quod non poſſit à relationibus prouenire, ſed potius oppoſitum.

Si obijcias: diſtinctio opponitur vnitati: ergo quo maior eſt, eo magis vnitati opponitur; & conſequenter falſum eſt, quod aſſerit D. Thomas, nempè, quod quanto diſtinctio prior eſt, tanto eſt vnitati propinquior. Reſpondeo, conceſſo antecedenti, diſtinguendo conſequens; quo maior eſt in ratione diſtinctionis, eo magis opponitur vnitati, concedo conſequentiam: quo maior eſt in genere entis, nego conſequentiam, & ſecundam, quæ ſubinfertur: nam D. Thomas non loquitur de diſtinctione priori, id eſt, perfectiori in ratione diſtinctionis, ſed de perfectiori in genere entis, & ſic veriſſimum eſt diſtinctionem diuinarum perſonarum eſſe primam, hoc eſt, omnium diſtinctionum perfectiſſimam; non quidem ſecundum id, quod explicat perſonarum diſtinctio, ſed ſecundum id, quod implicat, claudit enim ſe perfectionem per eſſentiam, licet explicitè perfectionem non importet.

Si dices: omne prædicatum Deo, & creaturis commune perfectius reperitur in Deo, quam in creaturis, ſed diſtinctio eſt prædicatum conueniens Deo, & creaturis: ergo diſtinctio diuina perfectior eſt in ratione diſtinctionis, quauis diſtinctione creata. Reſpondeo diſtinguendo maiorem: ſi prædicatum talis conditionis ſit, vt exceſſus in illo ſit imperfectio ſimpliciter, nego maiorem: ſi exceſſu in tali prædicato non ſit imperfectio ſimpliciter, concedo maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: nam exceſſus diſtinctionis in ratione diſtinctionis eſt imperfectio ſimpliciter, ac proinde non poteſt diſtinctioni diuinæ competere reſpectu diſtinctionis creatæ. Et quidem diſtinctio realis formalis maior eſt in ratione diſtinctionis, diſtinctione ſolum virtuali: quia tamen diſtinctio realis, formalis inter perfectiones abſolutas eſt ſimpliciter imperfectio, non reperitur in Deo, ſed tantum virtualis diſtinctio; ſicut ergo inconueniens non eſt, quod diſtinctio virtualis volitionis à natura diuina excedatur in ratione diſtinctionis à diſtinctione reali formali volitionis à natura creata: ita inconueniens non eſt, quod diſtinctio realis perſonarum diuinarum minor ſit in ratione diſtinctionis diſtinctione reali, quæ in creaturis inuenitur.

Si opponatur quarto: Id quod præſupponit diſtinctionem, non poteſt eſſe primum diſtinctionis principium; ſed relatio præſupponit diſtinctionem, cum in eius diffinitione ponatur, eſſe enim relatiui eſt ad aliud ſe habere: ergo primum principium diſtinctiuum in diuinis non poteſt eſſe relatio. *Reſpondet D. Thomas:* ad quartum dicendum, quod relatio præſupponit diſtinctionem ſuppoſitorum quando eſt accidens, ſed ſi relatio ſit ſubſiſtens non præſupponit, ſed ſecum affert diſtinctionem, cum enim dicitur, quod relatiui eſſe, eſt ad aliud ſe habere, per aliud intelligitur correlatiuum, quod non eſt prius, ſed ſimul natura; *quæ doctrina qualiter ſic accipienda ex dicendis conſtabit.*

In articulo tertio inquiri; vtrum abſtractis per intellectum relationibus à perſonis, adhuc remaneant hypoſtaſes? *Præmiſſa diſtinctione duplicis abſtractionis, totalis nempè, qua vniuerſalis abſtrahitur à particularibus, & formalis, qua forma abſtrahitur à materia; præmiſſa etiam differentia, quæ inter vtramque verſatur, nempe, quod in abſtractione totali non remanet id, à quo ſit abſtractio, vt conſtat in homine, à quo remota rationalitate non remanet in intellectu homo, ſed animal, in abſtractione autem formali vtrumque extremum remanet in intellectu: abſtrahendo enim formam circuli ab ære, remanet ſeorſum in noſtro intellectu, & intellectus circuli, & intellectus æris. Præmiſſo tertio, quod licet in diuinis non ſit vniuerſale, nec particulare, nec forma, & materia ſecundum rem, inuenitur tamen ſecundum modum intelligendi aliqua iſtorum ſimilitudo. His inquam præmiſſis, reſpondet D. Thomas duplici concluſione: prima eſt*, loquendo de prima abſtractione, proprietatibus remotis, non remanent hypoſtaſes, ſed ſolum eſſentia communis. *Quod probatur ex differentia aſſignata inter vtramque abſtractionem:* Deus enim ſe habet ad perſonas, vt vniuerſale ad particularia; ſed in abſtractione vniuerſalis à particulari remota differentia ſolum remanet prædicatum commune: ergo abſtractis proprietatibus ſecundum modum iſtum abſtrahendi, ſolum remanet Deus, & eſſentia diuina communis, non autem remanent in intellectu hypoſtaſes.

Digitized by Google

Secunda concluſio: Si loquamur ſecundum modum abſtractionis formæ à materia, remotis proprietatibus non perſonalibus, remanet intellectus hypoſtaſum, & perſonarum, ſed remota proprietate perſonali per intellectum, tollitur intellectus hypoſtaſis. *Vtrumque probatur*: nam proprietates perſonales non ſupponunt hypoſtaſes conſtitutas, ſed ipſas conſtituunt; proprietates autem non perſonales ſupponunt conſtitutas hypoſtaſes; ſed remota forma conſtituente, non manet intellectus conſtituti per illam, bene tamen remota forma non conſtituente: ergo remotis proprietatibus perſonalibus non remanet intellectus hypoſtaſis, remotis autem proprietatibus non perſonalibus, manet hypoſtaſis.

Ex his reijcit D. Thomas quorundam opinionem dicentium, hypoſtaſes conſtitui originibus, relationibus vero aduenientibus conſtitui perſonas; vnde remotis per intellectum relationibus, remanent quidem hypoſtaſes, ſed non perſonæ. Quod ait D. Thomas, non poteſt eſſe propter duo, primo, quia relationes diſtinguunt, & conſtituunt hypoſtaſes, vt oſtenſum eſt articulo precedenti. Secundo; quia omnis hypoſtaſis naturę rationalis eſt perſona, vt patet per diffinitionem Boetij dicentis, quod perſona eſt rationalis naturę indiuidua ſubſtantia: vnde ad hoc quod eſſet hypoſtaſis, & non perſona, oporteret abſtrahi ex parte naturę rationalitatem, non tamen ex parte perſonę proprietatem. *Quæ ratio poteſt explicari, & vrgeri: non poteſt intelligi hypoſtaſis diuina, non intellecta diuina perſona: ergo ſi abſtractis relationibus non manet perſona, illis abſtractis non manet hypoſtaſis. Conſequentia eſt euidens. Antecedens autem probatur, non poteſt intelligi ſubſiſtens incommunicabile in natura rationali, non intellecta perſona, vt conſtat ex Boetio; ſed non poteſt intelligi hypoſtaſis diuina, non intellecto ſubſiſtente incommunicabiliter in natura rationali, hoc eſt intellectuali, natura namque diuina eſt in ſummo intellectualitatis: ergo non ſtat intelligi diuinam hypoſtaſim, non intellecta diuina perſona.*

Si opponatur primo: perſona ſe habet ex additione ad hypoſtaſim; ſed remoto eo, quod alteri ſuperadditur, manet id, cui ſuperadditur, ſicut remoto rationali remanet animal: ergo remota proprietate perſonali manet hypoſtaſis. Reſpondetur, perſonam ſe habere ex additione ad hypoſtaſim, non ex parte proprietatis indiuiduantis, & diſtinguentis, tam enim hypoſtaſis, quam perſona eſt indiuidua ſubſtantia, hoc eſt incommunicabilis ſubſiſtentia, ſed ex parte naturæ: nam perſona eſt indiuidua ſubſtantia rationalis naturæ, hypoſtaſis autem ex communi conceptu non petit rationalem naturam. Ex quo non ſequitur remota proprietate remanere hypoſtaſim, ſed quod remaneret hypoſtaſis, remota rationali natura. Ita in ſubſtantia D. Thomas ſolutione ad 1.

Solutione ad 3. Auguſtinum lib. 5. de Trinitate cap. 6. aſſerentem de Patre, quod ſi Filium non genuiſſet, nihil prohiberet eum dicere ingenitum; *ex quo ſequitur remota paternitate manere Patrem ingenitum; & conſequenter perſonam; explicat D. Thomas, quod illius mens non fuerit*, dicere, quod hypoſtaſis Patris remaneat ingenita, remota paternitate: quaſi innaſcibilitas conſtituat, & diſtinguat hypoſtaſim Patris, hoc enim eſſe non poteſt, cum ingenitum nihil ponat, ſed negatiuè dicatur, vt ipſemet dicit, ſed loquitur in communi: quia non omne ingenitum eſt Pater; *& concludit D. Thomas*, remota ergo paternitate, non remanet in diuinis hypoſtaſis Patris, vt diſtinguitur ab alijs perſonis, ſed vt diſtinguitur à creaturis, ſicut Iudęi intelligunt.

In art. 4. inquirit, vtrum actus notionales pręintelligantur proprietatibus? *Ante cuius reſolutionem ſupponit, originem ſignificari in diuinis actiuè, & paſſiuè, actiuè ſicut generatio attribuitur Patri, & ſpiratio ſumpta pro actu notionali, attribuitur Patri, & Filio; paſſiuè autem, ſicut natiuitas attribuitur Filio, & proceſſio Spiritui Sancto. Quo ſuppoſito triplici concluſione reſpondet: prima eſt:* Origines paſſiuè ſignificatę ſimpliciter pręcedunt ſecundum intellectum proprietates perſonarum procedentium, etiam perſonales. *Quam probat*; quia origo paſſiuè ſignificata ſignificatur vt via ad perſonam proprietate conſtitutam; *via autem præcedit terminum; ergo origo paſſiuè accepta præcedit proprietatem conſtitutiuam perſonæ procedentis.*

Secunda concluſio eſt: origo actiuè ſignificata, prior eſt ſecundum intellectum, quam relatio perſonę originantis, quę non eſt perſonalis, ſicut actus notionalis ſpirationis ſecundum intellectum pręcedit proprietatem relatiuam communem Patri, & Filio. *Concluſionem iſtam non probat, ſed ſupponit D. Thomas, quia adeo clara eſt, vt probatione non egeat; cum enim proprietas non perſonalis perſonam conſtitutum ſupponat, non eſt cur origo actiua ſupra quam fundatur, illam debeat præſupponere. Tertia concluſio*: Proprietas perſonalis Patris poteſt conſiderari dupliciter: vno modo vt eſt relatio; & ſic ſecundum intellectum ſupponit actum notionalem; quia relatio in quantum huiuſmodi fundatur ſuper actum; alio modo ſecundum quod eſt conſtitutiua perſonę, & ſic pręintelligitur actui notionali, nam perſona agens pręintelligitur actioni. *Ex qua doctrina tribus argumentis reſpondet.*

DISPVTATIO NONAGINTASEXTA.

Per quid Perſonæ Diuinæ conſtituantur, & diſtinguantur.

§. I.

Relatis ſententijs, prima reijcitur.

Nu. 1. *Prima ſententia.* DIfficillimam diſputationem inter omnes, quæ in hac materia agitari ſolent, diſputandam aggredimur, iedoque à Nobis acuratius eſt tractanda, quæ ob ſui ingentem difficultatem adeò torſit Theologorum ingenia, vt illos in varia placita, pluresque ſententias diuiſerit. Prima negat perſonas diuinas aliquo à ſe diſtincto conſtitui, aut diſtingui, ſed diſtinguuntur ſe ipſis, nullo autem conſtituuntur. Hanc tenuit Gregorius Ariminēſis *in* 1. *diſt* 36. *&* 27. *q.* 1. ſequutus Prępoſitiuū relatū à D. Th. *in præſenti q.* 4. *art.* 1. *& ſupra q.* 32. *art.* 2.

2 *Secunda.* Secunda ſententia docet, perſonas diuinas conſtitui proprietatibus abſolutis, pro qua Scotus *in* 1. *diſtinct.* 26. *quæſt.* 1. §. 3. *optime* refert Lyconienſem, & Ripam, illamque probabilem cenſet. Cui adhæſit Theodorus Smiſing *in præſenti diſp.* 2. *quæſt.* 1. *membro* 16. vbi oppoſitam ſententiam, non per modos proprietates, v. g. abſolutas ſed per relationes diuinas perſonas conſtitui, probabiliorem appellat; addit tamen eſſe omnino tenendam, quod cum primo dicto non conſonat: nam ſi ſolum eſt probabilior, erit ſententia Ripæ probabilis; ac per conſequens poterit tutò defendi. Ex quo vlterius ſequitur ſententiam oppoſitam non eſſe omnino, hoc eſt, neceſſario tenendam.

Tertia ſententia docet, non abſolutis proprietatibus, ſed rationibus diuinas perſonas conſtitui, non ſub conceptu habitudinum, vel relationum, ſed ſub conceptu originum. Hæc tribuitur Bonauenturæ *in* 1. *diſtinct.* 26. *art. vnico quæſt.* 3. vbi quamuis non de conſtitutione, ſed de diſtinctione perſonarum loquatur; quia tamen de prima diſtinctione diſſerit, cum ſecundam diſtinctionem nequeat relationibus negare, primum autem diſtinctiuum etiam ſit conſtitutiuum, ideo pro hac opinione cum fundamento refertur. In ſolutione tamen ad primum circa perſonam Patris contrarium videtur innuere: ait enim originem reduci ad Patrem tanquam principium, & conſequenter Patrem in ratione hypoſtaſis conſtitutum ſupponere. Ex quo manifeſtè deducitur ipſum in ratione hypoſtaſis non conſtituere, & hoc forte fuit cauſa, vt ſententiam aſſerentem perſonas proprietatibus abſolutis conſtitui, Scotus Bonauenturæ attribuerit, & quidem abſque vllo fundamento, circa perſonas productas; circa improductam vero, ſcilicet circa Patrem, doctrina ex Bonauentura adducta circa ſolutionem ad primum aliqualiter videtur innuere. 3 *Tertia.*

Quarta ſententia defendit, perſonas diuinas, tam originibus, quam relationibus conſtitui, & diſtingui. Hanc tenet Durandus *in* 1. *diſtinct.* 26. *quæſt.* 1. *num.* 18. *& ſ numero* 19. fateatur proprius dici, quod perſonæ diuinæ conſtituantur per relationes, quam per origines. Durandum ſequuntur Molina *in præſenti quæſt.* 40. *art.* 2. *diſp.* 2. *membro* 3. Et Valentia *quæſt.* 14. *puncto* 2. Quibus adhæſit Zuñiga *diſp.* 15. *membro* 5. vbi docet, conſtitutione reali, non conſtitui per origines, nec etiam per relationes, quia talis conſtitutio in diuinis perſonis non datur; conſtitutione autem virtuali, & rationis præciſiuæ, æquè per origines, & relationes conſtitui; quia origo, & relatio non differunt virtualiter, nec ratione præciſiua; & conſequentèr, æquè diuinam perſonam conſtituunt vtraque conſtitutione. At vero ſecundum alium conſtitutionis modum, quem vocat rationis ratiocinatæ abſque mutua præciſione, qualiter à nobis diuina perſona concipitur per ſpeciem perſonæ creatæ, & ad inſtar illius: nec originibus, 4 *Quarta.*

nec

Digitized by Google

nec relationibus, ſed proprijs perſonalitatibus diuinas perſonas conſtitui.

5 *Vera ſententia. Albert. Capreol. D. Tho. Ferrar. Caietan. Bañez. Zumel. Albelda. Nazar. Araujo. S. Tho. Suarez. Vazq. Granad. Scotus. Smiſing.* Vltima, & vera ſententia docet, perſonas conſtitui, diſtinguique relatiuis proprietatibus. Ita communiter Scholaſtici cum Magiſtro *in* 1. *diſt.* 26. *vbi* Albertus Magnus *art.* 2. Capreolus *q.* 1. *art.* 1. *&* 2. Hiſpalenſis *quæſt. vnica art.* 1. *&* 4. Eandem ſententiam ſequutus eſt D. Thomas *in* 1 *diſtinct.* 26. *quæſt.* 1. *art.* 2. *diſtinct.* 27. *quæſt.* 1. *art.* 2. Ad Annibaldum *diſtinct.* 26. *quæſt.* 2. *art.* 2. *& diſtinct.* 27. *quæſt.* 1. *art.* 1. 2. *&* 3. *quæſt* 8. *de potentia art.* 3. *&* 4. *& quæſt* 9. *art.* 4. 4. *Contra Gentes cap.* 26. ibidem Ferrarienſis. *In hac* 1. *part. q.* 29. *art.* 4. *in præſenti q.* 40. *per quatuor articulos*, vbi Caietanus, Bañez, Zumel, & Albelda, Nazarius controuerſia vnica, Illuſtriſſimus Araujo *art.* 2. *dub* 1. *&* 2. Reuerendiſſimus Magiſter S. Thoma *diſp.* 16. *art.* 1. Patres Salmanticenſes *diſp.* 18. *dub.* 2. 3. *&* 4. Tenent etiam ex Patribus Societatis Suarez *lib.* 7. *de Trinitate per plura capita, præcipue cap* 7. Vazquez *diſp.* 158 *& diſp.* 159. Granadus *tractatu* 12. *diſp.* 3. *à ſectione* 2. *vſque ad* 6. Et frequenter alij Recentiores ex eadem familia. Eandem vt probabiliorem ſequuntur Scotus, & Theodorus Smiſing *vbi ſupra*. Licet autem omnes allegati Authores in ſententia conueniant, valdè tamen diſſident in modo illam defenſandi, & explicandi, ſub qua ratione relationes perſonas diuinas conſtituant, quorum diſſidium ex dicendis in diſputationis diſcurſu apparebit. Pro cuius ſententiæ explicatione ſit.

6 *Prima concluſio.* Prima concluſio: *Dantur in diuinis perſonis proprietates aliquæ reales, quibus conſtituuntur, & inter ſe diſtinguuntur.* Ita D. Thomas locis vbi ſupra relatis, *& in præſenti quæſt.* 40. *art.* 1. quem ſequuntur omnes Theologi, in eo gradu certitudinis, vt oppoſitam ſententiam Gregorij, & Præpoſitiui, Suarez *lib.* 7. *de Trinitate cap* 3. Et Vazquez *diſp.* 158. *cap* 2. cenſuerit temerariam. Torres *ad articulum* 2. *in* 1. *parte commentarij*, erroneam, cui cenſuræ aſſenſum præbuit noſter Epiſcopus Segouienſis *in præſenti q.* 40. *art.* 1. *dub* 2. *concluſione* 1. Molina *art.* 4. *diſp.* 1. aut erroneam, aut errori proximam cenſet.

7 *Suadetur primo ex Concilijs.* Et ſuadetur primo ex Concilio Lateranenſi *capite firmiter de ſumma Trinitate*, illis verbis: *Hæc Sancta Trinitas ſecundam communem eſſentia indiuidua, & ſecundum perſonales proprietates diſcreta.* Et *in* 6. *Synodo Conſtantinopolitana actione* 11. lecta fuit epiſtola Sopfronij Patriarchæ; *& actione* 13. approbata, in qua dicitur perſonas diuinas habere alterificas proprietates, quæ vnamquamque figurant perſonam. Et in Concilio Florentino ſeſſione 18. Ioannes Theologus ex Latinis, ſic ait: *Perſona ex ſubſtantia, proprietateque conſiſtit.* Et ſeſſione 19. dicitur, perſonas per ſuas proprietates differre; at diſtinctiuum, ſaltim primarium, & conſtitutiuum ſunt idem, omneque diſtinctiuum aliqua ratione conſtituit, vt ex dicendis conſtabit: ergo dantur in perſonis diuinis proprietates reales, quibus conſtituuntur, & inter ſe diſtinguuntur: vnde in præfatione, quam Eccleſia cantat in Feſto Sanctiſſimæ Trinitatis, ſic dicitur: *In perſonis proprietas, in eſſentia vnitas, & in maieſtate adoretur æqualitas.*

8 *Effugium excluditur.* Nec ſufficit reſpondere: in præfatis teſtimonijs ſumi abſtractum pro concreto, id eſt proprietas pro perſona, vt idem ſit perſonas proprietatibus figurari, aut diſtingui; ac perſonas ſe ipſis conſtitui, diſtingui, vel figurari. Tum, quia perſonas proprietatibus diſtingui, ſumpto abſtracto pro concreto, vt idem ſit, quod perſonas perſonis diſtingui, eſt impropriſſima loquutio; ſed nihil eſt in præſenti, quod vrgeat ad impropriam loquutionem confugere, cum ex rigoroſa, & propria nullum inconueniens ſequatur: ergo non eſt ſtandum prædictæ interpretationi. Tum etiam: nam Concilia accipi debent iuxta communem Scholaſticorum ſenſum, alias nihil firmum erit; ſed communis Scholaſticorum ſententia accipit teſtimonia allegata iuxta loquutionem rigoroſam, & propriam: ergo ſic ſunt accipienda.

9 *Secundo prob. ratione.* Secundo probatur concluſio: quæ non ſe totis differunt, ſed aliquo ſui, aliquo ſui conſtituuntur; ſed perſonæ diuinæ non differunt ſe totis, ſed aliquo ſui: ergo aliquo ſui conſtituuntur; & conſequenter dantur proprietates reales conſtituentes perſonas diuinas. Maior conſtat: nam diſtinctiuum, ſaltim primarium, etiam eſt conſtitutiuum. Minor autem probatur: perſonæ diuinæ non differunt inter ſe per eſſentiam, vel naturam diuinam, & aliàs inter ſe diſtinguuntur: ergo non diſtinguuntur ſe totis, ſed aliquo ſui. Maior probatur: ſi perſonæ diuinæ diſtinguerentur per eſſentiam, & naturam diuinam, diſtinguerentur in eſſentia, & natura. Tum, etiam, nam quia per relationes diſtinguuntur, etiam diſtinguuntur in illis; & conſequenter ſi differunt; ſed non diſtinguuntur realiter in eſſentia, & natura; cum ſecundum fidem eſſentia, & natura diuina ſit eadem realiter in tribus perſonis: ergo non diſtinguuntur realiter per eſſentiam diuinam.

10 *Denique prob.* Tertio denique probatur concluſio, & vrgetur magis argumentum præcedens: ſi ob aliquam rationem perſonæ diuinæ non diſtinguerentur, & conſtituerentur aliquo ſui, ſed ſe totis, maximè quia in illis proprietas relatiua, & eſſentia ſunt realiter, & formaliter idem; ſed hæc ratio eſt nulla: ergo diſtinguuntur; & conſtituuntur non ſe totis, ſed aliquo ſui. Conſequentia tenet. Maior continet vnicum contrariorum motiuum.

Minor autem oſtenditur primo; non obſtante prædicta identitate reali formali, Pater non eo eſt Pater, quo Deus loquendo in ſenſu formali, vt expreſsè docet Auguſtinus *lib.* 7. *de Trinitate cap.* 4. ergo prædicta identitas non obſtabit vt non ſe totis, ſed aliquo ſui conſtituantur, & diſtinguantur. *Minor oſtenditur* 1.

11 *Secundo.* Secundo: non enim maior diſtinctio requiritur vt verificetur eſſentiam Patris communicari, & conuenire Filio, & non communicari Filio, nec ille conuenire paternitatem, quam ad hoc, quod paternitate, & non eſſentia diſtinguatur, & conſtituatur; ſed primum eſt verum, non obſtante identitate reali formali inter paternitatem, & eſſentiam: ergo etiam ſecundum ſaluabitur, non obſtante prædicta identitate.

Tertio prob. Denique probatur; vt enim perſona diuina non ſe tota, ſed aliquo ſui conſtituatur, & diſtinguatur, ſufficit diſtinctio virtualis, & rationis ratiocinatæ inter prædicata in perſona reperta: ſed hæc diſtinctio inter hæc prædicata inuenitur: ergo non obſtat realis formalis prædicatorum identitas, vt perſona diuina non ſe tota, ſed aliquo ſui conſtituatur, & diſtinguatur.

12 *Maior oſtenditur* 1. Maior oſtenditur primo: nam illa diſtinctio ſufficit, vt verificentur prædicata contradictoria de vna, & eadem entitate realiter: ergo ſufficiet vt vno prædicato, & non alio conſtituatur, & diſtinguatur.

Secundo. Secundo: nam diſtinctio virtualis, quæ inter intellectum, & voluntatem diuinam verſatur, ſufficit, tum, vt Verbum per intellectum, & non per voluntatem, & e contra Spiritus Sanctus per voluntatem, & non per intellectum procedat: tum etiam, vt Deus Intellectu intelligat, & non voluntate; & è contra voluntate, & non intellectu formaliter amet: ergo eadem diſtinctio ſufficiet vt perſona diuina vno, & non altero prędicato conſtituatur, & diſtinguatur.

§. II.

Argumentis in contrarium occurritur.

13 *Arg.* 1. Contra iſtam concluſionem plura congerit argumenta Gregorius, omnium tamen efficacia ad tria argumenta reducitur. Arguit primo: nam idem non poteſt conſtituere ſe ipſum, ſi propriè de conſtitutione loquamur, vt omnibus eſt per ſe notum; ſed quidquid eſt intrinſecè in perſona diuina, eſt ipſa diuina perſona, cum ſit omnino ſimplex, & conſequenter expers perfectionis, aut entitatis realiter ab illa diſtinctæ: ergo nihil perſonæ diuinæ intrinſecum eſt illius conſtitutiuum; & conſequenter non datur in diuinis perſonis proprietates illam conſtituentes.

14 *Secundo.* Secundo: paternitas v. g. non eſt magis ſimplex quam Pater; ſed paternitas quia ſimplex nullo à ſe diſtincto conſtituitur: ergo Pater nullo à ſe diſtincto conſtituitur. Quod amplius confirmat: nam paternitas eſt idem quod Pater, ſed Pater non conſtituit ſe ipſum: ergo nec paternitas ipſum conſtituit.

Tertio. Tertio: nam conſtituens cauſa eſt conſtituti per ipſum; ſed Pater v. g. à nullo poteſt cauſari, alias Deus non eſſet, de cuius ratione eſt, quod ſit à ſe: & conſequenter omnino incauſabile: ergo Pater nullo à ſe diſtincto poteſt conſtitui.

15 *Reſp. ad primum.* Hæc tria argumenta eadem ſolutione diluuntur. Ad primum diſtinguendo maiorem: idem omni modo identitatis, concedo maiorem: idem realiter formaliter, cum diſtinctione virtuali, aut rationis, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam paternitas v. g. licet ſit idem cum Patre identitate reali formali, diſtinguitur tamen virtualiter ab illo, & diſtinctione rationis ratiocinatæ; Pater namque importat paternitatem, & eſſentiam, à qua virtualiter, & ratione ratiocinata diſtinguitur paternitas, & conſequenter eadem diſtinctione à Patre diſtinguitur, diſtinctione includentis ab incluſo, ſicut in creatis, quia creata perſonalitas realiter diſtinguitur à natura, realiter etiam diſtinguitur à perſona, quæ ex natura, & perſonalitate ſubſiſtit. Vt autem Paternitas Patrem conſtituat, ſufficit ab illo virtualiter, & ratione diſtingui, vt ſuperius arguebamus.

16 *Ad* 2. Ad ſecundam reſpondeo, conceſſa maiori de ſimplicitate reali, negando minorem: paternitas namque non ideò conſtituitur aliquo ab illa diſtincto, quia ſimplex realiter eſt, ſed quia non conſtat ex formalitatibus virtualiter diſtinctis, & quia per modum formæ ſignificatur. Ad confirmationem, diſtinguo maiorem: idem reali identitate, concedo maiorem: virtuali, & per rationem, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam; quia vt de paternitate affirmetur conſtituere, & negetur de Patre, ſufficit virtualis, & rationis diſtinctio, vt arguentes dicebamus.

Ad 3. Ad tertiam, diſtinguo maiorem: conſtituens per compoſitionem, concedo maiorem: per identitatem, & ſimplicitatem, nego maiorem, & conceſſa minori, vel nego conſequentiam, vel diſtinguo conſequens diſtinctione maioris, illudque, concedo de conſtitutione per compoſitionem, nego autem de conſtitutione per identitatem, & ſimplicitatem.

17 *Contra ſolutionem arg.* 1. Sed contra hanc doctrinam, quæ communis eſt apud Theologos, argumentari poſſumus primo: paternitas namque includit in ſuo conceptu eſſentiam, & naturam diuinam, non ſolum per

Digitized by Google

modum entis tranſcendentis, ſed etiam per modum naturæ, vt verius cenſuimus, & ex D. Thoma oſtendimus *ſupra diſp.* 76. ergo importat rotum quod Pater; & conſequenter non diſtinguitur ab illo diſtinctione virtuali, aut rationis includentis ab incluſo.

Reſp. Reſpondeo, diſtinguendo antecedens: importat naturam diuinam conſtitutiuè, & explicitè, nego antecedens: implicitè, & per realem tranſcendentiam eſſentiæ, & naturæ diuinæ, concedo antecedens, & nego conſequentiam: nam Pater conſtitutiuè, & explicitè importat naturam diuinam, eſt enim ſubſiſtens ſpeciali ſubſiſtentia in natura dinina; ac proinde diſtinguitur virtualiter à paternitate: quæ illam ſolum implicitè, & per tranſcendentiam importat, non autem conſtitutiuè.

18 *Sed dices.* Sed dices: Pater non in recto, ſed in obliquo ſolum importat naturam diuinam; ſed etiam paternitas, prout perſonalitas eſt, illam importat explicitè in obliquo: ergo in nullo diſtinguuntur Pater, & paternitas, quoad importare naturam diuinam. Probatur minor: paternitas, prout perſonalitas, eſt id quo Pater in natura diuina ſubſiſtit: ſed in hac diffinitione natura diuina explicitè in obliquo importatur: ergo paternitas in obliquo explicitè naturam diuinam importat.

Reſp. Reſpondeo, conceſſis maiori, & minori, negando conſequentiam: nam Pater importat naturam diuinam indirectè, & in obliquo intrinſecè, tanquam aliquid, ex quo ſimul cum paternitate conflatur, paternitas autem ſub conceptu perſonalitatis illam importat in obliquo extrinſecè, & tanquam ſi eſſet terminus habitudinis, non autem conſtitutiuè; ac proinde, quamuis à Patre, & paternitate explicitè in obliquo importetur, datur locus diſtinctioni virtuali paternitatis à Patre includentis, & incluſi.

19 *Secundo contra ſolutionem arg.* Secundo contra eandem doctrinam arguitur: nam ſaltim ſequitur Patrem eſſe compoſitum compoſitione reali virtuali, & compoſitione rationis formali; conſequens eſt falſum, aliàs ſummè ſimplex non eſſet: ergo & illud ex quo ſequitur. Probatur ſequela: compoſitio nihil aliud eſt, quam diſtinctorum vnio: ergo ſicut vnio diſtinctorum realiter entitatiuè, eſt compoſitio realis entitatiua, & vnio diſtinctorum diſtinctione reali formali, eſt compoſitio realis formalis: ita vnio diſtinctorum diſtinctione virtuali reali, & formali per rationem, erit compoſitio realis virtualis, & formalis per rationem; ſed iuxta doctrinam traditam in Patre datur virtualis vnio formalitatum virtualiter realiter diſtinctarum, & formaliter per rationem: ergo eſt compoſitus compoſitione reali virtuali, & compoſitione per rationem formali.

20 *Quorundam ſolutio.* Huic argumento reſponderi ſolet primo, concedendo ſequelam, nec inconueniens reputant huius ſolutionis Authores admittere in perſona diuina compoſitionem realem virtualem, & per rationem formalem; hoc enim imperfectio non eſt, ſed potius ſumma eminentia, ob quam vna realis entitas gerit vices entitatum realiter diſtinctarum in creaturis, præbetque fundamentum, vt noſter intellectus, vnam alteri coniungendo, faciat compoſitionem rationis formalem ex parte obiecti, ſicut virtualis diſtinctio, & formalis per rationem inter perfectiones, & formalitates diuiuas, ob eandem cauſam nullam ponit imperfectionem in Deo.

21 *Secunda ſolutio.* Secundo reſpondetur ab alijs negando ſequelam: ratio autem negandi compoſitionem, etiam virtualem realem, & formalem per rationem, non vna ab his Authoribus redditur. Albertinus corollario ex prædicamento *ad aliquid dubitatione prima concluſione tertia*, ea ducitur ratione; quia nempè repugnat intellectum concipere Deum vt dependentem, cum de illius eſſentia independentia ſit, eo autem ipſo, quod conciperetur Deus vt compoſitus, conciperetur vt dependens, cum compoſitum à componentibus dependeat. Thomiſtæ vero frequenter ea ratione ducuntur, quia compoſitio petit extrema comparata per modum potentiæ, & actus; in Deo autem nihil poteſt concipi per modum potentiæ, & ideò in ipſo compoſitio eſſe non poteſt, nec virtualis realis, nec formalis per rationem.

22 *Ratio Albertini impugnatur.* Quam doctrinam veram iudico, non ob rationem Albertini. Tum, quia in Deo datur virtualis dimanatio attributorum à natura; & conſequenter attributa virtualiter à natura cauſantur. Tum etiam, quia in Deo datur virtualis elicientia, actus enim vitalis virtualiter, ſaltim à ſuo principio elicitur, volitio autem actus vitalis eſt; conſequenter virtualiter à volente procedit, & in mea ſententia, etiam actualis cognitio virtualiter egreditur ab intellectu, virtualis autem elicientia, vel egreſſus virtualis, eſt virtualis cauſalitas. Tum denique, & à priori vnum enim ab alio virtualiter cauſari nihil aliud eſt, quam taliter comparari inter ſe, quod ſi inter illa adeſſet realis actualis diſtinctio, vnum ab alio cauſaretur formaliter; ſed hoc reperitur inter plures perfectiones diuinas; volitio namque taliter ad naturam diuinam comparatur, quod ſi realiter ab illa diſtinguetetur, realiter ab illa procederet, & ſic de alijs attributis, in quo nulla elucet imperfectio: non ergo repugnat perfectionibus diuinis virtualiter cauſari; & conſequenter, nec repugnat cauſari per intellectum formaliter; cum enim intellectus concipit volitionem vt egredientem à Deo, per rationem volitio egreditur, & hoc abque imperfectione, non enim intellectus concipit volitionem egredi egreſſu formali reali, ſed egreſſum virtualem, in formalem transfert per rationem: non ergo repugnat perſonæ diuinæ eſſe compoſitam ex repugnantia cauſalitatis.

23 *Doctrina ſecundæ ſolutionis prob.* Placet autem ſecundæ ſolutionis doctrina propter aliam rationem: quia nempè ad compoſitionem rationis requiritur, quod vnum ex componentibus in potentia ad alterum comparetur, non autem poteſt vna perfectio diuina ad alteram ſic comparari: nam ad hoc requirebatur, quod vna, nec explicaret, nec implicaret alteram; licet autem natura diuina, v. g. non explicet relationem, vel perſonalitatem diuinam, illam autem implicat actu, & ideò non poteſt ad perſonalitatem in potentia comparari. Et idem de perſonalitate cum natura comparata eſt dicendum, & ſimiliter de attributis inter ſe, & cum diuina natura collatis. Iuxta quam doctrinam ad argumentum reſpondeo negando ſequelam: ad probationem diſtinguo antecedens: compoſitio eſt vnio diſtinctorum ſe inuicem actu includentium, nego antecedens, ſe mutuo excludentium actu, concedo antecedens, & diſtinguo conſequens: ſi ſit vnio diſtinctorum per rationem cum mutua excluſione ad inuicem, concedo conſequentiam, & ſub eadem diſtinctione minoris, ſubſumptæ, nego conſequentiam: quia perſonalitas, & natura diuina non ſe excludunt actu ad inuicem, ſed inuicem actu ſe includunt, & ſi non ſe mutuo explicent.

24 *Inſtabis primo.* Sed inſtabis primo. ex perſonalitate, & natura diuina reſultat vnum per ſe, non per ſimplicitatem rationis: ergo per compoſitionem rationis. Probatur minor ſimplicitas non ſolum excludit compoſitionem, ſed etiam diſtinctionem excludit; ſed inter perſonalitatem, & naturam diuinam eſt diſtinctio virtualis realis, & formalis per rationem: ergo ex illis non reſultat vnum per ſimplicitatem realem virtualem, nec formalem per rationem.

Secundo. Secundo: nam compoſitio eſt vnio diſtinctorum; ſed perſonalitas, & natura diuina, quamuis inuicem actu ſe includant, non tamen actu ſe explicant, ſed diſtinguuntur, quoad rationem explicitam: ergo ex illis reſultabit compoſitio per rationem, ſaltim ſecundum rationes explicitas.

25 *Reſp. ad 1. inſtantiam.* Reſpondeo ad primam replicam, conceſſa maiori, negando minorem: ad probationem, diſtinguo maiorem: excludit diſtinctionem penes explicitum, & implicitum, concedo maiorem: penes explicitum tantum cum mutua incluſione implicita, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Ratio autem diſtinctionis traditæ eſt: nam ſimplicitas, & pura actualitas, inuicem committantur: vnde ſola illa extremorum diſtinctio obſtare poteſt ſimplicitati, quæ poteſt ſummæ actualitati obeſſe; diſtinctio autem diuinarum formalitatum quoad rationes explicitas cum mutua incluſione implicita, à nulla illarum tollit ſupremam actualitatem; & conſequenter non ſufficit ad inducendam compoſitionem, & tollendam ſimplicitatem, adhuc per rationem talem ſimpliciter.

26 *Ad 2.* Ad ſecundam ſunt, qui negant conſequentiam, ſed facilius reſpondetur concedendo conſequentiam, hæc autem compoſitio rationis, eſt talis ſecundum quid, adhuc in linea compoſitionis rationis, quam non negat Diuus Thomas in Deo, ſed ſolum compoſitionem per rationem talem ſimpliciter, quæ vocatur compoſitio metaphyſica, & in potentialitate fundatur. Nec huiuſmodi compoſitio rationis obſtat ſummæ ſimplicitati reali, & etiam per rationem: nam remanet ſimplex ſimplicitate rationis ſimpliciter per excluſionem compoſitionis rationis, quæ talia ſimpliciter eſt.

27 *Replicabis.* Sed adhuc inſtabis: perſonalitates, & natura diuina, quamuis ſe actu implicitè includant, diſtinguuntur diſtinctione virtuali, & formali per rationem tali ſimpliciter: ergo quamuis ſe actu implicitè includant, reſultabit ex illis perſona diuina compoſita compoſitione virtuali, & formali per rationem ſimpliciter. Patet conſequentia: non enim videtur aſſignabilis ratio diſcriminis, cur diſtinctio non cadat à ratione talis ſimpliciter per mutuam actualem incluſionem extremorum diſtinctorum, & compoſitio virtualis, aut formalis per rationem talis ſit ſecundum quid ex mutua componentium actuali implicita incluſione.

28 *Reſp.* Reſpondeo negando conſequentiam: etenim in omnium ſententia, plus ad compoſitionem, quam ad diſtinctionem requiritur, & inter alia petitur ad compoſitionem, dummodo integralis non ſit, quod vnum ex componentibus comparetur vt in potentia, & alterum tanquam actus, quod quidem ad diſtinctionem aliquorum neceſſarium non eſt; eo autem ipſo, quod vnum actu implicitè alterius actualitatem, & perfectionem includat, quantumuis illam non explicet, non poteſt dici eſſe in potentia reſpectu illius ſimpliciter; & conſequenter non poteſt ex extremis hac diſtinctione gaudentibus compoſitio virtualis, & formalis per rationem conſurgere, quæ ſit ſimpliciter talis.

29 *Arg. 3.* Tertio contra eandem concluſionem arguitur: nam ex illa ſequitur perſonam diuinam eſſe, ſaltim realiter virtualiter cauſatam, & per rationem formaliter; conſequens falſum videtur: ergo & illud ex quo ſequitur. Falſitas conſequentis probatur.

Tum

Digitized by Google

Tum, quia virtualis dependentia realis, & formalis per rationem; imperfectio magna videtur; & conſequenter releganda à perſona diuina, quæ ſummè perfecta eſt. Tum etiam, nam perſona diuina non poteſt non concipi Deus; ſed Deus eſt omnino independens, & vt talis neceſſario concipitur: ergo perſona diuina non poteſt concipi vt dependens virtualiter realiter, & per rationem formaliter; non enim minus opponuntur eſſe in re dependens, & independens in re, quam eſſe dependens per rationem, & concipi vt independens. Sequela vero probatur: nam conſtituens, cauſa eſt conſtituti ſi ab illo diſtinguitur; ſed proprietas conſtituens perſonam diuinam, licet actu realiter non diſtinguatur ab illa, diſtinguitur realiter virtualiter, & formaliter per rationem: ergo illam cauſabit, licet non actu realiter, benè tamen virtualiter realiter, & formaliter per rationem. Secundo probatur: ſi proprietas conſtituens perſonam, ab illa diſtingueretur diſtinctione reali entitatiua, vel diſtinctione reali formali, illam cauſaret, vel realiter entitatiuè, vel formaliter realiter; ſed diſtinguitur à perſona conſtituta diſtinctione reali virtuali, & formali per rationem: ergo cauſat perſonam diuinam virtualiter realiter, & formaliter per rationem.

30 *Solutio Albertini excluditur.* Huic argumento reſponderi poſſet ex doctrina Albertini vbi proximè, negando ſequelam, eo quod ſolum conſtitutum per compoſitionem dependet à conſtituentibus, perſona autem diuina non eſt conſtituta per compoſitionem. Cæterum in hac ſolutione petitur manifeſtè principium: nam probatur perſonam non eſſe compoſitam virtuali reali compoſitione: nec formali per rationem, quia non poteſt dependere, & cauſari, & probatur non cauſari, nec dependere, quia compoſita non eſt. Secundo reſponderi poſſet negando ſequelam, eo quod perſonalitas conſtituit perſonam diuinam per identitatem cum illa, cauſans autem à cauſato diſtinguitur.

31 *Aliorum ſolutio impugnatur.* Verum hæc ſolutio ex dictis in probatione ſequelæ conuincitur; identitas namque ſolum poteſt excludere cauſalitatem in linea, qua identitas eſt; ſed identitas perſonalitatis cum perſona diuina ſolum eſt realis formalis, non autem realis virtualis, ſeu formalis per rationem: ergo ſolum excludit cauſalicatem realem formalem proprietatis conſtituentis in perſonam conſtitutam, non autem cauſalitatem realem virtualem, & formalem per rationem.

32 *Confirm.* Et augetur difficultas: nam iuxta doctrinam traditam pro ſoluendis argumentis Gregorij, etiam inter conſtituens, & conſtitutum aliqua diſtinctio requiritur; & tamen identitas proprietatis cum perſona, quia ſolum eſt realis formalis, non autem realis virtualis, nec formalis per rationem, non tollit, quin proprietas conſtituat perſonam virtualiter realiter, & per rationem formaliter, bene autem, quin conſtituat illam conſtitutione reali entitatiua, aut reali formali: ergo pariter, quamuis identitas proprietatis cum perſona, qua realis formalis eſt, inferat, quod illam non cauſet cauſalitate reali formali, non tamen tollet, quod perſonam conſtitutam non cauſet cauſalitate reali virtuali, & per rationem formali.

33 *Traditur vera ſolutio.* Quare his omiſſis, ad argumentum reſpondeo concedendo ſequelam, & negando minorem. Ad primam minoris probationem, nego antecedens: ſicut namque virtualis dimanatio attributorum à natura diuina, & virtualis elicientia volitionis à voluntate Dei, nullam dicunt imperfectionem: ita virtualis dependentia, aut cauſalitas imperfectionem non dicit. Et ratio eſt: nam cauſari virtualiter eſt taliter comparari cum eo, à quo dicitur virtualiter cauſari, quod ſi realiter ab illo diſtingueretur, cauſaretur realiter, in quo nulla imperfectio relucet.

34 *Ad 2. prob.* Ad ſecundam probationem dicatur, de ratione Dei ſolum eſſe à nullo dependere per dependentiam realem formalem, quod autem à nullo dependeat dependentia reali virtuali, aut formali per rationem ſolum eſt de conceptu naturæ diuinæ, quæ cum ſit prima perfectio, quæ cum fundamento in re concipitur intra Deum, nec realiter formaliter, nec realiter virtualiter, nec formaliter per rationem poteſt aliam perfectionem ſupponere; & conſequenter non poteſt vllo ex his modis cauſari. Aliæ autem perfectiones, ſicuti virtualiter illam ſupponunt, & ab ea virtualiter dimanant, ita virtualiter cauſantur ab illa, niſi fortè fiat vis in Verbo dependere, vel cauſari, quod imperfectionem innuere videtur; hæc tamen imperfectio totaliter excluditur, addito ly *virtualiter*, aut *formaliter per rationem*.

§. IV.

Vltima obiectio diluitur, & explicatur, an conſtitutio perſonæ diuinæ ſit realis?

35 *Denique arg.* DEnique arguitur: nam ex doctrina tradita ſequitur, ſaltim conſtitutione reali perſonas diuinas nullo conſtitui: conſequens falſum videtur: ergo & tradita doctrina. Falſitas conſequentis probatur. Tum, quia proprietates conſtituentes ſunt reales: ergo realiter conſtituunt perſonas. Tum etiam nam eo modo conſtituuntur, quo diſtinguuntur; ſed realiter diſtinguuntur:

ergo realiter conſtituuntur. Tum denique nam iuxta communem modum loquendi Theologorum, perſonæ diuinæ dicuntur abſolutè ſuis conſtitui proprietatibus: ſed quod ſolum virtualiter, aut ratione aliquo conſtituitur, non dicitur abſolutè, conſtitui, ſed cum addito diminuente, nempè virtualiter, & ratione, ſicut compoſitum virtuali compoſitione, aut compoſitione rationis, non abſolutè, ſed cum his additamentis dicitur eſſe compoſitum, & quod ſolum virtualiter, aut ratione ab alio diſtinguitur, non dicitur abſolutè, ſed cum addito ab illo diſtingui: ergo perſonæ, reali conſtitutione ſuis proprietatibus conſtituuntur. Sequela vero probatur, vt enim ſoluentes argumenta Gregorij aſſeruimus, conſtituens à conſtituto, neceſſario debet diſtingui; ſed proprietas non diſtinguitur realiter formaliter à perſona conſtituta, ſed ſolum realiter virtualiter, & per rationem formaliter: ergo non conſtituit illam conſtitutione reali formali, ſed reali virtuali, & formali per rationem.

Huic argumento Albertinus, *vbi ſupra concluſione ſecunda*, reſpondet negando ſequelam: ad conſtitutionem namque ſolum deſideratur conuenientia in vno, & diſtinctio in alio; quod totum à parte rei reperitur in Patre: nam à parte rei Pater conuenit cum Filio in eſſentia, & ab illo proprietate diſtinguitur, ac proinde à parte rei actu non ſolum virtualiter, ſed etiam formaliter conſtituitur Pater paternitate, quamuis inter illa non detur actu à parte rei formalis diſtinctio, ſed tantummodo virtualis. **36** *Solutio Albert.*

Hæc tamen doctrina, & ſolutio non placet, & reijcitur primo ex Diui Thomæ in 1. diſt. 26. q. 2. art. 1. ad 5. quod ita procedebat: *Simpliciſſima ſe ipſis diſtinguuntur; ſed perſonæ diuinæ ſunt ſimpliciſſimæ: ergo ſe ipſis diſtinguuntur: ergo videtur quod non diſtinguantur aliquibus relationibus*. Cui argumento ita reſpondet: *Ad quintum dicendum, quod etiam perſonæ diuinæ ſe ipſis diſtinguuntur in quantum perſonæ ſecundum rem ſunt ipſæ relationes, ſed ſicut perſona, quantum ad modum ſignificandi non eſt idem quod relatio; ita etiam ſe ipſis non diſtinguuntur, ſed relationibus, ſicut Deus per ſe ipſum eſt Deus, quamuis Deitate ſit Deus, quia ipſe eſt ſua Deitas*: ergo ſentit D. Thomas, quod loquendo de conſtitutione perſonæ diuinæ, prout à parte rei formaliter exercetur, quæ eſt impropria conſtitutio perſonæ, non conſtituuntur aliquo ſui, ſed ſe ipſis. *Reijcitur 1.* *Ex D. Thom.*

37 *Secundo.* Secundo: nam licet loquendo de eſſentia diuina, vt ſignificatur hoc nomine *eſſentia*, qualiter importatur vt diſtincta à relatione, aliquid poſſit formaliter negari de illa, quod de paternitate, v. grat. affirmetur: ſi autem loquamur de eſſentia, prout à parte rei eſt, nihil poteſt formaliter negari de illa, quod de paternitate formaliter affirmetur: ergo ſi conſtitutio realis perſonæ Patris formaliter affirmetur actu à parte rei de paternitate, actu à parte rei formaliter affirmari debet de eſſentia, prout à parte rei inuenitur. Patet antecedens: nam inter eſſentiam, & paternitatem non datur à parte rei formalis realis diſtinctio; ſed ſi aliquod prædicatum formaliter diceretur de paternitate, vt eſt à parte rei, & non affirmaretur de eſſentia, vt à parte rei, eſſet inter illa à parte rei realis diſtinctio: ergo quidquid de paternitate affirmatur, prædicatur etiam de eſſentia, prout à parte rei exiſtit. Patet minor: nam eo modo vnum ab alio diſtinguitur, quo negatur de illo; ſed ſi prædicatum aliquod reale affirmetur de paternitate realiter, negaretur de eſſentia, vt eſt à parte rei, paternitas vt tali prædicato conſtituta negaretur de eſſentia: ergo à parte rei realiter negaretur paternitas de eſſentia diuina; & conſequenter actu à parte rei realiter differret ab illa.

38 *Denique reijcitur.* Denique: nam vel ſolutio tradita procedit de conſtitutione perſonæ diuinæ per omnimodam identitatem, vel de conſtitutione perſonæ diuinæ ad modum compoſitionis: ſi primum dicatur, non conſtituitur aliquo ſui ſed ſe ipſa; ſi ſecundum, non eſt realis conſtitutio formalis, ſed realis virtualis, & formalis per rationem: ergo in nullo ſenſu poteſt ſolutio ſubſiſtere. Minor pro prima parte conſtat: nam conſtitutum non ſe ipſo adæquatè, ſed aliquo ſui; aliqua ratione à conſtituente diſtinguitur, vt ex terminis eſt manifeſtum: ergo loquendo de conſtitutione perſonæ per omnimodam identitatem, non eſt verum, quod conſtituatur aliquo ſui, ſed conſtituatur ſe ipſo. Vnde Caietanus *in præſenti articulo* 1. Et Ferrara 4. *Contra Gentes capit.* 26. de hac conſtitutione loquendo, veram cenſuerunt ſententiam Præpoſitiui, & Gregorij.

39 *Minor pro 2. parte.* Deinde pro ſecunda parte probatur: nam conſtituens conſtitutione ad modum compoſitionis, petit à conſtituto diſtingui: ergo ſolum virtualiter realiter, & formaliter per rationem à conſtituto diſtinguitur, quamuis conſtitutiuum ſit reale, conſtitutio realis formalis non eſt, ſed realis virtualis, & formalis per rationem; ac proinde proprietas perſonalis ſolum virtualiter realiter, & formaliter per rationem à perſona conſtituta diſtincta, ſolum virtualiter realiter, & per rationem formaliter conſtituet perſonam diuinam.

40 *Confirm.* Et augetur difficultas: conſtitutio admodum compoſitionis non minus petit diſtinctionem inter conſtituens, & conſtitu-

Digitized by Google

tum, quam radicatio petit diſtinctionem inter radicans, & radicatum; ſed quamuis natura diuina, & attributa ſint aliquid reale formaliter, quia tamen non realiter formaliter diſtinguuntur, ſed ſolum realiter virtualiter, & per rationem formaliter: radicatio eſſentiæ reſpectu attributorum non eſt radicatio realis formaliter, ſed ſolum realis virtualiter, & formalis per rationem: ergo pariter, quamuis proprietas perſonam diuinam conſtituens ſit realis formaliter, quia tamen non diſtinguitur à perſona conſtituta diſtinctione reali formali, ſed reali virtuali, & formali per rationem, non conſtituit hoc conſtitutionis genere perſonam diuinam conſtitutione reali formali, ſed reali virtuali, & formali per rationem.

41 *Ratio Albert. non vrget.* Nec vrget ratio Albertini: nam ad conſtitutionem ad modum compoſitionis non ſufficit conuenire, & diſtingui, ſed requiritur conuenire in vno, & non in alio, diſtingui per vnum, & non per aliud, licet autem in eſſentia, prout à parte rei conueniat Pater cum Filio non ſolum illa conuenit, ſed etiam in paternitate ſumpta, prout à parte rei, quia cum paternitas à parte rei ſit eſſentia diuina, Pater conueniens cum Filio in eſſentia, etiam conuenit cum illo in paternitate, & in Filiatione ſumptis, prout à parte rei, & idem de diſtinctione eſt dicendum, ſcilicet, Patrem diſtingui à Filio, non ſolum per paternitatem, ſed etiam per eſſentiam ſumptam, prout à parte rei; cum enim diſtinguatur per paternitatem, & eſſentia, prout in re ſit paternitas, etiam diſtinguitur Pater à Filio per eſſentiam prout in re, licet non diſtinguatur per illam vt ſignificatur hoc nomine *eſſentia*, quia vt ſic iam importatur diſtinctio eſſentiæ à paternitate, & ideò à parte rei non datur formaliter conſtitutio perſonæ diuinæ per modum compoſitionis, & diſtinctionis conſtituti à conſtituente, quod requirebatur vt à parte rei eſſet perſona diuina conſtituta formaliter aliquo ſui, & non per ſe ipſam.

42 *Obijcies.* Dices: diſtinctio virtualis eſſentiæ à paternitate ſufficit vt realiter communicetur eſſentia Filio, & non communicetur illi realiter paternitas: ergo pariter eadem virtualis diſtinctio ſufficiet vt paternitas realiter formaliter conſtituat, & diſtinguat Patrem à Filio, & non eſſentia diuina.

Reſp. Reſpondeo diſtinguendo antecedens pro ſecunda parte: & non communicetur illi paternitas ſumpta, prout à parte rei, nego antecedens: vt ſignificatur nomine paternitatis, qualiter importatur vt ab eſſentia diſtincta, concedo antecedens, & nego conſequentiam; nam paternitas ſumpta, prout à parte rei, etiam communicatur Filio, quia communicatur illi eſſentia, quæ à parte rei idem eſt paternitati, ſolum autem negatur de Filio paternitas, vt hoc nomine ſignificatur, quia hoc nomine importatur diſtinctio paternitatis ab eſſentia.

43 *Inſtabis.* Inſtabis: diſtinctio virtualis eſſentiæ à Paternitate, ſufficit vt verificetur realiter formaliter communicari eſſentiam, & non paternitatem, vt hoc nomine ſignificatur? ergo pariter ſufficiet vt paternitas conſtituat realiter formaliter Patrem, & non eſſentia vt ſignificata hoc nomine, quod ſolum videtur intendiſſe Albertinum.

Reſp. Reſpondeo conceſſo antecedenti, negando conſequentiam: quia conſtitutio, vel eſt per omnimodam identitatem, vel per modum compoſitionis: ſi primo modo ſumatur, non datur conſtitutio per vnum, & non per aliud. Sumpta autem ſecundo modo, nequit eſſe realis formalis, aut entitatiua, abſque diſtinctione reali entitatiua, vel formali; & ratio eſt: nam licet virtualis diſtinctio, quæ in diuinis reperitur, ſufficiat ad verificanda prædicata contradictoria, qualia ſunt communicari, & non communicari, non tamen ſufficit ad principium, & terminum, ad effectum, & cauſam, aliàs ex reali proceſſione perſonarum in diuinis probaretur realis illarum diſtinctio. In conſtitutione autem, quæ non eſt per omnimodam identitatem, ſed per compoſitionem, vel ad modum compoſitionis, conſtituens cauſa eſt conſtituti: vnde ſi conſtituat realiter formaliter, realiter formaliter cauſat conſtitutum, ad quod diſtinctio virtualis non ſufficit, vt omnibus eſt inconfeſſo. Et quidem eodem argumento probaretur naturam diuinam realiter formaliter radicare attributa, abſque reali formali diſtinctione, quod nullus concedet.

44 *Solutio P. Vazq.* Alij per extremum docent, nullo modo conſtitui perſonas diuinas conſtitutione reali formali, ſed reali virtuali, & formali per rationem, eo quod nomine conſtitutionis, non ſolum ſignificatur res cum alijs conueniens, & ab illis diſtincta, ſed etiam actus quidam, & ordo conſtituentis principij circa rem conſtitutam; & conſequenter vt conſtitutio ſit realis, actus iſte debet eſſe realis; ſed actus iſte realis in diuina perſona non eſt; ſed rationis, vt enim realis eſſet deberet realis formalis diſtinctio inter conſtituens, & conſtitutum intercedere: ergo conſtitutio diuinæ perſonæ, nullo modo realis eſt. Ita Vazquez *diſputat.* 58. *cap.* 2. *num.* 8.

45 *Impugnatur ex D. Thom.* Sed nec poſſumus huic ſolutioni acquieſcere, vt enim conſtat ex Diuus Thoma *in* 1. *diſtinction.* 26. *qu.* 1. *artic.* 1. *ad* 5. datur aliquis modus conſtitutionis in perſonis diuinis, iuxta quem conſtituuntur ſe ipſis. Quod etiam docuit *in præſenti quæſt.* 40. *articul.* 2. *ad* 2. quod ita procedebat: *Simplicia ſe ipſis diſtinguuntur, perſonæ diuinæ ſunt maximè ſimplices: ergo ſe ipſa diſtinguuntur.* Cui argumento ita reſpondet: *Dicendum, quod perſonæ ſunt ipſæ relationes ſubſiſtentes: vnde non repugnat ſimplicitati diuinarum perſonarum, quod relationibus diſtinguantur.* In qua ſolutione expreſsè docet D. Thomas, perſonas diuinas conſtitui ſe ipſis, quatenus perſonæ idem ſunt relationibus; ſed hoc verum non eſt; loquendo de conſtitutione virtuali, aut rationis: nam loquendo de hac conſtitutione perſona virtualiter, & ratione à relatione diſtinguitur: ergo intelligenda eſt de conſtitutione reali.

Vnde his omiſſis ſolutionibus, ad argumentum reſpondeo 46 *Vera ſolutio.*
cum Capreolo *in* 1. *diſtinction.* 26. *quæſtion.* 1. *articul.* 2. Caietano *in præſenti artic.* 1. Et Ferrara 4. *Contra-Gentes capit.* 26. *poſt medium*, verſu, *ad euidentiam*, duplicem eſſe modum conſtitutionis, ſcilicet, per omnimodam identitatem, & per compoſitionem, vel ad modum compoſitionis: iuxta primam non requiritur diſtinctio conſtituentis à conſtituto, ſed idem ſe ipſo conſtituitur, qualiter Deus ſe ipſo eſt Deus, Pater ſe ipſo eſt Pater. Iuxta ſecundam requiritur diſtinctio conſtituentis à re conſtituta, & iuxta qualitatem diſtinctionis, eſt qualitas conſtitutionis. Vnde cum diuinæ perſonæ à proprietatibus non diſtinguantur diſtinctione reali formali, ſed reali virtuali, non conſtituuntur per ipſas, iuxta ſecundum modum conſtituuntur per ipſas, iuxta ſecundum modum conſtitutionis conſtitutione reali formali, ſed reali virtuali, & formali per rationem. Iuxta primam vero reali conſtitutione conſtituuntur perſonæ diuinæ relationibus, & ſe ipſis: nam ipſæ perſonæ ſunt relationes ſubſiſtentes, & relatio ſubſiſtens eſt perſona. Vnde rectè allegati Authores docuerunt loquendo de perſonis diuinis ſecundum conſtitutionem realem, veram eſſe ſententiam Præpoſitiui, & Gregorij, quod nempè non conſtituuntur perſonæ aliquo ſui, ſed ſe ipſis conſtituuntur. Et ex his conſtat ad argumentum, quo ducitur Vazquez: nam maior illius eſt vera loquendo de conſtitutione ad modum compoſitionis, non autem de conſtitutione per omnimodam identitatem, hac namque non dicit ordinem conſtituentis ad conſtitutum, ſed omnimodam identitatem: arbitror tamen iſtam conſtitutionem, omnino propriam non eſſe, nec eſt illa de qua Theologi cum Gregorio, & Præpoſitiuo contendunt, ſed conſtitutio ad modum compoſitionis.

Iuxta quam doctrinam in forma ad argumentum reſpondeo 47
diſtinguendo conſequens conſtitutione reali, per omnimoda identitatem, nego ſequelam: conſtitutione reali formali *Reſp. in forma.*
per compoſitionem, vel ad modum compoſitionis, concedo ſequelam, & ſub eadem diſtinctione minori, nego conſequentiam.

Ad primam minoris probationem, quatenus diſtinctioni tra- *Ad 1. prob.*
ditæ poteſt obſtare, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam: nam ad realem conſtitutionem præter realitatem conſtituentis requiritur realis diſtinctio illius à conſtituto, quamuis autem proprietates conſtituentes ſint reales, non diſtinguuntur diſtinctione reali formali à perſonis conſtitutis, ſed diſtinctione reali virtuali, & per rationem formali, & ideo conſtitutio non eſt realis formalis, ſed realis virtualis, & per rationem formalis. Sicut iſta conſequentia, ob ſimilem cauſam non valet rationalitas conſtituens hominem eſt realis: ergo realiter illum conſtituit nec iſta: natura diuina abſoluta radicans eſt realis: ergo realiter attributa radicat.

Ad ſecundam, diſtinguo maiorem: eo modo conſtituuntur,
quo diſtinguuntur diſtinctionem comparata cum extremo di- 48
ſtinctio, concedo maiorem: diſtinctione comparata cum extre- *Ad 2.*
mo à quo eſt diſtinctio, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctionem minoris, nego conſequentiam: nam licet diſtinctio vnius perſonæ ab alia ſit realis, & ideo perſonæ realiter diſtingui dicantur, ipſum tamen exercitium diſtinguendi comparatum ad perſonam, quæ diſtinguitur per proprietatem, non eſt reale formaliter, ſed reale virtualiter, & formale per rationem, eo quod proprietas perſonam faciens diſtinctam non diſtinguitur realiter à perſona, quam diſtinguit, qualitas autem conſtitutionis non eſt penſanda ex qualitate diſtinctionis comparatæ cum extremo à quo diſtinguit, ſed comparatæ cum extremo quod diſtinguit.

§. IV.

Reijcitur ſecunda ſententia.

SIt ſecunda concluſio: *Perſonæ diuinæ non conſtituuntur, nec di-*
ſtinguuntur proprietatibus abſolutis. Ita omnes Theologi præ- 49
ter duos pro ſecunda ſententia allegatos, in eo gradu certitudinis *Secunda*
vt oppoſitam ſententiam aliqui cenſeant hæreticam: ita Duran- *concluſio.*
dus. Alij temerariam, & periculoſam in fide, ita Molina, &. Illuſtriſſimus Arauius *vbi ſupra.* Et Rada *controuerſia* 23. *art.* 2. Alij hæreticam quoad perſonarum diſtinctionem, de qua expreſſe

Digitized by Google

preſſe loquuntur Concilia; quoad illarum vero conſtitutionem, erroneam, vel errori proximam: ita Magiſter Bañez *in præſenti quæſt. 40. art. 2. dub* 1. Nazarius *quæſt. 40. controuerſia vnica in prima parte controuerſiæ*, illam cenſet erroneam, ſecundum quod docet perſonas diuinas proprietatibus abſolutis diſtingui, quidquid ſit pro ea parte, qua docet modis abſolutis conſtitui. Ac tandem alij illam improbabilem cenſent, & contrariam Theologorum conſenſui. Ita Suarez *loco vbi ſupra*.

50 *Suadetur 1. ex Scriptura.* Suadetur concluſio primo, nam proprietates conſtituentes perſonas ſunt illæ, quæ in Scriptura explicantur; ſed proprietates in Scriptura explicatæ ſunt relatiuæ, perſonæ namque ſolis relatiuis nominibus in ſcriptura nobis traduntur: ergo perſonæ diuinæ non conſtituuntur, nec diſtinguuntur proprietatibus abſolutis, ſed relatiuis. Illatio tenet, maior eſt certa, & minor probatur ex Matthæi *vltimo capite* illis verbis: *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti*, & primæ Ioannis vltimo: *Tres ſunt qui teſtimonium dant in Cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus*, ex quibus teſtimonijs tale argumentum conficitur; proprietates nominibus relatiuis explicatæ ſunt relatiuæ; ſed nomina, quibus in Scriptura explicantur proprietates perſonales, & perſonæ conſtitutæ, ſunt nomina relatiua: ergo proprietates in ſcriptura explicatæ ſunt relatiuæ.

51 *Conf. 1.* Confirmatur primo: ſi perſonæ conſtituerentur proprietatibus abſolutis, aliquando in ſcriptura vt ſic conſtitutæ haberentur; ſed nullibi in ſcriptura nominibus explicantibus proprietates abſolutas exprimuntur perſonæ diuinæ: ergo proprietatibus abſolutis non conſtituuntur. *Secundo.* Confirmatur, & vrgetur ſecundo; ſi namque proprietates abſolutæ diſtinguerent, & conſtituerent perſonas diuinas, melius nobis explicarentur nominibus exprimentibus proprietates abſolutas, quam exprimentibus proprietates relatiuas, ſed non his, ſed illis explicantur: ergo quia præter relationes non dantur in perſonis diuinis proprietates abſolutæ, quibus conſtituantur, & inter ſe diſtinguantur. Maior, in qua ſola poteſt eſſe difficultas, probatur: melius nobis explicantur diuina, iuxta illa, quæ intellectus noſter concipit in creaturis, quam præter, vel ſupra illa: ſed intellectus noſter concipit perſonas creatas conſtitutas, & diſtinctas proprietatibus abſolutis, & non relatiuis; ergo ſi darentur in Deo proprietates abſolutæ diſtinguentes, conſtituenteſque perſonas, melius nobis explicarentur diuinæ perſonæ nominibus exprimentibus proprietates abſolutas, quam relatiuas.

52 *Secundo prob. ex Concilij.* Secundo probatur ex Concilio Florentino *ſeſſione 8. §. diuina ſubſtantia*, vbi Ioannes Theologus ex Latinis ſic ait: *Nam perſona ex ſubſtantia proprietatibuſque ſubſiſtit*, vbi proprietatis nomine relationem intelligere, conſtat ex illis verbis: *Ipſa ſubſtantia cum perſonis communicat; proprietates vero nequaquam communicabiles ſunt; quod quidem ex rationis vi creditur euenire*: ergo perſonæ diuinæ relationibus conſtituuntur: nam diuinam perſonam ex ſubſtantia, proprietatibuſque ſubſiſtere, idem eſt, atque ſubſtantia, & proprietate conſtitui. Confirmatur ex alijs verbis Bellarion Patriarchæ *in oratione pro vnione capit. 6.* vbi præmiſſa identitate reali relationis, & originis, ſic ait; *Ideò vtroque quidem modo diſtinguuntur diuinæ perſonæ, prius tamen, & principaliter ſecundum modum intelligendi, per relationes per quas etiam conſtituuntur perſonæ diuinæ*, quo nihil clarius poteſt noſtra comprobari, imò & exprimi concluſio. Et licet verba prædicta, tum Ioannis Theologi, tum etiam Bellarion Patriarchæ non ſint diffinitio expreſſa Concilij, quia tamen tacitè fuerunt à Concilio approbata, maxima gaudent auctoritate, ita vt abſque ingeniti temeritate, illis diſentiri non licet.

53 *Denique prob. concluſio.* Denique ſuadetur concluſio: vnicum namque diſtinctiuum perſonarum diuinarum neceſſario debet eſſe illarum conſtitutiuum, ſed ſola relatio diuinas perſonas diſtinguit: ergo illas relatio conſtituit. Illatio tenet, maior conſtat. Tum ex communi ratione conſtituentis, & conſtituti: vnumquodque namque eo, quo in ſuo eſſe conſtituitur, ab omni alio diſtinguitur, vt in ſequentibus amplius conſtabit; ergo quod vnicè perſonas diuinas diſtinguit, neceſſario illas conſtituit. Tum etiam, nam iuxta D. Thomam *ſupra quæſt. 29. art. 4. & quæſt. 9. de potentia art. etiam 4. perſona diuina eſt diſtinctum ſubſiſtens in natura diuina*: ergo quod vnicè diſtinguit perſonas diuinas, non poteſt non conſtituere: quando quidem in diſtinctione eſt poſitum eſſe perſonæ diuinæ. Tum denique ex diffinitione tradita perſonæ à Boetio, admiſſaque à D. Thoma *ſupra quæſt. 29. & quæſt. 9. de potentia*, & à Theologis communiter, ſcilicet *Perſona eſt rationalis naturæ indiuidua ſubſtantia*, ideſt incommunicabilis ſubſiſtentia, iuxta quam, eſſet perſonæ conſiſtit in hoc, quod eſt ſubſiſtere incommunicabiliter in natura rationali: ſed quod eſt alteri incommunicabile ipſa incommunicabilitate diſtinguitur: ergo quod perſonam in ratione perſonæ conſtituit, illam neceſſario diſtinguit, & conſequenter, quod eſt vnicum perſonæ diuinæ diſtinctiuum debet eſſe illius conſtitutiuum.

54 *Minor oſtēditur 1.* Minor autem oſtenditur primo ex Concilio Toletano 11. *in confeſſione fidei capit. 1.* vbi de perſonis diuinis loquendo ſic dicitur: *Hoc ſolo numerum inſinuant, quod ad inuicem ſunt, & in hoc numero carent, quod ad ſe ſunt*; ſed idem eſt numerari, ac diſtingui perſonas: ergo ſolum diſtinguuntur realiter perſonæ diuinæ, per id, per quod ſunt ad inuicem, id eſt, per quod ad inuicem referuntur; & conſequenter ſolum per relationes realiter diſtinguuntur, cum ſolum per illas ſint ad inuicem, & inter ſe referantur.

Secundo probatur ex Concilio Florentino *ſeſſione* 18. vbi Ioannes Theologus non reprobante, ſed potius, ſaltim tacite approbante Concilio, hæc habet: *Sola relatio apud omnes, tam Græcos, quam Latinos Doctores, diuina proceſſione, perſonas multiplicat*. Et paucis interpoſitis ita ſubiunxit: *Si quidem igitur relationes huiuſmodi perſonas multiplicant, ita vt non alia ratione, quam vi relationis Pater à Filio, ſeu vna perſona ab alia differunt*: ergo ſola relatio multiplicat, & diſtinguit realiter diuinas perſonas. 55 *Secundo proo. minor.*

Tertio probatur, nam diſtinguere perſonas idem eſt quod illas multiplicare; ſed ſola relatio in diuinis multiplicat Trinitatem, vt docuerunt Boetius relatus à Diuus Thoma *in præſenti articul. 1. in argumento*, ſed contra, & Anſelmus de Incarnatione Verbi *capit. 3.* Cyrillus *libr. 7. Theſauri capit. 1.* Auguſtinus *libr. 5. de Trinitate capit. 5. & libro 7. capit. vltimo* Ambroſius *libro 1. de Fide ad Gratianum capit. 1.* Hieronymus *in expoſſitione Symboli ad Damaſum*: alijque plures, quos ſequutus eſt Diuus Thomas *in 1. diſtinct. 26. quæſt. 2. artic. 2. ad Annibaldum in eadem diſtinctione quæſtion. & art. & diſtinct. 27. quæſt. 1. art. 1. 2. & 3. quæſt. 8. de potentia art. 3. & 4. quæſt. 9. art. 4. 4. Contra Gentes cap. 25. & in præſenti quæſt. art. 2.* Ex quo, & alijs Patribus prædicta propoſitio pro axiomate fuit acceptata: ergo ſola relatio realiter perſonas diuinas diſtinguit. 56 *Tertio prob.*

Denique ſuadetur ratione: etenim diuina infinitas petit, & quæuis diuina perfectio ſibi realiter identificet omne id cum quo non opponitur relatiuè, vt conſtat diſcurrendo per omnes: ergo ſola relatiua oppoſitio, realem poteſt in Deo inducere diſtinctionem; & conſequenter ſola relatio poteſt diſtinguere realiter perſonas diuinas. Explicatur, & vrgetur: ideò miſericordia, & iuſtitia, voluntas, & intellectus, natura, & attributa diuina, potentia, & illius operatio non diſtinguuntur in Deo realiter, quia non referuntur relatiuè realiter ad inuicem: ergo ſolum ſic referri poteſt in Deo realem diſtinctionem inducere. 57 *Denique prob. minor.* *Conf. 1.*

Confirmatur, & vrgetur ſecundo: nam relatio diuina, non differt realiter ab eſſentia, vt contra Gilbertum diffinitum eſt multoties; quia licet paternitas, v. g. realiter ad Filium referat, ad eſſentiam non refertur, nec illam ad Filium refert. Spiratio etiam actiua, paternitas, & Filiatio, realiter non diſtinguuntur; quia licet Patrem, & Filium referat ad Spiritum Sanctum, non tamen ad paternitatem, nec ad filiationem refertur: ergo ſolum adeſt realis diſtinctio in diuinis inter extrema, quæ relatiuè ſe habent, & ad inuicem dicuntur; & conſequenter ſola relatio præbens relatiuè ſe habere realem diſtinctionem conſtituit. Vnde Boetius *in libro de Trinitate*, ſic habet: *Quoniam nulla relatio ad ſe ipſam referri poteſt, idcircò facta eſt Trinitatis numeroſitas in eo, quod eſt prædicatio relationis, ſed ſeruata eſt ſubſtantiæ vnitas in eo, quod eſt indifferentia vel ſubſtantiæ, vel operationis, vel omnino eius, quæ ſecundum ſe dicitur prædicationis; ita igitur ſubſtantia, continet vnitatem, relatio multiplicat Trinitatem, atque adeò ſola ſigillatim proferuntur, atque ſeparatim, quæ relationis ſunt.* 58 *Vrgetur 2.*

§. V.

Tribus argumentis contrariorum occurritur.

Contra iſtam concluſionem arguitur primo: perſona diuina conſtituitur per ſubſiſtentiam incommunicabilem, vt conſtat ex illius diffinitione, qua dicitur: perſona eſt rationalis naturæ indiuidua ſubſtantia, ideſt incommunicabilis ſubſiſtentia; ſed eſt hæc aliquid abſolutum in Deo: ergo perſona diuina conſtituitur per aliquid abſolutum. Minor oſtenditur primo ex D. Thoma *quæſtione 8. de potentia art. 3. ad 7.* illis verbis: *Relationes, autem in diuinis etſi conſtituant hypoſtaſes, & ſic faciant eas ſubſiſtentes, hoc tamen faciunt in quantum ſunt eſſentia diuina diſtinguunt autem relationes in quantum relationes ſunt, ſic enim oppoſitionem habent*; ſed relationes, in quantum diuina eſſentia, non ſunt quid relatiuum, ſed abſolutum: ergo iuxta D. Thomam ſubſiſtentia eſt aliquid abſolutum in Deo. 59 *Arg. 1.* *Minor oſtēditur 1.*

Secundo probatur ex eodem Diuus Thoma *quæſtione 9. citata articul. 5. ad 13. argumentum*, ibi: *In diuinis autem proprietas perſonales hoc ſolum habent, quod ſuppoſita naturæ diuinæ ad inuicem diſtinguunt, non autem ſunt principium ſubſiſtendi naturæ diuinæ, ipſa enim diuina eſſentia eſt ſecundum ſe ſubſiſtens. Sed è contra proprietates perſonales habent, quod ſubſiſtant ab eſſentia, eo enim Paternitas habet, quod ſit res ſubſiſtens, quia eſſentia diuina, cui eſt eadem ſecundum rem, eſt res ſubſiſtens*; ſed quod conuenit diui- 60 *Secundo.*

diuinæ eſſentiæ præceſſiuè à relationibus, & ipſis ratione eſſentiæ, eſt aliquid abſolutum: ergo ſubſiſtentia in Deo eſt aliquid abſolutum.

61 *Tertio.* Tertio probatur ex Auguſtino *libro 7. de Trinitate capit. 4. ad principium*, illis verbis: *Si autem aliud eſt Deo eſſe, aliud ſubſiſtere, ſicut aliud Deum eſſe, aliud Patrem, aut Dominum eſſe: relatiuè ergo ſubſiſtit ſicut relatiuè gignit, & dominatur, ita iam ſubſtantia non erit ſubſtantia, quia relatiuum erit: ſicut enim ab eo quod eſt eſſe appellatur eſſentia, ita ab eo quod eſt ſubſiſtere ſubſtantiam dicimus, abſurdum eſt autem vt ſubſtantia relatiuè dicatur, omnes enim res ad ſe ipſam ſubſiſtit, quanto magis Deus*; ergo iuxta Auguſtinum ſubſiſtentia, relatiua non eſt, ſed abſoluta omnino. Denique probatur: nam ſubſiſtentia ex proprio conceptu explicat perfectionem; ſed relatio in Deo perfectione non explicat; ergo ſubſiſtentia in Deo non in relatione, ſed in abſoluta perfectione conſiſtit.

62 *Aliquorū ſolutio relinquitur.* Huic argumento, qui negant ſubſiſtentias relatiuas in Deo, & ſolum abſolutam ſubſiſtentiam fatentur, occurrunt negando maiorem, loquendo de vltimo, & quaſi differentiali conſtitutiuo perſonæ, hoc namque iuxta iſtam ſententiam ſolum in ratione incommunicabilitatis conſiſtit. Ratio autem ſubſiſtentiæ cum abſoluta ſit, & communis, non eſt vltimum perſonæ conſtitutiuum in Deo, ſed ratio quædam communis, ex qua, & incommunicabilitate reſultat diuina perſona: Quia tamen ſententiam iſtam alibi fusè reiecimus, & multo probabilius cenſuimus dari in Deo præter vnam ſubſiſtentiam abſolutam, tres ſubſiſtentias relatiuas, aliter eſt argumento facto occurrendum.

63 *Vera ſolutio traditur.* Reſpondeo igitur conceſſa maiori, negando minorem vel illam diſtinguendo. eſt aliquid abſolutum tantum, nego minorem: eſt aliquid abſolutum, & aliquid relatiuum iuxta diuerſas ſubſiſtentiæ acceptiones, concedo minorem, & nego conſequẽtiam. Ad primam minoris probationem Patres Salmanticenſes. *Tract. 6. de Trinitate diſp. 18. dub. 2. §. 3. num.* 36. reſpondent, relationes diuinas conſtituere hypoſtaſes ſubſiſtentes in quantum ſunt eſſentia diuina, ly *in quantum* denotante radicem ex qua habent, quod couſtituant hypoſtaſes; non autem denotante rationem formalem, ex qua illis competet conſtituere hypoſtaſes ſubſiſtentes, ſed id habent à ſe ipſis formaliter proxime ſecundum id, quod explicant, & eſſentiæ ſuperaddunt. Quam ſolutionem ſumpſerunt ex Caietano *in præſenti quæſt. 40 art. 4. §. ad euidentiam horum ſcito*.

64 *Contra iſtam ſolutionem facit 1.* Cæterum contra hanc ſolutionem obſtat primo: nam D. Thomas *ſolutione ad 13. in ſecunda probatione minoris relata*, conſtituit diſcrimen inter naturam diuinam, & omnem naturam creatam, per hoc, quod diuina à ſe, & per ſe ſubſiſtit, & proprietates perſonales ratione illius; in creatis autem non ita, ſed proprietates dant naturæ, & ſubſiſtere, & ab alijs diſtingui; ſed ly *in quantum* denotante eſſentiam pro radice ſubſiſtendi proprietatibus, non ſaluatur hoc diſcrimen vniuerſaliter intellectum; nam proprietas perſonalis in Angelis habet ab illorum eſſentia radicaliter, quod ſubſiſtat: ergo prædicta explicatio menti Angelici Præceptoris non congruit.

Secundo. Secundo: nam docet D. Thom. relationes ratione ſui diſtinguere ſuppoſita, illa tamen ſubſiſtentia conſtituere in quantum ſunt diuina eſſentia; ſed ly *in quantum* denotante radicem non eſt diſcrimen inter hoc, quod eſt conſtituere, & diſtinguere; nam etiam habent radicaliter ab eſſentia, quod diſtinguant ſuppoſita, ſicut & totum ſuum eſſe ab eſſentia radicalitèr habent: ergo particula *in quantum* non denotat radicem, ſed rationem formalem.

65 *Effugium excluditur.* Si dicas: relationes habere radicaliter ab eſſentia quod diſtinguant ſuppoſitaliter, non autem habere ab illa quo diſtinguant abſolutè, ſed ex communi relationis conceptu. In contrarium obſtat: nam ſicut habent ex communi conceptu relationis abſolutè aliqua diſtinctione diſtinguere, abſtrahendo à diſtinctione ſubſtantiali, & accidentali: ita habent ex illo communi conceptu conſtituere in aliquo eſſe abſtrahente ab eſſe ſubſtantiali, & accidentali: ergo ſi diſtinguere ſuppoſitaliter habent eodem modo ab eſſentia, quo ab illa habent conſtituere hypoſtaſes ſubſiſtentes, nullum reſtat diſcrimen inter diſtinguere, & conſtituere, quoad hoc quod eſt relationes illud ab eſſentia habere.

66 *Reſp. ad 1 probationem minoris.* Vnde hac ſolutione in ſua probabilitate relicta, ad primam minoris probationem reſpondeo, ſubſiſtentiam in perſeitate exiſtentiæ conſiſtere, hæc autem perſeitas dupliciter ſumi poteſt: primo pro perſeitate excludente dependentiam ab altero vt ſuſtentante: ſecundo pro perſeitate excludente communicabilitatem alteri vt ſuppoſito. Vnde ſubſiſtentia dupliciter etiam accipitur, primo pro per ſe exiſtentia, perſeitate excludente dependentiam, ſecundo pro per ſe exiſtentia excludente communicabilitatem alteri tanquam ſuppoſito; ſumpta primo modo, abſolutè dicitur in diuinis, & non relatiuè: ſumpta ſecundo modo dicitur relatiuè, & non abſolutè. Quando ergo docet D. Thomas relationes conſtituere hypoſtaſes ſubſiſtentes in quantum ſunt eſſentia diuina, loquitur de ſubſiſtentia in prima acceptione, & ſic certum eſt non præſtare ratione ſui iſtum modum ſubſiſtendi, nec illum à ſe habere, ſed ratione eſſentiæ abſolutæ, quam implicitè includunt; non autem negat, quod relationes ratione illius, quod addunt ad eſſentiam, præſtent ſubſiſtere in ſecunda acceptione, & in ſubſiſtentia ſic accepta perſonalitas diuina conſiſtit. Et ex his ad ſecundam minoris probationem conſtat ſolutio.

Ad tertiam dicatur loqui Auguſtinum de ſubſiſtentia ſumpta pro perſeitate independentiæ, qua ratione dicitur abſolutè, & non relatiuè, non autem de ſubſiſtentia ſumpta pro per ſe exiſtentia, perſeitate incommunicabilitatis. Quod ſi alicubi loquendo de iſta aſſeruerit dici abſolutè, & non relatiuè in Deo, explicandus eſt Auguſtinus de abſoluto ex parte modi ſignificandi, & in ratione obiecti ſignificati, non autem de abſoluto ex parte obiecti in eſſe rei, & entis, iuxta dicta *diſp. 81. §. 1. ad 2. argumentum in fauorem tertiæ ſententiæ*. 67 *Ad 3. prob.*

Ad vltimam probationem diſtinguo maiorem: ſubſiſtentia ſumpta pro per ſe exiſtentia, perſeitate independentiæ à ſuſtentante, concedo maiorem: ſumpta pro perſeitate incommunicabilitatis, nego maiorem, & conceſſa minori diſtinguo conſequens: in priori ſubſiſtentiæ acceptione, concedo conſequentiam; in ſecunda nego conſequentiam. *Ad vltimam.*

Secundo arguitur: ſuppoſitum in Deo conſtituitur per aliquid abſolutum; ſed perſona idem eſt quod ſuppoſitum rationalis naturæ, vt docet D. Thomas *ſupra quæſt. 29. art. 2.* ergo perſona in Deo conſtituitur per aliquid abſolutum. Illatio tenet, minor traditur à D. Thoma, nec ab aliquo Theologorum negatur. 68 *Arg. 2.* Maior autem oſtenditur primo: omnia namque pertinens ad perfectionem, eſt Deo concedendum; ſed ratio ſuppoſiti abſoluti pertinet ad perfectionem cum conſiſtat in ſubſiſtente per ſe in natura ſubſtantiali, quod perfectio eſt: vnde ſubſtantia perfectior eſt accidente, quia per ſe ſubſiſtit: ergo ſuppoſitum conſtitutum per aliquid abſolutum, eſt in Deo conſtituendum. *Maior oſtenditur 1.*

Secundo: nam ſuppoſitum idem eſt quod per ſe ſubſiſtens in natura ſubſtantiali, vnde iuxta D. Thomam *ſupra quæſt. 29. art. 2. in corpore*, ſuppoſitum, res naturæ, ſubſiſtentia, & hypoſtaſis idem ſignificant; ſed in Deo datur ſubſiſtens conſtitutum ſubſiſtentia abſoluta in veriori Theologorum ſententia: ergo datur ſuppoſitum conſtitutum per aliquid abſolutum. 69 *Secundo.*

Tertio, ſubſiſtentia excludens communicabilitatem alteri à ſubſiſtente realiter diſtincto, ſufficiens eſt ſuppoſitum conſtituere; ſed in Deo datur ſubſiſtentiam iſtam communicabilitatem excludens: perſonæ namque quibus communicatur diuinitas non ſunt realiter ab illa diſtinctæ: ergo datur abſoluta ſuppoſitalitas; & conſequenter datur ſuppoſitum abſolutè conſtitutum. *Tertio.*

Quarto: nam concedi debet Deo quidquid Pagani, & Gentiles naturaliter intellexerunt, ſed omnes Phyloſophi naturaliter intellexerunt in Deo ſuppoſitum conſtitutum per aliquid abſolutum: ergo eſt Deo concedendum ſuppoſitum conſtitutum per aliquid abſolutum. *Quarto.*

Quinto probatur: etenim ratio naturalis aſſequitur in Deo rationem ſuppoſiti; ſed ſuppoſitum relatiuum naturalis ratio non capit, ſuis viribus relicta: ergo eſt admittendum in Deo ſuppoſitum abſolutum. 70 *Quinto.* Sexto: ſi namque non eſſet conſtituendum in Deo, maximè quia ſequeretur ſuppoſitorum quaternitas; at hoc inconueniens non ſequitur: nam ſuppoſitum abſolutum non diſtinguitur realiter à tribus diuinis perſonis, quod tamen neceſſarium erat vt eſſent quatuor ſuppoſita: ergo idem quod prius. *Sexto.* Denique: nam actiones ſunt ſuppoſitorum, vt ex Ariſtotele docetur à Phyloſophis communiter; ſed velle, intelligere, & creare conueniunt Deo pro priori ad omnem relationem, cum ſint actiones toto Trinitati communes: ergo præcedenter ad omnem relationem intelligitur ratio ſuppoſiti in Deo; ac proinde conſtituitur per aliquid abſolutum. *Denique prob.*

Reſpondeo negando maiorem. Ad primam probationem, conceſſa maiori nego minorem: nam in ſuppoſito importatur perfectio. Tum ex parte naturæ, quam de conootato importat. Tum etiam, ex parte ſubſiſtentiæ ſumptæ pro perſeitate excludente dependentiam ab altero vt ſuſtentante. In nullo tamen horum conſiſtit vltima ratio ſuppoſiti, ſed in ſubſiſtentia ſumpta pro perſeitate excludente communicabilitatem alteri perſonæ, aut ſuppoſito, & in hoc conceptu perfectio non explicatur, idque in Deo non eſt aliquid abſolutum, ſed aliquid relatiuum, eo quod omne abſolutum in Deo communicabile eſt, vt monſtrauimus concluſionem noſtram probantes. 71 *Reſp. negando maiorem.* *Ad 1. prob.*

Ad ſecundam diſtinguo maiorem, & explico D. Thomam: ſuppoſitum idem eſt quod per ſe ſubſiſtens in natura ſubſtantiali, ſubſiſtentia tantum independentiæ, nego maiorem: ſubſiſtentia incommunicabilitatis, concedo maiorem: & ſub eadem diſtinctione, conceſſa, & negata minori, nego conſequentiam: nam ſubſiſtentia abſoluta, quam in Deo verior fatetur ſententia, communicabilis eſt tribus perſonis diuinis, & ideo inſufficiens ad conſtituendum ſuppoſitum. Et quidem argumento probaretur pro priori ad proprietates eſſe, non ſolum ſuppoſitum, ſed etiam perſonam diuinam: nam perſona ſupra ſuppoſitum ſolum addit ſubſiſtentiam in natura intellectuali, quæ pro priori ad relationes ſaluatur; & conſequenter ſi ratione facta contendit Scotus probare in Deo commune 72 *Ad 2. prob.*

Digitized by Google

mune ſuppoſitum, infert etiam in Deo communem perſonam.

73 *Ad 3.* Ad tertiam, nego maiorem, vt enim docet D. Thomas *quaſt. 8. de potentia art. 3. ad 7.* de ratione hypoſtaſis duo ſunt, primum eſt quod ſit indiuiſa in ſe; ſecundum, quod ſit diſtincta ab omni alia hypoſtaſi, etiam eiuſdem naturæ, vbi contingit in eadem inueniri plures hypoſtaſes, qualiter inuenitur in Deo; ac proinde de ratione ſuppoſiti, quod idem eſt atque hypoſtaſis, eſt incommunicabilitas, non ſolum ſuppoſitis realiter à ſubſiſtente diſtinctis, ſed etiam diſtinctis ratione, vel virtualiter, aliàs conuinceretur Scotus fateri hanc incommunicabilitatem non eſſe de ratione perſonæ, ac proinde dari in Deo, non ſolum ſuppoſitum, ſed etiam perſonam realiter communem tribus, cum ſuppoſitum, & perſona non differant ex parte incõmunicabilitatis, ſed ex parte naturæ, quam de connotato important, quia nempè ſuppoſitum connotat naturam ſubſtantialem, perſona vero rationalem, vel intellectualem.

74 *Ad 4.* Ad quartam diſtinguo maiorem: quidquid intellexerunt Gentiles Phyloſophi naturaliter, ideſt medio dictamine rationis naturalis, concedo maiorem: naturaliter, ideſt, viribus propriæ naturæ, nego maiorem: & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam, nam ratio naturalis non dictat ſuppoſitum abſolutũ in Deo, aliàs illud negare eſſet contrarium rationi naturali, vis autem naturæ extenditur ad intelligendum verum, & intelligendum falſum. Vnde quamuis Phyloſophi Gentiles viribus naturæ intellexerint ſuppoſitum abſolutum in Deo, illud tamen naturalis ratio non dictat, ex quo non ſequitur eſſe in Deo conſtituendum. Tum, quia vis naturæ, etſi non inclinet in falſum, poteſt tamen in falſum aſſenſum. Tum etiam, quia aliàs eſſet conſtituenda in Deo negatio Trinitatis perſonarum, cum illam Pagani, & Gentiles proprijs naturæ viribus intellexerint.

75 *Ad 5.* Ad quintam minoris probationem, quę eſt replica contra iſtam ſolutionem, concelſa maiori, & minori, nego conſequentiam, ſicut iſta conſequentia non tenet: *Naturalis ratio aſſequitur rationem perſonæ in Deo; ſed non capit perſonam relatiuam: ergo aſſequitur perſonam abſolutam, & conſequenter in Deo eſt conſtituenda.* Et vtriuſque ratio eſt; nam poteſt lumen naturale manuductum ex creaturis aſſequi in Deo aliquam rationem communem, quin perueniat in cognitionem rationis differentialis, eo quod cum illa, & non cum illa inuenitur in creaturis connexio.

76 *Ad 6.* Ad ſextam, conceſſa maiori, nego minorem; cum enim, vt iam oſtendimus, de ratione ſuppoſiti ſit incommunicabilitas alteri ſuppoſito, etiam eiuſdem naturæ; fit conſequens, vt eo ipſo quod admittatur ſuppoſitum, abſolutum nequeat eſſe commune tribus perſonis, aut ſuppoſitis diuinis, ac proinde debeat realiter ab illis diſtingui: ex quo vlterius ſequitur ſuppoſitorum quaternitas.

Ad vltimam. Ad vltimam probationem dicatur, doctrinam illam communem accipere ſuppoſitum pro re ſubſiſtente, ſiue communicabilis, ſiue incommunicabilis ſit, vt conſtat in anima rationali, quæ à corpore ſeparata, vt quod operatur actiones intelligendi, & volendi, & tamen non eſt ſuppoſitum, nec perſona; cum adhuc ſeparata ſit communicabilis corpori, ſed tantum ſubſiſtens eſt: vt ergo aliquod operetur vt *quod*, ſufficit quod ſit ſubſiſtens, tametſi non ſit ſuppoſitum, ac proinde ex eo quod Deus in conſideratione abſoluta vt *quod* velit, intelligit, & creet, non ſequitur eſſe ſuppoſitum, ſed tantum eſſe ſubſiſtens in ſubſiſtentia abſoluta, quod libenter cum frequentiori ſententia concedimus.

77 *Arg. 3.* Tertio arguitur: repugnat relationi conſtituere perſonam: ergo perſona diuina non conſtituitur relatione, ſed modo, aut perfectione abſoluta. Conſequentia tenet: nam inter relationem, & modum, perfectionem v.g. abſolutam, non datur medium; ac proinde ſi perſona diuina relatione non conſtituitur, debet neceſſario conſtitui per aliquid abſolutum. Antecedens autem

Anteced. prob. 1. oſtenditur primo: relatio namque non poteſt dare eſſe ad ſe, ſed ad aliud, cum totum ſui eſſe ſit ad aliud ſe habere; ſed ſubſiſtere dicitur ad ſe, nulla enim res ſubſiſtit ad alteram, vt docet Auguſtinus *7. de Trinitate cap. 4.* ergo relatio non poteſt dare alicui, quod ſubſiſtat; & conſequenter nequit conſtituere perſonam, quæ eſt ſubſiſtens in natura rationali.

78 *Secundo.* Secundo: nam relatio nullum eſſe dat niſi in ordine ad correlatiuum; ſed perſona non eſt in ordine ad correlatiuum, aliàs perſona eſſet perſonæ perſona, v.g. Pater perſona Filij, ſicut eſt Pater Filij, quod eſt contra Auguſtinum loco nuper allegato: ergo

Tertio. relatio nequit conſtituere perſonam. Tertio: nam ſi relatio conſtitueret perſonam, vniretur eſſentiæ, vt ex illa & eſſentia reſultaret conſtituta perſona; ſed non poteſt relatio eſſentiæ diuinæ vniri, aliàs illam relatam conſtitueret, cum omnis forma alicui ſubiecta vnita illi præbeat ſuum effectum formalem, formalis autem relationis effectus eſt referri: ergo nequit relatio conſtituere per-

Denique prob. ſonam. Quarto: nam ex relatione, & eſſentia nequit vnum per ſe tale reſultare; ſed perſona diuina eſt aliquid per ſe vnum: ergo conſtitui non poteſt ex eſſentia, & relatione.

79 *Reſp.* Reſpondeo, negando antecedens. Ad primam probationem, conceſſa maiori, nego minorem, & explico Auguſtinum: ſubſiſtere abſolutum, concedo minorem: ſubſiſtere relatiuum, diſtinguo minorem: dicitur ad ſe ex parte rei ſignificatæ in eſſe obiecti ſignificati, & ex parte modi ſignificandi, concedo minorem: dicitur ad ſe in eſſe rei, nego minorem, & conſequentiam: nam relationi repugnat dare eſſe ad ſe, aut abſolutum in eſſe rei, non tamen repugnat relationi dare eſſe ad ſe, aut abſolutum ex parte modi ſignificandi, & in ratione obiecti ſignificati, licet autem ſubſiſtere abſolutum ſit, & dicatur ad ſe in eſſe rei, ſubſiſtere relatiuum, in quo perſonalitas diuina conſiſtit, non eſt ad ſe, aut abſolutum in eſſe rei, ſed tantum ex parte modi ſignificandi, & in ratione obiecti ſignificati, vt conſtat ex dictis *diſp. 81.* & ideò poteſt optimè à relatione præſtari, imò neceſſarium eſt, quod à relatione præſtetur ob rationes traditas pro concluſione.

Et ex his ad ſecundam probationem diſtinguo maiorem: nullum eſſe dat niſi in ordine ad correlatiuum ex parte modi ſignificandi, & in ratione obiecti ſignificati, nego maiorem: in eſſe rei ſubdiſtinguo maiorem: connexiuè, vel formaliter, concedo maiorem: formalitèr tantum, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione, & ſubdiſtinctione minoris, nego conſequentiam. Itaque quod præſtat relatio diuina in eſſe rei, eſt in ordine ad correlatiuum connexiuè, vel formaliter, non autem ſolum formaliter: nam præter eſſe ad aliud habet ſubſiſtere, quod quidem connexiuè eſt ad aliud, ſubſiſtit enim, non vt in ſe ſiſtat, ſed vt ad terminum referatur: nec ſub hoc conceptu exprimit reſpicientiam ad terminum, ſed illam petit, & imbibit, & hoc ſubſiſtere, in eſſe rei, relatiuum eſt, non quia explicet, ſed quia imbibat *Ad*, & cum illo connectatur; in eſſe tamen obiecti ſignificati, eſt abſolutum; & quia ſub hoc conceptu conſtituit perſonam, ideò non dicitur Pater v. g. perſona Filij, ſicut dicitur Pater Filij; quia ad hoc requirebatur, quod in ratione perſonæ conſtitueretur per relatiuum vt talem, non ſolum in eſſe rei, ſed etiam ex parte modi ſignificandi, & in ratione obiecti ſignificati. Quæ ſolutio partim conſtat ex dictis *diſp. 81.* & plenius ex dicentis conſtabit. 80 *Ad 2. probat.*

Ad tertiam, concedo ſequelam de vnione virtuali, & per rationem, qualiter ab eſſentia diſtinguitur, & nego minorem, quam non euincit probatio; nam forma vnita ſubiecto non præbet illi omnem effectum, quem continet, ſed illum cuius eſt capax: eſſentia autem diuina capax eſt vt relatione conſtituatur terminata, non vero eſt capax vt illa conſtituatur relata, quia ad hoc deberet ad terminum, ad quem referretur, reali diſtinctione diſtingui, & ideò primum illi præſtat relatio, non vero præſtat ſecundũ. 81 *Ad 3.*

Ad vltimam probationem dicatur veram eſſe maiorem de relatione, quæ eſt accidens realiter à ſubſtantia, vel eſſentia diſtinctum, falſam autem de relatione ſubſtantiali, qualis eſt diuina relatio. Vnde conceſſa minori, neganda eſt conſequentia, nam relationes in Deo pertinent ad lineam ſubſtantiæ, ſuntque realiter formaliter ab illius eſſentia indiſtinctæ, atque adeò ex illis, & diuina eſſentia poteſt vnum per ſe reſultare. *Ad vlt.*

Sed dices, ex relatione realiter à ſubiecto diſtincta, & ſubiecto, nequit vnum per ſe reſultare per realem compoſitionem: ergo ex relatione, & eſſentia virtuali diſtinctione diſtinctis nequit vnum per ſe reſultare virtuali conſtitutione, aut compoſitione. 82 *Obijcies.*

Reſpondeo negando conſequentiam, vt enim ex duobus reſultet vnum per ſe, petitur quod in eodem indiuiſo eſſe conueniant, vnde cum relationes, & eſſentia diuina in eodem eſſe conueniant, exiſtunt enim exiſtentia eſſentiæ diuinæ; fit conſequens vt ex illis vnum per ſe conſtituatur virtuali conſtitutione; relatio autem creata non trahitur ad eſſe ſubiecti, ſed habet exiſtentiam ſibi propriam diſtinctam ab exiſtentia ſubſtantiæ: & ideo ex illis vnum per ſe non reſultat. Quæ doctrina eſt Capreoli *lib. 1. ſent. diſtinct. 26. quaſt. 1. ad 1. ex 2.* loco obiectis, ſumpta ex D. Thom. *in 3. diſtinct. 6. quaſt. 3. art. 2. ad 2. & 3. part. quaſt. 2. art. 6 ad 2.* illis verbis: *Illud quod aduenit poſt eſſe completum, accidentaliter aduenit, niſi trahatur in communionem illius eſſe completi, ſicut in reſurrectione corpus aduenit animæ præexiſtenti, non tamen accidentaliter, quia ad idem eſſe aſſumetur, vt ſcilicet corpus habeat eſſe vitale propter animam; non eſt autem ſic de albedine, quia aliud eſſe albi, aliud eſſe hominis, cui aduenit albedo.* *Reſp.*

Sed dices, ex relatione, & ſubiecto exiſtentibus per exiſtentias realiter, aut formaliter diſtincta reſultat vnum per formali, aut reali compoſitione: ergo ex relatione, & eſſentia exiſtentibus per exiſtentias virtualiter diſtinctas vnum per ſe non reſultat virtuali conſtitutione, ſed eſt probabilis plurium Theologorum ſententia aſſerentium relationes, & eſſentiam in Deo exiſtentijs virtualiter diſtinctis exiſtere: ergo ex illis nequit vnum ens per ſe conſtitui virtuali conſtitutione; & conſequenter perſona diuina, quæ eſt vnum per ſe nequit relatione conſtitui. 83 *Replic.*

Reſpondeo ſolutionem noſtram iuxta principia Diuus Thomæ, & diſcipulorum eius procedere, iuxta quæ ex duobus entibus propria exiſtentia gaudentibus non poteſt vnum per ſe reſultare. Ex quo inferunt, nec humanitatem in Chriſto propriam retinere exiſtentiam, nec materiam, nec formam in compoſito ſubſtantiali partiales exiſtentias habere, quia aliàs 84 *Reſp.*

ex hu-

Digitized by Google

ex humanitate, & Verbo non fieret vnum per ſe, nec ex materia, & forma vnum per ſe reſultaret. Qui vero oppoſitæ adhærent ſententiæ aliter poterunt paritati factæ occurrere, aliquidque ſtatuere diſcrimen, nimirum relationem creatam, & ſubiectum pertinere ad prædicamenta diuerſa: ſecus autem diuina eſſentia, & diuinæ relationes, cum ſpectent ad lineam ſubſtantiæ, & ideo ex relatione diuina, & eſſentia poteſt vnum per ſe virtualiter conſtitui: ſecus autem ex ſubiecto, & relatione creata.

§. VI.

Occurritur quarto argumento, & explicatur an Filius ratione perſona relatione conſtituatur?

85 *Arg. 4.* QVarto arguitur: relatio Filiationis non conſtituit Filium in ratione perſonæ: ergo perſona Filij conſtituitur per aliquid abſolutum; & conſequentèr idem erit de alijs perſonis dicendum. Secunda conſequentia ex prima euidenter colligitur. Tum; quia non eſt diſcrimen aliquod aſſignabile inter ſecundam perſonam, & aliàs Sanctiſſimæ Trinitatis, quoad hoc, quod eſt conſtitui per abſolutum, vel relatiuum. Tum etiam, quia vt docet D. Thomas *quæſt. 8. de potentia art. 3.* omnium hypoſtaſum eiuſdem naturæ eſt eadem ratio conſtitutionis.

Anteced. prob. 1. Antecedens autem oſtenditur primo: illud namque, quod producto termino oritur, non poteſt terminum conſtituere, aliàs idem à ſe ipſo orir etur; ſed relatio oritur termino producto: hæc enim differentia inter actionem, & relationem verſatur iuxta Simplicium in prædicamentis, quod actio eſt cauſatiua termini relatio autem oritur poſito termino: ergo relatio nequit terminum conſtituere; & conſequenter Filiatio, quæ relatio eſt, non conſtituit ſecundam Trinitatis perſonam terminum generationis, ſed illam in ratione termini conſtitutam ſupponit, & ad illam conſequitur. Ex quo vlterius fit, nec illam conſtituere poſſe in ratione perſonæ, nam pro ſigno pro quo intelligitur terminans generationem, intelligitur perſona.

86 *Secundo.* Secundo probatur: nam iuxta Philoſophum *quinto phyſicorum*, ad relationem non datur per ſe motus, nec per ſe actio: ergo relatio nequit conſtituere terminum per ſe actionis; ſed perſona Filij eſt terminus per ſe actionis generatiuæ: ergo non conſtituitur per relationem in ratione perſonæ.

Tertio. Tertio: nam iuxta eundem Phyloſophum *quinto phyſicorum*, relatio non per ſe acquiritur, ſed ex aliquo abſoluto ſubiecto, vel præacquiſito reſultat: ergo Filiatio Verbi abſolutum præacquiſitum ſupponit in Filio; ſed hoc abſolutum non eſt eſſentia diuina, cum hæc non generetur, nec producatur vt *quod*: ergo aliquod abſolutum productum ad Filiationem in Verbo ſupponitur, & conſequenter ad illam ſupponitur conſtituta perſona. Patet hæc conſequentia: nam illud abſolutum, vtpotè productum, realitèr à producente diſtinguitur, & aliàs in natura diuina eſt ſubſiſtens ſed ſubſiſtens dictum in natura diuina eſt diuina perſona: ergo illud abſolutum productum eſt diuina perſona. *Quarto probat.* Quarto probatur: nam quod fundatur ſuper eſſe genitum, non poteſt genitum conſtituere in ratione perſonæ, aliàs idem ſupra ſe fundaretur; ſed iuxta Phyloſophum *quinto metaphyſicæ textu 20.* Filiatio fundatur ſupra eſſe genitum: ergo non poteſt genitum conſtituere in ratione perſonæ.

87 *Quinto.* Quinto probatur: nam iuxta D. Thomam quæſt. 8. de potentia art. 3. *neque origo, neque relatio intellecta in origine perſonam Filij conſtituit, quia relatio intellecta in origine, ſicut, & ipſa origo, non ſignificat hoc aliquid ſubſiſtens in natura diuina, ſed in natura tendens:* verba ſunt Diui Thomæ, ex quibus ſic arguo: relatio importata in origine non eſt relatio à Filiatione diſtincta, ſed ipſa Filiatio, aliàs darentur in Deo plures relationes realem quam quatuor, contra communem ſententiam; ſed relatio importata in origine non conſtituit perſonam Filij iuxta Diuum Thomam verbis nuper allegatis: ergo Filiatio non conſtituit Filium in ratione perſonæ.

88 *Denique prob.* Denique probatur: nam Filius conſtituitur in ratione perſonæ per id, quod terminat relationem Patris; ſed non terminat illam per Filiationem, ſed per aliquid abſolutum: ergo non per Filiationem, ſed per aliquid abſolutum conſtituitur in ratione perſonæ. Maior conſtat: nam eo quod terminat relationem Patris realitèr à Patre diſtinguuntur, cum relatio nequeat terminari ad ſe ipſam, & aliàs eo quod terminat ſubſiſtit in natura diuina: ergo per id, quod terminat conſtituitur in ratione perſonæ diuinæ, quæ nihil eſt aliud quam ſubſiſtens diſtinctum in natura diuina. Minor autem probatur; nam relatio creata terminatur ad aliquid abſolutum, quod licet communiter à noſtris Thomiſtis negetur, eſt tamen extra Scholam Thomiſtarum commune, & in ſe probabile: ergo eadem probabilitate eſt dicendum relationem diuinam terminari ad abſolutum; & conſequenter relatio Paternitatis ad aliquid abſolutum terminabitur in Filio.

89 Reſpondeo negando antecedens, Ad cuius primam, & reliquas probationes, variè occurritur ab auctoribus noſtræ ſententiæ. Prima ſolutio eſt relationem, prædicamentalem oriri poſito termino, per ſe non acquiri, nec motum, vel actionem per ſe terminare: ſecus autem relationem tranſcendentalem, hęc namque poteſt per ſe primo terminare actionem, & conſequenter non petit poſito termino reſultare, nec conſequi ad aliquid præacquiſitum, Filiatio autem diuina non eſt prædicamentalis, ſed tranſcendentalis relatio. Quam ſolutionem §. ſequenti impugnabimus. *Prima ſolutio deſeritur.*

Secunda ſolutio, etſi Filiationem diuinam relationem prædicamentalem eſſe fateatur, aſſerit tamen in Filio eſſe aliam relationem tranſcendentalem, quæ poteſt Filiatio dici. Licet autem prima conditiones illas obtineat, de quibus in probationibus antecedentis, nempè ad poſitionem termini conſequi non per ſe acquiri, nec actionem terminare, & conſequenter nequeat Filium conſtituere in ratione perſonæ; ſecunda tamen conditiones illas non petit, ac proinde Filium in ratione perſonæ conſtituit. Quam ſolutionem etiam §. ſequenti impugnabimus. 90 *Secunda.*

Tertia ſolutio eſt, relationem in genere accidentis contentam, gaudere illis conditionibus, ac proinde non poſſe terminum conſtituere in ratione perſonæ, ſed illum conſtitutum ſupponere, Filiatio autem diuina non eſt relatio in genere accidentis contenta, ſed ſubſiſtens, & ſubſtantialis, ac proinde non petit ex præacquiſito acquiri, ad terminum poſitum conſequi, nec ſuper genitum eſſe fundari, ſed ſub expreſſo etiam relationis conceptu poſſe perſonam Filij in ratione perſonæ conſtituere: & de facto illud præſtare. Quam ſolutionem in ſequentibus examinabimus in ſimile de Paternitate loquendo. 91 *Tertia.*

Aliorum ſolutio eſt duplicem eſſe relationem in Filio, vnam quare refertur ad Patrem, vt generabilis, ad principium potens generare, aliam, qua refertur ad ipſum, vt relatione geniti ad generantem, hanc ſecundam dicunt ſapere conditiones relationis prædicamentalis, vnde terminum non conſtituit, nec per ſe terminat actionem, ſe terminum conſtitutum ſupponit, ad illum ſequitur, & ſuper genitum eſſe fundatur. Primam autem imitari conditiones relationis tranſcendentalis, ac proinde, non conſequitur ad terminum primo productum, nec ſupra genitum eſſe fundatur, ſed terminum productum conſtituit, per ſe primo terminat actionem generatiuam, & Filium in ratione perſonæ conſtituit. 92 *Quarta.*

Hæc tamen ſolutio diſplicet primo, quia noua, & vſque modo inaudita. Secundo, quia multiplicat relationes reales pluſquam licet in Deo, cum communis Theologorum ſententia ſolum quatuor reales relatione recognoſcat in Deo. Iuxta hanc autem ſolutionem octo relationes reales conſtituuntur in ipſo; nimirum relatio potentis generare, relatio actualiter generantis, relatio geniti, & relatio generabilis in Filio; inſuper relatio potentis ſpirare, & relatio actualiter ſpirantis in Patre, & Filio, ac denique relatio ſpirabilis, & relatio actualiter ſpirati in Spiritu Sancto. 93 *Reijcitur 1.*

Tertio, quia ſequitur præter relationem generantis, & potentis proximè generare, conſtituendam eſſe aliam relationem ab iſtis diſtinctam, nimirum potentis generare radicaliter, & idem ex parte Filij in ratione termini generationis. Ex quo vlterius fit eſſe in Deo conſtituendas decem relationes reales, conſtituendo relationem ſpiratiui radicaliter in Patre, & Filio, & ſpirabilis radicaliter in Spiritu Sancto; conſequens autem eſt falſum: ergo, & ſolutio tradita. Patet ſequela, quia aliud eſt actu generari in Patre, & actu generari in Filio, à poſſe proximè generare, & poſſe proximè generari; dantur iuxta hanc ſolutionem relatio geniti in Filio diſtincta à relatione generabilis proximè, & in Patre relatio actualiter generantis diſtincta à relatione potentis proximè generare: ſed etiam eſt quid diſtinctum poſſe proximè generare à poſſe generare radicaliter: ergo conſtituenda eſt in Patre relatio potentis generare radicaliter diſtincta à relatione potentis proximè generare, & idem in Filio ſuo modo erit dicendum; ac proinde erit numerus, quem intulimus relationum realium in Deo. 94 *Tertio reijcitur.*

Quarto: nam relatio geniti ideo dicitur prædicamentalis in Deo, non quia ſpectet ad prædicamentum relationis, ſed quia terminum reſpicit vt purum terminum, hoc eſt; non vt cauſam, vel vt effectum; ſed relatio generabilis ſi admittatur in Filio reſpectu Patris diuini, non reſpicit illum vt cauſam, vel effectum, ſed vt principium potens generare abſque omni cauſalitate: ergo, ſi admittatur, non erit tranſcendentalis, ſed prædicamentalis relatio, & conſequenter ſicut relatio geniti non conſtituit Filium in ratione perſonæ, ſed vt ſic conſtitutum ſupponit, & id illum iam conſtitutum conſequitur, quia eſt prædicamentalis: ita relatio generabilis non conſtituit terminum, ſed conſtitutum ſupponit, & ad illum conſequitur. 95 *Quarto.*

Quintum: nam relationem actu geniti in Verbo conſequi generationem, & perſonam non conſtituere, non aliunde poteſt colligi, niſi quia relatio geniti in creaturis, ad cuius inſtar, & per 96 *Quinto.*

Digitized by Google

& per cuius ſpeciem relatio geniti diuina cognoſcitur, conſequitur paſſiuam generationem; ſed relatio generabilis ſi datur in Filio diuino diſtincta à relatione geniti, concipitur à nobis per ſpeciem relationis generabilis in creaturis repertæ ſupra potentiam paſſiuam generabilis fundatæ, & ad illam conſequutæ, nec terminum conſtituentis, ſed conſtitutum ſupponentis: ergo eſto admittatur prædicta relatio in diuinis, non minus erit inſufficiens ad conſtituendum Filium in ratione perſonæ, quam relatio actualiter geniti.

97 *Præterea.* Sexto, nam perſonas diuinas conſtitui per relationes, inde colligitur, quia in Scriptura deſignantur nominibus relatiuis, videlicet, *Pater*, *& Filius*, *& Spiritus Sanctus*, quæ ſunt nomina relatiua; ſed hoc fundamentum probat Filium non conſtitui relatione generabilis, ſed relatione actualiter geniti: ergo vel eſt aſſerendum leue eſſe fundamentum illud commune pro aſſertione noſtra firmanda, vel fatendum, non conſtitui relatione generabilis, ſed relatione actu geniti. Probo minorem: fundamentum illud probat conſtitui per filiationem; ſed relatio generabilis non eſt filiatio, bene vero relatio actu geniti à Patre: ergo fundatum illud conuincit non conſtitui relatione generabilis, ſed relatione actu geniti.

98 Denique præfata ſolutio reijcitur: non enim datur in Deo relatio generabilis diſtincta à relatione actualiter geniti: ergo ſi relatio geniti non conſtituit Filium ratione perſonæ, nulla relatio illum in ratione perſonæ conſtituit. Antecedens probatur: nam in Filio non datur potentia obiectiua vt generetur: ſicut nec in Deo potentia obiectiua ad eſſendum, eo quod Deo exiſtere eſt eſſentiale, & Filio eſſentiale eſt eſſe actualiter genitum; ſed relatio generabilis ſi daretur diſtincta à relatione actualiter geniti, deberet ſupra potentiam obiectiuam vt generetur, fundari: ergo talis relatio diſtincta à relatione actu geniti in Filio diuino non datur.

99 *Obijcies.* Si opponas: datur in Patre diuino relatio potentis generare diſtincta à relatione actualiter generantis: ergo illi correſpondet in Filio, relatio generabilis, diſtincta à relatione actu geniti. Conſequentia tenet. Tum à paritate rationis. Tum etiam, quia cum relatio ſpecificetur à termino, non poteſt duplici relationi vna relatio in termino reſpondere; ac proinde ſicut in Patre duplex relatio aſſignatur, alia generare potentis, & alia actu generantis, duplex etiam erit conſtituenda in Filio, alia actualiter geniti, & alia potentis generari, aut terminare generationem. Antecedens autem oſtenditur primo: nam in creaturis præter relationem actualiter generantis, illius, qui genuit Filium, datur alia potentis generare; ergo etiam in Deo. Secundo: nam relatio multiplicatur ad multiplicationem fundamenti; ſed poſſe generare diſtinctum; quid eſt ab actuali generatione; ergo relatio ſupra poſſe generare fundata, diſtincta eſt à relatione fundata in actuali generatione.

100 *Reſp.* Reſpondeo negando antecedens; ad primam probationem prætermiſſo antecedenti, nego conſequentiam; ratio autem diſcriminis duplex aſſignari poteſt. Prima eſt; nam in creaturis potentia obiectiua vt aliquis generetur diſtincta eſt ab actu terminare generationem, & ab illo ſeparabilis, & ideò relatio fundata ſupra potentiam diſtincta eſt à relatione fundata in generatione actuali; vel in genito eſſe; in Filio verò diuino non datur potentia obiectiua ad eſſendum, & terminandum generationem, diſtincta ab actu generari, & genito eſſe; ac per conſequens non datur duplex diſtincta relatio, quarum vna in poſſe generari; & alia in actu generari, aut genito eſſe fundetur.

101 *Non placet iſta ſolutio.* Hæc tamen diſcriminis ratio non placet: nam licet in Filio diuino poſſe generari ſit eſſentialiter cum actu generari connexum, diſtinguitur tamen virtualiter ab illo; ergo ratione indiſtinctionis potentiæ, & actus in Filio, malè probatur indiſtinctio prædictarum relationum. Antecedens probatur; potentia generatiua in Patre diſtinguitur ab actuali generatione. Tum quia vt plures volunt, potentia generatiua pro recto eſt aliquid abſolutum; actualis vero generatio pro recto in relatione conſiſtit. Tum etiam, quia licet vtraque in abſoluto conſiſtat pro recto, potentia tamen generatiua eſt intellectus diuinus connotata paternitate, actualis autem generatio eſt diuina intellectio actualis, etiam paternitate connotata: intellectionem autem ab intellectu in Deo virtualiter diſtingui verius cenſuimus *ſupra tom.* 1. *diſp.* 4. ergo ex parte Filij potentia vt generetur, diſtincta eſt ab actuali paſſiua generatione. Patet conſequentia: tum à paritate rationis, tum etiam, quia potentiæ generatiuæ, & actuali generationi, diſtinctæ rationes in termino debent aſſignari, quæ rationes eſſe nequeunt, niſi potentia terminatiua generationis, & actualis paſſiua generatio.

102 *Occurritur obiectioni.* Vnde hac ratione differentiæ omiſſa, alia conſtituenda eſt, nempè potentiam obiectiuam creaturæ, per quam conſtituitur generabilis non eſſe eſſentialiter cum generari, aut genito eſſe connexam, & ideò fundat relationem, qua genitum refertur ad generantem, vt generabilis ad potentem generare, diſtinctam ab illa, qua refertur ad ipſum, vt genitum ad generantem, vel ad illum, qui genuit; generabilitas autem in Filio eſt eſſentialiter connexa cum actuali eſſe geniti; & vt referatur ad Patrem relatione generabilis, generabilitate eſſentialiter connexa cum actuali eſſe genito, non requiritur diſtincta relatio ab illa, qua vt genitus refertur ad ipſum. Et ex his ad ſecundam probationem, conceſſa maiori nego minorem: nam vna, & eadem relatio poteſt in eſſe genito, & eſſe generabili fundari, quando generabilitas cum generatione actuali eſt eſſentialiter connexa, qualiter in Filio diuino contingit.

103 *Traditur vera ſolutio.* Relictis igitur his ſolutionibus: ad primam antecedentis probationem reſpondeo conceſſa maiori, diſtinguendo minorem, illamque, concedo de relatione, quæ eſt accidens, nego autem de relatione, quæ ſubſtantia eſt, hæc namque, tametſi ſub conceptu explicito referentis intelligatur poſito termino oriri, ſub ratione tamen ſubſiſtentis, & formæ hypoſtaticæ, non vnitur poſito termino, ſed terminum actionis primo conſtituit: filiatio autem diuina non eſt relatio accidentalis, ſed relatio ſubſiſtens, & ſubſtantialis, & ideò, quamuis ſub expreſſo conceptu referentis non conſtituat terminum, ſed intelligatur ſubſequi ad terminum conſtitutum, ſub ratione tamen ſubſiſtentis, & formæ hypoſtaticæ non conſequitur termino poſito, ſed Filium in ratione termini, & perſonæ, primo conſtituit. Nec obſtat ſimplicius loquebatur de relatione, quæ eſt accidens; hæc namque ſub omni ratione conſequitur poſito termino, nec datur aliqua conſideratio in illa, ſub qua poſſit terminum conſtituere.

104 *Ad 2. antecedentis probationem.* Et ex his ad ſecundam antecedentis probationem reſpondeo explicando Philoſophum de relatione, quæ eſt accidens, ad quam nec actio, nec motus per ſe terminatur, ſed ex conſequenti ſit per actionem, qua ponitur fundamentum: non autem de relatione ſubſtantiali, quæ, vt proximè dicebamus, tametſi ſub expreſſo referentis conceptu non terminet per ſe actionem, ſub conceptu tamen ſubſiſtentis, & ſub numero formæ hypoſtaticæ poteſt per ſe primo actionem terminare. Et quia diuina filiatio ſubſtantialis, & ſubſiſtens eſt per ſe terminat actionem generatiuam, non quidem in abſtracto, ſed in concreto ſumpta, id eſt, Filius, vt relatione conſtitutus in ratione perſonæ, terminat vt *quod* diuinam generationem.

Ad 3. & 4. prob. Ex quibus ad tertiam, & quartam probationem antecedentis conſtat ſolutio: nam filiatio diuina, licet expreſſo conceptu, & munere referentis non acquiratur per ſe, & ſupra genitum eſſe fundetur, ac proinde ſub hoc munere Filium non conſtituat in ratione perſonæ, ſed conſtitutionem ſupponat: ſub ratione tamen ſubſiſtentis, & formæ hypoſtaticæ, & acquiritur per ſe, & ſupra genitum eſſe fundatur, ſed eſt ſubiectum denominationis geniti: quomodo autem in vna, & eadem forma iſtæ duæ rationes reperiantur, & qualiter diſtinguantur, ex dicendis de paternitate conſtabit.

105 *Ad 5.* Ad quintum conceſſa maiori, & diſtinguo minorem, & explico D. Thomam: relatio importata in origine, non conſtituit prout importato in origine, concedo maiorem: prout importatur in filiatione paternitate, & Spiritu Sancto, nego minorem, & conſequentiam: nam quamuis eadem relatio ſit, quæ in origine includitur, & quæ nomine relationis ſignificatur, non conſtituit prout in origine includitur, conſtituit autem prout importata nomine relatiuo, ob rationem dandam infra. Et quidem D. Thomas non poteſt contra noſtram concluſionem adduci, niſi vt contradictio in illius doctrina inferatur, quæ dato, quod poſſet in diuerſis locis de Angelico Doctore præſumi; in vno tamen, & eodem teſtimonio, quis audebit contradictionem ipſi attribuere? Loco autem in contrarium adducto, expreſsè docet filiationem conſtituere perſonam Filij, his verbis: *Impoſſibile eſt igitur dici, quod hypoſtaſis Filij conſtituatur ſua natiuitate, niſi in quantum intelligitur, quod natiuitas eius terminatur ad aliquid per quod formaliter conſtituis; ipſa autem relatio, ad quam terminatur natiuitas eius, eſt filiatio: oportet ergo, quod filiatio ſit formaliter conſtituens, & diſtinguens hypoſtaſim Filij*. Poſt quæ verba immediatè ſequuntur, quæ in argumento adducuntur: mens ergo D. Thomæ eſt relationem conſtituere Filium in ratione perſonæ, non quidem vt origine explicatur, nec quatenus in origine includitur, ſed vt ſignificata nomine filiationis, vel Filij, cuius rationem diſcriminis inferius examinabimus.

106 *Ad vlt.* Ad vltimam antecedentis probationem, conceſſa maiori, nego minorem: ad illius probationem prætermiſſo antecedenti, nego conſequentiam: nam ideò eſt probabile relationem in creatis terminari ad aliquid abſolutum, quia in creatis relatio, & abſolutum poſſunt realiter diſtingui, quæ diſtinctio ad terminationem iſtam exigitur: non autem eſt probabile, quod relatio in diuinis poſſit à perfectione, vel modo abſoluto realiter diſtingui, & cum hæc diſtinctio neceſſaria foret ad terminationem relationis per abſolutum ſaluandam: ſit conſequens, quod nequeat eſſe probabilis terminatio relationis diuinæ ad aliquid abſolutum.

§. VII.

Digitized by Google

§. VII.

Vltimum argumentum proponitur, & examinantur duo modi dicendi.

107 *Ad ult. arg.* DEnique arguitur: paternitas non conſtituit Patrem in ratione perſonæ: ergo nulla relatio in diuinis perſonam in rationem perſonæ conſtituit, ac proinde perſonæ diuinæ conſtituuntur per aliquid abſolutum. Secunda conſequentia ex prima euidenter colligitur, prima ex antecedenti, vt enim docet D. Thomas q. 8. de potentia art. 3. *Omnium hypoſtaſum eiuſdem naturæ eſt eadem ratio conſtitutionis*: ergo ſi Pater, abſoluto, & non per relationem conſtituitur, idem erit de alijs perſonis naturæ diuinæ aſſerendum.

Anteced. oſtenditur 1. Antecedens autem oſtenditur primo: nullum enim ſuppoſitum, vel perſona habet formam ſui conſtitutiuam per propriam actionem, cum conſtitutio rei ad propriam actionem ſupponatur; ſed Pater habet paternitatem per propriam actionem, Paternitas namque ſupra generationem fundatur, & illa mediante habetur, quæ eſt propria operatio Patris: ergo Paternitas non conſtituit Patrem in ratione perſonæ.

108 *Secundo.* Secundo: Pater namque pro priori ad generationem ſupponitur conſtitutus in ratione perſonæ, cum operans prius ſit, quam operetur; ſed Paternitas non conuenit Patri pro priori ad generationem, ſed ſubſequenter ad illam, vt docet Philoſophus 5. *metaphyſicæ textu* 20. ergo Paternitate non conſtituitur in ratione perſonæ.

Tertio. Tertio: nam ſi Pater paternitate conſtitueretur in ratione perſonæ, ſequeretur futurum eſſe Patrem quantumuis non generat; conſequens abſurdum eſt, & chimericum: ergo antecedens eſt falſum. Probatur ſequela: ſi conſtitueretur paternitate perſona, eſſet Pater pro priori ad generationem, cum præcedenter ad illam intelligatur conſtitutus in ratione perſonæ; ac per conſequens antecedenter ad illam intelligatur paternitas, quæ, vt ſupponitur, eſt forma conſtituens; ſed quod eſt prius alio, eſſet, hoc poſteriori per impoſſibile ablato: ergo ſi Pater conſtitueretur paternitate in ratione perſonæ, ſequeretur fore Patrem, quamuis per impoſſibile non generaret.

109 *Quarto.* Quarto, quod ſubſequitur ad aliquid non conſtituens, ſed ſupponens Patrem conſtitutum in ratione perſonæ, non poteſt ipſum in ratione perſonæ conſtituere, ſed Paternitas ſubſequitur ad generationem, cum fundetur ſuper illam generatio autem non conſtituit, ſed conſtitutum ſupponit Patrem in ratione perſonæ: ergo Paternitas non conſtituit, ſed conſtitutum ſupponit Patrem in ratione perſonæ.

Quinto. Quinto: nam ſequeretur Filium non habere eſſe per generationem; conſequens eſt hæreticum: ergo antecedens eſt falſum. Probatur ſequela primo: nam relatio innaſcibilis, aut Paternitatis petit exercere ſuum actum ſecundum, circunſcripta omni actione inter actum primum, & ſecundum: ergo ſi hæc relatio conuenit Patri antecedenter ad generationem, qualiter vt conſtituat requiritur conuenire, circunſcripta generatione, exercet ſuum actum ſecundum; ſed exercitium illius relationis nequit eſſe, nec intelligi, non exiſtente, & intellecto Filio: ergo Filius habet eſſe, circunſcripta generatione, & independenter ab illa. Secundo probatur, & explicatur amplius probatio præcedens: nam pro quocumque ſigno intelligitur paternitas, aut Pater, intelligitur etiam & Filius, cum relatiua ſint ſimul cognitione, & natura; ſed ſi paternitas conſtituit Patrem in eſſe perſonæ, intelligitur pro ſigno priori ad generationem; cum Pater in ratione perſonæ generationem præcedat: ergo intelligetur Filius exiſtens pro priori ad generationem; & conſequenter independenter ab illa; nam quod generationem præcedit, eſt à generatione independens.

110 *Primus modus dicendi.* Hoc argumentum eſt, cui præcipuè contraria ſententia fidit, & ob ſui difficultatem in varios dicendi modos diuiſit auctores noſtræ ſententiæ. Primus eſt, quem tenet Vazquez *diſput.* 159. *cap.* 5. *& ſequentibus*, vbi poſt impugnatas hinc inde varias Theologorum ſententias, fatetur illo conuinci, Patrem non conſtitui in eſſe perſonæ ſecundum conceptum, quem viatores formamus, Patrem in eſſe perſonæ ante generationem concipientes, per paternitatem, quæ eſt prædicamentalis relatio, & in genuiſſe fundatur. Vt autem ſaluet primam perſonam non abſoluto, ſed relatione conſtitui, docet formam illius conſtitutiuam eſſe proprietatem innaſcibilis, quæ licet negatione explicetur, non tamen in negatione, ſed in aliquo poſitiuo conſiſtit, non abſoluto, ſed relatiuo, non quidem relatione reali, ſed relatione rationis. Nec obſtat inquit, *cap.* 7. *num.* 32. relationem innaſcibilis, & fontalis principij eſſe relationem rationis vt Patrem conſtituat in eſſe perſonæ: nam cum conſtitutio iſta non realis entitatiua, nec realis formalis ſit, ſed conſtitutio rationis, & per noſtrum intellectum, non obſtat intelligi fieri per relationem rationis. Quod etiam repetit *q.* 40. *in commentario art.* 3.

111 Hæc tamen doctrina non placet: nam licet conſtitutio perſonæ diuinæ non ſit realis, ſed rationis ex defectu diſtinctionis realis inter conſtituentia, inter ſe, & à conſtituto: conſtitutum tamen eſt reale; ſicut conſtitutio hominis per rationale non eſt realis, ſed rationis, attamen conſtitutum reale eſt: ergo quamuis conſtituentia ſolum diſtinguantur ratione, debent tamen eſſe realia: nam conſtitutum reale nequit per aliquid rationis conſtitui; ſed relatio illa innaſcibilis, & fontalis principij non eſt realis, ſed rationis: ergo per illam nequit Pater diuinus conſtitui in eſſe perſona, aliàs Pater in ratione perſonæ non eſſet aliquid verum, & reale; ſed confictum, & rationis, quod abſurdum eſt aſſerere. *Non placet.*

Si fortè dicatur, doctrinam Vazquij non ſic eſſe intelligendam vt relatio rationis innaſcibilis, & fontalis principij in ſuo eſſe formali perſonam Patris conſtituat, ſed tantum pro fundamento, fundamentum autem iſtius relationis eſt reale, ac proinde aliquo reali, quamuis ſola ratione diſtincto conſtituitur perſona Patris. In contrarium obſtat; nam ſi non relatio rationis, ſed illius fundamentum perſonam Patris conſtituit, non euacuatur argumenti difficultas, ſed in ſuo pondere perſeuerat: ſi namque eſt aliquid reale, & non quid reale abſolutum, erit reale relatiuum: ergo vel ratione à paternitate diſtinctum, vel ipſa paternitate; non primum, vt poſtea oſtendemus: ergo aſſerendum eſt ſecundum, & conſequenter ſoluenda, quæ in argumento opponuntur contra relationem paternitatis. 112 *Euaſio excluditur.*

Secundus modus dicendi quadruplicem rationem meditatur in Patre, obiectiuè præciſiuè diſtinctam, ſcilicet paternitatem, quæ eſt prædicamentalis relatio ſupra genuiſſe fundata; actualem generationem, quæ eſt relatio tranſcendentalis ad filium vt genitum, vel vt qui genitus eſt; potentiam actiuam proximè, quæ eſt relatio tranſcendentalis ad filium vt proximè generabilem. Et radicale principium, & fontale duarum perſonarum, quæ eſt etiam relatio tranſcendentalis habens pro termino Filium, & Spiritum Sanctum vt producibiles radicaliter, non ex æquo, ſed ordine quodam, prius Filium, & mediante Filio, Spiritu Sanctum, admodum quo natura rationalis in ratione radicis non reſpicit intellectionem, & volitionem æque primo, ſed primo comparatur ad intellectionem, & deinde ad volitionem; quas quidem relationes, omnes dicunt eſſe in prædicamento relationis loquendo in creaturis, non tamen omnes ſunt prædicamentales, ſed ſola paternitas. 113 *Secundus modus dicendi.*

Qua doctrina, præſuppoſita dicunt huius ſolutionis; & modi dicendi auctores, Patrem non conſtitui in eſſe perſonæ per paternitatem, quod argumentum Scoti conuincit, nec per relationem tranſcendentalem generationis, nec potentis proximè generare: ſed per relationem radicalis, & fontalis principij perſonarum procedentium: quod docent ſpeciale eſſe in prima Trinitatis perſona: nam ſecunda, & tertia, inquiunt, conſtituuntur filiatione, & ſpiratione paſſiua, quæ ſunt prædicamentales relationes. Ita Alarcon *tract.* 5. *de Trinitate diſp.* 4. *cap.* 8. pro ſe referens Bonauenturam *in* 1. *diſtinct.* 27. *in* 2. *par. art* 1. *quæſt.* 4. Alexandrum *in* 1. *quæſt.* 48. *membr.* 4. *art.* 3. Ruicium *diſp.* 90. *ſolut.* 1. *& diſp.* 91. *ſect.* 2. Et quod magis eſt D. Thomam, eo quod aſſeruit paternitatem vt formam hypoſtaticam conſtituere primam perſonam, & antecedere actum generationis; per modum autem relationis ad generationem ſubſequi, & perſonam conſtitutam ſupponere. Quo iure etiam poteſt omnes Thomiſtas pro ſua ſententia allegare, cum omnes in doctrina illa D. Thomæ conueniant, licet non vno modo explicata. 114

Hic tamen modus dicendi multis titulis D. Thomæ doctrinæ aduerſatur. Primo, in eo quod diuerſimodè ſentit loquendum de conſtitutione primæ perſonæ, & aliarum Sanctiſſimæ Trinitatis, cuius contrariorum expreſsè ſentit D. Thomas *quæſt.* 8. *de potentia art.* 3. vbi poſtquam docuerat Filium non origine, ſed filiatione perſonaliter conſtitui, ſic infert: *Et quia omnium hypoſtaſum eiuſdem naturæ, eſt eadem ratio conſtitutionis, & diſtinctionis, ideò ſimiliter oportet ex parte Patris intelligere, quod hypoſtaſis Patris conſtituatur, & diſtinguatur ipſa paternitate, non autem generatione, neque relatione incluſa.* Quibus in verbis multipliciter Angelicus Doctor iſtius auctoris doctrinæ aduerſatur. Primo: nam docet omnium hypoſtaſum naturæ diuinæ eſſe eandem rationem conſtitutionis, & diſtinctionis, cuius contrarium ab iſto auctore docetur. Secundo: nam docet D. Thomas Patrem paternitate conſtitui, quod non poteſt in ſenſu identico accipi. Tum, quia in ſenſu identico etiam diuinitate, & ſpiratione actiua conſtituitur, id eſt, aliquo identificato cum illis. Cum autem id aſſerere, & friuolum eſſet, & D. Thomæ contrariorum. Tum etiam, quia docet conſtitui hypoſtaſim Patris paternitate, ſicut hypoſtaſis Filij conſtituitur filiatione formaliter conſtituitur. Tum denique: nam in ſenſu identico etiam conſtituitur Pater generatione actiua, negat autem D. Thomas hypoſtaſim Patris conſtitui generatione actiua, & docet conſtitui Paternitate: & conſequenter loquitur de paternitate in ſenſu formali. Sed in doctrina iſtius Authoris ſolum poteſt ſaluari Patrem conſtitui paternitate in ſenſu identico, id eſt, aliquo identificato paternitate realiter; cum relatio fontalis principij obiectiuè præciſiuè, & vir- 115 *Reijcitur 1. quia D. Thom. aduerſatur.*

Digitized by Google

& virtualiter à paternitate diſtinguatur, per quam docet perſonam Patris conſtitui: ergo iſtius Authoris doctrina Angelico Doctori aduerſatur.

116 *Aliud D. Th. teſtimonium.* Eidem etiam repugnat in eo quod docet, potentiam generatiuam, & fontale Trinitatis principium relatione reali tranſcendentali conſtitui, cuius contrariorum expreſſe docet D. Thomas *in* 1. *diſtinct.* 23. *queſtion.* 1. *artic.* 3. *in fine*, illis verbis: *Inuenimus enim in diuinis quatuor modos ſignificandi: aliquid enim ſignificat abſolutum per modum abſoluti, vt Deus: aliquid relatiuum per modum relationis, vt Pater: aliquid abſolutum per modum relationis, vt potentia generandi: aliquid relatum per modum abſoluti vt perſona:* ſentit ergo Diuus Thomas potentiam generatiuam non relatione, ſed abſoluto conſtitui, ac proinde ſententia huius Authoris oppoſitum aſſerentis illius menti aduerſatur.

117 *Tertium teſtimonium D. Thom.* Denique contra D. Thomam docet, principium radicale generandi in diuinis relatione tranſcendentali conſtitui. Cuius oppoſitum expreſsè docetur ab Angelico Doctore *in hac* 1. *par. quaſt.* 41 *art.* 5. *in corpore*, ea ratione; quia nempè genitum eſt ſimile generanti in principio *quo* agendi, Filius autem in diuinis non aſſimilatur Patri in relatione prædicamentali, aut tranſcendentali, qua reſpiciat ipſum vt genitum, vel vt generabilem, ſed in natura diuina; & conſequenter principium *quo* radicale generandi non conſiſtit in relatione, ſiue tranſcendentali, ſed prædicamentali.

118 *In prædicamento relationis non ſunt relationes tranſcendentales.* Deinde falſum eſt, quod prædictus Author docet, nempè in prædicamento relationis inueniri relationes prædicamentales, & relationes tranſcendentales. Tum, quia prædicamentalis relatio in creaturis dicitur talis, quia ſpectat ad prædicamentum relationis: ergo ſi in hoc prædicamento etiam eſſent conſtitutæ relationes tranſcendentales dicerentur, etiam prædicamentales. Tum etiam, quia prædicamentum relationis non tranſcendit omnia genera, ſed ab illis condiuiditur, vt genus generaliſſimum, in communi metaphyſicorum ſententia; relatio autem tranſcendentalis per omnia genera accidentium diffunditur, & in illis inuenitur, nullum enim datur accidens, quod ſaltim ad ſubiectum non dicat ordinem tranſcendentalem, cum ab illo dependeat, ſaltim in genere cauſæ materiali receptiuæ. Tum denique: nam ex oppoſito fieret omnia accidentia eſſe in prædicamento relationis, imò accidens vt ſic, diuiſum in nouem prædicamenta, accidentium debet in prædicamento relationis conſtitui, quorum vtrumque falſum eſt, & à metaphyſica alienum. Patet ſequela: vt enim proximè dicebamus, omne accidens ad ſubiectum refertur relatione tranſcendentali: accidens etiam vt ſic per ordinem ad ſubiectum diſtinguitur à ſubſtantia, & in eſſe conſtituitur: ergo ſi ordo tranſcendentalis creatus eſt in prædicamento relationis, omne genus accidentis, & accidens illis commune ſpectat ad prædicamentum relationis.

119 *Nō datur in Deo relatio tranſcendentalis.* Sed quidquid ſit de hoc, in relatione tranſcendentali creata, quod ad metaphyſicam ſpectat, non reperiri in Deo relationem tranſcendentalem, probatur: nam relatio tranſcendentalis eſt relatio dependentiæ effectus à cauſa; at in Deo vna perſona non dependet ab alia, nec ab illa cauſatur, quamuis producatur ab illa, Pater autem nec cauſatur, nec producitur: ergo non datur in Deo tranſcendentalis relatio. Minor cum conſequentia tenet, maior autem probatur: nam relatio tranſcendentalis diſtinguitur à relatione ſecundum dici, quæ in connexione conſiſtit, & à nobis aliter explicari non poteſt, niſi ad modum relationis, vt in omnipotentia reſpectu poſſibilium contingit, at niſi relatio tranſcendentalis in dependentia conſiſtat, non eſt per quid diſtinguatur à relatiuo ſecundum dici, ſiue reali connexione: ergo tranſcendentalis relatio conſiſtit independentia.

120 *Deinde reijcitur modus iſte dicendi.* Deinde hic modus dicendi reijcitur primo: nam ſi daretur in Patre relatio tranſcendentalis producentis, productiui proximè, & radicalis principij, etiam in Filio conſtituenda eſſet relatio tranſcendentalis actualiter producti, producibilis proximè, & producibilis radicaliter: at in Filio iſtæ relationes non dantur: ergo nec in Patre conſtituendæ ſunt.

Minor Patet. Minor conſtat ex doctrina Authoris contrarij aſſerentis, Filium filiatione, quæ eſt prædicamentalis relatio conſtitui in eſſe perſonæ; at ſi huiuſmodi relationes tranſcendentales reperirentur in Filio, non filiatione, quæ eſt prædicamentalis, ſed relatione tranſcendentali radicaliter generabilis conſtitueretur in ratione perſonæ, eum conſtitutiuum rei ſit; quod primo in illa intelligitur cum fundamento in re ipſa; talis autem foret relatio radicaliter producibilis, eum hæc relationem proximè producibilis, & actu producti præiret, ac proinde Filium in ratione perſonæ conſtitueret: ergo relatio iſta tranſcendentalis; & conſequenter aliæ non reperiuntur in Filio.

121 *Sequela prob.* 1. Sequela vero probatur primo: nam idcircò relationes illæ conſtituuntur in Patre, quia inuenitur in illo, & actu generare, & potentia proxima generandi, & principium radicale perſonarum procedentium; ſed etiam reperiuntur in Filio actu generari, eſſe generabilem proximè, & eſſe radicalitèr generabilem: ergo ſi dantur in Patre tres relationes tranſcendentales, generantis nempè actualiter, potentis proximè generare, & principij radicalis, dabuntur etiam in Filio tres illi correſpondentes, ſcilicet actu geniti, vel generationis paſſiuæ, proximè generabilis, & generabilis radicaliter.

Secundo: nam ideò in prædicti Authoris ſententia, relationes potentis proximè generare, actualiter generantis, & principij radicalis, ſunt tranſcendentales, & non prædicamentales; quia terminantur ad Filium, non vt purum terminum, ſed vt productum, vel vt producibilem; ſed Filius vt actu genitus, vel proximè generabilis reſpicit Patrem vt producentem, & vt potentem producere; & conſequenter non vt purum terminum in iſtius Authoris principijs: ergo ſi illæ relationes ſunt tranſcendentales in Patre, iſtæ erunt non prædicamentales, ſed tranſcendentales in Filio. 122 *2. Prob.*

Secundo reijcitur: nam ſi ille tres relationes reperiuntur in Patre, erunt in ipſo admittendæ tres prædicamentales virtualiter diſtinctæ: at hoc expreſsè à prædicto Authore negatur: ergo etiam tranſcendentales tenetur negare. Sequela probatur primo: quia namque datur in Patre ratio generantis actu, quæ in ſententia iſtius Authoris eſt relatio tranſcendentalis, datur etiam relatio prædicamentalis ſupra actualem generationem fundata: ergo ſi præter relationem tranſcendentalem generantis, datur relatio tranſcendentalis potentis proximè generare, & radicalis principij, erunt conſtituendæ in ipſo relationes prædicamentales huic duplici relationi reſpondentes, & ſuper illas fundatæ. Secundo probatur: quia namque in creaturis dantur illæ relationes tranſcendentales diſtinctæ realiter, fundant tres prædicamentales cum eadem diſtinctione: ergo ſi dantur in Deo tres relationes tranſcendentales virtualiter diſtinctæ, tres prædicamentales cum ſimili diſtinctione fundabunt. Denique probatur ſequela: quia ſemel conceſſa in Patre rationale tranſcendentali potentis proximè generare, nulla eſt ratio aſſignabilis, cur in illa non fundetur relatio prædicamentalis à relatione actu generantis virtualiter diſtincta: ergo admiſſis tribus illis relationibus tranſcendentalibus, neceſſario admitti debent tres reſpectus prædicamentales. 123 *Præterea reijcitur.*

Dices eam eſſe rationem: quia nempè relatio prædicamentalis petit terminari ad terminum actu exiſtentem, potentia autem generatiua Patris, & vis productiua radicaliter non reſpiciunt Filium, quatenus actu exiſtentem, ſed vt poſſibilem, & ideò fundare nequeunt relationem prædicamentalem diſtinctam à paternitate, quæ ſupra genuiſſe fundatur. 124 *Reſp.*

Sed contra primo: nam in creaturis omnis relatio tranſcendentalis fundat prædicamentalem in ordine ad ſuum terminum, ſuppoſito quod exiſtat; & tamen non omnis relatio prædicamentalis creata petit terminum actu exiſtentem, vt omnibus eſt manifeſtum: ergo quod potentia generatiua Patris vt poſſibilem Filium reſpiciat, & illius exiſtentiam non petat, non probat, quod nequeat fundare relationem prædicamentalem terminatam ad Filium vt generabilem, ſuppoſito quod exiſtat. *Sed contra* 1.

Contra ſecundo: nam potentia generatiua Patris taliter reſpicit Filium, quod petit eſſentialiter exiſtentiam illius: ergo ex iſto capite non eſt incapax fundare relationem prædicamentalem ad Filium. Antecedens oſtenditur primo: nam quæuis potentia eo modo petit terminum, quo petit actionem productiuam termini, ſed potentia generatiua Patris, etſi virtualiter ab actuali generatione diſtinguatur, illam petit eſſentialiter vt actu exiſtentem: ergo etiam petit eſſentialiter exiſtentia Filij. Secundo: nam potentia generatiua Patris reſpicit Filium vt generabilem generabilitate, & poſſibilitate diuina; ſed poſſibilitas diuina vt à poſſibilitate creata diſtincta, eſſentialiter connectitur cum actuali exiſtentia: ergo potentia generatiua Patris reſpicit Filium vt eſſentialiter cum actuali exiſtentia connexum; & conſequenter eſſentialiter petit actualem exiſtentiam in illo. 125 *Secundo.*

Tertio reijcitur: ideò namque à Theologis ex Scripturis colligitur perſonas diuinas conſtitui, non per modos abſolutos, ſed per relationes, quia in illa nobis traduntur nominibus relatiuis, ſcilicet Patris, & Filij; at hoc argumentum, vel probat non conſtitui Patrem per relationem illam tranſcendentalem à paternitate diſtinctam, vel non probat non conſtitui per aliquid abſolutum: ergo vel fatendum eſt argumentum eſſe ineffcax, vel dicendum, Patrem, non relatione tranſcendenti à paternitate diſtincta, ſed paternitate conſtitui. Probo minorem: Pater non magis ſignificat relationem tranſcendentalem, quam ſignificaret modum abſolutum, ſi in Deo reperiretur; ſed inde colligunt Theologi Patrem non conſtitui abſoluto, quia nomen Patris, quo perſona Patris nobis in Scriptura explicatur, illum modum non ſignificat, ſed relationem paternitatis: ergo eodem modo debet inferri, non conſtitui relatione tranſcendentali. 126 *Præterea reijcitur.*

Quarto: inde namque probant Theologi Perſonas Diuinas relationibus conſtitui, & non modis abſolutis; quia iuxta commune axioma: in diuinis omnia ſunt vnum, vbi relationis oppoſitio non obuiat; ſed hoc axioma non poteſt intelligi de oppoſitione relatiua tranſcendentali, ſed tantum de prædicamentali: ergo vel fatendum eſt argumentum eſſe ineffcax, quo admiſſo totũ 127 *Quarto reijcitur.*

Digitized by Google

robur noſtræ ſententiæ infirmarur, vel dicendom, nullam perſopam diuinam relarione traoſeeodentalı conſtitui.

128 *Minor oſtenditur 1.* Minor, in qua ſola eſt poſita difficultas, oſtenditur primo: nam axioma illud ſemper intellectum eſt de oppoſitiooe relatiua, quæ eſt propria prædicameoti relationis; ſed oppoſitio relatiua tranſceodentalis non eſt propria huius prædicamenti, ſed communis alijs generibus, ſicut & ipſa tranſcendentalis relatio diuagatur per alia accidentis genera: ergo non poteſt iotelligi de oppoſitione relatiua traoſcendentali, ſed neceſſario eſt accipiendum de oppoſitione prædicamentali relatiua.

129 *Secundo.* Secundo: nam illa, qoæ in creaturis opponuntur relatiuè ſolum tranſcendentalitèr, translata ad Deom non retinent realem oppoſitionem; vt conſtat in actione, & priocipio, potentia, & obiecto: in natura, & proprietatibus, hæc eoim omnia in creaturis oppoouutur relatiuè tranſcendentaliter; actio namque ad principium refertur tranſcendentaliter, & ſimiliter potentia ad obiectum. Ac deniqoe proprietates ad naturam important reſpectum tranſcendentalem; & tamen, quia non conſtituuntur per reſpectum prædicamentalem realem, actio, & principium in Deo, non opponuntur realiter tranſceodentaliter, nec potentia cum obiecto, nec proprietates cum natura diuina: ergo qoia ſola oppoſitio relatiua prędicamentalis eſt potens in Deo realiter multiplicare; & conſequenter ſola prædicamentalis relatio erit poteos conſtituere perſonam diuinam.

Tertio. Tertio: nam axioma illud ab omoibus intelligitur de relatiua oppoſitione per relationem, quæ abſolotè eſt relatio: vnde omnes ioferuot perſonas abſolutè couſtitui per relationes, ſed vt Author, quem impognamus fatetur, relatio tranſcendentalis non eſt abſolutè relatio: ergo non intelligitur de oppoſitione relatiua tranſcendentali, ſed de prædicamentali.

130 *Denique reijcitur.* Et ex his vltimo reijeitur modus iſte dieeodi, ſequitur namqoe ex illo eſſe abſolutè dicendum perſonas diuinas conſtitui per modos abſolutos; conſequeus aduerſatur communi modo loquendi, & ſentiendi Theologorum: ergo & ſententiam, quam impugnamus. Probatur ſequela: relatio tranſcendenralis non eſt relatio abſoluttè, ſed aliquid abſolutum: ergo ſi perſonæ diuinæ, vel omnes, vel aliqua conſtituuntur relatione nou prædicamentali, ſed tranſcendentali, abſolotè erit diceodum perſouas diuinas conſtitui, noo per aliquid relatiuum, ſed per aliquid abſolutum. Antecedens cooſtat primo ex Authore, quem impugnamus: ipſe namque *diſp. relata cap. 7. num. 7.* expreſsè docet relationes tranſcendentales, ſimpliciter relatiooes non eſſe: ergo ſimpliciter ſuot aliquid abſolutum: non enim datur medium io eo, quod ſimpliciter eſt aliquid, inter eſſe relatiuum ſimpliciter, vel abſolutum ſimpliciter. Secundo; nam habitus, & poteotia conſtituuntur per tranſcendentales ordines ad obiectum; & tamen abſolutè, & ſimpliciter ſunt accidentia abſoluta, & non relatiua: ergo relatio tranſceodentalis non eſt abſolotè, & ſimpliciter relatio, ſed aliquid abſolutum.

131 *Vrgetur ad hominem.* Et vrgeo ad hominem contra præſatum Auctorem, qui loco nuper allegato ſatetur, non eſſe admittendas in Deo plures relatiooes reales prædicamentales, quam quatuor: quia commune Theologorũ axioma ſolum quatuor recognoſcit in Deo, cui oppooeretur, qui aſſeret eſſe plures vltra quatuor; quia relatio prędicamentalis eſt abſolutè, & ſimpliciter relatio, poſſet tamen abſque eo, quod huic contradicatur axiomati, plures relationes tranſcendentales admitti, quia relatio tranſcendeotalis non eſt abſolutè, & ſimpliciter relatio; ſed etiam communis Theologorũ ſenteotia, imò axioma Theologorum commuoe docet perſonas diuinas relationibus conſtitui: ergo negans conſtitui relationibus prædicameotalibus, & docens relationes conſtituentes perſonas eſſet tranſcendentales ſe opponit communi Theologorum ſentẽtiæ, & axiomati aſſerenti perſonas dinioas relatiooibus conſtitui.

132 *Arg. 1.* Nec motiua contrariorum, quibus ab relationes iſtas in Deo adſtruendas ducuntur, alicuius ponderis ſunt. Arguunt primo: nam priocipium proximum generandi, ſeu potentia generatiua conſtituitur per reſpectum ad genitum; ſed reſpectus ille prædicamentalis non eſt, cum non reſpiciat terminum vt actu exiſtentem, ſed vt poſſibilem; nec vt purum termioum, ſed vt producibilem: ergo conſtituitur reſpectu tranſcendentali.

133 *Secundo.* Secundo, quia vt docet D. Th. *ſupra quaeſt. 28. art. 3.* cui tribuitur aliquid propriè, tribuitur etiam, quod eſt de ratione illius; ſed io Deo ſunt productiones reales ad intra: ergo ſunt in Deo relationes tranſcendentales: nam de ratione productionis abſtrahentis à creata, & ioereata eſt reſpectus tranſcendentalis ad terminum: ſicut de ratione pateroitatis ſic abſtrahentis, eſt reſpectus prædicamentalis, neuter namque imperfectiooem dicit.

134 *Tertio.* Tertio: nam generatio diuioa conueoit cum homana, noo minus quam paternitas diuina cum paternitate humana: ſed paternitas diuioa participat rationem reſpectus prędicamentalis incluſi in pateroitate humana: ergo generatio diuina participat rationem reſpectus tranſcendentalis incluſi in generatione humana.

135 *Denique.* Denique, quamuis non eſſent in Deo paternitas, & filiatio, ſed ſolum generatio actiua, & paſſiua, adhuc eſſent reſpectus reales producentis ad productum, & producti ad producentem: ſicut generatio creata, etiam paternitate præciſa; vel non ſubſequuta, eſt realis reſpectus; ſed in tali caſu non eſſent reſpectus prædicamentales: ergo eſſent traoſcendentales; & cooſequenter ſunt etiam modo huiuſmodi reſpectus admittendi.

Quod poteſt amplius vrgeri: generatio diuina ſecundum explicitum conceptum originis, & productionis dicit reſpectum ad geoitum; cum non poſſit intelligi, non cointellecto termino genito; ſed ſub hac expreſſione noo eſt reſpectus prædicamentalis, aliàs exprimeret rationem paternitatis, cum io Patre nulla detur prædicamentalis relatio diſtincta à paternitate: ergo vt ſic eſt tranſceodentalis relatio. *Confirm.*

Hæc tameo nihil vrgeot: ad primam reſpondeo ex doctrina D. Thom. *in 1. diſtinct. 23 q. 1. art. 3. in fine*, negando maiorem; nam potentia generandi in Deo ſignificat aliquid abſolutum ex parte rei ſignificatæ, & ſolom relatiuum ex modo ſignificandi, qui à nobis ad modum relationis accipitur. Quæ doctrina eſt intelligeoda de potentia geoerandi pro recto: nam de coonotato relationem realem importat, non tranſcendentalem, ſed prædicamentalem; potentia eoim generandi eſt intellectus, prout in Patre, ſeu paternitate connotata. Quod ſi de hoc reſpectu de conontato ingredieote potentiam generatiuam, probatiooes minoris procedant; dicatur, paternitatem vt complentem potentiam generatiuam reſpicere Filium vt poſſibilem poſſibilitate diuina, ac proinde vt eſſentialiter cum exiſtentia actuali connexam, & vt actu exiſtentem. Reſpicit etiam Filium vt purum terminum, puritate excludente dependentiam, & cauſalitatem, non autem realem productionem paſſiuam. Prima autem puritas ſufficiens eſt ad rationem reſpectus prædicamentalis, quia realis productio paſſiua ſine dependeotia reali non ſufficit ad rationem relationis tranſcendeotalis, vt oſtendebamus *ſupra*, & ideò illius excluſio non petitur à prædicameotali relatione. 136 *Ad 1. reſp.*

Ad ſecundam, conceſſis maiori, & minori, nego cooſequentiam, quam non conuiocit probatio: nam de ratione operationis abſtrahentis à creata, & increata, non eſt reſpectus tranſcendentalis, ſed vel tranſcendentalis, vel prædicamentalis; iſte de conceptu operationis increatæ, quia non à termino, nec à principio depeodet; ille de conceptu operationis creatæ dependentis ab vtroque, à principio vt efficiente, & ſpecificante, à termino vt finalizatne, & vt fine ſpecificante. 137 *Ad 2.*

Ad tertiam, nego maiorem: nam pateroitas diuioa coonenit cum humana, & in ratione paternitatis, & in qualitate reſpectus, vtraque namque dicitur prædicamentalis, generatio autem diuina, etſi cum humana in ratione generationis conueniat, non tamen in qualitate reſpectus; creata namqoe conſtitoitur dependentiæ reſpectu; qui tranſcendentalis eſt, diuina autem reſpectu abſque dependentia, qui noo eſt traoſcendentalis, ſed prædicamentalis, & quidem eodem argumento probaretur perſonam diuinam per abſolutum conſtitoi, ſic arguendo. Non minus conuenit perſonalitas diuina cum perſonalitate creata, quam paternitas diuinã cum creata paternitate; ſed paternitas diuioa participat reſpectum prædicamentalem incluſum in paternitate creata: ergo perſonalitas diuina participat rationem abſolutam intellectam in perſonalitate creata: ſicut ergo maior iſtius argumenti eſt falſa, quia licet perſonalitas diuina in ratione perſonalitatis conueniat, non conuenit in abſoluto: ita maior argumenti eſt falſa ob rationem aſſignatam. 138 *Ad 3.* *Retorquetur arg.*

Ad vltimam, nego maiorem, ablata namque à Deo relatiua oppoſitione, non eſt in ipſo realis perſonarum diſtioctio, & conſequenter, nec realis productio formaliter, ſed ad ſummum virtualiter, ſicut intellectio à natura diuina, non reali formali, ſed tantum virtuali egreſſu oritur. Et ſimiliter volitio, & cætera attributa diuina, non realiter formaliter, ſed virtualiter ſolum dimanant à natura Dei; quia inter illa realis oppoſitio relatiua prędicameotalis non eſt. 139 *Ad vlt. obiectionem.*

Si dicas, conceptus realis productionis prior eſt conceptu relatioois; ſed prius non dependet à poſteriori: ergo ablato per impoſſibile à Deo conceptu relationis, remaneret realis productio. 140 *Si dicas.*

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: eſt prior relatione ſub munere referentis, concedo maiorem: ſub munere hypoſtaticè ſubſiſtentis, nego maiorem, & cooceſſa minori nego conſequeotiam. *Reſp.*

Sed dices: ergo ſaltim daretur in Deo realis productio, quamuis non eſſet in ipſo relatio ſub munere reſpicieotis. Patet conſequentia: nam relatio ſub munere hoc poſterior eſt productione. *Replic.*

Reſpondeo negando conſequentiam. Ad probationem dicatur, munus illud vt expreſſum, eſſe productiooe poſterius, quia tamen vt implicatum in munere ſubſiſtentis relatiui, præcedit, & non ſtet munus hoc vt implicatum, abſque ſe ipſo vt in alio poſteriori explicato; fit conſequens, vt relatiuo munere ablato, nequeat eſſe in Deo realis productio. *Reſp.*

Ad confirmationem, conceſſa maiori, diſtinguo minorem: non eſt reſpectus prædicamentalis ſub munere adæquato reſpectus prædicamentalis diuini, concedo minorem: ſub inadæ- 141 *Ad confirm.*

quato

Digitized by Google

quato munere, nego minorem, & conſequentiam. Nec ſequitur generationem Paternitatem exprimere, quia paternitas exprimit munus reſpiciendi Filium, vt Filium: generatio autem non reſpicit munus hoc, nec illud exprimit, ſed reſpiciendi Filium vt genitum, quod quidem munus eſt inadæquatum paternitatis diuinæ. Sicut paternitas ſub munere formæ hypoſtaticæ ſubſiſtentis non eſt aliquid abſolutum, ſed relatiuum, non tamen eſt paternitas ſub munere referentis, quia hoc munus non exprimit, ſed exigit, & inuoluit. Doctrina huius ſolutionis procedit in ſententia aſſerente, generationem in recto conſiſtere in relatiuo: nam in ſententia, quam veriorem iudicauimus *ſupra diſp.71.* quod ſcilicet generatio in recto conſiſtit in abſoluto, de connotato importante relationem, conſequenter eſt aſſerendum eſſe aliquid abſolutum ex parte obiecti ſignificati, & ſolum ex modo ſignificandi relatiuum, vt ex D. Thoma de potentia generatiua dicebamus ſupra.

142 *Replic.* Sed adhuc contra ſolutionem inſtabis: generatio exprimit munus reſpiciendi; ſed non exprimit munus reſpiciendi prædicamentaliter: ergo exprimit munus reſpiciendi tranſcendentaliter. Maior conſtans videtur, non enim poteſt generatio pro explicito concipi ſine termino genito, ac per conſequens explicat reſpectum ad illum. Minor autem probatur primo: quia reſpectus prædicamentalis eſt ad terminum vt ad purum terminum, reſpectus autem in generatione expreſſus hac puritate non gaudet, ſed illum vt genitum reſpicit: ergo non exprimit munus reſpiciendi prædicamentaliter. Secundo: nam ſi explicaret munus reſpiciendi prædicamentaliter, exprimeret munus paternitatis; hoc non exprimit: ergo idem quod prius. Probatur ſequela, exprimeret munus reſpiciendi prædicamentaliter; ſed non munus reſpiciendi prædicamentaliter genericè: ergo ſpecificè athomè; at non filiationis, nec ſpirationis actiuæ, aut paſſiuæ: ergo exprimeret munus paternitatis.

143 *Reſp.* Reſponderi poteſt primo, negando maiorem, ſed exprimit connexionem cum genito, quod ſufficit vt ſine illo nequeat intelligi; ſicut omnipotentia ſine poſſibilibus intelligi nequit, quamuis reſpectum non dicat, ſed connexionem tantum cum illis; connexio autem explicata in generatione eſt relatiua, quia implicat munus reſpiciendi. Secundo reſpondeo, conceſſa maiori, negando minorem: ad primam probationem dicatur, puritatem petitam in termino à relatione prædicamentali, ſolum excludere dependentiam, aut cauſalitatem, non vero productum ſine cauſalitate, & dependentia. Filius autem diuinus, etſi genitus ſit, non tamen à Patre dependet, & ideò à generatione reſpicitur ſufficienti puritate, vt non tranſcendentaliter, ſed prædicamentaliter reſpiciatur. Ad ſecundam dicatur, paternitatem diuinam triplex munus exercere, abſque diſtinctione virtuali adæquata, aut eminentiali, aut ex modo ſignificandi, nempè formæ hypoſtaticæ ſubſiſtentis, reſpicientis Filium vt genitum, & reſpiciendi Filium vt Filium, & ſecundum quodvis horum à filiatione, & ſpiratione diſtinguitur: generatio ergo exprimit paternitatem, non ſub munere reſpiciendi Filium, vt Filium, ſed ſub munere illum reſpiciendi vt genitum.

§. VIII.

Examinantur alij modi dicendi.

144 *Tertius modus dicendi, & triplex fundamentum.* Tertia ſolutio, & modus dicendi eſt: Paternitatem, quæ in relatione prædicamentali conſiſtit generationem ſupponere, ſuper illam fundari, ac proinde perſonam non conſtituere; paternitas autem diuina non eſt prædicamentalis, ſed tranſcendentalis; relatio, & ideò non ſupponit generationem, nec ſuper illam fundatur, ſed generationem præcedit, & perſonam patris in ratione perſonæ conſtituit. Quod autem Paternitas diuina non ſit prædicamentalis, ſed tranſcendentalis relatio, probant Authores huius ſolutionis primo: quia relatio prædicamentalis eſt accidens conſtitutum in prædicamento, Paternitas autem diuina non eſt accidens, ſed ſubſtantia; & conſequenter non eſt relatio prædicamentalis, ſed tranſcendentalis. Secundo: nam relatio prædicamentalis eſt cuius totum ſuum eſſe eſt ad aliud ſe habere, id eſt, illud reſpicere; ſed non totum eſſe paternitatis diuinæ in reſpiciendo conſiſtit; cum etiam Filium producat: ergo non eſt relatio prædicamentalis. Tertio: nam relatio prædicamentalis reſpicit terminum vt purum terminum; paternitas autem diuina non ſic comparatur ad Filium, ſed illum reſpicit vt productum; & conſequenter non eſt prædicamentalis, ſed tranſcendentalis relatio.

145 *Reijcitur 1.* Hic tamen modus dicendi non placet, ſed reijcitur primo: nam iuxta Magiſtrum *in 1. diſt. 27. §. 2.* Pater ſemper eſt, quia genuit Filium, omnis Paternitas ſub aliqua conſideratione generationem ſupponit; & conſequenter Paternitas etiam diuina aliqua ratione ſupra generationem fundatur.

Secundo. Deinde reijcitur à D. Thomas *locis omnibus ſupra allegatis*; & præcipuè *in præſenti quæſt. 40. art. 4. in corpore, & ſolut. ad 1. & 2.* vbi docet; Paternitatem vt relatio eſt, generationem ſupponere, ſupponi vero ad illam ſub conceptu ſubſiſtentis, & formæ hypoſtaticæ: ergo Paternitas diuina iuxta D. Thomas ſub aliqua ratione conſtituit perſonam, & ſub alia illam conſtitutam ſupponit.

Tertio: nam ex oppoſito fieret, dato per impoſſibile, quod prima Trinitatis perſona non generaret ſecundam, fore nihilominus Patrem; conſequens eſt abſurdum: ergo & illud ex quo ſequitur. Abſurditas conſequentis conſtat primo, quia eſt contra Auguſtinum *lib. 5. de Trinitate cap. 6. in principio*, vbi ait, quod ſi Filium non genuiſſet, nihil prohiberet eum dicere ingenitum, ſed ſi Filium non genuiſſet non ineſſet ei paternitas. Tum etiam, quia implicat mente concipere Patrem, non habentem Filium: nam Pater eſt Filij Pater, & oppoſitum non ſolum eſſe, ſed nec mente poteſt concipi. Sequela vero probatur: nam iuxta hunc modum dicendi Paternitas Diuina non fundatur in generatione, nec illam ſupponit ſub aliquo ſui conceptu, ſed ad illam adæquatè ſupponitur; ſed prius in quantum prius non dependet à poſteriori, maneretque, illo per impoſſibile ſublato, ſicut per impoſſibile voluntate ablata, intellectus maneret, quia eſt prior illa: ergo ex doctrina traditæ ſolutionis infertur, Filio per impoſſibile ablato, vel à prima perſona non genito, adhuc remanſurum Patrem in ratione Patris. 146 *Tertio.*

Quod amplius vrgetur, quia namque abſoluta in Deo ſunt priora notionalibus: proprietatibuſque relatiuis, his per impoſſibile ablatis, adhuc abſoluta manerent: ergo ſi paternitas eſt prior generatione Filij, hac per impoſſibile ablata, paternitates, diuina maneret, & Pater in ratione Patris conſtitutus perſeueraret. 147 *Conf. 1.*

Explicatur, & vrgetur ſecundo: id namque dicitur manſurum alio per impoſſibile ablato, quod hoc non intellecto intelligitur; ſed eo ipſo, quod paternitas ſumpta adæquatè præcedat generationem Filij, generatione non intellecta intelligitur: ergo eo ipſo eſt concedendum manſuram paternitatem per impoſſibile ablata generatione. *Secundo.*

Quarto reijcitur: nam paternitas diuina non eſt tranſcendentalis, ſed prædicamentalis relatio: ergo ſolutio tradita falſo nititur fundamento. Antecedens oſtenditur primo: nam relatio prædicamentalis nullam in ſuo conceptu includit imperfectionem, & conſequenter non eſt releganda à Deo; ſed ſi paternitas relatio prædicamentalis non ſit, nulla erit in Deo prædicamentalis relatio; ergo paternitas diuina eſt relatio prædicamentalis. Secundo: nam relatio tranſcendentalis, vt dicebamus ſupra, in reſpectu dependentiæ conſiſtit, aliàs non diſtingueretur à connexione reali, & relatione ſecundum dici; ſed paternitas diuina non eſt reſpectus dependentiæ à Filio: ergo non eſt tranſcendentalis, ſed prædicamentalis relatio. Tertio: nam paternitas diuina eſt abſolutè relatio; ſed relatio tranſcendentalis non eſt abſolutè relatio, ſed aliquid abſolutum: ergo paternitas diuina non eſt relatio tranſcendentalis, ſed prædicamentalis. 148 *Quarto reijcitur.*

Quarto denique: nam ſi paternitate diuinæ ob ſuam ſimplicitatem non repugnaret conſtitui in prædicamento, non eſſet in alio, quam in prædicamento relationis: ergo abſolutè eſt dicenda relatio prædicamentalis, non autem tranſcendentalis. Probo antecedens: ſi eſſet in alio prædicamento, eſſet in prædicamento abſoluto: ſed hoc aſſerendum non eſt: ergo eſſet in prædicamento relationis. Maior conſtat, quia non datur, niſi prædicamentum abſolutum, & prædicamentum relatiuum: ergo ſi non eſt in prædicamento relationis, eſt conſtituenda in prædicamento abſoluto. Minor autem probatur: nam id, quod ſi purus actus non eſſet conſtitueretur in prædicamento abſoluto eſt formaliter abſolutum; ſed paternitas diuina non poſſet dici formaliter abſoluta, aliàs aſſerendum erit perſonas diuinas modis abſolutis, & non relatiuis conſtitui, contra communem Theologorum ſententiam: ergo ſi Paternitas actus purus non eſſet, non conſtitueretur in prædicamento abſoluto. 149 *Præterea probatur.*

Nec motiua Recentiorum alicuius ponderis ſunt. Ad primum, diſtinguo maiorem: relatio prædicamentalis creata, concedo maiorem: diuina, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam. Nec paternitas diuina, ideò dicitur prædicamentalis, quia ſit in prædicamento, ſed vel quia in prædicamento relationis eſſet, ſi non eſſet actus purus, vel quia cum prædicamentali relatione creata conuenit in reſpiciendo terminum vt purum terminum. 150 *Primum fundamentum diluitur.*

Ad ſecundam explico maiorem: cuius totum ſuum eſſe eſt ad aliud ſe habere per excluſionem dependentiæ termini à relatione ipſum reſpiciente, concedo maiorem: per excluſionem exercitij dependentiam termini à relatione non conſtituentis, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: quia licet paternitas per modum connotati conſtituat Patrem in eſſe principij producentis Filium, & actu illum generantis, hæc tamen principiatio abſque dependentia eſt, & ideò non extrahit paternitatem à ratione relationis prædi- *Ad 2.*

Digitized by Google

prædicamentalis, quia vt ſic extraheret, oportebat, quod ipſam in ratione tranſcendentalis conſtitueret, quod tamen non præſtat ob rationem ſæpè inculcatam.

151 *Ad 3.* Et ex his ad tertiam reſpondeo, explicando maiorem: *puritate excludente dependentiam à termino, reſpectu relationis, quam terminat,* concedo maiorem: *excludente productionem ſine cauſalitate, & dependentia,* nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Quæ ſolutio conſtat ex dictis.

152 *Si obijcias.* Si dicas: puritas reſpiciendi in relatione creata excludit à termino, nedum dependentiam, ſed etiam productionem comparatiuè ad ipſam relationem: ergo pariter in diuina relatione vtramque debet excludere vt ſit prædicamentalis. Patet conſequentia: tum à paritate rationis, tum etiam, nam diuina dicitur prædicamentalis, non quia in prædicamento conſtituatur, ſed quia imitatur relationem prædicamentalem creatam in puritate reſpiciendi terminum; at ſi creata excludat à termino productionem à ſe ipſa, non autem diuina, non imitabatur puritatem reſpiciendi terminum repertam in relatione creata: ergo prædicamentalis non erit. Tum denique: nam quatenus diuina relatio reſpicit terminum vt productum imitatur relationem tranſcendentalem creatam, nam terminus vt productus in creaturis per relationem tranſcendentalem reſpicitur: ergo prout ſic non imitatur relationem prædicamentalem creatam; & conſequenter non prædicamentalis, ſed tranſcendentalis erit relatio.

153 *Confirm.* Et confirmabis; nam paternitas diuina eſt relatio prædicamentalis in noſtra ſententia, quia concipitur ad inſtar paternitatis creatæ reſpicientis Filium, vt Filium, & per ſpeciem illius; ſed in quantum reſpicit per modum generationis Filium vt genitum, concipitur ad inſtar generationis creatæ, & per ſpeciem illius, generatio autem creata non reſpicit prædicamentaliter, ſed tranſcendentaliter genitum: ergo vt ſic ſaltim tranſcendentalis relatio eſt.

Reſpondeo, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam.

154 *Reſp. negando conſeq. & paritatem rationis.* Ad primam probationem, nego paritatem rationis, diſparitas autem eſt: nam in creatis productio, abſque dependentia non eſt, & ideò excluſa à termino dependentia, excluditur etiam productio; in diuinis tamen hæc, abſque dependentia inuenitur, ac proinde, quamuis diuina relatio reſpiciat terminum vt purum terminum, puritate excludente dependentiam non excludit productionem.

155 *Ad 2. probat.* Ad ſecundam, nego minorem: nam cum productio termini in diuinis, abſque omni perſonæ dependentia ſit, non tollit, quo minus relatio illum vt productum reſpiciens in puritate imitetur relationem prædicamentalem creatam.

156 *Ad 3.* Ad tertiam, nego antecedens; tum, quia non reſpicit terminum vt dependentem, ſed vt abſque omni dependentia productum, cuius oppoſitum in relatione tranſcendentali creata inuenitur. Tum etiam, quia reſpectu tranſcendentalis creatus non comparatur formaliter ad terminum vt productum, ſed ad terminum productum materialiter, formaliter autem ipſum reſpicit vt à quo dependet. Vnde omnipotentia, quia à creaturis non dependet, non reſpicit illas reſpectu tranſcendentali, ſed tantum cum illis reali connexione connectitur, paternitas autem diuina, nullatenus à termino producto dependet, nec ſpecificatiuè, nec in genere cauſæ finalis, & ideò non imitatur relationem tranſcendentalem creatam, quamuis illum vt productum reſpiciat.

157 *Ad confirm.* Ad confirmationem, nego cauſalem maioris, aliàs cum perſonalitas diuina ad inſtar perſonalitatis creatæ, & per illius ſpeciem concipiatur à nobis, & perſonalitas creata ſit abſoluta, dicendum foret perſonalitatem diuinam eſſe in eſſe rei aliquid abſolutum, quod communi Theologorum ſententiæ aduerſatur. Ratio ergo, cur paternitas diuina dicatur à nobis relatio prædicamentalis, eſt; quia conuenit cum relatione prædicamentali creata in eo, per quod à tranſcendentali diſtinguitur, ſcilicet, in reſpiciendo terminum, vt purum terminum, puritate excludente dependentiam termini ab ipſa. Et quia paternitas, prout generatio, eſt vel prout per modum connotati complet generationem diuinam, non conuenit cum generatione creata in dependentia termini ab ipſa in genere cauſæ efficientis, nec ipſius à termino in genere cauſæ ſpecificantis, & finalizantis: ſit conſequens, vt quamuis ad inſtar generationis creatæ, & per eius ſpeciem concipiatur à nobis, tranſcendentalis relatio non ſit. Addiderim tamen, quod ſicut dicebamus *diſputatione octuageſima prima* de perſona diuina, quod nempè conſtituitur aliquo in eſſe rei formaliter relatiuo, abſoluto tamen in ratione obiecti ſignificati: ita pariter in ratione generantis conſtituitur aliquo in eſſe rei relatiuo prædicamentali; in ratione tamen obiecti ſignificati, tranſcendentaliter relatiuo, ob rationes ibi traditas, quæ facilè huic diſtinctioni poſſunt applicari.

158 *Quartus modus dicendi.* Quartus modus dicendi, etſi fateatur Paternitatem diuinam, non tranſcendentalem, ſed prædicamentalem relationem eſſe, quia tamen ſubſtantialis eſt, non eget ſupra generationem fundari, ſed præcedenter ad generationem, intelligitur etiam ſub expreſſo conceptu, & munere referendi; & conſequenter prout ſic perſonam Patris conſtituit. Vnde ſi paternitas creata generationem ſupponit, id non habet, quia paternitas eſt, ſed quia creata, & accidentalis. Pro hoc modo dicendi refertur noſter Sapientiſſimus Herrera in manuſcriptis ad illum articulum.

Quæ doctrina videtur fundamentum habere in Diuo Thoma *in præſenti quæſtione 40. articulo ſecundo ad quartum*, vbi docet, quod relatio præſupponit diſtinctionem ſuppoſitorum quando eſt accidens, ſi vero ſubſiſtens ſit non præſupponere, ſed ſecum ferre diſtinctionem ſuppoſitorum: ergo diuina paternitas, quia ſubſiſtens, & ſubſtantialis eſt ſub expreſſo relationis conceptu perſonam Patris diſtinguit, conſtituitque; ac proinde non fundatur ſupra generationem, ſed ad illam præſupponitur: *& in primo diſtinctione vigeſima ſeptima articulo tertio in corpore*, quod ita concludit: *Secundum ergo dico, quod ipſa relatio poteſt tripliciter conſiderari: vel in quantum eſt relatio abſolutè, & ex hoc non habet, quod præcedat operationem, imò magis, quod ſequatur: vel in quantum eſt relatio diuina, quæ eſt conſtituens perſonam, & eſt ipſa perſona ſubſiſtens, & ſic præcedit ſecundum intellectum operationem: vel in quantum eſt ipſa operatio perſonalis, & ſic ſunt idem ſecundum intellectum, & ſimul*. Quibus verbis ſatis videtur innuere D. Thomas, quod paternitas diuina, quamuis ex conceptu relationis ſubſequatur generationem, quia tamen diuina ſubſtantialis, & ſubſiſtens eſt, generationi ſupponitur. 159 *Fũdatur in D. Th.*

160 *Impugnatur ex D. Th.* Sed nec placet modus iſte dicendi, primo: quia vt proximè ex Magiſtro dicebamus, Pater ſemper eſt, quia genuit Filium: ergo diuina paternitas ſub aliqua, ſaltim ratione generationem ſupponit, & ſic per illam fundatur. Secundo: nam D. Thomas *in præſenti quæſtion. 40. art. 4. in corpore, & in ſolutionibus argumentorum*, diſtinguit in paternitate rationem relationis, & rationem formæ hypoſtaticæ ſubſiſtentis, & docet ſub priori conſideratione generationem ſupponere, & ſuper illam fundari, ſub alia vero generationem præcedere, & perſonam conſtituere. Quod etiam docuerat *ſupra quæſt. 29. art. 4. ad 1. quæſt. 9. de potentia art. 4. in corpore*. Et *quæſt. 10. art. 3. in corpore, & ſolutione ad 5.* ergo aſſerere paternitatem ſub expreſſo conceptu relationis ad generationem ſupponi, menti D. Thomæ non congruit. Nec contrarium docet locis in fauorem ſolutionis citatis, ſolum enim ſtatuit diſcrimen inter paternitatem creatam, & diuinam, conſiſtens in hoc, quod creata ſub omni conceptu generationem ſupponit, diuina vero non ita, ſed ſub vno conceptu ſupponit generationem, & ſub alio ad illam ſupponitur.

3. *Impugnatur.* Tertio impugnatur ſolutio ex his, quæ contra tertiam ſolutionem obiecimus: nam ſi paternitas adæquatè ſumpta, generationem præcederet, ſequeretur fore Patrem, dato per impoſſibile, quod non eſſet Filius; conſequens abſurdum eſt: ergo tradita doctrina inſufficiens.

161 *Denique.* Denique: nam inter paternitatem ſub munere referentis, & generationem ſumptam actiuè eſt aliquis ordo ſecundum rationem; at non ita, quod paternitas ſub hoc munere generationem præcedat: ergo ſub iſto conceptu generationem ſubſequitur. Maior eſt expreſſa Diuus Thomæ *quæſt. 10. de potentia artic. 3. in corpore: in 1. diſtinct. 27. quæſt. 1. artic. 3.* Et *in præſenti quæſt. 40. artic. 4.* Et conſtat: nam paternitas ſub expreſſo relationis conceptu, & generatio diſtinguuntur per rationem: ergo ſeruant per rationem aliquem ordinem inter ſe. Minor etiam in eiſdem locis traditur à D. Thoma. Et probatur; tum, quia aliàs hæc eſſet vera: quia Pater eſt, genuit Filium ſub omni paternitatis conſideratione; conſequens aduerſatur Magiſtro Sententiarum, & D. Thomæ locis citatis: ergo paternitas ſub munere referentis generationem non præcedit. Secundo: nam paternitas ſub expreſſo relationis conceptu, concipitur ad inſtar paternitate creatæ, & per ſpeciem illius: ergo paternitas, vt ſic concepta per rationem ſupponit generationem. Tertio: nam relatio paternitatis creatæ realiter ſupponit generationem, quia realiter ab illa diſtinguitur: ergo diuina paternitas ſub conceptu expreſſo referentis illam per rationem ſupponet, quia per rationem diſtinguitur ab illa.

162 *Euaſio excluditur.* Si dicas, conſequentiam eſſe nullam: nam paternitas creata ſupponit generationem, eo quod accidens, eſt, diuina autem non eſt accidens, ſed ſubſtantia, & ideò non petit generationem ſupponere. In contrarium obſtat primo: nam ex hoc ſolum colligitur non ſupponere generationem accidentalem, non autem, quod non ſupponat generationem, quæ ſubſtantia ſit. Secundo: quia ad ſummum ex hoc diſcrimine infertur, quod paternitas diuina ſub conceptu, & munere ſubſiſtentis non ſupponat generationem, non autem quod non ſupponat illam ſub munere referentis, qualiter ſubſiſtentiam ſubſtantialem non exprimit.

163 *Quintus modus dicendi.* Quintus modus dicendi, & occurrendi difficultati poſitæ, diſtinguit in relatione actum primum referendi, & actuale exercitium, prout ſcilicet dat eſſe relatiuum, & prout præbet eſſe relatum.

Digitized by Google

relatum. Qua diſtinctione poſita, docet paternitatem diuinam, prout dat eſſe relatiuum, non ſupponere generationem, nec ſuper illam fundari, ſed generationem præcedere, & perſonam conſtituere, vt vero præſtat actualiter eſſe relatum, poſteriorem eſſe generatione actiua, & ſuper illam fundari; ac per conſequens perſonam non conſtituere. Et in hoc ſenſu explicat doctrinam D. Thomæ de relatione per modum formæ hypoſtaticæ, & per modum relationis. Ita Nazarius *vbi ſupra*, ſicque accipiendam cenſet diſtinctionem Caietani de relatione concepta, & exercita.

164 *Aliquorum impugnatio reijcitur.* Contra quam doctrinam nonnulli Recentiores opponunt: non enim ſtat formam communicari, vel vniri ſubiecto, quin illi præbeat ſuum effectum formalem; ſed formalis effectus relationis, eſt actu referre: ergo eo ipſo, quod vniatur, vel intelligatur ſubiecto communicata, intelligitur actu referre; at paternitas pro priori ad actualem generationem, intelligitur Patri, aut primæ perſonæ Trinitatis conueniens: ergo pro illo priori intelligitur actu referens Patrem ad Filium. Hæc tamen obiectio, niſi aliunde iuuetur, non vrget: nam licet forma in re exiſtens debeat in re omnem ſuum effectum ſubiecto capaci præbere, non tamen eſt neceſſarium, quod ſi plures ſunt effectus, vel quaſi effectus, omnes ſubiecto præſtet pro omni priori. Conſtat hoc in gratia habituali, quæ pro priori ad actum charitatis vltimo diſponentem ad gratiam, etſi reddat ſubiectum ſufficienter auxiliatum, & potens diligere, non tamen conſtituit illud iuſtum pro illo priori, ſed pro poſteriori ſigno ſequuto ad diſpoſitiones. Anima etiam rationalis pro aliquo priori præbet gradum corporeitatis, pro quo non præſtat gradum vegetandi, ſentiendi, & ratiocinandi: ergo quamuis paternitas habeat pro effectu, vel quaſi effectu formali, referre actu Patrem ad Filium, & pro priori ad actum generationis intelligatur Patri conueniens, non ſequitur pro illo priori conſtitnere actu relatum.

165 *Reijcitur 1.* Diſplicet tamen doctrina huius ſolutionis primo: nam eſſentia relationis non eſt in actu primo referre, ſed referre in exercitio, & in actu ſecundo, ſicut eſſentia vnionis, non in vnibilitate, ſed in actu vnire eſt poſita, & eſſentia actionis, non in actu primo agendi, ſed actuali exercitio conſiſtit: ergo paternitas non poteſt perſonam Patris in ratione perſonæ conſtituere, vt præbens actum primum referendi.

166 *Secundo.* Secundo: nam ſi paternitas vt actu referens in actuali generatione fundatur, vt referens in actu primo, fundabitur in potentia generatiua: ſic enim actus primus, & ſecundus debitam proportionem ſeruabunt; at potentia generatiua Patris, noſtro modo intalligendi, iuxta quem loquimur, conſtitutionem iſtam tractantes, ipſum in ratione perſonæ conſtitutum ſupponit, ſicut namque prius eſt eſſe, quam operari; ita etiam prius eſt eſſe, quam poſſe operari proximè: ergo paternitas vt præſtans actum primum referendi, vel vt referens in actu primo, non poterit perſonam Patris in eſſe perſonæ conſtitnere. Patet conſequentia: nam ideò vt actu referens non conſtituit Patrem in eſſe perſonæ; quia vt ſic ſupponit generationem, & hæc ſupponit perſona: ergo ſi vt refereus in actu primo, ſupponit potentiam proximam generandi, & hæc non conſtituit perſonam, paternitas vt referens in actu primo non conſtituit Patris perſonam, ſed illam conſtitutam ſupponet.

167 *Solutio Caietani.* Sextus modus dicendi, aut ſexta huius argumenti ſolutio eſt Caietani *in præſenti quæſt.* 40. *artic.* 4. verſu: *Expedita igitur vltima difficultate*, vbi docet, Paternitatem ſub expreſſa ratione Paternitatis, & relationis ſignificari dupliciter, vt conceptam, & vt exercitam, & tamen vna Paternitas, & vna relatio eſt, vt exercita generationem conſequitur, vt concepta vero antecedit generationem, & perſonam conſtituit.

Si opponas 1. Si opponas: ergo Paternitas in quantum relatio generationem præcedit contra D. Thomam *artic.* 4. Reſpondetur non ſequi: quia paternitas vt relatio in ſenſu, & littera D. Thomæ, non dicit ſolam relationis eſſentiam, ſed ſignificat relationem vt exercentem actum relationis, licet autem præcedat Paternitas vt relatio concepta, non tamen præcedit vt exercens actum referendi, ſed actum hypoſtaticè conſtituendi, & ideò in littera dicitur non præcedere Paternitatem vt relatio, ſed per modum formæ hypoſtaticæ.

168 *Secundo.* Si opponas ſecundo: paternitas vt conſtituens perſonam diſtinguit Patrem à Filio, non abſolutè: ergo relatiuè; & conſequenter exercet actum referendi relatiui, & opponendi. Reſpondet Caietanus, paternitatem vt conceptam diſtinguere relatiuè hypoſtaticè, non autem relatiuè exercitè, ac proinde non exercere pro tunc conſtitutionis, actum referendi, ſed tantum hypoſtaticè conſtituendi.

169 *Tertio.* Si opponas tertio: non ſtat paternitatem intelligi conuenientē Patri ſub expreſſa ratione paternitatis, quin intelligitur illi præbens ſuum effectum, vel quaſi effectum formalem, ſed effectus, vel quaſi effectus formalis paternitatis ſub expreſſo relationis conceptu eſt actu referre; ergo non ſtat intelligi paternitas conueniens Patri pro priori ad generationem ſub expreſſo relationis conceptu, quin intelligatur pro illo priori actu referens.

Reſpondebit Caietanus, adæquatum effectum, vel quaſi effectum paternitatis ſub expreſſo relationis conceptu, non eſſe referre, ſed etiam hypoſtaſim conſtituere: vnde ex eo quod pro priori ad generationem intelligatur Patri conueniens, non ſequitur, quod pro illo priori illum referat, ſed ſufficit, quod pro illo priori illum in ratione perſonæ conſtituat, & pro ſigno poſteriori ad generationem exercitè referat, iuxta ea, quæ paulò ante dicebamus. 170 *Reſp. Caietani.*

Contra quam doctrinam ſolum obſtare videtur, quod ſi in paternitate diſtinguitur duplex exercitum, duplexque effectus, vel quaſi effectus formalis, alter conſtituendi perſonam, & alter exercitè referendi, debet neceſſario diſtingui in ipſa paternitate duplex, ſaltim inadæquatus conceptus, alter formæ ſubſiſtentis, & alter reſpicientis terminum, quod non videtur Caietanus admittere. 171

Aſſumptum probatur: nam licet vnica forma, abſque ſui diſtinctione præbere poſſit duos effectus formales, vnum primario, & alterum ſecundario, duos tamen effectus primarios nequit, abſque diſtinctione in ipſa forma præſtare: ſed duplex illud exercitium non ſe habet ad relationem vt effectus primarius, & ſecundarius, ſed primario ad relationem ſe habent: ergo non ſtat multiplicari exercitia, vel munera, abſque diſtinctione, ſaltim inadæquata ex parte paternitatis, penes duos illos inadæquatos conceptus, hypoſtaticè ſubſiſtentis, & terminum reſpicientis. Quod ſi hoc in doctrina Caietani admittatur, coincidet eius ſolutio cum illa, quam §. *ſequenti tuebimur*. *Quid obſtat contra ſolutionis doctrinam.*

Septimo alij reſpondent, relationes conſtituere hypoſtaſes, vel perſonas diuinas, prout ſubſiſtentes, ſunt ſubſiſtentia abſoluta eſſentiæ, quam implicitè claudunt: vnde paternitas vt ſubſiſtens, ac ſubſiſtentia abſoluta conſtituit Patrem in ratione perſonæ, & prout ſic non ſequitur, ſed antecedit originem: ſub conceptu vero explicito, & differentiali relationis ſupra originem fundatur, & perſonam conſtitutam ſupponit. Referuntur pro hac ſententia Capreolus, & Ferrara *locis vbi ſupra relatis*, & in hoc ſenſu accepiſſe videtur Durandus doctrinam Angelici Præceptoris diſtinguentis in relatione rationem formæ hypoſtaticæ, & rationem relationis, aſſerentiſque ſub ratione formæ hypoſtaticæ conſtituere perſonam, ſub ratione tamen relationis originem præſupponere, & perſonam non conſtituere. Sed longè diſtat Durandi interpretatio à mente Angelici Præceptoris. Nec bene pro hoc modo dicendi allegatur Capreolus, & Ferrara, quorum mentem infra dabimus, verum eſt Ferrarienſem aſſerere relationes conſtituere hypoſtaſes ſubſiſtentes ratione eſſentiæ diuinæ. Cæterum in eius ſententia alia eſt ratio ſubſiſtentis à ratione perſonalitatis, cum non fateatur, niſi vnam ſubſiſtentiam abſolutam, & concedat tres perſonalitates. Vnde ex eo quod docet conſtituere hypoſtaſes ſubſiſtentes ratione eſſentiæ abſolutæ; non licet colligere relationes ratione eſſentiæ conſtituere perſonas. 172 *Aliorum ſolutio explicatur.*

Cuiuſcumque tamen præfata ſententia ſit, diſplicet frequenter Theologis, & hoc argumento reijcitur: nam perſona diuina eſt ſubſiſtens incommunicabiliter in natura diuina, vel vt ex D. Thoma ſæpè aſſeruimus, & ſubſiſtens diſtinctum in natura diuina: ergo ratione illius relationes conſtituunt perſonas, ratione cuius illas reddunt incommunicabiles, & diſtinctas; ſed hoc non præſtant ratione eſſentiæ diuinæ, nec ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ, ſed ratione illius, quod addunt ad perfectiones abſolutas diuinas: ergo non conſtituunt perſonas ratione eſſentiæ, vel ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ, ſed ratione illius, quod addunt ad perfectiones abſolutas diuinas minor ſubſumpta, in qua ſola eſt poſita difficultas, probatur: id quod eſt communicabile, & realiter indiſtinctum in omnibus perſonis, nequit eſſe ratio incommunicabilitatis, & diſtinctionis, ſed tam eſſentia, quam ſubſiſtentia abſoluta ſunt quid commune, & indiſtinctum realiter in tribus perſonis diuinis: ergo nec eſſentia, nec ſubſiſtentia abſoluta poſſunt eſſe ratio incommunicabilitatis, & diſtinctionis realis perſonarum ad inuicem. 173 *Reijcitur dicta ſolutio.*

Dices, quod licet ſubſiſtentia abſoluta ſumpta abſolutè, & ſecundum ſe non poſſit eſſe ratio incommunicabilitatis, prout tamen in relatione incluſa, & illa modificata poteſt incommunicabilitatem præſtare, ſicut intellectus ſecundum ſe non eſt potentia generatiua, bene tamen prout paternitate modificatus. 174 *Dices.*

Sed contra: nam vel relatio includens ſubſiſtentiam eſt illi ratio formalis vt præbeat incommunicabilitatem, vel ſola conditio, vel complementum, ſi primum non abſolutum, quod in ſubſiſtentia inuenitur, erit ratio conſtituendi perſonam; ſed relatiuum ſuperadditum; ſecundum dici non poteſt; ergo ſubſiſtentia abſoluta non eſt id ratione cuius relationes conſtituunt perſonas, etiam vt illis modificata. *Sed contra.*

Minor probatur; id quod eſt de ſe communicabile, nec etiam alio modificatum, poteſt eſſe ratio formalis incommunicabilitatis; ſed ſubſiſtentia abſoluta eſt de ſe communicabilis: ergo etiam modificata relationibus, & in illis incluſa non poteſt eſſe ratio formalis incommunicabilitatis, aliàs eodem iure, & ratione poſſet quis aſſeuerare, diuinam eſſentiam relatione modificatam

Digitized by Google

eſſe formalem rationem referendis relatione modificatiuè ingrediente, & eſſentia vt ratione formali.

175 *Confirm.* Et ex hoc roboratur impugnatio facta; quia namque diuina eſſentia ſecundum ſe eſt abſoluta, non poteſt relatio modificata eſſe ratio formalis reſpiciendi aliud; ſed ſubſiſtentia eſt de ſe communicabilis: ergo nequit modificata relatione, & quatenus in illa incluſa eſſe ratio formalis incommunicabilitatis.

Non fauet exemplum potentiæ generatiuæ. Nec fauet exemplum potentiæ generatiuæ; intellectioni namque ſecundum ſe non conuenit aliquid oppoſitum rationi formali principij proximi ad generandum, & ideo addita paternitate vt conditione, vel complemento conſtituit Patrem potentem proximè generare. Si dicas, conuenire intellectui communitatem tribus perſonis diuinis, quæ quidem communitas repugnat potentiæ generatiuæ, quæ petit ſoli Patri conuenire. In contrarium obſtat: nam in potentia generatiua eſſe Patri propriam, non eſt ratio formalis, ſed tantum conditio, vel complementum, ratio autem formalis potius eſt conuenientia inter generantem, & genitum: ergo quod intellectui ſecundum ſe conueniat communicabilitas, non infert illi conuenire aliquid oppoſitum rationi formali potentiæ generatiuæ.

§. IX.

Vera ſolutio explicatur.

176 *Solutio D. Thom. explicatur.* His ergo modis dicendi relictis, vera ſolutio ſumitur ex D. Thoma *quæſt. 10. de potentia art. 3. in corpore, & in ſolutione ad 5.* In *hac 1. p. ſupra quæſt. 29. art. 4. in corpore*, & *q. 4. art. 4. in corpore*, & *in ſolutionibus argumentorum*: quibus in locis, & paſſim alibi docet, paternitatem dupliciter conſiderari, vel per modum relationis, vel per modum formæ hypoſtaticè ſubſiſtentis: primo modo ſumpta ſupra generationem fundatur, & Patrem in ratione perſonæ conſtitutum ſupponit: ſub conceptu autem formæ hypoſtaticæ ſubſiſtentis ad generationem ſupponitur, & Patrem in eſſe perſonæ conſtituit.

177 *Ad 1. probat. minoris.* Qua doctrina præſuppoſita, ad vltimum argumentum reſpondeo, negando antecedens. Ad primam probationem, conceſſa maiori, diſtinguo minorem: Pater habet per propriam actionem paternitatem vt relatio eſt, concedo minorem; vt forma hypoſtatica eſt, nego minorem, & conſequentiam, vel diſtinguo conſequens diſtinctione minoris, & concedo conſequentiam de paternitate ſub conceptu relationis, nego autem de paternitate, vt forma hypoſtatica.

Ad 2. Et ex his ad ſecundam antecedentis probationem, conceſſa maiori, diſtinguo minorem. Paternitas vt relatio, concedo minorem: vt forma hypoſtatica, nego minorem, & conſequentiam, vel diſtinguo conſequens, diſtinctione minoris.

178 *Ad 3.* Ad tertiam probationem, nego ſequelam, quam non conuincit probatio: nam licet Pater pro priori ad generationem intelligatur Perſona, pro priori tamen ad illam non intelligitur Pater, nec pro illo priori intelligitur paternitas, quatenus conſtituit Patrem, ſed prout conſtituit perſonam: nam Pater non intelligitur, niſi cointellecto Filio ſimul cognitione, & natura. Prima autem Trinitatis perſona, & conſequenter paternitas, vt Patrem in ratione perſonæ conſtituens præintelligitur ad Filium, ſaltim prioritate originis; ac proinde ex eo quod Pater paternitate conſtituatur perſona, non ſequitur futurum eſſe Patrem quantumuis non generaret; nam paternitas quatenus Patrem in ratione Patris conſtituit ſupra generationem fundatur, ac proinde non poteſt intelligi manens, generatione ſublata.

179 *Tacitæ obiectioni occurritur.* Nec etiam ſequitur, vt tacitæ obiectioni occurramus, remanſuram primam Trinitatis perſonam, ſi Filium non generaret; nam cum primus ille conceptus inadæquatus paternitatis, ſub quo perſonam Patris conſtituit, ſit inadæquatus quidam differentialis paternitatis conceptus imbibens in ſe ſecundum, intimè cum illo connexus intra lineam relationis, non poteſt primus manere ſecundo per impoſſibile ablato: & cum ſecundus perſeuerare non poſſit generatione ſublata; fit conſequens, quod nec primus. Quæ doctrina clarius ex dicendis conſtabit.

180 *Ad 4.* Ad quartam, conceſſa maiori, diſtinguo minorem: paternitas, vt relatio per modum relationis, concedo minorem: vt forma hypoſtaticè ſubſiſtens, nego minorem, & conſequentiam. Vel diſtinguatur conſequens, diſtinctione minoris: nam licet paternitas creata adæquatè ſumpta generationem ſupponat, & ſuper illam fundetur, quia eſt accidens, paternitas diuina, eo quod ſubſtantialis, & ſubſiſtens eſt, quamuis vt relatio generationem ſupponat, ſuper illamque fundetur, vt ſubſiſtens, & forma hypoſtatica generationem præcedit, & pro priori ad illam intelligitur, & perſonam Patris conſtituit.

181 *Ad vltimam probationem minoris negatur ſequela.* Ad vltimam minoris probationem, nego ſequelam. Ad cuius probationem diſtinguo antecedens: omnem ſuum actum ſecundum, nego antecedens: aliquem concedo antecedens: & ſub eadem diſtinctione primi conſequentis, concedo, & nego conſequentiam. Et diſtinguo minorem ſic ſumptam: exercitium referendi, concedo minorem: exercitium hypoſtaticè conſtituendi, nego minorem, & conſequentiam. Itaque paternitas duplex exercitium habet, nempe conſtituendi hypoſtaſim, & referendi hypoſtaſim conſtitutam ad Filium, primum exercitium conuenit paternitati omni actione circumſcripta; ſecundum vero non ita, ſed media generatione tanquam eius fundamento. Primum exercitium habet pro priori ad generationem, ſed pro illo ſigno non intelligitur Filius; ſecundum autem, quod nequit intelligi, Filio non cointellecto generationem ſupponit; ac proinde ex eo quod paternitas Patrem conſtituat perſonam, non ſequitur Filium eſſe futurum ſublata generatione.

Ad ſecundam probationem ſequelæ, diſtinguo maiorem: pro quocumque ſigno in *quo*: concedo maiorem: pro quocumque ſigno à *quo*, ſubdiſtinguo maiorem: paternitas vt relatio, & ſecundum exercitium referendi, concedo maiorem: vt forma hypoſtatica, & ſub munere hypoſtaticè conſtituendi, nego maiorem, & diſtinguo minorem: intelligitur paternitas pro priori ad generationem, vt relatio, nego minorem: vt forma hypoſtatica, concedo minorem, & nego conſequentiam. Nam paternitas præintelligitur generationi, vt forma hypoſtatica, non vt relatio, vt ſic autem non eſt ſimul Filio ſimultate à *quo*, & originis, ſed eſt illo prior, ac proinde ex eo quod paternitas intelligatur pro ſigno priori ad generationem ſub conceptu formæ hypoſtaticæ, non ſequitur Filium pro illo priori intelligi. 182 *Ad 2. prob. ſequelæ.*

Sed contra diſtinctionem Diui Thomæ, in qua tota ſolutio fundatur, inſurgit Durandus, ſequitur namque ex illa primam Trinitatis perſonam pro priori ad generationem intelligi conſtitutam per aliquid abſolutum; conſequens eſt falſum: ergo & tradita ſolutio. Probat ſequelam: nam licet poſſit intelligi ratio communis, nulla intellecta ratione differentiali, vt animal non intellectis rationali, nec irrationali, non tamen ſtat de contento ſub ratione communi negari vnum membrum diuidentium illam, quin alterum affirmetur; ſed iuxta D. Thomam pro priori ad originem actiuam intelligitur prima perſona conſtituta per aliquid, & negatur eſſe relatiuum, cum negetur perſona pro illo priori eſſe relatam: ergo neceſſario affirmatur conſtituta prima perſona per aliquid abſolutum. 183 *Contra diſtinctionē D. Th. inſurgit Durãdus.*

Hoc tamen argumentum ex non bene penetrata ratione D. Thomæ procedit. Ad illud reſpondeo negando ſequelam. Ad probationem, conceſſa maiori diſtinguo minorem: negatur eſſe relatiuum ſub omni relationis conceptu, nego minorem: ſub aliquo relationis conceptu, concedo minorem, & nego conſequentiam: nam licet pro priori ad originem actiuam intelligatur perſona Patris conſtituta, & negetur de illa pro tali priori relatio ſub conceptu expreſſo *Ad*, non tamen negatur relatio ſub omni relationis conceptu: nam in diuina relatione, & inuenitur conceptus expreſſus *Ad*, & conceptus ſubſiſtentis; licet autem pro priori ad originem actiuam non intelligatur relatio ſub conceptu expreſſo *Ad*, intelligitur ſub conceptu formæ hypoſtaticè ſubſiſtentis, ac proinde non negatur de Patre, vt ſic conſtituto adæquatè relatio, ſed tantum inadæquatè, quod ſufficit vt non affirmetur conſtitui per aliquid abſolutum. 184 *Reſp.*

Sed dices: vt de perſona, quatenus ſic conſtituta negetur abſolutum, debet affirmari de illa relatiuum ſecundum vltimam differentiam relatiui; ſed de perſona Patris, quatenus ſic conſtituta non affirmatur relatio ſecundum vltimam relationis differentiam: ergo de illa vt ſic conſtituta non debet negari, ſed potius affirmari abſolutum. 185 *Dices.*

Probatur minor: nam ſi affirmaretur relatio ſecundum vltimam differentiam, verum eſſet relationem vt relatio eſt conſtituere Patris perſonam; ſed D. Thomas docet relationem non conſtituere vt relationem, ſed vt formam hypoſtaticam: ergo non affirmatur de perſona Patris, quatenus ſic conſtituta relatiuum ſecundum vltimam differentiam. *Minor prob. 1.*

Secundo: nam vltima differentia relationis, per quam differt ab ente abſoluto eſt *Ad*, vt *Ad*; ſed non conſtituit perſonam relatio ſecundum conceptum *Ad*: ergo non conſtituit ſecundum vltimam relationis differentiam; & conſequenter, prout ſic non affirmatur de Patre pro priori ad originem actiuam. Minor conſtat: nam ſi pro priori ad originem intelligeretur relatio conueniens Patri ſecundum conceptum *Ad*, pro illo priori intelligeretur Pater relatus ad Filium: ſed non ſic intelligitur: ergo nec concipitur relatio conueniens ipſi ſecundum conceptum *Ad*. Maior autem probatur: nam in relatione creata duplex inuenitur conceptus, videlicet *in*, ſeu ordinis ad ſubiectum, & *Ad*, hoc eſt ordinis ad terminum; in diuina autem inuenitur ratio ſubſiſtentis; & ordinis ad terminum, ſed *in* relationis creatæ eſt quid commune relatiuo, & abſoluto, ratio etiam ſubſiſtentis reperta in relatione diuina eſt communis relationi, & perfectionibus diuinis abſolutis, omne namque, quod in Deo reperitur eſt ſubſtantialiter ſubſiſtens: ergo vltima differentia relationis, per quam differt ab ente abſoluto, eſt *Ad*, vt *Ad*. 186 *Secundo.*

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: debet affirmari relatiuum ſecundum vltimam differentiam adæquatam, nego maiorem: adæquatam, vel inadæquatam, concedo maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam licet de 187 *Reſp. diſtinguẽdo maiorem.*

Perſo-

Digitized by Google

Perſona Patris, prout intelligitur in eſſe perſonæ formaliter conſtituta præcedenter ad originem, non affirmetur relatio, vel relatiuum ſecundum adæquatam differentiam, nam de illa prout ſic non affirmatur *Ad* vt *Ad*, quod eſt inadæquata relationis differentia: affirmatur tamen de Patre relatio ſecundum alterum inadæquatum conceptum, nempè formæ hypoſtaticæ ſubſiſtentis, qui inadæquatè differentialiter relationem conſtituit.

188 *Ad 1. prob. minoris.* Ad primam probationem minoris, quatenus diſtinctioni traditæ obſtare poteſt, dicatur, D. Thomam duo docere, primum paternitatem conſtituere Patris perſonam; ſecundum, quod non conſtituit, quatenus eſt relatio, ſed vt forma hypoſtaticè ſubſiſtens. Ad ſaluandum primum, requiritur, quod ad conſtituendum ingrediatur paternitas ſecundum aliquid, per quod differat à perfectionibus abſolutis, aliàs verificari non poteſt relationem conſtituere perſonam. Ad ſaluandum autem ſecundum exigitur, quod aliquid relationi proprium à perſonæ conſtitutione excludatur, & tota doctrina, tradita diſtinctione componitur, quia namque paternitas conſtituit ſub conceptu ſubſiſtentis ſibi peculiari & proprio, verificatur paternitatem conſtituere Patris perſonam; & quia conceptus expreſſus *ad* excluditur à conſtitutione Patris in ratione perſonæ, & ſic à primo condiuiſus magis exprimit differentiam relationis ab entibus abſolutis, ideò docet D. Thom. paternitatem non conſtituere vt relationem, non ly *vt* excludente à conſtitutione perſonæ omnem differentialem relationis conceptum, ſed aliquem, nempè *ad*, vt *ad*; qui conceptus vltimior eſt in relatione; & magis explicans illius differentiam ab entibus abſolutis.

189 *Ad 2.* Ad ſecundam reſpondetur, in relatione creata inueniri duplex *in*, aliud commune, & aliud differentiale, in primo conuenit cum alijs accidentibus abſolutis, in ſecundo autem differt ab illis, & differentia conſiſtit in hoc, quod relatio inhæret vt referat; & conſequenter illud *in* eſt eſſentialiter connexum cum *ad*, & illud eſſentialiter exigit: in alijs vero accidentibus abſolutis ſiſtit in ſubiecto, & ideò relatio non ſolum per *ad*, ſed etiam per illud *in* differt ab accidentibus abſolutis. Et proportionali modo in relatione diuina eſt diſtinguendus duplex inadæquatus conceptus, ſecundum quod ratione diſtinguitur ab eſſentia, & alijs abſolutis perfectionibus repertis in Deo, ſecundum quorum primum eſt quidam modus ſubſtantialis, ſubſtantialiter ſubſiſtens, & diuinam naturam ſubſtantialiter afficiens; ſecundum alium ordinem ad terminum exprimit, & perſonam conſtitutam ad illum terminum refert.

Doctrina tradita primum exemplis in actione. Quæ doctrina poteſt aliquibus exemplis illuſtrari, primum in actione apparet, quæ non ſolum dicit habitudinem ad principium, ſed etiam ad terminum, & non ſolum in prima, ſed etiam in ſecundam habitudine à paſſione diſtinguitur, quia paſſio dicit ordinem ad termino, actio vero dicit ordinem ad terminum, cum exigentia eſſentiali ordinis ad principium.

190 *Secundū in noſtro intellectu.* Secundum exemplum in noſtro intellectu inuenitur, qui ſecundum vltimam differentiam, per quam differt ab Angelico, non ſolum eſt diſcurſiuus, ſed etiam intellectiuus principiorum ſine diſcurſu; & tamen in hoc ab Angelico differt: nam Angelicus principia intelligit, ſine diſcurſu, & ſine exigentia diſcurſus circa concluſiones; intellectus tamen humanus taliter principia intelligit, ſine diſcurſu, quod exigit ex illis ad concluſiones diſcurrendo, procedere. *Tertium in voluntate noſtra.* Voluntas etiam noſtra ſecundum vltimam differentiam obtinet rationem naturæ, & rationem libertatis; & tamen ratio naturæ illi competens, differentialiter diſtincta eſt à ratione naturæ, quæ reperitur in brutis, eo quòd in voluntate noſtra eſt cum libertate connexa, ſecus autem in natura brutorum. *Quartū in virtute morali.* In virtute etiam duplex conceptus inadæquatus differentialis reperitur, alter ſumptus per ordinem ad ſubiectum, & alter per ordinem ad obiectum, & primus differentialis eſt ratione incluſionis ſecundi, & exigentiæ eſſentialis illius.

191 *Applicatur exempla.* Ita ergo in præſenti affirmamus in diuina relatione ſecundum vltimam differentiam illius duplicem reperiri conceptum, vtrumque inadæquatum, & vtrumque differentialem, ſcilicet formæ hypoſtaticè ſubſiſtentis, & reſpectus referendis ad terminum; primus à ſubſiſtentia abſoluta diſtinguitur: quia illa in ſubſiſtendo conſiſtit, non in exigendo referri, ſubſiſtentia autem relationis diuinæ taliter præſtat ſubſiſtere, quod petit vlterius referri. Et ſub primo conceptu perſonam Patris conſtituit præcedenter ad originem; ſub ſecundo vero ſupra originem fundatur, & perſonam conſtitutam ſupponit.

192 *Sic accipiuntur Capreolus, & Ferrara.* Hæc, ni fallor, eſt ſententia Capreoli *in 1. diſt. 1. art. 2. & 3. argumentum*, expoſitis tertio loco, vbi docet, relationem in diuinis conſiderari dupliciter, nempè, vt eſt forma indiuidualis, & quatenus eſt relatio, & ſub prima ratione dare incommunicabilitatem, & perſonam conſtituere, ſub ſecunda vero perſonam conſtitutam, & originem ſupponere. Et Ferraræ 4. *Contra Gentes cap. 26. circa finem*, vbi ait, quod paternitas cum ſit, & forma incommunicabilis, & relatio, dupliciter poteſt concipi, ſcilicet ſub ratione relationis, & ſub ratione formæ incommunicabilis gerentis vicem omnium principiorum indiuiduantium in rebus creatis: conſiderata vt relatio, id eſt, vt exprimit ordinem ad Filium, diſtinguit Patrem à Filio relatiuè, non tamen conſtituit ipſum in hypoſtatico eſſe ſubſtantiali. Si autem conſideretur in ratione formæ incommunicabilis, ſic conſtituit hypoſtaticè; ſed non diſtinguit à Filio relatiuè. Nec obſtat ibi docere relationem conſtituere ſub aliqua ratione abſoluta; non enim loquitur de abſoluto in eſſe rei, ſed de abſoluto in ratione obiecti ſignificati. Quod verum conſtat eſſe ex dictis *diſp.* 81. & in nullo alio conſiſtit, quam in eo quod relatio concipitur vt conſtituens, non conceptu relatiuo, hoc eſt exprimente reſpectum ad terminum, ſed conceptu abſoluto, id eſt talem ordinem non exprimente.

Poteſt etiam in eodem ſenſu doctrina Caietani explicari de relatione concepta, & exercita; quia ſcilicet in relatione diuina duplex exercitium reperitur, vnum hypoſtaticè conſtituendi, & alterum reſpiciendi, vtrumque ab ipſa exhibitum ſecundum vltimam differentiam, qua differt ab entibus abſolutis; quia vero dum primum intelligitur præſtare, non intelligitur referentis in actu ſecundo, ideò inquit Caietanus, præſtari à relatione vt concepta, id eſt, ab eſſentia relationis, non vt referente, ſed vt communicabile conſtituente. In hoc tamen ab aliquibus D. Thomæ diſcipulis diſentimus, quod diſtinctionem non ſolum in exercitijs, ſeu effectibus, vel quaſi effectibus formalibus relatiuis agnoſcimus, ſed etiam in ipſa relatione duplicem meditamur conceptum, nempè ſubſiſtentiæ, in quo non exprimitur, ſed implicatur reſpectus ad terminum, in quo non exprimitur, ſed implicatur ratio ſubſiſtendi. Et ſub primo aſſerimus paternitatem exercere munus conſtituendi primam Trinitatis perſonam; ſub ſecundo, autem, perſonam conſtitutam ſupponere; ſupra actiuam generationem fundari, & perſonam conſtitutam referre. Hunc etiam modum dicendi ſequuntur Granadus, & Illuſtriſſimus Arauio locis vbi ſupra relati, & ni fallor, cæteri D. Thomæ diſcipuli, parum, aut nihil ab illo diſſident. 193 *Sic etiam poteſt accipi Caietanus.*

§. X.

Argumentis contra iſtam reſolutionem occurritur.

Contra hunc modum dicendi plura extant argumenta. Primo arguitur: relatio namque diuina conſtituit perſonam 194 *Arg. 1. Contra iſtam reſolutionē.* ſecundum vltimum, & perfectiſſimum conceptum ex pertinentibus ad lineam perſonæ; ſed *ad*, vt *ad* pertinet ad lineam perſonæ, & aliàs eſt vltimus, & perfectiſſimus iſtius lineæ conceptus: ergo relatio conſtituit ſub expreſſo conceptu referentis. Minor pro prima parte probatur: iſte conceptus dicit eſſentialiter rationem incommunicabilitatis diuinæ; ſed in hac incommunicabilitate conſiſtit ratio perſonæ: ergo pertinet ad lineam perſonæ. Et confirmatur primo: nam ſequitur ex noſtra doctrina relationem ſecundum quod dicit *ad* accidentaliter aduenire perſonæ diuinæ, ſiquidem illam conſtitutam ſupponit; conſequens eſt contra D. Thom. *quaeſt.* 10. *de potentia art.* 5. *ad* 12. ergo noſtra reſolutio eſt falſa. *Conf. 1. Vrgetur 2.* Et confirmatur ſecundo: nam ſequeretur perſonam Patris non eſſe ſimul natura, & intellectu cum Filio; conſequens eſt contra D. Thomam *infra quaeſt.* 42. *art.* 3. *ad* 2. & *ſupra quaeſt.* 33. *art.* 1. *ad* 3. ergo idem quod prius. Probatur ſequela, ſimultas naturæ, & intellectus relationis, cum ſuo correlatiuo, eſt ratione *ad*; ſed Pater non conſtituitur per paternitatem ſecundum quod dicit *ad*, iuxta noſtram reſolutionem: ergo Pater vt conſtitutus in ratione perſonæ non eſt ſimul natura, & intellectu cum Filio.

Reſpondeo, conceſſa maiori, negando primam partem minoris. 195 *Reſp. arg.* Ad illius probationem diſtinguo maiorem: dicit rationem incommunicabilitatis primariæ, nego maiorem: ſecundariæ, ſupponentis aliam priorem, concedo maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiam: nam perſona conſtituitur per primam incommunicabilitatem, hanc autem non præſtat relatio ſub expreſſo referenti conceptu: nam vt ſic ſupponit originem, & hæc ſupponit conſtitutam perſonam, & conſequenter ſupponit incommunicabilitatem priorem, & perſonam conſtitutam, ſicut relatio ſpiratoris quamuis incommunicabilis ſit, non tamen perſonam conſtituit, quia illius incommunicabilitas, prima non eſt, ſed aliam priorem ſupponens, & origo ſub conceptu originis etiam eſt incommunicabilis, quia tamen priorem incommunicabilitatem ex proprio conceptu ſupponit, non conſtituit perſonam, ſed illam præſupponit conſtitutam.

Ad primam confirmationem, nego ſequelam, ſi propriè de accidenti loquatur: nam licet in ſui expreſſione non conſtituat 196 *Ad 1 confirm.* perſonam Patris, ſed conſtitutam ſupponat, includitur tamen implicitè in conceptu conſtituente, & ab illo exigitur eſſentialiter, quod accidenti repugnat. Si tamen accidentaliter aduenire dicatur, quod formaliter non conſtituit perſonam, concedo ſequelam, nec in hoc ſenſu D. Thomæ aduerſatur, ſolum enim ſtatuit diſcrimen inter paternitatem, & Filiationem ex vna parte, & communem ſpirationem, conſiſtens in eo quod communis ſpiratio, nec vt referens, nec vt ſubſiſtens conſtituit perſonam, ſed ſuo vtroque conceptu perſonam conſtitutam ſupponit,

Pater-

Digitized by Google

Paternitas autem, & Filiatio quamuis ſub expreſſo referentis conceptu non conſtituat, ſub alio tamen, nempè formæ hypoſtaticè ſubſiſtentis conſtituunt.

197 *Ad 2.* Ad ſecundam, nego ſequelam de ſimultate naturæ, concedo autem de ſimultate intellectus: nam ſimultas naturæ ſolum tollitur per naturæ prioritatem, quæ in cauſalitate conſiſtit; id enim eſt alio prius natura, quod eſt cauſa illius, perſona autem Patris, licet ſit principium Filij, & prior origine Filio, non tamen eſt cauſa illius; ac proinde non eſt prior natura Filio. Simultas vero intellectus tollitur per oppoſitam prioritatem, ſcilicet per hoc, quod prius ſit aliquid alio ſecundum noſtram intelligentiam. Vt autem docet Diuus Thomas *in hac quaſtione artic. 4. & quaſt. 20. de potentia art. 3. in corpore, & in ſolutione ad vltimum*, paternitas vt conſtituens hypoſtaſim Patris antecedit originem ſecundum noſtrum modum intelligendi; & conſequenter antecedit Filiationem, quæ ad originem conſequitur. Paternitas vero vt relatio conſequitur ad originem, & eſt ſimul intellectu cum Filiatione: cum ergo loco in contrarium adducto docet, paternitatem non eſſe Filiationem priorem ſecundum rationem, loquitur de paternitate ſumpta adæquatè: non autem negat, quod ſecundum munus conſtituendi perſonam ſit prior: filiatione ſecundum rationem, quod ſcitè Caietanus notauit *quaſt. 42. art. 3.* verſu *in reſponſione ad ſecundo*.

198 *Arg. 2.* Secundo arguitur: Paternitas ſub expreſſo conceptu *ad*, eſt potens conſtituere perſonam Patris: ergo ſub illo conſtituit. *Antecedens oſtenditur 1.* Antecedens oſtenditur primo: perfectiſſimus relationis conceptus eſt *ad*, vt *ad*; ſed eſt potens, & petens conſtituere ſub perfectiſſimo relationis conceptu: ergo ſub conceptu *ad*. *Secundo.* Secundo ex Diuo Thoma *in hac quaſt. articulo 2. ad 4.* ibi: *Dicendum, quod relatio præſupponit diſtinctionem ſuppoſitorum, quando eſt accidens, ſed ſi relatio ſit ſubſiſtens non præſupponit, ſed ſecum fert diſtinctionem*, ſed *ad* paternitatis, non eſt accidentale, ſed ſubſiſtens, & ſubſtantiale: ergo non præſupponit diſtinctionem ſuppoſitorum; ſed præbet talem diſtinctionem; & conſequenter valet conſtituere perſonam diuinam, quæ eſt ſubſiſtens diſtinctum in natura diuina. *Tertio.* Tertio, non enim eſt minus de ratione actionis naturam ſupponere, quam de ratione relationis vt exprimentis *ad*, vel reſpectum *ad* terminum præſupponere perſonam; ſed in ſententia frequentiori apud Thomiſtas, actio intelligendi, quia ſubſtantialis eſt, & ſubſiſtens; non præſupponit conſtitutam naturam diuinam, ſed illam primo metaphyſicè conſtituit: ergo paternitas diuina, quæ relatio ſubſiſtens, & ſubſtantialis eſt, etiam ſub expreſſo referentis conceptu potens, eſt conſtituere Patris perſonam.

199 *Quarto.* Quarto probatur: nam ſi non poteſt, maximè quia ſupra generationem fundatur ſecundum conceptum *ad*; ſed etiam prout ſic non fundatur ſupra generationem: ergo conſtituit perſonam. *Minor oſtenditur 1.* Minor oſtenditur primo: nam inter fundamentum, & relationem fundatam, debet eſſe ad minus virtualis diſtinctio; ſed inter paternitatem vt exprimentem reſpectum, & generationem actiuam, non intercedit virtualis diſtinctio; alias eſſent in Deo plures relationes reales quam quatuor, cum generatio non in abſoluto, ſed in relatiuo conſiſtat: ergo non fundatur ſupra illam.

Secundo. Secundo: nam licet relatio, quæ eſt accidens fundamentum ſupponat: ſecus autem quæ ſubſtantia eſt; ſed *ad* paternitatis diuinæ, non eſt accidens, ſed ſubſtantia ſubſiſtens: ergo non fundatur ſupra generationem. *Tertio.* Tertio: nam in ſententia probabili, & quam veriorem cenſuimus *ſupra diſp. 81.* generatio in aliquo abſoluto conſiſtit; ſed inter paternitatem vt hypoſtaticè conſtituentem, & ipſam referentem, non poteſt aliquid abſolutum mediare: ergo paternitas etiam ſub conceptu expreſſo reſpicientis, non fundatur ſupra generationem.

200 *Deniq; prob. minor.* Denique probatur minor: nam fundamentum eſt id, medio quo relatio ſubiecto conuenit; ſed generatio non eſt medium *quo* paternitas ſub expreſſo referentis conceptu conuenit Patri: ergo ſub hoc conceptu non fundatur in generatione. Probatur minor: paternitas ſub conceptu reſpicientis, non conuenit Patri vt inhærens, ſed vt ſubſiſtens; ſed vt ſubſiſtens non fundatur, vt nos aſſerimus: ergo vt conueniens Patri, non fundatur ſupra generationem.

201 *Reſp. negando antecedens.* Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem permiſſa maiori, vel nego minorem, vel illam diſtinguo: eſt potens conſtituere ſub perfectiſſimo relationis conceptu pertinenti ad lineam hypoſtaſis, concedo minorem: extra lineam perſonæ, nego minorem, & conſequentiam; quia conceptus iſte, vt probauimus, ſupra originem actiuam fundatur; cumque origo vt talis ſit extra lineam perſonæ, vt videbimus, ſit quod relatio vt referens, vel ſub expreſſo referentis conceptu, ſit extra lineam perſonæ, ac proinde quod quamuis in linea relationis, ſic conceptus perfectiſſimus, nequeat conſtituere perſonam. Lineam namque relatiuam per noſtros conceptus partimur in rationem formæ hypoſtaticæ, rationem originis, & rationem reſpicientis terminum partitione, diſtinctioneque inadæquata, & primus ille conceptus inadæquatus, eſt ſub quo relatio conſtituit perſonam diuinam ſecundum quod à nobis apprehenditur per ſpecies perſonæ creatæ.

202 *Ad 2. antec. prob.* Ad ſecundam diſtinguo maiorem, & explico Diuum Thomam: ſub omni relationis conceptu, nego maiorem: ſub aliquo relationis conceptu, concedo maiorem, & conceſſa minori, diſtinguo conſequens: conſtituit perſonam ſub conceptu formæ hypoſtaticæ concedo conſequentiam: ſub conceptu reſpicientis, nego conſequentiam. Nec amplius Angelicus Doctor intendit, tantum enim vult ſtatuere diſcrimen inter relationem, quæ eſt accidens, & illam, quæ eſt ſubſtantia, quod relatio accidentalis ſub nullo ſui conceptu conſtituit perſonam; quæ vero ſubſtantialis, & ſubſiſtens eſt, etſi vt referens non conſtituat, prout tamen eſt forma ſubſtantialiter ſubſiſtens conſtituit perſonam.

203 *Ad 3.* Ad tertiam probationem dicatur, in ſententia illa frequentiori apud Thomiſtas conſequenter ab ipſis doceri, vel quod actio intelligendi non habet rationem actionis, niſi tantum grammaticaliter, vel quod de ratione actionis, non eſt egredi à principio, ſed tantum eſſe vltimam actualitatem, in quo nulla ratio egreſſionis importatur. Vel denique actionem intelligendi dupliciter meditantur, nempè ſub ratione egreſſionis, & *ab*, & ſub ratione vltimæ, & perfectiſſimæ actualitatis in linea intellectuali, & afferunt conſtituere naturam diuinam *intelligere* per modum gradus, & vltimæ actualitatis, non autem per modum egreſſionis, & *ab*.

204 *Ex doctrina tradita triplex reſultat ſolutio.* Ex qua doctrina triplex reſultat ſolutio: prima diſtinguendo maiorem: de ratione actionis grammaticalis, nego maiorem: de ratione actionis phyſicè, vel metaphyſicè talis, concedo maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam. Secundo, negando maiorem: actio enim præſupponit principium, quia egreditur ab illo, cum tamen iuxta ſecundum modum dicendi de ratione actionis, vt ſic abſtrahentis à creata, & increata, non ſit *ab*, vt *ab*, vel ratio egreſſionis, ſed eſſe vltimam actualitatem; ſit conſequens, non eſſe ita de ratione actionis præſupponere principium, ſicut de ratione relationis præſupponere perſonam. Ac denique reſpondeo iuxta tertium modum explicandi illam ſententiam, conceſſa maiori, diſtinguendo minorem: ſub conceptu egreſſionis, nego minorem: per modum gradus vltimæque actualitatis, concedo minorem, & nego conſequentiam, ſed tantum poteſt inferri, quod ſicut actio intelligendi conſtituit naturam diuinam ſub conceptu vltimæ actualitatis, non autem ſub conceptu *ab*, egreſſioniſque à principio: ita paternitas perſonam conſtituat, non ſub conceptu expreſſo reſpicientis terminum, ſed ſub conceptu formæ hypoſtaticè ſubſiſtentis, & ſic paritas ſaluatur.

205 *Ad 3. antec. prob. reſpond. negando minorem.* Ad quartam antecedentis probationem, conceſſa maiori, nego minorem. Ad cuius primam probationem reſpondeo tripliciter, primo diſtinguendo maiorem: virtualis diſtinctio in eſſe entis, vel in eſſe obiecti ſignificati, concedo maiorem: in eſſe entis, nego maiorem, loquendo de diſtinctione virtuali adæquata: & ſub eadem diſtinctio minoris, nego conſequentiam. *Ad 1. minoris prob. reſpond. 1.* Pro quo recolenda eſt doctrina à nobis tradita *diſput. 81.* vbi diximus ſignificatum formale huius nominis *perſona diuina*, in eſſe entis eſſe relatiuum, eſſe tamen in ratione obiecti abſolutum. Ex quo ſequitur, quod licet forma hypoſtatica, & relatio in Deo non differant adæquatè in eſſe entis, differunt tamen adæquatè in eſſe obiecti ſignificati: nam inter abſolutum, & relatiuum diſtinctio adæquata intercedit; & conſequenter inter abſolutum in eſſe obiecti ſignificati, & relatiuum etiam in ratione obiecti, intercedit diſtinctio adæquata in eſſe obiecti. Idem dicimus de relatione r & origine actiua, quod nempè quamuis origo actiua, & relatio in eſſe entis non differant virtuali diſtinctione adæquata; in ratione tamen obiecti ſignificati adæquatè diſtinguuntur: nam generatio, quamuis in eſſe entis ſit relatio prædicamentalis; & conſequenter à conceptu referentis in relatione reperto non differat diſtinctione adæquatæ, in ratione tamen obiecti ſignificati non eſt relatio prædicamentalis, ſed aliquid abſolutum connexum cum termino genito. Vnde in ratione obiecti diſtinguitur adæquatè à relatione, vt relatio.

206 *Reſp. 2.* Vel ſecundo, diſtinguo maiorem: virtualis diſtinctio adæquata ſemper, nego maiorem: adæquata, vel inadæquata, concedo maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Nam licet Paternitas vt relatio, & Paternitas vt origo non differant diſtinctione virtuali adæquata, differunt tamen diſtinctioni virtuali inadæquata, & hoc ſufficit vt ſub vno conceptu, vel munere, ſupponatur, & fundet, ſub alio autem conceptu, & munere fundetur.

Reſp. 3. Vel tertio, conceſſa maiori, nego minorem: nam generatio paternitatem fundans ſub conceptu relationis, non in relatione, ſed in aliquo abſoluto conſiſtit pro recto, vt diximus *ſupra diſput. 71.* ac proinde virtualiter adæquatè à paternitate diſtinguitur.

207 *Ad 2. prob. minoris.* Ad ſecundam probationem minoris, diſtinguo maiorem: relatio, quæ eſt ſubſtantia, non ſupponit fundamentum adæquatè ſum-

Digitized by Google

ſumpta: & ſub omni ſuo conceptu, concedo maiorem: ſub aliqno ſui conceptu, nego maiorem, & conceſſa minori, diſtinguo conſequens: ſnb conceptu, & munere formæ hypoſtaticè ſubſiſtentis, concedo conſequentiam: ſub conceptu, & munere reſpicientis, nego conſequentiam. Quæ diſtinctio ex dictis conſtat.

Ad 3. Ad tertiam conceſſa maiori, diſtinguo minorem: nequit aliquid abſolutum abſolutè ſumptum mediare, concedo minorem, abſolutum vt modificatum relatiuo, nego minorem, & conſequentiam: nam generatio non conſiſtit in actione intelligendi ſumpta abſolutè, ſed in actu intelligendi vt modificato Paternitate, non ſub expreſſo referentis conceptu, ſed ſub conceptu reſpicientis Filium vt genitum, licet autem ebſolutum, ſumptum abſolutè, nequeat mediare inter conceptum hypoſtaſis, & conceprum reſpicientis Filinm vt Filium in paternitate repertos, ſumptum tamen vt modificatum relatione poteſt inter hos conceptus mediare.

208 *Si obijcias.* Si dicas: non poſſunt extrema minus inter ſe, qnam à medio diſtingui; ſed inter paternitatem vt referentem, & ipſam vt hypoſtaticè conſtituentem non eſt diſtinctio virtualis adæquata in eſſe entis; ergo nequit generatio inter iſtos conceptus mediare, quæ vt ſupponimus in abſoluto conſiſtit pro recto; & conſequenter virtualiter adæquatè à paternitate diſtinguitur.

Reſp. & ſolutio illuſtratur exemplis. Reſpondeo, negando maiorem, vt veram vniuerſaliter: gratia namque vt auxilians non differt realiter à ſe ipſa vt iuſtificante, & tamen inter gratiam vt auxiliantem, & ſe ipſam vt iuſtificantem mediat contritio vltimo diſponens ad gratiam, quatenus iuſtificantem, & præſupponens gratiam ſub conceptu auxiliantis, cum eb illa vt ſic procedat in frequentiori ſententia apud Thomiſtas 1. 2. *quæſt.* 113. *artic.* 8. Anima rationalis vt præbens gradum corporeitatis non differt realiter à ſe ipſa vt præſtante gradum vegetandi, aut ſentiendi; & tamen inter primum gradum, & alios mediant vltimæ diſpoſitiones ſupponentes gradum corporeitatis, & ad alios gradus diſponentes. Intellectio etiam vt dictio, non differt realiter à ſe ipſa vt contemplatio; & tamen Verbum, realiter ab intellectione diſtinctum, mediat inter iſtos duos conceptus in intellectione repertos, ſupponens conceptum dictionis vt à quo efficienter procedit, & præcedens conceptum contemplationis, vt medium, in quo intellectus contemplatur obiectum: quamuis ergo paternitas ſub conceptu referentis, non diſtinguatur adæquatè virtualiter à ſe ipſa, vt forma hypoſtaticè conſtituente, poterit inter iſtos duos conceptus mediare generatio actiua, vt ſupponens conceptum formæ hypoſtaticæ, & antecedens conceptum expreſſum referentis, & terminum reſpicientis.

209 *Ad vlt. prob. minoris.* Ad vltimam probationem minoris, conceſſa maiori, nego minorem. Ad illius probationem nego maiorem, Paternitas namque ſub expreſſo referentis conceptu, non conuenit Patri, vt inhærens, quia accidens non eſt, nec conuenit illi vt ſubſiſtens, quia rationem ſubſiſtentis non explicat; ſed vt referens, & vt ipſum relatum ad Filium conſtituens, quod relatum eſſe, nequit intelligi, non præintellecto genuiſſe.

210 *Arg. 3.* Tertio arguitur: ſi paternitas non conſtitueret ſecundum quod dicit *ad*, ſed ſub conceptu formæ hypoſtaticè ſubſiſtentis, non conſtitueret ſub ratione relationis, ſed ſub conceptu abſoluto, vel ſub conceptu abſtrahente ab abſoluto, & relatiuo; conſequens eſt falſum: ergo Paternitas non conſtituit ſub conceptu formæ hypoſtaticè ſubſiſtentis. Probatur ſequela, ratio ſubſiſtentis in paternitate intellecta non eſt relatiua, ſed vel abſoluta, vel abſtrahens: ergo ſi conſtituit ſub ratione ſubſiſtentis, non conſtituit ſub ratione relatiua, ſed abſoluta, vel abſtrahente. Antecedens probatur: ſi relatiua eſſet maximè quia imbibit conceptum *ad*, & cum illo connectitur, ſed implicare reſpectum *ad* relatiuum, & habere connexionem cum illo, non ſufficit vt ratio ſubſiſtentis, ſit relatiua: ergo relatiua non eſt, ſed vel abſoluta, vel abſtrahens à relatiua, & abſoluta.

211 *Minor oſtenditur 1.* Minor oſtenditur primo: nam diuina eſſentia implicat in ſe relationes, & connectitur cum illis; & tamen conceptus eſſentiæ diuinæ, non eſt relatiuus formaliter ſed aliquid abſolutum: ergo quod ſubſiſtentia relationis imbibat in ſe reſpectum, & cum illo connectatur, non ſufficit vt ſit formaliter relatiua.

Secundo. Secundo: nam Filiatio diſtinguit hypoſtaticè Filium ab Spiritu Sancto, eo quod quamuis, non referat ipſum ad Spiritum Sanctum, connexiuè tamen dicit relationem ſpiratoris formaliter referentem; & temen Filiatio non eſt formaliter in ſpecie, vel quaſi ſpecie relationis ſpiratoris: ergo pariter quod ſubſiſtentia in paternitate incluſa imbibat in ſe reſpectum paternitatis ad Filium, & cum illo connectatur, non ſufficit vt formaliter ſit in linea relatiua, & in ſpecie, vel quaſi ſpecie paternitatis.

212 *Reſp.* Reſpondeo negando ſequelam, ad illius probationem, nego antecedens. Ad illius probationem diſtinguo maiorem: quia imbibit, & connectitur cum conceptu referentis connexione, & incluſione adæquate, & conuertibili, concedo maiorem: non adæquata, nec conuertibili, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris nego conſequentiam. Contra quam diſtinctionem non obſtant duæ probationes minoris: nam diuina eſſentia, etſi imbibat in ſe relationes, & cum illis connectatur, cum nulla tamen illarum adæquatur, aut conuertitur, & ideò connexio eſſentiæ, cum relationibus non conſtituit illam formaliter relatiuam. Filiatio etiam, cum relatione ſpiratoris non connectitur connexione adæquata, & conuertibili: nam relatio ſpiratoris, non ſolum cum Filiatione, ſed etiam cum paternitate connectitur. Et ideò connexio Filiationis, cum prædicta relatione, non ſufficit illam conſtituere in ſpecie, vel quaſi ſpecie relationis ſpiratoris. Ratio vero ſubſiſtentis in paternitate incluſa connectitur, cum *ad* paternitatis connexione edæquata, & conuertibili, & taliter paternitatem ſubſiſtentem conſtituit, quod in ſubſiſtendo non ſiſtit, ſed ſubſiſtentem conſtituit, vt referat tali reſpectu, & ideò eſt formaliter relatiua, non tantum genericè, ſed ſpecificè athomè, nempè relatione paternitatis.

Quarto arguitur: Paternitas ſub ea ratione conſtituit perſonam Patris, & ſub qua illum realiter à Filio diſtinguit; ſed hoc præſtat tantum ſub expreſſo referentis conceptu: ergo ſub hoc conceptu perſonam Patris conſtituit. Minor probatur: Paternitas ſub ea ratione diſtinguit, ſub qua relatiuè opponit, cum in Deo omnia ſint vnum, vbi non obuiat relatiua oppoſitio, ſed ſolum opponit relatiuè, qnatenus explicat *ad*, & reſpectum ad correlatiuum: ergo ſolum ſub hac ratione diſtinguit. Probatur minor: relatiuè opponere eſt ad oppoſitum correlatiuum referre; ſed referre ad oppoſitum correlatiuum præſtatur à relatione, quatenus explicat *ad*: ergo relatiua oppoſitio ab illa ſub hac ratione præſtatur. 213 *Arg. 4.*

Huic argumento reſponderi poteſt primo, aliam eſſe in diuinis perſonis rationem conſtituendi, & rationem diſtinguendi, vt conſtat in Filio, qui per Filiationem conſtituitur in ratione perſonæ, & tamen per illam non diſtinguitur realiter ab Spiritu Sancto, aliàs foret, vt maneret diſtinctus realiter ab Spiritu Sancto, dato per impoſſibile, quod non eſſet eius principium. Vnde quamuis Paternitas, non diſtinguat realiter Patrem à Filio ſub conceptu formæ hypoſtaticè ſubſiſtentis, ſed ſub expreſſo referentis conceptu, nihilominus ſub illo, & non ſub iſto, Patrem in eſſe Perſonæ conſtituit. Quæ ſolutio tribuitur Ferrarienſi *quarto libro Contra Gentes capitulo vigeſimo ſexto*, & fundari poteſt in doctrina Caietani *ſupra quæſtione trigeſima ſexta articulo ſecundo*, aſſerentis, illud commune principium, nempè idem eſſe conſtitutiuum, & diſtinctiuum rei ab omnibus alijs, ſolum eſſe vniuerſaliter verum in entibus abſolutis, non autem in relatiuis, differentia namque relationem conſtituens ſolum à ſuo correlatiuo diſtinguit diſtinctione reali. Vnde in ſententia Caietani Filiatio perſonam Filij conſtituens, non diſtinguit realiter illum ab Spiritu Sancto, ſed tantum à Patre. Et doctrina Vazquij *diſputatione centeſima quadrageſima ſeptima quarto numero trigeſimo ſexto*, vbi docet, ſolum id quod conſtituit reali conſtitutione debere realiter ab omni alio diſtinguere, quando autem conſtitutio, realis non eſt, ſufficit quod ratione diſtinguat. Ex quo infert Filium, Filiatione non diſtingui realiter ab Spiritu Sancto, ſed ſpiratione actiua, quamuis Filiatione conſtituatur in eſſe perſonæ. 214 *Prima ſolutio.*

Hæc tamen ſolutio, & doctrina non placet, & in primis falſo tribuitur Ferrarienſi, non enim negat relationem, ea ratione, qua conſtituit perſonam diuinam, illam realiter diſtinguere, ſed tantum quod diſtinguat realiter relatiuè. Quod vero paternitas ea ratione, qua hypoſtaſim Patris conſtituit, illam hypoſtaticè diſtinguat, non negat. Nec poteſt Caietano attribui, non enim negat Caietanus formam conſtituentem, etiam eſſe diſtinguentem, cum fateatur paternitatem conſtituentem Patrem, illum realiter à Filio diſtinguere, & in vniuerſum doceat relationem à ſuo correlatiuo diſtinguere realiter. 215 *Falſo attribuitur Ferrarienſi.*

Cuiuſcumque tamen ſit, diſplicet ſolutio tradita, & reijcitur primo: nam iuxta Diuum Thomam *quæſtione nona de potentia articulo quarto*, perſona diuina eſt ſubſiſtens diſtinctum in natura diuina: ergo ratio conſtituens perſonam in eſſe perſonæ, illam in ratione diſtinctæ conſtituit; & conſequenter, illam realiter diſtinguit. Secundo: nam perſona eſt rationalis naturæ indiuidua ſubſtantia, vel incommunicabilis ſubſiſtentia: ergo forma vltimo conſtituens perſonam, præbet illi realem incommunicabilitatem; ſed realis incommunicabilitas eſt realis diſtinctio: ergo relatio ea ratione, qua perſonam conſtituit, illam realiter diſtinguit. 216 *Cuiuſcumque ſit reijcitur 1.* *Secundo.*

Tertio: nam in vniuerſum, differentia vltimo aliquid conſtituens, neceſſario illud diſtinguit diſtinctione reali ab eo, à quo realiter diſtinguitur; ſed paternitas vt forma ſubſiſtens, hypoſtaticè conſtituit perſonam Patris vt vltima, vel quaſi vltima differentia: ergo vt ſic illum realiter diſtinguit à Filio, & Spiritu Sancto. Minor eſt certa: nam conſtitutio perſonarum diuinarum, de qua noſtra diſputatio procedit, non eſt conſtitutio illarum in aliqua ratione communi omnibus perſonis communitate reali, vt ſic enim prædicatis abſoluti con- 217 *Tertio.*

conſtituuntur, ſed conſtitutio vltima, differentialiſque perſonarum inter ſe: ergo aſſerentes paternitatem in ratione formæ ſubſiſtentis conſtituere hypoſtaticè Patrem in ratione perſonæ, loquuntur de conſtitutione per modum vltimæ differentiæ, vel quaſi differentiæ.

Maior prob. 1. Maior autem oſtenditur primo: nam conſtituens aliquid in eſſe, illud etiam in ratione vnius conſtituit, & in ratione alicuius; ſed vnum eſt indiuiſum in ſe, & aliquid, eſt diuiſum à quolibet alio: ergo differentia aliquid conſtituens in eſſe, conſtituit etiam indiuiſum in eſſe, & diuiſum à quolibet alio; & conſequenter ſi eſt differentia vltimo conſtitutiua, eſt ab omni alio diſtinctiua. *Secundo.* Secundo: nam per id quod eſt commune, non poteſt aliquid vltimo, & differentialiter conſtitui: ergo differentia vltima aliquid conſtituens, non poteſt ipſi, & alijs eſſe communis, ſed proprium ipſius, illi competens, & alijs repugnans; ſed prædicatum vni competens, & alijs repugnans, illud ab omni alio diſtinguit: ergo differentia vltimo aliquid conſtituens in eſſe, illud realiter diſtinguit ab omni eo, à quo diſtinguitur realiter.

218 *Explicatur Difficultas.* Explicatur difficultas loquendo de Patre diuino in ſpeciali: Paternitas vt forma hypoſtatica non conſtituit Patrem genericè, vel quaſi genericè, hoc eſt in aliqua ratione Patri, & alijs perſonis communi, ſed vltimo differentialiter in aliquo eſſe Patri proprio, conueniente Patri, & repugnante Filio, & Spiritui Sancto: ergo paternitas vt forma hypoſtatica non eſt Patri, Filio, & Spiritui Sancto communis, ſed patri propria, hoc eſt, illi competens, & alijs perſonis repugnans; ſed quod Patri conuenit realiter, & alijs perſonis realiter repugnat, realiter Patrem ab alijs perſonis diſtinguit, ergo paternitas ſub eodem conceptu, quo Patrem in eſſe perſonæ conſtituit, illum realiter diſtinguit. Patet minor, prædicatum namque realiter affirmatum de vno, & realiter negatum de alio, realiter vnum ab alio diſtinguit; ſed eo ipſo quod paternitas, vt forma hypoſtatica conueniat realiter Patri, & repugnet realiter alijs perſonis, poteſt realiter affirmari de Patre, & realiter de alijs perſonis negari: ergo eo ipſo diſtinguit realiter Patrem ab alijs perſonis diuinis.

219 *Vera ſolutio aſſignatur.* Quare prætermiſſa hac ſolutione, ad quartum argumentum reſpondeo, conceſſa maiori, negando minorem. Ad illius probationem diſtinguo maiorem: ſub eodem conceptu diſtinguit, ſub quo relatiuè opponit, connexiuè, vel formaliter, implicitè, vel explicitè, concedo maiorem: ſub quo relatiuè opponit formaliter, & expreſſe tantum, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam ſicut conceptus ſubſiſtentiæ in relatione repertus non eſt abſolutus, nec abſtrahens à relatiuo, & abſoluto, ſed formaliter eſt relatiuus; quia licet expreſſe non referat, nec exprimat conceptum *ad*, illum talem tamen implicitè includit, & cum illo connectitur, ita dicimus relatiuè opponere, & relatiuam oppoſitionem præſtare, non formaliter, & explicitè, ſed connexiuè & implicitè. Quod ſufficere, vt diſtinguat hypoſtaticè Patrem à Filio, conſtat clare in Filiatione, quæ Filium, non ſolum diſtinguit à Patre, ſed etiam ab Spiritu Sancto, vt docuimus *ſupra diſputatione nonageſima ſecunda*, & tamen non refert Filium ad Spiritum Sanctum formaliter, nec formaliter relatiuè opponitur ſpirationi paſſiuæ, ſed tantum ſubſtractiuè, & connexiuè; quia ſcilicet conſtituit Filium ſubſtractum referibile ad Spiritum Sanctum, & cum ſpiratione actiua formaliter referente connectitur.

220 *Replic.* Sed dices: relatio ſub eo conceptu, ſub quo conſtituit perſonam, non ſolum connexiuè, & ratione alterius, ſed etiam formaliter, & ratione ſui debet diſtinguere vnam perſonam ab alijs: ergo non ſolum connexiuè, & ratione alterius, ſed etiam formaliter, & ratione ſui debet relatiuè opponere. Patet conſequentia: nam diſtinctio illa non eſt abſoluta, nec abſtrahens, ſed determinatè relatiua; ſed diſtinctio relatiua idem eſt quod relatiua oppoſitio: ergo ſi vt conſtituens perſonam, non ſolum connexiuè, ſed formaliter etiam diſtinguit, vt conſtituens perſonam, non ſolum connexiuè, ſed etiam formaliter opponit oppoſitione relatiua.

221 *Reſp.* Reſpondeo, conceſſo antecedenti negando conſequentiam. Ad probationem, conceſſa maiori: diſtinguo minorem: diſtinctio relatiua idem eſt, quod relatiua oppoſitio, formalis, aut connexiua, implicita, vel explicita, concedo minorem: idem eſt quod relatiua oppoſitio, expreſſa, & formalis, nego minorem, & conſequentiam: nam ſicut conceptus ille formaliter eſt relatiuus quoad inadæquatam rationem relationis, quamuis non referat expreſſe, & formaliter, ſed implicitè, & connexiuè: ita diſtinctio hypoſtatica præſtita à relatione ſub illo inadæquato conceptu, eſt formaliter relatiua, non quia exprimat relatiuam formalem oppoſitionem, ſed quia illam implicat, & cum illa connectitur. Quæ doctrina etiam conſtat in eodem exemplo Filiationis diſtinguentis hypoſtaticè Filium à Spiritu Sancto, quæ tamen non opponit relatiuè explicitè, & formaliter Filium ad Spiritum Sanctum, ſed tantum ſubſtractiuè, & connexiuè; quia nimirum conſtituit Filium ſubſtractum referibile ad Spiritum Sanctum relatione ſpiratoris, & cum iſta relatione connectitur.

222 *Deniq; arg.* Denique arguitur: forma hypoſtatica Patrem conſtituens in eſſe perſonæ diſtinguitur virtualiter adæquatè à relatione paternitatis: ergo Paternitas ſub nullo ſui conceptu perſonam Patris conſtituit. Conſequentia tenet. *Antec. prob. 1.* Antecedens autem probatur primo: nam illa diſtinguuntur in Deo adæquatè virtualiter, quæ æquiualent perfectionibus creatis, realiter autem formaliter adæquatè diſtinctionis; ſed forma conſtituens Patrem in eſſe perſonæ, & Paternitas illum referens ad Filium, æquiualent perſonalitati, & paternitati creatis, quæ adæquatè realiter diſtinguuntur: ergo talis forma, & paternitas diuina diſtinguuntur inter ſe virtualiter adæquatè.

223 *Secundo.* Secundo probatur: illa namque in Deo diſtinguuntur virtualiter adæquatè quæ ſic ſe habent in ordine ad effectus, quos præſtant, ac ſi realiter different; ſed paternitas, & forma hypoſtatica Patris; ita ſe habent in ordine ad conſtituendam perſonam, & illam referendam ad Filium, ac ſi realiter diſtinguerentur: ergo diſtinguuntur inter ſe adæquatè virtualiter. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem probatur: non enim alia ratione diſtinguimus virtualiter adæquatè iuſtitiam, & miſericordiam diuinam, niſi quia exercent propria munera, & ſic ſe habent in ordine ad Deum conſtituendum miſericordem, & iuſtum, ac ſi diſtinguerentur realiter inter ſe, & ſic de alijs attributis, inter quæ virtualem diſtinctionem agnoſcimus: ergo maior propoſitio in vniuerſum eſt vera; cauſalis namque vniuerſalem includit.

224 *Denique prob.* Denique probatur; ea namque de quibus verificantur contradictoria, diſtinguuntur virtualiter adæquatè, ſed de forma hypoſtatica, & de paternitate vt relatio eſt, verificantur contradictoria: ergo diſtinguuntur adæquatè virtualiter. Minor probatur conſtituere perſonam, & illam non conſtituere, ſunt prædicata contradictoria; ſed hæc verificantur de forma hypoſtatica, & de paternitate ſecundum quod eſt relatio, ſiquidem vt nos aſſerimus, conſtituit vt forma hypoſtatica; non autem ſecundum quod eſt relatio; ergo de paternitate ſub ratione formæ hypoſtaticæ, & de ipſa vt eſt relatio contradictoria verificantur.

225 *Primus modus dicendi impugnatur ex dictis.* Hoc argumentum petit vt explicemus, quænam diſtinctio verſetur inter paternitatem vt relatio eſt, & formam conſtituentem Patrem in eſſe perſonæ, & quod de paternitate aſſeremus, conſequenter erit de alijs relationibus aſſerendum. Quidam adæquatam virtualem diſtinctionem agnoſcunt, ſed iſti conſequenter dicere tenentur, vel perſonalitatem diuinam eſſe aliquid abſolutum, vel eſſe relationem tranſcendentalem, vel multiplicare relationes prædicamentales in Deo vltra quatuor; ac tandem paternitatem non conſtituere perſonam Patris in ſenſu formali, ſed tantum in ſenſu identico, quæ omnia ex dictis impugnata relinquuntur.

226 *Secundus modus dicendi reijcitur.* Alij per extremum inter paternitatem, quæ relatio eſt, & per modum formæ hypoſtaticæ, ſolum ſtatuunt diſtinctionem ex modo ſignificandi, ita vt ex parte obiecti nulla diſtinctio inueniatur, ſed eadem forma ſit, quæ ſignificata abſolutè, vt ſignificatur iſto nomine *perſona diuina*, aut *diuina perſonalitas*, perſonam Patris conſtituit. Prout vero ſignificatur ad modum relationis, non conſtituit illam, ſed conſtitutam ſupponit ex modo ſignificandi. Quorum ſententiam ex dictis etiam impugnata relinquitur. Primo: quia vt ex Diuo Thoma vidimus, *diſputatione octuageſima prima*, ſignificatum formale huius nominis perſona diuina eſt in eſſe obiecti formaliter abſolutum, ſignificatum autem formale nominis relatiui eſt etiam in eſſe obiecti formaliter relatiuum; ſed inter formaliter abſolutum, & formaliter relatiuum in eſſe obiecti ſignificati, diſtinctio aliqua obiectiua verſatur: ergo paternitas vt forma hypoſtatica, qua ratione Perſonam Patris conſtituit, & Paternitas vt referens, non ſolum ex parte modi ſignificandi, ſed etiam ex parte obiecti ſignificati aliqua ratione differunt.

Secundo: nam paternitas ſub ratione formæ hypoſtaticæ non exprimit reſpectum ad ſuum correlatiuum; ſed tantum illum inuoluit, & implicitè includit, ſub ratione tamen referentis explicat reſpectum ad terminum: ergo diſtinguuntur diſtinctione rationis obiectiuæ penes implicitum, & explicitum.

227 *Tertius modus dicendi.* Tertio, alij diſtinctionem rationis fatentur inter formam hypoſtaticam, & relationem diuinam, non tamen rationis ratiocinatæ, ſeu in ipſo obiecto fundata, ſed rationis ratiocinantis, fundata adæquatè in imperfectione noſtri intellectus. Sed nec iſti veritatem attingunt, etenim prædicta diſtinctio fundatur in eminentia diuina, ratione cuius vnica, indiuiſibilis entitas æquiualet pluribus perfectionibus creatis, nempè relationi, & perſonalitati, quæ in creaturis, realiter diſtinguuntur: ergo illius fundamentum non ſumitur adæquatè ex parte noſtri intellectus, ſed etiam ex parte obiecti, vt cum illo comparati; ac per conſequens non eſt diſtinctio ſolius rationis ratiocinantis, ſed etiam rationis ratiocinatæ.

228 *In ratione obiecti ſignificati diſtinguitur adæquatè.* Vnde conſequenter ad ea, quæ in diſcurſu huius tractatus tradidimus, aſſerendum videtur, paternitatem per modum formæ hypoſtaticæ, & per modum relationis differre in ratione obiecti ſignificati diſtinctione rationis ratiocinatæ adæquata; in ratione tamen entis diſtinctione rationis virtuali, aut eminentialis inadæqua-

Digitized by Google

dæquata. Primum patet: nam abſolutum, & relatiuum adæquatè diſtinguuntur, in creaturis quidem realiter, in Deo autem virtualiter, & ratione ratiocinata; ſed forma hypoſtaticè Patrem conſtituens eſt in ratione obiecti formaliter abſoluta, paternitas autem vt referens eſt in ratione obiecti formaliter relatiua: ergo in ratione obiecti ſignificati diſtinguuntur diſtinctione virtuali, & rationis adæquata.

229 *In ratione entis diſtinctio non in adæquata.* Secundum probatur, primo: nam ſi in eſſe rei, & entis differrent diſtinctione virtuali, & rationis adæquata, fieret primo perſonalitatem Patris, vel eſſe aliquid abſolutum, vel relationem tranſcendentalem, vel prædicamentalem diſtinctam à paternitatem, quorum falſitas conſtat ex dictis. Fieret ſecundo, paternitatem non in ſenſu formali, ſed in identico tantum conſtituere perſonam Patris, cuius contrarium oſtendimus.

Secundo: nam diſtinguens realiter in diuinis, non poteſt non ſpectare ad lineam relatiuam prædicamentalem formaliter; ſed paternitas vt forma hypoſtatica diſtinguit realiter Patrem ab aliis perſonis diuinis: ergo vt ſic pertinet ad lineam relatiuam prædicamentalem formaliter; ſed non eſt in illa vt genus: ergo eſt in aliqua ſpecie; cumque non ſit in ſpecie, vel quaſi ſpecie à paternitate diſtincta, erit in ſpecie, vel quaſi ſpecie paternitatis. Ex quo vlterius ſequitur, non diſtingui à paternitate, quatenus referente diſtinctione virtuali adæquata; aliàs eſſet in Patre duplex paternitas virtualiter adæquatè diſtincta, ſed tantum diſtinctione virtuali, & rationis inadæquata.

230 *Et ex his occurritur arg.* Et ex his ad argumentum reſpondeo, diſtinguendo antecedens: diſtinguitur virtualiter adæquatè diſtinctione virtuali in ordine ad formalem rationis in eſſe obiecti ſignificati, concedo antecedens: diſtinctione virtuali adæquata in ordine ad diſtinctionem adæquatam rationis in eſſe rei, nego antecedens, & conſequentiam. Ad antecedentis probationes, quatenus ſecundum membrum diſtinctionis oppugnant.

Ad 1. anteced. probationẽ. Reſpondeo ad primam, negando maiorem, vt in vniuerſum veram: nam æquiualentia ad entitates creatas realiter diſtinctas, nec requiritur, nec ſufficit ad diſtinctionem virtualem in Deo. Primum patet: nam inter veritatem, & bonitatem diuinam eſt diſtinctio virtualis adæquata; & tamen veritas, & bonitas creata, quibus æquiualent, realiter non diſtinguuntur. Secundum probatur: nam diuina omnipotentia æquiualent omnibus potentiis creatis, quæ realiter diſtinguuntur, & tamen non eſt multiplex virtualiter in Deo, aliàs eſſent admittenda plura attributa omnipotentiæ diuinæ. Similiter ſcientia Dei vnicum attributum; & tamen æquiualent omnibus ſcientiis creatis, inter quas realis diſtinctio verſatur: ergo ex eo quod relatio, & perſonalitas diuina æquiualent entibus creatis diſtinctis, non ſequitur diſtingui inter ſe virtualiter adæquatè.

231 *Ad 2.* Ad ſecundam probationem, nego maiorem, cuius falſitas ex eiſdem exemplis conuincitur: nam omnipotentia vt continens eminentialiter hominem, & eadem vt eminentialiter conſtituens equum, ſic ſe habet in ordine ad hominis, & equi productionem, ac ſi diſtinguerentur realiter iſtæ eminentiæ: & tamen non diſtinguuntur inter ſe virtualiter. Scientia Dei vt attingens obiectum metaphyſicæ, & vt terminata ad obiectum philoſophiæ, ſic ſe habet, ac ſi attingentiæ illæ realiter diſtinguerentur; & tamen inter illas non eſt virtualis adæquata diſtinctio: ergo ex eo quod perſonalitas diuinas, & paternitas ſic ſe habeant in ordine ad conſtituendum perſonam Patris, & illam referendi ad Filium, ac ſi realiter diſtinguerentur, non colligitur inter illas virtualiter adæquata diſtinctio. Nec ſolum ob iſtam cauſam miſericordia, & iuſtitia virtualiter adæquatè diſtinguuntur, ſed quia differunt ex ſe, & ex ſuis rationibus formalibus diſtinctione ſumpta ex obiectis, & quia in Deo nequeunt realem diſtinctionem habere, virtualem retinent diſtinctionem.

232 *Ad 3.* Ad tertiam, nego maiorem, vt veram vniuerſaliter: conceptus namque ſanctitatis diuinæ, & conceptus intellectionis; aut radicis intelligendi non diſtinguuntur virtualiter adæquatè; & tamen vnitur diuinitas humanitati Chriſti ſub conceptu formaliter illam ſanctificantis ſanctitate ſubſtantiali, & non vnitur formaliter ſub conceptu intellectionis, nec radicis intelligendi, & amandi. De ſecunda Trinitatis perſona verum eſt dicere, quod eſt Verbum creaturarum, & quod non eſt Filius illarum; & tamen ratio Verbi, & Filii non diſtinguuntur diſtinctione virtuali adæquata. Diuinitas vnitur mentibus beatorum vt ſpecies, non tamen vt intellectio, nec ſub conceptu naturæ, & tamen in ſententia probabili, ſpecies, intellectio, & natura, ſunt vna, & eadem formalitas, abſque virtuali diſtinctione adæquata. Ac denique, in Verbo Diuino, ratio egreſſionis, & ratio repræſentationis non diſtinguuntur virtualiter adæquatè, & tamen vniri poteſt mentibus beatorum vt Verbum, & non poteſt vniri ſub ratione termini vitaliter egredientis: non ergo ex veritate duarum contradictoriarum infertur diſtinctio virtualis adæquata: ac per conſequens, ex eo quod de paternitate, vt ſubſiſtente verificetur conſtituere perſonam, & negetur de eadem vt exprimente reſpectum *ad* correlatiuum non ſequitur inter conceptum ſubſiſtentis, & conceptum referentis virtualis diſtinctio adæquata.

Imò nec in formis creatis colligitur, quod duplici exemplo monſtratur: primum eſt in gratia habituali, in qua ratio principii auxiliantis, & ratio formæ iuſtificantis non diſtinguuntur virtualiter adæquatè; & tamen affirmatur de gratia ſub conceptu auxiliantis anteceſſio ad actum Charitatis diſponentem ad gratiam, negatur de gratia ſub ratione iuſtificantis. 233 *Duplici exemplo in creatis probatur falſitas maioris.*

Secundum, in deformitate peccati, in qua ratio actualitatis, & entitatis, & ratio explicita deformitatis non diſtinguuntur virtualiter adæquatè, & tamen de conceptu entitatis in deformitate incluſo, verificatur, quod cauſetur à Deo, & negatur de explicito deformitatis conceptu.

In quo autem diſtinctio virtualis conſiſtat, non eſt noſtri negotii examinare, ſed tractari ſolet *ſupra diſput. 5.* agendo de diuinis attributis; *& in diſput. 75.* agendo de diuinis relationibus, breuiter tamen pro præſenti ſufficiat aſſerere, illa diſtingui virtualiter adæquatè, quæ fundant reſpectu noſtri intellectus diſtinctionem adæquatam rationis. Illa autem diſtinguuntur ratione adæquata, quæ intelligi à nobis poſſunt, quin vnum explicetur in alio, nec in illo implicitè includantur attenta ſua ratione formali. Quod addo, quia ratione infinitatis omnes Dei formalitates ſe inuicem implicitè includunt; ratio autem formæ ſubſiſtentis hypoſtaticè, non ratione infinitatis, ſed ex propria ſua ratione formalis imbibit rationem reſpicientis, eo quod ex ſua ratione formali, dicit realem diſtinctionem in Deo, & realem incommunicabilitatem. In Deo autem realis diſtinctio non poteſt aliunde oriri, quam ex reali oppoſitione relatiua, vel explicata, vel implicitè importata, & ideò ratio formæ hypoſtaticæ non diſtinguitur à conceptu reſpectus ad terminum diſtinctione virtuali adæquata, ſed tantum inadæquata. 234 *Explicatur virtualis diſtinctio.*

§. XI.

Perſonas diuinas non conſtitui originibus, authoritate, & ratione probatur.

SIt tertia concluſio: *Perſonæ diuinæ non conſtituuntur originibus aut actiuis, aut paſſiuis.* Ita Authores quintæ ſententiæ, & frequentius alii Theologi, illam docuit Diuus Thomas *locis vbi ſupra relatis.* Et ſuadetur primo ex Concilio Florentino *in oratione pro vnione habita à Beſarion Patriarcha capit. 6.* vbi præmiſſa identitate reali relationis, & originis, ſic habetur: *Ideò vtroque quidem modo diſtinguuntur diuinæ perſonæ, prius tamen, & principaliter ſecundum modum intelligendi per relationes, per quas etiam conſtituuntur perſonæ diuinæ, non enim generare, & genitum eſſe, quod quidem originis eſt, conſtituit principaliter perſonas, ſed paternitas, & filiatio; ſiue Patrem, & Filium eſſe, quod relationis eſt.* Quibus verbis tacitè à Concilio approbatis manifeſtè docetur, quod licet, tam origines, quam relationes diſtinguant perſonas diuinas, non tamen illas conſtituunt origines, ſed relationes. 235 *Prob. 1.*

Secundo probatur concluſio: nam conſtitutiuum perſonæ diuinæ eſt pro recto reſpectiuum, cum ſit incommunicabile, & diſtinguens realiter perſonam, quod ſolum reſpectiuo poteſt competere; ſed origo actiua in recto eſt aliquid abſolutum, & ſolum de connotato importat reſpectum, & idem de origine paſſiua conſequenter dicendum eſt: ergo origo, ſiue actiua, ſiue paſſiua non conſtituit perſonam diuinam. Minor probatur; etenim origo actiua idem eſt, quod actiua generatio; ſed generatio non importat in recto reſpectum, ſed aliquid abſolutum; conſiſtit enim in diuina intellectione, vt in Patre, ſine connotata Paternitate, vt conditione, & complemento; ſicut potentia generatiua in intellectu vt in Patre, de connotato in obliquo paternitate egrediente, vt cum frequentiori Thomiſtarum ſententia docuimus *ſupra diſp. 72.* ergo origo actiua in recto, non reſpectu, ſed abſolutum importat. Idemque ex conſequenti eſt de origine paſſiua, v. g. paſſiua generatione dicendum; quod nempè conſiſtat in intelligi paſſiuo vt in Filio, ingrediente filiatione in obliquo, & de connotato ſolum ibidem oſtenſum à nobis eſt. 236 *Secundo.*

Si opponas primo, nam ſequitur ex iſta ratione, origines non ſolum non conſtituere, verumetiam, nec diſtinguere perſonas diuinas; conſequens aduerſatur verbis Beſarion Patriarchæ in prima probatione noſtræ concluſionis adductis: ergo ratio iſta falſo fundamento nititur. Probatur ſequela, abſolutum non ſolum non conſtituit, ſed nec diſtinguit perſonas diuinas, imò idcirco non conſtituit, quia diſtinguere non poteſt; ſed ratio facta conſiſtit in eo quod origines in abſoluto conſiſtunt: ergo nec conſtituunt, nec diſtinguunt perſonas. 237 *Si opponas 1.*

Reſpondeo diſtinguendo conſequens: loquendo de originibus pro eo, quod important in recto, concedo ſequelam: pro eo quod important de connotato, nego ſequelam, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Verba autem Patriarchæ intelligenda ſunt de originibus pro eo quod in obliquo, & de connotato important, & ſic verum eſt, quod diſtinguant perſonas diuinas. 238 *Reſp.*

Sed dices, loquendo de originibus pro eo quod important in obli- 239 *Replicab.*

Digitized by Google

obliquo, non ſolum diſtingnunt, ſed etiam conſtitnunt perſonas, ſed verbis relatis docetur, diſtinguere, & non conſtituere: ergo perperam explicantur de originibus pro eo quod important de connotato. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem probatur: origo namque actiua, v. g. de connotato importat paternitatem; ſed paternitas non ſolum diſtinguit, ſed etiam conſtituit perſonam diuinam: ergo origines pro eo quod important de connotato, non ſolum diſtinguunt, ſed etiam conſtituunt perſonas.

240 *Reſp.* Reſpondeo negando maiorem. Ad probationem, diſtinguo maiorem: importat de connotato paternitatem, munere, & conceptu formæ hypoſtaticæ, nego maiorem: ſub munere, & conceptu actionis, vel complementi actionis, concedo maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam paternitas conſtituit ſub conceptu formæ hypoſtaticæ ſubſiſtentis, prout ſic autem non connotatur ab origine actiua, ſed ſub munere complentis actionem generatiuam, ſub quo Patrem in eſſe perſonæ non conſtituit, bene tamen diſtinguit.

241 *Si oppo-nas 2.* Si opponas ſecundo, ſequi ex iſta ratione ſuperfluè Diuus Thomam ad excludendas origines à conſtitutione perſonarum in Deo, confugiſſe ad hoc, quod ſignificantur, non per modum formæ permanentis, & immanentis; conſequens eſt falſum: ergo, & ratio tradita. Patet ſequela: nam eo ipſo, quod origines in abſoluto conſiſtant, qnamuis ſignificarentur, tanquam formæ immanentes, & permanentes, non valerent conſtituere perſonas diuinas, ſicut nec illas diſtinguere; ſed ſecunda noſtræ concluſionis probatio ſumitur ex eo quod in abſoluto conſiſtant: ergo ſuperfluè D. Thomas conſugit ad hoc, quod ſignificantur, non per modum formarum permanentium, & immanentium.

242 *Reſp.* Reſpondeo negando ſequelam: ad probationem reſpondeo primo conceſſis maiori, & minori, negando conſequentiam: nam quod ex pluribus cauſis à conſtitutione excluditur, rectè, ex qualibet illarum probatur, non vt ex cauſa vnica, & neceſſaria, ſed vt ex cauſa ſufficienti, cum ergo origines actiuæ, & paſſiuæ excludantur à conſtitutione diuinarum perſonarum; tum, ex eo quod in abſoluto conſiſtunt in recto; tum etiam ex defectu permanentiæ, & immanentiæ in perſonis conſtitutis: rectè ex qualibet ex his cauſis probatur perſonas non conſtituere, quamuis nulla illarum ſeorſim cauſa neceſſaria ſit, ſed ſufficiens.

243 *Reſp. 2.* Secundo reſpondeo diſtinguendo maiorem: non valerent conſtituere pro eo quod important in recto concedo maiorem pro eo quod important de connotato, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: nam ſub vtraque ratione ſint extra conſtitutionem diuinarum perſonarum, & ratione à nobis facta ſolum ſub vna probatur; fit vt effugium Diui Thomæ non ſit ſuperfluum, ſed neceſſarium ad hoc, quod tam pro recto, quam pro obliquo excluderentur origines à conſtitutione perſonarum diuinarum.

Reſp. 3. Vel tertio reſponderi poteſt, D. Thomam vſum fuiſſe illis rationibus, vt à diuerſitate ſententiarum abſtraheret. Cum enim duplex verſetur ſententia, vna docens origines in recto conſiſtere in abſoluto; alia docens conſiſtere in reſpectiuo, vt independenter ab his ſententijs excluderet origines à conſtitutione perſonarum, vſus fuit illis rationibus.

244 *Sed inſtabis.* Sed adhuc inſtabis: ſi namque Diuus Thomas ſentiret origines conſiſtere in abſoluto pro recto aliquando illas à conſtitutione, diuinarum perſonarum ex hoc capite excluſiſſet; ſed numquam D. Thomas ex hoc principio illas excluſit à tali couſtitutione: ergo quia non conſiſtunt in abſoluto pro recto; & conſequenter ratio noſtra ex falſo principio procedit.

Reſp. tripliciter. Reſpondeo primo negando maiorem, non enim eſt neceſſarium, quod id quod ex pluribus cauſis à conſtitutione excluditur, ex omnibus illis probetur. Secundo reſpondeo, ſententiam conſtituentem origines in abſoluto pro recto, non certam, ſed probabilem eſſe, & ideò D. Thomas vt excluſionem originum à conſtitutione perſonarum probaret, independenter ab hac, vel illa ſententia, non fuit vſus illo principio. Vel tertio dicatur, qnod cum excluſis originibus à conſtitutione diuinarum perſonarum pro recto, eo quod in abſoluto conſiſtant, reſtet illas à tali conſtitutione excludere pro eo, quod important de connotato, & hoc alia ratione Dini Thomæ probetur, idcircò compendio viens, vſus fuit alia ratione; quæ illas à conſtitutione perſonarum excluderet ſub vtraque conſideratione.

245 *Tertio prob. concluſio.* Tertio probatur concluſio: nam conſtitutiuum alicuius rei debet ſignificari vt manens in illa, non autem vt ab illa egrediens, vel tendens in illam, ſed origo actiua ſignificatur vt egrediens à perſona; paſſiua autem vt tendens in perſonam: neutra autem vt manens in illa: ergo origo non eſt forma conſtituens perſonam.

Confirm. Quod amplius confirmari poteſt: nam conſtitutiuum rei habentis eſſe fixum, & permanens, debet ſignificari vt fixum, & permanens, non vt viale, ſed proceſſio, tam actiua, quam paſſiua non ſignificatur vt aliquid fixum, & permanens, ſed vt habens eſſe viale; perſona autem diuina ſignificatur vt per permanens: ergo forma illius conſtitutiua non eſt relatio ſignificata nomine originis, vel origo, ſiuè actina, ſiuè paſſiua. Qua ratione vſus eſt D. Thomas *quæſt. 40. art. 2.*

246 *Quarto prob.* Quarto probatur concluſio: Filins non conſtituitur generatione paſſiua, ſed filiatione: ergo Pater non conſtituitur in eſſe perſonæ generatione actiua, ſed paternitate, & idem de Spiritu Sancto eſt dicendum. Vtraque conſequentia conſtat: nam omnium hypoſtaſum einſdem naturæ eadem eſt ratio conſtitutionis, & diſtinctionis: ergo ſi Filius non conſtituitur generatione paſſiua, ſed filiatione, nec Spiritus Sanctus conſtituitur in eſſe perſonæ per paſſiuam proceſſionem: nec Pater per generationem actiuam, ſed per proprias relationes. Antecedens autem probatur: nam origo, vel generatio paſſiua non eſt forma dans eſſe formaliter, ſed via ad formam formaliter conſtituentem; Petrus namque v. g. non habet eſſe formaliter per ſuam natiuitatem, ſed tantum vialiter, quia nempè natiuitate inducitur humanitas, illum formaliter conſtituens in eſſe hominis: ergo Filius non conſtituitur in eſſe perſonæ formaliter, natiuitate, aut paſſiua generatione, ſed tantum vialiter, quatenus eſt via ad filiationem formaliter conſtituentem. Quo argumento vſus eſt D. Thomas *q. 8. de potentia art. 3.*

247 *Denique prob. concluſio.* Denique probatur concluſio: Pater non conſtituitur in eſſe perſonæ per generationem actiuam, ſed per paternitatem: ergo nec Filius, nec Spiritus Sanctus per paſſiuas proceſſiones, ſed per relationes conſtituuntur in eſſe perſonæ. Conſequentia ex dictis tenet, qnia vt docet D. Thomas loco nuper allegato, omnium hypoſtaſum eiuſdem naturæ eadem eſt ratio conſtitutionis, & diſtinctionis; & conſequenter ſi prima Trinitatis perſona non origine, ſed relatione formaliter conſtituitur, idem erit de alijs perſonis dicendum.

Antec. oſtēditur 1. Antecedens autem oſtenditur primo: nam generatio actiua ſignificatur, & concipitur à nobis vt actio, & conſequenter vt egrediens à perſona Patris; ſed quod realiter ab aliquo egreditur, illud realiter conſtitutum ſupponit, & vt quod egrediens concipitur, intelligitur ſupponens perſonam, à qua per rationem egreditur: ergo generatio actiua, quatenus à nobis concipitur ſupponit perſonam Patris; & conſequenter non conſtituit Patrem in eſſe perſonæ.

Secundo. Secundo probatur: nam realiter eliciens actionem, realiter ſupponitur ante actionem conſtitutum: ergo per rationem eliciens, per rationem etiam ſupponitur conſtitutum ad propriam operationem; ſed Pater vt perſona diſtincta à Filio, licet non realiter, ratione tamen elicit generationem actiua: ergo ratione ad illam ſupponitur conſtitutus in eſſe perſonæ; & conſequenter per illam non conſtituitur.

248 *Tertio.* Tertio: nam prius eſt aliquid conſtitui in eſſe, quam operari: ergo Pater prius concipitur conſtitutus in eſſe perſonæ, quam intelligatur operans, & generans Filium, ac per conſequens per generationem non conſtituitur in ratione perſonæ.

Denique prob. anter. Denique probatur: nam de ratione actionis eſt habere principium à quo egrediatur, vel realiter, vel per rationem, vt D. Thomas *quæſt. 1. de potentia art. 1. ad 1.* ſed generatio actiua eſt actio propria perſonæ Patris: ergo ratione noſtra à perſona Patris egreditur; at quod ab aliquo per rationem egreditur, illum per rationem conſtitutum ſupponit: ergo generatio præſupponit Patrem conſtitutum in eſſe perſonæ; & conſequenter illum in eſſe perſonæ non poteſt per rationem conſtituere, de quo genere conſtitutionis noſtra diſceptatio procedit.

249 *Aureoli ſolutio precluditur.* Ex quibus præcluſa manet ſolutio Aureoli apud Capreolum *in 1. diſtinct. 26. quæſt. 1.* verſu *contra ſecundam concluſionem*, aſſerentis, quod licet actiones nequeant conſtituere ſuppoſita, à quibus eliciuntur, actiones vero, quæ non ſunt elicitæ, poſſunt ſuppoſita conſtituere; generatio autem diuina non eſt actio elicita, & ideò poteſt conſtituere Patris ſuppoſitum. Quæ ſolutio ex proximè dictis reijcitur: nam licet generatio diuina non ſit actio elicita realiter, per rationem tamen elicitur, à nobiſque vt elicita concipitur; ſed actio elicita realiter, nequit realiter conſtituere ſuppoſitum à quo realiter elicitur: ergo actio per rationem elicita, vel concepta per modum elicitæ, non poteſt per rationem conſtituere ſuppoſitum à quo concipitur egredi; at diſputatio noſtra non de reali conſtitutione procedit, cum diſquirimus, an originibus, an relationibus conſtituantur perſonæ: ergo in ſenſu diſputationis non origines, ſed relationes conſtituunt perſonas diuinas.

§. XII.

Argumentis in contrarium occurritur.

250 *Contra concluſionem arg. 1.* Contra iſtam concluſionem arguitur primo authoritate Beſarion Patriarchæ in fauorem noſtræ concluſionis adducta verbis ſuperius relatis, quibus duo dicit quæ nobis aduerſari videntur: primum eſt, *relationibus, & originibus diſtingui diuinas perſonas, quamuis principaliter relationibus*, ſed diſtinctiuum, & con-

Digitized by Google

& conſtitutiuum eſt idem: ergo origines conſtituunt perſonas diuinas, licet minus principaliter. Secundum, quod docet eſt, *relationes principaliter conſtituere perſonas*; ſed comparatiuum ſupponit abſolutum conueniens vtrique extremo comparationis: ergo ſentit origines conſtituere perſonas, quamuis minus principaliter.

Confirm. Quod amplius confirmari poteſt ex D. Thoma *in præſenti quæſt.* 14. *art.* 2. vbi docet, melius dici, quod perſonæ diſtinguantur relationibus, quam per origines: ergo ſentit vtrumque verè affirmari; ſed diſtinctiuum, & conſtitutiuum eſt idem: ergo vtrumque poteſt dici, quod nempè conſtituantur originibus, relationibus, & ſi melius dicatur ſecundum.

251 *Reſp. argum.* Reſpondeo, verba Patriarchæ allegata nobis in nullo aduerſari, non quidem in primo dicto: nam conſtitutiuum non eſt idem, quod diſtinctiuum ſecundum, aut viale, ſed quod diſtinctiuum, primarium, & formale; origo autem non eſt primum diſtinctiuum, & formale, ſed ſecundum, & viale; generatio namque actiua, tametſi diſtinguat Patrem à Filio, non diſtinguit diſtinctione primaria, ſed ſecundaria aliam diſtinctionem ſupponente præſtitam à relatione per modum formæ hypoſtaticæ. Generatio autem paſſiua non diſtinguit formaliter, ſed vialiter, ſcilicet per modum viæ inducentis filiationem formaliter diſtinguentem, & ideò neutra conſtituit propriam hypoſtaſim. Nec item in ſecundo aduerſatur: nam verum eſt relationibus, & originibus conſtitui, diuerſimodè tamen; originibus paſſiuis vialiter; quia ſunt viæ ad relationes formaliter conſtituentes: origine actiua etiam Pater conſtituitur à poſteriori loquendo de prima conſtitutione perſonali, quia origo illam ſupponit, & ad illam conſequitur, & formaliter in aliquo eſſe ſecundo, & conſequuto ad primam conſtitutionem; relationibus autem primario formaliter, & permanenter conſtituuntur perſonæ diuinæ.

252 *Ad confirm.* Et ex his ad confirmationem conſtat ſolutio: nam verum eſt originibus, & relationibus conſtitui perſonas diuinas modo explicato, quod expreſsè à D. Thoma affirmatur, ex hoc tamen non ſequitur in ratione perſonarum originibus primo, & formaliter conſtitui, vt conſtat ex dictis. Ex dictis etiam infertur, cur Patres quandoque originibus, quandoque relationibus aſſerant conſtitui perſonas, non enim hoc docent; quia ſentiunt illis formaliter, & primo conſtitui perſonali conſtitutione, ſed vel quia vialiter perſonas conſtituunt, vt in originibus paſſiuis contingit, vel quia demonſtrant à poſteriori perſonalem conſtitutionem, vt conſtat in actiua.

253 *Secundo arg.* Secundo arguitur: Filius conſtituitur in eſſe perſonæ per generationem paſſiuam: ergo Spiritus Sanctus per paſſiuam proceſſionem, & Pater per generationem actiuam perſonaliter conſtituuntur. Conſequentia tenet ex dictis: omnium namque hypoſtaſum eiuſdem naturæ eſt eadem ratio conſtitutionis, & diſtinctionis.

Antec. oſtenditur 1. Antecedens autem oſtenditur primo: nam paſſiua generatio non conſiſtit in abſoluto, ſed in relatiuo pro recto; ſed ideò generatio actiua non conſtituit Patrem in eſſe perſonæ, quia in aliquo abſoluto conſiſtit: ergo generatio paſſiua conſtituit perſonam Filij. Secundo probatur: nam primum diſtinguens, conſtituit; ſed paſſiua generatio eſt, quæ primo diſtinguit Filium: ergo illum in eſſe perſonæ formaliter conſtituit. Maior ſæpè à nobis eſt admiſſa. Minor autem probatur: nam paſſiua generatio diſtinguit Filium à Patre, cum conueniat perſonæ Filij, & repugnet perſonæ Patris, id autem, quod vni conuenit, & repugnat alteri, inter vtrumque diſtinguit; ſed eſt prior filiatione: ergo primo diſtinguit.

254 *Reſp.* 1. *ad primã probatione antec.* Reſpondeo negando antecedens, ad primam probationem reſpondeo primo negando maiorem; ſicut enim generatio actiua eſt actualis intellectio vt in Patre, ingrediente in recto abſoluta intellectione actuali, & paternitate in obliquo: ita generatio paſſiua eſt intelligi paſſiuum vt in Filio, in recto ingrediente paſſiuo intelligi quod abſolutum eſt, & in obliquo filiatione. Quod fusè oſtendimus *ſupra diſp.* 72.

Secundo. Reſpondeo ſecundo, permiſſa maiori diſtinguendo minorem: ly *ideò dicente* cauſam ſufficientem, concedo minorem: cauſam vnicam, & neceſſariam ad excludendam generationem actiuam à conſtitutione perſonæ, nego minorem, & conſequentiam: cum enim cauſa adæquata non ſit, reſtat alia ob quam paſſiua generatio excludatur à conſtitutione perſonæ Filij, nempè, quia non ſignificatur vt forma permanens, & formaliter conſtituens, ſed vt via ad formam formaliter conſtituentem.

255 *Ad* 2. *prob.* Ad ſecundam diſtinguo maiorem: primo diſtinguens in facto eſſe permanenti, conſtituit, concedo maiorem: primo diſtinguens in fieri, & eſſe viali, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam paſſiua generatio quantumuis repugnet Patri, & conueniat perſonæ Filij: & conſequenter inter vtrumque diſtinguat, non tamen diſtinguit in facto eſſe permanenti, ſed in fieri, & in eſſe viali, quandiu enim intelligitur generari paſſiuum, nondum intelligitur Filius habens eſſe in facto eſſe, ſed veluti in fieri, & in via ad eſſe perſonæ in facto eſſe. Sicut quamdiù intelligitur generari paſſiuum hominis, nondum intelligitur homo, ſed fieri hominis, & via ad eſſendum hominem.

Sed dices: licet generatio paſſiua per modum generationis, & ſub explicito generationis conceptu, ſolum diſtinguat in fieri, & in eſſe viali, ipſa tamen vt ſubſiſtens, & ſecundum conceptum implicitum, diſtinguit diſtinctione permanenti, & diſtinguit prius, quam relatio filiationis: ergo ſub hac ratione conſtituit Filij perſonam. Conſequentia tenet ex dictis, minor manifeſta videtur: nam generatio paſſiua vt ſubſiſtens non eſt filiatione poſterior, nec ſimul cum filiatione: ergo eſt prior filiatione ſub omni filiationis conceptu; & conſequenter priuſquam illa diſtinguit. 256 *Replicabis.*

Maior autem oſtenditur primo, ſupponendo, quod origo paſſiua, quamuis non explicet reduplicatiuè, vt origo, rationem ſubſiſtentis, illam tamen implicitè includit, quod patet primo: nam omnis diuina formalitas eſt ſubſtantia, ſaltim implicitè: ergo ſubſtantialiter ſubſiſtens. Secundo: nam formalitas, quæ in creaturis eſt accidens, & inhæret, ſi reperiatur in Deo eſt ſubſtantialis, & ſubſiſtens, vt conſtat in ſapientia, intellectu, relatione, & alijs diuinis formalitatibus, quæ non ſunt accidentia inhærentia ſubſtantiæ, ſed ſubſtantiæ ſubſiſtens; ſed paſſiua generatio creata, etſi inhærentiam non explicet, illam tamen importat implicitè: ergo paſſiua generatio diuina, quamuis non explicet ſubſiſtentiam, illam tamen implicitè importat. Deuique idipſum patet à paritate, relationis diuinæ, quæ licet rationem ſubſiſtentiæ non explicet, illam implicitè dicit: ergo pariter origo paſſiua. Hoc ſuppoſito probatur maior dupliciter, primo: nam ratio viæ, & fieri conuenit origini paſſiuæ ſecundum conceptum explicitum paſſiuæ egreſſionis: ergo vt ſubſiſtens ſubſiſtentia, quam importat implicitè, non conſtituit in eſſe viali, nec vialiter diſtinguit, ſed in facto eſſe, & permanenti. 257 *Maior oſtenditur* 1.

Secundo: nam licet relatio pro explicito, vel per modum relationis, ſolum relatiuè diſtinguat, non vero hypoſtaticè, & perſonaliter, ſub conceptu ſubſiſtentis, quem implicitè importat relatio, præſtat diſtinctionem, non relatiuam relatiuè, ſed hypoſtaticam, & perſonalem: ergo pariter origo paſſiua, quamuis ſub expreſſo conceptu ſolum diſtinguat vialiter, ſub conceptu ſubſiſtentis, quem implicat, permanenter poterit diſtinguere, & veluti in facto eſſe; & conſequenter ſub hoc conceptu, & munere præſtat diſtinctionem permanentem, & primam. 258 *Secundo.*

Huic argumento reſponderi poteſt primo ex doctrina Capreoli *in* 1. *diſtinct.* 26. *quæſt.* 1. *ad* 2. argumentum Aureoli contra ſecundam concluſionem, vbi hanc differentiam conſtituit inter paternitatem, v.g. & originem, vel actiuam, vel paſſiuam; quod licet paternitas per modum paternitatis, & ſub conceptu relationis non conſtituat perſonam, ſicut nec origo per modum originis, & in hoc æquiparentur relationes, & origines. Cæterum paternitas poteſt concipi vt forma inexiſtens non egrediens, nec in aliud tendens vt via, ſed vt eadem cum diuina eſſentia, & ſic poteſt conſtituere perſonam. Generationi autem, tam actiuæ, quam paſſiuæ, repugnat ſic concipi; cum in ſua ratione importet oppoſitum, & ideò origo non poteſt intelligi vt conſtitutiua, niſi intelligatur ſub oppoſita ſibi ratione. Iuxta quam doctrinam reſpondendum eſt argumento negando ſuppoſitum antecedentis: nam intelligere originem vt ſubſiſtentem, & vt formam inexiſtentem, eſt terminos implicare. 259 *Solutio Capreoli.*

Hæc tamen ſolutio ex dictis redditur difficilis, primo; nam licet origini ſub expreſſo conceptu repugnet concipi vt inexiſtens, ſub implicito tamen non repugnat illi ſic concipi; ſed idem conuenit relationi: ergo differentia tradita non ſubſiſtit. Minor patet: nam relatio non explicat in exiſtentiam, vel ſubſiſtentiam, ſed tantum implicitè inexiſtit, vel ſubſiſtit: ergo ſub explicita ratione nequit concipi vt inexiſtens, vel vt ſubſiſtens. Maior autem eadem paritate probatur; licet namque relationi ſecundum conceptum explicitum repugnet concipi vt ſubſiſtens, vel vt inexiſtens, non tamen illi repugnat ſecundum id, quod importat implicitè: ergo quamuis origini paſſiuæ repugnet ſecundum id, quod explicat, concipi vt ſubſiſtens, vel vt inexiſtens, non tamen repugnabit illi ſic concipi, ſecundum id, quod importat implicitè. 260 *Impugnatur* 1.

Secundo: nam ideò relatio diuina poteſt concipi vt forma inexiſtens, vel ſubſiſtens, quia licet tantum explicet reſpectum ad terminum, implicat tamen inhærentiam, in creatis, & Deo ſubſiſtentiam; ſed etiam origo, quamuis ſolum explicet rationem viæ, implicat tamen origo creata inhærentiam, & diuina ſubſiſtentiam, vt vidimus: ergo non repugnat illi concipi vt forma inexiſtens; & conſequenter neque vt forma conſtituens. 261 *Secundo.*

Et augetur difficultas: ideò namque relatio vt inexiſtens concepta non concipitur ſub oppoſita ſibi ratione; quia licet non explicet rationem formæ inhærentis, aut ſubſiſtentis, hanc ta- *Confirm.*

men implicitè importat, ſed etiam origo, quamuis hæc non explicet, illa tamen implicitè dicit, vt manet probatum: ergo concepta vt forma inexiſtens, ſubſiſtens, & conſtituens, non concipitur ſub oppoſita ſibi ratione.

262 *Caietan. reſp. tripliciter.* Caietanus *in præſenti q.40. art. 4. ad finem*, triplici ſolutione reſpondet; primo, oppoſitum opinantes, nempè originibus conſtitui perſonas, non diſtinguere de origine, hoc, vel illo modo concepta, ſed abſolutè affirmare perſonas diuinas originibus conſtitui. Vnde probando non conſtitui originibus ſecundum conceptum originum, ſufficienter obtinetur intentum. Secundo reſpondet, relationem realem ſecundum propriam rationem, non ſolum adeſſe, ſed etiam eſſe; ac proinde, licet ſecundum quod adeſt, non concipiatur vt forma, ſecundum quod eſt, poteſt concipi vt forma conſtituens. Origo autem etiam vt realis, viæ tantum habet rationem, & ideò repugnat illi concipi vt forma conſtituens. Tertio reſpondet, ideò affirmari perſonas conſtitui relationibus, negari conſtitui originibus, quia Patres duo tantum genera recognoſcunt in Deo, nempè ſubſtantiæ, & ad aliquid; quod ſi communis doctrina genera actionis, & paſſionis conſtituiſſet in Deo, & non relationes, proculdubio origo affirmaretur conſtituens, & poſtea diſtingueretur in duplicem actum, nempè conſtituendi hypoſtaſim, & exercitium originandi.

263 *Contra 1. ſolutionē obſtat.* Sed etiam omnes iſtæ ſolutiones difficiles redduntur ex dictis; prima quidem: nam licet opinantes oppoſitum non diſtinguant de originibus hoc, vel illo modo conceptis, ſed abſolutè defendant originibus conſtitui; tamen D. Thomas de originibus ſub quouis conceptu originum negauit eſſe perſonarum conſtitutiuas, alias nullum diſcrimen inter origines, & relationes ſtatuiſſet in ordine ad actum conſtituendi perſonas: ergo vt mens D. Thomæ ſaluetur, debet dari ratio, cur relatio affirmetur conſtituens, licet non per modum relationis, ſed per modum formæ hypoſtaticæ, & id de originibus negetur.

264 *Contra 2. obſtat.* Secundo, ex eo quod: nam ideò relatio realis, non ſolum adeſt, ſed etiam eſt; quia relatio realis creata realiter ſubiecto inhæret, relatio autem diuina, verè, & realiter ſubſiſtit, quamuis nec relatio creata explicet inhærentiam, nec diuina ſubſiſtentiam; ſed origo realis creata, verè, & realiter inhæret, quamuis inhærentiam non explicet, & origo diuina, verè, & realiter ſubſiſtit, quamuis ſubſiſtentiam non explicet: ergo origo realis vt ſic, non ſolum habet rationem viæ, ſed etiam realiter eſt; & conſequenter poteſt rationem formæ conſtituentis ſortiri, & concipi vt forma diuinam perſonam conſtituens.

265 *Contra 3. opponitur.* Denique tertia ſolutio, cui præcipuè Caietanus acquieuit, ex eo redditur difficilis: nam licet ſecundum Boetium, & communem Patrum doctrinam, affirmetur in Deo genus ad aliquid, non tamen negantur genera actionis, & paſſionis in Deo, imò potius affirmantur, cum omnes Patres concedant proceſſiones actiuas, & paſſiuas in Deo: ergo quamuis concedamus perſonas conſtitui relationibus, non eſt cur negemus, conſtitui etiam originibus, ſumptis per modum formæ hypoſtaticæ.

266 *Ferrara reſp. dupliciter.* Ferrarienſis *lib.4. Contra Gentes cap.26. ad finem*, duas adhibet ſolutiones, in prima conuenit cum ſecunda Caietani, docens principium conſtitutiuum perſonæ debere eſſe incommunicabile, & ſignificari per modum formæ intrinſecæ, quorum vtrumque conuenit paternitati diuinæ; eſt enim incommunicabilis pluribus, & ſignificatur per modum formæ, non quidem in quantum relatio abſolutè, ſed in quantum realis relatio diuina. Origo autem, nec in quantum origo abſolutè, nec in quantum origo realis diuina ſignificatur vt forma, ſed vt via quædam à re, vel ad rem, & ideò quamuis ſit incommunicabilis non eſt forma conſtituens perſonam. Secundo reſpondet, principium conſtitutiuum perſonæ duo præſtare debere, ipſam conſtituere in eſſe, & etiam in eſſe diſtincto, quorum vtrumque conuenit relationi, & ideò affirmatur de illa conſtituere perſonam diuinam: origo autem non diſtinguit formaliter, ſed tantum vialiter, & ideò non poteſt affirmari de origine, quod conſtituat perſonam diuinam.

267 *Quæ obſtant contra vtramque ſolutio.* Sed contra primam ſolutionem facit: ideò namque relatio realis, vt realis, ſignificatur vt forma, quia vt realis, vel inhæret, vel ſubſiſtit; ſed etiam origo realis vt realis vel inhæret vt origo creata, vel ſubſiſtit vt origo diuina: ergo origo vt realis ſignificatur vt forma. Si fortè dicatur, originem realem vt realem non explicare inhæſionem, nec ſubſiſtentiam, ſed tantum realem egreſſionem, & realem viam à re, vel ad rem; relatio autem vt realis explicare inhærentiam, vel ſubſiſtentiam, & ideò ſecundum explicitum relationis realis conceptum ſignificari relationem vt formam. In contrarium obſtat: nam ſicut origo vt ſic conſtituitur per rationem viæ; ita relatio vt ſic per conceptum reſpicientis terminum: ergo ſi reſpicientia termini per hoc, quod contrahatur ad rationem realis reſpicientiæ termini, explicat, & non ſolum implicat inhærentiam ad ſubiectum, aut realem ſubſiſtentiam: pariter via contracta ad rationem viæ realis explicabit realem inhærentiam, aut realem ſubſiſtentiam, vel ſi poteſt concipi ratio realis viæ realiter egredientis à principio, aut realiter tendentis ad terminum, nullo iſtorum explicato, cur etiam, abſque expreſſione inhærentiæ, aut ſubſiſtentiæ realis, non poterit concipi realis termini reſpicientia? Deinde contra ſecundam ſolutionem facit: nam generatio paſſiua conuenit Filio, & repugnat alijs perſonis; ſed id, quod vni conuenit, & alteri repugnat, inter vtrumque diſtinguit: ergo origo paſſiua diſtinguit.

Denique alij Recentiores reſpondent, ideò relationem ſub conceptu ſubſiſtentis implicitè ab ipſo importato ſubinduere rationem formæ hypoſtaticæ conſtituentis perſonam: ſecus autem originem, quia relatio ſignificatur vt aliquid habens eſſe fixum, permanens, & completum; origo vero non ita, ſed per modum fluxus, & vt habens eſſe in fieri, & incompletum. Vnde D. Thomas nomine formæ intrinſecè non intellexit formam intrinſecæ conuenientem, ſed formam in facto eſſe completo, & permanenti. 268 *Recētiorū ſolutio.*

Cæterum, quamuis hæc ſolutio, ſicut & præcedentes veram contineat doctrinam, adhuc tamen obſtat contra illam; ſignificari originem, prout in fieri, prout in egredi, & prout habentem eſſe incompletum, ſolum obſtare conſtitutioni perſonæ per originem ſecundum conceptum explicitum: ergo ſecundum conceptum ſubſiſtentis, quem implicitè importat, ſortiri poterit rationem formæ hypoſtaticæ, perſonamque conſtituere, non obſtante illo modo ſignificationis. Probatur antecedens: quod relatio explicet tendentiam ad terminum, & pro explicito illi, repugnet conſtituere perſonam, non impedit, quo minus ſecundum conceptum implicitum apta ſit ad perſonam conſtituendam: ergo pariter, quod origo explicet aliquid viale, & non permanens, cui rationi repugnet perſonæ conſtitutio ſecundum conceptum explicitum, non impediet, quominus apta ſit ad perſonam conſtituendam ſecundum conceptum ſubſiſtentis, quem implicat. Patet conſequentia: nam loquendo ſecundum explicitum, non minus repugnat tendentiæ ad terminum conſtitutio perſonæ, quam conceptui viæ à re, vel ad rem, licet ex diuerſis principijs: ergo ſi repugnantia conſtituendi perſonam competens tendentiæ relatiuæ ſecundum conceptum explicitum, non reddit illam impotentem, conſtituere ſecundum rationem implicitam in illa: pariter repugnantia ad conſtituendum conueniens origini, & viæ, pro eo quod explicitè dicit, non reddet ipſam incapacem conſtituendi, ſecundum rationem ſubſiſtentis importatam implicitè. 269 *Contra iſtam ſolutionem obſtat.*

Cenſeo in his ſolutionibus parum, aut nihil differentiæ verſari, poſſeque ad noſtram reduci. Reſpondeo ergo ad obiectionem factam, negando maiorem: ad primam probationem, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam: nam licet explicitè ſolum importet rationem viæ, & non ſubſiſtentiam; iſta vero, quam implicat, importat etiam non per modum permanentis, & habentis eſſe completum, ſed per modum fluxus, & habentis eſſe incompletum. Ad ſecundam, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam, & ratio diſcriminis eſt: nam reſpicientiæ termini, quam relatio explicat, non repugnat inhærentia ad ſubiectum, vel ſubſiſtentia, imò taliter relatio explicat reſpectum ad terminum, quod alterum horum petit inhærentiam, relatio creata, & ſubſiſtentiam diuina: petit enim relatio creata prius inhærere vt referat, & diuina prius ſubſiſtere: conceptus autem explicitus viæ non petit permanentiam implicitam, vt conſtat in paſſione creata, quæ quamuis pro explicito inhæreat, non tamen permanenter inhæret, ſed influxu, & tranſeunter. Idemque de origine paſſiua eſt dicendum, quod nempè explicat rationem viæ, & licet implicet ſubſiſtentiam, & reuera permanens ſit, ea vi tamen conceptus, quem explicat, non expoſcit permanentiam, quam tamen poſtulare deberet vt ſecundum conceptum implicitum ſubinduere poſſet rationem formæ hypoſtaticæ. Et hoc eſt, quod docuit Capreolus, nempè, non poſſe originem concipi vt formam conſtituentem perſonam, niſi concipiatur ſub oppoſito ſibi prædicato, quia vt ſic conciperetur deberet intelligi, vt forma habens eſſe permanens, quod etiam pro implicito repugnat origini. 270 *Reſp. arg. & traditæ ſolut. ad concord. reducitur.*

Contra quam ſolutionem non obſtat prima impugnatio: nam licet pro implicito concipiatur origo inexiſtens, vel ſubſiſtens, non tamen concipitur vt permanenter inexiſtens, vel ſubſiſtens. Nec ſecunda ob eandem rationem: nam relatio ſecundum conceptum implicitum inexiſtit, vel ſubſiſtit: permanenter; origo autem, quamuis pro implicito inexiſtat, vel ſubſiſtat, non tamen ſubſiſtit, ſeu inexiſtit permanenter, & completè, ſed vialiter, & incompletè attento conceptu explicito, qui poteſt inhærentiam petere, ſed non permanentiam. Sic etiam intellecta ſecunda ſolutio Caietani veriſſima eſt, quod ſcilicet relatio non ſolum adeſt, ſed etiam eſt permanenter, & fixè. Origo autem, quamuis ſit ſub implicito conceptu, non eſt permanenter, etiam pro implicito vt exacto ab explicito. Et in eodem ſenſu prima ſolutio Ferrarienſis eſt accipienda. 271 *Impugnationes ſoluuntur.*

Tertio

Digitized by Google

Tertio arguitur: generatio actiua conſtituit Patrem in eſſe
272 *Arg. 3.* perſonæ: ergo paſſiua conſtituit in eſſe perſonæ Filium, & Spiritum Sanctum. Conſequentia tenet ex dictis: nam vt docet Diuus Thomas *quæſt. de potentia ſæpè allegata*, omnium hypoſtaſum eiuſdem naturæ eadem eſt ratio conſtitutionis, & diſtinctionis: ergo ſi hypoſtaſis Patris conſtituitur generatione actiua, Filius, & Spiritus Sanctus conſtituuntur originibus paſſiuis. Antecedens autem probatur: nam primum alicuius rei diſtinctiuum, eſt etiam eius conſtitutiuum ſed generatio actiua diſtinguit Patrem ab alijs perſonis diuinis, cum illi competat, & alijs perſonis repugnet, & alias eſt prior relatione paternitatis, & conſequenter primo diſtinguit: ergo conſtituit Patrem in eſſe perſonæ.

273 *Reſp.* Reſpondeo negando antecedens, ad probationem, conceſſa maiori, diſtinguo ſecundam partem minoris, præcedit relationem paternitatis ſub explicito referentis conceptu, concedo minorem: ſub conceptu formæ hypoſtaticè ſubſiſtentis, nego minorem, & conſequentiam: quia licet diſtinctio præſtita Patri ab origine actiua ſit prior illa, quam præbet relatio vt referens, non tamen eſt prior illa, quam præſtat perſonæ Patris paternitas vt forma hypoſtaticè ſubſiſtens; & conſequenter non origine, ſed paternitate ſic ſumpta, conſtituitur Pater in ratione primæ perſonæ.

274 *Difficultas inſurgens.* Sed contra iſtam ſolutionem conſurgit eadem difficultas, quæ de origine paſſiua: nam licet generatio actiua ſub explicito conceptu egreſſionis, & viæ, ſupponat Patrem conſtitutum in eſſe perſonæ, ſub conceptu tamen ſubſiſtentis, quem implicitè importat, non ſupponit, ſed conſtituit: ergo nulla eſt differentia inter paternitatem, & generationem actiuam quoad hoc, quod conſtituere perſonam, quandoquidem vtraque conſtituit ſecundum conceptum implicitum, & neutra ſecundum explicitum. Antecedens probatur: quamuis paternitas ſub explicito conceptu reſpicientis non conſtituat perſonam Patris, ſed conſtitutam ſupponat: ſub conceptu autem ſubſiſtentis, quem imbibit, conſtituit per nos perſonam: ergo pariter, quamuis origo actiua ſub explicito conceptu egreſſionis, & viæ, non conſtituat, ſed ſupponat perſonam, ſub conceptu vero ſubſiſtentis, quem implicat, perſonam poterit conſtituere.

275 *Reſp. 1.* Huic obiectioni reſpondetur primo ex dictis in ſolutione ſecundi argumenti, negando antecedens: ad illius probationem, nego conſequentiam, ratio autem diſcriminis eſt: nam reſpicientia termini, quam paternitas explicat, petit inhærentiam, vel ſubſiſtentiam per modum formæ permanentis, quam implicitè importat, & ideò quamuis ſub explicito conceptu reſpicientiæ termini non conſtituat perſonam, conſtituit tamen ſecundum conceptum implicitum. Egreſſio autem, & ratio viæ, quam explicat origo actiua, licet petat inhærentiam, vel ſubſiſtentiam, non tamen illam petit per modum formæ permanentis, & habentis eſſe fixum, & completum, ſed per modum fluxus, & habentis eſſe viale, & incompletum, & ideò nec ſecundum explicitum, nec ſecundum conceptum implicitum poteſt origo actiua conſtituere perſonam.

276 *Secunda ſolutio eſt Nazarij.* Secundo reſpondet Nazarius *in hac quæſtion. artic. 2. controu. 1.* aliud ſtatuendo diſcrimen, nam licet relatio, & origo actiua explicent reſpicientiam termini, diſtinguuntur tamen in hoc, quod generatio actiua explicat reſpicientiam termini, quaſi deferendo ſubiectum, quod denominatur ab illa, & in aliud tranſeundo. Cæterum relatio explicat reſpicientiam termini, non deferentem, ſed potius afficientem ſubiectum, illudque ad terminum referentem, ideoque relatio poteſt ſub aliquo ſui conceptu, vel munere ſubinduere rationem formæ conſtituentis perſonam: ſecus autem origo actiua.

277 *Contra illam obſtat.* Sed contra hanc rationem diſcriminis obſtat: nam licet actio tranſiens explicet reſpectum ad terminum deferentem ſubiectum actio tamen immanens non deferit ſubiectum denominatum, ſed manet in illo: nam per immanentiam in ſubiecto à tranſeunte diſtinguitur; ſed generatio actiua diuina non eſt actio tranſiens, ſed immanens: ergo non explicat reſpicientiam deferentem, ſed potius afficientem ſubiectum, & in illo manentem; & conſequenter ex iſto capite non repugnat illi ſubinduere rationem formæ conſtituentis perſonam diuinam.

278 *Si reſp.* Si fortè dicatur, quod licet origo actiua ſit re ipſa actio immanens, non tamen ſignificatur vt immanens, ſed potius vt actio tranſiens, eo quod à nobis concipitur per ſpeciem generationis creatæ, & ad inſtar illius, generatio autem creata non eſt actio immanens, ſed tranſiens.

In contrarium obſtat. In contrarium obſtat: nam diuinæ proceſſiones concipiuntur à nobis per ſpecies illorum actuum, ad quorum analogiam probantur; ſed non probantur ex analogia actionum tranſeuntium, ſed immanentium, vt conſtat ex D. Thoma *ſupra quæſt. 27.* vbi ex analogia proceſſionis Verbi in nobis, probat proceſſionem Verbi Diuini, & ex analogia impulſus, quem voluntas noſtra producit, probat proceſſionem Spiritus Sancti: ergo non concipiuntur per ſpeciem actionum tranſeuntium, ſed immanentium, intellectus, & voluntatis creatæ.

Vnde hac ſolutione in ſua probabilitate relicta, reſpondetur 279
tertio, & melius, aliud ſtatuendo diſcrimen; excluſo namque *Vera ſolutio.*
primario alicuius rei conceptu à conſtitutione perſonæ, neceſſario etiam excluditur conceptus conſequutus ad primum; qui illam conſtitutam ſupponit. Hæc autem eſt differentia inter relationem, & actionem immanentem, quod relatio prius intelligitur inhærens, & afficiens ſubiectum, quam referens; & conſequenter relatio diuina prius à nobis concipitur ſubſiſtens, quam referens. Et ideò, quamuis explicitus referentis conceptus excludatur à conſtitutione perſonæ, non inde intelligitur excluſus conceptus ſubſiſtentis, quem implicitè importat relatio. Actio autem immanens prius intelligitur egrediens à principio, quam inhærens ſubiecto; & conſequenter origo actiua diuina prius concipitur egrediens, quam concipiatur ſubſiſtens. Cumque ſub conceptu egreſſionis non conſtituat, ſed ſupponat conſtitutam perſonam, ſub nullo ſui conceptu poteſt illam conſtituere: nam ſi primus eius conceptus præſupponit perſonam conſtitutam, omnes alij poſterius ſe habentes ſupponunt illius conſtitutionem.

Quæ doctrina ſi poſſet origini paſſiuæ applicari omnis difficul- 280
tas circa differentiam relationis, & originis in ordine ad conſti- *Nõ poteſt*
tuendam perſonam ceſſaret, ſed non poteſt illi accommodari, *hæc doctrina ori-*
eo quod, quamuis prior ſit conceptus viæ in origine paſſiua, *gini paſſiua accomodari.*
quam conceptus inhærentiæ, vel ſubſiſtentis, & conceptus viæ non conſtituat perſonam, non tamen non conſtituit, quia ſupponat perſonam conſtitutam, ſed quia antecedit illius conſtitutionem. Vnde quamuis prior conceptus non conſtituat perſonam diuinam, non inde colligitur conceptum ſubſequutum ad illum, illoque poſteriorem excluſum eſſe à perſonæ conſtitutione.

Si dicas, prius aliquid intelligitur conſtitutum in ſe, quam in- 281
telligatur in ordine ad aliud: ergo prius generatio actiua diuina *Si opponas.*
concipitur in ſe conſtituta, quam intelligatur per modum viæ in ordine ad terminum; & conſequenter vt ſubeſt illi primo conceptui valebit conſtituere perſonam, quamuis ſub conceptu egreſſionis perſonam conſtitutam ſupponat.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens: quando res conſtituta *Reſp.*
eſſentialiter in abſoluto conſiſtit, concedo antecedens: quando conſiſtit in reſpectu ad aliud, nego antecedens, & conſequentiam: nam generatio eſſentialiter conſiſtit in egreſſione à principio, vnde non poteſt intelligi in ſe, niſi intelligatur in ordine ad principium, cum illius eſſe in hoc ordine egreſſionis conſiſtat. Cumque ratio iſta egreſſionis prior ſit in actione, quam immanentia in ſubiecto, egreditur enim vt maneat; ſit vt ſub conceptu immanentis, perſonam etiam conſtitutam ſupponat; relatio autem non refert vt inſit, ſed ineſt vt referat, ac proinde prius inhærens, quam referens intelligitur. Ex quo vlterius ſit, quod quamuis vt referens perſonam conſtitutam ſupponat, non inferatur, ſub conceptu alio priori præſupponere illius conſtitutionem.

Quarto arguitur, & inſtatur contra hanc ſolutionem: non minus eſt de ratione actionis naturalis præſupponere naturam, 282
quam de ratione actionis perſonalis præſupponere perſonam; ſed *Quarto arg.*
actio naturalis ſubſiſtens non petit præſupponere naturam, ſed illam primo conſtituit: ergo actio perſonalis ſubſiſtens, qualis eſt generatio actiua diuina, non ſupponit, ſed conſtituit perſonam diuinam. Maior patet: nam ideò actio perſonalis petit perſonam ſupponere, quia procedit ab illa; ſed etiam actio naturalis procedit à natura: ergo non minus petit actio naturalis præſupponere naturam, quam perſonalis perſonam. Minor autem probatur: nam in ſententia frequentiori apud Thomiſtas *ſupra quæſt. 14. art. 1.* intelligere diuinum conſtituit naturam Dei; ſed diuinum intelligere eſt actio naturalis vitalis: ergo actio naturalis ſubſiſtentis non ſupponit conſtitutam naturam, ſed illam primo conſtituit.

Huic argumento Suarez *lib. 7. de Trinitate cap. 6.* reſpondet, intelligere diuinum non eſſe conſtitutiuum Dei ſub conceptu egreſ- 283
ſionis, & vt habet eſſe in fieri, & quaſi viale, ſed per modum *Reſp. Suarez.*
actualitatis, & gradus, prout eſt actus perfectiſſimus in Deo manens per ſummam identitatem. Cæterum origo actiua non poteſt aliter concipi, quam ſub conceptu egreſſionis, & viæ, ſub quo nequit conſtituere perſonam. Iuxta quam doctrinam argumento facto occurritur, veram eſſe de actione naturali, vt egreſſio, & vt habens eſſe in fieri; falſam autem de actione naturali per modum perfectiſſimæ actualitatis, ſic namque non ſupponit, ſed conſtituit naturam, ac proinde ſub hac conſideratione non æquiparatur cum actione perſonali, quæ ſub omni ſuo conceptu perſonam conſtitutam ſupponit. Quam ſolutionem referunt, approbantque Patres Salmanticenſes *tract. 6. de Trinitate diſp. 18. dub. 13. num. 54. & 55.*

Eſt tamen petitio manifeſta principij, & reijcitur primo: ſi 284
namque diuina intellectio poteſt conſiderari, & vt actus per- *Hæc ſo-*
fectiſſimus, & ſub conceptu egreſſionis, & ſub prima conſideratio- *lutio petit*
ne conſtituere naturam diuinam; ſub ſecunda autem illam con- *principiū,*
ſtitutam ſupponere: nulla eſt aſſignabilis ratio, cur actio perſo- *& reijcitur 1.*

R 2 nalis

nalis nequeat eidem duplici conſiderationi ſubeſſe, & ſub vna conſtituere perſonam, ſub alia autem perſonam conſtitutam ſupponere.

Confirm. Quod amplius vrgetur: nam actus intelligendi, ideò duas illas conſiderationes admittit; quia in re eſt perfectiſſima naturæ actualitas, & eminenter, aut virtualiter rationem egreſſionis ſortitur; vel quia æquiualet actualitati lineæ intellectiuæ, creatæ, & actioni realiter egredienti à principio, vel quia per ſpecies actualitatis intellectiuæ creatæ, & actionis intelligendi egredientis realiter à principio concipitur; ſed omnes iſtæ rationes pari efficacia militant in actione perſonali diuina, vt conſideranti, abſque vllo negotio conſtabit; eſt enim in propria linea actualitas perſonæ, & virtualiter, aut eminenter egreditur à principio perſonali: ergo ſi poteſt actuale intelligere diuinum in duas illas conſiderationes partiri, & ſub vna conſtituere naturam; ſub alia vero illam conſtitutam ſupponere, idem erit de actione perſonali in ordine ad perſonam dicendum.

285 *Si fortè dicatur.* Si fortè dicatur, actionem perſonalem, vel originem actiuam, quando conſideratur vt forma habens eſſe fixum, & permanens, & veluti in facto eſſe, iam amittere rationem actionis, vel originis actiuæ, & induere relationis rationem. Vnde intra lineam originis ſolum poteſt conſiderari vt in fieri, ſub qua conſideratione nequit conſtituere, perſonam.

In contrarium obſtat. In contrarium obſtat, etiam ſic ſoluentes manifeſtè petere principium. Et inſtauro ſic argumentum: licet intelligere diuinum conſideretur per modum egreſſionis, & vt habet eſſe influxu, & veluti in via, eſt etiam conſiderabile vt actus habens eſſe fixum, & permanens, quin amittat rationem intellectionis actiuæ, & tranſeat ad aliam lineam, vt Authores traditæ ſolutionis fatentur: ergo pariter per hoc, quod origo actiua habens eſſe influxu, & veluti in fieri eſt, ſubinduat rationem formæ permanentis, & habentis eſſe fixum, complementum, & permanens, non amittit rationem originis, nec ad aliam lineam tranſit.

286 *Secundo reijcitur principalis ſolutio.* Deinde tradita ſolutio reijcitur: nam eo ipſo, quod diuinum intelligere conſideretur in fieri, aut per modum egreſſionis, & in facto eſſe, aut per modum perfectiſſimæ actualitatis, prima illa conſideratio hanc ſecundam antecedit; at ſub prima non conſtituit: ergo ſub ſecunda nequit conſtituere naturam.

Solutio PP. Salmantic. Huic obiectioni reſpondent Patres Salmanticenſes, conceſſis maiori, & minori, negando conſequentiam: quando enim aliqua entitas, vel formalitas, ſubinduit rationem fieri, & facti eſſe, quamuis ſub prima non habeat rationem conſtitutiui, poteſt ſub ſecunda rationem conſtitutiui ſortiri reſpectu rei permanentis, vt conſtat in generatione paſſiua hominis, quæ prior eſt forma humana, & tamen non eſt conſtitutiua hominis formaliter, ſed tantum vialiter, & in fieri. Ac proinde ex eo, quod intelligere diuinum prius intelligatur, ſeu conſideretur in fieri, & deinde in facto eſſe, & ſub prima conſideratione non conſtituat Dei naturam, non ſequitur ſub ſecunda non eſſe illius conſtitutiuum.

287 *Contra iſtam inſtauratur arg.* Hæc tamen ſolutio vim obiectionis non minuit, quam in hunc modum reſtauro: id quod ſub primo ſui conceptu non conſtituit naturam, ſed naturam conſtitutam ſupponit, ſub conceptu poſteriori nequit conſtituere naturam, ſed neceſſario debet illam ſupponere conſtitutam; ſed intelligere diuinum conſiderabile vt fieri, & veluti factum eſſe, ſub prima ſui conſideratione, & ſub primo ſui conceptu naturam conſtitutam ſupponit: ergo ſub ſecunda conſideratione, & conceptu nequit conſtituere naturam. Illatio eſt euidens, maior certa. Tum, quia in contrarium non poteſt inſtantia adduci: generatio namque paſſiua non ideò hominem non conſtituit, quia illum conſtitutum ſupponit, ſed quia per modum viæ eius conſtitutionem antecedit. Tum etiam: nam quod ſupponit aliquid ſupponens conſtitutum principium, neceſſario etiam ſupponit principij conſtitutionem. Tum denique: nam hæc conſequentia apud Diuum Thomam eſt bona: *Paternitas vt relatio ſupponit originem; origo ſupponit perſonam: ergo relatio vt relatio, vel per modum relationis ſupponit conſtitutam perſonam.* Sic arguit *in hac quæſtione art. 4. in corpore, & locis vbi ſupra relatis:* ergo pariter hæc conſequentia erit bona: *Intelligere diuinum vt veluti in facto eſſe ſupponit ſe ipſum in fieri; vt in fieri ſupponit conſtitutam naturam: ergo vt in facto eſſe ſupponit conſtitutam naturam, & ſic in vniuerſum vera erit maior in diſcurſu aſſumpta, quod quando aliquid ſub primo ſui conceptu ſupponit conſtitutam naturam, etiam ſub ſecundo, & poſteriori ſupponat.*

288 *Minor prob.* Minor autem probatur: nam diuinum intelligere non conſideratur vt in fieri purè paſſiuo, ſed in fieri actiuo per modum egreſſionis à principio, & actionis naturalis; ſed licet fieri paſſiuum non ſupponat eſſe termini, ſed ſit via ad eius eſſe, fieri tamen actiuum per modum egreſſionis, & actionis naturalis, neceſſario ſupponit pro ſui principio naturam. Tum, quia actio præſupponit principium à quo egreditur. Tum etiam: nam actio perſonalis vt actio, neceſſario præſupponit perſonam iam conſtitutam, quia egreditur à perſona, vt hic docet D. Thomas; & conſequenter etiam actio naturalis præſupponere debet naturam, cum militet eadem ratio; quia nempè procedit ab illa: ergo intelligere diuinum vt in fieri ſupponit conſtitutam naturam; ſed prima conſideratio intellectionis diuinæ eſt, qua conſideratur vt in fieri, & in egredi, actio namque prius à principio egreditur, quam in illo recipiatur, vel identificetur cum illo: ergo ſub prima ſui conſideratione, & ſub primo ſui conceptu præſupponit conſtitutam naturam; & conſequenter etiam ſub ſecundo conceptu illam conſtitutam ſupponit.

Si fortè dicatur, conſiderari primo vt in egredi, & in fieri, quam veluti in facto eſſe, conuenire actioni creatæ, quæ aliquid ſubſiſtens non eſt, non autem actioni increatæ, quæ ſubſtantialis eſt, & ſubſiſtens. In contrarium obſtat primo: eo ipſo, quod actio diuina non conſideretur vt egrediens, ſed vt ſubſiſtens, conſiderari veluti actionis principium virtuale, aut eminentiali: ergo prima illius conſideratio intra lineam actionis vitalis, eſt qua conſideratur vt egrediens à principio. 289 *Si fortè dicatur in contrarium obſtat 1.*

Secundo: nam ſi hæc ſolutio eſt ſufficiens, etiam poterit accommodari origini actiuæ, vel actioni perſonali, cum ſit etiam ſubſtantialis, & ſubſiſtens; & conſequenter, quamuis ſub conceptu egreſſionis non conſtituat, ſed ſupponat conſtitutam perſonam, ſub alio tamen conceptu contento intra lineam actionis perſonalis valebit conſtituere perſonam.

Deinde allegati Patres, parum ſolutioni traditæ fidentes, reſpondent aliud ſtatuendo diſcrimen: nempè intellectionem eſſentialem, in qua Dei eſſentia conſiſtit non dicere ex parte obiecti egreſſionem, aut rationem fluxus, & viæ, ſed tantum ex parte noſtri modi concipiendi, eo quod non diſtinguitur virtualiter obiectiuè ab intellectu, nec à natura diuina, ac proinde ſumpta obiectiuè poteſt Dei naturam metaphyſicè conſtituere. Origo autem, vel generatio actiua dicit ex parte obiecti egreſſionem, aliquid viale, & influxu conſiſtens, quia ab intellectu diuino virtualiter diſtinguitur, & ideò ex parte obiecti petit præſupponere perſonæ conſtitutionem. 290 *Secunda ſolutio.*

Hæc tamen ſolutio vires argumenti facti non ſoluit nam generatio actiua non diſtinguitur virtualiter à potentia generatiua Patris, ſi ſemel intellectio eſſentialis non diſtinguitur virtualiter obiectiuè ab intellectu: ergo ſi intellectio eſſentialis non dicit obiectiuè egreſſionem, neque rationem viæ, & fluxus, quia virtualiter ab intellectu non differt: pariter generatio actiua non importabit obiectiuè egreſſionem, nec rationem viæ, & fluxus. Conſequentia tenet ex doctrina ſolutionis. 291 *Prædicta ſolutio impugnatur.*

Antecedens autem oſtenditur primo: ſi namque intellectio eſſentialis non differt virtualiter à diuino intellectu, ideò eſt, quia diuinus intellectus, vtpotè actus purus, & in ſua linea perfectiſſimus, petit, re, & ratione ſecum identificare vltimam ſuæ lineæ actualitatem, ſed etiam potentia generatiua eſt actus purus omnem potentialitatem excludens, & actualis generatio eſt vltima ſuæ lineæ actualitas: ergo ſi intellectus eſſentialis virtualiter ab intellectione eſſentiali, non differt, nec potentia generatiua ab actuali generatione virtualiter diſtinguitur. *Anteced. oſtenditur 1.*

Secundo: nam ideò in iſtorum Doctorum ſententia, actualis intellectio ab intellectu eſſentiali virtualiter non differt; quia potentia à ſuo actu virtualiter diſtincta, potentialis eſt, & imperfecta, vel ſaltim vt talis concipitur; ſed hæc ratio, vel probat de potentia generatiua reſpectu generationis, vel non probat de intellectu comparato cum intellectione eſſentiali, vt conſideranti, facili negotio conſtabit; ergo vel intellectus ab actuali intellectione diſtinguitur, vel potentia generatiua non differt virtualiter ab actuali generatione. Denique probatur ex doctrina prædictorum Patrum *ſupra quæſtione 27. diſputatione 1. dub. 2. & ſequentibus*, vbi docent, potentiam generatiuam eſſe intellectum in recto, connotata paternitate in obliquo, & actualem generationem eſſe intellectionem pro recto, de connotato eandem paternitate ingrediente: ſed rectum generationis eſt idem re, & ratione cum recto potentiæ generatiuæ, connotatum generationis re, & ratione cum connotato potentiæ generatiuæ, vt allegati Patres fatentur: ergo generatio actualis, prout adæquatè conſiſtens in abſoluto pro recto connotata relatione, eſt idem re, & ratione, aut virtualiter cum potentia generatiua. 292 *Secundo prob. anteced.*

Secundo: nam ſi generatio actiua relationem importat in recto, licet diſtinguatur virtualiter ab intellectu diuino, non tamen diſtinguitur virtualiter adæquatè à relatione paternitatis; ſed quia intellectio eſſentialis non differt virtualiter ab intellectu diuino non poteſt concipi vt vialis obiectiuè, & vt obiectiuè egrediens ab illo, vt dicti Patres fatentur: ergo pariter generatio actiua non poterit concipi vt vialis obiectiuè, nec vt ſic egrediens à perſona Patris pro recto, quæ paternitatem importat in recto. 293 *Secundo reijcitur principalis ſolutio.*

Vnde his, & alijs ſolutionibus omiſſis, ad quartum argumentum reſpondeo, negando minorem: ad cuius probationem reſpondeo primo, ſententiam illam non poſſe cum ratione iſta D. Thomæ componi. Nec video, cur perſonalis actio petat perſonam ſupponere, & intelligere actuale, quod in actione naturali conſiſtit, poſſit non ſupponere naturam, ſed illam metaphyſicè conſtituere. Vel illa ſententia admiſſa; nempè, 294 *Reſp. arg.*

quod

Digitized by Google

quod intelligere actualè diuinum conſtituat naturam Dei. Reſpondendum eſt ſecundo non eſſe actionem vitalem, ſed actum ſecundum perfectiſſimum, de cuius conceptu non eſt egreſſio à principio, ſed viuenti à ſe conuenire per ſummam actualitatem; generatio autem actiua cum ſit actualis productio, non poteſt non eſſe actio. Vel denique eſt aſſerendum, intelligere diuinum conſtituere naturam Dei, non per modum operationis, ſed per modum gradus, & vltimæ actualitatis: ita vt inter intellectionem per modum operationis, & per modum gradus ſolum intercedat diſtinctio ex modo ſignificandi. Ex quo ſolum ſequitur actualitatem generationis actiuæ conſtituere perſonam, non per modum operationis, qualiter ſignificatur nomine originis, & generationis actiuæ, ſed per modum formæ hypoſtaticæ. Sed certè ſatius eſt primæ ſolutioni adhærere, in alijs namque vix poteſt diſcriminis relatio aſſignari.

295 *Denique arg.* Denique arguitur: conſtitutione reali, nec origo, nec relatio conſtituit perſonam, conſtitutione virtuali, vtraque perſonam conſtituit, conſtitutione ex modo ſignificandi, nec origo, nec relatio conſtituunt: ergo malè D. Thomas ſtatuit diſcrimen inter relationes, & origines, quoad hoc, quod eſt conſtituere perſonam diuinam. Antecedens pro prima parte conſtat: nam realis conſtitutio perſonæ diuinæ non datur. Pro ſecunda probatur: nam origo, & relatio non differunt virtualiter obiectiuè: ergo quidquid virtualiter affirmatur de vna, debet etiam de alia virtualiter affirmari; & conſequenter ſi relatio virtualiter conſtituit perſonam, etiam illam conſtituit origo. Denique pro tertia parte probatur: nam ſicut origo non conſtituit ad modum originis, ita nec relatio ad modum relationis conſtituit, vt expreſsè docet D. Thomas *in hoc articul.4. & locis ubi ſupra relatis*: ergo ex modo ſignificandi, nec origo, nec relatio conſtituunt.

296 *Reſp. 1.* Reſpondeo primo conceſſo antecedenti, negando conſequentiam: nam licet paternitas diuina, & generatio actiua, vel origo conueniant in hoc, quod nec paternitas ad modum relationis conſtituat, nec origo ad modum originis: in eo tamen diſcriminantur, quod origo nec per modum originis, nec per modum formæ hypoſtaticæ conſtituit perſonam diuinam; paternitas autem poteſt ſub vtroque modo ſignificandi, nempè relationis, & formæ hypoſtaticæ ſub eſſe, & licet ſub primo modo non conſtituat perſonam, ſub ſecundo tamen conſtituit.

Primario diſcriminis aſſignatur. Ratio autem huius differentiæ habetur ex dictis; quia nempè paternitas exprimit reſpectum ad Filium implicando rationem formæ ſubſiſtentis, & permanentis, ſub qua perſonam conſtituit; origo autem, vel generatio actiua explicat rationem viæ egreſſionis, & fluxus, qui licet petat in creati inhærentiam, & in Deo ſubſiſtentiam, non tamen petit attento ſuo modo ſignificandi permanentiam inhærentiæ, aut ſubſiſtentiæ, & ideò paternitas poſt ſubinduere rationem formæ hypoſtaticè conſtituentis, ſecus autem origo.

297 *Secunda ratio diſcriminis.* Secunda ratio differentiæ, quoad originem actiuam eſt clarior: nam ratio egreſſionis, quam explicat, eſt primus illius conceptus ex vi modi ſignificandi, inhærere vero, aut ſubſiſtere eſt conceptus eius ſecundarius, autem ipſo, quod primus conceptus perſonam conſtitutam ſupponat, non poteſt ſecundarius perſonam conſtituere, in relatione autem oppoſitum, oppoſita de cauſa, contingit: nam conceptus reſpiciendi, quem explicat, non conuenit relationi primario, ſed prius reſpicit ſubiectum relatio creata, & diuina prius petit ſubſiſtere, quam reſpicere, & hoc, attento ſuo modo ſignificandi. Et ideò quamuis ſub conceptu explicito reſpicientis non ſubinduat rationem formæ hypoſtaticæ, eſt capax vt concipiatur ratione formalitatis implicatæ per modum formæ hypoſtaticæ conſtituentis perſonam.

298 *Reſp. 2.* Secundo reſpondeo, negando antecedens, pro ſecunda parte. Ad eius probationem dicatur, relationem, & originem, licet non diſtinguantur virtualiter adæquatè, diſtingui tamen ratione ratiocinata, & inadæquatè virtualiter, vt in ſolutione quarti argumenti dicebamus de forma hypoſtatica, & paternitate vt relatio, & ſicut hoc ſufficit, vt ibi explicuimus, ad hoc quod paternitas per modum formæ hypoſtaticæ conſtituat perſonam Patris, non autem per modum relationis: ita etiam ſufficit vt relatio, & non origo conſtituat.

299 *Replic.* Sed dices: non ſtat relationem, & originem diſtingui obiectiuè virtualiter, & non diſtingui diſtinctione virtuali adæquata; ſed hæc diſtinctio non datur inter originem, & relationem, vt ſupponimus: ergo nec diſtinctio obiectiua inadæquata virtualis. Maior probatur: ſi datur diſtinctio obiectiua, ideo eſt, quia origo obiectiuè rationem egreſſionis à perſona ſortitur; ſed eo ipſo quod obiectiuè egreſſio ſit, non poteſt non diſtingui virtualiter adæquatè à relatione, à qua egreditur: ergo non ſtat diſtingui obiectiuè, & non diſtingui à relatio virtualiter adæquatè. Minor probatur primo: nam inter principium, & principiatum virtualiter, neceſſario interuenit virtualis adæquata diſtinctio, ſicut inter principium, & principiatum realiter, diſtinctio realis intercedit. Secundo: nam intellectio diuina virtualiter adæquatè diſtinguitur à diuina natura, quia virtualiter egreditur ab illa.

300 *Reſp.* Reſpondeo, negando maiorem. Ad probationem, nego minorem. Ad cuius primam probationem diſtinguo antecedens: inter principium *quo*, vel *quod*, & principiatum, concedo antecedens: ſi ſit tantum conditio principij, nego antecedens, & conſequentiam: nam relatio conſtituens perſonam, nec eſt principium *quo*, nec *quod* generationis actiuæ, ſed principium *quo* eſt natura diuina, principium *quod* eſt perſona diuina, quæ ex proprietate, & natura ſubſiſtit; relatio autem conſtituens perſonam, ſolum eſt conditio principij; ſubſiſtentia namque ad agendum ſolum, vt conditio concurrit. Vnde origo actiua à natura diuina, quæ eſt principium *quo* illius, & à perſona, quæ eſt eius principium *quod* virtualiter adæquatè diſtinguitur; à relatione autem conſtituente perſonam, ſolum diſtinguitur virtualiter inadæquatè. Et ex his ad ſecundam probationem conſtat ſolutio: etenim natura diuina eſt principium *quo* diuinæ intellectionis; relatio autem vt conſtituens perſonam, eſt conditio principij reſpectu generationis; & quia maior diſtinctio exigitur inter principium, & id quod ab illo egreditur, quam inter conditionem principij, & actionem: ſit conſequens, vt inter diuinam intellectionem, & diuinam naturam ſit diſtinctio virtualis adæquata; inter relationem autem vt conſtituentem perſonam, & originem actiuam inadæquata virtualis ſufficiat.

301 *Replic.* Sed dices: Paternitas, vt forma hypoſtatica, ſolum vt conditio ad generationem Filij concurrit, natura vero diuina, vt eius principium *quo*; & tamen paternitas à Filio genito diſtinguitur realiter, natura autem diuina realiter identificantur cum illo: ergo maior diſtinctio requiritur inter conditionem principij, & id quod eſt à principio, quam inter principium *quo*, & originatum ab ipſo. Reſpondeo diſtinguendo primam partem minoris: diſtinguitur realiter à Filio genito, quia eſt conditio principij illius, nego minorem: quia eſt ratio formalis referendi ad ipſum, concedo minorem, & nego conſequentiam: nam quod paternitas à Filio realiter diſtinguatur, non prouenit ex eo quod eſt conditio in principio generante, ſed quia refert Patrem ad Filium. Ex quo non ſequitur maiorem diſtinctionem exigi inter conditionem principij, & id quod eſt à principio, quam inter principium *quo*, & principiatum ab ipſo.

§. Vltimus.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

302 *Primum corollarium.* EX dictis ſequitur primo, relationes eſſe perſonas diuinas, & eſſe in illis. Quod docet D. Thomas *in præſenti quæſt.40. art.1.* Prima pars corollarij probatur primo: nam relatio eſt idem realiter, quod diuina eſſentia, alias cum illa realem compoſitionem efficeret, quod repugnat diuinæ ſimplicitatis; ſed diuina eſſentia idem eſt quod perſona, vt docet D. Thomas *quæſt.39. art.1.* & probatur eadem ratione: ergo relatio idem eſt quod perſona. Secundo probatur: nam ſi relatio non eſſet idem realiter, quod perſona diuina, ſequeretur primo realiter illam componere, ſecundo illam realiter actuare; primum repugnat diuinæ ſimplicitati, ſecundum ſummæ illius actualitati: ergo identificatur cum perſona diuina. Tertio: nam in diuinis omnia ſunt vnum, vbi non obuiat relationis oppoſitio; ſed relatio conſtituens perſonam, licet illam referat ad ſuum correlatiuum, non tamen refertur ad illam: ergo relatio à perſona, quam conſtituit, non diſtinguitur realiter, ſed realiter identificatur cum illa.

303 *Secunda pars prob.* Secunda pars corollarij probatur: nam relationes conſtituentes perſonas ſignificantur in abſtracto, & vt formæ; ſed de ratione formæ eſt eſſe in eo, cuius eſt forma: ergo relationes ſunt in perſonis. Quod amplius vrgetur: nam quia diuina eſſentia ſignificatur, vt forma in abſtracto, quamuis ſit idem realiter cum Deo, dicitur nihilominus eſſe in Deo; ſed proprietates conſtituentes perſonas ſignificantur, vt formæ in abſtracto; ergo quamuis ſint idem quod diuinæ perſonæ, nihilominus verè dicuntur eſſe in perſonis diuinis.

304 *Secundum corollarium.* Secundo colligitur, perſonas diuinas diſtingui originibus, & relationibus, primo tamen relationibus. Ita Diuus Thomas *in hac quæſt. art.2.* Primum patet: nam origo actiua conuertibiliter identificatur cum relatione, quam fundat; ſed hæc à ſuo correlatiuo diſtinguitur realiter: ergo etiam origo actiua ab eodem realiter diſtinguitur; & conſequenter perſonam, cui conuenit, realiter ab alia perſona diſtinguit. Idemque argumentum ſit de originibus paſſiuis. *Prima pars probatur 1.*

Secundo. Secundo: nam id, quod vni realiter conuenit, & realiter alij repugnat, realiter inter vtrumque diſtinguit; ſed qualibet origo habet hoc nempè vni perſonæ realiter conuenire, & alteri realiter repugnare; generatio namque actiua conuenit realiter Patri, & repugnat realiter alijs perſonis diuinis; generatio paſſiua conuenit Filio, alijſque perſonis repugnat; proceſſio paſſiua conuenit Spiritui Sancto, & repugnat Patri, & Filio: ergo origines realiter diſtinguunt perſonas.

Digitized by Google

305 *Secunda pars prob. de origine actiua.* Secundum probatur primo de perſona Patris loquendo nam licet paternitas ſub conceptu, & munere referentis conſequatur ad originem, vel generationem actiuam, prout vero ſubſiſtens eſt, & ſub conceptu formæ hypoſtaticæ, generationem præcedit, & perſonam Patris conſtituit; ſed pro illo priori perſonam Patris diſtinguit, cum illum reddat realiter incommunicabilem, cuinis alteri perſonæ: ergo paternitatis per modum formæ hypoſtaticæ prius Patrem realiter diſtinguit, quam actiua generatio.

306 *Id ipſum de paſſiuis, probatur 1.* Deinde de originibus paſſiuis probatur: nam licet præcedant relationes conſtituentes, præcedunt tamen vt viæ ad formas conſtitutiuas, diſtinctiuaſque perſonarum; ſed forma conſtitutiua prius diſtinguit, quam via ad illam prioritate, ſaltim intentionis, quamuis non executionis: ergo etiam perſonæ procedentes, prius relationibus, quam originibus diſtinguuntur.

Secundo. Secundo poteſt aliter explicari in perſonis procedentibus; quod nempè diſtinguantur prius relationibus, quam originibus, non proprietate ordinis, aut rationis, ſed prioritate principalitatis, ſic autem accepta prioritate probatur: nam conſtitutiuum rei principalius illam diſtinguit, quam id, quod conſtitutiuum non eſt; ſed origines paſſiuæ non conſtituunt perſonas procedentes, ſed ſunt viæ ad illarum conſtitutionem, bene tamen relationes: ergo prius prioritate principalitatis diſtinguuntur relationibus, quam originibus.

307 *Tertium corollariũ probatur.* Tertio colligitur, abſtractis per intellectum relationibus, non manere hypoſtaſes diuinas. Quod docuit D. Thom. *in hac quæſt. art. 3.* & patet manifeſta ratione: nam abſtracta forma non manent intellectus conſtituti tali forma, ſicut abſtracta, vel non intellecta rationalitate, non manet intellectus hominis, quia rationalitate conſtituitur in eſſe hominis; ſed proprietates, aut relationes diuinæ conſtituunt hypoſtaſes diuinæ naturæ, & diſtinguunt: ergo abſtractis relationibus per intellectum, manebit diuina eſſentia, non tamen remanebunt hypoſtaſes.

308 *Obijcies.* Dices, abſtracta ratione differentiali manet intellectus rationis communis; ſed hypoſtaſis eſt quid commune ad perſonam, & ſuppoſitum irrationalis naturæ, proprietates autem, vel relationes ſunt differentiæ conſtituentes perſonas: ergo abſtractis relationibus, etſi non maneant perſonæ, remanebunt tamen hypoſtaſes, ſicut rationali abſtracto, aut non intellecto manet animal, quamuis non remaneat homo.

309 *Reſp.* Reſpondeo, hypoſtaſem, & perſonam non differre in Deo ex parte proprietatis conſtituentis, & diſtinguentis, quam important in recto, ſed ex parte naturæ, quam de connotato dicunt, eſt enim perſona rationalis naturæ indiuidua ſubſtantia, id eſt incommunicabilis ſubſiſtentia, hypoſtaſis autem eſt ſubſiſtens diſtinctum in natura ſubſtantiali, abſtrahendo à rationali, vel irrationali. Ex quo ſequitur, quod abſtracta per intellectum rationali natura, perſeuerare poſſit intellectus hypoſtaſis, non autem quod abſtracta relatione permaneat, quia non poteſt manere diſtincta. Doctrinam iſtam limitat D. Thomas ad relationem, quæ eſt perſonalis proprietas, quæ namque proprietas perſonalis non eſt, vt ſpiratio actiua, perſonam conſtitutam ſupponit, & ideò illa abſtracta manet intellectus hypoſtaſis.

Quarto infertur. Quarto colligitur, origines paſſiuas præcedere proprietates relatiuas perſonales, origines vero actiuæ præcedunt ſimpliciter relationem non conſtituentem perſonam. Reſpectu autem relationis perſonalis, origo actiua præintelligitur ad illam ſub munere referentis, illam tamen præſupponit ſub munere, formæ hypoſtaticæ. Ita D. Th. *in præſenti art. 4.*

Prima pars probatur. Prima pars corollarij probatur: nam paſſiua generatio Filij, v. g. eſt via ad Filiationem ſub conceptu formæ hypoſtaticæ conſtituentis, & fundamentum ejuſdem ſub conceptu referentis; ſed via terminum præcedit, & fundamentum præintelligitur formæ fundatæ, idemque de paſſiua proceſſione reſpectu relationis Spiritus Sancti eſt dicendum: ergo origines paſſiuæ ſimpliciter antecedunt perſonales relationes, ideſt, antecedunt illas ſub omni conceptu, & munere relationis condiſtincto, & condiuiſo à munere viæ, & originis.

310 *Secunda pars probatur.* Deinde ſecunda pars eiuſdem corollarij ſuadetur: nam tota neceſſitas præcedendi originem in relatione conſtituente perſonam, eſt, quia eſt actio perſonalis præſupponens conſtitutam perſonam; ſed relatio non perſonalis, v. g. relatio ſpiratoris non conſtituit, ſed ſupponit perſonam conſtitutam, videlicet Patrem, & Filium per Filiationem, & paternitatem: ergo relatio, vel proprietas non perſonalis, ſua nulla ratione præcedit originem, ſed ſub omni ſubſequitur; & conſequenter origines præcedunt ſimpliciter proprietates non perſonales.

311 *Tertia pars ſuadetur.* Denique tertia pars eiuſdem corollarij probatur ex dictis; paternitas namque vt relatio, hoc eſt, ſub expreſſo referentis conceptu, ſupra generationem fundatur, vt forma autem hypoſtatica, ideſt, ſub conceptu ſubſiſtentis, præcedit generationem, vt conſtat ex diſputationis diſcurſu: ergo origo actiua præcedit proprietatem perſonalem ſub vno conceptu, & ſub alio ſupponit illam.

312 *Quinto infertur.* Quinto ex dictis colligo, perſonam diuinam non eſſe communem reali communitate tribus diuinis perſonis, idemque eſt dicendum de hypoſtaſi, & diuino ſuppoſito. Primum patet: nam de ratione perſonæ eſt vltimo eſſe terminatam, & incommunicabilem: ergo non ſtat perſonam diuinam eſſe realiter communem tribus diuinis perſonis. Secundum, & tertium probatur: nam hypoſtaſis ſuppoſitum, & perſona conueniunt in ratione incommunicabilis, & ſolum differunt penes connotatum naturæ; nam perſona connotat rationalitatem, à qua hypoſtaſis, & ſuppoſitum præſcindunt; ſed ratione diſtinctionis, & incommunicabilitatis, quam petit perſona, non datur perſona in Deo tribus perſonis communis reali communitate: ergo ob eandem rationem, non datur hypoſtaſis communis, nec commune ſuppoſitum communitate reali.

313 *Sextum corollarium.* Sexto colligitur, rationem perſonæ diuinæ eſſe aliqua ratione commune tribus perſonis communitate rationis, non tamen communitate vniuoca, ſed tantum analoga. Primum patet: nam tres diuinæ perſonæ conueniunt in ratione perſonæ, & in diffinitione illius; alias in illis realiter multiplicatur: ergo eſt illis aliqua ratio communis. Secundum patet primo: nam ratio communis vniuoca eſt genus, vel ſpecies, ſi eſſentialiter, & in *quid* de inferioribus prædicetur; ſed communis ratio perſonæ, eſſentialiter, & in *quid* prædicatur de tribus perſonis diuinis: ergo ſi vniuocè comparatur ad illas, erit genus, vel ſpecies, quod in Deo nequit admitti. Secundo: nam ratio communis vniuoca præſcindit perfectè à differentijs illam contrahentibus; ſed ratio perſonæ diuinæ, non præſcindit perfectè à differentijs trium perſonarum, alias cum illis efficeret metaphyſicam compoſitionem, quam repugnare diuinis perſonis, tenet communis ſententia: ergo non eſt illis communis communitate vniuoca. Ex quo tertia pars corollarij colligitur: nam quod eſt commune, & non communitate vniuoca, neceſſario debet eſſe commune communitate rationis analoga.

314 *Vltimum corollarium.* Denique infertur, perſonam diuinam prædicari, non denominatiuè, ſed quidditatiuè de Patre, Filio, & Spiritu Sancto. Ita Caietanus *ſupra quæſt. 31. art. 4.* & ſequentius alij Theologi. Et probatur ex dictis: tunc namque vnum de alio prædicatur quidditatiuè, quando prædicatum eſt de intrinſeca ratione, aut de quidditate ſignificati formalis ſubiecti; ſed ſignificatum formale huius nominis *perſona diuina*, eſt de intrinſeca ratione, & quidditate ſignificati formalis horum nominum, *Pater*, *Filius*, & *Spiritus Sanctus*: ergo perſona diuina non denominatiuè, ſed quidditatiuè prædicatur de Patre, Filio, & Spiritu Sancto. Probatur minor: prædicatum formale huius nominis *perſona diuina*, eſt ſubſiſtentia incommunicabilis, & ſignificatum formale horum nominum *Pater*, *Filius*, & *Spiritus Sanctus*, eſt paternitas Filiatio, & relatio paſſiuè ſpirati, ſed ſubſiſtentia diuina incommunicabilis, eſſentialiter imbibitur, & formaliter includitur in Paternitate, Filiatione, & relatione ſpirati, vt conſtat ex dictis: ergo ſignificatum formale huius nominis *perſona diuina*, eſt de eſſentia, & quidditate Patris, Filij, & Spiritus Sancti, ſumpta eſſentia non pro natura, ſed pro realitate, & tranſcendenti entitate.

315 *Oppoſitum docuit Suarez, & prob. 1.* Contrarium huius docuerunt Vazquez *diſp. 130. cap. 2.* & Suarez *lib. 1. de Trinitate cap. 3.* Et probari poteſt primo: nam hæc prædicatio, *Petrus eſt perſona humana*, eſt denominatiua, & non quidditatiua: ergo pariter iſta, *Pater eſt perſona diuina*. *Secundo.* Secundo: nam ſignificatum formale Patris eſt diuina eſſentia, & natura; ſed de quidditate huius non eſt perſonalitas: ergo perſona diuina, non prædicatur in *quid*, aut quidditatiuè de Patre.

Tertio. Tertio: nam perſona eſt indiuidua ſubſtantia rationalis naturæ: ergo perſona diuina eſt indiuidua ſubſtantia naturæ diuinæ, ſed ratio indiuidui non eſt de quiddtate rei, ſed illius proprietas, ſicut bonum, & vnum ſunt proprietates entis, non autem de conceptu quidditatiuo illius: ergo perſona diuina non eſt de quidditate Patris diuini, ſed proprietas illius; & conſequenter non quidditatiuè, ſed denominatiuè prædicatur de Patre.

Confirm. Quod amplius confirmari poteſt; nam Pater, & Filius ſunt eiuſdem eſſentiæ, & quidditatis; ſed non ſunt eandem perſona: ergo ratio perſonæ non prædicatur de illis eſſentialiter, & quidditatiuè. Patet conſequentia: nam variato prædicato quidditatiuo, quidditas etiam variatur; ſed variata in Patre, & Filio ratione perſonæ, non variatur, vel multiplicatur quidditas: ergo ratio perſonæ, non eſt de quidditate Patris, & Filij.

316 *Ad 1. reſp.* Hæc tamen argumenta non vrgent. Ad primum reſpondeo negando conſequentiam: nam Petrus eſt nomen naturæ, & quia de eſſentia naturæ humanæ, non eſt perſonalitas, vel ſubſiſtentia, ideò perſona humana non prædicatur quidditatiuè de Petro. Pater autem eſt nomen perſonale de formali relationem importans, & quia in diuina relatione includitur eſſentialiter ratio ſubſiſtentiæ perſonalis, ideò de Patre diuino eſſentialiter prædicatur perſona diuina. *Ad 2.* Ex his conſtat ſolutio ad ſecundum negando maiorem; Pater enim de formali non naturam, ſed relationem ſignificat, ſicut perſona ſignificat de formali non naturam, ſed perſonalitatem.

Ad 3. Ad tertiam conceſſa prima conſequentia, nego minorem ſubſumptam, nam indiuiduum prout ſumitur in diffinitione perſonæ, nihil aliud eſt quam ſubſiſtens incommunicabiliter, in quo eſſen-

Digitized by Google

eſſentia perſonæ conſiſtit, vt conſtat ex eius diffinitione. Ad confirmationem dicatur, eſſentiam ſumi tripliciter: primo pro natura, quæ eſt radix operationum. Secundo pro ſuſceptiuo proximo exiſtentiæ. Tertio pro abſtracto entis ſumpti tranſcendentaliter: primo, & ſecundo modo tres diuinæ perſonæ ſunt eiuſdem eſſentiæ: tertio autem modo diuerſas eſſentias habent, ideſt diuerſas entitas, hoc ſecundum poteſt abſolutè concedi: ſecus primum: quia eſſentia abſolutè ſumpta ſonat naturam, eſt autem de fide tres diuinas perſonas eiuſdem eſſe naturæ. Et hæc de iſta diſputatione, applicanda litterę Magiſt. *in 1. diſt. 26. §. 2.* illis verbis: *Iam de proprietatibus perſonarū, &c.* Et *diſt. 27. §. 2.* illis verbis: *Semper vero Pater eſt; quia ſemper genuit Filium*. Hæc etiam de iſto Tractatu. M. Sent.

CIRCA quæſtionem 41. in qua agit Diuus Thomas de actibus notionalibus, videnda ſunt quæ ſupra diſp. 71. & 72. docuimus agendo de proceſſionibus, & de principijs illarum. Ex quibus habetur actus notionales in recto, non in relationibus, ſed in abſoluto conſtituere connotata relatione: generatio, v. g. conſiſtit in actu intellectus, non abſolutè, ſed prout modificato relatione paternitatis; cum enim actus notionales idem ſint quod proceſſiones, quod ibi de proceſſionibus docuimus, dicendum etiam eſt de actibus notionalibus. Ex ibi etiam dictis colligitur, potentiam generatiuam, de qua Diuus Thomas agit quæſt. 41. art. 1. non in relatione, ſed in abſoluto conſiſtere in recto, ingrediente de connotato, & in obliquo relatione paternitatis. Vt enim diſp. 72. docuimus, principium generationis conſiſtit in diuino intellectu vt in Patre, potentia autem generatiua nihil aliud eſt, quam proximum generationis principium; & conſequenter conſiſtit in intellectu diuino vt in Patre; intellectu ingrediente illius conſtitutionem in recto, & paternitate in obliquo. Cui doctrinæ non opponitur id quod docet D. Thomas art. 5. in corpore, nempe, quod potentia generandi principaliter diuinam eſſentiam ſignificat; cum enim in noſtris principijs diuina eſſentia, & diuinus intellectus virtualiter diſtinguantur, conſequens eſſe videtur vt non conſiſtat potentia generatiua in intellectu vt in Patre. Non inquam noſtræ doctrinæ aduerſatur. Tum quia D. Thomas dum ait potentiam greneratiuam principaliter ſignificare eſſentiam, explicari poteſt de eſſentia, vt contraponitur relationi, non vero vt importat naturam virtualiter ab attributis diſtinctam. Tum etiam, nam ſi loquitur de eſſentia vt virtualiter ab attributis diſtincta, accipiendus & explicandus eſt, quod loquatur de potentia generatiua in radice, hoc eſt de principio quo *radicali generandi, non autem de principio* quo *proximo, & hoc eſt quod Nos aſſerimus conſiſtere intellectus vt in Patre.*

Circa articulum ſecundum in ſolutione ad 3. dubitari poterat; an Spiritus Sanctus libere à Patre, & Filio procedat, & an illius proceſſio ſit libera. Affirmat Scotus, & ipſum ſequuntur omnes eius diſcipuli contra D. Thomam ſolutione ad 3. relata. Cuius doctrina non eſt accipienda de libertate contingentiæ, aliàs taliter Spiriſus Sanctus procederet, quod potuiſſet non procedere, & cum habet eſſe per proceſſionem ſequeretur taliter eſſe, quod poſſet non eſſe, quod abſurdum, & hæreticum eſt, & à mente Scoti alienum. Sed de libertate eſſentiali, in quo ſenſu liberum idem eſt quod voluntarium, cenſet enim Scotus voluntatem adæquatè, & in omni ſuo actu eſſe liberam, & quod licet poſſit neceſſario velle, non tamen poteſt velle per modum naturæ. Cuius ſententiam diſp. 74. §. 1. impugnauimus, & ideò in præſenti ab iſtius diſcuſſione abſtinemus.

Circa eandem ſolutionem eſt aduertendum, Diuum Thomam concedere Spiritum Sanctum pocedere à Patre, & Filio vt amorem, & per modum voluntatis, negat autem procedere voluntariè, eius ratio eſſe videtur: nam voluntariè procedere, eſt taliter ſe habere, quod potuerit non procedere. Quod teſtatur communis modus loquendi, iuxta quem id dicimur voluntariè facere, quod ita facimus, vt noſtra ſit ſitum poteſtate ab illius efficientia ceſſare. Vnde cum Spiritus Sanctus non ita à Patre, & Filio procedat, quod procedere non potuerit, nec ita vt in illorum voluntate ſit poſitum, quod ab illis non procedat; ſit conſequens, vt quamuis procedat vt amor, & iſte amor voluntarius ſit, non tamen aſſerendum eſt, quod voluntariè procedat.

Ex eadem ſolutione infertur, & ex doctrina D. Tho. in corpore articuli, quod licet Pater, & Filius per voluntatem producant Spiritum Sanctum, non tamen eſt abſolutè aſſerendum, quod voluntate Spiritum Sanctum producunt, *ſed cum addito, ſcilicet per modum naturæ. Et ratio eſt: nam licet voluntas, & libera, & natura ſit, & poſſit vtroque modo operari, id tamen per quod expreſſius à printipio naturaliter agente diſtinguitur, eſt indifferentia ad vtrumlibet, in quo libertas conſiſtit. Et ideo* operari, aut producere voluntate vt priori principio *abſolutè loquendo denotat indifferentiam in operando, & quia Pater, & Filius non producunt Spiritum Sanctum cum indifferentia ad non producendum, ſed cum determinatione ad vnum: ſit conſequens, vt quamuis Spiritum Sanctum per voluntatem producant, non tamen eſt aſſerendum quod Spiritus Sanctus voluntate producatur abſolutè, ſed addendo per modum naturæ.*

TRACTATVS DECIMVS QVARTVS.

De Æqualitate, & Miſſione Diuinarum Perſonarum.

DE quo Diuus Thomas in 1. ſententiarum diſtinct. 19. vbi agit de æqualitate; & diſtinctione 15. & 16. vbi de Miſſione diuinarum perſonarum. Ad Annibaldum eiſdem diſtinctionibus. Lib. 4. Contra-Gentes cap. 11. & cap. 23. In hac 1. p. q. 42. & 43. Quæſtionem 42. in qua agit de æqualitate diuinarum perſonarum, diuidit in ſex articulos. In primo inquirit: *Vtrum æqualitas locum habeat in diuinis?* Reſpondet concluſione affirmatiua, quam probat in argumento *ſed contra* ex Athanaſio in Symbolo fidei, illis verbis: *Tres perſonæ coæternæ ſibi ſunt, & coæquales.* verbis: *Tres perſonæ coæternæ ſibi ſunt, & coæquales.* Deinde in corpore articuli probat eandem veritatem ratione: *Quia æquale dicitur quaſi per negationem maioris, & minoris; ſed in diuinis perſonis non eſt ponere maius, & minus: ergo eſt inter diuinas perſonas æqualitas.* Maiorem probat D. Thomas auctoritate Philoſophi 9. *Metaphyſicæ textu 16. & 17.* nec indiget probari ratione; eſt enim notiſſima loquendo de negatione exceſſus fundata ſupra quantitatem molis, ſeu virtutis, quam eſſe in Deo, probat D. Th. *ſolut. ad* 1. Minorem probat primo ex Boetio *lib. de Trinit. paulò à principio*. Secundo ratione: *Quia inæqualium non poteſt eſſe vna quantitas numero, ſed eſſentia, quæ ſola habet rationem quantitatis in Deo, eſt vna numero in diuinis perſonis; alias tres perſonas non eſſent vnus Deus: ergo inter perſonas diuinas non eſt inæqualitas, & conſequenter non eſt in illis ponere maius, & minus.*

Solutione ad 1. docet D. Th. æqualitatem fundari ſupra quantitatem molis, aut virtutis, quæ idem eſt, quod perfectio, & quia hæc reperitur in Deo, eſt in illo fundamentum æqualitatis. Vbi autem æqualitas attenditur ſecundum quantitatem virtualem, æqualitas includit ſimilitudinem, & addit excluſionem exceſſus, vt docet ſolut. ad 2. In ſolut. ad 3. docet, æqualitatem ſignificatam per nomina, mutuo dici de Patre, & Filio: ſecus autem vt ſignificatur per verba: vnde Filius dicitur æqualis Patri, & Pater æqualis Filio: dicitur autem Filius coæquari Patri, non autem dicitur Pater coæquari Filio, & hoc ideò: *Quia verba ſignificant æqualitatem cum motu, & licet motus non ſit in diuinis, eſt tamen ibi* accipere; *& quia Filius accipit à Patre id in quo eſt illi æqualis, Pater autem à Filio non accipit, ideò Filius coæquatur Patri, & non è conuerſo.* Solutione ad 4. docet relationem æqualitatis inter diuinas perſonas non eſſe realem, ſed rationis.

In 2. articulo inquirit: *Vtrum perſona procedens ſit coæterna ſuo principio vt Filius Patri;* Reſpondet concluſione affirmatiua,

Digitized by Google

matiua, quam probat in argum. *ſed contra* ex Symbolo Athanaſij, illis verbis. *Totæ tres perſonæ coæternæ ſibi ſunt, & coæquales*. In corpore articulo probat eandem veritatem ratione: *Quod enim terminus ab aliquo agente productus, ſic poſterior ſuo principio, prouenit, aut ex libertate in agendo, aut ex imperfectione virtutis, vel ex ſucceſſione actionis: ſed Pater non generat Filium voluntate, ſed natura, vt oſtenſum eſt quæſtione præcedenti articulo 2. & natura Patris ab æterno perfecta fuit, & actio, qua Pater producit Filium, non eſt ſucceſſiua aliàs Filius Dei ſucceſſiue generatus eſſet: & eius generatio materialis, & cum motu eſſet, quod eſt impoſſibile: ergo Filius fuit quandocumque fuit Pater, & ſic Filius eſt coæternus Patri, & ſimiliter Spiritus Sanctus vtrique*.

Si opponas primo: *In omni modo quo aliquid eſt ex alio deeſt æqualitas naturæ, aut æqualitas durationis; ſi igitur Filius eſt à Patre, oportet dicere, vel eum eſſe minorem Patre aut poſteriorem, aut vtrumque*. Reſpondet D. Th. verum eſſe antecedens in omni modo proceſſionis creaturarum, ex quo non licet colligere, idem eſt dicendum de diuina generatione, vt enim Auguſtinus dicit ſerm. 8. de verbis domini: *Nullus modus proceſſionis alicuius creaturæ perfectè repræſentat diuinam generationem, vnde oportet ex multis modis colligere ſimilitudinem*, ſumendo, nempe, ex quouis modo, quod perfectionis eſt, & relinquendo illius imperfectiones: *inter omnia tamen*, inquit D. Th. *expreſſius repræſentat proceſſio Verbi ab intellectu, quod quidem non eſt poſterius eo à quo procedit, niſi ſit talis intellectus, qui exeat de potentia ad actum, quod in Deo dici non poteſt*. Ex quibus verbis noua ratio pro eadem veritate deſumitur, ad hanc formam redacta: Verbum productum ab intellectu, qui non exit de potentia ad actum, non eſt poſterius duratione intellectu producente; ſed Filius eſt Verbum productum à Patre per intellectum, qui vtpotè, ſummè, actualis non exit de potentia in actum: ergo non eſt poſterior duratione Patre producente; & conſequenter erit illi coæternus.

Si opponas ſecundo: *Omne, quod eſt ex altero habet principium; ſed nullum æternum habet principium: ergo Filius procedens à Patre non eſt æternus, neque Spiritus Sanctus*. Reſpondet D. Th. *quod æternitas excludit principium durationis, ſed non principium originis*, & reducendo ad formam ſolutionem D. Th. reſpondetur, concedendo maiorem, & diſtinguendo minorem: æternitas excludi principium durationis, concedo minorem: principium originis, nego minorem, & conſequentiam. Ex eo namque, quod Filius procedat à Patre, non ſequitur habere principium durationis, quod excludit æternitas, ſed ſolum quod habeat principium originis, quod æternitas non excludit; ac proinde non ſequitur, quod æternus non ſit, nec quod æternus non ſit, nec quod Patri non ſit coæternus.

Sed dices: non ſtat, quod Filius procedat à Patre, & quod non habeat ſuæ durationis principium, ſed æternitas excludit durationis principium: ergo etiam excludit proceſſionem à Patre; & conſequenter eo ipſo, quod Filius procedat à Patre non eſt illi æternus. Probatur maior: non ſtat, quod Filius procedat à Patre, & quod non accipiat durationem ab illo; ſed habere durationem ab alio eſt habere durationis principium, ſicut accipere filiationem ab alio, eſt habere principium filiationis: ergo non ſtat, quod Filius à Patre procedat, & quod non habeat ſuæ durationis principium.

Reſpondeo negando maiorem: ad probationem conceſſa maiori, nego minorem: nam habere principium durationis, eſt habere eſſe poſt non eſſe, Filius autem licet accipiat à Patre durationem, ſicut accipit ab illo naturam, & omnes perfectiones diuinas, non tamen habet eſſe poſt non eſſe: taliter enim eſt, quod ſemper fuit, iuxta illud Ioannis 1. capitulo: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*. Vnde etſi habeat durationem à Patre communicatam, non habet durationis principium: & hoc ideo, quia ſicut accipit à Patre naturam, non diuerſam, ſed eandem, ita accipit durationem, non diuerſam, ſed eandem cum duratione Patris, Pater autem taliter eſt, quod ſemper fuit; & conſequenter Filius etiam, taliter eſt, quod fuit ſemper; cum quo non ſtat habere eſſe poſt non eſſe, in quo conſiſtit principium durationis habere. Et ideò ait D. Thomas in ſolutione ad quartum argumentum: *Ad ſignificandum præſentialitatem, & permanentiam æternitatis poteſt dici de Filio, quod ſemper naſcitur, vt Origines dicit, ſed vt Gregorius, & Auguſtinus dicunt, melius eſt, quod dicatur ſemper natus vt ly* ſemper *deſignet permanentiam æternitatis, & ly* natus *perfectionem geniti: ſic ergo Filius non imperfectus eſt, nec erat quando non erat, vt dixit Arrius*.

Vbi aduertendum eſt D. Thom. non reprobare loquutionem Originis, ſed illam poſponere modo loquendi Auguſtini, & Gregorij, & hoc ideò, quia ly *naſcitur* ex modo ſignificandi importat natiuitatem Verbi vt in fieri, ly *natus* ſignificat illam vt completam, & terminatam. Et ob hanc rationem ad ſignificandam perfectionem, geniti melius dicitur de Filio *ſemper natus*, quam *ſemper naſcitur*, quamuis quia ly *naſcitur* non importat imperfectionem ex parte rei ſignificatæ, poſſit etiam abſolutè dici de Filio Diuino, ſemper naſcitur, vt Origines dicit.

In tertio articulo inquirit, vtrum in diuinis perſonis ſit ordo naturæ? Reſpondet concluſione affirmatiua, quam probat in argumento, ſed contra: *Nam vbicumque eſt pluralitas ſine ordine, ibi eſt confuſio: ſed in diuinis perſonis non eſt confuſio, vt Athanaſius dicit in Symbolo, & aliàs eſt inter illas pluralitas: ergo eſt ibi ordo*. Deinde in corpore articuli probat ratione: *Nam ordo dicitur per comparationem ad aliquod principium; ſed in diuinis perſonis datur principium ſecundum originem abſque prioritate, vt dictum eſt ſupra qu. 33. art. 1. ad 3. ergo inter diuinas perſonas eſt ordo originis abſque prioritate, qui vocatur ordo naturæ ſecundum Auguſtinum, non quo alter ſit prius altero, ſed quo alter eſt ex altero*.

Solutione ad ſecundum docet D. Thom. vnam perſonam non eſſe alia priorem. Et probat: *nam perſona conſtituitur relatione, & natura; ſed natura eſt eadem in tribus perſonis; & conſequenter natura vnius perſonæ non eſt prior natura alterius, relationes autem ſunt ſimul intellectu, & natura: ergo vna perſona non eſt prior alia, licet ſit principium illius*. Quæ doctrina intellecta de prioritate inſtantis in *quo*, & de prioritate à *quo* naturæ, certiſſima eſt: ſunt enim coæternæ perſonæ diuinæ; & conſequenter vna non eſt prior alia duratione, quæ eſt prioritas in *quo*. Et licet vna perſona ſit principium alterius, non tamen eſt cauſa illius; & conſequenter non eſt prior illa prioriate à *quo* naturæ, quæ eſt prioritas cauſalitatis. Ex quo ſequitur non eſſe abſolutè dicendum, quod vna perſona diuina ſit prior alia. Tum, quia Auguſtinus verbis ſupra relatis abſolutè negat prioritatem inter diuinas perſonas; & conſequenter non eſt affirmanda inter diuinas perſonas prioritas abſolutè. Tum etiam: nam prioritas abſolutè prolata importat prioritatem in *quo*, vel à *quo* naturæ, & cauſalitatis, quarum vtraque repugnat perſonis diuinis.

An autem concedi poſſit, quod vna perſona eſt prior alia cum addito, nempe, prioritate originis, non eſt vna Theologorum ſententia, Scotus affirmat; alij negant, ſed vt Caietanus aduertit, quæſtio eſt de nomine, & vt docet Bañez ſine periculo poteſt affirmari. Nec D. Thomas id negat, ſed ſolum quod ſit dicenda vna perſona prior alia abſolutè, quod veriſſimum eſt, & in Symbolo Athanaſij contentum, illis verbis: *Et in hac Trinitate nihil prius, aut poſterius, ſed totæ tres perſonæ coæternæ ſibi ſunt, & coæquales*, per coæternitatem excludendo prioritatem durationis, & per coęqualitatem excludendo prioritatem à *quo*, & cauſalitatis, cauſa namque potior eſt ſuo effectu; & conſequenter inter omnimodè ęquales cauſalitas dari non poteſt. Ex quibus verbis Athanaſij colligitur prioritatem abſolutè dictam ſupponere pro prioritate temporis, aut cauſalitatis. Quod patet, docet enim Athanaſius in Trinitate nihil eſſe prius, aut poſterius, & probat, quia tres perſonę coęternę ſibi ſunt, & coęquales; ſed ſi prioritas, dicta abſolutè, non ſtaret pro aliqua ex dictis proprietatibus, non bene probaret ex coęternitate, & ęqualitate perſonarum, prius, & poſterius in Trinitate non dari: ergo prioritas dicta abſolutè ſtat pro prioritate temporis, vel cauſalitatis, quarum prima, coęternitatem excludit, & ſecunda, ęqualitatem. Ex eo autem, quod Diuus Thomas negauerit prioritatem abſolutè, non ſequitur negaſſe prioritatem originis, quę non eſt abſolutè prioritas, ſed ſolum cum addito. Imò hanc prioritatem poſſumus ex illius doctrina probare: nam D. Thomas, etſi neget vnam perſonam eſſe cauſam alterius, docet vnam perſonam eſſe alterius principium; ergo etſi neget prioritatem à quo naturę, quę eſt prioritas cauſalitatis,

non

Digitized by Google

non negat, ſed admittit vnam perſonam eſſe alia priorem prioritate originis, abſque omni cauſalitate. Deinde: nam ſimuitas naturæ inter relationes diuinas, ex qua probat D. Thomas non eſſe proioritatem in Deo, etſi excludat cauſalitatem vnius perſonæ in aliam, non excludit, quod vna perſona ſit principium alterius: ergo licet excludat prioritatem cauſalitatis; non tamen excludit prioritatem originis.

Si opponas, abſolutè dicitur Pater perſona, prima Trinitatis, Filius ſecunda perſona, & Spiritus Sanctus tertia; ergo abſolutè dicitur Pater prior Fillo, & Pater, & Filius priores Spiritus Sancto. Probatur conſequentia: nam primum reſpectus ſecundi dicit ordinem prioritatis ad ipſum: ergo ſi Pater dicitur prima perſona abſolutè per comparationem ad Filium, dici poteſt, & debet abſolutè prior illo. Reſpondeo negando conſequentiam: nam prima, ſecunda, & tertia perſona, in Trinitate, & ſi dicantur non ſolum numero numerante aliàs poſſet Filius dici prima perſona, & Pater ſecunda, ſed ex natura rei; hæc tamen numeratio non fundatur in prioritate abſolutè tali, ſed vel in prioritate cum addito, nempè originis, vel in ordine originis ſine prioritate. Et quidem ſi eſſe primum exprimeret eſſe prius, vt vult Vazquez *diſp. 167. cap. 2.* ſicut abſolutè dicitur Pater prima perſona, & Filius ſecunda, abſolutè diceretur Pater prior Filio, & Filius Patre poſterior, cuius contrarium oſtendimus, & admittit Vazquez *diſputatione allegata in fine diſputationis*, vbi expreſsè docet, quod licet ordo inter diuinas perſonas, ſit prioris, & poſterioris ſecundum rem, non tamen licet abſolutè appellare vnam perſonam priorem alia ſecundum rem, niſi cum additamento *ſecundum originem*; ſi namque prior ſine additamento aſſeratur, videtur ſignificari prius aliquod duratione, quæ prioritas perſonis repugnat.

Quæ doctrina veriſſima, eſt cæterum ex illa ſic infero: abſolutè dicitur in Trinitate prima, & ſecunda perſona; & tamen non dicitur abſolutè prius, & poſterius ſecundum rem, nec vna perſona dicitur abſolutè prior alia: ergo primum, & ſecundum non exprimunt prioritatem, nec poſterioritatem, nec in prioritate, nec in poſterioritate conſiſtunt, ſed tantum in ordine; & conſequenter ex eo quod in Trinitate detur prima, ſecunda, & tertia perſona, non ſequitur dari in Trinitate prioritatem ſecundum rem.

Solutione ad ſecundum argumentum docet Diuus Thomas, *quod ordo naturæ dicitur, non quia ipſa natura ordinetur, ſed quia ordo in diuinis perſonis attenditur ſecundum naturalem originem*. Quod explicans Caietanus ait, in titulo ly *naturæ* non eſt obliquus determinatus per ly *ordo*, ſed contra, determinans ipſum ordinem, ita quod non eſt ſenſus, *vtrum ſit ordo naturæ, tanquam rei ordinatæ, ſed vtrum ſit ordo naturæ?* ideſt, naturalis, vt naturale contra voluntarium diſtinguitur.

Solutione ad quartum docet, ideò ordinem originis inter diuinas perſonas melius nominari ordinem naturæ, quam ordinem eſſentiæ; *quia natura quodammodo importat rationem principij, non autem eſſentia*, ſubſumendum eſt; ſed ordo originis eſt ordo principij; ergo melius dicitur ordo naturę, quam ordo eſſentiæ.

In quarto articulo docet, Filium eſſe æqualem Patri ſecundum magnitudinem. Quod probat in argumento ſed contra ex illo ad Philippenſes ſecundo: *Non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo*. Et in corpore articuli hac ratione: *Magnitudo enim Dei non eſt aliud, quam perfectio naturæ ipſius; ſed Filius eſt æqualis Patri in natura: ergo eſt Patri æqualis in magnitudine. Minorem probat: eſt enim de ratione paternitatis, & filiationis, quod Filius per generationem pertingat ad habendam perfectionem naturæ Patris, vel ſtatim, vel ſucceſſiuè, niſi aliter eueniat propter defectum principij generationis; ſed in diuinis eſt propriè paternitas, & filiatio, vt conſtat ex dictis* quæſt. 33. art. 1. & 2. *Nec poteſt dici, quod virtus Dei Patris fuerit defectiua in generando, neque quod Dei Filius ſucceſſiuè ad perfectionem perueniret: ergo ab æterno accipit perfectè naturam Patris; & conſequenter ab æterno fuit æqualis Patri in natura*.

Si opponas, magnitudo in Deo idem, eſt quod perfectio, vt conſtat ex dictis *ſupra diſp. 78.* ſed perfectio Dei non eſt idem, quod natura diuina, ſed tranſcendit omnia attributa, vt ibi docuimus, & communiter docetur à Theologis, ergo magnitudo Dei non eſt idem quod natura diuina; & conſequenter ex eo, quod Filius adæquetur Patri in natura, non rectè infertur, eſſe æqualem Patri ſecundum magnitudinem. Reſpondeo, conceſſis maiori, & minori, & prima conſequentia, negando ſecundam, quæ ſubinfertur; cum enim omnia attributa radicentur in eſſentia, & ad illam conſequantur, probata æqualitate Filij cum Patre in natura, in eiuſque magnitudine, per euidentem conſequentiam infertur æqualitas Filij cum Patre in omni alia perfectione.

Articulus quintus: *Vtrùm Filius ſit in Patre, & è conuerſo?* Concluſio eſt affirmatiua, quam, probat in argumento *ſed contra* ex illo Ioannis 14. *Ego in Patre, & Pater in me eſt*. Deinde illam probat in corpore articuli: *Tria namque eſt conſiderare in Filio, ſcilicet eſſentiam, relationem, & originem, & ſecundum quodlibet iſtorum, Filius eſt in Patre, & è conuerſo*. Secundum primum probat: *Nam Pater eſt ſua eſſentia; ſed eſſentia eſt in Filio: ergo Pater eſt in Filio, & ſimiliter, Filius eſt ſua eſſentia; ſed hæc eſt in Patre: ergo Filius eſt in Patre*. Secundum probat: *Nam vnum relatiuum eſt de intellectu alterius, & è conuerſo: ergo vnum relatiuum eſt ſecundum intellectum in alio, & è conuerſo*. Tertium probat: *Nam terminus actionis immanentis manet in principio, ſed Verbum eſt terminus actionis immanentis, procedit enim à Patre per intellectum: ergo Filius eſt in Patre ſecundum originem*.

Si opponas, ſequitur ex ratione D. Thomæ, non ſolum Patrem eſſe in Filio, & Filium in Patre, ſed etiam paternitatem eſſe in filiatione, & hanc in paternitate; conſequens eſt falſum: ergo ratio D. Thomæ firma non eſt. Sequela patet: nam inde probat D. Thomas Patrem eſſe in Filio, quia Pater eſt ſua eſſentia, quę eſt in Filio; ſed etiam paternitas eſt diuina eſſentia, quę eſt in filiatione, & filiatio eſt eſſentia, quę eſt in paternitate: ergo ex vi rationis D. Thomę, non ſolum Pater eſt in Filio, & è conuerſo, ſed etiam paternitas eſt in filiatione, & filiatio in paternitate. Minor autem probatur: nam paternitas, & filiatio realiter diſtinguuntur, & relatiuè opponuntur; ſed quia paternitas, & filiatio in creatis diſtinguuntur realiter, & relatiuè opponuntur, vna non eſt in alia: ergo paternitas diuina non eſt in filiatione, nec filiatio diuina in paternitate. Quod amplius vrgetur: ſi paternitas eſſet in filiatione, quia eſſentia, cui identificatur eſt in illa, etiam hęc eſſet vera: paternitas eſt filiatio; ſed hoc dici non poteſt, aliàs realiter diſtinctę non eſſent: ergo nec eſt dicendum, quod paternitas diuina eſt in filiatione. Probatur ſequela; dicitur de paternitate, quod eſt in filiatione, quia eſſentia diuina, cum qua identificatur paternitas, eſt in filiatione; ſed non ſolum eſt verum, quod eſſentia diuina eſt in filiatione, ſed etiam quod eſt filiatio: ergo etiam erit verum dicere, quod paternitas eſt filiatio, & quod filiatio eſt paternitas.

Reſpondeo concedendo ſequelam, & negando minorem, vt enim docet D. Thomas in hoc articulo ſolutione ad 3. *Pater, & Filius opponuntur ſecundum relationem, non autem ſecundum eſſentiam, & tamen oppoſitum relatione vnum eſt in altero*; quę doctrina etiam tenet in paternitate, & filiatione, cum includant eſſentia, cum qua identificantur. Vnde in forma ad probationem minoris, diſtinguo maiorem: diſtinguuntur realiter adęquatè, nego maiorem: inadęquatè, concedo maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam paternitas, & filiatio in creaturis adęquatè realiter diſtinguuntur, id eſt, taliter diſtinguuntur, quod nullatenus identificantur, & ideò vna non eſt in alia ratione identitatis; licet vna intellectu alterius includatur ratione oppoſitionis relatiuę. Paternitas autem, & filiatio diuina, taliter diſtinguuntur, quod etiam identificantur ſecundum eſſentiam, quam implicitè includunt. Et ideò vna eſt in alia ſecundum eſſentiam, & non ſolum vna eſt de intellectu alterius ratione oppoſitionis relatiuę. Eſt etiam aliud diſcrimen: nam filiatio creata non terminat actionem immanentem, ſed tranſeuntem, vnde Filius creatus non eſt in Patre ſecundum originem; filiatio autem diuina conſtituit terminum

Digitized by Google

minum per actionem immanentem productum. Vnde ſicut Filius eſt in Patre ſecundum originem, quia eſt terminus per actionem immanentem productus: ita filiatio conſtituens terminum productum per actionem immanentem, eſt in paternitate conſtituente principium per actionem immanentem producens.

Ad confirmationem, nego ſequelam: ad cuius probationem, nego conſequentiam: ratio autem diſcriminis eſt: nam hæc propoſitio, *Paternitas eſt filiatio*, dicit omnimodam identitatem filiationis cum paternitate, & quia licet in eſſentia identificentur, non tamen omnino identificantur, ideò dicta propoſitio non eſt abſolutè concedenda. Hæc autem propoſitio; *filiatio eſt in paternitate*, dicit identitatem cum diſtinctione, & quia taliter diſtinguuntur, quod etiam identificantur, ideò iſta propoſitio abſolutè conceditur. Et quidem, tam argumentum, quam illius confirmatio, non ſolum militant loquendo de paternitate, & filiatione, ſed etiam militant contra inexiſtentiam Filij in Patre, & Patris in Filio, vt conſideranti conſtabit.

Articulus ſextus, *an Filius ſit æqualis Patri ſecundum potentiam?* Concluſio eſt affirmatiua, quam probant in argumento *ſed contra*, ex illo, quod dicitur Ioannis 5. *Quæcumque Pater facit, hæc & Filius ſimiliter facit*. Et in corpore articuli hac ratione: *Potentia enim agendi conſequitur perfectionem naturæ; ſed Filius eſt æqualis Patri in natura; ergo eſt æqualis Patri in potentia, & eadem ratio eſt*, inquit Diuus Thomas, *de Spiritu Sancto reſpectu vtriuſque*, quæ eſt demonſtratio Theologica procedens ex minori de fide, & ex maiori naturaliter demonſtrabili.

Si opponas: adæquari producenti in natura eſt proprium Filio. Tum, quia probat Diuus Thomas *artic. 1. huius quæſtionis* ex ratione filiationis, & paternitatis, quòd Filius ſit æqualis Patri in natura. Tum etiam, quia eſt Filio proprium, in ſimilitudinem naturæ procedere: ergo falſum eſt, quod ait D. Thomas nempè rationem iſtam, qua probatur æqualitas Filij cum Patre in potentia, probare etiam æqualitatem Spiritus Sancti in potentia.

Reſpondeo negando antecedens: nam licet ſit Filio proprium eſſe Patri ſimilem, & æqualem in natura ex vi proceſſionis; & conſequenter hoc non conueniat Spiritui Sancto, ſimilitudo autem in natura, & æqualitas in illa cum principio producente, non habita ex vi proceſſionis, ſed vel ex vi proceſſionis, vel identicè per proceſſionem, non eſt propria Filio, ſed etiam eſt Spiritui Sancto communis. Et licet identitas in natura cum Patre vt habita ex vi proceſſionis formaliter, conueniat ſecundę perſonę, quia per intellectum procedit, quod autem ſit eiuſdem naturę cum Patre abſolutè, non conuenit illi, quia per intellectum procedit, ſed quia actio, per quam procedit, eſt idem cum natura diuina. Quę ratio militat in Spiritu Sancto procedente per voluntatem, quę identicè eſt natura diuina, vt conſtat ex doctrina D. Thomę *quæſtione 27. articulo 2. & 4.* ac proinde ratio, qua probat D. Thomas Filium eſſe ęqualem Patri in potentia, quia eſt illi ęqualis in natura, id ipſum de Spiritu Sancto conuincit. Nec oppoſitum prima antecedentis probatio ſuadet; cum enim D. Thomas probauit ęqualitatem Filij cum Patre in natura ex ratione filiationis, & paternitatis vſus eſt hac ratione vt ſufficiente ad probandam prędictam ęqualitatem, non tamen vt vnica, & adęquata, reſtat enim alia, id ipſum in Spiritu Sancto conuincens, vt vidimus.

Quęſtione quadrageſſimam tertiam diuidit in octo articulos, inquirens in primo: *Vtrùm alicui perſonæ diuinæ conueniat mitti?* Reſpondet concluſione affirmatiua, quam probat in argumento *ſed contra* ex illo Ioannis 8. *Non ſum ego ſolus, ſed ego, & qui miſit me Pater*. Deinde id probat in corpore articuli. *Duo enim in miſſione importantur: nempè habitudo miſſi ad terminum ad quem mittitur, vt aliquomodo ibi incipiat eſſe, vel quia prius ibi omnino non erat, vel quia incipit ibi aliquo modo eſſe, quo antea non erat, & exitus miſſi à mittente, vel ſecundum imperium, vel ſecundum conſilium, vel ſecundum originem; ſed in diuinis vna perſona procedit ab alia, & poteſt incipere aliquo modo eſſe, quo antea non eras: ergo poteſt vna perſona ab altera mitti*.

Si opponas: miſſus eſt minor mittente, ſeparatur ab illo, & ab aliquo loco diſcedit; ſed vna perſona diuina eſt minor alia, nec ab illa poteſt ſeparari, nec poteſt ab vno loco diſcedere, & ad alium accedere: ergo non poteſt vni perſonę conuenire quod mittatur ab alia. Reſpondet D. Thomas, minorationem conuenire ei, qui mittitur per imperium, vel conſilium, qualiter mitti perſonę diuinę non conuenit, ſed ſecundum originem, quę eſt ſecundum omnimodam ęquiualitatem. Separatio etiam à mittente, & ab aliquo loco diſcedere, conuenit ei, quod ſic mittitur vt incipiat eſſe, vbi prius nullo modo erat, qualiter perſona diuina non mittitur, ſed incipiendo eſſe aliquo modo quomodo prius ibi non erat. Vnde ſicut non incipit per miſſionem eſſe, vbi prius non fuerat; ita non deſint eſſe vbi fuerat. Mutatio etiam loci ſolum conuenit miſſo per motum localem, qualiter perſona diuina non mittitur.

In ſecundo inquirit: *Vtrum miſſio ſit æterna, vel temporalis?* Concluſio eſt, *non eſſe æternam, ſed temporalem*, quam probat in argum. *ſed contra*, ex illo Pauli ad Galatas 4. *Cum venit plenitudo temporis miſſit Deus Filium ſuum*. Deinde illam probat corp. art. *Quia in his, quæ important originem diuinarum perſonarum, quædam in ſui ſignificatione important ſolam habitudinem ad principium, vt proceſſio, & exitus; quædam vero cum habitudine ad principium determinant proceſſionis terminum æternum, vt generatio, & ſpiratio, quodam vero cum habitudine ad principium important terminum temporalem, ſicut miſſio, & datio; mittitur enim aliquid ad hoc, quod ſit in aliquo, & datur ad hoc quod habeatur. Perſonam autem diuinam haberi ab aliqua creatura, vel eſſe nouo modo exiſtendi in ea, eſt quoddam temporale*, ſubſumenda eſt; ſed quę determinant terminum ęternum, ęternaliter ſolum dicuntur; quę vero non terminant terminunt temporalem, nec ęternum, & vtrumque poſſunt denotare, dicuntur ęternaliter, & temporaliter; quę autem terminum temporalem determinant, temporaliter ſolum dicuntur: *Ergo miſſio, & datio in diuinis dicuntur temporaliter tantum, generatio autem, & ſpiratio ſolum ab æterno: proceſſio autem, & exitus dicuntur in diuinis æternaliter, & temporaliter: nam Filius ab æterno proceſſit, vt ſit Deus: temporaliter autem vt etiam ſit homo ſecundum miſſionem viſibilem, vel etiam vt ſit homine ſecundum inuiſibilem miſſionem*. Ratio autem minoris à nobis ſubſumptę, & à D. Thoma ſubintellectę eſt: nam ad exiſtentiam alicuius conſtantis ex pluribus, vtriuſque exiſtentia requiritur, & per inceptionem cuiuſlibet incipit eſſe; ſed importans proceſſionem ęternam, & connotans terminum temporalem, ex vtroque coaleſcit, & hoc ſecundum ab ęterno non eſt, ſed in tempore incipit eſse: ergo importans proceſſionem ęternam determinando terminum temporalem non eſt ęternum, ſed temporale, nec ęternaliter dici poteſt, ſed tantum temporaliter.

Si opponas: quod ſolum importat ordinem ad principium, nihil connotat temporale, ſed totum, quod importat, eſt æternum; ſed ſolum ratione connotationis terminis temporalis poſſunt dici temporaliter ea, quæ in diuinus imporrant originem: ergo quod ſolum importat ordinem ad principium, non poteſt dici temporaliter in Deo, ſed ſolum poteſt dici ab æterno; & conſequenter proceſſio, & exitus, quæ iuxta D. Thom. ſolum important ordinem ad principium, non poſſunt dici temporaliter, ſed ęternaliter ſolum dicuntur. Reſpondeo diſtinguendo maiorem: quod ſolum importat ordinem ad principium, ly *ſolum* accepto poſitiuè tantum, nego maiorem: ly *ſolum* accepto poſitiuè, & excluſiuè, concedo maiorem, & conceſſa minori, diſtinguo primum conſequens diſtinctione maioris, & nego ſecundam conſequentiam: nam proceſſio, & exitus, etſi poſitiuè ſolum importent ordinem ad principium, non tamen excludunt connotationem termini, ſed illam permittunt, & quia poſſunt connotare terminum ęternum, dicendo Verbum procedit in natura diuina, & terminum temporalem, dicendo Verbum procedit vt ſit homo; ſit conſequens, vt proceſſio, idemque de exitu eſt dicendum, poſſit dici temporaliter, & ęternaliter.

In

Digitized by Google

In 3. artic. inquirit: *Vtrum miſſio inuiſibilis diuinæ perſonæ ſit ſolum ſecundum dona gratiæ gratum facientis*: concluſio eſt affirmatiua, quam probat in argumento *ſed contra* authoritate Auguſtini, & in corpore articuli duplici ratione; quas inferius explicabimus.

In 4. inquirit: *Vtrum Patri conueniat mitti?* Et reſpondet concluſione negatiua, quam probat in argumento *ſed contra*, ex Auguſtino *lib. 2. de Trinit. cap. 5.* vbi ait, *quod ſolus Pater numquam dicitur miſſus*. Et ratio eſt, qua vtitur in corpore articuli: *Nam miſſio in ſui ratione importat proceſſionem ab alio, & in diuinis ſecundum originem, vt dictum eſt art. 1. & 2. ſed pater non procedit ab alio; ergo Patri nullo modo conuenit mitti, ſed ſolum Filio, & Spiritui Sancto, quibus conuenit eſſe ab alio.* Solut. ad 1. docet, *quod ſi dare importet liberalem communicationem alicuius, ſic Pater dat ſe ipſum; ſi vero importet auctoritatem dantis reſpectu eius quod datur, ſic non conuenit dari in diuinis, niſi perſonæ, quæ eſt alio, ſicut nec mitti.* Ex quibus verbis colligitur miſſionem, & dationem, etſi in connotatione effectus temporalis conueniant, quo circa vtraque ſolum temporaliter dicitur; in proceſſione autem non conueniunt datio, & miſſio; hæc namque ſine proceſſione non ſubſiſtit, bene tamen datio, niſi ſit datio cum authoritate. Vnde D. Thom. non omni dationi, ſed ſolum illi, quæ denotat authoritatem in dante æquiparauit miſſionem. Quomodo autem cum hoc componatur, quod poſſit perſona procedens mitti ab illa à qua non procedit, infra videbimus.

Solutione ad 2. docet, *quod licet effectus gratiæ ſit etiam à Patre, qui inhabitat per gratiam, ſicut, & Filius, & Spiritus Sanctus; quia tamen non eſt ab alio non dicitur mitti.* Quam doctrinam confirmat authoritate Auguſtini *lib. 4. de Trinit. cap. 20.* vbi ait: *Quod Pater cum in tempore à quoquam cognoſcitur, non dicitur miſſus, non enim habet de quo ſit, aut à quo procedat.* Et rectè D. Thom. ſuam doctrinam prædicta authoritate confirmat, docuit enim Auguſtinus loco allegato: *Tum inuiſibiliter Filium cuiquam mitti, cum à quoquam cognoſcitur, atque percipitur*; quia nempè Filius eſt perſona procedens ab alio. Et de Patre docet, quod licet cognoſcatur, non mittitur, quia à nullo procedit: ergo quamuis mittatur Filius cum per gratiam inhabitat, non colligitur mitti Patrem quamuis etiam inhabitet, ob eandem rationem quia nempè Filius inhabitat animam, & ab alio procedit, Pater autem, etſi etiam inhabitet, à nullo procedit.

In 5. artic. inquirit: *Vtrum Filio conueniat inuiſibiliter mitti?* Et reſpondet concluſione affirmatiua, quam probat in argum. *ſed contra*, ex illo Sapientiæ 9. vbi de Sapientia diuina dicitur: *Mitte illam de Cælis ſanctis tuis, & à ſede magnitudinis tuæ.* Et in corp. artic. ratione ad hanc formam redacta: *Mitti perſonam diuinam ad aliquem per inuiſibilem gratiam, ſignificat nouum modum inhabitandi illius perſonæ, & originem eius ab alia, ſed Filio conuenit inhabitare per gratiam:* nam de tota Trinitate dicitur Ioan. 14. *Ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus, & etiam illi conuenit eſſe ab alio: ergo illi conuenit inuiſibiliter mitti*, & etiam Spiritui Sancto, qui ab alio procedit, & per gratiam inhabitat. *Patri autem*, inquit D. Thomas, *licet conueniat inhabitare per gratiam, non tamen ſibi conuenit ab alio eſſe, & per conſequens nec mitti.*

Solutione ad 1. & 2. docet, ſecundum dona pertinentia ad intellectum attendi miſſionem Filij; & ſecundum dona pertinentia ad voluntatem miſſionem Spiritus Sancti. Quæ doctrina non eſt ſecundum proprietatem accipienda, ſed per appropriationem, ſicut enim prædicata abſoluta tribus perſonis quoad proprietatem communia, appropriantur ſingulis perſonis, potentia Patri, ſapientia Filio, & amor Spiritui Sancto; ita quamuis ſecundum omnia dona gratiæ gratum facientis, Filius, & Spiritus Sanctus mittantur, miſſio tamen ſecundum dona intellectus appropriatur Filio, & miſſio ſecundum dona voluntatis appropriatur Spiritui Sancto. Notat autem D. Thom. ſolutione ad 2. non mitti Filium ſecundum quamlibet perfectionem intellectus, ſed ſolum ſecundum talem inſtructionem, qua prorumpat in affectum amoris.

Solutione ad 3. docet, miſſionem inuiſibilem Filij, quantum ad originem diſtingui realiter à Miſſione Spiritus Sancti, ſicut generatio diſtinguitur à proceſſione; at vero quantum ad effectum gratiæ conueniunt duæ miſſiones in radice gratiæ, nempè in gratia habituali, ratione cuius vtraque perſona inhabitat animam iuſti; differunt autem in effectibus gratiæ, qui ſunt illuminatio intellectus, & inflammatio affectus. Quæ doctrina non ſic accipienda eſt, vt illuminatio intellectus à ſolo Filio proueniat, & inflammatio à ſolo Spiritu Sancto, ſed quia quamuis vtraque perfectio ab vtraque perſona cauſetur, prima tamen appropriatur Filio, quia procedit per intellctum, & ſecunda Spiritui Sancto, quia procedit per voluntatem.

In 6. artic. inquirit: *Vtrum miſſio inuiſibilis fiat ad omnes, qui ſunt participes gratiæ?* Concluſio eſt affirmatiua, quam probat in argum. *ſed contra*: nam iuxta *Auguſtinum lib. 3. De Trinit. cap. 4. Miſſio inuiſibilis fit ad ſanctificandam creaturam, ſed omnis creatura habens gratiam ſanctificatur: ergo ad omnem creaturam huiuſmodi, fit miſſio inuiſibilis.* Deinde illam probat in corp. artic. *Nam miſſio vt attribuitur diuinis perſonis importat, vt perſona quæ mittitur incipiat eſſe, vbi prius fuit, ſed quodam nouo modo: ergo in eo, ad quem fit miſſio, oportet conſiderare duo, ſcilicet inhabitationem gratiæ, & innouationem quandam per gratiam: ad omnes ergo fit miſſio inuiſibilis, in quibus hæc duo inueniuntur.* Vbi eſt aduertendum, aliud eſſe loqui de miſſione abſolutè, & aliud de noua miſſione, miſſio abſolutè fit ad omnes habentes gratiam ſanctificantem, & hoc probat Diuus Thomas ex Auguſtino in argumento *ſed contra*: miſſio autem noua in habente gratiam, non fit, niſi innouatio gratiæ intercedat, & hoc probat Diuus Thomas in corpore articuli ratione, quæ poteſt ad hanc formam reduci: miſſio namque inuiſibilis diuinæ perſonæ importat inhabitationem per gratiam iuſtificantem: ergo noua miſſio importat nouitatem gratiæ, & nouitas gratię nouam arguit miſſionem.

Hinc ſolutione ad primum docet Angelicus Doctor, ad Patres veteris teſtamenti fuiſſe factam inuiſibilem miſſionem, cum fuerint iuſtificati per gratiam. Et illud Ioannis 7. *Nondum erat ſpiritus datus, quia nondum erat Ieſus glorificatus*, explicat de illa datione cum ſigno viſibili, quę facta eſt in die Pentecoſtes, ſic enim Spiritus Sanctus non fuit antiquis Patribus datus, interius tamen datus fuit illis per gratiam iuſtificantem.

Solutione ad 2. docet, ſecundum profectum virtutis, vel augmentum gratię fieri inuiſibilem miſſionem. Et ſolutione ad 3. docet miſſionem inuiſibilem eſſe factam in ipſo principio beatitudinis, poſtmodum autem non fieri ſecundum gratię intenſionem, ſed ſecundum quod aliqua miſteria eis reuelantur de nouo. Quę nouitas cum in Chriſto non fuerit, fuit ei facta miſſio inuiſibilis in primo ſuę conceptionis inſtanti, non autem poſtea. Solutione ad 4. docet, non fieri ad Sacramenta miſſionem inuiſibilem, ſed ad eos, qui per ſacramenta gratiam ſuſcipiunt, eo quod in ſacramentis non eſt vt in ſubiecto, ſed ſolum inſtrumentaliter.

In articulo ſeptimo inquirit: *Vtrùm Spiritui Sancto conueniat viſibilis miſſio?* Concluſio eſt affirmatiua, quam brobat in argumento *ſed contra*, ex illo, quod dicitur Matthęi 3. *Quod Spiritus Sanctus deſcendit ſuper dominum baptizatum in ſpecie columbæ.* Deinde in corpore articuli illam probat ratione: *Deus enim prouidet omnibus ſecundum vniuſcuiuſque modum; ſed modus connaturalis hominis eſt, vt per viſibilia ad inuiſibilia manuducatur, vt dictum eſt ſupra quæſt. 12. art. 12. ergo oportuit inuiſibilia, homini per viſibilia, manifeſtari; ſed ob hanc cauſam Deus ſe ipſum, & proceſſiones æternas perſonarum per creaturas viſibiles ſecundum aliqua indicia hominibus quodammodo demonſtrauit: ergo etiam conueniens fuit vt inuiſibiles miſſiones diuinarum perſonarum ſecundum aliquas viſibiles manifeſtarentur, in quo viſibilis miſſio conſiſtit.* Notat autem D. Thomas hoc diſcrimen inter miſſionem viſibilem Filij, & miſſiones viſibiles Spiritus Sancti, *quod Spiritui Sancto in quantum procedit vt amor, competit eſſe ſanctificationis donum, Filio autem inquantum eſt Spiritus Sancti principium, competit eſſe ſanctificationis huius Authorem. Et ideò Filius viſibiliter miſſus eſt, tanquam ſanctificationis Author, ſed Spiritus Sanctus, tanquam ſanctificationis indicium.*

Ex quo infert ſolutione ad 1. opportuiſſe vt Filius creaturam viſibilem, in qua apparuit, aſſumpſerit in vnitatem perſonæ. Et ſolut. ad 4. quod creatura aſſumpta fuerit rationalis, eo quod cum perſona Filij fuerit declarata vt Author ſancti-

Digitized by Google

ſanctificationis, oportuit vt natura aſſumpta fuerit rationalis, cuius eſt agere, mereri, & ſanctificari; Spiritus autem Sanctus apparuit vt ſanctificationem indicaret. Et quia creatura quælibet non aſſumpta in vnitatem perſonæ poteſt eſſe ſanctificationis indicium, ideò non oportuit vt creatura in qua apparuit, eſſet rationalis, nec quod ab Spiritu Sancto aſſumeretur in vnitatem perſonæ.

Si opponas: Spiritus Sanctus ſimul cum Patre, & Filio eſt Author gratiæ, cuius efficientia, vtpotè opus ad extra, eſt toti Trinitati communis: ergo quoad hoc nulla eſt differentia inter Filium, & Spiritum Sanctum; & conſequenter vterque declarari oportuit vt Author ſanctificationis. Cum enim ſanctificatio præſtetur à gratia, qui eſt Author gratiæ, eſt etiam Author ſanctificationis.

Reſpondeo diſtinguendo antecedens: Spiritus Sanctus eſt Author gratiæ per pyhſicam efficientiam, concedo antecedens: per efficientiam moralem meritoriam, & ſatisfactoriam, nego antecedens, & conſequentiam: nam licet Spiritus Sanctus, & Filius conueniant in efficientia phyſica gratiæ, & ſanctificationis præſtitæ ab illa, non tamen conueniunt in efficientia morali meritoria, & ſatisfactoria, ſed hanc ſolus Filius exercuit, & vt Author eſſet noſtrę ſanctificationis per ſatisfactionem, & meritum, aſſumpſit rationalem naturam in vnitatem perſonę; Deus enim in ſe ipſo non eſt capax merendi, & ideò, vt ſatisfaceret neceſſarium fuit naturę libertatis participi, & conſequenter, quę rationalis eſſet vniri. Ratio autem, qua vtitur Diuus Thomas, vt oportuerit Filium declarari vt Authorem ſanctificationis, hoc modo, non autem Spiritus Sanctus; quia nempè Filius eſt principium Spiritus Sancti, & Spiritus Sanctus eſt donum per amorem à Patre, & à Filio productum, non eſt ratio demonſtratiua, ſed tantum congruentia quędam. Potuit enim, Deo id decernente, Spiritus Sanctus naturam rationalem aſſumere, & in illa humanum genus per meritum, & ſatisfactionem redimere; de facto tamen non Spiritus Sanctus, ſed Filius fuit ad hoc munus electus, vt eſſet ſatisfactionis Author per meritum, & ſatisfactionem. Et ratio congruentiæ eſt, quam aſſignat Diuus Thomas; quia nempè Filius eſt Spiritus Sancti principium; & Spiritus Sanctus eſt donum à Patre, & Filio per amorem productus. Nec inferas ex hac ratione, oportuiſſe Patrem, non autem Filium humanitatem ſuſcipere, vt in illa nos redimeret, eſt enim Filij principium: & conſequenter ſi quia Filius eſt principium Spiritus Sancti, oportuit vt Filius prę Spiritu Sancto eſſet ſanctificationis Author per ſatisfactionem, & meritum, videtur Patrem ad hoc munus oportuiſſe Filio pręferre, vtpotè principium Filii.

Non inquam infertur: nam comparatio Diui Thomę eſt inter perſonas procedentes, Pater autem eſt principium ſine principio, ideòque non poteſt mitti, nec oportuit vt munus redemptoris ſubiret; cum enim redemptio exercenda eſſet per actus ſubiectionis, humilitatis, & obedientię pręceptis; & hęc congruentius exerceantur à perſona procedente, quam ab illa, quę non habet principium; fit conſequens, vt non oportuerit, quod Pater carnem aſſumeret, & illa mediante genus humanum redimeret, quamuis ſit principium Filij; quia eſt principium ſine principio, oportuit tamen, quod Filius prę Spiritu Sancto eſſet Author ſanctificationis per ſatisfactionem, & meritum, quia eſt principium Spiritus Sancti, & eſt perſona procedens.

In articulo octauo inquirit: *Vtrùm aliqua perſona diuina mittatur, niſi ab ea à qua procedit æternaliter?* Vbi aduertendum eſt titulum eſſe mendoſum, & legendum eſſe *Vtrum nulla perſona diuina poſſit mitti, &c.* Quod patet primo, quia particula illa, *niſi ab ea à qua procedit*, non congruit bene cum titulo, vt eſt propoſitus dicendo: vtrum aliqua perſona diuina, &c. Secundo conſtat ex verbis D. Thomę, antequam argumenta proponat, ibi: *Videtur, quod nulla perſona diuina mittatur, niſi ab ea à qua procedit æternaliter*, quibus verbis titulum articuli reſummit vt argumenta proponat: ſic ergo legendum eſt.

Et relatis duobus modis loquendi oppoſitis inter ſe quorundam aſſerentium, perſonam diuinam non mitti, niſi ab eo à quo ęternaliter procedit, & aliorum aſſerentium, quod licet mitti non conueniat, cuilibet diuinę perſonę, ſed ſolum perſonę ab alio exiſtenti; mittere autem cuilibet perſonę competere. Docet Diuus Thomas vtrumque modum loquendi habere aliquo modo veritatem: *Nam ſi mittens deſignetur vt principium perſonæ, quæ mittitur; ſic non quælibet perſona mitti ſed ſolum illa, à qua perſona miſſa procedit. Si vero perſona mittens intelligatur eſſe principium effectus, ſecundum quem attenditur miſſio, ſic tota Trinitas mittit perſonam miſſam, non autem propter hoc*, inquit Diuus Thomas, *homo dat Spiritum Sanctum, quia nec effectum gratiæ poteſt cauſare.*

DISPVTATIO NONAGINTASEPTIMA.

An identitas ſimilitudo, & æqualitas diuinarum perſonarum ſint relationes reales?

§. I.

Statuitur Catholica veritas.

Nu. 1. *Identitas perſonarum in eſſentia eſt de fide.*

ANtequam ad id, quod inter Doctores catholicos controuerſiam habet, explicandum accedamus, oportet initio diſputationis veritatem catholicam breuiter ſtatuere. Primo ergo extra controuerſiam eſt apud Theologos, & fidei certitudine certum, perſonas diuinas eſſe idem in eſſentia, quod quidem hæretici ſequuti Eunomium, & alij Arrium ſequentes negabant, illi quidem Filium omnino diſſimilem Patri aſſerentes, iſti vero ſimilimum Patri aſſerendo, non abſolutè, ſed inter entia creata. Vnde omnes in neganda perſonarum identitate, & conſubſtantialitate conſpirabant. Contra quos omnes firmiter eſt aſſerendum tres perſonas diuinas eſſe idem in eſſentia. Conſtatque *ex Symbolo Athan.* in illis verbis: *Et vnitas in Trinitate, & Trinitas in vnitate veneranda ſit.* Et ibi: *Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, non tres Dij, ſed vnus eſt Deus.* Deinde ex omnibus locis Scripturæ, in quibus diuinitas Trium perſonarum adſtruitur, Deitati namque multiplicatio omnis repugnat, vt pluribus demonſtrat D. Thomas 1. *Contra Gentes cap.* 42 *& in hac* 1. *part. quæſt* 11. *art.* 3. Ac denique: nam quæ ſunt vnius eſſentiæ, idem ſunt in eſſentia; ſed Pater, Filius, & Spiritus Sanctus ſunt vnius, & eiuſdem eſſentiæ, vt probat Diuus Thomas *in hac* 1. *part. quæſt.* 39. *art.* 2. conſtatque ex illo Ioannis 14. *Ego, & Pater vnum ſumus*, quod de vnitate conſubſtantialitatis, ſummæque identitatis in eſſentia, communi Eccleſiæ, & Patrum conſenſu eſt acceptum: ergo tres perſonæ diuinæ idem ſunt in eſſentia.

Nec obſtat illud Hilarij in libro de Synodis capit. 1. *Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, ſunt quidem per ſubſtantiam tria, per conſonantiam vero vnum*: ſubſtantia autem idem eſt quod eſſentia: non ergo ſunt vnum in eſſentia, & conſequenter non ſunt in eſſentia vnum. Nam reſpondetur cum D. Thoma *vbi proximè ad* 1. Hilarium ibi ſumpſiſſe ſubſtantiam, non pro eſſentia, ſed pro hypoſtaſi. Sic autem ſumpta ſubſtantia non ſunt vnum ſecundum ſubſtantiam, bene tamen ſumpta ſubſtantia pro eſſentia, quæ acceptio frequentior eſt apud Theologos, & Patres. 2 *Non obſtat dictū Hilarij.*

Secundo certum eſt; perſonas diuinas eſſe perfectiſſimè ſimiles. Quod patet primo *ex Symbolo Athanaſij*, illis verbis: *Qualis Pater, talis Filius, talis Spiritus Sanctus*; ſed vnum eſſe tale, quale eſt aliud, eſt eſſe ſimile illi: ergo perſonæ diuinæ ſunt ſimiles. Secundo: nam de ratione imaginis, perfectæ naturalis, eſt eſſe ſimilem ſuo exemplari in eſſentia, & natura, vt docet D. Thomas *in hac* 1. *part. quæſtion* 35. *artic.* 2. *in corpore*; ſed Verbum eſt imago naturalis perfectiſſima Patris, vt docet Diuus Thomas *ibi artic.* 2. & fatentur omnes Theologi: ergo eſt illi perfectiſſimè ſimilis. Tertio: nam de ratione geniti, & Filij eſt, eſſe ſimilem generanti in natura, vt conſtat ex diffinitione generationis viuentium, de qua D. Thomas *quæſtione* 27. *artic.* 2. ſed Verbum eſt genitus, & Filius, vt fides docet: ergo eſt ſimilis Patris generanti in natura. 3 *Sunt etiā perfectiſſimè ſimiles.*

Deniq; probatur: nam licet ſimilitudo non petat identitatem, ſed poſſit ſine illa ſubſiſtere, illam tamen permittit, nec ex identitate extremorum in forma deſtruitur, ſed potius perficitur; & in ratione ſimilitudinis perfectiſſimæ conſtituitur; ſed tres perſonæ diuinæ ſunt vnius, & eiuſdem eſſentiæ, & ſunt in eſſentia idem, vt proximè vidimus: ergo ſunt perfe- 4 *Probatione.*

Digitized by Google

perfectiſſimè ſimiles. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem probatur: de ratione generationis viuentium eſt habere terminum ſimilem generanti in natura, vt conſtat ex illius diffinitione; ſed ex productione termini identificati cum principio in natura non deſtruitur generationis conceptus; ſed perfectiſſima generatio conſurgit, vt conſtat in proceſſione Verbi, cuius terminus eſt idem generanti in natura; & tamen non amittit rationem generationis, ſed eſt perfectiſſima generatio: ergo ex identitate aliquorum in forma non deſtruitur ratio ſimilitudinis, ſed potius ex illa conſurgit perfectiſſima ſimilitudo.

5 *Non obſtat loquutio PP.* Nec obſtat Patres tempore Concilij Niceni, durante Arrianorum errore, negaſſe illas voces, quæ ſimilitudinem perſonarum ſignificant, admittentes ſolas illas, quæ conſubſtantialitatem, & identitatem important, vt conſtat ex Baſilio *epiſtola* 82. Epiphanio *hæreſi* 73. Et Thodoreto *libro* 2. *hiſtoriæ capit.*6. Loquebatur namque de ſimilitudine excludente identitatem in natura, quam Arriani admittebant, & quia hæretici illis vocibus abutebantur, vt identitatem excluderent, ideò Patres illius temporis illas voces vitarunt. Ex quo non infertur ſimilitudinem perſonarum negandam, qualiter ſimilitudo à Catholicis accipitur, ſcilicet pro ſimilitudine perfectiſſima, non excludente, ſed potius includente identitatem, quam cum Auguſtino *libro* 7. *de Trinitate capit. vltimo*, & Diuus Thomas *ſupra quæſt.* 31. *art.*2. omnes Theologi fatentur.

6 *Obijcies.* Sed dices: ſimilitudo, in vnitate qualitatis fundatur, vt conſtat ex Ariſtotele 5. *metaphyſicæ capit.*15. illis verbis: *Eadem ſunt, quorum vna eſt ſubſtantia; ſimilia, quorum vna eſt qualitas: & æqualia quorum quantitas vna*, ex quibus communis metaphyſicorum doctrina fuit ſumpta, nimirum vnitatem in ſubſtantia facere vnum, qualitate ſimile, in quantitate æquale, ſed in Deo non eſt qualitas, vtpotè accidens, ſed omnia ad Deum tranſlata tranſeunt in rationem ſubſtantiæ; vt omnibus eſt manifeſtum: ergo ſimilitudo excludenda eſt à Deo; & conſequenter quamuis perſonæ diuinæ ſint idem in eſſentia, in illa ſimiles dicendæ non ſunt.

7 *Scotiſolutio excluditur 1.* Reſpondent Scoti diſcipuli, in Deo naturam obtinere locum ſubſtantiæ, attributa vero modum qualitatis ſortiri, & magnitudinem quantitatem eſſe virtutis. Vnde perſonæ in eſſentia ſunt idem, in attributis ſimiles, & in magnitudine æquales.

Sed non placet hæc ſolutio primo: quia vt docet D. Thomas *quæſtione* 42. *artic.* 1. *ad* 2. æqualitas in quantitate virtuali fundata includit ſimilitudinem, & aliquid addit: ergo æqualitas, & ſimilitudo ſupra idem fundatur. Et vt *docet ſolutione ad* 1. perſonæ ſunt æquales in eſſentia, in duratione, & vi operatiua: ergo ſimilitudo perſonarum, non ſolum ſaluatur in attributis, ſed etiam in eſſentia, & natura.

8 *Secundo.* Deinde: nam de ratione geniti, & Filij eſt aſſimilari generanti in natura, & eſſentia ſub conceptu eſſentiæ, & naturæ, vt conſtat ex illius diffinitione; ſed Verbum diuinum eſt Filius, & genitus: ergo eſt ſimile Patri, non ſolum in attributis, ſed etiam in natura ſub primo conceptu naturæ.

Tertio. Tertio: nam licet in Deo attributa ſint ſubſtantia, quia tamen ſignificantur ad modum formæ, fundant relationem ſimilitudinis; ſed etiam diuina eſſentia ſignificatur ad modum formæ conſtituentis Deum: ergo eſto ſit ſubſtantia fundabit relationem ſimilitudinis.

Quarto. Quarto: nam diuinæ perſonæ non ſolum ſunt idem in eſſentia, ſed etiam in attributis, & etiam in magnitudine: ergo deficit ſolutionis doctrina. Probatur antecedens; ideò ſunt idem in eſſentia, quia in illis eadem eſſentia inuenitur, ſed etiam eadem attributa, eademque magnitudo illis competunt: ergo ſunt idem etiam in attributis.

Denique. Denique nam duæ albedines eiuſdem ſpeciei quamuis diſſimilis intenſionis, referuntur relatione identitatis, & ſimiliter duæ quantitates inæqualis extenſionis: ergo relatio identitatis non eſt allegata vnitati ſubſtantiali, ſed alijs generibus conuenit, & ſuper illorum vnitate fundatur.

9 *Occurritur arg.* Vnde ad argumentum reſpondeo, ſubſtantiam, quantitatem, & qualitatem ſumi dupliciter; primo ſtrictè, & ſic conſtituunt diuerſa prædicamenta, & quod illis prout ſic conuenit, non eſt alijs prædicamentis commune. Secundo, accipiuntur ſubſtantia pro eſſentia, qualitas pro forma, & quantitas pro extenſione abſtrahente ab extenſione molis conſiſtente in extenſione partium extra partes, & ab extenſione virtutis; & quia eſſentia eſt alijs prædicamentis communis, ratio etiam formæ, ſeu intenſiuæ perfectionis inuenitur in illis, & virtualis extenſio, ſeu quantitas perfectionis; fit conſequens, quod relationes identitatis, æqualitatis, & ſimilitudinis fundentur in illis: conuenit ergo diuinis perſonis relatio identitatis ratione vnitatis in diuina eſſentia, relatio ſimilitudinis, quia in vna forma communicant, vt docet Diuus Thomas *quæſtione* 42. *artic.*1. *ad* 2. & relatio æqualitatis, quia conueniunt in vna quantitate virtutis, ſcilicet in vna magnitudine eſſentiæ, in vna duratione, & in vna poteſtate, vt docet D. Thomas *ſolutione ad* 1.

10 *Sunt etiã omnino æquales.* Tertio, certum eſt, & extra omnem controuerſiam inter Doctores Catholicos, perſonas diuinas eſſe inter ſe omnino æquales. Quod eſſe de fide conſtat ex Symbolo Athanaſij, illis verbis: *Coæterna ſibi ſunt, & coæquales*. Et de filio: *Æqualis Patris ſecundum diuinitatem*. Et ad Philippenſes 3. *de Filio*, ait Paulus. *Non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo*. Et de tribus perſonis *in Concilio* 2. *Lateranenſi cap. firmiter de ſumma Trinitate*, dicitur: *quoæquales, et omnipotentes, & coæterni*. Tradunt eandem veritatem Clemens *epiſtola* 1. Anacletus *epiſtola* 2. Cyprianus *epiſt.*45. Concilium Conſtantinopolitanum 1. Lateranenſe 2. Toletanum 1. 6. & 11. Ex Patribus Auguſtinus *lib.*6. *de Trinitate capit. vltimo, & libro de quantitate animæ capit.*9. Chriſoſtomus *homilia* 48. *&* 49. in Ioannem, Cyrillus *libro* 2. ſuper Ioannem *capit.* 141. Theofilatus in Ioannem *capit.* 17. Euthimius *Ioannis* 6. Et D. Thomas 4. *Contra Gentes cap.*6. *&* 7. & *in hac* 1. *p. quæſt.*42. *art.*1. & ſequentibus.

11 *Nec obſtat teſtimonium Ioannis.* Nec obſtat Ioannis 14. Chriſtum de ipſo dixiſſe: *Et Pater maior me eſt*, & Paulus 1. ad Corinthios 15. dicit: *Filium Patri eſſe ſubiectum*; non autem ſtat æqualitas inter Patrem, & Filium cum maioritate Patris, & cum ſubiectione Filij: nam æqualitas dicit negationem omnis exceſſus: ergo inter Patrem, & Filium æqualitas eſſe non poteſt.

Explicatio 1. Non inquam obſtat. Tum, quia vt explicat Diuus Thomas *libro quarto Contra Gentes cap.*8. verba illa intelliguntur de Patre ſecundum humanitatem, non ſecundum diuinitatem, ſecundùm quam eſt omnino Patri æqualis. Qualiter illa explicuit Athanaſius *in Symbolo* ibi: *Æqualis Patri ſecundum diuinitatem, minor Patre ſecundum humanitatem*, ſecundum quam non ſolum eſt minor Patre, ſed etiam ab Angelis minoratus dicitur ab Apoſtolo ad Hebræos 2. *Minuiſti eum paulò minus ab Angelis*. Et eadem ratione dicitur Patri ſubiectus, non vt Deus, ſed vt homo, & vt ſic fuit Patri obediens, Dei ſeruus, & obtemperans eius præceptis.

12 *Secunda explicatio.* Tum etiam: nam licet de Filio vt Deo prædicta verba accipiantur, prout illa accipit Hilarius *libro* 9. *de Trinitate*, æqualitati Patris non obſtat. Vt enim ex Hilario tradit Diuus Thomas *quæſtione* 42. *articulo* 4. *ad* 1. Pater maior dicitur donantis auctoritate, quia tamen Filio vnum, & idem eſſe, hoc eſt vnam, & eandem ſui naturam Pater generando dedit, minor Filius, aut inæqualis Patri eſſe nequit, ſed æqualis omnino, cum naturæ namque identitate, inæqualitas eſſe non poteſt. Nec item ſubiectio Filij, quamuis de illo vt Deo cum Hilario accipiatur, inæqualitatem inducit, vt enim docet D. Thomas vbi proximè ad primum, ſubiectio Filij ad Patrem eſt recognitio authoritatis paternæ; cumque hæc auctoritas in ratione principij originis poſita ſit, recognitio authoritatis paternæ eſt à Patre procedere tanquam à principio originis, ex quo nulla inæqualitas inter Patrem, & Filium infertur, bene tamen creaturarum ſubiectio ad Deum, quia vt ex Hilario refert ibi D. Thomas, eſt *creationis infirmitas*, ex qua infinita diſtantia creaturarum à creatore colligitur: maneat ergo firmum tres perſonas diuinas eſſe idem in eſſentia, eſſeque perfectè ſimiles, & omnimodè æquales.

13 *Ratione D. Tho. probatur perſonarũ æqualitas.* Quod etiam rationem Diuus Thomæ conuincitur ad hanc formam redacta: vt enim docet Ariſtoteles 10. metaphyſicæ textu 13. 16. & 17. *Æquale dicitur per negationem exceſſus*, nempè maioris, & minoris, fundatam ſupra quantitatem molis, aut virtutis; ſed in diuinis perſonis eſt negatio exceſſus, maioris, & minoris, fundata in quantitate virtutis: ergo eſt omnimoda æqualitas. Maior cum conſequentia tenet. Minor autem probatur: cum vnitate numerica quantitatis, ſiuè molis, ſiuè virtutis, non ſtat maioritas, & minoritas, vt per ſe eſt manifeſtum; ſed in perſonis diuinis eſt vna numero quantitas virtutis, nempè vna numero eſſentia, & vna numero magnitudo, aliàs vnus Deus non eſſent: ergo in illis non poteſt inueniri maioritas, & minoritas.

14 *Si opponas 1.* Si opponas primo: cum eadem numero qualitate ſtat maioritas, & minoritas, vt conſtat in qualitate intenſa, & remiſſa, quæ numero non variatur; & tamen tranſit de minori, ad maiorem, hoc eſt, de minus ad magis intenſam: ergo cum eadem numero quantitate virtutis ſtare poterit exceſſus penes magis, & minus; & conſequenter ex eo quod perſonæ diuinæ ſint eiuſdem numero eſſentiæ, & eandem numero quantitatem habeant virtutis, perperam à Diuus Thoma colligitur negatio exceſſus maioris, & minoris in illis.

Reſp. Reſpondeo negando conſequentiam; qualitas namque eſſentialiter inuariata, capax eſt incrementi intenſiui; vnde vna numero manente poteſt dari in illa tranſitus de minori, & ad maiorem intenſionem; quantitas autem virtutis conueniens diuinis perſonis in perfectione diuinæ eſſentiæ, & in eius magnitudine conſiſtens, capax incrementi non eſt, ſed in indiuiſibili conſiſtit; ac proinde cum conuenientia in eadem numero eſſentia, exceſſus eſſe non poteſt.

Digitized by Google

15 *Secundo.* Si opponas ſecundo : ſi Filius v. gr. eſt æqualis Patri, Pater etiam eſt æqualis Filio. Tum, quia æquale ad coæquale refertur. Tum etiam, quia eſt relatio æquiparantiæ, hoc eſt eiuſdem rationis, & denominationis in vtroque extremo; ſed non poteſt dici Pater æqualis Filio : ergo nec Filius æqualis Patri eſſe poteſt. Probatur minor: ſi Pater eſſet æqualis Filio, coæquaretur illi. Tum, quia nulla eſſe poteſt ratio diſciminis inter eſſe alteri æquale, & coæquari illi. Tum etiam: nam Filius dicitur coæquari Patri, quia æqualis eſt illi, ſed Pater non coæquatur Filio, vt enim docet Auguſtinus lib. 6. de Trinitate cap. 10. *Imago ſi perfectè implet illud cuius eſt imago, ipſa coæquatur ei non illud imaginis*, ideſt Imago perfecta coæquatur exemplari ſuo, exemplar autem non coæquatur imagini. Filius autem eſt imago Patris perfecta; & conſequenter Pater illi non coæquatur: ergo non eſt illi æqualis.

16 *Reſp.* Reſpondeo, conceſſa maiori negando minorem : ad probationem reſpondet D. Thomas *quæſtione 42. articulo 1. ad 3.* æqualitatem ſignificari poſſe dupliciter, ſcilicet, per nomina, & per verba, & priori modo ſignificatam dici mutuo in diuinis, eo quod eadem eſt ratio ex parte vtriuſque extremi: Filius namque dicitur æqualis, & ſimilis Patri, quia habet in ſe eſſentiam, & magnitudinem Patris, Pater autem etiam in ſe habet eſſentiam, & magnitudinem Filij, atque adeò dicitur æqualis, & ſimilis Filio. Prout autem æqualitas, aut ſimilitudo ſignificatur per verba, nempe coæquari, aut aſſimilari, non dicuntur mutuo de perſonis diuinis, eo quod verba ſignificant æqualitatem cum motu, ideſt prout in fieri. Et licet in diuinis non detur motus, aut fieri, loco motus datur proceſſio, & accipere. Vnde Filius dicitur coæquari, & aſſimilari Patri, quia per proceſſionem accipit eſſentiam, & magnitudinem Patris, in qua illi ſimilis eſt, & æqualis, & quia hæc ratio non concurrit in Patre; habet enim à ſe eſſentiam, & magnitudinem per excluſionem, non ſolum cauſæ, ſed etiam principij, ideſt, non acceptam ab alio; fit conſequens, quod licet Filio dicatur ſimilis, & æqualis, non tamen dicatur coæquari, & aſſimilari Filio. Iuxta quam doctrinam ad probationem maioris, neganda eſt maior, & ex illa ad probationes maioris conſtat ſolutio.

17 *Objicies 1.* Sed contra hanc doctrinam objiciet aliquis, Auguſtinum primo, loco in argumento adducto, peculiariter loqui de imagine, quando perfecta eſt, vt conſtat ex illis verbis: *Imago ſi perfectè implet illud cuius eſt imago, &c.* Sed doctrina ſolutionis, non ſolum eſt vera de imagine perfecta, ſed etiam de imperfecta, quamuis enim imago imperfecta ſit, ipſa ab exemplari accipit ſimilitudinem, non autem exemplar ab illa: ergo nec non bene explicatur ab Angelico Doctore.

18 *Secundo.* Secundo: nam ſequitur ex tradita ſolutione, nihil per verba poſſe enunciari de Patre; conſequens eſt falſum : ergo, & illud ex quo ſequitur. Falſitas conſequentis eſt nota : nam omnes illæ propoſitiones ſunt veræ: Pater ab æterno exiſtit, & in æternum exiſtet; ab æterno, & in æternum intelligit; ab æterno amat; & in æternum amabit. Sequela autem probatur: nullum prædicatum conuenit Patri acceptum ab alio per proceſſionem: ergo ſi æqualitas, & ſimilitudo vt ſignificatæ per verba non dicuntur de Patre, quia conueniunt illi à ſe & non ab alio, nullum prædicatum, vt ſignificatum per Verbum poterit enunciari de illo.

19 *Reſp. Ad 1. replicam.* Reſpondeo ad primam replicam conceſſa maiori, negando minorem: nam licet etiam verum ſit quandoque exemplar, vel prototypum non coæquari imagini, imperfectæ : cum nempe talis eſt conditionis, vt à nullo naturam acceperit: Imago vero imperfecta non coæquatur exemplari, & hoc eſt quod Auguſtinus peculiare in imagine perfecta cenſuit, quod nempe ſuo exemplari coæquatur.

Ad 2. Ad ſecundam nego ſequelam. Ad probationem conceſſo antecedenti, nego conſequentiam: nam licet verum ſit omne Verbum ſignificare per tempus, & cum motu ex parte modi ſignificandi, non tamen omne Verbum importat motum, fieri, vel recipere ex parte rei ſignificatæ, ſed tantum aliqua. Vnde hæc conceditur: *Pater eſt Deus*, & hæc : *Pater erit Deus* hæc tamen negantur: *Deus præterijt, vel præteribit*, quia ex parte obiecti præteritionem important. Hæc autem verba coæquari aſſimilari idem ſonant, quod æqualem, aut ſimilem fieri; & cum æquale fieri acceptionem ex parte obiecti denotet, & importet, ſolum poſſunt applicari perſonæ accipienti, vel per motum, vel per originem.

20 *Si denique opponas.* Si denique objicias; æqualitas ſupra quantitatem fundatur, vt conſtat ex Ariſtotile *5. metaphyſicæ capitulo* 15. verbis ſuperius adductis; ſed in Deo non eſt quantitas, vt omnibus eſt conſpicuum: ergo æqualitas in illo non eſt, & conſequenter, perſonæ diuinæ non ſunt æquales in eſſentia. *Reſp. D. Thom.* Reſpondet Diuus Thoma *quæſtione* 42. *artic.* 1. *ad* 1. æqualitatem fundari ſupra quantitatem molis, vel ſupra quantitatem virtutis, primum conſiſtit in extenſione dimenſiua partium extra partes, ad quam ſequitur impenetrabilitas, & diuerſi loci exigentia. Secundum conſiſtit in perfectione, vel magnitudine, quæ ſicut ſufficit fundare maius, & minus, iuxta illud Auguſtini lib. 6. de Trinitate capitulo 8 *In his, quæ non mole magna ſunt, hoc eſt maius eſſe, quod melius eſſe*, vbi *melius* dicitur quod perfectius eſt, ita ſufficit æqualitatem fundare; licet autem in Deo quantitas molis non ſit, eſt in eo quantitas virtutis, magnitudinis, & perfectionis, ac proinde æqualitas in illo inuenitur.

21 *Contra ſolutionẽ obſtat grauis difficultas.* Sed contra hanc ſolutionem obſtat grauiter doctrina Angelici Præceptoris *ſupra quæſtione* 28. *articulo* 4. *in corpore*, vbi vt probet in Deo ſolum eſſe quatuor relationes reales, ſic ait: *Dicendum, quod ſecundum Phyloſophum 5. metaphyſicæ relatio omnis fundatur, vel ſupra quantitatem, vt duplum, & dimidium; vel ſupra actionem, & paſſionem, vt faciens, & factum, Pater & Filius, Dominus, & ſeruus; cum autem quantitas non ſit in Deo, eſt enim ſine quantitate magnus, relinquitur quod realis relatio in Deo eſſe non poſſit niſi ſuper actionem fundata, &c.* Ex quibus verbis tale argumentum conficitur contra ſolutionem nuper traditam. Quia in Deo quantitas non eſt, infert Diuus Thomas, nullam relationem realem eſſe in Deo, præter illam, quæ ſupra actionem fundatur, quia omnis alia quantitatem pro fundamento ſupponit; ſed ſi æqualitas poſſet ſupra quantitatem virtutis fundari, diſcurſus D. Thomæ deficeret: ergo æqualitas ſolum ſupra quantitatem dimenſiuam fundatur. Probatur minor, ſi æqualitas poſſet ſupra quantitatem virtutis fundari, vt excluderetur à Deo, deberet remoueri ab ipſo, non ſolum quantitas molis, ſed etiam quantitas virtutis, quam negare non potuit; ſed ſolum ex negatione quantitatis dimenſiuæ intulit negationem relationis realis æqualitatis in Deo: ergo ſi æqualitas ſupra quantitatem perfectionis poſſet fundari, diſcurſus D. Thomæ deficeret.

22 Reſpondeo, D. Thomam loqui de relatione reali æqualitatis, hæc autem fundatur, vel ſupra quantitatem molis, vel ſupra quantitatem virtutis, vel perfectionis habentem modum quantitatis molis quoad diſtinctionem realem vnius quantitatis ab alia. Quam realem diſtinctionem pro fundanda reali æqualitatis relatione requiri, ſupponit Diuus Thomas ibi, & probauit *quæſt.* 42. *art.* 1. & quia quantitas molis non inuenitur in Deo, nec quantitas virtutis habens modum quantitatis molis quoad diſtinctionem vnius quantitatis ab alia, eſt enim in tribus perſonis vna indiuiſibilis magnitudo, in qua illius quantitas virtutis conſiſtit, rectè Diuus Thomas excluſit à Deo omnem relationem ſupra quantitatem fundatam. Cum quo recte cohæret veritas noſtræ ſuppoſitionis, qua aſſerimus eſſe inter diuinas perſonas omnimodam æqualitatem ſumptam pro vnitate eſſentiæ, & perfectionis, cum negatione exceſſus, & pro relatione rationis, vt infra explicabimus.

§. II.

Referuntur ſententiæ, & prima reijcitur.

23 *Prima ſententia.* HIs igitur ita ſuppoſitis, in quibus nihil diſſidij inter Catholicos eſſe, aut verſari poteſt : reſtat vt examinemus, an relatio identitatis, ſimilitudinis, & æqualitatis diuinarum perſonarum realis ſit, an rationis? In quo prima ſententia docet, nec realem, nec rationis eſſe, ſed abſolutè tantum dici æquales. Hanc tenuit Aureolus *in* 1. *diſtinct.* 31. *art.* 3. docens contra Scotum *propoſitione* 1. ſimilitudinem, & æqualitatem inter diuinas perſonas non eſſe relationes reales actu exiſtentes ante operationem intellectus, & in *ſecunda* contra D. Thomam non eſſe relationes rationis. Ex quibus *propoſitione* 3. concludit, quod ſimilitudo, & æqualitas in Deo non important relationem realem, nec rationis, licet appellatio ſit relatiua, ſed tantum vnitatem abſolutam, & in diſtinctionem magnitudinis virtualis, & quantitatis eſſentialis. Quam ſententiam iam ſepultam, à ſomno ſuſcitauit Martinon *diſputatio trenteſimo primo de Trinitate ſect.* 2. addens, id etiam eſſe verum de æqualitate, quæ in creaturis inuenitur cuius contrarium docuit Aureolus vbi proximè articulo 2. vbi ait, æqualitatem in creaturis, non eſſe relationem realem exiſtentem ante operationem intellectus, ſed ad actum per intellectus operationem reduci, & nihilominus realem eſſe dicendam.

24 *Secunda ſententia.* Secunda per extremum affirmat huiuſmodi relationes eſſe reales in Deo, inter ſe diſtinctas ex natura rei, & à ſibi compoſitis realiter. Vnde in qualibet perſona duas relationes ſimilitudinis, duas æqualitatis, & duas identitatis conſtituit, quarum vna ad vnam perſonam, & altera ad aliam refertur, ex quibus reſultant decem, & octo relationes reales æqualitatis, identitatis, & ſimilitudinis, & adiunctæ quatuor originis reſultant viginti duæ relationes. *Scotus.* Ita Scotus *in* 1. *diſtinct.* 31. *quæſtione vnica, & in quodlibetis quæſt.* 6. *Rada.* Scotum ſequuntur Rada 1. *par. controuerſia* 26. *art.* 3. *Smiſing.* Smiſing *diſp.* 2. *de Trinitate quæſt.* 3. *nu.* 65. *Felix.* Franciſcus Felix *cap.* 9. *de Trinitate diffic.* 2. *Faber.* Referens Fabrum *in* 1. *diſp.* 47. *Piloſus.* Piloſum *diſp* 68. *art.* 2. & alios Scotiſtas.

Tertia. Tertia ſententia docet, relationem æqualitatis, quæ conuenit perſonis ratione eſſentiæ, eſſe relationem rationis, quæ autem illis conuenit ratione proprietatum relatiuarum, eſſe relationem realem diſtinctam virtualiter à relationibus originis. Hanc

tenet

Digitized by Google

Lugo. Auerſa. tenet Raphael de Auerſa *quæſt.42. ſectione 1.* & Lugo *lib.2. de Deo Trino diſp.9. cap.3. num.9.*

25 *Quarto.* Quarta, & vera ſententia, nullam relationem realem agnoſcit in Deo, præter quatuor relationes originis. Vnde relationem identitatis, ſimilitudinis, & æqualitas inter diuinas perſonas, aſſerit eſſe rationis. Ita D. Thomas *in 1. diſt.31. quæſt.1. art.1. ad* *Caiet.* *Annibaldum eadem diſtinctione quæſt. vnica art.4. quæſt.7. de poten-* *Bañez.* *tia art.11. ad 3. quæſt.8. art.1. in corpore*, non longè à principio, & *Zumel.* *ſolutione ad 2. In hac 1. p. quæſt.28. art.4. in corpore, & ſolutione ad* *Nazar.* *4. & quæſt.42. art.1. ad 4.* Vbi Caietanus in commentario articu- *Araujo.* li Bañez *dubio vnico* Zumel *diſp.1. & 2.* Nazarius *controuerſia vni-* *Serra.* *ca*, Illuſtriſſimus Araujo *dub. vnico* Serra *circa ſolutionem ad 4.* *Salm.* Salmanticenſes *Tractatu 6. de Trinitate diſputatione 8. dub.2. §.1.* *S. Tho.* *& 2.* Reuerendiſſimus Sancto Thoma *diſputatione 19. articulo 4.* *Albert.* *numero 16.* Tenent etiam Antiquiores Scholaſtici cum Magiſtro *Bonau.* *in 1. diſtinctione 19. & diſtinct.31.* Albertus Magnus *articulo 3.* *Durand.* Bonauentura *parte prima quæſtione 2.* Durandus *quæſt.1.* Capreo- *Capreol.* lus *quæſt.1. articulo 1. & 2.* Hiſpalenſis *quæſt.1. art.3. & 4.* Baſo- *Hiſpal.* lus *quæſt.1. artic.4.* & communiter Scholaſtici. Tenent etiam ex *Baſolus.* Patribus Societatis Molina *quæſtione 42. articulo 2. diſputatione 2.* *Molina.* Vazquez *diſp.166. capitulo 2. & ſequentibus* Suarez *libro 4. de Tri-* *Vazq.* *nitate capitulo 15. num.8.* Granadus *Tract.14. de Trinitate diſp.1.* *Suarez.* Tanerus *diſp.4. de Trinitate quæſt.1. dub.8.* Albertinus *corollario* *Granad.* *7. quæſt.7.* Hurtado Complutenſis *diſp.9. diſf.1.* Amicus *diſp.9. de* *Taner.* *Trinitate capit.16.* Quos cæteri Recentiores ſequuntur. Eidem *Albert.* ſententiæ ferè omnes Theologi adhærent præter diſcipulos Scoti. *Hurtad.* Pro cuius explicatione ſit.

Amicus. Prima concluſio: *Æquale ſimile, & idem formaliter ſumpta,*
26 *Prima concluſio.* *non in abſoluto, ſed in relatione conſiſtunt, prout de perſonis diuinis dicuntur.* Ita omnes Theologi præter Aureolum, & Recentiorem, quem pro illius ſententia retulimus. Et probatur: æqua- *Prob. à paritate.* litas in creaturis, etſi pro fundamento vnitatem quantitatis importet, formaliter tamen conſiſtit in relationem, qua vnum ad aliud vt æquale refertur: ergo pariter æqualitas diuinarum perſonarum, etſi pro fundamento importet aliquid abſolutum, nempè vnam illarum eſſentiam, & vnam magnitudinem, formaliter tamen conſiſtit in relatione, qua vna perſona alteram reſpicit vt ſibi æqualem. Patet conſequentia à paritate rationis. Tum etiam, quia namque dominus in creaturis relatiuè dicitur, & de formali relationem importat etiam vt de Deo dicitur, non in abſoluto, ſed in relatiuo conſiſtit. Et quia Pater in creaturis formaliter conſiſtit in relatione ad Filium, in diuinis etiam Pater de formali relationem importat: ergo ſi æquale in creaturis de formali relationem ſignificat, quatenus prædicatur de Deo, aut de diuinis perſonis, de formali relationem importat. Tum denique, non enim alia ratione æquale in creaturis de formali relationem ſignificat, niſi quia æquale dicitur æquali æquale, & è contra, & quia vnum vt æquale nequit intelligi, altero non cointellecto, & è contra; ſed etiam æquale vt in Deo, dicitur æquali æquale, nec poteſt æquali intelligi, quin coæquale cointelligatur, & è conuerſo: ergo ſi in creaturis æqualitas de formali in relatione conſiſtit, in Deo etiam æqualitas relationem importat.

27 *Recentioris ſolutio reijcit. 1.* Quod ſi ob hæc reſpondeatur cum recentiori allegato, negando antecedens, quod nempè æquale in creaturis relatiuè dicatur, & de formali relationem importet, eo quod duæ quantitates palmares de ſe habent vt ſint æquales: ita vt prorſus impoſſibile ſit æquales non eſſe. Quod autem alicui de ſe conuenit non habetur per ſuperuenientem rationem, ac proinde omni reſpectu ſecluſo, conuenit æqualitas quantitatibus creatis. In contrarium obſtat primo, nam vel loquitur de neceſſaria conuenientia æqualitatis quantitatibus palmaribus ſecluſo reſpectu, vel de neceſſaria conuenientia abſolutè. Si primum, petitur in ſolutione principium. Si ſecundum, argumentum non ſoluitur: ergo ſolutio tradita nequit ſubſiſtere. Minor pro ſecunda parte conſtat: nam ſi æqualitas conſiſtat in relatione formaliter, nulli enti creato conuenit ſecluſo reſpectu, ſed ratione illius vt formæ: ergo probare non conſiſtere in relatione, quia entibus creatis neceſſario conuenit ſecluſo reſpectu, eſt negatio, & petitio principij. Pro ſecunda parte probatur: nam ex eo quod quæ quantitates palmares neceſſario ſint æquales, ſolum ſequitur formam dantem æqualitatem illis neceſſario competere; ſed non repugnat relationi, illis neceſſario conuenire: ergo ex eo quod æquales eſſe, illis neceſſario conueniat, non excluditur relatio à ratione æqualitatis.

28 *Secundo.* Secundo reijcitur: nam ex ſolutione tradita ſequitur prædicamentum relationis non eſſe; conſequens aduerſatur Phyloſopho; & omnibus metaphyſicis: ergo ſolutio tradita non ſubſiſtit. Probatur ſequela: implicat exiſtere hominem qui genuit alium, & hominem genitum, & non exiſtere Patrem, & Filium: ergo ſi duæ quantitates palmares per ſuas entitates abſolutas dicuntur æquales, & ideò æqualitas relatio non eſt, ſed in abſoluto conſiſtit, quia implicat exiſtere, & æquales non eſſe: pariter etiam Pater, & Filius per aliquid abſolutum conſtituentur. Cumque idem argumentum poſſit confici in omnibus relatiuis, prædicamentum relationis negatur. Denique: nam æquale, ſimile, & idem in creaturis dici relatiuè, eſt omnium Logicorum, & metaphyſicorum ſententia, à qua non licet recedere, nec Aureolus receſſit, vt vidimus.

Contra iſtam concluſionem arguit Aureolus: æqualitas in Deo non eſt relatio realis, nec relatio rationis: ergo non eſt relatio; & conſequenter dicitur abſolutè, & idem de ſimilitudine diuinarum perſonarum eſt dicendum. Vtraque conſequentia tenet. 29 *Arg. Aureoli.*
Antecedens pro prima parte ex dicendis conſtabit. Pro ſecunda probatur primo; ſi namque eſt relatio rationis, ideò eſt, quia ad actum reducetur per operationem intellectus, ſed nihil Dei poteſt ad actum reduci per operationem intellectus, aliàs eſſet de ſe incompletum vtpotè per intellectum complebile, & ab illo complementum accipiens, eſſet etiam de ſe potentiale, vtpotè reducibile ad actum per intellectus operationem, quæ ſunt imperfectiones, omnino repugnantes Deo: ergo relatio rationis non eſt. *Antec. 2. parte prob. 1.*

Secundo probatur: etenim relatio rationis nulli enti reali conuenit neceſſario; ſed æqualitas neceſſario conuenit diuinis perſonis, non enim poſſunt à noſtro intellectu cognoſci, & non concipi vt æquales: ergo relatio rationis non eſt. Tertio: nam relatio rationis, non petit extrema realia inter ſe diſtincta realiter. Tum, quia huiuſmodi exigentia eſt conditio relationis realis. Tum etiam, nam relatio omnimodæ identitatis, quia rationis eſt huiuſmodi conditionem non petit; ſed æqualitas diuinis perſonis competens, realem extremorum diſtinctionem expoſcit, vt enim docet D. Thomas quæſt.42. art.1. *Æqualitas duo importat in Deo, nempè, vnitatem magnitudinis, diſtinctionemque perſonarum*: ergo relatio rationis non eſt. 30 *Secundo prob.*

Reſpondeo negando antecedens pro ſecunda parte. Ad primam probationem conceſſa maiori diſtinguo minorem: nihil Dei reale intrinſecum, concedo minorem: nihil Dei quod rationis ſit, vel extrinſecum, nego minorem, & conſequentiam: nam æqualitas relatiuè ſumpta, non realis, ſed rationis eſt. Licet autem prædicatum Deo intrinſecum, & reale, nequeat ab alio compleri, vel ad actum reduci; quod vero prædicatum, quod ens rationis eſt, ab extrinſeco agente compleatur, & ad actum reducatur, nullum inconueniens eſt; ſed neceſſario aſſerendum in relatione dominij, & in alijs relationibus, quibus reſpicit creaturas; cum reſpectum realem ad illas non poſſit dicere, in communi Theologorum ſententia, nec ex hoc ſequitur incompletio, aut potentialitas intrinſeca Deo, ſed ſolum incompletio, & potentialitas in reſpectu rationis, quem intellectus noſter contingit, illique exiſtentiam tribuit. 31 *Ad 1. antecedentis probationem.*

Ad ſecundam probationem, conceſſa maiori, nego minorem. Nec obſtat, non poſſe ab intellectu noſtro in hoc ſtatu perſonas diuinas cognoſci, & non concipi vt æquales relatiuè, hoc enim non prouenit ab exigentia intrinſeca obiecti, ſed ex noſtra imperfectione ob quam non valemus diuina aliter cognoſcere, quam ad inſtar, & modum ſimilium rerum creaturarum. Vnde ſicut ob hanc cauſam non poteſt à nobis omnipotentia cognoſci ſine reſpectu ad creaturas, quin ex hoc liceat colligere reſpectum à nobis factum, neceſſario omnipotentiæ eſſe annexum: ita ex eo quod nequeant perſonæ diuinæ cognoſci ab intellectu noſtro pro hoc ſtatu vt eiuſdem magnitudinis ſine reſpectu vnius perſonæ ad aliam, non ſequitur talem reſpectum, illis neceſſario competere. Aliàs nec Deus poſſet perſonas diuinas ſine tali reſpectu cognoſcere; cum id, quod alicui rei ab intrinſeco neceſſario conuenit, inſit illi per ordinem ad quemcumque intellectum eam verè, & adæquatè concipientem. Quod tamen falſum eſt: nam licet Deus, & beati per beatificam viſionem non poſſint diuinas perſonas, vt inæquales concipere, ſed vt eiuſdem magnitudinis illas neceſſario cognoſcant, vt tamen relatiuè æquales, nec à Deo, nec ab intellectu beati cognoſcuntur, nec poſſunt cognoſci, niſi per ordinem ad intellectum noſtrum, relationem æqualitatis fingentem inter diuinas perſonas. 32 *Ad 2.*

Ad tertiam, diſtinguo maiorem, ex conceptu communi omni relationi rationis, concedo maiorem: ex conceptu particulari, nego maiorem, & prætermiſſa minori, nego conſequentiam: nam licet relatio rationis vt ſic non petat realem extremorum diſtinctionem, nec illorum exiſtentiam poteſt aliqua relatio rationis tali exigentia gaudere, vt conſtat in relatione dominij, quam eſſe rationis in Deo, docet communis ſententia; & tamen extrema realia realiter diſtincta; & exiſtentia petit. Nec obſtat huiuſcemodi exigentiam eſſe vnam ex conditionibus ad relationem realem neceſſarijs: nam licet ſit neceſſaria conditio, non tamen eſt conditio ad realem relationem ſufficiens, ſed aliæ deſiderantur. Vnde quamuis illa adſit; ſi tamen alia deficiant, non erit realis, ſed rationis relatio. 33 *Ad 3.*

Sed inſtat Aureolus: relatio æqualitatis inter diuinas perſonas non alium de ſe poteſt à realitate deficere, & rationis eſſe, niſi quia eſt eiuſdem ad ſe ipſum, vel ad modum relationis, quo idem ad ſe ipſum refertur; ſed eo ipſo quod ſit huius conditionis, vel modi, non poteſt exigere extrema realiter diſtincta, nihil enim ad ſe ipſum poteſt referri relatione exigente inter extrema realiter diſtincta verſari, vt ex terminis eſt notum: 34 *Inſtat Aureol.*

Digitized by Google

ergo ſi petit extrema diſtincta realiter, non eſt relatio rationis.

35 *Reſp.* Reſpondeo negando maiorem: nam quod relatio aliqua, non realis, ſed rationis ſit, poteſt ex multiplici capite oriri. Primo ex eo quod nullum extremum relatum ſit actu in rerum natura, vt relatio, quæ verſatur inter futura, & præterita. Vel quia licet extrema in rerum natura ſint, non ſunt realiter diſtincta, vt relatio, qua Petrus vt idem ad ſe ipſum refertur. Vel quia licet extrema ſint realia, & actu exiſtentia, atque diſtincta, ſunt tamen incapacia vt in ſe realem relationem ſuſcipiant, vt ſunt duæ relationes. Vel quia fundamenta realiter non diſtinguuntur. Vnde maior, quam aſſumit Aureolus, adæquata non eſt: ex quo autem capite relatio æqualitatis in Deo realitate deficiat, ex dicendis conſtabit.

§. III.

Reijcitur ſecunda ſententia, & varia motiua expenduntur.

36 *Expenditur prima ratio.* Secunda concluſio ſit: *Relatio æqualitatis inter diuinas perſonas in magnitudine eſſentiæ fundata, non eſt realis, ſed rationis.* Ita Auctores, quos pro quarta ſententia retulimus, licet autem omnes in ſententia conueniant, in ratione probatiua diſcordant. Quidam apud Durandum *vbi ſupra num.* 6. ſic arguunt pro communi ſententia: nam de ratione relationis realis eſt, quod per eam dicatur aliquid ad aliud realiter ſe habere; ſed ſecundum æqualitatem vna perſona diuina non ſe habet ad aliam ſecundum rem; perſona enim dicitur æqualis perſonæ ſecundum quantitatem eſſentiæ, vna autem perſona eſt eadem alteri quoad eſſentiam: ergo æqualitas in eſſentia fundata, relatio realis non eſt. Quæ ratio diſplicuit Durando, eo quod licet relatio realis petat inter extrema realiter diſtincta verſari, fundamenta vero realiter diſtincta non petit, aliàs nulla relatio realis poſſet reperiri in Deo, cum omnis ſuper eſſentiam fundetur, quæ vna eſt in tribus perſonis diuinis. Hæc tamen impugnatio non vrget, vt ex dicendis conſtabit, reſtat tamen ſic arguentibus neceſſitatem diſtinctionis realis fundamentorum ad realitatem relationis probare.

37 *Secundo alij apud Durandū ſic arguūt.* Alij apud ipſum *numer.* 8. ſic arguunt: nam licet de ratione relationis realis non ſit diſtinctio fundamentum, neceſſarium tamen eſt quod extrema prout extrema realiter diſtincta ſint; ſed perſonæ diuinæ prout extrema relationis æqualitatis formaliter, non ſunt realiter diſtincta, bene tamen vt extrema relationum originis: ergo relatio æqualitatis in magnitudine eſſentiæ fundata, non eſt realis. Probant minorem: perſonæ diuinæ ſunt ſecundum ſe extrema relationum originis, non ſic relationis æqualitatis; ſed prout quantæ ſunt, aut quales; æqualitas enim eſt relatio duorum quantorum, & ſimilitudo eſt relatio duorum qualium; at perſonæ vt quantæ, vel quales non ſunt realiter diſtinctæ, bene autem ſecundum ſe, ſunt enim quantæ, & quales ratione eſſentiæ, quæ eſt eadem numero in illis: ergo vt extrema relationum originis realiter inter ſe diſtinguuntur, non autem vt extrema relationum æqualitatis, & ſimilitudinis.

38 *In conſequentia in doctrina notantur Durandus, & M. Zumel.* Cui rationi non multum fidit Durandus, licet illam non reiecerit, placuit tamen Hiſpalenſi *vbi ſupra notabili* 4. eamque amplexatus eſt Zumel parum conſequens in propria doctrina. Quod etiam videtur accidiſſe Durando. Quod probo: nam extrema relationis quatenus extrema diſtingui, eſt quod diſtinguantur rationes, quibus conſtituuntur in ratione extremorum; ſed ratio, qua extremum in ratione extremi conſtituitur, eſt fundamentum: ergo ſi vt relatio ſit reali exigitur diſtinctio extremorum realis, quatenus extrema ſunt; requiritur etiam realis fundamentorum diſtinctio; & conſequenter Zumel hanc neceſſitatem refutans, parum conſequenter ad extremorum diſtinctionem prout extrema ſunt, recurrit, & Durandus eam reijciens, deberet etiam neceſſitatem diſtinctionis extremorum prout ſunt extrema refellere.

39 *Tertio arguit Durandus pro noſtra ſententia.* Tertio arguit Durandus: nam licet relatio realis non petat, quod fundamenta realiter inter ſe diſtinguantur neceſſarium tamen eſt quod extremorum diſtinctio à fundamento exigatur: ſed eſſentia Dei vt fundans æqualitatem non petit realem perſonarum diſtinctionem, bene tamen vt fundat relationes originis: ergo æqualitas perſonarum realis relatio non eſt, bene tamen relationes originis. Maiorem à ſe probatum ſupponit; minorem probat: nam diuina eſſentia non petit realem diſtinctionem perſonarum vt vna, ſed quatenus eſt fœcunda; ſed fundat æqualitatem vt vna, relationes vero originis fundat vt fœcunda eſt: ergo prout fundat æqualitatem non petit realem diſtinctionem perſonarum, bene tamen vt fundat relationes originis; & conſequenter æqualitas diuinarum perſonarum realis relatio non eſt, relationes vero originis reales relationes ſunt.

40 *Reijcitur ex principijs Durandi.* Cæterum hoc argumentum etſi veram contineat doctrinam, non poteſt vrgere iuxta principia Durandi, vt enim docet *quæſt.* 1. *allegata num.* 5. æqualitas perſonarum non eſt relatio omnimodæ identitatis, qua idem ad ſe ipſum refertur, ſed relatio diſtinctorum, prout ſunt in eſſentia idem, ex quo euidenter colligitur, non fundari in diuina prout vna eſt abſolutè, ſed quatenus vna in pluribus; ſed licet demus eſſentiam diuinam prout abſolutè vnam non petere diſtinctionem realem perſonarum: prout tamen vna eſt in pluribus, illam neceſſario exigit: ergo vt fundat æqualitatem petit realem extremorum diſtinctionem: & conſequenter iuxta doctrinam Durandi non bene ex iſto principio realitas æqualitatis diuinarum perſonarum excluditur.

Secundo reijcitur, etiam ad hominem: nam ex inde probat Durandus relationes originis fundari ſupra eſſentiam diuinam, quæ eſt vna numero in tribus; quia in Deo ſunt niſi duo prædicamenta, nempè ſubſtantia, & relatio, hac autem non poteſt ſupra relationem fundari, aliàs daretur proceſſus in infinitum; & conſequenter relationes originis habent ſupra eſſentiam vt abſolutum fundari; ſed ex hac doctrina infertur non fundari ſupra eſſentiam vt fœcundam: ergo ſi ſolum vt ſic petit realem diſtinctionem perſonarum, non petit hanc diſtinctionem, prout fundat relationes originis. Probo minorem: eſſentia vt fœcunda, neceſſario relationem importat: ergo ſi relatio diuina ſub nulla conſideratione poteſt relationem fundare, nec in eſſentia vt fœcunda poteſt fundari relatio. Probatur maior: quod non conuenit omnibus perſonis diuinis, non poteſt in perfectione abſoluta, abſolutè ſumpta conſiſtere; ſed neceſſario relationem includit, cum omnis perfectio abſoluta, ſumpta abſolutè, tribus perſonis conueniat, vt compertum eſt apud omnes; ſed eſſentia diuina vt fœcunda realiter ad intra, non conuenit omnibus diuinis perſonis, aliàs Spiritus Sanctus eſſet realiter fœcundus ad intra; & conſequenter eſſet realiter productiuus alicuius perſonæ diuinæ, quod Catholicæ doctrinæ non congruit; ergo eſſentia diuina vt fœcunda non conſiſtit adæquatè in perfectione abſoluta, ſed neceſſario relationem includit. 41 *Secundo reijcitur etiam ad hominem.*

42 *Quarto alij ſic arguunt.* Quarto alij ſic arguunt: vt relatio realis ſit, non ſolum extremorum, ſed etiam fundamentorum, realis diſtinctio requiritur; ſed fundamentum æqualitatis diuinarum perſonarum eſt idem, nempè magnitudo eſſentiæ, quæ eſt vna numero in illis: ergo quamuis realiter diſtinguantur perſonæ, non tamen referuntur relatione reali qualitatis, & idem eſt de relatione ſimilitudinis, & identitatis dicendum. Ita arguunt Capreolus vbi ſupra, Ferrara 4. Contra Gentes cap. 11. circa 12. concluſionem, verſu, *ad euidentiam autem huius concluſionis*. Et Ioannes de Portugal Epiſcopus de Viſeo *lib.* 3. *de relatione Spiritus Sancti cap.* 22. *parte prima num.* 6. *& ſequentibus*, vbi maiorem, in qua eſt difficultas, probat primo ab inductione ex omnibus relationibus, in quibus ſi reales ſunt, non ſolum extrema, ſed etiam fundamenta realiter diſtincta inueniuntur. Secundo: nam relatio, tam à fundamento pendet, quam à ſubiecto, imò magis: ergo non minus in fundamento, quam in ſubiecto realem diſtinctionem exigit. Tertio: nam relatio fundamento adhæret, quaſi ſubiecto: ergo hoc ipſo, quod poſtulat ſubiecta diſtincta, petit etiam diſtincta fundamenta. Quarto: nam fundamentum vnius relationis, eſt alterius relationis terminus, ſaltim materialis, vt omnium conſenſione probatur; ſed termini relationum petunt realiter diſtingui: ergo etiam fundamenta. Quod amplius confirmat primo: nam in ſententia ſatis probabili, relatio non differt realiter à fundamento, ſed ſolum diſtinctione formali, quam vocant ex natura rei; ſed relationes oppoſitæ neceſſario ſunt res diſtinctæ; ergo neceſſario petunt fundamenta re ipſa diſtincta. Confirmat ſecundo: quià aliàs extrema conuenirent in eo ipſo, in quo opponuntur, quia conuenirent in vna forma, quæ eſt cauſa oppoſitionis realis relatiuæ.

Denique probat maiorem: nam relationes æquiparantiæ, quales ſunt æqualitas, & ſimilitudo fundantur in vnitate duorum, vt docet Ariſtoteles 5. *metaphyſica cap.* 17. ergo fundantur in vnitate duarum formarum, v. g. duorum candorum, duarum albedinum, & duarum quantitatum; & conſequenter petunt realem diſtinctionem, non ſolum in extremis, ſed etiam in fundamentis.

43 *Fertur de hac ratione iudicium.* Licet autem ratio iſta probabiliter poſſit defendi, prout à Capreolo, & Ferrarienſi proponitur; plura vero, quæ in probationem maioris congerit Epiſcopus de Viſeo, nullius roboris ſunt. Et in primis prior probatio ab inductione, eſt primum, quod ab Scotiſtis negatur, imò contrariorum ab inductione ſuadent. Deinde falſum eſt, quod omnis relatio inhæreat fundamento vt ſubiecto, vt conſtat in relatione paternitatis, quæ vel in generatione, vel in potentia generatiua fundatur, & nulli illarum inhæret, tanquam ſubiecto. Præterea falſum eſt, fundamentum vnius relationis eſſe terminum materialem alterius vniuerſaliter intellectum: generatio namque paſſiua fundamentum eſt filiationis in ſententia valdè probabili, & tamen non eſt terminus materialis paternitatis, nec in nobis, nec in Deo. Potentia etiam generatiua paternitatem fundat, vt alij probabiliter docent; & tamen, nec in Deo, nec in nobis eſt terminus materialis filiationis: ſolum ergo petitur à fundamento, quod terminum materialem conſtituat, & quod ſit terminus materialis vt *quo*.

Ad

Digitized by Google

Ad quod neceſſarium non eſt in ſententia Scotiſtarum, quod relatio diſtinguatur à relatione, quam terminat: ſicut nec principium *quo* petit à termino producto diſtingui ex ratione communi; in Deo namque potentia generatiua, quæ eſt principium *quo* diuinæ generationis, non diſtinguitur diſtinctione reali à genito, nec terminus *quo* diuinæ generationis realiter diſtinguitur à principio vt *quod* generante.

44 *Confir. nō vrgent.* Denique confirmationes non vrgent: prima namque inſtatur in paternitate ſupra generationem fundata, quæ tamen realiter ab illa diſtinguitur, cum paternitas intrinſecè inhæreat Patri; generatio autem in frequentiori ſententia in termino recipiatur. Secūda etiam falſo nititur principio, quod nempè relatiua in fundamento opponantur, ſolum enim opponuntur relationibus, quibus inuicem ſe terminant. Quod maximè verum eſt in illis, quæ ſupra vnitatem, aut conuenientiam fundantur; ac proinde ex eo, quod fundamentum idem ſit, non ſequitur conuenire in eo ipſo, in quo opponuntur. Solum ergo ſtandum eſt ſecundæ probationi maioris, qua vtuntur Capreolus, & Ferrara. Quod ſi vltima probatio alicuius roboris eſt, fundatur in eo, quod non ſolum extrema relationis identitatis, ſed etiam ipſa fundamenta referuntur, de quo infra. Cui tamē doctrinę nō acquieuit prædictus Magiſter.

45 *Arguit Smiſing.* Sed contra rationem iſtam arguit Smiſing *vbi ſupra n. 71.* nam fundamentum Paternitatis increatis, vel eſt actualis generatio, vel potentia generatiua, vel ex vtraque componitur; ſed nec potentia generatiua, nec generatio actualis in Patre, & Filio realitèr multiplicantur, non enim generatio, & potentia actiua, quæ ſoli Patri conueniunt, nec generatio, & potentia paſſiua, quæ conueniunt ſoli Filio: ergo ad realem relationem non eſt neceſſaria realis fundamenti multiplicatio. Quod amplius confirmat: nam relationes diuerſitatis non petunt fundamenta realiter multiplicata in extremis: ergo multo minus id petunt relationes in vnitate fundatæ. Conſequentia tenet à paritate rationis, imo tenet à fortiori: nam ſi relationes fundatæ in multitudine, diſtinctionem fundamentorum non petunt, multo minus id expoſcent relationes in vnitate fundatæ. Antecedens autem probat: nam fundamentum diuerſitatis inter album, & nigrum, eſt albedo, & nigredo; ſed nec albedo, nec nigredo multiplicatur in illis: ergo non multiplicatur fundamentum diſſimilitudinis.

46 *Arg. non vrget.* Hoc tamen argumentum leuiſſimum eſt, & ex non penetrata doctrina, nec mente authorum prædictæ rationis procedit. Ipſi enim nuſquam docuerunt in relationibus mutuis fundamentum cuiuſuis ex illis debere in vtroque extremo realitèr multiplicati, ſed quod fundamentum vnius realitèr debet à fundamento alterius diſtingui: v. g. potentia actiua paternitatem fundans, à potentia paſſiua fundante filiationem, vel actio, ſi fundat paternitatem, à paſſiua generatione, ſupra quam filiatio fundatur. Ex qua doctrina facilè argumento facto occurritur, conceſſis maiori, & minori, negando conſequentiam; ſolum enim infertur non multiplicari realitèr in Patre, & Filio fundamentum paternitatis, non autem quod non multiplicatur fundamentum in paternitate, & filiatione.

47 *Nec confirm.* Et ex his ad confirmationem reſpondetur negando antecedēs. Ad probationem diſtinguo maiorem: vtraque qualitate fundante vtramque relationem, nego maiorem: vna fundante vnam relationem, & altera aliam, concedo maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: nam licet non multiplicetur albedo, nec ſimiliter nigredo in extremis; albedo tamen fundans vnam rationem, & nigredo fundans aliam, realitèr inter ſe diſtinguuntur. Et quidem eodem argumento poſſet prædictus auctor probare extrema diſſimilitudinis non petere multiplicari, in hunc modum: extrema diſſimilitudinis ſunt album, & nigrum; ſed nec multiplicatur album, nec multiplicatur nigrum: ergo extrema diſſimilitudinis non ſunt realitèr diſtincta.

48 *Secundo arguit idem auctor.* Secundo, & vrgentius arguit: Paternitas, & filiatio ſunt relationes reales in Deo; & tamen fundamentum Paternitatis non differt realitèr à fundamento filiationis: ergo de conceptu relationis realis non eſt, fundamentum vnius realitèr à fundamento alterius diſtingui. Conſequentia tenet. Maior eſt de fide. Minor autem probatur: nam fundamentum paternitatis eſt, vel diuina eſſentia, vel intellectus diuinus; fundamentum autem filiationis eſt eſſentia prout in Filio; ſed nec diuinus intellectus; nec diuina eſſentia multiplicantur realitèr in Patre, & Filio, vt fides docet: ergo fundamentum paternitatis non diſtinguitur realitèr à fundamento filiationis.

49 *Augetur difficultas Durando.* Et augetur difficultas argumento Durandi: in Deo namque non dantur niſi ſubſtantia, & relatio; ſed relationes originis non fundantur ſupra relationem, aliàs daretur proceſſus in infinitum, cum illius relationis deberet fundamentum dari, & ſic de alijs: ergo fundantur in ſubſtantia, in eſſentia, vel in aliquo prædicato abſoluto, ſed nulla formalitas abſoluta multiplicatur realitèr in Deo: ergo fundamenta relationum originis non ſunt realitèr diſtincta.

50 *Solutio Capreoli.* Huic argumento reſpondet Capreolus *vbi ſupra art. 2. ad 2.* ex argumentis Scoti; relationes origines non fundari in diuina eſſentia præcisè; ſed fundantur incommunicatione, & acceptione eſſentiæ, hoc eſt, in proceſſione actiua, & paſſiua, quæ realitèr diſtinguuntur. Nec obſtat confirmatio ex Durando: nam relationes originis conſiderantur tripliciter, primo ſub ratione hypoſtaſis, ſecundo ſub ratione actionis, tertio ſub expreſſo conceptu referentis: ſub hac vltima conſideratione petunt fundamentum, quod eſt ipſa relatio ſua ratione originis conſiderata, vel actionis, quæ prout ſic fundamentum non exigit, ac proinde vitatur proceſſus in infinitum.

Si dicas: fundamenta relationum ſi diſtingui debent, non debet eſſe per ipſas relationes, ſed præuiè ad illas; ſed origines non diſtinguuntur niſi relatiuè: ergo non poſſunt fundare relationum diſtinctionem. Reſpondet Capreolus, quod vbi fundamenta relationum aliter diſtinguuntur quam relatiuè, diſtinctæ relationes petunt fundamenta prius, & alitèr diſtincta quam per relationes. Vbi autem fundamenta relationum non ſunt aliud à relationibus, nec diſtinguuntur niſi relatiuè, fundamenta relationum non oportet prius natura diſtingui, quam relationes diſtinguantur, ſed ipſæ relationes diſtinguunt ſua fundamenta. Quam ſolutionem deducit ex D. Thoma de potentia Dei *q. 8. art. 3. ad 12. & in hac 1. p. q. 40. art. 2. ad 4.* vbi docet, *quod quando relatio eſt accidens præſupponit diſtinctionem fundamentorum, vbi autem eſt ſubſiſtens non præſupponit diſtinctionem, ſed eam ſecum fert.* 51 *Si dicas.*

Sed clarius reſponderi poteſt diſtinguendo maiorem: non debet eſſe per ipſas relationes ſub expreſſo conceptu referentium, qua ratione fundamentum ſupponunt, concedo maiorem: ſub alio conceptu, qui licet relatiuus ſit, conceptum referendi non exprimit, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam in paternitate v. g. reperitur triplex conceptus, vel ex modo ſignificandi, vel obiectiuè inadæquatè diſtinctus, ſcilicet, formæ hypoſtaticæ originis, & referentis, & ſub quouis illorum diſtinguit. Primo ſub munere hypoſtaticæ, ſecundo ſub munere originis, vltimo ſub expreſſo referentis conceptu; ac proinde ſub ea ratione, qua fundatur, non diſtinguit fundamentum, ſed illius diſtinctionem ſupponit. Quæ ſolutio non eſt alia ab ea, quem tradit Capreolus, ſed illius explicatio. 52 *Aliter huic replicæ occurritur.*

Sed contra illam ſic, vel alitèr explicatam obſtat grauis difficultas, vt enim *diſp. 71.* cum communi Thomiſtarum ſententia docuimus; origo actiua generatio v. g. non conſiſtit in relatione paternitatis, ſed in aliquo abſoluto, nempè in actu intellectus, quamuis de connotato relationem importet. Et origo paſſiua Filij, in paſſiuo intelligi connotata filiatione; ſed actualis intellectio non diſtinguitur realitèr à paſſiuo intelligi Filij: ergo fundamenta paternitatis, & filiationis, non ſunt realitèr diſtincta. 53 *Contra obijcies.*

Si reſpondeatur, intellectionem abſolutam, non præcisè vt abſolutè ſumptam, ſed vt connotantem paternitatem ſub munere, & conceptu originis fundare paternitatem, & paſſiuum intelligi, non abſolutè, ſed prout connotans filiationem, ſub munere originis paſſiuæ fundare filiationem, prout ſic autem realiter diſtinguuntur, & ſi non pro eo, quod dicunt in recto, benè tamen pro eo, quod de connotato, & in obliquo dicunt. Vnde iam ſaluatur realis fundamentorum diſtinctio. *Si reſp.*

In contrarium obſtat: nam iuxta hanc ſolutionem neceſſarium non eſt fundamenta relationum realium realitèr diſtingui pro eo, quod important in recto, ſed ſufficere diſtingui realitèr pro connotato in obliquo; ſed hæc diſtinctio inuenitur in eſſentia diuina vt fundat relationem æqualitatis, & ſimilitudinis: ergo adeſt quidquid requiritur vt tales relationes ſint reales. Probatur minor, in qua videtur poſita difficultas: eſſentia diuina non fundant æqualitatem Patris ad Filium ſumpta abſolutè, ſed prout in Patre, & ſimiliter non fundat æqualitatem Filij ad Patrem eſſentia abſolutè ſumpta, ſed prout in Filio, ſed eſſentia prout in Patre realitèr diſtinguitur ab eſſentia, prout in Filio, pro illo quod de connotato importat, vt eſt manifeſtum: ergo diſtinctio realis ſecundum id, quod de connotato, & in obliquo importatur, conuenit diuinæ eſſentiæ vt fundat relationem æqualitatis; & conſequenter talis relatio eſt realis, & idem dicendum eſt de relationis identitatis, & ſimilitudinis. 54 *In contrarium obſtat.*

Reſpondeo ſuſtinendo ſolutionem traditam inter arguendum. Ad impugnationem, conceſſa maiori, nego minorem. Ad illius probationem diſtinguo maiorem: paternitate exacta ab eſſentia formalitèr vt fundante æqualitatem, nego maiorem: exacta ab eſſentia ſolum entitatiuè, concedo maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam; quia licet diſtinctio illa conueniat diuinæ eſſentiæ, non conuenit illi formalitèr vt fundanti relationem æqualitatis, quod manifeſtè patet; ſi namque ei, vt fundamentum eſt relationis æqualitatis, formaliter conueniret paternitas vt diſtincta à filiatione, relatio fundata, non æquiparantiæ, ſed diſquiparantiæ eſſet, vt conſtat in paternitate, quę quia fundatur in eſſentia vt in Patre, paternitate exacta ab eadem eſſentia vt fundante, diſquiparantiæ eſt, non æquiparantiæ relatio, æqualitatis autem eſt relatio æquiparantiæ, hoc eſt, eiuſdem rationis, & denominationis in vtroque extremo: ergo diſtinctio extremorum, ſcilicet Patris, & Filij per paternitatem, & filiationem non exigitur per ſe ab eſſentia vt fundante relationem 55 *Reſp.*

Digitized by Google

compoſitione metaphyſica ex actu, & potentia; ſed in Deo talis compoſitio repugnat, vt cum D. Thoma *ſupra q. 3. art. 5.* docent Theologi communiter: ergo eſt incapax diſtinctionis ſolum numericæ.

68 *Tertio.* Tertio: nam ſingularitas eſt de eſſentia cuiuſuis prædicati diuini ex ratione entis à ſe, cui ſicut conuenit exiſtentia eſſentialiter, ita etiam ſingularitas, quam exiſtentia ſupponit; ſed cui eſſentialis eſt ſingularitas, repugnat multiplicatio numerica, quo circa Deum numero multiplicari eſt omnino implicatorium, quia eſſentialiter eſt ſingularis; ergo implicat eſſe in Deo duo prædicata realia ſolo numero diſtincta.

69 *Quarto.* Quarto: nam prædicatum numero multiplicari, ex limitatione prouenit, ratione cuius non continet, quidquid pertinet ad ſpeciem. Vnde Petrus, quia numericè à Paulo, & Franciſco differt, limitate rationem ſpeciei participat; ſed limitatio repugnat omni prædicato Dei: ergo multiplicatio ſolum numerica repugnat omni formalitati diuinæ.

70 *Denique prob. minor.* Denique probatur: nam omnis Dei formalitas eſt per ſe ipſam indiuidua, & ſingularis; ſed quod per ſe ipſum eſt indiuiduum, non poteſt multiplicari: ergo nulla Dei formalitas poteſt numero multiplicari. Conſequentia cum minori tenet: maior autem probatur, quod per ſe ipſum indiuiduum non eſt, indiuiduatur per aliud; ſed nulla Dei formalitas poteſt per aliud indiuiduari, aliàs reſultaret compoſitio, cum omne ex alio, & alio coaleſcens, neceſſario ſit compoſitum: ergo omnis Dei formalitas, & omne aliud prædicatum diuinum, indiuiduum eſt per ſe ipſum. Quo argumento vſus eſt D. Thomas 1. *Contra Gentes cap. 42. ratione* 11. vt probet Deum eſſe vnum.

71 *Si oppo-nas.* Si opponas: quamuis prædicatis Dei abſolutis repugnet numero multiplicari, non tamen repugnat formalitatibus relatiuis; ſed æqualitas perſonarum eſt formalitas relatiua: ergo non repugnat illi numero multiplicari. Minor cum conſequentia tenet: maior autem probatur: etſi abſolutis prædicatis Dei repugnet multiplicatio ſpecifica, non tamen repugnat formalitatibus relatiuis: ergo idem eſt dicendum de multiplicitate numerica. Conſequentia tenet à paritate rationis. Antecedens autem conſtat in paternitate, & filiatione diuinis, quæ ſpecificè diſtinguuntur.

72 *Reſp.* Reſpondeo negando maiorem: ad probationem, nego antecedens: nam quæ diſtinguuntur ſpecie, conueniunt in genere, nulla autem formalitas Deo intrinſeca ſub genere continetur, aliàs compoſita eſſet ex genere, & differentia. Quod repugnare diuinis formalitatibus docet D. Thomas *ſupra qu. 3. art. 5.* Vnde paternitas, & filiatio in Deo non differunt diſtinctione ſpecifica, ſed in eſſentia ſunt idem; prout vero ab eſſentia diſtinctæ, & in linea relatiua, ſe totis differunt, & primo diuerſæ ſunt, ſicut rerum differentiæ.

73 *Inſtabis primo.* Sed inſtabis primo: non minus conueniunt paternitas, & filiatio diuina in ratione relationis, quam paternitas & filiatio creata; ſed quia iſtæ conueniunt in genere relationis non ſunt ſe totis diuerſæ, ſed ſpecificè diſtinctæ: ergo paternitas, & filiatio diuina non diſtinguuntur ſe totis, ſed diſtinctione ſpecifica.

Secundo. Inſtabis ſecundo: nam ſaltim non repugnat relatiuis formalitatibus diuinis eſſentialiter diſtingui, vt conſtat in paternitate, & filiatione diuina, quæ cum ſint ſe totis diuerſæ, prout in linea relatiua non poſſunt non diſtingui eſſentialiter: ergo pariter non repugnabit formalitates relatiuas diuinas ſolo numero diſtingui. Patet conſequentia: prædicatis abſolutis non minus repugnat multiplicatio eſſentialis, quam multiplicatio numerica: ergo ſi formalitatibus relatiuis non repugnat eſſentialis, nec numerica repugnabit.

74 *Et confirmabis.* Confirmabis: realis entitatiua diſtinctio competens perfectionibus abſolutis limitationem in illis argueret, & tamen formalitates relatiuæ realiter diſtinguuntur in Deo, quin ex hoc in illis limitatio colligatur: ergo pariter, quamuis multiplicatio ſolum numerica argumentum ſit limitationis in perfectionibus abſolutis, & repugnet formalitatibus abſolutis Dei ratione illimitationis, poterit formalitatibus relatiuis competere, quin ex hoc illarum limitatio inferatur, vel illimitatio excludatur.

75 *Reſp. ad 1. replicā.* Reſpondeo ad primam replicam, negando maiorem: nam conuenientia ſecunda eſt vniuoca in relatione vt in genere, prima autem eſt analoga in ratione relationis; quia nihil poteſt vt genus, vel vt prædicatum vniuocum de Deo, & creaturis prædicari, nec de ipſis prædicatis diuinis comparatis inter ſe. Primum prouenit ex dependentia creaturarum à Deo. De quo D. Thomæ *ſupra quæſt. 3. art. 5.* Secundam ratione tranſcendentiæ: omne enim, quod enunciatur de Deo, vel de illius formalitatibus, tranſcendit ipſas formalitates, nec ab eis poteſt præſcindere, aliàs eſſet potentiale, & ideo tam ratio perſonæ, vt de tribus perſonis diuinis enunciatur, quam ratio relationis, analogicè dicuntur.

76 *Ad 2.* Ad ſecundam, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam, ratio differentiæ eſt duplex. Prima, quia eſſentialis diſtinctio non petit conuenientiam vniuocam, nec genericam in aliquo prædicato communi, vt conſtat in decem prædicamentis eſſentialiter inter ſe differentibus, abſque eo quod in aliquo prædicato communi conueniant vniuocè, & ideò formalitatibus relatiuis diuinis non repugnat eſſentialis diſtinctio: quæ vero ſolum numericè diſtinguuntur, neceſſario debent conuenire vniuocè in prædicato ſpecifico, quod cum tranſcendentia prædicatorum nequit componi; ac proinde cum omne prædicatum, quod de formalitatibus diuinis dicitur, neceſſario illas tranſcendant, non ſtat inter diuinas formalitates ſola diſtinctio numerica.

Secunda ratio diſcriminis eſt; quia omni Dei formalitati debet exiſtentia eſſentialiter conuenire, eo autem ipſo, quod exiſtentia ſit eſſentialis, indiuiduatio etiam eſſentialiter conuenit, quæ ad exiſtentiam ſupponitur, cum quo non compatitur multiplicatio numerica, vt per ſe eſt manifeſtum: quod enim eſſentialitèr eſt indiuiduum, repugnat numero multiplicari, eſſentialis autem diſtinctio duorum rectè compatitur cum hoc, quod cuiuis illorum eſſentialis ſit exiſtentia, & ideo poſſunt formalitates relatiuæ diuinæ eſſentialiter diſtingui; quod autem ſolo numero diſtinguantur repugnat. 77 *Alia ratio diſcriminis.*

78 *Ad confirm.* Et ex his ad confirmationem conſtat ſolutio: nam id, cui exiſtentia non eſt eſſentialis, neceſſario eſt potentiale, & limitatum: cum ergo vt formalitas aliqua ſolo numero multiplicetùr, requiratur pro extra illius eſſentiam ſit exiſtentia, neceſſario petitur limitatio, quæ omni formalitati diuinæ, ſiuè abſolutæ, ſiue relatiuæ, repugnat. Realis autem diſtinctio cum conuenientia eſſentiali exiſtentiæ compatitur, & ideo non affert ſecum indiſpenſabiliter limitationem in diſtinctis realiter entitatiuè; ac proinde poteſt formalitatibus relatiuis diuinis competere. Et prædicatis Dei abſolutis aliundè repugnat; quia nempè in linea abſoluta non inuenitur aliud caput diſtinctionis realis, niſi limitatio. Ex quo illud commune Theologorum axioma emanauit: *In diuinis omnia ſunt vnum, vbi non obuiat relationis oppoſitio.*

79 *Arg. contra 1. rationem diſcriminis.* Duo tamen contra doctrinam iſtam obſtare videntur: primo: nam duo indiuidua entis ſolo numero diſtinguuntur, v. g. Petrus vt hoc ens, & Paulus vt hoc ens, aliàs inter indiuidua eiuſdem naturæ eſſet differentiæ eſſentialis, quod nullus metaphyſicorum docuit; & tamen hoc, & illud ens non conueniunt vniuocè in ente: ergo abſque vniuoca, & ſpecifica conuenientia ſaluatur diſtinctio ſolum numerica; ac proinde prima ratio diſcriminis ruit.

80 *Contra 2. obſtat.* Secundo: nam perſonalitati diuinæ vt communi tribus diuinis perſonalitatibus non conuenit exiſtentia eſſentialiter: ergo falſum eſt omni formalitati diuinæ exiſtentiam eſſe eſſentialem, & conſequenter deficit ſecunda ratio diſcriminis. Conſequentia tenet ex dictis: antecedens autem probatur: ſi perſonalitati diuinæ in communi eſſet exiſtentia eſſentialis, etiam indiuiduatio conueniret illi eſſentialitèr, vt conſtat ex dictis; ſed perſonalitati ſub illo conceptu communi non conuenit eſſentialiter indiuiduatio: ergo nec exiſtentia. Probatur minor; id quod de ſe eſt indiuiduum, non ſolum non poteſt ſolo numero multiplicari, ſed nec etiam ſpecificè, nec eſſentialiter multiplicari poteſt, vt de ſe eſt manifeſtum, ſed perſonalitas diuina eſſentialiter multiplicatur: nam tres diuinæ perſonalitates eſſentialiter diſtinguuntur; & conſequenter conceptum illum communem eſſentialiter multiplicant, vel diſtinguunt: ergo ratio illa communis, ſe ipſa indiuidua non eſt, nec indiuiduatio illi conuenit eſſentialiter.

81 *Reſp. ad 1. replicā.* Reſpondeo ad primam inſtantiam, negando maiorem: nam licet Petrus, & Paulus v. g. in genere ſubſtantiæ viuentis, animalis, & intra ſpeciem hominis, non differant eſſentialiter, eo quod differentia indiuidualis extra conceptus genericos, & ſpecificos eſt, nec illos formaliter diuidit, ſed ſolum materialiter contrahit, comparata vero cum ente ſub reduplicatione modorum indiuidualium, eſſentialiter diſtinguuntur, & primo diuerſi ſunt: nam ens ad omnia prædicata, ad omnes formalitates, & ad omnes modos formaliter comparatur, & omnia tranſcendit. Quæ doctrina metaphyſicis aduerſari, non poteſt, ſicut nec poteſt illis aduerſari, quod Petrus albus, & Paulus niger abſolutè ſolum differant accidentaliter prædicabiliter, & prædicamentorum, ſub reduplicatione tamen prædicatorum accidentalium eſſentialiter diſtinguuntur in linea accidentis.

82 *Ad 2.* Ad ſecundam, conceſſo antecedenti, diſtinguo conſequens: omni formalitati diuinæ ſumptæ, quaſi genericè, vel communiter, concedo conſequentiam: ſumptæ completè, veluti ſpecificè, vt per vltimam quaſi differentiam contractæ, nego conſequentiam. Itaque diuinæ formalitates dupliciter poſſunt conſiderari, primo ſecundum conceptus analogicè communes, vel ipſis, vel ſimilibus perfectionibus creatis: vel vt vltimo conſtitutæ per ſuas, quaſi differentias vltimas, v. g. paternitas diuina conſideratur ſub ratione entis, & relationis, quæ communes ſunt ipſi, & paternitati creatæ, & ſub ratione relationis diuinæ, quæ communis eſt ipſi filiationi, & ſpirationi, & ſub conceptu, quaſi ſpecifico paternitatis diuinæ. Sub prima conſideratione non dicit exiſtentiam exercitam vt ſibi eſſentialem, aliàs omni enti

creato,

Digitized by Google

omnem operationem intellectus fingentis; ſed Verbo conuenit eſſe æquale Patri ex vi proceſſionis, cum ex vi illius ſit Patri ſimile perfectiſſima ſimilitudine, quæ ad æqualitatem pertingit: ergo æqualitas Verbi cum Patre exiſtit ante operationem intellectus fingentis.

Secundo. Secundo: nam Arrius, & ſequaces damnantur, quia negauerunt perſonarum æqualitatem, ſed ridiculum eſt dicere, ita acritèr damnari ab Eccleſia, ob negatam relationem ab intellectu noſtro confictam, & ante illius fictionem non exiſtentem: ergo exiſtit relatio æqualitatis ante intellectus noſtri fictionem.

Tertio. Tertio: nam quod adoratur adoratione latriæ, non expectat intellectus fictionem vt ſit, nec ab illa in exiſtendo dependet: ens enim à noſtro intellectu fictum, adorationis capax non eſt; ſed æqualitas perſonarum adoratur adoratione latriæ, vt conſtat ex illo, quod canit Eccleſia: *Vt in eſſentia vnitas, & in perſonis adoratur æqualitas*: ergo æqualitas perſonarum non expectat confictionem noſtram vt ſit, ſed exiſtit antecedenter ad illam.

94 *Denique prob.* Denique nam perſonæ diuinæ æterno ſunt æquales, & prout tales intellectui diuino obijciuntur; ſed noſtri intellectus fictio non exiſtit ab æterno: ergo forma, per quam conſtituuntur ęquales, non dependet ab intellectus noſtri fictione, ſed exiſtit independenter ab illa. Patet conſequentia: nam à quo non dependet effectus, vel quaſi effectus formalis relationis æqualitatis non dependet ab intellectu noſtro fingente, cum exiſtat ante illum, effectus autem non poſſit antecedere exiſtentiam ſuæ cauſæ efficientis: ergo forma præbens talem effectum, vel quaſi effectum, ab intellectus fictione non dependet, ſed exiſtit antecedenter ad illam.

95 *Solutio P. Molinæ.* Ad hoc argumentum Molina *vbi ſupra ſolutione ad* 4. ſequutus Canarienſem, reſpondet, relationem æqualitatis ab ęterno conuenire perſonis diuinis, nec ideò ens rationis dici, quia eo modo, quo poteſt exiſtere, non exiſtat ante intellectus fictionem; hoc enim ſolum verificatur de ſecundis intentionibus, quæ ab operatione intellectus dependent, vt à fundamento, vel ratione fundandi. Sed ideò æqualitas, aliæque relationes, quorum fundamenta exiſtunt à parte rei, entia rationis dicuntur; quia cum modi reales non ſint, ſunt tamen modi habentes fundamentum in re, qui per intellectum apprehendi poſſunt; & hac de cauſa entia rationis dicuntur. Quem modum dicendi, à ſe in libris Phyſicorum traditum docet, gaudens eo quod Canarienſi placuerit.

96 *Reijcitur 1.* Hæc tamen doctrina nobis placere non poteſt, eſt enim contra communem metaphyſicorum ſententiam, & breuiter reijcitur primo: nam ens rationis eſt illud, quod ſolum habet eſſe obiectiuè in intellectu; ſed quod exiſtit antecedenter ad intellectus operationem, non habet eſſe ſolum obiectiuè in intellectu: ergo ens rationis non eſt.

Secundo. Secundo: nam poſſe ab intellectu apprehendi, nec conſtituit ens rationis, nec illud ab ente reali diſtinguit; cum etiam ens reale capax ſit exiſtendi in intellectu, terminandique illius apprehenſionem, aliàs cognoſcibile non eſſet: ergo quod æqualitas diuinarum perſonarum poſſit ab intellectu apprehendi, ſi aliàs ante illius apprehenſionem exiſtat, non probat eſſe ens rationis.

97 *Euaſio excluditur 1.* Dices: non eſt hoc ſolum principio, ſed inſuper, quia modus realis non eſt, deduci à prædicto Authore, quod æqualitas ſit ens rationis. Sed contra: ergo probat eſſe ens rationis; quia non eſt entitas, nec modus realis; ſed hoc eſt principium petere, & nugatoriè probare: ergo Molina ſic arguens nugatoriè procedit.

Secundo. Deinde: nam inquiram à Molina, cur æqualitas diuinarum perſonarum non eſt entitas, nec modus realis? Si reſpondeat, quia poteſt ab intellectu apprehendi, reijcitur ex iam dictis; hoc enim ad negandum entis realitatem non ſufficit; cum enti reali conueniat poſſe ab intellectu apprehendi. Si aſſerat, ideo eſſe, quia non aliter exiſtit, quam obiectiuè in intellectu, non poteſt in ſua ſolutione perſiſtere: quod enim ſolum eſt obiectiuè in intellectu, non exiſtit ante eius apprehenſionem, cuius contrarium docet Molina in prædicta ſolutione.

98 *Denique reijcitur.* Denique: nam quod realiter exiſtit, neceſſario eſt entitas realis; ſed iuxta ſolutionis doctrinam relatio æqualitatis exiſtit realiter: ergo falſum eſt, quod modus, vel entitas realis non ſit. Maior cum conſequentia tenet. Minor autem probatur primo: nam exiſtere realitèr nihil aliud eſt, quam exiſtere ante intellectus apprehenſionem; ſed vt prædictus Author fatetur, relatio æqualitatis ante intellectus apprehenſionem exiſtit: ergo realiter exiſtit.

Secundo: nam quod habet exiſtere à ſe, vel ex vi realis actionis, realiterque productiuæ, verè, & realiter exiſtit; ſed eo ipſo, quod relatio æqualitatis diuinarum perſonarum exiſtat ante operationem intellectus, vt tradita ſolutione fatetur, vel debet exiſtere à ſe, qualiter Pater diuinus exiſtit vel ex vi actionis realis, & realiter productiuæ, qualiter exiſtunt ſecunda, & tertia perſona: ergo ex eo ipſo, quod exiſtat ante apprehenſionem intellectus, verè, & realiter exiſtit; & conſequenter falſum eſt de illa aſſerere, quod entitas, vel modus realis non ſit, poſſit tamen ab intellectu apprehendi, ex quo deducebat Molina eſſe entitatem rationis.

99 *Secundo reſp. alij.* Aliorum ſolutio eſt, ens rationis dupliciter poſſe exiſtere, primo exiſtentia ſui fundamenti, ſecundo exiſtentia ſibi propria, priori modo exiſtit ante intellectus apprehenſionem: ſecundo autem modo non niſi poſt illam, & dependenter ab illa, & vt perſonæ diuinæ, ab æterno ſint, & dicantur æquales, ſufficit, quod relatio æqualitatis ab æterno exiſtat primo illo modo exiſtendi.

100 *Hæc ſolutio reijcitur 1.* Sed nec placet hæc ſolutio, & reijcitur primo: nam ſi æqualitas diuinarum perſonarum exiſteret exiſtentia ſui fundamenti, etiam relatio rationis fundata ſupra aliquid creatum per illius exiſtentiam exiſtere; ſed hoc implicat: ergo, & primum. Maior conſtat: Authores enim huius ſolutionis vniuerſaliter de omni relatione rationis loquuntur, habente proximum ſundamentum in re. Minor autem probatur, vt enim à Thomiſtis docetur 3. *parte quæſtion.* 3. *artic.* 1. Noſque ibi late oſtendimus, repugnat ſubſiſtentiæ creatæ alienam terminare naturam: ergo etiam exiſtentiæ creatæ repugnat alienam actuare naturam; cum eadem vtriuſque ſit ratio; ſed natura fundamenti diſtincta eſt à natura relatione rationis: ergo exiſtentia fundamenti non poteſt relationem actuare; & conſequenter nequit per illam exiſtere.

101 *Secundo.* Secundo: non enim minus, imo multo magis diſtat ens rationis ab ente reali quam accidens à ſubſtantia, ſed repugnat accidenti exiſtere per exiſtentiam ſubſtantiæ, vt communiter docent Phyloſophi, vno, vel altero excepto: ergo etiam repugnat enti rationis per exiſtentiam entis realis exiſtere.

Tertio. Tertio: nam exiſtentia realis non poteſt reddere, niſi realiter exiſtens; ſed ens rationis non poteſt exiſtere realiter: ergo non poteſt per exiſtentiam realem exiſtere.

Denique. Denique: nam ens rationis eſt illud, quod ſolum habet eſſe obiectiuè in intellectu; ſed ſi exiſteret per exiſtantiam fundamenti, non haberet eſſe ſolum obiectiuè in intellectu; cum præter iſtum modum exiſtendi, alius illi conueniret: ergo non eſt capax prædicti modi exiſtendi.

102 *Aliorum ſolutio excluditur.* Tertio alij reſpondent, ab æterno exiſtere relationem æqualitatis, non in vi actionis intellectus creati, ſed per eſſe obiectiuum in intellectu diuino, cui entis rationis efficere non repugnat, ſicut de reſpectibus idealibua docent plures ex Thomiſtis. Hæc tamen doctrina eſt falſa, vt oſtendimus in Logica, & *ſupra tomo 2. diſputation.* 34. cum enim ens rationis petat effici per actionem intellectus rem aliter, ac eſt contemplantis, qui modus concipiendi intellectui diuino repugnat, omnia concipienti vt ſunt; fit conſequens, quod ens rationis à Deo formari non poſſit.

103 *Vera ſolutio defenditur.* Vnde omiſſis his ſolutionibus, ad argumento reſpondeo conceſſa maiori, negando minorem; ad primam probationem dicatur, æquale ſumi dupliciter: primo fundamentaliter pro vnitate quantitatis cum negatione exceſſus. Secundo formaliter, qua ratione relationem importat; primo modo conuenit æqualitas Verbo ex vi proceſſionis, ex vi cuius eandem accipit Patris naturam, & hoc Arriani negabant, Filium creaturam eſſe aſſerentes; & conſequenter diuerſæ naturæ à Patre, illique inferiorem, & ob hoc ab Eccleſia damnantur, & æqualitas ſic ſumpta, adoratur adoratione latriæ, & ab æterno diuinis perſonis conuenit, de illis quæ prædicatur. In ſecunda vero acceptione, nempè relatiua, & formali, non conuenit ex proceſſionis Verbo, niſi tantum fundamentalitèr, nec adoratur adoratione latriæ, nec exiſtit ab æterno, ſed de nouo in tempore incipit ex vi actionis intellectus creati, nec de æqualitate ſic ſumpta controuerſia cum Arrianis agitabatur.

104 *Doctrina ſolutionis fundatur exemplis.* Quod autem, vt de perſonis abſolutè ab ęterno prædicatur ęqualitas, ſufficiat pro fundamento, illis ab æterno conuenire, patet: nam idem ſumptum formaliter relationem rationis importat, quæ ab ęterno non exiſtit, & tamen ab ęterno Deus eſt, & dicitur idem ſibi: relatio etiam dominij, non realis eſt, ſed rationis, quod non inficiatur Scotus, & tamen ante omnem in intellectus fictionem, Deus eſt, & dicitur dominus, quia illi conuenit fundamentum relationis dominij; nullo intellectu fingente. Relatio etiam filiationis Chriſti ad Matrem, non eſt realis, ſed rationis, vt docet D. Thomas 3. *part. quæſtion.* 35. *artic.* 5. & tamen, quia fundamentum dictæ relationis conuenit Chriſto ante intellectus fictionem, dicitur Filius Virginis realitèr, etiam ſi nullus intellectus fingat, relationem filiationis: pariter ergo in præſenti, perſonæ diuinæ realiter dicuntur ęquales, quia fundamentum ęqualitatis eſt reale, ab ęterno etiam ęquales ſunt, & dicuntur, quia ab ęterno illis conuenit fundamentum ęqualitatis, quamuis relatio per quam ęquales relatiuè dicuntur, non realis ſit, de rationis, nec illis ab æterno, ſed in tempore conueniat. Ita occurrunt poſt Caietanum huic argumento, omnes, qui noſtræ adhęrent ſententię. Sumiturque tota argumentum ſolutio ex D. Thom. *in* 1. *diſtinct.* 31. *quæſt.* 1. *artic.* 1. *ad* 2. ibi: *Ad ſecundum dicendum, quod quamuis æqualitas ſit ſecundum rationem*

Digitized by Google

nem relatio, tamen habet aliquid in re reſpondens, ratione cuius dicitur hæreticus, qui æqualitatem negat, ſicut, & qui negaret Deum eſſe Dominum, quamuis illa relatio nihil ſecundum rem ponat in Deo. En vbi D. Thomas damnat negantes æqualitatem, non propter relationem relationis negatam, ſed quia fundamentum negant, & eodem exemplo, quo nos vſi ſumus doctrinam confirmat. Id ipſum docet ad Anibaldum *in prima diſtinct. 31. quæſt. vnica art. 4. ad 2.*

105 *Contra iſtam ſolutionem obijciunt Scotiſtæ primo.* Sed contra iſtam ſolutionem obijciunt Scotiſtæ primo: nam ex illa ſequitur de homine vt à parte rei exiſtit prædicari, quod ſit ſpecies, & genus de animali, vt à parte rei exiſtente prædicari; conſequens eſt falſum: ergo & ſolutio tradita. Patet ſequela: nam homini à parte rei conuenit fundamentum relationis ſpeciei, & animali fundamentum relationis generis: ergo ſi perſonæ dicuntur æquales à parte rei, quia illis vt à parte rei exiſtentibus, conuenit fundamentum relationis æqualitatis, de homine vt à parte rei exiſtente prædicabitur eſſe ſpeciem, & de animali eſſe genus.

106 *Secundo.* Secundo: quia iuxta noſtram doctrinam non conuenit diuinis perſonis vt à parte rei exiſtentibus fundamentum relationis æqualitatis: ergo de illis vt ſic non poteſt dici eſſe æquales. Conſequentia tenet ex dictis: antecedens autem probatur: fundamentum relationis æqualitatis non eſt ſolum vnitas quantitatis cum negatione exceſſus, niſi adiuncta diſtinctionis vnius quantitatis ab alia; ſed huiuſmodi diſtinctio non conuenit diuinis perſonis vt à parte rei exiſtentibus: nam licet realiter inter ſe diſtinguantur proprietatibus relatiuis, eſſentia tamen vnius, ſupra quam æqualitas iſta fundatur, non eſt à parte rei diſtincta ab eſſentia alterius: ergo perſonis diuinis, vt à parte rei exiſtentibus, non conuenit fundamentum proximum relationis æqualitatis.

107 *Tertio.* Tertio: nam effectus formalis ſine forma exiſtere nequit; ſed eſſe æquale eſt effectus formalis relationis æqualitatis: ergo non ſtat eſſe aliquid alteri æquale ſine relatione æqualitatis.

Quarto. Quarto: nam ſi perſonæ ab æterno ſunt, & dicuntur æquales, nulla relatione exiſtente, ſuperfluit omnino æqualitatis relatio; hoc autem non eſt admittendum: ergo idem quod prius.

Denique. Denique arguere poſſumus ex communi logicorum axiomate aſſerente, poſito fundamento, & termino ſtatim relationem conſurgere; ſed ab æterno exiſtit fundamentum æqualitatis vnius perſonæ ad aliam, & terminus etiam exiſtit: ergo ab æterno conſurgit relatio; vel ſi non conſurgit, talis relatio non datur, quod Aureolus aſſeruit.

108 *Reſp. ad 1. replicã.* Reſpondeo ad primam replicam; negando ſequelam: ratio autem diſcriminis eſt: nam fundamentum proximum relationis ſpeciei non conuenit homini à parte rei, ſed tantum remotum: vt autem denominatio nominis relatiui ſubiecto conueniat, requiritur fundamentum proximum ipſi competere, qualiter in præſenti contingit: nam fundamentum proximum relationis æqualitatis eſt vnitas quantitatis cum generatione exceſſus, quod diuinis perſonis conuenit à parte rei. Et inſtatur argumentum in relatione dominij, quæ non niſi per intellectum conuenit Deo, cum ſit relatiu rationis, vt fatentur Scotiſtæ; & tamen Deus dicitur realiter dominus quia fundamentum prædictæ relationis Deo realiter conuenit. Ex quo non ſequitur idem dicendum de denominatione ſpeciei.

109 *Ad 2.* Ad ſecundam, nego antecedens: ad probationem, diſtinguo maiorem: ita vt diſtinctio vnius quantitatis ab alia ſit fundamentum, vel ratio fundandi, nego maiorem: diſtinctione vt conditione tantum ſe tenente, & vnitate per modum rationis formalis, concedo maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: nam ſolum ſequitur non conuenire diuinis perſonis à parte rei conditionem requiſitam vt reſultet relatio æqualitatis, non autem quod fundamentum talis relationis illis realiter non conueniant.

110 *Ad 3.* Ad tertiam, conceſſam maiori, diſtinguo minorem: eſſe æquale formaliter eſt effectus formalis relationis æqualitatis, concedo minorem: eſſe æquale fundamentaliter, nego minorem, & conſequentiam, vel diſtinguo conſequens diſtinctione minoris. Solum enim ſequitur non ſtare aliquid eſſe alteri æquale formaliter ſine relatione æqualitatis, non autem quod æquale fundamentaliter non ſtet ſine illa formaliter habita, & inſtatur in denominatione domini. Nec ſequitur ante relationem rationis ſolum dicendas eſſe perſonas æquales cum addito, nempè addendo *fundamentaliter*, non vero ſine addito, & abſolutè: nam licet non poſſint dici relatiuè æquales abſolutè, ſed cum addito, nempè *fundamentaliter*, æquales tamen abſolutè ſunt, & dicuntur. Cum enim nomen relatiuum ſignificat relationem habentem fundamentum proximum à parte rei, abſolutè, & ſine addito de ſubiecto prædicatur, & ſi relatio formaliter non exiſtat, vt conſtat in adductis exemplis. Conſtat etiam in ſigno, quod licet in ſententia probabili non abſoluto, ſed relatiuo conſtituatur formaliter, abſolutè prædicatur de imagine, prototypo non exiſtente, quamuis tunc non exiſtat relatio.

111 *Ad 4.* Ad quartam, nego ſequelam: nam licet relatio æqualitatis à noſtro intellectu conficta, neceſſaria non ſit ad eſſe diuinarum perſonarum, nec ad illarum vnitatem in eſſentia, neceſſaria tamen eſt vt ab intellectu noſtro pro hoc ſtatu concipiantur æquales; non enim aliter illas poſſumus viatores æquales concipere, niſi ad modum, quo res creatæ conſtituuntur æquales, ac proinde non niſi relatiuè, relatione conſequuta ad noſtram apprehenſionem. Vnde dicta relatio non eſt omnino ſuperflua, ſicut nec relatio dominij noſtram ſubſequens apprehenſionem in Deo, ſuperflua dicenda eſt, quamuis ad eſſe Dei, nullatenus requiratur, nec vt realiter dominus ſit.

112 *Ad vlt.* Ad vltimam obiectionem dicitur, axioma illud logicorum verum eſſe loquendo de relationibus, quæ conſequuntur realiter ad fundamentum ex vi actionis primo ad ipſam terminatæ, exiſtentia termini pro conditione ſuppoſita: non autem de relationibus rationis qualis eſt relatio æqualitatis; cum enim relatio rationis incapax ſit terminandi, etiam ſecundario actionem realiter productiuam, & ſolum poſſit exiſtere ex vi actionis intellectus confingentis, quamuis fundamentum ſit, & terminus etiam exiſtat, nondum poteſt relatio conſurgere, vſque dum apprehenſio intellectus adueniat, à qua efficienter dependet.

113 *Arg. 3.* Tertio arguitur: ſi æqualitas perſonarum realis relatio non eſſet, maximè, quia eſſentia illam fundans vna eſt in tribus perſonis; ſed hæc ratio nulla eſt: ergo æqualitas eſt relatio. Maior conſtat ex dictis, conſequentia tenet, & minor probatur: ſi eadem quantitas conſtituatur in diſtinctis ſubiectis, ſe reſpicient relatione realis æqualitatis, & tamen fundamentum in tali caſu erit vnum numero in illis: ergo vnitas eſſentiæ in tribus diuinis perſonis non obſtat, quo minus relatione reali æqualitatis inuicem referantur. Illatio cum minori conſtat; maior autem probatur: ſi quantitates eſſent diuerſæ numero, relatio æqualitatis eſſet realis: ergo in caſu vnius quantitatis in diſtinctis ſubiectis, etiam erit realis. Patet conſequentia: nam duo quanta referuntur relatione æqualitatis propter vnitatem magnitudinis; ſed in caſu vnius quantitatis maior eſt vnitas: ergo ſi cum diſtinctis numero quantitatibus, realiter referuntur, cum vna numero quantitate, realiter referentur.

114 *Reſp. Canarienſis.* Huic argumento Canarienſis vbi ſupra, reſpondet concedendo quanta ab vna numero quantitate, realiter relatiuè eſſe æqualia, & negando eidem eſſe dicendum in perſonis diuinis, & diſparitatem reddit: nam in duobus corporibus quantis eiuſdem numero quantitatis, etſi ex parte fundamenti nequeant realiter referri, quia eſt vnum numero in illis; extrema tamen, quia diſtincta ſunt, & abſoluta, poſſunt relationem realem æqualitatis ſuſcipere: perſonæ autem diuinæ, in eſſentia ſunt idem, ac proinde quoad eſſentiam nequeunt relationem realem ſuſcipere. Pro eo autem, quod ſuperaddunt eſſentiæ, quamuis realiter diſtinguantur, nequeunt realiter referri relatione ſuperaddita, quia quod addunt eſt relatio, hæc autem incapax eſt vlterioris relationis, vt docet D. Thomas *qu. 42. art. 1. ad 4.* & ideo æqualitas perſonarum realis relatio eſſe nequit.

115 *Reijcitur 1.* Verum hæc ſolutio nobis placere non poteſt, & frequenter diſplicet authoribus noſtræ ſententiæ, & reijcitur primo: vt enim ex dictis conſtat, vt relatio realis ſit, non ſufficit realis extremorum diſtinctio, ſed etiam requiritur diſtinctio fundamentorum; ſed in caſu admiſſo, etſi extrema realiter diſtinguantur, fundamentum tamen eſt idem, nempè eadem numero quantitas: ergo æqualitas in illa fundata relatio realis non eſt.

116 *Secundo.* Secundo: nam licet relationes diuinæ nequeant referri relationibus diſtinctis, nec eſſentia ad ſe ipſam poſſit realiter referri; concretum tamen ex relatione, & eſſentia reſultans, nempè diuina perſona, capax eſt vt referatur relatione virtualiter diſtincta: ergo ſi vnitas fundamenti non obeſt realitati relationis fundatæ, vt Canarienſis admittit, nihil eſt quod obſtet vt perſonæ referantur relatione reali æqualitatis. Conſequentia patet, & antecedens probatur: nam Pater, & Filius referuntur ad Spiritum Sanctum relatione ſpiratoris, quæ realis eſt, & virtualitèr à paternitate, & filiatione diſtincta: ergo perſona diuina capax eſt vlterioris relationis.

117 *Denique.* Denique reijcitur: nam ex oppoſitio fieret, Petrum v. g. referri realiter relatione in Paulo exiſtente, & è contra; conſequens nequit admitti: nam correlatiua ſe reſpiciunt relationibus oppoſitis: ergo neque illud ex quo ſequitur. Probatur ſequela: relatio, vel ſolum ex natura rei à fundamento diſtinguitur, vt plures probabiliter docent, vel diſtinctione modi à re; ſed modus alicuius rei non poteſt non eſſe in ſubiecto eiuſdem rei: ergo cum quantitas eadem eſſet in vtroque ſubiecto, relatio ab illa ex natura rei differens, vel tanquam modus à re, eſſet in vtroque ſubiecto; & conſequenter relatio, qua in illo caſu Petrus reſpiceret Paulum, ſubiectiuè eſſet in Paulo, & huius relatio in Petro; quod admittendum non eſt.

118 *Aliorum ſolutio.* Secundo alij reſpondent, aliud ſtatuendo diſcrimen: nam licet quantitas in caſu admiſſo ſit vna, vnio tamen qua vni ſubiecto vnitur, diuerſa eſt ab vnione, qua alteri ſubiecto inhæret, & ideò quantitas vt ſtat ſub vna vnione, poteſt vnam relationem fundare, & vt ſtat ſub alia fundare relationem diuerſa. Eſſentia

tamen

Digitized by Google

tamen diuina eſt vna numero in tribus diuinis perſonis, & aliàs non conuenit illis per aliquam diſtinctam vnionem, & ideò non eſt vnde poſſit relationes realitèr diſtinctas fundare.

119 *Reijcitur 1.* Sed nec iſta ſolutio eſt ſufficiens, primo: nam quantitas vt ſub vna vnione exiſtens, non poteſt realiter ad ſe ipſam ſub alia vnione relatione æqualitatis referri; cum non vnio, ſed quantitas ipſa ſit, quæ relatione æqualitatis refertur, quæ vna numero in caſu dato ſupponitur; ſed vt §. 4. monſtrauimus, non poſſunt ſubiecta quanta, relatione æqualitatis referri, niſi fundamenta æqualitatis realiter vt *quod* referantur: ergo licet demus vniones eſſe diuerſas dummodo quantitas vna ſit in diuerſis ſubiectis, non poſſunt referri realiter relatione æqualitatis.

120 *Secundo.* Secundo: quia vt plures non improbabiliter docent, quantitas ſe ipſa, abſque modo vnionis realiter ab illa diſtinctio inhæret, & vnitur ſubiecto: ergo ſi quantitas vna eſt, non ſunt vniones diſtinctæ.

Tertio. Tertio: nam eſtò in prædicto caſu vniones, quibus ſubiecta eidem quantitati vniuntur, eſſent numero diuerſæ, vnio tamen quantitatis cum illis non eſſet diuerſa numero, ſed diſtinctio vnionum ſe habentium ex parte ſubiectorum, non ſufficit vt relatio æqualitatis ſit realis: ergo in illo caſu, relatio realis ſion eſt. Conſequentia tenet: minor conſtat, vt enim relatio ſit realis non ſufficit diſtinctio extremorum, ſi fundamentum ſit vnum, vt Authores traditæ ſolutionis fatentur, vt conſtat in æqualitate diuinarum perſonarum, quæ non realis, ſed rationis ſupponitur, & tamen extrema realiter diſtincta ſunt: ergo nec etiam ſufficit diſtinctio realis vnionum cum eodem fundamento ex parte ſubiectorum ſe tenens. Tenet conſequentia; tum à paritate rationis: tum etiam: nam vnio ſubiecti cum fundamento non eſt fundamentum relationis æqualitatis. Maior autem ſic probatur: vnio, qua vnitur quantitas cum ſubiecto vt *quod*, in quantitate ſubijcitur: ergo quamuis vniones diſtinctorum ſubiectorum cum illa, numero diuerſæ ſint, vnio quantitatis cum illis vnica numero erit.

121 *Traditur vera ſolutio.* Vnde ad argumentum reſpondeo, conceſſa maiori, negando minorem: ad probationem nego maiorem. Ad illius probationem, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam. Ad cuius probationem, conceſſa maiori, & minori, nego conſequentiam; nam fundamentum relationis æqualitatis eſt vnitas duarum quantitatum, & non ſolum duorum quantorum. Vnde vt realis ſit, requiritur realis vnitas cum reali diſtinctione quantitatum; ac proinde cum vnitas tanta eſt vt realem quantitatum diſtinctionem excludat, non poteſt realis relatio æqualitatis conſurgere. Quæ ſolutio ex dicendis magis conſtabit.

122 *In fauorē primæ ſolutionis contra noſtri arg.* Videtur tamen primæ ſolutioni fauere, & noſtræ aduerſari D. Thomas *quæſt.* 42. *art.* 1. *ad* 4. vbi ex eo quod in perſonis non inueniatur, niſi vna eſſentia, & diſtinctio relationum, infert æqualitatem diuinarum perſonarum non eſſe relationem realem: *Quia idem ad ſe ipſum non refertur aliqua relatione reali, nec vna relatione reali, nec vna relatio refertur ad aliam per aliquam aliam relationem*: ergo videntur Diuus Thomas ſentire, quod ſi perſonæ non per relationes diſtinguerentur, ſed per formalitates abſolutas, quamuis eſſentia eſſet vna numero in illis, poſſent relatione reali æqualitatis referri. Ex quo vlterius ſequitur diſcrimen prima ſolutione traditum ſubſiſtere, & duo quanta vna numero quantitate, realem æqualitatis relationem ſuſcipere, quandoquidem realiter diſtinguuntur per diſtinctiua abſoluta.

123 *Reſp.* Reſpondeo negando aſſumptum: ad probationem admiſſa D. Thomæ doctrina, diſtinguo conſequens: poſſunt tunc caſus relatione reali æqualitatis referri fundata in eſſentia ipſis communi, nego conſequentiam: relatione æqualitatis fundata in proprietatibus abſolutis diſtinctis, concedo conſequentiam, vt hanc ſecundam relationem realem æqualitatis inter perſonas diuinas fundatam in relationibus, etiam Diuus Thomas excluderet, confugit ad conceptum relatiuum, cui fundare vlteriorem relationem repugnat, vt ex dicendis conſtabit, non vero vt diſtinctionem realem æqualitatis diuinarum excludat fundatam in magnitudine eſſentiæ tribus perſonis communi, hoc namque adæquatè excluditur ex identitate reali magnitudinis eſſentiæ. Vnde non illorum ſolutioni; ſed noſtræ doctrinæ fauet Angelicus Doctor.

§. VI.

Vltimum argumentum diluitur.

124 *Denique obijciunt Scotiſtæ.* Denique obijciunt: relatio æqualitatis diuinarum perſonarum habet quidquid requiritur vt ſit realis: ergo eſt relatio realis. Probatur antecedens: vt aliqua relatio ſit realis, ſufficit fundamentum reale, & quod extrema ſint realia, realiter diſtincta, & realiter exiſtentia; ſed fundamentum æqualitatis inter diuinas perſonas eſt reale, nempè magnitudo eſſentiæ extrema ſunt realia, realiter diſtincta, & realiter exiſtentia: nam perſonæ diuinæ, quæ ſunt extrema relationis æqualitatis, realia ſunt, realiter exiſtunt, & realiter diſtinguuntur: ergo prædicta relatio habet omnia requiſita vt relatio realis ſit.

Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem nego maiorem: nam præter realitatem fundamenti, & exiſtentiam realem, & realem extremorum diſtinctionum, requiritur in relatione æqualitatis vt realis relatio ſit, quod fundamenta realiter diſtinguantur, vt conſtat ex dictis. Quamuis autem magnitudo eſſentiæ ſit realis, non tamen diſtinguitur realiter magnitudo eſſentiæ Patris à magnitudine eſſentiæ aliarum perſonarum, & ideò relatio realis non eſt. 125 *Reſp.*

Sed contra hanc ſolutionem multipliciter inſurgunt. Primo; nam paternitas creata eſt relatio realis; & tamen actualis generatio illam fundans non diſtinguitur realiter à generatione paſſiua, ſupra quam fundatur filiatio: ergo realis fundamentorum diſtinctio ad realitatem relationis fundatæ, neceſſaria non eſt. 126 *Contra iſtā ſolut. inſtant 1.*

Secundo: nam æqualitas fundatur in vnitate quantitatis: ergo in maiori vnitate perfectior fundatur æqualitas; ſed quando quantitas eſt vna numero in duobus extremis, maior eſt vnitas: ergo perfectior æqualitas, quam vbi quantitas numero multiplicatur in illis; ſed cum quantitas numero multiplicatur, relatio fundata eſt realis: ergo etiam realis eſt, quando eſt vna numero quantitas. Patet conſequentia: nam æqualitas realis perfectior eſt æqualitate rationis. *Secundo.*

Tertio: nam cum fundamenta relationum æqualitatis realiter diſtinguuntur, non fundant quatenus diſtincta, ſed quatenus vnum ſunt: ergo quando non multiplicantur, fundant relationem realem. Patet conſequentia: nam poſita cauſa, ponitur etiam effectus: ergo ſi cauſa realitatis relationis eſt vnitas quantitatis, & vnius ab alio diſtinctio materialiter ſe habet, poſita vnitate, & remota diſtinctione reali conſurgit relatio. 127 *Tertio.*

Antecedens autem oſtenditur primo; ſi namque vt diſtincta fundarent, non eſſet vnitas fundamentum æqualitatis, ſed potius diſtinctio, & diuerſitas; ſed fundamentum æqualitatis eſt vnitas cum negatione exceſſus: ergo quantitates diſtinctæ non fundant æqualitatem, quatenus diſtinctæ ſunt. *Antecéd. prob. 1.*

Secundo: nam prout diſtinctæ fundant relationem diuerſitatis: ſed relatio æqualitatis diſtincta eſt à relatione diuerſitatis; ergo non fundatur in quantitatibus, quatenus diſtinctis. Patet conſequentia: nam relationes diſtinctæ petunt fundamenta diuerſa; ergo ſi relatio diuerſitatis fundatur in quantitatibus, quatenus diſtinctæ ſunt, prout ſic, non fundant æqualitatem. *Secundo.*

Confirmatur primo; ſi perſonæ diuinæ eſſent inæqualis magnitudinis, relatio inæqualitatis eſſet realis; ergo relatio æqualitatis de facto illis conueniens, eſt realis. Patet conſequentia: nam iuxta Phyloſophum æqualitas eſt perfectior inæqualitate: ſed relatio rationis non eſt perfectior relatione reali: ergo ſi inæqualitas perſonarum foret realis, æqualitas etiam non eſt relatio rationis, ſed vera, & realis relatio. 128 *Conf. 1.*

Confirmatur, & vrgetur ſecundo, ſicut namque perfectiones, & formalitates creatæ exemplantur à ſimilibus exiſtentibus in Deo, vt conſtat in ſcientia creata, quæ exemplatur à diuina, & in paternitate, & Filiatione creatis, quæ exemplantur à paternitate, & filiatione diuina: ita æqualitas creata exemplari debet ab æqualitate diuina; ſed ſi æqualitas in Deo eſſet relatio rationis, non poſſet eſſe exemplar æqualitatis creatæ: ergo æqualitas perſonarum diuinarum relatio rationis non eſt. Maior cum conſequentia tenet. Minor autem probatur: entitas rationis non poteſt eſſe exemplar entitatis realis: nam exemplar, exemplatum excedit in perfectione, entitas autem rationis, entitatem realem excedere nequit; ſed æqualitas creata, vt ſupponitur, eſt realis relatio: ergo ſi æqualitas diuina eſt relatio rationis, nequit eſſe exemplar ęqualitatis creatæ. *Conf. 2.*

Confirmatur, & vrgetur tertio, vt enim docet D. Thomas *ſupra quæſt.* 13. *art.* 5. nomen omne dictum de Deo, & creaturis analogicè enuntiatur prius; & principaliter de Deo, & minus principaliter de creaturis; ſed æquale dicitur de Deo, & creaturis: ergo analogicè dicitur, & prius, principaliuſque de Deo quam de creaturis dicitur; ſed ſi æqualitas in Deo eſſet relatio rationis, non poſſet prius, & principalius dici de Deo, quam de creaturis, ſed potius è contra: ergo æqualitas in Deo non rationis, ſed realem relationem importat. Minor probatur: quod prædicatur de ente reali, & rationis, prius de ente reali, quam de ente rationis dicitur, vt omnes metaphyſici docent; ſed æqualitas creata eſt vera, & realis relatio: ergo ſi diuina ęqualitas non eſt realis ſed rationis, ęquale vt dicitur de creato, & increato, prius, & principalius de ęquali creato dicetur. 129 *Conf. 3.*

Reſpondeo ad argumentum ſuſtinendo ſolutionem traditam. Ad primam impugnationem reſponderi poteſt primo iuxta dicta §. 4. *ad* 3. *argumentum*, contra rationem Capreoli: vel negando generationem fundare paternitatem: vel hoc admiſſo, negando non diſtinguit realiter à generatione paſſiua fundante Filiationem. Vel denique ſufficere, quod diſtinguatur ab illa diſtinctione reali formali. Cur autem in fundamento relationis, æqualitatis, 130 *Reſp. ad 1. impugnationē.*

tatis, realis requiratur diſtinctio, ex dicendis conſtabit. Secundo reſpondeo prætermiſſis maiori, & minori negando conſequentiam, vel diſtinguendo conſequens: non eſt neceſſaria realis fundamentorum diſtinctio ad relationem realem ex conceptu relationis realis vt ſic tranſeat conſequens: ex conceptu relationis primi ganeris, quæ in vnitate fundatur, nego conſequentiam. Et ratio diſcriminis eſt: nam in hoc genere relationum, ſubiecta primo relata, ſunt fundamenta ſecus in alijs, & ideò fundamentorum realis diſtinctio neceſſaria eſt ad realitatem relationum primi generis, eſto ad alia genera relationis non requiratur.

131 Ad 2. Ad ſecundam impugnationem diſtinguo antecedens: in vnitate quantitatis ſingularis, nego antecedens: plurium quantitatum, concedo antecedens, & diſtinguo conſequens: quo maior fuerit vnitas duarum quantitatum, concedo conſequentiam: vnius ſingularis quantitatis, nego conſequentiam: & ſub eadem diſtinctione minoris ſubſumptæ, nego conſequentiam: æqualitas enim non eſt per ſe primo inter ſubiecta quantitas, ſed inter quantitates. Vnde petit fundari ſupra vnitatem non quantorum, ſed quantitatem; ac proinde requirit vnitatem cum diſtinctione ipſarum quantitatum. Ex quo ſequitur, vt ad realitatem relationis æqualitatis ſit neceſſaria diſtinctio realis quantitatum, illaque deficiente, realitas relationis æqualitatis deficiat. Sicut relatio identitatis fundata in ſubſtantia petit pro fundamento vnitatem ſubſtantiarum, & ideò vt realis ſit, petit realem diſtinctionem ſubſtantiarum, & hac deficiente non conſurgit relatio realis identitatis, ſed relatio rationis. Et ſicut eiuſdem ad ſe ipſum eſt perfectior identitas, ſumpta identitate pro negatione diſtinctionis, quam inter duas ſubſtantias, non autem ſumpta identitate relatiuè, cum eiuſdem ad ſe ipſum ſit relatio rationis, inter duas autem ſubſtantias ſit realis: ita vnitas numerica quantitatis perfectiorem præſtat æqualitatem, ſumpta æqualitate pro negatione exceſſus, quam vnitas duarum quantitatum, non autem ſumpta æqualitate relatiuè: nam inter duas quantitates realis relatio inuenitur: ſecus vero, cum vnitas quantitatis omnimoda eſt, & numerica.

132 Ad 3. Ad tertiam diſtinguo antecedens: non fundant quatenus diſtincta, ly *quatenus* dicente rationem formalem fundandi, concedo antecedens: ly *quatenus* dicente conditionem neceſſariam, nego antecedens, & conſequentiam: nam licet diſtinctio quantitatum non ſit ratio formalis fundandi rationem æqualitatis, eſt tamen neceſſaria conditio. Vt autem relatio realis conſurgat, non ſolum exigitur ratio formalis fundandi, ſed etiam debet exiſtere, quod vt conditio, requiritur: ſicut etiam in extremis relationum, diſtinctio non eſt ratio formalis, ſed tantum conditio, & tamen deficiente reali diſtinctione extremorum, non conſurgit realis relatio. Nec obſtat diſtinctionem quantitatum fundare relationem diuerſitatis: nam ad illam relationem, diſtinctio eſt ratio formalis fundandi, bene autem poteſt quod eſt ratio formalis fundandi vnam relationem, ad aliam comparari vt neceſſaria conditio. Ex quibus ad vtramque antecedentis probationem conſtat ſolutio.

133 Ad 1. confirm. Ad primam confirmationem, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam: & ratio diſcriminis eſt, nam in caſu inæqualitatis non eſſet vnitas magnitudinis intar diuinas perſonas, quæ ſola obſtat realitati relationis. Æqualitas autem vnitatem eſſentiæ, & magnitudinis perſonarum ſupponit, cum qua ſtare nequit realitas relationis fundatæ. Nec obſtat doctrina Ariſtotelis: nam intelligendus eſt de æqualitate, & inæqualitate ſumptis pro fundamento, non autem relatiuè formaliter. Ita Caietanus ad argumenta Scoti.

134 Ad 2. Ad ſecundam dicatur, veram eſſe maiorem loquendo de æqualitate creata, & diuina ſumptis pro fundamento, falſam autem ſumptis formaliter prout in linea relatiua; ſic enim neceſſarium non eſt, quod æqualitas creata ab æqualitate diuina exemplariter cauſetur; ſicut dominium creatum à diuino exemplatur fundamentaliter: ſecus autem formaliter de dominio loquendo: cum Deus relatiuè ſit dominus per relationem rationis, talatio autem dominij in creaturis ſit realis. Imò iuxta Scoti principia, nulla relatio creata poteſt à diuina relatione exemplari, cum doceat relationes diuinas prout in linea relatiua non dicere perfectionem, quod enim perfectionem non dicit, non poteſt cauſare exemplariter id, quod perfectionem importat: relatio autem creata perfectionem relatiuam dicit in ſententia plurium; & conſequenter à diuina relatione exemplari non poteſt.

135 Ad 3. Ad tertiam confirmationem reſpondeo, veram eſſe maiorem de realibus prædicatis, falſam autem de prædicatis rationis, vel abſtrahentibus: æqualitas autem, ſumpta relatiuè, non eſt prædicatum reale, ſed abſtrahens à reali, & rationis, & in creaturis eſt reale, in Deo autem quid rationis. Vnde neceſſarium non eſt, quod prius de Deo, quam de creaturis dicatur ſumendo æquale prout in linea relatiua formaliter. Si vero de æquali pro fundamento loquamur, verum eſt prius dici de Deo, quam de creaturis. Et ratio eſt manifeſta: nam prioritas prædicationis in prioritate cauſalitatis fundatur, omne autem prædicatum reale deriuatur à Deo in creaturis, & ab illo cauſatur vt à cauſa eminentiſſima ſuper excedente infinitè omnem creaturam poſſibilem, & ideo omne nomen realem perfectionem ſignificans, Deo & creaturis commune, prius dicitur de Deo, quam de creaturis. Secus autem nomen importans entitatem rationis, vel à reali, & rationis abſtrahentem; hoc namque, ſi in Deo entitatem rationis importet, & in creaturis realem, non dicitur prius de Deo, ſed poſterius, quam de creaturis; quia ſecundum id, quod importat in Deo; non eſt cauſa illius, quod importat in creaturis, ſed potius è contra: cum entitas rationis non ſit cauſa nec efficiens, nec exemplaris, entitatis realis, ſed potius ab illa exemplariter ſaltim cauſatur. Et inſto, in hoc nomine *Dominus*, quod licet pro fundamento prius de Deo, quam de creaturis dicatur, formaliter tamen prout dicitur relatiuè non prius ad Deum quam ad creaturas comparatur, ſed prius dicitur de creaturis, quam de Deo; cum relatio dominij in creaturis realis ſit, in Deo autem quid rationis; & conſequenter nequit quod in Deo importatur eſſe cauſa illius, quod in creaturis importat, ſed potius è contra.

Si opponas primo: argumentum hoc contendere, quod nempè nihil Deo, & creaturis commune, poſſit realem entitatem in creaturis importare, & in Deo entitatem rationis, eo quod quidquid eſt Deo, & creaturis commune prius debet dici de Deo, quam de creaturis: ergo noſtra ſolutio, per oppoſitum affirmans poſſe aliquid de Deo dici poſterius, quam de creaturis, videtur petitio principij. Secundo; nam relatio ad fundamentum conſequitur, termino poſito, & ex vi eiuſdem actionis, qua ponitur fundamentum: ergo ſi fundamentum æqualitatis creatæ exemplatur à fundamento æqualitatis diuinæ, etiam relatio creata exemplari debet à diuina æqualitate. 136 Si opponas 1. Opponas 2.

Reſpondeo ad primam inſtantiam negando conſequentiam. Tum quia iam rationem dedimus, cur relatio æqualitatis inter creaturas ſit realis, non autem relatio æqualitatis in Deo; quia nempè in creaturis ad ſunt omnia ad realitatem relationis exacta, in Deo autem non ita: deficit enim realis fundamentorum diſtinctio, quam ad realitatem æqualitatis requiri monſtrauimus; ac proinde principium non petimus. Tum etiam: nam aliquid Deo, & creaturis commune, in creaturis dici realiter, & in Deo per rationem, non poteſt ab aduerſarijs negari; cum fateantur nomen *Dominij* Deo & creaturis eſſe commune, & in Deo relationem importare rationis, in creaturis realem. 137 Reſp. 1.

Ad ſecundam reſpondeo, verum eſſe antecedens de relationibus realibus: iſtæ namque non terminant propriam actionem, ſed reſultant ex vi actionis terminatæ ad fundamentum primario: vnde ab eodem exemplariter dependent, à quo fundamentum exemplariter cauſatur. Relationes autem rationis, non reſultant realiter ad fundamentum, ſed illo, & termino poſitis, & in rerum natura exiſtentibus, fiunt per actionem intellectus concipientis, quod non eſt, ac ſi eſſet, & ad inſtar entis realis. Vnde non ab illo, à quo fundamentum, exemplantur, ſed ab eo ad cuius inſtar ab intellectu conſinguntur. 138 Reſp. 2.

Duo tamen obſtant contra ſolutionem, qua occurrimus argumento, & eius impugnationibus. Primo, non falſum eſt quantitates diſtinctas fundare, vt ſic, realem æqualitatis relationem, diſtinctione vt conditione ſe habente: ergo ſolutio tradita tertia impugnationi eſt nulla. Probatur antecedens, vt enim §. 3. inſtaurantes rationem Capreoli aſſeruimus: ſi eſſentia diuina in Patre paternitatem exigeret prout fundat æqualitatem, non eſſet relatio æquiparantiæ, eo quod fundaretur in eſſentia vt modificata paternitate, quæ realiter à Filiatione diſtinguitur; ſed paternitas modificans, ſolum vt conditio ad fundandam æqualitatem ſe haberet: ergo ſi diſtinctio realis vnius quantitatis ab alia, conditio eſt ad fundandam relationem realem æqualitatis, relatio fundata, æquiparantiæ non erit: cum ergo ſit non diſquiparantiæ, ſed æquiparantiæ relatio, fundatur in quantitate creata ratione ſolius vnitatis, diſtinctione, nec vt conditione ſe habente; & conſequenter exiſtente vnitate quantitatis abſque reali diſtinctione, realis conſurgit, vel exiſtit relatio, quod tertia impugnatio intendebat. 139 Contra noſtram ſolutionẽ obſtat 1.

Secundum, quod obſtat eſt: nam tota ratio diſcriminis à nobis conſtituta inter relationes primi generis ab alijs aliorum generum, eſt, quod ſubiecta primo relata relatione primi generis ſunt fundamenta, ſecus in alijs generibus, ſed hoc diſcrimen eſt falſum: ergo ruit noſtra doctrina. Probatur minor: fundamenta relationem primi generis, ſolum referuntur, vt *quo*, non formaliter, ſed ſubiectiuè; ſed etiam fundamenta relationum pertinentium ad alia genera, referuntur vt *quo* ſubiectiuè, hoc eſt, ſunt rationes, quibus ſubiecta conſtituuntur referibilia: ergo nullum eſt diſcrimen inter relationes primi generis, & aliorum, quo ad hoc quod eſt relationibus referri. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem probatur: de facto eſſentia diuina in Patre fundat relationem æqualitatis ad Filium, quam Nos dicimus eſſe relationem rationis; & tamen eſſentia diuina Patris non refertur vt *quod* ad eſſentiam prout in Filio per prædictam relationem: ergo fundamenta relationum primi generis non 140 Obſtat 2.

Digitized by Google

non petunt referri vt *quod*, ſed tantum vt *quo* per relationes fundatas. Maior cum conſequentia tenet. Minor autem probatur: quod non eſt æquale alteri vt *quod*, non refertur ad illud vt *quod* relatione æqualitatis: ſed eſſentia diuina Patris non eſt æqualis vt *quod* eſſentiæ diuinæ Filij: ergo non refertur ad illam vt *quod* relatione æqualitatis. Conſequentia tenet. Maior conſtet: nam inde Nos aſſerimus, quantitatem fundantem æqualitatem, ad eiam vt *quod* referri; quia eſt vt *quod* illi æqualis. Minor autem oſtenditur primo: nam iuxta Hylarium 3. de Trinitate: *Similitudo ſibi ipſi non eſt*: ergo nec idem poteſt dici, & eſſe ſibi æquale; ac proinde eſſentia Patris non eſt, nec dicitur æqualis eſſentiæ Filij.

141 Secundo: nam iuxta Augoſtinum *libro* 6. *de Trinitate capit.* 9. prima æqualitas eſt in Filio, ſed ſi eſſentia diuina poſſet dici ſibi æqualis, æqualitas Filij ad Patrem, prima æqualitas non eſſet; cum eſſet prior æqualitas eſſentia ad ſe ipſam: ergo eſſentia Filij non eſt vt quod æqualis eſſentiæ Patris; & conſequenter, nec eſſentia Patris vt *quod* poteſt eſſe æqualis eſſentiæ Filij.

Secundo prob.

Tertio. Tertio ex Diuus Thomas *quæſtione* 42. *articulo* 1. *ad* 4. vbi ſic ait: *Æqualitas importat diſtinctionem perſonarum, quia nihil ſibi dicitur æquale, & vnitatem eſſentiæ*: ergo iuxta D. Thomam, æqualitas vt propriè dicatur, quatenus ab identitate diſtinguitur, petit diſtinctionem realem extremorum, quæ vt *quod* æqualia dicuntur, ſed eſſentia Patris non eſt realiter ab eſſentia Filij diſtincta: ergo licet proprie ſit idem cum eſſentia Filij, non tamen eſt illi propriè æqualis vt *quod*.

142 Si forte dicatur, æqualitatem in Deo de facto importare vnitatem eſſentiæ, & diſtinctionem realem perſonarum, non tamen vtrumque ex proprio conceptu exigere; ac proinde, propriè poſſe dici eſſentiam Patris æqualem eſſentiæ Filij, quamuis realiter ab illa non diſtinguatur.

Si reſp.

In cõtrarium obſtat 1. In contrarium obſtat primo: nam D. Thomas probat æqualitatem vtrumque importare in Deo; quia nihil ſibi ipſi dicitur æquale: ergo ſentit æqualitatem in ſuo eſſentiali conceptu exigere diſtinctionem illorum, quæ dicuntur æqualia. Secundo: nam quod eſt de intellectu alicuius, illi conuenit per ſe; cum abſque illis, quæ ſunt de eſſentia rei, optimè poſſit intelligi; ſed vt docet D. Thomas: *Æqualitas, ſimilitudo in diuinis perſonis in ſuo intellectu includit, & relationes diſtinguentes perſonas, & eſſentiæ vnitatem*: ergo vtrumque per ſe exigunt, & ex ſua ratione formali.

Secundo.

143 Ad primam difficultatem reſpondeo negando antecedens. Ad probationem reſponderi poteſt dupliciter. Primo conceſſis maiori, & minori negando conſequentiam: ratio autem diſcriminis eſt: nam diſtinctio vnius quantitatis ab alia eſt eiuſdem rationis in vtraque; ac proinde quod ſe habeat vt conditio fundandi relationem æqualitatis, non poteſt obſtare identitatis denominationis in vtroque extremo: paternitas autem diuerſæ rationis eſt à Filiatione, & diſtinctio ab vtraque præſtita eiuſdem rationis non eſt; ac proinde relatio Patrem denominans, petens illum vt conſtitutum, & diſtinctum per paternitatem, vt à Filiatione diſtinctam, non poteſt eſſe eiuſdem rationis, nec eiuſdem denominationis in vtroque.

Ad 1. *difficultatẽ occurritur* 1.

144 Secundo reſponderi poteſt, fundamenta relationum primi generis, duplex munus exercere reſpectu relationum, quas fundant, nempe fundamenti, qua ratione referuntur vt *quo*, & ſubiecti, vel extremi, qua ratione referuntur vt *quod*, non autem exigunt diſtinctionem ex titulo fundamenti, ſed qua ratione extrema, & ſubiecta primo referenda ſunt; & ideò illorum diſtinctio non facit, quod diſquiparentiæ ſint relationes fundatæ ſuper iſta: nam diſtinctio realis requiſita inter extrema, non ſufficit vt relationes fundatæ non ſint eiuſdem rationis, & denominationis in vtroque extremo, alias omnis relatio eſſet relatio diſquiparantiæ, cum diſtinctio realis extremorum ſit omni relationi reali communis. Noſtra autem impugnatio ex diſtinctione petita à fundamento deſumitur, quo ſenſu doctrina impugnata procedebat, vt conſideranti aduerſariorum doctrinam, & argumentum conſtabit.

Reſp. 2.

145 Ad ſecundam, prætermiſſa ſolutione eſſigoate inter arguendum, reſpondeo conceſſa maiori, negando minorem. Ad illius probationem, nego maiorem. Ad probationem diſtinguo maiorem: quod non eſt æquale vt *quod* æqualitate reali, aut æqualitate concepta, non poteſt referri vt *quod* relatione æqualitatis, concedo maiorem: quod non eſt æquale vt *quod*, æqualitate reali, non poteſt referri vt *quod* relatione æqualitatis, ſubdiſtinguo maiorem: relatione reali æqualitatis, concedo maiorem: relatione rationis, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Nam licet eſſentia Filij, non ſit realiter æqualis eſſentiæ Patris ob rationem traditam à D. Thoma, quia nempe nihil ſibi æquale dicitur, eſt tamen æqualis eſſentiæ Patris æqualitate concepta, bis enim ab intellectu concipitur, & vt in Patre, & vt in Filio, & vt ſic concipitur vt æqualis, ad quam conceptionem relatio rationis æqualitatis conſequitur, primo referens eſſentiam vt in vna perſona ad eſſentiam prout in alia, & duas perſonas ratione eſſentiæ.

Ad 2.

146 Nec obſtat contra hanc doctrinam prima probatio minoris ſumpta ex Hylario. Tum, quia explicari poterat de ſimilitudine ab altero expreſſa, & deducta, vt conſtat ex illis verbis: *Imago ſola non eſt, & ſimilitudo ſibi non eſt*, quibus videtur loqui de ſimilitudine imaginis, quæ eſt ſimilitudo ab alio communicata; huiuſcemodi autem ſimilitudo certum eſt, quod eiuſdem ad ſe ipſum non ſit, cum quo componi poterat, quod ſimilitudo identitatem includens, ab altero non deducta poſſet eſſe eiuſdem ad ſe ipſum. Tum etiam: nam eſto loquatur de ſimilitudine abſolute, ſolum excludit ſimilitudinem realem, non autem ſimilitudinem conceptam, ſupra quam conceptionem fundari poſſit relatio rationis ſimilitudinis.

Nec obſtat 1. *probatio minoris.*

147 Nec ſimiliter obſtat ſecunda probatio minoris, ſumpta ex Parente Auguſtino. Tum, quia vbi refertur, non dicit primam æqualitatem eſſe, quæ inter Patrem, & Filium verſatur, ſed tantum quod æqualitas Trinitatis ſit ſumma. Ex quo non infertur eſſentiam Filij non eſſe æqualem eſſentiæ Patris, ſed ſolum æqualitatem eſſentiæ, non eſſe maiorem æqualitate diuinarum perſonarum. Quod optimè ſtat, cum hoc, quod eſſentia Filij ſit æqualis eſſentiæ Patris, & perſonæ ſint æquales inter ſe ratione magnitudinis eſſentiæ. Vbi namque fundamentum æqualitatis eſt idem, quamuis ſint extrema diuerſa, non extat exceſſus æqualitatis. Tum etiam, quia licet aſſereret æqualitatem Filij ad Patrem eſſe primam, ex hoc non excluderetur æqualitas eſſentiæ ad eſſentiam, vt enim prima, & ſecunda æqualitas eſſent, deberent duæ intercedere æqualitates. Æqualitas autem eſſentiæ non eſt diſtincta ab æqualitate perſonarum ratione magnitudinis eiuſdem eſſentiæ, & conſequenter quamuis eſſentia Filij eſſet realiter æqualis eſſentiæ Patris, non tolleretur, quod æqualitas Filij cum Patre eſſet prima. Tum denique: nam ad ſummum colligi poteſt ex verbis Auguſtini, eſſentiam Filij non eſſe realiter æqualem eſſentiæ Patris dicendam, non autem non eſſe æqualem æqualitate concepta; conceptione fundante relationem æqualitatis rationis.

Nec ſecunda.

148 Nec denique doctrinæ, & diſtinctioni traditæ obſtant, verba D. Thom. adducta in probationem minoris: nam accipiendus eſt D. Thomas de æqualitate reali, quæ fundamentum eſt relationis, ſic enimque verum eſt quod in ſuo intellectu includit diſtinctionem perſonarum, & vnitatem eſſentiæ. Ex quo tantum ſequitur eſſentiam Filij non eſſe æqualem realiter eſſentiæ Patris dicendam non autem quod non ſit æqualis æqualitate concepta, conceptione fundante relationem æqualitatis rationis: nam intellectus noſter concipit eſſentiam Filij, ac ſi eſſet diſtincta ab eſſentia Patris, & cum negatione exceſſus: ſupra quam conceptionem fundetur prædicta relatio.

Non obſtant verba D. Th.

149 Sed adhuc difficultas ſupereſt: nam Filius eſt, & dicitur realiter æqualis Patri, eſſentia autem Filij non dicitur, nec eſt realiter æqualis Patri: ergo poteſt Filius referri relatione reali æqualitatis ad Patrem, quin eſſentia relationem fundans, realiter referatur. Patet conſequentia: nam relatio quoad eſſe, & denominationem, quam tribuit ſubiecto, ſequitur conditiones fundamenti: ergo ſi poteſt Filius eſſe, & dici realiter æqualis Patri, ſumpta æqualitate fundamentaliter, quin eſſentia æqualis realiter dicatur, poterit etiam realiter referri relatione æqualitatis, quin eſſentia realiter vt *quod* referatur.

Adhuc reſtat difficultas.

150 Reſpondeo diſtinguendo ſecundam partem antecedentis: eſſentia Filij non dicitur realiter æqualis eſſentiæ Patris ſumpta æqualitate adæquat, è concedo antecedens: inadæquate nego antecedens, & diſtinguo conſequens: poteſt Filius referri quin eſſentiæ referatur ſecundum adæquatum effectum, vel quaſi effectum relationis æqualitatis, concedo conſequentiam: ſecundum inadæquatum effectum, vel inadæquatam denominationem, nego conſequentiam. Vt enim docet Diuus Thomas *quæſtione* 42. *art.* 1. *ad* 4. æqualitas duo dicit, nempe diſtinctionem perſonarum, & vnitatem eſſentiæ, licet autem eſſentia Filij comparate, cum eſſentia Patris non importetur diſtinctio, importatur tamen vnitas; ac proinde æqualitas ſecundum id, quod inadæquatè ab æqualitate importatur. Ex quo tantum ſequitur vt poſſit Filius referri relatione reali æqualitatis, quin eſſentia Filij ad eſſentiam Patris referatur ſecundum adæquatam denominationem relationis æqualitatis, nempe, diſtinctionis, & vnitatis, non autem quin referatur per talem relationem ſuſcipiendo aliquam denominationem ab illa, nempe identitatis; & quia vt quod referri non poteſt relatione reali abſque reali diſtinctione; ſit conſequens, vt non poſſit realis eſſe prædicta relatio.

Reſp.

151 Sed dices: relatio æqualitatis diſtincta eſt à relatione identitatis: ergo ſi vt Filius referatur relatione æqualitatis, ſolum eſt neceſſarium, quod eſſentia Filij referatur ad eſſentiam Patris relatione vnitatis, & identitatis, non requiritur quod per eandem relationem referatur, & conſequenter poterit relatio æqualitatis, qua Filius refertur eſſe realis, quamuis relatio, qua eſſentia refertur, realis non ſit. Reſpondeo diſtin-

Inſtabis.

Digitized by Google

diſtinguendo antecedens: relatio æqualitatis diſtincta eſt à relatione identitatis eiuſdem, ad omnino idem, concedo antecedens: à relatione identitatis extremorum diſtinctorum inter ſe, eiuſdem tamen eſſentiæ, nego antecedens, & conſequentiam. Nam relatio identitatis, qua debet eſſentia Filij ad eſſentiam Patris referri, vt Filius referatur relatione æqualitatis, non eſt relatio eiuſdem omnino ad ſe ipſum, ſed relatio diſtinctorum habentium eandem eſſentiam, quæ relatio non eſt diſtincta relatione perfectiſſimæ æqualitatis. Hæc enim in ſui perfectiſſimo analogato, vel inferiori, ad identitatem iſtam pertingit, & illam includit, ſicut perfectiſſima ſimilitudo includit æqualitatem, & identitatem. Et licet eſſentia capax non ſit relationis identitatis diſtinctorum ſecundum adæquatum, quod dicit, eſt tamen capax eiuſdem, ſecundum inadæquatam rationem; & vt ſubiectum ſit prædictæ relationis, non eſt neceſſaria capacitas ad omnem illius effectum, ſed ſufficit capacitas ad effectum aliquem, præſtandum à tali relatione; forma enim duo ſubiecta afficiens cum aliquo ordine, non debet omnem ſuam denominationem vtrique præbere, ſed ſufficit vt cuiuis illorum aliquam præſtet, vt conſtat in generatione, quæ in toto recepta, & in materia, materiali toti dat denominationem geniti, materiæ autem non præbet iſtam denominationem, ſed tranſmutatæ per illam.

152 *Vrgebis.* Sed vrgebis adhuc: nam ſequitur ex doctrina tradita poſſe eſſentiam Filij ad eſſentiam Patris referri relatione reali æqualitatis, etiam ſi realiter ab illa non diſtinguatur. Ex quo vlterius fit, poſſe abſque diſtinctione reali magnitudinis eſſentiæ, Filium ad Patrem refferri relatione reali æqualitatis, cuius contrarium aſſeruimus. Probatur ſequela, vt Filius referatur relatione reali æqoalitatis, non requiritur vt eſſentia eadem relatione referatur ſecundum adæquatam denominationem talis relationis, nempe, relatione diſtinctorum eiuſdem eſſentiæ; ſed ſufficit, quod recipiat ab illa denominationem, vel quaſi effectum inadæquatum, ſcilicet, relatione vnitatis, & identitatis; ſed vt referatur hoc modo non requiritor realis diſtinctio, aliàs adæquatum effectum, vel quaſi effectum recipiet: ergo abſque reali diſtinctione magnitudinis eſſentiæ, poterit Filius ad Patrem realiter referri relatione æqualitatis.

153 *Reſp.* Reſpondeo negando ſequelam: nam licet ex conceptu communi recipiendi formam aliquam, non requiratur recipere omnem talis formæ effectum; ac proinde ex hac ſola conſideratione, poſſet eſſentia referri per prædictam relationem abſque diſtinctione ſui ab eſſentia terminante: Quia tamen, vt Filius realiter referatur, eſt neceſſarium etiam eſſentiam referri, & realiter referri repugnat abſque diſtinctione reali inter extrema relata; fit conſequens, vt non poſſit Filius ad Patrem referri per relationem æqualitatis, quin eſſentia Filij ab eſſentia Patris realiter diſtinguatur. Et quia huius realis diſtinctionis eſt incapax, non poteſt realiter referri per illam; & conſequenter nec Filius realem relationem æqualitatis habere. Ex quibus ad probationem ſequelæ conſtat ſolutio.

§. VII.

Statuitur tertia concluſio, & examinantur aliquorum motiua.

154 *Ex in diſtinctione reali fundamentis, non poteſt iſta concluſio probari.* SIt Tertia Concluſio: *Non datur in perſonis diuinis relatio realis æqualitatis diſtincta à relationibus originis, fundata in proprietatibus perſonalibus.* Ita Auctores quartæ ſententiæ, & quidem ex reali in diſtinctione fundamentorum, ex qua hucuſque proceſſimus ad excludendam à diuinis perſonis relationem realem æqualitatis ratione magnitudinis eſſentiæ, non poteſt noſtra concluſio probari: nam proprietates perſonales realiter inter ſe diſtinguuntur: ergo ſi ratione illius, quod eſſentiæ ſuperaddunt, poſſunt æqualitatem fundare, adeſt realis fundamentorum diſtinctio; ac proinde ex iſto capite non repugnat realis æqualitatis relatio competens perſonis diuinis ratione proprietatum perſonalium. In aſſignando autem capite repugnantiæ diſſidium, non modicum inter Auctores noſtræ ſententiæ verſatur.

155 *Ratio P. Suarez.* Suarez *vbi ſupra num. 9.* quem ſequitur Albertinus, inde probat: quia æqualitas diuinarum perſonarum ratione relationum non fundatur in vnitate, vel, conuenientia formali, ſed in quadam proportionali æſtimatione, ſeu quantitate. Vt autem realis relatio eſſet, deberet in vnitate formali fundari. Quod autem relatio ſimilitudinis, quæ eſt inter diuinas perſonas in ratione relationis, vel perſonæ, non ſit realis, ex eo principio deducit; quia non eſt per conuenientiam in tota vnitate formali talium perſonarum, quod neceſſum erat, vt ſimilitudo fundata, realis relatio eſſe poſſet.

156 Hęc tamen ratio non vrget, & reijcitur primo; vt enim docet ipſe Suarez *Tomo ſecundo metaphyſicæ diſputatione 48. ſectione 11. numero octauo*, non ſola vnitas ſpecifica, vel generica, ſed etiam vnitas analoga, analogia vnius conceptus fundat realem relationem ſimilitudinis, vel identitatis; ſed perſonalitates diuinæ prout ab eſſentia diſtinctæ habent vnitatem, vel conuenientiam analogam, analogia vnius conceptus in ratione relationis, & perſonalitatis: ergo fundare poſſunt relationem realem ſimilitudinis, ſi aliud caput repugnantiæ non aſſignatur. *Impugnatur 1.*

157 *Secundo.* Deinde nam relationes diuinæ prout ab eſſentia diſtinctæ, ſunt perfectæ perfectione relatiua in ſententia iſtius Doctoris, quam tradit *libro tertio de Trinitate cap.* 10. & conſequenter ſunt quantæ, non quantitate molis, ſed virtutis, quæ in perfectione conſiſtit, iuxta illud Auguſtini: *In his quæ non mole magna ſunt, idem eſt maius eſſe, quod perfectius eſſe*; & alias inter diuinas perſonalitates, exceſſus non inuenitur, vt prædictus Auctor docet, ſed quantitas virtutis cum negatione exceſſus eſt fundamentum æqualitatis: ergo ſi perſonalitatibus diuinis ex alio capite non repugnet, defectus vnitatis non obſtat, quominus referri poſſint relatione reali æqualitatis.

Conf. Quod amplius vrgetur, vt enim docet Suarez *vbi nuper numero* 11. relationes diuinæ in ſuis proprijs perfectionibus ſunt, & dicuntur æquales, quia omnes habent fundamentum, & terminum ęquè perfectum; ſed ſi defectus vnitatis non obſtat vt verè æquales dicantur, non eſt vnde obſtare poſſit vt referantur relatione æqualitatis: ergo ex prædicto defectu perperam ab illis excluditur relatio realis æqualitatis.

158 *Aliorum ratio reijcitur 1.* Alij ducuntur ex eo, quod ſola vnitas ſubſtantiæ fundat relationem identitatis, ſola vnitas qualitatis relationem ſimilitudinis, & ſola vnitas quantitatis relationem æqualitatis, relatio autem ad nullum ex his generibus ſpectat, & conſequenter vnitas relationum non poteſt aliquam relationem fundare. Sed nec vrget hoc argumentum, & inefficaciæ conuincitur primo: nam vnitas eſſentialis, quæ inter duas quantitates verſatur, fundat aliquam relationem, vel illam vnitas, & conuenientia inter duas ſubſtantias non fundat, non enim poteſt vlla, vel apparens diſcriminis ratio aſſignari; ſed hæc relatio, æqualitatis non eſt: poſſunt enim duæ quantitates inæqualis extenſionis, ſpecificè conuenire, vt omnibus eſt conſpicuum: ergo vel eſt relatio identitatis, vel ſimilitudinis, cum relatio ſupra vnitatem fundata adæquatè diuidatur in relationem identitatis, æqualitatis, & ſimilitudinis; & conſequenter ratio illa ex principio falſo procedit.

159 *Secundo.* Secundo: nam quantitas, ſupra quam relatio æqualitatis fundatur, non eſt molis, ſed virtutis, quod idem eſt ac perfectio, iuxta illud ſæpè ex Auguſtino repetitum: *In his, quæ non mole magna ſunt, idem eſt maius eſſe, quod perfectius eſſe*; ſed relatio creata perfectionem dicit: ergo fundare poteſt relationem æqualitatis, ſi illi ex alio capite non repugnat, & relationes diuinæ ſi pro eo quod addunt perfectionibus abſolutis, perfectiones relatiuas important, & alias vna aliam non excedit, fundare poterunt, & fundabunt de facto relationem æqualitatis.

160 *Tertio.* Tertio: ſi diuinæ relationes, importarent perfectiones, quarum vna eſſet alteri inferior, fundarent relationem inæqualitatis: ergo ſi dicunt perfectionem, & adeſt negatio exceſſus, fundabunt relationem æqualitatis. Patet conſequentia: ſicut enim ęqualitas ſupra quantitatem fundatur: ita etiam inæqualitas: ergo ſi inferioritas vnius perfectionis ad aliam fundat inæqualitatem, adæquatio vnius perfectioni, cum alia fundabit æqualitatem.

161 *Molina deficit in probatione maioris.* Molina vbi ſupra ante ſolutionem argumentorum, ſic arguit: nam relatio, quæ habet pro fundamento aliam relationem, non poteſt eſſe realis, ſed rationis; ſed proprietates perſonales in Deo ſunt relationes: ergo relatio æqualitatis, vel oppoſitionis, & diſtinctionis, aut quæuis alia diuinis perſonis conueniens ratione proprietatum perſonalium, & ſuper illas fundata, realis non eſt, ſed rationis. Qui diſcurſus certus eſt, cæterum in illo deſideratur probatio maioris, in qua tota difficultas conſiſtit.

162 *Vazquez illam probat.* Pater Vazquez *diſp. allegata cap. 4. num. 9.* probat maioris aſſumptum, nempè relationem non poſſe alia relatione referri, relatio enim eſt quaſi actus, & via, qua vnum ad aliud refertur; ſed quia actio eſt via, qua aliquid fit, actionis non datur actio, & quia habitus eſt quaſi actus & via inter habentem, & rem habitam vnius habitus, alius habitus non datur: ergo nec vnius relationis poteſt dari alia relatio: & conſequenter ſupra relationem nequit realis relatio fundari. Quod alij confirmant, modi namque non datur alius modus, vnionis etiam vnio non datur, quia ſe ipſa eſt eſſentialiter vnio; ſed relatio eſt modus, & à ſe ipſa eſſentialiter refertur: ergo relationis non datur relatio.

163 *Reijcitur 1.* Sed argumentum non vrget, & plus probat, quam arguens intendit. Primum probo: nam licet forma non poſſit ab alio habere effectum formalem, quem illa præſtat ſubiecto, alium tamen, vel diuerſi generis, vel diuerſæ ſpeciei optime poteſt ab alia forma accipere, nam ſolum eſt ratio formalis in ordine

ad effe-

Digitized by Google

ad effectum, quem præſtat, non vero in ordine ad alios: ergo quamuis paternitas v. g. ſe ipſa referatur ad Filiationem, vt Filiatio eſt, quia Patri præbet iſtum effectum formalem, nempè reſpicere Filium, & vt Filium reſpiciat alia relatione non egeat, nec illam poſſit recipere, vt autem Filiationem reſpiciat relatione æqualitatis, ſimilitudinis, vel diſtinctionis, alia relatione indigebit, & illius erit capax. Patet conſequentia: nam paternitas non eſt ratio reſpiciendi Filiationem vt æqualem, ſed tantum vt Filiatio eſt, nec eſt ratio reſpiciendi relatione conuenientiæ alteram paternitatem; ſed ſolum eſt incapax recipiendi ab alia forma, id quod habet ratione ſui: ergo quamuis incapax ſit Filiationem reſpiciendi, vt Filiatio, per relationem diſtinctam non tamen eſt incapax reſpiciendi alteram paternitatem per diſtinctam relationem. Ex quibus conſtat diſcrimen, quod inter relationem, & exempla adducta verſatur: nam reſpectu actionis non eſt dabilis actio diuerſæ rationis, nec reſpectu habitus, alius habitus diuerſæ rationis eſt dabilis, & cum alias ad effectum eiuſdem rationis ab altero recipiendum non ſit in forma capacitas, fit conſequens, vt actionis actio non detur, nec habitus per habitum diuerſum habeatur.

164 *Secundo.* Secundum, quod nempè plus probet, quam intendit, probatur: nam habitus non ſolum per alium habitum non habetur, ſed nec etiam per ſe ipſum, nam licet habeamus veſtem, habitum tamen quo habetur veſtis non dicitur propriè habere: ergo ſi ab exemplo habitus argumentum ad relationem eſt efficax, probat non ſolum relationem non referri per alteram relationem, verum etiam per ſe ipſam non reſpicere relationem ſibi oppoſitam. Quod falſum eſt, nec Vazquez id poteſt negare, cum omnibus ſit compertum, relationem non ſolum dare ſubiecto vt reſpiciat, & referatur ad terminum, ſed etiam ipſam reſpicere oppoſitam relationem. Deinde; nam actionis, & habitus, non ſolum non datur alia actio, & alius habitus realis, ſed nec etiam dantur alia actio, & alius habitus rationis: ergo ſi argumentum ab exemplis deſumptum efficax ad relationem habetur, non ſolum inferri debet relationis aliam relationem realem non dari, ſed nec etiam poſſe per aliam relationem rationis in ipſa fundatam referri.

165 *Reijcitur confirmatio.* Ex his, confirmationis inefficacia cognoſcitur: nam licet modi non detur modus eiuſdem rationis, modus tamen diuerſæ rationis optime alterum modum poteſt afficere, & vnionis alia vnio in ordine ad diuerſum extremum datur: ergo licet relationis non detur, nec poſſit dari relatio eiuſdem rationis, capax tamen erit relationis diuerſæ rationis, vel denominationis, niſi aliunde repugnantia oſtendatur. Conſequentia tenet. Antecedens autem probo: exiſtentia namque eſt modus, & tamen per vnionem ab ipſa diſtinctam, quæ etiam modus eſt vnitur: ſubſiſtentia etiam eſt modus, & tamen exiſtit per exiſtentiam diſtinctam, quæ exiſtentia modus eſt: vbi ratio etiam, & relatio ſunt modi; & tamen vt exiſtant, indigent exiſtentia realiter ab illis diſtincta, quæ exiſtentia modus eſt. Vnio etiam, qua vnitur materia, & forma, ex quibus natura reſultat, per vnionem à ſe ipſa diſtinctam vnitur vt incluſa in natura, cum ſubſiſtentia, ex qua ſimul, & natura reſultat ſuppoſitum, & perſona: ergo licet modi non detur modus eiuſdem rationis, modus tamen diuerſæ rationis datur, & licet vnionis non detur vnio in ordine ad idem extremum reſpectu cuius eſt vnio, in ordine tamen ad diuerſum extremum poteſt dari vnio, ipſam vnionem vniens.

166 *Aliorum ratio ex dictis excluditur.* Ex his etiam inefficax deprehenditur aliud argumentum, quo ex Caietano nonnulli Recentiores vtuntur; quia nempè, Paternitas, v.g. cum ſe ipſa ratio referendi ſit per ſe ipſam nullo alio ſuperaddito, eſt alteri ſimilis, & diſſimilis, relationeque ſimilitudinis, & diſſimilitudinis per ſe ipſam refertur: ergo eſt incapax vlterioris relationis; realiter, aut virtualiter ab illa diſtinctæ.

Quæ ratio ex dictis reijcitur: paternitas namque non eſt ratio referendi Patrem ad Filium relatione diſſimilitudinis: ergo nec ipſa per ſe ipſam refertur relatione ſimilitudinis, nec diſſimilitudinis ad Filiationem. Conſequentia patet: nam forma, et ſi poſſit ſibi præbere effectum, quem præſtat ſubiecto, vt conſtat in quantitate, quæ non ſolum extendit ſubiectum, ſed etiam ſe ipſam, & in relatione, quæ non ſolum ſubiectum, ſed etiam ſe ipſam refert, non tamen poteſt ſibi dare effectum, quem non præſtat ſubiecto: ergo ſi paternitas non eſt Patri ratio reſpiciendi terminum vt ſimilem, vel diſſimilem, ſibi hunc modum reſpiciendi non præſtat. Antecedens autem probatur: vt enim paternitas Patrem ad Filium referret relatione ſimilitudinis, & Pater per illam reſpiceret Filium fit ſimilem, deberet ſupra vnitatem fundari, eſt enim vnitas fundamentum, relationis ſimilitudinis; ſed paternitas non fundatur ſupra vnitatem, ſed ſupra actionem, vel potentiam generatiuam, alias non pertineret ad ſecundum genus relationis, ſed ad primum: vel ad vtrumque ſpectaret ſi ſupra vnitatem, & ſimul ſupra actionem, vel potentiam fundaretur, quod eſt confundere, & euertere diuiſionem relationis per tria genera, ex diuerſis fundamentis ſumptam: ergo paternitas, non eſt Patri ratio reſpiciendi Filium vt ſimilem, nec diſſimilem, ſed tantum vt Filium, & genitum. Et augetur difficultas paternitas non eſt ratio reſpiciendi: aliam paternitatem, ſed ſolum eſt ratio reſpiciendi Filium; ſed non reſpicit niſi tantum illum terminum ad quem eſt ratio reſpiciendi, vt ex terminis eſt per ſe notum: ergo per ſe ipſam non reſpicit paternitatem; & conſequenter non refertur ratione ſui ad illam vt ſimilis.

167 *Si reſp.* Si fortè dicatur, argumentum noſtrum efficaciter probare in paternitate creata, quæ quia finita, & limitata eſt, non poteſt ſe ipſa reſpicere Filiationem vt ſimilem, vel diſſimilem, ſed tantum vt Filiatio eſt, non autem in paternitate diuina, quæ quia infinita eſt, ſe ipſa abſque aliquo virtualiter diſtincto, & ſuperaddito, reſpicit Filiationem, non ſolum vt Filiatio eſt, ſed etiam vt ſibi ſimilem in ratione relationis, vt ſibi diſſimilem ex ratione talis relationis, & vt illi æqualis eſt ratione ſummæ perfectionis, cum negatione exceſſus. In contrarium obſtat primo Diuum Thomam *quæſtione 42. articulo primo ad quartum*, negaſſe relationi poſſe per vlteriorem relationem, referri, non ex conceptu diuinæ, ſed ex communi relationis conceptu: ergo id tribuere paternitati diuinæ ex capite infinitatis, eſt rationem deſſerere D. Thomæ.

Deinde. Deinde: nam paternitas diuina ſolum eſt infinita formaliter in linea paternitatis, & in alijs lineis identicè; ſed huic infinitati non obſtat per relationem ab ipſa virtualiter diſtinctam referri ad aliud vt ſimile, vel diſſimile: ergo ex eo quod infinita ſit, non infertur non poſſe referri per relationem virtualiter diſtinctam.

Tertio. Tertio, & explicatur magis: quamuis paternitas ſit infinita, non tollitur, quin Pater relatione ſpiratoris virtualiter à paternitate diſtincta reſpiciat Spiritum Sanctum: ergo infinitati paternitatis non obſtat per aliam relationem virtualiter diſtinctam referri.

168 *Reſp.* Reſpondebis negando conſequentiam: nam Spiritus Sanctus eſt terminus diſtinctus à Filio, quem paternitas reſpicit, & ratione ſuæ infinitatis ſolum petit per ſe ipſam, abſq; aliquo virtualiter etiam diſtincto, proprium terminum reſpicere ſub omni ratione poſſibili.

Contra primo. Sed contra primo: nam licet Filius vt genitus, qua ratione eſt terminus paternitatis, non differat realiter ab ipſo vt ſimili, vel æquali, qua ratione terminat ſimilitudinem, vel æqualitatem, differt tamen à ſe ipſo ſub alijs conſiderationibus formaliter, aut virtualiter: ergo ſicut infinitati paternitatis non obeſt reſpicere terminum realiter à Filio diſtinctum per relationem virtualiter diſtinctam ab ipſa: ita etiam non obſtabit, quod Filium, vt ſimilem, vel æqualem relatione à ſe virtualiter diſtincta reſpiciat.

169 *Secundo.* Præterea: nam paternitas, quamuis ſit infinita in linea paternitatis, non eſt Patri ratio reſpiciendi Filium vt ſibi ſimilem, vel æqualem: ergo etiam ſi infinita ſit, non reſpicit filiationem per ſe ipſam reſpectu æqualitatis, vel ſimilitudinis. Conſequentia tenet ex dictis: forma namque finita, & limitata non dat ſibi effectum finitum, & limitatum, niſi illam ſubiecto præſtet: ergo forma infinita non præſtabit ſibi ipſi effectum, vel quaſi effectum infinitum, quæ non dat proprio ſubiecto, aut quaſi ſubiecto.

Antec. prob. 1. Antecedens autem probatur primo: nam ſi paternitas referret Patrem ad Filium relatione ſimilitudinis, & æqualitatis, cum ipſa ſit realis relatio, concedendum eſſet relationem ſimilitudinis, & æqualitatis diuinarum perſonarum, eſſe relationem realem, quamuis indiſtinctam à relationibus originis; hoc non admittunt traditæ ſolutionis Authores: ergo nec poſſunt concedere paternitatem eſſe Patri rationem reſpiciendi Filium, vt ſibi ſimilem, aut æqualem.

Secundo. Secundo: nam relatio ſimilitudinis, aut æqualitatis ſupra vnitatem fundatur; ſed paternitas diuina, quamuis infinita ſit in linea paternitatis, non ſupra vnitatem, ſed ſupra generationem infinitam fundatur; hoc enim, & non aliud ſufficit, & requiritur, vt ſit in linea paternitatis infinita: ergo non obſtante quod infinita ſit, non eſt Patri ratio reſpiciendi Filium, vt ſibi æqualem, vel ſimilem.

170 *Recentiorum ratio explicatur.* Denique alij recentiores ex eo ducuntur, vt negent relationem realem æqualitatis, ſimilitudinis, vel diſtinctionis virtualiter diſtinctam à relationibus originis, quia relatio ſic diſtincta deberet per reſultantiam exiſtere; ſed habere eſſe per reſultantiam repugnat omni formalitati diuinæ, quod enim per reſultantiam fit, vel exiſtit; præter intentionem exiſtit, vel fit, quod eſt ingens imperfectio: ergo non datur in Deo aliqua relatio realis identitatis diſtinctionis, vel ſimilitudinis, vel æqualitatis virtualiter diſtincta à relationibus originis.

171 *Reijcitur 1.* Sed non capio huius argumenti vim, & refellitur primo: eſſe namque, vel fieri virtualiter per virtualem dimanationem non repugnat perfectionibus diuinis: ergo non eſt cur repugnat diuinis formalitatibus reſultantia virtualis. Antecedens conſtat in attributis diuinis, quæ virtualiter dimanare à natura, in eaque virtualiter radicari, docet frequentior ſententia. Conſequentiam autem probatur primo: nam in reali formali dimanatione non minor imperfectio inuenitur, quam in reſultantia reali formali: ergo

Digitized by Google

ſi per hoc, quod dimanatio non formalis, ſed virtualis ſit, omnis imperfectio vitatur, pariter per hoc quod reſultantia non formalis, ſed virtualis ſit, omnis imperfectio excludetur. Secunda: nam quod virtualiter ab alio dimanat, eſt, vel fit virtualiter præter intentionem primariam, non autem præter omnem intentionem, & ideo in virtuali dimanatione nulla inuoluitur imperfectio; ſed quod fit, vel eſt per reſultantiam, non formalem, ſed virtualem, quamuis debeat eſſe præter intentionem primariam, non eſt cur debeat eſſe præter omnem intentionem: ergo in hoc, quod eſt fieri, vel exiſtere virtuali reſultantia, nulla imperfectio importatur; ac proinde ex hoc principio non rectè deducitur repugnantia relationis realis in Deo virtualiter diſtinctæ à relationibus originis.

172 *Secundo reijcitur.* Secundo reijcitur: nam relatio ſpiratoris competit, primæ, & ſecundæ perſonæ per reſultantiam virtualem: ergo virtualis reſultantia non repugnat diuinis formalitatibus. Conſequentia probatione non indiget. Antecedens autem probatur: non enim alia de cauſa æqualitas, ſimilitudo, vel relatio diſtinctionis, ſi realis eſſet, per reſultantiam exiſteret, niſi quia non pertineret ad primam perſonarum conſtitutionem, ſed illas conſtitutas ſupponeret, & ideò ad illas vt conſtitutas, virtualiter reſultaret; ſed relatio ſpiratoris, quæ Patri, & Filio eſt communis, non pertinet ad primam conſtitutionem Patris, & Filij in ratione perſonarum, ſed illa perſonaliter conſtitutos ſupponit: ergo exiſtit per reſultantiam.

173 *Reſp. 1.* Reſpondebis primo, relationem ſpirationis actiuæ non eſſe per reſultantiam, quia relatio paſſiuæ ſpirationis, per quam perſona conſtituitur in ratione perſonæ, per ſe producitur per actionem ſpiratiuam. *Vel ſecundo reſp.* Vel ſecundo reſpondebis non exiſtere per reſultantiam, quia Patrem, & Filium ab Spiritu Sancto realiter diſtinguit: ac proinde non ſupponit illos adæquatè perſonaliter conſtitutos, ſed per originem actiuam diſtinguuntur vialiter à Spiritu Sancto, & per relationem ſpiratoris, tanquam per terminum viæ. Ita Albertinus, cuius fundamentum reijcimus *vbi ſupra numero* 12.

174 *Contra 1. ſolut. facit.* Sed neutra ſolutio eſt ſufficiens, non prima, quod enim relatio ſpirationis paſſiuæ per ſe terminet productionem, non tollit quod relatio ſpiratoris per reſultantiam exiſtat: ergo exiſtit per reſultantiam virtualem; & conſequenter in illa nulla imperfectio reperitur repugnans diuinis formalitatibus. Probo antecedens: relatio non minus ſequitur ad fundamentum, quam ad terminum; ſed quod fundamentum per ſe exiſtat, vel per ſe producatur, non tollit, quo minus relatio ad illud ſequuta per reſultantiam exiſtat, vel fiat: ergo pariter, quod terminus relationis per ſe terminet productionem, non facit, quod relatio alterius extremi terminata ad illum terminum, per reſultantiam non ſit.

175 *Contra 2. facit primo.* Deinde contra ſecundam facit primo, originem actiuam ſupponere conſtitutum principium, & à termino realiter diſtinctum; ſed relatio ſpiratoris originem actiuam ſupponit, & ſuper illam fundatur: ergo ſupponit conſtitutum principium Spiritus Sancti, & ab illo diſtinctum; ac proinde relatio ſpiratoris non diſtinguit primam, & ſecundam perſonam à tertia.

Secundo. Secundo: nam filiatio v. g. adæquatè conſtituit Filium in ratione perſonæ: ergo adæquatè illum perſonaliter diſtinguit; & conſequenter Filius per filiationem, non ſolum à Patre diſtinguitur, ſed etiam ab Spiritu Sancto. Ex quo vlterius fit relationem ſpiratoris ſupponere Filium adæquatè perſonaliter conſtitutum.

Denique facit. Denique: nam conſtitutiuum perſonaliter adæquatè, eſt etiam adæquatè diſtinctiuum; ſed ſpiratio actiua eſt extra adæquatum conſtitutiuum Filij in ratione perſonæ: ergo eſt extra adæquatum primarium diſtinctiuum Filij; & conſequenter illum ab Spiritu Sancto non diſtinguit per ſe primo, ſed diſtinctum ſupponit. Probatur minor: conſtitutiuum adæquatum Filij in ratione perſonæ eſt illi proprium: ſed relatio ſpiratoris non eſt propria Filij, ſed illi, & Patri communis: ergo eſt extra adæquatum conſtitutiuum perſonale Filij. Sed de his plura *ſupra quæſt.* 35.

§. VIII.

Alijs argumentis noſtra concluſio probatur, & contrarij diluuntur.

176 *Suadetur concluſio primo.* HIs igitur argumentis omiſſis, ſuadetur concluſio primo: nam ſecundum relationes non attenditur in diuinis perſonis æqualitas, vel inæqualitas, ſimilitudo, aut diſſimilitudo: ergo in proprietatibus relatiuis non fundatur relatio æqualitatis, aut ſimilitudinis; & conſequenter non datur inter diuinas perſonas relatio realis æqualitatis, vel ſimilitudinis, ratione proprietatum perſonalium. Vtraque conſequentia ex antecedenti euidenter colligitur: nam id ſecundum quod non attenditur æqualitas, vel ſimilitudo, non poteſt relationem æqualitatis, aut ſimilitudinis fundare; ac proinde ex illo nequit relatio realis conſurgere.

Antecedens autem eſt expreſſum D. Thomæ *in 1. diſtinct.* 28. *q.* 2 *art.* 3. *in corpore; & quæſt.* 36. *art.* 4. *ad* 3. Et probatur primo ex Auguſtino *lib.* 6. *de Trinitate cap.* 41. *in fine*, illis verbis: *Nunc ſatis eſt videre nullo modo Filium æqualem eſſe Patri, ſi in aliquo, ſcilicet, quod pertineat ad ſignificandam eius ſubſtantiam inæqualis inuenitur.* Hæc Auguſtinus, quibus manifeſtè docet, æqualitatem Filij cum Patre ſolum attendi in illis, quæ Patris ſubſtantiam ſignificant, quod idem eſt, atque attendi ſolum in formalitatibus abſolutis. Id ipſum docet *lib.* 5. *de Trinitate cap.* 6. *ad finem*, vbi de Filio loquens, ſic ait: *Reſtat vt ſecundum id æqualis ſit, quod ad ſe dicitur, quidquid autem ad ſe dicitur, ſecundum ſubſtantiam dicitur: reſtat: ergo vt ſecundum ſubſtantiam ſit æqualis.* Ergo iuxta Auguſtinum æqualitas diuinarum perſonarum non attenditur ſecundum relationem, ſed tantum ſecundum abſoluta. 177 *Antec. eſt D. Th. & prob. 1.*

Secundo probatur: ſi namque perſonarum ſimilitudo non ſolum attenderetur ſecundum perfectiones abſolutas, ſed etiam ſecundum proprietates relatiuas, ſequeretur Filium eſſe magis ſimilem Patri, quam Spiritus Sanctus; conſequens derogat fidei: ergo perſonarum ſimilitudo, aut æqualitas non attenditur ſecundum proprietates relatiuas. Conſequutio cum minori tenet, ſequela probatur: Filius namque aſſimilaretur Patri in relatione ſpiratoris, in qua tertia perſona aſſimilari non poteſt Patri, cum illi non competat: ergo eſſet Patri ſimilior. Sicut quia ſimilitudo perſonarum penſatur ſecundum omnem perfectionem abſolutam, ſi aliqua Patri, & Filio conueniret, & de Spiritu Sancto negaretur, abſque dubio, Filius in ſimilitudine cum Patre, Spiritum Sanctum excederet. Quo argumento ab inconuenienti ſumpto vſus eſt D. Thomas locis ſuperius relatis. 178 *Secundo prob.*

Nec difficultas euaditur aſſerendo, ſpirationem paſſiuam tantam eſſe, quanta eſt ſpiratio actiua: vnde quamuis hæc Spiritui Sancto deſit, nihil deeſt aſſimilationis cum Patre, nec eſt minus illi, quam Filius ſimilis. Tum, quia in ſpiratione paſſiua non aſſimilatur Spiritus Sanctus Patri, cum id, in quo inter duo extrema penſatur ſimilitudo, debeat eſſe vtrique commune, ſpiratio autem paſſiua non reperiatur in Patre, ſed ſoli tertiæ perſonæ conueniat. Tum etiam, quia aliàs poſſet æqualitas perſonarum ſubſiſtere, & æqualis inter ſe omnium ſimilitudo, quamuis aliqua perfectio abſoluta duabus perſonis competens, alteri non conueniret, nempè aſſerendo alias perfectiones diuinas, quæ illi alteri perſonæ competerent, eſſe tantæ æſtimationis, intenſiuæque perfectionis, quantæ eſt illa, quæ duabus competens, tertiæ perſonæ deficeret; conſequens nequit admitti: ergo nec effugium traditum. 179 *Euaſio præcluditur.*

Denique primum antecedens probatur: nam æqualitas ſupra quantitatem molis, aut virtutis fundatur, ſimilitudo autem ſupra qualitatem prædicamentalem, vel ſupra qualitatem quoad modum, nempe ſupra formam vt dantem aliquam perfectionem; ſed magnitudo, quæ eſt quantitas virtutis, & perfectio, quæ obtinet rationem æqualitatis quoad modum, in Deo ſolum abſolutè dicuntur; nec diuinis perſonis ratione relationum conueniunt, vt ex Auguſtino *lib.* 5. *de Trinitate cap.* 8. & 9. & ex D. Thoma *quæſt.* 42. *art.* 4. *ad* 2. & ratione oſtendimus *ſupra q.* 28. *diſp.* 78. ergo æqualitas, & ſimilitudo diuinarum perſonarum, non attenditur ſecundum proprietates relatiuas, ſed ſolum ſecundum perfectiones abſolutas; & conſequenter ratione proprietatum perſonalium non conuenit perſonis diuinis relatio realis ſimilitudinis, vel æqualitatis. 180 *Denique 1. antec. prob.*

Hac via facile intelligitur, ac defenditur noſtræ concluſionis veritas. Solum ſupereſt difficultas de relatione diſtinctionis inter paternitatem, & filiationem, cum enim realiter diſtinguatur ab illa, etiam ad illam refertur relatione diſtinctionis; ſed non per ſe ipſam formaliter: ergo per ſuperadditam relationem, quæ ſi realis ſit, iam dabitur relatio realis in Deo diſtincta à relationibus originis, quod à nobis inconueniens cenſetur. Si autem ſit relatio rationis, idem poterit affirmari de relationibus æqualitatis & ſimilitudinis, quod nempè ſint relationes rationis; ac proinde recurſus, quo vſi ſumus, negando perfectiones relatiuas, ad rem, de qua in præſenti agimus, ſuperfluus eſt; cum eadem ratione, qua à nobis oſtenſum fuerit relationem iſtam, eſſe rationis, id ipſum conuincatur de prædictis relationibus. 181 *Reſtat contra hoc difficultas.*

Huic difficultati dupliciter poteſt occurri. Primo aſſerendo, relationem diſtinctionis inter paternitatem, & filiationem eſſe realem, indiſtinctam tamen etiam virtualiter à paternitate, & filiatione, quæ eſt ſententia Caietani *quæſt.* 42. *articulo* 1. *§. ad euidentiam*, eamque ſatis apertè indicat Angelicus Doctor *ſolutione ad* 4. ibi: *Cum enim dicimus, quod paternitas opponitur filiationi, oppoſitio non eſt relatio media inter paternitatem, & filiationem.* Quibus verbis clarè indicat oppoſitionem relatiuam, quæ eſt inter paternitatem, & filiationem, & eſſe relationem, & non diſtingui à filiatione, & paternitate. Primum patet; non enim negat eſſe relationem abſolutè, ſed eſſe relationem mediam: ergo ſentit eſſe relationem. Secundum etiam conſtat: nam ſi eſſet relatio diſtincta à paternitate, & filiatione, ſiue realis, ſiue rationis eſſet, inter vtramque mediaret, vt eſt per ſe notum; 182 *Expeditur 1.*

ſed

Digitized by Google

ſed negat eſſe relationem mediam inter paternitatem, & filiationem: ergo ſentit eſſe relationem realem indiſtinctam à paternitate, & filiatione.

183 *Aſſignatur ratio doctrinæ.* Et ratio eſſe poteſt: nam oppoſitio paternitatis cum filiatione, eſt oppoſitio relatiua: ergo paternitas vt oppoſita filiationi, illam reſpicit vt ſibi oppoſitam; & conſequenter illam reſpicit vt à ſe diſtinctam; ſed paternitas ſe ipſa, abſque aliquo ſuperaddito opponitur filiationi, & ab illa diſtinguitur: ergo per ſe ipſam, abſque aliquo ſuperaddito, etiam virtualiter diſtincto reſpicit filiationem vt ſibi oppoſitam, & à ſe realiter diſtinctam; & conſequenter relatio diſtinctionis, quæ inter paternitatem, & filiationem verſatur non diſtinguitur ab illis, etiam virtuali diſtinctione.

184 *Contra iſtam ſolutionem obſtat primo.* Duo tamen obſtant contra iſtam ſolutionem. Primum eſt: nam relatio, diſtinctionis fundatur ſupra numerum, & multitudinem, pertinetque ad primum relationis genus, cuius fundamentum eſt vnitas, vel multitudo; ſed paternitas ſupra actionem fundatur, vt ſpectat ad ſecundum genus relationis: ergo relatio diſtinctionis, quæ inter paternitatem; & filiationem verſatur, diſtincta eſt à paternitate, & filiatione.

Secundo. Secundum quod obſtat eſt: nam relatio diſtinctionis paternitatis à filiatione, eſt relatio æquiparantiæ, vtpotè eiuſdem denominationis in vtroq; extremo. Paternitas autem, & filiatio ſunt relationes diſquiparantiæ, & diuerſæ denominationis; ſed vna ex diuiſionibus relationis, eſt in relationem æquiparantiæ, & diſquiparantiæ; & conſequenter nequit vtraque ratio in eadem relatione coincidere coincidentia formali: ergo relatio diſtinctionis non poteſt re, & ratione cum paternitate, & filiatione identificari.

Confirm. Quod amplius vrgetur: quia namque relatio ſimilitudinis ſupra vnitatem fundatur, pertinetque ad primum genus, & eſt relatio æquiparantiæ, neceſſario diſtinguitur realiter, aut virtualiter à paternitate, & filiatione ad ſecundum genus ſpectantes, ſupra actionem, & paſſionem fundatas, & quæ ſunt relationes diſquirantiæ, & diuerſæ denominationis; ſed eadem ratio militat in relatione diſtinctionis: ergo non poteſt eſſe virtualiter indiſtincta à paternitate, & filiatione.

185 *Nec D. Tho. fauet.* Nec D. Thomas fauet prædictæ ſolutioni, ſolum enim negat relationem oppoſitionis eſſe relationem realem mediam inter paternitatem, & filiationem, non autem negat quod ſit relatio rationis. Nam id ſufficiebat intento Angelici Præceptoris, quod erat vitare proceſſum in infinitum in reſultantia relationum, qui ſufficienter vitatur, negato eſſe relationem mediam realem, quamuis concedatur eſſe relationem rationis; cum enim relatio rationis, non neceſſario ad fundamentum ſequatur, nec ex illa neceſſario noua relatio conſurgat, ex eo quod adſtruatur media inter paternitatem, & filiationem, non ſequitur proceſſus in infinitum.

186 *Nec ratio conuincit.* Nec ratio in fauorem dictæ ſolutionis facta conuincit: aliud enim eſt paternitatem relatiuè opponi filiationi, & ab illa realiter diſtingui, aliud autem illam reſpicere relatione oppoſitionis, & diſtinctionis, ſicut aliud eſt albedinem contrariè opponi nigredini, & aliud illam reſpicere relatione contrariæ oppoſitionis. Primum conuenit paternitati ratione ſui: ſecus autem ſecundum, ob rationes aſſignatas.

187 *Melius Reſp. 2.* Quare melius reſponderi poteſt ſecundo, quod ſicut relationes reales æqualitatis, ſimilitudinis, & identitatis petunt ſupra vnitatem perfectionis fundari prima ſupra vnitatem quantitatis cum negatione exceſſus: ſecunda ſupra vnitatem qualitatis: & tertia ſupra vnitatem ſubſtantiæ: ita relationes inæqualitatis, diſſimilitudinis, & diſtinctionis, non ſupra quamlibet multitudinem, ſed ſolum ſupra multitudinem perfectionum fundari petunt, & poſſunt. Tum, quia contrariorium eadem eſt ratio: tum etiam: nam quod perfectionem non dicit, ſicut, caret actualitate: ita actiuitatis eſt expers, quam tamen habere deberet vt realem relationem fundaret; ac proinde eo ipſo, quod à relationibus diuinis excludantur magnitudo, & perfectio, ſicut conſequenter excluduntur relationes reales ſimilitudinis, & æqualitatis ſuper illas fundatæ: ita & relatio realis diſſimilitudinis, inæqualitatis, aut diſtinctionis cenſetur excluſa.

188 *Si oppomas 1.* Si opponas primo: quia duæ entitates abſolutæ, verè, & realiter diſtinguuntur, fundant veram, realemque diſtinctionis relationem; ſed paternitas, & filiatio, eſtò perfectionem non dicant, diſtinguuntur verè, & realiter: ergo fundant relationem realem diſtinctionis.

Secundo. Secundo: eſtò relationes perfectionem non dicant, & conſequenter, nec actualitatem, gaudent tamen actiuitate radicariua proprietatum, vel reali radicatione, vel virtuali radicatione: ergo pariter gaudere poterunt actiuitate fundamentali, vt reſultet ex illis realis, & vera relatio, quamuis nec perfectionem, nec actualitatem importent.

Tertio. Tertio: nam licet actiuitas reſpectu entitatis dicentis perfectionem, ſupra perfectionem, & actualitatem fundari petat, actiuitas autem in ordine ad entitatem perfectionem non dicentem, non eſt cur ſupra perfectionem, & actualitatem fundetur; ſi paternitas perfectionem relatiuam non dicit, relatio diſtinctionis perfectionem, & actualitatem propriam non exprimet: ergo actiuitas reſpectu illius, poterit paternitati competere, eſtò perfectionem, & actualitatem non dicat.

189 Reſpondeo ad primam replicam, diſtinguendo maiorem: ex præciſo capite diſtinctionis, nego maiorem: ex conceptu talis diſtinctionis, nempè inter entitates abſolutas, concedo maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam, ratio diſparitatis iam eſt aſſignata. *Reſp. ad 1.*

Ad ſecundam, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam, & ratio diſcriminis eſt: nam radicatio proprietatum fundatur in connexione eſſentiæ cum illi, quæ communis eſt omni eſſentiæ, ſiue actualitatem, & perfectionem exprimat, ſiue illam non dicat: actiuitas autem fundatiua relationis, non fundatur in connexione prædicatorum, alias relatio eſſet propria paſſio ſubiecti, vel fundamenti; & conſequenter poſſet demonſtrari de illo demonſtratione ſcientifica: vnde non eſt cur omni entitati debeat eſſe communis: quod ſi alicui deneganda eſt, maximè entitati relatiuæ. Tum, quia minima eſt inter omnes entitates. Tum etiam, quia in Deo perfectionem non importat, nec exprimit propriam actualitatem. *Ad 2.*

Ad tertiam, nego maiorem: nam licet entitas cauſata perfectionem non dicat, hoc quod eſt illam effectiuè cauſare, perfectionis eſt; ac proinde perfectionem, & actualitatem in efficiente ſupponit. Non enim alia ratione materia prima expers eſt omnis actiuitatis, niſi quia omni caret actualitate, & pura potentia eſt. Ex quo non ſolum redditur impotens cauſandi entitatem actualem, ſed etiam entitatem expertem omnis actualitatis. *Ad 3.*

190 Sed dices: paternitas diuina v. g. non ſolum ſub conceptu expreſſo referendi, perfectionem ad eſſentiam non addit, ſed nec etiam ſub conceptu originis vllam explicat perfectionem, & tamen ſub conceptu originis fundat ſe ipſam ſub conceptu expreſſo referentis: ergo ratio fundamenti relationis, in fundante, perfectionem non prærequirit; ac proinde ex eo quod relatio diuina perfectionem relatiuam non dicat, perperam à nobis colligitur non poſſe vlteriorem relationem fundare. *Inſtabis.*

191 Reſpondeo, conceſſa maiori, diſtinguendo minorem. fundat ſub conceptu originis formaliter, nego minorem; completiuè tantum, concedo minorem, & nego conſequentiam, vt enim *diſputatione* 71. docuimus, origo actiua non eſt in recto relatio, ſed in abſoluta perfectione in recto conſiſtit, ingrediente relatione de connotato, & in obliquo: vnde ex eo quod origo actiua fundet paternitatem ſub conceptu referentis, non ſequitur paternitatem ſub alio conceptu proprio, & relatiuo eſſe ſui ipſius fundamentum ſub conceptu explicito referentis, ſed ſolum quod ſit aliquid de connotato ingrediens in fundamento, vel per modum conditionis intrinſecæ, ad quod perfectio, & actualitas neceſſariæ non ſunt. Hac via, vt ſupra dicebam, facilè defenditur noſtræ concluſionis veritas; quia tamen ſententia eſt probabilis, adhuc inter noſtros Thomiſtas, quod diuinæ relationes perfectionem relatiuam important, ſiue plures, ſiue vnam, de quo non eſt conuenientia inter eius Authores, ideò abſtrahendo ab hac ſententia ſuadetur concluſio. *Reſp.*

192 Secundo: nam ſuppoſito, quod relationes diuinæ perfectiones relatiuas relatiuè oppoſitas, & realiter diſtinctas importent, ideò æqualis perfectionis ſunt, quia includunt diuinam eſſentiam, cum qua non poteſt inæqualitas perfectionis ſubſiſtere: ergo fundamentum æqualitatis diuinarum perſonarum eſt diuina eſſentia incluſa; ſed hæc eſt vna numero in illis: ergo æqualitas fundata relatio realis non eſt, vt enim ex dictis conſtat cum vnitate numerica fundamenti, non ſtat realitas relationis æqualitatis. *Secundo ſuadetur concluſio.*

193 Tertio probatur: nam ex oppoſito fieret dari in Deo relationes aliquas reales ſupra quatuor relationes originis: conſequens aduerſatur ſaniori ſententiæ, quam præter Scoti diſcipulos omnes Theologi tuentur: ergo relatio realis æqualitatis competens diuinis perſonis ratione proprietatum perſonalium admittenda non eſt. Sequela probatur: nam æqualitas fundata ſupra paternitatem, à paternitate diſtinguitur virtualiter, & ſimiliter æqualitas fundata ſupra filiationem, virtualiter ab illa diſtinguitur, vt fatentur Authores huius ſententiæ; ſed quia relatio ſpiratoris actiuæ eſt virtualiter diſtincta à paternitate, & filiatione, & realiter ab ſpiratione paſſiua, auget numerum relationum realium originis: ergo ſi æqualitas competens diuinis perſonis ratione proprietatum perſonalium adſtruitur realis relatio, auget numerum relationum realium ſupra quatuor relationes originis; & conſequenter ſupra illas dantur relationes reales in Deo. *Tertio prob.*

194 Reſpondebis negando ſequelam, & ad probationem, negando cauſalem minoris vt adæquatam, ratio enim cur relatio ſpiratoris conſtituit numerum quaternarium relationum in Deo, non eſt ſolum quia virtualiter à paternitate, & filiatione diſtinguitur, ſed inſuper, quia habet terminum realiter diſtinctum ab illis, quos paternitas, & filiatio reſpiciunt: nam paternitas: terminatur ad filiationem, hæc ad paternitatem, & ſpiratio actiua ad paſſiuam ſpirationem, quæ realiter à pater- *Reſp.*

Digitized by Google

nitate, & filiatione diſtinguitur. Et ideò ex paternitate, filiatione, ſpiratione paſſiua, & actiua, quatuor relationes reales conſurgunt: æqualitas autem, qua pater reſpicit Filium, etſi virtualiter a paternitate conſtituatur diſtincta, terminum realiter diſtinctum non habet, & ideò ex illa, & paternitate non conſurgit numerus duarum relationum realium, idemque de æqualitate ſupra alias proprietates perſonales fundata eſt dicendum.

195 *Contra* 1. Sed contra primo: nam quidquid ſit quæſtionis de nomine, an dicendæ plures relationes reales abſolutè? negari tamen non poteſt eſſe plures relationes reales virtualiter, ſuppoſito quod æqualitas, realis adſtruatur relatio, ſed hoc eſt, quod Theologi negant, nempe dari plures relationes prædicamentales virtualiter diſtinctas ſupra quatuor relationes originis: ergo prædicta euaſione non vitatur inconueniens de re, quidquid ſit quoad quæſtionem de nomine.

Contra 2. Secundo: nam Pater vnica relatione numero paternitatis reſpicit Filium, & Spiritum Sanctum, quatenus ſibi æquales, paternitate autem ſolum reſpicit Filium, ſed conflatum ex Spiritu Sancto, & Filio realiter à Filio diſtinguitur: ergo terminus relationis æqualitatis realiter diſtinguitur à termino, quem, paternitas reſpicit, & conſequenter, nec vitatur inconueniens quoad quæſtionem de nomine. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem probatur: nam ad reſpiciendos duos vel plures terminos eiuſdem rationis in terminando, in vno ſubiecto vna ſufficit relatio, quo circa ſubiectum album omnia alba ſibi ſimilia vna reſpicit relatione ſimilitudinis, & Pater plures Filios vna reſpicit filiatione, vt cum Ariſtotele, & D. Thoma tenet frequentior ſententia in logica *capit. de relatione*; ſed Filius, & Spiritus ſunt termini eiuſdem rationis in terminando relationem æqualitatis: ergo vna relatio ſufficit, vt Pater reſpiciat Filium, & Spiritum Sanctum, quatenus ſibi æquales.

196 *Quarto prob. concluſio.* Quarto probatur concluſio: nam ex oppoſitio fieret dari in perſonis diuinis formalitates ſolo numero diſtinctas; conſequens eſt falſum: ergo & contraria ſententia. Minorem pluribus oſtendimus ſupra. Sequela vero probatur: nam æqualitas Patris ad Filium non diſtinguitur pluſquam numero ab æqualitate, qua Filius reſpicit Patrem, ſicut æqualitas, qua vna quantitas creata aliam quantitatem reſpicit, à relatione æqualitatis in alio extremo exiſtente, ſolo numero diſtinguitur: ergo ſi æqualitas perſonarum ratione propsietatum perſonalium eſt realis relatio, dantur in diuinis perſonis plures formalitates reales ſolo numero diſtinctæ, cuius contrarium pluribus oſtendimus *ſupra* §. 4. loquendo de æqualitate conueniente perſonis diuinis ratione magnitudinis eſſentiæ.

§. IX.

Ratione D. Thomæ probatur noſtra concluſio.

197 *Denique ſuadetur.* Denique probatur concluſio: vna enim relatio non poteſt aliam realem relationem fundare; ſed proprietates perſonales ſunt formaliter relationes: ergo ſuper illas non poteſt fundari relatio realis æqualitatis, ſimilitudinis, vel diſtinctionis. Conſequentia tenet. Minor ſupponitur ex communi Theologorum ſententia, aſſerentium, perſonas diuinas non modis abſolutis, ſed relatiuis conſtitui in ratione perſonæ, & perſonaliter diſtingui. Maior autem eſt expreſſa D. Thomæ *in* 1. *diſtinctione* 31. *qu.* 1. *artic.* 1. *in corpore*. Ad Annibaldum *in eadem diſtinct. quæſt. vnica artic.* 4. *in corpore*, *& ſolutione ad* 1. *quæſtione* 3. *de potentia art.* 3. *ad* 2. *quæſtion.* 7. *art.* 9. *ad* 2. *in hac* 1. *p. quæſt.* 42. *art.* 1. *ad* 4. ibi: *Nec vna relatio refertur ad aliam per aliquam alia relationem.*

198 *Maior prob. ratione ab inconuenienti.* Et probatur ratione, qua vſus eſt D. Thomas ab inconuenienti ſumpta: ſi namque relatio poſſet aliam relatione à ſe diſtinctam fundare, v. g. paternitas relationem ſimilitudinis, ſequeretur reſultare actu infinitas relationes; conſequens eſt impoſſibile: ergo etiam impoſſibile eſt quod relatio ſupra relationem fundetur, & quod vna relatio per aliam diſtinctam à ſe referatur. Conſequentia tenet. Minor eſt certa. Tum, quia infinitum in actu implicatorium videtur, iuxta fere omnium Philoſophorum ſententiam. Tum etiam, quia inter ſubordinata per ſe non poteſt dari proceſſus in infinitum. Ex quo inferunt Philoſophi inter cauſas efficientes non poſſe dari proceſſum in infinitum, ſed tandem ſiſtendum eſſe in cauſa aliqua incauſata, & in aliquo mouente, quod ab alio non moueatur; relatio autem per ſe à fundamento dependent: ergo non poteſt dari in relationibus, quarum vna in alia fundetur proceſſus in infinitum. Sequela autem probatur: nam paternitas ſi fundat relationem realem ſimilitudinis cum alia paternitate, ſimilitudo fundata, fundabit aliam relationem, & hæc rurſus aliam relationem fundabit; ac proinde ſimul reſultabunt, & in rerum natura exiſtent actu relationes infinitæ.

199 *Reſp.* 1. Reſpondebis primo, hoc inconueniens non ſequi: nam paternitas indiget relatione ſimilitudinis, & per illam refertur, quia ſimilitudo eſt relatio diuerſæ rationis, & denominationis à relatione paternitatis, & referri vt ſimile eſt diuerſus effectus ab hoc, quod eſt Patrem ad Filium vt ad genitum referri; ac proinde non poteſt à paternitate præſtari, cæterum ſimilitudo fundata, ſicut eſt ratio ſubiecto, vt referatur vt ſimile; ita ipſa per ſe ipſam, abſque vllo ſuperaddito ad aliam relationem, vt illi ſimilis referrur: ac proinde noua relatione, vt referatur, non indiget, vnde vitatur proceſſus in infinitum.

Vel ſecundo reſpondebis, in minimis entitatibus, quales ſunt relatione relatiuæ, inconueniens nullum eſſe, quod actu, infinitæ in rerum natura exiſtant; imò neceſſario eſſe admittendum: nam partes proportionales, ex quibus continuum componitur, actu ſunt infinitæ; ſed quælibet illarum refertur relatione partis ad totum, non minus, quam partes aliquotæ: ergo actu exiſtunt infinitæ relationes. 200 *Reſp.* 2.

Vel denique reſpondebis, eſtò hoc in relationibus creatis inconueniens reputetur, in Deo non debere pro inconuenienti cenſeri: nam relatio fundata à relatione fundante, non eſt realiter diſtincta, ſed virtualitar ſolum, quod autem dentur in Deo formalitates actu infinitæ virtualiter ſolum diſtinctæ, non eſt cur pro inconuenienti habeatur; ac proinde ex hoc principio, quamuis ſufficienter probetur, non poſſe vnam relationem creatam, relationem realem à ſe diſtinctam fundare, id non probatur in diuinis relationibus. 201 *Denique reſp.*

Sed nulla ex his ſolutionibus vis argumenti eneruatur, & prima reijcitur primo: nam relatio ſimilitudinis referri poteſt relatione effectus ad cauſam; ſed relatio effectus non eſt eiuſdem rationis: ergo relatione à ſe diſtincta indigeret: rurſus hæc relatio eſt ſimilis alteri relationi effectus ad cauſam; & conſequenter poſſet referri ad illam relatione ſimilitudinis, & hac poſſet relatione effectus referri: ergo non vitatur proceſſus in infinitum. 202 *Contra ſolut. facit primo.*

Secundo: nam relatio ſimilitudinis eſſet diſſimilis relationi diſſimilitudinis; & conſequenter ad illam vt diſſimilis referretur; ſed non per ſe ipſam, cum terminus ſit diuerſus, effectus formalis diſtinctus, & denominatio, non eiuſdem, ſed diuerſæ rationis ab illa, quam ipſa præbet ſubiecto, cui inhæret: ergo referretur relatione diſtincta, de qua idem argumentum reſtat ſoluendum: ac proinde non vitatur proceſſus in infinitum. 203 *Secundo.*

Deinde ſecunda ſolutio reijcitur: omnia enim argumenta, quæ probant repugnantiam infinitæ multitudinis actu in ſubſtantijs, qualitatibus, & alijs generibus, pari efficacia militant in genere relationis: ergo vel dicendum eſt non implicare in alijs generibus multitudinem actu infinitam, vel repugnare in hoc genere. Nec inſtantia in oppoſitum vrget: non enim quælibet pars proportionalis relatione diſtincta refertur ad totum, ſed vna relatio in parte aliquota recepta, compoſita ex pluribus relationibus partialibus; ſufficit vt partes proportionales referantur ad totum. Ex quo non ſequitur multitudo relationum actu infinita, ſed tantum numerus infinitus partium proportionalium relationis, qui ſicut conceditur in partibus continui, poteſt etiam abſque inconuenienti admitti in partibus relationis. 204 *Secunda ſolutio impugnatur.*

Deinque tertia ſolutio reijcitur primo: quod enim conuenit relationi diuinæ, conuenit etiam relationi creatæ, niſi talis ſit conditionis vt ex ſuo conceptu exigat infinitatem; ſed fundare relationem non eſt cur talis ſit conditionis: ergo ſi conuenit relationi diuinæ, conuenit etiam creatæ, & ab oppoſito conſequentis arguendo, ſi relationi creatæ non competit relationem fundare, denegandum eſt relationi diuinæ; ac proinde ſi ab inconuenienti multitudinis actu infinitæ probatur relationem creatam, non poſſe relationem fundare, per mediatam conſequentiam infertur id ipſum de diuinis relationibus; maximè cum ſi rationem à priori attendamus, fortius vrgeat in diuinis, quæ pro eo quod ſuperaddunt eſſentiæ non important perfectionem quam in relatione creata, quæ vt plures docent, perfectionem dicit relatiuam, cum enim hoc, quod eſt fundare relationem ſit agere, & conceptu agendi perfectio importetur, ac proinde formalem perfectionem non dicenti nequeat competere. 205 *Tertia reijcitur* 1.

Deinde: nam ſi in entitatibus repugnat multitudo actu infinita, non eſt cur non repugnet in formalitatibus, etiam ſi ſolum virtualiter diſtinguantur, etſi inter entitates entitatiuè diſtinctas, & per ſe realiter ſubordinatas, proceſſus in infinitum impoſſibilis, & implicatorius videtur, non eſt cur non implicet inter formalitates per ſe virtualiter ſubordinatas: ergo ſi ab inconuenienti multitudinis actu infinitæ, & ex implicatione proceſſus in infinitum, ſufficienter probatur non poſſe relationem creatam, realiter relationem fundare, aſſerendum etiam eſt, non poſſe relationem diuinam fundare aliam virtualiter. 206 *Secundo.*

In reddenda autem ratione à priori, cur relationi repugnet aliam relationem fundare, maxima eſt difficultas. Aliqui probant eo, quod totum eſſe relationis eſt aliud ſe habere, id eſt reſpicere terminum; ſed ſi præter hoc haberet relationem fundare, totum eſſe illius non eſſet reſpicere terminum: ergo repugnat illi fundare aliam rationem. Sed contra: nam ex hoc ſequeretur, non poſſe relationem ab intellectu cognoſci, 207 *Prima ratio probatiua à priori reijcitur.*

cum

Digitized by Google

cum terminare cognitionem diſtinctum ſit ab hoc, quod eſt reſpicere terminum. Sequeretur etiam non poſſe ſubiectum reſpicere reſpectu tranſcendentali, neç terminare actionem cauſæ efficientis, & nec poſſe relationem diuinam, naturam reddere ſubſiſtentem, quæ omnia falſa ſunt. Et ratio eſt: nam communis illa doctrina ſic intelligitur, quod nempè reſpectu termini nullum aliud munus exercet, niſi reſpiciendi illum, cum quo rectè ſtat, quod alia munera valeat in ordine ad alia exercere.

208 *Aliorum ratio impugnatur.* Alij probant, quia relatio ex ſua natura ad correlatiuum ordinatur: ergo non poteſt per vlteriorem relationem ad alium terminum ordinari, aliàs ordo à natura relationi præfixus inuerteretur. Sed contra: nam actio ita eſſentialiter ordinatur ad terminum productum, ſicut relatio ad relationem oppoſitam; & tamen actio vt cum alia actione conueniens fundat prædicamentalem relationem, per quam ad illam refertur, & ratione dependentiæ fundat relationem prædicamentalem effectus ad cauſam, quin ex hoc ordo naturæ inuertatur: ergo quamuis relatio per ſe oppoſitam relationem reſpiciat, & ad hoc à natura ordinetur, poterit abſque inuerſione ordinis conſtitui à natura, fundare vlteriorem relationem, per quam alium terminum reſpiciet, vel relationem identitatis in vnitate fundata, vel relatione effectus fundata in dependentia, quam habet à ſua cauſa.

209 *Tertio prob. ab alijs. Si contra iſtam rationē opponas.* Tertio alij probant, quia relatio minimæ entitatis eſt; & conſequenter incapax actiuitatis, fundare autem relationem eſt aliquomodo agere: ergo non poteſt relatio aliam relationem fundare. Si dicas: motus inferioris entitatis eſt, quam relatio, cum motus non pertineat ad prædicamentum, ſed inter poſt prædicamenta numeretur; relatio autem proprium prædicamentum in linea accidentis à cæteris diſtinctum conſtituat; & tamen poteſt motus relationem fundare, & ad alium motum eiuſdem ſpeciei, vel generis relatione ſimilitudinis referri, ad motus diuerſæ ſpeciei, relatione diuerſitatis, aut diſſimilitudinis, & ad cauſam, relatione effectus: ergo relationi, quia minimæ entitatis eſt, non repugnat relationem realem fundare.

210 *Reſp. poteſt 1.* Reſponderi poteſt primo, conceſſa maiori, negando minorem: non enim poteſt vrgenti aliquo argumento conuinci ſupra motum relationem fundari, imo oppoſitum efficaciter videtur ſuaderi, eo quod cauſa æquiuoca in perfectione excedit effectum; ſed fundamentum eſt cauſa æquiuoca relationis: ergo illam in perfectione excedere debet: motus autem ob rationem in argumento aſſignatam à relatione exceditur in entitate, & perfectione: non ergo poteſt ſupra motum relatio realis fundari: vnde vnitas vnius motus cum alio, & diuerſitas vnius motus ab alio, fundare poterunt relationes rationis identitatis, vel diuerſitatis, non autem relationes reales. Et idem dicendum eſt de dependentia motus à cauſa efficienti, vel finali, quod nempè ſupra illam fundatur relatio rationis, non autem relatio realis.

211 *Prima ratio diſcriminis aſſignatur.* Secundo reſponderi poteſt, conceſſa maiori, & permiſſa minori, negando conſequentiam ob duplicem rationem diſcriminis. Prima, quia motus, eſtò minimè entitatis ſit, pertinet ad lineam actiuam, tanquam medius inter actionem, & paſſionem. Vnde non eſt cur, quamuis minoris ſit entitatis, quam relatio, omni actiuitate priuetur; relatio autem minimæ entitatis eſt, & alias ad lineam actiuam non pertinet, & ideò omnis actiuitas illi negatur.

Secunda. Secundo: nam relatio non ſolum quoad entitatem, & eſſentiam relatiuam, ſed etiam quoad ſui exiſtentiam, quæ non relatiua, ſed abſoluta eſt, à fundamento efficitur, & cauſatur; quod autem abſolutum eſt, non poteſt à relatiuo efficienter cauſari, bene tamen ab alio abſoluto, & ideò minima ratio entitatis relationis arguit in illa impotentiam aliam relationem fundandi: ſecus autem in motu, cuius entitas eſtò minor ſit entitate relationis, abſoluta tamen eſt.

212 *Hæc ratio diſcriminis aſſignatur.* Cæterum hæc ratio diſcriminis exinde eneruari videtur: ſi namque exiſtentia relationis non poſſet ſupra relationem fundari, ideo eſt, quia fundatum non poteſt fundamentum excedere, abſolutum autem ſuperat relatiuum; ſed hoc non poteſt ſubſiſtere, conceſſo poſſe fundari relationem ſupra motum: nam relatio motum excedit, & tamen ſuper illum fundatur: ergo hoc conceſſo ratio aſſignata diſcriminis nequit ſubſiſtere. Præterea: nam exiſtentia, vtpotè modus eſſentiæ, quamuis poſſit illam in aliquo excedere, non tamen poteſt excedere illam exceſſu tali ſimpliciter: ergo exiſtentia relationis non excedit ſimpliciter relationis eſſentiam, ſed è contra ab illa exceditur; ſed fundamentum ſolum exigere poteſt excedere exceſſu ſimpliciter relationem fundatam: ergo exceſſus exiſtentiæ relationis non vrgebit, quod non poſſit ab alia relatione cauſari fundamentaliter. Quare ſuſtinendo hanc rationem, ſtandum arbitror primæ ſolutioni, qua huic obiectioni occurrimus.

213 *Vrgetur prædicta ratio.* Et ratio facta poteſt in hunc modum vrgeri: non enim implicat aliqua entitas incapax relationem fundare, vel implicatio aſſignetur, quod difficile erit, ſed hoc ſemel conceſſo id attribuendum eſt relationi, aliàs dabitur proceſſus in infinitum: ergo aſſerendum eſt relationem talis conditionis eſſe, vt non poſſit ſupra ſe fundare aliam relationem.

§. X.

Obiectionibus occurritur.

Contra concluſionem arguitur: relatio æqualitatis, qua paternitas ad filiationem refertur fundata in perfectione relatiua, habet quidquid requiritur vt ſit realis: ergo datur inter diuinas perſonas relatio realis æqualitatis ratione perfectionis, aut magnitudinis relatiuæ. Conſequentia tenet, & antecedens probatur: nam extrema ſunt realia, realiter diſtincta, & realiter exiſtentia; fundamentum etiam eſt reale, & realiter diſtinctum à fundamento relationis, qua Filius ad Patrem refertur: nam perfectio relatiua Filij realiter diſtinguitur à perfectione relatiua Patris; ſed nihil aliud requiritur vt aliqua relatio ſit realis, vt conſtat ex dictis: ergo prædicta relatio habet omne requiſitum vt realis relatio ſit. 214 *Contra concluſionem arg.*

Huic argumento occurri poteſt tripliciter conſequenter ad dicta inter probandam noſtram ſententiam. Primo negando ſuppoſitum; cum enim in veriori ſententia relationes diuinæ ratione illius, quod addunt ad eſſentiam non importent, vel explicent perfectionem, ſed ſolum implicitè perfectionem eſſentiæ; fit conſequens, vt ſolum ratione eſſentiæ poſſint æqualitatum fundare. Quæ obſtant contra hanc ſolutionem, diluimus primam rationem pro concluſione explicantes. Secundo reſponderi poteſt, admiſſo perfectionem relatiuam ad eſſentiam ſuperaddere, non fundare ratione illius, quod addunt relationem æqualitatis, ſed ſolum ratione eſſentiæ incluſæ, quia ſolum ex hac incluſione conſtituuntur æquales, iuxta dicta in ſecunda probatione concluſionis. 215 *Reſp. 1.* *Secundo.*

Tertio abſtrahendo ab his ſententijs, ad argumentum reſpondeo negando antecedens. Ad probationem, conceſſa maiori; nego minorem: nam præter illa vt relatio ſit realis, requiritur fundamenta eſſe abſoluta, eo quod relatio ex proprio conceptu eſt incapax faciendi aliam relationem, & vt referatur per illam, vt conſtat ex dictis. Vnde quamuis perfectio perſonalis Patris realiter diſtincta ſit à perfectionibus perſonalibus Filij, & Spiritus Sancti; quia tamen relatiua eſt, non poteſt relationem realem fundare, nec per relationem realem à ſe diſtinctam referri. Quæ ſolutio eſt D. Thomæ 1. *ad Annibaldum diſtinct.* 31. *quæſt. vnica art.* 4. *ad* 1. illis verbis: *Ad primum dicendum, quod creaturæ ab inuicem diſtinguuntur per aliquid abſolutum, nec conueniunt res cauſatæ, vel ſimiles in vna magnitudine, vel forma numero, ſed ſpecie, ſicut eſt in Deo, & ideò non eſt ſimile.* Quibus verbis ex duplici principio excludit à diuinis perſonis relationem realem æqualitatis, vel ſimilitudinis. Primum eſt identitas eiuſdem numero magnitudinis. Secundum, quia non diſtinguuntur per aliquid abſolutum, ſed proprietatibus Relatiuis: & ſecundum caput militat, eſtò relationes diuinæ perfectiones relatiuas ad eſſentiam ſuperaddant; ac proinde adhuc conceſſa hac ſententia, admittenda non eſt inter diuinas perſonas relatio realis æqualitatis, vel ſimilitudinis ſupra proprietates perſonales fundata. 216 *Tertio.*

Sed contra hanc ſolutionem replicabit aliquis primo: eſtò relatio creata non poſſit eſſe terminus primarius actionis productiuæ, relatio tamen diuina, quia ſubſtantialis eſt, & ſubſiſtens, per ſe primo illam terminat: nam termini producti proceſſionibus diuinis, non ſunt abſoluti, ſed relatiui: ergo quamuis relatio creata non poſſit aliam relationem fundare, id tamen poteſt relationibus diuinis competere. 217 *Sed obijcies primo.*

Secundo: nam licet rationibus creatis repugnet, quod ſint agendi principia, non repugnat relationibus diuinis: nam principium *quod* generationis diuinæ eſt Pater vt conſtitutus proprietate relatiua: ergo quamuis fundare aliam relationem, quod eſt aliquomodo agere, non poſſit relationibus creatis competere, conuenire poterit diuinis. 218 *Secundo.*

Denique: nam Pater, & Filius in ratione perſonæ conſtituuntur proprietatibus relatiuis; & tamen vt ſic conſtituti referuntur ad Spiritum Sanctum relatione ſpiratoris virtualiter diſtincta à paternitate, & filiatione: ergo relatio diuina capax eſt vt referatur per relationem realem à ſe virtualiter diſtinctam. 219 *Tertio.*

Reſpondeo ad primam replicam, filiationem v. g. quæ eſt generationis terminus, ſumptam in abſtracto, non terminare generationem diuinam vt *quo* per modum rationis formalis terminandi, ſed tantum vt complementum termini *quo*: non enim paternitas eſt terminus *quo* diuinæ generationis, ſed diuina eſſentia vt in Filio, filiatione de connotato, & in obliquo ingrediente, in concreto autem prout idem eſt, quod perſona Filij, terminat generationem vt *quod*, ad quam terminationem natura eſt ratio formalis, perſonalitas conditio; ſicut enim ad agendum ſubſiſtentia eſt conditio, & eſſentia eſt principium *quo* per modum rationis 220 *Reſp. ad primã inſtantiam.*

Digitized by Google

tionis formalis: ita in ordine ad terminandam actionem productiuam, ſubſiſtentia, aut perſonalitas, vt conditio comparatur, eſſentia vt terminus *quo* per modum rationis formalis.

221 *Relatio diuina concretiuè ſumpta poteſt per aliam relationē referri.* Ex quo tantum ſequitur, relationem diuinam, quatenus ſubſiſtentem, & concretiuè ſumptam, quod idem eſt ac perſona, poſſe vt *quod* vlteriori relatione referri, & in abſtracto ſumptam poſſe ad fundandam relationem ingrediendi completiuè. Quorum primum ex dicendis ad tertiam obiectionem conſtabit, & ſecundum ſupra conceſſimus: nam generatio actiua ſupra quam paternitas ſub conceptu referentis fundatur, in recto aliquid abſolutum importat, & de connotato relationem, non ſub expreſſo conceptu referentis, ſed ſub alio, nempè originis, vt §. 4. explicuimus.

Ex his cõſtat ad 2. Et ex his ad ſecundam replicam conſtat ſolutio: paternitas enim ſub conceptu expreſſo referentis, non eſt principium generationis diuinæ, ſed eam ſupponit, & ſuper illam fundatur: ſub conceptu autem hypoſtaſis ſubſiſtentis, non vt principium *quo*, ſed vt connotatum ab illo, & conditio generantis vt *quod*.

222 *Ad 3.* Ad tertiam conceſſis maiori, & minori diſtinguo conſequens: relatio ſumpta in abſtracto, nego conſequentiam: ſumpta in concreto, prout idem eſt, quod perſona, concedo conſequentiam. Sicut enim perſona Patris, quamuis relatione conſtituta in ratione perſonæ, eſt principium *quod* generationis, & refertur vt *quod* per paternitatem vt referentem; ita Pater, & Filius ſuis relationibus conſtituti ſunt principium *quod* proceſſionis Spiritus Sancti, & referuntur vt *quod* relatione ſpiratoris; hæc tamen relatio non fundatur in paternitate, & filiatione, ſed in proceſſione vtrique communi. Ex quo tantum ſequitur, relationem diuinam concretiuè ſumptam, qua ratione idem eſt, quod perſona eſſe capacem vt referatur vt *quod*, relatione, non in ipſa, ſed in proceſſione fundata, quod libenter fatemur, non autem quod poſſit eſſe fundamentum vlterioris relationis, per quam ipſa vt *quod* referatur ſumpta in abſtracto.

223 *Inſtabis.* Sed inſtabis: ergo poterit diuina relatio; v. g. paternitas, ſumpta in concreto, vt ſubſiſtens perſonaliter, referri vt *quod* relatione reali æqualitatis, fundata in perfectione relatiua; & conſequenter dabitur inter diuinas perſonas relatio realis æqualitatis ratione perfectionis, & magnitudinis relatiuæ. Probatur conſequentia; licet paternitas ſub conceptu referentis, & in abſtracto ſumpta non poſſit referri, vt *quod* relatione reali originis, poteſt vt *quod* tali relatione referri ſumpta in concreto vt ſubſiſtens perſonaliter; ergo quamuis ſub conceptu referentis, & in abſtracto nequeat referri vt *quod* relatione reali æqualitatis, poterit tamen hac relatione referri ſumpta in concreto vt ſubſiſtens perſonaliter.

224 *Reſp.* Reſpondeo negando conſequentiam; nam licet verum ſit, quod Pater v. g. vt ſubſiſtens referatur relatione rationis æqualitatis. Tum ratione magnitudinis eſſentiæ. Tum etiam ratione perfectionis, & magnitudinis relatiuæ; nulla tamen ex his relationibus poteſt eſſe realis ob rationem ſæpè traditam; quia nempè relatione primi generis primum relatum eſt fundamentum. Vnde vt Pater referatur relatione æqualitatis fundata in magnitudine eſſentiæ, debet primo vt *quod* diuina eſſentia referri, & vt referatur relatione æqualitatis fundata in perfectione relatiua, debet primo vt *quod* relatio fundans referri. Quorum vtrunque repugnat, primum ratione identitatis eſſentiæ, ſecundum, quia relatio incapax eſt vt referatur relatione reali à ſe virtualiter diſtincta. Et ex his conſtat diſparitas inter relationem æqualitatis, & relationem ſpiratoris: nam vt Pater, & Filius referantur hac relatione, neceſſarium non eſt, quod eſſentia vt *quod* referatur, nec quod relationes paternitatis, & filiationis referantur vt *quod*, relationes namque ſuper actionem fundatæ non referunt fundamenta, ſed ſolum ſubiecta.

225 *Vrgebis.* Sed vrgebis adhuc: licet paternitas, ſub conceptu expreſſo referentis, non poſſit vt *quod* referri relatione reali virtualiter ab illa diſtincta, poteſt tamen ſic referri ſub conceptu formæ hypoſtaticæ: ergo ſub hoc conceptu fundare poterit relationem realem æqualitatis, qua Pater referatur ad Filium. Conſequentia tenet ex dictis. Antecedens autem probatur: licet relationi creatæ non ſolum ſumptæ in abſtracto, ſed etiam ſumptæ in concreto, repugnet vt *quod* referri relatione reali diſtincta, relatio diuina ſumpta in concreto vt ſubſiſtens, capax eſt referri vt *quod*, relatione reali virtualiter ab illa diſtincta: ergo pariter, quamuis relationi creatæ in abſtracto ſub omni conceptu repugnet vt *quod* referri per relationem realem diſtinctam, non repugnabit diuinæ relationi in abſtracto ſub conceptu formæ hypoſtaticæ. Patet conſequentia: nam primum ideo conceditur, quia relatio diuina eo quod ſubſtantia eſt, habet conſtituere perſonam, relatio autem creata, quia accidens eſt, non poteſt perſonam conſtituere: ergo ſicut ob hanc cauſam datur inter diuinam, & creatam relationem diſcrimen quoad hoc, quod eſt in concreto vt *quod* referri relatione reali diſtincta, ob eandem rationem poterunt diſcriminari quoad referri vt *quod* in abſtracto; & conſequenter, quamuis relatio diuina ſub conceptu referentis, non poſſit referri per aliam relationem vt *quod*, poterit referri ſub conceptu formæ hypoſtaticæ, etiam in abſtracto ſumpta.

Reſpondeo negando antecedens; cum enim, quamuis ſubſtantialis ſit, & ſubſiſtens, maneat in linea relatiua formaliter; 226 *Reſp.* & relationi, quia relatio eſt repugnet aliam relationem fundare, & per illam vt *quod* referri ratione ſui, fit conſequens, vt relationi diuinæ, etiam repugnet. Ad antecedentis probationem, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam, ratio autem diſcriminis eſt: nam ad hoc, quod eſt referri vt *quod* in concreto relatio diuina ſubſiſtens ſolum vt conditio concurrit præbendo realem diſtinctionem requiſitam neceſſario in extremo vt *quod* referendo, non autem dando ratione ſui capacitatem per modum rationis formalis, quod non poteſt negari relationi diuinæ, eo ipſo, quod ſubſtantialis ſit, & ſubſiſtens: nam hoc ipſo habet conſtituere perſonam; & conſequenter habet illam ab omni alio diſtinguere ſubſtantialiter. Vt autem referretur vt *quod* in abſtracto ſumpta, deberet rationem ſui capacitatem habere, & ſibi eſſe ratio formalis prædictæ capacitatis, ad quod illi concedendum, etiam vt formæ hypoſtaticæ, nullum fundamentum eſt, cum etiam ſub prædicto conceptu ſit in linea relatiua formaliter; ac proinde incapax fundare, ratione ſui vlteriorem relationem, ne detur proceſſus in infinitum.

§. XI.

Primum corollarium ex dictis.

EX dictis in diſcurſu diſputationis colligitur primo, perſonas diuinas eſſe in dignitate æquales. Quod patet: 227 *Perſonæ diuinæ ſunt æquales in dignitate.* nam dignitas, vel eſt idem cum magnitudine, vel ſuper illam fundatur; ſed perſonæ diuinæ ſunt in magnitudine æquales, cum ſint eiuſdem eſſentiæ; ac proinde eiuſdem magnitudinis, cum quo, exceſſus non compatitur: ergo ſunt æquales in dignitate.

Oppones, cui deficit aliqua dignitas alteri competens, non poteſt illum adæquare in dignitate, ſed Filio deeſt dignitas aliqua Patri conueniens: ergo non eſt æqualis Patri in dignitate. 228 *Obijcies.* Maior cum conſequentia tenet, minor autem probatur: Paternitas eſt aliqua dignitas; ſed paternitas conuenit Patri, & non conuenit Filio: ergo aliqua dignitas competens Patri, Filio non conuenit.

Huic argumento, qui cenſent relationes diuinas dicere perfectionem relatiuam, non tamen illam multiplicare, ſed eſſe vnam, 229 *Prima ſolutio.* & eandem perfectionem in ratione perfectionis. Reſpondent, Filio nullam perfectionem deeſſe; & conſequenter, nec dignitatem, quamuis illi non conueniat paternitas. Et ad probationem in contrarium diſtinguunt maiorem: paternitas eſt aliqua dignitas diſtincta à dignitate filiationis, negant maiorem: eadem cum dignitate filiationis, concedunt maiorem, & conceſſa minori, negant conſequentiam: nam licet paternitas ſub expreſſo paternitatis conceptu, ſub quo realiter à filiatione diſtinguitur, non conueniat Filio, conuenit tamen illi dignitas paternitatis, ſicut & illius perfectio, quia in ratione dignitatis, & perfectionis, non diſtinguitur realiter à filiatione.

Sed in hoc modo dicendi illud mihi difficilè ſemper eſt viſum, 230 *Reijcitur 1.* quod paternitas in propria linea, prout ab eſſentia diſtinguitur, & pro eo quod ſupperaddit ad lineam abſolutam, perfectionem importet relatiuam; & quod perfectio, & dignitas paternitatis non ſit realiter diſtincta à perfectione, & dignitate filiationis. Tum, quia non alia ratione realitas paternitatis eſt diſtincta realiter à realitate filiationis, niſi quia paternitas realitatem relatiuam ſuperaddit eſſentiæ: ergo ſi ſuperaddit ad eſſentiam perfectionem, & dignitatem, perfectio, aut dignitas paternitatis diſtincta realiter erit à perfectione, & dignitate paternitatis.

Tum etiam, quia quamuis paternitas in ratione formæ hypoſtaticæ non explicet reſpectum ad terminum, quia tamen conceptus ille relatiuus eſt, 231 *Secundo.* realiter multiplicatur in paternitate, & filiatione: ergo ſi conceptus perfectionis in paternitate relatiuus eſt, quamuis ordinem ad correlatiuum non explicet, realiter in paternitate, & filiatione diſtinguitur.

Tertio: vt enim conceptus perfectionis relatiuus ſit, neceſſario requiritur, 232 *Tertio.* quod licet reſpectum ad relatiuum non explicet, illum tamen implicet, & cum illo conuertibiliter connectatur; ſed hac ſola ratione conceptus formæ hypoſtaticè ſubſiſtentis, realiter in filiatione, & paternitate diſtinguitur: ergo ſi conceptus perfectionis relatiuus eſt, non poteſt non eſſe realiter diſtinctus in illis.

Præterea, quia namque attributa ratione propriæ entitatis ſuperaddunt perfectionem ad eſſentiam, 233 *Præterea.* & ratione illius virtualiter inter ſe diſtinguuntur, etiam diſtinguuntur virtualiter in ratione perfectionis; ſed paternitas, & filiatio realiter diſtinguuntur in ratione entitatis: ergo ſi ratione illius ſuperaddunt perfectionem relatiuam eſſentiæ, realiter diſtinguuntur in ratione perfectionis.

Deni-

Digitized by Google

234 *Denique.* Denique: nam D Thomas *quæſtione 42. articulo 4. ad 2.* vt ſaluet æqualitatem diuinarum perſonarum in ratione magnitudinis, ea ducitur ratione, quia dignitas, & magnitudo eſt abſoluta, & pertinet ad eſſentiam: ergo ſentit, quod ſi dignitas, & magnitudo relatiua ſit in perſonis, non poteſt rectè defendi æqualitas perſonarum in ratione dignitatis, & magnitudinis.

235 *Refertur triplex ſolutio.* Qui vero exiſtimant relationes addere ſupra eſſentiam perfectiones relatiuas realiter diſtinctas in ratione perfectionis, occurrunt argumento facto tripliciter. Primo aſſerendo, quod licet dignitas paternitatis non conueniat Filio formaliter, quia illius, in eſſe formali, eſt incapax, conuenit tamen Filio in radice, nempè in eſſentia omnibus perſonis communi; ac proinde ſubſiſtit æqualitas.

Secundo reſpondent, quod licet dignitas paternitatis non conueniat Filio in ſe ipſa, conuenit tamen illi æquiualenter, hoc eſt, in alia relatione, nempè in filiatione, quæ æqualis perfectionis, & dignitatis eſt ac paternitas, vt autem inæquales eſſent, neceſſarium erat, quod aliqua dignitas vni competeret, quæ nec formaliter, nec æquiualenter alteri conueniret.

Tertio reſpondent, Filium eſſe in Patre, & Patrem in Filio per circuminſeſſione; ac proinde nulla eſt dignitas in Patre, quæ in Filio non reperiatur, & è contra.

236 *Contra omnes militat auctoritas D. Tho. & prima reijcitur.* Sed omnes iſtæ ſolutiones difficiles ſunt, & contra omnes militat authoritas Diui Thomæ nuper adducta, qui, vt argumentum factum dilueret, & perſonarum æqualitatem in magnitudine, dignitate, & perfectione defenderet, neceſſarium cenſuit aſſerere, dignitatem, & magnitudinem eſſe aliquid abſolutum. Et prima reijcitur: nam licet eſſentia Patris, quæ eſt radix paternitatis, reperiatur in Filio, non tamen illi conuenit, prout radix paternitatis formaliter, aliàs illa radicaret in Filio, & conſequenter paternitas de Filio prædicaretur: ergo dignitas paternitatis, ſi eſt relatiua, non ſolum non conuenit Filio ſecundum eſſe formale, ſed nec etiam in radice, formaliter de radice loquendo; ac proinde hac via non rectè æqualitas perſonarum defenditur.

237 *Contra 2. arguitur.* Contra ſecundam obſtat grauis difficultas: non enim ſtare poteſt cum diuerſitate eſſentiali, perfectionis æqualitas, vt enim ferè metaphyſici, non tam probant, quam ſupponunt, non ſtat ſpecifica diuerſitas, abſque exceſſu vnius ſpeciei comparatæ cum alia. Vnde Ariſtoteles 10. *metaphyſica textu 5.* ait: *Species eſſe ſicut numeros*, in quibus non poteſt diuerſitas cum æqualitate ſubſiſtere. Et ibidem docet, duas ſpecies ſub eodem genere ſic comparari, vt vna vt priuatio ſe habeat ad aliam, quia illa eſt imperfectior: ergo ſi paternitas, & Filiatio diſtinguuntur eſſentialiter in ratione perfectionis, non poteſt vna alteram adæquare: & conſequenter defectus paternitatis non poteſt per æquiualentiam Filiationis reſarciri, vt Filius ratione illius ſit Patris in perfectione æqualis. Nec ſufficit reſpondere doctrinam Ariſtotelis veram eſſe in ſpeciebus abſolutis, non autem in relatiuis, non inquam ſufficit; non enim poteſt relatio aliqua diſcriminis reddi, cur in linea abſoluta non ſtet diuerſitas ſpecifica abſque exceſſu vnius ſpeciei ad aliam, in linea relatiuam cum differentia eſſentiali, componatur æqualitas.

238 *Si reſp. ſecundo.* Si reſpondeas ſecundo, doctrinam illam communem, veram eſſe inter ſpecies, & formalitates creatas, non autem extendi ad formalitates, & prædicata diuina; cum enim terminus, fundamentumque paternitatis, tam perfecta ſint, ac terminus, & fundamentum Filiationis: fit conſequens, vt licet eſſentialiter differant, non tamen in perfectione ſe excedant.

In contrarium obſtat 1. Sed contra primo: non enim poteſt ratio diſcriminis dari, cur in creaturis diuerſitas eſſentialis neceſſario inducat exceſſum, & in formalitatibus diuinis poſſit diuerſitas cum æqualitate ſubſiſtere.

239 *Secundo.* Deinde; nam ſequitur non poſſe naturali ratione probari, quod repugnent plures Dij habentes naturas eſſentialiter differentes; conſequens eſt falſum, & contra communem ſententiam docentem, Deum vt vnum, naturali ratione cognoſci: ergo & tradita ſolutio. Probatur ſequela; ſtat enim iuxta ſolutionis doctrinam in perfectionibus increatis omnimoda æqualitas cum differentia eſſentiali; ſed eo ipſo quod natura aliqua adæquet naturam diuinam, habens talem naturam eſt Deus: ergo ſtare poterit, eſſe duos Deos habentes duas naturas diuinas eſſentialiter diſtinctas.

240 *Denique.* Denique: nam ex ſolutione data ſequitur eſſe etiam poſſibiles ſpecies creatas diſtinctas, & æquales; conſequens eſt falſum: ergo & ſolutio tradita. Probatur ſequela: eſt enim poſſibile in ſententia plurium Auctorum vnam perſonam videri ſine alia; ſed admiſſo perſonalitates diſtingui eſſentialiter, & eſſe æquales, viſio vnius ſpecie diſtingueretur à viſione alterius, & illam in perfectione adæquaret: ergo admiſſa diſtinctione eſſentiali perſonalitatum in ratione perfectionis ſimul cum æqualitate, ſequitur poſſibilitas perfectionum creaturarum, quæ ſpecificè diſtinguantur, & tamen æquales ſint.

241 *Sed arguunt ſolutionis Auctores.* Nec refert quod in ſui fauorem Auctores iſtius ſolutionis expendunt, nempè, relationes diuinas eſſentialiter diſtingui in ratione realitatis, & entitatis; & tamen in ratione entitatis, & realitatis ſunt æquales inter ſe: non ergo repugnat eſſentialis diſtinctio aliquorum cum omnimoda æqualitate: ac proinde quamuis dentur perfectiones relatiuæ eſſentialiter diſtinctæ, ſtare poterit perſonalitatum omnimoda æqualitas.

242 *Reſp.* Non inquam refert: nam æqualitas, & inæqualitas ſupra perfectionem fundatur; ac proinde cum diuinæ relationes ratione ſui prout ab eſſentia diſtinctæ, perfectionem relatiua non dicant, ſed ſolum ratione eſſentiæ; fit conſequens, vt ratione illius quod eſſentiæ ſuperaddunt, nec ſint æquales, nec inæquales, ſed ad ſummum dici poterunt eſſe æquales negatiuè, hoc eſt, non inæquales. Si autem ratione ſui perfectiones relatiuas important, ratione ſui debent comparari in ratione æqualis, vel inæqualis, & cum eſſe nequeant æquales, ob rationem aſſignatam, inæquales erunt dicendæ, & ſic Pater, aut erit perfectior Filio, aut imperfectior illo dicendus, quorum vtrumque eſt abſurdum.

243 *Obijcies.* Sed dices: admiſſa eſſentiali diſtinctione relationum in ratione realitatis, debet admitti poſſibilis multitudo ſpecifica creata cum æqualitatem ſpecierum; ſed hoc admiſſo poterit etiam admitti diſtinctio eſſentialis imperfectionibus relatiuis diuinis cum omnimoda æqualitate: ergo data diſtinctione eſſentiali perſonalitatum diuinarum in ratione realitatis, per mediatas conſequentias infertur diſtinctio illarum eſſentialis in ratione perfectionis. Maior probatur, poteſt in ſententia probabili vna perſona videri ſine alia; ſed admiſſa diſtinctione eſſentiali perſonalitatum in ratione realitatis, & entitatis; viſio vnius eſſentialiter à viſione alterius diſtinguitur; & aliàs adæquantur: ergo admiſſa diſtinctione eſſentiali perſonalitatum in ratione realitatis, ſequitur poſſibilis multitudo ſpecifica creata cum æqualitate ſpecierum. Maior cum conſequentia tenet. Minor pro ſecunda parte conſtat: non enim eſt aſſignabilis exceſſus ex parte vnius viſionis, magis quam ex parte alterius. Pro prima probatur: vna enim perſona vt ſine altera viſa eſt obiectum eſſentialiter ab alia diſtinctum in ratione cognoſcibilis, cum cognoſcibilitas entitatem ſequatur: & perſonalitas vnius ab alia ſupponatur diſtincta in ratione realitatis, & entitatis: ergo viſio vnius eſſet ab alia eſſentialiter diſtincta: nam diſtinctio actuum ſumitur ex diſtinctione obiectorum.

244 *Reſp.* Reſpondeo negando maiorem. Ad probationem permiſſa maiori, nego minorem pro prima parte. Ad cuius probationem dicatur, quod licet perſonalitates diuinæ eſſentialiter diſtinguantur in ratione realitatis, non diſtinguantur eſſentialiter in ratione obiecti cognoſcibilis: nam cognoſcibilitas non ſequitur realitatem, ſed actualitatem, licet autem perſonalitates diuinæ diſtinguantur in realitate, ſunt tamen eiuſdem omnimodæ actualitatis; ac proinde non diſtinguuntur eſſentialiter in ratione cognoſcibilis. Vnde viſio vnius perſonæ à viſione alterius non diſtinguitur eſſentialiter in ratione cognitionis.

245 *Tertia ſolutio reijcitur.* Tandem vltima ſolutio reijcitur; vt enim explicat Diuus Thomas *quæſtione 42. articulo 5.* cui conſentiunt communiter Theologi, exiſtentia vnius perſonæ per circuminſeſſionem in alia, eſt ratione eiuſdem eſſentiæ, qualiter Filius eſt in Patre, non ſecundum relationem, ſed ſecundum eſſentiam, & è conuerſo: & ſecundum relationem: quia nempè vnum correlatiuum eſt in intellectu alterius, quia vnum ſine altero cognoſci non poteſt, qualiter Filius eſt de intellectu Patris, & Pater de intellectu Filij. Et ſecundum originem, qua ratione Pater eſt in Filio, vt principium illius, & Filius in Patre, vt terminus in principio; ſed nullo ex his modis ſaluatur, quod Pater ſit perfectus formaliter perfectione Filiationis, nec Filius perfectione paternitatis: ergo ex eo quod vna perſona ſit per circuminſeſſionem in alia: non vitatur quod vna altera perfectior ſit, ſemel conceſſo inter ipſas relationes exceſſu. Conſequentia tenet, maior eſt certa, & minor probatur: in primis, ex eo quod Filius ſit in Patre ſecundum eſſentiam, ſolum ſequitur quod Pater ſit perfectus eſſentia Filij, non autem ipſa Filiatione. Deinde, ex eo quod vnum correlatiuum ſit de intellectu alterius, non ſequitur, niſi quod extrinſecè terminatiuè comparetur ad ipſum, non vero intrinſecè informatiuè, aut conſtitutiuè. Ac denique, eo quod Filius ſit in Patre, vt terminus in principio, non ſequitur Patrem per Filiationem formaliter actuari; ac proinde nec ſequitur per illam formaliter perfici: ergo ex modo eſſendi vnius perſonæ per circuminſeſſionem in alia; non colligitur, quod Pater ſit perfectus formaliter perfectione Filiationis, nec Filius perfectione paternitatis.

246 *Solutio D. Tho. explicatur.* Quare verior, planiorque huius argumenti ſolutio eſt, quam tradit D. Thomas *quæſtione 42. articulo 4. ad 2.* vbi docet, perfectionem, magnitudinem, & dignitatem non dici relatiuè, ſed abſolutè tantum in Deo. Vnde perfectio, magnitudo, & dignitas paternitatis non eſt diſtincta, ſed omnino eadem cum ma-

Digitized by Google

magnitudine, perfectione, & dignitate filiationis, ac proinde, licet Filio non conueniat paternitas, conuenit tamen Filio magnitudo, perfectio, & dignitas paternitatis. Et è conuerſo, quamuis Patri non conueniat filiatio, conuenit tamen illi magnitudo dignitas, & perfectio filiationis. Ex quo vlterius fit, vt cum diſtinctione, oppoſitioneque relationum, ſubſiſtat omnimoda perſonarum æqualitas in magnitudine, & dignitate. Nec ſequitur paternitas eſt aliqua dignitas; ſed paternitas conuenit Patri, & non Filio: ergo aliqua dignitas conueniens Patri, non conuenit Filio: vt enim docet D. Thomas *loco allegato*, mutatur ad aliquid in quid, id eſt, ex negatione relationis infertur negatio alicuius abſoluti; quia licet paternitas, relatio, & dignitas ſit, non eſt dignitas relatiua, ſed abſoluta. Vnde ſicut iſta conſequentia non valet: *Paternitas eſt eſſentia Patri; ſed paternitas conuenit Patri, & non conuenit Filio: ergo eſſentia conuenit Patri, & non conuenit Filio*, quia eſſentia Patris abſoluta eſt, & paternitas relatio: ita conſequentia facta non tenet propter eundem defectum, plura, quæ huic reſolutioni aduerſantur diluimus ſupra diſputatione 78.

247 *Contra illam obſtat primo.* Duo tamen contra illam obſtare videntur, primo: nam perſonas eſſe æquales, eſt veritas fidei, quod autem relationes diuinæ perfectionem relatiuam non dicant, ſolum eſt ſententia probabilis; ſed veritas fidei debet in omni ſententia defendi: ergo malè à nobis reſtringitur vni probabili tantum ſententiæ.

Secundo. Secundo: nam exigentia identitatis cum natura diuina, formaliter eſt perfectio; ſed diuinæ relationes ratione illius, quod addunt eſſentiæ, exigunt identificari cum illa: ergo ratione ſuperadditi ad eſſentiam perfectionem important; & conſequenter perfectionem exprimunt relatiuam. Conſequentia tenet, minor eſt certa: nam identitatem cum eſſentia non petunt ratione ipſius eſſentiæ, quæ eſt identitatis extremum: ergo exigunt prædictam identitatem ratione illius, quod addunt ad eſſentiam.

248 *Maior prob. tripliciter.* Maior autem oſtenditur primo: nam oppoſitio cum imperfectione ſolum poteſt ratione perfectionis competere; ſed ratione exigentiæ identitatis cum eſſentia diuina, opponitur diuina relatio cum imperfectione: nam prædicta exigentia non poteſt enti imperfecto competere: ergo exigentia identitatis cum eſſentia diuina formaliter eſt perfectio. Secundo probatur: nam ratione illius exigentiæ repugnat diuinis relationibus cauſam habere, non exiſtere, & in nihilum redigi, ſed non poſſe habere cauſam eſſendi, non poſſe non exiſtere, & in nihilum redigi, perfectiones formaliter ſunt: ergo exigentia identitatis cum eſſentia diuina, formaliter eſt perfectio. Tertio probatur: exigentia identitatis cum natura rationali, cum viſione beatifica, & cum actu charitatis, eſt formaliter perfectio: ergo exigentia identitatis cum diuina natura, eſt etiam perfectio formaliter.

249 *Reſp.* Reſpondeo ad primam replicam, conceſſa maiori, & minori, diſtinguendo conſequens: ſi reſtringatur vni ſententiæ probabili vt medio vnico, & neceſſario ad illius defenſionem, concedo conſequentiam: vt medio aptiori, & magis accommodato ad defenſionem veritatis fidei, nego conſequentiam, & hoc ſecundo modo à nobis noſtra ſententia reſtringitur, non quia ſit ſimpliciter, & omnino neceſſaria vt defendatur æqualitas perſonarum, ſed quia iuxta illam clarius, & facilius defenditur.

250 *Ad 2. replicam.* Ad ſecundam, nego maiorem; exigentia namque identitatis cum perfectione, formaliter perfectio non eſt, ſed tantum exactiuè, & connexiuè, ſicut exigentia identitatis cum perfectione abſoluta, non eſt abſoluta perfectio formaliter in ſententia contraria, & exigentia identitatis cum ſanctitate formali, non eſt ſanctitas formaliter, relationes namque diuinæ ratione ſui exigunt identitatem cum natura diuina, quæ eſt ſanctitas formalis, & tamen, ratione ſui, ſanctitates formales non ſunt.

251 *Ad primam probationem maioris.* Ad primam maioris probationem, diſtinguo maiorem: oppoſitio immediata formalis, concedo maiorem: oppoſitio mediata, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam diuinæ relationes ratione illius quod addunt eſſentiæ, non opponuntur cum imperfectione oppoſitione immediata formali, ſed tantum mediata, quia nempè exigunt eſſentiam vt ſibi identificatam, cum qua nulla eſt compoſſibilis imperfectio, ſicut etiam cum peccato non pugnant per oppoſitionem immediatam, ſed tantum mediatam, & ideo formaliter non ſanctificant, vt fusè oſtendimus *tomo primo in tertiam partem tractatu 5*.

252 *Ad 2.* Et ex his ad ſecundam maioris probationem conſtet ſolutio, vt enim omnes illæ repugnantiæ relationibus diuinis conueniant, ſufficit eſſe perfectiones identicè, nec requiritur perfectionem explicare, nec importare formaliter; eo enim ipſo, quod neceſſario identificentur cum diuina natura, cui repugnat cauſam habere, non exiſtere, & in nihilum redigi, hæc omnia relationibus diuinis repugnant per oppoſitionem immediatam diuinæ eſſentiæ cum illis, & mediatam relationum.

253 *Ad 3.* Ad tertiam probationem dicatur, exigentiam identitatis cum natura rationali non eſſe perfectionem formaliter: nam formalitas potentiæ peccandi ratione ſui exigit identitatem cum natura rationali, & tamen ratione ſui formaliter perfectio non eſt, cum non cauſetur à Deo, iuxta veriorem ſententiam. Deformitas peccati commiſſionis, quæ in probabiliori ſententia in aliquo poſitiuo conſiſtit, ratione ſui exigit identitatem cum actu rationalis naturæ, & tamen ratione ſui formaliter perfectionem non dicit, cum non dicat bonitatem, nec poſſit cauſari à Deo: non ergo eſt perfectio formaliter exigentia identitatis cum natura rationali; nec ſimiliter perfectio formaliter eſt exigentia identitatis cum viſione beata, vel cum actu charitatis. Quod autem identificari non poſſint cum aliquo non perfecto formaliter, non inde prouenit, quia exigentia identitatis cum illis formaliter ſit perfectio, ſed quia talis ſunt conditionis, vt excludant deformitatem moralem; cumque aliàs ob ſuam limitationem non poſſint alia genera ſibi identificare, fit vt nihil perfectionem non dicens, poſſit in illorum identitatem venire: natura autem diuina ob ſuam infinitatem petit identificari cum linea abſoluta, & relatiua, & quia hæc perfectionem non explicat, fit, vt identificari poſſit cum aliquo non dicente, nec explicante ratione ſui perfectionem.

§. XII.

Examinantur Recentiorum ſententia.

Recentiores quidam ſequuti Ruizium *tomo de Trinitate diſputatione 29. & 30.* ſententies relationes diuinas dicere per- 254 *Recentiorum ſententia.*
fectiones relatiuas diſtinctas pertinentes ad integritatem Deitatis, ita vt ſine illis; nec Deitas eſſet perfecta, nec Pater ſine omnibus eſſet perfectus, nec integer Deus; vt cum hac ſententia componant æqualitatem perſonarum, & Patrem eſſe tantum, quanta eſt tota Trinitas, & ſic de alijs perſonis diuinis, docent omnes relationes eſſe in qualibet perſona diuina, ideoque ex diſtinctione relationum in ratione perfectionis, non ſequi alicui ex perſonis aliquam perfectionem deeſſe, nec eſſe inter ſe inæquales.

Si opponas commune argumentum: filiatio, prout diſtincta à paternitate non eſt in Patre; ſed iuxta hanc ſententiam, filiatio eſt perfectio à paternitate diſtincta: ergo aliqua perfectio non eſt in Patre, & alias hæc perfectio conuenit Filio: ergo in illa non poteſt Pater Filio adæquari, nec Pater eſt tantus, quanta eſt tota Trinitas. 255 *Si opponatur.*

Reſpondent diſtinguendo maiorem: filiatio non eſt in Patre perficiendo Patrem, nego maiorem; non eſt in Patre conſtituendo Patrem, concedo maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: vt enim nulla perfectio ſit in Deo, quæ non ſit in Patre, ſufficit, quod filiatio ſit in Patre perficiendo ipſum, etſi non ſit in Patre, illum conſtituendo in ratione Patris, nec in ratione Filij. Idemque dicendum eſt de paternitate reſpectu Filij, & de paternitate, filiationeque reſpectu Spiritus Sancti; quod nempè paternitas eſt in Filio, non conſtituendo, ſed perficiendo Filium, & paternitas, & filiatio ſunt in Spiritu Sancto, non ipſum conſtituendo, ſed perficiendo. *Reſp.*

Si opponas: filiatio vt conſtituens Filium eſt perfectio relatiua; ſed iſta vt conſtituens non eſt in Patre: ergo aliqua perfectio deeſt Patri. Reſpondebunt diſtinguendo minorem: vt conſtituens Filium non eſt in Patre conſtitutiuè, hoc eſt, conſtituendo Patrem in ratione Filij concedo minorem: vt conſtituens Filium non eſt in Patre, perfectiuè, hoc eſt, perficiendo Patrem, nego minorem, & nego conſequentiam, imò ſi in Patre eſſet conſtitutiuè non perficeret, ſed deſtrueret Patrem: nam perfectio Patris eſt habere Filium in ſe ipſo, & intra ſe ipſum, de ratione autem Filij eſt diſtingui realiter à Patre, quæ diſtinctio ſtare non poſſet, ſi filiatio in Patre eſſet conſtitutiuè, hoc eſt, illum in ratione Filij conſtituendo; ac proinde ex eo quod Patri conſtitutiuè conueniret, non perficeret, ſed deſtrueret Patrem. Ita Ruiz *diſput. 30. ſect. 8. num. 3*. 256 *Si obijcias.* *Reſp. Ruizius.*

Si in contrarium objcias: forma eſſentialiter alicui repugnans, nullum effectum poteſt illi præſtare; ſed filiatio eſſentialiter repugnat Patri: ergo non poteſt illi aliquam effectum præbere; & conſequenter non poteſt illum perfectum conſtituere. 257 *Si in contrarium opponas.*

Reſpondebunt diſtinguendo minorem: repugnat Patri ſubſtantiuè, nego minorem: repugnat Patri relatiuè, concedo minorem, & nego conſequentiam. Itaque filiatio eo modo Patri repugnat, quo ab illo diſtinguitur, non autem diſtinguitur à Patre ſubſtantiuè, alias eſſet aliud à Patre, ſed tantum relatiuè, quo circa Filius eſt alius à Patre, atque adeò ſubſtantiuè non repugnat, imò eſt idem cum Patre, iuxta illud: *Ego, & Pater vnum ſumus*, ideò, quamuis non poſſit Patri relatiuè competere, nec ipſum relatum conſtituere, poteſt Patri conuenire ſubſtantiuè illumque ſubſtantiuè perficere. *Reſp. poteſt.*

Si opponas: filiationem eſſe ſubſtantiuè paternitatem, eſt eſſe paternitatem ſecundum eſſentiam, & ratione eſſentiæ abſo- 258 *Si inſtes.*

Digitized by Google

abſolutæ; at hoc non ſufficit vt filiatio, quatenus virtualiter diſtincta ab eſſentia ſit paternitas etiam ſubſtantiuè: ergo non ſufficit vt filiatio paternitatem perficiat, & ſit in Patre vt perficiens Patrem. Probatur minor: filiatio vt virtualiter diſtincta ab eſſentia realiter diſtinguitur à paternitate: ergo vt ſic repugnat paternitati, & non identificatur cum illa.

Reſp. poteſt. Reſpondebunt negando minorem: ad probationem, diſtinguo antecedens: diſtinguitur à paternitate ſubſtantiuè, nego antecedens: relatiuè, concedo antecedens, & diſtinguo conſequens eodem modo, ſolum enim ſequitur filiationem vt virtualiter diſtinctam à paternitate diſtingui relatiuè realiter ab illa, non autem ſubſtantiuè: nam de filiatione etiam virtualiter diſtincta ab eſſentia, non eſt verum dicere, quod ſit aliud à paternitate: ergo eſt verum, quod eſt idem, & vnum cum illa; & conſequenter etiam vt ſic diſtincta eſt ſubſtantiuè paternitas, quamuis non ſit verum quod eſt paternitas relatiuè. Et hoc ideò, quia quamuis virtualiter diſtinguatur ab eſſentia, non diſtinguitur realiter ab illa; ac proinde etiam vt ſic diſtincta eſt realiter eſſentia, & realiter filiatio ratione eſſentiæ.

259 *Si adhuc inſiſtas.* Si inſiſtas, filiatio quatenus virtualiter ab eſſentia diſtincta, nullum effectum communicare poteſt paternitati, vel Patri: ergo vt ſic diſtincta non poteſt perficere Patrem. Probatur antecedens: cui repugnat effectus primarius alicuius formæ, repugnat etiam omnis effectus talis formæ, cum ſecundarij effectus primarium neceſſario ſupponant; ſed primarius effectus filiationis, prout virtualiter ab eſſentia diſtinctæ eſt relatiuus effectus, quem repugnat communicari Patri: ergo repugnat Patri primarius effectus filiationis, prout virtualiter ab eſſentia diſtinctæ.

260 *Huic inſtantiæ reſp. poteſt 1.* Hunc modum dicendi alij patrocinando, defendens, inſtantiæ factæ reſpondebam negando antecedens. Ad illius probationem dupliciter occurrebam. Primo diſtinguendo maiorem: ſi effectus primarius adæquatus repugnet, concedo maiorem: ſi inadæquatus, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam effectus, vel quaſi effectus adæquatus filiationis, non eſt conſtituere Filium relatum ad Patrem ſed etiam illum intra Patrem conſtituere, & terminare illius relationem tanquam terminus immanens in Patre. Vnde etſi repugnet Patri Filiatio vt illum conſtituens relatum, non tamen alius quaſi effectus repugnat, nempè ipſum conſtituere intrinſicè terminatum, & ornatum ſuo termino intra ipſum immanente, ſicut enim arbor ornatur floribus, & intellectus noſter ornatur verbo mentis in ipſo immanente: ita Pater perficitur Filio tanquam fructu ſuo, & Verbo manente in ſe ipſo, & ſi Filio, & Verbo intra ipſum manente careret, eſſet imperfectus vtpotè Filio orbatus, & mutus.

261 *Poteſt forma cõmunicari non præſtando effectū adæquatum.* Quod autem forma poſſit alicui ſubiecto communicare inadæquatum effectum, vel quaſi effectum, quamuis tali ſubiecto adæquatus effectus repugnet, patet in perſonalitate Verbi; quam poſſe vniri naturæ irrationali, tenet communis ſententia, & tamen non perſonaret illam, ſed tantum ſuppoſitaret, quia ad hoc ſecundum eſt in natura irrationali capacitas: ſecus ad primum; cum tamen adæquatus effectus perſonalitatis ſit perſonare, conſtat etiam in perſonalitate Verbi diuini humanitati vnita, quam non conſtituit relatam, ſed tantum perſonatam, cum tamen adæquatus effectus primarius illius ſit perſonare, & referre. Conſtat denique in eadem Filiatione Verbi, quæ eſſentiam diuinam perficit, quia illam perſonat, & tamen illam non refert, nec relatam conſtituit: poteſt ergo forma perficere, effectumque alicui ſubiecto præbere, cui tamen adæquatus formæ effectus repugnet. Idem ergo dicimus in Filiatione, illam ſcilicet perficere Patrem modo explicato, non tamen ipſum relatum conſtituere, quia ad primum eſt in Patre capacitas, non ad ſecundum.

262 *Poteſt reſp. 2.* Secundo reſpondeo, diſtinguendo maiorem: cui repugnat effectus primarius formæ ſecundum omnem modum communicabilitatis illius, concedo maiorem: effectus primarius formæ, ſolum ſecundum vnum modum communicabilitatis, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam conſtituere relatum, eſtò ſit effectus primarius Filiationis diuinæ vt per modum formæ communicatæ, non tamen eſt effectus primarius illius vt communicatæ per modum termini immanentis, qualiter ſolum Filiatio in Patre inuenitur modo explicato, & ideo quamuis Patrem non conſtituat relatum, nec in illo ſit relatiuè, & conſtitutiuè, erit in illo vt perficiens. Et quidem natura diuina vnita humanitati Chriſti, illam reddit infinitate ſanctam, eique præſtat ſanctificationis effectum, & non conſtituit illam viuentem vita Dei, nec actuali, nec radicali, non obſtante quod effectus, vel quaſi effectus deitatis primarius non ſit ſanctificare, ſed viuentem conſtituere aliquo ex prædictis modis: & hoc ideò, quia viuere effectus primarius deitatis vt per identitatem communicatæ, non autem eſt effectus primarius talis formæ vt potentis per vnionem communicari extraneæ naturæ: pariter ergo in præſenti modo explicato contingit.

263 *In contrariũ inſtatur.* Sed contra inſtabatur: nulla forma poteſt aliquod ſubiectum perficere intrinſecè; niſi illud in aliquo eſſe intrinſeco conſtituendo, vt patet diſcurrendo per omnes formas eſſentialiter, vel accidentaliter perficientes, quæ neceſſario, vel in eſſe primario eſſentiali, vel in eſſe ſecundario accidentali ſubiecta quæ perficiunt conſtituunt, humanitas perficit eſſentialiter hominem; quia illum eſſentialiter conſtituit, intellectio perficit accidentaliter intellectum, illum conſtituendo intelligentem in actu ſecundo; albedo perficit corpus: quia illud conſtituit album; ſed Filiatio non conſtituit Patrem in aliquo eſſe intrinſeco: ergo non perficit Patrem intrinſecè. Minor probatur primo, quia non apparet, nec eſt explicabile in quo eſſe Patrem conſtituat. Secundo, quia eſſe Filiationis eſt eſſe relatiuum; at non conſtituit Patrem relatum: ergo in nullo eſſe intrinſeco Patrem conſtituit. Tertio: nam ſi conſtitueret Patrem in aliquo eſſe intrinſeco, conſtitueret Patrem relatum; non conſtituit Patrem relatum: ergo in nullo eſſe intrinſeco. Probatur maior: ſi non conſtitueret Patrem relatum, ideo eſſet, quia aduenit Patri iam conſtituto; at hoc non obſtat: ergo ſi conſtituit Patrem in aliquo eſſe, conſtituit illum relatum. Probatur minor: relatio ſpiratoris aduenit Patri, & Filio iam conſtitutis; & tamen quia vt in illis, & Patrem, & Filium perficit, conſtituit illos relatos ad Spiritum Sanctum: ergo quod Filiatio Patri adueniat iam conſtituto non obſtat, ſi ſemel Patrem in aliquo eſſe conſtituit, quod conſtituat illum relatum.

264 *Reſp. poteſt.* Reſpondebam, conceſſa maiori, negando minorem. Ad primam probationem conſtat ex dictis: nam licet non conſtituat Patrem in ratione Patris, nec in ratione Filij, conſtituit tamen illum in ratione perfecti Patris, habentis intra ſe Filium, & in ratione terminati intrinſeci. Ad ſecundam dicatur, eſſe quod præbet eſſe relatiuum, non tamen eſſe relatum: nam adæquatus effectus Filiationis eſtò relatiuus ſit, non eſt eſſe relatum, vt conſtat in Paternitate, quæ etiam ſub conceptu formæ hypoſtaticæ eſt relatiua, & tamen ſub munere formæ hypoſtaticæ non refert Patrem ad Filium, ſed illum ſubſiſtentem incommunicabiliter conſtituit; ita in præſenti dicimus, Filiationem eſſe in Patre vt formam perficientem, & illum conſtituere terminatum intrinſecè, quod eſſe terminatum relatiuum eſt, non tamen eſt eſſe relatum, ſicut nec munus terminandi paternitatem, Filiationi conueniens, nec munus conſtituendi Filium terminum immanentem in Patre eſt munus referendi.

265 *Ad 3. minoris probat.* Ad tertiam nego maiorem. Ad illius probationem diſtinguo maiorem dupliciter, primo: quia aduenit Patri iam conſtituto præciſè, nego maiorem: quia aduenit Patri in capaci, vt per Filiationem referatur, concedo maiorem, & ſub hac diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Contra quam ſolutionem non obſtat probatio minoris: nam relatio ſpiratoris ſupponit in Patre, & in Filio capacitatem vt referantur ad Spiritũ Sanctum, ideòque illos ad Spiritum Sanctum refert, in Patre autem non eſt capacitas vt referatur relatione Filiationis, aliàs poſſet ad ſe ipſum referri, quod implicat, & aliàs per Filiationem non poteſt reſpicere Filium, quia Filiatio non eſt ratio referendi ad Filium, ſed ad Patrem. Secundo diſtinguo maiorem: præciſè quia aduenit Patri, nego maiorem: quia taliter aduenit, nempè non vt forma, ſed vt terminus immanens in Patre, concedo maiorem, & nego minorem: nam ex illo modo adueniendi, nempè vt terminus manens in Patre, non autem vt forma, rectè infertur, quod Patrem non referat, quia vt refert deberet vt forma aduenire. Vnde Filiatio, quia non vt forma, ſed vt terminus humanitati vnitur, non refert humanitatem. Ex quibus conſtat diſparitas ad exemplum in probationem adductum: nam relatio ſpiratoris vt forma aduenit Patri, & Filio, ideoque illos ad Spiritum Sanctum refert.

266 *Inſtabis.* Inſtabis: ſequitur ex hac doctrina, quod licet Filiatio non conſtituat Patrem relatum, illum tamen conſtituat incommunicabiliter ſubſiſtentem; conſequens eſt falſum: ergo & doctrina tradita. Minor conſtat. ſi namque Filiatio Patrem conſtitueret incommunicabiliter ſubſiſtentem, conſtitueret illum ſubſiſtentem; & conſequenter Pater ſubſiſteret ſubſiſtentia perſonali Filij, quod falſum eſt, & à nemine dictum. Sequela probatur: vt Filiatio det ſubſiſtere incommunicabiliter, non requiritur quod vt forma conueniat, vt conſtat in filiatione Verbi, quæ humanitatem conſtituit perſonatam; & conſequenter illam reddit incommunicabiliter ſubſiſtentem, quin ei vniatur vt forma, ſed tantum vt terminus: ergo ſi Filiatio perficit Patrem, quamuis ei vniatur vt terminus, & non vt forma, conſtituet Patrem ſubſiſtentem incommunicabiliter.

267 *Reſp.* Reſpondetur negando ſequelam. Ad probationem, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam, & ratio diſcriminis eſt: nam Filiatio perficit Patrem vt terminus immanens productus ab ipſo, terminus autem productus ſupponit principium producens incommunicabiliter ſubſiſtens, ſicut etiam illud exiſtens ſupponit. Vnde ſicut repugnat, quod principium producens per ſuum terminum exiſtat ita repugnat quod ſubſiſtat per illum: Filiatio autem Verbi, etſi non vniatur humanitati vt forma, ſed tan-

Digitized by Google

tantum vt terminus, quia informare eſt imperfectio repugnans diuinis formalitatibus, non tamen eſt terminus ab humanitate productus, ideoque illam ſubſiſtentem conſtituit.

268 *Contra iſtum modum dicendi arg. 1.* Cæterum contra hanc doctrinam, modumque defendendi æqualitatem diuinarum perſonarum argumentor primo: ſi Pater intrinſecè perficeretur Filiatione, perficeretur per aliquid à ſe realiter diſtinctum; ſed hoc repugnat: ergo implicat perfici Filiatione. Maior conſtat; nam Filiatio realiter diſtinguitur à paternitate: ergo ſi perficit Patrem Filiatio, vt filiatio, quatenus ab eſſentia virtualiter diſtincta, Pater perficitur per aliquid à ſe realiter diſtinctum.

Minor prob. tripliciter. Minor autem probatur: perfici per aliquid diſtinctum à perfectibili realiter, dicit imperfectionem: ergo repugnat Patri. Secundo: nam realiter perfectibile eſt in potentia reali ad perfectiuum realiter diſtinctum à ſe; ſed eſſe in potentia reali ad aliquam perfectionem repugnat Patri: ergo repugnat perfici per aliquid realiter à ſe diſtinctum. Tertio: nam ex perfectibili, & perfectione diſtinctis realiter, realis compoſitio reſultat, quo circa ſi relationes eſſent à diuina eſſentia realiter diſtinctæ, realiter cum illa componerent, realiſque ex illis reſultaret compoſitio, vt fatentur omnes Theologi, ſententiam Gilberti ex hoc inconuenienti impugnantes; ſed realis compoſitio non poteſt in Deo admitti: ergo nec eſt admittendum, Patrem poſſe perfici realiter per aliquid realiter à ſe diſtinctum.

269 *Reſp. poteſt.* Reſponderi poteſt, conceſſa maiori negando minorem. Ad primam probationem dicendo, quod licet perfici per aliquid realiter diſtinctum, quod ſit diuerſæ naturæ imperfectio ſit, in Deo non admittenda, perfici tamen aliquo diſtincto realiter relatiuè, non tamen realiter ſubſtantiuè, quia non eſt diuerſæ, ſed omnino eiuſdem naturæ, nullam dicit imperfectionem. Et quia filiatio, quamuis relatiuè diſtinguatur à Patre, non tamen ab illo diſtinguitur adæquatè, & ſubſtantiuè, non enim eſt aliud à paternitate, vel Patre, ſed idem cum illo ratione eiuſdem naturæ, quam eſſentialiter claudit, vel cum qua realiter eſt identificata; fit conſequens, vt Patrem per illam perfici, etſi realiter diſtinctam nullum dicat imperfectionem.

270 *Et inſtatio arg.* Et quidem procedere ab alio alietate ſubſtantiua, hoc eſt, à principio diuerſæ eſſentiæ, & naturæ, indigentiam, dependentiam, & imperfectionem dicit, & rationem effectus, & cauſæ. Procedere tamen ab alio, non ſubſtantiua, ſed relatiua alietate, à principioque eiuſdem eſſentiæ, & naturæ cum termino procedente, nec indigentiam, nec dependentiam, nec imperfectionem dicit, nec rationem cauſæ, & effectus. Vnde Filius à Patre procedens nullam notam imperfectionis induit; quia Pater, & Filius ſunt idem ſubſtantiuè, vniuſque eſſentiæ, & naturæ: pariter ergo etſi perfici aliquo diſtincto in natura, imperfectionem maximam Deo repugnantem dicat, perfici tamen aliquo realiter relatiuè diſtincto, eiuſdem omnino naturæ, ab omni imperfectione eſt immune.

271 *Ad 2. prob. minoris.* Et ex his ad ſecundam probationem habetur ſolutio: ſicut namque realiter producibile ab alio diſtinctæ naturæ dicit potentialitatem: ſecus autem eſſe realiter producibile ab aliquo eiuſdem naturæ, quia eo ipſo, quod natura eadem diuina termino communicetur, cum hæc omnem realem potentialitatem excludat, terminus ſic producibilis nullam potentialitatem incurrit: ita etſi perfectibile aliquo realiter diſtincto in natura ſit realiter potentiale, perfectibile tamen aliquo realiter à ſe diſtincto relatiuè, & non ſubſtantiuè, quia eſt eiuſdem naturæ cum eo, quod per ipſum perficitur, potentiale realiter non eſt.

272 *Ad 3.* Et ex his etiam ad tertiam probationem conſtat ſolutio, diſtinguendo maiorem; ex perfectione, & perfectibili realiter ſubſtantiuè diſtinctis, realis compoſitio reſultat, concedo maiorem: diſtinctis realiter relatiuè, non ſubſtantiuè, quia ſunt eiuſdem naturæ, nego maiorem, & conceſſa minori, neganda eſt conſequentia, vel diſtinguendum conſequens, diſtinctione maioris. Solum enim ſequitur, non poſſe Patrem perfici perfectione à ſe diſtincta realiter ſubſtantiuè, non autem quod perfici Filiatione non poſſit, quæ ſubſtantiuè eſt idem cum Patre, ſolum realiter relatiuè diſtincta. Si autem relationes realiter diſtinguerentur ab eſſentia non eſſent eiuſdem naturæ, cum eſſentia, nec inter ſe comparatæ, ex quo rectè infertur ex eſſentia, relationibus, & ex illis inter ſe, ſi vna alteram perficeret, realem compoſitionem futuram. Et quidem negari non poteſt totum Filium eſſe in Patre, & totum Patrem in Filio, ille in Patre, vt terminus immanens, & Pater in Filio vt principium in termino immanente: ergo tota entitas Filij eſt in Patre, quidquid ſit an illum perficiat; & tamen ex Filio vt termino immanente in Patre, & ex Patre vt principio, in quo immanet Filius, non reſultat compoſitio realis, quia ſunt eiuſdem eſſentiæ, & naturæ: idem ergo eſt aſſerendum quamuis Filius ſit in Patre vt perfectio ipſum perficiens, & ex eadem ratione.

273 *Contra iſtam reſolutionē obſtat 1.* Sed contra hanc reſolutionem obſtat primo: nam eſſe actuabile realiter actu realiter diſtincto non poteſt ab imperfectione, & potentialitate reali, & reali compoſitione præſcindi vel ſeparari: ergo pariter eſſe perfectibile realiter non poteſt abſque his imperfectionibus reperiri. Conſequentia videtur bona à paritate rationis, & inſuper; quia non eſt minus de ratione ſummi perfecti realiter, identitas realis cum perfectione, quam de ratione realiter ſummè actualis, identitas cum ſuo actu: ergo ſi non ſtat cum realiter ſummè actuali, eſſe actuabile actu realiter diſtincto, non ſtabit cum ſummè perfecto realiter, eſſe perfectibile aliquo realiter à ſe diſtincto.

Antecedens autem probatur primo: vt enim ex Auguſtino docetur ab omnibus Theologis, Pater non eſt ſapiens ſapientia genita, nec poteſt Verbo à ſe producto intelligere; at hoc non alia ratione, niſi quia ſapientia, & intellectio actualis, eſt actus intelligentis, & repugnat Deum actuari actu realiter diſtincto: ergo eſſe realiter actuabile actu realiter diſtincto, non poteſt præſcindi ab illis imperfectionibus. 274 *Antec. prob. 1.*

Secundo: vt enim tenet communis ſententia, origo actiua, v. g. generatio non poteſt realiter à potentia generatiua diſtingui, nec Pater conſtitui generans in actu ſecundo per actionem adæquatè identificatam cum generatione paſſiua, & cum relatione Filij; at ſi eſſe realiter actuabile actu realiter diſtincto poſſet ab imperfectione, & potentialitate præſcindi, nulla eſſet repugnantia in hoc, quod Pater, generans conſtitueretur actu realiter identificato cum relatione Filij: ergo eſſe realiter actuabile non poteſt ab imperfectione præſcindi. *Secundo prob.*

Explicatur, & vrgetur; eſſe realiter actuabile, actu realiter diſtincto non poteſt ab imperfectione excludi, per hoc quod actus etſi realiter diſtinctus, ſubſtantiuè non diſtinguatur à ſuo actuabile, ſed ſit eiuſdem naturæ cum illo: ergo pariter eſſe realiter perfectibile, non poteſt præſcindi ab imperfectione per hoc quod perficiens realiter non diſtinguatur à perfectibili ſubſtantiuè, ſed ſit eiuſdem naturæ cum illo. Conſequentia tenet à paritate rationis, antecedens autem probatur; nam ſi poſſet, non eſſet cur repugnaret Patrem eſſe ſapientem, & intelligentem ſapientia genita à ſe, videlicet Verbo producto, quod non ſubſtantiuè realiter, ſed tantum relatiuè diſtinguitur, & eſt eiuſdem naturæ cum illo. Nec eſſet ratio cur Pater non poſſit conſtitui generans actu identificato adæquatè cum filiatione producta, quæ etiam eſt eiuſdem eſſentiæ, & naturæ, & non realiter ſubſtantiuè, ſed tantum relatiuè à Patre diſtinguitur; at primum, omnium Theologorum ſententiæ aduerſatur, & ſecundum omnium Theologorum doctrinæ: ergo eſſe realiter actuabile non poteſt ab imperfectione, potentialitate, & compoſitione præſcindi per identitatem ſubſtantiuam actus cum ſubiecto realiter actuabili, & reali diſtinctione relatiua. 275 *Explicatur, & vrgetur.*

Secundo contra eandem reſolutionem arguitur: Pater priori originis ad Filium eſt perfectus, & integer Deus; & tamen pro illo priori Filius in Patre non eſt; ſed pro poſteriori ſigno originis: ergo Pater non habet quod ſit integer, & perfectus Deus ex Filio immanente in ipſo. 276 *Obſtat ſecundo.*

Dices, pro illo priori intelligi integrum Deum integritate naturæ, non autem omni integritate, modali etiam deitatis, ex quo ſolum ſequitur Filiationem non ſpectare ad integritatem deitatis per modum naturæ, non autem quod non ſpectet ad integritatem eius modalem, & per modum modi naturæ. Sed contra, Pater pro priori originis intelligitur principium perfectum Filij: ergo intelligitur continens formali, aut eminentiali continentia totam Filij perfectionem; & conſequenter non poteſt ex immanentia Filij aliqua ratione perfici. *Dices.*

Denique arguitur: hæc eſt vera propoſitio, *Pater eſt integer Deus*; ſed hæc eſt falſa: *Pater eſt realiter Filius*: ergo tota integra Deitas ſine Filiatione ſaluatur; & conſequenter vt Pater ſit ſummè perfectus, non eſt neceſſarium quod ſit in Patre Filiatio vt ipſum perficiens. Reſpondebis diſtinguendo minorem: hæc eſt falſa, *Pater eſt Filius*, realiter relatiuè, concedo minorem: realiter ſubſtantiuè, nego minorem; & conſequentiam. Sed contra; hæc eſt abſolutè vera, *Pater eſt inter Deus*, *& integra Deitas*, hæc autem abſolutè eſt falſa: *Pater eſt Filius*, vel *Pater eſt Trinus*, vel *Pater eſt Trinitas*, quæ propoſitiones abſolutè falſæ, & hæreticæ ſunt: ergo paternitas de integritate Deitatis non eſt. 277 *Denique arg.* *Reſp. ex dictis.* *Sed contra.*

Quod amplius vrgetur, vt enim Auctores contrarij docent, ſi Filiatio eſt de eſſentia Deitatis, hæc eſt falſa: *Pater eſt Deus*, quo argumento conuincitur vt aſſerant relationes de conceptu eſſentiali deitatis non eſſe; quia aliàs prædicari omnes deberent, de omni eo de quo eſſentialiter Deitas prædicaretur: ergo ſi Filiatio eſt de eſſentia deitatis vt integræ, non poteſt integra Deitas prædicari de Patre, quin de illo prædicetur Filiatio; & conſequenter in nullo ſenſu Catholico poterit prædicari de Patre quod ſit perfectus, & integer Deus, in quo non prædicetur de Patre Filiatio; at hoc eſt falſum: hæc namque *Pater eſt perfectus Deus*, eſt abſolutè catholica propoſitio, hæc autem: *Pater eſt Filius*, abſolutè hæretica, & ſimiliter iſta: *Pater eſt Trinitas*: ergo Filiatio, aliæque relationes non integrant Deitatem, & conſequenter, non ſunt de integritate illius. 278 *Confirm.*

§. XIII.

Digitized by Google

§. XIII.

Infertur ſecundo ex dictis æqualitas perſonarum, in potentia.

279 SEcundo ex dictis colligitur, perſonas diuinas eſſe æquales in potentia. De quo D. Thom. *in 1. diſt. 20. quaſt. 1. art. 1. ad Annibaldum in eadem diſt. quaſt. vnica art. 1. q. 2. de potentia art. 5. 4. Contra Gentes cap. 13. & in præſenti q. 42. art* 6. Conſtatque ex Symbolo Athanaſij, illis verbis: *Omnipotens Pater, omnipotens Filius, &c. Non tres omnipotentes, ſed vnus omnipotens.* Ex illo Ioannis 5. *Quæcumque Pater facit, hæc & Filius ſimiliter facit*: & demonſtratur ratione D. Thomæ locis citatis: virtus namque naturam conſequitur, & commenſuratur cum illa; ſed perſonæ ſunt vnius, & eiuſdem naturæ: ergo ſunt vnius, & eiuſdem virtutis; & conſequenter æquales in virtute, & potentia.

280 *Difficilis obiectio.* Sed contra hanc virtutem obſtat obiectio difficilis: cui non conuenit aliqua potentia alterius, non eſt illi in potentia æqualis; ſed Filio deeſt potentia aliqua Patris: ergo æqualis non eſt Patri in potentia. Maior cum conſequentia tenet. Minor autem probatur: Filio non conuenit potentia generandi, aliàs poſſet generare ſe ipſum, vel alium Filium, quod implicat ex vtraque parte, ex prima, quia nullus poteſt ſe ipſum producere, ex ſecunda, quia alius Filius implicat in diuinis; ſed hæc potentia conuenit Patri, cui competit generatio actualis: ergo Filio non conuenit aliqua potentia Patris.

281 *Reſp. Vazq.* Huic difficultati variè occurritur à Theologis Vazquez *diſput. 65. capit.* 2. alijs refutatis reſpondet, potentiam generatiuam ſub omnipotentia non contineri, quæ ſolum dicitur per reſpectum ad creaturas. Vnde ex eo quod Filio non conueniat potentia generatiua, non ſequitur quod illi non conueniat omnipotentia; ac proinde non tollitur æqualitas Filij cum Patre in virtute, & potentia. Quem modum dicendi ſequuntur Philippus Faber *in 1. diſput. 46. cap. 2.* Smiſing *de Trinitate diſput. 3. num. 59. & num.* 201. & Franciſcus Felix *c. 9. de Trinitate difficultate* 1. *num.* 6. ex Scoto *quodlibeto 7. §. ad 1. argumentum.*

282 *Non ſatiſfacit & reijcitur 1.* Sed non ſatiſfacit difficultati propoſitæ, & reijcitur primo: nam quidquid ſit, an potentia generatiua ad omnipotentiam pertineat, vel non, negari tamen non poteſt quod ſit potentia productiua; ſed æqualitas duorum in potentia exigit vt nulla potentia vni competat, quæ alteri non conueniat: ergo ſi Patri conuenit potentia generatiua, & non conuenit Filio, non ſunt in potentia æquales, eſto potentia generatiua non pertineat ad omnipotentiam.

Secundo. Deinde: nam potentiam generatiuam ſub omnipotentia comprehendi docet D. Thom. *q. 2. de potentia artic. 5. &* 6. conſtatque ex Aug. *libr. 3. contra Maximinum c. 7. 18. &* 23. vbi ait: *Si Pater non poteſt generare Filium ſibi æqualem, vbi eſt eius omnipotentia?* Sed defectus omnipotentiæ non colligitur ex defectus alicuius non pertinentis ad illam: ergo cum ex eo quod Pater non poſſit generare Filium ſibi æqualem, inferat Auguſtinum Patrem omnipotentem non fore dicendum, eſt potentia generatiuam ad omnipotentiam ſpectare, & ſub illa contineri: ac proinde male ex principio oppoſito colligit Vazquez, Filium eſſe omnipotentem, & Patri in potentia æqualem, quamuis illi non conueniat potentia generatiua.

283 *Reſpond. Vazq.* Reſpondet Vazquez, Auguſtinum nomine omnipotentiæ; cuius negationem intulit in Patre, ex eo quod generare non poſſet, non intellexiſſe attributum omnipotentiæ, ſed plenam; & perfectam fæcunditatem generatiuam. Sed contra, vel hæc plena fæcunditas ſub omnipotentia continetur, vel non? Si primum, habetur intentum. Si ſecundum: ergo Auguſtinus illam nomine omnipotentiæ ſignificans, impropriè loquutus fuit, quod ſi Vazquez inconueniens non reputat, à nobis inconueniens cenſetur, non ſine magna neceſſitate in Auguſtino admittendum.

284 *Mouetur 1.* Sed arguit Vazquez: nam Deus eodem modo dicitur omnipotens modò, quo omnipotens dicebatur ante reuelatum myſterium Trinitatis; ſed tunc ſolum dicebatur omnipotens reſpectu creaturarum: ergo modò ſolum per comparationem ad creaturas omnipotens dicitur.

Secundo. Deinde: nam ſi omnipotentia comprehendat ſub ſe potentiam generandi, Filius non poteſt omnipotens dici; conſequens eſt contra fidem: ergo omnipotentia non dicitur per comparationem ad actus notionales, nec ſub ſe potentiam continet generandi.

285 *Reſp. ad 1.* Hæc tamen non vrgent, ad primum reſpondeo: eodem modo formaliter, concedo eodem modo quantum ad extenſionem veluti materialem, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: Deus namque modo, & tunc omnipotens dicitur, quia poteſt omne poſſibile, ſed ante reuelatum myſterium non cognoſcebatur poſſibilis perſona diuina producta, & ideò non cognoſcebatur extenſio omnipotentiæ ad illam, modo tamen reuelata poſſibilitate perſonæ diuinæ productæ, cognoſcitur extenſio omnipotentiæ ad illius productionem; ſicut ante reuelata myſteria ſupernaturalia non cognoſcebatur Deus vt potens ad illa efficienda, & poſt reuelationem myſteriorum ſupernaturalium; Deus, vt potens ad illa, cognoſcitur, quin ex hoc denominatio omnipotentis varietur formaliter, formaliter, ſed ſolum quoad veluti materialem extenſionem.

Ad ſecundam reſpondeo diſtinguendo maiorem: ſi omnipotentia ſumpta abſolutè comprehendat potentiam notionalem, 286 *Ad 2.*
concedo maiorem: ſi non abſolutè, ſed prout determinata per relationem, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam, vel diſtinguo conſequens: omnipotentia ſumpta abſolutè, concedo conſequentiam: vt modificata per relationes, nego conſequentiam, vt enim Filius verè, & propriè dicatur omnipotens, ſufficit, quod illi conueniat quidquid pertinet ad omnipotentiam abſolutè, nec requiritur, quod habeat quæ pertinent ad omnipotentiam prout in Patre, generare autem non ſpectat ad omnipotentiam abſolutè ſumptam, ſed ad illam prout in Patre, & ideo Filius omnipotens dicitur quamuis generare non poſſit.

Si dicas: quod Filius generare non poſſit, non detrahit aliquid 287 *Si dicas.*
omnipotentiæ: ergo ex eo quod Pater generare non poſſet, non ideo non eſſet omnipotens, quod enim impotentiam, aut negationem non infert Filio, nec eſt cur in Patre inferat impotentiam, aut omnipotentiæ negationem.

Reſpondeo conceſſo antecedenti negando conſequentiam, & *Reſp.*
ratio diſcriminis eſt: nam potentia ad generandum conflatur ex potentia in recto, & relatione in obliquo, & de connotato. Vnde non poſſe generare, poteſt prouenire, vel ex defectu virtutis, vel ex defectu relationis: cum ergo prima perſonalitas, quæ de connotato importatur Patri conueniat, ſi generare non poſſet, ex defectu virtutis procederet; ac per conſequens non eſſet omnipotens. In Filio autem, cui non conuenit prima perſonalis proprietas, non poſſe generare, non prouenit ex defectu virtutis, ſed ex defectu relationis in obliquo importatæ, & ideò non poſſe generare inferret impotentiam in Patre, & quod non eſſet omnipotens: ſecus autem in Filio. Ita D. Thomas *in primo diſtinctione trigeſima prima quæſtione prima articulo* 1. *ad vltimum.*

Sed dices: ſequitur in Filio eſſe virtutem ad generandum; 288 *Replic.*
conſequens eſt falſum: ergo prædicta ſolutio. Minor conſtat: nam ſi in illo eſt virtus ad generandum, eſt in illo potentia generatiua; quæ nihil aliud eſt quam virtus ad generandum ſufficiens; & conſequenter eſt potens generare ſe ipſum, vel alium Filium: nam iſte eſt effectus formalis potentiæ generatiuæ. Sequela probatur: vt enim ſolutione data dicitur, quod Filius generare non poſſit, non eſt ex defectu virtutis: ergo in illo eſt virtutis ad generandum.

Reſpondeo negando ſequelam. Ad probationem diſtinguo 289 *Reſp.*
antecedens: non eſt ex defectu virtutis pro eo quod virtus ad generandum ſufficiens dicit in recto, ſcilicet perfectio abſoluta, concedo antecedens; non eſt ex defectu virtutis ſecundum id quod potentia generandi importat in obliquo, nego antecedens, & conſequentiam: vt enim abſolutè ſit verum eſſe in Filio virtutem ad generandum, vtrumque requiritur, nempe infinita perfectio abſoluta, & relatio connotata, vnde quolibet deficiente, deficit potentia generatiua, quæ ex vtroque conflatur: quando ergo aſſerimus non poſſe generare, non prouenire in Filio ex defectu virtutis, intelligimus non prouenire ex defectu perfectionis, quam virtus ad generandum importat in recto. Ex quo tantum ſequitur eſſe in Filio quidquid perfectionis à potentia generatiua importatur, non autem ſequitur, quod in illo ſit virtus ad generandum ſufficiens, ad quam præter perfectionem, importatam in recto, de connotato relatio paternitatis requiritur, quæ non conuenit Filio.

Poſſumus tamen contra doctrinam Angelici Præceptoris arguere: nam omnipotentia eſt attributum ab intellectu, & volu- 290 *Contra doctrinã D. Tho. arg.*
tate diſtinctum, vt colligitur ex doctrina D. Thom. *in hac 1. par. quaſt.* 25. *art.* 1. *ad* 4. & probabiliter docent aliqui Thomiſtæ; ſed potentia generatiua eſt intellectus prout in Patre, & potentia ſpiratiua voluntas prout in Patre, & Filio: ergo poſſe generare non continetur ſub omnipotentia, nec ad ipſam prout in Patre pertinet generatio actualis.

Et vrgetur amplius: nam ſi poſſe generare pertineret ad omni- 291 *Confirm.*
potentiam Patris, poſſe ſpirare ſpectaret ad omnipotentiam Patris, & Filij; ſed hoc eſt falſum: ergo poſſe generare, ad omnipotentiam Patris non ſpectat. Conſequentia conſtat. Maior patet à paritate rationis, & minor probatur: nam in frequentiori Thomiſtarum ſententia fundata in doctrina D. Thomæ vbi proximè in ſolutione quarti argumenti, omnipotentia non eſt attributum diſtinctum ab intellectu, ſed idem cum illo, ſed potentia ſpiratiua eſt voluntas prout in Patre, & Filio: ergo poſſe ſpirare ad omnipotentiam non pertinet, nec ſpirare eſt actus omnipotentiæ.

Reſpondeo prætermiſſa maiori, & conceſſa minori diſtinguen- 292 *Reſp. argumenta.*
do conſequens: non pertinet ad omnipotentiam Patris ſumpta pro potentia proxima exequutiua, tranſeat conſequens: ſumptam pro potentia radicali, nego conſequentiam; ſicut enim

in creaturis dantur potentiæ proximè operatiuæ realiter diſtinctæ à natura, & natura ipſa, quæ eſt vniuerſale principium omnium operationum per modum radicis: ita in Deo dantur potentiæ proximæ virtualiter à natura diſtinctæ, & natura, quæ eſt radix omnium operationum in Deo: admiſſa ergo prædicta ſententia, quæ probabilis eſt inter diſcipulos Angelici Præceptoris, aſſerendum eſt conſequenter, omnipotentiam prout dicit virtutem proximam operandi ad extra, eſſe virtualiter diſtinctam à potentia proximè generatiua; ac proinde diuinam generationem actum omnipotentiæ Patris ſic ſumptæ non eſſe, prout vero omnipotentia dicit facultatem radicaliter operatiuam, eadem eſt cum principio radicaliter generandi, nempè eſſentia diuina, quæ eſt principium vniuerſale omnis operationis in Deo; & conſequenter actualis generatio eſt actus omnipotentiæ radicalis Patris, non autem omnipotentiæ proximæ.

293 *Ex his ſoluitur confirm.* Et ex his ad confirmationem conſtat ſolutio: nam licet voluntas vt dicit potentiam proximam volendi ſit virtualiter ab intellectu diſtincta in Deo, & in nobis realiter; principium tamen radicale volitiuum, nec in nobis, nec in Deo diſtinguitur virtualiter adhuc, à principio radicali intellectiuo: vnde ſi omnipotentia ab intellectu non diſtinguitur virtualiter, actualis ſpiratio non ſpectabit ad omnipotentiam prout dicit potentiam proximam operandi, ſed ad omnipotentiam ſumptam pro radice operationum.

294 *An omnipotentia ſit diſtincta à potentia generatiua.* An autem omnipotentia ſumpta pro virtute proxima ſic diſtincta virtualiter à potentia generatiua, & à potentia ſpiratiua, dependet ab ea quæſtione, in quo omnipotentia conſiſtat: nam ſi potentia proxima exequutiua Dei eſt attributum diſtinctum ab intellectu, & voluntate, vt aliqui volunt, omnipotentia erit virtualiter diſtincta ab vtraque potentia notionali tam pro recto, quam pro obliquo. Si conſiſtat in diuina eſſentia, quæ eſt radix attributorum, etiam erit virtualiter diſtincta ab vtraque potentia. Si conſiſtat in potentia intellectiua Dei, diſtinguetur, virtualiter à potentia ſpiratiua proxima, non tamen à potentia proxima generandi pro recto, cum hæc etiam, in diuino intellectu, in recto conſiſtat. Si autem omnipotentia ſit virtualiter diuina voluntas, erit indiſtincta virtualiter à potentia proxima ſpiratiua pro eo, quod importat in recto, diſtinguetur autem virtualiter à potentia proxima generandi, quæ in recto conſiſtit in intellectu diuino. Si autem in intellectu, & voluntate conſiſtat omnipotentia, diſtinguetur virtualiter à potentia generandi, & à potentia ſpirandi ſeorſim, diſtinctione includentis ab incluſo, non tamen ab vtraque ſimul. Et in omnimodo dicendi, omnipotentia prout eſt omnibus perſonis communis, & de omnibus abſolutè enunciatur, diſtinguitur virtualiter à potentijs notionalibus pro eo quod prædictæ potentiæ important de connotato, cum de connotato important determinatas relationes, omnipotentia autem ſic ſumpta adæquatè in aliquo abſoluto conſiſtat.

295 *Omnipotentia eſt indiſtincta, à potentia generatiua pro eo, quod dicit in recto.* Vnde conſequenter ad ea, quæ docui tractatu de ſcientia, vbi omnipotentiam indiſtinctam virtualiter à diuino intellectu defendi, dicendum eſt eſſe indiſtinctam virtualiter à potentia generatiua pro eo quod importat in recto, & virtualiter à potentia ſpiratiua etiam pro recto diſtingui. Quod patet: nam in Deo non datur duplex intellectus virtualiter diſtinctus, ſed vnus, & idem; ſed potentia generatiua in recto in diuino intellectu conſiſtit: ergo omni potentia, quæ etiam eſt intellectus diuinus, non diſtinguitur virtualiter à potentia generatiua ſecundum id, quod importat in recto, bene tamen à potentia ſpiratiua, cum hæc in voluntate Dei in recto conſiſtat, & voluntas ſit attributum virtualiter diſtinctum ab intellectu.

296 *Aliorum ſolutio ad principale arg.* Secundo alij obiectioni principali reſpondent. Filium eſſe æqualem Patri in omnipotentia, quamuis illi generare repugnet: & conſequenter potentiam generandi non habeat, Pater autem poſſit generare, quia omnipotentia conſiſtit in potentia ad id, quod non implicat: & quia Filium generare ſe ipſum, vel alium Filium, eſt omnino implicatorium, quod autem Pater generet, implicatorium non eſt; fit conſequens, vt Filius omnipotens ſit, quamuis generare non poſſit, & æqualis in omnipotentia cum Patre potente generare. Pro hoc modo dicendi refert Vazquez *vbi ſupra cap.1 num.3.* Thomam de Argentina, & Ægidium de Romanis.

297 *Reijcitur hæc ſolutio.* Quos bene reijcit ex Durando; eo quod omnipotentia non dicitur per reſpectum ad non implicans reſpectiuè ad ſubiectum, ſed ad non implicans abſolutè ſed generatio Filij abſolutè non implicat; cum Patri conueniat: ergo Filius generare non potens, non erit omnipotens. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem eſt D. Thomæ *ſupra quæſtione 25. articulo 3. in corpore*, & conſtat manifeſtè. Primo: nam ſi omnipotentia diceretur per reſpectum ad non implicantia reſpectiuè, ad ſubiectum, quod dicitur potens, tunc Deus ideo eſſet omnipotens, quia poſſet omnia, quæ ipſi non implicant; hoc autem dicendum non eſt; nam committitur circulus, cum idem ſit poſſe Deum omnia illius potentiæ non implicantia, quod poſſe omnia, quæ poteſt, in quo circulus committitur: ergo omnipotentia non dicitur per reſpectum ad non implicans comparatiuè ad ſubiectum, ſed per reſpectum ad non implicans ex terminis. Deinde, quia aliàs homo verè eſſet, & diceretur omnipotens, cum verè homo poſſit omnia, quia ipſi non implicant; conſequens eſt falſum: ergo & ſolutio, ex qua ſequitur.

298 *Videtur D. Tho. fauere ſolutioni Argentinæ.* Videtur tamen huic modo dicendi fauere Diuus Thomas *1. ad Annibaldum diſtinctione 20. quæſtione vnica articulo 1. ad 3.* quod tale erat: *Sub vniuerſalitate entium continentur relatiua; ſed cum dico omnipotentia, fit diſtributio pro vniuerſalitate entium: ergo pro relatiuis, qui ergo non poteſt omnes actus relatiuos, non poteſt omnia; & conſequenter Filius non erit omnipotens.* Cui argumento reſpondet: *Ad tertium ſub vniuerſalitate entium, &c. dicendum, cum dico omnipotens non fit diſtributio vniuerſaliter pro omnibus entibus, ſed pro his, ad quæ poſſe eſt potentiæ in eo, qui dicitur omnipotens; vel pro omnibus poſſibilibus, alioquin cum Pater non poſſit eſſe Filius, non eſſet omnipotens:* ergo ſentit D. Thom. de ratione omnipotentiæ, non eſſe reſpectum ad omne poſſibile abſolutè, ſed tantum ad omne poſſibile illi, qui omipotens dicitur. Et ideo Filium eſſe omnipotentem, quamuis generare non poſſit, quia hoc quamuis ſit abſolutè poſſibile, non tamen eſt poſſibile Filio, quæ eſt ſententia Argentinæ, & Ægidij de Romanis.

299 *Explicatur D. Thom.* Reſpondeo negando conſequentiam: nam D. Thomas non docet omnipotentiam dici, quia poſſit omnia non implicantia ſubiecto, aliàs circulum committeret; vt ex ipſo proximè dicebamus, ſed ſub diſtributione *omni* non comprehendi omne ens abſolutum, & relatiuum, quod verum eſt: aliàs Pater non eſſet omnipotens, cum non poſſit eſſe Filius; ſed tantum fieri diſtributionem pro omnibus, ad quæ poſſe eſt potentiæ in eo, qui omnipotens dicitur, quæ vt ſtatim explicat D. Thomas ſunt omnia poſſibilia, id eſt, omnia non implicantia ex terminis abſoluta, vt intelligere, & velle, & creare, & omnia alia, quæ relationem non connotant ex parte ſubiecti, vt explicat D. Thomas vbi proximè *art.2. in corpore*; quia hæc poſſe, virtutis eſt, & ideò poſſe ad illa, in omnipotente exigitur, & ſine tali poſſe non eſt omnipotens. Non autem omnia non implicantia ex terminis, quæ poſſe eſt potentiæ, & relationis ſimul illius in recto, & iſtius de connotato in obliquo: & quia generatio in Deo huius conditionis eſt, illius poſſe non eſt tantum potentiæ, ſed potentiæ vt connotantis peculiarem relationem, ſcilicet paternitatem; & ideò quamuis implicet Filio, & non implicet Patri, non ideò Filius non eſt omnipotens.

300 *Aliorū ſolutio excluditur.* Tertio alij reſpondent, Filio conuenire potentiam generatiuam quoad ea, quæ eſſentialiter importat in Deo: vnde æqualis eſt in omnipotentia Patri. Nec obſtat, quod Filius non generet: nam hoc non prouenit ex defectu potentiæ generatiuæ quoad eſſentialia illius, ſed ex defectu conditionis requiſitæ ad generandum. Sed diſplicet ex doctrina, & reijcitur: cui namque repugnat effectus primarius formæ, non poteſt forma adæquatè quoad eſſentiam conuenire; ſed poſſe generare, quod eſt effectus primarius potentiæ generatiuæ repugnat eſſentialiter Filio: ergo potentia generatiua non conuenit illi quoad eſſentiam adæquatè. Conſequentia tenet. Maior eſt certa: nam effectus formalis primarius alicuius formæ eſt ipſa forma ſubiecto communicata: ergo non ſtat capacitas formæ in ſubiecto, cum incapacitate ad eius effectum formalem. Minor autem probatur: nam cui eſſentialiter repugnat actus, non poteſt conuenire poſſe proximum, imo nec remotum ad illum; cum non repugnantia actus eſſentialiter exigatur ad poſſe in ordine ad illum; ſed Filio repugnat eſſentialiter actualis generatio: ergo non eſt potens proximè, nec remotè generare. Maior cum conſequentia tenet. Minor autem probatur: nam Filio eſſentialiter repugnat generare ſe ipſum, vt ex terminis conſtat: repugnat etiam illi eſſentialiter alium Filium generare, cum alius Filius eſſentialiter repugnet in Deo; & conſequenter eſſentialiter etiam repugnet generatio alterius Filij: ergo repugnat Filio eſſentialiter actualis generatio; & conſequenter, non habet potentiam generatiuam quoad eſſentiam adæquatè.

301 *Solutio D. Tho.* Relictis ergo his ſolutionibus, ad argumentum reſpondeo conceſſa maiori negando minorem. Ad probationem diſtinguo maiorem: Filio non conuenit potentia generandi ſumpta generatione actiuè, concedo maiorem: ſumpta paſſiuè, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: nam eadem potentia eſt in Patre, & in Filio; in Patre vt actiuè generet, in Filio vt paſſiuè generetur; ac proinde nulla potentia conuenit Patri, quæ non competat Filio, etſi non conueniat vtrique ſub eodem reſpectu, ſed ſub diuerſo. Ita D. Thomas *in 1. diſtinct.31. quæſtione 1. articulo 1. in corpore, & ſolutione ad 2. 4. Contra Gentes capitulo 13. & in hac 1. parte quæſtione 41. articulo 6. ad primum, & quæſt.42. art.6. ad 3.*

302 *Contra illam arg. 1.* Sed contra hanc ſolutionem obſtat primo: nam ſaltim ſequitur eſſe in Patre aliquam potentiam actiuam, quæ non ſit in Filio, & conſequenter quod in potentia actiua non ſint æquales. Probatur ſequela: potentia generandi, ſumpta actiuè generatione, eſt aliqua potentia actiua; ſed hæc conuenit Patri, & non

& non

Digitized by Google

& non conuenit Filio: ergo aliqua potentia actiua conuenit Patri, quæ non eſt in Filio.

303 *Secundo.* Secundo: nam ſaltim ſequitur, Spiritum Sanctum non eſſe æquale. Patri in potentia, vel in omnipotentia; conſequens eſt contra fidem: ergo ſolutio inſufficiens. Probatur ſequela: potentia generandi eſt in Patre, & non in Spiritu Sancto, nec actiuè ſumpta generatione, nec paſſiuè ſumpta, cum nec generare, nec generari poſſit: ergo ſi ex hoc principio Pater, & Filius æquales ſunt in potentia, quia potentia generandi, quæ in Patre eſt vt generet, & in Filio vt generetur, Spiritus Sanctus non erit æqualis Patri in potentia.

304 *Tertio.* Tertio: nam potentia generandi actiua diſtincta eſt à potentia generandi generatione accepta paſſiuè: ergo ex eo quod Filius generari poſſit, non ſequitur eandem potentiam, quæ conuenit Patri, eſſe in Filio. Probatur antecedens: plus differunt actio, paſſio, quam duæ actiones; ſed ad duas actiones duplex potentia requiritur: ergo ad actionem, & paſſionem, eadem potentia non eſt, & conſequenter potentia ad generandum actiuè non eſt eadem cum potentia ad generationem ſumptam paſſiuè.

305 *Confirm.* Quod amplius confirmari poteſt: nam potentia generandi eſt intellectus prout in Patre; ſed potentia vt Filius generetur, non eſt intellectus prout in Filio: ergo non eſt eadem potentia generandi actiuè, & paſſiuè. Maior eſt doctrina Diui Thomæ à nobis tradita *ſupra diſput. 72.* conſequentia tenet, & minor probatur: Potentia vt Filius generetur, eſt potentia vt intelligatur: vt enim ibidem docuimus generatio paſſiua eſt paſſiuum intelligi vt in Filio; ſed poſſe intelligi eſt paſſiua intelligibilitas, quæ virtualiter ab intellectu diſtinguitur: ergo potentia vt Filius generetur non eſt intellectus.

306 *Reſp. ad 1. obiectionem.* Reſpondeo ad primam replicam, negando ſequelam. Ad probationem diſtinguo maiorem: eſt aliqua potentia actiua, ſumpta abſolutè, nego maiorem: eſt aliqua potentia actiua, vt modificata paternitate, concedo maiorem: & conceſſa minori, vel nego conſequentiam, vel diſtinguo conſequens: aliqua potentia actiua ſumpta abſolutè non eſt in Filio, nego conſequentiam: vt modificata tali reſpectu, concedo conſequentiam: nam potentia generatiua, non eſt potentia diſtincta in ratione potentiæ ab omnipotentia, vel intellectu Patris, ſed eſt omnipotentia, vel intellectus prout in Patre. Vnde vt potentia generandi actiuè non conueniat Filio, ſufficit quod illi non competat reſpectus paternitatis: ac proinde cum ex negatione potentiæ generandi actiuæ, infertur negatio alicuius potentiæ actiuæ. Vel neganda eſt conſequentia, quia mutatur quid in ad aliquid, & ex negatione relationis infertur negatio alicuius abſoluti. Vel claritatis gratia poteſt conſequens data diſtinctione diſtingui. Ita colligitur ex doctrina D. Thomæ *quæſt. 42. art. 6. ad 3.*

307 *Replicabis.* Sed dices, aliqua operatio conuenit Patri, quæ repugnat Filio; ſed cui conuenit operatio, conuenit potentia operatiua, & cui operatio repugnat, non conuenit potentia operatiua: ergo aliqua potentia productiua conuenit Patri, quæ Filio non conuenit. Minor cum conſequentia tenet; maior autem probatur: generatio ſumpta actiuè eſt aliqua operatio; ſed generatio ſic ſumpta conuenit Patri, & repugnat Filio: ergo aliqua operatio conuenit Patri, quæ Filio repugnat.

308 *Reſp.* Reſpondeo negando maiorem, ad probationem, diſtinguo maiorem: generatio ſumpta actiuè eſt aliqua operatio abſolutè, nego maiorem: eſt aliqua operatio vt modificata relatione paternitatis, concedo maiorem, & conceſſa minori, vel nego conſequentiam, vel diſtinguo conſequens: ergo aliqua operatio conuenit Patri, quæ Filio repugnat ſub conceptu actualitatis, & operationis ſumptæ abſolutè, nego conſequentiam: quæ Filio repugnat vt modificata reſpectu paternitatis, concedo conſequentiam. Quæ diſtinctio, & doctrina conſtat *ex dictis in ſolutione obiectionis*, traditurque à D. Thoma *in 1. diſtinctione 31. quæſtione 1. articulo 1. ad 1.* illis verbis: *Ad primum dicendum, quod generatio ſignificat relationem per modum operationis, & etiam eſt operatio aliqua diuina natura, & quamuis generatio non conueniat Filio, non ſequitur, quod aliqua operatio conueniat Patri, quæ non conueniat Filio: vna enim, & eadem generatione Pater generat, & Filius naſcitur, ſed hæc operatio eſt in Patre, & Filio, ſecundum aliam, & aliam relationem.*

309 *Inſtabis.* Sed inſtabis: ad minus ſequitur conuenire Patri potentiam aliquam productiuam ad intra, quæ Filio non conuenit; conſequens eſt falſum: ergo & illud ex quo ſequitur. Sequela patet: nam potentia productiua ad intra dicit abſolutum vt modificatum relatione; ſed abſolutum vt modificatum relatione paternitatis non conuenit Filio: ergo aliqua potentia productiua ad intra, conuenit Patri, & non conuenit Filio. Minor autem probatur. Tum, quia ſequitur Filium non eſſe æqualem Patri in potentia productiua ad intra: conſequens eſt falſum: ergo. Tum etiam: nam ſequitur non eſſe æqualem Patri in omnipotentia, cum non adæquetur illi in omnipotentia productiua: omnis autem potentia productiua ſub omnipotentia continetur, vel ſit ipſa omnipotentia; conſequens eſt abſurdum: ergo nulla potentia productiua ad intra poteſt conuenire Patri, & non Filio, vel æquales in potentia non ſunt.

Reſpondeo concedendo ſequelam, & negando minorem: nam licet hæc propoſitio concedenda non ſit; *aliqua potentia productiua conuenit Patri, & non Filio*, quia ſub his terminis non importatur relatio, ſed tantum abſoluta perfectio potentiæ, hæc tamen aliqua potentia productiua ad intra conueniens Patri, non conuenit Filio, neceſſario eſt concedenda, valet enim bene: *Potentia generatiua eſt potentia productiua ad intra; hæc conuenit Patri, & non conuenit Filio: ergo aliqua potentia productiua ad intra conueniens Patri, non conuenit Filio*; cum ſine defectu arguatur: nam in conſequenti ſub nomine potentiæ productiuæ ad intra, etiam importatur abſolutum cum reſpectu, ſicut in maiori, & minori, ac proinde non mutatur *quid* in *ad aliquid*, non tamen inde colligitur; ergo aliqua potentia productiua conuenit Patri, & non Filio, in qua in hac conſequentia, defectus ille contingit mutationis *quid* in *aliquid*, & ex negatione abſoluti vt modificati relatione, colligitur negatio perfectionis abſolutæ. 310 *Reſp.*

Ad primam minoris probationem dicatur: in hoc complexo, *potentia productiua ad intra*, importari abſolutum vt modificatum relatione, in abſoluto comparatur Pater, & Filius; & in hoc adæquantur, in relatiuo non comparantur. Cuius ratio eſt: nam ſolum comparantur in illo, ſecundum quod attenditur ſimilitudo, & æqualitas, vt autem ex D. Thoma vidimus §. 8. perſonarum ſimilitudo, aut æqualitas non attenditur ſecundum proprietates relatiuas, ſed ſolum ſecundum perfectiones abſolutas, ac proinde in relatiuo, quod de connotato importat hoc complexum, *potentia productiua ad intra*, nec in ipſo complexo ſumpto adæquatè, non comparantur Pater, & Filius. 311 *Ad 1. prob. minoris.*

Ad ſecundam probationem nego ſequelam: nam omnipotentia ſumpta abſolutè non importat potentiam productiuam ad intra, ſed tantum potentiam productiuam, ſumpta vero prout in Patre, dicit potentiam generatiuam, & prout in Patre, & Filio, potentiam ſpiratiuam, vt autem ex dictis conſtat, Pater, & Filius non comparantur in relationibus, nec in abſolutis perfectionibus vt modificatis per relationes, & ideo non comparantur in omnipotentia vt productiua ad intra, ſed in omnipotentia vt productiua abſolutè, & in illa vt ſic ſunt æquales. 312 *Ad 2.*

Ad ſecundam obiectionem nego ſequelam. Ad probationem dicatur, generationem ſumptam paſſiuè conſiſtere in paſſiuo intelligi connotata filiatione; licet autem filiatio connotata non conueniat Spiritui Sancto, conuenit tamen illi paſſiuum intelligi; ac per conſequens illi conuenit generatio paſſiua pro eo quod importat in recto, & quia ſolum id, quod in recto importat, perfectionem dicit, conuenit Spiritui Sancto paſſiua generatio quoad omnem ſuam perfectionem; & conſequenter æqualis eſt Filio: nam defectus connotati non addentis perfectionem, æqualitati non obeſt, vt conſtat ex dictis. 313 *Secunda obiectioni diluitur.*

Ad tertiam nego antecedens, loquendo de potentia generandi ſecundum quod importat in recto. Ad probationem, diſtinguo maiorem: actio, & paſſio rigoroſa, concedo maiorem: actio, & paſſio, quæ ſolum grammaticaliter paſſio eſt, nego maiorem, & prætermiſſa minori, diſtinguo conſequens: ſi paſſio rigoroſè paſſio ſit, concedo conſequentiam: ſi ſolum ſit grammaticaliter paſſio, nego conſequentiam. Ratio diſtinctionis eſt: nam patiens paſſione ſtricta, neceſſario diſtinguitur realiter ab agente, nihil enim poteſt agere, & pati ſecundum idem; ac proinde potentia paſſiua, neceſſario eſt diſtincta ab actiua. Cum vero paſſio ſolum eſt grammaticaliter tali, idem poterit eſſe agens, & patiens: nam eſt intelligens, & intellectum, cum eſſe intelligens, ſit eſſe agens, & intelligi ſit grammaticaliter pati; ac proinde reſpectu actionis, & paſſionis, quo ſolum eſt grammaticaliter paſſio, poteſt eſſe eadem potentia. 314 *Ad 3.*

Ad confirmationem dicatur: potentiam generandi, tam actiuè quam paſſiuè eſſe duplicem, nempè remotam, & proximam. Potentia remota eſt natura diuina, quæ prout in Patre eſt generatiua vt *quo* radicaliter, & prout in Filio eſt intelligibilis radicaliter, & vt *quo* radicaliter generabilis. Et loquendo de hac potentia eadem eſt realiter, & virtualiter in Patre vt generet, & in Filio vt generetur quantum ad id quod importat in recto; cum eadem ſit realiter, & virtualiter Patris, & Filij natura. Potentia autem proxima actiuè generandi, eſt intellectus, prout in Patre, & potentia proxima reſpectu generationis paſſiuæ, ad proxima intelligibilitas, prout in Filio. Vnde ſi hæc à natura Dei, & ab intellectu virtualiter diſtinguatur, vt plures probabiliter docent; potentia proxima generandi pro eo quod dicit in recto; non erit eadem virtualiter, ſed tantum realiter in Patre ad generandum, & in Filio vt generetur. Hæc autem realis identitas ſufficit vt ſubſiſtat æqualitas inter Patrem, & Filium: nam eo ipſo, quod ſint realiter formaliter idem, non poteſt vna conuenire Filio, & non alia; ſi autem paſſiua intelligibilitas non diſtinguitur virtualiter ab intellectu, potentia proxima generandi erit eadem, adhuc virtualiter, pro eo quod dicit in recto, in Patre ad generandum, & in Filio vt generetur. Et quia vtrumque eſt in via D. Thomæ probabile, vtroque modo poteſt accipi D. Thom. 315 *Ad conf.*

V 2 cum

Digitized by Google

cum docet eandem eſſe potentiam in Patre vt generet, & in Filio vt generetur.

§. Vltimus.

Cætera, quæ inferuntur ex dictis.

316 *Aequalitas durationis prob.* TErtio infertur, perſonas diuinas eſſe in duratione æquales. Quod patet primo ex Symbolo Athanaſij, illis verbis: *Æternus Pater, æternus Filius, &c. non tamen tres æterni, ſed vnus æternus*; ſed æternitatis vnitas non patitur inæqualitatem durationis: ergo tres perſonæ diuinæ ſunt in durationes æquales. Secundo ex illo Io: 1. *In principio erat Verbum*, vbi habetur coæternitas Verbi cum Patre; & conſequenter æqualitas durationis. Tertio: nam duratio immutabilitatem conſequitur, hæc autem actualitatem; ſed tres perſonæ ſunt eiuſdem actualitatis, cum ſint eiuſdem eſſentiæ: ergo ſunt eiuſdem immutabilitatis; & conſequenter eiuſdem durationis.

317 *Prob. ratio D. Th.* Denique: nam quod terminus non coexiſtat ſuo principio, prouenit, vel ex imperfectione principij, quia nempè non ſtatim à principio eſt perfectum, vt conſtat in puero, qui ob imperfectionem, & debilitatem virtutis, generare non poteſt; vel quia agens liberum eſt, & pro ſua libertate, non ſtatim producit effectum; vel denique, quia actio per quam terminus producitur eſt ſucceſſiua, ſed nihil horum intercedit in proceſſione diuinarum perſonarum. Pater enim v. g. non ex electione libera, ſed naturaliter Filium producit, illius natura, ab æterno fuit perfecta, & actio, qua Filius producitur non eſt ſucceſſiua, aliàs generatio diuina materialis eſſet: ergo ab æterno Filium produxit. Idemque argumentum fit de tertia Trinitatis perſona. Licet enim Scotus proceſſionem Spiritus Sancti liberam eſſe defendat, non loquitur de libertate contingenti, ſed de libertate eſſentiali; non enim Spiritus Sanctus ita procedit, vt potuerit non procedere, ſed illius proceſſio eſt omnino neceſſaria, & non eſt ſucceſſiua; aliàs cum motu eſſet; & aliàs principium Spiritus Sancti ab æterno fuit perfectum; ergo Spiritus Sanctus fuit ab æterno productus; & conſequenter eſt Patri, & Filio coæternus, & in duratione æqualis. Hac ratione vtitur D. Thomas *in præſenti art. 2.*

318 *Contra iſtam veritatem arg.* Sed contra iſtam veritatem oppones: vbi eſt prius, & poſterius, non eſt durationis æqualitas; ſed Pater eſt prior Filio, & Filius eſt Pater poſterior: ergo non ſunt æquales in duratione. Maior videtur certa: nam prioritas dicit exceſſum in duratione: ergo cum illa non ſtat durationis æqualitas. Minor autem oſtenditur primo: nam de ratione principij eſt eſſe prius termino per illud producto; ſed Pater eſt principium Filij: ergo eſt prior illo. Secundo: nam quod eſt primum, eſt prius; ſed Pater verè, & realitèr eſt prima Trinitatis perſona, & Filius ſecunda: ergo Pater verè, & realitèr eſt prior, & Filius verè, & realitèr poſterior.

319 *Prima ſolutio.* Huic obiectioni dupliciter ſolet occurri. Prima ſolutio diſtinguit argumenti maiorem: vbi eſt prius, & poſterius prioritate *in quo*, concedit maiorem: prioritate *à quo* originis, negat maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris negat conſequentiam: nam Pater non eſt prior Filio prioritate reali *in quo*, ſed tantum prioritate reali *à quo* originis, ſola autem prioritas realis *in quo* eſt quæ obſtare poteſt durationis æqualitati; ac proinde ex eo quod Pater ſit prior Filio, & Filius poſterior Patre, non ſequitur non eſſe coæternos, & in duratione æquales. Ita Scotus *in 1. diſt. 28. qu. 3. §. ad quæſtionem iſtam, & quodlibeto 4. art. 1. §. contra iſta arguitur*, vbi docet, Patrem eſſe Filio priorem prioritate reali originis. Scotum præter diſcipulos, ſequuntur Vazquez *diſp. 167. cap. 2.* Suarez *lib. 4. de Trinitate cap. 15. num. 16.* Arrubal *diſp. 146. concl. 2.* alijque recentiores.

320 *Secunda.* Aliorum ſolutio eſt, quod licet Pater ſit principium Filij, non tamen eſt prior illo prioritate aliqua reali, quia prioritas dicit exceſſum, & poſterioritas importat defectum, Filius autem in nullo à Patre deficit, nec Pater in aliquo excedit, aliàs non eſſent æquales. Ita Durandus *in 1. diſt. 6. qu. 2. & diſt. 20. qu. 2.* Molina *qu. 42. art. 3.* Magiſter Bañez *in eodem articulo.* Nazarius *controuerſia vnica*, & frequentius recentiores Thomiſtæ.

321 *Vtraq; ſolutio eſt probabilis* Vtraque ſolutio eſt ſufficiens, prout attinet ad vim argumenti. An autem inter diuinas perſonas non ſolum concedendus ſit ordo realis, ſed etiam prioritas realis originis, quæſtio tantum de nomine eſt, vt aduertit Caietanus *quæſt. 42. artic. 3.* Certum enim eſt inter diuinas perſonas non dari prioritatem durationis, dignitatis, nec cauſalitatis, quæ vocatur prioritas naturæ, prima namque, & ſecunda repugnant cum ſumma perſonarum æqualitate, & tertia cum ſumma independentia, ſolum enim datur prioritas naturæ inter cauſam, & effectum, licet autem vna perſona ſit principium, & alia terminus productus, non tamen ſunt cauſa, & effectus, quia perſona procedens accipit eandem naturam, quæ eſt principio producente.

322 *An ſit cõcedenda prioritas realis.* An autem ſicut ratio principij amplius patet quam ratio cauſæ, & ideo in Deo ſaluatur reſpectu perſonarum ad intra: prioritas realis abſtrahat à prioritate naturæ, qua cauſa præcedit effectum, & à prioritate originis, qua principium non cauſans præcedat terminum productum? Scotus & alij relati pro prima ſolutione docent prioritatem realem abſtrahere à prioritate cauſæ, & principij, & ideo Patrem non ſolum eſſe verè, & realitèr principium Filij, ſed etiam realiter illo priorem, & Filium realiter poſteriorem, non abſolutè, ſed cum addito, ſcilicet, prioritate, & poſterioritate originis. Authores vero ſecundæ ſolutionis hoc negant, ſentientes prioritatem realem, ſolum cauſæ reſpectu effectus competere. Vnde Pater non eſt dicendus prior realiter reſpectu Filij, nec Filius realiter Patre poſterior prioritate realis originis.

Ducti primo, quia D. Thomas *in præſenti art. 3.* concedit inter perſonas ordinem, & negat prioritatem; ſed ſolum concedit ordinem originis. ergo prioritatem realem etiam ordinis negat, aliàs nullum eſſet inter ordinem, & prioritatem diſcrimen. Tum etiam: nam id expreſſè docet Auguſtinus *lib. 3. contra Maximinum cap. 4.* illis verbis: *Non genitorem ab eo, quem genuit, ſed genitum à genitore mitti oportebat, verum hoc non eſt inæqualitas ſubſtantiæ, ſed ordo naturæ, non quod alter prior eſt altero, ſed quod alter eſt ab altero*, vbi, vt clarè conſtat, docet Auguſtinus, & concedit ordinem, negat autem prioritatem. Nec ſufficit communis euaſio, nempè Auguſtinum, & D. Thomas negare inter diuinas prioritatem abſolutè, non autem prioritatem realem cum addito, ſcilicet prioritatem realem originis. 323 *Prob.*

Nam contra illam facit primo: Auguſtinum, & Diuum Thomam in eo ſenſu negare prioritatem, in quo ordinem concedunt, & non concedunt inter diuinas perſonas ordinem durationis, aut dignitatis, ſed tantum principij originis; ergo negant prioritatem realem, non ſolum dignitatis, & durationis, ſed etiam originis. 324 *Communis euaſio excluditur 1.*

Deinde: nam contrarij Authores inde mouentur ad ſtatuendam prioritatem realem, quia eſt ordo realis, principium reale, & vna perſona verè, & realiter eſt prima, & alia ſecunda; ordo autem principium, & primitas realem prioritatem important; ſed negata prioritate reali abſolutè, corruit huius argumenti efficacia: ergo neganda eſt prioritas realis cum addito, ſcilicet originis. Probatur minor, abſolutè conceditur ordo realis inter diuinas perſonas, abſolutè etiam conceditur Patrem eſſe principium reale Filij, & eſſe primam perſonam, & Filium eſſe ſecundam; ſed negatur abſolutè realis prioritas: ergo diuerſa eſt ratio prioritatis, & ordinis, principij primi, & ſecundi; & conſequenter eo quod inter diuinas perſonas ſit ordo realis, & vna ſit realiter principium alterius, & vna ſit prima, & alia ſecunda, non ſequitur realis prioritas. *Secundo.*

Tertio: nam quia ratio principij abſtrahit à principio cauſante, & originante, abſolutè conceditur Patrem eſſe principium reale Filij: ergo ſi abſolutè non conceditur eſſe priorem Filio prioritate reali, eſt, quia prioritas realis non abſtrahit à prioritate cauſæ, & principij originis, ſed prioritas principij cauſalitatem importat; & conſequenter, ſicut hæc propoſitio, *Pater eſt cauſa Filij*, à Latinis non conceditur, nec abſolutè, nec cum addito, ſcilicet, cauſa originis; ita hæc propoſitio, *Pater eſt prior realiter Filio*, nec abſolutè, nec cum addito eſt concedenda. 325 *Tertio.*

Facit etiam vt modus iſte loquendi debeat præponi, quod Athanaſius in Symbolo docet: *Et in hac Trinitate nihil prius, aut poſterius, nihil maius, aut minus, ſed totæ tres perſonæ coæternæ ſibi ſunt, & coæquales*, vbi ſicut negat maioritatem, ita negat prioritatem; ſed maioritatem taliter negat, vt excludat maioritatem etiam originis: ergo prioritatem taliter negat vt excludat, non ſolum prioritatem abſolutè, ſed etiam prioritatem realem originis. 326 *Confirm.*

Quod ſi aliquando Patres prioritatem concedunt, explicandi ſunt de prioritate rationis, aut reali virtuali, non de prioritate reali formali. Ex dictis conſtat non valere argumento ab ordine reali, nec à reali principio ad realem prioritatem. Conſtat etiam ex eo quod non ſolum numero numerante, ſed etiam à parte rei Pater ſit prima perſona, & Filius ſecunda, non ſequi Patrem eſſe realitèr priorem, & Filium realitèr poſteriorem Patre, quia ad hoc ſufficit realis origo abſque reali prioritate, vt expreſsè docet D. Thomas *in 1. diſt. 20. qu. vnica art. 3. ad 5.* illis verbis: *Ad quintum dicendum, quod ordo originis ſufficit vt confuſio non ponatur, & ad hoc, quod Spiritus Sanctus dicatur tertia perſona.* 327 *Explicantur PP.*

Huic modo dicendi vt probabiliori, olim aſſenſum præbebam, modo tamen ab illo recedo, hac ductus ratione: nam pertinens ad aliquem ordinem, & non ſimul realiter cum alio in illo ordine, eſt realiter illo in tali ordine poſteriori; ſed Filius pertinet ad originem originis, & in hoc ordine non eſt ſimul realiter cum Patre: ergo eſt realitèr illo poſterior poſterioritate ordinis, & originis. Conſequentia tenet. Minor videtur certa: nam id ſolum eſt ſimul ſimultate originis cum principio, quod ſe tenet ex parte principij originis; ſed Filius non ſe tenet ex parte principij generationis, aliàs generaret ſe ipſum: ergo non eſt ſimul realiter cum Patre ſimultate originis. Maior autem probatur: nam inter eſſe ſimul realiter ſimultate ordinis, & realiter poſterius poſterioritate ordinis, non datur medium in ſpectante ad ordinem: ergo quod ad ordinem ſpectat, & non 328

eſt ſimul

Digitized by Google

eſt ſimul ſimultate reali ordinis, eſt poſterius reali poſterioritate.

329 *Non vrgent motiua in contrarium.* Nec motiua in oppoſitum vrgent: nam Auguſtinus & D. Thomas ſolum negant prioritatem inter diuinas perſonas dictam abſolutè, non autem prioritatem cum addito, ſcilicet, prioritatem originis, quam non poſſe negari, conſtat argumento facto *num.* 328. Nec obſtat primum, quod contra iſtam interpretationem obijcitur; ſtat enim differentia inter ordinem, & prioritatem, quod ordo abſolutè conceditur; ſecus autem prioritas, ſed ſolum cum addito. Secundum, quod ibi obijcitur, nobis non aduerſatur, argumentum enim illud, quo vtitur Vazquez ineſſicax reputauimus ſupra explicando litteram *art.* 3. *quæſt.* 42.

330 *Tertia obiectio & confirmatio diluuntur.* Ad tertiam dicatur, principium vt abſolutè enunciatum abſtrahere à cauſa reali, & à principio originis ſine vlla cauſalitate, & ideò abſolutè conceditur inter diuinas perſonas. Prioritas autem non abſtrahit vt dicta abſolutè; & ideo non eſt abſolutè concedenda: & ratio iſtius differentiæ non poteſt aliunde ſumi, quam ex modo loquendi PP. concedentium abſolutè principium; & prioritatem abſolutè negantium. Et ex his ad confirmationem conſtat ſolutio: maioritas namque in communi PP. vſu ſuperioritatum, & exceſſum perfectionis importat; ideoque, nec abſolutè, nec cum addito eſt concedendum Patrem eſſe maiorem Filio. Prioritas autem, etſi abſolutè dicta importat exceſſum, dicta cum addito ſolum importat eſſe principium originis. Præterquamquod D. Thom. *quæſt.* 42. *art.* 4. *ad* 1. concedit ex Hilario, Patrem eſſe maiorem Filio donantis authoritate, quod videtur eſſe concedere Patri reſpectu Filij maioritatem cum addito, nempè maioritatem originis.

331 *Denique.* Denique infertur ex dictis, relationem ſimilitudinis vnius perſonæ ad aliam non eſſe diuerſam à relationis æqualitatis, & identitatis, qua vna ad aliam refertur. Conſtat primo ex D. Thoma *quæſt.* 42. *art.* 1. *ad* 2. ibi: *Dicendum, quod vbi attenditur æqualitas ſecundum quantitatem virtualem, æqualitas includit in ſe ſimilitudinem, & aliquid plus, &c.* ergo æqualitas, qua Pater ad Filium refertur, eſt formalitèr ſimilitudo. Deinde probatur: nam Filius v. g. aſſimilatur Patri in natura, & attributis; ſed in eiſdem prædicatis Patri adæquatur: ergo idem eſt fundamentum rationis æqualitatis, & identitatis; & conſequenter eadem eſt relatio, qua perſonæ referuntur vt ſimiles, vt æquales, & vt idem.
M. Sent. Et hæc de iſta diſputatione applicanda litteræ Magiſtri *in* 1. *diſt.* 7. §. 1. ad illa verba: *Non enim non poterit*; *& diſt.* 20. §. 2. ad illa verba: *Nihil, inquit Patre, habet minus, &c.* & *diſt.* 31. §. 1. ad illa verba: *Præterea conſiderari oportet.*

DISPVTATIO NONAGINTAOCTAVA.

In quo miſſio Diuinarum Perſonarum conſiſtat, & quotuplex ſit?

§. I.

Prima pars diſputationis reſoluitur.

Nu. 1. *Miſſionis exiſtentia eſt de fide.* EXiſtentiam miſſionis diuinarum perſonarum, vt fide certam ſupponimus, conſtatque ex illis teſtimonijs Scripturæ, in quibus perſonæ dicuntur miſſæ, ad Galatas 4. *Miſit Deus Filium ſuum.* Ioannis 14. de Spiritu Sancto dicitur: *Quem Pater miſſit in nomine meo.* Et Io. 16. *Si abiero, mittam eum ad vos*, & alibi ſępè; cum enim perſonam mitti ſit effectus, vel quaſi effectus formalis miſſionis, eo ipſo, quod de fide ſit perſonas diuinas mitti eſt de fide miſſionem perſonarum exiſtere.

2 *Duplex habitudo eſt de ratione miſſionis.* Cur autem, vt inquit D. Thomas in 1. diſtinct. 15. quæſt. 1. artic. 1. in corpore: *Miſſio ratione ſuæ ſignificationis dicat exitum alicuius, vt miſſi ab aliquo, ſicut à mittente, & ad aliquem terminum, duo in ratione miſſionis importantur* inquit Diuus Thomas in hac quæſtione artic. 1. in corpore, *vnum eſt habitudo miſſi ad eum à quo mittitur; aliud eſt habitudo miſſi ad terminum ad quem mittitur*; & conſequenter vt miſſio diuinarum perſonarum ſubſiſtat, vtraque iſta habitudo ſubſiſtere debet in perſona, quæ dicitur miſſa.

3 *Tripliciter contingit exitus vnius ab alio.* Vt autem à miſſione diuinarum perſonarum omnis imperfectio excludatur, animaduertendum eſt ex D. Thoma *in præſenti art.* 1. proceſſionem, vel exitum miſſi à mittente, tripliciter poſſe contingere, nempè, *ſecundum imperium, ſicut dominus mittit ſeruum; vel ſecundum conſilium, vt conſiliarius mittere dicitur regem ad bellandum: vel ſecundum originem, vt ſi dicatur, quod flos emittitur ab arbore.* Habitudo etiam miſſi ad terminum ad quem mittitur, vt aliquomodo ibi eſſe incipiat, dupliciter contingere poteſt, *vel quia prius ibi omnino non erat quo mittitur, vel quia incipit ibi aliquomodo eſſe, quo prius non erat.*

Miſſio igitur diuinarum perſonarum non importat exitum ſecundum imperium, quia ad hoc ſubiectio requiritur, & inferioritas miſſi ad mittentem; vna autem perſona diuina alteri ſubiecta eſſe nequit, nec illi inferior; cum omnino æquales ſint. Nec ſecundum conſilium, hoc enim ignorantiam in conſiliato ſupponit, quæ imperfectio maxima eſt repugnans perſonis diuinis. Vnde ſolum importare poteſt exitum ſecundum originem, in qua nulla imperfectio inuenitur. 4 *Miſſio perſonarum ſolùm importare poteſt exitum ſecundum originem.*

5 *Illius habitudo ad termini explicatur.* Cum habitudine ad terminum incipiendo eſſe, non vbi prius omnino non erat, hoc enim mutationem localem importat, quæ immenſitati perſonarum repugnat; ratione cuius omnis diuina perſona omni loco præſens eſt, & omnem occupat locum, ſed incipiendo eſſe in termino modo aliquo, quo prius ibi non erat, non ratione mutationis perſonæ, quæ mitti dicitur, ſed ratione mutationis illius ad quem fit miſſio, in quo nulla imperfectio inuenitur. Vnde rectè D. Thomas ſic concludit corpus articuli: *Miſſio igitur, diuinæ perſonæ conuenire poteſt ſecundum quod importat ex vna parte proceſſionem originis à mittente, & ſecundum quod importat ex alia parte nouum modum exiſtendi in alio, ſicut Filius dicitur miſſus à Patre in mundum, ſecundum quod incepit in mundo eſſe per carnem aſſumptam, & tamen antea in mundo erat, vt dicitur Ioannis primo.*

6 *Prima ſententia.* Hoc ita ſuppoſito inquirimus, in qua iſtarum habitudinum conſiſtat eſſentialiter miſſio, prout diuinis perſonis tribuitur. Prima ſententia defendit, miſſionem adæquatè ſaluari in habitudine originis, hoc eſt, in proceſſione vnius perſonæ ab alia. Ita quidam, quos ſine nomine refert Magiſter Sententiarum *in* 1. *diſtinct.* 15. §. 10.

7 *Secunda ſententia falſo Magiſtro attributa.* Secunda per oppoſitum docet, adæquatè conſiſtere in effectu temporali, vel in habitudine ad illum. Hæc tribuitur Magiſtro vbi proximè, falſo tamen Magiſtro attribuitur. Tum, quia ſolum docet in miſſione importari temporale effectum, ex quo non ſequitur ſentire quod adæquatè importetur, niſi velimus omnibus Theologis illam ſententiam tribuere. Tum etiam, quia expreſſè negat Magiſter, quod Pater diuinus mittatur, & quod mitti poſſit, quod tamen negare non poſſet, ſi miſſio adæquatè in effectu temporali conſiſteret.

8 *Tertia & vera ſententia. D. Thom. Caietan. Bañez. Zumel. S. Thom. Salmant. Molina. Vazq. Suarez. Granad.* Tertia, & vera ſententia defendit, vtramque habitudinem eſſe de ratione miſſionis diuinarum perſonarum. Ita communiter Scholaſtici cum Magiſtro *in* 1. *diſtinct.* 15. Et Theologi cum D. Thoma *in hac quæſtione art.* 1. *& ſequentibus*, vbi Caietanus, Bañez, Zumel, Magiſter Sancto Thoma, Patres Salmanticenſes, & alij Recentiores Thomiſtæ. Ex alienis Molina *in præſenti art.* 1. *&* 2. Vazquez *diſput.* 170. Suarez *lib.* 12. *de Trinitate cap.* 1. Granados *tract.* 15. *diſp.* 1. alijque Recentiores ex eadem familia. In qua autem ex his habitudinibus principaliter miſſio conſiſtat, non conueniunt Authores huius ſententiæ, quibuſdam aſſerentibus principaliter conſiſtere in proceſſione æterna, & de connotato in effectu temporali. Ita ex noſtris Magiſter Sancto Thoma, & ex Patribus Societatis, Vazquez *diſput.* 170. *cap.* 2. Alijs è contra aſſerentibus, principaliter importari in miſſione habitudinem liberam ad effectum temporalem, & minus principaliter proceſſionem. Hæc tribuitur Bonauenturæ *in* 1. *diſtinct.* 15. 1. *parte diſtinction. quæſt.* 3. *&* 4. Scoto, & Gabrieli *in* 1. *diſtinct.* 14. Idque expreſsè tenet Durandus *in* 1. *diſtinct.* 13. *quæſt.* 2. *num.* 8. quos ex noſtris ſequuntur Patres Salmanticenſes *in præſenti art.* 1. *dub.* 1.

9 *Primo pars oſtenditur* 1. Sit prima concluſio: *De ratione miſſione diuinarum perſonarum eſt proceſſio, & habitudo ad effectum temporalem.* Prima pars concluſionis oſtenditur primo: nam de ratione miſſionis vt ſic, eſt exitus miſſi à mittente, vel per imperium, vel per conſilium, vel per originem; & conſequenter debet miſſioni diuinarum perſonarum conuenire; ſed exitus per imperium, aut conſilium repugnat perſonis diuinis, cum primum ſubiectionem importet, ſecundum, ignorantiam, aut defectum ſcientiæ ſupponat, quæ perſonis diuinis repugnant; exitus autem per originem nullam dicit imperfectionem: ergo exitus per originem in proceſſione conſiſtens, eſt de ratione miſſionis diuinarum perſonarum.

10 *Secundo prob.* Secundo: nam de ratione miſſionis eſt, quod perſona miſſa non habeat à ſe authoritatem, ſed illam ab alio accipiat; ſed vna perſona diuina non poteſt ab alia accipere authoritatem, niſi tantum per proceſſionem ab illa: ergo de ratione miſſionis diuinarum perſonarum, eſt proceſſio perſonæ miſſæ, ſaltim ab aliqua perſona mittente.

11 *Denique prob.* Denique probatur: ſi namque de ratione miſſionis, non eſſet habitudo proceſſionis, ſed adæquatè in habitudine ad effectum temporalem conſiſteret, ſequeretur, non ſolum Filium & Spiritum Sanctum mitti, ſed etiam Patrem diuinum, conſequens eſt falſum, vtpotè contra Auguſtinum, quæ in hoc puncto omnes Theologi ſequuntur: ergo proceſſio eſt de ratione miſſionis. Sequela probatur primo: ſi proceſſio vnius perſonæ ab alia non eſſet de ratione miſſionis, non diſtingueretur miſſio ab aduentu perſonarum; ſed aduentus conuenit Patri, vt conſtat ex illo Ioannis: *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit,*

Digitized by Google

& Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, &c. ergo ſi proceſſio non eſſet de ratione miſſionis, non ſolum Filio, & Spiritui Sancto, ſed etiam Patri competeret. Secundo: nam ſi de ratione miſſionis non eſſet proceſſio, miſſio non eſſet prædicatum notionale, ſed prædicatum commune; ſed prædicata non notionalia, omnibus perſonis conueniunt: ergo conueniret Patri, & non ſolum Spiritui Sancto, & Filio.

12 *Secunda pars concluſionis probatur ex Aug.* Secunda pars concluſionis conſtat primo ex Auguſtino *lib. 4. de Trinitate cap. 20.* illis verbis: *Non eo ipſo, quo de Patre natus eſt, miſſus dicitur Filius, ſed eo ipſo, quod apparuit huic mundo Verbum caro factum, vel ex eo quod in tempore mente cuiuſque percipitur, ſicut dictum eſt, mitte illam vt mecum ſit, & mecum laboret*; ſed ſi miſſio adæquatè conſiſteret in proceſſione æterna, eo ipſo, quod de Patre eſſet natus, diceretur Filius miſſus, cum eo ipſo illi conueniret adæquata eſſentia miſſionis: ergo iuxta Auguſtinum miſſio Filij non conſiſtit adæquatè in æterna proceſſione.

13 *Secundo prob.* Secundo probatur: nam proceſſio vnius perſonæ ab alia eſt æterna; miſſio autem diuinæ perſonæ non æternæ, ſed temporalis eſt, vt docet Diuus Thomas *art. 2.* & cum illo omnes Theologi, conſtatque ex Paulo *ad Galatas 4.* illis verbis. *Quando venit plenitudo temporis, miſſit Deus Filium ſuum*: ergo miſſio perſonæ diuinæ non conſiſtit adæquatè in proceſſione æterna, ſed in illa, & habitudine ad effectum temporalem. Patet conſequentia: nam temporale dicitur, vel eſt, quod vel ſecundum ſe totum, vel ſaltim ſecundum aliquid ſui non exiſtit ab æterno; ſed in tempore incipit: ergo ſi miſſio temporalis, non exiſtit adæquatè ab æterno, ſed ſaltim ſecundum aliquid ſui in tempore incipit; at ſi adæquatè in proceſſione vnius perſonæ ab alia conſiſteret, ſecundum nihil ſui in tempore inciperet miſſio: ergo ſi miſſio temporalis eſt, non conſiſtit adæquatè in æterna proceſſione, ſed aliquid illi addit, nempè habitudinem ad temporale effectum.

14 *Denique prob.* Præterea probatur: nam miſſio perſonæ diuinæ non eſt neceſſaria, ſed libera, aliàs Pater mittens Filium, charitatem ſuam in homines non commendaret, contra illud Ioannis: *Sic Deus dilexit mundum, vt Filium ſuum vnigenitum daret*; ſed proceſſio vnius perſonæ ab alia, omninò neceſſaria eſt: ergo in illa non poteſt conſiſtere adæquatè miſſio diuinæ perſonæ, ſed aliquid, ab æterna proceſſione diſtinctum, debet ingredi conſtitutionem miſſionis, quod perſonæ miſſæ potuerit non conuenire, quod nihil aliud eſſe poteſt, niſi vel temporalis effectus, vel habitudo, & connotatio illius: quid autem iſtorum ſit, explicabimus inferius.

§. II.

Argumentis contra primam partem concluſionis occurritur.

15 *Contra 1. p. concluſ. arg. 1.* Contra primam partem concluſionis arguitur primo: nam miſſio non dat eſſe perſonæ miſſæ, ſed illam productam ſupponit; at proceſſio æterna non ſupponit productas perſonas, ſed per illam eſſe accipiunt, & in eſſe producuntur: ergo proceſſio æterna eſt extra eſſentiam miſſionis diuinarum perſonarum. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem oſtenditur primo ex D. Thoma *in 1. ſentent. diſtinct. 15. quæſt. 1. art. 2. in corpore. Et ad Annibaldum in eadem diſtinctione quæſt. vnica art. 2. in corpore*, ibi: *Miſſio non ponit de ſe exitum miſſi à mittente ſecundum eſſe, ſicut patet de ſeruo miſſio à domino*: ergo iuxta Diuus Thomam, miſſio non dat eſſe perſonæ miſſæ, ſed illam exiſtentem ſupponit. Secundo probatur: nam miſſio in creatis non dat eſſe perſonæ miſſæ, ſed illam exiſtentem ſupponit, vt conſtat in ſeruo miſſo à domino, qui ab illo non accipit eſſe, ſed exiſtens ad miſſionem ſupponitur; ſed nomen miſſionis tranſlatum eſt ex miſſione creata ad ſignificandum miſſionem diuinam: ergo ex vi miſſionis non accipit perſona miſſa eſſe à perſona mittente, ſed ad illam præſupponitur exiſtens.

16 *Reſp. arg.* Reſpondeo diſtinguendo maiorem: miſſio accepta terminatiuè, concedo maiorem: ſumpta adæquatè, ſubdiſtinguo maiorem: miſſio ex communi conceptu, concedo maiorem: ex conceptu talis miſſionis, nego maiorem, & conceſſa minori nego conſequentiam. Itaque miſſio terminatiuè ſumpta non dat eſſe perſonæ miſſæ, ſemper enim miſſio terminatur ad aliquid à perſona miſſa diſtinctum, nec poteſt dici aliquid miſſi ad exiſtendum. Sumpta vero adæquatè, etſi ex communi conceptu non petat dare eſſe perſonæ, quæ mittitur, aliàs in omni inferiori id haberet, permittit in aliquo ſibi inferiori dare eſſe perſonæ, quæ mittitur, quamuis ſub conceptu miſſionis non ſiſtat in illo eſſe, ſed ad vlteriorem terminum tranſeat, & in miſſione diuinarum perſonarum hoc inuenitur.

17 *Explicatur D. Thom.* Ad primam maioris probationem dicatur, D. Thomam non negare quod aliqua miſſio poſſit perſonæ miſſæ communicare eſſe ſed quod miſſio de ſe, ideſt, ex communi miſſionis conceptu id petat.

Ad 2. Ad ſecundam, conceſſis maiori, & minori, nego conſequentiam: cum enim nomen miſſionis ſic ex miſſione creata ad diuinam transferatur, quod debeat à miſſione diuina omnis imperfectio excludi, & non poſſit miſſio diuina omnem imperfectionem excludere, niſi conſtituatur in exitu per proceſſionem vnius perſonæ ab alia; ſit conſequens, vt quamuis in miſſione creata perſona miſſa ſupponatur ad illam exiſtens, non poſſit hæc præſuppoſitio miſſioni diuinæ conuenire.

Secundo arguitur: ex vi exitus, qui eſt de ratione miſſionis, determinari debet aliquomodo voluntas in ordine ad terminum miſſionis; ſed voluntas perſonæ diuinæ procedentis non determinatur ex vi proceſſionis ad miſſionis terminum, nempè, vt incipiat nouo modo eſſe in creatura per gratiam ſanctificantem, in quo terminus miſſionis conſiſtit: ergo, proceſſio æterna non eſt de ratione miſſionis diuinarum perſonarum. Conſequentia tenet. Minor videtur certa: nam proceſſio perſonarum eſt omnino neceſſaria; determinatio autem perſonæ diuinæ ad terminum miſſionis eſt libera: ergo proceſſio non eſt cum illa connexa; & conſequenter voluntas perſonæ procedentis non determinatur ex vi proceſſionis ad terminum. Deinde: nam perſona Filij v. g. proceſſione ſuppoſita, manet omnino indifferens vt veniat, aut non veniat ad nos per gratiam ſanctificantem, aut per carnis aſſumptionem: ergo ex vi proceſſionis nullo modo determinatur voluntas Filij ad terminum, ad quem mittitur. 18 *Secundo arg.*

19 *Maior prob. 1.* Maior autem probatur: etenim niſi vnus homo aliquomodo ab alio determinetur, & ab illo aliquomodo determinationem voluntatis accipiat in ordine ad aliquem terminum, non dicitur mitti ab illo: ergo hæc determinatio eſt de ratione miſſionis, prout in humanis contingit; ſed nomen miſſionis eſt translatum ex miſſione creata ad diuinam: ergo eſt etiam de ratione miſſionis diuinæ, & de ratione miſſionis, creatæ, & increatæ communis.

Secundo. Secundo probatur; quod enim de ratione miſſionis vt ſic ſit exitus miſſi à mittente, non aliunde probatur, niſi quia exitus miſſi à mittente eſt de ratione miſſionis vnius hominis ab alio; ſed de ratione miſſionis vnius hominis ab alio eſt exitus cum aliqua determinatione voluntatis in ordine ad miſſionis terminum: ergo exitus miſſi à mittente cum hac determinatione, eſt de ratione miſſionis vt ſic; & conſequenter eſt de ratione miſſionis diuinarum perſonarum. Ex quo vlterius ſequitur, quod proceſſio æterna, ex vi cuius nullatenus determinatur voluntas perſonæ procedentis ad terminum ad quem mittitur, ſit extra rationem miſſionis vnius perſonæ ab alia.

20 *Communis ſolutio.* Huic argumento communiter reſpondetur, negando maiorem: cum enim determinatio voluntatis ad terminum miſſionis ex vi exitus miſſi à mittente, non poſſit abſque imperfectione ſaluari, & miſſio ex communi conceptu imperfectionem non dicat, aliàs non poſſet perſonis diuinis conuenire, quibus omnis imperfectio repugnat; ſit conſequens, vt prædicta determinatio non ſit de ratione miſſionis, vt ſic & ex conceptu miſſionis, Deo & creaturis communi, ſed ſolum in creaturis reperiatur, eo quod illis non repugnat imperfectio, quæ in tali determinatione inuenitur non enim repugnat, quod vnus homo alterius imperio, aut conſilio ſubordinetur, ex vi quorum illius voluntas aliquomodo determinetur ad exequendum id, quod alius præcipit, vel conſiliatur. Et ex his ad primam probationem maioris, conceſſo antecedenti, & prima conſequentia, & minori ſubſumpta; neganda eſt conſequentia; etenim nomen miſſionis taliter transferri debet ex miſſione humana ad diuinam, vt omnis imperfectio excludatur; quod non poteſt fieri ſi miſſio diuina ſignificet exitum cum prædicta determinatione.

21 *Ad 2. probat. minoris.* Ad ſecundam maioris probationem, nego maiorem: ſi namque ſolum inde probatur, inferretur etiam de ratione miſſionis vt ſic eſſe exitum liberum miſſi à mittente, & exitum per imperium, vel conſilium, & quod de ratione mittentis eſſet authoritas præceptiua, aut conſiliatiua in miſſum; cum hæc omnia in miſſione vnius hominis ab alio inueniantur: ergo quod de ratione miſſionis ſit exitus, non ſolum illo argumento probatur, ſed addendum aliquid eſt; nempè, quod in exitu, prout abſtrahit ab exitu per imperium, per conſilium, & per originem, nulla imperfectio importetur: & conſequenter exitus miſſi à mittente aliquo ex prædictis modis eſt de ratione miſſionis, vt eſt Deo, & creaturis communis. Probatur etiam, ex eo quod eſt de ratione miſſi habere authoritatem, vel poteſtatem ab alio, quod ſine exitum, aliquo ex prædictis modis non poteſt verificari, & in perſonis diuinis ſaluatur per hoc, quod vna ab alia procedat: nam eo ipſo recipit per proceſſionem potentiam, qua terminum miſſionis producit, & per quam incipit nouo modo eſſe in creatura.

22 *Contra communem ſolutionem arg.* Sed contra doctrinam iſtam arguitur: vt enim aliqua perſona mittatur, non ſufficit tendentia ad aliquem terminum per virtutem acceptam ab alio, niſi determinatio voluntatis miſſi intercedat: ergo per hoc, quod perſona diuina procedens, nouo modo incipiat eſſe in creatura, in quo terminus miſſionis conſiſtit, per virtutem ab alia perſonam per proceſſionem acceptam abſque vlla determinatione voluntatis, non ſubſiſtit vera, & propria ratio miſſionis vnius perſonæ ab alia. Probatur antecedens primo: homo namque à Deo recipit virtutem eundi quocumque vadit;

& tamen

Digitized by Google

& tamen non mittitur quocumque vadit à Deo, niſi imperium intercedat: ergo ad rationem miſſionis non ſufficit incipere eſſe alicubi nouo modo per virtutem acceptam ab alio, niſi determinatio aliqua voluntatis miſſi intercedat. Secundo: nam Pater creatus per generationem imprimit Filio virtutem eundi; tamen ſi non det voluntatem eundi, illamque per conſilium, vel imperium determinet, non dicitur mittere Filium; aliàs quocumque iret Filius diceretur miſſus à Patre: ergo vt vnus mittatur ab alio non ſufficit tendentia ad aliquem terminum per virtutem acceptam ab illo, ſed neceſſario exigitur, quod ab eo voluntatem accipiet, & voluntatem determinationem.

23 Reſpondeo diſtinguendo antecedens: non ſufficit tendentia in terminum per virtutem acceptam ab alio cum dependentia, aut connexione per ſe non ſolum in fieri, ſed etiam in conſeruari, nego antecedens: ſine tali perſeitate, concedo antecedens; & nego conſequentiam: quod enim perſona diuina procedens à perſona, à qua procedit recipiet omnem virtutem, non per accidens; ſed per illi conuenit, non ſolum in primo veluti fieri, ſed etiam in veluti conſeruari; Filius enim ſemper gignitur, & Spiritus Sanctus ſemper à Patre, & Filio procedit, & per ſe accipiunt à ſuis principijs omnem, quam habent virtutem cum dependentia per ſe ab illis in eſſe, non formali, ſed virtuali, quod ſufficit vt Filius à Patre, & Spiritus Sanctus à Patre, & Filio mittantur.

Reſp.

Ratio autem diſtinctionis, & doctrinæ traditæ eſt: nam ad rationem miſſionis exigitur, quod effectus à perſona miſſa cauſatus per ſe attribuatur mittenti, vel phyſicè, vel moraliter, & quod miſſus in virtute mittentis operetur effectum, ad quem per miſſionem ordinatur, quod euenit ſi acceptio virtutis ſit cum dependentia per ſe formali, vel virtuali. Vnde Pater non ſolum per ſe immediatè, ſed etiam per Filium ſpirat Spiritum Sanctum, vt docet D. Thomas *ſupra quæſt.* 36. *art.* 3. eo quod Filius à Patre per ſe accipit ſpirandi virtutem; ſi vero acceptio virtutis non ſit cum dependentia per ſe formali, vel virtuali, in fieri, & conſeruari, ſed ſolum per dependentiam in fieri, & non per ſe, non ſufficit vt effectus, quem cauſat ille qui virtutem accipit, imprimenti virtutem attribuetur per ſe, nec phyſicè, nec moraliter, vt conſtat in Filio creato, cuius effectus non attribuuntur per ſe Parenti ipſum generanti, quia ab ipſo non dependet per ſe in fieri, & conſeruari, & ideò tendentia ad terminum per virtutem per ſe acceptam cum dependentia per ſe formali, vel virtuali, ſufficit ad miſſionis rationem; ſecus autem per virtutem acceptam ſine tali dependentia.

Ratio diſtinctionis traditur.

24 Et ex his ad vtramque probationem antecedentis conſtat ſolutio. Ad primam conceſſa maiori, negando minorem: homo enim per ſe dependet à Deo in fieri, & conſeruari, tanquam à dante, & conſeruante virtutem, per quam in quemcumque locum tendit, ac proinde quocumque vadit, id præſtat miſſus à Deo, niſi vadat ad peccandum, non quidem miſſione morali, quæ ſit per imperium, vel conſilium, bene autem miſſione phyſica: Quæ doctrina vera eſt, etiam ſi ad miſſionem præter impreſſionem virtutis determinatio voluntatis perſonæ miſſæ exigatur: Deus namque in ſententia Diui Thomæ, & diſcipulorum eius ad omnem actum voluntatis creatæ, & ad omnem motum, & actionem creaturæ concurrit, non ſolum dando, & conſeruando eſſe, & virtutem operatiuam, & cum illa ſimul concurrendo, ſed etiam præuiè phyſicè determinando; & conſequenter homo ad quemcumque locum tendit, vadit cum dependentia à Deo, & non ſolum vt dante, & conſeruante virtutem loco motiuam, ſed etiam vt à determinante hominis voluntatem vt vadat, per phyſicam prædeterminationem, quæ magis cum actu voluntatis connectitur, quam præceptum, vel conſilium: ergo ſi Deus præcipiens homini tendentiam in aliquem locum, dicitur illum ad prædictum locum mittere miſſione morali, quia per præceptum aliquomodo determinat eius voluntatem vt vadat, Deus prædeterminans hominis voluntatem vt pergat ad aliquem locum, dicetur illum ad prædictum locum mittere, quamuis ſola acceptio virtutis non ſufficiat ad miſſionem, ſed vlterius determinatio perſonæ miſſæ exigatur.

Ex hac doctrina vtraque probatio anteced. diluitur.

25. Ad ſecundam antecedentis probationem, conceſſis maiori, & minori, diſtinguo conſequens: non ſufficit acceptio virtutis cum dependentia per ſe formali, vel virtuali, nego conſequentiam; ſine tali dependentia, concedo conſequentiam, quæ diſtinctio conſtat ex dictis; Filius enim in creatis non dependet à Patre per ſe in fieri, & conſeruari, ſed ſolum dependet ab illo in fieri. Vnde ſemel iam exitus, nullatenus à Patre in operari dependet, nec in virtute Patris operatur, nec effectus à Filio cauſati attribuuntur illius parentis; & ideò quod à Patre virtutem eundi acceperit, non ſufficit vt quocumque vadat dicatur miſſus ab illo, cuius oppoſitum in perſonis diuinis oppoſita de cauſa inuenitur: Filius enim, etſi non dependeat per ſe à Patre dependentia formali, dependet tamen ab illo per ſe dependentia virtuali, non ſolum in ſuo veluti fieri, ſed etiam in veluti conſeruari. Et ideò effectus, miſſionis exequutiuus, illo mediante, æterno Patri attribuitur; quia illum Filius exequitur per virtutem acceptam à Patre cum dependentia per ſe, non formali, ſed virtuali.

Secunda prob. diluitur.

Hæc dicta ſint ſequendo communiorem ſententiam docentem, nec Filium procedere per ſe ex ſcientia libera Patris, nec Spiritum Sanctum ex amore libero, creaturarum procedere. 26 Nam iuxta quod ſupra *diſp.* 91. docuimus: nempè, Verbum prout liberè repræſentat creaturas per ſe ex libera cognitione illarum prout in Patre procedere, & Spiritum Sanctum ex libero illarum amore, facilius argumento facto occurritur, conceſſa maiori, negando minorem. Ad cuius primam probationem dicatur, quod licet proceſſio Verbi à Patre, Verbo entitatiuè accepto, ſit omnino neceſſaria, & conſequenter cum determinatione libera voluntaris Verbi in connexa; & proceſſio tamen Verbi vt repræſentantis creaturas futuras, & vt liberè decernentis, non eſt neceſſaria, ſed libera, & prout ſic cum libera determinatione connexa.

Alteri occurritur arg.

Et ex his ad ſecundam probationem dicatur, verum eſſe antecedens loquendo de proceſſione Verbi ſecundum ſuam intrinſecam entitatem, & ſecundum prædicata intrinſeca, & neceſſaria. 27 Illis enim prout ſic ſuppoſitis, manet Verbum indifferens, vt veniat, & non veniat ad nos per gratiam ſanctificantem, aut per carnis aſſumptionem. Falſum autem loquendo de proceſſione Verbi ſecundum terminationem liberam; cum enim Verbum ſub hac conſideratione procedat ex cognitione Patris, vt liberè terminata ad creaturas, & decreta libera prius origine in Patre ſupponat, Verbum prout ſic procedens, non eſt indifferens indifferentia ſuſpenſionis ad veniendum, & non veniendum ad nos, ſed determinatum per decretum liberum acceptum à Patre ad veniendum, tametſi indifferens ſit indifferentia libertatis, quæ neceſſitatis, & determinationi naturali opponitur. Quæ contra ſolutionem iſtam opponi poſſunt, loco proximè allegato diluimus: quomodo etiam libertati Filij, aut Spiritus Sancti non opponatur, quod prius origine Pater decernat, quam Filius, & Pater, & Filius prius origine decernant, quam Spiritus Sanctus, fusè ibidem explicuimus.

Ad 2. probat. anteced.

§. III.

Occaſione vltimi argumenti explicatur, an perſona diuina mittatur ab ea à qua non procedit.

Tertio arguitur: nam ſequitur ex noſtra ſententia, perſonam diuinam non mitti niſi ab ea, à qua procedit; conſequens eſt falſum: ergo de ratione miſſionis diuinarum perſonarum non eſt æterna proceſſio. 28 Falſitas conſequentis conſtare videtur ex illo Iſaiæ 6. capite: *Spiritus Domini ſuper me, eo quod vnxerit me, ad euangelizandum pauperibus miſit me*, quod de ſe ipſo Chriſto explicuit Lucæ 4. & Iſaiæ cap. 8. *Nunc Dominus miſit me, & Spiritus eius*, quod de Chriſto Domino dictum eſſe declarat Ambroſius *lib.* 2. *de Fide ad Gratianum cap.* 4. *Et Concilium Toletanum* 11. *in confeſſione Fidei*, illis verbis: *Filius miſſus, non ſolum à Patre, ſed à Spiritu Sancto credendus eſt, eo quod per Prophetam dicitur, & tunc Deus miſit me, & Spiritus eius*; ſed Chriſtus non procedit à Spiritu Sancto: ergo perſona diuina mitti dicitur ab ea, à qua non procedit.

Arg. 3.

Sequela autem oſtenditur primo: nam ſi de ratione miſſionis eſt proceſſio, eſt de ratione miſſi procedere; ſed miſſum, & mittens dicuntur correlatiuè: ergo de ratione mittentis eſt, quod ab illo miſſum procedat. 29 Secundo: nam miſſio actiuè, & paſſiuè ſumpta ſignificant idem cum diuerſitate penes actiuam, & paſſiuam: ergo ſi miſſio paſſiua dicit paſſiuam proceſſionem, miſſio actiuè ſumpta dicit proceſſionem actiuam; & conſequenter, ſicut perſona mitti non poteſt niſi procedat: ita mittere non poterit, niſi ſit proceſſionis principium. Ex quo euidenter ſequitur, non poſſe perſonam diuinam mitti, niſi ab ea, à qua procedit.

Sequela prob. dupliciter.

Huic argumento reſponderi ſolet primo, concedendo ſequelam, & negando minorem. 30 Ad cuius probationem occurritur explicando Iſaiæ teſtimonium, & Concilium Toletanum, de Chriſto, quatenus homine, qua ratione miſſus eſt ad prædicandum, & ſic à Spiritu Sancto eſt miſſus, & etiam à ſe ipſo miſſus eſt. Cum enim, quatenus homo, ſibi vt Deo, & Spiritui Sancto ſubijciatur, & à ſe, & Spiritu Sancto operatio, qua fuit homo factus proceſſerit à ſe, & Spiritu Sancto mittitur, quatenus homo. Loquendo autem de miſſione Filij in carnem, & de illius miſſione inuiſibili in mentem, Filius, nec à ſe, nec à Spiritu Sancto mittitur, nec mitti poteſt; quia nec à ſe, nec à Spiritu Sancto procedit, ſed ſolum mittitur à Patre, à quo generatur, & procedit. Ita quidam, quos ſine nomine refert Diuus Thomas *in* 1. *diſtinctione* 15. *quæſtione* 3. *articulo* 1. & 2. quos ſequuntur Pater Vazquez *diſput.* 170. *cap.* 2. Suarez *lib.* 12. *de Trinitate cap.* 3. quibus recentiores Societatis frequentius adhærent.

Prima argum. ſolutio.

Secundo reſpondetur ab alijs, concedendo ſequelam de miſſione propriè dicta, & illam negando de miſſione accepta largè, & impropriè, videlicet pro datione, quæ impropriè dicitur miſſio, 31

Secunda.

Digitized by Google

ſio, ſic enim miſſione accepta, Filius mittitur à ſe, & etiam à Spiritu Sancto: nam Filius ſe nobis dat, & Spiritus Sanctus dat Filium. Ita Præpoſitiuus, & Altiſiodorenſis relati à D. Thoma *in 1. diſtinct. 15. quæſt. 3. art. 1. in corpore*. Quibus adhæſit Durandus *in eadem diſtinctione quæſt. 3. num. 11.* Et plures Recentiores eidem ſententiæ adhæret, quæ, vt ait D. Thomas, parum à prima diſcedit. Nec enim primæ ſolutionis Authores negabunt, miſſione ſic accepta Filium à ſe ipſo, & à Spiritu Sancto mitti, cum negare nequeant, quod Filius ſe ipſum det, & quod Spiritus Sanctus det Filium.

32 *Tertia.* Et quidem in hac ſententia plures, graueſque difficultates vitantur, qua propter illi eſſet ſtandum, niſi in contrarium obſtaret authoritas Auguſtini, & modus quo alij Patres loquuntur, vt ait D. Thomas *in 1. diſtinct. 15. quæſt. 3. art. 1. in corpore*. Et ideò alij, quos ſuppreſſo nomine refert D. Thomas, vbi proximè, docuere Filium, non ſolum ratione humanitatis, ſed etiam vt eſt perſona diuina, propriè mitti ab Spiritu Sancto, etſi ab illo non procedat, & etiam mitti à ſe ipſo, quibus ſtandum eſſe docuit ibi Angelicus Doctor, motus præcipuè authoritate Auguſtini. *M. Sent. Bonau. Scotus. Gabriel. Ferrara. D. Thom. Caietan. Bañez. Serra. Salmant.* Quam ſententiam tenet Magiſter Sententiarum *in 1. diſt. 15.* Bonauentura *ibidem part. 1. quæſt. 2. & 4.* Scotus *diſtinct. 14. quæſt. 1.* Et Gabriel *quæſt. 1.* Capreolus *quæſt. 1. art. 2.* Ferrara 4. *Contra gentes cap. 23.* Eandem ſententiam tenet Angelicus Doctor *in hac quæſt. art. 8.* vbi Caietanus, Bañez, Serra, & Patres Salmanticenſes *tract. 6. diſp. 19. dub. 2.*

Hanc ſententiam explicat Caietanus, duplicem ſignificationem huius nominis *miſſio* diſtinguens, vnam primariam, ſecundum quam ſignificat proceſſionem miſſi à mittente ſecundum ſe,
33 *Explicat. Caietani.* & ſecundum nouum modum eſſendi; aliam ſecundariam, ſecundum quam ſignificat proceſſionem miſſi ſecundum ſe ab aliquo, & ſecundum nouum modum eſſendi à mittente. Iuxta primam ſignificationem, quæ potior eſt, & propriiſſima, nulla perſona mittitur niſi ab ea, à qua procedit, iuxta ſecundam, quæ minus præcipua eſt, etſi propria, mittitur perſona diuina ab ea, à qua non procedit; & ſic Filius dicitur à Spiritu Sancto miſſus,
34 & etiam ſe ipſum mittere. Quam doctrinam ſequutus eſt Ferrara 4. Contra Gentes cap. 23. verſu, *ſed occurrit dubium*, addens, quod mitti in ſecunda acceptione non includit, produci formaliter, & in recto, ſed materialiter, & in obliquo, non enim ſic mitti, formaliter eſt produci, ſed perſonam ab alio productam aliquo nouo modo fieri, & ideò iſta conſequentia non valet: *Mitti includit produci: ergo mittere includit producere; & conſequenter oportet vt perſona mittens producat perſonam miſſam*, quia vt conſequentia facta eſſet bona, oportebat vt mitti formaliter importaret produci, & in illo conſiſteret. Et quia mitti in ſecunda acceptione non conſiſtit formaliter, & in recto in produci, ſed in hoc, quod perſona producta fiat aliquo modo nouo; fit conſequens, quod perſona producta mitti poſſit ab ea, à qua ſecundum ſe non procedit, ſed ſolum ſecundum effectum ratione cuius acquirit nouum illum modum eſſendi.

35 *Fundamentum Caiet. & Ferraræ eſt modus loquendi PP.* Quod ſi Caietano, & Ferrarienſi objiciatur duplicem iſtam ſignificationem miſſionis, ſine fundamento confingi. Reſpondebunt negando antecedens, ſed cum enim nominum ſignificatio ex vſu ſapientium, & præcipuè Patrum habeatur, & Patres, iuxta D. Thomam ſupra, communiter aſſerant Filium à Spiritu Sancto mitti, quod ſubſiſtere non poteſt, ſi miſſio ſolum ſignificet proceſſionem miſſi à mittente, & nouum modum eſſendi; fit conſequens, vt miſſioni ſit attribuenda alia ſignificatio, ſecundum quam doctrina Patrum poſſit verificari.

36 *Standum eſſe huic modo dicendi, prob. 1.* Et quidem ſtandum eſſe huic tertio modo dicendi; vt mouet D. Thomas *loco vbi ſupra allegato*, probatur teſtimonijs adductis, quæ licet poſſint de Chriſto ratione humanitatis explicari, poſſe tamen, & debere etiam explicari de Chriſto, quatenus perſona diuina, probo primo: nam Diuus Thomas loco ex ſententiarijs relato docet, Patres ita communiter loqui, nempè aſſerendo, quod Filius vt perſona diuina mittitur à Spiritu Sancto, de qua propoſitione loquebatur D. Thomas; ſed modus iſte communis loquendi Patrum, in illis teſtimonijs fundatur: ergo iuxta D. Thomam, Patres iſta teſtimonia accipiunt de Chriſto vt perſona diuina.

37 *Secundo.* Secundo: nam Auguſtinus explicat illa teſtimonia de miſſione Filij in carnem; ſed hæc miſſio non eſt Chriſti vt hominis; cum ſit miſſus vt eſſet homo; ſed Chriſti eſt diuina perſona: ergo iuxta Auguſtinum accipienda ſunt de miſſione Chriſti, prout eſt perſona diuina. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem probatur ex Auguſtino *lib. 2. de Trinitate cap. 5.* vbi explicans verba Pauli ad Galatas 4. *Miſit Deus Filium ſuum factum ex muliere*, hæc verba ſubiecit: *Cum itaque ait, miſit Deus Filium ſuum factum ex muliere, ſatis oſtendit, eo ipſo miſſum Filium, quo factus eſt ex muliere: quod ergo de Deo natus eſt, in hoc mundo erat, quod autem de MARIA natus eſt, & in hunc mundum miſſus aduenit; proinde mitti à Patre, ſine Spiritu ſuo non potuit, non ſolum quia intelligitur Pater, cum eum miſit, id eſt, fecit ex fœmina, non vtique ſine Spiritu ſuo feciſſe.* Et ſtatim ſubiunxit: *Quamquam, & apud Iſaiam cap. 48. ipſe Chriſtus intelligitur de aduentu ſuo futuro dicere: & nunc Dominus miſit me, & Spiritus eius.* Et addit: *fortaſſe aliquis cogat, vt dicamus etiam à ſe ipſo miſſum eſſe Filium, quia ille MARIÆ conceptus, & partus, operatio Trinitatis eſt, qua creante, omnia creantur*: ergo iuxta Auguſtinum, verba aſſignata Iſaiæ accipienda ſunt de miſſione Chriſti vt ſit homo, quæ non conuenit illi ratione humanitatis, vt perſona diuina, & de hac miſſione ait, non ſolum à Patre mitti, ſed etiam à ſe ipſo, & à Spiritu Sancto; eo quod MARIÆ conceptus, & partus, in quo hæc miſſio conſiſtit, à tota Trinitate cauſatur. Ex quo diſcurſu patet, ita argumentatum eſſe Auguſtinum: eo ipſo miſſus eſt Filius, quo factus eſt ex muliere; ſed non ſolum à Patre, ſed etiam à ſe, & à Spiritu Sancto factus eſt ex muliere. *Nam MARIÆ conceptus, & partus operatio Trinitatis eſt, qua creante, omnia creantur*: ergo eſt miſſus non ſolum à Patre, ſed etiam à ſe ipſo, & à Spiritu Sancto. Quæ ratio eſt ipſiſſima, quam tradit D. Thomas *in 1. diſt. 15. quæſt. 3. art. 1. in corpore*.

Et ad hanc formam reducitur: faciens miſſionem perſonæ, propriè dicitur mittere illam; ſed non ſolum Pater, ſed etiam Spiritus Sanctus, & Filius, faciunt miſſionem Filij: ergo non ſolum Pater, ſed etiam Spiritus Sanctus, & Filius dicuntur propriè mittere Filium. 38 *Ratio Aug. & D. Th.* Conſequentia eſt bona, minor videtur certa: nam mittere aliquam perſonam eſt facere illam vt miſſum; ſed facere miſſionem perſonæ, eſt facere perſonam vt miſſam, ſicut facere in corpore albedinem, eſt facere corpus album: ergo faciens miſſionem perſonæ, propriè dicitur mittere illam. Minor autem probatur: vt enim coniunctum ex pluribus, propriè ab aliquo efficiatur, non eſt neceſſarium quod efficiat omnia, ex quibus coniunctum conſtat, etſi omnia exiſtere debeant, vt tale coniunctum exiſtat, vt conſtat in coniuncto ex albedine, & corpore, ad cuius exiſtentiam, corporis, & albedinis exiſtentia requiritur; vt tamen propriè ab aliquo agente fiat, non eſt neceſſarium quod ab illo fiat corpus, ſed ſufficit quod faciat albedinem.

Conſtat etiam in homine, ad cuius exiſtentiam requiritur, 39 *Alio exemplo comprobatur.*
quod exiſtant materia, forma & vnio, & tamen vnus homo propriè generatur ab alio, à quo, nec materia, nec forma, ſed ſolum illarum vnio cauſatur; ſed miſſio perſonæ diuinæ non conſiſtit adæquatè in proceſſione, qua ab alia perſona procedit, ſed in coniuncto ex illa, & ex nouo modo eſſendi, vt fatentur communiter Theologi, & ex dicendis amplius conſtabit: ergo vt iſta miſſio fiat ab alia perſona, non eſt neceſſarium, quod proceſſio ſit ab illa, ſed ſufficit, quod efficiat nouum modum eſſendi in creatura; ſed licet proceſſio Filij non ſit à ſe, nec ab Spiritu Sancto, nouus tamen modus eſſendi, vel in humanitate per incarnationem, vel in anima iuſti per gratiam, à Filio, & Spiritu Sancto effectiuè procedit: ergo non ſolus Pater, à quo Filius generatur, ſed etiam Filius, & Spiritus Sanctus faciunt miſſionem, qua Filius mittitur vt perſona diuina; & conſequenter propriè dicitur Spiritum Sanctum mittere Filium, & quod Filius mittat ſe ipſum, licet nec à ſe, nec à Spiritu Sancto procedat.

Et ex his ad tertium argumentum reſpondeo negando ſequelam. 40 *Reſp. 3. arg. negando ſequelam.* Ad primam probationem dicatur, quod ſicut de ratione miſſionis eſt proceſſio, ita de ratione miſſi eſſe; quod procedat; proceſſio autem non eſt de ratione miſſionis vt illam adæquatè conſtituens, ſed ſolum inadæquatè, ſimul cum illa ingrediente nouo modo eſſendi in creatura; ac proinde miſſum non conſiſtit adæquatè in hoc, quod ab alio procedat, ſed coniuncto ex proceſſione ab alio, & nouo modo eſſendi. *Ad 1. prob. occurritur.* Et quia hoc coniunctum poteſt ratione vnius partis effici à perſona, à qua miſſum non procedit, quod ſufficit vt totum coniunctum efficiatur; fit conſequens, vt quamuis ſit de ratione perſonæ miſſæ procedere, mitti poſſit ab ea, à qua non procedit.

Nec obſtat huic doctrinæ, quod mittens, & miſſum dicantur 41 *Nō obſtat quod mittens, & miſſum dicantur correlatiuè.*
correlatiuè, vt enim docet D. Thomas in 1. diſtinct. 15. quæſt. 3. artic. 1. in corpore: *Quando aliquod compoſitum prædicatur de aliquo ſecundum fieri, diuerſimodè ſe habet in faciente, & in facto; quia ex parte facti, oportet, quod vtrumque prædicetur ſecundum eſſe; etſi non vtrumque ſecundum fieri, vt ſi dicam, iſte eſt factus homo albus, oportet enim eſſe hominem, & eſſe album, non autem oportet, quod fiat homo, ſed ſufficit, quod fiat album. Ex parte autem facientis; quia faciens non refertur ad factum, niſi ſecundum id, quod fit in ipſo, ſufficit, quod faciens dicatur facere alterum tantum*: quia ergo in Filio, v. g. miſſo facit Spiritus Sanctus nouum modum eſſendi in creatura rationali per gratiam, ex quo ſimul cum proceſſione à Patre, illius miſſio conſtat; fit conſequens, vt dicatur mittens illum, quamuis vt miſſus ſit, requiratur vtrumque, & non vtrumque, ſed vnum tantum à Spiritu Sancto ſit, nec ſecundum vtrumque ad Spiritum Sanctum refertur, ſed ſolum ſecundum vnum illorum, ex quibus conſtat vt miſſus.

Ad ſecundam, diſtinguo antecedens: ſignificant idem adæquatè, nego antecedens: adæquatè, vel inadæquatè, concedo antecedens, & nego conſequentiam: miſſio namque paſſiua ſignificat totum, quod eſt de ratione illius quoad eſſe; ad eſſe autem 42 *Ad 2. prob.*

tem

tem miſſionis vtrumque requiritur; proceſſio nempè ab aliquo, & nouus modus eſſendi, & ideò vtrumque ſignificat: miſſio autem actiua non conſtituat mittens, & mittens ſignificetur vt efficiens miſſionem, non refertur ad miſſionem paſſiuam, ſecundum id, quod à mittente fit in illa, & quia Spiritus Sanctus non principiat perſonam Filij, ſed ſolum effectum: fit conſequens, vt miſſio actiua Spiritus Sancti non ſignificet actiuam proceſſionem Filij, ſed ſolum efficientiam actiuam noui modi eſſendi Filij in creatura, ex quo ſimul cum proceſſione à Patre illius miſſio paſſiua conſurgit. Miſſio autem actiua, qua Pater mittit Filium, quia per illam perſona Filij producitur, & etiam nouus modus eſſendi, ad vtrumque refertur, & ſignificat adæquatè idem, quod ſignificat miſſio paſſiua Filij, cum differentia ſolum penès actiuè, & paſſiuè; hoc autem non eſt de ratione miſſionis vt ſic, quia non eſt de ratione illius vt efficiat totum, quod eſt de ratione miſſionis paſſiuæ quoad eſſe, ſed ſufficit, quod efficiat aliquid ingrediens ad illius conſtitutionem.

43 *Contra iſtam reſolutionē opponit Durandus 1.* Sed contra hanc reſolutionem opponit Durandus primo: miſſum ſub ratione miſſi importat originem paſſiuam; ſed miſſum vt miſſum non ſe habet paſſiuè, niſi ad mittentem: ergo miſſum in diuinis trahit à mittente originem; & conſequenter non poteſt perſona diuina mitti, niſi ab ea, à qua procedit. Quod amplius confirmat: non enim poteſt pertinere ad miſſionem; ſed illud à quo eſt perſona miſſa, non eſt creatura, ad quam mittitur, nec effectus in ea cauſatus, nec ipſa perſona miſſa; quia non eſt à ſe ipſa: præterea hæc autem non eſt aliquid, niſi mittens: ergo oportet perſonam miſſam eſſe à perſona mittente.

44 *Secundo.* Secundo, ſi arguit, iſta eſt bona conſequentia ſecundum omnes: *Perſona diuina mittitur: ergo ipſa originatur*: miſſio namque non poteſt ſaluare ſine ratione originis. Vnde ſecundum Auguſtinum lib. 2. de Trinitate cap. 5. *Solus Pater nunquam legitur miſſus*, quia non originatur: ergo ſimiliter bona conſequentia eſt: *Perſona mittit: ergo ipſa aliam ex ſe originat*, ſicut enim mitti reſpicit illum à quo eſt: ita mittere reſpicit illum, qui eſt ab eo; ſed Spiritus Sanctus non originat ex ſe aliquam perſonam diuinam: ergo nec illam poteſt mittere, & eadem ratione nulla diuina perſona poteſt mittere ſe ipſam, quia nulla poteſt ſe ipſam originare.

45 *Tertio.* Tertio: nam de ratione miſſi in creaturis, & in Deo eſt authoritate, aut virtute alterius aliquid dicere, vel facere; ſed in creaturis miſſum non habet authoritatem, vel virtutem, niſi à mittente: ergo nec in diuinis; ſed nihil in diuinis recipitur, niſi per originem: ergo oportet perſonam miſſam originatam eſſe à mittente.

Denique. Denique: nam miſſio, & proceſſio temporalis ſunt pænitus idem; ſed nulli perſonæ diuinæ competit procedere à ſe temporaliter: ergo nec mitti.

46 *Reſp. ad 1.* Reſpondeo ad primam, conceſſis maiori, & minori diſtinguendo conſequens: ab aliquo mittente, concedo conſequentiam: ab omni mittente, nego conſequentiam; cum enim præter originem inadæquatè conſtituentem perſonam miſſam, in ratione miſſæ, ingrediatur illius conſtitutionem, eſſe in aliquo, nouo modo; & vt coniunctum fiat, ſufficiat fieri ſecundum aliquam partem; fit conſequens, vt quamuis miſſum debeat originari ab aliquo mittente, non tamen oporteat vt ab omni mittente originetur, ſed poſſit mitti ab eo à quo non procedit ſecundum eſſe, per hoc, quod ab illo efficiatur ſecundum nouum modum eſſendi.

47 *Ad conf.* Et ex his ad confirmationem conſtat ſolutio, conceſſis maiori, & minori diſtinguendo conſequens: oportet perſonam miſſam eſſe ab aliqua perſona mittente, concedo conſequentiam: oportet, quod ſit ſecundum ſuum eſſe ab omni perſona mittente, nego conſequentiam; cum enim miſſum non conſtituatur per originem adæquatè, ſed inſuper conſtituatur per nouum modum eſſendi, licet perſona, à qua miſſum procedit ad miſſionem pertineat, non tamen illa ſola, ſed etiam pertinet ad miſſionem perſona, à qua efficitur nouus modus eſſendi, etſi ab illa non procedat perſona ſecundum ſuum eſſe.

48 *Ad 2.* Ad ſecundam, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam, ob rationem ſupra ex D. Thoma aſſignata: quia nempè ad miſſionem, quoad eſſe requiruntur duo, ſcilicet proceſſio, & nouus modus eſſendi; & conſequenter vt perſona mittatur, vtrumque debeat illi competere, vt tamen miſſio fieri dicatur ab aliquo, non requiritur, quod vtrumque ab eo fiat, ſed ſufficit ab illo effici ſecundum vnum illorum. Mittens autem ſignificatur vt efficiens miſſionem; ac proinde vt aliquis mittens dicatur, non eſt neceſſarium vt ab illo ſit proceſſio miſſi ſecundum ſe, ſed ſufficit, quod ſit ab illo ſecundum nouum modum eſſendi.

49 *Ad 3.* Ad tertiam, conceſſa prima conſequentia, & minori ſubſumpta, diſtinguo conſequens diſtinctione iam data: oportet perſonam miſſam originatam eſſe ab omni perſona mittente, nego conſequentiam: ab aliqua perſona mittente concedo conſequentiam. Et ratio habetur ex dictis; quia nempè licet requiratur in miſſo accipere auctoritatem ab aliquo, non tamen conſtituit in hoc adæquatè, eſſe miſſum, ſed in ſuperadditur nouus modus eſſendi; & quia iſtum poteſt cauſare ille, qui non dat authoritatem miſſo; fit vt illum mittere poſſit, qui non dat authoritatem, etſi ab aliquo mittente illam accipere, oporteat.

Ad vltimam prætermiſſa maiori, nego minorem, vt enim docet D. Thomas in 1. diſtinct. 15. quæſt. 3. art. 1. in corpore ad finem: *Quia proceſſio temporalis ponit nouam habitudinem ad naturam, ad quam procedit, & omnis nouitas pertinet ad aliquam factionem, ideò etiam ſecundum proceſſionem temporalem Spiritus Sanctus ens ab alio eſt, & exiſtens nouo modo in aliquo, & ſic ſub eodem ſenſu concedetur, quod Spiritus Sanctus procedat à ſe temporaliter.* Notat autem D. Thomas minus propriè dici, Spiritum Sanctum procedere à ſe, quam mitti à ſe, cuius ratio eſt: nam proceſſio non dicit poſitiuè nouitatem eſſendi, nec poſitiuè deſignat terminum temporalem, bene tamen miſſio, qua de cauſa proceſſio dicitur in diuinis, & æternaliter, & temporaliter, miſſio autem ſolum dicitur temporaliter. 50 *Ad vlt.*

Sed contra hucuſque dicta obijciet aliquis primo: nam ex illis ſequitur, Filium diuinum ab æterno mitti à Patre; conſequens eſt falſum: ergo & doctrina à Nobis tradita. Probatur ſequela: diximus namque cum Angelico Doctore, coniunctum aliquod effici à quocumque efficiente aliquam illius partem, & quia miſſio Filij eſt coniunctum conſtans ex proceſſione æterna, & ex nouo modo eſſendi in creatura, & hoc ſecundum ab Spiritu Sancto efficitur, fieri ab illo miſſionem Filij; ac proinde mitti ab illo: ergo efficiens, aut principians partem coniuncti ab æterno, efficit, vel principiat ab æterno coniunctum; ſed Pater ab æterno principiat proceſſionem Filij, ex qua, & ex nouo modo eſſendi in creatura miſſio Filij conſtituitur: ergo Pater ab æterno mittit Filium, ſi vera ſunt, quæ docuimus. 51 *Contra dicta obijcies 1.*

Secundo, quia nomen miſſionis translatum eſt ex humanis ad diuina; ſed vnus homo non mittitur niſi ab eo à quo moraliter exit per imperium, vel conſilium: ergo vna perſona diuina non mittitur niſi ab ea, à qua exit phyſicè per æternam proceſſionem. *Secundo.*

Quod amplius vrgetur primo: quod enim de ratione miſſionis diuinarum perſonarum ſit proceſſio perſonæ, quæ mittitur, non aliunde probatur, niſi quia de ratione miſſionis eſt exitus, & hoc ideo, quia in humanis miſſio importat exitum miſſi à mittente per imperium, vel conſilium, ſed miſſio in humanis talitèr conſiſtit in exitu miſſi à mittente, quod vnus homo non mittitur, niſi ſolum ab eo, à quo moraliter exit per imperium, vel conſilium: ergo miſſio diuinarum perſonarum talitèr debet in proceſſione perſonæ miſſæ conſiſtere, quod perſona, quæ mittitur ſolum ab ea, à qua procedit, mittatur. 52 *Conf. 1.*

Confirmatur, & vrgetur ſecundo: nam ſequitur ex doctrina à Nobis tradita, ſeruum mittere ſe ipſum, & non ſolum mitti à Domino; ſed hoc eſt falſum, & nunquam ab aliquo aſſertum: ergo doctrina tradita eſt falſa. Probatur ſequela: ideo namque aſſeruimus, Filium mittere ſe ipſum, quia licet à ſe non procedat, cauſat tamen effectum temporalem, ex quo, & proceſſione à Patre, illius miſſio conſurgit; ſed quamuis ſeruus non exeat à ſe per imperium, cauſat tamen motum, & terminum, ex quibus, & exitu à Domino, illius miſſio componitur: ergo ex doctrina tradita ſequitur, ſeruum mittere ſe ipſum, cum Domini mandatum exequitur. 53 *Secundo.*

Reſpondeo ad primam replicam negando ſequelam. Ad illius probationem diſtinguo antecedens: coniunctum efficitur ab efficiente aliquam illius partem vt alteri parti coniunctam, concedo antecedens: ſine tali coniunctione, nego antecedens, & ſub eadem diſtinctione primi conſequentis, & minoris ſubſumptæ, nego ſecundam conſequentiam; Pater namque non principiat ab æterno Filium, nec illius proceſſionem paſſiuam, illam ab æterno coniungendo cum effectu temporali, & exequutiua productione illius, ex qua; & proceſſione Filij miſſio paſſiua Filij conflatur. Et ideo non dicitur ab æterno Filium mittere; quia ad hoc erat neceſſarium vt proceſſionem Filij principiaret ab æterno, & ab æterno illam cum nouo modo eſſendi coniungeret. 54 *Reſp. ad 1. replicā.*

Ad ſecundam conceſſis maiori, & minori, nego conſequentiam, ſicut iſta conſequentia non tenet: *Nomen miſſioni, translatum eſt ex humanis ad diuina; ſed in humanis miſſus non accipit eſſe à mittente: ergo in Deo perſona miſſa non accipit eſſe à mittente.* Et ſimiliter iſta conſequentia non valet. *Nomen miſſionis translatum eſt ex humanis ad diuina; ſed in humanis ex vi exitus miſſi à mittente determinatur miſſus ad terminum miſſionis: ergo in diuinis perſona miſſa ex vi proceſſionis determinatur ad nouum modum eſſendi in creatura, in quo terminus miſſionis conſiſtit.* Et ratio omnium eſt; quia licet nomen miſſionis translatum ſit ex humanis ad diuina, miſſio tamen diuinarum perſonarum diuerſæ rationis eſt à miſſione vnius hominis ab alio. 55 *Ad 2.*

Et ex his ad primam confirmationem, conceſſis maiori, & minori, nego conſequentiam: nam licet ad probandum ea, quæ ingrediuntur conſtitutionem miſſionis diuinarum perſonarum ex miſſione inter creaturas argumentum ſumamus; quia tamen 56 *Ad 1. cōfirm.*

miſſio

Digitized by Google

miſſio diuinarum perſonarum diuerſæ rationis eſt à miſſione exercita inter creaturas; ideò ex eo quod aliquid repugnet miſſioni vnius hominis ab alio, non licet argumentari, id etiam repugnare miſſioni vnius perſonæ diuinæ ab alia. Vnde vt ſuperius inſtabam, ex eo quod miſſioni vnius hominis ab alio repugnet, quod per aliquid ingrediens illius conſtitutionem, homo miſſus accipiat eſſe à mittente, non licet argumentari, id etiam repugnare miſſioni vnius perſonæ ab alia perſona; cum de facto generatio, per quam Filius accipit naturam à Patre, & omnem ſuam perfectionem, ſit de intrinſeca conſtitutione miſſionis, qua Filius à Patre mittitur.

57 *Ad 2.* Ad ſecundam confirmationem, nego ſequelam. Ad illius probationem dicatur, de ratione mittentis eſſe Auctoritatem, vel ſupra perſonam, quæ mittitur, vel ſaltim ſuper effectum connotatum à miſſione. Licet autem perſona diuina à qua non procedit alia, non habeat auctoritatem ſupra perſonam, quæ mittitur, habet tamen auctoritatem perfectam ſuper effectum, in ordine ad quem omnino æqualiter ſe habent; & ideò omnes perſonæ, mittentes denominantur. Seruus autem non habet auctoritatem ſupra ſe, nec ſuper effectum in illius miſſione importatum, cauſat enim illum vt ſubordinatus domino, & nomine illius, ideoque licet efficiat effectum importatum in miſſione, non dicitur mittere ſe.

58 *Quod ſi hæc non placuerint, aliter reſpondere poteſt.* Quod ſi hæc ob ſui difficultatem non placuerint, poterimus cum Auctoribus ſecundæ, & tertiæ ſententiæ occurrere tertio argumento, concedendo ſequelam, & negando minorem, & teſtimonia Scripturæ, Auguſtinumque explicare de miſſione large accepta pro efficientia vnius ex ingredientibus miſſionis conſtitutionem, explicareque D. Thomam aſſerendo, fuiſſe vt commentatorem Magiſtri loquutum, eiuſque ſententiam explicando. Quæſtione autem 43. *articulo* 8. vbi Diuus Thomas loquitur ex propria ſententia, non docet perſonam diuinam mitti, proprie accepta miſſione, ab ea à qua non procedit, ſed aliquo modo veritatem habere, poſſeque aliquomodo dici, ad quod ſufficit, quod dicatur largè, & inadæquatè accepta miſſione.

59 *Rationi à nobis formata occurritur.* Ad rationem autem, qua tertium modum dicendi ſuadebamus, reſpondere poſſumus, efficientiam vnius partis ex ingredientibus miſſionis conſtitutionem ſufficere vt perſona illam efficiens, dicatur miſſionem efficere, non autem ſufficit vt perſona illam efficiens dicatur cum proprietate mittens; quia denominatio mittentis vltra efficientiam miſſionis denotat ſpecialem modum efficiendi, nempè cum auctoritate, & quia inter diuinas perſonas non eſt alia Auctoritas niſi principij originantis; fit conſequens, vt quamuis omnes perſonæ dicantur efficientes miſſionem, non omnes dicantur propriè mittentes, ſed ſolum illæ à quibus aliæ procedunt: ac proinde ſolus Pater dicatur propriè mittere Filium, & ſolus Pater, & Filius dicuntur cum proprietate mittere Spiritum Sanctum; ſicut Deus efficiens omnes formalitates actus meritorij creati, non dicitur merens, quia denominatio merentis præter efficientiam meriti denotat concurſum ſubiectiuum in meritum, qui concurſus non conuenit Deo.

60 *Si obijcias.* Si obijcias, teſtimonium Iſaiæ accipitur ab Auguſtino de miſſione Chriſti in carnem; & conſequenter de miſſione Chriſti prout eſt perſona diuina; ſed teſtimonia Scripturæ accipienda ſunt in rigore, & proprietate ſermonis: ergo Chriſtus vt perſona diuina propriè mittitur à Spiritu Sancto, à quo prout ſic non procedit.

Reſp. Reſpondendum eſt conſequenter ad iſtum modum dicendi, minorem eſſe verani, niſi ex proprietate ſermonis aliquod inconueniens ſequatur, ex eo autem quod verba Iſaiæ accipiantur in rigore de Chriſro vt perſona diuina, ſequi magnum inconueniens, quod nempè Filius à Spiritu Sancto procedat, & ideo loquendo de Chriſto vt Deo, non poſſe accipi in rigore, & proprietate ſermonis.

§. IV.

Argumentis contra ſecundam partem concluſionis occurritur.

61 *Primum arg. cõtra ſecũdam partem concl.* CONtra ſecundam partem concluſionis arguitur primo ex Gregorio *homilia* 26. *in Euangelia ſuper caput* 20. Ioannis ad illa verba: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos*, vbi poſtquam prædicta verba explicuit de miſſione Chriſti in carnem, aliam explicationem ſubiecit, ſic dicens: *Quamuis mitti etiam iuxta naturam diuinitatis poſſit intelligi, eo enim ipſo à Patre Filius mitti dicitur, quo à Patre generatur: nam Sanctum quoque Spiritum, qui cum ſit æqualis Patri, & Filio, non tamen incarnatus eſt, eiſdem ſe Filius mittere perhibet dicens: cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre; ſi enim mitti, ſolummodo incarnari, deberet intelligi, Sanctus proculdubio Spiritus nullo modo diceretur mitti, qui nequaquam incarnatus eſt, ſed eius miſſio ipſa proceſſio eſt, qua de Patre procedit, & Filio: ſicut itaque Spiritus mitti dicitur, quia procedit: ita & Filius non incongrue mitti dicitur, quia generatur*: ergo ex mente Gregorij, licet miſſiu Filij in carnem non conſiſtat adæquatè in generarione æterna, ratio tamen miſſionis abſtrahit ab æterna, & temporali, & ſic ſumpta adæquatè in proceſſione Filij à Patre ſaluatur. Probatur conſequentia primo: nam docet, mitti Filium, non debere reſtringi ad hoc quod eſt incarnari, ſed etiam poſſe accipi pro æterna generatione; eo quod etiam Spiritus Sanctus dicitur mitti, qui tamen incarnatus non eſt: ergo ſentit miſſionem Filij dupliciter accipi poſſe, nempè promiſſione Filij in carnem, quæ temporalis eſt, & pro generatione æterna, qua mittitur ſecundum diuinitatem, & hanc adæquatè in proceſſione æterna conſiſtere. Secundo: nam de miſſione Spiritus Sancti ait, *quod eius miſſio ipſa proceſſio eſt*, quæ verba ſatis indicant, miſſionem Spiritus Sancti in proceſſione æterna ſolum conſiſtere. Ex quo infert: *Sicut itaque Spiritus mitti dicitur, quia procedit, ita Filius non incongruè mitti dicitur, quia generatur*: ergo ſentit Gregorius miſſionem Filij dupliciter accipi, ſcilicet pro incarnatione ex tempore, & pro generatione à Patre ab æterno, & in hac ſecunda acceptione adæquatè conſiſtere in proceſſione.

62 *Explicat. Gregor.* Reſpondeo, verba illa Gregorij: *Eo enim à Patre Filius mitti dicitur, quo à Patre generatur*, intelligenda eſſe non de miſſione actuali, ſed de miſſione poſſibili, ita vt fiat iſte ſenſus: *Eo ipſo Filius miſſibilis à Patee conſtituitur, quo à Patre generatur*, vt explicat D. Thomas *quæſt.* 43. *art.* 2. *ad* 1. illis verbis: *Quia ex hoc ipſo Filius habet quod poſſit mitti, quod ab æterno genitus eſt*, quam explicationem tradidit ſecundo D. Thomas; quia primæ explicationi, quod nempe loquebatur Gregorius, *de temporali Filij generatione, non à Patre, ſed à Matre*, non multum fidit.

63 *Prob. menti Gregor. cõgruere.* Et quidem explicationem traditam menti Gregorij congruere, ex eo mihi ſuadetur: mens enim Gregorij erat, Filium non ſolum per incarnationem mitti, & incarnationem etſi ad miſſionem Filij ſufficiat, non tamen eſſe neceſſariam vt miſſio Filij ſaluetur. Quod probat: *ſi enim mitti ſolummodo incarnari deberet intelligi, proculdubio Spiritus Sanctus nullo modo diceretur mitti, qui nequaquam incarnatus eſt*. Quod autem incarnatio neceſſaria non ſit, vt Filius mittatur, probat ex eo quod, *eo ipſo à Patre Filius mitti dicitur, quo à Patre generatur*, ac ſi ita argumentaretur Gregorius: Filius eo ipſo miſſibilis à Patre redditur, quo à Patre generatur; ſed ex vi generationis æternæ non determinatur ad incarnationem, ſed poteſt alios effectus cauſare, quibus illius proceſſio à Patre manifeſtetur, in quo Filium mitti conſiſtit: ergo Filium mitti non eſt ſolum incarnari, ſed poteſt alijs modis, & medijs alijs effectibus contingere. Et ſic explicata auctoritate Gregorij, neganda eſt conſequentia, conſtatque ad vtramque probationem ſolutio.

64 *Secunda probatio conſequẽtiæ confirmat noſtram explicationem.* Imò ſecunda probatio explicationem noſtram confirmat, quod probo: ait enim: *Sicut Spiritus mitti dicitur quia procedit, ita Filius mitti dicitur, quia generatur*; ſed verba iſta non poſſunt accipi de actuali miſſione Spiritus Sancti, ſed de miſſibilitate, ita vt ſenſus fiat: *Spiritus Sanctus eſt miſſibilis, quia procedit*: ergo pariter Filius non conſtituitur, ex mente Gregorij, actu miſſus per æternam generationem, ſed ſolum miſſibilis, quia nempè ex illa habet quod poſſit mitti. Probatur minor: loquitur enim Gregorius de miſſione Spiritus Sancti, quam probat ex illis verbis Chriſti ad diſcipulos ſuos: *Cum venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre*; ſed hæc miſſio temporalis eſt; & conſequenter non poteſt in proceſſione æterna adæquatè conſiſtere; nec poteſt dici Spiritus Sanctus hac miſſione mitti actu, quia procedit, ſed ſolum quod miſſibilis æterna proceſſione conſtituatur: ergo cum docet Gregorius mitti Spiritum Sanctum, quia procedit, non loquitur de miſſione actuali, ſed de miſſione poſſibili; ita vt ſenſus ſit, Spiritum Sanctum miſſibile per proceſſionem æternam conſtitui, non autem quod per illam miſſus actu conſtituatur.

65 *Arg. 2.* Secundo arguitur: nam Diuus Thomas *quæſt.* 43. *art.* 1. *in corpore*, præmiſſis tribus modis proceſſionis, vel exitus miſſi à mittente, videlicet, per imperium, ſicut dominus mittit ſeruum, per conſilium, & ſecuudum originem, vt ſi dicatur, quod flos mittatur ab arbore, docet perſonis diuinis ſolum hoc modo vltimo conuenire exitum à perſona mittente, videlicet per originem; ſed emiſſio florum ab arbore adæquatè conſiſtit in emanatione, aut productione floris ab illo: ergo iuxta Diuum Thomam miſſio diuinarum perſonarum adæquatè in proceſſione conſiſtit.

66 *Reſp.* Reſpondeo, conceſſa maiori, & minori, negando conſequentiam: nam D. Thomas duo in miſſione diſtinxit, nempè exitum à mittente, & tendentiam ad aliquem terminum. Miſſionem diuinarum perſonarum non comparauit emiſſionis floris ab arbore quantum ad vtrumque, ſed ſolum quantum ad modum exitus, quia perſona miſſa in diuinis non exit moralitèr à perſona mittente, ſed phyſicè ab illa procedit; ac proinde ex eo quod emiſſio flores ab arbore adæquatè in exitu ab illa conſiſtat, non licet inferre miſſionem diuinarum perſonarum adæquatè conſiſtere in proceſſione.

67 *Si obijcias.* Si dicas: productio floris ab arbore eſt miſſio, & tamen adæquatè in productione floris conſiſtit: ergo etiam miſſio diuinarum

perſona-

Digitized by Google

perſonarum adæquatè in illarum productione conſiſtit. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem probatur: ſi namque exitus floris ab arbore miſſio non eſſet, ineptè D. Thomas exemplo miſſionis floris ab arbore vteretur ad explicandum exitum, in quo miſſio perſonarum conſiſtit; ſed hoc aſſerendum non eſt: ergo nec eſt negandum in exitu florem ab arbore rationem miſſionis ſaluari.

68 *Reſp.* Reſpondeo negando maiorem: miſſio namque reſpicit tria, ſcilicet perſonam mittentem, perſonam miſſam, & nouum aliquem terminum. In exitu autem florum ab arbore, ſolum dantur arbor emittens, & flores emiſſæ; ac proinde non eſt miſſio. Vnde D. Thomas non miſſionem, ſed emiſſionem illum exitum appellat; emiſſio namque ſolum dicit ordinem ad principium emittens, & effectum emiſſum, quæ in emanatione florum ab arbore reperiuntur, miſſio autem præter hæc addit ordinem ad nouum terminum mediante miſſione acquiſitum. Nec ſequitur D. Thomam inepto exemplo vſum fuiſſe ad explicandam miſſionem diuinarum perſonarum; non enim vſus fuit illo ad explicandam adæquatam rationem miſſionis, ſed ſolum rationem inadæquatam, nempè modum exitus, miſſionis diuinarum perſonarum conuenientem, qui non cum per imperium, vel conſilium, ſed per originem. Ad hoc autem explicandum accommodatiſſimo exemplo vſus fuit: flores enim verè exeunt ab arbore, quamuis non moralitèr, ſed phyſicè exeant ab illa; nec ex defectu exitus emanatio florum deficit à ratione miſſionis, ſed ex alijs capitibus. Vt ergo D. Thomas explicaret quomodo perſona diuina miſſa, exeat à perſona mittente ſine imperio, & ſine conſilio, per hoc ſolum quod ab illa procedat, accommodatiſſimo exemplo fuit vſus.

69 *Denique arg.* Denique arguitur: nam miſſio diuinarum perſonarum eſt aliquid reale, vtpotè realitèr in rerum natura exiſtens, & realem effectum cauſans; ſed habitudo perſonæ diuinæ ad terminum de nouo acquiſitum non eſt realis, ſed rationis; Deus enim ad creaturas non poteſt reali relatione referri, vt docet D. Thomas *in hac 1. part. ſupra q. 13. art. 7.* & cum illo Theologi communiter: ergo miſſio diuinarum perſonarum non poteſt in habitudine prædicta conſiſtere; & conſequenter adæquatè conſiſtit in æterna proceſſione.

70 *Aliquorū ſolutio reijcitur.* Huic argumento, qui docent ideas diuinas per reſpectus ideales, qui ſunt aliquid rationis compleri, & ratione illorum ideas diuinas multiplicari, non recuſabunt, idetiam de miſſionem diuinarum perſonarum docere; ſi namque realitas idearum non obſtat, vt per reſpectu rationis compleantur, & per illas multiplicentur: nec realitas miſſionis obſtabit, vt per habitudinem rationis compleatur, vel conſtituatur. Nos autem non poſſumus huic exiſtimationi aſſentiri cum *tomo 2. diſp. 43.* ſententiam illam de conſtitutione idearum per reſpectum rationis, falſam reputauerimus, ſicut aliam ſententiam ſimilem de conſtitutione decreti liberi Dei per reſpectum rationis in eodem tomo *diſput. 48.* falſam cenſuimus, & vt talem fusè reijcimus. Et exinde à paritate probatur: non poſſe miſſionem diuinarum perſonarum in habitudine rationis ad nouum terminum conſiſtere, nec per illam conſtitui, aut compleri: ſi namque diuinis ideis, & diuino decreto repugnat conſtitui, aut compleri per entitatem, aut reſpectum rationis, vt locis allegatis monſtrauimus, repugnat etiam miſſioni diuinarum perſonarum compleri, aut conſtitui per rationis habitudinem.

71 *Si reſp.* Si fortè aliquis reſpondeat, diſparem eſſe rationem: nam ideæ, & decreta libera conueniunt Deo ab æterno, & quia intellectus creatus, qui ſolus poteſt entia rationis formare, ab æterno non exiſtit, fit vt non poſſint per reſpectus rationis conſtitui, nec per illos compleri. Miſſio autem diuinarum perſonarum eſt temporalis, ideoque non repugnat per habitudinem rationis formandam per intellectum humanum in tempore exiſtentem compleri. *Contra.* Obſtat contra hanc euaſionem: nam licet miſſio temporalis ſit, ac proinde ex iſto capite non repugnet illi conſtitui per reſpectum dependentem ab intellectu creato, non ab æterno, ſed in tempore exiſtente, repugnat tamen ex alio; quia nempè, vt perſona diuina mittatur, non dependet à conſideratione noſtri intellectus; ſed non ſtat perſonam diuinam mitti non exiſtente miſſione: ergo exiſtentia miſſionis non poteſt dependere à conſideratione noſtri intellectus; & conſequenter nec poteſt per habitudinem rationis ab illo dependentem conſtitui.

72 *Traditur vera ſolutio.* Quare aliter eſt argumento facto occurrendum: nomine habitudinis non accipere Diuum Thomam reſpectum rationis ſecundum eſſe formale qualiter ab intellectu noſtro vt illam confingente dependet, ſed pro fondamento illius, quod in ſe eſt entitas realis abſoluta, à Nobis tamen ad inſtar habitudinis concipitur, qualiter *tomo 2. diſp. 43.* explicuimus Angelicum Præceptorem docentem, ideas diuinas compleri per reſpectum imitabilitatis à creaturis. Et *diſput. 48.* eodem modo explicuimus aliquos ex Antiquis Thomiſtis aſſerentes, decretum liberum Dei conſtitui per reſpectum rationis. In explicando autem fundamento habitudinis rationis, quam miſſio ad terminum creatum importat, non eſt vna omnium ſententia. Quidam dicunt eſſe diuinum decretum. Alij eſſe effectum de nouo cauſatum à Deo in creatura, ad quam perſona diuina mittitur.

73 *Fundamentum reſpectus non eſt decretum æternum, nec effectus cauſatus in tempore.* Sed neutrum ſubſiſtere poteſt. Non primum: nam decretum Dei eſt æternum, Deumque ab æterno decernentem denominat. Miſſio autem eſt temporalis, & in tempore denominat perſonam diuinam miſſam: ergo fundamentum habitudinis rationis, in quo miſſio diuinarum perſonarum conſiſtit, non eſt liberum decretum. Quod autem in effectu in creatura cauſato non conſiſtat fundamentum prædictæ habitudinis probatur: nam perſona diuina mittitur quatenus in nobis cauſat donum gratiæ habitualis, ratione cuius in nobis dicitur inhabitare, & à nobis dicitur haberi; & conſequenter miſſio conſtituit perſonam miſſam cauſantem prædictum donum, quod eſt terminus miſſionis; ſed cauſa in ratione cauſantis, non poteſt per effectum à ſe cauſatum conſtitui, cum ſit prior illo; aliàs effectus à ſe ipſo cauſaretur, quod implicat. ergo fundamentum habitudinis rationis, quam ad terminum in creatura cauſatum importat miſſio diuinarum perſonarum, non eſt effectus, vel terminus de nouo in creatura productus, ſed eſt actio exequutiua formaliter immanens, & virtualiter tranſiens, per quam effectum illum perſona diuina producit, quæ licet ſit ab æterno entitatiuè, non tamen eſt denominatiuè ab æterno, ſed in tempore perſonam diuinam denominat actu cauſantem.

74 *Explicatur fundamentum.* In quo autem actio Dei exequutiua conſiſtat, an ſcilicet in actu intellectus, an in actu voluntatis, an in actu virtualiter diſtincto ab actibus intellectus, & voluntatis, explicuimus *ſupra tom. 1. tract. 3. diſp. 32. §. vltimo*, vbi eſſe indiſtinctum virtualiter ab actu ſcientiæ practicæ Dei verius cenſuimus. Conſiſtit ergo miſſio diuinarum perſonarum in proceſſione æterna, & actione exequutiua, per quam donum creatum à perſona miſſa cauſatur. Et quia hæc actio, quamuis in re ſit abſoluta, à Nobis tamen vt reſpectiua cognoſcitur, ideo per habitudinem ad terminum temporalem adiunctam proceſſioni æternæ, miſſio diuinarum perſonarum à D. Thoma explicatur, & diffinitur.

§. V.

Explicatur modus, quo iſtæ habitudines ingrediuntur conſtitutionem miſſionis.

75 *Prima pars concluſionis prob. 1.* SEcunda Concluſio: *Vtraque habitudo directè importatur in miſſione, & vtraque magis, aut minus principaliter ſecundum diuerſas conſiderationes.* Prima pars concluſionis probatur primò ex D. Thoma *in præſenti quæſt. 43. art. 2. in corpore* illis verbis: *In his, quæ important originem diuinarum perſonarum, eſt quædam differentia attendenda, quædam enim in ſui ſignificatione important ſolum habitudinem ad principium, vt proceſſio, & exitus. Quædam vero cum habitudine ad principium determinant proceſſionis terminum: quorum quædam determinant terminum æternum, ſicut generatio, & ſpiratio: quædam vero nam habitudine ad principium determinant terminum temporalem, ſicut miſſio, & datio.* Ex quibus verbis tale argumentum formatur: Iuxta D. Thomas ſicut ſpiratio, & generatio dicunt habitudinem ad principium, & ad terminum æternum: ita miſſio cum habitudine ad principium importat habitudinem ad terminum temporalem; ſed generatio, & ſpiratio directè important vtramque habitudinem, vt ex mox dicendis conſtabit: ergo vtraque habitudo importatur directè in miſſione.

76 *Confir.* Quod inſinuari videtur Ioannis 16 illis verbis: *Exiui ad Patrem, & veni in mundum*, quibus Chriſtus ſuam miſſionem explicuit per exitum æternum à Patre, & aduentum temporalem in mundum, vtrumque ſua propoſitione directè explicando. Confirmatur ex D. Thomas *in præſenti quæſt. 43. art. 5. in corpore*, illis verbis: *Mitti perſonam diuinam ad aliquem per inuiſibilem gratiam, ſignificat nouum modum inhabitandi illius perſonæ, & originem eius ab alia.* Quibus verbis vtraque habitudo directè explicatur: ergo vtraque ſignificatur directè hoc nomine *miſſio perſonæ diuinæ*, & conſequenter vtraque directè ingreditur conſtitutionem miſſionis.

77 *Prob. 2.* Secundo probatur: nam miſſio ſumitur, vel actiuè, vel paſſiuè; ſed vtroque modo ſumpta importat directè vtramque habitudinem: ergo vtraque iſta habitudo importatur directè in miſſione. Maior cum conſequentia tenet. Minor autem probatur: actio namque directè reſpicit principium, & terminum, etſi à principio ſpeciem ſumat quatenus actio; paſſio etiam directè reſpicit terminum, & principium, quamuis ſpecificetur à termino, vel ſubiecto; ſed miſſio actiuè ſumpta, ſignificatur vt actio, paſſiuè accepta ſignificatur vt paſſio: ergo in nomine miſſionis importatur vtraque habitudo directè. Quod amplius vrgetur: miſſio namque ſignificatur, vt motus *quo* perſona miſſa egreditur à mittente in ordine ad aliquem terminum; ſed licet motus ſpecificetur à termino *ad quem*, directè reſpicit terminum *à quo*: ergo miſſio directè reſpicit principium *à quo* exit, & terminum ad quem tendit.

78 *Secunda pars concluſionis probatur.* Secundam concluſionis partem probo hac ratione: nam id, quod importatur vt differentia determinans, conſtituens, & diſtinguens,

Digitized by Google

ſtinguens, principalius importatur, eo quod ingreditur vt materia determinabilis: ſed iſtæ habitudines ſic comparantur, vt vtraque ſit determinans, & diſtinguens, & vtraque eſt per alteram determinabilis: ergo vtraque magis principaliter, & vtraque minus principaliter importatur in miſſione ſecundum diuerſas conſiderationes. Conſequentia eſt bona. Maior videtur certa: nam differentia conſtituens, & diſtinguens gerit munus formæ: determinabile autem vt materia ſe habet: ergo quod importatur vt determinans, & diſtinguens principalius importatur, eo quod ingreditur vt determinabile, & diſtinguibile. Minor autem probatur: nam miſſio Filij, v. g. eſt quid diſtinctum ab illius æterna generatione, cum hæc æterna ſit, miſſio autem ſit temporalis; diſtinguitur etiam ad aduentu diuinæ perſonæ, cum Patri aduentus conueniat, cui tamen non conuenit miſſio; ſed à generatione diſtinguitur per habitudinem ad terminum, & ab aduentu ſolum diſtinguitur per habitudinem exitus, proceſſioniſque à principio: ergo hæc habitudo determinat habitudinem ad effectum, & illam ab aduentu diſtinguit, & in ratione miſsionis conſtituit. Et ſimiliter habitudo ad terminum temporalem, determinat habitudinem ad principium, illam à generatione diſtinguit, & conſtituit in ratione miſſionis; & conſequenter vtraque principalis importatur, & minus principaliter ſecundum diuerſas conſiderationes.

79 *Conf.* 1. Quod amplius vrgetur ad hominem contra Durandum, qui *in 1. diſt.* 15. *quæſt.* 2. *num.* 8. probat id, quod eſt in miſſione eſſentiale principalius importari, illo quod eſt eſſentiale completur in ratione miſſionis. Ex quo infert ſe habere vt formale id, quod eſſentiale eſt, notionale autem vt materiale. Quod autem notionale per eſſentiale compleatur, probat ex Parente Auguſt. 10. de Trinitate, aſſerente, quod Filius non eo quod genitus, eſt à Patre miſſus, ſed vel ex eo quod viſibilis apparuit, vel ex eo quod mentem alicuius ſanctificat, ſanctificatio autem mentis eſt quoddam eſſentiale, cum ſit à tota Trinitate. Tunc ſic; ſed Filius non eo ſolum dicitur miſſus, quia mentem ſanctificat, in quo importatur habitudo ad terminum, cum Pater mentem ſanctificet, & tamen miſſus non ſit, ſed quia taliter ſanctificat, nempè vt ab alio procedens, in quo importatur habitudo ad principium ergo notionale in habitudine ad principium conſiſtens, complet, & determinat eſſentiale conſiſtens in habitudine ad terminum; & conſequenter ſi eſſentiale, quia notionale determinat, principalius importatur, habitudo etiam ad principium, quæ notionalis eſt, principalius debet importari.

80 *Conf.* 2. Confirmatur, & vrgetur ſecundo ad hominem contra quoſdam Recentiores Thomiſtas aſſerentes, principalius importari in miſſione effectum temporalem, vel habitudinem ad illum, quam proceſſio, & habitudo ad principium; idque probantes, ex eo quod miſſio perſonarum eſt libera; proceſſio autem perſonarum eſt neceſſaria, ſed miſſio perſonarum eſt notionalis, cum non ſit communis tribus perſonis, non enim conuenit Patri; temporalis autem effectus, & habitudo ad illum non ſunt aliquod notionale, cum tribus perſonis conueniant; omnes enim veniunt ad nos cum infunditur gratia iuſtificans, eo quod ab omnibus vna indiuiſibili operatione cauſatur: ergo proceſſio, quæ notionalis eſt, principalius in miſſione importatur. Maior continet Recentiorum doctrinam. Minor eſt certa, & conſequentia patet à paritate rationis: nam ſi quia miſsio eſt libera, formalitas libera, quæ inuenitur in illa, illamque conſtituens liberam, principalius importatur in illa quam proceſsio, quæ non libera, ſed neceſſaria eſt, cur ex eo quod miſsio notionalis ſit, non debet principalius importare prædicatum notionale, per quod notionalis conſtituitur, quam prædicatum commune, quod notionale non eſt.

§. VI.

Argumentis in contrariorum occurritur.

81 *Arg.* 1. *cõtra vtramque partem.* CONtra vtramque partem noſtræ concluſionis videtur ſtare Angelicus Præceptor *in* 1. *diſtinct.* 15. *quæſt. vnica art.* 2. *in corpore*, illis verbis: *Quidam dicunt, quod miſſio in diuinis ſignificat, quod notionale eſt. Alij autem dicunt, quod principalius ſignificat, quod eſſentiale eſt, & hoc videtur verius, quia miſſio non ponit exitum miſſi à mittente ſecundum eſſe, vt patet de ſeruo miſſo à Domino; ſed importat ſolum quantum ad aliquem effectum auctoritatem mittentis reſpectu miſſi; ſed quia in diuinis non poteſt auctoritas in mittente eſſe, niſi quatenus miſſus procedit ab eo, ideo ex conſequenti ſignificat, quod notionale eſt.* Ex quibus verbis contra vtramque noſtræ concluſionis partem arguitur: etenim habitudo, quam miſsio dicit ad principium, eſt notionalis: habitudo autem miſsionis ad terminum eſt eſſentialis, ideſt communis; ſed iuxta Diui Thomæ id quod eſſentiale eſt principalius in miſsione importatur, eo quod eſt notionale, & hoc ex conſequenti in miſsione importatur: ergo falſum eſt, quod in prima parte concluſionis aſſerimus, nempè vtramque habitudinem directè importari in miſsione. Et quod in ſecunda parte eiuſdem concluſionis aſſerimus, nempè vtramque habitudinem principalius importari ſecundum diuerſas conſiderationes.

Reſpondeo primo ex ſupra dictis *n.* 34. ex Caietano, & Ferrara, *miſſionem* duplicem ſignificationem habere, vnam per ſe primo intentam, aliam ſecundariam, & minus principalem, iuxta primam ſignificat directè proceſſionem perſonæ miſſæ, & habitudinē ad effectum temporalem, & iuxta illam proceſſit noſtra concluſio. Verba autem D. Thomæ in contrarium adducta accipienda ſunt de miſſione in ſecunda, & minus principali ſignificatione: ſic enim accepta non ſignificat de formali proceſſionem perſonæ miſſæ à mittente, nec habitudinem ad principium, ſed nouum modum eſſendi, vel habitudinem ad illum ſignificat de formali, & directè: proceſſionem autem ſecundum eſſe perſonæ miſſæ à mittente indirectè, in obliquo, & materialiter. Ideò autem D. Tho. loco allegato primariæ ſignificationis non meminit, ſed ſignificationis ſecundariæ, & minus principalis, quia hæc intento D. Thomæ ſeruiebat, quod erat explicare ſententiam Magiſtri aſſerentis, perſonam procedentem mitti ab ea, à qua non procedit. 82 *Reſp.* 1.

Sed dices: D. Thomas verbis allegatis ſe opponit auctoribus aſſerentibus, miſſionem principalius ſignificare, id quod notionale, eſt nempè habitudinem procedentis ad principium à quo procedit, verius iudicans, quod alij aſſerebant, nempè ſignificare principalius, id quod eſſentiale eſt, nempè nouum modum eſſendi in creatura, & habitudinem ad effectum temporalem; at ſi attenta prima ſignificatione importatur principalius, vel æquè principaliter notionale, non deberet acquieſcere Authoribus ſecundæ ſententiæ, illam iudicans veriorem, ſed potius Authoribus primam ſententiam tenentibus; cum de nominibus abſolutè ſit loquendum iuxta primam, & præcipuam ſignificationem, qua attenta, verum eſt, quod Authores primæ ſententiæ aſſerebant: ergo noſtra interpretatio menti D. Thomæ aduerſatur. 83 *Obijcies.*

Reſpondeo, Authores primæ ſententiæ, quibus D. Thomas ſe opponit, non docuiſſe *miſſionem* ſolum in præcipua ſignificatione importare principalius notionale, quam eſſentiale, & commune, ſed in omni ſignificatione non admittentes aliam ſignificationem, iuxta quam de formali, & magis principaliter importatur in miſſione id, quod eſſentiale eſt. Et in hoc ſenſu illorum ſententiam vt minus veram impugnauit D. Thomæ præferens, & veriorem iudicans ſecundam ſententiam, in qua illa duplex ſignificatio diſtinguitur, in quarum vna habitudo ad effectum temporalem, quæ communis eſt, de formali, directè, & magis principaliter importatur in miſſione. 84 *Reſp.*

Reſpondeo ſecundo, loqui D. Thomas de eo, quod eſſentiale eſt in miſſione conſiderato, prout determinat notionale, illudque in ratione miſſionis conſtituit, & à non miſſione diſtinguit; ſic autem verum eſt in miſſione principalius importari, quam notionale, quod in hac conſideratione vt materiale importatur. Per hoc autem non excluditur, quod notionale ſumptum vt determinat eſſentiale, illudque trahit ad eſſe miſſionis, & à non miſſione diſtinguit, principalius importetur, quam illud, quod eſt eſſentiale: imò potius hoc ex illo infertur; ſi nãque quod eſſentiale eſt, principalius importatur, quia determinat notionale, & illud in ratione miſſionis conſtituit, cum notionale etiam determinet id, quod eſſentiale eſt, & in ratione miſſionis conſtituat, conſequenter eſt aſſerendum in hac conſideratione principalius importari. 85 *Secundo reſp. primo arg.*

Nec ſequitur, D. Tho. debuiſſe vtrumque explicare; & conſequenter diminutè proceſſiſse mentionem faciens vnius conſiderationis, in qua eſſentiale præfertur notionali, & aliam conſiderationem omittendo, in qua notionale principalius importatur. Tum, quia prima conſideratio ad intentum D. Th. faciebat, quod erat explicare, & defendere mentem Magiſtri aſſerentis, perſonam diuinam mitti ab ea, à qua non procedit. Alia autem conſideratio ad hoc neceſſaria non erat, ideoque D. Thomas hanc conſiderationem omittens diminutè non proceſſit. Tum etiam, quia ex eo quod D. Thomas docuit de eſſentiali comparato cum notionali in prædicta conſideratione, facilè erat, quid dicendum ſit notionali comparato cum eſſentiali, vt illud determinante, deducere. Et hoc ſufficit, vt D. Thomas conſiderationem illam prædicati notionalis non explicans, non proceſſerit diminutè. 86 *Non proceſſit diminutè D. Thom.*

Tertio, & melius reſpondetur, loqui D. Thomæ de miſſione perſonarum attenta ratione communi miſſionis, ſic autem verum eſt principalius importare nouum modum eſſendi, & habitudinem ad illum; nouum enim terminum petit miſſio ex conceptu communi. Quod autem miſſus à mittente ſecundum ſuum eſſe procedat, ex hoc conceptu non petit, ſed tantum permittit in aliquo ſibi inferiori, nempè in miſſione diuinarum perſonarum; principalius autem importatur id, quod poſitiuè petitur, eo quod tantum permiſſiuè importatur. Cum quo ſtat, quod attenta miſsione perſonarum ſecundum vltimam differentiam, vel quaſi differentiam, etiam importet principaliter proceſſionem miſſi à mittente ſecundum eſſe, & habitudinem ad principium, à quo perſona miſſa procedit. 87 3. *Reſp.*

Sed dices: iuxta D. Thomas loco allegato, in miſſione diuinarum perſonarum principalius importatur id, quod eſt eſſentiale, notionale autem ex conſequenti importatur; ſed importari ex conſequenti, idem eſt atque importari in obliquo, de connotato, & indirectè: ergo notionale, quod eſt in miſsione, non in- 88 *Obijcies.*

greditur

Digitized by Google

greditur directè conſtitutionem miſſionis diuinarum perſonarum.

Reſp. Reſpondeo, negando minorem; ly *namque ex conſequenti* non accipitur à D. Thoma pro hoc, quod eſt de connotato importari, ſed prout denotat illationem vnius propoſitionis ex alia. Ex eo enim, quod de ratione miſſionis vt ſic, eſt authoritas mittentis ſuper miſſum: & inter diuinas perſonas alia authoritas vnius ſuper aliam dari non poteſt, quam principij, & procedentis à principio; infert D. Thomas proceſſionem eſſe de ratione miſſionis diuinarum perſonarum. Vnde ly *ex conſequenti*, quo vtitur Angelicus Doctor, non denotat, quod proceſſio importatur in obliquo, ſed denotat, bene inferri, quod proceſſio ſit de ratione miſſionis vnius perſonæ ab alia, ex eo quod de ratione miſſionis eſt authoritas mittentis ſupra miſſum, & inter perſonas diuinas, alia authoritas intercedere non poteſt, quam principij proceſſionis.

89 *Secundo. arg. cõtra 1. p. conc.* Secundo arguitur ex D. Thoma *quæſt.* 43. *art.* 2. vbi docet, *quod miſſio conuenit perſonæ diuinæ ſecundum quod importat proceſſionem originis à mittente in aliquem effectum*. Et artic. 2. ad 1. illis verbis: *Hoc ipſo Filius habet, quod poſſit mitti, quod eſt ab æterno genitus*. Et ſolutione 3. illis verbis: *Miſſio includit proceſſionem æternam, & aliquid addit, ſcilicet temporalem effectum*: ergo iuxta D. Thomam, miſſio diuinarum perſonarum conſiſtit in recto in origine vnius ab alia, connotato effectu temporali; & conſequenter habitudo ad principium conſtituit miſſionem in recto, & habitudo ad temporalem effectum ſolum de connotato, & in obliquo.

90 *Reſp.* Sic arguunt nonnulli ex noſtris Thomiſtis, vt probent ſolam proceſſionem importari in recto à miſſione, & in illa principaliter conſiſtere. Sed certè non video quomodo ex verbis D. Thomæ inferatur. Ex quibus ſolum habetur, miſſionem non conſiſtere adæquatè in nouo modo eſſendi in creatura, ſed inſuper includere proceſſionem miſſi à mittente. Quod autem hæc ingrediatur in recto, habitudo autem ad effectum temporalem in obliquo ſolum, nullatenus ex prædictis verbis infertur. Quod enim prius proceſſionem expreſſerit, & poſteà nouum modum eſſendi, non probat, quod ſola proceſſio ingrediatur in recto; ſicut ex eo quod homo diffiniatur per *animal rationale*, in qua diffinitione prius ponitur *animal*, & poſtea *rationale*, non probatur hominem conſtitui per ſolam rationem animalis in recto, aut quod formaliter conſtituatur per illam, quin potius inferri debebat oppoſitum: quod enim prius ponitur, importatur vt determinabile, quod autem poſterius ponitur, importatur vt determinans: determinans autem principalius eſt in alicuius conſtitutione, eo quod ab alio determinatur. Et quidem D. Thom. qu. 43. art. 3. ſic ait: *Dicendum, quod diuinæ perſonæ conuenit mitti, ſecundum quod nouo modo exiſtit in aliquo*. Quibus verbis explicat perſonarum miſſionem per habitudinem ad effectum temporalem in recto: ergo ſi ex eo quod per proceſſionem in recto importatam explicat D. Thom. miſſionem, prout conuenit perſonis diuinis infertur ex mente illius, quod proceſſio importetur in recto, id ipſum aſſerendum eſt de habitudine ad effectum temporalem.

91 *Tertio arg.* Tertio arguitur: per proceſſionem æternam, connotato effectu temporalis, ſufficienter conſtituitur miſſio perſonæ diuinæ: ergo ſola æterna proceſſio; & conſequenter ſola habitudo ad principium importatur directè in miſſione. Conſequentia eſt bona. Antecedens autem oſtenditur primo: per hoc ſolum, quod effectus temporalis de connotato importetur, ſufficienter diſtinguitur miſsio ab æterna proceſsione accepta ſecundum ſe: ergo ſufficienter conſtituitur in ratione miſsionis. Secundo; nam id ſolum ſufficit vt miſsio, temporalis, & libera ſit, proceſsio autem neceſſaria, & æterna: ergo ſufficit etiam ad conſtitutionem miſſionis. Tertio: vt enim *ſupra diſput.* 72. docuimus, intellectus prout in Patre, intellectu ingrediente in recto, paternitate in obliquo, & de connotato, ſufficienter conſtituit potentiam generatiuam: ergo pariter proceſsio vt connotans temporalem effectum ſufficienter conſtituit miſsionem: Denique: vt enim *diſp.* 71. docuimus, intellectio prout in Patre paternitate de connotato ingrediente, ſufficienter conſtituit generationem actiuam: ergo pariter proceſsio vt connotans nouum modum eſſendi in creatura, ſufficienter conſtituit miſsionem. Quod amplius vrgetur: vt enim potentia generatiua, & generatio actualis actiua, affirmentur de Patre, & de Filio non affirmentur, ſufficit quod paternitas, in obliquo, & de connotato ingrediatur vtriuſque conſtitutionem: ergo pariter vt affirmetur miſsionem eſſe temporalem, & liberam, & vtrumque de generatione Filij negetur, ſufficit quod effectus temporalis, vel habitudo ad illum ingrediatur in obliquo conſtitutionem miſsionis, proceſsione ſola, vel habitudine ad principium in recto ingrediente.

92 *Reſp.* Reſpondeo negando antecedens. Ad primam probationem diſtinguo antecedens: ſufficienter diſtinguit, & debito modo, nego antecedens; modo indebito, concedo antecedens, & nego conſequentiam. Et quidem per rationem animalis in recto, connotata rationalitate, diſtingueretur ſufficienter homo ab æquo, cui rationalitatis connotatio repugnat; & tamen ex hoc non licet inferre rationalitatem, ſolum de connotato ingredi conſtitutionem hominis; & ratio eſt, quia eſt debita homini, non vt connotata, ſed vt in recto illius conſtitutionem ingrediens. Ita in præſenti eſt dicendum, quod licet habitudo ad effectum temporalem vt connotata ſufficienter diſtingueret; quia tamen miſsioni vt in recto ingrediens debetur, non infertur per illam vt in obliquo, & de connotato ingredientem conſtitui.

93 *Ad 2. antecedentis probationem.* Ad ſecundam, conceſſo antecedenti, neganda eſt conſequentia: Nos enim non probamus habitudinem ad effectum temporalem importari directè, quia ex illa habet miſsio, quod temporalis, & libera ſit, ſed qua ſignificatur vt actio, paſsio, vel motus, in quibus ordo ad terminum importatur in recto. Ad tertiam probationem conceſſo antecedenti, nego conſequentiam; ratio autem cur in potentia generatiua non ingreditur in recto paternitas, ſed ſolum vt connotata, eſt quia in principio *quo* radicali, & proximo diuinæ generationis, conſtituenda eſt ſumma vnitas poſsibilis cum termino genito, vt *diſp.* 72. monſtrauimus; hæc autem maior eſt, ingrediente in recto eo, quod abſolutum eſt; & in obliquo, & de connotato paternitate, quam ſi hæc in recto ingrediatur. Quam identitatem etiam in actione generatiua intercedere debere, *diſp.* 71. probauimus, quæ ratio accommodari non poteſt, vt probetur miſsionem perſonarum per ſolam proceſsionem in recto ingredientem conſtitui. Ad confirmationem, conſtat ex dictis ad primam antecedentis probationem.

94 *Retorquetur arg.* Et quidem argumentum hoc poteſt pro abſoluto, quod eſt in miſsione formari, vt probetur abſolutum connotata proceſsione conſtituere miſsionem, eo quod proceſsio vt de connotato ingrediens ſufficit ad diſtinguendum abſolutum prout in perſona procedente ab eodem abſoluto, quatenus in Patre inuenitur, & ad hoc quod vt conuenit perſonæ procedenti rationem miſsionis ſortitur, quam in Patre non ſortitur. Ad quod ſuadendum fortius vrgent tertia, & quarta probatio antecedentis, quam ad probandum de notionali, connotata habitudine. Si namque intellectus prout in Patre conſtituit potentiam generatiuam, & intellectio prout in Patre conſtituit actualem generationem, ingrediente Paternitate ſolum de connotato, & in obliquo. Cur abſolutum, quod in miſsione inuenitur, nempe habitudo ad nouum modum eſſendi in creatura, prout in perſona procedente, proceſsione de connotato, & in obliquo importata, non ſufficiet conſtituere miſsionem: ſicut ergo ſic formatum argumentum non conuincit, ſolum id quod abſolutum eſt in miſſione, ingredi illius conſtitutionem in recto: ita nec prout formatur ad ſuadendum ſolum notionale in recto conſtituere miſſionem, efficax debet cenſeri. Et ratio eſt iam aſsignata; quia nempe motiuum, quo ſuadetur, ſolum prædicatum abſolutum importari in recto à potentia generatiua, & à generatione actuali, nempe ſumma identitas principij, & actualis generationis cum termino, non militat in miſsione, quæ cum ad effectum creatum terminetur, hanc identitatem non petit.

95 *Alia ratio diſcriminis.* Eſt inſuper alia ratio diſcriminis: nempe, abſolutum, quod in recto conſtituit potentiam generatiuam, & actualem generationem, ab intrinſeco connecti cum paternitate, quam de connotato importat. Et ideo prout ſic connotans paternitatem poteſt vt ratio formalis conſtituere principium *quo* generandi, & actualem generationem, paternitate ſolum vt conditione velut complemento ingrediente ad talem conſtitutionem. Proceſsio autem, non eſt ab intrinſeco connexa cum habitudine ad nouum modum eſſendi, nec habitudo iſta eſt ab intrinſeco connexa cum proceſsione, nec ſe ad inuicem connotant ab intrinſeco, & idcirco vt quæuis ex illis intelligatur vt miſsionem conſtituens, & à non miſsione diſtinguens, debet illarum quælibet alteram determinare, & vt ſic determinata ingredi vt ratio formalis ad conſtituendam miſsionem.

96 *Arg. Durandi contra 2. partem concluſionis.* Deinde contra ſecundam partem noſtræ concluſionis arguitur argumento Durandi in hunc modũ: quando duo includuntur in aliquo, & vnum eſt quaſi ratio completiua, & formalis reſpectu alterius, & aliud quaſi materiale præſuppoſitum, illud quod eſt formale, eſt principalius; ſed in miſsione illud, quod eſt eſſentiale, nempe effectus temporalis, vel habitudo ad illum eſt quaſi completiuum, & formale reſpectu eius, quod eſt notionale, & hoc ad eſſentiale ſupponitur: ergo in miſsione principalius includitur eſſentiale quam notionale. Maior, inquit Durandus, de ſe patet, & minorem probat ex Auguſtino 10. de Trinitate, vbi ait: *Quod Filius, non eo quod Filius, eſt à Patre miſſus, ſed vel ex eo quod viſibilis apparuit, vel ex eo quod mentem cuiuſcumque ſanctificat*; ſed ſanctificatio mentis noſtræ eſt quid eſſentiale, cum ſit à tota Trinitate: ergo formale, & completiuum in miſſione eſt aliquid eſſentiale.

97 *Reſp.* Hoc argumentum prout probat abſolutum, quod eſt miſsione, & à Durando eſſentiale vocatur, non quia ſit prædicatum neceſſarium in Deo, ſed quia eſt tribus perſonis commune, ſecundum aliquam conſiderationem principalius importari,

pro Nobis eſt. Prout tamen à Durando formatur ad ſuadendum ſolum hoc prædicatum in miſsione principalius importari, non conuincit. Et ad illud reſpondetur diſtinguendo maiorem: ſi ſolum ſit ratio completiua, & formalis, concedo maiorem: ſi ſolum ſit ratio completiua, & formalis; ſed etiam ratio complebilis, & formabilis, per illud quod præſupponitur, ſubdiſtinguo maiorem: importatur principalius ſub omni conſideratione, nego maiorem: principalius ſub vna conſideratione, & ſub alia minus principaliter, concedo maiorem, & diſtinguo minorem: eſſentiale prædicatum eſt ratio completiua, & formalis, & ſimul ratio complebilis, & formabilis per prædicatum notionale, concedo minorem: eſt ſolum ratio completiua, & formalis, nego minorem, & diſtinguo conſequens, diſtinctione maioris; ſolum enim ſequitur abſolutum quod eſt in miſſione ſub aliqua conſideratione principalius in illa importari, non autem quod ſub omni conſideratione principalius importetur. Quæ doctrina conſtat ex ratione: qua ſecundam partem noſtræ concluſionis monſtrauimus.

98 *Replic.* 1. Sed obijcies contra iſtam ſolutionem primo: paternitas diuina determinant intellectum, illumque complet in ratione potentiæ generatiuæ; & tamen ſub nulla conſideratione principalius importatur in potentia generatiua, cum ſolum in obliquo, & de connotato importetur, vt docuimus *diſputation.* 72. ergo ex eo quod proceſſio determinet prædicatum abſolutum, & illud compleat in ratione miſſionis, non probatur principalius importari in miſſione.

99 *Secundo.* Secundo: nam materia prima diſtinguit hominem ab Angelo, & tamen ſub nulla ratione principalius, quam anima importatur in homine: ergo ex eo quod proceſſio diſtinguat abſolutum, quod in miſſione inuenitur ab eodem abſoluto prout reperitur in Patre; & in ratione miſſionis conſtituat, non ſequitur ſub aliqua conſideratione principalius in miſſione importari.

100 *Tertio.* Tertio: inde namque probauimus vtramque habitudinem directè importari in miſsione, quia in actione, & paſsione directè importatur, habitudo ad principium, & ad terminum, vel ſubiectum, & in motu habitudo ad terminum *à quo*, & ad terminum ad *quem*; miſsio autem ſignificatur vt actio, paſsio, vel motus; ſed licet vtraque habitudo in actione, paſsione; & motu importetur directè, in nullo tamen illorum vtraque habitudo in actione, paſsione, & motu importetur directè, in nullo tamen illorum vtraque ingreditur principaliter; ſed in actione habitudo ad principium, in paſsione habitudo ad terminum, vel ſubiectum, & in motu habitudo ad terminum ad *quem* importatur principalius, & aliæ habitudines minus principaliter ingrediuntur: ergo licet vtraque habitudo directè in miſsione importetur, non tamen vtraque principaliter, aut principalius ſecundum diuerſas conſiderationes.

101 *Ad 1. replicam reſpondetur* 1. Reſpondeo ad primam replicam primo, conceſſa maiori, negando minorem. Nec obſtat, quod paternitas in obliquo importetur; cum enim quamuis ſic ingrediatur, compleat tamen intellectum diuinum, vt rationem potentiæ generatiuæ ſortiatur, quam non ſortitur in Filio, comparata cum intellectu diuino vt complebili per illam, principalius importatur. Vnde Durandus poſtquam oſtenderat, eſſentiale quod eſt in miſsione principalius importari, hæc verba ſubiecit: *Dico autem principalius, non quia prædicetur in recto de miſſione, ſed quia complet rationem miſſionis reſpectu notionalis, quod eſt præſuppoſitum, & materiale.* Ex quibus apertè conſtat, iuxta Durandum, ſtare quod aliquid non in recto, ſed de connotato, & in obliquo de aliquo prædicatum, principalius in illo importetur. Nec eſt cur nos pigeat Durandum in hoc modo loquendi imitari, cuius celebre, & mirum ingenium merito poteſt cum celebratiſsimis cuiuſuis ſæculi comparari.

102 *Reſp.* 2. Secundo reſpondeo, conceſsis maiori, & minori, negando conſequentiam: noſtra enim doctrina procedit de prædicatis, quæ in aliquo directè importantur, quorum ſi vnum determinet aliud, & ab illo non determinetur, ſolum principalius importatur; ſi autem inuicem ſe determinent ſub diuerſis conſiderationibus, quodlibet illorum prout determinans principalius importatur, alio prout determinabili. Vt autem in prima parte concluſionis docuimus habitudo ad principium, & habitudo ad terminum importantur directè in miſsione, & illarum quælibet determinant aliam; ac proinde vtraque principalius, & minus principaliter ſub diuerſis conſiderationibus importatur. Paternitas autem non ingreditur directè conſtitutionem potentiæ generatiuæ, ſed tantum indirectè in obliquo, & de connotato, vt docuimus *diſputatione* 72. & ibidem probauimus. Et ideò ex eo quod intellectum determinet vt ſortitur rationem potentiæ generatiuæ, non ſequitur principalius, quam intellectus in illa importari.

103 *Tertio.* Tertio reſponderi poteſt, conceſsis maiori, & minori, negando conſequentiam, ob aliam rationem diſcriminis, nempè, quod paternitas determinat intellectum diuinum vt modus, non vero vt ratio formalis, adhuc partialis principij generandi *quo*, & ideò quamuis determinet, non petit principalius importari in potentia generatiua. Notionale autem, quod in miſsione inuenitur, determinat id quod eſt eſſentiale vt ratio formalis partialis cauſatiua miſsionis: & è contra: id quod eſſentiale eſt, determinat notionale vt ratio formalis inadæquata miſsionis. Sicut enim ratio cauſæ ſecundæ conſtituitur ex habitudine ad effectum, & habitudine ſubordinationis ad cauſam primam, vt ex duplici ratione inadæquata formali: ita miſsio conſtituitur inadæquatè partialiter ex habitudine ad principium mittens, & ex habitudine ad effectum. Et cum alias inter iſtas habitudines detur mutua determinatio, rectè colligitur vtramque importari principalius, & minus principaliter ſub diuerſis conſiderationibus iam explicatis.

Ad ſecundam reſpondetur conceſsis maiori, & minori negando conſequentiam: materia namque diſtinguit hominem phyſicè ab Angelo vt ſubiectum recipiens animam, & cum illa hominem componens, non autem determinat animam rationalem, ſed ipſa de ſe, & ab intrinſeco determinata eſt ad hominem conſtituendum. Vnde materia ſub nulla conſideratione rationem formæ ſortitur, & ideò ſub nulla conſideratione principalius importatur: in miſsione autem vtraque habitudo eſt de ſe indifferens ad conſtituendam, & non conſtituendam miſsionem, & ex vtriuſque coniunctione reſultat miſsio; ac proinde vtraque ſubinduit rationem determinantis, & rationem determinabilis, quod eſt idem, atque rationem materiæ, & rationem formæ ad inuicem exercere, ex quo ſequitur principalius, & minus principaliter importari. 104 *Ad 2. replicam reſp.*

Ad tertiam conceſsis maiori, & minori, negando conſequentiam: ratio autem diſcriminis eſt: nam habitudo actionis ad principium non eſt de ſe indifferens, ſed determinata ad illud; ideoque etſi importet ordinem ad terminum, non importat illum vt determinantem ordinem ad principium, idemque de ordine paſsionis ad terminum, vel ſubiectum, & de habitudine motus ad terminum eſt dicendum, non enim habitudo paſsionis ad terminum determinatur per ordinem ad principium, ſed de ſe eſt terminata; nec ordo motus ad terminum *ad quem* determinatur ab ordine ad terminum *à quo*. Et ideò in actione, ſolus ordo ad principium, in paſsione ſolus ordo ad ſubiectum, vel terminum, & in motu ſolus ordo ad terminum *ad quem*, principalius in omni conſideratione importatur; in miſsione autem vtraque habitudo eſt indifferens de ſe, vt proximè dicebamus, & inter illas datur mutua determinatio, & ideò etiam datur in illarum qualibet duplex conſideratio, ſecundum quarum vnam determinat aliam; conſequenter principalius importatur, & ſecundum aliam determinatur; ac proinde importatur minus principaliter reſpectu illius, à qua determinatur. 105 *Ad 3.*

Denique arguitur: miſsio non eſt formaliter exitus miſsi à mittente ſecundum eſſe, vt conſtat in ſeruo miſſo à domino, qui ab illo non accipit eſſe; ſed in vi proceſsionis æternæ, Filius, & Spiritus Sanctus accipiunt eſſe: ergo miſsio perſonarum non eſt formaliter proceſsio æterna; & conſequenter proceſsio non importatur principaliter in miſsione. Confirmatur primo: miſsio importat formaliter habitudinem ad effectum temporalem, & ad nouum modum eſſendi; ſed iſtam habitudinem v. g. ad incarnationem in tempore non dicit miſsio Filij in vi generationis æternæ, cum hæc ſit neceſſaria, & formaliter, & virtualiter immanens, habitudo autem ad incarnationem ſit actio libera, & virtualiter tranſiens: ergo miſsio temporalis Filij non poteſt formaliter, & in recto in æterna illius generatione conſiſtere. Confirmatur ſecundo: nam miſsio temporalis eſt formaliter libera, ſed proceſsio æterna Filij eſt omnino neceſſaria: ergo miſsio non poteſt in proceſsione formaliter, & in recto conſiſtere, ſed in aliquo libero conueniente Filio, vt à Patre procedente, ingrediente proceſsione de connotato, & in obliquo. 106 *Deniq; arg.*

Sic arguunt quidam Recentiores, vt probent miſsionem perſonarum formaliter, & in recto conſiſtere in habitudine ad effectum temporalem, proceſsione ſolum de connotato, & de materiali ingrediente. Cum tamen ſi argumentum aliquid probat, conuincat, adæquatè conſiſtere in effectu temporali, vel in habitudine ad illum, proceſsione nullatenus ingrediente ad conſtituendam miſsionem. Quod patet; inde namque probant non conſiſtere formaliter in proceſsione; quia miſsio in humanis non conſiſtit formaliter in exitu miſsi à mittente ſecundum eſſe, vt conſtat in ſeruo miſſo à domino, à quo non accipit eſſe; ſed miſsio in humanis non ſolum pro eo quod in recto formaliter dicit, ſed etiam adæquatè ſaluatur ſine exitu miſsi à mittente ſecundum eſſe, adhuc de connotato, & in obliquo ingrediente: ergo ſi argumentum aliquid probat, conuincit miſsionem perſonarum adæquatè conſiſtere in effectu temporali, vel habitudine ad illum proceſsione æterna, nullatenus ingrediente illius conſtitutionem. 107 *Retorquetur argum.*

Ad illud reſpondeo diſtinguendo maiorem: miſsio non eſt formaliter adæquatè exitus miſsi à mittente ſecundum eſſe, concedo maiorem: formaliter inadæquatè ſubdiſtinguo maiorem; ex communi conceptu miſsionis, concedo maiorem: ex conceptu talis miſsionis, nego maiorem, & conceſſa minori, diſtinguo 108 *Reſp. arg.*

Digitized by Google

guo conſequens diſtinctione maioris. Solum enim ſequitur miſſionem perſonarum non conſiſtere adæquatè in proceſſione æterna, quod libenter fatemur: non autem quod in illa non conſiſtat inadæquatè formaliter ſimul cum proceſſione æterna, ingrediente habitudine ad terminum temporalem, ad quem miſſio vltimatè ordinatur. Et retorqueo argumentum: nam exitus miſſione vnius hominis ab alio formaliter, & in recto importatur: ergo in miſſione vt ſic ingreditur formaliter exitus, vel argumentum factum nullius eſt efficaciæ: ergo vel inter perſonas diuinas non ſaluatur ratio miſſionis, vel illarum miſsio, in recto, & formaliter conſiſtit in exitu; ſed vna perſona non poteſt ab alia exire aliter quam proceſſione: ergo miſſio perſonæ diuinæ eſt formaliter, & in recto proceſſio.

109 *Ad 1. conf.* Ad primam confirmationem conceſſis maiori, & minori diſtinguo conſequens, non poteſt conſiſtere formaliter adæquatè in æterna generatione, concedo conſequentiam: formaliter inadæquatè, nego conſequentiam. Si namque habitudo ad nouum modum eſſendi conueniret Filio in vi generationis æternæ, in illa adæquatè miſſio Filij conſiſteret. Vnde ex eo quod iſta habitudo non conueniat Filio in vi æternæ generationis, ſolum infertur, non conſiſtere in generatione æterna adæquatè: non autem quod in illa non conſiſtat inadæquatè formaliter, ſimul cum illa ingrediente ad conſtituendam miſſionem habitudine ad nouum modum eſſendi, etſi hæc habitudo non conueniat Filio ex vi generationis æternæ vt cum illa neceſſario connexa.

110 *Ad 2.* Ad ſecundam confirmationem conceſſis maiori, & minori diſtinguo conſequens: formaliter in recto adæquatè, concedo conſequentiam: inadæquatè, nego conſequentiam. Sicut enim vt miſſio ſit temporalis, ſufficit ex vna formalitate temporali conflari, etſi alia ſit æterna: ita vt miſſio ſit libera ſufficit vnum ex ingredientibus illius conſtitutionem, liberum eſſe, quamuis aliud ex quo componitur ſit neceſſarium. Et ſicut ad hoc, quod miſſio ſit notionalis, & non communis tribus perſonis, ſufficit vnum ex conſtituentibus eſſe notionale, quamuis aliud ſit commune. Vnde ſicut iſta conſequentia in ſententia recentiorum arguentium non valet: *Miſsio eſt notionalis formaliter; ſed habitudo ad nouum modum eſſendi eſt communis: ergo miſsio non conſiſtit in illa formaliter*: ita conſequentia ab illis facta, non valet ad excludendam proceſſionem æternam ab inadæquata formali conſtitutione miſſionis, bene tamen vt inferatur, miſſionem non conſiſtere in æterna proceſſione formaliter adæquatè.

§. VII.

Secunda pars diſputationis reſoluitur.

111 *Prima diuiſio miſſionis.* Circa ſecundum, quod in hac diſputatione examinandum propoſuimus, parum, aut nihil diſsidij inter Theologos vertatur. Primo certum eſſe debet, miſſionem diuidi in actiuam, & paſſiuam: miſſio actiua, eſt actiua proceſſio cum ordine ad effectum temporalem, ſeu nouum modum eſſendi, ad quem miſſio paſſiua ordinatur. Miſsio paſsiua, eſt paſsiua proceſsio cum ordine ad eundem terminum. Quæ diuiſio vt ſuſtineri poſsit cum ſententia, quam *ſupra* §. 3. vt probabilem defendimus, aſſerente, poſſe perſonam procedentem mitti ab ea, à qua non procedit, poſſeque ſe ipſam mittere: neceſſario eſt aſſerendum, miſsionem actiuè ſumptam conſiſtere in proceſsione actiua perſonæ miſſæ à mittente, vel ſecundum ſuum eſſe, vel ſecundum effectum temporalem, ad quem miſsio paſsiua ordinatur.

112 *Secunda.* Secundo ex parte proceſsionis, quam in miſsione paſsiua adæquatè ſumpta includi §. 1. docuimus, diuiditur miſsio perſonæ diuinæ in miſsionem Filij, & miſsionem Spiritus Sancti. Cum enim proceſsio ſit de ratione miſsionis, multiplicata proceſsione, neceſſarium eſt miſsionem multiplicari, illaque diuiſa diuidi; ſed proceſsio paſsiua Filij, eſt realiter diſtincta à proceſsione paſsiua Spiritus Sancti: ergo miſsio vnius perſonæ realiter à miſsione alterius diſtinguitur. An autem ex parte termini ad quem miſsio paſsiua ordinatur, realiter inter ſe diſtinguantur, & inter ſe ſint neceſſario connexæ, ex dicendis conſtabit.

113 *Tertio.* Tertio ex parte effectus, vel modi diuiditur miſsio perſonæ diuinæ in viſibilem, & in inuiſibilem. Quæ diuiſio indubitata debet eſſe apud Theologos, cum vtraque in Scriptura exprimatur: inuiſibilis ad Galatas 4. illis verbis: *Quoniam autem eſtis Filij, miſſit Deus Spiritum Filij ſui in corda veſtra clamantem Abba pater.* Et Ioannis 10. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Quæ verba de aduentu trium perſonarum in animam iuſti per gratiam iuſtificantem, qui reſpectu perſonarum procedentium, miſsio inuiſibilis eſt interpretantur Patres, & Doctores communiter.

114 *De miſſione viſibili.* Viſibilis miſsio habetur ad Galatas 4. illis verbis: *Quando venit plenitudo temporis, miſſit Deus Filium ſuum factum ex muliere.* Et de Spiritu Sancto Ioannis 1. illis verbis: *Vidi Spiritum Sanctum deſcendentem quaſi columbam de cælo, & manſit ſuper eum.* Et

Lucæ 3. illis verbis: *Et deſcendit Spiritus Sanctus corporali ſpecie quaſi columbæ in ipſum, & vox de Cælo facta eſt, &c.* Quas miſsiones eſſe viſibiles, conſtat; miſsio namque Verbi fuit facta in natura creata ſenſibili. Miſsio autem Spiritus Sancti ſub ſignis ſenſibilibus; ipſum manifeſtantibus.

Miſsio inuiſibilis eſt, cuius terminus non eſt ſenſibilis, nec aliquo ſigno exteriori manifeſtatur. In qua, duo importantur; 115 *Deffinitur vtraque miſſio.* nempè aliquis poſitiuus effectus, ratione cuius perſona diuina eſſe incipiat nouo modo in creatura, & aliquid negatiuum, ſcilicet, carentia ſigni illum manifeſtantis, aut ſenſibilem conſtituentis. Miſsio viſibilis eſt, cuius terminus ſenſibilis eſt, aut exteriori ſigno manifeſtatur.

Infertur diuiſionē adæquatam. Ex quo infertur dictam diuiſionem eſſe adæquatam, datur enim per differentias contradictoriè oppoſitas, inter quas non datur medium. Sicut diuiſio ſubſtantiæ in immaterialem, & materialem adæquata eſt, quia inter materiale, & immateriale non datur medium. Et diuiſio animalis per rationale, & irrationale eſt adæquata, quia non datur medium inter rationale, & irrationale.

116 *Si oppones.* Si opponas: eſt dabilis miſsio purè inuiſibilis, vt eſt illa qua infunditur gratia iuſtificans, nullo ſigno manifeſtata, vt in iuſtificatione peccatoris communiter accidit. Et miſsio purè viſibilis, qualis eſt illa, qua miſſus fuit in ſpecie columbæ Spiritus Sanctus ad Chriſtum. Cum enim anima Chriſti in primo conceptionis inſtanti, adeò plena gratiæ extiterit, vt nullum incrementum toto tempore vitæ Chriſti ſuſceperit, numquam fuit miſſus miſsione inuiſibili Spiritus Sanctus ad Chriſtum præterquam in primo conceptionis inſtanti; & conſequenter deſcenſus in ſpecie columbæ Spiritus Sancti ſuper caput Chriſti in Iordane, fuit miſſio purè viſibilis. Eſt etiam dabilis miſſio mixta ex viſibili, & inuiſibili, vt fuit illa, qua Spiritus Sanctus deſcendit ſuper Apoſtolos in linguis igneis in die Pentecoſtes: tunc enim non ſolum Spiritus Sanctus viſibiliter apparauit, ſed etiam intus Apoſtolorum corda diuina gratia repleuit. Vnde de Apoſtolis dicitur: *Repleti ſunt omnes Spiritu Sancto, & cæperunt loqui*; & conſequenter fuit illa miſſio compoſita ex viſibili, & inuiſibili: ergo addendum eſt diuiſioni à Nobis factæ tertium membrum, videlicet miſſio mixta; & conſequenter adæquata non eſt.

117 *Reſp.* Reſpondeo prætermiſſa tota antecedentis doctrina, de qua infra, negando conſequentiam: miſſio enim mixta ex viſibili, & inuiſibili, abſolutè eſt miſſio viſibilis, ſicut ſubſtantia compoſita ex materia corporali, & forma ſpirituali, vt eſt homo, abſolutè eſt ſubſtantia materialis. Vnde ſicut dari ſubſtantiam purè ſpiritualem, & ſubſtantiam purè materialem, & ſubſtantiam compoſitam ex corpore, & ſpiritu, non arguit diuiſionem ſubſtantiæ in materialem, & immaterialem non eſſe adæquatam: ita quod detur miſſio purè inuiſibilis, & miſſio purè viſibilis, & miſſio ex vtraque mixta, non arguit diuiſionem miſſionis in viſibilem, & inuiſibilem, non eſſe adæquatam. Et ratio eſt: nam ſicut immaterialitas in ſubſtantia dicit omnimodam negationem materiæ phyſicæ, & ideò eo ipſo, quod materia ingrediatur alicuius conſtitutionem, compoſitum ex illa reſultans immateriale non eſt; & conſequenter eſt materiale: ita inuiſibilitas in miſſione dicit omnimodam negationem manifeſtationis; & conſequenter eo ipſo, quod talis negatio non detur, inuiſibilis miſſio non dicitur, ac proinde dicitur viſibilis.

118 *Sub diuiſio miſſionis inuiſibilis.* Sicut autem ſubſtantia materialis poteſt rectè ſubdiui in ſubſtantiam purè materialem, & ſubſtantiam compoſitam ex materia corporali, & anima ſpirituali: ita doctrina antecedentis admiſſa poterit miſsio viſibilis diuidi in miſſionem purè viſibilem, & miſſionem mixtam ex viſibili, & inuiſibili, quod adæquationi diuiſionis à nobis factæ non obſtat, vt ex eodem exemplo colligitur. Non enim obſtat vt diuiſio ſubſtantiæ in materialem, & immaterialem ſit adæquata, quod ſubſtantia materialis ſubdiuidatur in ſubſtantiam adæquatè materialem, & ſubſtantiam ex materia, & forma ſpirituali compoſitam.

119 *Contra diuiſionē arg. 1.* Contra iſtam diuiſionem objiciet aliquis primo: miſſio inuiſibilis perſonarum diuinarum non eſt cum proprietate miſſio; ergo connumeranda non eſt vt membrum miſſionem diuidens; & conſequenter eſt aſſerendum, ſolum dari miſſionem viſibilem. Probatur antecedens: derogat enim proprietati miſſionis, quod mittens, & miſſus in termino miſſionis conueniant, & ad eundem terminum pergant, vt conſtat in miſſione vnius hominis ab alio, in qua mittens non pergit ad terminum, ad quem miſſus ordinatur; nec in termino cum illo communicat; ſed in miſſione inuiſibili per gratiam iuſtificantem omnes diuinæ perſonæ veniunt ad miſſionis terminum, vt conſtat ex illo Ioannis 14. *Ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*; & conſequenter Pater mittens, Filium, & Spiritum Sanctum, cum illis in termino miſſionis communicat: ergo miſſio inuiſibilis non eſt cum proprietate miſſio. 120

Recentiorum ſententia reijcitur. Hoc argumento conuictum fuiſſe Zuñigam *diſputatione* 18. *dub.* 4. ad aſſerendum, miſsionem inuiſibilem non eſſe propriè

Digitized by Google

miſsionem, ſed ſolum miſsionem viſibilem rationem miſsionis obtinere cum proprietate refert Martinus Perez *tractat. de Deo trino diſputatione* 19. *ſection* 4. Pro quo modo dicendi refert alios ſine nomine. Leui tamen fundamento conuincuntur iſti recentiores ad explicanda in acceptione impropria teſtimonia Scripturæ, in quibus miſsio inuiſibilis diuinarum perſonarum exprimitur, vt eſt illud Pauli ad Galatas 4. *Miſit Deus Filium ſuum in corda veſtra clamantem, Abba Pater*. Et quidem miſsio in humanis importat minoritatem in eo, qui mittitur comparatio cum mittente, importat etiam ſeparationem miſsi, à mittente, & mutationem localem in miſſo, quorum nihil importatur in miſsione perſonarum diuinarum, vt fides docet, explicatque Diuus Thomas *in hac quæſtione artic.* 1. *ad* 1. 2. *&* 3. *argumentum*; & tamen vt recentiores fatentur, miſsio viſibilis diuinarum perſonarum eſt cum proprietate miſsio: ergo ex eo quod in miſsione, prout in humanis contingit; mittens non communicet in termino cum miſsio, nec ad eundem terminum pergant, male inferunt, id eſſe de ratione miſsionis in communi vt propriè acceptæ. Et quod miſsio inuiſibilis perſonarum à proprietate miſsionis deficiat ex eo quod perſona mittens, & miſſa, in termino miſsionis communicant, & ad eundem terminum tendunt.

121 *Secundo reijcitur.* Deinde: nam in miſsione viſibili Verbi ad humanitatem, iuxta allegatos recentiores, ratio miſsionis cum proprietate ſaluatur, vt refert Martinus Perez; & tamen in termino illius communicat Pater mittens cum perſona Verbi miſſa: ergo ex eo quod in miſsione inuiſibili, mittens cum miſsio in termino miſſionis communicet, perperam infertur à prædictis recentioribus, non ſortiri propriam rationem miſsionis. Minor continet recentiorum doctrinam, conſequentia eſt bona, & maior probatur: nam ideo in termino miſsionis inuiſibilis communicant tres perſonæ, quia gratia iuſtificans quæ eſt terminus prædictæ miſsionis, à tribus perſonis procedit, & ratione illius veniunt ad animam iuſti; ſed etiam vnio Verbi ad humanitatem à tribus perſonis cauſatur, & ratione illius tres perſonæ veniunt ad humanitatem, & animam Chriſti inhabitant; ergo in termino iſtius miſsionis communicat Pater mittens cum perſona Verbi miſſa.

122 *Reſp.* Reſpondebis fortè, Patrem communicare cum Filio in termino materiali, non autem in termino illius miſſionis formali, vel communicare materialiter, non autem formaliter in termino iſtius miſſionis: Verbum enim vnitur humanitati vt ſuppoſitum, illam ſuſtentans, Pater autem, & Spiritus Sanctus, ſolum vniuntur humanitati vt cauſa efficiens vnionem. Vnde Spiritus Sanctus non dicitur miſſus in carnem quamuis vnionem efficiat, Filius autem miſſus dicitur vt eſſet homo, non quia efficienter cauſet vnionem, ſed quia vnitur vt ſuppoſitum ſuſtentans humanitatem, & in humanitate ſubſiſtens; ac proinde conuenientia Patris cum Filio in termino illius miſſionis, non formalis, ſed materialis eſt, quod proprietati miſſionis non obſtat. In termino autem miſſionis inuiſibilis communicant tres perſonæ formaliter, cum ab illis eodem modo efficiatur, & omnes eodem modo veniant ad animam iuſti, & hoc eſt quod derogat proprietati miſſionis.

123 *Sed contra.* Sed contra; quod enim deroget proprietati miſſionis conuenientia in eius termino, & communicatio in illo mittentis cum eo, qui mittitur; inferunt præfati Authores ex eo quod in miſſione humana contingit; quia nempè in illa mittens non pergit ad terminum miſſionis cum miſſo, nec cum illo in termino miſsioni, communicat; ſed in miſsione vnius hominis ab alio, non ſolum non communicat formaliter mittens cum miſſo, ſed nec etiam materialiter in termino miſsionis cum illo communicet: ergo ſi hoc non obſtante ſaluatur propria ratio miſſionis vnius perſonæ ab alia cum communicatione materiali in termino miſsionis perſonæ mittentis, poterit etiam proprietas miſsionis ſaluari cum conuenientia, & communicatione formali perſonæ mittentis cum perſona miſſa in termino inuiſibilis miſsionis.

124 *Confirm.* Explicatur, & vrgetur: in miſsione vnius hominis ab alio, mittens, non ſolum non tendit ad eundem terminum formaliter, ad quem miſſus ordinatur, ſed nec etiam neceſſario tendit ad eundem terminum materialiter; ſed ex hoc non licet inferre pertinere ad proprietatem miſsionis, quod mittens non tendat ad eundem terminum materialiter, ad quem miſſus ordinatur, aliàs miſsio viſibilis non obtineret propriam rationem miſsionis: ergo nec licet inferre tendentiam mittentis cum miſſo ad eundem terminum formaliter obſtare proprietati miſsionis; & conſequenter, quamuis in miſsione inuiſibili omnes perſonæ diuinæ tendant ad eundem terminum, poterit obtinere rationem propriam miſsionis.

125 *Diluitur argum.* Ad argumentum reſpondeo, negando antecedens. Ad illius probationem, nego maiorem, quam non probari ab exemplo miſsionis, quæ in creaturis exercetur, conſtat ex dictis. Et ex illis aſſerendum eſt, quod ſicut miſſum ſeparari à mittente, & localiter moueri conuenit miſsioni, quæ fit ſecundum motum localem, quin ex hoc arguatur eſſe de ratione miſsionis vt ſic, propriè acceptæ: ita non communicare mittentem cum miſſo in termino, ad quem miſsio ordinatur, conuenit miſsioni creatæ ob imperfectionem ſuam. Et quia mittens, & miſſus infinitæ virtutis operatiuæ non ſunt, ratione cuius petant efficientiam vniuerſalem omnis effectus cauſabilis. nec immenſi, ob quod non petunt omnem locum occupare. Perſonæ autem diuinæ ratione ſuæ immenſitatis non poſſunt ſeparari loco, & ratione ſuæ infinitate virtutis, non poſſunt in operatione ſeparari. Et ideò non licet collige miſsionem vnius perſonæ ab alia communicante cum illa in termino, ad quem miſsio ordinatur, à ratione miſsionis propriæ deficere; cum in illa ſaluetur eſſe exitum miſsi à mittente in ordine ad aliquem terminum, quod ſufficit ad proprietatem miſsionis.

Secundo contra eandem diuiſionem arguitur: miſsio viſibilis ad nihil eſt neceſſaria: ergo non eſt aſtruenda; & conſequenter miſsio diuidenda non eſt in viſibilem; & inuiſibilem. Probatur antecedens: miſsio perſonarum ordinatur ad noſtram ſalutem; ſed hæc ſufficienter habetur per gratiam iuſtificantem, per illius augmentum, & gloriam, ad quæ omnia conſequenda ſufficit miſsio inuiſibilis: ergo miſsio viſibilis ad nihil eſt neceſſaria. 126 *Secundo arg.*

Reſpondeo negando antecedens, & relicta pro nunc miſsione Verbi viſibili, de cuius neceſsitate agitur 3. *p. q.* 1. *Tract. de Incarnatione*: miſsio viſibilis Spiritus Sancti fuit neceſſaria, vt per illam manifeſtaretur hominibus miſsio inuiſibilis: *Cum enim Deus prouideat omnibus ſecundum vnius cuiuſque modum, modus autem connaturalis hominis ſit, vt per viſibilia ad inuiſibilia manuducatur oportuit*, inquit D. Thom. in hac quæſt. art. 7. in corpore: *Inuiſibilia Dei homini per viſibilia manifeſtari, ſicut igitur ſe ipſum Deus, & proceſſiones æternas perſonarum, per creaturas viſibiles ſecundum aliqua indicia hominibus quodammodo demonſtrauit: ita conueniens fuit vt etiam inuiſibiles miſſiones diuinarum perſonarum ſecundum aliquas viſibiles creaturas manifeſtarentur*. Hæc D. Thomas: ex quibus habetur, quod licet miſsio viſibilis non fuerit neceſſaria ſimpliciter ad finem noſtræ ſalutis, fuit tamen conueniens, & vtilis, vt nempè miſsio inuiſibilis per ſigna viſibilia manifeſtaretur hominibus, cuius conuenientia, & vtilitas ex proximè dicendis conſtabit. 127 *Reſp.*

Sed obijcies primo: quod conuenit miſsioni viſibili Spiritus Sancti, non eſt negandum miſsioni Verbi viſibili; ſed manifeſtare miſsionem inuiſibilem non conuenit miſsioni viſibili Verbi: ergo nec miſsioni viſibili Spiritus Sancti; & conſequenter vtilitas miſsionis viſibilis non conſiſtit in eo quod per illam manifeſtetur miſsio inuiſibilis. Maior cum conſequentia tenet. Minor autem probatur: vt enim miſsio viſibilis manifeſtet inuiſibilem, debet dari duplex miſsio, nempè inuiſibili manifeſtata, & viſibilis manifeſtans, & ad cuius manifeſtationem viſibilis miſſio ordinetur ſed in humanitate aſſumpta hoc non datur, licet enim præter ſanctitatem ſubſtantialem detur gratia habitualis terminans miſsionem inuiſibilem diſtinctam à miſsione viſibili, non tamen manifeſtatur per iſtam; cum gratia habitualis ſit poſterior vnione humanitatis ad Verbum, nec eſt cum illa eſſentialiter connexa, nec vnio Verbi ad humanitatem ad illius manifeſtationem ordinatur. Sanctitas autem ſubſtantialis non terminat actionem diſtinctam ab illa, qua humanitas Verbo vnitur, ſed in vi eiuſdem actionis vnitur Verbum humanitati vt illam ſuppoſitans, & vt illam ſanctificans: ergo miſsio Verbi viſibilis non manifeſtat miſsionem inuiſibilem factam ad humanitatem. 128 *Replicabis* 1.

Obijcies ſecundo: potuit enim perſona diuina vniri ſubſtantialiter naturæ irrationali, loquendo de potentia abſoluta; ſed tunc daretur miſsio viſibilis, cum terminus permiſsionem cauſatus eſſet ſenſibilis, non minus, quam terminus cauſatus permiſsionem Verbi ad humanitatem, & non manifeſtaret miſsionem inuiſibilem, cum hæc, abſque ſanctitate non detur; natura autem irrationalis capax ſanctitatis non eſt: ergo non eſt de ratione miſsionis viſibilis manifeſtare inuiſibilem. 129 *Secundo.*

Tertio: ſi namque conuenientia miſsionis viſibilis eſſet, vt per illam manifeſtaretur miſsio inuiſibilis, ſequeretur, quod ad omnes, ad quos miſsio inuiſibilis facta eſt, fieret etiam miſsio viſibilis, vt per illam prima manifeſtaretur; conſequens autem eſt falſum: ergo vtilitas miſsionis viſibilis, minus bene ex prædicto ſine probatur. 130 *Tertio.*

Denique: nam ad Patres antiquos fuit facta miſsio inuiſibilis, cum ſanctificari fuerint per gratiam iuſtificantem, quæ eſt terminus ad quem miſsio inuiſibilis ordinatur; & tamen non fuit ad illos miſsio viſibilis facta, vt ex Auguſtino docet D. Thomas *in hac quæſtione artic.* 7. ergo nec in lege gratiæ oportuit, vt miſsio viſibilis fieret pro manifeſtanda inuiſibili. 131 *Denique.*

Prima ex his obiectionibus conuictus Suarez *lib.* 12. *de Trinitate cap.* 3. aſſerit, non eſſe de ratione miſsionis viſibilis manifeſtare inuiſibilem; ſed ſolum id eſſe de ratione miſsionis viſibilis, quam vocat repræſentatiuam, quales fuerunt Spiritus Sancti miſsiones; de cuius ratione eſt, quod repræſentet miſsio- 132 *Sententia Patris Suarez.*

Digitized by Google

miſſionem inuiſibilem, vel ſimul factam, vel ſaltim quæ aliquando facta fuerit, & in ſuo termino perſeueret; miſſio autem Verbi ad humanitatem eſt miſſio viſibilis quoad eſſe, & ideo neceſſarium non eſt, quod inuiſibilem miſſionem manifeſtet.

133 *Prædicta ſententia impugnatur.* Cæterum, licet verum, ſit miſſionem viſibilem Verbi non eſſe per ſe primo ordinatam vt manifeſtet miſſionem inuiſibilem; quod autem miſſio inuiſibilis non manifeſtetur per illam, falſum eſt, & contra D. Thomam *in 1. diſtinct.* 16. *quæſt.* 1. *art.* 1. *ad* 1. illis verbis: *Ad primum dicendum, quod illa viſibilis creatura, ſecundum quam miſſio dicitur viſibilis, aliter ſe habet in miſſione viſibili Filij, & in miſſione viſibili Spiritus Sancti: quia in miſſione Filij ſe habet, non ſolum vt per quod, vel in quo oſtenditur miſſio, ſed etiam vt ad quod fit miſſio; quia naturam humanam viſibilem aſſumpſit in vnitatem perſonæ, ſecundum quam aſſumptionem viſibiliter in carnem mitti dicitur, & ideò in ipſa natura viſibili quodam nouo modo exiſtit, ſcilicet, per vnionem, non tantum in anima, ſed etiam in corpore, &c.* Sentit ergo D. Thomas per carnem, quæ eſt viſibilis, manifeſtari miſſionem Verbi ad animam, & ſanctificationem illius, ſed vnio Verbi cum anima vt illam ſanctificantis eſt aliquid per ſe inuiſibile; & conſequenter miſſio Verbi, prout ad ſanctificationem animæ terminatur, per ſe inuiſibilis eſt: ergo miſſio viſibilis Verbi, prout terminatur ad vnionem cum carne viſibili, manifeſtat miſſionem Verbi vt ſantificantis animam, quæ ex hac terminatione inuiſibilis eſt.

134 *Ad 1. obiectioni reſp.* Vnde ad primam obiectionem reſpondeo, conceſſa maiori, negando minorem. Ad illius probationem, nego maiorem, quod nempè neceſſarium ſit dari duplicem miſſionem, ſed ſufficit vna, & eadem cum diuerſis terminationibus, quarum vna inuiſibilis ſit, alia autem viſibilis, & quod hæc illam demonſtret: quod in miſſione Verbi inuenitur; datur enim aliquid viſibile, ſcilicet, caro, & aliquid inuiſibile, ſcilicet, anima, & ſanctificatio illius, & ſicut caro reddit viſibilem animam: ita caro aſſumpta à Verbo reddit viſibilem ſanctificationem animæ, & perſonam Verbi, vt illam ſanctificantem.

135 *Ad 2. reſp. 1.* Ad ſecundam obiectionem reſponderi poteſt primo conceſſa maiori, diſtinguendo minorem: daretur miſſio viſibilis perſonæ diuinæ formaliter ſub conceptu perſonæ, nego minorem: materialiter ſub conceptu perſonæ, & formaliter ſub conceptu hypoſtaſis, & ſuppoſiti; concedo minorem, & diſtinguo conſequens per eandem diſtinctionem. Solum enim ſequitur, non eſſe de ratione miſſionis viſibilis perſonæ diuinæ, vt hypoſtaſis, manifeſtare miſſionem inuiſibilem, non autem quod hæc manifeſtatio non ſit de ratione miſſionis inuiſibilis perſonæ, vt perſonæ formaliter. In caſu namque, quod Verbum aſſumeret naturam irrationalem, non mitteretur formaliter vt perſona, ſed vt hypoſtaſis; cum ea ratione mittatur, qua naturæ ſenſibili vnitur, tunc autem non vniretur formaliter vt perſona, cum non perſonaret naturam irrationalem, ſed vt hypoſtaſis, & vt ſuppoſitum illam terminatam & ſuppoſitam conſtituens.

136 *Secundo reſp.* Secundo reſponderi poteſt, conceſſis maioris, & minori, diſtinguendo conſequens: non eſt de ratione miſſionis de potentia abſoluta poſſibilis, tranſeat conſequens: non eſt de ratione miſſionis poſſibilis de lege ordinaria, nego conſequentia: cum enim, quamuis ſit poſſibilis de potentia abſoluta, vnio diuinæ perſonæ cum natura irrationali, non tamen ſit poſſibilis de lege ordinaria, nec congrua judicetur à Theologis, ſed ſolum hoc modo poſſibilis ſit vnio cum natura rationali, & iſtam vnire ſibi hypoſtaticè non poſſit, quin illam infinitè ſanctificet, & hæc ſanctitas non poſsit non reddi viſibilis per corpus aſſumptum; ſit conſequens, vt quamuis manifeſtare inuiſibilem miſsionem, non ſit de ratione miſsionis viſibilis, poſsibilis de potentia abſoluta, id tamen ſit de ratione miſsionis viſibilis, poſsibilis de lege ordinaria. An autem, ſicut eſt poſsibilis de potentia abſoluta, miſsio viſibilis perſonæ diuinæ per vnionem ſubſtantialem cum natura ſenſibili, non manifeſtans inuiſibilem miſsionem: ſit etiam poſsibilis de potentia abſoluta miſsio viſibilis perſonæ diuinæ ſub ſignis ſenſibilibus, quæ vocatur miſsio repræſentatiua, quæ non manifeſtet miſsionem inuiſibilem; ex dicendis conſtabit.

137 *Ad 3.* Ad tertiam, nego ſequelam: miſsio enim viſibilis non ordinatur ad manifeſtandam miſsionem inuiſibilem terminatam ad gratiam purè perſonalem, ſed miſsionem inuiſibilem terminatam ad gratiam redundantem in alios: per illam enim manifeſtatur, quod in eo, cui fit miſsio, ſit gratia, vt potens in alios redundare per doctrinam, miniſterium, & prædicationem. Et ideo Chriſto prius, & poſtmodum Apoſtolis, viſibilis miſsio Spiritus Sancti facta eſt, quia per eos gratia erat diffundenda in alios, & Eccleſia plantanda; cum enim fides ſit de his, quæ ſuperant rationem humanam, & tranſcendunt naturalem rationem, vt prædicantibus fidem, crederetur, expediens fuit, quod illorum doctrina, & authoritas dicendi confirmaretur per aliquid rationem naturalem tranſcendens, quod factum eſt per miſsionem viſibilem; ideoque vtilis fuit, quaſi quoddam argumentum confirmans doctrinam fidei. Et quia hæc ratio non militat in gratia purè perſonali; ſit conſequens, quod miſsio viſibilis ad illam manifeſtandam non fiat.

138 *Ad vlt.* Et ex his ad vltimam obiectionem, reſpondeo negando ſequelam: licet enim in pluribus ex antiquis Patribus, gratia pleniſsima fuerit, fuit tamen perſonalis, non autem in alios redundans miniſterio, & prædicatione. Ita D. Thomas *in* 1. *diſtinctione* 16. *quæſt.* 1. *articulo* 2. *ad* 1. *Et in* 1. *ad Annibaldum quæſtione vnica artic.* 2. *ad* 1. illis verbis: *Ad primum de Patribus veteris teſtamenti, dicendum, quod quamuis plenitudinem gratiæ habuerint, non autem ſecundum illum ſtatum in alios redundabat, quia non erat tempus ſpiritualis propagationis per ſemen Verbi Dei, ſed cultus diuinus carnali propagatione à Patribus in Filios procedebat.* Plenitudo autem gratiæ Chriſti, & Apoſtolorum in alios redundauit, & ideò ad Chriſtum, & Apoſtolos eſt facta miſsio viſibilis Spiritus Sancti; ſecus autem ad Patres veteris teſtamenti.

139 *Sed dices.* Sed dices: ſequi ex doctrina ſolutionis; expedire vt miſsio viſibilis fiat ad Prælatos Eccleſiæ, nunc exiſtentes; conſequens eſt falſum: ergo ſolutio inſufficiens. Probatur ſequela, vt enim proximè dicebamus, Apoſtolis, & alijs de primitiua Eccleſia facta eſt miſsio viſibilis propter manifeſtandam plenitudinem gratiæ redundantem in alios; ſed modo eſt tempus plenitudinis gratiæ, & Prælatis Eccleſiæ, nunc exiſtentibus confertur, vt illorum miniſterio, & prædicatione redundet in alios: ergo eſt illis facienda miſsio viſibilis, vt illorum gratia in alios redundans manifeſtat fiat.

140 *Reſp.* Reſpondeo negando ſequelam ob duplicem rationem diſcriminis, quam aſsignat D. Thom. 1. *ad Annibaldum articulo citato ad* 2. illis verbis: *Ad ſecundum de modernis fidelibus dicendum, quod non eſt ſimile, quia per Apoſtolos Eccleſia erat plantanda, & ideò redundantia plenitudinis gratiæ erat per ſigna viſibilia alijs manifeſtanda; ſed Eccleſia iam plantata eſt, & in fide Chriſti confirmata, & ideò miſſio viſibilis neceſſaria non eſt: vel dicendum, quod in primitiua Eccleſia conuerſi ad Fidem rudes erant, & credebant multum ſignis viſibilibus, nunc autem fideles prouecti ſunt, & ideò non ſic indigent viſibilibus ſignis.* Et in 1. ſententiarum *diſtinction.* 16. *quæſtione* 1. *artic.* 2. *ad* 3. aliam addidit rationem diſcriminis: *Quia nempè ſigna illa; & viſibiles miſſiones fuerunt, quaſi argumentum confirmans fidei veritatem, illius autem, cuius probatio ſemel perfectè facta eſt, non oportet probationem iterari, ſed ex ſuppoſitione prioris probationis procedere; & ideò non oportet, quod per noua ſigna, modo fides probetur, ſed per ea, quæ tunc facta ſunt.*

141 *Obijcies.* Sed dicas, Martyres patiendo pro Chriſto Fidem teſtificantur, & illam confirmant, miracula etiam ad fidei confirmationem ordinatur; & tamen Martyres, & miracula non fuerunt ſolum in primitiua Eccleſia, ſed etiam modò pro Chriſto plures ſuſtinent martyrium, & à Sanctis vita, in morte, & poſt mortem, plurima miracula fiunt: ergo ex eo quod miſsiones viſibiles fuerint, quaſi argumentum confirmans fide veritatem, & hæc fuerit perfectè probata, minus bene infertur à D. Thom. non oportere vt modo per miſsiones viſibiles probatio iteretur.

142 *Reſp.* Reſpondeo, Martyres eſſe teſtes particulares veritatis fidei, non de nouo illam probantes, ſed ſufficient eſſe probatam ab Apoſtolis ſupponentes, illamque teſtificantes; congruum autem eſt, quod etiam modo teſtes fidei multiplicentur, non autem eſt congruum, quod per noua ſigna probetur, ſed per ea, quæ tunc facta ſunt. Vel dicatur, quod licet martyrium veritatem noſtræ fidei confirmet, non tamen ad hoc principaliter ordinatur, ſed ad hoc, quod Martyr, illud ſuſtinens pro Chriſto, ab illo in Cœlo coronetur. Et ideò; quamuis ad finem confirmandam neceſſarium non ſit, ob alium tamen finem Martyres multiplicantur, & non ſolum in primitiua Eccleſia, ſed etiam modo plures ſuſtinent Martyrium.

143 *De miraculis.* Et ex his ad illud de miraculis conſtat ſolutio: hæc namque, etſi veritatem fidei noſtræ confirment, non tamen ad hoc vnicè, aut principaliter ordinantur à Deo, ſed ad teſtificandam Sanctorum, à quibus fiunt virtutem, & ſanctitatem, & vt Deus glorificentur in illis. Vnde etſi modo neceſſaria non ſint ad veritatem fidei probandam, ex alio fine plura miracula noſtris temporibus fiunt. Et quidem ſi miracula ſolum ad veritatem fidei confirmandam ederentur, vt quid inter Catholicos, & præcipuè in noſtra Hiſpania in cuius corde fides adeò inconcuſa, Deo fauente, ſubſiſtit, fierent tanta miracula? Miſsiones autem viſibiles vnicè; & principaliter ad veritatem fidei probandam ordinabantur, & quia per illas, quæ in primitiua Eccleſia ſunt factæ, perfectè fuerit veritas fidei probata, rectè docet Diuus Thomas non oportere his temporibus, *probationem per ſigna viſibilia iterari, ſed ex ſuppoſitione prioris probationis procedere.*

Digitized by Google

§. VIII.

Tres difficultates incidentes enodantur,

144 *Prima difficultas.* PRima difficultas eſt: vtrum miſſiones Filij, & Spiritus Sancti ex parte termini, realiter diſtinguantur? Diſtingui realiter ex parte principij, & ex parte proceſſionis, quæ eſt de conceptu miſſionis, ſupra vidimus, nec poteſt negari; cum autem in miſſione, præter ordinem ad principium, ordo ad terminum importetur, inquirimus, an ex parte termini, etiam diſtinguantur realiter? Nec procedit difficultas de miſſionibus viſibilibus, in his namque certum eſt creaturas viſibiles, aut ſenſibiles, per quas manifeſtantur perſonæ Filij, & Spiritus Sancti, & per miſſiones productas, eſſe realiter diſtinctas. Natura namque Verbum conſtituens viſibile eſt humanitas; Spiritus autem Sanctus fuit manifeſtatus in ſpecie columbæ, in ſpecie flatus aut ignis, quæ naturæ, aut entitates, pluſquam realiter diſtinguuntur. Vnde ad ſolam inuiſibilem miſſionem deducitur difficultas. Quam fieri ſolum per dona gratiæ gratum facientis, modo ſupponimus, & diſputatione ſequenti probauimus.

145 *Prima ſententia & illius fundamentum.* Prima ſententia affirmans eſt, quam tenet Durandus *in 1. diſtinctione 15. quæſtione 4. numero 7.* vbi id planum eſſe docet, & probat: nam donum intellectum perficiens, nempè ſapientia, realiter diſtinguitur à dono perficiente voluntatem; nempè charitate; ſed ſecundum dona perficientia intellectum attenditur miſſio Filij, & ſecundum charitatem, qua perficitur voluntas, attenditur miſſio Spiritus Sancti: ergo prædictæ miſſiones differunt realiter ex parte termini, ad quem miſſio ordinatur. Vel aliter poteſt idem argumentum formari: miſſio Filij fit ſolum ſecundum dona perficientia intellectum, miſſio Spiritus Sancti fit ſolum ſecundum dona perficientia voluntatem, ſed inter dona perficientia intellectum, & dona perficientia voluntatem, interuenit realis diſtinctio: ergo miſſio Filio eſt alia realiter à miſſione inuiſibili Spiritus Sancti, non ſolum ex parte principij, ſed etiam ex parte termini. Cui ſententiæ fauet D. Thomas *in 1. diſtinct. 15. quæſtione 4. art. 2. & in hac qu. art. 5. ad 3.*

Alij per oppoſitum negant; aſſerentes, Filium, & Spiritum Sanctum mitti ſecundum omnia dona gratiæ gratum facientis; & conſequenter miſſionem Filij non eſſe aliam realiter ex parte termini à miſſione Spiritus Sancti.

146 *Extrema ſententia.* Aſſerendum tamen eſt, miſſione accepta appropriatiuè, miſſionem Filij diſtingui realiter ex parte termini à miſſione Spiritus Sancti, ſecus autem propriè accepta.

147 *Vera eligitur.* Priorem partem conuincit argumentum Durandi. Ante cuius probationem notandum eſt primo ex doctrina Diuus Thomæ *ſupra quæſtione* 39. *artic.* 7. & 8. nomina eſſentialia, & tribus perſonis communia, appropriari perſonis diuinis in ſingulari, ad illas manifeſtandas per viam ſimilitudinis, aut diſſimilitudinis; vt potentia appropriatur Patri, ſapientia Filio, & amor Spiritui Sancto. Secundo eſt, notandum, & conſequitur ad primum, quod ſicut eſſentialia attributa, quamuis ſint tribus perſonis communia, appropriantur perſonis in ſingulari: ita formæ creatæ participantes formaliter attributa, quamuis propriè à tribus perſonis cauſentur, per appropriationem tamen perſonis in particulari accommodari. Vnde quia ſapientia diuina appropriatur Filio, donum ſapientiæ, quod diuinam ſapientiam participat, per approbationem attribuitur Filio, & charitas, quæ eſt participatio diuini amoris, per appropriationem Spiritui Sancto attribuitur.

148 *Prima pars probatur.* Quibus poſitis ſic probatur prima pars noſtræ ſententiæ: quamuis dona perficientia intellectum, & dona perficientia voluntatem, à tota Trinitate efficiantur; illa tamen, quæ intellectum perficiunt, appropriantur Filio, & quæ perficiunt voluntatem appropriantur Spiritui Sancto: ergo quamuis miſsio ſecundum prædicta dona ſit perſonis procedentibus communis, miſsio tamen per dona perficientia intellectum, appropriatur Filio, & miſsio per dona perficientia voluntatem appropriatur Spiritui Sancto; ſed inter dona prædicta interuenit realis diſtinctio: ergo miſsione appropriatiuè ſumpta, miſsio Filij, & miſsio Spiritus Sancti ex parte termini realiter diſtinguuntur. Vel aliter poteſt idem argumentum formari: miſsio vt appropriata Filio attenditur ſecundum dona perficientia intellectum, prout tamen appropriatur Spiritui Sancto, attenditur ſecundum dona perficientia voluntatem; ſed dona perficientia intellectum realiter diſtinguuntur à donis perficientibus voluntatem: ergo miſsio vt appropriata Filio, eſt alia realiter à miſsione vt appropriata Spiritui Sancto, non ſolum ex parte principij, ſed etiam ex parte termini.

149 *Secunda pars prob.* Deinde ſecunda pars noſtræ aſſertionis probatur: miſsione propriam accepta, non ſolum mittitur Filius ſecundum dona perficientia intellectum, ſed etiam ſecundum dona perficientia volutatem, idemque de Spiritu Sancto eſt dicendum: ergo ſic ſumpta miſsione, non diſtinguitur realiter ex parte termini miſſio Filij à miſsione Spiritus Sancti. Conſequentia probatione non indiget: antecedens autem probo: miſsio namque propriè accepta, ſolum addit ſupra æternam proceſsionem ordinem ad effectum temporalem: ratione cuius perſona ab alia procedens inhabitat animam iuſti; ſed non ſolum per dona perficientia intellectum, ſed etiam per dona perficientia voluntatem perſona Filij in anima iuſti inhabitat: ergo ſic accepta miſsione per vtraque dona mittitur perſona Filij, idemque de Spiritu Sancto eadem ratione eſt dicendum. Maior ſupponitur modo, ſequenti diſputatione probanda. Minor autem oſtenditur primo; Inhabitatio perſonarum in anima iuſti fundatur ſupra efficientiam donorum gratiæ gratum facientis; ſed omnia illa dona propriè efficiuntur à Filio, & ab Spiritu Sancto: ergo ratione omnium, Filius, & Spiritus Sanctus inhabitant in anima iuſti. *Minor autem oſtenditur primo.*

Secundo: nam ratione eiuſdem fit inhabitatio perſonarum, ratione cuius donantur; ſed ratione omnium donorum donantur Filius, & Spiritus Sanctus; ergo ratione omnium inhabitant. *Secundo.*

Tertio: nam ab eodem prouenit inhabitatio perſonarum in animabus iuſtorum, à quo prouenit illarum aduentus ad nos; ſed ratione omnium donorum adueniunt ad nos tres perſonæ diuinæ: ergo ratione omnium tres perſonæ inhabitant animam iuſti. Maior cum conſequentia tenet, minor autem probatur: ſi ratione donorum pertinentium ad voluntatem non veniret ad nos Filius, & Spiritus Sanctus ad nos non veniret ratione donorum perficientium intellectum: ideò eſſet, quia dona perficientia voluntatem appropriantur Spiritui Sancto, & dona perficientia intellectum appropriantur Filio; ſed hæc ratio eſt nulla: ergo venit ad nos Filius ratione donorum perficientium voluntatem: & Spiritus Sanctus ratione donorum perficientium intellectum; & conſequenter ratione omnium donorum gratiæ gratum facientis veniunt ad nos tres perſonæ. 150 *Tertio.*

Minor in qua ſola poteſt eſſe difficultas, probatur: vt enim docet D. Thomas in 1. diſtinct. 15. quæſt. 2. artic. vnico ad 3. *Potentia, quæ appropriatur Patri, non habet rationem vt pertineat ad redditum in finem, ſed magis pertinet ad exitum à principio; dicit enim potentia rationem principij, & ideò non pertinet ad miſſionem, quæ fit ad reuocandam rationalem creaturam in Deum.* Hæc Diuus Thomas: ex quibus cum argumento collatis, manifeſtè colligitur, nullum donum ex his, quæ pertinent ad gratiam gratum facientem attribui appropriatiuè Patri; & tamen non ſolum Filius, & Spiritus Sanctus, ſed etiam Pater venit ad nos per gratiam gratum facientem: ergo vt ſaluetur aduentus alicuius perſonæ diuinæ ratione alicuius doni, non requiritur, quod illi approprietur donum; & conſequenter ex eo quod dona perficientia voluntatem, non ſint Filij appopriatiuè, non colligitur, quod ratione illorum non dicatur venire ad nos; & conſequenter non obſtat vt ratione illorum mittatur, accepta miſſione non appropriatiuè, ſed propriè. 151 *Minor prob.*

Et ex his confirmatur, & vrgetur ratio præcedens, miſſio namque ſupra aduentum perſonæ diuinæ, ſolum addit proceſſionem. Vnde iuxta Auguſtinum lib. 2. de Trinitate cap. 5. *Solus Pater numquam legitur miſſus, quia à nullo procedit.* Et iuxta D. Thomam in hac quæſt. art. 4. ad 2. *Licet effectus gratiæ ſit etiam à Patre, qui inhabitat per gratiam, ſicut & Filius, & Spiritus Sanctus, quia tamen non eſt ab alio, non dicitur mitti: & hoc eſt,* inquit D. Thomas, *quod dicit Auguſtinus lib. 4. de Trinitate cap. 20. quod Pater cum in tempore à quoquam cognoſcitur, non dicitur miſſus: non enim habet de quo ſit aut ex quo procedat.* Ex quibus apertè colligitur, quod ſi Pater ab alio procederet, illius aduentus ad nos ſortiretur rationem miſſionis; ſed Filius ratione donorum perficientium voluntatem venit ad iuſtorum animas; cum rationi aduentus non obſtet quod talia dona non ſint illius per approbationem, vt proximè oſtendimus: ergo ratione illorum mittitur Filius, & ratione donorum perficientium intellectum mittitur Spiritus Sanctus; & conſequenter miſſione accepta non appropriatiuè, ſed propriè, miſſio Filij non eſt alia realiter à miſſione Spiritus Sancti ex parte termini, ad quem miſſio ordinatur. Vnde ſicut ſapientia, etſi ſit communis tribus perſonis, appropriatur tamen Filio, quia per intellectum procedit, & amor, etſi omnibus perſonis conueniat, appropriatur Spiritui Sancto, quia procedit per voluntatem; ita miſſio per dona paticipantia ſapientiam, etſi ſit communis perſonis procedentibus, appropriatur Filio, & miſſio per dona participantia amorem, etſi communis ſit illis, appropriatur Spiritui Sancto. 152 *Confirm.*

Quod amplius vrgetur ſecundo: ſi Pater eſſet perſona procedens, mitteretur per dona perficientia intellectum, & voluntatem; & tamen nullum ex prædictis donis Patri appropriaretur, ſicut nec modo appropriatur: ergo quamuis Filio non approprientur dona perficientia voluntatem, nec Spiritui Sancto dona perficientia intellectum ſpeciali approbatione, mittentur ratione illorum. Conſequentia tenet à paritate rationis; antecedens autem probatur, quod modo, etſi ad nos veniat per gratiam gratum facientem, ad nos tamen non mittatur, probatur ab Augu- 153 *Conf. & vrget. 2.*

ſtino,

Digitized by Google

ſtino, & Angelico Doctore, quia non eſt perſona procedens; ſed in prædicta hypoſteſi veniret ad nos per dona perficientia intellectum, & voluntatem, & aliàs eſſet perſona procedens: ergo mitteretur per illa, & illius aduentus haberet rationem miſſionis.

154 *Soluitur arg. Durandi.* Et ex his ad argumentum Durandi, reſpondeo concesſa maiori diſtinguendo minorem: ſecundum dona perficientia intellectum attenditur miſſio Filij, quatenus ipſi appropriata, concedo maiorem: miſſio Filij accepta propriè, ſubdiſtinguo minorem: ſolum ſecundum dona perficientia intellectum, nego maiorem; ſecundum illa, & etiam ſecundum dona perficientia voluntatem, concedo minorem, & ſub eadem diſtinctione ſecundæ partis minoris, diſtinguo conſequens: miſſio vt appropriata Filio diſtinguitur realiter ex parte termini à miſſione vt appropriata Spiritui Sancto, concedo conſequentiam: accepta vtraque miſſione, non appropriatiuè, ſed propriè, nego conſequentiam. Et eodem modo occurritur argumento, prout aliter à nobis formato.

155 *Explicatur mens D. Th.* Sic etiam accipiendus, & interpretandus eſt Diuus Thomas *in 1. diſtinct. 15. quæſt. 4. artic. 2.* cum docet, miſſionem Filij eſſe aliam ſecundum rem à miſſione Spiritus Sancti, non ſolum ſecundum rationem exitus à principio, ſed etiam ſecundum effectum, ratione cuius dicitur nouo modo eſſe in creatura, eo quod miſſio Filij eſt per ſapientiam, & miſſio Spiritus Sancti per amorem. Loquitur enim D. Thomas de miſſione Filij, & Spiritus Sancti ſecundum quod vtrique appropriata, non autem de illius ſecundum propriam acceptionem miſſionis.

156 *Replicabis.* Sed contra iſtam interpretationem obſtare videtur doctrina Diuus Thomæ *quæſtione proximè citata articulo* 1. vbi probat, Filium mitti per donum ſapientiæ, quia in illo repræſentatur relatio propria Filij, eo quod ſapientia creata exemplata eſt à propria Filij ratione; ſed in amore non repræſentatur propria Filij relatio vt in exemplato ab illa: ergo in amore nullatenus mittitur Filius.

Reſp. Reſpondeo, loqui D. Thomam de miſſione vt appropriata Filio, non autem quatenus propriè illi poteſt conuenire: quod patet: nam eodem modo loquendum eſt de miſſione, quo de dono creato ad quod terminatur miſſio; ſed donum ſapientiæ exemplariter cauſetur à relatione Filij, ſolum eſt verum per appropriationem, eo quod exemplariter cauſatur à ſapientia diuina, quæ licet ſit tribus perſonis communis, tamen per appropriationem attribuitur Filio: ergo quod Filius ſolum mittatur per donum ſapientiæ, accipiendum eſt de miſſione vt appropriatiuè dicitur de Filio, non autem de miſſione propriè; ſic enim non tantum per donum ſapientiæ mittitur, ſed etiam per alia dona.

157 *Interpretatio probatur.* Quod præter illa, quibus id oſtendimus, patet ex D. Thom. *in 1. diſt. 15. quæſt. 2. art. vnico ad* 4. quod ita procedebat: *Vbicumque eſt Filius, & Spiritus Sanctus, eſt & Pater; ſed Spiritus Sanctus, vel Filius dicuntur mitti, quia nouo modo exiſtunt in aliqua creatura: ergo videtur, quod ſimul cum eis Pater mittatur.* Cui argumento reſpondet D. Thom. negando conſequentiam, quia Pater non procedit, & ideò quamuis ad nos veniat ſimul cum Filio, & Spiritu Sancto, non mittitur: verba D. Thom. ſunt: *Et ideò aduentus, vel inhabitatio conuenit toti Trinitati, quæ non dicuntur, niſi ratione effectus, quamuis ille effectus ratione appropriationis poſſit ducere magis in vnam perſonam, quam in aliam; ſed miſſio ſuper hoc addit authoritatem alicuius reſpectu perſonæ, quæ mitti dicitur, & ideò non poteſt conuenire, niſi perſonæ, quæ eſt ab alio principio.* Sentit ergo D. Thom. primo ſolum ratione appropriationis dona creata ducere magis in vnam perſonam, quam in aliam. Secundo hanc appropriationem non obſtare vt ratione illorum veniant ad nos omnes diuinæ perſonæ. Tertio ratione illorum, quamuis magis ducant in vnam, quam in aliam perſonam vtramque ex procedentibus mitti; quandoquidem, quod Pater non mittatur per illa, ſolum probat D. Thom. quia non procedit ab alio principio.

158 *Explicantur alia verba D. Thom.* Cum autem docet D. Thom. *Quod miſſio diuinæ perſonæ intelligitur in quantum propria relatio ipſius perſonæ diuinæ repræſentatur in anima per aliquam ſimilitudinem receptam, quæ eſt exemplata, & originata ab ipſa proprietate relationis æternæ.* Accipiendus, & intelligendus de proprietate perſonali, non ratione ſui ſecundum id quod explicat, ſed ratione prædicati abſoluti appropriati perſonæ: ſapientia enim, quæ Filio appropriatur, non cauſatur exemplariter à proprietate relatiua Verbi ratione ſui, ſed ratione diuinæ ſapientiæ Verbo appropriatæ. Deus enim exemplariter cauſat perfectiones creatas, quatenus eſt illarum idea; eſt autem creaturarum omnium idea ſecundum perfectiones abſolutas, vt latè monſtrauimus *ſupra tract. 5. diſp. 43.* & conſequenter ſecundum prædicata abſoluta exemplariter cauſat omnem perfectionem creatam. Vnde cum docet donum ſapientiæ exemplari à propria relatione Verbi, intelligitur de propria relatione, non ratione proprietatis, ſed ratione ſapientiæ diuinæ Verbo appropriatæ.

159 *Secunda difficultas.* Secunda difficultas eſt. An miſſio Filij, & Spiritus Sancti connexæ ſint, ita vt non poſſit vna perſona mitti ſine alia? Affirmatiua ſententia eſt communis, loquendo, vt loquimur, de miſſione inuiſibili. Et oſtenditur primo: vt enim docet D. Thomas in 1. diſtinct. 15. quæſt. 2. artic. vnico ad 4. *Cum Pater ſit in Filio, & Filius in Patre, & vterque in Spiritu Sancto, quando Filius mittitur, ſimul & venit Pater, & Spiritus Sanctus:* ergo eadem ratione quando mittitur Spiritus Sanctus, ſimul, & veniunt Pater, & Filius; ſed aduentus in Nos perſonæ procedentis eſt miſſio: ergo ſemper atque mittitur Filius, mittitur Spiritus Sanctus, & è conuerſo, ſemper ac mittitur Spiritus Sanctus, mittitur etiam, & Filius; & conſequenter miſſio inuiſibilis Filij connexa eſt cum miſſione inuiſibili Spiritus Sancti. *Prob. 1. ex D. Th.*

160 *Miſſione accepta propriè, prob. connexio.* Et quidem loquendo de miſſione accepta propriè, facili ratione ſuadetur; ſic enim ſumpta miſſione, miſſio Filij, & miſſio Spiritus Sancti conueniunt in termino ad quem miſſio ordinatur, vt difficultate præcedenti monſtrauimus, & licet realiter diſtinguantur ex parte principij; proceſſio tamen vnius perſonæ eſſentialiter cum alterius proceſſione connectitur: ergo miſſione ſic ſumpta, miſſio vnius perſonæ cum alterius miſſione eſt connexa. Explicatur, & vrgetur: quod Filius, & Spiritus Sanctus miſſione ſic ſumpta mittantur, fundatur in efficientia donorum gratiæ gratum facientis; ſed in iſta efficientia inſeparabiles ſunt: ergo etiam in miſſione ſic ſumpta.

161 *De miſſione appropriatiuè, prob. à Durando.* Quod autem miſſio vt appropriata Filio connexa ſit cum miſſione vt appropriata Spiritui Sancto, & è conuerſo hæc cum illa connectatur, probat Durandus *in 1. diſtinct. 15. quæſt. 4. num. 8. & 9.* quia amor perfectus ſupponit perfectam notitiam: ergo dona amoris ſecundum quæ attenditur miſſio Spiritus Sancti, ſupponunt dona notitiæ ſecundum quæ mittitur Filius: numquam ergo mittitur Spiritus Sanctus ſine Filio. Item notitia boni perfecti, in quo nulla eſt ratio mali, ex neceſſitate ducit in amorem perfectum; ſed dona ſecundum quæ mittitur Filius pertinent ad notitiam boni perfecti, in quo nulla eſt ratio mali: ergo ipſa inducunt in amorem perfectum, qui non eſt ſine donis ſecundum quæ mittitur Spiritus Sanctus; & conſequenter Filius ſine Spiritu Sancto non mittitur.

162 *Non placet ratio Durandi.* Hæc ratio quoad primam partem coincidit cum ratione D. Thom. infra adducenda. Quoad ſecundam partem non placet; notitia enim boni perfecti, in quo nulla eſt ratio mali, niſi clara, & intuitiua ſit, non neceſsitat voluntatem creatam ad amorem, vt communiter docetur à Theologis; ſed notitia Dei, quam viatores habemus, non eſt clara, & intuitiua, ſed obſcura, & abſtractiua: ergo non inducit de neceſsitate amorem; & conſequenter miſsio Filij ſecundum notitiam perfectam non eſt neceſſario connexa cum miſsione Spiritus Sancti, vel ſaltim ex prædicto principio male à Durando probatur.

163 *Prob. 1. ratione D. Tho.* Vnde aliter probanda eſt prædicta connexio; primo ratione facta à D. Thom. *in hac quæſtione articulo 5. ad 3.* illis verbis: *Ad tertium dicendum, quod cum miſſio importet originem perſonæ miſſæ, & inhabitationem per gratiam: ſi loquamur de miſſione quantum ad originem, ſic miſſio Filij diſtinguitur à miſſione Spiritus Sancti, ſicut & generatio à proceſſione: ſi autem quantum ad effectum gratiæ, ſic communicant duæ miſſiones in radice gratiæ, ſed diſtinguuntur in effectibus gratiæ, qui ſunt illuminatio intellectus, & inflammatio affectus, & ſic manifeſtum eſt quod vna non poteſt eſſe ſine alia; quia neutra eſt ſine gratia gratum faciente, nec vna perſona ſeparatur ab alia.* Ex quibus verbis deducitur prima ratio ad hanc formam redacta. Licet effectus gratiæ ſecundum quos miſsio Filio, & Spiritui Sancto appropriatur, realiter diſtinguantur; conueniunt tamen in eadem radice, nempè in gratia ſanctificante, quæ vtrique perſonæ attribuitur, & ſecundum quam vtraque perſona mittitur, & aliàs proceſsio vnius perſonæ inſeparabilis eſt à proceſsione alterius: ergo miſsio vnius non poteſt ſine miſsione alterius exiſtere.

164 *Effugium excluditur.* Si dicas hoc argumento probari, non poſſe miſsionem vnius perſonæ ſeparari à miſsione alterius, accepta miſsione propriè, non autem, quod miſsiones prout perſonis appropriatæ ſeparabiles non ſint; gratia namque, in qua communicant, nulli perſonæ appropriatur; & conſequenter neutra perſona ratione illius mittitur appropriatiuè. Ex quo vlterius ſequitur, vt ex conuenientia in illa non inferatur connexio miſsionum Filij, & Spiritus Sancti, prout perſonis appropriantur. In contrarium obſtat: nam gratia ſanctificans, etſi entitatiuè ſit vtrique perſonæ communis, prout tamen radicat notitiam appropriatiuè Filio attribuitur, & prout radicat amorem appropriatur Spiritui Sancto: ergo ex reali conuenientia in radice, rectè probatur inſeparabilitas, & connexio miſsionis Filij à miſsione Spiritus Sancti, non ſolum accepta miſsione propriè, ſed etiam approprietatiuè.

165 *Secunda ratio ex D. Tho. ſumpta.* Secunda ratio ſumitur ex D. Thom. *in 1. diſtinct. 15. quæſtion. 4. articulo* 2. vbi poſtquam præmiſſerat, quod de diſtinctione miſſionum Filij, & Spiritus Sancti tripliciter loqui contingit, nempè quantum ad illarum realem diuerſitatem, aut quantum ad rationem miſsionis, aut quantum ad earum ſeparationem, ſic concludit corpus articuli: *Si autem tertio modo*, nempè quoad ſeparationem, *tunc dico, quod vna miſſio non eſt ſine alia: quia amor ſequitur notitiam, notitia perfecta ſecundum quam eſt miſſio*

Filij,

Digitized by Google

Filij, ſemper inducit in amorem, & ideò ſimul infunduntur, & ſimul augmentantur. Ex quibus verbis talis deducitur ratio: amor, ſequitur notitiam, illamque neceſſario ſupponit notitia autem perfecta ſemper inducit amorem, ſed miſsio Filij attenditur ſecundum notitiam perfectam, & miſsio Spiritus Sancti attenditur ſecundum amorem: ergo miſsio Sipiritus Sancti ſupponit miſsionem Filij infert miſsionem Spiritus Sancti, & conſequenter numquam ſeparantur.

Contra hanc tamen rationem duplex difficultas occurrit.
166 *Prima difficultas contra rationem D. Thom.* Prima eſt: notitiam quam amor neceſſario ſupponit, non eſt notitia habita per donum ſapientiæ, ſed notitia habita per fidem; at ſecundum hanc notitiam non mittitur Filius: ergo miſſio Spiritus Sancti non ſupponit neceſsario miſsionem Filij. Conſequentia eſt bona in ſe, & ad hominem contra D. Thom. inde probantem, miſsionem Spiritus Sancti neceſſario ſupponere miſsionem Filij, quia amor ſecundum quem mittitur Spiritus Sanctus, neceſſario præſupponit notitiam. Quod argumentum omnino ineſſicax eſt, niſi notitia, quam amor neceſſario præſupponit, ſit talis, vt ſecundum illam Filius mittatur. Minor eſt Diuus Thoma *in hac quæſtione articulo 5. ad* 2. illis verbis: *Non igitur ſecundum quamlibet perfectionem intellectus mittitur Filius, ſed ſecundum talem inſtitutionem, vel inſtructionem intellectus, qua prorumpat in affectum amoris, vt dicitur Ioannis 6. Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me. Et in Pſalmis: In meditatione mea exardeſcet ignis. Et ideò ſignanter dicit Auguſtinus: quod Filius mittitur cum à quoquam cognoſcitur, atque percipitur, perceptio autem experimentalem quandam notitiam ſignificat. Et hæc propriè dicitur ſapientia, quaſi ſapida ſcientia.* Id ipſum docuit D. Thomas *in primo diſtinctione 15. quæſtione 3. articulo vnico ad 5. Et quæſt. 4. art. 1. ad* 3. ergo iuxta Diuum Thomam cognitio, vel notitia, ſecundum quam mittitur Filius appropriatiuè, non eſt actus fidei, ſed doni ſapientiæ.

Maior autem conſtat primo: nam Fides in ordine ad charita-
167 *Maior oſtenditur 1.* tem facit in via, quod lumen gloriæ in patria, ſed actus charitatis in patria, ſufficienter regulatur per actum luminis gloriæ: ergo actus charitatis viatoris, ſufficienter regulatur per actum fidei.

Secundo. Secundo, vt enim docet D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 68. cum illo communiter Theologi diſtinguentes dona Spiritus Sancti à virtutibus, dona ordinantur ad actus extraordinarios, vel ad operandum iuxta inſtinctum Spiritus Sancti ſupra regulas communes rationis, etiam eleuatæ per gratiam; ſed actus charitatis hac regulatione non indiget, ſed ſufficienter regulatur ratione, vt per gratiam eleuata: ergo notitia, quam neceſſario præſupponit, non eſt actus doni ſapientiæ, ſed fidei.

168 *Tertio.* Præterea, vt enim docet Diuus Thomas 2. 2. *quæſtione* 45. *articulo* 2. & 4. donum ſapientiæ ſupponit charitatem, eo quod iudicat de diuinis ex connaturalitate ad illa, & ex vnione cum illis, quæ vnio, & connaturalitas fit per charitatem: ergo licet poſsit aliquis actus charitatis ſupponere actum doni ſapientiæ, non tamen omnis actus à charitate elicitus poteſt actum ſapientiæ neceſſario ſupponere: ſicut quia intellectus prior eſt voluntate, non omnis actus intellectus actum voluntatis ſupponit. Denique: vt enim docet D. Thomas *in* 1. *diſtinctione* 16. *quæſtione* 4. *articulo* 1. *ad* 3. notitia ad quam ſequitur amor, eſt illa, qua intellectus verum accipit, non ſolum vt verum, *ſed vt conueniens, & bonum, ex quo,* inquit Diuus Thomas, *niſi ſit aliqua reſiſtentia ſequitur amor, & delectatio*; ſed Fides tendit in Deum, non ſolum vt verum, ſed etiam verum diuinum accipit vt conueniens, & bonum, illudque vt conueniens voluntati proponit: ergo notitia elicita à fide, ſufficienter regulatur amor, quin neceſſario ab amore ſupponatur notitia habita per donum ſapientiæ.

Secunda difficultas procedit contra ſecundam partem maioris:
169 *Secunda obiectio.* nulla enim eſt notitia, quantumcumque perfecta in hac vitæ, quæ neceſsitet voluntatem ad amorem quoad exercitium actus, ſed ſolum à Deo claré viſio poteſt ſic neceſsitari, vt docet D. Thomas 1. 2. *quæſt* 4. *art.* 1. & *quæſt.* 10. *art.* 2. ergo notitia perfecta ſecundum quam mittitur Filius, non eſt neceſſario connexa cum amore ſecundum quem mittitur Spiritus Sanctus; & conſequenter miſsio Filij non infert miſsionem Spiritus Sancti, nec cum illa neceſſario connectitur. His obiectionibus ex doctrina *diſputatione ſequenti* tradenda occurretur.

Contra concluſionem obijcies, poteſt vna perſona mitti viſi-
170 *Contra conc. obijcies.* biliter ſine alia viſibiliter miſſa, & de facto Spiritus Sanctus fuit viſibiliter miſſus, non miſſo viſibiliter Filio; ergo etiam inuiſibiliter vna perſona poteſt mitti ſine alia inuiſibiliter miſſa. Probatur conſequentia: ratio namque cur vna perſona non poteſt mitti ſine alia, eſt, quia gratia gratum faciens ſecundum quam fit miſsio inuiſibilis, eſt effectus, tribus perſonis communis, nec poteſt ab vna perſona ex procedentibus ſine alia perſona procedente cauſari; ſed hæc ratio inſtatur doctrina antecedentis admiſſa: ergo admiſſo, quod miſsione viſibili poſsit vna perſona mitti ſine alia, id ipſum eſt dicendum loquendo de miſsione inuiſibili. Probatur minor: creatura ſecundum quam exercetur miſſio viſibilis, eſt effectus tribus perſonis communis, vt omnibus eſt inconfeſſo; & tamen ſecundum illam, & in illa, poteſt vna perſona mitti ſine alia: ergo admiſſo perſonas procedentes non connecti quantum ad miſsionem viſibilem, inſtatur ratio, qua probatur connexio neceſſaria perſonarum procedentium in miſsione inuiſibili.

Reſpondeo conceſſo antecedenti, negando conſequentiam. 171
Ad illius probationem, diſtinguo maiorem; & quia in prædicta *Reſp.* efficientia fundatur inhabitatio per gratiam, in qua, adiuncta proceſsione, conſiſtit miſsio inuiſibilis, concedo maiorem: ex ſola ratione communis cauſalitatis; nego maiorem, & nego minorem, quod prædicta ratio inſtetur in miſsione viſibili; hæc namque, etſi præſupponat efficientiam toti Trinitati communem creaturæ ſecundum quam fit, non tamen in hac efficientia conſiſtit, nec in repræſentatione ſupra iſtam efficientiam fundatur, quæ non magis ad vnam perſonam, quam ad aliam terminatur; ſed conſiſtit in hoc, quod perſona viſibiliter miſſa per creaturam viſibilem repræſentetur vt inhabitans per gratiam in illo, ad quem miſsio fit, quæ repræſentatio non conuenit creaturæ ſecundum quam fit miſsio, ex ratione effectus Dei, aliàs non magis vnam, quam aliam perſonam manifeſtaret. Sed quia talis creatura facta eſt ad demonſtrandum ſpecialiter hanc, vel illam perſonam, v. gr. columba, in qua Spiritus Sanctus ad Chriſtum fuit viſibiliter miſſus, ad hoc à Deo facta fuit, vt ſpecialiter demonſtraret perſonam Spiritus Sancti, vt in humanitate Chriſti inhabitantem per gratiam.

Quomodo autem poſsit vna perſona ſpecialiter manifeſtari, 172
explicat optimè Diuus Thomas *in hac quæſtione articulo 7. ad* 3. *A D. Tho. optimè explicatur.* illis verbis: *Dicendum, quod licet illas creaturas viſibiles tota Trinitas operata ſit, tamen facta ſunt ad demonſtrandum ſpecialiter hanc, vel illam perſonam: ſicut enim diuerſis nominibus ſignificantur Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, ita etiam diuerſis rebus ſignificari poterunt, quamuis inter eos nulla ſit ſeparatio, aut diuerſitas.* Ex quibus apertè colligitur, in creaturis ſecundum quas fuit miſſus viſibiliter Spiritus Sanctus duas habitudines ſigni inueniri, vnam ſigni naturalis ſupra dependentiam fundatam, & hæc ad Deum vt vnus eſt, terminatur, & eſt Trinitati communis, cæterum in illa non conſiſtit miſsio viſibilis, non enim repræſentat Deum vt inhabitantem per gratiam: aliam ſigni ex beneplacito Dei ordinati ad demonſtrandum ſpecialiter Spiritum Sanctum, quam habitudinem ſolus Spiritus Sanctus terminat, & ideò ſolus viſibiliter mittitur, etſi talis creatura à tribus perſonis efficiatur.

Sed dices: ſequi ex iſta ſolutione, illis quibus reuelatum 173
non eſt beneplacitum diuinum ordinans creaturas viſibiles ad *Replicab.* manifeſtandam inuiſibilem miſsionem, non fuiſſe manifeſtatam perſonam Spiritus Sancti vt inhabitantem in Chriſto, & in Apoſtolis; ad quos facta fuit miſsio viſibilis; conſequens eſt falſum: ergo, & tradita ſolutio in ſufficiens. Sequela conſtat: nam ignoranti impoſitionem vocis ad ſignificandum, vox impoſita nihil ſignificat, quia ex impoſitione habet vox, quod ſignificatiua ſit; ſed creaturæ inuiſibiles habent vim manifeſtandi inuiſibilem miſsionem ex diuino beneplacito, illas ad hoc ordinante, vt ex Diuus Thoma in noſtra ſolutione docuimus; ergo cui tale beneplacitum reuelatum non fuerit, nihil manifeſtabunt illæ creaturæ. Minor autem probatur: nam ſi hoc ita eſſet, fruſtraretur finis miſsionis viſibilis, in illis, quibus inſtitutio diuina creaturarum viſibilium reuelata non eſſet; hoc admittendum non eſt: ergo nec tradita ſolutio. Probatur ſequela: finis miſsionis viſibilis Spiritus Sancti ad Chriſtum, fuit, vt homines videntes Spiritum Sanctum in ipſo inhabitantem per gratiam, fidem doctrinæ Chriſti præberent, & per hoc fides diffunderetur; ſed illi, quibus Dei beneplacitum reuelatum non eſt, non cognoſcerent Spiritum Sanctum, vt inhabitantem in Chriſto: ergo iſti fidem doctrinæ Chriſti non præberent, & conſequenter in illis fruſtraretur finis viſibilis miſsionis Spiritus Sancti ad Chriſtum, idemque in miſsione viſibili ad Apoſtolos contingeret.

Reſpondeo concedendo ſequelam, & negando minorem. Ad
illius probationem, nego ſequelam: ad hoc enim vt miſſio viſi- 174 *Reſp.*
bilis vtilis ſit eis, quibus diuina ordinatio reuelata non eſt, ſufficit, vt inquit D. Thomas in 1. diſtinct. 16. quæſt. 1. artic. 1. ad 6. *Quod quamuis creatura viſibilis non ſufficiat ad hoc, quod ducat in cognitionem inuiſibilis miſſionis, tamen ex ſua nouitate excitat videntes in admirationem, & inquiſitionem, & tunc inquirentibus per gratiam inuiſibilem, & doctrinam prædicatoris exterius, poteſt miſſio inuiſibilis deſignata edoceri.*

Tertia difficultas eſt, an miſsio viſibilis ex æquo ab inuiſibili 175
diſtinguatur? An vero ſolum diſtinguatur ab illa vt includens ab *Prima ſententia circa 3. difficultatem.* incluſo, ita vt miſsio viſibilis ſit miſsio ratione effectus inuiſibilis, ſigno viſibili manifeſtata? Prima ſententia docet ex æquo diſtingui, imo & poſſe, & quandoque dari miſsionem viſibilem ſine miſsione inuiſibili. Hanc tenet Suarez *lib. 12. de Trinitate cap. 4. num. 6.* quem plures Recentiores ſequuntur.

Secun-

Digitized by Google

176 *Secundo.* Secunda ſententia docet, diſtingui vnam miſſionem ab alia vt includens ab incluſo, ita vt miſſio inuiſibilis ſit exitus perſonæ à perſona ad inhabitandum per gratiam ſine aliquo ſigno viſibili. Miſſio autem viſibilis eſt exitus perſonæ à perſona ad inhabitandum per gratiam ſigno viſibili manifeſtata. Hanc tenet Durandus *in 1. diſt.* 16. *quæſt.* 1. *num.* 6. Granadus *Tract.* 15. *de Trinitate diſp. vltima num.* 3. Pro illa referens Valentiam *in conſectaria* 2. *punct.* 4. & Magiſtrum Zumel *ad articulum* 7. *iſtius quæſtionis in commentario illius, notabilis* 3. Tenet etiam Patres Salmanticenſes *Tract.* 6. *diſp.* 19. *dub.* 3. *num.* 17.

177 *Prob. ex D. Tho.* Et probatur aperto teſtimonio Diuus Thomæ *in* 1. *diſtinct.* 16. *quæſt.* 1. *artic.* 1. *in corpore*, illis verbis: *Dicendum, quod ſicut proceſſio temporalis non eſt alia quam proceſſio æterna eſſentialiter, ſed addidit aliquem reſpectum ad effectum temporalem: ita etiam miſſio viſibilis non eſt alia ab inuiſibili miſſione eſſentialiter, ſed addit rationem manifeſtationis per viſibile ſignum.* Id ipſum docuit *ad Annibaldum in eadem diſtinct. quæſt. vnica artic.* 1. *in corpore, & ſolutione ad* 3. ſed proceſſio temporalis Spiritus Sancti, non diſtinguitur ex æquo à proceſſione æterna, ſed includit intrinſecè illam addendo reſpectum ad effectum temporalem: ergo miſſio viſibilis iuxta Diuum Thomam non diſtinguitur ex æquo à miſſione inuiſibili, ſed intrinſicè illam includit, ſupperaddendo manifeſtationem per viſibile ſignum.

178 *Conf. ex eodem D. Thom.* Quod amplius vrgetur ex doctrina D. Thomæ *vbi proximè ſolutione ad* 3. ibi: *Ad tertium de apparitione dicendum, quod miſſio viſibilis eſt miſſio apparens, & ideo ſupra apparitionem addit rationem miſſionis, quæ importat originem vnius perſonæ ab alia, & inhabitationem per gratiam, apparitio autem ſolam cognitionem. Vnde apparitio poteſt conuenire Patri, non autem viſibilis miſſio*: ergo iuxta D. Thom. tota ratio miſſionis in miſſione inuiſibili inuenta conſiſtit in origine vnius perſonæ ab alia, & inhabitatione per gratiam; & conſequenter miſſio viſibilis includit miſſionem inuiſibilem, & addit manifeſtationem per ſignum viſibile.

179 *Secundo prob.* Secundo probatur ad hominem contra Suarez: docet enim *vbi ſupra capit.* 14. *num.* 13. quando miſſio inuiſibilis ſimul fit, cum miſſione viſibili, quod regulariter ſentit contingere, non eſſe duas miſſiones, ſed vnam compoſitam ex miſſione inuiſibili, & ſigno exteriori illam manifeſtante; ſed ſi in miſſione viſibili ratione ſui abſque incluſione miſſionis inuiſibilis ſaluaretur ratio miſſionis, etiam ſi vtraque ſimul concurreret; vna ab alia ex æquo diſtingueretur, cum ex coincidentia miſſionis inuiſibilis non auferantur à miſſione viſibili, ea, quæ ſunt de ratione illius intrinſeca: ergo ſi vtraque concurrente miſſione, miſsio viſibilis includit miſsionem inuiſibilem, & ex illa componitur, ideò eſt, quia miſsio viſibilis abſque incluſione miſsionis inuiſibilis non habet rationem miſsionis.

180 *Confirm.* Confirmatur, & vrgetur, vt enim docet *capit. citato num.* 11. miſsio viſibilis, & miſsio inuiſibilis comparantur ſufficienter vt res, & ſignum rei, quæ inter ſe condiſtinguuntur, licet ſignum dicat habitudinem ad rem ſignificatam; ſed hæc comparatio ex vtriuſque coincidentia non tollitur: ergo ſi ex illa comparatione condiſtinguuntur ex æquo, etiam ſi ambæ coincidant perſeuerant ex æquo diſtinctæ; & conſequenter non erit vnica miſsio includens miſsionem internam, cum externa illius demonſtratione, ſed duæ, ita ex æquo diſtinctæ, ac ſi non fierent ſimul, etſi vtraque concurrente, non diſtinguuntur ex æquo, ideò eſt quia in miſsione viſibili non ſaluatur ratio miſsionis abſque intrinſeca incluſione miſsionis internæ inuiſibilis.

181 *Tertio.* Tertio probatur ex alia doctrina Patris Suarez *libro* 12. *de Trinitate capit.* 15. *numero* 10. vbi ait, per nouum modum eſſendi Dei in nobis vt obiectum cognitum, & amatum, non ſaluari miſsionem diuinarum perſonarum; quia eſſe cognitum, & amatum obiectiuè eſt denominatio extrinſeca præſtita à cognitione, & amore; ſed eſſe in ſigno viſibili eſt eſſe repræſentatiuum, & extrinſeca denominatio à ſigno manifeſtante: ergo eſſe in illo non ſufficit ad rationem miſsionis, nec ex vi ſolius apparitionis, & manifeſtationis per ſignum viſibile mittitur perſona diuina.

182 *Reſp.* Reſpondebis negando conſequentiam, & reddes rationem diſcriminis: nam cognitio, & amor viæ non terminatur ad Deum vt præſentem, nec vt inhabitantem in anima iuſti per gratiam, & ideò ex vi huius quod eſt Deum cognoſci, & amari, non fit Deus præſens, niſi obiectiuè tantum, non realiter; ac per conſequens non ſufficit vt perſonæ diuinæ mittantur. Signum autem viſibile, in quo Spiritus Sanctus dicitur miſſus, repræſentat illum vt præſentem, & vt per gratiam inhabitantem, & ideò quamuis eſſe in tali ſigno ſit denominatio extrinſeca, ſufficit, vt Spiritus Sanctus.

183 *Sed contra.* Sed contra: nam licet ſignum viſibile terminetur ad Spiritum Sanctum vt inhabitantem per gratiam, & vt realiter nouo modo præſentem ratione gratiæ, ex vi tamen illius non fit Spiritus Sanctus vt inhabitans per gratiam, nec vt ratione gratiæ realiter præſens, ſed ſolum hoc fit per miſsionem internam, & inuiſibilem; ſed in ſententia Patris Suarez, loco allegato, vt ſaluetur ratio miſsionis perſonæ diuinæ, requiritur vt nouo modo fiat realiter præſens: ergo ex vi ſola ſigni viſibilis manifeſtantis præſentiam Spiritus Sancti, non dicitur propriè mitti, ſed ratione inhabitationis per gratiam; & conſequenter, vt in miſsione viſibili ſaluetur ratio miſsionis, debet accipi vt includens inuiſibilem miſsionem, & addens manifeſtationem per ſignum exterius viſibile: ita vt ratio miſsionis conſiſtat ſolum in origine vnius perſonæ ab alio, inhabitatione per gratiam, & apparitio in manifeſtatione per ſignum viſibile, vt docuit D. Thomas 1. *ad Annibaldum diſtinct.* 16. *quæſtione vnica articulo* 1. *ad* 3. verbis ſuperius relatis.

184 *Denique prob.* Et ex his probatur vltimo noſtra ſententia; de ratione enim miſsionis eſt, quod perſona miſſa ſit realiter nouo modo in illo, ad quem miſsio fit, vt ex dicendis diſputatione ſequenti conſtabit, & fatetur Suarez; ſed ex vi ſigni viſibilis manifeſtantis Spiritum Sanctum, vt nouo modo præſentem ratione gratiæ ſanctificantis; non fit nouo modo præſens, ſed præſentia realis illi competens ratione gratiæ manifeſtatur: manifeſtari namque nouitatem, non nouitatem fieri, ſicut manifeſtari hominem, non hominem fieri: ergo ex vi ſolius apparitionis per ſignum viſibile, non mittitur perſona diuina, ſed apparet, & manifeſtatur miſsio illius; & conſequenter vt miſsio viſibilis ſortiatur rationem miſsionis, debet accipi vt includens inuiſibilem miſsionem, illique ſuperaddens exteriorem manifeſtationem.

185 *Conf. & vrgetur.* Quod amplius vrgetur; quia namque aduentus per gratiam niſi ſit perſonæ procedentis, non obtinet rationem miſsionis, intulimus ſupra, & inferunt communiter Theologi, proceſsionem vnius perſonæ ab alia includi intrinſecè in ratione miſsionis; ſed apparitio perſonæ procedentis non eſt miſsio viſibilis niſi ſit perſonæ procedentis vt inhabitantis per gratiam: ergo inhabitatio per gratiam: includitur intrinſecè in miſsione viſibili. Conſequentia tenet à paritate rationis, & minor probatur: vt enim docet Auguſtinus *lib.* 4. *de Trinitate*: Filius, & Spiritus Sanctus licet in veteri teſtamento apparuerint, numquam tamen leguntur viſibiliter mitti; ſed non alia ratione, niſi quia non fuerunt manifeſtatæ perſonæ vt habitantes per gratiam: ergo apparitio perſonæ procedentis, niſi ſit vt inhabitantis per gratiam, non eſt miſsio viſibilis.

186 *In contrarium arguit Suarez.* In contrarium arguit Suarez: namque ſeparari poſſunt, non includitur vnum in alio; ſed dari poteſt, & de facto extitit miſſio viſibilis Spiritus Sancti ſine miſsione inuiſibili: ergo hæc in illa non includitur; & conſequenter nec differunt diſtinctione includentis ab incluſo. Probatur minor: nam in Iordane Baptizato Domino, fuit Spiritus Sanctus ad illum viſibiliter miſſus; ſed tunc non fuit miſſus inuiſibiliter Spiritus Sanctus ad Chriſtum. Quod autem ad alios facta fuerit tunc miſsio inuiſibilis, per accidens eſt reſpectu miſsionis viſibili Spiritus Sancti id ipſum: ergo eſt dabilis, & de facto extitit miſsio viſibilis, ſine miſsione inuiſibili, & conſequenter hæc in illa non includitur.

187 *Reſp.* Reſpondeo, omiſsis alijs ſolutionibus, quas bene impugnat Suarez, conceſſa maiori negando minorem. Ad illius probationem, conceſsis maiori, & minori, diſtinguendo conſequens: extitit de facto miſsio viſibilis ſine inuiſibili de nouo tunc exiſtente, concedo conſequentiam: ſine miſsione inuiſibili ad Chriſtum tunc conſeruata, nego conſequentiam; licet enim in Iordane non fuerit facta ad Chriſtum miſsio inuiſibilis, nec noua miſsio inuiſibilis Spiritus Sancti vnquam in Chriſto admittatur, eo quod in primo conceptionis inſtanti fuerunt humanitati infuſa omnia dona ſupernaturalia in ſumma intenſione poſsibili; miſsio tamen inuiſibilis, qua in primo conceptionis inſtanti fuit Spiritus Sanctus miſſus ad humanitatem Chriſti, conſeruata ſemper fuit, & tempore miſsionis viſibili vt conſeruata exiſtebat, quod ſicut ſuffiett in ſententia Patris Suarez vt comparentur vt ſignum, & ſignatum: ita in noſtra ſententia ſufficit vt vna includatur in alia, & vt diſtinguantur diſtinctione includentis ab incluſo.

188 *Inſtabis.* Sed inſtabis; tunc extitit noua miſsio viſibilis, & non fuit noua miſsio inuiſibilis: ergo miſsio inuiſibilis non includitur in miſsione inuiſibili. Probatur conſequentia: ſi namque vna includeretur in alia, non ſtaret nouitas vnius ſine nouitate alterius. *Reſp.* Reſpondeo conceſſo antecedenti, negando conſequentiam, & inſto in proceſsione æterna, quæ includitur in miſsione diuinarum perſonarum, & tamen miſsio de nouo in tempore exiſtit, quin de nouo exiſtat proceſsio: ſicut ergo iſta conſequentia non valet: *Miſſio incipit in tempore; proceſſio non incipit: ergo proceſſio non includitur in miſſione*: ita conſequentia facta non tenet nam ad inceptionem, & nouitatem conflati ex duobus, ſufficit inceptio, & nouitas vnius, ex quibus conflatur, abſque inceptione, & nouitate alterius. Vnde ſicut ob hanc cauſam incipit in tempore miſsio, ſine eo quod incipiat proceſsio, quia effectus temporalis ingrediens illius conſtitutionem in tempore incipit; ita ob eandem rationem quamuis miſsio inuiſibilis includatur in miſsionem viſibili, poteſt hæc incipere, & eſſe de nouo abſque inceptione, & nouitate miſsionis inuiſibilis per inceptionem ſigni viſibilis, ex quo, & miſsione inuiſibili conflatur viſibilis miſsio.

Secun-

Digitized by Google

189 *Arg. 2.* Secundo arguitur: nam multiplicatur miſſio viſibili, miſſione inuiſibili manente immultiplicata: ergo miſſio inuiſibilis non clauditur in miſſione viſibili. Conſequentia apud Recentiores arguentes eſt nota. Antecedens autem probant: nam Spiritus Sanctus in die Pentecoſtes fuit miſſus ſuper Apoſtolos in ſpecies aeris vehementis, & in ſpecie linguarum ignis; & conſequenter duplici miſſione viſibili, cum multiplicato ſigno ſenſibili, miſſio viſibilis neceſſario multiplicetur; & tamen inuiſibilis miſſio fuit vna, cum gratia per vtramque miſſionem ſignificata, ad quam terminatur inuiſibilis miſſio, eadem fuerit: ergo multiplicatur, miſſio viſibilis, miſſione inuiſibili manente immultiplicata.

190 *Reſp.* Reſpondeo conceſſo antecedenti negando conſequentiam: quam arguentes non ſupponere, ſed probare debeant, ratio autem negandi conſequentiam eſt; quia vt conflatum ex multis multiplicetur, ſufficit multiplicari vnum ex ingredientibus illius conſtitutionem, etſi aliud ex quo componitur, maneat immultiplicatum, hinc fit vt miſſio inuiſibilis multiplicetur, etſi proceſſio, ex qua ſimul cum nouo effectu conflatur, ſit vna ob ſolam multiplicationem noui effectus ingredientis illius conſtitutionem. Cum ergo in noſtra ſententiam conſletur miſſio viſibilis ex miſſione inuiſibile, & ſigno illam manifeſtante; fit conſequens, vt multiplicato ſigno viſibili, multiplicetur miſſio viſibilis, quamuis miſſio inuiſibilis, quam includit immultiplicata ſubſiſtat.

191 *Inſtatur arg.* Et ſicut illa conſequentia non tenet: *Miſſio inuiſibilis multiplicatur, proceſſione manente immultiplicata: ergo proceſſio non clauditur in miſſione viſibili* ita conſequentia contra Nos facta non tenet, & ob eandem rationem, quia nempè, vt multiplicetur conflatum ex pluribus, ſufficit multiplicari vnum ex ingredientibus illius conſtitutionem. Quæ doctrina conſtans, eſt ob inſtantiam adductam. Et inſuper inſtatur in miſſione viſibili, intrinſecè includente proceſſionem perſonæ, quæ mittitur in noſtra ſententia, & in ſententia Recentiorum arguentium; & tamen multiplicatur miſſio viſibilis quin proceſſio multiplicetur. Miſſio etiam Filij diſtincta eſt à miſſione Spiritus Sancti; quia proceſſiones realiter diſtinguuntur, quamuis effectus, ad quem vtraque terminatur, & ex qua, & proceſſione miſſio conflatur, ſit idem.

192 *Denique arg.* Denique arguitur: nam miſſio viſibilis, & miſſio inuiſibilis ſufficienter comparantur in ratione ſigni, & ſignati, & ſufficienter per hoc diſtinguuntur: ſed ſignatum non clauditur intrinſecè in ſigno, ſed extrinſecè obiectiuè comparatur ad illud: ergo miſſio inuiſibilis non clauditur in miſſione viſibili intrinſecè, ſed extrinſecè comparatur ad illam. *Reſp.* Reſpondeo negando maiorem: ratio autem habetur ex dictis in probatione noſtræ ſententiæ, quia nempè niſi miſſio viſibilis includat nouum modum eſſendi perſonæ diuinæ in illo ad quem miſſio fit, & habitationem in illo, non obtinebit rationem miſſionis propriè: nam ſignificare nouum modum eſſendi, non eſt propriè nouus modus eſſendi, ſicut eſſe ſignum ſanitatis non eſt propriè eſſe ſanum; niſi autem miſſio viſibilis inuiſibilem intrinſecè includat, non importat nouum modum eſſendi, niſi tantum ſignificatiuè; & conſequenter vt propriè rationem miſſionis ſortiatur, oportet vt intrinſecè includat miſſionem inuiſibilem, vel vt factam de nouo, vel ſaltim vt conſeruatam.

§. Vltimus.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

193 *Primum corollarium probat. ex D. Tho.* EX dictis infertur primo, miſſionem diuinarum perſonarum, non æternam, ſed temporalem eſſe. Ita D. Thomas *in hac quæſt. art. 2.* Quam probat D. Thomas: nam ea, quæ cum ordine ad principium denotant terminum temporalem, temporaliter ſolum dicuntur; ſed miſſio cum ordine proceſſionis ad principium connotat, & determinat terminum temporalem: ergo ſolum temporaliter dicitur. Ad differentiam generationis, quæ quia cum ordine ad principium importat terminum æternum, ſolum æternaliter dicitur, & ad differentiam proceſſionis, quæ quia denotare poteſt terminum temporalem, & æternum, poteſt æternaliter, & temporaliter dici.

194 *Aliter ratio proponitur.* Quæ ratio poteſt aliter explicari, conflatum ex duobus, quorum vnum eſt temporale, non poteſt æternaliter, ſed ſolum temporaliter dici; ſed miſſio perſonarum conflatur ex proceſſione, & nouo modo eſſendi perſonæ miſſæ in creatura, & hoc ſecundum eſt temporale: ergo miſſio non æterna, ſed temporalis eſt. Conſequentia tenet, & minor conſtat ex dictis, & maior eſt certa, vt enim exiſtat conflatum ex pluribus, omnium exiſtentiam requirit: ergo ſi aliquod illorum non exiſtit ab æterno, ſed incipit exiſtere in tempore, compoſitum, non æternum, ſed temporale eſt, nec poteſt æternaliter, ſed ſolum temporaliter dici.

195 *Oppones.* Si opponas, Chriſtus componitur ex perſona Verbi, & humanitate, & tamen quamuis humanitas non exiſtat ab æterno, Chriſtus dicitur æternus, iuxta illud Chriſti ad Iudæos: *Antequam Abraham fieret, ego ſum:* ergo vt ab æterno exiſtat conflatum ex pluribus, non eſt neceſſarium quod exiſtat ab æterno omnia ipſum componentia.

Reſp. Reſpondeo, compoſitionem Chriſti ex perſona Verbi, & humanitate, non eſſe compoſitionem ex his, ſed cum his, vt docuimus *tom. 1. in 3. p. diſp.* 10. in compoſito autem compoſitione cum his, vnum ex componentibus, nempè ſuppoſitum de dicto compoſito prædicatur. Vnde de Chriſto dicitur eſſe perſonam diuinam; & conſequenter de Chriſto dicitur eſſe æternum ratione ſuppoſiti æterni, non autem quia totus Chriſtus æternus ſit. Ex quo non ſequitur de miſſione dici poſſe, quod ſit æterna, miſſio namque componitur ex proceſſione, & nouo modo eſſendi in creatura, non compoſitione cum his, ſed ex his. Vnde non ſupponit pro æterna proceſſione, ſed pro conflato ex illa, & habitudine ad nouum modum eſſendi ad cuius exiſtentiam vtriuſque ex componentibus exiſtentia requiritur; & conſequenter vtriuſque æternitas ad miſſionis æternitatem eſt neceſſaria.

196 *Replicab.* Sed dices: ad exiſtentiam Chriſti, requiritur exiſtentia humanitatis; & tamen quia ſuppoſitum Chriſti æternum eſt, dicitur de Chriſto eſſe æternum, quamuis humanitas æterna non ſit: ergo quamuis ad exiſtentiam miſſionis requiratur exiſtentia proceſſionis, & effectus connotati, quia tamen proceſſio æterna eſt, dicitur de miſſione eſſe æternam, quamuis effectus connotatus non æternus, ſed temporalis ſit.

Reſp. Reſpondeo diſtinguendo maiorem: ad exiſtentiam Chriſti ſecundum adæquatam nominis ſignificationem, concedo maiorem: ad exiſtentiam Chriſti pro eo, pro quo nomen ſupponit, requiritur exiſtentia humanitatis, nego maiorem, & diſtinguo minorem, quia ſuppoſitum Chriſti eſt æternum, & quia nomen Chriſti pro illo ſupponit, concedo minorem: præciſè, quia ſuppoſitum Chriſti æternum eſt, nego minorem, & conſequentiam: miſſio namque non ſupponit pro æterna proceſſione, ſed pro complexo ex illa, & nouo modo eſſendi in creatura. Et ideo æternitas proceſſionis non ſufficit, vt dicatur de miſſione quod exiſtat ab æterno.

197 *Inſtabis.* Inſtabis: nomen Chriſti non ſupponit pro perſona Verbi abſolutè, ſed prout ſubſiſtente in humanitate; ſed prout ſic connotat humanitatem; & conſequenter vt exiſtat, exiſtentiam humanitatis requirit: ergo non ſolum ad exiſtentiam ſignificati huius nominis *Chriſtus*, ſed etiam ad exiſtentiam illius, pro quo nomen *Chriſtus* ſupponit, neceſſaria eſt exiſtentia humanitatis; & tamen hoc non obſtat vt de Chriſto dicatur, quod ab æterno exiſtit: ergo quamuis ad exiſtentiam miſſionis ſecundum id, pro quo nomen *miſſio* ſupponit, requiratur exiſtentia alicuius temporalis, poterit dici de miſſione quod exiſtat ab æterno ratione proceſſionis æternæ, ex qua conſtat.

198 *Reſp.* Reſpondeo diſtinguendo maiorem: pro perſona Verbi vt ſubſiſtente in humanitate tantum, nego maiorem: & ſimul pro perſona Verbi vt ſubſiſtente in diuinitate, concedo maiorem. Et conceſſa minori, & prima conſequentia, diſtinguo minorem: de Chriſto reduplicatiuè vt ſubſiſtente in humanitate, nego minorem: reduplicatiuè vt ſubſiſtente in diuinitate, & ſpecificatiuè, & materialiter vt ſubſiſtente in humanitate, concedo minorem, & nego conſequentiam. Ratio enim, cur de Chriſto dicatur, quod ab æterno exiſtit, eſt, quia ſubſiſtit in duabus naturis; & conſequenter dicuntur de illo prædicata vtriuſque naturæ, cum hac tamen differentia, quod prædicata vnius naturæ dicuntur de Chriſto reduplicatiuè vt ſubſiſtente in illa, & non niſi ſpecificatiuè, & materialiter de illo vt ſubſiſtente in alia. Vnde de Chriſto dicitur, quod exiſtit in tempore ratione humanitatis, & quod ab æterno exiſtit vt ſubſiſtens in diuinitate. Et quia nomen poſitum ex parte ſubiecti ſtat pro ſuppoſito ſecundum ſe, niſi reduplicatio, aut appellatio fiat ex parte prædicati ſupra formale ſubiecti, & ſuppoſitum Chriſti exiſtit ab æterno, fit vt abſolutè dicatur de Chriſto, quod ab æterno exiſtit, & Chriſtus de ſe ipſo dixerit abſolutè: *Antequam Abraham fieret, ego ſum.*

199 *Secundũ corollarium prob.* Secundo infertur ex dictis, quod licet tota Trinitas veniat ad hominem, & ipſum inhabitet per gratiam habitualem, & licet poſſit viſibiliter tota Trinitas apparere, Pater tamen non mittatur, nec poſſit mitti bene tamen Filius, & Spiritus Sanctus. Ita D. Thomas *in 1. diſtinct. 15. quæſt. 2. artic. vnico. Et in hac quæſt. art. 4.* ex Auguſtino *lib. 2. de Trinitate cap. 2.* vbi docet: *Quod ſolus Pater cum in tempore à quoquam cognoſcitur, non dicitur miſſus, non enim habet de quo ſit, aut à quo procedat.* D. Thomam in hoc puncto omnes Theologi ſequuntur, præter Cordubam, qui, vt recentiorum referunt *lib. 1. quæſtionum Theologicarum quæſt. 41. ad 3.* cum dubitatione affirmat poſſe dici Patrem mittere ſe, non tamen mitti abſolutè. Cuius ſententia diſplicet communiter Theologis, & ab omnibus vt ſingularis reijcitur; ex quo miſſio ſupra aduentum, & apparitionem ſuperaddit proceſſionem; ſed Pater non procedit ab alio, bene tamen Filius, & Spiritus Sanctus; ergo quamuis tres perſonæ ad nos veniant, omneſque apparere poſſint, aliquandoque apparuerint, Pater non mittitur, nec mitti poteſt, bene tamen Filius, & Spiritus Sanctus.

200 Si opponas: mitti perſonam diuinam, eſt ipſam dari, ſed

Pater

Digitized by Google

Si oppo-nas. Reſp. Pater dat ſe ipſum, cnm haberi nequeat, niſi ſe ipſo donante: ergo dici poteſt, quod Pater mittat ſe ipſum reſpondet D Thomas *art 4. ad 1.* negando conſequentiam; dare namque non dicit neceſſario authoritatem in dante, etſi illam importare poſſit, ſed ſolum dicit liberam communicationem, & quia Pater ſe ipſum liberaliter communicat creaturæ rationali ad fruendum, poteſt dici, quod Pater ſe ipſum det, & quod à ſe ipſo detur. Mitti autem determinatè importat proceſſionem miſſi à mittente, & authoritatem mittentis in miſſum, & qnia Pater à nullo procedit, & nullus habet authoritatem in ipſum, non poteſt dici, quod ab alio, nec quod à ſe ipſo mittatur. Quod autem admittendum non ſit, quod Pater mittat ſe ipſum, etiam ſi admittatur Filinm mitti ab Spiritu Sancto, & Filium Sanctum ſe mittere, conſtat ex dictis *in hac diſputatione §. 3.*

201 *Prima differentia inter miſſionẽ viſibilem Filij, & Spiritus Sancti.* Tertio infertur ex dictis quadruplex differentia inter miſſionem viſibilem Filij, & miſſiones viſibiles Spiritus Sancti. Prima eſt, quod miſſio Filij ſunt facta in natura rationali: ſecus autem miſſiones Spiritus Sancti. Ita D. Thomas *articulo 7. ad 4.* & cum illo omnes Theologi, Rationem autem dedit D. Thomas: nam Filius, quia eſt Spiritus Sancti principium, miſſus eſt vt ſanctificationis Author, addendum eſt, per meritum, & ſatisfactionem; & ideo oportuit vt rationalem naturam aſſumeret, in qua, & ratione cuius mereri, & ſatisfacere poſſet Spiritus autem Sanctus miſſus eſt ad manifeſtandam ſanctificationem illorum ad quos facta fuit miſſio, & qnia hæc manifeſtari poteſt per creaturam non rationalem, ideo non oportuit vt in natura rationali appareret.

202 *Secunda differentia.* Secunda differentia eſt, quod natura in qua Filius apparuit, fuit illi hypoſtaticè vnita, & aſſumpta in vnitatem perſonæ: ſecus autem natura, in qua Spiritus Sanctus apparuit, ſed ſolum fnit illi vnitus vt ſignatum ſigno ſanſibili. Ita omnes Theologi cum D. Thoma *in præſenti art. 7. ad 1. & 4. argumentum.* Et ratio habetur ex dictis: Filius namque apparuit vt Author ſanctitatis per meritum, & ſatisfactionem; ſed ratione ſui vt ſubſiſtentis in natnra diuina non eſt capax meriti, & ſatisfactioni: ergo oportuit vt in natura creata ſubſiſteret, ratione cuius actiones ſatisfactorias, & meritorias eliceret; & conſequenter oportuit vt natura, in qua apparebat, eſſet illi hypoſtaticè vnita, & aſſumpta in vnitatem perſonæ, aliàs actiones naturæ, Filio non attribuerentur; & conſequenter per illas, nec mereri, nec ſatisfacere poſſet. Natura autem in qua Spiritus Sanctus apparuit, non fuit ordinata vt eſſet principium merendi, aut ſatisfaciendi, ſed vt eſſet ſanctificationis inditium, ad quod præſtandum neceſſarium non fuit, quod Spiritui Sancto vniretur hypoſtaticè, nec quod aſſumeretur in vnitatem ſuppoſiti.

203 *Tertia.* Tertia differentia eſt, quod Filius ratione naturæ, in qua viſibiliter apparuit, dicitur, & eſt minor Patre, qnod de Spiritu Sancto dici non poteſt ratione naturæ in qua eſt miſſus viſibiliter. Et ratio habetur ex dictis, qnia nempè prædicata alicuius naturæ, verè attribuuntur ſuppoſito illam in ſe habenti, & cui hypoſtaticè vnitur, ſicut prædicata accidentis verè ratione illius enunciantur de ſubiecto cui inhæret: ſecus autem prædicata naturæ hypoſtaticè non vnitæ, ſed extrinſecè ſe habentis, ſed natura humana in qua Filius apparuit viſibilis fuit illi hypoſtaticè vnita: ſecus autem natura in qua Spiritus Sanctus apparuit, quæ in omnino extrinſecè comparatur ad illum: ergo Filius ratione naturæ humanæ dicitur, & eſt minor Patre, ſecus autem Spiritus Sanctus ratione naturæ, in qua apparuit. Et eadem ratione Filius eſt, & dicitur verè homo ratione naturæ humanæ ſibi hypoſtaticè vnitæ, Spiritus autem Sanctus non poteſt dici columba, vel ignis, etſi in ſpecie ignis, & columbæ apparuerit. Quam differentiam D. Thomas *art. 7. ad 1.*

204 *Quarta differentia.* Quarta differentia eſt, quod in miſſione viſibili Filij, natura in qua apparuit, ſe habet non ſolum vt per *quod*, vel in *quo* oſtenditur miſſio, ſed etiam vt ad quod fit miſſio. In miſſinne autem viſibili Spiritus Sancti, creatura viſibili non ſe habet vt ad quod fit miſſio, ſed ſolum vt oſtendens miſſionem innisibilem ſactam in alio. Ita D. Thomas *in 1. diſt. 16. q. 1. art. 1. ad 1.* Et ratio eſt, quia natura humana fuit ſanctificata per Verbum, & non fuit illi phyſicè vnitum, & in illa nouo modo exiſtens diſtincto à modo eſſendi Dei per immenſitatem in omnibus rebus. Natura autem viſibilis, in qua apparuit Spiritus Sanctus, non fuit ſanctificata per ipſum, nec Spiritus illi nouo modo vnitus, ſed ſolum fuit in illa vt in ſigno manifeſtante nouum modum eſſendi Spiritus Sancti per gratiam in illo ad quem miſſio fuit facta: ergo natura humana ſe habuit in miſſione verbi vt id ad quod fuit facta miſſio ſecus autem natura viſibilis, in qua Spiritus Sanctus apparuit.

205 *Obiectio diluta.* Si opponas: ille ad qnem fit miſſio perſonarum, ſupponitur ad miſſionem; ſed humanitas non fuit præſuppoſita ad vnionem cum Verbo, ratione cuius Verbum fuit miſſum: ergo non ſe habnit vt ad quod fuit facta miſſio, ſed ſolum vt oſtendens miſſionem. Reſpondeo diſtinguendo maiorem: prioritate temporis neceſſario, nego maiorem prioritate temporis, vel naturæ, concedo maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: vt enim *tomo 1. in tertiam partem* latè docuimus, humanitas non fuit facta ex vi actionis aſſumptiuæ, ſed ex vi alterius actionis, per quam anima fuit vnita materiæ, quæ licet tempore non præceſſerit actionem, qua fuit aſſumpta, *natura* tamen præceſſit vt ſubiectnm receptiuum vnionis; & conſequenter humanitas, licet miſſionem Verbi ad ipſam non præceſſerit tempore, prioritate naturæ proceſſit. Qnod ſufficere vt ad illam miſſio Verbi facta fuerit, conſtat in miſſione innisibili, quam fuiſſe ad Angelos factam, eſt communis Theologorum ſententia, & tamen non fuerunt Angeli prius tempore creati, & poſtea illis gratia infuſa, ſed in eodem inſtanti erat Deus condens Angelorum naturam, & illis infundens gratiam: quia tamen natura Angelica fuit prior infuſione gratiæ prioritate naturæ, fuit ad illam facta inuiſibilis miſſio per gratiam.

Sed dices: ideo in Angelis ita accidit, quia illorum natura præextitit prioritate naturæ ante gratiam: ſed humanitas non præextitit prioritate naturæ ad vnionem ergo miſſio Verbi per vnionem, aut ratione vnionis non potuit ad humanitatem fieri. Conſequentia cum maiori tenet. Minor autem probatur, vt enim cum Diuo Thoma *tertia parte quæſtione decima ſeptima*, docent omnes eius diſcipuli, humanitas Verbo vnita, non exiſtit exiſtentia creata, ſed ſolum per exiſtentiam Verbi; ſed exiſtentia Verbi non fuit illi communicata per actionem, quæ vnionem ad Verbum prioritate naturæ præceſſit, ſed vi actionis vnitiuæ humanitatis ad Verbum, vt etiam docent omnes diſcipuli D. Thomæ vbi proximè: ergo humanitas, non præextitit prioritate naturæ ad vnionem; ac per conſequens, non fuit capax vt ad illam fierat miſsio viſibilis Verbi. 206 *Replicab.*

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: ly *quia* dicente cauſam ſufficientem, concedo maiorem: cauſam vnicam, & vniuerſaliter neceſſariam in ſubiecto, cui fit miſſio, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequantiam; nam licet prioritas naturæ, neceſſaria ſemper ſit, præexiſtentia tamen non ſemper eſt neceſſaria, ſed ſolum in miſsione, quæ fit per gratiam accidentalem, qualis fuit gratia Angelorum; cum enim accidens neceſſario ſupponat ſubiectum completè exiſtens exiſtentia ſubſtantiali; fit conſequens, vt miſsio ratione gratiæ, quæ eſt accidens, non ſolum prioritatem naturæ, ſed etiam præexiſtentiam ſubiecti, non tempore, ſed natura ſupponat. Sanctitas autem à Verbo præſtita humanitati, non accidentalis, ſed ſubſtantialis eſt, & ideò licet miſsio ratione illius ſupponat humanitatem, vt priorem prioritate naturæ ſecundum actualitatem entitatiuam, non tamen illam vt prioritate naturæ præexiſtentem ſupponit. Quod ſi loquamur de miſsione Spiritus Sancti ad humanitatem ratione gratiæ, & donorum accidentalium, fatendum eſt ſuppoſuiſſe humanitatem, non tempore, ſed natura, non ſolum ſecundum actualitatem entitatiuam, ſed etiam vt præexiſtentem. Quomodo autem actualitas entitatiua ab exiſtentia diſtinguatur, non eſt noſtrum in præſenti explicare, id fusè traditur à Thomiſtis *lib. 1. Phyſicorum*, agendo de exiſtentia materiæ, Noſque breuiter id explicuimus ſupra tractando de exiſtentia relationum diuinarum. 207 *Reſp.*

Quarto infertur, oportuiſſe vt fieret miſsio viſibilis Spiritus Sancti ad Chriſtum. Ita D. Thomas *in 1. diſtinction. 16. quæſtion. 1. artic 2. ad vltimum, & art. 3. in corpore. Ad Annibaldum diſtinction. 16. quæſtione vnica artic. 2. Et in hac quæſtion. artic. 7. ad 6. argumentum:* eo quod miſsio viſibilis ordinatur ad manifeſtandam abundantiam gratiæ in alios redundantis; gratia autem Chriſti pleniſsima fuit, & abundantiſsimè redundauit in alios, iuxta illud Pauli: *Vbi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia.* Tum per meritum, & ſatisfactionem, ad hoc enim venit in mundum, vt Deo pro peccatis noſtris condignam exhiberet ſatisfactionem, & vt Eccleſiæ caput gratiam in membra diffunderet. Tum etiam per vim doctrinæ, venit enim etiam vt vniuerſalis Magiſter, iuxta illud: *Diſcite à me, quia mitis ſum, & humilis corde:* fuit ergo expediens, vt Spiritus Sanctus viſibiliter mitteretur ad ipſum: *In baptiſmo quidem*, inquit D. Thomas, *in ſpecie columbæ, quod eſt animal fœcundum ad oſtendendum in Chriſto authoritatem donandi gratiam per ſpiritualem generationem: in transfiguratione vero ſub ſpecie nubis lucidæ ad oſtendendam exuberantiam doctrinæ, vnde dictum eſt à Patre, ipſum audite.* 208 *Quartum corollarium.*

Quinto infertur, oportuiſſe vt ad Apoſtolos fieret miſsio viſibilis, eo quod illorum miniſterio, & doctrina plantanda, & fundanda erat Eccleſia. Vnde vt illorum doctrinæ Fides adhiberetur, oportuit vt per miſsionem viſibilem Spiritus Sancti ad illos, eorum gratia, quæ in alios redundatura erat, manifeſtaretur. Ita D. Thomas locis vbi proximè adductis. Cum hac tamen differentia, quod miſsio viſibilis Spiritus Sancti ad Chriſtum demonſtrabat miſsionem inuiſibilem, non tune, ſed conceptionis tempore factam, eo quod ob gratiæ omnimodam plenitudinem, quam in primo ſuæ conceptionis inſtanti recipit; non fuit decurſu temporis facta ad illum miſsio inuiſibilis. Quæ autem facta fuit ad Apoſtolos, demonſtrabat miſsionem inuiſibilem Spiritus Sancti ad illos in eodem tempore factam. Cum enim illorum gratia eſſet capax augmenti, fuit tunc temporis augmentata: *Vnde ibi dicitur, repleti ſunt omnes Spiritu Sancto, & cœperunt loqui:* 209 *Quintũ.*

Digitized by Google

loqui: cum autem Spiritus Sanctus in inſtanti conceptionis Chriſti fuerit ad illum inuiſibiliter miſſus, tum ratione gratiæ ſubſtantialis, tum etiam ratione gratiæ habitualis, vtraque iſta miſſio fuit manifeſtata per miſſionem Spiritus Sancti viſibilem.

210 *Sexto infertur.* Sexto infertur, ad Beatiſſimam Virginem non fuiſſe factam miſſionem viſibilem ſpecialem. Ita D. Thom. *in 1. diſt.* 16. *quæſt.* 1. *art.* 2. *ad* 4. eo quod licet conſequuta ſit ſingularem gratiæ plenitudinem, illius tamen gratia non ordinabatur ad plantationem Eccleſiæ per modum doctrinæ, & adminiſtrationis Sacramentorum, ſicut per Apoſtolos factum eſt. Vnde Apoſtolus dicit 1. ad Timothæum 8. *Mulierem in Eccleſia loqui non permitto:* addit tamen D. Thom. ibidem, inter alios, qui fuerunt de primitiua Eccleſia in die Pentecoſtes, etiam Beatæ Virgini miſſionem viſibilem Spiritus Sancti eſſe factam, creditur enim fuiſſe inter Apoſtolos in die Pentecoſtes, quando fuit illis miſſio viſibilis facta, & ad ipſam ſimul cum alijs miſſionem viſibilem factam fuiſſe.

211 *Obijcies.* Sed dices: ideo ad Beatiſſimam Virginem non fuit facta miſſio viſibilis in ſpeciali, quia illius gratia perſonalis fuit, non cauſalis, hoc eſt, non ordinata vt in alios redundaret per miniſterium, aut prædicationem; ſed hæc ratió æquè probat de miſſione facta in die Pentecoſtes, ac de miſſione viſibili ad ipſam facta in ſpeciali: ergo admiſſo factam fuiſſe ad Beatiſſimam Virginem miſſionem viſibilem in die Pentecoſtes, admitti etiam debet miſſio ſpecialis ad ipſam. Probatur minor: miſſio facta in die Pentecoſtes etiam ordinabatur ad manifeſtandam gratiam redundantem in alios per doctrinam, & miniſterium: ergo eadem ratio eſt de illa ac de miſſione facta in ſpeciali; & conſequenter ratio facta æquè probat de vtraque miſſione.

212 *Reſp.* Reſpondeo conceſſa maiori, negando minorem. Ad illius probationem diſtinguo antecedens: in illis ad quos fiebat ſine priuilegio ſpeciali, concedo antecedens: cum ſpeciali priuilegio, nego antecedens, & conſequentiam: nam quod miſſio viſibilis in die Pentecoſtes facta fuerit ad Beatiſſimam Virginem, fuit ex priuilegio ſpeciali ob ſingularem eius gratiam, & proximitatem ad Chriſtum, & ideò non fuit neceſſarium vt manifeſtaret gratiam Beatiſſimæ Virginis redundantem in alios, bene tamen in Apoſtolis, ad quos ſine ſpeciali priuilegio fuit facta. Nec ſequitur, etiam ex priuilegio ſpeciali debuiſſe fieri ad Beatiſſimam Virginem miſsionem viſibilem ſpecialem: nam ratio vt dicamus in die Pentecoſtes factam fuiſſe ad Beatam Virginem miſsionem viſibilem Spiritus Sancti, eſt: creditur enim tunc temporis inter Apoſtolos extitiſſe, & non videtur expediens vt Spiritus Sanctus viſibiliter veniens ſuper Apoſtolos præterire Beatiſsimam Virginem exiſtentem inter ipſos, qua ratio in ſpeciali miſsione ad ipſam facienda non militat; & ideo etſi fieri potuerit, non eſt vnde factam fuiſſe inferamus, ſed potius oppoſitum.

213 *Denique infertur.* Denique ex dictis colligitur ad Patres veteris teſtamenti non fuiſſe factam miſsionem viſibilem. Ita D. Thomas *in 1. diſtinct.* 16. *quæſt.* 1. *art.* 2. *ad Annibaldum in eadem diſtinct. quæſt. vnica art.* 2. Et *in hac quæſt. art.* 7. *ad* 6. Durandus *diſtinct.* 16. *quæſt.* 2. *num.* 6. ex Auguſtino *lib.* 2. *de Trinitate cap.* 17. Et *lib.* 4. *cap. vltimo*. Quod probat D. Thom. primo: *Quia cum Spiritus Sanctus manifeſtet Filium, ſicut Filius Patrem, prius debuit perfici miſſio viſibilis Filij, quam Spiritus Sancti:* miſsio autem viſibilis Filij ante Incarnationem non fuit: ergo Spiritus Sanctus non fuit ad Patres veteris teſtamenti viſibiliter miſſus. Secundo: nam licet fuerint factæ viſibiles apparitiones perſonarum diuinarum Patribus veteris teſtamenti, iſtæ tamen apparitiones miſsiones viſibiles dici non poſſunt eo quod iuxta Auguſtinum loco vbi proximè non fuerunt factæ ad deſignandam inhabitationem diuinæ perſonæ per gratiam, quod eſt de ratione miſsionis viſibilis, ſed aliquid aliud manifeſtandum.

214 *Denique prob.* Denique id probat D. Thomas *in 1. ad Annibaldum diſtinct.* 16. *quæſt. vnica art.* 2. *ad* 1. eo quod licet plures ex Antiquis Patribus pleniſsimam gratiam perſonalem acceperint: *Illorum tamen gratia ſecundum illum ſtatum in alios non redundabat, quia non erat tempus ſpiritualis propagationis per ſemen Verbi Dei, ſed cultus diuinus carnali propagatione à Patribus in Filios procedebat.* Cuius ratio ad hanc formam reducitur: miſsio viſibilis ordinatur ad manifeſtandam gratiam redundantem in alios per miniſterium, doctrinam, & prædicationem, vt ratione illius fides doctrinæ illius ad quem miſsio viſibilis fit, exhibeatur; ſed gratia Antiquorum Patrum, etſi in aliquibus pleniſsima fuerit, non tamen redundabat in alios, quia non erat tempus ſpiritualis propagationis per ſemen Verbi Dei, ſed cultus diuinus carnali propagatione à Patribus in Filios procedebat: ergo ad illos miſsio viſibilis perſonarum diuinarum facta non fuit. Ratio autem cur ad Prælatos noſtri temporis miſsio viſibilis Spiritus Sancti non fiat, habetur ex dictis §. 7. Et hæc de iſta diſputatione applicanda litteræ Magiſtri *in 1. diſt.* 15. *&* *diſt.* 16.

DISPVTATIO NONAGINTANONA.

Quem effectum connotet miſſio inuiſibilis?

Nu. 1. *Miſſio viſibilis Spiritus Sancti non connotat entitatiuè ſupernaturalem.* DIximus *diſput. præcedenti*, miſsionem diuinarum perſonarum conſiſtere in æterna proceſsione, & connotatione, vel habitudine ad effectum aliquem temporalem, ratione cuius perſonæ diuinæ incipiant eſſe nouo modo in creatura. Et quidem de miſsione viſibili ſecundum id, quod addit ſupra inuiſibilem, certum eſt non connotare effectum entitatiuè ſupernaturalem; nam Spiritus Sanctus fuit miſſus viſibiliter in ſpecie columbæ, linguarum ignis, & ventus, quæ omnia entitatiuè ſunt naturalia, etſi ex parte modi miraculoſa, & ſupernaturalia fuerint, vt ſua nouitate videntes in admirationem, & inquiſitionem excitarent, & inquirentibus per ſugeſtionem Spiritus Sancti, & exterius per doctrinam prædicationis de miſsione inuiſibili deſignata poſſent edoceri, vt docet D. Thom. 1. *ad Annibaldum diſtinctione* 16. *quæſtione vnica artic.* 1. *ad* 6.

2 *Nec miſſio viſibilis Filij.* Miſsio etiam viſibilis Verbi fuit facta in humanitate, quæ entitas eſt naturalis, & eiuſdem ſpeciei cum humanitate noſtra, etſi vnio illius ad Verbum ſupernaturalis ſit, & terminus ex humanitate, & Verbi ſuppoſito reſultans in ſupremo vertice entium ſupernaturalium exiſtat. Vnde noſtra diſputatio procedit de miſsione inuiſibili. Et quidem effectum aliquem nouum in creatura connotare, extra controuerſiam eſt; cum enim ratione illius Deus incipiat eſſe nouo modo in creatura, & hæc nouitas non poſsit ſe tenere ex parte Dei, neceſſario debet eſſe in creatura; & conſequenter nouus aliquis effectus in creatura debet dari vt perſona diuina mittatur. Reſtat autem inquirendum, an debeat eſſe forma aliqua in creatura intrinſecè exiſtens, an extrinſeca denominatio ſufficiat? Et ſuppoſito, quod intrinſeca ſit, an entitas naturalis ſufficiat, an vero neceſſario debeat eſſe ſupernaturalis? Et an quæuis ſupernaturalis ſufficiat,

§. I.

Relatis ſententijs ſtatuitur prima concluſio.

3 *Prima ſententia.* PRima ſententia docet, miſsionem diuinarum perſonarum fieri, non ſolum per dona gratiæ, ſed etiam ſecundum dona naturæ. Hæc tribuitur Durando *in 1. diſtinct.* 15. *quæſt.* 3. *num.* 4. *Durand.* Durandus tamen non exprimit ſe loqui de propria miſsione, & expreſſe docet Spiritum Sanctum dari quidem, ſed imperfectè. *Secunda.* Secunda ſententia docet, vt diuinæ perſonæ mittantur, non requiri formam intrinſecam, per quam phyſicè creatura immutetur, ſed poſſe perſonas diuinas de potentia abſoluta mitti per beneuolentiam intrinſecam, & extrinſecam acceptationem ad gloriam. Hæc tribuitur Gregorio Ariminenſi *in 1. diſtinct.* 14. *quæſt.* 1. *concluſ.* 3. alijſque Nominalibus. *Arimin.*

4 *Tertia.* Tertia ſententia docet, perſonas diuinas mitti non ſolum per dona gratiæ gratum facientis, ſed etiam per fidem informem. *Caiet.* Hæc tribuitur Caietano *in hac quæſt. artic.* 3. ſed Caietanus loquitur de miſsione imperfecta, non explicans, an per ſolam fidem propriè mittantur perſonæ. *Arriag.* Tres iſtas ſententias de miſsione propria diuinarum perſonarum defendit Arriaga *Tractat. de Trinitate diſput.* 55. *ſect.* 4. *&* 5. vbi docet, attenta diffinitione miſsionis, mitti propriè perſonas diuinas per dona purè naturalia, per fidem informem, & per diuinas inſpirationes; poſſeque propriam miſsionem ſubſiſtere per extrinſecam denominationem abſque vllo effectu intrinſecè in creatura de nouo recepto. Etſi attento communi modo loquendi Theologorum dicendum non ſit mitti diuinas perſonas per dona naturæ. Quam limitationem etiam addere debebat loquendo de miſsione per fidem informem: Theologi namque communiter ita loquuntur, vt ſolum ſecundum dona gratiæ ſanctificantis mittantur diuinæ perſonæ loquendo abſolutè.

5 *Quarta & vera ſententia.* Quarta, & vera ſententia defendit, ſolum per dona gratiæ ſanctificantis, ſeu gratum facientis propriè mitti perſonas diuinas. Ita D. Thomas *in 1. ſententiarum diſt.* 14. *quæſt.* 2. *artic.* 2. *&* *diſt.* 15. *quæſt.* 5. *art.* 1. Vbi Capreolus, Hiſpalenſis, & alij Scholaſtici communiter cum Magiſtro Sententiarum. *Caiet. Bañez. Zumel. Nazar. Araujo. Salman. S. Thom. Vazq. Suarez.* Docuit eandem ſententiam D. Thom. *ad Annibaldum diſt.* 14. *quæſt. vnica artic.* 4. *&* *diſtinct.* 16. *quæſt. vnica artic.* 6. *&* *in hac quæſtione articulo* 3. Vbi Caietanus, Bañez, Zumel, Nazarius, & Illuſtriſsimus Araujo. Patres Salmanticenſes *Tract.* 6. *diſp.* 19. *dubio* 4. Magiſter S. Thoma *diſputat.* 17. *artic.* 2. Tenent etiam ex Patribus Societatis Molina, & Vazquez *in hac quæſtione circa* 3. *articulum* Suarez

libro

Digitized by Google

Granad. *libro 12. de Trinitate capit. 5.* Granadus *Tractat. 15. de miſſione diuinarum perſonarum diſputat. 3.* Et Recentiores ex eadem familia communiter.

6 *Prima concluſio probat. à Suarez.* Pro cuius explicatione ſit prima concluſio: *Secundum dona naturæ non mittuntur diuinæ perſonæ.* Ita Theologi communiter, quod probat Suarez *libr. 12. de Trinitate cap. 14. num. 3.* & ex ipſo Recentiores: nam miſſio propriè dicitur in ordine ad rem præexiſtentem; ſed res creatæ non præexiſtunt ad primam creationem, cum per illam eſſe accipiant: ergo per primam rerum creationem non mittuntur propriè diuinæ perſonæ. Ex quo vlterius infert non mitti propriè per conſeruationem, vel gubernationem ad ordinem naturæ ſpectantem, hæc namque ſunt veluti debita ex vi prioris actionis: ergo ratione illorum non cenſetur Deus exiſtere nouo modo in rebus; & conſequenrer non mittunttur perſonæ, quia vt conſtat ex diffinitioue miſſionis, ad illam eſt neceſſarium vt incipiant eſſe nouo modo in creatura.

7 *Hoc argumentũ non vrget.* Hoc tamen argumentum parum vrget Durandum: nam licet rectè probet ratione primi *eſſe*, quod res creatæ per creationem accipinnt, & ratione conſeruationis illius non mitti propriè perſonas, non tamen probat, quod ratione nullius doni creati ad ordinem naturæ ſpectantis perſonæ propriè mittautur: ſed Durandus non docet per primum eſſe ex vi creationis acceptum, aut per illius conſeruationem mitti diuinas perſonas, ſed quod mittuntur ad creaturam rationalem per aliquod donum naturæ, ſcilicet per cognitionem, & amorem naturalem, & quod ratione illorum Deus dicitur eſſe nouo modo in creatura rationali, hoc eſt, modo diſtincto à modo eſſendi generali Dei in rebus per eſſentiam, præſentiam, & potentiam: ergo argumentum, quo Pater Suarez vtitur contra Durandum non vrget, niſi aliunde iuuetur.

8 *Maior prob.* Minor cum conſequentia tenet. Maior autem probatur: eò probat Suarez non mitti perſonas diuinas per primam rerum creationem, quia non præexiſtunt ad illam, quod ad proprietatem miſſionis, nec per conſeruationem, aut gubernationem ad ordinem naturæ ſpectantem, quia hæc debentur ex vi prioris actionis; ſed ſunt alia dona naturæ, hoceſt naturalia entitatiuè; quæ res creatas exiſtentes ſupponunt, & quæ illis non debentur ex vi creationis illarum: Deus enim vt Author naturæ plura gratiosè, naturæ rationali largitur, vt 1. 2. *quæſt.* 109. communiter docentur à Theologis: ergo licet argumentum probet non mitti perſonas diuinas ratione primi *eſſe*, quod creaturæ per creationem accipiunt, aut ratione conſeruationis illius, & gubernationis generalis, non tamen probat, quod ratione nullius doni naturalis perſonæ diuinæ mittantur, quod tamen neceſſarium erat, vt contra Durandum conuinceret.

9 *Confirm.* Explicatur, & vrgetur: dilectio efficax ſuper omnia Dei conditoris naturæ, ſupponit rerum creationem, nec debetur naturæ rationali ex vi illius: ergo ex hoc duplici capite, cui innititur argumentum Suarez, non probatur, quod ratione illius non mittantur diuinæ perſonæ ad creaturam rationalem. Conſequentia eſt euidens. Antecedens pro prima notum. Pro ſecunda probatur. Vt enim tractatu de gratia Dei cum frequentiori ſententia docuimus, etſi homo lapſus poſſit efficere aliquod opus bonum morale ſine gratia Dei ſpeciali, non tamen poteſt Deum naturæ Authorem ſuper omnia diligere ſine gratia ſpeciali Dei naturæ conditoris; ſed ſi iſta dilectio eſſet debita naturæ lapſæ ex vi doni creationis, ad illius elicieutiam ſpecialis gratia Dei conditoris naturæ neceſſaria non eſſet: ergo dilectio iſta non debetur ex vi creationis naturæ rationali lapſæ. Minor probatur: ideò ad aliquod opus bonum morale efficiendum ſpecialis Dei gratia conditoris naturæ neceſſaria non eſt, quia debetur naturæ, etiam lapſæ, ex vi doni creationis: ergo ſi dilectio efficax naturalis deberetur ex vi creationis, non eſſet ad illius elicientiam neceſſaria ſpecialis gratia Dei conditoris naturæ, cuius contrarium cum communi ſententia loco allegato docuimus.

10 *Si reſp.* Si fortè dicatur, nomine *donorum naturæ*, intelligi à Patre Suarez, illa, quæ non ſolum ſunt naturalia entitatiuè, ſed etiam naturæ debita, & hoc ſuo argumento contendere; ac proinde vt efficax ſit, non oportet, quod ratione dilectionis efficacis Dei, vt eſt Author naturæ, non mitti perſonas diuinas, hoc argumento conuincat.

In contrariũ obſtat. In contrarium obſtabit: nam iuxta iſtam intelligentiam, vt efficaciter argueret, debebat probare, cognitionem, & amorem naturalem, ſecundum quæ in ſententia Durandi, perſonæ diuinæ mittnntur, eſſe dona naturalia, non ſolum entitatiuè, ſed etiam naturæ debita; at hoc non probauit, nec probare potuit Suarez: ergo illius argumentum inefficax debet cenſeri, prout contra Durandum procedit.

11 *Prob. 1. concluſio.* Quare aliter eſt probanda noſtra concluſio primo: nam de miſſione diuinarum perſonarum ſentiendum eſt iuxta modum, quo Patres, & Theologi de illa loquuntur; ſed iuxta communem modum loquendi Theologorum, & Patrum, ſolum dicuntur perſonæ diuinæ ad nos mitti cum dona ſupernaturalia infunduntur: ergo aſſerendum eſt ſecundum dona naturæ perſonas diuinas non mitti. Quæ ratio ex infra dicendis magis confirmabitur.

Secundo probatur: ſolum enim in nos mittuntur diuinæ perſonæ ſecundum dona manifeſtantia propria perſonarum, & illarum proceſſionem; ſed dona naturalia non manifeſtant propria perſonarum, nec vnius proceſſionem ab alia: ergo ſecundum illa nullatenus mittuntur perſonæ. Conſequentia eſt bona. Minor certa: nam dona omnia naturalia à Deo vt vno procedunt, & in Deum vt vnum ordinantur: ergo ſolum manifeſtare poſſunt Deum vt vnum; & conſequenter non manifeſtant, nec manifeſtare poſſunt perſonas diuinas ſecundum ſibi propria, nec proceſſionem vnius perſonæ ab alia; aliàs lumine naturæ poſſet Trinitas perſonarum euidenter cognoſci, cuius contrarium cum communi Theologorum ſententia ſupra docuimus, & fusè monſtrauimus. Maior autem eſt Diuus Thomæ expreſſa *in 1. diſt. 14. quæſt. 2. art. 2. ad 3. & diſt. 15. quæſt. 4. art. 1. in corpore, & ſolutione ad 1. & in hac quæſt. art. 5. ad 2.* 12 *Prob. 2.*

Et probatur primo: nam iuxta Auguſtino lib. 4. de Trinitate capit. 20. *Perſonarum diuinarum mitti eſt cognoſci quod ab alio ſit.* Quod iuxta D. Thom. in 1. diſt. 15. quæſt. 4. art. 1. ad 1. *Non ita accipiendum eſt, quod ad miſſionem perſonarum requiratur actualis illarum cognitio, ſed tantum habitualis in quantum ſcilicet in dono collato, quod eſt habitus repræſentatur proprium diuinæ perſonæ, ſicut in ſimilitudine: & ita dicitur, quod mitti eſt cognoſci quod ab alio ſit per modum repræſentationis*: ergo iuxta Auguſtinum, & D. Thomam miſſio perſonatum, fit ſolum per dona, in quibus propria perſonarum repræſentantur, & per quæ manifeſtatur proceſſio vnius perſonæ ab alia. 13 *Maior prob. 1.*

Secundo probatur: mitti perſonas diuinas eſt ad nos ſecundum ſibi propria procedere; ſed procedere ſecundum ſibi propria, eſt ſecundum illa manifeſtari, & in nobis repræſentari: ergo miſſio perſonarum, propria illarum manifeſtat; & conſequenter ſolum mittentur ſecundum dona manifeſtantia propria perſonarum. Maior conſtat: nam procedere in nos perſonas ſecundum prædicata communia non ſufficit ad miſſionem, alias ſecundum omnem effectum ab illis procedentem mitterentur; & conſequenter non ſolum mitterentur inuiſibiliter perſonæ diuinæ ad naturam rationalem, ſed etiam mitti dicerentur ad bruta, ad lapidem, & ad omnem creaturam, quod nullus dixit: ergo vt mittantur debent ſecundum ſibi propria procedere. Minor autem probatur: nam bonitatem diuinam, Deumque vt vnum in creaturas procedere, eſt in creaturis repræſentari; *eatenus namque*, inquit D. Thomas in 1. diſtinct. 15. quæſt. 4. art. 1. in corpore, *in exitu rerum à principio dicitur bonitas diuina in creatura, procedere, quatenus repræſentatur in creatura per ſimilitudinem bonitas diuina in ipſa recepta*: ergo perſonas diuinas ſecundum ſibi propria in creaturas procedere, eſt in illis ſecundum ſibi propria repræſentari; & conſequenter miſſio, quæ in proceſſione temporali perſonarum conſiſtit, perſonarum propria manifeſtat. Ex quo vlterius fit vt effectus temporalis à miſſione connotatus repræſentare debeat perſonas procedentes ſecundum propria illarum, & proceſſionem vnius perſonæ ab alia. 14 *Secundo.*

Quod amplius vrgetur: nam perſonæ ſolum mittuntur ſecundum dona, quibus Deo immediatè vnimur, non vt principio efficienti, quæ vnio eſt omni effectui à Deo procedenti communis, ſed vt obiecto fruibili, vt docet D. Thomas *in 1. diſt. 14. quæſt. 2. art. 2. in corpore*, & ex infra dicendis conſtabit; ſed dona, quibus Deo vt fini immediatè adhæremus, & vt obiecto fruibili immediatè coniungimur, etſi vt effectus Dei in genere cauſæ efficientis Deum reſpiciant vt vnum, illumque vt ſic manifeſtent, obiectiuè tamen Deum vt Trinum reſpiciunt, illumque vt ſic repræſentant, quo circa in illis perfectè cognitis, poteſt Trinitas perſonarum euidenter cognoſci: ergo dona ſecundum quæ miſſio perſonarum attenditur, manifeſtat propria perſonarum, & proceſſionem vnius perſonæ ab alia repræſentant. 15 *Confirm.*

§. II.

Argumentis in contrarium occurritur.

Contra iſtam concluſionem argumentari poſſumus primo: perſonæ procedentes mittuntur ſecundum illa dona, ratione quorum donantur: ſed Spiritus Sanctus datur non ſolum per dona gratiæ, ſed etiam ſecundum dona naturæ: ergo mittitur ſecundum dona naturæ, idemque de Filio eſt dicendum. Minor, in qua eſt difficultas, oſtenditur primo: omne donum, quod creaturæ confertur, etiam ſi ſit naturale ex liberalitate diuinæ voluntatis procedit; ſed ratio conferendi per liberalitatem, eſt amor, qui etiam eſt primum donum, quod à liberali confertur: ergo in omni dono à Deo creaturæ collato, etiam ſi naturale ſit, datur amor; & conſequenter Spiritus Sanctus. 16 *Arg. 1.* *Minor prob. 1.*

Secundo probatur: dona enim poſteriora, non dantur ſine dono priori, quod eſt ratio dandi alia dona; ſed Spiritus Sanctus eſt donum prius, & ratio dandi omne donum, ſiue naturale ſit, ſiue gratiæ: ergo in collatione omnis doni datur Spiritus Sanctus. 17 *Secundo.*

Tertio: nam eatenus datur Spiritus Sanctus, quatenus nouo 18 *Tertio.*

Y modo

Digitized by Google

modo eſt in nobis, quo antea non erat; ſed ratione cuiuſcunque doni nobis de nouo collati, eſt nouo modo in nobis quo antea non erat: ergo datnr ratione omnis doni de nouo nobis collati.

19 *Deniq; prob. minor.* Denique: vt enim docet Diuus Thomas *in 1. diſtinct. 14. quæſt. 2. art. 1.* ideò nobis non ſolum dantur dona, ſed etiam Spiritus Sanctus, quia relatio in nobis reſultans fundata in acceptione donorum, non ſolum terminatur ad dona, ſed etiam ad Spiritum Sanctum; ſed hoc non ſolum eſt verum de relatione fundata in acceptione donorum gratiæ, ſed etiam de illa, quæ in donis naturæ fundatur: ergo etiam ſecundum iſta dona datur nobis Spiritns Sanctus.

20 *Reſp. negãdo minorem.* Reſpondeo, conceſſa maiori, negando minorem. Ad primam probationem reſpondet D. Thomas in 1. diſtinct. 14. quæſt. 2. art. 2. ad 1. *Quod quamuis in collatione donorum naturalium Dei liberalitas attendatur, perfectio tamen liberalitatis attenditur in his, quæ vltimæ perfectioni coniungunt, & iſta ſunt quæ immediatè nos ordinant in finem, & ideo ſecundum iſta dona præcipuè Spiritus Sancti proceſſio attenditur.* Iuxta quam doctrinam, conceſſa maiori, diſtinguenda eſt minor: ratio conferendi ex liberalitate eſt amor vt influens, vel vt datus, concedo minorem: eſt amor vt datus, ſubdiſtinguo minorem: ratio conferendi ex liberalitate perfecta, concedo minorem: ex omni liberalitate, nego minorem, & conſequentiam: nam licet ad omne donum liberaliter collatum amor effectiuè concurrat, vt datus tamen ſolum concurrit ad illa dona, quæ nos Deo immediatè coniungunt, quibus Deo vt fini vltimo immediatè adhæremus, illoque obiectiuè fruimur, vt inferius amplius explicabimus.

21 *Ad 2. prob. minoris.* Ad ſecundam probationem reſpondet D. Thomas 1. ad Annibaldum diſtinct. 14. quæſt. vnica artic. 4. ad 1. *Quod dona poſteriora dantur per virtutem prioris, poſſunt tamen dari, ſine hoc quod primum donum detur, & ſic omnia dona dantur per virtutem Spiritus Sancti, non tamen oportet quod in omnibus Spiritus Sanctus detur.* Hæc Dinus Thomas: ex qnibus in forma ad ſecundam minoris probationem reſpondeo diſtinguendo maiorem: ſine dono priori, vel vt dato, vel vt effectiuè influente concedo maiorem: ſine dono priori ſemper vt dato, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſeqnentiam: ſolum enim ſequitur, quod ad omne donum, ſiuè gratiæ, ſiuè natnræ, debeat Spiritus Sanctus efficienter concnrrere, non autem qnod ante omne donum, ſeu per omne donum dari, ſed ſolnm per illa quæ nos Deo vt fini fruibili immediatè coniungunt ratione inferius tradenda.

22 *Ad 3.* Ad tertiam reſpondet D. Thomas loco vbi proximè ad 2. argumentum: *Dicendum, quod obiectio procedit ex falſo, non enim per quodlibet donum nouo modo eſt in homine Spiritus Sanctus, vt dictum eſt,* nempè in corpore articuli, vbi tres modos eſſendi Dei in homine diſtinxerat Dinns Thomas, ſecundum tres modos quibus creatura vnitnr creatori, nempè: *Sicut effectus cauſa efficienti, cuius ſimilitudinem gerit, & hic eſt modus communis prout eſt in omnibus rebus per eſſentiam, præſentiam, & potentiam. Alio modo ſicut obiecto operationis, in quantum creatura cognoſcit, & amat creatorem, & ſic dicitur eſſe in ſanctis. Tertio modo quantum ad eſſe in vna perſona, & ſic dicitur eſſe in Chriſto.* Ex quo infert D. Thom. *Illa ergo dona ſolum, quæ faciunt cognoſcere, & diligere Deum, quæ ſunt dona gratiæ gratum facientis, faciunt Deum nouo modo eſſe in nobis, & ideo ſecundum illa tantum dicuntur Filius, & Spiritus Sanctus in nos procedere, vel mitti ad nos, vel dari nobis: nam ſecundum omnia alia dona non alio modo eſt in nobis quam per eſſentiam, præſentiam, & potentiam.*

Iuxta quam doctrinam ad tertiam probationem minoris reſpondetur in forma conceſſa maiori, negando minorem: vel claritatis gratia, diſtinguo maiorem: nouo modo nouitate formali, ideſt, non contenta intra generalem modum eſſendi in rebus per eſſentiam, præſentiam, & potentiam, concedo maiorem: nouitate ſolum materiali, & intra generalem modum exiſtendi in rebus contenta, nego maiorem: & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam.

23 *Inſtabis.* Sed dices: diffinitio miſſionis nouitatem iſtam formalem non petit: ergo cum ſola nouitate materiali ſaluatnr; & conſequenter quidquid aliud additur, eſt voluntarium, & ſine vllo fundamento. Probatur antecedens: nam miſſio perſonæ diuinæ, vt conſtat ex dictis ſupra, *eſt exitus perſonæ à perſona cum nouo modo eſſendi in creatura*; ſed totum hoc ſaluatur cnm nouo modo eſſendi nouitate materiali: ergo diffinitio miſſionis, non exigit nouitatem formalem, ideſt extractam à generali modo eſſendi in omnibus rebns per eſſentiam, præſentiam, & potentiam.

24 *Reijcitur Arriaga.* Forſan hac conſideratione inductus fuit Arriaga vt aſſeret attenta diffinitione miſſionis mitti perſonas diuinas ſecundum quodcumque donum; quia tamen communiter docent Theologi perſonas diuinas non mitti in prima rernm creatione, ideo aſſerendum eſt, ſecundum dona naturæ non mitti. Leui tamen fundamento fuit hic Auctor in exiſtimationem, ita ſingularem inductus, & ex his, quæ ipſe admittit, poteſt ni fallor falſitatis, & leuitatis conuinci. Vt enim ipſe fatetur, quia communiter Theologi negant diuinas perſonas mitti, quando orbis creatus eſt, aut quando homo primo concipitur, aſſerendum eſt non eſſe vocandam inuiſibilem miſſionem, niſi quæ fit per dona ſupernaturalia. Ex quibus ſic argumentor: ergo omnes Theologi ſentiunt nouum modum eſſendi poſitum in diffinitione miſſionis eſſe accipiendum de nouo, nouitate non contenta intra generalem modum eſſendi Dei in creatnris per eſſentiam, præſentiam, & potentiam. Patet conſequentia; non enim debet aſſeuerare hic Author ſenſum illum Theologorum communem voluntarium eſſe & omni fundamento carere, ſed niſi nouum modum eſſendi poſitum in diffinitione miſſionis ſentiant accipiendum eſſe de nouitate non contenta intra generalem modum eſſendi, voluntarius erit ſenſus ille Theologorum communis, omnique fundamento carebit: ergo Theologi communiter ſentiunt ſic eſſe accipiendum. Tunc ſic, ſed diffinitiones rerum accipiendæ ſunt, iuxta communem interpretationem ſapientum, & non ex proprio cerebro interpretandæ, aliàs nihil firmum erit: ergo accepta vt debet diffinitione miſſionis, rectè ex illa infertur perſonas diuinas non mitti ſecnndum quæcumque dona, ſed ſolum ſecundum illa, quæ vires naturæ excedunt.

25 *Occurritur obiectioni.* Et ex his ad obiectionem factam reſpondeo negando antecedens. Ad illius probationem, conceſſa maiori, diſtinguo minorem: attento ſonu verborum, tranſeat minor: attento ſenſu verborum, vt debet iuxta communem ſapientium interpretationem, nego minorem, & conſequentiam: nam in rerum diffinitionibus, non verborum ſonns, ſed ſenſus attendi debet, ſenſus autem non eſt ex proprio cerebro eruendus, ſed ex communi ſapientum interpretatione venandns. Et quidem diffinitio generationis viuentium, ſolo verborum ſonitu atrento, non ſolum proceſſioni Filij, ſed etiam proceſſioni Spiritus Sancti conuenit; quia tamen iuxta verborum ſenſum acceptum ex communi Theologorum interpretatione, non conuenit proceſſioni Spiritus Sancti, ideò generatio non eſt. Et ſicut ob hanc cauſam nullius audebit aſſerere, quod attenta diffinitione generationis proceſſio Spiritus Sancti ſit generatio, ob eandem aſſerendum non eſt, quod attenta diffinitione miſſionis diuinarum perſonarum mittantur ſecundum quodcumque donum. Nam licet nouitatem modi eſſendi per donum ſupernaturale, verba diffinitionis materialiter ſumpta non petant, illam tamen expoſcunt accepta vt debent iuxta communem Theologorum interpretationem.

26 *Interpretatio fundatur.* Quæ interpretatio volnntaria non eſt, ſed ſolida ratione fundata, vt enim arguit Diuus Thomas 1. *ad Annibaldum diſtinct. 14. quæſt. vnica art. 4. ad 3. argumentum:* ſit vt Spiritus detur homini, & ad illum mittatur, ſufficeret nouo modo eſſe in illo ratione noui modi per eſſentiam, præſentiam, & potentiam: *daretur etiam lapidi, quandò fit albus, quia ſimili modo eſt in albedine,* quod pro abſurdo infertur à D. Thoma, & certè adeò abſurdum eſt, vt qui illud deuorauerit, non arguendus, ſed relinquendus ſit, & ab Scholaſticis diſputationibus reijciendns.

27 *Vltima prob. diluitur.* Ad vltimam probationem minoris, diſtinguo maiorem: quia relatio non ſiſtit in dono, ſed tranſit ad Spiritum Sanctum vt habitum ratione doni, concedo maiorem: quia tranſit ad Spiritum Sanctum vt ad cauſam efficientem doni, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: nam licet ratione cuiuſcumque doni reſultet in nobis relatio, non ſiſtens in dono, ſed tranſiens ad Spiritum Sanctum, prout eſt cauſa efficiens doni; non tamen ratione cuiuſcumque doni reſultat in nobis relatio tranſiens ad Spiritum Sanctum vt habitum, ſed ſolum ratione illorum donorum, quibus Deo vnimur vt fini à nobis fruibili, quod ſolum fit per dona gratiæ, non cuiuslibet, ſed gratum facientis. Et ideò non datur Spiritus Sanctus per quodlibet donum creatum, imò nec per quodlibet donum gratiæ, ſed ſolum per dona gratiæ gratum facientis, vt infra explicabimus. Ita D. Thom. *in 1. diſt. 15. quæſt. 2. art. 2. ad 2.* Et quidem ſi præciſè, quia relatio reſultans ex dono non ſiſtit in illo, ſed tranſit ad Deum vt ad cauſam efficientem, Deus daretur nobis: fieret vt ratione albedinis productæ in lapide, Deus lapidi daretnr, & haberetur à lapide, & Spiritus Sanctus lapidi daretur, ab illo haberetur, & mitteretur ad lapidem, quæ omnia inaudita ſunt, & abſurda. Sed de his inferius plura.

28 *Secundo arg.* Secundo arguitur argumento Durandi, & inſtatur contra dicta: ideò Spiritus Sanctus datur rationali creaturæ, & ad illam mittitur per dona gratiæ, quia per illa poteſt in ipſum tendere vt in obiectum cognitum, & amatum; ſed etiam ſecundnm dona naturæ poteſt in Deum tendere, vt in obiectum cognitum, & amatum, quamuis non perfectè, ſed imperfectè: ergo datur rationali creatnræ Spiritus Sanctus, non ſolum ſecundum dona gratiæ, ſed etiam ſecundum dona naturæ, non perfectè, ſed imperfectè. Maior cum conſequentia tenet. Minor autem probatur: Deus namque non ſolum eſt à creatura rationali cognoſcibilis, & amabilis cognitione ſupernaturali, & ſupernaturali amore, ſed etiam amore, & cognitione natnrali; ſed ad hos actus eliciendos ſufficiunt dona naturalia entitatiuè: ergo ſecundum hæc dona poteſt natura rationalis tendere in Deum vt in obiectum cognitum; & amatum.

Quod

Digitized by Google

29 *Conſ. 1.* Quod amplius vrgetur primo; ideò namque per cognitionem, & amorem ſupernaturalem mittuntur ad nos perſonæ diuinæ, quia ratione illorum ſunt in nobis nouo modo nouitate formali, hoc eſt extracta à communi modo eſſendi Dei in rebus per eſſentiam, præſentiam, & potentiam, ſcilicet vt obiectum cognitum, & amatum, ſed etiam per cognitionem, & amorem naturalem ſunt diuinæ perſonæ in nobis vt obiectum cognitum, & amatum, & conſequenter nouo modo nouitate formali, hoc eſt extracta à modo illo eſſendi generali: nam ille modus eſſendi ſub illo non continentur: ergo per cognitionem, & amorem naturalem mittuntur perſonæ diuinæ ad creaturam rationalem.

30 *Secundo.* Confirmatur, & vrgetur ſecundo: nam ideò iuxta Diuum Thomam *in 1. diſtinctione* 14. *quæſtione* 2. *artic.* 2. *in corpore*, non datur nobis, nec procedit ad nos Spiritus Sanctus, quod idem eſt atque mitti, per primos effectus, quibus à Deo eximus, & in eſſe naturæ ſubſiſtimus, ſed per vltimos effectus, videlicet dona gratiæ, quia non eſt immediata coniunctio ad Deum per primos effectus, quibus eximus à Deo, ſed per vltimos, quibus fini adhęremus; ſed per amorem, & cognitionem naturalem Deo immediatè coniungimur, illique vt fini adhæremus: ergo ſecundum amorem, & cognitionem naturalem, datur nobis Spiritus Sanctus, in nos procedit, & mittitur.

31 *Si reſp. primo.* Si reſpondeatur primo: amorem Dei naturalem, & idem de cognitione naturali dicendum, eſſe imperfectum, ideoque ratione illorum eſt Deus in nobis modo imperfecto, illique imperfectè vnimur: miſſio autem diuinarum perſonarum connotat cognitionem perfectam, perfectum amorem, perfectam vnionem, & nouum modum eſſendi perfectum, & ideo ratione iſtorum actuum non mittuntur perſonæ diuinæ.

32 *In contrarium arg.* In contrarium obſtat: nam per amorem ſupernaturalem mittuntur perſonæ diuinæ perfectè; quia perfectus eſt, & ratione illius ſunt nouo modo perfecto in creatura rationali; ſed ratione amoris, & cognitionis naturalis ſunt in creatura rationali nouo modo, licet imperfecto: ergo ratione iſtorum actuum mittuntur imperfectè perſonæ diuinæ ad creaturam rationalem.

33 *Confirm.* Quod amplius vrgetur: quod perfectius ſint perſonæ diuinæ in creatura rationali per gratiam conſummatam, quam per gratiam viæ, non arguit, quod ſolum per gratiam conſummatam mittantur, ſed quod mittantur perfectius per illam, quam per gratiam viæ: ergo pariter, quod perſonæ ſint nouo modo perfectius per amorem, & conditionem ſuper naturalem, quam per amorem, & conditionem naturalem, non arguit, quod ſolum per actus ſupernaturales mittantur; ſed quod per illos perfectè mittantur perſonæ, per actus autem naturales imperfectè, quod ſolum intendit Durandus.

34 *Reſp. 2.* Reſpondebis; ideo ſecundum dona gratiæ mitti perſonas diuinas, quia ratione illorum Deus eſt in homine vt obiectum cognitum, & amatum amore amicabili, & ex perfecta amicitia, & quia amicitia petit præſentiam inter amicos, ſit Deus illi præſens præſentia ſpeciali, & diſtincta ab ea, qua ratione immenſitatis eſt præſens omnibus rebus. Amor autem naturalis Dei non eſt amicabilis, nec ex perfecta amicitia, & ideo eſſe Deum in homine vt obiectum cognitum, & amatum per actus naturales, non ſufficit vt Deus ſit illi præſens illa ſpeciali præſentia, nec vt perſonæ diuinæ mittantur.

35 *Sed contra.* Sed contra: nam eſſe poſſibilem amicitiam naturalem inter homines, & Deum, eſt plurium Theologorum ſententia, quam Nos Tractatu de Charitate fusè monſtrauimus: ergo ſi per dona gratiæ Deus ſit homini præſens ea ſpeciali præſentia, & perſonæ diuinę mittuntur, quia per illa Deus amicabiliter diligitur, etiam per dono naturæ in quibus amicitia naturalis, hominis cum Deo conſiſtit, Deus reddetur illi præſens, & perſonæ diuinæ mittuntur ad ipſum, cum diſcrimine ſtatuto à Durando, nempe, quod per dona gratiæ, quia perfectam amicitiam conſtituunt, mittuntur perſonæ diuinæ perfectè, imperfectè vero ſecundum dona naturæ, eo quod amicitia naturalis, quæ ex illis cum Deo conſurgit, amicitia perfecta non eſt.

36 *Verior ſolutio aſſignatur.* Ad hoc argumentum prætermiſſis his ſolutionibus, & in ſua probabilitate relictis, reſpondeo diſtinguendo maiorem: quia per dona gratiæ poteſt homo tendere in Spiritum Sanctum vt obiectum cognitum, & amatum, cognitione, & amore terminatis ad Spiritum Sanctum ſecundum ſibi propria, & ipſum vt ſic manifeſtantibus, concedo maiorem. terminatis ad ipſum, ſolum ſecundum prædicata abſoluta, & tribus perſonis communia, nego maiorem. Et ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Vt enim ex D. Thoma probando noſtram concluſionem monſtrauimus, vt diuinæ perſonæ mittantur, debent eſſe in homine ſecundum ſibi propria, & non ſolum ſecundum abſoluta, & communia, in quibus tres perſonę ſunt vnum. Debentque ſecundum ſibi propria in homine reprçſentari, illique communicari. Licet autem per amorem naturalem Deus ſit in homine nouo modo, ſcilicet vt obiectum cognitum, & amatum, perſonæ diuinæ ratione iſtius amoris non ſunt in homine ſecundum ſibi propria, nec vt ſic repræſentantur ratione huius amoris, & cognitionis ipſum regulantis, ſed ſolum ſecundum quod ſunt vnum in prædicatis communibus. Ideoque ratione huius amoris, nec perfectè, nec imperfectè mittuntur perſonæ diuinæ, bene autem ratione amoris, & cognitionis ſupernaturalis; eo quod huiuſmodi actus terminantur ad perſonas, non ſolum ſecundum prædicata communia, ſed etiam ſecundum propria, illaque vt ſic repræſentat. Et ratione illorum communicantur homini perſonæ diuinæ non ſolum prout vnum ſunt in eſſentia, ſed etiam prout ſunt per propria prædicata perſonaliter diſtincta, quod vt mittantur requiri ex Diuo Thoma docuimus, & monſtrauimus.

37 *Vtraque confirmatio diluitur.* Et ex his ad primam confirmationem conſtat ſolutio: nam ratione amoris, & cognitionis ſupernaturalis ſunt perſonæ diuinæ in nobis nouo modo ſecundum ſibi propria, & ideo mittuntur: ſecus autem per amorem, & cognitionem naturalem: nam ratione iſtorum actuum non ſunt in nobis ſecundum ſibi propria, ſed ſolum ſecundum abſoluta, & communia prædicata. Ex his etiam ad ſecundam confirmationem dicatur, ideo per vltimos effectus, nempè ſupernaturales mitti perſonas diuinas, quia per illas adhæremus Deo vt fini, non ſolum vt vnus eſt, ſed etiam quatenus eſt trinus, & perſonis, non ſolum ſecundum prædicata abſoluta in quibus ſunt vnum, ſed etiam ſecundum relatiua, & propria ſecundum quæ diſtinguuntur, & hoc per cognitionem, & amorem naturalem non fit, ideoque ſecundum iſtos actus non mittuntur perſonæ diuinæ.

38 *Inſtabis primo.* Sed inſtabis primo: nam ſequitur ex hac ſolutione, quod licet perſonæ diuinæ non mittantur ad hominem per cognitionem, & amorem Dei naturalem, Deus tamen, ſaltim vt Author naturæ, ex vi prædictorum actuum, amicitiæque naturalis, ſit in illo nouo modo, & dicatur ad ipſum venire; conſequens eſt falſum, vtpote contra communem Theologorum ſententiam, iuxta quam ſolum ſecundum dona gratiæ gratum facientis dicitur Deus eſſe nouo modo in homine, ad illumque venire, ipſumque inhabitare: ergo & tradita ſolutio. Probatur ſequela, ideò ſolum, iuxta ſolutionis doctrinam; non ſunt diuinæ perſonæ in homine nouo modo ratione actuum naturalium cognitionis, & amoris, nec ratione illorum veniunt, nec mittuntur ad hominem, quia ratione illorum non repræſentantur perſonæ ſecundum ſibi propria, nec vt ſic homini communicantur; ſed Deus vt vnus cognoſcitur, & amatur, quatenus Auctor naturæ per cognitionem, & amorem naturalem, & prout ſic repræſentatur, & communicatur obiectiuè: ergo vt vnus, eſt ratione iſtorum actuum in homine nouo modo, & ratione illorum vt vnus venit ad hominem.

39 *Secundo.* Inſtabis ſecundo: ideò ſecundum dona naturæ non repræſentantur in nobis perſonæ ſecundum ſibi propria, nec prout ſic communicantur, quia procedunt à Deo, non vt trino, ſed vt vno, & ratione vnius virtutis, ſcilicet omnipotentiæ, quæ eſt vna in tribus perſonis. Quo circa, licet Deus per ſe in eſſe entis, ſit trinus, perſeitate cauſæ, & principij creaturarum, non trinus, ſed vnus eſt, eo quod dona naturæ vt effectus non petunt Trinitatem perſonarum, ſed Deum, quatenus vnum; ſed etiam dona ſupernaturalia procedunt à Deo, non vt trino, ſed vt vno, & ratione eiuſdem virtutis, ſcilicet omnipotentiæ; nec vt effectus ſunt Dei, per ſe petunt Trinitatem perſonarum, ſed ſolum Deum vt vnum: ergo non repræſentant perſonas ſecundum prædicata illis propria, ſed ſolum ſecundum prædicata abſoluta tribus perſonis communia; & conſequenter non magis ſecundum illa, quam ſecundum dona naturæ mittuntur diuinæ perſonæ.

40 *Reſp. ad primam inſtantiã.* Reſpondeo ad primam inſtantiam, concedendo ſequelam, & negando minorem, nec id eſt contra communem ſententiam, Theologi namque negantes Deum ad hominem venire, & nouo modo eſſe in illo ſecundum dona naturalia, loquuntur de Deo vt Authore ſupernaturali, & de aduentu tali ſimpliciter, & ratione cuius abſolutè poſſit dicit Deum ad hominem venire, quod verum eſt, nec à Nobis negatur: non enim abſolutè eſt dicendum Deum venire ad hominem ratione cognitionis, & amoris naturalis, aut nouo modo eſſe in illo, ſed cum addito, ſcilicet vt Author naturæ. Quod aſſerendum eſſe ſuppoſita ſententia admittente amicitiam naturalem inter hominem, & Deum efficaciter argumento facto probatur: ſi namque ratione amicitiæ ſupernaturalius Deus vt eſt Author gratiæ dicitur venire ad hominem, quomodocumque aduentus ille explicetur, non eſt cur admiſſa vt poſſibili amicitia naturali inter homines, & Deum vt authorem naturę, non dicatur ratione illius Deum vt Authorem naturę venire ad hominem, & nouo modo eſſe in illo. Quia tamen in homine lapſo in peccatum non eſt poſſibilis dilectio efficax Dei conditoris naturę ſine gratia habituali expeditiuè ad prędictum actum concurrente, vt docuimus 1. 2. *quæſtione* 109. *tractat. de gratia Dei*; fit conſequens, vt in homine ſic lapſo non poſſit Dei aduentus ad illum ſaluari ſine gratia habituali.

Digitized by Google

41 *Ad 2.* Ad ſecundam obiectionem reſpondeo diſtinguendo maiorem: ly *ideò* cauſam adæquatam dicente, nego maiorem; quia à Deo, vt vno procedunt, & non tendunt obiectiuè ad Deum quatenus trinum; concedo maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: nam dona ſupernaturalia, etſi prout effectus Dei, ab Ipſo vt vno procedant, & prout ſic non petant per ſe Trinitatem perſonarum, nec illam vt ſic repræſentent, nec ratione illorum ſub hac conſideratione homini communicentur perſonæ diuinæ ſecundum prædicata propria, obiectiuè tamen in Deum, vt trinum tendunt, & per ſe petunt Trinitatem perſonarum, non ſolum ſecundum prædicata abſoluta, & communia, ſed etiam ſecundum prædicata propria, & relatiua, & conſequenter illa prout ſic repræſentant. Quo circa in illis perfectè cognitis Trinitas perſonarum euidenter cognoſcitur, vt docuimus 3. *parte tractat. de ſcientia Chriſti*, non quidem ratione habitudinis; qua ad Deum vt effectus referuntur, ſed ratione habitudinis, qua tendunt in Deum vt in obiectum. Ex quo vlterius ſequitur, vt ratione illorum communicentur homini perſonæ diuinæ ſecundum ſibi propria obiectiuè, quæ à donis naturalibus nequeunt præſtari; quia nec vt effectus Dei per ſe petunt Trinitatem perſonarum, nec illarum diſtinctionem obiectiuè reſpiciunt.

42 *Contra ſolutionẽ replicatur 1.* Cæterum contra hanc ſolutionem objiciet aliquis primo: ideò dona gratiæ vt effectus, non repræſentant Trinitatem perſonarum, quia à Deo non vt vno, ſed vt trino procedunt; ſed etiam obiectiuè tendunt ad Deum, non vt trinum, ſed vt vnum: ergo ratione ordinis ad obiectum, & ſecundum tendentiam obiectiuam non repræſentant Trinitatem perſonarum. Minor probatur: tendunt obiectiuè ad Deum vt finem vltimum; ſed ratio vltimis finis conuenit Deo vt vni, non minus, quem ratio principij effectiui: aliàs Deus vnus non eſſet in ratione vltimi finis: ergo tendunt obiectiuè ad Deum ſolum vt vnum; & conſequenter ratione huius habitudinis non repræſentant Trinitatem perſonarum, nec manifeſtant perſonas diuinas ſecundum prædicata propria, & relatiua, ſed ſolum ſecundum prædicata abſoluta tribus perſonis communia.

43 *Secundo.* Secundo, ideo dona, etſi Deum obiectiuè reſpiciant, non repræſentat prædicata propria perſonarum, quia Deus vt illorum finis eſt vnus, & vt ſic ab illis reſpicitur obiectiuè; ſed etiam dona gratiæ tendentia obiectiuè ad Deum, illum vt finem reſpiciunt, & Deus vt illorum finis eſt vnus: ergo ratione ordinis quem dicunt ad Deum vt ad obiectum, non repræſentant prædicata propria perſonarum.

44 *Tertio.* Tertio: nam iuxta D. Thomam, ideo dona gratiæ ſecundum quæ mittuntur perſonæ diuinæ repræſentant propria perſonarum, quia exemplariter cauſantur à perſonis ſecundum prædicata propria, & relatiua; ſed cauſari exemplariter conuenit prædictis donis ſecundum habitudinem effectus ad Deum: ergo iuxta D. Thomam repræſentant propria perſonarum, quatenus comparantur ad illas tanquam effectus, & non ſolum prout Deum vt obiectum reſpiciunt; & conſequenter doctrina à Nobis tradita menti D. Thomæ non congruit, nec iuxta illius mentem miſſionem perſonarum defendimus. Vtraque conſequentia ex præmiſſis colligitur. Minor eſt certa: Deus namque non ſolum eſt cauſa efficiens, & finalis creaturarum, ſed etiam eſt illarum cauſa exemplaris, vt fatentur omnes Theologi *ſupra quæſt. 15.* ergo cauſari exemplariter conuenit donis gratiæ ſecundum habitudinem, qua referuntur ad Deum tanquam effectus.

45 *Maior prob. ex D. Tho.* Maior autem conſtat ex D. Thoma *in 1. diſtinct. 15. quæſt. 4. art. 1. in corpore*, ibi: *Sicut in exitu rerum à principio, dicitur bonitas diuina in creaturas procedere in quantum repræſentatur in creatura per ſimilitudinem bonitas diuina in ipſa recepta: ita in reductione rationalis creaturæ ad Deum, intelligitur proceſſio diuinæ perſonæ, quæ & miſſio dicitur, in quantum propria relatio ipſius perſonæ diuinæ repræſentantur in anima per ſimilitudinem aliquam receptam, quæ eſt exemplata, & originata ab ipſa proprietate rationis æternæ.* Ex quo infert, Filium mitti per donum ſapientiæ, & Spiritum Sanctum per amorem, quia donum ſapientiæ exemplatur à proprietate Filij, & amor à proprietate Spiritus Sancti; quo circa proprietas Filij repræſentatur in dona ſapientiæ, & propria relatio Spiritus Sancti in amore. Quam doctrinam repetit D. Thomas ibi *ſolutione ad 1. & in 1. ad Annibaldum diſtinctione 15. quæſt. unica artic. 6. & in hac quæſt. artic. 5. ad 2.* ergo iuxta D. Thomam, quod dona gratiæ repræſentent propria perſonarum, fundatur in eo quod exemplariter cauſantur ab illis ſecundum prædicata propria, & relatiua.

46 *Reſp. ad 1. replicã.* Reſpondeo ad primam replicam, conceſſa maiori negando minorem. Ad illius probationem, conceſſa maiori, & minori, diſtinguo conſequens: tendunt obiectiuè ad Deum ſolum vt vnum, motiuè, concedo conſequentiam: terminatiuè, nego conſequentiam: nam licet dona gratiæ cauſentur à Deo, vt vno obiectiuè, & ratio per quam Deus in ratione obiecti motiui illorum conſtituitur abſoluta ſit, & tribus perſonis communis, terminatiuè tamen à Deo vt trino cauſantur obiectiuè, & Deum vt trinum obiectiuè terminatiuè reſpiciunt, & per ſe ratione huius tendentiæ petunt Trinitatem perſonarum ſecundum prædicata propria, & relatiua; & conſequenter ex illa, prout ſic repræſentant, v. g. actus fidei, quo credimus Trinitatem perſonarum, etſi à diuina authoritate, & veracitate moueatur, quæ prædicatum abſolutum eſt, & commune tribus perſonis, terminatiuè tamen perſonas reſpicit vt diſtinctas, illaſque vt ſic repræſentat. Quo circa in actu fidei comprehenſo, Trinitas perſonarum euidenter cognoſcitur cognitione quoad an eſt, idemque de lumine gloriæ, quo Deum vt trinum cognoſcimus de charitate, qua Deum vt trinum amamus, & de gratia iuſtificante, per quam radicaliter Deum vt trinum credimus, videmus, & amamus, eſt dicendum. Ideoque in prædictis donis repræſentantur perſonæ, non ſolum ſecundum prædicata abſoluta, & communia, ſed etiam ſecundum prædicata propria, & relatiua. Quare autem per fidem informem non mittentur diuinæ perſonæ propriè, quamuis in illa repræſentantur propria perſonarum, ex infra dicendis conſtabit.

Et ex his ad ſecundam replicam, reſpondeo diſtinguendo maiorem: tam motiuè, quam terminatiuè, concedo maiorem: ſolum motiuè, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: dona enim naturalia non ſolum motiuè, ſed etiam terminatiuè tendunt in Deum ſolum vt vnum, ita vt nec terminatiuè per ſe Trinitatem perſonarum reſpiciant, aliàs perſonarum Trinitas in ratione cognoſcibilis, ſupernaturalis non eſſet, cum poſſet in donis naturæ vt comprehenſis euidenter cognoſci, & ideo huiuſmodi dona non repræſentant perſonas ſecundum prædicata propria, & relatiua, ſed ſolum ſecundum prædicata abſoluta, & communia. Dona autem ſupernaturalia, etſi motiuè Deum reſpicient ſolum vt vnum, terminatiuè tamen Deum per ſe reſpiciunt vt Trinum, & ideo illum vt ſic repræſentant, vt proximè dicebamus. 47 *Ad 2.*

Ad tertiam replicam, explico, & diſtinguo maiorem: repræſentatione donis gratiæ conueniente ratione appropriationis, concedo maiorem: repræſentatione illis per ſe conueniente, nego maiorem. Et conceſſa minori, diſtinguo conſequens diſtinctione maioris: ſolum enim ſequitur repræſentationem ratione appropriationis conuenientem donis gratiæ, ratione cuius magis vnam, quam aliam perſonam repræſentant, conuenire illis, quia appropriatiuè ab vna, & non ab alia perſona exemplantur; & conſequenter, quod illa repræſentatio illis conuenit ex habitudine effectus ad Deum vt cauſam exemplarem, non autem quod repræſentatio perſonarum ſecundum prædicata propria per ſe competens donis gratiæ, illis conueniat ex ratione effectus Dei, etiam in genere cauſæ exemplaris; cum enim Deus exemplariter cauſet creaturas, prout eſt illarum idea, ſit autem idea creaturarum ratione eſſentiæ abſolutæ, vt *tomo 2. diſputatione 43. docuimus*; ſit conſequens, vt in nulla entitate creata, ſiue ad ordinem naturæ, ſiue ad ordinem gratiæ pertineat, ſumpta vt eſt effectus Dei, etiam in genere cauſæ exemplaris, per ſe, & præciſa appropriatione Trinitas perſonarum cognoſci, aut repræſentari poſſit. 48 *Ad 3.*

Quod euidenter probatur: ideò namque in creaturis vt ſunt effectus Dei in genere cauſæ efficientis, non repræſentatur, nec cognoſci poteſt Trinitas perſonarum, quia efficienter cauſantur à Deo vt vno, ſed etiam exemplariter à Deo vt vno cauſantur, eſt enim idea creaturarum naturalium, & ſupernaturalium ratione eſſentiæ abſolutæ: ergo in nulla creatura ſumpta vt effectus eſt Dei in genere cauſæ exemplaris, poteſt per ſe Trinitas repræſentari, aut cognoſci. Quia tamen ſapientia diuina, etſi communis ſit tribus diuinis perſonis, appropriatur tamen Filio, ideò donum ſapientiæ exemplatum à diuina ſapientia appropriatiuè exemplatur à proprietate Filij, nõ ratione ſui, ſed ratione ſapientiæ Filio appropriatæ. Et ratione huius appropriationis repræſentat propria Filij, & non propria Spiritus Sancti, & hanc repræſentationem dono ſapientiæ conuenientem ratione appropriationis, concedimus illi competere ex ratione effectus in genere cauſæ exemplaris; quia nempè appropriatiuè exemplatur à Filio ſecundum ſibi propria. Et de hac repræſentatione loqutus eſt D. Thomas locis adductis in argumento, non autem de repræſentatione Trinitatis perſonarum per ſe conuenire donis ſupernaturalibus; hæc namque non conuenit illis ex habitudine, qua Deum vt cauſam efficientem, aut exemplarem reſpiciunt, ſed ratione habitudinis, qua Deum vt obiectum reſpiciunt, vt probatum, & explicatum relinquimus. 49 *Doctrina ſolutionis prob.*

Et quod hæc ſit mens D. Thomæ, manifeſtè probatur ex alia doctrina ipſius in eadem diſtinctione *quæſt. 2. articulo vnico ad 3. argumentum*, ibi: *Et ideò aduentus, & inhabitatio conuenit toti Trinitati, quæ non dicuntur, niſi ratione effectus coniungentis ipſi Trinitati, quamuis ille effectus ratione appropriationis poſſit ducere magis in vnam perſonam, quam in aliam.* Hæc D. Thomas: ex quibus habentur duo, primum eſt aduentum conuenire perſonis diuinis in ratione donorum gratiæ, quia hæc dona coniungunt nos Trinitati perſonarum; ſed vt ex D. Thoma vidimus, adueniunt ad nos perſonæ, quia in nobis repræſentantur: ergo 50 *Explicatio probatur ex D. Tho.*

ſeotit

Digitized by Google

ſentit dona gratiæ repræſentare perſonas in nobiſ, quia nos Trinitati coniungunt; ſed coniungunt nos Trinitati vt obiecto: ergo quod hæc dona tres perſonas repræſentet, conuenit illis ratione ordiniſ, quem dicunt obiectiuè ad tres perſonas. Secundum quod habetur eſt, repræſentationem vnius perſonæ præalia conuenire donis gratiæ, non per ſe, ſed ratione appropriationis; quia nempè donum ſapientiæ, etſi à tota Trinitate exemplariter cauſetur, appropriatur tamen Filio. Et charitas, etſi à tota Trinitate proueniat effectiuè, & exemplaritèr, & appropriatiuè tamen attribuitur Spiritui Sancto; & conſequenter cum docet Angelicus Doctor in his donis perſonas repræſentari ſecundum prædicata ſibi propria, quia ab illis vt ſic exemplantur, loquitur de repræſentatione his donis conueniente ratione appropriationis, & de cauſalitate exemplari, quæ licet communis ſit tribus diuinis perſonis, & illis conueniens ratione prædicati communis, illis tamen in ſingulari appropriatur.

51 *Inſtabis.* Sed inſtabis: D. Thomas loquitur de repræſentatione perſonarum ſecundum ſibi propria conueniente donis gratiæ, & repugnante donis naturalibus; ſed repræſentare propria perſonarum ratione appropriationis conuenit naturæ donis: ergò non loquitur de repræſentatione donis gratiæ conueniente ratione appropriationis. Maior cum conſequentia tenet. Minor autem probatur: ideò donum ſupernaturale ſapientiæ appropriatiuè attribuitur Filio, quia eſt participatio ſapientiæ diuinæ; quæ licet ſit tribus perſonis communis, Filio tamen appropriatur; ſed etiam ſapientia naturalis creata eſt participatio ſapientiæ diuinæ, & ab illa exemplata: ergo licet à tota Trinitate cauſetur, appropriatiuè tamen ſoli Filio attribuitur; & conſequenter ratione appropriationis, propria Filij repræſentat.

52 *Reſp.* Reſpondeo conceſſa maiori, negando minorem. Ad illius probationem dicatur, repræſentationem, quæ per appropriationem conuenit dono creato, ſupponere in illo repræſentationem illi per ſe conuenientem alicuius prædicati diuini, quatenus eſt proprium Dei. Et quia donum ſupernaturale ſapientiæ eſt formalis participatio ſapientiæ diuinæ, quatenus diuina, & propria Dei eſt; & conſequenter per ſe illam vt Dei propriam repræſentat, ideò appropriatur Filio, & ratione appropriationis propria Filij repræſentat. Idemque in dono infuſo charitatis reſpectu Spiritus Sancti eadem ratione contingit. Sapientia autem naturalis creata non eſt formalis participatio ſapientiæ diuinæ vt diuinæ, & prout eſt propria Dei, ſed ſecundum rationem intellectiui, Deo, & creaturis communem, & ideò nec propriè, nec appropriatiuè repræſentare poteſt prædicata propria Filij. Vt enim propria Filij appropriatiuè repræſentaret, oportebat vt per ſe, & præciſa appropriatione repræſentaret prædicatum Deo proprium tribus perſonis commune. Quomodo autem ſtet, quod prædicata Deo propria formaliter participentur à perfectionibus creatis, non eſt noſtrum in præſenti explicare, ſed tractatu de gratia Dei, vbi propriam ſedem habet.

§. III.

Reijcitur ſententia Gregorij.

53 *Loquendo de facto non negatur à Gregorio.* SEcunda concluſio: *Non poſſunt mitti perſonæ diuinæ per ſolam acceptionem extrinſecam*. Ita communiter Theologi. Et quidem loquendo de facto; & de poſſibili de lege ordinaria, nec ab ipſo Gregorio noſtra concluſio negatur, & merito, vt enim concluſione ſequenti monſtrauimus, non niſi media ſanctitate mittuntur diuinæ perſonæ: homo autem de facto non ſanctificatur per acceptionem extrinſecam, vel extrinſecum fauorem, ſed per infuſionem gratiæ, & donorum, vt conſtat ex Tridentino *ſeſſione ſexta de Iuſtificatione capite ſeptimo*: ergo de facto, & de poſſibili de lege ordinaria non mittuntur diuinæ perſonæ per ſolam acceptionem extrinſecam, aut extrinſecum fauorem.

54 *Arg. P. Suarez.* Quod autem nec de potentia abſoluta mitti poſſint ad creaturam rationalem ſine mutatione intrinſeca illius, probat Suarez *libro 12. de Trinitate capite quinto numero tertio*, eo quod diuina perſona non poteſt donari, aut mitti per intrinſecam denominationem ſuam, ſed per extrinſecam: ergo ſi poteſt de nouo talis denominatio diuinæ perſonæ attribui, neceſſarium eſt vt ex aliqua reali mutatione circa creaturam facta reſultet. Conſequentiam non probat Suarez, ſed tamquam notam ſine probatione relinquit, cuius alia ratio eſſe nequit, niſi quia vt noua realis denominatio conſurgat, requiritur realis mutatio alicuius; ſed ex parte Dei non poteſt mutatio intrinſeca admitti: ergo vt in perſona diuina detur illa denominatio de nouo, debet dari realis mutatio intrinſeca in creatura: mutatio autem intrinſeca non poteſt rationali creaturæ præſtari ab acceptatione extrinſeca, vt ex terminis eſt notum: ergo non poteſt etiam de potentia abſoluta mitti perſona diuina per ſolam acceptionem extrinſecam, aut extrinſecum fauorem.

55 *Redarguitur conſequentia doctrina.* Quæ ratio veram continet doctrinam, iudico tamen parum conſequenter ad propriam, illa vti P. Suarez. Quod probo: ipſe namque alibi docet, & *capite citato numero quarto* admittit, poſſe Deum homini peccatum de potentia abſoluta remittere ſine aliqua forma intrinſeca in illo recepta; & conſequenter ſine mutatione peccatoris intrinſeca. Ex qua doctrina ad hominem contra ipſum tale argumentum conficio: Deum homini peccatum dimittere non eſt denominatio intrinſeca, ſed extrinſeca in Deo in ſententia Patris Suarez, aliàs iuxta eius doctrinam non poſſet Deo de nouo conuenire ſine ipſius intrinſeca mutatione; & tamen poteſt de nouo illa denominatio conſurgere in Deo ſine mutatione intrinſeca reali facta in homine, cui peccatum remittitur: ergo ex eo quod perſonam diuinam mitti non ſit intrinſeca, ſed extrinſeca denominatio in perſona diuina, parum conſequenter ad ſua principia, & doctrinam infertur à P. Suarez, non poſſe illam denominationem de nouo diuinæ perſonæ attribui ſine reali mutatione creaturæ.

56 *Confirm.* Quod amplius vrgetur: nam in caſu remiſſionis peccati per beneuolentiam extrinſecam, daretur de nouo in Deo vera, & realis denominatio, nempè remittentis peccatum; & tamen nec ex parte Dei condonantis peccatum, nec ex parte peccatoris, cui peccatum remitteretur, daretur mutatio intrinſeca: ergo principium à nobis aſſumptum ad probandam conſequentiam Suarez, quam ipſe ſine probatione reliquit, & quod neceſſarium eſt vt conſequentia probetur, non eſt conſequens ad eius doctrinam, nec iuxta illam eſt vniuerſaliter verum; ac proinde parum conſequenter ad ſuam ipſius doctrinam vſus eſt prædicta ratione ad probandum non poſſe perſonam diuinam mitti ſine intrinſeca mutatione creaturæ.

57 *Euaſio excluditur 1.* Si fortè dicatur; in caſu remiſſionis peccati per beneuolentiam extrinſecam, etſi ex parte peccatoris non detur mutatio intrinſeca phyſica, dari tamen mutationem moralem intrinſecam; cum tranſeat de eſſe peccati quod eſt quid morale intrinſecum, ad non eſſe peccati. Et hoc ſufficere vt de nouo in Deo reſultet denominatio extrinſeca condonantis peccatum. In contrarium obſtat primo: nam iuxta hanc ſolutionem vt denominatio extrinſeca de nouo reſultet in Deo, non requiritur phyſica mutatio in creatura, ſed ſufficit intrinſeca mutatio moralis: ergo ex eo quod perſonam diuinam mitti ſit denominatio extrinſeca in ipſa, male infert Suarez, quod vt de nouo perſonæ diuinæ attribuatur, neceſſarium ſit vt ex aliqua phyſica mutatione circa creaturam facta reſultet; ſed mutatio, quam neceſſaria cenſet Suarez factam ex parte creaturæ, non moralis, ſed phyſica eſt: ergo inconſequenter ad propriam doctrinam ex illo principio infertur.

58 *Secundo.* Obſtat ſecundo: nam Gregorius docens poſſe de potentia abſoluta mitti perſonam diuinam per extrinſecam acceptationem, non negat ex parte creaturæ mutationem moralem intrinſecam, ſed potius illam vt neceſſariam admittit: ergo ſi mutatio moralis intrinſeca ex parte creaturæ facta ſufficit vt in Deo de nouo reſultet denominatio realis extrinſeca, ex eo quod mitti ſit denominatio extrinſeca in perſona diuina, male contra Gregorium infertur non poſſe perſonam diuinam mitti per acceptationem extrinſecam. Conſequentia eſt bona, & antecedens probatur: nam in ſententia Gregorij, & aliorum aſſerentium, poſſe de potentia abſoluta hominem iuſtificari per acceptationem, & beneuolentiam extrinſecam, etſi ex vi illius acceptationis non detur ſtatim gloria; & conſequenter non mutetur homo mutatione intrinſeca phyſica, ius tamen morale ad gloriam ſtatim ex vi acceptationis ad illum confertur; & conſequenter tranſit ſtatim homo de non eſſe ad eſſe iuris ad gloriam: ſed licet tranſitus ille non ſit mutatio phyſica intrinſeca, eſt tamen mutatio intrinſeca moralis in ſententia Gregorij: ergo cum docet Gregorius poſſe perſonam diuinam mitti per acceptationem extrinſecam, non negat ex parte creaturæ mutationem moralem intrinſecam, ſed potius illam admittit.

59 *Secundo redarguitur ex alia doctrina ipſius.* Deinde principale aſſumptum probatur: nam in ſententia Patris Suarez eſt poſſibile de potentia abſoluta, quod intellectus creatus videat Deum ſine lumine gloriæ, & ſine omni forma creata perficiente ipſum intrinſecè, & intrinſecè immutante, per ſolam aſſiſtentiam extrinſecam omnipotentiæ diuinæ, qua ſententia præſuppoſita, quæ communis eſt apud Patres Societatis, principale aſſumptum probatur, quod ſcilicet Pater Suarez inconſequenter ad propriam doctrinam prædicta ratione vtatur. Etenim in hac ſententia, intellectum creatum eſſe potentem completè ad elicientiam viſionis, eſt denominatio realis extrinſeca; & tamen conuenit de nouo intellectui ſine alicuius intrinſeca mutatione: ergo ſine conſequentia in propria doctrina, ex eo quod diuinam perſonam mitti ſit extrinſeca denominatio in illa, infertur à Patre Suarez, non poſſe de nouo perſonæ diuinæ attribui ſine intrinſeca mutatione creaturæ. Conſequentia eſt bona. Minor certa: nam dicta denominatio conuenit de nouo intellectui creato in caſu illo de potentia abſoluta,

Digitized by Google

per hoc ſolum quod Deus decernat cum illo ad viſionem concurrere, abſque eo quod in illo ponatur de nouo forma aliqua realis intrinſeca; ſed ſine forma noua intrinſeca non poteſt dari intrinſeca realis mutatio: ergo conuenit intellectui de nouo ſine ipſius intrinſeca mutatione; & conſequenter ſine intrinſeca mutatione alicuius. Maior autem probatur: nam intellectus de ſe non eſt completè potens ad elicientiam viſionis beatificæ; ſed per aſsiſtentiam extrinſecam omnipotentiæ diuinę redditur potens completè: ergo eſſe potentem completè ad elicientiam viſionis eſt denominatio extrinſeca, vel ad minus, partim extrinſeca, & partim extrinſeca, quod intento noſtro ſufficit: ſi namque denominatio partim extrinſeca poteſt de nouo conſurgere ſine alicuius mutatione intrinſeca, idem erit de denominatione reali adæquatè extrinſeca dicendum, nec poteſt aſsignari ratio aliqua diſcriminis.

60 *Prob. 1. concl.* Quidquid autem de hoc ſit, probatur noſtra, & communis ſententia primo. Vt enim concluſione ſequenti monſtrabimus, ſolum per gratiam ſanctificantem poſſunt diuinæ perſonæ mitti; ſed nec de lege ordinaria, nec de potentia abſoluta poteſt homo ſanctificari per extrinſecam acceptationem, aut per fauorem extrinſecum: ergo ratione illius non poſſunt mitti diuinæ perſonæ, etiam de potentia abſoluta. Maior concluſione ſequenti conſtabit, nec ſcio, quod à Gregorio negetur. Minor autem eſt communis ſententia, & breuiter hac ratione ſuadetur: nam eſſe ſanctum ſanctitate poſitiua, eſt eſſe ſubiectum diuinæ dilectionis amicabilis cum potentia ad redamandum; ſed ratione acceptationis extrinſecè nequit homo reddi potens redamare proximè, vel radicalitèr: ergo ratione illius non poteſt homo ſanctificari ſanctitate poſitiua, etiam de potentia abſoluta. De quo videantur Theologi 1. 2. *quæſt.* 113. *art.* 2. vbi latè difficultas iſta diſcutitur.

61 *Prob. 2. ratione D. Thom.* Secundo probatur ratione inſinuata à D. Thomas *in hac quæſt. art.* 2. *ad* 2. tunc enim perſonæ diuinæ mittuntur ad creaturam rationalem permiſſionem inuiſibilem, cum nouo modo eſſe incipiunt in illa, id eſt, modo aliquo reali, quo antea in illa non erant; ſed non poſsunt incipere eſse nouo modo in creatura rationali ſine mutatione intrinſeca illius: ergo non poſsunt ad illam mitti, quin intrinſecè mutetur: ſed per acceptationem extrinſecam non poteſt intrinſecè creatura rationalis mutari: mutatio enim intrinſeca eſt tranſitus de non eſse intrinſeco ad eſse intrinſecum, acceptatio autem extrinſeca, eſse intrinſecum non præſtat: ergo ratione illius non poſsunt perſonæ diuinæ mitti. Secunda conſequentia ex prima bene colligitur, prima infertur ex præmiſſis. Maior conſtat ex diffinitione miſſionis. Et minor probatur; quod enim Deus incipiat eſse in creatura modo, quo antea non erat, prouenire debet ex intrinſeca mutatione, & intrinſeca nouitate alicuius; ſed ex parte Dei, nec mutatio intrinſeca, nec intrinſeca nouitas poteſt admitti: ergo quod nouo modo incipiat eſſe in creatura, debet prouenire ex intrinſeca mutatione creaturæ, & ex nouitate intrinſeca illius. Secundo probatur minor: non poteſt Deus incipere eſſe in creatura abſolutè, niſi creatura abſolutè mutetur, & tranſeat de non eſſe ad eſſe abſolutè: ergo nec poteſt incipere eſſe nouo modo in creatura, quin nouiter mutetur creatura; & conſequenter, quin de nouo formam aliquam intrinſecè immutantem recipiat.

62 *Reſp.* Reſpondebis: vt perſona diuina mittatur, ſufficere, quod incipiat eſſe in creatura rationali nouo modo nouitate morali, licet autem ex vi acceptationis extrinſecæ non mutetur phyſicè rationalis creatura, nec perſona diuina incipiat in illa eſſe nouo modo nouitate phyſica, mutatur tamen moraliter, cum ex vi illius de nouo accipiat ius morale ad gloriam, quod ante acceptationem extrinſecam non habebat; & conſequenter ex vi illius poteſt perſona diuina incipere eſſe in creatura rationali nouo modo nouitate morali. Ex quo vlterius ſequitur, poſſe mitti ad creaturam rationalem ratione acceptationis intrinſecæ.

63 *Sed contra 1.* Sed contra primo: nam ius illud fundatur adæquatè in acceptatione diuina, quæ eſt omnino extrinſeca rationali creaturæ; ſed moralitas, cuius adæquatum fundamentum extrinſecum eſt, non eſt intrinſeca, etiam in eſſe morali: ergo ius illud, etiam in morali conſideratione eſt extrinſecum; & conſequenter ratione illius non mutatur intrinſecè, nec phyſicè, nec moraliter creatura rationalis.

64 *Contra 2.* Secundo: nam in vi acceptionis extrinſecæ ad gloriam, non pro nunc, ſed alio tempore conferendam, non poſſunt diuinæ perſonæ nunc mitti, ſed ius reſultans ex vi acceptionis extrinſecæ, non eſt ad gloriam nunc conferendam, ſed ſuo tempore: ergo ratione prædicti iuris non mittuntur perſonæ de facto, ſed ſuo tempore mittentur, nempè quando gloria de facto conferatur. Maior cum conſequentia tenet. Minor autem probatur: nam ſi in vi acceptionis extrinſecæ ad gloriam reſultat in perſona acceptata ius ad illam, etiam in vi æternæ prædeſtinationis reſultabit in prædeſtinato ius extrinſecum ad gloriam vt ſuo tempore conferendam, quod ius extrinſecum non tollitur per peccatum mortale, ſicut nec per illud efficitur, quod prædeſtinatus non ſit; & tamen ratione iſtius iuris conuenientis prædeſtinato tempore, quo eſt in peccato mortali, non mittuntur perſonæ diuinæ ad illum; ergo ratione iuris nunc conuenientis ad gloriam, non vt nunc, ſed ſuo tempore conferendam, non mittuntur nunc perſonæ diuinæ, ſed mittentur pro eo tempore, in quo gloria conferatur.

Tertio principaliter ſuadetur concluſio: vt enim concluſione præcedenti vidimus, & ex D. Thomas monſtrauimus, tunc procedunt, & mittuntur ad nos perſonæ diuinæ, cum ſecundum ſibi propria repræſentantur in nobis ratione ſuæ ſimilitudinis in nobis receptæ; ſed hoc implicat fieri ſine mutatione intrinſeca phyſica: ergo implicat perſonas diuinas mitti ſine hac mutatione; & conſequenter implicat, quod mittantur per ſolam acceptationem extrinſecam, vel extrinſecum fauorem. 65 *Tertio ſuadetur concl.*

Maiorem §. 1. monſtrauimus. Conſequentia tenet: & minor oſtenditur primo: quia namque in exitu creaturarum à Deo procedit bonitas diuina ad illas, quatenus in illis repræſentatur ratione ſuæ ſimilitudinis in creaturis receptæ, implicat bonitatem diuinam de nouo ad aliquam creaturam procedere ſine mutatione intrinſeca phyſica illius, videlicet recipiendo de nouo formam aliquam intrinſecam, per quam bonitas diuina de nouo participetur, repræſentetur: ergo pariter implicat perſonas diuinas ſecundum ſibi propria in nobis de nouo repræſentari, in quo illarum miſſio conſiſtit, ſine mutatione intrinſeca phyſica. 66 *Minor oſtenditur 1.*

Secundo probatur. nam forma repræſentans perſonas ſecundum ſibi propria, non eſt moralis, ſed phyſica: ergo implicat perſonas diuinas ſecundum ſibi propria de nouo repræſentari ſine illius receptione; & conſequenter ſine mutatione intrinſeca phyſica. *Secundo prob. minor.*

Denique probatur concluſio: vt enim §. 1. vidimus ex D. Thoma, & infra magis conſtabit: ſolum poſſunt mitti perſonæ diuinæ per dona, quibus Deo vt obiecto vnimur, & vt fini vltimo fruibili coniungimur; ſed implicat vnio cum Deo vt obiecto, & coniunctio cum illo vt fruibili ſine forma phyſica intrinſeca: ergo implicat perſonas diuinas mitti per ſolam acceptationem extrinſecam, vel extrinſecum fauorem. Minor probatur: vniri cum Deo vt obiecto, & coniungi cum ipſo vt fruibili, eſt poſſe radicaliter, & proximè Deum in ſe obiectiuè attingere, & illo vt fine vltimo frui; ſed hoc poſſe implicat haberi, niſi per formas phyſicas, & intrinſecè phyſicè inhærentes, vt alibi fusè oſtendimus: ergo implicat vnio cum Deo vt obiecto, & coniunctio cum ipſo vt fruibili ſine forma intrinſeca phyſica. 67 *Denique prob. concluſio.*

§. IV.

Argumentis in contrarium occurritur.

Argumenta, quæ poſſunt fieri in fauorem Gregorij probando poſſe hominem ſanctificari ſanctitate poſitiua per extrinſecam acceptationem abſque aliqua forma intrinſeca, non eſt noſtrum in præſenti refferre: videantur Theologi 1. 2. *quæſt.* 113. *art* 2. vbi prædicta difficultas diſcutitur. Modò contra noſtram concluſionem arguitur argumento Gregorij, quod per ſe, & ratione ſui donum eſt, poteſt immediatè, & ſecluſo omni dono ab illo diſtincto donari; ſed Spiritus Sanctus per ſe, & ratione ſui eſt donum: ergo poteſt ratione ſui immediatè, & ſecluſo dono ab illo diſtincto donari, & conſequenter poteſt mitti ad creaturam rationalem ſine illius intrinſeca mutatione. Ex quo vlterius ſequitur poſſe diuinas perſonas mitti per acceptationem extrinſecam, & extrinſecum fauorem. Secunda conſequentia ex prima colligitur, non enim poteſt creatura mutari intrinſecè ſine forma intrinſecè in illa recepta: ergo caſu in quo Spiritus Sanctus daretur, & mitteretur ad creaturam rationalem ſine omni dono creato in illo intrinſecè recepto, non mutaretur intrinſecè. Prima conſequentia ex præmiſſis infertur. Minor eſt D. Thomæ *ſupra quæſt.* 38. *art.* 1. & 2. Maior autem probatur: vt enim docet D. Thomas vbi proximè *artic.* 1. *ad* 4. donum dicitur *in quantum habet aptitudinem vt poſſit dari*. Et quo infert D. Thomas, *quod ab æterno diuina perſona dicitur donum, licet ex tempore detur*: ergo quod per ſe, & ratione ſui donum eſt, per ſe, & ratione ſui poteſt donari, & conſequenter donari poteſt ſecluſo omni dono ab illo diſtincto. 68 *Arg. 1.*

Reſpondeo diſtinguendo maiorem: poteſt immediatè donari, ly *immediatè* excludente donum diſtinctum vt præſtans potentiam vt donetur, & donabilitatem in actu primo, concedo maiorem: excludente donum diſtinctum vt neceſſarium vt actum donetur, nego maiorem: & conceſſa minori, diſtinguo conſequens, diſtinctione maioris. Solum enim ſequitur poſſe Spiritum Sanctum immediatè donari, per excluſionem doni ab illo diſtincti vt dantis Spiritui Sancto aptitudinem vt donetur, quod veriſſimum eſt; hoc enim habet Spiritus Sanctus ab æterno ex vi ſuæ proceſſionis, quo circa ab æterno eſt donum, quia ab æterno habet quod donabile ſit. Non autem ſequitur quod poſſit ſe ipſo immediatè donari rationali creaturæ per excluſione doni ab ipſo diſtincti vt neceſſarij ad hoc vt creaturæ rationali donetur. Et hoc modo aſſerit noſtra concluſio eſſe neceſſarium donum ali- 69 *Reſp. 2.*

quod

Digitized by Google

quod creatum, vt Spiritus Sanctus detur creaturæ rationali, & ad illam inuiſibiliter mittatur; donum enim gratiæ in creatura rationali receptum non dat Spiritui Sancto aptitudinem vt donetur, ſed ſolum eſt neceſſarium vt de facto detur creaturæ rationali, & ad illam mittatur, eo quod vt de facto detur, neceſſarium eſt, quod creatura ad illum de nouo referatur vt datum, & habitum. Quæ noua habitudo cum non poſſit in mutatione Spiritus Sancti fundari, debet conſequi ad mutationem creaturæ, quæ ſine dono intrinſecè in illa recepto nequit intelligi; & conſequenter, nec actualis donatio Spiritus Sancti, ſine prædicto dono ſaluari.

70 *Replic.* Sed dices: ſtat bene, quod creatura mutetur in donatione Spiritus Sancti ſine dono accidentali gratiæ intrinſecè in illa recepto ergo ſine tali dono poteſt conſurgere in creatura relatio ad Spiritum Sanctum vt datum; & conſequenter poteſt ſine tali dono Spiritus Sanctus dari rationali creaturæ, & ad illam inuiſibiliter mitti. Conſequentia tenet ex doctrina ſolutionis. Antecedens autem probo, vt enim docet D. Thomas 3 *part. quæſt.* 2. *artic.* 7. *in corpore*: relatio vniri, qua humanitas ad Verbum refertur, realis eſt ex parte humanitatis, & illius ſequitur mutationem; & tamen vt docet idem D. Thomas 3 *part. quæſt.* 6. *artic.* 6. *ad* 1. *& tertium argumentum*, inter humanitatem, & Verbum nihil datur medium: quod de dono accidentali mediante inter humanitatem, & Verbum accipiendum eſſe docuimus *tomo* 1. *in* 3. *part. diſput.* 11. *numer.* 28. ergo etiam in donatione Spiritus Sancti poterit creatura mutari mutatione fundante relationem ad Spiritum Sanctum vt datum, ſiue dono accidentali intrinſecè in ipſa recepto, ratione ſolius vnionis cum Spiritus Sancto vt dato.

Confirm. Confirmatur, quia namque Verbum eſt ratione ſui potens terminare humanitatem, fuit cum illa vnitum de facto vt terminus illam terminans, ſine dono accidentali præuiè in humanitate recepto; ſed Spiritus Sanctus vt donum, eſt ratione ſui donabile rationali creaturæ: ergo poteſt de facto illi dari, ſine dono accidentali in creatura rationali recepto.

71 *Reſp.* Reſpondeo ad obiectionem, negando antecedens, loquendo vt loquitur de donatione Spiritus Sancti accidentali. Ad illius probationem conceſſis maiori, & minori, nego conſequentiam: ratio autem diſcriminis eſt: nam vnio humanitatis ad Verbum eſt vnio ſubſtantialis in qua ex Verbo, & humanitate vna reſultat perſona, ideoque inter humanitatem, & Verbum non poteſt donum accidentale gratiæ mediare, ſed ſolum modus ſubſtantialis vnionis, vnio autem naturæ rationalis cum Spiritu Sancto ex vi miſſionis inuiſibilis eſt vnio accidentalis cum Spiritus Sancto, vt obiecto fruibili, ideoque relatio ad illum vt datum petit neceſſario fundari in mutatione facta per donum accidentale eleuante naturam rationalem, vt poſſit in Spiritum Sanctum tendere vt in obiectum fruibile.

72 *Ad conf.* Et ex his ad confirmationem reſpondeo diſtinguendo maiorem: præciſè ex illa ratione, nego minorem: & quia vnio Verbi vt terminantis, eſt vnio ſubſtantialis, concedo maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam. Ideo namque in vnione humanitatis cum Verbo excluditur donum accidentale præuiè ad prædictam vnionem in humanitate receptum, quia eſt vnio ſubſtantialis inter cuius extrema non poteſt accidens prædicamentale mediare, vt loco proximè allegato explicuimus, fuſiuſque proſequuti ſumus *tomo* 2. *in* 3. *part. diſp.* 30. §. 2. vnio autem creaturæ rationalis cum Spiritu Sancto vt dato per miſſionem inuiſibilem, non ſubſtantialis, ſed accidentalis eſt, vt cum obiecto cognito, & amato amicabiliter, & vt cum ſine fruibili. Non autem poteſt ſic creatura rationalis vniri cum Spiritu Sancto, niſi eleuetur per gratiam, quæ eſt donum accidentale. Et ideo quamuis Spiritui Sancto conueniat ratione ſui poſſe donari, hoc genere donationis, non poteſt de facto dari ſine præuia mutatione facta per donum accidentale, non à quo Spiritus Sanctus conſtituatur in actu primo donabilis, ſe vt ſine quo non poteſt de facto dari. Dixi hoc genere donationis: nam alio genere, nempe per vnionem ſubſtantialem, poteſt Spiritus Sanctus dari ſine dono accidentali præuiè ad vnionem ſe habente, nempe ſi vt potuit de potentia abſoluta contingere, de facto aſſumeret naturam rationalem in vnitatem perſonæ, tunc enim dona accidentalia non præuiè, ſed conſequutiuè ad illam vnionem ſe haberent, ſicut de facto ſe habuerunt ad vnionem humanitatis cum Verbo.

73 *2. Arg.* Secundo arguitur; ſequitur namque ex his, quibus noſtram concluſionem monſtrauimus, Spiritum Sanctum non venire ad humanitatem Chriſti, nec illi donari ex vi vnionis hypoſtaticè præuiè ad dona accidentalia, quibus fuit humanitas Chriſti exornata; conſequens eſt falſum: ergo ea quibus concluſionem oſtendimus ſunt ineſſicacia. Conſequentia eſt bona. Minor certa; nam Spiritus Sanctus venit ad creaturam rationalem per gratiam gratum facientem, quia per illam ſanctificatur, vt ex dicendis conſtabit; ſed humanitas per gratiam vnionis redditur ſancta infinitè, vt fuſè oſtendimus *tomo* 2. *in* 3. *part. tract. de gratia Chriſti diſput.* 21. ergo ex vi illius pro priori ad dona accidentaliter venit Spiritus Sanctus ad humanitatem Chriſti, & illi donatur. Sequela autem probatur: inde namque inter alia probauimus non poſſe Spiritum Sanctum mitti per extrinſecam acceptationem ſine donis gratiæ intrinſicè immutantibus rationalem creaturam; quia eatenus perſonæ mittuntur, quatenus repræſentantur per ſui ſimilitudinem in creaturam receptam, quod per extrinſecam acceptationem nequit præſtari; ſed ex vi vnionis hypoſtaticæ non repræſentantur in humanitate Chriſti perſona Spiritus Sancti, cum non ſit ſimilitudo illius, nec ad illam obiectiuè terminetur: ergo ex doctrina, qua concluſionem monſtrauimus, ſequitur Spiritum Sanctum non mitti ad humanitatem Chriſti, nec illi donari ex vi vnionis hypoſtaticæ. Quod eſſe falſum probauimus, & eſt contra D. Thomas *in* 1. *diſt.* 15. *quæſt.* 2. *art. vnico ad* 4. ibi: *Ad quartum dicendum, quod cum Pater ſit in Filio, & Filius in Patre, & vterque in Spiritus Sancto, quando Filius mittitur, ſimul venit, & Pater, & Spiritus Sanctus, ſiue intelligatur de aduentu Filij in carnem, cum ipſe dicat Ioannis 8. & non ſum ſolus, ſiuè intelligatur de aduentu in mentem, cum dicatur Ioannis* 14. *ad eum veniemus, &c.*

74 *Reſp.* Reſpondeo negando ſequelam. Ad illius probationem dicatur, cauſalem in maiori adductam eſſe veram loquendo de miſſione perſonarum, quæ ſit ad puram creaturam per gratiam accidentalem, ſic namque eatenus mittuntur perſonæ, quatenus repræſentantur per formam illis aſſimilantem, & in eas obiectiuè inclinantem, nec aliter ratione talium donorum poſſunt diuinæ perſonæ eſſe ſpeciali modo in creatura rationali. Humanitas autem Chriſti ex vnione hypoſtaticè non ſanctificatur per participationem ſanctitatis diuinæ, nec per donum aliquod accidentale, quod imitatiuè, & participatiuè ſit ſanctitas increata, ſed per ipſam diuinitatem mediante perſonalitate Verbi illi hypoſtaticè vnitam. Et ideò ea vi talis vnionis venit Spiritus Sanctus ad humanitatem Chriſti, non per præſentiam obiectiuam ratione doni repræſentantis Spiritum Sanctum, & ipſi obiectiuè vnientis humanitatem, ſed per realem, & phyſicam præſentiam ratione identitatis, quam Spiritus Sanctus habet cum diuinitate vnita humanitati, & illam ſe ipſa ſanctificante: ſi namque, quia Filius eſt in Patre, & Pater in Filio, & vterque in Spiritu Sancto ratione vnius, & eiuſdem eſſentiæ tribus perſonis communis, cum Filius venit in mentem, veniunt Pater, & Spiritus Sanctus, vt D. Thomas docet loco proximè citato, à fortiori cum Filius venit perſonaliter, qualiter venit ad humanitatem per realem præſentiam cum illa neceſſarium eſt, quod veniant Pater, & Spiritus Sanctus ratione identitatis in eſſentia Patris, Filij, & Spiritus Sancti. Nec ex hoc infertur, Patrem, & Spiritum Sanctum fuiſſe incarnatos: Filius namque non dicitur incarnatus præciſè, quia eſt præſens humanitati, ſed quia eſt præſens vt illam terminans, ſuppoſitans, & perſonatam conſtituens. Quod Patri, & Spiritui Sancto non conuenit: licet enim ſint realiter humanitati præſentes ob realem identitatem, quam habent cum Filio in eſſentia, non tamen terminant humanitatem per proprias perſonalitates, nec ex illis, & humanitate reſultat vna perſona, ſicut reſultat ex Verbo, & humanitate.

§. V.

Explicatur effectus connotatus à miſſione diuinarum perſonarum.

75 *Tertia cõcluſio.* TErtia concluſio: *Solum per gratiam gratum facientem dicuntur diuinæ perſonæ mitti miſſione propria, & ſimpliciter.* Ita, præter authores pro quarta ſententia allegatos, docent Beda, Bonauentura, Ricardus, Argentina, Ocham, Gabriel, & Marſilius relati à Salmanticenſibus *tract.* 6. *de Trinitate diſp.* 19. *dub.* 4. *num.* 53. Et probatur primo ex Auguſtino *lib.* 3. *de Trinitate* relato à D. Thoma *in hac quæſt. art.* 3. *in argumento ſed contra*, vbi docet: *Quod Spiritus Sanctus procedit temporaliter ad ſanctificandum creaturam*: ſed miſſio Spiritus Sancti eſt illius temporalis proceſſio: ergo iuxta Auguſtinum Spiritus Sanctus mittitur, cum creatura rationalis ſanctificantur. *Cum igitur*, ſub ſumit D. Thomas, *ſanctificatio creaturæ non ſit, niſi per gratiam gratum facientem, ſequitur, quod miſſio diuinæ perſonæ non ſit, niſi per gratiam gratum facientem.*

76 *Reſp.* Reſpondebis, conſequentiam iſtam factam à D. Thoma, & ex Auguſtino illatam eſſe nullam: Auguſtinus enim non docuit Spiritum Sanctum ſolum procedere temporaliter ad ſanctificandum creaturam, ſed procedere temporaliter ad creaturam ſanctificandam, cum quo rectè compatitur, quod ad aliud præſtandum temporaliter procedat: ergo D. Thomas inferens ex propoſitione Auguſtini, ſolum mitti Spiritum Sanctum, cum procedit temporaliter ad ſanctificandam creaturam, & conſequenter non mitti, niſi per gratiam gratum facientem, malam conſequentiam facit, inferens, quod ex dicto Auguſtino non ſequitur.

77 *Sed contra.* Sed contra: nam propoſitio Auguſtini accipienda eſt in ſenſu excluſiuo, ita vt ſenſus ſiat, Spiritum Sanctum ſolum procedere temporaliter, propriè, & abſolutè, ad ſanctificandam creaturam; ſed ſic accepta propoſitione Auguſtini, rectè ex illa infertur,

tur,

Digitized by Google

tur, ſolum mitti Spiritum Sanctum per gratiam gratum facientem: ergo accepta vt debet propoſitione Auguſtini: bona eſt conſequentia D. Thomæ.

Maior oſtenditur 1. Maior, in qua ſola eſt poſita difficultas, oſtenditur primo: nam D. Thomæ illam in hoc ſenſu accepit: ſed pro eruenda mente Auguſtini, & illius ſenſu explicando, authoritas D. Thomæ debet iudicari ſufficiens, nec melius, aut ſecurius doctrinam Auguſtini ſequemur, quam D. Thomas inhærendo veſtigijs, qui totus fuit in doctrina Auguſtini explicanda: ergo propoſitio Auguſtini eſt in prædicto ſenſu accipienda.

78 *Secundo.* Sed ne ſoli authoritate D. Thomas innitamur. Secundo probatur maior ex alia propoſitione Auguſtini *lib. 15. de Trinitate cap. 17.* quod ita concludit: *Deus igitur Spiritus Sanctus, qui procedit ex Deo, cum datus fuerit homini, accendit eum in dilectione Dei, & proximi, & ipſe dilectio eſt.* Ex quibus ſic arguitur: propoſitio iſta Auguſtini vniuerſalis eſt, & iſtum ſenſum facit, ſemper, atque Spiritus Sanctus datus fuerit homini, accendit eum in dilectionem Dei, & proximi; aliàs non debuiſſet Auguſtinus aſſerere, *cum datus fuerit homini* abſolutè, ſed cum datus fuerit ſpeciali donatione accendit eum, &c. & conſequenter intelligitur in ſenſu excluſiuo, ita vt numquam datus Spiritus Sanctus abſolutè dicatur, niſi in ordine ad fouendam, vel augendam charitatem Dei, & proximi; ergo etiam propoſitio illa Auguſtini: *Spiritus Sanctus procedit temporaliter ad ſanctificandam creaturam*, eſt in ſenſu excluſiuo accipienda, ita vt ſenſus ſiat, non dici abſolutè Spiritum Sanctum temporaliter procedere, niſi ad ſanctificandam creaturam: cum idem ſit Spiritum Sanctum dari, ac procedere temporaliter, & idem ſit accendi charitatem Dei, & proximi, & creaturam, vel ſanctificari de nouo, vel magis ſanctificari.

79 *Tertio prob.* Tertio probatur ex alia doctrina Auguſtini *in eodem lib. cap. 14. in principio*, vbi de charitate loquens ſic ait: *Nullum eſt iſto dono Dei excellentius, ſolum eſt quod diuidit inter Filios regni, & Filios perditionis æternæ. Dantur & alia per Spiritum Sanctum munera, ſed ſine charitate nihil proſunt, niſi ergo tantum impertiatur cuique Spiritus Sanctus, vt eum Dei, & proximi faciat amatorem, à ſiniſtra, non transfertur ad dexteram. Nec Spiritus propriè dicitur donum, niſi propter dilectionem, quam qui non habuerit, ſi linguis hominum, & Angelorum ſonet, æramentum eſt, & cymbalum tiniens:* & paucis interpoſitis, ita includit: *Quantum ergo bonum eſt ſine quo ad æternam vitam neminem bona tanta perducunt, &c.* Præmenda ſunt illa verba: *nec Spiritus propriè dicitur donum, niſi propter charitatem*, quæ non ſunt accipienda de dono, prout in actu primo donabili, hoc enim ratione ſui conuenit Spiritui Sancto ab æterno, vt ſupra vidimus, docetque D. Thomas *ſupra quæſt. 38. art. 1. & 2.* ſed de dono vt actu dato: ſentit ergo expreſsè Auguſtinus, quod quamuis per Spiritum Sanctum plura alia munera dentur ratione illorum non dicitur Spiritus Sanctus dari: ſed tunc ſolum dicitur Spiritus Sanctus propriè dari, cum per illum infunditur charitas: ergo etiam cum docuit Spiritum Sanctum procedere temporaliter ad ſanctificandam creaturam, etſi ſenſum excluſiuum non exprimat, eſt tamen in ſenſu excluſiuo accipiendus, ita vt ſenſus ſiat, tunc ſolum propriè, & abſolutè dici Spiritum Sanctum procedere temporaliter, cum ad ſanctificandum creaturam procedit, rectèque D. Thomas propoſitionem Auguſtini in ſenſu excluſiuo accipiens, intulit ex illa, ſolum ſecundum dona gratiæ gratum facientis, propriè mitti perſonas diuinas ad creaturam rationalem.

80 *Confirm.* Et ex his efficaciter noſtræ concluſionis veritas ex Auguſtino deducitur. Tunc enim ſolum propriè mittitur Spiritus Sanctus miſſione inuiſibili ad creaturam rationalem, cum propriè dicitur ipſi dari Spiritum Sanctum; ſed iuxta Auguſtinum, quamuis plura alia munera dentur per Spiritum Sanctum, vt fides, prophetia, gratia linguarum, & alia; propriè tamen non dicitur Spiritus Sanctus donum, id eſt, datus rationali creaturæ, niſi propter dilectionem, hoc eſt, propter donum charitatis, quod conſequitur ad gratiam ſanctificantem: ergo ſolum per gratiam, & charitatem dicitur Spiritus propriè temporaliter procedere, & mitti ad creaturam rationalem.

81 *Secundo principaliter prob.* Secundo principaliter ſuadetur concluſio: ſolum enim ſecundum illa dona mittuntur propriè perſonę, ſecundum quæ veniunt ad creaturam rationalem, illamque inhabitant; ſed hoc ſecundum, ſolum fit per dona gratiæ gratum facientis: ergo ſolum ſecundum illa mittuntur propriè perſonæ. Conſequentia eſt bona. Maior certa: nam miſſio eſt aduentus perſonæ diuinæ ad nos, adiuncta proceſſione: ergo ſolum ſecundum illa dona mittitur perſona procedens, ſecundum quæ aduenit ad creaturam rationalem, & illam inhabitat. Minor autem probatur ex illis verbis Ioan. 14. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Vbi aduentus perſonarum ad manendum in nobis dilectioni attribuitur. Et 1. *ad Corinthios* 6. illis verbis: *Neſcitis quia templum Dei eſtis, & Spiritus Sanctus habitat in nobis.* Ex quibus habetur Spiritum Sanctum in nobis vt in templo habitare, templum autem Dei per ſanctitatem efficimur. Vnde ſubdit Paulus: *Templum Dei Sanctum eſt, quod eſt, quod eſtis vos:* ergo ratione doni nos Sanctificantis habitat Spiritus Sanctus in nobis; & conſequenter ſolum ſecundum dona gratiæ gratum facientis veniunt perſonæ diuinæ ad creaturam rationalem, illamque inhabitant.

Reſpondebis, his, & alijs teſtimonijs probari perſonas diuinas mitti propriè per gratiam gratum facientem, non autem probari, quod ſine illa non mittatur, ac proinde non probatur excluſina, quam continet noſtra ſententia, quod nempè ſolum per gratiam gratum facientem mittantur propriè perſonæ diuinæ ad creaturam rationalem; imò oppoſitum alijs teſtimonijs probatur, quibus dicitur Deum ſtare ad oſtium, pulſare ad conuerſionem, hoc enim eſt ipſum ad oſtium cordis venire; & conſequenter mittitur Spiritus Sanctus per inſpirationes ſupernaturales, quæ infuſionem gratiæ præcedunt. 82 *Reſp.*

Sed contra primo: nam Scriptura dicens perſonas diuinas ad hominem diligentem venire, & in illo manere, etſi ſenſum excluſiuum non exprimat, illum tamen implicitè importat: ergo ex teſtimonijs Scripturæ allegatis, non ſolum ſequitur Deum venire ad nos per gratiam gratum facientem, ſed etiam quod perſonæ diuinæ non veniant ad nos ſine illa. Probatur antecedens: nam Scriptura id dicens, & aduentum perſonarum ad hominem ad manendum in illo dilectioni Dei attribuens, excellentiam dilectionis, & illius neceſſitatem intendit commendare; at niſi taliter dilectioni aduentum perſonarum attribuat, vt alijs donis à charitate diſtinctis, & cum illa inconnexis non neget perſonarum aduentum, non commendabit excellentiam dilectionis, & illius neceſſitatem; id enim quod pluribus eſt commune non commendat vnius pro alio dignitatem: ergo teſtimonia Scripturæ atteſtantia per dilectionem perſonas diuinas venire ad creaturam rationalem, licet ſenſum excluſiuum non exprimant, illum tamen implicitè continent. 83 *Sed contra 1.*

Contra ſecundo: nam verba ex Paulo allegata non exprimunt ſenſum excluſiuum; & tamen illum implicitè important: ergo etiam ſi verba Ioannis ſenſum excluſiuum non exprimant, illum tamen implicitè continent; & conſequenter non ſolum infertur ex teſtimonijs Scripturæ, quod veniant ad nos perſonæ diuinæ per gratiam gratum facientem, ſed etiam quod non veniant ad nos ſine illa. Maior conſtat: nam hæc propoſitio: *Templum Dei eſtis vos, & Spiritus Sanctus habitat in vobis*, eſt purè affirmatiua, nullam exprimens negationem: ergo teſtimonium Pauli non exprimit ſenſum excluſiuum, qui cum negatiuus ſit, vt exprimatur expreſſionem negationis requirit. Minor autem probatur: qui namque aſſereret peccatorem in peccato mortali exiſtentem eſſe templum Dei, & in illo habitare Spiritum Sanctum, teſtimonio Pauli ſe opponeret; ſed niſi ſenſum excluſiuum implicitè ſaltim, contineat, ita vt non ſolum affirmet de homine iuſto eſſe templum Dei, in quo habitat Spiritus Sanctus, ſed etiam à ratione templi, in quo habitat Spiritus Sanctus, hominem in peccato exiſtentem excludat, qui aſſeret hominem in peccato mortali exiſtentem eſſe templum Dei, in quo habitat Spiritus Sanctus, non ſe opponeret teſtimonio Pauli: ergo accipi debet in ſenſu non purè affirmatiuo, ſed etiam excluſiuo. 84 *Secundo.*

Et ex his confirmatur, & vrgetur argumentum præcedens: etenim Spiritus Sanctus non dicitur propriè mitti, aut propriè venire, niſi ad eum in quo propriè dicitur vt in templo inhabitare; ſed ſolum in homine iuſto dici poteſt propriè Spiritus Sanctus vt in templo habitare: ergo ſolum ad hominem iuſtum dici poteſt propriè mitti, & propriè venire. Conſequentia eſt bona. Maior certa: nam his verbis aduentus, & miſſio Spiritus Sancti explicatur. Minor autem conſtat primo ex verbis ſupra allegatis ex Paulo: *Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos:* ergo exiſtens in peccato mortali ſicut Sanctus dici non poteſt, ita nec dici templum Dei, aut Spiritus Sancti. Secundo ex illo Sapientiæ 1. *Spiritus Sanctus diſciplinæ effugiet fictum*; quicumque autem caret gratia gratum faciente pro ficto habetur, inquit D. Thomas *in 1. diſtinct. 14. quæſt. 2. art. 2. in argumento 1 ſed contra*; & conſequenter in illo Spiritus Sanctus non habitat, nec dici poteſt proprie in illo habitare. Tertio: nam de ſapientia diuina in eodem capitulo dicitur: *In maleuolam animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis.* Et Prouerbiorum 15. *Longè eſt dominus ab impijs*; ſed in illo à quo Deus longè diſtat, & in quo Dei ſapientia non habitat, non poteſt dici Spiritus Sanctus propriè habitare. ergo in homine in peccato mortali exiſtente, non poteſt dici, quod propriè habitet Spiritus Sanctus. Qua ratione vſus eſt D. Thomas loco vbi proximè in argumento ſecundo ſed contra, his verbis: *Spiritus Sanctus non procedit in aliquem, niſi quem inhabitat Deus, ſicut in templo ſuo, quia per Spiritum Sanctum efficitur quis templum Dei, 1. Corinth. 6. ſed in nullo dicitur inhabitare Deus, niſi per gratiam gratum facientem: ergo ſecundum hoc donum tantum temporalis proceſſio Spiritus Sancti attenditur.* 85 *Vrgetur argumentum præcedens.*

Nec audiendus eſt Arriaga *vbi ſupra ſect. 4. num. 13.* aſſerentis, loca Scripturæ allegata accipienda eſſe de donatione, & habitatione completa, non autem de donatione, & habitatione, vera quidem, non tamen totali. Non inquam audiendus, nec ſuſtinendus eſt. Primo, quia propoſitio illa, qua dicitur de diuina ſapientia, 86 *Arriaga audiendus non eſt 1.*

Digitized by Google

pientia, *quod non habitat in corpore ſubdito peccatis*, eſt negatiua; & conſequenter omnem propriam habitationem Dei reſpectu peccatoris excludit. Negatio enim iuxta principia dialecticæ, eſt ſignum vniuerſale: ergo aſſerere Deum in peccatore habitatione aliqua, quæ propriè ſit habitatio, quamuis incompleta ſit, eſt prædictæ propoſitione contradicere.

87 *Secundo reijcitur.* Secundo: nam ad miſſio Deum habitare in homine exiſtente in peccato habitatione propria, licet incompleta, admittendum etiam eſt hominem in peccato mortali exiſtentem eſſe verum templum Dei in aliqua templi acceptione propria, licet incompleta; ſed hoc admitti non poteſt: ergo aſſerendum non eſt, Deum habitare in homine exiſtente in peccato habitatione incompleta, quæ propria habitatio ſit, in ſenſu in quo Theologi Dei habitationem accipiunt. Conſequentia eſt bona. Minor certa. Tum, quia peccatorem eſſe verè templum Dei, in quo habitat Spiritus Sanctus, inauditum eſt apud Theologos, & pias aures offendens. Tum etiam, quia vt inquit Paulus 1. Corinth. 15. *Templum Dei ſanctum eſt*: ergo qui Sanctus non eſt, templum Dei dici non poteſt in propria templi acceptione quamuis incompleta ſit, niſi etiam dicatur Sanctus Sanctitate incompleta, quæ propria ſanctitas ſit; & conſequenter ſimul cum peccato mortali admittatur ſanctitas propria incompleta. Maior autem, aut ſequela probatur. Tum à paritate rationis: ſi namque habitatio Dei in homine Theologicæ propriè accepta, diuiditur in habitationem completam, & incompletam, non eſt cur eſſe templum Dei non poſſit ſimilem diuiſionem admittere, & duas habere acceptiones completam, & incompletam, quarum vtraque ſit propria. Tum etiam: nam Dei habitatio dicit reſpectum ad templum: ergo ſi habitatio eſt duplex, incompleta, nempè, & completa, & vtraque propria, dabitur etiam duplex templum in quo habitet, incompletum nempè, & completum, & vtrumque propriè acceptum.

88 *Euaſio excluditur 1.* Si forte aliquis pro prædicto Authore reſpondeat, ipſum non aſſeruiſſe habitationem Dei in homine peccatore eſſe habitationem propriam, ſed eſſe veram habitationem; ac proindè ex eo quod propria in habitatio Dei in peccatore non detur, nihil contra illum conuinci. In contrarium obſtat primo: nam admiſſa vera Dei habitatione in homine peccatore, admitti etiam debet peccatorem eſſe verum templum Dei, vt ex dictis facilè colligi poteſt; ſed dicere peccatorem eſſe verum templum Dei, inauditum eſt apud Theologos, & pias aures offendit: ergo admittenda non eſt habitatio Dei in hominem, quæ vera habitatio ſit in eo ſenſu, in quo Theologi de diuina habitatione loquuntur.

89 *Secundo.* Secundo: ad hoc enim author iſte illa diſtinctione vtitur, vt ſaluet perſonas diuinas mitti ſine gratia gratum faciente ad hominem peccato mortali infectum: ſed miſſio perſonarum ad hominem infectum peccato, non ſolum eſt vera, ſed etiam propria in eiuſdem Authoris ſententia: ergo cum docet Deum habitare in homine in peccato mortali exiſtente, loquitur de habitatione, non ſolum vera, ſed propria. Patet conſequentia: nam ſi poſſet miſſio propria perſonarum ſaluari ſine propria habitatione, etiam poſſet miſſio vera, & propria ſubſiſtere ſine vera habitatione: ergo ſi vt ſaluet proprietatem miſſionis cenſet eſſe neceſſariam veram perſonarum inhabitationem in homine peccatore, cenſere debet neceſſariam eſſe, non ſolum veram, ſed etiam propriam inhabitationem perſonarum diuinarum in homine peccato mortali infecto.

90 *Tertio prob.* Tertio principaliter ſuadetur concluſio: ſolum ſecundum illa dona mittuntur propriè ad nos perſonæ diuinæ, quibus Deo vnimur vt obiecto cognito, & amicabilitèr ſuper omnia dilecto: ſed hæc vnio non habetur ſine gratia iuſtificante: ergo ſine illa non mittuntur perſonæ diuinæ propriæ. Conſequentia eſt bona. Minor certa: vt enim cum communi ſententia docuimus tractatu de charitate, ſine gratia iuſtificante non ſubſiſtit amicitia hominis cum Deo Authore ſupernaturali; & conſequenter ſine illa non vnimur Deo vt obiecto cognito, & amato amicabiliter.

Maior oſtenditur 1. Maior autem eſt D. Thomæ *in 1. diſtinct.* 14. *quæſt.* 2. *art.* 2. Et oſtenditur primo ex alia doctrina D. Thomæ *articulo citato ad* 2. *& in hac quæſt. art.* 5. *ad* 2. vbi docet, miſſionem perſonarum attendi ſecundum illa dona, in quibus perfectè aſſimilamur perſonis diuinis in proprijs perſonarum. Quod vt ſupra explicuimus, intelligendum eſt, non de aſſimilatione cum perſonis in proprijs ratione ſui, ſed ratione prædicatorum, quæ ſunt propria Dei, & appropriantur perſonis, vt donum ſapientiæ aſſimilatur Filio, quia aſſimilatur ſapientiæ diuinæ, vt eſt propria Dei, & hæc appropriatur Filio. Et donum charitatis participat amorem diuinum, vt eſt proprium Dei, & appropriatiuè attribuitur Spiritui Sancto; ſed his donis tendimus in Deum vt obiectum cognitum, & ſuper omnia amicabiliter dilectum, illique prout ſic vnimur: ergo miſſio perſonarum attenditur ſecundum dona illa, quibus Deo vnimur, & obiecto cognito, & amicabiliter ſuper omnia dilecto.

91 *Secundo.* Secundo probatur maior: eatenus namque dicuntur perſonæ diuinæ ad nos mitti, quatenus nouo modo dicuntur in nobis exiſtere; Deum autem exiſtere nouo modo in creatura petit fundari in nouo modo vnionis creaturæ cum Deo; ſed nouus iſte modus exiſtendi in creatura non fundatur in vnione creaturæ cum Deo, tamquam cum principio efficiente: nam ſuper iſtam vnionem fundatur communis modus exiſtendi Dei in rebus per eſſentiam, præſentiam, & potentiam: ergo petit fundari in vnione creaturæ rationalis cum Deo vt obiecto cognito, & amato, ſed non in vnione cum Deo cognito, & amato imperfectè: ergo fundatur in vnione cum Deo vt obiecto cognito amicabiliter ſuper omnia dilecto; & conſequenter miſſio diuinarum perſonarum ſolum attenditur ſecundum illa dona, quibus Deo vnimur vt obiecto ſic cognito, & ſic amato. Minor ſubſumpta probatur: vnio creaturæ cum Deo fundans iſtum nouum modum exiſtendi Dei in ipſa, debet eſſe incompatibilis cum auerſione creaturæ à Deo, tamquam ab vltimo fine; cum in creatura ſit auerſa non dicatur Deum exiſtere nouo modo, ſed longiſſimè ab illa diſtare. Prouerbiorum 15. *Longè eſt Dominus ab impijs*; ſed vnio cum Deo vt obiecto cognito, & amato imperfectè compati poteſt cum auerſione à Deo, tamquam ab vltimo fine; ſecus autem vnio cum Deo vt obiecto cognito, & amicabiliter ſuper omnia dilecto: ergo non illa, ſed iſta eſt, quæ fundat ex parte creaturæ nouum modum exiſtendi Dei in creatura petitum, & connotatum à miſſione perſonarum.

92 *Denique prob. concluſio.* Denique probatur concluſio: ſolum enim ſecundum illa dona mittuntur diuinæ perſonæ propriè ad creaturam rationalem, ſecundum quæ propriè dantur, & ratione quorum ad Deum refertur vt ad habitum ab ipſa; ſed ſolum dantur propriè ratione donorum gratiæ gratum facientis, & ſolum ratione illorum reſultat relatio ad Deum, tamquam ad habitum: ergo ſolum ſecundum hæc dona mittuntur propriè perſonæ ad creaturam rationalem. Conſequentia eſt bona. Maior certa: & minor oſtenditur primo ex Auguſtino *lib.* 15. *de Trinitate cap.* 18. *in principio*, vbi de Spiritu Sancto loquens ſic ait: *Nec Spiritus propriè dicitur donum, niſi propter dilectionem, quam qui non habuerit, ſi linguis hominum loquatur, & Angelorum, ſonans æramentum eſt, & cymbalum tinniens.* Quæ verba, vt ſupra explicuimus, non ſunt accipienda de dono vt in actu primo, ſed de dono in actu ſecundo, prout actualiter dato, & de dilectione pro habitu charitatis, & gratiæ: ergo iuxta Auguſtinum, etſi plura dona, & munera à nobis per Spiritum Sanctum dentur, ſolum tamen ſecundum donum charitatis, & gratia dicitur propriè ipſe Spiritus Sanctus dari. *Minor oſtenditur 1.*

93 *Secundo prob. min.* Secundo probatur minor: id enim datur, & habetur à nobis, quo poſſumus vti, vel frui: Deo autem vti non poſſumus: vnde eatenus datur, & habetur a nobis, quatenus illo poſſumus frui fruitione perfecta, vel imperfecta; ſed poſſe frui Deo ſolum conuenit nobis per gratiam gratum facientem: perfectè quidem per gratiam conſummatam, imperfecte autem per gratiam viæ: ergo ſolum per gratiam gratum facientem dantur nobis perſonæ diuinæ, & à nobis habentur; ac proinde per ſolam huiuſcemodi gratiam mittuntur perſonæ diuinæ propriè. Qua ratione vſus eſt D. Thomas *in hac quæſt. art.* 3. *Et in* 1. *diſtinct.* 14. *quæſt.* 2. *art.* 2. illis verbis: *Dicendum, quod in proceſſione Spiritus, ſecundum quod hic loquimur, prout ſcilicet claudit in ſe dationem Spiritus Sancti, non ſufficit, quod ſit noua relatio qualiſcumque creaturæ ad Deum, ſed oportet, quod referatur ad ipſum, ſicut ad habitum, quia quod datur alicui, habetur aliquomodo ab illo. Perſona autem diuina non poteſt haberi à nobis, niſi vel ad fructum perfectum, & ſic habetur per donum gloriæ, aut ſecundum fructum imperfectum, & ſic habetur per donum gratiæ gratum facientis.* Et in hac 1. part. ſupra qu. 38. art. 1.

§. VI.

Argumentis in contrarium occurritur.

94 *Contra concl. arg.* Contra iſtam concluſionem arguitur primo: perſonæ diuinæ mittuntur propriè per fidem; ſed fides non eſt donum gratiæ gratum facientis; cum ſine charitate exiſtere poſſit; & de facto multoties exiſtat; manet enim in peccatore, gratia, & charitate deſtructis per peccatum mortale: ergo miſſio propria perſonarum non fit ſolum per gratiam gratum facientem. Maior, in qua ſola eſt poſita difficultas, oſtenditur primo: inde ſupra contra Durandum oſtendimus, non mitti perſonas diuinas ſecundum dona naturæ, quia per illa non repræſentantur propria perſonarum, nec ratione habitudinis ad Deum vt illorum cauſa, nec ratione habitudinis ad Deum tamquam obiectum; ſed per fidem repræſentantur propria perſonarum ratione ordinis ad Deum tamquam obiectum, ratione cuius per ſe petit exiſtentiam perſonarum, non ſolum vt vnum ſunt in eſſentia, ſed etiam prout inter ſe diſtinguuntur; & ideò in fide perfectè, & comprehenſiuè cognita poteſt myſterium Trinitatis euidenter cognoſci: ergo per illam, vel ſecundum illam mittuntur perſonæ diuinæ propriè. *Maior prob. 1.*

Secundo

Digitized by Google

95 *Secundo.* Secundo probatur: eatenus enim mittuntur perſonæ diuinæ, quatenus ſunt in nobis nouo modo non cõtento intra generalem modum eſſendi Dei in rebus per eſſentiam, præſentiam, & potentiam; ſed per fidem ſunt in nobis modo non contento intra iſtum modum generalem eſſendi, nempè, vt obiectum cognitum à nobis, qui modus diſtinctus eſt ab illo generali modo eſſendi, & intra illum non contentus: ergo per fidem propriè mittuntur.

Tertio. Tertio: vt enim docet Auguſtinus lib. 4. de Trinitate cap. 20. *Filius cum ex tempore mente percipitur, mitti dicitur.* Et infra in eodem cap. hæc habet: *Sicut enim natum eſſe, eſt Filio à Patre eſſe, ita mitti, eſt Filio, cognoſci quod ab illo ſit. Et ſicut Spiritui Sancto donum Dei eſſe, eſt à Patre procedere, ita mitti, eſt cognoſci quod ab illo procedat;* ſed per fidem verè, & propriè cognoſcitur, quod Filius, & Spiritus Sanctus à Patre procedunt: ergo verè, & propriè ſecundum illam, & ratione illius mittuntur.

96 *Reſp. negando maiorem.* Reſpondeo negando maiorem: loquendo de fide ratione ſui, & vt præſcindit, aut non includit formationem per gratiam. Ad primam probationem, conceſſis maiori, & minori, nego conſequentiam: vt enim probetur per dona naturalia non mitti perſonas diuinas, ſufficit, quod per illa non repræſententur ſecundum ſibi propria, quod neceſſarium eſſe vt mittantur, probauimus. Nam ex non conuenientia cuiuſcumque requiſiti ad miſſionem, rectè probatur non conuenientia miſſionis; ex hoc autem non probatur, quod cui conuenit perſonarum repræſentatio ſecundum illarum propria, conueniat quod per illud mittantur, quia licet requiratur non ſufficit, ſed aliud eſt neceſſarium, & quamuis ad ſit vnum requiſitum ad miſſionem, ſi deeſt aliud neceſſarium ad illam, deficit miſſio. Et quidem ex eo quod aliquid non ſit animal, rectè infertur non eſſe hominem, quia ad eſſe hominem neceſſarium eſt eſſe animal. Ex eo autem quod de aliquo eſſe animal verè dicatur, non ſequitur de illo dici eſſe hominem, quia ad eſſe hominem non ſufficit eſſe animal, ſed aliud requiritur: Ita in præſenti, quia vt perſonæ mittatur, requiritur, quod ſecundum ſibi propria repræſententur, rectè infertur non mitti per dona naturæ, quia per illa non repræſentantur propria perſonarum. Quia tamen hæc ſola repræſentatio ad miſſionem propriam perſonarum non ſufficit, ſit conſequens, quod ex eo quod per fidem repræſentantur propria perſonarum, non inferatur quod per fidem propriè mittantur.

97 *Ad 2. probat. maioris.* Et ex his ad ſecundam probationem, diſtinguo maiorem: ly *eatenus* dicente aliquid requiſitum vt perſonæ diuinæ propriè mittantur, concedo maiorem: dicente omne quod neceſſarium eſt ad propriam perſonarum miſſionem, nego maiorem: & conceſſa minori, nego conſequentiam. Ex eo enim quod per fidem habeatur aliquid requiſitum ad miſſionem, non ſequitur quod ratione illius perſonæ propriè mittantur, ſi illi alia requiſita ad proprietatem miſſionis perſonarum non conueniant. Quod autem alia requiſita fidei informi non conueniant, ex proximè dicendis conſtabit.

98 *Ad 3.* Ad tertiam probationem explico Auguſtinum, & diſtinguo maiorem: Filius mittitur cum mente percipitur cognitione inferente de ſe amorem, concedo maiorem: cognitione amorem non inferente, nego maiorem: & ſub eadem diſtinctione minoris, & nego conſequentiam: nam licet per fidem cognoſcantur Filius, & Spiritus Sanctus, & cognoſcatur Filium, & Spiritum Sanctum à Patre procedere: quia tamen cognitio iſta non eſt ſemper cum amore coniuncta, nec illum infert in voluntate credentis; fit conſequens, vt per ſolam fidem non mittantur propriè Filius, & Spiritus Sanctus.

99 Ita D. Thomas *in hac quæſt. artic. 5. ad 2.* ibi: *Filius autem eſt Verbum, non qualecumque, ſed ſpirans amorem. Vnde Auguſtinus dicit lib. 9. de Trinitate cap. 10. Verbum autem quod inſinuare intendimus, cum amore notitia eſt; non igitur ſecundum quamlibet intellectus perfectionem mittitur Filius; ſed ſecundum talem inſtitutionem, vel inſtructionem intellectus, qua prorumpat in affectum amoris, vt dicitur Ioannis 6. omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me. Et in Pſalmo: In meditatione mea exardeſcet ignis. Et ideo ſignanter dicit Auguſtinus, quod Filius mittitur cum à quoquam cognoſcitur, atque percipitur, perceptio autem experimentalem quandam notitiam ſignificat, & hæc propriè dicitur ſapientia, quaſi ſapida ſcientia, &c.* Hæc D. Thomas, ex quibus habetur, quod vt Filius, & Spiritus Sanctus mittantur, non ſufficit cognoſci quod à Patre procedant, ſed eſt neceſſaria talis cognitio, & talis inſtructio intellectus, qua voluntas inflammetur, & in amoris affectum prorumpat. Et quia cognitio fidei informis huius conditionis non eſt; ideò quamuis per illam cognoſcantur perſonæ ſecundum ſibi propria, & illarum proceſſio, non autem mittuntur propriè.

100 *Doctrina ratio aſſignatur.* Ratio autem cur requiratur ad miſſionem Filij cognitio inferens amorem, inſinuatur hic à D. Thoma; quia nempè Filius eſt Verbum non qualecumque, ſed ſpirans amorem. Et expreſſiùs traditur à D. Thoma *in 1. diſtinct. 15. quæſt. 4. art. 1. in corpore, & ſolutione ad 1. & 3. argumentum*, ibi: *Dicendum, quod quando aliquid participatur, non ſecundum ſuum actum perfectum, ſed ſecundum aliquem modum, non dicitur propriè haberi.* Et poſt alia ita ſubſumit: *Conſtat autem, quod in proceſſione Verbi æterni eſt cognitio perfecta ſecundum omnem modum, & ideo ex tali notitia procedit amor.* Et infert; *quandocumque igitur habetur cognitio, ex qua non ſequitur amor gratuitus, non habetur ſimilitudo Verbi, ſed aliquid illius; ſed ſolum tunc habetur ſimilitudo Verbi, quando habetur cognitio talis, ex qua procedit amor, qui coniungit ipſi cognito ſecundum rationem conuenientis. Et ideo non habet Filium in ſe inhabitantem, niſi qui recipit talem cognitionem; hoc autem non poteſt eſſe ſine gratia gratum faciente. Vnde conſtat, quod ſimpliciter, & propriè loquendo, Filius nec datur, nec mittitur, niſi in dono gratiæ gratum facientis, ſed in alijs donis, quæ pertinent ad cognitionem participatur aliquid de ſimilitudine Verbi.*

101 *Replic. 1.* Sed obijcies primo: quando habetur cognitio talis, ex qua procedit amor, mittitur Filius propriè, & perfectè, quia in tali cognitione perfectè participatur ſimilitudo Verbi diuini, de cuius ratione eſt notitia inferens amorem; ſed in cognitione ex qua non procedit amor, participatur ſimilitudo Verbi propriè, licet imperfectè: ergo quando habetur talis cognitio, mittitur Filius propriè, licet imperfectè; & conſequenter per fidem informem mittuntur propriè diuinæ perſonæ. Minor probatur, cognitio ex qua non procedit amor, eſt participatio propria notitiæ ex qua procedit Verbum in ratione notitiæ, licet non in ratione inferentis amorem: ergo ratione illius, & ratione doni, ex quo talis notitia procedit, habetur propriè ſimilitudo Verbi, non perfectè, ſed imperfectè.

102 *Secundo.* Secundo cognitio creata ex ſe inferens amorem non participat perfectè ſimilitudinem Verbi diuini; & tamen quando habetur, mittitur Filius propriè: ergo ex eo quod per cognitionem non inferentem amorem non participetur Verbum perfectè, malè à D. Thoma infertur, non mitti propriè Filium, cum talis cognitio habetur. Minor cum conſequentia tenet. Maior autem probatur: Verbum diuinum, ſeu notitia, ex qua procedit, eſſentialiter infert amorem; ſed nulla cognitio creata infert amorem eſſentialiter: ergo nulla cognitio participat perfectè ſimilitudinem Verbi diuini. Probatur conſequentia: cognitio creata non inferens amorem, ideò non participat perfectè ſimilitudinem Verbi diuini, quia non aſſimilatur illi in prædicato inferendi amorem, conueniente Verbo diuino; ſed cognitio creata coniuncta cum amore, licet aſſimiletur Verbo diuino in prædicato inferendi amorem, non tamen aſſimilatur in eſſentialiter inferendo: ergo non participat perfectè ſimilitudinem Verbi.

103 *Tertio.* Tertio: nulla eſt notitia in hac vita adeo perfecta, vt ad illam amor Dei neceſſario ſequatur; ſolum enim per claram viſionem Dei poteſt voluntas creata neceſſitari quoad exercitium actus, vt docet D. Thomas 1. 2. *quæſt. 4. art. 1. & quæſt. 10. art. 2.* ſed perfectio Verbi diuini, & notitiæ ex qua procedit, non conſiſtit in hoc, quod eſt cum amore coniungi, ſed in hoc, quod amorem infert neceſſario: ergo nulla eſt notitia in hac vita, illius ſimilitudinem perfectè participans, ſed ad ſummum id conuenit viſioni beatificæ; & conſequenter ſi non mittitur Filius cum habetur cognitio non coniuncta cum amore, quia non participat perfectè ſimilitudinem Verbi, per nullam cognitionem, habitam in hac vita, propriè mittetur.

104 *Quarto.* Quarto, notitia ex qua Verbum diuinum procedit, eſt notitia intuitiua; & tamen vt habeatur, & propriè mittatur Filius, non requiritur notitia intuitiua Dei, aliàs non mitteretur propriè in hac vita per gratiam viæ, ſed ſolum per gratiam conſummatam in Patria: ergo ex eo quod in proceſſione Verbi diuini ſit notitia, ex qua procedit amor, non ſequitur vt propriè mittatur Filius requiri talem notitiam, ex qua amor procedat, & quæ ſit cum amore coniuncta.

105 *Denique replic.* Denique; nam ſecundum notitiam, quam amor Dei neceſſario præſupponit, mittitur Filius; ſed notitia, quam amor Dei neceſſario ſupponit, non eſt notitia habita per donum ſapientiæ, ſed per habitum fidei: ergo falſum eſt, quod dicet D. Thomas *in hac quæſt. art. 5. ad 2.* quod ſolum *ſecundum notitiam experimentalem, quæ ſapientia dicitur quaſi ſapida ſcientia*, mittitur Filius. Maior conſtat ex D. Thoma *in 1. diſt. 15. quæſt. 4. art. 2. ad finem corporis*, vbi probat miſſionem Spiritus Sancti eſſe connexam cum miſſione Filij, *quia amor ſequitur notitiam;* at niſi ſequatur notitiam, ſecundum quam mittitur Filius, ratio iſta prorſus ineſſicax: ergo ſecundum notitiam, ad quam ſequitur amor, & neceſſario ſupponit, mittitur Filius. Et ex eodem D. Thoma, *in eodem articulo ſolutione ad ſecundum*, vbi docet, conſiderata miſſione *ex parte donorum, in quibus fit miſſio, quia notitia ſimpliciter naturaliter præcedit amorem, ex parte illa miſſionem Filij præcedere miſſionem Spiritus Sancti;* ſed niſi notitia, quæ naturaliter præcedit amorem ſit talis, vt ſecundum illum mittatur Filius, ex hoc quod notitia illa amorem præcedat, non ſequitur miſſionem Filij præcedere miſſionem Spiritus Sancti: ergo ſecundum notitiam, quam neceſſario ſupponit amore, mittitur Filius.

106 *Minor prob. 1.* Minor autem oſtenditur primo: nam fides in via præſtat idem reſpectu charitatis, quod lumen gloriæ facit in Patria; ſed charitas Patriæ regulatur viſione beatifica, quæ eſt actus luminis gloriæ: ergo charitas viæ regulatur per actum fidei;

& con-

Digitized by Google

& conſequenter ſolus iſte actus neceſſario ad amorem ſupponitur.

Secundo. Secundo: vt enim docet D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 45. *art.* 2. & 4. donum ſapientiæ ſupponit charitatem: ergo licet poſſit aliquis actus charitatis regulari per actum doni ſapientiæ, & illum ſupponere, non tamen omnis.

107 *Tertio.* Tertio, quia vt docet D. Thomas 1. 2. *quæſt.* 68. & communiter Theologi diſtinguentes dona à virtutibus, dona ordinantur ad actus extraordinatorios, vel ad operandum iuxta inſtinctum Spiritus Sancti, & ſupra omne regulas rationis etiam eleuatæ per gratiam; ſed actus charitatis vt communiter accidens, hac regulatione non indiget, ſed ſufficienter regulatur ratione vt eleuata per gratiam: ergo notitia, quam neceſſario ſupponit, non eſt actus doni ſapientiæ, ſed fidei. Denique, quia vt docet D. Thomas *in* 1. *diſtinct.* 15. *quæſt.* 4. *art.* 1. *ad* 3. notitia ad quam ſequitur amor eſt illa qua intellectus verum accipit, non ſolum vt verum, *ſed vt conueniens, & bonum, ex qua cognitione*, inquit D. Thomas: *Niſi ſit aliqua reſiſtentia, ſequitur amor, & delectatio*, ſed fides tendit in Deum, non ſolum vt verum, ſed etiam vt conueniens, & bonum, vel poteſt vt ſic tendere per aliquem actum, cum non ſolum ſpeculatina, ſed etiam practica ſit: ergo per notitiam elicitam ab habitu fidei ſufficienter regulatur amor, quin neceſſario ſupponat notitiam habitam per donum ſapientiæ.

108 *Reſp. ad 1. inſtantiam.* Hæc ideo poſui vt mens D. Thomas explicetur, quod in hoc puncto difficultate non caret, quia parum tritum eſt, & doctrina iſta Angelici Præceptoris à nullo quem viderim tacta. Ad primam obiectionem reſpondeo, conceſſa maiori, & permiſſa minori, negando conſequentiam: cum namque perfectio ad proprietatem requiritur, ex defectu perfectioni; ſequitur defectus proprietatis. Sicut iſta conſequentia non tenet. *Iuſtificatio fit per infuſionem gratiæ; ſed per gratiam in ordine gratiæ perfectam, & propriam, qualis eſt gratia iuſtificans, fit iuſtificatio propria, & perfecta: ergo per gratiam propriè talem, licet imperfectam in ordine gratiæ fiet iuſtificatio propria, licet imperfectam.* Cuius ratio eſt, quia perfectio gratiæ ad proprietatem iuſtificationis requiritur. Et ideò gratia à perfectione gratiæ deficiens, etſi propriè graria ſit, non poteſt iuſtificationem propriam imperfectam præſtare. Ita in præſenti dicimus, conſequentiam factam non tenere, quia ad proprietatem miſſionis requiritur perfectio participationis Verbi, id eſt, quod participetur ſecundum actum perfectum, hoc eſt, ſecundum rationem notitiæ, non ſolum tendentis in verum, qui eſt primus gradus cognitionis, vt inquit D. Thomas loco ex ſententiarijs relato ſolutione ad 3. argumentum: *Sed verum accipientis vt conueniens, & bonum*, qui eſt ſecundus gradus cognitionis, *ex qua niſi ſit aliqua reſiſtentia, ſequitur amor, & delectatio*, in quo gradu cognitionis eſt notitia ſecundum quam Verbum procedit, & hunc gradum perfectionis attingere debet notitia intellectus, vt ſecundum illam Verbum propriè habeatur; & conſequenter vt propriè Filius mittatur.

109 *Ad 2.* Ad ſecundam obiectionem, nego maiorem. Ad illius probationem conceſſis maiori, & minori, nego conſequentiam. Ex his namque permiſſis ſolum infertur, non aſſimilari perfectè Verbo diuino, quod veriſſimum eſt; cum enim omnis perfectio creata infinitè diſtet à diuinis perfectionibus, nulla perfectio creata poteſt illis perfectè aſſimilari, non autem conſequitur, quod cognitio amorem inferens non participet perfectè ſimilitudinem Verbi: ad hoc enim non requiritur, quod aſſimiletur illi perfectè, ſed quod ſit ſimilitudo perfecta participata, hoc eſt, intra lineam participatæ ſimilitudinis perfecta ſit, quod conuenit prædictæ cognitioni, eo quod aſſimilatur Verbo illud participando ſecundum actum perfectum, conſiſtentem in notitia inferente amorem, & cum illo coniuncta. Et ſicut iſta conſequentia non valet; gratia iuſtificans participat perfectè ſimilitudinem cum Deo in natura diuina ſub conceptu naturæ: ergo aſſimilatur perfectè Deo in natura; ita non valet, notitia cum amore coniuncta participat perfectè ſimilitudinem cum Verbo diuino: ergo aſſimilatur illi perfectè. Et è contra, ex eo quod non aſſimiletur Verbo diuino perfectè, non ſequitur, quod non participet perfectè ſimilitudinem Verbi. Et ratio eſt: nam ad hoc ſecundum, ſolum requiritur perfectio intra lineam ſimilitudinis participata. Ad primum autem requiritur ſimilitudo perfecta abſolutè.

110 *Ad 3.* Ad tertiam, conceſſis maiori, & minori, diſtinguo conſequens: nulla eſt notitia in hac vita, Verbi ſimilitudinem perfectè participans omni perfectione abſolutè poſſibili, concedo conſequentiam: perfectione poſſibili in ſtatu puri viatoris, nego conſequentiam. Itaque notitia ſecundum quam Verbum Diuinum procedit, attingit verbum diuinum, non ſolum vt verum, ſed etiam vt conueniens, bonum, in quo, vt docet Diuus Thomas loco ex ſententiarijs relato, gradus perfectus cognitionis conſiſtit. Et in hoc illi aſſimilatur notitia in hac vita habita cum amore coniuncta; habet etiam notitia ex qua Verbum procedit verum diuinum intuitiuè, & clarè cognoſcere: ex quo habet neceſſario amorem inferre. Et quia hoc ſecundum per nullam notitiam habitam in hac vita participari poteſt, ſed ſolum per viſionem beatificam; conſequens fit, vt defectus participationis huius prædicati, quod eſt neceſſario inferre amorem in voluntate, arguat quidem notitiam non inferentem neceſſario amorem, non participare ſimilitudinem cum Verbo perfectam omni perfectione abſolutè poſſibili; non autem, quod non participet ſimilitudinem cum Verbo perfectam perfectione poſſibili intra ſtatum viæ.

111 *Ad 4.* Et ex his ad quartam obiectionem reſpondeo, conceſſis maiori, & minori, negando conſequentiam ob rationem proximè aſſignatam; quia nempè notitiæ non intuitiuæ Dei habitæ in ſtatu viæ, non deeſt perfectio aſſimilationis cum Verbo poſſibilis in hoc ſtatu, ſed ſolum deeſt perfectio abſolutè poſſibilis, & extra ſtatum viæ communicabilis; ac proinde ex defectu intuitionis ſolum arguitur defectus miſſionis perfectæ ea perfectione, qua gaudet miſſio facta per gratiam conſummatam, non autem defectus miſſionis propriæ, & perfectæ perfectione poſſibili in via. Notitia autem non attingens verum diuinum vt conueniens, & bonum, cum amoreque non coniuncta, caret perfectione aſſimilationis cum Verbo poſſibili in ſtatu viæ, & ideo ex defectu huius perfectionis infertur defectus miſſionis Verbi propriæ, id eſt, quod ſecundum illam non mittatur propriè Verbum.

112 *Inſtabis.* Sed contra: vt ex defectu perfectionis in notitia arguatur defectus miſſionis propriæ Verbi per illam aut ſecundum illam, non ſufficit quod ſit defectus perfectionis in hac vita poſſibilis, ſed eſt neceſſarium, quod ſit poſſibilis, & debita miſſioni propriæ, & exacta ab illa; ſed non eſt ratio cur à miſſione propria exigatur aſſimilatur notitiæ cum Verbo in coniunctione cum amore, ſemel conceſſo non requiri aſſimilationem notitiæ cum Verbo in ratione intuitionis: ergo hoc conceſſo, concedendum etiam eſt, quod vt Verbum propriè mittatur, non requiritur notitia ſimilis Verbo in coniunctione cum amore, hoc eſt, notitia cum amore coniuncta.

113 *Reſp.* Reſpondeo, conceſſa maiori, negando minorem: ratio autem cum perfectio illa aſſimilationis cum Verbo in coniunctione cum amore à miſſione propria exigatur: ſecus autem aſſimilatio cum Verbo in ratione intuitionis, eſt, quia ad miſſionem perſonarum requiritur coniunctio cum Deo vt fine vltimo rationalis creaturæ; & conſequenter, vt per aliquam notitiam perſona Verbi mittatur, requiritur vt talis notitia cum Deo vt fine vltimo ſub ratione conuenientis coniungat. Et quia notitia non aſſimilata Verbo in coniunctione cum amore non coniungit cum vero diuino vt bono, & conueniente; & conſequenter, non coniungit cum Deo vt vltimo fine, fit vt ſecundum talem notitiam non mittatur Verbum; & quod à miſſione Verbi dicta aſſimilatio notitiæ cum illo exigatur, non autem aſſimilatio in ratione intuitionis, quia ſine hac aſſimilatione poteſt notitiæ competere, quod verum diuinum vt conueniens, & bonum percipiat, & cum Deo vt vltimo fine coniungat.

114 *Ad vlt. inſtantiã.* Ad vltimam obiectionem, diſtinguo maiorem: ſumpta notitia per ſe ab amore ſuppoſita ſecundum ſuam entitatem præciſè, nego maiorem: ſumpta vt formata per gratiam, & vt connaturaliter elicita, media gratia habituali vt principio radicali, concedo maiorem: & conceſſa minori, nego conſequentiam; cum enim docet D. Thomas ſolum ſecundum inſtructionem talem intellectus vt prorrumpat in amorem, quæ dicitur ſapientia, mitti propriè Filium, non excludit notitiam fidei vt formatam per gratiam, & in illa radicatam ab hoc, quod eſt Filium propriè mitti ſecundum illam, ſed ſolum notitiam fidei ſumptam ſecundum ſuam entitatem præciſè; quia cum ſic ſumpta poſſit eſſe informis, & reperiri in homine exiſtente in peccato, ſecundum illam ſic ſumptam non mittitur Filius; hoc enim ſufficit vt argumentum ſoluatur, quod de fide procedebat informi, vel de fide vt potente exiſtere in homine peccato mortali infecto. Et aliàs, ſic intellecta doctrina Diui Thomæ, ſubſiſtit, quod alibi docet de connexione miſſionis Filij, & miſſione Spiritus Sancti, & de præcedentia vnius miſſionis ad aliam miſſione ſumpta ex parte donorum: quod non poſſe verificari niſi ſecundum notitiam habitam per fidem ſecundum aliquam illius conſiderationem, Filius mittatur, efficaciter conuincitur, quibus minorem obiectionis factæ oſtendimus.

115 *Inſtabis primo.* Sed inſtabis primo: Filius non mittitur ſecundum notitiam habitam per donum ſapientiæ, niſi vt formatam per gratiam: ergo ſi mittitur ſecundum notitiam à fide elicitam, vt per gratiam formatam, nullum eſt diſcrimen inter vtramque notitiam, quoad hoc, quod eſt Filium mitti; & conſequenter D. Thomas diſcrimen inter vtramque ſtatuens à veritate diſcedit.

Secundo. Secundo: nam per omnem dilectionem Dei ſuper omnia mittitur Spiritus Sanctus; ſed non omnis dilectio ſupponit pro regula notitiam fidei formatæ, & in gratia radicatæ: dilectio namque vltimo ad iuſtificationem diſponens, cum non ſupponat gratiam ad minus ſub conceptu iuſtificantis, non poteſt per notitiam fidei, vt per gratiam formatam regulari, nec illam vt ſic ſupponere: ergo per hoc, quod Filius mittatur ſecundum notitiam fidei, vt per gratiam formatam, non ſaluatur doctrina D. Thomæ probantis connexionem vtriuſque miſſionis, & quod

miſſio

Digitized by Google

miſſio Spiritus Sancti ſupponit miſſionem Filij, quia amor naturaliter ſupponit notitiam.

116 *Reſp. ad 1. replicā.* Reſpondeo ad primam inſtantiam, conceſſo antecedenti, negando conſequentiam: nam licet ſecundum vtramque notitiam vt formatam per gratiam Verbum mittatur, differenter tamen comparatur ad vtramque coniunctio cum gratia: nam ad lumen ſcientiæ infuſæ, & ad illius notitiam comparatur, vt cum illis entitatiuè connexa, & ab eis ſecundum ſuam entitatem exacta, ita vt non poſſint naturaliter, ſaltim exiſtere ſine gratia habituali, qua per peccatum deſtructa, deſtruitur donum ſapientiæ, ſicut charitas, quam ſupponit quod ſuam entitatem deſtruitur. Fides autem, & notitia ab illa elicita non connectuntur quoad ſuas entitates connexione intrinſeca cum gratia; cum deſtructa per peccatum gratia, non deſtruatur fides, ſed maneat in peccatore; ac proinde, etſi mittatur Filius ſecundum vtramque notitiam vt coniunctam cum gratia, ſaluatur inter vtramque notitiam diſcrimen à D. Thoma ſtatutum.

117 *Ad 2.* Ad ſecundam, nego antecedens: non enim mittitur Spiritus Sanctus per dilectionem diſponentem ad gratiam, & illam antecedentem, niſi ſolum diſpoſitiuè, quatenus diſponit ad gratiam vt iuſtificantem ſecundum quam veniunt ad nos omnes diuinæ perſonæ, & perſonæ procedentes mittuntur. Quod videtur colligi non obſcurè ex illis verbis Ioannis 14. cap. *Si quis diligit me, ſermonem meum ſeruabit, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus;* vbi diligenti Deum aduentus perſonarum promittitur; & conſequenter non habetur formaliter ex vi illius, ſed ſolum diſpoſitiuè, quatenus diſponit ad gratiam, quatenus iuſtificantem, ratione cuius adueniunt ad nos perſonæ, & in nobis permanenter inhabitant.

118 *Doctrinæ ratio aſſignatur.* Et ratio eſt, quia perſonæ eatenus veniunt ad nos, quatenus ſunt in nobis vt obiectum cognitum, & amicabiliter dilectum; dilectio autem Dei non eſt amicabilis, quatenus antecedit gratiam, ſed prout illam vt iuſtificantem ſupponit. Non enim eſt amicabilis, niſi vt terminatur ad Deum, quatenus nos redamantem; Deus autem nos redamat ſecundum gratiam iuſtificantem, per quam conſtituimur obiectum congruum diuinæ dilectionis: ac proinde per dilectionem, vt antecedentem gratiam vt iuſtificantem, etſi ab eadem gratia vt auxiliante procedat, non veniunt, nec mittuntur perſonæ diuinæ, niſi ſolum diſpoſitiuè: qualiter etiam veniunt ratione notitiæ, per quam regulatur dilectio; cum hac tamen differentia, quod notitia regulans non diſponit ad gratiam vltimo ratione ſui, dilectio autem vltimo ad illam diſponit; & conſequenter dilectio diſponit vltimo ad perſonarum aduentum, notitia autem illam regulans non diſponit vltimo ad illam, niſi ratione dilectionis adiunctæ.

§. VII.

Duplex obiectio ſupra remiſſa diluitur.

119 *Occurritur primæ obiectioni.* EX dictis in ſolutione iſtius argumenti diluitur prima obiectio, quam *diſp. præcedenti §. 8. num.* 166. oppoſuimus contra rationem D. Thomæ probantis miſſionem Filij, & miſſionem Spiritus Sancti eſſe inter ſe mutuo connexas, ita vt ſemper quod mittitur Filius, mittitur Spiritus Sanctus; & è conuerſo; *eo quod amor ſequitur notitiam, & hæc quando perfecta eſt, ſemper inducit in amorem.* Contra quam rationem obiecimus primo: notitiam, quam neceſſario amor ſupponit, non eſſe ſapientiæ doni, ſed fidei; at ſecundum notitiam à fide elicitam non mittitur Filius: ergo ex eo quod amor ſecundum quem mittitur Spiritus Sanctus, conſequatur notitiam, & illam neceſſario ſupponat, non probatur miſſionem Spiritus Sancti neceſſario ſupponere miſſionem Filij. Cui obiectioni reſpondetur ex dictis diſtinguendo minorem, illamque negando de notitia fidei vt coniuncta cum gratia, & illa mediante connaturaliter elicita, concedendo autem de notitia fidei ratione ſuæ entitatis præciſè. Et primum ſufficit vt ratio D. Thomæ concludat.

120 *Secunda obiectio diluitur.* Ex his etiam fit ſatis ſecundæ difficultati *numer.* 169. contra ſecundam partem rationis D. Thomæ propoſitæ, cuius ſolutionem in hunc locum remiſimus. Difficultas erat: nulla enim notitia huius vitæ quantumcumque ſit perfecta, neceſſitat voluntatem quoad exercitium actus: ergo notitia perfecta ſecundum quam Filius mittitur, non eſt neceſſario connexa cum amore ſecundum quem mittitur Spiritus Sanctus; & conſequenter poteſt miſſio Filij ſeparari à miſſione Spiritus Sancti. Cui difficultati occurritur, conceſſo antecedenti, diſtinguendo conſequens; connexione neceſſaria neceſſitate phyſica, concedo conſequentiam: neceſſaria neceſſitate morali, nego conſequentiam. Nec D. Thomas docuit notitiam perfectam eſſe connexam cum amore neceſſario neceſſitate phyſica; ad hoc enim oportebat vt neceſſitaret voluntatem ad amorem, quod iuxta Angelici Præceptoris doctrinam, & communem Theologorum ſententiam, ſolum fit per viſionem beatificam. Vnde Diuus Thomas non dixit, quod notitia perfecta ſecundum quam mittitur Filius, inducit neceſſario amorem; ſed quod ſemper in amorem inducit, quod longè diuerſum eſt, & ſolum denotat inter notitiam perfectam, & amorem connexionem moralem, quæ conſiſtit in hoc, quod licet poſſit oppoſitum euenire, regulariter tamen non accidat. Vnde *in 1. ſententiarum diſtinctione 15. quæſtion. 4. artic. 1. ad 3. argumentum,* loquendo de notitia perfecta ſecundum quam Filius mittitur, ait eſſe illam: *Qua verum accipis vt conueniens, & bonum, niſi ſit aliqua reſiſtentia, ex tali cognitione ſequitur amor, & delectatio.* Sentit ergo Diuus Thomas poſſe prædictæ notitiæ reſiſti, & conſequenter non neceſſitate voluntatem ad amorem, nec cum illo eſſe neceſſario connexam phyſica neceſſitate.

121 *Obijcies.* Sed dices: ergo licet regulariter non mittatur Filius, quin etiam Spiritus Sanctus mittatur, poterit tamen oppoſitum euenire, & poterit in aliquo caſu mitti Filius ſine Spiritu Sancto; conſequens eſt falſum: ergo ſolutio tradita non ſubſiſtit. Falſitas conſequentis conſtat ex doctrina Diui Thomæ *in primo diſtinctione 15. quæſtione 2. articulo vnico,* ibi: *Ad quartum dicendum, quod cum Pater ſit in Filio, & Filius in Patre, & vterque in Spiritu Sancto, quando Filius mittitur, ſimul & venit Pater, & Spiritus Sanctus, ſiue intelligatur de aduentu Filij in carnem, ſiue intelligatur de aduentu in mentem.* Vbi, vt clarè conſtat, quod vna perſona adueniente, ſimul etiam aliæ veniant, fundat Angelicus Doctor in circuminſeſſione perſonarum ad inuicem ratione eiuſdem eſſentiæ; ſed circuminſeſſio vnius perſonæ ab alia eſt omnino neceſſaria: ergo quod vna perſona veniat ad nos ſine alia, eſt omnino implicatorium; & conſequenter implicat, quod Filius veniat, & Spiritus Sanctus non veniat; ſed aduentus Spiritus Sancti eſt miſſio, cum ſit perſonæ procedentis: ergo implicat mitti Filium, & Spiritum Sanctum non mitti.

122 *Sequela prob.* Conſequentia, aut ſequela probatur: Filius enim mittitur ſecundum notitiam perfectam, & Spiritus Sanctus per amorem; ſed vt in ſolutione diximus, quamuis notitia perfecta ſemper, id eſt, regulariter in amorem inducat, poteſt tamen non inducere: ergo poteſt exiſtere notitia perfecta, quin exiſtat amor; & conſequenter poteſt mitti Filius, quin Spiritus Sanctus mittatur. Prima conſequentia eſt nota. Secunda vero probatur: nam exiſtente effectu connotato à miſſione Filij, mittitur Filius, & non exiſtente effectu connotato à miſſione Spiritûs Sancti, non mittitur Spiritus Sanctus, ſed exiſtente notitia perfecta ſine amore, exiſtit connotatum à miſſione Filij, & non exiſtit connotatum à miſſione Spiritus Sancti: ergo ſi poteſt exiſtere ſine amore, poteſt Filius mitti ſine eo quod Spiritus Sanctus mittatur.

123 *Reſp. 1.* Huic obiectioni reſponderi poteſt primo, diſtinguendo conſequens, & concedendo conſequentiam de miſſione perſonarum accepta appropriatiuè vt facta ratione actuum, negando autem illam de miſſione accepta propriè, vel accepta appropriatiuè ratione donorum permanentium. Et ſub eadem diſtinctione minoris, negando conſequentiam. Itaque vt *diſputatione præcedenti §. 8. diximus,* miſſione accepta propriè, ſecundum quodcumque donum gratiæ gratum facientis adueniunt ad nos tres perſonæ, & perſonæ procedentes mittuntur, ſiuè tale donum pertineat ad intellectum, ſiue pertineat ad voluntatem. Vnde ſic accepta miſſione, non poteſt vna perſona mitti ſine alia perſona procedente, etiam de potentia abſoluta. Et de illa ſic accepta procedit doctrina D. Thomæ adducta in probatione minoris.

124 Poteſt etiam accipi appropriatiuè, qua ratione Filius mittitur ſecundum dona pertinentia ad intellectum, Spiritus Sanctus mittitur ſecundum dona pertinentia ad voluntatem, quia priora dona, etſi à Trinitate procedant, appropriantur tamen Filio, & poſteriora, etſi ſint toti Trinitati communia, attribuuntur Spiritui Sancto appropriatiuè. Vnde iuxta connexionem, quæ inter hæc dona inuenitur, eſt conſtituenda connexio inter miſſionem vt appropriatam Filio, & vt appropriatam Spiritui Sancto. Et quia eſſe radicaliter intellectiuum, & radicaliter volitiuum in gratia habituali eſſentialiter connectuntur, dona autem permanentia, & reſidentia in intellectu phyſicè connectuntur cum donis habitualibus perficientibus voluntatem, ſicut potentiæ dimanantes ab anima phyſicè connectuntur, ita vt naturaliter ſeparari non poſſint; fit conſequens, vt facta appropriatione ſecundum gratiam reſidentem in anima, ſecundum illam duplicem conſiderationem implicet miſſio vt ſic appropriata Filio ſine miſſione vt appropriata Spiritui Sancto. Prout autem appropriatio fit ratione donorum pertinentium ad intellectum, & voluntatem, non implicet ſeparatio, ſit tamen impoſſibilis phyſicè. Prout autem appropriatio fit ratione actuum perficientium intellectum, & voluntatem, quia inter iſtos actus non datur mutua phyſica connexio, nec phyſica inſeparabilitas, ſed tantum moralis, conſiſtens in eo quod licet phyſicè ſint ſeparabiles, numquam tamen ſeparentur, vel ſaltim regulariter non accidat ſeparatio, fit conſequens, vt inter miſſiones Filij, & Spiritus Sancti, prout illis ratione actuum appropriatas, non detur connexio, & inſeparabilitas phyſica mu-

Digitized by Google

mutua, ſed tantum moralis. Cum hac tamen differentia, quod Spiritus Sanctus, nec mittatur, nec poſſit mitti per amorem, non miſſo per notitiam Filio, quia amor non poteſt exiſtere ſine præcedentia notitiæ, Filius autem mitti poterit ſine miſſione Spiritus Sancti per amorem actualem, quia notitia ſecundum quam Filius mittitur poteſt poſſibilitate phyſica exiſtere ſine amore.

125 *Reſp.* 2. Secundo reſponderi poteſt negando ſequelam, etiam loquendo de miſſione appropriatiuè, appropriatione facta ratione actuum perficientium voluntatem, & intellectum. Ad illius probationem, diſtinguo maiorem: Filius mittitur ſecundum notitiam perfectam vt actu inferentem amorem, & actu illum regulantem, concedo maiorem: ſine hac connotatione, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Caſu enim in quo notitia perfecta exiſtat, & non ſubſequatur amor, etſi exiſtat entitatiuè notitia, & vt potens in amorem influere, illum regulare, & inferre, non tamen exiſtet in actu inferens amorem, Filius autem non dicitur appropriatiuè mitti ſecundum notitiam perfectam ſumptam ſecundum ſuam entitatem præciſè, ſed ſumptam, vt de facto inferentem amorem; & conſequenter, quamuis exiſtat notitia, non exiſtet miſſio vt appropriata Filio ratione illius.

126 *Redditur ratio doctrinæ.* Ratio autem doctrinæ traditæ eſt: nam appropriatio miſſionis vni perſonæ præ alia, ſupponit requiſita ad miſſionem propriè acceptam; ad hanc autem non ſufficit, quod ſint in nobis vt obiectum ſolummodo cognitum, ſed etiam vt obiectum amatum, vel radicaliter, qualiter ſunt in nobis per gratiam iuſtificantem in anima reſidentem, vel habitualiter proximè, qualiter in nobis ſunt per dona perficientia intellectum, & voluntatem, vel actualiter, qualiter in nobis ſunt per notitiam, & amorem: ſicut ergo mitterentur per gratiam reſidentem in anima, niſi eſſet radicaliter intellectiua, & volitiua; nec per dona habitualia mittuntur propriè perſonæ, niſi ſimul ſumpta, & vt inter ſe connexa: ita non mittuntur propriè perſonæ per notitiam, & amorem ſeorſim, ſed ſimul ſumpta, & coniuncta; ac proinde connotatum à miſſione appropriata Filio ratione actualis notitiæ, non eſt perfecta notitia ſeparatim ſumpta ab amore, ſed vt coniuncta cum illo, & vt actu amorem inferens.

127 Hæc videntur neceſſaria, ſuppoſito quod perſonæ diuinæ mittantur propriè, non ſolum ſecundum dona permanentia, ſed etiam ſecundum actus donorum, & quod appropriatio miſſionis vni perſonæ præ alia, etiam ſecundum actus penſetur. Poteſt tamen obiectioni factæ *numero* 120. aliter occurri aſſerendo: perſonas non mitti propriè per actus, vel ratione illorum, ſed ſolum ratione donorum permanentium, quod videtur, non obſcurè colligi ex illis verbis Ioannis 14. *Ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*, quibus aduentus perſonarum, & miſſio vt permanens ſignificatur, & conſequenter ſola dona permanentia importat de connotato; miſſio autem fit ratione effectus, quem connotat: ergo ſolum ſecundum dona permanentia fit miſſio. Deinde nam miſſio perſonarum fit ad inhabitandum in nobis, & ſecundum illa dona ſecundum quæ nos habitant; ſed inhabitatio permanentiam importat, & conſequenter ſolum poteſt conuenire perſonis diuinis ratione doni permanentis: ergo ſolum ratione doni permanentis mittuntur.

Aliter poteſt occurri.

128 Tertio ex communi modo loquendi Theologorum, qui ad nouam perſonarum miſſionem nouum augmentum gratiæ ſanctificantis, & donorum ipſam conſequentium requirunt, nec ſine hoc augmento nouam perſonarum miſſionem admittunt: ſi autem mitterentur ratione actuum, daretur noua perſonarum miſſio ſine augmento gratiæ ſanctificantis, cum iuxta doctrinam Angelici Præceptoris ſolum per actus intenſiores habitu præexiſtente, ſtatim augeatur gratia; actus autem charitatis multoties repetuntur ſine hoc exceſſu intenſionis: ergo videntur ſentire non mitti propriè perſonas ſecundum actus donorum, ſed ſolum ſecundum illorum principia, quæ ſunt dona permanentia.

129 *Prob. ex D. Tho.* Præterea probatur ex doctrina Diuus Thomæ *in* 1. *diſtinctione* 15. *quæſtione* 4. *articulo* 1. *in corpore*, illis verbis: *Vnde ſicut Spiritus Sanctus inuiſibiliter procedit in mentem per donum amoris, ita Filius per donum ſapientiæ*; quibus miſſio vt appropriata perſonis attribuitur donis ſapientiæ, & amoris, amor autem, & notitia actualis non ſunt dona ſapientiæ, & amoris, ſed actus donorum. Quod magis explicat *ſolutione ad* 1. vbi vt ſaluet mitti Filium per donum ſapientiæ, docet ſufficere, quod in illos Filius repræſentetur, quamuis actu non cognoſcatur: ſentit ergo Diuus Thomas, miſſionem perſonarum non attendi ſecundum dona actualia. Nec obſtat Diuum Thomam non loqui excluſiuè, ſed ſolum affirmatiuè, ad quod ſufficit, quod mittantur perſonæ per dona habitualia, licet etiam per actus mittantur propriè. Non inquam obſtat: nam cum docet Diuus Thomas mitti Filium per donum ſapientiæ appropriatiuè, Spiritum Sanctum autem per donum amoris, in eodem ſenſu accipi debet, in quo accipitur cum docet perſonas diuinas mitti per dona gratiæ gratum facientis; ſed cum hoc docet, loquitur excluſiuè, vt conſtat *ex artic.* 3. *huius quæſtionis*, ibi: *Nullus alius effectus poteſt eſſe ratio, quod diuina perſona ſit nouo modo in aliquo, niſi gratia gratum faciens*: ergo etiam cum docet Filium mitti ſecundum dona ſapientiæ per appropriationem, loquitur in ſenſu excluſiuo.

130 *Eadem doctrina ab inconuenienti prob.* Denique probatur: nam ſi per actum charitatis mitteretur Spiritus Sanctus, etiam daretur per illum; cum miſſio perſonæ diuinæ eius dationem includat; ſed Spiritus Sanctus per actum charitatis non datur: ergo per illum non mittitur. Probatur minor: ſi Spiritus Sanctus per actum charitatis daretur, ſequeretur hominem ſibi dare Spiritum Sanctum; conſequens eſt falſum: ergo Spiritus Sanctus per actum charitatis non datur. Falſitas conſequentis conſtat ex doctrina Diuus Thomæ *in* 1. *diſtinctione* 14. *quæſtione* 3. *articulo unico*, ibi: *Dicendum, quod nulla creatura poteſt dare Spiritum Sanctum, niſi ſolus Deus*, vbi Diuus Thomas docens nullam creaturam poſſe dare Spiritum Sanctum, manifeſtè ſentit, nec alijs, nec ſibi poſſe aliquam creaturam Spiritum Sanctum dare; ſicut quia in eodem articulo docet, nullam creaturam poſſe principaliter gratiam cauſare, intelligitur non ſolum negare efficientiam principalem gratiæ in extraneo ſubiecto, ſed etiam ſe ipſa, vt poſſibilem cuilibet creaturæ negaſſe.

131 *Sequela prob.* Sequela autem probatur: inde namque probat D. Thomas nullam creaturam poſſe dare Spiritum Sanctum, non ſolum ſecundum quod datio, aut proceſſio temporalis Spiritus Sancti includit proceſſionem æternam, ſub qua conſideratione, *nulli dubium eſt*, vt ibi ait D. Thomas, quod Spiritus Sanctus non poſſit ab aliqua creatura procedere, ſed etiam ſecundum effectum temporalem, quem datio Spiritus Sancti connotat, eo quod nulla creatura gratiam gratum facientem, in qua ſola Spiritus Sanctus datur, conferre poteſt. Quod triplici ratione ibi probat, quod idem eſt ac probare nullam creaturam poſſe dare Spiritum Sanctum, quia nulla creatura poteſt gratiam gratum facientem, in qua Spiritus Sanctus datur, principaliter cauſare; ſed actus charitatis cauſatur à nobis efficienter principaliter mediante habitu charitatis, aut medio auxilio voluntatem eleuante, vt fusè oſtendimus *tomo* 1. *in tractatu de viſione*: ergo ſi in actu charitatis datur Spiritus Sanctus, homo actum charitatis eliciens ſibi dat Spiritum Sanctum loquendo ex parte effectus temporalis, quem connotat datio, & temporalis Spiritus Sancti proceſſio.

132 *Confirm.* Quod amplius vrgetur: vt enim ibi docet Angelicus Præceptor, gratiam gratum facientem, in qua ſola datur Spiritus Sanctus, nulla creatura poteſt conferre, hoc eſt, principaliter efficienter cauſare: nam inſtrumentalem, & miniſterialem cauſationem gratiæ concedit D. Thomas Miniſtris Eccleſiæ in ſolutione argumentorum; ſed actus charitatis efficienter principaliter cauſatur à voluntate creata vt eleuata per virtutem ſupernaturalem: ergo in illa non datur Spiritus Sanctus; & conſequenter in actu charitatis, vel ſecundum actum charitatis non mittitur; ſed ſolum datur, vel mittitur ratione gratiæ ſanctificantis, & habitus charitatis, & conſequenter, nec Filius ſecundum notitiam actualem, quæ eſt actus intellectus datur, vel mittitur, ſed ſecundum dona habitualia intellectum perficientia, & gratiam reſidentem in anima, ad quam dona, & virtutes conſequuntur.

133 *Aliter occurritur dictæ difficultati.* Iuxta quam doctrinam occurritur præcipuæ difficultati *numero* 120. propoſitæ; quod licet notitia actualis, etiam ſi perfecta ſit, poſſit ſine amore exiſtere, habitus autem fidei vt formatus, & radicatus in gratia, à quo elicitur illa notitia, quam amor neceſſario ſupponit, non poteſt exiſtere ſine habitu charitatis, nec habitus charitatis in via exiſtere poteſt ſine habitu fidei, vt formato, & vt radicato in gratia. Cum autem Diuus Thomas probat, neceſſariam connexionem miſſionis Filij cum miſſione Spiritus Sancti, ex eo quod amor ſupponit notitiam, & hæc infertur de ſe amorem, loquitur de notitia, & amore habitualibus, non autem de notitia, & amore pro actibus intelligendi, & amandi; ac proinde, licet notitia perfecta poſſit exiſtere ſine amore, non ſequitur poſſe miſſionem Filij exiſtere ſine eo quod Spiritus Sanctus mittatur etiam accepta miſſione appropriatiuè. Quæ interpretatio ex verbis D. Thomæ colligitur, ait enim loco allegato: *Si autem tertio modo*, nempè, quantum ad miſſionem ſeparationem, *tunc dico, quod vna miſſio numquam eſt ſine alia, quia amor ſequitur notitiam, notitia perfecta ſecundum quam eſt, & miſſio Filij, ſemper inducit in amorem, & ideò ſimul infunduntur, & ſimul augmentantur*; infundi autem non dicitur propriè de actibus, ſed de habitibus: ergo loquitur Diuus Thomas de amore, & notitia habitualibus. An autem verum ſit ſolum mitti perſonas diuinas ſecundum habitus permanentes? ex infra dicendis conſtabit.

§. Vltimus.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

134 *Primum corollarii probatur.* EX dictis colligitur primo, ad creaturas irrationales non poſſe fieri miſſionem inuiſibilem perſonarum diuinarum. Ita Diuus Thomas *in 1. diſtinct. 15. quæſtion. 5. articul. 1. quæſtion. 1. & in hac quæſtion. artic. 5. ad 4.* cui omnes Theologi conſentiunt; & patet: miſſio enim inuiſibilis fit ſolum in donis gratiæ gratum facientis, ſed creaturæ irrationales ſunt iſtius gratiæ incapaces: ergo ad illas nequit miſſio inuiſibilis fieri. Quod amplius vrgetur: ad illos ſolos fieri poteſt miſſio inuiſibilis, qui poſſunt tendere in Deum, vt in obiectum cognitum, & amatum, & qui poſſunt Deo frui; ſed creaturæ irrationales non poſſunt ſic tendere in Deum, nec Deo obiectiuè frui: ergo incapaces ſunt vt ad illas miſſio inuiſibilis fiat.

135 *Si opponas 1.* Si opponas primo; in nullo eſſe poteſt gratia, niſi ad illum fiat miſſio inuiſibilis; ſed in Sacramentis nouæ legis, quæ ſunt irrationales creaturæ, eſt gratia: ergo ad illa fit miſſio inuiſibilis; & conſequenter ad aliquam creaturam irrationalem. Secundo: nam miſſio inuiſibilis fit ad ſanctificandum creaturam; ſed aliquæ irrationales creaturæ dicuntur ſanctificari, vt templum, & vaſa ſacra: ergo ad illas fit miſſio inuiſibilis. Tertio, quod enim eſt capax illius, quod maius eſt, eſt etiam capax illius, quod eſt minus; ſed creaturæ irrationales ſunt capaces vnionis ſubſtantialis cum Deo, vel cum perſonis diuinis: cum ſint aſſumptibiles ab ipſis in vnionem ſuppoſitalem, quæ vnio maior eſt, quam vnio cum Deo vt obiecto: ergo ſunt etiam iſtius vnionis capaces; & conſequenter poteſt ad illas miſſio inuiſibilis fieri.

136 *Reſp. ad 1. obiectionem.* Ad primam obiectionem reſpondeo diſtinguendo maiorem: in nullo eſſe poteſt gratia, tanquam in ſubiecto per illam ſanctificato, ad quem non fiat miſſio inuiſibilis, concedo maiorem: vt inſtrumento, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. In Sacramentis enim eſt gratia vt in cauſa inſtrumentali, per quam Deus illam infert, non tamen vt in ſubiecto ad cuius ſanctificationem gratia ordinetur: *Miſſio autem*, inquit Diuus Thomas in hac quæſtione articulo 5. ad 4. *Dicitur fieri reſpectu termini, vnde non fit ad ſacramenta, ſed ad eos qui per Sacramenta gratiam ſuſcipiunt.*

137 *Ad 2.* Ad ſecundam, diſtinguo maiorem: ſanctitate ſumptam pro emundatione à peccato per gratiam, vel pro firmitate in bono, vel prout conſtituit obiectum bonum congruum diuinæ dilectionis amicabilis: concedo maiorem: ſumpta pro accommodatione ad vſum diuini cultus, quem docet omnis munditia, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: miſſio enim perſonarum ſolum fit ad ſanctificationem creaturæ, ſumpta ſanctificatione aliquo ex prædictis modis, ad quam ſic ſumptam, in templis, & vaſibus ſacris capacitas non inuenitur: non autem ad ſanctificationem ſumptam pro accommodatione ad vſum diuini cultus, qualiter ſolum vaſa, & templa dicuntur ſanctificari. Ita Diuus Thomas *in 1. diſtinctione 15. quæſtione 5. articulo 1. ad 1.*

138 *Ad 3.* Ad tertiam, diſtinguo maiorem: quando minus includitur in maiori, aut ſupponitur ab illo, concedo maiorem: cum nec in maiori includitur, nec ab illo ſupponitur, nego maiorem, & ſub eadem diſtinctione ſecundæ partis minoris, nego conſequentiam. Nam vnio ſubſtantialis cum Deo fit per hoc, quod exiſtat creatura illi vnita per exiſtentiam, & ſubſiſtentiam diuinam. Et quia omnis creatura exiſtens, & ſubſiſtens propria exiſtentia, & ſubſiſtentia, poteſt per diuinam ſubſiſtentiam, & exiſtentiam exiſtere, quin ad hoc requiratur capacitas ad intelligendum, quæ neceſſaria vt natura aliqua poſſit cum Deo vt obiecto vniri; fit conſequens, vt capacitas ad vnionem ſubſtantialem cum Deo, nec ſupponat, nec includat in natura ſic vnibili capacitatem vnionis cum Deo vt obiecto cognoſcibili; ac proinde quod licet ſit maior vnio, poſſit capacitas ad illam ſine capacitate ad aliam vnionem inueniri.

139 *Secundi corollarii probatur quoad 1. part.* Secundo colligitur, ad Patres veteris teſtamenti factam fuiſſe inuiſibilem miſſionem, etſi non ita plenam loquendo communiter, atque poſt incarnationem. Ita Diuus Thomas *in 1. diſtinctione 15. quæſtione 5. articulo 2.* Prima pars conſtat ex dictis: miſſio enim inuiſibilis fit in donis gratiæ gratum facientis; ordinaturque ad ſanctificationem creaturæ rationalis; ſed Patres veteris teſtamenti fuerint ſanctificati per gratiam: ergo ad illos fuit facta inuiſibilis miſſio. Nec obſtat, quod dicitur Ioannis 7. *Nondum erat ſpiritus datus: id enim intelligitur*, inquit Diuus Thomas in hac quæſtione articulo 6. ad 1. *de illa datione cum viſibili, quæ facta eſt in die Pentecoſtes*, per hoc autem non excluditur miſſio inuiſibilis Spiritus Sancti ad illos ſine ſigno exteriori manifeſtante inuiſibilem miſſionem. Vel intelligitur de miſſione ita plena, ſicut per Incarnationem eſt facta, vt explicat Auguſtinus *lib. 4. de Trinitate cap. 20.* vbi explicans prædicta verba Ioannis ſic habet: *Quomodo hoc intelligitur, niſi quia illa datio Spiritus, vel miſſio futura erat qualis numquam ante fuerat? Non enim antea nulla erat, ſed non talis erat.*

140 *Secunda pars probatur.* Secunda pars probatur à Diuo Thoma vbi proximè: *Qui enim ſunt magis parati ad gratiæ perceptionem, pleniorem gratiam conſequuntur; ſed per aduentum Chriſti totum genus humanum factum eſt paratus ad perceptionem gratiæ, quam ante. Tum propter ſolutionem pretij, & victoriam diaboli. Tum etiam propter doctrinam Chriſti, per quam clarius innoteſcunt nobis diuina: ergo loquendo communiter plenius facta eſt miſſio per Incarnationem, quam ante.*

141 *Obiectio.* Sed dices: aptitudo ad percipiendam gratiam iuſtificantem præſtatur per gratiam auxiliantem; ſed gratia auxilians eadem eſt reſpectu antecedentium, & ſubſequentium Chriſtum: ergo eadem eſt aptitudo: ac proinde poſt aduentum Chriſti non ſunt homines magis parati ad perceptionem gratiæ iuſtificantis, quam ante. Probatur minor: eadem eſt cauſa merens gratiam auxiliantem antecedentibus, & ſubſequentibus Chriſtum, nempè eadem merita, & eadem paſſio Chriſti: ſupponimus enim frequentem ſententiam Theologorum aſſerentium, Chriſtum meruiſſe antiquis Patribus gratiam, & remiſſionem peccati. Quam fusè oſtendimus *Tom. 1. in 3. part. diſp. 13. §. 4. & 5.* ergo eadem eſt gratia auxilians reſpectu antecedentium, & reſpectu ſubſequentium Chriſtum.

142 *Reſp.* Reſpondeo, conceſſa maiori diſtinguendo minorem: eſt eadem gratia auxilians quantum ad ſpeciem gratiæ, concedo minorem: eadem quoad abundantiam, nego minorem, & conſequentiam. Ad probationem minoris, quatenus diſtinctioni traditæ obſtare poteſt, diſtinguo antecedens: eadem eſt cum eodem modo exiſtendi, nego antecedens: cum diuerſo modo exiſtendi, concedo antecedens, & nego conſequentiam. Nam mors Chriſti cauſauit antiquorum Patrum gratiam vt exiſtens in præuiſione diuina; ſubſequentium autem gratiam cauſauit vt iam præexiſtens. Modus autem connaturalis cauſæ meritoriæ eſt cauſare vt præexiſtens in re. Vnde antiquorum Patrum gratiam cauſauit ſine modo exiſtendi debito cauſæ merentis: gratiam autem ſubſequentium cauſauit cum modo connaturali debito cauſæ meritoriæ, cauſa autem gaudens modo connaturali; & debito aptior eſt ad vberiores effectus cauſandos, quam ſub modo eſſendi non connaturali. Et ideò, etſi fuerit eadem cauſa meritoria gratiæ antecedentium, & ſubſequentium Chriſtum, vberiorem tamen gratiam in his, quam in illis cauſauit.

143 *Solutio eſt D. Th.* Quæ doctrina eſt expreſſa Diui Thomæ *quæſt. 29. de veritate art. 4. ad 10.* illis verbis: *Dicendum, quod quia non erat meritum Chriſti in actu, nec ſatisfactio ante Incarnationem, ideò non erat tanta gratiæ plenitudo ſicut poſt*; quæ ratio accipienda eſt congruentia ad hoc, quod Deus hominibus ſuccedentibus Chriſtum vberiorem gratiam contulerit, quam illis, qui Chriſtum anteceſſerunt; nam ratio à priori eſt voluntas Dei vberiorem gratiam largientis, & voluntas Chriſti applicantis ſua merita pro vberiori gratia largienda his, qui poſt aduentum Chriſti extiterunt, quam exiſtentibus ante. Et quidem eadem Chriſti paſſione fuerunt antiqui Patres redempti, qua, & nos redempti ſumus; & tamen ante aduentum Chriſti non fuit ianua cæli aperta intuitu paſſionis præuiſæ vt futuræ, quæ tamen aperta fuit intuitu eiuſdem paſſionis vt præexiſtentis in re, & pretij pro peccato iam ſoluti. Quod licet à priori ex voluntate Dei, & voluntate Chriſti ortum duxerit; non tamen negari poteſt aliqua ex parte paſſionis Chriſti congruitas ad prædictam differentiam, ſumpta ex diuerſo modo exiſtendi. Id nos dicimus quoad vberiorem gratiam ſuccedentibus, quam antecedentibus Chriſtum conceſſam.

144 Addit tamen D. Thomas loco allegato ex ſententiarijs in fine corporis articuli: *Quod quantum ad aliquas ſpeciales perſonas eſt in veteri teſtamento pleniſſima facta miſſio ſecundum perfectionem virtutis, quod tamen de plenitudine Chriſti acceperunt in quantum in fide mediatoris ſaluati ſunt ſecundum Auguſtinum.* Et ſolutione ad 2. docet: *Quod Sancti veteris teſtamenti dupliciter poſſunt conſiderari: vel quantum ad gratiam perſonalem, & ſic per gratiam mediatoris conſequuti ſunt gratiam æquè plenam, his qui ſunt in nouo teſtamento, & multis plus, & multis minus. Vel ſecundum ſtatum naturæ illius temporis, & ſic cum adhuc continerentur obnoxij diuinæ ſententiæ pro peccato primi parentis, nondum ſoluto pretio, erat in eis aliquod impedimentum, vt non ad eos ita plena miſſio fieret, ſicut fit in nouo teſtamento per traductionem in gloriam, in qua omnis imperfectio naturæ amouetur.* Quæ doctrina intelligenda eſt non de diuina ſententia quantum ad pœnam æternam, hæc enim remiſſa culpa dimittitur, ſed quantum ad detentionem ad ingreſſum in gloriam, quæ pœna temporalis erat, & duratura vſque dum per mortem, & merita Chriſti, & ſolutionem pretij pro peccato primi parentis in re exhiberentur, Cælorum ianuæ illis, & nobis aperirentur. Et in hac miſſione perſonarum, quæ maxima eſt, & fit per traductionem in glo-

Digitized by Google

gloriam, ſtatus naturæ poſt aduentum Chriſti, excedit ſtatum naturæ illius temporis, quo durante nullus fuit ad gloriam traductus; & conſequenter ad nullum quantumuis Sanctum illius ſtatus fuit facta miſſio perſonarum per gratiam conſummatam, & traductionem ad gloriam, *in qua omnis imperfectio naturæ amouetur.*

145 *Ad eximiè Sanctus noui teſtamenti plenior miſſio facta eſt.* Non autem determinat Diuus Thomas, loquendo de miſſione perſonarum ſecundum gratiam viæ, qui excesſerint abſolutè in miſſionis plenitudine. Et videtur conſequenter ad illius doctrinam, dicendum, quod licet plures Sancti vateris teſtamenti excesſerint in gratia perſonali plures Sanctos teſtamenti noui; & conſequenter ad illos plenior facta fuerit perſonarum miſſio, facta tamen comparatione intar viros eximiæ ſanctitatis vtriuſque ſtatus, Sancti noui teſtamenti, Sanctos veteris teſtamenti excesſerunt in gratia; & conſequenter in plenitudine miſſionis inuiſibilis.

146 *Prob.* Vnde Chriſoſtomus *homilia* 8. *de laudibus Pauli*, illum omnibus veteris teſtamenti Sancti præferens, ait, *Cui te, ò Beate Paule, iuſtorum veteris teſtamenti, vel noui audeam comparare? Omnium quippè virtutem, quaſi in arca quadam, ſed cum multo prorſus cumulo condidiſti.* Et D. Thomas ſuper illud ad Romanos 8. *Nos primitias ſpiritus habentes*, ſic ait: *Apoſtoli præferendi ſunt omnibus ſanctis qualicumque prærogatiua præfulgeant, ſiuè virginitatis, ſiuè doctrinæ, ſiuè martyrij, tamquam abundantius Spiritum Sanctum habentes.* Et ſuper illud ad Epheſios 1. *Secundum diuinitas gratiæ eius*, ſic ait: *Ex quo apparet temeritas illorum, ne dicam error, qui aliquos Sanctos præſumunt æquiparare Apoſtolis in gratia, & in gloria.* Et Gloſſa ſuper illud: *Conſtitues eos principes ſuper omnem terram*, ſic habet: *Beata Virgini nulla mulier comparatur, ſicut nec aliquis Sanctus potes Apoſtolis comparari.*

147 *Ratio cõgruentiæ aſſignatur.* Cuius ratio, vel congruentia eſt: quanto enim magis aliquid appropinquat ſuo principio in quodlibet genere, tanto magis participat effectum illius; Chriſtus autem ratione diuinitatis eſt principium effectiuum gratiæ, & ratione humanitatis vt diuinitati coniunctæ, & ab illa ſignificatæ eſt principium meritorium, & origo omnium gratiarum, Ioannis 1. *Gratia, & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt*; ſed nullus fuit, præter Virginem, huic principio proximior, quam Apoſtolorum Collegium, qui à Chriſto immediatè edocti ſunt, de his, quæ ad vitam pertinent æternam Ioannis 15. *Vos autem dixi amicos: quia omnia, quæ audiui à Patre nota feci vobis:* nullus ergo, præter Virginem, ita abundanter, ſicut Apoſtoli de Chriſti plenitudine gratiam accepit.

148 *Quatuor modi plenitudinis.* Vnde Albertus ſuper illud Actuum Apoſtolorum: *Repleti ſunt omnes Spiritu Sancto*, &c. ait: *Quadruplex eſt plenitudo Spiritus Sancti. Prima eſt efficientiæ, quæ ſola fuit in Chriſto, de qua Ioannis 1. de plenitudine eius omnes accepimus. Secunda eſt excellentiæ, quæ ſola fuit in Maria, de qua Lucæ 2. Aue gratia plena. Tertia eſt ſufficientiæ, qua pleni ſunt omnes Sancti, de qua Lucæ 1. & Zacharias Pater eius impletus eſt Spiritu Sancto. Quarta eſt abundantiæ, quæ fuit in Apoſtolis, qui præ cæteris fuerunt pleni. Vnde ex hoc nullus poteſt Apoſtolis æquiparari.*

149 *Mouentur Prædicatores.* Quam doctrinam præ oculis habere deberent Euangelici noſtri temporis Oratores, qui ſuo moueri ſatisfacere non cenſent, niſi eum cuius Laudes prædicant, Apoſtolis præferant, Virgini Beatiſſimæ æquiparent, & quod magis eſt cum Chriſto comparare præſumant: propoſitiones ſatis duras, quas præferunt quibuſdam friuolis limitationibus lenientes, qui vt vulgi demulceant aures, & admirationem captent, cenſuram D. Thomæ, non ſine ſapientum nota, incurrere non recuſant.

150 *De plenitudine miſſionis ad Beatiſſimam Virginẽ.* Et ex tradita doctrina probatur, Apoſtolos in plenitudine miſſionis perſonarum præferendos eſſe omnibus antiquæ legis Patribus. Plenitudo enim miſſionis perſonarum diuinarum penſatur penes gratiæ plenitudinem, ſed in hoc excesſerunt Apoſtoli, omnes Sanctos veteris teſtamenti: ergo etiam excesſerunt illos in miſſionis plenitudine. Ex quo per bonam conſequentiam infertur, factam fuiſſe ad Beatiſſimam Virginem pleniorem perſonarum miſſionem, quam ad omnes Sanctos noui, & veteris teſtamenti, & ad omnes Angelos, non ſolum diuiſiuè, & ſigillatim, ſed etiam collectiuè, & ſimul ſumptos. Quod ex eadem ratione probatur: plenitudo enim miſſionis perſonarum penſanda eſt penes plenitudinem gratiæ, ſed in plenitudine gratiæ, virtutum, & meritorum excesſit Beatiſſima Virgo omnes puras creaturas, etiam ſumptas collectiuè, ita vt de illa vt cum omnibus collectim comparata verè dicere poſſimus, quod Chriſoſtomus, præ nimio in Paulum effectu, de illo vt cum ſingulis comparato prædicauit: etiam ſi contra te, ò Beatiſſima Virgo, aliquis, iuſtorum appendat chorum, inueniet trutinam virtutum ponderibus à tua parte depreſſam; id enim poſsibile fuit, & dignitatem Matris decebat: ergo plenior perſonarum miſsio facta fuit ad Beatiſsimam Virginem, quam ad omnes homines, & Angelos, non ſolum diuiſiuè, & ſigillatim, ſed etiam collectiuè, & ſimul ſumptos.

151 *Tertium corollarium.* Tertio colligitur, ad humanitatem Chriſti factam fuiſſe duplicem miſsionem perſonarum in inſtanti conceptionis: vnam ratione ſanctitatis ſubſtantialis; aliam ratione accidentalis, poſtea tamen numquam fuiſſe factam ad illam, nouam perſonarum miſsionem. Et quidem, quod ad humanam Chriſti naturam facta fuerit miſsio inuiſibilis, docet Diuus Thomas *in* 1. *diſtinctione* 15. *quæſtione* 5. *artic.* 1. *quæſtiuncula quarta.* Fuit enim illi in primo conceptionis inſtanti in gratia collata in ſummo perfectionis gradu. Fuit etiam in primo inſtanti conceptionis collata illi beatitudo. Quod autem humanitas non præceſſerit tempore ſanctificationem per gratiam, non obſtat perſonarum miſſioni; præceſsit enim illam prioritate naturæ, quod ſufficit: ergo ad humanitatem Chriſti facta eſt miſſio inuiſibilis in primo conceptionis inſtanti.

152 *Duplex miſſio ad humanitatẽ Chriſti prob.* Quod autem duplex fuerit; probatur: fuit enim ſanctificata per duplicem ſanctitatem, ſcilicet, per diuinitatem media perſonalitate Verbi illi vnitam, per quam fuit ſancta infinitè: quæ ſanctitas, pront animæ conueniens inuiſibilis erat de ſe, vt *diſp. præcedenti* §. 8. *explicuimus*. Et per gratiam accidentalem, in vi diuerſæ actionis ab actione vnitiua humanitatis ad Verbum infuſa, ſed ratione vtriuſque ſanctitatis tres perſonæ ad humanitatem venerunt; & conſequenter ratione vtriuſque perſonæ procedentes ſunt miſſæ: ergo eſt facta ad humanitatem duplex miſsio inuiſibilis perſonarum in primo conceptionis inſtanti. Quod autem poſtmodum noua miſſio perſonarum ad humanitatem facta non fuerit probatur: nam ad nouitatem miſſionis requiritur aliqua innouatio in gratia intenſiua, aut extenſiua; ſed in gratia Chriſti poſt primum inſtans conceptionis nulla inuiſibilis fuit facta; accepit enim in primo conceptionis inſtanti gratiam in ſummo perfectionis gradum cum omni plenitudine intenſiua, & extenſiua: ergo poſt primum inſtans conceptionis non fuit facta noua miſſio ad humanitatem Chriſti.

153 *Opponens primo.* Si opponas primo miſſio ſemper eſt ad inſtans; ſed humana natura Chriſti numquam fuit diſtans à diuina natura, ſed illi à principio conceptionis coniuncta per vnionem ſubſtantialem cum Verbo: ergo miſsio perſonarum non fuit facta ad humanitatem, nec ad Chriſtum, quatenus hominem. Reſpondeo diſtinguendo maiorem: ad diſtans loco, vel tempore, nego maiorem: ad diſtans ſecundum conditionem naturæ, & prioritate naturæ præcedens, concedo maiorem, & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Licet enim humanitas Chriſti à primo conceptionis inſtanti fuerit Verbo ſubſtantialiter coniuncta; & conſequenter ab illo, à natura diuina, & ab alijs perſonis diuinis, loco, & tempore numquam diſtauerit, ſemper tamen ſecundum conditionem naturæ ab illis infinitè diſtauit, & aliàs vnionem ad Verbum prioritate naturæ præceſsit facta per diſtinctam actionem, & vnita Verbo: præceſsit etiam prioritate naturæ gratiam accidentalem infuſam per diſtinctam actionem ab illa, qua fuit vnita. Et hoc ſufficit vt ad illam facta fuerit miſsio inuiſibilis perſonarum. Ita in ſubſtantia D. Thomas *quæſtiuncula proximè citata in ſolutione ad primo.*

154 *Secundo.* Si opponas ſecundo, D. Thomam *quæſtiuncula citata in ſolutione ad* 1. vbi de humanitate loquens ſic ait: *Ad ipſam fit miſſio Filij per gratiam vnionis, quæ dicitur miſſio in carnem. Similiter etiam ſecundum quod intelligitur vnita, adhuc eſt diſtans à diuina natura ſecundum conditionem naturæ, quamuis non ſecundum vnitatem perſonæ, & ideò ad naturam humanam etiam vnitam poteſt fieri miſſio per gratiam inuiſibilem in mentem, quamuis tempore natura gratiam non præcedat.* Vbi D. Thomas duplicem miſsionem diſtinguens, ſolum ſecundam inuiſibilem appellauit, primamque, docuit dici miſsionem in carnem: ergo contra D. Thomam duas miſsiones inuiſibiles diuinarum perſonarum ſtatuimus in primo conceptionis inſtanti factas ad humanitatem.

155 *Reſp.* Reſpondeo admittendo Angelici Præceptoris doctrinam, negando conſequentiam: ſicut enim ex eo quod in Euangelio *Verbum caro factum eſt*, dicatur, ideſt, carni vnitum, & non dicatur vnitum animæ rationali, vt à parte ignobiliori; quam pro noſtra redemptione ſuſcepit ſuum amorem, ſuamque humilitatem oſtenderet, non tollitur, ſed potius includitur vnio illius cum anima rationali: ita ex eo quod miſsio Filij à Diuo Thoma, miſſio in carnem, quæ viſibilis eſt, appelletur, non tollitur, quod etiam ſit miſsio ad animam Chriſti ſanctificandam, ex qua parte inuiſibilis eſt; ac proinde ex verbis D. Thom. non ſequitur, quod ad humanitatem Chriſti non fuerit facta duplex miſsio inuiſibilis. Ideò autem ſecundam miſsionem inuiſibilem vocauit, primam autem hoc nomine non explicauit, quia ſecunda fit per actionem adæquatè inuiſibilem; eo quod ad terminum viſibilem, nullatenus terminatur, prima autem facta fuit per actionem, quæ non eſt adæquatè terminatiuè inuiſibilis, ſed ſolum inadæquatè, licet enim inuiſibilis ſit ſecundum terminationem ad animam, fuit tamen viſibilis ſecundum terminationem ad carnem, vt *diſput. præcedenti* §. 8. *explicuimus*.

156 *Opponens* 3. Si opponas tertio: miſsio inuiſibilis perſonarum connotat pro termino gratiam: ergo noua miſsio connotat nouam gratiam; ſed ſuppoſita vnione humanitatis ad Verbum debentur illi ex vi vnionis omnia accidentia ſupernaturalia, & animam, & potentias eleuantia ad ordinem ſupernaturalem; & conſequenter in illorum infuſione non fit noua gratia humanitati: ergo in

iſtis accidentibus noua perſonarum miſſio non fit; & conſequenter non datur duplex perſonarum miſſio ad humanitatem facta in primo conceptionis inſtanti.

157 *Reſp.* Reſpondeo, humanitati, nec deberi vnionem cum Verbo, nec gratiam iuſtificantem: vnde comparatione facta ad humanitatem ratione ſui, & ad Chriſtum ratione humanitatis, gratia fit in infuſione accidentium, quibus ſanctificata eſt ſanctitate accidentali, & ad ordinem ſupernaturalem eleuata. Vnde Diuus Thomas loco vbi proximè, idcircò aſſerit, humanitati Verbo vnitæ poſſe fieri miſſionem inuiſibilem: *Quia adhuc eſt diſtans à diuina natura, ſecundum conditionem naturæ, quamuis non ſecundum vnitatem perſonæ.* Nec obſtat, quod humanitati ſit debita ratione vnionis ad Verbum, hoc enim non obſtat, quo minus ſit noua gratia nouitate diſtinctionis, quamuis non ſit noua gratia nouitate excludente connexionem, aut nouitate connexionis. Et primum ſufficit, vt ſecundum illam fiat noua miſſio perſonarum.

158 *Replicab.* Sed dices, ſequi ex iſta ſolutione fieri ad hominem plures miſſiones perſonarum in inſtanti ſuæ iuſtificationis; conſequens falſum, vtpotè à nemine aſſertum: ergo ſolutio tradita eſt inſufficiens. Probatur ſequela, homini in prædicto inſtanti infunduntur ſimul cum gratia in anima reſidente, virtutes, & dona, quibus potentiæ eleuantur; inter quæ eſt diſtinctio entitatiua; & conſequenter ſunt nouæ gratiæ nouitate diſtinctionis; ſed quod non ſint nouæ gratiæ nouitate connexionis, ſed ratione gratiæ iuſtificantis debeantur, nouitati, & diſtinctioni miſſionis diuinarum perſonarum, non obſtat iuxta ſolutionis noſtræ doctrinam: ergo ſequitur illa fieri nouas, & diſtinctas miſſiones diuinarum perſonarum ad hominem in inſtanti iuſtificationis.

159 *Reſp.* Reſpondeo negando ſequelam. Ad probationem, diſtinguo maiorem: ſunt nouæ gratiæ nouitate diſtinctionis factæ ex vi eiuſdem actionis primo terminatæ ad gratiam iuſtificantem, & ad alia ex conſequenti, concedo maiorem: terminantes diſtinctas actiones, nego maiorem: & ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam. Nam ad nouitatem miſſionis neceſſaria eſt nouitas actionis, quæ in infuſione gratiæ factæ humanitati Chriſti interceſſit: ſecus autem in infuſione donorum, quæ infunduntur homini in inſtanti iuſtificationis. Et ideo in humanitate duplex miſſio perſonarum fuit facta; ſecus autem in noſtra iuſtificatione. Et ex his ſumitur ratio cur ratione gratiæ habitualis, & ratione beatitudinis non fuerint factæ diuerſæ miſſiones perſonarum ad humanitatem Chriſti, cum tamen vt ex proximè dicendis conſtabis in egreſſu gloriæ in nobis noua miſſio perſonarum fiat; quia nempè non fuit humanitas Chriſti vna actione ſanctificata per gratiam, & alia actione beatificata, ſed in vi vnius, & eiuſdem actionis gratiam conſummatam, & beatitudinem accepit, & vt miſſiones eſſent diſtinctæ, neceſſarium erat, quod diuerſæ intercederent actiones.

160 *Prima pars prob.* Quarto colligitur, factam fuiſſe miſſionem perſonarum ad Angelos in primo ſuæ creationis inſtanti, nonamque miſſionem fieri ad Angelos, & ad homines in inſtanti glorificationis. Prima pars corollarij probatur: Angeli namque ſanctificati fuerunt in primo ſuæ creationis inſtanti, vt docet D. Thom. *in hac 1. p. infra quæſtione* 62. *articulo* 3. ex Auguſtino *libro* 12. *de Ciuitate Dei capit.* 9. Et illorum natura præceſſit gratiam prioritate naturæ, etſi tempore non præceſſerit, vt docet D. Thom. *ibi ſolut. ad* 1. *argument.* ſed hæc præcedentia ſufficit vt illis in dono gratiæ, miſſæ fuerint perſonæ diuinæ, vt conſtat ex proximè dictis: ergo fuit facta miſſio perſonarum ad Angelos in primo ſuæ creationis inſtanti.

161 *Secunda.* Secunda pars corollarij probatur: nam gratia viæ, & gratia conſummata per gloriam fuerunt factæ in Angelis, & hominibus in diuerſis durationibus temporis, & per diſtinctas actiones; ſed in infuſione gratiæ viæ fuit facta miſſio ad Angelos, & ad homines: ergo in conſummatione per gloriam, diuerſa perſonarum miſſio interceſſit. *Si opponas.* Si opponas, vt enim ſupra ex Auguſtino docuimus, Spiritus Sanctus procedit temporaliter, in quo eius miſſio conſiſtit, ad ſanctificandam creaturam, quam propoſitionem in ſenſu excluſiuo docuimus eſſe accipiendam, ita vt ſolum mittatur Spiritus Sanctus ad ſanctificationem creaturæ: ergo ad nouam miſſionem, noua creaturæ ſanctificatio requiritur; ſed in egreſſu beatitudinis, nec in Angelis, nec in hominibus noua datur ſanctificatio, cum non detur noua gratia, quæ eſt adæquata, & vnica ſanctificationis forma; nec gratia præexiſtens in inſtanti glorificationis augeatur, ſed omnibus datur gloria iuxta menſuram, & quantitatem gratiæ, quam habuerunt in via. Nec ex lumine gloriæ, aut viſione beatifica noua ſanctificatio præſtatur, ſupponimus enim cum frequentiori ſententia non eſſe formas ſufficientes ad ſanctificandum: ergo non fit noua perſonarum miſſio ad Angelos, vel ad homines in inſtanti glorificationis.

162 *Quorundam ſententia excluditur.* Hoc argumento quidam recentiores conuicti docuerunt, cum homines inducuntur in gloriam non fieri nonam miſſionem, eo quod non confertur illis diſtincta gratia iuſtificans, nec augmentum gratiæ præexiſtentis, quod ad nouam miſſionem requiritur. Et videtur hoc inſinuari à D. Thom. in 1. diſt. 15. q. 5. art. 1. q. 3. ad 1. *Dicendum igitur ad* 1. *quod Angelis facta eſt miſſio Filij, & Spiritus Sancti in ipſa collatione gratiæ, &c.* Vbi diſiunctiuè loquens de miſſione facta Angelis in collatione gratiæ, & gloriæ, videtur vnam tantum miſſionem agnoſcere in vtriuſque collatione; ſi namque nouam, & diſtinctam miſſionem eſſe ſentiret, non diſiunctiuè, ſed copulatiuè illas explicare deberet aſſerendo factam fuiſſe miſſionem ad Angelos in collatione gratiæ, & in collatione gloriæ.

163 *Argum. reſp.* 1. Leui tamen fundamento ducuntur. Ad quod reſpondeo primo doctrinam à Nobis traditam, procedere de miſſione perſonarum facta hominibus in via, quæ ſolum ad ſanctificationem creaturæ rationalis, vel ad illius augmentum ordinatur, non autem de omni perſonarum miſſione: ſi namque cum ſanctificatur creatura mittuntur perſonæ ad illam, à fortiori mittentur, quando in bono confirmatur, & per gloriam beatificatur. Nec D. Thom. potuit contrarium ſentire, cum doceat loco allegato ad beatos fieri nouam miſſionem perſonarum, cum aliquid illis reuelatur de nouo extra Verbum; ſi namque noua reuelatio extra Verbum, ſufficit ad nouam miſſionem, tanta diſtinctio, quanta eſt illa quæ intercedit inter reuelationem obſcuram viæ, & reuelationem claram, & facie ad faciem diuinarum perſonarum in patria, non poteſt non ſufficere ad nouitatem miſſionis. Et ſi præſentia realis perſonarum, quam recentiores arguentes ſtatuunt in homine iuſto in via ratione gratiæ habitualis ex conceptu amicitiæ perfectæ, ſufficit vt ratione gratiæ ſint nouo modo in creatura ſufficiente ad rationem miſſionis perſonarum, præſentia earundem perſonarum in patria requiſita ad rationem notitiæ intuitiuè diſpoſitiuè à lumine gloriæ inducta, & à gratia conſummata, cur non debet iudicari ſufficiens vt ratione gratiæ conſummatæ, & ratione luminis gloriæ dicantur diuinæ perſonæ eſſe nouo modo in creatura ſufficiente ad nouam miſſionem?

164 *Non obſtat realis præſentia præexiſtens.* Nec obſtat, quod præſentia realis perſonarum ſupponatur per gratiam habitualem, ad hoc, quod ratione luminis gloriæ, aut gratiæ conſummatæ, ratione cuius perſonæ ſunt præſentes beatis, noua miſſione mittantur. Non inquam obſtare poteſt: nam etiam ad præſentiam realem per gratiam habitualem inductam ſupponitur Deus per immenſitatem præſens; & tamen quia per gratiam fit nouo titulo præſens dicitur Deus venire ad animam iuſti per gratiam: ergo licet per gratiam viæ conſtituantur realiter præſentes perſonæ diuinæ; quia tamen per gloriam nouo, & perfectiori modo, & titulo, conſtituuntur præſentes ſufficit vt de nouo veniant tres perſonæ ad animam iuſti in inſtanti glorificationis, & vt de nouo perſonæ procedentes mittantur.

165 *Redarguuntur recentiores.* Quod patet ex alia eorundem recentiorum doctrina, aſſerentium per augmentum intenſiuum gratiæ iuſtificantis mitti de nouo perſonas, quia licet ſupponantur præſentes ratione gratiæ, conſtituuntur per illius intenſionem perfectiori modo præſentes, ſed dato, quod per gratiam viæ conſtituantur diuinæ perſonæ realiter præſentes animæ, per gratiam conſummatam, & gloriam redduntur animæ præſentes perfectiori modo, quam ſunt præſentes in via, cum maiori exceſſu inter illos modos præſentiæ, quam eſt ille, qui verſatur inter gratiam vt intenſam, & eandem vt remiſſam, vt cuiuis tantiſper medianti conſtabit: ergo concedentes ſecundum augmentum gratiæ fieri nouam miſſionem, à fortiori tenentur admittere nouam perſonarum miſſionem per gratiam conſummatam, & gloriam.

166 *Reſp.* 2. Reſpondeo ſecundo, conceſſo antecedenti, & prima conſequentia, diſtinguendo minorem: non datur in inſtanti glorificationis noua ſanctificatio in Angelis, aut hominibus nouitate ſubſtantiali, aut modali intenſiua, concedo minorem: nouitate modi confirmantis immobiliter in bono, nego minorem, & conſequentiam. Vt enim docet D. Thom. in 1. diſt. 15. q. 5. art. 1. q. 1. ad 1. *Sanctificari tripliciter dicitur: vno modo ſecundum quod Sanctum dicitur mundum, prout ſanctificatio dicitur emundatio à peccato per gratiam. Alio modo ſecundum quod Sanctum dicitur firmum dicitur ſanctificatio, & confirmatio in bono per donum gratiæ, vel gloriæ, &c.* Licet ergo in inſtanti glorificationis non detur noua ſanctificatio ſumpta per emundatione à peccato, nec noua, & diſtincta gratia, nec nouus, & diſtinctus modus intenſionis, per quem gratia viæ augmentum intenſiuum in egreſſu gloriæ recipiat, datur tamen noua ſanctificatio, quia gratia quæ in ſtatu viæ amiſſibiliter habebatur, inamiſſibilis fit per firmitatem, & confirmationem in bono. Tum, quia Sanctum, iuxta D. Thom. dicitur firmum: ergo perfectio, & exceſſus firmitatis erit perfectio, & exceſſus ſanctitatis. Tum etiam, quia confirmatio in bono eſt aliquid intra lineam ſanctificationis præſtantius, & æſtimabilius, quam quæuis intenſio gratiæ conueniens amiſſibiliter.

167 *Obijcies* 2. Obijcies ſecundo: quia namque virtutes, & dona ſunt propriæ paſſiones gratiæ iuſtificantis in anima reſidentis, quamuis diſtinguantur ab illa, non fiunt diſtinctæ perſonarum miſſiones ratione gratiæ, & donorũ; ſed etiam lumen gloriæ comparatur ad gratiam habitualem, tanquam propria paſſio illius, vt plures probabiliter docent, de quo 1. 2. *q.* 110. ergo quamuis realiter diſtinguatur

à gra-

Digitized by Google

à gratia non fiet noua perſonarum miſſio ratione luminis gloriæ; & conſequenter, nec ratione viſionis beatificæ, quæ ad lumen neceſſario conſequitur.

168 *Reſp. 1.* Huic argumento reſponderi poteſt primo, conceſſa maiori, negandu minorem: cum enim lumen gloriæ ſit præmium, & gratia principium merendi, non poteſt ad gratiam conſequi per modum propriæ paſſionis; præmium enim petit fieri per diſtinctam actionem ab ea, per quam ſit principium meriti, propria autem paſſio alicuius fit in vi eiuſdem actionis, in vi cuius ſit ſubiectum, vel forma, cuius eſt paſſiu. Iuxta quam ſententiam, quæ ſatis probabili, eſt ceſſat difficultas argumenti.

169 *Reſp. 2.* Quia tamen ſententia docens lumen gloriæ eſſe proprietatem gratiæ reſidentis in anima, eſt etiam probabili, aliter reſpondetur ſecundo, conceſſa maiori, diſtinguendu minorem: lumen gloriæ eſt paſſio gratiæ iuſtificantis, prout in via, nego minorem: eſt paſſio gratiæ, prout perfectæ, & conſummatæ in inſtanti glorificationis, concedo minurem, & diſtinguo conſequens: non fit nuua perſonarum miſſio ratione luminis gloriæ ab illa, quæ fit ratione gratiæ; vt conſummatæ in inſtanti glurificationis, concedo cunſequentiam noua miſſio ab illa, quæ fit per gratiam vt communicatam in via, nego conſequentiam itaque lumen glorię nun poteſt eſſe proprietas conſequuta ad gratiam iuſtificantem ſecundum omnem ſtatum illius, aliàs eſſet gratiæ debita in ſtatu viatoris; & conſequenter, quod gratia in hoc ſtatu exiſteret ſine lumine gloriæ, eſſet miraculum, quod nullus Theologorum aſſeruit, ſicut miraculum eſſet, quod exiſteret anima ſine potentijs, quia illi vt proprietates in omni ſtatu debentur: ſolum ergo vt proprietas comparari poteſt ad gratiam vt conſummatam. Ex quo ſulum ſequitur, quod ratiune gratiæ vt conſummatæ, & ratione luminis gloriæ non fiant miſſiones diſtinctæ diuinarum perſonarum, nun autem quod non fiat diſtincta, & noua miſſio perſonarum per lumen gloriæ beatificum, aut per gatiam conſummatam, ab ea qua mittuntur perſonæ ſecundum gratiam viatorum.

170 *Quid ſit conſequẽter aſſerendum.* Iuxta quam ſententiam conſequenter eſt aſſerendum pro priori ad lumen gloriæ perfici intrinſecè gratiam habitualem per aliquem modũ intrinſecum; cum enim nun poſſit radix luminis per ipſum lumen conſtituit, ſicut nec cauſa poteſt conſtitui per ſuum effectum in ratiune cauſæ, & gratia habitualis ratione ſuæ entitatis præciſè non radicet lumen gloriæ, aliàs illud radicaret in via; fit conſequẽs, vt aliquu à ſe diſtinctu debeat conſtitui in ratione radicis actu radicantis lumen. Alij etiam modis poſſet argumento factu occurri, iuxta doctrinam à Nobis traditam *tom. 3. in 3. p. tract.* 12. *diſp.* 51. *§.* 10. agendo de gloria corporis Chriſti; quomodo potuerit ſub illius meritis comprehendi. *Et tract.* 15. *diſp.* 52. *§.* 7. agendo de modo quo gratia habitualis præſtat filiationem adoptiuam.

171 *Quintum corollarium.* Quinto colligitur, ad nouam perſonarum miſſionem ſemper eſſe neceſſariam aliquam nouitatem in gratia gratum facientes. Ita D. Thom. loco ex ſententiarijs relato, vbi probat ad humanitatem Chriſti poſt inſtans conceptionis non fuiſſe factam nouam miſſionem perſonarum, quia in nullo fuit illius gratia innouata, ſed cum omni plenitudine gratiam, & gloriam in primo inſtanti ſuæ conceptionis ſuſcepit. D. Thom. omnes Theologi conſentiunt. Et probatur: miſſio enim perſonarum ſolum attenditur ſecundum dona gratiæ gratum facientis, ratione quorum dicuntur mitti perſonæ, quia ratione illorum nouo modo in anima iuſti exiſtunt: ergo vt de nouo mittantur, debent etiam nouo modo exiſtere rationem ipſorum donorum; ſed niſi in illis aliqua nouitas detur, non poſſunt ratione illorum de nouo exiſtere perſonæ: ergo ad nouam perſunarum miſſionem requiritur aliqua nouitas in gratia gratum faciente.

172 *Confirm.* Explicatur, & vrgetur: vt enim ad nos de nouo mittantur perſonæ, neceſſaria eſt nouitas in effectu à miſſione connotato, & ratione cuius mittuntur: ſicut vt primo mittantur, requiritur in nobis mutatio per effectum connotatum à miſſione; ſed effectus à miſſione connotatus eſt donum aliquod gratiæ gratum facientis: ergo vt diuinæ perſonæ ad nos de nouu mittantur, requiritur aliqua nouitas in grata gratum faciente.

173 *Obijcies.* Obijcies: vt enim docet D. Thom. *in hac q. artic. 6. ſolut. ad 2.* Cum aliquis proficit in gratia miraculorum, aut prophetię fit ad illum noua miſſio perſonarum; ſed gratia miraculurum, & gratia prophetię non ſunt duna gratię gratum facientis, ſed gratię gratis datę: ergo datur noua perſonarum miſſio ſine aliqua nouite in gratia gratum faciente. *Reſp.* Reſpondeo ex doctrina D. Th. in hac q. art. 3. ad 4. *Quod operatio miraculorum eſt manifeſtatiua gratiæ gratum facientis, ſicut & donum prophetiæ, & qualibet gratia gratis data nominatur manifeſtatio Spiritus.* Ex quo infert D. Thom. *quod Apoſtolis dicitur datus Spiritus Sanctus ad operationem miraculorum, quia data eſt eis gratia gratum faciens cum ſigno manifeſtante, ſi autem daretur ſolum ſignum gratiæ gratum facientis ſine gratia, non diceretur dari ſimpliciter Spiritus Sanctus.* Sicut ergo cum primo dantur hęc duna, non ſunt ratio vt Spiritus Sanctus detur; & conſequenter non ſunt ratio vt Spiritus Sanctus mittatur; ſed ſignum gratię gratum facientis, ſecundum quam datur, & mittitur, ita profectus in gratiam miraculorum, aut prophetię, non eſt ratio cur de nouo mittantur perſonę, ſed ſignum profectus, & nouitatis gratiæ gratum facientis, ratiune cuius de nouo mittuntur, & ſicut ſi daretur donum prophetię, aut gratia miraculorum ſine gratia gratum faciente, non daretur, nec mitteretur abſolutè Spiritus Sanctus: ita ſi daretur in prędictis gratijs profectus ſine profectu in gratia gratum faciente, non daretur noua miſſio. Ex qua doctrina reſpondetur in forma explicando D. Thomam, & diſtinguendo maiorem: datur noua miſſio ratione profectus in gratiam miraculorum, aut prophetię, nego maiorem ratiune profectus in gratia gratum faciente ſignificati, & ſuppoſiti per profectum in gratiam miraculorum, concedu maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam.

GODOY *in* 1. *p.* Tom. 3.

Denique infertur, ad nouam miſſionem perſonarum ſufficere nouitatem intenſiuam, aut extenſiuam gratię gratum facientis, nullam tamen ex illis neceſſario requiri. Prima pars huius corollarij traditur à D. Th. *in hac q. art. 6. ad 2. Et in 1. diſt. 15. q. 5. art. 1. q. 2.* Vbi quamuis oppoſitum probabilius cenſuerit in fine corporis, ita concludit *Quidam tamen dicunt, quod in omni augmento gratiæ gratum facientis, eſt miſſio diuinæ perſonæ, quod etiam facilè poteſt ſuſtineri.* Quod repetit ſolutione ad 1. 174 *Vltimũ corollarium.*

Et probatur primu ex Auguſtino lib. 4. de Trinitate cap. 20. vbi docet: *Quod tunc cuiquam mittitur Filius, cum à quoquam cognoſcitur quantum cognoſci, & percipi poteſt pro captu, vel proficientiæ animæ in Deum, vel profectæ animæ rationalis in Deo*; ſed per augmentum intenſiuum gratię gratum facientis proficit anima rationalis in Deum, & perfectius in ipſum tendit: ergo ſecundum hoc augmentum mittitur Filius; ſed nun eadem miſſione, qua mittitur in infuſione gratiæ: ergo noua, & diſtincta miſſione. 175 *Prima pars prob. 1.*

Secundo: nam licet per gratiam primo infuſam habeantur diuinę perſonę, & inhabitent animam iuſti, per augmentum tamen gratię habentur pleniori mudo, & perfectius inhabitant animam; ſed hoc ſufficit vt de nouu mittantur: ergo ſufficit ad nouam miſſionem perſonarum nouitas, vel augmentum intenſiuum gratię gratum facientis. 176 *Secundo.*

Tertio: quod enim ſufficit vt perfectius mittantur perſonę, quam ante ſufficit ad nouam miſſionem; ſed per augmentum intenſiuum gratię perfectius mittuntur: ergo de nuuo mittuntur. Probatur minor: quod ſufficit vt vni ſubiecto perfectius mittantur perſonę, quam alij; ſufficit etiam vt vni, & eidem ſubiecto mittantur perfectius: ſed exceſſus intenſiuus gratię ſufficit vt vni ſubiecto perfectius mittantur, quam alij; perfectius enim mittuntur habenti intenſiorem gratiam, ſicut perfectius poſſidentur in patria ob maiorem intenſionem luminis: ergo ſufficit vt vni, & eidem ſubiectu perfectius mittantur, quod in eodem ſubiecto detur exceſſus gratię intenſiuus, quod fit cum gratia intenſiuè augetur; tunc enim fit gratia intenſiuè maior, quam ante erat in eodem. *Tertio.*

Si opponas primo: nam miſſio dicit nouum modum eſſendi perſonę in creatura rationali, ſed per augmentum intenſiuum gratię non eſt Deus in Sanctis alio modo, ac prius erat, cum ratione gratię iam eſſet in illis vt obiectum cognitum, & amatum, & per augmentum non exiſtat aliu modo: ergo non fit noua perſonarum miſſio ad illos, qui in gratia exiſtunt per augmentum gratię intenſiuum. 177 *Obijcies 1.*

Secundo: vt enim dicit Magiſter, miſſio perſunarum fit ad reuocandum creaturam rationalem in Deum: ergo miſſio ſupponit creaturam, ad quam fit, auerſam, & ſeparatam à Deo, ſed exiſtentes in gratia non ſunt à Deo auerſi, vel ſeparati, ſed conuerſi ad illum, & cum illo coniuncti: ergo per augmentum gratiæ non mittuntur perſonę diuinę ad illos. *Secundo.*

Reſpondeo conceſſa maiori, diſtinguendo minorem alietate generica, vel ſpecifica, concedo minurem: alietate modali maioris perfectionis intra idem genus, & ſpeciem, negu minorem, & conſequentiam: nam licet per augmentum intenſiuum gratię non ſit Deus in iuſtis alio modo, ac antea erat genericè, vel ſpecificè, continetur enim nouus iſte modus intra modum eſſendi vt obiectum cognitum, & amatum, nec aliu modo ſpecificè cum id quod additur, intra modum eſſendi ratione eiuſdem gratię contineatur: eſt tamen aliu modu ratione maiuris perfectiunis intra eundem modum ſpecificè, quo Deus eſt in nobis ratione gratiæ iuſtificantis, & hoc ſufficit ad nouam perſonarum miſſionem. 178 *Reſp. ad 1. obiectionem.*

Ad ſecundam explico Magiſtrum, & diſtinguo antecedens: quando creatura rationalis pręſupponitur in culpa, concedo maiorem: quando non ſupponitur in peccato exiſtens, nego antecedens, & diſtinguo conſequens: per ſe conſequentiam: per accidens, concedo conſequentiam. Et conceſſa minori ſubſumpta, nego conſequentiam. Vt enim docet D. Thom. loco vbi proximè ſolutiune ad 2. *Reuocare aberrantem accidit miſſioni ex parte eius ad quem fit miſſio, qui eſt in culpa, miſſio enim determinat terminum ad quem, vt ſcilicet per miſſionem gratia conferatur, non autem ex ratione miſſionis determinatur terminus à quo, ſiue ſit ſtatus culpæ, ſiue ſit ſtatus naturalium tantum, vel etiam ſtatum minoris gratiæ.* 179 *Ad 2.*

Digitized by Google

180 *Secunda pars prob.* Secunda pars eiuſdem corollarij probatur; vt enim docet D. Thom. in 1. ſent. diſt. 15. quæſt. 5. art. 1. quæſt. 3. & in hac quæſt. art. 6. ad 3. *Ad beatos, eſt facta miſſio inuiſibilis in ipſo principio beatitudinis: poſtmodum ad eos fit miſſio inuiſibilis, non ſecundum intenſionem gratiæ, ſed ſecundum quod aliqua miſteria eis reuelantur de nouo.* Ex quo ſic arguitur: ad Angelos; & ad homines beatos fit noua miſſio perſonarum cum aliqua miſteria eis reuelantur de nouo; ſed tunc non augetur illorum gratia intenſiuè, vt docet D. Thomas, alias augeretur lumen gloriæ, & viſio beata in illis, & creſcerent in præmio eſſentiali, quod dicendum non eſt: ergo noua miſſio fit ratione augumenti extenſiui. Quia nempè vt docet D. Thomas loco allegato ex ſententiarijs quæſtiuncula 3. in corpore: *Secundum illas nouas reuelationes conſurgunt ad Dei amorem non quidem vt magis ament, ſed vt ſub alia ratione eorum amor dirigatur in Deum.* Et vt magis explicat in ſolutione ad 1. *Quia quamuis non fiat ad eos miſſio ſecundum augmentum gratiæ intenſiuè, fit tamen ſecundum quod quodamodo eorum gratia extenſiuè ad plura augetur ex nouis reuelationibus.*

181 *Ratione prob. maior.* Et ex his probatur maior ratione: Deus namque incipit eſſe in beatis amatus nouo modo cum illis fiunt nouæ reuelationes; ſed hoc ſuffieit ad nouam miſſionem perſonarum miſſionem, ſicut ſufficit vt abſolutè mittantur perſonæ ad creaturam rationalem, quod Deus in illa eſſe incipiat vt cognitus, & amatus: ergo mittuntur de nouo perſonæ diuinæ ad beatos cum illis fiunt nouæ reuelationes. Maior probatur; nam per nouas reuelationes cognoſcunt in Deo nouas rationes illum diligendi: ergo licet de nouo non diligant Deum magis intenſiuè, ipſum tamen diligunt plus extenſiuè, hoc eſt, ſub pluribus rationibus diligendi; & conſequenter incipit Deus eſſe in beatis vt cognitus; & amatus nouo modo. Sicut ſi Parenti Dominico reueletur de nouo aliquod beneficium ſuo Ordini conferendum, incipit diligere Deum ſub illa ratione conferentis tale beneficium, & Deus incipit de nouo eſſe in illo vt dilectus ſub illa ratione. Et hoc eſt eorum gratiam, & charitatem extenſiuè augeri, nempè extendi ad Deum diligendum ſecundum diuerſas diligendi rationes.

182 *Notatur D. Thom. doctrina.* Et, ni fallor, hac ratione inductus vt D. Thomas *loco vbi ſupra allegato*, vt probabilius cenſeret augmentum gratiæ intenſiuum non eſſe ſufficiens ad nouam perſonarum miſſionem. Cum tamen de augmento extenſiuo gratiæ oppoſitum iudicauerit. Quia ſcilicet per augmentum intenſiuum non amatur Deus ſub noua amandi ratione, licet ſub eadem intenſius ametur; & conſequenter non incipit eſſe nouo modo vt amatus, cum ſub eadem ratione per charitatem minus intenſam ametur. Per augmentum vero gratiæ extenſiuum amatur ſub noua ratione, & Deus incipit eſſe de nouo vt amatus. Ideoque, etſi de augmento intenſiuo probabilius ibi cenſuerit, non eſſe ad nouam miſſionem ſufficiens, de augmento extenſiuo oppoſitum iudicauit.

183 *Obiter obiectio diluitur.* Nec ex hac doctrina ſequitur, factam eſſe ad Chriſtum nouam Spiritus Sancti miſſionem diſtinctam ab illa, qua miſſus fuit Spiritus Sanctus ad humanitatem Chriſti in primo ſuæ conceptionis inſtanti: nam Chriſtus in primo ſuæ conceptionis inſtanti vidit omnes rationes diligendi Deum, & ſub omnibus illum dilexit, hoc enim humanam eius dignitatem decebat. Vnde ſucceſſu temporis nec intenſiuum, nec extenſiuum augmentum eius gratia, & charitas ſuſceperunt. Et ideò ad humanitatem Chriſti non fuit noua miſſio facta.

184 *Tertia pars prob. 1.* Tertia pars corollarij probatur: cum enim aliquis confirmatur in bono, fit ad illum noua miſſio; ſed confirmatio in bono non prouenit ex augmento gratiæ intenſiuo, aut extenſiuo: ergo ſtat noua miſſio perſonarum ſine augmento gratiæ, aliquo ex prædictis modis; & conſequenter, licet ad nouam miſſionem ſufficiat augmentum gratiæ intenſiuum, aut extenſiuum, neutrum tamen neceſſarium eſt ad nouitatem miſſionis. Vtraque conſequentia conſtat. Minor patet: ſtat enim aliquem in bono non confirmatum: excedere illum, qui à Deo confirmatur in bono in augmento gratiæ intenſiuo, & extenſiuo, & plures Sancti dum in hac vita degebant, & in bono confirmati non fuerunt, in augmento gratiæ excedebat alios exiſtentes in gloria, qui in bono ſunt confirmati: ergo confirmatio in bono non prouenit ex augmento in gratia intenſiuo, aut extenſiuo, ſed ex alia gratiæ perfectione quam explicare noſtrum in præſenti non eſt.

185 *Maior prob.* Maior autem probatur ex Diuo Thoma *in hac q. art. 6. ad 2.* illis verbis: *Sed tamen ſecundum illud augmentum gratiæ, præcipuè miſſio inuiſibilis attenditur, quando aliquis proficit in aliquem nouum actum, vel nouum ſtatum gratiæ.* Sed per confirmationem in bono proficit ſic confirmatus in nouum ſtatum gratiæ, non niſi viris eximiæ ſanctitatis, conceſſum: ergo ratione confirmationis in bono factæ, non per extrinſecam prouidentiam, ſed per intrinſecam gratiæ perfectionem, fit noua miſſio perſonarum. Secundo: nam ſecundum augmentum gratiæ intenſiuum miſſio perſonarum attenditur, quia Deo vt obiecto amato perfectiori modo per tale augmentum vnimur, & Deo vt vltimo fini perfectiori modo adhæremus, ſed confirmatus in bono ex vi doni confirmationis, Deo vt vltimo fini perfectiori modo vnimur, eum firmiter ei vniatur, & adhæreat immobiliter, quod magna perfectio eſt: ergo ratione illius mittuntur de nouo perſonæ ad eum, qui ex gratia Dei de nouo confirmatur in bono.

Secundo probatur: nam per diuinam gratiam vt fomitem extinguentem fit noua perſonarum miſſio, cum per illam firmior adhæſio ad Deum vt finem vltimum inducatur, frænando appetitum inferiorem, ne ſuis motibus contra rationem inſurgens, illius ad Deum ſubordinationem impediat; ſed extinctio fomitis non prouenit ex augmento gratiæ intenſiuo, aut extenſiuo, ſed ex alia gratiæ perfectione, vt fusè oſtendimus *tom. 3. in 3. p. tractatu 11. diſp. 42.* ergo ſine augmento gratiæ intenſiuo, aut extenſiuo, fieri poteſt noua perſonarum miſſio; & conſequenter, quamuis, augmentum gratiæ aliquo ex prædictis modis ad nouam miſſionem perſonarum ſufficiat: non tamen eſt neceſſarium. Ex quo infero, verba illa Archangeli ad Beatiſſimam Virginem: *Spiritus Sanctus ſuperueniet in te*, poſſe accipi, non ſolum de aduentu Spirtus Sancti ad corpus Chriſti formandum, nec de nouo aduentu ratione ſolius augmenti gratiæ, ſed etiam de nouo Spiritus Sancti aduentu ratione illius perfectionis, qua gratia fomitem ante ligatum, poteſt Chriſti conceptionem extinxi, vt docet Diuus Thomas *3. p. q. 7. art. 3.* Et hæc de iſta diſputatione applicanda litteræ Magiſtri vbi diſputatio præcedens. 186 *Prob. 2.* *M. Sent.*

DISPVTATIO CENTESIMA.

An ex vi miſſionis conſtituantur diuinæ perſonæ realiter præſentes animæ præſentia phyſica diſtincta à præſentia per immenſitatem?

§. I.

Quæ certa ſunt præmittuntur.

SVppono primo: cum mittuntur diuinæ perſonę in mentem per miſſionem inuiſibilem, non ſolum donari nobis dona gratię, quę à miſſione connotantur, ſed etiam dari ipſas diuinas perſonas, prout à donis gratię diſtinctas. Ita omnes Scholaſtici cum Magiſtro *in 1. ſententiarum diſt. 14. & diſt. 15.* Et Theologi cum D. Thoma *in hac q. art. 3. Et in 1. diſt. 14. q. 2. art. 1.* contra quoſdam, quos ſine nomine referunt Magiſter, & D. Thomas, oppoſitum ſentientes. Quorum ſententiam D. Thomas *in hac q. art. 3. in 1. argumento* appellauit errorem. Cuius ſententię cenſuræ conſentit P. Suarez *lib. 12. de Trinit c. 5. conc. 3.* vbi docet Theologos communiter ita ſentire. Et Molina *in hac q. art. 3. conc. 3.* placitum illorum, qui negant perſonas diuinas per miſſionem donari, docet eſſe parum conſentaneum fidei. Nu. 1. *Per miſſionem donantur ipſa perſona.*

Et probatur teſtimonijs Scripturę. Primum eſt illud Pauli ad Corinthios 6. *Membra veſtra templum ſunt Spiritus Sancti, qui in vobis eſt, quem habetis à Deo.* Ex quibus ita probatur: ea ratione dicitur de Spiritu Sancto eſſe in nobis, & à nobis haberi, qua nos dicimur eſſe templum illius; ſed ſumus templum Spiritus Sancti, vt à donis gratię diſtincti; templum enim non donis gratię creatis, ſed ſoli Deo dicatur: vnde vt ait Suarez ex hoc teſtimonio probant Patres, Spiritus Sancti diuinitatem: ergo ex vi donorum gratię quę connotatur à miſſione perſonarum, ac proinde ex vi miſſionis, eſt in nobis Spiritus Sanctus, & à nobis habetur; & conſequenter donatur Spiritus Sanctus, & non ſolum dona illius. Secundum eſt illud Pauli ad Romanos 5. *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis:* vbi diſtinguendo charitatem, quę eſt donum creatum à Spiritu Sancto dicitur charitatem eſſe in cordibus noſtris diffuſam per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis: ergo non ſolum dantur nobis dona gratię, ſed etiam Spiritus Sanctus, & alię perſonæ diuinę, prout à donis gratię diſtinctę. 2 *Prob. 1. ex Scriptura.*

Arriaga *Tractatu de Trinitate diſp. 55. ſectione 1. & 5.* cui cenſura in oppoſitam ſententiam diſplicuit, & neſcio, an ſententia placuerit. Reſpondet his teſtimonijs, non ita efficaciter communem ſententiam probari, vt oppoſita ſententia debeat erronea cenſeri, imò addit eſſe quęſtionem de nomine, & eum, qui aſſereret perſonas diuina mitti, quia nobis ſua dona communicant, facilè hoc ipſum dicturum de donatione perſonę, ideo ſcilicet perſonam eſſe donatam, quia donantur eius dona. Nec obſtat in Scriptura dici donari Spiritum Sanctum, & illius dona dari: hoc namque explicari poteſt, non vt duo diſtincta donentur, ſed ita vt vnum explicatio alterius ſit. Et addit *ſect. 5. num. 16.* quod cum Pater Suarez modum, quo donationem perſonarum explicuit, vocet piam conſiderationem, non debuiſſet propter ſuam pietatem oppoſitam ſententiam damnare. 3 *Reſp. Arriaga.*

In cuius Authoris doctrina diſplicet primo ratio, qua redarguit 4

Digitized by Google

Diſplicet iſtius Authoris doctrina. guit Patrem Suarez, nimirum, quod cum modum, quo explicuit donationem perſonarum, ſcilicet, per realem præſentiam diſtinctâ ab illa, qua per immenſitatem ſunt omnibus rebus præſentes, ſolum piam ſententiam vocauerit, non debuit damnare vt erroneam ſententiam illorum, qui negant perſonas diuinas dari. Quę reconuentio, & redargutio eſt meo videri ridicula. Et quidem, qui negaret proceſſioni Filij rationem generationis conuenire, aut aſſereret proceſſioni Spiritus Sancti competere, merito ab omnibus Theologis damnaretur, vt hęreticus; & tamen in explicando, cur vna ex his proceſſionibus generatio ſit, & non alia, & quomodo vni, & non alteri diffinitio generationis conueniat, non vtuntur rationibus euidentibus, ſed ſolum congruentijs id probant, ita vt nullus poſſit aſſerere ſuam ſententiam eſſe euidentem, ſed ad ſummam eſſe probabilem: ergo ex eo quod Pater Suarez, modum quo explicuit perſonas diuinas dari, piam ſententiam vocauerit, non ideò debuit abſtinere à cenſura illorum, qui negant diuinas perſonas dari. Et ratio eſt: nam in his, quę ad fidem pertinent, ſupponuntur dogmata vt vera, & inueſtigatur à Theologis modus quo facilius defendi poſſint. Et idcireò ex eo quod modus ab aliquo inuentus non ſit euidens, ſed probabilis, & pius, non ideò abſtinere debet à cenſura illorum, qui veritates ad fidem pertinentes negarent.

5 *Solutio reijcitur primo.* Deinde contra ſolutionem arguitur primo: nam in Scriptura ponuntur vt duo donatio perſonę diuinæ, & communicatio donorum: ergo id ita explicare vt non ſint duo, ſed vnum eſt contra mentem Scripturæ. Secundo: nam verba Scripturæ debent in ſenſu proprio explicari, niſi ex illo aliquod abſurdum ſequatur: ſed hæc propoſitio: *Spiritus Sanctus eſt datus*, in ſenſu proprio explicata, petit vt non ſolum dentur dona Spiritus Sancti, ſed etiam quod Spiritus Sanctus detur vt à donis diſtinctus. Et aliàs ex eo quod ſic explicetur, nullum ſequitur abſurdum: ergo debet ſic explicari. Maior cum conſequentia tenet, & minor pro ſecunda parte conſtat: non enim ſequitur aliqua contradictio in Scriptura, nec aliquid rationi naturali contrarium ex eo quod Spiritus Sanctus detur, & non ſolum eius dona. Pro prima probatur: dari namque Spiritum Sanctum, quia ſolum eius dona dantur, eſt per figuram rhetoricam accipere effectum pro cauſa: ergo eſt ſenſus metaphoricus; & cõſequẽter proprius ſenſus illius propoſitionis petit, quod Spiritus Sanctus detur, prout à donis condiſtinctus.

6 *Tertio reijcitur.* Tertio: nam quod Spiritus Sanctus detur, & aliæ perſonæ ad nos veniant, attribuitur donis gratiæ in ſpeciali; ſed dari ſolum in ſenſu cauſali non eſt donis gratiæ ſpeciale; in omni enim effectu datur Deus effectiuè, hoc enim nihil eſt aliud quam aliquid quod datur efficere: ergo quod nobis per dona gratiæ, aut ſecundum dona gratię dentur diuinę perſonæ, non poteſt in ſenſu ſolum cauſali explicari; quia nempè in nobis efficiunt ea quæ nobis donãtur.

7 *Quarto.* Præterea, mitti ad nos perſonas diuinas, non poteſt explicari in ſenſu ſolum cauſali: ergo nobis perſonas diuinas dari, non poteſt explicari in hoc ſenſu, ſed quia ipſæ perſonæ dantur prout à donis condiſtinctæ. Probatur antecedens: mitti ad nos perſonas diuinas explicatum in ſenſu cauſali, eſt illarum dona mitti, ſicut dari in ſenſu cauſali eſt illorum dona dari; ſed dona gratiæ non dicuntur ad nos mitti, ſed effici in vi miſſionis; id enim quod mittitur, ad miſſionem præſupponitur, miſſione accepta terminatiuè, vt *diſp.* 98. explicuimus, & omnes fateri tenentur, dona autem gratiæ non præſupponuntur ad miſſionem, ſed per illam efficiuntur: ergo mitti ad nos perſonas diuinas, non poteſt in ſenſu cauſali explicari.

8 *Denique.* Denique: nam verba Scripturæ debent accipi iuxta intelligentiam Patrum; ſed Patres verba allegata accipiunt de donatione perſonarum, prout diſtinguuntur à donis: ergo ſic ſunt accipienda. Maior cum conſequentia tenet, minor autem probatur: nam Auguſtinus *lib.* 15. *de Trinitate cap.* 26. expreſſe docet, eundem Spiritum Sanctum datum eſſe Apoſtolis cum inſuflauit illos: *Et ſermone* 43. *de verbis Domini*, explicans verba illa Pauli: *Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, &c.* ſic ait: *Si charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis, à quo datur? Ab illo qui dedit dona hominibus. Qua dona? Spiritum Sanctum, qui tale data donum, qualis eſt ipſe, magna eſt miſericordia eius, qui donum data æquale ſibi, quia donum eius Spiritus Sanctus eſt.* Vbi, vt clarè conſtat, Auguſtinus charitatem, & Spiritum Sanctum diſtinguens vtrumque dari nobis affirmat, ex hoc Dei donantis miſericordiam commendans, quod donum ſibi æquale det nobis; ſi autem ſolum darentur dona creata, & non perſona diuina vt à donis creatis diſtincta, falſo diceretur, donum Patri, & Filio æquale dari hominibus, cum Spiritus Sanctus datur. In eodem ſenſu teſtimonia adducta Scripturæ accipit Ambroſius *lib.* 1. *de Spiritu Sancto c.* 4. cuius verba refert Magiſter *ſententiarum in* 1. *diſtin.* 14. §. 4. Leo Papa, & alij quos refert Suarez vbi ſupra *c.* 5.

9 *Euaſio reijcitur 1.* Si fortè dicatur, Patres eſſe in eodem ſenſu accipiendos, in quo teſtimonia Scripturæ, nempè, vt non ſint duo, quæ nobis donantur, ſed vnum ſit alterius explicatio. In contrarium obſtat primo: verba ex Auguſtino relata non admittere iſtam explicationem, ſeu fugam, cum ex æqualitate illius, quod nobis datur cum Patre, & Filio donantibus, Dei amorem erga nos, & eximiam miſericordiam commendet: ergo ſentit dari nobis Spiritum Sanctum vt Deum, & prout à donis diſtinctum, qua ratione Patri, & Filio, donantibus eſt æqualis.

Secundo obſtant verba illa Auguſtini libr. 15. de Trinitate cap. 18. in principio; *Dantur, & alia per Spiritum Sanctum munera, ſed ſine charitate nihil proſunt, niſi ergo tantum impertiatur, cuique Spiritus Sanctus vt eum Dei, & proximi faciat amatorem, à ſiniſtra non transfertur ad dexteram, neque Spiritus propriè dicitur donum, niſi propter dilectionem*: ſentit ergo Auguſtinus, ſecundum charitatem diffuſam in cordibus noſtris propriè dici Spiritum Sanctum donum, idest nobis datum; ſecundum alia autem munera, quæ eſſe poſſunt ſine charitate, non propriè, ſed impropriè nobis dici poſſe datum; ſed dari nobis Spiritum Sanctum, quia charitas datur, non eſt propriè Spiritum Sanctum dari, ſed impropriè, & in ſenſu metaphorico accipiendo effectum pro cauſa, in quo ſenſu etiam ſecundum alia munera à charitate diſtincta, & cum illa non connexa donantur: ergo cum docet charitatem diffundi, & dari Spiritum Sanctum duo dona diſtinguit, nec explicatio poteſt ita vt vnum alterius explicatio. Denique. nam ſenſus Patrum accipiendus eſt ex communi explicatione Theologorum; ſed Theologi communiter ſic accipiunt verba Patrum explicantium teſtimonia Scripturæ, vt non ſolum nobis dentur dona creata, ſed etiam ipſæ perſonæ donentur prout à donis condiſtinctæ: ergo nec Scripturæ teſtimonia, nec Patrum verba ſunt in alio ſenſu accipienda. *Secundo.* 10 *Tertio.*

11 *Confir.* Quæ omnia confirmantur, & vrgentur: ſi namque prædicta explicatio Scripturæ aſſerentis, Spiritum Sanctum dari, & Sanctorum Patrum admittantur, ſequitur poſſe defendi, Filium per Incarnationem non eſſe nobis donatum vt Deum, & prout à donis creatis diſtinctum ſine præiudicio illorum verborum Ioannis: *Sic Deus dilexit mundum, vt Filium ſuum vnigenitum daret*; conſequens abſurdum eſt, nec Catholicus aliquis id audebit affirmare: ergo explicatio illa, qua prædictus Author teſtimonia Scripturæ, & Patrum conatur eludere, ſuſtinenda non eſt. Probatur ſequela: nam iuxta illam explicationem Filium dare nobis Spiritum Sanctum, ſaluatur ſufficienter per hoc quod det nobis dona creata, quæ Spiritui Sancto appropriantur: ergo etiam ſaluari poterit, quod Pater nobis Filium, & quod Filium nobis dederit per hoc quod dederit nobis dona, quæ Filio appropriantur; & conſequenter ex verbis relatis Ioannis non infertur adeò certè, Filium vt Deum eſſe nobis donatum, vt ſine illorum præiudicio non poſſit aliquis negare Filium datum eſſe vt Deum, illa explicando de donatione Filij ratione donorum gratiæ, quæ ab illo nobis donantur.

12 *Prima ratio.* Licet autem veritas iſta non poſſit euidenti ratione probari, duplex ratio, vel congruentia, vel explicatio à D. Thoma aſſignatur. Prima habetur *in* 1. *ſententiarum diſtinct.* 14. *quæſtione* 2. *articulo* 1. *in corpore*, quæ poteſt ad hanc formam reduci; cum enim dona gratiæ per Spiritum Sanctum recipimus, non ſolum dona gratiæ, ſed etiam Spiritus Sanctus dicitur ad nos procedere prout à donis condiſtinctus: ergo non ſolum dantur dona creata, ſed etiam Spiritus Sanctus prout diſtinguitur à donis. Conſequentia tenet: antecedens autem probatur: nam in proceſſione temporali Spiritus Sancti duplex conſideratur reſpectus: vnus nempe aliud à quo procedit, & alius in illum ad quem procedit: ſed vterque reſpectus ponitur in Spiritu Sancto vt diſtincto à donis creatis: ergo Spiritus Sanctus prout diſtinguitur à donis dicitur ad nos procedere. Maior cum conſequentia tenet. Minor pro prima parte eſt certa; reſpectus enim quo vt procedens proceſſione eterna ad ſuum principium refertur ipſi Spiritui Sancto conuenit, & per illum conſtituitur. Pro ſecunda parte probatur: nam Spiritus Sanctus dicitur ad nos referri, non ob ſui mutationem, ſed ob mutationem noſtram, & quia nos ad ipſum referrimur, & aliter nos habemus; ſed relatio, quia referimur cum dona gratiæ recipimus, non ſiſtit in donis gratiæ receptis, ita vt illa ſolum habeamus, ſed etiam tranſit ad Spiritum Sanctum, prout à donis gratiæ diſtinctum, quia aliter ipſum habemus, quam prius: ergo ipſe Spiritus Sanctus vt à donis gratiæ diſtinctus ad nos prædicta relatione refertur; & conſequenter non ſolum illius dona, ſed etiam Spiritus Sanctus, quatenus à donis diſtinctus dicitur in nos temporaliter procedere.

13 *Obijcies.* Sed dices: ſequi ex iſta ratione dari Spiritum Sanctum ſecundum dona naturæ: nam relatio in eis fundata non ſiſtit in donis, ſed tranſit ad ipſum Deum. Reſpondet D. Thom. *quæſtiuncula allegata artic.* 2. *ad* 2. non qualemcumque relationem creaturæ ad Deum ſufficere, ſed requiri relationem, qua creatura referatur ad Deum tamquam ad habitum: *Quia quod datur alicui*, inquit D. Thom. *habetur aliquomodo ab illo, perſona autem diuina non poteſt haberi à nobis, niſi vel ad fructum perfectum, & ſic habetur per donum gloria, aut ſecundum fructum imperfectum, & ſic habetur per donum gratiæ gratum facientis*. Hæc Diuus Thomas ex quibus apertè colligitur, non qualemcumque relationem ad Spiritum Sanctum, & ad alias perſonas ſufficere vt nobis donentur, ſed requiri relationem ad illas vt habitas. Et quia relatio in donis gratiæ gratum facientis fundata terminatur ad diuinas perſo-

Digitized by Google

perſonas vt habitas; fit conſequens, quod ratione illorum nobis perſonæ donentur.

14 *Secunda ratio D. Thom.* Ex qua doctrina, & ex alia D. Thomæ *in hac quæſtion. artic. 3. in corpore, & in ſolutione ad* 1. ſumitur ſecunda ratio ſub hac forma: id dicitur nobis donari; quod à nobis habetur; ſed in vi donorum gratiæ gratum facientis, non ſolum ipſa dona habentur à nobis, ſed etiam perſonæ diuinæ: ergo in vi miſſionis diuinarum perſonarum non ſolum dona gratiæ, ſed etiam perſonæ diuinæ nobis donantur. Conſequentia cum maiori tenet. Minor autem probatur à D. Thoma: nam id ſolum habere dicimur, quo libere poſſumus vti, vel frui; ſed per donum gratiæ gratum facientis perficimur ad hoc quod liberè non ſolum ipſo dono gratiæ vtamur, ſed etiam vt fruamur ipſis diuinis perſonis: ergo in vi donorum gratiæ gratum facientis, non ſolum ipſa dona gratiæ habentur à nobis, ſed etiam habemus ipſas diuinas perſonas, prout condiſtinctas à donis.

15 *Opponens.* Si opponas: ſequitur ex hac doctrina, quod viri ſancti poſſint dare alijs Spiritum Sanctum, conſequens eſt falſum: ergo etiam doctrina tradita: falſitas conſequentis conſtat ex Auguſtino *lib. 15. de Trinitate cap. 26.* illis verbis: *Non aliquis diſcipulorum dedit Spiritum Sanctum*, & addit, Chriſtum accepiſſe Spiritum Sanctum vt hominem, effudiſſe vt Deum: *Nos autem*, inquit Auguſtinus, *accipere quidem hoc donum poſſumus pro modulo noſtro, effundere vero ſuper alios non vtique poſſumus, ſed vt hoc fiat Deum ſuper eos à quo id efficitur, inuocamus*. Auguſtinum ſequuntur Magiſter ſententiarum *in* 1. *diſtinct.* 14. *§.* 5. *&* 6. D. Thomas ibi *quæſt.* 3. *artic. vnico*, quibus omnes Theologi conſentiunt. Sequela autem probatur: quod enim alicui datum eſt; ſuum eſt, quod autem ſuum eſt, poteſt alteri donare: ergo ſi Spiritus Sanctus datur viris Sanctis in vi gratiæ gratum facientis poſſunt Spiritum Sanctum dare.

16 *Reſp.* Reſpondeo negando ſequelam: cum enim perſonæ diuinæ donentur in vi gratiæ gratum facientis, & hæc à nulla creatura poſſit principaliter cauſari in probabiliori ſententia, adhuc de potentia Dei abſoluta; fit vt nec de potentia abſoluta Dei poſſit aliqua creatura Spiritum Sanctum dare. Ad probationem ſequelæ reſpondet D. Thomas 1. *ad Annibaldum diſtinct.* 14. *quæſt. vnica artic.* 5. illis verbis: *Ad tertium, quod ſuum eſt quilibet dare poteſt dicendum, quod ſuum aliquando dicitur multipliciter, vel vt alicuius poſſeſſio, & ſic verum eſt, vel vt eius perfectio, & ſic non: ſecundo igitur modo, non primo dicitur Spiritus Sanctus alicuius eſſe*. Iuxta quam doctrinam reſpondetur diſtinguendo minorem quilibet poteſt dare, quod ſuum eſt quoad proprietatem, & vt poſſeſſum ſubiacens illius dominio, concedo minorem; quod ſuum eſt tanquam eius perfectio, quo poteſt vti, vel frui, nego minorem, & conſequentiam; quia Spiritus Sanctus non dicitur à viris Sanctis haberi, quia illorum ſit, vt ab illis poſſeſſus, nec vt ſubiacens illorum dominio, ſed quia eſt illorum perfectio, non ſubiectiuè, illos, perficiens ſed ſubiectiuè, quia nempè obiectiuè Spiritu Sancto, & alijs perſonis fruuntur. Et quidem dona gratiæ nobis dantur, & dicuntur eſſe noſtra, & tamen non eſt in noſtra poteſtate illa dare, quia non ſunt noſtra, vt libera noſtra poſſeſſio ſubiacens noſtro dominio quoad illorum diſtributionem, ſed ſunt, & dicuntur noſtra, quia ſubiectiuè perficiunt, & quia illis vti poſſumus in ordine ad operandum.

17 *Non ſolū datur Spiritus Sanctus.* Suppono ſecundo: non ſolum dari nobis Spiritum Sanctum, ſed etiam alias perſonas. Cuius contrarium docuere quidam, quos refert Bonauentura *in* 1. *diſtinctione* 17. aſſerentes in miſſione inuiſibili, quæ fit per gratiam ſanctificantem ſolum Spiritum Sanctum dari. Quæ ſententia videtur attribui poſſe Magiſtro Sententiarum *in* 1. *diſt.* 17. §. 2. vbi explicans quomodo Spiritus Sanctus detur, ait: *Quod ipſe idem Spiritus Sanctus eſt amor, ſiue charitas, qua nos diligimus Deum, & proximum, quæ charitas cum ita eſt in nobis vt nos faciat diligere Deum, ac proximum, tunc Spiritus Sanctus dicitur mitti; ac dari nobis*: cum autem hanc vnionem immediatam cum voluntate noſtra, vel per modum principij quo diligendi, vel per modum actualis dilectionis, quam Spiritui Sancto attribuit, & per quam illius miſſionem explicat, non tribuat alijs perſonis, videtur ſenſiſſe, quod ſolus Spiritus Sanctus detur, vel ſaltim, quod ſicut in miſſione viſibili Verbi facta per Incarnationem, Filius aliqua ratione venit ad humanitatem, & illi donatus fuit, ſub qua nec Pater diuinus venit, nec Spiritus Sanctus fuit miſſus, etſi omnes tres perſonæ ad humanitatem venerint. Ita etſi in miſſione inuiſibili, quæ fit per infuſionem gratiæ, & donorum, omnes diuinæ perſonæ veniant ad animam iuſti, & omnes tres illi dentur, attamen Spiritus Sanctus datur, & venit ad nos aliqua ſpeciali ratione, qua aliæ perſonæ, nec dantur, nec ad nos veniunt, ſcilicet per vnionem immediatam vt principium *quo* diligendi, vel vt actualis dilectio.

18 *Prob. 1.* Noſtra tamen ſuppoſitio docetur ab omnibus Theologis. Et probatur ex illo Ioannis 14. *Ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus*, quibus aduentus perſonarum ad animam iuſti per gratiam, & charitatem, tribus perſonis ſine vlla differentia attribuitur: ſed idem eſt perſonas ad nos venire, ac perſonas nobis dari, etſi non omnes mittantur, quia miſſio ſupra aduentum ſuperaddit proceſsionem ab alio, quæ diuino Patri non conuenit: ergo in miſſione inuiſibili, quæ fit per gratiam gratum facientem, non ſolum Spiritus Sanctus, ſed etiam aliæ perſonæ animæ iuſti donantur. Secundo: nam quod perſonæ diuinæ dentur nobis ſecundum dona gratiæ gratum facientis fundatur in illorum efficientia: & in eo quod per illa tendimus in Deum, vt in obiectum cognitum, & amatum, & illi vtimur tanquam obiecto fruibili: vel eo quod per gratiam, quia eſt perfecta amicitia, Deus fit nobis præſens realiter aliqua noua præſentia, diſtincta ab ea qua Deus per immenſitatem eſt præſens; ſed efficientia donorum gratiæ eſt communis omnibus diuinis perſonis, tendentia donorum gratiæ in Deum vt in obiectum, & vnio cum Deo vt cum obiecto fruibili, ad omnes terminatur perſonas, ratio etiam amicitiæ gratiæ iuſtificantis conueniens eſt cum Deo vt tribus perſonis communi: ergo ratione gratiæ, & donorum, non ſolum datur Spiritus Sanctus nobis, ſed etiam aliæ diuinæ perſonæ.

Quod autem Spiritus Sanctus non detur aliquo modo, quo non dentur aliæ perſonæ, probatur primo: nam ſententia illa, quam ex Magiſtro Sententiarum retulimus aſſerens Spiritum Sanctum per modum charitatis ſe ipſo nobis immediatè vniri, diſplicet communiter Theologis, nec benè audiuit apud illos, illamque tractatu de viſione Dei reiecimus, probantes non poſſe Deum intellectui noſtro vniri vt principium quo intelligendi. Et tractatu de ſcientia Chriſti probando non potuiſſe intellectum Chriſti creatum per intellectionem increatam intelligere, nec illius voluntatem creatam velle per increatam volitionem; ſed ſolum prædicta ſententia admiſſa defendi poteſt ſpecialis modus, quo Spiritus Sanctus detur, vel ad donos mittantur: ergo non mittitur aliquo modo ſpeciali, quo Filius ad nos non mittatur per miſsionem inuiſibilem, nec datur modo aliquo ſpeciali, quo non dentur tres perſonæ. 19 *Non dari Spiritum Sanctum modo diſtincto ab alijs perſonis prob. 1.*

Secundo: nam dato quod poſsit Deus ſe ipſo immediatè vniri cum voluntate creata, vel vt principium *quo* amandi, vel vt actualis dilectio, non poſſet talis vnio Spiritui Sancto attribui, & negari alijs perſonis, cum non conueniret illi ratione proprietatis perſonalis, ſed ratione prædicati communis, ſcilicet voluntatis, & volitionis, quæ ſunt prædicata abſoluta, & tribus perſonis communia: ergo adhuc prædicta ſententia admiſſa, non ſequitur Spiritum Sanctum dari nobis in vi miſsionis inuiſibilis aliquo modo ſpeciali, quo aliæ perſonę non dentur, aut mitti aliquo modo ſpeciali, quo Filius ad nos non mittatur. 20 *Secunda prob.*

Explicatur, & vrgetur; quia namque efficientia, & actio ad extra, conuenit Deo ratione omnipotentię, quę eſt communis tribus perſonis, infertur ab omnibus Theologis, non poſſe de potentia abſoluta aliquid cauſari efficienter ab vna perſona diuina, quod ab alijs non cauſetur; ſed dato quod non repugnet Deo vniri cum voluntate creata vt principium *quo* amandi, vel vt actuali dilectio, hęc vnibilitas conueniret ratione prędicatorū tribus perſonis communium: ergo non poſſet vniri cum voluntate creata vna perſona diuina vt principium *quo* diligendi, vel vt dilectio actualis, quin alię perſonę vnirentur; & conſequenter, etiam ſi illa ſententia admittatur, non poteſt in illa fundari quod Spiritus Sanctus detur per miſsionem inuiſibilem aliquo modo ſpeciali, quo alię perſonę non dentur. Maior cum conſequentia tenet: minor autem probatur: nam Deum poſſe vniri cum voluntate creata vt principium *quo* amandi conueniret ipſi ratione voluntatis diuinę, & poſſe vniri vt actualis dilectio conueniret Deo ratione prędicati amoris actualis; ſed voluntas, & actualis amor ſunt prędicata abſoluta tribus perſonis communia, & in illis non multiplicata, ſicut nec intellectus, nec omnipotentia realiter multiplicantur: ergo dato quod non repugnet Deo vniri cum voluntate creata vt principium *quo* amandi, vel vt dilectio actualis, hęc vnibilitas conueniret perſonis diuinis ratione prędicatorum tribus perſonis communium. 21 *Confir. 1.*

Confirmatur, & vrgetur ſecundo; nam etiam admiſſo, quod poſſet diuina volitio, quę communis eſt vniri, non vt communis, ſed vt propria Spiritus Sancti, & vt modificata per illius perſonalitatem, neceſſarium erat ad hoc, quod prędicto modo vniretur vnio perſonalis Spiritus Sancti cum natura creata, ſicut de facto vnita fuit Sanctitas diuina, quę eſt tribus perſonis communis, non vt communis, ſed quatenus propria Filij cum humanitate Chriſti; quia humanitas fuit vnita vnione perſonali cum Verbo; ſed Spiritus Sanctus non vnitur de facto perſonaliter cum natura rationali, aliàs de facto incarnatus fuiſſet, quod eſt hęreticum: ergo etiam ſi admittatur poſsibilis vnio immediata Spiritus Sancti cum voluntate creata vt principium *quo* amandi, vel vt actualis dilectio, quę non ſit tribus perſonis communis, non poteſt ſalua fide defendi, de facto ſic fuiſſe vnitum; ac proinde aſſerendum non eſt, de facto Spiritum Sanctum donari per miſsionem inuiſibilem, aliquo ſpeciali modo; quo alię perſonę non dantur. 22 *Vrgetur 2.*

Nec obſtat; quod ſanctificatio rationalis creaturę ſpecialiter Spiri- 23

Digitized by Google

Spiritui Sancto attribuitur, hoc enim non ideo eſt quia datur aliquo ſpeciali modo, ſed quia opera amoris, qualis eſt ſanctificatio, per appropriationem attribuuntur Spiritui Sancto, etſi à tribus perſonis procedant. Et quidem opus Incarnationis attribuitur Perſonæ Spiritus Sancti, vt conſtat ex illis verbis, quibus Archangelus Gabriel ſalutauit Beatiſſimam Virginem: *Spiritus Sanctus ſuperueniet in te, & virtus altiſſimi, &c.* quin ex hoc liceat colligere fuiſſe cum humanitate vnitam aliquo modo ſpeciali, vel aliqua ſpecialis efficientia incarnationis, quæ non conueniat alijs diuinis perſonis.

24 *Obijcies.* Sed dices: ſi Filius daretur propriè per miſſionem inuiſibilem, ſequeretur eſſe propriè donum dono accepto perſonaliter; conſequens eſt falſum: ergo non datur Filius propriè per miſſionem inuiſibilem. Falſitas conſequentis conſtat ex doctrina D. Thomæ *ſupra quæſt.* 38. *art.* 2. vbi docet: *Quod donum ſecundum quod perſonaliter ſumitur in diuinis, eſt proprium nomen Spiritus Sancti*: ergo Filius non eſt propriè donum, ſumpto dono perſonaliter. Sequela autem probatur: ſi namque propriè daretur, diceretur propriè datus; & conſequenter, diceretur propriè donabilis, & aliàs eſt, & dicitur Patris per originem: ergo eſſet propriè donum prout in diuinis donum ſumitur perſonaliter. Probatur conſequentia ex alia doctrina Diuus Thomæ *quæſtione allegata artic.* 1. *ad* 1. vbi ſupponens, donum debere eſſe aliquomodo dantis, & diſtinguentis triplicem modum huius, quod eſt donum eſſe alicuius, ſcilicet per identitatem, qua ratione Spiritus Sanctus dat ſe quia per identitatem eſt ſui: & vt poſſeſſio, vel ſeruus, qua ratione requiritur, quod donum eſſentialiter diſtinguatur à donante, & ſic donum Dei eſt aliquid creatum. Et per originem, qua ratione Filius eſt Patris, & Spiritus Sanctus vtriuſque, ita concludit: *In quantum ergo donum hoc modo dicitur eſſe dantis, ſic diſtinguitur à dante perſonaliter, & eſt nomen perſonale*, ſed Filius eſt, & dicitur Patris per originem, & aliàs eſt propriè datus, & propriè ab ipſo donabilis: eſt ergo propriè donum, prout ly *donum* in diuinis ſumitur perſonaliter.

25 *Reſp.* Reſpondeo negando ſequelam. Ad illius probationem, conceſſis maiori, & minori, nego conſequentiam: nam donabilitas conuenit Filio ratione prædicatorum eſſentialium, quæ omnia propriè Filio conueniunt; & conſequenter, propriè illi conuenit donabilitas. Vt autem eſſet donum propriè, prout in diuinis ſumitur perſonaliter, neceſſarium erat vt ex vi ſuæ proceſſionis formaliter eſſet donabilis, & quia hoc non conuenit Filio, benè verò Spiritui Sancto; fit vt Filius non ſit donum prout in diuinis ſumitur perſonaliter, benè verò Spiritus Sanctus. Sicut repræſentatio omnium, quæ à Deo cognoſcuntur, quia conuenit Deo ratione prædicatorum eſſentialium, propriè conuenit Spiritui Sancto, cui propriè conueniunt prædicata eſſentialia, quin ex hoc colligatur eſſe propriè Verbum, Verbo accepto perſonaliter, quia id non habet formaliter ex vi ſuæ proceſſionis, quamuis id per proceſſionem habeat; Filius autem propriè eſt Verbum, quia ex vi ſuæ proceſſionis formaliter conuenit illi eſſe repræſentatiuum.

26 *Solus Filius eſt imago.* Et Filius eſt imago Patris propriè, quia ex vi ſuæ proceſſionis eſt ſimilis Patri in natura, quod requiritur ad rationem Imaginis. Spiritus autem Sanctus, etſi Patri, & Filio ſit non minus ſimilis in natura, quam Filius Patri; imago tamen non eſt; quia quamuis eſſe ſimilem habeat per proceſſionem, non tamen id habet per proceſſionem formaliter. Ita ſimiliter quamuis Filius ſit propriè donabilis, & id habeat per proceſſionem à Patre; quia tamen id non habet ex vi ſuæ proceſſionis, eo quod non vt amor, nec vt impulſus per voluntatem procedit, ſed per intellectum vt Verbum procedit, ideò non eſt donum prout donum in diuinis ſumitur perſonaliter, quia donum ſic ſumptum requirit eſſe donabile, non materialiter per proceſſionem, ſed ex vi proceſſionis formaliter.

27 *Probatio ſequelæ nõ vrget.* Nec probatio ſequelæ ex doctrina D. Thomæ ſumpta obſtat contra iſtam doctrinam; cum enim ait: *In quantum donum dicitur dantis per originem eſſe nomen perſonale*, ly *in quantum* denotat id quod requiritur, non autem quod ſolum ſufficit vt donum perſonaliter propriè dicatur. Vnde ex eo quod Filius ſit Patris per originem, & aliàs à Patre detur, non ſequitur eſſe donum propriè, dono ſumpto perſonaliter; quia ad hoc vltra requirebatur, vt eſſe donabilem, conueniret Filio formaliter ex vi proceſſionis. Quæ doctrina ſumitur ex Diuo Thoma *loco vbi proximè art.* 2. *ad* 1. *argumentum*, quo intendebatur probare *donum* non eſſe nomen proprium Spiritus Sancti: *Donum enim dicitur ex eo quod datur; ſed vt dicitur Iſaiæ* 9. *Filius datus eſt nobis: ergo eſſe donum conuenit Filio, & Spiritui Sancto*. Cui argumento reſpondet Diuus Thomas: *Ad primum dicendum, quod ſicut Filius, quia procedit per modum Verbi, quod de ratione ſua habet, quod ſit ſimilitudo ſui principij, dicitur propriè imago, licet etiam Spiritus Sanctus ſit ſimilis Patri: ita etiam Spiritus Sanctus, quia à Patre procedit vt amor, dicitur propriè donum, licet etiam Filius detur*. In quibus verbis doctrina à Nobis tradita expreſsè continetur, & ſic eſt intelligenda, quod ſicut, vt ſolus Filius ſit imago Patris, non obſtat quod Spiritus Sanctus ſit ſimilis Patri, quia ſimilitudo non conuenit Spiritui Sancto ex vi ſuæ proceſſionis formaliter, bene tamen Filio, & iſte modus conueniendi ſimilitudinis petitur ad rationem imaginis: ita quod Filius detur non obſtat ad hoc, quod ſolus Spiritus Sanctus ſit donum: nam Spiritui Sancto conuenit aptitudo vt donetur ex vi ſuæ proceſſionis formaliter, quod ad rationem doni requiritur; Filius autem licet detur non habet, quod poſſit donari formaliter ex vi ſuæ proceſſionis: ergo cum D. Thomas art. 1. in argumento allegato docet: *Donum dari perſonaliter in quantum eſt dantis per originem*, ly *in quantum* non importat totum, quod requiritur ad rationem doni perſonaliter accepti, ſed aliquid requiſitum; ac proinde licet Filius detur à Patre, & ſit Patris per originem, non ſequitur eſſe donum ſecundum quod donum perſonaliter ſumitur in diuinis.

28 *Replic.* Sed dices: Filius propriè dicitur datus à Patre, ſicut propriè dicitur miſſus ab illo: ergo propriè eſt dabilis à Patre datione dicente authoritatem in dante, ſicut propriè eſt à Patre authoritatiuè miſſibilis; ſed donum ſumptum perſonaliter in diuinis conſiſtit formaliter in aptitudine, vt detur ab habente authoritatem dandi: ergo Filius propriè eſt donum, ſumpto dono perſonaliter. Vel vt hoc de Filio negetur, negandum eſt neceſſario quod nobis à Patre detur, & quod per miſſionem inuiſibilem detur rationali creaturæ.

29 *Reſp.* Reſpondeo conceſſo antecedenti, & prima conſequentia, diſtinguendo minorem ſubſumptam: donum conſiſtit formaliter in aptitudine, vt detur ab habente authoritatem, habita dicta aptitudine formaliter ex vi proceſſionis ab illo: qui habet auctoritatem, concedo minorem: non habita ex vi proceſſionis formaliter, ſed per proceſſionem identicè, & materialiter, nego minorem, & conſequentiam; quia licet Filio conueniat aptitudo vt detur auctoritatiuè à Patre per ſuam proceſſionem ab æterno, non tamen illi conuenit ex vi ſuæ proceſſionis formaliter, & ideo non eſt donum prout perſonaliter ſumitur in diuinis: quia donum ſic ſumptum conſiſtit in habitudine vt detur, non ſolum conueniente rei donabili formaliter in eſſe rei, ſed illi conueniente formaliter ex vi proceſſionis, & in ratione termini illius.

30 *Inſtatur arg.* Vnde ſicut iſta conſequentia non valet: *Spiritus Sanctus eſt formaliter Deus, & conſequenter ſimilis ſuo principio in natura ſimilitudine habita per ſuam proceſſionem: ergo eſt formaliter Filius*, eo quod nomen Filij ſignificat terminum ſimilem generanti in natura ſimilitudine habita ex vi proceſſionis formaliter: ita iſta conſequentia non tenet: *Filio competit formaliter aptitudo, vt detur habita per proceſſionem: ergo eſt donum formaliter*; & ob eandem rationem, quia nempè donum, prout ſumitur perſonaliter in diuinis non ſignificat dictam aptitudinem, vt quomodocumque conuenientem, & per proceſſionem habitam, ſed vt habitam formaliter ex vi proceſſionis, ita vt termino procedenti conueniat, non ſolum formaliter in eſſe rei, ſed etiam in eſſe termini proceſſionis.

31 *Doctrina eſt D. Th.* Quæ doctrina eſt expreſſa D. Thomas *in* 1 *ſentent. diſt.* 18. *quæſt.* 1. *art.* 2. *ad* 1. Et ad Annibaldum *in eadem diſtinct. quæſt. vnica, art.* 2. *ad* 2. quod ita procedebat: *Aut Filius fuit donabilis ab æterno, aut non; ſi ſic: ergo donum, quia donum ab aptitudine dandi dicitur; ſi non: ergo contra rationem ſuæ proprietatis fuit, quod daretur*. Cui argumento ita reſpondet: *Ad ſecundum dicendum, quod Filius ab æterno fuit habilis vt donaretur in tempore, tamen iſta habilitas non importatur in ratione ſuæ proceſſionis, ſed importatur in ratione Spiritus Sancti*. Quibus verbis noſtræ ſolutionis doctrina ſatis exprimitur. maneat ergo firmum per miſſionem inuiſibilem dari non ſolum Spiritum Sanctum, ſed etiam Patrem, & Filium, in quo nullum diſſidium inter Theologos verſatur.

32 *Punctus difficultatis aperitur.* Hoc ita præſuppoſito inquirimus, vtrum ex vi miſſionis, & ex vi termini à miſſione connotati, nempè gratiæ gratum facientis, ita diuinæ perſonæ dentur rationali creaturæ, vt conſtituantur illi phyſicè præſentes præſentia aliqua phyſica diſtincta ab illa, qua ſunt præſentes omnibus rebus per ſuam immenſitatem, ad modum quo perſona Verbi ex vi vnionis hypoſtaticæ eſt præſens phyſicè humanitati, taliter quod ſi per impoſſibile Deus non eſſet immenſus, & ratione immenſitatis præſens phyſicè omnibus rebus, Verbum non poſſet humanitati vniri ſine eo quod phyſicè eſſet humanitati præſens. An, licet non eodem modo, ex vi gratiæ ſanctificantis taliter diuinæ perſonæ ſint præſentes creaturæ rationali, & indiſtantes ab illa, quod ſi per impoſſibile Deus non eſſet immenſus, & ratione immenſitatis præſens omnibus rebus phyſicè, non poſſet gratiam infundere, quin præſens eſſe phyſicè rationali creaturæ, & indiſtans phyſicè ab illa?

§. II.

Relatis ſententijs, vera eligitur, & probatur.

33 *Prima ſententia.* QVa in re duplex è regione oppoſita verſatur ſententia. Prima affirmans eſt, quam tenet Suarez *lib.* 12. *de Trinitate*

tate cap. 5. num. 2. & ſequentibus, cui aliqui Recentiores ſuæ familiæ ſubſcribunt. Illamque probabiliter defendit Granadus *tract. 15. de Trinitate diſput. 4. num. 5.* Tenent etiam ex noſtris Albelda *in hac 1. part. ſupra quaſt. 8. diſp. 18.* Patres Salmanticenſes *tractat. 6. de Trinitate diſput. 19. dub. 5.* pro eodem reputantes per miſſionem inuiſibilem, non ſolum nobis communicari dona creata, ſed etiam perſonas diuinas nobis dari pront à donis condiſtinctas, atque fieri in vi donorum gratiæ nobis realiter præſentes præſentia phyſica diſtincta ab ea, qua per immenſitatem ſunt præſentes omnibus rebus, cum tamen ſint longè diuerſa. Hæc namque realis præſentia ante P. Suarez in nullo, quem viderim inuenitur expreſſa, nec vbi illam adſtruit aliquem Doctorem pro illa in particulari refert, illamque adſtruere ſolum eſt ſententia probabilis. Et Suarez piam appellat: fortè, quia pietate magis, quam ratione fuit ad illam defendendam inductus. Negare autem quod diuinæ perſonæ prout à donis creatis diſtinctæ dentur rationali creaturæ, error vocatur à D. Thoma, & à Theologis erroneum, aut parum fidei conſentaneum cenſetur: ergo non eſt vnum confundendum cum alio, nec pro eodem vtrumque reputandum. In quo etiam alios Recentiores deceptos inuenio.

34 *Recentiorum deceptio apperitur.* Authores illos, qui hanc phyſicam præſentiam negant referentes pro ſententia docente, non dari nobis perſonas diuinas, ſed tantum dona creata. Et forſan ideò vnum cum alio confundunt; quia ad ſuadendam perſonarum donationem plura extant teſtimonia Scripturæ, Patrum dicta, & Angelici Præceptoris perſpicuæ, & manifeſtæ doctrinæ. Cum tamen præſentia phyſica diuinarum perſonarum facta in vi donorum gratiæ, nec teſtimonijs Scripturæ probari poſſit, nec à Diuus Thomas inſinuetur.

35 *Mag. S. Tho. cum moderatione, illā tenet.* Eandem ſententiam tenet, & illuſtrat Reuerendiſſimus, & doctiſſimus Magiſter Sancto Thoma *in hac quaſt. diſp. 17. art. 3.* doctè, vt illi moris eſt, vnum ab alio diſtinguens, & donationem perſonarum tamquam certam ſupponens, inquirit modum quo dantur, an per phyſicam, realem præſentiam perſonarum in anima iuſti in vi donorum gratiæ gratum facientis. Et reſpondet, miſſionem inuiſibilem perſonarum in animam factam ratione gratiæ petere neceſſario realem, & intimam præſentiam perſonarum in anima, præter præſentiam communem immenſitatis; hæc enim manet, extincta gratia in homine peccatore, requirere tamen præſuppoſitiuè immenſitatem, qua remota, non poſſet illa realis præſentia erga gratiam reſultare.

36 *Secunda ſentētia.* Secunda ſententia eſt negans, quæ videtur eſſe Antiquorum Thomiſtarum. Capreoli *in 1. diſtinct. 14. quaſt. 1.* Ferrarienſis 4. *Contra gentes cap. 23.* Caietani *in hac quaſt. art. 3.* Magiſtri Bañez, & aliorum circa eundem articulum, miſſionem perſonarum, & illarum donationem explicantium per præſentiam obiectiuam; qua in anima iuſti exiſtunt vt obiectum cognitum, & amatum, nulla præſentia phyſica, & realis facta mentione: fortè, quia in quæſtionem iſta præſentia phyſica, & realis non veneraт. Eandem ſententiam tenent ex Patribus Societatis Molina *in hac quaſtione circa art. 3.* Vazquez *diſp. 170.* & frequentius Recentiores ex eadem familia.

37 *Oſtenditur 1.* Quam pro concluſione ſtatuens probo primo: nam D. Thomas *in hac quaſt. art. 3. in 1. ſententiarum diſtinct. 14. quaſt. 2. art. 1. & 2.* & in alijs locis vbi agit de miſſione perſonarum, & de nouo modo exiſtendi perſonarum in anima iuſti, à miſſione connotato, & neceſſario ad illam requiſito, illum ſemper explicuit per obiectiuam præſentiam, qua ſunt in anima iuſti vt obiectum cognitum, & amatum, nulla mentione facta præſentiæ phyſicæ, & realis diſtinctæ ab ea, quæ per immenſitatem ſunt omnibus rebus præſentes; ſed vt perſonæ diuinæ ſunt in creatura rationali vt obiectum cognitum, & amatum, præſentia phyſica, & realis neceſſaria non eſt; cum id quod eſt phyſicè abſens, & diſtans poſſit cognoſci, & amari, & conſequenter eſſe aliquo à ſe diſtincto, vt obiectum cognitum, & amatum: ergo præſentia iſta phyſica ad mentem D. Thomas non eſt, imò contra illius mentem defenditur. Si namque vt miſſio perſonarum ſubſiſteret, præſentia iſta foret neceſſaria, diminutè minus D. Thomas proceſſiſſet in explicanda, & tuenda miſſione diuinarum perſonarum, talem præſentiam non explicans, & ad obiectiuam præſentiam non recurrens qua ſunt in creatura rationali, vt obiectum cognitum, & amatum ab illa.

38 *Reſp. Suarez.* Huic argumento reſpondet Pater Suarez *vbi ſupra num. 14.* Diuum Thomam loqui de obiecto cognito, & amato, non vtcumque, ſed per modum amici intimè dilecti, qui non vtcumque dicitur eſſe in amante, ſed tamquam bonum intimè præſens, & intra ipſum amatum exiſtens vt eum peculiariter cuſtodiat, & regat, & ab eo in corde ſuo adoretur. Quod explicat exemplo beatorum, qui ratione luminis gloriæ habent Deum ſuis mentibus præſentem in ratione obiecti viſibilis intimè ipſis vnitum, vbi lumen gloriæ non præſtat iſtam vnionem, ſed eſt talis diſpoſitio, quæ ex natura ſua poſtulat illam præſentiam, etiam præciſa præſentia per immenſitatem: cur ergo non poterit gratia, & charitas eſſe ſimilis diſpoſitio alio titulo, nempè amicitiæ.

39 *Reijcitur 1.* Sed contra iſtam ſolutionem obſtat primo. Ex hoc quod amicus intimè diligatur, non conſtitui præſentem phyſicè amico intimè diligenti, ſed tantum affectiuè, & obiectiuè vt obiectum intimè dilectum: ergo ex eo quod D. Thomas docuerit, Deum per gratiam gratum facientem eſſe in creatura rationali; vt obiectum cognitum, & amatum, & amicum intimè dilectum, non ſequitur phyſicam præſentiam Dei in creatura rationali ratione donorum gratiæ ſtatuiſſe.

40 *Secundò.* Secundo: nam loquitur D. Thomas de amore, & cognitione, quibus Deus cognoſcitur, & amatur à nobis in via; ſed cognitio, & amor viæ, non terminatur ad Deum vt obiectum phyſicè præſens amanti: ergo non loquitur de Deo cognito, & amato vt bono intimè præſenti amanti, & intra ipſum exiſtente. Maior cum conſequentia tenet. Minor loquendo de cognitione per fidem certiſſima eſt, de cognitione autem habita per donum, ſapientiæ probabitur infra. Loquendo autem de amore probatur: amor enim, vel eſt actus deſiderij, vel amor ſpecialiter dictus, vel delectatio: primus eſt de bono abſenti: ſecundus præſcindit à præſentia, & abſentia boni amati: delectatio autem viæ non eſt de bono habito in re, ſed in ſpe, vel in iure, vt infra ex D. Thoma videbimus: ergo amor viæ non terminatur ad Deum vt bonum intimè præſens per realem præſentiam amati, nec vt intra ipſum phyſicè exiſtens.

41 *Exemplū non eſt ad rem.* Nec exemplum luminis gloriæ, quo vtitur Suarez illi fauet, ſed potius officit, & aduerſatur: ideò namque lumen gloriæ vt diſpoſitio ſe habet ad hoc, quod Deus ſe ipſo vniatur cum intellectu beati vt ſpecies ipſum complens in ordine ad viſionem beatificam, quia eſt intuitiuæ cognitionis Dei principium; cognitio autem intuitiua eſt cognitio obiecti vt phyſicè præſentis, & Deus non poteſt intuitiuè videri, niſi ipſa diuina eſſentia intellectui vniatur vt ſpecies, quæ ſit viſionis principium, ſed gratia prout communicata in via, non eſt principium notitiæ intuitiuæ Dei, nec alterius actus, qui Dei phyſicam præſentiam requirat: ergo ex eo quod lumen gloriæ vt diſpoſitio ſe habeat ad intimam vnionem cum intellectu beati, & ad phyſicam præſentiam, qua animæ beatorum eſt præſens, non ſequitur gratiam iuſtificantem vt communicatam in via vt diſpoſitionem ad realem Dei præſentiam ſe habere, ſed potius oppoſitum.

42 *Aliorum ſolutio.* Secundo reſpondetur ab alijs, cum docet D. Thomas Deum ratione gratiæ eſſe in rationali creatura vt obiectum cognitum, & amatum, loqui de cognitione, & amore procedentibus ex perfectiſſima amicitia. Licet autem cognitio, & amor ex ſe, præſentiam realem in obiecto amato non inferant, prout tamen ex perfectiſſima amicitia procedunt, præſentiam realem important; eo quod amicitia exigit inter amicos, vnionem non ſolum affectiuam, & ſecundum conformitatem affectuum, ſed etiam vnionem ſecundum præſentiam realem, & ſubſtantialem coniunctionem; & conſequenter amicitia perfectiſſima, qualis eſt amicitia diuina vtramque obtinet vnionem. Ex quo vlterius fit, vt Deus quatenus cognitus, & amatus cognitione, & amore procedentibus ex amicitia perfectiſſima, non ſolum ſit præſens animę ipſum cognoſcenti, & amanti præſentia obiectiua, & affectiua, ſed etiam præſentia reali, & non ſolum ſit vnitus, ipſum ſic amanti vnione affectiua, ſed etiam vnione reali.

43 *Reijcitur 1.* Sed nec iſta ſolutio ſatisfacit, & contra illam facit primo, id quod contra primam ſolutionem appoſuimus: amor enim viæ, ex eo quod ſit amicabilis, & ex perfecta amicitia procedat, non terminatur ad Deum, vt bonum præſens amanti præſentia phyſica, & reali: ergo ex eo quod Deus ſit ratione gratiæ in rationali creatura vt obiectum cognitum, & amatum cognitione, & amore procedentibus ex perfectiſſima amicitia, non ſequitur eſſe realiter præſentem, nec ex eo quod D. Thomas de Deo vt hoc modo cognito loquatur, ſequitur realem præſentiam Dei in creatura rationali ex vi donorum gratiæ ſtatuiſſe. Probatur antecedens: nam actus, quo Deum ex perfecta amicitia diligimus, vel eſt actus deſiderij, vel amor ſpecialiter ſumptus, vel delectatio, aut fruitio; ſed nullus iſtorum quamuis ex perfecta amicitia procedat terminatur ad Deum vt bonum præſens realiter amanti: ergo amor viæ, etiam vt ex perfectiſſima amicitia procedens, non terminatur ad Deum vt bonum præſens amanti præſentia phyſica, & reali. Minor pro prima, & ſecunda patet: nam deſiderium eſt boni abſentis, amor autem ſpecialiter ſumptus abſtrahit à præſentia, & abſentia, qua ratione ſumpta ex doctrina D. Thomæ tractatu de beatitudine oſtendimus, quo poſſe in actu voluntatis conſtitui eſſentiam noſtræ beatitudinis formalis: ergo quamuis iſti actus ex perfecta amicitia procedant, non terminantur ad Deum vt bonum præſens realiter amanti.

44 *Fruitio Dei in hac vita, non eſt Dei, vt habiti in re.* Quod autem, nec delectatio, aut fruitio, qua viatores Deo fruuntur ad ipſum vt præſentem realiter terminetur. Probo ex doctrina Diui Thomæ 1. 2. *quaſt. 11. artic. 4.* vbi inquit: *Vtrum fruitio ſit ſolum finis habiti?* Et ad probandum ita eſſe dicendum, arguit ex Auguſtino *libro decimo de Trinitate cap. 11.* vbi ait: *Quod fruitio eſt cum gaudio vti, non adhuc ſpei, ſed iam rei: ſed*

Digitized by Google

ſed quandiu res non habetur, non eſt gaudium rei, ſed ſpei: ergo fruitio, non eſt niſi finis habiti. Et reſoluens in corpore articuli, fruitionem perfectam, eſſe vltimi finis iam habiti in re: fruitionem autem imperfectam, eſſe finis vltimi, non habiti in re, ſed in intentione tantum, reſpondet: *Ad primum ergo dicendum, quod Auguſtinus loquitur de fruitione perfecta.* Sentit ergo D. Thomas fruitionem, quæ eſt actus voluntatis erga finem vltimum, ſemper eſſe finis habiti; cum hac tamen differentia, quod fruitio perfecta eſt vltimus finis vt iam habiti in re: fruitio autem imperfecta eſt vltimi finis, non vt habiti in re, ſed tantum in intentione; ſed fruitio, qua in hac vita fruimur Deo, non eſt fruitio perfecta, ſed imperfecta, vt enim docet D. Thomas, vbi proximè in 3. argumento: *Frui eſt capere fructum.* Et vt docet idem Diuus Thomas in 1. diſtinct. 14. quæſt. 2. art. 2 in ſolutione ad 2. *Perſona diuina non poteſt haberi à nobis, niſi vel ad fructum perfectum, & ſic habetur per donum gloriæ, vel ad fructum imperfectum, ſic habetur per donum gratiæ gratum facientis*: ergo iuxta Diuum Thomam delectatio, qua viatores delectantur de Deo, quæ idem eſt quod fruitio, qua in hac vita Deo fruuntur, non eſt Dei vt fini habiti in re, ſed tantum in intentione, & conſequenter non terminatur ad Deum vt bonum præſens realitèr amanti.

45 *Secundo reijcitur.* Secundo reijcitur principalitèr ſecunda ſolutio: vt enim docet D. Thomas 1. 2. quæſt. 28. art. 1. in corpore: *Duplex eſt vnio amantis ad amatum: vna quidem ſecundum rem, puta cum amatum præſentialitèr adeſt amanti: alia vero ſecundum affectum.* Et poſteà ſubiungit: *Primam ergo vnionem amor facit effectiuè, quia mouet ad deſiderandum, & quærendum præſentiam amati, quaſi ſibi conuenientis, & ad ſe pertinentis; ſecundam autem vnionem facit formaliter, quia ipſe amor eſt talis vnio, vel nexus, &c.* Vbi D. Thomas loquitur de amore amicabili, & ex perfecta amicitia procedente: ergo ex vi amoris amicabilis non habetur realis amici præſentia, etſi ad illam moueat deſiderando, & quærendo vt ſibi conuenientem, & ad ſe pertinentem; & conſequenter ex eo quod D. Thomas, cum docet, Deum in creatura rationali exiſtere nouo modo ratione donorum gratiæ, quia ratione illorum eſt in creatura rationali vt obiectum cognitum, & amatum, loquatur de cognitione, & amore procedentibus ex perfecta amicitia, non ſequitur phyſicam Dei præſentiam diſtinctam ab immenſitate in vi donorum gratiæ ſtatuiſſe.

46 *Confirm.* Quod amplius vrgetur: quod enim ab amore amicabili, non formaliter, ſed tantum effectiuè præſtatur, debet ab alio, vt à forma, & ratione formali præſtari; ſed amor amicabilis quantumcumque ſit perfectus, tantum effectiuè poteſt realem Dei præſentiam præſtare, vt conſtat ex doctrina D. Thomæ: ergo vt Deus ſit realiter nobis præſens præſentia ab immenſitate diſtincta, debet aliquid ab amore amicabili diſtinctum aſſignari, per quod vt à forma talis præſentia præſtetur, vel in quo vt ratione formali tendendi fundetur; ſed talis forma in homine viatore non datur, ſupra quam realis Dei præſentia diſtincta ab immenſitate fundetur: ergo hæc præſentia realis ſtatuenda non eſt.

47 *Reſp.* Reſpondebis negando minorem; ſicut enim lumen gloriæ vt diſpoſitio, vel fundamentum ſe habet ad hoc, quod Deus per modum ſpeciei vniatur cum intellectu beatorum, & illis ſit præſens realiter præſentia reali obiectiua diſtincta ab immenſitate: ita gratia habitualis diſpoſitiuè concurrit ad hoc, quod Deus ſit realiter præſens animæ præſentia reali diſtincta ab immenſitate, & in mutatione facta per gratiam in anima hæc præſentia realis fundatur.

48 *Sed contra, & prob. concluſio.* Sed contra, & probatur ſecundo noſtra ſententia, vt enim ſupra arguebamus, ideo lumen gloriæ vt diſpoſitio ſe habet ad vnionem realem diuinæ eſſentiæ cum intellectu beati, quia eſt principium notitiæ intuitiuæ Dei, quæ petit ad Deum vt præſentem realiter terminari, nec aliter poteſt elici, niſi vnita eſſentia diuina vt ſpecie; ſed in gratia iuſtificante prout communicatur in via nullum eſt prædicatum exigens Deum vt præſentem realiter animæ: ergo non poteſt vt diſpoſitio ſe habere ad vnionem Dei vt præſentis realiter animæ, nec realem Dei præſentiam fundare. Conſequentia cum maiori tenet. Minor autem probatur. gratia namque, prout communicata in via ſolum eſt radix cognoſcendi Deum obſcurè actu ſpei, & amoris amicabilis, & aliorum actuum virtutum per ſe infuſarum; ſed prout radici illorum actuum non debetur illi Deus vt realiter præſens præſentia ab immenſitate diſtincta: ergo in illa prout communicata viatori nullum eſt prædicatum exigens iſtam præſentiam. Probatur minor: præſentia enim, quæ actibus non debetur, non poteſt radici illorum deberi; ſed nulli ex prædictis actibus eſt debita præſentia Dei ab immenſitate diſtincta; non enim debetur cognitioni obſcuræ Dei, nec illius amoris amicabili, vt manet probatum, de alijs autem certum eſt, quod non debeatur: ergo gratiæ vt illorum radici, non eſt debita talis præſentia.

49 *Reſp.* Reſpondebis, quod licet realis præſentia, non debeatur gratiæ iuſtificantis, vt communicatæ in via ex prædicato radicis cognoſcendi Deum obſcurè, ipſumque diligendi, debetur tamen ratione alterius prædicati ipſi conuenientis, etiam vt communicatæ in via; quia nempè eſt perfecta amicitia cum Deo; cum enim amicitia perfecta petat vnionem inter amicos, non ſolum affectiuam, ſed etiam ſecundum realem præſentiam, & Deus ratione gratiæ diligat amicabiliter hominem, fit conſequens, quod ſibi complaceat in eo quod homo ſit illi præſens, & ſe eſſe homini præſentem deſideret, & cum aliàs illius voluntas ſit efficax, fit vt ratione gratiæ ſe homini ſibi grato realiter præſentem conſtituat: ita vt ſi per impoſſibile, non eſſet præſens per immenſitatem homini in gratia exiſtenti, eo ipſo quod diligeret amicabiliter hominem, ſe intra ipſum conſtitueret exiſtentem, & præſentem realiter redderet. Hæc ſolutio colligitur ex doctrina Patris Suarez *vbi ſupra cap.* 5. quam ex ipſo alij Recentiores mutuarunt.

Sed contra illam facit primo: vt enim ex dictis conſtat, etſi amicitia petat vnionem inter amicos ſecundum præſentiam realem, ipſa tamen talem præſentiam non fundat: ergo quamuis gratia iuſtificans, vt communicata in via, ſit perfecta amicitia creaturæ rationalis cum Deo, & præſtet ius ad præſentiam realem Dei, ipſa tamen ratione ſui, non fundat iſtam præſentiam; ſed omnis præſentia Dei debet ſupra aliquam creaturæ mutationem fundari; & conſequenter, ſupra aliquam formam intrinſecam ipſi creaturæ: ergo vt Deus ſit realiter præſens homini in gratia exiſtenti, aliquid à gratia diſtinctum eſt in illo conſtituendum, ſupra quod iſta præſentia fundetur; ſed in homine viatore hoc fundamentum diſtinctum à gratia iuſtificante non datur: ergo nec realis præſentia Dei ab immenſitate diſtincta. 50 *Sed contra 1.*

Facit ſecundo ex iam dictis: ſi namque ratione gratiæ ex conceptu amicitiæ cum Deo, Deus eſſet realiter præſens homini in gratia exiſtenti, prout communicata in via, frueretur homo viator Deo, non ſolum vt habito in ſpe, ſed etiam vt habito in re; ſed ex Diuus Thomas iam vidimus, quod fruitio Dei prout in via, non eſt Dei vt habiti in re, ſed tantum vt habiti in intentione: ergo ratione gratiæ, vt communicatæ in via, ex ratione, & conceptu amicitiæ, non eſt Deus præſens homini in gratia exiſtenti præſentia reali ab immenſitate diſtincta. 51 *Secundo.*

Tertio: nam hæc realis præſentia Dei, vel eſt Dei, vt principij efficientis, vel Dei vt obiecti, & finis rationalis creaturæ; neutrum horum dici poteſt: ergo admittenda, non eſt vt gratiæ viatoris debita ex conceptu amicitiæ. Conſequentia eſt bona. Maior videtur certa: nam præter vnionem humanitatis, cum Verbo, quæ ad ipſum terminatur vt humanitatem ſuppoſitans, non poteſt dari, nec cogitari alius modus vnionis creaturæ cum Deo, ſupra quam præſentia Dei ad illam fundetur, niſi vel vt cum principio efficiente, vel vt cum obiecto, & fine, vt docet D. Thomas *in 1. diſt. 14. quæſt. 2. art. 2. ad Annibaldum in eadem diſt. quæſt. vnica art. 3. & in 1. ſentent. diſt. 37. quæſt. 1. art* 2. ergo ſi ratione gratiæ ex conceptu amicitiæ eſt Deus realiter præſens homini in gratia exiſtenti, debet eſſe præſens realiter, vel vt principium efficiens, vel vt obiectum, & finis. Minor pro prima parte conſtat: nam præſentia Dei in rebus vt principium effectiuum fundata in vnione cum Deo, vt cum principio efficienti, eſt præſentia immenſitatis omnibus communis; ſed præſentia Dei ad hominem ratione gratiæ, & donorum, eſt præſentia ſpecialis diſtincta à præſentia, Deo ratione immenſitatis conueniente: ergo non eſt Dei, vt principij efficientis. Pro ſecunda parte probatur: nam præſentia Dei vt obiecti non poteſt deberi gratiæ, niſi ex conceptu radicis actuum, quibus Deo vnimur; ſed vt arguebamus ſupra, gratiæ ex conceptu radicis actuum, quos radicat in via, non debetur Deus vt obiectum phyſicè, & realiter præſens, eo quod nulli ex actibus ab illa radicatis in via talis præſentia debetur; & conſequenter, nec gratiæ illos radicanti debetur ex conceptu radicis: ergo præſentia phyſica, & realis Dei, vt obiecti, & finis, non poteſt gratiæ prout in via deberi ex prædicato amicitiæ. 52 *Tertio.*

Denique tradita ſolutio reijcitur: nam ratio amicitiæ, cum Deo gratiæ iuſtificanti conueniens, conſiſtit in eo quod ſit radix amandi Deum, & terminus amoris diuini, conſtituens hominem obiectum diuinæ dilectionis amicabilis, & potentem radicaliter ipſum amicabiliter diligere; ſed præſentia realis Dei ad hominem in gratia exiſtentem, non debetur gratiæ ex conceptu conſtituentis hominem radicaliter potentem ad Deum diligendum, nec ex conceptu conſtituentis hominem obiectum congruum diuinæ dilectionis amicabilis: ergo non debetur gratiæ ex conceptu amicitiæ. Conſequentia tenet. Maior eſt certa, nec aliter explicari poteſt ratio amicitiæ, gratiæ iuſtificanti conueniens. Minor pro prima parte conſtat ex dictis. 53 *Denique reijcitur.*

Pro ſecunda autem probatur primo: nam gratia ex illo conceptu ſolum habet conſtituere hominem dignum vt ex complacentia in gratia Deus illi velit ſuam realem præſentiam; ſed hoc non eſt talem præſentiam fundare ratione ſui, ſed præſtare ius ad illam: ergo vt Deus ſit præſens realiter homini in gratia 54 *Minor pro ſecunda parte prob. 1.*

exiſtenti,

Digitized by Google

exiſtenti, requiritur alia forma, in qua Dei præſentia fundatur, non enim poteſt talis præſentia conſurgere, ſine forma illam fundante; ſed hæc forma à gratia diſtincta in homine viatore non datur: ergo nec realis præſentia Dei ab immenſitate diſtincta, vel à præſentia, quæ Deo conuenit ex ratione immenſitatis.

55 *Secundo.* Secundo probatur: nam gratia, vt obiectum dilectionis Dei amicabilis, etſi hominem dignum tali dilectione conſtituat, non tamen Deum neceſſitat ad huiuſmodi dilectionem. Vnde poteſt Deus de ſua potentia abſoluta homini in gratia exiſtenti, & vſque ad finem vitæ in illa perſeueranti, gloriam in perpetuum negare, imò etiam in infernum illum detrudere, vt cum frequenti Theologorum ſententia docuimus *tomo 3 in 3. part. diſp. 52. §. 7.* ergo licet conſtituat hominem dignum vt ex complacentia in illo, quatenus grato velit illi ſuam præſentiam, non tamen neceſſitat Deum ad ſuam realem præſentiam volendam homini in gratia exiſtenti; & conſequenter ratione ſolius gratiæ non conſurgit talis præſentia, ſed aliquid eſt addendum à gratia habituali diſtinctum, vt de facto talis præſentia conſurgat: cumque hoc ſuperadditum à gratia iuſtificante diſtinctum in homine viatore non detur, non eſt in illo dicta præſentia admittenda.

56 *Tertio.* Tertio: nam homo ratione gratiæ habet ius ad æternam beatitudinem, & reddit hominem dignum, vt Deus ex complacentia in illo ratione gratiæ ei beatitudinem velit; & tamen ex hoc non ſequitur, quod de facto illi conferat beatitudinem: ergo ex eo quod hominem conſtituat vt ex complacentia in gratia illi velit ſuam præſentiam, non ſequitur, quod illam de facto velit; & conſequenter, non ſequitur de facto ratione gratiæ homini præſentem conſtitui.

57 *Confirm.* Confirmatur, & vrgetur: nam amicitia perfecta non ſolum petit vnionem inter amicos ſecundum præſentiam phyſicam, ſed etiam petit facialem amicorum præſentiam, hoc eſt ſe mutuo videre, imò hæc ſecunda eſt, quam principaliter amici deſiderant, & tamen ex eo quod Deus ratione gratiæ hominem viatorem amicabiliter diligat, & illius voluntas ſit efficax, non ſequitur, quod homini in via exiſtenti ſe de facto videndum, & intuendum exhibeat, & quod de facto illi, ſui viſionem communicet: ergo ex eo quod perfecta amicitia petat phyſicam amicorum præſentiam, & Deum hominem in gratia exiſtentem amicabiliter diligat, & Dei voluntas ſit efficax, non ſequitur, quod homini in gratia exiſtenti, velit de facto efficaciter ſuam præſentiam phyſicam, nec quod de facto illi ſe phyſicè præſentem conſtituat.

58 *Omnium ratio aſſignatur.* Et ratio omnium eſt: nam licet voluntas Dei efficaciſſima ſit, & ideò omne à Deo efficaciter volitum, infallibiliter fiat, hoc tamen debet eſſe iuxta illius beneplacitum, & in tempore à diuina voluntate præſcripto. Vnde ſicut ob hanc cauſam, ex eo quod hominem in gratiam exiſtentem amicabiliter diligat, & eius voluntas ſit efficax, non ſequitur, quod illi de facto ſui notitiam intuitiuam communicet, ſed ſolum in tempore à diuina voluntate præſcripto: ita ob eandem rationem non ſequitur, quod homini in gratia exiſtenti ſe realiter præſentem conſtituat quandiu eſt in ſtatu viæ; quia licet voluntas Dei ſit efficax, non tamen vult efficaciter præſentiam realem Dei à præſentia immenſitatis diſtinctam homini in ſtatu viatoris communicare. Quod autem iſtam præſentiam homini pro ſtatu viæ efficaciter non velit, colligitur ex iam dictis; quia nempe gratia ratione ſui iſtam præſentiam non fundat, nec poteſt realis Dei præſentia ſine reali fundamento conſurgere, & tale fundamentum, à gratia habitualiter diſtinctum, in homine viatore non datur.

59 *Aliquorū euaſio.* Nec vis illius argumenti eneruatur aſſerendo, vt videtur ab aliquibus inſinuari, præſentiam realem Dei in homine viatore ratione gratiæ ſtatutam, non eſſe præſentiam ab immenſitate diſtinctam, ſed eandem nouo titulo debitam, ſicut præſentia Verbi ad humanitatem eſt eadem præſentia, quæ Deo conuenit ratione immenſitatis; ita debita humanitati ex vi vnionis, vt ſi per impoſſibile Deus ratione immenſitatis non eſſet præſens omnibus rebus: non poſſet Verbum vniri humanitati hypoſtaticè quin fieret illi præſens: ita gratia habitualis taliter non vnit Deo, vt ſi per impoſſibile Deus non eſſet immenſus, non poſſet gratiam iuſtificantem infundere, quin præſens fieret realiter homini exiſtenti in gratia. Vnde præſentia, quæ Deo conuenit ratione immenſitatis, fit nouo titulo debita ratione iuſtificantis gratiæ homini exiſtenti in illa.

60 *Excluditur ex iā dictis.* Non inquam hac ſolutione vis argumenti facti euacuatur, vt enim præſentia realis Dei ad hominem exiſtentem in gratia, ſiue diſtincta ſit, ſiue non à præſentia immenſitatis, nouo titulo ratione gratiæ debeatur, oportet vt in gratia iuſtificante aſſignetur aliquod prædicatum ratione, cuius exigat illam præſentiam; ſed tale prædicatum, non poteſt in gratia aſſignari, vt probauimus: ergo realis Dei præſentia non poteſt nouo titulo ratione gratiæ deberi.

61 *Confir.* Confirmatur, & vrgetur: inde namque in vnione humanitatis cum Verbo probatur debitum realis præſentiæ Verbi ad humanitatem, & quod ſi Verbum immenſum non eſſet, & omnibus præſens realiter ratione ſuæ immenſitatis, fieret præſens humanitati ratione vnionis cum illa; quia humanitas vnita fuit Verbo vt ſuppoſito terminanti humanitatem, & cum illam vnum per ſe conſtituenti, quod à Verbo phyſicè ab humanitate diſtante, neutiquam poſſet præſtari; ſed vnio hominis cum Deo ratione gratiæ habitualis, non eſt cum ipſo ſub aliquo munere, quod diſtans exercere non poſſet, ſi Deus non eſſet immenſus: ergo nullum eſt fundamentum ad probandum, ita realem Dei præſentiam ratione gratiæ deberi, vt ſi Deus non eſſet immenſus, fieret realiter præſens homini exiſtenti in gratia ratione gratiæ habitualis. Maior cum conſequentia tenet: minor autem probatur: nam ſub duplici ratione per gratiam vnimur Deo, nempè vt principio gratiæ effectiuo, & vt obiecto cognoſcibili, & amabili; ſed ſi Deus non eſſet immenſus, poſſet gratiam iuſtificantem infundere, diſtans realitèr ab hominem illam recipiente, ſi ſemel admittatur, quod poſſet alias entitates efficere cum diſtantia reali ab illis; poſſet etiam ab homine grato cognoſci, & diligi amicabiliter, quamuis realitèr ab illo diſtaret: ergo gratia non vnit creaturam rationalem cum Deo ſub aliqua ratione, vel munere, quod non poſſet diſtans realiter ab illa exercere, ſi per impoſſibile non eſſet immenſus.

Dices, gratiam iuſtificantem vnire hominem cum Deo, non ſolum vt principio efficiente, & vt obiecto cognito, & amato ab homine, ſed etiam cum Deo vt hominem amicabiliter diligente, licet autem munera principij efficientis, & obiecti cogniti, & amati poſſet Deus exercere, diſtans realitèr ab homine, caſu quo immenſus non eſſet, non tamen poſſet hominem diligere amicabilitèr, quin fieret illi præſens, ob rationem ſupra aſſignatam, quia nempè amor amicabilis petit amicorum præſentiam, & cum amor Dei ſit efficax, neceſſario illam inferret. 62 *Reſp.*

Sed præterquamquod huius ſolutionis doctrina à D. Thoma recedit; quia vt multoties ſupra vidimus, totam rationem cur per gratiam iuſtificantem dentur, & mittantur perſonæ ad creaturam rationalem, tedncit ad vnionem, quæ fit per gratiam cum Deo vt obiecto cognito, & amato. Præter hoc inquam, reijcitur ex iam dictis, primo: nam gratia iuſtificans non neceſſitat Deum ad amorem amicabilem, etſi hominem dignum tali dilectione conſtituat: ergo quamuis dilectio Dei amicabilis ſit ita connexa cum præſentia reali Dei, vt in omni caſu illam inferat, non tamen inde probatur realem Dei præſentiam, ita eſſe cum gratia habituali connexam, & ita gratiæ eſſe debitam, vt ab illa in omni caſu inferatur, nec poſſit Deus gratiam habitualem infundere, quin ratione gratiæ, homini in illa exiſtenti præſens realiter conſtituantur, quamuis ſupponantur Deum immenſum non eſſe, nec ratione immenſitatis præſentem omnibus rebus. 63 *Sed contra 1.*

Secundo: nam etſi gratiæ habituali eſſentialitèr conueniat conſtituere hominem dignum dilectionis Dei amicabilis, & ab illo diligibilem, non tamen eſt gratiæ eſſentiale conſtituere hominem actum dilectum à Deo, & actu terminantem dilectionem Dei amicabilem: ergo quamuis Deus vt actu amicabilitèr diligens; neceſſario inferat realem ſui præſentiam cum homine ſic dilecto, non ſequitur eſſe gratiæ eſſentiale vnire hominem cum Deo ſub aliqua ratione, vel munere, quod exercere non poſſit diſtans realitèr ab homine. 64 *Secundo.*

Præterea: nam falſum eſt non poſſe Deum hominem diligere amicabilitèr, quin fiat illi præſens realitèr: ergo etiam ſi concedamus eſſe eſſentiale gratiæ iuſtificanti vnire hominem cum Deo vt illum actu diligente amicabilitèr, non ſequitur eſſe illi eſſentiale vnire hominem cum Deo ſub aliqua ratione, vel munere, quod non poſſit exercere diſtans ab homine realitèr. 65 *Tertio.*

Conſequentia tenet, antecedens autem probatur ex iam dictis; amor enim Dei non poteſt realem præſentiam fundare ratione ſui: ergo vt eſſet illi eſſentiale realem Dei præſentiam inferre, oportebat vt eſſet illi eſſentiale cauſare aliquem effectum, vel formam ratione ſui dictam præſentiam fundantem; ſed hoc non eſt eſſentiale amori amicabili Dei: nam Deus de facto hominem exiſtentem in gratia diligit amicabilitèr, & tamen in illo vt in via exiſtente non cauſat aliquam formam à gratia iuſtificante diſtinctam, iſtam præſentiam fundantem, gratia autem habitualis non cauſatur ab amore Dei amicabili, ſed ad illum præſupponitur: ergo non eſt illi eſſentiale prædictam formam cauſare. 66 *Anteced. prob. 1.*

Secundo: nam inde ſolum probatur ab Authoribus contrarijs, non poſſe Deum diligere amicabilitèr hominem, quin fiat illi præſens realitèr, quia amicitia perfecta petit vnionem inter amicos ſecundum realem præſentiam, & dilectio Dei eſt efficax; ſed ratio hæc eſt inefficax: ergo falſum eſt non poſſe Deum diligere amicabiliter hominem, quin fiat illi præſens realitèr. Probatur minor: vt enim ſupra arguebamus, amicitia non ſolum petit vnionem inter amicos ſecundum præſentiam phyſicam, ſed etiam petit vnionem inter amicos ſecundum præſentiam facialem, & intuitiuam, id eſt, quod ad inuicem amici videantur; & tamen ex hoc, & ex eo quod amor Dei ſit efficax, non infertur 67 *Secundo prob.*

Digitized by Google

fertur non poſſe Deum diligere amicabiliter hominem, quin ſe præbeat ab ipſo videndum, & quin illi viſionem, & notitiam ſui intuitiuam communicet: ergo ex eo quod amicitia petat vnionem inter amicos, & amor diuinus ſit efficax, non probatur efficaciter, quod non poſſit Deus diligere amicabiliter hominem; quin ſe homini dilecto realiter præſentem conſtituat.

68 *Secundo ſolutio argum. principalis.* Secundo reſpondebis argomento principali, gratiam iuſtificantem: prout communicatam in via, non ſolum radicare cognitionem Dei per fidem, ſed etiam cognitionem exprimentalem Dei, quæ eſt actus doni ſapientiæ. Vnde media gratia habituali, vt communicata in via vnimur cum Deo, vt obiecto cognoſcibili experimentaliter. Vt quia obiectum non præſens realiter, non poteſt ſubeſſe cognitioni experimentali, fit conſequens, vt ratione gratiæ vt communicatæ in via vniamur cum Deo vt realiter nobis præſenti, quæ præſentia diſtincta eſt à præſentia immenſitatis, illam tamen neceſſario ſupponit, quia enimque Deus infundendo gratiam contactu virtuali nobis per immenſitatem, ſit præſens, conſtituitur ratione gratiæ experimentaliter cognoſcibilis; ſicut quia anima rationabilis per informationem vnitur materiæ redditur nobis cognoſcibilis experimentali cognitione. Ex qua doctrina poteſt etiam occurritur alijs, quæ contra priorem ſolutionem obiecimus; iam enim aſſignatur aliquod prædicatum in gratia vt communicata in via, realem Dei præſentiam expoſcens, nempè eſſe radicem cognitionis experimentalis Dei, & vnire nos cum ipſo, vt experimentaliter cognoſcibili. Sicut enim lumen gloriæ eſt diſpoſitio exigens realem præſentiam, quia per illud Deo vnimur vt cognoſcibili cognitione intuitiua, quæ petit ad Deum vt realiter præſentem terminari: ita gratia habitualis vt communicata in via eſt diſpoſitio ad præſentiam realem Dei, & realis Dei præſentia ſuper illam fundatur, quia vnit nos cum ipſo, vt cognoſcibili experimentali cognitione, quæ petit terminari ad Deum vt realiter nobis præſentem. Ita Magiſter Sancto Thoma, *vbi ſupra numero* 4. *& ſequentibus*.

69 *Impugnatur primo.* Cæterum, quamuis ſolutio iſta profunditate ſolita à viro ſapientiſſimo excogitata ſit, & alijs meo iudicio preferenda, ſi ſententia, quam impugnamus ſit defenſanda. Contra illam facit primo: nam perſonæ diuinæ mittuntur, & dantur nobis ratione gratiæ iuſtificantis, prout vnit nos Deo vt obiecto cognito per fidem, & amato per charitatem; ſed gratia vt ſic nos vniens Deo non exigit illius realem præſentiam: ergo ſine hac præſentia ſaluatur perſonarum miſſio, & datio; & conſequenter recurſus ad cognitionem experimentalem neceſſarius non eſt. Conſequentia tenet, minor videtur certa: nam iuxta doctrinam ſolutionis gratia, ſolum petit præſentiam Dei realem in anima ſecundum quod vnit illam Deo vt experimentaliter cognoſcibili; ſed cognitio fidei non eſt experimentalis, hæc namque iuxta iſtius Magiſtri doctrinam eſt actus doni ſapientię: ergo gratia vt vniens Deo vt per fidem cognoſcibili, & amabilis per charitatem, actu regulata per fidem non petit præſentiam Dei realem in anima.

70 *Maior prob. 1.* Maior autem probatur primo expreſſo Diui Thomæ teſtimonio *in 1. diſtinct. 37. quaſt. 1. art.* 2. vbi diſtinguens duos modos, quibus creatura coniungitur Deo: vnum ſecundum ſimilitudinem tantum, quem docet eſſe omnibus creaturis communem, pertinereque ad generalem modum eſſendi in creaturis per eſſentiam, prę́ſentiam, & potentiam, & alterum ſpecialem, ſecundum quem creatura coniungitur Deo per gratiam, iſtum modum explicans, ait: *Secundo, creatura attingit ad ipſum Deum ſecundum ſuam ſubſtantiam conſideratum, & non ſecundum ſimilitudinem tantum, & hoc eſt per operationem, ſcilicet, quando aliquis fide adhæret ipſi primæ veritati, & charitate ipſi ſummæ bonitati, & ſic eſt alius modus, quo Deus ſpecialiter eſt in ſanctis per gratiam.* Hęc D. Thomas; ex quibus probatur maior: ſub eadem conſideratione, eſt gratia iuſtificans ratio vt mittantur, & dentur nobis perſonę, ſub qua eſt ratio vt Deus ſit modo ſpeciali in Sanctis; ſed iuxta D. Thomam, gratia eſt ratio vt Deus in nobis ſpeciali modo exiſtat, prout nos coniungit per fidem primę veritati, & ſummę bonitati per charitatem: ergo eſt ratio vt perſonę diuinę mittantur, & dentur nobis, prout vnit nos Deo vt obiecto per fidem cognito, & per charitatem amato.

71 *Secundo prob. maior.* Secundo probatur maior; vt enim docet D. Thom. *in 1. diſtinct. 15. quaſt. 4. artic. 2. ad ſecundum argumentum*, conſiderata miſſione perſonarum ex parte donorum, in quibus fit, *præcedit miſſio Filij miſſionem Spiritus Sancti*; ſed ſi gratia non eſſet ratio vt diuinę perſonę mittantur, prout vnit nos Deo, vt per fidem cognoſcibili, & amabili per charitatem dilectione regulata per fidem, non eſſet vera hęc doctrina: ergo iuxta D. Tho. perſonę mittuntur, & dantur nobis ratione gratię vt nos vnientis Deo, vt obiecto cognito per fidem, & per charitatem amato. Probatur minor: vt miſſio Filij ex parte donorum ſit prior miſſione Spiritus Sancti, oportet, quod gratia, prout in illa fit miſſio Filij ſit prior ſe ipſa, prout in illa fit miſſio Spiritus Sancti: ſed gratia non habet hanc prioritatem vt eſt principium cognoſcendi Deum cognitione experimentali, quę eſt actus doni ſapientię; donum enim ſapientię ad charitatem conſequitur; & conſequenter gratia vt illud, & illius actum radicans, non eſt prior ſe ipſa vt radicante actum, & habitum charitatis: ergo ſi gratia non eſt ratio, cur perſonę diuinę mittantur, & dantur nobis vt nos Deo vnit vt obiecto cognito per fidem, non poteſt miſſio Filij ex parte donorum, in quibus miſſio exercetur, eſſe prior miſſione Spiritus Sancti.

72 *Denique prob. maior.* Denique probatur maior: etenim ratione gratię vt radicantis primum actum dilectionis Dei ſuper omnia, mittitur Spiritus Sanctus miſſione ſibi appropriata, vt vidimus *diſputat.* 98. §. 8. ſed miſſio vt appropriata Spiritui Sancto ſupponit miſſionem vt appropriatam Filio: ergo mittitur Filius appropriatiuè ratione gratię vt radicantis notitiam regulantem primum actum charitatis; ſed notitia regulans primum actum dilectionis non eſt actus doni ſapientię, ſed fidei, vt oſtendimus loco vbi proximè, & *diſputatione* 96. §. 6. ergo mittitur Filius ratione gratię vt radicantis cognitionem Dei elicitam medio habitu fidei, & conſequenter gratia iuſtificans eſt ratio, cur diuinę perſonę mittantur, & dentur nobis, prout nos coniungit Deo vt obiecto per fidem cognito, & per charitatem amato.

73 *Secundo impugnatur.* Secundo facit contra eandem ſolutionem, etenim notitia experimentalis de Deo habita in hac vita non petit Deum realiter obiectiuè pręſentem; & conſequenter nec gratia vt illam radicans: ergo ratione gratię vt radicantis prędictam notitiam, non fit Deus obiectiuè realiter in ſe ipſo pręſens pręſentia reali diſtincta à pręſentia per immenſitatem ſupponente pręſentiam immenſitatis. Conſequentia tenet ex his, quibus prima ſolutionem ſecundi argumenti impugnauimus.

74 *Anteced. prob. 1.* Antecedens autem probatur primo ex D. Thoma *in 1. diſtinctione 15. quaſtione 4. articul. 1. ad* 1. vbi de notitia in hac vita habita per donum ſapientię, quę eſt notitia experimentalis Filij, ait: *Sed tamen me habere actuale donum in quo perſona diuina datur, non poſſum ſcire certitudinaliter in actu propter ſimilitudinem actuum moralium ad actus meritorios, etſi poſſim ex aliquibus ſignis conijcere;* ergo iuxta Diuum Thomam notitia experimentalis Filij habita per donum ſapientię non eſt certa ſed coniecturalis; at notitia coniecturalis, non petit eſſentialiter realem obiecti pręſentiam, cum eo ipſo, quod ſit tantum coniecturalis poſſit exiſtere, obiecto non exiſtente: ergo notitia experimentalis habita in hac vita de Deo, non petit eſſentialiter Deum realiter obiectiuè in ſe ipſo pręſentem.

75 *Secundo.* Secundo probatur: notitia enim experimentalis habita per donum ſapientię, eſt iudicium de diuinis ex connaturalitate ad diuina, quę per charitatem fit vt docet D. Thomas 2. 2. *quæſtion.* 45. *articulo* 2. Charitate applicatiuè ſe habente ad prędictum iudicium formandum, vt volunt aliqui cum Patre Suarez *lib. 2. de gratia cap.* 18. *numer.* 17. vel connaturalitate per charitatem facta, tranſeunte in conditionem obiecti, vt oſtendit Magiſter Sancto Thoma *tomo 2. in 1. 2. articul.* 2. verſu *quare dicendum*; ſed charitas, prout communicata in via, non petit realem Dei pręſentiam obiectiuam, hoc eſt, ad Deum vt in ſe ipſo diligenti realiter pręſentem terminari, vt contra primam ſolutionem ſecundi argumenti oſtendimus: ergo notitia experimentalis, & iudicium de Deo formatum per donum ſapientię, talem pręſentiam non petit.

76 *Tertio.* Tertio, & explicatur magis hoc ipſum: notitia habita per donum ſapientię dicitur experimentalis, quia nititur experientię de diuinis habitę per actum charitatis, & ex guſtu, & dulcedine ex actu charitatis relictis formatur, vt explicat Magiſter Sancto Thoma, vbi proximè, ſed actus charitatis elicitus ab homine in via non terminatur ad Deum, vt realiter obiectiuè pręſentem, & conſequenter guſtus, aut dulcedo conſequuta ad talem actum non ſunt de Deo vt pręſente reali obiectiuè: ergo notitia experimentalis innitens dilectioni diuinę, & guſtui, aut dulcedini ex ipſa perceptis; non terminatur ad Deum vt realiter obiectiuè pręſentem, nec illius realem obiectiuam pręſentiam requiritur.

77 *Confir. 1.* Confirmatur & vrgetur primo: vt enim ſupra monſtrauimus ex Diuo Thoma 1. 2. *quæſtion.* 11. *articul. 4. in corpore, & ſolutione ad* 1. fruitio, ſeu delectatio, qua Deo in hac vita fruimur, & de Deo delectamur, non eſt Dei vt habiti in re, ſed vt habiti in intentione, in ſpe, vel iure ſed dulcedo, vel guſtus, quem iuſti in hac vita percipiunt, vel in fruitione, & delectatione conſiſtunt, vel ad illam conſequuntur: ergo non ſunt de Deo vt habito in re, ſed vt habito in intentione, aut in ſpe; & conſequenter, nec guſtus, aut delectatio, nec notitia doni ſapientię, quę guſti, & delectationi de Deo in hac vita perceptis innititur, terminatur ad Deum vt realiter obiectiuè pręſentem, nec illius realem obiectiuam pręſentiam expoſcunt.

78 *Confir. 2.* Confirmatur, & vrgetur ſecundo ex Diuo Thoma *vbi proximè ſolutione ad 3. argumentum*, quod ita procedebat: *Frui eſt capere fructuum, ſed non capitur fructus, niſi quando iam finis habetur: ergo fruitio non eſt niſi finis habiti.* Cui argumento ita reſpondet:

Digitized by Google

det : *Ad tertium dicendum, quod finem accipere, vel habere dicitur aliquis non ſolum ſecundum rem, ſed etiam ſecudum intentionem, vt dictum eſt in corpore articuli*. Ex quibus in hunc modum arguitur: dulcedo ſpiritualis, qua iuſti in hac vita potiuntur, eſt fructus captus de Deo, & ex affectu erga Deum, & illius amore perceptus; ſed iuxta D. Thomam fructus in hac vita capti, non capiuntur de Deo vt habito in re, ſed vt habito in intentione, aut in ſpe: ergo dulcedo, vel guſtus, quibus iuſti in hac vita potiuntur, non verſatur erga Deum vt ipſis realiter obiectiuè præſentem, nec illius realem obiectiuam præſentiam expoſcunt, & conſequenter notitia habita per donum ſapientiæ, quæ ideò experimentalis dicitur, quia nititur guſtui, & dulcedini de Deo in hac vita perceptis, non terminatur ad Deum vt in ſe ipſo realiter obiectiuè præſentem, nec realem Dei præſentiam obiectiuam requiritur. Ex quo vlterius fit, vt gratia iuſtificans, prout communicata in via, non petat Deum vt realiter obiectiuè præſentem præſentia diſtincta à præſentia per immenſitatem, & ſuper illam fundata: vt enim gratia præſentiam illam exigeret vt communicata in via, oportebat radicare aliquem actum viatoris ad Deum terminatum vt realiter obiectiuè præſentem: & realem Dei præſentiam expoſcentem; ſed non datur talis actus elicitus à viatore, qui ad Deum terminetur vt realiter obiectiuè præſentem, non enim actus fidei, nec actus charitatis, nec notitia experimentalis habita per donum ſapientiæ, vt per omnes diſcurrendo probauimus: ergo gratia vt communicata in via, non poteſt realem Dei præſentiam exigere nec illam poteſt fundare.

§. Vltimus.

Argumentis in contrarium occurritur.

79 *Contra arguitur primo ab authoritate.* Contra noſtram ſententiam arguunt oppoſiti Authores 1. ex illis teſtimonijs Scripturæ, in quibus habetur non ſolum dari dona creata nobis, ſed etiam ipſas diuinas perſonas, prout à donis condiſtinctas: ad Romanos 15. & alibi; adiunctis Patribus, qui id etiam expreſsè docent. Colliguntque ex prædictis teſtimonijs. Ambroſius lib. 1. de Spiritu Sancto cap. 4. Bernardus de vita ſolitaria ad fratres de monte Dei. Auguſtinus *ſermone* 43. *de verbis Domini lib.* 15. *de Trinitate capit.* 18. *& capit.* 26. vbi ait; *Eundem Spiritum Sanctum datum, cum inſufflaſſet Ieſus*. Magiſter Sententiarum *in* 1. *diſtinctione* 14. Bonauentura *ibidem articulo* 2. *quæſtione* 2. D. Thomas *quæſtione* 2. *artic.* 1. *&* 2. *& diſtinct.* 37. *quæſtion.* 1. *artic.* 2. 4. *Contra Gentes capit.* 18. *In hac quæſtion. art.* 3. *& in* 1. *ad Annibaldum diſtinctione* 14. *quæſtione vnica articulo* 3. vbi docet, *quod habetur aliquid per aliquem modum vnionis, ſicut habetur veſtimentum, vel albedo: homo autem quando iuſtificatur, non ſolum vnitur dono Dei, quod formaliter in anima recipitur, ſed ipſi Deo per cognitionem, & amorem actualiter, quia qui adhæret Deo vnus Spiritus eſt, primæ ad Corinthios* 6. Sed perſonas diuinas dari ſecundum ſubſtantiam, & prout à donis diſtinctas, non poteſt verificari, niſi in vi miſſionis ad creaturam rationalem fiant illi realiter præſentes præſentia realis diſtincta à præſentia immenſitatis: ergo vt veritas verborum Scripturæ, & loquutionis Patrum ſubſiſtat, neceſſario eſt aſſerendum, cum per dona gratiæ gratum facientis mittuntur ad nos perſonæ, fieri realiter nobis præſentes præſentia phyſica, & reali diſtincta ab ea, qua ratione immenſitatis ſunt præſentes rebus omnibus per eſſentiam, præſentiam, & potentiam.

August. M. Sent. Bonau. D. Th.

80 *Minor prob.* Probatur minor: ſola præſentia vt obiectiua vt obiectum cognitum, & amatum, non ſufficit vt perſonæ diuinæ dentur intelligenti, & amanti: ergo vt verum ſit quod dantur, requiritur neceſſario, quod fiant realiter præſentes.

Anteced. prob. 1. Probatur antecedens primo: etenim perſonas diuinas eſſe obiectiuè præſentes vt obiectum cognitum, & amatum actu, vel habitualiter, eſt denominatio extrinſeca à cognitione, & amore ſumptis pro actibus, vel pro habitibus: ergo ſic eſſe præſentes non eſt dari ipſas perſonas, ſed ſolum creata, à quibus ſumitur prædicta denominatio.

81 *Secundo.* Secundo idem antecedens probatur: vt enim perſonæ mittantur, & dentur nobis, debent eſſe in nobis, nouo modo realiter, & realiter à nobis haberi, vt conſtat in exemplo quo vtitur Diuus Thomas de albedine, & veſtimento, quæ à nobis habentur realiter, quia illis realiter vnimur; ſed ſi ratione donorum gratiæ non ſunt diuinæ perſonæ nobis præſentes præſentia phyſica, & realis, ſed ſolum præſentia obiectiua, non poſſunt dici realiter à nobis haberi, nec nos realiter dici poſſumus illis vniri, ſed ſolum prædictis donis; ergo ſola præſentia obiectiua non ſufficit vt diuinæ perſonæ ratione donorum gratiæ mittantur, & dentur nobis, prout à donis diſtinguuntur.

82 *Tertio.* Tertio probatur: nam ſi per impoſſibile Deus non eſſet immenſus, poſſet cognoſci, & amari à nobis; & conſequenter poſſunt perſonæ diuinæ eſſe in creatura rationali obiectiuè, vt obiectum cognitum, & amatum, & tamen in tali caſu non darentur creaturæ rationali, cum non mitterentur ad illa, vt potè ab illa diſtantes phyſicè: ergo ſola præſentia obiectiua non ſufficit vt perſonæ diuinæ dentur rationali creaturæ, prout à donis condiſtinctæ.

Denique probatur: per hoc enim quod vnus homo alium cognoſcat, & amicabiliter diligat, non dicitur amicum dilectum ad amicum diligentem, & cognoſcentem venire, nec dicitur ipſi donari; & tamen in vi cognitionis, & amoris ſit præſens cognoſcenti, & amanti per præſentiam obiectiuam: ergo perſonas diuinas eſſe rationali creaturæ præſentes præſentia obiectiua vt obiectum cognitum, & amatum ab illa, non ſufficit vt dicantur illi dari, prout à donis gratiæ diſtinctæ, nec ad illam prout ſic mitti. 83 *Denique antec. prob.*

Reſpondeo concedendo totum, quod in maiori continetur, ſcilicet, perſonas diuinas dari rationali creatura, prout à donis gratiæ diſtinctas, & hoc colligi ex teſtimonijs Scripturæ, & ex Patribus citatis. Et negando minorem: vt enim perſonæ diuinæ dentur vt à donis gratiæ diſtinctæ, ſufficit, quod creatura rationalis vniatur, non ſolum cum donis gratiæ, ſed illis mediantibus vniatur Deo, prout eſt in ſe ipſo, & etiam perſonis diuinis, quod ſit per operationem, *per quam* inquit D. Thomas in 1. diſtinct. 37. quæſtion. 1. articul. 2. *creatura attingit ad ipſum Deum ſecundum ſubſtantiam ſuam conſideratum, & non ſecundum ſimilitudinem tantum, ſcilicet, quando aliquis fide adhæret ipſi primæ veritati, & charitate ipſi ſummæ bonitati*. Et concludit Diuus Thomas. *Et ſic eſt alius modus, quod Deus ſpecialiter eſt in Sanctis per gratiam* vt ergo Deus dicatur eſſe ſpeciali modo per gratiam in Sanctis, ſufficit, quod vniantur non ſolum cum ipſa gratia, ſed quod media gratia vt radice prædictarum operationum Deum ipſum attingentium ſecundum ſuam ſubſtantiam, ipſi Deo ſecundum ſuam ſubſtantia vniantur, vt primæ veritati, & ſummæ bonitati; & conſequenter hoc ſufficit, vt perſonæ diuinæ dicantur mitti, & dari nobis, prout à donis gratiæ diſtinctæ. 84 *Reſp.*

Ad probationem minoris, nego antecedens. Ad cuius primam probationem, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam: nam licet eſſe obiectiuè in creatura rationali ſit denominatio extrinſeca à donis gratiæ deſumpta, quia tamen mediantibus donis gratiæ vnimur ipſi Deo ſecundum ſubſtantiam ſuam, & perſonis diuinis, prout à donis gratiæ diſtinctis: ſit conſequens, vt non in ſolum dentur dona gratiæ intrinſicè in nobis recepta, ſed etiam ipſæ perſonæ, quibus vt à donis gratiæ diſtinctis mediantibus illi vnimur. Et quidem perſonas mitti eſt denominatio extrinſeca, vt docet Pater Suarez, cuius eſt hoc argumentum *vbi ſupra capit.* 5. hinc probans, non poſſe perſonas mitti ſine intrinſeca mutatione creaturæ, & tamen propriè mittuntur; ergo ex eo quod perſonas diuinas eſſe in rationali creatura, vt obiectum cognitum, & amatum, ſit denominatio extrinſeca à donis gratiæ deſumpta malè inſertur à Suarez prædictum modum eſſendi non ſufficere vt propriè mittantur ad creaturam rationalem, illique dentur perſonæ diuinæ. 85 *Ad* 1. *antec. prob.*

Ad ſecundam antecedentis probationem, conceſſa maiori, nego minorem: nam per dona gratiæ, non ſolum ipſis donis vnimur, ſed ipſis mediantibus vnimur realiter perſonis diuinis ſecuncundum ſuam ſubſtantiam, & quatenus ſunt in ſe ipſis vt obiecto cognito, & amato, & fini à nobis fruibili, quæ vnio realis eſt, etſi nobis tantum intrinſeca, perſonis autem extrinſeca. Et in vi prædictæ vnionis ſunt in nobis realiter perſonæ præſentia reali obiectiua, etſi non ſint nobis præſentes phyſica, & reali præſentia, & non ſolum realiter habemus dona, ſed etiam habemus realiter ipſas diuinas perſonas. Vt enim arguit D. Thomas in hac quæſtion. artic. 3. *Id habere dicimus, quo liberè poſſumus vti, vel frui, per donum autem gratiæ gratum facientis perficimur ad hoc, quod liberè, non ſolum ipſo dono gratiæ vtamur, ſed etiam vt ipſis diuinis perſonis fruamur*. *Et ideò*, concludit D. Thomas, *miſſio inuiſibilis ſit ſecundum donum gratiæ gratum facientis, & tamen ipſa diuina perſona datur*. 86 *Ad* 2.

Nec obſtat ad hoc quod per donum gratiæ gratum facientis fruamur perſonis diuinis, quod ex vi illius non fiant realiter præſentes nobis. Vt enim ſupra vidimus ex D. Thoma 1. 2. *quæſtione* 11. *articul.* 4. *in corpore*, ſola fruitio perfecta petit eſſe de vltimo fine vt habito in re: fruitio autem huius vitæ non eſt fruitio perfecta, vt ſupra ex doctrina D. Thomæ monſtrauimus, & ideò non petit finem vt in re habitum, ſed ſolum in intentione, & in ſpe & conſequenter non petit finem vltimum vt realiter obiectiuè præſentem. Nec vt dentur nobis realiter diuinæ perſonæ petitur realis præſentia, ſed ſufficit, quod realiter à nobis habeantur, quod enim habetur: datur. Vt autem docet D. Thomam vbi proximè in corpor. articul. *Vltimus finis habetur dupliciter, vno modo perfectè, alio modo imperfectè; perfectè quidem quando habetur, non ſolum in intentione, ſed etiam in re; imperfectè autem quando habetur in intentione tantum*: vt ergo perſonæ diuinæ dicantur haberi à nobis, non eſt neceſſarium, quod habeatur in re, ſed tantum in intentione; quod autem in intentione tantum habetur non habetur vt realiter præſens: ergo vt realiter haberi dicantur, non eſt neceſſarium quod ſint realiter præſentes; & conſequenter, neque vt realiter dentur, requiritur 87 *Defectus præſentiæ phyſicæ non obſtat vt ſaluetur fruitio.*

realis

Digitized by Google

realis præſentia, quod enim ſufficit vt perſonæ à nobis habeantur ſufficit vt nobis dentur.

88 *Replicab.* Sed dices, ſequi ex iſta ſolutione dari in nobis in hac vita, non ſolum perſonas diuinas, ſed etiam viſionem ipſam beatificam, qua poſſidentur in patria; conſequens eſt falſum: ergo & tradita ſolutio. Conſequentia eſt bona, minor certa: nullus enim Theologorum aſſeruit æternam beatitudinem nobis in hac vita dari. Sequela autem probatur: nam ex doctrina ſolutionis, ſequitur beatitudinem æternam haberi in hac vita à nobis; ſed ideò perſonæ dantur, quia à nobis habentur: ergo ſequitur dari nobis in hac vita beatitudinem æternam. Probatur ſequela: ideò habentur à nobis perſonæ per dona gratiæ in hac vita, quia licet non habeantur in re, habentur tamen in ſpe, vel in intentione, vel in iure præſtito nobis per gratiam; ſed ipſa æterna beatitudo habetur à nobis in præſenti vita in ſpe, in intentione, & in iure: ergo ſi ob hanc cauſam habentur à nobis, & nobis dantur perſonæ, habetur etiam à nobis, & nobis in præſenti datur ipſa æterna beatitudo.

89 *Reſp.* Reſpondeo negando ſequelam: nam viſio beatifica eſt habitio perfecta vltimi finis. Vnde non poteſt dici, quod viſio beatifica habetur, niſi vltimus finis habeatur perfectè. Deus autem, qui eſt vltimus finis vt *quod*, & obiectiuus *poteſt haberi perfectè, vel imperfectè perfectè quidem, quando habetur in re; imperfectè autem, quando habetur non in re, ſed in intentione*; vt docet D. Thomas, vbi ſupra. Et ideò gratiam viæ, per quam finis vltimus obiectiuus habetur in iure, & in intentione, dicitur finis vltimus aliquo modo haberi. Eſt inſuper alia ratio diſcriminis: nam finis vltimus communicatur obiectiuè, poteſt autem obijci cognitioni perfectæ, & cognitioni imperfectæ, & ideò poteſt haberi perfectè per cognitionem perfectam, & imperfectè per imperfectam, & obſcuram cognitionem. Viſio autem beatifica, non beatificat obiectiuè vt *quod*, ſed tantum formaliter, & vt *quo*. Et ſic requiritur, quod vt forma communicetur: non autem poteſt vt forma communicari, niſi habita in re; ac proinde non poteſt dici haberi, niſi habetur in re.

90 *Ad 3.* Ad tertiam antecedentis probationem, conceſſa maiori, & prætermiſſa minori, diſtinguo conſequens: ſola præſentia obiectiua præſupponens realem, & intimam præſentiam perſonarum, nego conſequentiam: hanc præſentiam non præſupponens, tranſeat conſequens: nam in illa hypoteſi præſentia obiectiua perſonarum non ſupponeret realem illarum præſentiam factam in vi gratiæ gratum facientis. Et ideò non ſufficeret vt perſonæ mitterentur. Vt enim docet D. Thom. in hac quæſtione articulo 1. ad 2. *Illud quod ſic mittitur vt incipiat eſſe, vbi prius nullo modo erat, ſua miſſione localiter mouetur*: ac proinde vt ſic mittatur debet fieri realiter præſens; cum ergo in illo caſu non ſupponantur realiter præſentes perſonæ ratione immenſitatis, vt in tali caſu mitterentur, deberent incipere eſſe vbi prius nullo modo erant; & conſequenter moueri localiter, & acquirere phyſicam realem præſentiam. Modò autem ſupponuntur perſonæ præſentes realiter per immenſitatem ratione gratiæ, & donorum, prout ſunt à Deo, vt à principio efficiente, & ratione eorumdem ſecundum ordinem, quem dicunt ad Deum vt obiectum per operationem attingendum repræſentantur, propria perſonarum, & vnimur illis ſecundum ſuam ſubſtantiam vt obiecto cognoſcibili, & amabili, & fruibili à nobis. Et ideò ratione illorum, prout ſic dicuntur mitti perſonæ, quamuis ſolum fiant obiectiuè præſentes, quia incipiunt eſſe nouo modo in creatura rationali nouitate contenta intra modum eſſendi obiectiuè, ſupponente realem præſentiam perſonarum per immenſitatem ratione eorundem donorum, prout ſunt à Deo, tanquam à cauſa efficiente.

91 *Ad vlt. anteced. prob.* Et ex his ad vltimam antecedentis probationem conceſſis maiori, & minori, nego conſequentiam: cognitio enim, & amor, quibus vnus homo ab alio cognoſcitur, & amatur, nec illum phyſicè præſentem conſtituunt, nec illum ſic præſentem ſupponuntur, nec procedunt ab aliquo principio, ratione cuius illum cognoſcens, & amans habet liberam facultatem illo fruendi, ac proinde tales actus non ſufficiunt, vt ille qui amicabiliter ab alio diligitur, dicatur ad diligentem mitti, aut diligenti donari. Cuius oppoſitum in cognitione, & amore quibus Deum cognoſcimus, & amamus oppoſita de cauſa contingit: nam licet in vi iſtorum actuum non fiant phyſicè præſentes perſonæ, ſed tantum præſentia obiectiua, ad tamen ſupponuntur phyſicè præſentes, tum ratione donorum naturalium, tum etiam ratione gratiæ, prout eſt à Deo vt à principio efficiente, & ideò ratione præſentiæ obiectiuæ, quæ à donis gratiæ præſtatur ratione ordinis ad Deum tamquam obiectum, habent nouum modum eſſendi ſufficientem vt de nouo mittatur. Et quia ratione gratiæ conuenit rationali creaturæ, facultas libera fruendi perſonis diuinis, ratione illius habentur, & donantur perſonæ. Et quidem, quamuis cognitio, & amor, quibus vnus homo alium cognoſcit, & diligit, terminarentur ad illum ex exiſtentem, & phyſicè præſentem, non diceretur homo cognitus, & dilectus veniens, & miſſus ad cognoſcentem, & diligentem illum in vi prædictorum actuum, & tamen vt docent contrariæ ſententiæ Authores in vi cognitionis, & amoris ad Deum vt præſentem phyſicè tendentium mittuntur ad nos perſonæ diuinæ, & nobis donantur: tenentur ergo aſſignare diſcrimen, & factum argumentum diluere.

Nec ex hac doctrina ſequitur, miſſionem perſonarum fieri per dona gratiæ vt ſunt à Deo, vt à principio efficiente. 92 *Tacita obiectio diluitur.* Tum, quia per illa ſic ſumpta non repræſentantur perſonæ ſecundum ſibi propria, ſed tantum prout ſunt vnum in eſſentia. Tum etiam, quia ratione illorum, prout ſic non habentur à nobis, nec referuntur ad perſonas vt habitas; & conſequenter, nec vt à nobis donatas, quorum vtrumque requiri ad miſſionem perſonarum, conſtat ex ſupra dictis. Sumpta autem dona gratiæ ſecundum ordinem ad Deum, tamquam obiectum, repræſentant propria perſonarum, & perſonæ ratione illorum habentur à creatura rationali, & medijs illis refertur ad Deum, tanquam ad habitum. Ex quo fit, quod perſonæ dicantur nobis dari, & ad nos mitti ratione donorum gratiæ ſecundum ordinem, quem dicunt ad Deum vt ad obiectum, & prout nos Deo coniungunt, tanquam obiecto cognito, & amato, & tanquam fini fruibili, non excluſa, ſed neceſſario præſuppoſita phyſica perſonarum præſentia ratione eorumdem donorum, prout ſunt à Deo, vt à principio effectiuo.

93 *Secundo arg. ratione.* Secundo principaliter arguunt: vt enim docet Diuus Thomas 1. 2. *quæſtione* 28. *in corpore, & ſolutione ad* 2. triplex vnio conſideratur in amore, vna identitatis, vel ſimilitudinis, quam amor ſupponit; alia eſt vnio affectiua, quam amor formaliter facit. Tertia eſt vnio realis ſecundum realem amicorum præſentiam, & de iſta vnione, ait, *quod eſt effectus amoris, quam amans quærit de re amata, & eſt ſecundum conuenientiam amoris; vt enim Philoſophus dicit ſecundo Polyticorum, Ariſtophanes dixit, quod amantes deſiderant ex ambobus fieri vnum, ſed quia ex hoc accideret, aut ambos, aut alterum eorum corrumpi, quærunt vnionem, quæ conuenit, & docet, vt ſcilicet ſimul conuerſentur, & ſimul colloquantur, & in alijs huiuſmodi coniungantur.* Hæc Diuus Thomas ex quibus arguit Suarez, & ex illo recentiores: amor amicitiæ eſt cauſa vnionis realis inter amicos illam quærendo, & deſiderando; ſed Deus ratione gratiæ diligit amicabiliter hominem exiſtentem in illa, & amor illius efficaciſſimus eſt; & conſequenter poteſt aſſequi quod intendit: ergo ex vi gratiæ, & charitatis, quam in anima cauſat, vnimur illi, non ſolum vnione effectiua, ſed etiam vnione reali, & ſecundum realem, & ſubſtantialem præſentiam: ita vt ſi per impoſſibile non eſſet immenſus, & ratione immenſitatis præſens rebus omnibus ſecundum ſubſtantiam ſuam, ratione gratiæ, & charitatis præſens eſſet homini exiſtenti in gratia.

94 *Reſp. 1.* Reſpondeo 1. ex præmiſſis illius argumenti, eſtò inferretur vnio realis Dei cum homine grato ſecundum realem præſentiam, non tamen rectè inferri, fieri huiuſmodi vnionem ratione gratiæ, & charitatis. Vt enim arguebamus *ſupra numero* 45. *& ſequentibus* amor amicabilis quantumcumque ſit perfectus, non vnit ſe ipſo formaliter amicos vnione reali, ſed tantum effectiuè, & conſequenter ex eo quod amor quo Deus diligit amicabiliter hominem exiſtentem in gratia efficaciſſimus ſit, ad ſummum inferri poteſt vniri realiter Deum cum homine grato effectiuè ſe ipſo, & formaliter ratione alicuius formæ ab illo efficienter cauſatæ; gratia autem, etſi homini, cui ineſt obiectum congruum conſtituat vt Deus ex complacentia in illa eum amicabiliter diligat, non tamen vt terminus efficienter cauſatus per amorem amicabilem; & conſequenter, quamuis quia talis amor eſt efficax; inferatur vnio realis Dei cum homine quem diligit, non tamen infertur quod ratione gratiæ, & charitatis realiter cum illo vniatur, & quod gratia ratione ſui fundet realem Dei præſentiam ad hominem in gratia exiſtentem.

95 *Reſp. 2.* Secundo reſpondeo, nec realem præſentiam Dei homini in gratia exiſtenti hoc argumento probari: nam ex eo quod amor, quo Deus diligit amicabiliter hominem efficaciſſimus ſit, ſolum ſequitur realis Dei cum homine præſentia pro tempore conueniente, & à diuina voluntate ſtatuto. Deus autem non intendit efficienter ſui phyſicam, & realem præſentiam diſtinctam à præſentia immenſitatis cum homine in ſtatu viæ, ſed ſolum in ſtatu gloriæ; ac proinde ex ſumma efficacia amoris amicabilis Dei, ex qua eſt potens aſſequi omne quod intendit, non ſequitur vnio realis Dei cũ homine in ſtatu viæ, ſed ſolum in ſtatu gloriæ, in quo Deus efficaciter prædictam vnionem vult. Quod autem Deus per amorem amicabilem, quo diligit hominem in gratia exiſtentem non intendat efficaciter vnionem ſecundum realem præſentiam cum homine in ſtatu viæ, conſtat ex his, quæ diximus probando noſtram ſententiam: nam phyſica Dei præſentia petit fundari in aliqua forma creata cum tali præſentia connexa; Deus autem non intendit aliquam formam in via cum phyſica Dei præſentiam connexam: gratia namque, & dona ipſam conſequentia, hanc connexionem non habent, vt fusè oſtendimus ſupra alia autem forma non datur, & conſequenter per amorem Dei amicabilem vnio iſta non intenditur; ac proinde ex eo quod efficax ſit, & potẽs aſſequi quod intendit, non ſequitur Deũ in ſtatu viæ vniri ſecun-

Digitized by Google

dum realem præſentiam cum homine, quem amicabiliter diligit.

96 *Inſtatur argum.* Et quidem vt ſupra arguebam, amor amicabilis non ſolum quærit, & deſiderat vnionem inter amicos ſecundum præſentiam phyſicam, ſed etiam deſiderat facilem amicorum præſentiam, & inuicem ſe videre, & tamen eo quod amor Dei amicabilis efficaciſſimus ſit, & potens aſſequi quod intendit, non ſequitur vniri cum homine grato in via ſecundum facialem præſentiam, & quod illi ſui viſionem communicet: ergo pariter ex eiſdem præmiſſis, non ſequitur vnio realis Dei cum homine in gratia exiſtente ſecundū præſentiam phyſicam. Et ob eandem rationem: nam ideò primum non ſequitur, quia dilectio Dei quantumuis efficax ſit, non tamen vult efficaciter ſui facialem præſentiam homini communicare, quamdiù eſt in ſtatu viæ, & ideò ex eius ſumma efficacia, non ſequitur quod illam in prædicto ſtatu inferat, Deus autem hominem diligens non intendit efficaciter vniri reali vnione ſecundum præſentiam realem ab immenſitate diſtinctam cum homine in ſtatu viæ; aliàs realem formam cauſaret cum tali præſentiam connexam. Quam in hoc ſtatu non dari, efficaciter ſupra monſtrauimus, & ideò ex efficacia amoris Dei amicabilis non infertur talis vnio cum homine in ſtatu viæ.

97 *Arg. 3.* Tertio obiiciunt Patres Salmanticenſes *vbi ſupra* §. 2. gratia viæ vnit nos Deo vt phyſicè per ſuam ſubſtantiam præſenti: ergo ex defectu formæ communicatæ in via fundantis phyſicam, & realem præſentiam, perperam à nobis colligitur ex vi donorum gratiæ non eſſe perſonas diuinas vnitas rationali creaturæ ſecundum phyſicam, & realem præſentiam. Probatur antecedens: gratia viæ, & gratia patriæ ſunt eiuſdem ſpeciei: ſed gratia habitualis in patria vnit animam cum Deo vt realiter phyſicè præſenti: ergo etiam gratiæ viæ vnit animam cum Deo vt realiter phyſicè præſenti.

98 *Reſp.* Reſpondeo negando antecedens. Ad probationem conceſſis maiori, & minori, nego conſequentiam: nam gratia conſummata patriæ, ideò vnit cum Deo vt præſenti phyſicè, quia radicat lumen, & viſionem beatificam, quæ cum ſit notitia intuitiua, de cuius ratione eſt phyſica obiecti præſentia, ad Deum vt præſentem phyſicè terminari petit: gratia autem viæ non radicat lumen gloriæ, nec beatificam viſionem, nec aliquam aliam virtutem intellectus, aut voluntatis viatoris, quæ petat Deum vt obiectum præſens phyſicè, vt fusè §. præcedenti monſtrauimus, & ideò non vnit cum Deo vt obiecto phyſicè præſenti, nec poteſt phyſicam perſonarum præſentiam fundare. Et ſicut iſta conſequentia non tenet: *Gratia viæ, & gratia patriæ, ſunt eiuſdem ſpeciei; ſed gratia patriæ radicat lumen, & viſionem beatificam: ergo illa etiam radicat vt communicata in via:* ita ex eo quod gratia in vtroque ſtatu eiuſdem ſpeciei, & in Patria vniat animam cum Deo vt obiecto phyſicè præſenti, & non ſequitur eodem modo vnire gratiam vt communicatam in via.

99 *Vrgent contra ſolutionē.* Sed vrgent allegati Authores: ſi namque daretur gratia conſummata patriæ ſine lumine gloriæ, & viſione beatifica, vt poteſt de potentia abſoluta contingere, ſic ipſa vniret cum Deo vt phyſicè ſecundum ſuam ſubſtantiam præſenti: ergo etiam ſic vnit cum Deo vt communicata in via. Conſequentia videtur bona: nam ſublatis lumine, & viſione beatifica, eiuſdem rationis eſt gratia viæ, & gratia patriæ: ergo quod illis ſublatis à gratia conſummata præſtatur, poteſt etiam præſtari, & de facto præſtatur ab eadem gratia vt communicata in via. Antecedens autem probatur: etenim gratia, tunc caſus vniret animam cum Deo vt obiecto, etſi non viſibili proximè, nec actu viſo, bene tamen vt viſibili radicaliter: ſed Deus non eſt etiam radicaliter, & remotè viſibilis niſi ſub præſentia phyſica: ergo vniret cum Deo vt præſente phyſicè, & Deus ſecundum ſuam ſubſtantiam eſſet illi præſens per modum obiecti radicaliter viſibili.

100 *Reſp.* Reſpondeo prætermiſſo antecedenti negando conſequentiam nam gratia in prædicta hypoteſi, ideò vniret cum Deo vt præſente phyſicè, & illum ſic præſentem exigeret, quia vniret cum Deo vt viſibili radicaliter, vt conſtat ex probatione antecedentis, gratia autem vt communicata in via, non vnit cum Deo vt radicaliter viſibili, & conſequenter, etſi gratia eadem ſit, non ſequitur, quod vniat cum Deo vt præſente phyſicè. Quod autem gratia pro ſtatu viæ non vniat cum Deo vt viſibili radicaliter, patet nam ideò gratia conſummata, lumine non ſubſequuto, vniret cum Deo vt viſibili radicaliter, quia licet actu non radicaret viſionem beatificam, & lumen gloriæ, illa tamen poterat radicare; gratia autem vt communicata in via, nec actu radicat lumen, nec illud radicare petit, aliàs ſicut miraculoſum eſſet gratiam conſummatam ab actuali radicatione luminis gloriæ impedire, ita miraculum eſſet; quod gratia viatoris non radicaret actu lumen gloriæ, & viſionem beatificam, & conſequenter non vnit cum Deo vt obiecto radicaliter viſibili. Et ſicut ex eo quod gratia conſummata petat radicare lumen gloriæ, & viſionem beatificam, & gratia viatoris radicationem iſtè non petat, non ſequitur differre ſpecificè: ita ex eo quod gratia conſummata ſe ipſa vniat animam cum Deo ſecundum realem præſentiam, & radicaliter viſibili, & gratia viatoris non vniat iſto modo cum Deo, non ſequitur, quod ſpecificè differant, ſed modalis differentia, quæ ad primum videtur ſufficiens, debet etiam ad ſecundum ſufficere.

101 *Denique arg.* Denique obiiciunt: actus charitatis viæ terminatur ad Deum, & ad diuinas perſonas vt phyſicè ſecundum ſuam ſubſtantiam præſentes rationali creaturæ: ergo gratia, prout communicata in via, vnit creaturam rationalem Deó, & diuinis perſonis vt illi phyſicè, & ſecundum ſuam ſubſtantiam præſentibus. Conſequentia tenet ex dictis inter probandam noſtram ſententiam. *Antec. prob. 1.* Antecedens autem oſtenditur primo, vt enim docet D. Thom. *Opuſcul 4.* §. ſic ergo, *qui Deum diligit habet ipſum, & ideò animus diligentis, & deſiderantis quietatur in eo*, vbi D. Thom. loquitur de actu charitatis viæ; ſed niſi ad Deum phyſicè terminaretur, non poteſt animum diligentis quietare, finis enim vltimus non quietat noſtrum appetitum, niſi vt habitus in re; & conſequenter vt præſens, vt docet D. Thom. 1.2.*q.*11.*art.*4. ergo actus charitatis in via terminatur ad Deum, & ad diuinas perſonas, vt ſecundum ſuam ſubſtantiam phyſicè præſentes rationali creaturæ.

102 *Secunda prob.* Secundo probatur: nam perfectiſſimus actus intellectus, ſcilicet viſio beatifica, eſſentialiter petit Deum vt præſentem phyſicè: ergo idem eſt de perfectiſſimo actu voluntatis dicendum: ſed perfectiſſimus actus voluntatis eſt dilectio Dei amicabilis: ergo eſſentialiter patit Deum vt præſentem phyſicè, & conſequenter in via ad Deum vt præſentem phyſicè terminatur. Prima conſequentia, in qua ſola eſt poſita difficultas, probatur primo; nam ſumma proportio, quæ inter intellectum, & voluntatem inuenitur, videtur exigere, vt quod conuenit perfectiſſimo actui intellectus in ordine ad ſuum obiectum, id etiam perfectiſſimo actui voluntatis cum ſuo ſubiecto comparato conueniat. Secundo quia vt docet D. Thom. 1.2. q.28. art.1. ad 3. *Amor eſt magis vnitiuus, quam cognitio*; ergo ſi perfectiſſimus actus intellectus vnit vnione reali cum Deo exigendo eſſentialiter Deum vt præſentem phyſicè, etiam perfectiſſimus actus voluntatis vnit vnione reali cum Deo, & illius præſentiam phyſicam eſſentialiter exigit.

103 *Tertio prob. anteced.* Denique primum antec. prob. actus enim charitatis viæ eſt eiuſdem ſpeciei cum actu charitatis patriæ, aliàs virtus charitatis non eſſet in vtroque ſtatu eadem ſecundum ſpeciem, quod communi Theologorum ſententiæ aduerſatur; ſed fruitio, quæ eſt actus charitatis in patria, ad Deum vt pręſentem phyſicè terminatur: ergo etiam fruitio, ſeu gaudium, quo viatores gaudent de Deo, ad Deum terminatur, quatęnus pręſentem phyſicè.

104 *Reſp. negādo anteced.* Reſp. negando antec. vt enim fusè oſtendimus §. *præcedenti n.* 43. *& ſequentibus*, nullus actus charitatis in via ad Deum vt pręſentem phyſicè terminatur. *Ad primam probationē.* Ad primam antec. prob. explico, & diſtinguo maiorem: animus diligentis Deum quietatur in eo obiectiuè, hoc eſt conditione obiecti attenta, concedo maiorem: quietatur in eo abſolutè, & attenta conditione ſubiecti appetentis, ſubdiſtinguo maiorem: ſi Deus habetur in re, concedo maiorem: ſi non habeatur in re, ſed tantum in intentione, qualiter ſolum habetur à viatore ipſum amante, nego maiorem. Et ſub eadem diſtinctione minoris, nego conſequentiam: vt enim docet D. Thom. 1.2. q.11. art.4. ad 2. *Quies voluntatis dupliciter impeditur, vno modo ex parte obiecti, quia ſcilicet non eſt vltimus finis, ſed ad aliud ordinatur: alio modo ex parte appetentis finem, qui nondum adipiſcitur finem.* Ex quo infert D. Thom. fruitionem, qua Deo fruuntur viatores, etſi propriè ſit fruitio, eo quod eſt vltimi finis, & ſpecies ſumitur ab obiecto, non tamen quietare appetitum, quia eſt vltimi finis non habiti, & ſola fruitio vltimi finis vt habiti abſolutè quietat appetitum. Cum ergo docet D. Thom. loco in contrario adducto, animum diligentis Deum quietari in ipſo quia Deum diligens habet Deum, loquitur de quiete appetitus, non ſumpta adęquatè, & ex omni principio, ſed inadęquatè, & ex vno ſcilicet ex parte obiecti: inquietudo namque appetitus humani prouenit ex duplici capite, nempè ex parte rei amatę, quę vltimus finis non eſt; & conſequenter ordinatur ad illud, & ideò quamuis habeatur, & poſſideatur, appetitum illam poſſidentis non quietat, ſed inquietum relinquit, vt contingit in amore creaturarum, quę non habitę appetuntur, & habitę illarum vtilitate cognita deſpiciuntur. Secundo prouenit inquietudo appetitus ex parte ſubiecti appetentis, quia nempè finem vltimum perfectè non habet. Vnde vt quies adęquatè conſurgat, vtrumque impedimentum quietis inquietudinem cauſans debet auferri, etſi vnum auferatur alio relicto, erit quies inadęquatè ex vno principio, non tamen adęquatè, & ex omni capite ad quietem deſideratio: quia ergo Deus eſt vltimus finis, amor illius aufert impedimentum quietis ex vno principio, ſcilicet ex parte obiecti, & ideò quietat inadęquatè, & ex illo capite appetitum; quia tamen non ſemper ab amante habetur perfectè, non tollit omne impedimentum quietis; & conſequenter quietem adęquatè ſumptam non infert. Et quidem ſi Thomiſtę recentiores adeò claram Angelici Pręceptoris doctrinam aduertiſſent non vterentur facto argumento ad probandum actum charitatis in via ad Deum vt pręſentem phyſicè terminari; ſi namque aliquis actus charitatis in via poſſet quietare appetitum, maximè fruitio, quę eſt de bono diuino aliquomodo habito, hunc autem non quietare appetitum docetur expreſſè ab Angelico Doctore:

ergo

Digitized by Google

ergo ex ipſo non poteſt argumentum aliquod ſumi ad probandum actum dilectionis in via appetitum diligentis quietare, & ob hanc cauſam ad Deum vt præſentem phyſicè terminari debere.

105 *Ad 2. antec. prob.* Ad ſecundam antecedentis probationem, conceſſo antecedenti, nego conſequentiam. Ad cuius primam probationem, nego quod proportio voluntatis cum intellectu petat, vt id quod ſupremo actui intellectus conuenit; conueniat etiam ſupremo actui voluntatis, aliàs quia ſupremus actus intellectus eſt ſui obiecti aſſequutio, etiam id conueniret ſupremo actui voluntatis. Quod arguentes non concedent, cum ſit expreſſe contra D. Thom. à quo eis non licet recedere. Et quidem ſi amor Dei amicabilis, qui eſt ſupremus voluntatis actus eſſentialiter exigeret phyſicam ſui obiecti præſentiam, etiam eſſentialiter exigeret regulari per beatificam viſionem eſſentialiter exigentem phyſicam ſui obiecti præſentiam; cum non poſſit voluntas amare ſuum obiectum vt præſens, niſi ab intellectu vt præſens proponatur; ſed non exigit eſſentialiter pro regula viſionem beatificam; aliàs non poſſet regulari per fidem, nec in ſtatu viæ exiſtere: non ergo petit eſſentialiter Deum vt præſentem phyſicè, nec proportio voluntatis cum intellectu petit quod illius ſupremus actus conueniat cum ſupremo actu intellectus in exigentia eſſentiali præſentiæ phyſicæ obiecti.

106 *Explicatur D. Thom.* Ad ſecundam conſequentiæ probationem dicatur, loqui D. Th. de amore comparato cum cognitione obiecti per ſpeciem ab illo diſtinctam formata. Et de hoc loquendo verum eſt amorem eſſe magis vnitiuum, quam illa; quia huiuſmodi cognitio, inquit D. Th. *perficitur per hoc, quod cognitum vnitur cognoſcenti ſecundum ſuam ſimilitudinem*, id eſt, ſiſtit in hac vnione, quæ ſolum eſt obiectiua; amor autem ſupponit vnionem per ſimilitudinem obiecti amati cum amante, vnit formaliter affectiuè, & quærit, & deſiderat vnionem ſecundum præſentiam realem, vt docuerat D. Th. in corpore articuli. Ex quo ſolum ſequitur, quod perfectiſſimus actus voluntatis vniat ſe ipſa amantem cum obiecto amato vnione perfectiſſima affectiua, & quærat vnione perfectiſſimam ſecundum præſentiam phyſicam obiecti amati cum amante, non tamen quod illam præſtet formaliter, vel quod illam eſſentialiter exigat, ſicut exigitur à viſione beatifica, quæ quia eſt eſſentialiter notitia intuitiua Dei, eſſentialiter ſupponit eſſentiam diuinam vnitam cum intellectu beati vt ſpeciem, & Deum vt præſentem phyſicè tamquam obiectum.

107 *Ad 3. prob. prima ſolutio.* Ad tertiam antec. prob. reſponderi poteſt primo, conceſſis maiori, & minori, negando conſequentiam. Sicut enim in Deo vt per charitatem amabili accidit, quod clarè, vel obſcurè proponatur, & ideò actus charitatis viæ regulatus cognitione obſcura fidei eſt eiuſdem ſpeciei cum actu charitatis patriæ regulato viſione beatifica; ita Deo vt obiecto fruibili accidit, quod à fruitione attingatur, vt habitum in re, vel in ſpe, & ideò fruitio viatoris, quæ eſt de Deo habito in ſpe, eſt eiuſdem ſpeciei cum fruitione comprehenſoris, quæ eſt de Deo habito in re, vt eſt phyſicè præſens. Quæ doctrina inſinuari videtur à D. Th. 1. 2. q. 11. art. 4. ad 2. vbi docet: *Quod eius quod non eſt vltimus finis fruitio eſt impropria, quaſi deficiens à ſpecie fruitionis; finis autem vltimi non habiti eſt fruitio, propriè quidem, ſed imperfecta propter imperfectum modum habendi vltimum finem*: ſentit ergo D. Thom. fruitionem finis vltimi non habiti eſſe eiuſdem ſpeciei cum fruitione illius non habiti. Tum, quia contraponit illam fruitioni rei, quæ non eſt vltimus finis, de qua docet deficere à ſpecie fruitionis; & conſequenter ſentit fruitionem finis vltimi non habiti à ſpecie fruitionis non deficere. Tum etiam, quia docet eſſe propriam fruitionem, ſed imperfectam: ergo ſentit differre à fruitione finis vltimi habiti in re, ſicut perfectum ab imperfecto; quæ autem ſic diſtinguuntur, non differunt eſſentialiter. Et ſuffragatur ratio: ſunt enim eiuſdem boni, & eiuſdem obiecti, ſolum eſt cum differentia in modo illud habendi ſumpta ex parte ſubiecti non poſſidentis vltimum finem, nec illum perfectè in ſe habentis; ſpecies autem ſumitur ab obiecto; & conſequenter actus idem habentes obiectum ſunt eiuſdem ſpeciei.

108 *Diſplicet prædicta ſolutio.* Sed contra iſtam ſolutionem facit: nam fruitio beatifica, quæ idem eſt quod gaudium, quo beati gaudent de Deus quatenus ſibi bono, eſt de Deo, quia poſſeſſo, & habito in re; ſed eo ipſo, quod ſit de Deo, quatenus à beatis poſſeſſo non poteſt non differre eſſentialiter à fruitione, & gaudio viatorum, quod eſt de Deo vt habito, non in re, ſed tantum in ſpe: ergo inter iſtas fruitiones datur eſſentialis diſtinctio. Conſequentia eſt bona, præmiſſæ autem indigent probatione. Maior probatur: vt enim docet D. Th. in hac 1. p. ſupra q. 20. art. 1. *Gaudium, & delectatio eſt de bono præſenti, & habito; deſiderium autem, & ſpes de bono nondum adepto; amor autem reſpicit bonum in communi, ſiue habitum, ſiue non habitum.* Quam differentiam eſſe eſſentialem, conſtat ex eo, quod vt ibi docet D. Thom. amor eſt primus actus voluntatis, & principium cæterorum, ſcilicet deſiderij, delectationis, & odij; & conſequenter cum illis ſimul exiſtit, quod eſſe non poſſet ſi eſſentialiter non diſtinguerentur ex alia doctrina Angelici Præceptoris, nempè, quod duo accidentia ſolo numero diſtincta non poſſunt ſimul exiſtere in eodem ſubiecto; at niſi delectatio ſit de bono poſſeſſo, & habito, quia habito, & poſſeſſo, non poteſt gaudium ab amore ſpecialiter ſumpto diſtingui; cum etiam eſſe poſſit de bono poſſeſſo, vt conſtat in amore ſpeciali, quo Deum ſe ipſum diligere docuimus cum communi ſententia *tom. 2. ſupra diſp. 57.* & in amore, quo beati amant bonitatem diuinam regulato ſcientia beata; & conſequenter terminato ad diuinam bonitatem præſentem habitam, & poſſeſſam. Quo circa, etſi à poſſeſſione non moueatur ex boni præſentia ſolet augeri: ergo gaudium, vel delectatio eſt de bono, non ſolum poſſeſſo, & habito, ſed quia habito, & poſſeſſo. Deinde probatur minor: nam finem haberi in re, & haberi tantum in ſpe, ſunt modi habendi eſſentialiter diſtincti: ergo eo ipſo, quod delectatio, & gaudium, quo beati gaudent de Deo, ſit de Deo ab ipſis habito, quia habito in re, non poteſt non diſtingui eſſentialiter à gaudio viatorum de Deo vt habito; non in re, ſed in ſpe. Nec obſtat, quod vtrumque gaudium ſit de eadem bonitate diuina: nam etiam deſiderium, & gaudium eandem bonitatem reſpiciunt, & tamen eſſentialiter diſtinguuntur.

Nec doctrina D. Thom. fauet, loquitur enim de ſpecie ſubalterna, non autem de ſpecie infima; cum conuenientia autem in ſpecie ſubalterna, ſtat differentia eſſentialis. Nec iuuat, quod dixerit fruitionem viatorum eſſe propriam fruitionem, ſed imperfectam ſumptam ex imperfectione ſubiecti non habenti in ſe finem vltimum perfectè; cum enim iſta imperfectio tranſeat in conditionem obiecti, infert diſtinctionem eſſentialem. Et quidem obſcuritas ad fidem requiſita, & conditio non habiti requiſita ad ſpem, ex parte ſubiecti, & imperfectionis eius ſe tenent, & tamen virtutes iſtas eſſentialiter diſtinguunt à cognitione clara eiuſdem obiecti, & à gaudio. Quod ergo conditio non habiti in re ſed tantum in ſpe proueniat ex imperfectione ſubiecti, non tollit quod fruitio viatorum, quæ eſt de Deo vt habito, non in re, ſed in ſpe diſtinguatur eſſentialiter à fruitione, & gaudio beatifico. 109 *Non iuuat D. Thom.*

Vbi obiter eſt aduertendum, doctrinam iſtam procedere de gaudio concupiſcentiæ, non autem de gaudio amicabili, quo beati gaudent de bonitate diuina, quatenus habita, & poſſeſſa à Deo, hoc enim eſt eiuſdem ſpeciei in patria, & in via, habet enim idem obiectum, nempè bonitatem diuinam, quatenus à Deo poſſeſſam, & quod in via reguletur per fidem, & in patria per viſionem claram, & intuitiuam, non poteſt ſpecificam diſtinctionem inducere, vt ex D. Tho. monſtrauimus *tom. 3. in 3. p. diſp. 48. §. 4. & 5.* Gaudium vero concupiſcentiæ beatorum eſt de Deo prout poſſeſſo ab illis in re: gaudium autem viatorum eſt de Deo, non vt poſſeſſo in re, ſed vt habito in ſpe, vel intentione, quod ſufficit vt inter vtrumque gaudium detur diſtinctio ſpecifica, vt conſtat ex dictis. 110 *Explicatur præcedens doctrina.*

Et quia argumentum de hoc gaudio, & fruitione procedit, ideo ſolutione iſta in ſua probabilitate relicta occurrendum eſt ad vltimam primi antecedentis probationem, diſtinguendo maiorem: actus charitatis primarius eſt eiuſdem ſpeciei in patria, & in via, concedo maiorem: ſecundarius, nego maiorem, & conceſſa minori, nego conſequentiam: nam fruitio de Deo vt à nobis habito non eſt actus primarius charitatis, nec in via nec in patria; naſcitur enim ex amore concupiſcentiæ, quo Deum diligimus vt nobis bonum, qui non primario, ſed ſecundario elicitur à Charitate, ſicuti amor, quo nos, & proximum diligimus ex charitate, non primario, ſed ſecundario à charitate procedit; ac proinde ex eo quod in patria ad Deum vt præſentem phyſicè, & vt in re habitum terminetur, in via tamen à præſentia, & reali poſſeſſione præſcindat, & ex hoc dictę fruitiones eſſentialiter diſtinguantur, non ſequitur charitatem vię à charitate Patriæ eſſentialiter diſtingui: nam charitas non ab actu ſecundario, ſed à primario ſpecificationem ſumit, iſte autem in vtroque ſtatu eſt idem, nempè amor, quo Deum diligimus, illi ſuam bonitatem ex complacentia in ipſo volendo, habet enim pro obiecto eandem bonitatem diuinam, etſi per diuerſas cognitione propoſitam, quę diſtinctio per accidēs ſe habet ad Deum vt obiectum diligibile, & ad habitum, & actum charitatis, & ideò prędictus actus eſt in vtroque ſtatu idem ſpecie, & hoc ſufficit vt habitus charitatis in vtroque ſtatu ſit idem. 111 *Vera ſolutio traditur.*

Sed dices: etiam iſte actus amoris, quo beati Deo volunt ipſam bonitatem diuinam, ad illam vt pręſentem phyſicè terminatur: ergo ſi amor quo viatores Deo volunt ſuam ipſius bonitatem, non ſic terminatur ad illam, diſtinguuntur ſpecificè; & conſequenter ſpecificè multiplicant, & diſtinguunt charitatem vię, & patrię. Secunda conſequentia ex prima, & ex dictis colligitur: nam huiuſcemodi actus primario à charitate eliciuntur. Prima conſequentia patet à paritate fruitionem vtriuſque ſtatus, inter quas diſtinctionem eſſentialem admiſimus, quia vna, & non alia ad Deum vt pręſentem phyſicè terminatur. Antecedens autem probatur: nam prędictus amor in patria regulatur viſione beatifica, quę bonitatem diuinam, vt phyſicè pręſentem voluntati proponit: ergo amor regulatus per illam terminatur ad bonitatem diuinam vt phyſicè amanti pręſentem. 112 *Replicabis.*

Reſpondeo diſtinguendo antecedens: terminatur ad bonitatem diuinam vt pręſentem, & poſſeſſam, quia pręſens, & poſſeſſa eſt, nego antecedens: quia abſolutè bona eſt, concedo antecedens, 113 *Reſp.*

Digitized by Google

INDEX LOCVPLETISSIMVS RERVM NOTABILIVM.

Quæ in hoc Tertio Tomo in Primam Partem D. Thom. continentur.

D. vel Diſp. *Diſputatione*. N. *vel* Num. *Numerum marginalem denotat*.

A

ABEL.

ABel proceſſit immediatè ab Adam, & etiam mediatè Eua matre eius, quæ proceſſit ab Adam. *Pag.*128.

ABSTRACTIO, ABSTRACTVM.

LIcet abſtractum, concretum tam ſubſtantiale, quam accidentale idem ſignificent, non tamen pro eodem ſupponunt. *Diſp.* 80. *num.* 21. 22. 23. & 24.

Conceptus abſtractus à relatiuo, & abſoluto, non eſt abſolutus, ſed *præciſiuè* tantum, & non *repugnanter* à termino. Abſoluitur. *Diſp.* 81. *num.* 15.

Abſtractio alia totalis, formalis alia, earum differentia explicatur. *Pag.* 169.

ACCIDENS.

INhærentia ſolum connaturaliter requiritur, vt accidens exiſtat: vnde in Eucharistia ſuppletur. *Diſp.* 80. *num.* 89.

Inhærentia accidentis eſt prior prioritate naturæ, exiſtentia eiuſdem accidentis. *Diſp.* 80. *num.* 121. & *ſeqq.*

Licet inhærentia accidentis explicetur per inexiſtentiam in ſubiecto, in illa tamen non conſiſtit. *Ibidem num.* 123.

ACTIO.

SEcluſo motu ab actione, ſiue creata ſit, ſiue diuina, remanet formalitas actionis à relatione diſtincta. *Diſp.* 71. *num.* 33. & fuſiùs, *à num.* 34. *vſque ad* 46.

Non eſt de conceptu actionis ex communi conceptu, terminum productum habere. *Diſp.* 73. *num.* 14.

Actio, & paſſio, non identificantur cum motu maiori identitate, & quam illa, quam inter ſe habent, & probabilius eſt, ſola diſtinctione virtuali, & rationis ratiocinatæ diſtingui inter ſe, & à motu. *Diſp.* 82. *num.* 110. 111. & 112.

Iſtæ propoſitiones, *actio eſt motus*, *paſſio eſt motus*, abſolutè conceduntur: iſta vero, *actio eſt paſſio*, abſolutè negatur. *Ibidem num.* 112.

Ad actionem virtualiter tranſeuntem, non ſufficit *directiuè*, vel *motiuè* influere ad extra, ſed requiritur influxus, vt cauſalitas potentiæ executiuę. *Pag.* 126.

A termino actionis immanentis, & etiam tranſeuntis, & non ſolum ab actione, poteſt principium, tale aliquando denominari, aliquando autem non. *Diſp.* 95. *n.* 6. & 7.

Quando terminus actionis eſt de intellectu illius, vt ſignificatę Verbo, vel nomine, poteſt principium à termino denominari in caſu ablatiuo, quando autem non clauditur in intellectu actionis, poteſt cum illa terminus conſtrui in caſu accuſatiuo. *Diſp.* 95. *n.* 10. & *ſeqq.* Vbi varia exempla adducuntur.

Actio à creata, & increata abſtrahens, non eſt reſpectus tranſcendentalis, ſed vel tranſcendentalis, vel prędicamentalis. *Diſp.* 96. *n.* 137. & 138.

Actio non poteſt prius intelligi in ſe, quam intelligatur in ordine ad principium, à quo eſſentialiter egreditur. *Diſp.* 96. *n.* 279. & 281.

Sicut de ratione actionis perſonalis eſt ſupponere perſonam conſtitutam: ita de ratione actionis naturalis eſt naturam conſtitutam ſupponere. *Diſp.* 96. *à n.* 283. *vſque ad* 294.

Actio, & paſſio, non ſunt fundamenta relationis paternitatis, & Filiationis, vel ſi ſupra actionem, & paſſionem fundantur, aliquomodo realiter diſtinguuntur. *Diſp.* 97. *n.* 57. & *ſeqq.*

Actionis non datur actio, ex quo tamen non bene infertur, quod relationis, non detur relatio. *Diſp.* 97. *num.* 163. & *ſeqq.*

Reſpectu actionis, & paſsionis, quę non *ſtrictè*, ſed tantum *grammaticaliter*, eſt paſsio, poteſt dari eadem potentia. *Diſp.* 97. *num.* 314.

ACTVS CHARITATIS.

PEr actum charitatis, non datur, nec mittitur Spiritus Sanctus. *Diſp.* 99. *num.* 127. & *ſeqq.* maximè *num.* 130. 131.

AER.

ISte terminus *aer tenebroſus* eſt complexum connotatiuum, ſupponens ſolum pro ſubſtracto priuationis: vnde hęc propoſitio, *aer tenebroſus poteſt illuminari*, eſt vera: ad differentiam iſtius, *perſona poteſt communicari alieno ſuppoſito*. Diſp. 80. n. 68. & 69.

Aer appellatur in Scriptura *Spiritus*. Diſp. 82. num. 58.

ÆQVALE, ÆQVALITAS.

ÆQuale dicitur quaſi per negationem exceſſus, ſeu maioris, & minoris. *Pag.* 199.

Æqualitas fundatur ſuper quantitatem molis, aut virtutis, quę idem eſt, quod perfectio, & reperitur in diuinis perſonis. *Pag.* 118. & *diſp.* 97. *n.* 20. & *ſeqq.*

Æqualitas ſignificata per nomina, mutuo dicitur de Patre, & Filio, ſecus ſi per verba ſignificetur: vnde licet iſta propoſitio ſit vera *Filius coæquatur Patri*, hęc tamen *Pater coæquatur Filio*, eſt falſa. *Ibidem*, & fuſiùs. *Diſp.* 97. *n.* 16. & *ſeqq.*

Æquale, ſimile, & idem formaliter ſumpta, non in abſoluto, ſed in relatione conſiſtunt, prout de diuinis perſonis dicuntur. *Diſp.* 97. *à num.* 26.

Æquale, etiam in creaturis, relatiuè dicitur. *Ibidem n.* 27. & 28.

Relatio ęqualitatis inter diuinas perſonas in magnitudine eſſentię fundata, non eſt realis, ſed rationis. *Diſputatione* 97. *à num.* 36.

Æqualitas fundamentaliter ſumpta denominat abſolutè tres diuinas perſonas ab ęterno ęquales, & ſic accepta adoratur adoratione latrię. *Diſp.* 97. *num.* 103. & *ſequentibus*.

Æqualitas creata pro fundamento exemplatur à diuina ęqualitate, non autem ſumptis relatiuè, & formaliter. *Diſp.* 97. *num.* 134.

Æqualitas, vel inęqualitas ſimilitudo, aut diſsimilitudo in diuinis perſonis, non attenditur ſecundum relationes, ſed tantum ſecundum abſoluta. *Diſp.* 79. *à num.* 176.

Relatio realis inęqualitatis, diſsimilitudinis, & diſtinctionis, ſolum ſupra multitudinem perfectionum fundari petit, & poteſt: vnde Relatio inæqualitatis, inter diuinas relationes, non realis, ſed rationis eſt. *Diſp.* 97. *à num.* 187.

Nouus modus defendendi ęqualitatem diuinarum perſonarum proponitur. *Diſp.* 97. *à n.* 254. *vſque ad* 267. & impugnatur, *num.* 268. & *ſeqq.*

ALIVD, ALIVS, ALIQVID.

ISte terminus *alius* ſignificat alietatem in ſuppoſito, *aliud* vero, alietatem in natura, ſicut & ly *aliquid*, quod in diuinis, non dicitur pluraliter. *Diſp.* 85. *num.* 30. & *ſeqq.*

Aliquis homo ſignificat de formali naturam, ad differentiam: de ly *perſona*, quod de formali perſonalitatem, & de materiali naturam importat. *Diſp.* 85. *num.* 30.

AMICITIA.

AD veram, & propriam amicitiam requiritur neceſſario realis perſonarum diſtinctio. *Diſp.* 85. *num.* 30.

AMOR, AMANS.

AMatum eſt in amante, non vt tantum, ſeu poſſeſſum ab amante, ſed potius vt tenens, & poſsidens amantem: ſicut graue trahitur, & tenetur à centro, non è contra. *Diſputat.* 73. *num.* 19.

Amor ſumptus, non pro actu amoris, ſed notionaliter pro termino per amorem producto, eſt proprium nomen Spiritus Sancti. *Pag.* 128.

Amor non eſt, nec intelligitur mutuus, niſi quatenus ab vno egreditur, & ad alium, non pręciſè vt obiectum amatum, ſed etiam vt redamantem, terminatur. *Diſp.* 93. *num.* 17.

Licet ratio mutui, non addat perfectionem, addit tamen modum perfectionis, & complementum amori eſſentiali. *Ibidem num.* 19. Vel licet non addat perfectionem *entitatiuè*, addit tamen *explicatiuè*. *Ibidem num.* 22.

ANGELVS.

SI Angeli fuiſſent creati in puris naturalibus, eſſet illos ſocietas, non obſtante, quod inter illos ſit ſpecifica differentia. *Pag.* 66.

Si vnus Angelus, & vnus homo eſſent in Beatitudine, nullus illorum diceretur ſolitarius in illa. *Pag.* 66.

Licet diſtinctio perſonalitatis à naturis Angelicis non ſit concluſio Theologica, eſt tamen myſterio Incarnationis conformior *Diſp.* 80. *num.* 18. & 19.

In Angelis ſuppoſitum, & natura differunt realiter. *Diſp.* 80. *num.* 30. & *ſequentibus*.

Subſiſtentia Angeli non conſiſtit in creatione actiuè, aut paſsiuè ſumpta. *Diſp.* 80. *num.* 109.

Ange-

Digitized by Google

Index rerum notabilium.

Angelos neſcire diem iudicij, non ſolum ad reuelandum, verum etiam abſolutè, colligitur ex illis verbis: *De die autem illo, &c.* Diſp.82. num.38. & 39.

Angeli non cognoſcunt cognitione naturali potentiam obedientialem, licet ſit entitatiuè naturalis. *Diſp.83. num.63.*

Verbum quod format Angelus, alium intelligendo eſt imago illius. *Diſp.90.num.39.*

APOSTOLI.

TEmerarium, imò erroneum eſt, aliquos Sanctos, qualicumque prærogatiua præfulgentes, Apoſtolis præferre, aut æquiparare in gratia, & gloria, Virgine Beatiſſima excepta. *Diſp.99.num.146. & ſeqq.*

ATTRIBVTA.

DIuina eſſentia claudit in ſuo conceptu eſſentialiter attributa, & vnum attributum aliud. *Diſp.77.num.28.*

Attributa, vt virtualiter ab eſſentia diſtincta, non gaudent ſubſiſtentijs virtualiter diſtinctis à ſubſiſtentia abſoluta eſſentiæ. *Diſp.84.num.61.*

AXIOMA.

AXioma illud, *quando quidpiam de quopiam prædicatur quidquid prædicatur de prædicato, prædicatur etiam de ſubiecto*, tripliciter explicatur. *Diſp.77.à num.19.vſque ad 25.*

Axioma illud, *Perfectum eſt cui nihil deeſt in proprio genere*, explicatur de proprio genere dicente perfectionem. *Diſp. 78. num. 47.*

Axioma illud, *ex duobus entibus completis, & in actu, non poteſt vnum per ſe reſultare*, explicatur. *Diſp. 80. num. 136. & Diſp. 96.num.82.*

Axioma illud, *quicumque intelligit, eo ipſo quod intelligit format verbum*, explicatur. *Diſp.82.num.92.*

Axioma illud, *quæcumque ſunt eadem vni tertio, ſunt eadem inter ſe*, latiſſimè explicatur. *Diſp.82.à num. 99.* maximè *à nu. 113. vſque ad 148.*

Huic principio, quod vel eſt idem cum illo *dici de omni, & dici de nullo*, vel ad illud ſupponitur, ars Syllogiſtica nititur. *Ibidem num.101.102. & 103.*

Axioma illud, *actiones ſunt ſuppoſitorum*, explicatur. *Diſp. 96. num.76.*

Axioma illud, *relatio prædicamentalis reſpicit terminum, vt purum terminum*, explicatur. *Diſp.96.num.136. & 143. & num. 150. vſque ad 156.*

Axioma illud, *prius aliquid intelligitur conſtitutum in ſe, quam intelligatur in ordine ad aliud*, explicatur. *Diſp.96.num.281.*

Axioma illud, *totum eſſe relationis, eſt ad aliud ſe habere*, explicatur. *Diſp.97. num.207.*

Axioma illud, *quod eſt capax illius, quod maius eſt, eſt etiam capax illius, quod minus eſt*, explicatur. *Diſp.99.num.138.*

B

BEATVS.

NOn foret Beatus ille, qui eſſentia videret, non viſis Perſonis, licet relationes perfectionem ad eſſentiam non addant. *Diſp.93.num.19.*

BONVM.

BOnum eſt communicatiuum ſui, & ſummum bonum, ſummè communicatiuum: vnde Deus, etſi creaturis ſummum bonum communicet, non tamen ſummè. *Diſp. 82. numer. 10.*

C

CAVSA EFFICIENS.

CAuſa efficiens per veram actionem debet ad illam, ſaltim pro priori præintelligi exiſtens: ad differentiam efficientiæ dimanatiuæ, & per reſultantiam, quæ non vera actio, nec efficientia rigoroſa eſt. *Diſp.80.num.97. & 98.*

CHRISTVS.

LIcet in Chriſto detur duplex natura, non tamen dicitur, neque eſt duplex indiuiduum propter vnitatem ſuppoſiti. *Diſp.85.num.42.*

COGITATIO.

COgitatio propriè accepta, in inquiſitione veritatis conſiſtit, in Deoque non reperitur. *Pag.125.*

COGNITIO, COGNOSCIBILITAS.

COgnoſcibilitas immediata, & in ſe ſequitur entitatem, & commenſuratur cum illa, non ſic cognoſcibilitas mediata, & in alio. *Diſp.83.num.55.*

COMPOSITIO.

EX re, & modo realiter ab illa diſtincto, reſultat realis compoſitio modalis. *Diſp.75. num.7.8. & 9.*

Ad realem compoſitionem duorum, non requiritur, quod vnum alteri inhæreat. *Diſp 75.num.17. & num.28. & ſeqq.*

Licet perſonalitates diuinæ diſtinguantur realiter inter ſe, non tamen vniuntur inter ſe, nec in aliquo tertio, à quo realiter differant: vnde non faciunt realem compoſitionem. *Ibidem à numer. 18. vſque ad 21.*

Compoſitio rationis eſt duplex, alia *ſimpliciter* talis conſiſtens in vnione conceptuum mutuo ſe excludentium, alia *ſecundum quid* reſultans ex conceptibus ſe mutuo includentibus cum ſola diſtinctione penes implicitum, & explicitum, & hæc non repugnat Deo. *Diſp.76.num.13. Et fuſius diſp.96.num.19. & ſeqq.*

Ad compoſitionem realem non requiritur exiſtentia extremorum pro omni priori naturæ, ſed ſufficit exiſtentia illorum in inſtanti reali temporis. *Diſp.80.num.126.*

CONCILIVM.

LIcet argumenta, quæ faciunt Concilia non ſint de fide, ſunt tamen magnæ authoritatis. *Diſp.74. num.34.*

CONNEXIO.

COnnexio cum independentia dabilis eſt, etiam in Deo. *Diſp. 90. num.12. & ſeqq.*

CONNOTATVM.

SOla negatio connotati ab aliqua potentia; ſufficit, vt potentia de aliquo ſubiecto negetur. *Diſp.93.num.26.*

CONSTITVTIO.

COnſtitutio duplex, vna per omnimodam identitatem, alia per compoſitionem, vel ad modum compoſitionis. *Diſp. 96.num.35. & ſeqq.* maximè *à num.46.*

CONTINENTIA.

LIcet nulla res poſſit continere ſe ipſam vt *quod*, vt *quo*, tamen poteſt aliquid ſe ipſum continere, ſi ratione diſtinguatur à ſe ipſo propter aliquam formalitatem, aut modificationem in obliquo importatam. *Diſp.72.num.82.*

CREATOR, CREATIO.

CReatio *entitatiuè* ſumpta, conuenit Deo ab æterno, non autem *denominatiuè* accepta, & hoc modo fundat relationem Creatoris, quæ non ab æterno; ſed in tempore Deo conuenit. *Pag.126.*

CREATVRÆ, CREATVRÆ POSSIBILES.

CReaturæ non procedunt per ſe à Deo vt Trino, ſed vt vno vnde ex cognitione effectuum naturalium non poteſt euidenter exiſtentiæ Trinitatis demonſtrari. *Diſp.83. num.39. & ſequent. Et diſp.93.num.12.*

Creaturæ poſſibiles eſſentialiter ab omnipotentia dependent, quæ illis non cognitis, nequit comprehendi. *Diſp.90.n.9. & ſeqq.*

Poſſibilitas creaturarum intrinſeca, non conſiſtit in mera negatione, ſed eſt vera entitas poſitiua in prædicamento collocata. *Diſp.90.num.46.*

Si creaturæ, quæ modò ſunt poſſibiles, redderentur repugnantes, variaretur omnipotentia Dei, & Deus non eſſet Deus, non per conſequentiam à priori, ſed à poſteriori, & à ſigno quod etiam eſt verum loquendo de aliqua creatura in particulari. *Diſp.90.num.41. & ſeqq.*

D

DENOMINATIO.

DEus denominatur realiter Dominus, & Chriſtus realiter Filius B.Mariæ Virginis, abſque eo quod relationes Domini, & Filiationis reales relationes ſint: non autem poteſt Deus denominari realiter Pater, aut Filius, abſque relatione reali Paternitatis, & Filiationis. *Pag.36.*

DEPENDENTIA.

AD veram dependentiam vnius ab alio, non ſufficit, quod vnum ab alio procedat, nec quod ab illo accipiat eſſe, nec quod ſine illo eſſe non poſſit, ſed requiritur, quod omnia iſta ex ſubordinatione vnius ad alium oriantur ad quod alietas in natura indiſpenſabiliter exigitur. *Diſp.71.à num.7.vſque ad 10.*

Datur affirmatio dependentiæ abſque deſtructione poſitiuæ entitatis, & negatio dependentiæ abſque fundamento ſuperaddito entitati poſitiuæ, quod duplici exemplo oſtenditur. *Diſp. 80. num.72.73. & 74.*

DEITAS, DEVS.

DEus eſt indiuidua ſubſtantia, ly *indiuidua* non logicè, ſed metaphyſicè accepta. *Diſp.81.num.85.*

Licet in Deo ſint tres ſubſtantiæ, non tamen eſt abſolutè proferendum eſſe tres ſubſtantias in Deo, ſed cum addito, ſcilicet tres ſubſtantias indiuiduas. *Ibidem.*

Datur in Deo realis perſonarum diſtinctio. *Diſp.82. à num.4.*

Hæc realis diſtinctio perſonarum, eſt cum vnitate eſſentiæ. *Diſp. 82. à num.11. vſque ad finem.*

Deitati repugnat omnis diuiſio, & multiplicatio. *Diſp.82.num.17.*

Licet Deus, vt vnus ſit *entitatiuè* ſupernaturalis, non minus quam vt Trinus, in ratione tamen cognoſcibilis *quoad an eſt*, & *à poſteriori*, ſupernaturalis non eſt: vnde exiſtentia Dei vt vni, eſt naturaliter demonſtrabilis, non vero vt Trini. *Diſp. 83.num.54. & ſeqq.*

Deus vt communis tribus perſonis exiſtit, & ſubſiſtit vt *quod* operaturque actiones eſſentiales, non verò notionales. *Diſp. 84.num.55.*

Regula

Digitized by Google

Regula generalis ſtatuitur ad cognoſcendum, quæ prædicata dicantur in Deo ſingulariter, aut pluraliter. *Diſp.85 nu.2.& ſeqq.*

Prædicata communia, quę dicunt reſpectum neceſſarium ad creaturas, ſunt in Deo priora intellectu, quam prædicata perſonalia, & propria; ſecus de prædicatis communibus, & eſſentialibus, quæ liberum reſpectum in actione libera ad extra terminata fundatum, dicunt. *Pag.*124.

In Deo, non datur compoſitio realis, etiam virtualis, nec formalis per rationem. *Diſp.96.num.22.& ſeqq.*

Datur tamen in illo compoſitio rationis quoad explicitum. *Diſp.* 76.*num.*13. *& Diſp.*96.*num.*26. *& ſeqq.*

Licet naturæ diuinæ, quæ prima perfectio eſt, repugnet cauſalitas, & virtualis dependentia, alijs tamen perfectionibus diuinis non repugnat. *Diſp.*96.*num.*33.*&* 34.

In Deo reperiri non poſſunt duo prędicata realia ſolo numero diſtincta. *Diſp.97.num.67.& ſeqq.*

DEMONSTRATIO.

Demonſtratio à priori non petit procedere ex cauſis, quæ formaliter ſint cauſæ, ſed vel ex cauſis, vel per rationem à priori. *Diſp.83.num.37.& ſeqq.*

DICTIO.

Dictio ſignificat intellectionem exprimentem verbum; vnde dictio eſt intellectio formaliter, & non actus ex æquo ab intellectione diſtinctus. *Diſp.71.num.58.& ſeqq.*

Dictio diuina, non abſolutè, ſed ſecundum id quod addit ad intellectionem eſſentialem, prius terminatur ad Verbum, quam ad obiectum cognitum, ſcilicet diuinam eſſentiam: ad differentiam dictionis creatæ, quæ ſemper terminatur prius ad verbum, & mediante verbo ad rem intellectam. *Diſp.71.num.*68.

Dictio creata ſub inadæquato conceptu eſt formaliter intellectio, adæquatè vero ſumpta, non eſt prior intellectione. *Diſp.* 71. *num.*71.

In dictione creata ordo ad Verbum productum, eſt prior ordine ad obiectum intellectum: in dictione autem diuina oppoſitum contingit. *Diſp.71.num.*72.

Dictio creata comparatur ad intellectionem vt ſic, tamquam ſpecies ad genus: dictio autem diuina non ita, ſed ſicut res cum modo ad rem ſine modo. *Ibidem num.*73.

Dictio producens Verbum, eſſentialiter differt à dictione Verbum non producente, hæc tamen diſtinctio non prouenit ex ratione productionis vni, & non alteri conuenientis; ſed ex diuerſitate obiectorum. *Diſp.71.num.*73.*&* 74.

Dictio, loquutio, & verbum, non ſolum perſonaliter, ſed etiam eſſentialiter dicuntur in diuinis. *Diſp.82.num.*91.

In dictione datur duplex munus, ſeu conceptus, alter generationis terminatus ad Filium, vt ſubſiſtentem in natura diuina, & alter expreſſionis terminatus ad Verbum, vt repræſentatiuum. *Diſp.74.num.*73.

Dictio diuina, vt dictio, non eſt adæquatè neceſſaria, ad differentiam illius vt generationis. *Diſp.*91. paſſim, maximè *num.* 28.

DIFFERENTIA.

Ablata ab aliquo vltima differentia adæquata, nullo modo remanet conſtitutum per illam; ſecus vero ſi differentia ablata, ſolum inadæquata ſit de diuinis loquendo. *Diſp.*88. *num.*32.33.*&* 39.

Differentia vltimo conſtituens aliquid in eſſe, neceſſario illud diſtinguit realiter ab omni alio à quo realiter diſtinguitur. *Diſp.* 96.*num.*217.218.*&* 219.

DIFFINITIO.

Licet rerum diffinitionibus nihil ſit addendum, vt pars diffinitionum, poteſt tamen aliquod addi per modum explicationis. *Diſp.*74. *num.*84.

Diffinitio poteſt eſſe deffectuoſa per exceſſum, attribuendo rei aliquid, quod illi non conuenit, & hoc vitiat diffinitionem: alio modo per defectum adæquationis, quatenus non explicat omne prædicatum conueniens rei; prout eſt in ſe, & hoc modo omnis diffinitio data à viatoribus de Deo eſt deffectuoſo, ideſt non adæquata. *Diſp.75.num.*40.41.*&* 42.

DILIGO, DILIGERE.

Verbum *diligo* in diuinis accipitur *eſſentialiter*, & *notionaliter* ad differentiam Verbi *intelligo*, quod ſolum eſſentialiter ſumitur. *Diſp.*95. paſſim, maximè *num.*23.

DISTINCTIO.

In creatis non poteſt dari diſtinctio realis aliquorum cum identitate in tertio, & oppoſitum mirabili Sanctiſſimæ Trinitatis miſterio derogat. *Diſp.* 82. *à num.*104. *vſque ad* 112.

Diſtinctio rationis ratiocinatæ extremorum à medio, non infert poſitiuè diſtinctionem realem extremorum inter ſe, illam tamen permittit. *Diſp.82.num.*122.*& ſeqq.*

Diſtinctio, quæ reperitur in creatis excedit in ratione diſtinctionis diuinam diſtinctionem. *Pag.*169.

Diſtinctio ſolum numerica in diuinis prædicatis, ſiuè abſolutis, ſiuè relatiuis, non datur. *Diſp.* 97. *à numer.* 66. *vſque ad* 83. Nec abſque vniuoca conuenientia ſaluatur. *Ibidem num.*78. *& ſeqq.*

DISTINCTIO EMINENTIALIS, ET VIRTVALIS.

Sola eminentialis diſtinctio inter duas rationes, vel conceptus eiuſdem rei, ſufficit vt ſub vna ratione communicetur, & participetur, & non ſub alia. *Diſp.74.num.*48.*&* 49.

Ad diſtinctionem virtualem adæquatam in Deo adſtruendam, non ſufficit æquiualentia ad perfectiones creata realiter, aut formaliter adæquatè diſtinctas; nec quod ſic ſe habeant perfectiones diuinæ in ordine ad effectus quos præſtant, ac ſi realiter different. *Diſp.96.num.*130. *& ſeqq.*

Sola diſtinctio virtualis inadæquata inter duos conceptus eiuſdem rei ſufficit, vt prædicata contradictoria de illa verificentur. *Diſp.96.num.*232.

Quod etiam in formis creatis eſt verum. *Ibidem num.*233. *&* 234. Vbi explicatur in quo diſtinctio virtualis adæquata, ab inadæquata, differat.

DISTINCTIVVM.

Ab vltimis diſtinctiuis abſtrahi poteſt aliquid reale poſitiuum analogum, non tamen vniuocum. *Diſp.*81 *num.*12.*& ſeqq.*

DIVISIO.

In diuiſione adæquata, & eſſentiali, quando diuiſum facta aliqua reduplicatione conuenit eſſentialiter, aliquod ex membris diuidentibus ſub eadem reduplicatione, debet eſſentialiter conuenire: ad differentiam diuiſionis accidentalis. *Diſp.76.nu.* 7.8.*&* 9.

DVRATIO.

Si exiſtentia multiplicatur in diuinis relationibus etiam duratio debet realiter multiplicari. *Diſp.79.num.*29.*&* 30.

Duratio conſequitur immutabilitatem. *Diſp.97.num.*316.

E

EFFECTVS.

Effectus creati connexionem per ſe habent cum Deo vt vno, non verò cum Deo, vt Trino. *Diſp.*83. *num.*39. *& ſequentibus*, maximè *à num.*58.*vſque ad num.*82.

ENS, ENTITAS.

Ens diuiditur adæquatè, & eſſentialiter in creatum, & in increatum: vnde de quocumque prædicatur eſſentialiter ens, debet prædicari eſſentialiter ratio entis creati, aut increati: nec eſt dabile medium, etiam facta quauis reduplicatione. *Diſp.* 76.*num.*6.*& ſeqq.*

Entitas naturalis poteſt, non per ſe primo, ſed ex conſequenti tollere potentiam obedientialem. *Diſp.84.num.*14.

Ens *nominaliter* poteſt ſumi, vt concretum exiſtentiæ, vt concretum ſolius eſſentiæ, quę eſt exiſtendi principium, & vt concretũ entitatis, prout opponitur contra nihil. *Diſp.85.n.*12.13.*&* 14.

Ens ſumptum *nominaliter*, ſi abſolutè accipiatur, eſt concretum, non exiſtentiæ, nec entitatis vt oppoſitæ nihilo, ſed eſſentiæ vt eſt exiſtendi principium. *Ibidem num.*15.*&* 16.

Ens quatenus concretum exiſtentiæ, & concretum eſſentiæ, non prædicatur *pluraliter* de diuinis perſonis: bene tamen quatenus eſt concretum entitatis, vt nihilo oppoſitæ. *Diſp.* 85. *num.* 17. *& ſeqq.*

ENS RATIONIS.

Ens rationis, non poteſt ante intellectus operationem exiſtere, nec in poſſe ab intellectu apprehendi conſiſtit, nec per ſui fundamenti exiſtentiam exiſtere poteſt. *Diſp.97.à num.*96. *vſque ad* 102.

Fundamentum proximum entis rationis exiſtere, ſufficit ad abſolutam denominationem. *Diſp.97. à num.*104.*vſque ad* 112.

ESSENTIA DIVINA.

Vide. *Relatio*, & *Sylogiſmus*.

Diuina eſſentia, & per modum eſſentiæ, & per modum naturæ, eſt de eſſentia relationis prout virtualiter, & ratione noſtra ab illa diſtinctæ. *Diſp.76.à num.*14.

Non omnia prædicata, quę eſſentialiter dicuntur de eſſentia, prędicantur de eo de quo eſſentialiter eſſentia ennunciatur. *Diſp.* 76.*num.*35.*& ſeqq.*

In hoc ſylogiſmo, *eſſentia diuina eſt Pater, eſſentia diuina eſt Filius: ergo Filius eſt Pater*, duplex defectus committitur. *Diſp.82.nu.* 147.*&* 148.

Licet hęc propoſitio, *eſſentia Filij procedit ab eſſentia Patris*, ſit hęretica: hęc tamen, *eſſentia Filij ſecundum aliquid ſibi identificatum procedit à Patre*, vera, & Catholica eſt. *Diſp.83.num.*13.

Licet eſſentia diuina terminet per ſe viſionem beatificam, vt actu communicata tribus diuinis perſonis, non tamen mouet, nec gerit munus ſpeciei per ſe, vt actu communicata, ſed ratione perfectionis abſolutę à relationibus diſtinctę. *Diſp.83.num.*97.

Eſſentia diuina pro priori ad relationes exiſtit, & ſubſiſtit, non ſolum vt *quo*, verum etiam vt *quod. Diſp.84.à nu.*21.*vſque ad* 28.

Tres diuinę Perſonę ſunt eiuſdem eſſentię, ſumpta eſſentia pro natura, quę eſt radix operationum, & pro ſuſceptiuo proximè exiſtentię: ſumpta vero eſſentia pro abſtracto entis tranſcendentaliter accepti, ideſt pro entitate, diuerſas eſſentias habent, ſicut, & diuerſas entitates. *Diſp.66.num.*316.

Digitized by Google

Eſſentia diuina prout in Patre, refertur vt *quod* ad ſe ipſam prout in Filio relatione rationis. *Diſp 97. num.* 145 *& ſeqq.*

ÆTERNITAS, ÆTERNVS.

NOn dantur in Deo tres æternitates relatiuæ, nec concedi poſſunt tres æterni ſubſtantiuè relatiuè. *Diſp. 79. num.* 22. *& ſeqq.*

EXISTENTIA, EXISTENTIA DIVINA.

IN Deo datur exiſtentia communis, & eſſentialis. *Diſp. 79. nu.* 1. 2. *&* 3.

Non datur in Deo exiſtentiæ relatiuæ realiter inter ſe, & ratione ab exiſtentia abſoluta eſſentiæ diſtinctæ. *Ibidem à num.* 5.

Exiſtentia cuiuſuis relationis, ſiue increatæ, ſiue creatæ, non eſt relatiua, ſed abſoluta. *Diſp. 79. num.* 31. *& ſeqq.* & iterum *num.* 49. 50. *&* 51.

Nihil poteſt duplici exiſtentia actuari, & exiſtere. *Diſp. 79. nu.* 36.

Effectus formalis exiſtentiæ, non eſt rem conſtituere extra purum nihil, ſed extra nihil completè. *Diſp. 79. num.* 45. 46. *&* 47.

Exiſtere per ſe, tripliciter accipitur. *Diſp. 81. num.* 81.

Exiſtentia, non multiplicatur, etiam virtualiter in Deo, ſed vnica exiſtentia abſoluta exiſtunt eſſentia attributa, & relationes. *Diſp. 84. num.* 64. *& Diſp. 85. num.* 5.

Exiſtentia eſt eſſentialis omnibus diuinis prædicatis, & formalitatibus, prout vltimo conſtitutis per ſuam quaſi vltimam differentiam ſpecificam, non vero ſumptis quaſi genericè, & communiter. *Diſp. 97. à num.* 77. *vſque ad* 83.

EXTREMA.

POſſunt extrema magis à medio, quam inter ſe diſtingui. *Diſp. 96. num.* 208. Vbi varijs exemplis demonſtratur.

F

FIDES HVMANA.

INtellectus creatus poteſt fide humana credere myſterium Trinitatis ſuppoſita illius reuelatione, non tamen poteſt illud demonſtrare. *Diſp. 83. num.* 87.

FILIATIO, FILIVS.

FIliatio eſt triplex, vna communis omni creaturæ intellectuali in creatione fundata, alia adoptiua, & alia naturalis in generatione propria fundata. *Diſp. 82. num.* 20.

De conceptu eſſentiali Filij, non eſt quod aſſimiletur Patri in fœcunditate alterius ſuppoſiti productiua, ſed ſufficit illi aſſimilari in natura ſub conceptu naturæ. *Diſp. 74. à num.* 27. *vſque ad* 39.

Filius Dei non habet potentiam alterius Filij generatiuam, nec ex hac negatione colligitur aliquis defectus potentiæ in illo. *Diſp. 82. à num.* 78. *vſque ad* 90.

Filius vnica relatione ad Patrem, & matrem refertur, etſi ex parte illorum dentur duæ relationes *ſpecificè inadæquatè* in ratione terminandi diſtinctæ. *Diſp. 86. num.* 25. *& ſeqq.*

Mortuo Patre, non refertur Filius ad matrem eadem relatione, qua antea referebatur, ſed alia ſpecie diuerſa. *Ibidem num.* 27. 28. *&* 29.

Licet Verbum in diuinis dicatur perſonaliter, & eſſentialiter, propriè inadæquatè; Filius tamen nullo modo dicitur eſſentialiter. *Diſp. 88. num.* 38. *&* 39.

Filius Dei, vt Filius, eſt adæquatè neceſſarius non autem vt Verbum. *Diſp. 91. num.* 28.

Filiatio non eſt ratio formalis terminandi relationem Spiritum Sancti ad Filium. *Diſp. 92. num.* 4.

Licet Filiatio, non opponatur *relatiuè formaliter* proceſſionis, opponitur tamen illi *connexiuè*, & *ſubſtractiuè*. Ibidem nu. 42. & 43.

Filiatio ſub expreſſo Filiationis conceptu, non eſt ratio formalis diſtinguens realiter Filium à Spiritu Sancto, ſed ſub conceptu radicis ſpirationis per modum Verbi. *Diſp. 92. num.* 58. *& ſeqq.*

In Filio Dei, diſtincta eſt potentia vt generetur, ab actuali paſſiua generatione. *Diſp. 96. num.* 101. non tamen requiritur diſtincta relatio ab illa, qua vt genitus refertur ad Patrem: ad differentiam Filij creati, vel increatis, *num.* 102.

Relatio Filiationis conſtituit Filium in ratione perſonæ, non ſub expreſſo conceptu referentis, ſed ſub conceptu ſubſiſtentis, & formæ hypoſtaticæ, ſub quo non conſequitur poſito termino; ſed motum, & actionem per ſe primo terminat, & alia multa, quæ relationi accidentali negantur. *Diſp. 96. num.* 103. *& ſeqq.*

Filius non conſtituitur origine, ſeu paſſiua generatione, ſed Filiatione. *Diſp. 96. num.* 246.

Licet poſſit de Filio Dei dici, quod *ſemper naſcitur*, melius tamen dicitur, *ſemper natus*. *Pag* 201.

Filius eſt in Patre, è conuerſo, ſecundum eſſentiam, ſecundum relationem, & ſecundum originem. *Pag.* 202. Imò, & Filiatio eſt in Paternitate ſecundum eſſentiã, non tamen debet concedi abſolutè iſta propoſitio, *Paternitas eſt Filiatio*. *Pag.* 202. *&* 203.

Filius eſt æqualis Patri ſecundum potentiam. *Pag.* 203. & fuſiùs. *Diſp. 97. num.* 280. *vſque ad* 315.

Filiatio, & Paternitas diuina, non differunt ſpecificè in ratione relationum, ſed ſe totis, ad differẽtiam Filiationis, & Paternitatis in creatis, quæ vniuocè in ratione relationis conueniunt. *Diſp. 97. à num.* 72. *vſque ad* 83.

Hæc propoſitio non debet concedi, *aliqua potentia productiua conuenit Patri, & non Filio*: hæc tamen eſt vera: *Aliqua potentia productiua ad intra conuenit Patri, & non Filio*. *Diſp. 97. num.* 310. *&* 311.

FORMA.

LIcet forma vt in re exiſtens, debeat in re omnem ſuum effectum ſubiecto capaci præbere, non tamen eſt neceſſarium, quod omnes effectus ſubiecto præſtet pro omni priori. *Diſp. 96. num.* 164.

FVNDAMENTVM.

POſito fundamento, & termino in relationibus realibus, ſtatim reſultat relatio, ſecus in relationibus rationis. *Diſp. 97. num.* 138.

In relationibus primi generis ſubiecta primo relata, etiam vt *quod*, ſunt fundamenta, quod in alijs non contingit. *Diſp. 97. num.* 84. *& ſequent. & num.* 140. *& ſeqq.*

Fundare entitatem, etiam non dicentem perfectionem, in illamque effectiuè influere, perfectio eſt, & actualitatem in efficiente ſupponit. *Diſp. 97. num* 189. 190. *&* 191.

G

GENERATIO ACTIVA DIVINA.

GEneratio actiua in diuinis, ſeu actualis actiua proceſſio, non eſt adæquatè relatio principij, ſed aliquid abſolutum cum reſpectu: idemque de potentia generatiua eſt dicendum. *Diſp. 71. num.* 30. 31. *& ſeqq.*

Generatio actiua, non eſt ſe tota ratio diſtinguendi Patrem à Filio, ſed tantum ſecundum aliquam formalitatem diſtinguit: aliter tamen, ac potentia generatiua. *Diſp. 71. num.* 55. *&* 56.

Generatio Filij in diuinis eſt perfectiſſimè vniuoca. *Diſp. 72. num.* 53.

Licet in creatis principium *quo* primum generationis debeat à genito adæquatè diſtingui; in diuinis tamen ſufficit diſtinctio in aliquo ſolum in obliquo importato. *Ibidem num.* 54.

Actuali generatio, eſt diuina intellectio connotata Paternitate, & generari eſt paſſiuum intelligi connotata Filiatione. *Diſp. 82. num.* 88.

Generatio actiua, non conſtituit perſonam Patris, nec paſſiua perſonam Filij. *Diſput. 96. num.* 235. *& ſeqq.* maximè *num.* 246. 247. *&* 248. & iterum *num.* 272. *& ſeqq.*

Generatio actiua, non eſt fundamentum relationis Paternitatis, ſed potentia generatiua. *Diſp. 97. num.* 57.

GENTILES PHYLOSOPHI.

GEntiles Phyloſophi, non cognouerunt Myſterium Trinitatis: ſi autem aliqui Trinitatem perſonarum cognouerunt, non propria induſtria acquiſiuerunt, ſed vel ex illorum relatione quibus reuelatum eſt ex libris Hebræorum *Diſp. 83. num.* 89.

GRATIA.

GRatia ſanctificans, prout radicat notitiam, appropriatiuè Filio tribuitur, & vt radicat amorem appropriatur Spiritui Sancto. *Diſp. 98. num.* 164.

GRAVE.

QVamuis motus, quo graue in centrum mouetur, dimanet à grauitate, non tamen poteſt concedi quod graue ſe in centrum moueat. *Diſp. 80. num.* 97.

H

HABITVDO.

HAbitudo, ſiue conuenientiæ, ſiue diſconuenientiæ, non connectitur formaliter, niſi cum formali termino, vel extremo, vnde poteſt habitudo cognoſci, & comprehendi, non cognito termino materiali. *Diſp. 83. num.* 65.

HABITVS.

HAbitus opinatiuus eſt virtus, quatenus inclinat in aſſenſum probabilem verum, & illum poteſt elicere: prout autem inclinat in aſſenſum probabilem falſum, non virtus, ſed vitium eſt. *Diſp. 83. num.* 30. 31. 32. *&* 33.

Actus falſus, vt falſus, non poteſt ab habitu virtutis procedere: bene tamen ſi actus eſto ſit ſpeculatiuè falſus, practica veritate gaudeant. Exemplum adducitur. *Diſp. 83. num.* 31. *&* 32.

HOMO.

HOmo eſt per ſe imago Dei, vt vni, Dei vero vt Trini, non eſt imago per ſe, ſed quaſi per accidens, hoc eſt attenta propria exigentia: vnde ex cognitione hominis, non poteſt exiſtentia Trinitatis oſtendi. *Diſp. 83. num.* 59.

Quocumque pergit homo, vadit miſſus à Deo, niſi vadat ad peccatum: ad differentiam Filij creati, qui non fuit miſſus à Patre, quocumque pergit. *Diſp. 98. num.* 24. *&* 25.

HO-

Digitized by Google

HOSTIA NON CONSECRATA.

IVdicium regulans adorationem hoſtiæ verè non conſecratæ ex malitia Sacerdotis, eſt falſus ſpeculatiuè, practicè antem eſt verus, & elicitur, non à fide, ſed ab habitu prudentiæ. *Diſp.* 83. *num.* 32.

HVMANITAS CHRISTI.

LIcet humanitas Chriſti careat in eſſe formali propria perſonalitate, habet tamen illam eminentialiter in ſubſiſtentia Verbi ſibi vnita: vnde nec violentiam patitur, nec in propriam perſonalitatem naturaliter inclinat. *Diſp.* 80. *num.* 85.

Ad humanitatem Chriſti in inſtanti cõceptionis facta fuit duplex miſſio diuinarum perſonarum, vna ratione ſanctitatis ſubſtantialis, & ratione accidentalis alia. *Diſp.* 99. *num.* 151. *& ſeqq.*

HYPOSTASIS.

AD ſignificandam ſubſtantiam indiuiduam, & incommunicabilem, habent Græci hoc nomen *hypoſtaſis*, quod non eſt idem, ac *ſubſiſtentia* in omni ſua ſignificatione, ſed ſolum quatenus ſignificat perſeitatem excludentem communicabilitatem alteri ſuppoſito. *Diſp.* 84. *num.* 33. *& ſeqq.*

Abſtractis per intellectum relationibus, non manent diuinæ hypoſtaſes. *Diſp.* 96. *num.* 307. 308. *&* 309.

Hypoſtaſis, & perſona, non differunt in Deo ex parte proprietatis conſtituentis, & diſtinguentis, quam in recto dicunt, ſed tantum ex parte naturæ, quam in obliquo important. *Ibidem num.* 309.

Non datur in Deo hypoſtaſis communis reali communitate tribus diuinis hypoſtaſibus: ſicut nec perſona, nec ſuppoſitum. *Diſp.* 96. *num.* 312.

I

IGNIS.

IGnis genitus eſt vera imago ignis generantis, non ſic vnum ouum reſpectu alterius. *Diſp.* 74. *num.* 26.

IMAGO.

IMago *eſt ſimilitudo expreſſa ab alio*, quæ diffinitio latè explicatur, & ea, quæ ad rationem imaginis deſiderantur, ſtatuuntur. *Diſp.* 74. *à num.* 12. *vſque ad* 26. *& Diſp.* 89. *num.* 13. 14. *&* 15.

Imago dependet per ſe ab eo, cuius eſt imago per ſe, non vero ab eo, cuius eſt imago, quaſi per accidens, qualiter homo eſt Trinitatis imago. *Diſp.* 83. *num.* 59.

Imago (quæ in diuinis dicitur ſolum perſonaliter) petit ſimilitudinem in ſpecie, vel ſaltim in ſigno ſpeciei, cum origine, & expreſſione alterins. *Pag.* 126. *Et diſp.* 88. *num.* 34. *& ſeqq.*

Nomen *Imago* eſt proprium Filij in diuinis. *Pag.* 127.

Ad rationem imaginis requiritur ſimilitudo, & deductio ex alio, tamquam rationes inadæquatæ illius repræſentationis. *Diſp.* 89. *num.* 13. 14. *&* 15.

Relatio imaginis, etſi ſimilitudinem ſupponat, non tamen eſt relatio ſimilitudinis, nec ſupra illam fundatur, ſed ſupra originem, vel expreſſionem, qua ab exemplari procedit. *Diſp.* 97. *num.* 91.

IMPVLSVS.

Vide *Voluntas*.

IN eadem perſona coincidere nequeunt ratio Verbi, & ratio impulſus; bene tamen ratio Filij, & ratio Verbi. *Diſp.* 82. *num.* 97.

INCOMMVNICABILE.

INcommunicabile ſumptum formaliter, in negatione conſiſtit, & negatinnem ſignificat, ſumptum vero fundamentaliter, ſeu radicaliter poſitiuam entitatem importat, & ſic accipitur in diffinitinne perſonæ. *Diſp.* 80. *num.* 75. *&* 76. *Et Diſp.* 81. *num.* 8.

INFINITAS, INFINITVM.

LIcet inter infinitum poſitiuè, & poſitiuè finitum, non detur medium in re, datur tamen ſub reduplicatione alicuius conceptus. *Diſp.* 73. *num.* 6.

Infinitas ſequitur, non realitatem, ſed perfectionem: vnde in diuinis non dantur plures infinitates, ſicut nec plures perfectiones. *Diſp.* 85. *num.* 8.

INDIVIDVATIO, INDIVIDVVM.

INdiuiduum *Logicè* ſumptum dicitur correlatiuè ad ſpeciem, non autem *Metaphyſicè*, & primo intentionaliter acceptum. *Diſp.* 81. *à num.* 85.

Indiuiduatio in rebus materialibus ſumitur à materia non in rebus, ſeu ſubſtantijs immaterialibus. *Ibidem.*

Indiuiduum ſignificat de formali naturam, & eſt nomen ſubſtantiuum: vnde in diuinis non dantur tria indiuidua, licet dentur tres perſonæ. *Diſp.* 85. *num.* 38. *& ſeqq.*

INGENITVM.

INgenitum tripliciter accipitur, & in aliquo ſenſu eſt proprium primæ perſonæ. *Diſp.* 87. *num.* 1. *&* 2.

Hoc nomen *ingenitum* de formali ſignificat negationem, & non aliquid poſitiuum, de materiali autem aliquod fundamentum intrinſecum importat. *Ibidem, num.* 3. 4. *&* 5.

In ratione quintæ notionis non conſtituitur ingenitum per poſitiuum de materiali importatum, ſed per negationem, quam de formali ſignificat. *Diſp.* 87. *num.* 14. *& ſeqq.*

INNASCIBILITAS.

NOn obſtante quod innaſcibilitas in negatinne conſiſtat, & dignitatem non explicet formaliter, eſt notio ad differentiam inſpirabilitatis, & ingenerabilitatis, quæ nec *circumlocutiuè*, nec *à poſteriori* dignitatem indicant. *Diſp.* 86. *num.* 32. *& ſeqq.*

INTELLECTIO.

IMpoſſibile eſt intellectionem vt ſic, ſeu ex conceptu communi intellectionis eſſe ex propria ratione productionis. Verbi, & quod ex ratione ſpecifica repugnet alicui intellectioni productio Verbi. *Diſp.* 71. *num.* 11. *& ſeqq.* Vide etiam *diſp.* 76. *nu.* 38.

De conceptu intellectionis vt ſic, non eſt productio Verbi, eſt tamen de ratione naturæ intellectualis, quod in aliqua ſui intellectione Verbum formet. *Diſp.* 71. *num.* 15. 16. *&* 17.

INTELLECTIO DIVINA, INTELLECTVS DIVINVS.

NOn datur in Deo intellectio notionalis, & relatiua, ab intellectione eſſentiali, & abſoluta diſtincta in linea intellectionis: ſicut nec datur duplex deitas, alia abſoluta, relatiua altera, idemque de potentia, miſericordia, iuſtitia, &c. dicendum. *Diſp.* 71. *num.* 39.

Si per impoſſibile intellectio eſſentialis eſſet intellectio producta, adhuc non obtineret rationem Verbi, quod non in intellectione, ſed in eius termino conſiſtit. *Diſp.* 27. *num.* 29.

Intellectus diuinus intra propriam lineam, & ex differentia contractiua formaliter intellectus vt ſic, eſt aſſimilatiuus nedum in eſſe intelligibili, & intentionali, verum etiam in eſſe naturali, & entitatiuo, quod verum eſt etiam ſuppoſita diſtinctione virtuale inter lineam entis, & lineam intelligibilem paſſiuam in Deo. *Diſp.* 74. *num.* 62. *& ſeqq.*

Obiectum intellectus diuini non eſt verum, vt verum, ſed quidditas rei ingrediente veritate, vt modo. *Diſp.* 74. *num.* 74.

Intellectio diuina non eſt, adhuc repræſentatiuè, natura diuina. *Diſp.* 74. *num.* 79.

Licet intellectus præſupponat naturam vt operatiuam remotè, non tamen ſupponit illam vt proximè operatiuam: vnde operatio intellectua, non præſupponat operationem naturæ. *Diſp.* 82. *num.* 97. *&* 98.

INTELLECTVS CREATVS.

NVllus intellectus creatus poteſt ratione naturali euidenter demonſtrare exiſtentiam Myſterij Trinitatis ante illius reuelationem. *Diſp.* 83. *à num.* 34.

Nec reuelatione ſuppoſita. *Ibidem & num.* 83. *& ſeqq.*

Poteſt tamen, reuelatione ſuppoſita, illud fide humana credere, & illi aſſenſum naturalem probabilem præbere. *Diſp.* 83. *num.* 87. *&* 88.

INTELLIGIBILE.

GEnus intelligibile paſſiuum, non diſtinguitur virtualiter à genere entitatiuo, & naturali in Den: nec intellectiuum radicale, & proximum ſunt in illo lineæ ex æquo diſtinctæ. *Diſp.* 74. *num.* 59. *&* 60.

L

LATRIA.

SI relationes diuinæ diſtinguerentur realiter ab eſſentia, non eſſent adorante adoratione latriæ per ſe, ſed tantum per aliud, & ratione eſſentiæ: ſicut adoratur humanitas Chriſti ratione ſuppoſiti. Verbi diuini. *Pag.* 37.

LOQVVTIO.

LOquutio non ſolum perſonaliter, verum etiam eſſentialiter dicitur in diuinis. *Diſp.* 82. *num.* 91. *& Diſp.* 88. *num.* 29.

Loqui alteri, eſt illi aliquid producendo manifeſtare. *Diſp.* 88. *num.* 18. *& ſeqq.*

Ad loquutionem, non requiritur, quod audiens ſupponatur ignorans. *Ibidem num.* 21.

M

MAGNITVDO DIVINA.

MAgnitudo in diuinis idem eſt, quod perfectio, diciturque abſolutè, & ad ſe, non relatiuè, & ad aliud: vnde non dantur in Deo tres magnitudinis, ſed vna tantum. *Diſp.* 78. *num.* 19. 20. *&* 21.

MARTYRES, MARTYRIVM.

MArtyres non ſolum in primitiua Eccleſia, ſed etiam modò multiplicantur, ſicuti & miracula, ad differentiam miſſionis viſibilis. *Diſp.* 89. *num.* 142. *&* 143. Vbi primarius eius finis aſſignatur.

MATERIA PRIMA.

MAteria prima, non eſt entitas creata ratione ſui, ſed ratione formæ in communi, cuius eſt capax. *Diſp.* 79. *num.* 20. *&* 21.

Depen-

Dependentia materiæ primæ à forma vt exiſtat eſt eſſentialis, & inſuplebilis de potentia abſoluta: ad differentiam ſubſiſtentiæ, quæ ſolum connaturaliter requiritur, vt natura creata exiſtentiam recipiat. *Diſp.*80.*num.*89.

MISSIO.

MIſſio importat habitudinem miſſi ad terminum ad quem mittitur, & exitum miſſi à mittente, vel ſecundum imperium, conſilium, aut originem. *Pag.*236. *& Diſp.*98.*num.* 1. *& ſeqq.*

Non eſt æterna, ſed temporalis. *Pag* 236. & fuſiùs, *Diſp.*98.*num.* 193. *& ſeqq.*

Patri non conuenit mitti, ſed Filio, & Spiritui Sancto. *Pag.*237. Vbi iſtarum miſſionem differentia explicatur.

Miſſio inuiſibilis fit ad omnes, qui ſunt participes gratiæ. *Pag* 238.

De ratione miſſionis diuinarum perſonarum eſt proceſſio, & habitudo ad effectum temporalem. *Diſp.*98. *à num.*9. Et vtraque habitudo importatur directè in miſſione. *Diſp.*98. *à num.*75.

De ratione miſſionis ex communi conceptu non eſt, quod ex vi exitus miſſi à mittente determinetur voluntas miſſi in ordine ad terminum miſſionis. *Diſp.* 98. *num.*20. *& ſeqq.*

Vna perſona mitti poteſt ab alia à qua non procedit. *Diſp.*98.*num.* 32. *& ſeqq.*

Variæ miſſionis diuiſiones traduntur. *Diſp.*98. *num.*111. *& ſeqq.*

Miſſio mixta ex viſibili, & inuiſibili, eſt abſolutè viſibilis. *Diſp.* 98.*num.*127. *& ſeqq.*

Chriſto, & Apoſtolis facta fuit miſſio viſibilis, non autem ad Patres veteris teſtamenti. *Diſp.*98.*num.*337. *& ſeqq.*

Nec ad Prælatos Eccleſiæ nunc exiſtentes. *Ibidem num.*139. *vſque ad num.*143.

Miſſio Filij, & Spiritus Sancti ex parte principij, & proceſſionis diſtinguuntur realiter, & etiam ex parte termini miſſione accepta appropriatiuè; ſecus autem ſi miſſio propriè accipitur. *Diſp.*98.*num.*144. *& ſeqq.* maximè *à num.*147.

Miſſio inuiſibilis Filij connexa eſt cum miſſione Spiritus Sancti, etiam ſi de illis vt appropriatis Filio, & Spiritui Sancto loquamur. *Diſp.*98. *à num.*159.

Miſſio viſibilis non diſtinguitur ex æquo ab inuiſibili, ſed vt includens ab incluſo. *Diſp.*98. *à num.*176.

Licet tres perſonæ ad nos veniant, & poſſint viſibiliter apparere, Pater tamen nec mittitur, nec mitti poteſt. *Diſp* 98. *à num.*199.

Quadruplex differentia inter miſſionem Filij, & miſſiones viſibiles Spiritus Sancti traditur. *Ibidem num.*201. *& ſeqq.*

Oportuit quod fieret miſſio viſibilis ſpecialis Spiritus Sancti ad Chriſtum, & eius Apoſtolos, non autem ad Beatiſſimam Virginem, nec ad Patres veteris teſtamenti. *Diſp.* 98. *à num.* 208. *vſque ad num.* 214.

Non mittuntur diuinæ perſonæ ſecundum dona naturæ. *Diſp.*96. *à num.*6.

Solum per gratiam gratum facientem dicuntur diuinæ perſonæ mitti miſſione propria, & ſimpliciter tali. *Diſp.* 99. *à num.*75.

Ad miſſionem Filij, non ſufficit quæcumque cognitio, ſed requiritur notitia inferens amorem. *Diſp.* 99. *à num.* 99. *vſque ad* 126.

Non mittuntur diuinæ perſonæ propriè per actus, vel ratione illorum, ſed ſolum ratione donorum permanentium. *Ibidem num.* 127. *& ſeqq.*

Miſſio inuiſibilis diuinarum perſonarum fieri non poteſt ad irrationales creaturas. *Diſp* 99.*num.*134. *& ſeqq.*

Miſſio diuinarum perſonarum facta fuit ad Angelos in primo ſuæ creationis inſtanti, nouaque fit ad illos, & homines in inſtanti glorificationis. *Diſp.*99.*num* 160. *& ſeqq.*

Ad nouam perſonarum miſſionem ſemper eſt neceſſaria aliqua nouitas in gratia gratum faciente. *Diſp.*99. *num.* 171. 172. *&* 173.

Ad quam ſufficit nouitas gratiæ intenſiua, vel extenſiua. *Ibi num.* 174. *& ſeqq.*

Cum mittuntur diuinæ perſonæ in mentem per inuiſibilem miſſionem, non ſolum donantur nobis dona gratiæ, ſed etiam ipſæ diuinæ perſonæ prout à donis gratiæ, diſtinctæ. *Diſp.*100. *à num.* 1. *vſque ad* 16.

Non ſolum Spiritus Sanctus, ſed etiam aliæ perſonæ per miſſionem nobis donantur. *Diſp.*100. *num.*17. *& ſeqq.*

Ex vi miſſionis, & termini à miſſione connotati, nempè gratiæ gratum facientis, non ſunt diuinæ perſonæ phyſicè præſentes creaturæ rationali, aliqua præſentia phyſica diſtincta ab illa, qua præſentes ſunt omnibus rebus per immenſitatem. *Diſp.* 100. *à num.*37.

MODVS.

LIcet modi non detur modus, nec vnionis vnio eiuſdem rationis, diuerſæ tamen rationis datur. *Diſp.*97. *num.*165.

MOTVS.

SVpra modum non poteſt aliqua realis relatio fundari. *Diſp.* 97.*num.*210. *& ſeqq.*

N

NATVRA.

COnceptus naturæ in toto rigore ſaluatur, abſque vi realiter productiua alterius ſuppoſiti. *Diſp.*74 *num.*30. *& ſeqq.*

Licet ſubſiſtentia requiratur connaturaliter, vt natura exiſtat, hæc tamen dependentia non eſt eſſentialis, ſed connaturalis, ſicut inhæſentia accidentis vt exiſtat: vnde vtrumque ſupplebile eſt de potentia abſoluta: ad differentiam materiæ primæ, quæ ſine præuia forma per nullā potētiā exiſtere poteſt. *Diſp.*80.*n.*89. 90. 134

Si natura creata poneretur extra cauſas ſine ſubſiſtentia, exiſteret per ſe, non *poſitiuè*, ſed tantum *negatiuè*, vnde non eſſet ſuppoſitum, nec perſona. *Num.*90. *& ſeqq.*

Natura creata ſubſiſtens, poteſt exiſtere per increatam exiſtentiam ſeparatam ab exiſtentia propria creata: numquam tamen poteſt perſona creata diuinæ perſonæ vniri. *Diſp.*80.*n.*129. *& ſeqq.*

In prædicto caſu ex perſona creata, & exiſtentia diuina reſultaret vnum per ſe, non in linea entis *nominaliter* ſumpti, ſed in linea entis *nominaliter*, & *participaliter* accepti. *Diſp.*80.*num.*135. *&* 136.

NATVRA DIVINA.

NAtura diuina communicatur adæquatè Verbo Diuino quoad ſubſtantiam, non autem quoad modum: vnde eſt vlterius per modum voluntatis Spiritui Sancto communicabilis, licet in natura creata (quæ eum ſuis proprietatibus identificata non eſt) non reperiatur, niſi vnus modus communicationis. *Diſp.*73.*num* 4. 5. *&* 6. *Et diſp.*82.*num.*67.

Natura diuina non ſignificatur directè per hoc nomen *Perſona Diuina*, ſed tantum in obliquo importatur. *Diſp* 81 *nu.*16. *& ſeqq.*

Natura diuina in abſtracto non exiſtit, nec ſubſiſtit vt *quod*, ſed tantum vt *quo*. *Diſp.*84.*num.*54.

NATVRA RATIONALIS.

LIcet natura rationalis vt intellectiua, ſit indifferens ad aſſenſum verum, & falſum, per inclinationem tamen ſolum tendit in verum. *Diſp.*83.*num.*7.

Natura rationalis inclinat in habitum opinatiuum, prout eſt virtus: non tamen prout vitium eſt, quatenus aſſenſum probabilem falſum elicit. *Ibidem num.*30. *& ſeqq.*

NECESSARIVM.

LIcet magis neceſſarium à minus neceſſario dependere non poſſit, poteſt tamen cum illo per ſe connecti, & illud ad ſui conſiſtentiam exigere. *Diſp.*90. *à num.* 48. *vſque ad* 51.

NEGATIO, NEGATIVVM.

EXpoſitiuo, & negatiuo non poteſt vnum per ſe reſultare. *Diſp.*80.*num.*64. 65.

Negatio ab extrinſeco conueniens; v.g. negatio lucis in aere, fundamentum ex quo oritur in ſubiecto non petit, nec de materiali illud importat, ad differentiam negationis intrinſecæ, & eſſentialis. *Diſp.*87.*num.*5.

NOMEN, NOMINA.

DE ſignificatis per hæc nomina *indiuiduum*, *res naturæ*, *ſuppoſitum*, *hypoſtaſis*, *ſubſiſtentia*, & alijs ſimilibus, *vide diſp.*81.*nu.* 3. 4. *&* 5. *Et num.*20. *& ſeqq. Et diſp* 85. *à num.*34. *vſque ad* 43.

Nomina, quæ in Deo ſubſtantiam abſolutè ſignificant, non patiuntur ad additionem terminorum numeralium. *Diſp.*81.*n.*17.

Significatum formale nominis, eſt id ad quod ſignificandum eſt principaliter impoſitum nomen, ſignificatum verò materiale eſt id in quo ratio per nomen ſignificata ſaluatur, ſeu reperitur. *Diſp.*81.*num.*49.

Significatum formale nominis non variatur propter veritatem aut falſitatem propoſitionis. *Diſp.*81 *num.*58. *&* 59.

Nomen numerale cadens ſupra ſubſtantiuum, numerat formas, ſupra adiectiuum verò, non formas, ſed ſuppoſita. *Diſp.*85. *num.*17. Quod magis explicatur, *num.* 38. *& ſequentibus*. Et iterum *Diſp.*94.*num.*6. 15. *& ſeqq.*

Omne nomen ſignificans realem perfectionem, prius, & principalius dicitur de Deo, quam de creaturis, è contra autem ſi nomen vtrique commune entitatem rationis importet, vel à reali, & rationis abſtrahentem. *Diſp.*97. *num.*135. *& ſeqq.*

NOTITIA INTVITIVA.

DE ratione notitiæ intuitiuæ, etiam comprehenſiuæ, non eſt terminari ad omnes formalitates in obiecto repertas, vel obiecto identificatas, niſi omnes contineantur intra ſphæram cognitionis vt talis. *Diſp.*83.*num.*63.

De ratione obiecti notitiæ intuitiuæ, quæ practica eſt, ſolum eſt coexiſtere ſimul cum illa in eadem durationis menſura; vnde poteſt ſuum obiectum efficere, & illud non ſupponere. *Diſp.* 89. *à num.*24. *vſque ad* 34.

NOTIO.

NOtio eſt *propria ratio cognoſcendi diuinam perſonam*, ſuntque in diuinis quinque notiones, ſcilicet, innaſcibilitas, paternitas, communis ſpiratio, filiatio, & proceſſio, ex quibus quatuor ſunt proprietates, & tres tantum ſunt perſonales, idest, conſtituentes perſonas. *Pag.*67. Et fuſiùs *diſp.*86. *à num.*1.

Dari

Digitized by Google

Dari notiones quoad rem ſignificatam in diuinis, æquè certum eſt, ac dari proprietates conſtituentes, & diſtinguentes perſonas. *Ibidem*.

Eſſe etiam admittendas in diuinis notiones, quoad vſum nominis *notio*, adeò certum eſt, vt oppoſitum temeritate non careat. *Diſp.86.num.2. & ſeqq.*

Notio propriè loquendo, debet ſignificari in abſtracto, & magis propriè accipitur pro obiectiuo conceptu, quam pro formali. *Ibidem, num.8.9. & 10.*

Ad rationem notionis, non requiritur quod ſit dignitas, & aliquid poſitiuum, ſed ſufficit, quod *circumloquutiuè*, & à poſteriori dignitatem explicet, ſeu indicet. *Diſp.86.num.32. & ſeqq. Et diſp.87.num.17.*

Ad diſtinctam notionem, non requiritur quod diuerſam dignitatem, aut perſonam notificet. *Diſp.87.num.18.19. & 20.*

O

OMNIPOTENTIA.

Omnipotentia comprehendi non poteſt non cognitis creaturis ſub eſſe poſſibili, cum quibus eſſentialiter connectitur. *Diſp.90. à num.2.* maximè *nu.11. & ſeqq.* Etiam ſumptis in particulari, *num.60. 61. & 62.*

Omnipotentia eſt vis productiua creaturarum abſolutè, & ab intrinſeco, & non ſub conditione non repugnantiæ termini producibilis; imò talis vis productiua ſub conditione, eſt omnino impoſſibilis. *Ibid. à num.15.* & iterum, *num.29.*

Omnipotentia ſecundum ſuam eſſentiam, non ſpecificatur adæquatè à perſonis ad intra productis, nec à perſona diuina ſub ratione communi producibilis ab hac, vel illa perſona abſtrahens. *Diſp.90.num.25. & 26.*

Productio ad intra, non poteſt eſſe actus primarius omnipotentiæ ſecundum ſuam eſſentiam. *Ibidem, num.26.*

Si lapis v.g. qui modo eſt poſſibilis, redderetur repugnans, variaretur omnipotentia per conſequentiam à poſteriori, & à ſigno. *Diſp.90.num.41. & ſeqq.*

Omnipotentia poteſt comprehenſiuè amari, poſſibilibus non amatis ex ſuppoſitione quod amabilia non ſunt; non autem poteſt, comprehenſiuè cognoſci illis non cognitis, etiam in particulari. *diſp.90.num.53.60.61. & 62.*

Terminus formalis *qui* diuinæ omnipotentiæ eſt ens creabile ſub communi ratione, ratio vero *ſub qua* formalis, & ſpecificatiua eſt diuina eſſentia, vt à creaturis imitabilis. *diſp.90.num.62.*

Omnipotentia comprehendit ſub ſe potentiam generandi ad intra. *diſp.97.num.281 & ſeqq.*

Omnipotentia non dicitur per reſpectum ad non implicans reſpectiuè ad ſubiectum, ſed ad non implicans abſolutè. *diſp.97. nu. 297.298. & 299.*

OPPOSITIO CONTRADICTORIA.

Licet oppoſitio contradictoria ſit omnium maxima quantum ad veritatem, & falſitatem propoſitionis; incompatibilitas tamen in eadem forma, non eſt tanta inter terminos relatiuè oppoſitos: vnde cum ſola diſtinctione inadæquata rationis poſſunt contradictoria verificari, ſeu contradictoriæ non ſunt. *diſp.75.n.46. & ſeqq.* maximè *n.50.* Et fuſiùs *diſp.96.n.232. & ſeq.*

OPPOSITIO DISPARATA.

Oppoſitio diſparata non poteſt diuinas perſonas diſtinguere. *diſp.92.num.23. vſque ad 35.*

ORIGO.

Origo ſiue actiua, ſiue paſſiua ſit, non conſtituit diuinam perſonam. *diſp.96. à num.235.*

Illam tamen diſtinguit pro eo quod de connotato importat. *Num. 240. & 241.*

Origo tam actiua, quam paſſiua eſt in recto aliquid abſolutum, & ſolum de connotato importat reſpectum. *Ibidem n.236. & ſeqq.*

Origo nec pro eo quod implicitè claudit poteſt perſonam conſtituere: ad differentiam rationis paternitatis, quæ licet vt relatio non conſtituat Patrem, bene tamen ſub conceptu formæ hypoſtaticæ, quem, implicat. *diſp.96.num.270. & 271. & n.259. vſque ad 269.* Variæ diſparitates, & ſolutiones examinantur, & *num.* 279. vera, & genuina diſparitatis ratio aſſignatur.

Origo actiua diſtinguitur virtualiter adæquatè à natura diuina, & perſona, à relatione autem perſonam conſtituente, ſolum inadæquatè differt. *diſp.96. à num.298. vſque ad 301.*

P

PATER ÆTERNVS, PATERNITAS.

Vide *Relatio*.

Triplex relatio in Patre æterno ab Alarcon excogitata, reijcitur. *diſp.72.num.41.42. & 43.*

Licet paternitas non identificetur adæquatè cum diuina eſſentia, prout hoc nomine ſignificatur, identificatur tamen adæquatè cum illa ſecundum realitatem, prout in re, ideſt cum omni eo cum quo identificatur eſſentia. *diſp.75.num.23. & 24.*

Quidquid prædicatur realiter de paternitate, prædicatur eſſentialiter de illa. *diſp 76.num.18.*

Licet paternitas ſit eſſentialiter eſſentia diuina, & hæc ſit eſſentialiter communicabilis tribus perſonis, hæc tamen propoſitio, *paternitas eſt communicabilis tribus perſonis, aut Filio*, eſt omnino falſa. *diſp. 76. num. 29. & ſeqq.* Vbi variarum propoſitionum hanc materiam concernentium, veritas, & falſitas examinatur iuxta Dialecticæ regulas. *Et diſp.77.num.9. & ſeqq.*

Tota paternitas eſt propria Patris, ly *tota* accepto *cathegorematicè*, non tamen *ſyncathegorematicè* ſumatur. *diſp.76.num.32.*

Pater dicitur Pater Filij, non tamen poteſt dici perſona Filij. *diſp.81.num.25.*

Inter Patrem, & Filium reperitur ordo in operando, non tamen ſubordinatio in virtute, vel operatione. *diſp.82.num.28.*

Pater dicitur, & eſt principium Filij, non autem cauſa Filij apud Latinos, nec Filius debet dici principiatum à Patre. *Pag.123.*

Hoc nomen *Pater*, non prout eſt analogum Deo, & creaturis, ſed prout eſt membrum principale analogiæ, eſt nomen proprium primæ Perſonæ. *Pag. 123.*

Hoc nomen *Pater* dicitur de Deo *eſſentialiter*, prout eſt toti Trinitati commune, & *perſonaliter*, prout ſoli primæ perſonæ reſpectu ſecundæ conuenit, & in hac acceptione prius dicitur in diuinis prioritate durationis, & dignitatis. *Pag. 123. & 124.*

Eſſe ingenitum eſt proprium Patri. *Pag.125.* Vbi ſignificatum de ly *ingenitum*, explicatur, Et fuſiùs *diſp.87. à num.1.*

Pater dicitur ſpirare per Filium, ſed non Filius per Patrē. *Pag.128.*

Pater, & Filius ſunt vnum principium Spiritus Sancti. *Ibidem.*

Nihil poſitiuum diſtinctum *obiectiuè adæquatè* à Paternitate, eſt fundamentum negationis *ingeniti*, ſed eſt ipſa paternitas, prout immediatè coniungitur cum diuina natura, in ratione formæ hypoſtaticæ. *Diſp.87. à num.7.*

Pater non poteſt dici ſapiens ſapientia genita, Filius vero dici poteſt ſapiens ſapientia ingenita, & ſapientia genita. *Diſp.95.n.39.*

Circa modum quo paternitas conſtituit Patrem, referuntur, & reijciuntur ſeptem modi dicendi. *Diſp.96. à n.107. vſque ad 173.*

Paternitas diuina, non eſt relatio tranſcendentalis, ſed prædicamentalis. *Diſp.96.num.148. & 149. & ſeqq.*

Paternitas per modum relationis conſiderata, ſupra generationem fundatur, & Patrem in ratione perſonæ conſtitutum ſupponit; ſub conceptu autem formæ hypoſtaticè ſubſiſtentis, ad generationem ſupponitur, & Patrem in eſſe perſonæ conſtituit. *Diſp.96. à num.176. vſque ad 234.*

Paternitas vt forma hypoſtatica, & vt relatio, differt in ratione obiecti ſignificati diſtinctione rationis ratiocinatæ adæquata, in ratione tamen entis diſtinctione rationis virtuali, aut eminentiali inadæquata. *Diſp.96. num.228. & ſeqq.*

Paternitas non eſt Patri, ratio reſpiciendi Filium, vt ſimilem, aut diſſimilem, ſed tantum vt Filium, & genitum. *Diſp.97.num. 166.167.168. & 169.*

Pater non perficitur intrinſecè filiatione. *Diſp. 97. à numer. 254. vſque ad 267.* Vbi contraria ſententia vt publicè à Nobis defenſata proponitur, & tandem, vt falſa reijcitur, *à num. 268.*

PATRES VETERIS TESTAMENTI.

Ad Patres veteris teſtamenti non fuit facta miſſio viſibilis. *Diſp.98. num.213. & 214.*

Fuit tamen illis facta miſſio inuiſibilis, etſi non ita plena, & perfecta (communiter loquendo) atque poſt incarnationem. *Diſp. 99.num.139. & ſeqq.*

Licet plures Sancti veteris teſtamenti excellerint in gratia perſonali plures Sanctos Teſtamenti noui, facta tamen comparatione inter viuos eximiæ Sanctitatis vtriuſque ſtatus, noui, veteres in gratia excellerunt. *Diſp.99.num.145. & ſeqq.*

PERFECTIO, PERFECTVM.

Perfectio realis *compoſitiuè*, vel *informatiuè* perficiens debet diſtingui realiter à perfectibili per illam: ſecus autem ſi perfectio realis perficiat per identitatem. *Diſp.78.num.4.5. & 13.*

Vnumquodque in tantum eſt perfectum, in quantum eſt in actu exiſtentiæ, vel ad illam ordinem dicit. *Diſp.78.num.38. & 47.*

Licet inter perfectum, & imperfectum abſolutè, non detur medium, facta tamen aliqua reduplicatione dari poteſt mediū inter perfectum, & imperfectum priuatiuè, quamuis inter perfectum, & imperfectum negatiuè, mediū non detur. *Diſp.78.n.48.*

Exigentia identitatis cum aliqua perfectione, non exprimens ordinem ad exiſtentiam, non eſt formaliter perfectio. *Diſp.78. num.49.* Et fuſiùs, *diſp.97. num.247. & ſeqq.*

PERSONA, PERSONALITAS.

Vide *Subſiſtentia*, & *Æqualitas*.

Hoc nomen *Perſona* in diuinis, eſt abſolutum ex parte modi ſignificandi, ſed ex parte rei ſignificatæ eſt relatiuum; vnde in diuinis multiplicantur perſonæ: ad differentiam exiſtentiæ, quæ vna, & abſoluta eſt. *Diſp.79.num.37. Pag.65.*

Diffinitio perſonæ, & an nomen *Perſona* ſit ponendum in diuinis, explicatur. *Pag.65. Et diſp.80. num.75. & 76.*

Perſona diuina non addit ſupra naturam aliquid ab illa diſtinctū realiter ex natura rei, aut diſtinctione reali modali: perſona

Digitized by Google

vero creata ſupra naturam addit aliquid realiter ab illa diſtinctum. *Diſp.80.à num.3.*

Sententia oppoſita, etſi vera non ſit, non tamen eſt erronea, vt multi dicunt. *Ibidem à num.7. vſque ad 11.*

Hoc nomen *Perſona*, & *ſuppoſitum* ſignificant ſubſiſtentiam, ſeu perſonalitatem de formali: iſta vero nomina *homo*, vel *hic homo* ſolum de materiali ſuppoſitalitatem important. *Diſp.80.n.21.*

Id quod perſona creata ſuperaddit ad naturam, non eſt pura negatio, ſed aliquid poſitiuum. *Diſp.80.à num.52.* Idem & à fortiori, eſt de perſona diuina dicendum. *Num.53.& ſeqq.*

Stat diſtinctio & multiplicatio perſonarum cum vnitate naturæ creatæ. *Diſp.80.num.55.*

Perſona diuina non conſtituitur per repugnantiam communicationis ad ſuppoſitum extraneum, ſed hæc illi conuenit pro priori ad relationes, & perſona non eſt. *Diſp.80.n.56.*

Incommunicabilitas pertia ad rationem perſonæ, non ſolum dicit negationem communicabilitatis naturalis, ſed etiam obedientialis. *Diſp.80.num.58.*

Perſonalitas creata recipitur in natura, illamque, ex conceptu creatæ, intrinſecè informat, non tamen educitur ex potentia naturæ, ſed ex vi eiuſdem actionis creatiuæ naturæ concreatur. *Diſp.80.num.101.102.& 103.*

Perſonalitas creata non addit ſupra naturam accidentium collectionem. *Diſp.80.num.106.*

Nec conſiſtit in actione, qua natura ſubſtantialis producitur. *Ibidem, à num.107. vſque ad 115.*

Perſonalitas in Deo non præcedit exiſtentiam, ſed illam ſupponit: ad differentiam perſonalitatis creatæ, quæ prior eſt exiſtentia. *Diſp.80.num.138.*

Hoc nomen *perſona* vt eſt commune ad creatam, & increatam, non ſignificat determinatè relatiuum, vel abſolutum, ſed aliquid vtrique commune. *Diſp.81.num.1.*

Hoc nomen *perſona diuina*, non ſignificat de formali ſecundam intentionem rationis. *Diſp.81. à num.2. vſque ad 5.* nec negationem, ſed aliquid poſitiuum. *Ibidem, à num.6.*

Nec ſignificat directè eſſentiam ſumptam pro natura diuina. *Diſp.81.num.16.& ſeqq.*

Relatio in concreto eſt ſignificatum directum huius nominis *perſona diuina*: in abſtracto autem ſumpta, ſolum in obliquo importatur. *Diſp.81.à num.18.*

Significatum formale huius nominis *perſona diuina*, eſt relatio formaliter formalitate rei, non tamen formalitate obiecti ſignificati. *Diſp.81.à num.46.*

Perſona diuiditur per differentias quaſi extraneas deſumptas ex parte naturæ, v.g. in humanam, Angelicam, & diuinam; & etiam diuiditur per differentias intraneas, hoc eſt deſumptas ex parte ipſius perſonalitatis, qualiter perſona, vt ſic, diuiditur in relatiuam, & abſolutam. *Diſp.81. num.72.*

De fide eſt rationem perſonæ cum proprietate in Deo reperiri. *Diſp.81.à num.76.*

Licet perſonalitas excedatur in perfectione à natura, perſona tamen, vtraque eſt perfectior, ſicut compoſitum excedit partes: vnde nomen *Perſona* ſignificat quod perfectiſſimum eſt in tota natura. *Diſp.81. num.88.& ſeqq.* maximè *num.90.*

Perſonæ diuinæ diſtinguuntur realiter inter ſe. *Diſp.82.à num.4.*

Perſonæ diuinæ ſunt tres, & non plures, nec pauciores. *Diſp.82.à num.68.*

Perſonalitates diuinæ ratione illius quod ad eſſentiam addunt, non ſunt principium agendi, nec exemplariter ad creaturarum productionem concurrunt, nec alicuius creaturæ ſunt exemplaria. *Diſp.83.num.66.& ſeqq.*

De fide eſt non dari in Deo perſonalitatem communem, ſicuti nec datur perſona communis. *Diſp.81.num.1.*

Dari in Deo tres perſonalitates relatiuas, indubitatum eſt. *Ibidem num.3.*

Ea quæ perſonis conueniunt ratione ſolius eſſentiæ, *ſingulariter* tantum dicuntur, quæ ſolum ratione proprietatum perſonalium, dicuntur ſolum *pluraliter*: quæ autem, & ratione eſſentiæ, & ratione proprietatum perſonis conueniunt, & *ſingulariter*, & *pluraliter* dicuntur. *Diſp.85.à num.2.* Vbi per ſingula prædicata diſcurritur.

Perſonæ diuinæ dicuntur, vna res, & plures res, vna res, quæ eſt eſſentia, & plures res, quæ ſunt perſonæ. *Diſp.85.num.5.*

Tres diuinæ perſonæ non ſunt dicendæ abſolutè tria entia, ſed cum addito, ſcilicet, *tria entia relatiua*. *Diſp.85.num.19.*

Nec ſunt dicendæ tria indiuidua, etiam perſonalia. *Ibidem num.34.& ſeqq.*

Dantur in diuinis perſonis proprietates aliquæ reales, quibus conſtituuntur, & inter ſe diſtinguuntur. *Diſp.96.à num.6.*

Hæc conſtitutio non eſt realis formalis, ſed virtualis, & per rationem formalis. *Diſp.96.num.35.& ſeqq.* maximè *à num.46.*

Perſonæ diuinæ non conſtituuntur, nec diſtinguuntur, proprietatibus abſolutis. *Diſp.96.à n.49.*

Perſonæ diuinæ non conſtituuntur originibus actiuis, aut paſſiuis. *Diſp.96.à num.235.*

Perſona diuina non eſt communis reali communitate tribus diuinis perſonis. *Diſp.96.num.312.* Bene tamen communitate rationis, non vniuoca, ſed analoga. *Num.313.*

Perſona diuina prædicatur de Patre, & Filio, & Spiritu Sancto, non denominatiuè, ſed quidditatiuè. *Diſput.96.n.314.& ſeqq.*

Perſonæ diuinæ ſunt idem in eſſentia, & perfectiſſimè ſimiles, *diſp.97.num.1.2.3.& ſeqq.*

Sunt etiam inter ſe omnino æquales. *Ibidem à num.10.vſque ad 22.*

Non datur in illis relatio realis æqualitatis diſtincta à relationibus originis, fundata in proprietatibus perſonalibus. *diſp.97 à num.154.*

Perſonæ diuinæ ſunt in dignitate æquales. *diſp.87.à num.227.*

Ex modo eſſendi vnius perſonæ in alia per circuminſeſſionem, non colligitur quod Pater ſit perfectus formaliter perfectione filiationis. *diſp.97.num.245.*

PERSONALITAS CREATA.

PErſonalitas creata non exemplatur à diuina ratione illius, quod ad naturam ſupperaddit, nec eſt illius participatio. *diſp.83.à num.70.vſque ad 82.*

Perſonalitas creata præſtat propriæ naturæ incommunicabilitatem alteri, vt ſuppoſito terminanti, quod perfectionem non explicat, & independentiam ab altero, tanquam à ſuſtentante, quod perfectio eſt. *Ibidem num.74.*

PERSONALITAS VERBI.

PErſonalitas Verbi ratione conceptus expliciti non continet eminenter perſonalitatem creatam, nec eſt exemplar illius. *diſp.83.à num.68.vſque ad 82.* maximè *num.74.*

Perſonalitas Verbi tribuit humanitati independentiam ab alio, tanquam à ſuſtentante ratione ſubſiſtentiæ abſolutæ, quam implicitè includit, vt modificatæ ſubſiſtentia relatiua Verbi: incommunicabilitatem autem alteri tanquam ſuppoſito terminanti, præſtat illi ratione conceptus expliciti. *diſp.83.n.74.*

POTENTIA GENERATIVA.

POtentia generatiua comprehenditur ſub omnipotentia, non abſolutè, ſed vt in Patre, & licet Filio non conueniat eſt in perfectione æqualis Patri. *diſp.72.num.45.46.& 47.*

Potentia realis ſaluatur ſine diſtinctione reali illius à termino realiter producto, quę tamen diſtinctio eſt omnino neceſſaria in agente *quod*. *diſp.72.num.83.& 84.*

Potentia generatiua in diuinis non diſtinguitur à potentia terminatiua generationis. *diſp.82.num.86.& ſeqq.*

Potentia generatiua, & actuali generatio pro eo quod important in recto, non ſunt origines, ſed tantum pro eo quod de connotato dicunt. *diſp.86.num.13.vſque ad 19.*

POTENTIA OBEDIENTIALIS.

LIcet in omni entitate creata detur potentia obedientialis, & ſubiectio ad creatorem, non tamen in ordine ad omnes effectus reperitur in omnibus rebus, ſed cum diuerſa extenſione. *diſp.80. num.84.*

Quamuis potentia obedientialis ſit *entitatiuè* naturalis, eſt tamen ſupernaturalis *terminatiuè*, & extra ſphęram naturalis cognitionis, etiam Angelicę. *diſp.83. num.63.*

PRÆDESTINATIO.

PRędeſtinatio, non eſt actio *virtualiter* tranſiens, ſed *formaliter* immanens in Deo, illumque ab ęterno prędeſtinantem denominãs, non obſtãte quod producat effectus ad extra. *Pag.126.*

PRÆDICATORES.

AVdatię, temeritatis, imò erroris nota inuruntur aliqui Euangelici Oratores, qui aliquos Sanctos Apoſtolis, Beatiſſimę Virgini, imò & Chriſto Domino ęquiparare, aut pręferre audent. *diſp.99.num.146.& ſeqq.num.149.*

PRÆDICATVM, PRÆDICATIO.

NOn omnes prędicatum, quod formaliter ſe habet ad eſſe rei, habet ſe formaliter ad illam, quatenus terminat propriam actionem, quod exemplis oſtenditur. *diſp.74. num.95.*

Prędicata quę conueniunt, etiam eſſentialiter, alicui rationi communi (eſtò tranſcendens; ſit cum reduplicatione ſuperioritatis illius, non affirmantur abſolutè de inferioribus, de quibus illa ratio communis eſſentialiter prędicatur, bene tamen alia prędicata, quę ſine tali reduplicatione illi conueniunt, maximè in diuinis. *diſp.76.num.35.& ſeqq.*

Prędicationi accidentali non obſtat identitas realis formę prędicatę cum ſubiecto, niſi ſimul ſit extra eſſentiam ſubiecti, quod in diuinis relationibus, & in entis proprietatibus exemplificatur. *diſp.77.num.5.*

Prędicatum cuius aliqua pars, eſſentialis eſſentialiter repugnat ſubiecto, poteſt verè, & eſſentialiter de ſubiecto enunciari, ſi talis pars repugnans, non exprimatur, nec enuncietur, ſed tantum in ſignificando implicitè importetur. *diſp.77.num.23.*

PRINCIPIVM.

PRincipium *quod*, debet realiter à termino producto diſtingui, ſi realis ſit productio: ad differentiam principij *quo*, etiam realis, quod talem diſtinctionem non expoſcit. *diſp.72. à num.78.vſque ad 84.*

Licet *principium* ſignificet relationem, id tamẽ quod eſt principiũ, rela-

Digitized by Google

relationem non ſignificat, & datur principium reale ſine reali relatione. *Ibidem num.*84.
Hoc nomen *principium Spiritus Sancti*, ſubſtantiuum eſt, & non plurificatur in Patre, & Filio. *Diſp.*94.*num.*6. Et fuſius, *num.* 15.*& ſeqq.*
Principium ſpiratiuum non ſupponit immediatè pro ſpiratore vt *quod* Patri, & Filio communi, & ratione ab illis diſtincto. *Diſp.*94.*num.*7.*& ſeqq.*
In hac propoſitione *Pater*, *& Filius ſunt vnum principium Spiritus Sancti*, ly *vnum principium* ſupponit confuſè, quaſi collectiuè. *Diſp.*94. *num.*21.
Maior diſtinctio requiritur inter principium, & id quod ab illo egreditur, quam inter conditionem principij, & actionem. *Diſp.*96. *num.*300. *&* 310.

PRIORITAS.

PRioritas tripliciter accipiatur, abſolutè tamen prolata ſtat pro prioritate temporis, aut cauſalitatis. *Pag.*114.
Ad differentiam principij, quod abſolutè enunciatum abſtrahit à principio realiter cauſante, & originante. *Diſp.*97. *num.* 330.

PROBABILE.

ILlud quod à ratione eſt probabile, habet probabilitatem intrinſecam, & eſt abſolutè probabile. *Diſp.*83. *num.*23.

PROCESSIONES DIVINÆ.

DE fide eſt dari in Deo proceſſiones per quas vna perſona ab alio procedit. *Diſp.*71. *à num.*1. *vſque ad* 4.
Iſtæ proceſſiones non ſunt ſecundum actionem tranſeuntem, ſed immanentem, non vt effectus à cauſa, nec vt cauſa ſe explicat in diuerſos effectus, ſed omni cauſalitate, dependentia, & imperfectione ſecluſa *Ibidem num.* 5. *& ſeqq.*
Proceſſio actiua non identificatur adæquatè cum termino producto per illam. *Diſp.*71. *num.*20.
Proceſſiones actiuæ non identificantur adæquatè cum relationibus principiorum, v. g. generatio non identificatur adæquatè cum relatione Patris, nec ſpiratio actiua cum relatione ſpiratoris. *Diſp.*71. *à num.* 30.
Proceſſio actiua, qua Verbum procedit, non eſt actus ex quo ab intellectione diſtinctus, ſed eſt intellectio, vt modificata paternitate. *Diſp.*71. *à num.* 57.
Proceſſiones actiuæ, ſunt verè, & propriè actiones vitales immanentes. *Diſp.*71. *num.* 75.76.*&* 77.
Intellectus, & voluntas diuina ingrediuntur formalem conſtitutionem principij *quo* proceſſionum in Deo. *Diſp.*72. *à num.* 2.
Actio intelligendi concurrit ad Verbi productionem, vt actio qua Verbum producitur, & vt principium, non actionis, ſed Verbi: idemque de volitione reſpectu ſpirationis actiuæ eſt dicendum. *Diſp.*72. *à num.* 16.
Principium *quo*, ſiue proximum, ſiue remotum diuinarum proceſſionum non eſt ſola perfectio abſoluta, ſed cointellecta ſimul relatione. *Diſp.*72. *à num.*38.
Principium *quo* primum diuinæ proceſſionis non eſt relatio, ſed diuina eſſentia vt modificata relatione. *Diſp.*72. *à num.*48.
Principium *quo* proximum generationis Verbi per modum potentiæ, non eſt paternitas, ſed intellectus cointellecta paternitate de connotato. *Diſp.* 72. *num.*64.
Terminus *quo* diuinarum proceſſionum eſt aliquid abſolutum, in recto connotata relatione. *Diſp.*72. *num.*85.
Principium *quo* diuinarum proceſſionum importat relationem, non tanquam compartem conſtituentem, nec tantum vt conditionem, nec vt quid extrinſecum ad productiuam potentiam in Deo, ſed vt modum afficientem intrinſecè. *Ibidem num.*86.
Diſtinctio illa principij proceſſionis, prout eſt productio, & prout eſt communicatio ab aliquibus excogitata, eſt falſa, chimerica, & impoſſibilis. *Diſp.* 72. *num.* 87.
In diuinis ſunt duæ proceſſiones, vna per intellectum, alia per voluntatem. *Diſp.*73. *à num.*1.
Proceſſio Verbi Diuini eſt infinita in linea veluti ſpecifica, non autem in linea quaſi generica proceſſionis vt ſic, niſi ad ſummum negatiuè. *Diſp.*73. *num.*5.*&* 6.
In diuinis non ſunt plures proceſſiones, quam duæ. *Diſp.*73. *à n.*21.
De fide eſt proceſſionem Verbi eſſe generationem, non autem proceſſionem Spiritus Sancti. *Diſp.*74. *num.*2.
Varij modi dicendi referuntur, & reijciuntur, *à n.*3. *vſq; ad* 39.
Sex alij modi explicandi rationem D. Thom. vt inſufficientes impugnantur, *ibi à num.*40. *vſque ad* 55.
Vera explicatio rationis D. Thom. traditur, *num.*56. & defenditur vſque ad finem.

PRODVCTIO.

LIcet productio tendat ad conſtituendam rem exiſtentem, non tamen eſt neceſſarium quod exiſtentiam producat, ſed ſufficit, quod iam productam, vel de ſe improductam communicet. *Diſp.*79. *num.*41.*& ſeqq.*

PROPOSITIO.

HÆc propoſitio, *intellectus diuinus intelligi*, eſt vera: iſta vero, *intellectus diuinus generat*, eſt omnino falſa, non obſtante quod vtriuſque actus ſit principium *quo* proximũ. *Diſp.*72. *n.*7.
Hæc propoſitio, *paternitas eſt eſſentia diuina eſſentialiter*, eſt vera: hæc autem eſt abſolutè falſa, *paternitas eſt communicabis tribus perſonis*. *Diſp.*76. *num.*29. *& ſeqq. vſque ad* 43. Vbi multarum propoſitionum veritas, vel falſitas examinatur.
Iſtæ propoſitiones, *Pater eſt Deus*, & *Deus eſt Pater*, ſunt per ſe non ſolum per identitatem, ſed etiam per incluſionem eſſentialem deitatis in paternitate, & paternitatis in deitate. *Diſp.*77. *num.*5.

PROPRIETAS.

Vide *Relatio Diuina*.

VNa numero proprietas eſſe poteſt in duobus ſuppoſitis ſi ſint eiuſdem numero naturæ, vt ſpiratio actiua in Patre, & Filio. *Diſp.*93. *num* 23.
Proprietates abſolutæ, non conſtituunt, nec diſtinguunt diuinas perſonas. *Diſp.*96. *à num.*49.

Q

QVALITAS.

CVm eadem numero qualitate ſtat maioritas, & exceſſus, non tamen cum eadem numero quantitate virtutis. *Diſp.* 97. *num.*14.

QVANTITAS.

LIcet quantitas in Euchariſtia non inhæreat de facto, illi tamen non repugnat inhærentia: vnde non ſubſiſtit per ſe *poſitiuè*, ſed tantum *negatiuè*. *Diſp.*8. *num.* 90.
Duæ quantitates palmares non ſolum vt *quo*, ſed etiam vt *quod*, ſunt æquales. *Diſp.*94. *num.*86. *& ſeqq.*
Si eadem numero quantitas poneretur in duobus ſubiectis, non ſe reſpicerent relatione reali æqualitatis, etiam ſi vniones eſſent diuerſæ. *Diſp.*97. *à num.*113. *vſque ad* 123.
Pluralitas quantitatum eſt conditio ad fundandam relationem æqualitatis, & ratio formalis fundandi relationem realem diuerſitatis. *Diſp.*97. *num.*132.

R

RATIO NATVRALI.

RAtioni naturali non opponitur myſterium Trinitatis. *Diſp.* 83. *à num.*6.
Licet ratio naturalis dictet, terminum realis proceſſionis debere à principio, etiam in Deo diſtingui; non tamen dictat quod quæ ſunt eadem vni tertio abſolute, quamuis diſtinguantur ratione ſint eadem inter ſe. *Diſp.*83. *à num.*8. *vſque ad* 15.
Rationi naturali actuali probabili non contrariatur Myſterium Trinitatis. *Diſp.*83. *à num.* 19. *vſque ad* 33.
Ratio naturalis non inclinat in aſſenſum probabilem falſum, ſed tantum abſtrahit à ratione probabili vera, à certa, & ab euidenti. *Diſp.*83. *num.*27.28. *& ſeqq.*

REALITAS.

REalitas accipitur pro eſſentia, & pro relationibus: vnde datur in Deo vna res, & plures res. *Diſp.*85. *num.*5. *&* 6.

RELATIO.

LIcet relatio creata conueniat *Logicè* cum relatione diuina, non minus quam ſapientia creata cum increata: non tamen eſt imitatio relationis diuinæ ſecundum id quod addit ad eſſentia, ſicut ſapientia, & bonitas creata imittantur diuinam. *Diſp* 83. *num.*66. *& ſeqq. vſque ad* 82.
Vna relatio, ſecundum ſpeciem, poteſt ad plures terminos numero, vel ſpecie inadequatè diſtinctos terminari, ſecus ſi ſpecie adequata in ratione terminãdi diſtinguantur. *Diſp.*86. *n.*25. *& ſeq.*
In prædicamento relationis non reperiuntur relationes tranſcendentales. *Diſp.*96. *num.*118.
De eſſentia relationis eſt in actu ſecundo referre. *Diſp.*96. *n.*165.
In relatione creata præter conceptum *ad* reperitur duplex conceptus *in*, vnus communis, differentialis inadæquatus alius. *Diſp.*96. *à num.*189.
Vt aliqua relatio ſit realis, requiritur diſtinctio realis, non ſolum extremorum, ſed etiam fundamentorum. *Diſp.*97. *num.* 84. *& ſeqq.* Quæ doctrina maximè verificatur de relatione primi generis. *Num.* 130.
Vna relatio realis, non poteſt aliam fundare. *Diſp.*97. *à num.*197.

RELATIO, DIVINA RELATIO.

COnceptus *ad* conſtitutiuus prædicamenti relationis realis, ſed implicat realitatem, nec poteſt relatio ſub conceptu *in* eſſe realis, & ſub conceptu *ad* eſſe aliquid rationis. *Pag.* 36. Vbi Caietani ſententia à ſiniſtra intelligentia vindicatur, & propria illius mens explicatur.
In Deo ſunt quatuor relationes reales, ſed non omnes ſunt realiter diſtinctæ, ſed tantum tres, nempè paternitas, filiatio, & proceſſio. *Pag.* 68.
De fide eſt relationes diuinas, non diſtingui realiter entitatiuè ab eſſentia. *Diſp.*75. *num.*1. *&* 2.
Inter relationes, & eſſentiam datur diſtinctio rationis ratiocinatę. *Diſp.*75. *n.*3. Et diſtinctio virtualis reſpectiuè ad formalem factibilem ab intellectu, non vero comparatiuè ad formalem diſtin-

Digitized by Google

ctionem præuenientem actualem intellectus negotiationem. *Ibidem, num.* 4.
Inter relationes, & eſſentiam non datur diſtinctio realis modalis. *Diſp.* 57. *à num.* 7.
Relationes diuinæ nullam faciunt realem compoſitionem, nec inter ſe, nec cum eſſentia. *Diſp.* 75. *num.* 18. 19. *&* 20. Et prout inter ſe oppoſitæ non componunt vnum per ſe, nec vnum per accidens. *Num.* 21.
Inter relationes, & eſſentiam non datur diſtinctio formalis ex natura rei ante intellectus operationem. *Diſp.* 75. *à num.* 25.
Ratio entis diuini eſt de quidditate relationum, prout virtualiter diſtinguuntur à natura diuina; & conſequenter eſt de concepto, quem viatores formamus de illis. *Diſp.* 76. *à n.* 3.
Multiplicatis relationibus, multiplicatur realiter entitas diuina, ſeu realitas, quæ tranſcendit illas per modum prædicati communis communitate rationis: non tamen multiplicatur eſſentia diuina, quæ eſt prædicatum tranſcendens commune ſola communitate reali. *Diſp.* 76. *num.* 40. *&* 42.
Relationes ſunt de quidditate diuinæ eſſentiæ ſecundum realitatem, quam à parte rei habent: non tamen ſunt de quidditate illius, vt metaphyſicum eius conſtitutiuum. *Diſp.* 77. *num.* 1. *& diſp.* 82. *num.* 119.
Relationes ſunt de concepto quidditatiuo diuinitatis, vt virtualiter, & ratione ab illis diſtinctæ, & ſub ratione eſſentiæ, & ſub conceptu naturæ. *Diſp.* 77. *à num.* 3.
Licet relationes ſint de conceptu eſſentiali eſſentiæ, non tamen conſtituunt illam relatam, ſed implicitè tantum, & tanquam modi determinatiui illius comparant ur ad illam. *Ibidem n.* 27.
Si relationes diuinæ diſtinguerentur realiter ab eſſentia diuina, non eſſent adorandæ adoratione Latriæ per ſe, ſed tantum per aliud, & ratione eſſentiæ; ſicut adoratur humanitas Chriſti ratione ſuppoſiti Verbi diuini. *Pag.* 36.
Dato quod relatione addant ad eſſentiam perfectionem relatiuam, neceſſario concedendæ ſunt tres perfectiones reales relatiuæ. *Diſp.* 78. *à num.* 4.
Id quod conuenit relationi, nedum per reſpectum ad terminum, verum etiam comparatiuè ad fundamentum, realiter multiplicatur in diuinis, & relatiuum implicitè, & connexiuè, licet non explicitè, & formaliter. *Diſp.* 78. *num.* 16.
Non ſunt concedendæ in Deo tres perfectiones reales relatiuæ. *Ibidem à num.* 19. *Et diſp.* 97. *num.* 235. *& ſeqq.*
Ex oppoſito ſequitur, non poſſe ſaluari ſummam perfectionem, & æqualitatem in diuinis perſonis. *Ibidem à num.* 22. *vſque ad* 34.
Relationes diuinæ non addunt ad diuinam eſſentiam perfectionem relatiuam ratione ab illa diſtinctam in ratione perfectionis. *Diſp.* 78. *à num.* 34.
Relationes diuinæ non addunt ad eſſentiam bonitatem relatiuam. *Diſp.* 78. *num.* 55.
Relatiuæ proprietates, & non ſolum tres perſonæ ſunt adorandæ adoratione Latriæ. *Ibidem num.* 56.
Relationes creatæ perfectionem relatiuam non dicunt. *Ibidem num.* 57.
Si relationes diuinæ comparatæ inter ſe dicerent perfectionem relatiuam, etiam comparatæ cum eſſentia, illam dicerent. *Diſp.* 78. *num.* 59.
Relationes diuinæ ſunt ratione ſui incommunicabiles, excepta relationes ſpiratoris. *Diſp.* 81. *num.* 10.
Relationes diuinæ, vt ab eſſentia diſtinctæ, non continent eminenter aliquam perfectionem creabilem. *Diſp.* 86. *num.* 24. *& ſeqq.* maximè *à num.* 75. *vſque ad* 82.
Relatio ſpiratoris, & paternitas, diſtinguuntur virtualiter adæquatè. *Diſp.* 86. *num.* 24. *& ſeqq.*
Inter Paternitatem, & Filiationem ex vna parte, & relationem ſpiratoris ex alia, non datur realis entitatiua, aut formalis diſtinctio, ſed tantum virtualis. *Diſp.* 86. *num.* 38.
Relatio diuina conſtituit eſſentiam terminatam, non vero relatam. *Diſp.* 96. *num.* 81.
In Deo non datur tranſcendentalis relatio. *Diſp.* 96. *n.* 119. *& ſequentibus.*
In diuinis relationibus duplex reperitur conceptus vterque inadæquatus, & differentialis, ſcilicet, formæ hypoſtaticè ſubſiſtentis, & reſpectus ad terminum referentis. *Diſp.* 96. *n.* 191. *& ſeqq.*
Admittere, vel introducere in diuinis aliqua relationem realem, præter quatuor relationes originis, temeritatis nota non caret: *Diſp.* 97. *num.* 63. 64. *&* 65.
Relatio diſtinctionis, vel oppoſitionis, quæ inter Paternitatem, & filiationem verſatur, diſtincta eſt per rationem à paternitate, & filiatione. *Diſp.* 77. *num.* 184. *&* 185.

RELATIO RATIONIS.

Licet relatio rationis ex conceptu communi non petat realem extremorum diſtinctionem, nec illorum exiſtentiam, ex conceptu tamen peculiari aliqua id expoſcit. *Diſp.* 97. *num.* 33.

RESVLTANTIA.

Virtualis reſultantia non repugnat diuinis perfectionibus, & formalitatibus. *Diſp.* 97. *num.* 171. *& ſequentibus.*

S

SACRAMENTA.

Ad Sacramenta non fit miſſio diuinarum perſonarum, ſed ad eos, qui per Sacramenta gratiam ſuſcipiunt. *Diſp.* 99. *n.* 136.

SEPARABILITAS.

Separabilitas realis, eſt ſignum realis diſtinctionis, ſi mutua ſit realis entitatiuæ, ſi non mutua, realis modalis. *Diſp.* 8. *num.* 6. *& ſeqq.*

SIMILITVDO.

Licet ſimilitudo non petat identitatem, illam tamen permittit, & per illam in ratione ſimilitudinis perficitur. *Diſp.* 97. *num.* 4. *& ſeqq.*

SOLVS, SOLITARIVS, SOLVM.

Iſta dictio *ſolus* accipitur cathegorematicè, & ſincathegorematicè. *Pag.* 66. *& ſeqq.* Vbi explicatur, quibus terminis poſſit addi in diuinis.
Solitarius deberet dici Deus ſi non eſſet Trinitas perſonarum, etiam ſi Angeli, & homines; eſſent, ſi autem vnus homo, & vnus Angelus eſſent in beatitudine, nullus illorum diceretur ſolitarius in illa. *Pag.* 66.
Iſta dictio excluſiua *ſolum*, non excludit ab his, quæ Patri, & Filio ſunt communia; & vtrique neceſſario conueniunt. *Diſp.* 82. *num.* 21.

SPIRATIO, SPIRATOR.

Spiratio actiua non conſtituit Filium in ratione perſonæ. *Diſp.* 92. *num.* 13.
Spiratio actiua eſt vna numero notio: & proprietas Patris, & Filij, non obſtante, quod ſunt duo ſuppoſita. *Diſp.* 93. *n.* 23.
Non datur in diuinis ſpirator vt *quod*, Patri, & Filio communis, & ratione ab illis diſtinctus. *Diſp.* 94. *n.* 7. *& ſeqq.*
Spirator ſi *adiectiuè* ſumatur, pluriſicatur in diuinis, verius tamen eſt ſolum *ſubſtantiuè* accipi. *Diſp.* 94. *num.* 22.
Hæc eſt falſa *Pater, & Filius ſpirans Spiritus Sancto.* Diſp. 95. num. 15.

SPIRITVS.

Hoc nomen *Spiritus*, quod à reſpiratione animalium deſumptum eſt, ſignificat in Scriptura aliquando aerem, aliquando animam, Deum, & Spiritum Sanctum propter diuerſas ſimilitudines, & proportiones. *Diſp.* 82. *num.* 58.

SPIRITVS SANCTVS.

Vide *Proceſſio.*
Cur proceſſio Spiritus Sancti, non ſit generatio? Latè explicatur. *Diſp.* 74. vbi varij modi dicendi examinantur *à num.* 3. *vſque ad* 39.
Vera huius ratio proponitur, & defenditur. *Ibidem à num.* 40.
Proceſſio Spiritus Sancti non eſt libera, ſed neceſſaria. *Diſp.* 74. *num.* 8. *vſque ad* 11.
Ideò Spiritus Sanctus non eſt Filius, nec genitus; quia procedit per voluntatem, quæ aſſimilitiua non eſt. *Diſp.* 74. *num.* 82.
Licet Spiritui Sancto per proceſſionem communicetur diuina natura primario in exequutione, & in genere ſubiecti, & principij: in intentione tamen, & in genere rationis formalis prius communicatur illi attributum naturæ, ſcilicet impulſus: vnde iſte, & non natura eſt ratio formalis terminandi illam actionem. *Diſp.* 74. *num.* 87. *& ſeqq.*
Spiritus Sanctus non eſt Filius realiter, & identicè per proceſſionem, eſt tamen per proceſſionem Deus. *Diſp.* 74. *n.* 105. *&* 106.
Eſſet tamen Filius identicè caſu in quo à ſolo Patre procedere. *Ibid.*
Spiritum Sanctum eſſe eiuſdem eſſentiæ cum Patre, & Filio, latè probatur. *Diſp.* 82. *à num.* 42.
Quod Spiritus Sanctus, ſeu amor Diuinus per voluntatem productus, diſtinguatur realiter à Verbo, non prouenit ex diſtinctione intellectionis, & volitionis, ſed & ordine vnius proceſſionis ad aliam. *Diſp.* 82. *num.* 74. *& ſeqq.*
Hoc nomen *Spiritus Sanctus* ſumptum in vi duarum dictionum, commune eſt tribus perſonis: ſumptum vero *incomplexè*, & in vi vnius dictionis eſt proprium tertiæ perſonæ, non obſtante quod relatiuum non ſit. *Pag.* 128.
Spiritus Sanctus procedit à Patre, & Filio, & dici poteſt quod procedit à Patre per Filium. *Pag.* 128.
Spiritus Sanctus non eſt Verbum Patris, nec Filij, licet in ipſo cognoſcant. *Diſp.* 88. *num.* 14. *&* 15.
Spiritus Sanctus non prius liberè procedit, quam Verbum ſecundum formalitates liberas, & ex oppoſito ſequitur, Verbum ſecundum illas à Spiritu Sancto procedere. *Diſp.* 91 *n.* 48. *& ſeqq.*
Spiritus Sanctus quoad ſuam entitatem ex amore creaturarum poſſibilium proceder, ſi Deus neceſſario illas diligit: ſecus autem ſi illas diligat liberè procedit autem (ſi hoc concedatur) ex amore illarum ſecundum aliquam liberam formalitatem. *Diſp.* 91. *num.* 54. *& ſeqq.*
Spiritum Sanctum procedere à Filio, eſt de fide. *Diſp.* 92. *à num.* 1. *vſque ad* 8.
Si Spiritus Sanctus non procederet à Filio, non diſtingueretur reali-

Digitized by Google

realiter ab illo. Diſp.92.à num.15.
Vbi antecedenter probatur hypotheſim eſſe vt vtilem admittendam.
Si Spiritus Sanctus procederet à Filio, & non à Patre, diſtingueretur realiter ab vtroque. Diſp.92.num.46.& ſeqq.
Spiritus Sanctus ratione ſuæ proprietatis perſonalis, petit per ſe pluralitatem ſuppoſitorum in principio ſpirante. Diſp. 93. à num. 3.
Licet in Patre, & in Filio ſit virtus adæquata reſpectu proceſſionis Spiritus Sancti, non tamen omnis conditio in agente quod poſtulata à termino producto. Diſp.93.num.13.
Cum hoc tamen verificatur de Patre, & Filio ſigillatim, quod ſint perfectum Spiritus Sancti principium. Ibidem num.14.
Si per impoſſibile Pater ſine Filio maneret, poſſet ſpirare, & producere Spiritum Sanctum, ſed non ſecundum adæquatam rationem, quam habet de facto, nec procederet ex amore amicabili, & mutuo adæquatè, ſed tantum inadæquatè. Diſp.93. num.16.& 17.
Connotatum à principio quo ſpiratiuo, vt eſſentiale complementum illius non ſunt paternitas, & filiatio, ſed relatio communis ſpiratoris illę autem ſolum requiruntur vt conditiones producentium, vt quod. Diſp.93. à num.23.
Pater, & Filius ſunt vnum principium Spiritus Sancti cum proprietate, non plura principia. Diſp.94.à num.3.
Iſta propoſitio, Pater, & Filius diligunt ſe Spiritu Sancto, ſumpto ly diligunt, non eſſentialitèr, ſed notionalitèr, eſt vera, & propria. Diſp.95. num.4.
Hæc autem concedi non debet, Pater, & Filius ſpirant Spiritus Sancto. Ibidem num.15.
Pater, & Filius non ſolum ſed etiam Spiritum Sanctum, & creaturas futuras diligunt Spiritu Sancto. Diſp.95.num.33.
Pater non denominatur diligens Spiritu Sancto vt actione, ſed vt à termino per actionem producto. Ibidem num.36.37.& 38.
Licet Spiritus Sanctus procedat à Patre, & Filio amor, & per modum voluntatis, non tamen eſt dicendum procedere voluntariè, nec liberè, nec quod voluntate procedat, ſed cum addito, ſcilicet, per modum naturæ. Pag.118.& 119.
Spiritus Sanctus mittit Filium, etiam vt perſonam diuinam licet à Spiritu Sancto non procedat. Diſp. 98. n.32.vſque ad 57.
Spiritus Sanctus ratione naturæ in qua viſibiliter apparuit, & eſt miſſus, non poteſt dici minor Patre, & Filio, nec ignis aut columba: de Filio autem dicitur ratione naturæ humanæ quod eſt verè homo, & minor Patre. Diſp.98.num.203.

SVBSISTENTIA.
Vide Perſonalitas.

SVbſiſtentia addere ſupra naturam humanam, ſaltim aliquod connotatum extrinſecum realiter ab illa diſtinctum, eſt de fide mediatè: quod autem in recto importet aliquid realiter diſtinctum à natura, licet ſit conformiùs principijs Fidei, non tamen eſt adeò certum, vt oppoſitum cenſendum ſit error. Diſp.8.à num.7. vſque ad 10.& num.15.& ſeqq.
Subſiſtentia ſolum connaturaliter eſt requiſita, vt natura creata recipiat exiſtentiam. Diſp.80.num.89.& 134.
Subſiſtentia non addidit ſupra naturam accidens aliquod prædicamentale, non conſiſtit in actione, qua natura ſubſtantialis producitur. Diſp.80 num.106. vſque ad 115.
Nec conſiſtit in reddendo naturam exiſtentem, ſed ſubſiſtentia ab exiſtentia ſubſtantiæ diſtinguitur. Ibidem num.116.117.
Nec etiam conſiſtit in modo diſtinctio à natura, & exiſtentia, hanc ſupponente, & illam modificante. Ibidem num. 118. & 119.
Subſiſtentia pertinet ad ſubſtantiam in linea entis ſumpti nominaliter. Diſp.80.num.119.
Subſiſtentia creata eſt modus complens naturam conſtituens concretum ſubſtantiale receptiuum vt quod exiſtentiæ, & incommunicabile alteri, tamquam ſuppoſito. Diſp. 80. à num. 120. vſque ad 138.
Licet ſubſiſtentia ſit prior exiſtentia, implicat tamen naturam ſubſiſtere, quin exiſtat, propter neceſſariam connexionem vtriuſque. Diſp.80.num.127.& ſeqq.
Datur in Deo ſubſiſtentia abſoluta tribus perſonis communis. Diſp.84.à num.7.
Subſiſtentia dicitur in Deo abſolutè, & relatiuè: ad differentiam hypoſtaſis, quæ ſolum ſecundum aliquam acceptionem ſubſiſtentiæ, eſt idem cum illa. Diſp.84.num.33.& ſeqq.
Non eſt aſſerendum eſſe in Deo vnam ſubſiſtentiam, non addendo abſolutam, vt vitetur erroris occaſio. Ibidem num. 37.& 38.
Subſiſtentia ſumpta pro exiſtentia per ſe independenter à ſuſtentante, non multiplicatur in diuinis perſonis, ſed vna ſubſiſtentia abſoluta tres perſonæ ſubſiſtunt. Diſp. 84. à num. 56.
Subſiſtentia ſumpta pro perſeitate incommunicabilitatis non datur ſubſiſtentia communis, ſed tantum tres relatiuè. Diſp. 84. à num.86.
Subſiſtentia dicitur vna, & conceduntur etiam plures. Diſp. 85. num.5.
Non datur in diuinis ſubſiſtentia relatiua communis, v. g. relatio ſpiratoris. Diſp.94.num.11.& ſeqq.

SVBSTANTIA.

DEus non dicitur cum proprietate ſubſtantia quod id à quo eſt hoc nomen impoſitum, ſcilicet à ſubſtando accidentibus; bene autem quoad rem per nomen ſignificatam. Diſp.81. num.83.
Hoc nomen ſubſtantia accipitur pro eſſentia frequentiùs, quam pro ſuppoſito in diuinis; ad differentiam huius nominis ſubſiſtentia, quod communiter vſurpatur pro termino incommunicabili: vnde non abſolutè, ſed cum addito aſſerimus tres ſubſtantias in Deo, & tres ſubſiſtentias ſine illo. Diſp.84. num. 36.37.38.& 76.

SVPPOSITVM.

NOn datur in Deo ſuppoſitum commune per aliquid abſolutum conſtitutum. Diſp.96.num.68.& ſeqq.
Suppoſitum, & perſona ſolum diſtinguuntur ex parte naturæ in obliquo connotatæ. Ibidem num.73.

SYLOGISMVS EXPOSITORIVS.

SYlogiſmus expoſitorius, eſt vtilis ad inferendam, & conſequentia formalis. Diſp.82.à num.124.vſque ad 131.
In hoc ſylogiſmo expoſitorio, hæc eſſentia diuina eſt Pater, hæc eſſentia diuina eſt Filius: ergo Filius eſt Pater, duplex defectus committitur. Diſp.82.num.147.& 148.

T

TRADITIO.

TRaditio eſt ab Apoſtolis, vſque ad nos alicuius veritatis continuata confeſſio. Diſp.81. num.79.

TRINITAS.
Vide Ratio Naturalis.

TRinitas perſonarum abſolutè perfecta eſt reduplicata tamen diſtinctione ab eſſentia, nec perfecta, nec imperfecta eſt priuatiuè: eſt tamen negatiuè imperfecta, hoc eſt, non perfecta. Diſp.78.num.48.& 49.
Trinitas perſonarum non poteſt per rationem naturalem euidenter cognoſci, imò qui hac via illam probare nituntur, fidei dupliciter derogant. Pag.67.
Quibus terminis vti poſſumus, vel non poſſumus in diuinis, explicatur. Pag.66. Realis perſonarum diſtinctio probatur. Diſp. 28. à num.4. vſque ad 10.
Secunda Trinitatis perſona eſt eiuſdem eſſentiæ, & naturæ cum Patre. Ibidem à num.11.
Mirabile, quod in Myſterio Trinitatis inuenitur, conſiſtit in eo quod perſonæ realiter inter ſe diſtinctæ, identificentur realiter cum eſſentia. Diſp. 92. num.104. & ſeqq. Vbi temeritatis nota inuritur quædam ſingularis huius rei mirabilis explicatio.
Myſterium Trinitatis non eſt lumini rationis naturalis contrarium. Diſp.82.num.141. Et fuſiùs Diſp.83.à num.6.
Nullus intellectus creatus poteſt naturali ratione demonſtrare euidenter exiſtentiam Myſterij Trinitatis, ſiue ante, ſiue poſt illius reuelationem. Diſp.83.à num.34.
Reuelatio Myſterij Trinitatis non dat creaturis à Deo efficienter cauſatis dependentiam per ſe à Deo vt trino: vnde etiam reuelatione ſuppoſita, non poteſt ratione naturali euidenter demonſtrari à poſteriori illius exiſtentia, etiam ſub ratione poſſibilis. Diſp.83.num.41.42.& 43.
Deus, vt eſt in ſe, eſt formaliter trinus formalitate rei, non verò formalitate principij. Diſp.83.num.57.& 58.
Hoc Myſterium non cognouerunt Phyloſophi Gentiles propria induſtria, quod ſi aliqui Trinitatem perſonarum cognouerunt, fuit, vel ex relatione illorum, quibus fuit reuelatum, vel ex libris Hebræorum. Diſp.83.num.89.
Contra negantes hoc Myſterium, non eſt arguendum rationibus, ſed authoritatibus Scripturæ contra illam admittentes: contra alios vero, qui Scripturam non admittunt, ſufficit defendere non eſſe improbabile. Ibidem num.90.
Hoc Myſterium non poteſt ratione naturali demonſtrari non impoſſibile, poteſt tamen defendi, quod impoſſibile non ſit. Ibidem num.91.
Suppoſita exiſtentia Trinitatis poteſt illius conuenientia demonſtrari demonſtratione Theologica. Diſp. 83. numer. 92. 93. & 94.
In effectibus ſupernaturalibus comparatis cum Deo tamquam cum cauſa efficienti, non poteſt euidenter Deus vt trinus cognoſci. Ibidem num.95.
Deus vt tribus perſonis communis poteſt dici Pater noſter, & Spiritus noſter, non autem Filius noſter. Pag.128.
Tres diuinæ perſonæ ſunt ſibi coæternæ. Pag. 119. 120.121. Et æquales in potentia. Diſp.97.num.279.& ſeqq.
In diuinis perſonis eſt ordo originis, non tamen ordo naturæ, nec prioritas. Pag.193. & fuſiùs. Diſp.97.num.319.& ſeqq.
Tres diuinæ perſonæ ſunt in duratione æquales. Diſp.97. à num. 316.

Digitized by Google

Pater eſt dicendus prior realiter Filio, & Filius realiter poſterior Patre, prioritate, & poſterioritate reali originis. *Diſp.97.num.322.& ſeqq.* maximè *num.*328.329.& 330.

V

VERBVM DIVINVM.

Vide *Proceſſio.*

CVr proceſſio Verbi diuini ſit generatio, & non proceſſio Spiritus Sancti? Latiſſimè explicatur, & defenditur. *Diſp.74. à num.*56.

Verbo ex vi proceſſionis non communicatur primo, & formaliter intelligi per modum actus ſecundi, ſed diuina natura ſub conceptu naturæ. *Diſp.75.num.*68. *& ſequentibus* maximè *num.*70. & 75.

Licet Verbum, & Filius ſint idem re, & ratione in eo quod importatur in recto, differunt tamen in eo quod de connotato, & in obliquo dicunt: quod explicatur. *Diſp.74.num.*68.69. *& ſeqq.* Præcipuè *num.*73. *& à num.*107. *vſque ad finem.*

Verbum diuinum eſt, & dicitur ſapientia genita, ſumpta ſapientia, non pro principio ſapientiæ, nec pro actuali ſapientia, ſed pro termino per ſapientiam producto. *Diſp.74.num.*84.

Verbum diuinum non poteſt multiplicari ſpecificè, nec numericè. *Diſp.82.num.*71. *& ſeqq.*

In ordine inter verba, & in proceſſione vnius Verbi ab alio, maxima reperitur imperfectio; ſecus in ordine, & proceſſione vnius perſonæ diuinæ ab alia. *Diſp.82.n.*76. & 77.

Verbum diuinum intelligendo ſe, non producit aliud Verbum. *Diſp.82.num.*90. *& ſeqq.*

Verbum in diuinis, non ſolum perſonaliter, ſed etiam eſſentialiter dicitur. *Ibidem num.*91.

Si Verbum diuinum aſſumeret duas humanitates, diceretur vnus homo, & non plures, ex defectu pluralitatis ſuppoſiti. *Diſp.*85. *num.*42.

Verbum in diuinis ſi nomen propriè ſumatur, eſt perſonale, & nullo modo eſſentiale. *Pag.*125. *& ſeqq.* & ſuſius. *Diſp.88. à num.*6.

Verbum eſt nomen proprium Filij. *Pag.*125. & 126. Et importat reſpectum ad creaturas, *à pag.*125. *vſque ad* 127.

Verbum ab æterno dicitur de Deo, etſi non exiſtat ab æterno formalis reſpectus ad creaturas: ad differentiam dominij, & Creatoris. *Pag.*125. *vſque ad* 128.

Ad rationem Verbi non ſufficit quod ſit manifeſtatiuum, ſed etiam quod per intellectum procedat. *Diſp.88. num.*14.

In productione Verbi, Pater loquitur ſibi, & Filio. *Diſp.88. num.*18. *& ſeqq.* Non autem Spiritui Sancto. *num.*23.

Verbum accipitur tripliciter, obiectiuè, ſubiectiuè, & principiatiuè. *Ibidem num.*20.

Ratio Verbi ſumpta inadæquatè, eſſentialiter dicitur. *Diſp.88. à num.* 24.

Abſolutè loquendo de verbo, ſolum perſonaliter dicitur. *Diſp.*88. *num.*41.

Verbum per ſe in quarto modo ex eſſentiæ, & paternitatis notitia procedit. *Diſp.*89. *à num.*5.

Verbum non eſt per ſe imago huius Dei omnibus perſonis communis, ſed Patris, à quo realiter procedit, & à quo realiter diſtinguitur. *Diſp.89. num.*9.

Verbum eſt imago Patris, non ſolum ratione naturæ in qua aſſimilantur ſed etiam ratione proprietatis perſonalis, in qua diſtinguuntur. *Diſp* 89. *num.*13.14. & 15.

Verbum per ſe in quarto modo procedit ex cognitione ſui. *Diſp.*89. *à num.*16.

Verbum procedit ex cognitione ſui, non abſtractiua, ſed intuitiua. *Ibidem num.*24. *& ſeqq.*

Verbum per ſe in quarto modo procedit ex cognitione Spiritus Sancti. *Diſp.*89. *à num.*36.

Verbum per ſe procedit ex cognitione creaturarum poſſibilium. *Diſp.*90 *à num.*2. Non tamen eſt imago illarum. *num.*4.

Verbum Diuinum eſt Verbum craturarum in genitiuo caſu, non in ablatiuo, & non originatur ab illis, nec illas imitatur, nec eſſe, aut dici poteſt illarum imago. *Diſp.90.num* 38. & 39.

Verbum diuinum quoad ſuam intrinſecam entitatem, non procedit per ſe ex cognitione libera futurorum, & abſolutè dicendum eſt, non procedere ex illa. *Diſp.91. à num.*2.

Nec ex ſcientia futurorum contingentium in ſtatu conditionatu conditionato. *Ibidem num.*5.

Verbum Diuinum ſub conceptu liberæ terminationis repræſentantis creaturas futuras, per ſe in quarto modo ex illarum cognitione procedit. *Diſp.91. à num.*11.

Verbum præter ordinem realem ad Patrem, vt dicentem, importat ex conſequenti ordinem rationis ad omne obiectum Verbo manifeſtatum, cum hac differentia, quod reſpectu creaturarum eſt manifeſtatiuum, & factiuum, ad perfectiones vero diuinas ſolum importat reſpectum manifeſtatiui. *Diſp.* 91. *num.*55.

Hæc propoſitio, *Pater intelligit Verbo*, eſt falſa: iſta vero, *Pater intelligit in Verbo ſuo*, eſt vera. *Diſp.94. num.*20.21. & 22.

VERITAS, VERVM.

VEritas non *pluraliter*, ſed *ſingulariter*, de tribus diuinis perſonis prædicatur. *Diſp.85. à num.*22.

In his propoſitionibus, *Pater generat, Spiritus Sanctus à Patre, & Filio procedit*, non datur diſtincta veritas pro formali, ſed tantum pro ſubſtracto veritatis. *Ibidem num.*27. & 28.

VISIO BEATIFICA.

VIſioni beatificæ non poteſt repugnare ex conceptu ſpecifico productio Verbi; ſi habere illam anexam eſt de ratione intellectionis vt ſic. *Diſp.71. à num.*11. *vſque ad* 14.

Viſio beatifica non poteſt per vires naturæ demonſtrari, etiam vt poſſibilis, niſi etiam poſſit intellectus creatus euidenter cognoſcere Myſterium Trinitatis ſub ratione poſſibilis. *Diſp.*83. *num.* 64. Vbi explicatur, quid in contraria ſententia ſit dicendum.

Viſio beatifica non eſt per ſe à Deo vt trino, tanquam à cauſa efficiente. *Diſp.83. num.*97.

Eſtò vna perſona videri poſſit ſine alia, & admiſſa eſſentiali diſtinctione relationum in ratione realitatis, adhuc viſio vnius perſonæ non diſtingueretur eſſentialiter à viſione alterius in ratione cognitionis. *Diſp.97. num.* 244.

VIRGO MARIA.

AD Beatiſſimam Virginem non fuit facta miſſio ſpecialis viſibilis Spiritus Sancti, etſi in die Pentecoſtes inter Apoſtolos extitiſſe credatur, & ad ipſam ſimul cum alijs viſibilem miſſionem fuiſſe factam. *Diſp.98. num.*210.211. & 212.

Beatiſſima Virgo in plenitudine gratiæ, virtutum, & meritorum exceſſit omnes puras creaturas, etiam collectiuè ſumptas. *Diſp.99. num.*150.

VNITAS.

IN diuinis dantur tres vnitates, & vna vnitas, primum ratione eſſentiæ, ſecundum, ratione relationum. *Diſp.85 num.*7.

Vnitas ſumitur dupliciter, primo, vt eſt abſtractum huius concreti *unum* ſumpti *naturaliter ſubſtantiuè*, & in hac acceptione conceduntur tres vnitates in diuinis: ſecundo accipitur, prout eſt abſtractum huius concreti *vnum* ſumpti *maſculinè*, & iſto modo dantur tres vnitates, ſicuti, & tres alietates. *Diſp.*85. *num.*33.

VOLVNTAS.

VOluntas noſtra per actum volitionis producit terminum ab illo diſtinctum, qui vocatur impulſus. *Diſp.73. à n.*8.

Non poteſt Deus ſe ipſo exercere munus impulſus; bene tamen munus Verbi. *Ibidem num.*12.

Impulſus non poteſt eſſe principium effectiuum actus voluntatis: ſicut nec Verbum eſt principium intellectionis. *Diſp.73. n.*14.

Nec eſt principium effectiuum deſiderij, & gaudij, nec amoris vt continuati. *Ibidem num.*15. & 16.

Obiectum voluntatis amatur ſe ipſo, ideſt, abſque aliquo diſtincto ratione cuius terminet dilectionem, ſicuti de obiecto viſibili dici ſolet. *Ibidem num.*17. Vbi & in ſeqq. multa de impulſu, & eius neceſſitate attinguntur.

INDEX

Digitized by Google

INDEX
LOCORVM SACRÆ SCRIPTVRÆ.

Quæ in hoc Tertio Tomo in Primam Partem D. Thom. explicantur.

D. *vel* Diſp. *Diſputatione*. N. *vel* Num. *Numerum marginalem denotat*.

EX GENESIS.

C*AP. I.* In principio creauit Deus Cœlum, & terram. *diſp.82. num.4.*

Ibidem. Faciamus hominem ad imaginem, & ſimilitudinem noſtram. *diſp.82. num.6.*

Ibidem. Spiritus Domini ferebatur ſuper aquas. *diſp.82. num.57. & 58.*

Cap.3. Cum audiſſent vocem Domini deambulantis in Paradiſo. *diſp.82. num.59.*

Cap.11. Venite deſcendamus, & confundamus linguas eorum. *diſp.82. num.6.*

Cap.18. Deſcendam, & videbo vtrum clamorem, qui venit ad me, opere compleuerint. *diſp.82. num.59.*

Cap.19. Dominus pluit ignem, ſulphur à Domino de Cœlo. *diſp.71. num.1.*

Cap.22. Nunc cognoui quod timeas Dominum. *diſp.82. num.64.*

EX EXODO.

C*Ap.3.* Hæc dices Filijs Iſrael: Dominus Deus Patrum veſtrorum miſit me ad vos. *diſp.82. num.6.*

Ibidem. Ego conſtitui te Deum Pharaonis. *diſp.82. num.19.*

EX NVMERIS.

C*Ap.11.* Auferam de Spiritu tuo, tradamque eis. *diſp.82. num.62. & 63.*

EX LIBRO IVDITH.

C*Ap.16.* Miſiſti Spiritum tuum, & creata ſunt. *diſp.82. num.44.*

EX IOB.

C*Ap.26.* Spiritus eius creauit Cœlos. *diſp.82. numer. 44.*

EX PSALTERIO.

P*Salmo 2.* Dominus dixit ad me, Filius meus es tu ego hodie genui te. *diſp.82. num.14.*

Pſalm.32. Verbo Domini Cœli firmati ſunt, & Spiritu oris eius omnis virtus eorum. *diſp.72. num.44.*

Pſalm. 44. Eructauit cor meum Verbum bonum. *diſp.72. num.2.*

Pſalm. 81. Ego dixi, Dij eſtis, & Filij excelſi omnes, vos autem ſicut homines moriemini; & ſicut vnus ex principibus cadetis. *diſp.82. num.20.*

Pſalm. 103. Emitte Spiritum tuum, & creabuntur. *diſp.82. num.44.*

EX PROVERBIIS.

C*Ap.15.* Longe eſt Dominus ab impijs. *diſp.99. num. 85.*

EX LIBRO SAPIENTIÆ.

C*Ap.1.* Spiritus Domini repleuit orbem terrarum. *diſp.82. num.46.*

Ibidem. Spiritus Sanctus diſciplinæ effugiet fictum. *diſp.99. num. 85.*

Ibidem. In maleuolam animam non introibit ſapientia, nec habitabit in corpore ſubdito peccatis. *diſp.99. num.85.*

EX ISAIA.

C*Ap.6.* Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth. *diſp.82. num.6.*

Cap.24. Secretum meum mihi. *diſp.82. num.46.*

Cap.28. Nunc miſit me Dominus Deus, & Spiritus eius. *diſp. 92. num.2. diſp.98. num.30.*

Cap.66. Nunquid, qui alios parere facio, ſterilis ero? *diſp.71. num.3.*

EX IEREMIA.

C*Ap.23.* Cœlum, & terram ego impleo. *diſp.82. num. 46.*

EX DANIELE.

C*Ap.2.* Eſt Deus in cœlo reuelans myſteria. *diſp.82. num. 46.*

EX PROPHETA AMOS.

C*Ap.4.* Ecce formans mentes, & creans Spiritum. *diſp.82. num.57. & 58.*

EX ZACHARIA.

C*Ap.12.* Extendens cœlum, & fundans terram, & creans Spiritum hominis in eo. *diſp.82. num.57. & 58.*

EX IOELE.

C*Ap.2.* Effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem. *diſp. 82. num.57. & 59.*

EX EVANGELIO MATTÆI.

C*Ap.6.* Vbi eſt theſaurus tuus, ibi eſt & cor tuum. *diſp.73. num.9.*

Ibidem. Tu es Chriſtus Filius Dei viui. *diſp.82. num.16.*

Cap.11. Nemo nouit Filium, niſi Pater, & cui voluerit Filius reuelare. *diſp.83. num.35.*

Cap.17. Beatus es Simon Bar-iona, quia caro, & ſanguis non reuelauit tibi, ſed Pater meus, qui in Cœlis eſt. *diſp.83. num. 35.*

Cap.20. Sedere autem ad dexteram meam, vel ſiniſtram, non eſt meum dare vobis, ſed quibus paratum eſt à Patre meo. *diſp.82. num.29.*

Cap 24. De die autem illa nemo ſcit, nec Angeli in Cœlo, neque Filius, niſi Pater. *diſp.82. à num.30. vſque ad 40.*

Cap. vltimo. Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. *diſp.82. num.7. & diſp.96. num.50.*

Ibidem. Data eſt mihi omnis poteſtas in Cœlo, & in terra. *diſp. 82. num.29.*

EX IOANNE.

C*Ap.1.* Vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti à Patre. *diſp.82. num.15.*

Ibidem. In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. *diſp.82. num.17.*

Ibidem. Omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil. *diſp.82. num.17.*

Cap.7. Ego ſcio eum, quia ab ipſo ſum. *diſp.71. num.1.*

Ibidem. Nondum erat Spiritus datus, quia nondum erat Ieſus glorificatus. *Pag.203. & diſp.99. num.139.*

Cap.8. Ego ex Deo proceſſi. *diſp.71. num.1. & diſp.73. num.1. & diſp.82. num.8.*

Cap.10. Ego, & Pater vnum ſumus. *diſp.82. num.12.*

Cap.4. Rogabo Patrem meum, & alium Paraclitum dabit vobis. *diſp.73. num.1.*

Ibidem. Pater maior me eſt. *diſp.97. num.11. & 12.*

Cap.15. Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum veritatis, qui à Patre procedit. *diſp.71. num.1. & diſp.82. num.8. & diſp.73. num.1.*

Cap.16. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. *diſp.92. num.5.*

Cap.17. Claritatem, quam dediſti mihi, dedi eis, vt ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus. *diſp.82. num.13.*

Ibidem. Hæc eſt vita æterna, vt cognoſcant te ſolum verum Deum. *diſp.82. num.21.*

EX ACTIBVS APOSTOLORVM.

C*Ap.5.* Dedit Spiritum Sanctum obedientibus ſibi. *diſp.92. num.4.*

Cap.16. Tentabant ire Bithiniam, & non permiſit eos Spiritus Ieſu. *diſp.92. num.4.*

EX EPISTOLA AD ROMANOS.

C*Ap.5.* Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum Sanctum, qui datus eſt nobis. *diſp.82. num.53.*

Cap.8. Ipſe Spiritus teſtimonium reddit Spiritui noſtro, quod ſumus Filij Dei. *diſp.82. num.19.*

Ibidem. Ipſe Spiritus poſtulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. *diſp.82. num.64.*

Ibidem. Si quis autem Spiritum Chriſti non habet, hic non eſt eius. *diſp.92. num.4.*

EX EPISTOLA I. AD CORINTHIOS.

C*Ap 2.* Spiritus omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei. *diſp. 82. num.46.*

Ibidem. Loquimur Dei ſapientiam, quam nemo principium huius ſæculi cognouit. *diſp.83. num.89.*

Cap.6. Neſcitis quia templum Dei eſtis, & Spiritus Sanctus habitat in vobis? templum Dei Sanctum eſt, quod eſtis vos. *diſp. 99. num.81.*

Cap.12. Hæc autem omnia operatur vnus, atque idem Spiritus diuidens ſingulis prout vult. *diſp. 82. num. 48. & 50.*

Ibi-

Digitized by Google

Ibidem. Alij per Spiritum datur ſermo Sapientiæ, alij ſermo ſcientiæ. *diſp.*82. *num.*53.
*Cap.*14. Spiritus loquitur myſteria. *diſp.*82. *num.*46.
EX EPISTOLA AD GALATAS.
C*Ap.*4. Miſſit Deus Filium ſuum natum ex muliere, factum ſub lege. *diſp.*82. *num.*8.
Ibidem. Miſſit Deus Spiritum Filij ſui in corda noſtra. *diſp.*93. *num.*4.
EX EPISTOLA AD EPHESIOS.
C*Ap.*4. Nolite contriſtare Spiritum Sanctum Dei. *diſp.*82. *num.*64.
EX EPISTOLA AD PHILIPENSES.
C*Ap.* 1. Eo quod habeam vos in corde. *diſpu.*73. *numer.*9.
EX EPISTOLA AD HÆBREOS.
C*Ap.*1. Cui enim Angelorum dixit aliquando Filius meus eſt tu, ego hodiè genui te? *diſp.*82. *num.*16.
*Cap.*3. Moyſes quidem fidelis erat in tota eius domo, tanquam famulus, Chriſtus autem tanquam Filius in domo ſua. *diſp.* 82. *num.*15.
EX EPISTOLA B. IOANNIS.
EX epiſtola 1. *cap.*5. Vt ſimus in vero Filio eius, hic eſt verus Deus. *diſp.*71. *num.*5. *& diſp.*82. *num.*15.
Ibidem. Tres ſunt qui teſtimonium dant in Cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres vnum ſunt. *diſp.*71. *num.* 5. *& diſp.*82. *num.*7. & fuſiùs. *diſp.*82. *num.*54. *& ſeqq. & diſp.* 96. *num.*50.
Ibidem. Diligamus nos inuicem: quia charitas ex Deo eſt. *diſp.* 72. *num.*2.
*Cap.*4. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. *diſp.*73. *num.*9.
EX EPISTOLA B. IACOBI APOSTOLI.
C*Ap.*1. Voluntariè enim nos genuit Verbo veritatis. *diſp.*82. *num.*19.

F I N I S.

Series Chartarum huius Tomi.

a b A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

A a B b.

Omnes ſunt Ternıones præter a b Quaterniones, & Bb Duerniones.

Digitized by Google

Digitized by Google